

વિનીત જોડણીકોશ

[ખૂબત 'સાથ' જોડણીકોશ 'ની શાળોપયોગી આવૃત્તિ]

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ-૯

મુદ્રક
જીવજીવિ ગાંધીભાઈ દેસાઈ
નવજીવન મુદ્રણાલય, અમદાવાદ-૯
પ્રકાશક
મગનભાઈ પ્રભુદાસ દેસાઈ
મહામાત્ર, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૯

સર્વ હક ગુજરાત વિદ્યાપીઠને સ્વાધીન છે.

પહેલી આવૃત્તિ, પ્રત ૧૦,૦૦૦

P156:4k
J4
3978

સાડા સાત રૂપિયા

જૂન, ૧૯૫૪

અર્પણ

જેમની ઉજ્જવળ પ્રવૃત્તિથી ભાષાનું તેજ પ્રગટ્યું છે
અને જેમની પ્રેરણાથી આ કેશ તૈયાર થયો
છે, તે પૂજ્ય ગાંધીજીને ચરણે આ
કેશ અર્પણ કરીએ છીએ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠે નેડણીકોશ તૈયાર કરીને આપણી નેડણીને એકધારી અને વ્યવસ્થિત કરવાનો જે સફળ પ્રયત્ન કર્યો છે, અને જે નેડણીને લેખકો, સામયિકો, પ્રકાશન-સંસ્થાઓ, મુંબઈ યુનિવર્સિટી તથા ખીલ કેળવણીની સંસ્થાઓ મોટે ભાગે અનુસરી રહી છે, તેને આ સંમેલન આવકાર દે છે, અને પરિષદને સૂચના કરે છે કે :

(૧) એ નેડણી સર્વમાન્ય થાય એવાં પગલાં લે;
અને

(૨) વિદ્યાપીઠ તરફથી થનારા તેના પુનઃસંસ્કરણમાં
પોતે તથા પોતાની માન્ય સંસ્થાઓ પૂરેપૂરે
સહકાર આપે.

ઓક્ટોબર, ૧૯૩૬

૧૨મા ગુજરાતી સાહિત્ય સંમેલનનો ઠરાવ

“ગુજરાતી શબ્દોની સાચી નેડણી વિષે-ગુજરાતમાં ઘણા વખતથી ચર્ચા ચાલી રહી છે. એને પરિણામે, એ ભાષાના અભ્યાસમાં નડતી મુશ્કેલી દૂર કરવાના હેતુથી, ગુજરાત વિદ્યાપીઠે, સામાન્ય રીતે સ્વીકારાયેલા અમુક સિદ્ધાંતોને આધારે, ‘નેડણીકોશ’ નામનો એક શબ્દકોશ પ્રગટ કર્યો છે. આ ‘નેડણીકોશ’માં સ્વીકારાયેલી નેડણીને ગુજરાત સાહિત્ય પરિષદ, મુંબઈ યુનિવર્સિટી, તેમ જ ઘણાખરા ગુજરાતી પ્રકાશકો, વર્તમાનપત્રો અને સામયિકોએ પણ સ્વીકાર કર્યો છે. સર્વત્ર એક જ પ્રકારની નેડણી રહે, તેમ જ ભાષાના અભ્યાસમાં ચોક્કસાઈ સચવાય, એ હેતુથી મુંબઈ સરકાર એ જરૂરી અને ઇષ્ટ માને છે કે, ‘નેડણીકોશ’માં નક્કી કરેલી સર્વસામાન્ય અને એક જ પ્રકારની નેડણી ઇલાકાની શિક્ષણસંસ્થાઓમાં અનુસરવામાં આવે. આ અનુસાર સરકારે એવો હુકમ બહાર પાડ્યો છે કે, ભવિષ્યમાં ‘નેડણીકોશ’માં નક્કી કરાયેલી નેડણીને અનુસરે એવાં જ પુસ્તકોને પાઠ્યપુસ્તકોની મંજૂર થયેલી યાદીમાં મૂકવામાં આવશે.”

ઈ. સ. ૧૯૪૦

મુંબઈ સરકારના પ્રકાશન ખાતા તરફથી

નિવેદન

સાર્થ નોટ્સીકેશની ચોથી આવૃત્તિ ઈ. સ. ૧૯૪૯ માં બહાર પાડી ત્યારે નીચે મુજબનો વિચાર રજૂ કર્યો હતો —

“હવે આ (બૃહત્) આવૃત્તિ નેતાં, એક જરૂર એ પણ લાગી છે કે, મૅટ્રિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે એક નાનો ‘વિનીત’ કોશ રચવો, જેથી તેમને માત્રકસરની કિંમતે તે મળી શકે. આ કામ હવે પણ પાર પાડવા વિચાર છે.”

આ વિચાર પાંચ વરસે અમલમાં આવે છે તેથી આનંદ અને સંતોષ થાય છે. વિશેષ તો એ કારણે કે, પાંચ વરસના ગાળામાં બૃહદ્ આવૃત્તિ લગભગ ખપી ગઈ છે તે વખતે આ તેની વિનીત આવૃત્તિ તૈયાર થઈ બહાર પડે છે. આથી કરીને, વિદ્યાર્થીને તથા વાચક-જગતને કોશ વગર રહેવું નહિ પડે.

તેના નામ પ્રમાણે, આ આવૃત્તિ મોટા નોટ્સીકેશનો અમુક ઢબનો સંક્ષેપ છે ખરો, પરંતુ તે તૈયાર કરવામાં તેના સંપાદકને કદાચ વિશેષ ત્રીવટ અને મહેનત પડી હશે માનું છું. મોટા કોશ પોતે ચાલુ ભાષાનો કોશ છે. તેમાં ભાષાની સમગ્ર શબ્દ-સંપત્તિ સંઘરાઈ ચૂકી છે, એમ કહેવું અઘરું છે; છતાં શાળાપયોગી જરૂર કરતાં તેમાં કાંઈક વિશેષ સામગ્રી તો જરૂર આવી છે. આથી કરીને જ, કાંઈક સસ્તી અને સાદી એવી આવૃત્તિ હવે કરવી જોઈએ, એમ ૧૯૪૯ માં લાગેલું. અને તેથી તે કામ ત્યારથી પહેલું મન ઉપર લીધું હતું. તે તૈયાર થવાથી, વાચકવર્ગ આગળ હવે આ ત્રીજા પ્રકારનો કોશ રજૂ થાય છે — ૧. મૂળ સાર્થ નોટ્સીકેશ, ૨. કેવળ નોટ્સી માટે ખિસ્સાકોશ, અને હવે આ ૩. વિનીત નોટ્સીકેશ.

કઈ ઢબે સંક્ષેપ કરવો તેને માટે કેટલીક બાબતો કેટલાક અનુભવી શિક્ષકો સાથે ચર્ચા હતી. શ્રી. દેસાઈભાઈ પટેલે પોતાની દૃષ્ટિએ મોટા કોશનાં છપાયેલાં કેટલાંક પાનાંનો સંક્ષેપ કરી આપીને જ પોતાની દૃષ્ટિ બતાવી હતી. મર્યાદા એ રાખી હતી કે, સામાન્ય વિનીત-મૅટ્રિક કક્ષા સુધીનું કામ તો આ કોશે ઓછામાં ઓછું દેવું જ જોઈએ. વળી ગણિત, પદાર્થવિજ્ઞાન, રસાયન, જીવવિદ્યા, વનસ્પતિશાસ્ત્ર વગેરે વિજ્ઞાનવિદ્યાઓ હવે ગુજરાતીમાં શીખવાવા લાગી છે અને તેમની પરિભાષા તેનાં પુસ્તકોમાં ઊતરી છે. તેથી તે પરિ-ભાષાનોય સમાવેશ કરવાનું ધ્યાન રાખ્યું છે.

આ રીતે, શાળાપયોગી શબ્દોની જ પસંદગી કરવા જતાં અમુક સંક્ષેપ જરૂર સંધાયો છે. છતાં, ગુજરાતી ભાષાના વધતા જતા અભ્યાસ અને ઉપયોગને પરિણામે આજકાલ તે બાબતમાં શાળા અને મહાશાળા એ બેના ભેદની રેખા આંકવી અઘરી થવા આવી છે. એટલે વાચક જોશે કે, ભાષાના સામાન્ય ચાલુ કોષ તરીકેની બધી ગરજ સરી રહે તે પ્રકારનો આમાં શબ્દોનો સંગ્રહ થયો છે. આ આવૃત્તિમાં કુલ ૩૯,૩૩૫ શબ્દો ઊતર્યા છે; આથી કોશ માફકસરની કિંમતે મળી શકે તેવો થયો છે, તે આજે મોટી સવડ લાગશે એમ માનું છું.

સંક્ષેપ કરવાની ખરી મુશ્કેલી ક્યા શબ્દો લેવા તે નક્કી કરવા ઉપરાંત ખાસ તો તેમના અર્થોનો તથા શબ્દપ્રયોગોનો કેટલો વિસ્તાર સંધરવો, એ ઠરાવવામાં રહેલી છે. સંપાદકે આ કામમાં પણ ઠીક ઠીક ચીવટ રાખી છે. પરિણામે, આ કોશ તેની મૂળ આવૃત્તિ કરતાં, કદની દૃષ્ટિએ, અર્ધ કરતાં સોએક પાન વધુ જેટલો થઈ રહ્યો છે. કિંમત પણ તેટલા પ્રમાણમાં ઓછી થઈ શકી છે તે આનંદની વાત છે.

સંપાદનનું કામ શ્રી. ગોપાળદાસ પટેલે કર્યું છે. જોડણીકોશના કામમાં તે તેની બીજી આવૃત્તિથી કામ કરતા આવ્યા છે. શાળાપયોગી દૃષ્ટિએ સંક્ષેપ કરવા માટે જરૂરી શિક્ષણદૃષ્ટિ તેમની પાસે છે.

કોશનું કામ એકલ હાથે કરવું અશક્ય જ ગણાય. તેથી શ્રી ગોપાળદાસને મદદ કરવા માટે કેટલોક વખત શરૂમાં અં. મોહનભાઈ પટેલે કામ કર્યું. બાકી તેમને પૂરી મદદ અને સાથ અં. મુકુલભાઈ કલાધીનાં મળ્યાં છે. બધો જ વખત તે ગોપાળદાસની સાથે સંપાદનકામમાં તેમ જ તેનાં મુકુ જોવામાં રહેલા છે. આશા છે કે, વિદ્યાર્થી-જગતને તથા સામાન્ય વાચકને આ કોશ ઉપયોગી નીવડશે.

વિદ્યાર્થીઓને કોશનો ઉપયોગ કરવાની ટેવ પાડવાનું કામ હજી આપણા શિક્ષણમાં ખરેખર દાખલ નથી થયું; તે કરવાની જરૂર છે. એમ થાય તો, કદાચ આથી પણ નાની આવૃત્તિ આગળ ઉપર જરૂરની લાગે.

કોશના શબ્દોની સાથે તેમનું વ્યાકરણ, વ્યુત્પત્તિ તથા ઉચ્ચારણનો નિર્દેશ પણ મૂળ કોશમાંથી ટૂંકાવીને છતાં વિદ્યાર્થીઓને ખપ લાગે તેટલાં સંધરવામાં આવ્યાં છે.

જોડણીકોશની આ નવી આવૃત્તિને શિક્ષકવર્ગ વધારે ઉપયોગી કરવામાં પોતાની સલાહસૂચનાઓ આપી આભારી કરશે એવી વિનંતી છે. આ કોશના સંપાદનમાં જે શિક્ષક મિત્રોએ મદદ કરી છે તેમનો આભાર માનું છું.

જોડણીના નિયમો

તત્સમ શબ્દો

૧. સંસ્કૃત તત્સમ શબ્દોની જોડણી મૂળ પ્રમાણે કરવી. ઉદા. મતિ; શુરુ; વિદ્યાર્થિની.

૨. ભાષામાં તત્સમ તથા તદ્ભવ બંને રૂપો પ્રચલિત હોય તો બંને સ્વીકારવાં. ઉદા. કઠિન — કઠણ; રાત્રિ — રાત; દશ — દસ; કાલ — કાળ; નદિ — નદી; હ્રાહ — આબેહ્રાહ; દર્શ — દરસ.

૩. જે વ્યંજનાન્ત તત્સમ શબ્દો ગુજરાતી પ્રત્યયો લેતા હોય તેમને અકારાન્ત ગણીને લખવા. ઉદા. વિદ્વાન, જગત, પરિષદ.

આ નિયમ અંગ્રેજી, ફારસી, અરબી વગેરે ભાષાના શબ્દોને પણ લાગુ પડે છે.

૪. પદ્માત્, કિંચિત્, અર્થાત્, ક્વચિત્, એવા શબ્દો એકલા આવે અથવા બીજા સંસ્કૃત શબ્દોની સાથે સમાસમાં આવે ત્યારે વ્યંજનાન્ત લખવા. ઉદા. કિંચિત્કર; પદ્માત્તાપ.

આવાં અવ્યયો પછી જ્યારે 'જ' આવે ત્યારે તેમને વ્યંજનાન્ત ન લખવાં. ઉદા. ક્વચિત જ.

૫. અરબી, ફારસી તથા અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દો લખતાં તે તે ભાષાના વિશિષ્ટ ઉચ્ચારો દર્શાવવા ચિહ્નો ન વાપરવાં. ઉદા. ખિદમત, વિઝિટ, નજર.

૬. 'એ' તથા 'ઓ'ના સાંકડા તથા પહોળા ઉચ્ચારની ભિન્નતા દર્શાવવા ચિહ્નો વાપરવાં નહિ. પરંતુ અંગ્રેજી શબ્દોના 'એ' 'ઓ'ના ઉચ્ચારમાં ભ્રાંતિ ન થાય માટે, તે દર્શાવવા બીંધી માત્રાનો ઉપયોગ કરવો. ઉદા. દોફી, ઓગસ્ટ, કોલમ.

૭. અનુસ્વારના ભિન્ન ભિન્ન ઉચ્ચારો દર્શાવવા ચિહ્નો વાપરવાં નહિ.

નોંધ — શક્ય હોય ત્યાં અનુસ્વારના વિકલ્પમાં અનુનાસિકો વાપરી શકાય. ઉદા. અંત, અન્ત; દંડ, દણ્ડ; સાંત, સાન્ત; બેંક, બેન્ક.

હચુતિ તથા યચુતિ

૮. બહેન, વહાણું, વહાલું, પહોણું, મહાવત, શહેર, મહેરબાન, મહાવરો, મહોર જેવા શબ્દોમાં તથા કહે, રહે, પહેર, પહોંચ જેવા ધાતુઓમાં હ જુદો પાડીને લખવો.

૯. નાનું, મોટું, ખીક, સામું, ઊનું, મોર (અં), મોં, મોવું (લોટને), ન્યાં, ત્યાં, ક્યારે, ત્યારે, મારું, તમારું, તારું, તેનું, અમારું, આવું, વગેરેમાં હકાર ન દર્શાવે.

(એટલે કે, હ ન્યાં દર્શાવે ત્યાં જુદો પાડીને દર્શાવે અને ન દર્શાવે ત્યાં મુદ્દલ ન દર્શાવે; 'હ'ને આગલા અક્ષર સાથે જોડેલો નહિ.)

૧૦. નાહ, ચાહ, સાહ, મોહ, લોહ, દોહ, સોહ એ ધાતુઓને અનિયમિત ગણી તેમનાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે રૂપો સાધિત કરવાં :

નાહ:—નાહું છું; નાહીએ છીએ; નહાય છે; નાહો છો; નાહો, -હા, -હી, -હું, -હાં; નાહીશ; નાહીશું; નહાશે; નહાશે; નહાત; નહાતો, -તી, -તું; નાહનાર; નાહવાનો અથવા નાવાનો; નાહેલો, -લી, -લું; નહા; નહાને; નાહવું.

નવાડ(૨)વડું; નવાડું; નવાય; નવાણ; નવાણિયો; નવેણ; નવાણ.

ચાહ:—ચાહું છું; ચાહીએ છીએ; ચાહે છે; ચાહો છો; ચાહો, -હા, -હી, -હું, -હાં; ચાહીશ; ચાહીશું; ચાહશે; ચાહશે; ચાહત; ચાહતો, -તી, -તું; ચાહનાર; ચાહવાનો; ચાહેલો, -લી, -લું; ચાહ; ચાહને; ચાહવું.

ચહવાડ(૨)વડું; ચહવાડું, ચહવાય એ રૂપો શક્ય અને વ્યાકરણદષ્ટિએ પ્રામાણિક લાગે છે, પણ આવા પ્રયોગો પ્રચલિત નથી.

સાહ:—ચાહ પ્રમાણે. પણ નીચેનાં રૂપો દર્શાવ્યા પ્રમાણે:—

સવાડ(૨)વડું; સવાડું; સવાય.

મોહ:—મોહું છું; મોહીએ છીએ; મોહે છે; મોહો છો; મોહો, -હા, -હી, -હું, -હાં; મોહીશ; મોહીશું; મોહશે; મોહશે; મોહત; મોહતો, -તી, -તું; મોહનાર; મોહવાનો; મોહેલો, -લી, -લું; મોહ; મોહને; મોહવું.

મોહાડ(૨)વડું; મોહાડું; મોહાય.

લોહ:—લોહું છું; લોહીએ છીએ; લોહે છે; લોહો છો; લોહો, -હા, -હી, -હું, -હાં; લોહીશ; લોહીશું; લોહશે; લોહશે; લોહત; લોહતો, -તી, -તું; લોહનાર; લોહવાનો અથવા લોવાનો; લોહેલો, -લી, -લું; લોહ; લોહને; લોહવું.

લોવાડ(૨)વડું; લોવાય; લોવણિયું.

દોહ:—દોહું છું; દોહીએ છીએ; દોહે છે; દોહો છો; દોહો, -હા, -હી, -હું, -હાં; દોહીશ; દોહીશું; દોહશે; દોહશે; દોહત અથવા દોહત; દોહતો, -તી, -તું; દોહનાર; દોહવાનો અથવા દોવાનો; દોહેલો, -લી, -લું; દોહ; દોહને.

દોવાડ(૨)વડું; દોવાડું; દોવાય; દોણી.

કોહ:—સામાન્યતઃ મોહ પ્રમાણે. પણ નીચેનાં રૂપો દર્શાવ્યા પ્રમાણે—
કોવાડ(૨)વડું; કોવાડું; કોવાય; કોહણ; કોહવાણ; કોહવાટ.

સોહ:—મોહ પ્રમાણે.

૧૧. કેટલાક 'ઢ'ને બદલે હ અને ડ છૂટા પાડીને લખે છે. જેમ કે, કહાડવું, વહાડવું. તેમ ન લખતાં કાઢ, વાઢ, કઢી, ટાઢ, અઢાર, કઢવું એમ લખવું. પરંતુ લઢવું, દાઢમ ન લખતાં લડવું, દાડમ એમ લખવું. ચડવું, ચઢવું અને માન્ય ગણવાં.

૧૨. કેટલાક શબ્દોના ઉચ્ચારણમાં ગુજરાતના કેટલાક ભાગમાં યશ્રુતિ થાય છે. ઉદા. જ્ઞત્ય, આંખ્ય, લાવ્ય, લ્યો, દ્યો ઇ. પણ તે લખવામાં દર્શાવવાની જરૂર નથી. જ્ઞત, આંખ, લાવ, લો, દો એમ જ લખવું.

તદ્ભવ શબ્દો

૧૩. અલ્પપ્રાણ અને મહાપ્રાણ સંયુક્ત હોય એવા તદ્ભવ શબ્દોમાં મહાપ્રાણનું દ્વિત્વ કરવું. ઉદા. ચોખ્ખું, ચિઠ્ઠી, પથ્થર, ઝભ્ભો, ઓધ્ધો, સુધ્ધાં, સભ્ભર. પણ ચૂ તથા છનો યોગ હોય તો ચ્છ લખવું, ધ્છ નહિ. ઉદા. અચ્છેર, પચ્છમ, અચ્છું.

૧૪. કેટલાક શબ્દોમાં (ઉદા. પારણું, ખારણું, શેરડી, દોરડું, ખાંડણી, દળણું, ચાળણી, શેલડી) ર, ડ, ળ, લને બદલે ય ઉચ્ચાર થાય છે; ત્યાં 'મૂળ રૂપ જ લખવું.

૧૫. અનાદિ 'શ'ના ઉચ્ચારની બાબતમાં કેટલાક શબ્દોમાં પ્રાંતિક ઉચ્ચારભેદ છે. ઉદા. ડોશી-ડોસી; માશી-માસી, ભેંશ-ભેંસ; જાશ-જાસ; ખારશ-ખારસ; એંશી-એંસી. આવા શબ્દોમાં શ અને સ તો વિકલ્પ રાખવો.

૧૬. શક, શોધ, શું માં રૂઢ શ રાખવો; પણ સાકરમાં સ લખવો.

૧૭. વિશે અને વિષે એ બંને રૂપો ચાલે.

૧૮. તદ્ભવ શબ્દોમાં અંત્ય ઈ તથા ઉ, સાનુસ્વાર કે નિરનુસ્વાર, એ અનુક્રમે દીર્ઘ અને હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા. ઘી; છું; શું; તું; ધણી; વીંધી; અહીં; દહીં; પિયુ; લાડુ; જુદું.

નોંધ—સામાન્ય રીતે ગુજરાતીમાં રુ અથવા રુ લખવાનો રિવાજ નથી; રૂ વિશેષ પ્રચલિત છે. પરંતુ ન્યાં નિયમ પ્રમાણે હ્રસ્વ રુ લખવાનું હોય ત્યાં રુ અથવા રુ લખવું. ઉદા. છોકરું—છોકરું; ખેરું—ખેરું.

અપવાદ—એકાક્ષરી શબ્દોમાં નિરનુસ્વાર ઊ દીર્ઘ લખવો.

ઉદા. જૂ, લૂ, યૂ, ભૂ, ફૂ.

૧૯. અનંત ઈ તથા ઊ પર આવતા અનુસ્વારનો ઉચ્ચાર પોપો થતો હોય ત્યારે ઈ કે ઊ દીર્ઘ લખવાં. ઉદા. ઈંડું; હીંડાડ; ચૂંચવાવ; સીંચણિયું; પીંછું; લૂંટ; પૂંજડું; વરસૂંદ; મીંચામાણું.

અપવાદ—કુંવારું, કુંભાર, કુંવર, કુંવરી, સુંવાળું.

૨૦. શબ્દમાં આવતા યુક્તાક્ષરથી ન્યાં આગલા સ્વરને થડો લાગતો હોય ત્યાં ધ કે ઉ જે હોય તે હ્રસ્વ લખવો. અનુસ્વારનો ઉચ્ચાર અનુ-નાસિક જેવો થતો હોય ત્યાં યુક્તાક્ષર ગણવો. ઉદા० કિસ્તી, શિસ્ત, કુક્કર, જુસ્સો, ચુસ્ત, છેતરપિંડી, જિંદગી, જિંગોડી, લુંગી, દુંદ, તુંડાઈ.

નોંધ — સામાન્ય રીતે ગુજરાતીમાં જિ લખવાનો રિવાજ નથી; જ જ વિશેષ પ્રચલિત છે. પરંતુ ન્યાં નિયમ પ્રમાણે હ્રસ્વ જિ લખવાનું હોય ત્યાં જિ લખવું. ઉદા० જિંદગી; જિતાડવું; જિયાડવું.

૨૧. ન્યાં વ્યુત્પત્તિને આધારે જુદી જોડણી ન થતી હોય (જેમ કે, જુદું, ઉદવું, ડિલ) તેવા એ અક્ષરના શબ્દોમાં ઉપાંત્ય ધ તથા ઉ દીર્ઘ લખવાં. ઉદા० ચૂક, ચૂઈ, તૂત, ખૂલો, ઝીણું, જીનો.

અપવાદ — સુધી, દુખ, જુઓ.

નોંધ — મુકાવું, ભુલાવું, મિચાવું, એવાં કર્મશિરૂપોમાં હ્રસ્વ થાય છે. જુઓ નિયમ ૨૪ મો.

૨૨. ન્યાં વ્યુત્પત્તિને આધારે જુદી જોડણી ન થતી હોય (જેમ કે, ઉપર, યુગલ, કુરતું, મુગટ, અંગુર) તેવા એથી વધારે અક્ષરના શબ્દોમાં ધ કે ઉ પછી લઘુ અક્ષર આવે તો તે દીર્ઘ લખવાં, અને ગુરુ અક્ષર આવે તો તે હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા० નીકળ, મૂલવ, વિમાસ, મજૂર, ખેડૂત, દુકાળ, સુતાર, તડૂક, કિનારો, ભુલાવ, મિચાવ, તડુકાવ.

અપવાદ ૧ — વિશેષણ પરથી થતાં નામો તેમ જ નામ પરથી ખનતાં લાવવાયક નામોમાં મૂળ શબ્દની જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા० ગરીબ-ગરીબાઈ; વકીલ-વકીલાત; ચીકણું-ચીકણાઈ, ચીકાશ; મીઠું-મીઠાશ, મીઠાણ; જૂઠું-જૂઠાણું; પીળું-પીળાશ; ઝીણું-ઝીણવટ.

નોંધ — વેધી-વેધિત્વ, અભિમાની-અભિમાનિત્વ, એવા શબ્દો તત્સમ સંસ્કૃત હોઈ ફેરફાર કરવામાં આવે છે.

અપવાદ ૨ — કેટલાક શબ્દો બોલતાં ઉપાંત્ય અક્ષર ઉપર ભાર આવે છે ત્યાં ધ કે ઉ જે હોય તે દીર્ઘ કરવાં. ઉદા० ગોટીલો, દાગીનો, અરડૂસો, દંતડી વગેરે.

નોંધ : — જેમાં આ જાતનો ભાર નથી આવતો એવા શબ્દો : ટહુકો, ફઉડી, મહુડું.

૨૩. ચાર અથવા તેથી વધારે અક્ષરના શબ્દોમાં આદિ ધ કે ઉ હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા० મિજલસ, ભુલામણું, હિલચાલ, કિલકિલાટ, ખિસકોલી, ટિપણિયો, ટિટિયારો, ટિચઝરી.

વિકલ્પ — ગુજરાત-ગૂજરાત.

નોંધ ૧ — આ જાતનો શબ્દ સમાસ હોય તો સમાસના અંગભૂત શબ્દોની જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા. ભૂલ્લથાપ; ખીજવર; હીણક્રમાઉ; પ્રાણીવિદ્યા; સ્વામીદ્રોહ; મીઠાબોલું.

નોંધ ૨ — કૃદકૃદ, ખૂમાખૂમ, ભુલભુલામણી, એવા દ્વિભાવથી થતા શબ્દોમાં દ્વિભાવ પામતા પદની જોડણી જ કાયમ રાખવી.

૨૪. પ્રાથમિક શબ્દો પરથી ધડાતા શબ્દોમાં તથા ધાતુનાં પ્રેરક અને કર્મણિ પ્રયોગનાં રૂપોમાં પ્રાથમિક શબ્દ અથવા ધાતુની મૂળ જોડણી કાયમ ન રાખતાં ઉપર કલમ ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪ પ્રમાણે જોડણી કરવી. ઉદા. ભૂલ-ભુલામણી, શીખ-શિખાઉ, શિખામણ; નીકળ-નિકાલ; ઊઠ-ઊઠવું, ઊઠાડ, ઊઠાવ, ઊઠાવું; મૂક-મુકાણ, મુકાવું, મુકાવવું.

નોંધ ૧ — નિયમ ૧૯, ૨૦ પ્રમાણે સાતુસ્વાર ઇ, ઉ વાળા શબ્દોમાં ફેર નહિ થાય. જેમ કે, ચૂંચવું, ચૂંચારો, ચૂંચાવું, ચૂંચાવવું; કિંગલાણ, કિંગલાવું, કિંગલાવવું.

નોંધ ૨ — ધાતુના અક્ષરો ગણવામાં તેનું સામાન્ય કૃદંતનું રૂપ નહિ, પણ મૂળ રૂપ લેવું. જેમ કે, ઊથલ(વું), મૂલવ(વું); ઉથલાવ(વું), તડૂક(વું), તડુકાવ(વું), તડુકા(વું).

અપવાદ ૧ — કર્મણિરૂપોને નિયમ ૨૧ માં અપવાદ ગણી હ્રસ્વ કરવાં. જેમ કે, મિચ્યા(વું), ભુલા(વું).

અપવાદ ૨ — ક્રિયાપદનાં કૃદંતરૂપોમાં મૂળ જોડણી જ કાયમ રાખવી. જેમ કે, ભૂલનાર, ભૂલેલું; ભુલાવનાર; ભુલાયેલું; મૂકનાર, મૂકેલું; મુકાયેલું, મુકાવનાર; મુકાવડાવેલું.

૨૫. શબ્દના અંધારણમાં ઈ પછી સ્વર આવતો હોય તો તે ઈ ને હ્રસ્વ કરી સ્વરની પહેલાં ય ઉમેરીને લખવું. ઉદા. દરિયો, કડિયો, રેંટિયો, ફડિયો, ઘોતિયું, માળિયું, કાઠિયાવાડ, પિયર, મહિયર, દિયર, સહિયર, પિયુ.

અપવાદ — પીયો; તથા જુઓ પછીનો નિયમ. વિકલ્પ — પિયળ-પીયળ.

૨૬. વિલક્ષિત કે વચનના પ્રત્યયો લગાડતાં કે સમાસ બતાવતાં શબ્દની મૂળ જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા. નદી — નદીઓ, નદીમાં ઇં. સ્ત્રી — સ્ત્રીઓ, સ્ત્રીને ઇં. ખૂખી — ખૂખીઓ. બારીબારણાં.

૨૭. ક. કરીએ, છીએ, ખાઈએ, ઘોઈએ, સૂઈએ, જોઈએ, હોઈએ, મારીએ, એવાં ક્રિયાપદનાં રૂપો બતાવ્યા પ્રમાણે લખવાં. પણ થયેલું ગયેલું, સચવાયેલું, એવાં રૂપો દર્શાવ્યા મુજબ લખવાં.

૬. જુવો, ધુવો નહિ પણ જુઓ, ધુઓ લખવું. તેમ જ ખોવું, રોવું જેવાં ઓકારાન્ત ધાતુઓમાં ખુઓ, રુઓ લખવું. અને જુએ છે, ધુએ છે, ખુએ છે, રુએ છે, જોયેલું, જોતું; ખોયેલું, ખોતું; ધોયેલું, ધોતું વગેરે રૂપો દર્શાવ્યા મુજબ લખવાં.

૭. સૂવું, પીવું જેવાં ક્રિયાપદોમાં સૂએ છે, સૂઓ, સૂતું, સૂતેલ, સૂતાર, અને પીએ છે, પીઓ, પીતું, પીધેલ, પીનાર, એ પ્રમાણે લખવું.

૨૮. પૈસો, ચૌકું, પૈકું, રવૈયો એમ લખવું. પણ પાઈ, પાઉંડ, ઊડઈ, સઈ એવા શબ્દો દર્શાવ્યા પ્રમાણે લખવા.

૨૯. સજ્ઞ, જિંદગી, સમજ એમાં જ; તથા ગોઝારું, મોઝારમાં ઝ, અને સાંજ-ઝ, મજ્ઞ-ઝ એમ લખવું.

૩૦. આમલી-આંખલી, લીમડો-લીંખડો, તૂમકું-તૂંખકું, કામળી-કાંખળી, ડામવું-ડાંખવું, પૂમકું-પૂંખકું, ચાંદો-ચાંદો, સાંદો-સાંદો એ બંને રૂપો ચાલે.

૩૧. કહેવડાવવું-કહેવરાવવું, ગવડાવવું-ગવરાવવું, ઉડાડવું-ઉરાડવું, બેસાડવું-બેસારવું જેવાં પ્રેરકરૂપોમાં ૩ અને ૨ નો વિકલ્પ રાખવો.

૩૨. કવિતામાં નિયમાનુસાર જોડણી વાપરી હ્રસ્વ દીર્ઘ બતાવનારાં ચિહ્નો વાપરવાં.

૩૩. જે શબ્દોની જોડણી કે ઉચ્ચારને વિષે એકરૂપતા ચાલતી હોય તે શબ્દોની, ઉપરના કોઈ નિયમો અનુસાર જુદી જોડણી થતી હોય છતાં, પ્રચલિત જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા. મુજ, તુજ, ટુકડો, ટુચકો, મુજબ, પૂજરી, મુક્ત, કુમળું, કુસકી, ગુટકો, કુલડી.

કોશ વાપરનારને સૂચના

શબ્દોની ગોઠવણી

શબ્દોની ગોઠવણી કક્ષાવારીના ધોરણે કરવામાં આવી છે. પરંતુ એકસમાન વ્યુત્પત્તિવાળા શબ્દો, સાધિત રૂપો તથા સમાસો કક્ષાવારીના ક્રમમાં આવતા હોય, તે સ્થળ-સંકેત સાધવાની દૃષ્ટિએ એક ક્રમમાં ભેગા ગોઠવવામાં આવ્યા છે.

આમ ભેગા કરતા શબ્દોને મૂળ યદમાં શબ્દમાં ઉમેરણી બતાવતું ૦ આવું ચિહ્ન કે તેના અંત્ય અક્ષરનો વિકલ્પ સૂચવતું - આવું ચિહ્ન વાપરીને એકઠા કરવામાં આવ્યા છે. જેમકે ‘ધર્મ’માં ૦દેવ = ધર્મદેવ; -ર્માચરણ = ધર્માચરણ. આવા સમૂહોમાં દરેક પૂરા થતા શબ્દને અંતે પૂર્ણવિરામ મૂકવામાં આવ્યું છે.

વ્યુત્પત્તિ

વ્યુત્પત્તિનો નિર્દેશ શબ્દના વ્યાકરણના સંકેત ખાદ [] કૌંસમાં કરવામાં આવ્યો છે. તેના સંકેતોની સમજ સંકેતોની યાદીમાં આપી છે.

સમૂહમાં આવેલા શબ્દોમાં, જે શબ્દોની વ્યુત્પત્તિ નિશ્ચિત હોય, તેને તે શબ્દની સાથે આપી છે. જ્યાં સમાસનું ખીલું પદ સંધિથી ભેડાયું હોય, અને તેનો પ્રયોગ પ્રમાણભૂત કોશોમાં મળતો ન હોય, ત્યાં સામાન્યતઃ તેને જુદું બતાવ્યું છે. જેમ કે ‘દેનેહ’ શબ્દમાં -હાધીન [+ અધીન].

જ્યાં આગળ મૂળ શબ્દની સાથે સંક્ષેપથી તેના વિકલ્પ પણ જણાવ્યા હોય, ત્યાં વ્યુત્પત્તિ જે શબ્દની મળતી હોય, તેને તે શબ્દની સાથે જ (વ્યાકરણના સંકેતની પહેલાં) દર્શાવી છે. જેમકે સ્થૂલ [સં.], -ળ વિં.

કોઈ શબ્દના અનેક અર્થો હોય, પણ તેમની વ્યુત્પત્તિ ભુલી હોય, તો તે શબ્દ સ્વતંત્ર તરીકે જુદા આપવામાં આવ્યા છે. જુઓ ‘ચાર,’ ‘દીન,’ ‘પાસ,’ ‘સર’ ઇં.

ઉચ્ચારણ

શબ્દોના ઉચ્ચારણ વિષે સૂચન મૂકવામાં આવ્યાં છે, તે તેના પછી તરત જ અને વ્યાકરણ બતાવ્યું છે તે પહેલાં, () આવા કૌંસમાં છે.

ઉચ્ચારણમાં હ્રસ્વ, ધ્રુવ, યોચો અનુનાસિક, પહોળા એ ઓ, અને કયાંક લઘુપ્રયત્ન અક્ષર (જેમ કે ‘કહેવું’), અને યદ્યુતિ (જેમ કે, પાર સ્ત્રી) બતાવ્યાં છે. દરેકના સંકેતની સમજ સંકેતસૂચિમાં જુઓ.

યોચો અનુનાસિક જ બતાવવામાં આવ્યો છે અને તે (૦) આવું પોહું મીડું કરીને બતાવ્યો છે. એટલે, સંસ્કૃત ઢળનો અનુનાસિક બતાવવા ખાસ ચિહ્ન નથી ચોખ્યું. જ્યાં (૦) સંકેત ન હોય ત્યાં સંસ્કૃત ઢળનો અનુનાસિક સમજવો.

દીર્ઘ ઈ, ઊ સાથે આવતો અનુસ્વાર ભેડણીના નિયમ ૧૯ પ્રમાણે નક્કી છે કે તે યોચો હશે. તેથી તે સ્થાનોએ (૦) આ સંકેત મૂકવામાં નથી આવ્યો. જેમ કે, ભુઓ ખીટી, ખૂંચ ઇં.

અને એથી ઊલટ-પક્ષે હ્રસ્વ ઇ સાથેનો અનુસ્વાર સંસ્કૃત ઢળનો હશે, એ પણ નોડણીના નિયમથી સ્પષ્ટ છે. જેમ કે, કિંમત ઇં. નેકે, ઉપર કહ્યું એમ, તે અનુસ્વાર ઉચ્ચારણમાં બતાવવાનું રાખ્યું નથી; પોયો અનુનાસિક ન કહ્યો હોય ત્યાં એ સમજી લેવા ઉપર રાખ્યું છે.

તેવી જ રીતે પહેળા એ એ જ્યાં હોય ત્યાં બતાવ્યા છે. જ્યાં તે ન બતાવ્યા હોય ત્યાં સામાન્ય સંસ્કૃત એ, એ સમજી લેવાનાં.

હસ્તુતિનું સ્થાન જે બે વર્ણો વચ્ચે હોય તેના પહેલા વર્ણ નેડે તે બતાવ્યું છે. જેમ કે, તારું (તારું). પ્રાયઃ પહેલા વર્ણ સાથે વિશેષે તે શ્રુતિ નોડાયેલી છે, એમ માન્યું છે.

શબ્દપ્રયોગ

જે શબ્દનો શબ્દપ્રયોગ હોય તે, એ શબ્દના અર્થો પૂરા થયા પછી પૂર્ણ-વિરામ કરી, [] આવા કૌંસમાં આપવામાં આવ્યો છે.

તે શબ્દના થડ તળે બીજા શબ્દો કે તેના સમાસો હોય તો તે. બધા, તેના શબ્દપ્રયોગોનો કૌંસ [] પૂરો થાય ત્યાર પછી આપ્યા છે.

દૂંકાણને ખાતર, શબ્દપ્રયોગ લખવામાં મૂળ શબ્દ ફરી લખ્યો નથી, પણ આવું ૦ ચિહ્ન મૂકીને ચલાવ્યું છે. જેમ કે, 'દેવ'માં [૦થર્વુ = મરણ પામવું].

જ્યાં મૂળ શબ્દનું રૂપાંતર થઈને શબ્દપ્રયોગ બને ત્યાં તે આખો લખ્યો છે. જેમ કે, 'વાયરે'માં [વાયરે ચઢવું = લહેરમાં આવવું ઇં].

સામાન્યપણે, શબ્દપ્રયોગો કક્કાવાર ક્રમે મૂક્યા છે. જ્યાં મૂળ શબ્દ આગળ કોઈ પદ આવે તો તેવા પદને () કૌંસમાં મૂકીને શબ્દપ્રયોગ તેના ક્રમમાં દર્શાવ્યો છે. જેમ કે 'વટાવવું' શબ્દમાં [(-ને) વટાવે એવું ૧૦ પ્ર૦ -થી ચડિયાતું].

શબ્દપ્રયોગોમાં આખો પ્રયોગ ક્રિયાપદની સાથે આવતો હોય તો તેના અર્થને = ની નિશાનીથી આપ્યો છે. જેમ કે વાયરે ચઢવું = લહેરમાં આવવું ઇં. અને જ્યાં આખો પ્રયોગ ક્રિયાપદ સાથે ન આવતો હોય ત્યાં તેના અર્થને ૧૦ પ્ર૦ લખીને આપ્યો છે. જેમ કે, વાયદાનો સોદો ૧૦ પ્ર૦ અમુક મુદતે અમુક ભાવે માલ લેવાનો સદ્દાનો વેપાર.

નહિ સંઘરેલાં સાદાં શબ્દરૂપો

નોડણીમાં ફેરફાર થતો હોય તેવાં ક્રિયાપદોનાં ભાવે, કર્મણિ અને પ્રેરક રૂપો યોજીને આપવામાં આવ્યાં છે. (જે ધાતુનાં એવાં રૂપ વિચિત્ર જેવાં લાગ્યાં છે તે આપ્યાં નથી.) તેવાં રૂપોમાં અમુકનું પ્રેરક કે ભાવે યા કર્મણિ એટલો દૂંક ઉલ્લેખ કરવા ઉપરાંત અર્થ આપ્યો નથી; સિવાય કે, તેથી અલગ બીજો અર્થ હોય. કેટલાક શબ્દોમાં તો નોડણી ખાતર જ તેવાં રૂપો કરા પણ ઉલ્લેખ વગર () કૌંસમાં કાળા અક્ષરમાં આપ્યાં છે. જેમકે, વીંટાળવુંમાં (વીંટાળાવવું, વીંટાળાવું).

વિશેષણ પરથી તા, ત્વ, પછું જેવા પ્રત્યયો લાગીને બનતાં નામોના અર્થ સામાન્યતઃ આપવામાં આવ્યા નથી. તેમ જ જ્યાં વિશેષણ અને નામ, કે વિશેષણ અને અવ્યયના અર્થ સરખા થતા હોય ત્યાં અર્થો ફરી ન લખતાં સાથે જ લખેલા છે. જેમ કે, વિવેચક; બરાબર.

પર્યાયવાચક શબ્દોના અર્થ દરેક ઠેકાણે લખવાને બદલે એક ઠેકાણે લખી બીજા શબ્દોમાં, જુઓ અમુક શબ્દ, એમ જણાવવાનો રિવાજ રાખ્યો છે. જ્યાં તે શબ્દના બધા અર્થો લાગુ ન પડતા હોય ત્યાં અર્થનો અમુક ક્રમ જોવાનું કહ્યું છે.

ગડગડાર, ધડાધડ જેવા રવાનુકારી શબ્દોમાં અર્થો ન આપતાં (૨૧૦) સંજ્ઞા વાપરી છે. આ જ્યાં તે અવાજ શાનો છે એ બતાવવું જરૂરી લાગ્યું છે ત્યાં સાથે, અમુકનો અવાજ, એમ જણાવ્યું છે.

સંક્ષેપોની સમજ

અ.૦	અન્યથા	ખ.૦૧૦	ખટુવચન
અ.૦કિં.૦	અકર્મક ક્રિયાપદ	ભ.૦કા.૦	ભવિષ્યકાળ
ઉદા.૦	ઉદાહરણ	ભ.૦કું.૦	ભવિષ્યકુંદંત
એ.૦વ.૦	એકવચન	ભા.૧૯	ભા.૧૯ પ્રયોગનું રૂપ
કર્મણિ	કર્મણિ પ્રયોગનું રૂપ	ભૂ.	ભૂગોળ
કા.	કાકિયાવાટી (શબ્દ)	ભૂ.૦કા.૦	ભૂતકાળ
કા. શા.	કાવ્યશાસ્ત્ર	ભૂ.૦કું.૦	ભૂતકુંદંત
કું.૦	કુંદંત	ર.૧૦	રવાનુકારી (શબ્દ)
ક્રિ.૦	ક્રિયાપદ	ર.વિ.	રસાયણવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર
ખ.	ખગોળશાસ્ત્ર	લા.	લાક્ષણિક (અર્થ)
ગ.	ગણિતશાસ્ત્ર	વ.વિ.	વનસ્પતિશાસ્ત્ર
ચ.	ચરોતરી (શબ્દ)	વ.કા.	વર્તમાનકાળ
છ.વિ.	છવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર	વ.૦કું.૦	વર્તમાન કુંદંત
જ્યો.	જ્યોતિષશાસ્ત્ર	વિ.૦	વિશેષણ
ન.૦	નપુંસકલિંગ	વિ.૦ ન.૦	વિશેષણ, નપુંસક લિંગ
ન.૦ખ.૦વ.૦	નપુંસકલિંગ, ખટુવચન	વિ.૦ પું.૦	વિશેષણ, પુંલિંગ
ન્યા.	ન્યાયશાસ્ત્ર	વિ.૦ સ્ત્રી.૦	વિશેષણ, સ્ત્રીલિંગ
પ.	પદ્યમાં વપરાતો (શબ્દ)	વ્યા.	વ્યાકરણ
પ. વિ.	પદ્યાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર	શા.૦પ્ર.૦	શબ્દપ્રયોગ
પું.૦	પુંલિંગ	સ.૦	સર્વનામ
પું.૦ખ.૦વ.૦	પુંલિંગ, ખટુવચન	સર.૦	સરખાવો
પ્રા. વિ.	પ્રાણીવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર	સુ.	સુરતી
પ્રેરક	પ્રેરકસેદનું રૂપ	સ્ત્રી.૦	સ્ત્રીલિંગ
		સ્ત્રી.૦ખ.૦વ.૦	સ્ત્રીલિંગ, ખટુવચન

વ્યુત્પત્તિના સંકેત

અ.	અરબી
અપ.	અપભ્રંશ
હં.	ઈન્ડિયન
ફા.	ફારસી
દે.	દેશ્ય
પો.	પોર્ટુગિઝ
પ્રા.	પ્રાકૃત

ફા.	ફારસી
મ.	મરાઠી
સં.	સંસ્કૃત
હિં	હિંદુસ્તાની
તે ઉપરાંતના નિર્દેશોમાં ભાષાનું	
પૂરું નામ લખ્યું છે.	

ઉચ્ચારણના સંકેત

- (૦) યોચો અનુનાસિક છે એમ બતાવે છે. જેમ કે આંધળો (૦)
 ઐ પહોળો ઐ છે એમ બતાવે છે. જેમ કે પેઠે (પે).
 ઔ પહોળો ઔ છે એમ બતાવે છે. જેમ કે હોણું (હો).
 (') વર્ણ સાથે ઉપર મૂકેલું અલ્પ-

- વિરામ ત્યાં હસ્તુતિ બતાવે છે. જેમ કે તારું (તા')
 (,) વર્ણ સાથે નીચે મૂકેલું અલ્પ-વિરામ ત્યાં યશ્તુતિ બતાવે છે. જેમ કે પાર (ર,)
 (˘) ખોડાનું ચિહ્ન લઘુપ્રયત્ન અકાર બતાવે છે. જેમ કે કહેલું (કહે)

ખીજનું ચિહ્નોની સમજ

+ કાલગ્રસ્ત શબ્દ.

◻ આગલા શબ્દમાં ઉમેરો કરવાનું સૂચવે છે. ઉદા. રાખ (૦ડી) એટલે રાખ, રાખડી.

- આગલા શબ્દના અંત્ય અક્ષરને બદલે મૂકવાનું સૂચવે છે. ઉદા. સરિત (—તા) એટલે સરિત, સરિતા.

વિનીત

જોડણી કોશ

અ

અ પું [સં.] વર્ણમાળાનો પહેલો અક્ષર
(૨) વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે
નકાર કે વિરોધ વગેરે બતાવતો પૂર્વાંગ.
ઉદા. અસ્પૃશ્ય, અયોગ્ય (૩) 'અતિ'ના
અર્થમાં કે ખાસ અર્થવૃદ્ધિ વગર વપરાતો
'ગુજરાતી ઉપસર્ગ'. ઉદા. અધોર, અલોપ
અઉ (અ) નં [સં. અહિ] કરડે એવું
શબ્દ (૨) સાપ
અઉ નં આઉ; અડણ
અક નં [સં.] દુઃખ (૨) અધ; પાપ
અકચ પું [સં.] કેતુ ગ્રહ [સં.]
અકડાઅકડી ઓં ચડસાચડસી (૨)
કટોકટી [કાંકડાપણું
અકડાઈ ઓં અકડપણું; મગરૂરી (૨)
અકડાટ પું અકડાણું તે કે તેની અસર
અકડાણું અં કિં [જુઓ અકટ]
સાંધાનું-અંગનું અકાર્ષ, બહું (૨)
ભલકામાં ફરવું; મગરૂરીમાં રહેવું
અકતો પું [સં. અક્ત] કારીગરોનો છૂટીનો
દિવસ; અણતો [અકથનીય
અકથ વિં [સં.] નહિ કહેવું-વર્ણવેવું (૨)
અકથનીય વિં [સં.] ન કહી શકાય તેવું
અકથ્ય વિં [સં.] જુઓ અકથનીય
અકબર વિં [અ.] સૌથી મહાન (૨) પું એક
પ્રખ્યાત મોગલ બાદશાહ [સં.] [તે
અકબરદિલી ઓં [ફા.] ઉદાર દિલ રાખવું
અકબરી વિં [ફા.] અકબર સંબંધી (૨)
ઓંચોખાના લોટની બનાવેલી એક વાની
જો-૧

અકબ્ધ વિં [સં. અક્ષતર્કવ] જેમનું તેમ;
વગર ખોલેલું કે તોડેલું
અકરણ વિં [સં.] કરણ-ઇન્દ્રિય વગરનું
(૨) દેહ ઇન્દ્રિયાદિ રહિત (પરમાત્મા)
(૩) નં ન કરવું તે
અકરામ નં [અ.] કૃપા; માન; બક્ષિસ
અકરાળ, અવિકરાળ વિં [અ-અતિશય
+ સં. કરાળ] અતિ ભયંકર
અકરાંતિયાવેડા પું બં વં અકરાંતિયા-
ની માફક વર્તવું તે [ખાઉધરું
અકરાંતિયું વિં [સં. અતિક્રાંતિ] બહુ ખાનારું;
અકરું વિં અધકરું [(૩) પું સાપ
અકરું વિં [સં.] કાન વિનાનું (૨) બહેરું
અકરુંક વિં [સં.] કર્તા વિનાનું [કામ
અકર્મ નં [સં.] કર્મનો અભાવ (૨) ખોટું
અકર્મક વિં [સં.] કર્મ વિનાનું [કિં]
અક-(ક)ર્મણ વિં ઓં [સં. અકર્મ]
અભાગણી (૨) કુલટા [અનુધોગ
અકર્મણ્યતા ઓં કામકાળનો અભાવ;
અક-(ક)ર્મી વિં [સં. અકર્મ] અભાગિયું
(૨) કર્મ નહિ કરનારું
અકલ ઓં [અ. અક્લ] અકલ; છુદ્ધિ
અકલ [સં.] (-ળ) વિં ન કળી શકાય એવું;
અગમ્ય [અગમ્ય લીલાવાળું
અકલકલ વિં [સં.] અકળ કળાવાળું;
અકલમદ વિં [ફા.] અકલવાળું
અકલલકલકલ વિં તરતબુદ્ધિવાળું
અકલક વિં [સં.] નિષ્કલક; દોષ-એબરહિત

અકલિત વિં [સં.] ન કળેલું; કલ્પી ન
 શકાય તેવું.
 અકલિપત વિં [સં.] કલિપત નહિ તેવું;
 ખરું (૨) ઓચિંતું; આણધારું
 અકલ્પ્ય વિં [સં.] ન કલ્પી શકાય એવું
 અકસર અં [અ.] થણું ખરું; થણું કરીને; પ્રાયઃ
 અકસીર વિં [અ.] સ્વસીર = કીમિયો] આખાદ;
 રામખાણ
 અકસ્માત અં [સં.] અચાનક; એકાએક
 અકસ્માત પું [સં.] અકસ્માત] અણધારી
 થતના; હોનારત
 અકળ વિં જુઓ અકલ [સં.] [ખાવરું
 અકળવિકળ વિં જુઓ આકળવિકળ;
 અકળામણુ સ્ત્રીં અકળાવાની અસર;
 અમૂંઝણ
 અકળાવું અં કિં [સં.] અમૂંઝાવું;
 ગમરાવું (૨) કંટાળવું (૩) ચિડાવું
 અકળિત વિં જુઓ અકલિત
 અકંટક વિં [સં.] કાંચ વિનાનું [કામ
 અકાળ વિં ન કામું (૨) લાચાર (૩) નંખોટું
 અકામ (-મી) વિં [સં.] કામના વિનાનું
 અકાર અં અકારણ; ફોગટ [પ.]
 અકારણ નં [સં.] અકાર્ય] અકાર્ય; ખોટું
 કામ (૨) અં વ્યર્થ; ફોગટ
 અકારણુ વિં (૨) અં [સં.] જુઓ નિષ્કારણ
 અકારત (-થ) અં વ્યર્થ; નિષ્કળ
 અકારું વિં અપ્રિય; અળખામણું
 અકાર્ય વિં [સં.] ન કરવા જેવું (૨)
 નં ખોટું કામ
 અકાલ [સં.] (-ળ) વિં ક્વખતનું (૨) પું
 અયોગ્ય સમય; ક્વખત (૩) દુકળ (૪)
 પરમાત્મા. વૃદ્ધ વિં અકાળે વૃદ્ધ થયેલું
 અકાલિક વિં [સં.] ક્વખતનું
 અકાલી પું [સં.] અકાલ] શીખ ધર્મનો
 એક ટાંટો કે તેનો અનુયાયી
 અકાલીન વિં [સં.] ક્વખતનું
 અકાળ વિં જુઓ અકાલ
 અકાંડ વિં [સં.] આકરિમકં; ઓચિંતું
 અકિંચન વિં [સં.] નિષ્કિંચન; સાવ ગરીબ

અકીક પું [અ.] એક જાતનો લીસો,
 ચળકતો પથ્થર [ખનાવનારો
 અકીકિયો પું અકીકની વસ્તુઓ
 અકૃત વિં [સં.] નહિ કરેલું (૨) ખોટું
 કે અયોગ્ય કરેલું (૩) નં પાપ
 અકેક (-કુ) વિં એકએક (૨) એક પછી
 એક (૩) પ્રત્યેક; દરેક
 અકોટ પું [સં.] સોપારી કે તેનું ઝાડ
 અકોટી સ્ત્રીં, -ટો પું [સં.] અકોટ]
 સોપારી ધાતનું (સ્ત્રીનું) કાનનું ધરેલું -
 જૂમખાંવાળું લોળિયું
 અકોણું વિં અતડું; લળી ન જાય તેવું
 અકકડ વિં [સં.] સ્તલક, પ્રા. સ્કલ] કડક;
 વળે નહિ એવું (૨) ટટાર (૩) મગફળીવાળું
 અક્કરચક્કર અં અણધારી રીતે (૨)
 ગમે તેમ કરીને [અકર્મી
 અક્કમંણુ, અક્કમી જુઓ. અકર્મણ,
 અક્કલ સ્ત્રીં [અ.] અક્લ] બુદ્ધિ
 અક્કલક (-ગી) રો પું [અ.] અક્કલક] એક
 વનસ્પતિ-ઓષધિ
 અક્કલખાળ વિં બુદ્ધિશાળી; અક્કલમંદ.
 ંખાં પું અક્કલનો ખાં; મૂખ (વ્યંગ્માં)
 અક્કલમંદ, અક્કલવંત, અક્કલવાન
 વિં અક્કલખાળ; બુદ્ધિશાળી [સમજ
 અક્કલહોશિયારી સ્ત્રીં બુદ્ધિ અને ભાન-
 અક્કા સ્ત્રીં અખોલા; લાઈખંધી તોરણી તે
 અક્કેક વિં જુઓ અકેક
 અકિય વિં [સં.] [પ. વિ.] નિષ્કિય;
 'ઇનએકિય' (૨) નિરુદ્ધોગી; સુરત; 'ઇનટ'
 અકૂર વિં [સં.] દયાળુ (૨) પું શ્રી-
 કૃષ્ણના પિતાર્થ કાકા અને ભક્ત [સં.]
 અક્ષ પું [સં.] રમવાનો પાસો (૨) માળાનો
 મણકો (૩) ધરી (ચક્રની કે પૃથ્વીની)
 (૪) આંખ (સમાસને અંતે, ઉદા.
 'કમલાક્ષ') (૫) વિપુલવૃત્તથી ઉત્તર-
 દક્ષિણ દોઈ પણ જગાનું ગોલીય અંતર
 [બૂ.] (૬) અવકાશમાં ખિંટનું સ્થાન
 નક્ષી કરવા નિયત કરેલી પરસ્પર કાટ-
 ખૂણે આવેલી રેખાઓ. ઉદા. વેધાક્ષ [ગ.]

અક્ષાણું નં જુઓ અખિયાણું
 અક્ષત વિ. [સં.] ઈન્દ પામ્યા વિનાનું;
 અખંડ (૨) પું ૦ બં ૦ વં ધાર્મિક ક્રિયામાં
 અથવા કોઈને વધાવી લેવામાં વપરાતા
 વગર ભાંગેલા દાણા-ચોખા, ડાંગર,
 ઘઉં, જવ વગેરે [અસહિષ્ણુ
 અક્ષમ વિં [સં.] અશક્ત; અસમર્થ (૨)
 અક્ષમાલા સ્ત્રીં [સં.] રુદાક્ષની માળા
 (૨) જપ કરવાની માળા
 અક્ષય વિં [સં.] કદી ક્ષીણ ન થાય
 એવું; અવિનાશી (૨) અખટ
 અક્ષયતૃતીયા સ્ત્રીં [સં.] અખાત્રીજ;
 વૈશાખ સુદ ત્રીજ
 અક્ષયધામ નં [સં.] વૈકુંઠ (૨) મોક્ષ
 અક્ષયનવમી. સ્ત્રીં [સં.] અખેનોમ;
 કારતક સુદ નોમ
 અક્ષયપદ નં [સં.] મોક્ષ
 અક્ષયપાત્ર નં [સં.] જેમાંથી વસ્તુ લેવા
 છતાં ખૂટે જ નહિ એવું વાસણ
 અક્ષયવદ પું [સં.] પ્રયાગમાં આવેલો
 એક વડ (પ્રલયકાળે પણ એ અક્ષય
 રહેશે એવું મનાય છે)
 અક્ષર વિં [સં.] અવિનાશી (૨) પું
 ભાષાનો વર્ણ (૩) હરફ; બોલ (૪) પું
 બં ૦ વં ૦ દસ્કત (૫) વિધિના લેખ
 (૬) નં બ્રહ્મ. [‘એદિજખા’
 અક્ષરગણિત નં [સં.] ખીજગણિત;
 અક્ષરછંદ પું [સં.] જુઓ અક્ષરવૃત્ત
 અક્ષરજ્ઞાન નં [સં.] લખતાંવાંચતાં
 આવડવું તે
 અક્ષરરેહ પું [સં.] નાશ ન પામે એવું શરીર
 (૨) કીર્તિ (૩) સાહિત્યકૃતિ
 અક્ષરધામ નં [સં.] બ્રહ્મલોક; મોક્ષ
 અક્ષરપદ નં [સં.] મુક્ત દશા
 અક્ષરમાલા [સં.] (અખા) સ્ત્રીં મૂળાક્ષરો;
 વર્ણમાળા [(છંદ)
 અક્ષરમેળ વિં અક્ષરના માપવાળો
 અક્ષરવૃત્ત નં [સં.] અક્ષરમેળ વૃત્ત-છંદ
 અક્ષરશઃ અં [સં.] અક્ષરે અક્ષર

અક્ષરાર્થ પું [સં.] શબ્દાર્થ (૨) સંકે-
 ચિત અર્થ
 અક્ષવિદ્યા સ્ત્રીં [સં.] જુગાર
 અક્ષવૃત્ત નં [સં.] અક્ષાંશ બતાવનારું વર્તુલ
 અક્ષાંશ પું [સં.] વિષુવવૃત્તથી ઉત્તરદક્ષિણ
 અંતર બતાવનાર ૧૮૦ અંશ [ખૂ.]
 અક્ષાંશવૃત્ત નં [સં.] અક્ષાંશનું વર્તુલ
 અક્ષિ સ્ત્રીં [સં.] આંખ [સમાસને અંતે
 ‘અક્ષ’ રૂપ થાય છે; જુઓ અક્ષ (૪)]
 અક્ષિકા સ્ત્રીં નાની આંખ; દ્રુત લેન્સની
 બનેલી સાદી આંખ; ‘ઓસેલસ’ [પ્રા.વિ.]
 અક્ષુણ્ણ વિં [સં.] ક્ષુણ્ણ-વટાયેલું નહિ
 તેવું (૨) અભિત; ક્ષેત્રમંદ
 અક્ષૌણ્ણી સ્ત્રીં + જુઓ અક્ષૌહિણી
 અક્ષૌહિણી સ્ત્રીં [સં.] ૨૧,૮૭૦ રથ,
 તેટલા હાથી, તેથી ત્રણ ગણા થોડા ને
 પાંચ ગણું પાયદળ-એવડી સેના
 અખ(-ખખ)ડ વિં ન ખેડાણું; પડતર
 (૨) ધારણ ન ભ્રમે એવું (૩) અવડ
 અખડદહાડા પું ૦ બં ૦ વં કામકાજ
 વિનાના કે કંટાળો આવે એવા દિવસ
 અખડખખડ, અખડાખખડી વિં
 ખાડાખેવાવાળું; બીચુંનીચું
 અખડાણું અં કિં અથડાણું
 અખણિયાદું વિં [કા.] જુઓ અખિયાણું
 અખત(-ત્ત)ર વિં મેલું; નહાદું. ઠંડાણું
 વિં દોહડાણું
 અખતરું વિં જુઓ અખતર [અજમાશ
 અખતરો પું [અ. ફક્તિરાય] પ્રયોગ;
 અખતર, ઠંડાણું વિં જુઓ ‘અખતર’માં
 અખત્યાર પું [અ. ફક્તિયાર] અધિકાર;
 તાળો [નં મુખત્યારનામું; સનદ
 અખત્યારનામું નં, અખત્યારપત્ર પું;
 અખત્યારી સ્ત્રીં સત્તા; અધિકાર
 અખની સ્ત્રીં ગિલ્દીદંડાનો એક દાવ; આંખી
 અખખાર પું; નં [અ. ‘લુલર’નું બં ૦ વં]
 વર્તમાનપત્ર; છાપું
 અખખારનવીસ પું [કા.] ખખરપત્રી (૨)
 છાપોનો લખનારો

અખર વિં અસહ (૨) સ્ત્રીં અખડ-
 પડતર જમીન; ચરે [મેળવણ
 અખરાસણુ નં દૂધ આખરવા માટેનું
 અખરાનું અં કિં દૂધનું દહીં થવું
 અખરોટ નં [અ., ફા.] એક મેવો; અખોડ
 અખંડ વિં [સં.] આખું
 અખંડસૌભાગ્ય નં [સં.] સૌભાગ્ય
 -સધવાપણું અખંડ રહેવું તે (સ્ત્રી માટે).
 વ્યતી વિં સ્ત્રીં [દૂંઝમાં અં સૌં]
 અખંડ સૌભાગ્યવાળી
 અખંડિત વિં [સં.] ખંડિત નહિ એવું
 (૨) કિનારીમાં ખાંચા ખાંચા ન હોય
 એવું (પાન); 'એન્ટાયર' [વ. વિ.]
 અખંતર વિં અખતર; મેલું (૨) નં
 ભૂતપ્રેત; વળગાડ
 અખાજ વિં [સં. અલાજ] ન ખવાય એવું
 કે ન ખાવા જેવું (૨) નં નિષિદ્ધ
 ખોરાક; માંસમાદી
 અખાડ પું + અખાઢ મહિનો
 અખાડા કરવા = આખ આડા કાન કરવા;
 ન ગણકારવું [કસરતખાજ
 અખાડિયો પું અખાડામાં જનાર;
 અખાડી વિં સ્ત્રીં આપાઢ માસની
 અખાડો પું [સં. અક્ષવાટ્કો] કુસ્તી કે કસરત
 કરવાની જગા (૨) બાવાઓનો મઠ
 (૩) વ્યસનીઓને એકઠા થવાની જગા
 અખાત વિં [સં.] નહિ ખોદેલું (૨) પું
 (નં +) જમીનની અંદર ગયેલો
 સમુદ્રનો ફાંટો (૩) કુદરતી તળાવ કે
 સરોવર [અક્ષયતૃતીયા
 અખાત્રીજ સ્ત્રીં [મં. અક્ષયવૃત્તિયા] જુઓ
 અખિયાણું નં [સં. અક્ષતવાવન] અક્ષણું;
 શુભ કાર્યના આરંભમાં ગોર તથા
 વસનાયાને) અપોતી બક્ષિસ
 અખિયાણું વિં [સં. અક્ષત] સહીસલામત
 (૨) તંદુરસ્ત
 અખિલ વિં [સં.] આખું; બધું
 અખિલાઈ સ્ત્રીં દાંડાઈ
 અખૂટ વિં [દે. અલુટ] ખૂટ નહિ એવું

અખે વિં [સં. અક્ષય, પ્રા. અક્ષય] + અક્ષય;
 અવિનાશી. ઉદાં અખેનોમ, અખેપાત્ર
 અખોડ નં [સં. અક્ષોદ] જુઓ અખરોટ
 અખોવન વિં આખું (૨) સ્ત્રીં એકેસંતાન
 ન મર્યું હોય એવી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
 અખખડ વિં જુઓ અખડ
 અગ વિં [સં.] ન જઈ શકે એવું (૨)
 પું ઝાડ (૩) પર્વત (૪) રાક્ષસ
 અગજ વિં [સં.] પહાડમાં જન્મેલું; પર્વતનું
 અગડ પું [પ્રા. અગડ] સાંઠમારીલું
 મેદાન (૨) [કા.] સોગન
 અગડખંખ વિં ધણું જડું; ગોળમટોળ
 (૨) પું એક જાતનો અવધૂત બાવો
 અગડખગડ વિં ખરુંખોટું (૨) નં
 ખરીખોટી અસ્પષ્ટ ખોલી
 અગણ (-ણિત) વિં [સં.] અસંખ્ય [૬૬
 અગણો (-ણ્યો) તેર વિં [સં. ઇકોન+સિતેર]
 અગણ્ય વિં [સં.] ગણી ન શકાય એવું
 અગણ્યા (અં) શી (-સી) વિં [સં.
 ઇકોન+અંશી] ૭૯
 અગણ્યોતેર વિં જુઓ અગણ્યોતેર
 અગતિ સ્ત્રીં [સં.] અવગતિ; નરકમાં પડવું
 તે (૨) અમુક વિષયમાં પ્રવેશ નહિ તે
 (૩) વિં ગતિ વિનાનું; રિથર
 અગતિયો પું એક લીલું, ચળકતું અને
 ભીડતું જીવડું [મહત્ત્વ
 અગત્ય સ્ત્રીં; નં [સં. અગતિ] જરૂર (૨)
 અગતિયો પું [સં. અગતિ] એક ઝાડ
 અગઠ નં [સં.] દવા [ઝાળ; લાલ
 અગન સ્ત્રીં [સં. અગ્નિ] અગ્નિ (૨) બળતરા;
 અગનગાડી સ્ત્રીં આગગાડી
 અગમ વિં [સં.] અગમ્ય; ઇન્દ્રિયાતીત
 (૨) નં ભવિષ્ય
 અગમચેતી સ્ત્રીં અગાઉથી ચેતવું તે;
 દૂરદેશી [ગણાનો એક શણગાર
 અગમદોરો પું [મં. અગ્નિમ+દોરો] ઘોડાના
 અગમનિગમ નં ભૂત અને ભવિષ્ય
 (૨) [સં. અગમ+નિગમ] વેદ અને શાસ્ત્ર
 અગમપરચમ સ્ત્રીં [સં. અગ્નિમ-પચ્ચિન]

આગળનું તથા પાછળનું તે; ભૂત અને ભવિષ્ય

અગમપંથ પું નહિ જવા જેવો-અનુષ્ટો,

ગૂઠ રરનો (૨) ઈશ્વરપ્રાપ્તિનો માર્ગ

અગમબુદ્ધિ સ્ત્રીં અગાડથી ભવિષ્યનો

વિચાર કરી શકનારી બુદ્ધિ (૨) વિં

તેવી બુદ્ધિવાળું

અગમબુદ્ધિયું વિં અગમબુદ્ધિવાળું

અગમવાણી સ્ત્રીં ગૂઠ વાણી (૨) ભવિષ્ય-

વાણી (૩) વેદવાણી

અગમો પું અણગમો

અગમ્ય વિં [સં.] જ્યાં ન જઈ શકાય

એવું (૨) ગૂઠ (૩) ન જવા જેવું; નિષિદ્ધ

અગમ્યાગમન નં [સં.] જેનો સંગ

નિષિદ્ધ હોય તેવી સ્ત્રી સાથે વ્યભિચાર

અગર પું [સં. આકર] મીઠું પકવવાની

કચારી કે જમીન (૨) નં [સં. અગ્રહ]

એક જાતનું સુગંધીદાર લાકડું (૩) અં

[ફા.] ને (૪) અથવા [(૨) ને

અગરએ અં [ફા.], અગરનો અં નેકે

અગરખત્તી સ્ત્રીં ધૂપસળી

અગરિયણ, સ્ત્રીં 'અગરિયો'નું સ્ત્રીલિંગ

અગરિયો પું [સં. આકરિક] મીઠું પકવનાર

અગરી સ્ત્રીં અગરિયણ

અગરુ નં [સં.] જુઓ અગર (૨)

અગલ સ્ત્રીં [મ. ગલ, ફા. અગલ] ગળી

અગલખગલ અં [ફા.] આસપાસ

અગલાંપગલાં નંખંવં અધરણી વખતે

સીમતિનીને ભરાવવામાં આવતાં પગલાં

અગવડ સ્ત્રીં સગવડથી ઊલટું તે; મુશ્કેલી

અગવાડું નં [સં. અગ્રમવાટ] આંગણું (૨)

મોખરાનો ભાગ [રખાનો આગલો ભાગ

અગવાડો પું આંગણું (૨) કાંચળી કે અંગ-

અગવો પું [સં. અગ્રમ] આગળ ચાલનાર;

ભોમિયો (૨) નેતા

અગસ્તિ(-સ્ત્ય) પું [સં.] [સં.] એક

પ્રાચીન ઋષિ (૨) એ નામનો તારો

અગસ્ત્યના વાચદા શંખ્રં લાંબા ને ન

પળાય એવા - ખોટા વાચદા

અગળ વિં આગળે નહિ કે આગળેનું નહિ

એવું (૨) અણગળ

અગાઉ અં [સં. અગ્ર] પૂર્વે; પહેલાં

અગાડી અં [સં. અગ્ર] આગળ

અગાડીપછાડી અં આગળપાછળ(૨)સ્ત્રીં

ઘોડાને ગળે અને પગે બાંધવાનાં દોરડાં

અગાધ વિં [સં.] અતિ ઊંડું

અગાશિયું નં [જુઓ અગારી] ધરતો

ઓરડા પછીનો ઉપરથી ખુલ્લો ભાગ[ચ.]

અગારી(-સ્ત્રી) સ્ત્રીં [સં. આકાશિકા] ધરતો

ઉપલા ભાગમાં કરેલી ખુલ્લી ઊખાંધ

જગા; ગચ્છી [આકાશ મુઠ્ઠી ખુલ્લું

અગાસું વિં [સં. આકાશ] ઠાંકણ વિનાનું;

અગિયર પું + અજગર

અગિયાર વિં [સં. દ્વિદશ] ૧૧

અગિયારમું વિં [સં. દ્વિદશમ] દશ

પછીનું (૨) નં મરણ પછીને અગિયારમે

દિવસે કરવામાં આવતી ક્રિયા કે વરો

અગિયારશ(-સ્ત્રી) સ્ત્રીં પખવાડિયાંમાંની

અગિયારમી તિથિ કે તેનું વ્રત-ઉપવાસ

અગિયારા પુંખંવં ૧૧×૧૧નો ધડિયો.

ંગણવા, ભણવા = નાસી કે છટકી

જંબુ; પલાયન કરી જવું

અગિયારી સ્ત્રીં [સં. અગ્નિ-આગારિકા] પારસી

લોકોનું મંદિર; આતસખહેરામ

અંગુવો પું જુઓ અંગવો

અંગોચર વિં [સં.] અગમ્ય; ઇદ્રિયાતીત

(૨) પગ મૂકવો ગમે નહિ અથવા પગ

મૂકી શકાય નહિ એવું [કા.]

અંગોપ વિં અલોપ

અંગડ પું જુઓ અંગડ(૧) [(૩) જઠરાગ્નિ

અગ્નિ પું [સં.] દેવતા (૨) અગ્નિદેવ [સં.]

અગ્નિકર્મ નં [સં.] અગ્નિમાં હોમ કરવો

તે (૨) અગ્નિપૂત (૩) સંધ્યું તે

અગ્નિકાષ [સં.] બાળવાનાં લાકડાં (૨)

અગ્નિનું લાકડું

અગ્નિકુમાર પું [સં.] અગ્નિ મારફતે ઉત્પન્ન

થયેલો શિવનો પુત્ર-કાર્તિકેય [સં.]

અગ્નિકુંડ પું [સં.] વેદી

અગ્નિકોણ પું [સં.] દક્ષિણ અને પૂર્વ
વચ્ચેનો ખૂણો

અગ્નિક્રિયા સ્ત્રી [સં.] શખને બાળવાની ક્રિયા

અગ્નિખૂણો પું અગ્નિકોણ

અગ્નિત્રય પું; નં [સં.] ત્રણ પ્રકારના
શાસ્ત્રોક્ત અગ્નિ (ગાર્હપત્ય, આહવનીય
અને દક્ષિણ)

અગ્નિદાતા વિં [સં.] શખને આગ મૂકનાર

અગ્નિદાહ પું [સં.] મુઠદાને બાળવું તે

અગ્નિપરીક્ષા સ્ત્રી [સં.] અગ્નિ વડે પરીક્ષા
કરતી તે (૨) આકરી કસોટી

અગ્નિપ્રવેશ પું [સં.] અગ્નિમાં દાખલ
થવું (જેમ કે સતી થનારી સ્ત્રીનું)

અગ્નિમાંધ નં [સં.] બઠરાગ્નિની મંદતા

અગ્નિશાલા [સં.] (-ગા) સ્ત્રી પવિત્ર
અગ્નિ રાખવાનું સ્થાનક [ક્રિયા

અગ્નિમંદકાર પું [સં.] મુઠદાને બાળવાની

અગ્નિહોત્ર નં [સં.] અગ્નિમાં સવારસાંજ

હો મ કરવાનું શાસ્ત્રોક્ત કર્મ. ૦ત્રી વિં
અગ્નિહોત્ર કરનાર (૨) બ્રાહ્મણની એક
અટક [એવું બાણ

અંચયસ્ત્ર નં [સં.] જેમાંથી અગ્નિ વરસે

અચ વિં [સં.] આગળપડતું; મુખ્ય; પહેલું;

મોખરેનું (૨) નં અણી; ટોચ [મુખ્ય

અચગણ્ય વિં [સં.] ગણતરીમાં પહેલું;

અચજ વિં [સં.] પહેલું જન્મેલું (૨) પું

મોટો ભાઈ (૩) બ્રાહ્મણ

અચણી પું [સં.] આગેવાન

અચધાન્ય નં વર્ષનો પહેલો-ચોમાસામાં
થતો-પાક [પ્રથમ પૂતનું માત

અચપૂત સ્ત્રી [સં.] શ્રેષ્ઠ પુરુષને અપાતું

અચલેષ પું વર્તમાનપત્રનો મુખ્ય લેખ

અચસર વિં [સં.] અચેસર

અચરસ્થાન નં આગળપડતું-મુખ્ય સ્થાન

અચહાયણ (-ન) પું [સં.] આગશર મહિનો;

આચહાયણ [અર્પણ કરાયેલી જમીન

અચહાર પું [સં.] રાત્ર્ય તરફથી દેવસ્થાનને

અચિમ વિં [સં.] મુખ્ય (૨) પું મોટો ભાઈ

અચેસર વિં (૨) પું [સં.] આગેવાન; નેતા

અધ નં [સં.] પાપ

અધટવું વિં અણધટવું; અયોગ્ય

અધટિત વિં [સં.] ધટિત નહિ એવું; અધટું

અધટિતધટના સ્ત્રી [સં.] નહિ બનેલી
ધટના બનાવતી તે

અધટિતધટનાપટ્ટીયમ્ની વિં સ્ત્રી [સં.]

અધટિતધટનામાં કુશળ (માયા) [ખાડો

અધડ વિં અણધડ; મૂર્ખ (૨) પું ધરો;

અધણખાડ (-ણ) સ્ત્રી અધવાનો ખાડો

અધમર્ષણ વિં [સં.] અધનાશક (મંત્ર)

(૨) નં એક નસકોરેથી પાણી લઈ ખીલ
નસકોરા વાટે કાઢી નાખવું તે

અધરણિયાત વિં સ્ત્રી અધરણીવાળી સ્ત્રી

અધરણી નં; સ્ત્રી [દ. સ્વગ્ધણિયા]

પહેલવહેલો ગભં રહેલો તે (૨) એ પ્રસંગે
કરાતી ક્રિયા; સીમંત

અધરું વિં મુશકેલ [માલિશીનું

અધરેણિયાત વિં ધરેણિયાત નહિ તેવું-

અધ(-ધા)વડું સં કિં અથે એમ કરવું

(૨) ખૂબ મારવું; ટીપવું [લા.] (૩) લેર-
જીલમથી દંડાવવું (નાણાં વગેરે)

અધવાડ સ્ત્રી, -ડો પું અધેલાની ગંદ-
વાડ (૨) ખૂબ ગંદકી

અધવું અં કિં [સં. હવ] મળત્યાગ કરવો;

ઝાડે ફરવું (૨) લેરજીલમને વશ થઈ

આપવું પડવું [લા.]

અધાટ વિં અપાર; અનંત (૨) [દસ્તાવેજમાં]

કુલ હક્ક સાથેનું (૩) પું શિલાલેખ (૪)

ઇનામી જમીન; દાન કે દેવસ્થાનમાં

અપાયેલી જમીન (૫) ઘાટ; ઓવારો

અધાટિયું વિં અધાટ અપાયેલું (૨)

નિમકહરામ

અધાડ(-વ)વું સં કિં અથે એમ કરવું

અધાડો પું [દ. સ્વગ્ધણ] અધેડો-એક

છોડ; અપામાર્ગ

અધાણું વિં અધવાની હાજતવાણું

અધાત વિં + જીઓ અગાધ

અધામણ સ્ત્રી (વારંવાર) અધવું કે

અધવાનું થાય તે; અતિસાર (૨) ભય,

ત્રાસ અથવા સખત મહેતતને લીધે
થયેલી-અંત્રી જવાય એવી સ્થિતિ [લા.]
અધ્યાયુ વિં [સં.] પાપી; દુષ્ટ
અધાર સ્ત્રીં પંખી કે જીવંતો મળ
અધારો પું અધવાડ; ગંદવાડ
અધાવવું સં કિં જીવો અધવવું
અધેડી સ્ત્રીં [દે. મન્વાડન] એક વનસ્પતિ
અધેડો પું જીવો અધાડો
અધાર વિં [અ + સં. ઘોર] અતિઘોર
અધારપંથ પું મેલી સાધના કરનારા
ખાવાઓનો પંથ
અધારવિધા સ્ત્રીં મેલી વિધા
અધારી વિં એદી; કાંચણી (૨) ચીતરી
ચડે એવું ગંડું (૩) પું એવો મંદો
એક જતનો (નાગડો) ખાવો
અધોપ વિં [સં.] ઘોપ-અવાજ વગરનું;
શાંત (૨) પું પાંચ ઉચ્ચારસ્થાનોના
પહેલાં બે વર્ણોનો ઉચ્ચાર (ક, ચ, ટ,
ત, પ તથા ખ, છ, ઠ, ધ, ઙ) [વ્યા.]
અચક સ્ત્રીં આગળી; ઠેસ; (૨) આડ
અચકડું નં કાંઈ સાંભરી આવવાથી
છાતીમાં ભરાઈ આવતો ડૂમો
અચકન પું; નં [હિં.] એક જતનો
લાંબો ડગલો [આચિતું]
અચક મચક અં અચાનક; એકદમ;
અચકવું અં કિં અટકવું; ખમચાવું
અચકારો પું આચકો
અચકાવું અંકિં અચકવું
અચકો મચકો પું લહેકો; લટકો (સ્ત્રીઓનો)
અચડ વિં ખાતામાં નહિ ચડેલી (રકમ)
અચપચું વિં કાચુ પોચું; અધકચરું
(૨) નહિ પ્રવાહી અને નહિ ઘટ્ટ
અચર વિં [સં.] ખરો નહિ એવું સ્થિર
અચરકો પું ઉમળકો (૨) આચકો
અચરજ(-તા) નં, -તી સ્ત્રીં [સં. આશ્ચર્ય]
નવાઈ; આશ્ચર્ય [રહીને, વારેવારે
અચર પચર વિં કાચુ કોરું (૨) અં રહી
અચલ [સં.] (-ળા) વિં દઢ; સ્થિર; (૨)
અવિકારી [ગ.] (૩) પું પવંત

અચલ(-ળા) પદ નં નિત્ય સ્થિતિ-મોક્ષ
અચલા [સં.] (-ળા) સ્ત્રીં પૃથ્વી
અચંબો પું [સં. અત્યંત મુક્ત, પ્રા. અચ્ચંબુચ]
આશ્ચર્ય; નવાઈ
અચાનક અં એકએક; આચિતું
અચાર નં [ફા.] અચાણું
અચાલ સ્ત્રીં હરકત; અડચણ (૨) અડકાવ;
રજેદશન (૩) ભારે અગત્ય; ભીડ
અચાલો પું અનિવાર્ય અગત્ય; અપેક્ષા
અચિતિત વિં [સં.] અણચિતંતવું
અચિતું (-તું) વિં ન ચિંતવેલું; આચિતું
અચિત્ય વિં [સં.] ચિંતવી ન શકાય
એવું (૨) ન ચિંતવવા જેવું
અચિત્યું વિં જીવો અચિતું
અચુંબકીય વિં અચુંબકવ ન ગ્રહી શકે તેવું;
'નોનમેનેટીક' [પ.વિ.] [વિના
અચૂક વિં ચૂકે નહિ એવું (૨) અં ચૂક્યા
અચૂકબાણુ નં (૨) વિં જીવો રામબાણ.
અચાવવું = જરૂર આવવું
અચેત (વન) વિં [સં.] ચેતન વિનાનું;
જડ (૨) ખેલાન
અચેષ્ટ વિં [સં.] અચેતન
અચો પું જમાવ; ભીડ (૨) કચરાનો
જમાવ; ગંદકી (૩) અણજો
અચોપચો પું ગંદવાડ; સડો
અચ્છત અં છતું-નહેર થયા વિના;
છપી રીતે; ખબર ન પડે તેમ
અચ્છલ વિં [સં.] અખંડ
અચ્છું વિં [સં. અછ] સાડું
અચ્છેલ વિં [સં.] છેલી ન શકાય એવું
અચ્છેર પું અર્ધો શેર
અચ્છેરિયું વિં જેમાં અચ્છેર માથે તેવડું
(૨) નં અર્ધો શેરનું માથિયું
અચ્છેરિયો પું, અચ્છેરી સ્ત્રીં અર્ધો
શેરનું માથિયું અથવા વજન
અચ્છેરો પું અચ્છેરનું વજન-કાટલું
અચ્યુત વિં [સં.] પતન કે રખાલન વિનાનું;
નિશ્ચલ (૨) પું વિષયુ [સં.]
અછડ (-ર) તું વિં માત્ર સપાટીને અડકીને

પક્ષાર થઈ જતું (૨) કાના બરાબર
(૩) છલકાતું

અછત સ્ત્રીં તંગી; તાણ

અછતું વિં અણછતું; ગુપ્ત (૨) અસત;
હયાત નહિ એવું [વણલ વિનાનું]

અછત વિં છત વિનાનું; ખુલ્લું (૨) માથે
અછખડા પું બં વં શરીર પર આછી

ફેલ્લીઓ નીકળે છે તે રોગ

અછસ્તું વિં જુઓ અછડતું [કરમાતું
અછવાતું અંકિં વણછો લાગવો (૨)

અછંગે અં અધ્ધર

અછાડપછાડ સ્ત્રીં ધમાધમ; ધમપછાડ
અછાખા પું બં વં વરઘોડામાં વરરાત્નનું

મોં ઠાંકવા પાધડીએ લટકાવવામાં આવતા
સોનેરી કસબના તાર [કાંઠું

અછાવતું સંકિં (નવું વાસણ) વાપરવા
અછીપ વિં છીપે નહિ-તૂપ ન થાય એવું

અછૂત વિં [હિં.] અસ્પૃશ્ય (૨) અસ્પૃશ્ય
મનાતી કોમનું

અછૂતોદ્ધાર પું અછૂતોનો ઉદ્ધાર

અછો અછો કરતું, અછો અછો વાતાં
કરવાં = લાડ લડાવવાં(૨) ખૂબ ઉમળકા-
થી આદરસત્કાર કરવો

અછોડાવા અં રાશ નેટલે અંતરે

અછોડો પું રાશ (૨) ગળામાં પહેરવાનો
સોનારૂપનો દોરો(૩) વડિયાળની સાંકળી

અજ વિં [સં.] નહિ જન્મેલું; અનાદિ (૨)
પું બકરો (૩) [સં.] અક્ષા (૪) કામદેવ

(૫) ચંદ્ર (૬) રામના દાદાનું નામ

અજગર પું [સં.] (બક્ટું ગળી જાય તેવો)
મોટો સાપ. વૃત્તિ સ્ત્રીં [સં.] દેવ ઉપર

આધાર રાખવાની વૃત્તિ

અજન્મા વિં પું [સં.] જેને જન્મ નથી
એવું; (ઈશ્વર) (૨) સ્ત્રીં માયા [સં.]

અજપાન(-ના)પ પું [સં.] પ્રયત્ન વિના
સ્વાભાવિકરીતે ચાલતો જાય

અજખ વિં [અ.] નવાઈ ઊપજે એવું;
અદ્ભુત [અર્કનાં પાસાદાર કૂલ

અજમાનાં કૂલ નં બં વં અજમાના

અજમાયશ સ્ત્રીં [ફા. અજમાશ] અજમાવી
લેતું તે; પરીક્ષા

અજમાવતું સંકિં [ફા. અજમુદ્] વાપરી
લેતું; પ્રયોગ કરી લેવો

અજમાશ સ્ત્રીં જુઓ અજમાયશ

અજમો પું [સં. અજમોદા, ફા. અજમૂદ]
એક વનસ્પતિ-ઓષધિ [ઓષધિ

અજમોદ સ્ત્રીં [જુઓ અજમો] એક
અજય વિં [સં.] જય રહિત (૨) ન

જિતાય એવું; અજય(૩) પું હાર; પરાજય
અજયા સ્ત્રીં [સં.] માયા (૨) ભાંગ

અજર વિં [સં.] ધરડું ન થાય એવું (૨)
પચી ન શકે એવું

અજર સ્ત્રીં [અ. ઉર્જા] બહાનું (૨)
આનાકાની; ઢીલ [અવિનાશી

અજરાસર વિં [સં.] અજર અને અમર;
અજરો પું [સં. અજર] અપયો

અજલ સ્ત્રીં [અ.] અંત (૨) મોત (૩)
કમોત (૪) વિં [સં.] નિર્જલ; સૂકું

અજલમંજિલ સ્ત્રીં છેવટનું સ્વધામ
અજવાળવું સંકિં [સં. ઉજ્જલ] ઘસીને

ઊજળું કરતું; માંજવું (૨) અજવાળું
કરતું (૩) આખર વધારવી [લા.] (૪)

બંદાની વહોરવી [વ્યંગમાં]
અજવાળિયું નં ચંદ્રની વધતી જતી

કળાવાળું પખવાડિયું; શુકલપક્ષ (૨)
અજવાળા સારુ છાપરામાં કે ભીંતમાં

મૂકેલું જળિયું-ખાકું
અજવાળી વિં સ્ત્રીં ચાંદરણવાળી (રાત)

અજવાળું નં પ્રકાશ; ઉત્તર
અજસ્ત વિં [સં.] સતત; એકધારું (૨)

અં વારંવાર; હમેશાં [અશાંતિ
અજંપ(-પો) પું જંપનો અભાવ;

અજા સ્ત્રીં [સં.] માયા; કુદરત (૨) બકરી
અજગલ દત્તન પું; નં [સં.] બકરાને

ગળે લટકતો આંચળ (૨) નિર્થક
વસ્તુ [લા.] [અચાચકમાં

અજા(-યા)ચક, અજાચી વિં જુઓ
અજાડી સ્ત્રીં હાથી વગેરે પ્રાણીઓને ફસાવી-

ને પકડવા માટે બનાવેલી ખાઈ અથવા
ખાડો(૨)એક બેઢેલા ઢોરનેભણું રાખવા
પગ તળે ખાદાતો ખાડો (૩) વેરાન કે
પહોંચવામાં વસતી પડે એવી જગા
અન્નભૂ વિં વાકેફ-માહિતગાર નહિ તે(૨)
સ્ત્રીઅજ્ઞાન; ન્નભૂનો અભાવ
અન્નભૂતાં અં ન ન્નભૂતાં; અણસમજથી
અન્નભૂયું વિં ન્નભૂમાં નહિ તેવું; અજ્ઞાત
અન્નભૂયે અં ન્નભૂઓ અન્નભૂતાં
અન્નત વિં [સં.] નહિ જન્મેલું
અન્નતશત્રુ વિં [સં.] જેને કોઈ સાથે
દુશ્મનાવટ નથી એવું(૨)પુંચુધિષ્ટિ[સં.]
અન્નતીય વિં [છ. વિ.] નર કે માદા ન
હોય એવું (૨) નર-માદાના સંયોગ
વગર થનારું; 'એસેક્રુઅલ'
અન્નનખાહું વિં ન્નભૂઓ આનનખાહું
અન્નખી સ્ત્રી [અ. હિજાબ, ફા. હજાર્વી] ભુરખો
અન્નયખ [અ. સજાદ્દ-અન્નખ 'નું' અં વં]
અન્નખ જેવું; આશ્ચર્યકારક
અન્નયખધરનં સંઅહરયાન; 'અન્નયખ'
અન્નયખી સ્ત્રી અન્નયખપણું; આશ્ચર્ય
અન્નિત વિં [સં.] નહિ જિતાયેલું (૨) ન
જિતાય તેવું [આમડું]
અન્નિત નં [સં.] મુગયમ્; કાળિયારનું
અન્નિકથ વિં [મ.] અન્નય; અન્નિત
અન્નજ વિં [અ.] ખ્યારું; વહાલું (૨) પું
મિત્ર; દોસ્ત
અન્નકું વિં [સં. ઉચ્છિષ્ટ] ન્નભૂઓ એકું
અન્નરણુ નં અન્નરણું; અપયો
અન્નરણું વિં [સં.] નહિ પચેલું (૨) નં
અન્નરણું; અપયો
અન્નવ વિં [સં.] છત્ર વગરનું; નિર્જવ
(૨) (જનમતે) જડતત્ત્વ [અવિદિત
અન્નુક્ત(-ગાતુ) વિં [સં. અવ્યક્ત] અયોગ્ય;
અન્નય વિં [સં.] છત્રી ન શકાય તેવું
અન્નખણી સ્ત્રી કાંટા-ઝરડાં ખેંચવાની
લોઠાની આંકડીવાળી લાકડી
અન્નગ પું [સં. અયોગ] કમુરત (૨)
અણમેળ; અણખનાવ

અન્નકેડ વિં જેની નેડ ન હોય એવું; અદ્વિતીય
અન્નભૂ નં અં વં ન નેવાનું વ્રત
અન્નભૂ નં હસ્ત દીર્ઘ 'ધ'નું ચિહ્ન (૧, ૧)
અન્ન વિં [સં.] અન્નભૂ (૨) મૂર્ખ
અન્નાત વિં [સં.] જ્ઞાત નહિ તેવું (૨) શુભ.
ન્નાસ પું [સં.] છપા રહેવું તે; શુભવાસ
અન્નાન નં [સં.] જ્ઞાનનો અભાવ (૨)
અવિધા; માયા(૩)વિં જેને સ્નાન-સમજ
નથી એવું (૪) અભાણ (૫) અન્નભૂ
અન્નાની વિં [સં.] ન્નભૂઓ અજ્ઞાન (૩)
(૨) અવિધા-માયામાં ખંધાયેલું
અન્નય વિં [સં.] ન્નભૂ ન શકાય તેવું.
ન્નાદ પું ઈશ્વર અથવા પરમ તત્ત્વને
વિષે આપણને કાંઈ ખબર નથી-ન પડી
શકે તેવો મત
અન્નપી વિં [અ. અન્નપી] પરદેશી
અન્નાત સ્ત્રી [અ.] ખાંગ
અટકે સ્ત્રીનડતર (૨) મુરકેલી (૩) શંકા;
મનનો ખચકો (૪) કાચી કેદ (૫) અટકણ;
ઠેસ (૬) સંકટપ; પ્રતિજ્ઞા
અટ(-ડ)કે સ્ત્રી ન્નભૂઓ અડકે
અટકધડી સ્ત્રી સમયના સુહમ લાગ
માપવા તારકાલિક ખંધ કે ચાલુ કરી
શકાય તેવું ધડિયાળ; 'સ્ટોપ વોચ'
અટકચાણું વિં (૨) નં ન્નભૂઓ અડપણું
અટકડી સ્ત્રી વાધણી; ધચરકું; હેડકી
અટકણુ વિં અટકી નય એવું (૨) સ્ત્રી;
નં ટેકો (૩) ઠેસ (૪) ચાંપ
અટકણિયું વિં અટકણું; અડિયલ (૨)
નં ઠેસ; ચાંપ [પડવી; થોભવું]
અટકવું અં કિં ગતિ કે પ્રવૃત્તિ ખંધ
અટકળી સ્ત્રી. કલ્પના; અનુમાન
અટકળપચીરી(-સી) સ્ત્રી અટકળ
ઉપર મંડાયેલો ધંધો કે કામ
અટકામણુ(-ણી) સ્ત્રી હરકત; અડચણ
(૨) રત્નેદર્શન; અટકાવ
અટકાયત સ્ત્રી અટકાવવું તે; રુકાવટ
(૨) રાખવું તે. -તી વિં અટકમાં કે
નજરકેદમાં રાખેલું ('ડિટેન્યુ'-કેદી)

અટકાવ પું અટકાવવું-રોકવું તે (૨)
 અંતરાય; હરકત (૩) અટકાવ; રજોદર્શન
 અટકાવવું સં કિં 'અટકવું'નું પ્રેરક
 અટકી મટકી સ્ત્રીંછાકરીઓની એક રમત
 અટકું લટકું નં સહેજ આંટો; (જતે
 આવતે, ભેગાભેગી) ફેરો, ડોકિયું
 અટકો પું તાંખાનો હલકો સિક્કો
 અટકો મટકો પું જુઓ અચકો મચકો
 અટણુ(-ન) નં જુઓ અટન
 અટણી સ્ત્રીંબધનુષ્યનો કાપવાળો છેડો, જ્યાં
 દોરી ચડાવવામાં આવે છે(૨)કામડાંની ટટ્ટી
 અટન નં [સં.] અટણ; ભ્રમણ; પ્રવાસ
 અટનિ(-ની) સ્ત્રીં [સં.] જુઓ અટણી
 અટપડું વિં ગૂંચવણમરેલું [અટલ
 અટલ [સં.] (-ળ) વિં જુઓ અટળ(૨)
 અટવાણુ સ્ત્રીં (દોરડા ઇત્યાદિમાં) પગનું
 ગૂંચવાણું તે
 અટવામણુ સ્ત્રીં અટવાણું તે; ગૂંચવણ
 (૨) રખડામણ (૩) મૂંઝવણ
 અટવાણું અં કિં રખડણું (૨) અંટવાણું;
 ગૂંચવાણું; પગમાં ભરાણું (૩) મૂંઝાણું;
 કાયર થવું [એકરસ થવું
 અટવાણું અં કિં વટાણું; પિલાણું; ધૂંટાર્ધને
 અટવિ(-વી) સ્ત્રીં [સં.] જંગલ
 અટવું અંકિં [સં. અટ]રખડણું [સનાતન
 અટળ વિં [સં. અટલ]ટળે નહિ તેવું(૨)નિત્ય;
 અટકું(-કી, -કું) વિં ટેકીલું
 અટંગ વિં [સં. અટંગા] પાંગળું; લંગડું
 (૨) અં [અટંગ ?] તદન
 અટાં સ્ત્રીં [સં.] (સંન્યાસી પેકે) રખડણું
 ભમણું તે (૨) અં આડું અવળું
 અટાં સ્ત્રીં [સં. અટ] મેડી
 અટાટ વિં નકામું (૨) અં ખોટી રીતે
 અટાણે અં આટાણે-વખતે; હમણાં [કા.]
 અટાપટા પું ૫૦ વ ૦ રંગભેરંગી લાંબા-
 પહોળા લીટા; ચટાપટા (૨) આડાઅવળા
 પટા (લાકડી કે હથિયાર વીંઝતાં થાય તે)
 અટામણુ નં રેડાલી વણવા માટે જોઈતો
 કોરો લોટ

અટારિયું નં તાકું; હાટિયું [અરખો; છત્રું
 અટારી (-લી, -ળી) સ્ત્રીં [સં. અટારિકા]
 અટારો(-તો) પું ઉચાળો; ધરવાખરો
 (ખાસ કરીને જૂનો ભાગ્યો તૂટ્યો)
 અટાલો પું જુઓ અટારો
 અટાલી(-ળી) સ્ત્રીં જુઓ અટારી
 અટાણું અં કિં [સં. અટ] અટવાણું, પિલાણું;
 છંદાણું (૨) કદર ન થાય એવી રીતે
 વટાણું - વપરાણું [લા.]
 અટાળી સ્ત્રીં જુઓ અટારી
 અટી વિં [સં.] ફરતો રહેનાર (સંન્યાસી જેમ)
 અટી સ્ત્રીં મોહરમમાં હાથને વીંટાતી રંગીન
 દોરી. ૦ નો કરાર = પાકા બંધનવાળો કરાર
 અટૂણું વિં એકલવાયું; સાથરહિત
 અટેરણુ નં અટેરવાણું સાધન; ફાળકો
 અટેરવું સં કિં સૂતર ઉતારણું (ફાળકાથી
 કે હાથથી ગૂંચળી કરીને)
 અટોપ સ્ત્રીં આટોપણું તે; ઉકેલ
 અટોપણું સં કિં જુઓ આટોપણું
 અટ્ટ વિં [સં.] મોટા અવાજવાળું (૨)
 પું અટારી
 અટ્ટલ વિં પાકું; પૂરું (૨) અટળ
 અટ્ટહાસ પું; નં, અટ્ટહાસ્ય નં [સં.]
 ખડખડાટ હસણું તે
 અઠવાડિક વિંદર અઠવાડિયે થતું(૨) નં
 દર અઠવાડિયે પ્રગટ થતું પત્ર [સમય
 અઠવાડિયું નં [સં. અષ્ટવારિક] સાત વારનો
 અઠવાડું નં એક હાથના માપનો ગજ
 (૨) દોરડાને વળ દેવાનો લાકડાનો કડકો
 કે ફરકડી
 અઠવાણું અં કિં અટવાઈ પડેણું; સપડાણું
 અઠંગ વિં [સં. અટાંગ] પાકું; ઉસ્તાદ
 અઠિં(-ડી) ગણુ નં ટેકો; તકિયો
 અઠિં(-ડી) ગણું સં કિં ટેકો દેવો; અટેલણું
 અઠિં(-ડી) ગું વિં જકી; હડીલું
 અઠે અં [સં. અઠ] અહીં
 અઠેઠારકા શં પ્રં અહીં જ ધામા
 અઠ્ઠમ પું [સં. અઠમ] એક સાથે આઠ ઠંક
 નહિ ખાવાનું મત જૈન]

અકાર્થ સ્ત્રીં આઠ દિવસ મુઘી ચાલતી
 ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ; આઠ ઉપવાસ (જૈન)
 અકારણ(-ણું) વિં [સં. અણનવતિ] ૯૮
 અકારખંધ વિં સોકટાંની રમતમાં અકાર
 ઉપરની સોગરી ન મરાય તેવી શરતવાળું
 અકારવન વિં [સં. અણવંચાચત્વ] ૫૮
 અકાર(-કૃચા)વીશ(-સ) વિં [સં. અણ-
 વિશતિ] ૨૮
 અકારશિ(-સિ)યાં નં ૫૦ ૫૦ સ્ત્રીઓના
 પગનું એક ધરણું; તોડા; કંઠ્યાં
 અકો પું [સં. અણક] આઠની સંખ્યાનો
 પાસો કે ગંજકાનું પનં (૨) બાઈને દરેક
 હોડે ત્રણ ખાનાં હોય છે તે [તેર; ૭૮
 અકો(-કૃચો)તેર વિં [સં. અણસત્તિ] ૬૪
 અકૃચાવીશ(-સ) વિં જુઓ અકૃચાવીશ
 અકૃચાશી(-સી) વિં [સં. અણચાતિ]
 ૬૪ચાસી; ૮૮
 અકૃચોતેર વિં જુઓ અકૃચોતેર; ૬૪ચોતેર
 અડ સ્ત્રીં અડચણ (૨) આડાઈ
 અડકે સ્ત્રીં ગોત્ર, ધંધો કે વતન ઇત્યાદિ
 બતાવતું ઉપનામ; અડક
 અડકતું સં કિં અડકતું; ૨૫૨૧ કંરવો (૨)
 અંકિં વચ્ચે આડું આવતું. ઉદા.
 'બારણું વસાતું નથી; શું અડકે છે ?'
 અડકાડતું સંકિં 'અડકતું'નું પ્રેરક
 અડકાવ પું અડકાવ; સ્ત્રીં અભડાવું-દૂર
 બેસતું તે; રહેદર્શન
 અડકાવતું સંકિં [દ્ર. અણુ=આડું; બાધક]
 બંધ કરતું; વાસતું [વસાતું
 અડકાવું અંકિં અભડાવું (૨) બંધ થતું;
 અડખેપડખે અં આનુબાનુ
 અડગ વિં દૃઢ; ડગે નહિ એવું
 અડધોદ(-પ, -મ)ડધો પું બેસતે વર્ષે
 મળસડામાં કચરાથી ભરેલું હાંદલું ચકલે
 બઈ ફેડે છે તે (૨) દોપની બવાબદારી
 અડચણ સ્ત્રીં અડખલ(૨)મુરફેલી (૩) અડકાવ
 અડછતું વિં અડધુંપડધું બણાયેલું
 અડણ નં દોરના બે અવયવમાં દૂધ
 ભરાય છે તે; બાવલું

અડતાળીસ વિં [સં. અણત્વારિણત્વ] ૪૮
 અડતાળો પું વિ. સં. ૧૯૪૮માં પડેલો
 મોટો દુકાળ (૨) મણના ૪૮ શેર
 ગણાય તે તોલ [કરોળ
 અડદ પું ૫૦ ૫૦ [દ્ર. ઉચ્છિદ્ર] એક અનાજ;
 અડદાવો(-ગો) પું છંદાચાથી નરમ
 થઈ જતું તે; ભેચો; ઘાણ (૨) ખૂબ માર
 પડયાથી હાડકાંપાંસળાં નરમ થઈ જવાં
 તે (૩) હકે જ થાકી જતું તે
 અડદિયા પું ૫૦ ૫૦ અડદ. ંછાંટવા =
 મંતરવું (૨) અડદ દેખાડી નસાડવું
 અડદિયું વિં અડદનું બનેલું કે તેના રંગનું
 (૨) નં અડદનું એક વસાણું
 અડધ વિં [સં. અર્ધ] અડધું. ંપાંસળીનું
 વિં નાટકું; નખળા બાંધાનું
 અડધિયું નં અડધું માપ (૨) અર્ધો-નાનો
 ચૂડો (૩) વચલા વળનો નળો; પવાલી (૪)
 ચોડાડખાની અને લાંબે ન જતી લોકલગાડી
 અડધી સ્ત્રીં પાર્થ
 અડધું વિં અર્ધ. ંઅડધું થઈ જવું =
 અતિ હરખમાં આવવું
 અડધુંપડધું વિં લગભગ અડધું; ચોડુંધણું
 અડધો પું અર્ધો રૂપિયો; આઠ આની.
 ૦૭ પું અર્ધો પૈસો
 અડધોઅડધ વિં બરાબર અડધું
 અડ(-ડી)નું વિં [જુઓ અડતું] નજીકનું
 અડપ સ્ત્રીં ધૈર્ય (૨) ખંત (૩) આગ્રહ
 અડપણું વિં તોડાની; આંદણું (૨) નં
 અડકચાણું; તોડાન; હોડતી
 અડપણું અં કિં અડચા-મંડચા રહેલું
 અડદ(-ફે, -ફે)ટ સ્ત્રીં ઝપટ; સપાટો
 અડદાઉ વિં જુઓ અલદાઉ
 અડફે(-ફે)ટ સ્ત્રીં જુઓ અડફટ
 અડખ(-વ)ડણું અં કિં જુઓ અડવડણું
 અડખ(-વ)ડિયું નં લથડિયું; ચકરી
 અડખ ગ વિં નાદાન (૨) મૂખ; અવિચારી
 અડખાઉ વિં ફાવે તેમ થયેલું કે કરેલું.
 ંકાંટણું નં અટોળકારણું [ચાપટ
 અડખોત(-થ) વિં અડખંગ(૨)સ્ત્રીં બોલ;

અડવડવું અંકિં [દિ. અડવડળ] લથડવું
 (૨) આમતેમ રવડવું
 અડવડિયું નં અડખડિયું; લથડિયું; ચકરી
 અડવાણું વિં [સં. અનુપાનહ] પગરખાં
 વગરનું; અડવું [ખગાડવું
 અડવાળવું સં કિં મિથણ કરવું (૨)
 અડવું વિં [નુઓ અડવાણું] શોભારહિત;
 ખેડું (૨) ઉધાડખળું
 અડવું સં કિં [સં. અડ્ડ] અડકવું; સ્પર્શવું
 (૨) [દિ. અડ્ડ=આડું] નડવું; વચ્ચે આવવું;
 રોકવું (૩) ધસાવું પડવું; ખાધ-નુકસાન
 લાગવું (૪) અંકિં [પ્રા. આઝુ] લગોલગ
 થવું; પહોંચવું (૫) મંડ્યા રહેવું (૬)
 (ઘાડાએ) અટકવું
 અડવો પું ભવાઈનો વાણિયાનો વેશ
 અડસકો પું અંદાજ; શુમાર
 અડસક વિં [સં. અષ્ટાષ્ટિ] ૬૮ [તીર્થો
 અડસક તીરથ, તીર્થ શંખ્રંખધાં(હિંદુ)
 અડસર સ્ત્રીં મોક્ષ (૨) પાટડી
 અડંગો પું [હિં. અઢંગા] ધામો (૨)
 કુસ્તીનો એક દાવ [(૩) હક
 અડખી સ્ત્રીં મગફરી; તોર (૨) આડંબર
 અડા સ્ત્રીં આધાર; ટેકો. ઠેવી = મચક
 આપવી કે માનવું
 અડાઅડી સ્ત્રીં અડવા ન અડવાનો વિવેક
 ન રહેવો તે (૨) કટોકટી (૩) નજીક હોવું
 તે (૪) અં નેડાનેડ; અડી અડીને
 અડાઉ વિં વગર વાળે બેગેલું
 અડાકડી સ્ત્રીં નુઓ અડકાઅડકી
 અડાડવું સં કિં [અડવુંનું પ્રેરક]
 અડકાડવું (૨) ભેગું ઉમેરવું; ધુસાડવું
 અડાણિયું વિં નુઓ અડાણું [કા.]
 અડાણું વિં ગીરો મૂકેલું [કા.]
 અડાણો પું સંગીતમાં એ નામનો એક રાગ
 અડાખીડ વિં ભય ઉપજવે તેવું મોટું (૨)
 ખોડખાંપણ વગરનું [પાટિયાંની ભીંત
 અડામી સ્ત્રીં ભીંત સાથે જડેલી કૂંટાળ;
 અડાયું નં સુકાયેલો પોદળો
 અડાવવું સં કિં [અડવુંનું પ્રેરક] ગપ

મારવી (૨) ઘણું ખાડું (૩) ધુસાડવું
 (૪) ધમકાવવું; વડવું
 અડાસે અં નજીક; પડખે [દાંળ
 અડાળ પડાળ નં મોભની ખન્ને બાનુનો
 અડાળી સ્ત્રીં [સં. અટ્ટાલિકા] એક જ
 ભીંતવાળી છટી આસરી [અડાળી
 અડાળી પડાળી સ્ત્રીં આગળ પાછળની
 અડિયલ વિં અડી ખેસવાના કે અડી
 જવાના સ્વભાવનું-હડીલું (૨) ધુસણિયું.
 ઠંડું નં હડીલું માણસ
 અડિયું નં સોનાનું એક એભર
 અડિંગો પું અડંગો; ધામો
 અડી સ્ત્રીં સોનાનું એક એભર (૨)
 કટોકટીનો વખત
 અડીઓપટી સ્ત્રીં અડયાણ; ભીડ; આપત્તિ
 અડીખમ વિં શૂરવીર; ખમે તેવું
 અડીજડીને અં ખંતથી
 અડીનું વિં અડનું; નજીકનું
 અડી વેળા સ્ત્રીં કટોકટીનો-ભીડનો સમય
 અડી'(-દી')ટ વિં દીંટા વિનાનું
 અડુ(-ડે)ડાટ અં હડેડાટ; તડામાર કરીને
 અડૂકંદડૂકં અંધડીમાં અહીં ને ધડીમાં તહીં
 અડૂકંદડૂકિયું વિં ખન્ને પક્ષમાં હોય તેવું
 (૨) અસ્થિર
 અડેડાટ અં નુઓ અડુડાટ
 અડો (અ'ડો) પું ગાડાનું આગલું ટેકણ; હડો
 અડોઅડ અં ખરોખર અડીને; અડાઅડી
 અડોલ વિં ન ડોલતું (૨) અચળ
 અડોલી સ્ત્રીં રાશને છેડે ભરવવામાં
 આવેલો નાનો લાકડાનો કંટકો; માંકડી
 અડોશપડોશ પું નુઓ આડોશપાડોશ
 અડોશીપડોશી નં નુઓ આડોશીપાડોશી
 અડોળ કાટલું નં કંશા ડોળ-ચાટ વિનાનો
 પથરો (૨) વિં નકાસું
 અડો પું [હિં. અડ્ડો] એકઠા મળવાની કે
 પડ્યા રહેવાની અખાડા જેવી જગા (૨)
 વ્યાપક અસર કે પ્રભાવ [લા.]
 અડયું વિં અટકેલું. ખડયું વિં અડી
 કે ખડી રહેલું

અહમદ વિં પુષ્કળ

અહાર વિં [સં. અહાર પ્રા. અહાર] ૧૮

અહાવતું સં કિં દોરને ચરવા મોકલવાં

અહી વિં [સં. અર્ધવૃત્તીય] રા

અહીડો પું ટપ્પુ [ગઈયું; પાકું [લા.]

અહીડશ્યું વિં અહી હાથનું; ગટું (૨)

અહેલવું સં કિં રોકે દેવો

અણ [સં. અન્] નકાર અને નિષેધવાચક

ઉપસર્ગ. ઉદાં અણબનાવ(૨) [સં. અર્તા]

પુંનું સ્ત્રી બનાવતો પ્રત્યય. ઉદાં યોબી

-યોબણ (૩) [સં. અન્] કિં પરથી નામ

બનાવતો પ્રત્યય. ઉદાં હરણ; જમણ

(નુઓ આગી, આણું પ્રત્યયો પણ)

અણઆવડ(વત) સ્ત્રી ન આવડવું તે

અણકી સ્ત્રી રમત અંગે વાંકું બોલવું તે

અણકું(-કો)ટ પું નુઓ અન્નકટ

અણખ સ્ત્રી ઈર્ષા [હા.]

અણખત(-લ) સ્ત્રી અણગમે (૨) ઈર્ષા

અણગણ(-ણ્યું) વિં અગણિત

અણગમે પું નાપસંદગી (૨) કંઠાળો

અણગળ(-ણ્યું) વિં ગાળ્યા વગરનું

અણગાર વિં [સં. અત્તગાર] ધરખાર વિનાનું

અણઘટતું વિં અશ્રુતિ

અણઘડ વિં ઘડાયા-કેળવાયા વિનાનું

અણઆદ્યે(-લતે) અં નાદ્યકે

અણચિયું વિં અણચી કરતું

અણચિંતવ્યું, અણચિંતું(-ચું) વિં

નહિ ચિંતવેલું-નહિ ધારેલું એવું (૨) આચિંતું

અણચી સ્ત્રી નુઓ અણકી

અણછ સ્ત્રી [સં. અનિષ્ટા] નામરજ

અણછ સ્ત્રી ખો; ટેવ

અણછતું વિં છતું નહિ એવું; ગુપ્ત

અણછિયું નં છણકે; તિરરકાર

અણછીપી વિં સ્ત્રી છીપ્યા વગરની

અણછો [સં. અન્યન્ટાયા], વ્વણછો પું

પાકને ઢાકી ઈં નુકસાન કરે એવો છાંયો

અણનાણ વિં જેને નાણ નથી તેવું (૨)

સ્ત્રી અજ્ઞાન; નાણ-સમજનો અભાવ

અણતોલ વિં તોલ્યા વગરનું (૨) અતુલ્ય

અણદીઠ(-કું) વિં દીઠેલું નહિ તેવું

અણધાર્યું વિં નુઓ અણચિંતવ્યું

અણનમ વિં નમે નહિ એવું

અણનામી વિં નામ વગરનું (૨) અપ્રસિદ્ધ

(૩) સ્ત્રી નનામી; ઠાઠી (૪) નં અજ્ઞા

અણબનાવ પું બનાવ નહિ તે; કનિયો

અણમાણું(-નું) વિં મન વિનાનું; ઉદાસ

અણમાનીતું વિં માનીતું નહિ એવું

અણમૂલ વિં અમૂલ્ય

અણવટ પું સ્ત્રીનું પગના અંગૂઠાનું ધ્રેણું

અણવણ વિં નુઓ અડવું

અણવર પું [સં. અનુવર] પહેલી વાર સાસરે

જતાં વર અથવા કન્યા સાથે મોકલાતો

સોબતી (૨) વરતી સાથેનો કોઈ એકએક

પરોને [અણવરપણું (૩) અણવર

અણવરિયું વિં અણવરને લગતું (૨) નં

અણવાણું વિં નુઓ અડવું, અડવાણું

અણવીર્યું વિં વીર્યા વિનાનું (૨) નહિ

નાથેલું (૩) ખસી કર્યા વિનાનું

અણસમજ(વણ) સ્ત્રી સમજનો અભાવ

અણસમજણું, અણસમજી વિં સમજ

વગરનું

અણસાર પું [સં. અનુસાર] મળતાપણાનો

અંશ (૨) સૂક્ષ્મ અસર [ગણસારો

અણસાર(-રો) પું હંસારો; સંકેત (૨)

અણહૃતું વિં ન હોય તેવું

અણહોણું વિં નહિ હોનારું

અણાવવું સં કિં 'આણવું'નું પ્રેરક

અણ(-ણી) [સં.] સ્ત્રી વસ્તુનો ઝાણો,

લોકાંચ એવો છોડો (૨) ટોચ; શિખર (૩)

અવધિ; અંત (૪) કટોકટીનો સમય

અણિ(-ણી)દાર વિં અણીવાળું

અણિમા સ્ત્રી [સં.] યોગની એક સિદ્ધિ;

સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ ધારણ કરવાની શક્તિ

અણિયાળું વિં અણીદાર [(૨) આડું

અણિયું નં [નુઓ અણી] હોદ્દરની ટાંક

અણિયેલ વિં અણિયાળું

અણિ(-ણી)શુદ્ધ વિં સાવ અખંડિત

(૨) સંપૂર્ણ દોષરહિત

અથય અં [સં.] અને વળી
 અથડવું અં કિં જુઓ અથડાવું
 અથડાઅથડી સ્ત્રીં અથડાવું-ટિયાવું તે
 (૨) રખડપટ્ટી; (૩) લડાઈ
 અંથડાઉ વિં રખડાઈ
 અથડાટ પું અથડાવું તે (૨) તરંગો
 પરપર અથડાવાથી નળળા કે ભેરદાર
 બને છે તે ધટના; 'ઇન્ટરફરન્સ' [પ.વિ.]
 અથડામણુ(-ણી) સ્ત્રીં રખડપટ્ટી;
 ટિયામણ (૨) તકરાર; લડાઈ
 અથડાવું અં કિં ટિયાવું; અડળાવું (૨)
 રખડવું; ભટકવું (૩) ફાંફાં મારવાં [લા.]
 (૪) તકરાર થવી
 અથર્વ(ંણુ,ંવેદ) પું [સં.] ચોથો વેદ
 અથવા અં [સં.] કિંવા; કે
 અથાક વિં થાકે નહિ તેવું; અથક
 અથાક(-ગ) વિં અથાક; પાર વિનાનું
 અથાણું નં મીઠા કે મસાલામાં આથી
 રાખેલાં ફળ, મૂળ ઇં. ઠંડેરવું = અથાણું
 બનાવવું (૨) નકામું રાખી મૂકવું [લા.]
 અથાણું અંકિં [આથવું]નું કર્મણિમીહું
 કે મસાલો બરાબર ચડવાં (૨) આથો
 આવવો; 'ટુ ક્રમેન્ટ' [ર. વિ.]
 અથાહ વિં [સં. સ્ત્રાવ]થાહ વગરનું; અથાગ
 અથેતિ અં [સં.] અથથી ઇતિ; સંપૂર્ણ
 અદક વિં [સં. ષયિક] અદક; વધારે
 અદકેણુ વિં બહુભોલું; બટકેણું
 અદકેડું વિં દોડડાણું
 અદકપાંસણું(-ળયું) વિં મોટપ, પૈસો કે
 વાત ન જરૂરી શકે એવું
 અદકું વિં અધિક; વધારે
 અદકેરું વિં અદકું [પ.]
 અદત્ત વિં [સં.] નહિ આપેલું (૨) નંશાસ્ત્ર
 વિરુદ્ધનું દાન
 અદત્તા વિં સ્ત્રીં [સં.] અવિવાહિતા
 અદત્તાદાન નં [સં.] ચોરી
 અદન નં [સં.] ભોજન; ખાવું તે
 અદના [અ.] (-નું) વિં મામૂલી; રાંક
 અદબ સ્ત્રીં [અ.] વિવેક; મર્યાદા(૨)બને

હાથ કોણીથી વાળી સામસામી કોણી
 આગળ ગોઠવીને કરાતી મુદ્રા
 અદબદ વિં અચોક્કસ; સંશયવાળું
 અદબસર અં [ફા.] અદબથી; વિનયપૂર્વક
 અદમ્ય વિં [સં.] દબાય નહિ કે દાબી ન
 શકાય એવું
 અદ્ય વિં [સં.] નિર્દય
 અદ(-ધ)રકવું સંકિં જુઓ અધરકવું
 અદરસ પું આદાનો રસ
 અદરાવું અંકિં 'આદરવું'નું કર્મણિ (૨)
 વિવાહ-સગાઈ થવી (પારસીઆમાં)
 અદર્શ વિં [સં.] નહિ દેખાતું; ન દેખાય તેવું
 અદ(-દ)લ વિં [અ. અલ્] બરાબર; ખરું.
 ઠોંઠો કાંટો = ચોખ્ખો ન્યાય. ઠોંઠો ઘંટ
 = ન્યાય માગવા આવનારે વગાડવા માટે
 (ભૂના વખતમાં) રખાનો ઘંટ
 અદલ [સં.] (-ળ) વિં દલ-પાંદડી વિનાનું
 (૨) ભડાઈ વિનાનું (૩) દાળ ન પડે એવું
 અદલફદલ વિં શરીરે ભડું-ગોળમટોળ
 અદલબદલ અં ફેરબદલ; હેરફેર
 અદલાબદલી સ્ત્રીં, અદલોબદલો પું
 ફેરબદલી
 અદવારકું અં અબધડી
 અદહનીયં વિં ન બળી શકે તેવું; 'ઇનકમ્પ-
 રીબલ' [ર. વિ.]
 અદળ વિં જુઓ અદલ
 અદા સ્ત્રીં [ફા.] અંગચેષ્ટા; નખરાં (૨)
 અભિનયની છટા; અંગવિન્યાસ; 'પોઝ'
 (૩) [અ.] અં પૂરું-ચૂકતે
 અદા સ્ત્રીં જુઓ અદાવત
 અદાચિદ્દી સ્ત્રીં વેરનો કાગળ; ભસાચિદ્દી
 અદાપ પું; નં, -પો પું [સં. આતપ] દુઃખ;
 બળાચો [(૨) વારસ વિનાનું
 અદાયાદ વિં [સં.] વારસ થવાના હક વિનાનું
 અદાયિક વિં [સં.] વારસ વિનાનું (૨)
 વારસાને નહિ લગતું
 અદાલત સ્ત્રીં [અ.] કોર્ટ; ઇન્સાફની ડેયરી
 અદાવત સ્ત્રીં [અ.] વેર. -તિયું વિં
 અદાવત રાખનારું

અદિતિ સ્ત્રી ૦ [સં.] દેવોની માતાનું નામ
 અદીઠ (-કું) વિ ૦ [સં. અદ્ય] દીઠેલું નહિ તેવું
 અદીંટ વિ ૦ જુઓ અડીંટ
 અદુઃખનવમી સ્ત્રી ૦ [સં.] ભાદરવા સુદનોમ,
 ગ્યારે સ્ત્રીઓ દેવીપૂજા કરે છે
 અદુઃખકું વિ ૦ જુઓ અધુઃકું
 અદશ્ય વિ ૦ [સં.] દેખાય નહિ એવું; ગુપ્ત
 અદષ્ટ વિ ૦ [સં.] દીઠેલું-જણાયેલું નહિ તેવું (૨)
 ન ૦ ભાગ્ય. ૦ પૂર્વ વિ ૦ [સં.] પૂર્વે નહિ
 દેખાયેલું; તદત નવીન
 અદેખાઈ સ્ત્રી ૦ ખીનનું સારું દેખ્યું ન ખમાય
 એવી લાગણી; ઈર્ષ્યા
 અદેખિયું, અદેખું વિ ૦ અદેખાઈવાળું
 અદેય વિ ૦ [સં.] ન અપાય એવું
 અદો પું ૦ આતે; દાદો (૨) 'ઉદય હો! જય
 હો!' એવા અર્થનો શોકાર. ૦ ભવાની
 શં ૦ ભવાનીનો-માતાનો ઉદય થાઓ!
 (૨) હીજડો [લા.]
 અદલ અ ૦ [જુઓ અદલ] ખરાબર; સચોટ
 અદભુત વિ ૦ [સં.] આશ્ચર્ય કારક; અસૌકિક
 (૨) ન ૦ ચમત્કાર; આશ્ચર્ય
 અધ અ ૦ [સં.] આજ (૨) હમણાં. ૦ તન વિ ૦
 [સં.] આજનું; વર્તમાન (૨) છેલ્લામાં છેલ્લું;
 'અપરુ-ડેટ'. -ધાપિ અ ૦ [સં.] ઉજી પણ
 અદ્રક ન ૦ [સં. અદ્રક] આદું
 અદ્રવ વિ ૦ [સં.] પ્રવાહી નહિ તેવું (૨)
 આગળે નહિ તેવું
 અદ્રાગ્ય વિ ૦ [સં.] આગાળી ન શકાય તેવું;
 'ઈતસોલ્યુબલ' ૨. વિ.]
 અદ્રિ પું ૦ [સં.] પર્વત. ૦ જ વિ ૦ [સં.] પર્વતમાં
 ઊપજેલું. ૦ જ સ્ત્રી ૦ [સં.] હિમાલયની
 પુત્રી-પાર્વતી. ૦ પાતિ, ૦ રાજ પું ૦ [સં.]
 પર્વતોનો રાજા - હિમાલય. ૦ સાર પું ૦
 [સં.] લોખંડ. ૦ મુતા સ્ત્રી ૦ [સં.] પાર્વતી
 અદ્વિતીય વિ ૦ [સં.] અલેડ; અનન્ય
 અદ્વૈત ન ૦ [સં.] એકતા (૨) જીવાત્મા અને
 પરમાત્માની એકતા (૩) જાણ. ૦ ભાવ
 પું ૦ [સં.] બેદબુદ્ધિનો અભાવ. ૦ વત
 પું ૦ [સં.] જીવાત્મા અને પરમાત્મા એક જ

છે એવો મત; જગતનું મૂળતત્ત્વ એક જ
 છે એવો મત. વેદાંત. -તાનંદ પું ૦ [સં.]
 અદ્વૈત - જાણનો આનંદ; પરમાનંદ
 અધ વિ ૦ [સં. અધ] અધુ. ૦ કચરું વિ ૦
 અધુ'પધુ' કચરેલું (૨) કાચુ પાકું (૩)
 અધવધરું [લા.]. ૦ ખાયું વિ ૦ અધુ'
 ખવાઈ ગયેલું (૨) ભેગવાળી (ધાતુ).
 ૦ ખોલું વિ ૦ અડધું ખૂલેલું. ૦ ગારિયું
 ન ૦ માટી અને છાણનું મિશ્રણ. ૦ ધડી
 સ્ત્રી ૦ અધી' ધડી; થોડીવાર
 અધકૂકું વિ ૦ જુઓ અધુઃકું
 અધધધ અ ૦ આશ્ચર્ય અને બહુપણું
 દર્શાવતો ઉદ્ગાર
 અધપડિયાળી વિ ૦ સ્ત્રી ૦ અધી' મીચેલી;
 મસ્તીભરેલી (આંખ)
 અધપાંસળિયું વિ ૦ જુઓ અદકપાંસળિયું
 અધમ વિ ૦ [સં.] નીચ (૨) ધિક્કારવા યોગ્ય
 અધમણ પું ૦ અર્થો મણ. -જિયો,
 -જીડિ પું ૦ અધમણનું કાટલું
 અધમાધમ વિ ૦ [સં.] અધમમાં અધમ
 અધમંગ ન ૦ [સં.] નીચલું અંગ; પગ
 અધમુઉ વિ ૦ અધુ' મરેલું
 અધમોદ્ધાર પું ૦ [સં.] અધમ - પાપીનો
 ઉદ્ધાર (૨) તે કરનાર ઈશ્વર
 અધર વિ ૦ [સં.] નીચેનું (૨) પું ૦ હોઠ (નીચલો)
 અધર અ ૦ જુઓ અધર
 અધરકણ ન ૦ અખરામણ; આધરકણ
 અધરકું સ ૦ કિં ૦ આખરું; આધરકું
 અધરણ ન ૦ જુઓ આધણ; આધરણ
 અધરતાલ વિ ૦ જુઓ અધરતાલ
 અધરતું વિ ૦ અધવચ. અધ પડેલું
 અધરપાન ન ૦ [સં.] નીચલાં હોઠ ઉપર ચુંબન
 અધરરસ પું ૦ [સં.] અધર ઉપરનો રસ
 અધરવટ અ ૦ અધર; અંતરિયાળ
 અધરમુધા સ્ત્રી ૦ [સં.] જુઓ અધરામૃત
 અધરાત સ્ત્રી ૦ અધી' રાત (૨) ભારે અગ-
 વડો વખત [લા.]. ૦ અધરાત અ ૦ રાત્રે
 ખૂબ મોડે-ગમે તે વખતે (૨) આગીને વખતે
 અધરામૃત ન ૦ [સં.] અધરના રસરૂપી અમૃત

અધરો(-રો)ષ પું[સં.અધરોષ] નીચલો હોઠ
 અધર્મ પું[સં.] ધર્મ નહિ તે; પાપ;
 અનીતિ (૨) અન્યાય (૩) અકર્તવ્ય (૪)
 શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કર્મ કે વર્તન. -મર્ત્યારણુ નં,
 -મર્ત્યાર પું[સં.] ધર્મ વિરુદ્ધ વર્તન.
 -મર્ત્ય વિં[સં.] ધર્મવિરુદ્ધ વર્તનારું.
 -મર્ત્ય વિં[સં.] અધર્મવાળું; ધર્મવિરુદ્ધ
 અધવચ સ્ત્રીં મધ્ય; વચ (૨) અં મધ્યમાં;
 વચ્ચે (૩) પડું થતા પહેલાં; અંતરિયાળ
 અધવચરું વિં વચ્ચે લટકતું (૨) અધવચ
 આવીને અટકેલું (૩) જીવો અધવધરું
 અધવચાળ અં જીવો અધવચ
 અધવધરું વિં અધર્મ; કાચી સમજવાળું
 અધવાયું વિં[સં.અધ્વ+વાહક] ગાડાં ભાડે
 ફેરવનારું. (૨) નં તેવો ધંધો
 અધ(-ધો)વાયો પું ગાડાં ભાડે ફેરવનાર
 (૨) ઠોરનો વેપારી
 અધવાર પું અધોવાર(માપ)(૨) અધોઅધ
 કરીને આપતું તે [અધોઅધ] કરતું
 અધવારવું અંકિં અધુ થતું(૨) સંકિં
 અધવારિયું વિં અધુ કરેલું (૨) નં
 જીવો અધવારું (૩) અધુ કરેલું કામ
 અધવારું નં જે સ્થળે રહેવાનું રાખતું તે
 (૨) અડધે ભાગે ભાગિયો રાખવો તે
 અધવાહી સ્ત્રીં અર્ધવાહનું-૧૥ રતીભારનું
 વજન-કાટકું(૨) અડધી પાલીનું એક માપ
 અધવાવયું વિં અધુ વાપરેલું-ખરચેલું
 અધસસપું વિં અધમૂઠ
 અધ: અં[સં.] નીચે. [સમાસમાં નામ કે
 વિં પૂર્વે 'નીચે' 'નીચેનું' એવા અર્થમાં].
 ંપતન નં, ંપાત પું[સં.] નીચે પડતું
 તે (૨) અધોગતિ
 અધાતુ સ્ત્રીં[ર. વિ.] ધાતુ નહિ તે; 'નોન-
 મેટલ'. ંધ વિં ધાતુ ન હોય એવા
 પદાર્થને લગતું; 'નોનમેટલિક'
 અધાધ, અધાધું(-ધૂ)ધ(-ધી) સ્ત્રીં
 જીવો અધાધૂધી
 અધાધૂ(-ધો)મ અં સાવ; નરાતાળ
 અધાધૂધ(-ધી) સ્ત્રીં જીવો અધાધૂધી

અધિ [સં.] ઉપસર્ગ. નામ પૂર્વે આવતાં
 'મુખ્ય' 'શ્રેષ્ઠ' 'અધિક' એવો ભાવ
 બતાવે. ઉદાં 'અધિરાજ'; 'અધિકમણ'
 અધિક વિં[સં.] વધારે; વધારાનું (૨) અતિ-
 શયોક્તિ જેવો એક અલંકાર [કા.શા.].
 ંતિથિ સ્ત્રીં જેમાં જે સૂર્યોદય આવી
 જતા હોય તેવી તિથિ. ંમાસ પું વધારા-
 નો મહિનો; પુરુષોત્તમ માસ
 અધિકરણુ નં[સં.] અધિકૃત કરતું તે
 (૨) સ્થાન; આશ્રય (૩) સાતમી
 વિભક્તિનો અર્થ [ગ્રા.]
 અધિકાર પું[સં.] સત્તા; હકમત (૨)
 પદવી (૩) પાતતા; લાયકાત (૪) હક
 (૫) પ્રકરણ (૬) મુખ્ય નિયમ, જે
 બીજા નિયમો પર અધિકાર ચલાવે છે
 [ગ્રા.] (૭) શબ્દનો વાક્યમાં સંબંધ.
 -રી વિં[સં.] પાત્ર; લાયક (૨) હકદાર
 (૩) પું યોગ્યતાવાળો પુરુષ (૪) અમલદાર
 અધિકું વિં અધિક [પ.] [સત્તાવાર
 અધિકૃત વિં[સં.] નીમેલું(૨) સત્તાવાળું (૩)
 અધિગત વિં[સં.] જાણેલું (૨) મેળવેલું
 અધિગમ પું, ંત નં[સં.] પ્રાપ્તિ (૨)
 અભ્યાસ; જ્ઞાન (૩) સ્વીકાર. -મ્ય વિં
 [સં.] જાણવા કે મેળવવા યોગ્ય
 અધિત્યકે સ્ત્રીં[સં.] ઊંચાણ પર આવેલો
 પ્રદેશ; 'ટેબલટોપ'
 અધિદેવ પું[સં.] શ્રેષ્ઠ દેવ; પરમેશ્વર (૨)
 રક્ષક દેવ (૩) મુખ્ય અધિષ્ઠાતા દેવ
 અધિનાયકે પું[સં.] મુખ્ય નાયક
 અધિનિયમ પું[સં.] સરકારીકાયદો; 'એક્ટ'
 અધિપ પું[સં.] રાજા; ઉપરી; સૂબો
 અધિપતિ પું[સં.] જીવો અધિપ (૨)
 વર્તમાનપત્રનો તંત્રી [જડ સુધિ
 અધિભૂત નં[સં.] શ્રેષ્ઠ-પરમતત્ત્વ(૨) સંકળ
 અધિમાસ પું[સં.] એક નતનો રોગ;
 'ફેન્સર' [અધિષ્ઠાતા દેવ
 અધિયજ પું[સં.] શ્રેષ્ઠ યજ્ઞ (૨) યજ્ઞનો
 અધિયારી સ્ત્રીં અધ્યારી; ફેગટ પંચાત
 કે માયાગ્રીક (૨) વેઠ

અધિયારું નં વિચાય ત્યાં સુધી દોરને
પાલવત્રા ભાગે આપવું-અધવાડું કરવું તે
અધિરાજ [સં.] (-જા) પું સમ્રાટ;
રાજનો રાજ [જિસવું તે
અધિરોહણ નં [સં.] ચડવું તે (૨) ગાદીએ
અધિવેશન નં [સં.] (સભા ઇન્તી) ખેઠક
અધિકાતા પું [સં.] મુખ્ય કરીને સ્થાપ્યા
હોય તે (દેવ, રાજ વગેરે) (૨) નિયામક
અધિકાત નં [સં.] મુખ્ય સ્થાન; રહેઠાણ
(૨) આધાર (૩) સત્તા; પ્રભાવ
અધિકૃત વિં [સં.] સ્થાપેલું; નીમેલું (૨)
ઉપરી યઈને રહેલું (૩) વસેલું [અધ્યયન
અધીત વિં [સં.] ભણેલું; ભણેલું (૨) નં
અધીન વિં [સં.] વશ; તાબેદાર
અધીર વિં [સં.] ઉતાવળ; ચંચળ (૨)
સ્રીં અધીરાઈ. -રાઈ સ્રીં, -રાપાણું
નં ધીરજનો અભાવ. -રું વિં અધીર;
ધીરજ ખોઈ ખેડેલું
અધીરા (-ધર) પું [સં.] સમ્રાટ (૨) ઈશ્વર
અધુના અં [સં.] હમણાં
અધૂંકું વિં [સં.] અર્થેલું જુઓ અદ્દગડું;
ભલે પડે ખેડેલું કે બરાબર ખેડેલું નહિ તેલું
અધૂરયું વિં અધૂરું; અપૂર્ણ
અધૂરું વિં અપૂર્ણ; બાકી; ભણું. -રામાં
પૂરું શંખગતે અધૂરું બાકી હોય ને પૂરું
કરાવું હોય એમ (બળતામાં થી જેવું). -રે
જવું = કસુવાવડ થવી [પું અધી પૈસો
અધેલી સ્રીં [સં.] અધો રૂપિયો. -લી
અધો અં [સં.] અધ; નીચે (અધ:નું ઘોષ
વ્યંજન પહેલાં સમાસમાં થતું રૂપ).
૦૬ સ્રીં બીજમાં દાળ નીચેની દાંડી;
'હાથપોશીલી' [વ.વિ.]. ૦ગત વિં ૦પતિત;
અવનત (૨) નરકમાં પડેલું. ૦ગતિ સ્રીં
[સં.] અવનતિ; પડતી (૨) નરકમાં પડવું
તે; અવગતિ. ૦ગામી વિં નીચે-પતન
તરફ જનાડું (૨) [વ. વિ.] દાંડી તરફ
નીચે ઢળવું; 'ડીકરન્ટ'. ૦ગ વિં અધ:
અણકાશયમાં ઉત્પન્ન થયેલું (હોરફળ);
'સીપ્સેલા'

અધોટી સ્રીં શેરડીનો ઉકળેલો રસ
અધોડું નં મૂએલા દોરના બદલામાં ચમાર
તેના માલિકને જે આમડું આપે તે
અધોતું નં વપરાયેલું કે જણ વસ્ત્ર
અધોમુખ વિં [સં.] નીચા મોં વાળું (૨)
નં નીચું મોં
અધોલોક પું [સં.] નાગલોક; પાતાળલોક
અધોવાયો પું જુઓ અધવાયો
અધોવાહિની વિં પાંદડાંએ તૈયાર કરેલો
ખોરાક વહી જનાર (નળીઓ); 'ફલોએમ'
[વ. વિ.]
અધોળ નં અઢી રૂપિયાવાર વળન. -ળી
સ્રીં અધોળનું માપિયું કે વળન-કાંટલું.
-ળું નં અધોળનું કાંટલું
અધ્ધર અં અધર; હવામાં લટકે એમ; ટેકા
વિના (૨) અનિશ્ચિત
અધ્ધરતાલ અં લટકવું; અનિશ્ચિત
અધ્ધરપધ્ધર અં તદ્દન અધ્ધર
અધ્યક્ષ પું [સં.] ઉપરી; મુખ્ય અધિકારી
(૨) (સભાનો) પ્રમુખ. ૦પદ, ૦સ્થાન
નં અધ્યક્ષની જગા
અધ્યયન નં [સં.] ભણવું તે
અધ્યવસાય પું [સં.] પ્રયત્ન; મહેનત (૨)
નિશ્ચય (૩) ખંત
અધ્યરત વિં [સં.] આરોપિત; માની લીધેલું
અધ્યાત્મ વિં [સં.] આત્મા-પરમાત્મા
સંબંધી (૨) નં બ્રહ્મજ્ઞાન; આત્મજ્ઞાન.
૦જ્ઞાન નં બ્રહ્મજ્ઞાન. ૦યોગ પું મનની
વૃત્તિઓને બાહ્ય પદાર્થોમાંથી પાછી ફેરવીને
આત્મામાં જોડવી તે. ૦વિદ્યા સ્રીં આત્મ-
વિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા. ૦શાસ્ત્ર નં અધ્યાત્મ,
યોગ ઇત્યાદિનું શાસ્ત્ર [આધ્યાત્મિક
અધ્યાત્મિક વિં [સં.] અધ્યાત્મને લગતું;
અધ્યાપક પું [સં.] શિક્ષક; 'પ્રોફેસર'
અધ્યાપન નં [સં.] ભણાવવું તે. ૦મંદિર
નં શિક્ષકોને તાલીમ આપનારી શાળા
અધ્યાપિકા સ્રીં [સં.] સ્ત્રી-અધ્યાપક
અધ્યાય પું [સં.] પ્રકરણ
અધ્યાર અં [સં.] અચાહાર] અધ્યાહાર

રખાયું હોય તેમ; અનુક્રા; ખાકી
 અધ્યારી સ્ત્રીં [જુઓ અધ્યારુ] અધ્યારી;
 દ્રેગટની પંચાત; ખાલી માથાકીક
 અધ્યારુ પું [સં. અધ્યુ] જુઓ અધ્યુ (૨)
 મહેતાલ; માસ્તર (૩) નોતરિયો (૪) પારસી-
 ઓનો મોખેદ (૫) એક બ્રાહ્મણ અટક
 અધ્યારોપ પું, ૦ણ નં [સં.] નહોય તેવા
 ગુણધર્મોનું આરોપણ કરવું તે (૨) મૂલ-
 ભરેલું જ્ઞાન
 અધ્યાસ પું [સં.] જુઓ અધ્યારોપ (૨)
 મિથ્યા આરોપણ (૩) નિરંતર રહેતું લક્ષ કે
 જીંડું ચિંતન
 અધ્યાહાર પું [સં.] અર્થ સમજવા અનુક્રા
 પદ અથવા અર્થનું હમેરવું-સાવવું તે
 અધ્યાહૃત વિં [સં.] અધ્યાહાર રાખેલું
 અધ્યેતા પું [નં.] વિશિષ્ટ વિદ્યાભ્યાસ કે
 સંશોધન માટે વિદ્યાપીઠ તરફથી ચૂંટાયેલો
 સ્નાતક (૨) વિદ્વાનોના મંડળનો સભ્ય;
 'કેલો'. -ત્રી સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રી-અધ્યેતા
 અધ્વ વિં [સં.] અસ્થિર
 અધ્વ પું [સં. અધ્વ] અધ્વા; રસ્તો. ૦ખેદ
 પું [સં.] મુસાફરીનો થાક. ૦ગ પું [સં.]
 મુસાફર
 અધ્વર પું [સં.] યજ્ઞ. -યુ પું [સં.] યજ્ઞક્રિયા
 કરાવનાર, યજ્ઞવેદ જાણનારો બ્રાહ્મણ
 અધ્વા પું [સં.] માર્ગ; અધ્વ
 અન્ [સં.] સ્વરથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે,
 અસાવ, નકાર કે નિષેધ દંત્યાદિ ખતાવવા
 વપરાતો પૂર્વગ (જુઓ અ)
 અનગળા વિં [સં. અનર્ગલ] જુઓ અનર્ગળ
 (૨) [અણ-ગળવું] અણગળ
 અનગાર [સં.] (-રિકે) વિં ઘર વિનાનું
 (૨) પું સાધુ; સંન્યાસી
 અનગ્નિ વિં [સં.] અગ્નિહોત્રી નહિ તેવું (૨)
 સંન્યાસી દોષરહિત
 અનધ વિં [સં.] અધ-પાપ વિનાનું; નિષ્પાપ;
 અનધડ વિં અણધડ; અસરકારી
 અનધિકારી વિં [સં.] અધિકાર વિનાનું;
 અપાત્ર

અનધ્યાય પું [સં.] અભ્યાસમાંથી છુટી
 અન(-ને)નાસ નં [પો.] એક કળ
 અનન્ય વિં [સં.] અન્ય-જુડું નહિ તેવું
 (૨) અલોડ (૩) એકનિષ્ઠ. ૦ગતિ સ્ત્રીં
 [સં.] એક જ માર્ગ. ૦ભાવ પું અનન્યતા
 (૨) એક (ઈશ્વર) ઉપર જ ભક્તિ હોવી તે
 અનપેક્ષ વિં [સં.] અપેક્ષારહિત; (૨) કશા
 પણ સંબંધથી પર; 'અંબસોલ્યૂટ'. -ક્ષિત
 વિં [નં.] અપેક્ષિત નહિ એવું; વણમાગ્યું
 અનભિજ્ઞ વિં [સં.] અજાણ (૨) મૂઠ
 અનભે વિં નિભંચ
 અનભ વિં [સં.] વાદળો વગરનું; સ્વચ્છ
 અનમતું વિં જુઓ અન્યમતું
 અનરથ પું + અનર્થ; ખોટી વાત
 અનરાધાર વિં મુશળધાર
 અનર્ગલ [સં.] (-ળા) વિં રુકાવટ-અકુચ
 વિનાનું (૨) અપાર; પુષ્કળ
 અનર્થ વિં [સં.] ખોટો અર્થ (૨) ખોટું
 કામ (૩) જીલમ. ૦ક વિં નિર્અર્થક
 અનલ [સં.] (-ળા) પું અગ્નિ (૨) ગુરસો
 (૩) એક કંદિપત પંખી
 અનલકંક (-ક) શંખ્રં [અ.] (હું હકં-જુદા
 હું) 'અહં બ્રહ્માસ્મિ' જેવું સૂદ્ધી મહાવાક્ય
 અનવચ્છિન્ન વિં [સં.] અવચ્છિન્ન નહિ
 એવું; એક-અખંડ
 અનવધ વિં [સં.] સુંદર; ખોડખામી વિનાનું
 અનવરત વિં [સં.] સતત; નિરંતર
 અનવસ્થા સ્ત્રીં [સં.] અવ્યવસ્થા; ગોડાળો
 (૨) નિર્ણય અથવા છેડો ન આવે એવાં
 કંઈનોની પરંપરા (એક હેતુભાસ) [ન્યા.].
 ૦દોષ પું અનવસ્થાયુક્ત તર્કદોષ,
 અનવસ્થિત વિં [સં.] અસ્થિર
 અનશન નં [સં.] આહાર બંધ કરવો તે.
 ૦વત નં મરણપર્યંત ઉપવાસ કરવાનું મત
 અનસૂયા સ્ત્રીં [સં.] અસૂયા-દ્રેષનો અસાવ
 (૨) અત્રિ ઋષિની પત્ની [સં.]
 અનહદ વિં હદ વગરનું; અપાર
 અનહદ વિં [સં. અનહત] + જુઓ અનાહત.
 ૦નાદ પું અનાહત નાદ

અનળ પું. જુઓ અનલ [અસંખ્ય
અનંક વિ. [સં.] અંક-આંકડા વિનાનું;
અનંગ વિ. [સં.] અંગવિનાનું(ર)પું કામ-
દેવ [સં.]. ંશત્રુ પું. [સં.] મહાદેવ [સં.]
અનંત વિ. [સં.] અંત વગરનું; અપાર(ર)
પું. વિષ્ણુ; રુદ્ર; શ્રદ્ધા; શેષનાગ; બળરામ;
(૩) આકાશ (૪) જૈનોના ચૌદમા તીર્થ-
કર. (૫) 'ઇન્દ્રીયા' [ગ. . ંચતુર્દશી,
ંચૌદશ(-સ) સ્ત્રીબાદરવા સુઃ ચૌદશ.
ંદોરે પું. અનંતચૌદશને દિવસે જન્મણે
હાથે બાંધનામાં આવતો ચૌદ ગાંધવાળો
રેશમી દોરો. ંમૂલ ન. [સં.] એક ઔષધિ;
ઉપલસરી [અ. પછી; ત્યાર બાદ
અનંતર વિ. [સં.] નજીકનું; પછીનું (ર)
અનંતવત ન. અનંતચૌદશનું વ્રત
અનંતા સ્ત્રી. [સં.] પૃથ્વી (ર) પાવંતી (૩)
એક ઔષધિ; ગળો
અનાગત વિ. [સં.] અત્યાર સુધી નહિ
આવેલું; ભવિષ્યમાં આવનારું-ચનારું
અનાગાર(-રિક) વિ. (ર) પું. જુઓ
અનગાર [વિ. [સં.] દુરાચારી
અનાચાર પું. [સં.] દુરાચાર; અધર્મ. -રી
અનાજ ન. [સં.] ઝાઝા ધાન્ય; દાણા
અનાડ પું. બગાડ; નુકસાન (ર) અડચણ
(૩) વિ. જુઓ અનાડી
અનાડી વિ. [સં.] ઝાઝાનીંમૂખ; ગમાર (ર)
હડી; જમ્બો. ંવેડા પું. બ. વ. અનાડી
જેવું વર્તન
અનામ વિ. [સં.] આત્મા વિનાનું; જડ(ર)
પું. આત્મા નહિ તે-નાશવંત હેલ. ંવાદ
પું. જડવાદ. -મા પું. [સં.] અજ્ઞાની પુરુષ
અનાથ વિ. [સં.] નિરાધાર(ર)સ્ત્રીબદ્ધદર.
-થાલય ન. -થાત્રમ પું. ન. અનાથોને માળી થોપી કેળવનાર સંસ્થા
(ર) નિરાધારોને રહેવા ખાવાનું સ્થાન
[તિરસ્કારમાં]
અનાદર પું. [સં.] અવજ્ઞા; અપમાન
અનાદરણીય વિ. [સં.] અનાદર થોચ
અનાદિ વિ. [સં.] આદિરહિત (ર) પહેલું

નહિ એવું. ંમક્યાંત વિ. [સં.] આદિ,
મધ્ય કે અંતવિનાનું. ંસિદ્ધ વિ. અનાદિ
કાળથી સ્થાપિત થયેલું [માનિત
અનાદત વિ. [સં.] અનાદર પામેલું; અપ-
અનાધનત વિ. [સં.] આદિ કે અંત
વિનાનું; સનાતન
અનામ [સં.] (-મી) વિ. નામ વિનાનું;
નનામું (ર) નામના વગરનું (૩) અવર્ણ-
નીય; ઉત્તમ (૪) પું. પરમેશ્વર
અનામત વિ. [અ. અમાનત] સાચવી રાખવા
સોંપેલું(ર)સ્ત્રી. ન. અનામત વસ્તુ; થાપણ
અનામય વિ. [સં.] નીરાગી (ર) ન. આરામ
અનામિક વિ. [સં.] નનામું (ર) પું. અત્યજ
અનામિકા સ્ત્રી. [સં.] ટચલી આંગળી
પાસેની આંગળી (ર) વીંટી
અનામી વિ. (ર) પું. જુઓ અનામ
(૩) સ્ત્રી. કાંઠી
અનાયાસ પું. [સં.] આયાસ-શ્રમનો
અભાવ(ર)આળસ (૩) સહેલાઈ; સુગમતા
(૪) કરાર; આરામ(૫) વિ. બહેનત વિનાનું;
સહેલું. -સે અ. આયાસ વિના; સહેલે
અનાર ન. [ફા.] દાડમ. ંકળી સ્ત્રી.
દાડમની કળી
અનારસું ન. ચોખાના લોટનું પકવાન
અનાર્થ વિ. [સં.] આર્થ નહિ તેવું કે તેને
લગતું (ર) અસહ્ય (૩) આર્થને અનુચિત
(૪) પું. આર્થ નહિ તે
અનાવડ(વત) સ્ત્રી. આવડતનો અભાવ
અનાવર્તી વિ. [સં.] ફરી ફરી ન આવે તેવું
અનાવશ્યક વિ. [સં.] આવશ્યક નહિ એવું
અનાવિદ્ધ વિ. [સં.] અણવીધ્યું
અનાવલ વિ. [સં.] દોપરહિત; સ્વચ્છ
(ર) એ નામની એક જ્ઞાતિનું
અનાવૃત્ત વિ. [સં.] ઢાંક્યા વિનાનું;
ઉધાડું (ર) અરક્ષિત. ંખીજ વિ. જેનાં
ખીજ ઉધાડાં હોય એવી (વનસ્પતિ);
'જમ્બોરપમ' [વ. વિ.]
અનાવૃત્તિ સ્ત્રી. [સં.] ફરી પાછા ન
આવતું-થતું તે (ર) મુક્તિ

અનાવૃષ્ટિ

૨૨.

અનાવૃષ્ટિ સ્ત્રીં [સં.] વરસાદ નહિ પડવો તે
અનાશ્રિત વિં [સં.] આશ્રય વગરનું

અનાસર નં [અ. અનાસિર] ઇસ્લામ
પ્રમાણેનાં આતસ, પાણી, પવન અને
પૃથ્વી એ ચાર મૂળતત્ત્વો

અનાસ્થા સ્ત્રીં [સં.] આસ્થાનો અભાવ
અનાહત વિં [સં.] નહિ મારેલું (૨) ન

પહેરેલું; નહું (૩) આઘાત વિના એની
મેળે થનો-અનહદ (ધ્વનિ). અનાહ પું

યોગીઓને સંભળાતો એવો ધ્વનિ
અનાહારી વિં [સં.] ઉપવાસી (૨) આહારમાં

ન ગણાય એવી (વસ્તુ) [જૈન]
અનાહૂત વિં [સં.] આણખોલાળું (૨)

અં કાંસુ; નાહક
અનિકેત વિં [સં.] ધર વિનાનું

અનિચ્છ વિં [સં.] ઇચ્છા વિનાનું; નિઃસ્પૃહ
(૨) નાપુશ. -ચ્છા સ્ત્રીં [સં.] ઇચ્છાનો

અભાવ (૨) નાપુશી. -ચ્છિત વિં ન
ઇચ્છેલું. -ચ્છુ (૮૬) વિં [સં.] જુઓ

અનિચ્છ
અનિત્ય વિં [સં.] અધ્રુવ; નશ્વર (૨)

વિકારી; 'વેરિયેઅલ' [ગ.]
અનિદ્ર વિં [સં.] નિદ્રા વિનાનું; જાગતું. -દ્રા

સ્ત્રીં [સં.] જાગનો અભાવ (૨) એનો શેગ
અનિમિત્ત વિં [સં.] કારણ વિનાનું

(૨) નં અપશુકન
અનિમિ (-ચે) પ વિં [સં.] પવનકારા વિનાનું;

સ્થિર (૨) વિં (૩) પું જેની આંખ
જાગડે કે મીંચાય નહિ તેવું (દેવ, માછલું

ઇત્યાદિ) [અનિશ્ચિત
અનિયત વિં [મં.] અનિયત્રિત (૨)

અનિયમિત વિં નિયમિત નહિ એવું
(૨) નિયમ વગરનું

અનિયત્રિત નં [સં.] નિરંકુશ

અનિરુદ્ધ વિં [સં.] રોકેલું-રોકાયેલું નહિ

રેકં (૨) ગં શીઘ્રગતિ ગૌન અં

અનિલ પું [સં.]
અનિવાર (-ચ)

શકાય તેવું
અનિશ્ચિત વિં

અનિષ્ટ વિં [સં.]
જોગ; ખુરું (

સ્ત્રીં [મં.] ન
તે (૨) અસિદ્ધ

• દલીલ; રીડકશ
અનિહિત વિં

સુંદર
અનિંદ્ર વિં [સં.]

અનીકે નં [સં.]
અનીઠ વિં અ

અશુભ
અનીતિ સ્ત્રીં [સં.]

અનીષ્ઠિત વિં
અનીશ વિં [સં.]

અનીશ્વર વિં
ઈશ્વરમાં ન

અનુ [સં.] ઉપર
'સાથે, સાથેસ

એવો અર્થ'
અનુકંપા; અ

'વારંવાર' અ
(૩) અવ્યયી

'કમશા' એવા
અનુકંરણ નં

અનુકંરણ કર
વિં અનુકંરણ

અનુકંપા સ્ત્રીં
અનુકંદ્રે [સં.]

કાવતું (૨) હિત
અનુકૃતિ સ્ત્રીં

અનુકોણ પું

એક ન બાન ન

અનુક્રમ પું [સં.] એક પછી એક આવતું
તે; ક્રમ (૨) પદ્ધતિ; ધારો. બલિહં, બલિ
શ્રીં [સં.] સાંકળિયું. -માંક પું અનુક્રમ
ખતાવનો અંક; ક્રમાંક

અનુક્રમ્ય અં [સં.] કાણે કાણે

અનુગ વિં [સં.] પાછળ ચાલનારું (૨)
પું અનુચર (૩) 'પૂર્વગ'થી ભલેટો-
સાજને પાછળ લાગતો પ્રત્યય. ઉદા. નાક,
વાન, માન, ગર, પાણું ઇં [બ્યા.]. વત
વિં [સં.] પાછળ ગયેલું. ંમ પું [સં.] જીઓ
અનુગમન (૨) આચારવિચાર શ્રદ્ધાદિની
અમુક ધર્મ પ્રણાલિકા; રિસિન્ધન. ંમન
નં [સં.] પાછળ જતું તે. -ગામી વિં
[સં.] અનુગમન કરનારું; અનુયાયી

અનુગૃહીત વિં [સં.] અનુગ્રહ પામેલું

અનુગ્રહ પું [સં.] કૃપા (૨) ઉપકાર

અનુચર પું [સં.] પાછળ ચાલનારો; ચાકર.

-રી શ્રીં [સં.] દાસી; ચાકરડી

અનુચિત વિં [સં.] અયોગ્ય [અનુક્રમ]

અનુચરિત વિં [સં.] નહિ ઉચ્ચારેલું;

અનુજ વિં [સં.] પછી જન્મેલું (૨) પું

નાનો ભાઈ. -જ વિં શ્રીં [સં.] પછી

જન્મેથી (૨) શ્રીં નાની બહેન

અનુહવી વિં [સં.] આશ્રિત

અનુજા શ્રીં [સં.] પરવાનગી

અનુતાપ પું [સં.] પશ્ચાત્તાપ; પસ્તાવો

અનુત્તમ વિં [સં.] જેનાથી ઉત્તમ-અડિયાતું

ખીજું નથી એવું; શ્રેષ્ઠ (૨) ઉત્તમ નહિ

એવું; અધમ

અનુત્તર વિં [સં.] નિકુતર (૨) જેનાથી

ઉત્તર-અડિયાતું નથી એવું; ઉત્તમ

અનુપાદક વિં [સં.] ઉત્પાદક નહિ એવું

અનુદક વિં [સં.] નિર્જળ (૨) જેને કોઈ

શ્રાદ્ધની અંજલિ આપનાર ન હોય એવું

અનુદરી વિં શ્રીં [સં.] અનુદર કૃષોદરી;

પાતળી કમરવાળી

અનુદાત વિં [સં.] ઉદાત નહિ એવું (૨) નીચા

સ્વરવાળું (૩) પું સ્વરના ત્રણ ભેદોમાંનો

એક (ઉદાત, અનુદાત અને સ્વરિત).

અનુદાર વિં [સં.] ઉદારતા વગરનું (૨)

વિં પું પત્નીથી દોરવાતું

અનુદિત વિં [સં.] નહિ ઉભેલું (૨) નહિ

ઉલ્લેખાયેલું (૩) અનુવાદ કરાયેલું

અનુદિન અં [સં.] દરરોજ

અનુદ્યોગ પું [સં.] ઉદ્યોગનો અભાવ (૨)

જીઓ આજીવે

અનુદ્વેગ પું [સં.] ઉદ્વેગનો અભાવ

અનુધાવન નં [સં.] પાછળ દોરવું તે

અનુનય પું [સં.] વિનવણી

અનુનાદ પું [સં.] રણકાર; પડથો

અનુનાસિક વિં [સં.] નાકમાંથી ઉચ્ચારાતું

(૨) પું અનુનાસિક વણું [બ્યા.]

અનુપ વિં [સં.] અનુપમ અલેહ; શ્રેષ્ઠ

અનુપદ નં [સં.] કૃપદ; રેક

અનુપપત્તિ શ્રીં [સં.] લાગુ ન પડવું તે

(૨) સિદ્ધ ન થવું તે [ન્યા.] (૩) નિર્ણય

કે દલીલનો અભાવ

અનુપપન્ન વિં [સં.] અવ્યક્તિ (૨) અસંગત

અનુપમ વિં [સં.] જેને ઉપમા નથી એવું;

સર્વોત્તમ. -મેય વિં [સં.] ઉપમા ન

આપી શકાય તેવું; અદ્વિતીય [અયોગ્ય]

અનુપયુક્ત વિં [સં.] અનુપયોગી (૨)

અનુપલબ્ધિ શ્રીં [સં.] ન મળવું તે;

અપ્રાપ્તિ (૨) પ્રત્યક્ષ ન હોવું તે

અનુપરિચિત વિં [સં.] ઉપરિચિત નહિ

એવું; ગેરહાજર

અનુપળ શ્રીં [સં.] અનુપલ પળનો સાહમો

ભાગ (૨) અં પળે પળે

અનુપાતી વિં [સં.] પરિણમતું; અનુસરતું (૨)

એકસરળું (૩) પરસ્પર સમાન ખૂણવાળી

(આકૃતિઓ); 'સિમિલર' (દ્વિગર્સ) [ગ.]

અનુપાત નં [સં.] ઔપચિની સાથે લેવાલી

તેને મદદરૂપ વસ્તુ

અનુપાલન નં [સં.] પાલન કરવું તે

અનુપૂર્તિ (-ત્તિ) શ્રીં [સં.] ઉમેરો; પૂર્તિ

અનુપ્રાસ પું [સં.] એકનો એક અક્ષર જેમાં

વારંવાર આવે એવો શબ્દાલંકાર

અનુપંધ પું [સં.] અંધ (૨) (શાસ્ત્રમાં)

વિષય, પ્રયોજન, અધિકારી ને સંબંધ
એ ચારનો સમૂહ [સ્મરણ
અનુષોધ પું[સં.] પાછળથી થયેલું જ્ઞાન (૨)
અનુભવ પું[સં.] પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન; જાતે જાણવું
કે મોગવવું તે. ૦ગૌર્ય વિં અનુભવથી
સમજાશકાય તેલું. ૦વું સંકિં [સં. અનુભૂ]
અનુભવ કરવો. ૦સિદ્ધ વિં [સં.] અનુ-
ભવથી પુરવાર થયેલું. -વી વિં [સં.]
અનુભવવાળું
અનુભાવ પું[સં.] પ્રભાવ (૨) મનોગત
ભાવનો બાહ્ય નિકાર. ૦કેતા સ્ત્રીં [સં.]
સમજશક્તિ; જ્ઞાન [[સં.] અનુભવ
અનુભૂત વિં [સં.] અનુભવેલું. -તિ સ્ત્રીં
અનુભૂત વિં [સં.] સંમત; મંદૂર રાખેલું
કે થયેલું (૨) નં, -તિ સ્ત્રીં [સં.] સંમતિ
અનુમાન નં [સં.] ન્યાયશાસ્ત્રમાનાં ચાર
પ્રમાણોમાંનું એક-અનુમિતિનું સાધન (૨)
અરૂણ (૩) એ નામનો અલંકાર [કા. શા.].
૦ચિહ્ન નં 'તેથી' એવો અર્થ દર્શાવનારું
ચિહ્ન (.) [ગ.]. ૦વાક્ય નં અનુમાનમાં
ઉપયોગી પંચાવયવ વાક્ય [ન્યા.]
અનુમિત વિં [સં.] અનુમાન કરેલું. -તિ
સ્ત્રીં [સં.] એક જ્ઞાનના સાધનથી થયેલું
બીજું જ્ઞાન; અનુમાનપ્રમાણથી થયેલું જ્ઞાન
અનુમેય વિં [સં.] અનુમાન કરવા યોગ્ય
કે કરી શકાય એવું
અનુમોદક વિં અનુમોદન આપનાર
અનુમોદન નં [સં.] સંમતિ; ટેકો
અનુયાયિની વિં સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં [સં.]
અનુસરનારી સ્ત્રી
અનુયાયી વિં [સં.] અનુસરનારું (૨)
પંથનું; મતનું (૩) પું અનુસરનાર વ્યક્તિ;
પંથનું માણસ [દર્શાવનારું] વ્યા.]
અનુયોગી વિં [સં.] જોડનારું; અન્વય
અનુરક્ત વિં [સં.] રંગાયેલું (૨) આસક્ત.
-કિત સ્ત્રીં [સં.] રંગાવું તે; આસક્તિ
અનુરણન નં [સં.] સામો રણકાર થવો તે
અનુરત વિં [સં.] રત; આસક્ત
અનુરંજન નં [સં.] ખુશ કરવું તે

અનુરાગ પું [સં.] પ્રેમ; આસક્તિ; રહ.
-ગી વિં [સં.] અનુરાગવાળું
અનુરાધા સ્ત્રીં [સં.] વિશાખા પછીનું નક્ષત્ર
અનુરૂપ વિં [સં.] -ના જેવું (૨) યોગ્ય
અનુરોધ પું [સં.] આગ્રહભરી વિનંતી
અનુલક્ષણું સંકિં [સં. અનુલક્ષ] ઉદ્દેશનું;
લક્ષમાં રાખવું
અનુલેખન નં [સં.] શ્રુતલેખન; 'ઉકરેશન'
અનુલૌપ વિં [સં.] ઊતરતા વર્ણોની સ્ત્રી
સાથેનો (વિવાહ). ૦જ વિં [સં.] અનુલૌપ
સંબંધથી ઉત્પન્ન થયેલું
અનુલંઘનીય વિં ઉલ્લંઘન ન કરી શકાય
તેવું (૨) ઉલ્લંઘન ન કરવા જેવું
અનુવર્તન નં [સં.] અનુસરણ. -તું સંકિં
[સં. અનુવૃત્તિ] અનુવર્તન કરવું
અનુવાદ પું [સં.] કહેલી વસ્તુ ફરી કહેવી
તે (૨) તરજીમો; ભાષાંતર. ૦કે પું [સં.]
અનુવાદ કરનાર. -કિત પું અનુવાદ
કરાયેલું. -દી વિં (૨) પું [સં.] વાદી અને
સંવાદી સ્વરોમાં લખી જતો વાદીથી
ત્રીજો સ્વર [સંગીત]
અનુવૃત્તિ સ્ત્રીં [સં.] અનુસરણ (૨) પુનરા-
વૃત્તિ (૩) આગળ આવી ગયેલા અર્થનું
અનુસંધાન [વ્યા.]
અનુશાસક પું [સં.] અનુશાસન કરનાર.
-ન નં [સં.] ઉપદેશ (૨) નિયમ; કાયદો
(૩) અમલ કરવો તે; રાજ્ય ચલાવવું તે
(૪) (કોઈ વિષયનું) વિવરણ કે સમજૂતી
અનુશીલન નં [સં.] સતત અને ઊંડો
અભ્યાસ
અનુષંગ પું [સં.] નિકટ સંબંધ (૨)
આસક્તિ (૩) અવશ્યભાવિ પરિણામ
અનુષ્ટુપ (-જ) [સં. અનુષ્ટુપ] પું એક છંદ
અનુષ્ઠાતા વિં [સં.] અનુષ્ઠાન કરનારું
અનુષ્ઠાન નં [સં.] ક્રિયા કરવી તે (૨)
કોઈ પણ ધાર્મિક ક્રિયા
અનુસરણ નં [સં.] અનુસરવું તે. -તું
સંકિં [સં. અનુસર] પાછળ પાછળ જવું;
ઉપદેશ પ્રમાણે વર્તવું

અનુસંધાન નં [સં.] આગળની વસ્તુ સાથેનું જોડણ કે તેમ આવતી વસ્તુ
(૨) યોગ્ય સંબંધ (૩) બારીક તપાસ
અનુસાર પું[સં.] અનુસરણ (૨) અનુમુખ
અનુસ્નાતક વિં [સં.] સ્નાતક થયા પછીનું; 'પોર-ગ્રેમ્યુએટ'

અનુસમરણ નં[સં.] વારંવાર યાદ કરવું તે
અનુસ્પૃત વિં [સં.] -ની સાથે જોડાયેલું, ગૂંથાયેલું

અનુસ્વાર પું; નં [સં.] સ્વરની પાછળ હચ્ચારાતો અનુનાસિક વર્ણ કે ચિહ્ન (°)
અનુખળ (-ળી) પું[સં. સ્ત્રી] (લાકડાનો) ખાંડણિયો

અનૂજ નં સીતાદ્ગળ. ઓડી સ્ત્રી સીતાદ્ગળ
અનૂકું વિં [સં. અનુલ્ય] અનોખું; અપૂર્વ
અનૂક વિં [સં.] અવિવાહિત. -હા વિં
સ્ત્રી [સં.] અવિવાહિતા

અનૂત (નૂ) નં નૂક; હરામખોરી [ચ.]
અનૂરી સ્ત્રી સીતાદ્ગળ. -કું નં સીતાદ્ગળ
અનૂ ચુ(-ણી) વિં [સં.] અન્નણી
અનૂત નં [સં.] અસત્ય

અને (નો) અં (ખે વાક્યો કે શબ્દોને જોડનારું ઉભયાન્વયી અવ્યય) ને; તથા
અનેક વિં [સં.] એક નહિ-બહુ. ઓધા
અં [સં.] અનેક રીતે. ઓપતીકંત્ય
અનેક પત્ની હોવી તે (૨) તેવી લગ્ન-પ્રથા. ઓવચન નં[સં.] બહુવચન [વ્યા.].
ઓવણું વિં[સં.] એક કરતાં વધારે અવ્યક્ત અક્ષરવાળાં (સમીકરણ) [ગ.]. ઓવધ
વિં [સં.] અનેક પ્રકારનું. -કાંત વિં [સં.] અનેક બાળુવાળું (૨) અનિશ્ચિત.
-કાંતવાદ પું[સં.] સ્પષ્ટાદ્ધ; દરેક વસ્તુનું એનાં ખાસાં પરત્વે જુદી જુદી રીતે જ્ઞાન થાય છે એવો જૈન તત્ત્વજ્ઞાનનો સિદ્ધાંત.
ઠગુચી વિં પુકેસરો જોડાઈને અનેક ગુચ્છા થયા હોય તેવું; 'ઝોડલક્ષ' [વ.વિ.]

અનેનાસ નં [પી.] એક કૃળ; અનનાસ
અનેરું વિં [સં. અન્યતર] જુદું (૨) અપૂર્વ

અનૈતિહાસિક વિં [સં.] એ તહાસિક નહિ એવું

અનોખું (નો) વિં ભેદ; સહિયારું (૨) [કે. જીવજી] નોખું-નિરાળું જ; અનેરું

અનોડી સ્ત્રી તાલ આપવા તબલા પર જોરથી દેવાતી યાપટ

અનોપ(મ) વિં + અનુપ; અનુપમ
અનોચિત્ય નં [સં.] ઔચિત્યનો અભાવ

અનોરસ વિં [સં.] ઔરસ પુત્ર ન હોય તેવું; વાંઝિયું (૨) ઔરસ નહિ તેવું; દત્તક

અજ નં [સં.] (સંધેલું) અનાજ; ખોરાક. ઠંદું પું અણકટ; ઠાકોરજી આગળ

નેવેથ તરીકે ગોઠવવામાં આવતો અનેક વાનીઓનો દગલો. ઠેર નં જ્યાં

અન્નદાન અપાતું હોય તે સ્થળ. ઠજ નં અત્તક્ષેત્ર, સદામત. ઠગલ(-ળી) નં

દાણોપાળી (૨) લેણદેણી; લાગ્ય [લા.]. ઠાતા વિં ખાવાનું આપનાર (૨) આશ્રય

આપનાર. ઠદાન નં અન્નનું દાન. ઠદેવ પું, ઠદેવતા પું ઓવં અન્નરૂપી દેવ. ઠપાણી નં અન્નજળ; ખાતું પીવું;

નિર્વાહનું સાધન. ઠપાન નં અન્નજળ. ઠપૂણી સ્ત્રી અન્ન પૂરનારી-પૂરું

પાડનારી દેવી[સં.]. ઠપ્રાશન નં નાનાં છોકરાંને છઠ્ઠે અથવા આઠમે મહિને પહેલવહેલું અન્ન ખવડાવવાનો સંસ્કાર.

ઠમય વિં અત્તનું; અત્તથી ભરેલું (૨) અત્તથી બંધાયેલું (શરીર). ઠમયકોશ

(-ષ) પું સ્થૂળ શરીર. ઠવજે નં ખોરાક અને કપડાં; ખોરાકીપોશાકી. ઠસત્ર નં

અત્તજન. -સોદક નં અત્તજળ
અત્તેયું વિં [સં. અન્યાય] અન્યાયી;

અણચિયું
અન્ય વિં [સં.] બીજું (૨) ભિન્ન. ઠગારી

વિં[સં.] વ્યલિયારી. ઠતરવિં[સં.] ખિમાંનું એક (૨) બીજું (૩) ભિન્ન. ઠત્ર અં

[સં.] બીજો ઠેકાણો. ઠથા અં [સં.] બીજી રીતે (૨) આડું; બિલકું. ઠભૂત(-તા)

સ્ત્રી[સં. અન્યમૃતા] કોયલ. ઠમનરક[સં.],

અપિ(-પૈ)તૃક વિં [સં.] બાપ વિનાનું
 (૨) વડીલોપાર્જિત નહિ એવું
 અપીલ સ્ત્રીં [ફ.] આગ્રહભરી વિનંતી (૨)
 નીચલી અદાલતના ચુકાદા સામે ઉપરની
 અદાલતને અરજી. ંકેટ સ્ત્રીં અપીલ
 સાંભળનારી ઉપરની અદાલત
 અપુષ્પ વિં [સં.] જેને ફૂલ ન ખેસે એવી
 (વનસ્પતિ); 'કિષ્ટોગ્રામ' [વ. વિ.]
 અપૂર્ણ વિં પૂર્ણ વગરનું; ન પૂર્ણતું
 અપૂર્ણ પું [સં.] માલપૂડો (૨) મધપૂડો
 અપૂરતું વિં પૂરતું નહિ એવું
 અપૂર્ણ વિં [સં.] પૂર્ણ નહિ એવું. -હ્યુંકે
 પું અપૂર્ણ આંકડો; 'અરિથમેટિકલ
 ફ્રેક્શન' [ગ.]
 અપૂર્વ વિં [મં.] અવનવું; પૂર્વે ન બનેલું એવું
 અપૂર્ણ સ્ત્રીં દાટો (કપડું) વીંટીને કરેલો
 (૨) દમ લીડેલો રાખવો તે [લા.]
 અપૂ(-પૈ)શણુ નં [સં.] આપોશાન] ભોજનને
 આરંભે અને અતે જે આચમન કરે છ તે
 (૨) ભોજનને આરંભે પીરસાતો થોડો ભાત
 અપેક્ષણીય વિં [સં.] ઇચ્છવા ભોગ; અપેક્ષ્ય
 અપેક્ષા સ્ત્રીં [સં.] ઇચ્છા (૨) અગત્ય (૩)
 આકાંક્ષા [વ્યા.]. -ક્ષિત વિં [સં.] જેની
 અપેક્ષા હોય તેવું. (૨) -ક્ષ્ય વિં [સં.]
 અપેક્ષા રાખવા જેવું કે રાખવી જોઈએ એવું
 અપેખ વિં અદૃશ્ય
 અપેય વિં [સં.] ન પી શકાય એવું
 અપૈતૃક વિં [સં.] જુઓ અપિતૃક
 અપૌશણુ નં જુઓ અપૂશણુ
 અપૌરુષ(-ષેય) વિં [સં.] બાચલું (૨)
 મનુષ્યકૃત નહિ એવું (૩) નં બાચલાપણું
 અસરંગી વિં તરંગી; ચંચળ
 અસપટ વિં (૨) અં જુઓ 'અપટ'
 અસકંટ વિં [સં.] અપ્રસિદ્ધ (૨) છાનું
 અસકૃત વિં [સં.] અપ્રસ્તુત
 અસગટ વિં જુઓ અપ્રકટ
 અસહી વં [સં.] સંસ્કારહીન (૨)
 પ્રણીત-રચેલું નહિ એવું
 અસતિ(-તી)કાર પું [સં.] વિરોધ-સામનો

નહિ કરવો તે (૨) વિં જેનો પ્રતિકાર-
 ઉપાય નથી એવું. -રી વિં પ્રતિકાર ન
 કરનારું; 'પેસિવ' [એવું]
 અસતિષ્ટ(-ષ્ટિ) વિં [સં.] પ્રતિષ્ઠિત નહિ
 અસતિહત વિં [સં.] અટકાવ વિનાનું (૨)
 અટકાવી વા હણી ન શકાય એવું
 અસતીકાર પું [સં.] -રી વિં જુઓ
 'અપ્રતિકાર'માં
 અસમત વિં [સં.] પ્રમત નહિ એવું; ભગત
 અસમાણિક વિં જુઓ અપ્રામાણિક
 અસશસ્ત વિં [સં.] નિંધ; કીર્તિ વિનાનું
 (૨) હલકું; ઊતરતું
 અસસન્ન વિં [સં.] પ્રસન્ન નહિ તેવું
 અસસંગ પું [સં.] સંબંધ કે સંગનો
 અભાવ (૨) ક્વખત; અસ્થાન
 અસિદ્ધ વિં [સં.] પ્રસિદ્ધ નહિ તેવું
 અસસ્તુત વિં [સં.] પ્રસ્તુત નહિ તેવું
 અસાસ વિં [સં.] નહિ મળેલું; ન આવેલું.
 ંકાલ [સં.] (-ળ) વિં ક્વખતનું (૨)
 પ્રસંગને અનુચિત (૩) વચમાં ન આવેલું
 (૪) પું કમોસમ; ક્વખત(પ)અપ્રસ્તુત
 કથનનું એક નિગ્રહસ્થાન [ચા.]
 અપ્રાપ્ય વિં [સં.] પ્રાપ્ય નહિ એવું
 અપ્રામાણિક વિં [સં.] પ્રામાણિક નહિ એવું
 અપ્રાસંગિક વિં [સં.] પ્રાસંગિક નહિ એવું
 અપ્રિય વિં [સં.] પ્રિય નહિ એવું (૨) નં
 અનિષ્ઠ. ંવાદી વિં [સં.] અપ્રિય-માહું
 લાગે એવું બોલનારું [અભાવ; વેર
 અપ્રીત(-તિ) સ્ત્રીં [સં.] અપ્રીતિ] પ્રીતિનો
 અપ્સરા સ્ત્રીં [સં.] સ્વર્ગની વારાંગના; પરી
 અકુધાન વિં (૨) પું [ફા.] એ નામની
 એક પ્રજનનું; કાણુલી. -નિસ્તાન પું; નં
 અકુધાનોનો મુલક [સં.]
 અકર વિં નિશ્ચિત; ફરે નહિ એવું
 અકરતકર સ્ત્રીં [અ. ક્ષાત્ત તર્કાત. તદ્દંતી;
 ગાઢાળો (૨) આધું. માધું થઈ જવું તે
 અકરાતકરી સ્ત્રીં [જુઓ અકરતકર]
 ઊયલપાયલ (૨) ઘાલમેલ
 અક્રરામણ સ્ત્રીં અક્રરાવું તે

અકરાવું અં કિં વધુ ખાવાથી અકળાવું
અકરાંદું વિં ઉપરાંદું

અકલ [સં.] (-ળ) વિં કળ વિનાનું

અકલાતૂન પું [અ.] ગ્રીસનો મહાન તત્ત્વ-
જ્ઞાની-પ્લેટો (૨) વિં ન્હુઓ આક્ર-

લાતૂન. -ની વિં પ્લેટોને લગતું (૨) સુંદર

અકવા સ્ત્રીં [અ.] ઊડતી ખબર; ગામગપાટો

અકસોસ પું [ફા.] પસ્તાવો (૨) અં

અરેરે !

અકળ વિં નિષ્ફળ; નકામું

અકળાટ-પું અકળાવું તે; તેનો અવાજ

અકળાવું અંકિં 'અકળાવું'નું કર્મણિ

અકાટ વિં (૨) અં ખૂબ વિરાળ;

અરખલિત

અકાળકૂટ સ્ત્રીં ધમપછાડા (૨) માયાકૂટ

અકાળવું સંકિં [સં. આસ્કાલ] પછાડવું

અકીણ નં [ફા. અપ્ચૂન, સં. અહિફન]

એક ઝેરી-માદક પદાર્થ. -ણિયું, -ણી

વિં અકીણના વ્યસનવાળું (૨) મુસ્ત;

એટી [લા.]

અખ અં [હિં.] અત્યારે

અખખોરો પું ન્હુઓ અખખોરો

અખધડી અં હમણાં જ; આ ક્ષણે જ

અખજ વિં (૨) પું [સં. અજ] અખજ

સંખ્યા. -પતિ પું અખજનો માલિક

અખતર વિં [અ.] ખરાબ; ખગડેલું

અખદાગીરી સ્ત્રીં [ફા. આપતાવ-નારી]

છત્ર (રાત્રમહારાત્ર છંતું માનસૂચક)

અખદાલી પું [અ.] ધમીં પુરુષ (૨)

જગતને ટકાવી રાખનાર સિત્તેર એલિયા

ધસ્લામમાં મનાય છે તે દરેક

અખદુલ્લા પું [અ.] ખુદાનો બંદો

અખ(-ચ)ધૂત પું [સં. અવધૂત] વેરાગી;

ખાવો (૨) વિં મસ્ત [શણગાર

અખનાલ સ્ત્રીં [ફા.] તરવારની મૂક પરનો

અખનૂસ નં [અ. બાવનૂસ] એક ઊંચી

નતનુ કાળું લાકડું

અખનૂસપાન નં [તેલુગુ] ટિંબરવો

અખરક(-ખ) નં [સં. અખ્રક] એક ધાતુ

અખરૂ સ્ત્રીં [ફા. અરૂ] આંખની લમર; ભૂ

અખલ [સં.], -ળ વિં ખલહીન; નિર્ખલ

અખલા [સં.], -ળા વિં સ્ત્રીં અદ્ય

ખળવાળી (૨) સ્ત્રીં સ્ત્રી

અખલક(-ટી, -ખ, -ખી) વિં [અ. અલ્લક]

ચિત્રવિચિત્ર; કાબરચીતરું

અખસાત અં [હિં. અવ+અ. સાઅત=કલાક]

આ ઘડીએ; હમણાં; અત્તરસાત

અખળ વિં ન્હુઓ અખલ

અખ(-લ)ખખા સ્ત્રીં, -ખો પું [સં.

અમિલખા] ધચ્છ; એરિયો (૨) દોહદ

અખળા વિં ન્હુઓ અખલા

અખાળ પું [અ. અવાલ] કરંકચિયાવર

અખારું નં અધેર; અધાધૂધી

અખાંધવ વિં [સં.] સગાંસાગવાં વિનાનું

અખા અં [હિં.] અખધડી; હમણાં જ

અખીર [અ.] (-લ) નં એક મુગંધીદાર

ધોળી ભૂકી. ંગુલાલ નં અખીલ અને

ગુલાલ

અખુ(-ખો)ધ વિં [સં.] અણસમન્હુ

(૨) મૂખં (૩) દુનયાના જ્ઞાન વિનાનું

અખૂજ વિં ખજ - કંદર વગરનું

અખૂજ વિં [સં. અબુદ્દ] ન્હુઓ અખુધ

અખૂતોહખૂલો પું એક રમત

અખે અં [હિં.] એ; અદ્યા (તિરસ્કારથી

તુંકારમાં). ંતખે સ્ત્રીં 'અખેતખે'વાળી

ભાષા-હિંદી (૨) તુચ્છકાર

અખોખા પુંખંખં વરને ખવરાવવાનાં

ખાંડખાનં (૨) અભાવો; અનુચિ

અખોટ પું રસોઈની અને જમવાની જગાને

છાણમાટીથી લીંપવી તે (૨) શુદ્ધ અથવા

અભડાયા વિનાની દશા (૩) નાહ્યા વિના

ન્યાં જવાય કે અડકાય નહિ એવું સ્થળ.

-ટિયું નં રસોઈ કરતી કે જમતી વખતે

પહેરવાનું રેશમી, શણનું કે બિનનું વસ્ત્ર

અખોધ વિં [સં.] ન્હુઓ અખુધ

અખોલ વિં ખોલી ન શકાય તેવું (૨)

મૂંગું; ચૂપ (૩) ખેલાન

અખોલા પુંખંખં રિસાઈને ન ખોલવું તે

અખજ વિં [સં.] સો કરોડ (૨) પું
તેટલી સંખ્યા (૩) નં. જલજ; કમળ
અખદ પું; નં [સં.] વાદળ (૨) નં વર્ષ
(૩) નાગરમેય. ંસાર પું [સં.] કપૂર
અખદુર્ગ પું [સં.] ચોક્કેર પાણીથી રક્ષાયેલો
કિલ્લો

અખિધ પું [સં.] સમુદ્ર

અખખા પું [મ., હિ., ફા. ઉપરાંત ખીજ
સેમેટિક ભાષાઓમાં સમાન રૂપ મળે
છે.] ખાખા. ંલન [ફા.] પું પિતાજી
(પ્રેમવાચક)

અખખા સ્ત્રીં મા (૨) ડોસી (૩) થૂં

અખખાસી વિં [અ.] એ નામના વંશનો

(ખતીફ) (૨) બંધુડિયા વાદળી રંગનું

અખહાણુ વિં [સં.] બ્રાહ્મણને ન છાને

એવું (૨) નં પાપકૃત્ય

અભક્ષાભક્ષ પું જુઓ અભક્ષ્યભક્ષણ

અભક્ષ્ય વિં [સં.] ન ખાવા જેવું; શાસ્ત્રમાં

જે ખાવાનો નિષેધ હોય તેવું. ંભક્ષણુ

નં તેવું ખાવું તે; માંસાહાર

અભગ વિં [સં.] અભાગી

અભડાવું અંકિં અસ્પૃશ્યનો સ્પર્શ થવો

(૨) (સ્ત્રીએ) દૂર ખેસવું

અભણુ વિં નહિ લણેલું; નિરક્ષર

અભદ્ર વિં [સં.] અશુભ (૨) ખરાખ

અભય વિં [સં.] નીડર (૨) પું; નં

ભયનો અભાવ (૩) સંરક્ષણ; આશ્રય.

ંહાન નં સલામતી બક્ષવી તે; અભય-

વચન. ંપદ નં ભયરહિત સ્થિતિ; મોક્ષ.

ંવચન નં સંરક્ષણનું વચન-ખાતરી.

-ચા સ્ત્રીં [સં.] દુર્ગાનું એક રૂપ (૨) હરંડે

અભર વિં [સં.] ખાલી (૨) ગરીબ. -રે

ભરવું = પુષ્કળ ભરવું; સમૃદ્ધ કરવું

અભર-(ખા)ખો પું જુઓ અખખખો

અભરાઈ સ્ત્રીં છાજલી

અભરાભરણુ નં [સં.] વિં ગરીબનું

ભરણ્યોષણ કરનારું (૨) નં ગરીબનું

ભરણ્યોષણ [મૂળ પુરુષ [સં.]

અભરામ પું [અ. જ્ઞાહામ] યહ્દીઓનો

અભરામ અં [સં. અન્નમ] ભ્રમ વિના.

ંકુલ-ન-દાવા, ંન-દાવા [અન્નમ+ન+

દેયમ] (દસ્તાવેજમાં લખાય છે) ભ્રમ વગર

-અક્કલ-હોશિયારીમાં કરેલું હોવાથી કાંઈ

લેવાદેવા કે હક ધલાકો ન હોવો તે

અભત્કા સ્ત્રીં [સં.] ધણી વિનાની સ્ત્રી-

વિધવા કે કુંવારી [તે (૩) નાશ

અભવ પું [સં.] મોક્ષ (૨) અસ્તિત્વ નહિ

અભળખા સ્ત્રીં, -ખો પું જુઓ અખળખા

અભંગ વિં [સં.] આખું; અખંડ (૨) પું

એક મરાઠી છંદ

અભાગણુ-(ણી) વિં સ્ત્રીં [સં. અમાગિની]

હીણભાગી; કમનસીબ

અભાગિયણુ વિં સ્ત્રીં અભાગી સ્ત્રી

અભાગિયું વિં જુઓ અભાગી

અભાગી વિં [સં.] કમનસીબ (૨) નાલાયક

(૩) ભાગ વિનાનું (વારસામાં)

અભાવ પું [સં.] અસ્તિત્વ ન હોવું તે (૨)

અણગમો

અભાવા પું ંખંવં દોહક

અભાવો પું અભાવ; અણગમો

અભિ [સં.] ઉપસર્ગ. 'પાસે-તરફ', 'ની ઉપર'

એવા ગતિવાચક અર્થમાં; ઉદા. અભિ-

મુખ; અભિક્ષમણ (૨) સ્વતંત્ર શબ્દ નેડે

'શ્રેષ્ઠ', 'અધિક' એવા અર્થમાં; ઉદા. ં

અભિધર્મ; અભિનવ

અભિકોણુ પું [સં.] પરસ્પર છેદાતી બે રેખા-

ઓએ બનાવેલા ગમે તે ખૂણાની ખરાબર

સામેનો ખૂણો; 'વર્ટિકલ એન્ગલ' [ગ.]

અભિક્ષમ પું [સં.] આરંભ (૨) ચાર્જ

અભિક્ષમણુ નં [સં.] ચાર્જ [(૩) નિંદા

અભિકોશ પું [સં.] વિલાપ (૨) કપકો

અભિગમન નં [સં.] તરફ-સામે જવું તે

(૨) સંલોગ [(૨) લોગવનાર

અભિગામી વિં [સં.] -ની પાસે જનાર

અભિચરત વિં [સં.] ઘેરાયેલું; સંપડાયેલું

અભિચાર પું [સં.] મેલાં કામો માટે મંત્ર-

પ્રયોગ કરવો તે (તંત્ર પ્રમાણે છ જાતના

અભિચાર છે - મારણ, મોહન, રતંભન,

વિદ્યેપણ, ઉચ્ચાટન અને વશીકરણ). ૦કે
 પું નરણમારણ કરનારો
અભિજન પું [સં.] સંબંધી જન (૨)
 વતન (૩) વંશ; કુળ [શ્રેષ્ઠ (૩) શિષ્ટ
અભિજ્ઞાત વિં [સં.] ખાનદાન (૨) સુંદર;
અભિજિત પું [સં.] એક નક્ષત્ર (૨)
 દિવસનું આઠમું મુદ્દત્
અભિજ્ઞ વિં [સં.] અનુભવી (૨) માહિતગાર.
 -જ્ઞાતવિં [સં.] ઓળખેલું. -જ્ઞાનનં [સં.]
 સ્મૃતિ; ઓળખ (૨) ઓળખ માટેની નિશાની
અભિતક્ષ વિં [સં.] અતિ તપેલું (દુઃખથી)
અભિતાપ પું [સં.] સંતાપ
અભિધા સ્ત્રીં [સં.] શબ્દનો મૂળ અર્થ
 (૨) એ અર્થની બોધક શબ્દશક્તિ
અભિધાન નં [સં.] નામ; ઉપનામ (૨)
 શબ્દ (૩) શબ્દકોશ (૪) કર્તા માટેનું
 વિધાન [વ્યા.]
અભિધેય વિં [સં.] કહેવા યોગ્ય (૨)
 નામ દેવા યોગ્ય (૩) અક્ષરાર્થ (૪)
 વિષય (બોલવાનો)
અભિનય પું [સં.] મનોભાવદર્શક હલન-
 ચલન અથવા મુદ્રા (૨) વેશ ભજવવો તે.
 ૦કાર પું નટ [શિખાઉ; કાચું
અભિનવ [સં.] (-ત્વ) વિં તદન નવું; (૨)
અભિનંદન નં [સં.] ધન્યવાદ (૨) અનુભવિ
 (૩) સ્તુતિ. -નીય વિં [સં.] અભિનંદવા
 યોગ્ય. -નું સંકિં [સં.] અભિનંદ અભિનંદન
 કરવું (૨) અંકિં આનંદવું; રાજ્ય થવું
અભિનિવિષ્ટ વિં [સં.] અભિનિવેશવાળું
અભિનિવેશ પું [સં.] તનમયતા (૨)
 આસક્તિ (૩) દેહ નિશ્ચય (૪) આગ્રહ; હંક
અભિનિષ્ક્રમણ નં [સં.] બહાર જવું
 તે (૨) સંન્યાસ
અભિનેતા પું [સં.] અભિનય કરનાર; નટ
અભિષ્ઠ વિં [સં.] અખંડ (૨) જુદું નહિ
 તેવું; એક; એકસરખું (૩) પૂર્ણ (અંક) [ગ.]
અભિપ્રાય પું [સં.] મત (૨) હેતુ; મતલબ
અભિપ્રેત વિં [સં.] મનમાં ધારેલું; છટ
 (૨) સ્વીકારેલું

અભિપ્રોક્ષણ નં [સં.] મંત્ર ભણીને પાણી
 છાંટવું તે
અભિભવ પું [સં.] પરાજય (૨) અનાદર
અભિભૂત વિં [સં.] હારેલું (૨) અપમાનિત
અભિમત વિં [સં.] છટ (૨) સંમત
અભિમાન નં; પું [સં.] અહંકાર; ગર્વ.
 -ની વિં [સં.] અભિમાનવાળું
અભિમુખ વિં [સં.] -ના તરફ મુખવાળું;
 સમુખ (૨) સામેનો (ખૂણા) [ગ.]
અભિયુક્ત વિં [સં.] શિક્ષાયેલું (૨) નિમાયેલું
 (૩) શત્રુથી ઘેરાયેલું (૪) પું આરોપી;
 પ્રતિવાદી
અભિયોગ પું [સં.] નિકટ સંબંધ (૨)
 ખત (૩) વિદ્વતા (૪) હલ્લો (૫) આરોપ;
 કૃત્રિયાદ. -ગી વિં [સં.] અભિયોગ કરનારું
અભિરક્ત વિં [સં.] નિમગ્ન; અભિરત
અભિરત વિં [સં.] અત્યંત આસક્ત
અભિરામ વિં [સં.] આનંદમય (૨) મનોહર
અભિરુચિ સ્ત્રીં [સં.] રુચિ; શોખ; પ્રીતિ
અભિરૂપ વિં [સં.] અનુરૂપ; યોગ્ય (૨)
 રૂપાળું (૩) માનીતું
અભિલપિત વિં [સં.] ઇચ્છેલું
અભિલાખ પું [સં.] અભિલાષ મનકામના
 (૨) ઉત્કટ ઇચ્છા
અભિલાપ પું, -પા સ્ત્રીં [સં.] અભિલાખ.
 -પી વિં [સં.] અભિલાપવાળું
અભિવંદન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] નમસ્કાર
 (૨) આસકા. -નીય વિં અભિવંદવાયોગ્ય.
 -નું સંકિં [સં.] અભિવંદ અભિવંદન કરવું
અભિવંધ વિં [સં.] અભિવંદનીય
અભિવાદ પું [સં.] નમસ્કાર (૨) આરોપ
 (૩) વાદવિવાદ. ૦ન નં [સં.] નમસ્કાર
અભિવૃદ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] વધારો (૨) ઉત્તતિ
અભિવ્યક્ત સ્ત્રીં [સં.] વ્યક્ત-પ્રગટ થવું તે
અભિશાપ પું [સં.] શાપ (૨) સામે શાપ
અભિષિક્ત વિં [સં.] અભિષેક કરાયેલું
 (૨) તખ્તનશીન થયેલું
અભિષેક પું [સં.] જલસિંચન કે તેનો
 વિધિ (મૂર્તિ અથવા નવા રાજા ઉપર)

અભિસરણ નં [સં.] પાસે જહું તે (૨)
ફરું તે
અભિસાર પું [સં.] સંકેત અનુસાર પ્રેમી-
ઓનું મિલન (૨) પ્રેમીને મળવા જહું તે.
-રિકા સ્ત્રી [સં.] સંકેત પ્રમાણે પ્રેમીને
મળવા જતી સ્ત્રી
અભિહત વિં [સં.] આધાત પામેલું
અભિહિત વિં [સં.] કહેવાયેલું
અભીક વિં [સં.] ભય વગરનું; નિર્ભય
અભીખિસત વિં [સં.] ઇચ્છેલું
અભીર પું [સં.] ગોવાળિયો; આહીર
અભીષ્ટ વિં [સં.] ઇચ્છેલું (૨) મનગમતું
અભુક્ત વિં [સં.] નહિ ભોગવેલું (૨)
નહિ જમેલું
અભૂત વિં [સં.] નહિ થયેલું. ૦પૂર્વ વિં
[સં.] પૂર્વે કદી નહિ થયેલું; અપૂર્વ
અભેદ વિં [સં.] ભેદરહિત; એકરૂપ; અભિન્ન
(૨) પું એકરૂપતા; અદ્વૈત ૦માર્ગ પું
અદ્વૈતપથ. ૦વાદ પું અદ્વૈતવાદ. -દ
વિં [સં.] ભેદી ન શકાય એવું
અભોક (-ગ) પું [સં.] બાલોગ;
પ્રુષ્ઠનો ત્રણ ભાગોમાંનો છેલ્લો [સંગીત]
(૨) કવિના નામવાળી કાવ્યની છેલ્લી ટૂંક
અભ્યર્થના સ્ત્રી ૦ [સં.] પ્રાર્થના; વિનંતી
અભ્યર્થનીય વિં [સં.] અભ્યાસ કરવા
જેવું કે માટેનું
અભ્યર્થત વિં [સં.] વારંવાર કરી જોયેલું
(૨) મહાવરાવાળું; ટેવાયેલું (૩) અભ્યાસથી
જાણેલું કે અભ્યાસ કરાયેલું
અભ્યંગ પું [સં.] શરીરે તેલાદિ સુગંધીદાર
પદાર્થો ચોળાવવા તે
અભ્યંતર વિં [સં.] અંદરનું (૨) ૦અંદરનો
ભાગ (૩) અંતર; મન (૪) અંતર; મનમાં
અભ્યાગત વિં [સં.] પાસે આવેલું (૨)
પું અતિથિ; પરોણો (૩) ભિક્ષુ
અભ્યાસ પું [સં.] પુનરાવૃત્તિ (૨) ભણવું તે
(૩) મહાવરો; ટેવ. ૦ક વિં (૨) પું
જુઓ અભ્યાસી. ૦કમ પું ભણવાની
નિયત રૂપરેખા કે યોજના. -સી વિં

મહાવરાવાળું (૨) કદમી (૩) પું વિદ્યાર્થી
(૪) પડિત [તે (૨) ઉત્કર્ષ
અભ્યુત્થાન નં [સં.] માનાર્થે ભલા થવું
અભ્યુદય પું [સં.] ઉન્નતિ (૨) શ્રેય
અભ્ર નં [સં.] વાદળ
અભ્રક નં [સં.] જુઓ અખરક
અભ્રભેદી વિં અભ્રને ભેદે તેવું
અમ સં [અસ્મત, પ્રા. અમ્] ('અમે'માં હક્રુતિ
છે; હિં. 'હમ'માં તે સ્પષ્ટ છે. પણ 'અમ'-
માં તે લોપાઈ છે.) અમે (૨) અમારું [પ.]
અમકંકુ વિં [સં. અમુક] અમુક અનિશ્ચિત
અમથુ વિં ૦વ્યર્થ (૨) વિના કારણ (૩) મફતનું
અમન નં [અ. અમ્] શાંતિ (૨) સુખચેતન.
૦અમન નં મોજમજ [ધ્યાન વિનાનું
અમનરૂક વિં [સં.] મન (ઇદ્રિય) વિનાનું (૨)
અમર વિં [સં.] મરે નહિ એવું (૨) પું ૦દેવ
અમરખ પું [સં.] અમરો ક્રોધ (૨) અસ-
હિષ્ણુતા (૩) અદેખાઈ
અમરપટો પું અમરપણાનું વરદાન-લેખ
અમરપતિ પું [સં.] ઇન્દ્ર
અમરરૂપી નં અમરપણું આપનારું કૃણ
અમરલોક પું [સં.] સ્વર્ગ
અમરવેલ સ્ત્રી ૦ (વાડ, ઝાડ ઇત્યાદિ પર) ન્યાં
નાખો ત્યાં વગર પાણીએ થતી એક વેલી
અમરાઈ સ્ત્રી ૦ [સં.] માત્રારાત્રિ આંખાવાડિયું
અમરાપુરી, અમરાવતી [સં.] સ્ત્રી ૦ ઇન્દ્રની
રાજધાની
અમરાંગતા સ્ત્રી ૦ [સં.] દેવાંગતા; અપ્સરા
અમરીખ પું ૦અંખરીખ [પ.] [એક ધરેલું
અમરીઅમરી સ્ત્રી ૦ માથે ધાલવાનું સ્ત્રીઓનું
અમર્ય વિં [સં.] અમર [(૩) ધણું જ
અમર્યાદ વિં [સં.] નિરંકુશ (૨) નિર્ભંગ્ય
અમર્ષ પું [સં.] અસહિષ્ણુતા (૨) ક્રોધ
• (૩) અદેખાઈ
અમલ [સં.] (-ળ) વિં નિર્મળ; શુદ્ધ
અમલ પું [અ.] સત્તા; અધિકાર; હકમત
(૨) કારકિર્દી; વહીવટ (૩) કેં કે કેરી
વસ્તુ; અક્ષીણ (૪) સમયનો શુમાર (૫)
વ્યવહારમાં-આચરણમાં મૂકવું તે

અમલદાર પું અધિકારી. ઠંદારી સ્ત્રી
 અમલદારનું કામ કે પદ. ંપાણી નં
 અગ્રીણનો કસૂખો. ંખલવણી સ્ત્રી
 (જેમ કે, અદાલતનો હુકમ) અમલ કરવો
 કે ખતવવો તે. -દી વિં અમલમાં મુકા-
 ચેહું અથવા મુકવાનું; સક્રિય (૨) વ્યસની
 (૩) મુસ્ત; એદી. -કો પું [અ. અમલદાર]
 અમલદારને ખેસવાની જગા; કાર્યાલય;
 કચેરી (૨) ઇમલો; ઇમારતી ખાંધકામ
 અમરતદુ, અમરતુ વિં જુઓ અમરુ
 અમળ વિં જુઓ અમલ
 અમળાદ પું આમળો; વળ (૨) પેટમાં
 ધૂંચળાં વળવાં તે; આંકડી (૩) કરમોડાણું
 તે (૪) મિનજ (૫) વંકતા; વેર
 અમળાણું અં કિં 'આમળણું'નું કર્મણિ
 (૨) પેટમાં દુખવું (૩) દુમાવું
 અમંગલ [સં.] (-ળા) વિં અશુભ (૨)
 નં દુર્લાભ્ય
 અમાત્ય પું [સં.] પ્રધાન; મંત્રી
 અમાત્ર નં [અ.] અલય; રક્ષણ. ંત સ્ત્રી
 [અ.] જુઓ અનામત. ંતદારી સ્ત્રી
 [ફા.] દ્રસ્તીયણું; વાલીયણું (૨) પ્રમાણિકતા
 (૩) થાપણ સાચવવી તે
 અમાનિતા સ્ત્રી, -ત્વ નં [સં.] અન-
 લિમાનિતા; નક્ષતા
 અમાનુષ (-પી) વિં [સં.] દેવી (૨) મનુષ્યને
 શોભે નહિ એવું (૩) દૂર; રાક્ષસી
 અમાપ વિં [સં.] ખેલદં; પાર વિનાનું
 અમારિદોષણા સ્ત્રી [સં.] હિંસાના
 નિષેધની 'હિંસા કરશો મા' એવી ઘોષણા
 અમારું (મા) સં [જુઓ અમે] 'હું'નું
 છઠ્ઠી વિલક્તિનું ખજૂવચન
 અમાવ (-વા) રૂપા [સં.], અમાસ સ્ત્રી
 અધારિયાનો છેલ્લો દિવસ
 અમિત વિં [સં.] અમાપ (૨) નહિ માપેહું
 અમિત્ર પું [સં.] મિત્ર નહિ તે; શત્રુ
 અમી નં [સં. અમૃત] અમૃત (૨) મીઠાશ
 (૩) કૃપા (૪) ચૂંક (૫) રસકસ
 અમીદ વિં મીઠ વિનાનું; અનિમેષ

અમીદષ્ટિ સ્ત્રી મીઠી નજર; મહેરબાની
 અમીન વિં [અ.] વિશ્વાસુ (૨) એક અડક
 (૩) પું દ્રસ્તી; વાલી (૪) લવાદ (૫)
 ગામનો મોટો અધિકારી. ંગારી, ંદારી
 [ફા.], -નાત [અ.], -ની સ્ત્રી [ફા.]
 અમીનનો હોદ્દો (૨) અમીનનું સાલિયાણું
 અમીર પું [અ.] સરદાર; ઉમરાવ (૨)
 રાજકર્તા (અધ્યાનિસ્તાનનો) (૩) ખાનદાન
 દુરુખનો કે પેસાદાર માણસ. ંતદી સ્ત્રી
 અમીરની દીકરી. ંતદો પું અમીરનો
 દીકરો. ંશાહી સ્ત્રી અમીરપણનો
 દોર (૨) 'જેમાં અમીર ઉમરાવોની
 હકૂમત ચાલતી હોય એવી રાજ્યપદ્ધતિ
 'ઓરિટ્ટોકસી' [મીઠો રસ
 અમીરસ પું સુધારસ; અમૃત જેવો
 અમીરાઈ (-ત) સ્ત્રી અમીરપણું (૨)
 અમીરપણા માટેનું સાલિયાણું
 અમીરી વિં અમીરના જેવું (૨) સ્ત્રી
 અમીરપણું
 અમુક વિં [સં.] વિશેષ અર્થમાં મુકરર
 કરેહું; ચોક્કસ; ફલાણું (૨) અનિશ્ચિત
 (૩) સં ત્યમુક (જણ). ંતમુક વિં
 ફલાણું હીંકણું [અકળાણું
 અમુકાણું અં કિં [સં. આ + મુહ] મૂંઝાણું;
 અમુકણું સ્ત્રી અમુકાણું તે
 અમૂત (-ત) વિં [સં.] આકારરહિત
 અમૂ (-મો)લ વિં જુઓ અમૂલ્ય
 અમૂલ (ઠંક) વિં મૂળ વિનાનું (૨)
 આધારહીન (૩) ઉપાદાનકારણરહિત
 અમૂ (-મો)લખ, અમૂ (-મો)લું વિં
 [સં. અમૂલ્યકો] જુઓ અમૂલ્ય
 અમૂલ્ય (ઠંક) વિં [સં.] જેની કિંમત આંકી
 ન શકાય એવું; ધણું જ કીમતી
 અમૂંઝણું સ્ત્રી જુઓ અમૂંઝણું
 અમૂંઝાણું અં કિં જુઓ અમુકાણું
 અમૃત વિં [સં.] મૃત નહિ તેવું (૨) અમર
 (૩) નં અમર કરે એવો માનેલો એક
 રસ. ંત્ર નં [સં.] અમરપણું. ંદલ નં
 [સં.] જુઓ અમરફલ. ંમંથન નં [સં.]

અમૃત માટે (સમુદ્રનું) મંથન. ૦સંજ્ઞ-
વની સ્ત્રી ૦ મરેલાને જીવતું કરવાની વિદ્યા.
૦સાર પું [સં.] ધી. -તા સ્ત્રી ૦ એક
વેલ; ગળો (૨) હરડે (૩) અતિવિષની કળી
(૪) આમલી. -તાંશુ પું [સં.] ચંદ્ર
અમે(-સો) (મે', મો') સં [સં. અસ્મદ્]
અમ; 'હું'નું બહુવચન
અમેય વિં [સં.] અમાપ
અમેરિકન વિં [હં.] અમેરિકનું (૨) પું
અમેરિકાનો વતની
અમેરિકા પું [હં.] એ તામનો પૃથ્વીનો ખંડ
અમો (મો') સં જુઓ અમે
અમોઘ વિં [સં.] અચૂક; રામબાણ
અમોલ(૦ખ, -હું) વિં જુઓ અમૂલ્ય
અમ્મા સ્ત્રી [સં. અંબા] (દાવિડી લાખા-
ઓમાં પણ આનાં રૂપ મળે છે. અ. હમ્મ)મા
અમ્મ વિં [સં.] ખાટું(૨) નંતેનળ; 'એસિડ'
અમ્મદાન વિં [સં.] મેલું કે કરમાયેલું
નહિ તેવું
અય નં [સં. અયસ] લોખંડ
અય અં [અ.] હે; અરે
અયન નં [સં.] પ્રયાણ(૨) [ખ.] વિષુવવૃત્તની
દક્ષિણમાં અને ઉત્તરમાં દેખાતી સૂર્યની
ગતિ (૩) એ ગતિને લાગતો વખત; છ
માસ (૪) ઉત્તરાયણ અને દક્ષિણાયનનું
દૂરમાં દૂરનું બિંદુ; 'સોલિસ્ટસ'. ૦વૃત્ત
નં આકાશમાં જે માર્ગે સૂર્ય ફરતો
દેખાય છે તે ગોળ દેખા
અચરકાંત પું [સં.] લોહચુંબક
અચાચક વિં [સં.] ચાચના ન કરનારું.
૦વૃત્તિ સ્ત્રી ૦ માથા વિના મળેલા વડે
ગુજરાન ચલાવવું તે. ૦મ્મ નં તેવું પ્રત
અચિ અં [સં.] 'હે' અર્થનું પ્રેમસંબોધન
અચુક્ત વિં [સં.] નહિ જોડાયેલું (૨)
અયોગ્ય (૩) જેણે ચિત્તને વશ નથી
કયું એવું
અચુત વિં [સં.] જોડાયેલું નહિ એવું (૨)
વિં (૩) પું દશહજાર. ૦સિદ્ધ વિં જેનું
પૃથક્ અસ્તિત્વ ન હોઈ રહે એવું [ન્યા.]

અયોગ્ય વિં [સં.] અધટિત (૨) નાલાયક
અયોનિ(૦જ) વિં [સં.] યોનિ દ્વારા ન
જન્મેલું (૨) સ્વયંમ્. ૦જ વિં સ્ત્રી [સં.]
યોનિ દ્વારા ન જન્મેલી (૨) સીતા (૩) લક્ષ્મી
અર પું [સં.] આરો (પૈડાનો)
અરક પું [અ. અર્ક] અર્ક; સત્ત
અરક્ષણીય વિં [સં.] રક્ષણીય નહિ એવું
અરક્ષિત વિં [સં.] રક્ષિત નહિ એવું
અર્ગળો પું [ફા. અર્ગળા] એક મુગંધી
પીળા ભૂકી
અરઘક(૦ક) પું [સં.] રેંટ. -ટિકા સ્ત્રી ૦ રેંટ
અરઘવું સંકિં [સં. અર્ધ] પૂળ કરવી (૨)
અંકિં શોભવું; ધરાત હોવું [કા.]
અરઘયું નં પૂતનું એક પાત્ર
અરજ સ્ત્રી ૦ ગર્ભવતીના અભાવા
અરજ સ્ત્રી ૦ [અ. અર્જ] વિનંતી (૨) ફરિયાદ.
૦હાર વિં અરજ કરનાર. -જ સ્ત્રી ૦
અરજ કે ફરિયાદ (૨) તેનો કાગળ
અરજો(-જો) પે અં અધર (૨) અનિશ્ચિત
અરજોજો પું ચણેલી લીંતનું સીધાપણું
જોવા લટકાવાતું વજન
અરજોજો અં જુઓ અરજોજો
અરડૂસી સ્ત્રી ૦, -સો પું એક વનસ્પતિ
-ઓષધિ
અરણિ(-ણી) સ્ત્રી ૦ [સં.] એક જાતનું ઝાડ
અરણ્ય નં [સં.] જંગલ. ૦રુદ્ધ નં [સં.]
અરણ્યમાં-જ્યાં કોઈ સાંભળે નહિ ત્યાં
કરેલું રુદ્ધ. ૦વાસ પું [સં.] જંગલમાં
રહેવું તે (૨) સંસારત્યાગ
અરતિ સ્ત્રી ૦ [સં.] રતિનો અભાવ
અરથ પું જુઓ અર્થ [પ.]
અરદાસ સ્ત્રી ૦ [ફા. અર્દાસ્ત] અરજ
અરદિમેહર પું [ફા. હર્દીવિહર] [અંદ]
પારસી વર્ષનો ત્રીજો મહિનો (૨) અગ્નિ
અરધી સ્ત્રી ૦ પાઈ (મુંબઈ)
અરધું વિં જુઓ અડધું. ૦પરધું વિં અડધું-
પરધું. -ધોઅરધ વિં અડધોઅડધ
અરખ પું [અ.] અરખરતાન (૨) આરખ
અરખા પું (આરખોની) લડાઈ; યુદ્ધ

અરખી વિં અરખને લગતું (૨) અરખ-
સ્તાનનું (૩) સ્ત્રીં અરખની લાપા
અરખાન સ્ત્રીં [ફા.] ઉમેદ (૨) આતુરતા
અરખાર સ્ત્રીં [પો. ચામીડા] દરિયાઈ કાફલો.

-રી વિં નોકાસેચ સંબંધી
અરખારી સ્ત્રીં [પો. અભારિયો] સ્ત્રીં ભુઓ
અલખારી [ઉદ્ગાર
અરર અંચિંતા, દિલગીરી, દુઃખ ખતાવનાર
અરવલી (-લી) પું [સં.] જેમાં આણ
પર્વત છે તે પર્વતોની હાર
અરવા પું [અ. અર્વાહ-રુડ] નું બં વં]
આસ્વા; આત્મા (૨) અંતઃકરણ
અરવિંદ નં [સં.] કમળ
અરસપરસ અં [સં. પરસ્પર] પરસ્પર
અરસિક વિં [સં.] રસ-મન્ન ન પડે એવું;
શુક (૨) રસ સમજ ન શકે એવું
અરસો પું [અ. અરસહ] મુદત (૨) અવસર
અરાખડું નં રેખાકૃતિ; છાપ
અરાગ વિં [સં.] રાગરહિત; નિર્વિકાર
(૨) પું અપ્રીતિ (૩) અણખનાવ
અરાજક વિં [સં.] રાજ વિનાનું; અંધા-
ધૂંધીવાળું (૨) નં રાજ ન હોવો તે (૩)
અંધાધૂંધી. ઓત્તા સ્ત્રીં [સં.] અંધાધૂંધી
અરાતિ પું [સં.] શત્રુ
અરામ વિં રામ - વ્યાજ વગરનું
અરાવલિ (-લી) [સં.], (-ળિ, -ળી) સ્ત્રીં
(પેડાંના) આરાનો સમૂહ
અરિ પું [સં.] દુશ્મન (૨) કામ, ક્રોધ, લોભ,
મોહ, મદ અને મત્સર એ છવિકાર (૩) છ
માટે કવિતામાં વપરાતી સંજ્ઞા
અરિષ્ટ નં [સં.] દુર્ભાગ્ય; સંકટ (૨) મોતની
નિશાની (૩) મધ (૪) અરીકાનું ઝાડ (૫)
પું શત્રુ (૬) સૂર્ય (૭) વિં રિષ્ટ; અશુભ
અરિષ્ટનેમિ પું [સં.] બાવીસમા જૈન તીર્થંકર
અરિહંત વિં [સં. અરિહંતા] દુશ્મનોનો નાશ
કરનાર (૨) પું [સં. અર્હત] જૈન તીર્થંકર
તથા બુદ્ધ માટેની સંજ્ઞા
અરીકી સ્ત્રીં [સં. અરિક] એક ઝાડ. -ડું નં
અરીકીનું ફળ. -ડો પું અરીકી

અરીલવન નં [સં.] કિરણોનું એક બિંદુ-
માંથી ચઢતા આરા પેટે ચોમર ફેલાવું તે
અરીસો પું [સં. અરિસો] આયતો; દર્પણ
અરુ અં [હિં.] અને [પ.]
અરુચતું વિં ન રુચતું [ન હોવી તે
અરુચિ સ્ત્રીં [સં.] અણગમો (૨) ભૂખ
અરુણ વિં [સં.] રતાશપડતું (૨) સોનેરી
(૩) પું સૂર્યનો સારથિ (૪) પદોઢ
(૫) પદોઢ વખતનો આકાશનો રંગ. અચિત્ર
નં (ધડ વગરના અરુણ જેવું) કમરથી
ઉપરના શરીરના ભાગનું ચિત્ર; 'અસ્ત'.
અમૃતિ (-તિ) સ્ત્રીં કમરથી ઉપરના
ભાગની મૃતિ. અસારથિ પું [સં.] સૂર્ય.
-ણા સ્ત્રીં [સં.] મછક (૨) અણોઢી (૩)
નસોતર. -ણાચલ પું [સં.] સૂર્ય જેની
પાછળથી ઊગે છે તે કલ્પિત પર્વત.
-ણિમા સ્ત્રીં [સં.] રતાશ. -ણું વિં લાલ
રંગનું. -ણોદય પું [સં.] પદોઢ
અરુપરુ અં [સં. આરાત્ પારાત્] આમ તેમ
અરુ અં [સં. આરાત્] પાસે (૨) આમ
અરુધતી સ્ત્રીં [સં.] વસિષ્ઠ ઋષિની પત્નીનું
નામ (૨) સપ્તર્ષિના તારાઓ પાસે એક
અત્યંત ઓખા તારાનું નામ. અરુદન-
ન્યાય પું [સં.] સૂર્ય ઉપરથી સૂક્ષ્મ
ઉપર જવું તે
અરુપરુ અં ભુઓ અરુપરુ
અરુપ [સં.] (-પી) વિં આકારરહિત
અરે અં [સં.] આશ્રય, દુઃખ, ચિંતા,
ક્રોધ છં સૂચક ઉદ્ગાર (૨) ઊતરતા
દરજ્જના માણસને સંબોધવાનો ઉદ્ગાર
(૩) સ્ત્રીં કિરર (૪) હાથ. અરાટ પું,
અરાટી સ્ત્રીં અરે હોવી કે થવી તે. અરે
અં ભુઓ અરર
અરોડું નં, -ડો પું કપાસનાં ભૂતાં
જડિયાં ફૂટી નવો કપાસ થાય તે
અર્ક પું [અ.] ભુઓ અરક
અર્ક પું [સં.] સૂર્ય (૨) કિરણ (૩)
ઉત્તર ફાલગુની [જ્યો.] (૪) આકંડો.
વિવાહ પું [સં.] ત્રીજ વારનું લગ્ન

કરતાં પહેલાં અનિષ્ટનિવારણાર્થે પુરુષનું
આક્રી સાથે કરાવું લક્ષ
અર્ગલ પું [સં.] આગળો; ભૂંગળ. -દા.
(-દી) સ્ત્રી [સં.] આગળી
અર્ધ પું [સં.] કિંમત (૨) ચોખા, દૂર્વા,
ફૂલ ઇં પૂલપો (૩) તેનાથી પૂલ-સન્માન
કરવાં તે. ંપાધ નં ફૂલ, મુગધી તથા
પગ ધોવાનું પાણી (૨) મોટા માણસો
અથવા દેવને તે દ્વારા આદરસત્કાર
આપવાની એક રીત. -ધાઈ વિં [સં.]
પૂજ્ય; અર્થને યોગ્ય
અર્ધ્ય વિં મૂલ્યવાન (૨) પૂજ્ય (૩) નં પૂલ
અર્ધક વિં [સં.] પૂજનાર (૨) પું પૂજરી
અર્થન નં, -ના સ્ત્રી [સં.] પૂલ (૨)
કપાળે ચંદન લગાડવું તે. -વું સં કિં
[સં. ઝર્ચ] પૂલ કરવી
અર્ચા સ્ત્રી [સં.] અર્ચના. -ચિત વિં
પૂજેલું; સન્માનેલું
અર્જ સ્ત્રી [અ.] અરજ (૨) ફરિયાદ
અર્જન નં મેળવવું-કમાવું તે
અર્જિત વિં [સં.] મેળવેલું; કમાયેલું
અર્ણવ પું [સં.] સમુદ્ર
અર્થ પું [સં.] હેતુ (૨) માથનો; સમભૂતી
(૩) ધન; સંપત્તિ (૪) ગરજ; પ્રયોજન
(૫) ધર્માદિ ચાર પુરુષાર્થોમાનો ખીલો.
ંકાસ વિં [સં.] ધનની ઇચ્છાવાળું.
ંકારણુ નં આર્થિક તંત્રની વ્યવસ્થા.
ંગાંભીય, ંગૌરવ નં [સં.] અર્થનું
હિંડાણ. ંધન વિં અર્થથી ભરપૂર.
ંતંત્ર નં આર્થિક વ્યવસ્થાનું તંત્ર.
ંદાસ પું પૈસાનો ગુલામ. ંઆસિ
સ્ત્રી અર્થની પ્રાપ્તિ; કમાઈ; લાભ.
ંખધ પું [સં.] શખ્દોની રચના;
નિખધ, કાચ્ય ઇત્યાદિ. ંબુદ્ધિ વિં
[સં.] સ્વાર્થી (૨) સ્ત્રી ધનની ઇચ્છા
(૩) આર્થિક રહસ્ય સમજવાની બુદ્ધિ.
ંભોધ પું [સં.] (ખદો) અર્થ સમજવો
તે. ંક્ષત્રી વિં અર્થને લક્ષનારું. ંવાદ
પું [સં.] વિધિરૂપ વાક્યોમાં રુચિ કરાવવા

તે તે વિધિઓની સ્તુતિ ઇત્યાદિ કરવી
તે (૨) સ્તુતિ; તારીફ (૩) અર્થને
જીવનમાં મહત્વ દેનાર વાદ. ંશાસ્ત્ર
નં [સં.] સંપત્તિશાસ્ત્ર (૨) રાજનીતિ.
ંશાસ્ત્રી પું તે જાણનારો પુરુષ.
ંસાધક વિં [સં.] અર્થ સાધે એવું;
ઉપયોગી. ંમિદ્ધિ સ્ત્રી [સં.] ધારેલી
મતલબ પાર પાડવી તે (૨) ધનપ્રાપ્તિ.
-ર્થાત્ અં એટલે કે. -ર્થાનુસારી
વિં અર્થને અનુસરતું. -ર્થાર્થી વિં
[સં.] ધનલોભી (૨) સ્વાર્થી. -ર્થાતર
નં ખીલો અર્થ (૨) વિષય. બહાર
ખાલવું તે. -ર્થી વિં [સં.] ગરજવાળું;
મતલબી (૨) ચાચક. -ર્થે અં માટે;
વાસ્તે [હરનાર
અર્દન વિં (૨) નં [સં.] નાશ કરનાર;
અર્ધ વિં [સં.] અડધું (૨) નં એકના
બે સરખા ભાગમાનો એક. ંગોળ વિં
અડધું ગોળ (૨) પું (પૃથ્વીના) ગોળાનો
અડધો ભાગ; 'હેમિસ્ફિયર' (૩) ગોળ
આકૃતિનો અર્ધો ભાગ [ગ.]. ંચંદ્ર પું
[સં.] અડધો ચંદ્ર (૨) હરેલીની અર્ધચંદ્ર.
જેની આકૃતિ (ખાઓમાંથી પડેલી ધક્કો
મારવા માટે). ંજરતીય-ન્યાય પું
[સં.] અધુ આ અને અધુ પેલું એમ
કરી અનિશ્ચિત રાખવું તે. ંદગ્ધ
વિં અડધું બળેલું (૨) અધકચરા જ્ઞાન-
વાળું. ંનારીચર પું [સં.] શિવનું
એક સ્વરૂપ-અડધું પુરુષ અને અડધું સ્ત્રી.
ંમાગધી સ્ત્રી પ્રાપ્ત ભોખાનું એક
સ્વરૂપ. ંવિરામ નં વાક્યના અર્થ-
ગ્રહણની સવડ સારુ વચ્ચે અમુક થોભવું
તે કે તેનું સૂચક (૬) આણું ચિહ્ન. ંસ્વર
પું ચ, ર, લ, કે વ અક્ષર. -ર્ધાંગના
સ્ત્રી પતિનું અધુ અંગ-ધર્મપત્ની.
-ર્ધાંગવાયુ પું લકનો; પક્ષાઘાત
અધુ વિં જુઓ અડધું
અર્પણ નં [સં.] આપવું તે (૨) બેટ કરવું તે.
ંપત્ર નં બક્ષિસનાનું (૨) અર્પણ.

પત્રિકા. ૦પત્રિકા સ્ત્રી ૦ ગ્રંથ અર્પણ
 કથાનો લેખ. - પું સં કિં [સં. વર્ષ]
 આપવું (૨) ભેટ દરવું
 અર્પિત વિં [સં.] અર્પેલું; અર્પણ
 અર્પુદ પું [સં.] વાર્ણ (૨) આયુ પર્વત
 (૩) દશ કોટિ સંખ્યા (૪) એક રોગ
 અર્ભક પું [સં.] બાળક
 અર્ચ્યા પું [સં.] ચર્ચા (૨) પિતરોમાં
 મુખ્ય તે (૩) ઉત્તરા કાલ્યુની [ન્યા.]
 અર્વાચીન વિં [સં.] આધુનિક
 અર્ચ પું [સં.] એક રોગ; હરસ
 અર્હ (-હર્) પું [સં.] પરમ જ્ઞાની; બુદ્ધ
 તીર્થ'કર [જૈન, બૌદ્ધ]
 અર્હ વિં [સં.] સ્તુત્ય (૨) પૂજ્ય (૩) ઉચિત
 અલ અં [સં. અલ્પ] + ખચીત (૨) ખસ
 અલક પું [સં.] વાળની લટ (૨) દેશ
 અલકમલક પું દેશવિદેશ
 અલકા સ્ત્રી [સં.] કુબેરની નગરી. ૦ધિપ,
 -કેશ પું [સં.] કુબેર
 અલક્ષ (૦ક) પું [સં.] લાલ લાખ (૨) અળતો
 અલક્ષિત વિં [સં.] નહિ લેયેલું
 અલક્ષ્ય વિં [સં.] અદૃશ્ય (૨) નેમ વિનાનું
 અલખ વિં [સં. અલ્પ] અજ્ઞેય (૨)
 પું અક્ષ [અલખતવાળું]
 અલખત સ્ત્રી ૦ દોલત; ધન. -તિયું વિં
 અલખનિરજન પું અજ્ઞેય નિર્ગુણ અક્ષ
 અલખવાદી વિં (૨) પું અક્ષવાદી
 અલગ વિં (૨) અં [સં. અલ્પ] નુદું (૨) દૂર
 અલગત સ્ત્રી ૦ અગત્ય (૨) ધડો; ઉદાહરણ
 અલગાર સ્ત્રી ૦ [તુર્કી. અલાર] પક્ષિ
 અલગારી વિં [કા.] શોખીન (૨) મસ્ત
 અલગું વિં + અળગું [નતનું વાદ્ય
 અલગોળ નં [અ. અલગૂજહ] પાવાની
 અલછ સ્ત્રી ૦ [સં. અલક્ષી] ગરીબાર્થ
 અલડ (લ') વિં નુદ્યો અલ્લડ
 અલતો પું [સં. અલક્ષક] નુદ્યો અળતો
 અલપકલપ વિં અરપણ [સુ.]
 અલપવું સંકિં [સં. અલ્પ] આલાપવું; ગાવું
 અલપ (-પા) વું અંકિં લપાવું; છુપાવું

અલકા પું [કા.] કૃત્રીરનો ઝભેા
 અલકાઉ વિં [અ. અલ્પત્તહ] નકામું; કાલતુ
 અલખત (ત, -તાં) અં [અ. અલ્પત્તહ]
 ખચીત; ખેશક; જરૂર
 અલખેલું વિં કાંકડું (૨) દરશી
 અલભ (-લય) વિં [સં. અલ્પ] અપ્રાપ્ય
 અલમ્ અં [સં.] ખસ; પૂરવું [નેરાવર
 અલમસ્ત વિં [કા.] મસ્તાન (૨) પુષ્ટ અને
 અલમારી સ્ત્રી ૦ [પો. અલમારિયો] કંખાટ
 (૨) અનેક ખાનાંવાળું તાકું (૩) છાજલી
 (૪) ખાનાંવાળી ઘોડી
 અલવણુ વિં [સં.] અલણું; મીઠા વિનાનું
 અલવવું અં કિં મૂળા રહેવું
 અલવાઈ વિં સ્ત્રી ૦ નાના ખચ્યાવાળી
 (ગાય, ભેંસ ૬૦)
 અલવાન નં [અ. કોરવિનાની] શાલ; કામળી
 અલવે અં લીલાએ; હાલેરથી
 અલવેસર વિં પું અલખેલો
 અલશ સ્ત્રી ૦ નુદ્યો અલછ [સ્ત્રી ૦ મંદગતિ
 અલસ વિં [સં.] આળસુ (૨) મંદ. ૦ગતિ
 અલસાવું અં કિં [સં. અલ્પ] આળસવું
 અલંકાર પું [સં.] ધરણું (૨) શણગાર (૩)
 શબ્દ અથવા અર્થની ચમત્કૃતિવાળી રચના
 (૪) તાન કે આલાપમાં વપરાતી સ્વરોની
 મધુર ગૂંથાળી [સંગીત]. ૦શાસ્ત્રે નં
 અલંકારનું શાસ્ત્ર; કાવ્યશાસ્ત્ર
 અલંકૃત વિં [સં.] શણગારેલું
 અલંગછલંગ અં અધ્ધર, વગર ટેકે [સુ.]
 અલંધનીય, અલંધ્ય વિં [સં.] લાંધી -
 બોળંગી ન શકાય એવું
 અલંબુદ્ધિ સ્ત્રી ૦ [સં.] છે એટલું ખસ છે
 એમ માનવાની વૃત્તિ; સંતોષ
 અલા સ્ત્રી ૦ [અ. અલો] આબાદી
 અલાઉ વિં નુદું (૨) અનુદયું
 અલાણવું અં કિં ભાંટનું ગોંગરવું
 અલાણી સ્ત્રી ૦ કુવાનું બોલાણ
 અલાણુંફલાણું વિં આ અને તે
 અલાત નં [સં.] ખોરાણું (૨) મશાલ. ૦ચક્ર
 ખોરાણું નેરથી ફેરવતાં ભાસતું વર્તુલ

અલાદ વિ० [અ. મલ્હ] નિર્ધન; દીન
અલાન નં [સં. મલાન] હાથી બાંધવાનો
ખંભો, દોરડું ઇં [કરાવડું તે

અલાપચારી સ્ત્રીં પાછળ રહીને તોફાન
અલાખલા સ્ત્રીં ઝાડખટ; નડતર.

અલાખુ(-ખૂ) સ્ત્રીં [સં.] કંપીતૂંખડી(ર)
સંન્યાસીનું તૂંખડું

અલાયચી સ્ત્રીં એક જતની હાંગર

અલાયચો પું જુઓ અલાયચી (ર)
[તુ. મલાયચહ] એક જતનું કાપડ

અલાયદું(લા') વિ० [અ. અહિદ્દહ] ઇલાયદું;
સિન્ન; જુદું

અલાયો વિ० પું આંકેલો, હરાયો(સાંડ)

અલાર (લા') સ્ત્રીં અલગાર; લંગાર

અલાવ પું મોહરમને અંગે આસપાસ
નાયવા સળગાવોતો અગ્નિ [કરવાં તે

અલાવડાવેડા પું ખં વં અલાવડાં ક્યાં

અલાવડું વિ० સાચાંજૂડાં કરનારું(ર) ધાપલાં
કરનારું (૩) નં સાચું જૂડું (૪) ધાપડું

અલાવા અં [અ.] તે સિવાય; ઉપરાંત

અલાહિદું વિ० જુઓ અલાયદું

અલિ(-લી) પું [સં.] લમરો

અલિસ વિ० [સં.] લિપ્ત નહિ તેડું

અલિયાની વિ० આલા-લીયા ખાનદાનનું

અલિંગ(-ગી) વિ० [સં.] જતિરહિત (ર)

શરીર રહિત (૩) પું પરમાત્મા

અલી પું [સં.] જુઓ અલિ

અલી સ્ત્રીં [ર. અલિઆ-વા] સખી (૩) અં

એક સ્ત્રીવાચક સંબોધન

અલી પું [અ.] ઇસ્લામના એક ખલીફ

અલીક વિ० [સં.] અપ્રિય (ર) ખોટું

અલીલખ વિ० સંખ્યાબંધ

અલુખડું નં જુઓ 'અણુખડું'

અલુકે ફેરે અં આ ફેરે [કા.]

અલુણું વિ० લગ્ન—મીઠા વિનાનું (ર) નં

અલુણું ખાનાનું પ્રત. -ણું નં ખંબં અં

પ્રતના દિવસ

અલેક(લે') પું જુઓ અહાલેક [હંકારનું તે

અલેક નં [અ.] સુકાન સીધું રાખીને

અલેખું વિ० લેખા વિનાનું (ર) નકામું;

અકળ. -ખે અં અકળ; એળે(ર) પુષ્કળ

અલેચો પું જુઓ અલાયચો

અલેણાભાવ પું, અલેણું નં લેણાદેણી

ન હોવી તે; અર્ણવનાવ

અલેતું(લે') વિ० હલેતું; છાકરવાદ

અલેપ વિ० [સં.] જુઓ અલિપ્ત

અલેલ(લે') વિ० અધેરવાળું(ર) ઉપરપકે

ક્યાસકર્યો હોય તેડું, ઠંટપુ વિ० અટકળે

ઠાકનાર; ગપાટિયું

અલેયાંખલેયાં નં ખં વં ઓવારણાં

અલોટ્ટી વિ० + અલૌકિક

અલોક્ય વિ० [સં.] અદૃશ્ય (ર) અલૌકિક

(૩) પરલોક ખગાડે તેડું

અલોપ વિ० અદૃશ્ય; હુમ

અલોલોલો અં [રવં] જુઓ અળોળોળો

અલૌકિક વિ० [સં.] અદ્ભુત (ર) દિવ્ય

અલકલી પું પાણીમાં ઓગળીને રાતા

લીઠમસને લીલો ખનાવવાનો ગુણ ધરા-

વતો પદાર્થ (ર) અલકલીના ગુણવાળું

અલકલોધડ પું અલકલીના જેવા ગુણદોષ

ધરાવનાર વનરપતિજન્ય ઝેરી પદાર્થ

અલપ વિ० [સં.] થોડું(ર) જુલક. ંકાલિક

વિંથોડો વખત રહેનારું-ટકનારું : જીવી

વિંથોડો વખત જીવનારું (ર) થોડા વડે

જીવનારું. ંજ વિ० [સં.] થોડું જાણનાર.

ંતમ વિ० ઓછામાં ઓછું; 'મિનિમમ'

[ગ.] ંપ્રાણુ વિ० [સં.] જેનો ઉચ્ચાર

કરતાં થોડો શ્વાસ નેઈએ તેવા(અક્ષરો)

[વ્યા.] (ર) નમાણું. ંયુદ્ધિ વિ० [સં.]

થોડી બુદ્ધિવાળું; મૂખ (ર) સ્ત્રીં થોડી બુદ્ધિ.

ંભાપી વિ० [સં.] થોડાખોણું. ંભાતિ

વિ० જુઓ અલપબુદ્ધિ. ંવિરામ નં

અર્થઘટણની સગવડ ખાતર વાક્યમાં

થોડું થોણું તે કે તેનું સ્થાન ખતાવનારું

(,) આવું ચિહ્ન. ંસંખ્ય વિ०

અલપસંખ્યાવાળું. ંસંતુષ્ટ વિ० થોડાથી

સંતુષ્ટ થઈ જાય એવું. -લપાત્ર પું

અલપ માણસ ('મહાત્મા'થી બલદું).

-લપાહાર પું [સં.] થોડું ખાતું તે

અહયા(-હયો) અ. એક તુંકારામયું
પુરુષવાચક સંબોધન (તુચ્છકારમાં
'અહયા' નામના વાંચક પાસે સાંભળવા
મળે છે. જુઓ 'અહી' સ્ત્રી સંબોધન)
અહલેકેદહલેકે અ. અધરપધર(ર) સ્ત્રી
છોકરાની એક રમત [ઉચ્છ્રંખળ
અહલેક (લ') વિ. અલેતું; નાદાન (ર)
અહસા પું. [અ.] ખુદા; ઈશ્વર. ઓહલી,
ઓહી સ્ત્રી બાધાવાળા છોકરાને હનમત
કરાવતાં જે શોડા વાળ આગળ અથવા
ઝાંચી ઉપર રાખે છે તે. ઓહાલા પું.
[અ.] ખુદાતાલા. ઓની ગાય, ગાયડી
શંખ્રં રાંક-ગરીબ સ્વભાવનું માણસ.
ઓહુ અહમર શંખ્રં [અ.] ઈશ્વર સદુચી
મહાન છે

અહલાયો પું. જુઓ ઝોળાયો
અહલેયાં અહલેયાં ન. બં. વં. જુઓ
અલેયાં અલેયાં

અવ અ. હવે [પ.]

અવ [સં.] ઉપસર્ગ. 'ખરાળ', 'ઝોણું',
'નીચું', 'તુચ્છ' એવા લાવમાં. ઉદા.
અવગણ, અવકૃપા, અવગણવું, અવતાર
(ર) નિશ્ચિતતા ખતાવે, ઉદા. અવગોપણ,
અવધારણા

અવકરા(-યા) સ્ત્રી. જુઓ અવક્રિયા
અવકળા સ્ત્રી. વ્યાકુળતા (ર) અવકરા
અવકારા પું. [સં.] આકાર; ખાલી જગા
(ર) પ્રસંગ; તક (૩) ક્ષેત્ર (૪) દુરસદ
અવકીર્ણ વિ. [સં.] વીખરાયેલું (ર)
ચૂરો થયેલું

અવકૃપા સ્ત્રી. [સં.] ઇતરાણ; કંકા મરણ
અવક્રિયા સ્ત્રી. [સં.] ઊલટી અસર; નુકસાન
અવગણનાં સ્ત્રી. [સં.] ઉપેક્ષા; અવજા
અવગણવું સંક્રિ. [સં. અવગણ] લેખામાં
ન લેવું [અવગતિ પામેલું]

અવગત વિ. [સં.] આવડેલું; જ્ઞાત (ર)
અવગતિ સ્ત્રી. [સં.] ખરાળ દશા; (મરણ
પછી) ભૂત-પ્રેત થવું તે; નરકમાં પડવું તે
અવગતિક(-યું) વિ. [સં.] અવગતિને પામેલું

અવગાઠ વિ. [સં.] નિમગ્ન; ગરક થયેલું
(ર) નીચું; ઊંડું

અવગાહ પું. ૦. ૦. નં. [સં.] રૂબડી મારવી-
ગરક થવું તે (ર) રનાન. ૦. ૦. અંકિં
[સં. અવગાહ] નાહવું (ર) રૂબડી મારવી
અવગુણ પું. [સં.] દોષ; દુર્ગુણ (ર) ગેર-
કાયદો (૩) અપકાર. -હિયું, -ણી વિ.
કૃતમ્ (ર) દુર્ગુણી

અવગુઠન ન. [સં.] આચ્છાદન (ર) ખુરખો
અવગુઠિત વિ. [સં.] આચ્છાદિત

અવચહ પું. [સં.] નિગ્રહ (ર) નડતર (૩)

સંસ્કૃતમાં જનો લોપ સૂચવતું (૬) આહું ચિહ્ન

અવચડ સ્ત્રી. મુશ્કેલી (ર) વિ. મુશ્કેલ

અવચોપણા સ્ત્રી. [સં.] ઢંઢેરા [અનિંદ્ય

અવચનીય વિ. [સં.] ન ખોલવા યોગ્ય (ર)

અવચિહ્ન ન. [સં.] અશુભ ચિહ્ન

અવચિષ્મ વિ. [સં.] જુદું પડેલું-પાડેલું

(ર) મર્યાદિત [(૪) વિરોપતા

અવચ્છેદ પું. [સં.] ભાગ (ર) મર્યાદા (૩) છેદન

અવજશ પું. જુઓ અવયજ

અવજોગ પું. અશુભ મુદ્દત; અવયોગ

અવજા સ્ત્રી. [સં.] અનાદર

અવટંક સ્ત્રી. અડક

અવટાવું અંકિં જુઓ અટવાવું (ર) ચૂંક

આવની (૩) ધૂંટાઈને એકરસ થવું

અવડ (વ') વિ. હવડ; અવાવડ

અવડઅવડ વિ. કાચરકાચર

અવઢવ ન. ઢચુપચુપણું (ર) સ્ત્રી. ઓરતો

અવણ વિ. [સં. અવળી] ચાર વર્ણ ખહારતું;

નીચું; ઊતરતું [કા.]

અવતરણ ન. [સં.] નીચે ઊતરવું તે (ર)

અવતાર; જન્મ (૩) ઊતરતો દાળ (૪)

ઉતારો; ટાંચણ. અચિહ્ન ન. ઉતારો

દર્શાવતું (' ') આહું ચિહ્ન. -હિયું

સ્ત્રી. [સં.] પ્રસ્તાવના; ઉપોદ્યાત. -વું

અંકિં [સં. અવતૃનીચે ઊતરવું (ર) જન્મવું

અવતરે પું. ૦. ૦. [સં.] કાનનું એક ધરેલું

(ર) માયાનું ધરેલું (૩) અલંકાર [લા.]

અવતાર પું. [સં.] નીચે ઊતરવું તે (ર)

જન્મ; દેહધારણ (૩) જન્મારો (૪)
પૃથ્વી પર અવતરેલા દેવ કે ઈશ્વર.
ઠંડાર્ય નં ભગવાનના અવતારનું વિશિષ્ટ
કાવ્ય. -રી વિં અવતારને લગતું (૨)
ઈશ્વરી; દેવી

અવતીર્ણ વિં [સં.] નીચે ઊતરેલું (૨)
અવતાર પામેલું (૩) ઉતારાણે લીધેલું
અવદશા સ્ત્રીં [સં.] દુર્દશા; પડતી [પરાક્રમ
અવદાન નં [સં.] દેવતાને જમાડવા તે (૨)
અવધ વિં [સં.] ન કહેવાય એવું (૨) નિંધ
અવધ (ધ.) સ્ત્રીં ભુઓ અવધિ
અવધ પું [હિં.] અયોધ્યા પ્રાંત. ંપુરી
સ્ત્રીં અયોધ્યા

અવધાન નં [સં.] લક્ષ; ધ્યાન (૨)
સમાધિ. -ની વિં [સં.] ધ્યાન - એકાગ્રતા-
ની શક્તિવાળું

અવધાર પું [સં.] નિર્ણય - નિશ્ચય કરવો
તે (૨) મર્યાદા બાંધવી તે (૩) અંખચીત.
ંણુ નં, ંણુ સ્ત્રીં [સં.] નિર્ણય; નિશ્ચય.
ંણું સંકિં [સં.] બધાં નક્કો કરવું (૨)
ધ્યાનપૂર્વક તપાસવું

અવધિ પું; સ્ત્રીં [સં.] હદ (૨) અંત (૩)
નિશ્ચિત સમય [ભાષા

અવધી સ્ત્રીં અવધ-અયોધ્યાના પ્રદેશની
અવધીરણુ સ્ત્રીં [સં.] અનાદર

અવધૂત વિં (૨) પું [સં.] ભુઓ અખધૂત
અવધ્ય વિં [સં.] વધને અયોગ્ય

અવનત વિં [સં.] નીચું નમેલું. ંકેણુ
પું 'ઁગલ ઓફ ડિપ્રેશન' [ગ.] -તાંશ
પું 'ડિપ્રેશન' [ગ.] -તિ સ્ત્રીં [સં.] પડતી
(૨) નીચે નમવું તે [દોલક]

અવનદ્ર વિં [સં.] બાંધેલું; મહેલું (૨) નં
અવનવું વિં [સં.] અમિનવો નવી નવી ભતતું
(૨) વિચિત્ર; અદ્ભુત

અવનિ(-ની) સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી. ંતલ
નં [સં.] પૃથ્વીની સપાટી. ંપાલ પું
[સં.] રાજ. ંમંડલ નં [સં.] આખી પૃથ્વી
અવનેજન નં [સં.] હાથપગ પથાળવાનું
પાણી; ચરણોદક

અવપાત પું [સં.] નીચે પડવું-ઊતરવું તે
(૨) ખાડો (ખાસ કરીને હાથી પકડવાનો)
અવખોધ પું [સં.] નશ્વરિ (૨) જ્ઞાન
અવભાસ પું [સં.] પ્રકાશ (૨) દેખાવું તે
(૩) મિથ્યાજ્ઞાન

અવમાન નં, ંના સ્ત્રીં [સં.] અપમાન
અવયવ પું [સં.] શરીરનો ભાગ (૨) આખી
વસ્તુનો વિભાગ; અંશ (૩) સાધન (૪)
'ફેક્ટર' [ગ.] -વી વિં [સં.] અવયવવાળું
અવયોગ પું [સં.] અવલેગ; અશુભ મુહૂર્ત
અવર સં [સં.] ઊતર (૨) વિં ખીન્નું;
અન્ય (૩) કનિષ્ઠ; ઊતરવું

અવરજવર. પું; સ્ત્રીં આવળ
અવરથા અં ભુઓ વૃથા [પ.] [કંકાણું
અવરાવું અંકિં 'આવરણું'નું કર્મણિ;
અવરેખ અં ખચીત ચિહ્ન ચાટો
અવરે સ્ત્રીં ઘણાં વસાણાંવાળો સુવાવડીનો
અવરોધ પું [સં.] અટકાયત (૨) રાખતું
અંત:પુર. ંકે વિં [સં.] શેકતાર

અવરોહ પું [સં.] ઊતરવું તે (૨) બંચા
સૂર ઉપરથી નીચા સૂર ઉપર આવવું તે
[સંગીત] (૩) 'ડિસેન્ડિંગ ઓર્ડર' [ગ.]

અવર્ણુ વિં [સં.] રંગહીન (૨) અંત્યજ
અવર્ણુનીય, અવર્ણુય વિં [સં.] વર્ણવી
ન શકાય એવું

અવલ વિં [અ. અવલ] પહેલું (૨) ઉત્તમ.
ંકારકુન પું મુખ્ય કારકુન

અવલક્ષણુ નં [સં.] અપલક્ષણ
અવલક્ષ વિં [સં.] ચોંટેલું (૨) ચોંટાડેલું

અવલમંજલ સ્ત્રીં દફનક્રિયા; પાયદસ્ત
અવલસિદ્ધક સ્ત્રીં મહિનાની છેલ્લી તારીખે
જે શેકડ ઇત્યાદિ હોય તે (૨) વિષાર,
પેટી ઇત્યાદિ શરૂ કરતી વખતની મૂડી

અવલંબ પું [સં.] આધાર. ંત અવલંબ
(૨) મદદ. ંણું સંકિં [સં.] અવલંબ
આધારે રહેવું (૨) અંકિં લટકવું

અવલિસ વિં [સં.] ખરડાયેલું (૨) અટકારી
અવલેહ પું [સં.] ચાટણ; ચાટો
અવલોક પું [સં.] જોવું તે કે તેની શક્તિ-

દિ. ૦૧ નં [સં]. નિરીક્ષણ; તપાસ.
 ૦૧૬૨ પું અવલોકન કરનાર. ૦૧૬૩
 સંકિં [સં. અવલોક] અવલોકન કરતું
 અવલોકિતેશ્વર પું [સં.] એક બોધિસત્વ
 અવશ વિં [સં.] પરત્ર (૨) લાચાર
 અવશકન પું [સં. અવશકુલ], -નિયાળ,
 -નિયું વિં નુઓ 'અપશુકન'માં
 અવશિષ્ટ વિં [સં.] વધેલું; બાકી રહેલું
 અવશુકન પું -નિયાળ, -નિયું વિં
 નુઓ 'અપશુકન'માં [(૨) ખડેર
 અવશેષ પું [સં.] બાકી રહેલો ભાગ
 અવશ્ય અં [સં. અવશ્ય] જરૂર; ખચીત.
 ૦૧૬૪ અં [સં.] ખચીત જ. -શ્ય'ભાવિ
 (-ની) વિં [સં.] અવશ્ય બનવાનું એવું
 અવસન્ન વિં [સં.] ખિન્ન (૨) મૃત
 અવસર પું [સં.] તક (૨) સમય (૩) ટાણું.
 ૦૧૬૫ શંખ્રં દહાડોપાણી: ઉત્તરકિયા
 અવસર્પિણી સ્ત્રી [સં.] ઘણો લાંબો સમય-
 ૧૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦ સાગરવર્ષો
 જેટલો કાળ [નૈન]
 અવસાત અં ઉમણાં જ (૨) એકાએક
 અવસાદ પું [સં.] ખેદ (૨) નાશ
 અવસાન નં [સં.] અંત (૨) મોત
 અવસ્તા સ્ત્રી [ફા. ઉત્તર] જ્ઞાન (૨)
 પારસીઓનું મૂળ ધર્મપુસ્તક
 અવસ્થા સ્ત્રી [સં.] સ્થિતિ; દશા (૨)
 આયુષ્યના પેટાભાગ(૩)વ્રતપણ. ૦૧૬૬
 નં [સં.] જીવનની ચાર અવસ્થાઓ તે-
 બાલ્ય, કીમાર, યૌવન અને જરા. ૦૧૬૭
 નં [સં.] નિર્ગતિ, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ.
 ૦૧૬૮ નં સુખ અને દુઃખ. -સ્થાંતર
 નં [સં.] બીજી અથવા બદલાયેલી
 અવસ્થા. -સ્થિત વિં [સં.] રહેલું; વસેલું
 અવહેલન નં, -ના, અવહેલા સ્ત્રી [સં.]
 અનાદર; અવગણના. -વું સંકિં
 [સં. અવહેલ] અવગણવું [અવળું
 અવળું વિં (એકલું લાગ્યે વપરાય છે.)
 અવળકો પું તરફડિયું; વલણું
 અવળગ્યાંઈ સ્ત્રી અવળગ્યાંઈપણું

અવળગ્યાંડું વિં કહે તેથી ઊલટું કરનારું
 (૨) અડપલાખોર
 અવળાપ સ્ત્રી અવળાપણું
 અવળાપચક નં ખેસતે પંચકે કશું અવળું
 થઈ જતું તે (૨) વારંવાર (પાંચ વાર)
 એવી ને એવી વિટંબણા આવી પડવી
 તે (૩) સારું કરવા જતાં ઊલટું થઈ
 જતું તે [લા.]
 અવળાવાણી સ્ત્રી વાચ્યાથથી ઊલટો
 અર્થ સૂચવતી વાણી; ગૂઢ વાણી (૨)
 અવળું બોલતું તે (૩) અશુભ વાણી
 અવળાઈ સ્ત્રી આડાઈ; કહે તેનાથી
 ઊલટું કરવાની ટેવ (૨) હડીલાઈ
 અવળાસવળ અં ઊલટસૂલટ
 અવળાસવળી સ્ત્રી એક વેલ (૨) અં
 અવળું ને સવળું એ કંમમાં
 અવળિયું નં અંદરપડતું ઢાંકણું
 અવળું વિં ઊંધું; ઊલટું (૨) વાંકું; આડું.
 ૦૧૬૯ વિં ઊંધું અવળું [આટો
 અવળો સ્ત્રી નુઓ અવરે; સુવાવડીનો એક
 અવાક વિં [સં.] મૂક; સ્તબ્ધ
 અવાક વિં વાક -સત્તવ વિનાનું
 અવાચ વિં [સં.] વાચા વિનાનું. ૦૧૭૦
 મુગું (૨) ખેલાન. -ચી સ્ત્રી હેડકી;
 ડચકું. -ચ્ય વિં [સં.] અવરુથ (૨) ન
 વંચાય એવું
 અવાજ પું [ફા. આવાજ] ધ્વનિ; શબ્દ
 (૨) ઘાંટો; તાદ. -જી વિં અવાજવાળું
 (૨) પું તોપ બંદૂક ફેડનારું (૩) સ્ત્રી
 ગાયકનો કંઠ [સ્ત્રી ખોટો રસ્તો
 અવાટ વિં વાટ પડેલી ન હોય તેવું (૨)
 અવાડું. નં આઠ; બાવળું
 અવાડો (વા) પું નુઓ હવાડો
 અવાઠ વિં કપાય નહિ તેવું (૨) કાપે
 નહિ તેવું; છૂટું
 અવાઠ વિં શેરડીના વાવેતર વિનાનું.
 અવાઠ પું; નં ખે ઊભા થાંભલા વચ્ચે
 મૂકેલું લાકડું, જેની આસપાસ ચણતર
 કરી લેવામાં આવે છે

અવાણુ સ્ત્રીં હીંડછા; ચાલ (ર) ગુણ;
 જાત. ંકું સંકિં હીંડછા ઉપરથી
 પારખ કરવી (ખજાની) [વારાફરતી
 અવારનવાર અંપ્રસંગોપાત્ત; કદી કદી(ર)
 અવાય' વિં[સં.]વારી ન શકાય તેવું; અટલ
 અવાવરું વિં બહુ વખતથી વખરાયા
 વિનાનું; અવડ [નહિ તેવું
 અવાસ્તવ(-વિકે) વિં [સં.] વાસ્તવિક
 અવાળુ પું; નં [કે. અવાળુઆ] દાંતના
 પારા - પીડિયાં [આવી જવું
 અવાંતર વિં [સં.] અંદરનું (ર) વચમાં
 અવિકલ[સં.](~ખ) વિં અખંડ(ર)વ્યાકુલ
 નહિ એવું
 અવિકાર વિં [સં.] વિકારરહિત (ર) પું
 વિકારનો 'અભાવ. ંકે વિં રાખના
 અંગમાં ગુણ કે વૃદ્ધિનો ફેરફાર ન થાય
 એવું (પ્રત્યય) [વ્યા.]. -રી વિં અવિકાર
 (ર) જાતિ કે વચનને લીધે રૂપમાં ફેરફાર
 ન થાય એવું (પદ) [વ્યા.](૩) 'કોન્સ્ટન્ટ';
 'ઇનવેરિએબલ.' [ગ.]. -ય' વિં જોમાં
 વિકાર થઈ શકે નહિ એવું
 અવિચલ [સં.](~ખ) વિં ચળે નહિ એવું;
 સ્થિર (ર) નિત્ય
 અવિચાર પું [સં.] વિચાર-વિવેકનો
 અભાવ. -રિતા સ્ત્રીંમૂખંતા; અવિચારી-
 પણું. -રી વિં [સં.] વિચાર ન કરે એવું;
 હતાવળિયું
 અવિરિછત્ર વિં [સં.] અખંડ (ર) સતત
 અવિરોધ વિંછેદી-છટ્ટું ન પાડી શકાય તેવું
 અવિદ્યા સ્ત્રીં[સં.]અજ્ઞાન(ર)માયા [વેદાંત]
 અવિધવા નવમી સ્ત્રીં [સં.] ભાદરવા
 વદ ૯; ડોસીઓની નોમ; સૌભાગ્યવતી
 મરી ગયેલી સ્ત્રીઓનું આદ્ધ કરવાનો દિવસ
 અવિનય પું [સં.] અસભ્યતા. -ચી વિં
 અસભ્ય
 અવિનાભાવ પું[સં.]એકપીળ વિના રહી
 કે હોઈ ન શકે એવો ભાવ કે લક્ષણ
 અવિનાશ(-શી) વિં [સં. અવિનાશિન]
 અમર; અક્ષય; નિત્ય

અવિભક્ત વિં [સં.] એકરૂપ(ર)મળિયાદું
 અવિભાજ્ય વિં [સં.] વિભાગ ન પડી શકે
 એવું (ર) શેષ રાખ્યા વિના ભગાય નહિ
 એવું [ગ.]
 અવિચોગવત નં [સં.] માગશર મુદ્દ ૩ ને
 દિવસે સ્ત્રીઓ અવેધવ્ય વ્રત કરે છે તે
 અવિરત વિં [સં.] નિરંતર; સતત
 અવિરામ પું [સં.] વિરામનો અભાવ (ર)
 અં સતત
 અવિવાહિત વિં [સં.] કુંવારું
 અવિવેક પું [સં.] વિચારશૂન્યતા (ર)
 અવિનય. -કી વિંઅવિચારી(ર)અસભ્ય
 અવિશ્રાન્ત વિં(ર)અં[સં.] અથાક;સતત
 અવિશ્વાસ પું [સં.] વિશ્વાસનો અભાવ
 અવેજ પું [અ. ઇવજ] બદલો; સાટા બેટલી
 કિંમતનો માલ (ર) નાણું; મૂડી. -જી વિં
 બદલામાં કામ કરનારું (ર) સ્ત્રીં -ની
 બગાચે -બદલે હોયું તે
 અવેડો (વે') પું જુઓ અવાડો; હવેડો
 અવેષ વિં [સં.] ખોડખાંપણ વિનાનું
 અવેર પું દેખરેખ; દાખ (ર) કરકસર
 અવેર (વે) નં [સં. અવેર] વેરનો અભાવ
 ગ્રેમ [જળવડું
 અવેરું સં કિં મુશ્કેલસ્થિત રાખવું;
 અવેરાટ પું ગમરાટ
 અવેરું વિં ગમરાટિયું
 અવેવ પું, + જુઓ અવયવ
 અવેસ્તા સ્ત્રીં [જુઓ અવસ્તા] અવસ્તા
 (ર) તેની પ્રાચીન ભાષા
 અવેળી સ્ત્રીં મેદાનો પાતળો શીશ (જૈન)
 અવેળું અં કવખતે (ર) અંતરિયાળ
 અવેધ વિં [સં.] વિધિ વિનાનું(ર) શાસ્ત્રે
 માન્ય નહિ કરેલું (૩) બંધારણવિરુદ્ધ
 અવેર નં [સં.] જુઓ અવેર નં
 અવ્યક્ત વિં [સં.] અસ્પષ્ટ(ર)અદૃશ્ય (૩)
 અજ્ઞાત; વિશિષ્ટ સંખ્યા ન બતાવનાર
 (રાશિ) [ગ.](૪) નં અક્ષ; પરમાત્મતત્ત્વ
 (૫) મૂલ પ્રકૃતિ
 અવ્યલિચાર પું[સં.]નિત્ય સાહચર્ય(ર)

એકનિષ્ઠા; વફાદારી. -રી વિ० એકનિષ્ઠ
(૩) બંધી વખતે એકસરખું

અન્યથા વિ० [સં.] નબલ્લાય એવું; શાશ્વત
(૨) નં જેને જાતિ, વચન કે વિભક્તિના
પ્રત્ય ન લાગે તેવો શબ્દ [વ્યા.]

અન્યવસ્થા સ્ત્રી [સં.] વ્યવસ્થાનો અમાન;
ગોઝાળો. -સ્થિત વિ० [સં.] વ્યવસ્થિત
નહિ તેવું [શકે એવું]

અન્યાય્યેય વિ० [સં.] વ્યાખ્યા ન થઈ
અન્યાય વિ० [સં.] નિઃકપટ; સરળ

અન્યાયાર પું [સં.] કામધંધાનો અમાવ
(૨) પોતાનું કામ નહિ તે [અભાવ]

અન્યાહત વિ० [સં.] વ્યાહત નહિ એવું;
અશક્ત વિ० [સં.] નબળું; ક્ષમતાકાત. -ક્ત

સ્ત્રી [સં.] શક્તિનો અમાવ; નબળાઈ (૨)
ગતું-તાકાત ન હોતી તે

અશક્ય વિ० [સં.] અસંભવિત
અશય વિ० શય વિનાનું

અશન નં [સં.] ખાવું તે; ભોજન
અશનાઈ સ્ત્રી [ફા. અશ્નાઈ] આશનાઈ; ચારી

(૨) અટક્યાણું
અશનિ સ્ત્રી [સં.] વીજળી

અશબ્દ વિ० [સં.] નિઃશબ્દ; નીરવ (૨)
શબ્દમા નહિ વ્યક્ત થયેલું (૩) નં બહા

અશરણુ વિ० [સં.] નિરાધાર. અશરણુ
વિ० અશરણના શરણરૂપ (પ્રભુ)

અશરદ્ધી સ્ત્રી [અ. અશર્દ્ધા] સોનામહોર
અશરદ્ધિ વિ० [અ.] ઈમાનદાર. -દ્ધી સ્ત્રી

ઈમાનદારી
અશરીર (-રી) વિ० [સં.] શરીરરહિત (૨)

દેવી (વાળી) (૩) પું કામદેવ (૪) બ્રહ્મ
અશસ્ત્ર વિ० [સં.] હથિયાર વિનાનું

અશંક (-કિત) વિ० [સં.] શંકારહિત
અશાંત સ્ત્રી અશાંતિ. ન્તા સ્ત્રી અશાંતિ

(૨) હલ્લધન. -તા સ્ત્રી [સં.] અશાંતિ
અશાસ્ત્ર (-સ્ત્રીય) વિ० [સં.] શાસ્ત્રવિરુદ્ધ

અશાંત વિ० [સં.] શાંતિરહિત (૨) તોફાની
(૩) ચંચળ. -તા સ્ત્રી [સં.] શાંતિનો
અમાવ (૨) તોફાન; અખેડો

અશિક્ષિત વિ० [સં.] શિક્ષિત નહિ એવું
અશિવ વિ० [સં.] અશુભ; અકલ્યાણકારી

(૨) નં અકલ્યાણ
અશિષ્ટ વિ० [સં.] શિષ્ટ નહિ એવું; આમ્ય

અશુચિ વિ० [સં.] અશુદ્ધ (૨) સૂતકી
અશુદ્ધ વિ० [સં.] અપવિત્ર (૨) મલિન (૩)

ભૂલભરેલું. -દ્ધિ સ્ત્રી [સં.] મલિનતા
(૨) શુદ્ધ દ્રવ્યમાં તેના સિવાયનો પદાર્થ;

‘ઈરખુરિદી’
અશુભ વિ० [સં.] અમંગલ (૨) મરણને લગતું

અશુ (-સું) વિ० [સં. દ્વિજ] આશું; એવું [પ.]
અશેષ વિ० (૨) અં [સં.] પૂરેપૂરું

અશેષિયો પું એક વનસ્પતિ-ઓષધિ
અશેષ (-ષે) વિ० [ફા.] પવિત્ર. ંઈ

સ્ત્રી પવિત્રતા
અશેષક પું [સં.] હર્ષ; આનંદ (૨) લાલ

ફૂલ થાય છે એવું એક ઝાડ (૩) એક
રાત્રી (૪) વિ० શોકરહિત

અશેષ્ય વિ० [સં.] શોક ન કરવા યોગ્ય
અશેષ્ય નં [સં.] અશુદ્ધિ (૨) સૂતક

અરકર અં થલું કરીને; આખરે
અરમ પું [સં.] પથ્થર. ૦૨ વિ० [સં.]

પથ્થરવાળું; ખડકમય (૨) પું પથ્થર.
૦રી સ્ત્રી [સં.] પથરી (એક રોગ).

-અમંતક પું [સં.] એક જાતનું ઘાસ
(જેમાંથી પ્રાચીન કાળમાં બ્રાહ્મણો

મેખલા બનાવતા હતા) (૨) ચૂલો (૩)
એક ઝાડનું નામ. -અમા પું [સં.] પથ્થર

(૨) પહાડ (૩) વજ. -અમારો હણુ નં
વિવાહવિધિનો એક ભાગ (જેમાં કન્યાને

પથ્થર ઉપર પગ મુકાવી પાતિમત્યમાં
તેના જેવી દંડ થવાનું કહેવામાં આવે છે.)

અઅદ્ધા સ્ત્રી [સં.] અનારથા; અવિશ્વાસ
અઅવલુપિય, અઅાન્ય વિ० [સં.] ન

સાંભળવા યોગ્ય (૨) ન સાંભળી શકાય એવું
અઅાંત વિ० [સં.] થાક્યા વિનાનું; અઠ-

ક્યા વિનાનું
અઅ પું [સં.] આમુ [એવું]
અઅતપૂર્વ વિ० [સં.] પૂર્વે નહિ સાંભળેલું

અશ્વપાત પું આંસુ પાડવાં તે
અશ્લીલ વિં [સં.] ખીલત્સ
અશ્લેષા(-ષા) [સં.] સ્ત્રીં નવમું નક્ષત્ર
અશ્વ પું [સં.] ઘોડો. ંગધા સ્ત્રીં એક
વનસ્પતિ; આસંધ. ંચીવ પું એક રાક્ષસ
(૨) વિષ્ણુનો એક અવતાર. ંચર્યા સ્ત્રીં
ઘોડાની સંભાળ

અશ્વેત્ય પું [સં.] પીપળો
અશ્વપાલ (ંક) [સં.] -ળ પું ઘોડાનું
પાલન કરનાર; ખાસદાર
અશ્વમંત્ર પું [સં.] જેથી ઘોડો પવનવેગે
ચાલે એવો મંત્ર
અશ્વમેધ પું [સં.] એક યજ્ઞ (જેમાં દિગ્વિજય
કરી આવેલો ઘોડો હોમવામાં આવતો)
અશ્વમેવ અં + [પ.] જુઓ અવશ્યમેવ
અશ્વવાર પું [સં.] ઘોડેસવાર
અશ્વાવધા સ્ત્રીં ઘોડા પારખવાની, કેળ-
વવાની તથા ચલાવવાની વિધા
અશ્વશાલા [સં.] (-ળા) સ્ત્રીં ઘોડાનો તળેલો
અશ્વારૂઢ વિં [સં.] ઘોડા ઉપર સવાર થયેલું
અશ્વારોહણુ નં [સં.] ઘોડા ઉપર સવારી
કરવી તે

અશ્વિની સ્ત્રીં [સં.] પહેલું નક્ષત્ર (૨) ઘોડી
અશ્વિનીકુમાર પું [સં.] દેવોના બે વૈદ્ય
અષા(-સા) ડ પું [સં.] અષાઢો વિક્રમ
સંવતનો નવમો મહિનો [એક નક્ષત્ર
અષાઢ પું [સં.] અષાઢ. -ઢા સ્ત્રીં [સં.]
અષો વિં [અવેસ્તા] અશો; પવિત્ર (જરથુષ્ટ્ર).
ંઈ સ્ત્રીં અશોઈ; પવિત્રતા

અષ્ટ વિં [સં.] આઠ. ંક નં [સં.] આઠનો
સમુદાય. ંકણુ પું [સં.] બ્રહ્મા.
-કંદ્યાણી વિં આઠ શુભ ચિહ્નોવાળો
(ઘોડો) [ચાર પંગ, કપાળ, છાતી, ખાંધ
તથા પૂંછડી જેનાં ઘોળાં હોય તે]. ંકોણુ
પું [સં.] આઠ ખૂણાવાળી આકૃતિ. ંકોણુ
(-ણી) વિં આઠ ખૂણાવાળું. ંયુણુ
પું [સં.] બ્રાહ્મણોમાં આવશ્યક એવા
આઠ ગુણ - દયા, ક્ષમા, અનસૂયા, શૌચ,
અનાયાસ, મંગલ, અકાર્પણ્ય અને

અસ્પૃહા. ંદિશા સ્ત્રીં ચાર દિશાઓ
અને ચાર ખૂણાઓ મળીને આઠ
દિશાઓ. ંદ્રંચ નં [સં.] યજ્ઞમાં જરૂરી
આઠ પદાર્થ : પીપળો, ભમરો, પીપળ,
ખાખરો તથા વડ એ પાંચનું સમિધ
તથા તલ, ખીર અને ઘી. ંધા અં
[સં.] આઠ પ્રકારે. ંધાતુ સ્ત્રીં [સં.]
આઠ ધાતુઓ - સોનું, રૂપું, તાંબું, કંથીર,
પીતળ, સીસું, લોહું અને પારો. ંપક
પું [સં.] આઠ પગવાળો તે - કશેળિયો.
ંપૂનદ્રંચ નં પૂનમા ઉપયાગી આઠ
પદાર્થો - પાણી, દૂધ, ઘી, દહીં, મધ, દહાં,
ચોખા તથા તલ. ંપ્રધાન પું આઠ
પ્રકારના મંત્રી - પ્રધાન, અમાત્ય, સચિવ,
મંત્રી, ધર્માધ્યક્ષ, ન્યાયશાસ્ત્રી, વૈદ્ય અને
સેનાપતિ. ંભુજ સ્ત્રીં આઠ ભુજવાળી
મહાલક્ષ્મી. ંમ વિં [સં.] આઠમું (૨)
સ્ત્રીં લાગલાગટ આઠ ટંકના ઉપવાસનું
મત; અઠમ (જૈન). ંમહારોગ પું આઠ
પ્રકારના મોટા વ્યાધિ - વાત, અશ્મરી,
કૂચ્છ, મેહ, ઉદર, ભગદર, અર્શ અને
સંગ્રહણી. ંમહાસિદ્ધિ સ્ત્રીં આઠ
મહાસિદ્ધિઓ - અણિમા, મહિમા, ગરિમા,
લધિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકાર્ય, ઈશિત્વ અને
વશિત્વ. ંસંગલ [સં.] (-ળા) વિં
જુઓ અષ્ટકલ્યાણી (૨) નં રાજ્યાભિષેક
વખતે જરૂરી ગણાતી આઠ શુભ વસ્તુઓ -
સિંહ, વૃષભ, ગજ, પૃથ્વીદંક કુંભ, પંખો,
નિશાન, વાઘ અને દીપ; અથવા બ્રાહ્મણ,
અગ્નિ, ગાય, સુવર્ણ, ધૂત, સૂર્ય, જળ અને
રાજ (૩) પુનર્લક્ષ્મ; નાતરું. ંમી સ્ત્રીં [સં.]
આઠમ. ંમૂર્તિ (-ર્તિ) પું [સં.] શંકર;
મહાદેવ (પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ, આકાશ,
સૂર્ય, ચંદ્ર અને ઋત્વિજ - એવાં આઠ
રૂપવાળો). ંરસ પું [સં.] આઠ રસ -
રૂંગાર, હાસ્ય, કરુણ, રોદ, વીર, લયાનક,
ખીલત્સ અને અદ્ભુત. ંસૌભાગ્ય નં
બં વં સંધ્યામાં સિંદૂર, કપાળે ચાંદી,
આંખમાં કાજળ, નાકે વાળી, કાને કંઈક,

કાટમાં કીડિયાસેર, હાથમાં ચૂડા કે બંગળી, અને પગમાં અઘાસિયાં—એ આઠ સૌભાગ્યવતીનાં ચિહ્નો. —પદ્યપદ્ય અં આહુઅવળું; અગરબગર; ખરુંખોટું

અષ્ટાદશ વિં [સં.] અઠાર

અષ્ટાધ્યાયી વિં [સં.] આઠ અધ્યાયવાળું

(૨) સ્ત્રીં પાણિનિનું વ્યાકરણ

અષ્ટાપદ પું [સં.] ક્ષરોણિયો

અષ્ટાવકે વિં [સં.] આઠે વાંકાં અંગવાળું;

કદરૂપું; કૃષ્ણડું (૨) પું એક ઋષિ

અષ્ટાનું અંકિંકણરૂં; પીણરૂં (૨) હિજરારૂં

(૩) પરતાણું

અષ્ટાંગ વિં [સં.] આઠ અંગવાળું (૨) નં

શરીરનાં આઠે અંગ, જેના વડે દંડવત્

પ્રણામ કરવામાં આવે છે તે (આઠ અંગો—

બે હાથ, બે પગ, બે હીંચણ એ છ અને

છાતી તથા કપાળ કે વાચા તથા મન;

અથવા હાથ, પગ, હીંચણ, છાતી, માથું,

મન, વાણી અને દષ્ટિ). ઔષાંગ પું યમ,

નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર,

ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ—એ આઠ

અંગયુક્ત યોગ

અષ્ટિક્ષ્ણ (—ખ) નં અંદરનું ક્ષણચમ્ કક્ષણ

હોય એવું ક્ષણ; 'કૂંપ' (કેરી, ખોર છં.)

અસક્ત વિં [સં.] આસક્તિ વિનાનું

અસત વિં [સં.] ન હયાત; કાલ્પનિક (૨)

ખોટું (૩) ખરાબ (૪) નં શૂન્ય (૫) અસત્ય

અસતી સ્ત્રીં [સં.] વ્યભિચારિણી સ્ત્રી

અસત્ય વિં [સં.] નિઃસત્ય; માલ વિનાનું

(૨) નં અભાવ; ન હોવું તે (૩) અસત્ય

(૪) ખરાબપણું; દુષ્ટતા

અસત્ય વિં [સં.] ખોટું; ભૂલું (૨) કાલ્પનિક

(૩) નં ભૂલણું

અસન [સં.] , એલ સ્ત્રીં એક ઔપધિ

અસળાળ પું [અ.] સરસામાન

અસલ્ય વિં [સં.] અવિનયી; જંગલી

અસમર્થ વિં [સં.] સમર્થ નહિ તેવું

અસમાન વિં [સં.] સરખું નહિ એવું (૨)

સપાટ નહિ એવું. ંતા સ્ત્રીં

અસર સ્ત્રીં [અ.] વસ્તુનો (સારો કે મારો)

પ્રભાવ કે છાપ પડે ચા ગુણ અવગુણ

દાખવે તે; પરિણામ; લાગણી. ંકારક,

ંકારી વિં અસર કરે એવું

અસરાર નં [અ.] ખાનગી વાતચીત (૨)

ફૂપો ભેદ (૩) ઝોડઝપટ

અસલ વિં [અ. યસ્ત] મૂળ (૨) પ્રાચીન (૩)

ઉત્તમ (૪) ખરું; સાચું (૫) અં પહેલાં.

ંતું, —લી વિં અગાઉનું; પુરાણું; મળ

અસવણું વિં [સં.] ભિન્ન વર્ણ—ન્નતિનું

અસવાર પું [ફા.] થોડેસવાર, —રી સ્ત્રીં

સવારી [અસલ [પ.]

અસહ વિં [સં.] ન સહી શકનાર (૨)

અસહકાર પું [સં.] સહકાર—સંબંધ ન

રાખવો તે (૨) અજેન સરકાર સાથે

સહકાર ન રાખવાની ગાંધીજીએ શરૂ

કરેલી એ નામની લડત. —રી [સં.] વિં

અસહકારને લગતું (૨) પું અસહકારમાં

જોડાયેલા માણસ

અસહાય વિં [સં.] સહાય વિનાનું (૨)

નિરાધાર [અનુદાર

અસહિષ્ણુ વિં [સં.] સહન ન કરે તેવું (૨)

અસહ વિં [સં.] સહી ન શકાય એવું.

અસંખ્ય (—ખયાત) વિં [સં.] અગણિત

અસંગ વિં [સં.] સંગ—આસક્તિ રહિત (૨)

સોળત વિનાનું; એકલું (૩) પું અનાસક્તિ

અસંગત વિં [સં.] મેળ ન ખાય એવું;

પરસ્પર—વિરોધી (૨) અનુચિત

અસંગરો પું સોળત વિના સોરતું તે

અસંગી વિં [સં.] ત્યાગી; વેરાળી

અસંતુષ્ટ વિં [સં.] અસંતોષવાળું

અસંતોષ પું [સં.] સંતોષનો અભાવ

અસંપ્રજાત વિં [સં.] નિર્વિકલ્પ (સમાધિ)

અસંખદ્ધ વિં [સં.] સંખદ્ધ નહિ એવું

(૨) અર્થશૂન્ય (૩) અનુચિત

અસંભવ પું [સં.] અશક્યતા (૨) વિં

અસંભવિત. —વિત વિં અશક્ય

અસંભાવ્ય વિં [સં.] અકલ્પ્ય

અસંમત વિં [સં.] સંમત નહિ એવું

અસંયમ પું [સં.] સંયમનો અભાવ
 અસંસ્કારિતા સ્ત્રીં [સં.] અસંસ્કારીપણું
 અસંસ્કારી વિં [સં.] સંસ્કાર વગરનું
 અસંસ્કૃત વિં [સં.] અશિષ્ટ; સંસ્કારરહિત
 અસાડ પું બુઝો અપાડ [લોકોત્તર
 અસાધારણ વિં [સં.] અસામાન્ય (૨)
 અસાધુ વિં [સં.] દુષ્ટ; ખરાબ
 અસાધ્ય વિં [સં.] સાધી ન શકાય એવું
 (૨) સિદ્ધ ન થઈ શકે એવું (૩) જેનો ઇલાજ
 ન હોય તેવો (રોગ) [સમય વિનાનું
 અસામયિક વિં [સં.] ક્વખતનું (૨) નિર્ણીત
 અસામાન્ય વિં [સં.] અસાધારણ
 અસાર વિં [સં.] સાર વિનાનું (૨) નિરર્થક
 (૩) તુચ્છ (૪) પું સારનો અભાવ
 અસારો પું વળ દીધેલો રેશમનો તાર
 અસાવધ(-ધાન) વિં [સં. અસાવધાન]
 સાવધ નહિ એવું
 અસાવળી સ્ત્રીં એક ભતનું વસ્ત્ર
 અસાહાર્ય, અસાહ્ય વિં [સં.] અસહાય;
 નિરાધાર
 અસાળિયો પું બુઝો અશેળિયો
 અસાંપ્રત વિં [સં.] પ્રાચીન (૨) અયોગ્ય
 અસાંસતું વિં ધીરજ વિનાનું; રથવાટિયું
 અસિ સ્ત્રીં [સં.] તલવાર
 અસિત વિં [સં.] કાળું; શ્યામ (૨) નીલ (૩)
 પું એક ઋષિનું નામ. ંતા સ્ત્રીં [સં.] નાગણ
 અસિદ્ધ વિં [સં.] નહિ સધાયેલું; અપૂર્ણ (૨)
 પુરવાર નહિ થયેલું
 અસિધારામત નં [સં.] તલવારની ધાર
 પર ચાલવા જેવું કઠણ વ્રત
 અસિપત્ર નં [સં.] તલવારનું ફળું કે મ્યાન
 (૩) ધારદાર પાનાની એક વનસ્પતિ (૩)
 શેરડી (૪) એક નરક
 અસિલતા સ્ત્રીં તરવારનું ફળું
 અસીમ વિં [સં.] સીમા વિનાનું; બેહદ
 અસીલ વિં [અ.] ભતવાન; અશરાર્દ (૨)
 સાલસ (૩) પું કુળ (વક્રીલનો)
 અસુ પું [સં.] પ્રાણ
 અસુખ નં [સં.] દુઃખ (૨) બેચેની

અસુર પું [સં.] દૈત્ય; રાક્ષસ. -રાઆપ
 પું અસુરોનો આચાર્ય - શુકાચાર્ય.
 -રાધિપ(ંતિ) પું [સં.] અસુરોનો
 રાજા (૨) ખલિરાજ
 અસું વિં + બુઝો અશું; આશું; એવું
 અસૂમ વિં સૂમ નહિ તેવું; ઉદાર
 અસૂયા સ્ત્રીં [સં.] અદેખાઈ (૨) પારકાના
 ગુણોમાં દોષ શોધવા તે (૩) ક્રોધ
 અસૂર(-રૂ) અં [સં. ઝસૂર = સાંજ] મોડું
 અસૂર્ય વિં [સં.] સૂર્ય વિનાનું
 અસૂદરો પું એક આડ
 અસેમસે અં [સં. મિષ - 'મસ'નું ક્રિત્વ]
 કોઈ પણ મસે - બહાને [અખંડ
 અસ્ખલિત વિં [મં.] સ્ખલન વિનાનું (૨)
 અસ્ત પું [સં.] આથમવું તે (૨) પડતી (૩)
 નારા; મરણ. ંમાન વિં આથમવું
 અસ્તર નં [ફા.] અંદરનું પડ (ડંગલા ઇંનું)
 અસ્તરિયું નં [ફં સલિંગ] સોનામહોર
 અસ્તરો પું [ફા. ઝસ્તરહ] વાળ કાઢવાનું
 ઓઝાર; અસ્ત્રો [ભિત્ત; રફેતફે
 અસ્તંચસ્ત વિં [સં. અસ્ત + ચ્યસ્ત] છિન્ન-
 અસ્તંગત વિં [સં.] અસ્ત પામેલું
 અસ્તાર્ધ સ્ત્રીં [સં. આસ્ત્યાર્યા] કૃપદના ત્રણ
 ભાગમાનો પહેલો (અસ્તાર્ધ, અંતરો અને
 આભોગ) (૨) દાળ; રાગ
 અસ્તાચલ [સં.] (-ધા) પું સૂર્ય જેની
 પાછળ આથમે છે તે કાદપનિક પર્વત
 અસ્તિ સ્ત્રીં [સં.] હયાતી; હસ્તી. -સ્થ નં
 [સં.] અસ્તિ; હયાતી
 અસ્તુ અં [સં.] ભલે; ખેર (૨) 'તારા માગ્યા
 પ્રમાણે થાઓ' એવા અર્થનો હૃદ્ગાર
 અસ્તેય નં [સં.] ચોરી ન કરવી તે. ંમત
 નં અસ્તેયનું વ્રત; એક મહાવ્રત
 અસ્તોદય પું [સં.] ઊગવું ને આથમવું તે
 (૨) ચડતીપડતી [લા.]
 અસ્ત્ર નં [સં.] ફેંકવાનું હથિયાર (૨)
 હથિયાર. ંવિધા સ્ત્રીં [સં.] અસ્ત્ર
 વાપરવાની વિધા. -સ્ત્રાગાર નં [સં.]
 હથિયાર રાખવાનો ઓરડો

અરજી પું નુઓ અરતરી
 અરથ નં નુઓ અરિય; હાડકું
 અરથાન નં [સં.] અથોઅ સ્થળ-પ્રસંગ
 અરથાથી વિં [સં.] વિહારી; ચલ (૨)
 'વેરિથેબલ' [ગ.]
 અરિથ નં [સં.] હાડકું (૨) નં બં વં
 રાખને બાળતાં રહેતાં હાડકાં-ફૂલ
 અરિથર વિં [સં.] રિથર નહિ તેવું (૨)
 ચંચળ (૩) ટચુપચુ
 અરિથસમર્પણ નં [સં.] રાખને બાળતાં
 અવશેષ રહેલાં હાડકાં-ફૂલ કાઢે પવિત્ર
 નદીમાં પધરાવવાં તે
 અરિથસમર્થ પું અરિથસમર્પણ માટે
 હાડકાં-ફૂલ એકઠાં કરવાં તે
 અરિથસિચન નં ચિતાને ટાઢી પાડવી
 તે; ટાઢી વાળવાની ક્રિયા
 અરપટ વિં [સં.] રપટ નહિ એવું
 અરપૃથ વિં [સં.] ન અડકાય એવું (૨)
 અરીએતો અમટાવાય એવું (૩) એવી કોમ-
 નું માનેવું. ઠાઠા સ્ત્રી. ઠાઠાનિવારણ નં
 અમુક કોમ અરપૃથ છે એ મતનું નિવારણ
 અરપૃથ વિં [સં.] રપથ કે અસર વિનાનું
 અરિમતા સ્ત્રી [સં.] અહંતા (૨) પોતા-
 થણાનું-વ્યક્તિત્વનું ભાન
 અરે નં [સં.] આસુ (૨) સોહી (૩) પું બૂણો
 અરવચ વિં [સં.] ગંદું; મલિન. ઠાઠા સ્ત્રી
 અરવરિત વિં હાંચા અવાજ વિનાનું (૨)
 સ્વરિત નહિ એવો (શબ્દ)
 અરવચ વિં [સં.] સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ ન
 કરાવે તેવું [મિથેન; સહેજ બીમાર
 અરવચ વિં [સં.] સ્વરથ નહિ એવું (૨)
 અરવાદ પું [સં.] સ્વાદનો અભાવ (૨) સ્વાદ
 ન લેવો તે. ઠાઠા નં અસ્વાદ પાળવાનું વ્રત
 અરવાભાવિક વિં [સં.] સ્વાભાવિક નહિ
 એવું (૨) કૃત્રિમ
 અરનીકાર પું [સં.] સ્ત્રીકારનો અભાવ
 અહ પું [સં.] અહનું દિવસ
 અહન પું [સં.] + દિવસ [પં.]
 અહમ સં (૨) નં [સં.] નુઓ અહં.

-મહસિકા સ્ત્રી [સં.] સ્પર્ધા; ચરસા-
 ચરસી. -મેવ પું અહંકાર [પં.]
 અહમો પું અજંપો (૨) બેશ
 અહર પું [સં.] + દિવસ [પં.]
 અહરહ અં [સં.] દરરોજ
 અહરામ નં [અ. ઘ્ઘરામ] હજ કરવા
 ગયેલા કાબાના દર્શન કરતાં સુધી અમુક
 કામો ત્યજી, વગર સીવેલાં વસ્ત્રો પહેરે છે તે
 અહરિમાન પું [ફા. ઘઘમન] અહિમાન;
 પારસી ધર્મમાં વર્ણવેલી, ઈશ્વરથી
 વિરુદ્ધ, સેતાન બેચી એક શક્તિ
 અહર્નિશ અં [સં.] દિનરાત
 અહસાન નં [અ.] ઠમંદ વિં [ફા.] નુઓ
 'અહેસાન'માં [સૂચવતો હુદ્ગાર
 અહહ અં [સં.] દુઃખ, આશ્ચર્ય, દયા, ઇત્યાદિ
 અહં સં [સં.] હું (૨) નં હુંપદ; અહંકાર.
 ઠંકાર પું [સં.] અભિમાન; ગર્વ. ઠંકારી
 વિં અભિમાની. ઠાઠા સ્ત્રી, ઠાઠા સ્ત્રી
 અવિદ્યા; અજ્ઞાન; અહંતા. ઠાઠા પું
 અહનો ભાવ; અહંતા
 અહા (ઠહા) અં [સં.] આશ્ચર્ય, હત્સાહ,
 દુઃખ વગેરે દર્શાવતો હુદ્ગાર
 અહાલેકે પું [સં.] અલજી બાબી બાવાઓનો
 ભિક્ષા માંગતી વખતનો પોકાર
 અહાહા અં નુઓ અહા
 અહિ પું [સં.] સાપ
 અહિત નં [સં.] અહંત્યાય (૨) નુકસાન
 અહિપતિ પું [સં.] સાપનો રાત્ન (શેષનાગ,
 વાસુકી ઇત્યાદિ) [નોળિયો ઇત્યાદિ]
 અહિરિપુ પું [સં.] સાપનો રાત્ન (ગરુડ,
 અહિંસક વિં [સં.] હિંસક નહિ તેવું (૨)
 અહિંસાવાળું; દયાવાન
 અહિંસા સ્ત્રી [સં.] હિંસા ન કરવી તે.
 ઠમક વિં અહિંસાના સિદ્ધાંત ઉપર
 રચાયેલું. -સ્ત્ર વિં [સં.] હિંસા ન કરે એવું
 અહીર પું [સં.] આહીર; ભરવાટની એક જાત
 અહીં અં [સં.] અસ્તિત્વ અત્ર; આ રથળે.
 ઠાઠા સ્ત્રી અં અહીં અને તહીં; આમ તેમ.
 ઠયાં અં અહીં

અહુણી(-ણી) અં [સં. અધુના] + હમણાં
 અહોડી પું + જુઓ આહોડી - શિકારી
 અહોતુક વિં [સં.] હેતુ વિનાનું; અકારણ
 અહેવાલ પું [અ. અહવાલ] વૃત્તાંત; હેવાલ
 અહેશી(-સી) ન નં [અ. અહસાન] ઉપકાર;
 આભાર. ંમંદ વિં આભારી; કૃતજ્ઞ
 અહેતુક વિં [સં.] જુઓ અહેતુક
 અહો અં [સં.] અહોહો (૨) સારું, ધણું
 દર્શાવનાર પૂર્વગ. ઉદા. 'અહોભાગ્ય'
 અહોનિશ અં [સં.] અહનિશ; દિનરાત
 અહોભાગ્ય નં મોટું ભાગ્ય [કે વખાણ
 અહોભાવ પું આશ્ચર્યના ભાવ(ર)સ્તુતિ
 અહોરાત્ર અં [સં.] દિનરાત; અહનિશ
 અહોહો અં આશ્ચર્ય, સ્તુતિ, કરુણા,
 ઇત્યાદિ સૂચક ઉદગાર
 અહિમાન પું જુઓ અહરિમાન
 અળખામણું વિં [સં. અલક્ષ્યમાન] અપ્રિય
 અળખું વિં [સં. અલક્ષ] વેગળું (૨) નિરાળું;
 અનેડું (૩) નં રહેદર્શન
 અળગેરું વિં જુઓ અળખું [પ.]
 અળખ(-શ) સ્ત્રીં નિધનતા(ર) કચરોપજી
 અળતો પું ઉકાળેલી લાખમાંથી ખનાવેલો
 લાલ રંગ (સ્ત્રીઓના હાથપગ રંગવા
 વગેરેમાં વપરાતો) (૨) મેદીનો છંદો [લા.]
 અળદાવું. અંકિં થાકીને લોથ થઈ જવું;
 પિલાવું. -વો પું થાકીને લોથપોથ થઈ
 જવું તે; દૂસ [ઝાંખું; અલપચલપ [સુ.]
 અળપચળપ સ્ત્રીં હાવભાવ(ર) વિં ઝાંખું
 અળપાવું અંકિં અલપાવું; અલોપ થવું
 અળવી સ્ત્રીં [સં. અલુક] એક કંદમૂળ
 (જેનાં પાંદડાંનાં પત્તરવેલિયાં થાય છે)
 અળવીતરું વિં (૨) નં અટક્યાળું
 અળશ સ્ત્રીં જુઓ અળશ
 અળશિ(-સિ)યું નં અળશીનું તેલ
 અળશી સ્ત્રીં [સં. અત્સી] એક તેલી બી
 અળસાવું અંકિં આળસી જવું; કંટાળવું
 અળસિયું નં [સં. અલસ] ચોમાસામાં
 દેખાતો જમીનનો એક કોડો
 અળસિયું નં [સં. અત્સી] અળશીનું તેલ

અળસી સ્ત્રીં જુઓ અળશી [ફાલ્લી
 અળાઈ સ્ત્રીં ઉનાળામાં શરીરે થતી ઝીણી
 અળાવો પું ફાંસો [કા.]
 અળાવો પું ઉપકાર
 અળાસવું સંકિં (માટીના કોરા વાસણને
 રસોઈમાં વાપરતાં પહેલાં) અંદરની ખાનુ
 તેલ ચોપડવું [કા.]
 અળુળુળુ, અળોળોળો અં હાલરહું
 ગાતા બોલાતો શબ્દ [રવં]
 અંક સ્ત્રીં [દિ. અંકિત્ર] બાથ; આલિંગન
 અંક પું [સં.] આંકો; ચિહ્ન (૨) સંખ્યાનું
 ચિહ્ન; આંકડો (૩) ડાઘો; કલંક (જેમ કે
 ચંદ્રમાં) (૪) બોળો (૫) નાટકનો વિભાગ
 (૬) ટેક. ગંગણિત નં આંકડાથી
 ગણતરી કરવાનું શાસ્ત્ર; ગણિત
 અંકાઈ સ્ત્રીં આંકવાનું કામ (૨) અંકામણ.
 -મણુ નં, -મણી સ્ત્રીં આંકવાની
 ક્રિમત અથવા મનૂરી
 અંકિત વિં [સં.] નિશાની અથવા છાપવાળું
 (૨) અંકાયેલું; પ્રસિદ્ધ (૩) અધીન
 અંકી વિં (સમાસને અંતે) અંકવાળું
 ઉદા. પંચાંકી (નાટક)
 અંકુર પું [સં.] ફણગો (૨) મૂળ; બીજ
 [લા.] (૩) રૂઝ. -રિત વિં જેને ફણગા
 ફૂટ્યા હોય તેવું
 અંકુશ પું [સં.] દાબ; કાબૂ (૨) હાથીને
 કાબૂમાં રાખવાનું લોઢાનું સાધન
 અંકુ(-કો)લ નં જુઓ અંકોલ
 અંકે અં રકમનો આંકડો શબ્દોમાં. ઉદા.
 અંકે પચાસ
 અંકોડાખંધ અં સાંકળના અંકોડા જેમ
 એકબીજામાં બરાબર બેસતા કર્યા હોય
 છે તેમ (૨) સમજડ
 અંકોડી સ્ત્રીં નાનો અંકોડો કે આંકડો
 (૨) એવા આંકડાવાળી લાંબી લાકડી
 (૩) ગળ (માહલાં પકડવાની)
 અંકોડો પું [સં. અંકુટક] બેઠ છેડે વાળેલો
 ધાતુનો કડી જેવો સળિયો; સાંકળનો
 આંકડો-કડી (૨) આંકડો; 'ફક' (૩) સાણસો

અંકોર પું + જુઓ અંકર; કણગો
અંકોલ પું [સં.] એક વનસ્પતિ-ઓષધિ.

-હું નં તેનું કળ

અંગ નં [સં.] શરીર (૨) અવયવ (૩) ભાગ
(૪) જાત; પોતે જાતે (૫) અંગાળના એક
ભાગનું પ્રાચીન નામ. ઉદ્યાર વિં (૨)
અં અંગત શાખ ઉપર ધીરેલું. ઠંડસરત
સ્ત્રીં કસરત; વ્યાયામ. અંથ પું ખાર
મુખ્ય જન ધર્મ અથવાનો દરેક. ૦૦૪ વિં
[સં.] શરીરમાંથી જન્મેલું (૨) પું પુત્ર. ૦૦૮
વિં સ્ત્રીં [સં.] શરીરમાંથી જન્મેલી (૨)
સ્ત્રીં પુત્રી. ૦૦૮ વિં ખાનગી; જાતને લગતું

અંગદ પું [સં.] વાલીનો પુત્ર. ૦૬૬ કો પું
જાંચો કદકો; 'હાઈ જ'પ'. ૦૬૬ સ્ત્રીં
અંગદે રામના દૂત તરીકે રાવણ સાથે
કરેલી વિધિ — સમાધાનની મસલત
અંગના સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રી (૨) સુંદર સ્ત્રી
અંગનું વિં પોતાનું; અંગત (૨) વિશ્વાસુ
(૩) નજીકનું (સચું)

અંગન્યાસ પું ઉચિત મંત્રોચ્ચાર સાથે
શરીરના જુદા જુદા ભાગને હાથથી સ્પર્શ
કરવો તે

અંગમદન નં ચંપી

અંગમોડા પું અંબવં તાવ આવતાં પહેલાં
શરીરનું ભાંગવું તે; કસમોડા [સૈનિક

અંગરક્ષક પું [સં.] અંગરક્ષા કરનાર ખાસ
અંગરક્ષા સ્ત્રીં શરીરની રક્ષા (૨) રાખડી
અંગરખી સ્ત્રીં નાનો અંગરખો

અંગરખું નં, -ખો પું જૂની ઢબનો
કસ બાંધવાનો ડગલો [રસ

અંગરસ પું ખાળી ભેળવ્યા વિનાનો કળનો
અંગરંગ પું શરીરની કાંતિ; ચહેરો (૨)
ભાગવિલાસ [ચાળવાં તે

અંગરાગ પું [સં.] શરીરે સુગંધી વગેરે
અંગવસ્ત્ર નં ખેસ; ઉપરણો (૨) રખાત [લા.]

અંગાઉ વિં અંગને લગતું; આગલું; ખાનગી
(૨) જાતમુતરકો ઉપરનું; અંગ ઉધાર
અંગાખરું વિં [અંગાર + ખરું] જુઓ
અંગારખું

અંગાર પું [સં.] અગ્નિ (૨) સળગતો કોલસો
(૩) બળતરા; અગન (૪) કપૂત [લા.]. ૦૬
પું [સં.] નાનો અંગારો (૨) મંગળ ગ્રહનું
એક નામ (૩) એક છોડ [કરેલું તે

અંગારખું નં ઝીણા અંગારામાં શેકીને ખરું
અંગારવાયુ પું 'કાર્મોનિક એસિડ ગેસ'
અંગારિયું વિં બળીને ખાક થયેલું (૨) નં
આગિયું પડવાથી બળી ગયેલી જુવાર
અંગારી સ્ત્રીં નાનો અંગારો; ચિનગારી
(૨) રાગડી

અંગારો પું જુઓ અંગાર

અંગાંગિલાય પું [સં.] અંગ અને અંગી—
ગોણ અને મુખ્યનો પરસ્પર સંબંધ

અંગિયું નં [સં. ળંગ] ળમલું. -ચો પું
બાંધ વગરનો સ્ત્રીનો કબજો [ઋષિ

અંગિરસ, અંગિરા પું [સં.] એક વૈદિક
અંગી વિં [સં.] ખાસ પોતાનું (૨)

(સમાસને અંતે) અંગ-અવયવવાળું.
ઉદા. 'કામલાંગી' (૩) મુખ્ય; પ્રધાન (૪)

સ્ત્રીં એક ડગલી. ૦૬૨ પું નં, ૦૬૨ પું
[સં.] સ્વીકાર. ૦૬૨ વિં [સં.] અંગનું—

પોતાનું કરેલું; સ્વીકારેલું
અંગી-ગોડી સ્ત્રીં [જુઓ અંગીકું] રાગડી

(ખાસ કરીને સોનીની) (૨) પોંક પાડવા
માટે તૈયાર કરેલી જગા (૩) ઝાળ; અગન

અંગીકું નં [સં. અગ્નિસ્થાન] જુઓ અંગીઠી
અંગીભૂત વિં અંગનું થયેલું; અંગરૂપ

અંગુર નં; પું [સં. અંગુર] નવી ચામડી; રૂઝ
અંગુલ પું [સં.] આંગળ (૨) આંગળી

અંગુલિ-લી સ્ત્રીં [સં.] આંગળી.
અંનિદેશ આંગળીથી નિદેશ કરવો—

ખતાવવું તે. ૦૬૩ સ્ત્રીં [સં.] સીલની
વીંટી (૨) એની છાપ; મહોર

અંગુઠ પું [સં.] અંગૂઠો

અંગૂછો-પું અંગ લૂછવાનો કટકો

અંગૂઠિયું વિં અંગૂઠાના માપનું (૨) નં
અંગૂઠાનું એક ધરેલું

અંગૂઠી સ્ત્રી પગને અંગૂઠે પહેરવાનું સ્ત્રીનું
ધરેલું (૨) આંગળીના રક્ષણ માટેની ખાળી

અંગૂઠો પું [સં. અંગુષ્ઠ] હાથ અથવા
પગનું નડામાં નહું - પહેલું આંગળું.
ઠંદાપાડવો, ઠંપતાવવો = ઠિંગો કરવું;
અંગૂઠો અમુક હાથે ખતાવી ના સૂચવવી
અંગૂર સ્ત્રીં [ફા.] લીલી ટાક
અંગે અં [સં. અંગ] - ની ખાખતમાં; - ને વિષે
અંગેડી સ્ત્રીં નુઓ અંગીડી
અંગોઅંગ અં એકેએક અંગમાં
અંગોર સ્ત્રીં તળાવના સામેના કિનારાની
જમીન(ર) ખૂબ પાણી પાયેલી કે અતિશય
ફળદ્રુપ જમીન.
અંગેજ પું [પો. ઇંગ્લેજ] ઇંગ્લેન્ડનો વતની.
-અ વિં અંગેજ લોકોનું; અંગેજ લોકો
સંબંધી (ર) સ્ત્રીં અંગેજોની ભાષા
અંગેડો પું [નુઓ અંગેડો] એક વનસ્પતિ
અંગોળ નં [દે. અંગોહલિ] સ્નાન. ઠંડી
સ્ત્રીંનાનું અંગોળિયું(ર) અંગોળ કરવાની
ઓરડી(૩) તાંબાફૂંડી(૪) વરકન્યાને સ્નાન
કરાવતાં ગવાતું ગીત (૫) વરને સ્નાન
કરાવનાર સ્ત્રી. ઠંડું અંકિં નાહવું.
-ખિયું નંનાહવાનું પાણી ગરમ કરવાનું
વાસણ (ર) નાહવા ભેસવાનું પાટિયું.
-ખિયો પું સ્નાન કરાવનાર ચાકર(ર)
નાહવાનું પાણી ગરમ કરવાનું વાસણ
અંદ્રિ પું [સં.] પગ
અંચ સ્ત્રીં નુઓ આંચ [પ.]
અંચઈ સ્ત્રીં નુઓ અણચી; વાંકું ખોલવું તે
અંચક [સં.] (-ખ) પું પાલવ
અંચળવો પું [સં. અંચલ] નાનાં છોકરાંને
આદાડવાનો ભાતીગળ કમાલ (ર) તેલમાં
ખોળી સળગાવેલી દોરડી
અંચળો પું નુઓ અંચળવો
અંજન નં [સં.] આંખમાં આંજવાનો
પદાર્થ; કાળજી; સુરમો ઇં (ર) એક વૃક્ષ.
ઠંશલાકા સ્ત્રીં [સં.] આંજવાની સળી
અંજના(-ની) સ્ત્રીં [સં.] હનુમાનની માતા.
ઠંપુત, ઠંસુત પું હનુમાન
અંજલિ સ્ત્રીં [સં.] ખોખો; પોશ(ર) એમાં
ભરેલું હોય તે (૩) માન [લા.]

અંજળ (ઠંપાણી) નં + નુઓ અંજળજી;
દાણોપાણીનું નિર્માણ
અંજળિ સ્ત્રીં નુઓ અંજલિ
અંજલમ પું [ફા.] અંત (ર) પરિણામ
અંજલવું સંકિં 'આંજવું'નું પ્રેરક; આંખમાં
(અંજન) લગાડાવવું (ર) 'અંજલું'નું પ્રેરક
અંજલું અંકિં તેજને લીધે આંખ મીચાઈ
જવી (ર) ખીલ આગળ આંખ પડી જવું
(૩) 'આંજવું'નું કર્મણિ
અંજર નં [ફા.] એક મેવો. -રિયું વિં
અંજરના જેવા રંગનું. -રી સ્ત્રીં
અંજરનું ઝાડ
અંજુમન નં [ફા.] મંડળ; સમાજ
અંટવાણ સ્ત્રીં અંટવાવું તે (ર) અંટવાતી
વસ્તુ. -વું અંકિં વ્યયમાં અથડાયા કરવું
(ર) પગમાં દોરડું ભરાવાથી ગળડી પડવું
અંટસ પું વેર; પાડાખાર
અંટેવાવું અંકિં નુઓ અંટવાવું
અંટેવાળ સ્ત્રીં અડકટમાં આવવું તે; નડતર
(ર) ગાય ભેંસને દોહતી વખતે પાહલા
પગે મારવામાં આવતી આંટી
અંટોળ વિં જ્યાંત્યાં અટવાવું(ર) ભારખોળ
વિનાનું (૩) નકામું. ઠંકાટલું નં ખોટું
વજન (ર) નકામું રખડવું-ક્યાંયે જેનો
સમાસ ન થતો હોય એવું માણસ [લા.]
અંડ નં [સં.] પેળ; ગોળી (ગુલાંગની) (ર)
ઈંડું. ઠંકટાઈ પું સામાન્ય ઈંડાનું અથવા
બ્રહ્માંડનું કોયલું. ઠંકોશ(-ષ) પું પેળની
કોયળી. ઠંજ વિં [સં.] ઈંડામાંથી જન્મેલું
અંડળ વિં વગર મહેતનનું; હરામનું.
ઠંગડળ વિં ખરું ખોટું; એલફેલ
અંડાકોર, અંડાકૃતિ વિં [સં.] ઈંડાના
આકારનું; લંબગોળ
અંડોળ વિં [સં. આંદોહ] ડોહતું [પ.]
અંત પું [સં.] છેડો; છેવટનો ભાગ (ર)
સમાપ્તિ; આખર (૩) હફ; સીમા (૪)
મરણ; વિનાશ. ઠંક પું થાતક; મારો (ર)
કાળ; મરણ (૩) યમ. ઠંકાલ(-ખ) પું
આખરનો સમય (ર) મોતની ઘડી

અંતર અં [સં.] 'અંદરનું', 'અંદર આવતું'
એવા અર્થમાં શબ્દની પૂર્વે

અંતર વિં [સં.] અંદરનું (૨) નજીકનું (૩) નં
અંદરનો ભાગ (૪) અંતઃકરણ; મન (૫)
અવકાશ; છેડું (૬) વચ્ચેનો કાળ (૭) તફાવત
(૮) ભેદ; જુદાઈ (૯) સમાસને આતે 'અન્ય',
'બીજું' એવા અર્થમાં ઉદાહરણમાં (૧૦)
સ્ત્રી ('ખખર' જેડે) સમાચાર. ૦છાલ
સ્ત્રી ૦ અંદરની છાલ. ૦વત્તમી વિં (૨) પું
જુઓ અંતર્યામી. ૦દષ્ટિ સ્ત્રી ૦ અંદર-
આત્મા તરફ વળેલી દષ્ટિ. ૦નાદ પું
અંતઃકરણનો અવાજ. ૦પદ નં આહું
કપડું ને-પડદો. ૦ખાસ વિં ૦ અંદરનું ને
બહારનું. ૦વાસિયું [સં. વાસ] નં શ્રાદ્ધ
સરાવતાં ખલા ઉપર નાખવાનો કુગડાનો
કકડો

અંતરવાસો નં [સં. અંતર+વાસ] વિવાહ
વગેરે શુભ કામોમાં વિધિ વખતે પાંચડીનો
છેડો કાઢવામાં આવે છે તે [મનોભાવ
અંતરવૃત્તિ સ્ત્રી ૦ અંતઃકરણની ઇચ્છા;
અંતરવેલ સ્ત્રી ૦ એક વેલ; અમરવેલ
અંતરસ નં [જુઓ અંતરાસ] પાણી કે
ખોરાકનું શ્વાસનળીમાં પેસી જવું તે
અંતરંગ વિં ૦ નજીકનું; અંદરના ભાગનું
(૨) આત્મીય; દિલોબન (૩) વિશ્વાસુ
(૪) નં અંદરનો ભાગ

અંતરાર્થ સ્ત્રી ૦ અંતર; છેડું (૨) જુદાઈ
અંતરરૂપ પું [સં.] જીવાત્મા (૨) અંતઃકરણ
અંતરામણ સ્ત્રી ૦ અંતરાત્મ તે
અંતરાય પું [સં.] અડચણ; વિપ્ન. ૦કે, -ચી
વિં ૦ આડે આવતું; વિપ્નકર્તા

અંતરાલ નં [સં.] વચ્ચેમાંની જગ્યા; વચગાળો
(૨) અંતર (૩) અવકાશ

અંતરાવું અંકિં ૦ 'આંતરવું'નું ક્રમ્ભિલિ;
રેકાતું; સપડાવું; વેરાઈ જવું

અંતરાશ (-સ) સ્ત્રી ૦; નં [સં. અંતરાશન]
જુઓ અંતરસ

અંતરાણ નં જુઓ અંતરાલ [મંડળ

અંતરિ (-રી) સ્ત્રી નં [સં.] આકાશ; ગગન-

અંતરિત વિં [સં.] વચ્ચે આંતરાની જેમ
આવેલું (૨) ઠંકાયેલું (૩) આંતરી લીધેલું
(૪) છૂટું પાડેલ

અંતરિન્દ્રિય સ્ત્રી ૦ [સં.] અંતઃકરણ; મન
અંતરિયાળ અં [સં. અંતરાળ] અધવચ;
અધ્ધર

અંતરીક્ષ નં જુઓ અંતરિક્ષ

અંતરો પું [સં. અંતરા] કુપદના ત્રણ
ભાગમાંનો બીજો; આંતરો; કુપદ પછી
આવતી દરેક દંડ

અંતરકંડાલ પું ૦ માંદોમાંદો કનિયા

અંતર્ગત વિં [સં.] અંદર સમાયેલું

અંતર્ગૃહ નં [સં.] ઘરનો અંદરનો ખંડ-
ભાગ [નં જ્ઞાનચક્ષુ

અંતર્ગ (-ચી) સ્ત્રી વિં ૦ અંતરદષ્ટિવાળું (૨)

અંતર્ભા (-ચી) સ્ત્રી વિં ૦ મનોવૃત્તિ નિર્ણયનારું
(૨) પું ૦ પરમાત્મા

અંતર્જ્ઞાન નં [સં.] અંદરનું-ચૂંક જ્ઞાન (૨)
અંદરનું-સાહજિક જ્ઞાન

અંતર્દેશ સ્ત્રી ૦ [સં.] અંદરની-ખરી હાલત
(૨) અંતરની-મનની રિયતિ (૩) [માણસ-
ની રિયતિ ઉપર] એક ગ્રહની મહાદશામાં
આવતી બીજી ગ્રહોની દૃષ્ટી દશા [નિયો.]

અંતર્દષ્ટિ સ્ત્રી ૦ [સં.] અંતરદષ્ટિ

અંતર્ધાન નં [સં.] અદૃશ્ય-અભોપ થયું તે

અંતર્નાદ પું ૦ અંતરનાદ

અંતર્મુખ વિં [સં.] અંદર વળેલું; આત્મ-
ચિંતનપરાયણ [અંતર્ભા

અંતર્યામી વિં (૨) પું [સં.] જુઓ

અંતર્ગતી વિં [સં.] અંદરનું; અંતર્ગત

અંતર્વૃત્તિ સ્ત્રી ૦ અંતરવૃત્તિ

અંતર્હિત વિં [સં.] ગુપ્ત, અદૃશ્ય

અંતરેણા સ્ત્રી ૦ મરણકાળ

અંતર્યક્ષુ વિં (૨) નં જુઓ અંતર્યક્ષુ

અંતર્ય વિં [સં.] અંદર રહેલું; વચમાં

રહેલું; અંદરનું (૨) સ્વર અને વ્યંજન

બંનેના ધર્મવાળો (અધરસ્વર) [વ્યા.]

અંતઃ અં [સં.] શબ્દની પૂર્વે 'અંદરનું',

'વચમાં' એવા અર્થમાં. ૦કરણ નં [સં.]

જ્ઞાન, સુખાદિના અનુભવનું સાધન; મન,
 બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર એ પદોથી ઓળ-
 ખાતી અંદરની ઇન્દ્રિય (૨) અંતર; હૃદય;
 'કોન્શિયન્સ'. ૦કેદ્ર નં અંદરનું મન્યખિંદુ;
 'ઈન સેન્ટર' [ગ.]. ૦કોણુ પું [ગ.].
 'ઇન્ટીરિયર ઓંગલ' (૨) 'ઇન્ટરનલ
 ઓંગલ'. ૦પુર નં [સં.] જ્ઞાનાત્માનું.
 ૦પ્રવાહ પું અંદરનો - દ્વેષો પ્રવાહ.
 ૦પ્રેરણા સ્ત્રી ૦નુઓ સહજબુદ્ધિ. ૦શત્રુ
 પું અંદરનો-ધરનો માણસ છતાં શત્રુ (૨)
 હૃદયમાં રહેલો દુરમન (કામકોપાદિ).
 ૦સ્ત્રવા વિં સ્ત્રી ૦ [સં.] સગર્ભા. ૦સ્થ
 વિં [સં.] નુઓ અંતરથ
 અંતિક વિં [સં.] પાસેનું; નજીકું
 અંતિમ વિં [સં.] છેલ્લું; જહાલ
 અંતિયું વિં [સં.વત્ત] અંતે આવેલું (૨) બહુ
 જ બિનયેલું; જવ ઉપર આવેલું [લા.] (૩)
 નં ૦ખંબં અંતે આવેલાએ કરેલું વર્તન
 અંતે અં [સં.] છેવટે; આખરે
 અંતેવાસી વિં [સં.] પાસે રહેનારું (૨)
 પું (ગુરુની સમીપ રહેનાર) શિષ્ય
 અંત્ય વિં [સં.] છેવટનું; છેલ્લું. ૦કર્મ નં,
 ૦ક્રિયા સ્ત્રી ૦ [સં.] અગ્નિસંસ્કાર. ૦જ વિં
 [સં.] પંચમવર્ણનું; અસ્પૃશ્ય ગણાતી વર્ણનું
 (૨) પું એ વર્ણનો માણસ. ૦પદ નં
 ગુણોત્તરનું છેલ્લું પદ; 'એક્સટ્રીમ ટર્મ'
 [ગ.]. -ત્યાક્ષરી સ્ત્રી ૦ બોલાયેલી કવિતા-
 ના છેલ્લા અક્ષરથી શરૂ થતી બીજી કવિતા
 બોલવાની રમત. -ત્યાગ્રમી વિં [સં.]
 સંન્યાસી. -ત્રેષ્ટિ સ્ત્રી ૦ [સં.] અંત્યક્રિયા
 અંત્ર નં [સં.] આંતરડું
 અંદર અં [ફા.] માં; મહી. ૦ખાને (૦થી)
 અંદરથી; દ્વેષી રીતે
 અંદાજ પું [ફા.] અડસટ્ટો; આશરો. ૦પત્ર,
 પત્રક પું; નં (વ્યક્તિ કે સંસ્થાનાં) વાર્ષિક
 આવક અને ખર્ચનો અંદાજ હિસાબ
 ખતાવતું કાગળિયું; બજેટ. -જ વિં
 અંદાજથી નક્કી કરેલું [સાંકળ
 અંદુ (-દ્) કં સ્ત્રી ૦ [સં.] હાથીને પગે બાંધવાની

અંદેશ (-શો) પું [ફા.] સંદેહ; વહેમ
 અંદોલન નં [સં.] આંદોલન. -ચું સં કિં
 [સં. અંદોલ્ય] હી ચોળવું; ઝુલાવવું
 અંધ વિં [સં.] આંધળું (૨) વગર સમજનું;
 વિવેકહીન [લા.]. ૦ક વિં [સં.] આંખું;
 અળખળું (૨) કીકું (૩) પું ૦ એક રાક્ષસ. ૦કાર
 પું [સં.] અંધારું. ૦તામિસ્ત્ર પું [સં.]
 પૂર્ણ અંધકાર (૨) અજ્ઞાન. ૦પરંપરા સ્ત્રી ૦
 આંધળાઓની હાર. (જેવા વિચાર્યા વિના
 ચાલનારાઓની મંડળી). ૦પંગુન્યાય
 પું આંધળો ને પાંગળો પરસ્પર સહાયથી
 કામ ઉકેલે એવો ન્યાય. ૦પૂજા સ્ત્રી ૦
 આંધળી પૂજા. ૦લક્ષિ સ્ત્રી ૦ આંધળી -
 વગર સમજની ભક્તિ. ૦શ્રદ્ધા સ્ત્રી ૦
 આંધળી-વગર સમજની શ્રદ્ધા. ૦હસ્તી-
 ન્યાય પું હાથીનો પગ જોનાર આંધળો
 એને થાંભલા જેવો કંલેષ, કાન જોનાર
 સૂપડા જેવો કંલેષ એવો ન્યાય
 અંધાધૂની સ્ત્રી ૦ નુઓ અંધાધૂધી
 અંધાધૂધ (-ધી) સ્ત્રી ૦ અરાજકતા;
 અતિશય અંબ્યવસ્થા
 અંધાપો પું આંધળાપણું
 અંધાર પું [સં. અંધકાર] અંધારું. ૦કોટ પું
 વરસાદનો ગોરભો; 'એથી થતું અંધારું.
 ૦કોટડી સ્ત્રી ૦ અંધારી ઓરડી (૨) તુરંગ;
 કેદખાનું. ૦પછેડી સ્ત્રી ૦, ૦પછેડો પું જે
 ઓઢવાથી અદૃશ્ય કે અજીતું રહેવાય એવું
 (કાળું કે નદુર્ઘ) વસ્ત્ર (૨) ગ્રંથ કે
 અજ્ઞાત રહેતું તે [લા.]. ૦પિછોડી સ્ત્રી ૦
 ૦પિછોડો પું નુઓ અંધારપછેડી. ૦બું
 અં કિં વાદળાંથી આકાશ ઘેરાવું-
 ધનઘોર થવું. -રાં નં ૦ખંબં આંખ સ્પષ્ટ
 ન દેખી શકે તેવું થવું તે; ચક્કર; તમ્મર.
 -રિયું વિં અંધારાવાળું (૨) નં જેમાં
 ચંદ્ર ન દેખાય એવું પખવાડિયું; કૃષ્ણપક્ષ.
 -રી સ્ત્રી ૦ આંખમાં કણી; આંખનો દાબડો
 (૨) સોનાનું એક ઓત્તર (૩) ભૂરશી (૪)
 તમ્મર (૫) જેવની અંધારી કોટડી કે
 તેમાં પૂરી રાખવાની સભ

અંધારું નં [સં. અધકાર] પ્રકાશનો અભાવ
(૨) અંધેર [લા.] (૩) ગુપ્તતા (૪) અજ્ઞાન
(૫) વિં અંધારાવાળું. ંધાર વિ(૨) નં
ખૂણ ત્રાડું અંધારું

અંધું વિં [સં. અધ] આંધળું
અંધેર નં [સં. અધકાર] અવ્યવસ્થા; અસ-
જડતા. બનગરી, -રીનગરી સ્ત્રીં
અસજડતાના ધામરૂપ એક કલ્પિત નગરી;
સાવ અંધાધૂંધી [દેવી

અંખ નં [સં. અંખ] પાણી(૨) સ્ત્રીં [સં.] મા;
અંખદ વિં [સં. અંખ] ખાટું

અંખર નં [સં.] આકાશ (૨) વસ્ત્ર (૩)
કસળી છુટ્ટાવાળી રેશમી સાડી (૪) એક
સુગંધી પદાર્થ [યથેલો પુત્ર(૨) મહાવત
અંખઠ પું [સં.] બ્રાહ્મણથી વાણિયણને
અંખા સ્ત્રીં [સં.] મા (૨) દુર્ગા. ંછ સ્ત્રીં
અંખા ભવાની કે એમનું ધામ (આખુ
પાસે) [અસર

અંખાટ પું ખાટા પદાર્થની ઠાંતને થતી
અંખાડ પું અંખાટ[કા.](૨) અંખમાંતીત્ર
ઔષધ નાખ્યા પછી અમુક વખત સુધી
તેની ને અસર પડે એ છે તે

અંખાડાં નં અંખવં [સં. આત્મક] એક
નતનાં ખાટાં ફળ

અંખારિયું નં છાણોનો ઢગલો [ખેંકક

અંખાડી સ્ત્રીં [અ. અમ્મારી] હાથી ઉપરની
અંખાભવાની સ્ત્રીં એક દેવી

અંખાર પું [અ. ફંચાર] ઢગલો; ભંડાર

અંખાવું અં કિં ખટાર્થ જવું

અંખિકા સ્ત્રીં [સં.] અંખા ભવાની (૨).
ધૃતરાષ્ટ્રની માતા

અંખુ નં [સં.] પાણી. ંજ વિં [સં.] પ્રાણીમાં
ઉપજેલું (૨) નં કમળ (૩) પું ચંદ્ર. ંજા
સ્ત્રીં [સં.] લક્ષ્મી. ંહ, ંધર, પું [સં.]

વાદળ. ંધિ, ંનાધ, ંરાશિ પું [સં.]

સમુદ્ર. ંરહ નં [સં.] કમળ

અંખારિયું નં જીઓ આંગિણિયું

અંખાડી સ્ત્રીં નાનો અંખાડો. -ડો પું

[દિ. ગ્રામોહ] માયાના દેશનો પાછળ

વાળવામાં આવતો બંધ. -રડો પું

અંખાડો [પ.]

અંખાળવું સં કિં ખટાર લગાડવી (૨)

ઉમેરવું; વધારવું

અંભ નં [સં.] અંખ; પાણી. -ભોજ

નં કમળ. -ભોદ, -ભોધર પું [સં.]

વાદળ. -ભોધિ, -ભોનિધિ પું [સં.]

સમુદ્ર; અંખુધિ. -ભોરુહ નં [સં.] કમળ

અંશ પું [સં.] ભાગ (૨) પરિધના કદંબા

ભાગથી વર્તુલના મધ્યગિર્દુએ આંતરાતા

ખૂણાનું માપ [ગ.] (૩) અપૂર્ણાંકમાં

લીટી ઉપરનો અંક; પૂર્ણ સંખ્યાના છેદો-

માંથી લીધેલા વિભાગ. [ગ.] (૪) ઉપમામાન

માપવાનો એકમ; 'ઉત્ત્રી' [પ. વિ.] ંભ:

અં [સં.] કાંઈક અંશે; અમુક દરજ્જે

અંશભાગી વિં (૨) પું ભાગ પડાવનાર

અંશાવતાર પું [સં.] જેમાં ઈશ્વરની

વિભૂતિનો માત્ર અંશ હોય તેવો અવતાર

અંશાંશીભાવ પું [સં.] અવયવ અને

અવયવોનો સંબંધ [બ્યા.]

અંશિક વિં [સં.] થોડું; થોડા ભાગનું.

અંશી વિં [સં.] અંશવાળું (૨) ભાગ પડા-

વનાડું; ભાગિયું (૩) અવયવી; ભાગવાળું.

ંજ ન પું દેવાંશી માણસ

અંશુ નં [સં.] કિરણ

અંશુક નં [સં.] સ્ત્રીયું કપડું (૨) રેશમી કપડું

અંશુમાન (-લી) પું [સં.] સૂર્ય

અંસ પું [સં.] ખભો

અંહ અં [રવં] કરાણી વગેરેનો ઉદ્ગાર

આ

આ પું [સં.] વર્ણમાંના બીજા અક્ષર
(૨)ચંચનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે ‘-ની
શરૂઆતથી’ કે ‘-એટલે સુધી’ એવા
અર્થમાં અંત બતાવે. ઉદા. ‘આજન્મ’,
‘આકંઠ’(ક)ઉપસર્ગ: આછાપણું, અદ્યતા
બતાવે: ઉદા. આકંપ. ઊલટાપણું બતાવે:
ઉદા. આગમન. ‘-ની તરફ, -ની પાસે’
એવા અર્થમાં: ઉદા. ‘આકર્ષણ’. ‘ચારે
તરફ’ એવા અર્થમાં: ઉદા. ‘આવત’.
‘ઉપર’ એવા અર્થમાં: ઉદા. આરોહ (૪)
સંસ્કૃત વ્યાકરણ પ્રમાણે અકારાન્ત વિન્નું
વિન્ સ્ત્રીન્ રૂપ બતાવે, ઉદા. સુશીલ-લા

આ સં (૨) વિન્ [સં. અવન] ‘નજીકનું’,
‘બતાવેલું તે’ - એવા અર્થ બતાવે છે

-આ અંકને છેડે લાગતાં તે અંકના (પું
બંબંમાં) ‘આંક કે ધડિયો’ એ અર્થ

બતાવે છે. ઉદા. અગિયારા, વીસા વગેરે
આધતવાર પું[સં. અવિત્યન્વાર] રવિવાર

આધત્સ પું[સં. અવિત્યન્વાર] બરફ. ઠંડીમ પું[સં.] ખાંડ,
મસાણા વગેરે નાખીને બરફ વડે કાઢેલા

(દૂધ, આમરસ વગેરે) પ્રવાહીની વાની
-આઈ પ્રત્યય. વિન્ ઉપરથી (સ્ત્રી) ભાવનાચક્ર

નામ બતાવે છે. ઉદા. મોટાઈ, ગરીબાઈ,
લંબાઈ(૨)કિં પરથી પણ બતાવે છે. ઉદા.

લડવું-લડાઈ; છાપવું-છપાઈ વગેરે
આઈ સ્ત્રી [મ.] મા (૨) દાદી (૩) દેવી.

ઠણ સ્ત્રી સાસુ
આઈન પું [ફા.] કાયદો

આઈન પું[ફા. અઈનહ] આયતો; અરીસો
આઉ નં બાવલું

-આઉ પ્રત્યય. કિં પરથી (તિથિયાના ગુણ-
વાળું એવા અર્થનું) વિન્ બતાવે છે. ઉદા.

કળાઉ, ઉપજાઉ, કંભાઉ
આક પું [સં. અર્ક] બુદ્ધિ આકાંડો. ઠંડિયું

આકાંડી સ્ત્રી આકાંડાની એક જાત; સફેદ
આકાંડો. -ટો પું [સં. અર્ક] એક વનસ્પતિ
આકર પું[સં.] ખાણ (૨) સમૂહ. ઝંચ
પું આકરંરૂપ પ્રમાણભૂત ગ્રંથ

આકરણ સ્ત્રી ઢાંક પાડી-ધાંટો પાડીને
બોલાવવું તે

આકરં વિન્ સખત (૨) મુશ્કેલ (૩)
આકળું (૪) મોઢું

આકર્ષક વિન્ [સં.] ખેંચાણ કરે તેવું (૨)
મોહક. -ણ નં[સં.] ખેંચાણ (૨) મોહ.

-વું સંકિં [સં. આક્રમ] ખેંચવું (૨) મોહ
પ્રમાણ

આકર્ષિત વિન્ [સં.] આકર્ષાયેલું
આકલન નં [સં.] ગ્રહણ કરવું તે (૨)

સમજવું તે (૩) ગણવું તે. ંશક્તિ
સ્ત્રી આકલન કરવાની શક્તિ

આકલિત પું [સં.] સમજાવેલું (૨) ગૂંથાયેલું
આકસખાકસ નં આ તે (૨) કાચું કોરું

આકસ્મિક વિન્ [સં.] ઓચિંતું
આકળવિકળ વિન્ [સં. આકુલવ્યાકુલ]

ગભરાયેલું
આંકળું વિન્ [સં. આકુલ] અધીરું (૨) ઝટ

ગુરસે થઈ નાચ એવું
આકંઠ અં [સં.] ગળા સુધી

આકા પું [અ.] શેઠ
આકાંટો(-ટો)કી સ્ત્રી આકાંટાનું છંડવું

આકાર પું [સં.] આકૃતિ; ઘાટ(૨)વિઘોડી.
ંણી સ્ત્રી જમાખંધી (૨) કિંમત કરવી

તે(૩)આંક પાડવાનું ઓળટ. ંવું સંકિં
મૂલવવું (૨) અડસટ્ટો કાઢવો(૩)જમીનની

માપણી કરવી (૪) ઉધારવું. ંસૌધવ નં

આકારની સુંદરતા

આકાશ નં [સં.] ખાલી શૂન્ય સ્થાન;

‘સ્પેસ’ (૨) ગગન. ંકુસુમ નં [સં.]

આકાશના પુષ્પ જેવી અસંભવિત વાત.

ંગંગા સ્ત્રી [સં.] આકાશમાં રાતે

અસંખ્ય ચાંદરાણીઓનો જે લાંબો સફેદ,
ચળકતો પટ દેખાય છે તે. ંગામી વિં
[સં.] આકાશમાં ફરનારું (૨) દિવ્ય.
ંભાપિત નં [સં.] રંગભૂમિ ખડારની
કોઈ વ્યક્તિ સાથે વાગે વાત કરતો હોય
તે રીતે નટ કરેલી ઉક્તિ. ંવાણી સ્ત્રીં
[સં.] દેવવાણી (૨) રેડિયોની વાણી.
ંવાસી વિં [સં.] આકાશમાં રહેનારું
(૨) પુંં દેવ. -શિયું વિં જેના પાકનો
આધાર વરસાદ ઉપર હોય એવું (૨) નં
ધડંની એક નત

આકાંદા સ્ત્રીં [સં.] ધજ્જા; આશા
આડીન પુંં; નં [અ. ચર્કીત] અક્ષા
આડીણું વિં [સં.] વ્યાપ્ત (૨) સંકુલ
આકુલ [સં.] (-ળા), ંઆકુલ [સં.] (-ળા)
વિં ખૂબ ગમરાયેલું

આકુંઆન નં [સં.] સંકોચ
આકુંલું નં આકડાનું છંડું; આકાલોડી
આકુંત સ્ત્રીં આકાર (૨) મૂર્તિ (૩)
રેખાથી દોરેલો આકાર

આકુંદ વિં [સં.] આકર્ષેલું; ખેંચેલું
આકંમક વિં [સં.] આકંમણ કરનાર. -ણ
નં [સં.] ચડાઈ; હુમસો. -ણશીલ,
-ણારમક વિં [સં.] આકંમણ કરવાના
સ્વભાવવાળું; 'એચેસિવ'

આકંદ નં [સં.] રુદ્ધ; વિલાપ
આકાંત વિં [સં.] છત્રી લીધેલું (૨) (પગ)
નીચે વાટેલું (૩) ંગળગેલું

આકોશ પુંં [સં.] થાંપે પાટીને બેલવું-રડવું તે
આકિસ વિં [સં.] ખેંચેલું; ખૂંટી લીધેલું (૨)
નિંદાયેલું

આરેપ પુંં [સં.] આરોપ (૨) નિંદા

આખડવું અં કિં [સં.] વાસ્તવ્ય રખડવું
(૨) દોડર ખાની (૩) લડી પડવું

આખડી સ્ત્રીં ખાધા; માનતા

આખર સ્ત્રીં [અ. અલિર] અંત (૨) અં
અંતે. ંધડી સ્ત્રીં છેલ્લી ધડી (૨)
મોતનો વખત

આખરણુ નં મેળવણ; અધરકણ

આખરવું સં કિં અધરકણું
આખર સરવાળે અં છેવટે; પરિણામે
આખરી વિં આખરનું; અંતિમ. -રે અં
છેવટે (૨) નિરુપાયે

આખલાઉધામી સ્ત્રીં આખલા જેવું
તોફાન; ધિંગામસ્તી

આખસો પુંં સાંઢ; ખસી ન કરેલો બેલ
આખળિયો પુંં આણી

આખળી સ્ત્રીં પથ્થર ધડવાની જગા

આખા પુંં ખં વં [સં.] વક્ત્ર] અક્ષત;
વણલાગેલા ચોખા

આખાખાઉ વિં (વગર હકે) આખું
ખાઈ જવાની વૃત્તિવાળું; લોભિયું

આખાડ પુંંખતુઓ આપાડ. ંભૂતી વિં
અપાદમાં થયેલું (૨) પુંંધમંદાંગી; ધૃતારો.

-ડું વિં અપાદને લગતું

આખાખોલું વિં સાફ વાત કરનારું
(૨) કડવાખોલું [મોં [કા.]

આખિયું નં આમડાની પખાલનું ઉપલું

આખિયો પુંં પૂરા કરતો મોટો પતંગ

આખિર સ્ત્રીં [અ.] આખર; અંત

આખી સ્ત્રીં અક્ષત ઉતારવા તે (૨) દાણા
વાળવા તે

આખુ પુંં [સં.] ઉંદર. ંકણી સ્ત્રીં ઉંદરિયું

આખું વિં [સં.] વક્ત્ર] ભાગ્યા ચિનાનું;

અખંડ. ંપાખું, ંભાગ્યું વિં અધુપધુ;

અધકચકું

આખૂત [ફા.] ંછ, આખૂંદછ પુંં ચુડું;

ઉસ્તાદ (૨) અરખી ભાપાનો શિક્ષક

આખેટ પુંં [સં.] શિકાર; મૃગયા. ંક વિં [સં.]

શિકાર કરનાર (૨) પુંં શિકારી (૩) કૂતરો

આખોઘડી (ંએ) અં વારંવાર

આખ્યા સ્ત્રીં [સં.] નામ (૨) અટક (૩) નામના

(૪) અફવા. ંત વિં [સં.] વર્ણવાયેલું (૨)

જેનાં રૂપાખ્યાન કરવામાં આવ્યાં છે તેવું

[વ્યા.] (૩) નંકિયાપદ. ંતા પુંં [સં.] આ-

ખ્યાન કરનાર. ંત નં [સં.] કથા; વૃત્તાંત.

ંતક નં [સં.] દુકું આખ્યાન. -ચિકા

સ્ત્રીં [સં.] કથા (૨) વંશાવલીનું વર્ણન

આગ પું. [સં. અગમ] આવરે; આવતું તે
આગ સ્ત્રી. [સં. અગ્નિ] દેવતા (૨) બળતરા
(૩) લાય (૪) ક્રોધ વગેરેના આવેશની
લાગણી [લા.]. ગાડી સ્ત્રી. રેલગાડી
આગતારવાગતા સ્ત્રી. આવેશનો આદર-
સંહાર; પરોણાવાકરી

આગદાન ન. અગ્નિપાત્ર; આગિયું (૨)
પુણ્યાર્થે અગ્નિસંસ્કાર કરવો વા તેનાં
સાધન પૂરાં પાડવાં તે [‘સ્તીમર’]
આગભોટસ્ત્રી. આગરક્તિથી ચાલતું વહાણ;
આગમ પું. [સં.] આગમન; ગમ (૨)
‘શાસ્ત્ર; ધર્મ’ શાસ્ત્ર (૩) પ્રાચીન જૈન ધર્મ-
ગ્રંથ (૪) મંત્રશાસ્ત્ર (૫) દસ્તાવેજ (૬)
પ્રત્યય

આગમચ્ચ(-જ) અ. પહેલેથી; અગાઉ
આગમણ સ્ત્રી. ચૂલાનો આગલો ભાગ
(ન્યાં અંગારા કાઢી ઓલવાય છે)

આગમન ન. [સં.] આવતું તે
આગમતિગમ ન. વેદશાસ્ત્ર; શાસ્ત્રો
આગરણ (ણ) સ્ત્રી. લુહારની કોઠ કે ભટ્ટી
(૨) સોનીની ભટ્ટી (૩) હિંદુ ખલાસીની
સ્ત્રી [દા.] [નાખવા

આગરવું સ. કિં. સરખે અંતરે બંધ
આગરો પું. નાણાંસોડનો-તંગીનો વખત
આગલીપાછલી સ્ત્રી. ગઈગુજરી; જૂની વાત
આગલું (લું) વિ. [સં. અગ્નિમ] અગાઉ
બનેલું (૨) મુખ્ય. બપોલું વિ. (૨) ન. આગળ પાછળનું

આગવાળો પું. અગ્નિન બોઈલરમાં કોલસા
પૂરનારો; ‘કાયરમેન

અગવું વિ. હલાયદું; પોતા માટેનું

આગ(-ગુ)વો પું. અગ્નિ; ભોમિયો

આગળ અ. [સં. અગ્ને] અગાઉ (૨) પાસે;
કને (૩) સન્મુખ; સામે (૪) હવે પછી.
ઠંડિપર અ. ભવિષ્યમાં. બપડતું વિ.
જાહેરમાં આવતું (૨) મોખરેનું. બપોળ
અ. આગળ અને પાછળ (સમય ને સ્થળ)
(૨) ચારે પાસે. બેડા પું. બ. વ. વ.
વધારે પડતું આગળ પડતું તે

આગળિયો પું. આગળી સ્ત્રી. જુઓ
આગળો

આગળું વિ. [જુઓ આગલું] ચડિયાતું; શ્રેષ્ઠ
આગળો પું. [સં. અગ્નિ] બારણું ઉઘાડવા
વાસનાની કળ; હલાળો

આગતુંક વિ. [સં.] આવી ચડેલું; હમેશનું
નહિ એવું (૨) વગર નોતરે આવેલું (૩)
પું. અતિથિ (૪) મુસાફર

આગા પું. [તુર્કી] આકા; શેઠ. બખાન પું.
બેનબેનો ધર્મગુરુ બખાની વિ.
આગાખાનના ધર્મને અનુસરતું
આગામિક, આગામી વિ. [સં.] આવનારું;
ભવિષ્યનું

આગાર ન. [સં.] ઘર
આગાહી સ્ત્રી. [ફા.] ભવિષ્યનું સૂચન
આગિયા પું. એક પક્ષી

આગિયાબડક પું. ગ્રામીણુખી પર્વત
આગિયું વિ. [જુઓ આગ] આગવાળું

(૨) જલદ; મિત્ર (૩) ન. જુઓ આગદાન
(૪) ભા. મોલે ડૂંડામાંના દાણા બળી
જાય તે રોગ (બહુધા જુવારમાં)

આગિયો પું. [‘આગ’ પરથી] બધોત (૨)
જુવાર ઇત્યાદિનો એક રોગ (૩) એક
જાતની ધોળી જુવાર (૪) જેને અડકવાથી
લાય ન બળે પણ પાક બળી જાય એવો
એક છાડ (૫) વૈતાલ

આગુ વિ. + આગલું

આગુવો પું. જુઓ આગવો

આગે અ. [સં. અગ્ને] આગળ. ઠંડમ ન.,
ઠંડ્ય સ્ત્રી. આગળ ધપતું તે; પ્રગતિ.

બાન વિ. આગળ ચાલનાર (૨) પું.
મેતા; સરદાર. બાની સ્ત્રી. આગેવાનપણું
આગોતર (-રું) વિ. શરૂઆતનું; પહેલાંનું

(૨) પાસેનું

આગેય વિ. [સં.] અગ્નિનું (૨) અગ્નિશીલ
સંબંધી. આગે ન. અગ્નિ વડે ઉપયોગ
કરાય તેવું હથિયાર

આગ્રયણ પું. [સં.] યજ્ઞકાલ (૨) ન. વર્ષાઋતુને
અતે પહેલા પાકની આદતિ

આચાર્ય પું. [સં.] ખંત; નિશ્ચય (૨) હક, મમત
(૩) યગ્ની વિનંતિ

આચાર્યણ પું. [સં.] માગસર

આચાર્ય વિ. આચાર્યવાળું

આચાર્ય વિ. આચાર્ય

આચાર્ય પું. [સં.] પ્રહાર (૨) અવાજ થાય
એવી રીતે અથડાવું તે (૩) દુઃખની તીવ્ર
લાગણી

આચાર્ય વિ. દૂર; છેડું (૨) કિં. વિ. આગળ.
એમસવું = દૂર ખસવું; છૂટું-નજીક નહિ
એમ-એમસવું (૨) સ્ત્રીએ દૂર એમસવું; અટકાવ
આવશે

આચાર્ય પાણું વિ. (સમય કે અંતરમાં) આગળ
પાછળ આવતું; અહીં તહીં ક્યાંક હોય
એવું; સ્થાનફેર થયેલું (૨) જગાફેર થયેથી
નજરે ન પડે એવું (૩) ખોટું ખરું

આચાર્ય અ. દૂર; વેગળે. ૦થી અ. દૂરથી. ૦નું
વિ. દૂરનું (૨) ભવિષ્યનું. ૦રું વિ.
આચાર્ય [પ.]

આચાર્ય ન. [સં.] સૂધવું તે (૨) તૃપ્તિ
આચાર્ય સં. કિં. આંચકા સાથે લઈ લેવું
આચાર્ય સ્ત્રી. આંચકી; તાણ. -કો પું.
આંચકો; ધક્કો (૨) સંકોચ; આનાકાની
[લા.] (૩) ક્ષાત્રકો (૪) ખોટ

આચાર્ય ન. [સં.] જમાણી હથેલીમાં થોડું
પાણી લઈ ખી જવું તે (૨) પ્રવાહી પ્રસાદ.
-ની સ્ત્રી. આચાર્ય માટેની ચમચી. -નું
સં. કિં. [સં. આચાર્ય] આચાર્ય કરવું

આચાર્ય વિ. પરચૂરણ (૨) ન. પરચૂરણ
ખાવાનું (૩) પરચૂરણ સરસામાન

આચાર્ય ન. [સં.] ચાલચલગત; વર્તણૂક
(૨) ચારિત્ર; લક્ષણ (૩) અવહાર; અમલ.
-ણીય વિ. [સં.] આચરવા યોગ્ય. -નું
સં. કિં. [સં. આચર] કરવું; પાળવું (૨)
અં. કિં. વર્તવું; ચાલવું

આચાર્ય પું. [સં.] વર્તન (૨) સદાચરણ (૩)
વિધિ (૪) ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલા આચરણના
નિયમો (૫) શિષ્ટ સંપ્રદાય. ૦જડ વિ.
જડની પેઠે વિચાર વિના માત્ર આચારને

વળગી રહેવું (૨) આચારને વળગી રહીને
વિચારશૂન્ય બનેલું. ૦જડ વિ. આચારથી
બ્રહ્મ; પતિત. ૦વિચાર પું. ૦ખં. ૦વર્તન
અને વિવેક (૨) ધાર્મિક રીતરિવાજ અને
માન્યતાઓ

આચાર્ય વિ. આચાર પાળનારું-ચુરત
આચાર્ય પું. [સં.] ધર્મધિક્ષ (૨) વેદાદિ
વિદ્યા શીખવનાર (૩) મંત્રોપદેશ કરનાર
(૪) મુખ્ય શિક્ષક; 'પ્રિન્સિપાલ' (૫) ગોર
(૬) વિદ્વાન

આચાર્ય ન. [સં.] આચાર્યનું કે ઠાંકવાનું
જે હોય તે (૨) સંતાડવું તે. -નું સં. કિં.
[સં. આચાર્ય] ઠાંકવું

આચાર્ય વિ. [સં.] જવાયેલું; ઠંકાયેલું
આચાર્ય સ્ત્રી. [નુ. આચાર્ય] આચાર્યણું (૨)
છારાનું પાણી (૩) પાતળાપણું

આચાર્ય સ્ત્રી. -લાપણું ન. -લાવેડા
પું. ૦ખં. ૦વર્તન આચાર્યનું વર્તન

આચાર્ય વિ. છીછરા મનનું (૨) ફૂલણછ
આચાર્યણું ન. વરણાગિચાપણું

આચાર્ય પું. પોશાક (૨) પાથરણું (૩) સ્ત્રી.
ગથેલાની ગૂણ નીચેની ગાદી

આચાર્ય અં. કિં. આચાર્ય (૨) નરમ પડવું
(૩) પાથરવું

આચાર્ય ન. પાથરણું (૨) ગથેલાની આચાર્ય
આચાર્ય વિ. છૂટું છૂટું (૨) થોડું (૩) પાતળું

(૪) આંખું. ૦પાતળું વિ. થોડું થયેલું (૨)
જેવું તેવું. -છેડું વિ. આચાર્ય. -છાતરું
વિ. થયેલું જ આચાર્ય; સ્વલપ

આજ અ. [સં. જગ] આજે (૨) સ્ત્રી.
આજનો દિવસ

આજના અ. આજે અથવા કાલે; થોડા
વખતમાં (૨) હમણાં; હાલ (૩) સ્ત્રી. આજ
અને કાલનો દિવસ. ૦નું વિ. હમણાંનું જ;
થોડા વખતનું (૨) અર્વાચીન (૩) કાચી
ઉંમરનું [જિંદગીસર

આજન્મ અ. [સં.] જન્મથી જ (૨)
આજન્મ (-ઝ) મ વિ. [અ. આજન્મ] મોટું (૨)
માનનીય

આગ્નિન(-નુ) પાહુ, આગ્નિન(-નુ) ભુજ
 વિં [સં. આગ્નિ + વાહુ, મુજ] ઠીચણ
 સુધી પહોંચે તેવા લાંબા હાથવાળું.
 આગ્નિર પું[ફા.] મંદવાડ (૨) ઉપદ્રવ.-રી
 વિં દરદી; રોગી [માની મા
 આગ્નિ સ્ત્રીં [‘આગ્ને’નું સ્ત્રીં, સં. આર્વા]
 આગ્નિ સ્ત્રીં [અ. આગ્નિ] કાલાવાલા
 આગ્નિવન વિં [સં.] જીવન પર્યંતનું(૨)અં
 જીવન પર્યંત [સાધન
 આગ્નિવિકા સ્ત્રીં[સં.]ગુજરાન(૨)ગુજરાનનું
 આગ્નિ(-નુ)પાગ્નિ(-નુ) અં આસ-
 પાસ; આરે પાગ્નિ
 આગ્નિ-કું વિં આગ્નિનું
 આગ્ને અં [સં. અગ્નિ] આગ્નિ; આ દિવસે
 આગ્ને પું [સં. આર્વા] માનો બાપ. ૦૫૬વો
 પું તેનું શ્રાદ્ધ કરવાનો દિવસ; આસોસુદિ
 એકમ
 આગ્નિ સ્ત્રીં [સં.] હુકમ (૨) રત્ન. ંધીન
 વિં આગ્નિને આધીન; આગ્નિ પ્રમાણે જ
 વર્તનારું. ૦૫૬ વિં [સં.] આગ્નિ કરનાર.
 ૦૫૭ નં રાત્રનો લેખી હુકમ કે તેનો
 કાગળ (૨) હુકમનામું. ૦૫૮નિકા સ્ત્રીં
 આગ્નિપત્ર(૨) સરકારી ‘ગેઝેટ’. ૦૫૯
 નં હુકમ; કરમાન. ૦૬૦ પું ક્રિયાપદના
 રૂપમાંથી આગ્નિનો અર્થ નીકળેલો તે
 [વ્યા.]. -ગ્નિકિત વિં આગ્નિ પ્રમાણે
 વર્તનારું; તાબેદાર
 આગ્નિ નં [સં.] ધી (૨) ચણદ્રવ્ય
 આગ્નિ વિં આગ્નિ આગ્નિ [સ્વતંત્રતા
 આગ્નિક વિં [ફા.] સ્વતંત્ર. -દી સ્ત્રીં
 આટ પું વણકરનું એક ઓળટર(૨)સ્ત્રીં
 ઉપર મૂકેલું વાસણ પડી ન નય એવી
 છાણાની ગોઠવણ (૩) કિં પરથી નામ
 બતાવતો એક પ્રત્યય. ઉદાં મરડાટ [વ્યા.]
 આટઆટલું વિં આટલું આટલું; આટલું
 બધું [લાકડું
 આટ(-ડ)કાટ પું સાગ સિવાયનું બીજું
 આટલાંટિક પું [ફ્ર.] એક મહાસાગર
 આટલું વિં [સં. ઇયર, પ્લાવર] અમુક

દેખાડેલા કદ, જથ્થા, પ્રમાણ. નેટલું
 આટલું સં કિં [સં. અટ] છૂંદી ગૂંદી
 એકરસ કરલું (૨) નામ કે કિંને લાગતાં
 ‘વારંવાર થંવાપણું’ના અર્થનું કિંબનાવે
 છે. ઉદાં ‘ડાંગાટલું’; ‘ગોખાટલું’ [વ્યા.]
 આટાપાટા પું બં ૦૦ એક રમત
 આટાપાણી નં બં ૦૦ લોટ અને પાણી;
 ખોરાક(૨) આજીવિકાનાં સાધન [લા.]
 આટાલૂણુ નં આટો ને લૂણ (૨)
 ધૂળધાણી [લા.]
 આટિયાંપાટિયાં ૦બં ૦બં એક બાળરમત
 આટિયું નં બં ૦બં ૦બં લોટ વાળવાનું લૂણું
 અથવા નાળિયેરનું છાડું
 આટીકીટી સ્ત્રીં ધરમાંની ઝીણામાં ઝીણી
 વસ્તુનો જેમાં સમાવેશ થાય તે [કા.]
 આટો પું [હિં. અટ] લોટ (૨) ભૂકો
 આટોપ પું [સં.] આડંબર
 આટોપનું સં કિં સંકેલણું (૨) પતાવડું
 આંક વિં [સં. અટ] ૮. ૦૬૦ પું આંકનો
 આંકડો(૨)વણતી વેળા તાણી ખેંચાયેલી
 રહે તે સ્વાદુ કરાતો બંધ [આગ્નિ
 આંકણું નં દોરડું ભાગતાં વળ દેવાનું
 આંકપેણ વિં આંક પૃષ્ઠ નેટલા કદનું;
 ‘ઓંકરેવો’ [તિથિ
 આંકમ (કં) સ્ત્રીં પખવાડિયાની આંકમી
 આંકા પું બં ૦૦ આંકનો ઘડિયો
 આંકિયા પું બં ૦૦ આંક ઠેકાવાળો
 રાસનો પ્રકાર
 આંકિયું વિં કંગ; લુચ્ચું
 આંકું નં આંકનો સમૂહ (આંકમાં)
 આંકોડ સ્ત્રીં છાડ પર ઊભાં કણસલાં
 બં ખેરી (કાંપીને નહિ) એકડી કરેલી
 નુવાર
 આંડ પું (કપાસનાં કાલાં ઇંબી) વખાર
 આંડ સ્ત્રીં [ફ્ર. અટ] પિયગ (૨) ઉંઠ (૩)
 આંડે હોડું તે (૪) આંડે જે હોડય તે વસ્તુ
 (૫) ઉરકત (૬) ‘ગોણ’ અર્થ બતાવતો
 ‘ઉપ’ નેવો પૂર્વગ. ઉદાં આંડકથા.
 ંકતરાતું વિં બરા કતરાતું-વાંડું જણ.

ંકતરું વિં વાંકુંચું (૨) પરોક્ષ;
 અપ્રત્યક્ષ. ંકથા સ્ત્રીં વાતમાં આવતી
 બીજી વાત; ઉપકથા (૨) વાત કરતાં
 વિષયાંતર કરવું તે. ંકાટ(-ક) પું; નં
 આટકાટ. ંખીલ(-લી) સ્ત્રીં, ંખીલો પું; વિદ્ય (૨) આગળી. ંખીરો
 પું ગીરવાયેલી વસ્તુ ફરી ગીરવવી તે.
 ંધરેણુ અં આડખીરો તરીકે. ંચ
 સ્ત્રીં આડે હોવું ને કે જે હોય તે વસ્તુ
 આડણી સ્ત્રીં રોટલી ઇત્યાદિ વણવાની
 ત્રિપાઈ દિશાલી
 આડત સ્ત્રીં -ના વતી કામ કરવું તે (૨)
 આડતિયો પું દલાલ; 'એજન્ટ' [નિવેતે
 આડતાળો પું બલરી રીતે જવાબ મેળવી
 આડત્રીસ વિં [સં. ચઢત્રીસ] ૩૮
 આડદાવો પું સામે દાવો
 આડધો પું ગોણુ ધધો
 આડનામ નં [મ.] અડક; ઉપનામ
 આડપાસું(-સે) અં એક બાજુએ
 આડફેટિયું, આડફેટું વિં અવળું;
 માર્ગ ખડારનું
 આડખંધ પું બાવા લોકો માલકાંકણી કે
 બીજા કોઈ વેલાનો કંદોરો પહેરે છે તે
 આડભીત સ્ત્રીં વચમાં ચણેલી ભીંત;
 ખારણા સામે ચણેલી પડદાની દીવાલ.
 -તિયું નંભીંતની જોડે ભીંત ભરી લઈને
 બનાવેલો ગુપ્ત કોઠાર; પડભીંતિયું
 આડશ સ્ત્રીં [નુઓ આડ] આંતરો; પડદો
 આડસર પું; સ્ત્રીં; નં પાણી અટકા-
 વવાની પાળ (૨) મોભ
 આડસાલ સ્ત્રીં એકાંતરું વર્ષ
 આડસોડ સ્ત્રીં, -ડિયું નં સોડમાં
 ઘાલવાની ચાદર (૨) છાતીની આડે આવે
 એમ કપડું ઓઢવાની રીત
 આડખર પું [સં.] ઘાંખું પહોળું છવાઈ રહેવું
 તે; ખટાટોપ (૨) ઠાક; દખલો (૩) ખોટો
 ડોળ (૪) અદકાર. -રી વિં આડખરવાળું
 આડાઈ સ્ત્રીં. વાંકાપણું (૨) હંક; દુરાચલ
 આડાઝૂડ વિં આડું અવળું પથરાયેલું; ગીચ

આડાખોલું વિં ખોટાખોલું
 આડામોઈ વિં સ્ત્રીં બિંદી [તનમનિયું
 આડિયાકરસણુ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ;
 આડિયું નં કરવત (૨) કપાળમાં આડ
 કરવાનું બીજું (૩) લીંટ કાઢવાને બદલે
 ગંદાં છાકરાં આડો લપેટો કરે છે તે
 (૪) એક માપ [વિચનાર
 આડિયો પું કાલાં ઘઈ તે ફોલાની કપાસ
 આડી સ્ત્રીં આડે મૂકવાની વસ્તુ (૨)
 આડસરથી પાતળું લાકડું (૩) બાધા;
 આખડી (૪) હંક (૫) સીમા (૬) ફરતીનો
 એક દાવ (૭) આડ; આડું તદ્દક
 આડીતર સ્ત્રીં હોડીથી નદી વગેરેની પાર
 જવું તે.
 આડીવાડી સ્ત્રીં કુટુંબકબીલો
 આડું વિં સીધું નહિ તેવું (૨) બલું નંહિ
 તેવું (૩) વચ્ચે પડયું હોય કે આવે તેવું
 (૪) હડીલું (૫) વાંધાખોરિયું (૬) આડકતરું
 (૭) વાંકું (૮) વિરુદ્ધ; વચ્ચે આવતું
 (૯) અં આડી બાજુએ (૧૦) નં
 ગાડાનું ખલતું (૧૧) મેલું; ભૂત ઇત્યાદિ.
 ંઅવળું વિં (૨) અં બિંધું છતું (૨) ઢંગ-
 ઘડાવિનાનું [લા.] (૩) ખરું ખોટું. ંઠોઠું
 વિં આડું અવળું (૨) નં તેવી વાત
 આડે અં વચમાં (૨) સામે; વિરુદ્ધમાં.
 ંઠહાડે અં અમુક દિવસ સિવાય
 બીજે કોઈ વખતે (૨) ટાણા કે તહેવાર
 સિવાયના હરકોઈ દિવસે. ંધડ(-ડે)
 અં ધડો રાખ્યા વિના; જેમ આવે એમ
 આડો પું વિરોધ (૨) હંક
 આડો આંક પું સીમા; અવધિ
 આડોડાઈ સ્ત્રીં [કા.] નુઓ આડાઈ
 આડોશપાડોશ પું આસપાસનો રહેણા-
 નો ભાગ-લતો (૨) આસપાસ રહેનારા-
 ઓનો સમૂહ [રહેનારું તે
 આડોશીપાડોશી પું; નં આડોશપડોશમાં
 આઢ પું ઢગલો (૨) પૂંછ (૩) રસોઈ
 માટે કરેલો છાણાંના કંકડાનો ઢગલો
 આઢક સ્ત્રીં તુવેર

આદતું અંકિં ચરવા-રખડવા જતું
આદિયો પુંડની વખાર રાખનાર વેપારી
(૨) ગોવાળિયો [‘ગુણાઢ્ય’

આદ્ય વિં[સં.]ધનવાન(૨)ભરપૂર. ઉદાં
-આણુ પ્રત્યય. કિં પરથી નં બનાવે.
ઉદાં ભેડાણ; લખાણ

આણુ (ણ.) સ્ત્રીં [સં. જ્ઞાણ] આજ્ઞા(૨)
મનાઈ (૩) ઢંઢેરો. ંદાણુ સ્ત્રીં દાણ-કર
વસૂલ કરવાની સત્તા (૨) અધિકાર
આણુપાણુ સ્ત્રીં આના, પા આનો દત્ત્યાદિ
દર્શાવનારી આડી ઊભી લીટીઓ. ઉદાં
ગઝાલ

આણુવું સંકિં [સં. આનીં] દૂરથી લાવવું
આણુમુખડી સ્ત્રીં આણા વખતે અપાતી
મીઠાઈ વગેરેની ભેટ [ગોરાણી

-આણી સ્ત્રીલિંગનો એક પ્રત્યય. ઉદાંગોર-
આણી સં આ. ંકેર, ંગમ, ંતરફ
અં આ બાળુ. ંપાર અં આ પાર કે

બાળુ. ંપાર અંઆ બાળુ. ંપેર અં
આ રીતે. ંબાળુ, ંમગ અંઆ બાળુ

આણું નં[સં. આનવન]પિયરથી વહુને વિધિ-
સર સાસરે વળાવી આણવી તે; તેહું (૨)
કન્યાને સાસરે વળાવતાં કરાતી રીત;
કરિયાવર

આણે (આ'ણે,) સં આ માણસે (ત્રીજી
વિભક્તિ. ઉદાં આણે મને માર્યો.) (૨)
આનાથી (કરણ અર્થે 'આ'ની ત્રીજી વિં)

(બં વં આમણે)
આતતાથી વિં [સં.] મહાપાપી (૨) ખૂની
આતપ પું [સં.] તાપ. ંત્ર નં છતર; છત્રી

આતમ પું આત્મા [પ.] ંમૂળી સ્ત્રીં
એક ઔષધિ; ધમાસો. ંરામ પું પોતા-
નો આત્મા. ંશદ્ય નં એક વનસ્પતિ;

રાતાવરી. -મા પું આત્મા [પ.]
આતવાર પું [નુઓ આદિત્યવાર] રવિવાર
આતશ(-સ) પું [ફા. આત્તિશ] અગ્નિ(૨)

બળતરા (૩) કોધ. ંપરસ્ત વિં અગ્નિ-
પૂજક (૨) પું પારસી. ંપહેરામ [ફા.
વહરામ] પું પારસીઓની અગિયારી.

ંખાણુ સ્ત્રીં દાદખાનું ક્રોડવાની વિવિધ
બનાવટો. -શિ(-સિ)યું વિં આતરા-
અગ્નિના રંગનું. -શિ(-સિ)યો પું
આગિયો. -સી(-સી) વિં અગ્નિયુક્ત;
ગરમ (૨) ગરમ સ્વભાવનું (૩) સખત
આગ સહન કરી શકે તેવી (શીશી)

આતંક પું [સં.] વ્યાધિ; રોગ
આતાણ પું [નુઓ આતોખણ] દાદાજી
આતિથેય, આતિથ્ય નં [સં.] પરીણા-
યાકરી

આતી (-થી) પોતી (-થી) સ્ત્રીં આથ;
પૂંજ. ંને ધરમ લગોટી રાં પ્રં
પૂંજ હોય થોડી ને વધુ હોવાનો રોજ
કરવો (એ ભાવમાં બોલાય છે.)

આતુર વિં [સં.] -થી પીડાતું (૨) અધીરું;
આણું (૩) ઉત્સુક

આતો પું [સં. આત્મન્] આત્મા જેવો
પ્રિય પુત્ર (૨) પાટવી પુત્ર (૩) દાદો

આત્મ [સં.] તત્પુરુષ સમાસના પૂર્વપદ તરીકે
'આત્મા' કે 'પોતાની ભત' એવા અર્થમાં

આવે. ંકે વિં [સં.] બહુગ્રીહ સમાસને
અતે '-નું બનેયું' '-ના સ્વભાવનું' '-ના

ગુણધર્મવાળું' એવા અર્થમાં. ઉદાં 'વર્ણ-
નામકં.' ંકથા સ્ત્રીં પોતાની જીવન-

કથા. ંગત વિં [સં.] મનમાંનું (૨) અં
સ્વગત. ંધાતપું [સં.] આપધાત. ંચરિત

નં આત્મકથા. ંચિંતન નં આત્માનું
ચિંતન. ંજ વિં [સં.] પોતામાં કે

પોતાનાથી ઊપજેયું (૨) પું પુત્ર (૩)
કામદેવ. ંજન પું; નં સ્વજન. ંજ

વિં સ્ત્રીં [સં.] પોતામાંથી-પોતાનાથી
ઉત્પન્ન થયેલી (પુત્રી) (૨) સ્ત્રીં બુદ્ધિ.
ંજાત વિં (૨) પું [સં.] નુઓ આત્મજ.
ંજાન નં [સં.] પોતાના સંબંધી જ્ઞાન
(૨) અધ્યાત્મજ્ઞાન; આત્માનો સાક્ષાત્કાર.
ંતત્ત્વ નં [સં.] આત્માથી તત્ત્વ-
પદાર્થ (૨) આત્માનું તત્ત્વ-સત્ય-રહસ્ય.
ંદર્શન નં [સં.] આત્મસાક્ષાત્કાર;
આત્મજ્ઞાન. ંનિઘ પું પોતાની વાસના-

ઓનો નિગ્રહ-સંયમ. **નિમજ્જન**,
નિરીક્ષણ નં પોતાની નતનું નિરીક્ષણ.
નિવેદન નં [સં.] પોતાની નતને તથા
 પોતાનું બધું ઈશ્વરના ચરણોમાં સમર્પી
 દેવું તે; લક્ષિતા નવ પ્રકારોમાંનો એક
 (૨) પોતાની તરફનો ખુલાસો. **નૈપદ** નં
 [સં.] સંસ્કૃત ધાતુઓના બે પ્રકારોમાંનો
 એક. **પરીક્ષણ** નં આત્મપરીક્ષા
 કરવી તે. **પરીક્ષા** સ્ત્રીં પોતાની
 નતની પરીક્ષા. **ખડ** (-ખ) નં આત્માનું
 બળ; મનનું કે હૃદયનું બળ. **બુદ્ધિ**
 સ્ત્રીં પોતાની સ્વતંત્ર સમજણ (૨)
 પોતાપણની બુદ્ધિ (૩) મતલબિયાપણું.
બોધ પું આત્મજ્ઞાન (૨) નતને-જીવને
 ઉપદેશ. **ભાવ** પું ગર્વ; હુંપદ (૨)
 પોતાના રક્ષણ અને ઉન્નતિની ઇચ્છા (૩)
 આત્મભાવના. **ભાવના** સ્ત્રીં પોતાના
 જેવો જ આત્મા બધામાં વસે છે એવી
 ભાવના. **ભૂ** વિં [સં.] સ્વયંભૂ (૨) પું
 બ્રહ્મા (૩) કામદેવ (૪) પુત્ર. **રક્ષણ**
 નં, **રક્ષા** સ્ત્રીં [સં.] પોતાનું રક્ષણ-
 સંભાળ. **લક્ષી** વિં પોતાને લક્ષીને
 રચાયેલું; સ્વાનુભવરસિક; 'સખ્જેકિટવ'.
વત વિં [સં.] પોતાના જેવું. **વંચના**
 સ્ત્રીં [સં.] નતને છેતરવી તે. **વિદ્**
 પું આત્માને જાણનાર; બ્રહ્મજ્ઞ. **વિદ્યા**
 સ્ત્રીં અધ્યાત્મવિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા. **વિલો-**
પન નં પોને શન્યવત્ થવું કે તેમ
 વર્તવું તે. **વિદ્યાસ** પું જુઓ આત્મ-
 શ્રદ્ધા. **વૃત્તાંત** પું; નં [સં.] પોતાનો અહે-
 વાલ; આત્મકથા. **વેત્તા** પું આત્મવિદ.
શક્તિ સ્ત્રી. [સં.] આત્મબળ. **શુદ્ધિ**
 સ્ત્રીં [સં.] આત્માની-પોતાની નતની
 શુદ્ધિ. **શ્રદ્ધા** સ્ત્રીં આત્માની-પોતાની
 શક્તિ ઉપરનો વિશ્વાસ. **શ્રદ્ધાધા** સ્ત્રીં
 [સં.] આપવખાણ. **સમર્પણ** નં જુઓ
 આત્મનિવેદન. **સંભાષણ** નં સ્વગત
 ઉક્તિ; 'સોલિલોક્તી'. **સંયમ** પું [સં.]
 પોતાના-ઉપર-મન ઈન્દ્રિય ઉપર સંયમ

હોવો તે; નતનો નિગ્રહ. **સાક્ષાત્કાર**
 પું આત્માનો સાક્ષાત્કાર-જ્ઞાન થવું તે.
સાત અં તદન પોતાના જેવું-પોતાનું
 હોય એમ; એકરૂપ. **સિદ્ધિ** સ્ત્રીં
 આત્મસાક્ષાત્કાર; મોક્ષ. **સુખ** નં
 આત્મામાંથી ઉદ્ભવતું સુખ. **સ્તુતિ**
 સ્ત્રીં આપવખાણ. **હૃદય** સ્ત્રીં આપવાત
આત્મા પું [સં.] જીવ; જીવનતત્ત્વ (૨) બ્યધિ
 જીવ; જીવાત્મા (૩) તત્ત્વ-સારભૂત તત્ત્વ
 (૪) પરમાત્મતત્ત્વ (૫) મૂળસ્વભાવ; પ્રકૃતિ
 (૬) અંતઃકરણ (૭) પોતાની નત. **નંદ**
 પું આત્મામાંથી પ્રાપ્ત થતો આનંદ;
 આત્મજ્ઞાન કે સાક્ષાત્કારને પરિણામે
 મળતું સુખ. **ભિમાન** નં હુંપદ (૨)
 સ્વમાન. **ભિમુખ** વિં આત્મા તરફ
 વળેલું; અંતર્મુખ. **રામ** વિં [સં.]
 આત્મા એ જ જેને આનંદનું સ્થાન કે
 સાધન છે તેવું (૨) પું સાક્ષાત્કાર માટે
 પ્રયત્ન કરતો યોગી (૩) જીવન્મુક્ત યોગી
 (૪) આત્મા; પરમાત્મા. **થી** વિં આત્મ-
 કલ્યાણ ઇચ્છનાર. **તિમક**, **ત્મીય** વિં
 આત્માનું (૨) પોતાનું (૩) સગું. **ત્સોત્તિ**
 સ્ત્રીં આત્માની ઉત્પત્તિ. **ત્મોપચય** નં
 બધાને પોતાના જેવા ગણવા તે
આત્યંતિક વિં [સં.] અનંત; સતત (૨)
 ખૂબ (૩) સર્વશ્રેષ્ઠ (૪) આખરી; અંતિમ.
ત્રી વિં સ્ત્રીં આત્યંતિક એવી
આત્રેયી સ્ત્રીં [સં.] અત્રિ ઋષિની પત્ની;
 અનસયા
આથ (-થા) સ્ત્રીં [સં. અર્થ] પૂંછ; થાપણ
આથડ સ્ત્રીં રખડપટ્ટી; અયડામણ. **વું**
 અંકિં રખડવું; ભટકવું (૨) આખડવું; લડવું
આથડિયાં નં બંબંબં ફાંફાં (૨) ગોથાં;
 લથડિયાં [રીત
આથાણું નં અથાણું (૨) આથવાની ક્રિયા
આથમાણું વિં આથમવાની દિશા-પશ્ચિમ
 તરફનું [દિશામાં આવવું
આથમવું અંકિં અસ્ત પામવું; (૨) પડતી
આથર પું ધાસનો યર (૨) પછેડી; પાથરણું;

મોદ (૩) ગચ્છેડા ઉપર નાખવાની ડળી. ૦ણુ
 નં આદર; આઠાડ (૨) પથારી; બિસ્તરો
 આથરણું સં કિં [સં. વાસ્તુ] પાથરણું (૨)
 ગંછ કરવી (૩) આચ્છાદન કરવું
 આથવણુ નં આથો લાવનાર પદાર્થ
 (૨) પાચનમાં ઉપયોગી પદાર્થ;
 'એન્ઝાઈમ' [ર. વિ.]
 આથવું સંક્રિં મીઠું મસાલો ચડે તેમ કરવું
 (૨) ખમીર ચડાવવું [પૂંછ
 આથા, આથી પોથી સ્ત્રીં જુઓ આથ;
 આથો પું અથાવું-ખમીર ચડવું તે (૨)
 અથાવા નાખેલી વસ્તુ
 આંદ વિં આથ; આદિ
 આદત સ્ત્રીં [અ.] ટેવ; મહાવરો
 આદસ પું [અ.] સૃષ્ટિનો સૌથી પ્રથમ
 જન્મેલો પુરુષ (૨) માણસ. ૦ખોર-વિં
 માણસખાડ, ૦લત સ્ત્રીં માણસનત
 આદમી પું [અ.] માણસ
 આદર પું[સં.] સન્માન. ૦ણી સ્ત્રીં વેવિશાળ
 થયા પછી કન્યાને વરપક્ષ તરફથી દુગડાં,
 ઘરેણાં ઇત્યાદિની અપાતી ભેટ; વસંત.
 ૦ણીય વિં આદર આપવા યોગ્ય. ૦લાવ
 પું માનની લાગણી. ૦ણું [સં. વાન્દો]
 આરંભવું; સતકારણું (૩) સંવનન કરવું
 આદર્શ પું [સં.] દર્ષણ (૨) નમૂનો (૩)
 , ધ્યેય (૪) વિં નમૂનેદાર. ૦વાદ પું
 આદર્શનું જ પરિપાલન કરવું લેઈએ એવો
 વાદ; 'આઈડિયેલિઝમ'
 આદવેર નં જૂનું વેર (૨) હાડવેર
 આદાન પ્રદાન નં લેવુંદેવું તે; આપલે
 આદાપાક પું આદાનો પાક (૨) માર[લા.]
 આદાપ પું [અ.] અદળ; સલામ; વિવેક
 આદા(-ધા)શીશી સ્ત્રીં [સં. અર્ધ-શાંખ]
 અડધું-એક બાજુનું માથું દુખે એ રોગ
 આદિ વિં [સં.] પ્રારંભનું (૨) મુખ્ય (૩)
 જુઓ આદિક (૪) પું પ્રારંભ; શરૂઆત
 (૫) મૂળ કારણ (૬) પહેલું પદ [ગ.]
 આદિક વિં વગેરે; ૦લ્યાદિ (બહુવ્રીહિ
 સમાસને અતે)

આદિકર્તા(-ત્તા) પું [સં.] બ્રહ્મા
 આદિકવિ પું સૌથી પહેલો કવિ (૨) બ્રહ્મા
 (૩) વાદમીડિ
 આદિકારણુ નં [સં.] મૂળ કારણ (૨)
 વિશ્વનું-સૃષ્ટિનું મૂળ કારણ
 આદિકાલ(-ળ) પું આરંભકાલ (૨)
 સૃષ્ટિની શરૂઆતનો કાળ
 આદિકાંચ નં [સં.] સૌથી પહેલું રચાયેલું
 કાવ્ય (૨) રામાયણ (સંસ્કૃતમાં)
 આદિય થ પું પહેલો-મૂળ ગ્રંથ (૨) શીખ
 લોકોનું ધર્મપુસ્તક; ગ્રંથસાહેબ
 આદિત્ય પું [સં.] સૂર્ય; રવિ (૨) અદિતિના
 બાદે પુત્રોમાંનો કોઈ પણ (૩) બારની
 સંજ્ઞા. ૦વાર પું આતવાર; રવિવાર.
 આદિપુરુષ પું [સં.] મૂળ પુરુષ (૨) વિષ્ણુ;
 બ્રહ્મા; સર્જનહાર
 આદિસ વિં [સં.] પ્રારંભનું, મૂળ, અસલ.
 ૦લતિ સ્ત્રીં આદિવાસી નતિ
 આદિમૂલ નં બીજમાં રહેલા છોડનો એક
 ભાગ, જે બીજ ભાગતાં મૂળ થાય છે;
 'રેડિકલ' [વ. વિ.]
 આદિવનરપતિ સ્ત્રીં સૃષ્ટિની શરૂઆતમાં
 હૃદયવેલી સાદી એકકોશી વનરપતિ;
 'પ્રોટોકોશ' [વ. વિ.]
 આદિવાસી વિં વેદેશમાં આદિકાળથી વસેલું
 આદું નં [સં. આદ્રિક] એક કંદ, જેની
 સૂડ બને છે
 આદેશ પું [સં.] આજ્ઞા (૨) ઉપદેશ (૩)
 ફેરફાર; એકને બદલે બીજો વર્ણ આવે તે
 [વ્યા.] (૪) ઉત્પાપન; 'સબિરહૂશન' [ગ.]
 આદ વિં [સં.] પ્રથમનું; મૂળ
 આદંત અં [સં.] આદિથી તે અંત સુધી
 આદ વિં [દિ.] અડધું
 આદ(૦ર)ણુ નં રાધવા માટે એકલું પાણી
 પહેલેથી તપવાં માટે મુકાય છે તે
 આધાન નં [સં.] મૂકવું તે (૨) ધારણ
 કરવું તે (૩) ગર્ભધારણ; ગર્ભ (૪) અગ્નિ-
 હોત્રોનું પ્રાથમિક કર્મ
 આધાપલીત(-તું) વિં અડધું ગાંડું

આધાર પું[સં.]ટેકો(૨)આશ્રય(૩)પુરાવો
(૪)જેને આધારે ઉચ્ચાલક કરે છે તે બિંદુ;
'ફલકમ' [પ. વિ.]. અથવા પુંઆધાર-
પ્રમાણભૂત ગ્રંથ. ંબિંદુ નં 'પોઈન્ટ'
ઓફ સરપેન્શન' [પ. વિ.]

આધારીશી સ્ત્રીં જુઓ આદારીશી
આધિ પું [સં.] માનસિક પીડા
આધિકર્ય નં [સં.]અધિકતા; વધારેપાણું
આધિકૃતિ વિં [સં.] ભૂતપ્રેતાદિથી
ઊપજેલું (દુઃખ) (૨) દેવકૃત (સુખદુઃખ)
આધિપત્ય નં [સં.] અધિપતિપણું
આધિભૌતિક વિં [સં.] પ્રાણીઓને લગતું
(૨) પંચમહાભૂતો સંબંધી(૩)શારીરિક
આધિવ્યાધિ પું શરીર ને મનની પીડા
આધીન વિં જુઓ અધીન; વરા
આધુનિક વિં [સં.] હાલનાં; અર્વાચીન
આધેડ વિંઅડધી ઉંમરે પહોંચેલું; પ્રૌઢવયનું
આધેય વિં [સં.] આધાર આપવા લાયક
આધ્યાત્મિક વિં [સં.] આત્મા સંબંધી
આતન નં [સં.] મુખ; મોં (૨) ચહેરો
આતમાન વિં + ન માની શકાય એવું
આતય પું; ંન નં [સં.] આણતું તે (૨)
ઉપનયનસંસ્કાર [પ્રાચીન નામ
આતર્ત(-તા) પું [સં.] કાઠિયાવાડનું
આનંદ પું[સં.]હર્ષ; પ્રસન્નતા(૨)પું; નં
બ્રહ્મ. ંકંદ પું આનંદનું મૂળ (૨) બ્રહ્મ;
પરમાત્મા. ંધન વિં આનંદથી ભરપૂર
(૨) પું બ્રહ્મ; પરમાત્મા. ંપયવસાયી
જેને અતે આનંદ હોય એવું; આનંદમાં
પરિણમે એવું. ંસીમાંસા સ્ત્રીં (કલાના
ઉપભોગથી થતા) આનંદ વિષે વિચાર
કરનારું સાત્ર; 'એરથેટિક્સ'. ંહુ અં
ક્રિં [સં. જાનર] આનંદ કરવો; ખુશ થવું.
ંસમાધિ સ્ત્રીં આનંદપૂર્ણ સમાધિ(૨)
આનંદથી થયેલી સમાધિ. -દા સ્ત્રીં[સં.]
ભાંગ. -દાશ્વ નંઆનંદનાં આંસુ. -દિત
વિં [સં.] ખુશ. -દી વિં [સં.] ખુશ-
મિત્ર; મોહ

આનાકાની સ્ત્રીં હા ના કરવી તે

આનાચારી સ્ત્રીં કેટલી આની પાક પાકયો
તેનો અડસટો કાઢવો તે; ઉત્પન્નનો
અડસટો [સોળમો ભાગ [લા.]
આની સ્ત્રીં એક આનાનો સિક્કો (૨)
આનુપૂર્વી સ્ત્રીં [સં.] અનુક્રમ
આનુવંશિક વિં[સં.]વંશપરંપરાથી ચાલતું
આનુષંગિક વિં [સં.] અમુકના સંબંધ-
વાળું; સહવર્તી (૨) ગૌણ
આનું (આનું)વિં 'આ'(સં)નું છઠ્ઠી વિંનું
રૂપ. (બં વં આમનું)
આનુલુપ્ય નં[સં.]અનુલ-સંલગ્ન થતું તે
આનો પું [સં. જાળક]ચારપૈસાની કિંમતનું
નાણું. [(૨)આમવિધા
આન્વીક્ષિકી સ્ત્રીં [સં.] તર્ક-ન્યાયશાસ્ત્ર
આપ નં [સં. અ-આપ] પાણી
આપ નં [સં. આત્મન, પ્રા. અપ] પોતાપણું;
અહંતા (૨) પોતાનું શરીર (૩) સં તમે
[માનાર્થ] (૪) પોતે (સમાસમાં). ઉદાં
આપજુશી દં. ંઆપણું વિં પોત-
પોતાનું. ંઆપમાં અં અંદરેઅંદર;
માંહોમાંહો. ંકંમાઈ સ્ત્રીં બંને કરેલી
કમાણી. ંકંમી વિંપોતાના બં પુરુષાર્થ
પર આધાર રાખનારું. ંકંળા સ્ત્રીં
આપેઆવડે એવી કળા. ંમુદ્ર વિં સર્વ
સત્તા સ્વાધીન રાખી-ગાળી વર્તનારું.
ંધાત પું આમહત્યા. ંચાલ સ્ત્રીં
આપમેળે થતી ગતિ; 'ઓટોમટિક મુવ-
મેન્ટ'. [વ. વિ.]. ંજહું વિં આપળેટકી
રહેતું; સ્વાથથી [કા.]

આપણું પું [સં.] બન્નર; ચીટું

આપણું સં [સં. આત્મન, પ્રા. અપગ]
(સામાન્યતઃ પદમાં) હું કે અમે અને તું કે
તમે; બોલનાર ને સાંભળનાર બધા (ગદ્યમાં
'આપણે' પ્રાયઃ વપરાય છે). નહું સં
'આપણે'નું છઠ્ઠી વિભક્તિ નં, એવંવંરૂપ.
-ણે સં જુઓ આપણું (૨) હું (જેમ કે,
'ભાઈ, આપણે એમાં માનતા નથી'). (૩)
તમે; આપ. ઉદાં "આપણે કારભાર કરો
ત્યારે સરત રાખજો" (સરસ્વતીચંદ)

આપત સ્ત્રી[સં.] જુઓ આપતિ. —કાળ
 પું આપતિનો સમય [મુશ્કેલી
 આપતિ સ્ત્રી[સં.] આફત; સંકટ (૨) હુ; ખ;
 આપદ (—દા) સ્ત્રી[સં.] જુઓ આપતિ
 આપદષ્ટિ સ્ત્રી સ્વાર્થી દષ્ટિ
 આપદ્ધર્મ પું આપતિના સમયનો ધર્મ;
 મુશ્કેલીની વેળાએ નફરત જે કરવાની
 ધર્મશાસ્ત્રે રત્ન આપી હોય તેવું કામ
 આપન્ન વિં [સં.] મળેલું (૨) આપતિમાં
 આવી પડેલું [આત્મસંતોષ
 આપન્યા સ્ત્રી પોતાની સ્થિતિનું ભાન (૨)
 આપપરભાવ પું ભેદભાવ; મારાતારાપણું
 આપભોગ પું સ્વાર્થત્યાગ [સ્વાર્થી
 આપમતલખિયું, આપમતલખી વિં
 આપમતિયું, આપમતીકું વિં પોતાની
 જ મતિ અનુસાર ચાલનારું
 આપમુખ્યાર વિં પોતાની મરજી પ્રમાણે
 કરવાની સંતાવાણું
 આપમેળે અં આપોઆપ; પોતાની મેળે
 આપરખું વિં પોતાનું જ સાચવીને ખેસી
 રહે એવું [કા.]
 આપલે સ્ત્રી આપવું અને લેવું તે; લેવડદેવડ
 આપવડાઈ સ્ત્રી પોતાની વડાઈ—મોટાઈ
 દેખાડવી તે; ભતે પોતાનાં વખાણ કરવાં તે
 આપવીતી સ્ત્રી પોતાને વીતેલું તે (૨)
 આત્મકંથા
 આપવું સંકિં [સં. અર્] અર્પવું (૨) સોંપવું
 આપુશાહ પું શાહુકાર
 આપુરજી સ્ત્રી [સં.] ખબર અંતર પૂછવી
 તે (૨) પડપૂછ (૩) જિજ્ઞાસા
 આપે અં આપોઆપ
 આપો પું [દિ. વળ] બાપ; પિતા (૨)
 વૃદ્ધ માણસ; વડીલ [લા.] રિતિ
 આપોઆપ અંબુદ; ભતે (૨) સ્વાભાવિક
 આપોશાન નં [સં.] જમતાં પહેલાં અને
 પછી બોલવાનો મંત્ર (૨) જુઓ અપૂરાણ
 આસ વિં [સં.] સમું (૨) વિશ્વાસપાત્ર
 [સમાચાર ઇત્યાદિ] (૩) વિશ્વાસુ [માણસ]
 (૪) મેળવેલું (૫) પું પોતે જે વસ્તુ વિષે

કહેનો હોય તે વસ્તુ અને ભેઈ હોય—નણી
 હોય એનો—પ્રમાણભૂત માણસ. ંકામ
 વિં [સં.] જેની ઇચ્છા ફળી હોય એવું;
 સંતુષ્ટ. ંજન પું; નં સમું; સ્નેહી (૨)
 વિશ્વાસુ માણસ; અંગત માણસ. ંવાકચ
 નં [સં.] આમનું વાક્ય; વિશ્વાસ મૂકવા
 યોગ્ય વાક્ય
 આફણી સ્ત્રી આપતિ (૨) ફેણ (૩) અં
 જુઓ આફણીએ [પ.] [એકાએક
 આફણીએ અં [પ.] પોતાની મેળે (૨)
 આફત સ્ત્રી [અ.] જુઓ આપતિ
 આફતાળ પું [ફા.] સૂચ
 આફરકું અં + જુઓ આફણીએ
 આફરવું અંકિં આફરો ચડવો
 આફરીન અં [ફા.] કુરખાન; ફિદા; ખુશખુશ;
 વારી ગયું હોય તેમ (૨) ધન્ય; શાખાશ
 (હફગાર) (૩) સ્ત્રી શાખાશી
 આફરો પું પેટ ચડવું તે (૨) ઘણું ખાવાથી
 થતી અકળામણ
 આફલાતૂન વિં (૨) પું જુઓ અફલાતૂન
 આફળવું અં કિં [સં. આફલા, પ્રા.
 આફલા] ટિચાણું; અફળાવું (૨) અફળ જવું
 આફૂડું (—ફું) અં જુઓ આફણીએ
 આફૂસ સ્ત્રી [પો. આફૂન્નો] ફેરીની એક
 ભત (૨) તે ભતની ફેરી
 આફૂડું અં + જુઓ આફણીએ
 આફિકેન વિં [ફ.] આફિકાનું (૨) પું
 આફિકાનું વતની [ખંડમાનો એક
 આફિકા પું; નં [ફ.] પૃથ્વીના પાંચ
 આફિકી વિં [પુસ્તુ] હિંદની સરહદ ઉપર
 એ નામની એક ટોળીનું નામ (૨) પું
 એ ટોળીનો એક માણસ
 આખ નં [ફા.] પાળા; જળ (૨) તેજ; તૂર
 (૩) ધારની તીક્ષ્ણતા. ંકારી સ્ત્રી [ફા.]
 દારૂ ગાળવાનું કામ (૨) દારૂ વગેરે કેફી
 ચીતે પર લેવાતો કર (૩) વિં એને લગતું.
 ંખોરી સ્ત્રી ટોચલી; લોટી. ંખોરો
 પું [ફા. આલ્સોરહ] લોટો. ંદારખાનું
 નં પાણિચાડું

આખર સ્ત્રીં [ફા.] કીર્તિ; શાખ; નામના (૨)
 સ્ત્રીની લાજ [લા.] ૦ દાર વિં આખરવાળું
 આખા પું [ઘ.] આપો; પિતા (૨) દાદો
 આખાદ વિં [ફા.] વસ્તીવાળું (૨) ભરપૂર;
 સમૃદ્ધ (૩) ખેડાયેલું; ફળદ્રુપ [જમીન]
 (૪) સલામત; સુખી (૫) સરસ (૬) અચૂક
 (૭) અંચૂકયા વિના. -દાન વિં
 આખાદ. -દાની, -દી સ્ત્રીં આખાદ-
 સમૃદ્ધ હોયું તે [વૃદ્ધ પર્યંત
 આખાલવૃદ્ધ અં [સં.] બાળકથી માંડીને
 આખિ(-ખે)દ વિં [ઘ.] ધાર્મિક; પવિત્ર
 આખેડયાત નં [ફા.] અમૃત
 આખેડૂળ વિં [ઘ. દૂધ] ઢૂળ; તાદરશ
 આખાડવા સ્ત્રીં [ફા.] હવાપાણી
 આખિદક વિં [સં.] વાર્ષિક (૨) નં વર્ષે
 પ્રગટ થયું સામયિક
 આખ નં [સં. ઝગ્ર] આકાશ (૨) વાદળું
 આલડછેટ સ્ત્રીં અલડાયું તે (૨) અમુકના
 સ્પર્શથી અલડાઈ જવાય તેવી માન્યતા
 (૩) રજસ્રાવ; અટકાવ (૪) પ્રસવ સમયે
 ઓર, લોહી ઇત્યાદિ નીકળે છે તે
 આલડવું અં કિં અલડાયું (૨) અડવું
 (૩) કોઈની ઉત્તરક્રિયામાં જવું
 આલરણ નં [સં.] અલંકાર; આભૂષણ
 આલણું નં આકાશ; આલ (૨) વાદળું
 (૩) દર્પણ (૪) નં ઝીણો ગોળ કાચ (કાઠી
 સ્ત્રીઓ વગેરે વસ્ત્રમાં ચોડે છે તે) [કા.]
 આભા સ્ત્રીં [સં.] દીપ્તિ (૨) શોભા
 આભાર પું ઉપકાર; અહેશાન. ૦ દર્શક
 વિં આભાર દર્શાવતું. ૦ દર્શન નં
 આભાર માનવો તે
 આભાલાડુ પું (કલ્પી લીધેલો) મોટો
 નફો-ફાયદો (૨) મોટી વાત; આશા
 (કલ્પી લીધેલી) (૩) અશક્ય આશા
 આભાસ પું [સં.] ભ્રમ; ખોટો દેખાવ (૨)
 અંખો પ્રકાશ
 આભિન્નત્ય નં [સં.] કુલીનતા (૨) શ્રેષ્ઠતા
 આભીર પું [સં.] ગોવાળિયો; ભરવાડ
 આભું વિં [સં. અદ્ભુત] અકિત; દિગ

આભૂષણ નં [સં.] ધરણું
 આલેસ [ઘ. દ્વસો] સદે
 આલોગ પું [સં.] ભોગવણું તે (૨) ઘેરાવો
 (૩) દુષ્ટના ત્રણ ભાગમાંનો ત્રીજો (સંગીત)
 (૪) સાપની ફેણ [૨] ખાનગી
 આલ્યંતર [સં.] (-રક) વિં અંદરનું
 આમ પું [સં.] કાચો મળ; જળસ (૨) મરડો
 આમ સ્ત્રીં [સં. માત્ર] કેરી
 આમ અં આ પ્રમાણે (૨) આ તરફ; અહીં
 આમ વિં [ઘ.] સામાન્ય; ખાસ નહિ એવું
 આમચું નં આંગણિયું (૨) કોકમ (૩) કોઈ
 પણ ખાટા ફળની સુકવણી
 આમચૂર નં કેરીનો છંદો, એનું અથાણું
 આમજનતા સ્ત્રીં સાધારણ લોકો (અમીર
 ઉમરાવ નહિ)
 આમટ વિં ખાટું. -ટી સ્ત્રીં [મ.] (દખણી
 ઢબની) આમલીના પાણીની કઠી કે દાળ
 આમણુ (ણ) સ્ત્રીં આંતરડાનો છેડાનો ભાગ;
 આમળ (૨) પેડાનો એક ભાગ
 આમણુ(-ણી) કૃત્રિમ્ય : કિં પરથી અનુ-
 ક્રમે નં ને સ્ત્રીં બતાવે. તે ક્રિયા કે તેની
 મહેનત-મનૂરી એવો અર્થ બતાવે છે. ઉદાં
 પીં નમણુ, -ણી
 આમણે (આ'મ) સં આ માણસે (ત્રીજી
 વિં 'આણે'નું બં વં)
 આમતેમ અં અવ્યવસ્થિત રીતે; ગમે તેમ
 (૨) અહીં તહીં. ૦ થી અં ગમે તે રીતે
 (૨) ગમે ત્યાંથી; અહીંથી તહીંથી
 આમથી અં આ બાબતુએથી
 આમદ(ંગી, -દાની) સ્ત્રીં [ફા.] આવક
 (૨) પેદાશ; ઊપજ [પરસ્પર
 આસનસામન અં સામસામે; માંહોમાંહે;
 આમનું વિં આ બાબતુનું (૨) [આ'મ] સં
 'આ'નું સંનું બં વં [સભ્યતા
 આમન્યા સ્ત્રીં આજ્ઞાપાલન (૨) મર્યાદા;
 આમગ્નતા સ્ત્રીં જુઓ આમજનતા
 આમય પું [સં.] રોગ
 આમરણુ(-ણીં) [સં.] અં જિંદગી
 પર્યંત (૨) વિં મરણ પર્યંત રહેનારું

આમરસ પું. [સં.] પેટનો કાચો મળ
 આમરસ પું આમ્ર-કેરીનો રસ
 આમલસારો ગંધક પું સ્ફટિકમય
 ગંધક; 'શેષ્મિક સલ્ફર' [ર. વિ.]
 આમલી સ્ત્રી. [સં. આમ્લિકા] એ નામનું ઝાડ;
 આમલી (ર) તેનું ફળ. ઓપળી સ્ત્રી.
 એક રમત [વર્ગ-સમૂહ]
 આમવર્ગ પું આમ-સાધારણ લોકોનો
 આસસલા સ્ત્રી. આમવર્ગના લોકોની
 સભા (ર) તેમના પ્રતિનિધિઓની સભા
 આસનરા સ્ત્રી. [આમ+સરા] ધર્મશાળા (ર)
 મહોલ્લા વચ્ચેની છટી સાર્વજનિક જગા
 આમળ સ્ત્રી. નં આંતરડાનો છેક નીચલો
 ભાગ (ર) જનનનાળ; આંબેલ
 આમળવું સંકિં વળ દેવો; મચડું
 આમળિયું નં બાળકોનું પગનું એક ઘરેણું
 આમળી સ્ત્રી. [સં. આમલકી] આમળાનું
 ઝાડ. -ળું નં [સં. આમલક] એક ફળ
 આમળો પું વળ (ર) ટેક (૩) દ્વેષ
 આમંત્રણ નં [સં.] બોલાવવું તે; નોતરું.
 ઓમ્નિકા સ્ત્રી. આમંત્રણ આપવા માટે
 મોકલેલી પત્રિકા-દાગળ. -વું સં કિં
 (સં. આમંત્ર) બોલાવવું; નોતરું
 આમંત્રિત વિં [સં.] આમંત્રણ
 આમલ પું [સં.] અમલદાર; અધિકારી
 (ર) સિંધની એક હિંદુ જાતનો માણસ
 આમિષ નં [સં.] માંસ (ર) લાલચ
 આમીન અં [હિન્દૂ, અ.] તથાસ્તુ (અર્થનું
 આશીર્વાચન)
 આમુખ નં [સં.] પ્રસ્તાવના; ઉપોદ્યાત
 આમુત્રિક, આમુત્રિક વિં [સં.] પારલૌકિક
 આમેજ વિં [ફા.] સામેલ; ભેળવેલું
 આમોદ પું [સં.] આનંદ (ર) સુગંધ
 આમનાય પું [સં.] વેદ, શ્રુતિ (ર)
 સંપ્રદાય; મત (૩) શિષ્યાચાર; શ્દિ
 આમ્ર પું [સં.] આંબો
 આય નં ન્યૂઓ આયુધ [પ.]
 આય સં (ર) વિં આ [પારસી]
 આય પું [સં.] કાલ (ર) પેદાર

આય (આ'ય) સ્ત્રી. શક્તિ (ર) હિંમત
 આયયું નં [સં. આયુષ્ય] આવરદા
 આયત વિં [સં.] દીર્ઘ; લાંબું
 આયત સ્ત્રી. [અ.] કુરાનનું વાક્ય
 આયતન નં [સં.] રહેણાં; સ્થાન
 આયતારામ પું આયતા-મક્તના પર
 જીવનાર [મક્તિયું]
 આયતું વિં અનાયાસે આવેલું-મળેલું;
 આયત્ત વિં [સં.] અધીન; તાબે
 આયદો પું ભાગિયાનો ભાગ
 આયન નં [ફં.] [ર. વિ.] વીજભારવાળું
 પરમાણુ, આણુ કે સંયોજનનું અંગ. ઓં
 સં કિં આયન છટાં પાડવાની ક્રિયા
 આયનો પું [ફા. આઈન] ચરીસો
 આયપત સ્ત્રી. આવક (ર) નં વારસો.
 ઓવેરો પું આવકવેરો
 આયર વિં [સં. આઈર] એ નામની જાતિનું
 (ર) પું એ જાતિનો પુરુષ
 આય'દે અં [ફા.] હવે પછી (ર) સરવાળે
 આયબ્યય પું [સં.] આવક અને ખર્ચ
 આયા સ્ત્રી. [પો.] છાકરાને સંભાળનારી બાઈ
 આયાત વિં [સં.] બહારગામથી કે
 પરદેશથી આવેલું (ર) સ્ત્રી. બહારગામના
 માલનો આવરો
 આયાત [અ.] સ્ત્રી. બંબંબં કુરાનની આયતો
 આયાસ પું [સં.] કષ્ટ; મહેનત (ર) પ્રયત્ન
 (૩) થાક; પીડા
 આયુ નં [સં.] આયુષ્ય (ર) ઉંમર
 આયુધ નં [સં.] હથિયાર
 આયુર્વેદ પું [સં.] આયુર્વેદને શાસ્ત્ર.
 -દેક વિં [સં.] આયુર્વેદને લગતું
 આયુષ (-બ્ય) નં [સં.] આવરદા. -સાન
 વિં [સં.] આયુષ્યવાળું; જીવંત (ર) દીર્ઘાયુષી
 આયોજન નં [સં.] વ્યવસ્થા કરવી તે (ર)
 તેને માટેની સાધનસામગ્રી. -ના સ્ત્રી.
 વ્યવસ્થા; સંગઠન
 આયોડીન નં [ફં.] એક તત્ત્વ [ર. વિ.]
 -આર પ્રત્યય [સં. કાર] વસ્તુને લાગતાં 'તે
 કરનાર' એ અર્થનું નામ બતાવે છે. ઉદા.
 હુદાર, કુભાર, ચમાર

આર પું પાણીનો વેગ-તાણ
 આર સ્ત્રીં [સં. આરો] (લોહાની) આણી (જેવી
 કે પરોણાની) (૨) પરોણી (૩) મોચીનું
 ટાંચણું [આહાર
 આર (આ'ર) પું [સં. આહાર] કાંછ (૨)
 આરકત વિં [સં.] રતાશ પડતું (૨) ચેરું લાલ
 આરગણું નં આર; મોચીનું ટાંચણું
 આરત સ્ત્રીં [સં. આર્યા] જૈન સાધ્વી
 આરત સ્ત્રીં [ફા.] ઇચ્છા (૨) આશા (૩)
 આતુરતા
 આરડડું અં કિં [સં. આમરડ, પ્રા. આરહ] ગંગામાંથી ખેંચીને અવાજ કાઢવો (ઢોર
 ઇત્યાદિનું) (૨) મોટો અને ખેસૂરો અવાજ
 કાઢવો [લા.] [અનિશ્ચિત
 આરણકારણ નં બહાનું (૨) વિં
 આરણ્યક વિં [સં.] અરણ્યને લગતું; વગડાડ
 (૨) પું વનવાસી (૩) વેદોમાંના ધાર્મિક
 અને તાત્વિક ગ્રંથોનું નામ
 આરત વિં [સં. આર્ત] પીડિત (૨) લીડમાં
 આવી પડેલું (૩) અગત્યનું (૪) આતુર
 આરત સ્ત્રીં [સં. આર્તિ] પીડા; લીડ (૨)
 આરિયો. -તિયું વિં આરતવાણું
 આરતિયું નં આરતી ઉતારવાનું પાત્ર
 આરતી સ્ત્રીં [સં. આરત્રિક, પ્રા. આરતિય] દેવની મૂર્તિ સમક્ષ દીવો ઉતારવો તે
 (૨) તે વખતે ગવાતું પદ (૩) જુઓ
 આરતિયું (૪) એક છંદ
 આરદ્રા સ્ત્રીં [સં. આર્દ્રા] આર્દ્રા નક્ષત્ર
 આરપાર અં [સં. આરપ્યાર] સોંસરું
 આરખ પું [અ.] અરખસ્તાનનો વતની
 આરમાર સ્ત્રીં [પો. આર્માઈ] મનવાર
 આરવા પું [અ. અર્વાઈ] આત્મા; મન
 આરસ (ઠપહાણ) પું સંગેમરમર
 આરસી સ્ત્રીં [સં. આર્દ્રશ] નાનો અરીસો.
 અરો પું આરસીનો કારીગર. -સો
 પું અરીસો
 આરંભ પું [સં.] શરૂઆત; તૈયારી. ઠંક વિં
 [સં.] આરંભ કરનારું. ઠંકું સંકિં
 [સં. આરં] શરૂ કરવું (૨) તૈયારી કરવી

આરંભશૂર(-રું) વિં ક્ષણિક ઉત્સાહવાળું;
 આરંભમાં શૂરતા બતાવી પછી શિથિલ
 થઈ જાય તેવું
 આરંધક વિં [સં.] આરાધના કરનારું.
 -ન નં [સં.] પ્રસન્ન કરવું તે (૨) આરાધના.
 -ના સ્ત્રીં [સં.] પૂજા; સેવા. -તું અં કિં
 [સં. આરંધ] પ્રસન્ન કરવું (૨) પૂજવું;
 ભજવું
 આરંધ્ય વિં [સં.] આરાધવા યોગ્ય
 આરામ પું [સં.] બગીચો
 આરામ પું [ફા.] થાક ખાવો તે (૨)
 શાન્તિ (૩) દુઃખ ઇંમાંથી મુક્તિ (૪)
 ક્વાચતમાં આરામથી બીભા રહેવાનો
 હુકમ. ંપુરશી(-સી) સ્ત્રીં આરામ
 માટે જેમાં ખેસી કે લાંબા થઈ શકાય
 તેવી પુરશી. ંગાહ સ્ત્રીં આરામનું સ્થળ
 (૨) કબર [ખાવામાં વપરાય છે
 આરાહુદ નં [ફં.] એક કંદ જેનો લોટ
 આરાવ(-વા)લો, આરાવારા પું બં
 વં શ્રાદ્ધના દિવસો
 આરાસુર પું અરવલ્લી પર્વતનું-આણું
 એક શિખર. -રી વિં સ્ત્રીં આરાસુર
 ઉપર વસનારી (દેવી અંખાછ)
 આરિયાં નં બં વં [પો. આરિયા] હોડી,
 વહાણ વગેરેના સઠઉતારી-પાડી નાખવા તે
 આરિયું નં ટોપલો [અ.]
 આરિયું નં કાંકડી; ચીમડું
 આરી સ્ત્રીં નાની કરવતી (૨) મોચીનું એક
 બોબર
 આરીકારી સ્ત્રીં ચતુરાઈ (૨) દાવપેચ
 આરુદ વિં [સં.] -ની ઉપર ચરેલું, ખેરેલું
 આરેડું વિં તોફાની (૨) જાકી (૩) નં
 સાત મણનું એક માપ કે વજન
 આરેતારે અં લગભગ કિનારે પહોંચતાં;
 લગભગ પૂરું થવા વખતે; આખર વખતે
 આરો પું [સં. આર:] કિનારો (૨) છોડો
 (૩) છૂટવાનો ઉપાય [લા.]
 આરો પું [સં. આર, આરા] પેડાનો નાલિયી
 પરિચ્છિન્ન થઈ જાય તેવો-કંકડો

આરો પું છાણનો હાળો (૨) નિયત કાલાવધિ [જૈન] (૩) ચૂનો અને રેતીના મિશ્રણના કોણનો ખાડાવાળો ઢગલો [કા.]
 આરોગયું સં કિં [દે. વારોગ] જમવું
 આરોગ્ય નં [સં.] તંદુરસ્તી. ંધામ નં દરદીઓને સાબ્થ થવા માટે સારી આખો-હવામાં બાંધેલું સ્થળ; 'સનેટોરિયમ'. ંબ્રહ વિં આરોગ્ય આપનારું. ંવિજ્ઞાન નં, ંવિદ્યા સ્ત્રીં, ંશાસ્ત્ર નં આરોગ્ય સંબંધી જ્ઞાન; તંદુરસ્તીને લગતા નિય-મોનું શાસ્ત્ર

આરોપ પું [સં.] આક્ષેપ (૨) આરોપવું તે. ંણુ નં આરોપવું તે (૨) આક્ષેપ; તહોમત (૩) સ્થાપના (૪) રોપવું તે. ંયુ સંકિં એકના ધર્મ ખીન્નને લગાડવા (૨) આળ કે આક્ષેપ મૂકવો (૩) ધાલવું; પરાવહું; મૂકવું; લગાડવું; નાખવું (વરમાળા આરોપવી, મન પ્રભુમાં આરોપવું ઇં)
 આરોપી વિં જેના પર તહોમત હોય એવું (૨) પું તહોમતદાર

આરોવારો પું છટકો (૨) છેવટ
 આરોહ પું [સં.] ચડાણ; ચડાવ (૨) રાગ એવેવો તે. (૩) ચડતી ગોઠવણી; 'એસેન્ડિંગ ઓર્ડર' [ગ.] ંણુ નં ચડવું તે (૨) સવારી કરવી તે (૩) ઉપર બેસવું તે
 આર્જવ નં [સં.] ઋણુતા; નિખાલસતા (૨) પ્રામાણિકતા (૩) વિનવણી
 આર્ત (-ત્) વિં [સં.] પીડિત; દુઃખી. ંત્રાણુ વિં પીડિતોનું રક્ષક (૨) નં પીડિતનું રક્ષણ. ંત્રાતા પું પીડિતનું રક્ષણ કરનાર પુરુષ

આર્ત (-ત્)વ વિં [સં.] ઋતુને લગતું (૨) રજસાવને લગતું (૩) નં રજ; રજસાવ
 આર્ત (-ત્)સ્વર પું દુઃખનો પોકાર
 આર્તિ (-ત્) સ્ત્રીં [સં.] પીડા; દુઃખ
 આર્થિક વિં [સં.] નાણાં સંબંધી
 આર્દ્ર વિં [સં.] લીનું (૨) મૃદુ (૩) માયાળુ
 આર્દ્રક નં [સં.] આદુ
 આર્દ્રા સ્ત્રીં [સં.] છટું નક્ષત્ર

આર્થ વિં [સં.] કુલીન (૨) આર્થ લોકોને લગતું (૩) પું. એ નામની પ્રત્ન (૪) સદાચારી માણસ. ંયુત્ર પું [સં.] પતિ; સ્વામી. ંસત્ય નં આર્થ - બુદ્ધે બતાવેલા ચાર મહાન સત્યો: - દુઃખ, સમુદય, માર્ગ અને નિરોધ. ંસમાજ પું; સ્ત્રીં ંસ્વામી દયાનંદે સ્થાપેલો ધર્મ સંપ્રદાય

આર્થા સ્ત્રીં [સં.] કુલીન સ્ત્રી (૨) એક છંદ આર્થાવર્ત પું [સં.] આર્થોનું રહેઠાણ; હિમાલય અને વિંધ્યાચળ વચ્ચેનો પ્રદેશ જેમાં આર્થા ચારંલમાં આવી રહ્યા કહેવાય છે તે (૨) ભરતખંડ

આર્ષ વિં [સં.] ઋષિ સંબંધી (૨) પવિત્ર; દિવ્ય (૩) પું એક પ્રકારનો વિવાહ, જેમાં કન્યાનો બાપ વર પાસેથી માત્ર એક કે બે ગાયની નોડ લઈને કન્યા આપે છે. ંપ્રયોગ પું એવળ ઋષિઓએ જ કરેલો અતિ પ્રાચીન પ્રયોગ

-આલ પ્રત્યય નુઓ 'આળ'
 આલપાકો પું [દે. અલ્પાકો] એક ભતનું થેતું (૨) એના બીનનું બનાવેલું કાપડ
 આલપાલ સ્ત્રીં સેવાચારી (૨) માવજત (બાળકોની) સાચવવા માટેની વહી
 આલખમ નં [દે.] ફેટાઓ અને સહીઓ
 આલબેલ સ્ત્રીં [દે. એલ વેલ] બધું સલામત છે એમ સૂચવતો ચોકીદારોનો એક પોકાર
 આલમ સ્ત્રીં [અ.] દુનિયા. ંગીર વિં [ફા.] દુનિયાને છતનારું (૨) પું ઔરંગઝેબનું ઉપનામ. ંપનાહ વિં [ફા.] આલમનું રક્ષણ કરનારું (૨) પું પાદશાહ

આલય નં [સં.] ઘર; રથાન; રહેઠાણ
 આલયું સં કિં [પ્રા. અલ્લિય] આપવું
 આલસપીલસ અં તરસથી પીડાતું
 આલસાલ વિં આલપોલિયું; ઢીલાં-બરાબર નહિ બેઠેલાં સાલવાળું
 આલસ્ય નં [સં.] આળસ; આળસુપણું
 આલંકારિક વિં [સં.] અલંકાર સંબંધી; અલંકારયુક્ત
 આલંબ પું [સં.] આધાર (૨) લંબરેખા.

૦ન નં આધાર; ટેકા. ૦વું સં કિં
[સં. આલંબ] આધાર લેવો; ટંગાવું
આલો વિં [અ.] સૌથી ઊંચું; ઉત્તમ
આલાત નં [સં.] જુઓ અલાત. ૦ચકે
નં જુઓ અલાતચકે
આલાપ પું [સં.] વાતચીત (૨) ગાયનની
પૂર્વે તેની તૈયારી રૂપે અને વચ્ચે રાગની
ધૂનમાં 'આ આ' એમ ગાવામાં આવે છે
તે (૩) ગુંજન [આલાપ સાથે ગાવું
આલાપવું સંકિં [સં. ચાલણ] ખિલવું (૨)
આલાંખાલાં નંખંબં બહાનાં
આલિ(-લી) સ્ત્રીં [સં.] સખી (૨) હાર
આલિમ વિં [અ.] પંડિત; વિદ્વાન
આલિંગન નં [સં.] છાતી સરસું ચાંપવું તે
આલિંગવું સંકિં [સં. ચાલિય] ભેટવું;
છાતી સરસું ચાંપવું
આલી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ આલિ
આલી વિં [અ.] ઉચ્ચ; ઊંચું; લઘ્ય
આલીગારું વિં આળીગાળું; અટકચાળું
આલીજનાખ વિં [ફા.] મોટી-ઊંચી
પદવીવાળું [ફળદ્રુપ; સમૃદ્ધ
આલીલીલી વિં સ્ત્રીં તાણ; લીલી;
આલીશાન વિં જુઓ આલેશાન
આલીહજરત વિં [ફા.] જુઓ
આલીજનાખ
-આલુ [સં.] પ્રત્યય. જુઓ '-આળુ'
આલુ નં [જુઓ આળ] ખોટો આરોપ
આલુ નંઆલુ (ખેડમાં)
આલુ નં [ફા.] એક મેવો; જરફાળુ
આલુ નં [સં. આલુ=ખાદ્ય કંદ] ખટાટો
આલેકે પું જુઓ અહાલેક
આલેખ પું [સં.] લખાણ (૨) ખત; દસ્તાવેજ
(૩) સનદ (૪) મહોર; 'સીલ' (૫) 'આફ'
(૬) ચિત્ર. ૦ન નં લખવું તે; લખાણ (૨)
ચિત્ર; (૩) ચીતરવું તે; ચિત્રકામ
આલે-ખેખ પું સં કિં [સં. ચાલિય]
દોરવું; રેખા કાઢવી (૨) ચીતરવું (૩) લખવું
આલેખ્ય વિં [સં.] આલેખવા યોગ્ય (૨)
નં ચિત્ર (૩) લખાણ

આલેશાન વિં [અ. ચાલીશાન] પ્રતિષ્ઠિત;
ઉત્તમ (૨) ખૂબ મોટું (૩) ભલકાદાર; લઘ્ય
આલોકન નં [સં.] આલોકવું તે. -વું સં
કિં [સં. ચાલોક નેવું (૨) અવલોકન કરવું
આલોચન નં, ૦ના સ્ત્રીં [સં.] અવલોકન;
નિરીક્ષણ [વિગેરે વનરપતિ
આલોપાલો પું ઝાડનાં પાંદડાં, મૂળિયાં
આલોચણ નં [સં. ચાલોચન] વિચાર (૨)
દોષોની કખૂલાત કરીને પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું તે;
આલોચના [જૈન]
આલોલ વિં [સં.] હાલવું (૨) કુખ્ય
આવ સ્ત્રીં આવક; આયાત
આવક સ્ત્રીં આવવું તે (૨) ઉત્પન્ન; પેદાશ;
કમાણી. ૦નવક સ્ત્રીં આવવું અને
જવું તે (૨) ઊપજ-ખર્ચ (૩) તેની વહી;
૦વેરો પું કમાણી ઉપરનો કર (૨)
આયાત થતા માલ ઉપરની જકાત
આવકાર પું આવો-પધારો એમ કહેવું
તે; સ્વાગત. ૦વું સંકિં આવકાર આવવો
આવચીખાવચી સ્ત્રીં એક વનરપતિ કે
એનાં બીજ; તુકમરિયાં
આવલ (૦વ) સ્ત્રીં આવવું અને જવું તે
-આવટ દૃતપ્રત્યય; કિં પરથી સ્ત્રીં બનાવે,
ઉદા. બનાવટ; છણાવટ
આવડ (૦ત) સ્ત્રીં આવડવું તે; કુશળતા.
૦ત્રેવડ સ્ત્રીં ગરકામની વેતરણ; કરકસર
આવડવું અંકિં [સં. આપવ] -ની નાણું
હોવી; -તું વાકેફ હોવું; -ની કુશળતા હોવી
આવડું વિં આ કદનું; આટલું
આવડાની સ્ત્રીં જુઓ આમદની
આવરણ નં [સં.] આરંભાદન (૨) વિદ્વ
આવરદા પું; સ્ત્રીં; નં [સં. ચાલુદ-દાવ]
આયુષ્ય (૨) જિંદગાની
આવરવું સં કિં [સં. આજ] લાંકવું (૨)
વ્યાપવું (૩) ઘેરવું
આવરો (આ'વ) પું (માંદગીમાંથી ઊઠ્યા
બાદ થતો) ખાવાનો ભભડાટ કે લાલસા
આવરો પું [ફા. આવરહ] માસિક આવક-
ભવકની ખાતાવાર નોંધપોથી

આવરો પું આવક. ઠાવરો પું
 અવરજવર (૨) આવકનવક
 આવતું પું [સં.] ચક્રી; ભમરી (પાણીની).
 ઠક વિં [સં.] ફરી ફરી આવતું-આંધ
 ખાતું (૨) 'રિકરિંગ' [ગ.] (૩) પું જુઓ
 આવતું. ઠત નંગોળ ફરતું તે (૨) વાર વાર
 ફરી ફરી કરતું તે (પાસાયણ)
 આવલ નં તાતું પીંજેલું ર-પોલ
 આવલો નં બં વં ફાંફાં (૨) કેસ, વરત
 ઇત્યાદિ પાણી ખેંચવાનો સાધન
 આવલિ (-લી) [સં.] (-ળિ, -ળી) સ્ત્રી
 હાર; પંક્તિ (૨) પરંપરા
 આવતું અંકિં [સં. આવો] દૂર હોય ત્યાંથી
 પાસે પહોંચતું (૨) સ્થાન હોતું. ઉદા.
 અમદાવાદ ગુજરાતમાં આવ્યું. (૩) ન હોય
 ને જન્મતું કે દેખા દેવી કે ફળતું ફૂલતું.
 ઉદા. આંખે ફેરી આવી; તાવ આંખો (૪)
 (કપડું) કે પોશાકની ચીજ બરોબર
 ખેસતું (૫) (કોઈ ભાવ કે વસ્તુ)
 નીપજની, બનવી. ઉદા. ઘાટ આવ્યો,
 દયા આવી. (૬) થતું, હિસાબે ઊતરતું.
 ઉદા. ખર્ચ આવતું. (૭) માતું; સમાતું
 ઉદા. આ કપડામાં કેટલું આવશે? (૮)
 શરીરનું અંગ ફૂટતું કે કામ દેતું થતું કે તેનું
 દરદ થતું. ઉદા. દાંત આવવા; આંખ
 આવવી (૯) ખીન્ન કિંવા પદના સહાયકારી-
 પણામાં તે કિયાનું ભૂતકાળથી ચાલુ પાણું
 બતાવે. ઉદા. રિવાજ ચાલ્યો આવવો.
 (૧૦) સહાયકારી કિં તરીકે ખીન્ન કિં
 સાથે આવે છે. (ત્યારે કેટલાંક કિંમાં તે
 અલ્પધારી થવાનો ભાવ આવે છે) ઉદા.
 આવી ચડતું. આવી બનતું = ભારે
 સંકટ કે મરણની ઘાંટી આવવી
 આવશ્યક વિં [સં.] જરૂરી. ઠા સ્ત્રી
 -આવહ વિં [સં.] આણનારું; ઉપજનવનારું
 (સમાસને છેડે. ઉદા. 'ભયાવહ')
 આવળ પું; સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 આવળિ (-ળી) સ્ત્રી જુઓ આવલિ
 આવાગમન નં આવતું ને જતું તે (૨)
 અવતરતું અને મરતું તે

આવાર અં આવખતે-સમયે (૨) આ ફેરા
 આવાસ પું [સં.] ઘર (૨) ઓરડો
 આવાહન નં [સં.] આમંત્રણ (૨) દેવની
 પ્રતિષ્ઠા કરવી તે
 આવિર્ભાવ પું [સં.] બહાર નીકળતું કે
 પ્રગટતું તે (૨) અવતાર; જન્મ
 આવિષ્કરણ નં, આવિષ્કાર પું [સં.]
 પ્રગટ-ખુલ્લું કરતું તે
 આવિષ્કૃત વિં [સં.] દેખાડેલું; બતાવી
 આપેલું; ખુલ્લું કરાયેલું-થયેલું
 આવું (આવું) વિં આના જેવું
 આવૃત વિં [સં.] આવરેલું; ઢાંકેલું (૨) અપાત
 આવૃત્તિ સ્ત્રી [સં.] ચક્રાકારે ફરતું તે (૨)
 પાછું આવતું તે (૩) વારંવાર થતું-કરતું
 તે (૪) પુસ્તકનું પ્રકાશન; 'એડિશન'
 આવેગ પું [સં.] જુરસો (૨) ક્ષોભ; આવેશ
 (૩) ઉતાવળ; દોડાદોડી
 આવેદન નં [સં.] નિવેદન (૨) ફરિયાદ.
 ંપત્ર નં ફરિયાદ કે અરજીનો કાગળ
 આવેશ પું [સં.] જુરસો; ઊભરો (૨) જુરસો
 આવેષ્ટન નં [સં.] વીંટી વળનારી વસ્તુ
 (ગલેફ, રેપર ઇં)
 આશ સ્ત્રી જુઓ આશા [પ.]
 -આશ પ્રત્યય. વિં પરથી સ્ત્રી નામ
 બતાવે છે. ઉદા. કડવાશ; પીળાશ
 આશંક પું [અ. ભાષિક] પ્રેમી (૨) વિં
 પ્રેમવશ; મોહિત; દ્વિધ. ંમાશંક નં
 બં વં વહાલોવહાલી
 આશ(-સ)કા સ્ત્રી દેવની આરતી, ભસ્મ
 ઇત્યાદિ લેવાં તે [પછાડતું [પ.]
 આશટતું સં કિં જુઓ આછટતું;
 આશનાઈ સ્ત્રી [કા. આશનાઈ] ભાઈ બંધી; આરી
 આશય પું [સં.] મનની ધારણા; ઇરાદો
 (૨) નં સ્થાન (૩) પાત્ર (૪) કરેલાં
 કર્મોના સંસ્કાર કે તેમનો સમૂહ
 આશરે અં શુમારે; લગભગ
 આશરો પું [સં. આશ્રય] છત્રછાયા (૨)
 આધાર (૩) અડસટ્ટો. [આશંકા
 આશંક પું [સં.] આંચકો; શરમાતું તે (૨)

આશંકા સ્ત્રીં [સં.] શંકા; વહેમ. -કિત
 વિં [સં.] આશંકાવાળું
 આશા સ્ત્રીં [સં.] હમેશ (૨) વિશ્વાસ
 આશા(-વા)ઈ પું [સં. અષાઢ] વિક્રમ
 સંવતનો હમો મહિનો; અષાઢ
 આશાખંધ પું [સં.] આશાનું ખંધન;
 આશાનો તંતુ
 આશાવરી પું એક રાગ
 આશાવાદી વિં જે થાય છે તે સારા
 માટે-નિરાશ થવાપણું કરી નથી-એવા
 વાદમાં માનનારું [રક્ષાનો પ્રસાદ
 આશિકા સ્ત્રીં સાધુ કે દેવનો કે ચણની
 આશિષ સ્ત્રીં [સં.] દુવા; આશીર્વાદ
 આશી વિં [સં.] ખાનારું (સમાંસમાં નામને
 અતે). હાલ ક્ષમભૂલાશી (૨) સ્ત્રીં
 સર્પની દાઢ
 આશીર્વચન નં [સં.] આશીર્વાદ
 આશીર્વાદ પું [સં.] દુવા
 આશીવિષ પું [સં.] સ્પર્ષ
 આશુ વિં [સં.] શીઘ્ર; હિતાવળું. ંતોષ વિં
 [સં.] જલદી સંતુષ્ટ થઈ જાય એવું (૨) પું
 એના દેવ-શંકર
 આશ્ચર્ય નં [સં.] નવાઈ; અચ્ચો (૨)
 આશ્ચર્યકારક બનાવ; અમત્કાર
 આશ્રમ પું; નં [સં.] વિસામાનું સ્થાન;
 રહેઠાણ (૨) વિશાંતિ (૩) સાધુનો નિવાસ;
 પર્ણકુટી (૪) જીવનનો વિભાગ (અહ્યયર્થ
 ગૃહસ્થાદિ ચાર વિભાગમાંનો કોઈ પણ)
 (૫) પ્રાણીય મા ધાર્મિક હિલચાલનું મથક.
 ંવાસી વિં આશ્રમમાં વસનારું. ંવ્ય-
 વસ્થા સ્ત્રીં આશ્રમની-જીવનના વિભા-
 ગની વ્યવસ્થા
 આશ્રય પું [સં.] આશરો (૨) શરણું.
 ંસ્થાન નં આશરો લેવાનું સ્થાન
 આશ્રિત વિં [સં.] આશ્રયે રહેલું
 આશ્રય પું [સં.] આલિંગન; ભેટનું તે
 આશ્રયેષા સ્ત્રીં [સં.] નવમું નક્ષત્ર
 આશ્વાસન નં [સં.], ન્ના સ્ત્રીં દિલાસો;
 સાંતવન; હિંમત

આશ્વિન પું [સં.] આસો માસ
 આષાઢ પું [સં.] અષાઢ માસ. -ઢા સ્ત્રીં
 [સં.] વીસમું અને એકવીસમું નક્ષત્ર (પૂર્વા-
 પાદા અને ઉત્તરપાદા)
 આસકા સ્ત્રીં જુઓ આસકા
 આસકત વિં [સં.] મોહિત; અતુરકત. -કિત
 સ્ત્રીં [સં.] અતિથય રનેહ; મોહ
 આસન નં [સં.] બેસવાની જગા (૨) બેસવા,
 સૂવા કે બેસા રહેવાની ઢળ (૩) આસ-
 નિયું; બેસવાની વસ્તુ (૪) ચોપડી અથવા
 પત્રકનો કોદો; ખાનું [સરભરા
 આસનાવાસના સ્ત્રીં આશ્વાસન (૨)
 આસનિયું આસન માટે પાથરવાની વસ્તુ
 આસન વિં [સં.] નજીક આવેલું. ંદેણ
 પું, ંદેણસ્ત્રીં ંંગલ [ગ.] [નજીકમાં
 આસપાસ (ંમાં) અં આજુબાજુ (૨)
 આસમાન નં [ફા.] આકાશ; ગગન. ન્ની
 વિં આકાશના જેવા રંગનું (૨) દેવી;
 કુદરતી (૩) સ્ત્રીં દેવી આદ્ય-કોપ.
 ન્ની સુલતાની સ્ત્રીં દેવી તેમ જ રાજાએ
 બાલી કરેલી એવડી આદ્ય
 આસવ પું [સં.] ઔષધિઓમાં આવે લાવી
 તૈયાર કરાવું પેય (૨) ગાળેલો દારૂ.
 ંબું સંકિં ગરમીથી પ્રવાહીનું વાયુરૂપ
 કરી તેને ફરી કારીને પ્રવાહી બનાવવું;
 'શરદીલ' [૨. વિ.]
 આસંગ પું [સં.] આસક્તિ
 આસંગો (-દ્રો) પું [સં. અશ્મતક] એક ઝાડ
 જેનાં પાન બીડી વાળવામાં ખપ લાગે છે
 આસંદિકા પું [સં.] નાનું આસન; નાની
 ખુરસી
 આસંદ્રો પું જુઓ આસંગો
 આસંધ સ્ત્રીં [સં. અશ્મતક] એક ઔષધિ
 આસાએશ સ્ત્રીં [ફા. અસાદશ] આરામ
 આસાન વિં [ફા.] સહેલું; નરમ. ંકેદ
 સ્ત્રીં સાદી કેદ. ન્ની સ્ત્રીં સહેલાઈ
 આસામી પું; સ્ત્રીં [ગ. અસામી] માણસ;
 વ્યક્તિ (૨) દેણદાર (૩) પૈસાદાર-પ્રતિષ્ઠિત
 માણસ (૪) ઘરાક; અસીલ

આસિસ્ટન્ટ વિં [ઈ. એસિસ્ટન્ટ] મદદનીશ
 (૨) પું એવી વ્યક્તિ
 આસુર(-રી) વિં [સં.] અસુર સંબંધી;
 રાક્ષસી; જંગલી. ંવિવાહ પું કન્યા-
 વિકયવાળો વિવાહ
 આસૂ(-સોં)દરો પું ભુઓ આસત્રો
 આસો પું [સં. અશ્વિન્] વિક્રમ વર્ષનો
 છેલ્લો મહિનો [તિરણ બનાવાય છે
 આસોપાલવ પું એક ઝાડ, જેનાં પાનનાં
 આસોંદરો પું ભુઓ આસત્રો
 આસ્તર પું, ંણ નં [સં.] પાથરું-
 બિછાવું તે (૨) પાથરણું, ગાલીચો
 આસ્તક વિં [સં.] ઈશ્વર અને પરલોકના
 અસ્તિત્વમાં માનનારું (૨) શ્રદ્ધાળુ
 આસ્તે અં [ફા. અહિસ્તહ] ધીમે(૨). 'ભિલું'
 રાખો 'ધીમું કરો' એમ સૂચવતો ઉદ્ગાર
 આસ્થા સ્ત્રીં [સં.] આદરમાન (૨) શ્રદ્ધા;
 આકીન (૩) મૂડી; પૂંછ
 આસ્પદ નં [સં.] સ્થાન; જગા(૨) વિં લાયક;
 પાત્ર (સમાસને અંતે). ઉદાં શોભાસ્પદ
 આસ્પદાલન નં [સં.] અક્ષણું કે અક્ષણું તે
 આસ્પદ પું, ંન નં [સં.] થાબડું;
 પોલે હાથે ઠોકું તે (૨) ઊપણું તે
 (૩) પ્રગટ-નહર કરું તે (૪) ભડાકા-
 ધડાકા સાથે ફૂટું તે
 આસ્થ નં [સં.] મુખ (૨) ચહેરો
 આસ્ત્રવ પું [સં.] દુઃખ; પીડા(૨) સ્રાવ (૩)
 [જ્યેન] કર્મનું આત્મામાં દાખલ થવું તે (૪)
 તેના નિમિત્તરૂપ પાપપ્રવૃત્તિ [માણું તે
 આસ્વાદ પું [સં.] ચાખવું-સ્વાદ લેવો તે(૨)
 આસ્વાધ વિં [સં.] આસ્વાદ લેવા યોગ્ય
 આહ સ્ત્રીં હાથ; નિસાસો(૨) અં [સં.] અરે!
 આહત વિં [સં.] ઈન્ન પામેલું; જખમી(૨)
 હણાયેલું(૩) વગાડેલું; વગાડવાથી નીપજું
 આહરડું સંકિં [સં. અહત] સડાકાની
 સાથે ખાવું (પ્રવાહી) [પું] હોમનો અગ્નિ
 આહવનીય વિં [સં.] હોમવા યોગ્ય (૨)
 આહા(ંહા) અં આશ્ચર્ય, દુઃખ આદિ
 સૂચવનાર ઉદ્ગાર

આહાર પું [સં.] ખોરાક(૨) ખાવું તે; ખાત-
 પાત. ંવિહાર પું આહાર અને વિહાર
 આહાહા અં ભુઓ આહા
 આહીર પું [સં. આમીર] ભરવાડ; રખારી. ંડી,
 ંણ, ંણી, -રાણી સ્ત્રીં આહીરની સ્ત્રી
 આહુત વિં [સં.] હોમેલું; બલિરૂપે અપાયેલું
 આહુતિ સ્ત્રીં [સં.] હોમલું તે (૨) હોમ-
 વાનું દ્રવ્ય-વસ્તુ; બલિદાન
 આહીડી પું [સં. આલેટ્કા] શિકારી; ભીલ
 આહોતું નં દૈનિક ક્રિયા; રોજનું કામ
 આહનિક વિં [સં.] દૈનિક (૨) નં નિત્યકર્મ
 આહ્વાદ પું [સં.] આનંદ; હર્ષ. ંક વિં
 આહ્વાદ કરાવે તેલું
 આહ્વાન નં [સં.] આમંત્રણ(૨) પડકાર(૩)
 આવાહન(૪) હજર થવાનો હુકમ; સમન્સ
 આળ નં ખોટો આરોપ; કલંક(૨) આળ-
 પંખાળ; ઓહું (૩) સ્ત્રીં અટક્યાળું
 -આળ [સં. આળ] પ્રત્યય. નામને લાગતાં
 'વાળું' અર્થનું વિં બતાવે. ઉદાં
 શરમાળ, દયાળ
 આળપંખાળ વિં મિથ્યા (૨) સાચું નહિ
 એવું (૩) પટામણું (૪) નં આશ્વાસન
 (૫) ભૂતપ્રેતાદિ
 આળવીતરું વિં મસ્તીખોર; તોફાની
 આળસ સ્ત્રીં; નં [સં. આલ્સ] એટીપણું;
 સુસ્તી. -સુ વિં આળસવાળું
 આળાહું ઓ પું સંસારની આશાતૃષ્ણા
 આળિયું નં, -યો પું બખોલ; ખાડો
 (ખાસ કરીને ક્ષ્વાની દીવાલમાં)
 આળી સ્ત્રીં [સં. આલી] સોનીની અંગીકી
 મૂકવાની ભત્રી આહલી
 આળીગાળું વિં અટક્યાળું; તોફાની
 -આળ [સં. આળ] પ્રત્યય. નામને લાગતાં
 'વાળું' અર્થનું વિં બતાવે. ઉદાં દયાળું
 આળું વિં [સં. આદ્રિ; દે. આલી] લીધું; ભીનું(૨)
 તાનું ઉતરેલું; કાચું (ચામડું) (૩) જરા
 અડકવાથી દુખાવાય એવું (૪) નરમ; પોચું
 -આળું પ્રત્યય. નામને લાગતાં 'વાળું'
 અર્થમાં વિં બતાવે છે. ઉદાં દુધાળું

આળભોળું (વિં ભોળું (૨) નં બાળક
આળે અં. એળે

આળેખવું સં કિં નુઓ આલેખવું

આળોટવું અં કિં [સં. આહુટ] ચૂર્ણને એક
ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે એમ ગળડવું; ઘોટવું

આં(આં)અં[રવં] હાં; આં (૨) ઠીક, ભલે,
વારું, ઇત્યાદિ અર્થે ખતાવતો ઉદ્દગાર

આંક(૦)પું[સં. અંક] સંખ્યાની નિશાની(૨)
ભાન; મૂલ્ય(૩)મડાઈ કે પાતળાઈનો હિસાબ

[સૂતરનો] (૪) નિશાની (૫) અડસટ્ટો(૬)
સીમા; હદ (૭) પુંબંબં વં ધડિયા; પાડા

આંકે (૦) પું[સં. અંક] ધરી [ચાળણી

આંકચાળણી(૦) સ્ત્રીં બીણા છિદ્રવાળી

આંકડાવહી (૦) સ્ત્રીં ભરતિયાં નોંધવાની
વહી

આંકડાશાસ્ત્ર (૦) નં હકીકતના આંકડા
એકત્ર કરવાની અને તેનો ઉપયોગ

કરવાની વિદ્યા; 'રેટેડિસ્ટિક્સ'

આંકડી (૦) સ્ત્રીં છોડેથી વાળેલો સળિયો
(૨)ગળ (૩) આંતરડામાં થતી ખોડા; ચૂંક

(૪) તાણ [રોગ] (૫) સખત વાંઘો[લા.].

ઠંધુંકડી સ્ત્રીં આંટીધૂંડી

આંકડો (૦) પું છોડેથી વાંકો સળિયો

(૨)ગળ(૩)(વીંછીકંનો)ડંખ(૪)(મૂછનો)

આંકડો પાડેલો વળ

આંકડો (૦)પું[સં. અંક] સંખ્યા; સંખ્યાની

નિશાની(૨)લેણદેણનો હિસાબ-કાગળ(૩)

બિલ(૪)વરને આપવાનો આંદો; પરકણ

આંકણુ (૦) નં આંકવું તે (૨) બિણતો

સારું સારું અનાજ નુદું પાડવું તે.

-ણી સ્ત્રીંઆંકવાનું-લીટીદોરવાનું સાધન

(૨) કસ-કિંમતનો અડસટ્ટો કાઢવો તે.

-ણું નં આંકવાનું એભર (સુતારી) (૨)

દાગીના પર ચીતરવાનું સોનીનું એભર

આંકણું (૦) નં આંકવાનું કળ. -લો પું

નુઓ આંકોલ

આંકવું (૦) સંકિં [સં. અંક] આંકો કે

નિશાની પાડવી. (૨) લીટી દોરવી (૩)

કસ કિંમતનો અડસટ્ટો કાઢવો (૪)

ડામીને નિશાની પાડવી નેથી એળખાય
(૫)ખાસ કામ માટે નામ પાડી દૂડ કે રકમ
અલગ કરવાં; 'ઇચરમાક' [લા.]

આંકો (૦) પું [સં. અંક] નિશાનીની લીટી
(૨) અડસટ્ટો (૩) હદ; નેક

આંકોશિયાં (૦) નં બંબં પાંસળાં (૨)
સખત પ્રયત્ન (૩) એથી બિપજતો શ્વાસ

આંખ (૦) સ્ત્રીં[સં. અક્ષી] ચક્ષુ; નેત્ર (૨)
[લા.] નેવાની શક્તિ; નજર (૩) નિદ્રા;

ધ્યાન; દેખરેખ(૪)કોઈ ચીજનું આંખ નેહું

નાનું કાણું; છિદ્ર (૫) બીજની ગાંઠ (જેમ

કે શેરડીની). ઠંઆવવી = આંખ દુખવી

(૨) પશુના બચ્ચાની આંખ કામ કરતી

થવી. ઠંઆંદો, ઠંઆંદો પુંડે અવસરે

સ્ત્રીઓને ગાલે કે કપાળમાં લગાડાતી ટીપકી.

ઠંઓરી સ્ત્રીં આણગમતી વસ્તુ ઉપરથી

આંખ ખસેડી લેવી તે (૨) નેહું હોય

છતાં નથી નેહું તેવો દેખાવ કરવો તે.

ઠંઠાંકણી સ્ત્રીં આંખનો ડાબલો (ચાડા

વગેરેનો). ઠંમ(-મિ, -મી) ચકારો પું

પલકારો (૨) આંખથી કરેલી ઇશારત.

ઠંમ(-મી)આમણુ નં નેહું ન નેહું

કરવું તે. ઠંમ(-મી)આમણું નંબંબં

વં એક બાળરમત(૨)નેહું ન નેહું કરવું

તે (૩) ઇશારત (આંખ મીંઓને કરેલી)

આંખિયું (૦) નં આંખઠાંકણી (૨) સૂક્ષ્મ-

દર્શક કે દૂરદર્શકનો આંખ તરફ રાખવાનો

છેડો અગર તે ઠેકાણે ખેસાડેલો લેન્સ;

'આઈપીસ' [પ. વિ.]

આંખિયાં (૦) નં બંબં મૂર્ચ્છા (૨)

ડોળા કાઢવાં તે (૩) અળઅળિયાં

આંગડી (૦) સ્ત્રીં[સં. અંગ] અંગરખી; અભણું

આંગણું-ણું (૦) નં [સં. અંગળ] ધરના

મુખ્ય દોર સામેની ખુલ્લી જગા

આંગમણુ (૦) સ્ત્રીં કીવત; નેર (૨)

નુઓ આગમણ

આંગમણું (૦) સંકિં[સં. અંગ] ની સામે થવું

આંગણું (૦) [સં. અંગ] અભણું

આંગળ (૦) નં [સં. અંગુળ] આંગળી (૨)

આંગળીજેટલીકબાઈ;તસુ(૩)દશની સંજ્ઞા
 આંગળિયાત,આંગળિયું(૦)વિં(૨) નં
 આગલા ધણીનું (બાળક)
 આંગળી (૦) સ્ત્રીં [સં.અંગુલિ] હાથપગના
 પંજ આગળના પાંચ અવયવોમાંનો દરેક
 અવયવ [આંગળી થવી તે
 આંગળી-દેખાસાણું (૦) નં ફેળેતો;
 આંગળું (૦) નં જુઓ આંગળી
 આંગિરસ વિં[સં.]અંગિરસ ઋષિનેલગતું
 (૨) પું બૃહસ્પતિ
 આંગી (૦)સ્ત્રીં[સં.અંગિકા]પરણનાર પુરુષને
 મોસાળ તરફથી મળતું ઓટયા વિનાનું કોરું
 વસ્ત્ર(૨)માતાનીમૂર્તિનેબદલે મુકાતી રંગ-
 બેરંગી ધાતુઓના પતરાની તક્તી (૩)
 હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનું તેલસિંદૂરનું પડ
 (૪) મૂર્તિના શણગાર[જન](૫) આધીથી
 ચડતો ધૂળનો ગોટો
 આંગક વિં [હિં.બેન્ગો પરથી સં.૩પ આપ્યું છે]
 અંગ્રેજોને લગતું. ઠેશ પું; અંગ્રેજોનો
 દેશ;ઈંગ્લંડ. બંભાપાં સ્ત્રીં અંગ્રેજ ભાષા
 આંચ (૦) સ્ત્રીં [સં.અર્ચિસ] ઝાળ(૨) દીપ્તિ;
 ૩આખ (૩) ધમકી (૪) ઈજ
 આંચકતું(૦)સંક્રિંબેરથી એકદમ ખેંચતું
 આંચકી (૦) સ્ત્રીં તાણ; (૨) હેડકી
 આંચકો (૦) પું જુઓ આચકો
 આંચણી (૦)સ્ત્રીંબોલતાં અચકાતું તે(૨)
 વાતચીતમાં વારે વારે બોલવાની ટેવ હોય
 એવા નિરર્થક શબ્દો તે
 આંચકું (૦) વિં દોડડાણું [અથ ભાગ
 આંચળ (૦)[સં. અંચલ]પશુમાદાની આહિનો
 આંચળી (૦) સ્ત્રીં[સં.અંચલ] છેડો; પાલવ
 આંછ (૦) સ્ત્રીં આંખ (૨) આંખની છારી
 આંજણુ (૦) નં અંજન; કાજળ(૨)છળ
 આંજણી (૦) સ્ત્રીં પાંખણના મૂળ આગળ
 થતી ફેદલી [હનુમાન
 આંજનેય પું [સં.] અંજનાનો પુત્ર
 આંજતું (૦) સં કિં [સં. અંજ]આંખમાં
 લગાડતું (૨)અતિ પ્રકાશથી આંખનું તેજ
 હરી લેતું(૩)શેઢમાંનાખતું;છકકરીદેતું[લા.]

આંજિયું (૦)નંજુવારનો એક રોગ;આજિયું
 આંજો (૦) પું કુવાથંબની બે બાજુના
 સડ બાંધવાનાં મોટાં દોરડાં
 આંટ (૦)સ્ત્રીંઆંટી; ગૂંચ (૨) ક્રીનો; વેર
 (૩) શાખ; આખર (૪) હથોટી (૫) હાથ-
 કામમાં કે બોલવા લખવામાં હોશિયારી,
 ઝડપ(૬) અંગૂઠા ને તર્જની વચ્ચેનો ભાગ
 કે જ્યાં કલમ ટેકવીને લખીએ છીએ
 (૭) તાકોડિયાપણું; ચોટ [ચિહ્ન
 આંટણુ (૦) નં (ચામડી પર) ધસારાનું
 આંટણું (૦) સંક્રિં તાકણું (૨)ટપી જતું
 આંટી (૦) સ્ત્રીં ગડ; ગાંક; ગૂંચ (૨) કાંતેલ
 દોરાની કરાતી ગડી (૩) ક્રીનો [લા.] (૪)
 ફાંસો; પેચ; પ્રપંચ (૫) કોયડો (૬) શાખ;
 આંટ. બધૂંટી સ્ત્રીં દાવપેચ(૨)છળકપટ
 આંટો (૦)પુંવળ (૨)ફેરો;ધક્કો(૩)અંટસ.
 ઠેરે પું આંટો અને ફેરો (૨) ફેરોફાંટો
 આંતર વિં [સં.] અંદરનું; માંહોમાંહેનું
 આંતરજન્ય વિં જેમની વૃદ્ધિ અંદરથી
 શરૂ થાય છે. 'એન્ડોજનસ' [વ. વિ.]
 આંતરજીવી વિં છોડની અંદર રહી
 તેમાંથી પોપણ મેળવી જીવનારું; 'એન્ડો-
 ફાઇટિક' [વ. વિ.]
 આંતરડી (૦) સ્ત્રીં દિલ; હૃદય
 આંતરડું (૦) નં [સં. અંત્ર] પેટમાંના
 અન્નરસને પચાવી મળને બહાર કાઢનાર
 નળના આકારનો અવયવ
 આંતરરાષ્ટ્રી(જાટ્રી)ય વિં સર્વ રાષ્ટ્રોને
 કે તેમના પરસ્પર સંબંધને લગતું
 આંતરવિચર પું એક સમૂહના લોકોમાં
 અંદર અંદર વિચર-યુક્ત; 'સિવિલ વોર'
 આંતરતું (૦) સંક્રિં [સં. અંતરિ-અંતરય]
 (વાડ કરી કે પડદો ભરીને) જુડું પાડતું
 (૨) ઘેરતું (૩) રસ્તો શેકવો
 આંતરસી(-સે)વો, આંતરસો (૦) પું
 અંદરનું સીવણ; સીવેલા કપડાને બંધ-
 બેસતું કરવા માટે અંદરથી ભરેલો દોરો
 આંતરિક વિં [સં.] અંદરનું (૨) હૃદયનું
 આંતરી (૦) સ્ત્રીં કાપડના વગર વણેલા

છડા તે(૨) પાલન(૩) કાપડ-ચોપડીઓમાં
પડતી એક છવાત (૪) વહાણની કિનાર
(૫)[સુ.]ખાવાના પાનની નસ(૬)ફણસનાં
ચાંપાને વળગેલા રેસા

આંતરે(૦)પું[સં.અંતરણ]ગાળો(૨)આંતર-
પટ (૩) ભેદ (૪) કુપદનો ખીલે ભાગ
(૫) બેલીટીઓથી કપાયેલો ત્રીજી લીટીનો
ભાગ; 'ઈન્ટરસેપ્ટ' [ગ.]

આંતો (૦) પું તણ સેરોનો દોર ભાંગતાં
પહેલી બે સેરા ઉમેળવી તે [આંતરડું

આંત્ર વિં [સં.] આંતરડાને લગતું (૨) નં
આંદોલ પું [સં.] આંદોલન; ડોલન (૨)
વિં કંપચક્ત (સ્વર). ં નં [સં.] હાલતું
તે (૨) હિલચાલ; ચળવળ

આંધણ(૦) નં [કા.] જુઓ આધણ
આંધળિયું (૦) નં સાહસ; અવિચારી કર્મ
આંધળીચાકણ(-ળ, -ળણ) (૦) સ્ત્રીબે
મુખવાળો એક સાપ

આંધળું(૦) વિં [સં. અંધ] ન દેખતું (૨)
જ્ઞાનહીન (૩) અંધારું. ંધળ, ંલીંત
વિં છેક આંધળું

આંધી (૦) સ્ત્રી દિશાઓ ધ્રુવથી પુરાઈ
નય એલું સખત વાવાઝોડું (૨) અંધાપો

આંખટ વિં ખાટું

આંખલિયો (૦) પું આંખો [પ.]

આંખલી (૦) સ્ત્રી [સં. અંખલિકા] આમલી
(૨). આંખલીનો કચૂકો [કા.]. ંપીંપળી

ધ

ધ સ્ત્રી [સં.] સંસ્કૃત કૃત્વળની વણ'માલાનો
ત્રીજો અક્ષર; એક સ્વર

ધકખાલ નં [અ.] નસીબ (૨) આખાલી
(૩) પું એક પ્રસિદ્ધ ઉદ્ધૃં કવિ

ધકરાર પું [અ.] હા પાડવી તે (૨) એકરાર.
ંનામું નં [કા.] પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક કબૂલાતનો

લેખ; 'એડિટોરિયલ'

ધકોતરો વિં પું વિ. સં. ૧૮૭૧નો દુકાળ

ધકોતેર વિં [સં. ધક્કસતિ] ૭૧; એકોતેર

ધક્ષ સ્ત્રી [સં.] શેરડી

સ્ત્રી એક રમત [અંકિં ખટાર્થ જરું
આંખણું (૦) સં કિં પડી પાડણું (૨)
આંખળી (૦) સ્ત્રી, -ણું નં જુઓ
'આમળા'માં

આંખાગાળો (૦) પું કેરીની મોસમ

આંખાસોર (૦) પું આંખાનો મોર (૨)
ડાંગરની એક જાત

આંખાવાડિયું (૦) નં, આંખાવાડી સ્ત્રી
આંખાનું વન; અમરાઈ

આંખાશા(-સા)ખ (૦) સ્ત્રી આંખા
ઉપર કુદરતી રીતે પાકેલી કેરી

આંખાહળદર (૦) સ્ત્રી એક જાતની હળદર
આંખેલ નં [પ્રા. અંવિલ, આયંવિલ] એક

ટંકે અક્ષણું જમવાનું વ્રત [જેન]

આંખેલ (૦) સ્ત્રી જનનનાળ; આમળ

આંખો(૦) પું [સં. વાજ્ર] આમ્રવૃક્ષ; કેરીનું
ઝાડ (૨) છાકરાંની એક રમત

આંખોઈ (૦) સ્ત્રી દૂટીનો રંગોની ગાંઠ
જેવો અંદરનો ભાગ

આંખોસું (૦) નં સૂકું આલ (૨) સૂકી દ્રાક્ષ
આંખોળિયું (૦) નં કાચી કેરીની સૂકવેલી

ચારી

આંસ (૦) પું [સં. અક્ષ] ધરી

આંસુ (૦) નં [સં. અશ્રુ] આંખોમાંથી દુઃખ
કે હર્ષ વખતે ટપકતાં દીપાં

આંહાં (૦) અં નકાર ખતાવતો ઉદ્દગાર

આંહી, ંકેણે (૦) અં અહીંયાં [કા.]

ધકવાકુ પું [સં.] સૂર્ય વંશનો આદિ રાજા
ધખલાસ પું [અ.] સં'પ; દોસ્તી

ધચ્છનધારા સ્ત્રી [સં. અવિચ્છિન્ન-ધારા] અતટ
ધારા; ચાલુ પ્રવાહ (૨) અભિષેકપાત્ર

ધચ્છણું સંકિં [સં. ઘ્ચ-ચ્છ] ધચ્છા કરવી
(૨) આશા રાખવી

ધચ્છા સ્ત્રી [સં.] મરણ (૨) આશા (૩)
કામના. ંનુસાર અં મરણ મુજબ.

ંપૂર્વક અં ધચ્છા મુજબ (૨) નાણી
નોઈને; ધરાદાપૂર્વક. ંકેલ (-ળ) નં ધચ્છા

પ્રમાણે મળતું-થતું ને(ર)ત્રિરાશિમાં ઇચ્છિત
ચોથું પદ; હિમાખનો જવાબ [ગ.]. ઓર
પું નતે પસંદ કરેલો વર. ંશક્તિ સ્ત્રી
સંકલ્પ બળ. -રછાંકે પું ઇછરાશિ;
ત્રિરાશિનું ત્રીજું પદ [ગ.] -ચ્છિત વિં
ઇચ્છેયું. -રછુ(૦ક) વિં [સં.] ઇચ્છાવાળો
ઇજન નં [અ. ઇજ્ઞ] નોતરું; આમંત્રણ
ઇજનેર પું [હ. બેન્જિનિયર] બાંધકામ ઇત્યા-
દિની યોજના કરનાર આદમી (ર) યંત્ર-
વિદ્યા જાણનાર. -રી વિં ઇજનેરને -
ઇજનેરના કામને લગતું (ર) સ્ત્રી ઇજનેરી
કામ કે વિદ્યા

ઇજનજત સ્ત્રી [અ.] પરવાનગી; રજ
ઇજનકૃત સ્ત્રી [અ.] વૃધારો; ઉમેરો (ર) જોડી
દેતું તે; ખાલસા કરતું તે. ંગામ નં
ઇનામી ગામ કે વતન

ઇજર સ્ત્રી [અ.] સુરવાળ; લેંધી
ઇજરદાર પું [ફા.] ઇજરો ધરાવનાર
ઇજરખંધ પું ઇજરનું નાહું; કમરપટો
ઇજરચુ અંકિં સંતાપ કરવો; દુઃખી થતું
ઇજરાપદ્ધતિ સ્ત્રી ઇજરો આપીને કાર્ય-
વ્યવસ્થા કરવાની પદ્ધતિ

ઇજરો પું [અ.] ઠરાવેલી શરત પ્રમાણે
કોઈ હક્કનો એકહથ્થુ ભોગવટો; કરાર
કે ઠરાવ (ર) સનદી હક

ઇજનજત સ્ત્રી [અ.] આખર (ર) શિયળ.
ંદાર વિં આખરદાર; પ્રતિષ્ઠિત
ઇજરાયલ વિં [હિંદુ] ચઢદી લોકોને લગતું
(ર) પું ચઢદી લોકોનો એક મૂળ પુરુષ
(૩) ચઢદીઓનો દેશ

ઇજોતેર વિં [સં. અદ્યત્તત્તિ] ૭૮; અજોતેર
ઇજ્યાશી(-સી) વિં [સં. અદ્યાશીતિ] ૮૮
ઇડરચો વિં પું ઇડરનો (ર) ઘણો મજબૂત
-જીતવો મુશ્કેલ (ગદ) [લા.]

ઇડા સ્ત્રી [સં.] ત્રણ નાડીઓમાંની જમણી
બાજુની નાડી(ઇડા, પિંગલા અને સુપુમ્બા)
ઇતખાર પું [અ.] વિશ્વાસ [(૪) તુચ્છ
ઇતર સં (ર) વિં [સં.] અન્ય (૩) સિલ્લ
ઇતરડી સ્ત્રી ંદોરના શરીરે વળગતું એક જંતુ

ઇતરવાચન નં અભ્યાસક્રમ ઉપરાંતનું
વાચન

ઇતરાઈ સ્ત્રી આછકલાઈ; મિથ્યા મોટાઈ
ઇતરાજ વિં [અ. ઇતિરાજ] નાખુશ. -જી
સ્ત્રી નાખુશી; અવકૃપા

ઇતરાવણું સં કિં 'ઇતરાણું'નું ગ્રેરક
ઇતરેતર વિં (ર) સં [સં.] પરસ્પર. ંદંદ
પું [સં.] દંદ સમાસનો એક પ્રકાર

ઇતવાર પું જુઓ આતવાર; રવિવાર
ઇતસ્તતઃ અં [સં.] અહીં તહીં; આમ તેમ
ઇતઃ અં [સં.] અહીંથી

ઇતિ અં [સં.] આ પ્રમાણે (ર) સમાપ્ત;
પૂરું થયું એમ ખતાવે છે (૩) સ્ત્રી સમાપ્તિ.
ંકર્ત(-તર્)વ્યતા સ્ત્રી [સં.] અવશ્ય
કરવા યોગ્ય કામ (ર) કૃતકૃત્યતા. ંવૃત્ત
નં [સં.] બનેલી હકીકતનું પ્યાન; ઇતિહાસ.
ંશ્રી સ્ત્રી સમાપ્તિ. ંસિદ્ધમ્ અં
'કયુ. ઈ. ડી.' [ગ.]

ઇતિહાસ પું [સં.] તવારીખ; ભૂતકાળનું
વૃત્તાંત. ંકાર પું ઇતિહાસ લખનાર
ઇતિદાકે પું [અ.] એકમતી (ર) સં પ (૩)
બનાવ; સંભોગ

ઇત્યલમ્ અં [સં.] હવે બસ
ઇત્યાદિ(૦ક) [સં.] વગેરે
ઇદમ્ સં [સં.] આ

ઇદંતૃતીયમ્ વિં [સં.] ધાર્યા કરતાં નહું
જ-જુદું જ (ર) નં અવનહું જ કંઈક
ઇધર અં [હિં.] અહીં. ંઉધર, ંતિધર
અં [હિં.] અહીંતહીં

ઇનકાર પું [અ. ઇન્કાર] મના(ર) અસ્વીકાર.
ંવું સંકિં ઇનકાર કરવો

ઇનસાફ(-દી) જુઓ 'ઇન્સાફ'માં
ઇનામ નં [અ.] બક્ષિસ; યોગ્યતાની કદરમાં
મળતી ભેટ. ંઅકરામ નં બક્ષિસ(ર)
બક્ષિસ અને માન. ંદાર વિં ઇનામ
મેળવનાર (ર) ઇનામી જમીન કે ગામ-
વાળું (૩) પું એક અટક. ંદારી સ્ત્રી
ઇનામદારની પદવી. ંપટો(-ટો) પું
ઇનામી જમીન કે ગામનો લેખ-સનદ.

ંસલામી સ્ત્રીં સલામી દાખલ થોડું
 મહેસુલ ભરવું પડતું હોય એવી ધનામી
 જમીન. -મી વિં ધનામને લગતું (૨)
 ધનામમાં મળેલું (૩) જેમાં ધનામ મળે એવું
 ધનાયત સ્ત્રીં [અ.] એનાયત; ભેટ
 ધનિંગ સ્ત્રીં [ઈ.] કિંકેટના કોઈ પક્ષનો
 રમવાનો દાવ વિશે; આવકવેરો
 ધન્કમટ્ટેસ પું [ઈ.] આવક પર લેવાતો
 ધન્કાર પું [અ.] મના (૨) અસ્વીકાર.
 ંવું સંકિં ધન્કાર કરવો [ધણું જીવો
 ધન્કિલાખ ઝિંદાખાદ શંપ્રં [ફા.] કંતિ
 ધન્કાઅલ્લાહ શં પ્રં [અ.] ઈશ્વરેચ્છા
 ધન્સાન પું; નં [અ.] માણસ (૨) માણસજાત.
 -નિયત સ્ત્રીં માણસાઈ; સમજનતા
 ધન્સાદ પું [અ.] ન્યાય (૨) ચુકાદો. -ધી
 વિં ધન્સાદને લગતું (૨) ન્યાયી [નાર
 ધન્સેડર પું [ઈ.] નરીક્ષક; દેખરેખ રાખ-
 ધખાદત સ્ત્રીં [અ.] ભક્તિ; સ્તુતિ. ંખાના
 નં, ંગાહ સ્ત્રીં ઉપાસનામંદિર-
 મસ્જિદ, મંદિર વગેરે [દખ, શેલી
 ધખારત સ્ત્રીં [અ.] ખાલવા લખવાની)
 ધમામ પું [અ.] મુસલમાનોનો વડો ધર્મગુરુ
 (૨) ઉપદેશક યા કુરાન વાંચનારો; મુલ્લા;
 કાજી (૩) તાજિયાની આગળ રાખવામાં
 આવેલો ઝડો (૪) માળાનો મેર
 ધમારત સ્ત્રીં [અ.] મોટું મકાન; હવેલી. -તી
 વિં ધમારતને લગતું (૨) ધમારતમાં જરૂરી
 ધમિતહાન પું [અ.] પરીક્ષા; તપાસ
 ધયત્તા સ્ત્રીં [સં.] આટલાપણું (૨) પ્રમાણ;
 પરિમાણ (૩) સીમા
 ધયળ સ્ત્રીં [સં. શ્લોકો] એક કીડો
 -ધયું નામ પરથી વિં બનાવતો તદ્દિત
 પ્રત્યય. 'વાળું', -ને લગતું, -ની ટેવવાળું"
 એવા અર્થમાં. ઉદા. ભૂમિયું; લોભિયું
 ધરદો પું [અ.] ઉદેશ; આશય
 ધલકાખ પું [અ.] ખિતાબ
 ધલમ પું [અ. શ્લ.] વિદ્યા (૨) જાદુ (૩)
 મેલી વિદ્યા (૪) ઉપાય. ંખાજ, -મી વિં
 ધલમ જાણનારું (૨) કાબેલ

ધલા સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી (૨) પુરવાની માતા.
 ંવૃત નં [સં.] (પ્રાચીન આર્ય ભૂગોળમાં)
 જમુદ્રીપના નવ ખડો પૈદીનો એક ખંડ
 ધલા અં [અ. શ્લોકો] યા ખુદા ંધલા
 પોકરાવવી = તોખા - ત્રાહિ ત્રાહિ
 પોકરાવવું
 ધલાકો (-ખો) પું [અ.] પ્રાંત (૨) હકુમતનો
 પ્રદેશ (૩) હક; લાગતું વળગતું તે
 ધલાજ પું [અ.] ઉપાય (૨) ઉપચાર
 ધલાયત્તી સ્ત્રીં; નં [સં. શ્લ., તામિલ પ્લાત્તી]
 એક તેજનો
 ધલાયત્તો પું જુઓ અલાયત્તો
 ધલાયદું વિં [અ.] જુઓ અલાયદું
 ધલાહી વિં [અ.] ખુદા-ઈશ્વર સંબંધી (૨)
 વદનીય
 ધલેકિટ્ટક વિં [ઈ.] વીજળીને લગતું (૨) ઝડપી
 ધશક, ંખાજ, -ધી જુઓ 'ધશક'માં
 ધશારત સ્ત્રીં [અ.] સાન; સંકેત
 ધશારો પું [અ.] ધશારત (૨) સૂચન
 ધશક પું [અ.] પ્રેમ (૨) કામવિકાર (૩)
 રાગ; આવેશ. ંખાજ સ્ત્રીં પ્રણય-
 વ્યાપાર; ભોગવિલાસ. ંમિજત સ્ત્રીં
 લહેરીપણું; લાલાર્થ. -શ્કી વિં પ્રેમી (૨)
 ફક્કડ; છેલ. -શ્કી ટકું નં ધશકખાજ,
 બલિયારી કે કામી માણસ. -શ્કેમિજત
 પું કેવળ કામવાસના. -શ્કેહકીકી પું
 ખરો - દેવી પ્રેમ
 ધશ્તેહાર નં [અ.] જાહેરનામું; ચોપણા
 ધશ્યુ પું [ઈ.] (અદાલતમાં કેસનો) વાદનો
 મુદ્દો (૨) ખુદો; તક
 ધધુ પું [સં.] તીર (૨) પાંચની સંખ્યા
 (૩) ઉત્કમળ્યા; 'વરડ' સાર્ધ [ગ.]
 ધધ વિં [સં.] ધધેલું (૨) પ્રિય; મનગમતું
 (૩) કલ્પેલું [ગ.] (૪) ચોખ્ખા (૫) હિતાવહ
 (૬) ચક્ષુ વડે પૂજેલું (૭) નં ધધા (૮)
 અગ્નિહોત્ર (૯) ચક્ષુ ધધાદિતું પુણ્ય
 ધધેવ પું, ંતા પું ંખવં [સં.] (૨) સ્ત્રીં
 પ્રિય - ચોતાની આરથાનો દેવ (૩) કુળદેવ
 ધધ (-ધિ) કા સ્ત્રીં [સં.] ઈંદ્ર (૨) વેદી ચણવા
 માટે વપરાતી ઈંદ્ર

વિં ઈર્ષ્યા કરવાની ટેવવાળું. ૦ળુ વિં
ઈર્ષ્યાવાળું; અદેખું
ઈવ સ્ત્રીં [હિન્. ઈં.] (બાઈબલ પ્રમાણે)
આથ સ્ત્રી; આદમની બેડિયણ
ઈશ પું [સં.] ધણી; માલેક (૨) પરમેશ્વર
(૩) મહાદેવ; શિવ (૪) અગિયારની સંજ્ઞા
ઈશાન સ્ત્રીં [સં.] ઉત્તર અને પૂર્વ વચ્ચેની
દિશા કે ખૂણા (૨) પું મહાદેવ દુર્ગા
ઈશાની વિં [સં.] ઈશાન દિશાનું (૨) સ્ત્રીં
ઈશિતા સ્ત્રીં, -ત્વ નં [સં.] એક મહા-
સિદ્ધિ (૨) સર્વોપરીપણું [પુરુષ
ઈશુ (-સુ), ંપ્રિસ્ત પું પ્રિસ્તીધર્મનો આદિ
ઈશ્વર પું [સં.] પ્રભુ; પરમેશ્વર (૨) સ્વામી;
માલેક (૩) રાજ. ંદત વિં ઈશ્વર
તરફથી મળેલું; કુદરતી. ંપ્રણિધાન નં
[સં.] ઈશ્વરનું ધ્યાન ધરવું તે (૨) કર્મકળનો
ત્યાગ; પોતાનું કર્મ ઈશ્વરને સમર્પણ
કરવાં તે. ંપ્રીત્યથા (-થે) અં
ઈશ્વરની પ્રીતિ માટે; પોતે કળપ્રાપ્તિની
ઈચ્છા રાખ્યા વિના. -રાધીન વિં [સં.]
ઈશ્વરને આધીન. -રી વિં ઈશ્વરસંબંધી
(૨) સ્ત્રીં [સં.] દુર્ગા (૩) દેવી. -રેચ્છા
સ્ત્રીં ઈશ્વરની ઈચ્છા
ઈષણુ સ્ત્રીં [સં. ઇષણ] વાસના (૨) સ્ત્રી,
પુત્રાદિ પ્રત્યેની આસક્તિ
ઈષત અં [સં.] જરા; થોડું
ઈસ સ્ત્રીં ખાટલાના પાયાને બેડતાં બે લાંબાં
લાકડાંમાંનું દરેક
ઈસપ પું પ્રાચીન ઓસનો એક હળસી
શુભમ જેની કથાએ લાગીતી છે.
ઈસવી વિં [અ.] ઈસુ ખ્રિસ્તનું. ંસન પું;
સ્ત્રીં ઈસુના જન્મથી ગણાતો સંવત (ઈ.સ.)
ઈસાઈ વિં [અ.] ઈસુનું અનુયાયી; ખ્રિસ્તી
(૨) ઈસુને લગતું

ઈસા મસીહ [અ.], ઈસુ (ખ્રિસ્ત) પું
ઈશુ
ઈસું વિં + [સં. હિન્દુ] આલું
ઈસ્ટર નં [ઈ.] એક ખ્રિસ્તી ઉત્સવ - તહેવાર
ઈસવી વિં [અ.] જુઓ ઈસવી. ંસન પું;
સ્ત્રીં ઈસવી સન
ઈહા સ્ત્રીં [સં.] ઈચ્છા (૨) આશા; ઉમેદ
ઈગલીદીંગલી સ્ત્રીં છાકરાંની એક રમત
ઈજવું (૦) સંક્રિં અર્પણ કરવું; આપી દેવું
(૨) અગિયારીમાં અગ્નિની સ્થાપના કરવી
(૩) અભિષેક કરવો (૪) પ્રસન્ન કરવું
(૫) તેલ ભંજવું
ઈટ (૦) સ્ત્રીં [સં. ઈટ્કા, પ્રા. ઈટ્ટા] ધર ઇત્યાદિ
ચણવામાં વપરાતું માટીનું પકવેલું ચોસલું.
ંખંધી વિં ઈટાનું બાંધેલું (૨) ઈટનું
બાંધકામ. ંવાડો પું ઈટા પકવવાનો ભટ્ટો.
-ટાળ (-ળુ) વિં ઈટનું બનેલું; ઈટવાળું.
-ટાળી સ્ત્રીં ઈટા મારી મારીને દેવાતો
દંડ - સજા. -ટાળુ વિં જુઓ ઈટાળ.
-ટાળો પું [પ્રા. હટ્ટાલ] ઈટનો કંકડો (૨)
ઈટા બનાવવાનું ઓળર. -ટરી (-લ)
વિં ઈટખંધી
ઈટાળ (૦) સ્ત્રીં ઈટાં લઈને જનારી કીડી-
ઓની હાર (૨) કીણાં કીણાં ઈટાંનો જથ્થો
(૩) છાકરાંની ધાડ-ભૂંજરવાડ [લા.]
ઈડું (૦) નં [સં. બંદ] બેડું (૨) શિખર
પરનો કળશ
ઈદોણી (૦) સ્ત્રીં જુઓ ઉદાણી
ઈતડી (૦) સ્ત્રીં એક છવ; ઇતરડી
ઈધણ (-ણું) (૦) નં [સં. ઈધન] બળતણ
ઈધણુધોરી (૦) પું બળદ (૨) ભાર
વહેનારો આદમી (૩) વિં બળદિયા
જેવો; મૂખ

ઉ

ઉ પું [સં.] સંસ્કૃત કુટુંબની ચર્ણમાળાનો
પાંચમો અક્ષર - એક મુખ્ય સ્વર

-ઉ ક્રિયાપદને લાગતાં 'તે ક્રિયા કરનારું'
એ અર્થમાં વિનં બનાવતો પ્રત્યય. ઉદાહરણ
ઉતારુ, ફાડુ, ખાઉ

ઉકરડી સ્ત્રી [કે. લક્ષ્મણ] નાનો ઉકરડો
(૨) વિવાહના સમયમાં ક્યારે પૂલે

નાખવાની જગા (૩) એક મલિન દેવતા
ઉકરડો પું છાણ અને પૂંજનો ઢગલો;

ઉકરો (૨) ગંદું સ્થાન; ગંદવાડો [લા.]
ઉકરાંટો પું આવેશ (૨) તાલાવેલી

ઉકલાવવું સંક્રિં 'ઉકલવું'નું પ્રેરક
ઉકળાન નં ઉકળવાની ક્રિયા [ર. વિ.]

ઉકળાટ(-ટો) પું ધામ; કંઠારો (૨)
ગુરસો (૩) સંતાપ

ઉકાળવું સંક્રિં 'ઉકળવું'નું પ્રેરક ઉકળે
એમ કરવું (૨) લાભ કરવો; સારું કરવું

[લા.] (૩) બગાડવું (કટાક્ષમાં)
ઉકાળો પું ઉકાળવું તે (૨) વનસ્પતિ,

આસરિયાં કે તેજનાનો કાષો (૩) ધામ;
ખાફ (૪) કંઠાપો; સંતાપ

ઉકાંચળી વિનં સ્ત્રી કાંચળી પહેર્યા વિનાની
ઉકાંટો પું ઉકરાંટો (૨) બકારી (૩)

અમાવાની લાગણી (૪) કંપારી (૫)
અવાવડુ કિનારો

ઉકાંસણ(-ણું) નં ઉકાંસણ તે
ઉકાંસણું સંક્રિં [સં. લક્ષ્મણ] ખોલી કાઢવું;

બહાર કાઢવું (૨) ધ્યાન પર લાવવું;
ભુલાયેલું તાનું કરવું [લા.] (૩) ઉકરેલું

ઉકરો પું [સં. લક્ષ્મણ] જીઓ ઉકરડો
ઉકેલ પું; સ્ત્રી સૂત્ર; સમજ (૨) રસ્તો.

બળી સ્ત્રી ઉકેલવું - નિકાલ કરવો તે.
બું સંક્રિં ગૂંચ કાઢવી; વળ કાઢવો;

ખાંચેલું કે ગૂંચેલું પાછું છૂટું કરવું (૨) વાંચવું
(૩) પૂરું કરવું - નિકાલ કરવો (૪) ઉગાડવું;

ખુલ્લું કરવું. - લાવવું સંક્રિં - ડાવું

અંકિં 'ઉકેલવું'નું અનુક્રમે પ્રેરક અને
કર્મણિ

ઉક્ત વિનં [સં.] કહેવું; બોલેલું
ઉક્તિ સ્ત્રી કથન [ઉપેક્ષાવડું]

ઉખડાવવું સંક્રિં 'ઉખાડવું'નું પ્રેરક;
ઉખડિયો પું તવેશો

ઉખરાંટું વિનં કંઈક વિનાનું; ઉધાડું
ઉખરાંટો પું ધાતુના વાસણ પરનો આધારાળો

ઉખાડ પું ઉખાડેલું હોય તે (૨) ખાડો
ઉખા(-ખે)ડવું સંક્રિં [પ્રા. લક્ષ્મણ]

'ઉખાડવું'નું પ્રેરક (૨) મૂળ ખેંચી નાંખવું
(૩) પદ્મચૂન કરવું [લા.] (૪) નાશ કરવો.

ઉખા(-ખે)ડાવવું સંક્રિં, ઉખા(-ખે)
ડાવું અંકિં તેનાં પ્રેરક અને કર્મણિ

ઉખાણું નં, -ણો પું [સં. ઉપાધ્યાય]
સમસ્યા; કોથડો (૨) કહેવત; દૃષ્ટાંત

ઉખાલપખાલ સ્ત્રી ઉલટી અને ઝાડો
ઉખા(-ખે)ળવું સંક્રિં [પ્રા. લક્ષ્મણ]

ઉખાડવું (૨) ઉકેલવું (૩) ભુલાયેલું તાનું
કરવું; ઉકાંસણું [લા.] ઉખા(-ખે)ળાવવું

'સંક્રિં, ઉખા(-ખે)ળાવું અંકિં તેનું
અનુક્રમે પ્રેરક અને કર્મણિ

ઉખેડ વિનં ખેડવાને અર્થોચ્ચ (૨) આણ-
ખેડેલું; વેરાન (૩) પું સ્ત્રી ઉખાડ; પોપટો

ઉખેડવું સંક્રિં જીઓ ઉખાડવું, ઉખેડાવવું
સંક્રિં, ઉખેડાવું અંકિં તેનાં પ્રેરક

ને કર્મણિ [ઉખાળવું]માં
ઉખેળવું, ઉખેળાવવું, ઉખેળાવું જીઓ

ઉગાટણું નં પીઠી; ભિગટ
ઉગમ પું [સં. ઉદ્દગમ] ભિગવું તે; ઉદય (૨)

મૂળ; આરંભ. બળું વિનં પૂર્વ દિશા તરફનું
ઉગાડવું સંક્રિં 'ઉગવું'નું પ્રેરક; ભિગે

એમ કરવું. ઉગાડાવવું સંક્રિં,
ઉગાડાવું અંકિં 'ઉગાડવું'નું અનુક્રમે

પ્રેરક ને કર્મણિ [ઉખાડવું]
ઉગામવું સંક્રિં [સં. ઉદ્દગમ] મારવા

ઉગાર પું [ઉગારવું] અચાવ; છટકો (૨)
 અચત; લાલ
 ઉગારવું સં કિં 'ઉગરવું'નું પ્રેરક; ઉગરે
 એમ કરવું; રક્ષણ કરવું; અચાવી લેવું
 (૨) અચત કરવી
 ઉગારો પું ન્તુઓ ઉગાર
 ઉગારો પું ચોમાસામાં ઉગતા નાના
 છાંટોનો સમૂહ; ઉગારો
 ઉગારો પું ઉગવું તે; ફૂલવુંફાલવું તે (૨)
 ચોમાસાનો ઉગારો [નંતા સ્ત્રી
 ઉચ્ચ [સં.] જલદ (૨) કોધી (૩) બિડામણ.
 ઉચ્ચાવવું સં કિં 'ઉચ્ચવું'નું પ્રેરક
 ઉચ્ચાર્થ(-ત) સ્ત્રી મહેસૂલ, સાંચ, દેવું
 ઇન્ની વસૂલાત કરવી તે
 ઉચ્ચરાણીયો પું ઉચ્ચરાણી કરનાર
 ઉચ્ચરાણી સ્ત્રી યેણાની વસૂલાત(૨)તકાદો
 ઉચ્ચરાણું નં લખણી; ક્ષણો; કંડ. -ત
 સ્ત્રી ઉચ્ચાર્થ. -તદાર વિં ઉચ્ચરાતનું કામ
 કરનાર. -વયું સં કિં [સં. ઉદ્ગ્રહ]
 ઠેકઠેકાણેથી મેળવી એકઠું કરવું
 ઉચ્ચલાવવું સં કિં 'ઉચ્ચલવું'નું પ્રેરક
 ઉચ્ચાડ પું [સં. ઉદ્ગ્રહ] આકાશ વાદળો
 વિનાનું થઈ તડકો નીકળે તે (૨) ઉચ્ચ;
 લાલ [લા.]. બપુ વિં બેડા વિનાનું.
 બપુ વિં ચોરને કાવે એવું; ઉચ્ચાડું
 (૨) નનાઠાખારી; નાસી છૂટવાનો રસ્તો.
 બપુ સ્ત્રી ઉચ્ચાણું અને બપુ કરવું તે.
 બપું સં કિં [સં. ઉદ્ગ્રહ] ઉચ્ચડે એમ
 કરવું; ઉચ્ચાડું કરવું; ખાલવું. -ડાવવું
 સં કિં, -ડાવું અં કિં 'ઉચ્ચાડવું'નું
 અનુક્રમે પ્રેરક ને કર્મણિ
 ઉચ્ચાડું વિં [ન્યુઓ ઉચ્ચાણું] ખુલ્લું; નહિ
 ઠાંકેલું, વાસેલું કે બિડાયેલું (૨) નહિ ઓઢેલું,
 પહેરેલું કે રાણગારેલું (૩) ચોખ્ખું; રપટ
 (૪) પ્રગટ; નહર (૫) અરક્ષિત
 ઉચ્ચાડું પુગાડું વિં સાવ ઉચ્ચાડું-નાણું
 ઉચ્ચકામણું નં, -ણી સ્ત્રી ઉચ્ચકવાનું
 મહેનતાણું
 ઉચ્ચકાવવું સં કિં 'ઉચ્ચકવું'નું પ્રેરક

ઉચ્ચાટ પું ચિંતા; ફિકર (૨) અધીરાઈ
 ઉચ્ચાટિયું વિં ઉચ્ચાટ કર્યા કરવું
 ઉચ્ચાપત સ્ત્રી ખોડી રીતે ઉપાડી-ઉઠાવી
 જવું તે; ઓળવવું તે
 ઉચ્ચારવું સં કિં ન્યુઓ ઉચ્ચારવું.
 ઉચ્ચારાવવું સં કિં (પ્રેરક). ઉચ્ચારણું
 અં કિં (કર્મણિ)
 ઉચ્ચાળવું સં કિં ઉચ્ચલવું; ખાલી કરવું
 ઉચ્ચાળો પું ધરવખરો. ઉચ્ચાળા ભરવા
 = ધરખાર ખાલી કરીને નીકળી જવું (૨)
 નોકરીમાંથી જતા રહેવું
 ઉચ્ચિત વિં [સં.] યોગ્ય; યતિત
 ઉચ્ચે(-ધે)ડવું સં કિં [સં. ઉચ્ચાટન]
 ઉતેડવું; (અક) ઉતારવી
 ઉચ્ચેલ પું પાલવ (૨) કંઠીનો છોડો
 ઉચ્ચ વિં [સં.] ન્યુઓ જાંચું
 ઉચ્ચક વિં ઉચ્ચકું; ઉચ્ચક
 ઉચ્ચતમ વિં સૌથી ઉચ્ચ; જાંચામાં જાંચું.
 -૨ વિં વધારે ઉચ્ચ
 ઉચ્ચરવું સં કિં [સં. ઉચ્ચર] ખાલવું
 ઉચ્ચાટન નં [સં.] એક અભિચાર; (મંત્ર-
 તંત્રથી) ઉચ્ચાટ કરાવવા તે
 ઉચ્ચાર પું [સં.] મોમાંથી ખાલ કાઢવો તે
 (૨) તેમ કરવાની ઢબ. બપુ નં ઉચ્ચાર
 (૨) કથન. બપું સં કિં [સં. ઉચ્ચાર]
 ઉચ્ચારણું કરવું (૨) ખાલવું
 ઉચ્ચાલક પું ઉચ્ચાલન ક્રિયાનું મુખ્ય
 સાધન; 'લીવર' [પ. વિ.]
 ઉચ્ચાલન નં [સં.] જાંચું કરવું તે (૨)
 ઉચ્ચાલક વડે બળ વાપરવાની એક
 યોજના [પ. વિ.] (૨) નાનું મોઢું
 ઉચ્ચાવચ વિં [સં.] જાંચું નીચું; અણસરખું
 ઉચ્ચે-થવા પું [સં.] ઇંદ્રનો ઘોડો (ચોદ
 રત્નોમાંનું એક)
 ઉચ્ચોરચ વિં [સં.] ઉચ્ચતમ
 ઉચ્ચય પું ઓચ્ચય; ન્યુઓ ઉચ્ચય
 ઉચ્છ(-છ)ગ પું ન્યુઓ ઉચ્છંગ; ખોળો
 ઉચ્ચિષ્ટ વિં [સં.] તોડી નાખેલું; નિમૂળ કરેલું
 ઉચ્ચિષ્ટ વિં [સં.] એકું (૨) ખાતાં વધેલું
 (૩) નં છાંણ

ઉચ્છ્રંખલ [સં.] (-ખ) વિં ઉછાંછળું; ઉદ્ધત
 ઉચ્છેદ પું[સં.] જડમૂળથી ઉખાડી નાખવું તે;
 સમૂળો નાશ. ૦ંક વિં ઉચ્છેદ કરનાર.
 ૦ન નં ઉચ્છેદ કરવો-થવો તે. ૦ણું
 સંકિં [સં. વચ્છિદ] ઉચ્છેદ કરવો
 ઉચ્છેદિયું વિં વંશ કે વારસ વિનાનું (૨)
 ઉચ્છેદક (૩) નં નિર્વંશની મિલકત
 ઉચ્છેદિયણું નં[સં.] શોષણ; સુકાવું-ખેંચાઈ
 જવું તે
 ઉચ્છવસન નં[સં.] શ્વાસ ખટાર મૂકવો તે
 ઉચ્છવસિત વિં [સં.] પૂર્ણ ખીલેલું
 ઉચ્છવાસ પું [સં.] શ્વાસ લેવો મૂકવો તે
 (૨) આશા (૩) પ્રકરણ (૪) નળિયું
 ઉચ્ચંગ પું આનંદ કે તેનો ઉછાળો.
 -ગી વિં ઉચ્ચંગું
 ઉછાખાટ પું બીજળવું તે; ઉછાળો
 ઉછાખાણી સ્ત્રીં હરીફાઈ (૨) હરાજ
 ઉછંક (-ખ) ખા વિં જુઓ ઉચ્છંખલ
 ઉછંગ પું [સં. વસંગ] ખોળો
 ઉછાનીક નં + ખાળક પાસું ફેરવવું થાય
 ત્યારે કરાગી ઉત્સવક્રિયા
 ઉછાખ સ્ત્રીં ઉછાળો. ૦ણું સં કિં
 [સં. વચ્છાજ] બંધે ફેંકવું (૨) ઉપરતળે
 કરવું (જેમ કે શાક છં) (૩) (ગમે તેમ)
 ખરચવું; વાપરવું. -ખો પું ફટકો; છલંગ
 (૨) એકાએક વધારો (૩) આવેશ (૪)
 હુમલો (૫) બીખકો; ખકારી
 ઉછાંછળાવેડા પું ૦ + વં ઉછાંછળું વર્તન
 ઉછાંછળું વિં ઉદ્ધત (૨) લાજ વિનાનું
 ઉછીણું (-નું) વિં થોડા દિવસ પછી પાછું
 આપવાની શરતે આપેલું-કીધેલું (બ્યાજ
 ઇત્યાદિ આપ્યા કીધા વિના)
 ઉછેદિયું વિં (૨) નં જુઓ ઉચ્છેદિયું
 ઉછેર પું; સ્ત્રીં ઉછેરવું તે (૨) કેળવણી
 ઉછેરવું સં કિં [સં. વચ્છિ, પ્રા. વચ્છેર]
 પાળાપોતી મોટું કરવું (૨) સંસ્કારવાળું
 કરવું; કેળવવું. ઉછેરાવણું સંકિં (પ્રેરક),
 ઉછેરાવું અં કિં (કર્મણિ)
 ઉજમ (-વ) સ્ત્રીં સ્ત્રીં [સં. ઉચાપન] બિજવણું
 તે (૨) ઉજણી

ઉજમ (-ય) સ્ત્રીં નં પ્રત વગેરેની સમા-
 પ્તિની ઉજવણી
 ઉજમાણું વિં ઉમંગી (૨) બિજળું
 ઉજરડું નં ભરસાંખણું; અચ્છાદ્ય
 ઉજવણી સ્ત્રીં [જુઓ ઉજમણી] બિજવણું
 તે (૨) ઉજણી
 ઉજવણું નં જુઓ ઉજમણું
 ઉજવાવણું સં કિં 'બિજવણું'નું પ્રેરક
 ઉજળિયાત વિં [જુઓ બિજળું] ઉચ્ચ
 વણું
 ઉજાગર વિં ઉજાગવળ; ભપકાદાર
 ઉજાગરો પું જાગરણ (૨) ચિંતા
 ઉજાડ સ્ત્રીં [દિ. ઉજાડ] ઉજાડપણું; પાય-
 માલી. ૦ણું વિં ઉજાડ કરનારું (૨)
 અપશુકનિયું. ૦ણું સં કિં ઉજાડ કરવું
 ઉજાણી સ્ત્રીં [સં. ઉચાન ઉપરથી. પ્રા.
 ઉજાણિયા] વન, મંદિર ઇત્યાદિ સ્થળે
 બિજવાતું જમણ; વનભોજન (૨) નક્ત;
 મિજબાની
 ઉજાશ (-સ) પું અજવાળું; પ્રકાશ
 ઉજાસક પું પ્રકાશ આપનારો પદાર્થ;
 'ઇલ્યુમીનન્ટ' [ર. વિ.]
 ઉજાણીયું સં કિં [સં. ઉજાવણું] બિજળું
 કરવું (૨) સારું કરવું; શોભાવવું [શા.]
 ઉજિયાર (-ર) વિં સુંદર; બિજળું
 ઉજેશ (-સ) પું જુઓ ઉજાશ
 ઉજાડ વિં [દિ.] બિજડ; વેરાન
 ઉજાન નં, ઉજાથ (-ચિ)ની સ્ત્રીં [સં.]
 માળવામાં સિપ્રા નદીના કિનારા ઉપર
 આવેલું પ્રાચીન હિંદુ રાજનગર
 ઉજાવણ [સં.] (-ખ) વિં દેદીપ્યમાન
 ઉજરડવું સંકિં નખ વગેરેથી ધસરાડને
 ઉખાડવું; સોરવું. ઉજરડાવણું સંકિં
 (પ્રેરક). ઉજરડાવું અંકિં (કર્મણિ)
 ઉજરડો પું ઉજરડાવાથી થતો લિસોટો
 ઉટકટો પું [સં. ઉત્કટ] એક વનસ્પતિ
 ઉટકામણ નં (વાસણ) અજવાળવામાં
 વપરાતી વસ્તુ (૨) બિટકવાનું મહેનતાણું
 ઉટકાવણું સં કિં 'બિટકવું'નું પ્રેરક

ઉટપટ'(-ટાં)ગ વિં (૨) નં જુઓ ઉટંગ
 ઉટવણું નં [સં. સ્ફૂર્તન] શરીરે ચોળવાની
 ખુશખોદાર ચીજોનું મિશ્રણ; ઉવટણ; ઉપટણું
 ઉટ'(-ટાં)ગ વિં આધાર વગરનું; તરંગી
 (૨) નં આધાર વગરની વાત; ગપ્પું
 (૩) તરંગ; યુદ્ધો
 ઉટંગી વિં ઉપજની કાઢેલું (૨) ગપ્પી
 ઉટંગ વિં જુઓ ઉટંગ
 ઉટાંટિયું નં, -ચો પું એક રોગ [તિ
 ઉઠમ(-ચ)ણું નં મરણ પ્રસંગે ખેસવા જવું
 ઉઠાઉ(ંગીર) વિં નજર ચુકાવી પારકી
 વસ્તુ ઉઠાવનારું-ચોરનારું
 ઉઠાડવું સં કિં 'ઊઠવું'નું પ્રેરક; ઊઠે
 એમ કરવું (૨) જગવવું (૩) ઊભું કરવું.
 ઉઠાડાવવું સં કિં (પ્રેરક). ઉઠાડાવું
 અં કિં (કર્મણિ)
 ઉઠામણું નં જુઓ ઉઠમણું
 ઉઠાવ' પું ઊઠવું-ઉપસવું તે (૨) ઊંચાઈ
 (૩) ઉપાડ; ખપત (૪) કલ્પના; યુદ્ધો
 (૫) દેખાવ; લલક. વડાવવું સં કિં
 'ઉઠાવવું'નું પ્રેરક. ઠાર વિં સારા
 ઉઠાવ-દેખાવવાળું. ઠરાવવું સં કિં
 ઉઠાવડાવવું. ઠવું સં કિં [સં. સ્વ +
 પસ્યા] ઊચકવું; ઉપાડવું (૨) ધીમેથી
 ઉપાડી જવું-ચોરવું (૩) (ખૂબ) ખાવું (૪)
 ઉઠાડવું; જગાડવું (૫) ઊભું કરવું; અસ્થિ-
 ત્વમાં આણવું; તૈયાર કરવું (૬) પાળવું;
 માનવું; ખળવવું (જેમ કે, હુકમ, ચાકરી
 ઇં). -વાવું અં કિં 'ઉઠાવવું'નું કર્મણિ
 ઉઠાવું અં કિં 'ઊઠવું'નું ભાવે પ્રયોગનું રૂપ
 ઉઠાવો પું બનાવડી વાત (૨) ખપત
 ઉઠાંતરી સ્ત્રીં આલ્યા જવું તે
 ઉડતાળીસ વિં જુઓ અડતાળીસ; ૪૮
 ઉડાઉ વિં ઉડાવનારું; અતિ ખર્ચાળ
 ઉડા(-રા)ડવું સં કિં જુઓ ઉડાવવું (૨)
 (ખાંખવાળો જીવ) ઊડી નય એમ કરવું
 (જેમ કે માંખ ઉડાડવી. 'ઉડાવવી' નહિ.)
 ઉડાણુ(-ન) વિં [સં. સ્ફૂર્તન, પ્રા. સ્ફૂર્તા] ઊડે
 એવું; પવનવેગી (૨) નં ઊડવું તે.

ઠોડો પું અધ્ધર ઊડે તેવો ઘોડો;
 પવનપાવડી (૨) પવનવેગી ઘોડો
 ઉડામણી સ્ત્રીં મશ્કરીમાં ઉડાવવું તે
 ઉડાવવું સં કિં [સં. સ્ફૂર્ત, પ્રા. સ્ફૂર્ત] ઊડે
 એમ કરવું; ચગાવવું (જેમ કે પૂતંગ)
 (૨) વાપરી નાખવું; વેડફી નાખવું (૩)
 (વાત, ગપ ઇં) ફેલાવવું (૪) જવાબ-
 માં ચાલાકી કરવી (૫) મશ્કરી કરવી
 (૬) રફ-નપાસ કરવું (જેમ કે પરીક્ષામાં)
 ઉડાવું અં કિં 'ઊડવું'નું ભાવે પ્રયોગનું
 રૂપ; ઊડવાની ક્રિયા થવી
 ઉડુ પું [સં.] તારો (૨) ગ્રહ (૩) નક્ષત્ર.
 ળાણુ પું તારાઓનો સમૂહ; તારાઓ.
 ળપતિ, ળરાજ પું ચંદ્ર
 ઉક્યન નં [સં.] ઊડવું-ઊંચે ઊડવું તે
 ઉઠરાણું નં ઊઠણ; ઉઠેલું
 ઉઠાણિયું નં ઈંદાણી
 ઉઠા(-ઠે)ણી સ્ત્રીં નાનું ગૂંથેલું ઉઠાણું
 ઉઠા(-ઠે)ણું નં માથા ઉપર વજન ઊંચકતી
 વખતે વચ્ચે મૂકવામાં આવતો લૂગડા
 ઇંત્યાદિનો વીરો
 ઉતડાવવું સં કિં 'ઉતડવું'નું પ્રેરક
 ઉતપત (ત) સ્ત્રીં જુઓ ઉત્પત્તિ
 ઉતરડ સ્ત્રીં [દ. ઉત્તરિવિદિ] વાસણ ઉપર
 વાસણ - ખાસ કરીને એક એકથી નાનાં
 - એવી ગોઠવણી
 ઉતરડવું સં કિં ઉતેડવું; સીવણ ઉકેલવું;
 ટાંકા તોડી જુદું કરવું (૨) છાલ-ચામડી
 ઇંત્યાદિ ઉતારવી. ઉતરડાવવું સં કિં
 (પ્રેરક). ઉતરડાવું અં કિં (કર્મણિ)
 ઉતરડિયું નં ઉતરડવાનું ઓત્તર
 ઉતરણુ સ્ત્રીં; નં ઢાળ (૨) ઉતરાય એવું
 હોતું તે (૩) એવો નદીનો ભાગ. -ણી
 સ્ત્રીં ઉતરવું - પાર જવું તે
 ઉતરાણુ સ્ત્રીં [જુઓ ઉત્તરાયણ] મકર-
 સંક્રાંતિ (૨) એ દિવસે પળાનો તહેવાર
 ઉતરાણુ નં [ઉતરવું] ઉતાર; ઉતરણ
 ઉતરાવું(-દુ) વિં ઉતર તરફનું
 ઉતરામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ઉતરાવવું તે
 (૨) તેનું મહેનતાણું કે ખર્ચ

ઉત્તરાવતું સંકિં ઉતારે એમ કરવું (૨)
'ઉતરવું'નું પ્રેરક (૩) (માથેથી) વળન
નીચે ઉતારવામાં મદદ કરવી (ખેડું,
ટાપલો ઉતરાવવાં)

ઉતરેવડ સ્ત્રીં નુઓ ઉતરડ

ઉતાર પું ઉતરાય એવું હોવું તે કે તેવું
(નદી ઇંનું) સ્થાન (૨) ઓટ (૩) (કેડ,
ઝેર, ખરાબ અસર, કડક દવા વગેરેને)
ઉતારવાનો - દૂર કરવાનો ઉપાય (૪)
ભૂતપ્રેતની અસર કાઢવા માટે માથેથી
ઉતારેલું હોય તે (૫) તદ્દન નકામું અથવા
ભૂડામાં ભૂંડું માણસ કે તેવાનું ન્યૂય [લા.]
ઉતારવું સંકિં [સં. અવતારય] ઉતરે એમ
કરવું; 'ઉતરવું'નું પ્રેરક (૨) ઉપરથી
નીચે મૂકવું (૩) ધાટ કાઢવો (જેમ કે,
ભમરડો સંધ્યા પર ઉતારવો; કુંભાર
ધાટ ઉતારે) (૪) ધાર કાઢવી (૫) લખવું;
નકલ કરવી (૬) ઝેરની અસરથી મુક્ત
કરવું (૭) પાર લઈ જવું (૮) વળગાડ
કાઢ્યા માથે ફેરવવું. ઉત્તરાવતું સંકિં
(પ્રેરક). ઉત્તરાવતું અંકિં (કર્મણિ).

ઉતારુ પું પ્રચાસી; મુસાફર (૨) ઉતારો
કરનાર (પીશી ધર્મશાળા ઇં ના)

ઉતારો પું ઉતરવાનો મુકામ (૨) કશામાંથી
ઉતારેલું લખાણ; અવતરણ

ઉતાવળ સ્ત્રીં [દ. ઉતાવળ] ત્વરા; તાકીદ.
-ળિયું વિં ઉતાવળ કરનારું-કરાવનારું

(૨) ઉતાવળું; અધીરું. -ળી સ્ત્રીં
(ઝટ યતી) એક નતની નુવાર કે ડાંગર.

-ળું વિં વેગી; ઝડપી (૨) અધીરું

ઉતાવું અંકિં 'ઉતરવું'નું ભાવે

ઉતેડવું સંકિં નુઓ ઉતરડવું. ઉતેડાવવું
સંકિં (પ્રેરક). ઉતેડાવું અંકિં
(કર્મણિ)

ઉતેડ વિં [સં.] તીવ્ર; જલદ; પ્રળ (૨)

.મત્ત (૩) વિપમ (૪) મુશ્કેલ. ંતા સ્ત્રીં

ઉતેષ પું [સં.] ઉપર ખેંચાવું તે; ઉન્નતિ
(૨) અભિવૃદ્ધિ

ઉતેલન નં [સં. ઉલ્લહ ઉપરથી] ઊકળવું

તે. ંખિન્દુ નં, -નાંકે પું ગ્યાં મુધી
ગરમી પહોંચવાથી પદાર્થ ઊકળવા માંડે
એ સીમા (૨) તેના માપનો અંક

ઉતેંક વિં [સં.] કંઠજોયો કંડેલો હોય એવું
(૨) અતિ ઉત્સુક; આતુર

ઉતેંકા સ્ત્રીં [સં.] તીવ્ર ઇચ્છા; આતુરતા
(૨) આશા. -કિત વિં [સં.] આતુર

ઉતેંપ પું [સં.] ધ્રુવરી; ક્ષોભ

ઉતેંચી વિં [સં.] આલેખેલું; કોતરેલું

ઉતેંટ વિં [સં.] શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ

ઉતેંદ્ર વિં [સં.] મધ્યખિંદુથી આધુ' (૨) એક
કેન્દ્રવાળું. નહિ એવું (૩) વિલક્ષણ

ઉતેંમ પું [સં.] ઊલટો ક્રમ (૨) ઉલ્લંઘન
(૩) ક્રમિક વધારો; ઊંચો ક્રમ. ંણુ

નં [સં.] ઊલટું જવું - ઉલ્લંઘન કરવું તે
(૨) ક્રમે ક્રમે ઊંચા જવું તે; ખિલવટ

ઉતેંત વિં [સં.] ઓળંગી ગયેલું (૨)
ઉત્ક્રાંતિ પામેલું (ઉત્ક્રાંતિવાદના નિયમાનુ-

સાર). -તિ સ્ત્રીં [સં.] વિકાસ; ખિલવણી.

-તિવાદ પું નતિવિશેષો ('સ્પીશીઝ')

એકદમ નવા સર્ગ્યા નથી પણ અગાઉ
પ્રચલિત એવા આકારો પરથી ધીમે ધીમે
વિકાસ પામીને બન્યા છે એવો મત

ઉતેક્ષિત વિં [સં.] ઉત્કેષ પામેલું [ફેટું તે
ઉત્કેષ પું [સં.] ઉપર ફેંકવું તે (૨) ફેંકી

ઉત્ખાત વિં [સં.] ખોદી કાઢેલું (૨) કપાડેલું

ઉત્ખત વિં [સં.] ઘણું ગરમ થયેલું (૨)
ક્રોધાચમાન

ઉત્તમ વિં [સં.] સૌથી સારું; શ્રેષ્ઠ. ંપુરુષ

પું [સં.] શ્રેષ્ઠ આદમી (૨) પરમેશ્વર (૩)

પહેલો પુરુષ [વ્યા.]. -માંગ નં [સં.]

માથું (૨) મુખ. -મોત્તમ વિં [સં. ઉત્તમ+
ઉત્તમ] ઉત્તમમાં ઉત્તમ

ઉત્તર વિં [સં.] પાછલું; બાકીનું (૨) પછીનું

(૩) વધતું; વધારે (૪) ડાણું (૫) પું;

નં જવાબ; પૂછ્યા કે કહ્યા સામે કહેવું

તે; રદિયો (૬) બચાવનું કથન (૭) સ્ત્રીં

ઉત્તર દિશા (૮) પું ગણિત-શ્રેણીમાં બે

સંખ્યાની વચમાંનું અંતર (૯) પું

વિરાટ રાજાનો પુત્ર (૧૦) અં પછી.

૦ક્રિયા સ્ત્રી૦ [સં.] મરણ પછીની અંતિમ ક્રિયા. ૦ક્રુવ પું૦ પૃથ્વીની ધરીનો ઉત્તર તરફનો છેડો (૨) ઉત્તર દિશામાં સ્થિર દેખાતો તારો. ૦પક્ષ પું૦ [સં.] બચાવપક્ષ; પ્રતિવાદી (૨) પ્રતિવાદીનો જવાબ (૩) અધાર્મિક (૪) સમીકરણ ઇત્યાદિની જમણી બાજુ [ગ.]. ૦પત્ર ન૦; પું૦ પરીક્ષાના પ્રશ્નપત્રના ઉત્તરની વહી. ૦પથ પું૦ [સં.] હિમાલય ઉપર જાયે ને જાયે જતો ઉત્તર દિશા તરફનો માર્ગ; દેવયાન (૨) મૃત્યુની તૈયારી તરીકે કરવામાં આવતાં તપ અને નત્રાઓ. ૦પદ ન૦ [સં.] (સમાસનું) છેલ્લું પદ (૨) 'સેકન્ડ ટર્મ' ઓફ એ રેશિયો' [ગ.]. ૦મીમાંસા સ્ત્રી૦ [સં.] મીમાંસા દર્શનનો પાછલો ભાગ; વેદાંત. ૦વય સ્ત્રી૦ [સં.] ઉત્તરાવસ્થા. ૦વહી સ્ત્રી૦ જુઓ ઉત્તરપત્ર. ૦ઐઠી સ્ત્રી૦ 'ન્યોમેટ્રિકલ પ્રોથેશન' [ગ.]. ૦ઐષ્ટિ (-ણી) સ્ત્રી૦ 'ન્યોમેટ્રિકલ સીરીઝ' [ગ.]. -રા સ્ત્રી૦ [સં.] ઉત્તર દિશા (૨) અભિ-મન્યુની પત્ની (૩) ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર. -રાખંડ પું૦ [સં.] હિમાલય પાસેનો ઉત્તર હિંદનો પ્રદેશ; ઉત્તરખંડ. -રાધિ-કાર પું૦ [સં.] પાછળથી-ભવિષ્યમાં મળનારો અધિકાર; વારસાનો અધિકાર. -રાધિકારી વિ૦ [સં.] ઉત્તરાધિકારવાળું; પછીથી અધિકાર પર આવનારું. -રાપથ પું૦ [સં.] વિદ્ય પર્વતની ઉપરનો હિંદ. -રા ફાલ્ગુની સ્ત્રી૦ [સં.] બારમું નક્ષત્ર. -રા હાદ્રપદા સ્ત્રી૦ [સં.] ૨૬મું નક્ષત્ર. -રાપાડા સ્ત્રી૦ [સં.] ૨૧મું નક્ષત્ર. -રાયણ ન૦ [સં.] સૂર્યનું ઉત્તર તરફના રાશિપટ્ટમાં જવું તે (૨) ઉત્તરાણ. -રાધ ન૦; પું૦ [સં.] ઊવરનો-પાછલો અર્થો ભાગ. -રાવરથા સ્ત્રી૦ [સં.] ઉત્તર+અવસ્થા ધરપણ. -રીય ન૦ [સં.] ઉપવસ્ત્ર. -તરોત્તર અ૦ [સં.] વધારે ને વધારે; દિવસે દિવસે; ક્રમશઃ

ઉત્તંસ પું૦ [સં.] માથે પહેરવાનું એક આભૂષણ (૨) કાનનું એક આભૂષણ
ઉતાન વિ૦ [સં.] ચતું (૨) પહોળું પથરાયેલું; છીછરું
ઉતાપ પું૦ [સં.] સંતાપ; ચિંતા
ઉત્તીર્ણ વિ૦ [સં.] તરી પાર જતરેલું (૨) પાસ થયેલું (પરીક્ષામાં)
ઉત્તુંગ વિ૦ [સં.] જંચું
ઉત્તેજક વિ૦ [સં.] ઉત્તેજન આપે તેવું (૨) ઉત્સાહ-હોંશ પ્રેરે તેવું. -ન ન૦ [સં.] ઉત્સાહ આપવો-પુષ્ટિ આપવી તે (૨) [ખરાબ અર્થમાં] ઉશ્કેરણી. -ના સ્ત્રી૦ [સં.] ઉશ્કેરણી; આવેશ. -તું સ૦ કિં [સં.] ઉત્તિજી ઉત્તેજન આપવું
ઉત્તેજિત વિ૦ [સં.] ઉત્તેજન કે ઉદ્દીપન પામેલું (૨) ઉશ્કેરાયેલું
ઉત્થાન ન૦ [સં.] ઊઠવું-ઊભા થવું તે (૨) ઊગવું તે (૩) ઉદય; નિગૂતિ (૪) ઉત્સાહ (૫) ટેકા; મદદ
ઉત્થાપક વિ૦ [સં.] ઉચલાની નાખનારું; ઉખાડનારું (૨) ઉશ્કેરનારું (૩) ઊભું કરનારું. -ન ન૦ [સં.] ઉત્થાપવું તે (૨) [મંદિરમાં] દેવનું સૂઈને ઊઠવું તે (૩) એકને ઉઠાવી એ જગાએ બીજાનું મૂકવું તે; 'સપ્તિચ્ચૂશન' [ગ.]. -ન મંત્ર પું૦ 'ધી પ્રિન્સિપલ ઓફ સપ્તિચ્ચૂશન' [ગ.]. -ના સ્ત્રી૦ ઉત્થાપવું તે. -તું સ૦ કિં [સં.] જત્યાર સ્થાપ્યું ન સ્થાપ્યું કરવું; ઉખાડી નાખવું (૨) ઉથાપવું; ન માનવું (૩) ઉઠાડવું; નમ્રત કરવું
ઉત્પત(ત,) સ્ત્રી૦ + ઉત્પત્તિ; જુઓ ઉત્પત ઉત્પત્તિ સ્ત્રી૦ [સં.] પેદાશ (૨) જન્મ (૩) મૂળ
ઉત્પથ પું૦ [સં.] ખોટો માર્ગ
ઉત્પન્ન વિ૦ [સં.] જન્મેલું (૨) નીપજેલું; બનેલું (૩) ઊગેલું (૪) ન૦ પેદાશ; નીપજ (૫) કમાઈ (૬) નફો
ઉત્પલ ન૦ [સં.] કમળ
ઉત્પાત પું૦ [સં.] ફટવું તે (૨) ધાંધલ (૩) આપત્તિનું ચિહ્ન (૪) વિનાશકારક

આપતિ. -તિયું, તી વિં ૪ પીને ન
મેસે એવું. (૨) નોદાની; મસ્તીખોર (૩)
ઉત્પાત કરે એવું

ઉત્પાદક વિં [સં.] ઉત્પન્ન-પેદા કરનારું
ઉત્પાદન નં [સં.] ઉત્પન્ન કરવું તે (૨)
પેદાશ; ઉત્પત્તિ (૩) કૃષ્ણ [કિરાય એવું
ઉત્પાદ્ય વિં [સં.] ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય કે
ઉત્પીડન નં [સં.] એકબીજાને દબાવવું તે
(૨) પીડા કરવી તે (૩) પીડા (૪) સ્પર્ધા
ઉત્પ્રેક્ષા સ્ત્રીં [સં.] ધારણા; દલપના (૨)
એક અલંકાર, જેમાં ઉપમેય અને
ઉપમાન કેટલીક બાબતોમાં મળતાં આવતાં
હોવાથી વસ્તુતઃ એક જ છે એવી
સંભાવના કરવામાં આવે છે [કા.શા.]

ઉત્પ્લવ પું [સં.] ક્ષુદ્ર
ઉત્કુદ્ધ વિં [સં.] ખીલેલું (૨) વિકસેલું
ઉત્સર્ગ પું [સં.] તણ દેવું તે; ત્યાગ (૨)
સમર્પણ (૩) શરીરમાંથી મળભૂત્તર દિદવાં
તે (૪) સામાન્ય લાગુ પડતો કાયદો કે
નિયમ ('અપવાદ'થી બિલકુલ) [વ્યા.] -ર્જન
નં તણ દેવું તે (૨) ઉપવીત અદલવાની
વાર્ષિક ક્રિયા (૩) વેદાધ્યયન મુલતવી
રાખતી વખતે કરવાની ક્રિયા (૪) મળ-
ભૂતનો ત્યાગ કરવો તે

ઉત્સર્પણ નં [સં.] જાયે સરવું -જવું તે
ઉત્સર્પણી સ્ત્રીં [સં.] અવસર્પણીના બેટલો
લાંબો પક્ષ ઉન્નતિ તરફ વળતો સમય [જેન]
ઉત્સવ પું [સં.] આનંદનો દિવસ; તહેવાર
(૨) આનંદનો મેળાવડો; ઓચલ

ઉત્સંગ પું [સં.] ઉછંગ; ખોળો
ઉત્સારક વિં [સં.] દૂર કરનારું; ખસેડનારું,
-ણા સ્ત્રીં [સં.] ખસેડવું તે

ઉત્સાહ પું [સં.] હોંશ (૨) આનંદ (૩)
ખંત (૪) વીરરસનો એક સ્થાપી ભાવ-
દહતા [કા.શા.] -હી વિં [સં.] ઉત્સાહવાળું
ઉત્સુક વિં [સં.] આતુર (૨) અધીરું. -તા સ્ત્રીં
ઉત્સેક પું [સં.] ઓટવું તે (૨) -નો વધારો
યવો - બીભરાવું તે

ઉત્પાદક વિં [સં.] એકબીજાને દબાવવું તે

ઉત્પાદ્ય પું સં કિં 'ઉત્પાદ્ય'નું પ્રેરક;
ગબડાવી દેવું; બાધુચવું કરી દેવું (૨)
પદચ્યુત કરવું (૩) ફેરવવું. ઉત્પાદ્યવાવું
અં કિં (કર્મણિ)

ઉત્પાપ પું ઉપાપવું -ઉલટાવવું તે (૨) સામી
યાપ. -નં નં, -તા સ્ત્રીં [સં.] ઉત્પાપન,
-તા] ન્યત કરવું તે (૨) મંદિરમાં દેવનું
મૂર્તિ બેસવું તે (૩) ઉપાપવું તે. -નું સંકિં
[સં.] ઉત્પાપી અદલી કે દાદી નાખવું (૨)
ઉલટાવવું (૩) નં માનવું. -પાવવું સંકિં
(પ્રેરક). -પાવું અંકિં (કર્મણિ)

ઉત્પામવું સંકિં [અપ્રાપ્તિમિય=ઉપામિલું]
આમથી તેમ જાયકવું ને મૂકવું;
ઉપાડાઉપાડ કરવું (૨) શીદવું; જાયનીયું
કે આમ તેમ કરી નાખવું (૩)
મિથ્યા મહેનત કરવી (૪) આમ તેમ
ખોળવું. ઉત્પામાવવું સંકિં (પ્રેરક)
ઉત્પામાવું અં કિં (કર્મણિ)

ઉત્પામો પું ઉપામવા-ઉપાડવાનો પ્રયાસ
(૨) બુઝો ઉપામો

ઉદ નં [સં.] પાણી [પથ કે સમાસમાં]
ઉદક નં [સં.] પાણી. -કિયા સ્ત્રીં [સં.] મુએ-
લાની પાછળ કરાતી જલના તર્પણની ક્રિયા

ઉદય વિં [સં.] જાતી ટોચવાળું (૨) જીવું (૩)

આગળ પડવું; પ્રસિદ્ધ (૪) મોટી ઉંમરનું
ઉદયિ પું [સં.] સમુદ્ર. -કન્યા, -તાન્યા
સ્ત્રીં [સં.] સમુદ્રની કન્યા, લક્ષ્મી (ચૌદ
રતોમાંનું એક). -સેખલા [સં.] (-ખા)
સ્ત્રીં પૃથ્વી. -સુતા સ્ત્રીં [સં.] લક્ષ્મી
ઉદયતી સ્ત્રીં [અ. કદ+વર્તી] અગરબત્તી;
બદલતી

ઉદપાન નં [નં.] જળાશય (૨) હવાડો કે પરચ
ઉદ (-ચ) માત પું તોદાન; મસ્તી. -તિયું,
-તું વિં ઉદમાત કરનારું

ઉદય પું [સં.] બિગવું તે (૨) ઉન્નતિ
(૩) પ્રાગટ્ય; ઉદભવ (૪) ક્રમોનું કૃષ્ણ દેવા
તત્પર થવું તે [જેન]. -ગિરિ પું [સં.] જેની
પૃથ્વી સુચંચદ્રાદિ ભગે છે એવો દરિપત
પર્વત; મેરુ. -ચાચલ [સં.] (-ખા) પું

ઉદયગિરિ;મેરુ. -ચાત વિં જેમાં સૂર્યોદય
આવતો હોય તેવી (તિથિ). -ચારત પું
ઉદય અને અસ્ત (૨) ચરતીપરતી
ઉદર નં [સં.] પેટ (૨) ગર્ભાશય (૩) બપોલ
(૪) આજીવિકા [લા.] (૫) અંદરનો ભાગ.
ઠનિર્વાણ પું આજીવિકા; ગુજરાન.
ઠપટલ નં છાતી અને પેટની વચ્ચેનો
પરદાર્પ એક અવયવ; 'ડાયફ્રમ'
ઉદરસ સ્ત્રીં [ચ.] ન્તુઓ ઉદરસ [અકરાંતિયું
ઉદરભરિ વિં [સં.] પેટ ભરી નળણું (૨)
ઉદરુ અં કિં [સં. હરિ] + ઊગલું
ઉદંબર (-રે.) પું [ન્તુઓ ઉદંબર] ઉંમરડો
(૨) ઊમરો (ધરનો) (૩) હીજડો
ઉદાત્ત વિં [સં.] ઉચ્ચ; ઉન્નત (૨) ઉદાર;
સખી દિલનું; દાતાર (૩) ઊંચા સ્વરવાળું
(૪) પું સ્વરના ત્રણ ભેદોમાંનો પ્રથમ
(ઉદાત્ત, અનુદાત્ત અને સ્વરિત)
ઉદાન પું [સં.] પંચ વાયુમાંનો એક, જે
ગળા તરફ ઊંચે ચઢીને માથામાં નથ છે
ઉદાર વિં [સં.] સખી દિલનું; દાનશીલ; ત્યાગ-
શીલ (૨) ખુલ્લા મનનું; નિખાલસ; સરળ.
ઠચરિત વિં [સં.] ઉદાર ચરિત્રવાળું ઠતા
સ્ત્રીં. ઠસતવાદ પું સ્થિતિચુસ્ત ન રહેતાં
નવા સુધારા માટે મન ખુલ્લું રાખવાનો
વાદ; 'સિયરલિઝમ'
ઉદાસ વિં [સં.] નિરપેક્ષ; તટસ્થ; બેફિકર
(૨) વેરાગી; વિષય તરફ અપ્રીતિવાળું (૩)
ગમગીન; ખિન્ન. -સી વિં [સં.] ઉદાસ (૨)
પું ઉદાસી પંથનો સાધુ (૩) સ્ત્રીં ઉદાસી-
નતા. -સીન વિં [સં.] ઉદાસ; રસ ન ધરાવ-
નારું; તટસ્થ. -સીપંથ પું શીખધર્મી
સાધુઆનો એક પંથ
ઉદાહરણ નં [સં.] દાખલો; દૃષ્ટાંત
ઉદાહૃત વિં [સં.] દહેવાયેલું (૨) નામ
દઈને બોલાયેલું (૩) દૃષ્ટાંત રૂપે અપાયેલું
ઉદિત વિં [સં.] ઊગેલું (૨) ખીલેલું (૩) બોલેલું
ઉદીચ્છા સ્ત્રીં [સં.] ઉત્તરદિશા. ઠન વિં [સં.]
ઉત્તર તરફનું. -ચ વિં [સં.] ઉત્તરદિશામાં
આવેલું (૨) પું ઉત્તર ગુજરાતમાં

સરસ્વતી નદીની ઉત્તરે અને પશ્ચિમે
આવેલો પ્રદેશ
ઉદીચ્છામાન વિં [સં.] ઊગતું; ઉદિત થતું
ઉદુંબર પું [સં.] ન્તુઓ ઉદંબર (૨)
બ્રાહ્મણોની એક જાત (૩) એંશી રતીનું
એક વજન
ઉદે પું + ન્તુઓ ઉદય
ઉદેતી વિં સ્ત્રીં જે તિથિમાં સૂર્યનો ઉદય
થતો હોય તેવી; ઉદ્યાત, ઉદયવાળી (તિથિ)
ઉદો ઉદો શંખ્રં [સં. હ્રદય હ્રદય] ઉદય હો,
ઉદય હો; જય હો, જય હો
ઉદ્ [સં.] ઉત્સર્ગ, સ્થાન, કક્ષા, મંત્ર દ'માં
'ઊંચે કે ઉપર'; અથવા અમુકમાંથી
'અલગ' કે 'બહાર', એવો અર્થ ખતાવે
છે. ઉદાં ઉદ્ગમ; ઉદ્ભવ; ઉદ્ઘોષ (૨)
'નકારું' કે 'ખોટું' એવા અર્થમાં નામ
પૂર્વે. ઉદાં ઉન્માર્ગ
ઉદ્ગત વિં [સં.] ઉપર ગયેલું; ચડેલું (૨)
બહાર નીકળેલું (૩) ઊગેલું (૪) ઊંચું
ઉદ્ગમ પું [સં.] ઊંચે જવું - ચડવું તે (૨)
ઊગવું - બહાર નીકળવું તે; ઉત્પત્તિ (૩)
ઉત્પત્તિસ્થાન; ઊગમ (૪) કૃષ્ણગો; પીલો
ઉદ્ગાતા પું [સં.] સામવેદની ઋચાઓ
ગાનાર બ્રાહ્મણ
ઉદ્ગાર પું [સં.] ઉચ્ચાર; બોલ; શબ્દ.
ઠચિહ્ન નં લાગણીભર્યો ઉદ્ગાર સૂચવતું
'!' આણું ચિહ્ન
ઉદ્ઘીવ વિં [સં.] ઊંચી ડોકવાળું; ઉત્કંઠે
ઉદ્ઘાટન નં [સં.] ખોલવું તે; કુંચીથી
ઉઘાડવું તે (૨) સ્પષ્ટ કરવું - સમજાવવું
તે (૩) ઉઘાડવાનું સાધન (કુંચી વગેરે)
(૪) રેંટ. ઠકિયા સ્ત્રીં પહેલપ્રથમ હાંઈ
ઉઘાડવાની ક્રિયા - વિધિ
ઉદંડ વિં [સં.] નિરંકુશ
ઉદામ વિં [સં.] અંકુશ કે બંધન વિનાનું
(૨) ઉચ્છૃંખલ (૩) જલાર. ઠપક્ષ પું
જલાર પક્ષ [(૩) ધારેલું
ઉદિષ્ટ વિં [સં.] ખતાવેલું (૨) ઉદેશાયેલું
ઉદ્દીપક વિં [સં.] ઉદ્દીપન કરનારું

ઉદ્દીપન નં [સં.], -ના સ્ત્રીં પ્રત્યક્ષિત
કરવું તે (૨) ઉચ્ચકરણી (૩) ઉત્તેજના
ઉદ્દીપત વિં [સં.] સળગાવેલું-પ્રત્યક્ષિત
કરેલું (૨) ઉત્તેજિત થયેલું; ઉચ્ચકરણેલું
ઉદ્દેશ પું [સં.] હેતુ; ઇરાદો. ૦ચું સં કિં
[સં. હજ્જ] નામ દર્શને-અનુલક્ષીને ગોલવું
-કહેવું. -શ્ય વિં [સં.] ઉદ્દેશવા-વિચારવા
ગોચ્ય; લક્ષ્ય (૨) નં જેને ઉદ્દેશીને કંઈ
કહેવાયું હોય તે; કર્તાપક્ષ [વ્યા.]. -શ્ય-
વર્ધક નં ઉદ્દેશ્યના અર્થમાં વધારો
કરનાર શબ્દસમૂહ [વ્યા.]

ઉદ્ધત વિં [સં.] ઉચ્છ્રંખલ. -તાર્ધ સ્ત્રીં
ઉદ્ધવ પું [સં.] કૃષ્ણના કાંકા અને ભક્ત
ઉદ્ધાર પું [સં.] મુક્તિ (૨) સારી રિથતિ
થની તે. ૦ચું સં કિં [સં. હદાર]
ઉદ્ધાર કરવો [ઉદ્ધારેલું; ઉગારેલું]
ઉદ્ધત વિં [સં.] અવતરણ તરીકે લીધેલું (૨)
ઉદ્ધવસ્ત વિં [સં.] જડમૂળથી નાશ પામેલું
ઉદ્દ્યોધન નં [સં.] ન્નત્રય થવું તે (૨) ચાદ
આવવું તે. -ચું અં કિં ઉદ્દ્યોધન કરવું
ઉદ્દ્યાય પું [સં.] જન્મ; ઉત્પત્તિ (૨) મૂળ.
૦ચું અં કિં [સં. હદમૂ] ઉત્પન્ન થવું
ઉદ્દ્યાયિત વિં [સં.] માનેલ; કલ્પેલ
ઉદ્દ્યોજન નં [સં.] વનરપતિ
ઉદ્દ્યોજન વિં [સં.] ઉત્પન્ન થયેલું (૨)
ફૂટેલું; ખીણેલું

ઉદ્દ્યોત વિં [સં.] ઉત્પન્ન થયેલું; પ્રગટેલું
ઉદ્દ્યાન વિં [સં.] ગાભરું; વ્યાકુળ
ઉદ્ધત વિં [સં.] ખતીલું (૨) તત્પર
ઉદ્ધમ પું [સં.] યત્ન (૨) ઉદ્યોગ. -મી
વિં [સં.] મહેનત (૨) ઉદ્ધમમાં લાગેલું
ઉદ્ધાન પું; નં [સં.] બગીચો; વાડી
ઉદ્ધાપન નં [સં.] ધર્મકર્મ-વ્રતાદિની
સમાપ્તિની વિધિ

ઉદ્યોગ પું [સં.] ધધો; રોજગાર (૨) કામ
(૩) મહેનત. ૦ધધો પું ધધો-રોજગાર;
પ્રવૃત્તિ. ૦મદિર નં, ૦શાલા (-ળા)
સ્ત્રીં જ્યાં ઉદ્યોગો શીખવાતા હોય તેની
શાળા; કંલામવન. -ગી વિં [સં.] મહેનત

ઉદ્યોત પું [સં.] પ્રકાશ
ઉદ્ધિમ વિં [સં.] વ્યાકુળ; ખિન્ન; દુઃખી
ઉદ્ધક પું [સં.] પુષ્કળતા (૨) ચડિયાતાપણું
ઉદ્ધેગ પું [સં.] વ્યાકુળતા (૨) ચિંતા (૩) દુઃખ
ઉદ્ધક (-૨) કવું અં કિં (હૃદયનું) થડકવું;
ધડકવું; ધ્રુજવું (૨) ઝબકવું; ચોકવું
ઉદ્ધિયું વિં ઉદ્ધકું રાખેલું-આપેલું (કામ)
(૨) ઉદ્ધકું કામ કરનારું (૩) બેપરવાઈથી
કરેલું [લા.] [‘ઉદ્ધમાત’ માં
ઉદ્ધમાત પું -તિયું, -તી વિં જુઓ
ઉદ્ધરકવું અં કિં જુઓ ઉદ્ધરકવું
ઉદ્ધરસ સ્ત્રીં ઉદ્ધરસ; ખાંસી
ઉદ્ધરાવવું સં કિં ‘ઉદ્ધરવું’નું પ્રેરક
ઉદ્ધાન નં ઉચ્ચ ચડવું તે (૨) એક રોગ; દમ
(૩) મોટી ભરતી (૪) યજ્ઞની કામભોગની
ધર્યા(પ)ચણની સંખ્યાનો વેપારી સંકેત
ઉદ્ધામો પું પ્રયત્ન (૨) વલખું
ઉદ્ધાયેલું વિં ઉદ્ધઈથી ખવાયેલું
ઉદ્ધાર વિં [પ્રા. હદાર] પૈસા આપ્યા
વિના નામે લખાવીને, દેવા કરી લીધેલું
કે આપેલું (૨) ભરપાઈ નહિ થયેલું
એવું (૩) દમ વગરનું; બોભરપ [લા.].
૦નોંધ સ્ત્રીં ૦વેચેલો માત્ર નોંધવાનો ચોપડો.
૦પાસું નં ચોપડામાં જ્યાં ઉદ્ધાર રકમો
નોંધાય છે તે પાસું. ૦વહી સ્ત્રીં ઉદ્ધાર
નોંધ. ૦ચું સં કિં [પ્રા. હદાર=ઉદ્ધાર
આપવું] નામે લખવું (૨) + ઉદ્ધારવું (૩)
ઉદ્ધરવું [સુ.]. -રાવવું સં કિં (પ્રેરક).
-રાવું અં કિં (કર્મણિ). -રિયું વિં
વારંવાર ઉદ્ધારે ખરીદ કરનારું. -રિયો
પું ઉદ્ધારે લેનાર આદમી. -રું વિં ઉદ્ધાર.
-રો પું ઉદ્ધાર દિસાળ (૨) વાચદો (૩)
વિલંબ; ઢીલ (૪) સાંસા; ખોટ
ઉદ્ધઈ સ્ત્રીં [દે. હદેહિયા] ઉદ્ધઈ; જમીનમાં
રહેતું એક જીવડું
ઉદ્ધેડવું સં કિં (હાલ ઉતારવી) ઉદ્ધેડાવવું
સં કિં (પ્રેરક) ઉદ્ધેડાવું અં કિં (કર્મણિ)
ઉદ્ધેરવું સં કિં બંદીમાંથી લોટવાળો-કાઠવો.
ઉદ્ધેડ વિં [સં. હદ્દત] જુઓ ઉદ્ધ

ઉનામણિયું. ઉનામણું (ના') નં નાહ-
વાનું પાણી ઊનું મૂકવાનું વાસણ
ઉનારતું (ના') અં કિં [જુઓ ઊનું] ગરમ
પાણીથી (જુવારનો) લોટ બાંધવો [સુ.]
ઉનાયું અં કિં હિજરાયું; ઝૂરવું
ઉનાણુ (ના') વિં ઉનાળામાં વવાતું-પાકતું
(૨) ઉનાળાને લગતું
ઉનાળો (ના') પું [સં. હળકાલ, અપ.
હળાલ] ફાગણથી, જેક માસ સુધીનો
ગરમીનો સમય
ઉન્નત વિં [સં.] ઊંચું (૨) યાર (૩) ઉન્ન-
તિવાળું. ઠંડોણુ પું 'અન્ગલ ઓફ એલિ-
વેશન' [ગ.]. -તિ ઓં [સં.] ચડતી (૨)
મહત્તા. -તોદરકોણુ પું જે કાટખૂણા
કરતાં મોટા ખૂણો. 'ઇન્વેક્સઅન્ગલ' [ગ.]
ઉન્મત્ત વિં [સં.] ગાંડું (૨) છાંટું (૩)
ગર્વિષ્ઠ; ઉદ્વેગ [ખિન્ન
ઉન્મત્તું વિં [સં. હ્મનન] અધીરું; આતુર;
ઉન્માદ પું [સં.] થેલછા (૨) મદ (૩) એક
રોગ (૪) તોફાન. ઠંડે વિં [સં.] ઉન્માદ
કરાવનારું [૨] અનીતિનો માર્ગ
ઉન્માર્ગ પું [સં.] ઓટા કે ઊંચો રસ્તો
ઉન્મીલિત વિં [સં.] ઊંચેઊંચું (૨) વિકસેલું
ઉન્મુખ [સં.], -ખું વિં ઊંચા મુખવાળું
(૨) નારાજ (૩) તત્પર; આતુર
ઉન્મૂલન નં [સં.] જડમૂળથી કાઢી નાખવું તે
ઉન્મૈષ્ઠ પું, ઠંડુ નં [સં.] પલકારો; આંખની
ઉઘાડવાસ (૨) સ્ફુગલ (૩) વિકાસ
ઉપ [સં.] ઉપસર્ગ. 'પારો, નજક' એવો
અર્થ ('અપ' થી ઊદયો) બતાવે છે. ઉદાં
ઉપગમન (૨) નામની સાથે 'ગૌણ, ઊતરતું'
એવા અર્થમાં. ઉદાં ઉપકથા; ઉપનામ
ઉપકથા ઓં [સં.] મુખ્ય કથામાં આવતી
નાની કથા: આડકથા
ઉપકેરણુ નં [સં.] સાધનસામગ્રી
ઉપકાર પું [સં.] બહું કરવું તે (૨) મદદ
(૩) પાટ. ઠંડે વિં [સં.] ઉપકાર કરનારું
(૨) સહાયક; ઉપયોગમાં આવે તેવું.
-રી વિં [સં.] ઉપકાર કરનારું

ઉપકૃત વિં [સં.] આભારી. -તિ ઓં [સં.]
આભાર; પાડ
ઉપકોણુ પું [સં.] જુઓ આસન્નકોણ
ઉપક્રમ પું [સં.] આરંભ (૨) ચોળના.
ઠંણુકા ઓં [સં.] પ્રસ્તાવના (૨)
અનુક્રમણિકા ['કોઈદિશન્ટ' [ગ.]
ઉપગુણુ પું [સં.] મુખ્ય નહિ એવો ગુણ (૨)
ઉપગ્રહ પું [સં.] મુખ્ય ગ્રહની આસપાસ
ફરનારો ચંદ્ર જેવો નાનો ગ્રહ (૨)
આકાશમાં આવેલા નાના ગ્રહોમાંનો
દરેક (ધૂમકેતુ, શુક્ર, કેતુ ઇત્યાદિ ઉપગ્રહો
કહેવાય છે.)
ઉપચય પું [સં.] સંચય; વધારો (૨) ઢગણો
(૩) આખાદી (૪) લગ્નકુંડળીમાંના ૩, ૬,
૧૦ ને ૧૧ માં સ્થાનોમાંનું કોઈ પણ એક
ઉપચાર પું [સં.] સારું કરવા જે ઉપાય-
સારવાર, ઓસડ-વેસડ ઇત્યાદિ કરવાં તે
(૨) પૂતલવિધિ (૩) સેવાચારી (૪)
ખીલને ખુશ કરવા કરેલું મિથ્યા કથન.
ઠંડે વિં [સં.] કિલ્સકં (૨) પું સેવક. -રિકા
ઓં ઉપચારક ઓ; 'નસ' [ફળદ્રુપ
ઉપલબ્ધિ વિં ઉપજ કરનારું; ઉત્પાદક (૨)
ઉપલભિ ઓં [સં.] પું એક છંદ
ઉપલવણું સં કિં 'ઉપજવું'નું પ્રેરક;
પેદા કરવું; જન્મ આપવો (૨) બનાવવું;
ઊણું કરવું; કદપણું
ઉપજવન નં, ઉપજવિકા ઓં [સં.]
આજવિકા; ગુજરાન [જવનારું
ઉપજવી વિં (૨) પું [સં.] -ના આધારે
ઉપટણુ (-ણું) નં [જુઓ ઉટવણું]
નહાતાં પહેલાં શરીરે ચોપડવાનું સુગંધી
દ્રવ્ય; પીડી; ઉવટણ
ઉપટામણી ઓં વેચાઈની આગળ
વાંચવામાં આવતી કન્યાનાં સુગંધોની
ચાટી (૨) લગ્નનો દસ્તાવેજ; લગ્નપત્ર
ઉપટાવણું સં કિં 'ઉપજવું'નું પ્રેરક; આંખું
કરવું (૨) દિલગીર કરવું [પ્રેરક
ઉપડાવણું સં કિં 'ઉપાડવું', 'ઉપજવું'નું
ઉપણાવણું સં કિં 'ઉપજવું'નું પ્રેરક

ઉપણિયું નં ઉપણવાનું સાધન
 ઉપતંત્રી પું [સં.] મદદનીશ તંત્રી
 ઉપત્યકા સ્ત્રી [સં.] તળેટીની—નીચાણની
 જમીન [શિશ; ચાંદી
 ઉપદંશ પું [સં.] કરડવું તે; ડંખ (૨) એક
 ઉપદેશ પું [સં.] શિક્ષણ (૨) બોધ; શિખામણ;
 સલાહ (૩) પાસેનો દેશ. ૦૬ (વં (૨) પું
 [સં.] ઉપદેશ આપનાર. ૦૭ સંક્રિં [સં.
 ઉપદિશુ ઉપદેશ આપવો—કરવો
 ઉપદ્રવ પું [સં.] પજવણી (૨) ત્રાસ; ઉપાધિ
 (૩) સંકટ. —વી વિ [સં.] ઉપદ્રવ કરનાર
 ઉપધાતુ સ્ત્રી [સં.] હલકી ગોણ—ધાતુ
 (૨) મિથ્ર ધાતુ [અનાજ
 ઉપધાન્ય નં [સં.] ખડધાન; હલકી જાતનું
 ઉપનગર નં [સં.] મુખ્ય નગરનું એક પડું;
 ‘સખખ’ [સંસ્કાર
 ઉપનયન નં [સં.] જનોઈ દેવું તે; તેનો
 ઉપનામ નં [સં.] બીજું નામ (લાડ,
 અડક, મરકરી વગેરેનું)
 ઉપનાયક પું [સં.] વાર્તા, નાટકાદિમાં મુખ્ય
 નાયક પછીનું બીજું પાત્ર [‘કોલોની’
 ઉપનિવેશ પું [સં.] સંસ્થાન; વસાહત;
 ઉપનિષદ સ્ત્રી; નં [સં.] વેદનો અંતર્ગત
 ગણતો અને તેના ગૂઢ અર્થોને સ્પષ્ટ કરતો,
 બ્રહ્મવિદ્યાનું પ્રતિપાદન કરતો તાત્ત્વિક ગ્રંથ
 ઉપન્યાસ પું [સં.] ચાપણ (૨) નવલકથા
 (૩) પ્યાન
 ઉપપતિ પું [સં.] ચાર (૨) દિયર
 ઉપપત્ની સ્ત્રી [સં.] મુખ્ય નહિ એવી
 પત્ની (૨) રખાત
 ઉપપદ્મસમાસ પું [સં.] ધાતુસાચિત શબ્દ
 —કૃદંતની સાથે યનો નામનો સમાસ.
 ઉદાં કૃંમકાર; ધરભેદ [બ્યા.]
 ઉપપન્ન વિં [સં.] યોગ્ય; સુસંગત (૨)
 સાખિત—સિદ્ધ થયેલું [ગોણ પુરાણ
 ઉપપુરાણ નં [સં.] મુખ્ય નહિ એવું
 ઉપપ્રમુખ પું [સં.] મદદનીશ પ્રમુખ
 ઉપપ્રશ્ન પું; નં [સં.] પ્રશ્ન પરથી નીકળતો
 પ્રશ્ન (૨) ગોણ પ્રશ્ન

ઉપભોક્તા પું [સં.] ઉપભોગ કરનાર (૨)
 માલિક (૩) વારસ
 ઉપભોગ પું [સં.] ભોગવેટો (૨) અનુભવ
 (૩) માણવું—મન લેવી તે. ૦૭૫ વિં
 [સં.] ઉપભોગ કરવા યોગ્ય
 ઉપમંત્રી પું [સં.] મદદનીશ મંત્રી
 ઉપમા સ્ત્રી [સં.] સરખામણી (૨) મળતા-
 પણું (૩) એક અર્થાલંકાર—જેમાં
 ઉપમેય તથા ઉપમાનભેદ કાયમ રાખીને
 તેમનો સમાન ધર્મ બતાવવામાં આવે
 છે. [કા. શા.]. ૦૮ નં [સં.] જેની સાથે
 સરખામણી હોય તે (૨) ચાર પ્રમાણો-
 માંનું એક—પ્રસિદ્ધ વસ્તુના સાધર્મ્યથી
 સાધ્ય સિદ્ધ કરવું તે [ન્યા.]
 ઉપમેય નં [સં.] જેને ઉપમા આપવામાં
 આવી હોય તે [મિસતું (૨) ઉપયોગી
 ઉપયુક્ત વિં [સં.] ઠાજતું; યોગ્ય; બંધ-
 ઉપયોગ પું [સં.] કામ; વાપર; વપરાશ (૨)
 ખય; જરૂરિયાત (૩) ધ્યાન; સાવચેતી
 [જ્ઞાન]. —ગિતા સ્ત્રી [સં.] ઉપયોગીપણું
 ઉપયોગી વિં [સં.] ઉપયોગમાં આવે તેવું
 ઉપર અં [સં. ઉપરિ] પર; ઉંચે (૨) સ્થાન
 કે ક્રમથી જોતાં નીચે કે પાછળ નહિ પણ
 એથી ઊલટું (૩)—ના કરતાં વધારે; ઉપરાંત.
 ઉદાં ‘સો ઉપર ખર્ચ થશે’ (૪) (ના કરતાં)
 અડિયાતું કે આગળ આવે એમ. ‘ઉદાં
 ‘વર્ગમાં તે ઉપર રહે છે’ (૫) અગાઉ; પૂર્વે.
 ઉદાં ‘વેદો હજારો વર્ષ ઉપર લખાયા’
 (૬) (કોઈ ભાવની સાથે શા. પ્ર. માં)
 —ની પ્રત્યે. ઉદાં ‘પશુ ઉપર દયા’ (૭)
 —ના આધારે, —ને લઈને, —ને કારણે.
 ઉદાં ‘શા ઉપર આ ફૂંદાફૂં છે?’ (૮)
 —ની આડથી; —ને આધારે. ઉદાં ‘ધર
 કે માલ ઉપર પૈસા ધીરે છે’ (૯) ફું
 સાથે આવતાં, તે ક્રિયા થયે કે થાય
 ત્યારે કે ત્યાર પછી કે થાય એટલે.
 ઉદાં ‘તેના આવવા ઉપર સભા મુલતવી
 રાખી’ (૧૦) વિષે; બાબતમાં. ઉદાં ‘ગાય
 ઉપર નિબંધ લખો’ (૧૧) —ના કિનારા
 ઉપર, —ને કિનારે. ઉદાં ‘તે નદી ઉપર

ફરવા ગયો' (૧૨) —ની લગોલગ. ઉદા.
'તેઓ મારામાંની ઉપર પહોંચ્યા' (૧૩)
સાતમી વિભક્તિનો ભાવ બતાવે. ઉદા.
'કામ ઉપર ગયો'. **ઉપરથી** અં ઊડા-
ણમાં બીજા વિના (૨) સહેજસાજ.
ઉપરનું વિં ઉપરચોટિયું. **ઓટિયું**,
ઠાણું (—કણું) વિં છીછરું; ઉપલક્ષિયું.
ઉંડપકે અં ઉપર ઉપરથી (૨) ચોપડામાં
રીતસરલખ્યાવિના. **ઓંચે થયું** = અધીરું
થયું. **ઉપડયું** = હરીફાર્થમાં બીજાનું (૨)
રૂપગુણ ઇન્માં મળતું આવ્યું. ઉદા.
'એ એના બાપ ઉપર પડ્યો છે.'

ઉપરણી સ્ત્રીં [સં. પ્રાવરણ] ઓઢણી
ઉપરણું નં, —ણો પું ખેસ; પિઝાડી
ઉપરતિ સ્ત્રીં [સં.] વૈરાગ્ય (૨) વિરામ;
અટકતું તે

ઉપરવટ સ્ત્રીં અનધિકારપણું દાખવવું તે
(૨) ઉદ્ભવન; અવગણના (૩) વિં વિરુદ્ધ;
અવગણતું (૪) ટપે એવું; સરસાર્થ કરતું
ઉપરવટણું પું અલનો બત્તો; વાટવાનો પથ્થર
ઉપરવાડ સ્ત્રીં [સં. ઉપરિન્વાટ] ધર, ફળિયું
કે ગામની નજીકનો ભાગ; પરવાડ (૨)
ધરની વાડ—સીમાંત દીવાલની બે બાજુનો
ભાગ. —ડિયો પું ઉપરવાડે રહેનારો;
આશ્રિત માણસ (૨) પાસેના ગામની
ખેતી કરનાર ખેડૂત

ઉપરવાસ અં પચન કે પાણીના વહનની
વિરુદ્ધ દિશાએ; ઉપલે ભાગે

ઉપરવાસ પું મેડાનો વાસ

ઉપરવાસિયો પું ભંગી

ઉપરવાસો પું મેડાનો વાસ

ઉપરાઉપર, ઉપરાઉ (—છા) પરી અં એક
પછી એક; લાગલગત

ઉપરાણું (—ળું) નં પક્ષ લેવો તે

ઉપરામ પું [સં.] નિવૃત્ત-વિરક્ત થયું તે
(૨) વિરામ; અટકતું તે

ઉપરામણી સ્ત્રીં ઉત્ક્રાંત; ડરાવેલી કિંમતથી
ઉપરનું ને હોય તે

ઉપરાળું નં ભૂઓ ઉપરાણું; તરફદારી

ઉપ(—ફે)રાંટું (૦) વિં પાસાભેર એવું (૨)
બાજુ ઉપરનું; સામેનું (૩) ઊભું (૪)
અવળું; ઊધું

ઉપરાંત અં વધારે; વિશેષમાં (૨) સિવાય;
વળી બીજું (૩) પછી; ઉપરથી

ઉપરી પું ઉપરનો અધિકારી (૨) વિં ઉપરનું.
બાણું નં ઉપરી હોય એવું વર્તન

ઉપ(—ફે)રું વિં [સં. ઉપરિ] પાસાભેર (૨)
ઊભું (જેમ કે ખાટલો ઉફેરો કરવો)

ઉપરો (—યું) ક્રત વિં [સં. ઉપરિ+ઉવત] ઉપર
કહેવું—જણાવેલું

ઉપલ પું [સં.] પથ્થર; શિલા (૨) રત્ન
ઉપલક વિં ઉપરચોટિયું (૨) ફાલતુ (૩)

ચોપડામાં (કાંઈ ખાસ બાને) નહિ નોંધેલું
એવું. —કિયું વિં ઉપર ઉપરનું; ઉપરચોટિયું

ઉપલક્ષણ નં [સં.] ચિહ્ન; વિશેષ લક્ષણ

ઉપલબ્ધ વિં [સં.] મળેલું; મળેલું (૨)
જાણેલું. —મિધ સ્ત્રીં [સં.] પ્રાપ્તિ (૨) પ્રોધ

ઉપલભ્ય વિં [સં.] મેળવી—જાણી શકાય એવું
ઉપલાણું વિં ઉપરનું; ઉપરના ભાગનું (૨)

નં ઉપલો ભાગ અથવા બાજુ

ઉપલિયું નં એક રોગ; ઉટાટિયું

ઉપલી સ્ત્રીં [સં. ઉપલ પરથી] જમીનમાં
દાટલી ખાંડણી; ખાંડણિયો [કે જણાવેલું

ઉપલું (લું) વિં ઉપરનું (૨) આગળ આવેલું

ઉપવન નં [સં.] બગીચો; વાડી

ઉપવસ્ત્ર નં [સં.] અંગવસ્ત્ર; ખેસ

ઉપવાસ પું [સં.] વ્રત કે નિયમ તરીકે
ન ખાતું તે. —સી વિં [સં.] ઉપવાસ કરનાર

ઉપવિષ નં [સં.] બનાવડી ઝેર (૨) મુખ્ય
વિષથી ભૂદાં—આકડાનું દૂધ વગેરે ઝેર

ઉપવીત નં [સં.] જનોઈ

ઉપવેદ પું [સં.] વેદોમાંથી નીકળેલી ગૌણ
વિદ્યાઓ; જેની કે, આયુર્વેદ, ધનુર્વેદ,

ગાંધર્વવેદ અને રથાપત્ય શાસ્ત્ર

ઉપરામ પું. **વન** નં [સં.] શાંત પડવું—
વિરામ લેવો તે (૨) શાંતિ (૩) સાંતવન. **વળું**

અંકિં [સં. ઉપશન્] શાંત—નિવૃત્ત થયું

ઉપસર્ગ પું [સં.] આદ્ય; સંકટ (૨)

ધાતુઓ કે ધાતુ ઉપરથી બનેલાં નામોની આગળ જોડાતો તથા તેમના મૂળ અર્થમાં વિશેષતા આણતો શબ્દ કે અવ્યય. (પ્ર, પરા, અપ, સમૂ, અનુ, અવ, નિરૂ અથવા નિરૂ, દુસ્ અથવા દુર, વિ, આ, નિ, અધિ, અપિ, અતિ, સુ, ઉત્-દ્, અભિ, પ્રતિ, પરિ, ઉપ) [વ્યા.]

ઉપસંહાર પું. [સં.] એકત્વ કરવું તે (૨) સારાંશ (૩) દૃઢમાં આટાપી લેવું તે ઉપસાગર પું. [સં.] પહોળા મુખનો અખાત ઉપસાદ પું. ઉપસવું તે (૨) સોજો (૩) કુલાવો ઉપસાવવું સં. કિં. 'ઉપસવું'નું પ્રેરક ઉપસિદ્ધાંત પું. [સં.] મુખ્ય સિદ્ધાંતમાંથી સીધી રીતે દ્વિત. થતો સિદ્ધાંત; 'કારો-લરી' [ગ.] [શુભેન્દ્રય]

ઉપસ્ય નં. [સં.] પુરુષ અથવા સ્ત્રીની ઉપસ્યાન નં. [સં.] દેવની સન્મુખ પૂજા માટે મંત્ર કે સ્તુતિ બોલતા ઊભા રહેવું તે; પૂજા [હાજર; રત્ન]

ઉપસિયત વિં. [સં.] નજીક ઊભેલું; ઉપહસનીય વિં. [સં.] ઉપહાસને પાત્ર ઉપહાર પું. [સં.] ભેટ; બક્ષિસ (૨) પૂજનો સામાન [હાસ કરવા દોરાતું ચિત્ર]

ઉપહાસ પું. [સં.] મશકરી. ંચિત્ર નં. ઉપ-ઉપાખ્યાન નં. [સં.] નાનું આખ્યાન ઉપાડ પું. ['ઉપાડવું'] ઉપસાટ; સોજો (૨) ભરાડિપણું (૩) જુરસો (૪) આરંભ (૫) કોશિસ (૬) મૂંઢેલાં નાણાંમાંથી પાછું લેવું તે (૭) પાછી લીધેલી રકમ (૮) ખપત; માગ

ઉપાડવું સં. કિં. [સં.] વ્યાપ્ત; પ્રા. ઉપાહી 'ઉપાડવું'નું પ્રેરક; ઊંચું કરવું; નીચેથી ઉપર લેવું (૨) માથે લેવું; જહોરવું (૩) મૂળમાંથી એથી કાઢવું (૪) નાણાં મૂંઢેલાં હોય ત્યાંથી લેવાં (૫) ચોરી કરવી (૬) શરૂ કરવું; માંડવું. ઉપાડાવવું સં. કિં. (પ્રેરક). ઉપાડાવું અં. કિં. (કર્મણિ)

ઉપાડો પું. જુઓ ઉપાડ (૨) ઝરડાં ઑખ-રાંનો વાઢીને કહેલો જથો

ઉપાદાન નં. [સં.] અંગીકાર; સ્વીકાર (૨)

કારણ; સમવાયી કારણ (૩) જેમાંથી કોઈ પણ વસ્તુ બનાવાઈ હોય તે દ્રવ્ય ઉપાદેય વિં. [સં.] લઈ શકાય એવું (૨) સ્વીકાર્ય (૩) પસંદ કરવાનું (૪) ઉત્તમ ઉપાધિ સ્ત્રી. [સં.] પીડા; આપદા (૨) જનન; પંચાત; ચિંતા (૩) ખાસ લક્ષણ (૪) પદ્ધતી; 'રિશ્તો'

ઉપાધ્યાય [સં.], ઉપાધ્યો + પું. શિક્ષક (૨) પુરોહિત (૩) બ્રાહ્મણોની એક અટક ઉપાન નં. [સં.] ઉપાનહ પગરખું; જોડો ઉપાય પું. [સં.] ધલાજ; સાધન (૨) ચિકિત્સા ઉપાનન નં., ના સ્ત્રી. [સં.] પ્રાપ્તિ; કમાઈ ઉપાનિત વિં. [સં.] મેળવેલું (૨) વાર-સામાં મળેલું

ઉપાલંભ પું. [સં.] કપડો [સ્થાન]

ઉપાશ્રય પું. [સં.] અપાસરો (૨) આશ્રય-

ઉપાસક પું. [સં.] ભક્ત (૨) સેવક

ઉપાસણ નં. (ભુલાયેલ કે સાંત પડેલ બાબતને) ફરી ઉપાડવી કે તાજ કે ઊભી કરવી તે; ઉશ્કેરણી; સળી કરવી તે

ઉપાસન નં., ના સ્ત્રી. [સં.] આરાધના; સેવા; ભક્તિ

ઉપાસવું સં. કિં. [સં.] ઉપાસી આરાધવું

ઉપાસિકા સ્ત્રી. [સં.] ઉપાસક સ્ત્રી

ઉપાસ્ય વિં. [સં.] ઉપાસના કરવા યોગ્ય

ઉપાહાર પું. [સં.] નાસ્તો. ંગૃહ નં. હોટલ

ઉપાંગ નં. [સં.] અગનું અંગ (૨) વેદાંગ જેવાં ચાર શાસ્ત્રો-પુરાણ, ન્યાય, મીમાંસા અને ધર્મશાસ્ત્ર

ઉપાંત પું. [સં.] નજીકનો પ્રદેશ (૨) કોર; છડો. -ત્ય વિં. [સં.] છેલોની પહેલું

ઉપેક્ષા સ્ત્રી. [સં.] અનાદર (૨) ત્યાગ (૩) ઉદાસીનતા (૪) બેદરકારી

ઉપેદ્ર પું. [સં.] વિપણુ

ઉપેદ્રવળા સ્ત્રી. [સં.] પું. એક છંદ

ઉપોદ્દ્યાત પું. [સં.] આરંભ (૨) પ્રસ્તાવના

ઉપોપણુ નં. [સં.] ઉપવાસ

ઉદ્ગ્રણાવવું સં. કિં. 'ઉદ્ગ્રણવું'નું પ્રેરક

ઉદ્ધરાદ પું. ગર્વ કરવો તે; હુંપદ

ઉદ્ધરાંદું વિં ભુઓ ઉપરાંદું
 ઉદ્ધરું વિં ભુઓ ઉપરું
 ઉદ્ધાંત(-દ) સ્ત્રીં હુંપદ (૨) શ્રીમંતાઈનો
 આડંબર (૩) ઉદાઉપણું
 ઉબળકં વિં ઉપલકં [ળવું]નું ઘેરકં
 ઉબ(-ભ)ળાવવું સં કિં 'બળ(-ભ)-
 ઉબળેકં વિં ઉપલકં; ઉબળકં
 ઉબાટ પું બળ; ઉબાવાથી વળતી કૂંગ કે
 થતું પરિણામ
 ઉબાડિયું નં [દે. ઝમ્માહિય] (હાથમાં
 લીધેલું ને એકં હોયેથી રાગ વગર) બળતું
 પાતળું લાકડું કે સાંડી સળેબડું; ખોરિયું
 (૨) ભુઓ ઉબરિયું [સુ.]
 ઉબાવું અં કિં કૂંગવાળું બનવું; કોવાવું
 ઉબાળું નં તાપોડિયું; ગૂચડું
 ઉબાળો પું બાફ (૨) બભરો (૩)
 ઉરકેરણી; રોષ (૪) હોહા; તેફાન
 (૫) બળતણ; છાણાં (૬) દલ્લો (એકી-
 સાથે બાળી ભડકો કરવા જેટલો)
 ઉભેતર નં ઉનાળામાં ફૂવાના પાણીથી
 કરેલો પાક (૨) લગ્નમાં નોતરે આવેલા-
 એને રત્ન આપવી તે
 ઉભેર સ્ત્રીં હળમાં કોશને બેસાડવા માટે
 મારવામાં આવતી ફાયર
 ઉભેરો પું ચૂંક સાથે ઝાડાની હાળત
 થાય તે (૨) ચૂંક
 ઉભે(-ભે)ળવું સં કિં વળ બકલે એવું
 કરવું(૨)વાવેલું ઉભેરી નાખવું(૩)ગઈ-
 શુભરી સંભારવી [નિરાંને નહિ બેઠેલું
 ઉભડ(-ક)કે વિં અધું બભું; બભું (૨)
 ઉભય વિં[સં.] બને. બંબર વિં[સં.]પાણી
 અને પૃથ્વી બને પર ચાલે એવું. બંતઃ
 અર્થ[સં.]બનેરીતે. બંથા અર્થ[સં.]ઉભયતઃ.
 બંધિંગી વિં [વ. વિ.] નર અને નારી
 એમ બને પ્રકારનાં ફૂલ બેસે તેવું (વૃક્ષ);
 'મોનોદશિયસ' (૨) નર અને નારી
 એ બને અંગ હોય તેવું; 'હરમેક્રડાહટ'.
 -ચા.વયી વિંઉભય (પદ અથવા વાક્ય)-
 નો અન્વય કરનારું - ને જોડનારું [બ્યા.]

ઉભરણ નં બભરો (૨) આથો ચડવો તે
 ઉભરાટ પું બભરાવું તે
 ઉભરામણ નં ઉભરણ, બભરો (૨)
 બભરાઈને જે બહાર નીકળી ગયું હોય તે
 ઉભરાવવું સં કિં 'બભર(-રા)વું'
 'ઉભરાવું'નું ઘેરકં
 ઉભળાવવું સંકિં ભુઓ ઉભળાવવું
 ઉભાળ વિંઉભેકું(૨)ઢાળ પડતું(૩)સ્ત્રીં
 ચડાવ
 ઉભેકું(-રું) વિં બભું હોય એવું; ઉભાળ
 ઉભેળવું સં કિં ભુઓ ઉભેળવું (૨)
 ડાંગરની કરડ કરવી
 ઉભેળો પું કરડ; અધીં ખંડાયેલી ડાંગર
 ઉભદા(-દું) વિં [મ.] સાંરું; શ્રેષ્ઠ (૨)
 ખાનદાન (૩) ક્રીમતી
 ઉભર સ્ત્રીં [મ. ઉત્તર] ઉંમર; વય
 ઉભરડું નં [સં. ઉત્તર] ઉભરડાનું ફળ
 -ડો પું એક ઝાડ; ઉભરો
 ઉભરદરાળ વિં [ફા.] દીર્ઘાયુ
 ઉભરલાયક વિં પુખ્ત વયનું
 ઉભરાવ પું [મ. ઉમરા] અમીર(૨)શ્રીમંત.
 બંભરી [મ. જાદુ] સ્ત્રીં ઉભરાવની પુત્રી.
 બંભરો પું ઉભરાવનો પુત્ર
 ઉભળકો પું વહાલ-હેતનો બભરો
 ઉભંગ પું હોંશ (૨) આનંદ. -ગી વિં
 ઉભંગવાળું
 ઉમા સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી
 ઉમાડ(-ડિયું) નં, -ડો પું[દે. ઝમ્માહિય]
 ભુઓ ઉમારિયું; ખોરિયું
 ઉમાધય, ઉમાપતિ પું[સં.]શંકર; મહાદેવ
 ઉમામહેશ્વર નંબંબંબં ઉમા અને મહેશ્વર
 (૨)મરી ગયેલાંની પાછળ પરણેલાં જોડાને
 અપાતું દાન. -રી વિંબેરંગી; ગંગાજમની
 ઉમિયા સ્ત્રીંભુઓ ઉમા. બંધીશ, વર પું
 ઉમાપતિ; મહાદેવ
 ઉમેદ સ્ત્રીં[ફા.] આશા (૨) ઇચ્છા. બવાર
 વિં ઉમેદ રાખનારું (૨) પું નોકરી
 માટે અરજદાર અથવા નહિ કામ શીખ-
 નાર આદમી. બવારી સ્ત્રીં ઉમેદવારપણું

ઉમેરણુ નં ઉમેરણી(ર)અખરામણુ-ણી
શ્રીં ઉમેરવું તે; વધારે (ર) વધારીને
કહેવું-ઉમેરવું તે [લા.]

ઉમેરવું સંકિં હોય તેમાં ખીલું મૂકવું,
નાખવું, રેડવું, વધારવું (ર) મેળવવું; ભેગું
કરવું(૩)ઉમેરવું[લા.]. ઉમેરાવવું સંકિં
(પ્રેરક). ઉમેરાવું અંકિં (કમંણિ)

ઉમેરે પું વધારે (ર) મેળવણી

ઉમેરા પું [સં.] ઉમાપતિ; શંકર

ઉમેળવું અં કિં આમળાને મૂળમાંથી
ઉમેડી નાખવું

ઉર નં [સં.] હૃદય (ર) છાતી

ઉરમ પું; નં [સં.] પેટે ચાલે તે-સાપ

ઉરજ પું; નં નુઓ ઉરોજ [પ્રેરક]

ઉરજાવવું સંકિં 'ઊરજાવું', 'ઊરજવું'નું

ઉરફ શ્રીં નુઓ ઉર્ફ

ઉરફે અં ખીજે નામે; કિંવા; ઉર્ફે

ઉરમંડલ(-ળ) નં ઉરનો -છાતીનો ભાગ
(ર) સ્તનમંડળ

ઉરવર નંકમળનું ખીજ; કમળકાકડી [પ.]

ઉરવલ્લી શ્રીં ફંટીથી છાતી તરફ જતી

વેલ જેવી ડુવાંટી (ર) પેટ પર વાટા પડે

છ તે; ત્રિવલી

ઉરસ પુંઓલિયાની મરણતિથિનો ઉત્સવ;

ઓરસ (ર) લગનનું જમણ

ઉરસ્રાણુ નં[સં.] છાતીનું અખતર

ઉરઃસ્થલ [સં.] (-ળ) નં છાતીનો ભાગ

ઉરાઉરી શ્રીં + હરીફાર્થ [ઉડાડવું

ઉરાડવું સં કિં 'ઊડવું'નું પ્રેરક; નુઓ

ઉરાંગઉટાંગ પું[ફં. બોરેંગાઉટંગ મૂળ મલય]

ભોમે ચાલી શકે તેવો એક ભતનો વાંદરો

ઉરુ વિં [સં.] વિશાલ (ર) મોટું (૩) ઊંચું

(૪) ઉમદા; કીમતી

ઉરેફ-ખડી શ્રીં વણાટની રેખાથી ત્રાંસું

વેતરીને કરાતા એક પ્રકારના સીવણવાળી

ખડી [પેટે ચાલતું પ્રાણી (સર્પાદિ)

ઉરોગામી વિં [સં.] પેટે ચાલતું (ર) નં

ઉરોજ પું. નં [સં.] સ્તન (ર) કામદેવ

ઉરોદેશ પું[સં.] પેટની ઉપરના ખાડાનો ભાગ

ઉરોભાગ પું [સં.] ઉરોદેશ

ઉર્ણ નં [સં.] નુઓ ઉર્ણ. ંતાલ પું

[સં.] કરોળિયો [(ર) તેની લિપિ

ઉર્ફ શ્રીં [તુર્કી] ઉત્તર હિંદની એક ભાષા

ઉર્ફ(-ફ) અં [અ.] ઉર્ફે

ઉર્વી શ્રીં [સં.] ધૃત્વી (ર) જમીન

ઉર્સ નં [અ.] નુઓ ઉર્સ

ઉલટાવવું સંકિં 'ઊલટવું'નું પ્રેરક

ઉલ(-લે)મા પું [અ.] ધરલામી પંડિત

ઉલસાવવું સંકિં 'ઊલસવું'નું પ્રેરક

ઉલંધવું સંકિં[સં. સ્લેવ]ઓળંગવું;ઉપર

થઈને જવું; પાર કરવું (ર) આનાદર કરવો

ઉલાણુ (લા') વિં પાછળના ભાગમાં વધારે

વજનવાળું [નુઓ ઉલાળ]

ઉલાળ (લા') વિં ઊલળવું (ર) પું ગાડા

દંત્યાદિના પાછળના ભાગમાં વધારે વજન

હોવું તે. ંચું સંકિં 'ઊલળવું'નું પ્રેરક;

ઊલળે એમ કરવું (ર) ઉછાળવું(૩)અધવચ

મૂકી દેવું (૪) બંધ કરવું; દેવાળું કાઢવું.

-ળિયું નં ઉલાળવું તે. -ળિયો પું

ઉલાળવું તે(ર)નુઓ ઉલાળો (૩)શ્રીઓનું

એક ધરેલું [કા.] (૪) દેવાળું કાઢવું તે

(પ) વિનાશ

ઉલાળો (લા') પું [ઊલળવું]ભોમે આગળો

(નૂની દબનો લાકડાનો હોય છે તે) (ર)

ઉછાળો; ઊબકો

ઉલાળો (લા') પું[પ્રા. સ્લેવ]એક છંદ]

કાવ્યના અંતનું વલણ; ઊથલો

ઉલાંટ શ્રીંઊલટાર્થ જવું-ગુલાંટ ખાતી તે.

ંગુલાંટ શ્રીં ગોટીમડું (ર) એક રમત

ઉલૂક પું; નં [સં.] ધુવડ

ઉલૂખલ પું [સં.] નુઓ ઊખળ

ઉલેખે અં અલેખે; નકામું

ઉલેચણિયો પું પાણી ઉલેચવાનું પાત્ર

(ર) પાણી ઉલેચવાની એક યુક્તિ

ઉલેચણી (લિ') શ્રીં નાનો ઉલેચણો. -ણો

પું નુઓ ઉલેચણિયો

ઉલેચવું સંકિં [સં. સ્ + ચિ] સંકિં

ચોડે ચોડે બહાર કાઢવું (પ્રવાહી માટે)

ઉલેખા પું. જુઓ ઉલખા [(૨) જાંચું
 ઉલેર (લે) વિ. જાયા વધવાના વલણવાળું
 ઉલકા સ્ત્રી. [સં.] રેખાના આકારે પડતો
 તેજનો ડગલો; આકારનો અગ્નિ(૨)ખરતો
 તારો (૩) ખેરિયું (૪) જ્વાલામુખીમાંથી
 ઊડેલો અગ્નિ. ઉપાત પું. [સં.] ઉલકાનું પડવું
 તે(૨) મહા અનર્થ-ઉત્પાત[લા.]. ંમુખ
 ન. [સં.] જ્વાલામુખીનું મોં (૨) ખોરિયાનો
 ખળો છોડો (૩) પું. અગ્નિમુખી રાક્ષસ
 ઉલ્લસ સ્ત્રી. [મ.] દોસ્તી; મહોખત
 ઉલ્લસર વિ. જુઓ ઉલેર [ઉલ્લાસવું
 ઉલ્લાસવું અ. કિં. [સં. ડલ્લાસ] જુઓ
 ઉલ્લસિત વિ. [સં.] હર્ષથી પ્રકુલિત
 ઉલ્લસંધન ન. [સં.] ઓળંગવું તે (૨) અનાદર
 કરવો તે; વિરુદ્ધ જવું - ન માનવું તે (૩)
 અપરાધ. -વું સ. કિં. જુઓ ઉલ્લસવું
 ઉલ્લાસ પું. [સં.] આનંદ (૨) પ્રકાશ (૩)
 પ્રંદરણ. ંવું અ. કિં. [સં. ડલ્લાસ]
 હરખાવું (૨) પ્રકુલિત થવું (૩) પ્રકાશવું
 ઉલ્લુ વિ. મૂરખ; ગમાર
 ઉલ્લેખ પું. [સં.] નિર્દેશ; કથન (૨) વર્ણન.
 ંવું સ. કિં. [સં. ડલ્લાસ] લખવું; કોતરવું
 (૨) ઉદ્દેશીને લખવું; નિર્દેશ કરવો
 ઉલ્લેખ પું. + આહલાદ; ઉલ્લાસ [પ.]
 ઉલ્લેખ ન. ઉપદ્રવ; લેપ કરવો-ચોળવું તે
 (૨) શરીરે ચોળવાનું એક સુગંધી દ્રવ્ય
 (૩) ઊંટકવાના કામમાં આવતી વસ્તુ.
 -લો. પું. ઉલ્લેખ તરીકે વપરાતું દ્રવ્ય (૨)
 જુઓ ઉપરવચ્છો
 ઉલ્લેખ વિ. [સં. ઉદ્ધવાદ] આહુ; ખોટું (૨)
 સ્ત્રી. આડો રસનો; ખોટો રસનો
 ઉલ્લેખવું સ. કિં. [સં. ઉદ્ધવાદ] ઉપેક્ષા કરવી
 (૨) અનાદર કરવો; અવગણવું; નુશ્કારવું
 ઉલ્લાપ પું. શાપનું નિવારણ, તેના ઉતારનો
 માર્ગ
 ઉલ્લીકું (-સુ) ન. [જુઓ ઉલ્લીસુ] ઓશીકું
 ઉલ્લી (-વી) ર ન. [સં.] એક વનરપતિ;
 વીરણનો વાળો
 ઉલ્લીસુ ન. [સં. ઉદ્ધવાદ] ઓશીકું

ઉલે (-સે) ટપું સ. કિં. [સં. ઉલ્લેખ] (તિર-
 રકારથી કે કાળજી વિના ગમે તેમ) ફેંકવું
 ઉલ્લેરણી સ્ત્રી. ઉલ્લેરણું તે
 ઉલ્લેરણું સ. કિં. આવેશમાં આવે એમ કરવું
 (૨) લ'લેરણું. [‘ઉલ્લેરણું’નું કર્મણિ
 ઉલ્લેરણટ પું. આવેશ; ઉલ્લેરણી. -વું અ. કિં.
 ઉલ્લાસ પું. + જુઓ ઉલ્લવાસ [સમય
 ઉપકાલ [સં.] (-ળ) પું. ઉપા-મળસકાનો
 ઉપા સ્ત્રી. [સં.] પદોદ(૨)મળસકાનું અજવાળું
 ઉપીર ન. [સં.] જુઓ ઉશીર [જાંટડી
 ઉપ્પ ન. [સં.] જાંટ. -ઉપ્પકા, -ઉપ્પી સ્ત્રી. [સં.]
 ઉપ્પણ વિ. [સં.] ગરમ. ંકંટિખંધ પું.
 વિષુવવૃત્તથી રડકું અંશ ઉત્તર અને રડકું
 અંશ દક્ષિણ વચ્ચેનો ભાગ. ંતા સ્ત્રી. [સં.]
 ગરમી; ઊનાપણું. ંતામાન ન. ગરમીની
 સપાટીનું માપ; ‘ટમ્પરેચર.’ ંતાવહન
 ન. ગરમી વહન કરવી તે. ંતાવાહક
 વિ. (૨) પું. ગરમી વહન કરનાર
 ઉષ્મા સ્ત્રી. [સં.] ગરમી (૨) હૂંફ (૩) વરાળ.
 ંદાર પું. (વ્યા.) શ, ધ, સ, ને હ એમાંનો
 કોઈ પણ વ્યંજન. ંલેધ વિ. પ્રકાશમાન
 ગરમી વહન કરવાના ગુણવાળું. ંમાન
 ગરમીની સપાટી; ‘ટમ્પરેચર’ [પ. વિ.].
 ંમાપક ન. ગરમીની સપાટી માપવાનું
 યંત્ર; ‘થર્મોમિટર.’ ંમાકં [+ સં. અંક]
 પું. કોઈ પણ પદાર્થની ગરમી ગ્રહણ કર-
 વાની શક્તિનું, પાણીની તેવી શક્તિ સાથેનું
 ગુણોત્તર; ‘સ્પેસિફિક હીટ’ [પ. વિ.]
 ઉસરડવું સ. કિં. એકહું કરવું (૨) કચરો
 (દૂર કરવા કે ફેંકી દેવા માટે, જેમ કે ગંદકી,
 એકવાડ ઇં) વાળી ઝૂંડીને એકઠો કરવો.
 ઉસરડાવવું સ. કિં. (પ્રેરક). ઉસરડાવું
 અ. કિં. (કર્મણિ) [(૨) કચરચાણ
 ઉસરડો પું. ઉસરડીને એકઠી કરેલી વસ્તુ
 ઉસવણ (-ચું) ન. ઊસનું ખારવાળું પાણી
 ઉસાર પું. જુઓ ઓસાર; ઓથ (૨) હલવાનો
 અવકાશ [ધસીને ઉસરડી લેવું
 ઉસારવું સ. કિં. [સં. ડલ્લાસ] ઉપાડવું (૨)
 ઉસાસ પું. [સં. ઉદ્ધવાદ] ઊડો શ્વાસ

ઉમેટવું સંકિં નુઓ ઉમેટવું; કેંડી ફેવું.
 ઉમેટાવવું સંકિં (પ્રેરક). ઉમેટાવું
 અં કિં (કર્મણિ)
 ઉમેડવું, ઉમેડાવવું, ઉમેડાવું નુઓ
 'ઉસરડવું'માં
 ઉમેવણુ નં નુઓ ઉમેવણ; ઉમેવવા
 મારેનું ખારનું પાણી
 ઉમેવવું સં કિં સુતર અથવા રેશમને
 રંગ ચઢાવવા માટે પહેલાં ઊસના ખાર-
 વાળા ઉઠાળામાં બોળી રાખવું (૨) બાફ
 આપવો; ધોવું (૩) રોવવું; પરિશીલન
 કરવું
 ઉમેટાઈ વિં [ફા.] કાબેલ; પહોંચેલું (૨) પું
 ગુરુ (૩) વિદ્યાગુરુ; આચાર્ય; તત્ત્વ. -દી
 વિં ઉમેટાઈની ઢખનું (૨) સ્ત્રીં ઉમેટાઈપણું;

કાબેલિયત (૩) ચાલાકી; યુક્તિપ્રયુક્તિ
 કરવાની હોશિયારી
 ઉખખળો પું [સં. ચલ્લલ] ખાંડણિયો
 ઉદર પું [સં. હંદુર, પ્રા.] ઉદર. ંકણિયું, નં
 ંકણી સ્ત્રીં ઉદરિયું. ંડી સ્ત્રીં ઉદરની
 માદા (૨) નાનો ઉદર. ંડો પું નર ઉદર
 (૨) મોટો ઉદર. ંવાઈ સ્ત્રીં, -રિયું નં
 ઉદર પકડવાનું પિંજરું
 ઉખર પું ઊમર; ધરનો ઉમરો
 ઉખર પું [સં. નંદુર] એક ઝાડ; ઉમરડો.
 -રી સ્ત્રીં ઉમરડો. -રું નં ઉમરડું.
 -રો પું ઉમરડો
 ઉખરો પું ધરનો ઉમરો
 ઉળી સ્ત્રીં [દ.] ધઉ, જવ, ઇં ધાન્યનું ફુંડું
 ઉમર, ઉદરાજ, ંલાયક નુઓ 'ઉમર'માં

ઊ

ઊ પું [સં.] સંસ્કૃત વણ'માળાનો છઠ્ઠો
 અક્ષર-એક સ્વર
 ઊકટે પું દુખતી આંખની એક દવા
 ઊકડું વિં [સં. ઉક્તુ] નુઓ ઉભડક; અધૂકડું
 ઊકલવું અંકિં ગરી કે ગૂંચગાંઠનું ખૂલવું;
 ગૂંચગાંઠ વિનાનું-સરળ કે સીધું બનવું
 (૨) (અક્ષરો કે લખેલું) વાંચી શકાવું (૩)
 ખાર પડવું
 ઊકળખિંદુ નં કોઈ પણ પદાર્થ ને
 ટેરપરેચરે ઊકળે તે; 'બોઇલિંગ પોઇન્ટ'
 [પ. વિ.]
 ઊકળવું અંકિં પ્રવાહીનું ઊભરો કે ઉઠાળો
 આવે એટલું ગરમ થવું (૨) ગુરસે થવું
 ઊખડવું અંકિં [નુઓ ઉખાડવું] (વળગેલું
 કે ચોંટેલું હોય ત્યાંથી) છટું પડવું (૨)
 જડમૂળથી નીકળી જવું (૩) [લા.] ગુરસે
 થઈ જવું (૪) વંડી જવું
 ઊખડેલ વિં વહેલ
 ઊખર વિં [સં. ખર] ખારાટવાળું (૨)
 સ્ત્રીં જેમાં કાંઈ પાકે નહિ એવી જમીન;
 ખારાટવાળી જમીન

ઊખળ નં, -ળી સ્ત્રીં, -ળું નં [સં.
 ચલ્લલ] ખાંડણિયો (૨) ચાર બળદવાળા
 ગાનના બે આગળના બળદનું ધૂંસરું
 ઊખળો પું ઊખળ; ખાંડણિયો
 ઊગટ સ્ત્રીં ઊમેલા ગારી-ગાડાના પેડાની
 આગળપાછળ મુકાતું અટકણ (૨) ઉગટણું
 ઊગટો પું નુઓ ઊકટે [શરૂઆત
 ઊગમ પું ઊગવું તે (૨) ઉદ્ભવમસ્થાન (૩)
 ઊગરવું અંકિં બચવું (૨) બાકી રહેવું
 ઊગવું અંકિં [સં. હંદુર] આગળ અંકુર
 થવા; વધવું; ફૂટવું (બીજમાંથી) (૨) ઉદય
 થવો (જેમ કે સૂરજ, ચંદ્ર) (૩) (મનમાં)
 સ્ફુરવું-ઉત્પત્ત થવું (૪) ફળદાયી થવું;
 પરિણામરૂપે નીપજવું [લા.]
 ઊઘડવું અંકિં [સં. હંદુર] ઉઘાડું થવું;
 ખૂલવું (૨) ખીલવું; પ્રકુલ થવું (જેમ કે,
 -ફૂલ, કળી ઇં); નસીબ [લા.] (૩) સાફ-
 સ્પષ્ટ થવું (જેમ કે રંગ, આકાર ઇં)
 (૪) નવેસર શરૂ થવું (જેમ કે, નિશાળ)
 ઊઘલવું અંકિં પરણવા (વરધોડામાં)
 નીકળવું (૨) ફળેત થવું [કઠાક્ષમાં]

ભિયક અં ભિયકું; ભિયક
ભિયકું સંકિં ભિયું કરવું; માથે લેવું (૨)
ઠપકો આપવો; ધમકાવવું [લા.]. ભિય-
કાવું અંકિં (કર્મણિ)
ભિયકી સ્ત્રીં વાધણી; હેડકી
ભિયડવું સંકિં કયેડવું; ઉખાડવું
ભિયમૂચ અં અચાનક
ભિયરવું સંકિં [સં. રુચ્ચર] ભિચારવું;
ખાલવું. ભિચારવું અંકિં (કર્મણિ)
ભિચલાભિચલ(-દી) સ્ત્રીં ભિચકાભિચકી
(૨) દોડાદોડી (૩) અશાંતિ [ખંધ થવું
ભિચી જવું અંકિં (દોર) વસૂકવું; દૂધ દેવું
ભિચરવું અંકિં પાલનપોષણ ને સંભાળથી
મોટા થવું. ભિચરાવું અંકિં (કર્મણિ)
ભિચરેલ પાછરેલ, ભિચયું પાછયું વિં
ભિચીને મોટું થયેલું (બાળમરણમાંથી
બચીને)
ભિચળવું અંકિં [સં. રુચ્ચલ] ભિચે જવું
-કેંકાવું (૨) ઉછાળો મારવો (૩) છલંગ
મારવી; ફૂલું (૪) છૂટે હાથે વપરાવું
(લાકડી, તલવાર, વસ્તુ ઇત્યાદિનું) (૫)
ખૂબ વધી જવું (જેમ કે ભાવ)
ભિજડ વિં જુઓ ઉમ્મજડ; વેરાન. બેઝામ
સ્ત્રીં અપાડ સુદ ૯
ભિજમ પું[સં. રુચ્ચમ, પ્રા. રુચ્ચમ] હોંશ; ઉમંગ
ભિજમાવું અં કિં ભિજમમાં આવવું
ભિજવવું સં કિં [પ્રા. રુચ્ચવણ] (મતનું)
ઉઘાપન કરવું (૨) ઉત્સવ કરવો; કોઈ
પ્રસંગ વિધિસર પૂરો કરવો (૩) ફળેત
કરવું [કટાક્ષમાં]
ભિજવાવું અંકિં 'ભિજવવું'નું કર્મણિ
ભિજળાઈ સ્ત્રીં ઉજાશ (૨) સ્વચ્છતા (૩)
સરકારિતા (૪) પેસેટકે સુખી હોવાનો
દેખાવ [સ્ત્રીં ભિજળાપણું
ભિજળાટ પું, -મણ સ્ત્રીં; નં, -શ
ભિજળું વિં [સં. રુચ્ચલ] ધોળું (૨)
ચક્રચકું (૩) નિર્મળ (૪) ઉજળિયાત
(૫) રીતમાતે મુઘડ (૬) પેસેટકે સુખી;
સારું; રહું

ભિં(-ડ)કવું સંકિં માંજવું; અજવાળવું
ભિંટોફટો પું [ફટો'નું દ્વિત્વ] અનાજને
ખાંડ્યા ઝાટક્યા પછી રહેલાં ફેાતરાં
ભિં(-ફું) [સં. અર્ધચતુર્થ, પ્રા. અધુદ્ધ] વિં
સાડાતણગણું
ભિંમેસ સ્ત્રીં ભિંવું અને ખેસવું તે (૨) એવી
કસરત (૩) એવી શિક્ષા (૪) વારે વારે
ભિંવું અને ખેસવું તે
ભિંકું અંકિં [સં. રુચ્ચા] ભિલા થવું (૨)
નગવું અને પથારી છોડી ભિલા થવું (૩)
નગવું; સાવધ થવું; તૈયાર કે ખડું થવું (૪)
એકાએક ઓચિંતું ખડું થવું, આવી
લાગવું, બનવું (જેમ કે, બંડ, ખૂમ) (૫) પૂરું
કરીને ભિલા થવું (જેમ કે, સલા, અદાલત)
(૬) ખીલવું; ખરાબર ભિંડવું; સ્પષ્ટપણે
પરિણમવું (જેમ કે, છાપ, રંગ) (૭) (દિલ)
ભિતરી જવું
ભિંવેક સ્ત્રીં સેવાયાકરીમાં હાજર ને હાજર
રહેવામાં પડતો શ્રમ (૨) વેકરૂપ શ્રમ
ભિંડ નંખવવં [જુઓ ભિં] સાડાતણના
ગુણાકારવાળા ધડિયા. ગાણાવવાં,
ભાણાવવાં = રમાડી જવું; ભરમાવવું;
છેતરવું. -ફું વિં જુઓ ભિં
ભિંડકવું અંકિં જુઓ ભિંડકવું
ભિંડજૂડ અં ભિંધું ધાકીને; આડું અવળું;
વિવેકવિચાર વિના. -ડિયું વિં ભિંડજૂડ
થવું (૨) તેમ કરનારું
ભિંડણ વિં [ભિંડવું] ભિંડે એવું (૨) ચેપી
(૩) સાધારણ ઉખામાને ભિંડી નય તેવું
(તેલ ઇં); 'વોલેટાઈલ' [ર.વિ.].
ખાટદી સ્ત્રીં ભિંડે એવી ખાટલી; અલુન.
ખિસકોટી સ્ત્રીં ભિંડી ખિસકોલી.
બંધો સ્ત્રીં ચંદનધો. બંધોડો ઉડાણધોડો.
બંડ પું ભિંડી શકે એવી નદુઈ લાકડી.
બંધા નં રેસાને આધારે ખીજ ભિંડીને
ફેલાય તેવું ફળ; 'સમારા' [વ. વિ.]
ભિંડવું અંકિં [સં. રુચ્ચા] હવામાં અધ્ધર
જવું (૨) નેરથી ચાલવું; દોડવું (૩) શીકું
પડવું અને જવું રહેવું (રંગ ઇત્યાદિ) (૪)

ખપી જવું (વસ્તુ, માલ ઇત્યાદિ) (૫) ફેલાવું;
પ્રસરવું (૬) ધસી જવું; લડવા ફરી પડવું
(જેમ કે, તેને શો વાંક કે તેના પર તમે
લડ્યા?) (૭) (પરીક્ષામાં) નાપાસ થવું.
(તકરાર અધ્યાદાર રહીને સ્ત્રીમાં).
હિંમતી = તકરાર કે લડાઈ થવી; વાંધો
પડવો. હિંમતી જવું = વાયુરૂપે હવામાં જવું
રહેવું (ગંધ કપૂર, સ્પિચિટ ઇત્યંત)
હિંમતી (સ્ત્રી) સ્ત્રી ઉપરાંત પરી હિંમતી તે
હિંમતી (સ્ત્રી) વિંચ અથવા જીતવું (૨) ફાટેલું;
વહેલું (૩) દોર પણ ન ખાય એવું ખગડેલું
હિંમતી નં જુઓ હિંમતી
હિંમતી વિંચ. જન હિંમતી (૨) સ્ત્રી હિંમતી;
ઓછા; ખોટ (૩) અપૂર્ણતા (૪) ખોટ.
જુંચું સંકિંચણમાં હિંમતી હોય તે પૂરવું;
વણવું. -જુંચું વિંચ ઓછું ભરાયેલું; અપૂર્ણ;
ખૂટવું; કમી [અંકિંચ (કમી)]
હિંમતી સંકિંચણમાં હિંમતી. હિંમતી
હિંમતી સ્ત્રી હિંમતી અને ચડવું તે
હિંમતી ભાંજણી સ્ત્રી ભારે કિંમતની
સંખ્યાને ઓછી કિંમતની સંખ્યાનું
રૂપ આપવાની રીત [ગ.]
હિંમતી એકી સ્ત્રીંગણિતની એક રીત; જે
હારમાં એક પછી એક હિંમતી સંખ્યાની
રકમો મુકાય તે [ગ.]
હિંમતી અંકિંચ [સં. ઉદ્ + ત્] ઉપર કે
હિંમતી નીચે આવવું (૨) નીચે આવવું;
કમી થવું (જેમ કે, વસ્તુના ભાવ) (૩)
(ગુણ, સ્થિતિ, સ્વભાવમાં) ઓછું નીવડવું;
ખગડવું (જેમ કે, ફરી) (૪) (તોલમાં) આવી
રહેવું; ખરાબર થવું (શીરનાં છ રીંગણ
હિંમતી.) (૫) થવું; નીપજવું; ફળ તરીકે
હાથ આવવું-મળવું (જેમ કે, પાક હિંમતી)
(૬) ઉતારો કે મુકામ કરવો (જેમ કે તેઓ
વીશીમાં હિંમતી) (૭) ખરાબર આગેહૂળ
થવું, પારં પડવું (જેમ કે નક્કલ, છાંય) (૮)
(સ્પર્ધા, તાડક, ઇત્યાદિ) સામેલ થવું (૯)
(કોઈ અંગ કે હાડકું) ચોતારે સ્થાનેથી
હઠવું-ચળવું (૧૦) (અહ કે દશા) ની

અસર પૂરી થવી (જેમ કે પનોતી હિંમતી)
(૧૧) (મો) ફીકું પડવું; વિલાવું (૧૨)
(૨૩) ચોવાથી નીકળવો (૧૩) (મન, હૃદય,
ધ્યાનમાં) ખરાબર જવું; સમજવું; ગમવું;
હસવું (૧૪) (વાળ માટે) ખરી પડવું;
નીકળી જવું (૧૫) સંકિંચ પાર કરવું;
ઓળંગવું (નદી, પુલ ઇત્યાદિ)
હિંમતી અંકિંચ હિંમતીની ક્રિયા થવી
(‘હિંમતી’નું ભાવે)
હિંમતી સ્ત્રીંગણાનું એક ધરેલું
હિંમતી વિંચ વાપરવામાંથી દૂર કરાયેલું
(જેમ કે કપડું); ‘સેકન્ડ હેન્ડ’
હિંમતી અંકિંચ પાણી કે હવા લાગવાથી
(લાકડું) વાંકું થવું થવું
હિંમતી વિંચ હિંમતી નહિ એવું
હિંમતી પાથલ વિંચ [દે. ત્વલ્લ પત્વલ્લા] હિંમતી-
થવું (૨) સ્ત્રી હિંમતી થવું તે
હિંમતી (સ્ત્રી) અંકિંચ હિંમતી ધરને પડવું;
હિંમતી થવું ઉપરતળે થવું; હિંમતી કે હિંમતી થવું
હિંમતી પું [દે. ત્વલ્લા] હિંમતી થઈને
ખીજ ખાનુ પર પડવું તે (૨) ગયેલો
મંદવાડ પાછો આવે તે (૩) વણલ (કાચમાં)
(૪) સામે જવાબ
હિંમતી પું નાની મોટી કચુંખર (૨)
નકામી મહેનતનું પરચૂરણ કામ
હિંમતી સ્ત્રીંગણા ઉદ્ગત્તી; અગરખતી
હિંમતી સ્ત્રીંગણા હિંમતી; (ગાડાનો) ધોરિયો
હિંમતી સ્ત્રીંગણા ઉદ્ગત્તી
હિંમતી વિંચ [હિંમતી] ભાવતાલ કે વજન
કયાં વગર એમનું એમ આપેલું-રાખેલું
કે અંકિંચ કરાવેલું (જેમ કે, હિંમતી ભાવ,
માપ, ખરીદી). -હિંમતી વિંચ હિંમતી (૨) નં
હિંમતી હિંમતી. હિંમતી લેવું=ખૂબ વડવું;
સખત ઇપકો આપવો. -હિંમતી હિંમતી કામ
હિંમતી અંકિંચ હિંમતી ઉદ્ગત્તી (૨) દૂર
થવું; યજવું (૩) હિંમતી
હિંમતી (સ્ત્રી) અંકિંચ હિંમતી ખાતે લખાવું
હિંમતી વિંચ [સં.] હિંમતી (૨) હિંમતી
હિંમતી સ્ત્રીંગણા હિંમતી

બિનવા (ન') પું અંક મૂત્રરોગ
બિનું (નું) વિં [સં. જ્ઞા] ગરમ, (૨) તાવલયુ"
બિપજ સ્ત્રી પેદાર (૨) આવક; મળતર (૩)
નદો. બનીપજ સ્ત્રી ઉત્પન્ન અને વૃદ્ધિ (૨)
પેદાર (૩) ચોખ્ખી આવક. બંડુ અં
કિં [સં. જ્ઞા] ઉત્પન્ન થયું; પેદા થયું;
જનમયું (૨) નીપજયું; નીવડયું (૩) મળયું;
સંધાયું; મળતર કે આવક થવી (૪) કિંમત
તરીકે મળયું. બંદેરો પું આવકવેરો.

બિપટયું અં કિં અંધું પડી જતું

બિપટો પું બુઝો બિટ્ટો

બિપડયું અં કિં [સં. જ્ઞા] બિપસયું;
બિયું થયું (૨) બિયડાનું (૩) પ્રયાણ કર્યું;
નીકળયું (૪) એકાએક રાંધે થયું (૬:ખ,
રોગ દંત્યાદિનું) (૫) ચોરાયું; ઉપાડાયું.
(૬) નાણાં ઉપાડાવાં; ઉપાડ થવો (૭)
ખપયું; વેચાયું (જેમ કે, 'હમણાં ખાદી
ખૂબ બિપડે છે.') (૮) ધસયું; ફરી પડયું
(ઉદા: તે એને મારવા બિપડયો.)

બિપણું સં કિં [સં. જ્ઞા] (અનાજને)
પતન નાખી ચોખ્ખું કરવું

બિપણાનું અં કિં 'બિપણવું'નું કર્મણિ
બિપણું (-ળું) નં ખાટલાના માથા અથવા
પાંગથ આગળનું લાકડું

બિપનું અં કિં ઉત્પન્ન થયું (૨) જન્મવું [પ.]
બિપસ (-સા)યું અં કિં બહાર નીકળયું;
બિયું થયું (૨) ફૂલવું (૩) સોજી આવવો

બિપળું નં બુઝો બિપણું

બિંદેરો વિં બુઝો બિપરું

બિખ સ્ત્રી કુંગ; ઉખાટ [ઉછાળો

બિખક સ્ત્રી-કો પું બકારી; બિલડી થવાનો

બિખટ વિં ઉખાર્-અગ્રી ગયેલું (૨) ખોડું

બિખડું વિં અપકડું; અંધર ખેડેલું; ઉભડક
(૨) કંઈ (સુ.)

બિખડું અં કિં બુઝો ઉખાડું; બિખ લાગવી

બિખળ પું બિલટો વળ

બિખ (-ભ)ળયું અં કિં (વળનું) બિલડી
જતું (૨) (રજ વળ્યા પછી અથવા મટવા
આગ્યા પછી) ફરી બિપડયું; બિયલો ખાવો

બિભ (બં) વિં બરાક બિયું હોય એવું; બિહું
બિભડ પું મનુર; દહાડિયો (૨) અસ્થિર
વાસવાળો આદમી. બંદેરો પું બિનખેડત
ઉપર લેવાતો કર

બિભડું વિં બુઝો બિહું

બિભણી સ્ત્રી ધરના પરથારથી મેડા લગીની

બિભાર્ (૨) ધરનો પરથાર; ધરની બેસણી

બિભર (-ર)યું અં કિં ગરમીના ભેરથી

બિયે આવીને બહાર નીકળયું (૨) ન માવાથી

બહાર આવવું-જલકાયું (જુરસો બહુ

બિભાર્ ભય છે) (૩) અતિ મોટી સંખ્યામાં

ટાળે વળવું

બિભરો પું ઉભરણ (૨) લાગણીનો ઉછાળો

બિભડું અં કિં [બુઝો બિહું] બિભા રહેવું

-થયું (૨) થંભવું (૩) ટકવું; સામે

ટક્કર ઝીલવી

બિભળવું અં કિં બુઝો બિભળવું

બિભા બિભ સ્ત્રી, બિભા ને બિભા રહેવું તે

(૨) અં બેડા વિના; નિરાંત વિના; બિભાં

બિભાં (૩) અપાટામાં

બિહું વિં [સં. કર્મ, પ્રા. ક્ષમ] બિભેલું (૨)

થંભેલું; થોભેલું; ચાલતું બંધ થયેલું (જેમ

કે ગાડી બિભી છે) (૩) ટટાર; (૪) સીધા-

એકદમ બહુ લાંબા ચડાણવાળું (જેમ કે

બિભી ભેખડ) (૫) અપૂર્ણ; ચાહુ; આગળ

ચાલવાની કે પૂરું થવાની વાટ ભેલું કે પૂરું

કરવાનું બાકી (જેમ કે, આ કામ તો હજી

બિહું છે; બિભો પાક = લણવાનો બાકી-

ખેતરમાં બિભેલો પાક) (૬) સીધું; આખું

એક લાંબા પટમાં પડેલું (બિભો રસ્તો;

બિભે ખરડે બેલગાવવી ભેઈએ.) (૭) હયાત;

મોનુદ (બિભો ધણી) (૮) સપાટીને લંબ

દિશાએ આવેલું (જેમ કે બિભી લીટી;

બિલટું-આડી લીટી)

બિમગયું અં કિં સફરવું; ઉત્પન્ન થયું

બિમટ (-ડ)યું અં કિં બિલટભેર ધસવું; એક

સામટાજથામાં આગળ આવતું (૨) પાકવું;

ફળ બીતરવું [જેવું છવાઈ જઈને

બિમડધૂમડ અં ચંદરના જેવું, આકાશ

ભિમડું અં કિં નુઓ ભિમડું
 ભિમર પું [ર. ઇમર] હંબરો; ધરનો ભિમરો
 [પ.] -રો પું હંબરો (ધરનો)
 ભિમરો પું એક ફળાડ; હિમરોડો
 ભિમલડું અં કિં [સં. ઈર્માલ] ખીલડું;
 વિહાસ પામતું (૨) [દિરનું] વિધાવાનું
 થતું (૩) પલળીને બૂકે થતું (કળીચૂનાનું)
 ભિરજાડું અં કિં મૂંજાડું
 ભિરવા પું બદનામી
 ભિર પું [સં.] નંધ
 ભિર્નંધી વિં [સં.] જખરું; બળવાન
 ભિર્નિત વિં [સં.] જખરું; બળવાન (૨)
 હમદા; મુંદર (૩) મહાન; ભવ્ય
 ભિચું નં [સં.] બિન (૨) તાર; તંતુ (૩)
 કરોળિયાનું નળું. બનાભ(-ભિ)પું[સં.]
 કરોળિયો. -ભુડાં શ્રીં [સં.] બિન (૨)
 આંખની ભમરો વચ્ચેની વાળની રેખા.
 -ભુડાંયુ વિં [સં.] બિનનું (૨) પું થેટો
 (૩) કરોળિયો
 બિર્ધ વિં (૨) અં [સં.] બિચું કરેલું;
 ઉન્નત. બગામી વિં [સં.] બિચે જનારું
 (૨) ઉન્નતિ તરફ જનારું [લા.]. બરેત
 (-તા, બસ) વિં [સં.] બેતા વીર્યનું પતન
 થતું નથી એવું (૨) નિત્ય બ્રહ્મચર્ય
 પાળનારું. બોહંક પું [સં.] સ્વર્ગ.
 બોહંકની શ્રીં મૂળે ચૂસેલા રસને ઉપર
 લઈ જનાર નળી; 'આઈલેમ' [વ. વિ.]
 ભિર્મિ શ્રીં [સં.] તરંગ; મોજા (૨) પ્રવાહ
 (૩) લાગણીના તરંગ-ઉદાળો. બંકાબ્ય,
 બંગીતા નં ભિર્મિથી ભરેલું-રચાયેલું કાવ્ય
 કે ગીત; 'લિરિક'. બંક વિંબાગણી પ્રધાન;
 તરંગવશ [વળતી છારી
 બિલ શ્રીં [વિ. વ(મો)લ્લી] છલ ઉપર
 બિલક (લ') શ્રીં બિલકી; બોહંકું તે
 બિલકું નં ખાલી ભુમરાણથી નાસભાગ
 ને ગભરાટ થવો તે
 બિલકડું અં કિં ચૂંચવાડું
 બિલટ શ્રીં હોંશ; હમંગ
 બિલટ વિં બિલટું; અવળું; પાછું. બતપાસ

શ્રીં પ્રતિપક્ષી તરફની (સાક્ષીની)તપાસ.
 બપા(-પૂ)લટ વિં અવળાસવળી; બિલટ-
 મૂલટ(૨) અવ્યવસ્થિત (૩) શ્રીં બિલટ-
 પાલટ તપાસ (૪) અવ્યવસ્થા
 બિલટભ(-ભે)ર અં હમંગભેર; હોંશભેર
 બિલટવું અં કિં બિલટથી કરવું (૨) ધસી
 આવવું (૩) હુમલો કરવો (૪) બીધું થઈ
 જવું (૫) ફરી થવું; પાછું થવું
 બિલટસવાલ પું સામો સવાલ
 બિલટમૂલટ વિં અવળાસવળી (૨) બીધું-
 થતું; આડુંઅવળું; તળે ઉપર એવું
 બિલટામૂલટી વિં નુઓ બિલટમૂલટ
 બિલટી શ્રીં [નુઓ બિલટું] બોહંકું તે
 બિલટું વિં [વિ. વલ્લટ] બિલટ; બીધું; અવળું
 (૨) વિરુદ્ધ; આડું (૩) સામું; વિપરીત
 બિલટું (લ')અંકિં(મોસમનું) ખલાસ થતું
 બિલસવું અં કિં [સં. વલ્લટ] નુઓ
 ઉલ્લાસવું(૨)એકાએકબિલા થવું;બિભરાવું
 બિલળવું (લ')અંકિં[સં. વદ્+વલ્લ] નમી
 જવું; લળી પડવું (૨) ગાડા ધત્યાદિનું
 આગળથી બીધું થઈ જવું (૩) બિલટાઈ
 જવું (૪) ફેલવું (૫) જતું રહેવું; નાશ
 પામવું (૬) હોંશભેર ધસવું-બીચા ને
 બીચા રહેવું [લા.]
 બિલિયું નં બિલ ઉતારવાની ચીપ
 બિવટ શ્રીં આપદા (૨) અડચણ; પીડા
 બિપર વિં (૨) શ્રીં [સં.] નુઓ બિપર
 બિપા શ્રીં [સં.] નુઓ ઉપા
 બિબમા શ્રીં [સં.], બંદર પું, બોહંક વિં,
 -બમાંક પું નુઓ 'ઉબમા'માં
 બિસ પું [સં. લ્પ] એકક્ષાર
 બિસ શ્રીં શેરડી
 બિસરપાટો પુંવિનાશ(૨)સંપૂર્ણ નિહંદન
 બિસરવું અં કિં [પ્રા. વસ્તર] ટળવું; જતા
 રહેવું (૨) નાશ પામવું; નિહંદન નીકળી
 જવું (૩) બોસરવું; બોધું થવું.
 બિહ પું [સં.] તક; કલ્પના (૨) પરીક્ષણ
 (૩) અધ્યાહાર થવું.
 બિહ અં [રવં] મરકરી, ચેષા, તિરકાર

અને ગર્વસૂચકધ્વનિ(૨) હુંપણનો ઉદ્ગાર.
 ંકારો પું દીર્ઘ નિઃશ્વાસ; નિસાસો (૨)
 સાંભળું છું, કીક છે, સ્વીકારું છું, ઇત્યાદિ
 દર્શાવનારો ધ્વનિ (૩) ગર્વનો અને
 અનાદર કે તુચ્છકારનો ઉદ્ગાર

ઊહાપોહ પું [સં.] ચર્ચા
 ઊંગ(-જ)તું, ઊંગા(-જા)તું, ઊંગા(-જા)
 વતું ન્હાઓ 'ઉજવું'માં

ઊંધ સ્ત્રીં ઊંધવું તે; નિદ્રા
 ઊંધટિયું, ઊંધટું વિં ઊંધમાં ભરાયેલું
 ઊંધણુ સ્ત્રીં ઊંધવું તે (૨) ખડુ ઊંધવાની
 ટેવ. ંરી વિં ઊંધ્યા કરવાની ટેવવાળું
 (૨) આળસુ; એરી

ઊંધરેટું વિં ઊંધમાં ભરાયેલું
 ઊંધવું અંકિં [પ્રા. ંથ] નિદ્રા લેવી (૨)
 આળસુ થઈને પડયા રહેવું (૩) અન્નભાં
 -અજ્ઞાનમાં રહ્યા કરવું [લા.]

ઊંધાડવું સંકિં ઊંધે એમ કરવું (૨)
 પડવું મૂકવું; શાંત પાડવું

ઊંધાવું અંકિં ઊંધવાની ક્રિયા થવી
 ઊંધાળ(ંવું) વિં ઊંધણશી; ખડુ ઊંધનારું.
 (૨) સહેજ સહેજમાં ઊંધી લય તેવું

ઊંધેટું વિં ઊંધટિયું
 ઊંધ વિં [સં. ંચ્ચ] ચરિયાતું (૨) ઉમદા

ઊંચકડું સં કિં [સં. ંચ્ચાહ] નીચેથી
 ઊંચું કરવું; ઉપાડવું (૨) હાથ પર લેવું;
 (ખાજ) માથા ઉપર લેવું; ઉઠાવવું

ઊંચકામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ઊંચકવાનું
 મહેનતાણું

ઊંચકાવવું સંકિં, ઊંચકાવું અંકિં
 'ઊંચકવું'નું અનુક્રમે પ્રેરક અને કર્મણિ
 ઊંચનીચસાચ પું અમુક ઊંચું અને
 અમુક નીચું એવો ભેદભાવ

ઊંચાઈ સ્ત્રીં ઊંચાપણું (૨) તેનું માપ
 ઊંચાણુ નં ઊંચાઈ(૨) ઊંચી જગા; ટેકરી
 ઊંચું વિં [સં. ંચ્ચ] સપાટી કે બેસાળીની

ઉપર ઊંચું આવેલું કે ઊંડું ('નીચું'થી
 ભિન્ન) (૨) કમ્પ; ચરિયાતું; ઉમદા (કદ,
 પ્રમાણ ઇત્યાદિ) (૩) અતિ તાણેલ,

લંખાવેલ (સૂર કે અવાજ) (૪) જંપ,
 નિરાંત કે શાંતિ-સમાધાન વગરનું;
 અણખતાવવાળું (મન, શ્વાસ, છત્ર).
 ંનીચું વિં ખાડાપૈયાવાળું

ઊંચે અં સપાટીથી ઉપર; ઊંચી-ઊંચાણ-
 વાળી જગાએ; ઊંચી દિશામાં, માથા ઉપર
 ઊંજણુ નં ઊંજવું તે (૨) ઊંજવાનું દ્રવ્ય
 -તેલ, દિવેલ ઇત્યાદિ. -ણી સ્ત્રીં મંત્ર
 ભણીને કપડાના, સાવરણી ઇંના છેડાથી
 રોગ કે ભૂતને દૂર કરવાની ક્રિયા. -ણું
 નં રાજકુમારી કે રાણીનો રસાલો

ઊંજવું સંકિં [પ્રા. ંજ=સીંચવું] તેલ
 નાખવું-પૂરવું (૨) રોગ કે ભૂત કાઢવા
 ઊંજણી નાંખવી. ઊંજવવું સંકિં
 (પ્રેરક). ઊંજતું અંકિં (કર્મણિ)

ઊંટ નં [સં. ંટ્ટ, પ્રા. ંટ્ટ] રણમાં ખૂબ
 ખપતું એક ઊંચું પશુ. ંડી સ્ત્રીં સાંઠે;
 સાંઠણી; ઊંટની માદા(૨)સોનીનું ઓળર.

ંડો પું ઊંટ (૨) ન્હાઓ ઊંટિયો. ંઘેદ
 પું ઊંટનો - માણસની દવા કરવાને
 નાલાયક એવો, લેભાગુ વૈદ. ંઘેદું નં
 ઊંઘેદનું કામ; રાક્ષસી ઉપચાર

ઊંટિયા(-યું)હરું નં એક ઔષધિ;
 ઇંસપગોળ

ઊંટિયો વિં ઊંટ જેવો ઊંચો (૨) પું ઊંટ
 (૩) મંદબુદ્ધિ ને આળસુ માણસ (૪)
 ભારે વજન ઉપાડવાનું (ઊંટની ડોક જેવું
 લાગતું) ચંત્ર (૫) અડો [વસ્તુ

ઊંડળ સ્ત્રીં ખાથ (૨)ખાથમાં ભરાય તેટલી
 ઊંડળ સ્ત્રીં [દ. ંડા] પેટનો ગોળો - ચૂંક.
 ંગૂંડળ નં ગોળો; પિંડાળો (૨) પેટમાં
 ગોળો ચઢવો-ચૂંક આવવી તે (૩)
 ઢંગધડા વગર બોલવું તે (૪) અં અવળ-
 સવળ; ગોટાળો થાય એમ

ઊંડાઈ સ્ત્રીં ઊંડાપણું (૨) તેનું માપ
 ઊંડાણુ નં ન્હાઓ ઊંડાઈ (૨) નીચાણ

ઊંડું વિં [દ. ંડા] સપાટીથી નીચે ઊતરતું
 (૨) ધીજરું નહિ એવું; થેરું (૩) અંદરથી
 લાંચું-દૂર સુધી અંદર ને અંદર વિસ્તરતું

(૪) ઘાહું; ગીચ (જેમ કે વન) (૫) ગદન;
ગંભીર; ન પામી શકાય એવું [લા.]
બિંદર પું., ઠંડિયું નં., ઠંડણી સ્ત્રી.,
ઘાઈ સ્ત્રી. જુઓ 'બિંદર'માં
બિંદરી સ્ત્રી. માયાની ચામડીનો એક રોગ
બિંધ સ્ત્રી. અડા અને માંચડાને સાંધતો
ગાડનો ભાગ; બિંધ [કરનારું
બિંધકરમું વિ. અકરમી (૨) બિંધાં કામ
બિંધખોદિયું વિ. બિંધાં કામ કરનારું
બિંધાંધળું વિ. [દે. હદ્દયલિય] આંખું (૨)
ચૂંપડું (૩) મૂખ [કા.] (૪) ઉડાડ [ખાણું
બિંધિયું નં. અમુકરીને બાફેલાં સીંગ કંદનું
બિંધું વિ. અવળું; બિલકું; નીચે માથું ને.

ઉપર પગ લેવા આસનનું (૨) આહું;
અવળું; સીધા કે સવળાથી સાવ બિલકું-
વિરુદ્ધ; ખોટું. બિંધી પાઘડી મૂકવી =
દેવાળું કાઢવું. બિંધી પૂતળીનું વિ. જેની
કીકીમાં બિંધું પ્રતિબિંબ પડતું હોય એવું.
ઝાંઝા (-છ) પું. વિ. બિંધું અને ચતું;
આહું અવળું [લા.]
બિંખાડિયું નં. [જુઓ બખાડિયું] બખાડિયું
બિંખેલો પું. ગ્રાહની હાજત થાય તે; ચૂંક
બિંક અં. [રવં] દુઃખ, તુચ્છકાર કે અભિ-
માનનો ઉદ્ગાર. ઠંડારો પું. બાહ એવો
ઉદ્ગાર. [ઉદ્ગાર
બિંહું અં. [રવં] દનકાર કે હદ દર્શાવતો

ઋ

ઋ પું. [સં.] વર્ણ માળાનો સાતમો અક્ષર-
એક સ્વર (ત્રીર્થરૂપ ઋ)
ઋક (-ચ, -ચા) સ્ત્રી. [સં.] ઋગ્વેદ (૨)
વેદનો મંત્ર
ઋક્ષ પું., નં. [સં.] રીંછ (૨) નક્ષત્ર; તારો (૩)
પૌરાણિક ભૂગોળના સાત પર્વતમાંનો એક
ઋષિ પું. + ઋષિ; ગુરુ
ઋગ્વેદ પું. [સં.] ચતુર્વેદમાંનો પહેલો વેદ.
ઋંડિતા સ્ત્રી. [સં.] ઋગ્વેદની ઋચા-
ઓનો વ્યવસ્થિત સંગ્રહ
ઋગ્વેદી વિ. [સં.] ઋગ્વેદને જાણનારું (૨)
ઋગ્વેદજ્ઞનાર બ્રાહ્મણોના કુળમાં જન્મેલું
(૩) પું. ઋગ્વેદી બ્રાહ્મણ
ઋચ (-ચા) સ્ત્રી. [સં.] જુઓ ઋક
ઋજુ વિ. [સં.] સરલ; સીધું (૨) અનુકૂળ;
નરમ; ભલું. ઋતા સ્ત્રી. [સં.]
ઋણ નં. [સં.] દેવું (૨) આભારનો ભાર (૩)
વિ. જુઓ ઋણાત્મક [ગ., પ. વિ.].
ઋચ નં. દેવઋણ, ઋષિઋણ અને
પિતૃઋણ; અથવા અતિયિઋણ, મનુષ્ય-
ઋણ અને ભૂતઋણ. ઋણ વિ. ઋણ-
વિદ્યુતથી ભરેલું [પ. વિ.]. ઋણિય સ્ત્રી.
ઋણ વિજ્ઞી [પ. વિ.]. ઋણધ પું.

પૂર્વજન્મનો ઋણાનુબંધ. -જ્ઞાન પું.;
નં. ઋણ છેડો [પ. વિ.]. -જ્ઞાનમક વિ.
'નેગેટિવ' [ગ., પ. વિ.]. -જ્ઞાનુબંધ પું.
લેણદેણી. -જ્ઞાત પું. (વીજળીના)
પ્રવાહનો ઋણ છેડો [પ. વિ.]. -જિયું,
-ણી વિ. [સં.] ઋણવાળું
ઋત નં. [સં.] સત્ય (૨) નક્ષી અચળ નિયમ;
દેવી નિયમ (૩) પાણી. -તંભર પું. [સં.]
સત્યને ટકાવી રાખનાર તે-ઈશ્વર.
-તંભરા વિ. સ્ત્રી. [સં.] વિપર્યાસ
વિતાની, સત્ય (પ્રજ્ઞા)
ઋતુ પું. [સં.] જુઓ ઋતુકાલ (૨) અડકાવ;
રજસ્રાવ (૩) સ્ત્રી. જે મહિનાનો નિયત
કાળ (પડઋતુ શબ્દ જુઓ) (૪) મોસમ
[લા.] (૫) હવાપાણી. ઠંડાણ [સં.] (-ખા)
પું. ગર્ભાધાનનો સમય. ઠંડાણ વિ. [સં.]
ઋતુકાલે જ સંભોગ કરનારું. ઠંડાણ નં.
અડકાવનું દેખાવું તે. ઠંડાણ નં. ગર્ભાધાન.
ઠંડાણ પું. ઋતુદર્શન. ઠંડાણ સ્ત્રી.
ઋતુદર્શન. -મતી વિ. સ્ત્રી. [સં.] રજસ્વલા.
ઠંડાણ પું. [સં.] ઋતુઓમાં શ્રેષ્ઠ એવી
ઋતુ-વસંત. ઠંડાણ નં. [સં.] અડકાવ
પણી (ચોથે દિવસે) નાહવું તે.

ઝડતે અં [સં.] સિવાય; સિવાય કે [પુરોહિત
ઝડતિવજ પું [સં.] યજ્ઞ કરાવનાર બ્રાહ્મણ;
ઝડદિ સ્ત્રી [સં.] વૃદ્ધિ; સમૃદ્ધિ (૨) આબાદી;
હટકધ (૩) સિદ્ધિ (૪) લક્ષ્મી; પાર્વતી
ઝડપણ પું [સં.] આખલો (૨) સ્વરસમૃદ્ધ-

મોનો બીજો સ્વર (૩) હૃત્તમ; એક
(સમાસમાં છેડે)
ઝડધિ પું [સં.] મંત્રદ્રષ્ટા; નવું દર્શન પામનાર
પુરુષ (૨) મુનિ; તપસ્વી. ંપંચમી સ્ત્રી
[સં.] ભાદરવા સુદ પાંચમ; સામાપાંચમ

ઝ, ળ,

[નાગરી વર્ણમાળાના આ બે અક્ષરો સંસ્કૃતમાં આવે છે. ગુજરાતીમાં એમનાથી
થતો કે તે અક્ષરનાજો શબ્દ નથી. પ્રાકૃત ભાષાઓમાં તેમનો લોપ થયો છે.]

એ

એ પું [સં.] વર્ણમાળાનો દશમો અક્ષર
-એક સ્વર

એ સં [સં. પ્તત; પ્રા. પ્ત] (દર્શક) તે; પેલું
(૨) વર અથવા વહુની સંજ્ઞા (હિંદુઓમાં)
(૩) વિં પેલું [સૂચક ઉદ્દગાર

એ અં [સં.] 'અરે, ઓ, હો' આદિ
એ ત્રીજા કે સાતમી વિભક્તિનો પ્રત્યય.

(રાત્રિએ હુકમ કર્યો; છાપરે ચડ્યો)

એક વિં [સં.] '૧'; સંખ્યામાં પહેલું (૨)
અલેડ; અદ્વિતીય (જેમ કે, ઈશ્વર એક છે)

(૩) કોઈ અમુક; તદ્દન ચોક્કસ નહિ એવું
('એક રાત્રિ હતો.') (૪) એકસરખું;

સમાન ('તમે અને સૌ એક છીએ') (૫)
એક મતનું; એકતાવાળું ('બધા પક્ષો એક

ન થયા') (૬) સંખ્યાનાચક શબ્દને છેડે
આવતાં 'આશરે' 'શુભારે' એવો અર્થ

બતાવે. ઉદા. પાંચેક, સોએક (૭) 'ફક્ત;
માત્ર' જેવો ભાવ બતાવે છે. જેમ કે, 'એક

પિતાના વચનને સાડું' [એક; કમિંક
એક એક વિંએકી સાથે એક(૨)એક પછી

એકેકેકેકે સમીકરણુ નં 'ઇકવેશન
એક ધી ફર્ટ' ઓર્ડર' ગ.]

એક કંતાર [દિ.] ક્વાયતનો, એક કંતાર કે
પંક્તિમાં થવાનું કહેવાનો, હુકમ કે બોલ

એકેકેસરી વિં જેમાં એક જ પુંકેસર કે
સ્ત્રીકેસર હોય તેવું (ફલ); 'મોનોકાપેલરી';

'મોનોપીરીટરી' [વ. વિ.]

એકકોશી વિં આખું અંગ એક જ કોશ
હોય એવું; 'મોનોસેલ્યુલર' [વ. વિ.]

એકખુરી વિં એક અખંડ ખરીવાળું
(પ્રાણી) (૨) નં શસ્ત્રવૈદનું એક શસ્ત્ર

એકગાંઠ સ્ત્રી સંધ; મેળ; મૈત્રી
એકઘાતપટ્ટી સ્ત્રી 'ધી ફર્ટ' ડિઓ ઓફ

એકસ્પ્રેશન' ગ.]
એકઘાત સમીકરણુ નં મુદ્રેખ સમી-

કરણ; 'લીનિયર ઇક્વેશન' ગ.]
એક(-કે)ચકવે અં એકચકે; એક જ

જાણના હાથમાં બધી સત્તા રાખીને
એકચક વિં [સં.] ચક્રવર્તી. -કી વિં એક

પૈડાવાળું (૨) ચક્રવર્તી (૩) સ્ત્રી એક
પૈડાની સાઇકલ. -કે અં બુઓ એકચકવે

એકચિત્ત વિં [સં.] એકાગ્ર; તદ્દલીન (૨)
નં ધ્યાન; એકાગ્રતા

એકછત્ર વિં એક રાત્રિવાળું (૨) નં
કુલ અધિકાર એક જ હાથમાં હોય એવી

શાસનપદ્ધતિ. -એ અં એક જ રાત્રિના
અમલ તથા

એકજથે (-થે) અં એકસાથે; એક ઠેકાણે
એકજાત વિંએક જ જાતનું-વર્ગનું; સરખું.

-તીય વિં [સં.] એક વર્ગનું કે કુટુંબનું (૨)
એક જ જાતનું (નર કે માદા)

એકજીવ વિં જીવ મળી ગયા હોય તેવું;
પરસ્પર ભેદભાવ વગરનું [લંગડું

એકટંગિયું, એકટંગુ વિં એકપગું (૨)

એકટાણું નં એક ટંક જમણું તે
 એકડું વિં [સં. एकत्व] એકત્રિત; ભેગું
 (૨) અં એક જગાએ-સાથે
 એકડિયાં નં બં વં એકડો બગડો શીખ-
 વાનો બાળપોથીનો વર્ગ; બાળવર્ગ
 એકડો પું [સં. एक] એકની સંજ્ઞાસૂચક
 આંકડો -૧ (૨) સહી (૩) કબૂલાત (૪)
 જ્ઞાતિનો ગોળ
 એકઠાળિયું વિં એક જ બાજુ ઢળતા
 છાપરાવાળું (૨) નં એવું મકાન કે ઓસરી
 એકતરફી વિં એકપક્ષી; એક બાજુનું
 એકતંત વિં [એક+તંતું] આગ્રહી (૨) પું
 આગ્રહ-તે અં સાથે મળીને; એકરાગથી
 (૨) લાગુ રહીને; ખંત ને આગ્રહથી
 એકતંત્ર વિં [સં. एक+तंत्र] બાધાની સંમતિ-
 વાળું (૨) તુટ પડ્યા વિનાનું (૩) એક
 વ્યવસ્થા નીચેનું (૪) નં એક સરખી
 વ્યવસ્થા તે (૫) સર્વાનુમતિ
 એકતંત્રિ અં [એક+પ્રા. સંવ (સં. सम्म)]
 એક સાથે સંપીને; એક નૃથમાં
 એકતા સ્ત્રી [સં.] સંપ; એકથ
 એકતાન વિં (૨) નં [સં.] જુઓ એકચિત્ત
 એકતાર વિં એક તારવાળું (૨) એકસરખું
 (૩) એકરસ (૪) એકચિત્ત. -રે પું એક
 તારવાળો તંબૂર
 એકતાલ પું [સં.] જેમાં એક જ તાલ
 આવે એવો રાગ (૨) સંગીતનો એક
 તાલ (૩) એકથ (૪) વિં એક તાલવાળું
 એકતાળીસ વિં [સં. एकत्वारिंशत्] ૪૧
 એકતાળો પું મણના એકતાળીસ શેર
 થાય એવું માપ
 એકતી-(ત્રી)સ વિં [સં. एकत्रिंशत्] ૩૧
 એકત્ર અં [સં.] એક જગાએ; સાથે (૨)
 એકંદર. -ત્રિત વિં એકત્ર કરેલું; એકડું
 એકત્રીસ વિં જુઓ એકતીસ
 એકંદમ અં [એક કે ફા. यक+दम] તાબડ-
 તોળ (૨) સાવ; તદ્દન (એકંદમ કાણુ)
 એકંદળ વિં જેની દાળ પડતી ન હોય તેવું;
 'મોનોકેટ્રીલેડોન' [વ. વિ.]

એકંદરિયું વિં એક થાંભલા ઉપર રચેલું
 એકંદી પું [સં.] એક પ્રકારનો સંન્યાસી;
 હંસ (૨) વિં એક જ મોટી મંચરેખા
 હોય તેવું (પાન); 'યુનીકેસ્ટેટ' [વ. વિ.]
 એકંડો પું મરતી વેળા ઉપડતો સાસ
 એકંદત વિં [સં.] એક દાંતવાળું (૨) પું
 ગણેશ (૩) એક દાંતવાળો હાથી
 એકંદા અં [સં.] એક વખતે (૨) અગાઉના
 વખતમાં [ની કંઠી; મંગળસૂત્ર
 એકંદાણિયું નં એકસરખા દાણા-મણકા-
 એકંદાણી વિં બધા દાણા સરખા હોય
 તેવું (૨) એક કંદનું; એકસરખું
 એકંદિલ વિં જેના દિલમાં જુદાઈ નથી
 એવું; એકજીવ. -દી સ્ત્રી એકંદિલ હોય
 તે (૨) મનનો મેળ; સંપ
 એકંદેશી(વ્ય) વિં [સં.] એક જ દેશનું-
 વતનનું (૨) એક દેશ-ભાગને લાગુ પડતું;
 એકતરફી; એકેન્દ્રિય (૩) સંકુચિત; મર્યાદિત
 એકંદારું વિં એકસરખું; ફેરફાર વિનાનું
 એકંનિશ્ચયી વિં [સં.] કરેલા નિશ્ચયને
 વળગી રહે તેવું; દંઠ
 એકંનિષ્ઠ વિં [સં.] એક જ નિષ્ઠાવાળું
 એકપક્ષી વિં [સં.] એકતરફી
 એકપગે અં અધીરું; તલપાપડ થતું હોય એમ
 એકપત્નીમત નં [સં.] એક જ પત્ની
 કરવાનું પ્રત [નિયલ' ગ.]
 એકપટ્ટી વિં [સં.] એક પટ્ટવાળું; 'મોનો-
 એકપાડી વિં એક જ વખત વાંચવાથી
 અથવા સાંભળવાથી યાદ રાખી શકે એવું
 એકપુષ્પી વિં એક બીજકેશવાળું;
 'યુનિકેસ્યુલર' ['કોન્ફરેટ' ગ.]
 એકળિંદુક વિં એક ળિંદુમાં મળતું;
 એકલુક્ટ વિં [સં.] એક ટંક ખાનારું
 (૨) નં એક ટંક ખાવાનું પ્રત
 એકમ પું ગણતરી વગેરે હેતુઓ માટે એક
 અને આખી પૂર્ણ માનેલી વસ્તુ અથવા
 સમૂહ; 'યુનિટ' (૨) એકડો (૩) સંખ્યા-
 લેખનમાં જમણા હાથથી પહેલા સ્થાનનો
 આંકડો (૪) સ્ત્રી પડવો

એકમત વિં એક મત - અભિપ્રાયવાળું;
 સર્વાનુમત. -તી સ્ત્રીં બધાનો સરખો
 મત હોવો તે [એક જ
 એકમાત્ર વિં [સં.] એકનું એક; ફક્ત
 એકમાગી વિં એક જ માર્ગને વળગી
 રહેનારું (૨) સરખા; સીધે માર્ગે જનારું
 એકમેક અં પરસ્પર; માહોમાંહે [માપ
 એકર પું[કં.] ૪૮૪૦ ચોરસવાર જમીનનું
 એકરગિયું વિં જમી
 એકરસ વિં [સં.] બરાબર મળા-પીગળા
 ગયેલું (૨) શુભતાન
 એકરાગ પું એકમતી; સંપ; સંવાદ
 એકરાર પું, ૦નામું નાનુઓ'ઈકરા'માં
 એકરાશ વિં એક રાશિનું - એકસરખું;
 સમાન ગુણવાળું (૨) સ્ત્રીં મળતાપણું
 (૩) સંપ [સરખા દેખાવનું
 એકરેખિલ વિં એક જ રેખા ઉપર ચાલનારું;
 'કાલિનિયમ' [ગ.]
 એકરૂપ (-પી) વિં [સં.] એક જ આકારનું;
 એકલ વિં [પ્રા. પદ્ધતિ] એકાકી; એકલું
 એકલક્ષી વિં એક જ લક્ષ કે હેતુવાળું
 એકલહો (-હો) એકલ વિં એકલું; સોળત -
 સંગાય વિનાનું (અથવા એકાદ
 સંગાયવાળું)
 એકલપેટું વિં આપસ્વાથી
 એકલમહલ પું અદ્વિતીય મહલ-કુસ્તીબાજ
 (૨) ઘણો જબરો માણસ (૩) એકો (૪)
 વિં અનોડ (૫) એકમાર્ગી
 એકલમૂડિયું, એકલમૂડું વિં સ્ત્રી, પુત્ર
 આદિ પરિવાર વિનાનું; એકલેએકલું
 એકલવાયું વિં એકલું; એકલોકક
 એકલવીર પું એકલે હાથે જૂથનાર વીર
 એકલસૂરું વિં એકલું; સોળત વિનાનું
 (૨) એકલપેટું
 એકલિયું નં એકને સુવાના માપનું એકલું
 એકલિંગ પું [સં.] મેવાળના રજપૂતો
 વગેરેના ફક્ત એવા મહાદેવ (૨) કબેર.
 -ગી વિં [વ. વિ.] નર અને નારી એ
 બેમાંથી એક જ પ્રકારના ફૂલ જેસે તેવો

(છાડ); 'ડાયોશિયસ' (૨) નરફૂલ અગર
 નારીફૂલ બેમાં ફક્ત પુંકેસર હોય અગર તો
 સ્ત્રીકેસર હોય એવું (ફૂલ); 'ડાઈકલીનસ'
 એકલું વિં કોઈના સાથ વિનાનું; એકાકી
 એકલોહિયું વિં એક લોહીવાળું - એક
 કુળમાં જન્મેલું
 એકવચું વિં (૨) અં એકસાથે - એક-
 બાનુએ હોય એવું (૩) એકજથે
 એકવચન નં [સં.] એક જ વસ્તુનો બોધ
 કરે તે [બ્યા.]. -ની વિં બોધ્યું પાળે એવું
 એકવડું વિં નાનુક - નળળા બાંધાનું (૨)
 એક પડવાળું
 એકવાક્યતા સ્ત્રીં [સં.] એકસમાન કે
 સર્વામાન્ય મત કે અભિપ્રાય હોવો તે
 એકવારિયું નં એક વાર ખાટેલી ડાંગર; કરક
 એકવીસ વિં [સં. પદ્ધતિ] ૨૧
 એકસક વિં [સં. પદ્ધતિ] ૧૧
 એકસત્તાક વિં એકલથ્થુ સત્તાવાળું
 એકસરખું વિં સમાન; બધી રીતે સરખું
 એકસરી વિં એકસેરું (૨) સ્ત્રીં એવું
 કોટનું એક ઘરેલું
 એકસણું વિં પાક્યા બાદ એક જ રેખાએથી
 ફાટનારું (કળ); 'ફેલીક્સ' [વ. વિ.]
 એકસંપ વિં એકસંપીવાળું (૨) પું
 એકથ; સંપ
 એકસાથે અં સૌ સાથે મળાને; એકીવખતે
 એકસેરું વિં એક સેરવાળું
 એકસે (-સો) વિં ૧૦૦ [હોય એવું
 એકલથ્થુ (-થ્થુ) વિં એક જ હાથમાં
 એકંદર વિં બધું મળાને થતું; કલ. -ર (-રે)
 અં સામગ્રી રીતે; બધી બાબતોનો
 વિચાર કરતાં
 એકાએક અં આશિંતું; એકદમ
 એકાકાર વિં [સં.] એક આકારવાળું;
 એકરૂપ (૨) સેગલેય
 એકાકિતા સ્ત્રીં એકાકી હોવું તે. -કિની
 વિં સ્ત્રીં એકાકી
 એકાકી વિં [સં.] એકલું (૨) નિરાધાર
 એકાક્ષ (-ક્ષી) વિં [સં.] એક આંખવાળું
 (૨) કાણુ (૩) પું કાગડો

એકાક્ષર વિં [સં.] એક અક્ષરવાળું (૨)
 પું એક અક્ષર (૩) એવો મૂઠ મંત્ર—ૐ
 એકાક્ષી નુઓ એકાક્ષ
 એકાક્ષ વિં [સં.] એકલક્ષી (૨) તદ્દક્ષીન
 એકાક્ષુ(-ન્યું) વિં [સં.] પક્ષનવતિ ૯૧
 એકાત્મ વિં [સં.] પોતાના ઉપર જ આધાર
 રાખનારું; એકધું (૨) એક—સમાન આત્મા-
 વાળું. ૦૧૧ સ્ત્રી, ૦૧૧૫ પું આત્મેક્ય
 એકાદ(-દુ) વિં કોઈ એક (૨) એક
 અથવા બે (૩) ભાગ્યે એક
 એકાદશી સ્ત્રી [સં.] અગિયારમ
 એકાદું વિં નુઓ એકાદ
 એકાલ્પ હાર પું એક આવક્ષી-સેરનો હાર
 એકાશ(-સ)ણ(-ન્યું) નં [સં.] પક્ષાસન
 એક ટંક ખાવું તે
 એકાશી(-સી) વિં [સં.] પક્ષાસીતિ ૮૧
 એકાસણ(-ન્યું) નં નુઓ એકાસણ
 એકાસૂધ અં દરેકદરેક; તમામ
 એકાંત્રી વિં એક અંકવાળું (નાટક)
 એકાંગી વિં [સં.] એકતરફી (૨) એકંદ્રિય;
 એક વાતને પકડી રાખનારું; હડીકું
 એકાંત વિં [સં.] કોઈના અવરજવર વિનાનું
 (૨) એકધું; એકાંત્રી (૩) ખાનગી (૪)
 એક જ બાનુ અથવા વસ્તુને લગતું;
 અનેકાંતથી વિરુદ્ધ એવું (૫) નં; સ્ત્રી
 ન્યાં કોઈ ન હોય એવી—કોઈના અવર-
 જવર વગરની—એકાંત જગા
 એકાંતર વિં [સં.] વચમાં એક આંતરે પડે
 એવું (૨) દર ત્રીજે દિવસે આવતું. ૦૫ માણુ
 નં 'ઓલ્ટરનેટો' [ગ]. ૦૫૮૫ પું
 'ઓલ્ટરનેટ સેમેન્ટ ઓફ એ સર્કલ' [ગ.]
 એકાંતરા (૦) અં [અંક+આંતરા] એકને
 આંતરે; વચમાં એક મૂકી દઈને. -રિયું
 વિં એકાંતર. -રિયો પું એક એક
 દડાડાને આંતરે આવનો તાવ. -રું વિં
 એકાંતર. -રે અં નુઓ એકાંતરા
 એકાંતવાસ પું એકાંતમાં રહેવું તે (૨)
 છપી રીતે રહેવું તે
 એકાંતિક વિં [સં.] એક જ હેતુ, માણસ

કે સિદ્ધાંતને વળગી રહેનારું (૨) (સિદ્ધાંત
 જેવું) હેવટનું; 'એન્સોલ્યુટ'
 એકી વિં [સં.] પક્ષ બે વડે નિઃશેષ ન ભાગી
 શકાય એવી (સંખ્યા) (૨) સ્ત્રી એકતા
 (૩) પેશાબની હાજત [લા.]
 એકી વિં એક જ (પ્રાયઃ એકી સાથે જેવા
 અં પ્રયોગમાં આવે છે)
 એકીકરણ નં [સં.] અનેકને એક કરવાં તે
 એકીકલમે અં એકી સાથે
 એકીકરણ (-સે) અં એકી નગરે; ટગરટગર
 એકીભવન નં, એકીભાવ પું [સં.]
 અનેકનું એકરૂપ થવું તે
 એકીસાથે અં એક સાથે; સૌ સાથે લઈને
 એકું વિં [નુઓ એકું] એકેએક (૨)
 એક પછી એક
 એકે (-કે) વિં એક પણ
 એકેક વિં એક એક (૨) છટું; નોખું (૩)
 અં એકી વખતે એક એક
 એકેકું વિં એક પછી એક
 એકેચક્રે અં એકચક્રે
 એકેચરવાદ પું ઈશ્વર એક જ છે
 એવો મત [ભાનવાળું; એકાંગી.
 એકેંદ્રિય વિં એક દંદ્રિયતા—ખાખતના
 એકોતેર વિં નુઓ ઈકોતેર; ૭૧
 એકું વિં એકધું રહેવાના સ્વભાવનું;
 એકાંતપ્રિય
 એકે વિં નુઓ એકે
 એકો પું ['એક' પરથી] રમવાનાં પાનાં-
 માંનું એક સંજ્ઞાવાળું પતું (૨) એક બળદ
 કે થોડાથી એવાનું વાહન (૩) એકતા;
 સંપ (૪) સૌથી બાહોશ અથવા કુશળ
 આદમી; શ્રેષ્ઠ પુરુષ [લા.]
 એકચાશી(-સી) વિં એકાશી; ૮૧
 એકસ્ત્રેસ વિં [સં.] ઉતાવળનો (તાર) (૨)
 સ્ત્રી મેલ પેડે વેગવાળી ને મોટાં સ્ટ્રેસનો જ
 દરની ટ્રેન—ગાડી
 એખરો (એ) પું [સં.] શુરુકાં એક ઔપધિ
 (૨) એનો છાડ (૩) ક્યારાપૂલ જેવો
 માલ [લા.]

એખલાસ પું નુઓ ઇખલાસ; દોસ્તી
એજન અં [અ.] એ જ; ઉપર પ્રમાણે
એજન્ટ પું [ફ.] આડતિયો; મુનીમ (૨)
પ્રતિનિધિ: મુખત્યાર. — સી સીં આડત
(૨) આડતની દુકાન (૩) અંગ્રેજોના
વખતમાં સરકારી એજન્ટની હકૂમત
નીચેના (દિશી રાજ્યમાંના) પ્રદેશ
એટએટલું વિં એટલું એટલું; બધું
એટલું વિં [સં. પતાવત, પ્રા. પતિલ] જણાવેલા
માપ કે સંખ્યાનું
એટલે અં અર્થાત્ (૨) તેથી; એ ઉપરથી (૩)
એ જગાએ; ત્યાં સુધી (જેમ કે, વાત હવે
એટલે આવી છે) (૪) એ વખતે; એટલામાં
એઠ (એ) વિં [સં. ડચિછટ] એટું (૨) સીં
એઠવાડ. વ્યાડ (-ડો) પું ખાવાપીવાથી
થનો ગંદવાડ (એટું) વાસણ, છાંડણ વગેરે)
(૨) કચરાપૂંજે; મલિનતા. — ટું વિં
જમતાં વધેલું; ઉચ્છિષ્ટ (૨) ખાઈ પી કે
અડીને બોટલું કે બોટાય એવું (૩) એક-
વાડથી ગંડું (૪) નં એટું કે તેવું થાય એવું
અન્ન. — ટું જૂઠું વિં એટું (૨) નં
છાંડણ; એઠવાડ
એડ (-ડી) સીં પાનીનો છોડો (૨) ખૂટની એડી
(૩) ત્યાં લગાડાતી થોડાને મારવાની આર
એડો (એ) પું નેડો; રનેહ
એડવેડેટ પું [ફ.] વકીલ; ધારાશાસ્ત્રી
એઢ સીં નુઓ હેડ [પિલી
એણી (એ) દર્શક સં [‘એ’નું સીં] એ;
એણી કોર, એણી ગમ, એણી પા અં
એ બાનુએ [પ્રમાણે
એણી પેર (-રે) (એ; પે) અં એ રીતે; એ
એણી મગ અં એ બાનુએ
એતાન પત્રની નૂની શહીમાં શરૂમાં વપરાતો
શબ્દ. ‘એતાન શી ગામ. . . થી લિં. . .’
એદી (એ) વિં [અ. મહરી] પ્રમાદી; આળસુ
એધાણુ (એ) નં, —ણી સીં [સં. અગિયાર]
(આગખવા માટેની) સંજ્ઞા; નિશાની; ચિહ્ન
એન (એ) વિં [અ.] ખરું; અસલ (૨) ખાસ;
મુખ્ય (૩) સુદર (૪) ડીકડીક [કા.] (૫)

સીં; નં શોભા; આખરં (૬) અણીનો
વખત [બકિસ
એનાયત સીં [નુઓ ઇનાયત] આપતું તે;
એનિમા સીં [ફ.] બસતી; ઝાડો કરવા માટે
અપાતી પિયકારી કે તેનું ઓભર
એપિલ પું [ફ.] અંગ્રેજ વર્ષનો ચોથો
મહિનો [(૨) દૂધણ; કલંક
એખ (એ) સીં [અ.] ખોડખાંપણ; ખામી
એમ (એ) અં [સં. પવમ્] એ રીતે; એ
પ્રમાણે. ંનું વિં એ બાનુનું; એ રીતનું; એવું
એમોનિયા પું [ફ.] એક વાયુ
એરણુ (-ણી) (એર) સીં [પ્રા. મહરી]
અમુક પ્રકારનું લોખંડનું ગચિયું, જેના
ઉપર સોની, લુહાર વગેરે ધડવાનું ધડે છે
એરંડિયું નં દિવેલ
એરંડી સીં [સં. ઇરંડ] નાની ભતનો દિવેલો
(૨) દિવેલી. — ડો પું દિવેલો
એરિયલ પું [ફ.] ધ્વનિ ઇં વહન કરનારાં
મોજાને પકડવા માટે રેડિયો વગેરેનો
હવામાં ભરે રાખવામાં આવેલો તાર
એરિંગ નં [ફ. ફ્યારિંગ] કાનની ખૂટનું એક
ધરેલું [સાપ વગેરે ઝેરી જનવર
એરં (એ) પું સાપ. ંજાંઝર (-રં) નં
એરોડોમ નં [ફ.] વિમાની મથક, જ્યાં
વિમાનો ચઢે ઊતરે; વિમાનોનું સ્ટેશન
એરોપ્લેન નં [ફ.] વિમાન; હવાઈ જહાજ
એલચી પું [તુર્કી] એક રાજ્યનો ખીલ
રાજ્યમાં મોકલેલો પ્રતિનિધિ — વકીલ
એલ (-ળ) ચી નં; સીં નુઓ ઇલાયચી.
ઠોડો (-ઠો) ડો પું ઇલાયચીના દાણાનો
પોપટો. — ચો પું એક ભતતની મોટી
એલચી (૨) એક ભતનું ઝાડ
એલફેલ (એ; ફે) વિં [ફેલ પરથી] આડું-
અવળું; ગમે તેવું (૨) અવિચારી; ગાંડું-
થેલું (૩) અસમ્ય (૪) નં નખડું; તોડાન
(૫) અસંખ્ય — મિથ્યા પ્રલાપ
એલળવું (એલ) અં કિં [પ્રા. બોલ્લિઅ]
ઉપરથી એસરું; પાણી છટું (હાય
મીડું ઇં માંથી)

એલા સ્ત્રીં [સં.] ઇલાયચીનો છોડ (૨) ઇલાયચી
એલાયચી નં; સ્ત્રીં જુઓ ઇલાયચી
એલ્યુમિનિયમ નં [હં.] એક હલકી ધાતુ
એવડું વિં [પ્રા. પ્વદ] એટલા કદનું (૨)
એટલું બધું
એવામાં અં એટલામાં
એવું (એ') વિં [પ્રા. પ્વં] એ રીતનું
-પ્રકારનું (૨) એના જેવું - સરખું. -વે
અં એ વળતે
એશ (એ) સ્ત્રીં [અ.] મોજમજ; સુખચેન.
આરામ પું ભોગવિલાસ; સુખચેન
એશિયા પું; નં [હં.] પૃથ્વીનો એક મોટો
ખંડ. ઓં વિં
એષણ સ્ત્રીં [સં.] ઇચ્છા; વાસના
એસરું (એ) અંકિં [સં. ઝસ; પ્રા. ઝસર] એલણું (૨) એસરું (૩) પાછું વળતું;
ભતરી જતું [નીકળતો વાધુ [ર.વિ.]
એસિટ્રીની પું [હં.] કાળાઈડમાંથી
એસિડપું; નં [હં.] એકરસાયનીતત્વ; અમ્લ
એસેટિક એસિડ પું [હં.] એક તેલબ
[ર. વિ.]

એસોસિયેશન નં [હં.] મંડળ
એહ વિં [સં. હંદ્ક, અપં હં] પેલું (૨)
સં એ; તે [પ.]
એળચી નં; સ્ત્રીં ઇલાયચી
એળિયો પું કુંવારના પાકાનો સૂકવેલો
ગર્મ; એક ઔષધિ
એળે, એળે (એ; વે) અં ફેકટ; વૃથા
(૨) વગર મહેનતે; સહેજમાં
એચવું (એ'ં) સં કિં ઇચવું; નાખવું;
ફેંકવું (લખોટી ઇ) (૨) એચવું (પતંગ)
(૩) હીંચવું
એનિન નં [હં.] વેગ આપનારુ યંત્ર;
ઇનિન. -નિયર પું ઇજનેર
એંટ (એં) સ્ત્રીં મમત; છદ (૨) આંટ;
સાખ (૩) ટેક. ઓં અં કિં ગર્વ
કરવો (૨) જક કરવી
એંઠ, વ્વાડ, -હું (એં) જુઓ એક,
વ્વાડ, -હું [એધાણ
એધાણ (એં) નં, -ણી સ્ત્રીં જુઓ
એશી(-સી) (એં) વિં [સં. અશીતિ] ૮૦

એ

એ સ્ત્રીં [સં.] વર્ણમાળાનો અગિયારમો
વર્ણ - એક સ્વર
એકાંતિક વિં [સં.] એકાંતનું; એકાંતને
લગતું (૨) જુઓ એકાંતિક
એકથ નં [સં.] એકતા [મરજિયાત
એરિછક વિં [સં.] પોતાની ઇચ્છાનું-પુશીનું;
એડ વિં આહું; જિદી. ઓંતર વિં સાવ
આહું - એડ

એતિહાસિક વિં [સં.] ઇતિહાસને લગતું
એરાવણુ(-તા) પું [સં.] ઇરનો હાથી
(ઐશ્માંનું એક રત્ન)
એશ્વર્ય નં [સં.] ઇશ્વરપણું (૨) સર્વોપરીપણું
(૩) મોટાઈ; સાહેબી (૪) વિખતિ; સંપત્તિ
એહલૌકિક વિં [સં.] આ લોક સંબંધી
એહિક વિં [સં.] આંસારિક; આ લોક
સંબંધી

ઓ

ઓ પું [સં.] વર્ણમાળાનો બારમો અક્ષર
- એક સ્વર
ઓઘયા (ઓ) અં [રવં] ઓડકાર આવતાં
યતો-કરાતો સતોપજનક ઉદ્ગાર (૨)
- નં ઓડકાર કે તેનો અવાજ (૩) પચાવી
પડવું - પાડવું તે

ઓક (ઓ) સ્ત્રીં [દિ. ઔક્કિઅ] ઊલટી;
બઢારી. ઓં સં કિં ઊલટી કરવી (૨)
[લા.] લીધેલું પાછું આપવું (૩) દી નાખવું
ઓકળી સ્ત્રીં [સં. ઊક્લિઅ] લટરી (૨)
લી પચની લટરી જેવી દેખાતી ભાત
ઓકાત (ઓ) સ્ત્રીં [અ.] જુઓ ઓખાત

ઓકારી (ઓ) સ્ત્રીં ઓક; ઓકારી; ઊલટી
ઓકાવતું (ઓ) સં કિં 'ઓકવું'નું પ્રેરક
ઓક્ટોબર પું [ફ.] ઈ. સ. નો દશમો મહિનો
ઓકસવણી સ્ત્રીં [ર. વિ.] ઓકસજન
સાથે રાસાયણિક સંયોજન થવાની ક્રિયા;
'ઓકસિડેશન.' - વું સં કિં તે ક્રિયા
કરવી; 'ઓકસિડાઈઝ'

ઓકસાઈડ વિં પું [ફ.] ઓકસિજન
લગેલો સંયુક્ત પદાર્થ [ર. વિ.]

ઓકસિજન પું [ફ.] એક વાયુ [ર. વિ.]

ઓખર (ઓ) નં [સં. અવકર] નરક;
ગંદવાડ. વ્વાડો. પું ઉકરડો; ગંદવાડ.
ઠવું સં કિં (દોરે) ઓખર કરવું-
મયમૂત્રાદિ ગંદવાડ ખાવી. -રા(-વા)ડો
પું ઓખરવાડો [પત્ની - ઉપા]

ઓખા (ઓ) સ્ત્રીં [સં. ઉપા] અનિરુદ્ધની

ઓખાત(-ક) (ઓ) સ્ત્રીં [નુઓ ઓકાત]
તાકાત; ગુંભરા (ર) વિસાત

ઓગટ(-ક) (ઓ) પું; નં [સં. અવકરિત;
પ્રા. ઓવટ્ટિમ] દોરનું છાંડેલું અને પગ
તળે રોળેલું ધાસ

ઓગણ [સં. ઇકોત] એક ઓહું એ અર્થમાં
સંખ્યાકને લાગે છે. જેમ કે, ઓગણ-
ચાળીસ-૩૯

ઓગણીસ વિં [સં. ઇકોતવિંશતિ] ૧૯

ઓગણોતર વિં [નુઓ અગણોતર] ૬૯

ઓગણ્યાઓશી (-સી) વિં [નુઓ
અગણ્યાઓશી] ૭૯

ઓગડો (ઓ) પું ગલોકું (ર) તાકું (૩)
રાંધવામાં રહી ગયેલો એક તરકનો
દાંચો ભાગ

ઓગસ્ટ પું [ફ.] ઈ. સ. નો ૮મો મહિનો

ઓગળવું (ઓ) અંકિં [સં. અપગ્લ; પ્રા.
ઓગ્લ] થનનું પ્રવાહી થવું (ર) (શરીર) ગળી
જવું (૩) નરમ થવું; દયા લાવવી [લા.]

ઓગાટ (-ક) (ઓ) પું; નં ઓગટ;
દોરનું છાંડયું ધાસ

ઓગાર(-યા) (ઓ) પું [સં. હદનાર] ઓગાટ

ઓગાળ (ઓ) પું [પ્રા. ઓગાળ] ચાલીને
રસ બનાવેલી વસ્તુ

ઓગાળવું (ઓ) સં કિં 'ઓગળવું'નું
પ્રેરક (ર) ધીમે ધીમે-વાગોળતા બાજે
-ખાઈ જવું

ઓઘ પું [સં.] પૂરનું પાણી; પ્રવાહ (ર) ઢગલો

ઓઘડ (ઓ) વિં અણધડ; ભોટ; ભોથડ
(ર) લાગણી વગરનું; ભયના ભાન વગરનું.
બાથ પું ઓઘડ માણસ

ઓઘરાળું (ઓ) વિં ઓઘરાળાવાળું. -ળો
પું પ્રવાહી ખોરાક પીરસવાનો પહોળા
ભાંડો મોનો અને દૂધ દાંડાનો એક ચમચો;

હૂથો (ર) ઓગળનો ડાથ; રેલા જેવો ડાથ
ઓઘરી સ્ત્રીં કપડાને છોડે છૂટા રહેલા તાંતણા;
આંતરી; બૂધ

ઓઘડો પું નુઓ ઓઘો

ઓઘો પું [સં. ઓઘ] ઓઘ; ગંછ (ર) ગોટો;
ફગફગતા વાળનો જથ્થો (૩) જમણ જમ-
નારાનો મોટો સમૂહ (૪) રમેલથો [જૈન]

ઓચર(-રિયું) (ઓ) નં બિલ; આધારરૂપ
(હિસાબી) કાગળ; દસ્તાવેજ; 'વાડચર'

ઓચરવું (ઓ) સં કિં [સં. ઉચ્ચર]
(ર) ઉચ્ચરવું; બોલવું [પ.]

ઓચરિયું નં નુઓ ઓચર

ઓચિંતું (ઓ) વિં અણચિંતવું (ર) અં
અણધારી રીતે; એકદમ

ઓચ્છવ (ઓ) પું [સં. હસવ] ઉત્સવ;
ઉજવણી (આનંદ કે ખુશાલીના કે સપરમા
દિવસની) (ર) (મંજરાં મુદંગ ઇં સાજ
સાથે કરાવે) ભજનકીર્તન

ઓછ (ઓ) સ્ત્રીં ઓછાપણું; ખોટ

ઓછાડ (ઓ) પું [સં. અવઘાદ્ય; પ્રા.
ઓઘાઘ] ઢાંકવા-પાથરવાનું વસ્ત્ર; ચાદર
(ર) ઓઢો. ઠવું સંકિં ઢાંકવું; ઓઢાડવું
(ર) છાંડ; છાંયડો યાચ એમ કરવું

ઓછામોહું વિં ઓછું બોલનારું

ઓછાથો (ઓ) પું [સં. અપઘાઘ] છાથો;
પટ્ટાથો (ર) સંકોચ; લાજ

ઓછાવું અંકિં ઓહું થવું (ર) હલકું-
નહકું થવું

ઓહું વિં [ફ. ઉચ્છ] નેઈ એ તથા ઓહું;

કમી (૨) અધું; બીણું (૩) બિતરતું; હલકું.
 વવતું વિં ઓધું કેવધારે; થોડું થણું
 ઓજસ નં [સં.] શુક ધાતુમાંથી તત્ત્વરૂપે
 કાંતિ ને પ્રભાવરૂપે વિરાજતી સરીરની
 ધાતુ (૨) પ્રકાશ; તેજ (૩) બળ; પ્રતિભા;
 પરાક્રમ (૪) ચૈતન્ય. -સ્વિતા સ્ત્રીં
 [સં.] ઓજસ્વીપણું. -સ્ત્રીં વિં [સં.]
 ઓજસવાળું
 ઓતર (ઓ) નં [વ્ર.] રાય; હથિયાર;
 કાંઈ કરવા માટેનું યંત્ર - સાધન
 ઓઝડ (-ડ) સ્ત્રીં ઓઝાથો (૨) ઝપટ;
 અડકટ (મૂતપ્રેતની)
 ઓઝાણું (ઓ) નં દાયલે; કન્યાને પિતા
 તરફથી મળતી સંપત્તિ કે દાસદાસી (૨)
 ગરામિયાની કન્યાને પરણીને તેણી લાવવા
 માટે જતી ખાંડા સાથેની વહેલ
 ઓઝપણું અંકિં મંદાય આવતો
 ઓઝખ સ્ત્રીં ભુઓ ઓઝ
 ઓઝલ (ઓ) પું; સ્ત્રીં; નં પડદો;
 ખુરખો (૨) જનાનો. ૦પડ (-ર) દો પું
 સ્ત્રીં-પુરુષની બેકક ભુરી પાડનાર પડદો
 (૨) લાજ કાઢવાનો રિવાજ
 ઓઝી સ્ત્રીં કુંભારણ. -ઓ પું કુંભાર
 ઓઝોન પું [દિ.] એક વાયુ [ર. વિ.]
 ઓટ પું; સ્ત્રીં [સં. અપવૃદ્ધ] ભરતીનું બિતરી
 જતું ને (૨) ઓથું; પડદો (૩) પડતી [લા.]
 (૪) અં પરત; વળતું
 ઓટણ નં ઓટતું તે (૨) બળિયો. -ણી
 સ્ત્રીં-ઓટણ (૨) ઓટાઈ [ભુઓ ઓટો
 ઓટલી સ્ત્રીં નાનો ઓટલો. -લો પું
 ઓટણું સંકિં બળિયો દેતો; કપડાંની
 કિનારી અંદરવાળીને સીવતું (૨) ઉકાળી,
 ધસી કે હલાવીને એંદરસ કરવું
 ઓટી સ્ત્રીં [દે. હમદા] કમર ઉપરના
 વસ્ત્રનું વાળીને બંધ જેવું કરાતું પડ
 ઓટો પું ઓટલો; બેકક તરીકે વપરાય
 એવી ધરને અડીને કરાતી બેચી જગા
 ઓઠ (ઓ) પું [સં. બોધ] હોઠ
 ઓઠવતું (ઓ) સંકિં ખોટી વસ્તુ ગોઠવી

દેવી; ભૂં ઓઠવતું (૨) મૂંકું; ગોઠવતું (૩)
 ચાંપીને ખાતું
 ઓઠંગતું સંકિં ભુઓ અઠંગતું
 ઓઠંગિયું, ઓઠિંગ (-ડી) ગણુ નં ભુઓ
 અઠંગણ
 ઓઠું (ઓ) વિં ભોંટું; ઓંથું (૨) નં
 પડદો; આંતરો (૩) આંતરાને લીધે અંધારું
 અને એકાંત હોય તેવી જગા (૪) છુપાવાની
 કે આશરો લેવાની જગા (૫) ઓળો (૬)
 ડાઘો; ડબકો (૭) બાહાનું (૮) નમૂનો;
 બીથું (૯) ઓઠું (૧૦) મહેણું
 ઓડ વિં (૨) પું [દે. હજી] બોદવાનું
 કામ કરનારી એનામની ભતતું (માણસ)
 ઓડ (ઓ) પું પવન રોકવાનો પડદો
 ઓડ (ઓડ) સ્ત્રીં [દે. અવજા] બેચી;
 ગરદન.
 ઓડકાર [સં. હરગાર] પું પેટનો વાયુ
 મોંમાંથી નીકળતાં યેનો ડકાર
 ઓડણ સ્ત્રીં ઓડ ભતતી સ્ત્રી
 ઓડનું ઓડ (ઓ; ઓ) વિં કેવાનું કેવું!
 વિચિત્ર; બીથું અવળું જ
 ઓડિયાં (ઓ) નંબંબંબં ઓડ-બેચી
 પરના વાળ
 ઓડું નં [દે. અવજા] ખેતરનો આડિયો
 (૨) કામચલાઉ ખોટી રીતે બીથું કરેલું
 નકામું માણસ
 ઓઢણ નં -ણી સ્ત્રીં, -ણું [દે. બોદવાનું]
 (સ્ત્રીઓ અને છાંકરીઓનું) ઓઢવાનું-
 પહેરવાનું એક વસ્ત્ર. -તું સંકિં દારીર
 કે માથું ઢાંકવું; સરીર કે માથા પર
 ધારણ કરવું (૨) [લા.] વહેરવું; માથે
 લેવું (૩) દેવાણું કાઢવું
 ઓઢાડ પું ઓઢાડેલું તે; ઢાંકણ. ૦પું સં
 કિં 'ઓઢવું'નું પ્રેરક
 ઓઢો પું ભુઓ ઓઢાડ
 ઓણ (ઓ) અં [સં. અનુતા પ્રા. અનુણા]
 આ સાલમાં (૨) આલ સમયમાં. -ણું
 વિં આ સાલનું
 ઓતણી સ્ત્રીં ઓતવું તે (૨) ઓતવાનું

પાત્ર (૩) ઓતવાની કળા; ભરતનું કામ
(૪) ધાતુ ગાળવાની ભઠ્ઠી (૫) ઓતવાનું
મહેનનાણું
ઓતપ્રોત વિં(સં.) એકખીન્નમાં પરીવાયેલું;
એકખીન્ન સાથે મળી ભળી ગયેલું (૨)
તલ્લીન; તન્મય
ઓતરંગ (ઓ) પું; નં [સં. ઉત્તરંગ] ખાર-
સાખનો ઉપલો ભાગ
ઓતરાચીતરા નંબંબંબં ઉત્તરાકાલ્ગુની
અને ચિત્રા નક્ષત્રનો અતિશય તાપનો સમય
ઓતરાતું (-દું) (ઓ) વિં [સં. ઉત્તર]
ઉત્તર દિશાનું; ઉત્તર તરફનું
ઓતવું સંકિં ધાતુનું ભરતનું કામ કરવું
ઓથ સ્ત્રીં આશરો (૨) મદદ
ઓથમીર પું 'મૂખ' અર્થમાં 'અક્કલનો'
લેડે જ આવે છે, જુઓ 'અક્કલમાં'
ઓથાર (ઓ) પું ભયંકર સ્વપ્ન; સ્વપ્નમાં
કોઈ છાતી ઉપર ચડી બેઠું હોય એમ
લાગવું [અર્થો]
ઓથું (ઓ) નં જુઓ 'ઓહું' (૨, ૩, ૪, ૫,
ઓથો (ઓ) પું ઓથ (૨) વચ્ચે આવવું
તે (૩) છાંયો
ઓદન પું; નં [સં.] રાંધેલા ચોખા
ઓદ્ધ (-ધ) વ પું જુઓ ઉદ્ધવ
ઓધ નં [સં. ઓધણ] અડાણ; ખાવલું (૨)
સ્ત્રીં વંશ; કૃષ્ણ (૩) વારસો
ઓધવ (ઓ) પું જુઓ ઉદ્ધવ
ઓધવાડો પું [જુઓ ઓધ] ઓલાદ;
સંતતિ [રહેવો તે
ઓધાન (ઓ) નં [સં. આધાન] ગર્ભ
ઓધાર (ઓ) પું + ઉદ્ધાર [-રી. હોદો
ઓધેદાર, -રી. ઓધેધો જુઓ હોદેદાર,
ઓપ પું [દ્ર. ઓપ, ઓપિત્ર - ધસીને
ઓપેલું ચળકાર; ઢોળ (૨) સફાઈ; શોભા
ઓપરી સ્ત્રીં [સં. આપત્તિ] અડચણ; મુશ્કેલી
(૨) અટકાવ; ઝંટુ (૩) સુવાડ
ઓપણી સ્ત્રીં ઓપ (૨) ઓપ ચડાવવાનું
ઓતર
ઓપવું અંકિં [જુઓ 'ઓપ'] શોભવું

(૨) સંકિં માંજ ધસીને ચળકતું કરવું
(૩) [સિનારપાનો] ઢોળ ચઢાવવો
ઓફિસ સ્ત્રીં [દ્ર.] કાર્યાલય. ૦૨ પું (મોટો)
અમલદાર [(૨) નદીનો કાંપ
ઓખાળ (-ળો) પું ઉખાળો; બળતણ
ઓભા સ્ત્રીં મુશ્કેલી; ઉપાધિ; પીડા. ૦મણ
(-ણી) સ્ત્રીં ઓખાવું તે. ૦ણું અંકિં
મુશ્કેલીમાંથી - પ્રસૂતિની પીડામાંથી છૂટવાને
વલખાં મારવાં (૨) અમૂંઝાવું; સઘવાવું;
ઉપાધિ કે પંચાતમાં આવી પડવું
ઓમ્ પું [સં.] વેદનો પહેલો અને પવિત્ર
ઉચ્ચાર; પ્રણવ; જ્ઞ. ૦કાર પું [સં.]
ઓમ, પ્રણવ (૨) ઓમ એવો ઉચ્ચાર
ઓર સ્ત્રીં ઉરાડરી; ચડસાચડસી (૨) પું
[ક.] પાણીની ઓટ
ઓર (ઓ) વિં [સં. અપર, પ્રા. અવર] અન્ધ;
ખીજું (૨) નિરાણું; વિચિત્ર
ઓર (ઓ) સ્ત્રીં ગર્ભના રક્ષણ માટે તેના
ઉપર રહેતું પાતળી ચામડીનું પડ (૨)
કરીને પાકવા નાખવી તે
ઓરડી સ્ત્રીં [સં. અપરક] નાનો ઓરડો.
-ડો પું મોટો - મુખ્ય ખંડ કે કોઈ પણ
ખંડ (૨) ધરની પરસાળ પછીનો ખંડ [ચ.]
(૩) ધર (૪) અંત:પુર [લા.]
ઓરણી સ્ત્રીં ઓરવું તે (૨) ઓરણીનો
સમય (૩) ચાવડું (૪) દળવાની ધંદીનું મોં,
જેમાં દળણું ઓરાય છે. (૫) મોંમાં ઓરવું
- ખા ખા કરવું તે (તુચ્છકારમાં). -ણું
નં જુઓ 'ઓરણી' ૧, ૩, ૪ અર્થો (૨)
ઓરવાની વસ્તુ (અનાજ, ખી ઇત્યાદિ)
(૩) મોંમાં ઓરવાનું, ખાવાનું (તુચ્છકારમાં)
ઓરત (ઓ) સ્ત્રીં [અ.] સ્ત્રી; ખેરી
ઓરતો (ઓ) પું [સં. આતુરત્વ] ઓરિયા;
લહાવાની ઉમેદ
ઓરપો પું લીં પાણીની ઓકળીઓની એક
ભણી હાર કે પટ [ચ.]
ઓરમાઈ (-ત, -યું) (ઓ) વિં [સં. અપર-
માતૃ, પ્રા. અવરમાતૃ] સાવડું (મા કે બાળકો
માટે) [કે વાંસ
ઓરવણી સ્ત્રીં ઓરવવા માટેની દોરી

ઓરવતું સંકિં ઇટું ઇટું દરીને સૂકવતું
(વચ્ચ વગેરે) (૨) (ખેતરને ખેડવા માટે)
કરવા) પાણી પાતું (૩) ભીંજવતું; કરમોવતું
ઓરવું સંકિં - માં નાખતું; દરેડો કરવો
(જેમ કે થંદીમાં દળવાતું અનાજ) (૨)
(ખી) વેરવાં; ઓરણીથી (ખેતર) વાવતું
(૩) (રાંધવા માટે) દાણા આધણમાં નાખવા
(૪) મોંમાં નાખતું; પાતું (તુચ્છકારમાં)
ઓરશિયો પું [દે. ઓહરિસ] સુખડ
હત્યાદિ ધસવાનો પથ્થર
ઓરસ પું નુઓ ઉરસ
ઓરસું નં કોસ અને વરત એ ખેને
જોડનારો લાકડાનો કંકડો - ખીલો
ઓરશિયો પું નુઓ ઓરશિયો
ઓરાહતું સંકિં નુઓ ઓરાહતું
ઓરિયો (ઓ) પું નુઓ ઓરતો (૨)
કાંઠા ઉપરનો દેવો
ઓરી સ્ત્રીઓએ થેપી રોગ (બાળકોનો પ્રાયઃ)
ઓરું (૩) વિં નજીક; પાસે
ઓર્ડર પું [દે.] દુકાન; આજ્ઞા (૨) (માલ
કે હોટેલની સીઝ) ખરીદવા જણાવતું તે
ઓર્ડરનસ પું; નં [દે.] ધારાસભાની
સંમતિ વગર તાત્કાલિક કરાતો કાયદો
- વચ્છુકમ
ઓલપાવતું સંકિં સંતાડતું; ઓળવતું [પ.]
ઓલવતું (લ) સંકિં [પ્રા. ઓલ્લવ] ખૂબવતું
ઓલાણ (લા) નં ઓલવતું તે
ઓલાણ (નુ) (ઓ) નં [સં. ઓલ્લ]
કોસ ખેંચતા બળદોને લિતરવાનો ઢાળ-
વાળો ખાડો
ઓલાણું (લા) નં ઓલવતું તે
ઓલાઈ (ઓ) સ્ત્રી [અ.] સંતતિ (૨) કુળ
ઓલાં નં બં વં કરા
ઓલિયણ (ઓ) વિં સ્ત્રી 'ઓલિયું' નું સ્ત્રી
ઓલિયું (ઓ) વિં [અ.] ઓલિયું; નિખાલસ;
દહાર (૨) ભક્ત. - યો પું ઓલિયો
આદમી (૨) ખુદાનો બંદો; ભક્ત
ઓલું (-હયું) વિં [દા.] થેલું. ઓપેલું
વિં આ અને તે; કુટકળ

ઓલો (ઓ) પું [દે. સ્ત્રી] ચૂલાની સાથે
જોડેલો નાનો ચૂલો
ઓહયું, ઓપેલું વિં નુઓ 'ઓહું' માં
ઓવરસિયર પું [દે.] બાંધકામ છંદમાં
દેખરેખ રાખનાર, નાના દરજ્જાનો
છંદનેરી અમલદાર
ઓવારણું નં અશુભ તથા દુઃખનું વારણ
કરવા માટે આશીર્વાદ આપવાની એક રીત
ઓવારતું સંકિં [સં. અપવાસ, પ્રા. ઓવાર]
ઓવારણું લેવાં (૨) વારી નાખતું
ઓવારતું [સં. અવતાર, પ્રા. ઓવાર] [ત્રાક
ઉપરનું સૂતર] કાળકા પર ઉતારતું
ઓવારો પું [સં. અવતાર, પ્રા. ઓવાર]
કિનારો; નાહવાધોવાનો ધાટ
ઓવાળણું સંકિં દુઃખ - સંકટનું વારણ
કરવા થાળીમાં સુળગતી દિવેટો તથા
પેસો મૂશી માણસના માથા ઉપર ઉતારતું
(૨) આરતી ઉતારવી (૩) અર્પણ કરવું
ઓશરી (ઓ) સ્ત્રી [દે. ઓસરિયા]
અણી; માંડવી (૨) ધરને સંકેત - પરસ્પર-
બળમાં જતા પહેલાંનો ખુલ્લો (આંગણું પૂરું
થતાં શરૂ થતો) ભાગ [કારમાં]
ઓશલો પું છાતી (૨) રોડલો (તુચ્છ-
ઓશિયાળ વિં નુઓ ઓશિયાળું (૨)
સ્ત્રી; નં આશ્રય, ઉપકાર કે ગરજને
લીધે પરાધીનતા કે દીનતા
ઓશિયાળું વિં આશ્રય, ઉપકાર કે
ગરજને લીધે પરાધીન - દબાયેલું (૨)
શરમિંદું (૩) નં ઓશિયાળાપણું
ઓશિંકળ, ઓશિંગણું (ઓ) વિં
આભારી
ઓશિંતળું વિં અવડ (૨) નં અવડ
જગા (૩) અવડ જગામાં ખાતું નળું
ઓશીકું નં ઉશીકું [ઓશિંતળું]
ઓશીંતળું વિં (૨) નં. નુઓ
ઓપધિ (-ધી) સ્ત્રી [સં.] નુઓ ઓપધિ
ઓષ્ટ પું [સં.] હોઠ
ઓષ્ઠ્ય વિં [સં.] હોઠ સંબંધી (૨)
હોઠથી જોનો ઉચ્ચાર થતો હોય એવું
(પ' વર્ગનો વ્યંજન) [અ.]

ઓસ પું; સ્ત્રીં [દિ.] ઝાકળ (૨) મૃગજળ
 ઓસડ નં [સં. ઔષધ] દવા (૨) ઉપાય;
 ઘલાજ [લા.]. ઓસડ નં દવાદાર.
 -ડિયું નં દવાના ગુણવાળી વનસ્પતિ
 ઓસરવું (ઓ) અંકિં [સં. અપસ, પ્રા.
 બોત્તર] પાછા હઠવું; સંકેતવાવું (૨) ઓછું
 થવું; ઘટવું (૩) સુકાવું (૪) શરમાવું
 ઓસરી (ઓ) સ્ત્રીં જુઓ ઓશરી
 ઓસલો પું જુઓ ઓશલો
 ઓસવું સંકિં [જુઓ ઓસામણ]
 દાણો ચરી નથ એટલે વધારાનું પાણી
 નિતારી નાખવું
 ઓસવાવું અંકિં 'ઓસ(-સા)વવું'નું
 ક્રમ'ણિ (૨) (દાણાનું) ચરવું; ખડાવું
 (૩) શોષાર્થ ઓછું થવું (૪) મનમાં દુઃખ
 પામવું [લા.] (૫) શરમાવું; સંકેતવાવું
 ઓસાણુ(-ન) (ઓ) નં (કટોકટી
 વેળાની) હિંમત; ધીરતા
 ઓસામણુ નં [પ્રા. ભક્તચાવળ] ઓસાવ-
 વાથી નીકળેલું પાણી (૨) દાળના પાણીની
 એક વાની [સ્ત્રીં ઓથ; રક્ષણ
 ઓસાર (ઓ) પું ભીંતની નડાર્થ (૨)
 ઓસાર (ઓ) પું [નં. અપસાર, પ્રા. બોત્તર]
 ઓસરવું-ઓછું થવું તે; સંકેતવાવું તે
 (૨) પાછા હઠવું તે (૩) ખસેડવું, ફર-
 ફરવું તે (૪) ખીક; નબળાઈ; પેચાપણું
 ઓસારો પું ઓસરી જેવી મોટી ખુદ્દી
 અડાળી [પડવું તે
 ઓસારો પું સંકેત કે શરમથી પાછા
 ઓસાવવું અંકિં જુઓ ઓસવવું
 ઓસાંક પું જે ઉપમામાને ઝાકળ પડ-
 વાનું શર થાય તે; 'અથ પેઠટ' [પ. વિ.]
 ઓસિંનળું વિં (૨) નં ઓસિંનળું
 ઓસીડું(-મું) નં જુઓ ઉશીડું
 ઓસીનળું વિં (૨) નં જુઓ
 ઓસિંનળું [ખટોમાનો એક
 ઓસદેલિયા પું [દિ.] પૃથ્વીના પાંચ
 ઓલિયાં અં [રવં] જુઓ ઓલ્યાં
 ઓળ (ળ) સ્ત્રીં [દિ. બોલી] દાર; પંક્તિ

(૨) એણી; વર્ગ (૩) ગલી; શેરી
 ઓળ સ્ત્રીં ઉપસાગર અગર અખાતના
 મોં ઓગળ તણાઈ આવેલો કાદવ
 ઓળ સ્ત્રીં [દિ. બોલી] ઊલ કે તે ઉતાર-
 વાની ચીપ
 ઓળખ સ્ત્રીં ઓળખાણ (૨) અડક (૩)
 ઓળખવાનું ચિહ્ન-સાધન. ઓખ નં
 આ એ જ માણસ છે એવું પ્રમાણપત્ર.
 ઓળખ સ્ત્રીં ઓળખ અને પરીક્ષા;
 ઓળખાણ. ઓવું સંકિં [પ્રા. બોલવિત્ત
 (સં. હપલક્ષિત)] નાણવું; પિછાનવું.
 -ખાણ (ઓળખાણ) સ્ત્રીં; નં
 પિછાન; પરિચય(૨) ઓળખવાનું ચિહ્ન-
 સાધન (૩) ઓળખીતા માણસની ખાતરી
 ઓળખાવવું સંકિં 'ઓળખવું'નું પ્રેરક
 ઓળખાવું અંકિં 'ઓળખવું'નું ક્રમ'ણિ
 (૨) પરખાવું; સાશખોટા જણાવું (૩)
 પ્રસિદ્ધ થવું (સાર કે ખોટ કારણે)
 ઓળખીતું (ઓળખીતું) વિં ઓળ-
 ખાણવાળું; પરિચિત; નાણીવું
 ઓળઘોળ અં માથે ફેરવીને - ઉતાર-
 રીને [લા.] [ચિણવું તે
 ઓળઘોળ (ઓ; બેડ જ.) સ્ત્રીં ઓળવું
 ઓળછોળ અં ઓળેછોળે
 ઓળપડિયું વિં ઢીચણ વાળીને ઢીચણ
 અને ફેડની ફરતે ખેસ બાંધીને બેઠેલું
 ઓળપો પું જુઓ ઓરપો, ઓળાપો
 ઓળવવું સંકિં ખોટી રીતે લઈ લેવું;
 પચાવી પાડવું (૨) છુપાવવું; સંતાડવું
 ઓળવું (ઓ) સંકિં (ફેડાને) કાંસડીથી
 સાદ અને વ્યવસ્થિત કરવા; હોળવું.
 ઓળવું સંકિં (માથું-ફેડા) ચોળીને
 ઘેરું અને કાંસડીથી સાદ કરવું
 ઓળસવું સંકિં ઓળાંસવું
 ઓળગવું સંકિં [સં. હાંચ] પાર જવું;
 ઉપર ચઢીને જવું; વગાવી જવું (૨) ફટી
 જવું (૩) હલ્લકું; અવગણના કરવી;
 લોપવું [ઓળંગીને જવું [ચ.]
 ઓળડું સંકિં [પ્રા. બોલેડ (સં. હાંચ)]

ઓળખો પું [સં. ચલંચન, પ્રા. ચોલંચન]
 ઠડિયાનું એક ઓળખ
 ઓળખો પું [સં. ઉપાલંખ] ઠપકો (૨)
 ફરિયાદ; રાવ (૩) મશ્કરી; ઠહો
 ઓળા પું યં વં લીલા ચણાના પોપટા;
 પોપટા સોતી એના ઊડવાની ઝૂડીઓ(૨)
 ચણાનાં શેકેલા પોપટા [એક હારમાં
 ઓળાઓળા અં હારખંધ (૨) એક પછી
 ઓળાઓ (ખા') પું આતું (ચાહન ')]
 ઓળાંડવું સં કિં જીઓ ઓળાંડવું
 ઓળાંસવું (૦) સં કિં માલિસ કરવું;
 ચોળવું (૨) ખુશામત કરવી [લા.]
 ઓળિયાપટી (-ટ્ટી) સ્ત્રીં બૂચ કે ડાટો
 બરાબર બેસાડવા આજીબાજી વીટેલી
 (કપડાની) પટી

ઓળિયું નં ગોળ વીંટાળેલો લાંબો કાગળ;
 બૂંગળું (૨) ટીપણું; પંચાંગ
 ઓળીઓ પું ઓકળી (લીપણની) [કા.]
 ઓળેછાળે અં સૂપડે ને ટોપલે; છટે હાથે
 ઓળો પું ચણાના પોપટાનો પોંક; ઓળા
 ઓળો પું પડછાથો (૨) સહેજ રપડા
 કે સંખંધ [લા.] (૩) રક્ષણ; આશ્રય
 [કા.]
 ઓળણું (૦) નં [કા.] પદે'નશીન ગરા-
 સિયણ વહેલમાં બેસીને જતી આવતી
 હોય તે (૨) ઓઝણું (૩) ગરાસિયાની
 પરણેલી કન્યાને તેડી જતું વહેલકું
 ઓંતાવું (૦) અં કિં ઠરડાવું; માપમાંથી
 આધુ'પાણું થવું (ઉદાઃ ચોમાસામાં ખાટલો
 ઓંતાઈ ગયો)

ઓ

ઓ પું [સં.] સંસ્કૃત કૃદ્વંત્રી વર્ણમાળાનો
 તેરમો અક્ષર-એક સ્વર
 ઓચિત્ય નં [સં.] ઉચિતપણું; યોગ્યતા
 ઓજ્જ્વલ્ય નં [સં.] ઉજ્જ્વલતા (૨) પ્રકાશ
 ઓત્સુક્ય નં [સં.] ઉત્સુકતા
 ઓદારિક વિં [સં.] ઉદર-પેટ સંખંધી
 (૨) અકરાંતિયું
 ઓદાય નં [સં.] ઉદારતા
 ઓદાસીન્ય નં [સં.] ઉદાસીનતા
 ઓદીચ(-ચ) વિં [સં.] ઉત્તરદિશા તરફનું
 (૨) પું એ નામની જ્ઞાતિનો બ્રાહ્મણ
 ઓદ્યત્ય નં [સં.] ઉદ્યતપણું
 ઓદ્યોગિક વિં [સં.] ઉદ્યોગને લગતું
 ઓપચારિક વિં [સં.] ઉપચારને લગતું

(૨) ઉપચાર પૂરતું જ (સાચું નહિ)
 ઓરસ(-ચ) વિં [સં.] પોતાની પરણેલી
 સ્ત્રીથી પેદા થયેલું (સંતાન)
 ઓપધ નં [સં.] ઓસડ; દવા. -વાસ્ય
 નં [સં. ઔષધ + વાલય] દવાખાનું (૨)
 દવાઓનું કારખાનું; 'કામ'સી'
 ઓપધિ(-ધી) સ્ત્રીં [સં.] વનસ્પતિ (૨)
 ઓસડ; દવા. ઓપચામૃત નં સૂંક, કાળી
 મૂસળી, ગળેનું સત્ત્વ, શતાવેરી અને ગોખરુ'
 -એ પાંચ ઔષધિઓનું મિશ્રણ
 ઓષ્ઠ્ય વિં [સં.] જીઓ ઓષ્ઠ્ય
 ઓંસ પું; નં [કં.] એક અંચેછ વજન
 [રતલનો સોળમો કે બારમો ભાગ એમ
 બે ભતનું છે]

ક પું [સં.] કંઠયાની પહેલો વ્યંજન (૨)
 (પ્રાયઃ બહુમીહિ સમાસને અતે અર્થ-
 વૃદ્ધિ કર્યાવગર આવે છે) દા.ત. હિંસાત્મક;
 કલેશમૂલક (૩) નામ કે વિંને લાગતો
 તદ્વિત પ્રત્યય-અદ્યતા, વહાલ બતાવે છે;
 નકામો પણ આવે છે. દા.ત. બાલક; જરાક
 કે [સં. કુ] નહાડું, અથોગ્ય ઇત્યાદિ અર્થસૂચક
 પૂર્વગ. ઉદા. 'કપૂત'; 'કલ્પેડું'
 કે (પ્રસાર્યક પદ સાથે બહુધા લાગતાં) તેના
 અર્થમાં અનિશ્ચિતતા સૂચવતો પ્રત્યય.
 ઉદા. કોક, ક્યારેક
 કેઅવસર પું [સં. કુ + અવસર] કેવખત
 કઈ સં (૨) વિં સ્ત્રીં 'કયું'નું સ્ત્રીલિંગ
 કેન્નકુ સ્ત્રીં ખરાબ-અથોગ્ય નકુ (૨)
 અસાધારણ કે મોસમ વગરનો સમય
 'કેકડવું' વિં [૨૧૦] ઊછળવું (૨) ચોખ્ખું
 અને ઇંચોવાળું (કપ્પડું) (૩) આકરી-
 ક્ષુન્નવે એવી (ટાંક)
 કેકડવું અંકિં [૨૧૦] કેકડ એવો
 અવાજ કરવો (૨) દાંત કેકડે એટલું
 ક્ષુન્નવું (૩) કેકડ યાચ એટલું ઊછળવું
 કેકડાટ પું [૨૧૦] કેકડવું તે; કેકડ
 એવો અવાજ (૨) અંક પાટાબંધ; વેગ-
 ભેર (૩) એકસરખી રીતે; અટક્યા વગર
 કેકડી સ્ત્રીં છેક નાનો કેકડો
 કેકડીને અં સખત રીતે
 કેકડે બચકે અં થોડે થોડે દરીને
 કેકડો પું એક ભાગ; ટુકડો
 કેકણવું, કેકણાટ (-ટો) બુચો 'કણ-
 કણ'માં
 કેકરાવવું સં કિં હાકર કહાવવા
 કેકરું વિં [સં. કર્કર] લીસું નદિ - કરકર
 લાગે એવું (૨) આકરા સ્વભાવનું [લા.]
 કેકલા (-લા) છુ નં [સં. કલ્પલ] કળકળવું
 તે; કલ્પાત (૨) ભુમરાણ

કેકળવું અંકિં કલ્પાંત કરવું; જીવ બાળવો
 (૨) બળવું (૩) ઊછળવું
 કેકળાટ પું કલિયો; કલેરા; રહારોળ
 (૨) ભુમરાણ. -ટિયું વિંકેકળાટ કરે -
 કરાવે એવું; કલિયાખોર.
 કેકાવારી સ્ત્રીં કેકાનો અનુક્રમ
 કેકો પું કે અક્ષર (૨) મૂળાક્ષરોની
 આખી યોજના (૩) કેકાનો દરેક અક્ષર
 લઈ બનાવેલી કાવ્યની એક રચના
 (૪) પ્રાયમિક જ્ઞાન [લા.]. અખરો
 કરવો = પોતાનો મત કે જીદ બીજા
 પાસે સ્વીકારાવવાં [પડખું
 કેકા પું [સં.] બગલ; કાખ (૨) પાસું;
 કેકા સ્ત્રીં [સં.] ગ્રહનો આકાશમાં ફર-
 વાનો માર્ગ (૨) સ્થિતિ; શ્રેણી; તબક્કો
 (૩) કેડ; પડખું (૪) કાછડી (૫) ચોરડો;
 ખાનગી ખંડ
 કેખવા પું બગલમાં થતી એક ગાંઠ
 કેખાય પું [સં. કષાય] ભગવો રંગ (૨)
 મનોવિકાર (૩) વિં તડું; કસાણું (૪)
 કષાય; ભગવું
 કેગરવું અંકિં અત્યંત દીનતાપૂર્વક
 આજીજી કરવી - કાલાવાસ કરવા
 કેગો પું [સં. કાકો] કાગડો [પ.]
 કેચ પું [સં.] માથાના કેરા; ચોટલો (૨)
 પું બૃહસ્પતિનો પુત્ર
 કેચ સ્ત્રીં [સં. કચ ઉપરથી] કચકચ
 કેચકચ સ્ત્રીં [કચ+કચ] ટકટક; નકામી
 માયાફેડ (૨) કલિયો; તકરાર બંધું અં
 કિં કચકચ કરવી (૨) કચકચ એવો
 અવાજ થવો. -ચાટ પું કચકચ કરવી
 તે (૨) 'કચકચ' એવો અવાજ થવો તે.
 -ચાવવું સંકિં 'કચકચવું'નું પ્રેરક
 (૨) જોરથી ખેંચીને બાંધવું (૩) હેરાન કરવું.
 -ચિયું વિં કલિયાખોર (૨) માયાફેડિયું

કચકડું નં, -રો પું કાચબાની પીઠું
હાડકું; કચબડું
કચડવું સંકિં જુઓ કચરવું
કચડાકચડ(-ડી, -રી) સ્ત્રીં કચરાઈ
જવાય એવી સખત ભીડ
કચબડું નં કેરીનું ગાખચું - ચારિયું
(૨) કાચબાનું હાડકું
કચભાર પું ચોટલો; આંખોટો
કચરફટ સ્ત્રીં કચરવું અને ફટવું તે
(૨) મહેનત
કચરપચર વિં કાચુકોરું
કચરવું સંકિં ચગદવું (૨) છ'દવું (૩)
ફટો કરવો [સખત ભીડ
કચરાકચર(-રી) સ્ત્રીં કચડાકચડી;
કચરાપટી (-ટ્ટી) સ્ત્રીં કચરો; પૂને (૨)
કચરાપૂખનો દગલો
કચરાપેટી સ્ત્રીં કચરો નાખવાની - ભેગો
કરવાની પેટી [તિલબર્યો ફટો
કચરિયું નં કચરેલું તે; તેલી બીજોનો
કચરુ નં [સં. કચ્ચરક = ગંદું; કે. કચ્ચાર]
નકામો કચરો. -રો પું નકામું ફેંકી
દેવા જેવું તે (ધૂળ, તરણાં, વિણામણ
ઇત્યાદિ) (૨) ખરાબમાં ખરાબ માણસ;
ઉતાર [લા.] [માટી
કચરો પું [ક. કચ્ચર] કાદવ (૨) ચણતરની
કચ્ચવું સંકિં દિલ દુખવું (અસંતોષથી)
કચ્ચાટ પું મનનું કચ્ચાવું તે; અસંતોષ
(૨) અણખનાવ (૩) કચ્ચ્યાટ; માથાફટ.
-ટિયું વિં કચ્ચાટ કરનાડું. -ણુ નં
ચૂંધાઈ જવું તે; ભેજસેળ; ખરાબી
(૨) ગમરાટ; અમૂંઝણ (૩) મન કચ્ચ-
વાવું તે (૪) વણખોલાવ્યા વચમાં બોલવું
તે. -વવું સંકિં કચ્ચાય તેમ કરવું.
-વું અંકિં દિલગીર થવું; મનમાં
મૂંઝાવું (અસંતોષથી)
કચાકચ સ્ત્રીં જુઓ કચકચ (૨)
કોઈ વસ્તુ કપાયાનો એવો અવાજ (૩)
અં કચકચ - કપાટાખંધ કપાય એમ
કચાટ વિં જિંદી (૨) પું; સ્ત્રીં કચકચ

(૩) જદ (૪) કચ્ચાટ; મૂંઝવણ. -ટિયું
વિં કચાટ કરવાની આદતવાળું
કચાલ પું ખોટો ચાલ - રિવાજ (૨)
સ્ત્રીં ખરાબ વર્તણૂક (૩) ફટવ. -લો
પું કુચિવાજ
કચારી સ્ત્રીં કાચાપણું (૨) ન્યૂનતા
કચિયાણુ નં ભીડ; ગરદી
કચિયું વિં કચકચિયું
કચુંખર સ્ત્રીં; નં ઝાળી કકડીઓ
કચૂકો પું ચિચૂકો; આંબલીનો કળિયો
કચૂડકચૂડ અં [રવં] એવો અવાજ
યાય તેમ
કચુંખર સ્ત્રીં કચુંખર
કચૂરો પું [સં. કચૂર] ઝેરકચોડું
કચેરી સ્ત્રીં કોટ (૨) ઓદિસ; કાર્યાલય
(૩) દીવાનખાનું
કચેરી સ્ત્રીં ખાવાની એક બનાવટ
કચેરો પું કપૂરકાચલી જેવું સુગંધી
દ્રવ્ય (૨) જુઓ કચૂરો [કંકાવટી
કચોડું નં [પ્રા કચોરક] ચલાણું (૨)
કચ્ચર વિં કચરાઈ-છ'દાઈ ગયું હોય
એવું (૨) લોહી ન નીકળ્યું હોય પણ
અદરથી સખત ઈત્ત થઈ હોય એવું.
ઠફટ સ્ત્રીં જુઓ કચરફટ. ધધાણુ પું
પૂરેપૂરું કચરાવું-છ'દાવું તે; પૂર્ણ પાયમાલી
કચ્ચાંખરચાં નં બં વં છાકરાઈયાં
કચ્ચું વિં કાચું; અનુભવ વિનાનું
કચ્ચ પું [સં.] કહોટો; લગોટ (૨)
કાચબો (૩) કિનારો; કિનારા પરનો
પ્રદેશ (૪) હમ્મેશ જ્યાં પાણી રહે એ
દેશ (૫) પું; નં કાઠિયાવાડની ઉત્તર-
નો એ નામનો દેશ
કચ્ચપ પું [સં.] કાચબો
કચ્ચો પું કહોટો; લગોટ
કહોટી સ્ત્રીં [સં. કચ્ચ] લગોટી (૨) એમાં
બંધાનો અવયવ. ધધંધ વિં લગોટ-
બંધ; બહાર્યારી (૨) પુરુષવાર (નાતરો).
-ટો પું કચ્ચો; કાહટો (૨) કચ્ચમાં
બંધાનો અવયવ

કછોરુ(-રુ) નં નકાડું છોકરું
 કજલી. સ્ત્રીં જુઓ કજલી
 કજળ(-ળા)નું અં કિં ['કજળ'ઉપરથી]
 રાખથી ઢંકાવું; ફરી જવું; ઓલવાવું
 (અંગારાનું)
 કળ સ્ત્રીં [અ.] કિસ્મત (૨) આદત; હાથ
 (૩) મોત (૪) અશુભની આશંકા[લા.]
 કળ સ્ત્રીં વ્યક્તિ; તદ્દનીર. ગગરુ વિં વ્યક્તિ બાળ
 કળગરું વિં નુકસાનકારક (૨) મૃત્યુ
 નિપજવે એવું [કુટુંબનું; નીચ
 કળત વિં [ક + જાત (જન્મેથી)] હલકા
 કળરળ સ્ત્રીં [અ. કજા + આરિજ્ઞ] દેવનો
 કોષ; આદત (૨) મોત
 કળવો પું [ફા.] એક પ્રકારનું જાંટનું
 પલાણ, જેની બંને તરફ ખેસાય છે
 કનિયાખોર વિં કનિયાકરવાની ટેવવાળું
 કનિયાદલાલ પું કોઈમાં કનિયા લઈવાની
 ગોઠવણ ફરી આપનાર દલાલ (૨) [તિર-
 સ્કારમાં] વકીલ (૩) કનિયા કરાવીને
 અથવા કરનારાઓનો મધ્યસ્થ બનીને
 કમાઈ ખાનાર આદમી
 કનિયાળું વિં કનિયો કયાં કરનારું
 કનિયો પું [ફા.] કંકાસ; તકરાર; ટોટો
 કળોડું નં સ્વભાવ, રૂપ કે કમર ઇત્યાદિમાં
 અસમાન - અયોગ્ય લોડું (વરવહુનું)
 કજ્જ નં [પ્રા.] + કાર્ય
 કજ્જલ નં [સં.] મેશ (૨) કાળજ
 કજ્જલી સ્ત્રીં [સં.] ગંધક અને પારાનું
 એક મિશ્રણ
 કટ સ્ત્રીં [સં.] કચિ; કોડ (૨) ઘાસની સાદી
 કટ સ્ત્રીં [જુઓ કટા] કટી
 કટ સ્ત્રીં [સં. કટકો] કંઠ (૨) પર્વતની ધાર
 કટ અં [રવગ] તરત (જેમ કે 'કટ દર્દને')
 કટ પું [સં.] કાપ; વેતરવાની રીત (પોશાક)
 કટક નં [સં.] સૈન્ય (૨) છાવણી (૩) હુમલો
 (૪) કટ; કટું; કંઠ (૫) કોટલું (૬)
 કટ; પર્વતની ધાર
 કટકટ સ્ત્રીં [રવગ] એક કંટાળાભર્યા અવાજ
 (૨) ટકટક; ચીડ ચડે એવી ટોક; કનિયો

(૩) અં કટકટ અવાજ થાય એમ
 (૪) વ્યવસ્થિતપણે પાણ વેગથી.
 -કટ(-રો) પું કટકટ-ટકટક કરવી તે.
 -કાવનું સં કિં (દાંત) કટકટ કરવા.
 -કિયું વિં કટકિયું (૨) કનિયાખોર
 કટકણું વિં કટ દર્દને-ઘટ ભાગી નય એવું
 કટકબટક નં કટકો બચકું થોડું ધણું કાંઈક
 (ખાણું તે)
 કટકિયું વિં કટકણું; ખરડ
 કટકિયું નં [સં. કટકો] છાપડું (૨) માળ; મેડો
 કટકિયું વિં કટક - સૈન્યને લગતું. -ચો
 પું સૈનિક
 કટકી સ્ત્રીં નાનો કટકો-ટુકડો
 કટકો પું [સં. કટકો] ટુકડો. બખટકો પું
 બરકું ભરતાં મોંમાં આવે એટલો ભાગ
 કટલું નં [સં. કટ ઉપરથી] નાનું ચૂપકું
 (૨) કંડલું
 કટાકટ(-ટી) સ્ત્રીં [જુઓ 'કટા'] મારા-
 મારી; અપાઝખી (૨) જીવલેણ દુરમનાવટ
 (૩) તીવ્ર હરીફાઈ (૪) જુઓ કટોકટી
 કટાક્ષ પું; નં [સં.] પ્રેમ, સંકેત કે કોધ-
 ભરી વકંદિ(૨) વકોક્તિ; કટાક્ષકથન[લા.]
 કટાણું વિં કટાયેણું (૨) કાટના જેવું
 ખેરવાદ (૩) બગડેણું (મોં); આણગમા-
 ભયું (૪) નં કવેળા
 કટામણું વિં કાટ ચડાવે એવું (૨) કટાઈ
 નય એવું (૩) કટાણું
 કટાર સ્ત્રીં [અ. કિતાર] વર્તમાનપત્રનું કોલમ
 કટાર(-રી) સ્ત્રીં [સં. કટારો] એક ખેડારું શસ્ત્ર
 કટાવ પું [સં. કટ, પ્રા. કટ-કાટલું] પત્તાની
 રમતમાં અમુક પત્તાં ન હોનાં તે (૨)
 કોતરણી; કલમ કરવી તે (૩) પતંગના
 પેચ થવા-કરવા તે
 કટાવણું અં કિં કાટ ચડે એમ કરવું
 કટાવણું સં કિં [કાટલું ઉપરથી] કપાવણું
 કટાનું અં કિં કાટ ચડવો
 કટાસણું નં [સં. કટાસન] બીન કે ઘાસ-
 દર્શનું આસન
 કટાહ પું [સં.] કાચબાની પીડનું કોટલું;
 હાલ (૨) સ્ત્રીં પેણી

કટિ(-ટી) સ્ત્રી [સં.] કેડ; શરીરનો મધ્ય-
ભાગ. ૦ખદ્ર વિં કેડ ખાંધીને ભેલું;
તેયાર. ૦ખધ પું કમરપટો (૨) (ગરમી
તથા ઠંડીને ખ્યાલ આવવા) પૃથ્વીના
ગોળાના બતાવતા પાંચ ભાગમાંનો કોઈ
પણ ભૂ. ૦મેખલા(-ળા) સ્ત્રી ૦કદોરો.
૦સ્નાન નં કેડ ને તેથી નીચેના ભાગનું
સ્નાન; એક દુદરતી રોગોપચાર

કટ્ટ(૦ક) વિં [સં.] કટવું (૨) તીથું (૩)
અપ્રિય [લા.]. ૦તા સ્ત્રી ૦

કટ્ટેય સ્ત્રી ૦ જુઓ કટ્ટેવ

કટ્ટેશ(-સ)રી નં ગયાનું એક ધરેલું

કટ્ટેકટ્ટી સ્ત્રી ૦ કટ્ટાકટ્ટી; અગ્નીનો-ખારીકસમય

કટ્ટેરી સ્ત્રી ૦ [સં. કટ્ટેરા] વાડખી - રો. પું ૦ વાડકો

કટ્ટેર વિં [સં. કટ્ટ (પ્રા. કટ્ટ) + કર] ધેલું

સખત (૨) ચુસ્ત (૩) જીવલેણ

કટ્ટા(-ટ્ટી) સ્ત્રી ૦ [સં. કટ્ટ, પ્રા. કટ્ટ] દોસ્તીનો ભંગ

કટ્ટું વિં જુઓ કટ્ટર

કટ સ્ત્રી ૦ કઠારો, બકારો (૨) આંતરિક

પીડા; અમૂંઝવણ (૩) કઠણાઈ

કટણુ વિં [સં. કટિન] ઝટ ભાગે નહિ કે પોચું

નહિ એલું; સખત (૨) અધરું; મુશ્કેલ.

૦તા સ્ત્રી ૦ સાચુમાં શીલ ન વળવા દેવાનો

પાણીનો ગુણ [પ. વિ.]. -જુઓ સ્ત્રી ૦

મુશ્કેલીનો-કઠણ સમય

કટપૂતળી વિં કાષ્ટની પૂતળીની પેઠે

બીજની દોરવણીથી વર્તનારું

કટણું અંકિં [સં. કટ્ટ, પ્રા. કટ્ટ] દુઃખ થલું;

મૂંઝવું (૨) બકારો મારવો-લાગવો (૩)

ખૂંચવું

કટવો પું થી તેલ ભરવાનો ગાડવો (૨)

હવામાં બેસાડાતું લાકડાનું ચોકું

કઠારો પું [કઠલું ઉપરથી] બકારો (૨)

જુઓ કટ્ટો

કટિન વિં [સં.] કઠણ

કટિયારણુ, કટિયારી સ્ત્રી ૦ કટિયારાની

સ્ત્રી (૨) કટિયારાનું કામ કરતી સ્ત્રી

કટિયારું નં કટિયારાનો ધંધો. -રો.

પું [સં. કાટ્યાર] લાકડાં કાપી વેચવાનો

ધંધો કરનારો

કટ્ટેડી સ્ત્રી ૦ નાનો કટ્ટો. -ટો(-રો) પું ૦
ખારી, અગારી, દાદરો ઇત્યાદિ સ્થાનોએ
પડી ન જવાય તે માટે કરેલી આડ
(૨) ગોખ; ઝૂંખો

કટ્ટોડિયું, કટ્ટોડી સ્ત્રી ૦ નાનું કટ્ટો

કટ્ટોડું નં [સં. કાષ્ટમાળક] મસાલા
રાખવાની ખાનાંવાળી લાકડાની થેડી;
લકડિયું

કટ્ટોડો પું ૦ ગોખ(૨) વડાણનો પાછલો ભાગ

કટ્ટોર વિં [સં.] કટ્ટશ(૨) કઠણ (૩) નિર્ધન

કટ્ટોળા નં દાળ પડે એલું - દિલ્લ અનાજ

કડ સ્ત્રી ૦ એક વાર ખાંટેલી ઠાંગર; કરડ

(૨) ગણીને અપાતી વસ્તુ. ઉપર સેંકડે

અપાતો વધારો

કડ અં [રવં] એવો અવાજ કરીને

કડક વિં [રવં] બકારો બોલે એલું (૨)

કઠણ; આકડું (૩) કાચું; અપરિપક્વ

કડકડ અં [રવં] એવો અવાજ કરીને.

૦વું વિં જુઓ કડકડલું. ૦વું અં કિં

જુઓ કડકડલું. -ડાટ પું (૨) અં

જુઓ કડકાટ. -ડાટી સ્ત્રી ૦ જુઓ

કડકાટી(૨) અં કડકાટ કરીને. -ડાવણું

સંકિં કડકાવણું. -ડિત વિં કડકેલું;

કડક (૨) સફાઈખંધ; ઠંજીખંધ. -ટીને

અં જુઓ કડકીને (૨) ધસારાખંધ;

ધણા જ લેશમાં

કડકખંજાળી વિં સાવ ખાલી - નિર્ધન

કડકાઈ(-સ) સ્ત્રી ૦ કડકતા(૨) નાણાંની તાણ

કડકા-ખાણૂસ વિં જુઓ કડકખંજાળી

કડકિયું નં પુરપતા કાનનું ધરેલું

કડખી સ્ત્રી ૦ કડકી

કડકો પું ૦ કડકો(૨) વિં પું ૦ કડકખંજાળી

કડકોચલી સ્ત્રી ૦ કરચલી; કરચોલી

કડછી સ્ત્રી ૦ [દ. કટ્ટ] રસોઈ દલાવવા કે

પીરસવાનું છેડે વાટખી જેવું લાંબી દાંડીનું

એક સાધન. -છો પું મોટી કડખી

કડજલ પું સતાર, બીન જેવાં વાધોમાં

પડખે હોતો તાર [ના અવાજ

કડડ (૦કડડ) અં [રવં] વડવા કે કરવા-

કડડડ અં [૨૧૦]. ૦ભૂસં નુઓ કડડભૂસ
કડ(-ડ)ણુ સ્ત્રીં [સં. કચ્ક] કરાડ (૨)

કોસની કાંખી (૩) આદત; લઢણ

કડતણું નં [નુઓ કટણું] કપાસની
સાંડીઓનો ચૂથેલો પડદો [કાટણું

કડદો પુંં ઓણું આપણું તે (૨) ભેગ (૩)

કડપ પુંં નુઓ કરપ(૨)સ્ત્રીંનુઓ કડળં

કડપણું નં છાડને કાપી કાપીને ખેતરમાં

થોડે થોડે અંતરે ઢગલા કરવા તે [સાંકા

કડખ સ્ત્રીં [સં. કઢંચું] નરખાનરીના સૂકા

કડલી સ્ત્રીં [સં. કરકં] હાથનું એક ધરેણું;

કલ્હી. -હું નં પગનું એક ધરેણું; કલ્હું

કડવાટ સ્ત્રીં કડવો સ્વાદ (૨) લાગણીઓ-

ની-સંબંધની કટુતા [લા.]. -શી સ્ત્રીં

કડવાપણું

કડવી સ્ત્રીં એક વેલ; ગળો

કડવું વં [સં. કઢવકમ] એક જ રાગના

કાળ્યની કેટલીક કડીઓનો સમુદાય

કડવું વિં [સં. કટુક] કરિયાતાના સ્વાદ

જેવું; કટુ(૨)અપ્રિય. -ઝેર, ૦વખ વિં

ઝેર-વિષ જેવું - ખૂબ કડવું

કડવો પુંં કરવડો; નાળચાવળો લોટો

કડવો પુંં પાટીદારની એક જાતનો માણસ

કડમત્રો પુંં પડલીતિયું

કડા પુંં એક જાતની ડાંગર-ચાખા.

કડા પુંં [સં. કુટજ] કડો

કડા સ્ત્રીં [સં. કટાહ] તળવાનું વાસણ;

પેણી (૨) ચડું. ૦ઈ સ્ત્રીં. પેણી

કડાક અં [૨૧૦] કડાક એવો અવાજ

કરીને

કડાકડ અં [૨૧૦] કડાકડ એવા અવાજ

સાથે. -ડી સ્ત્રીં ચડસાચડસી(૨)સખત

ખેલાખેલી; મારામારી (૩) કડાકો; લાંધણ

કડાકટ સ્ત્રીં માયાકટ. -ટિયું વિં માયા-

કેટિયું; કટાળાખરેલું. -ટો પુંં કડાકટ

કડાકો પુંં [૨૧૦] કડાક એવો મોટો

અવાજ (૨) નકારડો ઉપવાસ; લાંધણ

કડાજૂડ અં ધમખોદાર

કડાનું વિં [સં. કટ, પ્રા. કટ + નું] (કોઈને

માટે) અંકિત કરાયેલું; -ને ચોખ્ખ; -ને

માટેનું. ઉદા. 'આ અનાજ કુતરાના

કડાનું છે.'

કડાઝાડ અં કડાઝૂડ

કડાઝીન સ્ત્રીં [ત્ર. કરાઝીન] એક નાની

દૂંડી બંદ્રક

કડા(-ઢા)યું નં મોટી કડાઈ - પેણી

કડાસન નં [સં. કટાસન] દહાનું આસનિયું;

ધાસની ચટાઈ

કડિયાકામ નં છાવા ચણવાનું કામ

કડિયાળી વિં સ્ત્રીં કડિયાળી (ડાંગ)

કડિયું નં [નુઓ કડ = કડ] નુઓ કેટિયું

કડિયો પુંં છાવા ચણવાનું કામ કરનાર

કારીગર

કડિગધીન અં [૨૧૦] એવો અવાજ

કડી સ્ત્રીં [સં. કચ્ક] આંકડી; 'હૂક' (૨)

ગોળ વાળેલો તાર કે સળિયો (૩) કાનનું

એક ધરેણું (૪) ખેડી ૧૫) કવિતાનું પદ;

ચરણ (૬) ઓળ; હાર (૭) બારણાની

આંકડી-સાંકળ. ૦તોડ વિંકડી અથવા

સાંકળ તેડે એવું (૨) મજબૂત. ૦ખંધ,

૦ખંધ વિંહાગખંધ(૨)સાંકળરૂં ગાંઠેલું

કડુ નં [સં. કટુક] એક વનસ્પતિ-આધિ

કડું નં [સં. કચ્ક] ગોળ વાળેલો ધાતુનો

સળિયો; મોટી કડી (૨) હાથનું એક ધરેણું

કડુચું વિં કડવા જેવા સ્વાદનું

કડેટાટ અં [૨૧૦] સપાટાખંધ

કડેધડે અં [૨૧૦] ધમખોદાર; બહુ સારી રીતે

કડો પુંં [સં. કુટજ] એક વનસ્પતિ; ઘટ્ટ-

જવનું ઝાડ

કડોકંદ નં ચક્રમક અને દોરીનું દેવતા

ખાડવાનું એક ઓળટ

કઢેણુ વિં નુઓ કઢેણિયું (૨) સ્ત્રીં નુઓ

કડણ (૩) વાંસી [સુ.] (૪) નં મસા-

લાવાળું ઓસામણ. -ણિયું વિંચીરિયું;

કઢાપો કરવાના સ્વભાવવાળું. -તું

સંકિં [સં. કચ્ક, પ્રા. કઢ] ખૂબ ઉકાળવું

(૨) અં કિં કઢાપો કરવો; ઉકાળવું

કઢંચું વિં દંગ વગરનું; ખેડોળ

કંઠા(૦ઈ) સ્ત્રીં નુઓ 'કંઠા'માં
 કંઠાપો પું ['કંઠુ'] ધામ (૨) કલેશ
 (૩) કંઠી (તિરસ્કારમાં)
 કંઠામ નં થોડા અને બળદને પલોટવાનું
 ત્રકોણ ચોકું
 કંઠાયું નં [સં. કટાહ] મોટી કંઠાઈ
 કંઠિયલ વિં કંઠેલું; ખૂણ ઉકળેલું
 કંઠી સ્ત્રીં [નુઓ કંઠુ] ખાવાની એક
 વાની. -કંઠા પું નુઓ કંઠાપો ૨, ૩
 (૨) કાઠો
 કંઠુ પું [સં.] દાણો (૨) ધણો નાનો ભાગ;
 પરમાણુ (૩) બ્રાહ્મણ કે અભ્યાગતને
 આપેલું બિદ્યાન્ન [શા.]
 કંઠુ(-ણું) પ્રત્યય. કિંને ભાગતાં 'તે કિયા
 કરનારું', તેની દેવવાણુ' એ અર્થનું વિં
 બનાવે. ઉદાં ખીકલ
 કંઠુક વિં કંઠક; જરા કાચું [બિદ્યાન્ન
 કંઠુક સ્ત્રીં [સં. કળિક] બાથેલો લોટ (૨)
 કંઠુકલુ સ્ત્રીં [રવં] કલકલાટ. ઠંડું
 અં કિં દુઃખ અથવા અસંતોષને લીધે
 ગળામાંથી અરપણ અવાજ કાઢવો; ઝીણું
 રાવું. -ચાટ પું કલકલણું તે
 કંઠુકંડું અંકિં [સં. કળ] કચડ કચડ થઈ
 કંઠુકી સ્ત્રીં [સં. કળિક] ચોખાનો ભંગાર
 (૨) ઝીણો કલ. ઠંડાર વિં દાણાદાર
 કંઠુજિયું નં કલજના ખીનું તેલ
 કંઠુજી સ્ત્રીં [સં. કરજ] એક ઝાડ
 કંઠુજી નં કલજનું ખી [અનાજ
 કંઠુજી નં ['કલ'] દરમાયા તરીકે અપાતું
 કંઠુપીઠ સ્ત્રીં દાણાપીઠ
 કંઠુખી વિં [સં. કુટુમ્બિન્] એ નામની
 એક જ્ઞાતિનું (૨) પું એ જ્ઞાતિનો માણસ
 કંઠુવટ(-ટિયું, -ત) નં [સં. કળ + વૃત્તિ]
 બિદ્યાધી ભેગું કરેલું પરચૂરણ અનાજ.
 -તિયું વિં બિદ્યા ઉપર જીવનારું
 કંઠુવું અં કિં [સં. કળ] કલકલણું
 કંઠુસલું નં [સં. કળિય] રૂંડું; કલસુ
 કંઠુસલું અં કિં દુઃખના ભેરને લીધે
 ઊલટાર કરવો-થવો

કંઠાયતું નં નુઓ કંઠાતું
 કંઠિક પું; સ્ત્રીં [સં.] કલસલું (૨) કલ;
 કરચ (૩) કલક
 કંઠિકા સ્ત્રીં [સં.] છેક ઝીણો કલ; ઝીણી
 કરચ (૨) આંટણ; કપાળી કિડિયો
 કંઠિયો પું ['કલ'] અનાજ વેચનારો;
 કંઠી સ્ત્રીં [સં.] નુઓ કંઠિકા (૨) તેલ-
 ધીમાં કાઈ વસ્તુ તથા પછી જે ઝીણી
 ભૂંડી રહે છે તે. -ણું નં [સં. કળ] નાનો
 કલ-દાણો (૨) નુઓ કંઠિકા (૩)
 નુઓ કલ(-ણું)
 કંઠોર સ્ત્રીં [સં.] કરેણ
 કંઠો પું થોડા દિવસનું જન્મેલું સાપનું
 બચ્ચું (૨) ફેટો (૩) રંગિયાની ધરી
 (૪) ચરખાની આંકવાળી લાટ
 કંઠોતું નં નુઓ કંઠતું; કંઠાયતું
 કંઠ સ્ત્રીં [અ. કલ] કલમનો કાપ
 કંઠકું નં [વ. કુલ્કહ] ભાંગ ખાંડવાનો
 લાકડાનો દસ્તો (૨) કંઠકું
 કંઠરજોડ વિં વળગ્યું છૂટે નહિ એકું;
 જિદી (૨) અં ઝોડની જેમ
 કંઠરણી સ્ત્રીં [સં. કર્તની] ધાતુનાં પતરાં
 કાપવાની કાતર
 કંઠરાતું(-યું) વિં ત્રાંસું; ઓડું જતું. -યું
 અં કિં [સં. કલ ઉપરથી] આડું-
 ત્રાંસું જતું (૨) વિરુદ્ધ જતું (૩) કપાતું (૪)
 ગુરસાની નબરે ભેડું
 કંઠરાંશ(૦) પું આડપણું; કરડ (૨) દેવ
 કંઠક સ્ત્રીં [અ. કલ] કાપાકાપી; ખૂનરેલ.
 ંખાતું નં કંઠલ થતી હોય તે જગા-
 મકાન. ંની રાત સ્ત્રીં મોદરમની
 આગલી રાત (૨) ખૂણ કંઠોકી કે તડા-
 મારનો વખત; કાઈ કામ કે સંતેગને
 પહોંચી વળવા માટેની, તાકડા ઉપરની
 પૂર્વતેયારી કે તેની ધમાલ
 કંઠાર સ્ત્રીં [અ. કિતાર] ગલગાર (૨) વડાઈ
 કંઠાલ(-ળ) પું; સ્ત્રીં [ક+તાલ] કલિયો
 (૨) રડારણ
 કંઠિપથ વિં [સં.] કેટલુંક; અમુક

કલ્પેઆમ સ્ત્રી[અ.]ક્રા અંકુશ કે વિવેક
વિનાની કતલ; આમ કતલ; ખૂનરેળ

કથન નં [સં.] કહેવું તે. -ની સ્ત્રી કથા;
વાત (૨) કહેવાની રીત; કહેણી (૩)
કથલી. -નીય વિં [સં.] કહેવા જેવું
કથરોટ સ્ત્રી [સં. કાષ્ઠ+વાટી] મોટો થાળ
કથવું સંકિં [સં. કથ] કહેવું; બોલવું
(૨) કથા-વાત કરવી (૩) ટીકા કે
વિવેચન કરવું

કથળવું અંકિં [સં. કુ + સ્થળ] ઊતરી
જવું (હાડકું ધત્યાદિ) (૨) ખગડવું

કથા સ્ત્રી [સં.] વાર્તા; કહાણી (૨) ઈશ્વર
કે ધર્મ સંબંધી લાખણ, કીર્તન કે
વાર્તા કરવી તે (૩) વૃત્તાંત; ચરિત્ર.
ઠંકાર પું કથા કહેનાર (૨) વાર્તા
ખતાવનાર. ઠંક નં [સં.] કથાનો ભાગ
-હિરસો (૨) આડકથા; ઉપકથા

કથિત વિં [સં.] કહેલું; વર્ણવેલું
કથીર નં [સં. કત્તારો] ક્લાઈ અને
સીસાની મેળવણીથી બનેલી ધાતુ;
જસત (૨) હલકી - તુરુ વસ્તુ [લા.]
કથીરી સ્ત્રી એક જવડું. -રો પું મોટી
કથીરી

કથોલ સ્ત્રી [ક + સ્થલ] સારા લાગનો
અભાવ (૨) કથળવું તે. -લ(-લુ) વિં
(૨) કંકાણાનું (૨) લાગ વિનાનું;
અગવડ ભરેલું

કરથાઈ વિં કાથાના જેવા રંગનું
કક [સં. કદ] 'ક' - ખરાખ, નિંધ એ અર્થ
ખતાવતો (નામ પૂર્વે આવતો) પૂર્વગ.
કકાં કકરપું

કક નં [અ. કદ] શરીરની ઊંચાઈ (૨)
પ્રમાણ; વિસ્તાર; આકાર

કકન નં [સં.] મારવું તે; વધ (૨) કુખ
કકમ નં [અ.] પગ (૨) પગલું; ડગલું.
ઠમોસ વિં ચરણ ચૂમનારું (૨) નમ્ર;
આજ્ઞાંકિત. ઠમોસી સ્ત્રી ચરણ
ચૂમવા તે (૨) દંડવત્ પ્રણામ; નમસ્કાર
કકમી વિં [અ. કર્દાન] પ્રાચીન (૨)

પહેલા આવનાર અને ગરીબ (પારસીના
મે વિભાગ-કકમી ને શહેનશાહી-માંના
એકનું) [તે; ખૂબ]

કકર સ્ત્રી [અ. કદ] ધટતી કિંમત કરવી
કકરજ વિં [સં. કર્દાર્ય] કંતૂસ (૨) પાછ
(૩) કકરપું

કકરદાન વિં કકર ભણે એવું; ગુણજ. -ની
સ્ત્રી કકરદાન હોવું તે; કકર ભણવી તે
કકર(-ર) પું અંકિં ['કજળવું' ઉપરથી]
બોલવાનું; બુઝાવું (દીવાનું કે દેવતાનું)

કકરપું વિં [સં. કદપ] કળકું; બેઠાળ

કકલી [સં.] (-ળી) સ્ત્રી કળ. ઠનાલ (-ળ)
સ્ત્રી કળના થડની અંદરનો સુવાળો ભાગ.
ઠપુષ્પ નં [સં.] કળનું ફૂલ. ઠફલ
(-ળ) નં કળું. ઠવન નં કળોનું વન;
કળો ત્યાં ઘણી હોય એવી જગા.
ઠરતાલ પું કળનો ચાંલલો

કકળ નં [સં.] એક ફૂલઝાડ; કકમ

કકા અં [સં.] ક્યારે (૨) કોઈ સમયે;
કકાય. ઠય અં દેવયોગે; રખેને (૨)
કોઈ વાર (સંભવ ખતાવવા). ઠચિત અં
[સં.] કોઈ વખતે; ક્યારેક; કદી. ઠપિ
અં [સં.] કકાચિત (૨) કોઈ દહાડો પણ;
હરગિજ [આકૃતિવાળું] (૨) મજબૂત
કકાધર [ફા. કદાવર] મોટા કદ અથવા
કદી અં કકાપિ; ક્યારેય પણ (૨) કોઈક
વેળા. ઠક અં જવલ્લે; કોઈક જ વાર.
ઠકદી અં કોઈ કોઈ વાર

કકુવા સ્ત્રી [ક + દુવા] શાપ

કકુ પું [ફા. કદ] કુધી (૨) [લા.] ખત્તો;
કકો ભટો ને મજબૂત લાકડાનો દંડો
(૩) થોડલું

કકુ સ્ત્રી [સં.] કચપ ઋષિની સ્ત્રી; નાગ-
લોકોની માતા. ઠકુમાર પું નાગ

કકુપ [સં.] (-પુ) વિં કુખડું; કકરપું

કકોટું (-ય) વિં [ક + ધોટું, ધોણ]
કકોણું. -ણી સ્ત્રી લાંબો વખત ચીજ
ન થોવાથી થતી એની ગાઢ મેલભરી
સ્થિતિ (ખાસ કરીને કપડાની). -ણું, -પું,
-વણુ વિં ધોયું ધોવાય નહિ એટલું મેલું

કનક નં [સં.] સોનું (૨) ધન; દોલત (૩)
 ધંત્રે. ૦કૂલ નં સોનાનું કૂલ (૨)
 કનનું એક ધરણું (૩) ધંત્રાનું કૂલ
 કનકની સ્ત્રી નાની પતંગ. -વે. પું પતંગ
 કનકાચલ [સં.] (-ળ) પું એકુર્ણવ
 કનકગત સ્ત્રી કનકનું તે; હેરાનગતિ
 કનકનું સંકિં દુઃખ દેવું; પગવરું
 કનકૂલ નં કનનું એક ધરણું
 કનકનર નં [દં. કનિકર] વાંસ કે શાસ્ત્રની
 ચોપાની ટોપલી કે કરંડિયો (૨) શીઝી
 (પરિયાની) (૩) ટિનના પતરાનો ડબ્બો
 કનાઈ પું [સં. કળા] + કનેયો; કડાન [પ.]
 કનાત સ્ત્રી [ય.] તંબૂની કપડાની લીંત
 (૨) નદા કપડાનો પરદો
 કનિષ્ઠ વિં [સં.] ઉમરમાં સૌથી નાનું (૨)
 સૌથી નાનું (૩) છેક કિતરનું; દલકામાં
 દલકું. -કિકા સ્ત્રી [સં.] કચલી આંગળી
 (૨) વિં નાની (બહેન)
 કની અં 'કે નહિ?' એ અર્થમાં
 કને અં [સં. કળ] પાસે
 કનેયો પું [સં. કળા] કપડા; કનાઈ
 કન્ના સ્ત્રી [સં. કર્ણ, પ્રા. કન્ન] કન્યા; (બીરવા
 માટે) પતંગનાં દડા અને કમાન સાથે
 બંધાતી દોરીની યોજના. ૦નું અંકિં
 એક બાજુ નમનું રહેવું; ગિન્નાનું
 (પતંગનું). -સી સ્ત્રી કન્નાતી આછી
 કરવા માટે પતંગને છેટે ચોડાતી પૂંછડી
 (૨) નાની પતંગ
 કન્યકા સ્ત્રી [સં.] નાની કુંવારી છોકરી
 કન્યા સ્ત્રી ૦ જુઓ કન્ના
 કન્યા સ્ત્રી [સં.] કુંવારી છોકરી (૨) પુત્રી
 (૩) એક રાશિ (૪) પાવંતી. ૦કાળ
 પું કુંવારાપણાનો સમય (૨) કન્યાને
 પરણાવી દેવાનો સમય. ૦કુમારી સ્ત્રી
 [સં.] હિંદુસ્તાનના દક્ષિણ ભાગની બ્રહ્મિણ (૨)
 દુર્ગા. ૦કાન નં [સં.] કન્યાને વિધિપૂર્વક
 પરણાવવી તે (૨) તે વખતે અપાતી
 પહેરામણી. ૦રાશિ વિં સ્ત્રીના લેવા
 ગણવાળું; ખાચું (૨) સ્ત્રી એક રાશિ.

૦વિક્રમ પું કન્યા દેવા બદલ પૈસા લેવા
 તે. ૦શાળા સ્ત્રી છોકરીઓની નિશાળ
 કપ પું [દં.] ખાલો (૨) હરીફાઈના
 વિલેતાને મળતું ખાલા લેવું દનામ
 કપ પું ભમગરી; કંક [પથરનો બુકો
 કપચી સ્ત્રી સડક પૂરવાનો પથર (૨)
 કપટ નં [સં.] છળ; પ્રપંચ. ૦કપ વિં
 કપડી કપવાળું; કપારું. ૦વેશ પું [સં.]
 નહે બનાવટી વેશ; સોંગ. -લી વિં
 [સં.] કપડવાળું; કપડભયું
 કપડાણુ વિં કપડાથી ચાળેલું (૨) કપડા-
 માં સીવી લઈ છાણાદીથી લીપેલું (૩)
 કપડાથી ચાળેલું તે
 કપડમટ્ટી સ્ત્રી હવા ન પેસે તે માટે,
 કપડાં અને માટી વડે ડાટો મારવો કે
 કપડું લપેટી માટીનો લેપ કરવો તે
 કપડાંલરાં નં ૦બંબં પહેરવાનાં લૂગડાંલતાં
 કપડું નં [સં. કર્વેકો] કાપડ; લૂગડું (૨)
 પહેરવાનું લૂગડું-વસ્ત્ર
 કપટનું (-નું) નં છાલ; છાતનું (કેરી, દૂધી
 વગેરેનું) (૨) ગાળતું; ડગળું
 કપટું વિં [દં. લખર] મુરકેલ; અથડું (૨)
 વસમા-કડક સ્વભાવવાળું (૩) ખાપડું;
 ભારે પહેલેલું [કિંમતનું નાણું
 કપટુંકા સ્ત્રી [સં.] કોડી (૨) છેક દલકી
 કપાટ નં [સં.] કમાડ; બારણું (૨) કપાટ
 કપાટર વિં જુઓ કપાટ
 કપાલ [સં.] (-ળ) નં ભમરની ઉપરનો અને
 માથાના વાળની નીચેના મોઢાનો ભાગ
 (૨) ખોપરી (૩) બાગ્યલા. ૦લી પું [સં.]
 ખોપરીનો હાર રાખનાર-મહાદેવ; શિવ
 (૨) એક ભતનો અથોરી બાવો-શિવ-
 ભક્ત. -લી વિદ્યા સ્ત્રી અથોરીની વિદ્યા
 કપાશિયું વિં જેમાં કપાસનો પાક થતો
 હોય એવું. -યો પું કપાસનું બી (૨)
 પાકેલા ગમડા, ખીલ દત્ત્યાદિમાંથી
 નીકળતો ગંધાયેલો દાણો
 કપાશી સ્ત્રી (પગની) કપ્પી; આંટણ
 કપાસ પું [સં. કાપોસ] કપાસનો છોડ (૨)
 બી સાથેનું ર

કપાસિયું(-ચો) ન્હોતો 'કપાસિયું'માં
કપાસી સ્ત્રીં ન્હોતો કપાસી
કપાળ સ્ત્રીં ન્હોતો કપાલ. ઠંદટ સ્ત્રીં
માથાફોડ; મગજમારી. ઠંદટિયું, ઠંદટું
વિં માથાફોડિયું; કટકટ કરતું (૨) ઘણી
મગજમારી કરાવે એવું. ઠંદટો પું કપાળફટ

કપિ પું [સં.] વાંદરો

કપિલ વિં [સં.] ઘેરા બદામી રંગનું (૨)
પું સાંખ્ય દર્શનના પ્રણેતા ઋષિ

કપિલા વિં સ્ત્રીં [સં.] ઘેરા બદામી રંગની
(૨) સ્ત્રીં ઘેરા બદામી અથવા તદ્દન
કાળા રંગની ગાય (૩) તદ્દન એક
રંગની ગાય (૪) કામધેનુ

કપિલાષ્ટી સ્ત્રીં ભાદરવા વદ છક, હસ્ત
નક્ષત્ર, વ્યતિપાત અને મંગળવાર, એ
યોગવાળો દિવસ

કપિજલ નં [સં.] તેતર (૨) ચાતક

કપૂત પું [સં. કુપુત્ર] ખરાબ - નામ બોળે
એવો પુત્ર

કપૂર નં [સં. કર્પૂર] એક સુગંધી પદાર્થ.
ઠંકાચરી(-ટી) સ્ત્રીં એક સુગંધીદાર
મૂળિય. ઠંચીની સ્ત્રીં એક ઔષધિ
(૨) ચિનાઈ સાકર. -ચિયાં નં બંબવં
કપૂરી પાન (૨) કાચી કેરીનાં લાંબાં
ચીરિયાં. -રી વિં કપૂરના જેવું; સફેદ
(૨) એ નામની ભતતું (નાગરવેલનું
પાન)

કપોટી સ્ત્રીં, -ટું નં ચોપડી (રોટલા,
રોટલી ઇત્યાદિની) (૨) પાતળી છાલ;
ઝીણું પડ

કપોત નં [સં.] કપૂતર (૨) હોલો. ઠંતી,
-તિની, -તી સ્ત્રીં [સં.] કપોતની માદા
કપોલ [સં.]-ળા પું ગાલ. ઠંદટિપત
વિં પાયા વિનાનું કહી કાઢેલું; આકાશ-
પુષ્પ જેવું

કપોતન પું [વો.] આગેવાન; વડો-ઉપરી
અમલદાર (૨) ટડેલ; વઢાણ કે આગ-
બોટનો ઉપરી (૩) પદચળનો કે કોઈ
હુકમનો ઉપરી (જેમ કે ક્રિકેટનો)

કપ્પડ નં [સં. કર્પટ] કાપડ

કરપી સ્ત્રીં ગોઠવેલી ગરગડીઓનું ચાકડું

કરે પું. [સં.] આયુર્વેદ પ્રમાણે શરીરની
ત્રણ ધાતુમાંની એક; શ્લેષ્મ (૨) ખાંસી;
ઉધરસ (૩) ગળફો; બળખો

કરે પું ચંદ્રમંત્રના તણખા ઝીલવાનું ર;
ભમગરી; કપ

કરેન નં [મ., હં. કોદિન] શબને એઠાડ-
વાનું લૂગડું (૨) શબ મૂકવાની પેટી.

-ની ફરીરનું કંડલું; ફરીરનો વેશ (૨)
દૂંઝી બાયનું લાંબું પહેરણ

કરેા વિં [ફા. લુકા] ખગ; કોધાયમાન;
નાખુશ. ઠંમરણ સ્ત્રીં નાખુશી; ઇતરાણ

કરેાડું વિં [ક+ફોડ] વિષમ; વિપરીત (૨)
કંઠગ; મુશકેલ

કળતગીરો પું [મ. કલ્લ+ફા. ગિરો]
મિલકતનો કળતો આપીને તે ઉપર વ્યાજે
નાણાં લેવાં તે

કળજિય(-ચા)ત સ્ત્રીં [મ. કલ્લિયાત]
રોડાણ; અટકાવ (૨) બંધકોશ; મળા-
વરોધ; એક રોગ

કળજો પું [મ.] તાબો; હવાલો; ભોગ-
વટો (૨) દબાણ; પકડ (૩) બાંધ વગરનું
અથવા દૂંઝી બાંધનું બદન (૪) ચોળી

કળર-સ્ત્રીં [મ. કલ્લ] કથ્થ; ઘોર (૨)
મડદું દાટી તેના ઉપર કરેલું ચણતર.
ઠંતોતન નં [ફા.] મડદાં દાટવાની

જગા

કળરી સ્ત્રીં [સં.] ચોટલો; વેણી

કળંધ પું; નં [સં.] માથા વિનાનું શરીર
(૨) રાહુ (૩) એક રાક્ષસ

કળાણ સ્ત્રીં [ક+ખાણ] ભથો ધથો

કળાટ પું નં વસ્તુઓ મૂકવાની ખાનાં-
વાળી એક ખનાવટ

કળાડ વિં કદરૂપું; દુષ્ટ (૨) પું ઘાસનો
ભાર (૩) નં ઇમારતી લાકડું. -ડિયું
વિં નહું અને ભેરવાળું (૨) કપાડી.
-ડી વિં કપાડાં કરનારું (૨) પું
ઇમારતી લાકડાનો વેપારી (૩) કઠિયારો.

-કું વિં બેડોળ; કંદુ; કંદરું (૨)
 નકારું; કંદ; વ્યભિચારી (૩) નં તેવું કામ.
 કખાખ પું [કા.] માંસનું મુઠિયું-લજિયું
 કખાખચીની સ્ત્રીં એક ઔષધિ
 કખાલો પું [અ.] સાટું (૨) સાટાનો કરાર
 (૩) વાચદે નાણાં આપવાના કરારથી
 કરેલી ખરીદી
 કખી અં [હિ. કર્મી] કખૂ; કંદી
 કખીર વિં [અ.] માન; મોટું (૨) પું
 ભાટ; કવિ (૩) પ્રસિદ્ધ ભક્તકવિ
 અને જ્ઞાની. -રો પું કખીરપંથીઓનું
 બહોળા મોનું બિદ્યાપાત્ર; કટોરો (૨)
 ઇસ્લામી શરેહ પ્રમાણેનો મહા અપરાધ
 કખીલો પું [અ.] બેરાંઝાકરાં (૨) કુંબળ;
 પરિવાર
 કખુલાવતું સંકિં, કખુલાવું અંકિં
 'કખુલવું'નું ગ્રેરક ને કમંણિ
 કખૂ અં [હિ. કમ્] કંદી; કોઈ વાર
 કખૂતર નં [કા.] એક પંખી. 'ખાનું
 નં કખૂતરો રાખવાનું' પીંજરું (૨)
 નાનાં નાનાં ઘણાં ખાનાંવાળું એવું
 કખાટ [લા.] (૩) ગંદી જગા. -રી સ્ત્રીં
 કખૂધ સ્ત્રીં કખુદ્ધિ. -ધિયું વિં કખુદ્ધિ-
 વાળું
 કખૂલ વિં [અ.] મંદૂર; માન્ય. ઠા સ્ત્રીં
 કખૂલવું તે. ઠાનામું નં, ઠાપત્ર
 પું કખૂલાતનો લેખ; કરારનામું. ઠમંદૂર
 વિં કખૂલેલું; મંદૂર થયેલું - કરેલું.
 ઠવું સંકિં હા પાલવી; સ્ત્રીકારલું (૨)
 કખૂલાત આપવી
 કખૂલાત, ઠનામું, ઠપત્ર, જુઓ 'કખૂલ'માં
 કખ [અ.], ઠરતાન [કા.] જુઓ 'કખર'માં
 કભારલત સ્ત્રીં કભારલત; કંકંશા સ્ત્રી
 કભોકું વિં [ક+ભોકું] ધિયું ધોનાય નહિ
 એવું
 કમ વિં [કા.] ઓછું (૨) ખરાબ. ઠઅક્કલ
 વિં ઓછી અક્કલવાળું; મૂર્ખ (૨) સ્ત્રીં
 ઓછી અક્કલ [કંપારી ખાતી
 કમકમવું અં કિં [સં. કમ્] ધૂજવું;

કમકમાટ પું, -રી સ્ત્રીં કમકમવું તે;
 કમકમી (૨) ત્રાસ (૩) જુગુપ્સા
 કમકમાં નંખવં નં ધૂનરી: કંપારી
 કમકમી સ્ત્રીં કંપારી (૨) સૂગ [કાંચળા
 કમખો પું [કા. કમલાવ પંચી] કાપડું;
 કમબરે અં [ક+મબરે એબે; ખરબાદ
 કમલત વિં [કમલત] રાંડના - રાખેલી-
 ની પેટનું [-રી સ્ત્રીં અગતિ
 કમલેર વિં [કમલેર] કમતાકાત; દુર્બળ.
 કમઠ પું [સં.] કાચળો (૨) વાંસ. -ઠાકું
 નં ખપાટિયું (ખાસ કરીને વાંસનું)
 કમઠાણુ નં મોટો ખટલો, રસાલો (૨)
 વાખરે; સરસામાન (૩) ઢંગધડા વગરની
 કે ખાલી મોટી રચના
 કમઠાયો પું ખાંધકામનો સારો અનુભવી
 મિત્રો; ચિહ્ની
 કમઠાળ સ્ત્રીં ચિતાળ; કાંટેલું લાકડું
 કમતર વિં [કા. કમતર] વધારે ઓછું-
 ઊતરતું. -રીન વિં [ન. કા. તરીન] સૌથી
 ઓછું-ઊતરતું
 કમતાકાત વિં કમલેર
 કમતી વિં કમ; ઓછું
 કમન નં [ક+મન] અપ્રોતિ; અભાવ
 કમનસીખ વિં દુર્ભાગી (૨) નં દુર્ભાગ્ય.
 -ખી સ્ત્રીં દુર્ભાગ્ય [(૨) સુંદર; મળેલું
 કમનીય વિં [સં.] ચાલવા-કચ્છવા થોડ્ય
 કમખખત વિં [કા.] કમનસીખ (૨)
 ધૂત; ખદમારા. -તી સ્ત્રીં [કા.] કમ-
 નસીખી (૨) ધૂત; ખદમાશી
 કમખખત, -ખતી જુઓ 'કમખખત'માં
 કમર સ્ત્રીં [કા.] કમર; કેડ
 કમરકં (અ) નં [સં. કર્મરં] એક ખાટું
 ફળ. -ખી સ્ત્રીં કમરખનું ઝાડ
 કમરખટો, કમરખધ પું કમરે - કેડે
 બાંધવાનો પટો
 કમલ નં [સં.] એક ફૂલ; કમળ (૨) ગર્લા-
 રાયનું મુખ (૩) સ્ત્રીં કમળનો અગ્રભાગ;
 'રટીમા' [વ. વિ.]. ઠા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.
 ઠાંતુ પું કમળનો રેસો. ઠદલ નં

કમળની પાંદડી. **ઠનાળ** સ્ત્રીં કમળની
દાંડી (૨) સ્ત્રીકેસરનો વચ્ચે કેસરવાળો
લાગ; 'રઠાઈલ' [વ. વિ.]. **ઠપત્ર** નંકમળ-
દલ. **ઠપત્રાક્ષ** વિં કમલદલ જેવી
આંખવાળું. -**દા** સ્ત્રીં [સં.] વિષ્ણુની
પત્ની; લક્ષ્મી (૨) સુંદરી. -**દાકર** પું
[સં.] કમળોનો સમુદાય (૨) કમળનું તળાવ
-સરોવર. -**દાક્ષ** વિં; -**દાક્ષી** વિં
સ્ત્રીં [સં.] કમળ જેવી સુંદર આંખવાળું.
-**દાપતિ** પું [સં.] વિષ્ણુ. -**દાસન** પું
બ્રહ્મા. -**લિની** સ્ત્રીં [સં.] કમળની વેલ
(૨) તેથી ભરપૂર તળાવ

કમળ નં જુઓ કમલ. **ઠડાકંડી** સ્ત્રીં
કમળનું ખીજ. **ઠડોરા** (-પ) પું કમળના
ફૂલનો ડોડો. **ઠાંતુ** પું જુઓ કમલતંતુ.
ઠનાળ સ્ત્રીં જુઓ કમલનાળ. **ઠપૂલ**
સ્ત્રીં કમળ ચઢાવીને પૂલ કરવી તે (૨)
જેમાં દેવને મરતક ચઢાવાય છે એવી
પૂલ. -**ળા**, -**ળાપતિ**, -**ળાસન** જુઓ
કમલા, કમલાપતિ, કમલાસન

કમળી સ્ત્રીં [સં. કામલા] એક રોગ. -**ળા**
એક રોગ (૨) વિકૃત દષ્ટિ [લા.]

કમંડલુ નં [સં.] સંન્યાસીનું જલપાત્ર (૨)
એક ધાતુપાત્ર (પીરસવાના કામનું)

કમંડળ (-ળ) નં જુઓ કમંડલુ

કમાઈ સ્ત્રીં કમાણી. -**ઉ** વિં રળતું; કમાતું

કમાડ નં [સં. કપાટ] ખાસણું [કમાડ

કમાણી સ્ત્રીં રળતર; કમાઈ. -**તલ** વિં

કમાત સ્ત્રીં [કા.] કામક; ધનુષ (૨) કામકાનો

આકાર; એ આકારની કાઈ પણ રચના;

મહેરામ (૩) રિયતિરયાપક ગુણવાળું

ગૂંછણું; 'રિપ્રેગ'

કમાડ વિં [મ.] સંપૂર્ણ (૨) ઉદ્ધટ; ચણું

સારું (૩) સુંદર (૪) સ્ત્રીં હદ; પરાકાષ્ઠા

કમાડિયો પું નપુંસક; વ્યંજન

કમાવતર નં બંધનમાવતરના સ્વાભાવિક

ગુણ વિનાનાં - ઠોકરાંનું બૂડું કદ એવાં

માખાપ

કમાવવું સંકિં (આમડું) ડેળવવું; સાફ

અને સુવાળું કરવું (૨) 'કમાવું'નું પ્રેરક;

કમાણી કરાવવી; રળાવવું

કમાવીસદાર પું [મ.] જુઓ કમાવીસદાર

કમાવું સંકિં પેદા કરવું; રળવું

કમિટી સ્ત્રીં [દં.] સમિતિ

કમિશન નં [દં.] દલાલી; હકસાર્થ (૨)

નિયુક્ત તપાસપત્ર (૩) અખત્યાર-

નામું; સનદ (૪) અખત્યાર; અધિકાર.

ઠંજોળંદ પું [દં.] દલાલ. **ઠંર** પું

અગ્રેજી રાજ્યનો એક અમલદાર; સૂબા

(૨) ખાસ કામ માટે નિમાયેલો માણસ

કમી વિં [કા. કમ] કમ; ઓછું (૨) ઊંચું;

અધૂરું (૩) સ્ત્રીં [કા.] ઓછપ; ઊણપ.

ઠંતરી વિં ઓછુંવતું

કમીન વિં [કા.] હલકા મનનું. -**ના**

સ્ત્રીં [કા.] ઓછપ; ખાટ. -**નું** વિં [કા.

કર્મીનહ] કંગાળ; પામર; હલકું

કમુરત નં અશુભ મુદ્દત. -**તાં** નં બંધન

કમુરતવાળા દિવસો

કમોત નં અંચાલાવિક મોત. -**તિયું**

વિં કમોતે મરેલું (૨) કમોતે મરે તેલું

(૩) સાહસિક [લા.]

કમોદ સ્ત્રીં એક ભતની ડાંગર. -**દિયું** વિં

જેમાં કમોદ પાકતી હોય એવું (૨) કમોદનું

કમોસમ સ્ત્રીં કમટ; કવખત

કમર સ્ત્રીં જુઓ કમર

કચડું નં [જુઓ કરડું] માંદાને કે સુવા-

વડાને આપવાની એક રાળ

કયામત સ્ત્રીં [મ.] જુઓ કયામત

કયું સં (૨) વિં (સ્ત્રીં કઈ) કોણ; શું

(પ્રશ્નવાચક)

કર પું [સં.] હાથ (૨) વેરો; મહેસૂલ;

જકાત (૩) લાગો (૪) કિરણ (૫) સૂંઢ

(૬) ખેતી સંજ્ઞા

કરકરિયો વિં બખતરધારી

કરકટી સ્ત્રીં કાઠડી

કરકર સ્ત્રીં [સં. કર્કર] કીણી કાંકરી. -**રાવવું**

સંકિં કાકર કાકવા

કરકરિયાવર પું [કરકરિયાવર] લગ્ન ઠં

પ્રસંગે કરલો આપલેનો કરાવ; પહેરા-
માળી; રીત
કરકું વિં કકું; ગ્રીષ્મી કાંકરી જેવું લાગતું
કરકસર સ્ત્રીગજરી ખર્ચ જ કરતું—યવા
દેવું તે. —રિયું વિં કરકસર કરનારું
કરકંછણન્યાય પું[સં.]કેટમાં જોકું અને
ગામ દૂટે એવો ન્યાય
કરકોચલી સ્ત્રીં કરચોલી; કરચલી
કરકોલવું સં કિં ધીમે ધીમે કોતરી ખાતું
કરગરવું અં કિં જુઓ કરગરવું
કરચ સ્ત્રીં છેક નાની પાતળી કંકડી
કરચલી સ્ત્રીં કોઈ સુંવાળી સાદું વસ્તુ
સંક્રાવાપી એમાં પડતી રેખા
કરચલી સ્ત્રીં કરચલાની માદા. —લું નં,
—સો પું[દિ.કુલચિલ્લ]એક જળચર પ્રાણી
કરચળી સ્ત્રીં કરચલી; કરચોલી
કરચાતું અં કિં કરચો પડે એમ થતું—
કપાતું; કરચ કરચ થઈ જતું
કરચો પું સાદું ન મૂંડાયાથી આછા કેશ
રહી નય તે; ખૂંપડો
કરચોલી(—ળી) સ્ત્રીં કરચલી; કરચળી
કરજ નં [અ. કર્જ] દેવું; નંણ. ૦૬૧૨ વિં
દેવાદાર. —ગટ ઉ વિં કરને લીધેલું; આનુકું
કરજળી સ્ત્રીં [સં. કજ્જલ ઉપરથી] મેશ
પાડવાનું કોડિયું (૨) ધુમાડિયું
કરડ સ્ત્રીં [સં. કટ=કેતરા કાઢવા] ડાંગરનું
એકવારિયું—ભરડીને કાઢેલો દાણો
કરડ સ્ત્રીં ડંખ; કરડેલું તે (૨) કરડવું તે; ચૂંટે
કરડ સ્ત્રીં કેળાં ફેરી ઇંની ખરીદી પર
સેંકડે અપાતો છૂટો વધારો
કરડકાણું વિં કરડવાની ટેવવાળું
કરડ કરડ અં [રવં] (કરડવાનો અવાજ)
કરડપાંચમ સ્ત્રીં શ્રાવણ સુદ પાંચમ (સ્ત્રીઓ
કરડની ખીંચી તે દિવસે જમે છે).
કરડતું સં કિં ડંખતું; બચડું ભરતું;
દાંતથી કાપતું (૨) ખાતું (તુચકારમાં)
(૩) તીવ્રપણે ખૂંચતું [લા.]
કરડાટી (—ગી) સ્ત્રીં [‘કરડું’] (વાણીની)
વકતા; કટાક્ષ; માર્મિકતા (૨) ઉક્ષાર્થ;

અકટાર્થ (૩) કટકાર્થ; અખટાર્થ. —ટ પું,
—સી સ્ત્રીં કરડાપણું [નિર્દય
કરડું વિં [દિ.કુલ્લ] આકું; સખત (૨) કટોર;
કરડું નં સ્ત્રીઓના કાનનું એક ધરેલું
કરડો પું [સં. કટ્ક] આંગળીએ ધાલવાનો
સોનારૂપાનો આમળાવાળો વીંડો (૨)
સોનીનું એક ઓતર
કરણ નં [સં.] કારણ; હેતુ (૨) કોઈ પણ
ક્રિયાનું સાધન (૩) ઇડિય (૪) કરવું તે;
કર્મ. ૦૬૧૨ વિં કરનારું [પ]
કરણી સ્ત્રીં [સં. કરણ] કરતું; આચરણ (૨)
કરિયાનું એક ઓતર (૩) ચમત્કાર; નહ
કરણીય વિં [સં.] કરવા જેવું
કરતાલ નં [સં.] હથેળી. ગંગા વિં [સં.]
હથેળીમાં હોય તેવું. ૦૬૧૨ સ્ત્રીં હથે-
ળીમાં માથ તેડી જ બિડા લેવાનું વ્રત
કરતાર પું જુઓ ફિરતાર; કતા
કરતાલ [સં.] (—ળી) સ્ત્રીં હાથ વડે તાળી
પાડતી તે (૨) કાંસી—નેડાં; ઝાંઝ
કરતાં અં—થી; થપ્પી (તુલના સૂચવવાના
અર્થમાં)
કરતું નં + કૃત્ય; કર્મ
કરતું કારવતું વિં કતાઉતાં; મુખ્ય; આગે-
વાન; ચલણવાળું; કારભારી
કરતુંક(—તા) નં [સં. કર્ત્વ] કૃત્ય; કરણી
(૨) વર્તણૂક; આચરણ (પરાખ)
કરન્યાસ પું [સં.] મંત્ર ભાણીને કર આદિ
વિભાગો ઉપર જુદા જુદા દેવનું રચાપન
કરતું તે
કરપ પું કંડપ; દાખ; ધાક; અંકુશ
કરપત્ર નં [સં.] કરવત
કરપણું નં લેટણ (ભાલમાં)
કરપલ્લવ પું [સં.] પત્તે; પટોંચો (૨)
હાથરૂપી પલ્લવ (૩) કોમળ હાથ. —ની
સ્ત્રીં હાથના—આંગળીઓના ચાળાથી
વિચાર જણાવવા—સમન્તવવાની વિદ્યા
(૨) હાથનો દશારો—સુકેત
કરપવું સં કિં [સં. કર્ણ] થોડું થોડું
કરડતું, કાપતું કે કોરતું

૬૨૫ી સ્ત્રી ૦ [‘કરપત્ર’] રાંપડી
 ૬૨૫ી વિ ૦ [સં. કૃષ્ણ] કંઠસ
 ૬૨૫ીડન ન ૦ [સં.] પાણિગ્રહણ
 ૬૨૫ીણુ વિ ૦ કમકમાટીલયુ; નિર્દય
 ૬૨પુટ પું ૦ [સં.] નમરકાર માટે હાથ
 જોડવા તે (૨) ખોખો
 ૬૨ખ પું ૦ [અ. કર્મ] જુઓ કરખ
 ૬૨ખડી સ્ત્રી ૦ ૬૨૫ી; રાંપડી (૨) પખીઓને
 ચણ નાખવા ટીંગાવેલું શીકું
 ૬૨ખદરવત અ ૦ [સં.] હાથમાં રહેલા
 ખોગની પેઠે ખરેખર નાણી શકાય તેવું
 ૬૨ખવું સ ૦ કિં ૦ ૬૨ખડી-રાંપડી દેવી
 ૬૨ભ પું ૦ [સં.] હાથીનું બચ્ચું; નાનો -
 જીવાન હાથી (૨) બાંટ; બાંટનું બચ્ચું
 ૬૨ભાગ પું ૦ ૬૨૩પે આપવાનો ભાગ
 ૬૨ભાર પું ૦ [સં.] કરવેરાનો ભાર - ખોલો
 ૬૨ભૂષણ ન ૦ [સં.] હાથનું ઘરેલું (૨)
 પતિ (૩) દાન
 ૬૨મ ન ૦ [સં. કર્મ] કૃત્ય (૨) કુકર્મ (૩)
 નસીબ; વિધાતા. ૦ના લોગ (પું) ૦
 ૧૦) શંખ્ર ૦ પાછલાં કર્મનાં ફળ; સર્જિત
 ૬૨મ સ્ત્રી ૦ [અ.] કદારતા (૨) દૃષ્ટા એક જીવ
 ૬૨મ પું ૦ [જુઓ કિરમ] કૃમિ; ચેટમાં ચતો
 ૬૨મકથા સ્ત્રી ૦ [કર્મ + કથા] વીતકં
 ૬૨મકલ્પો પું ૦ [કા.] એક શાક; કોખી
 ૬૨મકહાણી સ્ત્રી ૦ ૬૨મકથા
 ૬૨મકૂટ સ્ત્રી ૦ નકામી મહેનત; માયાફોડ
 (૨) એકની એક વાતનું પીંગણ
 ૬૨મજ, ૬૨મજ જુઓ કિરમજ
 ૬૨મદી સ્ત્રી ૦, -દો પું ૦ [સં. કરમદે] એક
 ફળકાડ, -દું ન ૦ કમરતીનું ફળ
 ૬૨મલડો, ૬૨મલો (-ગો) પું ૦ સાથવો;
 કુદર (૨) જુઓ કમ્મો [આધીન
 ૬૨માધરમી, ૬૨માધર્મી વિ ૦ ભાગ્યને
 ૬૨માવું અ ૦ કિં ૦ [સં.] ચીમજાવું; વિલાવું
 ૬૨મિયો પું ૦ જુઓ કિરમ; કૃમિ
 ૬૨મી વિ ૦ નસીબદાર (૨) ધનાઢય
 ૬૨મો પું ૦ [સં. કર્મ] દહીં તથા જીરુમીકું
 નાખેલા સાતનું માતાનું નેવેય

૬૨મોડ સ્ત્રી ૦ ૬૨મોડાવું તે; લયક. ૦વું
 સ ૦ કિં ૦ મરડવું (૨) ૬૨મોવું. -ડાવું
 અ ૦ કિં ૦ લયકાવું; મરડાવું
 ૬૨મો(૦વ)વું સ ૦ કિં ૦ સહેજ પ્રવાહી સાથે
 ભેળવવું - મસળવું
 ૬૨મવું ન ૦ [સં. કર્મ; પ્રા. કરવ] નાળયું.
 -રો પું ૦ નાળયાવાળો લોટો
 ૬૨વત સ્ત્રી ૦; ન ૦ [સં. કરમત્ર] લાકડાં વહેર-
 વાનું એક ઓભર. -તિયો પું ૦ ૬૨-
 વતથી કામ કરનારો; વહેરણિયો. -તી
 સ્ત્રી ૦ નાનું ૬૨વત (૨) સોનીનું એક ઓભર
 ૬૨વરું વિ ૦ ઓછા પાકવાળું (વધ) (૨)
 ન ૦ ખરડયું; નાનો દુકાળ
 ૬૨વાલ સ્ત્રી ૦ [સં.], -લું ન ૦ તલવાર; ખડગ
 ૬૨વું સ ૦ કિં ૦ [સં. જી] આચરવું; બના-
 વવું; યોજવું; ધડવું; ઉપજવવું વગેરે (૨)
 અન્ય કિં ૦ સાથે આવતાં તે ક્રિયામાં
 ખીજ આનુષંગિક ક્રિયાઓનો ભાવ
 ઉમેરે. ઉદા ૦ ‘જેવું કરવું’. (૩) કિં ૦ ના
 ભૂતકાળના રૂપની સાથે વપરાતાં સાતત્ય-
 નો ભાવ ખતાવે. ઉદા ૦ ‘જોયા કરવું’.
 ૦કારવવું સ ૦ કિં ૦ ‘સાંગોપાંગ કરવું’
 (૨) ક્રિયાથી બધી રીતે પરવારવું
 ૬૨વો પું ૦ જુઓ ‘કરવડો’
 ૬૨વૈયો પું ૦ દરી નાણનારો; કરનારો
 ૬૨શણુ ન ૦ [સં. કર્મણ] ખેતી (૨) વાવેતર;
 મોલ (૩) ફૂડું
 ૬૨સપુટ પું ૦; ન ૦ [સં.] જુઓ ૬૨પુટ
 (૨) વચ્ચે પોલાણ રહે એમ હાથ
 ઉપર હાથ રાખવો તે
 ૬૨કં પું ૦; ન ૦ [સં.] હાડપિંજર (૨)
 મડકું; રાખ લા.]
 ૬૨જ ન ૦ [સં.] એક ઝાડ; કણજ
 ૬૨જો પું ૦ [કા. કારંજી] કુવારો
 ૬૨ડ, ૦ક સ્ત્રી ૦ [સં.] ૬૨ડિયો. -ડિકા સ્ત્રી ૦
 નાનો ૬૨ડિયો. -ડિયો પું ૦ ૬૨ડિયો
 ૬૨દું વિ ૦ કરે એલું; કિં ૦ ગી
 ૬૨ા પું ૦ બગવ ૦ [સં. કર્મ] આકાશમાંથી
 પડતા કુદરતી ખરડના કંકડા

કરાખી સ્ત્રીં રીવણમાં વળણના ભાગો
(જેમ કે બગલ) આગળ મુકાતી ત્રિકાણા-
કાર કાપલી

કરાડ સ્ત્રીં ખડક (૨) ઊંડા ખાડાની ઊભી
કાર; બેખડ (૩) પર્વતની ખો

કરાડી સ્ત્રીં પર્વતની સાંકડી ને જાંચી કાઠ;
ખો (૨) ધરો (૩) નદીનો બેખડવાળો
કાંઠો (૪) સોનીનું એક ઓળતર

કરાડો પુંં જુઓ કરાડ ૧, ૨ (૨) જે આડા
લાકડા ઉપર વહેરવાનું લાકડું મુકાય છે તે
કરાણી પુંં વહાણનો નિરીક્ષક, કારકુન
કે ભંડારી

કરાખીન સ્ત્રીં [તુર્કી] કડાખીન; ખંદૂક
કરામત સ્ત્રીં [અ.] કારીગરી; કસળ (૨)
દ્વિકમત; ચાતુરી (૩) બનાવટ (૪)

ચમતકાર; બદુ. -તી વિં કરામતવાળું
કરાયું (રા') નં જુઓ કરેયું - ચણતર

કરાર પુંં [અ.] કબૂલાત; કરાવ(ર)દુઃખની
શાંતિ; નિરાંત; આરામ. ઠંદાદ પુંં [+ ફા.
દાદ] કબૂલાતનો કાગળ(ર) સુલેહશાંતિની
અરજ. ઠનામું, ઠપત્ર નં કરાવપત્ર;
દસ્તાવેજ (૨) સંધિપત્ર

કરાલ વિં [સં.] ભયંકર; જિહામણું (૨)
ઉચ્ચ; તીવ્ર (૩) ગિરુ. -લિની સ્ત્રીં દુર્ગાનું
એક ભયંકર સ્વરૂપ(ર) ભયંકર સ્ત્રી. -ખા
વિં કરાલ

કરાંજ સ્ત્રીં કરાંજનું તે. ઠંપું અંકિં ગ્રાડે
ફરતાં ગુદાને નેર આપણું (૨) ધણા
નેરથી બોલવું

કરાંટું (રા') નં જુઓ કરેટું; ખરેટું
કરાંડી સ્ત્રીં ઠંસાંડી; કપાસ, તુવેરની સૂકી સોટી
કરિણી સ્ત્રીં [સં.] હાથણી

કરિયાણું નં ગાંધીને ઘેર મળતું ઓસડ,
મસાલો વગેરે (૨) ગાંધિયાટું

કરિયાતું નં [સં. વિતાત] એક ઔષધિ
કરિયાવર પુંં પહેરામણી; રીત

કરી પુંં [સં.] હાથી

કરી સ્ત્રીં ચરી; પથ્થ; પરહેજ (૨) અણૂને
કરી અં - ને લીધે, કારણે

કરીને અં - ને લીધે; કારણે (૨) નામે
(જેમ કે દશરથ કરીને એક રાત્ર હતો.)

કરીમ વિં [અ.] દયાળુ; ઉદાર

કરુણ વિં [સં.] દયાળનક; શોકકારક.

ઠંશસ્તિ સ્ત્રીં પ્રશસ્તિ કાવ્યનો એક
પ્રકાર; 'એલીજ'

કરુણા સ્ત્રીં [સં.] દયા; અનુકંપા. ઠંકર
વિં [+ આકર] દયાનિધિ; દયાળુ

કરુણાંત વિં કુરુણ અંતવાળું (૨) નં
એટું વસ્તુ; 'ટૂંજી'

કરૂપ(-પુ) વિં કદરૂપું

કરેટું નં જુઓ ખરેટું (૨) ધીમાંની હાથ

કરેડી સ્ત્રીં જુઓ કળોડી

કરેટું નં જુઓ કરેટું

કરેણુ સ્ત્રીં [સં. કરેણ] એક ફૂલગ્રાહ

કરેણુ(-ણુ) પુંં [સં.] હાથી (૨) સ્ત્રીં
હાથણી

કરેણો પુંં જુઓ કરેણ [કોધની ગ્રાળ

કરેણી સ્ત્રીં કળેણી; ચીસ (૨) કોધ;

કરેયું (રે') નં મોભારાની બનેમાંની કાઈ
થણ એક બાનુના કરાનું દાળપડતું ચણતર

કરો(રો') પુંં [સં. કટો] ધરની બાનુની દીવાલ

કરોચણી સ્ત્રીં જુઓ કરચણી

કરોઠ સ્ત્રીં શરીરનું પાસું

કરોટું નં રાંટું; આડું

કરોડ પુંં કોટિ; સો લાખ

કરોડ સ્ત્રીં [સં. કોટ] બરડાની ઊભી
હાડમાળા (૨) બરડો

કરોડપતિ પુંં કરોડાધિપતિ

કરોડરજુ પુંં કરોડમાંથી પસાર થતું
જ્ઞાનતંત્રનું દોરડું [આસાખી

કરોડાધિપતિ પુંં કરોડ રૂપિયાનો

કરોળિયો પુંં [સં. કૌલિક] એક જીવડું
(૨) ચામડાનો એક રોગ

કર્ક પુંં [સં.] કરચલો (૨) એક રાશિ

કર્કટ(ઠંક) પુંં [સં.] જુઓ કર્ક. ઠંડી

સ્ત્રીં [સં.] કરચલાની માદા

કર્કટિ(-ટી) સ્ત્રીં [સં.] કાકડી

કર્કટી સ્ત્રીં કરકટી; કાકડી

કર્કટી સ્ત્રીં [સં.] કરચલાની માદા
 કર્કર વિં [સં.] કહણ
 કર્કરેખા સ્ત્રીં વિષુવત્તની ઉત્તરે
 ૩૩° ૨૭' અક્ષાંશની ગોળ રેખા
 કર્કવૃત્ત નં કર્કરેખાનું વર્તુલ
 કર્કશ વિં [સં.] આકરુ' (૨) કડવાળો
 (૩) નિર્દય. -શા વિં સ્ત્રીં વડકારી
 કર્કુ પું [સં.] કાન(૨)કાટખૂણ-ત્રિકોણમાં
 કાટખૂણની સામેની બાજુ [ગ.] (૩)
 સુકાન (૪) કુંતીનો સૂચથી થયેલો પુત્ર.
 ૦કટ્ટ, ૦કટ્ટોર વિં કાનને કટ્ટ-કટ્ટોર
 લાગે એવું. ૦ધાર પું [સં.] સુકાની;
 નેતા. ૦પટલ નં કાનનો પડદો. ૦પાલી
 સ્ત્રીં [સં.] કાનની ખૂટ. ૦કલ નં કાનમાં
 પહેરવાનું કૂલ; સ્ત્રીઓનું એક ધરેણું
 કર્ણિકા સ્ત્રીં [સં.] કળી; બીજકોરા (૨)
 હાથીની સૂઢેની અણી (૩) વચલી આંગળી
 કર્ણેન્દ્રિય સ્ત્રીં [સં.] સાંભળવાની ઇન્દ્રિય;
 કાન [બીજા કાને, એમ ક્ષરતું
 કર્ણોપકર્ણ (-ર્ણ) અં [સં.] એક કાનેથી
 કર્ત્ત નં [સં.] કાપતું કે કાતરતું તે
 કર્ત્તરિપ્રયોગ પું [સં.] જેમાં ક્રિયાપદ
 કર્તા પ્રમાણે ભતિ અને વચન લેતું હોય
 તેવો પ્રયોગ [વ્યા.]
 કર્ત્તવ્ય વિં [સં.] કરવા યોગ્ય (૨) નં કામ;
 કર્મ (૩) ક્ષરજ (૪) વર્તન. ૦તા સ્ત્રીં [સં.].
 ૦નિષ્ઠ, ૦પરાયણ વિં યોતાનાં કર્ત્તવ્યો-
 માં પરાયણ-મંડયું રહેનાર. ૦ભુદ્ધિ
 સ્ત્રીં કર્ત્તવ્યની ભાવના કે સમજ
 કર્તા વિં [સં.] કરનારું; બનાવનારું
 (૨) પું કરનાર-બનાવનાર માણસ.
 ૦ભુજ પું ઉચ્ચાલકમાં આધારખિંદુ
 કે ટેકાથી બળ લગાડવાની જગા સુધીનું
 અંતર [પ.વિ.]. ૦ર પું કિરતાર; સ્થા.
 ૦હર્તા (-ર્તા) પું સરજનાર અને નાશ
 કરનાર (ઈશ્વર) (૨) સર્વોપરી સત્તા ધરા-
 વનાર પુરુષ; મુખ્ય ધર્મી
 કર્ત્ત વિં (૨) પું [સં.] જુઓ કર્તા. ૦ત્ત
 નં કરવાની-રચવાની શક્તિ (૨) કર્તાપણું

કર્ત્તવ્ય, ૦તા, ૦નિષ્ઠ, ૦પરાયણ, ૦ભુદ્ધિ
 જુઓ 'કર્ત્તવ્ય'માં
 કર્તા, ૦હર્તા (-ર્તા) જુઓ 'કર્તા'માં. -ત્રીં
 સ્ત્રીં [સં.] કર્તાનું સ્ત્રીલિંગ
 કર્કશ પું [સં.] કાદવ; કીચડ
 કર્પટ નં [સં.] કાપડ; કપડું (૨) ચીપડું
 કર્પર નં [સં.] ખોપરી (૨) કલેકું; ઠીકડું
 કર્પૂર નં [સં.] કપૂર
 કર્મ નં [સં.] ક્રિયા; કામ (૨) પ્રવૃત્તિ;
 ધર્મો. ઉદા. વૈશ્યકર્મ (૩) આચરણ;
 ધર્મકર્મ (૪) કરમ; નસીબ; પૂર્વજન્મનાં
 કર્મ [લા.] (૫) કર્ત્તવ્ય (૬) કુકર્મ; પાપ
 (૭) જેની ઉપર ક્રિયા થતી હોય તે [વ્યા.].
 ૦કથા સ્ત્રીં જુઓ કરમકથા. ૦કોર
 (-રી) પું [સં.] કામ કરનાર; કાર્યકર્તા
 (૨) મનૂર (૩) કારીગર (૪) લુહાર (૫)
 બળદ. ૦કાંડ નં [સં.] ધર્મક્રિયાઓ
 અને ધર્મકર્મોને લગતા વેદનો ભાગ
 (૨) એમાં બતાવેલી ધાર્મિક ક્રિયાઓ
 અને કર્મો. ૦ક્ષેત્ર નં [સં.] જુઓ કર્મ-
 ભૂમિ. ૦ચંડાળ પું [સં.] કર્મનો ચંડાળ;
 અધર્મી; દુરાચારી. ૦ઠ વિં [સં.] આહ-
 નિક કર્મમાં ચુસ્ત; કર્મનિષ્ઠ (૨) બાહ્ય
 આચારમાં આગ્રહી
 કર્મજિ વિં [સં.] કર્મ પ્રમાણે ભતિવચન
 ઇં લેનારું [વ્યા.]. ૦પ્રયોગ પું
 જેમાં કર્મ પ્રમાણે ક્રિયાપદ ભતિ અને
 વચન લેતું હોય એવો પ્રયોગ
 કર્મજ્ય વિં [સં.] કુશળ (૨) નં ઉદ્યોગ
 કર્મધાર્ય પું [સં.] જે તત્પુરુષ સમા-
 સમાં બને પદો સમાનાધિકરણ હોય તે
 સમાસ. ઉદા. મહારાત્ર [વ્યા.]
 કર્મનિષ્ઠ વિં [સં.] કર્મકાંડમાં આરથા-
 વાળું-ચુસ્ત (૨) કર્ત્તવ્યપરાયણ
 કર્મભૂમિ સ્ત્રીં [સં.] કર્મ કરવાનું ક્ષેત્ર
 (૨) ધર્મકર્મ કરવાનો દેશ (ભારતવર્ષનું
 એક વિશેષણ)
 કર્મભીમાંસા સ્ત્રીં [સં.] કર્મની દિલસૂક્ષ્મ;
 કર્મસંબંધી વિચારણા (૨) પૂર્વભીમાંસા

કર્મયોગ પું [સં.] કર્મમાર્ગની સાધના
 (૨) નસીબનો ભોગ. -ગી પું કર્મ-
 યોગનો સાધક
 કર્મવાદ પું કર્મને લગતો વાદ (૨) પ્રાર-
 બ્ધવાદ; દેવવાદ. ંદી વિં (૨) પું
 કર્મવાદમાં માનનાર
 કર્મવિપાક પું [સં.] કર્મનું ફળ-પરિણામ
 કર્મવીર વિં કર્તવ્ય કર્મ કરવામાં વીર-
 બહાદુર (૨) પું એવો માણસ [તાકડો
 કર્મસંભોગ પું ભાવિનો યોગ; નસીબનો
 કર્મહીણ (-યું) વિં અભાગિયું; કમનસીબ
 કર્મિષ્ઠ વિં [સં.] કર્મ કરવા પર પ્રીતિ-
 વાળું (૨) કાર્યકુશળ
 કર્મી વિં [સં.] નસીબદાર (૨) ઉદ્યોગી
 કર્મન્દ્રિય સ્ત્રીં [સં.] રથળ કામે કરવાની
 ઇન્દ્રિય (ન્યુઓ 'ઇન્દ્રિય'માં)
 કર્પ પું [સં.] એક પ્રાચીન તોલ (૨)
 ખેચાણ. ંક વિં [સં.] ખેચે-આકર્ષે
 એવું (૨) પું ખેડત. ંણુ નં [સં.]
 ખેડ; ખેતી (૨) ખેચતાણ (૩) આકર્ષણ
 કલ પું [સં.] એક અવાજ; ગુંજન (૨) કળા;
 માત્રા [પિંગળ]. ંકલ પું [સં.] પક્ષી-
 એનો કલરવ (૨) ગુંજન (૩) કલખલ;
 મનુષ્ય યા પશુપક્ષીઓનો મિશ્ર ધ્વનિ
 કલકલાટ પું [સં.] કલ ઉપરથી] ઘોંઘાટ
 કલકલાણુ નં ન્યુઓ કલકલાણુ
 કલકલિયો પું એક પક્ષી
 કલકો પું [સં.] કલ ઉપરથી] શોરબકાર
 કલગી સ્ત્રીં [લુકી] મુગટ અથવા મરતક
 પર મૂકવાનો એક શણગાર; મંજરી
 (૨) ફૂલોનો ગોટા [વસ્ત્ર; પાંટ
 કલગેર સ્ત્રીં એક ક્રીમતી રેશમી
 કલજીગ પું ન્યુઓ કલિયુગ
 કલત્ર નં [સં.] વહુ; પત્ની
 કલદાર વિં અથેષ ચલણનું (નાણું)
 કલન નં [સં.] કળી જવું-સમજવું તે
 (૨) પકડવું-ચાલવું તે (૩) ગર્ભાધાન
 યથા પછીની ગર્ભની શરૂઆતની રિયતિ;
 'ગ્રામગોટ'

કલના સ્ત્રીં [સં.] સમજણ; અહણ (૨)
 અડસટ્ટો (૩) પિછાન
 કલપ પું [અ. કલ્પ=મોં પર પડતા
 ડાઘ] વાળ રંગવાની એક બનાવટ
 કલપયું અઠકિંબૂરવું (૨) રડવું; કલપાંત કરવું
 કલપયું સઠકિં [સં.] કલ્પ ઉપરથી] સારવું
 (આદ્ય); મરનાર વાંસે પુણ્ય કરવું
 કલક પું ન્યુઓ કલપ
 કલકાત સ્ત્રીં [અ.] વહાણનાં પાટિયાં
 બરાબર ખેસાડી કયાંય હવા કે પાણી
 ખેસી ન શકે એવું કરવાની ક્રિયા
 કલખલ સ્ત્રીં [સં.] કલ ઉપરથી] વાતચીતથી
 આછો થતો ઘોંઘાટ (૨) ન સમજાય તેવું
 બોલવું તે. -લાટ પું ઘોંઘાટ
 કલમ સ્ત્રીં [અ., સં.] લેખણ (૨) દરકત
 (૩) ચિત્રકામની પીંછી (૪) લેખન-
 શક્તિ; ચીતરવાની છટા [લા.] (૫) કલમની
 પેઠે ત્રાંસી કાપીને રેપવાને કરાતી આડની
 ડાળી (૬) કંડિકા; લખાણમાં પડેલો
 કંમિક ભાગ (જેમ કે, કાચદાની કલમ)
 (૭) કરારની શરત (૮) ભાષા કે લિપિ
 [લા.] ઉદાં નણ કલમ નળનાર.
 ંકરી વિં [ફા.] લેખણ વાપરી નળ-
 નાદું (૨) પું લલિયો (૩) લેખક;
 કુશળ લેખક; મુસદ્દી. ંકરી સ્ત્રીં કલમ
 વાપરવી તે; સુંદર છટાદાર લખાણ
 કરવું તે. ંતરાશ પું [ફા.] કલમ
 ઘડવાનો ચપ્પુ (૨) કલમ ઘડનાર
 આદમી. ંત્રાંસ વિં કલમની માફક
 ત્રાંસું. ંદાન (-નિયું) નં કલમ રાખ-
 વાની ભૂંગળી-પેટી. ંખંદી સ્ત્રીં કલમ-
 વાર-પેરા પાડીને કરેલું ચોક્કસ લખાણ
 (૨). ંચ; જમી (૩) જમ કરેલી વસ્તુ-
 ંઓની ચાટી (૪) કોઈ પણ ભાગની
 વ્યવસ્થા કે કામકાજનું ધોરણ બતાવતી
 તપસીલ (૫) કોલકરાર. ંધાર અં
 દરેક કલમ-ફરારના કમથી કે તે પ્રમાણે
 કલમી પું [સં.] કલમ ઉપરથી] એક નતના
 ચોખા (૨) વિં કલમ કરીને ઉગાડેલું (ઝાડ)

કલસી, ન્ત સ્ત્રીં વહાણની ડોલકાડી;
 નાનો સઢ
 કલમેશરીફ પું નુઓ કલમેશરીફ
 કલમો પું [અ.] કુરાનનું મૂળ સૂત્ર-ફર-
 માન; ઇસ્લામનું દીક્ષાવાક્ય
 કલ્લરવ પું [સં.] મધુર ધ્વનિ (ખાસ
 ફરીને પંખીઓનો)
 કલરોળ પું ઘોંઘાટ; મોટો કલબલાટ
 (૨) કલરવ; મધુર અવાજનો સમુદાય
 કલવવું સં કિં ખીજવું
 કલવો પું [સં. કલ્પવૃક્તિ; પ્રા. કલ્લવત્]
 ક્વલ; કોળિયો (૨) પરણવા આવેલા
 વરને લિયક્તાં પહેલાં કન્યાપક્ષ તરફથી
 મોકલાતો કાચો કંસાર-ખાવાનું
 કલશ પું [સં.] કળશ; લોટો (૨) દેશ
 ઉપર મુકાવું ધડાના આકારનું ધાતુ કે
 છાનું શિખર-ટોચ [મધુર શોર
 કલશોર પું [સં. કલ્મ્-ફા. સ્ત્રો] કલરવ;
 કલહ પું [સં.] કળિયો; કંકાસ; લડાઈ
 કલહંસ પું [સં.] હંસ
 કલંક નં [સં.] ડાઘ; લાંછન (૨) આળ.
 -કિત વિં [સં.] કલંકવાળું; કલંક
 પામેલું. -કિની સ્ત્રીં [સં.] કલંકવાળી.
 -કી વિં કલંકવાળું (૨) પું ચંદ્ર
 કલંકી(-ગી) પું [સં. કલ્કાં] નુઓ કલ્કી
 કલંકર પું [અ.] એક નતનો ફરીર (૨)
 નિરપૂર્ણ માણસ (૩) મદારી (૪) વર્ણ-
 સંકર આદમી
 કલો સ્ત્રીં [સં.] કોઈ થયું વસ્તુનો એક ભાગ
 (૨) ચંદ્રનો સોળમો ભાગ (૩) 'મિનિટ';
 ટિમ્મોનો સાડમો ભાગ [અ.] (૪) કાલમાન
 (૫) યુક્તિ; દિલ્કમંત (૬) હુન્નર; કસબ (૭)
 સોદ્ધયુક્ત રચના કે તેવી દિલ્કમંત
 કલાર્થ સ્ત્રીં [સં. કલ્પાર્થ] કોણીથી કાંડા
 નેટલો દાખ.
 કલાર્થ સ્ત્રીં [અ.] એક ધાતુ (૨) વાસણ
 પર ચડાવાનું કલાર્થનું પદ. ંગરો,
 બ્વાળો પું વાસણની કલાર્થ કરનારો
 કલોક પું ૯૦ મિનિટ નેટલો સમય.

-૦શીશી સ્ત્રીં રેતી ગરવા પરથી સમય
 નેવાની શીશીનું ચંત્ર
 કલાકાર પું [સં.] કલાયુક્ત રચના કરનારો
 પુરુષ (કવિ, ચિત્રકાર ઇં)
 કલાકૌશલ્ય નં કળાની આવડત (૨)
 હુન્નરકલોગની આવડત [નુઓ કલેકું
 કલાકી (લા') સ્ત્રીં નાનું કલાકું. -કું નં
 કલાધર પું [સં.] મોર(૨) ચંદ્ર(૩) કલાકાર
 કલાપ પું [સં.] સમૂહ(૨) મોરનાં પીંછાંનો
 સમૂહ (૩) ભાથો (તીરનો) (૪) ધરેલું
 (૫) મ્યાન (૬) ચંદ્ર
 કલાપી પું [સં.] મોર
 કલાપીટ સ્ત્રીં [સં. કલ + પીટ (પીટલું)]
 શોરખકોર (૨) રડારોળ
 કલાકૂલ નં કાનનું એક ધરેલું
 કલામો પું [અ. કુલાવહ] ખાંચનો કાપ(૨)
 બે ઝેડા સાંધવા વચ્ચે નખાતી લોઢાની કડી
 કલાભવન નં હુન્નરકળાની શાળા
 કલામ સ્ત્રીં [અ.] વાણી; વાક્ય; શબ્દ
 (૨) કડી; ફંકરો (૩) લખાણ
 કલામેશરીફ પું [અ.] કુરાન
 કલાર (લા') પું; નં (જેમ કે બોડિયો
 કલાર) એક વનસ્પતિ [દુકાનદાર
 કલાલ પું [સં. કલ્પાલ, પ્રા. કલ્લાલ] દારૂનો
 કલાવતી વિં સ્ત્રીં [સં.] કળા-કાંતિવાળી
 (૨) નૃત્યાદિ કળા નાણનારી (૩) સ્ત્રીં વીણા
 કલાવવું; (બપટાવવું) સં કિં કળથી
 સમજાવવું
 કલાવતી વિં સ્ત્રીં નૃત્યાદિ કલા નાણનારી
 કલાવાન વિં [સં.] કળા નાણનારું;
 કળાવાળું (૨) પું ચંદ્ર
 કલાવિધાન નં કલાનું સંજ્ઞન-રચના
 કલાવિધાયક વિં પું કલાવિધાન કરનારું
 કલાંકલાં અં સંપૂર્ણ ખીલેલું દોય એમ
 કલાંક વિં લાંક; તોફાની અને હુચ્ચું
 કલાંકી સ્ત્રીં પાસળી (૨) પાસું; કરોડી
 કલિ પું [સં.] ટટો (૨) યુદ્ધ (૩) કળિયુગ
 (૪) કળિયુગનો અધિકાતા પુરુષ-અંસુર
 (૫) પાપની બુદ્ધિ [લા.]

કલિકા સ્ત્રીં [સં.] અણખીલેલું કૂલ; કળી
 કલિકાલ(-ળા) પું કળિયુગનો સમય
 કલિયુગ પું [સં.] ચાર યુગમાંનો છેલ્લો
 યુગ; અધર્મનો સમય (નુઓ યુગ)
 કલિંગ નં [સં.] પ્રાચીન ભારતનો એક
 પ્રાંત; ઓરિસા [તડખૂચ
 કલિંગડ(-ડું) નં [સં. કલિંગ] કલિંગડું;
 કલિંગ પું [સં.] એક પર્વત જેમાંથી
 કલિન્દી-ચમુના નીકળે છે [પાપી
 કલુપિત વિં [સં.] કાદવવાળું; મલિન (૨)
 કલેક્ટર પું [દિ.] જિલ્લાનો વડો મહેસૂલી
 અમલદાર
 કલેન્ડર નં [સં. કાલેન્ડર; પ્રા. કાલિન્ડર] પિત
 ઉત્પન્ન કરનારો અને શિરાઓમાંનું લોહી
 સાફ કરનારો એક મોટો માંસલ અવયવ;
 કાળનું (૨) હૃદય [લા.]
 કલેડી સ્ત્રીં [દિ. કાહલ્ડી] નાનું કલેડું.
 -ડું નં રોટલા શેકવાની માટીની તવી
 કલેવર નં [સં.] શરીર; ખોળિયું
 કલેદુ પું [સં.] બીજનો ચંદ્રમા
 કલેલ પું નુઓ કલેલ
 કલક પું [સં.] વાદીને બનાવેલો લોહો; લગદી
 (ઔષધ વગેરેની) [છેલ્લો અવતાર
 કલિક(-કી) પું [સં.] વિષ્ણુનો દશમો અને
 કલપ પું [સં.] યજ્ઞનો અક દહાડો, અર્થાત્
 ૪,૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦ વર્ષોનો સમય (૨)
 ધર્મકર્મનો વિધિ (૩) આચાર(૪) એક
 વેદાંગ, જેમાં યજ્ઞક્રિયા ઇત્યાદિનો ઉપદેશ
 છે (૫) ઔષધપ્રયોગ (૬) શબ્દને અંતે
 'લેલું, સદશ'ના અર્થમાં (દહાં દ્વીપકલપ)
 કલપતરુ, કલપદ્રુમ નં [સં.] નીચે ખેસનાર
 જેનો સંકલ્પ કરે તે વસ્તુ આપનારું
 સ્વર્ગમાંનું એક કાલ્પનિક ઝાડ
 કલપના સ્ત્રીં [સં.] નવું ચિંતની કે ઉપનવી
 કાલવાની શક્તિ (૨) ધારણા; ખ્યાલ
 (૩) તરંગ; છુટો. ઋષ્ટિ સ્ત્રીં કલપનાની
 સુધિ; મનોરામ્ય
 કલ્પલતા સ્ત્રીં [સં.] નુઓ કલ્પતરુ
 કલ્પવૃક્ષ સં કિં કલ્પના કરવી

કલ્પવૃક્ષ નં [સં.] નુઓ કલ્પતરુ
 કલ્પાંત પું [સં.] કલ્પનો અંત; જગતનો
 પ્રવચકાળ (૨) નં રસારાજ, અતિશય
 રસું-શોક કરવો તે
 કલ્પિત વિં [સં.] કલ્પેલું (૨) નેડી કાઢેલું;
 ખોટું (૩) નં કલ્પેલ વસ્તુ
 કલ્મષ પું; નં [સં.] મેલ; કાળાશ(૨) પાપ
 કલ્મેશરીફ પું [અ. કલ્મેશરીફ] કુરાન;
 કલમેશરીફ
 કલ્યાણ નં [સં.] સુખ; આળાદી(૨) દ્રેચ;
 કુશળ. ઠંડારી વિં કલ્યાણ કરે એલું.
 -ણી સ્ત્રીં [સં.] કલ્યાણ કરનારી દેવી
 (૨) સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
 કલ્લી સ્ત્રીં નાનો કલ્લો (૨) હાથની
 આંગળીઓ વડે (ધોતિયા કે સાડી જેવા
 કપડાની) કરાતી ગડી
 કલ્લી સ્ત્રીં ['કલ્લી'] હાથના કાંડાનું એક
 ધરેલું. -લ્લું નં સ્ત્રીના પગનું એક ધરેલું
 કલ્લો પું હાથમાં માથ એટલો જથ્થો
 કલ્લોલ પું [સં.] મોનું; થોડો(૨) આનંદ;
 આનંદથી ભભરાતું તે. ઠંડું અં કિં
 કલ્લોલ કરવો
 કલ્હાર નં નુઓ કલ્હાર
 કવ અં [સં. કવ્તા] + કચારે
 કવખત પું; સ્ત્રીં અયોગ્ય સમય
 કવચ નં [સં.] બખતર (૨) તાલૂલ;
 (૩) મૂંચોટથી શરીરનું રક્ષણ કરતો
 મનાતો મંત્ર
 કવચ સ્ત્રીં [સં. કમિકચ્છી] એક વનસ્પતિ;
 કૌચ. -ચું નં કવચનું બીજ
 કવલ સં [પ્રા.] નુઓ કોણ; કયું [પ.]
 કવલ નં [સં.] કવિતા કરવી તે (૨)
 કવિતા. -ચિત્રી સ્ત્રીં સ્ત્રી કવિ
 કવર નં [દિ.] પરખીડિયું
 કવરું વિં વાંકું; તીક્ષ્ણ; કટું (વચન)
 કવરાવવું સં કિં કાવરું-કાયર કરવું;
 હેરાન કરવું
 કવર્ગ પું ક, ખ, ગ, ઘ, ઙ એ પાંચ અક્ષરો
 કવલ પું [સં.] કોળિયો; આસ

કવલું નં નળિયું (૨) મોભારિયું.
 કવલું સં કિં [સં. કવ] કવિતા કરવી
 (૨) સ્તુતિ ગાવી (૩) વર્ણવવું
 કવળ પું ન્હુઓ કવલ; કોળિયો
 કવા પું પ્રતિકૃત પવન (૨) પ્રતિકૃત સંભોગ.
 ંપેસવો = (શરીર) ખગડવું
 કવાણુ નં [ક + વાન] ખોડખાંપણ; લાંછન.
 -ણું વિં કવાણવાણું (૨) નં ખોડખાંપણ
 કવાખ પું કસાલ; માંસનું ભળિયું - મૂકિયું
 કવાયત સ્ત્રીં [અ. કવાદર] ડ્રિલ; લશ્કરી
 તાલીમ; પરેડ (૨) તાલીમ. -તી વિં
 કવાયત પામેલું
 કવારે અં અશુભ દિવસે કે સમયે
 કવાલ પું ન્હુઓ કવાલ. -લી સ્ત્રીં ગજલ
 કવાવું અંકિં શરીરમાં કવા પેસવો; શરીર
 ખગડવું (૨) કથળવું (૩) વસૂકી જવું (૪)
 વગોવાવું મિથવણીનું પેથ
 કવાસ સ્ત્રીં જવ, મધ અને મીઠાની
 કવિ પું [સં.] કાચ્ય - કવિતા કરનાર (૨) સાહ.
 ંત નં એક જાતની કવિતા (મનહર છંદ).
 ંતા સ્ત્રીં [સં.] કાચ્ય (૨) પદ્યબંધ (૩)
 કાચ્યનો ગુણ. ંત્ય નં [સં.] કાચ્ય રચવાની
 શક્તિ (૨) કવિપણું (૩) કાચ્યનો ગુણ.
 ંવર પું શ્રેષ્ઠ - ઉત્તમ કવિ. -વીશ્વર
 [+ શ્વર], -વીદ્ર [+ શ્વર] પું સૌથી
 મોટો કવિ
 કવેણુ નં અવરિત વેણુ; અપરાધ
 કવેળા સ્ત્રીં કવખત
 કંચ નં [સં.] પિતૃને આપેલ પિંડ, ભોજન હં
 કંવાલ પું [અ.] કવાલી ગાનારો. -લી
 સ્ત્રીં ન્હુઓ કવાલી
 કંશ સ્ત્રીં, ંણુ નં [સં. કશ] અંગરખું,
 બંડી વગેરે બીડવાની નાની દોરી હોય
 છે તે (ખટનને ખટલે)
 કંશાલો પું અચો, ભીટ (જેમ કે, ઘરમાં
 કામનો કંશાલો ખડુ પડે છે)
 કંશાદો પું ઈ અથવા નળિયાને ખૂબ
 તપનીને તેના રસનો બનાવેલો ધોટો
 કંશીદો પું [અ.] જરીનું ભરતકામ

કંશું સં (૨) વિં કોઈ; કંઈ (અનિશ્ચિતાર્થ) કં
 ંક સં (૨) વિં કોઈક; કંઈક
 કંશમલ વિં [સં.] ખરાખ; ગંદું (૨) નામોશી-
 ભરેલું (૩) નં પાપ (૪) દુઃખ; ઉદાસીનતા
 કંશ્યપ પું [સં.] કાચળો; કંચપ (૨) એક
 ઋષિ (દેવો, દાનવો છંતા પિતા)
 કંષણી સ્ત્રીં [સં. કણ] કસોટી (૨) કસોટીની
 વેળા; આપત્તિ (૩) પેસા ભરવાની
 લાંબી, કેડે બંધાય એવી કાચળી
 કંષાય વિં [સં.] ન્હુઓ કંષાયિત (૨) પું
 કાવો; ઉકાળો (૩) ટૂંકો સ્વાદ (૪) ગુરુવો
 -ભગવો રંગ (૫) કાટ; મેલ; કાલપ (૬)
 પાપ (૭) ક્રોધ, માન, માયા, અને લોભ
 એ ચારમાંનું કોઈ પણ [જૈન]. -ચિત વિં
 [સં.] રંગેલું; રંગવાણું થયેલું (૨) ભગવું (૩)
 કંસાણું; ખેત્તવાદ (૪) કંષાય - વિકારવાણું
 કંષ નં [સં.] મહેનત; શ્રમ (૨) દુઃખ; સંતાપ
 ંપ્રદ વિં કંષ આપે એવું. ંસાંક્ય વિં
 [સં.] કંષથી સુધાય એવું. -ષ્ટાવું અંકિં
 દુઃખ પામવું; પીડાવું (૨) પ્રસવની પીડ
 -વેણુ આવવી. -ષ્ટિ સ્ત્રીં [સં.] ન્હુઓ કંષ
 કંષો સ્ત્રીં લેણા પેટે આપવાનો હપતો
 કંસ પું [સં.] કસોટી ઉપરથી નક્કી કરેલો
 સોનારૂપાના ભાવનો આંક (૨) કસોટી
 કંસ પું [કા. કર્ણાવન] સાર; માલ; સત્વ
 (૨) બળ; જોર,
 કંસ સ્ત્રીં ન્હુઓ કંશ
 કંસકંસ સ્ત્રીં ખૂબ કંસીને બાંધવાથી થતો
 અવાજ. ંતું વિં ખૂબ ખેંચીને બાંધેલું
 (૨) પરાણે બરાબર બેસતું થતું. ંતું અં
 કિં ખૂબ ખેંચાવું (૨) પરાણે બાંધેલું
 થતું (૩) સંકિં ખૂબ ખેંચીને બાંધવું
 કંસકાગળા પું રાસાયણિક પ્રક્રિયા દેખા-
 ડનાર કાગળ; 'ટેરટ્રોપેપર' [ર. વિ.]
 કંસટિયો પું એકના સવાયા કરનારો -
 માલ ધરાણે લઈ પેસા ધીરનારો આદમી
 કંસણુ નં [ન્હુઓ કંસણ] કંસ
 કંસણુ સ્ત્રીં ન્હુઓ કંષળી
 કંસણુવું સંકિં [સં. કવળ] ચોળી મસળીને
 એક કરતું; ગૂંદતું; કેળવવું

કસણી સ્ત્રીં [સં.કાસ] નાનાં છાકરાંને થતો

કંક કે શ્વાસનો એક રોગ

કસણી સ્ત્રીં જુઓ કષણી [રહેલું

કસણું વિં પરાણે ખેસતું થતું (૨) ઓછું

કસનળી સ્ત્રીં કસ કાઢવા વપરાતી શીશી

જેવી નળી; 'ટેસ્ટ ટ્યુબ' [ર. વિ.]

કસખ પું ભરતકામ, વણાટમાં વપરાતો

સોનાદાપાનો ખારીક તાર

કસખ પું [અ. કસ] ધધો; શેળગાર; કામ

(૨) હુતર; કળા; કારીગરી (૩) કળાકુશળતા;

નિપુણતા. ઓચર પું પોતાનો હુતર

ખીજને ન દેખાડે એ; આવડ સંતાડનાર

આદમી (૨) ધધામાં કગારો [વિશ્યા

કસખણ, કસખાતણ સ્ત્રીં ['કસખો']

કસખાતી વિં [ફા.] કસખામાં રહેનારું

(૨) મુસલમાનોની વધુ વસ્તીવાળું

કસખા વિં કળાકુશળ; નિપુણ (૨) કસખ-

વાણું (૩) પું કારીગર

કસખો પું [અ.] મુસલમાનોની વિશેષ

વસ્તીવાળું ગામ (૨) મોટું ગામ (૩) ગામનો

મુસલમાનવાડો

કસમ પું ૫૦ વં [અ.] સોગન. ઠનામું

નં સોગંદનામું; 'એફિડેવિટ'

કસમોડા પું ૫૦ વં [કસવું + મોડવું]

અંગ મરોડવાના ઉકાંટા આવવા તે (૨)

પ્રસવ વખતનું શરીરનું દુખવું ને આંકડી

-વેળા આવવી તે. ઠવું અં કિં

કસમોડા ખાવા

કસર સ્ત્રીં [અ. કસ] ધટ; ખોટ (૨) કચાશ;

અપૂર્ણતા (૩) ખામી; કસર (૪) કરકસર

(૫) તુકસાન

કસરત [અ. કસરત] સ્ત્રીં વ્યાયામ (૨)

અવ્યાસ. -ખાજ વિં કસરતી; કસરતના

શોખવાળું. -શાળા સ્ત્રીં વ્યાયામશાળા.

-તિયું, -તી વિં કસરત કરનારું

કસરાણું ['કસર'] અં કિં તાવ આવે

એવું ડાગવું

કસવાટ નં ધાણીમાંનું આંટાવાળું ચોકું,

જેમાં ધઈને તેલ બહાર આવે છે

કસવાડો પું હળપૂળીને ચવડામાં બરાબર

ખેસાડવા માટે વપરાતી લાકડાની લાંબી

મેખ-ફાયર

કસવાણ સ્ત્રીં [ક+સવાણ] માંદગી; ખેંચેની

કસણું સંકિં [ફા. કર્ણદન] ખૂણ ખેંચવું;

સખત બાંધવું

કસણું સંકિં [સં. કષ] કરોટી કરવી;

અળખાવવું (૨) મહેનત આપવી; રગડવું

(૩) પીડવું; સતાવવું (૪) ઓછું આપવાનો

પ્રયત્ન કરવો

કસાઈ પું [અ. કસાઈ] પશુઓને મારીને

તેમનું માંસ વેચવાનો ધધો કરનાર;

ખાટકી (૨) ગળકટો; ખૂની

કસાકસ(-સી) સ્ત્રીં રસાકસી

કસાણું વિં [સં. કષાય] કાટના રસાદવાણું;

કટાણું; ખેસ્વાદ. -ચેણું વિં કટાણું

કસાચેણું વિં ['કસાણું'] પલોટાયેણું; અનુભવી

કસાણું અંકિં અનુભવથી કે પરિશ્રમથી

ધડાણું

કસાદો પું જુઓ કશીદો (ખેડમાં)

કસીદો પું [અ.] કાવ્યનો એક પ્રકાર; સ્તુતિ-

પ્રશંસા કરવાને માટે લખાયેલું કાવ્ય

કસુતર(-ફું) વિં સુતર નહિ એવું; મુશ્કેલ

(૨) બગડી ગયેલું (૩) આડું; વાંકું

કસુવાણ સ્ત્રીં જુઓ કસવાણ

કસુવાવડ સ્ત્રીં [ક+સુવાવડ] ગભાંનું તેના

નિયત સમય પહેલાં ગરી જવું તે

કસુંબગર. પું કસુંબાનો રંગ ચડાવનાર

કસુંબલ(-ણું) વિં કસુંબાના રંગનું; લાલ

કસુંબી વિં [સં. કુસુંમ] કસુંબલ (૨) સ્ત્રીં

કસુંબાના ફૂલોના રંગ

કસુંબો પું [સં. કુસુંમ] એક વનસ્પતિ

(૨) એના ફૂલમાંથી નીકળતો રંગ (૩) એ

રંગનું કપડું (૪) પાણીમાં ઘોળેલું અરીણ

કે તે મિથે થતો મેળાવડો (જેવો કે, અમુક

જ્ઞાતિમાં લગ્નવેળા)

કસૂર સ્ત્રીં [અ.] ખામી; બૂલચૂક; વાંકુનો

કસૂબગર, કસૂબલ(-ણું), કસૂબી,

કસૂબો જુઓ કસુંબગર, કસુંબલ,

કસુંબી, કસુંબો

કસોજ(-જી) વિં [ક+સોજ] બગડી
ગયેલું, કસુતર
કસોડી સ્ત્રી [સં. કસપટ્ટિકા] સોનાનો કસ
તેવાની પથરી (૨) કસ કાઢવાની રીત;
પરખ (૩) કડક તપાસ-પરીક્ષા
કસ્તર નં [દિ. કસટ્ટ] તણખું; રજ; કચરો
કસ્તર [સં. કસ્તાર = કલાઈ] કંસારા લોકો
રાંધવાના વાસણને જે લેપ કરે છે તે
કસ્તી સ્ત્રી [ફા.] પારસીની જોઈ કે તે
દેવાનો સરકાર
કસ્તુરિકા, ઓમુગ [સં.] જુઓ 'કસ્તુરિકા' માં
કસ્તૂરિકા, કસ્તૂરી [સં.] અમુક નતના
હરણના ડૂંટામાંથી મળેના એક સુગંધી
પદાર્થ; મુગમદ. ઓમુગ પું જેના ડૂંટામાંથી
કસ્તૂરી મળે છે તે હરણ
કસ્મલ નં (૨) વિં [સં.] જુઓ 'કસ્મલ'
કહાણી (ક) સ્ત્રી [સં. કયાનક, પ્રા. કહાણય]
વાર્તા; કંતકથા (૨) કહેવત
કહાન(-નો) (ક) પું [સં. કળા] કૃષ્ણ
કહાર પું [દિ. કાહાર] ભોઈ; મ્યાનો-
પાલખી ભિચકનારો
કહાવવું સંકિં [સં. કથય, પ્રા. કહાવ]
'કહેવું'નું પ્રેરક; સંદેશો મોકલવો
કહીં અં [પ્રા. કહિં, કહિં] ક્યાં; કયે ઠેકાણે
(પ્રશ્નાર્થક). ઠંક અં ક્યાંક. ઠંકહીં
અં કેટલેક સ્થળે; ક્યાંક ક્યાંક
કહેણ (કહે) નં કહેવરાવવું તે; સંદેશો
(૨) કુકમ(૩) વેણ; વચન(૪) નેહું; નોતરું.
-ણી સ્ત્રી કહેવત (૨) કહેવું તે; કહેવાની
રીત (૩) કહાણી (૪) લોકાપવાદ; દોષ.
-ણું નં કહેણ [પવાદ
કહેતી સ્ત્રી કહેવત (૨) કહાણી (૩) લોકા-
કહેવડાવવું (કહે) સંકિં કહાવવું (૨)
'કહેવું'નું પ્રેરક
કહેવત (કહે) સ્ત્રી લોકોક્તિ (૨) દુષાંત;
દહાદરણ (૩) કપાળો (૪) કહેવરામણ
કહેવરામ(-વ)ણ (કહે) નં કહેવાપણું; દોષ
કહેવરાવવું સંકિં જુઓ કહેવડાવવું
કહેવાપણું નં કહેવું પડે એવું હોય તે; ખામી

કહેવું (કહે) સંકિં [સં. કથ, પ્રા. કહ] બોલવું;
જણાવવું (૨) સમજાવવું (૩) શિખામણ
આપવી(૪) આજ્ઞા કરવી(૫) કપકો આપવો
(૬) નામ આપવું
કહ્યાગરું વિં કહું કરે એવું; આજ્ઞાકિત
કહું નં કહેવું તે; વચન; શિખામણ
કહ્યાર નં [સં.] ધોણું કમળ; કલ્હાર
કળ સ્ત્રી પેટી વગેરેને જડેલું ચંત્ર, જેમાં
કુંચી ફેરવવાથી તે વસાય થયાડાય છે (૨)
ચંત્રની ચાવી; ચાંપ(૩) યુક્તિ; કરામત[લા.]
કળ સ્ત્રી એકદમ (વાગવા વગેરેથી) થતું
તીક્ષ્ણ કેસતત દુઃખ(૨) તેથી આવતી મૂર્છા
કળ પું [પ્રા. કલ = કાલ] કળી જવાય
એવી જમીન; કળણ
કળ સ્ત્રી [સં. કલ્] અટકળ, સમજ
કળકળ સ્ત્રી [સં. કલ્ ઉપરથી] કળકળાટ
(૨) ટિચિયારો; માથાઝીક (૩) પંખીનો
કલરવ-કલકલ. ઠવું અંકિં જુઓ
કળવું. -ળાટ પું જુઓ કળાટ.
-ળાણુ નં જુઓ કલ્લાણુ
કળાજ(-જી) પું જુઓ કલિયુગ
કળાણુ નં જેમાં પગ મૂકતાં કળી જવાય
એવી જમીન-જગા
કળાણુ નં કળવું-જાણવું તે; સૂઝ; સમજ
કળતર નં કળી જવાય એવી જમીન
કળતર નં શરીરની અંદર થતી પીડા-
કળ-વેદનાં
કળતર નં ગણતરી; અટકળ; અંદાજ
(પાકનો). -તરુ પું પાકનો અંદાજ કરનાર
કળતાણું નં પાકનો અડસટ્ટો-કળતર
કાઠવાનું મહેનતાણું (૨) આનાવારી વખતે
થણો ઓછો પાક થયેલો જણાતાં ખેડતને
મળતી રાહત
કળત્ર નં + જુઓ કલત્ર [કલોળ
કળથી સ્ત્રી [સં. કલ્લય] એક નતનું હલકું
કળપવું સંકિં [સં. કલ્પ] મૂંચેલાને નામે
સંકલ્પ કરી દાન આપવું (૨) અપવું;
ઉપયોગમાં આવવું
કળપવું અંકિં [જુઓ કલપવું] ઝૂંચવું; રડવું

કળાપી સ્ત્રીં કરપી; રાંપડી
 કળાપ સ્ત્રીં મોટી રાંપડી. ૦વું સંકિં
 રાંપડી દેવી-દેવવધી
 કળાપ(-વિ)કળા સ્ત્રીં યુક્તિ; તદ્દળીર (૨)
 ચેન; શાતા (૩) યુક્ત; સમજ
 કળાવું સંકિં [સં. કલ] સમજવું(૨)કલપવું;
 ધારવું; અકળ કરવી; હિસાબ કે અંદાજ
 કલેવો
 કળાવું અંકિં દુખવું; કળતર થવું
 કળાવું અંકિં [પ્રા. કલ] કાલમાં ભિતરી
 જવું; ખૂંતી જવું
 કળાશ પું [સં. કલશ] એક વાસણ; લોટો
 (૨) મંદિરના શિખર તરીકે મુકાતો ઘાટ;
 ધૂમટની ટોચ; કલશ. ૦ટી સ્ત્રીં લોટી.
 -શિયો પું લોટો (૨) ઝોડો (રોગ)
 કળારી સ્ત્રીં સોળ (કાચા) મણું ભાપ
 કળાશો પું [સં. કલશ] લોટો
 કળામટી સ્ત્રીં જુઓ કળશલી; લોટી
 કળા સ્ત્રીં જુઓ કલા (૨) (ભારતી) કળા
 -કલાપ ફેલાવવો તે
 કળાર્ધ સ્ત્રીં કલાર્ધ; કોણીથી કાંડા મુધીનો
 હાથનો ભાગ [ધં
 કળાકાર, કળાકોશલ્ય જુઓ કલાકાર
 કળાણુ નં કળણ-કાલવવાળી જગા
 કળાધર જુઓ કલાધર
 કળાપો પું કળપવું તે; રસદોળ(૨)કલાપો
 કળાભવન જુઓ કળાભવન
 કળાયલ વિં કળા કરેલી હોય એવો(ભાર)
 કળાવ(-વ)તી, કળાવાન, કળાવિધાન,
 કળાવિધાયક જુઓ કલાવતી ધં
 કળાવું અંકિં 'કળવું'નું કર્મણિ; પ્રતીત
 થવું; દેખાવું
 કળિ, ૦કંળ, ૦યુગ જુઓ 'કલિ' ધં
 કળિયો પું [જુઓ 'કળા'] કળિયો (૨)
 ડોડો (૩) દાડમનો દાણો
 કળિંગડ(૦કું) નં કલિંગડું; તડખૂચ
 કળી સ્ત્રીં [સં. કલિ] આણખીલું કૂલ; કલિકા
 (૨) છટો મોતીચૂર (૩) અંગરખાને કે
 પહેરણની અમુક ઢબને સીવતાં બગલ
 આગળ કરાતું સીવણ

કળીચૂનો પું વિશુદ્ધ કરેલો ચૂનો
 કળુંકું (-કું) વિં ['કળવું' ઉપરથી] માટી-
 કાલવવાળું
 કળે કળે, કળે વળે અં [કળ+વળ]
 યુક્તિપ્રયુક્તિથી; સમજવટથી
 કળેળવું અં કિં કળકળવું
 કળેળી સ્ત્રીં કરેળી; કળેળવું તે
 કળો પું કલહ
 કળોટી(-ડી) સ્ત્રીં એક જતની સફેદ રેતી;
 સાથિયા પૂરવાની ભૂટી (આરસ વગેરે
 પથ્થરની)
 કંઈ અં વાક્યમાં પ્રત્યયવાચક ને નકાર-
 સૂચક ઉપયોગ. ઉદા. 'કંઈ મારાથી
 જવાય ?'
 કંઈ અં [ચ.] કયાં. ૦કે અં કયાંક
 કંઈ વિં (૨) સં (અનિશ્ચિતાર્થ, પ્રત્યય
 તથા નકારાર્થમાં મુખ્યત્વે વપરાય છે)
 કંઈ; અમુક; કશું. ૦કે વિં (૨) સં
 કશુંક; કંઈક (નિશ્ચયાર્થ ને ઉકારાર્થમાં
 વપરાય)
 કંઈ વિં (૨) સં [સં. કતિ, પ્રા. કર] અનેક
 (ઉદા. 'તમારા જેવા તો કંઈ આવી
 ગયા !'). ૦કે વિં (૨) સંકેટકું; થોડુંક
 કંઈક જુઓ ત્રણે 'કંઈ' ૨, ૩, ૪
 કંકે પું [સં.] જેની પાંખમાંથી શરપુંખ
 થાય છે તે પંખી (૨) બગલો (૩) પીંછાળું
 તીર (૪) નામધારી બ્રાહ્મણ (૫) યુધિષ્ઠિરે
 વિરાટ રાજાને ત્યાં ધારણ કરેલું નામ
 કંકેણુ નં [સં.] કાંગરાવાળી ચૂડી-બંગડી
 (૨) કંકણદોરો. ૦ટોરો પું લક્ષ્મિધિ
 શર કરતાં વરકન્યાને કાંટે બંધાતું મીંદળ
 અને લાલ દોરો; કાંકણદોરો. -ણુકાર,
 -ણુકૃતિ વિં [અકાર, આકૃતિ] કંકણના
 આકારનું [પ્રાચીનકાલ માટે]; 'અન્યુલર'.
 -ણી સ્ત્રીં કાંગરીવાળી સોનાની બંગડી;
 કાંકણી (૨) ધૂધરીઓવાળો કંદોરો
 કંકર પું [સં. કંકર] કાંકરો; નાનો પથ્થર
 (૨) મરડિયો [સાપ
 કંકાસુ પું [પ્રા. કંકલ] એક જતનો પાણીનો

કંકાલ નં [સં.] હાડપિંજર. -લી પું
કપાક્ષી; શિવ(ર) શિવભક્ત [ખ્યાલી
કંકાવટી સ્ત્રીં [સં. કુંકુમવર્તિ] કંકુરાખવાની
કંકાસ પું કંકાચો; કંકાશ ણ્ણુ વિં કંકાસ
કરે એવું. -સિયણુ વિં સ્ત્રીં કંકાસિયા
સ્વભાવની. -સિયું વિં કંકાસણા
સ્વભાવનું
કંકુ નં [સં. કુંકુમ] ચાંદલા ધંભાં વપરાતું
લાલ દ્રવ્ય; કુંકુમ. ૦પડી સ્ત્રીં, ૦પડો
પું કંકુનું પડીકું
કંકોડી સ્ત્રીં [સં. કર્કોટકી] કંકોડાની વેલ
(ર) સૂતક કાઢવા માટે રનાન વખતે
માથામાં નંખાતી એક ભૂટી. -કું નં
કંકોડાનું શાક-ફળ
કંકોતરી, કંકોત્રી સ્ત્રીં [સં. કુંકુમપત્રિકા]
સમાદિ શુભ પ્રસંગની આમંત્રણપત્રિકા
(ર) (વ્યંગમાં) ન ગમતું નોતરું કે ખબરની
ચિહ્ન
કંકોલ પું [સં.] એક ઔષધિ; ચિનિકખાલા
કંંગણુ નં જુઓ કંકણ
કંંગત નં [હિં.] કંકણ. -ની સ્ત્રીં કંકાંસકી
કંંગવો પું [સં. કંકત] કંકાંસકી
કંંગાલ(-ળ) વિં છેક ગરીબ (ર) દરિદ્રો;
તુચ્છ (૩) રસકંસરહિત. -લિ(-ળિ)યત
સ્ત્રીં અત્યંત ગરીબી; દીનદશા
કંચન નં [જુઓ 'કાંચન'] ચાંખુ સોનું
(ર) ધન; દોલત
કંચની સ્ત્રીં કળાવંતણી; ગણિકા
કંચવો પું [સં. કંચુક] કાંચળી
કંચુક પું [સં.] કાંચળી; કમખો(ર) સાપની
કાંચળી (૩) ખખટર. -ટી સ્ત્રીં કાંચળી
(ર) પું [સં.] જનાનખાનાનો ચોખદાર
કંજ પું [સં.] સલા (ર) નં કમળ
કંજકંજ(-જ)રી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
કંજૂસ વિં અતિશય-વધારેપડતી કર-
કસર કરે એવું; કૃપણ; પાછ. -સાઈ સ્ત્રીં
કંજૂસપણું [(માહડા પકડવાનો)
કંટક પું [સં.] કાંટો; કાંસ (ર) આંડો; ગલ
કંટારિયું નં રાખ ઉપરનું કપડું

કંટાળવું અં કિં કંટાળો ચઢવો-આવવો
કંટાળી વિં સ્ત્રીં કંટાવાળી (ર) સ્ત્રીં
[દે. કંટાલી] હાથિયો થોર; થોરી
કંટાળું વિં [સં. કંટાલ] કંટાવાળું (ર)
ભૂરું કાળું [જતો અણગમે
કંટાળો પું અવિવિધતા કે થાકથી બપ-
કંટિયું નં ફૂડું [ભૂખ્યાં રહેવું તે
કંટિયો પું ભારે જમણને ખીજે દિવસે
કંટી સ્ત્રીં ફૂડામાંના બારીક કણ (ર)
ફૂડું (૩) તાજ ડાંગર
કંટીવાળો પું ચૂલે ચડાવવાના વાસણને
ખહારની બાજુએ કરાતો માટીનો લેપ
કંટું નં ખરેડું
કંટેવાળો પું જુઓ 'કંટીવાળો'
કંટેસરી સ્ત્રીં ગળામાં નાંખવાનું એક ધરેણું
કંટોડિયું નં ઉકરડાનો-કચરોપૂર્ણ નાંખ-
વાનો ખાડો (ર) અધણખાડ
કંટોલી (-ળી) સ્ત્રીં [દે. કંટોલ] એક
વેલો; કંકોડી. -લું (-ળું) નં કંકોડું
કંટોડેટ પું [દે. કોંટ્રેટ] કરારથી કરવાનું
કામ; ઠેકો. ૦ર પું ઠેકોદાર
કંટોલ પું [દે.] કાખુ; નિયમન
કંઠ પું [સં.] ગળું (ર) હેડિયો (૩)
કંઠમાંથી નીકળતો અવાજ; સૂર (૪)
કાંઠો-કાંઠો (૫) કિનારો. ૦ચંથિ સ્ત્રીં
કંઠમાં આવેલી એક ગ્રંથિ; 'થાયરોઈડ
ગ્લેન્ડ'. ૦મણિ પું [સં.] કંઠીમાંના હીરો
(ર) હેડિયો (૩) અત્યંત પ્રિયજન [લાં].
૦માધુર્ય નં કંઠના અવાજની મધુરતા.
૦માળ સ્ત્રીં ગળાનો એક રોગ. ૦સૂત
નં કંઠી; મંગળસૂત્ર(ર) ગળામાં પહેરવાનું
ધરેણું. ૦રથ વિં [સં.] કંઠે-મોઢે-આદ
હોય તેવું (ર) કંઠયાની (વ્યજન).
૦રથાની વિં કંઠમાંથી બોલાતો
(વ્યજન). -ઠોલરણુ નં [સં.] કંઠનું
ધરેણું; ગળચવો; છડો
કંઠાર(-ળ) સ્ત્રીં દરિયાનો કાંઠો; કિનારો
કંઠાળ સ્ત્રીં કંથાર (ર) વાસણ ભરવાનો
કોથળો (૩) ચીતળ (લાકડાની)

કંઠી સ્ત્રી [સં.] રોકનું એક ધરણું (૨)
 કંઠમાં પહેરવાની ગુરુએ બંધાવેલી માળા
 (૩) [અંગરખાન] ગળા આગળના ભાગ
 ઉપરનું શોભીતું સીવણ કે ભરતકામ.
 ૦પગલું = ત્રિષ્ણુના પગલાની ચક્તી-
 વાળી કંઠી. -કો પુંડાર; મોટા મણકાની
 માળા (૨) જુઓ કંઠી ૩ [કંઠયાની
 કંઠય વિં [સં.] કંઠનું; કંઠ સંબંધી (૨)
 કંઠ પું કંઠ (૨) કૃત્રે ચણવાની વાંકી ઈટ
 કંઠાર પું [કંઠારવું] નક્સી; કોતરણી
 (૨) આલેખ; ચિત્રકામ [કરવી
 કંઠારવું સંકિં [પ્રા. કંઠાર] કોતરવું; નક્સી
 કંઠિકા સ્ત્રી [સં.] નાનું પ્રકરણ (૨)
 વેદની ઋચાઓનો સમૂહ (૩) કંકરો
 કંઠિયો પું [સં. કરંદ] વાંસની ચીપોની
 ઢાંકણવાળી ટોપલી
 કંઠી પું [સં. કરંદિત્] કરંદિયામાં સાપ-
 લઈને ફરનારો મહારી
 કંઠીલ નં [જુઓ 'કંઠીલ'] દીવો
 કરવાનો કાચનો ખાલો; હાંડી (૨)
 કાનસ. -લિયું નં દીવાદાંડી (૨) દીવાને
 પતન ન લાગે તેમ રાખવાને બનાવેલું નાનું
 માટીનું વાસણ [ખસ; ખૂજલી
 કંઠુ (-કુ) સ્ત્રી [સં.] ચળ; ખજવાળ (૨)
 કંઠાર્થ સ્ત્રી કાંતવાનું મહેનતાણું
 કંઠાત નં શણું કપડું (૨) ગૂણપાટ
 કંઠામણ નં, -ણી સ્ત્રી જુઓ કંઠાર્થ
 કંઠાવું અં કિં 'કાંતવું'નું કમંલિ (૨)
 પાતળું થવું; સુકાવું (૩) ઓછું થવું
 કંથ પું કાંત; પિયુ; પતિ
 કંથવો પું [સં. કથા + વહ] કંથાધારી;
 વેરાગી; ખાલો (૨) અત્યંત ગરીબ માણસ
 કંથવો [પ્રા. કુંથુ] ચોમાસામાં થતું એક
 નાનું છવડું
 કંથા સ્ત્રી [સં.] ચીથરાનું બનાવેલું વસ્ત્ર
 (૨) ગોદડી. ૦ધારી પું [સં.] કંથવો;
 કંથા પહેરનારો; સાધુ; યોગી
 કંથાર નં, -રી સ્ત્રી [સં.], -રો પું એક
 વનરપતિ. -રું નં એનું કળ-બી

કંથારિયા પું નાગર બ્રાહ્મણની નાતમાં
 એક અટક [લાદવાની ગૂણ
 કંથાળ સ્ત્રી ઘોડા ગધેડા ઉપર માલ
 કંદ પું; નં [સં.] જેમાં ગર હોય તેવું
 મૂળ; સૂરણ, ખટ્ટા ઇં (૨) મૂળ; કારણ
 (સમાસને અંતે) ઉદા. આનંદકંદ.
 ૦કંદી સ્ત્રી કેતકી વગેરેમાં દાંડા ઉપર
 ભગતી કળી, જે જમીનમાં દટાતાં
 નવો છાડ ઉત્પન્ન કરે છે; 'ખલિખલ'.
 ૦મૂલ [સં.] (-ળ) નં કંદ તથા મૂળ
 કંદર નં, -રી સ્ત્રી [સં.] ગુફા; ખો; ખખોલ
 કંદર્પ પું [સં.] કામદેવ ['કંદીલ'માં
 કંદીલ નં [અ.]. -લિયું નં જુઓ
 કંદુક પું [સં.] રમવાનો દડો; દડી
 કંદો પું કંદો; બંદૂકનો હાથો
 કંદોઈ પું [સં. કાંદવિક] મીઠાઈ બનાવનાર
 તથા વેચનાર આદમી; મુખડિયા
 કંદોરાખંધ વિં કંદોરો પહેરનાર-પુરુષ
 પૂરતું (નાતરું)
 કંદોરી સ્ત્રી નાનો કંદોરો. -રો પું
 [કવિ+ દોરો] કમરે પહેરવાનો કોઈ
 પણ દોરો કે સેર (સૂતર, સોનારૂપા
 વગેરેનો) (૨) ભીંતમાં ચણેલી છંટની
 કિનારી (૩) આંઝો; લીટો
 કંદ્રપ પું + [જુઓ કંદર્પ] કામદેવ
 કંધ સ્ત્રી [સં. રક્ષ] ખભો (૨) તાર વહેનાર
 પશુઓની ખાંધ -ઝાચી
 કંધર (-રી) સ્ત્રી [સં.] ડોક; ગરદન
 કંધોડું નં [જુઓ 'કાંધુ'] ખેડવા માટે
 અસુક શરતે દોર બાંડે રાખવું તે
 કંધ પું [સં.] કંપારો; મુનરો. ૦ત નં
 [સં.] કંપવું તે
 કંપની સ્ત્રી [હં.] ટોળી; મંડળી (૨)
 ભાગીદારો મેળવીને કાઢેલી પેટી કે મંડળી.
 ૦સરકાર સ્ત્રી એક વખત દિંદેનો
 રાજવીલીટ કરતી કંપની; 'ઈરટ દનિયા
 કંપની' [ખીંડું; ડરું
 કંપવું અંકિં [સં. કંપ] કંપવું; થરથરવું (૨)
 કંપાઉંડ નં [હં. મૂળ મતાર્થ] ધર કે

મકાનની ચોતરફની આંતરી લીધેલી
જમીન; વાડો
કંપાઉંડર પું [દ્વ.] દાકતર કહે તે દવા-
દવાનું મિથણ તૈયાર કરી આપનારો તેનો
મદદનીશ [ધાતુની તુલા
કંપાણુ (ણ.) સ્ત્રી એક જાતનો કાંટો;
કંપાયમાન વિનું [સં.] કૂંજતું; કંપતું (ર)
અચિર; ચલિત
કંપારી સ્ત્રી, -રો પું [સં. કંપ] કુભરી;
કમકમી [ખાનું
કંપાટમેન્ટ નં [દ્વ.] આગગાડીના ડબ્બાનું
કંપાસ પું [દ્વ.] હોદાયત્ર (ર) વતુંળ
દોરવાનું ચત્ર
કંપિત વિનું [સં.] કંપેલું
કંપોઝીટર પું [દ્વ.] છાપખાનામાં ખીખાં
ગોઠવનારો માણસ
કંખલ પું [સં.] કામળી (ર) ગાયબળદની
ગોદડી-ગરદન નીચેલકત્તી જડી ચામડી
કંખા સ્ત્રી [સં. કંખી] વાંસની ચીપ (ર)
સુતારનો ગજ
કંખુ પું; નં [સં.] શંખ (ર) શંખની બંગડી
કંખુજ પું કંખોજ; શંખ
કંખોઈ સ્ત્રી [સં. કાંવોજી] એક વનસ્પતિ
કંખોજ પું [સં.] શંખ
કંસ પું જુઓ કૌંસ
કંસાર પું [દે.] એક ખાવાની વાની
કંસારી સ્ત્રી [દે.] એક જીવડું
કંસારો પું [સં. કંસકાર] ધાતુનું વાસણ
ધડવા-વેચવાનો ધધો કરનારો પુરુષ
કાધ(-ય)દે-આઝમ પું [ફા.] મોટો-
મહાન નેતા કે આગેવાન
કાઈલ સ્ત્રી [દે. કવલિ] શેરડીનો રસ
કાઢવાની મોટી કદાઈ
કાઉ પું [રવં] કાગડો
કાઉન્સિલ સ્ત્રી [દ્વ.] વિચાર કે વહીવટ
કરનાર મંડળ (ર) તેની બેઠક-સભા
(૩) ધારાસભા [લા.]
કાઉવાઉ અં [રવં] ગરળાટભયું અને
ન સમજાય તેમ (ર) સ્ત્રી એકસામઝાં
થણાં માણસો બોલાબોલી કરે તે

કાક પું [સં.] કાગડો
કાકડી સ્ત્રી [સં. કર્કટી] આરિયું; ચીમડું
(ર) ચીંચરાને વળ દઈ ખનાવેલી
દિવેટ. -રો પું ચીંચરાની મોટી
કાકડી (ર) ગળાની ખારીની આસપાસનો
એક અવયવ; ચોળિયો (૩) પડછણ
કાકતાલીય વિનું [સં.] કાગનું તાડ પર
બેસતું અને અકસ્માત તાડફળનું પડતું થાય
એલું; આણધાયું; ઓચિંતું
કાકદંદિ સ્ત્રી કાગડાના જેવી ચંચલ કે
છિદાન્વેષી દંદિ
કાકપદ્મ પું [સં.] જુઓ કાનહેરિયાં
કાકપદ નં [સં.] જુઓ હંસપદ
કાકળ પું [દે. કાકળ] ગોળ કે મહુડાંની
રસી (તમાકુ ખાંધવામાં વપરાય છે તે)
કાકમ પું [જુઓ 'કાકળ'] પ્રવાહી ગોળ
જેવો થાય ત્યાં સુધી ઉકાળેલો શેરડીનો રસ
કાકર પું [સં. કર્કર ઉપરથી] દાંત; દંડકળ
(સૂવરાદિ પ્રાણીના) (ર) કરવતનો દાંતો
(૩) ચામડીમાં પડેલો કઠણ ચીરો
કાકર પું [સં. કર્કર] ઠળિયો (ર) કાંકરો
કાકર સ્ત્રી પીંજણને છેડે તાંતની નીચે
રહેતી ચામડાની અઘડ કકરી પડી
કાકરણી સ્ત્રી [કાકર] કાનસ; અતરડી
કાકરવું સં કિં કરવતના કાકર કાઢવા
-તીક્ષ્ણ કરવા (ર) ઉરકેરવું; મમત પર
ચડાવવું (૩) ધીરે ધીરે ખોતરીને ખાડું
કાકરિયા પું બંબં અંદર ચણા મગફળી
વગેરે-કાકર-રાખી લોટગોળની ખના-
વેલી એક વાની-ગોળાઓ
કાકરિયા કુંભાર પું એક કલગીદાર પ્રકી
કાકરી સ્ત્રી નાના દાંતાવાળી ધાર (ર)
નાનો કાંકરો (૩) કરકર; રેતી. -રો
પું (ચ.) કાંકરો (ર) ડચકું (જેમ કે
કુંગળીનું)
કાકલી વિનું [સં.] કામળ ને મધુર
કાકલૂદી સ્ત્રી [સં. કાકલૂ] દયા ઉપજાવે
એવી આજીજી; કાલાવાલા. બેડા પું
બં વં કાકલૂદીભયું વર્તન

કાકવંઝા, -ક્યા [સં.] સ્ત્રી એક જ વાર
 કળનાર વનસ્પતિ (૨) એવી સ્ત્રી
 કાકશિખંડ પું [સં.] બાળરી
 કાકા (કા-કા)અન્[૨૨૦]કાગડાની બોલી
 કાકા પુંબન્વન્[કા.] = મોટો ભાઈ 'કાકો'-
 નું માનવાચક-૩૫ [નતનો પોપટ
 કાકાકોવો પું [મલાયી કાકાતુઆ] એક
 કાકાછ(-સસરા) પું સસરાના ભાઈ;
 કાકાસસરા (માનવાચક)
 કાકી સ્ત્રી કાકાની સ્ત્રી
 કાકીડો પું [દિ. કવ્કિક્કડ, કિવ્કિક્કડ] કાચડો
 કાકીછ(-સામ્ર) સ્ત્રી કાકાછની સ્ત્રી
 કાકુ પું [સં.] દુઃખ, મથ, ક્રોધથી સ્વરમાં
 પડતો ફેર (૨) કરડાકીમાં કે વ્યંગમાં
 બોલવું તે
 કાકુ પું શ્રીકા (ભાટિયા લોકોમાં)
 કાકુત્સ્થ પું [સં.] રામ
 કાકો પું [નુઓ 'કાકા'] આપનો ભાઈ
 (૨) પિતાનું સંબોધન કરવામાં વપરાય
 છે (૩) દુરમન [વ્યંગમાં]
 કાકોદર, કાકોલ પું [સં.] સાપ
 કાકોસસરા પું કાકાછ
 કાખ સ્ત્રી [સં. કક્ષા] બગલ. બખલાઈ,
 બખલાડી સ્ત્રી બગલમાં થતું એક
 ગૂમડું; ખામલી. બલી સ્ત્રી કાખ; બગલ.
 બલી ફૂટની = આનંદમાં આવી જવું.
 -ખી સ્ત્રી અંગરખા કે કાપડાની બગલની
 કરાખી. -ખું પું કાખનો વાળ
 કાગ પું [સં.] કાક; કાગડો.
 કાગલ(-ઝ) [મ.] -ખ પું વાંસ, ધાસ,
 ધાગા ઇન્માંથી કરાતી લખવા વગેરેના
 કામની એક ખનાવટ (૨) પત્ર; પત્રિકા
 કાગડી સ્ત્રી કાગડાની માદા (૨) ગાડાની
 બે ઊંચેની પિત્તળથી જડેલી આણી
 કાગડો પું [સં. કાગ] કાક; એક કાળું
 પક્ષી (૨) ચાલાક લુચ્ચું પ્રાણી [લા.]
 કાગદી વિન્ [કા.] પાતળી છાલવાળું (જેમ
 કે લીધું) (૨) તકલાદી (૩) પું કાગળ
 ખનાવનારો કારીગર (૪) કાગળ વેચનારો

અથવા ચોપડા ઇન્ ખાંધનારો વેપારી.
 બચલણુ નન્ કાગળનું ચલણ
 કાગવાશ (શ.) સ્ત્રી [સં. કાગ+વાશ=બોલવું;
 બોલાવવું] શ્રાદ્ધને દિવસે પિતૃનિમિત્તે
 કાગડાને બલિ નાખતી વખતનો ઉદ્ગાર
 (૨) એ બલિ
 કાગળ પું નુઓ કાગળ. બપ્તર, બપ્ત
 પું ચિહ્નોચપાટી કેટલાકનો પત્ર. -ખિયું
 નન્ કાગળનો કટકો (૨) ચલણી નોટ,
 લોત, દૂંડી અને શેર જેવો -જેનાં નાણાં
 થાય તેવો કાગળ
 કાગાનીંદર સ્ત્રી કાગડાના જેવી, ઝટાઝટી
 બચ એવી ઊંધ [ગરબડાટ
 કાગારોળ પું (કાગડા જેવી) રાકકળ(૨)
 કાચ પું [સં.] રેતી અને ખારવાળી માટી
 ઓગાળાને ખનાવાતો એક પદાર્થ (૨)
 દર્પણ (૩) પાસાદાર, ચળકતી મિત્રધાતુ
 (૪) નિર્મળ કે ક્ષણભંગુર એવી ઉપમા
 આપતાં વપરાય છે; જેમ કે - કાચ જેવું
 પાણી; કાચનું વાસણ
 કાચકી સ્ત્રી કાંકચ; એક વનસ્પતિ (૨)
 ગળાની બારી આગળ થતો એક રોગ
 (૩) સંક્રામણ; મુરકેલી. -કું નન્, -કો
 પું કાચકીનું ફળ
 કાચડ સ્ત્રી [કાચું ઉપરથી] ગૂમડાની
 આનુબાનુનો સુન્નેલો ભાગ
 કાચખી સ્ત્રી કાચખાની માદા (૨) એક
 રોગ; કાચકી. -ખો પું [સં. કચ્છપ]
 એક જળચર પ્રાણી
 કાચર સ્ત્રી કંકડી. બ્દચર નન્ પરચૂરાણ
 ખાધ વસ્તુઓ (૨) પરચૂરણ ભાંગીવટ્ટી
 વસ્તુઓનો સમૂહ. -રી સ્ત્રી મીઠામાં
 આઘેલી ફળની -ચાકની કંકડી; સુકવણી.
 -રું નન્ ચીરિયું; કંકડી
 કાચલી સ્ત્રી [દિ. કચ્ચરા] શાકની -ખાસ
 કરીને કોઠમડાની સુકવણી
 કાચલી સ્ત્રી [સં. કચ્ચ ઉપરથી] નાળિયેરનું
 ભાંગેલું કોટલું. -કું નાળિયેરનું ભાંગેલું
 કોટલું (૨) કોઈ પણ ભાંગેલું અર્ધગોળ

નેતું કંઠણ કોટલું. ઉદા. 'હીબ' (૩)
એવો વાડકો
કાચલું નં નદીના ભાકાની ખેડેલી જમીન
કાચ'(-ચિ',-ચી')ડો પું [નુઓ
'કાછીડો'] ધરાણીના નેતું એક પ્રાણી
કાચું વિં પાકેલું નહિ એવું (કાચી ફેરી)
(૨) બરાબર નહિ પકવેલું કે રંધાયેલું
(કાચી ચાસણી; કાચી માટલી; કાચો
ભાત) (૩) શેકેલું-રંધેલું નહિ એવું
(કાચી સોપારી, ચણા ઇં) (૪) કશા
સંસ્કાર ન કરાયેલું-કુદરતી સ્થિતિમાં
હોય એવું (કાચો માલ, કાચી ધાતુ) (૫)
તકલાદી; મજબૂત કે ટકાઈ નહિ એવું
(કાચી સડક, કાચો રંગ) (૬) નાદાન;
બિનઅનુભવી (માણસ, જ્ઞાન, ઇં) (૭)
અધૂરું; અપૂર્ણ (કાચું કામ, કાચીબુદ્ધિ)
(૮) કામચલાઉ; હેવટનું નહિ એવું (કાચો
હિસાબ ઇં) (૯) પૌચું; નરમ (કાચા
કાળનું) (૧૦) બારદાન ઇં સાથેનું કે
અંદાજ (વજન, માપ) (૧૧) પાકું-ખંભાળી
નહિ, તેથી અડધા વજનનું (શેર, મણ
ઇં વજન) (૧૨) નં કચાશ; કસર;
અધૂરાપણું. ઠંડુંવારું વિં કાચી વચનું
અને અવિવાહિત. ઠંડોરું વિં નહિ
રંધેલું અને લૂણું. ઠંડાચ વિંસાવ કાચું.
ઠંપાકું વિં કંઈક કાચું અને કંઈક
પાકું એવું; અર્ધઠંધ. ઠંપોચું વિં
અનુભવ અને હિંમત વગરનું; ભોળું
કાચોડૂઓ પું હેવટનો બાકી રહેલો ભાગ
કાછ પું નુઓ 'કાછડો'
કાછડી સ્ત્રી [નુઓ કછાટી] કાછડાની રીતે
પાછળ ખોસેલો ધોતિયાનો એક ભાગ.
ઠંટ્ટો વિં પું વ્યભિચારી. -ડો પું
ધોતિયું કે સાલ્યો હાથે લઈ ખે પગની
વચ્ચેથી પાછળ ખોસવો તે; તે રીતે
ખોસેલો વસ્ત્રનો ભાગ
કાછિયણ સ્ત્રી કાછિયાની સ્ત્રી
કાછિયો પું શાક વેચવાનો ધંધો કરનાર
આદમી (૨) એ જ્ઞાતિનો માણસ

કાછો પું નુઓ કછાટો. ઠંટી સ્ત્રી નુઓ
'કછાટી'. ઠંટો પું નુઓ કછાટો
કાજ નં [સં. કાર્ય] કામ (૨) કારણ;
પ્રયોજન. ઠંડું વિં શક્તિવાળું; કાબલ
(૨) જીવાનલેધ; તરુણ (૩) ધણું પ્યારું;
માનીતું; લાડકું (૪) નાનુક; તકલાદી
કાજળ નં [સં. કઝલ] મેશ (૨) આંખમાં
આંજવાની મેશ. ઠંડું નં બં બં વં
(સૌભાગ્યવતીના શણગારનાં) કાજળ ને
કંક. ઠંડાણી સ્ત્રી કાજળી ત્રીજ. ઠંડું
અંકિં કાજળ-મેશ વળવી (૨) કાજળી
જલું; ઓલવાવું. -ળી સ્ત્રી મેશ (૨)
રાખનું પડ (૩) કાળી દૂગ (૪) મેશ પાડવાનું
કોડિયું (૫) ગાય પૂજવાનું સ્ત્રીઓનું એક વ્રત
(શ્રાવણ માસમાં). -ળી ત્રીજ સ્ત્રી
શ્રાવણ વદ ત્રીજ; કાજળરાણી
કાજ પું કાઝી; ઇસ્લામી ન્યાયાધીશ
(૨) ઇસ્લામી વિદ્વાન-પંડિત
કાજી પું [મલવાં કાચું] એક સૂકો મેવો.
ઠંડળિયા પું બં બં વં કાજી (૨) સાકરિયા
કાજી
કાજે અં [નુઓ કાજ] માટે; વાસ્તે
કાઝી પું [મ.] નુઓ કાજ
કાટ પું [પ્રા. કિટ્ટ] ધાતુને લાગતો મેલ
કે તેનો વિકાર (૨) નકામો ભારત્વ ઉતાર
કે મેલ [લા.]
કાટ પું [સં. કાષ] ઇમારતી લાકડું
કાટ પું (દાનો કાપવા) સામે મંડાતો
દાનો; પ્રતિકાર (૨) (૮) સ્ત્રી ગંજકામાં
અમુક ભાત ન હોવી-કાપતું હોતું તે
કાટ પું કાંટો; નડતર; આડ; વિદ્ર. ઉદા.
શત્રુનો કાટ કાઢવો
કાટફટ સ્ત્રી કાપતું અને ફટવું-ખાંડવું દીચવું
તે (૨) વહેલો ફૂટેલો સરસામાન (૩)
મકાનના બાંધકામનો માલ
કાટકો પું [નુઓ કડાકો] મોટી ગર્જના
કાટખૂણ પું નેતું અંશનો ખૂણો (૨) એ
માપનું કંડિયા-સુતારનું ઓતર. ઠંડિકોણ
પું કાટખૂણાવાળો ત્રિકોણ. -ણો પું
કાટખૂણ

કાટછાંટ સ્ત્રી [હિ.] કાપકૃમ; મુધારેવધારે
કાટપીડિયો પું કાટ-ઇમારતી લાકડાંનો
વેપારી

કાટમાળ પું [કાટ-કાણ] નૂનું નવું પરચૂરણ
ઇમારતી લાકડું (વળી, વાંસ ઇં)

કાટરડો પું [સં. કિટ્ટાણ] ઠરેલો કચરો;
પ્રવાલી વસ્તુનો મેલ (૨) કટાર્થ-બગડીને
ખરાબ થઈ ગયેલો માલ; નકામો રહી
સરસામાન ઇં

કાટલું નં વળન; અમુક નક્કી વળનનું
તોલવાનું સાધન (૨) સુવાવડમાં સ્ત્રીઓને
અપાત્ર ગુંદર વગેરેનું વસાણું (૩)
ઓણું કરવું તે; કાપી લેવું તે. ૦ કાટવું =

આડખીલી દૂર કરવી (૨) મારી નાખવું
કાટવું સં કિં [સં. કર્ત, પ્રા. કટ્ટો કાપવું;
છેલું (૨) કરડવું (૩) છેતરવું
કાટવું વિં કાટના રંગનું. -વે પું રોકનો
કાટવા રંગનો સાલ્યો

કાટાકાટ સ્ત્રી કાપાકાપી (૨) કતલ (૩)
અંટસ; અદાવત

કાટોડો પું જુઓ 'કાટરડો' (૨) ચક્રમક
(૩) કાચી ધાતુમાંથી લોહું કાઢી લીધા
પછી ભઠ્ઠીમાં રહેતો અવશેષ

કાઠ વિં [કાઠું-કઠિન] ધૂત; પહોંચેલ
કાઠ પું [સં. કાઠ] કાઠ (૨) ઇમારતી કાઠ
(૩) કાઠડો (૪) હેડમેડીનું ચોકું; હેડ.
ઠકી સ્ત્રી નાનો કાઠડો. ૦ કું નં, ૦ ઠો
પું જાંટ વગેરે નળવરની પીઠ પર મુકાવું
લાકડાનું આસન [વાતું ધરેણું

કાઠેલો પું કન્યાને પરણાવતા પહેલાં ચલા-
કાઠો વિં (બંબં) લાલચ પડતા એક
નતના (ધક)

કાઠિન્ય નં [સં.] કઠિનતા (૨) કઠોરતા
કાઠિયાણી સ્ત્રી કાઠી સ્ત્રી

કાઠિયાવાડ પું; નં ગુજરાત પાસેનો
એક પ્રદેશ; સીરાપૂ. -કી વિં કાઠિયાવાડનું
-તે સંબંધી (૨) પું કાઠિયાવાડનો રહીશ

કાઠી વિં (૨) પું કાઠિયાવાડની એક
અસલી નતનું (માણસ)

કાઠી સ્ત્રી [સં. કાઠ] બાળવાનું લાકડું (૨)
જમીનનું એક માપ (૪૦૦ કાઠી = વીધું)
(૩) લાકડી; ઠંડો; વાંસ (૪) કાઠું (શરીરનું)

કાઠું વિં [સં. કઠિન] કઠણ; આકરું (૨)
કઠોર (૩) કંતસ (૪) ખરાબ; માકું

કાઠું નં [સં. કાઠ પરથી] કલેવર; શરીરનો
બાંધો (૨) બોધ (દોલ. ૩૬ ઇત્યાદિનું)
આકાર (૩) કાઠડો (૪) કોર ચોડવાની
હોય એવું સાલવાનું કપડું

કાઠધાલ (ઢ, લ.) સ્ત્રી કાઠવું ને ધાલવું તે
કાઠવું સં કિં [સં. કૂપ, પ્રા. કટ્ટું] (હોય

ત્યાથી કે અંદરથી) બહાર ખેંચવું-લાવવું
-લેવું-મોકલવું (૨) અલગ કરવું; છૂટું

પાડવું (૩) રદ કરવું ('આ શબ્દ કાઠો તો
લખાણ મંત્ર રહે.') (૪) આલેખવું; દોરવું

(જેમ કે અક્ષર, ચિત્ર ઇં) (૫) કહેવું;
ખોલવું; ઉચ્ચારવું (જેમ કે અવાજ, સાદ

ઇં) (૬) સ્થાપવું; નવું ખોલવું; શરૂ કરવું
(જેમ કે, નિશાળ, દુકાન ઇં) (૭) ગણી

કાઠવું; ગણતરી કરવી (જેમ કે, ભાવ, માપ)
(૮) નંદેરમાં બહાર આણવું (જેમ કે નામ,

આખર, દેવાળું) (૯) અંદરનો સાર કે
અમુક ભાગ અલગ કરવો (જેમ કે મકાઈ

કાઠવી; 'તેણે ૫૦૦ રૂ. આ ખાને
કાઠ્યા.') (૧૦) કમાવું; મેળવવું; લેગ કરવો

('દુકાનમાંથી રોટલો કાઢવાનો છે.') (૧૧)
ખીન કિં સાથે, તે ક્રિયા પૂરી કરી દેવી,

પતવવી, એવો ભાવ પ્રેરે છે. (જેમ કે
'એણે આખું ખેતર ખોતી કાઢ્યું')

કાઠો પું [સં. ક્વાયો] કાવો; ઉકાળો
કાણ, ૦ મોકાણ (ણ) સ્ત્રી મરણ પાછળ

રોવું, કૂટવું અથવા લોકિકે જવું તે.
-ણિયું વિં કાણ કરનારું

કાણિયું વિં ['કાણું'] એક આંખવાળું
કાણું વિં [સં. કાળ] વેદ-છિદ્રવાળું (૨)

એક આંખવાળું (૩) નં વેદ; છિદ્ર; બાકું
કાતડી સ્ત્રી [સં. કૃત્તિ] ચામડી

કાતર વિં [સં.] ખીકણ; કાચર (૨) દુઃખી;
ભયભીત (૩) કતરાવું; વાંકું

કાતર સ્ત્રીં [સં. કર્તરીં] કાતરવાનું ઓળર
(૨) વાળ ખરી પડવાનો જનવરોનો એક
રોગ (૩) કાતરના જેવી ધારવાળી પાતળી
ઠીકરી, પતરું ઇં. બધું નં કાગળની
કપાયેલી પટ્ટીઓ. બધી સ્ત્રીં કાપવું તે;
કાપવાની રીત (૨) કાતર (૩) કરસણ
કાપી લીધા પછી ખળું કરતી વખતે
બાંધણીને જે ભાગ આપે છે તે

કાતરવું સંકિં [સં. કૃત] કાતરથી કાપવું
(૨) કાપવું; કરડવું (૩) ઓછું કરવું (૪)
ખોતરવું; ખણવું (૫) ધસાવું ખોલવું [લા.]

કાતરિયું નં છેક છાપરાની નીચેનો નીચો
મેડો (૨) લાકડાનું એક બેધારું અસ્ત્ર (૩)
દીવાલ કાચવાનું ચોરનું એક ઓળર (૪)
જે ચૂડીની વચમાં પહેરાવું પાતળી ચીપનું
કંકણ (૫) ભેનું (૬) કટાક્ષ; કરડી આંખે
જેવું તે (૭) રસેટનો ભાગલો મોટો ટુકડો
કાતરી સ્ત્રીં [પ્રા. કતરિય] પાતળી, ચપટી
કંકરી

કાતરો પું ચપટું, લાંબું ને વાંકું કળ. ઉદાં
આમલીનો કાતરો (૨) એને મળતા
આકારનું એક દાડખાનું (૩) એક જવડો
(એ ઊગતા અનાજનો છોડ કાતરી ખાચ
છે) (૪) દાઢીની બંને બાજુ રખાતા
વાળના લાંબા થોભિયામાંનો પ્રત્યેક

કાતળી સ્ત્રીં જુઓ કાતરી

કાતળું નં [કાતરી] જડી ચીરી-ગામચું

(૨) ગડેરી (૩) મોટો બેડોળ કંકડો

કાતિલ વિં [અ.] કતલ કરનારું - કરે એવું

(૨) થાતક (૩) મમં વેધી [દંશાલા.]

કાતી સ્ત્રીં [સં. કર્તી] છરી (૨) કરવતી (૩)

કાતું નં [કાતી] ખૂડી છરી-પાળી

કાત્યાયન પું [સં.] એક ઋષિ (૨) એક

વંચાકરણી (૩) નં નિકંદન

કાત્યાયની સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી-દુર્ગા.

કાત્યાયની દેવીને ઉદેશી કરે છે તે પ્રત

કાથાકબડા પું બં બં કૃષ્ણલી; સાચાં-

ભૂકાર (૨) નકામી ભાંજગડ; નદીની તકસાર

કાથિયું વિં કાથાના રંગનું (૨) નં
કાથીનું દોરડું (૩) કાથીની સાદડી (૪)

કાથીનું બનાવેલું પગલુછલિયું

કાથી સ્ત્રીં [મ. કાયા] નાળિયેરનાં છોડાંના
રેસા કે તેની દોરી

કાથો પું ખેરની છાલનું સસ્ત

કાથો પું જુઓ કાથી

કાદર વિં [અ. કાદિર] શક્તિમાન

કાદવ પું [સં. કર્દમ] ધૂળ-મોટાડીમાં પાણી

મળીને બનતો ગારો; કીચડ. બકીચડ

પું ખૂબ કાદવ

કાદંબરી સ્ત્રીં [સં.] ખાલકૃત સુપ્રસિદ્ધ

કથા (૨) તે કથાનું મુખ્ય સ્ત્રોત્ર (૩)

નવલકથા [લા.]

કાન પું [સં. કર્ણ] સાંભળવાની શ્રદિય

(૨) લક્ષ; ધ્યાન [લા.] (૩) નાકું; છિદ્ર.

બખ્ખરો પું [સં. લર્જુર=વીંછી] ઘણા

પગવાળો એક જવડો. બચ્ચિરિયું નં

વાગોળ (૨) ચામાચીડિયું. બેચિરિયાં નં

બં બં કાન ઉપરના વાળના ગુચ્છા.

બોપી સ્ત્રીં કાન ઢંકાય તેવી ટોપી

કાનડી વિં [સં. કર્ણાટ] કર્ણાટકનું-ને લગતું

(૨) સ્ત્રીં કર્ણાટકી ભાષા

કાનન નં [સં.] વન; જંગલ

કાનપટ્ટી(-ટ્ટી) સ્ત્રીં કાનની કોર કે ખૂટ.

બપકડવી=મૂલ કબૂલ કરવી (૨) સામાની

ભૂલ બતાવવા-તેને સાનમાં લાવવા કાન

ગાલનો [નાર સાધુ]

કાનકેટો પું કાનમાં મોટું કુંડળ-કડું પહે-

કાનકેટું વિં બહેરું

કાનકુંચિયાં નં બં બં કાનબંધેરણી.

-યું વિં કાન બંધેરનારું (૨) યુગલખોર

(૩) નં બંધેરણી કે યુગલી કરવી તે

કાનકોડિયું વિં કાન ફેડો એવું (મોટા

અવાજ કરીને)

કાનભંધેરણી સ્ત્રીં કાન બંધેરવા તે;

કાંઈનું કાંઈ કહી બંધી દોરવણી કરવી તે

કાનમ (ન') સ્ત્રીં [સં. કાનમમ્, પ્રા. કાનમમ્,

કાનમ્] કાળી જમીન (૨) નં વડોદરા

અને ભરૂચ વચ્ચેનો પ્રદેશ

કાનશિયાં, કાનશેરિયાં નં ૦ બં ૦ ૦

કાનશેરિયાં

કાનસ સ્ત્રીં એક ઓબર; અતરડી (૨)

થરની મેડાની આગલી પાટડી ઉપર

ગોઠવવામાં આવતો ખીલે નાનો પાટડો

કાનસિયાં નં ૦ બં ૦ ૦ કાનશેરિયાં

કાનીન વિં [સં.] કન્યાનું, -ને લગતું

કાનુડો પું [સં.] કહાનો; કૃષ્ણ [પુરુષ

કાનુગો પું [ફા. કાનૂનગો] કાયદો ભણનાર

કાનૂન પું [અ.] કાયદો; નિયમ (૨) ધારો;

રિવાજ. ૦લંગ પું કાનૂનો-કાયદાનો

ભાગ. -ની વિં કાનૂનને લગતું

કાનેકાન અં જુદા જુદા કાને યદિને (૨)

બુદ ધોતાના કાનથી

કાનો (કા') પું [સં. કર્ણ] લિપિમાં 'આ'નું

'i' આવું ચિહ્ન (૨) વાસણની કોર

કાનોકાન (કા') અં [વાસણના] કાના

સુધી (૨) કાનેકાન

કાન્યકુબજ પું; નં [સં.] કનોજ

કાપ પું કાપતું તે (૨) કાપવાથી પડતો

આંકો; વાઠ; કાપો; (૩) સ્ત્રીઓના કાનનું

એક ધરેણું (૪) કાપવાની-વેતરવાની

રીત, ખૂબી. ૦ફપ સ્ત્રીં જુઓ કાપાફપ

કાપડ નં [સં. કપટ] કોરું કપડું. -ઉંચો

પું કાપડ વેચનાર. -ડી પું કાપડિયો

(૨) વિં કાપડને લગતું [સંન્યાસી

કાપડી પું [સં. કર્પટિકા] કાર્પટિક; સાધુ-

કાપડી સ્ત્રીં [સિરં કાપડી] નાનું કાપડું.

-કું નં સ્ત્રીઓનું છાતીએ પહેરવાનું

વસ્ત્ર; કાંચળી

કાપણી સ્ત્રીં [સં. કલ્પની] કાપવાની રીત

(૨) પાકેલા અનાજને કાપતું તે; લણણી

(૩) પતરાં કાપવાનું ઓબર; કાતર

કાપતું વિં 'કાપતું'નું વંદન; મોટી રકમમાં

નાની સમાવાને ગણતું (વ્યાજ)

કાપડી સ્ત્રીં ['કાપડું'] નાનો કાપલો.

-સો પું કાગળ કે કંપડાનો કકડો

કાપડું સંકિં [પ્રા. કપ્પ] તાડતું; વાદી જુદું

પાડતું (૨) ઘટાડતું (૩) દૂર કરતું; ફેરવું (૪)

[વ. ભે. -૧૦

[ગંજીની રમતમાં] ચીખ્યા પછી પાનાં

વહેંચતાં પહેલાં અધર અમુક ભાગ

ઉઠાવે (૫) રમતી ભાતનું પતું ન હોય

તો હુકમનું પાનું કાતરતું; કાટું

કાપાકાપ (-પી) સ્ત્રીં એક ખીલને સામ-

સામે કાપી નાંખતું તે; કતલ; ખૂનરેલ

કાપાફપ (-પી) સ્ત્રીં થોડુંધણું કાપતું

ઘટાડતું તે (૨) મુધારોવધારો (૩) કરકસર

કાપાલ (-લિક) પું [સં.] જુઓ 'કપાલી'

કાપુરુપ પું [સં.] બાયલો માણસ (૨)

અધમ-તુચ્છ માણસ [ચીરો; કાપ

કાપો પું [કાપતું] આંકો; લીટો; છેકા (૨)

કાફર વિં [અ. કાફિર] મુસલમાની ધર્મને

નહિ માનનાર; નારિતક; અધર્મી (૨)

હુચ્ચુ; હરામખોર (૩) જંગલી (૪) પું

આફ્રિકાની મૂળ વતની ભતનો માણસ

કાફેસો પું [અ. કાફિલો] સમુદાય; સંધ

(૨) લડાયક વડાણનો સમૂહ

કાફી સ્ત્રીં એક રાગિણી

કાફી સ્ત્રીં [ફ. કાફી] બુદ્ધાણમાંથી બના-

વાતું એક પીણું

કાફી વિં [અ.] પૂરતું; જરૂર નેટણું

કાખર સ્ત્રીં એક પાંખી (૨) કચકચિણ

સ્ત્રી [લા.]. ૦કલહ સ્ત્રીં કાખરનો કલહ

(૨) બોલાચાલી-અથડો; કચકચાટ [લા.]

કાખરચીતરું વિં [સં. કર્તુર + ચિત્ર] ચિત્ર-

વિચિત્ર; તરેહનાર રંગનું [કાખરચીતરું

કાખરિયું વિં [સં. કર્તુર] રંગબેરંગી;

કાખરી સ્ત્રીં કસૂખીલી (૨) કાખરચીતરા

ધોળા અને કાળા રંગની તલી

કાખરું વિં કાખરિયું

કાખા પું [અ. કચહ] મક્કામાં આવેલું

મુસલમાનોનું એક ભત્રાનું સ્થાન

કાખુલ નં [ફા.] અફઘાનિસ્તાનનો એક

પ્રાંત (૨) અફઘાનિસ્તાનનું પાટનગર.

-લી વિં કાખુલનું, -ને લગતું (૨) પું

કાખુલનો વતની; અફઘાન; પકાણ

કાખૂ પું [તુર્કી] સત્તા; અખત્યાર (૨)

અફઘ (૩) કબલે (૪) વજન; વગ

કાબેલ વિં [અ.કાવિલ] પહેંચિહું; હોશિયાર
(૨) પ્રનીણ; ખાહોશ. -લિયત સ્ત્રીં [અ.
કાવિલિયત] કાબેલ હોવાનો ગુણ
કાબો પું કચ્છ તર; વસતી એક લુટારુ
અને ચાંચિયા જતનો આદમી; લૂંટારો
(૨) વિં પું કાબેલ; પક્ષી
કામ પું [સં.] ઇચ્છા; વાસના (૨) ચાર
પુરુષાર્થોમાંનો એક (૩) ઇદ્રિયસુખ; વિષય-
સુખ; મૈથુનેચ્છા (૪) કામદેવ; મદન
કામ નં [સં. કમ, પ્રા. કમ્] કર્મ; કૃત્ય
(૨) નોકરચાકરનું કામ (જેમ કે કામ
કરનારી) (૩) કર્તવ્ય (૪) વ્યવસાય; ધંધો
(૫) જરૂર; ખપ; ઉપયોગ (૬) કેસ;
મુદ્દમો (ઉદાં એના ઉપર કામ ચલાવવું
જોઈએ.) (૭) અંકાજ; માટે ("શું કામ?").
અવાવવું = ઉપયોગી થવું (૨) (યુદ્ધમાં)
ખપી જવું
કામકાજ નં નાનું મોટું કોઈ પણ કામ;
વ્યવસાય (૨) ધંધો; રોજગાર
કામકામી વિં [સં.] વિષયસુખની
ઇચ્છાવાળું [અનિરુદ્ધ
કામકુમાર, કામકુવર પું પ્રદ્યુમ્નનો પુત્ર
કામકેલિ (-લી) સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રીપુરુષની
કામવાસના પ્રેરિત રમત (૨) સંભોગ;
મૈથુન [અંગ કરવાનું કામ
કામગરી સ્ત્રીં નોકરી; ચાકરી (૨) નોકરી
કામગરું વિં કામમાં મચ્યું રહેનારું; ઉદ્યોગી
કામગાર વિં કામ-મહેનત મન્દૂરી કરનાર
(૨) પું કામદાર; મન્દૂર
કામગારી સ્ત્રીં કામગરી
કામગુણ પું [સં.] શબ્દાદિ પાંચ વિષય
કામચર વિં [સં.] સ્વચ્છંદી
કામચરકાઉ વિં કામ ચલાવવા પૂરું જ
હોય એવું (૨) કાચમીથી ઊલટું; હંગામી
કામચાર પું [સં.] સ્વચ્છંદ. -રી વિં
[સં.] સ્વચ્છંદી
કામચાર વિં પોતાને સોંપાયેલું કામ બરા-
બર નહીં કરનાર -હાડકાંનું આખું
(૨) પું એવો આદમી (૩) કસબચાર.
-રી સ્ત્રીં કામચારનું કર્મ

કામજિત વિં [સં.] વિષયવાસના છતનારું
કામજોગ (-ગુ) વિં કાચપૂરતું
કામજવર પું તીવ્ર વિષયવાસના
કામડી સ્ત્રીં [સં. કમઠ = વાંસ] નાનું કામકું;
સાદું ધનુષ્ય (૨) કામડીવાળો માણસ;
લીલ. -કું નં ધનુષ્ય
કામડી વિં [સં. કમઠ = વાંસ] નખળા
ખાંધાનું; સુકલકડી (૨) સ્ત્રીં વાંસની
ચોપ. -કું વિં (૨) નં જુઓ કામડી
કામદું વિં કામ કરે એવું; કર્તવ્યનિષ્ઠ
(૨) મહેનતુ
કામદણ નં [સં. કાર્મણ] વશીકરણ; મોહિની
લગાડવી તે (૨) ધંતરમંતર; દુચકો. ગારું
વિં કામદણ કરે એવું; મોહક. નટમણ
નં કામદણ અને ખીમ દુચકા;
ધંતરમંતર
કામદં વિં [સં.] મનકામના પૂરી કરનારું
(૨) પું ઈશ્વર (૩) કાર્તિકસ્વામી
કામદા વિં સ્ત્રીં [સં.] કામદં (૨) સ્ત્રીં
કામધેનુ (૩) નાગરવેલ
કામદાર પું કારભારી; દીવાન (૨) કામ
કરનાર - નોકરિયાત માણસ અથવા
મન્દૂર. વપક્ષ પું મન્દૂરોનો પક્ષ. વસંધ
પું કામદારોનો સંધ. -રી સ્ત્રીં
કામદારપણું
કામદુધા સ્ત્રીં [સં.] કામધેનુ
કામદેવ પું [સં.] કામવાસનાનો કલ્પિત
દેવ; મદન [રોજગાર
કામધંધો પું કામ અને ધંધો; વેપાર-
કામધેનુ સ્ત્રીં [સં.] મનકામના પૂરી કરનારી
એક કલ્પિત ગાય [ઇચ્છા; અભિલાષા
કામના સ્ત્રીં [સં.] વાસના; મનોભાવ (૨)
કામની સ્ત્રીં [સં. કામિની] કામ - પ્રેમ-
હેતુ રાખનારી સ્ત્રી (૨) સુંદરી
કામખાણુ નં કામદેવનું ખાણ (અરવિંદ,
અરોહ, આશ્ર, નવમહિલા અને નીલો-
ત્પલ) (૨) નેત્રકટાક્ષ
કામભાવ પું કામવાસના
કામભોગ પું [સં.] વિષયભોગ

કામરૂ પું [સં. કામરૂપ] કામરૂપ દેશ.
 ૦૫ વિં [સં.] ઇચ્છામાં આવે એવું રૂપ
 ધરનારું (૨) સુંદર; મોહક (૩) પું આસામ
 દેશના એક ભાગનું પ્રાચીન નામ. ૦૫ી
 વિં [સં.] કામરૂપ
 કામવશ વિં [સં.] કામવાસનાને વશ થયેલું
 કામવાસના સ્ત્રીં કામભોગની ઇચ્છા
 કામવિકાર પું કામવાસનાને લીધે થતો
 મનોવિકાર [(૨) મેળવવું; કમાવું
 કામવું અં કિં કામના - ઇચ્છા કરવી
 કામશર પું; નં [સં.] કામખાણ
 કામશાસ્ત્ર નં [સં.] કામભોગનું શાસ્ત્ર
 કામસર અં કામને માટે - અંગે
 કામસુત્ર નં [સં.] કામશાસ્ત્ર નિરૂપતો
 વાર્તાયાન મુનિએ રચેલો ગ્રંથ
 કામળ (-ળી) સ્ત્રીં [નુઓ 'કાંળળ'] બિનની
 ધાળળી. -ળો પું ધાળળો; મોટી કામળી
 કામ્બ સ્ત્રીં [સં. કામિની] સુંદર સ્ત્રી
 કામ્બાક્ષી વિં સ્ત્રીં [સં.] વિપત્તિ આંખવાળી
 સ્ત્રી (૨) સ્ત્રીં તરો પ્રમાણે દેવીની એક
 મૂર્તિ (૩) દુર્ગાનું એક નામ
 કામ્બાક્ષિ પું [સં.] કામવાસનારૂપી અક્ષિ
 કામ્બાતુર વિં [સં.] વિપથેન્દ્રાથી આતુર
 બનેલું [કામ્બાક્ષિ
 કામ્બાનલ [સં.] (-ળ) પું કામરૂપી અનલ;
 કામ્બાયુધ નં [સં.] કામખાણ
 કામ્બાર્ત (-ત્) વિં [સં.] કામવાસનાથી
 આર્ત - પીડિત [નુસ્સો
 કામ્બાવેશ પું [સં.] વિપથેન્દ્રાનો આવેશ -
 કામ્બાસક્ત વિં [સં.] ત્રિપથાસક્ત. -ક્રિત
 સ્ત્રીં વિપથાસક્તિ
 કામ્બાસ્ત્ર નં [સં.] કામખાણ
 કામ્બાંધ વિં [સં.] કામ્બાવેશથી આંધળું
 બનેલું. ૦૮૧ સ્ત્રીં [વિં સ્ત્રીં કામી
 કામિની સ્ત્રીં [સં.] નુઓ કામની (૨)
 કામી વિં [સં.] વિપત્તિ; વિપથાસક્ત
 કામુક વિં [સં.] ઇચ્છુક (૨) વિપત્તિ; કામી
 (૩) પું ચાર (૪) કામી પુરુષ. -કા
 વિં સ્ત્રીં [સં.] કામી (સ્ત્રી)

કામુ' નં [નુઓ 'કામ'] કામ; કાર્થ (૨)
 વ્યાપાર; ક્રિયા
 કામેચ્છા સ્ત્રીં [સં.] કામની - વિપથભોગની
 ઇચ્છા. -ચ્છુ વિં કામેચ્છાવાળો - કામુક
 કામેચ્છર પું [સં.] વિપથવાસના પર કામ
 મેળવનાર પુરુષ (૨) મહાદેવ; શિવ. -રી
 સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી [પરાક્રમ
 કામો પું [કામ' ઉપરથી] બહાદુરીનું કામ;
 કામ્ય વિં [સં.] ઇચ્છા કરવા ચોચ (૨)
 કામનાથી - ઇચ્છાથી કરેલું (૩) સુંદર
 કામ્ય સ્ત્રીં [સં.] શરીર. ૦૬૯ નં કાયાનું
 કષ્ટ (૨) તપ આદિથી દેહનું દમન કરવું
 તે (૩) શારીરિક કામ - મહેનત. ૦૬૯ી
 વિં કામકષ્ટ કરનારું
 કામ્યદિયો પું કામદું કરાવનાર બ્રાહ્મણ
 કામ્યદું નં [સં. કરદ, દ. કરદ] મરનારના
 અગિયારમાને દિવસે કરવામાં આવતી
 ક્રિયા કે જમણ
 કામ્યદાખાન વિં કામદાની ઝીણવટ નાણ-
 નાર; કામદાની આવડવાળું
 કામ્યદાલય પું કામદો તોડવો તે
 કામ્યદાશાસ્ત્રી પું કામદાનો નાણકાર;
 ધારાશાસ્ત્રી
 કામ્યદાસર અં કામદા મુજબ
 કામ્યદે આઝમ પું નુઓ કામદે આઝમ
 કામ્યદેસર અં કામદાસર
 કામ્યદો પું [અ.] નિયમ; ધારા (૨) સરકારી
 કાનૂન (૩) થોડાના ચોકડા સાથે સંબંધ
 રાખતી દોરી, જે તેની ડોકની હાંસડીના
 આંકડામાં ભેરવાય છે
 કામ્યમ વિં [અ.] સ્થિર; ટકે એવું (૨)
 હમેશ માટેનું; સ્થાયી; કામચંલાકથી બિલકું
 (જેમ કે નોકરી) (૨) મંત્રર; બહાવ. -મી
 વિં હમેશ માટેનું; સ્થાયી; નિત્ય
 કામ્યર વિં [સં. કાતર; પ્રા.] નાદિમત;
 ડરકણ; બાયલું
 કામ્યર (-રું) (કા') વિં [અ. કાહિલ = સુસ્ત]
 કામથી કંટાળી ન્ય એવું; આળસુ (૨)
 યાકી - કંટાળી ગયેલું

કાયરું વિં કાયર; ડરકણ; ખાયલું
કાયા સ્ત્રીં [સં. કાય:] શરીર. ઠંકલપ પું
વૃક્ષ કે અશક્ત શરીરને નહું તાલું કરવાનો
એક ઔષધ ને ચિકિત્સાનો વિધિ. ઠંકલ
નં, ઠંકલિ સ્ત્રીં તપ; મતાદિ અર્થે
શરીરને કથ આપવું તે (૨) દુઃખ; પીડા.
ઠપલટો પું શરીરની ફેરબદલી; નવો
અવતાર લેવો ને (૨) આલ હેખાવની
-વેશની ફેરબદલી

કાયિક વિં [સં.] કાયા-શરીરને લગતું;
શારીરિક

કાર પું [સં.] ક્રિયા; કાર્ય (૨) નિશ્ચય (૩).
ચત્ર (૪) સંબંધ; વ્યવહાર (૫) વક્ત્ર;
શાખ (૬) ગતું (૭) ફેરફાર

-કાર પું [સં.] એક અનુગ. નામને અતે
'કરનાર' એવા અર્થમાં. ઉદાં 'ચિત્રકાર'
(૨) વર્ણને અંને 'તે વર્ણ' કેનેના ઉચ્ચાર'
એવા અર્થમાં. ઉદાં 'ટકાર' (૨) રવાનુકારી
શબ્દ અતે 'તે રવ' એવા અર્થમાં. ઉદાં
કુકાર; હુકાર; આવકાર

કાર પું [ફા.] કાર્ય; કામ (૨) કામકાજ; ધંધો
કાર સ્ત્રીં [ફા.] મોટરગાડી (ખાનગી
માલખીની પ્રાયઃ)

કારક વિં [સં.] કરનારું - કરાવનારું
(સમાસને ઝેડે.) ઉદાં 'મુખકારક' (૨) નં
વાક્યમાં નામ અને ક્રિયાપદ અથવા એની
આથે વિમલિતો સંબંધ ધરાવતા શબ્દો
વચ્ચેનો સંબંધ [વ્યા.] (૩) પદવિન્યાસ
કારકદંડગી સ્ત્રીં [ફા.] કારભાર દરમિયાન-
નો સમય (૨) અમલ દરમિયાનમાં કરેલું
કામકાજ; વહીવટ . [પણ વિમલિત
કારક વિલક્ષિત સ્ત્રીં છટ્ટી સિવાયની કોઈ
કારકિદી' સ્ત્રીં 'ફા.] જુઓ કારકદંડગી
કારકુત પું [ફા.] ગુમાસ્તો; મહતો. -ની
સ્ત્રીં કારકુતનું કામ

કારખાનકાર પું કારખાનાનો માલિક
કારખાનું નં [ફા.] જ્યાં દુત્તરકર્થોગનું
કામ થતું હોય તે મકાન (૨) કોઈ પણ
મોટા કામકાજનું ખાતું

કારગત સ્ત્રીં શક્તિ; કૌવત (૨) વગ; ચલણ
(૩) કામ; અર્થ (૪) કામમાં આવવાપણું
કારજ નં [સં. કાર્ય] કામ (૨) વિવાહ કે
મૃત્યુ સંબંધી (અર્થનો) પ્રસંગ
કારટિયો, કારટું જુઓ કાયટિયો, કાયટું
કારટૂન નં [ફા.] મનક કે દેકડી યા કટાક્ષ
હં કરવા માટે દોરાતું - નર્મસૂચક ચિત્ર;
હાસ્યચિત્ર; નર્મચિત્ર

કારણ નં [સં.] કાર્યની ઉત્પત્તિ કે પ્રવૃત્તિનું
મૂળ - ખોજ; સખખ (૨) હેતુ; ઉદેશ (૩)
જરૂર; ગરજ (૪) ભૂત, પ્રેત, મૂઠ્ઠાદિથી
જે વ્યથા થાય તે (૫) અં કારણ કે.
અવતાર પું અમુક નિશ્ચિત, કાર્ય
કરવાને સાધુ ઈશ્વર જે અવતાર લે છે તે.
ઠકે અં એટલા વારને કે; કેમ કે. ઠેહ
પું કારણશરીર. ઠલૂત વિં કારણ -
સાધનરૂપ બનેલું. ઠપ વિં કારણભૂત
(૨) નં બધાં રૂપોના મૂળખોજરૂપ શ્રેષ્ઠ
રૂપ. વ્યવશાત્ અં કારણને લીધે. ઠશરીર
નં [સં.] સૂક્ષ્મ - સૂક્ષ્મ શરીરના મૂળ
કારણરૂપ (અવિદ્યા શક્તિરૂપ) જેહ વિદ્યાંત
(૨) સિંગદેહ. ઠસર અં -ના કારણથી

કારતક પું [સં. કાર્તિક] વિક્રમ સંવતનો
પહેલો મહિનો. -ટી વિં કારતકનું

કારતૂસ સ્ત્રીં [વો.] બંદૂક હંમાં ભરી
ફોડવાની ટોડી જેવી બનાવટ

કારભાર પું [ફા. કારોબાર; સં. કાર્યમાર્ગ]
કારોબાર; વ્યવસ્થાનું કામ (૨) એકાદા
મોટા કામનો વ્યવસ્થા. ઠણ સ્ત્રીં કારભાર
કરનારી સ્ત્રી (૨) કારભારીની સ્ત્રી. -રી
પું કારભાર કરનારો; વ્યવસ્થાપક;
પ્રધાન. -રું નં કારભારીનું કામ; પ્રધાનવદ્
કારમું વિં [સં. કાર્મિક] બધંકર (૨) કૂટ
સ્વરૂપવાળું; અદ્ભુત (૩) દૈવી; મુંદર
કારવતું સં કિં [સં. કારવ] ખીજ કિં
સાથે વપરાતાં તેમાં દંત્યાદિનો ભાવ ઉમેરે
છે. ઉદાં જેઈકારવીને, કરીકારવીને
કારવા પું આગર; પ્રતિષ્ઠા
કારવાં પું [ફા.] કાફો

કારવો પું એક તરેહનો નાચ-કેરણો(ર)
 કેરણ વખતે ગાવાનો રાગ
 કારસ્તાન નં [ફા.] પ્રપંચ; હુન્ન્યાઈનું
 કામ (ર) તોફાન; મસ્તી. -ની વિં
 કારસ્તાન કરનારું [ખાગ
 કારજ(ન-એ) પું કુવારો (ર) કુવારાવાળો
 કારડય નં [સં.] એકજળચર પક્ષી -ખતક
 કારાગાર નં [સં.] કેદખાનું
 કારાગૃહ નં [સં.] કારાગાર; કેદખાનું
 કારાવાસ પું [સં.] કેદખાનામાં રહેતું તે
 કારિકા સ્ત્રીં [સં.] શ્લોકબદ્ધ વ્યાખ્યા
 કે વિવરણ
 -કારિણી વિં સ્ત્રીં [સં.] કરનારી
 -કારી વિં [સં.] કરનાર, કરે એવું એ
 અર્થમાં સમાસને અંતે. ઉદાં સુખકારી
 કારી વિં કારમું; દારુગ (ર) ધાતક; મારક
 કારી અં યુક્તિ; તદ્બીર
 કારીગર પું [ફા.] હાથની કારીગરીમાં
 પ્રવીણ માણસ (ર) ચંત્રાદિ ચલાવી
 બાણનાર (૩) કોઈ પણ કળામાં કુશળ
 -હોશિયાર માણસ; ઉસ્તાદ
 કારીગ(ગી)રી સ્ત્રીં [ફા.] કારીગરનું
 ક્યાતમક કામ; રચના (ર) કળાકૌશલ્ય;
 ચતુરાર્થ [કારીગર-શિલ્પી
 કારુ વિં [સં.] કરનારું; બનાવનારું(ર) પું
 કારુણિક વિં [સં.] કરુણાવાળું (ર)
 કરુણાળનક
 કારુણ્ય નં [સં.] કારુણિકતા; કરુણા
 કારૂન પું [અ.] એક પ્રખ્યાત કંલ્પસ ધનિક
 કારેલી સ્ત્રીં [સં.] કાતેલ કારેલાનો વેલો.
 -હું નં શાક તરીકે વપરાતું એક કડતું ફળ
 -કારો પું [સં.] કારા જુઓ-કાર'. ઉદાં
 ખકારો, દેકારો; તુંકારો; હુંકારો
 કારોબાર પું [ફા.] કારબાર. ંસંડળી
 સ્ત્રીં કાર્યવાહક સમા. -રી વિં કારોબારનું,
 -ને લગતું (ર) સ્ત્રીં કારોબારી સમિતિ
 કારડ નં [સં.] ટપાલનું પત્રું (ર) પોતાના
 નામનું પત્રું
 કાર્ડિનલ પું [સં.] ખ્રિસ્તી ધર્મમાં એક

જાતી પદવી ધરાવતો પાદરી કે ધર્મગુરુ
 કાર્તીતિક પું [સં.] નેશી
 કાર્તિક પું, -ઝી વિં [સં.] જુઓ
 કારતક, -ઝી
 કાર્તિકેય પું [સં.] મહાદેવનો પુત્ર
 કાર્પટ(-ટિક) પું [સં.] સંન્યાસી; ચીથરે-
 હાલ ચાત્રી; કાપડી
 કાર્પુય નં [સં.] કૃપાશતા; દૈન્ય
 કાર્પન પું [સં.] એક રસાયણી તત્ત્વ (ર)
 જુઓ 'કાર્પન-પેપર'. ંપેપર પું [સં.]
 નકલ કરવા માટે વપરાતો શાહીવાળો
 ખાસ બનાવાનો કાગળ. -નિક વિં
 કાર્પનને લગતું [ર. વિ.]
 કાર્પાઈડ નં [સં.] કોઈ પણ ધાતુનું કાર્પન
 સાથેનું સંયોજન [ર. વિ.]
 કાર્બોનિક વિં [સં.] કાર્બનનું; તે સંબંધી
 -મિશ્રિત. ંએસિડ ગેસ પું [સં.] શ્વાસ
 વાટે પ્રાણીઓ બહાર કાઢે છે તે વાયુ
 કાર્બોનેટ પું [સં.] કાર્બોનિક એસિડનો ક્ષાર
 કાર્બોલિક સાબુ પું [સં.] કાર્બોલિક+સાબુ
 નાહવાનો એક જંતુવિનાશક સાબુ
 કાર્બોહાઈડ્રેટ નં [સં.] સ્વાર્થ અગર
 સાકરવાળું દ્રવ્ય [ર. વિ.]
 કાર્બુક નં [સં.] ધતુન્ય(ર)વાંસ(૩)ધનરાશિ
 કાર્ય નં [સં.] કરવાનું હોય તે; કામ-
 કાજ (ર) પ્રયોજન; હેતુ (૩) વિરોધ
 સામે કરતું પડતું બળ [પ. વિ.]. ંકર
 વિં [સં.] કામકાજ કરનારું -કરે એવું(ર)
 અસરકારક. ંકર્તા(-તારી) પું [સં.] કાર્ય
 કરનારો(ર) સંચાલક. ંકારણબાજ પું
 [સં.] કાર્ય અને કારણ વચ્ચેનો સંબંધ.
 ંકારી વિં જુઓ કાર્યકર. ંકુશલ
 [સં.] (-ખા) વિં કાર્યનિપુણ. ંદક્ષ વિં
 કામમાં ધીરજ સામે એવું (ર) કાર્ય કરી
 શકે એવું; પાવરધું. ંદેવ્ર નં કામકાજનું
 ક્ષેત્ર. ંદક્ષ વિં કાર્યનિપુણ. ંનિપુણ
 વિં કાર્યો કરવામાં હોશિયાર-પાવરધું;
 કામની આવડવાળું. ંપદ્ધતિ સ્ત્રીં કાર્ય-
 કામ કરવાની પદ્ધતિ. ંવાહક વિં

કારોખાર કરનારું (૨) પું કારભારી.
 વાહકસભા સ્ત્રી૦ કાર્યવાહકોનું મંડળ.
 વાહી સ્ત્રી૦ કાર્ય ચલાવવાની રીત;
 'પ્રોસીજર' (૨) કાર્યક્રમ. ૦શક્તિ સ્ત્રી૦
 કાર્ય કરવાની શક્તિ. ૦સાધક વિ૦ [સં.]
 કાર્ય સાધે-પાર પાડે એવું. ૦સાધક-
 સંખ્યા સ્ત્રી૦ મંડળનું કાર્ય કરવાને
 જરૂરી (સહયોગી) નાનામાંનાની સંખ્યા;
 'કારમ'. ૦સિદ્ધિ સ્ત્રી૦ [સં.] કાર્યની
 સિદ્ધિ; કામ પાર પાડવું તે. -ચાલચ ન૦
 [+આલચ] કામ કરવાની જગા; ઓફિસ
 કાલ (લા.) સ્ત્રી૦ [સં. કલ્પ; કલ્લિ] ચાલતા
 દિવસની આગળ કે પાછળનો દિવસ (૨)
 અ૦ ગઈ કાલે અથવા આવતી કાલે (૩)
 હમણાં; થોડા દિવસ ઉપર કે પછી [લા.]
 કાલ પું [સં.] સમય; વખત (૨) સમયનું
 માપ; વેળા (૩) મોત; નાશ (૪) મોસમ;
 જનુ. ૦ફંટ ન૦ [સં.] હલાહલ ડેર
 (૨) અદ્રીણ (૩) સમુદ્રમથન વખતે
 નીકળેલું અને શિવે પીધેલું તે-હલાહલ.
 ૦કંસ પું [સં.] વખતનું જવું તે (૨)
 કાળગણનાની કમિકતા. ૦કંસદોષ પું
 કાળની કમગણનામાં કે સમજમાં દોષ;
 'એનેક્રોનિઝમ'. ૦ક્ષેપ પું [સં.] વખત
 ગુમાવવો તે; વિલપ કરવો તે. ૦અસ્ત
 વિ૦ કાળનો આસ ધઈ ગયેલું; જૂનું
 થયેલું; 'ઓપ્સોલીટ'. ૦ચક્ર ન૦ [સં.]
 કાળનું ચક્ર-પૈડું (૨) [લા.] ભાગ્યનું ચક્ર;
 જિંદગીના વારાફેરા (૩) મોટી આકૃત.
 ૦જ્ઞ વિ૦ [સં.] કાલને-સમયની યોગ્યા-
 યોગ્યતાને જાણનારું (૨) પું ૦જ્ઞેશી. ૦જ્વર
 પું કાળકેષ જ્વર; મોત નિપજવે એવો
 તાવ. ૦ત્રય ન૦ [સં.] ત્રણે કાળનો-બૂત,
 ભવિષ્ય અને વર્તમાનનો સમૂહ. ૦દોષ
 પું સમયનો દોષ (૨) કાલચુલ્કમ. ૦ધર્મ
 પું [સં.] સમયને યોગ્ય એવો ધર્મ-કર્ત-
 વ્યકર્મનો માર્ગ (૨) સમયનો ધર્મ-ગુણ
 -નિયમ (૩) મોત. ૦નિદ્રા સ્ત્રી૦
 મોતની નિદ્રા

કાલપણ ન૦ કાલાપણું; કાલા થવું તે
 કાલપાર પું [સં.] ચમનો ફાસો
 કાલપુરુષ પું [સં.] ચમરાજ
 કાલખલ ન૦ સમયનું ખલ
 કાલખૂત ન૦ [ફા. કાલ્કુદ] જોડાની અંદર
 ઠોકવાનો લાકડાનો પગનો ઘાટ (૨) ઘાટ;
 બીણુ (૩) પાયો; ઓહું (કનિયાનું)
 કાલમાન ન૦ [સં.] સમયનું માપ (૨)
 સમય-સંજોગોની યોગ્યાયોગ્યતાની ગણ-
 તરી. -પકૃચંત્ર ન૦ સમયને માપવાનું
 ચંત્ર; 'કોનોમિટર'
 કાલરાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી૦ [સં.] ધોર અંધારી
 રાત(૨) કાળરૂપી રાત્રી; જગતના નાશની
 રાત્રી (૩) ૭૭ વર્ષે આવતી આસો સુદ
 આઠમ કે આનણ વદ આઠમની રાત (૪)
 કાળીના જન્મની રાત (૫) ચમરાજની
 ખહેત [સાથે મેળવી ધૂટું
 કાલવવું સ૦ કિં [દિ. કલ્લવિમ] પ્રવાહી
 કાલવિપર્યાસ પું કાલક્રમદોષ
 કાલચુલ્કમ પું કાલક્રમદોષ
 કાલસિદ્ધિ વિ૦ કાળની કસોટીએ ઊતરેલું
 કાલાસિ પું [સં.] કાલરૂપી અગ્નિ; પ્રલયાગ્નિ
 કાલાતિક્રમદોષ પું કાલક્રમદોષ
 કાલાતીત વિ૦ [સં.] કાલથી અતીત-પર
 (૨) વીતી ગયેલું (૩) જૂનું ધઈ ગયેલું
 કાલાનુક્રમ પું કાલક્રમ
 કાલાપણું ન૦ જુઓ કાલપણ
 કાલાવાલા પું ૦બ૦૦૦ કરગરવું તે; આજીવ
 કાલાદમી સ્ત્રી૦ કાર્તિક વદ ૮
 કાલાં ન૦ બ૦ ૧૦ કાલપણ
 કાલાંતરે અ૦ [સં. કાલાંતર] ઘણા લાંબા
 સમયના-યુગોના અંતર પછી (૨) કેટલોક
 કાળ વીત્યા પછી (૩) દી પણ [લા.]
 કાલિક વિ૦ [સં.] કાલ-સમયને લગતું
 કાલિકા સ્ત્રી૦ [સં.] ચંડિકા; કાલી
 કાલિકાસ પું [સં.] સંરક્ષત ભાપાનો એક
 પ્રખ્યાત દેવિ
 કાલિમા સ્ત્રી૦ [સં.] કાળપ(૨) અંધારું (૩)
 કલંક (૪) હાયા

કાલિય પું[સં.] શ્રીકૃષ્ણે નાચેલો કાળીનાગ
 કાલિંગકું નં [સં. કાલિંગ ઉપરથી]
 કલિંગડ; તડખૂચ
 કાલિંગડો પું [સં. કાલિંગ] એક રાગ
 કાલિંદી સ્ત્રીં [સં.] કલિંદ પર્વતમાંથી
 નીકળતી - ચમુના નદી
 કાલી સ્ત્રીં [સં.] કાળી; કાળકા
 -કાલીન વિં[સં.] (અમુક) સમય સંબંધી
 (સમાસમાં). ઉદા. તત્કાલીન
 કાલીંગકું નં જુઓ કાલિંગકું
 કાલીંગડો પું જુઓ કાલિંગડો
 કાલુ પું; સ્ત્રીં દરિયાઈ ખડક (૨) એક
 જતની મોતી બનાવનારી માછલી
 કાલું વિં બાળકની વાળી જેવું, ભાંગ્યું
 તૂટ્યું અને મધુરું (૨) તોતળું (૩) બાલિશ;
 અણસમજી
 કાલું નં [સં. કલકા] કપાસનું છડવું
 કાલે અં[સં. કલિ, કલે] જુઓ 'કાલ' અં
 કાલ્પનિક વિં[સં.] સાચું નહિ એવું; કલ્પેલું
 કાવડ સ્ત્રીં [દ.] ખાંધે બોલે ઉપાડવાને
 બનાવેલી તુલા
 કાવડિયું નં પેસો
 કાવડિયો પું[દ. કાવડિય] કાવડ બિંચકનારો
 કાવડી સ્ત્રીં જુઓ કાવડ. -કું નં
 કાવડનું લાકડું [કાવડનું કરનારું
 કાવટારાખોર, કાવટારાખાજ વિં
 કાવટરું નં છગ; પ્રપંચ; કારરતાન (૨)
 ગૃહ અને કપટપૂર્ણ ચોળના
 કાવરું, વળાવરું વિં બેળાકળું
 કાવણું વિં ધણું નાજુક અને શોભીતું પણ
 તકલાલી [પાતળું પડ
 કાવળી સ્ત્રીં પાણી, દૂધ ઇત્યાદિ પર તરતું
 કાવાદની સ્ત્રીં [ફા. કહવહદાની] કાવો
 કરવાનું વાસણ; કીટલી
 કાવાદવા પું બંધવંછગપ્રપંચ; કપટખાજ
 કાવું નં છાપરા ઉપરની નળિયાંની ઓળ
 (૨) ખાટલાની પાટીનો આંટો [સુ.]
 કાવું અંકિં કરાળવું; કાચર થઈ જતું
 કાવો પું[ફા. કહવહ] બુંદાણાનો ઉકાળો
 (૨) ઉકાળો; કાટો

કાવ્ય નં [સં.] કવિતામાં જે કલાત્મક
 રસનું તત્વ હોય છે તે (૨) રસાત્મક
 વાક્ય કે પદ્યબંધ(૩) પદ્ય; કવિતા. ૦ગ્ય
 વિં કાવ્યથી ઓતપ્રોત થયેલું. ૦શસ્ત્ર
 નં [સં.] કાવ્ય - કવિતાનું શાસ્ત્ર
 કાશ(-સ) પું; નં [સં.] એક ધાસ (૨)
 નં એનું ફૂલ
 કાશ(-સ) પું [સં. કાસ] ખાંસી, ઉધરસ
 કાશ (-સ) સ્ત્રીં આડખીલી(૨) ચીકણાશ;
 ચોળાચોળ [ચ.]
 કાશી(-દી, -દ્રી) સ્ત્રીં (કાશીની બના-
 વટનો) મોટા પેટનો પડવીવાળો લોટો
 કાશી સ્ત્રીં [સં.] યાત્રાનું પ્રસિદ્ધ રથળ;
 વારાણસી
 કાશ્મીર સ્ત્રીં [સં.] એક જતનું કપડું
 (૨) નં કેસર (૩) સુખા(૪) પું; નં
 હિંદુસ્તાનની છેક ઉત્તરના આવેલો એક
 દેશ. -રી વિં કાશ્મીરનું; કાશ્મીર
 સંબંધી (૨) સ્ત્રીં કાશ્મીરની ભાષા
 કાષાય વિં [સં.] ભગવં(૨) નં ભગવં વસ્ત્ર
 કાષ નં [સં.] લાકડું (૨) કાઠી; બળતણ
 કાસ જુઓ કાશ ત્રણે
 કાસદ પું [ચ. કાસિદ] સંદેશો - કાળ
 લાવનાર લઈ જનાર આદમી; ખેપિયો.
 -દિયું નં કાસદું (૨) વિં એ કામ
 કરનાર (કળૂતર). -કું નં કાસદનું કામ
 કાસળ નં આડખીલી; નડતર
 કાસાર પું; નં [સં.] સરોવર; તળાવ
 કાળ પું જુઓ 'કાલ' (૨) દુકાળ(૩) કોષ
 કાળકા સ્ત્રીં જુઓ કાલિકા
 કાળકટ નં કાલકટ
 કાળચક નં કાલચક [ચિઘરિયું
 કાળચોઘડિયું નં નુકસાનકરક - ધાતક
 કાળજાતૂટ વિં કાળજી તરી નય એવું
 આદરું [ચીવટ
 કાળજી સ્ત્રીં હૃદયપૂર્વક સંભાળ - ચિંતા
 કાળજીલું વિં કાળ જેવી નુકસાનકારક -
 ધાતક જીવવાળું
 કાળજી નં જુઓ કલેજી (૨) અંતર;
 અંદરનો જીવ; મન; દિલ[લા.]

કાળજૂનું વિં કાળ જેલું - અતિ જૂનું;
 પુરાણું
 કાળજ્વર પું કાલજ્વર; જીવલેણ તાવ
 કાળનિદ્રા સ્ત્રીં કાલનિદ્રા (૨) ગાઢ નિદ્રા
 કાળપ સ્ત્રીં કાળાપણું (૨) કલંક
 કાળપુરુષ પું ચમરાજ
 કાળખળ નં કાલખળ
 કાળસૈરવ પું મહાદેવ
 કાળસાપક યંત્ર નં કાલસાપક યંત્ર
 કાળમીંઠ વિં ઘણું જ કાળું (૨) નિષ્કુર
 (કા) પું એકં જાતનો ઘણો કંકણ અને કાળો
 પથ્થર
 કાળમુખું વિં કાળના જેવા મોંવાળું
 કાળમૂર્તિ (-ત્તિ) વિં કાળના જેવી મૂર્તિ-
 વાળું (૨) સ્ત્રીં શરીરધારી કાળ પોતે
 કાળચોગ પું સમયનો ચોગ; સંલેગ
 કાળરાત્રી સ્ત્રીં કાલરાત્રી [સંધ્યાકાળ
 કાળવેળા સ્ત્રીં ભયંકર વખત (૨)
 કાળા-ખલરિયો પું કાળું ખલર ચલા-
 વનાર માણસ કે વેપારી
 કાળાસિ પું જુઓ કાલાસિ
 કાળાટ પું કાળાપણું. -શ સ્ત્રીં કાળાટ
 (૨) સહેજ કાળાપણું [અંજન; સુરમો
 કાળાંજન નં [સં. કાલ + એજન] કાળું
 કાળાંતરે અં જુઓ કાલાંતરે
 કાળાધોળાં નં બં ૧૦ ૧૦ કારરતાન; બદ-
 ચાલ (બં ૧૦ માં વપરાય છે. જુઓ
 'કાળુચોળું')
 કાળિદાસ પું જુઓ કાલિદાસ
 કાળિયાર પું દરણના ટોળાનો મુખી -
 કાળો નર
 કાળિયું વિં કાળા રંગનું (૨) નં
 કાળીનાંડી (૩) અડીણ (૪) કાળિયો.
 -ચો પું કાળી તમાકુ
 કાળી વિં સ્ત્રીં કાળા રંગની સ્ત્રી (૨)
 સ્ત્રીં કાળી છાપવાળી ગંજીના પતાની
 એકં જાત (૩) કાલિકા
 કાળીકંડી, કાળીગાંડી સ્ત્રીં [સં. કલ્પ-
 કંઠિકા] સ્ત્રીઓની કોટનું એક ધરેલું

કાળીચૌદશ (-સ) સ્ત્રીં આસો વદ ૧૪
 કાળીટીલી સ્ત્રીં કલંક; લાંછન
 કાળીનાગ પું કાળો નાગ-સાપ (૨) જુઓ
 કાલિય [વાસી લોકો
 કાળીપરજ સ્ત્રીં દૂખળા વગેરે આદિ-
 કાળીરોટી સ્ત્રીં માલપૂઓ
 કાળીરોળી સ્ત્રીં રોળીકેળી-સાંજનો વખત
 કાળું વિં [સં. કાલ] મેશના રંગનું (૨)
 [લા.] નકારું; દુષ્ટ; અધોર; અનીતિમય
 (જેમ કે કાળું કામ, ખલર ઇં) (૩)
 વસમું, સખત, કારમું ઇં ભાવવાળું
 (જેમ કે કાળો ચોર, કાળી મતૂરી). ઓધાળું
 નં ખરાબ કામ. ઓપાણી નં દેશનિકાલ;
 જન્મદીપ. ઓખલર નં છાનું માનું ચાલતું
 ગેરકાયદે નફાખોરીનું ખલર-વેચાણ ને
 ખરીદ. ઓભરમર વિં ભમરા જેવું ખૂબ
 કાળું. ઓમેશ વિં મેશ જેવું કાળું
 કાળો કામણગાંઢો પું શ્રીકૃષ્ણ
 કાળો કાયદો પું ખૂબ અકારો જીલમી.
 કાયદો (૨) પહેલાં વશ્વચુદ્ધ બાદ અંગ્રેજ
 સરકારે હિંદમાં લાગુ કરેલો જીલમી
 કાયદો - 'રેલેટ એક્ટ' [ખેપિયો
 કાળોતરિયો પું કાળોતરી લઈ જનારો
 કાળોતરી સ્ત્રીં [સં. કાલપત્રિકા] મરણના
 સમાચારની ચિઠ્ઠી. -રું વિં કાળું. -રો
 પું કાળો નાગ; કણીધર
 કાળોત્રી સ્ત્રીં જુઓ કાળોતરી
 કાં (૦) અં જુઓ કેમ (૨) કિંવા; કાંતો
 કાંઈ (૦કે) (૦) વિં (૨) સં જુઓ
 કાંઈ, ૦કે
 કાંકર (૦) પું કાચકી; એક વનસ્પતિ
 કાંકરાણું, કાંકરિયાણું, કાંકરિયું (૦)
 વિં કાંકરીવાળું
 કાંકરી (૦) સ્ત્રીં [જુઓ કાકર, -રી] ઝીણો
 કાંકરો (૨) રેતી; પથરી (૩) એ નામનો
 રોગ. ઓચાળો પું કોઈના પર મરડરીમાં
 કાંકરી નાખવી તે
 કાંકરો (૦) પું [કાકર] ઝીણો પથ્થર (૨)
 કોઈ પણ કંકણ પદાર્થનો નાનો ગાંગડો (૩)

કંટક; કાંસ; નડતર (૪) રાંકા; વહેમ;
ખટકા (૫) ખીલ (આખમાં થતો)
કાંકે (૦) અં કેમ ને; કારણ કે
કાંકા સ્ત્રીં [સં.] આકાંકા; ઇચ્છા.
-કાંકા વિં સ્ત્રીં આકાંકા રાખનારી.
-કાંકી વિં [સં.] ઇચ્છા કરનારું (સમાસમાં
આતે. ઉદા. દર્શનકાંકી)
કાંગ પું; સ્ત્રીં [સં. કંચ] એક ભતનું ધાન્ય
કાંગડું (૦) નં [પ્રા. કંકડુચ] ગાંગડુ દાણો
કાંગરી (૦) સ્ત્રીં [નુઓ કાંગરી] દાંતા જેવી
હાર-ભાત (૨) કોર; ધાર
કાંગરો (૦) પું [કા. કંચુરા] દાંતો (૨)
શિખર (૩) કોટની કોરણ ઉપરનું એક
અણતર (૪) મોટા દાંતાની કાંગરી (૫)
ભરત ભરવાની એક તરેહ
કાંગણું (૦) વિં નુઓ કાંગું
કાંગારૂ નં [દં.] એક ચોપડું પ્રાણી
કાંગાલેડા પું અં વં કાંગાપણું
કાંગું (૦) વિં રાંક; કાયર
કાંચન નં [સં.] રોનું (૨) ધન; દોલત.
ગંગિર પું મેરુ પર્વત
કાંચળી (૦) સ્ત્રીં [સં. કંચુલી] કાપડું; કમખો
(૨) સાપે ઉતારી દીધેલી ચામડી-ખોળ
કાંચ (-ચી) સ્ત્રીં [સં.] ધૂરીવાળો કંદોરો
(૨) દક્ષિણમાં આવેલું હિંદુઓનું એક
પવિત્ર ધામ
કાંછ (૦) સ્ત્રીં [સં.] રાખ (૨) લાહી (૩) ખેળ
કાં ને (૦) અં કેમ ને; કારણ કે
કાંટ સ્ત્રીં (૦) કાંટાવાળાં વૃક્ષોની ગીચ ઝાડી
કાંટાદાર (૦) વિં ખાગીદાર; નુરસાવાળું
કાંટાળું (૦) વિં કાંટાવાળું
કાંકિયું (૦) નં મહદા ઉપર નાખવાનું
કપડું (૨) સંડાસ
કાંકિયો (૦) પું [કાંકિયો] સંડાસ; ભજડ
કાંકિયો (૦) પું કાંટો-અંટસ રાખનારો
કાંકું (૦) નં માલ આપવા લેવાની ગોઠવણ
-કરાર (પ્રાયઃ અણછાજનો) (૨) કઠોળનાં
પાંદડાં ડાંખળાં હંને ભૂકા; ગોતર
કાંટો (૦) પું [સં. કંક] કેટલીક વનસ્પતિ

પર ભગનો કહણ આણીદાર સીધો કે વાંકો
અંકુર; શૂળ (૨) એના જેવા આકારની
કોઈ પણ વસ્તુ (ધડિયાળો કાંટો) (૩)
ચુરોપી દબે જમતાં વપરાતું દાંતાળું,
ચમચા ધાટનું સાધન. ઉદા. હરીકાંટો
(૪) તોલ કરવાનું ચંત્ર; કંપાણ છં (૫)
નાકે પહેરવાનું સ્ત્રીઓનું એક ધરેણું (૬)
રોમાંચ [લા.] (૭) નડતર; કાંસ
(૮) અંટસ; કીનો (૯) વહેમ; રાંકા (૧૦)
નુરસો; પાણી (જેમ કે કાંટાદાર માણસ)
(૧૨) ટેક; મમત
કાંકેલી (૦) સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના કરેનું એક
ધરેણું; કાંસડી (૨) વાણાનો તાર તાણામાં
નાખવાનું વણકરનું એક ઓળર; કાંકેલો
કાંકેલો (૦) પું [સં. કંઠ] ગળાને ખેસતો
આવતો અંગરખાનો કાપ (૨) પોપટને
કંઠે કાળું વર્તુલ હોય છે તે (૩) નુઓ
કાંકેલી (૪) ધડા, ગાગર વગેરેના પેટાની
ઉપરનો-કંઠના ભાગનો ગોળ કાંઠો (૫)
ધાટ; કિનારો
કાંકિયું નં, -ચો પું, કાંઠી (૦) સ્ત્રીં
એક ભતનું ભજડ; ટાણ
કાંકો (૦) પું કિનારો; તટ; ધાટ (૨) અંત;
છોડો (૩) ધડો, ગાગર, કૂંચો હંની છેક
ઉપરનો વર્તુલાકાર ભાગ
કાંડ પું [સં.] પ્રકરણ; વિભાગ (૨) છોડની
જે ગાંઠ વચ્ચેનો ભાગ; પેરી (૩) ટાળી
કાંડાધડિયાળ (૦) સ્ત્રીં કાંડે પહેરવાની
ધડિયાળ; 'ચિરલ્લોચ'
કાંડાછોડ (૦) વિંગમે તેવું સખત પકેટું
કાંડું છોડતી નાખે એલું; બજવાન (૨) કાંડા-
બળની રમત (૩) ચડસાચડસી; ટુસાતુંસી
કાંડાબળ (૦) નં કાંડાનું-હાથનું બળ
કાંડાબળિયું (૦) વિં કાંડાના બળવાળું;
મજબૂત .
કાંડાવછોડ વિં નુઓ કાંડા છોડ
કાંકિયું (૦) નં સ્ત્રીઓનું કાંડે પહેરવાનું
ધરેણું (૨) ખમીસ હંને કાંડા આગ-
ળનો ભાગ

કાંડી (૦) સ્ત્રી ૦ દીવાસળી કે તેની પેટી
 (૨) જુઓ કાંડું
 કાંડું (૦) નં [સં. કાણ્ડ] જ્યાં હાથનો
 પત્તે બેડાયેલો છે તે ભાગ
 કાંત વિં [સં.] ઇચ્છિત; પ્રિય (૨) મળેનું;
 અનુકૂળ (૩) મુંદર; મનોહર (૪) પું
 પ્રીતમ (૫) વર; પતિ (૬) ચંદ્ર
 કાંતણ (૦) નં કાંતવું તે; કાંતવાની ક્રિયા
 કાંતવું (૦) સંક્રિં [સં. કર્ત્વિ] વળ દઈને
 તાર કાઢવો (૨) ઝીણી - નકામી ચર્ચા
 કરવી [લા.]
 કાંતા સ્ત્રી [સં.] પ્રિયા (૨) મુંદર સ્ત્રી (૩) પત્ની
 કાંતાર નં [સં.] મોટું કે નિર્જન જંગલ
 (૨) દુર્ગમ માર્ગ
 કાંતિ સ્ત્રી [સં.] શોભા; સૌંદર્ય; મનોહરતા
 (૨) તેજ; નર; દીપ્તિ (૩) અહેરાનું તેજ
 કાં તો (૦) અં અથવા; અગર તો
 કાંદો (૦) પું [સં. કંદ] હુંળી (૨) કંદ;
 હરકાઈ વનસ્પતિના મૂળની ગાંઠ - જડ
 (૩) લાભ; ફાયદો [લા.]
 કાંધ (૦) સ્ત્રી [સં. કંધ] ખભો (૨) ખાંધ;
 ધૂંસરીનું આંટણ. - **ધાખત** નં હપતા
 પ્રમાણે દેવું ભરી દેવાનું લખત. - **ધાં-**
પાંજરાં નં ૫૦ ૫૦ ૫૦ કરેલાં કાંધાં ચૂકતે
 ન થાય તો બ્યાજ સાથે તેનાં ફરી કાંધાં
 કરવાં તે. - **ધિયો** પું ખભા ઉપર ભાર
 ઉપાડનાર મજૂર (૨) બળદ (૩) મુડદું
 જાયકનાર આદમી (૪) કાંધાખત કરી
 નાણાં ધીરનાર આદમી (૫) સાગરીત.
 - **ધું** નં હપતા પ્રમાણે ભરી દેવાની
 રકમ; હપનો. - **ધેવાળિયો** પું મોટો
 છાકરો; ધગો ભાર વહેનાર દીકરો (૨)
 સાથી. - **ધો** પું જુઓ કાંધું
 કાંપ (૦) પું કાળો - ચીકણો કરેલો કાદવ
 કાંપ (૦) પું કંપ; કંપારો. ૦વું અંકિં
 [સં. કર્ત્વિ] કંપવું; ધ્રુજવું (૨) ભયથી ધ્રુજવું
 કાંબળ (અળી) (૦) સ્ત્રી [સં. કમ્બલ] કામળી.
 - **ગો** પું ધાબળો; કામળો
 કાંબી (૦) સ્ત્રી [સં. કર્ત્વિ] સ્ત્રીઓના પગનું

એક ધરણું (૨) કોસના મોંનો કાંદલો (૩)
 સારણગાંઠ દબાવવાનો કંદોરો
 કાંશિયાં (૦) નં ૫૦ ૫૦ જુઓ કાંસીનેડ
 કાંસ (૦) પું પાણી લઈ જવાને બનાવેલી
 નાની નહેર (૨) પાણી વહી જવાને માટે
 કરેલી નીક; ગટર
 કાંસડી (૦) સ્ત્રી [સં. કંકતિકા; દે. કંકસી]
 વાળ ઓળવાનું એક સાધન. - **કો** પું
 વાળ ઓળવાની મોટી કાંસડી
 કાંસવું (૦) અં કિં [સં. કાસ] ખાંસવું
 (૨) ખાંખારવું (૩) હાંકવું; ફેંફેં કરવું (૪)
 સં કિં કાંસવું; ચગદીને ભરવું [સુ.]
 કાંસાં (૦) નં ૫૦ ૫૦ કાંસીનેડ
 કાંસિયો (૦) પું પિત્તળની કડછી (૨)
 કાંસાનો મોટો વાડકો - તાંસણું (૩) કાંસકો
 કાંસી (૦) સ્ત્રી, કાંસીનેડ (૦) નં
 (બહુવચનમાં) કાંસાની બનાવેલી મોટી
 ઝાંઝ; કાંસાનું છમછમિયું
 કાંસું (૦) નં [સં. કાંસ] તાંસ, જસત અને
 ક્લાઈથી બનતી એક મિશ્રધાતુ
 કાંસ્ય નં [સં.] કાંસું. ૦કાર પું કંસારો
 કિકિલાવવું સં કિં 'કીકલાવું'નું પ્રેરક
 કિકિયાણું નં [રવં] એકસામટા થણા
 મોટા તીણા અવાજે થવા તે
 કિકિયારી સ્ત્રી [રવં] તીણી કારમી
 ચીસ. - **કો** પું મોટી કિકિયારી
 કિચૂકો પું કચૂકો; આમલીનો કળિયો
 કિચૂડ અં [રવં] તેવો અત્રાજ થાય તેમ
 (જેમ કે કોસના ચાકળાનો)
 કિચૂ (અો) કો પું કિચૂકો (૨) કિચૂડ કિચૂડ
 થતો અવાજ (૩) નાનો ચકડોળ
 કિતવ પું [સં.] જુગારી (૨) કપડી; કંગારો
 કિતાબ સ્ત્રી [અ.] ચોપડી; ગ્રંથ. ૦ખાનું
 નં ગ્રંથભંડાર; પુસ્તકાલય. ૦પરસ્ત
 વિં ચોપડીચુંબક
 કિત્તો પું [અ. કિત્તવહ = તેણે કાપ્યું ઉપરથી]
 બડા કાપની કલમ - લેખણ (૨) સારો
 લખેલો ખરડો - નમૂનો (૩) ખેતરનો કંકડો
 - વિભાગ (૪) અં એનું એ જ; એજન

કિનખાખ પું [ફા. કન્ઘાવ] જરીચુકાના
 વણાટનું એક જાતનું કાપડ(૨)કંચળ
 કિનાર(-રી) સ્ત્રી[ફા.] ધારનો ભાગ;કોર
 (૨) વસ્ત્ર પર મૂકવાની કોર(૩) કિનારો.
 -રો પું કાંઠો; તટ
 કિષ્કર પું [સં.] એક જાતનો દેવ; કુબેરનો
 ગાય. ૦કંઠ વિં, ૦કંઠી વિં સ્ત્રી
 કિષ્કર જેવા મધુર કંઠવાળી. -રી સ્ત્રી
 [સં.] કિન્નરની સ્ત્રી (૨) સારંગી
 કિન્નાખોર, કિન્નો જુઓ કીનાખોર, કીનો
 કિન્નાયત સ્ત્રી [અ.] ખયત (૨) વિં જુઓ
 કિન્નાયતી. -તી વિં કાયદા પરહું; સરહું
 કિયું વિં (૨) સં કયું
 કિરકોલ(-ળા) વિં [સં.] પરચૂરણ (૨)
 અં છટક; થોરે થોડે કરીને
 કિરણ નં [સં.] પું; તેજની રેખા; રશ્મિ.
 ૦માટી પું [સં.] સૂર્ય [- સ્વષ્ટા
 કિરતાર પું [સં. કર્તા] સૃષ્ટિનો કરનારો
 કિરપા સ્ત્રી જુઓ કૃપા [પ.]
 કિરપાણુ સ્ત્રી [સં. કૃપાણ] (શીખો ધર્મ-
 ચિહ્ન તરીકે રાખે છે તે) એક હથિયાર
 કિરમજ પું [અ. કર્મજ] એક જાતનો
 કીડો (૨) એમાંથી નીકળતો કિરમજ-
 રાતો રંગ અને દવા. -જ વિં કિરમજ-
 ના રંગનું; થેરું લાલ
 કિરાત પું [સં.] પહાડી જંગલી લોહોની
 એક જાત (૨) એ જાતનો માણસ;
 લીલ. -તી સ્ત્રી કિરાતની સ્ત્રી; ભીલડી
 (૨) પાવંતી; દુર્ગા
 કિરાયાદાર વિં કિરાયે -ભાડે રહેનારું
 -રાખનારું (૨) પું ભાડૂત
 કિરાયું નં [અ.] ભાડું
 કિરીટ પું [સં.] મુગટ. -ટી વિં
 કિરીટવાળું (૨) પું રાંત (૩) અજીન
 કિલ અં [સં.] ખરેખર
 કિલકાર પું [૨વં] આનંદભર્યો કલખવાટ
 (૨) આનંદની કિકિયારી. ૦વું અં કિં
 કિલકાર કરવો. -રી સ્ત્રી જુઓ કિલકાર
 (૨) તીખી ચીસ કે પોકાર

કિલકિલ સ્ત્રી [સં.] [૨વં] પક્ષીઓ એકી-
 સાથે બોલવાથી થતો કિલકિલ એવો
 હર્ષભર્યો અવાજ. -લાટ પું પક્ષીઓનું
 કિલકિલ એમ કરવું તે (૨) હર્ષધ્વનિ
 કિલાવો પું [ફા. કલાવા] હાથીને ગળે
 લટકતું દોરડું, જેના ગાળામાં પગ ભેરવીને
 મહાવત હાથીને ચાલવા વગેરેનો હથોડો
 કરે છે
 કિલિખ [સં.], કિલિમખ [પ.] નં પાપ
 (૨) અપરાધ (૩) રોગ
 કિલ્લી સ્ત્રી, ૦દાર પું જુઓ કીલી, ૦દાર
 કિલ્લું નં [સં. કાંટ+લું] અનાજમાં પરહું
 એક છવડું; ભોટવું
 કિલ્લેદાર પું કિલ્લાનો ઉપરી અમલદાર
 (૨) કિલ્લાનો કબજો ધરાવનાર કે તેનું
 રક્ષણ કરનાર સૈનિક
 કિલ્લેખંદી(-ધી) સ્ત્રી રાત્રીના સામે રક્ષણ
 મળે એવું બાંધકામ -કિલ્લો કરવો તે
 (૨) કિલ્લાનું બાંધકામ
 કિલ્લો પું [અ. કિલ્લ] કોટ; દુર્ગ
 કિલિવખ નં [સં.] જુઓ કિલિખ
 કિશોર વિં [સં.] નાની ઉંમરનું; સુગીર
 (૨) પું ૧૧થી ૧૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરનો
 છોકરો. -રાવરથા સ્ત્રી કિશોર વય
 કે રિયતિ. -રી સ્ત્રી [સં.] કુમારી; ૧૧થી
 ૧૫ વર્ષની છોકરી
 કિશ્ત સ્ત્રી [ફા.] શેતરંજનો એક દાવ;
 રોડ (૨) ખેતી; વાવેતર
 કિશ્તી સ્ત્રી [ફા.] હોડી
 કિષ્કિધા સ્ત્રી [સં.] સુઓવની રાજધાની
 કિસ સં [હિં.] + કોણ? શું? [પ્રાય: પ.]
 કિસમ સ્ત્રી [અ. કિસમ] જાત; પ્રકાર; રીત
 કિસમિસ સ્ત્રી [ફા. કિસમિસ] નાના
 દાણાની એક જાતની સૂકી દ્રાક્ષ
 કિસલય નં [સં.] કૃપણ
 કિસાન પું [હિં.] ખેડૂત
 કિસ્ત સ્ત્રી [ફા.] મહેસૂલ વગેરેનો ઉપતો
 (૨) મહેસૂલ; કીસ (૩) ખંડણી; કર (૪)
 જુઓ કિસ્ત

કિસ્તી સ્ત્રીં જુઓ કિસ્તી
 કિસ્મત નં [અ.] નસીબ
 કિસ્સો પું [અ.] કહાણી; અદ્ભુત કથા
 -ખનાવ (ર) કલિપત વાર્તા
 કિહાં અં જુઓ ક્યાં [પ.] [ચાકરડી
 કિંકર પું [સં.] ચાકર. -રી સ્ત્રીં [સં.]
 કિંકર્ત(-ત્ત)વ્યતા સ્ત્રીં [સં.] કર્તવ્ય
 શું છે તેવો પ્રશ્ન બહે એવી દશા. -મૂઠ
 વિં કિંકર્તવ્યતાથી મૂઠ -મૂંઝાયેલું
 કિંકિણાટ પું કિંકિણીના જેવો અવાજ
 કિંકિણી સ્ત્રીં [સં.] નાની ઘંટડી; ધૂધરી-
 વાળો કંદોરો; કાંચી (ર) કંકણ; કાંગરા-
 વાળું વલય
 કિંગલાણ નં કિંગલાણું તે(ર)કિંગલાવાનો
 હુધંધવનિ. -પું અં કિં આનંદમાં આવી
 જવું; ખૂબ ખુશી થવું
 કિંચિત્વિં [સં.] થોડુંક (ર) અં સહેજ;
 જરા. નકર વિં [સં.] કિંચિત્ કરે એવું.
 ંમાત્ર વિં (ર) [સં.] અં કિંચિત્ જ
 કિંડરગાર્ડન નં [જર્મન] ગરમત સાથે
 જ્ઞાનઆપવાની બાળશિક્ષણની એક પદ્ધતિ
 કિંતુ અં [સં.] પરંતુ; તોપણ
 કિંપુરુષ પું [સં.] કિત્તર (ર) પ્રાચીન
 કાલની એક જંગલી જાતનો પુરુષ (૩)
 વર્ણસંકર-નીચ-તુચ્છ માણસ
 કિંબહુના અં [સં.] વિશેષ (કહેવા)થી શું ?
 કિંમત સ્ત્રીં [જુઓ ક્રીમત] મૂલ્ય; બદલા;
 વળતર (ર) કદર; ખૂબ; લેખું
 કિંવદંતી સ્ત્રીં [સં.] લોકવાયકા; અફવા
 કિંવા અં [સં.] અથવા
 કિંશુકે પું [સં.] ખાખરો [કિંગલાણું
 કીકલાણું અં કિં [સં.] કિલ્કિલ પરથી]
 કીકલી સ્ત્રીં નાની કીકી. -સો પું નાનો કીકો
 કીકી સોં [પ્રા. કાંવા] આંખની મૂતળા
 કીકી સ્ત્રીં નાની બાળકી. -સો પું નાનો
 બાળક
 કીચ.(૦૬) પું કાંદવ
 કીજે કરવામાં આવે; કરો(વિધ્યથં ૩૫)[પ.]
 કીટ વિં બરાબર પાડે-મોઢે કરેલું (ર)
 પૂરું માહિતગાર; કાબેલ

કીટ પું [સં. કિટ્ટ] મેલ; કાટ (ર) કચરો;
 કસ્તર; કીટું (૩) ગદ્દો; ગાંઠ
 કીટ(૦ક) પું [સં.] કીટો; જંતુ
 કીટલી સ્ત્રીં [હિં.] ચાદાની
 કીટિયું વિં કીટીવાળું (ર) નં લાકડાની ચીપટ
 કીટી સ્ત્રીં [પ્રા. કિટ્ટિ] રૂમાં જે (કપાસિયાની
 કરચ કે પાંદડીનો ભૂકો ઇં) કસ્તર
 વળગી રહેલું હોય તે [જામતો કચરો
 કીટું નં [સં. કિટ્ટ] ધીને તાબ્યા પછી નીચે
 કીટો (૦ડો) પું [સં. કિટ્ટ] ઈટો કે નળિયાં
 પકવતાં પીગળાને ગદ્દો થઈ ગયેલી માટી
 (ર) બળી-પીગળાને કરદો કોઈ પણ કચરો
 (૩) ધાતુના પદાર્થો, ઘણા તાપથી રસાય
 થઈ બંધાઈ નય છે તે (૪) બાવળના
 લાકડાનો ગાંઠવાળો કકડો
 કીડ સ્ત્રીં [સં. કીટ] કીટ; બધ (ર) એક
 રોગ; દાદર, ઊંદરી ઇત્યાદિ (૩)
 ખજવાળ; ચળ
 કીડિયારું નં કીડિયાનું દર
 કીડિયાસેર સ્ત્રીં કીડિયાની સેર-કંઠી
 કીડિયું નં ખૂબ નાનો કાચનો મણકો
 કીડી સ્ત્રીં [સં. કીડિકા] એક કીણો જીવ-
 જંતુ. ંવેગ પું કીડીના જેવો-ધીમો
 વેગ [નાનો જીવડો
 કીડો પું [સં. કીડ; પ્રા. કીડો] પેટે ચાલનારો
 કીધ સંકિં કીધું; કંઈ [પ.] [૩૫)
 કીધું સંકિં કીધું ('કરતું'નું ભૂતકાળનું એક
 કીધું સં કિં કંઈ ('કહેતું' ના ભૂતકાળ
 માટે વપરાતું એક ૩૫)
 કીનાખોર વિં કીનો રાખે એલું; દંશીલું
 કીનો પું [ફા.] વેર; અંટસ
 કીમત સ્ત્રીં [અ.] જુઓ કિંમત. -તી
 વિં [ફા.] ભારે કિંમતનું
 કીમિયાગર પું [ફા.] ક્રીમિયો કરી
 નાણાંનો આદમી (ર) કળાવાન-યુક્તિ-
 બાજ આદમી (૩) ધુતારો
 કીમિયો પું [અ. કામિવા] હલકી ધાતુને
 કીમતી બનાવવાની ગુપ્ત રસાયણવિદ્યા
 (ર) [લા.] ઇલમ; યુક્તિ (૩) સહેલાઈથી

ધણું દ્રવ્ય મળે અથવા કાયદો થાય એવો
 ઇલમ-ધર્મો અથવા વસ્તુ
 કીર પું [સં.; રે.] પોપટ
 કીરચ સ્ત્રીં કરચ; ધણો નાનો કંકડો
 (૨) સગીન; 'બેચોનેટ'
 કીરત સ્ત્રીં જુઓ કીર્તિ [પ.] નં જુઓ
 કીર્તન. નંતિયાં નં જન વં કંસીજોડ;
 કીર્તન કરવાનાં છમછમિયાં. નંતિયો પું
 કીર્તનકાર
 કીર્ત(-ર્ત)ન નં [સં.] યરોગાન; ગુણ-
 કીર્તન (૨) ગાયન અને સંગીત સાથેનું
 ઈશ્વરનું ગુણવર્ણન. ંકાર પું કીર્તન
 કરનારો આદમી; હરદાસ. -વીચ વિં
 [સં.] વખાણવા જેવું
 કીર્તિ(-ર્તિ) [સં.] સ્ત્રીં ખ્યાતિ; નામના.
 ંકર વિં ખ્યાતિ કરનારું. નંત વિં [સં.]
 પ્રખ્યાત; જાણીતું. ંવજ પું કીર્તિરૂપી
 ધન. ંમાન વિં કીર્તિવાળું. -વંત વિં
 કીર્તિમાન. ંલેખ પું કીર્તનું સૂચન કે
 વર્ણન કરતો લેખ. ંસ્તલ પું કીર્તિ
 કરવા (કે કાયમ રાખવા) માટે રાખેલો
 કે ચણેલો રત્નલ-મિનારો; રમરણસ્તંભ
 કીલ પું (ગાડાની) મળી
 કીલ પું [પ.] નખ; ખૂટો; ઢોર ખાંધવાનો
 ખીલો. ંક નં મેખ; ખૂટો (૨) ઢોર
 ખાંધવાનો ખીલો (૩) ધરી. ંકારિથ
 નં જેની વચ્ચે કંદારજી હોય છે
 તે કંદારની હાડમાળાનો ખીલો મણકો
 કીલી સ્ત્રીં [સં. કિલ-મેખ] કૃત્તી (૨)
 તિલેરી; નાણાંની પેટી. ંદાર પું જેની
 પાસે કૃત્તી રહેતી હોય (કિલ્લો, તિલેરી,
 ઇત્યાદિની) તે આદમી, કિલ્લીદાર
 કીશ પું [સં.] વાંદરો (૨) સૂર્ય
 કીસ સ્ત્રીં [કા.કિસ્તો] મહેસૂલ; સરકારખરણું
 કુ અં [સં.] નામ પૂર્વે આવતાં 'ખરાખ,
 હલકં, નિહિત, પાપી' એવો અર્થ સૂચવે.
 ક્ષાં કુમાર્ગ (૨) સ્ત્રીં પૃથ્વી
 કુકરેકું નં [સ્વં] કુકરેકું
 કુકર્મ નં [સં.] ખોટું-ખરાખ કર્મ. -ર્મી
 વિં કુકર્મ કરનારું

કુકકુટ પું [સં.] કુકડો
 કુક્ષ(-ક્ષિ) સ્ત્રીં [સં.] કૂખ
 કુચ પું [સં.] સ્ત્રીની છાતી; રતન
 કુચાલ સ્ત્રીં કચાલ; ખરાખ વર્તણૂક
 કુચેષ્ટા સ્ત્રીં, -ષ્ટિત નં [સં.] ખોટી-
 ખરાખ ચેષ્ટા
 કુછંદ પું [સં.] ખરાખ છંદ-વ્યસન કે
 ચસકા; લ'પટપણું
 કુજવાર પું [સં.] મંગળવાર
 કુજોગ પું કુયોગ
 કુટચ પું [સં.] એક ઝાડ; કડો
 કુટામણ નં કુટાલું તે; ટિયામણ
 કુટારો પું કુટામણ(૨) માથાકુટ; પંચાત[લા.]
 કુટાવવું સં કિં 'કુટવું'નું પ્રેરક
 કુટાવું અંકિં 'કુટવું'નું કર્મણિ(૨) ટિયાલું;
 અચકાવું(૩) સૂચન પડતી; કુટારો થવો [લા.]
 કુટિ સ્ત્રીં [સં.] ગૂંપડી
 કુટિલ વિં [સં.] વાંકું; વળેલું (૨) હડીલું
 (૩) છળવાળું; કપટી. નંત સ્ત્રીં
 કુટી(૦ર) સ્ત્રીં [સં.] કુટિ; ગૂંપડી
 કુટુંબ નં [સં.] એક ખાપનો પરિવાર -
 વંશ (૨) ખેરી, છોકરાં વગેરે ધરનાં માણ-
 સોના સમૂહ (૩) ખેરીછોકરાંનો સમૂહ.
 ંકખાલો પું કુટુંબ અને કખીલો.
 ંપરિવાર પું કુટુંબ અને પરિવાર.
 -ખિની સ્ત્રીં [સં.] કુટુંબી સ્ત્રી. -ખી વિં
 [સં.] કુટુંબનું (૨) કુટુંબવાળું (૩) નં;
 પું કુટુંબનું માણસ
 કુટેવ સ્ત્રીં નકારી ટેવ - આદત
 કુકંણી [પ્રા.], -ની [સં.] સ્ત્રીં કુટણી
 કુકાર પું [સં.] કુહાડો (૨) ફરસી
 કુડવું નં પહેરણ
 કુણ સં + કાણ
 કુતકું નં [કુર્કો કુત્તક:] ડકણું; ખૂકું
 કુતરિયું નં એક ધાસ; કુતરી
 કુતર્ક પું [સં.] ખોટો તર્ક (૨) ખરાખ વિચાર
 કુતુખ પું [અ. કુત્વ] ધંટીનો ખીલડો (૨)
 ધવતારો. ંનુમા નં [કા.] હોકાયત્ર
 કુત્તલ નં [સં.] અમુક વસ્તુ - નવી વસ્તુ

નેવા નાણવાની ઉત્કંઠા; કૌતુક (૨)
 નવાઈભરી વસ્તુ
 કુતી સ્ત્રી [દિ.] કૃતરી. -તો પું કૃતરો
 કુત્સિત વિં [સં.] ધિક્કારવા યોગ્ય; નિંદિત
 (૨) નીચ; નહારું; અધમ (૩) મેલું; ગંદું
 કુથ પું [સં.] હાથી ઉપર નાંખવાની ઝૂલ
 (૨) સાદી; શેતરંજી (૩) કંથા
 કુઠકારો પું કુઠકો
 કુઠકું નં ભુઓ કુતકું
 કુદરત સ્ત્રી [અ.] ઈશ્વરી શક્તિ; નિસર્ગ;
 પ્રકૃતિ (૨) નિતિસ્વભાવ (૩) ભેર; તાકાત.
 -તી વિં કુદરત સંબંધી; નૈસર્ગિક;
 સ્વાભાવિક
 કુદાવતું સં કિં, કુદાતું અં કિં અનુ-
 કમે 'કુદવું'નું પ્રેરક અને કર્મણિ
 કુદષ્ટિ સ્ત્રી [સં.] ખોટો મત-કલ્પના (૨)
 ખોટા - ખરાબ ખ્યાલથી ભેલું તે
 કુદ્યાન નં હલકા પ્રકારનું ધાન્ય
 કુદ્યારો પું ખરાબ રિવાજ (૨) સુધારાથી
 વિરુદ્ધ એવી ખોટી દિશામાં ગતિ
 કુનેહ સ્ત્રી [અ. કુન્હ] હિક્મત (૨) ચતુરાઈ
 કુપથ પું [સં.] ખરાબ-અનીતિનો માર્ગ.
 ંગાસી વિં કુપથે જનારું
 કુપથ્ય વિં [સં.] પથ નહિ તેવું; આરો-
 ગ્યને માફક ન આવે એવું (૨) નં પરજી -
 કરી ન પાળવી તે
 કુપાત્ર વિં [સં.] નાલાયક; અનધિકારી
 (૨) બેઅદબ; છટ્ટીજયેલું (૩) નં ખરાબ
 વાસણ (૪) કુપાત્ર માણસ
 કુપિત વિં [સં.] કોપેલું; કેવે ભરાયેલું
 કુપુત્ર પું [સં.] કપૂત [પું કુલું
 કુપ્તી સ્ત્રી [સં. કૃપા] નાનો કુપો. -પો
 કુદર નં [અ. કુદ્ર] નારિતકંતા; કાકરપણું
 કુદરાન નં [અ.] કુદર (૨) ખોટું તહોમત;
 આળ (૩) ધાંધળ; તોફાન
 કુખલ સ્ત્રી કુખલ (૨) ખરાબ સ્ત્રી
 કુખુદ્ધિ સ્ત્રી [સં.] નહારી બુદ્ધિ; હુચ્ચાઈ
 કુખેર નં [સં.] ઇદના ધનનો ભંડારી
 કુખજ વિં [સં.] ખૂંધું - કુખડું

કુખલ વિં સ્ત્રી [સં.] ખૂંધી - કુખડી (૨)
 સ્ત્રી કૈદેયીની દાસી - મંથરા (૩) કુખજની
 કુખાપાત્ર કંસની એક દાસી
 કુભારલ સ્ત્રી [કુ + માર્યા] નહારી સ્ત્રી
 (૨) કબિયાખોર સ્ત્રી; કંકશા (૩) કૂવડ
 કુભાઈ નં [સં. કુ + મળ્હો ભૂંડું તહોમત (૨)
 તરકટ. -ડી વિં દોગી; વેષધારી; તરકટ
 કરનારું (૨) ખોટો આરોપ મૂકનારું
 કુમક સ્ત્રી [કુર્મી] મદદ
 કુમકુમ નં ભુઓ કુકુમ; કંકુ
 કુમતિ સ્ત્રી [સં.] નહારી મતિ
 કુમળાશ સ્ત્રી કુમળાપણું
 કુમળું વિં [સં. કોમલ] ભુઓ કોમળ
 કુમાતા સ્ત્રી [સં.] ખરાબ માતા; સંતતિ પ્રત્યે
 વાત્સલ્ય કે ફરજના ભાન વિનાની માતા
 કુમાર પું [સં.] પાંચ વર્ષની ઉંમરનો બાળક
 (૨) યુવાવસ્થા અથવા એની પહેલાંની
 અવસ્થાવાળો છોકરો (૩) પુત્ર (૪) રાજપુત.
 ંમદિર નં પ્રાચિન કેળવણીની શાળા
 કુમારિકા, કુમારી સ્ત્રી [સં.] બાર વર્ષ
 સુધીની કન્યા (૨) કુંવારી કન્યા (૩)
 રાજકુંવરી (૪) પુત્રી
 કુમાર્ગ પું [સં.] નહારો - આડો રસ્તો (૨)
 અધર્મ (૩) કુષ્ટ
 કુમાવિસદાર પું [મ. કમાવીસદાર] મહેસૂલ
 ઉઘરાવનાર આદમી; મહેસૂલી અમલદાર;
 મહાલકારી
 કુમાશ સ્ત્રી [અ.] સુવાળપ; નરમાશ
 (કપડાની) (૨) સફાઈદાર વણાટ
 કુમિત્ર પું [સં.] નહારો - મિત્રધર્મથી
 ઉલટો ચાલનાર મિત્ર
 કુમુદ નં [સં.] ધોણું કમળ; ધોયણું.
 ન્નાથ, ંપતિ, ંખધુ પું [સં.] ચંદ્રમા.
 -દિની સ્ત્રી [સં.] કુમુદના કૂલનો વેલો (૨)
 ઘણા કુમુદવાળી જગા - પુષ્કરિણી ઇં
 કુયોગ પું [સં.] (અહનો ખરાબ યોગ) (૨)
 ક્વખત
 કુરકુર પું [પ્રા. (૨૫૦)] કુરકુરિયાને
 ખોલાવવાનો હુદ્ગાર (૨) દાંત વડે થાડું

થોડું કરવાથી અવાજ થાય છે તે.
 -રિયું નં [સં. કુર્કર] કૃતરાતું નાનું
 બચ્ચું; બટોળિયું
 કુરતું નં [હિં.] પહેરણ
 કુરન(-નિ)સ સ્ત્રીં [નુઓ કુર્નિશ]નમીને
 -મૂશીને સલામ કરવી તે
 કુરખાન વિં [અ.]ખલિદાન તરીકે સમજેલું
 (૨) ન્યોહાવર; ફૂલ.-ની સ્ત્રીં કુરખાન થવું
 કે કરવું તે; બલિદાન [સ્ત્રીં ટિટોડી
 કુરર પું [સં.] એક પંખી; ટિટોડો.-રી
 કુરંગ પું [સં.] હરણ; મૂગ. બણી, -ગી [સં.]
 સ્ત્રીં હરણી; મૂગી
 કુરાન નં [અ.]મુસલમાનોનો મુખ્ય ધર્મ ગ્રંથ.
 બ(-ને)શરીફ નં કુરાન (માનવાચક)
 કુરુ પું [સં.] પાંડવકૌરવોનો પૂર્વજ (૨)
 અર્વાચીન દિલ્લીની આનુબાનુના પ્રદેશનું
 પ્રાચીન નામ. બક્ષેત્ર નં [સં.] દિલ્લીની
 પામે આવેલું એક વિરાળ મેદાન, ત્યાં
 પાંડવ કૌરવો વચ્ચે યુદ્ધ થયું હતું
 કુરુદંમ પું [સં. કુરુવિન્દ] એક સખત
 ખનિજ પદાર્થ જેમાંથી ઝવેરાતનાં નંગ
 બનાવવામાં આવે છે [ર.વિ.]
 કુરુપ વિં [સં.] કદરૂપું. બતા સ્ત્રીં
 કુર્નિશ સ્ત્રીં [તુર્કી] કુરનિસ
 કુલ વિં [અ. કુલ્લ] એકંદર; બધું મળીને
 થાય એટલું (૨) તમામ
 કુલ [સં.] નં કુટુંબ; વંશ (૨) ખાનદાની;
 કુલીનતા (૩) ટોળું; ભૂય (૪) અસીલ
 (વપ્રીલનો)
 કુલકંણી પું [મ.] નુઓ કુળકણી
 કુલકુલા વિં કુલ અખત્યાર ભોગવતું (૨)
 અંગત; ખાસ (૩) અં કુલ અખત્યાર
 સમેત
 કુલક્ષણ નં [સં.] અપલક્ષણ; ખોડ (૨)
 કુટેવ.-ણું વિં કુલક્ષણવાળું
 કુલગુરુ પું કીટખિક કે વંશપરંપરાના ગુરુ
 કુલધન વિં [સં.] કુલનો નાશ કરે એવું
 કુલજપટ અં બધું મળીને; કુલ
 કુલદા સ્ત્રીં [સં.] ખરાબ ચાલની સ્ત્રી

કુલડી (લ') સ્ત્રીં [ર. કુલ્લડી] કસલી જેવું
 નાનું માટીનું વાસણ; ચડવો(૨)સોનું રૂપું
 ગાળવાનું એવું પાત્ર (૩) શુદ્ધનો ભાગ
 (જેમાંથી મળ બહાર આવે છે)
 કુલદીપક પું [સં.] કુલને દીપાવનારો પુરુષ
 (૨) પુત્ર
 કુલદેવ પું, બતા [સં.] પું બં વં; સ્ત્રીં
 કુળનો હાલદેવ.-ની સ્ત્રીં કુળની હાલદેવી
 કુલધર્મ પું [સં.] વંશપરંપરાથી ચાલતો
 આવેલો વિશિષ્ટ ધર્મ-આચાર
 કુલનાયક પું કુલપતિથી બીજા કંમનો
 વિદ્યાપીઠનો અધિકારી; 'વાઈસ ચેન્સેલર'
 કુલપતિ પું [સં.] કુટુંબનો-કુળનો વડો
 (૨) ૧૦,૦૦૦ શિષ્યોને ખવાડનાર અને
 ભણાવનાર ઋષિ(૩)વિદ્યાપીઠનો મોટામાં
 મોટો અધિકારી; 'ચેન્સેલર'
 કુલપર્વત પું [સં.] નુઓ કુલાચલ
 કુલડી સ્ત્રીં [હિં.] બરડમાં કારેલ દુધની
 એક બનાવટ
 કુલવધૂ સ્ત્રીં [સં.] સારા કુટુંબની વધુ-સ્ત્રી
 કુલવત નં [સં.] કુળનું વિશિષ્ટ વ્રત
 કુલદીન વિં કુળ વિતાનું; કુલીન નહિ એવું
 કુલાચલ [સં.] (-ળ) પું મુખ્ય પર્વત
 (મહેન્દ્ર, મલય, સહ્ય, શક્તિમાન, ઋક્ષ,
 વિંધ્ય અને પરિચાત્ર એ સાત)
 કુલાચાર પું [સં.] કુલધર્મ; કુળનો આચાર
 કુલાબો પું ભૂસિરની જમીન (૨) માંચનો
 કાપ [અભિમાન
 કુલાભિમાન નં [સં.] પોતાના કુળ વિષેનું
 કુલાલ પું [સં.] કુલાર [સ્ત્રી
 કુલાંગના સ્ત્રીં [સં.] કુલીન ધરની (મુશીલ)
 કુલાંગાર પું [સં.] કુળમાં અંગાર જેવો
 નીવડેલ આદમી
 કુલિશ નં [સં.] ઇદ્રનું અસ્ત્ર-વજ્ર
 કુલી પું [તુર્કી] ભાર લાવકનારો; મત્તર
 કુલીન વિં [સં.] લાંબા કુળનું; ખાનદાન.
 બતા સ્ત્રીં
 કુલીશ નં [સં.] ઇદ્રનું વજ્ર
 કુલે(-લે) અં [અ. કુલ્લ] એકંદર

કુસેર (લિ) સ્ત્રી. કુસુરી) ધીગાળ સાથે
ચોળેલો બાળરી વગેરેનો કાચો લોટ -
એક બાથ

કુસોદ્ધાર પું. [સં.] કુલનો ઉદ્ધાર - ઉત્કર્ષ
કુલયા સ્ત્રી. [સં.] સુશીલ સ્ત્રી (૨) નાની
નદી, નહેર અથવા ઝરાણું.

કુલ્લી (કુ) સ્ત્રી. જુઓ કુલ્લી (૨) નાનું
કુલું. - કુલું નં. ધીતેલ ભરવાનું ચામડાનું
મોઢું પાત્ર

કુલ્લે અં. જુઓ 'કુલે'
કુલચન નં. [સં.] ગાળ (૨) કડવું વેણ
કુલચય નં. [સં.] બૂંટું કમળ - પોચાણું
કુલાકચ નં. [સં.] કુલચન; ગાળ
કુલાહક વિં. ગરમી અગર વિદ્યુતને પરાણે
પડાણે વહી જાય તેવું [પ. વિ.]

કુલિચાર પું. [સં.] ખરાબ વિચાર
કુલેણુ નં. જુઓ કુલચન
કુલેતર નં. કુલાવાળી જમીન [આદમી
કુલેતી પું. કુલા પરનો - કોસ હાંકનારો
કુલવત નં. [ફા.] કૌવત
કુશ પું. [સં.] એક જાતનું ધાસ; દહાં (૨)
રામનો એક પુત્ર

કુશકા પું. બં. વં. [દિ.કુકુ(-કુ)સ] ડાંગર,
કોદરાજ્યાદિનાં છોડાં. - કી સ્ત્રી. ખાડેલા
ચોખાનું ઝીણું ઝટકામણ

કુશલ [સં.] (-ગ) વિં. શુભ (૨) આરોગ્યવાન
(૩) પ્રવીણ (૪) નં. કુશળતા. ંદ્રેસ
વિં. સુખી અને આરોગ્ય (૨) નં. આખાદી
અને તંદુરસ્તી

કુશાચ્છુદ્ધિ વિં. [સં.] તીવ્ર છુદ્ધિવાળું
કુશાદા વિં. [ફા.] ખુલ્લું (૨) વિશાળ;
સગવડવાળું (૩) નિખાલસ

કુશીલવ પું. [સં.] ભાટચાણ (૨) ગૈય્યા
(૩) નર; નાટકનો ખેલાડી (૪) વાલ્મીકિ
(૫) પું. બં. વં. કુશ અને લવ

કુષ્ટ પું. નં. [સં.] કોટ. - કી વિં. કોટીકું
કુસંગ પું. [સં.] નહારો સંગ; ખરાબ સોળત
કુસંપ પું. [સં.] કુ+સંપ સંપ નહિ તે;
અણખનાવ

કુસુમ નં. [સં.] ફૂલ; પુષ્પ. ંધન્વા [સં.],
ંખાણુ પું. [સં.] કામદેવ. - માકર
પું. [સં.] વસંતઋતુ (૨) બાગ; બગીચો
- માયુધ પું. [સં.] કામદેવ. - માંજલિ
સ્ત્રી. [સં.] કુસુમોની અંજલિ. - સિત
વિં. [સં.] ફૂલવાળું; ફૂલથી ભરેલું

કુસુખી (-ખો) જુઓ કુસુખી, - ખો
કુસ્તી સ્ત્રી. [ફા.] અંગકસરતની એક રીત
(૨) બથ્યંબથ્યા. ંખાજ વિં. કુસ્તીમાં
પ્રવીણ [ખરાબ સેવા

કુસેવા સ્ત્રી. [સં.] સેવાથી ઊલટું આચરણ;
કુહર નં. [સં.] શુદ્ધ; બખોલ
કુહાડી સ્ત્રી. [સં.] કુહાર; પ્રા. નાનો કુહાડો.
- ડો પું. લાકડાં કાપવાનું - ફાડવાનું એક
હથિયાર; પરશુ

કુળ નં. જુઓ કુલ [સં.]
કુહું, ંકુહું, ંકાર પું. [રવં.] કોથલનો
એવો ખોલ [અટક

કુળકણી પું. [મ.] તલાટી (૨) એક મરાઠી
કુળગુરુ, કુળગોર પું. જુઓ કુલગુરુ
કુળતારક વિં. કુળને તારે એવું

કુળદીપક, કુળદીવો પું. જુઓ કુલદીપક
કુળદેવ, કુળદેવતા, કુળદેવી, કુળધર્મ
જુઓ કુલદેવ, કુલદેવતા, કુલદેવી, કુલધર્મ

કુળવધૂ સ્ત્રી. જુઓ કુલવધૂ
કુળવંત વિં, - તી વિં. સ્ત્રી. કુલીન
કુળવાટ સ્ત્રી. [કુળ+વાટ] કુળની રીત

કુળવાન વિં. કુલીન
કુળહીણુ (-હું) વિં. કુલહીન
કુંકુમ નં. [સં.] કુમકુમ; કંકુ. ંપત્રિકા

સ્ત્રી. કંકોતરી
કુંજ સ્ત્રી. [સં.] ઝાડ અથવા વેણાનાં
પાંદડાંથી થયેલી ઘટ્ટા; લતામંડપ. ંએકા-

દશી સ્ત્રી. ફાગણ સુદ ૧૧. ંગલનં
[પ.], ંગલી સ્ત્રી. કુંજમાં યઈને
જતો સાંકડો માર્ગ (૨) સાંકડો અને
છાયાનાળો ગીચ વનમાર્ગ (૩) વૃંદાવનની
પ્રાચીન કુંજગલી, જેનું સ્થાન ચાત્રાર્પ
ગણાય છે. ંડી સ્ત્રી. એક પક્ષી; કુંજડી

(૨) નાની કુંજ; કુંજભલી. -કું નં એક પક્ષી. -ટો પું કાછિયો (૨) માળી (૩) એક પક્ષી. બિ(-વિ)હારી વિં કુંજમાં વિહાર કરનારું (૨) પું કુંજ . . .
 કુંજર પું [સં.] હાથી (૨) હસ્ત નક્ષત્ર
 ઠંડાળ પું કુંજરનો કાળ -સિંહ
 કુંજરાણું અંકિત ખીલતું અટકવું; અટકું અને અણખીલ્યું રહી જવું (૨) અંતરમાં બળવું
 કુંજર વિં કુંજ જેવું; ધટાદાર
 કુંજો પું કુંજો; સોટવો; ચંપુ
 કુંકિત વિં [સં.] ખડું; ખાંડું (૨) રૂંધાયેલું
 કુંડ પું [સં.] જમીન ખોદી ખાંધેલો ખાડો (ચક્ક માટેનો); વેદી (૨) પાણી માટેનો પાકો પગથિયાંવાળો હોજ (૩) કુંડના આકારનું પાત્ર (૪) બલિ આપવાની જગા (૫) કુંડી; નાનો હવાડો (૬) ખાડો
 કુંડલ નં [સં.] કાને પહેરવાનું એક ધરણું. -લિની સ્ત્રીં [સં.] મૂલાધારમાં સુપુચ્છા નાડીની જડની નીચે રહેતી મનાતી એક સર્પાકાર શક્તિ, જેને જાત્રા કરવી એ યોગીઓનો એક મહા પુરુષાર્થ ગણાય છે. -લી સ્ત્રીં [સં.] નાનું કુંડાણું (૨) લાકડી, ભાલા વગેરેને છેડે ધસાતી ધાતુની ખોળી (૨) ગ્રહ વગેરેની ગણતરીનું ખાનાંવાળું ચોકું કે ચક્રકું [જ્યો.]
 કુંડળ જુઓ કુંડલ. -ળી જુઓ કુંડલી
 કુંડ પું [સં.] ભાલો . . .
 કુંડલ પું [સં.] માથાના વાળ; જુલકું (૨) હળ [પાંડવોની માતા
 કુંતા, કુંતી [સં.] સ્ત્રીં ખાંડુગળની સ્ત્રી;
 કુંદ પું; નં [સં.] એક લતનો મોગરો (૨) એનું ફૂલ
 કુંદન નં શુદ્ધ સોનું
 કુંદી સ્ત્રીં [હિ.] ધોયેલાં કપડાંને દીપાને સફાઈદાર કરવાનું એક ઓળર; લાકડાની મોગરી (૨) ધોયેલાં કપડાંને સફાઈદાર કરવાની ક્રિયા (૩) દીપકું-મારવું તે. ંપાક પું માર; ઠોક

કુંદો પું [ફા.] દંડકો; ચોકો (૨) લાકડી અથવા બંદકનો લંડો છેડો
 કુંલ પું [સં.] ઘડો (૨) હાથીના માથા ઉપર જે બાજુ ઉપસી આવેલો ભાગ; ગંડરથળ (૩) એક રાશિ [કુંધી રાખવો તે
 કુંલક પું [સં.] પ્રાણ્યામ કરતાં શ્વાસ
 કુંલકણું પું [સં.] રાવણનો એક ભાઈ. ંની હાંધ શં પ્રં લાંબી ને ભાડે ગાઠ (છ મહિનાની) જાથ
 કુંલકાર પું [સં.] કુંભાર
 કુંલમેળો પું [કુંભ+મેળો] મોટો મેળો (૨) દર બાર વરસે ભરાતો એક હિંદુ મેળો
 કુંલરથલ(-ળ) નં જુઓ 'કુંભ' (૨)
 કુંભાર (ં) પું [સં. કુંભકાર] માટીનાં વાસણ ઘડનાર એક જ્ઞાતિનો માણસ (૨) અણધર અંચવા મૂખ માણસ [લા.]
 કુંભિયો પું જુઓ કુંભિયા
 કુંભી સ્ત્રીં [સં. કુંભક] કુંભી; પાંબલાની ચેની પથ્થર અથવા લાકડાની ખેસણી (૨) મકાનનો ચાંબલો (૩) ચાર વર્ષે ભરાતો નાનો કુંભમેળો
 કુંભી સ્ત્રીં [સં.] નાનો કુંભ-ઘડો (૨) નાનું કુંદણું (મશાલમાં તેલ પૂરવા માટે)
 ંપાક પું [સં.] એક નરક (૨) માર; ઠોક
 કુંવર (ં) પું [સં. કુમાર] કુંવારો છોકરો (૨) રાજકુમાર (૩) પુત્ર-લાડકો પુત્ર. ંપછેડો પું રાજકુંભમાં સંતાન જન્મે તે પ્રસંગે રાજ્યને અપાતી ભેટ [કા.]. -રી સ્ત્રીં [સં. કુમારી] કુંવારી કન્યા (૨) રાજકુમારી (૩) દીકરી; લારણી દીકરી [ઓપધિ
 કુંવાર (ં) સ્ત્રીં [સં. કુમારી] એક વનસ્પતિ -
 કુંવારકી (ં) સ્ત્રીં [સં. કુમારિકા] કુંવારી કન્યા (૨) સમુદ્રને મળતી ન હોય એવી નદી
 કુંવારકું (ં) નં [સં. કુમાર ઉપરથી] નાના બાળકના મરણ પાછળ અપાતું ભોજન
 કુંવાર(ં) પાકું (ં) નં કુંવારનો બરછી જેવો રાણો (આમાંથી એળિયો બને છે.)
 કુંવારી (ં) વિં સ્ત્રીં [સં. કુમારી] સમુદ્રને

નહિ મળતી (નદી). -રું વિં [સં. કુમારકં]
 નહિ પરણેલું
 ફેઈ શ્રીં [સં. કૃષી, પ્રા. કૃષ્ણા] નાનો ફેવો
 ફેઈ નં [૨૪૦] ફેઈફેઈ (૨) એલિનની
 સિસોડીનો અવાળ. ંગાડી શ્રીં આગ-
 ગાડી (બાળભાષા)
 ફેઈડાં નંબંબં [સં. કુત્કુટ] મરથાં બતકાં
 વગેરે; 'પોલ્ટ્રી'
 ફેઈડી શ્રીં [સં. કુત્કુટી] મરથી. ૦ફેઈ અં
 [૨૪૦] સતાફેઈડીની રમતમાં કરાતો
 અવાળ. -ફેઈફેઈ નં [૨૪૦] ફેઈડાના
 બોલવાનો શબ્દ
 ફેઈડો પું [સં. કુત્કુટ] મરથો
 ફેઈર પું [સં. કુત્કુટ] ફેરો
 ફેઈર પું [ફ.] રાંધવાનું એક ખાસ પાત્ર
 ફેઈરી શ્રીં હળમાં મારેલી ફાયર (૨)
 ગુરખાઓનું એક છરા જેવું શસ્ત્ર [કાંઈરી
 ફેઈરી [સં. કર્કર] શ્રીં નાનો ફેકો; રમવાની
 ફેઈરેફેઈ નં બુઓ ફેઈડેફેઈ; ફેઈરેફેઈ
 ફેઈવો પું [૨૪૦] મરનારને નામે પુરુષો
 શિષ્ટાચાર ખાતર રહે તે
 ફેઈ શ્રીં નાનો ફેકો
 ફેઈ નં ફેઈરું (બાળભાષા) [ગોળ કંકડો
 ફેઈ પું પથ્થરનો ગોળ કાંકરો (૨) ઠીકરીનો
 ફેઈ શ્રીં [સં. કુક્ષિ] પેટનું પડથું (૨) [લા.]
 ગર્ભાશય; પેટ (૩) સંતતિ. -ખિયો પું
 શ્રીઓના કબજનો ફેખો ઠાંકતો ભાગ
 ફેઈ શ્રીં [ફા.] રવાના થવું-મુકામ ઉપાડી
 ચાલતા જવું તે (૨) ફેઈરી ઢબની ચાલ
 ફેઈ પું [સં.] ફેઈ; રતન
 ફેઈડી શ્રીં [સં. ફૂંચ] નાનો ફેઈડો; બડા
 વાળની પીંછી. -ડો પું વાસણને અંદરથી
 માંજવાનો એક છેડે ફેયાવાળો લાકડાનો
 કંકડો (૨) પ્રેાળવા માટે ખનાવેલો ભીંડી
 કે મુંજના રેસાનો ખૂડો (૩) વણાટમાં
 પવાયત વખતે વપરાતું એક સાધન
 ફેયાપાણી વિં ફેયા અને પાણી જેવું;
 એકરસ નહિ થયેલું એવું (૨) નં બંબં
 ફેયા અને પાણી (૩) સત્ત્વહીન વસ્તુઓ [લા.]

ફેઈ શ્રીં [સં. કૃષિકા, કુર્ચી] ફેઈડી. -ઓ
 પું કચરાવાથી અથવા ચવાવાથી જેના
 રેસેરેસા બુદા થઈ ગયા હોય એવી વસ્તુ
 (૨) બુઓ ફેઈડો ૧, ૨ (૩) પ્રવાહીની
 નીચે ઠરેલો કચરો અથવા અણઆગળેલી
 ફેયા જેવી વસ્તુ (૪) [લા.] વારંવાર
 કહેવાયેલી-સત્ત્વહીન થઈ ગયેલી વાત
 (૫) પૂરી સમજ વિચારી લીધેલી વસ્તુ
 (૬) નિંદા [વાસણ વેચનારો
 ફેઈડો પું ['ફૂંચ' ઉપરથી] માટીનાં
 ફેઈન નં [સં.] ફેઈજું તે. -વું અંકિં
 [સં. ફૂંચ] મધુર શબ્દ કરવો; મધુર ગાતું
 ફેઈજીત નં [સં.] ફેઈન
 ફેઈ પું [ફા.] ભોટવો; ચંબુ
 ફેઈ વિં [સં.] ન સમન્નય કે ન વંચાય એવું
 (૨) ભેદ અથવા ચૂંચવણભર્યું (૩) બૂંદું;
 ફેઈભર્યું (૪) પું; નં ફેઈ; ંગાઈ;
 છેતરપિંડી (૫) પર્વતની ટોચ; શિખર
 (૬) ઢગલો (૭) ન સમન્નય એવું જે કાંઈ
 હોય તે (૨૬૨૪, કોયડો ઇત્યાદિ)
 ફેઈ શ્રીં [ફેઈજું] કંકાફ (૨) ભંગાર
 ફેઈજીખાનું નં [ફેઈજીખાનું] વેશ્યાગૃહ
 ફેઈજી નં બંબં વં ફેઈતી વખતે બોલવાના
 બોલ; રાજિયા (૨) માયાઝીક; કંકાફ
 ફેઈજી શ્રીં [સં. કુટુંબી] અનીતિના કામમાં
 દલાલું કરનાર કે ફેઈજીખાનું ચલાવનાર
 શ્રી. -જું નં ભડવાઈ
 ફેઈજું નં [ફેઈજું પરથી] મરણ પાછળ ફેઈજું
 તે (૨) તેવો પ્રસંગ
 ફેઈજી પું ફેઈ એવો પ્રશ્ન; કોયડો
 ફેઈજું સંકિં [સં. ફૂંચ] મારવું; ઠાંકવું (૨)
 ખાંડવું (૩) મૂએલા પાછળ છાતી પીટવી
 ફેઈજી વિં ટોચ પર - ભંચામાં ભંચા
 રથળે બેસેલું (૨) એથ (૩) સર્વ કાલે એકરે
 રહેનારું; અચળ (૪) પું પરમાત્મા
 ફેઈફેઈ શ્રીં ઠાંકાઠાંક (૨) મૂએલા પાછળ
 ખૂળ ફેઈજું તે
 ફેઈજી નં [ફેઈજું] માર (૨) બાજરીને
 ખાંડીને ફેઈલી એક વાની

ફેરી સ્રીં ફેરી; સોફરી
ફેટો પું [ફેટું] કચરાયેલું - ખંડાયેલું.
હોય તે; ભંગાર ભૂકો (૨) માર; ઠોક
ફેડ નં [સં. ફૂટ] કપડ; ઠગાર્થ (૨) વાંધા-
વચકો. ઠકપટ નં દગોફટકો; છલપ્રપંચ
ફેડું વિં કડવાળું; કપટી (૨) વાંડું (૩)
નં વાંધાવચકો (ખાસ ફેરીને ફેરીને કે
માતાને પડે તે)

ફેણપ, ફેણારા સ્રીં ફેણપણું
ફેણું વિં કમળું
ફેટકું નં [તુર્કી કુકદ] ફેટકું; ડફલું
ફેટરાની ટોપી સ્રીં, ફેટરાનો કાન પું
ઉકરડામાં અથવા ભીની જગામાં થતી
એક છત્રાકાર વનસ્પતિ; શિલિંધ્ર
ફેટરી સ્રીં એક વનસ્પતિ (૨) એની ચમરી
ફેટરી સ્રીં ફેટરાની માદા. -ફે પું એનો
નર [શ્યામ
ફેટરું નં [સં. કુકુર, દે. કુત] એક પશુ;
ફેથલી સ્રીં [સં. કુચ પરથી] નિંદા
ફેથલો, ફેથો પું [સં. કુચ પરથી] ગરબડ
ગોટા; ગુચવાડો (૨) કડાકટ (૩) ફેથો
(૪) ફેથલી; નિંદા

ફેફડું નં નુઓ ફેફડું
ફેફડો પું [ફેફડું] ઠેકડો; છલંગ.
ફેફડું અં કિં [સં. ફૂડ] છલંગ મારવી; ઠેકડો
મારવો (૨) ગળ ઉપરવટનો ભપકો-
ખર્ચ કરવો [લા.]

ફેફડા (-દી), ફેફડા સ્રીં વારંવાર ફેફડું
તે (૨) [લા.] વલવલાટ (૩) હાથી ન્યાદે
ખર્ચવું તે

ફેપ પું [સં.] ફેવો. ઝમંડુંક પું [સં.]
ફવામાંનો દેડકો (૨) ખૂબ સંક્રચિત
દુષ્ટિવાળો આદમી [લા.]

ફેપી સ્રીં [સં.] નાનો ફેપો. -પો પું
ફેલો પેટનું અને સાંકડા મોનું ચામડાનું
પાત્ર; ફેલું (૨) એ ધાટનો કાચનો શીશો

ફેપડું વિં [રે. કુલ્લ] કદરૂપું
ફેપો પું [અ. કુલ્લ = ધુમ્મટ] પક્ષીએ બાંધેલો
માળો (૨) ધુમ્મટવાળું ધાસનું ઝૂંપડું

ફેપો પું [અ. કુલ્લ = મોગરી] ડા-કાંકરેવાળો
જમીન; રથક (૨) તે ટીપવાનું લાકડાના
કે લોઢાના વજનદાર કચકામાં લાકડી
ખોરી બનાવેલું સાધન

ફેર પું [સં.] ભાત; સંધેલા ચોખા. -રિચો
પું નુવારને મોટી મોટી ભરડોને બના-
વાતી એક વાની (૨) નુવારનો પોંક
(૩) નુવારના ઠોકા (૪) ચોખા

ફેચ પું [સં.] માથું (૨) દાઢી (૩) કચડો.
-ચો પું હાડકાના સાંધા પરનો દોરી
તેવો બધ

ફેમ પું [સં.] કાચબો. -મવતાર પું
[સં.] કાચબાએ વિધુનો એક અવતાર
ફેલ પું [સં.] કિનારો

ફેલો પું [ર. કુલ્લ] ધગડો
ફેવાથલ પું [ફેવાનરથલ] વહાણના વચલા
સડનો ધાંભલો

ફેવો પું [સં. ફૂં] જમીનમાંથી પાણી
કાઢવા માટે ખોદેલો ખાડો

ફેવો પું નુઓ ફેવાથલ

ફેણું વિં નુઓ ફેણું; કમળું

ફેચી (૦) સ્રીં [સં. ફૂચિકા] ચાવી (૨)
[લા.] ઉપાય (૩) રહસ્ય બતાવવાનું સાધન

ફેજડી (૦) સ્રીં [સં. ફૂજ ઉપરથી] એક
પક્ષી; ફેજડી. -ડું નં એક પક્ષી, ફેજડું.

ફેજરાવું (૦) અંકિં નુઓ ફેજરાવું

ફેડલી (-ળી) (૦) સ્રીં નુઓ ફેડલી

ફેડાળી સ્રીં નાનું ફેડાળું

ફેડાળું (૦) નં [સં. ફેડલ્ક] ગોળ આકૃતિ

(૨) ગોડાળો [લા.]

ફેડી (૦) સ્રીં [સં. ફેડ ઉપરથી] ફેડ તેવો
નાનો ખાડો (૨) પહોળા મોનું નાના ફેડ
જેવું વાસણ (૩) નાનો હવાડો (૪) ત્રીસની
સંખ્યાનો સંકેત (૫) ગખી. -ડું નં
ફેડ જેવું પહોળા મોનું નાનું મોટું શકોડું
(૨) ફેડાડ વાવવાનું એવું પાત્ર (૩) ફેડાળું

ફેણપ, ફેણારા સ્રીં ફેણપણું

ફેણું (૦) વિં નુઓ ફેણું [લાટું

ફેફલી (૦) સ્રીં સાંધેલાને ઉડેલાવેલું ગોળ

ક્રંદવું (૦) સં કિં કુંદી કરવી
 ક્રંદ(-ધ)વું (૦) નં ધાસની ગંઢ. -વો
 પું કંદવું (૨) લાકડાનો ઢગલો
 ક્રંપણ (૦) સ્રીં [સં. કુદ્મલ] કુમળું -નવું
 કૂટું પાંદડું [પું ભૂઓ દુષો
 કૂપી (૦) સ્રીં [પ્રા. કુપય] ભૂઓ કૂપી. -પો
 ક્રંભિયો (૦) પું [સં. કુંભક] થાંભલા
 નીચે મુકાતો ધડેલો પથ્થર
 ક્રંભી (૦) સ્રીં ભૂઓ કુંભી [પૂંવાડિયો
 ક્રંવાડિયો (૦) નં એક વનસ્પતિ-છોડ;
 ક્રંળું (૦) વિં [સં. કોનલ] કુમળું; ક્રંળું
 ક્રૂર્ય વિં [સં.] કષ્ટ પડે એવું (૨) પું
 કષ્ટ (૩) પ્રાયશ્ચિત્ત; વ્રત. ંચાંદ્રાયણ
 નં ધણા કષ્ટે થાય એવું એક
 પ્રાયશ્ચિત્ત-વ્રત
 કૃત વિં [સં.] કરેલું; બનાવેલું (૨) પું કૃતયુગ
 (૩) નં કર્મકળ (૪) ચારની સંખ્યા.
 ંકૃત્ય વિં [સં.] ચોતાની કર્જ પૂરી કરી
 ચૂક્યું હોય એવું (૨) તેના સતોષવાળું.
 ંદ્ર(-દ્રી) વિં કરેલો ઉપકાર ભૂલી નય
 એલું; નિમકહરામ. ંદ્ર વિં [સં.] કરેલા
 ઉપકારની કદર કરનારું; નિમકહલાલ.
 ંનિશ્ચય વિં [સં.] નિશ્ચય કરી બેઠેલું.
 ંયુગ પું [સં.] સત્યયુગ. -તાર્થ વિં
 [સં.] કૃતકૃત્ય. -તાંત પું [સં.] યમ(૨)
 કાળ; મૃત્યુ
 કૃતિ સ્રીં [સં.] કાર્ય; કામ (૨) રચના;
 સર્જન (૩) આચરણ; કરણી
 કૃતી વિં [સં.] કૃતકૃત્ય (૨) ભાગ્યશાળી
 કૃત્તિકા સ્રીં [સં.] ત્રીજું નક્ષત્ર
 કૃત્તયય પું [સં.] ધાતુને લાગી નવો ગુપ્ત
 બનાવતો પ્રત્યય. જેમ કે, અક (મારક),
 આમલું (ડગમલું) ઇં [ચ્યા.]
 કૃત્ય નં [સં.] કાર્ય; કામ (૨) આચરણ (૩)
 ભૂમિતિમાં રચના કરવાને અંગેનો
 મિષ્ટાંત; 'પ્રોબ્લેમ' [ગ.]
 કૃત્યા સ્રીં [સં.] મેલી દેવી (૨) ડાકણ
 (૩) ન્હડ કરનારી સ્રી(૪)કંકેશા; શંખણી
 કૃત્તિમ વિં [સં.] બનાવેલી

કૃદંત પું; નં [સં.] ધાતુને કાળ કે અર્થ-
 વાયક પ્રત્યય લાગવાથી બનતું અપૂર્ણ
 અર્થવાચક રૂપ. જેમ કે, કરતું; કરનારું,
 કરેલું ઇં [ચ્યા.]

કૃપણ વિં [સં.] કંભૂસ. ંતા સ્રીં
 કૃપા સ્રીં [સં.] મહેરબાની (૨) દયા
 કૃપાણ પું [સં.] તરવાર; ખડ્ગ
 કૃપાદષ્ટિ સ્રીં [સં.] કૃપાભરી દષ્ટિ; રહેમનજર
 કૃપાનિધાન નં, કૃપાનિધિ પું કૃપાનો
 ભંડાર તે [કામળ

કૃપાપત્ર પું; નં (વિવેકની ભાષામાં) પત્ર;
 કૃપાપાત્ર વિં (૨) નં કૃપાને યોગ્ય હોય તે
 કૃપાણ [સં.] (-ળ, -ળ) વિં દયાળુ
 કૃમિ પું [સં.] ક્રીડા(૨) પેટમાંનો એક જીવ;
 કરમિયો

કૃશ વિં [સં.] દુર્બળ; સુકું (૨) પાતળું; નાનુંક.
 -શાંગ વિં [સં.] કૃશ અંગ -શરીરવાળું.

-શાંગી વિં સ્રીં [સં.] કૃશ -નાનુંક
 શરીરવાળી. -શીદરી વિં સ્રીં [સં.] કૃશ
 + ઉદરો પાતળી કેડવાળી [પું ખેડૂત

કૃષિ સ્રીં [સં.] ખેતી. ંક પું [સં.], ંકાર
 કૃષીવલ પું [સં.] ખેડૂત

કૃષ્ટ વિં [સં.] તાણેલું; ખેંચેલું; ખેંચી કાઢેલું
 (૨) આકર્ષાયેલું (૩) ખેડેલું

કૃણ વિં [સં.] શ્યામ; કાળું (૨) પું
 વિષ્ણુનો આક્રમે અવતાર. ંપક્ષ પું;

નં [સં.] અધારિયું. ંસાર પું [સં.]
 કાળિયાર; મૃગ. -ણા સ્રીં [સં.]

દ્રૌપદી (૨) દક્ષિણ હિંદની એક નદી.
 -ણાગર(-ર) નં [સં. કળ્યાણુલ] કાળું

અગર. -ણાપણુ નં [+ સં. અર્પણ]
 કૃણ લગવાનને અર્પણ કરતું તે.

-ણારતાર પું [+ સં. અવતાર] વિષ્ણુનો
 આક્રમે અવતાર. -ણાદમી સ્રીં [સં.]

કૃણની જન્મતિથિ; શ્રાવણ વદ ૮
 કે અં [ફા. કિ] અથવા; યા; વા (૨)

આકાંક્ષાસૂચક ઉભયાન્વયી. ઉદાં 'મે'
 એને કહ્યું કે આવ; કારણ કે; જેમ કે; કેમ કે
 (૩) વાક્યને અતે આવતાં પ્રસાર્યસૂચક.

હાલં કલું કે? (૪) નિરર્થક સંબંધક
 'ને' સં આગળ આમ વપરાય છે: 'નળ
 રાત્ર, કે જેને વનવાસ ભોગવવો પડ્યો
 હતો, તે ...' (૫) એટલે, એથી તરત.
 હાલં 'વહુનું જરાક કાંઈ કહીએ છીએ કે
 ચાટકો ચઢે છે' [વાની - મીઠાઈ
 કેકે સ્ત્રીં [દં.] વિલાયતી ટમે કરાતી એક
 કેકા સ્ત્રીં [સં.] કેકારવ
 કેકાણુ પું [રવં] ઘોંઘાટ (૨) ઘોઠો
 કેકારવ પું [સં. કેકા+રવ] મોરનો યહુકાર
 કેકાવલ [સં.] (-ળ) પું મોર. -સિ(-લી)
 સ્ત્રીં [સં. કેકા+આવલિ] મોરના યહુકારની
 પરંપરા
 કેકી પું [સં.] મોર
 કેકલું વિં [સં. કિવલ] (માપ, સંખ્યા કે
 કદમાં) શા માપનું-પ્રમાણનું (પ્રમાણક).
 ંએક, ંકે વિં અમુક માપ કે પ્રમાણનું
 (અનિશ્ચિતાર્થક). ંકેકલું, ંખધુ, ંય
 વિં ઘોડું કે સાધારણ નદિ પણ અનિશ્ચિત
 છતાં પ્રમાણમાં ઘણું (માપ, સંખ્યા કે કદ)
 કેક (કેક,) સ્ત્રીં [સં. કવિ, પ્રા. કવિ] શરીરનો
 મધ્ય ભાગ; કમર(૨)કમક; પીઠબળ [લા.]
 કેક સ્ત્રીં જુઓ કેકો; પીછો; પૂંઠ [બંડી
 કેકિયું (કે) નં કેક મુઠી આવે એવું બદન;
 કેકી સ્ત્રીં સાંકડો પગરસ્તો; પગથી
 કેકે અં પૂંઠે; પાછળ
 કેકો પું પગરસ્તો (૨) પીછો; પૂંઠ(૩)છેડો;
 અંત (૪) સતામણી [લા.] [કઈ બાજુ
 કેણીગમ, કેણીપા, કેણીમગ (-ગા) અં
 કેતક પું [સં.] એક વનસ્પતિ; કેવડો (૨)
 અબોલ પર જોસવાનું એક ધરણું. -કી
 સ્ત્રીં [સં.] એક ફૂલ ઝાડ(૨)એ ઝાડનું પાન
 કેતન નં [સં.] ચિદન (૨) ધન (૩) ધર
 કેતુ પું [સં.] એક ગ્રહ; ધમકેતુ(૨)ધન; નિશાન
 કેથલિક વિં (૨) પું [દં.] એ નામના
 એક ખ્રિસ્તી સંપ્રદાયનું (માણસ)
 કેદ (કે) વિં [મ.] બંધનયુક્ત (૨) સ્ત્રીં
 એવી સ્થિતિ. ંખાનું નં જેલ; કારા-
 ગાર; ધરંગ

કેદાર પું; નં; [સં.] એતર (૨) પું
 હિમાલયનું એક શિખર-એક યાત્રાસ્થાન
 કેદાર(-રો) પું [સં.] એક રાગ. કેદારો
 કરવો = મોટું પરાક્રમ કરવું(૨)ભગાના
 ભાઈ જેવું કરવું; બાફવું [લા.]
 કે દી અં કયે દહાડે? કયારે?
 કેદી (કે) વિં કેદમાં પડેલું (૨) કેદ કરેલું
 (૩) પું કેદ કરેલો માણસ; બંદીવાન
 કેનું વિં કેનું?
 કેન્વાસ નં [દં.] એક ભતનું ભડું કપડું
 કેપ્પન પું [દં.] જુઓ કપ્તાન
 કેફ (કે) પું; સ્ત્રીં [ફા.] નશો; ઘેન
 કેફિયત (કે) સ્ત્રીં [મ.] અધિકારી આગળ
 રત્ન કરાતી હાકીકત
 કેફી વિં કેફવાળું; કેફ ચઢે એવું
 કેળિન સ્ત્રીં [દં.] નાની ઓરડી (જેમ કે,
 આગબોટની)
 કેમ (કે) અં [સં. વિલ] શા માટે? (૨)
 કેવી રીતે? (૩) પ્રમાણસૂચક અવ્યય.
 'તમે જરો, કેમ?'
 કેમ કે, કેમ જે અં કારણ કે
 કેમ રે અં (ધમકાવવા માટે) કેમ અલ્યા?
 કેમેરા પું [દં.] ફોટો પાડવાનું ચંત્ર
 કેયૂર નં [સં.] બાજુબંધ; ખેરખો
 કેર (કે) પું [મ. કહ] જુલમ; ગળબ
 કેરખી સ્ત્રીં કાંગરી (૨) સોનાની ગોળ
 દીપકીઓની હાર
 કેરડી (કે) સ્ત્રીં [સં. કકર] એક વનસ્પતિ.
 -કું નં તેનું ફળ; કેરું. -ડો પું કેરડી
 કેરખો (કે) પું એક નાચ; કારવો (૨)
 એમાં ગવાતું ગાયન (૩) એનો રાગ
 કેરખો [ફા. કહરખો] મુગધી ગુંદર જેવો
 એક પદાર્થ (તિના પારા ફાટીને રાખે છે.)
 કેરલ [સં.] (-ળ) પું મલબાર પ્રાંત
 કેરી (કે) સ્ત્રીં આંખાનું ફળ. ંગાળો પું
 કેરીની મોસમ
 કેરું (કે) નં કેરડીનું ફળ
 કેરું વિ. કેરું નું (છઠ્ઠી વિભક્તિનો અર્થ
 બતાવે છે) [પ.]

કેરોસીન નં [હં.] આસતેલ [ચૂનો
કેલ પું [સં. કેલ્ = કેળવવું ઉપરથી] કેળવેલો
કેસરી સ્ત્રીં [હં.] એક આમ વજનના પાણીને
શૂન્ય ડિઝો (સેંટી) થી, ૧ ડિઝો સુધી લાવ-
વામાં આવતી પડતી ગરમી. ૦.૫૦૮૨
નં તે ગરમી માપવા વપરાતું પાત્ર
કેલિ(-લી) સ્ત્રીં [સં.] રમત (૨) મૈથુન
કેલીપર પું [હં.] જુઓ પરકાર
કેલોમલ નં [હં.] પારો અને ક્લોરીનનું
સંયોજન, જુલાખ તરીકે વપરાય છે [ર.વિ.]
કેલિશયમ નં [હં.] એક ધાતુ - તત્ત્વ [ર.વિ.]
કેવડિયું વિં કેવડામાં રાખેલું; કેવડાની
સુગંધીવાળું
કેવડું વિં [સં. કિયત્] (માપ, કદ કે વચમાં)
કેટલું મોટું? ૦૬ વિં આશરે કેવડું?
૦૫ વિં અનિશ્ચિત છતાં પ્રમાણમાં મોટું
કેવડો પું [સં. ક્રેતક] એક આડ(૨) એનો ડોડો
કેવલ વિં [સં.] શુદ્ધ (૨) ક્રેત (૩)
એકમાત્ર (૪) અં સાવ; છેક. ૦.૫૦૧૧ નં
ભ્રાંતિશૂન્ય, વિશુદ્ધ જ્ઞાન. ૦.૫૦૧૧ નં [સં.]
મુક્તિપદ. -લાદૈત પું [+સં. ભદૈત]
શંકરાચાર્યે રચાયેલો જીવ અને બ્રહ્મના
અદ્વૈતનો સિદ્ધાંત. ૦.૫૦૧૧ વિં [સં.] [જંન]
કેવલાદૈતમાં માનનારું (૨) કેવલજ્ઞાન
જેને પ્રાપ્ત થયું હોય તે (૩) સ્ત્રીં ચેતન
અને અચેતનની એકતાનો સિદ્ધાંત
કેવળ વિં (૨) અં, ૦.૫૦૧૧ વં, ૦.૫૦૧૧
નં જુઓ 'કેવલ'માં. ૦.૫૦૧૧ ગી વિં
કેવળ ઉદ્દગાર દર્શાવતો (અવ્યય). [બ્યા.].
-ગી વિં જુઓ કેવલી
કેવું વિં ક્યા પ્રકારનું? (પ્રત્યાર્થક કે
ઉદ્દગારવાચક). ૦૬ વિં કેવું? (પ્રત્યાર્થક
કે કાર્થક અનિશ્ચિતાર્થવાચક). ૦૫ વિં
અજ્ઞાત-અનિશ્ચિત પ્રકારનું
કેશ પું ૦.૫૦૧૧ [સં.] વાળ. ૦.૬૦૧૧ પું.
[સં.] કેશનો સમૂહ (૨) અખોડો; વેણી.
૦.૫૦૧૧ સ્ત્રીં-વાળ જેવાળારીક વેદવાળી
નં [પ. વિ.] ૦.૫૦૧૧ પું [સં.] વેણી;
ચોટલો. ૦.૫૦૧૧ પું અખોડો; ચોટલો

કેશર નં [સં.] જુઓ કેસર. -રી વિં પું
કેસરના રંગનું; પીળું
કેશરી પું [સં.] કેસરી; સિંહ
કેશરુંચન નં વાળ ખૂટી કાઢવા તે
કેશવ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ [ઉપરના કેશ
કેશવાળી સ્ત્રીં સિંહ કે ઘોડાની ગરદન
કેશકર્ષણ નં કેશવાહિનીમાંનું (પ્રવાહી
પદાર્થનું) આકર્ષણ - ખેંચાણ [પ. વિ.]
કેશકેશિ અં [સં.] સામસામા વાળની
ખેંચાખેંચી કરીને
કેશિની સ્ત્રીં [સં.] સુંદર લાંબા કેશવાળી સ્ત્રી
કેરી પું [સં.] સિંહ(૨) ઘોડો (૩) શ્રીકૃષ્ણ
સંહારેલો એક રાક્ષસ. ૦.૫૦૧૧ પું
[સં.] શ્રીકૃષ્ણ
કેસ નં [હં.] મુકદ્દમો; કામ (૨) દરદી કે
તેના વિષેની હકીકતનો દવાખાનામાં
કરાતો કાગળ (૩) કોઈ અમુક બાબત
કે કિસ્સો યા તે સંબંધમાં આવતી વ્યક્તિ
કેસર નં [સં.] એક વનસ્પતિ (૨) તેના
ફૂલની અંદર વચ્ચે ભગતો સુગંધીદાર
રેસો - તંતુ (૩) હરકોઈ ફૂલની અંદર
થતો તંતુ (૪) સ્ત્રીં વાળ
કેસરપંખુ વિં સહેજમાં વચકાર્થ - રિસાઈ
બચ એવું (૨) વેતા વિનાનું; ગાંડિયું (૩)
લટકતું (૪) પું રિસાળ માણસ (૫)
મદ્રાસ તરફનો વાળા કરી લીખ માગતો
બ્રાહ્મણ
કેસરભીનું વિં કેસરિયાં કરીને નીકળેલું
કેસરિયાં નં ૦.૫૦૧૧ કેસરી વાધા પહેરીને
યા તો છેલ્લો કસૂઓ પીને મરણિયા
થઈને લડતું તે
કેસરિયું વિં કેસરી રંગનું; પીળું (૨)
રંગીલું; ઉમંગી; આનંદી (૩) નં સ્ત્રીં-એને
પહેરવાનું કેસરી રંગનું વસ્ત્ર
કેસરી વિં કેસરના રંગનું; પીળું
કેસરી પું [સં.] સિંહ; કેસરી
કેસૂ (૦.૬૦૧) નં ૦.૫૦૧૧ [સં. કિયુક, પ્રા. કેલુક]
કેસરી રંગનાં એક જાતનાં ફૂલ; ખાખરાનાં
ફૂલ. ૦.૬૦૧ સ્ત્રીં, ૦.૬૦૧ પું ખાખરા

કેહ વિં (૨) અં કોણ ? [પ.]
 કેળા સ્ત્રીં [સં. કદળ] જેને કેળા બેસે છે તે ગાડ
 કેળવણી સ્ત્રીં કેળવણું તે (૨) વ્યવસ્થિત
 ઉછેર, ખિલવણી અને શિક્ષણ (૩) શિક્ષણ
 (૪) મણતર; વિદ્યા. ૦૬૧૨ પું કેળવણીના
 સિદ્ધાંતોનો-તેના શાસ્ત્રનો નાણકાર
 અથવા તેનો અમલ કરનાર પુરુષ
 કેળવણું સંક્રિં [પ્રા. કેળાણ] વ્યવસ્થિત
 રીતે ખીલવણું, ઉછેરનું-મુદ્ધારનું-તાલીમ
 આપની (૨) (કણ-લોહ) ચૂંટીને
 તૈયાર કરવું; (૩) (કાયા ચામડાને) પકવી
 નરમને સફાઈદાર બનાવવું (૪) પચોટવું
 કેળસોપારી નં; સ્ત્રીં ઊંચી નતની એક
 સોપારી
 કેળિયું નં કેલ-કેળવેલો ચૂનો ભરવાનું
 -ઊંચકી જવાનું લોહાનું વાસણ; તગારું
 (૨) કાનનું એક ધરેણું [કા.] (૩) એક
 હલકી નતનું રેશમી વસ્ત્ર
 કેળું નં કેળનું કળ
 કેચી (કેં) સ્ત્રીં [તુકી] કાતર (૨) છાપરાના
 આધાર માટે મુકાવું ત્રિકોણાકાર ચોક્કું
 કેદ્ર નં [સં.] મધ્યખિંદુ (૨) મધ્ય-મુખ્ય
 સ્થાન (૩) હજી લગ્નથી ગ્રહનું પહેલું, ચોથું
 અને દશમું સ્થાન [ન્યો.]. ૦૭૫૫ વિં
 કેન્દ્ર તરફ જવું; 'સેન્દ્રિયેટલ'. જ્યાં
 વિં કેન્દ્રમાંથી વિખેરાતું; 'સેન્દ્રિયુગલ'.
 ૦૫૮૧ વિં કેન્દ્રમાં રહેલું-રહેલું. ૦૨૪
 વિં કેન્દ્રવતી. ૦૨૪૫ નં કેન્દ્રરૂપ
 સ્થાન; મધ્ય-મુખ્ય સ્થાન. -દ્રાનુસારી
 વિં કેન્દ્રને અનુસરનારું; કેન્દ્રગામી.
 -દ્રાપગામી વિં જુઓ કેન્દ્રયાગી.
 -દ્રાલિમુખ વિં કેન્દ્ર તરફ મુખ છે
 જેનું એવું. -દ્રિત વિં કેન્દ્રમાં સ્થિત
 કરેલું. -દ્રીકરણ નં કેદિત કરવું તે
 કેક-(કે)ચી સ્ત્રીં [સં.] દશરથની એક પત્ની;
 બરતની માતા
 કેતવ નં [સં.] શરતમાં મુકેલી વસ્તુ (૨)
 જુગાર (૩) જુકાણું (૪) હજકપટ (૫)
 પું જુગારી (૬) ધુતારો; દગ (૭) ધંતરો

કેલાસ પું [સં.] હિમાલયનું એક શિખર
 (૨) શિવનું નિવાસસ્થાન. ૦૫૨૨ પું
 કેલાસમાં રહેલું તે (૨) મૃત્યુ. ૦૫૨૨
 વિં કેલાસમાં વસનારું (૨) મૃત્યુ પામેલું
 કેવત પું [સં.] માછી
 કેવલ્ય નં [સં.] કેવળસ્વરૂપ-બ્રહ્મસ્વરૂપ
 થવું તે (૨) નિર્લિપ્તપણું; મોક્ષ
 કેસરેહિંદ પું [વ.] એક હલકાળ
 કો સં (૨) વિં જુઓ કોઈ [પ.] (૩) કોણ
 (૪) પું હોલાના બોલવાનો શબ્દ [રવગ]
 કોઈ સં (૨) વિં [સં. કોડપિ] ગમે તે
 (જણ કે વસ્તુ માટે, અનિશ્ચિતાય વાચક)
 ૦૦૫૦ ક વિં (૨) સં ગમે તે એક
 કોઈનું નં સરખણનાં લાકડાં ચીરવાનું શસ્ત્ર.
 -તો પું નાળિયેરની છાલ ઉખેડવાનો
 મોટો હરો
 કોક વિં (૨) સં જુઓ કોઈક
 કોક પું [સં.] કાળ નેનો એક પ્રકાર [ર. વિ.]
 કોકટી વિં [સં. કુલકુટી] રૂની એક નત
 (૨) એની બનેલી (ખાદી)
 કોકડાવું અં કિં કોકડું વળવું
 કોકડિયો કુંભાર પું એક પક્ષી
 કોકડી સ્ત્રીં નાનું કોકડું. (૨) ચામડી વળી
 ચડી નય તે; કરચલી (૩) સૂકવેલું રાયણું.
 -કું નં શંકુ આકારમાં વીંછાબેલા સૂતરનો
 કે કોઈ દોરાનો દડો (૨) ચામડીનું કે
 શરીરનું વળી-ચડી જવું કે સંકેતવાલું તે
 (૩) ગૂંચવણભર્યું કામકાજ કે મામલો [લા.]
 કોકમ નં એક ખાદ્ય ફળ. ૦૦૫૫, ૦૦૫૬ તેલ
 નં કોકમનાં ખીમાંથી કંકાનું તેલ (શિયા-
 જામાં ચામડી ન ફાટે તે માટે વપરાય છે)
 કોકરવણું, કોકરવાયું [સં. કોળ (ક +
 ડળ) = ઘોડું. ઊનું+વળ] જરાતરા ઊનું
 કોકરવું સં કિં છેતરવું; દોસલાવવું (૨)
 નં કાનનું એક ધરેણું [કામશાસ્ત્ર]
 કોકશાસ્ત્ર નં [સં.] કોકપરિતે રચેલું
 કોકંબી નં કોકમનું ગાડ [-નતમા
 કોકા પું ૦૫ ૦૫ સારાં ને કીમતી કપડાં
 કોકા સ્ત્રીં ખોટી; ચુંબન

કોકા સ્ત્રીં [દ્વ.] એક વનસ્પતિ, જેમાંથી
કોકેન બને છે

કોકિલ પુંં [સં.] કોયલનો નર. —કા સ્ત્રીં
[સં.] કોકિલની માદા; કોયલ

કોકીશુ' નં કામકાનો છેડો-ગાળો, જેમાં
પણછ ચડાવાય છે(ર)જુઓ કોસીશું (૧)

કોકેન નં [દ્વ.] એક કેરી ઔષધિ

કોકો પુંં [દ્વ.] નાળિયેરની જાતનું એક ઝાડ
(૨) તેનું બીજ (૩) પીણા માટે કરાતી

તેની ભૂકી (૪) તેનું પીણું

કોકો પુંં ઝલકું (૨) ચુંબન; કોકા
કોગળિયું (કો) નં ઝાડા અને બલદીનો

એક રોગ; કોલેરા

કોગળો (કો) પુંં મોં ભરાય એટલું પાણી
—કોઈ પણ પ્રવાહી વસ્તુ (૨) તેને મોંમાં

હલાતી બહાર કાઢી નાખવું તે [તિ;કાણું
કોચ નં [કોચવું ઉપરથી] કોચાઈને થયેલું

કોચ પુંં [દ્વ.] સુખાસન; સોફા(૨)જનપલંગ
(૩) સુખાસનવાળી ચાર પેડાંની ગાડી.

કોચ પુંં કોચ ગાડી હાંકનારો

કોચરાની સાલ સ્ત્રીં [જુઓ કોચરું]ધણું
જૂનું વર્ષ

કોચરી સ્ત્રીં સ્ત્રી (તિરસ્કારમાં)

કોચરું વિં કોચાઈ ગયેલું; છિદ્રવાળું (૨)
ધણુંજૂનું.—રોપુંવૃક્ષ પુરુષ(તિરસ્કારમાં)

કોચલું નં [સં. કવચ] કોટલું; કઠણ છાડું
(ફળ, ઈંડાં વગેરે ઉપરનું)

કોચવણું સં કિં દૂલવણું

કોચવું સંકિં કાણું પાડવું (૨) [ધરમાં]
ખાતર પાડવું (૩) ફિલ દુખવણું [લા.]

કોચું વિં સુકાઈ સકોચાઈ ગયેલું (૨)
સત્તહીન (૩) સડી ગયેલું

કોજગરી સ્ત્રીં [સં. કોજાગર ઉપરથી]
માણેકધારી (પૂનમ)

કોટ પુંં [સં.] કિલ્લાની દીવાલ; રક્ષણ માટે
કેરેલી ભીંત (૨) શત્રુ ન ભેટી શકે એવી

બૃહદ્રચના(૩)વડો(૪) કોટની અંદરનો
ભાગ

કોટ પુંં + જુઓ કોટિ; કેરોડ

કોટ પુંં [દ્વ.] ડગલો (૨) એકદમ સાત હાથ
કરી લેવા અને સામાને એકે ન કરવા દેવો

તે (પાનાની રમતમાં)

કોટ સ્ત્રીં [દ્વ. કોટ્ટા] ડોક; ગળું

કોટડી સ્ત્રીં [સં. કોષ્ટ પરથી] ઓરડી. —ડું
નં નાનું — પીંઢેરી ધર (૨) દીવાલ

કોટર નં [સં.] ઝાડની બખોલ

કોટલું નં [સં. કોષ્ટ ઉપરથી] કઠણ છાડું;
કોચલું(૨)જેની અંદર કંઈ સાર ન હોય

તેવી ચીજ [લા.] [પટારો(૨)કોઠાર
કોટલો પુંં [સં. કોષ્ટ] માટીનો બનાવેલો

કોટવાલ(—ળ) પુંં [દ્વ. કોટ્ટ + વાલ — પ્રા.
વાલ] કોટનો — શહેર કે ગામનો બંદોબસ્ત

રાખનાર અમલદાર(૨)એક અટક.—લી
(—ળી) પુંં; સ્ત્રીં કોટવાળનું કામ

કોટાકોટ વિં કેરોડો

કોટાનકોટ(—ટિ,—ટી) વિં [સં. કોટિ +
અનુ + કોટિ] કેરોડો

કોટિ સ્ત્રીં[સં.]કેરોડ; સો લાખની સંખ્યા
(૨) કમાનનો છેડો (૩) તકરારના

પ્રશ્નની એક બાજુ — પૂર્વ પક્ષ (૪) વર્ગ;
પ્રકાર(૫)ઘિયામાં ઘિયું બિંદું; અતિમતા

(૬) [ગ.] કાટખૂણ ત્રિકોણની કણ
સિવાયની બાજુ (૭) 'એપિસરસા'. ૦કે

વિં [સં.] કેરોડો; અગણિત. ૦કોણ પુંં
પૂરો કાટખૂણો બનાવનાર પૂર્તિરૂપ ખૂણો;

'કોમ્પ્લેમેન્ટરી એન્ગલ' [ગ.]. ૦ન્યા
સ્ત્રીં [સં.] 'કોસાઈન' [ગ.]. ૦ંવજ પુંં

કેરોડપતિના ધર પર ફરકતી ધન (૨)
કેરોડાધિપતિ

કોટિયું નં હોડકું; મજબો(૨)મોઈ દંડાની
રમતનો એક દાવ (૩) જનવરના ગળામાં

બંધાવું ગોળ લાકડું

કોટી સ્ત્રીં [જુઓ કોટ (ગળું)] આલિંગન

કોટી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ કોટિ

કોટીલી સ્ત્રીં કાળાં રંગેલાં કપડાં પર ઠોક-
વાનું. કીપાનું એક બીજું

કોટીલો પુંં પીંજવા માટે પીંજણની
તાંતને ચડકાવવાનું ઓત્તર; ગોટીલો

કોટું (કો) નં સામે છેતરાય ને આપણને
ફાયદો થાય એવો પેતરો—ખાજ (૨)
તકરારી—ખટપટનું વચ્ચે ઊભું કરેલું કામ
કોટચક્ષુ પું [સં.] કરોડ આંખવાળો—ઘડ
કોટચવધિ વિ. [સં.] કરોડોથી ગણાતું હોય
એવું (૨) અપાર

કોટલી સ્ત્રીં [સં. કોષ્ટ ઉપરથી] નાની કોઠી
(૨) નાનો કોઠલો. —સો પું માટીનો
ખનાવેલો પથરો (ખાવાની વસ્તુઓ
મૂકવાનો) (૨) કોઠાર

કોઠાચુદ્ધ નં કોઠામાંનું—ચકરાવામાંનું—
અટપટ દાવપેચવાળું ચુદ્ધ

કોઠાર પું [સં. કોષ્ટાગાર] અનાજ ભરવાનો
ઘોરડો (૨) ભોંયડું કે ચાર લીંતોવાળો
ચણેલી ઊંચી કોઠી (૩) ભંડાર; વખાર
(૪) ખનનો

કોઠારિયું નં નાનો કોઠાર. —રી પું કોઠારનો
ઉપરી (૨) એક અટક (વાણિયાની)

કોઠાવિરામ પું [સં. કોષ્ટ + અગિરામ] જુદી
જુદી પ્રકૃતિને જુદું જુદું ખાવાનું અનુકૂળ
આવતું તે

કોઠી સ્ત્રીં [સં. કોષ્ટ ઉપરથી] માટીનો (કે
ધાતુનો) ઊંચો નળો (૨) વખાર (૩)
વેપારીની પેઢી—કુકાન (૪) ચાણું (૫) કોઠીના
આકારનું એક દારૂખાનું

કોઠી (કો) સ્ત્રીં કોઠાનું આડ

કોઠીમઠી સ્ત્રીં એક વેલો. —કું નં કોઠી-
મઠીનું ફળ

કોઠીંખડી સ્ત્રીં કોઠીમઠી. —કું નં કોઠીમઠું

કોટું (કો) નં જુઓ કોટું; પ્રપંચ; પેતરો

કોટું (કો) નં [સં. કપિલ્ય] એક ફળ

કોટું (કો) નં ચહેરો; માં

કોટો પું [સં. કોષ્ટ] પેટ (૨) શરીર; શરીરની
અંદરનો કોઈ પણ કોપરૂપ ભાગ (૩)
મન; અંતઃકરણ (૪) ખાનું. ઉદા. કોઠો
પાકીને લખતું (૫) સોગટાં ઇત્યાદિ ખાજનું
ધર; ખાનું (૬) મોટી કોઠી; વખાર (૭)
મોટો દૂતો (૮) કિલ્લાનો પુરજ (૯)
સુધરાઈની મુખ્ય ઓફિસ; મહેસૂલ, વેરો

ઇત્યાદિનાં નાણાં ભરવાની જગા (૧૦)
રખડતાં દોર પૂરવાનોડખો (૧૧) ચૂદરચના
(૧૨) કોષ્ટક; આંકનો પાટો (૧૩) અંગર-
ખાનો ગળાની આસપાસનો ભાગ

કોડ પું [દિ. કોટ્ટુ] મનોભાવ; અંતરની ઉમેદ
—કામણું વિં કોડવાળું; કોઠીલું (૨)
વરણાગિયું

કોડિયું નં [દિ. કોટ્ટિય] માટીનું નાનું કોકોટું
(૨) એ આકારનું દીવો કરવાનું પાત્ર

કોડી (કો) સ્ત્રીં [સં. કપરિકા, દે. કવઙ્ઙિઆ]
એક નતતનું દરિયાર્થ જીવડાનું ધર; શાખલી
(૨) એક ઉલકું ચણણ (૩) વીસની સંજ્ઞા

કોડીલું વિં કોડવાળું

કોડું (કો) વિં કોડું; રીતભાત વગરનું

કોડું (કો) નં [કોડી] શાખલી. —કો પું
શાખલો

કોઠ પું [સં. કુઙ] ચામડીનો એક રોગ

કોઠ (કોઠ) સ્ત્રીં [સં. ગોષ્ટ] ગમાણ; દોરને
બાંધવાની જગા (૨) કારીગર લોકોને
કામ કરવા બેસવાની જગા. —કોરું;
—દિયું નં દોરની કોઠ

કોઠિયું (—એલ) વિં કોઠના રોગવાળું

કોઠી (કો) સ્ત્રીં કુહાડી

કોઠી (બહુ) વિં કોઠના રોગવાળું

કોઠો (કો) પું [ચં] જુઓ કુહાડો (૨)
વિં પું કોવાડ; કોઠાળ [લા.]

કોણુ પું [સં.] ખૂણો

કોણુ (કો) સં (૨) વિં [પ્રા. કવળ] કયું
(પ્રસાચક. ખટુધા માણસ માટે). બંતણે
= શી ખબર ? હું તથી નાણતો એ અર્થ-
માં. બમાત્ર વિં બેનો દિસાખ નદિ એવું
કોણુમાપક વિં કોણ —ખૂણો માપનારું
(૨) નં એ માટેનું એક ઓજર

કોણુકાર વિં કોણ —ખૂણાના આકારનું
(૨) પું કોણનો આકાર

કોણિયાટવું (કો) સંકિં કોણિયો મારવું

કોણી (કો) સ્ત્રીં [દિ. કુલ્ળી] ખબા નીચેનો
હાથનો (પહેલો) સાંધો (૨) એ સાંધાનું
આણીદાર હાટકું

કોણે (કો) સં કોઈએ પણ [પ.]

કોતર નં [સં. કોટર] જમીન કે પર્વતમાં
લેડો પહેળો ખાડો કે બખોડ

કોતરકામ નં કોતરીને કરેલું નકશીકામ

કોતરણી સ્ત્રીં કોતરવું તે (ર) કોતરવાની
ઢબ (૩) કોતરકામ; નકશી(૪) કોતરવાની

મજૂરી (૫) કોતરવાનું ઓળર

કોતરણું નં [કોતરવું] જુઓ ખોતરણું

કોતરવું સં કિં આણું આણું ખોદવું;

ખોતરવું; કોરવું

કોથમી(૦૨) સ્ત્રીં [સં. કુલુંવરી; પ્રા.

કુલુંવરી] ધાણાની ભાજ

કોથળી સ્ત્રીં [દિ. કોથળ] થેલી(ર) અંકોષ

(૩) હળરની સંજ્ઞા. ૦છોડામણ નં

કરને રૂપિયા આપતા પહેલાં સાહુકાર

ને વ્યાજના રૂપિયા પ્રથમથી કાપી લે

છે તે. ૦સાંથ સ્ત્રીં જમીનદારના,

ગરાસિયાના અથવા સરકારના ભરણા-

માંથી અપાતો વટાવ. -જો પું થેલો

કોદરા પુંબંબં [સં. કોદ્રવા:] એક ધાન્ય.

-રી સ્ત્રીં તે ધાન્યના દાણા

કોદંડ નં [સં.] ધનુષ્ય; કામડું

કોદાળ (કો) વિં કોદા જેવું; લડી બુદ્ધિનું

કોદાળી (કો) સ્ત્રીં [સં. કુદાલક] ખોદવાનું

એક ઓળર. -જો પું મોટી કોદાળી

કો દી અં કોઈ દિવસ; ક્યારે; કેદી [પ.]

કોદું (કો) નં ધરડી કે થોડું ચા નહિ જેવું

દૂધ દેતી ભેંસ

કોદો (કો) પું કોદાળ આદમી

કોનું (કો) સં કેનું? કઈ વ્યક્તિનું? [કોણ-

નું ષટ્ત્વનું ૨૫] (ર) કોઈનું [પ.]

કોન્સ્ટેબલ પું [દિ.] પોલીસનો સિપાઈ

કોપ પું [સં.] દોષ; રોષ (ર) નાશકારક

આદત; ગજબ

કોપરખરાસ નં [દિ. કોપરજાત] તાંબું

અને પિત્તળ મળીને બનતી એક ધાતુ

કોપરાપાક પું કોપરાના ખમણની બના-

વેલી એક મીઠાઈ (ર) [ક્યાણમાં] માર

કોપરું નં નાળિયેરની અંદરનો ગરડોપટું

કોપરેલ નં કોપરાનું તેલ

કોપવું અંકિં [સં. કુર] કોપ-ગુરસો કરવો

કોપાયમાન, કોપાવિષ્ટ, કોપિત વિં [સં.]

કોપેલું; રૂઢેલું [કરીને સંન્યાસીની]

કોપીન નં [સં. કૌર્પાન] લગોટી (ખાસ

કોપીરાઈટ પું [દિ.] લેખક પ્રકાશકાદિને

પોતાની કૃતિ પર મળતો કાનૂની હક

કોફી સ્ત્રીં [દિ.] શેકેલા છુંદાણાનો ભૂડો

(ર) તેનું પીણું

કોખાડ વિં મૂર્ખ

કોખાદટ નં [દિ.] એક ધાતુ-તત્ત્વ [ર. વિ.]

કોખી (૦૪) સ્ત્રીં; નં [દિ. કૌજે] એક

શાકમાજી-કરમકલો

કોમ સ્ત્રીં [અ. કૌમ] એક જ નામથી

ઓળખાતો લોકસમૂહ (જ્ઞાતિ, ધર્મ કે

ભતવારનો)

કોમલ વિં [સં.] કુમળું; મુલાયમ (ર)

સુકુમાર; નાનુક (૩) નરમ; મુદું (૪)

મધુર (૫) દયાળુ. -લાન્થિ નં [+ સં. અસ્થિ] કુમળું હાડકું; જેનું વખત

જતાં હાડકું બને છે તે પદાર્થ. -લાંગી

વિં સ્ત્રીં [+ અંગી] કોમળ શરીરની

કોમવાદ પું કેવળ કોમના જ સાંકડા

હિતાહિતની દૃષ્ટિનો મત

કોમળ વિં જુઓ કોમલ

કોમી વિં કોમનું; કોમ સંબંધી

કોય સં [સં. કોડપિ] કોઈ [પ.]

કોયડો (કો) પું જુઓ કોરડો

કોયલ (કો) સ્ત્રીં [સં. કોક્કિલ] એક પક્ષી;

કોટિલા [બળતરા થવી તે

કોયલી (કો) સ્ત્રીં ગળાનો એક રોગ (ર)

કોયલો (કો) પું [દિ. કોટલા] કોલસો (ર)

કોરલો કોલસો (૩) અંગારો

કોર સ્ત્રીં વસ્તુનો છેડો; કિનાર (ર) ત્યાં

મૂકવાની ભાત કે પટ્ટી (૩) બાળુ (૪)

બાળુ પરનો કંકડો; થોડોક ભાગ

-કોર સ્ત્રીં [કુંવર] ઉપરથી સ્ત્રીઓના

નામને છેડે મુકાનો રાખે. ઉદા. નેકોર

કોરટ (કો) સ્ત્રીં [દિ. કોટ] અદાલત

કોરડું વિં [કોરું] ભીનાશ વિનાનું (૨) ગાંગડું
 કોરડો પું ગૂંથેલો ચાળકો; સાટકો (૨)
 [લા.] કોર; સત્તા (૩) ત્રાસ; બુલમ;
 સખ્તાઈ (૪) ઝટ નંદિલી શકે એવો પ્રક્ર
 કોરણુ સ્ત્રીં બાનુ (૨) વસ્તુનો છેડા પરનો
 ભાગ; કાનો કે સીમા (૩) ધૂળનું વાવા-
 ઝાડું; આંધી
 કોરણિયો પું કોરીને કંદેલી ખોભણ-
 ખાંચો (૨) કોરવાનું કામ કરનાર (૩)
 શરીર કોરી ખાય તેવો તાવ; હાડખર
 કોરણી સ્ત્રીં કોરવાનું ઓખર (૨) કોરવાની
 રીત-કારીગરી
 કોરમ નં [દં.] સભા-સમિતિનું કામ શરૂ
 કરવા કે ચલાવવા માટે સભ્યોની ભરૂરી
 આંકેલી કાનૂની સંખ્યા
 કોરમું નં દાળનો ભૂકો-ચૂરો
 કોરવડું વિં એક કોરથી વાંકું ઢળતું
 કોરવું અંકિં [પ્રા. કોરણ] વીધવું; કાણું
 પાડવું (૨) અંદરથી કોતરવું; આણું ખોદવું
 કોરાડું (-ણું, -ણું) વિં કોરું; સૂકું
 કોરી સ્ત્રીં આરાદે રૂં રૂપિયાની કિંમતનું
 એક કચ્છી રૂપાનાણું
 કોરું વિં ભીનું નહિ એવું; સૂકું (૨) લખું
 (૩) વાપર્યા વિનાનું તદ્દન નવું (કાપડ)
 (૪) લખ્યા વિનાનું (પત્રું. કાગળ ઇત્યાદિ)
 (૫) રાધેલું નહિ એવું (સીધું; અનાજ).
 ઠંદવિં તદ્દન કોરું. ઠંડકડકડતું વિં
 તદ્દન નવું (વસ્ત્ર). ઠંધાકોડ (-ર) વિં
 તદ્દન કોરું. ઠંધોરું વિં તદ્દન નવું; વાપર્યા
 કે ઉકેલ્યા વિનાનું
 કોરેકોરું નં તદ્દન કોરું
 કોરેન્ડાઈન નં [દં.] જુઓ ક્વોરેન્ડીન
 કોર્ટ (કો) સ્ત્રીં [દં.] ન્યાયમંદિર; ઇન્સાફની
 અદાલત, કોર્ટ. ઠંડી સ્ત્રીં [દં.] કોર્ટના
 કેસના ખર્ચાની સરકારને ભરવી પડતી
 રકમ-રેટમખર્ચ
 કોઈન નં [દં.] જુઓ ચક્રચૂદ
 કોલ પું કોલ; ચૂનાની મેળવણીનો ગારો
 કોલ (કો) પું [અ.] વચન; કબૂલાત; ખાતરી.

ઠંકરાર પું કોલ અને દરાર; પાળવાનું
 વચન આપ્યું હોય એવું કબૂલાતપત્ર (૨)
 સંધિપત્ર; તહનામું [ચૂવો; હામર
 કોલટા (-તા) ર પું [દં.] ખનીજ કોલસાનો
 કોલન-વોટર નં [દં.] એક પ્રવાહી દવા
 કોલમ પું; સ્ત્રીં [સં. કલમ] ડાંગરની એક જાત
 કોલમ નં [દં.] વર્તમાનપત્ર, ગ્રંથ ઇત્યાદિના
 પાનાના લખાણની ઊભી ઓળ; દરાર
 (૨) વિભાગ; ખાનું; કોડો
 કોલર પું [દં.] કપડાનો ગળા માટેના સીવ-
 ણનો ભાગ (૨) (અંગ્રેજ લેખાસમા) ગળે
 પહેરાતી કાંઠા જેવી એક ખનાવટ
 કોલસી (કો) સ્ત્રીં [દં. કોલ; દં. કોલ]
 કોલસાનો ભૂકો (ખાસ કરીને ખળેલા
 ખનિજ કોલસાનો). -સો પું એક જાતનું
 બળતણ
 કોલામો પું જુઓ કુલામો
 કોલાહલ પું [સં.] શોરબકોર; ધોંધાટ
 કોલુ (લુ) નં [દં. કોલુમ] રોરડી પીલ-
 વાનો સચો
 કોલું (લુ) નં [દં. કુલ્હ, કોલુમ] શિયાળ
 કોલું (કો) વિં પડવણું; ગોરું
 કોલેજ સ્ત્રીં [દં.] મહાવિદ્યાલય; ઉચ્ચ શિક્ષણ
 માટેનું વિદ્યાલય. -જયન પું [દં.] તેનો
 વિદ્યાર્થી [એક ચેપી રોગ; કોળિયું
 કોલેરા (કો) પું [દં.] આરા અને ઊલટીનો
 કોલો (કો) પું ખૂણો; કોણ
 કોવડામણ (કો) સ્ત્રીં કોવડાવેલી વસ્તુ; સડો
 કોવડા (-ર) વડું (કો) સંકિં 'કોલવું'-
 નું પ્રેરક [રહે છે તે લાકડું]
 કોવાડ (કો) પું જેના આધારે કોસનું પેડું
 કોવાડ (કો) વિં કુદાડીની ધાર જેવી (છલ,
 વાણી) (૨) કોદાળ; ન્હી છુદ્ધિનું-ઝટ
 મારફાડ કોરી ભેસે એવું (માલસ)
 કોવાનું (કો) અંકિં સડવું ('કોલવું'નું
 કમંચિ) [વિકાસ; પરિત
 કોવિદ વિં [સં.] નલકાર; પ્રવીણ (૨)
 કોરા (કોરા) સ્ત્રીં [સં. કુરી કપરથી]
 ખોદવાનું એક ઓખર; નરાજ (૨) ટળપૂણી

કોશ પું [સં.] કોઈ પણ વસ્તુ સંધરવા-
સાચવવાનું પાત્ર; ખાનું, આવરણ અથવા
ઘર (૨) ભંડોળ; ખનનો (૩) શબ્દકોશ
(૪) આન (૫) ક્ષત્રીમાંથી પાણી કાઢવાનું
ચામડાનું પાત્ર; કોસ (૬) છવતા પ્રાણીના
શરીરનો અણુ જેવો મૂળ ધટક (જેની
પેશી, માંસ ઇં બને છે). ૦કાર પું
[સં.] શબ્દકોશ બનાવનાર આદમી. ૦કેશ
પું કોશના તત્ત્વો 'સિલિક' [વ. વિ.].
-શાધ્યક્ષ પું [સં.] કોશનો અધ્યક્ષ;
ખનનચી; ભડારી

કોશિ(-ચે) પું કોસ ચલાવનાર-
હાંકનાર, (૨) પાણી કાઢનાર

કોશિશ સ્ત્રી [ફા.] પ્રયત્ન [કેકડું]

કોશોટો પું [સં. કોશ] રેશમના કીડાનું ઘર-

કોષ [સં.] ૦કાર [સં.] -શાધ્યક્ષ [સં.] જુઓ

કોશ, ૦કાર, -શાધ્યક્ષ

કોષ્ટક નં [સં. કોષ્ટક] આડી અને ઊભી
સમાંતર લીટીઓ દોરવાથી જે ચોખ્ખી
આકૃતિ પડે તે; કોઠો (૨) તોલ માપ,
નાણાં વગેરેના હિસાબો સહેલાઈથી કરી
રાકાય એ માટે તૈયાર કરેલો એમના
પરિણામનો કોઠો

કોષ્ટ પું [સં.] પેટ; કોઠો (૨) પેટનો નીચલો

ભાગ; મળાશય (૩) કોઠાર

કોસ પું [સં. કોશ] ગાઉ અથવા દોઢ

માઈલનું અંતર

કોસ પું [સં. કોશ] ક્ષત્રીમાંથી પાણી કાઢ-

વાનો ચામડાનો કોથળો

કોસબી સ્ત્રી [સં. કૌશલ્લી; પ્રા.] એક

પ્રાચીન નગરી (વત્સ દેશની રાજધાની)

કોસિયો પું જુઓ કોશિયો

કોસીમું નં [સં. કપિશર્પી] કોટમાંથી બંદૂક,

તોર ઇં મારવાનું બાકું; કોટીશું (૨)

કોટ ઉપરનું શોભાનું નાનકડું શિખર

કોમું નં [સં. કુચ ઉપરથી] બાજરી, જુવાર

દત્તાદિના ગાંડમાંથી કૂટેલો ફણગો (૨)

બાણનો છેડો [ના એક રોગ

કોષ (કો) પું કોહનું તે; સડો (૨) ચામડી-

કોહવ(-વા)ણુ નં, કોહવાટ(-રો) (કો)

પું કોહ; સડો [સડું (૨) કોહ થવો

કોહવું (કો) અંકિં [સં. કુચ; પ્રા. કોહ]

કોહિનૂર પું [ફા.] તેજનો પર્વત (૨)

એક ધણો તેજસ્વી હીરો [સડેવું

કોહેવું વિં જેને કોહ થયો હોય એવું (૨)

કોહું વિં [કોહવું] સડેવું

કોળ પું [સં., કોલ] મોટો બડો ઉંદર.

વ્યાઈ સ્ત્રી ઉંદરિયું

કોળવું (કો) અં કિં ખીલવું; ફૂલવું;

પાંગરવું (૨) ફેલાવું [ફુલાવું

કોળાવું (કો) અંકિં હર્ષ કે અભિમાનથી

કોળિયું (કો) વિં [સં. કવલ ઉપરથી]

ઊંડળમાં માથ એટલું; થોડુંક. -ચો

પું મોંમાં એક વાર લેવાય એટલો

ખારક - ગ્રાસ

કોળી વિં [સં. કોલ ઉપરથી] ઠાકરડાની

બતનું (૨) પું ઠાકરડો. ૦નાળી વિં

અનાય - શદ્દ બતિનું (માણસ)

કોળી (કો) સ્ત્રી [સં. કુમ્માળ્ડી] કોળાનો

વેલો. -જી નં શાક તરીકે વપરાતું એક ફળ

કોળેકોળ(-ળો) લઈને = ખૂબ ખડખડાટ

(હસવું)

કોંકણ પું [સં.] સહ્યાદ્રિ પર્વતની પશ્ચિમે

આવેલો એક પ્રદેશ. ૦પટ્ટી સ્ત્રી

કોંકણનો (કિનારાનો પટ્ટો જેવો) મુલક.

૦રુથ વિં કોંકણ પ્રદેશમાં રહેનારું (૨)

મહારાષ્ટ્રી બ્રાહ્મણોની એક બતિનું (૩)

પું તે બતિનો માણસ. -ણી વિં કોંકણનું

(૨) સ્ત્રી મગડીની એક બાલી

કોંક્રેસ સ્ત્રી [કં.] અખિલ ભારતીય રાષ્ટ્રીય

મહાસભા. -સી વિં કોંક્રેસનું કે તેને

લગતું (૨) પું મહાસભાનાદી

કોંટાઈ (કો) સ્ત્રી મગડી

કોંટી (કો) સ્ત્રી તરવારને ચ્યાન સાથે

બાંધી રાખવાની દોરી અથવા સાંકળી

કોંટું (કો) નં કોટું; પેંતરો

કોંટો (કો) પું [સં. કંઠક] ફણગો

કૌટિલ્ય પું [સં.] કુટિલ રાજનીતિજ્ઞ

ચાણક્ય (૨) નં કુટિલતા

કૌટુંબિક વિ. [સં.] કુટુંબનું; કુટુંબને લગતું
કૌતક ન. + નુઓ કૌતક

કૌતુક ન. [સં.] કુટુંબ (૨) કુટુંબને લગત
કરે એવું ગમે તે (૩) નવાઈ; અન્યથા
(૪) ધીખણ. અપ્રિય વિ. કૌતુકના શોખ-
વાળું. —કૌચાર પું. વિવાહવિધિનો એક
ભાગ, જે દરમિયાન કેટલીક રમતો તેમજ
મીઠાણ ખાંધવાનું વગેરે કરાય છે

કૌતુહલ ન. [સં.] કુતૂહલ; ઇતેન્દ્રી

કૌપીન ન. [સં.] લગોટી; કોપીન

કૌભાંડ ન. કાલતરૂ; તરકટ

કૌમાર ન. [સં.] કુમારપણું. ંમત ન.
કુમાર દશામાં કરવાનું મત (૨) કુંવારા
રહેવાનું મત. —ઈ ન. કૌમાર

કૌમુદી સ્ત્રી. [સં.] ચાંદની

કૌરવ પું. [સં.] કુરુનો વંશજ (૨) ધૃત-
રાષ્ટ્રના પુત્રોમાંનો દરેક

કૌલ વિ. [સં.] વામમાર્ગી; શાક્ત

કૌલય સ્ત્રી; ન. એક વનસ્પતિ (૨) એનો
ખલ્લરીવાળો ફાફડો

કૌલત ન. [અ. કુલ્લત] તાકાત

કૌલો પું. કાગડો

કૌશલ (—દય) ન. [સં.] કૌશલપણું; પ્રવીણતા

કૌશલ્યા સ્ત્રી. [સં.] રામચંદ્રની માતા

કૌશિક પું. [સં.] વિશ્વામિત્ર (૨) ઇદ્ર

કૌસલ્યા સ્ત્રી. [સં.] કૌશલ્યા

કૌસ્તુભ પું. [સં.] એક ભતનો મણિ; સમુદ્ર-
મંથનથી નીકળેલાં ચૌદ રત્નોમાંનું એક

કૌસ પું. [અ. કૌસ] કંસ; લખાણમાં વપરાતું

(), [], { } આહું ચિહ્ન .

કૃષ્ણ અ. + નુઓ કેમ ? [પ.]

કૃષ્ણ અ. + કૃષ્યાં પણ [પ.]

કૃષ્ણમત સ્ત્રી. [અ. કિષ્ણમત] મરણ બાદ
ખુદા આગળ લેખા યઈને જવાખ આપવાનો

દિવસ; ઈશ્વર આગળનો ઇન્સાફનો દિવસ

કૃષ્ણરી સ્ત્રી. નાનો ક્યારડો. —ડો પું.
જેમાં પાણી ભરાઈ રહે એવું પાણ બાધેલું
ખેતર (ડાંગર વગેરેનું)

કૃષ્ણરી સ્ત્રી. નાનો ક્યારડો (૨) પાણી પાતું
પડે તેવી જમીન (૩) પાણી ભરાઈ રહે એવી
જમીન (૪) ખેડાણ જમીન

કૃષ્ણરે અ. [પ્રા. કિષ્ણર] કંથે વખતે ? ૦ કં
અ. કોઈક વખતે. ૦થ અ. ગમે ત્યારે
(૨) કદી પણ

કૃષ્ણરો પું. [સં. કેદાર] ક્યારડો (૨) ઝાડ,
છાડ વગેરેની આનુબાનુ પાણી ભરવા
માટે કરેલો ખાડો

કૃષ્ણર પું. [અ. કિષ્ણર] અટક; ધારણા
(૨) કિંમતની આંકણી; અંદાજ

કૃષ્ણ અ. કઈ જગાએ ? ૦ કં અ. કોઈ
જગાએ. ૦થ અ. કોઈ પણ જગાએ

કેતુ પું. [સં.] ચલ

કેમ પું. [સં.] એક પછી એક આવે એવી
વસ્તુસંકલના (૨) શ્રેણી; હારમાળા (૩)

ડગલું; પગલું (૪) ધારો; રિવાજ (૫)
આક્રમણ; હુમલો. ૦ખલ્લ વિ. નિયત ક્રમ-

વાળું. ૦ભાંગ પું. [સં.] ક્રમ-નિયમનો ભંગ.
૦વાર અ. હારખંધ; અનુક્રમ પ્રમાણે.

૦શઃ અ. [સં.] નિયત ક્રમ પ્રમાણે; ક્રમ
પ્રમાણે; એક પછી એક (૨) ક્રમેક્રમે;

હપતેથી. —માગત વિ. [સં.] વંશપરંપરા
પ્રમાણે હાતરી આવેલું અથવા મળેલું.

—માનુસાર અ. [સં.] ક્રમવાર. —માંક
પું. અનુક્રમ પ્રમાણેનો નંબર. —મિક

વિ. [સં.] એક પછી એક —ક્રમ પ્રમાણે
આવે એવું (૨) વંશપરંપરાગત

કંથ પું. [સં.] ખરીદતું તે; ખરીદી

કંદન ન. [સં.] રડતું તે; રુદન

કાંઉત વિ. [દં.] (છાપવાના) કાગળના એક
માપનું; ૨૦" x ૩૦" (૨) પું. એક અંગ્રેજી
નાણું—૨૧૧ શિલિંગ

કાંત વિ. [સં.] અતીત; વીતેલું (૨) આકાંત.
૦દશી વિ. [સં.] અતીત, અનાગત

તથા સૂક્ષ્મ પદાર્થ જેઈ શકનારું (૨)
વસ્તુનું રહસ્ય જેઈ શકનારું (૩) સર્વજ્ઞ

કાંતિ સ્ત્રી. [સં.] એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને
જવું તે; ગતિ (૨) (ધરમજયી) ફેરફાર;

પરિવર્તન; ઊપલપાયલ. ૦કર, ૦કારક,
૦કારી વિ. ક્રાંતિ-પરિવર્તન કરનારું.
૦વૃત્ત ન. [સં.] સૂર્યની ગતિથી જે ગોળા-
કાર રેખા ખગોળમાં થતી કલ્પાય છે તે;
સૂર્યમાર્ગ [ખ.] [ખેટની રમત

ક્રિકેટ સ્ત્રી. [હં.] એક અંગેજી રમત; બોલ-
ક્રિયામાણુ વિ. [સં.] કરાતું; થતું; બનતું
(૨) ન. ક્રિયાકર્મ; ધર્મ-સંસ્કારવિધિ
(૩) નસીબ; ભાગ્ય

ક્રિયા સ્ત્રી. [સં.] કાર્ય; કર્મ (૨) સંસ્કાર-
વિધિ; ક્રિયામાણુ (૩) કામ કરવાની રીત;
કૃતિ; અમલ. ૦કાંડ પું. ક્રિયા-ધર્મવિધિને
લગતો વેદશાસ્ત્રનો ભાગ (બુદ્ધિ કર્મ કાંડ).
૦તિપરચય પું. ક્રિયાપદનું સાંકેતિક
લવિષ્યકાળનું રૂપ. ઉદા. ને વૃષ્ટિ થઈ
હોત, તો સુકાળ યાત. ૦રમક વિ. અમલી
(૨) પ્રયોગાત્મક. ૦નાથ પું. ક્રિયાપદનાં
લિંગ, વચન વગેરે જેના પર આધાર રાખે
છે તે પદ [વ્યા.] . ૦પદ ન. [સં.] ક્રિયા
ખતાવનારું પદ [વ્યા.] . ૦પૂરક વિ.
ક્રિયાનો અર્થ પૂરો કરનાર (પદ કે પદો)
[વ્યા.] . ૦યોગ પું. [સં.] ક્રિયાપદ સાથેનો
સંબંધ [વ્યા.] . (૨) ઉપાયો યોજવા તે (૩)
દેવતાનું આરાધન; દેવમંદિર બનાવવાં
ઈત્યાદિ પુણ્યકર્મ (૪) યોગનો અભ્યાસ
થઈ શકે તે માટે કરવાનાં સાધનરૂપ કર્મ.
૦વાચક વિ. [સં.] જેનાથી ક્રિયાનો બોધ
યાય એવું. ૦વિશેષણ (૦અવ્યય) ન.
[સં.] ક્રિયાપદના વિશેષણ તરીકે વપરાતો
શબ્દ [વ્યા.] . ૦વિશેષણ વાક્ય ન.
ક્રિયાવિશેષણનું કામ કરતું ઉપવાક્ય [વ્યા.] .
૦શક્તિ સ્ત્રી. [સં.] ક્રિયા-કામ કરવાનું
બળ (૨) ઈશ્વરની એ શક્તિ, જેથી બ્રહ્માંડની
ઉત્પત્તિ થયેલી મનાય છે. ૦રીલ વિ.
કાર્થ કર્યા કરવાના સ્વભાવવાળું

કીડન ન. [સં.] એલતું તે

કીડતું અ. [સં.] કોઈ એલતું

કીડા સ્ત્રી. [સં.] ખેલ; રમતગમત. ૦ભૂમિ

(-મી) સ્ત્રી, -ડાંગણુ ન. કીડા કરવાનું

ક્ષેત્ર-સ્થળ; રમતગમતની જગા કે મેદાન
કુંદ [સં.], -વિત વિ. કોયે ભરાયેલું
કુંસેડ સ્ત્રી. [હં.] સુસલમાનો પાસેથી પોતાનાં
ધર્મસ્થાન પાછાં મેળવવા ખ્રિસ્તીઓએ
આદરેલું ધર્મયુદ્ધ (૨) ધર્મયુદ્ધ; બેહાદ

કૂર વિ. [સં.] નિર્દય. ૦તા સ્ત્રી

કુંસ પું. બુદ્ધિ કોસ

કૌડપત્ર ન. [સં.] પૂર્તિ; વધારો

કૌડ વસા અ. [કૌડ + વસા] જરૂર

કોધ પું. [સં.] ગુસ્સો. -ધાયમાન વિ.

[સં. ક્રુધમાન] કોયે ભરાયેલું; ખફા.

-ધાવેશ પું. કોધનો આવેશ. -ધાળ

વિ. [સં. જોવાળું] કોધવાળું. -ધિષ્ટ વિ.

[સં.] ભારે કોધી; તામસી. -ધી વિ.

[સં.] કોધવાળું

કોમ ન. [હં.] ચામડું કેળવવાનો એક પ્રકાર

(તે રંગવાળું બને છે), કે તેવી રીતે કેળવા-

યેલ ચામડું કે તેની ભત

કોમિયમ ન. [હં.] એક ધાતુ-તત્ત્વ

કોશ પું. [સં.] દોઢ માર્દલનું અંતર; કોસ

કોસ પું. [હં.] ચોકડી-ચાટનો વધસ્તંભ (૨)

ખ્રિસ્તી ધર્મચિન્ત

કોસિંગ ન. [હં.] ધરરતામાં વચ્ચે આવતા

રેલમાર્ગને જોળંગવા રખાતો રસ્તો (૨)

જે રેલગાડીઓનું એક જગાએ સામ-

સામેથી આવીને મળતું તે

કૌંચ પું. [સં.] બગલા જેવું એક પક્ષી (૨)

પુરાણોમાં વર્ણવેલા સપ્ત હીપોમાંનો

એક (૩) હિમાલયમાંનો એક પર્વત. -ચી

સ્ત્રી. [સં.] કૌંચની માદા

કલ્પ સ્ત્રી. [હં.] મનોરંજન તથા મળવા

કરવા માટે કરાતું મંડળ (૨) સ્વતંત્ર

વ્યવસ્થાથી એકરસોડે જમતું મંડળ કે

તેનું રસોડું

કલ્પાંત વિ. [સં.] યાદેલું. -તિ સ્ત્રી. [સં.] યાદ

કલ્પ વિ. [સં.] પીઠિત (૨) સમજતાં

મહેનત પડે એવું; અર્થની ખેંચતાણ કરવી

પડે તેવું; સ્પષ્ટ નહિ તેવું [લા.]

કડીબ વિ. [સં.] નપુંસક; નામર્દ

કલ્પદ્રુમ પું [સં.] ભેજ; ભીનાશ (૨) દુઃખ.

નન નં ભીનું કરવું તે (૨) પરસેવો

આણવો તે [કંકાસ

કલ્પેશ પું [સં.] પીડા; દુઃખ (૨) કલ્પિયો;

કલ્પેશ્ય નં [સં.] કલ્પિયપણું; નામદર્શ

કલ્પેશ્વરણી સ્ત્રી [ર.વિ.] કલ્પેશ્વરવાની ક્રિયા.

—વું સંકિં કલ્પેરીન વાયુનો પાસ દેવો

કલ્પેરાઈડ પું [દં.][ર.વિ.] જેમાં જાણાયન

તરીકે કલ્પેરીન હોય તેવો પદાર્થ (૨) કાઈ

પણ ધાતુનું કલ્પેરીન સાથેનું સંયોજન

કલ્પેરીન પું [દં.] એક વાયુ—તત્ત્વ [ર.વિ.]

કલ્પેરોદ્રોમ નં [દં.] શસ્ત્રક્રિયા માટે

દરદીને અચેત કરવા વપરાતી એક ઔષધિ

કલ્પેશ્વર અં [સં.] કલ્પાપિ; કદી; કાંક વખત

કલ્પેશ પું [સં.] ઉકાળો; કાઢો

કલ્પેનાઈન, કલ્પેનાઈન નં [દં.] સિંહોના

નામના આડની છાલનું સત્ત્વ; તાવની એક

દવા

કલ્પેરોન્દીત સ્ત્રી; નં [દં.] રોગચાળાને

ફેલાતો રોકવા માટે રોગના શકમદ

વહાણ, મુસાફર, કે રોગીની અવરજવર

ઉપર મુકાતો અમુક વખતનો પ્રતિબંધ

કે મનાઈ [નં 'એક્સ-રે'

ક્ષ પું [સં.] ક્ + પનો ભેડાક્ષર. ંકિરણ

ક્ષણ પું; સ્ત્રી [સં.] વખતનું એક માપ;

સેકન્ડનો ૬૦ ભાગ (૨) છે જ નહીં સમય

[લા.]. ંજની વિં ક્ષણ મુધી જ છે

કે ૨૬ એવું. ંભર અં ક્ષણને માટે;

ક્ષણવાર. ંભંચુર વિં [સં.] ક્ષણમાં નાશ

પામે એવું; નશ્વર. —ણિક વિં [સં.]

ક્ષણનું; ક્ષણભંચુર

ક્ષણ સ્ત્રી + ક્ષણ

ક્ષત વિં [સં.] ઈન્ત પામેલું; જખમી (૨)

ઓછું થયેલું (૩) નં નાનો છેલ્લું; થા. —તિ

સ્ત્રી [સં.] નુકસાન; હાનિ (૨) ગ્રીણ; ખેડ

(૩) કલંક (૪) ક્ષત; થા

ક્ષત્ર પું [સં.] ક્ષત્રિય. ંવટ સ્ત્રી ંજા

ક્ષત્રોવટ. —ત્રાણી સ્ત્રી ક્ષત્રિય ભતિની

સ્ત્રી; રજપૂતાણી. —ત્રિય વિં (૨) પું

[સં.] જેનો ધર્મ પ્રવ્રતનું સંરક્ષણ કરવાનો

છે તે વર્ણનો (પુરુષ). —ત્રિયાણી સ્ત્રી

[સં.] ક્ષત્રાણી. —ત્રી પું [સં.] ક્ષત્રિય.

—ત્રીવટ સ્ત્રી [સં.] ક્ષત્રિય + વૃત્તિ ક્ષત્રિય

ભતિનું બિરદ.

ક્ષપણિક પું [સં.] ખોદ્ધ થા જેન સાધુ

ક્ષપા સ્ત્રી [સં.] રાત્રિ

ક્ષમ વિં [સં.] સહન કરી શકે એવું (૨)

સાધી શકે એવું (૩) સમર્થ; શક્તિમાન

(૪) યથાર્થ; યોગ્ય (૫) ધીરજવાળું. ંતા

સ્ત્રી [સં.] લાયકાત (૨) સહનશક્તિ (૩)

સામર્થ્ય

ક્ષમા સ્ત્રી [સં.] દંરગુજર કરવું તે; માફી.

ંધર પું પર્વત (૨) પૃથ્વીને ધારણ

કરનાર-રેષનાગ. ંપાત્ર નં ક્ષમાને યોગ્ય

ક્ષમ્ય વિં [સં.] ક્ષમા આપી શકાય એવું

ક્ષમ્ય પું [સં.] ક્ષીણ થવું—વસાઈ જવું તે

(૨) નાશ (૩) ક્ષય રોગ. ંતિથિ સ્ત્રી

જેનો લોપ થતો હોય તે તિથિ. ંરોગ પું

[સં.] એક રોગ

ક્ષર વિં [સં.] નાશ પામે એવું

ક્ષંતવ્ય વિં [સં.] ક્ષમ્ય; ક્ષમા યોગ્ય

ક્ષાત્ર વિં [સં.] ક્ષત્રિયનું, —ને લગતું (૨)

નં ક્ષત્રિયનું કમ (૩) ક્ષત્રિયપણું (૪)

ક્ષત્રિયોનો સમૂહ; ક્ષત્રિય ભતિ [તત્ત્વ

ક્ષાર વિં [સં.] ખારું (૨) પું ખારાશવાળું

ક્ષાંતિ સ્ત્રી [સં.] ક્ષમા; સહિષ્ણુતા

ક્ષિતિ સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી

ક્ષિતિજ સ્ત્રી [સં.] આંખને પૃથ્વી આકાશ

સાથે મળતી જણાય છે એ કલિપત રેખા;

દૃષ્ટિમર્યાદા

ક્ષીણ વિં [સં.] ધસાઈ ગયેલું; મુકાયેલું;

નખણું. ંવીર્ય વિં જેનું વીર્ય—પરાક્રમ

ક્ષીણ થયેલું છે એવું; નમાણું

ક્ષીર નં [સં.] દૂધ (૨) પાણી (૩) ખીર (૪)

આડનું દૂધ—રસ. ંસાગર પું [સં.]

(પુરાણપ્રસિદ્ધ) દૂધનો સમુદ્ર. —રોદક

નં [+ વ્રજક] દૂધ જેવું સફેદ પાણી (૨)

ક્ષીરસાગર (૩) એક ભતનું ધોણું રેશમી

વસ્ત્ર, ખીરોદક

સુણ્ણ વિં [સં.] ખાડેલું; દળેલું(ર) પગ તળે
વટાયેલું (૩) અલ્પસ્ત; ખરોખર વિચારેલું
સુદ્ર વિં [સં.] નજીવું; તુચ્છ; પામર. ૦ધંટાળી,
ધટિકા [સં.] સ્ત્રી ૦ ઝીણી ધૂધરીઆવાળી
મેખલા - કંદોરો

સુધા સ્ત્રી ૦ [સં.] ભૂખ. ૦તુર વિં [સં.]
ભૂખ્યું; ખાવાને તલપી રહેલું. ૦ત્ત(-ત્ત)
વિં [સં.] ભૂખે પીડાતું. -ધિત વિં
[સં.] ભૂખ્યું

સુપધ વિં [સં.] ડહોળાયેલું; અરિયર (ર)
ક્ષોભ પામેલું; ખળભળેલું(૩) આકુળઆકુળ
(૪) ડરેલું

સુભિત વિં [સં.] ક્ષોભ પામેલું(ર) ડહોળું
સુર પું [સં.] અત્રો (ર) નનવરના પગની
ખરી. -રી પું [સં.] હળમ [નજીવું
સુલક વિં [સં.] થોડું; અલ્પ(ર) તુચ્છ;
ક્ષેત્ર નં [સં.] જમીન; ખેતર (ર) સ્થાન;
જગા (૩) કાર્ય કે ધંધાનો અવકાશ;
મોકળાશ (૪) શરીર; દેહ (૫) નત્રાતું
ઠેકાણું; તીર્થ (૬) રણાંગણ (૭) સ્ત્રી. ૦ઝ
વિં [સં.] ક્ષેત્રને નણનારું; ક્ષાની(ર) ડાહું;
ચતુર (૩) પું આત્મા (૪) પરમાત્મા.
૦પાલ [સં.] (-ળ) પું ખેતરનો રખેવાળ;
ખેડૂત(ર) ખેતરનું રક્ષણ કરનાર દેવ (૩)
સાપ(૪) સ્વામી; રાજ. ૦ફલ [સં.] (-ળ)

નં ક્ષેત્રનો વિસ્તાર(ર) જમીનની લંબાઈ
પહોળાઈનું માપ; 'એરિયા'. ૦સં-ચાસ
પું [સં.] ખીબં ખધાં ક્ષેત્રને છોડી એક જ
ક્ષેત્રને-સ્થાનને વળગી બેસવું તે [પતિ
ક્ષેત્રિય, ક્ષેત્રી પું [સં.] ખેડૂત(ર) આત્મા(૩)
ક્ષેપ પું [સં.] ફેંકવું - નાખી દેવું તે (ર)
ગાળવું - ગુમાવવું તે (સમયનું). ૦ક વિં
[સં.] ઘુસાડેલું; પાછળથી ઉમેરેલું (ર) પું
નાખનાર પુરુષ (૩) ઉમેરો; પાછળથી
ઉમેરેલી વસ્તુ. ૦ણ્ણ નં [સં.] ક્ષેપ કરવો
તે (ર) નિંદા; અપવાદ

ક્ષેસ વિં [સં.] સુખશાંતિ આપનારું (ર)
સુખશાંતિવાળું; આબાહ(૩) નં સુખશાંતિ
(૪) કલ્યાણ; શ્રેય (૫) આરોગ્ય. ૦કર
વિં [સં.] કલ્યાણકારક. ૦કુશલ(-ળ)
વિં સુખશાંતિ અને આરોગ્યવાળું
(ર) નં તેવી રીતિ કે તેના સમાચાર.
-મંકર વિં ક્ષેમકર

ક્ષોણિ(-ણી) સ્ત્રી ૦ [સં.] પૃથ્વી
ક્ષોભ પું [સં.] મનનો ગભરાટ; વ્યથતા
(ર) આસારો પાવો - શરમાવું તે (૩)
ખળભળાટ. -ભિત વિં [સં.] ક્ષોભ પામેલું
ક્ષૌર(૦કમ) નં [સં.] હળમત; મુંડન. -રિક
પું [સં.] હળમ. -રી પું [સં.] અત્રો
ફમા સ્ત્રી ૦ [સં.] પૃથ્વી

ખ

ખ પું [સં.] કંડસ્થાની ખીલે વ્યંજન(ર)
નં પોલાણ; આકાશ

ખઈ પું + ક્ષયરોગ (ર) ખાઈ
ખખ વિં ખખખી ગયેલું; જીર્ણ
ખખડખજ વિં (ખખખેલું - વૃદ્ધ છતાં)
મજબૂત બાંધાનું (ર) દમામદાર; લબ્ધ
ખખડવું અં કિં [રવં] ખડખડ એવો
અવાજ થવો

ખખડાટ પું [રવં] ખખડવાથી થતો
અવાજ. -વર્ણ સં કિં ખડખડ અવાજ

કરવો (ર) [લા.] ધમકાવવું (૩) મારવું
(જેમ કે ઘેલ)

ખખરવખર અં ખખખેલું - દોડવું હોય
એમ (ર) આમ તેમ વીખરાયેલું પડવું
હોય એમ

ખખરી સ્ત્રી ૦ [રવં] ગળામાં ખાંડેલો કંક
કે ખાંડેલી વસ્તુનો ભાગ (જેનાથી અવાજ
ખોખરો થાય છે) (ર) ગાતી વખતે સૂર
કંપાવવો તે (૩) સૂર; અવાજ (૪)
ચિંતા; ચટપટી

અખરો પું [રવં] રોહ; સંતાપ (ર)
પસ્તાવો; પશ્ચાન્તાપ (ર) રોહ; અરો
અખખાવું વિં [અખખવુંનું વંદું] ખૂખ
હિનું; હિંજળું (ર) ખખખ કરતું વહેતું
અખખાવું અં કિં [રવં] ખૂખ હિનું
યવું; હિંજળું (ર) વહેતા ખખખ અવાજ
કરવો (ર) બાંધાનું હાલી હિંજળું; ખખ-
હણ - અસહ યવું
અખખાવવું સં કિં 'અખખવું'નું પ્રેરક
(ર) ધણ પાણીથી ઘોવું
ખગ પું [સં.] પક્ષી (ર) સૂચ (ર) દેવ. ૦પતિ
પું [સં.] પક્ષીઓનો રાત્ર - ગરુડ (ર) દંસ.
વ્યાહન પું વિપ્લુ
અગોહ [સં.] (-ળ) પું ગગનમંડળ.
વિદ્યા શ્રી [સં.] ગદનક્ષત્ર દત્યાદિ
સંબંધી રાત્ર. ૦વેળા, ૦શાસ્ત્રી પું
ખગલવિદ્યાનો વ્યાહાર
ખગ નં ખગ; તરવાર [પૂર્ણ ગદલ
અગાસ પું [સં.] સૂચ, અંદ કે દોઈ પણ ગદનું
ખચ અં [સં. લજ્જ = ખેચી બાંધવું]
ખેચીને; સખત રીતે (ર) અંદર પેસી જવા
કે ભોંકવાનો કે તેથી હિંજલી ક્રિયાનો રવ
(ખચ દઈને પેસી ગયું)
અચકાવવું સં કિં ખચ દઈને ખોલી દેવું
અચકાવું અં કિં [અચકો] અચકાવું
(ર) પાછા ધરવું
અચકો પું સપાટી પર પડેલો ખાડો-ખાચો
(ર) અચકાવ; અંતરાય
અચખચવું અં કિં [અચવુંનો કિર્તાવ]
ખીચોખીચ ભરાવું; ભિડાવું
અચર નં અચર. -રી શ્રીં અચરની
માદા. -રું નં નિર્માલ્ય -અચર જેવું
ઘોડું (ર) વિં ધરડું; નખજી
અચરું નં જીવાનનું મરણ
અચવું સં કિં [સં. લજ્જ ઉપરથી] જરવું;
ખેસાડવું (ર) ખીચોખીચ ભરવું-લાદવું
અચાખચ અં [રવં] ખચ ખચ (ર)
ખીચોખીચ [ગિરદી; હીડ
અચાખચી અં ખચીત; અવશ્ય (ર) શ્રીં
વિ. જો. ૧૨

અચિત વિં [સં.] જરેલું; ખેસાડવું
અચીત અં જરેર; અવશ્ય
અચકું અચકું અં [રવં] ખટકખટકું;
હિંજળું અને ધીરું ચાલતું હોય તેમ
(ચીરાની ચાલ માટે) ખીચોખીચ
અચોખચ અં [જીવો ખીચોખીચ (ર)
ખચ અં જીવો ખચ
ખચર નં ઘોડો અને ગધેડું જો બનેલી
મિશ્ર ભતિતું પ્રાણી
ખજવાળ શ્રીં [સં. લજ્જ ઉપરથી] ખજવાળ.
૦વું સં કિં ખજવાળવું ક્રિયાધ્યક્ષ
ખજનચી પું [કા.] ખજનાનો ઉપરી;
ખજન(-છ)નો પું [અ.] નાણું રાખવાની
જગા; લંડાર (ર) ધન; દોલત [લા.]
(ર) હથિયાર ભરવાની ખોડ કે બાંધવાળો
પટો (ર) અંદકમાંનું ગોળી ભરવાનું ખાતું
(પ) ચલમમાં ગડાક મૂકવાનો ખાડો (ર)
મીઠું પકવવાનો અગર
ખજૂર નં [સં. લજ્જ] એક ફળ, જે સુકા-
વાથી ખારેક અને છે. ૦ટોપરાં કરવાં
(બાળકને) પીક પર લઈ ખજૂર ટોપરાં
વેચતા હોઈએ એમ રમત કે ખેડ કરવો.
ખજૂરિયું વિં ખજૂરી-ખજવાળ લાવે તેવું
ખજૂરી શ્રીં [સં. લજ્જ; પ્રા. લજ્જ] ખજવાળ
લાવે એવા નાના નાના દાંડા (ર) ખજવાળ
ખજૂરી શ્રીં ખજૂરનું ઝાડ (ર) એક મીઠાઈ.
-રું નં ખજૂરીની ભતતું ઝાડ, જેમાંથી
તાડી નીકળે છે
ખજૂરો પું [સં. લજ્જ] + કાન ખજૂરો
ખટ વિં [સં. પટ] છ
ખટ પું [સં. ઘઠ] ઠગ; લખાડ આદમી
ખટ અં [રવં] દંડું દોઢાવાનો અવાજ
ખટકે ખટકે અં [રવં] ખટ ખટ અવાજ
થાય એમ
ખટકરમ, ખટકર્મ નં ખવવં [સં. પટ +
કર્મ] બ્રાહ્મણે કરવાનાં છ ધર્મ કાર્યો
(ચત્રન, ચાત્રન, અધ્યયન, અધ્યાપન,
દાન અને પ્રતિગ્રહ) (ર) ધર્મ સંબંધી
નિત્યકર્મ

ખટકું અંકિં [રવં, પ્રા. સ્વચ્ચ] કંકરીની
પેઠે ખૂચું; ભોંકાણું; સાલું (૨) અંદરથી
લાગું; પશ્ચાત્તાપ થવો

ખટકો પું ખટકું તે કે તેનો અવાજ
યા પીડા (૨) હરકત; નડતર (૩) શક;
અંદેશો (૪) ચાનક; કાળજી

ખટખટ સ્ત્રીં [રવં] ખટ ખટ એવો
અવાજ (૨) હરકત; નડતર (૩) પંચાત;
માયાફટ. -ટારો પું કંટાળો આવે એવી
માયાઝીક; કચકચાર

ખટગુણ પું અં વં [સં. પટ્ + ગુણ] છ
ગુણ (ઉદ્યોગ, સાહસ, ધૈર્ય, બળ, બુદ્ધિ
ને પરાક્રમ)

ખટચક નંબંબં [સં. પટ્ + ચક્ર] [યોગ]
શરીરની અંદરનાં છ ચકો (આધાર,
લિંગ, નાભિ, અનાહત, કંઠ અને મૂર્ધા)

ખટદર્શન નંબંબં [સં. પટ્ + દર્શન]
હિંદુ તત્ત્વજ્ઞાનનાં છ શાસ્ત્રો-દર્શનો
(સાંખ્ય, યોગ, ન્યાય, વૈશેષિક, મીમાંસા
અને વેદાંત)

ખટપટ સ્ત્રીં [રવં] યુક્તિપ્રયુક્તિથી કામ
સાધી લેવાની તળવીજ; પ્રાથમિક ગોઠવણ
(૨) ગોઠવણ (૩) કડાકટ; પંચાત. -ટિયું
વિં ખટપટવાળું, કડાકટિયું (૨) ખટપટી;
કારસ્તાની. -ટી વિં ખટપટિયું;
કારસ્તાની

ખટપટ પું [સં. પટ્ + પટ] છ પગવાળાં
પ્રાણીઓનો વર્ગ (૨) ભમરો (૩)
મધમાખ (૪) બી

ખટમધુર (-રો) વિં [સં. શટ્, દે. સ્વટ્ +
નધુર] કંઈક ખાટા અને કંઈક મીઠા
સ્વાદવાળું

ખટમલ પું [હિં.] માંકડ [આવળું; છમાસી
ખટમાસી વિં [સં. પટ્ + માસ] છ મહિને

ખટમીડું વિં [શટ્, દે. સ્વટ્ + મીડું] ખટમધુરું

ખટરસ પુંબંબં [સં. પટ્ + રસ] છ સ્વાદ
(ખાટો, ખારો, કડવો, ટરો, તીખો અને
ગળ્યો) (૨) વિં છ રસ-સ્વાદવાળું;
બધા રસવાળું

ખટરાગ પું [સં. પટ્ + રાગ] છ રાગ (એક
મત પ્રમાણે હૈરવ, માલકેશ, હિંડોળ,
શ્રીરાગ, કેદાર અને મઢાર) (૨) કનિયો;
અણબનાવ (૩) સાંસારિક જંનળ.

-ગી વિં કનિયાખોર (૨) જંનળી

ખટલો પું કુટુંબકબીલો; પરિવાર; રસાલો
(૨) સરસામાન; સરંજમ (૩) મુકંદમો
(૪) ગૂંચવણવાળું-મુશ્કેલ કામ

ખટવણું સંકિં ખટારા ચડે એમ કરવું
(૨) 'ખાટવું'નું પ્રેરક; ખટાવણું

ખટશાસ્ત્ર નંબંબં [સં. પટ્ + શાસ્ત્ર]
જુઓ ખટદર્શન

ખટાર્થ સ્ત્રીં ખાટાપણું (૨) ખાટી વસ્તુ

ખટાઉ વિં ખટાવે-લાલ કરાવે એવું

ખટાખટ અં [રવં]. -ટ(-ટી) સ્ત્રીં
ખટાખટ એવો અવાજ (૨) કનિયો;
તકરાર [લા.]

ખટાટોપ પું આડંબર; (ખોટો) મોટો
દેખાવ; જરા સરખા કામની જગાએ ભારે
કડાકટનું તોસ્તાન થવું તે [તકરાર

ખટાપટી સ્ત્રીં [ખટપટ] ગરખડ (૨) કનિયો;

ખટારો પું ભાર ભરવાનું ગાડું (૨)
તેના જેવું મોટું કોઈ વાહન; ભારની
'મોટર-લોરી' (૩) કંઈક અવાજ કરે
એવું-ખરાબ વાહન [લા.] (૪) ધરવખરો

ખટાવણું સંકિં 'ખટાવણું', 'ખાટવું'નું પ્રેરક
ખટાવું અંકિં ખટારા ચડવી; ખાટું થવું

(૨) 'ખાટવું'નું કર્મણિ

ખટારા સ્ત્રીં [દે. સ્વટ્ = ખાટું ઉપરથી]

જુઓ ખટાર્થ [૨] અણબનાવ [લા.]

ખટુંખટું, ખટુંખટું વિં થોડુંક ખાટું

ખડ વિં [દે. સ્વટ્ = મોટું] સમાસના

પૂર્વપદ તરીકે 'મોટું' એ અર્થમાં

ખડ નં [સં. સ્વટ્-ટ;] ધાસ; કડખ (૨)

ખેતરમાં ભિગેલું નકાસું ધાસ; નીદામણ

ખડક પું [સં. સ્વટ્ક = સ્થાણ] પાણીમાંનો

કે જમીન ઉપરનો પથ્થરનો ટેકરો (૨)

ખરાખો; ધારદાર ભેખડ

ખડક પું એક પ્રકારની ચૂરી [ચ.]

ખડકલો પું ખડકેલી ચીજોનો જથ્થો; ઢગલો
ખડકવું સંકિંઠિપરાઉપરી ગોઠવવું; સીંચવું
ખડકી સ્ત્રી [સં. લઘ્વર્થ] ધર આગળની
ખાંધેલી-ખારણાવાળી છત્રી જગા; ડેલી (૨)
જે અથવા વધારે ધર આગળની એક
સામાન્ય દરવાજાવાળી ગલી કે શેરી (૩)
એવી નતની-દરવાજાવાળી રચના અથવા
એની ઉપરની ડેલી

ખડખડ અં [રવં] ખડખડ એવો અવાજ
કરીને (હસવું) (૨) સ્ત્રી એવો અવાજ
(૩) [લા.] ખડખડ; ડખડ; પીરા; ઉપાધિ
(૪) તકરા; ખડખડ. ઠવું વિં ખડખડ
અવાજ કરતું (૨) નં સૂકું નાળિયેર
(૩) ખરતરફ થતું તે [લા.]. ખડખડવું
આપવું = કાઢી મૂકવું. બહારબહાર
અં બહાર એવો અવાજ કરીને
(૨) સ્ત્રી એવો અવાજ (૩) ગરબડ.
ઠવું અંકિં ખડખડ અવાજ થવો.
-ડાટ પું ખડખડ એવો અવાજ
(૨) અં એવો અવાજ કરીને (હસવું).
-ડાવવું સંકિં ન્હોતો ખખડાવવું.
-ડિયું વિં (૨) નં ન્હોતો ખડખડવું.
(૩) વસાય ખોલાય એવી નાનાં નાનાં
પાટિયાંની ખારીખારણામાં મુકાતી રચના
(૪) અં ખાવાની વાની [શિંગડું

ખડગ નં ખડગ; તલવાર (૨) ગેંડાનું
ખડગ પું ખડક; ચૂટી

ખડચપો પું [દ. લઘુ = મોટું + ચપો] એક
નતનો ચપો [હાડકાંતું; આળસુ
ખડચુ વિં [ખડચુ] ઉપરથી] દરામ
ખડતર(-લ) વિં [સં. લઘ્વર્થ] દુઃખ ખમી
શકે એવું; ખરવાણ (૨) મળેનતું (૩)
મજબૂત ખાંધાતું (૪) તુચ્છ

ખડતાલ(-ળ)તું સંકિં ખરી વડે તાલવું
-કોઠું -ખોઠું (જમીન)

ખડવું(-તૂસ) નં ખડખડવું; રત્ન; ખરતરફી
ખડવું નં ખડખડ; પ્રવાહી પદાર્થનું નમેલું
ચોસવું

ખડવું નં ખૂધવું; હિટ; હોપ

ખડધાન નં [ખડ'જેતું' ધાન'] વગર ખેર્યે
ભિગતું -ખેર્યા કે વાગ્યા વિના થતું ધાન
(સામે, માણી વગેરે) (૨) હલકી
નતનું અનાજ

ખડધાયેલું, ખડધાલ વિં [ખધરાવું]
ચાહાં, ખૂજલી હત્યાદિ થવાથી ખરાબ
થયેલું; કીડ પડી હોય તેવું; ખવાયેલું (૨)
ખરડાયેલું; મેલું (૩) ધસાયેલું; નખળું

ખડપવું સંકિં [નુઓ ખડપું] ખાતરી -
ઉખેડી કાઢવું; સોરવું

ખડપું નં [ખૂરખી] ખડપવાનું એતર. -પો
પું નુઓ ખરપો, ખરપડો [નીચું
ખડખચકું વિં ખાડાખેચાવાળું; ઊંચું-
ખડખાડાર વિં ખાડામાં નીકળે એવું
ખડખું નં જમી ગયેલા પ્રવાહીનું
ચોસવું; ખડકું

ખડખૂચ નં [સં. લઘ્વર્થ, જા. લઘ્વર્થ] એક
નતનું ફળ; તરખૂચ. -ચી સ્ત્રી તેનો
વેલો; તરખૂચી. -ચું નં ખડખૂચ

ખડભડ સ્ત્રી [રવં] એવો અવાજ (૨)
ગરબડ; ધાંધલ (૩) કનિયો; ખોલાખોલી
(૪) દખલ. ઠવું અંકિં ખડખડ અવાજ
થવો (૨) ખોલાખોલી થવી. -ડાટ પું
ખડખડ અવાજ (૨) ગરબડ; ધાંધલ
ખડખા(-મો)કડી સ્ત્રી એક જીવડું

ખડખોસાળ નં [દ. લઘુ + ખોસાળ]
માતું કે બાપનું ખોસાળ [બાપ
ખડખેવાઈ પું [દ. લઘુ + ખેવાઈ] ખેવાઈતો
ખડવું સંકિં [પ્રા. લઘુ = મદન કરવું]
ખરડવું; હેપ કરવો (૨) ડાપ લગારવો
(૩) સરોવરવું; આળ મૂકવું (૪) નકારા
કામમાં સામેલ કરવું

ખડવું અંકિં [દ. લઘ્વર્થ] ચડકવું;
રોઠાવું; ચલો જવું (૨) હાથપગ દં
અવયવ ભિતરી જવો (૩) આખડી
પડવું; પડી જવું

ખડંગ અં [રવં] એવો અવાજ કરીને
ખડા કીં મેધધનુચ

ખડા સ્ત્રી ખાવડી; ચાખડી. બહિર વિં

જોડા ઉતારતાવેંત-તરત સ્વીકારાય
એવી (હૂંડી)

ખડાઈ સ્ત્રીં ['ખટ' = શક] શકતા; કામચોરી

ખડાઉ સ્ત્રીં પાવડી; ચાખડી

ખડાખડ અં [રવં] એવો અવાજ થાય
એમ (૨) ઉતાવળથી

ખડાખાટ નં [સં. ષટ્ + અણ] જ્યોતિષ-
માં છ અષ્ટકવાળો યોગ (જે બે માણસો
વચ્ચે આ યોગ આવે તેમને બને નહિ
-અણબનાવ રહે એમ કહેવાય છે).

-કટું, -બટું, -સટું નં ન્તુઓ ખડાખાટ

ખડિયાખડખડ વિં [રવં] સખળડખળ;

ખખળી ગયેલું; છૂલું (૨) સ્ત્રીં ભાંગોતૂટી

હાલત (૩) જંનળ; માયાફોડ

ખડિયાટ પું તળાવમાં ઊતરવાની, ઢાળ
પડતી પણ ખસી ન પડાય એવા ચણતર-
વાળી, ઓઢણીખંધ રચના

ખડિયું નં [નુઓ ખરડિયું] સુકવણું (૨)
સુકાવાથી તડો પડી ગઈ હોય તેવી જમીન
(૩) ચોમાસામાં કેટલાક દિવસ વરસાદ
ન પડવાથી જે તાપ પડે છે તે

ખડિયું નં ['ખડુ'] ખાછમાં છેવટની કૂંછી
ઘરમાં બરાબર પહોંચે એથી વધારે દાણા
પડતાં તેણે બહાર નીકળવું પડે તે

ખડિયું નં ચિત્તો; વાધ (૨) નુવાન ભેંસ

ખડિયો પું ['ખડી'નું પાત્ર] ડાખવાની શાહી
રાખવાનું પાત્ર (૨) દીવો કરવાનો નાનો
ટોપો (૩) ઘણા પડવાળી ઝાળી; ખભાની બે
તરફ મૂલતો નખાય એવો કોથળો (૪)
ખસતો; વાટવો

ખડિયો ખાર પું ['ખડી' + કાર] એક
નતનો કાર; ટંકણખાર

ખડિંગ અં [રવં] એવો અવાજ કરીને

ખડી સ્ત્રીં [સં.] ખડી માટી (૨) રરતા પર

નખાય છે એવા પથ્થરના કાંકરા-મરડિયા

ખડી સ્ત્રીં વગર વિચાયેલી ભેંસ [લશકર

ખડી ફોજ સ્ત્રીં ['ખડુ' + ફોજ] કાચમી

ખડી ભોલી સ્ત્રીં [હિં] (દિલ્લી પાસેની—

પશ્ચિમી) હિંદી-હિંદુસ્તાની ભાષા

ખડીમાટી સ્ત્રીં ખડી; એક નતની ધોળા
માટી

ખડી સાકર સ્ત્રીં એક નતની સાકર

ખડું વિં બીલું (૨) તત્પર (૩) ખડિયું નં. ૨

ખડેઘાટ વિં ['ખડુ' + ઘાટ] સહીમાં બાક્યા
વગર ધોયેલું (કપડું) (૨) અં ટટાર;

મગર રીતે સજ્જ; તત્પર

ખડે યોક અં છયોક; બહેર રીતે

ખડે જોડે અં ભભે ભભે; આવતાવેંત

ખડગ નં [સં.] નુઓ ખડગ

ખણુ સ્ત્રીં ['ખણું'] વધૂર; ચળ; ખંજવાળ

ખણુખણુ અં [રવં] ખણખણ અવાજ

થાય એમ. ંજું અં કિં [પ્રા. લળલળ]

ખણખણ અવાજ થવો. -ણાટ પું ખણ

ખણ અવાજ. -ણિયાં નં બંબં બણ-

ખણે એવી નાની નાની ધૂંધરીઓ કે કાંસી-

જોડ જેવાં પતરાં (રથ દંત્યાદિનાં) (૨)

કાંસીજોડ; છખછખિયાં. -ણું વિં ખૂખ

શેકાયેલું; ખરું થયેલું; ખૂખ તપેલું

ખણુખોજ (-ત, -તર, -દ) સ્ત્રીં ['ખણુ'

+ ખોજવું, ખોતરવું, ખોદવું] ખારીક

તપાસ-શોધ (૨) કોઈના દોષ શોધ્યા-

કાઢ્યા કરવા તે; નિંદા કર્યા કરવી તે [લા.].

-દિયું વિં બણખોદ કરવાની ટેવવાળું.

-ખા સ્ત્રીં ખણખોજ

ખણજ સ્ત્રીં ખંજવાળ; વધૂર; ખણ

ખણવું સંકિં [સં. લન્, પ્રા. લળ] ઉચરડવું;

ખોતરવું (૨) ખોદવું (૩) વધૂરવું; ખંજવાળવું

(૪) ચીમડી ભરવી (ચૂંડી ખણવી)

ખણુ નં + કણ. બખણુ અં કણે કણે

ખત નં [ખ.] લેખ; લખત; દસ્તાવેજ.

બપતર, બપત્ર નં ખત કે તેને લગતાં

કાગળિયાં

ખતમ અં [ખ. લત્તમ] ખલાસ; સમાપ્ત

ખતરવટ અં આગ્રહપૂર્વક; જાહેરવટ

ખતરિયાવટ સ્ત્રીં + નુઓ ક્ષત્રીવટ

ખતરી વિં [સં. ક્ષત્રિય] ક્ષત્રિયની એક

નતનું (૨) કાપડ વણવાનો ધંધો કરતી

એક ન્યાતનું (૩) પું એ ન્યાતનો માણસ

અતરું નં [નુઓ અતરો] અડચણ; આકૃત
 અતરું નં ખૂધરું; ખોડ; છિદ્ર
 અતરો પું [અ.] ભય (૨) અંદેશો
 અતવણી સ્ત્રીં અતવણું તે
 અતવણું સં કિં (સિજમેળમાંની રકમની)
 ખાતાવાર નોંધ કરવી
 અતા સ્ત્રીં [અ.] નુકસાન (૨) ચૂક
 અતીખ પું [અ.] ઉપદેશક; વ્યાખ્યાતા
 અતા સ્ત્રીં નુઓ ખતા. -તો પું ઠોકર
 (૨) ધપો
 અત્રાણી સ્ત્રીં ખત્રીની સ્ત્રી
 અત્રી વિં (૨) પું નુઓ ખત્રી
 અદખદ અં [રવં] એવો અવાજ થાય
 તેવું. ંવું અં કિં અદખદ થવું (૨)
 અદખદ અવાજ સાથે ઊઠળવું
 અદડવું સં કિં ખૂખ દોડાવવું; તમેડવું
 (૨) ફેરા ખવડાવવા; અથડાવવું (૩)
 ખૂખ મહેનત આપવી
 અદડામણ સ્ત્રીં અદડવું કે અદડાવું તે
 અદડવું અદડવું અં [રવં] એવો અવાજ
 કરીને (ખૂખ દોડવાનો અવાજ, પ્રાયઃ
 ઘોડાનો) [(કપડું)
 અદડું વિં [દ. લ્લય] ધટ પોતનું નહું
 અદખદ અં [રવં] અદખદ કરતું સડવું
 હોય-કીડાઓથી તળેઉપર થતું હોય એમ.
 ંવું અં કિં અદખદ થવું
 અદખદિયાં નં બં વં (સુખી સ્થિતિ,
 મોજ મન એ અર્થમાં વપરાય છે.)
 અદિર પું [સં.] ખેરનું ઝાડ. ંસાર પું
 [સં.] ખેરસાર
 અદુકં (-રી) અદુકં (-રી) અં [રવં]
 અદુકં અદુકં; દુકં રગલે ઘોડું ગધેડું
 ચાલે તેમ
 અદેડવું સં કિં નુઓ અદડવું
 અદડ વિં નુઓ અદડું
 અધોત પું [સં.] આકાશમાં તેજ કરે તે
 આગિયો, તારો, સૂરજ વગેરે
 અધરાવું અં કિં [દ. લ્લય = ખાથેસું]
 સપાટી પરથી ખવાવું-ખરખચડું થવું

અધ્યા સ્ત્રીં + ક્ષુધા; ભૂખ (૨) વારંવાર
 ખાવાની વૃત્તિ [તપાસ; ખણખોદ
 ખનખન સ્ત્રીં છંદ; વ્યસન (૨) ખંત (૩)
 ખનન નં [સં.] ખોદવું તે
 ખતિ સ્ત્રીં [સં.] ખાણ. ંજ વિં ખાણ-
 માંથી નીકળેલું; જમીનમાંથી ખોદી
 કાઢેલું (૨) નંતેવી ધાતુ (સોનું, લોહું વગેરે)
 ખતિવન નં [સં.] ખોદવાનું ઓનર; કોદાળી
 ખની સ્ત્રીં, ંજ વિં (૨) નં [સં.]
 નુઓ 'ખનિ'માં
 અપ પું [અપવું ઉપરથી] વપરાશ (૨)
 અગત્ય (૩) તંગી; ખોટ (૪) અપત (૫)
 પ્રયત્ન. ંજેયું વિં ઉપયોગ પૂરતું; ંત
 સ્ત્રીં વેચાણ; ઉપાડ. ંતું વિં વપરાય
 એવું ઉપયોગી (૨) વેચાય એવું (૩)
 વ્યવહારમાં ચાલે એવું; લેવાય-અવાય
 એવું. ંતું વિં ઉપયોગી
 અપરડી સ્ત્રીં નાનો અપરડો (૨) અપેટી.
 -ડો પું વાંસની ચીપોની સાદરી-ટટ્ટી
 અપવું અં કિં [સં. ધર] વેચાણ; ઉપાડ
 દોનો (૨) વપરાણું; ખરચાણું; ખતમ થવું
 (૩) લેખાણું; ગણાણું (૪) વહેવારમાં અપણું
 હોવું (૫) લેઈવું; કામ લાગવું
 અપાટ સ્ત્રીં કામદું; વાંસની-લાકડાની
 ચીપ. -ટ્ટિયું નં અપાટ; વાંસની
 ચીપ (૨) વાંસનું-લાકડાનું કાટિયું
 અપાડવું અં કિં 'અપવું'નું પ્રેરક
 અપુખ્ત નં [સં.] આકાશકુસુમ; મિથ્યા
 કલ્પના
 અપૂસડું અં કિં ખંતથી પાછળ લાગવું-
 મંડેલું; એકંધ્યાન થવું (૨) અં કિં
 મારવું; મૂડવું
 અપેટી સ્ત્રીં લાગતા હોડ ખાઈ જતાં એક
 છવડું (૨) હોડું; પોપટો (૩) ગૂંચું
 અપેટો પું અપરડો; વાસની ટટ્ટી (૨)
 પાલખમાં વપરાતો વાંસનો ત્રાણો
 અપોટી સ્ત્રીં પોપટી; બિંમદું (૨)
 કપોટી. -ટું નં પાટણું હોડું; સિંગડું.
 -ડી સ્ત્રીં અપોટી

અખપર નં [સં. સર્વર] જેમાં આવેલું બધું
નાશ પામે એવું પાત્ર (દેવીનું) (૨) ઝેરી
નાસ્તિયનું કે બીજું કોઈ પણ ભિક્ષાપાત્ર
અફગી સ્ત્રી [ફા.] અફાપણું; નાખુશી; રોષ
અફા વિં [અ.] નાખુશ; કોધાયમાન
અખખખ અં [રવં] ખડખડ
અખડ વિં બડું; ઘટ્ટ (ઉદા. ૦ દુધ)
અખડદાર વિં બુઝો અખરદાર. -રી
સ્ત્રી અખરદારપણું
અખડું નં બડું યડ કે યર-ખપોડું
અખર પું બં વં; સ્ત્રી [અ.] સમાચાર;
ખાતમી (૨) સંદેશો; કહેણ (૩) જાણ; જ્ઞાન;
ભાન (૪) તજર; સંભાળ. અખતર પું
બં વં; સ્ત્રી બહિતી; સમાચાર (૨)
તખિયતના સમાચાર. ૦ફાર વિં હોશિ-
ચાર; કાબેલ (૨) સાવધ (૩) અં 'સાવધ
રહો, યાદ રાખો' એવા અર્થનો ઉદ્ગાર.
૦દારી સ્ત્રી. ૦પત્ર પું અખરઅંતર કે
કાગળપત્ર (૨) અખરદેતો પત્ર. ૦પત્રી પું
(છાપામાં) અખર મોકલનાર; 'રિપોર્ટર'
અખાખખ અં [રવં] ઘોંઘાટ-ઘોંઘાટ
યાચ એમ (૨) સ્ત્રી ઘોંઘાટ; ઘોંઘલ
(૩) ઘોંઘાટ; તકરાર; બોલાબોલી
અખૂસરું સંકિં બુઝો અપૂસરું
અખેડરું સંકિં ગમે તેમ ખૂંદરું
અખખડ વિં બુઝો અખડ
અભળવું અં કિં [રવં] અભળ
અવાજ યવો (૨) હાલી બેઠું; તળેકપર યરું
(૩) મનમાં અજાણ્યો; ગભરાવું [લા.]
અભળાટ પું બુઝો અભળાટ
અભો પું [ર. લવય] ધડ ને હાથ ન્યાં
નેડાય છે તે અવયવ
અમચ(-ચા)નું અંકિં ખચાનું; અટકું
અમણ નં છીણીને કરેલો છદો (૨)
અમણદોષો. ૦કાકડી સ્ત્રી અમણી
શકાય એવી કાકડી (૨) નાળિયેરનું
અમણ (દાળિયા અને મરીમીદું નાંખી
કરે છે તે). ૦કોકળાં નં બં વં એક
ખાવાની વાની; અમણવાળાં દોકળાં. ૦વું

સંકિં છીણવું. -ણી સ્ત્રી અમણવાનું
ઓભર; છીણી
અમતલ વિં અમનારું; સહન કરનારું
અમતીધર વિં અમતું (૨) સંધર; પૈસાદાર
અમતું વિં અમી શકે એવું (૨) ગભ
પ્રમાણનું (૩) સંધર; પૈસાદાર
અમતું સંકિં [સં. ક્ષમ] સહન કરવું;
સાંખવું (૨) ક્ષમા કરવી [નેન] (૩)
અંકિં ચોલવું
અમા સ્ત્રી [સં. ક્ષમા] ક્ષમા (૨) સખૂરી
(૩) અં બુઝો અમા
અમાર પું [અ. લક્ષ્માર] દાડ ગાળનારો
અમીર નં [અ.] ખટાર કે આથો ચડાવનાર
તત્ત (૨) ખટારવાળું ઉભરણ (૩)
નેશ; તાકાત
અમીર નં [અ. કમીસ] એક ભતનું પહેરણ
અમા અં [બુઝો 'અમા'] 'ક્ષમકુશળ
રહો-દુઃખ ન થાયો' એવું બતાવતો
ઉદ્ગાર
અચાલ પું [અ.] અચાલ
અર પું [સં.] ગધેડો
અર વિં [સં.] તીક્ષ્ણ (૨) કડોર
અરકલો પું અરકલો; ઢગલો
અરખખર પું બં વં; સ્ત્રી અખર;
સમાચાર
અરખર સ્ત્રી બુઝો અરખરી (૨) અં
એક પાણી એક અરતું હોય એમ
(આંશુ); સપાટાબંધ
અરખરભતત સ્ત્રી પરચૂરણ અર્થ (૨)
ઘટ; ખાધ; નુકસાન [ખખરો
અરખરી સ્ત્રી બુઝો અખરી. -રો પું બુઝો
અરખલો પું અરકલો; ઢગલો
અરગોશ(-સ) નં [ફા.] સસહું
અરચ નં; પું અર્ચ; વાપર (૨) કિંમત;
લાગત (૩) મોટી રકમ વાપરવાનો સારો
નરસો અવસર. ૦ખૂટણુ નં પરચૂરણ
-ફાલણુ અર્થ (૨) અવસર વખતે
કરવાનું અર્થ; વરો. ૦પાણી નં
અરચીપાણી (૨) વરો, જમણવાર ઠં

માં છૂટથી ધન અરચવું તે. પું સંકિં
 અર્થ કરવું; વાપરવું. —આઉ(-ળ, -ળ)
 વિં અર્થ કરે એવું; હાથનું છૂટું (૨)
 મોથું. —ચી સ્ત્રી અરચવાને માટે લેઈતી
 રકમ; ગુજરાનનું અરચ. —ચી પાણી
 નં અરચી; (૨) પરચૂરાણ અરચ
 અરચુ નં [ફા. લર્વો] ઝાડે જરું તે; મળત્યાગ.
 ઓપાણી નં અરચુ
 અરચો પું નુઓ અર્થ
 અરચો પું ખાંપો (વાળનો કે છોડનો)
 અરજ પું [સં. પ્રજ] પડજ-સાસ્વર (સંગીત)
 અરજ સ્ત્રી [સં. લર્વો] ચામડીનો એક રોગ
 (૨) ખંજવાળ. ઓવું નં ચામડીનો એક રોગ
 અરડ સ્ત્રી [અરડવું] નડા રગડાનો લેપ
 [પ્રા. લરડ] ઓવું સં કિં લેપ કરવો (૨)
 અરાખ — મેલું કરવું; અગાડવું (૩) સડોવવું;
 લખાવવું [લા.]
 અરડાવું અં કિં 'અરડવું'નું કર્મણિ
 અરડિયું નં [ર. લરડિય] સુકવણું; દુકાળ
 જેવું વર્ષ
 અરડો પું [અરડવું] ઘૂંટવાના અક્ષરોનો
 કાગળ (૨) કાચું લખાણ; સુસદો (૩)
 યાદી (૪) અરડ; લેપ [વ. વિ.]
 અરતલ વિં ખરી પડે એવું; 'ઉચ્છિડ્યુઅસ'
 અરપડી સ્ત્રી અરપવાનું ઓળર. —ડો
 પું મોટી અરપડી (૨) મોટો તવેચો
 (૩) એન્ડિનની આગળનું પાટા પર થોડું
 હાથું રહેતું અરપી જેવું તે (૪) ચામડાં
 ઉઝરડવાનું ઓળર (૫) કમચક્ષ્ણ ગામ-
 ઠિયો; ગમાર માણસ [નુઓ અડપટું
 અરપટું સં કિં [પ્રા. નુચ્છ ઉપરથી]
 અરપી સ્ત્રી નુઓ ખૂરપી. —પો પું
 નુઓ અરપડો
 અરખચડું વિં અરખચડું
 અરરર, ઓપડ અં [રવં] ઝપાઝાખધ
 અરે તેમ (જેમ કે તારો)
 અરલ પું [હિં.] નુઓ ખલ પું
 અરલ વિં નુઓ ખલ
 અરલડ સ્ત્રી [ર. લરલિમ = સૂકું; તરલું]

ઝાડની છાલ ઉપરનો સુકાયેલો ભાગ (૨)
 (ભાત દૂધ ઇં માં) નીચે દાઝીને વળતું
 ખખડું; ખરેટો (૩) તળાવ સુકાઈ ગયા
 પછી તળિયે ખાંચી જતી કાદવની પોપડી
 અરવા પું યજ્ઞોની ખરીમાં ડીડા પડીને
 થતો એક રોગ [કરાય છે
 અરવાડ સ્ત્રી ગામનું. પાદર, જ્યાં ખળાં
 અરવાણુ વિં અરલલ; દુઃખ ખમી શકે એવું
 અરવું અં કિં [સં. કર] ઉપરથી નીચે
 પડવું (૨) સુકાઈને પડી જરું; ગરવું (૩)
 હારીને દૂર થવું — જતા રહેવું [લા.]
 અરસડ વિં અરખચડું; અરહટ
 અરસડી સ્ત્રી યજ્ઞોને ખાવાનું ઝીણું
 સૂકું ધાસ; ખસલી
 અરસલું નં ખસલું; ધાસ કે તેનું પાન
 ચા તણખલું [એક વનરપતિ
 અરસાણી, અરસાંડી સ્ત્રી [સં. લરસોનિ]
 અરસુરું (-લું) વિં જરા ખાડું તે
 અરાખર અં નકો; ખરેખર. —રી સ્ત્રી
 ખરાપણું; સચ્ચાર્થ (૨) સાબિતી (૩)
 સંકટવેળા; ખારીક વખત [લા.]
 અરાતત સ્ત્રી [ચ. અરરાજાત] મન્દ્રી કે
 ખગાડને કારણે માથા ખાછળ થતું અર્થ
 અરાદ સ્ત્રી [ફા. લરાદ] લાકડું, હાથીદાંત
 રૂંચેરનો ઘાટ ઉતારવાનું યંત્ર; સંધાડો.
 ઓવું સં કિં અચદીકામ કરવું. —દી
 પું ખરાદથી ઘાટ ઉતારનારો કારીગર
 અરાપાણું નં ખડું હોવાપણું
 અરાખ વિં [ચ.] (કાઈ ખાખતમાં) સાડું
 નહિ તેવું; નહાડું (૨) યનીતિમાન; અપ.
 ઓપસ્ટ (-રતા [ફા.]) વિં અત્યંત
 ખરાખ; પાચમાલ થયેલું. —ખી સ્ત્રી [ફા.]
 ખગાડ; નુકસાન (૨) નાસ; પાચમાડી
 અરાખો પું [ફા.] પાણીથી ઠંકાયેલો
 ખરડ (૨) અરાખ — ખરવા લાયક ન
 હોય તેવી જમીન
 અરાખોલું વિં સાચાઓલું
 અરાવાડ વિં નુઓ અરવાડ
 ખરી સ્ત્રી [સં. નુ] કેટલાંક ગોપમાં પ્રાણી-

એને પગનાં આંગળાંને ઠેકાણે જે આખા
કે ફાટવાળા નખ હોય છે તે
ખરીતો પું [અ.] સરકારી કાગળિયાનો
લખોટો - થેલો (૨) ખલીતો
ખરીદ સ્ત્રી [ફા.] ખરીદી; ખરીદવું તે.
નારું વિં ખરીદ કરનાર. ઠુંસં કિં
[ફા. સ્ત્રીદન] વેચાણું લેવું. - દાવવું
સં કિં, - દાવું અં કિં અનુક્રમે
'ખરીદવું'નાં પ્રેરક ને કર્મણિ. - દી
સ્ત્રીં ખરીદવું તે [માટેનું ઉધરાણું
ખરીપટ્ટી સ્ત્રીંગામને દેવામાંથી મુક્ત કરવા
ખરીફ સ્ત્રીં [અ.] ચોમાસુ પાક
ખરું વિં સાચું; 'ખોટું'થી ઊલટું; યથાર્થ;
જેવું હોય તેવું (હિસાબ, વાત, ઇં) (૨)
શુદ્ધ; નક્કી કે બનાવટી નહિ એવું; જેવું
હોયું તેઈએ તેવું; અસલ (ખરો રૂપિયો)
(૩) સાચાખોલું; ઈમાનદાર (માણસ) (૪)
રોકીને કડક કરેલું કે થયેલું (ખરી રોટલી)
(૫) પાકું; ખરોખર; ઊણપ વગરનું
(ખરા ખપોર) (૬) આશ્ચર્યના ઉદ્દગારને
('લલુ' 'ખરોખર' જેવો) લાવખતાવે છે
('તમે તો ખરી વાત કાઢી!') (૭) અં
'અહીં, હા - સાચું, વારુ, અલખત, 'જેવા
અર્થનો ઉદ્દગાર સૂચવે છે. 'ખરું, ખરું!
'તો ખરું ને!' ઇં. વડોહું નં ચોલાદ.
- રે અં સાચે; ખરેખાત (૨) નક્કી.
- રેખર સાચે (૨) ખચીત. - રેખરું
વિં સાચેસાચું. - રેખાત અં સાચે
(૨) ખચીત [જમીન
ખરેદી સ્ત્રીં કાદવ સુકાઈ ફાટી ગયેલી
ખરે (ઠું) નં કરેટું; તરત વિચાયેલી ગાય-
લેસનું દૂધ (૨) દિવને વાંકું - કૂડું પડવું તે
ખરેટો પું ઓધરાળો; રેલાનો ડાઘ (૨)
દાઝી ગયેલા અન્નનો પોપડો
ખરેડી સ્ત્રીં [રવં] ગરગડી
ખરેડી સ્ત્રીં [રવં] ખખરી (૨) ગળામાં
ખરખર થવું તે
ખરેરો (રે) પું થોડા, બળદ વગેરેની
માલિસ કરવાનું એનર

ખરેટી (૦) સ્ત્રીં, - ઠું નં જુઓ ખરેટી
ખરોખર અં જુઓ ખરેખર
ખરોટી સ્ત્રીં એક જૂની લિપિ
ખર્યં [અ.], ંખૂટણ, ંવું, - અઈ (ંખ,
- યુ) જુઓ 'ખરચ'માં
ખર્ પું [સં.] હનર કરેડ (૨) વિં ખોડીલું;
અપંગ; અધૂરું (૩) વામન; ઠીંગણું
ખલ પું [સં.] ઔષધ વગેરે ક્યારવાનો કે
ધૂંટવાનો ખાડાવાળો ઘડેલો પથરો
ખલ વિં [સં.] શક; ધૂત
ખલક સ્ત્રીં [અ. લક્ષ] જગત; દુનિયા (૨)
માણસજાત; સંસાર
ખલકો પું [અ. લિંક] ફકીરનો લેખાસ; કંથા
ખલતો પું [ફા. સ્ત્રીંતહ] ખાનાં ખાનાંવાળી
થેલી; મોટો વાટરો [ખલ અને ખતો
ખલખતો પું અલનો ખતો; કિપરવટણો (૨)
ખલલ સ્ત્રીં; નં [અ.] હરકત; અડચણ
ખલવું સંકિં ખરલ કરવું; ખલમાં થાલીને
ધૂંટવું - ખારીક કરવું
ખલવું નં ગાડાનાં પાંચરાં ટેકવવા માટે
માંચડામાં થલાતો લાકડાનો ઢોયો (૨)
કિંકેટમાં રેપાતો દાંડિયો; 'રટ'પ'
ખલાસ વિં [અ.] સમાપ્ત; પૂરું
ખલાસ (- સી) પું [અ.] ખારવો
ખલિત વિં + રખલિત; ખરી પડેલું
ખલી સ્ત્રીં [સં. લલ] ખણું (૨) કંદોળની
દાળ કરવાની જગા
ખલીતો પું [ફા.] લખોટો; પરખીડિયું
ખલીફ (- ફા) પું [અ.] મહંમદ પેગંબર
પછી ઇસ્લામી ધર્મનો વડો; ધર્મરક્ષક
ખલુ અં [સં.] જર; નક્કી
ખલેચી સ્ત્રીં [ફા. સ્ત્રીંતહ ઉપરથી] ખાના-
વાળા કોથળી; થેલી
ખલેડી (- રી) સ્ત્રીં ખિસકોલી
ખલેલ સ્ત્રીં નં જુઓ ખલલ
ખલક સ્ત્રીં [અ.] જુઓ ખલક
ખવડા (- રા) વવું સંકિં 'ખાવું'નું પ્રેરક
ખવળવું અં કિં ભોંય, બિહાના પર
આળોટવું (૨) વલૂરવું (૩) બળભળવું

ખવાડું સં કિં અચડાવું
 ખવાળ પું [નુઓ ખવાળ] સ્વન
 ખવાળું અંકિં 'ખાવું'નું કમ'ણિ(ર) કાટ
 કે સડો લાગવો; ક્ષીણ થવું
 ખવાસ વિં [મ.] સેવાચાકરીનો ધંધો
 કરતી એક જાતનું (ર) પું તે જાતનો
 માણસ (૩) ઉત્તરિયો. (૪) ચીજની
 ખાસિયત; પદાર્થનો ધર્મ (૫) સ્વભાવ;
 મિત્રજ ંણ (-ણી), -સી સ્ત્રીં દાસી
 (ર) ખવાસની સ્ત્રી [(ર)રાક્ષસ
 ખવીસ પું [મ.] એક જાતનું ભૂત-પ્રેત
 ખશિયાણું વિં ખિશિયાણું; છાણું
 ખસ સ્ત્રીં [સં.] ચામડાનો એક રોગ
 ખસ સ્ત્રીં [ફા.] વીરણનો વાળો
 ખસકું અં કિં નુઓ ખીસકું
 ખસકો પું [નુઓ ખચકો] ખાંચો
 ખસખસ સ્ત્રીં [સં. લલસ] અદીણનો
 છાડવો (ર) એ છાડવાનું ખીજ [તિમ.
 ખસડકસડ અં [રવં] (ર) ધસડાતું હોય
 ખસરા પું [મ. લસ] પતિ; ધણી
 ખસર સ્ત્રીં નાનો ખસરકો. ંકો પું બીટો;
 ખચકો(ર)કચરકો;કાંચો [ખરસલી
 ખસલી સ્ત્રીં પથુને ખાવાનું ઝીણું સૂકું ધાસ;
 ખસલું નં ધાસ કે તણખલું
 ખસલું વિં ખસના રોગવાળું
 ખસલું અં કિં [દ. લસ] રાસકું; આધા
 થવું (ર) લપસવું (૩) કરાર, મત,
 માન્યતા, કથન છં માંથી ફરી જવું
 ખસિયાણું વિં ખિસિયાણું
 ખસિયું(-ચેલ) વિં ખસના રોગવાળું
 ખસી સ્ત્રીં [મ.] અડ-વૃષણ પર ઉપચાર
 કરી તેમને નિરુપયોગી કરવા તે
 ખસસ (વત) અં [મ.] ખચીત; જરૂર(ર)
 ખાસ કરીને [દૂર કરવું
 ખસેડવું સં કિં ['ખસવું' ઉપરથી]
 ખસસી સ્ત્રીં નુઓ ખસી
 ખળ વિં [નુઓ ખલ] રાહ; ધૂત
 ખળકું અં કિં શોખવું; દીપવું
 ખળકું અં કિં [રવં] ખળખળ

ખળકો પું[સં. લલ = એકડું કરવું] ઉચ્ચક
 રકમ;અમુક સંખ્યા (ર) જથ્થો, સમૂહ
 ખળખળ અં [રવં] ખળખળ અવાજ
 થાય એવી રીતે (ર) સ્ત્રીં; નં ખળ-
 ખળાટ. ંતું વિં નુઓ ખખળતું. ંતું
 અં કિં [સં. લલલલાય] નુઓ ખખળતું.
 ખાટ અં ખળખળ અવાજ સાથે;
 અટક્યા વગર વહેતું હોય એમ (ર) પું
 એવો અવાજ
 ખળખળ સ્ત્રીં [દે. લલમલિય] ગડખડ;
 વોંધાટ(ર)મનનો અજાણો; ગમરાટ. ંતું
 અં કિં નુઓ ખમળવું. ંખાટ પું
 જ્ઞાન; ગમરાટ(ર)ગરખડ; કોલાહલ
 ખળવું અંકિં[સં. સ્તલ] અચકાવું;અટકવું
 ખળાવાડ સ્ત્રીં ખળું કરવાની જગા
 ખળાંઢળાં અં ખળાં ઊભરાઈ જાય એમ;
 પુષ્કળ છત હોય એમ
 ખળી સ્ત્રીં નુઓ ખલી
 ખળું નં [સં. લલ] કણસલાં ચૂંદીને કે
 ચૂંદીને અનાજ કાઢવાની જગા
 ખળેળો પું [રવં] દફડો
 ખખ વિં ખાલી (ર) ખોખા જેવું નકામું
 (૩) ધનહીન
 ખખકોટવું સંકિં જરાતરા ચોપડવું
 ખખખાવડું સં કિં ઝળકાળીને ધોતું;
 ખખખુ
 ખખારવું અં કિં ખોખારવું
 ખખાળવું અં કિં પાણીમાં ઝળકાળીને
 અને દલાવીને ધોતું; પાણી વટે ખૂણ
 ધોતું-સાફ કરવું(ર)પાણીના રોગજા કરી
 (મો) ખૂણ સાફ કરવું
 ખખેરવું સં કિં ખેરવી નાખવું (ર)
 ઝાટકેલી કાંટી; ધમકાવવું [લા.]
 ખખેરવું સં કિં ખેરવું; સંકેરવું;
 (દિવતા) (ર) વેરી નાખવું; વીખી નાખવું
 (૩) નખ વતી ખેતરવું
 ખખોળા પુંખંબં, -ખાં નંખંબં
 ખોળખોળા
 ખખોળિયાં નંખંબં પાણીથી નવારવું

તે(નવડાબ્યા પછી વધેલું પાણી એકીસાથે
ખાળકના માથા પર રેડતી વખતે મા આ
શબ્દ બોલે છે)

ખંગ પું અરકલો; હંગલો(ર)દાઝ; વેર(૩)

બદલો (૪) ખંત; ખાંત

ખંગ વિં [નુઓ ખંજ] વિં લૂં

ખંગળાવવું સંકિં નુઓ ખંખળાવવું

ખંગળાવું સં કિં નુઓ ખંખળાવું

ખંચાવું અં કિં ખમચાવું; અટકવું

ખંજ વિં [સં.] લંગડું; લૂં

ખંજત નં [સં.] એક પક્ષી

ખંજર નં [ફા.] કટાર જેવું, બેધારું

એક શસ્ત્ર [નગારી - ૩૬

ખંજરી સ્ત્રીં [હિં.] ધૂધરીઆવાળી નાની

ખંજવાળ સ્ત્રીં [સં. લન્ + સં. જ્વલ]

ચામડીનો એક રોગ; લૂપસ; ચૂંટ (૨)

ચળ; વલ્લર. ંવું સં કિં વલ્લરું

ખંજળાવું સં કિં નુઓ ખંજવાળવું

ખંડ પું [સં.] ભાગ; કંડો (૨) ભૂય;

સમૂહ (૩) પ્રકરણ (૪) એક ચોળી કે

કાંચળી થાય તેટલું મોળિયાં સાથે વણેલું

કપડું; રેતે (૫) ધરનો એક ભાગ; ઓરડો

(૬) પૃથ્વીના પાંચ મોટા ભાગોમાંનો પ્રત્યેક

(એશિયા, અમેરિકા, આફ્રિકા, યુરોપ

અને ઓસ્ટ્રેલિયા) (૭) વિં વિભાગવાળું

(૮) નાનું; દૂંડું. ંકંથા સ્ત્રીં [સં.]

નાની-દૂંડી વાર્તા. ંકંથ નં [સં.]

નાનું કાચ (૨) અનેક છંદવાળું કાચ

ખંડણી સ્ત્રીં ખંડિયું રાખ્ય ઉપરી રાખ્યને

જે રકમ દર વર્ષે ભરે તે

ખંડન નં [સં.] તોડવું તે (૨) દલીલ કે

વાદને તોડી પાડવો - રદિયો આપવો તે.

ખંડન નં તોડવું અને માંડવું તે (૨)

ચર્ચામાં વાદને તોડવો અને માંડવો તે

ખંડવું સંકિં [સં. લજ્ઞ; પ્રા.] તોડવું;

કંડા-વિભાગ કરવા (૨) માગતા પેટે

અમુક બોલું આપી પતાવવું (૩)

સામટો ભાવ ઠરાવીને સોંધામાં ખરીદવું

ખંડખંડા સ્ત્રીં [ખંડવું ઉપરથી] ઉપરા-

ઉપરી ખંડવું તે (૨) ખંડાખંડી

ખંડાખંડી સ્ત્રીં [સરં પ્રા. લંડાલંડિ]

કચરંકચરા; ભીડાભીડ

ખંડાવવું અંકિં 'ખંડવું', 'ખંડવું'નું પ્રેરક

ખંડાવું અંકિં 'ખંડવું', 'ખંડવું'નું કર્મણિ

(૨) નુકસાનમાં આવવું (૩) પીડાવું;

ભીડમાં હેરાન થવું

ખંડિત વિં [સં.] ભાંગેલું; ખંડું

ખંડિયું [પ્રા. લજ્ઞિય = પરાજિત] ખંડણી

ભરનારું; તાબેદાર (૨) ખંડિત

ખંડિયેર નં [સં. લંઘિત, પ્રા. લંઘિય પરથી]

ભાંગીતરી ઇમારત; પડી ગયેલા ધરનું ખોખું

ખંડેર નં નુઓ ખંડિયેર

ખંત સ્ત્રીં ચીવટપૂર્વક લાગ્યા-મંડચા

રહેવાનો ગુણ (૨) ચીવટ; કાળજી. -તી,

-તીલું વિં ખંતવાળું

ખંધ પું [સં. સ્કંધ; પ્રા.] + ખસો; ખાંધ

ખંધાઈ સ્ત્રીં [ખંધુ] લુચ્ચાઈ; ધૂતતા

ખંધુ વિં લુચ્ચુ; ધૂત [પંજેટી

ખંપાલી(-ળી) સ્ત્રીં ખેતીનું એક ઓભર;

ખંસ પું [સં. સ્તંભ; પ્રા.] થાંભલો; સ્તંભ

ખંભાતી વિં (મૂળ ખંભાતમાં બનતું)

એક મજબૂત ભતતું (તાળું)

ખંભો પું નુઓ ખંસ

ખા અં [ખાવું ઉપરથી] વારતાં છતાં

ન માને ને નિષ્ફળતા મળે ત્યારે કટાક્ષનો

બોલ; 'લેતો ન'

ખાઈ (ખા) સ્ત્રીં [સં. લાતિ] ખાણ; બીડો

ખાડો (૨) કોટને ફરતી ખાડી (૩) ગામનું

પાણી જવા ખોદેલો કાંસ [સાધન

ખાઈ સ્ત્રીં ખાવાની ચીજ; આજીવિકાનું

ખાઈખપૂસીને અં ખંત અને એકાગ્રતાથી

ખાઈપીને અં ખાઈખપૂસીને

ખાઈખદેલું વિં [ખાવું + બદલું] પહોંચેલ;

પાકું; યુક્તિપ્રયુક્તિ વગેરે પામી ગયેલું

ખાઉ વિં ખાનારું, સહન કરનારું, એવા

અર્થમાં નામને છેડે વપરાય છે. ઉદા.

'લાજખાઉ'; (૨) નં ખાવાનું; ખાવું.

ખંધર વિં ખાખા કરનારું; ખાતાં ધરાય

નહિ એવું (૨) લાંચિયું. ંધરાવેડા
 પુંબંબંબંબં આઉધરાવણું ઠરવું તે. ંધરું
 વિં બાઉધર
 આએશ સ્ત્રીં [કા.લાહિય] ંધરા; અભિલાષા
 આક સ્ત્રીં [કા.] રાખ; ધૂય (૨) મારેલી
 ધાતુ (૩) નાશ; પાયમાલી
 આકંટી સ્ત્રીં, -ટું નં કંટીનો મરવો
 આકંસાર વિ. [કા.] પગની રજ જેવું
 તાબેદાર; નમ્ર (૨) પામર; અધમ (૩)
 એક રાજદારી મુસલમાની સંધનો સભ્ય
 આપી વિ. [કા.] આખવાણું; રાખોડી
 ચોળનારું (૨) રાખોડિયા રંગનું (૩) ચેરા
 પીળા રંગનું (૪) એલિક [લા.]
 આખ સ્ત્રીં નુઓ ખાક
 આખર પું [દિ. લંચર] એક ઝાડ, જેનાં
 પાનનાં પતરાળાં યાય છે
 આખર પું [રવં] ગોતા તરીકે દોર
 ખાય તે) તુવેરની સૂકી પાંદડી. -રી સ્ત્રીં
 નાનો આખરો (૨) રોટલી (૩) તંગાકુનાં
 મુઠાઈ ગયેલાં પાતરાં; સૂકો. -રો પું
 [દિ. લંચર] શેષીને ઠઠક ઠરેલી રોટલી
 આખરો પું નુઓ આખર નં. ૧
 આખરોટવું સંકિં જરાતરા ચોપડવું
 આખસૂસ અંબસૂસ; અચીત
 આખાવીખી [વીખાણું] વિં છિન્નભિન્ન
 (૨) દુઃખી; હેરાન (૩) સ્ત્રીં પાયમાલી;
 ધૂધધારી
 આખી વિં નુઓ આપી (૨) ખાલી; નિર્ધન
 (૩) નં આખી રંગનું લગડું. ંખંગાલી
 (-ળી) વિં ખાલી હાથે ફક્કડ યઈને
 ફરતાર. ંખાચો પું રાખ ચોળનારખાવો
 ખાજ નં [સં. લાગ] આથ (૨) ખાનું
 ખાજ સ્ત્રીં [સં. લાગ] ખૂજળી; ખંજવાળ
 ખાજલી સ્ત્રીં નાનું ખાનું; એક ખાવાની
 વાની. -લું નં ખાનું (૨) ચકરડું; દૂડાણું
 ખાનું નં [પ્રા. લાગ] એક ખાવાની વાની
 ખાટ સ્ત્રીં [સં. લાગ] દોડિયાખાટ
 ખાટડી પું [સં. લાગ] કસાઈ
 ખાટખટખડું વિં ખટમધુરું

ખાટખટખડું વિં ખાટખટખડું
 ખાટલાવરા વિં સુવાવડ કે સખત
 માંદગીથી પધારીવરા
 ખાટલી સ્ત્રીં નાનો ખાટલો; માંચી (૨)
 ઠાઠડી. -લો પું સૂવાનો ખાટ; માંચો;
 ચારપાઈ (૨) [લા.] મંદવાડ (૩) પ્રસૂતિ
 ખાટવું સંકિં ફાયદો મેળવવો
 ખાટસવાદિયું, ખાટસવાદુ વિં ચોતાના
 સંબંધ વિનાની નકામી વાતમાં રસ લેનાર
 ખાટિયું નં ખાટું, પ્રવાહી શાક (૨) કાચી
 કૃત્રિની ખાટીને બનાવાતી પ્રવાહી વાની
 ખાટીમીડી સ્ત્રીં ખટમધુરી ખાવાની
 ચકતી કે ગોળી; 'ચેપરમિંટ'
 ખાટું વિં [સં. જર; દે. લાગ] ખટારવાણું (૨)
 કચવાયેલું; નારાજ. ંચડ; ચરડ, ંચુતી
 જેવું, ંચેડ, ંખડસ (-સ) વિં એકદમ
 ખાટું [(લગ્નને આગલે દિવસે)
 ખાટુંવડું નં છોકરાના લગનની નાત
 ખાટોડી સ્ત્રીં એક ભતની ખાટી બાજ
 ખાડ સ્ત્રીં [નુઓ ખાડો] ખાઈ
 ખાડાભજર નં ખાડા ઉપર ગોઠવાતું
 ફેરવી રાકાય એવું ભજર
 ખાડી સ્ત્રીં [ખાડો] દરિયાની ભરતી પહોંચે
 ત્યાં સુધીનો નદીનો ભાગ (૨) જમીનમાં
 ગયેલો દરિયાનો સાંકડો પ્રવાહ (૩)
 ગર; મોરી
 ખાડું નં લેસોનું ટોણું
 ખાડો પું [દે. લાગ] આધરો; જમીનમાં
 ખોદાણું (૨) ખોટ; નુકસાન. ંખરિયો,
 ંખેયો પું ખાડો કે આધરો
 આણ (લા.) સ્ત્રીં [સં. લાગિ] ખનીજ
 પદાર્થો કાઢવા માટે ખોદેલો ખાડો (૨)
 તેવા પદાર્થો ખોદતાં મળી આવે તેવું
 રચણ-જૂથો ભંડાર (૩) જેમાંથી બહાર
 ન નીકળાય તેવા હોડો ખાડો (હદાં
 નરકની ખાણ) (૪) અખૂટ ભંડાર (૫)
 અનાજ ભરવા માટે બનાવેલું ભોંયડું;
 ભંડાર (૬) ઉપતિરથાન (૭) ધારવાળી
 વસ્તુની ધારમાં પડેલો ખચડો

ખાણુ નં [સં. લાદન; પ્રા.] ઢોરને ખાવાનું
અનાજ કે ગોતું

ખાણુયો પું ખાણનો મજૂર

ખાણી સ્ત્રીં ખાણ; ઉત્પત્તિસ્થાન (૨) ભંડાર

ખાણી પીણી સ્ત્રીં ખાવા પીવાનું; ખાનખાન

ખાણું નં જમણ; ભોજન (૨) મિજબાની

(૩) ખાવા પીવામાં પળાતો મરણનો શોક

ખાત વિં [સં.] ખોદેલું. ંસુરત, ંસુહૂત

નં ખાંધકામનો પાયો નાંખવાનો મગળ

સમય કે તેનો વિધિ

ખાતમો પું [અ. લાતિમહ] છેડો (૨) મોત

ખાતર સ્ત્રીં [ફા. લાતિર] ચાકરી; ખરદારા;

સરભરા (૨) તરફદારી (૩) અં મોટે

ખાતરનં [દિ. લત્ત] ખેતર સુધારવા. સાડુ

તેમાં નખાતાં છાણ, કાંપ, લીંડી વગેરે

પદાર્થો; તેવો ખીલે રસાયણી પદાર્થ

ખાતર નં [દિ. લત્ત] ચોરે ભીંતમાં પાડેલું

ખાકું (૨) ચોરી. ંપડો, ં પાડુ પું

ખાતર પાડનાર; ચોર

ખાતરપૂંલે પું ખાતરમાં કામ આવે એવો

પૂંલે; ધાસ, છાણ, વાસીડું વગેરે કચરો

ખાતરખરદારાં (અ) સ્ત્રીં [ફા. લાતિર +

વરદાસ્ત] આગતાસ્વાગતા; સરભરા

ખાતરિયું નં [સં. લાત્ર] ધર કોચવાનું ચોરનું

હથિયાર

ખાતરિયો પું [જુઓ અખંતર] મેલી

વિધામાં પ્રવીણ માણસ; ભૂવાનો સાથી

ખાતરી સ્ત્રીં [અ. લાતિર] ભરોસો; પતીજ

(૨) નિઃશંકપણું; ચોક્કસાઈ (૩) સાબિતી;

પ્રમાણ. ંદાર વિં ખાતરીવાળું. ંપૂર્વક,

ંખધ અં ખાતરીથી

ખાતાખંધી સ્ત્રીં [ફા. લત્ત + વંદિજ]

જમીન મહેસુલની રૈયતવારી પદ્ધતિ

ખાતાખાકી સ્ત્રીં ખાતે ખાકી નીકળે તે

ખાતાવહી સ્ત્રીં ખાતાવાર હિસાબ

નોંધવાની વહી-ચોપડી

ખાતાં પીતાં અંકિં નિર્વાહનું ખર્ચ કાદતાં

ખાતાં પોતાં નંખવં હિસાબકિતાળ

ખાતું નં [ફા. લત્ત] આસામીવાર અથવા

આવકખર્ચની નતવાર જમે-હિધારનો

હિસાબ (૨) લેણાદેણીનું લખાણ (૩)

વિષય; પ્રકરણ (૪) કામકાજની ફાળવણીનું

અંગ. ઉદાં 'કેળવણી ખાતું', 'ધન્સાફ

ખાતું'. ંપત્રું નં લેવડદેવડ (૨) લેણ-

દેણને લગતું લખાણ [સાધનવાળું

ખાતું પીતું વિં હીક હીક ગુજરાનના

ખાતૂન સ્ત્રીં [તુર્કી] મોટાધરની સ્ત્રી; ભેગમ

ખાતે અં સ્થળે; મુકામે. ઉદાં મુંખાઈ

ખાતે ભરાયેલી સભા

ખાતેદાર પું સરકારના મહેસૂલી કે કોઈના

ખાનગી ચોપડે ખાતાવાળો

ખાદી સ્ત્રીં [ખડકું] હાથે કાંતેલા સૂતરનું હાથે

વણેલું કાપડ. ંકાર્યાલય નં ખાદીનું

કામ કરતું દફતર. ંકેન્દ્ર નં ખાદીનું કામ

કરનારું નથક. ંફેરી સ્ત્રીં ખાદી વેચવા

નીકળતું તે. ંભંડાર પું ખાદીની દુકાન

ખાધ વિં [સં.] ખવાય એલું; ખાવા ચોખ્ખ

(૨) નં ખાવાનું

ખાધ સ્ત્રીં [ખાધરો] ખોટ; તુકસાન (૨)

ખોડ; ખાંપણ (જેવી કે હીરા મોતીમાં)

ખાધ (ધ.) સ્ત્રીં [સં. છુધા] ખોરાક; આહાર.

ંખોરાકી સ્ત્રીં ખાધાખોરાકી. ંફે

વિં ખાધધરું; ખાઈ ખાઈ કરનારું

ખાધરો પું ભેડો ખોડો (૨) તુકસાન

ખાધાખરચ, ખાધાખર્ચ, ખાધાખાઈ,

ખાધાખોરાકી સ્ત્રીં ભરણપોષણ માટે

જરૂરી રકમ

ખાધાવેધ પું; સ્ત્રીં શરૂવટ; વેર

ખાધાળું વિં ખાધ-ખોડ કે તુકસાનીવાળું

ખાધું સંકિં [દિ. લત્ત] ખાતુંનું ભૂતકાળ.

-ધેલ ભૂંકું, -ધેલ પીધેલ વિં,

-ધેલું ભૂંકું ખાધેપીધે સુખી (૨)

મૃતેલું; હુથપુથ

ખાન પું [ફા.] શાહનશા, અમીર ગૃહસ્થ

વગેરેને અપાતું મુસલમાની ઉપનામ.

ંખાના, ંખાનાન વિં [ફા.] ખાનના

ખાન-સૌથી મોટા ખાનનો હલકાખ

ધરાવનાર

ખાનગી વિ० [ફા.] પોતીદું; અંગત (૨)
 નહેર નહિ એવું; ગુપ્ત
 ખાનદાન વિ० [ફા.] સારા ધરતું; કુળવાન
 (૨) પ્રતિષ્ઠિત (૩) નં કુટુંબ; કુળ. —ત્તી
 સ્ત્રીં ખાનદાનપત્નિ; કુલીનતા (૨) સમજનતા
 ખાનપાત્ત નં [સં.] ખાતું પીવું તે (૨) તેની
 વસ્તુ ધરાવનાર
 ખાનખડાદુર વિ० (૨) પું એ દલકાળ
 ખાનસાસા પું [ફા.] (મુસલમાન અને
 'અંધેજ ધરમા) રસોઈ વગેરેનો કારભારી
 ખાનસાહેબ વિ० (૨) પું એ દલકાળ
 ધરાવનાર
 ખાનાખરાખ વિ० [ફા.] સત્યાનારા
 વાળનારું. —ગી સ્ત્રીં સત્યાનારા
 ખાનાજીં ગી સ્ત્રીં [ફા.] ધરમાં—આપસ-
 આપસમાં લડવું તે
 ખાનાશુ(—સુ)મારી સ્ત્રીં [ફા.] ધરોની
 (વસ્તીની) ગણતરી
 ખાનું નં [ફા.] ધર; ધરનો ભાગ; ખંડ (૨)
 ભંડાર; નિધિ (૩) પેટીપટારો કે મેજ, કબાટ
 વગેરેમાં વસ્તુ મૂકવા કહેલો વિભાગ (૪)
 લખાણ માટે અલગ પડતો વિભાગ કે કોઠો
 ખાપ સ્ત્રીં [સં. કપૂર ઉપરથી] દર્પણ (૨)
 અળરખની પતરી
 ખાપરચું નં [સં. લખેરી] આંખનું એક આંખ
 (૨) બાજકને આપવાનું એક આંખ
 ખાપરું વિ० [સં. લખેરી] ગાંજ્યું ન લય
 એવું; બહુ જ પહોંચેલું; કપરું. —રો
 કોડિયો પું એકખીલથી કાઢાય નહિ
 એવા બે ધૂતેમાંનો એક (૨) સમાન
 હરીફ. —રો જવેરી પું આંખનેરનો
 એક પ્રાચીન, મહા કામોજ અને ધૂત
 જવેરી (૨) [લા.] મહા કાગ (૩)
 હીરાનો હોશિયાર પારખ
 ખાપવું સંકિં ખાંપવું; થોડું થોડું સોરવું
 ખાખ પું [ફા. જ્વાલ] ઊંધ (૨) સ્વપન
 ખાખકડું અંકિં [સ્વં] ઊંચેથી ટપકડું
 (૨) વચ્ચે ભોલી ઊઠવું [લા.]
 ખાખડખૂખડ વિ० ખાડાખેવાવાળું

ખાખોચિયું નં પાણીથી ભરેલો નાનો ખાટો
 ખામચિયું નં નીચે ખામણા પર રહેતું
 કોસતું દોરડું; વરત
 ખામણું નં (પાણિયારા વગેરેમાં) વાસણ
 મૂકવા સારું કહેલી ખેસણી (૨) છઠરો
 કચારો [ઝાડનો] (૩) ખામું; કદ (૪)
 વિં. હીંગણું
 ખામી સ્ત્રીં [ફા.] ખોટખાંપણ; કસર;
 હાણપ (૨) ખોટ; ધટ (૩) ભૂલ; દોષ
 ખામુખા અં [ફા. લાદગુલાદ] ઇચ્છાએ
 કે અનિચ્છાએ; નષ્ટકે; અવશ્ય. (૨)
 ખાસ દરીને (૩) ભાગીનેઈને
 ખામું નં આકાર; કદ
 ખામોશ અં [ફા.] સૂખર; થોભો, શાંત!
 એ અર્થનો ઉદ્ગાર
 ખામોશ(—રી) સ્ત્રીં [ફા.] સખરી; ધીરજ
 ખાયડી સ્ત્રીં પેદાર; મળતર (૨) કોઈનું
 છાતું ખાતું—મેળવવું તે
 ખાર પું [ફા.] કાંટો (૨) વેર (૩) હર્ષા
 ખાર પું [સં. ક્ષાર; પ્રા.] ખારાશવાળો
 પદાર્થ; ક્ષાર. બપાટ પું નં ખારવાળી
 —તેમાં મીઠું પાકતું હોય એવી જમીન
 ખારવાં નં બળવં વરસાદને. અભાવે
 ભરખાજરીના ખેંચી લીધેલા સાંકા
 ખારવો પું [સં. ક્ષાર+વહ] ખલાસી;
 વહાણ ચલાવનારો (૨) સંચારો (૩)
 ખારાટવાળો ગોળ
 ખારાટ પું સહેજસાજ ખારાપણું. ૦૨
 સ્ત્રીં ખારાટ (૨) અણબનાવ [લા.]
 ખારિયું વિં ખારવાળું (૨) ખારીલું (૩)
 નં મીઠું ચડાવેલો ચીભડાનો કંકડો
 ખારી સ્ત્રીં ખારવાળી માટી કે જમીન
 (૨) ખારાશવાળી એક ભાઈ
 ખારી સ્ત્રીં [સં.] એક વજન (દાદ મણ)
 ખારીકું વિં [ખાર ઉપરથી] દેખીલું;
 વેરઝેર રાખનારું. [નતતનું વચ્ચે
 ખારુઈ સ્ત્રીં વિધવાને પહેરવાનું એક
 ખારું વિં [ખાર ઉપરથી] મીઠા નેવા
 સ્વાદનું (૨) મીઠામાં આવેલું; મીઠું

ચરાવેલું (ઉદાંખારી સૂઠ) (૩) ખારવાળું;
ખારીલું. અગર, ંગર, ંદવ વિં
એકદમ ખારું

ખારેક સ્ત્રીં [દિ. લારિક] સૂકવેલું ખલ્લર.
ંકોપરાં શં પ્રં નંખંવં હોળીના
તહેવારે કન્યાના સાસરેથી કન્યા માટે
મોકલાતી ભેટ. -કી વિં ખારેક જેવું કે
જેવડું [પાપડખાર

ખારો પું [સં. કાર] એક કાર; સચોરો;
ખારોડ વિં કારવાળું (જમીન ઇં માટે)
ખારોપાટ પું ખારપાટ (૨) એક રમત,
ખાલ (ંડી) સ્ત્રીં [દિ. લાહો] ચામડી (૨)
છાલ. ંપી સ્ત્રીં ચામડિયણ. ંપો
પું ચામડિયો

ખાલવવું સંકિં ખાલી કરવું

ખાલના વિં [ફા. લાલિત્હ] પોતાની કુલ
માલિકીનું; આગલું (૨) સરકારના
વહીવટનું; સરકારી (૩) ગુરુગોવિંદસિંહે
શીખોમાં જે નવું વિધાન પ્રવર્તાવ્યું તેને
અનુસરનારું

ખાલિક પું [અ.] સર્જનદાર

ખાલિસ વિં [અ.] શુદ્ધ (૨) કુકપટ વિનાનું

ખાલી વિં [અ.] ઠાલું; કશું ભર્યા વગરનું
(૨) નિર્ધન; ગરીબ (૩) સ્ત્રીં લોહીનું
ફરવું ખંધ પડી જવાથી અંગ્રજીએ
તે; અંગ્રજી (૪) સંગીતનાં તાલમાં
તાળી ન આપતાં હાથ છૂટા પાડવા તે
કે તેણું સ્થાન (૫) અં અમથું; વ્યર્થ
(૬) માત્ર; ફક્ત. ંખમ, ંખંખ વિં
તફાવ ખાલી; ઠાલું. ંપીલી અં
વગર કારણે; અમથું [ચામડું

ખાલું નં [‘ખાલ’ ઉપરથી] જોડાનું ઉપલું
ખાલું નં [‘ખાલી’ ઉપરથી] વાણાની કોંકડી
ભરવાનો નેતર કે ખરુનો પોલો કંકડો
(૨) ખળાના અનાજ ઉપર ઠાંકવાનું ઘાસ
(૩) પડતર રાખેલું ખેતર (૪) ક્યારો
(ઉદાં તમાકુનું ખાલું)

ખાવટી સ્ત્રીં સાદુકાર કે ધણિયામાને
ત્યાંથી ખાવા માટે ઉછીનું લેવાનું અનાજ
(૨) જિવાઈ

ખાવડું વિં ખાઉધરું [પતિ (૩) ઈશ્વર
ખાવં (-વિં) દ પું [ફા.] માલિક; શેઠ (૨)
ખાવું સંકિં [સં. લાહો] અન્ન લેવું;
જમવું (૨) વેઠવું; ખમવું (ઉદાં ‘માર
ખાવો’ (૩) વાપરવું; ભોગવવું (ઉદાં
હવા ખાવી) (૪) લેવું; ખર્ચ કરાવવું;
ખર્ચ તરીકે કઠોવવું (ઉદાં ‘આ મકાને
સો રૂપિયા ખાધા’; ‘આ કામે ખડું દહાડાં
ખાધા’ (૫) વગર હકે લેવું; ચોરીપીથી
લેવું (ઉદાં ‘ઘણા પૈસા ખાઈ ગયો’)
(૬) ‘દમ, છીંક, ખગારું, ઉદરસ’ ઇં
સાથે વપરાય છે-શરીરથી તે ક્રિયા
કરવી કે થવી, એ અર્થમાં (૭) નં
પકવાન (૮) ખાવાની ચીજ; ભાથું
(ઉદાં ‘ખાવું ખંધાવવું’)

ખાશ સ્ત્રીં [‘ખાવું’ ઉપરથી] ખાવાની
ચક્તિ (૨) ખાવાનો જથ્થો

ખાસ વિં [અ.] પોતીકું; અંગત (ઉદાં
‘ખાસ માણસ’) (૨) વિશિષ્ટ; અસાધારણ
(૩) ખડું; અસલ (ઉદાં ‘ખાસ માલ,
ખખર’) (૪) અમીરી (ઉદાં ‘દીવાને ખાસ’).
ંગત, ંગી [અ.] વિં પોતાનું; અંગત
(૨) ખાનગી; ગુપ્ત (૩) અગત્યનું; મુદ્દાનું
ખાસડિયું વિં ખાસડાના જેવું (૨) એક
હલકી ભતનું (કેળું)

ખાસડું નં ભૂલું; ભેડો (૨) ઠપકો. [લા.]
ખાસદાર પું સેવક; હાલુરિયો (૨)
ઘોડાની ચાંદરી કરનાર; અશ્વપાલ.

ખાસખતર નં મોટું-મુખ્ય ખતર

ખાસખરદાર પું [ફા.] સરદારનાં હથિયાર
લઈ સાથે ફરનાર; અનુચર

ખાસિયત સ્ત્રીં [અ.] સ્વભાવ; પ્રકૃતિ (૨)
વિશિષ્ટ ગુણધર્મ (૩) આદત

ખાસિયું નં ગવેશ ઉપર લાદવાની બે
પાસિયાંવાળી ગૂણ (૨) તેની નીચે મૂકેલી
ગાદલીગાદી; આજર

ખાસું વિં [અ. લાલિત્હ] રડું; મજેનું; સુંદર;
ખરોખર; ચોખ્ખ (૨) અં વાહ; સાખાશ (૩)
સુંદર! ખેશ! ખરાખર

ખાળ પું; સ્ત્રીં [દિ. લાલ] મેલા પાણીના
નિકાલ માટેનો નળ-નીક(ર)ખાળવાળી
ઠંદૂનો પુંખાળનું પાણી જેમાં છોડાતું હોય
તેને છોડો ખાડો-ફેનો (ર) નળર માટે
ફેનો ફેનો. ઠંદૂડી સ્ત્રીં ખાળના મેલા
પાણીની ફંટી [રિકેટું]
ખાળવું સંકિંખળવુંનું પ્રેરક; અટકાવવું;
ખાં પું મુસલમાન ગૃહસ્થ વા અમીરને
ખાલાવવાનો માનવાચક શબ્દ (ર)
ઉસ્તાદ; ખૂજ નાણદાર
ખાંખત(-ક) (૦) સ્ત્રીં છીંડું, ઝીણું કુતરલ
(ર) ચીવટભરી ખંત (૩) અણગમે; સૂગ
ખાંખદોટવું(૦) સંકિંથોડું થોડું ચોપડું
ખાંખાંખોળા (૦) પુંખં ૧૦ [ખાંખાં
(ફાંફાં)+ખોળા (ખોળવું)] ખૂણેખાંચરે
ખૂખ ખોળાખોળ કરવી
ખાંગ (૦) પુંઠંકો(ર)અતિ ગરમીથી પીગળી
ગયેલો છંટ કે નળિયાનો કડકો; કીટો
ખાંચ (૦) સ્ત્રીં ખાંચો; નાનો ખાડો-કાપ
(ર) સાંકડ; ગૂંચવણ (૩) ખોટ; તોટો
(૪) આંચકો (૫) જમે ઉધારનો તાળો
નહિ મળવો તે; વધધટ. ઠંડો પુંખાંચો
(ર) આંચકો. ંખૂંચ સ્ત્રીં નાનીમોટી
ખોડખાંપણ (ર) ઝીણવટ. -ચાખૂંચી
સ્ત્રીં નાનો ખાડોખંચો; ખૂણો-ખાંચરો
(ર) ગલીફંચી. -ચો પુંખં એકસરખી
ધાર, સપાટી અથવા લીટીમાં પડતો
કાપ, ખાડો કે વાંક (ર) સાંકડો રસ્તો;
ગલી (૩) ખૂણો (૪) વાંચો; હરકત [લા.]
ખાંજણ (૦) સ્ત્રીં ન્યાં દરિયાનું પાણી
આવી ભરાઈ રહેતું હોય એવી જગા;
ભાકાની જમીન (ર) ખાટી [સુ.]
ખાંજરું (૦) નંખૂણો; ખૂણે પડતું-નહેર
નહિ તેવું સ્થળ (ર) ફૂટણીનું ધર; ફૂટણ-
ખાનું(૩)અનાજ સંપૂર્ણવાની જગા; કોઠાર
ખાંટ(-ટ) (૦) વિંખટું; ધૂત
ખાંડ (૦) સ્ત્રીં [સં. લગ્ન] એક ગળ્યો
પદાર્થ. ંખાપી = વધારેપડતું સારું કે
સાજ થવા નેતું માની લેવું

ખાંડફટ (૦) સ્ત્રીં ખાંડવું ફૂટવું તે; ખાંડવા
કરવાનું પરચૂરણ કામ (ર) મૂંઝવણ;
અકળામણ; અજાણો [લા.]
ખાંડણિયું (૦) નં [ખાંડવું ઉપરથી]
સાંખેલું. -ચો પુંખં અનાજ કે ખીજ ચીજ
ખાંડવા માટે બનાવેલું લાકડા કે પથ્થરનું
સાધન-પાત્ર
ખાંડણી (૦) સ્ત્રીં નોનો ખાંડણિયો.
વપરાઈ સ્ત્રીં ખાંડણી ને વપરાઈ
ખાંડણું (૦) નં ખાંડવું તે (ર) ખાંડવાની
વસ્તુ (૩) ખાંડવાનું કામ (૪) ખાંડવાનું
સાધન; સાંખેલું
ખાંડવું (૦) સંકિં [સં. કંઈ] ફેાતરાં નુહાં
કરવા ફૂટવું (હાંગર વગેરેને)
ખાંડિયું (૦) વિંખ[ખાંડું પરથી] ખંડિત
થયેલું; ખોટખાંપણવાળું (ર) નં ભાગલાં
શીંગડાવાળું ઢોર (૩) ભેંસ, પાડું
[એકવચનમાં વપરાય છે]
ખાંડી (૦) સ્ત્રીં [દિ. લેટિઆ] વીસ કાચા
મણનું તોલ-માપ. ંખંધ અંખાંડીને
દિસામે-જયાખંધ
ખાંડું (૦) વિંખખંડિત; ભાગેલું
ખાંડું (૦) નં [સં. લગ્ન] સામાન્ય કે
બેધારી તલવાર (ર) વરને બદલે એનું
ખાંડું લઈને ગયેલી વન [લા.]
ખાંત (૦; ત) સ્ત્રીં નુચો ખંત (ર) હોંશ;
હમંગ (૩) લાલસા; તૃપ્તિ. -તીકું વિં
ખાંતવાળું
ખાંધ (૦) સ્ત્રીં [સં. રૂંધ] ખબો (ર) પશુની
ગરદન (૩) ભાર વહેના પશુની ગરદન
પર પડતું આંધણ. -ધિયો પુંખં ખાંધે
ચડાવી લઈ જનારો; મુઠું દાંચકનારો
(ર) મદદ કરનારો; આથી(૩)પુણ્યમતિયો.
-ધી વિંખખાંધવાળું (ર) પુંખં બળદ
ખાંધું (૦) નં કાંધું; ઉપનો
ખાંપ (૦ણ) (૦) સ્ત્રીં ખામી; ખોટ; એખ
ખાંપણ (૦) સ્ત્રીં [દિ. લગ્ન] = વસ
મુઠા ઉપર બોઢાડવાનું કપડું; કંદન
ખાંપવું(૦) સંકિં કાટી નાખવા સોરવું;

(૨) થોડું થોડું ખોટું; ખાવડાથી
(દગલામાંથી લઈ) આમનેમ ફેરવવું
ખાંખો (૦) પું [ખૂંપવું] કાખ્યા પછી રહેવું
અણખોદાયેલું જડિયું (૨) માગેલી કાંખજીનું
થરને વળગી રહેવું હું (૩) કોઈપણ
સપાટી ઉપર રહી ગયેલો કરચો; ખૂંપરો
(૪) ખાંપ; ખોડ; ખામી (૫) રાતો [લા.]
ખાંભ (૦) પું [સં. સ્કંધ] થાંભલો. -ભી
શ્રીં પાળિયો; રમરણસ્તંભ (૨) ખોભણ;
પાટિયાં ખેસારવા લાકડામાં પાડેલી ખાંચ.
-હો પું સીમાડાની હદ બતાવતો
પથર (૨) ખાંસી; પાળિયો
ખાંસવું (૦) અંકિં [સં. ક્રાદ્ય] ખાંસી ખાવી
ખાંસી (૦) શ્રીં [પ્રા. લાસિન્ન] કથરસ; ઠાંસો
ખિચડિયું વિં [ખીચડી ઉપરથી] પચરાઉ;
ભેજસેળ (૨) ખીચડીના કામનું
ખિજમત શ્રીં [અ. લિદમત] સેવાયાકરી;
તહેનાત. ગંગાર પું સેવક; નોકર; ચાકર
ખિજવણી શ્રીં ખીજવવું તે
ખિજવાટ પું ખિજવું તે; ગુરસો; કોથ
ખિજવવું સં કિં, ખિજતવું અં કિં
'ખીજવું'નું પ્રેરક અને કર્મણિ
ખિડકી શ્રીં [હિં.] ખારી
ખિતાખ પું [અ. કંલકાખ] ['ખિજમત'માં
ખિજમત શ્રીં, ગંગાર પું ભુઓ
ખિજ વિં [સં.] દિલગીર; ગમગીન
ખિજી શ્રીં [સં. ક્ષારિણી] રાયણ [(દોર)
ખિરોયું વિં નં [સં. ક્ષાર = દૂધ] દૂધાળ
ખિસકોડી શ્રીં ખિસકોલી; ખિલોડી
ખિસખિસ અં [રવં] ખિસકોલીનો રવ
(૨) ખૂબ હસવાનો રવ
ખિસવટ (-ચી) શ્રીં ખીસવવું તે
ખિલાદ વિં [અ.] વિરુદ્ધ [સત્તા
ખિલાદત શ્રીં [હં.] ખલીદની ગાત્રી અથવા
ખિલાવવું સંકિં ખીલે એમ કરવું
ખિલાવટ શ્રીં ખિસવટ
ખિલાવું અં કિં [ભુઓ ખીલો] ઊંચે
અડકી રહેવું; ભરાઈ જવું; ટિંગાવું
ખિસોડી શ્રીં ભુઓ ખિસકોડી

ખિસોણું (લો) નં રમકડું
ખિસકોવવું સં કિં 'ખીસકવું'નું પ્રેરક
ખિસકોલી શ્રીં એક જનાવર; ખિલકોડી
ખિસિયાળું વિં ખસિયાણું; અંખવાણું
ખિસસાકાતરુ, ખિસસાખરચ,
ખિસસાખર્ચ, ખિસમું ભુઓ ખીસા-
કાતરુ, ખીસાખરચ, ખીસાખર્ચ, ખીમું,
ખીખી અં એવો અવાજ કરીને (૨) શ્રીં
ખીખી હસવું તે
ખીચ વિં ગીચ; ભરચક
ખીચડી શ્રીં [સં. કુચર; દે. લિચ્ચ] એક
ખાવાની વાની. ંખાઉ વિં ખીચડી
ખાનારુડલકી પંક્તિનું. -કું નં ખીચડી
(તુચ્છકારમાં). -ડો પું આખા મગ ને
ચોખાની અથવા આખા ઘડ ને દાળની
ખીચડી (૨) ખીચડું (૩) ગોચળો; સેળભેળ
તે [લા.] [ચક; ઠાંસી ઠાંસીને
ખીચા (-ચો) ખીચ અં ગીચોગીચ; ભર-
ખીજ શ્રીં [દે. લિજિન્ન] ચીડ; ગુરસો
(૨) ખીજવવા માટે પાડેલું નામ
ખીજડો પું [સં. લદિર] એક ઝાડ; સમડો
ખીજવવું સં કિં ખીજે એમ કરવું;
ચીડવવું. ખીજવાવું અં કિં (કર્મણિ)
ખીજવું અં કિં [સં. લિદ; પ્રા. લિજ્જ]
ગુરસે થવું (૨) સં કિં ડાટવું; વટવું
ખીણ શ્રીં બે ટેકરીઓ વચ્ચે આવેલો
સાંકડો માર્ગ (૨) પર્વતના બે ઊંચા
ભાગ વચ્ચેનો પ્રદેશ
ખીસણું નં નંગની ખેસણી (૨) વાળી
કે નયમાં જડેલું નંગ
ખીસો પું [અ. કોમહ] માંસનો છંદો
ખીર શ્રીં [સં. ક્ષાર] દૂધમાતની એક વાની
(૨) + ક્ષીર; દૂધ. -કું નં લોટ અને
પાણીને અડવાળી કરેલો રગડો (પૂડા,
ભજિયાં ઇં બતાવવા) (૨) ખમીર
ચડાવેલો આથો (જલેબી ઇંનો) (૩)
એક નતની કુમળી કાંકડી (૪) એક
નતનું નાકું કાપડ -રોદક નં ભુઓ
ક્ષીરોદક (૨) એક ઘોળું રેશમી વસ્ત્ર

ખીલ પું [સં. કોઈ] જીવાનીમાં મોં પર
યતી ફાલ્લી (૨) આંખનાં પોપચાં પર
યતી લોહી માંસની ગડી(૩) ધંટીનો ખીલડો.
ઝોટીલો પું ધંટીનો ખીલડો. ઠોડો પું
ધંટીના હેઠલા પડમાં વચ્ચોવચ આવેલી
ખીલી, જેના પર ઉપલું પડ ફરે છે. ઝમ
(-માં) કડી સ્ત્રી ધંટીના ઉપલા પડિયાની
વચ્ચોવચનું લાકડું, જે ખીલડામાં પડેલાય
છે (૨) ખીલડો અને માંકડી

ખીલવવું સં કિં ખીલે એમ કરવું (૨)
ખીલવું; ફાંટવું; સીવવું (ધાખળા ચોદાળના
બે પાટ પેઠે)

ખીલવું અં કિં ફૂલવું ફાલવું; વિઠસવું
(૨) શોખવું; દીપવું (૩) ખુશીમાં આવવું;
ગમ્મને ચડવું (૪) ચગવું; ઉરકેરાવું; વીકરવું
(૫) સંકિં (ચોદાળ, કામળા ઇન્ને વચ્ચે)
ખખિયા દઈને સીવવું; ફાંટવું; ખીલવવું
ખીલાઉપાડ અં જડમલથી; નિર્વાયાય
એવી રીતે [ખનાવવાનું ઓત્તર

ખીલાપાટી સ્ત્રી પેચ પાડવાનું - રૂં
ખીલારખું વિં અમુક ખીલે જળ ધાવાની
આદતવાળું (૨) બહાર ચરવા નહિ જતાં
ઘેર ખીલે બાંધ્યું રહેવાની દેવવાળું
ખીલી સ્ત્રી નાનો ખીલો; ચૂંક. ઝંખટડો
પું ખીલી ખૂચવા ભેટલી પીડા; ઈન્ન;
ઉરકત(૨) અડચણ; વિદ્ન. ઓળિ(-સિ)-
ચારાં નંખવં ખીલી અને પસિયારાં
(કલ્લાં, સાંકળાં)

ખીલો પું [સં. કાંલક] ખૂટો; મેખ (૨)
છક્કાપંતના જીવારમાં પેસાની હોડ લાગે
તે લેનારો મધ્યસ્થ જીવારી [લા.]

ખીલકવું અંકિં [ર. લિસ] લપસવું
ખીસાકાતરુવિં ખીસું કાતરી ચોરી કરનાર
ખીસાખરચ, ખીસાખચ પું સામાન્ય
ખરચ માટે ખીસામાં રાખવાનું નાણું
(૨) પસંદ પડતી બાજતમાં વાપરવા મળેલું
- ખાસ ખરચનું નાણું

ખીસું નં [ફા. કોલ્લ] ગજવું; ખિરસું
ખીટી સ્ત્રી નાનો ખીટો (૨) કપડાં
ખરવા લીંતમાં જડેલું ટેકણ

વિ.બે-૧૩

ખીટો પું ખૂટો; ખીલો; મેખ
ખુટાડવું સંકિં ખૂટે એમ કરવું; ઘટાડવું
(૨) પૂડું કરવું

ખુદો પું [ફા. મુદ્દો] મોટા સિક્કાની
કિંમતના નાના સિક્કા તે; પરચૂરણ
(૨) કંકડેકકડા; ભૂકો [લા.]

ખુણિયાળું વિં ખૂણાળું
ખુતખો પું [અ. તુતવા] તારીફ; પ્રશંસા
(૨) જીમાને દિવસે નમાજ વખતે
પઠાતો ખાસ સ્તુતિ-પાઠ

ખુતાડવું સંકિં 'ખૂતવું'નું પ્રેરક
ખુદ વિં [ફા.] અસલ; શુદ્ધ (૨) સંપોતે; નતે.
અખત્યારી સ્ત્રી પોતાનો કાપૂ હોવો
તે. ઠંકારતા(-રતા) વિં [ફા.] નતે
ખેરેલું. ઠંકારી સ્ત્રી [ફા.] આપતાત.
ઘારણ વિં [ફા.] સ્વાધી; આપ-
મતલબી (૨) સ્ત્રી આપચરણપણું

ખુદા પું [ફા.] ઈશ્વર; પ્રભુ. ઠઈ વિં
ઈશ્વરનું - ઈશ્વરને લગતું (૨) પવિત્ર (૩)
ફૂદરતી; દેવી (૪) ભોળું [સા.] (૫) સ્ત્રી
ઈશ્વરપણું (૬) સૃષ્ટિ. ઠાલા પું [ફા.]
મહાન પ્રભુ. ઠપરસ્ત વિં પ્રભુપરાયણ;
આસ્તિત્વ. ઠવંત (-ઠ ફા.) વિં ઈશ્વરતુલ્ય
(સાદેખ, અન્નદાતા ઇન્ને મેમ રાન્તરાણી
કે માલિકને સમોધનરૂપે). ઠહાફેજ
શંખં [અ. હાફિઝ - રક્ષણ કરનાર]
પ્રભુ તમારું રક્ષણ કરે

ખુદી સ્ત્રી [ફા.] હુંપણું; હુંપદ; ગર્વ
ખુનામરડી સ્ત્રી [ખૂત + મરડી] ખૂતરેણ
ખુતસ સ્ત્રી; નં ખૂતસ; વેરઝેર
ખુપાવવું સં કિં, ખુપાવું અં કિં
'ખૂતવું'નું અનુક્રમે પ્રેરક અને ક્રમણિ
ખુદિયા વિં [અ.] ગુમ; દૂપું. ઠોટીસ
સ્ત્રી છૂગી પોલીસ

ખુસારી સ્ત્રી [અ.] આંખમાં દેખાતો નશો,
ઘેન; મસ્તી (૨) ઘન, વૈભવ, ઓધ્યા
વગેરેનો ગર્વ

ખુર સ્ત્રી [સં.] ખરી

ખુરદો પું [ફા.] જીવો ખુરદો

પુરુષ નં [ફા.] એક નતની મીઠાઈ
 પુરુશી સ્ત્રીં [મ. કુર્તી] એક નતનું આસન
 (૨) માનનું કે પદયા અમલનું સ્થાન [લા.]
 પુરુશદ પું [ફા.] સુરજ
 પુરુસી સ્ત્રીં નુઓ પુરુશી
 પુરાસાની વિં [ફા.] ઈરાન દેશમાં આવેલા
 પુરાસાન નામના પ્રદેશનું કે તેને લગતું
 પુરી સ્ત્રીં [નુઓ પુર] ખરી
 પુલાસાવાર અં પુલાસા સાથે
 પુલાસો પું [અ.] સ્પષ્ટીકરણ; ચોખવટ
 (૨) સાર; ભાવાર્થ (૩) નિકાલ; રસ્તો (૪)
 મોક્ષારા (૫) દસ્ત; ઝાડો [લા.]
 પુલ્લ પુલ્લ અં પુલ્લેપુલ્લી રીતે
 પુલ્લું વિં [મ. લલા] કંધાડું (૨) નિખાલસ;
 ચોખ્ખું (૩) સ્પષ્ટ (૪) નાગું; ઢાંકેલું નહિ તેવું
 (૫) છપું નહિ - નહેર (૬) અસભ્ય (૭)
 અણધરાયેલું (૮) ઘેરું નહિ - આછું
 પુલ્લેપુલ્લું વિં સાવ પુલ્લું
 પુવાર વિં [ફા. સ્વાર] અતિ દુઃખી; હેરાન
 (૨) પાયમાલ. - રી સ્ત્રીં [તંદુરસ્ત
 પુશ વિં [ફા.] આનંદી; હર્ષિત; પ્રસન્ન (૨)
 પુશડી સ્ત્રીં [ફા.] જમીનમાર્ગ
 પુશપુશાલ વિં તંદુરસ્ત તેમ જ પુશ;
 ખૂબ પુશ [રમણીય
 પુશનુમા વિં [ફા. હુશ + નુમા] સુંદર;
 પુશખખતી, પુશખખતી [ફા.] સ્ત્રીં
 સદ્ભાગ્ય (૨) પુશાલીની ભેટ - બક્ષિસ
 પુશભો (૦ઈ) સ્ત્રીં [ફા. હુશવ] સુગંધી.
 ઠંદાર વિં સુગંધીદાર
 પુશમિનજ પું સારો - આનંદી સ્વભાવ
 (૨) વિં પુશમિનજવાળું
 પુશહાલ વિં - લી સ્ત્રીં [ફા.] નુઓ
 'પુશાલ'માં
 પુશામત, [ફા.] સ્ત્રીં સ્વાર્થ માટે કરેલાં
 હદ બહારનાં વખાણ; પળશી; હાજી હા.
 ખેર વિં પુશામતની ટેવવાળું.
 પુશામતિયું. - તિયું વિં પુશામત
 કરનારું. - દ સ્ત્રીં પુશામત. - દ ખેર વિં
 પુશામતખેર

પુશાલ વિં ['પુશાહાલ' ઉપરથી] પુશ
 હાલતમાં હોય એવું; સુખી (૨) કુશળ;
 તંદુરસ્ત. - લી સ્ત્રીં
 પુશી સ્ત્રીં [ફા.] (૨) વિં હર્ષ (૩) મરજ;
 ઇચ્છા (૪) વિં પુશ; રાજ
 ખૂજલી (-ખી) સ્ત્રીં [સં. જૂઝું] ચળ; વલ્લર;
 ખંજવાળ (૨) ચામડીનો એક રોગ (૩)
 જે લાગવાથી ખંજવાળવું પડે તે; ખનૂરી
 ખૂટ સ્ત્રીં ખોટ; ઘટ (૨) છાપખાનામાં
 ખીખાં ગોઠવતાં ખૂટતાં ખીખાં
 ખૂટલ વિં અપ્રામાણિક; ખોટાખોલું [કા.]
 ખૂટવું અંકિં [દિ. હુટું] ઓછું થવું; ઘટવું
 (૨) પૂરું થવું
 ખૂણિયું વિં ખૂણાવાળું (૨) નં સાલને
 મજખૂત કરવા લગાડાતી લોઢાની કાટખૂણ
 આકારની ચીપ
 ખૂણેખાંચરે અં કોઈ ખૂણામાં - ખૂણા-
 પડતી અપરિચિત જગાએ
 ખૂણો પું [સં. કોળ] જ્યાં બે દિશા કે
 લીટી મળતી હોય તે જગા; કોણ; ખાંચો.
 ખંખાંચરો પું ખૂણો કે ખાંચો; ખૂણા
 પડતી કે ખાંચામાં આવી જતી - ઓછી
 નહેર - જગા
 ખૂતવું અંકિં [દિ. હુતું] નુઓ ખૂતવું
 ખૂદ (-ધ) નં ખોતરણું; દેષ ખાતર
 કાઢેલી ભૂલ; વાંધોવચકો; છિદ્ર
 ખૂન નં [ફા.] લોહી (૨) ખૂતની - વેરની
 તરસ; ખૂતસ (૩) જીવથી મારી નાંખવું
 તે; હત્યા. ખખરાખો પું [+ ખરાખો
 (ફા. લરાલી)] મારકાડ. ખખાર વિં
 [ફા.] લોહી રેડાય એવું (૨) ધાતકી;
 ખૂની. ઠરેજ સ્ત્રીં [+ ફા. રેજી] લોહી
 રેડવું તે; કાપાકાપી; કતલ (૨) લોહી
 રેડાય એવી - ખૂતખાર મારામારી
 ખૂતસ સ્ત્રીં નં ખૂતની - વેરની તરસ;
 ખૂતસ [ખૂત કરનારું; હત્યારું
 ખૂની વિં ખૂત કરે એવું; ધાતકી (૨)
 ખૂપવું સં કિં 'ખૂપવું'નું પ્રેરક (૨)
 બરાબર ગોઠવવું; જમાવવું (જમકે, દુકાન)

ખૂપવું અં કિં [પ્રા. તુણ] ખૂપવું; ઊંડું
ઊતરવું; ભોંકાવું (૨) ક્ષી જવું; અંદર ઊતરી
ચોટી જવું; ખૂંતવું

ખૂખ વિં [ફા.] સાદું; સુંદર (૨) ઘણું;
પુષ્કળ. ઓરત વિં રૂપાણું; ફૂટવું

ખૂખી સ્ત્રીં [ફા.] ખાસ ગુણ; રહસ્ય (૨)
મન; લિગ્નત (૩) ચતુરાર્થ (૪) સૌંદર્ય;
ચમત્કાર (૫) ભલાઈ. -દાર વિં ખૂખીવાળું

ખૂમચાવાળો પું ખૂમચામાં ભરીને
વસ્તુઓ વેચનારો ફેરિયો

ખૂમચો પું [ફા. લાત્તલ] ઢળતા કાનાનો
છાછરો થાળ (૨) વેચવાની વસ્તુઓથી
ભરેલો ખૂમચો (૩) એમાં ભરેલી વસ્તુ;
ભેટની વસ્તુ

ખૂરપી સ્ત્રીં [સં. છુરપ] ખરપડી

ખૂલવું વિં [ખૂલવું] ખુલ્લું કે પહોળું;
ભીંસાવું - તંગ નહિ એવું (૨) ઊધડવું

ખૂલવું અં કિં [ખૂલવું ઉપરથી] ખુલ્લું
થવું; ઊધડવું (૨) ખીલવું (ફૂલ) (૩)
દીપવું; શોભવું (૨ંગ)

ખૂખારવું અં કિં [રવં] ખૂખૂ અવાજ
કરવો (૨) (અમુક અવાજ કરી) ગળું
સાફ કરવું (૩) ઢલ્લડલવું (૪) (પોતાની
હાજરી, મરદાઈ કે બહારા બતાવવા)
ખૂખારાથી અવાજ કરવો

ખૂખારો પું [રવં] ખૂખારવું તે (૨)
ખૂખારવાનો અવાજ નિા અવાજ

ખૂખૂ નં [રવં] (ખૂખારવાનો કે ખાંસી-
ખૂંચ (૦ખાંચ) સ્ત્રીં ખૂણા; ખાંચો (૨)

ખૂંચવાની અસર; ભોંક (૩) [લા.] લાગણી;
અસર (૪) દાઝ; વેર (૫) બારીક સમજ
(૬) વાંધાવચકા ['લેવું' કિં સાથે]

ખૂંચવવું સંકિં ખેંચીને લઈ લેવું [બુદ્ધિ
ખૂંચવું અંકિં નડવું; ભોંકાવું (૨) મનમાં
ખટકવું; દુખવું (૩) બંધનમાં પડવું; ખૂંપવું

ખૂંચાવવું સંકિં ખૂંચવી લેવું; ખૂંચી લેવું

ખૂંટ પું આખો; સાંદ (૨) સ્ત્રીં જમીનની
હદ બતાવતો પથ્થર (૩) અં બરાબર
માપસર; પૂરેપૂરું

ખૂંટવું નં ખૂંટવાનું ઓત્તર

ખૂંટવું સંકિં મૂળ સાથે ખેંચી - દૂધી
કાઢવું (૨) ચૂંટવું; દૂંપવું

ખૂંટિયો પું ખૂંટ; સાંદ

ખૂંટી સ્ત્રીં [દે. લુંટ] ખીટી

ખૂંટો પું ખીટો

ખૂંતવું સંકિં [દે. તુત = નિમમ] ખૂંપવું;
કાઢવામાં ઊતરી જવું - ચોંટી જવું

ખૂંદવું સંકિં [શોરસેતી - લુંદ] પગ વડે
ગદડવું; ગૂંદવું; કચરવું

ખૂંદાખૂંદ સ્ત્રીં [ખૂંદવું ઉપરથી] ગૂંદાગૂંદ;
ચગદાચગદી (૨) ફૂંદાફૂંદ; ધમ્માચકડી

ખૂંધ સ્ત્રીં [નુઓ ખાંધ] (પથુના) વાંસા
પર હોતો ઢેકા (૨) વાંસો વળી જવાથી
થતો ઢેકા (માણસને). -ધિયું, -હું વિં
વાંસે ખૂંધવાળું (માણસ)

ખૂંપ પું પરાચવા જતાં વરને પહેરવાનો
ફૂલનો એક શણગાર

ખૂંપડું નં ખાંપો. -રો પું (ચાડ - જાડ
કાંચા પાત્રી રહેલું) જડિયું; ખાંપો (૨)
દલમત કરતાં રહી ગયેલા ખાંપાનેવા વાળ

ખૂંપવું સંકિં (૨) અંકિં ભુઓ ખૂંપવું -
ખૂંપ(-પા)વવું સં કિં (ખેરક)

ખેંકરો પું [સં. કર્મદક] કરચણો

ખેંચર વિં [સં.] ચાકાશમાં ફરનારું (૨)
નં પક્ષી (૩) ભૂતપ્રેતાદિ (૪) પું તારા,
ચંદ્ર, ગ્રહ દત્યાદિ (૫) દેવ. -રી સ્ત્રીં દેવી;
ભૂતડી; ભેગણી (૨) પંખિણી; સમડી (૩)
એક યોગમુદ્રા

ખેંટ નં [સં.] ખેડ; ગામડું (૨) પું; નં
શિકાર. ંક પું શિકારી (૨) નં નાનું
ગામડું. ંટી પું શિકારી

ખેંડ સ્ત્રીં ખેતી (૨) નં ખેડ; ગામડું.
ભુ વિં ખેડનારું (હંદાં 'રથખેડણ').
ભુહાર પું ખેડત (૨) હાંકેડ. ંટું સં
કિં [પ્રા. લેટ] જમીનને દળ વડે ખોદી,
ચાતીને પોતી કરવી (૨) મુધારવું; કેળવવું
[લા.] (૩) (આદસ કે વેપારધંધા) કરવો
(૪) [મુસાફરી] કરવી (૫) ચલાવવું; હાંકવું.
ંકેક (-ક) પું ખેડવાનો દહ

ખેડાણુ વિં ખેડેલું; ખેડાણું હોય એવું(૨)
 નં ખેડેલી - ખેડાતી હોય એવી જમીન
 ખેડુ વિં ખેડનારો (૨) પું ખેડત
 ખેડુ નં [સં. લેટ] ગામડું
 ખેડૂત પું ખેડવાનો ધધો કરનાર(૨) તે
 વર્ગનો આદમી

ખેત નં [સં. લેટ] ખેતી માટેનો જમીનનો
 ટુકડો. ૦૨ નં ખેત(૨) + ક્ષેત્ર. ૦૨ પાદર
 નં સ્થાવર મિલકત. ૦૨ પાળ પું
 [+ પાલ] ખેતરનું રક્ષણ કરનાર દેવ (૨)
 ગ્રામદેવતા. (૩) સાપ. ૦૨ ઊ(-કું) વિં
 ખેતરનું - નેલગતું(૨) ખેતર વચ્ચે થઈને
 જતો (માર્ગ)

ખેતી સ્ત્રીં જમીનમાં અનાજ વગેરે પકવવા
 માટે કરવાનું કામ. ૦ વાડી સ્ત્રીં ખેતર
 અને શાકભાજી કે ફળફળાદિની વાડી (૨)
 ખેડૂતનો કામધધો [ગીરી(૨) થાક

ખેદ પું, ૦ ના સ્ત્રીં [સં.] શોક; સંતાપ; દિલ-
 ખેદાન મેદાન (ખે, મે) વિં તારાજ; પાપમાલ
 ખેદીવ પું [દં; વ. લ્હદીવ] મિસરનો રાજ
 ખેદો(-ધો) પું કડો; પીછા

ખેન (ખે) નં કંટાળો આપે એવું માણસ કે
 કામ; પીડા(૨) મુસીબત; વિપદ

ખેપ સ્ત્રીં [સં. લેપ] ભાર લઈને કોઈ દૂરની
 જગાએ જઈ આવતું તે; આટો; ફેરો (૨)
 લાંબી મુસાફરી; સફર(૩) ફેરાનું મહેનતાણું
 (૪) વેપારની વસ્તુનું એક દેશથી બીજે દેશ
 આવતું તે(૫) પછવાડે લાગતું તે; ખંત(૬)
 હપતો; વારો [જેમ કે 'દોડતું']

ખેપટ અં મૂકીઓ વાળાને; અપાઠાખંધ
 ખેપાની (ખે) વિં તોફાની(૨) યુક્તિબાજ
 ખેપિયો પું [ખેપ] ઉપરથી દૂત; કાસદ
 ખેમકુશળ (ખે) વિં(૨) નં નુઓ ક્ષેમ-
 કુશળ

ખેર (ખે) નં [સં. લ્હદિર] એક ઝાડ

ખેર (ખે) અં [અ.] ભરે; હરો; ફિકર
 નદિ (૨) સ્ત્રીં ખેરિયત

ખેર સ્ત્રીં ધૂળ; ખેરો [શુભેચ્છક
 ખેરખાહ (ખે) વિં [ખા.] ભડું ચાહનારું;

ખેરવતું સં કિં ખરી પડે એમ કરવું;
 ગેરવતું(૨) ખસેડવું; દૂર કરવું; કાઢી મૂકવું
 ખેરસદલા (ખે) સ્ત્રીં [અ. લેરસલાહ]
 સુખરૂપતા; સુલેહશાંતિ(૨) અં ખેર, હરો,
 ખજ્યું, એવો મન વાળવાનો ઉદ્દગાર

ખેરસાર(-લ) (ખે) પું ખેરના લાકડામાંથી
 નીકળેલો પદાર્થ

ખેરચો(-ટો) પું ખેર; રજ; ધૂળ

ખેરાત (ખે) સ્ત્રીં [અ.] દાન; પુણ્ય;
 સખાવત. -તી વિં ખેરાત માટે કાઢેલું;
 ધર્માદાનું (૨) ખેરાત કરે એવું

ખેરિયત (ખે) સ્ત્રીં [અ.] સુખરૂપ - ક્ષેમ-
 કુશળ હોતું તે [પાપડી

ખેરી સ્ત્રીં ખેરો; રજ(૨) દાંત ઉપર બાજતી
 ખેરીચો પું [અ. લ્હરીજ = પરચૂરણ ઉપરથી]

પરચૂરણ ચીલેનો ડાખડો

ખેરીજ વિં [અ. લ્હારિજ] વધારાનું; અંદર
 આવી ગયેલું ન હોય તેવું (૨) અં વિના;

સિવાય; વધારામાં

ખેરો (ખે) પું ગૂંથીને બનાવેલો દોરીઓનો
 જળીદાર થેલો - ઝાળો [એક રાગ

ખેરો પું ગેરો; ભૂકો (૨) ડાંગરના દૂડાનો

ખેલ પું [સં.] રમત (૨) તમાસો; ભેવાનું
 નાટક; ભવાઈ (૩) રચના; લીલા [લા.]

ખેલાદલી સ્ત્રીં દિલમાં ખેલ કે રમતનો
 પ્રસન્ન ભાવ હોવો તે

ખેલવું અં કિં [સં. લેલ] રમવું; ગમમત
 કરવી (૨) યુક્તિ કે પ્રયત્નથી કાર્ય કરવું

ખેલાડી વિં રમતમાં કામ કાઢી લે એવું;
 ચતુર; મુત્સદી (૨) પું ખેલ કરે - રમત

રમે તે; નટ

ખેવટ [હિં.] (-ટિયો) પું માર્ગદર્શક; નેતા
 (૨) સુકાની. -ટું નં સુકાનીનું - હોડી

હંદારવાનું કામ; વહાણવટું

ખેવના સ્ત્રીં કાળજી; ચાનક; સંભાળ

ખેસ પું ખલે નાખવાનું વસ્ત્ર; દુપટ્ટો

ખેસવતું સં કિં [ખસવું ઉપરથી] ખસેડવું

ખેસિયું નં ખેસ તરીકે ચાલે એવું વસ્ત્ર; ખેસ

ખેહ સ્ત્રીં [દં.] ધૂળ; રજ

ખેટ પું [સં. ક્ષય ઉપરથી] ક્ષય
 ખેળ (ખે) સ્ત્રી લાલી; આર; કાંઠ
 ખેંકેટો પું ખેંકેટો; કચરો
 ખેખડી (ખે) વિં [ખે ખે ઉપરથી]
 ખવાઈ - ખજખજી ગયેલું; અત્યંત અસહ્ય
 ખેખે (ખે) અં (ર) સ્ત્રી ઉધરસનો
 અવાજ [રવં]
 ખેચ (ખે) સ્ત્રી [પ્રા. તંચ = ખેચું].
 ખેચાણ; તાણ(ર) આગ્રહ(૩)તંગી; તાણ.
 તાણ સ્ત્રી ખેચાખેચ(ર)આગ્રહ[લા.]
 ંવું સંક્રિં પોતા તરફ આણવું;
 આકર્ષવું; તાણવું (ર) દસવું; તંગ કરવું
 (૩) આગ્રહ કરવો; આગ્રહથી વળગી રહેવું
 (૪) શોષી લેવું; ચૂસવું. -ચખેચા સ્ત્રી
 તાણતાણા. -ચાખેચ(ચી) સ્ત્રી
 તાણતાણ (ર) આગ્રહ. -ચાણ નં
 નુઓ ખેચ. -ચાતાણ સ્ત્રી ખેચાખેચ
 ખેંડ સ્ત્રી [ખરડિયું] પાણી ન. પાવું-સુકાવા
 દેવું તે (ર) સુકવણું; સૂક. -કિયું વિં
 પાણી વિનાનું; નીક કે નહેર દત્તાદિથી
 નેને પાણી ન પવાવું હોય તેવું (ખેતર)
 (ર) નં સુકવણું; ખરડિયું
 ખો (ખો) સ્ત્રી[કા. જૂ.] ટેવ; આદત (ર)
 ખાર; દેવ; વેર [ખીણ; કોતર
 ખો (ખો) સ્ત્રી [નુઓ ખોલ] ખાઈ;
 ખો (ખો) સ્ત્રી [રવં] એક રમત (ર)
 ખોખો રમતનો એક ખોલ
 ખોમયું નં નુઓ ખોયું
 ખોઈ સ્ત્રી બાળકને સુવાડવા માટે કરેલી
 કે બાંધેલી ઝોળી [હોય તે
 ખોખ નં મોટા કદનું પાણી ખોખું
 ખોખરાટ પું ખોખરાપણું
 ખોખરું વિં [રવં] નહેરો ને પોષો અવાજ
 નીકળે એવું(ર) અડધું પડધું બાંધેલું-ફેટેલું
 ખોખડી સ્ત્રી [ખોખું ઉપરથી] ધરડી
 શિયાળ (ર) પડી ગયેલા કાંતવાળી વૃક્ષ.
 -કું વિં ખજખજી ગયેલું; વૃક્ષ(ર) ઉધરસ
 ખાનું-સો પું ઉધરસ; કાંસો(ર) વૃક્ષ-
 ખજખજી ગયેલો આદમી

ખોખું નં [સં. મુક્ક] અંદરથી થોડું ને સાર
 -ગર કાઢી લીધેલું ને કાંઈ હોય તે(ર) માલ
 કાઢી લીધો હોય તેવી ખાલી તકવારી પેડી;
 હલકી બનાવટની પેડી (૩) કાગળ અને
 લગડું લાલીથી ચોપડી બનાવેલો પાથડીનો
 આકાર; કંકડાઓની બનાવેલી પાથડી(૪)
 ભરપાઈ થઈ ગયેલો દૂડીનો કાગળ (૫)
 નમૂનો; ખીણ (૬) કાચું લખાણ; મુસદ્દો
 (૭) ક્લેવર; હારપિંજર

ખોખો સ્ત્રી એક રમત; ખો
 ખોખીર નં [કા.] થોડા ઉપર મૂકવાની
 લાનની ગાદી; દુન
 ખોચરું (ખો) વિં થોડું (ર) ખાંચાવાળું
 (૩) નં ખો (૪) ભૂનો જમાનો
 ખોચરે (ખો) અં ખૂણે, ઝટ ધ્યાન ન પડે
 તેવી જગાએ
 ખોજ સ્ત્રી [અ. જોજ] તપાસ; શોધ; ખોળ.
 ંવું સંક્રિં ખોજ કરવી; ખોળવું
 ખોલે વિં [કા. જ્વાહર] હિંદુમાંથી
 મુસલમાન બનેલી એક ભતનું (ર) પું
 એ ભતિનો પુરુષ
 ખોલે પું [કા. જોજ] વ્યંજન; હીજડો;
 જનનાખાનામાં સ્ત્રીઓની તહેનાતમાં
 રહેનારો નપુંસક નોકર
 ખોટ સ્ત્રી [ખૂટું ઉપરથી] ઘટ; ઓછાપણું;
 અપૂર્ણતા (ર) નુકસાન; ગેરલાભ (૩)
 બૂલચૂક (૪) નાની ભરતી (કિયાનથી
 લલચા પ્રકારની)
 ખોટક(-કા)વું અં કિં [સં. લોટ =
 લંગડાવું ઉપરથી] અટકવું; અચકાવું
 ખોટાઈ સ્ત્રી [ખોટું ઉપરથી] ભૂલપણું;
 અસત્યતા (ર) દરામીપણું; આળસુપણું
 ખોટાખોલું વિં ખોટું એવું નેવું; ખોડીને
 ફરી નવ્ય એવું [રાખતો ગોટો
 ખોટારવો પું જાણમાં બની ગયા પડી રહેલો
 ખોટારું વિં [ખોટું ઉપરથી] ભૂલું (ર)
 મૂંડું; ખોટું (૩) નં ભૂલણું (૪) તરકટ
 ખોટારો પું છેલો કંકડો; પોષિયા (ર)
 અંગારો; લાળો

ખોટી અં વલંબ - દીલ થાય એમ; નકામું
થાલી રહેલું પડે - વખત બગડે એમ(ર)
સ્ત્રીં વાર; વિલંબ

ખોટીપો પું ખોટી થવું તે; રોકાણ

ખોટીલું વિં [‘ખોટું’ ઉપરથી] આખાં
હાડકાંનું; આળસુ (ર) ખોડવાળું (૩) નં
નિઃસંતાનને ધણા વખત બાદ થયેલું -
ખોટીનું બાળક

ખોટું વિં ભૂલું; અસત્ય(ર) ભૂલચૂકવાળું
(૩) ખરાબ; નકારું (૪) ફરી નય એવું;
એવફા (૫) નં નુકસાન; અન્યાય; ખોટું
કામ (ઉદાં ‘કોઈનું’ ખોટું કરવામાં
આપણને શો લાભ ?’)

ખોડ (ડ.) સ્ત્રીં ખો; આદત; કુટેવ (ર)
શારીરિક ખામી (૩) ભૂલ; ખામી; ક્લંક;
લાંછન (૪) નં ખોડસું. બખાંપણ સ્ત્રીં
ખોડ કે ખામી

ખોડવું સંકિં [સં. લોહ = હાથી ખાંધવાનો
યાંલલો; દે. લોહ = સીમાકાષ્ટ - તે ઉપરથી]
દાટવું (ર) રોપવું; ઊછું કરવું
ખોડસું નં મોટું લાકડું - ફણકું; ઝાડનું
ભૂનું થડિયું

ખોડંગ(-ગા)વું, ખોડાવું અં કિં [સં.
લોહ] લંગડાવું; ખોડું ચાલવું

ખોડિયું વિં ખોડવાળું; અપંગ

ખોડીખાટું નં [લાકડાં ‘ખોડી’ને કસેલું
ખાટું ખેતરમાં જવા આવવા માટે બે
ખાંખિયાંવાળું લાકડું ધાલી કરવામાં
આવતો રસ્તો - ઝાંડું

ખોડીલું વિં ખોડવાળું; ખોડિયું

ખોડું વિં [સં. લોહ] ખોડિયું (ર) લંગડું
(૩) સ્વર વિનાનું (અક્ષર માટે)

ખોડો (ખો) પું [સં. ક્ષિપ્ત] માથાની

ચામડી પર બાઝતો એક મેલ(ર) માથાની

ચામડીનો એક રોગ (૩) સંહાર; નાશ

ખોટરણી સ્ત્રીં [‘ખોટરું’ ઉપરથી] દાંત

ખોટરવાની સળી (ર) ખરપડી(૩) કોતર-

વાનું એનર; ટાંકણું (૪) કોતરણી;

નકશીકામ. -ણું નં ટાંકણું (ર) ખરપડી

(૩) ખોતરવાનું સાધન (૪) ખૂધરું; દોષ
ખોતરવું સંકિં [ન્યુઓ કોતરવું] આણું
આણું ખોદવું; ખણવું (ર) પાયમાલ કરવું;
(કોઈનું) ખોદવું [લા.]

ખોતરામણ નં ખોતરવાનું મહેનતાણું
ખોદકામ નં ખોદવાનું કામ(ર) કોતરકામ
ખોદણી સ્ત્રીં [‘ખોદવું’ ઉપરથી] ખણખોદ;
નિંદા; ખદગોઈ [લા.]

ખોદવું સં કિં; અંકિં ભોંય ઉખાડવી;
ખણવું (ર) કોતરવું; નકસી પાડવી (૩)
ખોદણી કરવી [લા.]

ખોદાણુ નં ખોદાવું કે ખોદવું તે; ખોદકામ
(ર) પાણીના નેરથી ખોદાયેલી જમીન
ખોપરી સ્ત્રીં [સં. લર્ધર] માથાનું પેટી જેવું
હાડકું, જેમાં મગજ છે તે

ખોફ (ખો) પું [અ.] ડર(ર) ગુસ્સો. બનાક
વિં ભયાનક

ખોખલો, ખોખો પું બે હાથ છતાં
નેડવાથી બનતો પાત્રનો આકાર; પોશ
(ર) તેમાં માથ તેટલું માપ

ખોલણુ(-ણી) સ્ત્રીં ખો; ગુફા (ર)
કોતરની બે બાળુનો ખાંચો (૩) ખાડો
(કેસ, ચાંપ કે ઉલાળો અટકે એવો)

ખોલળો પું ઠીલો - કદ કરતાં મોટો -
ગલેફ (ર) એવું પહેરણ વગેરે [લા.]

ખોચણી (ખો) સ્ત્રીં વધાર

ખોચણું (ખો) નં બળતું લાકડું કે સળેખડું
(ર) જમગરી (૩) ચાંદણું; ઉશકેરણી [લા.]

ખોચું નં ઘોડિયાની ખોઈ (ર) ઘોડિયું

ખોર વિં [ફા.] ‘ખાનાટું’, ‘-ની ટેવવાળું’,

‘ખાદ’ એવા અર્થમાં પ્રાયઃ નામને અંતે

(અનિષ્ટ ભાવ સૂચવે છે). ઉદાં હરામ-

ખોર; દગાખોર

ખોરડું નં ઝૂંપડું; માટીની લીંતનું નાનું

ઘર (ર) ખોલી; ઓરડી

ખોરણુ નં [‘ખોરવું’ ઉપરથી] હોલવાઈ

ગયેલું જે હોય તે (ર) ખોરવાનું સાધન

ખોરણી સ્ત્રીં ખોરવું તે (ર) ઉશકેરણી

(૩) ખોચણી

ખોરણું નં નુઓ ખોયણું
 ખોરવાણું અં કિં [ખોરણું ઉપરથી]
 વેરવિખેર થઈ જતું; વૃદ્ધી પડતું
 ખોરણું સંકિં (દિવતાને સતેજ કરવા કે
 બળતાને જલદી બાળવા) ખોરણું-તળે
 ઉપર કરતું [એવે ઠેકાણે
 ખોરંચે અં ખૂણેખોચરે; નિકાલ ન થાય
 ખોરાક પું [ફા. છુરાક] ખાવાનો પદાર્થ
 (૨) જેનાથી કોઈ વાતનો નિર્વાહ થાય તે
 [લા.]. -કી સ્ત્રીં ખોરાક; ગુજરાનની
 વસ્તુ (૨) તેનું ખરચ. -કીપોશાકી
 સ્ત્રીં અન્નવસ્ત્ર (૨) તેનું ખરચ
 ખોરાટ (ખો) પું, -શ સ્ત્રીં ખોરાપણું.
 ખોરણું નં ખોયણું; ઉઘાડિયું
 ખોડું (ખો) વિં ન્હુંનું થવાથી ખેરવાદ
 ખોલ સ્ત્રીં [દ. લોલ, લોલ] ખામી; કરચલી;
 ખોલાણ (૨) ઊતરી ગયેલી છણું આમડી
 (૩) સાપની કાંચળી (૪) જોળી (૫) જોળ;
 ગાત્રી તકિયા વગેરેનું ઉપકું પડ
 ખોલકી સ્ત્રીં [દ. લોલ] ગધેડી. -કું નં
 ગધેડાનું નાનું બચ્ચું. -કો પું ગધેડો
 ખોલણું સં કિં [નુઓ ખુલ્લું] ઉઘાડતું
 (૨) કાઢવું; સ્થાપન કરવું
 ખોલી સ્ત્રીં [સં. લોલિ:] જોળી
 ખોલી સ્ત્રીં [દિ. ચુલ = કુડીર] ચોરડી
 ખોવડા(-રા)વણું સંકિં 'ખોણું'નું પ્રેરક
 ખોવાણું અંકિં 'ખોણું'નું કર્મણિ
 ખોણું સંકિં [સં. ક્ષવ] ગુમાવણું (૨) ચેર-
 લાભ થવો [ધાણણું; ધોયણું
 જોસણું સં કિં ભેરથી દાખલ કરવું;
 ખોહ સ્ત્રીં [સં. ગોહ] જો; કોતર; ખીણ
 જોળ સ્ત્રીં નુઓ જોલ ૨ થી ૫
 જોળ (ખો) પું [દ. લોલ] નેલ કાઢી લીધા
 બાદ રહેનો તેલી ખીનો કૂચો
 જોળ (ખો) સ્ત્રીં તપાસ; શોધ. ંડું સંકિં
 શોધણું; તપાસ કરવી; કુંડણું [જોળ
 જોળંજોળા (ખો) સ્ત્રીં શોધાશોધ; જોળા-

જોળંજો(-જો) પું વિલંબ; ઢીલ
 જોળાજોળ(-ળી) (ખો) સ્ત્રીં જોળંજોળા
 જોળાઢઢોળા (ખો) પું બંબંબં જોળા-
 જોળ; ખૂળ કુંડણું તે
 જોળાધર (ખો) પું [જોળો + ધરવો]
 ભમીન. -રી સ્ત્રીં ભમીનગીરી
 જોળાભરણું (ખો) નં [જોળો + ભરણું]
 સીમંત; અધરણી
 જોળાંખંજોળાં, જોળાંખંખંખં (ખો)
 નંબંબંબં [જોળણું] ખૂળ ખારીક તપાસ
 જોળિયું નં [સં. લોલિ] ગોઠડાં વગેરે
 ભરવાનો ઓઠો (૨) થરીર; કલેવર
 જોળી સ્ત્રીં [સં. લોલિ:] વરતુના રક્ષણ
 માટે છેડા ઉપર ગોઠવેલું ઢાંકણ (જેમ કે
 લાકડીને)
 જોળો (ખો) પું [સં. ક્રોટક:] પલાંડી
 મારી ખેસતાં બને ભંધ ઉપરની ધૂંટણ
 લગી થતી આસન જેવી જગાનો ભાગ (૨)
 એ ભાગ ઉપરના વસ્ત્રને (તેમાં કાંઈ લેવા)
 જોળી પેઠે કરાય છે તે. બભરવો =
 સીમંત કરવું
 જોંખારણું (ખો) અંકિં નુઓ ખૂંખારણું
 જોંખારો (ખો) પું નુઓ ખૂંખારો
 ખ્યાત વિં [સં.] પંકાયેલું; નામીયું (૨)
 સ્ત્રીં ખ્યાતિ; કીર્તિ [પ.] (૩) નં કથન.
 -તિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રસિદ્ધિ; કીર્તિ (૨)
 પ્રતીતિ; જ્ઞાન. -પત નં, -પત્તી સ્ત્રીં
 [સં.] ભહેરાત (૨) કબૂલાત
 ખ્યાલ પું [નુઓ ખયાલ] તક; સ્મરણ
 (૨) કેડો (૩) એક ભતનું ગાયન. -લી
 વિં તરંગી (૨) ખ્યાલ-લાવણી ભેડનારું
 ખિસ્ત પું [મીક-મિસ્તેસ] નુઓ ઈસુ.
 -સ્તી વિં ઈસુ સંબંધી; ઈસુના ધર્મનું
 (૨) પું એ ધર્મ માનનારો માણસ
 ખ્યાળ પું; નં [ફા.] ખાળ; સ્વપ્ન. -ખી
 વિં સ્વપ્નનું; તે સંબંધી (૨) સ્વપ્ન રચ્યા
 કરનારું; સ્વપ્નશીલ; તરંગી

ગ

ગ પું [સં.] કંઠસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન (૨)
ગંધાર સ્વરની સંજ્ઞા

-ગ [સં.] [સમાસને અંતે] 'જતું' ચાલતું
એવા અર્થમાં. ઉદા. ખગ; ઉરગ

ગઈકાલે સ્ત્રી. આજની પહેલાંનો દિવસ (૨)
અ. ગઈકાલે. -લે અ. આજની પૂર્વેના

દિવસે; કાલે (૨) બહુ ભૂતા કાળમાં નહીં
-તાજેતરમાં [લા.] [હકીકત

ગઈગુજરી સ્ત્રી. બની ગયેલી - ભૂતકાળની
ગગડવું અ.કિં [૨૦૦] ગાજવું

ગગડાટ પું. ગડગડ એવા અવાજ (૨)
અ. સપાટાખંધ; વગર હરકતે. -વડું

સંકિંગડગડે એમ કરવું (૨) ઝપાટાખંધ
-અટક્યા વગર કામ ચલાવવું (જેમ કે

વાચનનું)

ગગણવું અ.કિં [૨૦૦] ગણગણ એવા
અવાજ કરવો (૨) નાકમાં ખોલવું (૩)

પોતાની નામરજી અસ્પષ્ટ રીતે બતાવવી
[લા.] (૪) સં. કિં મનમાં બળડવું;

ગગણતા કહેવું

ગગણાટ પું. ગગણવું તે

ગગન ન. [સં.] આકાશ; આભલું. ગગામી
વિ. ગગનમાં જનારું. ગગાંકિયા પું. બ. બ. વ.

એક મીઠાઈ; ઘઉંના લોટના ચાસણી
પાયેલા ગાંકિયા. ગચ્છિત, ગચ્છી વિ.

આકાશને ચુંબનું; બહુ જીવું. ગલેદી વિ.
ગગનને ભેદે એવું મોટું (અવાજ કે નાદ).

ગવિહાર પું. આકાશમાં વિહાર (૨)
બહુ જીવ્યા જીવ્યા ખ્યાલો કરવા તે [લા.].

ગવિહારી વિ. [સં.] ગગનવિહાર કરનારું.
ગરપશી વિ. આકાશને અડે એવું;

બહુ જ જીવું

ગગરી સ્ત્રી. [સં. ગર્ગરી] નાનો ગગરો. -રો
પું. ધાતુનો ધડો [ઉપર આવેલું

ગગળું વિ. [સં. ગલ્લિત] ઢીલું; દીન (૨) પાડવા

ગગા સ્ત્રી. (બાળભાષા) બાળકનું ઝબકું
ગગી સ્ત્રી. છાતી; દીકરી. -ગો પું. છાકરો;

દીકરો

ગચ અ. ઘોંચાવાનો અવાજ

ગચકડું, ગચકિયું ન. [૨૦૦] (ફળતાં)
તરફડિયાં મારવાં તે (૨) ગચરકું

ગચરકું ન. -કો પું. [૨૦૦] ખાટો કે
તીખો ઓડકાર; ધચરકું

ગચિયું ન. [ગચ્ચ' ઉપરથી] ઢેકું; ચોસલું
- (જેમ કે ઈંટ ચૂનો ઇંટ નું) (૨) આડ;

નડતર [લા.]

ગચ્ચ અ. [૨૦૦] ગચ(૨) સજડ; તૂટે છૂટે
નહિ એવું. -ચિયું ન. જુઓ ગચિયું

ગચ્ચી સ્ત્રી. [ફા. ગચ] માટી, ઈંટો, કાંકરા
અને ચૂનો વગેરેનું બાજી જવું તે. ઉદા.

ચૂનાગચ્ચી (૨) અગાસી; ધાણું (૩)
છાખંધ જમીન

ગચ્ચું ન. જુઓ ગચિયું

ગચ્ચ પું. [સં.] સમુદાય; જથ્થો

ગચ્ચત્તી સ્ત્રી. [સં. ગચ્ચ' ઉપરથી] નાસી જવું તે
ગચ્ચી સ્ત્રી. જુઓ ગચ્ચી

ગજ પું. [ફા., સં.] લ'ગાર્થ ભરવાનું ચોવીસ
તસુનું માપ (૨) ખારણાની ભૂંગળ (૩)

ધાતુનો નક્કર સળિયો (૪) બંદૂકની નાળમાં
દારૂ કાંસવા માટે વપરાતો સળિયો (૫)

તંતુવાદ્ય વગાડવાનું ધનુષ્ય જેવું સાધન
ગજ પું. [સં.] હાથી. ગંકરણ, ગંકણ [સં.] પું.

હાથીનો કાન (૨) દરાજ; દાદર (૩) ગણપતિ.
ગગતિ સ્ત્રી. [સં.] હાથીની ચાલ (૨) તેના

જેવી ડોલતી ને મગર ચાલ. ગગામા,
ગગામિની [સં.] વિ. સ્ત્રી. ગજગતિથી

ચાલનારી. ગગામી વિ. [સં.] ગજગતિથી
ચાલનારું. -ગાહ પું. ગગા ઓડ વોર; પક્ષ

પાડીને દોરકું ખેંચવાની રસાકસીની
રમત. ગદળ ન. હાથીનું લશ્કર. ગદંત

પું[સં.] દંડણ (૨) ગણપતિ (૩) ખીંદી
 ગજળ પું [અ.] કેર (૨) મોટું દુઃખ (૩)
 આશ્ચર્ય. બનાકે વિન[કા.] ગજળ કરનારું;
 કેર વર્તાવનારું
 ગજર પું પહોર પહોરને આંતરે ઘડિયાળાં
 વગાડવામાં આવે છે તે; ગજર (૨)
 ઓઘડિયાં
 ગજરું નં કાંડે કે અંખોડે ધાવવાનો ફૂલનો
 હાર (૨) કાંડે પહેરવાનું સ્ત્રીનું ધરણું
 ગજરો પું ગજરું ૧ જુઓ
 ગજલ સ્ત્રી, -સિસ્તાન નં જુઓ 'ગજલ' માં
 ગજવકત્ર, ગજવદન પું [સં.] ગણપતિ
 ગજવવું સંક્રિં ગાળે એમ કરવું
 ગજવાકાતરુ પું ખીસાકાતરુ; ખીસાચોર
 ગજવું નં [સં. ગુણ] ચુંજું; ખીસું
 ગજવેલ સ્ત્રી ખરું લોહું; પોલાદ
 ગજનન પું [સં.] ગણપતિ
 ગજર સ્ત્રી [ગિઝાર] (રસોડા કે બંડાર
 તરીકે વપરાય એવો) મુખ્ય ઓરડાની
 બાજુનો ખંડ
 ગજતવડું સં કિં જુઓ ગજવડું;
 'ગાજવું'નું પ્રેરક [કાપડ
 ગજિયાણી સ્ત્રી ગજ પનાનું એક રેશમી
 ૧ જથું વિં એક ગજ માપનું (૨) નં
 જડા સૂતરનું (બહુધા ગજ) કપડું
 ગજ વિં ગજિયું (૨) સ્ત્રી ગજિયાણી
 ગજુ નં ચુંજતા; શક્તિ
 ગજેન્દ્ર પું [સં.] હતમ હાથી (૨) ઓરાવત
 ગજર પું [ગજ+ધર] વડો સુતાર; મિસ્ત્રી
 (૨) વડો મુકાદમ
 ગજર પું અમુક વખત થયો એવું દર્શાવ-
 નાકો ટકેરો; ગજર (૨) સમય; કાળ
 ગજનવી વિન[કા.] ગિજની નામના ગહેરનું,
 -ને લગતું (૨) પું એક મુસલમાન ગટક
 ગજલ સ્ત્રી [અ.] એક ફારસી રાગ; રેખતો
 (૨) એ રાગનું કાવ્ય. -સિસ્તાન નં
 ગજીનો સંગ્રહ
 ગટકાવવું સં કિં ગરગટ કરતાં પીવું કે
 ખાઈ જવું; ઓઘડિયાં કરવું [પી જવું
 ગટગટાવવું સં કિં ગરગટ કરતાં-અ

ગટર સ્ત્રી [દં.] ગંદું પાણી જવાની નીક
 ગટરપટર અં [રવં] ગમે તેમ આડું અવળું
 ગટિયું વિં જુઓ ગટું [ગળો
 ગટ્ટી સ્ત્રી [સં. ગુટ્ટી] એક વનસ્પતિ;
 ગટ્ટી(-ટ્ટ) વિં [સં. પ્રયિત=ગંદાઈ ગયેલું]
 ઠી ગણું (૨) બટકું અને બટું
 ગઠડી સ્ત્રી [દિ.] પોટલી; બચકી
 ગઠન નં [સં. ઘવન] ગાંઠવું - બાંધવું તે;
 એકત્રિત કરવું તે
 ગઠિયણુ વિં સ્ત્રી [ગઠિયું] હુચ્ચી; પાછી
 ગઠિયું [સં. પ્રયિત] હુચ્ચું; પાકું
 ગઠો પું [સં. પ્રયિત] ગાગડો; ગચિયું; બાઝી
 ગયેલો જયો
 ગડ નં [સં. ગટ=ગાંઠ કે રે. ગટ=મોટો
 પથ્થર] ગાંઠ (૨) ગૂમડું; ગોડ (૩) સ્ત્રી
 જુઓ ગડી (લગાડાની)
 ગડગડ અં [રવં] ગગડતું હોય એમ.
 ંજું, -ડાટ, -ડાવણું જુઓ ગગડવું,
 ગગડાટ, ગગડાવવું
 ગડગૂમડ નં નાનાં મોટાં ગૂમડાં (૨) તે
 થઈને થતો ચામડીનો રાગ
 ગડગૂંદી સ્ત્રી ગડગૂંદાનું ઝાડ
 ગડગૂંદું નં એક ફળ; મોટું ગૂંદું. વગૂંદો
 પું ગડગૂંદી [નિત્યજ્ઞતામાં
 ગડગડક અં [રવં] ગરડગડક; અડ;
 ગડદાગડદી સ્ત્રી ગડદાથી મારામારી (૨)
 લીટાલીટ
 ગડદાટવું સંક્રિં ગડદાવડું
 ગડદાપાટું નં બંધવં ગડદા ને પાટું (૨)
 હાથપગથી મારામાર
 ગડદાવડું સંક્રિં ગડદે ગડદે મારવું
 ગડદો પું [સરંકે. ગુટ્ટાલિખ=મારીને)
 પિડો કરી નાખેલું] ઠાંસો; ધીબકો
 ગંરખ સ્ત્રી ગટ; ગાંઠ; સોને
 ગડખડ સ્ત્રી [રે. ગટવટ; રવં] થોંધાટ
 (૨) અવ્યવસ્થા; મોટાળો. [લા.] વગોટો
 પું ગોટાળો; અવ્યવસ્થા (૨) દિસાવમાં
 ધાલમેલ; તફટી
 ગરખારવું અં કિં જુઓ ગખરવું

ગડખડસડખડ અં ગડખડગોટો (૨)
 ધમાલ; ધોંધાટ
 ગડખડાટ પું ગરખડ
 ગડખડિયું વિં ગડખડ કરે તેલું; ધાંધલિયું
 (૨) નં અડખડિયું; ગોણું
 ગડખડું સં કિં [ગડખ] દાખીને ભરલું;
 કાંસલું (૨) મારીને અધમૂઠું કરલું
 ગડઅથલ સ્ત્રીં મહેનત; કાંકાં; ધાલમેલ
 ગડવું અંકિં [રવં] અંદર પેસલું-જલું;
 ગરલું (૨) ગખડલું (૩) ગડગડલું
 ગડવો પું [સં. ગડ્ડુકા:] ધડાના જેવો ગોળ
 પડવીદાર લોટો (૨) ગાડવો
 ગડાકુ પું; સ્ત્રીં ગોળ કે કાકળ લેળવી
 કરાતી તમાકુ
 ગડિયું નં [‘ગડ’ ઉપરથી] તમાકુનાં પાન
 આમળાને વાળેલી ગૂડી(૨) ગડાકુનો ગોળો
 -નાનો ગડો (૩) નં પાલી કે માણાના
 સોળમા ભાગનું માપ[કા.]
 ગડિયો પું ભુઓ ધડિયો
 ગડી સ્ત્રીં [ગડ] ગાંઠ; આંટી (૨) ગડ
 (જેમ કે કપડાની) (૩) ગડેડીનો ખચકો
 ગડી પું [મ.] દક્ષણી ચાકર; ધાટી
 ગડુડાવલું સંકિં ‘ગડ્ડુલું’નું પ્રેરક
 ગડુકુડુ અં [રવં] (ગખડવાનો)
 ગડૂચી સ્ત્રીં [સં. ગુઢૂચી] એક વનસ્પતિ;
 ગટૂચી; ગળો [અવાજ કરવો; ગાજલું
 ગડૂ(-ડે)ડલું અંકિં [રવં] ગડૂડ એવો
 ગડેડાટ અં (૨) પું [રવં] ગડગડાટ
 ગડેરિયો પું ગાડરાં સાચવનાર-ભરવાડ
 ગડો પું [સં. ગઢ] કાંકરો; મોટો ગાંગડો
 (૨) તમાકુ-ગડાકુનું મોટું ગડિયું
 ગઢ પું [કે.] કિલો; પર્વત પરનો કોટ.
 ંવી પું ગઢનો રખેવાળ (૨) ચારણ
 ગઢવું નં [સં. વલિત, પ્રા. ગઢિઝ] ધડલું;
 માટલું(ગોળનું) [એવી જમીન; ખીટ
 ગઢાણુ નં જ્યાં એકલું ઘાસ થતું હોય
 ગઢી સ્ત્રીં નાનું ગઢલું-માટલું
 ગઢી સ્ત્રીં નાનો ગઢ
 ગઢેરો પું [ધરડું] મોટેરો-મુખ્ય માણસ

ગણુ પું [સં.] ટોળું; મંડળ (૨) ભત; વર્ગ
 (૩) શિવનો સેવક-સમુદાય (૪) છંદ-
 શાસ્ત્રમાં ત્રણ અક્ષરનો ખંડ (ઉદા.
 ચગણ, મગણ ઇં)
 ગણુક પું [સં.] નેશી
 ગણુકારવું સં કિં ગણતરીમાં - લેખામાં
 લેલું; દરકાર કરવી; માનવું
 ગણુગણુ અં ગણુગણું હોય એમ. ંવું,
 -ણાટ ભુઓ ગગણલું, ગગણાટ
 ગણુતર વિં [‘ગણુ’ ઉપરથી] ગણી શકાય
 એલું; ગણ્યુંગાંઠયું (૨) નં ભુઓ ગણતરી
 ગણુતરી, સ્ત્રીં ગણલું તે (૨) ગણવાની રીત
 (૩) ગણીને કાઢેલી સંખ્યા (૪) અંદાજ.
 ઉદાં ગણતરી બહારનું ખર્ચ (૫) માન;
 પ્રતિષ્ઠા; લેખું [લા.]
 ગણુતંત્ર નં ભુઓ ગણરાજ્ય
 ગણુતી સ્ત્રીં ભુઓ ગણતરી
 ગણુધર પું [સં.] વર્ગ અથવા સમૂહનો
 મુખી (૨) એક પ્રકારનો આચાર્ય; જે
 તીર્થ કરનો શિષ્ય હોય છે [જેન]
 ગણુના સ્ત્રીં [સં.] ગણતરી [(૨) શિવ
 ગણુનાથ પું [સં.] ગણોનો ઉપરી; ગણપતિ
 ગણુનાયક પું [સં.] ગણપતિ (૨) શિવ
 ગણુપતિ પું [સં.] મહાદેવના નાના પુત્ર
 ગણુરાજ્ય નં [સં.] ગણતંત્ર; પ્રાચીન હિંદનું
 એક પ્રકારનું પ્રબલસત્તાક રાજ્ય
 ગણુવત(બપટો) ભુઓ ‘ગણોત’માં
 ગણુવું સંકિં [સં. ગણ] સંખ્યા કાઢવી
 (૨) હિસાબ કે ગણિતનો દાખલો કરવો
 (૩) [લા.] લેખામાં લેલું; માનવું, આદર
 કરવો (૪) સમજણ કે ડહાપણ મેળવવું
 (જેમ કે ભણ્યો પણ ગણ્યો નહિ.)
 ગણુવેશ પું આખા સમૂહનો એક સમાન
 પહેરવેશ; ‘યુનિફોર્મ’
 ગણુસારો પું [રવં] અણસારો; અવાજથી
 ચેતવણી આપવી તે [(૨) ગણપતિ
 ગણુધિપ પું [સં.] ગણોનો અધિપતિ
 ગણુક પું + ગણક; નેશી
 ગણુકા સ્ત્રીં [સં.] ગુણકા

ગણિત વિં [સં.] ગણેલું (૨) નં ગણિત-
વિદ્યા (૩) તેની (આસ કરી અંક-
ગણિતની) ચોપડી. ંવિદ્યા સ્ત્રીં,
૦શાસ્ત્રે નં ગણિતનું જ્ઞાન કે શાસ્ત્ર.
-તી પું [સં.] ગણિતશાસ્ત્રી [સમૂહ
ગણિપિટકે નં [સં.] જૈન ધર્મગ્રંથોનો
ગણું વિં [સં. ગુણ] -થી ગુણતાં આવે
તેટલું (ઉદાં ચાર ગણું)

ગણેશ પું [સં.] ગણપતિ. -ચતુર્થી,
૦ચોથ સ્ત્રીં ગણેશ પૂજનનો દિવસ;
ભાદરવા સુદ ચોથ [દિયિયાર
ગણેશિયું નં, -ચો પું ખાતરપાડું એક
ગણોત સ્ત્રીં; નં [સં. ગમ + પત્ર] ગણવત;
સાંચ (૨) ગણોતનામું. ૦નામું નં,
૦પટો(-ટો) પું જમીનદાર અને ખેડૂત
વચ્ચેનો સાંચનો કરાર-દસ્તાવેજ. -તિયો
પું જમીન ગણોતે રાખનાર-ખેડનાર;
સાંચીડો

ગણ્ય વિં [સં.] ગણનામાં લેવા જેવું
ગણ્યુંગાંઠ્યું વિં ગણતર; થોડુંક
ગત વિં [સં.] ગયેલું (૨) ભૂતકાળનું; વીતી
ચૂકેલું (૩) મરી ગયેલું (૪) અં સુધી.
દાં તં “પેસા પેટીઓ ગત કોઈના
પહોંચતા નથી.” (૫) [સમાસને અંતે]
‘-માં આવેલું’, ‘-નું’, ‘-ને અંગેનું કે
લગતું’ એ અર્થમાં. ઉદાં વ્યક્તિગત,
અંતર્ગત

ગત (ત.) સ્ત્રીં [સં. ગતિ] જુઓ ગતિ
(૨) વાઘ પર વગાડવાની (કોઈ રાગના)
સ્વરોની રચના [મરહટી
ગતકડું નં નવાઈનો ખતાવ (૨) ટોળ;
ગતાગત વિં [સં.] ગયેલું અને આવેલું
(૨) નં અવરજવર; જન્મ ને મરણ
ગતાગમ સ્ત્રીં [ગતિ+ગમ] સમજણ; જ્ઞાન
ગતાનુગતકે [સં.] વિં ચોથે ચાલનારું;
ગાઠિયું

ગતિ સ્ત્રીં [સં.] ચાલ (૨) ઝડપ (૩) પ્રવેશ;
પ્રવેશ કરવાની ઘુદ્ધિ-શક્તિ (૪) સમજ;
મતિ (૫) શક્તિ; બળ; (૬) રિયતિ; દયા

(૭) મૂઆ પછીની દાહત (૮) રસ્તો;
માર્ગ. ૦ચક્રે વિં વેગ આપનારું, વેગનું
બળ સંગૃહીત કરનારું અથવા વેગનું
નિયમન કરનારું પેડું. ૦માન વિં [સં.]
ગતિવાળું (૨) નં ગતિ-વેગનું માન-
પ્રમાણ. ૦શાસ્ત્રે નં ગતિની ગણિત-
વિદ્યા; ‘રાહનેમિક્સ’ [પ. વિ.]

ગત્યર્થકે વિં [સં.] ગતિના અર્થવાળું [વ્યા.]
ગદકું નં બહાનું; મિથ

ગદગદ વિં (૨) અં જુઓ ગદગદ
ગદગદિયાં નં બં વં [રવં] ખાનખાન,
નાણાં, કે આનંદની રેલછેલ (૨) ગલીપચી
થવી તે [ગયેલું
ગદગદું વિં [ગદગદ] પાણીપોચું (૨) કોલી
ગદડડું સંકિં (પગ વતી) દબાવડું (૨)
હેરાન કરડું [લા.]

ગદબદ વિં [રવં] ખદખદ
ગદબદિયાં નં બં વં જુઓ ગદગદિયાં
ગદા સ્ત્રીં [સં.] લરાઈનું એક દિયિયાર.
૦ધર પું [સં.] ગદા ધારણ કરનાર
(૨) વિપ્લુ [યકવડું

ગદાવડું સંકિં દડ કે રેતીમાં દોડાવડું;
ગદિયાણો [સં. ગયાગક] અર્ધાં તોલાનું વજન
ગદેલું નં ગાદલું (૨) જાડી ગાદી

ગદગદ વિં [સં.] ગળગળું (૨) અં
ગળગળા કહે. -દિત વિં [સં.] ગદગદ થયેલું
ગદ નં [સં.] ગવાય નહિ એવું, પદથી
હાનું-સાદું લખાણ. ૦કાંચ નં કાબ્યની
શૈલીમાં લખેલું ગદ

ગધારિયું નં જે ચપટા અને મોટા
લાકડામાં ગાડીના પેડાના લઠા પ્રકાય છે
તે (૨) વિં જાડું; ગધેયા જેવું (જેમ કે
કપડું) (૩) મૂખ

ગધાડી સ્ત્રીં ગધાડાની માદા. -ડું નં
[સં. ગર્દગ] એક પથ્થ. -ટો પું નર ગધેડું
(૨) મૂરખ [લા.]

ગધેરિયું નં જુઓ ગધારિયું
ગધેરી(-ડું, -ટો) જુઓ ‘ગધાડી’માં
ગધેયો પું એક પ્રાચીન સિંહો; ગધેયું

ગધ્યાપચીરી(-રી) સ્ત્રી ૦ ૧૬ થી ૨૫
 વર્ષ સુધીનો સમય, જ્યારે માણસમાં
 ગધ્યાપણું જોર હોય છે
 ગધ્યાપાટુ સ્ત્રી; નં ગધ્યામસ્તી
 ગધ્યામસ્તી સ્ત્રી ૦ મૂર્ખાઈભયુ અતિરાય
 તોફાન; લાતલાતા
 ગધ્યાવૈતરુ નં સખત વૈતરુ (૨) લાલ
 વગરની - નકામી મહેનત
 ગધ્ધી સ્ત્રી ૦ ગધેડી
 ગધેયું નં ભડી જોડોળ વસ્તુ (૨) એક
 પ્રાચીન સિક્કો; ગધેયો
 ગધેયું નં [સં. ગદ્મક, પ્રા. ગદ્મક] (દાણામાં
 ધડું) એક જીવડું
 ગધ્ધો પું ૦ ગધેડો (૨) મૂર્ખ [લા.]
 ગનામત સ્ત્રી ૦ [મ.] ઈશ્વરકૃપા; સદ્ભાગ્ય
 ગપ સ્ત્રી ૦ [ફા.] ઊડતી વાત; અફવા (૨)
 ખોટી વાત; ડિંગ
 ગપ અં [રવં] ગપ; ઝટ. ઠંડાવડું સં
 કિં ગપ દઈને લઈ લેવું કે ખાઈ જવું
 ગપગોળો પું [ગપ + ગોળો] ગપાટો
 ગપતાળીસ વિં ('અધર અનિશ્ચિત
 સંખ્યા' એમ સૂચવે છે.) ઉદાં સાઠી
 ગપતાળીસ
 ગપસપ સ્ત્રી ૦ ['ગપ' ઉપરથી] ગપાં; આડી
 અવળી નવરાશની વાત
 ગપાગપ અં [રવં] ગપગપ [પું ૦ ગપ
 ગપાટી વિં ગપાટા હાંકનારું; ગપ્પી. -ટો
 ગપાવડું સંકિં 'ગપાવું'નું પ્રેરક
 ગપાવું અંકિં [સં. ગુપ્] ચુપચાપ કે
 છાતામાતા ધૂસરું
 ગપાટક નં ખોટા તડાકા; ગપ
 ગપોડશંખ પું ૦ ગપ્પીદાસ
 ગપોડુ નં, -ટો પું ૦ ગપ્પું
 ગપોલિયું નં [સં. ગુપ્ ઉપરથી] દસામાંથી
 છઠ્ઠી જઈને ભરાઈ ખેસવું તે (ખાસ
 કરીને નિરાળમાંથી) (૨) વ્યભિચાર
 ગપ્પી વિં ગપ્પાં મારે એવું. -દાસ પું ૦
 ગપ મારવાની આદતવાળો માણસ. -રુપું
 નં ગપ; ગપાટો

ગફલત સ્ત્રી ૦ [મ.] ખેદરકારી; (૨) ભૂલ.
 -તિયું, -તી વિં ૦ ગફલત કરનારું
 ગફર વિં ૦ [મ.] દયાળુ
 ગફફો પું ૦ [રવં] ઉતાવળમાં-ગપ દઈને
 ભરેલો મોટો કોળિયો-ખૂંટો
 ગખ અં [જુઓ ગપ અં] ઝટ; ચટ.
 ઠંડાવડું સંકિં જુઓગપકાવડું, ગખ
 અં ટપોટપ [દાધારંયું; મૂર્ખ
 ગખડગંડ(-ડું) વિં [ગરખડિયું + ગંડું]
 ગખડગંડું વિં [ગરખડિયું + ગંડું] ગંડું
 અને અવ્યવસ્થિત
 ગખડવું અંકિં [જુઓ ગડખડવું] તળે
 ઉપર થતા સરવું (૨) આખોટવું (૩) (વગર
 વાંધે કે વિધને) ચાલી કે નસી જવું,
 આગળ વધવું [લા.]
 ગખડી(-રડી) સ્ત્રી ૦ ['ગખડવું' ઉપરથી]
 એકદમ દોડી જવું તે
 ગખરુ વિં ૦ જુઓ ગભરુ
 ગખાગખ અં [રવં] ગખગખ; ટપોટપ.
 -ખી સ્ત્રી ૦ મુક્કામુક્કી (૨) ખોલાખોલી
 ગખારો પું ૦ [મ. ગુવારહ] નાનું ખલ્લ (૨)
 હવાઈ; હવામાં ઊંચે જઈ ફૂટે એવું
 એક ભતનું દારૂખાનું
 ગખી સ્ત્રી ૦ લખોટી કે મોઈદંડાની રમતમાં
 કરાતો નાનો ખાડો
 ગખો પું ૦ [મં ગખી] ખૂરખો; રાલો
 ગખોગખ અં [રવં] ગખગખ; ઉપરાઉપરી
 ગખોળો પું ૦ જુઓ ગપગોળો (૨) ભવાડો
 ગખખર પું ૦ [સં. ગદ્મર] અખાજ પાસેનો
 એક (ચરવામાં કંકણ) હુંગરો (૨)
 વિં ૦ જખરું
 ગખ્યો પું ૦ ગખો; ખૂરખો
 ગભરાટ પું ૦ [ગભરાવું] ઉપરથી ગભરામણ.
 -ટિયું વિં ૦ ગભરાટવાળું; ગભરાટના
 સ્વભાવનું. -મણ સ્ત્રી ૦ અકળામણ;
 મૂંઝવણ (૨) ભય. -ચું અંકિં ગૂંચાવું;
 મૂંઝાવું; કષ્ટાવું (૨) ખીવું
 ગભરુ વિં ૦ ગાભલા જેવું; ગોરું અને માંસલ
 (૨) નિર્દોષ; ભોળું

ગભાણુ સ્ત્રીં [સં. ગ્વાદ્ગ્ની] ઠોરના નીચણ
 માટે આહું લાકડું રાખી ફરેલી જગા.
 ગામના પાદર પરની ગાયર જમીન; ચરો
 ગભાર(-રો) પું [સં. ગર્માગાર] મંદિરની
 અંદરનો ભાગ [ન્યુઓ ગંભીર
 ગભીર વિં [સં.] ઊંડું (૨) ધાડું (૩)
 ગમ સ્ત્રીં [સં. ગમ્ ઉપરથી] બાનુ (૨) મનનું
 વણણ (૩) ગતિ; પ્રવેશ (૪) સૂચ
 ગમ સ્ત્રીં [અ.] શોક; દુઃખ (૨) ખામોશી.
 ગમીન વિં ખિન્ન; ઉદાસ. ગમીની સ્ત્રીં
 [ફા.] ગમગીનપણું
 ગમચાં નં બં વં [રવં] બોલતાં
 બોલતાં અચકાવું તે (લાગણી વિચાર કે
 નામરજીથી)
 ગસત સ્ત્રીં [‘ગમવું’ ઉપરથી] વિનોદ; મન;
 આનંદ. -તી વિં વિનોદી (૨) આનંદી
 ગમન નં [સં.] જવું-ચાલવું તે (૨) ચાલ;
 ગતિ (૩) સ્ત્રીસંગ
 ગમવું અંકિં [સં. ગમ્] મનને સાડું
 લાગવું; ગોઠવું (૨) પસંદ પડવું
 ગમણુ સ્ત્રીં ન્યુઓ ગમણુ સ્ત્રીં -ણિયું
 નં આહું લાકડું
 ગમાર વિં [અ.] અણસમનુ (૨) રોચું
 ગમે તે સં (૨) વિં કોઈ કે કંઈ પણ
 (૩) કુચિ કે હચા મુજબનું
 ગમે તેમ અં કુચિ મુજબ; હચા પ્રમાણે
 (૨) કોઈ બંધન કે મર્યાદા વગર; નિરંકુશ
 ઉચ્છ્રંબલ રીતે (૩) અવ્યવસ્થિત રીતે
 ગમો પું ગમવું તે; કુચિ
 ગમમત સ્ત્રીં ન્યુઓ ગમત; ગંમત
 ગમ્ય વિં [સં.] જવાય-પહોંચાય એવું કે
 જવા ધારેલું તેવું (૨) સમન્વય એવું
 ગયવર પું [પ્રા.; સં. ગજવર] + મોટો હાથી
 ગયંદ પું [પ્રા.; સં. ગંજંદ] + હાથી [પટો
 ગયાવ(-વા)ળ પું [હિ. ગયાવાલ] ગયાનો
 ગયું [સં. ગત્] ‘જવું’નું ભૂતકાળનું રૂપ (૨)
 વિંગયેલું; નીતેલું; ભૂતકાળનું (૩) મરી ગયેલું
 ગર પું [સં. ગર્મ] ફળની કે ઝાડના યડની
 અંદરનો ગર્મ (૨) મનનો ભેદ; મર્મ [લા.]

ગર પું [સં.] ઝેરી અધાર; ગલ
 -ગર [ફા.] ‘કરનાર’ એવો અર્થ સૂચવતો
 ‘પ્રત્યય. ઉદાં ‘રોદાગર’; ‘કારીગર’
 ગર પું ન્યુઓ ગીર. ઉદાં દેશવગર
 ગરકે વિં [અ.] ડૂબેલું (૨) મગ્ન; લીન.
 ંવું અંકિં કળી-ખૂંપી જવું (૨) ડૂબી
 જવું (૩) મગ્ન-લીન થઈ જવું. -કાવ
 વિં ગરક; મરાગલ
 ગરગડી સ્ત્રીં [‘ગરગડ’ ઉપરથી] ફરે તેવું
 નાનું પેડું (૨) દોરાની ગરગડી; ‘રીલ’
 ગરજ સ્ત્રીં [અ.] ખપ; જરૂર (૨) સ્વાર્થ
 ગરજવું અંકિં [સં. ગર્જ] ગર્જના કરવી;
 ગાજવું (૨) મોટેથી બરાડવું; તફકું
 ગરજાઉ, ગરજાયું, ગરજા(બહુ), ગરજુ
 વિં ગરજવાળું; સ્વાર્થ
 ગરજો પું ફણંગો; અંકર (૨) કાંટો; ઊભો
 ખીલો (૩) ખૂંપરો [દઈને; અચાનક
 ગરડગપ(-ફ) અં [રવં] ગરડગફ; ઝટ
 ગરડવું સંકિં [સં. વર્ષ] (અક્ષર) ધૂંટવા
 ગરણી સ્ત્રીં [સં. ગુર ઉપરથી] સ્ત્રી-ગુરુ
 (૨) ગરણીજી. ંજી સ્ત્રીં [જી માનાયે]
 જૈન સાધ્વી
 ગરથ પું નાણું; પેસો
 ગરદ સ્ત્રીં [ફા. ગર્દ] ધૂળ (૨) વિં ભિડાયેલું;
 સાંકડમાં આવેલું; દહાયેલું
 ગરદી સ્ત્રીં ગિરદી; લીડ [મકો; જરદો
 ગરદો પું [ફા. ગર્દ] તમાકુનાં પાંદડાનો
 ગરનાળા સ્ત્રીં [પો. ગર્નેલ] હરાના ગોળા
 ભરવાની, ખાંડની જેવી તોપ
 ગરનાળું નં [ગર(ગરવું)+નાળું] પાણી
 આવવા જવા માટે બાંધેલો સાંકડો
 માર્ગ; નાળું
 ગરખડ, ગંગોટો, ંવું, ‘ગસડ(-ર)ખડ,
 -રાટ, -ડિયું ન્યુઓ ‘ગરખડ’ વગેરેમાં
 ગરચી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના રાગમાં ગાવાની એક
 નતની કવિતા. ંજાટ પું ગરખીઓ
 ગાનારો; બેરોનો રાગ તાણનારો પ્લાસણ
 (૨) વિં પું રોડવો [લા.]
 ગરબો પું મોરતામાં અથવા માતા વાવે

છ તે પ્રસંગની કાણાવાળી માટલી જેમાં
ચાલુ ધીનો દીવો રખાય છે તે(ર)દીવો કે
માંડવીની આસપાસ ફરતાં ફરતાં તાળીઓ
પાડીને ગાણું તે (૩) મોટી ગરબી; રાસડો
ગરલ પું [સં.] જુઓ 'ગર્ભ'માં. ંછાંડ
સ્ત્રીં. છરા ભરેલો દાડનો ગોળો (ર)
ગરનાળ. ંસુતસઉ, ંસૂતર વિં
તાણામાં રેરામ અને વાણામાં સૂતરના
વણાટવાળું [દ્વિધિયો ડોડો
ગરલોળું] નં [સં. ગર્ભ પરથી] મકાઈનો
ગરમ વિં [ફા. ગર્મ] ઊનું (ર) શરીરમાં
ઉષ્ણતા પેદા કરે -વધારે તેણું (૩) નેસમાં
કે ક્રોધમાં આવેલું [લા.]. ંમસાલો
પું તજ, લવિંગ ઇત્યાદિ ગરમ તેલ-
નાનો ભૂડો
ગરમર સ્ત્રીં; નં એક વનસ્પતિ (તેનાં
મૂળનું અથાણું થાય છે)
ગરમાગરમ વિં ગરમ ગરમ; ઊનું ઊનું.
-મી સ્ત્રીં ઉશ્કેરાટ; ંધડો
ગરમાટો(-વો) પું ગરમી; ઉષ્ણતા
ગરમાળાનો ગોળ પું ગરમાળાની શીંગ-
માંથી નીકળતો રેચક પદાર્થ
ગરમાળો પું [સં. કૃતમાલ્ક] એક ઝાડ
ગરમી સ્ત્રીં [ફા.] ઉષ્ણતા; તાપ (ર)
ગરમી-ચાંદી કે પરમિયાનો રોગ
ગરમી સ્ત્રીં માપસર આંક પાડવા માટેનું
સુતારનું એક ઓળર [વાડકો
ગરમું નં તપેલી જેવો પડધી વિનાનો મોટો
ગરલ નં [સં.] વિષ; ઝેર
ગરવ પું [સં. ગર્વ] ગર્વ; અહંકાર
ગરવું વિં [સં. ગુસ્સું] ગૌરવવાળું
ગરવું અંકિં [સં. ગલ્] ખરવું; પડવું (ર)
ધીરે રહીને અંદર પેસવું
ગરાડી વિં બંધાણી; લાંગ, અડીણ કે
ગાંત્રિ વગેરેનો વ્યસની
ગરાશિયો પું ગરાસ ખાનારો (ર) ગરાસ
ખાનારો રજપૂત; રાજવંશી ભાયાત (૩)
કોઈ પણ રજપૂત-એક જાત. -ચાણુ
સ્ત્રીં ગરાશિયાની સ્ત્રી

ગરાસ પું [સં. ગ્રાસ] ગામનું રક્ષણ કરવાના
બદલામાં કાઢી આપેલી જમીન અથવા
ઊચક રકમ (ર) ગુજરાન માટે આપેલી
જમીન (રાજવંશીઓને). ંણુ, ંણી
સ્ત્રીં ગરાસિયાની સ્ત્રી (ર) ગરાસિયા
જાતિની સ્ત્રી. ંદાર વિં ગરાસ ધરાવ-
નારું. -સિયણુ, -સિયો સ્ત્રીં જુઓ
'ગરાસિયો'માં

ગરિમા સ્ત્રીં [સં.] મોટાઈ; પ્રૌઢતા (ર)
ધંચા પ્રમાણે ભારે થઈ જવાની યોગની
એક સિદ્ધિ

ગરિયો પું ['ગરવું'ઉપરથી] ભમરડો [કા.]

ગરિષ્ટ વિં [સં.] ભારેમાં ભારે (ર) સૌથી

વધુ અગત્યનું

ગરીબ વિં [અ.] નિર્ધન; કંગાલ (ર)

ખાપડું; દુઃખી (૩) નમ્ર; સાલસ; રાંક

[લા.]. ંગ(-ગુ)રખું નં [અ. ગરવા

-ગરીબનું બંવં] ગરીબ અને કંગાલ

માણસ. ંન(-નિ)વાજ વિં [+નવાજ

(ફા.)] ગરીબ પર રહેમ રાખે -ગરીબનું

પોષણ કરે એણું. ંપરવર વિં [+ફા.

પરવર] ગરીબને પાળનારું. -ખાઈ, -મી

[ફા.] સ્ત્રીં નિર્ધનતા; કંગાલિયત (ર)

નમ્રતા; સાલસાઈ

ગરીયસી વિં સ્ત્રીં [સં.] ગૌરવશાળી; મહાન

ગરુડ પું; નં [સં.] એક પક્ષી (ર)

કશ્યપનો વિનતાથી થયેલો પુત્ર; વિષ્ણુનું

વાહન. ંગામી પું વિષ્ણુ. ંવજ

પું ધન પર ગરુડના ચિહ્નવાળા વિષ્ણુ

ગરુડો પું [સં. ગુરુ પરથી] ઢેડનો ગોર

-ગરું વિં બનાવતો પ્રત્યય. ઉદાં કામગરું,

કલાગરું

ગરૂર વિં [અ. ગુસ્સર=અભિમાન] મગરૂર

ગરૂવું વિં + ગરવું

ગરેડી સ્ત્રીં [રવં] ગરગરી

ગરેડો પું જુઓ ગરુડો [ઝેરી જનાવર

ગરેળી (રો) સ્ત્રીં [દ. ઘરોલી] ધરેળી; એક

ગર્જન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] ગર્જવું તે

(ર) એનો અવાજ. -તા વિં ગર્જવું [પ.]

ગર્ભવું અઠકિં નુઓ ગરજવું
 ગર્ભવું પું[દિ.] લોખંડનો પાટો
 ગર્ભ પું; નં [સં.] ખાટો; ખાણ
 ગર્થ પું + ગરથ
 ગર્હ સ્ત્રી [કા.] ધૂળ; રજ [ગયેલી
 ગર્હલ પું [સં.] ગયેલો. -લી સ્ત્રી [સં.]
 ગર્ધવ પું નુઓ ગર્હલ
 ગર્ભ પું [સં.] માતા પેટમાં રહેલું છત્વનું
 ૩૫ (૨) ગર; અંદરનો માવો (૩) કોઈ પણ
 વસ્તુનો અંદરનો ભાગ (૪) નાટકની એક
 સંધિ. ઠંકારા (૫) પું [સં.] કળેલો અંડ-
 કોશ; 'ઝાંઝાર' [વ. વિ.] ંગુલ નં [સં.]
 મકાનની અંદરનો ભાગ (૨) ગભાર.
 ંભેગી પું ગુલદેવ. ંદાર નં મહિરનો
 છેક અંદરનો ભાગ; ગભાર. ંપાત વિં
 [સં.] ગર્ભનું પાટું - પટું તે. ંમંદર
 નં ગભાર. ંવતી [સં.], ંવતી વિં સ્ત્રી
 સગર્ભા (૨) સ્ત્રી ગર્ભિણી. ંવાસ પું
 [સં.] ગર્ભના ઉદરમાં વાસ. ંશ્રીમંત વિં
 ગર્ભથી - જન્મથી પેસાદાર; શ્રીમંતને ઘેર
 જન્મેલું. ંરપોર પું સમાન ભત્રીય
 કોશના સુયોગથી બનેલો રપોર; 'ઝાયગો-
 રપોર'. [વ. વિ.] ંસાવ પું [સં.] ગર્ભ
 સ્ત્રી - ગળી જવું તે; ગર્ભપાત
 ગભાગાર પું; નં [સં.] ગર્ભાશય (૨)
 અંદરનો ખાનગી - સુવાનો ઓરડો (૩)
 મહિરનો ગભાર - અંદરનો ભૂતિવાળો ભાગ
 ગર્ભાધાન નં [સં.] ગર્ભ મૂકવો તે (૨)
 ગર્ભધારણ કરવો તે (૩) એક સંસ્કાર
 ગર્ભાશય નં [સં.] સ્ત્રીશરીરમાં ગર્ભ
 રહેવાની જગ્યા - તે આવયવ
 ગર્ભિણી સ્ત્રી [સં.] સગર્ભા સ્ત્રી
 ગર્ભિત વિં [સં.] જેના ગર્ભમાં-ઉપાલમાં
 કઈ બીજ વસ્તુ, અથ કે ભાવ રહેલો
 હોય તેવું; ધપું
 ગર્વ પું [સં.] અભિમાન; શુભાન. -વિંત
 [સં.] -વિંછ, -ચી, -ચીલું વિં
 ગર્વવાળું; અભિમાની
 ગર્વલુ નં, -લુ સ્ત્રી [સં.] નિંદા. -ચીય
 વિં [સં.] નિંદા; તિરસ્કરણીય

ગર્હ સ્ત્રી [સં.] નિંદા. -લિત વિં [સં.]
 નિંદિત. -ર્હ વિં [સં.] નિંદા
 ગલ પું [સં. ગલ = ગણ] માછલાં પકડવાનો
 આંકડો (૨) લાંચ; લાલચ (૩) વાત; ખાતમી
 (૪) ગર; માવો
 ગલ પું [સં. ગલ = ખરડું] ગર; જેડી અધાર-
 લાગ (૨) ખતીનો મોગરો (૩) પિવાઈ ગયેલી
 -ખળી ગયેલી ચલમમાંની ગરાડ
 ગલકંબલ પું [સં.] ગાય - બળદને ગળે
 લટકતી ગોદી જેવી ચામડી
 ગલકી સ્ત્રી શાકનો એક વેલો. -કું નં
 ગલકીનું ફળ
 ગલખોડ પું, -ડી સ્ત્રી અછાડે કે દોરને
 ગાળિયે ધાયેલો મોઈના આકારનો
 લાકડાનો કકડો
 ગલગલિયાં નંબંબં, ગલગલી સ્ત્રી
 ગલીગલી; ગલીપથી
 ગલગોટો પું [ગલ(ગુલ) + ગોટો] એક
 ફૂલનો છોડ (૨) તેનું ફૂલ
 ગલહું વિં ધરહું; વહ્દ; મોટું [કા.]
 ગલદેરો પું [ગલહું = મોટું; વહ્દ ઉપરથી]
 કાડી ગરાસિયો [કા.]
 ગલત વિં [કા.] ભૂલમરેલું; ભૂલું. -તી
 સ્ત્રી ભૂલ; ચૂક [નુઓ ગળધૂથી
 ગલધૂથી સ્ત્રી [ગોળ + ધૂથી (ધૂથી) - પૂમહું]
 ગલપટો (-ટો) પું [સં. ગલ + પટો] ગળે
 લીટવાનો પટો; ગલખંધ
 ગલઓ પું [કા. ગુલન] એક ફૂલઝાડ
 ગલચલ નં [સં. ગલચલ] ગણ
 ગલચલ નં નુઓ ગળચલ
 ગલિત વિં [સં.] પટેલું પટેલું (૨) ગળી ગયેલું
 ગલી સ્ત્રી [સરં કે. ગેલિચ] નુઓ
 ગલીપથી
 ગલી સ્ત્રી [દિ.] સાંકડી વાટ - શેરી.
 ંફ (-ફ) ચી સ્ત્રી [કા. ફજર] ગલી-
 ચામાંનો આડેઅવળો અને સાંકડો માર્ગ
 ગલીગલી સ્ત્રી [નુઓ ગલી] ગલીપથી
 ગલીચ વિં [અ. મર્લાચ] ગંદું - અતિ ગંદું
 ગલીચો પું નુઓ ગલીચો

ગલીપચી સ્ત્રીં શરીરના અમુક ભાગમાં
સ્પર્શથી થતા સળવળાટની મનેદાર અસર
ગલ્લુડગલ્લુડ અં નલ્લે ગળડતું હોય તેમ
(આલયું)

ગલ્લુડયું નં ભટોળિયું

ગલ્લુખદ(-ધ) પું [ફા. ગુલ્લુંદ] ગલપટ્ટો
ગલેફ પું [અ. ગિલાફ] ગાલીતકિયા વગે-
રેની ખોલ [-ગલ્]

ગલેલી સ્ત્રીં તાડનાં ફળની અંદરનો ગર
ગલોદિયું નં [નુઓ ગુલાંટ] ગોટીમડું
ગલોડું(-કું) નં ગાલ નીચેનો મોંની
અંદરનો ભાગ

ગલોલ સ્ત્રીં ગોફળ જેવું ગલોલા ફેંકવાનું
એક સાધન(ર) તેના વડે ફેંકાતો ગલોલો.
-લી સ્ત્રીં નાનો ગલોલો. -લો પું
[અ. ગલ્લહ] ગલોલ વડે મારવાનો ગોળ
કાંકરો કે પથરો [આનાકાની

ગલકાંતલકાં નં ખંખં [રવં] ખહાનાં;
ગલ્લો પું [તુર્કી-ગુલ્ક અથવા ફા.
ગુલ્લહદાન] નાણું રાખવાનું કામ-ખબનો
(ર) પરચૂરણ વકરાનું નાણું નાખવાનું પાત્ર

ગવડાવવું સં કિં 'ગાવું'નું પ્રેરક
ગવન નં [ફ. 'ગાવન'] એક ભતનો સાલ્લો
ગવરાવવું સં કિં નુઓ ગવડાવવું
ગવરી સ્ત્રીં [સં. ગૌરી] ગાય (ર) વિં સ્ત્રીં
ગૌરી; ઘોળી ને સહેજ લાલ ધાખાવાળી
(ગાય)

ગવર્નર પું [ફ.] રાખ્યનો વડો હાકેમ
(ર) સાઇકલનો હાથો (૩) એન્જિનમાં
જતારી વરાળનું નિયમન કરનારો ભાગ
[પ. વિ.]. બજારલ પું [ફ.] વડો ગવર્નર
ગવલી(-ળી) પું [મ. ગવ્લી] ગોળાળિયો
(ર) ટોર રાખનાર અને દૂધ વેચનાર
(મુંબઈમાં)

ગવાક્ષ પું [સં.] આકું; બળિયું
ગવાનિ(-ને)ક નં [સં. ગવાનિક] જમતાં
પહેલાં ગાયને માટે નુડું કાઢેલું અન્ન
ગવાર પું એક વનસ્પતિ; ગુનાર (ર)
તેની શીંગ અને ખીજ. બંધળી, બંશિં

(-શીં, -સિં, -સીં) ગ સ્ત્રીં ગવારની
સીંગ [નિંદાણું; ફળેત થવું [લા.]

ગવાવું અં કિં 'ગાવું'નું કર્મણિ (ર)
ગવાહ પું [ફા.] સાક્ષી પૂરનાર; સાક્ષી.

-હી સ્ત્રીં સાક્ષી; પુરાવો
ગવાળો પું સરસામાન વગેરેનો પરચૂરણ
ઢગલો (ર) એ લરવાનો કોથળો

ગવેષક વિં [સં.] અન્વેષક. -ણ નં
[સં.], -ણ સ્ત્રીં [સં.] અન્વેષણ

ગવેયો પું ગાનારો; ગાવામાં ઉસ્તાદ
ગવ્ય નં [સં.] ગાયમાંથી નીપજતું દૂધ,
દહીં, ધી, છાણ, મૂત્ર વગેરે

ગશત(-સ્ત) સ્ત્રીં [ફા.] રોન; ચોક્કી; પહેરો
ગહન વિં [સં.] ઊંડું; ગાઢ (ર) દુર્ગમ;
દુર્ભેદ (૩) અકળ; ગૂઢ

ગહિરગંભીર વિં [દે. ગુહિર = ઊંડું +
ગંભીર] ગહન અને ગંભીર; ઊંડાણ
અને ગંભીરતાવાળું [ગુફા

ગહવર નં [સં.] પહાડની અંદરની ખખોલ;
ગળ સ્ત્રીં નુઓ ગલ

ગળકાં નં ખંખં [નુઓ ગળ] ફૂંખકાં;
ફૂંખતી વખતનાં ડસકાં

ગળકો પું એક વાર. આખેલી વસ્તુનો
રહી ગયેલો સ્વાદ (ર) ચસકો

ગળગળું વિં [સં. ગલ્લ-ગલ્લ] ચાણી-
પોચું; ઢીલું (ર) દુઃખથી કે લાગણીથી
હૈયું વા કંક ભરાઈ જવાથી થાય એવું

ગળચકું નં નુઓ ગચકું

ગળચટું વિં જરા ગળપણના સ્વાદવાળું

ગળચવાં નં ખંખં ગૂંચવાઈને ખોત નેવા
ભિન્ના રહેવું કે ખોલતાં અચકાવું તે

ગળચવું સં કિં ગળા સુધી ઈચવું

ગળચવો પું પુરુષનું ગળાનું એક ધરેલું

ગળચિયું વિં ગળા સુધી આવે એટલું
(ર) નં નુઓ ગળચી (૩) ફૂંખતા માણસનું

ઉપરનીયે આવવું તે; ફૂંખકાં ખાવાં તે

ગળચી સ્ત્રીં [ગળું+ચું (ફા. જેહ લધુલ્લ-
વાચક)] ગળું; ખોચી. -ચું નં ગળું
(તિરસ્કારમાં)

ગળાણી સ્ત્રીં ગળવાનું હિદવાળું સાધન.

—અર્થ નંધાણી ઇંગ્લાજવાનો કપડાનો દંડો
ગળતી સ્ત્રીં [સં. ગલ્તી] જેમાંથી ટીપે ટીપે
પાણી ગળ્યા કરે એવું શિવલિંગ ઉપર
લટકાવાતું વાસણ

ગળથૂથી સ્ત્રીં [ગલથૂથી] તરત જન્મેલા
બાળકને આપવાનું ગાળ, ધી તથા પાણીનું
મિશ્રણ

ગળધરી, ગળધાઈ, ગળધી સ્ત્રીં [ગળું
+ સં. દાહ] પિત્તવિકારથી ગળું બળતું તે;
અન્તનળની બળતરા

ગળપણુ નં ગળ્યો સ્વાદ (૨) ગાળ ખાંડ
જેની ગળી વસ્તુ

ગળફા પું ગળામાંથી જે દંડ મોંમાં આવતાં
થૂંકાંએ છીએ તે; બળખો

ગળખંધ પું જુઓ ગળખંધ
ગળસાણું નં એક ગળ્યું પેય

ગળવાઈ સ્ત્રીં ત્યાર થયેલાં ગાળનાં
માટલાં રાખવાનું ખળાવાડ જેવું સ્થાન
ગળવું સંક્રિં [સં. ગલ્] ગળામાં ઉતારી
જવું (૨) ગાળવું; શુદ્ધ કરવું

ગળવું અં ક્રિં [સં. ગલ્] ઝમવું (૨)
ઝાગળવું (૩) ઢીલું થવું; પાકવું (૪) અંદર
ઉતરી જવું; કળવું

ગળાચૂણું નં ગળું ચૂણી—સૂઈ આવવું તે
ગળનથળ નં [સં. ગલ્લથળ] ગાલ
ગળાટું પા પું ગળું દૂધી—દબાવીને મારી
નાખવું તે

ગળાફાંસો પું ગળે ફાંસો ખાવો—દેવો તે
ગળાખૂડ વિં ગળું ખૂટે એવું
ગળામણુ નં (સોનું રૂપું ઇં) ગાળવાની
રીત કે તેનું મહેનતાણું (૨) ગાળતાંનીકળેસો
કચરો

ગળાવણું સંક્રિં ‘ગળવું’, ‘ગાળવું’નું પ્રેરક
ગળિયારો પું [ગળી + સં. કાર] ગળીથી
કપડાં સૂતર વગેરે રંગનારો

ગળિયું વિં [સં. ગલ્ ઉપરથી] બેઠું હોઈ
નહિ એવું (૨) [લા.] નિર્માલ્ય (૩) જાણી
ગળિયેલ વિં ગળીના રંગનું; નીલું

વિ.એ-૧૪

ગળી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨) એનાં
પાંદડાંમાંથી કડાતો નીલો રંગ

ગળું નં [સં. ગલ્] શરીરનું એક અંગ
(૨) અવાજ; સૂર. —ગળખંધ પું ગળાનું
એક ધરેણું. —ગળપણુ વિં પારથી વસ્તુ
ખયાવી પડનારું (૨) ખોટો આદોષ મૂકનારું
ગળો સ્ત્રીં [સં. ગુદ્ગી; પ્રા. ગલ્લંક] એક વેલ
ગળ્યું વિં [સં. રુલ્ય પરથી] ગાળ સાકરના
જેવા સ્વાદવાળું; મીઠું

ગંગ સ્ત્રીં ગંગા નદી
ગંગરી સ્ત્રીં ગળે બંધાતી સગડી (કાશમીરમાં)

ગંગા સ્ત્રીં [સં.] હિંદુઓની પવિત્ર નદી;
ભાગીરથી (૨) ગંગાજળ [લા.]. —ગંગાળી

સ્ત્રીં ગંગા જેવી પવિત્ર ગાળી (જે
ગાળીમાંથી બોટલે વાસણે જ કાઢીને
પાણી પિવાય છે તેને એમ મરકરીમાં
કહે છે). —ગંગાપ વિં વચનમાં મૂળ અને

તળે ઉપર ટીકા છાપી હોય તેવું (મુદ્રણ).
—ગંગમની વિં બે બાજુ જુદા જુદા રંગ-
વાળું (૨) જુદી જુદી ધાતુઓનું બનેલું.

—ગંગા નં ગંગા નદીનું પાણી. —ગંગાળી

સ્ત્રીં ગંગાજળ રાખવાનું વાસણ (૨)
તાંબાફૂડી. —ગંગાજળ નં ગંગાયાત્રા કરી

ઘેર ગંગા લાવે ત્યારે કરાતો પૂજનવિધિ
—વરો. —ગંગતરણુ નં ગંગાનું પૃથ્વી પર

અવતરણ થવું તે. —ગંગવૃષ્ટ વિં પવિત્ર
(વિધવાના નામ આગળ માનાયે) વપરાતું

‘ગં. સ્વ.’ વિશેષણ

ગંગોત્રી સ્ત્રીં ગંગા નદીનું મૂળ—એક તીર્થ
ગંગોદક નં [સં.] ગંગાજળ

ગંગ પું [ફા., સં.] ટંગો (૨) એક વતની
એકબીજામાં બેસતી વસ્તુઓની ઉત્તર

ગંગતવર વિં [ફા.] ધનું મોટું
ગંગિયું નં ગંગમાંનું એક પાત્ર; કાલિયું

ગંધ સ્ત્રીં [જુઓ ગંજ] ઘાસનો ટંગો;
ઓધો. —ગંધારો સંપ્રં બાથ નહિ

ને ખાવા દે નહિ એવો અદેખો માણસ
ગંધકરાક નં [ગંધ+કં. ક્રોધ] યરીરે

ચપટ આવી રહે એવું ગૂંચું બદન

ગંજી પું [ફા.] રમવાનાં પાનાંનો જથ્થો
ગંજીટી(-રી) વિં [‘ગાંજ’ ઉપરથી] ભાંગ-
ગાંજનો વ્યસની

ગંઠાણું અંકિં ‘ગાંઠું’નું કર્મણિરૂપ (૨)
વધતું અટકતું [લા.]

ગંઠિયું વિં [સં. ગ્રંથ (પ્રા. ગંઠ) = દુષ્ટ હોયું]
ઠગ (૨) ખીસાકાતડુ

ગંઠો પું કોટે પહેરવાનું એક ગાંઠેલું ધરેલું;
કંઠો (૨) દાઝીને બાંધેલી ગાંસડી (૩) આઠ
કૂટની લાંબાઈનું માપ (૪) ગાંઠિયો

ગંઠોડો પું [‘ગાંઠું’ ઉપરથી] સ્ત્રીના યગનું
એક ધરેલું (૨) હાથનું સોનાનું સાંકળું
(૩) પીપરીમૂળ; એક ઔષધિ

ગંડ પું [સં.] લમણો (૨) ગાલ (૩) ગાલ ને
લમણા સહિત ચહેરાની એક બાજુ (૪)
ગાંક; ગાડ. વમાળ. સ્ત્રીં કંઠમાળ.
ઠંથલ [સં.] (-ળ) નં (હાથીનો)

લમણાનો ભાગ; કુંભરથળ (૨) ગાલ
ગંડું વિં ગાંડિયું; ગાંડું

ગંડૂષ પું [સં.] કાગળો

ગંડેરી સ્ત્રીં [દે. ગંડેરી] છાલેલી શેરડીના
કંકડા (૨) લાકડાના ગાળવા

ગંદકી સ્ત્રીં [ફા. ગંદગી] ગંદવાડ

ગંદવાડ પું; સ્ત્રીં, -ડો પું [ગંડું] વાસ
મારતો કચરોપૂલે અથવા મળમૂત (૨)
અસ્વચ્છતા [ઝોળાણું વિં ગંડું

ગંડું વિં [ફા. ગંદા] ગંદકીવાળું; મેલું.

ગંધ પું; સ્ત્રીં [સં.] સોડ; વાસ (૨) દુર્ગંધ
(૩) સુગંધી પદાર્થ; ચંદન (૪) તિલક;
ચાંદલો (૫) [લા.] મિથ્યાભિમાન (૬)
અણગમો (૭) (જરા પણ) સહવાસ;
નિકટતા. ઉદા. ‘મારે એની ગંધ ન લેઈએ’

ગંધક પું [સં.] એક ખનિજ પદાર્થ

ગંધગજ પું [સં.] ઉત્તમ ભતનો હાથી

ગંધદ્રવ્ય નં [સં.] સુગંધી પદાર્થ

ગંધખિરોજો પું એક વનસ્પતિ; ખેરજો

ગંધર્વ પું [સં.] સ્વર્ગનો ગવૈયો. ઠંઠગર
નં [સં.] ગંધર્વોની કાલ્પનિક નગરી (૨)
મૃગજળ [લા.] ઠંડા નં, ઠંડિવાહ

[સં.] પું વિવાહનો એક પ્રકાર, જેમાં
વરકન્યા પોતાની મેળે છાતી રીતે પરણે
છે. ઠંઠે પું [સં.] સંગીતશાસ્ત્ર

ગંધવા પું [ગંધ+વા] સહવાસ; સોળત
(૨) ખોડખાંપણ કાઢવાની ટેવ

ગંધસાર પું [સં.] સુગંધીવાળી વસ્તુ; અત્તર
(૨) સુખડ

ગંધાક્ષત પું ઠંઠવં [સં.] ચંદન અને ચોખા

ગંધાર પું [સં.] હિંદુસ્તાન અને ઈરાન
વચ્ચે આવેલા દેશનું પ્રાચીન નામ (હાલનું
કંદહાર)

ગંધાર પું ગાંધાર - ‘ગ’ સ્વર (સંગીત)

ગંધાણું અંકિં [સં. ગંધ ઉપરથી] ગંધ -
ખદબો મારવી (૨) કોવાણું

ગંધીલું વિં [‘ગંધ’ ઉપરથી] વાસ મારતું
(૨) [લા.] અદેખું (૩) કંકાસિયું (૪)
અતિશય ચીકણા સ્વભાવનું

ગંભીર વિં [સં.] ઊંડું (૨) અહોભાવ ને
માન ઉપલ્ભવે તેવું; પ્રૌઢ (૩) પુખ્ત; ઠંઠેલ;
વજનદાર (માણસ, વિચાર વગેરે) (૪)
ધીર; સહનશીલ (સ્વભાવ)

ગંમત સ્ત્રીં ઠંઠા ગમ્મત

ગાઉ પું [સં. ગવ્યૂત; પ્રા. ગાઊ] અંતરનું એક
પરિમાણ (દોઢેક માર્દલ)

ગાગર સ્ત્રીં [સં. ગર્ગરી] સાંકડા મોનું પાણી
ભરવાનું વાસણ; અમુક ધાટનો ધડો
(૨) હળનો વચ્ચેનો ભડો ભાગ [ચં.]

ઠંઠિયું નં ખેત્રણ ગાગરોની ઉતરડ.
-રિયો ભટ્ટ પું માણભટ્ટ

ગાજ પું [દે. ગોજ] ખેરિયું થાલવાનું નાકું

ગાજર પું; નં [સં.] એક વનસ્પતિ
તથા તેનું કંદ. -રિયું નં, -રિયો પું
ગાજરના આકારનું મોટું ઊભું ટીકું [લા.]

ગાજવીજ સ્ત્રીં [ગાજ + વીજ] વાદળાંની
ગજના અને વીજળી

ગાજવું અંકિં [સં. ગજ] ગરજવું (૨)
ભહેર થયું; નામના થવી [લા.]

ગાજ(-ઝી) વિં [અ.] ધમને માટે લડનાર
કે મરનાર વીર

ગાઠવું અન્કિં ઠગાવું; હેતરાવું
 ગાઠુઓ પું + ગઠિયો [(૨) હારેલું
 ગાઠું વિન્ [સં. દષ્ટ] ધસાયેલું; નળળું પરેલું
 ગાઠર નન્ [સં. ગરુર] ધેલું; મેં હું. -રિયું વિન્
 ગાઠરને લગતું (૨) ગાઠરની જેમ-આંધળી
 રીતે અનુસરતું; ગતાનુગતિક [લા.].
 -રું નન્ ગાઠર [ખાટો કરીને દાટવું
 ગાઠવું શન્કિં [સં. ગર્ભ; પ્રા. ગણ ઉપરથી]
 ગાઠવો પું ધડા જેવું વાસણ (ધી-તેલ
 ભરવાનું) [હાંકિં
 ગાઠાખેડુ પું ગાઠું ચલાવનારો; ગારાનો
 ગાડી સ્ત્રી [પ્રા., દે. ગણી] એક વાહન
 (રેલ-ગાડી, મોટર-ગાડી, યોડા-ગાડી ઇન્).
 ઠાન્ (વાન) પું ગાડી હાંકનાર. -ડું નન્
 એક વાહન (૨) ધરસંસાર; રોજગાર [લા.]
 ગાઠ [સં. (-હું) વિન્ધટ, ધાડું (૨) અલ્પ; ત; થલું
 (અજ્ઞાન, અંધારું) (૩) ભારે; ઘેર (નિદ્રા)
 ગાઠું નન્ [સં. ગાઘન] ગાઠું તે (૨) ગાઘન; ગીત
 ગાતડી સ્ત્રી [સં. ગાત્ર] વગર રીવેલું કપડું
 ઓઢીને ગળે વાળેલી ગાંઠ
 ગાતર નન્ બન્કવન્ [સં. ગાત્ર] શરીરના અવયવ
 ગાત્ર નન્ [સં.] શરીર (૨) શરીરનો અવયવ-
 ભાગ. ઠ્ઠોઈકવ નન્ ગાત્રની ચુંદરતા
 ગાથા સ્ત્રી [સં.] કથા (૨) છંદગદ્ય વાર્તા (૩)
 યોગ (ઉદાન્ બૌદ્ધ ગાથા) (૪) એક
 પ્રાકૃત ભાષા
 ગાઠલું નન્ ખૂચ રથી ભરેલું ગાઠડું
 ગાદી સ્ત્રી બેસવાના માથનું નાનું ગાઠલું
 (૨) શેઠ કે મોટા માણસ કે મહંત દંભું
 આસન કે પદ (૩) રાન્નનું તખ્ત; સિંહાસન.
 ઠાંકિયો પું ગાદી અને તકિયો (૨)
 આરામઅનેમુખની સ્થિતિ [લા.]. ઠાંનીન
 વિન્ ગાદીએ આવેલું; ગાદી પર બેઠેલું.
 ઠપતિ પું રાન્ન (૨) ગાદીનો વારસ
 ગાધિ (-ધી) સ્ત્રી પું [સં.] ગાધિના પુત્ર
 વિશ્વામિત્ર
 ગાન્ નન્ [સં.] ગાઠું તે; ગાઘન. ઠાન્ નન્
 ગાઠું બન્કવનું તે (૨) ચેનપાછ [લા.]
 ગાપચી સ્ત્રી યુક્તિભેર કાઢી કેનીકળી જવું

તે. -ચું નન્ ગાપચી (૨) ડગળું; દળદાર.
 ટકારો
 ગાદે (-દે) સ્ત્રી વિન્ [અ. ગાફિલ] અસાવધ
 ગાદેલિયત, ગાદેલી સ્ત્રી ગાદલપણું
 ગાળચી સ્ત્રી -ચું નન્ ઠુઓ ગાપચી-ચું
 ગાળડગૂળડ નન્ બન્કવન્ નાનાં મોટાં
 પરચૂરણ ગાળડાં
 ગાળડી સ્ત્રી કાણું (૨) નાનો ખાટો (ઉદાન્
 ગાળડીદાર રૂપિયો) (૩) ગાપચી [લા.].
 -ડું નન્ બાકું; કાણું (૨) ખાટો (૩)
 તુકસાન; ખોટ [લા.]
 ગાલ પું [સં. ગર્ભ] ગર્ભ (પશુની માદાનો).
 ઠલુ નન્ ઠુઓ ચિરાડી (૨) વિન્ સ્ત્રી
 ગાભાળી. ઠલુ વિન્ સ્ત્રી [સં. ગર્ભિણી]
 ગર્ભવાળી (પશુની માદા)
 ગાભરું વિન્ ગમરાયેલું
 ગાભલું વિન્ [સં. ગર્ભ ઉપરથી] નરમ; પોચું
 (૨) નંબીજેલા રૂનો પોલ (૩) વાદળનો જથ્થો
 ગાભાચૂંથા પું બન્કવન્ [ગાભાન્ચૂંથા]
 રૂઢીકાગળ કે કપડાંના રૂથા-ગાભા
 ગાભો પું [સં. ગર્ભ] જેનાથી વરતુની અંદરનું
 પોલાણ પૂરવામાં આવે તે (૨) પાંચડીનું
 ખોતાનું (૩) ધરેલાની અંદરનો તાંબા-
 પિત્તળનો સળિયો (૪) અંદરનો ગદ-ગરસ
 (૫) રૂઢી કપડું-રૂઢો
 ગામ નન્ [સં. ગ્રામ] માણસના વસવાટનું
 રથળ (બહુધા શહેરથી નાના પાયા પરનું)
 (૨) વતન; રહેઠાણ. ઠઈ વિન્ આખા
 ગામનું, -ને લગતું. ઠગરાસ પું રાન્નએ
 બક્ષિસ આપેલી જમીન (૨) ગામ કે
 જમીનની આવકદેખી આગવિકા (૩)
 ગામ કે ગરાસ; માણસિકત. ઠઠાણુ નન્
 [સ્થાન] જેની પર ગામ વસ્યું હોય તે
 જમીન કે રથળ. ઠડી વિન્ [સં. સ્વ] ગામડા-
 નું. -ને લગતું (૨) ગ્રામ્ય; ગામડિયું [લા.].
 ઠડિયણુ સ્ત્રી ગામડિયા સ્ત્રી. ઠરિયું વિન્
 ગામડાનું. -ને લગતું (૨) તેવી રીતમાદનું;
 રોચા જેવું; પ્રાકૃત [લા.]. ઠરિયો પું
 ગામડાનો પ્રાકૃત માણસ. ઠડું નન્

[પ્રા. ગામડ] નાનું ગામ. **ગામડું** નં
[સં. ગ્રામાન્તર] એક ગામ છોડી બીજે ગામ
જવું-ગ્રામાંતર કરવું તે. **ગામડો** પું
[+વખો (વિખૂટા પડવું)] ગામનો વિયોગ
(૨) તેનું દુઃખ (૩) આખા ગામ સાથે
લડાઈ ટો. **ગામડો** (-સા) રણી સ્ત્રી આખા
ગામને જમાડવું તે; ગામડું
ગામડા વિં [‘ગામ’ ઉપરથી] બુઝો ગામઈ
ગામી પું [સં. ગ્રામિક, પ્રા. ગામિય] ગામનો
માલિક (૨) મુખી
ગામી પું [વ. ગમ્હિય] માળી
ગામી વિં [સં.] (સમાસને અંતે) ‘જવું;
પહોંચવું’ એવા અર્થમાં. ઉદા. ક્ષેત્રગામી
ગામેતી પું [સં. ગ્રામપત્તિ] ગામનો મુખ્ય
માણસ; મુખી (૨) ગામનો રખવાળ [કા.]
ગામેરું નં આખા ગામને જમાડવું તે-
મોટો વરો (૨) ગામ
ગામોટ વિં [‘ગામ’ ઉપરથી] ગામનું (૨)
ગામડિયું (૩) પું ગામનો ગાર. **ગામી** પું
ગામોટ. -**ટું** નં ગામનું ગારપદું
ગામોતર પું [સં. ગ્રામ+ઉત્તર] ગામનો
બહારવટિયો
ગામોતરું નં બુઝો ગામતરું
ગાય સ્ત્રી [સં. ગૌ] દૂધ દેતું એક ચોપણું
ગાયક પું [સં.] ગાનારો; ગવૈયો
ગાયત્રી સ્ત્રી [સં.] એક વૈદિક છંદ (૨) એક
વૈદિક મંત્ર. **ગાયત્રી** રણી નં [સં.] સવા
લાખ ગાયત્રીનો વિધિપૂર્વક જપ
ગાયત્ર નં [સં.] ગાવું તે (૨) ગાવાની ચીજ.
ગાયત્ર નં ગાવું-અનવડું તે
ગાયબ વિં [અ. ગાદ્ય] ગેબ; અલોપ
ગાયિકા સ્ત્રી [સં.] ગાનારી સ્ત્રી; ગાયક સ્ત્રી
ગાર સ્ત્રી લીપવા માટે બનાવેલો છાણ-
માટીનો ગારો [(હંડુંગાર)
ગાર વિં (પ્રાયઃ ‘હંડું’ સાથે) ધણું હંડું
-**ગાર** વિં [કા.] ‘કરનાર’ એવા અર્થનો
તદ્વિત-નામને લાગતો પ્રત્યય (ઉદા. ૦
મદદગાર)
ગારત (-દ) વિં [અ.] જેર; મૃત્યુવશ

ગારવો પું + ગૌરવ; ગર્વ
ગારિયું નં [‘ગાર’ ઉપરથી] ગૂંદીને ગાર
કરવા છાણમાટીનો કંદેલો ગોળો (૨) રાંધેલું
અન્ન ઠાંકવાનું ટોપલા જેવું માટીનું ઠામ
ગારૂડી પું [સં. ગારુડિક] મદારી (૨) સાપનો
મંત્ર જાણનાર (૩) જાદુગર
ગારો પું કાદવ; કીચડ (૨) ચણતરમાં
વાપરવા કંદેલી તૈયાર માટી (૩) કેલ
ગાગી સ્ત્રી [સં.] ઉપનિષદોમાં પ્રસિદ્ધ એવી
શ્રદ્ધવાદિની સ્ત્રી
ગાડ પું [હં.] (લશ્કરી) પહેરેગીર; રક્ષક
(૨) આગગાડીને સંભાળીને હંકારી જનાર
ગાઈપત્ય પું [સં.] હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે
ગૃહસ્થે રાખવાના ત્રણ અગ્નિમાંનો એક
ગાઈસ્થ નં [સં.] ગૃહસ્થાશ્રમ
ગાલ પું [સં. ગલ્લ] માણસના મોંની બે
બાજુનો ભાગ. **ગાલિ** (-ગિ) યાં નં
ખંભં કાંકડા કે ચોળિયા ફૂલવા તે. **ગામશૂ**
(-સૂ) રિયું નં [મસં. મસૂક=ઓસીકું]
ગાલ તળે રાખવાનું મશરૂ ધવનું નાનું ગોળ
ઓસીકું
ગાલિપ્રદાન નં [સં. ગાલિ + પ્રદાન] ગાળ
આપવી-ભાંડવી તે [પાથરણું
ગાલીયો પું [કા.] બીનનું એક જાતનું
ગાલોડું નં ગલોડું; ગલોડું
ગાલ્લી સ્ત્રી નાનું ગાલ્લું (ભારતું કેવાહનનું)
(૨) એક પરિમાણ; ત્રીસ મણનું માપ.
-**લડું** નં ગાડું
ગાવડી સ્ત્રી ગાય
ગાવડોલ પું મુખ્ય કૃવાસ્થંભ
ગાવડી સ્ત્રી [હિં.] દલાલી; કમિશન. **ગાવડી**
જવું = કામના બોલમાંથી છટકી જવું.
-**લું** નં ગાવડી કાઢી જવું તે
ગાવી પું ગાવડોલ ઉપર ચડાવેલો શઢ
ગાવું સં કિં [સં. ગૌ] મુરેલ અવાજ કાઢેનો;
સંગીતમાં બોલવું (ગીત વગેરે) (૨) [લા.]
વખાણ કરવાં (૩) એકની એક વાત
વારંવાર કહેવી
ગાશા (-શિયો) [અ.] પું થોડાની પીઠ
ઉપર નાખવાની રળી; ધાસિયો

ગાસ(-હ) પુંઃ ધાણીની આસપાસનો બળદ
નીચે વટાયેલો કચરો (૨) તુવેર, મગ
કચાદિનાં ઝીણાં છોડાં

ગાળ સ્ત્રીઃ [સં. ગાલિ] અપરાધ

ગાળ પુંઃ ગાળતાં નીકળેલો કચરો. વ્હુ નઃ
ગળાઈને આવેલું પ્રવાહી (૨) ગાળવાની
ક્રિયા [૨. વિ.]

ગાળવું સઠકિં [સં. ગાલવ] કચરો કાઢી
શુદ્ધ કરવું (કરો, પાણી ઇં) (૨) આંચ
દઈ ઓગાળવું (ધાતુ ઇં) (૩) શોષવું;
ઓણું કરવું (૪) વિતાવવું; પસાર કરવું

ગાળગાળા(-ળી), ગાળાગાળી સ્ત્રીઃ
પરસ્પર ગાળો દેવી તે

ગાળિયું નઃ [નુઓ ગાળો] દોરને બાંધવાનું
ગાળાવાળું દોરડું (૨) કામનો બેલ્લે;
જવાબદારી [લા.] (૩) ગળ ગી (૪) ગાળતાં
નીકળેલો કચરો

ગાળી સ્ત્રીઃ [ગાળો] પરથી પવંતો વચ્ચેનો
સાંકડો માર્ગ; ખીણ

ગાળો પુંઃ [નુઓ ગળું] સરકાવી જવાય
એવું નાહું; ફાંસો (૨) અમુક સમય (૩)
મોસમ. ઉદાઃ દેરીગાળો(૪)ધરનો વિભાગ;
ખંડ (૫) બે રથના કે કાળ વચ્ચેનું અંતર
(૬) પહોળાઈ; પતો (૭) અમુક જગા;
પ્રદેશ (૮) દળણું ઓરવાનું ધંટીનું મોં
(૯) બંગલીનો વ્યાસ (૧૦) શરીરનો બાંધો
(૧૧) મોટી ગાળી; ખીણ (૧૨) ફેર; વટાવ
(૧૩) પેટમાં ગળાઈને નભેલો મળ (૧૪)
સ્ત્રીને પહેરવાનું એક વસ્તુનું વસ્ત્ર

ગાંગડી (૦) સ્ત્રીઃ નાનો ગાંગડો

ગાંગડું (૦) વિઃ [સં. કાન્દુક; પ્રા કેન્દુચ]
ન પક્ષને અને ન બધાય એવું (૨) પુંઃ
પલાળવા કે બાફવા છતાં નરમ ન થાય
એવો દાણો. -ડો પુંઃ વસ્તુનો બાગી
ગયેલો નક્કર કંડો-કાંકરો (૨) નહિ
ફાટેલું કપાસનું છંદવું

ગાંગરવું (૦) સઠકિં બરાડવું (બિંટનું)

ગાંગણું (૦) વિઃ [૨૧૦] કાંગણું; નકામું (૨)
નઃ ગાણગણાટ (૩) આનાકાની (૪)
બહાણવું-ફરિયાદ કરવી તે

ગાંગાંતકણાં (૦) નઃ [૨૧૦] નુઓ
ગલ્લાંતકણાં

ગાંગુ (૦) વિઃ [ગાંગણું] કાંગુ; નમાણું; રાંક

ગાંગેય પુંઃ [સં.] ગંગાના પુત્ર-બીધમ

ગાંછો (૦) પુંઃ વાંસફેડો; વાંસની ચીપટોનાં
ટોપલા-ટોપલી ગૂંથનારો

ગાંજવું (૦) સઠકિં [સં. ગંજિત=ગાંજ્યો]
ફેસલાવવું (૨) હરાવવું (૩) બદલું; ગાંઠવું

ગાંજિ(-જ)વધ-વા, ગાંજિ(-જ)વપાલિ
પુંઃ [સં. ગાંજીવ ધન્વા, -વાણિ] ગાંડીવ
ધનુષ્યવાળો અનુન

ગાંલો (૦) પુંઃ [સં., પ્રા. ગલ] એક હોડ
અથવા તેની કળી (તેને ચલમમાં પીવાધી
નશો ચડે છે)

ગાંલો (૦) પુંઃ બાંધો; કદ

ગાંઠ (૦, ૧) સ્ત્રીઃ [સં. ગંધિ] આંટીવાળો
બાંધ; અધિ(૨)ઝાડને ગ્યાંધી ટાળાં ફૂટે છે
તે ભાગ (૩) લાકડામાંનો ભમરાવાળો
ગંઠાઈ ગયેલો ભાગ (૪) મૂળના ગઢા જેવો
ભાગ (જેને વાવવાથી ફણો ફૂટે છે) (૫)
શરીરમાં લોહી ગંઠાઈ જઈ બાંધેલી ગાળી
(૬) એક રોગ; પ્લેગની ગાંઠ (૭) [લા.]
અંટસ; કીનો (૮) સંધ. વંકંઠ પુંઃ; નઃ
સૂચક કે અળવી જેવો જમીનમાં યદ
ફૂલીને થયેલો કદ. વ્યાખ. પી = નિશ્ચય
કરવો [લા.]. વ્યાખ. પી પુંઃ ગાંઠ કે
કોનો ફેદો (સૂતરના તારમાંનો) (૨)
ખટકો; સંસય. વંડી સ્ત્રીઃ ગાંસડી (૨)
ધન; સંપત્તિ. વંડો પુંઃ મોટી ગાંઠડી;
ગાંસડો. વ્હુ નઃ સાંધો (૨) બે તારને
તેડતી ગાંઠ (૩) ગાંઠવાના દોરા (૪)
ગાંઠવાની ટબ-કળા. વનું વિઃ ખાસ
પોતાનું; પદરતું

ગાંઠવું (૦) સઠકિં [સં. ગંધિ] ગાંધક કે
એવી વેદવાળી વસ્તુને દોરામાં પકાવી ગાંઠ
વાળી એકગીત સાથે ગૂંથવું(૨)દોરી, તાર
વગેરેને એકગીત સાથે ગાંઠવાળીને બાંધવું
(૩) ગાંઠે કડવું; મેળવવું(૪) તાબે રટી
દુકમ માનવો; બદલું

ગાંધાણ, ગાંધિયું (૦) વિં ગાંધવાણ
 ગાંધિયો (૦) પું [ગાંધ' ઉપરથી] સૂકવેલી
 હળદરનો કાંકરો (૨) ચણાના લોટની એક
 તળેલી વાની (૩) મોટી ગાંધ (૪) વિં
 ગાંધ સાથે સંબંધવાણ
 ગાંઠી (૦) સ્ત્રીં [સં. કળિકા] એક ધરેણું
 ગાંઠે (૦) અં પાસે; કબજામાં
 ગાંઠો (૦) પું મોટી ગાંધ; પેરાઈ આગળનો
 ભાગ. ગંગાફે પું જુઓ ગાંઠગળફે
 ગાંઠ (૦,) સ્ત્રીં [દે. હંડી = અપઘાર]
 (અશિષ્ટ પ્રયોગ) ગુદા (૨) કરાચની
 ખેસણી - ખૂધું [સ્ત્રીં ગાંઠાપણું
 ગાંઠછા (૦) સ્ત્રીં, -પણું નં, ગાંઠાઈ
 ગાંઠિયું (૦) વિં ગાંઠું; ગાંઠા જેવું
 ગાંઠિય નં [સં.] અજીનનું ધનુષ્ય.
 ંધન્વા, ંપાણિ પું અજીન
 ગાંડી (૦) સ્ત્રીં [ગાંડું સ્ત્રીં] બાજમાં
 અવળી ચાલે ચાલતી ફટી
 ગાંડીવ, ંધન્વા, ંપાણિ જુઓ 'ગાંડિવ'માં
 ગાંડું (૦) વિં ઘેલું; અણસમજી; નાદાન;
 મગજનું ચસકેલું (૨) નં ગાંડું કામ કે
 વર્તન (૩) બાજમાં અવળી ચાલે ફટી
 ચારવાનું રમવું તે. ંધેલું વિં ગાંડા
 જેવું. વતૂર [+ જાણ (સં.)] છેક ગાંડું
 ગાંદરું (૦) નં, -રો પું ગાંદરું; ગામનાં
 દોર ભાં રહેવાની ભાગોળ પાસેની જગા
 (૨) ગામની ભાગોળ
 ગાંધર્વ વિં [સં.] ગંધર્વોને લગતું (૨) પું,
 ંનગર નં, ંલસ નં, ંવિવાહ પું
 જુઓ 'ગંધર્વ'માં [એક - 'ગ'
 ગાંધાર પું [સં.] સગીતના સાત સ્વરમાંનો
 ગાંધાર પું [સં.] ગાંધાર દેશ. -રી સ્ત્રીં [સં.]
 ગાંધારના રાજની પુત્રી -ધૃતરાષ્ટ્રની પત્ની
 ગાંધિયાટું (-યું) (૦) નં જુઓ ગાંધીવટું
 (૨) લેખસેજ; ગૂંચવાડો [લા.]
 ગાંધી (૦) પું [સં. ગાંધિકા] કરિયાણું
 વગેરે વેચનારા વેપારી (૨) એક અટક
 ગાંધીજી (૦) પું મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી;
 મહાત્મા ગાંધી. -ટોપી સ્ત્રીં ખાદીની
 સફેદ લાંબી ટોપી

ગાંધીવટું (૦) નં, -ટો પું ગાંધીનો ધંધો
 (૨) બધી બાબતોનું થોડું થોડું જ્ઞાન
 હોયું તે [લા.]
 ગાંધીવાદ (૦) પું સત્ય અને અહિંસાના
 યાચા પર આખી સમાજવ્યવસ્થા તથા
 માનવજીવનની ગાંધીજીએ બતાવેલી
 દૃષ્ટિ કે દિલસૂત્રી [તુવેરનો દાણો
 ગાંનું (૦) નં (રોગથી) ગંઠાઈ ગયેલો
 ગાંભીર્ય નં [સં.] ગંભીરતા
 ગાંચળે (ગા'ં) પું [દે. ગચ્છ] વાળંદ (૨)
 ટચાક માણસ [લા.]
 ગાંસડી (૦) સ્ત્રીં [ગાંસડી] અનેક વસ્તુ
 એકઠી બાંધી કરેલો બોલે; પોટલી.
 -ટો પું મોટી ગાંસડી; પોટલો
 ગિગલાવયું સંકિં 'ગીગલાયું'નું પ્રેરક
 ગિદરડું નં [સં. ગદ્ગર પરથી.] ઘેટાનું
 બચ્ચું [કા.]
 ગિદડ વિં [સં. ગૃહ] સુરત; ભારે (ધણું
 ખાધાથી) (૨) નં શિયાળ
 ગિનતી સ્ત્રીં [હિં.] ગણતરી; હાજરી લેવા તે
 ગિની સ્ત્રીં [હિં.] જુઓ ગીની
 ગિન્નાયું અં કિં [ગિન્ની' ઉપરથી]
 (પતંગનું) એક બાજી નમતું - કતરાતું
 રહેતું (૨) રિસાલું
 ગિન્ની સ્ત્રીં [હિં.] ચક્કર ખાણું - ખવરાવતું તે
 ગિરજા સ્ત્રીં ગિરિજા; પાર્વતી
 ગિરજા, ંધર નં [પો. ઇન્ડિયા] ખ્રિસ્તી
 દેવળ; 'ચચ'
 ગિરદી સ્ત્રીં [ફા.] ભીડ [શ્રીકૃષ્ણ
 ગિરધર, ગિરધારી પું [સં. ગિરિ+ધર, ધારી]
 ગિરનાર પું કાઠિયાવાડનો એક પર્વત
 ગિરફતાર વિં [ફા. ગિરિપતાર] પકડાયેલું
 (૨) તલ્લીન. -રી સ્ત્રીં કે પકડાયું તે
 ગિરમીટ નં [હિં. ગિરમિટ] છેદ પાડવાનું એક
 બોલર; સારી
 ગિરમીટ સ્ત્રીં [હિં. ગિરમિટ] હિંદ બહાર
 સરયાનોમાં મન્દીરી માટે લઈ જવાતા
 મન્દીરો પાસે કરાવી લેવાતું કરારપત્ર.
 -ટિયો પું ગિરમીટથી બંધાયેલો મન્દીર

ગિરવી સ્ત્રીં નુઓ 'ગીરવી'
 ગિરા સ્ત્રીં [સં.] વાણી (૨) વાંપા
 ગિરિ પું [સં.] પર્વત. ઠકુંદર-(૨) સ્ત્રીં
 [સં.] પર્વતનીશુદ્ધા. ઠત સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી.
 ઠતપતિ [સં.] ઠતવર પું મહાદેવ.
 ઠતમુત પું [સં.] ગણેશ. ઠતનયા સ્ત્રીં
 પાર્વતી. ઠધર, ઠધારી પું શ્રીકૃષ્ણ.
 -રીશ પું [સં.] મહાદેવ (૨) હિમાલય
 ગિરો અં (૨) પું [ફા.] નુઓ ગીરા
 ગિસતાન પું મોમવગેરેને ત્રિશક્તાકાર ટેકા
 મૂકવામાં આવે છે તે (૨) ફેટાલ જડતાં
 માંદવીમાં પાટી ઉપર મુકાતી બીજ બે
 ચીતરેલી પાટીઓમાંની પહેલી
 ગિસેટ પું [ટ. ગિલ્ડ] ઢોળ (સોના ઇંનો)
 ગિલ્લી સ્ત્રીં મોઈ (૨) ગડગમડ કે બીજા
 દરદને લીધે આવેલો સોળે; વેળ. ઠદો
 પું મોઈ ને દો કે તેની રમત
 -ગી એક ફારસી તદ્દભવ તદ્દિત પ્રત્યય. વિં
 પરથી ભાવવાચક નામ બને છે. ઉદાં
 માંદગી; પસંદગી [કિંમલાતું; છુટા થતું
 ગીગલાવું અંકિં અકળાવું; ગમરાવું (૨)
 ગીગી સ્ત્રીં નાની છાકરી; કીકી. -ગો પું
 નાનો છાકરો; કીકો
 ગીચ વિંબાસે પાસે સંકલ્પને આવી રહેલું.
 -ચોગીચ અં બીચોબીચ; બીડ-ગરદી
 યાય તેમ(૨) વિંબળ ગીચ [ગાણું
 ગીત નં [સં.] ગાયન(૨) અવસર પર ગવાતું
 ગીતા સ્ત્રીં [સં.] ફેટલાક ધાર્મિક પદ્યગ્રંથોને
 આપવામાં આવેલું નામ. ઉદાં 'શિવગીતા'.
 પરંતુ ખાસ કરીને તે નામથી ભગવદ્ગીતા
 જ ઓળખાય છે. ઠકાર પું ગીતાચનાર;
 શ્રીકૃષ્ણ. ઠનયંતી સ્ત્રીં ભગવદ્ગીતા
 કહેવાયાના દિવસનો ઉત્સવ (એક મતે,
 માગશર મુદ્દ અગિયારસ)
 ગીધ નં [સં. ગુધ] એક મોટું માંસાહારી પક્ષી
 ગીની સ્ત્રીં [સં.] શોનાનો એક ચિટ્ચિસ સિમ્લો
 ગીર પું [સં. ગિરિ] ગિરાઈની એક ભતના
 નામને આતે વપરાય છે (૨) ગિરનારનો
 ગિરિપ્રદેશ

-ગીર [ફા.] એક પ્રત્યય. 'વાળુ', 'ઝાલનાર'
 એવા અર્થમાં નામને આતે. ઉદાં
 જહાંગીર; દસ્તગીર [મિલ
 ગીરણી સ્ત્રીં [મ.] ચંત્રથી ચાલતું કારખાનું;
 ગીરવણું સં કિં ગીરા-ધરેણે મૂકેલું.
 ગીરવાણું અંકિં (કર્મ)ણી
 ગીરવી અં [ફા. ગિર્વી] ગીરવેણું; ધરેણે
 -ગીરી [-ગીર+ઈ] સ્ત્રીં નામ બનાવતો
 પ્રત્યય. ઉદાં ગુમારતાગીરી; શુંડાગીરી
 ગીરો અં [ફા. ગિર્વો] ગીરવી (૨) પું
 ગીરવણું; દેવા પેટે આડમાં કાંઈ મૂકેલું.
 ઠખત નં ગીરા મૂક્યાનું ખત-લખાણ
 ગીર્વાણું પું [સં.] દેવ; સુર. ઠભાપા સ્ત્રીં
 સંસ્કૃત
 ગીલી સ્ત્રીં, ઠદો પું નુઓ 'ગિલ્લી'માં
 ગીન્સ સ્ત્રીં [અ. ગીન્સ=નકાચપણું] ચીરી.
 ઠપડવી = ખોટ જતી; તુકસાન થતું
 ગુચપુચ અં [રવં] ગુસપુસ; છાની રીને;
 કોઈ સાંભળી ન લ્લય એમ (૨) એકમેકમાં
 ગુચવાતું ગચેલું હોય તેમ; અરપટ (લખાણ)
 (૩) સ્ત્રીં એમ કહેલી વાત. -ચિયું વિં
 અરપટ; ગુચપુચ હોય એવું. -છ અં નુઓ
 ગુચપુચ [વાળનો જયો-નુંલકું
 ગુરછ [સં.] (-રછો) પું ગોટો; કલગી (૨)
 ગુનર સ્ત્રીં [ફા.] ગતિ; પ્રવેશ
 ગુનરડાં-ગોરમટી સ્ત્રીં ગુનરડું ને ગોરમટી;
 તે લાવવાનો લક્ષ્મી એક વિધિ
 ગુનરડું નં ગણપતિ આગળ મૂકવાનું માટીનું
 વાસણ (૨) ગારાની ગાજર જેવી આકૃતિ,
 જે માંગલિક પ્રસંગે વેદી ઉપર મૂકવામાં
 આવે છે
 ગુનરડું અંકિં [ફા. ગુનર ઉપરથી] જતું;
 વહી જતું (૨) ચીતતું; માથે આવી પડતું
 (૩) સંકિં જતું કરતું; દરગુનર કરતું.
 ગુનરી જતું = મરી જતું
 ગુનરાત પું; સ્ત્રીં નં [સં. ગુનરા] ગુનરાત.
 -તી વિં ગુનરાતનું, નેલગતું (૨) સ્ત્રીં
 ગુનરાતી બાપા(૩) પું ગુનરાતનો રહેવાસી
 ગુનરાત નં [ફા.] નિર્વાહ; ગુનરો

ગુજરી સ્ત્રીં સ્ત્રીના હાથનું એક ધરેલું
 ગુજરી સ્ત્રીં [ફા. ગુજર] શહેર-કસબામાં
 ભરાતું બનર
 ગુજારતું સંકિં [ફા. ગુજાર્દન] નિર્ગમન
 કરતું; ગાળતું (૨) રત્ન કરતું; દાદ માગવી
 (૩) માથે નાખતું; વિતારતું
 ગુજારો પું [ફા. ગુજારહ] નિભાવ; નિર્વાહ
 ગુજ્જર વિં [સં. ગુજ્જર; પ્રા.] સુતાર, વાણિયા,
 અહીરો ને ક્ષત્રિયોનો એક ભેદ
 ગુટકો પું [સં. ગુટિકા] ઘણી ઓછી લંબાઈ
 પહોળાઈની નડી ચોપડી
 ગુટપુ(-સું)ટ અં બરોબર ઓઢી કરીને
 (સૂવા માટે); ગોટપોટ
 ગુટિકા, ગુટી સ્ત્રીં [સં.] ગોળી (દવાની)
 ગુડ પું [સં.] ગોળ
 ગુડગુડ અં [રવં] એવો અવાજ કરીને
 (૨) ધીરે ધીરે, ગમડતું હોય એમ (ભોટીલાં
 કે બાળક ચાલે એમ)
 ગુડાકેશ પું [સં.] અભૂત (૨) શિવ
 ગુડાવતું સંકિં, ગુડાવું અંકિં ‘ગૂડું’નું
 અનુકંમે પ્રેરક અને કંમણિ
 ગુણ પું [સં.] નતિરવભાવ; મૂળ લક્ષણ;
 ધર્મ (૨) સદ્ગુણ (૩) પ્રકૃતિના ત્રણ ધર્મ
 - સત્ત્વ, રજ, તમ - તે (૪) અસર; ફાયદો
 (૫) ઉપકાર [ઉદા. ‘અવગુણ ઉપર ગુણ
 કરવો’] (૬) પણછ (૭) દોરી; દોરો; દોરડું
 (૮) દોકડો; ‘માકં’ (૯) સ્વરોના બે
 ફેરફાર - ગુણ, વૃદ્ધિ - માંનો પ્રથમ [વ્યા.]
 (૧૦) કૃતિનું રસપ્રદ લક્ષણ (શૈલી, શાલિત્ય
 વગેરે) [કા. શા.] (૧૧) વિં [સંખ્યાને અતે
 સમાસમાં] ગણું. ૦ક પું [સં.] ગુણનાર
 અંક - સંખ્યા - રકમ [ગ.]
 ગુણકો સ્ત્રીં ગણિકા; વેશ્યા
 ગુણકારક, ગુણકારી વિં ફાયદો કરે એવું
 ગુણગાન નં [સં.] ગુણ ગાવા તે; વખાણ
 ગુણગુણ અં [રવં] ગણગણ
 ગુણઅહણ નં [સં.] ગુણની બૂજ - કદર
 કરવી તે
 ગુણ્યામ નં [સં.] ગુણોનો સમૂહ

ગુણ્યાહક વિં [સં.] ગુણજ
 ગુણચિહ્ન નં ગુણ્યનું આણું (x) ચિહ્ન [ગ.]
 ગુણ્ણ વિં [સં.] ગુણ ભણનારું; કદરદાન
 ગુણ્ણય નં [સં.] સત્ત્વ, રજ અને તમ એ
 ત્રણ ગુણોનો સમૂહ
 ગુણ્ણદોષ પું [સં.] ગુણ અને દોષ; સારાસાર
 ગુણ્ણધર્મ પું [સં.] વસ્તુસ્વભાવથી પ્રાપ્ત
 થયેલા ગુણ-ધર્મ [ઉત્તમતા; શ્રેષ્ઠતા
 ગુણ્ણવત્તા સ્ત્રીં [સં.] ગુણવાળા હોવું તે (૨)
 ગુણ્ણવંતી વિં સ્ત્રીં ગુણવાળી
 ગુણ્ણવાચક વિં [સં.] ગુણ બતાવનારું.
 (વિશેષણ) [વ્યા.]
 ગુણ્ણવું સંકિં [સં. ગુણ] એક સંખ્યાને
 બીજી સંખ્યા જેટલી વાર વધારવી
 ગુણ્ણકારપું ગુણવું તે (૨) એથી આવતી રકમ
 ગુણ્ણાઢય વિં [સં.] ગુણથી ભરપૂર
 ગુણ્ણાતીત વિં [સં.] સત્ત્વ વગેરે ત્રણ
 ગુણોને - તેમનાં કાર્યોને ઓળંગી ગયેલું;
 પરમજ્ઞાની [આસક્તિ કે આદર
 ગુણ્ણાતુરાગ પું [સં.] બીનના ગુણો પ્રત્યે
 ગુણ્ણાન્વિત વિં [સં.] ગુણવાળું; ગુણી
 ગુણ્ણંક પું [સં.] ગુણાકાર કરવાથી
 આવેલી રકમ
 ગુણ્ણિયલ વિં સદ્ગુણી
 ગુણ્ણી વિં [સં.] સદ્ગુણી (૨) પું ગુણવાન
 પુરુષ (૩) કલાકેવિદ (૪) જ'તરમંતર
 ભણનાર. ૦જન પું; નં કદરદાન, ચતુર
 માણસ (૨) સજ્જન; ગુણિયલ માણસ
 ગુણ્ણીભૂત વિં [સં.] ગૌણ બનેલું (૨) ગુણરૂપ-
 ભણણરૂપ બનેલું - કરેલું
 ગુણ્ણોત્તર પું; નં [સં.] બે રકમ વચ્ચેનું
 પ્રમાણ; ‘રેશિયો’ [ગ.] [દ્વાર
 ગુદા સ્ત્રીં [સં.] શરીરમાંથી વિદ્યા નીકળવાનું
 ગુનેગાર વિં ગુનો કરનારું; અપરાધી. - રી
 સ્ત્રીં ગુનેગારપણું
 ગુનો (નો') પું [ફા.] અપરાધ; વાંક; તકસીર
 ગુપચુપ અં [ગુપ (ગુપ્ત) + ચૂપ] ચુપચાપ;
 છાનું માનું
 ગુપ્ત વિં [સં.] છુપાવેલું; સંતાડેલું (ધન વગેરે)

(૨) છાનું; ગૃહ (વાત વગેરે). ૦ચર પું
[સં.] બચસ. ૦દાન ન૦ [સં.] છપું દાન
ગુપ્તીશ્ચ૦ [સં.] ગુપ્તીશ્ચક્રીની અંદર ગુપ્ત-છપું
રહે એવું એક આલીદાર સળિયા જેવું
ઉચિયાર [ક્રિતર; ગુદા
ગુદા શ્ચ૦ [સં.] ગુદા પહાડની બખોલ - કાકુ
ગુદત(-કૃત)ગોશ્ચ૦ [કા.] વાતચીત; મસલત
ગુપ્તારો પું ૦ નુઓ ગપારો
ગુમ વિ૦ [કા.] ખોવાયેલું
ગુમચુમ અ૦ સુમસામ; ગુપચુપ
ગુમાન ન૦ [કા.] અભિમાન; ગર્વ. -ની
વિ૦ અભિમાની
ગુમાવડા(-ર)વનું સ૦ કિ૦ [નુઓ
ગુમાવડું] ખોવાડાવડું
ગુમાવડું સ૦કિ૦ [કા.] ગુમ ઉપરથી] ખોડું
(૨) ધૂળધાળી કંરડું; ઉડાવી દેવું
ગુમાસ્તાગીરી શ્ચ૦ ગુમાસ્તાનું કામ;
મહેતાગીરી
ગુમાસ્તી શ્ચ૦ ગુમાસ્તાગીરી. -સ્તો પું
[કા.] ગુમાસ્તદ] કારકુન; મહેતો
ગુરમો પું [રવ૦] મુઠ્ઠી
ગુરખો પું નેપાળ દેશનો વતની
ગુરગુર અ૦ [રવ૦] ગેરો અવાજ થાય તેમ
ગુરદો [કા.] મૂરપિંડ; 'કિડની'
ગુરુ વિ૦ [સં.] મોટું (૨) ભારે (૩) દીર્ઘ (૪)
પું શિક્ષક (૫) પુરોહિત; ગાર (૬)
એ નામનો ગદ; ગૃહસ્થિત (૭) ગુરુવાર.
૦કૃન્નપું [આવો મોટો કંસ. ૦કિટકી
શ્ચ૦ ગુરુશ્ચી. ૦કુલ(-પા) ન૦ ગુરુને
રહેવાનું ઉકાણું, જ્યાં વિદ્યાર્થીઓને રાખીને
તે શિક્ષણ આપે છે (૨) તે પદ્ધતિને
અનુસરતી શિક્ષણસ્તંભ. ૦કૃન્ન શ્ચ૦
અનેક તાળોને લાગુ પડે એવી કૃત્તી;
'મારુર-કી' (૨) ગમે તેવા સંલોગોમાં
કામ દે એવી યુક્તિ, 'ઉપાય, સાધન' ૦
[લા.], ૦કાણુપું ૦કાણુલાથી મોટો ખુણો;
'ઓખ્તચસ એગલ' [ગ.], ૦ગરય વિ૦ ગુરુ
દ્વારા જ સમન્વય એવું. ૦ચર્યા શ્ચ૦ [સં.]
ગુરુની સેવા. ૦જન પું; ન૦ખ૦વ૦ [સં.]

વશીલવર્ગ (માળાપ, શિક્ષક ઇત્યાદિ). ૦તમ
સાધારણ અવયવ પું ૦ દૃઢતાજક [ગ.].
૦તન૦ [સં.] ગુરુપણું (૨) મોટાઈ; ગોરવ
(૩) સારેપણું. ૦તવકેન્દ્ર, ૦તવમધ્યખંદુ
ન૦ જે જિંદગી વળનનું સમતોલપણું થતું
હેય તે; 'સેન્ટર ઓફ ગ્રેવિટી' [પ. વિ.].
૦તવરેખા(-પા) શ્ચ૦ ગુરુત્વકેન્દ્રના
આકર્ષણની લીટી ચા દિશાદેખા.
૦ત્વાકર્ષણ ન૦ ભારનું પૃથ્વીના કેન્દ્ર
નરફ ખેંચાતું તે; 'ગ્રેવિટેશન'. ૦દક્ષિણ
શ્ચ૦ [સં.] અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી
ગુરુને આપવાની દક્ષિણા. ૦દક્ષિ વિ૦
પું ૦ ભલે; ખાસ (કરાકામાં). ૦પત્ની
શ્ચ૦ [સં.] ગુરુની પત્ની. ૦પૂત શ્ચ૦ [સં.]
ગુરુની પૂત-આદર-માન. ૦ખંધુ, ૦લાઈ
પું એક ગુરુની શિષ્ય; સહાધ્યાયી. ૦મંત્ર
પું ગુરુએ આપેલો મંત્ર (૨) કૃપી સલાહ;
શિષ્યવર્ગી [લા.]. ૦મુખ વિ૦ ગુરુના
મોઝિયી મળેલું (૨) મનરતી નહિ પણ
દીક્ષિત-ગુરુના બાધને અનુસરનારું (૩)
ન૦ ગુરુનું મુખ. ૦મુખી વિ૦ ગુરુના મુખનું
(૨) શ્ચ૦ શીખોમાં શરૂ થયેલી પંતબની
એક લિપિ. ૦વાર પું [સં.] આકારિયાને
એક દિવસ

ગુર્જર વિ૦ [સં.] ગુજરાતનું (૨) પું ૦ ગુર્જર
જાત (૩) ગુજરાત (૪) ગુજરાતનો વતની.
-રી શ્ચ૦ [સં.] ગુજરાતનું (૨) રખારાણું;
ગોવાળગી (૩) એક જાતનો ગુજરાતી રાસ
(૪) રાગની એક રૂપ (૫) ગુજરાતી ભાષા
(૬) ગુજરાત-કૃષી દેવી (૭) વિ૦ ગુર્જર-
ગુજરાત દેશને લગતું

ગુણ ન૦ [કા.] કૂલ (૨) ગુણનું કૂલ (૩)
જાતી ઉપરનો બળદોભાવ; મોગરો [લા.].
૦કંદ પું [કા.] ગુણનની પાંખડીઓ ને
સાકરનો મુરખો. ૦છડી શ્ચ૦ એક
કૂલગર (૨) તેનું કૂલ (૩) ગુણને મોટો
અથવા તોરો; (૪) એક પદોનું. ૦ત(-ચી)ર
પું [કા.] ગુણનની વાડી; કૂલવાડી (૨)
વિ૦ મનોહર; મુંદર

ગુલતાન વિં [ફા.] મશગૂલ; તહલીન
 ગુલતોરો પું [ગુલ+અ. તુરેહ] ગુલાબનો ગોટો
 -ગજરો (૨) એક ફૂલઝાડ
 ગુલદસ્ત પું [ફા.] ફૂલનો ગોટો-તોરો
 ગુલદાન નં [ફા.] ફૂલદાની
 ગુલદાવદી (-રી) સ્ત્રી [ફા. ગુલિ (-લે) વાઢ્ઢી]
 એક ફૂલઝાડ (૨) તેનું ફૂલ
 ગુલનાર પું [ફા.] દારમ
 ગુલખાસ નં [ગુલ+અ. અવાસ] એક ફૂલઝાડ
 (૨) તેનું ફૂલ
 ગુલખાંગ નં [ફા.] શોરખકોર (૨) આનંદની
 -ઠકામરકરીની વાત (૩) ગામગપાટો
 ગુલમોર (મો') સ્ત્રી [ફા. ગુલ્મુહ] એક
 ફૂલઝાડ (૨) તેનું ફૂલ
 ગુલશન નં [ફા.] ગુલિસ્તાન
 ગુલાબ નં [ફા.] એક ફૂલઝાડ (૨) તેનું ફૂલ.
 બળી નં ગુલાબની ખુશબોનાળું પાણી.
 બળંખુ નં એક મીઠાઈ. બદાન નં [ફા.],
 બદાની સ્ત્રી [ફા.] ગુલાબબળ છાંટવાની
 શિરોઈના આકારની ઝરી. -બી વિં [ફા.]
 ગુલાબના રંગનું (૨) મીઠું; મજેદાર
 (ઉદાહરણ, સ્વભાવ) (૩) સ્ત્રી ગુલાબના
 જેવો રાતો રંગ
 ગુલામ પું [અ.] ખરીદ કરેલો આકર; ઝૂડો
 (૨) પરવશ-પરતંત્ર માણસ [લા.]. બખત
 નં ગુલામ તરીકેના વેચાણનું લખત (૨)
 પરતંત્ર બનાવે એવું લખાણ-કાર. ગીરીં
 સ્ત્રી [ફા.] જુઓ ગુલામી. બી સ્ત્રી
 ખરીદ કરેલી દાસી-લૂં. બદાર પું.
 ગુલામનો ધણિયામો. -મી સ્ત્રી [ફા.]
 ગુલામખણું (૨) ઘણી હલકી તાબેદારી (૩)
 પરાધીનતા [સુગંધીદાર ભૂકો
 ગુલાલ પું; નં એક રાતા રંગનો સહેજ
 ગુલાંટ સ્ત્રી [ફ. ગુલ્લ (જી)] ગોટીમડું (૨)
 હલકું ફરી જડું તે [લા.]
 ગુલિસ્તાન નં [ફા.] ગુલશન; ફૂલવાડી; બાગ
 ગુલમ નં [સં.] ગોળાનો રોગ (૨) ગાંઠ
 (૩) ઝુંડ; ઝાડી
 ગુલસર નં ગુલર; કમરડો

ગુલ્લું નં [જુઓ ગુલ્લ] પાપડની કણકનો
 લૂઓ; ગુલરું
 ગુવાર. બંધળી, બંધિ (-શી, -સિ, -સી) ગ
 જુઓ 'ગવાર' માં
 ગુસપુસ સ્ત્રી [રવં] ગુચપુચ; છાની વાતચીત
 ગુસલ નં, ખાનું નં જુઓ 'ગુસ્લ' માં
 ગુસ્તાખી સ્ત્રી [ફા.] ખેશરમી; અસભ્યતા
 ગુસ્લ નં [અ.] રનાન. બખાનું નં નાહવાની
 ઓરડી
 ગુસ્સો પું [અ.] ક્રોધ
 ગુહા સ્ત્રી [સં.] ગુફા
 ગુહા વિં [સં.] છૂપું; છુપાવવા યોગ્ય (૨)
 નં રહસ્ય; મમ' (૩) છૂપી વાત
 ગુહાક પું [સં.] દેવોનો એક વર્ગ; કુખરોનો
 અનુચર
 ગુંગા [ફા.; સં.] -ગું, વિં જુઓ 'ગુંગુ' વિંમાં
 ગુંજ પું, બં નં [સં.] ગણગણાટ
 ગુંજવું અં કિં [સં. ગુંજ] ગણગણવું;
 ગુંજર કરવો
 ગુંજલકલ [સં.] -બી, નં ચનોડી
 ગુંજર (બ) પું ગુંજવાનો અવાજ (૨)
 અવ્યક્ત મધુર અવાજ [લા.]
 ગુંજશ સ્ત્રી [ફા. ગુંજાશ] ગજલું; તાકાત
 (૨) સમાવવાની શક્તિ
 ગુંકન નં [સં.] ઠાંકવું - છુપાવવું તે (૨)
 ચોપડવું લગાડવું તે
 ગુંડો પું [ફ. Gunter-એક જણનું નામ.
 તેની સાંકળ માપમાં લેવાતી તે પરથી]
 જમીનનું એક માપ (એકરનો ૪૦ મો
 ભાગ; ૧૧ x ૧૧ ચોરસ વાર)
 ગુંડાગીરી સ્ત્રી ગુંડાપણું; ગુંડા જેવું વર્તન
 ગુંડો વિં જખરદસ્તીનાં કામ કરનારું;
 બદમાશ; દાંડ (૨) પું એવો આદમી
 ગુંદ (બર) પું કેટલાંક ઝાડમાંથી ઝરતો ચીકણો
 રસ (૨) ચોટાડવાના કામમાં આવતો
 તેવો બાવળનો રસ. બરપાક પું ગુંદર
 ભેળવીને બનાવેલું વસાણું (૨) એક મીઠાઈ
 (૩) માર [લા.]. બરિયું નં પલાળેલો ગુંદર
 રાખવાનું પાત્ર (૨) લકરું; કંઠાળો આવે

તોય ન ખસે એવું—ચોટણ વૃત્તિનું માણસ.
 [લા.] -દિયું નં ગુદરનું પાત્ર; ગુદરિયું.
 ગુદિત વિં [સં.] ગૃથેલું
 ગુંબજ પું [ફા. ગુંબઝ] ધૂમર
 ગૂ નં [સં.] વિથા; મળ
 ગૂગળી પું [સં. ગુગુલુ] એક હુંગરી આડનો
 ગુંદર (તે દવાના તેમ જ ધૂપ કરવાના
 કામમાં આવે છે)
 ગૂગળી વિં (૨) પું ઓળામડળના
 , થાકણોની એક ભતનું
 ગૂજ સ્ત્રીં [સં. ગુજ] ગુમ વાત; રહસ્ય (૨)
 એ બાબત આણીવાળો (પાટિયાં ભેરવાનો)
 ખીલો (૩) વિં ગળ; ગુમ
 ગૂજરાત, ંચ, -તી [સં. ગુજરાતી] ભુઓ
 'ગૂજરાત'માં
 ગૂજ સ્ત્રીં ભુઓ ગૂજ
 ગૂડલું નં [સં. ગૂઢ=હોડો] ગૂહલું
 ગૂડલું સં કિં કાપલું (૨) ગોહલું
 ગૂડાલાકડી સ્ત્રીં એક પ્રકારની ભૂતી
 સન - રિખામણી
 ગૂડી સ્ત્રીં [મ. ગુડી (કાનડી ગુઢિ=ધ્વજ)]
 ઉત્સવને દિવસે લોકો કરેલો ઝંડો; માણેક-
 થંભ. ંપડવો પું એવ મુદ પડવો
 ગૂડો પું [સરં દે. ગોટ=પગી] [ચ.] પગનો
 નળો (૨) બળ; સક્તિ; હાંભ [લા.]
 ગૂઢ વિં [સં.] ગૂહ; છાનું (૨) ન સમભય
 એવું; ગૂઢન (૩) ઉદિયાતીત; 'મિરિટક'.
 ંવાઢ પું વસ્તુ ગૂઢ દોઈ સ્વાનુભવનો જ
 ત્રિપથ છે એવો તત્ત્વજ્ઞાનનો વાઢ; 'મિરિટ-
 સિદ્ધમ'
 ગૂણુ સ્ત્રીં [સં. ગૂર્ણ] થેલો; કાચળો (૨)
 કાલકું (અથેલ વગેરે કપરનું) (૩) ચાર
 મણનું માપ. ંપાટ નં કાણ કે સૂતળીનું
 વણેલું તાપડું; યાટિયું (૨) નં ંબંબં તેનાં
 વસ કે તે પહેરવાની બેઢશિક્ષા. -ણિયું
 નં ગૂણપાટનો બનાવેલો થેલો. -ણિયો
 પું તાંબાનો ઘડો (૨) થેલો; ગૂણ (૩) પું
 કાટખૂલો (કારીગરનો) [કમી
 ગૂધ વિં [સં. ગૂપ, ગુપ] રમતિયાળ (૨)

ગૂધ (ધ.) સ્ત્રીં ગૂમડું મઝે રહેતું ચિહ્ન
 -ખાડો [ચ.] [ચિટ્ટા જેવો ગૂઢો
 ગૂમડ(-હું) નં ધારીરે લક્ષ્મી દેહલો -
 ગૂમૂતર નં મળમૂતર
 ગૂરણ પું એક ભતનું પુષ્કળ વાળવાળું
 ઠીંગણું કૃતકું [ગુજ'ર'માં
 ગૂર્જર વિં (૨) પું, -રી સ્ત્રીં ભુઓ
 ગૂર્જર નં ગુહલર; ઉમરડો (૨) ઉમરડું (૩)
 કાનનું એક ધરણું. -રું નં [ભુઓ
 ગૂર્ણ] પાપરનો લૂઓ (૨) ભુઓ ગૂર્જર
 (૩) થોડિયે લટકાવવાનું એક લાકડાનું
 રમકડું. -રો પું ઉમરડો
 ગૂંગળું વિં [સં. ગુંગ] નાકમાંથી બોલતું
 ગૂંગળામણુ નં સ્ત્રીં ગૂંગળાવું તે
 ગૂંગળાવણું સંકિં 'ગૂંગળાવું'નું પ્રેરક
 ગૂંગળાવું અંકિં [ચુંગું] ઉપરથી રવગે
 હવાની ખોટ કે અટકાયતને લીધે
 અમૂંગાવું; થાસ કંધાવો
 ગૂંગાવેલો પું ંબંબં ગૂંગાના જેવું વર્તન
 -ચાળા; ગૂંગાપણું (૨) કાઈ કામમાં ચીકાસ
 ક્યાં કરવી તે (૩) વગર આવડે કામમાં
 ચૂંચાણું કરવાં તે
 ગૂંચું વિં [સં. ગુંગ] નાકમાંથી બોલતું; ગૂંગળું
 (૨) મૂંચું (૩) નં નાકના મળનો બંધાઈ
 ગચેલો પોપડો. -ગો પું (નાકમાંનું)
 ગૂંચું (૨) એક ભતનો છવડો
 ગૂંચ સ્ત્રીં (દોરા વગેરેનું) ગંધાઈ જતું તે
 (૨) આંડીધૂંડી; મુરદેલી [લા.]. ંવણુ
 સ્ત્રીં ગૂંચાઈ જતું તે (૨) ભેમાંથી ઉદ્દેશ
 કાઢવો મુરદેશ ધઈ પડે એવી પરિસ્થિતિ.
 ંવણિયું વિં ગૂંચવણવાળું. ંવણું
 સંકિં ગૂંચવાણમાં નાખવું. ંવારિયું
 વિં ગૂંચવાણવાળું. ંવારો પું ભુઓ
 ગૂંચવાણ. ંવાણું અંકિં ગંધાઈ (દોરા
 વગેરેનું) (૨) [લા.] સપડાઈ; ઉદ્દેશ ન રૂકવો
 (૩) મૂંચાવું; ગમચાવું. ંગિયાળું વિં
 મંદગીવાળું. ંળી સ્ત્રીં દોરાની અગેરીને
 કરેલી આંડી કે ગોલો. ંળું નં ગાળ
 આકારમાં વણેલું કે વડેલું દોર તે

ગૂંચાવું અંકિં ભુઓ ગૂંચવાવું
 ગૂંછળિયાળું, ગૂંછળી(-ળું) ભુઓ
 ગૂંચળિયાળું, ગૂંચળી(-ળું)
 ગૂંળું(-ળું) નં [સં. હુંદ; પ્રા. ગુજ્ઞ] ગળવું
 ગૂંતો પું ગૂંચ(ર) વાંધો; રાંકા(૩) કલંક
 ગૂંચાણુ નં ગૂંચવું તે (ર) ગૂંચવાનું કામ
 (૩) ગૂંચવાની કળા. -ણી સ્ત્રીં ગૂંચવાનું
 કામ (ર) ગૂંચવાની કળા કે આવડત (૩)
 ગૂંચામણી
 ગૂંચવું સં કિં [સં. ગ્રચ] દોરો કે સેરને
 આંટી પાટી પાટીને સાંકળવું - ભળીદાર
 રચના કરવી [મહેનતાણું
 ગૂંચામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ગૂંચવાનું
 ગૂંચાવવું સં કિં, ગૂંચાવું અં કિં
 'ગૂંચવું'નાં અનુક્રમે પ્રેરક અને કર્મણિ
 ગૂંદવું સં કિં ખૂદવું; પગ તળે કચરવું
 (ર) દાખી મસળીને નરમ કરવું (૩)
 મારવું; ઠોકવું [લા.] [માર [લા.]
 ગૂંદાપાક પું [ગૂંદું] એક મીઠાઈ (ર)
 ગૂંદાવણું સંકિં, ગૂંદાવું અંકિં 'ગૂંદવું'
 નાં અનુક્રમે પ્રેરક અને લાભે રૂપ
 ગૂંદી સ્ત્રીં [સં. ગુન્દ] એક ઝાડ. ઓપાક
 પું ભુઓ ગૂંદાપાક
 ગૂંદું નં ગૂંદીનું ફળ
 ગૂંધ નં [સં.] ગીધ
 ગૂંહ નં [સં.] ધર(ર) છાત્રાલય (૩) જગા;
 આલય; મકાન કે ઓરડો (અંતે સમાસમાં,
 જેમ કે શયનગૃહ, ભોજનગૃહ). ઠંદોગ
 પું કાલતુ સમયમાં ઘેર બેઠાં થઈ શકે તેવો
 ઉદ્યોગ (ઉદા. રેડિયાનો ઉદ્યોગ). ઠંકાચ
 નં [સં.] ધરનું કામકાજ (ર) ઘેરથી કરી
 લાવવાનું લેસન. ઠંદેવતા સ્ત્રીં [સં.] ઘરની
 દેવી (ર) પું બંબવં ધરના દેવો (કુલ ૪૫
 છે). ઠંપતિ પું [સં.] ગૃહસ્થ(ર) છાત્રો પર
 દેખરેખ રાખનાર શિક્ષક. ઠંપ્રવેશ પું
 [સં.] ધરમાં વિધિપૂર્વક પ્રવેશ કરવો તે
 (ર) ખીલના ધરમાં કે હાથમાં રત્ન વિના
 પેસવું તે; 'ટ્રેસપાસ'. ઠંલદમી સ્ત્રીં
 સુશીલ, સચ્ચરિત સ્ત્રી. ઠંસચિવ પું

દેરાની આંતરબ્યવસ્થા સંભાળનાર
 પ્રધાન; 'હોમ-મેન્જર'. ઠંસાર પું
 ધરસંસાર; ધરખટલો. ઠંથ પું [સં.]
 બ્રહ્મચર્યાશ્રમ પૂરો કરી ગૃહસ્થાશ્રમમાં
 દાખલ થયેલો માણસ(ર) સારો ખાનદાન
 માણસ; સન્નજન. ઠંથાશ્રમ પું [સં.]
 બ્રહ્મચર્યાશ્રમ પછીનો ખીલે આશ્રમ.
 ઠંથી વિં ગૃહસ્થને લગતું (ર) સ્ત્રીં
 [હિં.] ગૃહસ્થાઈ; ગૃહસ્થાશ્રમનું કામકાજ
 વગેરે. -હિણી સ્ત્રીં [સં.] ગૃહસ્થની સ્ત્રી;
 ધરધણિયાણી. -હી પું [સં.] ગૃહસ્થાશ્રમી
 (ર) ધરધણી
 ગૃહીત વિં [સં.] ગ્રહણ કરેલું (ર) માની
 લીધેલું. [અહીંતા પું ('ગૃહીતા' ખોટું છે)
 ભુઓ તેના ક્રમમાં]. -તાગમ સ્ત્રીં
 [ગૃહાંત+આગમ] ક્વે યુનિવર્સિટીની ખી.
 એ. ને મળતી પદવી કે તે ધરાવતી સ્ત્રી
 ગૃહ વિં [સં.] ગૃહનું; ગૃહ સંબંધી. ઠંસૂત્ર
 નં [સં.] ગૃહધર્મ સંબંધી સૂત્રોનો
 સંસ્કૃત ગ્રંથ
 ગેડ (ગે) સ્ત્રીં ગડ; પડ; ગડી (કપડાની)
 (ર) સળ (કાગળનો) (૩) મેળ બેસવો તે;
 સયુક્તિકતા [લા.]
 ગેડી સ્ત્રીં [દ. ગેઢી] ગેડીદરાની રમતમાં
 વપરાતી છેડેથી વાંછી લાકડી. ઠંદો પું
 ગેડી અને દોડ કે તે વડે રમાતી રમત
 ગેણિયું, ગેણું (ગે) નં [સરં દે. ગોળ=
 બળદ] ઠીંગણો પણ વેગથી ચાલનાર
 એક ભતનો બળદ
 ગેબ (ગે) વિં [બ.] ન દેખાય એવું;
 અદૃશ્ય (ર) નં ગેબ હોય તે; અદૃષ્ટ.
 -થી વિં ગુપ્ત; અદૃશ્ય; ગુહ
 ગેમેટ પું [દં.] ભતીય દોરા [વ. વિ.]
 ગેય વિં [સં.] ગવાય એવું કે ગાવા જેવું.
 ઠંતા સ્ત્રીં, ઠંત્ય નં
 ગેર પું ['ગરવું' ઉપરથી] ગરેલો ભૂકો
 ગેર (ગે) [ફા.] 'નિષેધ, અભાવ, ખોટું'
 એવો અર્થ દર્શાવનાર પૂર્વગ. ઠંધનસાદ,
 ઠંધનસાદ પું અન્યાય. ઠંકાયદે વિં

(૨) અં [ફા.] કાયદા વિના; કાયદા વિરુદ્ધ. ંકાયદેસર અં ગેરકાયદે; કાયદા પ્રમાણે નહિ. ંકાયદો પું ગેરલાભ. ંમુનાસ(-સિ)ખ વિં ગેરવાજખી. ંરસ્તે અં ખોટીરીતે; ખેકાયદે. ંલાભ પું ખોટ; નુંકસાન (૨) ખોટો લાભ. ંવર્તણુંકે સ્ત્રીં ખરાખરીતભાત-વર્તન. ંવલ્લે અં [અ. વળા પરથી] ત્યાંથી ન' જડે એવી જગાએ; ખોટી જગાએ [ખ ખેરવું] ગેરવતું સંકિં ['ગરવું' ઉપરથી] પાડવું; ગેરવાહીવટ (ગે) પું અવ્યવસ્થા; અધેર ગેરવાજખી (ગે) વિં અયોગ્ય; અધટિત ગેરવો પું [નુઓ 'ગેરુ' ઘડના પાકમાં થતો એક રોગ] [ખોટી સમજ ગેરસમજ(-ભૂત, ભૂતી) (ગે) સ્ત્રીં ગેરહાજર (ગે) વિં હાજર નહિ તેવું. -રી સ્ત્રીં ગેરુ પું; નં [સં. ગૈરિક] એક ભતની લાલ મટોડી (૨) નુઓ ગેરવો. ંઓ(-વો) પું ગેરુનો-ભગવો રંગ ગેરેજ નં [ફ.] મોટર રાખવાનું મકાન ગેરો પું ['ગરવું' ઉપરથી] ગરેલો ભૂકો; ગેર ગેલ (ગે) નં લાડ(૨) લાડભર્યો ખેલ, રમત ગેલન પું [ફ.] પ્રવાહીનું વિલાયતી માપ (આશરે દશ રોર) ગેલરી સ્ત્રીં [ફ.] એક પછી એક હાર લગી લગી ગોઠવી હોય એવી ખેલક (નાટક-શાળામાં હોય છે તેવી) (૨) છત્તું ગેલી સ્ત્રીં [ફ.] (છાપખાનામાં) ગોઠવેલાં ખીખાંના ચોક્કસને મૂકવાનું લખચોરસ પતરું કે પાટિયું (૨) ગેલીપૂક [લા.] ં મૂકે નં [ફ.] ગેલીનાં ખીખાં પરથી કઢાતું પૂક ગેસ પું [ફ.] વાયુરૂપી પદાર્થ (૨) કોલસા-માંથી કઢાતો બળે એવો વાયુ. ંએલિન નં [ફ.] નેલ કે તેના ગેસથી ચાલતું એલિન ગેસુ પું [ફા. ગેસ] વાળની લટ; જુલકું ગેસુ પું, ંડી સ્ત્રીં ધૂળ; જેટુ ગેલ નં [સં.] ઘર. -લિની સ્ત્રીં [સં.] શુદ્ધિ

ગેથું (ગેં) વિં [સ્વં] સહેજમાં રડી પડે એવું; ગાંથું ગેંગાટ (ગેં) પું [સ્વં] ભારે શોક ગેંઘટ (ગેં) વિં ચકચૂર; મરત ગેંડી (ગેં) સ્ત્રીં ગેંડાની માદા. -ડો પું [સં. ગેંડક] એક જંગલી ભનવર ગેંદ (ગેં) સ્ત્રીં [સં. ગેંડક] દડી (ખાસ કરીને ફૂલ કે રેશમની) ગો સ્ત્રીં [સં.] ગાય (૨) ઇંદિય (૩) વાણી (૪) પૃથ્વી (૫) આકાશ. ંકણું પું [સં.] ગાયનો કાન (૨) અંગૂઠાથી અનામિકા સુધીના વિસ્તારનું પ્રમાણ (૩) એક ભતનો મૂંગ (૪) નં એક ઘોણું ફૂલ (૫) દક્ષિણમાં આવેલું શિવનું એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ. ંકરી સ્ત્રીં ગોવધ ગોકળખાહમ સ્ત્રીં [સં. ગોકુલ] શ્રાવણ વદ આઠમ; કૃષ્ણની જન્મતિથિ ગોકળગાય સ્ત્રીં ચોમાસામાં થતું એક લાલ અને મુંવાળું છવડું; ઇંદગોપ (૨) શિંગડાંવાળું એક છવડું (તેને પરમેશ્વરની ગાય પણ કહે છે) ગોકળગાંડું વિં ગોકળની ગોખી જેવું ગાંડું; સાવ ભાન વગરનું ગોકળિયું નં ગોકળ (લાલિત્યવાચક) (૨) વિં ગોકળનું, -ને અંગેનું ગોટીરો પું ચોરખકોર; ઘોંઘાટ ગોકુલ [સં.], (-ળ) નં ગાયોનું ટોળું (૨) મથુરા પાસેનું, કૃષ્ણ ત્યાં બિહાર્યા હતા તે ગામ. -ળિયો રોગ પું વિરહને લીધે (ગોકળની ગોખી જેવો) થતો રોગ ગોખ (ગો) પું [સં. ગ્વાલ] છત્તું; અખો (૨) ગોખલો ગોખણુ નં ગોખવું તે. ંપટ્ટી સ્ત્રીં ગોખી પાડતું તે. -ણિયું વિં ગોખી પાડનારું ગોખરુ પું; નં [સં. ગોહર] એક વનરપતિ (૨) એનું કાંચાણું ખીજ ગોખલી (ગો) સ્ત્રીં નારી ગોખલો. -લો પું ગોખ; તાકું [ખેલવું ગોખવું સંકિં (મોઢે કરવા) વારંવાર

ગોખાટવું સંકિં ગોખ ગોખ કરવું
ગોગળો પું હડપચીની નીચેનો ગળા
તરફ હચી પડતો ભાગ (૨) ઊંટ
મસ્તીમાં આવે ત્યારે મોંમાંથી જમની
પાછળથી તાળવાનો ભાગ બહાર કાઢે છે તે
ગોગું વિં મોલ વગરનું (૨) આવડ વગરનું
ગોચાસ પું [સં.] જમતા પહેલાં ગાયને
માટે જુદું કાઢેલું અન્ન; ગવાનિક
ગોચર વિં [સં.] ઇદ્રિયગમ્ય (૨) નં
ગોચર; ચરો. -રી સ્ત્રી સિક્ષા
ગોચલું નં [ગૂંછળું] વતું લાકારમાં એકઠા
થવું તે. ગોચલાં ગણવાં = પાર ન
મૂકવો - ગૂંચવાયા કરવું

ગોળું વિં ગંડું
ગોઝાર સ્ત્રીં [સં. ગુહાગાર] જુઓ ગળર
ગોઝારું વિં [સં. ગો + હત્યારું] ગાયની
હત્યા કરનાર; પાપી (૨) જ્યાં હત્યા થઈ
હોય એવું; અપવિત્ર. -રો પું ગોહત્યા
કરનાર (૨) હત્યારો

ગોટ પું ગોટો (ધુમાડાનો) (૨) ધૂંટડો (૩)
ઝેરાં તથા છાકરાંને હાથે પહેરવાનું એક
ધરેલું (૪) ખીન રંગના કપડાને ઓઢીને
મૂકેલી કિનાર [નિ (કટાક્ષમાં)]

ગોટપીટ નં [રવં] અગ્રેજ કે તે ખોલવું
ગોટપો(-સો)ટ અં [ગોટો] જુઓ ગુરપુટ

ગોટલી સ્ત્રીં નાનો ગોટલો (૨) ગોટલાની
અંદરની મીજ (૩) કામમાંથી ગણોલિયું
[લા.]. વખાજ વિં કામચોર; ગોટલી
મારવામાં હોશિયાર. ગોટલી મારવી =
કામમાંથી ગણોલિયું કરવું. -લો પું

ફળની અંદરનું કોટલાવાળું ખીજ (૨) કહણ
માંસપિંડ. ગોટલો ચડવો = સ્નાયુ
ઉપર તાણ આવતાં સુખત કળતર થવું

ગોટાવું અંકિં ['ગોટો' પરથી] ગોળગોળ
ગોટા વળવા (૨) ધુમાડું (૩) ગૂંચાવું

ગોટાળો પું [ગોટો] અવ્યવસ્થા; જખરડો (૨)
ગૂંચવણ (૩) (હિસાબ કે પૈસાની બાબતમાં)
ગરબડ કે ઘાડમેલ યા અદરાતફરી

ગોટી સ્ત્રીં [સં. ગુટી] ગોળી (૨) નાની ગાંઠ

ગોટીમડું, ગોટીલું નં ગુલાંટ
ગોટીલો પું ['ગોટી'] પીંજણની તાંતને
થડકાવવાનું ઓળર (૨) નક્કર ગોળો;
દડો (૩) કાંઠલો (૪) કપડાંનો વણેલો સાટકો
ગોટો પું ['ગોટી' પરથી] ગોળો; પિંડો
(૨) ફૂલનો તોરો; કલગી (૩) ગલગોટો (૪)
વાદળા જેવો ગોળો (ધૂળ, ધુમાડાનો) (૫)
ફળની અંદરની ગોળ ચીજ; ઉદાં નાળિ-
યેરનો ગોટો (૬) જખરડો; ગોટાળો [લા.]
ગોઠ (ઠ,) સ્ત્રીં [સં. ગોષ્ઠિ] છાની-અંતરની
વાતચીત; ગુંજ (૨) મિજબાની; ઉન્નણી
(૩) મશ્કરી; ટોળ (૪) મિત્રતા (૫) ભેટ
(ખાસ કરીને હોળીના દિવસોમાં ગુલાલ
ઈં છાંટનારને અપાતી). ંડી સ્ત્રીં છાની
-અંતરની વાતચીત (લાલિત્યવાચક).
ંણ સ્ત્રીં ગોઠિયણ

ગોઠણ પું [જુઓ ધૂંટણ] ઢીંચણ

ગોઠણી સ્ત્રીં ['ગોઠવું' ઉપરથી] ઉતરડની
ખેસણી; ઈંટાણી; સૂંધિયું (૨) ગોઠવણ

ગોઠવણ(-ણી) સ્ત્રીં ગોઠવું તે કે તેની
રીત; રચના (૨) સગવડ; બંદોબસ્ત. -વું

સંકિં વ્યવસ્થિત બંધખેસતું મૂકવું કે
કરવું (૨) નોકરીમાં કે કામધંધામાં રાખવું

-રખાવવું [આવવું; ગમવું]

ગોઠવું અંકિં ['ગોઠ' ઉપરથી] અનુકૂળ
ગોઠિયણ સ્ત્રીં [ગોઠ] સ્ત્રીમિત્ર; સખી

ગોઠિયો પું ['ગોઠ' ઉપરથી] મિત્ર; દોસ્ત

ગોટીમડું નં જુઓ ગોટીમડું

ગોડ (ગો) નં [સં. ગઢ; ગંઢ] શરીર ઉપર

થતી ગાંઠ; ઢીમાળું

ગોડ સ્ત્રીં ગોડવું તે. ંજું સંકિં ખોદવું
ગોડાઉન સ્ત્રીં; નં [હં.] માલ ભરવાની

વખાર; ગોદામ [સાથે, સોબતમાં
ગોડે (ગો) અં [કા.] પેકે; જેમ (૨) -ની

ગોત સ્ત્રીં ['ગોતવું' ઉપરથી] શોધ; ખોળ
ગોત નં [સં. ગોત્ર] + ફળ

ગોતર (ગો) નં [ગોત્ર] કટાળની શિંગોનાં
ફેતરાં અને પાંદડાંનો ભૂકો (દોરનું ખાણ)
ગોતર નં + ગોત્ર; ફળ. ંજ પું; સ્ત્રીં

જુઓ ગોતરજી. ૦૬૦ નં ગોતરજીની
પૂજા માટે આણેલી માટી અથવા વસ્તુ કે
તે લાવવાનો સમારંભ (લગ્નમાં મંગળ
તરીકે કરાય છે)
ગોતરજી સં કિં [દિ. વૃત્તિ] (શોધેલું)
ઉપરથી] શોધેલું; ગોળું
ગોતર (ગો) નં [દિ. ગવત્=ધાસ] ટોરને
માટે બાફેલું ખાણ(ર)ગમે તેમ રાંધેલું કે
ટાકું ને સ્વાદ વગરનું અન્ન [લા.]
ગોત્ર નં [સં.] વંશ; કુલ; 'દ્વાર્ષણ' (કોઈ
ખાસ મુનિથી શરૂ થતું). ૦૦૪ વિં [સં.]
ગોત્રમાં જન્મેલું (ર) પું; સ્ત્રી કુલદેવતા;
ગોતરજી. -ત્રીય વિં એક ગોત્રનું
ગોથ (થ.) સ્ત્રી ૭. ગોત્તહ=કુમ્ભા] ઊંધે
માથે ફરી જવું તે; શુભાંટ (પતંગની) (૩)
બૂલથાપ; ગોથું [લા.]
ગોથણી પું ધૂંસરી નારવાનો ખીસો
ગોથાટવું સંકિં ગોથે ગોથે મારવું
ગોથાણું અંકિં ગોથાં ખાવાં
ગોથું નં [જુઓ 'ગોથ'] માથું નીચે હોય
તેવી શરીરની રીતિ (ર) શુભાંટ (૩) માથું
મારવું તે (૪) [અંબવં] નકામાં ફાંફાં (૫)
બૂલથાપ [લા.]
ગોઠ સ્ત્રી ગોળો
ગોઠ (ઠ.) સ્ત્રી [ગોઠલું] વારંવાર ટોક્યા
કરવું તે ડખલ; અંતરાય
ગોઠડિયું વિં [ગોઠડું] ઉપરથી] ખરબચડું
ને નડું (ર) ગોઠડીમાં હોઈએ ને થતું-રાતનું
(અહણ) (૩) પાસે માત્ર ફાટેલી ગોઠડી કે
ચીયરાં રાખનાર (બાવો, સાધુ) (૪) નં
એક તત્ત્વો શીતળાનો રોગ - એરી
ગોઠડી સ્ત્રી નાનું ગોઠડું (ર) યુગાંતા કકડા
વગેરે ગોઠડીને કરાતું હલકું પાતળું ઓઠણ
કે પાથરણું (૩) ગાયની ઠોક નાંચેની
લખડી ગોઠડી જેવી નળી ચામડી. -ડું
નં [દિ. ગઢી] ૩ બરીને કરાતું મોટું
ઓઠણ કે પાથરણું
ગોઠવણી સ્ત્રી ગોઠ; ડખલ; પગવણી
ગોઠવું સંકિં ગોઠવું; ઓઠવું

ગોઠાટવું સંકિં ગોઠા મારવા (ર) વારંવાર
કહ્યા કરવું; ટોકવું [લા.]
ગોઠાન નં [સં.] ગાયનું ઠાન (ર) કેશ
કપાવવાનો સંસ્કાર - વિધિ
ગોઠામ સ્ત્રી; નં [દિ. ગોઠાગન] ગોઠી
ગોઠાવવું સંકિં 'ગોઠવું'નું પ્રેરક (ર)
ગોઠો મારવા (૩) ટોળીને નથત કે સતેજ
કરવું [લા.]
ગોઠી સ્ત્રી અંદર પાણી કઢાય થસાય એવી
સવડાણું, વહાણો બાંધવાનું અને ઊભાં
રાખવાનું બંદર (ર) ગોઠાઉન
ગોઠો પું ગોઠાવે - ખૂંચે યા ભોંકાય એવું
ઊપરેલું તે (ર) મુઠ્ઠો; ઠોસો (૩) ખોટ;
નુકસાન [લા.]
ગોઠણું નં [જુઓ ગોઠન] ગાયેનું ટાળું
ગોઠન નં [સં.] ગાયો રૂપી ધન - દોલત
(ર) ગોઠણ
ગોઠલિયું નંનાનો ગોધો; વાછરડો [લગ્ન
ગોધા લગન નં ગોધૂલિક-સમીસાંજનું
ગોધુમ પું ૦૦૫૦૦ [સં.] ધક
ગોધુલગન નં જુઓ ગોધાલગન
ગોધું નં જુઓ ગોધલિયું
ગોધૂસ પું ૦૦૫૦૦ [સં.] ગોધુમ; ધક
ગોધૂલિક [સં.], ગોધૂળિક વિં ગોરજ -
સમીસાંજનું લગ્ન [કરેલો બળદ
ગોધો પું [સં. ગોમધવ] આખલો; ખરસી નહિ
ગોપ પું [જુઓ ગોફ] (પુરુષનું) કોટનું
એક ધરણું
ગોપ પું [સં.] ગોવાળિયો. ૦૬૦૪ નં
ગ્રામ છવન વણવતું કાંચ; 'પેટોરલ'
ગોપદ નં [સં.] ગાયનું પગલું; ગોપદ
ગોપત નં, -ત્રી સ્ત્રી [સં.] સંરક્ષણ (ર)
ગુપ્ત રાખવું તે [યોગ્ય
ગોપનીય વિં [સં.] ગોપ્ય; ગુપ્ત રાખવા
ગોપવતું, ગોપવું સંકિં [સં. ગુપ્ત ઉપરથી]
સંતાણવું; છુપાવવું [ધરણું
ગોપહાર પું [ગોફ] (સ્ત્રીનું) કોટનું એક
ગોપાલ (૦૬) પું [સં.] ગોવાળિયો (ર) રાત્ર
(૩) દૃષ્ટ. -લિકા, -લી સ્ત્રી [સં.] ગોપી

ગોપાદમી સ્ત્રીં [સં.] કારતક સુદ ૮
 ગોપિકા, ગોપી સ્ત્રીં [સં.] ગોવાળણ (૨)
 વૃંદાવનની કૃષ્ણલક્ષ્મી ગોવાળણ
 ગોપીચંદન નં [સં.] ટીલું કરવામાં વપરાતી
 એક પીળી માટી. (ગાંઠનું) ગોપી-
 ચંદન કરચું = (ગાંઠના) પેસા બગાડવા;
 (ભતે) નુકસાનમાં ભતરવું
 ગોપુર નં [સં.] શહેરનો કે મંદિરનો દરવાજો
 (૨) મુખ્ય દ્વાર
 ગોપતા પું [સં.] રક્ષક; વાલી
 ગોપ્ય વિં [સં.] ગુપ્ત રાખવા યોગ્ય; ગોપનીય
 ગોદ પું [સં. ગુપ્ત] કાઢવું એક ધરેણું (૨)
 હાથનું એક ધરેણું (૩) રાસ રમતાંની સાથે
 હાથમાંનાં રંગભેરંગી દોરડાં ગૂથતાં ભય
 છે તે રમત
 ગોદણ સ્ત્રીં [દ. નોકળા] ગોળા-પથરા ફેંકવાનું
 ભેતરેલું સાધન. -ણિયું વિં ગોદણના
 કામનું; કંઠણ (પથર) (૨) થોડા ફીના
 કંઠણ (નાના લાડુ). -ણિયો પું ગોદણ-
 માં ફેંકવાનો ગોળો (૨) લાડુ (વ્યંગમાં)
 [લા.]. -ણી સ્ત્રીં અખોડે લટકાવવાનું
 સ્ત્રીઓનું એક ધરેણું. -ણો પું ભુઓ
 ગોદણી (૨) તુંગા પર જડેલો લાંડડાનો
 એક ભાગ
 ગોખર નં [ક. ગોવર] (ગાયનું) છાણ (૨)
 છાણનો ભૂકો [ગિદિયું
 ગોખરુ પું ચોરી; એક ભતની શીતળા;
 ગોખરુ વિં [ગોખર] ગંદું (૨) નં ગોખર
 ગોખરો પું ધૂંસરી બાંધવાની હળની દાંડી
 ગોખાવું અંકિં ગોખો પડવો
 ગોખો પું પછડાયાથી ધાતુની બનેલી
 વસ્તુની સપાટીમાં પડતો ખાડો
 ગોખાલણ પ્રતિપાલ [સં.], -ળ વિં (૨)
 પું ગાય ને બ્રાહ્મણને રક્ષક (રાત્રી)
 ગોમય [સં.], -ળ નં ગાયનું છાણ
 ગોમડલ [સં.], -ળ નં પૃથ્વીનો ગોળાકાર
 -ચક્ર
 ગોમાંસ નં [સં.] ગાયનું માંસ
 ગોમુખ નં [સં.] ગાયનું મોઢું (ખાસ

કરીને પથર વગેરેમાંથી બનાવેલું (૨) એક
 ભતનું નગારું. -ખી સ્ત્રીં [સં.] માળા
 બપવાની ગોમુખના આકારની કોથળી
 ગોમૂત નં [સં.] ગાયનું મૂતર; ગોમૂત
 ગોમૈધ પું [સં.] જેમાં ગાયનો ભોગ
 આપવાનો હોય તેવો ચણ
 ગોચણી (ગો) સ્ત્રીં ગોરાણી
 ગોચણી (ગો) સ્ત્રીં [સં. ગોંરી ઉપરથી]
 સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી (૨) પ્રત નિમિત્તે જમવા
 બોલાવેલી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
 ગોચરો (ગો) સ્ત્રીં [સં. ગોંરી] ગોરમાનું પ્રત
 ગોર પું (છાણાનો) ભૂકો; ગેરો
 ગોર (ગો) પું [સં. ગુરુ] પુરોહિત (૨) પડો
 ગોર સ્ત્રીં (ગોર,) ભુઓ ગોરમા
 ગોરક્ષા સ્ત્રીં ગાયોનું રક્ષણ
 ગોરખ વિં [સં. ગોરક્ષ] દ્વિયોને સ્વાધીન
 રાખનારું; સંયમી (૨) પું શિવમાળી
 સાધુઓનો એક પ્રકાર (૩) પું મત્સ્યેન્દ્રનો
 પ્રસિદ્ધ શિષ્ય ગોરખનાથ. [આગે આગે
 ગોરખ ભગે = આગળની વાત આગળ
 ભેવારો; સૌ થરો - વખત આખે કાંઈક
 જડશે - એવો ભાવ.] ૦આમલી,
 ૦આંખલી સ્ત્રીં એક ઝાડ (૨) એનું ફળ.
 ૦ધંધો પું ગોરખપંથી રાખે છે એવું
 એક ચંત્ર (૨) એકના એક કામનું નિરર્થક
 પુનરાવર્તન [લા.]
 ગોરજ સ્ત્રીં [સં.] ગાયોના ચાલવાથી ઊડતી
 રજ - ધૂળ (૨) સમીસાંજ [લા.]. ૦લસ
 નં સમીસાંજનું લસ [ધર્મોપદેશક
 ગોરજ (ગો) પું [સં. ગુરુ + જ] જેન સાધુ -
 ગોરટ, (-ટિયું, -ટું) વિં [સં. ગોંરી] ગોરટ
 ગોરણી (ગો) સ્ત્રીં ભુઓ ગોચણી નં ૨
 ગોરતો (ગોર,) પું [સં. ગોંરી ઉપરથી]
 સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓને જમાડવાનું એક પ્રત
 ગોરધન પું ભુઓ ગોવધન
 ગોરપદું (ગો) નં [સં. ગુરુ + પદ] યજમાન-
 વૃત્તિ; ગોરનું કામ
 ગોરમટી સ્ત્રીં [સં. ગોંરવૃત્તિકા] લાલ-
 પીળી માટી; મટોરી

ગોરમા (ગોર.) સ્ત્રીં [સં. ગૌરી + માતા]
ગૌરી; પાર્વતી (૨) કુમારિકાઓનું ગૌરી-
પૂજનનું વ્રત

ગોરસ નં [સં.] દૂધ, દહીં વગેરે (૨) તે
રાખવાનું પાત્ર; ગોરસી. ૦ડું નં ભૂઓ
ગોરસું. -સિયું વિં ગોરસવાળું (૨)
નં ભૂઓ ગોરસ. -સી સ્ત્રીં, -સું નં
દહીં દૂધ રાખવાનું માટીનું વાસણ; દોણી
ગોરલા (-લા) વું અં કિં [સં. ઘોર + ભાવ]
ધનઘોર થયું (વાદળાંથી આકાશનું) (૨)
ધુમાણું (૩) સૂઝ ન પડવાથી ગૂંચવાણું
ગોરલા પું ગોરલાણું તે; ગૂંચવણ (૨)
વેરો (૩) વાદળાં ચડી આવવાં તે
ગોરાટ વિં ભૂઓ ગોરાટ

ગોરાટ (-ડું) વિં [સં. ગૌર ઉપરથી] પોથી,
ફેતાળ અને લાલાશ વા ચીળાશ મારતી
(માટી વા જમીન)

ગોરાણી (ગો) સ્ત્રીં ગોરની સ્ત્રી (૨)
ગુરુપત્ની કે સ્ત્રીગુરુ [દેહવાળી સ્ત્રી
ગોરાંદે, ગોરી સ્ત્રીં [સં. ગૌરી] ગોરા
ગોરીસો પું [દં.] એક જાતનો મોટો વાંદરો
ગોરુચંદન નં ભૂઓ ગોરોચન

ગોરું વિં [સં. ગૌર] લીજળા રંગનું. ૦ ગદ્ડ,
૦ ગદ્ડાક, વિં એકદમ ગોરું. -સો પું
ગોરી ચામડીનો પરદેશી (યુરોપ, અમેરિકા
વગેરેનો) માણસ

ગોરોચન નં, -ના [સં.] સ્ત્રીં ગાયના
માથામાંથી મળતી કે તેના પિત્ત યા મૂત્ર-
માંથી બનાવાતી એક ઔષધિ

ગોલ પું [દં.] (ફૂટણોલ વગેરે રમતોમાં) પોપું
ગોલ વિં [સં.] વર્તુલના -દડાના આકારનું
(૨) પું ગોળ આકાર

ગોલક પું [સં.] ગોળો (૨) નં ઇંદ્રિયનું
અધિષ્ઠાન -ને દ્વારા તેનું કામ ચાલે છે
તે જગા [જલ્સો-પેટી

ગોલક પું [ફા. ગુલ્ક] પેસા નાખવાનો
ગોલમાલ પું [દિં.] ગરબડોટો; અવ્યવસ્થા
ગોલપું (ગો) સં કિં પગવડે ખૂંદી નાખવું
ગોલંદાજ પું [ફા.] નોપચી ગોળો
ગોલાર્ધ પું અર્ધગોળ (૨) પૃથ્વીનો અર્ધો

વિ. જો. -૨૫

ગોલાં નં ૫૦ વં [ગિલો] જનનખાનાનો
ઉલ્લસ દરમજનનો દાસદાસી. -લી સ્ત્રીં
ગોલણ (૨) ત્રડારણ [‘રેકેરિકલ’ ગા.]
ગોલીય વિં ગોળાકાર; ગોળને લગતું;
ગોલો પું [સં. ગોલ, -જી] એ નામની
જ્ઞાતિનો માણસ (૨) જનનખાનાનો નોકર
(૩) ગંજીદારનું એક પતું [સ્થાન
ગોલોક પું [સં.] વિષ્ણુ વા કૃષ્ણનું નિવાસ-
ગોલ્લો પું [સં. ગો ઉપરથી] વાછરડો (૨)
માતાનો ચુસ્ત ભક્ત (૩) ગંજીદારનો ગોલો
-એક પાતું

ગોવધ પું [સં.] ગાયનો વધ

ગોવરું નં ગોળરું; ઓરી

ગોવર્ધન પું [સં.] વૃંદાવનમાં આવેલો
એક હુંગર. ૦ ધર, ૦ ધારી પું [સં.] કૃષ્ણ

ગોવંશ પું [સં.] ગાયની ઓલાદ; બળદ

ગોવારું નં [સં. ગો + વંદ] ગાય -ઢોરનું ટોળું

ગોવાલણી સ્ત્રીં [સં. ગોપાલિની] ગોવાળણ

ગોવાળ પું [સં. ગોપાલ] ગાય-ઢોર ચરાવ-
નારો. ૦ણ (-ણી) સ્ત્રીં ગોવાળની સ્ત્રી.

-ળિયો પું ગોવાળ. -ણું નં ગોવાળનો

ધંધો. -ળો પું ગોવાળ [પાદર

ગોવાંદરું (૦) નં [સં. ગોવંદ-ઉપરથી] ગોંદરું;

ગોવિંદ પું [સં.] કૃષ્ણ

ગોવુંદ નં [સં.] ગાયોનું ટોળું

ગોવજ નં [સં.] ગાયોને બાંધવાનો વાટો (૨)

ગાયોને ચારવાની જગા (૩) ગાયોનું ટોળું

ગોરાપેચ વિં [ફા.] કાન ઢાંકી દે તેણું

(પાધડી માંટે)

ગોશાલા [સં.], -ળા સ્ત્રીં ભૂઓ ગોશાળા

ગોશીતલા સ્ત્રીં [ગો + શીતલા] શીતલા

ગોશત નં [ફા.] ગોસ; માંસ

ગોષ્ટ પું [સં.] ગાયોનો વાટો (૨) મરવાટવાટો

ગોષ્ટિ (-ષ્ટી) સ્ત્રીં [સં.] વાતચીત; ગોલ્ડી (૨)

મસલત; કૃષી વાતચીત

ગોષ્પ (-ષ્પા) નં [સં.] ગાયનું પગડું

ગોસ વિં જમગી બાળનું (સુકાન ફેરવવા

વિધે) (૨) નં સદની નાથનું ઢોરડું

ગોસ નં [ફા. ગોસ્ત] માંસ

ગોસાંઈ (૦) પું [સં. ગો + સ્વાર્મા] એક
નતનો સાધુ - વેરાગી (૨) મૂળ ગોસાંઈ
પણ હાલ ગૃહસ્થીમાં રહેતી એક નાત.

૦૭ પું ભુઓ ગોસ્વામી

ગોસ્વેવા સ્ત્રી [સં.] ગાયને તેના વંશની સેવા
ગોસ્વામી પું [સં.] વૈષ્ણવોના આચાર્ય
(૨) એક અડક

ગોહ સ્ત્રી [સં.] શુદ્ધ

ગોહત્યા સ્ત્રી [સં.] ગાયને મારી નાખવી
તે (૨) તેનું પાપ. ૦૬ વિં ગોહત્યા
કરનારું (૨) ગોઝાડું.

ગોહર પું ગોહ; શુદ્ધ

ગોળ વિં (૨) પું ભુઓ ગોલ (૩) પું
પરસ્પર કન્યાની લેવડદેવડ માટે નક્કી
કરેલું નાતીલાઓનું ભૂથ

ગોળ (ગો) પું [સં. ગુહ, ગુલ] શેરડીના
રસને ઉકાળીને બનાવાનું એક ખાદ્ય

ગોળકેરી (ગોકે) સ્ત્રી ગોળવાળું કેરીનું,
એક અથાણું

ગોળગોળ વિં [ગોલ] અરપણ; ઉડાઉ

ગોળંગોળ (ગો-ગો) વિં નરમ; પૂર્ણ
રીતે ચડી ગયેલું (૨) જેનું મન પીગળી
ગયું હોય એવું [લા.]

ગોળચું (ગો) નં જેમાં ગોળનું પ્રમાણ
વધારે હોય એવું અથાણું

ગોળધાણા (ગો) પું બં વં ગોળ સાથે
મેળવેલા ધાણા (માંગલિક અવસરે
વહેંચાય છે) [સુખડી

ગોળપાપડી (ગો) સ્ત્રી એક મીઠી વાની;
ગોળમટોળ વિં બરાબર ગોળ (૨) હુદ્પુદ

ગોળમેળ વિં (૨) સ્ત્રી ગોળ મેળને ફરતા
બેસીને ભરાતી (પરિષદ)

ગોળવા પું બં વં [‘ગોળ’ ઉપરથી]
સ્ત્રીઓનાં હાથનાં સોનાનાં કડાં (૨) તેવા

ઘાટની કાચની બંગડી (૩) કાકડાના ગોળ
ટુકડા. - વેા પું ગોફણ વડે ફેંકવાનો

ગોળો (૨) ટૂંકો અને ગોળ મોલિયાનો
કંડો (૩) ગોળો; ગોળ આકૃતિ

ગોળાઈ સ્ત્રી ગોળપણું. - કાર વિં ગોળ.

-કૃતિ વિં ગોળાકાર (૨) સ્ત્રી ગોળ
આકૃતિ. - ધર્ પું ગોલાધર્

ગોળિયા કેરી (ગોકે) સ્ત્રી ગોળકેરી

ગોળી સ્ત્રી [સં. ગુલી] કોઈ નાની ગોળ

વસ્તુ (૨) દવાની ગોળી; શુદ્ધિકા (૩) બંદૂક

કેપિસ્તોલમાં ભરીને મારવાની (સીસાની)

ગોળી (૪) પાણી ભરવાની માટલી (૫)

દહીં વલોવવાનું ગોળ વાસણ (૬) અંડકોષ.

૦ખાર પું બંદૂકમાંથી કે પિસ્તોલમાંથી

ગોળી છોડવી તે

ગોળી પું [સં. ગોલક; ફા. ગોલ્ડ] કોઈ પણ

ગોળ વસ્તુ; પિંડો (૨) ગોફણથી મારવાનો

ગોળો (૩) તોપથી મારવાનો ગોળો (૪)

પાણી ભરવાની મોટી ગોળી (૫) પેટનો

એક રોગ (૬) ગપગોળો (૭) કાનસનો કે

વીજળીના દીવાનો પોટો

ગોંદરું (ગોં) નં ભુઓ ગાંદરું. - રો પું

ભુઓ ગાંદરો [કેદ કરવું

ગોંધરું (ગોં) સંકિં ૦ ધં જગમાં પૂરવું;

ગોંધળ (ગોં) પું સેળભેળ; ખીચડો

ગોંધિયારું (ગોં) વિં ગોંધાઈ મરાય એવું

બંધિયાર (૨) નં થોલકું

ગૌ સ્ત્રી [સં. ગો] ગાય

ગૌડ પું [સં.] બંગાળાનો એક પ્રાચીન

વિભાગ (૨) વિં ગૌડ - બંગાળને લગતું

ગૌડિયો પું [‘ગૌડ’ ઉપરથી] ગારુડ; મદારી

ગૌડી સ્ત્રી [સં.] ગૌડ પ્રાંતની સ્ત્રી (૨) એક

બોલી (૩) ગોળમાંથી કાઢેલો દારૂ

ગૌણ વિં [સં.] મુખ્ય નહિ એવું; પેટામાં

આવતું

ગૌતમ પું [સં.] સુદ્ધ ભગવાન (૨) ન્યાય-
દર્શનના સંસ્થાપક (૩) કૃપાચાર્ય

ગૌતરાટ, ગૌત્રાટ નં [સં. ગો + ત્રિરાત્ર]

ત્રણ રાત પાળવાનું ગૌપૂજનનું સ્ત્રીઓનું

એક વ્રત (ભાદરવા સુદમાં)

ગૌદાન નં ગાયનું દાન

ગૌબ્રાહ્મણ્યપ્રતિપાલ (ગ) વિં ગાયો અને

બ્રાહ્મણોનું પાલન પોષણ કરનાર (રાત્ર)

ગૌમુખ નં ભુઓ ગૌમુખ. - મિથું વિં

દેખીતું ગાયના મોં જેવું - દીન મુખવાળું.

-ખી સ્ત્રીં જુઓ ગોમુખી

ગોમુખ નં ગાયનું મૂતર

ગોર વિં [સં.] ગોરુ [(૩) આદર

ગોરય નં [સં.] ભાર; વજન (૨) મહત્તા

ગોરાંગ વિં ગોરા અંગવાળું (૨) પું

ચેતન્ય. -ગિની વિં સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં

ગારી સ્ત્રી

ગોરી સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી (૨) આઠ વર્ષની

બાળા (૩) સ્ત્રીઓના નામ સાથે માનાર્થે

વપરાતો એક શબ્દ. ઉદા. 'વિમળાગોરી'.

૦પૂજન નં પાર્વતીની પૂજન (૨) એક વ્રત.

૦શંકર, ૦શિખર નં દિમાલયનું એક

જીવું શિખર

ગોશાલા (-ળા) સ્ત્રીં ગાયો રાખવાનું

મકાન અથવા વાડો (૨) દુધાલય

ગોહત્યા સ્ત્રીં જુઓ ગોહત્યા

ગ્યાસતેલ નં જુઓ ધાસતેલ

અથન નં [સં.] જુઓ અંથન. -નું સંકિં

[સં. પ્ર.] ગૂંથવું; ગાંઠવું (૨) રચવું; લખવું

અથિત વિં [સં.] અથેલું

અસત્તું સં કિં [સં. પ્ર.] પકડવું (૨) કાળિયો

કરવો; ખાવું (૩) સૂર્યચંદ્રને શહુએ ઘેરવું

અસ્થિત, અસ્ત વિં [સં.] પકડાયેલું; આસ

કરેલું

અહ પું [સં.] (પ્રાચીન વ્યાખ્યા પ્રમાણે)

સૂર્ય, ચંદ્ર, મંગળ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, રાત્રિ,

રાહુ અને કેતુ એ નવમાનો એક (૨)

[અવાચીન વ્યાખ્યા પ્રમાણે] સૂર્યની

આસપાસ ફરતો આકાશીય ગોળો (ઉદા. ૦

બુધ, શુક્ર, પૃથ્વી વગેરે) (૩) અહવું તે;

અહણ (૪) પૂર્વ અહ (૫) માગ્ય; નરીળ [લા.]

અહણ નં [સં.] લેવું - પકડવું તે (૨) સમજ

(૩) સૂર્ય અને પૃથ્વી વચ્ચે ચંદ્રના

આવવાથી કે સૂર્ય અને ચંદ્ર વચ્ચે

પૃથ્વીના આવવાથી સૂર્ય અને ચંદ્રનું

ઘેરાવું - અસાવું તે [ન્યો.] ૦રીલ વિં

અહણ કરવાના સ્વભાવનું; 'રિસેપ્શિવ'

અહરશા સ્ત્રીં અહોની રિપિતિ (૨) તેને

કારણે થતી મનુષ્યની ભડી કે બૂરી

અવસ્થા (૩) દુર્દશા [લા.]

અહદાન નં અહની નકારી અસર મરાડવા

માટે અપાનું દાન [માઠી અસર

અહબલ (-ળા) નં અહનું ભેર - સારી

અહસંહલ [સં.] (-ળા) નં અહોનું મંગળ

અહયોગ પું અહનો યોગ; સંલેગ

અહવું સંકિં [સં. પ્ર.] લેવું; પકડવું (૨)

સમજવું

અહશાંતિ સ્ત્રીં [સં.] (-તે) ક નં કાંઈ પણ

મંગળ કાર્યની શરૂઆતમાં અહોની માઠી

અસર નિવારવા માટે કરાતી ધાર્મિક

ક્રિયા

અહીતા પું [સં.] અહણ કરનાર; અહનારો

અથ પું [સં.] પુસ્તક. ૦હતા, ૦હાર પું

[સં.] પુસ્તક રચનાર. ૦ન નં, ૦ના સ્ત્રીં

[સં.] ગૂંથણ; ગંઠણ (૨) પુસ્તક રચવું -

લખવું તે. ૦પાલ (-ળા) પું પુસ્તકાલય -

માં પુસ્તકોની રક્ષા અને આપવા, લેવાની

વ્યવસ્થા કરનાર; 'લાઇબ્રેરિયન'.

૦માળા સ્ત્રીં અથોની માળા. ૦સં અહ

પું પુસ્તકાલય. ૦સાહેબ પું શીખ

લોકોનો ધર્મ અંથ. ૦ન્થ વિં અંથમાં

રહેલું. -આપણું નં [+ અર્થ] અંથનું

અપણું કરવામાં આવે છે તે. -આલય નં

[+ આલય] પુસ્તકાલય. -આવલિ (-લી)

સ્ત્રીં [+ આવલિ] અંથમાળા. -આવલોકન

નં [+ અવલોકન] પુસ્તકના ગ્રંથોપનું

અવલોકન. આવણિ (-ળા) સ્ત્રીં અંથાવલિ

અંથિ સ્ત્રીં [સં.] ગાંઠ (૨) સાંધો

અંથિત વિં [સં.] અથિત; સંકળાયેલું

અંથિલ વિં [સં.] અંથિવાળું

અન્ત સ્ત્રીં [સં.] મહત્તરીકે અપાતી રક્ત

આમ નં [સં.] ગામ; ગામડું (૨) સમૂહ.

૦દ્ધિગ પું ગામડામાં ને તેની અર્થ -

નીતિની દૃષ્ટિએ કરીને ખીલવી રાકાય

એવો ઉદ્યોગ-ધંધો; 'વિલેજ ઇન્ડસ્ટ્રી'.

૦દેવતા પું ૦ળ ૦વં [સં.] ગામનું રક્ષણ

કરનાર દેવતા (૨) સ્ત્રીં ગામની દૃષ્ટ

દેવતા. ૦પંચાયત સ્ત્રીંગામનો વ્યવહાર
ચલાવનાર પંચાયત. ૦સંગઠન નં
ગામડાના આખા જીવનનું સંગઠનકામ.
૦સુધાર પું ગામડાના આખા જીવનને
સુધારવું તે. ૦સેવક પું આમસેવા
કરનાર. ૦સેવા સ્ત્રીંગામડાંઓની સેવા.
-સીણુ વિં [સં.] ગામડાનું -ને લગતું
(૨) પું ગામડિયો. -મોઘોગ પું જીઓ
આમ ઇધોગ
આમોદૈન નં [હં.] થાળી ચલાવીને વગાડ-
વાનું એક વિલાયતી વાજી
આમ્ય વિં [સં.] જીઓ ગામડિયું (૨) અસ્લીલ
આમ પું [સં.] કોળિયો (૨) ગ્રહણને લીધે
સૂર્યચંદ્રનો ઘેરાયેલો ભાગ
આહ પું [સં.] ગ્રહણ; પકડ (૨) મગર
આહક વિં [સં.] ગ્રહણ કરનારું; સમજનારું
(૨) પું ધરાક (૩) ગ્રહણ કરનાર
આહી વિં [સં.] ગ્રહણ કરનારું (સમાસને
અંતે). ઉદાં ગુણુઆહી (૨) કબજિયાત
કરનારું
આહ્ય વિં [સં.] ગ્રહણ કરવા ચોગ્ય

ઝીક વિં [હં.] ઓસ દેશનું (૨) પું ઓસનો
વતની (૩) સ્ત્રીંગ ઓસની ભાષા
ઝીવા સ્ત્રીંગ [સં.] ગરદન; ડોક
ઝીભ પું; સ્ત્રીંગ [સં.] (છત્તુમાંની) ગરમીની
મોસમ (જેઠ અને અષાઢ). ૦વર્ગ પું
ઓખ - ઉનાળાની રજાઓમાં ચલાવવામાં
આવતો શિક્ષણનો વર્ગ
ઝેજ્યુએટ પું [હં.] યુનિવર્સિટીનો સ્નાતક
(બી. એ., બી. એમ. ઇં કોઈ પદવીવાળો)
ઝેન પું [હં.] એક ઘણું નાનું વજન
(ચોખા કે જવ-ભાર જેવું)
ઝેફાઈટ પું [હં.] એક કાળો ખનિજ
પદાર્થ જેમાંથી પેન્સિલની અણી બને
છે [પ. વિ.]
ઝોસ નં [હં.] બાર ડહન-૧૪૪
ઝલાતિ સ્ત્રીંગ થાક (૨) અતુલસાહ; ખિત્તતા
(૩) ધૂણા; અણગમે
ઝલાસ પું [હં.] કાચ (૨) કાચનો ખાલો
(૩) ઊલો અને લાંબો કોઈ પણ ખાલો
ઝલીસરિન નં [હં.] વનસ્પતિ તેલોમાંથી
નીકળતો મધ જેવો પદાર્થ [ર. વિ.]

ધ

ધ પું [સં.] કંઠસ્થાની ચોથો વ્યંજન
ધઈ સ્ત્રીંગ જીઓ ધાર્ષ
ધઈ પું બં વં [સં.] ગોધૂમ; ફા. ગંદુમ] એક
અનાજ. ૦હુ, ૦વણુ વિંધઈ જેવા રંગનું
ધધરણું નં નાતરું
ધચ, (૦ક) અં [રવં] (ભોંકાવાનો રવ)
ધચડવું સં કિં [રવં] કચડવું; ભીડવું
ધચડાધચડ (-ડી) સ્ત્રીંગ [રવં] ભીડાભીડ;
કચડાકચડી
ધચરકું નં, -કો પું [રવં] ગચરકું
ધચરડવું સં કિં જીઓ ધચડવું [અમ]
ધચાધચ અં [રવં] (ઉપરાકપરી ભોંકાય
ધચૂમલ વિં [ધૂમચો] ધચૂમલાવાળું
(૨) સ્ત્રીંગ ધચૂમલો. -કો પું ન્ધ; ઝોહું
(૨) ગૂંચવાડો; અવ્યવસ્થા

ધટ (૨) સ્ત્રીંગ ધટવું તે; ધટાડો (૨) ખોટ
ધટ વિં જીઓ ધટ [યતો અવાજ]
ધટ અં [રવં] (પ્રવાહી ગળતાં ગળામાંથી
ધટ પું [સં.] ધટો (૨) શરીર (૩) હૃદય; મન
ધટક વિં [સં.] વસ્તુના અંશરૂપ (૨)
ચોળનારું; રચનારું (૩) પું વસ્તુનો અંગ-
ભૂત અવયવ; 'યુનિટ'; 'કોમ્પોનન્ટ'
ધટક અં [રવં] (પ્રવાહી ગળતાં ગળામાંથી
યતો અવાજ). ૦ધટક અં [રવં].
-કાવવું સં કિં ધટક ધટક-ઝટ પીજવું
ધટવું વિં [ધટવું] વં કું ચોગ્ય; નાજબી
(૨) કમી; ખૂટવું
ધટવ નં [ધટ] ધનકળના એકમ જેટલા
પદાર્થનું વજન; 'ડેન્સિટી'. -ત્વાંક પું
કોઈ પણ પદાર્થ પાણી કરતાં ટેલો ભારે છે

તે દર્શાવનાર શુભોત્તર; રથેસિદ્ધિ ક્ષેત્રી
 ઘટના સ્ત્રી [સં.] રચના; બનાવટ (૨)
 બનાવ (૩) કારીગરી
 ઘટમાન વિ[સં.] બનતું; થતું (૨) બને એવું;
 સંભવિત (૩) યોગ્ય; ધરતું
 ઘટમાળ સ્ત્રી રંગમાં ગોઠવેલી ધડાની હાર
 (૨) કમ; પ્રણાલી
 ઘટવું અંકિ[સં. વટ] યોગ્ય હોતું; બનવું (૨)
 બેસતું આવતું; લાગુ પડતું (પ્રેરક 'ધટાવતું')
 ઘટવું અંકિ કિં બોલું કે કમી થતું (૨)
 (કપડું) ચડી જવું (પ્રેરક 'ધટાડવું')
 ઘટસ્થાપન. નં [સં.] નવા ધરમાં વસતા
 પહેલાં ત્યાં પાણીનો ધડો મૂકવાની ક્રિયા (૨)
 નવરાત્રિના દિવસોમાં ધડા દ્વારા માતાજી
 ની સ્થાપના કરવાની ક્રિયા
 ઘટસ્ફોટ પું મડદને બાળા ચિતા છાંટ્યા
 પછી હલ્લી વાર તે તરફ મોં ફેરવી ધડો
 ફેડી નાખવો તે (૨) હંમેશા માટે સંબંધ
 તોડી નાખવો તે [લા.] (૩) તોડ; નિકાલ
 (૪) છૂપી વાતનો ભેદ ભાગી નાખવો તે
 ઘટા સ્ત્રી [સં.] જમાવ; ઝુંડ; સમૂહ (ઝાડ,
 વાદળો વગેરેનો)
 ઘટાટોપ પું [સં.] ચારે બાજુ દંકારી ભય
 તેવી ધડા (૨) તેવું દાંકણ (૩) આડંબર; ભપકો
 ઘટાડવું સંકિં 'ધટવું' (બોલું થવું) નું પ્રેરક
 ઘટાડો પું [ધટવું] કમીપણું; ઘટ
 ઘટારત વિ[સં. વર્તિતાર્ય] યોગ્ય; ધરતું
 ઘટાવતું સંકિં ['ધટવું' નું પ્રેરક] બેસતું
 કરવું; લાગુ પાડવું (ઉદા. 'સ્લોકનો અર્થ'
 ધટાવવો)
 ઘટિકા સ્ત્રી [સં.] ધડી; ૨૪ મિનિટ જેટલો
 વખત (૨) ધડી માપવાનો વારકો. ન્યંત્ર
 સ્ત્રી ધડી માપવાનું ચંત્ર
 ઘટિત વિ[સં.] યોગ્ય; ઉચિત
 ઘટી સ્ત્રી [સં.] નુઓ ઘટિકા
 ઘટોત્કચ પું [સં.] ભીમસેનનો હિરિબાથી
 થયેલો પુત્ર
 ઘટ્ટ વિ[પ્રા.] ધારું; ધાડું
 ઘડઘડાટ પું ઘડઘડ અવાજ

ઘડતર નં ['ધરતુ' ઉપરથી] ધડીને -
 ટીપીટીપીને કરેલી બનાવટ (૨) ધરતુ -
 રચતું કે બનાવતું તે કે તેની રીત (૩)
 ધડામણ (૪) કેળવણીને તૈયાર થતું તે;
 કેળવણી (૫) વિં ધડીને - ટીપીને થતું
 (સરં ભરતર)
 ઘડપણુ નં ['ધરતુ' ઉપરથી] વૃદ્ધાવસ્થા
 ઘડભાંગ (-ગ) સ્ત્રી ઘડતું અને ભાંગતું તે
 (૨) વિચારોનું ડામાડોળપણું [લા.]
 ઘડમથલ સ્ત્રી ['ધરતુ' + મથલ] નુઓ
 ગડમથલ
 ઘડવું નં [નુઓ ધડવો] ગોળનો ગાડવો
 ઘડવું સં કિં [સં. વટ] ધાટ - આકાર
 આપવો (૨) બનાવવું; રચવું; (જેમ કે,
 દાગીનો, ખુરશી છં)(૩) ગોઠવવું; સંકલના
 કરવી (૪) ટીપતું (જેમ કે ધાતુ) (૫) ખરડો
 તૈયાર કરવો (જેમ કે ઠરાવ, અરજી,
 ચોજના, મુસદ્દો છં) (૬) કેળવીને તૈયાર
 કરવું [લા.] (૭) મારવું
 ઘડવો પું [સં. વટ] ધડાના ધાટનો ભોટો
 ઘડાઈ સ્ત્રી ધડામણ
 ઘડાઉ વિં હાથ વડે ધાર્યો ધાટ ધડી
 સકાય તેવી; 'પ્લાસ્ટિક' (ધાતુ) [૨. વિ.]
 ઘડાખૂડ વિં ધડો ખૂડે એટલું છોડું (પાણી)
 ઘડામણ નં, -ણી સ્ત્રી ધડવાનું મહેનતાણું
 ઘડાયેલું વિં ['ધરતુ' નું ભૂંદું] અનુભવથી
 પાકું થયેલું [લા.]
 ઘડાવું અંકિં 'ધરતુ' નું કમ'ણ (૨) અનુ-
 ભવથી પાકું થવું; કસાવું [લા.]
 ઘડિયાળ સ્ત્રી; નં [પ્રા. વર્તિત્રાલ્ય
 (સં. વર્તિકા + ઘડાલ્ય) ઉપરથી] વખત
 જણાવનારું ચંત્ર (૨) દાંસાનો ગોળ
 સપાટ ધંટ; ઝાલર. -ણી પું ઘડિયાળો
 વેચનાર તથા દુરસ્ત કરનાર [ધડો
 ઘડિયું નં તાડી ઝીલવાનો (લાંબી ટાંકનો)
 ઘડિયું લગન નં ગમે તે ધડીએ થતું અથવા
 વિવાહ અને લગ્ન સાથે થાય તેવું લગ્ન
 (બહુધા બહુવચનમાં)
 ઘડિયો પું [પ્રા. વર્તિત્ર (સં. વર્તિત્ર) પરથી]
 આંકનો પાડો; ગરિયો

ધડી સ્ત્રી [સં. ઘડી] ન્તુઓ ધડી (૨) [લા.]
ક્ષણ (૩) તક; પ્રસંગ. ધડી અં
ધડીએ ધડીએ; વારંવાર; હરધડી. ઠાળ
અં મરવાની આણી પર. ઠસર અં
એક ધડી સુધી; થોડી વાર. ઠસાધ અં
ધડીતાળ

ધડુડાટ પું [રવં] ધડડ અવાજ

ધડૂડ ધડૂડ અં [રવં]

ધડૂલિયો પું ન્તુઓ ધડૂલો

ધડૂલી સ્ત્રી નાનો ધડૂલો. -સો પું ધડો [પ.]

ધડો પું [સં. ઘટ] ધાતુ કે માટીનું પાણી
ભરવાનું પાત્ર. ધડાટ પું નિકાલ; ફેંસલો.
ઠલાડયો પું મડદાને બાળ્યા પછી
સ્મશાનમાં લાડવાવાળો ધડો ભાગવો તે
(૨) નિકાલ; ફેંસલો [લા.]

ધણું પું [સં. ઘન] મોટો ભારે હથોડો
ધણું પું [સં. ઘુણ] લાકડામાં થતો એક કીડો
ધણાધણી સ્ત્રી ધણો રનેહ; ગાઠ સંબધ
ધણું વિં [સં. ઘન] બહુ; ખૂબ; પુષ્કળ. ઠં
વિં ('ધણું'થી જરાક ઓછું એવો અર્થ
જતાવે છે). ઠખરું અં બહુવા; મોટું
ભાગે. ઠય વિં ('ધણું'થી વધારે અર્થ
જતાવે). -ણરું વિં ધણું [પ.]

ધન વિં [સં.] નક્કર (૨) થાકું; ગીચ (૩) ધણું;
પુષ્કળ (૪) સંબંધ, પહોળાઈ અને ભંચાઈ-
વાળું; 'કચૂબિક' [ગ.] (૫) પું કોઈ
સંખ્યાને તેનાથી જ એ વાર ગુણવાથી
આવતો ગુણાકાર; 'કચૂબ' [ગ.] (૬) છ
સરખી બાનુઓની આકૃતિ (૭) પું; નં
વાદળું. ઠધટા સ્ત્રી વાદળાંની ધટા. ઠધેર
વિં ગાઠું (જેમ કે, વાદળ) (૨) ભયાનક
(જેમ કે, અવાજ, યુદ્ધ). ઠચ્ચર વિં
મગજનું ચસકેયું. ઠદશકિ નં એક
જાતનું યંત્ર, જેમાં ખેતરી છખી મૂકી
તેવાથી પદાર્થની જાંઠઈ જાડાઈ પણ
આબેહૂબ દેખાય છે; 'સ્પીરિયોસ્કોપ'.
ઠદસ [સં.] (-ળ) નં વસ્તુના કદનું માપ;
'પોલ્યુમ' [ગ.] ઠમૂમિતિ સ્ત્રી 'સોલિડ
ન્યોમેટ્રી' [ગ.]. ઠમાન, ઠમાપ નં

'કચૂબિક મેટર'. ઠમૂળ નં [સં. ઘનમૂળ]
'કચૂબરટ' [ગ.]. ઠવાધ નં ઘંટ મંજરા
વગેરે નક્કર વાદ્ય. ઠચાસ વિં [સં.] મેધ
જેવું કાળું (૨) પું કૃષ્ણ. ઠસમીકરણ
નં 'કચૂબિક ઇન્વેસન' [ગ.]. ઠસાર
પું [સં.] કેપૂર (૨) પાણી (૩) પારો (૪)
ચંદન. -નિષ્ટ વિં [સં.] સૌથી ઘન-
ગાઠ. -નીકરણ નં ઘનરૂપ કરવું તે.
-નીભૂત વિં [સં.] નક્કર કે ઘટ બનેલું
ધમ અં [રવં] એવો અવાજ થાય તેમ.
ઠંકડું અં કિં [રવં] ધમધમ અવાજ
થવો (જેમ કે ધૂધરાનો). ઠંકાર (-સો),
ઠંકો પું [રવં] ધમકવાનો અવાજ.
ઠધમાવડું સંકિં ધમ દઈને જોરથી
મારવું [અવાજ જેમ
ધમરધમર અં [રવં] ગોળ ગોળ ગતિના
ધમસાણ નં [પ્રા. વંજાન (સં. વર્ણ)]
રમણભમણ; તોફાન (૨) ભયંકર યુદ્ધ
(૩) વિનાશ (૪) લોકોની ભીડ
ધમંડ પું અહંકાર; ગર્વ (૨) ખોટો
દેખાવ; ડોળ. -ડી વિં ધમંડવાળું
ધમેલું નં તગારું; તખાઈરું
ધમ્મર અં ગોળ ગતિના ઘોર અવાજની
જેમ. ઠધંટી સ્ત્રી મોટી ભારે ધંટી.
ઠધાધરો પું મોટો-ખૂબ ઘેરવાળો ધાધરો.
ઠવલોણું નં મોટું ભારે વલોણું
ધર નં [સં.] (માણસ કે પશુપંખીનું) રહેવાનું
ઠેકાણું; મકાન (૨) ગૃહ; એક કુટુંબનું
નિવાસસ્થાન (૩) વસ્તુને રાખવાનું કે
રહેવાનું ખોખું, ખાનું, ઘોડી, ઠેકાણું વગેરે
(દહાં 'ચરમાંનું ધર', 'સોકડીનું ધર')
(૪) ગ્રહનું જે રાશિમાં સ્થાન હોય તે
[ન્યો.] (૫) કુટુંબ (કે લક્ષણાથી તેની
આબર, સુખસંપત્તિ, વ્યવહાર ઇત્યાદિ) (૬)
ધરસંસાર (લક્ષણાથી સ્ત્રી, પુત્ર ઇત્યાદિ) (૭)
ખાનદાન; કુળ. ઠચાંગણું નં ધરનું
આંગણું (૨) અતિ પરિચિત - પાસેનું
સ્થાન [લા.]. ઠંકાન (-મ) નં ધરનું
સાધારણ કામકાજ. ઠદેકડિયું, ઠદેકડી

વિં ધરમાં ને ધરમાં ભરાઈ રહેનારું.
 ંખડલો પું ધરને લગતો સરસામાન;
 ધરવાખરો (૨) સંસારવહેવારનું કામ-
 કાળ (૩) સ્ત્રી, છોકરાં વગેરે સમુદાય.
 ંખરચ, ંખચ પું; નં ધર ચલા-
 વવામાં થતો ખરચ. ંખૂણે અં ધરને
 ખૂણે; ખાનગીમાં. ંખોડું વિં ધરનું જ
 ખાદનાર-ખગાડનાર. ંગણુ(-થુ, -થ્યુ)
 વિં જેની ઉત્પત્તિ કે વપરાશ ધરમાં જ
 હોય તેવું (૨) વેચવા માટે નહિ કરેલું
 (૩) ખાનગી. ંધાલુ વિં ધર થાણે એલું;
 પોતાના જ ધરને તુલસાન પહોંચાડનારું
 (૨) ખરચાણ (૩) ફગાવ્યા
 ધરચોળું નં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક
 રેશમી વસ્ત્ર [રહેનારો જમાઈ
 ધરજમાઈ પું સસરાને ઘેર સંસાર માંડી
 ધરડ સ્ત્રીં [વિ. ઘરડું = રેડું] ચીલો (૨) ચાહ
 પ્રાણી કે રૂઢિ [લા]
 ધરડ અં [રવં], ંચું સંકિં [રવં]
 ધસડાતું ખેચવું(૨) ભેરથી વસૂરવું; ધવડવું
 ધરડાપો પું ઘડપણ (૨) ધરડાના જેવું
 ડહાપણ; દોડડહાપણ[લા.]-મું વિં ધરડું
 દેખાય એવું; ધરડાને યોગ્ય
 ધરરિયું વિં ધરડું; રૂઢ. -ચો પું ધરડો
 -વડીલ માણસ
 ધરડિયો પું [રવં] ગળામાં બોલતો શ્વાસ
 (ખાસ કરીને મરતા માણસનો)
 ધરડું વિં [સં. જરડો] પાછો ઉમરે પહોંચેલું;
 મોટી વયનું (૨) પુરાણું; ભૂતું (૩) પાછી
 ગયેલું; કંઠણ. ંખખ વિં સાવ ધરડું-
 ખખખી ગયેલું. ંઠરચર વિં સાવ ધરડું
 (તિરસ્કારમાં). -રેડું વિં ધરડું; વડીલ
 ધરણુ નં [સં. વ્રહ્મ] સૂચકંતું ઘડણ.
 ંધેલું વિં અધું ગાંડું (અનંવતી સ્ત્રીએ
 ઘડણું લેયું હોય તો તેનું ખાણક ગાંડું
 યાચ એવી માન્યતા પરથી)
 ધરધણ્યાણી સ્ત્રીં ધરધણીની પત્ની
 (૨) ધરની માલિક; ધરવાણી
 ધરધણી પું ધર ચલાવનારો મુખ્ય પુરુષ
 (૨) ધરનો માલિક

ધરધણો પું ધરને લગતું કામકાજ
 ધરધાવડું વિં વડીલોની ખૂંજ પર ઘવનારું
 (૨) નિરુધમી [કામકાજ
 ધરધોણી સ્ત્રીં ધરનાં કપડાંલતાં ધોવાનું
 ધરનું વિં પોતીકું; પોતાના ધરજેલું; ખાનગી
 ધરખવેશ પું ભૂઓ શુદ્ધપ્રવેશ
 ધરફાડુ વિં ધર ફાડીને ચોરી કરનારું;
 ખાતર પાડનારું
 ધરખાર નં ધર; રાચરચીલું, માલમિલકત
 'વગેરે (૨) કુટુંબકળીલો. -રી વિં ધર-
 ખારવાળું (૨) સંસારી
 ધરખોળુ વિં ધરને બોળે - બેચાળર કે
 પાયમાલ કરે એવું
 ધરભાંગ પું (સ્ત્રી મરવાથી) ધર ભંગાવું
 તે (૨) વિં તેવી દશામાં આવેલું
 ધરભેદુ વિં પોતાના ધરનો ભેદ બતાવનારું
 (૨) ધરનો ભેદ બહાર પાડી દઈ દેશો દેનારું
 ધરમેળો અં મોંઘામોંઘે સમજને (ત્રીભ
 વક્ષ પાસે ગયા વિના) (૨) મિત્રતાની રીતે
 ધરમેળું વિં ધરફકરિયું
 ધરરખુ વિં ધરની સંભાળ રાખે એવું
 ધરવખરી સ્ત્રીં ભૂઓ ધરવાખરો
 ધરવણુ વિં ધરની ચાહનાવાળું; ધરમેળું
 ધરવટ સ્ત્રીં એક ધરનાં હોય તેવો ગાઠ
 સંબંધ (૨) વિં ધર લેવા સંબંધવાળું
 ધરવલું વિં ધર પ્રત્યે મમતાવાળું
 ધરવાખરો પું ધરને લગતો સરસામાન;
 રાચરચીલું
 ધરવાસ પું ધર કરીને રહેવું તે; શુદ્ધસ્થાશ્રમ
 ધરવાણી સ્ત્રીં ધરધણિયાણી (૨) પત્ની.
 -જો પું ધરધણી (૨) પતિ
 ધરવેદુ નં ધરગથુ વેદ
 ધરસંસાર પું શુદ્ધસ્થાશ્રમ (૨) સંસાર-
 વહેવાર. -રી વિં ધરસંસારવાળું;
 શુદ્ધસ્થાશ્રમી (૨) ધરસંસારને લગતું
 ધરમૂત્ર નં ભૂઓ ધરસંસાર
 ધરાકં પું; નં [સં. વ્રાહ્મકો] ખરીદનાર
 (૨) ખૂંખી પિછાનનાર. -ટી સ્ત્રીં ધરાકપણું
 (૨) ખરીદનારાનો આવરો(ક) ખપત, ઉકાવ

ધરાણિયાત વિન્ધરેણે લીધેલું કે આપેલું
 ધરાણે અં ભુઓ ધરેણે
 ધરું નં [ધર' ઉપરથી] કોઈ વસ્તુ રાખ-
 વાનું ખોખું - ધર
 ધરૂણી સ્ત્રીં ગૃહિણી [પ.]
 ધરેડ સ્ત્રીં ભુઓ ધરડ(ર)દ્વા પરના પથ્થર
 ઉપર દોરડાના ધસારાથી પડેલો ખાડો
 ધરેડી સ્ત્રીં [રવં] ગરગડી (ર) ધરડ ધરડ
 એમ બોલતો - મરતી વખતનો શ્વાસ;
 ધરેડો પું[રવં] મરતી વખતના શ્વાસથી
 થતો અવાજ (ર) ધરડ; ચીલો
 ધરેણાઉ વિં [ભુઓ ધરેણે] ગીરો સંબંધી
 (ર) ગીરો રાખેલું [ધરાણિયાત
 ધરેણિયાત, ધરેણિયું વિં ભુઓ
 ધરેણું નં [દિ. ગહણય] દાગીનો. ગાંઠું
 નં ધરેણું ને ખીલે ગાંઠેલો અલંકાર
 ધરેણે અં [દિ. ગહણ = ગીરો લેણું] આંટમાં
 - ગીરો આપેલું લીધેલું હોય તેમ
 ધરેરાટ પું [રવં] ધરર ધરર અવાજ
 ધરોધર અં ઘેર ઘેર
 ધરોપું નં, -પો-(ખો) પું ધરના જેવો
 ગાઠ સંબંધ; ધરવટ
 ધરોળી સ્ત્રીં [દિ. ઘરોળી] ગરોળી
 ધર્મ પું [સં.] ધામ; ઉકળાટ; ખડારો
 ધર્ષણું નં [સં.] ધસાવું તે; ધસારો (ર)
 સામસામી અયડામણ; તંદાર [લા.]
 ધલાત સ્ત્રીં ધાલી કે ધલાર્થ જવું તે;
 નુકસાની; ખોટ (ર) વસૂલ ન આપવું તે
 ધલાવું અંકિં 'ધાલવું'નું કર્મણિ
 ધલોડી સ્ત્રીં એક શાકનો વેલો; ધિલોડી
 (ર) ભુઓ ગરોળી. -કું નં ભુઓ ધિલોડું
 ધવડવું અંકિં ખણવું; ભેરથી વધરવું
 ધવાવું અંકિં [ધાવ' ઉપરથી] ધાયલ થવું
 ધસઘસ-(સાટ) અં [રવં] ગાઠ રીતે
 (લેવું તે) [મહેનત
 ધસડખોરો પું ધસડવા-લખ લખ કરવાની
 ધસડવું સંકિં [સં. દુર] ટસરડાવું ખેંચવું
 (ર) ડપાટાબંધ - ગમેતેમ લખવું કે કામ
 કરવું [લા.] [આંકો
 ધસરડો પું [ધસરવું' ઉપરથી] કાપો;

ધસરડવું સંકિં ભુઓ ધસડવું
 ધસરડો પું ધસરડો; ઉઝરડો (ર) ડસરડો; વેઠ
 ધસરપસર અં ધસડાવું પહડાવું; જેમ તેમ
 (ર) પરાણે; વેઠ લેખે
 ધસરવું સંકિં [સં. દુર] એક વસ્તુને ખીજ
 વસ્તુ પર દાખીને ભેરથી આમ તેમ ખેંચવી
 (ર) ચોળવું; મસળવું (૩) માંજવું (વાસણ)
 (૪) ધસીને ધાર ચડાવવી કે ચોપ આપવો
 ધસાઘસ સ્ત્રીં ખૂબ ધસવું તે
 ધસાવું વિં [વં કું 'ધસાવું'] કટારી પાડે
 એવું (ર) નુકસાનકારક
 ધસાર પું ધસારો. ંણું નં ધસાવું તે;
 ધસારો (ર) ધસાવાથી પડેલી રજ (૩)
 ધસાવાથી લાગતી ખોટ; નુકસાન (૪)
 ધસારવું. ંણું નં ધસીને પીવાનું એસડ.
 -રો પું ભુઓ ધસારણ
 ધસાવવું સંકિં 'ધસવું'નું ત્રેરક
 ધસાવું અંકિં 'ધસવું'નું કર્મણિ (ર)
 ધસારો વેઠવો; ખર્ચ કે ખોટ ચાતુકસાનમાં
 લીતરવું [મીઠું]
 ધસિયું વિં [ધસવું] ગાંગડુ નહિ-સૂકા જેવું
 ધસિયો પું લોટ રોટીને કરાતી એક વાની
 ધસીટ સ્ત્રીં [ધસવું] એક સ્વર પરથી
 ખીલ સ્વર પર જતાં વચ્ચેનું અંતર
 નાદસ્વરથી પ્રકાશિત કરવું તે (સંગીત)
 ધધોલિયું નં [દિ. ધંધ] નકામું, ખરાબ ધર
 -ખોરડું (ર) માથે મોઢે-ગોટ પોટ ચોટવું
 તે; ઘોઘો (૩) વિનાશ; ધૂળધાણી [લા.]
 ધંટ પું મોટી ધંટી
 ધંટ પું [સં. ધંટ] ધાતુની (કાંસાની) લાંબા
 પ્યાલાના આકારની વસ્તુ (ર) નડી લોટી
 જેની વગાડવાની વસ્તુ; ઝાલર (૩) એના પર
 વગાડેલો ટકોરો (૪) પક્ષો ધૂત; કસ્ટાદ [લા.]
 ંડી સ્ત્રીં છેક નાનો ધંટ; ટોંડરી (ર)
 શૂન્ય; કાંઈ નહિ [લા.]
 ધંટલો પું ભરડવાની યાળા વિનાની ધંટી
 ધંટો સ્ત્રીં [સં.] ધંટ; ધંટી. ંરવ પું
 ધંટનો અવાજ-રણકો
 ધંટાળી સ્ત્રીં [સં. ધંટાળી] ધૂસરીઓની દાર

ધાટી સ્ત્રીં [સં. ઘટ્ટી] દળવાનું સાધન
(હાથનું કે ચાંત્રિક). ંચોર પું આલાક
ચોર (૨) ખીસાકાતરુ

ધાટો પું મોટો ઘંટ (૨) એનો ટકોરો
ધા પું [સં. ઘત=સંધાત; જથો] ચોવીસ
કાળનો જથો

ધા પું [સં. ઘત=પ્રહાર; જખમ; પ્રા.
વાય] ઝટકો; પ્રહાર; ચોટ (૨) કાપ; જખમ
(૩) મોટા દુઃખની ઊંટી અસર [લા.]
ધાઈ સ્ત્રીં ઉતાવળ; દોડાદોડી (૨) ધાંધલ;
ધમાલ (૩) ભીડ; ભરાવો

ધાધરાપાટ પું ધાધરાનું લૂગડું
ધાધરી સ્ત્રીં નાનો ધાધરો. -રો પું
[દિ. ઘવ્વર] ચણિયો

ધાટ પું [સં. ઘટ ઉપરથી] આકાર; દેખાવ
(૨) પ્રસંગ; લોગ [લા.] (૩) યુક્તિ-
પ્રયુક્તિથી કામ કાઢી લેવાની યોજના;
તજવીજ (૪) રીત; લક્ષણ; શોભા

ધાટ પું [સં.] બાંધેલો આરો; ઓવારો (૨)
પહાડી રસ્તો (૩) સહ્યાદ્રિનો પહાડી પ્રદેશ

ધાટ પું સ્ત્રીં એને પહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર
ધાટડી સ્ત્રીં રાતા રંગનું બાંધણીની ભાતનું
સ્ત્રીં એને પહેરવાનું રેશમી વસ્ત્ર-ચૂંદડી
(૨) ગાતડી. [બેલીડબી = સ્ત્રીં એ મહેનત
કે મરદાનગીનું કામ ઉપાડવું]

ધાટલુ સ્ત્રીં ધાટીની સ્ત્રી

ધાટી વિં દખખણના ધાટમાં રહેતી એક
નતિનું (૨) પું તે નતનો માણસ

ધાટીકું વિં ધાટવાળું; ડપાળું

ધાટું (-ડ) વિં [સં. ગાઠ] ધટ્ટ; લચકદાર
(૨) ખીચોચીચ (૩) પુષ્કળ; ગાઠ (૪)
કહણ; સંગીન

ધાડવું નં [ધડો ઉપરથી] ગોળ ભરવાનું
માટકું. -વો પું નુઓ ગાડવો

ધાડું વિં નુઓ ધાટું

ધાણ પું [દે.] એક ફેરે રંધાય, તળાય
કે કચરાય, ખંડાય એટલો જથો; આખા
જથાનો ભાગ (૨) સંહાર; ખરાણી
ધાણ પું [પ્રા. ઘગ, સં. ઘન] મોટો હથોરો; ઘણ

ધાણ પું [સં. ઘુણ] લાકડું કેરી ખાનાર
એક છીડો

ધાણ સ્ત્રીં [સં. ઘાણ] ગંધ; બદબો [સાધન
ધાણી સ્ત્રીં [દિ. ઘાણ] તેલી બી પીલવાનું
ધાત પું [સં.] ઝટકો; ધા (૨) નાશ; ખૂત
(૩) 'પાવર' [ગ.] (૪) 'રિઓ ઓફ એન
એક્સ્પ્રેશન' [ગ.] (૫) 'ઈન્વોલ્યુશન' [ગ.]
(૬) સ્ત્રીં અકાળ મૃત્યુની ધાંટી. ૦ ક વિં
[સં.] મોત નિપળવે એલું; નાશક. ૦ ડી
વિં ખૂતી (૨) ફૂર; નિદંય. ૦ ચિહ્ન નં
આંકડાને તે જ આંકડાથી જેટલી વાર
ગુણ્યો હોય તે બતાવનાર અંક; 'ઇન્ડાઇસ'.
-તિની વિં સ્ત્રીં [સં.] હત્યારી. -તી
વિં [સં.] હત્યા-ખૂત કરનારો

ધાતેલ નં ધા ઉપર ચોપવાનું તેલ

ધાપહાણ પું ઔપધિ તરીકે વપરાતો
એક પથ્થર [એક વનસ્પતિનું ફૂંડું]

ધાળાજરિયું નં ધા પર કામ આવતી

ધામ પું [સં. ધર્મ] તાપ (૨) ઉકળાટ;
બફારો (૩) પરસેવો

ધામચ (-છ, -ટ) વિં ધામ-પસીનાથી
ગંડું થયેલું (૨) નં પરસેવો (૩) તડમાં
થઈને વઢાણમાં ભરાયેલું પાણી

ધામતફુંડી સ્ત્રીં વઢાણમાં પેસતા
ધામચની ફુંડી

ધાયક વિં + ધાતક

ધાયડમલ (-લ) વિં પહેલવાન; શૂરવીર

ધાયલ વિં ધાવાળું; જખમી

ધાયાંપડધાયાં, ધાયાંખૂડયાં વિં બધાયા,
ખૂડવા બગેરેથી કમોતે મરેલાં

ધારણ નં [પ્રા.] ચોર નિદ્રા (૨) જંધધી
ચોરવું તે (૩) જીંધ લાવે એવું ઔપધ

ધારી (૦ પૂરી) સ્ત્રીં [દિ. ધારિયા] એક મીઠાઈ
(૨) અડક કે મગની દાળનું વડું (૩) ચોટલી-
ની ચારે બાજુએ રાખેલા કેશનું ચકરડું

ધારું નં રોગથી ધરીરમાં પડેલું નાડું

ધાલ (લ.) સ્ત્રીં સાથે જમવા એટલાઓની
હાર-ઓળ (૨) તેમનો આખો સમૂહ
ધાલ (લ.) સ્ત્રીં [ધાલવું] નુકસાન; ખાધ.

૦મેલ સ્ત્રી ૦ [‘ધાલવું’ + ‘મેલવું’] કાઢધાલ;
ગરબડસરબડ (૨) પંચાત; ધમાલ (૩)
ખટપટ; પ્રપંચ

ધાલવું સંકિં ૦ [પ્રા. ઘલ્લ] ખોસવું; અંદર
મૂકવું (૨) પહેરવું (૩) પ્રસંગે ભેટ
તરીકે પહેરાવવું. ઉદા. ૦ ‘મેં કન્યાની
કોટમાં અજોડો ધાલ્યો.’ (૪) અંદર
નાખવા—મૂકવાની રીત સૂચવનાર સહાય-
કારી ક્રિયાપદ સાથે વપરાય છે; જેમ કે,
‘ખોસી ધાલવું’; ‘ચગદી ધાલવું’ (૫)
[લા.] નાણાં ખાઈ જવાં (૬) ખગાડવું;
પાયમાલ કરવું. ઉદા. ૦ ઘર ધાલવું

ધાવ પું ૦ [સં. ઘાત] ધા; જખમ (૨) સમસ્થા
ધાસ નં ૦ [સં.] ખડ; ચાર. ૦ખાવું =
માણસની ગણનામાં ન રહેવું. ૦ચારો
પું ૦ ઠોરનું ધાસ. ચારો વગેરે

ધાસણી સ્ત્રી ૦ ક્ષયરોગ

ધાસતેલ નં ૦ [દં. ગેસ + તેલ] ગ્યાસતેલ
ધાસલેટ નં ૦ ધાસતેલ; ખાળવાનું એક
ખનીજ પ્રવાહી. -ટિયું વિં ૦ હલકા
પ્રકારનું [લા.] [ધિસાવું

ધાસવું સંકિં ૦ જુઓ ધસવું (૨) અંકિં ૦
ધાસિયું વિં ૦ જેમાં ધાસ નીપજતું હોય
તેવું (૨) ધાસમાંથી ઉત્પન્ન થતું (૩)
સત્ત્વ વગરનું હલકું (જેમ કે ધાસિયું ધી,
સોનું) [લા.] [ધાસ કાપનારો

ધાસિયો પું ૦ સાથરો; ધાસનો પાથરો (૨)

ધાસિયો પું ૦ જુઓ ‘ગાશિયો’

ધાસે (-સો) ટિયું નં ૦ [‘ધાસવું’ ઉપરથી]

ઘરમાં પહેરવાની (સામાન્ય) ચૂડી

ધાંધરડવું (૦) અંકિં ૦ [રવં] ભારે
ધાંટો કાઢીને—ખૂબ રોવું (૨) આરડવું
(જેમ કે પારીનું)

ધાંધણું (૦) નં ૦ ઓવારણું (ઉદા. ગાંધણું લેવાં)
ગાંડા જેવું આચરણ (ઉદા. ગાંધણું કાઢવાં)

ધાંધું (૦) વિં ૦ ઉતાવળું (૨) ગમરાયેલું

ધાંચ (૦; ચ.) સ્ત્રી ૦ [‘ગૂંચ’ કે ‘ખાંચ’
ઉપરથી] ચીલામાં પડેલો ખાટો; ખાટો
(૨) ગૂંચ; મુશકેલી

ધાંચણુ (૦) સ્ત્રી ૦ ધાંચી સ્ત્રી

ધાંચી (૦) વિં ૦ [દં. ધંચિય] ધાણી ચલાવી
તેલ કાઢી આપવાનો ધંધો કરતી એક
ન્યાતનું (૨) દૂધ વેચવાનો ધંધો કરતી
એક ન્યાતનું (૩) પું ૦ તે ન્યાતનો માણસ
ધાંચો (૦) પું ૦ વાંસફોડો; ટોપલા, સાદડી
વગેરે બનાવનાર

ધાંટાધાંટ (૦) સ્ત્રી ૦ [ધાંટો] ખૂમાખૂમ

ધાંટી (૦) સ્ત્રી ૦ ધાંટા કે કંઠની—પડછલની
જગા; હેડિયો (૨) અવાજ; સૂર

ધાંટી (૦) સ્ત્રી ૦ ધાટ; ખે પર્વતની કે ડુંગરાની
તચ્ચેનો સાંકડો રસ્તો (૨) [લા.] મુશકેલીનો
ખારીક સમય હરકત; અડચણ. ૦ધૂંચી
(૦) સ્ત્રી ૦ [ધાંટી + ધૂંટી] આંટીધૂંટીવાળો
માર્ગ (૨) મુશકેલી કે મુશકેલીનો સમય [લા.].
-ટો પું ૦ મોટી ધાંટી—ડુંગરાળ રસ્તો

ધાંટો (૦) પું ૦ [સં. વંદ્ર = ખાલવું] કંઠ; સાદ (૨)
મોટો સાદ; ખૂમ (૩) ખિન્ન થઈને કાઢેલો સાદ
ધિસેલ સ્ત્રી ૦ એક જાતનું લાલ રંગનું
મંકોડાની જાતનું જીવડું

ધિયાળ વિં ૦ વધારે ધી આપે એવું (ઠોર)

ધિયો પું ૦ ધી વેચનારો

ધિલોડી સ્ત્રી ૦ જુઓ ધલોડી. -ડું નં ૦
ધિલોડીનું ફળ—ધલોડું

ધિસાવવું સંકિં ૦, ધિસાવું અંકિં ૦
‘ધીસવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ

ધિસેસો પું ૦ [‘ધિસાવું’ ઉપરથી] એકદમ
જેરથી પડેલો ધસરકો

ધી નં ૦ [સં. ધૃત] ધૃત; ધૃપ. ૦ઠાંટો પું ૦
જ્યાં ધી જોખાતું, વેચાતું હોય એ જગા;
ધીનું ખતર. ૦ઠેખાં નં ૦ ખં ૦ વં ૦ ધી
અને કેળાં (૨) ભારે લાલ [લા.]

ધીચ વિં ૦ જુઓ ગીચ. -ચોધીચ વિં ૦
ગીચોગીચ

ધીચોપડ નં ૦ ધી ને તેવો ચીકટ પદાર્થ

ધીતેલું નં ૦ પોચણીના મૂળમાં થતી ગાંઠ

ધીસ સ્ત્રી ૦ [પ્રા. ગજ્જ] રોન

ધીસ સ્ત્રી ૦ ધિસેસો; ધસરકો (૨) ચોરી (૩)
માર; ફોડ. [૦પડવી = નુકસાન થવું (૨)
લાગ થવો. ૦સારવી = ચોરી કરવી.]

ધીસ સ્ત્રી હોળીનો વરધોડો [ધૂસરું
 ધીસરું નં [પ્રા. વિસ; સં. ઘસ] ઉપરથી]
 ધીસલું નં [ધિસાલું ઉપરથી] જેસલો
 ધીસવું સં કિં ધસલું
 ધીસાધીસ સ્ત્રી [ધીસરું પરથી]કોકકોક
 ધીસરું નં ધીસરું; ધસરું
 ધુધરવટ સ્ત્રી [ધુધરી + વત્તિ] ધાધરાના ધેરની
 નીચેની ધુધરીઓવાળી ગૂલ (૨) પું ગૂલ
 પર ધુધરીઓની દાર હોય એવો ધાધરો
 ધુધરિયાળું વિં ધુધરીઓવાળું
 ધુધવાટ (-ટો) પું [રવં] ધૂધવટું તે
 ધુધરો પું [રવં] ધુરમો
 ધુણ પું [સં.] કાકડું કોરી ખાનારો એક કીડો
 ધુમરાવટું સં કિં 'ધૂમરડું'નું પ્રેરક
 ધુમરડવું સં કિં ધુમરડી ખવરાવવી
 ધુમરડી સ્ત્રી [ધૂમરું ઉપરથી] ચકાકારે
 ફરવું-નાચવું તે; ફફડી (૨) ફેર; ચક્ર
 (૩) પકડનારને ચુકાવી દેવા ધૂમી જવું
 તે (૪) હીચોળવું તે
 ધુમરાઈ સ્ત્રી [ધૂમરાઈ ઉપરથી] મગરડી; ગવ
 ધુમરાવટું સં કિં 'ધૂમરાઈ'નું પ્રેરક
 ધુમાવટું સં કિં, ધુમાવું અં કિં 'ધૂમરું'નું
 પ્રેરક ને ભાવે
 ધુરમો પું [રવં] ગુરમો; મુક્કો
 ધુરકાવટું સં કિં 'ધૂરકવું'નું પ્રેરક
 ધુરકિયું નં ધૂરકવાનો અવાજ (૨) ઝાંઝિયું;
 ગુરસાનો બોલ [તેવો અવાજ
 ધુરધુર અં [સં.; રવં]. -રાટ પું ધુરકવાનો
 ધુવડ પું; નં [સં. વૂક] રાત્રે જ દેખી
 રાકતું એક પક્ષી [રવસાવનું
 ધુસાણિયું વિંગમે તેમ કરીને પૂસતા હોયેવા
 ધુસપુસ અં (૨) સીં [રવં] ધુસપુસ
 ધુસારવું સં કિં [ધૂસરું ઉપરથી] પેસારવું;
 દાખલ કરવું (વગર રત્નએ કે હકે)
 ધુસાવટું સં કિં, ધુસાવું અં કિં,
 'ધૂસરું'નું પ્રેરક ને ભાવે
 ધૂમટ પું [પ્રા. હુમટ] દેરા અથવા મકાન
 ઉપરનું હતાકાર ધાણું; ગુંગળ (૨) હૂમટ
 નીચેનો દેરાનો આંદરનો ભાગ

ધૂક નં [સં.] ધુવડ
 ધૂધર સ્ત્રી [નુઓ ધુધરી [પા.]. ંભાળ સ્ત્રી
 (બળદને કોટે બાંધવાની) ધૂરાની માળા
 ધૂધરી સ્ત્રી [સં. વર્ધરી] ધાતુના પતરાની
 પોલી ખણખણતી ગોળી (૨) સ્ત્રીઓના
 હાથનું ધુધરિયાળું એક ધરેણું (૩) એક
 રમકડું; નાનો ધુધરો (૪) ખાફેલી નર-
 બાગરી વગેરે. -રો પું અંદર કાંકરા
 જેવી વસ્તુ ભરીને કરેલો ખખડે તેવો ધાતુ
 વગેરેનો પોલો ગોળો (૨) તેવું એક રમકડું
 (૩) એક વાની (૪) વલોણાનો દાંડો
 ધૂધરા જેવા જે ધાટમાં ફેરે છે, ને જે
 ગોળાને મોઢે ગોઠવાય છે તે ગોળ ધાટ
 ધૂધવટું અં કિં [રવં] 'ધૂધૂ' એવો અવાજ
 કરેલો (૨) ગજવું
 ધૂધવાવું અં કિં ધૂ ધૂ અવાજ થયો
 ધૂધૂ અં [રવં] રેલગાડી, સમુદ્ર વગેરેનો રવ
 ધૂડ પું; નં નુઓ ધુવડ
 ધૂમ અં [પ્રા. ગુમ, પ્રા. ગુમ] ગરક; લીન
 (૨) ચક્ર-ગેમાન
 ધૂસચી સ્ત્રી [ધૂમરું ઉપરથી] ધુમરડી;
 ચકાકારે ફરી વળવું તે [જથો; સમૂહ
 ધૂમરો પું [પ્રા. ગુંચર=પાંદડીઓના જથો]
 ધૂમટ પું નુઓ ધૂમટ. -ટી સ્ત્રી ધૂમટ
 જેવી નાની આકૃતિ
 ધૂમટો પું ધૂધટ [(૨) ચક્ર ચક્ર ફેરવવું
 ધૂમડવું સં કિં [ધૂમરું ઉપરથી] હીચોળવું
 ધૂમડાવું અં કિં 'ધૂમરડું'નું કર્મણિ
 ધૂમડી (-ણી) સ્ત્રી [ધૂમરું ઉપરથી; પ્રા.
 ધુમ્નગ] ધુમરડી
 ધૂમરાઈ અં કિં [ધૂમરું ઉપરથી] રીસમાં
 મોં ચડવું; ધૂધવાટું (૨) ધૂમરી ખાતી (૩)
 વરસાદનું ચડી આવવું (૪) હોળાટું
 ધૂમરી સ્ત્રી [ધૂમરું ઉપરથી] વમળ;
 ભમરો (૨) ધૂમરી, ધૂમરડી (૩) મદમાં કે
 તોરમાં આંખો ચક્રવર્તી થવી તે
 ધૂમરું અં કિં [સં. વૂર] ગોળ ફરવું (૨)
 રખડવું [પ્રા.] (૩) મોટો કારભાર કરેલો;
 મહાલટું (૪) મન્યા રહેવું

ધૂમાધૂમ(-મી) સ્ત્રીં [‘ધૂમવુ’ ઉપરથી]
હરફર; દોડધામ

ધૂરકવું અંકિં [દે. વુલ્લક; (૨૧૦)] ધૂરધૂર
કરવું (૨) જોરથી લસવું (૩) ગુસ્સામાં
ધાંટો પાડવો; તફકવું [લા.]

ધૂરકાધૂરકી સ્ત્રીં સામસામે ધૂરકવું તે
ધૂરકાવું અંકિં (‘ધૂરકવું’નું ભાવે) ધૂરક-
વાની ક્રિયા થવી

ધૂણુચિમાન વિં [સં.] ચકાકારે ધૂમવું
ધૂલર, -રું નં, -રો પું જુઓ ‘ગૂલર’માં
ધૂસ પું ઉદર; કોળ

ધૂસણુ નં ધૂસવું તે; વગર હકનો પ્રવેશ
(૨) વિં ધુસણિયું પિસી જવું

ધૂસવું અંકિં જોરથી કે ગમેતેમ કરી
ધૂસિયું નં [‘ધૂસ’=ઉદર] ઉદરિયું

ધૂસિયું મધ નં (ગાડ વગેરેની બખોલમાં
ધૂસીને બાંધેલા મધપૂડાનું) એક ભતની
ઝીણી માખોએ બનાવેલું મધ

ધૂંધટ(-ટો) પું ધૂમટો; સ્ત્રીઓ મોં પર
કપડું ઢાંકે છે તે

ધૂંટ પું [દે. કુંટ] ધૂંટો (૨) ધાંટો; કંઠ
(૩) સ્ત્રીં (જીવનું) ધૂંટાવું-ગૂંજળાવું તે.
ઠોડો પું ગળા વાટે એકી વખતે ભતરી
શકે તેટલો પ્રવાહી પદાર્થ

ધૂંટણુ પું; નં, -ણિયું નં [સં. કુંટ] ધૂંટણ
ધૂંટવું સંકિં લસોટવું; પીસવું (૨) ઘેરવું;
રોધવું (શ્વાસને) (૩) અભ્યાસથી-પુનરા-

વર્તનથી પાડું કરવું (જેમ કે, અક્ષર, રાગ)
ધૂંટવાવું સંકિં, ધૂંટાવું અંકિં

‘ધૂંટવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ
ધૂંટી સ્ત્રીં પગની પાટલી અને નળાને
જોડનાર સાંધા આગળનું હાડકું

ધૂંટી સ્ત્રીં [‘ધૂંટવું’ ઉપરથી] ગળધૂથી
ધૂંટી સ્ત્રીં [સરં ‘ધાંટી’] ગૂંચવણ; ભરાઈ

પડાય એવી મુશ્કેલી
ધૂંટો પું ધૂંટીને બનાવેલો લોંઘો (૨) લસોટ-

વાનું સાધન (૩) ધૂંટવાથી આવેલો આપ
ધૂણુ સ્ત્રીં [સં.] તિરકાર

ધૂત નં [સં.] ધી

ધેધૂર વિં ગાઢ; ધનધાર (૨) મસ્ત; ચકચૂર
ધેટી સ્ત્રીં ઘેટાની માદા. -ટું નં જેના

શરીર ઉપર બન થાય છે તે પ્રાણી. -ટો
પું ઘેટાનો નર [મદ; અભિમાન

ઘેન (ધે) નં [અ. ગૈન] નરો; કંક; સુસ્તી (૨)
ધેબર નં [સં. ઘૂતપુર; દે. લેલ(વ)ર] એક

વાની-પકવાન. -રિયું વિં ધેબરના જેવું
સ્વાદિષ્ટ. -રું નં ધેબર

ધેર (ધે) અં ધરે; ધરમાં; ધર તરફ. [-ને
ધેર ઊઠવી = ના નુકસાનમાં પડવું, ધેર

ખેસવું = ખેડાર બનવું (૨) બરતરફ થવું
(૩) -ની સાથે (સ્ત્રીએ) નાતવું કરવું (૪)

-નું નુકસાન થવું (સોને ઘેર ખેડી).]
ધેર પું ઘેરાવ; ‘સર્કન્દરન્સ’ (૨) સમૂહ;

ટોળા (૩) સ્ત્રીં કોર પરનો ભાગ (૪)
ચોટલીની આસપાસ રાખેલી ધારી (૫)

ધેરૈયાનું ટોળું
ધેરગલીરું, ધેરગલીર વિં + [‘ગલીર

ગલીર’] ઘેરું અને ગલીર; અતિ ગાઢ
ધેરદાર વિં ઘેરવાળું (કપડું) (૨) ખૂલવું;

અપસીને નહિ એવું
ધેરવું સંકિં ચારે તરફ વીંટળાઈ વળવું

(૨) (પથુને) પાણી પાવું
ધેરાવ પું ઘેર; ચારે તરફનો વિસ્તાર (૨)

ઘેરવું તે; રોકાણ; અટકાયત
ધેરાવું અંકિં ‘ઘેરવું’નું કર્મણિ (૨)

સપડાવું; ઘેરામાં આવી જવું (૩) ઘેરું થવું;
વ્યાપવું (જેમ કે આંખ નશા કે ઊંધથી;

આકાર કે ચંદ્ર વાદળથી, વાદળ
કાળાથી)

ધેરાવો પું ઘેરાવ
ધેરું વિં [સં. ગમીર] ગાઢ; પાકું (૨) ગના

સંબંધમાં; ઘણી માત્રામાં રંગવાળું (જેમ
કે ઘેરો લાલ) (૨) ઝેંડું; ગદન (૩) ચકચૂર;

ખુમારીવાળું (આંખના સંબંધમાં)
ધેરૈયા ઔદશ સ્ત્રીં [ધેરૈયા + ઔદશ]

કાગણ સુદ ઔદશ
ધેરૈયો પું [‘ધેર’ = ટોળા] હોળી ખેલના

નીકળેલો, ઘેરમાંનો માણસ

ઘેરો પું ઘેરી લેવું તે (૨) રાકાણ; અટકાવ
 (૩) સમૂહ; ધયૂમલો (નેમ કે આડનો)
 ઘેલઅંદ્ર(-દુ) (ધે) વિં જેની ઘેલછા અંદ્રનાં
 ક્ષયવૃદ્ધિની પેઠે પાક્ષિક હોય એવું; વખતે
 ડાહ્યું અને વખતે ગાંડું થઈ જતું હોય એવું.
 ઘેલછા (ધે) સ્ત્રીં ગાંડપણ (૨) ધૂત
 ઘેલાઈ (ધે) સ્ત્રીં ઘેલાપણું; ગાંડપણ
 ઘેલું (ધે) વિં [સં. ગ્રહિલ] ગાંડું; અક્ષલ
 વગરનું (૨) નંગાંડપણ [‘ઘેખર’માં
 ઘેવર નંગિ., -રિયું વિં, -રું નંગુઓ
 ઘંધટ (ધેં) વિં ભૂં કે કેટલી ઘેરાયેલું
 (૨) સ્ત્રીં વરસાદ અંધારો હોય એવી
 આકાશની રિયતિ [વાની-ભદડકું
 ઘંશ(-સ) (ધેં) સ્ત્રીં ખાવાની એક હલકી
 ઘેયું નં [સં. ગઢર] ખાડો; ખાધરો
 ઘા સ્ત્રીં [સં. નોધા] ગેરાળીના આકારનું
 એક જેરી પ્રાણી
 ઘાધર પું ભારે માથાનો જંગલી ખિલાડો
 (૨) ખાળકને ખિવડાવવાનો હાઉં (૩) નં
 એક પક્ષી
 ઘાધરું વિં વરવંખોખડું-ભારેસાદવાળું
 ઘાધરો(-ગો) પું [૨૫૦] ભારે સાદ;
 ધાંટો (૨) ગળાના જે ભાગમાંથી અવાજ
 નીકળે છે તે
 ઘાઘો વિં પું અભણ; મૂખ (માણસ)
 (૨) પું સાપ (૩) મોંમાથું ઢંકાય
 એમ એકલું તે; ધંધાલિયું
 ઘાચ સ્ત્રીં ઘાંચલું-ઘાંચાલું તે; ઘાંચાયાંની
 અસર. ઓપરોણી સ્ત્રીં, ઓપરોણો પું
 નુઓ ઘાંચપરોણો
 ઘાચવું અંકિં ઘાંચલું; ભોંકું
 ઘાટ પું ધૂટે; ધૂટેડો
 ઘાટક પું [સં.] ઘોડો
 ઘોડદામણ અં વારાફરતી
 ઘોડદોડ (દો) સ્ત્રીં ઘોડાઓની દોડવાની
 હરીફાઈ (૨) એને મારેનું મેદાન અથવા
 રસ્તો
 ઘોડાકળ સ્ત્રીં ઘડિયાળના લોલકની
 ગતિને ઉપરના ચક્ર સાથે જોડતી કળ;
 ‘એસકેપમેન્ટ’

ઘોડાગાડી સ્ત્રીં ઘોડા વડે ખેંચાતી ગાડી
 ઘોડાગાંઠ (૦) સ્ત્રીં ખેવડી સેડકાગાંઠ
 (૨) શેતરજમાં જે ઘોડાને એકમેકના
 જોરમાં રાખવા તે
 ઘોડાગીની સ્ત્રીં ઘોડાની છાપવાળી ગીની;
 સોનાનો એક ધિટિશ સિક્કો
 ઘોડાઘાટડી સ્ત્રીં ઘોડે ખેટેલી કન્યાને
 વર તરફથી માથે ઓઢાડાતી ચૂંદડી.
 ઘોડાપૂર નં ઘોડાની નેમ એકદમ ધસી
 આવતું મોટું પૂર (૨) અં તેની નેમજોશથી
 ઘોડાર (૨) સ્ત્રીં [ધાડું + સં. ભગાર] ઘોડા
 ખાંધવાની જગા; તખેલો. -રિયો પું
 ઘોડારની સાફસૂફ રાખનારો. -સર સ્ત્રીં
 ઘોડાર
 ઘોડિયાખાતું નં કારખાનાંમાં કામ કરતી
 સ્ત્રીઓનાં ખાળકો સાચવવાનું ખાતું
 ઘોડિયાટ પું [‘ઘોડી’ ઉપરથી] મોભને
 ટેકવવાનું ત્રિકોણિયું [પારણું
 ઘોડિયું નં [‘ઘોડી’ ઉપરથી] એક જતનું
 ઘોડી સ્ત્રીં [પ્રા. વોડો (સં. વોટ્કા)] ઘોડાની
 માદા (૨) જેની ઉપર કોઈ વસ્તુ મુકાય
 અથવા ગોઠવાય કેટગાવાય એવી લાકડા-
 કે ધાતુની ખનાવટ (૩) જેનો ટેકો લઈ
 ચલાય એવી લાકડી (૪) ભંચે ચડવાની
 નિસરણી જેવાં પગથિયાંવાળી ખનાવટ.
 [ઘોડીએ ચડવું = તરશો કરવો (કાળી
 ઘોડીએ = અદીણથી, લીલી ઘોડીએ =
 ભાંગથી, લાલ ઘોડીએ = દારથી]. -ડું
 નં ઘોડો અથવા ઘોડી (૨) નાનું
 અથવા દુર્બળ ઘોડું; ટટું (૩) હથેળ;
 ઘોડાનો સમૂહ
 ઘોડે અં પેઠે (કા.)
 ઘોડેસવાર પું ઘોડા ઉપર સવારી કરનારો
 માણસ કે સિપાઈ. -રી સ્ત્રીં ઘોડેસવાર
 થવું તે
 ઘોડો પું [નુઓ ઘોડી] સવારીનું એક
 પશુ; અથ (૨) નદી કે દરિયાનું મોટું
 મોનું; લોઠ (૩) ઘોડા જેવા આકારની
 નદી નક્શીદાર ખીરી (૪) ચાંપ-કળ

(જેમ કે બંદૂકનો) (૫) મોટી ઘોડી;
 ડોઈ વસ્તુ મૂકવા માટે બનાવેલું ઉભેડું.
 [ઘોડા ઘોડાવવા = શેખચલ્લી જેવા
 તરંગ ઘોડાવવા. ઘોડે ચડવું = અગ્રેસર
 થવું (૨) વરરાત્રિ થવું (૩) ફળેત થવું
 [લા.] (૪) તત્પર થવું.]
 ઘોચરું (ધો) નં ગોત્ર બાંધવાનો ચૂલો
 ઘોચું નં જખમ (૨) ભમરડાની રમતમાં
 ચડતો દાવ
 ઘોર વિં [સં.] બિહામણું (૨) કમકમાટી
 ઉપલવે એવું (૩) ગાઢ; અત્યંત
 ઘોર પું એવો અવાજ કે રણકો (૨)
 તખૂરા ઇંમાં ખરજ સ્વરના તારનો
 અવાજ કે રણકો.
 ઘોર સ્ત્રીં [ફા. ઘોર]મડું દાટવાનો ખાડો;
 કબર. ંખોદિયો પુંઘોર ખોદનારો(૨)
 ઘોર ખોદીને મડદાં કાઢી ખાનારું એક
 પ્રાણી (૩) હીણું કામ કરનારો [લા.].
 ંખોદું વિં ઘોર ખોદનારું
 ઘોરખોદું નં એક પ્રાણી; ઘોરખોદિયો
 ઘોરવું અંકિં [પ્રા. ઘોર (સં. હુર)] (જિથમાં)
 નસકોરાથી શખ્દ કરવો (૨) ધસધસાટ ઊંધવું
 ઘોર'ભ(-ભા)વું અંકિં ગોર'ભાવું; વાદળાં
 ચડી આવવાં; ઘેરાવું
 ઘોરભો પું ભુઓ ગોરભો
 ઘોરી વિં ['ઘોરવું' ઉપરથી] ઊંધણશી
 ઘોરી પું ઢોરનું ટોણું (ચરવા માટે જવું
 આવતું)
 ઘોસક(-ટી) સ્ત્રીં, -કું નં સાવ નાનું
 અ'ધારું ઘર; 'રક્તમ' [જનારું
 ઘોલેયું, ઘોલેલું વિં વગરનોતરે જમવા
 ઘોષ પું [સં.] મોટો ધ્વનિ; અવાજ (૨)
 ઢંદેરો (૩) ગોવાળિયાનું રહેઠાણ; શૂંપડું

(૪) મૃદુ વ્યંજનના ઉચ્ચારણનો બાહ્ય
 પ્રયત્ન [વ્યા.]. ંણુ સ્ત્રીં ભહેરાત (૨)
 ઢંદેરો. ંચંજન પું કોમળ, મૃદુ
 વ્યંજન (ગ, જ, ડ...ધ, ઝ...ઢં) [વ્યા.]
 ઘોળવું સંકિં [સં. વોલ્વ] ફરતેથી દાખીને
 નરમ કરવું (૨) ઓગાળવું (૩) મેળવવું
 (૪) જોરથી ધૂમડવું. [ઘોળીને પી જવું
 = ન બદલું; ન ગાંઠવું.]
 ઘોળાઘોળ(-ળી) સ્ત્રીં ખૂણ ઘોળવું તે
 (૨) મનમાં વિચાર ઘોળાયા કરવો તે;
 મનની અનિશ્ચિત સ્થિતિ [લા.]
 ઘોળાવું સંકિં 'ઘોળવું'નું કર્મણિ
 ઘોળયું વિં ઘોળેલું-ધૂટેલું (૨) બળયું;
 મૂઠું (ઉદાં ઘોળ્યો પગાર!) [કા.]
 ઘોંકવું (ધોં) [ભુઓ 'ઘોચવું'] કોણી કે
 ગોદો મારવો (૨) ઘોંચવું
 ઘોંકો (ધોં) પું ['ઘોંકવું' ઉપરથી] કોણીનો
 ગોદો; કોસો (૨) મુઠ્ઠો [ગરબડાટ
 ઘોંઘાટ (ધોં) પું [રવં] શોરખકોર;
 ઘોંચ સ્ત્રીં (ધો) ચીલામાં પડેલો ઊંડો
 ખાડો (૨) ભોંકાવાથી પડેલો ખાડો-થા
 કે તેની અસર (૩) નુકસાન [લા.].
 ંપરોણો પું વારે વારે પરોણો ભોંકવો
 તે. ંચું સંકિં ભોંકવું. -ચાટવું
 સંકિં વારંવાર ઘોંચવું. -ચાવું
 અંકિં ભોંકાવું [[તુચ્છકારમાં]
 ઘોંટવું (ધોં) અંકિં ઘોરવું; ઊંધવું
 -મ વિં [સં.] હણનારું-નાશ કરનારું
 (સમાસને અતે.) ઉદાં શત્રુ
 ઘાણુ નં [સં.] વાસ; ગંધ (૨) નાક.
 -ણુંદ્રિય સ્ત્રીં [સં.] વાસ લેવાની
 ઇદ્રિય-નાક

ચ

ચ પું [સં.] તાલુસ્થાની પહેલો વ્યંજન
(૨) અં અને; વળી

ચક પું [તુર્કી ચિક] બારણા પર નાખવાનો

સળીઆનો પટ્ટો; નળીદાર અંતરપટ

ચક પું (સ્રીચોનું) એક ધરેલું

ચક પું [સં. ચક્ર] કુંભારનો ચાક

ચકચક [સ્વ.] (ચકલાનો અવાજ કે
નકામો લવારો સૂચવે)

ચકચક અં ચળકતું હોય એમ. ંવું

અંકિં [સં. ચક્ર; પ્રા. ચિકચિકાચ]

ચળકાટ મારવો; ચળકવું. -કાટ પું

ચળકાટ. -કિટ વિં ચકચકતું; ચળકતું

ચકચાર સ્રીં પદ્મ; ચર્ચા; વાતનો
હાલપોહ

ચકચૂર વિં તલ્લીન; ગરક; મસ્ત (જેમ

કે, દાર કે કંકથી) (૨) અં ચૂરેચૂરા

ચકટોલ(-ળ) પું [સં. ચક્ર+ટોલ] પારણા

જેની ટોળીમાં બેસીને ગોળ ફરવાનો

કાળકો (૨) ફેર; ચકરી

ચકતી સ્રીં નાની ચપડી ગોળ તકતી (૨)

ફૂલબેસણીનો વૃદ્ધિ પામતો ભાગ; જેમાં

કોઈકવાર મધ હોય છે; 'ડિરક' [વ. વિ.]

ચકતું નં ગોળ કે ખૂણાદાર ચોરસ ઢેકું;

નહું દળદાર પટ (૨) ચકામું [લા.]

ચકતું વિં ['ચકતું' ઉપરથી] સાવધ;

સાવચેત

ચકલિહલુ નં એક રમત

ચકમક પું [તુર્કી] એક નતનો પથ્થર

(તેની સાથે 'લોખંડ' અકાળવાધી અગ્નિ

જડે છે) (૨) સ્રીં તણખો (૩) ચમક;

જલક (૪) તકરાડ; કનિચો [લા.]

ચકમંડળ નં ઉપર ચકર ચકર ફરવું

તે(૨) તેમ ફરતી વસ્તુઓનો સમૂહ (૩)

અતિ ખટપટથી વધી ગયેલી અવ્યવસ્થા

(૪) મનકમરકરી કરવાને મળેલી ટોળી

ચકરચકર અં ફરતા ચકની માફક
ગોળ ગોળ

ચકરડી સ્રીં [સં. ચક્ર ઉપરથી] ફૂંદડી

(૨) ફેર; ચકરી (૩) ચક્ર ફરતી

ચકતી; ફરકડી (૪) ચક્ર ફરે એવું એક

રમકડું. બલમરડી સ્રીં ફૂંદડી ફરવાની

એક રમત. -કું નં ચક (૨) કુંડાળું;

ખીડું (૩) ચકરી પાથડી (તિરકારમાં)

ચકરભર અં ફરતા ચકની જેમ

ચકરવકર અં ચકરી આવવાથી બેલાન

(૨) ચકની પેઠે આમ તેમ ફરવું ને

વંકાવું (જેમ કે આંખ)

ચકરાવો પું ફેરાવો (૨) ઘેર; પરિથ

(૩) કોઠાયુદ્ધ; ચકચૂલ

ચકરી વિં [સં. ચક્ર] ગોળ આકારનું

(જેમ કે ચકરી પાથડી=ગોળ દક્ષિણી

પાથડી) (૨) સ્રીં ફેર; તમ્મર

ચકલી સ્રીં ['ચક' સ્વં ઉપરથી અથવા સં.

ચક્કા, ચટ્કા] ચકલાની માદા (૨) [લા.]

પાણીનો નળ ખોલવાની ચકલી (૩)

પાણીનો નળ. -કું નં ચકલીનું નં

રૂપ (૨) કોઈ નાનું પંખી (જેમ કે, ચક્લાં

બહુ ખાઈ નય છે.)

ચકલું નં [સં. ચતુષ્ક, પ્રા. ચક્ર ઉપરથી]

મહોલ્લા આગળની ફરી જગા (૨) ચાર

રસ્તા મળતા હોય એવું નાકું

ચકલો પું ચકલું કે ચક્લામાં બેસતું બનર

ચકલો પું નર ચકલું; એક પંખી

ચકવી સ્રીં ચકવાની માદા

ચકવું વિં [સં. ચક્ર] ઢાગ ભેતું બેઠેલું;

તપર (૨) અંકિં લાગ ભેતાં બેસવું

(૩) તકાસવું [શં ૩૦ માં]

ચકવે અં ચકવતી પહે ('એકચકવે'

ચકવો પું [સં. ચક્રવાક] એક પંખી

ચકળવ(-વિ)કળ વિં (૨) અં [સં. ચક્ર

(ચક્રિત) + વક્રળ(વ્યાકુળ)] આકુળવ્યાકુળ
 ચક્રાચક્ર અં [સં. ચક્ર=પરિતૃપ્ત થવું]
 ભરપટ્ટ; પેટ ભરીને; ખૂબ [કે ચાહું
 ચક્રામું(-યુ) નં ચામડી પર પડેલું ચાહું
 ચક્રાશાસ્ત્ર પું ચક્રો; ચક્રો (ખાળભાષામાં)
 ચક્રાસવું સંકિં તપાસીને જોવું
 ચક્રિત વિં [સં.] છક યઈ ગયેલું; આશ્ચર્ય
 પામેલું [ભાષામાં]
 ચક્રી(ખાઈ) સ્ત્રી ચક્રી પક્ષી (ખાળ-
 ચક્રો પું ચક્રો (ખાળભાષામાં)
 ચક્રાસરું નં, -રો પું મોટા લીંછુ જેવું
 એક કૂળ; પપનસ
 ચક્રાર વિં [સં. ચક્ર, ઉપરથી] તરત ચેતી
 નય એલું; ચાલાક • [ચક્રારની માદા
 ચક્રાર પું; નં [સં.] એક પક્ષી. -રી સ્ત્રી
 ચક્રર વિં [સં. ચક્ર ઉપરથી] ગાંડું; ચસકેલું
 (૨) નં ચક્ર; પૈડું (૩) આંટા મારવા-ફરવું
 તે (૪) ફંડાળું; ગોળાકાર (૫) ચક્રાકાર
 ગોઠવણમાં મકાનોનો વાટો (જેલનો) (૬)
 ચક્રી; તમ્મર (૭) અં ગોળાકારે
 ચક્રી સ્ત્રી [સં. ચક્રિન્] ઘંટી (૨) ઘાણી
 ચક્રુ નં જુઓ ચાક; ચપ્પુ
 ચક્ર નં [સં.] પૈડું (૨) ધારવાળું એક ગોળ
 હથિયાર (૩) વિષ્ણુનું એક હથિયાર-
 મુદ્રાનં ચક્ર (૪) ફંડાળું; ગોળાકાર (૫)
 ઘણું મોટું રાત્ર્ય (૬) સમૂહ; સમૂહાય; મંડળ
 (૭) તંત્રમાં વર્ણવેલાં ગુદાથી તાળવા
 મુધીમાં આવતાં છ રથાનોમાંનું કોઈ પણ.
 ંધર વિં [સં.] ચક્ર ધારણ કરનારું (૨)
 પું વિષ્ણુ. ંનાભિ સ્ત્રી [સં.] ચક્રનો
 મધ્યભાગ, જેમાં આરા ખોસેલા હોય છે;
 નાયડી. ંનેમિ સ્ત્રી [સં.] ચક્રનો
 પરિઘ-ચેરાવો. ંપાણિ પું [સં.] વિષ્ણુ
 ચક્રમ પું ગાંડો-ચક્ર મણસ
 ચક્રવર્તિત્વ નં ચક્રવર્તીપણું
 ચક્રવર્તી વિં [સં.] એક ચક્રે રાત્ર્ય કરનારું;
 સાર્વભૌમ (૨) પું તેવો રાજ
 ચક્રવાક પું [સં.] એક પક્ષી; ચક્રવો. -ક્રી
 સ્ત્રી [સં.] તેની માદા

ચક્રવૃદ્ધિ વિં [સં.] મુદ્દલ સાથે વ્યાજનું પણ
 વ્યાજ ગણતું હોય તેવું [ગ.] [રચના
 ચક્રવ્યૂહ પું [સં.] ચક્રાકારે ગોઠવેલી સૈન્ય-
 ચક્રાકાર વિં [સં.] ચક્રના આકારનું
 ચક્રી વિં [સં.] ચક્રવાળું (૨) સાર્વભૌમ (૩)
 પું સાર્વભૌમ રાજ (૪) વિષ્ણુ (૫) ફંડાર
 ચક્રીય ક્રમ પું 'સાહકિલક ંદાર' [ગ.]
 ચક્ર નં [સં. ચક્ર] આંખ [પ.]
 ચક્રુ નં [સં.] આંખ. ંગોચર વિં
 આંખથી દેખાય એવું. -શુ:શ્રવા પું
 [સં.] આંખથી સાંભળનાર-સાપ. ંમાન
 વિં [સં.] દેખવું; આંખોવાળું
 ચક્રારાગ પું [સં.] આંખોની લાલાશ (૨)
 આંખો વડે દેખાડાતો રાગ-પ્રેમ
 ચક્રારાગ પું [સં.] આંખનો રાગ
 ચખ નં [સં. ચક્ર] ચક્ષ; આંખ [પ.]
 ચખાડવું સં કિં 'ચાખવું'નું પ્રેરક
 ચખાર પું (ચાર સાથે વપરાય છે)
 ચગડોળ નં જુઓ ચકડોળ [દાખવું
 ચગદવું સં કિં યગ તથે કચરવું; જોરથી
 ચગદાવું અં કિં 'ચગદવું'નું કમ'ણિ રૂપ
 ચગવું અં કિં [સં. ચક્ર ઉપરથી] આકા-
 શમાં-ભિંચે ભડવું (૨) રંગમાં ચાવવું;
 ખીલવું [લા.] [વીને ખાવું
 ચગળવું સંકિંધીમે ધીમે ચાવવું; મમળા-
 ચચણવું અં કિં [રવં] બળતરા થવી;
 લાય બળવી (૨) ચણ ચણ યઈને બળવું
 (૩) મનમાં દુઃખી થવું-બળવું [લા.]
 ચચણાટ પું ચચણવું તે; લાય
 ચચરવું અં કિં [રવં] બળતરા થવી;
 લાય બળવી [લાય બળવી
 ચચરાટ અં કિં [રવં] બળતરા થવી;
 ચચ્રો(-રો) પું [સં. ચિચા=આંખલી ઉપરથી]
 ચિચ્રો; કચ્રો; આંખલીનો કળિયો
 ચચચાર વિં ચાર ચાર
 ચટ પું શ્રાદ્ધમાં દેવને રથને મુકાતી ગાંઠ
 વાળેલી દાભની સળી
 ચટ સ્ત્રી [સં. ચટ ઉપરથી] કાળજી; ચાનક
 (૨) છદ્; છંક (૩) અં ઝટ; ચપટીની
 સાથે (૪) તદન સદા (ખાવાનું)

અટક પું [સં.] ચક્રો
 અટક વિં [સં. ચક્ર ઉપરથી] આંખે ખાઝે
 એવું દીપતું (ઉદાં લાલ અટક) (૨) સ્ત્રી
 લહેજત; સ્વાદ (૩) અટકો; ડંખ; ચાનક;
 લાગણી [લા.] ઝાંઝાની સ્ત્રી ધણી
 સ્વરૂપવાન સ્ત્રી. ંતું વિં ભપકાદાર;
 અટકદાર. ંદાર વિં સ્વાદિષ્ઠ; લહેજત-
 દાર (૨) મોહક; ચિતાકર્ષક (૩) મનમાં
 ડંખે તેવું (૪) લાગણી ઉચ્ચેરે એવું (લખાણ,
 લાખાણ). ંઅટક વિં કુંકડું; નખરાં-
 ખાજ (૨) સ્ત્રી વરણાગિયો-નખરાંખાજ
 દેખાવ કે ચાલવાની રીત. ંતું સં કિં
 અટકો ભરવો (૨) મનમાં અટકો લાગવો
 [લા.] (૩) અં કિં (ચાંદનીતું) દીપતું;
 ખીલવું. -કંતું વિં ભુઓ અટકતું.
 -કાટતું સં કિં અટકો ભરવો. -કાંવતું
 સં કિં ડંખ મારવો; કટકું (૨) મનમાં
 ખૂંચવું. -ધી સ્ત્રી તીવ્ર લાગણી (૨)
 ચૂંટી; ચપટી (૩) મોહિની (૪) ખૂંસતો
 લાલ રંગ. -કીદાર વિં ભુઓ અટકદાર
 ૧ થી ૩. -કું નં દીપું; હાંટો. -કાં પું
 દંશ; ડંખ (૨) મનની તીવ્ર લાગણી
 [લા.] (૩) સ્વાદ; લહેજત; ચસકો
 અટઅટ અં [ભુઓ 'અટ' અં] અટઅટ;
 સપાટામાં
 અટણી સ્ત્રી [વ. ચક્ર=ચાટતું ઉપરથી] વાટીને
 ખનાવાતી એક અટકદાર વાની
 અટપટ અં [સ્વં] તાબડોળ; અટપટ.
 -ટી સ્ત્રી અતિ ઉત્સુકતા; તાણાવેલી (૨)
 અકળામણ; સંતાપ [લાગવી
 અટતું અં કિં [સં. ચક્ર] દિલ પર ચાટ
 અટાર્થ સ્ત્રી [સં. કવ] સાદરી
 અટાકો પું [વ. ચક્ર=ખૂંખ] અટકો; તીવ્ર
 લાગણી (૨) સ્વાદ
 અટાઅટ અં અટઅટ; અટઅટ
 અટાડતું સં કિં 'ચાટતું'નું પ્રેરક
 અટાપટો પું બં વં રંગભેરંગી આરા-
 મવળા પટા
 અટાપટી સ્ત્રી ભુઓ અટપટી
 વિ.ભે.-૧૬

અટિયું વિં [અટ' સ્ત્રી ંકપરથી] બિંદી; હડીકું
 અટીકું વિં અટવાળું
 અટકું વિં [અટકું ઉપરથી] ખાધાનું
 લાલચ (૨) લાંચિયું [તાખડોળ
 અટોઅટ (-ટ) અં [અટ' અં ઉપરથી]
 અટ અં ભુઓ અટ. -ટાં અં ભુઓ
 અટ; ખતમ; યોદિયાં
 અડભિતર (-રી) સ્ત્રી અટ અં અંભિતરતું તે
 અડઅડ અં [સ્વં] (ખળવાનો સ્વ). ંતું
 અં કિં તતડતું (૨) અડઅડ એવા
 અવાજ સાથે ખળતું. -કાટ પું તતડાટ
 અડણ (૨) નં [અટતું ઉપરથી] અડાવવાળો
 માર્ગ; અડાવ
 અડતી (૩) સ્ત્રી [અડતું ઉન્નતિ (૨) ખડતી;
 વૃદ્ધિ. ંપડતી સ્ત્રી અટ અં અંને પડતું ને;
 અસ્તોદય. ંભાંભણી સ્ત્રી નાનામાંથી
 મોટા પરિમાણમાં રકમ ફેરવતી તે [ગ.].
 ંકેદી સ્ત્રી સરખા ઉત્તરની અથવા
 સરખા ગુણોત્તરની વધતી સંખ્યાઓનો
 હિસાબ ગણાવાની રીત [ગ.] -તું વિં
 વધતું; ભિન્ન જતું (૨) અડિયાતું
 અડપ (અડપ) અં ઉતાવળથી; ત્વરાથી
 અડપતું સં કિં ભુઓ અડપતું
 અડભડ સ્ત્રી [સ્વં; વ. ચક્રવટ] અડભડતું
 તે. -તું અં કિં ગુરસે થતું; ખીજતું; કડી
 પડતું; ભિન્ન થતું. -કાટ પું અડભડ
 અડતું (૩) સં કિં; અં કિં [પ્રા. ચક્ર-ટ]
 નીચેથી ઉપર જતું (૨) વધતું; ભિન્ન જતું
 (ઉદાં ભાવ, રેલ) (૩) સવાર થતું;
 ખેસતું; (ઉદાં થોડે અટતું) (૪) અડાઈ
 કરવી (ઉદાં ગુજરાત ઉપર અટી આઠો
 (૫) ખડતું; રંધાણું (ઉદાં ભાત અટી
 ગયો છે) (૬) ગર્વથી કૂલતું (૭) ગુરસે
 થતું (ઉદાં અટી અટીને ખોલે છે) (૮)
 સંકોચાણું; દૂંડું થતું (ઉદાં કપડું અટી
 ગયું) (૯) -ના કરતાં એટલે કરતું (૧૦)
 -નો નરો કે ખૂબ અસર કે પાસ લાગવો
 (ઉદાં અટીણ દં તથા યાક, કોધ,
 કાટ, રંગ દં) (૧૧) -ની કલતમાં કે નાદમાં

ફસાવું (ઉદા. હઠે ચડવું) (૧૨) (કોઈ વસ્તુની ખાટી) વધવી; ચૂકતે કે અદા કરવાનું એકું થવું (ઉદા. કામ, ઉધરાણી, રત્ન ઇત્યાદિ) (૧૩) લેપ કે અર્ચા થવી (ઉદા. હનુમાનને તેલ ચડવું; પીડી ચડવી) (૧૪) નેવેથ ઇત્યાદિ તરીકે અપાવું (ઉદા. દેવને ફૂલ, નાળિયેર ચડવું) (૧૫) —ના ઉપર ઢાંકણ કે ગલેફ પેઠે આવવું (ઉદા. પૂકું, ગલેફ ઇત્યાદિ)

ચડવો પું. માટીની નાની લોટી

ચડસ પું. એક માદક પદાર્થ (૨) વ્યસન; ચસકો; લત (૩) મમત. —સાચડસી સ્ત્રી. હરીફાઈ. —સીકું વિ. લતવાળું (૨) મમતી; હઠીલું

ચડાઈ (ડા) સ્ત્રી. [‘ચડવું’ ઉપરથી] લશ્કરી આક્રમણ; હુમલો. —ઉવિન્કૂલણ (૨) ઝટ ગુરસે થઈ નય એવું (૩) જમીનને માફક એવું; ગુણકારી (૪) ચઢવા — સવારી કરવા યોગ્ય. —ઊતર (—રી) સ્ત્રી. જુઓ ચડઉતર. —ચડ (—ડી) સ્ત્રી. હુંસાવુંસી; સરેસાઈની સ્પર્ધા. —ણ ન. ચડાવ; ચડાવવાળો માર્ગ. —વ પું. ઊંચાણ (૨) ચડતા ઊંચાણવાળી જગા (૩) તેવો માર્ગ (૪) વૃદ્ધિ; વધારો (૫) ચડાઈ ચડાવવું (ડા) અ. કિં. ‘ચડવું’નું પ્રેરક (૨) ઉશ્કેરવું (૩) આરોગી જવું

ચડાવો પું. જુઓ ચડાવ (૨) ઉશ્કેરણી ચડિયાતાપણું (ડિ) ન. ચડિયાતું હોવું તે ચડિયાતું (ડિ) વિ. [‘ચડવું’ ઉપરથી] વધારે સરસ; ચડવું

ચડેડાડ અ. [રવ. ૦] મોટે અવાજે (ફાટવું) ચડી સ્ત્રી. [કા.] અધું પાટન; નવિયો ચઢઊતર સ્ત્રી. જુઓ ચડઊતર ચઢવું સંકિં, અંકિં જુઓ ચડવું ચડાઈ, ચડાઉ, ચડાઊતર (—રી), ચડાચઢ (—ડી), ચડાવ, ચડાણ જુઓ ‘ચડાઈ’માં

ચડાવવું અંકિં જુઓ ચડાવવું

ચડાવો પું. જુઓ ચડાવો

ચડિયાતાપણું ન. જુઓ ચડિયાતાપણું ચડિયાતું વિ. જુઓ ચડિયાતું

ચણ (ણ) સ્ત્રી. પંખીઓને ચણવા માટે નખાતું અનાજ [કપડાની સીવણી

ચણ સ્ત્રી. [જુઓ ચીણ] કરચલીવાળી ચણક પું. [સં.] ચણો

ચણચણ અ. [રવ. ૦] ‘ચણ’ થાય એમ.

ચું અ. કિં જુઓ ચચણવું. —ણાટ

પું. ચચણાટ [(૨) એની રીત

ચણતર ન. ચણવું તે; ચણવાનું કામ

ચણચણ અ. ધીમે અવાજે (૨) સ્ત્રી.

ધીમે અવાજે ચાલતી લોકચર્ચા [કા.]

ચણવું સ. કિં [સં. વિ, પ્રા. વિળ] (ઈ

ઇત્યાદિ) દીવાલ, મકાન વગેરે બનાવવું

ચણવું અ. કિં [પ્રા. ચુળ] વીણીને ખાતું

(પંક્તિ માટે) [ક્ષાર

ચણખાર પું. ચણના છાંટ ઉપરથી મળતો

ચણપણી સ્ત્રી. ચણનો પોપટવાળો છાંટ

(૨) તેવો છાંટની ચૂડી

ચણિયારું (ણિ) ન. બે ખાડામાં ટેકાવાથી

ખોરણું ફરે છે તે

ચણિયો પું. [સં. ચલ્લી] ધાથરો

ચણી સ્ત્રી. નાનો ચણો; ચણાની એક નત.

ખોર ન. ચણા જેવું નાનું ખોર

ચણો પું. [સં. ચળક] એક કઠોળ

ચણાડી સ્ત્રી. [દ. વિળોટ્ટી] એક વેસો (૨)

તેનું ફળ (૩) ચાલના ત્રીજા ભાગનું વજન;

રતી [નતનું વાજું

ચતરંગ વિ. જુઓ ચતુરંગ (૨) ન. એક

ચતુર વિ. [સં.] ચાર (સમાસમાં પૂર્વપદ

તરીકે ઉદા. ચતુર્જ)

ચતુર વિ. [સં.] ચાલાક; હોશિયાર

ચતુરસ્ર વિ. [સં.] ચોખ્ખણું

ચતુરંગ વિ. [સં.] ચાર અંગવાળું (૨) પું.

શેતરંગ. —ગિણી વિ. સ્ત્રી. [સં.] હાથી,

ગોડો, રથ અને પાયદળ એ ચાર અંગ-

વાળી (સેના). —ગી વિ. [સં.] ચતુરંગ

ચતુરંત વિ. [સં.] ચાર છોડવાળું

ચતુરા સ્ત્રી. [સં.] ચતુર સ્ત્રી

અતુરાઈ સ્ત્રી અતુરપણું; આલાપી
 અતુરાનન પું[સં.] ચાર મુખવાળા-અક્ષા
 અતુરાશ્રમ પું[સં.] ચાર આશ્રમ (બ્રહ્મ-
 ચર્ચ, ગૃહસ્થ, વનપ્રસ્થ અને સંન્યસત)
 અતુર્થ વિ[સં.]ચોથું. -ચાંશ્રમ પું[સં.]
 ચોથો આશ્રમ -સંન્યસતાશ્રમ. -ચાંશ
 પું[સં.] ચોથો ભાગ [[વ્યા.]
 અતુર્થી સ્ત્રી[સં.] ચોથ(ર) ચોથી વિભક્તિ
 અતુર્દશી સ્ત્રી[સં.] ચૌદશ
 અતુભુજ વિ[સં.] ચાર હાથવાળું(ર) હાથ
 પાછળ બાંધ્યા હોય તેવું -કેદ પકડેલું
 (૩) ચાર ખૂણા કે બાન્ધુઓવાળું(૪) પું
 ચાર બાન્ધુઓવાળી આકૃતિ (૫) વિષય
 અતુર્ભાસ પુંબંધવ[સં.] ચાતુર્ભાસ (દેવ-
 પોદીથી દેવગોડી એકાદશી મુખીના)
 અતુર્મુખ પું[સં.] ચારમુખવાળા-અક્ષા
 અતુર્ચુગ પુંબંધવ[સં.] ચાર ચુગ (સત્ય,
 ક્ષાપર, ત્રેતા, કલિ)
 અતુર્વર્ગ પું બંધવ[સં.] ચાર પુરુષાર્થ
 (ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ)
 અતુર્વર્ણ પું બંધવ[સં.] ચાર વર્ણ
 (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર)
 અતુર્વિધ વિ[સં.] ચાર પ્રકારનું
 અતુર્વેદ પુંબંધવ[સં.] ચાર વેદ(ઋગ્વેદ,
 સામવેદ, યજુર્વેદ અને અથર્વવેદ). -દી
 વિં ચારે વેદ નાણનારું (ર) બ્રાહ્મણોની
 એક નતનું ['ક્યોપિલેટરલ' ગ.]
 અતુષ્કેણુ વિ[સં.] ચાર ખૂણાવાળું(ર)
 અતુષ્ટય નં[સં.] ચારનો સમુદાય
 અતુષ્પથ પું[સં.] ચાર રસ્તા એકકા થતા
 હોય એવી જગા -ચક્રું
 અતુષ્પદ વિ[સં.] ચાર પગવાળું. -દી
 સ્ત્રી[સં.] ચાર પદની બનેલી કદી
 અતુર્સીમા સ્ત્રી[સં.] ચાર બાન્ધુની સીમા
 અતું વિં નુઓ છતું. ઓપાટ વિં છતુંપાટ
 અત્તાપાટ અં છતાપાટ
 અતું (ઓપાટ) નુઓ 'અતું'માં
 અતમતિયાં નં બંધવ[સં.] ગદ્યવિદ્યાં (ર)
 એતબાહ; હઠેર

અનોડી સ્ત્રી નુઓ ચણોડી
 અપ અં [રવં] ચટ લઈને; એકદમ
 અપકાવતું સં કિં ભનું કરી ચાપતું (ર)
 ચોટાડતું (૩) વધાર કરવો
 અપકો પું [અપકાવતું ઉપરથી] કામ(ર)
 [લા.] મહેલું (૩) મહેલોનો રૂખ
 અપચપ અં[રવં] તેવો અવાજ(ર) ઝટઝટ
 અપચપું વિં ચીકલું અને ભીનું
 અપટ વિં [સં. ચિપટ] ચોટલું; અપટું; અપટ.
 -ટાપું અં કિં અપટ થતું; દળાતું
 (ર) નુકસાનમાં આવતું [લા.]
 અપટી સ્ત્રી [પ્રા. ચણુદિયો] હાથનો અંગૂઠો
 અને આંગળી ભીટવાં તે(ર) તેમાં પકડાય
 તેટલું માપ(૩) તેમ કરીને કરાતો ચટ એવો
 અવાજ(૪) એ અવાજ કરતાં કાગો એટલો
 સમય; જરા વાર (૫) પકડ; ચીમડી
 અપટું વિં [નુઓ 'અપટ'] બેટેલું; દબાયેલું
 અપટો પું મોડી અપટી
 અપડતું સંકિં ટીપીને અપટું કરતું
 અપડાડાખ સ્ત્રી અપડીને લગડી બનાવેલી
 ચોખ્ખી લાખ
 અપડિયો પું સોનારૂપાના તાર અપડનારો
 અપણુ(-ણિયું, -યું) નં અપણ; રોકેલું;
 બેટેલું (ર) ભિક્ષાપાત્ર [કકડી
 અપટતું નં [અપટતું(સં. પત્ર) પરથી] કાગળની
 અપરઅપર અં નુઓ અપડ અપડ
 અપરાસ સ્ત્રી સિપાર્જના પટાની પિત્તળની
 તખતી (ર) મિભગરું(૩) બરાઈ; પતરાણ.
 -સી પું અપરાસવાળો-પટાવાળો (ર)
 સ્ત્રી બરાઈ
 અપડ વિં [સં.] અંચલ (ર) હોશિયાર;
 ચાલાક. ઓ સ્ત્રી. -લા સ્ત્રી[સં.]
 અપજ સ્ત્રી (ર) વીજળી (૩) લક્ષ્મી
 અપસતું અંકિં [ફા. ચર્ચાદન] દાખતું;
 જોરથી દાખતું (ર) અપ દઈને બગબર
 બંધબેસતું
 અપણ(તા, -યા) નુઓ 'અપડ'માં
 અપાચપ અં [રવં] ઝટઝટ
 અપાટ અં સદ; ચટ (ર) સપાટ

અપાટવું સંકિંસપાટાખધ ખાલું; ચટ કરી
જવું [શિટલી (૨) નડી રોટલી
અપાટી(-તી) સ્ત્રીં[સં. ચર્વટી]ચાર પડવાળી
અપેટ(-ટી) સ્ત્રીં[સં. ચંપટ]ઝાપોટ; તમાચો
(૨) સંકચો; કબજે (ખાસ કરીને ભૂતના
વળગણ માટે) (૩) નુકસાન; આકૃત.
-ટો પું તમાચો

અપોચપ અં [રવં] ઝટઝટ
અપોતરું નં[ભુઓ અપતરું]કાગળની કંકડી
અપટ વિં [ભુઓ અપટ]
અપણુ(-ણિયું) નં ભુઓ અપણ
અપુ પું; નં ભુઓ ચાકુ
અખકાવવું સંકિં ભુઓ અપકાવવું
અખકો પું ભુઓ અપકો [આવે એમ
અખડઅખડ અં[રવં]અપઅપ(૨)મનમાં
અખરકી(-ખી) સ્ત્રીં [વરખ = પાનું, પત્ર
ઉપરથી] કાગળનો નાનો કંકડો
અખરાક વિં [ફા. ચાવક=ચાલાક, ચર્વ =
અપળ; તેજ] અપળ; ચાલાક(૨)ખેલવામાં
કુશળ; વાચાળ. -કિયું નં કંકી અખરાક
ઉક્તિ. -કી સ્ત્રીં અખરાકપણું

અખાવણું વિં દોઢડાણું
અખાં અં મોંમાંથી ઉચ્ચાર નીકળતો
હોય તેમ. [ઠંકરવું = ચૂં કે ચાં કરવું;
કાંઈ પણ ખેલવું (૨) સ્ત્રીં છલ]
અખૂતરી સ્ત્રીં નાનો અખૂતરો; પરખડી.
-રો પું પોલીસથાણું; 'ગેટ' (૨) કર
લેવાની ચોક્કી; નાકું(૩)ચોતરો(૪)પંખી-
ઓને માટે દાણા નાખવાની જગા; પરખડી
અખોલા પુંખવંવંસામસામે મારેલા ટોણા
અખોળવું સંકિં ગાળ ચોરી દેવી
અભડઅભડ અં [રવં] (ચાવવાનો
અવાજ); ભયડ ભયડ
અભડવું અં કિં ભુઓ ચરખડવું
અભડાટ પું ચરખડાટ
અમક સ્ત્રીં [પ્રા. ચમક] અમકારો (૨)
ધૂનરી-તાણ આવવી તે (૩) તાનુખી;
આશ્ચર્યની ચોંક (૪) પું લોહચુંબક.
ઝપટર, ઝપડાણું પું, ઝખાણું નં

લોહચુંબક (૨) ચક્રમક. ઠવું અંકિં
ઝખૂકવું (૨)ચોંકવું (૩) વંઠી જવું. -કાટ
પું અમકારો; ઝખકારો (૨) વાઈનો
આવેશ (૩) વંઠી જવું તે. -કાર(-રો)
પું [પ્રા. ચમકાર, સં. ચમત્કાર]ઝખકારો
(૨) અમક; કંપારી (૩) અમચમ થતો
અવાજ. -કાંવવું સં કિં 'અમકવું'તું
પ્રેરક (૨) ચોડી દેવું; મારવું
અમચમ અં [રવં] અમચમે એમ. ઠવું
અંકિં 'અમચમ' એવો અવાજ થવો
(૨)તીવ્ર બળતરા થવી. -માટ પું અમ-
ચમવું તે

અમચી સ્ત્રીં નાનો અમચો [ખાસ કોથળી
અમચી સ્ત્રીં પાનસોપારી ઇં રાખવાની
અમચો પું [તુર્કી ચુન્નહ; સં., પ્રા. ચમસ]
રસોઈમાં તથા ખાવાપીવાના કામમાં
આવતું એક કડી જેવું સાધન

અમડી સ્ત્રીં [હિં.] ચામડી
અમટાર પું[સં.] આશ્ચર્ય; આશ્ચર્યકારક
બનાવ - દેખાવ (૨) કરામત; અલૌકિક
ક્રિયા. -રિક, -રી વિં[સં.]અમત્કારવાળું
અમટુંતિ સ્ત્રીં [સં.] ભુઓ અમટાર
અસન પું; નં [ફા.] બાગ (૨) આનંદ;
મોજમજ

અમર પું ભુઓ અમરખંધ
અસર સ્ત્રીં [સં. ચમર=અમરી]વાળ કે પીછાં
(૨) સ્ત્રીં; નં ભુઓ અમર
અમરખું નં [સં. ચર્મ પરથી] રેડિયાની
ત્રાક જેમાં રખાય છે તે (ચામડાનો કંકડો)
અસરખંધ પું [સં. ચર્મખંધ] ચામડાનો
પટો. -ધી વિં કેડે અમરખંધવાળું
(૨) શરવીર (૩) પું અમરખંધી માણસ
અમરી સ્ત્રીં [સં.] રેસાવાળી ફૂલની મોંઝર;
મંજરી (૨) ફૂલની મંજરીના આકારની
રેશમ કે બિનની બનાવટ (૩) મચ્છર
વગેરે ઉડાડવાની ઘોડાના વાળની બનાવેલી
ચામર. ગાચ સ્ત્રીં એક પ્રકારની પહાડી
ગાય, તેના પૂંછડાના વાળની ચામરબને છે
અમસ પું [સં.] સોમરસ પીવાનો પ્યાસ;
એક ચણપાત્ર

અમાર વિનંતિ. ચર્મકાર) આમડિયાની જ્ઞાતિનું

(૨) પું તે જ્ઞાતિના માણસ; આમડિયો

અમૂ સ્ત્રીં [સં.] સેના. ૦પતિ પું સેનાપતિ

અમેલી સ્ત્રીં એક કૂલવેલ

અમ્મડ વિનંતિ. ચર્મ ઉપરથી) આમડા જેવું;

ઝટ વટેકાટે નહિ એવું (૨) કૃપણ; કંલસ.

૦તેડ વિં કંલસ

અમ્મર સ્ત્રીં; નં [સં. ચમર] ચમરી ગાયના

કે ખીન્ન વાળની બનેલી ચમરી; આમર

અથ પું [સં.] ઢગલો; રાશિ (૨) વધારો

(૩) 'કોમન ડિનોમિનેટર' [ગ.]

અર વિં [સં.] અચળ; અસ્થિર; ફરતું (૨)

ફરનારું (સમાસને છેડે). હદાં ૦ જલચર;

ખચર' (૩) પું ૦ નસસ; આતમીદાર

અર પું [સં. ચર્] હોમ નિમિત્તે રાંધેલું અન્ન

અર અં [રવં] (કપડું) વગેરે ફાટવાનો)

અર સ્ત્રીં ખાઈ; નીક (૨) ચૂલ; તમણ

અરક નં પંખીની અરકેલી અગ્રાર

અરક પું [સં.] પ્રસિદ્ધ પ્રાચીન વેદકંશાસ્ત્રી

અરકણ (-ણું) વિં અરકથા ફરતું (૨)

ખીકનું માનું અરધી નય એવું; ડરકણ

અરકણું વિં અરકણું (૨) નં ચકણું; ચકણું

અરકણું અંકિં ઘોડું પ્રવાહી જેવું અધરું

(ખાસ કરીને પક્ષી માટે)

અરકું (-ખું) વિં સહેજ તમતમું તથા

કડું; ખેરવાદ

અરખો પું [ફા.] કપાસ લોઢવાનો સંથો

(૨) મિલ (૩) ખરાદ; સંધાડો (૪) રેંદિયો

(હિંદીમાં)

અરચર અં [રવં] બળવાનો અવાજ

(૨) ઝડપથી; જલદીથી (૩) સ્ત્રીં 'અરચર'

એવો અવાજ (૪) ધીમી બળતરા; ચચરાટ

(૫) ચિંતા; ફિકર [લા.]. ૦ણું સંકિં

નુઓ ચચરડું. -રાટ પું નુઓ ચચરાટ.

-રી સ્ત્રીં બળતરા; ચિંતા

અચચણું સંકિં [સં. ચર્મ ઉપરથી] (ચંદન

વગેરેનો) લેપ કરવો; અર્ચા કરવી

અરડ અં [રવં] કપડું વગેરે ફાટતાં

થતો અવાજ (૨) નોડામાંથી નીકળતો

અવાજ. ૦ડો પું અરડ થતો અવાજ

(૨) દિલ ચિરાય એવી લાગણી; ઉચ્ચ ચિંતા;

ધ્રાસકો [લા.]

અરણ પું; નં [સં.] પગ (૨) તૂક; કડી

(કવિતાની). ૦રજ સ્ત્રીં પગની રજ -

ધૂળ. ૦સેવા સ્ત્રીં [સં.] પગચાળી (૨)

લક્ષિનો એક પ્રકાર. ૦રપશ પું પગનો

સ્પર્શ. -ણામૃત નં [સં.] અરણાદક

(૨) કૂંધ, દહીં, ધી, મધ અને પાણી વગેરેનું

મિશ્રણ, જેના વડે દેવમૂર્તિને સ્નાન

કરાવ્યું હોય તે. -ણારવિંદ નં [સં.]

ચરણરૂપી અરવિંદ-કમળ. -ણાદક નં

[સં.] દેવ, ગુરુ વગેરેનાં ચરણ ધોયેલું પાણી

અરણિયો પું અણિયો; ધાધરો

અરળી સ્ત્રીં [ફા.] પ્રાણીઓના માંસમાં

રહેલો તેલો પદાર્થ (૨) મદ; અભિમાન [લા.]

અરણદી નં [સં. ચર+મક્ષ] હોમ માટે રાંધેલું

અન્ન વરકંઠ્યાએ એકબીજાને ખવડાવવું

તે; લગ્નને બીજે દિવસે કરાતી એક ક્રિયા

અરમ નં + [નુઓ ચર્મ] આમડું

અરમ વિં [સં.] આતિમ; છેવટનું

અરર (૦ર) અં [રવં] (કપડું) વગેરે

ફાટવાના અવાજ માટે)

અરડું અંકિં [સં. ચર્] ચાલવું; ફરવું (૨)

ધાસ, દાણો વગેરે ફરીને શોધી ખાવો

(પશુ પંખીએ) (૩) રળવું; પેદા કરવું

અરસ, -સાચરસી, -સીણું નુઓ

'ચકસમાં

અરડું વિં [ફા. ચરિંદહ] ચરનારું -ધાસ

ખાનારું (૨) નં નતવર; પશુ

અરાઈ સ્ત્રીં ઘોર વગેરે ચારવાનું મહેનતાણું.

-ઉ વિં ચરના માટે યોગ્ય; ચરા તરીકે

વાપરવાનું (૨) નં ચરો

અરાચર વિં [સં.] ચર અને અચર; ચેતન

અને જડ; સ્થાવર અને જંગમ (૨) નં

આખી સૃષ્ટિ

અરાણુ નં ચરો; ગોચર (૨) ચરામણ

અરામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ચરાઈ

અરાવણું સંકિં 'અચણું'નું ચેરક

ચરિત નં [સં.] આચરણ; વર્તન (૨)
 જીવનચરિત્ર. - તાર્થ વિં કૃતકૃત્ય; કૃતાર્થ
 (૨) સફળ (૩) પું નિર્વાહ (૪) ભાવાર્થ
 ચરિત્ર નં [સં.] જીવો ચરિત (૨) કપટ;
 પાખંડ; કાવાદાવા [લા.]. ંકાર પું
 જીવનચરિત્ર લખનાર. ંકીર્ત્ન (-ત્ત) ન
 નં જીવનચરિત્રનું ગુણગાન. ંનિરૂપણ
 નં જીવનનું વર્ણન; જીવલક્યા
 ચરી સ્ત્રીં ખેલક ખેડેલા ઢોરને જીભું
 રાખવાની લાકડાની ઘોડી
 ચરી સ્ત્રીં [સં. ચર્ચા] કરી; પરેજી
 ચરુ પું [સં.] એક પહોળા મોનું વાસણ;
 દેગ (૨) હોમનો ચર. ંલક્ષણ નં
 જીવો ચરલક્ષ
 ચરેડાટ અં [રવં] જીવો ચરેડાટ
 ચરેડો પું [રવં] ધ્રાસકો (૨) ચીરો
 ચરેરાટ પું [રવં] ચરેડો; ધ્રાસકો (૨)
 ચર એવો અવાજ
 ચરેરો પું ચરેડો
 ચરો (રો) પું ['ચરવું' ઉપરથી] ગૌચર
 તરીકે ઇલાયદી રાખેલી પડતર જમીન
 ચરોતર નં મહી અને સાબર એ જે
 નદીઓ વચ્ચેનો ગુજરાતનો પ્રદેશ
 ચતુરત્તર - ૧૦૪ ગામનો પ્રદેશ. - રિયું,
 - રું વિં ચરોતરનું;
 ચર્ચ નં [ઈ.] ખ્રિસ્તીઓનું પ્રાર્થનામંદિર
 ચર્ચવું સં કિં [સં. ચર્ચ] ચર્ચા કરવી
 (૨) કૃષ્ણી કરવી (૩) ચરચવું; લેપ કરવો
 ચર્ચા સ્ત્રીં [સં.] વાદવિવાદ (૨) કૃષ્ણી (૩)
 લેપ. ંભક વિં [સં.] ચર્ચા કરતું;
 ચર્ચાથી ભરેલું; ચર્ચા જગવે એવું (જેમ
 કે, નિબંધ, વાત, મુદ્દો ઇં). ંપત્ર નં
 ચર્ચા કે વિવેચનનો છાપામાં આવેલો
 પત્ર-લખાણ. ંપત્રી પું ચર્ચાપત્ર લખનાર.
 ંપરિષદ સ્ત્રીં ચર્ચા કરવાની પરિષદ -
 સભા. ંપાત્ર વિં ચર્ચા યાચ તેવું. ંવું
 અંકિં 'ચર્ચવું'નું કર્મણિ. ંરૂપદ વિં
 [+ સં. આલ્પદ] ચર્ચાને જેમાં સ્થાન હોય
 તેવું; ચર્ચાપાત્ર

ચર્ચિત વિં [સં.] ચર્ચાયેલું
 ચર્પટ પું [સં.] ચર્પક; ઘોલ
 ચર્મ નં [સં.] ચામડું; ત્વચા. ંચક્ષુ નં
 ભૌતિક - કુદરતી આંખ (જ્ઞાન-ચક્ષુથી
 જલકું). - મર્મલય નં [+ સં. માલ્ય]
 ચામડાનું કારખાનું; 'ટૅનરી'
 ચર્ચા સ્ત્રીં [સં.] કામકાજ; વ્યવહાર (૨)
 રીતભાત; વર્તણૂક (૩) સેવા (૪) અંદરનો
 ભાવ સમન્વય તેવો દેખાવ - ચહેરો
 ચર્વણ નં [સં.] ચાવવું - વાગોળવું તે (૨)
 મનન [લા.] [ઉપભોગ
 ચર્વણ સ્ત્રીં [સં.] ચર્વણ (૨) આરવાદ;
 ચર્વિત વિં [સં.] જેનું ચર્વણ થઈ ગયેલું છે
 એવું. ંચર્વણ નં એકની એક વાત ફરી
 કહેવી તે; પુનરુક્તિ [ચલાયમાન
 ચલ વિં [સં.] ચાલતું; હાલતું (૨) અસ્થિર;
 ચલણ નં [સં. ચલન; પ્રા.] ચાલવું તે;
 અમલ; સત્તા (૨) ચલાણી નાણું; 'કરન્સી'
 (૩) ધારો; રિવાજ. -ણી વિં વ્યવહારમાં
 પ્રચલિત - વપરાતું હોય એવું
 ચલતી સ્ત્રીં સંગીતની એક ઢબ, જેમાં
 ગાનનો પ્રવાહ બહુ ઝડપથી ચલાવવામાં
 આવે છે
 ચલન વિં [સં.] હાલતું; કંપવું (૨) નં
 ચાલવાની ક્રિયા. ંવલન નં હાલતું
 ચાલવું તે; હરફર; ગતિ
 ચલમ સ્ત્રીં [ફા.] તમાકુ વગેરે પીવા
 માટેનું માટીનું એક પાત્ર
 ચલવવું સંકિં જીવો ચલાવવું
 ચલવિચલ વિં અસ્થિર; ડગમગતું
 ચલાઉ વિં ચાલી શકે - નલે એવું
 ચલાચલ વિં [સં.] સ્થાવર અને જંગમ
 ચલાણી સ્ત્રીં નાનું ચલાણું. -ણું નં
 પડતીવાળી નાની ચાલી [ખંદાવતું
 ચલાયમાન વિં [સં.] હાલતું (૨) ફરતું;
 ચલાવવું સંકિં 'ચાલવું'નું પ્રેરક
 ચલાવું અંકિં ચાલવાની ક્રિયા થવી;
 'ચાલવું'નું ભાવે [અસ્થિર
 ચલિત વિં [સં.] ચળેલું; સ્થાનબદ્ધ (૨)

ચલિયું નં ચકલું; એક નાનું પંખી
 ચલુડું નં ક્યોલું; ખાલી (૨) માટીની
 લોટી; લોટું [(આજ્ઞાથ'૩૫)
 ચલો અંકિં [હિ.] ચાલો; તૈયાર થાંચો
 ચલ્લું નં ચકલાની નતનું નાનું પંખી; ચકલું
 ચલ્લું નં [સં. જુલુકો] ચાંગળું; અંજલિ
 ચવ પું; સ્ત્રીં મોતીનું એક તોલ; ટકો
 (૨તી=૧૩૧૧ ટકો) (૨) હોરા; રામ; સકાર
 (૩) આવડત; ગમ (૪) ઢંગ; ઠેકાણું (૫)
 સ્વાદ; લહેજત
 ચવચવ વિં પરચરણ; કુટકળ (૨) સ્ત્રીં
 નુદે નુદે ઠેકાણેથી ચૂટી કાઢેલી-કુટકળ
 બાબતો .
 ચવડ વિં મુશ્કેલીથી તૂટે કાટે કે ચવાચ એવું
 ચવડાવવું સંકિં 'ચાવવું'નું પ્રેરક
 ચવડું વિં ચવડ(૨) નં હળોનો અલીદાર
 દાનો, જે લોંચમાં પડે છે
 ચવરાવવું સંકિં 'ચાવવું'નું પ્રેરક
 ચવર્ગ પું ચ, છ, જ, ઝ, બ એ પાંચ
 તાલુચાની વ્યંજનોનો વર્ગ
 ચવચું સંકિં [પ્રા. ચવ = કહેવું] કહેવું;
 વર્ણવવું [પ.]
 ચવળવું અંકિં સળવળવું; ચળ આવવી
 ચવળાટ પું ચળ (૨) તનમનાટ
 ચવાણું નં [સં. ચર્વણ] કાણું કોરું કે રોકેલું
 ખાવાનું (ધાણી, ચણા, મમરાસોવ વગેરે)
 ચવાણું અંકિં 'ચાવવું'નું કર્મણિ (૨)
 વગાવાણું; લોકમાં ગવાણું [લા.]
 ચશ્મ સ્ત્રીં [ફા.] આંખ. ઓપોશી સ્ત્રીં
 દીકું અદીકું કરવું તે; આંખ આડા કાન
 કરવાનો. -શ્મું નં અંખે બારાબર દેખાય
 તે માટે પહેરવાનો કાચ(પ્રાયઃ બંબંમાં)
 -શ્મેધખ વિં ચરમાં વગર ન જ દેખાય
 એવી આંખોવાળું
 ચસક સ્ત્રીં (નસ કે સાંધાના સ્નાયુના
 એકાએક) ચસકવાથી થતું દુઃખ
 ચસકવું અંકિં પકડમાંથી અથવા એકાદા
 સ્થાનમાંથી ખસવું; છટકવું (૨) ગાંડા થવું;
 મગજ ઠેકાણે ન રહેવું

ચસકો પું ચસક; સળક (૨) તલબ; ભાવ;
 ચસ (૩) લત; ખો (૪) નખરાંનાળ
 ચસચસ અં ચસે નહિ તેમ. ઠવું
 અંકિં તંગ હોવું; જકડાવું (૨) સંકિં
 ચસચસાવવું; બરાબર જેથીને પીવું.
 -સાટ અં ચસી ન લય તેમ -તંગ
 (૨) સપાટાળધ (પીવું) (૩) પું તંગ હોવું
 તે. -સાવવું સંકિં તંગ કરવું (૨)
 અપાટમાં કે બરાબર પીવું
 ચસમ પું રેશમના દોરાની ગૂંછળી
 ચસમપોશી સ્ત્રીં નુઓ ચશ્મપોશી
 ચસચું નં નુઓ ચશ્મું [ખસવું
 ચસવું અંકિં [સરં ચસકવું] ચળવું;
 ચસાચસી સ્ત્રીં ચસાચસી; સ્પર્ધા
 ચલુ વિં [સં. ચતુર, પ્રા. ચત્ર] + ચાર
 ઠંદિશ અં + ચારે દિશાએ; બધી બાજુ
 ચહેબચો પું [ફા. ચહવચ્હ] લીલ અને
 વનસ્પતિથી ભરપૂર હોળ
 ચહેરાદાર વિં ધાટીલું; સુંદર
 ચહેરો પું [ફા. ચહરહ] મોનો ધાટ; સિદ્ધલ;
 ચૂરત (૨) કપાળ પરની એક ઉત્તમત
 ચળ વિં ચલ; અચિયર
 ચળ (ળ,) સ્ત્રીં ખૂજલી; ખંજવાળ (૨)
 અજપો; ચટપટી [લા.]
 ચળક સ્ત્રીં ચળકાટ(૨) ચળકતી ટીકી. ઠવું
 અંકિં તેજ મારવું; અખકવું. -કાટ પું
 ચકચકાટ; પ્રકાશ. -કારો પું પ્રકાશનો
 ચમકારો; અખકારો. -ટી સ્ત્રીં ચળકાટ
 (૨) ચળકારા ભારતી વસ્તુનું છાંયલું
 (ઉદાં કપડા કપર ચળકી છંટાવી છે)
 ચળવળ સ્ત્રીં [સં. ચલ + વલ] ચટપટી;
 અજપો; વલોપાત (૨) હિલચાલ; પ્રવૃત્તિ;
 આંદોલન. ઠવું અંકિં જરા હાલવું;
 સળવળવું (૨) કંઈક કરવાને હાંચાનીચા
 થવું (૩) મનમાં ખૂંચવું. -ળાટ પું
 ચળવળવું તે (૨) તલસાટ; વલવલાટ
 (૩) ખંજવાળ. -ળિયું વિં ચળવળ
 જગાડવાના સ્વભાવનું; ધમાલિયું
 ચળવિચળ વિં નુઓ ચલવિચલ

ચળવું અંકિં [સં. ચલ્] ડગવું; ખસવું
 (૨) પતિત થવું; ચ્યવું [લા.]
 ચળાઈ સ્ત્રીં ['ચાળવું' પરથી] ચળામણી
 ચળાચળ વિં જુઓ ચલાચલ
 ચળામણુ નં ચળામણી (૨) ચાળતાં
 નીકળેલું ભૂસું-કચરો. -ણી સ્ત્રીં
 ચાળવાનું મહેનતાણું
 ચળાયમાન વિં જુઓ ચલાયમાન
 ચળાવવું સં કિં 'ચળવું', 'ચાળવું'નું પ્રેરક
 ચળાવું અંકિં 'ચાળવું'નું કર્મણિ (૨)
 'ચળવું'નું ભાવે
 ચળું નં [સં. ચુલ્ક] હાથમાં પાણી લેવા
 હથેળીને પાત્રાકાર કરવામાં આવે છે
 તે (જમી ભડી હાથ મોં ધોતી વખતે)
 ચંગ વિં [સં.] સ્વચ્છ (૨) મળેદાર (૩)
 તંદુરસ્ત (૪) પુષ્કળ
 ચંગ પું [ફા.] મોંથી પકડીને વગાડવાનું
 એક વાંજી; મોરચંગ (૨) વગાડવાની
 પિત્તળની તક્તી; તાળ (૩) પતંગનું પૂછડું
 (૪) ગંજીફાની એક રમત (૫) નં ધંટ
 ચંગી(ભંગી) વિં [ચંગ+ભંગ(ભાંગ)]
 ભાંગાંગામમાં મસ્ત રહેનાર; વ્યસની (૨)
 વ્યભિચારી
 ચંચુ વિં નીરોળી; તંદુરસ્ત
 ચંચ સ્ત્રીં જુઓ ચંચુ
 ચંચરી પું [સં.] ભમરો (૨) સ્ત્રીં ભમરી
 ચંચલ વિં [સં.] ડગમગવું (૨) અધીરું
 (૩) ક્ષણિક; ફાની (૪) ચક્રોર; ચાલાક.
 ઠા સ્ત્રી. -હા સ્ત્રીં [સં.] ચંચળ સ્ત્રી
 (૨) લક્ષ્મી (૩) વીજળી
 ચંચવાળવું સંકિં [ચંચ (સં. ચંચુ)
 ઉપરથી] ચાંચમાં આવે તેટલું થોડું થોડું
 મોંમાં લઈને મમળાવવું (૨) ઝટ પાર ન
 આણવો [લા.] (૩) પંખાવા કરવું
 ચંચળ, ઠા, -ળા જુઓ 'ચંચલ' ઇં
 ચંચુ(-ચુ) સ્ત્રીં [સં.] ચાંચ. ંપાત,
 ંચવેશ પું ચાંચ બોળવી તે (૨) પ્રવેશ
 માત્ર; અલ્પ પરિચય [લા.]
 ચંડ વિં [સં.] ગરમ (૨) ક્રોધી (૩)

ભયંકર. -હા સ્ત્રીં [સં.] ઉચ્ચ સ્વભાવની
 સ્ત્રી (૨) દુર્ગાદેવી
 ચંડાલ (સં.) (-ળ) વિં નિર્દય; ધાતકી
 (૨) પાપી; નીચ (૩) પું એક જાતનો
 અંત્યજ (૪) મારો; જલ્લાદ (૫) નીચ-
 ધાતકી કર્મ કરનાર પુરુષ [લા.]. -ળચક
 નં અનર્થની કે અતિશયની પરંપરા-
 ચક; 'વીશિયસ સર્કલ'. -ળચોકડી
 સ્ત્રીં કાળાં કામ કરનારાઓની ટોળી.
 -ળણુ(-ણી) સ્ત્રીં ચંડાળ સ્ત્રી (૨)
 ચંડાળની સ્ત્રી
 ચંડિ, ંકા, -ડી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ ચંડા
 ચંડીપાઠ પું [સં.] દુર્ગાદેવીનું સ્તોત્ર-સમ્રાતી
 ચંડૂલ પું અફીણનું સત્ત્વ (ચલમમાં
 પિવાય છે)
 ચંડોલ(-ળ) પું એક પક્ષી
 ચંદ સ્ત્રીં + જુઓ ચિંતા (૨) નં + ચિત્ત
 ચંદવણું સં કિં [સં. ચિત્] ચિંતવવું;
 વિચારવું [પ.]
 ચંદ વિં [ફા.] કેટલુંક; થોડું; જૂથ
 ચંદ પું [સં.] ચંદ્ર (૨) ચાંદલા તરીકે
 કપાળે ચોડવાની ટીકી
 ચંદન નં [સં.] સુખડનું ઝાડ-લાકડું
 (૨) સુખડનો લેપ (૩) ટીલું; તિલક.
 ંગિરિ સ્ત્રીં [સં.] જ્યાં સુખડનાં ઝાડ
 થાય છે એવો એક પર્વત; મલયાચલ.
 ંચો પું જુઓ બિહારી. ંહાર પું
 સ્ત્રીઓના કોટનું એક ધરણું
 ચંદની સ્ત્રીં [દં. ચંદિળ = ચંદ્રિકા; સરં
 દં. ચંદળી = ચંદ્રની પત્ની.] ચાંદની (૨)
 ચંદરવો; છત (૩) એક વનસ્પતિ-
 બારમાસી
 ચંદરવો પું [પ્રા. ચંદાવવ, ચંદાવવ] છતનું
 રંગબેરંગી કપડું (૨) છત; ચંદની
 ચંદા સ્ત્રીં ચંદ્ર (૨) ચંદની; ચાંદણું
 ચંદાવું અંકિં ચાંદું પડવું; કોહવાણ લાગવું
 ચંદી સ્ત્રીં ઘોડા કે બળદને અપાતો સૂકો
 દાણો (૨) [લા.] (લશ્કરના વાહનને ચંદી
 રથે) ખંડણી (૩) લાંચરુશવત

ચંદો પું [ઉ. ચન્દ્ર] ચાંદો (૨) ધાતુના
પતરા ઉપર લખેલું બક્ષિસનામું (૩)
ચંદેશ; મુખવટો (૪) ચંદ્રમા જેવો ગોળ
આકાર (ટાપીનો ચંદો) (૫) ચાંદ્યો
(૬) મહોર; ધાપ
ચંદ્ર પું [સં.] ચાંદો (૨) ઉપચર (જેમ
કે, શનિને અમુક ચંદ્ર છે.) (૩) હૃદય;
ઉપકું (૪) ચાંદ્યો (૫) એકની સંજ્ઞા.
૦૬ પું [સં.] ચાંદ્યો (૨) ચોરના પીછાની
દીલકી (૩) મહોરછાપવાળો સિક્કો; બિલ્કો
(૪) ચંદ્રમા જેવો આકાર. ૦૬લા સ્ત્રી
[સં.] (-ળા) ચંદ્રની કળા; જિંબનો
સોળખો ભાગ (૨) એક જાતની સાડી
(૩) ચંદ્રનું કિરણ (૪) અજોડાનું એક
ધરણું; ચાક. ૦૬ાંત પું [સં.] એક
જાતનો મણિ, જેના ઉપર ચંદ્રનાં કિરણ
પડતાં તેમાંથી પાણી ઊભે છે. ૦૬ાંકણ
નં [સં.] ચંદ્રનું ગ્રહણ. ૦૬ુડ
(-ડામણ) પું [સં.] શિવ. ૦ખિંદુ
નં [સં.] અનુનાસિક અવાજની (')
આવી નિશાની. ૦મણિ પું [સં.]
નુઓ ચંદ્રકાંત. ૦મંડલ [સં.], (-ળા)
નં ચંદ્ર અને તેની આસપાસનું
કુંડાળું. ૦મા પું [સં.] ચંદ્ર; ચાંદો.
૦મુખી વિં સ્ત્રી [સં.] ચંદ્રના જેવા
મુખવાળી. મલિ પું [સં.] મહાદેવ.
૦રે(-લે)ખા સ્ત્રી [સં.] ચંદ્રની કળા.
૦શેખર પું [સં.] મહાદેવ. ૦હાસ પું
[સં.] ચક્રચક્રી તલવાર (૨) રાવણની
તલવારનું નામ (૩) એક પૌરાણિક રાજ
અદ્રિકા સ્ત્રી [સં.] ચાંદની
અંદી સ્ત્રી ચંદ્ર [પ.]
અંદોદય પું [સં.] ચંદ્રનો ઉદય
અંપક પું [સં.] ચંચો
અંપક પું; સ્ત્રી; નં ઉપર ખોલ વગરનું
એક જાતનું પગરણું
અંપાવણું સંકિં 'અંપાવું'નું પ્રેરક
અંપાણું અંકિં 'અંપાવું'નું કર્મણિ રૂપ (૨)
ગંદશીમાં પગ પડે

અંપી સ્ત્રી [વિ. ચંપીચ=આક્રમણ; દબાવ]
મસળણું-દબાવણું તે
અંપુ સ્ત્રી; નં [સં.] ગધ અને પધ
બન્નેવાળી સાહિત્યકૃતિ
અંપેલી સ્ત્રી અમેલી; એક ફૂલવેલ
અંપો પું [સં. ચંપક] એક ફૂલગ્રાહ
અંપુ પું ભોટવાધારનું એક વાસણ (૨)
ફળે; ભોટવો
અંખૂડિયો પું બંચા ધારનો લોટો
અંખૂડી સ્ત્રી નાનો ચંખુ
અંખેલી સ્ત્રી નુઓ અંખેલી
આ (આ') પું; સ્ત્રી [ચાંનાં-ચા, ત્યાં]
એક છાત્ર(૨)તેના પાનનું પીણું
આહાર નં વાવળી માટે અનાજ ચોરવાનું
એક ઓતર
આહાસ પું [તુર્કી વાવણ] ડરકરમાં ટંકા
નિશાન વગેરેની કુંડીનો જુમાદાર (૨)
આરણ સિપાઈ
આયોળ નં નુઓ આહર
આક વિં [તુર્કી] તંદુરસ્ત; બરોબર તૈયાર
(જેમ કે, તળિયત એની આક છે.)
આક પું [સં. ચક્ર, પ્રા. ચક્રો (૨) કુંભારનું
ચક્ર; આકડો(૩)ચક્રની ગોળ ગતિ; ચક્ર
ચક્ર ફરવું તે; ધૂમરી (૪) અંજોડામાં
થતાનું એક ગોળાકાર બિલ્કા જેવું ધરણું
આક પું [હં. ચોક] એક જાતની ધોળી
પોચી માટી; ખડી [આંધળો સાપ
આકટ સ્ત્રી [વિ. ચાકુલંડા] બે મોઢાનો
આકડો પું [સં. ચક્ર] કુંભારનો ચાક
આકણ (ણ.) સ્ત્રી નુઓ ચાક
આકર પું [ફા.] દાસ; નોકર. ૦ડી સ્ત્રી
આકરનું કામ કરનાર સ્ત્રી. -રિયાત
વિં ચાકરી કરનારું(૨)ચાકરિયું(૩)પું
નોકર; ચાકર. -રિયું વિં ચાકરી પેટ
મળેલું. -રી સ્ત્રી ચાકરનું કામ(૨)સેવા;
આરવાર(૩)ચાકરનું મહેનતાણું(૪)નોકરી
આકલો પું કાંચળા ઉપર પાટેલી કેશમ
કે કસબની બાત
આકળા(૦ણ) (ણ.) સ્ત્રી નુઓ ચાક

આક્રો પું[દે. ચક્લ] આખળિયો; આહણી
(૨) કોસની મોટી ગરગડી (૩) ગોળ કે
ચોરસ નાની ગાદી (ખાસ કરીને
આમડાની)

આક્રી સ્ત્રીં [સં. ચક્ર ઉપરથી] ખીલા, રક્ત
વગેરે સાથે વપરાતી પેચવાળી કે પેચ
વિનાની ચક્તી (૨) ગોળ ગાંઠડી (૩)
ગાંઠવીને કરેલો ઢગલો

આકુ પું; નં આક્ર; અપુ

આકુ નં. [સં. ચક્ર ઉપરથી] ચક્તું (૨)
ગચિયું (૩) ખભરનું વાઢિયું

આક્ર પું; નં [ફા.] આક્ર; અપુ

આખડી સ્ત્રીં પાવડી

આખડું સંકિં [સં. સ્ત્રી; પ્રા. ચક્લ] જાણી
સ્વાદ ભેવો (૨) જરા-થોડુંક ખાવું [લા.]

આગલું (-ળું) વિં મૂખ છતાં ચતુર
હોવાનો ઢોંગ કરતું (૨) ખ્યાર કે લાઃ આહતું

આચર પું [સં. ચત્વર; પ્રા. ચચ્ચર] મંડપની
ખડારનો ખુલ્લો ચોક (૨) ચાર રસ્તાનું
ચક્લું (૩) સ્ત્રીં ચક્લાની દેવી. -રિયાં
નંખં વં ચક્લાની દેવીના ગણ

આચા [માનાર્થ], આચો પું જુઓ કાકો
આટ વિં ભોંઠું; શરમિંદું

આટ (ટ.) સ્ત્રીં કૂતરા વગેરેને ખાવાનું
નાખવાનું ઠામ (૨) ખાવાનો ચસકે; લાલસા

આટ સ્ત્રીં [સં. ચટ્ટ ઉપરથી] લપડાક; તમાચો
(૨) મહેલું; ટોણો

આટકો પું મનમાં લાગતો ચટકો
આટલું નં આટલું તે (૨) ચાટવાની ઔષધિ.

-ણિયું વિં આટવા -ખાવાની લોણપતાં
વાળું. -ણું નં આટવાની ઔષધિ

આટલું નં દર્પણ. -લો પું રૂપિયો
(તિરસ્કારમાં)

આટલું સં કિં [દે. ચટ્ટ] જાણ વતી અડીને
વસ્તુને સ્પર્શવી, જાણ તે પર ફેરવવી કે

તે વડે આખડું, ચૂસડું કે ખાવું
આટવો પું [દે. ચટ્ટ (અં)] લાકડાનો
કટ્ટો (૨) હથેલું

આટ વિં [સં.] પ્રિય; મીઠું (વચન) (૨)

સ્ત્રીં પ્રિય લાગે તેલું વાક્ય - વાત. -દૃષ્ટિ
સ્ત્રીં [સં.] પ્રિય લાગે તેલું કથન

આટ્ટી સ્ત્રીં નાનો ચાટવો (૨) કાંટામાં
નંગ ખેસાડવાનું ધર

આટ્ટું વિં [આટું] દોઢડાણું; ચખાવલું
આટ્ટું વિં ચાટણિયું (૨) લાંચિયું

આટો પું [‘ચાટલું’ ઉપરથી] ચાટણ; ચાટણું
આટું નં ચામડું; ડાથ; ચકામું

આડિયણ વિં સ્ત્રીં ચાડી ખાનારી (સ્ત્રી)
આડિયું વિં ચાડી ખાનારું. -ચો પું

સુકલકડી માણસ (૨) પંખી, વાંદરાં
વગેરેને ખિવરાવવા માટે કરેલો માણસ

જેવો આકાર (૩) ગામ - શેરીનો નકારો
માણસ (૪) વિં પું ચાડી ખાનારો

(માણસ)
ચાડી સ્ત્રીં [જુઓ ચાડું] જેમાં ગોળો

મુકાય તેવો ગોફણનો લાગ
ચાડી સ્ત્રીં એકની વાત ખીલને કહી દેવી તે.

ચુગલી સ્ત્રીં ચાડી; ચુગલી
ચાડું નં [દે. ચટ્ટ] ગોફણની ચાડી (૨)

ખાણવાળું દીવો મૂકવાનું ચોકું (૩)
મોં; ડાચું (તુચ્છકારમાં) (૪) ખામણું

ચાણક્ય પું [સં.] અર્થશાસ્ત્રનો પ્રાચીન
પ્રસિદ્ધ લેખક - કૌટિલ્ય

ચાણાક વિં ચતુર; ચાલાક /
ચાતક પું નં [સં.] એક પંખી (તેને

વિષે એમ કહેવાય છે કે તે આકાશમાંથી
પડતાં વરસાદનાં દીપાં જ ખીને રહે છે)

ચાતરવું સંકિં ચુપચાપ સરકાવી લેવું
ચાતુર વિં [સં.] ચતુર. -રી સ્ત્રીં [સં.]

ચતુરાર્થ
ચાતુર્માસ પું ખં વં જુઓ ચતુર્માસ

ચાતુર્થ નં [સં.] ચાતુરી; ચતુરાર્થ
ચાતુર્વર્ણ્ય નં [સં.] ચાર વર્ણ - બ્રાહ્મણ,

ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, અને શૂદ્ર (૨) ચાર વર્ણના
ધર્મ કે તે પ્રમાણેની સમાજવ્યવસ્થા

ચાતુર્વેદ વિં [સં.] ચાર વેદો કે જ્ઞાન-
શાખાઓવાળું, -ને લગતું

ચાદર સ્ત્રીં [ફા.] ઓછાડ (જેમ કે,

આદવાની, પથારીની, મડદા કે કંકનની.)
 [અદવાની=દેવાણું કાઢવું. અદવાડવાની
 =વારસદાર થેલો નીમવો.]. અપાટ પું
 આદરો કરવા લાયક કપડાનો તાકા. -રું
 નં આદરથી મોટું અને રંગેલું પાથરણું
 કે આછાડ
 આદાની (આ') સ્ત્રીં આની કીટલી
 આનકે સ્ત્રીં કાળજી (૨) ચેતવણી (૩)
 નવૃત્તિ; આલાકી
 આનકી સ્ત્રીં નાનો ફેરલો કે બાખરી
 આનકું નં બુઝો આનકી (૨) નાનું છોકરું
 આપ નં [સં.] ધનુષ્ય (૨) 'આદ' આદ
 એ સર્કલ; વર્તુલ-ખંટ [ગ.]. ઠીવો
 પું કાળનની બે પટ્ટી વચ્ચે થતો
 વીજળીનો દીવો; 'આદ' લેપ' [પ. વિ.]
 આપચીપ સ્ત્રીં ટાપટીપ (૨) ચીકણાઈ;
 દોડડાપણ
 આપટ સ્ત્રીં [સં. ચંદ્ર] લપડાક; તમાચો
 આપટ અં ['અપટ' ઉપરથી] પલાંઠી
 વાળીને (ખેસવું)
 આપડો પું અપટ-સગજ રાખે એવો
 બંધ - પટો (૨) ગોળ નહિ પણ અપટ
 પત્તા પર વીટેલો દોર (પતંગનો)
 આપણિયું નં સમપાતર
 આપણસી સ્ત્રીં [ફા.] પુશામત (૨) ચીપી
 ચીપીને બોલવું તે; અખાવલાપણું
 આપલ્ય નં [સં.] અપળતા (૨) સાદસ;
 અવિચારી કામ
 આપલું નં ચાપું; હાથ કે પગની આંગળીઓ-
 વાળો ભાગ (૨) કાનની ખૂટ (૩) કાનનું
 એક ધરેલું
 આપાચીપ સ્ત્રીં બુઝો આપચીપ
 આપાણી (આ') નં બંવં આ કે આ
 સાથેનો નારતો (૨) સ્વાગત કે વિદાયની
 મિજલસ
 આપુ નં અપુ; આદ
 આપુ (-પુ) નં પગનું આપું
 આખખો પું [ફા. ચાલક ઉપરથી] કોરડો
 (૨) અસંરકારક-માર્મિક વચન [લા.]

આખું પું [ફા.] પાતળી દોરીનો કોરડો
 આમ નં [સં. જમ] આમડી; આમડું
 આમડું નં આદું; સોળ
 આમડ વિં આમડ બેલું ચીકણું
 આમડિયણ સ્ત્રીં આમડિયાની સ્ત્રી
 આમડિયો પું આમડાં ઉતારવાં - કેળવવાનું
 કામ કરનારો કે તેની નાતનો; અમાર
 આમડી સ્ત્રીં [બુઝો આમ] ત્વચા (શરીર
 પરની). અર પું, અરખું વિં કામમાં
 પોતાની ભત સંભાળ્યા કરે તેવું; કામ
 ન કરનારું
 આમડું નં દોરની ઉતારેલી ખાલ (કેળવેલી
 કે ન, કેળવેલી (૨) આમડી (તુચ્છકારમાં)
 આમર પું; નં [સં.] અમર; અમરી (૨)
 એક છદ [નાનું પ્રાણી
 આસાચીડિયું નં વાગોળની ભતનું એક
 આસાચેલું સ્ત્રીં છજુંદર (૨) આસાચીડિયું
 આમોદિયું વિં નખરાખોર (૨) અડપણું;
 આંદું (૩) નં નખડું (૪) અડપણું
 આમોદી સ્ત્રીં નખરાંખોરી (૨) આંદવો
 રતલાવ
 આર પું [સં.] ભસૂસ (૨) ખેપિયો
 આર (૨) સ્ત્રીં [પ્રા. ચારી] લીલું ઘાસ; ચારો
 આર વિં [સં. ચત્તારિ; સરં ફા. ચહાર] '૪'
 (૨) થોડુંધણું; કાંઈક ગણનામાં લેવા
 બેટલું (જેમ કે તે ચાર પેસા કમાયો છ;
 આદલાથી ચાર માણસમાં આખર રહી.)
 (૩) થોડું; અલપ (જેમ કે ચાર દિવસનું
 આંદરણું). [અંખ અધી, કરવી =
 ચરમાં આવવાં (૨) ગરસે થવું (૩)
 સામસામી આંખો મળવી. આરે હાથ
 હોવા = કપાટિ હોવી.]
 આરખાણિયું વિં ચાર ખૂણવાણું
 આરખૂટ વિં (૨) અં ચોખૂટ
 આરણ વિં [સં.] રાતનાં ગુણગીતન અને
 વખાણ કરવાનો ધંધો કરનારી એક
 ભતિનું (૨) પું એ ભતિનો માણસ.
 અકાચ નં 'અકાચ' - અણી વિં ચારણનું,
 -ને લગતું (૨) સ્ત્રીં ભાટચારણની કવિતાની
 ભાષા (૩) ચારણ સ્ત્રી

ચાર ધામ નંબવં હિંદુઓનાં ચાર
 મુખ્ય તીર્થો—જગન્નાથપુરી, સેતુબંધ
 રામેશ્વર, દ્વારકા, બદરી-કેદાર
 ચાર પદાર્થ પું બં વં જીવનના ચાર
 મુખ્ય પુરુષાર્થ—ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ
 ચારપાઈ સ્ત્રી [હિં.] ખાટલો [ચલાવવું
 ચારવું સંકિં (ઠાર) ચરાવવું(ર)સોગટું
 ચારસો વીસ વિં સ્ત્રીં પીનલકોડની
 ૪૨૦મી કલમ—છેતરપિંડી, દગાખાજ,
 ઇં માટે (ર) વિં તેવા ગુના કરનારું
 ચારિત્ર(અર્થ) નં[સં.] આચરણ(ર)શીલ;
 સદાચાર. બખળી નં ચારિત્રનું બળ,
 ચારિત્ર્યું વિં જેમાં માત્ર ચાર થતી હોય
 તેવું(ખેતર)(ર)ક્ષત ચાર—ધારા પામનારાં
 ઠોરનું(ધી)(૩) નં ચાર વાઢી લાવનાર
 માણસ (૪) ચાર બાંધવાનું વસ્ત્ર
 ચારુ વિં [સં.] સુંદર; મનોહર
 ચારો પું[ચારવું] 'ચારવું' ઉપરથી] પશુ-
 પંખીનો ખોરાક; લક્ષ [ચલાણ[લા.]
 ચારો પું [ફા.] ઇલાજ; ઉપાય(ર) સત્તા;
 ચારોળી સ્ત્રીં એક સૂકો મેવો
 ચાર્વાક પું [સં.] નારિતક મતનો પ્રવર્તક
 (ર) દુર્યોધનનો એક મિત્ર; એક રાક્ષસ
 ચાલ સ્ત્રીં જુઓ ચાલી
 ચાલ પું ['ચાલવું' પરથી] રિવાજ (ર)
 સ્ત્રીંચાલવાની પદ્ધતિ હીંડહા; ચાલવાની
 ગતિ (૪) (રમતમાં) ફેરી વગેરે ચલાવની
 તે કે તેનો શવ (૫)ચાલચલગત; વર્તણૂક
 ચાલક વિં [સં.] ચલાવનારું; પ્રવર્તક
 ચાલચલગત સ્ત્રીં, ચાલચલણુ નં
 વર્તણૂક (ર) ચારિત્ર; શીલ
 ચાલણુગાડી સ્ત્રીં છાકરાંને ચાલતાં
 શીખવવાની ગાડી
 ચાલતી સ્ત્રીં ચાલતા થતું તે
 ચાલનં નં [સં.] ચલાવવાની ક્રિયા; એક
 વસ્તુને એક જગાએથી બીજા જગાએ
 લઈ જવી—મૂકવી તે (ર) હલાવવું તે
 ચાલખાજ સ્ત્રીં ફેરી ઇં ચલાવવાની રીત
 કે હોશિયારી (ર) પ્રપંચ; ચાલાકી [લા.]

ચાલવું અં કિં [સં. ચલ] હીંડવું (ર)
 કોઈ ચંત્ર ગતિવાળું કે ક્રિયાવાન થવું
 (કારખાનું, સંયો)(૩) નિર્વાહ થવો; નલણું
 (આમ આપણું કયાં સુધી ચાલશે?)
 (૪) ટકવું; પહોંચવું (આટલા ઘડે ધણા
 દિવસ ચાલશે) (૫) કલાનો અમલ થવો;
 સત્તા હોવી (એનું કંઈ ચાલતું નથી) (૬)
 વર્તણૂક; અનુસરવું (મારા કલા પ્રમાણે
 ચાલશે, તો સુખી થશે) (૭) બસ—પૂરવું
 થવું (આમાં આટલું દૂધ ચાલશે)(૮) કોઈ
 પણ પ્રવૃત્તિનું ગતિમાન થવું કે હોવું [લા.]
 (અહીં મસલત ચાલે છે)(૯) બચહારમાં—
 અત્યારે ઉપયોગમાં હોવું (અહીં આ પુરતક
 નથી ચાલતું; અહીં બાબાશી રૂપિયો
 ચાલે છે)

ચાલાક વિં [ફા.] ચતુર; હોશિયાર (ર)
 ધૂર્ત. —કી સ્ત્રીં ચાલાકપણું
 ચાલી સ્ત્રીં પાવડીપને બાંધેલી અનેક
 ચોરડીઓવાળી ઇમારત
 ચાલુ વિંચાલતું; જરી(ર)હાલનું; વર્તમાન
 ચાવડી સ્ત્રીં [ચાર+વાટ] પોલીસથાણું; ગેટ
 ચાવડું નં અનાજ વાવવા—ચોરવાનું
 સાધન; ચાકર [ચવાણું
 ચાવણું નં ['ચાવવું'] કાચું કેટું ખાવાનું;
 ચાવલ પું બંબં [દે. ચાલ] ચોખા
 ચાવલાં નંબંબં નખરાં; હાવલાવ (ર)
 મલાવડાં [માટે દાંત વતી કચરવું
 ચાવવું સંકિં [સં. ચર્વ] (અન્નને) ખાવા
 ચાવળું વિં દોઢડહાપણ કરનારું (ર)
 ચાંપણું; ચિખાવણું
 ચાવી સ્ત્રીં [પો.] ફેંચી (ર) ઉપાય [લા.]
 ચાષ(—સ) પું [સં.] એક પક્ષી
 ચાસ પું [દે. ચાસ] ખેડવાથી પડતો લાંબો
 આંકો. બંછી સ્ત્રીં ચાસવાની ક્રિયા
 ચાસણી સ્ત્રીં [ફા. ચાસની=શરબત]
 ઉકાળીને કરાતું ખાંડનું પ્રવાહી(ર) કસોટી
 ચાસન વિં (ર) અં જુઓ ચાલન
 ચાસવું અંકિં ચાસ પાડવા
 ચાસિયા વિં બંબં ['ચાસ' ઉપરથી]

પાણી પાયા વિના ઉગેલા (ધર્મ). -યું
 વિં આસના લેવા સ્થળ પરથા હોય
 એવું; 'ફરોડ' [વ. વિ.]
 આહ પું [આહવું પરથી] પસંદગી; ઇચ્છા
 (૨) આરહેત. ઠંક વિં આહનાર; હેતાળ
 આહત વિં (૨) અં બહેર-ઉધાહું
 આહના સ્ત્રીં જુઓ આહ [કરવો
 આહવું સંકિં [પ્રા. ચાહ] ઇચ્છવું (૨) પ્રેમ
 આહ [આહવું પરથી] ઇચ્છા સુજળ; મરજમાં
 આવે તેમ. ('આહ તે કર' ઇં પ્રયોગમાં)
 આળ સ્ત્રીં [આળવણું ઉપરથી] અંગરખાનો
 છાત્રી નીચેના ઘેર (૨) આળવણું તે
 આળણું નં અળામણ
 આળણી સ્ત્રીં [સં. ચાલની] આળવાનું
 ખારીક છિદ્રોવાળું સાધન. -ણો પું
 મોટાં છિદ્રવાળી કે મોટી આળણી
 આળવણી સ્ત્રીં આળવણું તે
 આળવણું સંકિં [આળવું નું પ્રેરક] અવાર-
 નવાર ઉપલાવણું-ફેરખદલ કરવું (૨)
 સંચારવું (છાપડું) (૩) એક ઉપર બીજી
 દોહવાનું આવે એમ ગોઠવણું કે સીવણું
 (૪) જુદી જુદી રીતે ઉપયોગ કરવો
 (૫) ચારવું (ખાજમાં); ફટી અણવવી
 આળવું સંકિં [સં. ચાલન] આળણી વડે
 ચોખ્ખું કરવું (૨) સંચારવું (છાપડું)
 (૩) સારું માહું વીણી અલગ કરવું
 આળા પુંખંબં મરદની ખાતર કોઈનું
 અનુકરણ - નકલ કરવી તે (૨) હાવભાવ;
 નખરાં; અંગચેષ્ટા (૩) અંદપલાં; તોડાન.
 અચ્ચકા પુંખંબં નખરાં; હાવભાવ
 (૨) આનાકાની
 આળીસ વિં [ત્વાર્ણિશ્વર] '૪૦'
 આળીસાં નંખંબં આળીસ વર્ષે આવતાં
 ચરમાં કે તેની આંખની રિપતિ
 આળો પું આળાનું એવં (૨) લક્ષણ;
 નિશાની; એધાણ
 આંઈ (૦) વિં ચરમિંદું (૨) સ્ત્રીં નાનો આંહો
 આંઈ હરવું, હરી જવું = પચાવી પાડવું;
 અયોગ્ય રીતે લઈ લેવું - ખાઈ જવું

આંગળું (૦) નં ચાર આંગળાંની અંજલિ
 આંચ (૦) સ્ત્રીં [સં. ચંચી] પક્ષીઓનું
 અણિયાળું મોં (૨) તેના આકારની વસ્તુ
 (પાંચડીની આંચ)
 આંચડ (૦) પું એક જંતુ
 આંચદ્ય નં [સં.] ચંચળતા
 આંચવું (૦) નં આંચવાળું; અનાજમાં
 પડતું એક જીવડું (૨) વિં બહુ ઊલ
 ઊલ કરનારું
 આંચવો (૦) પું [આંચ ઉપરથી] જમીન
 ખોદવાનું હથિયાર; તીકમ
 આંચાટવું (૦) અંકિં આંચો મારવી
 આંચિયો (૦) પું [ચાંચ = અરબી સસુદનો
 એક ખેટ] દરિયાઈ છુટારો [ચંચળ
 આંચાલ [સં.], (-ખ) વિં (૨) પું જુઓ
 આંદ (૦) પું [સં. ચંદ્ર] આંદો (૨) ચંદ્રક;
 ખિલ્લો. ઝરાત સ્ત્રીં સુદ ખીજ
 આંદની (૦) સ્ત્રીં [જુઓ આંદની] ચંદ્રનો
 પ્રકાર (૨) ચંદ્રરેષો
 આંદરડું (૦) નં [સં. ચંદ્ર ઉપરથી] તારા-
 ઝોના અંખો પ્રકાર (૨) આંદની (૩)
 ઝીણા ઢાણામાંથી પડતું અજવાળાનું ચાંદું.
 -ણી વિં આંદરણવાળી (૨) સ્ત્રીં તારો
 (૩) આંદરણું. -ણું નં જુઓ આંદરડું
 આંદરું (૦) વિં ધોળા આંદાવાળું (૨)
 નિરંકુશ; મરતાની [લા.]
 આંદલાવહેવાર (૦) પું [આંદલો+વહેવાર]
 શુભ પ્રસંગે નાણાંની ભેટ આપવા લેવાનો
 વહેવાર - સંબંધ; આંદલાવહેવાર
 આંદલિયો (૦) પું આંદો [પ.]
 આંદલો (૦) પું [આંદ ઉપરથી] આંદલો.
 [આંદલો આંદડું = (સ્ત્રીને) નસીબમાં
 લખાવું; પાલવે યવું]
 આંદડું (૦) વિં [જુઓ આંદડું] અડપલાંખોર;
 અટક્યાળું (૨) નં અડપણું; અટક્યાળું
 આંદાથેણું (૦) વિં કાટવાણું કે ગૂમરાંનાં
 આંદાવાળું
 આંદી (૦) સ્ત્રીં એક ધાતુ; શુદ્ધ રૂપું
 આંદી સ્ત્રીં [આંદું] એક ચેખી રાગ

ચિપાસિયું વિં કંલૂસ (૨) વાતને ચોળાને
ચીકણું કરવાની ટેવવાળું; ચીકણું ને
દીર્ઘચૂની

ચિખાવણું વિં ભુઓ ચખાવણું
ચિખુકે સ્ત્રીં [સં.] હડપચી; દાદી
ચિખોળણું સંકિં ભુઓ ચીખોળણું
ચિમખાવણું સંકિં 'ચીમખાણું', 'ચીમ-
ખણું'નું પ્રેરક

ચિમાવણું સંકિં 'ચિમાણું'નું પ્રેરક
ચિમાણું અંકિં ચુમાણું; અમુક વસ્તુ
પોતાની પાસે નહિ હોવાથી મનમાં ખળણું
કે શરમાણું (૨) તે મેળવવાની ઇચ્છાથી
તાકીતાકીને ભેળું

ચિમોડિયું નં જિંગોડો [સુ.]

ચિમોડી સ્ત્રીં ચિમોડિયું

ચિર વિં [સં.]લાંખું (સમય માટે)(૨)લાંખા
વખતનું (૩) અં લાંખા વખત સુધી.
ઠંડાલ(-ખ)પું લાંખો સમય. ઠંડાલીન
વિં[સં.]લાંખા વખતનું-ભૂનું. ઠંડાચી
વિં [સં.] દીર્ઘકાળ સુધી ટકી રહે એટલું.
ઠંડરણીય વિં ચિરકાળ ચાદ
રાખવા યોગ્ય. -રંજવ વિં[સં.] લાંખા
આવરદાવાળું (૨)પું પુત્ર. -રંજવિની
વિં સ્ત્રીં [સં.] લાંખા આવરદાવાળી
(૨) સ્ત્રીં પુત્રી. -રંજવી વિં [સં.]
ભુઓ ચિરંજવ. -રંતન વિં [સં.]
ચિરકાલીન; ભૂનું; પ્રાચીન

ચિરાઈ સ્ત્રીં ચીરવાનું મહેનતાણું

ચિરાગ પું [ફા.] દીવો; ખતી (૨) શગ;
દીવાની જ્યોત

ચિરાડો પું ભુઓ ચીરા

ચિરામણુ નં; -ણી સ્ત્રીં ભુઓ ચિરાઈ

ચિરાવણું સંકિં, ચિરાણું અં કિં
ચીરણુંનું પ્રેરક અને કર્મણિ

ચિરૂટ પું; સ્ત્રીં[કં.] તમાકુના પાનનો જ
વાળેલો મોટો ટોટો-એક પ્રકારની ખીડી

ચિરોડી પું એક ભતનો પોચો પથ્થર

ચિલગોળ નં [ફા.]એક મેવો-ફળ

ચિહન નં [સં.] નિશાની(૨)સાધન[ગ.]

ચિ'ગું(-ગૂસ) વિં ખહુ કરકસરિયું;
કંલૂસ (૨) મીઠું

ચિંત સ્ત્રીં[ભુઓ ચિંતા] ફિકર(૨)વિચાર
ચિંતક વિં [સં.] ચિંતન કરનારું (૨)
પું વિચારક; ફિલસૂફ

ચિંતન નં [સં.] વિચાર; મનન. -નાત્મક
વિં [સં.] વિચાર-મનનથી ભરેલું. -નીય
વિં ચિંતન કરવા જેવું

ચિંતવન નં [ચિંતવણું] ચિંતન

ચિંતવણું સંકિં [સં. ચિંત] મનન કરવું;
વિચારવું

ચિંતા સ્ત્રીં [સં.] ફિકર(૨)વિચાર. ઠંડુલ
[સં.],(-ખ)વિંચિંતાથી આકુળ થયેલું-
ગભરાયેલું. ઠુરુર વિં[+આતુર] ચિંતાથી

વ્યાકુળ. ઠમણિ પું[સં.] ચિંતવેલું આપે
તેવો મણિ. -તિત વિં [સં.] વિચારેલું;
ધારેલું. -ત્ય વિં [સં.] ચિંતનીય

-ચી [તુકી] 'વાળું' એ અર્થનો નામને
લાગતો પ્રત્યય. ઉદા. મસાલચી; તોપચી
ચીકે પું; સ્ત્રીં વનસ્પતિનાં ફળ, ડાંખળાં
વગેરેમાંથી નીકળતું ચીકણું પાણી
અથવા દૂધ

ચીકટ વિં ચીકણું (૨) તેલ ઇત્યાદિના
પાસવાળું (૩) નં; સ્ત્રીં ચીકાર (૪)
ચીકારવાળી વસ્તુ (ધી તેલ વગેરે) કે
પદાર્થમાં હોતું તેલી તત્ત્વ; 'ફેટ'. -ટાણું
અં કિં ચીકટવાળું થવું; તેલ વગેરેથી
ખરડાણું (૨) ચીકટવાળો પદાર્થ ખાવામાં
આવવાથી રોગ કે ગૂમડાનું વીકરવું. -હું
વિં ચીકટવાળું

ચીકણાઈ(-શ) સ્ત્રીં ચીકણાપણું

ચીકણું વિં [સં. ચિક્ષણ] ચીકી રહે તેવું (૨)
[લા.] ચિંગૂસ; કંલૂસ (૩) ચાપચીપયું;
દોટડાણું

ચીકારી સ્ત્રીં ચીકણાઈ

ચીકી સ્ત્રીંનાની ચક્તી પેટે (ગોળ ખાંડની
ચાસણીથી કરાતી) એક મીઠી વાની

ચીકુ નં એક ફળગ્રાહ (૨) એનું ફળ

ચીચવાડો(-ડો) પું[રવં]ચીસ;ચુમાટો

ચીચવાવું અંકિં [૨૧૦] યજ્ઞવળતું
 ચીચવું અંકિં [૨૧૦] ચીચ પાટવી;
 ચી ચી અવાજ કરવો
 ચીચવો પું[૨૧૦] ચાણીદાર ઊલાલાકડા
 પર એક આડી મૂકી હીંચાતા ગોળ
 ફરવાનું રમતનું સાધન
 ચીચી અં [૨૧૦] [ગાયન
 ચીચ(-ઝ) [ફા.] સ્ત્રી વસ્તુ (૨) સરસ
 ચીટકવું સંકિં ચોટવું; વળગવું
 ચીટકી સ્ત્રી [૨૧૦] ચપટી
 ચીટું વિં ચીટલું; ચીટવાણું (૨) નં
 ધી તાવ્યા પછી નીચે ઠરતો કંચરો - ધીટું
 ચીડ નં હિમાલય તરફ થતું એક ઝાડ
 ચીડ (૧') સ્ત્રી ગુસ્સો; રીસ (૨) સખત
 અણગમો. ઠવવું સંકિં ગુસ્સો કરવું;
 ખીજવવું. ઠવાવું અંકિં ખિજવું;
 ચિડાવું. ઠવું અંકિં ચિડાવું; ગુસ્સો થવું.
 -ડિયું વિં સહેજમાં ચિડાઈ જતું (૨)
 નં છાછિયું; ગુસ્સો થવું
 ધીડિયું નં ચકકું; પક્ષી
 ચીણ સ્ત્રી[સ્ત્રીઓ ચીણું]સ્ત્રીઓની કોટનું.
 એક ભતનું ધરેલું (૨) ઘાઘરાના નેદા
 આગળની કરચલીઓ
 ચીણુવું સંકિં [સં. વિ] ચીણ ભરવી
 (૨) કણે કણે ખાવું; ચાંચ વડે ખાવું
 ચીણો પું[પ્રા. ચીણ] એક ભતનું અનાજ
 ચીત વિં પીઠ પર પડેલું; ચત્તું (ફરતીમાં)
 ચીત નં [સં. ચિત્ત] ચિત્ત. ઠડું નં ચિત્ત
 ચીતરવું સંકિં ચિત્ત કાઢવું; આલેખવું
 (૨) જેમ તેમ લખી કાઢવું
 ચીતરી સ્ત્રી સૂઝ કે અણગમાની કંપારી
 ચીતરો (-ળ) પું[સં. ચિત્રક] ચિત્તો; એક
 ભતનો સાપ; ચીતળો [દ્રાચરો
 ચીતળ સ્ત્રી [સ્ત્રીઓ ચિતાળ] લાકડાનો
 ચીતળ સ્ત્રી સ્ત્રીઓની કોટનું એક ધરેલું
 (૨) ચપટી પહોળા બંગડી; પાટલી
 ચીતળી સ્ત્રી સ્ત્રીઓ ચીતરી
 ચીતળો પું [પ્રા. ચિત્તલિ] એક ભતનો
 સાપ, ચીતરો

ચીતકાર પું [સં.] ચિત્કાર; ચીસ
 ચીચડું નં ચીચડું. -ઝી સ્ત્રી, -રું નં,
 -રેહાલ વિં જુઓ ચીચરી ધં.
 ચીન પું[સં.] હિન્દુસ્તાનની ઉત્તરે આવેલો
 એક દેશ
 ચીનડું(ન') સંકિં ભણવું; ઓળખવું
 ચીનાંશુકે નં [સં.] ચીનનું દેશમી કાપડ
 ચીની વિં ચીન દેશનું, -નેલગતું (૨) સ્ત્રી
 એક ભતની સફેદ માટી (૩) ચીન દેશની
 ભાષા. ઠંખાલા પું [+ સં. કક્કોલ; ધ.
 કવાજ] એક વનસ્પતિનાં ખીજ - ઓપધિ.
 ઠંકામ. નં ચીની માટીનું કામ (૨) કાચનું
 કામ. -નો પું ચીન દેશનો વતની
 ચીપ સ્ત્રી [જુઓ ચીપવું] લાંબી ચપટી
 પટ્ટી; ચીપટ (૨) પતાં ચીપવાનું કામ કે
 તેની વારી. ઠંટ સ્ત્રી ચીપ; પટ્ટી
 ચીપટી સ્ત્રી જુઓ ચપટી. -ટો પું
 જરા મોટી ચપટી; ચપટો
 ચીપડું નં સુકાઈ ગયેલો આંખનો મેલ;
 ચીપડો. -ડો પું આંખનો મેલ; પીચો
 ચીપણી સ્ત્રી. -ણું નં પતાંની ચીપ
 (કંઈક તુચ્છકારમાં)
 ચીપડું સંકિં [દ. ચિવ્વ] દાખી ખેંચાને
 ચીપ ખતાવવી (૨) સફાઈથી ઠીક કરીને
 ગોઠવવું (જેમ કે યોતિયાની પાટલી,
 ગંજીનાં પાનાં, બોલવાની ઢળ ઇં)
 (૩) ગંજીનાં પતાંને છટાં પાડવા ઉપરતળે
 કરવાં (૪) (વાતને) ચોળીને લાંબી કરવી
 ચીપાચીપ સ્ત્રી વારંવાર ચીપવાની ક્રિયા
 ચીપિયો પું [ચીપ ઉપરથી] દેવતા વગેરે
 બોલવાની પદ્ધતિ; ચીમટો
 ચીખડી સ્ત્રી [૨૧૦] એક પક્ષી
 ચીખડું વિં ચીખડું; ચપટું
 ચીખરી સ્ત્રી જુઓ ચીખડી
 ચીખું વિં [સં. ચિપિચ-ચપટું નાક] બેઠેલા-
 ચપટા નાકવાળું [નં એનું કંઈ
 ચીખડી સ્ત્રી [સં. ચિર્ગલિકા] એક વેલો. -ડું
 ચીમટી સ્ત્રી [દ. ચિવ્વ] ચીપટી (૨) ચૂંટી.
 -ટો પું ચીપટો (૨) ચૂંટ્યો (૩) ચીપિયો

ચીમની સ્ત્રી [દિ.] ધુમાડિયું (૨) ફાનસની
બત્તીનું રક્ષણ કરનારી કાચની નળી-ગોળો
ચીમળવું સંકિંચી બોળવું; આમળવું (કાન)
ચીમળાવું અંકિંચી [‘ચીમળવું’ ઉપરથી]
કરમાવું (૨) મનમાં બળ્યા કરવું; ચૂરવું (૩)
‘ચીમળવું’નું કર્મણિ
ચીર સ્ત્રી [ચીરવું] ચીરી (૨) ફાડ; તરડ
ચીર નં [સં.] સ્ત્રીઓનું એક દેશમી વસ્ત્ર
(૨) વહકલ (૩) કોઈ કીમતી વસ્ત્ર
(પ્રાયઃ કટાક્ષમાં)
ચીરવું સં કિંચી [સરં સં. ચીર્ણ] ફાડવું;
કાપવું (૨) વચ્ચેથી બે ભાગ કરવા; સોંસરું
કે આરપાર નય એમ કરવું (જેમ કે,
ચીરીને જવું) (૩) ધરાક પાસેથી ખૂળ
ભાવ લેવો [લા.]
ચીરિયાં નંબંબં કરીની ચીરીનું અથાણું.
-યું નં ફાડ; ચીરી (૨) (પ્રાયઃ કરીનો)
અથાણનો કંકડો
ચીરી સ્ત્રી ચીર; નાની પાતળી ફાડ-કંકડો
ચીરો પું લાંબો પાતળો કંકડો (ચીરીને
પાડેલો) (૨) ફાડ; તરડ; કાપ
ચીલ સ્ત્રી વનસ્પતિમાંથી દૂંઝતો ચીકણો
રસ; ચીક (૨) એક લાણ
ચીલ સ્ત્રી [સં. ચિલ્લ] સમડી. ઝંઝડપ
સ્ત્રી સમડી પેટે ઝડ ઝડપવું તે
ચીલો (ચી) પું [દિ. ચિલ્લ] ગાડાવાટ-
ધરડ (૨) રિવાજ; રૂઢિ [લા.]
ચીવટ સ્ત્રી કાળજી
ચીવર નં [સં.] વસ્ત્ર; કપડું. (૨) ફાટેલું
કપડું; કંથા (૩) ભિક્ષુઓનું અંગવસ્ત્ર
ચીસ સ્ત્રી [દિ. ચીહાર્ડો] તીણી ખૂમ; રાડ.
-સાચીસ સ્ત્રી ઉપરાડપરી ચીસો
પાડવી તે
ચીંચીં અં [ચવં] (ચકલાનો)
ચીંથરિયું વિં ફાટયાં તૂટયાં વસ્ત્ર પહેર્યાં
હોય તેવું
ચીંથરી અં નાનું ચીંથરું; ચીંદરડી.
-રું નં ફાટી ગયેલું કપડું કે કંકડો.
-રેહાલ વિં ફાટયાં તૂટયાં વસ્ત્ર પહેર્યાં
હોય એવું (૨) હેક જ ગરીબ [લા.]

ચીંદરડી સ્ત્રી ભૂગડાની લાંબી પટ્ટી. -રો
પું મોટી ચીંદરડી
ચીંદરી સ્ત્રી જુઓ ચીંદરડી
ચીંધવું સં કિંચી [સં. ચિહ્ન; પ્રા. ચિધ] આંગળી કરીને દેખાડવું (૨) ફરમાવવું
ચીંબોળવું સંકિંચી આમળવું; ચીમળવું (કાન),
ચુકાદો પું [‘ચૂકવું’ ઉપરથી] ફેસેલો
ચુકાવવું સંકિંચી, ચુકાવું અંકિંચી ‘ચૂકવું’
નું પ્રેરક ને કર્મણિ
ચુગલ વિં [વુર્કો ચુગલ; ફા. ચુગલ] ચુગલ-
ખોર (૨) સ્ત્રી પીઠ પાછળ કરેલી નિંદા.
ખોર વિં ચુગલી કર્યા કરનારું. -લી
સ્ત્રી ચુગલ. -લી ખોર વિં ચુગલખોર
ચુડેલ સ્ત્રી ડાકણ [ઉત્તમ
ચુનંદા (-દું) વિં [ફા.] ખાસ પસંદ કરેલું;
ચુનાઈ વિં ચૂનાનું; ચૂના સંબંધી. -રું
નં ચૂનાનો કેલ ભરવાનું તગારું. -રો પું
ચૂનો પકવનાર (૨) ચૂનાથી ધોળનાર
કડિયો (૩) ચૂનારાની ન્યાતનો માણસ
ચૂનાળું વિં ચૂનો દીધેલું; ધોળેલું (૨)
ચૂનાનું (૩) નંકડિયાનું એક ઓળર-લેલું
ચુપ વિં [સં. ચુપ = ચૂપકીથી ચાલવું] શાંત
કે મૂક (૨) અં શાંત કે મૂક રહેવા સૂચવતી
નિશાની કે હટ્ટગાર. ઝડી, ઝડીદી સ્ત્રી
શાંતિ; મોન. ઝચાપ, -પાચુપ અં
કંઈ પણ અવાજ કર્યા વિના; છાતામાના
ચુમકાવવું સંકિંચી ચુમક બનાવવું [પ. વિ.]
ચુમાવું સંકિંચી ચિમાવું; મરણ વિદુષ્ઠ શાંત
યવું (૨) મનમાં બળવું
ચુલેતરું નં પાટલીને જડેલી ધારિયા-
ધાટની પાળી; ચૂલિયું. -રો પું કરી
કાપવાનું ઓળર; સુડો
ચુલ્લકા સ્ત્રી [સં.] ચૂલો
ચુસણિયું વિં ચૂસવાના સ્વભાવવાળું (૨)
નં બાળકને ચૂસવાનું રમકડું; ધાવણી
ચુસાડ (-ર) વું સં કિંચી ‘ચૂસવું’નું પ્રેરક
ચુસાવું અં કિંચી ‘ચૂસવું’નું કર્મણિ
ચુસ્ત વિં [ફા.] આગ્રહી; દૃઢ (૨) તંગ; સક્કસ
ચુંગ (-ગા)લ સ્ત્રી [ફા.] પંતે (૨) એની
કે એવી મજબૂત પકડ; સકચો [લા.]

ચુંગી સ્ત્રી તમાકુ પીવાની નળીના
આધારની ચક્રમ

ચુંગી સ્ત્રી દાણ; જકાત

ચુંબક વિં [સં.] ચુંબન કરનારું (૨)
પોતાની તરફ આકર્ષનારું (૩) નં ચુંબક
વસ્તુ. ઉદા. લોહચુંબક (૪) કંઠસ. -નં
નં બચ્ચી. -ચું સં કિં [સં] ચુંચ
બચ્ચી કરવી

ચુંખિત વિં [સં.] ચુંખેલું

ચુંખાળાં નં બંબવં ૪૪ વર્ષની ઉમ્મર
થતાં આંખે આંખ પરવી-નબળાઈ આવવી
તે; ચુંવાળાં. -ળીસ વિં [પ્રા. ચઝ-
બાલીસ; (મં. ચતુશ્વત્તારિશ્વર)] '૪૪.' -ળું
વિં ૪૪ શેરનો મણ ગણાય તેવું;
ચુંવાળું (તોલ)

ચુંખોતેર વિં [નુઓ ચુંખોતેર] '૭૪'

ચૂઓ પું ઉંદર

ચૂક સ્ત્રી ['ચૂકું' ઉપરથી] બૂલ; કસૂર
ચૂકું વિં ચૂકવી દીધેલું (ઉદા. દેવું).
-તે અં ચૂકું હોય એમ

ચૂકવડું સંકિં ચૂકાવડું; બુલાવડું; (૨)
પતાવડું (કનિઓ; દેવું)

ચૂકવાડું અંકિં 'ચૂકવડું'નું કર્મણિ રૂપ
ચૂકવડું અંકિં [પ્રા. ચુક્ક = બૂલવડું] બૂલ કે
ગફલત કરવી; બૂલવડું (૨) ચૂકતે થવું;
પતવડું (જેમ કે દેવું, કનિઓ) (૩) ખીન
ક્રિયાપદની સહાયમાં આવતાં, તે ક્રિયા કરી
પરવારવું, એવો અર્થ બતાવે છે. જેમ
કે, મારી ચૂક્યો; લખી ચૂક્યો છં (૪)
સં કિં ખોવું (જેમ કે વખત, ગાડી,
તક, આણી)

ચૂગવડું સંકિં (પક્ષીનું) યાંચ વડે ખાવું
ચૂચવડું અંકિં [રવં] ચૂચુ અવાજ
કરવો (પેડા વગેરેએ)

ચૂટકી સ્ત્રી ચપટી

ચૂડ સ્ત્રી [રં.] ચાંટી; પકડ (સાપની)

ચૂડગર પું [ચૂડી + ગર] ચૂડી વહેરનાર
-ઉતારનાર; મણિયાર

ચૂડો પું નુઓ ચૂડો

ચૂડા સ્ત્રી [સં.] ચોટલી (૨) મસ્તક (૩)
શિખર [હોય એવું]

ચૂડાઉતાર વિં ચૂડી પેઠે એકએકથી નાનું
ચૂડાકરણ, ચૂડાકર્મ નં [સં.] સોળ
સંસ્કારમાંનો એક; વાળ ઉતારવા તે
ચૂડાદાન નં પતિને બચાવી સ્ત્રીને ચૂડીઓ
-સૌમાન્ય આપવું તે (વેંદ માટે)

ચૂડામણિ પું [સં.] મુગટમાં જડેલો મણિ
(૨) (સમાસને છેડે) તે વર્ગમાં ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ.
ઉદા. નરચૂડામણિ

ચૂડી સ્ત્રી [કે. ચૂડ] નાનો ચૂડો (૨) આમો-
ફાનની લૂની ચૂડી-લૂની રેકડં. ઠંકરમ
નં પતિનું મરણ થતાં સ્ત્રીના હાથની
ચૂડીઓ બાગવી તે. ઠંગર પું નુઓ
ચૂડગર. -રો પું [કે. ચૂડ] સ્ત્રીઓના
ઠાંડાનું એક શ્રેણું

ચૂણ સ્ત્રી ['ચૂણવું' ઉપરથી] ખોરાકની
શોધ (પક્ષીની) (૨) ચૂણી. ઠંડું સંકિં
[સં. ચિ, પ્રા. ચુળ] નુઓ ચીણવું. -ણી
સ્ત્રી બાંયની કરચલી; ચીણ

ચૂત પું [સં.] આંખો

ચૂતવડું સં કિં [નુઓ ચૂણવું] વીણવડું;
ચૂટવું (૨) પસંદ કરવું

ચૂતાગરચી (-ચૂટી) સ્ત્રી ચૂતાનું મળખૂત
ચણતર (૨) તેની બનાવેલી અગાસી; ધાણું
ચૂની સ્ત્રી હીરાકણી (૨) ચૂનીવાળી નાકની
નાની જડ

ચૂનું નં કઠોળ ભરડતાં પડેલો ઝીણો બૂકો
ચૂનો પું [સં. ચૂર્ણ; પ્રા. ચુન્ન] ચણવામાં
વપરાતો પથ્થર મરડ વગેરેનો પકેલો
બૂકો ['ચુપ'માં]

ચૂપ, ઠટી, ઠચાપ, -પાચૂપ અં નુઓ
ચૂમવું સંકિં [સં. ચુંચ] બચ્ચી કરવી
ચૂમી સ્ત્રી બચ્ચી

ચૂર પું ['ચૂરવું' પરથી] ચૂડો; બૂકો. ઠણ
નં બૂકો; ચૂરો (૨) ઔષધિનો બૂકો.
ઠમું નં બોળનની એક વાની - છટો
લાહ. ઠમું સં કિં [સં. ચૂર્ણ; પ્રા. ચૂર]
બૂકો કરવો. -રી સ્ત્રી ચૂર; ઝીણો ચૂડો
(જેની કે સોપારીની). -રો પું બૂકો

ચૂણ વિં [સં.] ચૂરો થયેલું (૨) નં ચૂરણ
 ચૂલ (ચૂલ,) સ્ત્રીં [સં. જુહિ] રસોઈ માટે
 ખોદેલો મોટો ચૂલો; તમણ
 ચૂલાશ(-સ)ગ(-ધ)ડી (ચૂ) સ્ત્રીં ચૂલાની
 પણ ગરજ સારે એવી સયડી
 ચૂલી (ચૂ) સ્ત્રીં [સં. જુહિ-હીં] નાનો ચૂલો
 કે ચૂલ. ંસો પું રાંધવા વગેરે માટે
 બળતણ ગોઠવવાં કરાતી જગા કે ગોઠવણ
 ચૂવાચંદન નં એક જાતની સુખડ
 ચૂતું અંકિં [સં. ચુત; પ્રા. જુમ] ટપકું;
 ગળતું (હિદમાંથી)
 ચૂવો પું ચૂઓ; ઉંદર
 ચૂવો પું પાણી ચૂવે એવું છાપરામાંનું કાણું
 (૨) લાકડું કે કાચી બાળતાંની કળતો રસ
 ચૂસ-સ્ત્રીં [ચૂસવું ઉપરથી] ચૂસી ખાતું તે;
 શોષણ. ંણુ નં ચૂસ(૨)વિં ચૂસનારું.
 ંણુનીતિ, ંણુપદ્ધતિ સ્ત્રીં પારકું
 ચૂસી ખાવાની પદ્ધતિ; 'એકસ્થોઈટેશન'.
 ંણી સ્ત્રીંધાવણી (૨) ચૂસી ખાતું તે
 ચૂસવું સંકિં [સં. ચૂર] મોં વડે રસ
 ખેચવો (૨) નિઃસ્સવ કરવું [લા.]
 ચૂં [રવં] અં (ઉંદરનો અવાજ). [ચૂં કે
 ચાં ન કરવું = તદન ચૂપ રહેવું; જરા
 પણ આનાકાની ન કરવી.]
 ચૂંક સ્ત્રીં [સં. જુવક] પેટની આંકડી (૨)
 નાની ખીલી; રેખ. -કાવું અંકિં
 (પેટમાં) ચૂંક આવવી (૨) મનમાં ગુપ્ત
 વાંચો હોવો-ના ગમતું [લા.]
 ચૂંખડું(-ળું) વિં (તેજથી અંતર્ધ જાય
 તેવી) ઝીણી આંખોવાળું; મંદ દષ્ટિનું
 ચૂંચવાવું અંકિં મનમાં ચુમાવું
 ચૂંચળું વિં જુઓ ચૂંખડું
 ચૂંચાં નં [રવં] ચૂં કે ચાં-જરા પણ
 બોલતું તે; સામે જવાબ આપવો તે
 (૨) આનાકાની
 ચૂંચું વિં જુઓ ચૂંખળું
 ચૂંચું નં [રવં] ઉંદરનો તેવો અવાજ
 ચૂંટ સ્ત્રીં [જુઓ ચૂંટી] ખંજવાળ; વલૂર.
 ંણી સ્ત્રીં ચૂંટવું તે; પસંદગી (૨)

પ્રતિનિધિને ચૂંટવો તે; 'ઇલેક્શન'. ંલી
 સ્ત્રીં ચૂંટી. ંસો પું મોટી ચૂંટી. ંચું
 સંકિં [સં. પ્રા. જુંદ] તોડવું; દૂપવું
 (૨) પસંદ કરવું. -ટાવવું સંકિં,
 -ટાવું અંકિં 'ચૂંટવું'નું પ્રેરક અને
 કર્મણિ. -ટિયાટવું સં કિં બહુ
 ચૂંટીઓ ખણવી. -ટી સ્ત્રીં દિ. ચુંહિતિયા;
 સં. જુંદ = કાપવું; છટું પાડવું ચીમટી
 ચૂંથ સ્ત્રીં ચૂંથારો - પીડા. ંણું નં ચૂંથવું
 તે. ંચું સંકિં આમ તેમ અસ્તવ્યસ્ત
 ફરીને ચોળા નાંખવું; ફેંદવું; કંમ કે વ્યવસ્થા
 ઇંબગાડી નાંખવાં. -થાચૂંથ સ્ત્રીં ફરી
 ફરીને ચૂંથવું તે. -થારો પું ચૂંથાઈ
 ગયેલી વસ્તુ (૨) શરીરમાં થતું કળતર
 (૩) ચૂંથાચૂંથ (૪) હૃદય ચૂંથાતું હોય
 એવી પીડા; ગભરામણ. -થાવવું સંકિં
 'ચૂંથવું'નું પ્રેરક. -થાવું અંકિં
 'ચૂંથવું'નું કર્મણિ ૩૫ (૨) (શરીરમાં
 કે મનમાં) ચૂંથારો થવો. -થો પું
 રોળાયેલો, ચોળાયેલો રૂથો [લૂગડું
 ચૂંદડી સ્ત્રીં એક જાતનું ભાતીગર રેશમી
 ચૂંધળું વિં જુઓ ચૂંખડું [રવભાવનું
 ચૂંધીખોર વિં નકામી ખણખોદ કરવાના
 ચૂંવાળ પું અમદાવાદ, પાટણ અને કડી
 વચ્ચેનો ૪૦ ગામોનો અમુક જથ્થો-પ્રદેશ
 ચૂંવાળાં, -ળીસ, -ળું જુઓ 'ચુ'માળાં'માં
 ચૂંવોતેર વિં [પ્રા. વચ્ચતરી; ચોવતરિ; સં.
 જુત્તરતિ] ચુ'મોતેર; 'જુ'ઠ'
 એક પું [ઈ.] એક જાતનું ચોકડી ભાતનું કાપડ
 (૨) બેંકમાંથી નાણાં ઉપાડવાની ચિઠ્ઠી
 એકવું (ચં) સંકિં જુઓ છેકવું
 એકંએકા, એકાએક (ચં) સ્ત્રીં છેકાછેક
 એકો (ચં) પું છેકો (૨) ચેકાવાથી પડેલો
 લીટો કે ડાંચો
 એટક પું [સં.] દાસ; સેવક
 એટક નં ભૂત; વળગણ (૨) જાદુ
 એટકા, એટી સ્ત્રીં [સં.] દાસી; લોંડી
 એડાં નંબવંબં ગાંડાં (૨) અડપલાં; ચાંદવાં
 એણ (ચે) નં છંદર

ચેતન વિ० [સં.] ચેતનાવાળું; સજીવ (૨)
 નં ચેતન્ય; જીવનશક્તિ; પ્રાણ (૩) હોશ;
 સૂચ. -ના સ્ત્રીં [સં.] ચેતન્ય; જીવન-
 શક્તિ (૨) સમજશક્તિ
 ચેતવણી સ્ત્રીં ચેતવણું તે; અગાડથી
 આપેલી ખબર; સાવચેતી
 ચેતવણું સંકિં 'ચેતવું'નું પ્રેરક
 ચેતવું અંકિં [સં. ચિત્ત] સજાગવું; લાગવું
 (૨) આગ લાગવી (૩) ઇશ્વારતમાં સમજ
 જવું (૪) સાવધાન થવું; અગાડથી નાણી જવું
 ચેતાવણું સંકિં જુઓ ચેતવણું
 ચેદિ પું [સં.] બુદ્ધેલખ'ડ પાસેના પ્રદેશનું
 પ્રાચીન નામ. ૦૨૧જ પું [સં.] શિશુપાલ
 ચેન (ચે) નં સુખ; આરામ (૨) ગરમત
 ચેન (ચે) નં [સં. ચિદ્ન] + ચિદ્ન; લક્ષણ.
 ૦ચાળા પું નામનિધાન; ચિદ્ન (૨)
 પું ૫૦ વં હાવભાવ; ચેષાઓ
 ચેનખાણ (ચે) સ્ત્રીં સુખચેન; મોજમજ
 ચેપ પું ૫૨; રસી (૨) બીજના રોગ કે
 સંબંધની અસર
 ચેપ પું દખાણ (૨) તંત; દુરાગ્રહ; ચીકણાશ
 ૦ચું સંકિં આંધળું; દાખવું (૨) નિચોવવું
 (૩) જોસવું; રોપવું
 ચેપી વિં ચેપ લગાડે એવું (૨) ચીકણું
 ચેરસેન પું [સં.] સત્તા કે સમિતિનો પ્રમુખ
 ચેરણું (ચે) સંકિં છેકણું (૨) ખોતરાણી
 કરવી; ચર્ચા કરવી. ૦ચુંથ સ્ત્રીં ચેરણું
 ને ચુંથું તે [ચેરણું તે; છેકાછેક
 ચેર'ચેર (-રા), ચેરાચેર, (ચે) સ્ત્રીં ખૂબ
 ચેરીચેરી સ્ત્રીં બહિસ
 ચેરો (ચે) પું [જુઓ ચેરણું] છેકા
 ચેકડી સ્ત્રીં [કે. જે] ઊડી (વહાલ તેમ જ
 તિરસ્કારમાં) (૨) ચેડી (તિરસ્કારમાં). -કું
 નં ઊકડું. -કે પું ઊકડે [શિષ્ય
 ચેડી સ્ત્રીં શિષ્યા. -ત્રી પું [કે. ચિ (-ત્રે) હ]
 ચેવડો પું [સં. ચિવિઃ+પીઆ] ચેક ચવાણું
 ચેવણું સંકિં ચેકવું; ગરમ કરવું (ખજાતા
 કે મીઠાઈ)
 ચેષા સ્ત્રીં [સં.] ચાળા (૨) દફો; મરકરી.

૦ખોર વિં ચેષા કરનારું; ટીખળી.
 ૦ળી સ્ત્રીં ઠેકડી; મરકરી
 ચેહ (ચે) સ્ત્રીં [સિરં પ્રા. ચિત્રા (-ચા)]
 મહાની ચિતા
 ચેચે (ચે) સ્ત્રીં [સ્વં] ચીં ચીં (૨)
 ક્યક્ય. ૦ચેચે (ચે) ચં ખાનગી
 રીત; માંદોમાંદે (૨) સ્ત્રીં; નં આના-
 દાની (૩) ખડખડાટ
 ચેતન્ય નં [સં.] ચેતના; ચેતનપણું (૨)
 સમજ; જ્ઞાન (૩) આત્મા (૪) પરમાત્મા
 (૫) ખજ; પરાક્રમ (૬) પું ચેક પ્રસિદ્ધ
 ખંગાળી ચેજીવ સંત. ૦ધન વિં જ્ઞાનથી
 ભરેલું. જ્ઞાનસ્વરૂપ (૨) ગ્રહ. ૦દાચી વિં
 ચેતન કે ખજ-પરાક્રમ આપનારું
 ચેતર પું ચેત્ર માસ
 ચેત્ય નં [સં.] હક ખતાવતો પથ્થર (૨)
 રમરણસ્તંભ; પાળિયો (૩) દેવાલય (૪)
 બુદ્ધદેવના અવશેષ ઉપર બાંધેલો મિનારો;
 બોદ્ધ મંદિર (૫) દેરાસર (જેન)
 ચેત્ર પું [સં.] વિક્રમ સંવતનો છઠ્ઠો માસ.
 -ત્રી વિં [સં.] ચેત્રનું; ચેત્રથી શરૂ થતું
 વર્ષ (૨) સ્ત્રીં ચેત્રની પૂનમ
 ચેલ નં [સં.] વજ્ર
 ચો (ચો) વિં [સં. ચતુર પ્રા. ચો, ચડ] (સમા-
 સની શરૂઆતમાં) 'ચાર' એવું ખતાવતો
 પૂર્વગ. હદાં 'ચોતરકું' [સાવધ
 ચોક (ચો) વિં [ચોકવું] ઉપરથી સ્તંભ;
 ચોક (ચા) વિં [સં. ચતુષ્ક; પ્રા. ચઠ્ઠ
 ઉપરથી] ચારગણું (આંકમાં) (૨) પું
 ધર વચ્ચેની ચોખડી ખુલ્લી જગા (૩)
 આંગણ આગળની ખુલ્લી જગા (૪)
 વગી વચ્ચેની ખુલ્લી જગા (૫) ખંતર;
 ગુજરી. - [૦પુરવા = ચોકમાં સાથિયા
 પાડવા (૨) મંગલકાર્ય કરવું (૩) રોખ-
 ચલ્લીના વિચાર કરવા.]
 ચોકકું (ચો) નં [પ્રા. ચઠ્ઠકું (સં. ચતુર +
 કાઠો)] ખારી કે ખારણું ખેસાડવા ચાર
 લાકડાં સાલવીને કરેલો ચોખડો ઘાટ
 (૨) એવો કોઈ ચોખડો ઘાટ; 'ક્રેમ'

(૩) યુક્તિ; ખાજી [લા.] (૪) શેરી કે પાળનું ચકલું - ચોગાન

ચોકડિયું (ચો) વિં ચોકડીઓવાળું; ચોકડી ભાતનું (૨) નં તેલું સ્ત્રીનું વસ્ત્ર

ચોકડી (ચો) સ્ત્રીં [સં. ચતુષ્ક; પ્રા. ચતુષ્ક ઉપરથી] × આવી આકૃતિ (૨) ચોરડામાં (સામાન્ય રીતે તેના ખૂણામાં) પાણી ઢાળવા કરવામાં આવતું ખાળવાળું કડિયા-કામ (૩) ચારની ટોળી. ઉદા. ચંડાળ-ચોકડી (૪) ચાર યુગનો સમુદાય

ચોકડું (ચો) નં [સં. ચતુષ્ક ઉપરથી] કાનનું એક ધરેણું (૨) ગાડા ઉપર માલ ભરવા મૂકવામાં આવતું લાકડાનું પાંજરું. (૩) ઘોડાના મોંમાં રહેતો લગામનો લોઢાનો ભાગ (૪) ચોકડી × (તુચ્છ-કારમાં) (૫) લગામ; અંકુશ; દાખ [લા.]

ચોકડું (ચો) અંકિં નુઓ ચોકડું

ચોકસ (ચો) વિં [સં. ચતુઃ + ક્ષ્] ચોક્કસ; નક્કી; ખરાખર (વસ્તુ) (૨) સાવધાન (માણસ) (૩) ખાતરીદાર (માણસ) (૪) અનનક્કી અવશ્ય. - સાઈ સ્ત્રી ચોકસપણું (૨) ખાતરી (૩) સાવધાની; ખખર-દારી. - સી પું સોનારપાનો કસ કાઢનાર (૨) સોનારપાનો ધધો કરનાર (૩) એક અટક (૪) સ્ત્રીં નુઓ ચોકસાઈ

ચોકાધર્મ (ચો) પું રસોઈના ચોકાના - ખાનપાનાદિના નિયમો વગેરે પાળવા તે કે તેટલામાં મનાતો ધર્મ

ચોકિયાત (ચો) પું ચોકી કરનાર; રખવાળ ચોકી સ્ત્રીં [પ્રા. દે. ચતુષ્કિયા; સં. ચતુષ્કિકા] રખેવાળને રહેવાનું સ્થાન; 'ગેટ' (૨) રખેવાળી (૩) તપાસ; સંભાળ (૪) જકાત લેવાનું નાકું (૫) એક ભતનું ધરેણું (૬) નાનો ખાજક. ઠંઠાર પું ચોકિયાત; રખેવાળ. ઠંઠારી સ્ત્રીં રખવાળી. ઠંપહેરો પું ચોકી અને પહેરો; સખત ભપતો

ચોકો (ચો) પું [સં. ચતુષ્ક] ચાર ખૂણાવાળી જગા (૨) રસોઈ કરવા અખોટ કંદેલી જગા (૩) મરનારને સુવાડવા લીંપી તૈયાર કંદેલી જગા

ચોકો (ચો) પું [સં. ચતુષ્ક] ચારની સંજ્ઞાવાળું ગંજકાનું પતું

ચોકસ નુઓ ચોકસ

ચોકો (ચો) પું ચોકો (ગંજકાનો)

ચોખ વિં [સં. ચોક્ષ; દે. ચોક્ષ] ચોખ્ખું (૨) સ્ત્રીં ચોખખાઈ (૩) નિકાલ [લા.]. ઠડિયાત વિં વટાળ વિનાનું. ઠડિયાવેડા પું બં વં વટાળ બહુ પાળતા હોઈએ એમ ખતાવતું તે. ઠડિયું વિં ચોખલિયાત (૨) શુદ્ધિ કે નીતિનો અતિ આગ્રહ રાખનાર. ઠલિયાત, ઠલિયાવેડા, ઠલિયું નુઓ 'ચોખડિયાત' ઇં. ઠવટ સ્ત્રીં ચોખખાઈ; પવિત્રતા (૨) સ્પષ્ટતા (૩) નિકાલ; ખુલાસો [લા.]

ચોખડ (ચો) વિં નુઓ ચોખડું (૨) પું ચોખડી આકૃતિ (૩) ચારે ખંડ (પૃથ્વીના). - ડું વિં ચારખૂલિયું (૨) ચોરસ (૩) ચાર ખંડવાળું

ચોખા પું બં વં (ડાંગર ભરડીને કઠાતું) એક અનાજ. [ઠમૂકવા જણું = નોતરું આપવા જણું]. ઠપૂર વિં એક ચોખા ચોખા જેટલું (માપ. કે વજનમાં) (૨) જરાક [લા.]. ઠભાર વિં એક ચોખાના વજન જેટલું (૨) જરાક [લા.]

ચોખામું વિં [ચોખખું ઉપરથી] નુઓ ચોખલિયાત; વટાળ વિનાનું.

ચોખું (ઠવટ) વિં નુઓ 'ચોખખું' માં

ચોખૂણું (-ણિયું) (ચો) વિં ચાર ખૂણાવાળું

ચોખૂટ (ચો) વિં ચારે દિશાની મર્યાદામાં આવતું - તમામ (૨) અં ચારે ખૂણાઓમાં - ચારે ખાજી

ચોખો પું ચોખાનો દાણો

ચોખખાઈ સ્ત્રીં સ્વચ્છતા; શુદ્ધતા (૨) પ્રામાણિકતા; નિખાલસતા

ચોખખું વિં [દે. ચોક્ષ] સ્વચ્છ (૨) ભેળ વગરનું (૩) સાચું; પ્રમાણિક (૪) ખુદલું; સ્પષ્ટ. ઠવટ વિં બિલકુલ ચોખખું

ચોગઠ (ચો) સ્ત્રીં ચારે છેડે ગંઠાવું તે; લગનની ગાંઠ (૨) ચોરીની આસપાસ બાંધેલી દોરીની ગાંઠ

ચોગડો (ચો) પું ચારનો આંકડો '૪'
ચોગણું (ચો) વિં [સં. ચતુર્ણ] ચાર ગણું
ચોગમ(-રદમ) (ચો) અં ચિ = ચાર +
ગમ, કે ગરદમ (મિદ્ કા.) ચારે દિશામાં;
આમેર

ચોગાન (ચો) નં [કા.] ખુલ્લી જગા; મેદાન
ચોધડિયાં (ચો) નં ૦ ૫૦૦ ચાર ચાર ધરીને
આંદરે વગાડતાં નગારાં [(૨) મુરત
ચોધડિયું (ચો) નં ચાર ધરી નેટલી વખત
ચોતલો (ચો) પું ૦ નવાથી આવતી ચાર
તેલનાની વસ્તુઓ - લવિંગ, ઠંધાચી,
તજ અને નળકળ (૨) ગરમ મસાલો; નેનનો
ચોટ સ્ત્રીં [સં. ચુટ = તોડી પાડવું] આધાત;
પ્રહાર; મુઠ્ઠી (૨) દાવ; લાગ (૩) એક નતનું
નદું - મારણ; મૂઠ (૪) નિશાન (તીર, ગોળીનું)
ચોટડું (-ટુંક, -ણ) (ચો) વિં ચોટી રહે -
ખસે નહિ એવું [નં ચોટલી વસ્તુ
ચોટણું (ચો) વિં ચોટ એવું; ચીકણું (૨)
ચોટદાર વિં ચોટવાળું; તાટું
ચોટલી સ્ત્રીં [ક. ચોટી] શિખા (૨)
નાળિયેરના ઉપરના રેસા (૩) મકાઈ
નેવા દોડામાં સ્ત્રી કેસરનું ઝૂમણું. - સ્ત્રી
પું વેણી; અંખોડો

ચોટણું (ચો) સં કિં [ક. ચુટ = ચોટણું]
ચીકણને લીધે વળગવું (૨) આગ્રહપૂર્વક
વળગવું; અદો જમાવેલો [લા.]. (૩)
અં કિં બેસવું (તિરસ્કારમાં)

ચોટાડણું સં કિં ચોટણુંનું પ્રેરક ૩૫
ચોટી સ્ત્રીં [ક. ચોટી] ચોટલી
ચોટાઈ સ્ત્રીં ચોટાપણું
ચોટું વિં ચોટી કરવાની ટેવવાળું (૨)
હુમ્મું [યપ્પી

ચોડ (ચો) સ્ત્રીં [નુઓ ચોડો] વસ્તુઓની
ચોડ (ચો) વિં [નુઓ ચોડું] પડોળું
ચોડવું (ચોડ) સં કિં ચોટાણું (૨)
જરવું; બેસાડવું (જેમ કે ખીલી) (૩)
લગાડવું; ઠોડવું (જેમ કે સોટી, ઘોડ)
(૪) બરોબર લાગે તેવો સચોટ આકારો
બોલ કહેવો

ચોડાઈ (ચો) સ્ત્રીં પડોળાઈ [૩૫
ચોડાવણું (ચોડા) સં કિં ચોડવુંનું પ્રેરક
ચોડું (ચો) વિં; પડોળું (૨) ચાર પડવાળું;
ચોવડું [ખરડેલો
ચોડો (ચો) પું એક ઉપર એક વસ્તુઓનો
ચોતરફ (ચો) અં ચારે તરફ
ચોતરો (ચો) વિં [સં. ચત્તર] મોટો ચોટલો;
ચળૂતરો (૨) પોલીસચોટી; ચાવડી
ચોતારું (ચો) વિં ચાર તારવાળું
ચોત્રીસ (ચો) વિં [સં. ચતુર્ત્રિયત, પ્રા.
ચર્ત્ત્રાસ] '૩૪'. - સ્ત્રી પું ૦ ૫૦૦ ચોત્રીસનો
ધરિયો

ચોથ (ચોથ, ચો) સ્ત્રીં [સં. ચતુથ, પ્રા. ચત્થ] [ચોથ
પળવાડિયાની ચોથી તિથિ (૨) નુઓ
ચોથાઈ. - થાઈ સ્ત્રીં ચોથો ભાગ (૨)
ખંડણી તરીકે આપવાનો મહેસૂલનો ચોથો
ભાગ. - થિયું વિં ચોથે દિવસે આવતું
(૨) નં ચોથો ભાગ (૩) નાના બાળકના
મરણ પાછળ ચોથે દિવસે કરાતી ક્રિયા
કે ભોજન. - થિયો (તાવ) પું ચોથે
દહાડે આવતો તાવ [ચોતરફ

ચોદ (-દિ) શ (ચો) અં ચારે દિશાઓમાં;
ચોધરી (ચો) પું મુખ્ય ગાડીત; સારથિ
(૨) સીમનું રક્ષણ કરવા બદલ પસાયતું
ખાનાર (૩) જંગલી ટુંગરાઓમાં વસેલી
એક કોમ. - રો પું પોલીસપટેલ; ગામનો
પટેલ (૨) ચોધરી કોમનો પુત્રપ

ચોધાર (ચો) વિં (૨) અં ચિ = ચાર + ધાર
પુષ્કળ (૩) વિં ચોધારું. - ટું વિં ચાર
ધારવાળું એક હથિયાર

ચોપ સ્ત્રીં [સરં 'ચાંપ'] ખંત (૨) કસાદ
(૩) નુઓ ચોખ [નં નતનવર; પથ
ચોપગ (-પું) (ચો) વિં ચાર પગવાળું (૨)
ચોપટ (ચો) સ્ત્રીં સોગટાની રમત (૨) તે
રમવાનું કપડું કે પાટિયું

ચોપડ નં [પ્રા. ચાંપટ = 'ચોપડું' ઉપરથી]
(ચોપડવાનું) થી. ઠું સં કિં લગાડવું;
લપેડવું. - ડાવડું સં કિં 'ચોપડું'નું
પ્રેરક ૩૫ (૨) ગાળ કે અપશબ્દ કહેવો

ચોપડી (ચો) સ્ત્રીં પુસ્તક. ંચુંખકં વિં
ચોપડીઓમાં મરાગૂલ રહેનાર. -કું વિં
[ચિ=ચાર + પડ] ચાર પડવાળું. (૨) નં
ચાર પડવાળી રાંટલી

ચોપડો (ચો) પુંં હિસાબ લખવાની વહી
ચોપન (ચો) વિં [સં. ચતુ:પચ્ચાસ; પ્રા.
ચપ્પત્ર] '૫૪'

ચોપવું સંકિં [ન્યુઓ ચાંપવું] ખોસવું;
શેપવું (૨) ટીપવું (૩) મારવું; ઠોકવું

ચોપાર્ધ (ચો) સ્ત્રીં [સં. ચતુષ્પદી; પ્રા.
ચપ્પદ્વા] એક છંદ(૨) ચારપાર્ધ; ખાટલો

ચોપાટ (ચો) સ્ત્રીં [ચિ + પાટ] ન્યુઓ
ચોપટ(૨) સરખી સુધરેલી જમીન; ચોગાન
(૩) પરસાળ જેવો ખેડકનો ભાગ

ચોપાનિયું (ચો) નં ચાર-પાંચ પાનાનું
પત્રાકુંડું; 'પેમ્ફ્લેટ'(૨) નાનકડું બહેરનામું
(૩) વર્તમાનપત્ર

ચોપાસ (ચો) અં ચારે પાસ-ખાનુ

ચોફાળ (ચો) પુંં ચાર ફાળવાળી -ભડી
મોટી પિંહોડી [ચારે ખાનુ

ચોફેર(-રી) (ચો) અં [ચિ=ચાર+ફેર]

ચોખ સ્ત્રીં [ફા.] નાની લાકડી; દંડૂકો (૨)
છડી (૩) તંબૂનો વચલો વાંસ. ૦૬૧૨
પુંં છડીદાર

ચોખવું અંકિં ચાંપવું; ડામવું

ચોખો પુંં [સં. ચતુર્વેદી] મથુરા તરફનો બ્રાહ્મણ

ચોભીલું વિં [ન્યુઓ છાભીલું] ભોંડું

ચોમગ (ચો) અં [ચિ=ચાર + મગ
(અત્યથથી); અથવા ચો + મગ (માર્ગ)]
ચોપાસ; ચોમેર

ચોમાસુ (ચો) વિં [સં. ચાતુર્માસિક] ચોમા-
સામાં થતું. -સું નં વરસાદના ચાર
મહિના; વર્ષાઋતુ

ચોમુખ(-ખુ) (ચો) વિં ચાર મોં, ખારણાં
કે ખાનુઓવાળું [ચારે તરફ

ચોમેર (ચો) અં [ચિ=ચાર+મેર]

ચોર પુંં [સં.] ચોરી કરનાર માણસ; ડુગો.
૦ખાનું નં (કપાટ, પેટી ઇં નું) છપું
ખાનું. ૦ચખાર પુંં ચોર વગેરે. ૦હું
વિં ચોટ

ચોરણી સ્ત્રીં [સરં સં. ચલની; ચલનકં; દે.
ચલનગ=ચલિયો] લેંધી; સૂંચણી. -ણો
પુંં સાથળ આગળ ખૂલતો હોય એવો
લેથો (૨) મોટી ચોરણી

ચોરદાનંત સ્ત્રીં ખોટી દાનત; અપ્રામાણિકતા
ચોરવું સંકિં [સં. ચુર] પારકાનું છપી
રીતે લઈ જવું (૨) પૂરેપૂરું કામ ન
દેવું; કસર રાખવી (જેમ કે હાથ પગ
કે મન ચા કામ ચોરવું)

ચોરસ (ચો) પુંં [સં. ચતુરસ્ર; પ્રા. ચરસ્ર]
ચારે સરખી ખાનુ ને સરખા ખૂણની
ચતુષ્કોણ આકૃતિ (૨) વિં તેવા
આકારનું; 'સ્કવેર'[ગ.]-સી સ્ત્રીં ચોરસ
આકારની તખતી. -સો પુંં નડા
કાપડનો ચોરસ કંકડો (૨) વિશેષ પહેાળી
એક પિંહોડી

ચોરાઉ વિં ચોરાયેલું

ચોરાણુ(-ણુ) (ચો) વિં [સં. ચતુર + નવતિ;
પ્રા. ચણ્ણક] '૯૪'

ચોરાશી(-સી) (ચો) વિં [સં. ચતુરશીતિ;
પ્રા. ચરસ્રી] '૮૪' (૨) સ્ત્રીં બ્રાહ્મણોની
ચોરાશી-ખંધી નોતોનું જમણ

ચોરી (ચો) સ્ત્રીં [દે. ચરરી] માલદું;
વરકન્યા પરણવા બેસે છે તે મંડપ

ચોરી સ્ત્રીં ચોરવું અથવા ચોરાવું તે (૨)
ચોરનો ધંધો. ૦ચપાટી સ્ત્રીં કોઈ
નતની ચોરી અથવા ગુનો. ૦ધૂપી સ્ત્રીં
ચોરી કે ગુપ્તતા

ચોરીફેરા (ચો) પુંં ૦ખ૦ ૦ ચોરી-માહરામાં
વરકન્યાને ફેરવાતા ફેરા

ચોરો (ચો) પુંં [દિ. ચરય] ગામમાં સદુને
બેસવાની જગા (૨) પોલીસથાણું; 'ગેટ'
(૩) મોટો ઓટલો

ચોવટ (ચો) પુંં; નં [ચિ=ચાર + વાટ]
ચકલું; બનર; બુદલી જગા (૨) પંચનો
નિર્ણય-ચુકાદો (૩) અં ન્યુઓ ચોવાટ
(૪) સ્ત્રીં પંચાત; (લાંબી દોઢાટી)
ચોળાચોળ. -ટિયણુ વિં સ્ત્રીં દોઢાટી.
-ટિયું વિં દોઢાટી (૨) નં પંચનો

ચુકાદો. -ટિયો પું ચોરે ખેસનારો;
આગેવાન પુરુષ; પંચ
ચોવડું (ચો) વિચાર પડવાળું (૨) ચારગણું
ચોવાટ (-ટે) (ચો) અં [ચો = ચાર +
વાટ] ચોતરફ; બધી બાંજીએ
ચોવીસ (ચો) વિં [સં. ચતુર્વિંશતિ; પ્રા.
ચત્વીસ] '૨૪'
ચોપચું સંકિં [સં. ચૃષ] ચૂસવું
ચોપચ વિં [સં.] ચૂસવા લાયક (૨) નં
ચૂસીને ખાવાનું ખાધ [૧૪]
ચોસઠ (ચો) વિં [સં. ચતુષ્ઠિ; પ્રા. ચત્સઠિ]
ચોસર (ચો) વિં [દ્ર. ચસર] નુઓ
ચોસેરું (૨) સ્ત્રી ચાર દોરીવાળો ગળથવો
(૩) ચાર સેરનું ભરત - ગૂંથણ (૪) સોગરા
વડે રમાતી એક બાજી (૫) ચારની નેડ
(બળદની)
ચોસલું (ચો) નં ગચિયું
ચોસાર (ચો) સ્ત્રી દાંડીની ચારે બાજી
બળદની નેડમાં પરપર કાટખાણે પાન
ખેસવાની પદ્ધતિ; 'ડેક્યુસેટ' [વ. વિ.]
ચોળ વિં [દ્ર. ચોલ = મજાક] ('રાતું' અને
'લાલ' સાથે 'ખૂણ' એ અર્થમાં) [સીંગ
ચોળ (ચોળ,) સ્ત્રીં [નુઓ ચોળા] ચોળાની
ચોળવું સંકિં બધસવું - મસળવું (૨) ચૂંથવું;
વારંવાર ઉથલાવવું; બગારવું [લા.]
ચોળા (ચો) પું બળવં [વ. ચવલય] એક દહેળ
ચોળાઈ (ચો) સ્ત્રીં એક બાજી
ચોળાચોળ (-ળી) સ્ત્રીં [ચોળવું ઉપરથી]
વારંવાર ચોળવું - ચૂંથવું તે
ચોળિયા પું બળવં ગળાના કાકા (૨) એ
ફૂલવાથી થતું દંડ
ચોળિયું (ચો) નં [દ્ર. ચોલ = મજાક ઉપરથી]
કાઠિયાવાડી સ્ત્રીઓમાં વપરાતું લાલ કપડું
ચોળિયું (ચો) નં એક ભતના દાંકરા
ચોળી સ્ત્રીં [સં. ચોલી] સ્ત્રીઓના દૃષ્ટી
બાંધતો કપડો [દેશળ
ચોળી (ચો) સ્ત્રીં ચોળાની શીંગ (૨) એક
ચોળો પું [ચોળવું ઉપરથી] પ્રવાહીમાં

ચોળાને કે ઉકાળાને બનાવેલું પેય (૨)
વિચારોની ધડલાંગ
ચોળો પું [સં. ચોલ] અંગરખાનો કોટો
(૨) (સાધુ કૃષ્ણો દીલો ખૂલતો પહેરે છે
એવો) એક ભતનો ઝંભો
ચોંક (ચો) સ્ત્રીં [સં. ચમત્ક, પ્રા. ચમક =
ચમકવું] ચોંકવું તે. ંચું અં કિં
ભડકવું; ચમકવું
ચોંચલું વિં ઉછાંછળું; તોફાની (૨) ચૂંખળું
ચોંટવું (ચો) સંકિં [નુઓ ચોટવું] વળગવું
ચોંટાડવું (ચો) સંકિં ચોટાડવું
ચોટું નં બગર
ચોંદ વિં [સં. ચતુર્દશ; પ્રા. ચત્ત (૦ત્ત)] '૧૪'.
● લા (-લ) વન, વલોંક પું બળવં બલોંક,
બુવલોંક, રૂવલોંક, મદલોંક, જનલોંક,
તથોલોંક, સત્યલોંક વા થાલોંક, અતલ,
વિતલ, સતલ, રસાતલ, તલાતલ, મહાતલ
અને પાતાલ (૨) સમગ્ર થાલાં; આખું
વિશ્વ. ંચું વિં કમમાં ૧૩ પછી આવે
એવું (૨) નં માણસના મરણને ચોંદમે
દિવસે કરાતો વમણવાર. ંચું રતન
નં અમૃત (૨) માર; દંડ [લા.]. ંચત્ત
નં બળવં સમુદ્રમથનમાંથી નીકળેલાં
ચોંદ રત્ન (લક્ષ્મી, દોરતુલ, પારિવ્રતક,
સુરા, ધન્વંતરિ, ચંડમા, કામદ્યા,
ચંરાવત, રંગા, સાતમુખી ઘોડો, ઊર,
સારંગધનુષ, પાંચનન્યશાળ, ને અમૃત).
વિદ્યા સ્ત્રીં પ્રાચીન ચોંદ વિદ્યાઓ -
ચાર વેદ, છ વેદાંગ, ધર્મ, પુરાણ, ન્યાય
ને મીમાંસા. ંશ સ્ત્રીં પંખવાલિયાની
ચોંદમી તિથિ. ંશિયો પું વિધન-
સુતોથી માણસ. ંશ સ્ત્રીં ચોંદશ
ચોર પું [સં.] ચોર. ચ્ય નં [સં.] ચોરી
ચોલ (ંકર્મ) નં [સં.] નુઓ ચૂલકર્મ
ચ્યવન પું [સં.] એક ઋષિ (૨) પતન; ત્રણતા
ચ્યવડું અંકિં [સં. ચ્ય] પડવું; ચ્યુતિ થવી
ચ્યુત વિં [સં.] પડેલું; ભ્રષ્ટ થયેલું. -તિ
સ્ત્રીં પતન (૨) ખામી (૩) રચલન; મૂલ

છ

છ પું [સં.] તાલુચાની ખીલે વ્યંજન
 છ વિં [સં. વદ; પ્રા. છ] '૬'
 છકે અં દિગ્મુદ; ચકિત [છ નો જથો
 છકેડું નં, -ડો પું [સં. વદ; પ્રા. છક]
 છકેડો પું [સં. શક્ત] ગાડું; ખડારો
 છકેડું અંકિં [સં. વદ] ખહેડી જવું;
 વંડી જવું

છક્કડ સ્ત્રીં તમાચ; થપ્પડ (૨) ભૂલયાપ
 છક્કડ(-ડિયો) પું [સં. વદ; પ્રા. છકક
 પરથી] છ આંગળીવાળો માણસ
 છક્કો પું [સં. વદ; પ્રા. છકક] છ ચિહ્ન-
 વાળું ગંજકાનું પતું (૨) છ દાણાવાળો
 પાસો. [છક્કા છૂટી જવા = નાઉમેદ થઈ
 જવું; હિંમત હારી જવું]. ૦પંજો પું
 સદાનો ખેલ કે ગંજકાની એક રમત
 (૨) જુગાર (૩) દાવપેચ; દગલખાજ
 છખૂણું(-ણીયું) વિં છ ખૂણા કે ખાજી-
 વાળું (ખટકોણ)

છગ પું [સં.] ખકરો; છગ
 છગડો પું [સં. વદ, પ્રા. છ(ગ)] છનો
 આંકડો [ખહેરમાં
 છચોક (ચો) અં છડેચોક; ખુદશી રીતે;
 છછણવું અંકિં [રવં] છણછણ અવાજ
 કરવો (૨) ગણગણવું (૩) ઝંકણવું (પાણી)
 (૪) ગુરસે થવું [લા.] [ગુરસો
 છછણાટ પું ખણખણાટ (૨) મિનજ;
 છછરું વિં [જુઓ છીછરું] ઊંડું નહિ તેવું
 છછુદર નં [સં. છહુદર] ઉદરના જેવું એક
 પ્રાણી (૨) એક નતનું દારૂખાનું (૩) વિં
 અડપલાખોર; તોફાની [લા.]. -રી સ્ત્રીં
 છહુદરની માદા. -રું નં છહુદર
 છહુદર, -રી, -રું જુઓ 'છહુદર' ઠં
 છછીરું વિં છાકરવાદ; ખાગક ખુદ્ધિનું;
 નાદાન [વાહિયું
 છનવટી સ્ત્રીં છન વેપરનું નાનું છાપડું;

છનવવું સંકિં 'છાજવું'નું પ્રેરક (૨)
 છજી કાઢી ધરને શોભાવવું (૩) છાપડું
 ખનાવવું; છાજ નાખાવવું
 છજી નં [પ્રા. છજ્જ=છાજવું; શોભવું, કે
 દે. છજ્જિયા=છજરી છાખડી ઉપરથી] ઝડપો
 છટ અં [રવં] ધુતકારસૂચક ઉદ્દગાર
 છટકવું અં કિં એકદમ છટવું-ખસવું
 (૨) નાસી જવું; સટકવું [લા.]
 છટકારવું સંકિં છટ કહેવું; ધુતકારવું
 છટકિયું નં [છડકવું] ઠંડક માટે રખાતો
 લીનો રમાલ

છટકું નં [છટકવું ઉપરથી] દાવપેચ; જળ
 છટા સ્ત્રીં [સં.] શોભા; કાંતિ (૨) રીત; ખૂબી
 (૩) જુઓ અર્થા. ૦દાર વિં છટાવાળું
 છટાંક નં [છ + ટાંક (સં. ટંક)] નવટાંક
 છઠ સ્ત્રીં પખવાડિયાની છઠી તિથિ. -કિયું
 નં છઠીને દિવસે ખાળકને ઓઠાડવામાં
 આવતું લૂગડું. -ઠી સ્ત્રીં [સં. પઠી; પ્રા.
 છટ્ટી] ખાળકના જન્મ પછીનો છઠો દિવસ
 (૨) તે દિવસે કરવામાં આવતી ક્રિયા. -ઠું
 વિં [સં. વદ; પ્રા. છટ્ટ] કમમાં પાંચ પછીનું
 છડ સ્ત્રીં છડવું તે
 છડકવું સંકિં છાંટવું
 છડવું સંકિં [દે. છલ્લિવ=છડેવું] ખાંડીને
 છાડાં જુદાં કરવાં (૨) [લા.] મારવું; ઠેકવું
 (૩) છેતરી લેવું
 છડા પું અંબવં (કંકુના) થાપા મારવા તે
 (૨) (સ્ત્રી કે ખાળકના) પગનું એક ધરણું
 છડા(-મણ) નં છડવાનું મહેનતાણું
 (૨) છડતાં નીકળેલો વૃકો; કુશકી
 છડી સ્ત્રીં સીધી પાતળા સોડી (૨) રાજ-
 ચિહ્ન તરીકે રાજ આગળ રખાતો ઠંડ
 (૩) સળી ઉપર ફૂલ બાંધી કરેલો ગોટો;
 ક્લગી. [૦પોકારવી = નેત્રી પોકારવી].
 ૦દાર પું નેત્રી પોકારનાર; ચોખદાર

છડું વિં [પ્રા. છટ્ટ = છોટું, તનું પરથી]
એકલું; સાથ વિનાનું (૨) [લા.] કુંવારું
(૩) છાંટાંછેયાં વિનાનું
છડેચોડે અં [છડું. (=તને) + ચોડ =
ભાગીબહને] ખુલ્લી રીતે; બહેરમાં
છડેછડું વિં સાથ છડું [મિત્રીનો કહેા
છડો પું 'છડા'નું એવં (નુઓ છડા)(૨)
છણકું, છણકારું સંકિંછણકો કર્વે;
શુરસામાં બોલવું; તરછોડવું (૨) ચૂપડા
વડે આટકું
છણકાચો પું છણકો; તોર
છણકો પું [રવં] ગરમ તેલમાં પાણીનો
છાંટો પડવાથી થતો અવાજ (૨) શુરસાનો
બોલ; શુરસો (૩) તુરછકાર; તરછોડ.
છાકોટો પું છણકો; શુરસાનો બોલ
છણછણવું, છણછણાટ નુઓ છછણવું,
છછણાટ
છણવું સંકિં [પ્રા. છળ (સં. ક્ષણ)] બણવું;
તે] બારીક કપડાથી ચાળવું કે ગાળવું (૨)
બારીક તપાસ કરવી [લા.]
છણવું સંકિં [પ્રા. છળ (સં. ક્ષણ)] બણવું;
નખથી વલૂરવું (૨) દબાઈ ગયેલી વાતને
ફરી ઉમેળવી - છડવી [લા.]
છણણી, છણાવટ ઓં છણવું તે
છત ઓં [સં. સત્] હોવાપણું; દસ્તી (૨)
પુષ્કળપણું; ભરતી
છત ઓં [સં. છત્; પ્રા. છત્] ઓરડા કે
મકાનના છાપરાનો અંદરનો ભાગ -
'સીલિંગ'; ચંદરવો; વિતાન (૨) ધાણું;
અગાશી
છતાં અં [સં. સત્ ઉપરથી] તોપણ
છતું વિં [સં. સત્ ઉપરથી] છવતું; વિદ્યમાન
(૨) ચત્; સવણું (૩) સીધું; પાંસડું
(૪) દબાડું; બહેર
છતુંપાટ વિં ચતું; ચતુંપાટ
છતે અં એક નકામો વપરાતો શબ્દ -
પ્રયોગ (જેમ કે, છતે તમે ક્યારે
આવશો?) (૨) 'છડું'નું 'સતિ સમ્પત્તિ'
પ્રયોગનું રૂપ (જેમ કે છતે હાથે લેણું છું.)

છત્તર નં નુઓ છત
છતા(-તું)પાટ વિં નુઓ છતુંપાટ
છત નં [સં.] મોટી ભાદે છત્રી (૨) રાજ-
ચિહ્ન તરીકે વપરાતી છત્રી (૩) રક્ષણ
કરનાર; પાલક (૪) કૂલબેસાળીનો એક
પ્રકાર જેમાં બધાં જ કૂલ એક જ
સપાટીએ હોય છે; 'અમેલ' [વ. વિ.].
છાયા ઓં છત્રની છાયા (૨) આશ્રય
[લા.]. બપતિ પું [સં.] રાત; રાહેનશાહ.
બપડંગ પું છપરપડંગ. -નાકાર વિં
છત્રના આધારનું. -ત્ર તાપ તથા
વરસાદથી બચવા માથે ઓઢવાનું એક
સાધન (૨) ગાડી, પક્ષગ વગેરે પર હોતી
છત-દાંકણ
છત્રીશ(-ત્ર) વિં [સં. પર્વતશત્; પ્રા.
છત્રીશ] '૩૬' [બહાનું
છત્રી નં [સં.] છત્રકપટ (૨) બનાવટ; દાંક;
છતાછત્રી ઓં [રવં] ઉપરાકપરી છત્રછત્ર
અવાજ થયા કરવો તે (૨) પેસાની
રેલ'હેલ [લા.]
છત્ર વિં [સં.] દંકાયેલું
છત્રુ(-ત્રુ) વિં [સં. પગ્ગવત્તિ; પ્રા. છળ
(-ત્ર)૩] '૫૬' [યર્થ ગયેલું
છપતરું વિં છાહડું (૨) ઘસારાને પાતળું
છપર નં છાપડું. બપાટ ઓં; પું
(મન્છરદાનીની) છત્રીવાળો પડંગ
બપડું વિં ચાલતાં લેનું જમીન પર
આપું પગલું પડે એવું (તે અભાગીનું
ચિહ્ન મનાય છે). બપડંગ નુઓ
છપરખાટ
છપડું અંકિં છપાડું; સંતાડું
છપાઈ(-મણ, -મણી) ઓં છાપવાનું મહે-
નતાણું (૨) છાપ
છપાવડું સંકિં 'છપડું', 'છાપડું'નું ગ્રેરક
છપાડું અંકિં 'છાપડું'નું કમ'ણ (૨)
છાપવાની ક્રિયા થવી; 'છપડું'નું ભાવે (૩)
[પતંગનું] એકદમ નીચે પડવું
છપ્પન વિં [સં. પર્વતશત્; પ્રા. છળ
(-ત્ર)] '૫૬' (૨) (૫૬ દેશ, ૫૬ ભાષા તે

૫૬ સંસ્કૃત કોશ છે એ સમજ પરથી) થયું; અનેક; બહુ; બધું. ભોગ પું. કાકોરજને ધરાવવાની છાપન પ્રકારની રસોઈ (૨) દુનિયાના બધા ભોગવિદાસ [લા.]. -નિચો વિ. પું. સં. ૧૯૫૬માં પડેલો મોટો દુકાળ

છાપય પું. જુઓ છપો [છપરમાં છપર, બપાટ, બપુ, બપલંગ જુઓ છપો પું. [પ્રા. છપવ] છ પદનો એક છંદ છબ, (બછબ, બંકે છબક) અ. [રવ.]. પાણીમાં કાંઈ અફળાવાનો અવાજ. બછબાવવું સંકિં. 'છબછબ' કરવું (૨) તેમ કરતાં કપડું ધોવું

છબતરું વિ. બીછડું (૨) ગંદું, ચૂંથાયેલું (૩) નં. છપતરું; ઘસાયેલું પતરું (૪) ચૂંથાયેલો કાગળનો કંકડો

છબરડો પું. ગોટાળો; અગ્યવસ્થા; કામ કે કળને નામે મીડું [છબછબિયાં છબલીકાં નં. બ. વ. [રવ.]. કાંસાં; છબ(-બી) સ્ત્રી. [જુઓ છવિ] તસવીર (૨) કાંતિ; સૌંદર્ય. -મીલું વિ. મોહક છબીવાળું; રૂપાળું

છબોતરું વિ. (૨) નં. જુઓ છબતરું છમં (બંકે છમક) અ. [રવ.]. બંકેલું નં.

અટક્યાળું; ચાંદરું (૨) નાનકડું તોફાન. બંકેલું અ. કિં. છમક છમક થવું (જેમ કે, ધૂધરીનું) (૨) કમકો કરીને ચાલવું. બંકારવું સંકિં. છમ અવાજ કરવો (જેમ કે, બની વસ્તુ પ્રવાહીમાં ખોળીને). બંકારો પું. છમકારવાનો અવાજ. બછમ અ. [પ્રા. હમચમ=છમછમ કરવું] એવો અવાજ કરીને (૨) મદમાં [લા.]. બછમાટ પું. 'છમછમ' અવાજ (૨) તોર; મદ [લા.]. બછમિયાં નં. બ. વ. કાંસીનેડાં (૨) ગાંઠરિયાં [સણનો હલ્લો દિવસ છમછરી સ્ત્રી. જુઓ સંવત્સરી (૨) પન્ન-છમાસિક વિ. [સં. કપાસિક; પ્રા. હમાસિય] છ મહિને થતું (ખાસ કરીને પરીક્ષા માટે) છમાસિયો પું. જુઓ છમાસી

છમાસી સ્ત્રી. બમરણ પછી છમાસે કરાતી ક્રિયા છર પું. [સં. છુર] અસ્ત્રો (૨) તોર; મદ (૩) મસ્તી; તાન [છળતું (૨) કતરાતું છરવું વિ. [છરર' અવાજ કરતું] આડું; છરર(બર) અ. [રવ.]. વસ્તુ છરતી જતાં કે કપાતાં થતો અવાજ - સરરર

છરાયું(-ચેલું) વિ. [છર' ઉપરથી] માતેલું; ફાટેલું. -વું અ. કિં. તોર કે મસ્તીમાં આવવું; ફાટવું

છરી સ્ત્રી. છરી; પાળી; કાતું છરેલ વિ. છર-મદવાળું; છરાયેલું

છરો પું. મોટી છરી (૨) સીધો જમૈયો (૩) બંદૂકના બારમાં બેઠે એની ગોળીઓ

(૪) બાલ-એરિંગમાં વપરાતી ગોળીઓ છડ પું. નં. [સં.] છળ; છતરપિંડી; કપટ (૨) ખોટો વેશ (૩) બહાનું

છલક સ્ત્રી. છલક(૨) પાણીનું ખેડું (૩) અ. છલક વાગતી હોય એમ. બછાધયાં અ. છલકાતું હોય એમ. -કાવું અ. કિં. (હાલવાથી) પ્રવાહી પદાર્થનું બિછળી બકાર પડતું કે બેસરાવું (જેમ કે વરસાદથી તળાવ છલકાઈ ગયાં) (૨) અભિમાનથી ફુલાવું [લા.]

છલન નં. -ના સ્ત્રી. [સં.] છળવું - છતરવું તે છલંગ સ્ત્રી. બંકેડો; ફલંગ

છલાછલ અ. [દ્ર. છલ્લુછલ્લુ=છલકાવું; બિછળવું] છલકાય તેમ-છકસુધી (ભરેલું)

છલાવું અ. કિં. જુઓ છલકાવું

છલ્લી સ્ત્રી. નાનું છાલિયું; નાની વાડછી

છલો પું. એક ભતની ધૂધરીઓની વીંટી (૨) લગ્ન વખતે પહેરવાની વીંટી (૩) પૂલના સામાનની છાબડી

છલોછલ અ. જુઓ છલાછલ

છલ્લો સ્ત્રી. કાનનો વેહ વધારવા થતાં કડી (૨) પું. બ. વ. જુઓ હલ્લો. -દલાં નં. બ. વ. હલ્લો - વીંટીઓ

છલ્લેયું નં. [દ્ર. છલ્લી ઉપરથી] સાવ ઘસાઈ ગયેલું છલ્લું (૨) છાંદ કે લાકડાની ચૂટી છલ્લો પું. જુઓ છલો (૧, ૨ અર્થો બહુધા બ. વ. તરીકે)

જવાબું અં કિં [દ. છન્નિય=જવાયેલું]
 ('જાવું'નું કર્મણિ) ઠંકાવું; થેરાવું (૨) કેલાવું
 જવિ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ જમી
 જન્નીશ(-સ) વિં [સં. પૂ+વિગતિ; પ્રા.
 છન્નીસ] '૨૬'
 જસે (-સો) પું મન્વં [જ+સો] '૬૦૦'
 જળ પું; નં જુઓ જલ. ઠંકપદ નં
 પ્રપંથ; દગોદકો [-જાલક
 જળકો પું [જુઓ જલક] પાણીની જાળ
 જળપ્રપંથ પું દગોદકો; જળકપદ
 જળવું સંકિં [સં. જલ] જીતરવું; ઠગવું
 જળવું અંકિં બીકથી ચમકવું; ઢળકવું
 જંજલવું અંકિં જુઓ જલજલવું
 જંજલાદ પું જુઓ જલજલાદ
 જંજીડવું સંકિં [જુઓ જીડવું] ચીડવું;
 સળી કરવી
 જંટકાવ પું [પ્રા. જંટ=જાંટવું] જાંટવું તે
 જંટકાર પું [જુઓ જંટકાવ] જંટકારવું તે.
 ઠવું સંકિં જંટકાવ કરવો; જાંટવું (૨)
 પાણી જાંટી આલવવું
 જંટાવ પું જુઓ જંટકાવ. ઠવું સંકિં
 'જાંટવું'નું પ્રેરક. -ઠવું અંકિં 'જાંટવું'નું
 કર્મણિ (૨) જાંટા ભડવા; જાંટાથી ભીંજવું
 (૩) ગામણું થવું (ગાય ભેંસ ઇત્યાદિનું)
 જંદ પું [સં.] લત; વ્યસન
 જંદ પું [સં.] અક્ષર કે માત્રાના મેળ-નિયમથી
 બનેલી કવિતા; વૃત્ત. ઝખજ વિં પથરૂપે
 ગોઠવેલું-બનાવેલું. ઝખંગ પું જંદ-
 વૃત્તનો ભંગ. ઝ(-ઢઃ) રાસ્ટ્રે નં વેદનાં
 જ અંગમાંનું એક (૨) પિંગળ
 જંદી(ઠજું) વિં મોજ; શોળીન (૨) અમુક
 લતવાળું
 જંદોખજ વિં [સં.] જુઓ જંદખજ
 જંદોભંગ પું [સં.] જુઓ જંદભંગ
 જાક પું નરી; કંદ (૨) તોર; મિનજ (૩)
 સ્ત્રીં દુર્ગંધ. ઠટ(-હ) વિં દારૂ પીને
 ભાન બેલેલું. ઠટો પું દારૂરિયા
 જાકમછોળા અં જાળો ઉપર જાળો વાગે
 એમ (૨) પુષ્કળતા

જાકવું અં.કિં [જુઓ જાકવું] જલકાઈ
 -કુલાઈ જવું (૨) બહેત્રી-વંડી જવું
 જાકોટો પું ભારે જાકલયો જલકો
 -તિરરકાર; જાંજિયું
 જાગ પું [સં.] જગ; ખકરો
 જાગળ પું [સં. જાગળ] ખકરો (૨) સ્ત્રીં
 પાણી ભરવાની આમરાની ખતક
 જાછર સ્ત્રીં તાસક
 જાછર સ્ત્રીં પાણીની સપાટી પર છરર કરવું
 નય એવી રીતે કાંઈ ફેંકવું તે
 જાછરું વિં જુઓ જીછરું
 જાન નં [સં. જાદ ઉપરથી] જાપરામાં ધાસ
 પાટિયાં કે વાંસ વગેરેનું કરાવું આનજાદન
 કે તે વસ્તુઓ. ઠદી સ્ત્રીં નાનું જાનું
 (૨) અભરાઈ
 જાનવું સંકિં [સં. જાદ ઉપરથી] જાનથી
 ઠાંકવું; જાવું (૨) જવાઈ રહેવું
 જાનવું સં કિં [પ્રા. જજ] લાંચક હોવું
 (૨) સાદું દેખાવું; શીખવું (૩) ધણો વખત
 નભવું; ઠકવું (હદાં 'રાંક હાથે રે, રતન
 ચડવું જાન્યું નહિ') [કૃષી તે
 જાનિયું નં શોકના આવેશમાં છાતી
 જાટ સ્ત્રીં પથ્થરનો લાંબો પહોળો કંકડો
 જાણ નં [દં.] ગાયભેંસનો મળ; ગોખર.
 ઠપૂંને પું કચરોપૂંને
 જાણવું સં કિં [દં. જાગળ] ખારીક રીતે
 ચાળવું (૨) જલવું
 જાણિયું વિં જાણ જેવું; પોણું; દમ વગરનું
 (૨) જાણ ખાઈને રહેનારું (૩) નં
 જાણમારીનું બનાવેલું ટોપણું
 જાણું નં [દં. જાળી] ખાળવા માટે જાણને
 ચાપીને સૂકવેલું ચકરું
 જાત નં જત્ર; જત્રી [પ.]
 જાતી સ્ત્રીં શરીરનો પેટથી ઉપરનો પહોળો
 ભાગ (૨) [લા.] હેંચું; દિલ (૩) દિમ્બત.
 ઠપૂર વિં જાતી સુધી આવે એટલું.
 ઠદાદ અં જાતી ફાટી વલ્ય એમ; ખૂણ
 લાગણીથી. ઠસેર અં દિમ્બતથી (૨)
 (લિટું ચડતાં) જાતી ભરાઈ આવે-દમ
 ચડે તેમ

જાત્ર પું [સં.] વિધાર્થી ંવૃત્તિ સ્ત્રીંભુઓ
શિષ્યવૃત્તિ. -ત્રાલય નં જાત્રીને
રહેવાનું સ્થળ; 'ખોડિંગ'; 'હોરટેલ'

જાનાંજાની સ્ત્રીં જાની વાત

જાનું વિં [સં. છત્ર] ગ્રામ (૨) મૂળ.
છપતું(-તું) વિં છપું; કોઈ નજી
નહિ તેહું; ગ્રામ. ંમાનું વિં જાનુંછપતું
(૨) ગુપ્તગુપ્ત

જાપ સ્ત્રીં ['જાપતું' ઉપરથી] એકબીબ
પર દબાવાથી તેની આકૃતિ પડે તે (૨)
આકૃતિ પોડવાનો સિકો(૩)પતંગ છપાવી
તે (૪) છાપવાની સફાઈ (૫) મન ઉપર
થયેલી અસર-અધાયેલો અભિપ્રાય[લા.]
(૬) શેહ; દાખ; પ્રભાવ. ંખાનું નં
છાપવાનું થતુંહોય તે સ્થળ; મુદ્રણાલય.
ંણી સ્ત્રીં છાપવાની રીત કે સફાઈ.
ંભૂલ સ્ત્રીં છાપવામાં થયેલી ભૂલ

જાપર સ્ત્રીં વાટવાનો મોટો ચપટો પથ્થર
જાપરી સ્ત્રીં નાનું છાપરું (૨) ઝૂંપડી [લા.]

-રું નં [જુઓ છપર] મકાન પર ફરેલું
ઢાંકણ (૨) જાજ (૩) ઝૂંપડું

જાપતું સંકિં ખીખા વડે જાપ-આકૃતિ
પાડવી [(૨) ખીખું

જાપું નં ['જાપતું' ઉપરથી] વર્તમાનપત્ર
જાપેલ કાટલું નં [જાપેલું+કાટલું] પહેંચેલ,
ખંધા તરીકે પંકાયેલો માણસ [લા.]

જાપો પું ['જાપતું' ઉપરથી] આચિતોહુમલો
(૨) જાપ વડે ફરેલું ચિહ્ન(૩)લાગો; વેરો
જાખ, (ંડી) સ્ત્રીં, ંડું નં [દે. દવ્વ(ં)]
વાંસની જાજરી ટોપલી

જાયલ સ્ત્રીં (જા') નં [સરં દે. જાહલ
= સુંદર] એક જાતનો જાપેલો સાલ્લો

જાયા સ્ત્રીં [સં.] પડજાયા (૨) આશ્રય;
આય (૩) અસર; જાપ [લા.]. ંચિત્ર
નં કેવળ જાયા-ઓળાચે આલેખાયેલું
ચિત્ર. ંનુવાદ પું મૂળની જાયા ઉતારતો
અનુવાદ; ભાવાનુવાદ. ંચંત્ર નં જાયા
ઉપરથી વખત નજીવાનું ચંત્ર; 'સન-રાયલ'
જાચો (જા') પું [સં. જાચો] જાંચો; પડજાચો

જાર (જા') પું; સ્ત્રીં [સં. જાર] ઈંટવાડાનો
ભૂકો (૨) ફૂગ (૩) ધૂળ (૪) રાખોડી
(૫) જારી

જાર પું [પ્રા.] મત્સર; અભિમાન

જારતું (જા') સં કિં ['જાર' ઉપરથી]
ખાળીને ખાખ કરવું (૨) જારું દબાવવું
(૩) માંડી વાળવું; જાવરતું

જારા (જા') વિં [સં. જાર] (ખંબં ૩૫)
પિત્તવાળા તીખા (ઓડકાર)

જારાં (જા') નં ખં વં જારા જાતનાં
માણસ (તુરજકારમાં)

જારિયું (જા') નં સાંકડા મોંનાં વાસણ
ધસવા માટે વપરાતો ફૂચડો [થર

જારી (જા') સ્ત્રીં વસ્તુ પર ખાજતો આછો
જારું (જા') નં [જુઓ 'જાર' પું સ્ત્રીં]

ઈંટો, મટોડી અને ચૂનાવાળો ભૂકો

જારો (જા') પું એ નામની એક જિંદગી
જેની જાતનો પુરુષ

જારોડિયા (જા') વિં ખંબં જુઓ જારા

જારોડિયાં (જા') નં ખંબં મરનારના
તેરમાને દિવસે ચક્રામાં પીળું ઓઢાડીને
સુકાતા તણ ધરા

જાલ સ્ત્રીં [સં. જાલ] ત્વચા (જાડની)

જાલ (જા') પું જુઓ ખ્યાલ(૨) ફેડો; પીછો

જાલક સ્ત્રીં [સં. જાલ ઉપરથી] પાણીની જાળ

જાલકું વિં ['જાલક' ઉપરથી] જાહરું;
જાતળું (૨) આજકલું; પાછ; હલકું [લા.]

(૩) નંગથેડા ઉપર નાખવાની બે પાસિયાં
વાળી ખુલ્લી શૂલ (૪) ચાર મણનો સંતોલો

જાલં નં ખંબં [સં. જાલ] ફેતરાં; જાડાં
(૨) ચામડી પરનાં ભિંગડાં

જાલિયું નં પહોળા મોંની વાડકી; જાહું

જાલી સ્ત્રીં નાનું જાહું; વાડકી. -હું નં વાડકો

જાહું નં ['જાલ' સ્ત્રીં ઉપરથી] ધંડીમાંથી
લોટ વાળવાનું નાળિયેરનું જાહું (૨)

'જાહાં'નું એવં

જાવણી (જા') સ્ત્રીં [દે. જાવળી; જાવળિયા]

(લરંડી) પડાવ કે મથક [ફરવો
જાવરતું (જા') સં કિં ઢાંકણું (૨) ઢાંકણો

છાત્રું (છા) સંકિં [સં. છાત્ર્યું] ઢાંકણું
 છાશ (શ.) સ્ત્રીં [દ્ર. છાસી] દહીં મથી
 કરાતું પ્રવાહી [હલકી નતનું [લા.]
 છાશિયું વિં છાશવાળું; છાશ જેવું (૨)
 છાસી વિં [સં. પટ્ટસીતી; પ્રા. છાસીદ] '૮૬'
 છાસ સ્ત્રીં નુઓ છાશ
 છાસટિયો પું (છાસઠ દિવસમાં તૈયાર
 થતી) પાણી પાઈને ઉગાડેલી નુવાર
 છાસઠ વિં [સં. પટ્ટિ; પ્રા. હસટ્ટિ] '૬૬'
 છાસિયું વિં નુઓ છાશિયું
 છાસી વિં નુઓ છાસી
 છાઈં (૦) સ્ત્રીં નુઓ છાયા
 છાંછવું (૦) વિં ઉછાંછળું; ઉદ્ધત (૨) નં
 છાંછિયું; છલકો
 છાંછિયું (૦) નં [સ્વં] રોપ કે તિરરકાર-
 યુક્ત છલકો કે ધુરકિયું
 છાંટ (૦) સ્ત્રીં [દ્ર. છંટ] થોડા ઝીણા ઝીણા
 છાંટા; ફરફર (૨) ઉપર ઉપરથી કાપતાં પડેલા
 કકડા. (૩) ગપ્પું; બડાઈ [લા.] બણી
 સ્ત્રીં છાંટવું તે; છાંટવાની ક્રિયા. બણું
 નં (કંકુ-કસર વગેરેથી) છાંટવું તે (૨)
 (કપડામાં, -પર) છાંટાની ભાત
 છાંટવું (૦) સં કિં [છાંટ ઉપરથી]
 વિખેરાઈને પડે એમ નાંખવું (૨) ઉપર
 ઉપરથી કાપવું (૩) [લા.] ગપ - બડાઈ
 હાંકવી (૪) લાંબ આપવી
 છાંટા (૦) પું બંબળ થોડો છાંટા જેવો
 વરસાદ. બહાર વિં છાંટાં નેટલું થોડું
 છાંટું (૦) વિં [છાંટવું ઉપરથી] ગપ્પી
 છાંટો (૦) પું [દ્ર. છંટ] બુંદ; ટીપું (૨) [લા.]
 ડાથ; કલંક (૩) સ્પર્શાર્પણ કે ખાવા-
 પીવાનો સંબંધ (૪) થોડુંક; ચપડીક (જેમ
 કે, એનામાં છાંટો અક્ષલ નથી). બપાણી
 નં દાર [લા.]
 છાંડણું (૦) નં છાંડવું તે (૨) છાંડવું અત્ર
 છાંડવું (૦) સંકિં [પ્રા. છટ્ટ, છંટ] તજવું
 (૨) ફારગતી આપવી (૩) ભાણમાં પડી
 રહેલા દેવું
 છાંડી (-ડેલી) (૦) વિં સ્ત્રીં [છાંડવું
 ઉપરથી] ધણીએ તનેલી - ફારગતી આપેલી

છાંદવું (૦) સંકિં [સં. છંદ = છાંદવું; લેપવું]
 છાંદથી થેપવું - નહું લીંપવું
 છાંદસ વિં [સં.] વેદ ભણેલું
 છાંદો (૦) પું છાણમાટીના લોદો (૨) નહું
 લીંપણ (૩) જમવાની વાનીઓનો ભેગો
 ગૂદો [નુઓ છાયા
 છાંય (૦ડી) (૦) સ્ત્રીં, ઠોડો, -યો પું
 છિછકલું, છિછલું વિં [નુઓ આછકલું
 તથા છીછડું] આછકલું; ઉછાંછળું (૨)
 છાકરવાદ (૩) મરતીખોર.
 છિટ અં [સ્વં] નુઓ છટ
 છિટકોરવું સંકિં [નુઓ છટકોરવું]
 ઝરીથી પાણી છાંટવું
 છિટ છિટ અં નુઓ છિટ
 છિણાવવું સં કિં, છિણાવું અં કિં
 'છીણવું'નું ઘેરક ને કમંભિ
 છિદ્ર નં [સં.] કાણું; ખાકું; નાકું (૨) દોષ;
 ખામી [લા.]. -દ્રાન્વેષણ નં [સં.]
 ખીનના દોષ શોધવાં તે. -દ્રાન્વેષી
 વિં [સં.] ખીનના દોષ શોધનારું. -દ્રાણુ
 વિં છિદ્રવાળું
 છિનાળ વિં [દ્ર. છિનાળ] છિનાળવું (૨)
 સ્ત્રીં વ્યભિચારિણી; કુલટા. બહું વિં
 વ્યભિચારી. -ળી સ્ત્રીં, -ળું નં નર-
 કમં; વ્યભિચાર
 છિન્ન વિં [સં.] હેદેલું; નુદું પારેલું.
 બલિષ્ઠ વિં ભાંગીટ્ટી ગયેલું (૨)
 અસ્તન્યસ્ત
 છિપાવવું સં કિં, છિપાવું અંકિં
 'છીપવું'નું ઘેરક ને કમંભિ
 છિપોલી સ્ત્રીં નુઓ છીપ
 છિયાડી સ્ત્રીં [દ્ર. છંદ = પૂજ; રજ] પવનથી
 ભીને પડેલી ધૂણ. -ડો પું પવનથી
 ભીને પડેલો કથરો
 છિલેટું નં [નુઓ છીલેટું] છાટું; છાતરું
 છિ: અં [સં. સ્વં] ધિક્કાર કે તુન્હકાર
 બતાવતો ઉદ્ગાર.
 છી સ્ત્રીં; નં [નુઓ છિ:] ગંદી વસ્તુ (૨)
 (ખાળલાવા) મળ; મળત્યાગ

છી અં [રવં] ન્તુઓ છિ: (૨) ગંદકીસૂચક
ઉદ્ગાર [(વં કાં)

છીએ અંકિં 'હોયું'નું પ્રથમ પુરુષ બંવં

છીછરું વિં થોડી બાઈવાળું

છી છી અં ન્તુઓ 'છી' અં

છીટ અં [રવં] છિટ (૨) સ્ત્રી સૂગ,
અણગમેા; છીત

છીણુવું સંકિં [સં.] છીણી ઉપર ધસવું;

છૂંદો પાડવો (૨) મોળવું; સમારવું (શાક)

છીણી સ્ત્રી છીણવાનું સાધન (૨) લાકડાં

ફાડવામાં વપરાતી લોઢાની ફાયર (૩)

ધાતુ કાપવાનું લોઢાનું વીંધણું

છીત સ્ત્રી [ન્તુઓ છીટ] સૂગ

છીટરી સ્ત્રી [સં. છિટ ઉપરથી] દીપડી દીપડી-

વાળો એક ભતતો સાદો

છીનવવું સં કિં [સં. છિટ] જૂંટવી લેવું

(૨) છેતરી લેવું

છીનવાવું અંકિં 'છીનવવું'નું કર્મણિ

છીપ સ્ત્રી [સં. શુક્તિ; પ્રા. સિપિ] એક ભતતી

માછલીનું કોટું-ધર, સીપ

છીપર સ્ત્રી પથ્થરની છા; શિલા

છીપવું અંકિં રામવું; શાંત થવું (તરસનું)

(૨) સંતાવું; લપાવું

છીપો પું [વિ. છિપવ] કપડાં છાપનારો; છાપગર

છીણું નં [વિ. છન્] તપેલીનું ઢાંકણું; તાસક

છીણટું નં [વિ. છહી] છિલેટું; છાડું; છાતરું

છીણવું સં કિં છાડાં કાઢવાં; છાણવું

છીં અં [રવં] છીંકવાનો અવાજ

છીંક સ્ત્રી [વિ. છિક્કા] છીંકરીને ભેરથી

શ્વાસ બહાર ફેંકવો તે. બણી સ્ત્રી

સૂંધવા માટે ધૂંટીને તૈયાર કરેલી તમાકુ.

બું અંકિં છીંક ખાવી

છીંકારડું નં [છીંક ઉપરથી] કાચડા

જેવું એક ઝેરી પ્રાણી, જેની છીંકનો

વાયુ ઝેરી માનવામાં આવે છે (૨) એક

ભતતું નાનું હરણ

છીંકારડું નં એક ભતતું હરણ (૨)

વિં વારંધીએ-ધણી છીંકો ખાનારું

છીંકારું નં છીંકારવું

છીંટ સ્ત્રી એક ભતતું રંગિત, ભાતીગર કપડું

છીંટો પું કાંટાનો ભારો ઉપારવાની બે

પાંખિયાંવાળી લાકડી; છેંટલો

છીંડી સ્ત્રી [વિ. છિંડિયા; છોંટી] સાંકડી

ગલી-નવેળિયું (૨) નાનું છીંડું. -ડું

નં વાડમાં રાખેલું બાકું-માર્ગ (૨)

[લા.] દોષ (૩) બહાનું

છુકેછુકે અં [રવં] એં જિનનો અવાજ.

બાકી સ્ત્રી (બાળભાષામાં) રેલગાડી

(૨) તેની બાળ-રમત

છુછકારડું સંકિં [રવં] કરડવા કે પાછળ

પડવા ઉરકેરવું (ફૂતરાને)

છુટકારો પું છૂટકો; સુક્તિ; અંત

છુટાણુ નં છૂટું પથરાઈ જવું તે (અણુઓનું

અગર પ્રકાશનાં કિરણોનું); 'દીસોશિ-

ચેશન' [પ. વિ.] ['છૂટવું'નું ભાવે

છુટાવું' અંકિં છૂટવાની ક્રિયા થવી;

છુટી સ્ત્રી છૂટી; રબ (૨) નવરાસ

છુટું વિં ન્તુઓ છૂટું

છુપાવવું સં કિં ['છપવું' ઉપરથી]

સંતાડવું; ગુપ્ત રાખવું

છુપાવું અંકિં છપવું; સંતાવું

છુમ (બહુમ) અં [રવં] (ધૂધરી વગેરેનો)

છુરિકો, છુરી સ્ત્રી [સં.] છૂરી; છરી

છુવાવું અંકિં 'છૂવું'નું કર્મણિ

છું અંકિં 'હોયું'નું પ્રથમ પુરુષ એકવચન

(વિં કાં)

છૂ નં [રવં] સરકી જવું-જતા રહેવું તે

(૨) અં ફૂતરાને કોઈની પાછળ પડવા

ઉરકેરવાનો-છુછકારવાનો ઉદ્ગાર

છૂટ (૮) સ્ત્રી ['છૂટવું' પરથી] મોકળાશ

(૨) રબ; પરવાનગી (૩) છોડી દીધેલી

-જતી કરેલી રકમ (૪) બીટવા માટે

પતંગને દૂરથી, બેઠે એમ બંધી કરી,

છોડવી તે (૫) છૂટાણું; સ્વતંત્રતા (૬) તંગી

કે સખ્તાર્થ, સંકોચ યા મનાઈનો અભાવ

છૂટકે વિં છૂટું છૂટું (૨) અં જયાબંધ

નહિ તેમ

છૂટકો પું છૂટકારો; સુક્તિ

જુલૈ જીં (લિખી રકમ) થોડી ઘણી
જતી કરવી તે (૨) જુલૈ; મોક્ષારા
જુલૈ અંકિં (સં. જુલૈ) બંધનમાંથી જુલૈ
થવું (૨) (એકએક કે બેરથી) બહાર
નીકળવું (જેમ કે, પરસેવો, દુર્ગંધ, બાણ
વા તોપ-બંદૂકનો બરાકો ઇં) (૩) પાસેથી
જવું કે નીકળવું (જેમ કે, ચમડી તરે પણ
દમડી ન જરે) (૪) (જવાને માટે) જુલૈ કે
રજન મળવી (જેમ કે, થોરી, સખા, નિરાળ,
કેચેરી ઇં જુલૈ, (૫) વજુલૈ; લિક્ષવું
(જેમ કે ગાંઠ) (૬) કોઈ ભાવ કે લાગણી
એકદમ પ્રગટવી (જેમ કે ગુસ્સો, દયા,
લાજ, કમકમાડી) (૭) ખીનું કિં ભેડે
સહાયમાં આવી, તે ક્રિયા કરી નાંખી
તેમાંથી જુલૈયો. એવો ભાવ બતાવે છે
(જેમ કે, લખી જુલૈયો. હું તો કહી
જુલૈયો, તેને કાલે તે હવે કરે.) [જુલૈ
પડવું=જવાબદારીમાંથી નામુદર જવું
(૨) વ્યથા જવું (જેમ કે મહેનત).]

જુલૈ-છેલું પું બં વં ફારગતી; લગ્નના
બંધનમાંથી જુલૈકારે (૨) બાળકનો પ્રસવ
જુલૈ જીં જુલૈ જુલૈ

જુલૈ વિં [પ્રા. જુલૈ] બંધન વિનાનું (૨)
(નોકરી કે કામ યા કોઈ રોકાણમાંથી)
ફરેગ; નવરું; બરતરફ થયેલું યા કરાયેલું
(૩) અલગ; જુલૈ; કોઈ સાથે ભેગું સંધાયેલું
કે ગોઠવાયેલું યા મુકાયેલું નહિ એવું (૪)
ભણરું (૫) મોક્ષરું; વચમાં અંતર હોય
તેવું (૬) નંપરચૂરણ (નાણાંનું). બંધનાયું
વિં અલગ અલગ; વેરાયેલું; આલું

જુલૈ અજુલૈ જીં [પ્રા. જુલૈ (સં. જુલૈ)=રૂપ;
ક. જુલૈ=અસીધ] અમુકને અડાય અમુકને
ન અડાય એવી અરપૂર્યતાની માન્યતા

જુલૈ અં કિં સંતાવું; જુલૈ
જુલૈ અં જુલૈ રીતે
જુલૈ પોલીસ જીં જુલૈ રીતે
તપાસ કરતી પોલીસ; 'સી. આઈ. ડી.'
જુલૈ વિં જુલૈ; જાનું
જુલૈ તર નં [જ. (૨૪૦)+મંતર (સં. મંતર)]

વિ.ભે.-૧૮

બહુ, જંતર મંતરનો પ્રયોગ. [અર્થ જવું=
નાસી જવું; ભાગી જવું.]

જુલૈ, જુલૈ જીં [સં. જુલૈ] જુલૈ
જુલૈ સં કિં અડવું; જુલૈ

જુલૈ નં વં બં ફં; વણતાં કે ખીલે
કારણે રહી ગયેલા તારના છેડા

જુલૈ નં ડાલું; મોં (તિરસ્કારમાં)
જુલૈ જીં જીં જુલૈ તે. -જુલૈ નં શરીર પર

જુલૈને પાડેલું ટપકું-આહું કે આકૃતિ
જુલૈ સં કિં [સં. જુલૈ; પ્રા. જુલૈ ઉપરથી]

સોય કે તેના આણીવાળા ઉધિયાર વડે
ટોચવું (૨) બારીક કચરવું; જુલૈ જેવું

બનાવવું [પ્રિરક ને કમંણિ
જુલૈ વળું સંકિં, જુલૈ અંકિં-જુલૈનું

જુલૈ પું જુલૈ જુલૈને બનાવેલો લોચો (૨)
છીલેલી કેરીનું અથાણું

છેલું અં [ક. છેલું (-ની)]=અંત, પ્રાંત, પથંત]
તદન; સાવ (૨) પું અંત; હલ [પ.]

છેલું જીં છેલું તે (૨) લખેલું હજી
નાખવાનું ઓળર. -જુલૈ સંકિં ચેલું;

લખેલું રહ છે. એમ જણાવવાને ઉપર
લીટો બેચેવો (૨) લખેલું કાઢી નાખવું-

બૂંસી નાખવું
છેલું છેલું અં છેલું; તદન

છેલું છેલું (-કી) જીં જીં ત્યાં છેલું-કીટા
કરવા તે; ચેરાચેર

છેલું પું છેલું માટે દોરેલો લીટો
છેલું જીં નાની પોતડી

છેલું વિં વેગળું; દૂર (૨) નં બે જગાવચેનું
અંતર (૩) અસકચતા (પ્રાય: બં વં માં.

હાં બૂંસીમાં આના જેવી અન્ય ભેલી,
તેનાં તો છેલું જ)

છેલું અં દૂર; આવે
છેલું (જીં) જીં [છેલું ઉપરથી] ખીલવવું

તે-પગવણી (૨) ખીલ [અટકચાણું
છેલું જીં [છેલું ઉપરથી] (૨) અટકવું;

છેલું (છ) પું છેલું (લાલિત્યવાચક)
છેલું સંકિં અટકચાણું કરવું; ખીલવવું;

(૨) ટકારવું; જરા હળવો રસ કરવો (જેમ

કે વીણના તાર છેડવા, વાત છેડવી)
 છેડાગાંઠણુ(=ણુ) (છે) નં વરકન્યાના
 છેડા ગાંઠવાનું વસ્ત્ર [તલાક
 છેડાછૂટકા (છે) પું બં વં છૂટાછેડા;
 છેડાછેડ(=ડી) (છે) સ્ત્રીં વારંવાર છેડવું
 તે; સતામણી
 છેડાછેડી સ્ત્રીં(છે) [‘છેડો ઉપરથી] વરના
 નમા સાથે વહુની ધાટડીની ગાંઠખાંધે છે તે
 છેડાડું અંકિં ખીજવાડું
 છેડો (છે) પું [દે. જેઓ; કે સં. રોષ] અંતનો
 ભાગ; અંત (૨) હદ; સીમા(૩) પાલવ(૪)
 આશરો; મદદ [લા.]. [વ્યાખ્યાનો=મરણ
 પાછળ છેડો વાળીને રેવું તે.]
 છેડતરપિંડી, છેડતરખાજ સ્ત્રીં [‘છેડતરવું’
 પરથી] છેડરામણી; કાઠઈ
 છેડતરવું સંકિં કાઠવું; છળવું
 છેડરામણુ નં, =ણી સ્ત્રીં છેડરાવાપણું.
 =ણું વિં છેડતરી લે એવું
 છેડાળીસ (છે) વિં [સં. ષ્ઠ્વત્વાર્ણિશ્વ,
 પ્રા. છાવાલીશ] ‘૪૬’; છેડાળીસ
 છેદ પું [સં.] કાપો; ચીરો (૨) છિદ્ર (૩)
 છેદનારી - ભાગનારી સંખ્યા (અપૂર્ણા-
 ક્ષમાં લીટી નીચે લખવામાં આવે છે તે)
 [ગ.] (૪) નાશ. ૦ંક વિં [સં.] છેદનારું -
 કાપનારું (૨) ભાગનારું [ગ.] (૩) પું
 નુઓ છેદ. ૦ંત નં [સં.] છેદવું - કાપવું
 છેદતરેખા, છેદતલીટી સ્ત્રીં વતુંલને
 છેદનારી લીટી; ‘સીકન્ટ’
 છેદવું સંકિં [સં. છિદ્] કાપવું (૨) છિદ્ર
 - કાણું પાડવું (૩) નિર્દેશ કાઢવું (૪)
 છેદ રૂપે યદને ભાગવું [ગ.]
 છેદશુદ્ધિ સ્ત્રીં છેદ ઉડાડી દેવો તે [ગ.]
 છેર (છે) સ્ત્રીં નુઓ છેરટો; ખેર
 છેરડું (છે) અંકિં પાતળું અથડું
 છેરટો (છે) પું છેરામણ; પાતળો ઝાડો
 છેરટો (છે) પું [નુઓ ખેરટો] ધૂળ; કચરો
 છેરાટો (છે) પું, -મણુ નં; સ્ત્રીં છેરડું
 તે; પાતળો ઝાડો
 છેલ (છે) પું [સં. છેક, છેકિલ; પ્રા. છેલ]

વરણાગિયો માણસ. ૦ંછટાકિયું વિં
 છેલખટાઈ. ૦ંછખીલું વિં મોહક ને
 રૂપાળું
 છેલછેલડું (છે) વિં [‘છેલડું’નો દ્વિર્ભાવ]
 છેલ્લામાં છેલ્લું; સૌથી છેલ્લું; છેલ્લેલું
 છેલડ (છે) પું છેલ. -ડી સ્ત્રીં વરણાગિયણ
 સ્ત્રી. -ડો પું છેલ. -ણુ સ્ત્રીં છેલડી
 છેલખટાઉ (છે) વિં (૨) પું છેલ;
 વરણાગિયો [છેલછેલડું
 છેલવહેલું, છેલવેલડું વિં (છે) નુઓ
 છેલઈ (છે) સ્ત્રીં છેલપણું. =ણી પું છેલ;
 સહેલાણી.
 છેલડું (છે) વિં છેવડનું. [છેલ્લે પાટલે
 ખેસનું=નત કે સ્વભાવ ઉપર જવું (૨)
 અંતિમ હદે જવું.]
 છેવટ (છે) સ્ત્રીં; નં અંત; છેડો. -ટ(-ટે)
 અં અંતે; છેડે [છેડા ઉપરનું
 છેવાડું (છે) વિં [નુઓ છેવટ] છેલ્લું;
 છેહ પું દગો; વિશ્વાસઘાત
 છેંટલી (છેં) સ્ત્રીં છાણ વીણવા કરવાની
 રદી વૂડીકૂટી ટોપલી (૨) તેવી ગંદી ટોપી
 (તિરરકારમાં ‘છેંટલું’) [લા.]. -લો પું
 નુઓ છીંટલો
 છેંતાળીસ (છેં) વિં ‘૪૬’
 છેંયાંછેંકરાં નં બં વં છાંકરાંછેંયાં;
 બાળકો; સંતાન કે પરિવાર
 છેંયું નં છાંકરું. -યો પું છાંકરો
 છા (છા) સ્ત્રીં [સં. સુધા પ્રા. હુહા] ચૂનાનો કેક
 છા (છા) અંકિં ‘છોડું’નું ખીલે પુરુષ
 બંવં વર્તમાનનું રૂપ (૨) અં ભલે
 છાંકરમત વિં [છાંકરું+મતિ] બાળક જેવી
 અલપશુદ્ધિનું કે હડીતું (૨) સ્ત્રીં બાળક
 જેવી હડ
 છાંકરવાદ વિં [છાંકરું+વત્તિ] થોડી અક-
 લનું; કંઈકજનું; અવિવેકી(૨) સ્ત્રીં તેવું વર્તન.
 -દી સ્ત્રીં છાંકરવાદપણું
 છાંકરી સ્ત્રીં [દિ. છોકરી] સ્ત્રીં નતિનું છાંકરું
 (૨) કન્યા; દીકરી (૩) (વ્યંગમાં) નામદ.
 -રું નં સંતાન; બાળક (૨) નાનો

छात्रो के छात्रो. - रे पुं नरन्तितुं
छात्रुं (२) नानी वयनो-१६ वर्ष सुधीनो
पुत्रुप (३) दीक्षे
छात्रो पुं [छात्र] उपरथी] लुगडानो
हठो; अंगुला [छत्रीकुं; दृष्ट
छात्राण(-ण्) वि० छात्रां राधनातुं; छत्र-
छात्रुं न० [सं. गुच्छक] कलमीनी जेम
जोसेलो छत्रो के जूधतो ई-टो-झणियानो
छो (२) पाधडीमा जोसेलो दूधनो तोरो
छात्र श्री० योअभाई के आचारनी यत्र-
तीव्र लागणी; छात्र. ०० श्री० छात्र
(२) अण्जोद
छात्रुं वि० [द. छत्र] नानुं
छात्रुं (छो) न० [द. छो(००)आ=छात्रुं+टुं]
छात्रियुं (२) लींजीतुं देहुं; रेसादार येवी
लट (३) पेगडानो आभडानो परो
छात्र पुं रोपो; छात्रो. ०० देण न० साहां
दूधनो अक प्रकार; 'अष्टीनिथल हूट'
[व. वि.] -
छात्र (छो) न० [द. छत्री=आभडी];
सुकाईने ययेहुं छात्रुं (२) सुकाई गयेलो
गर्भ (३) नाहमां पात्रुं लीं ६०नुं
सूतं पड
छात्रवतुं स० कि० [छात्रुं, उपरथी]
अधनमांथी हूटं करावतुं
छात्रुं स०कि० [सं. छोत्र; प्रा. छोत्र] हूटे
जोम करवुं (२) तजवुं; त्याग करवो
छात्रो पुं छात्र; रोपो (२) पोयाथरवाणो
छात्र; 'छत्र' [व. वि.]
छात्रावतुं स०कि० लुओ छात्रवतुं
छात्रियुं (छो) न० [लुओ छात्रुं] छाल के तेनो.
हठो (२) डाहडानो पातणो हठो.
छात्री श्री० [द. छोडि=नानी] छात्री
छात्रुं (छो) न० [लुओ छात्रुं न०] छात्रियुं
(२) छात्रुं
छात्र श्री० लुओ छात्र
छात्रुं (छो) न० छात्रुं; देतहुं; पड
छात्रे (छो) वि० [सं. पृत्तति; प्रा. छत्र] '७६'; छात्रे

छात्रो (छो) पुं [स२० छात्रुं न०] वासल
धोवानो दूधो
छात्रे (छो) वि० छात्रे
छा ने (छो) अ० लले ने
छात्र (छो) वि० छात्राणुं
छात्राणुं अ० कि० [सं. छत्र; प्रा. छत्र
परथी] छात्रुं - असियाणुं पडतुं
छात्रीकुं; छात्रुं वि० [लुओ छात्राणुं]
असियाणुं; अण्जोद; शरमिंदुं
छात्री श्री० [लुओ छात्रो] छात्री; छात्री.
-रु(-रु) न० छात्रुं. -रे पुं [द.
छोत्र(-ह)र] छात्रो [उपरनी त्वया
छात्र (छो) पुं; श्री० [लुओ छात्र] वनस्पति
छात्र पुं; श्री० [छात्रुं उपरथी] (लाहडाना)
छात्राथी पडतां छात्रां
छात्रुं स०कि० [प्रा. छोत्र] उपर उपरथी
उपेयुं (२) (दूधनी) छाल हाहवी (३)
(लाहडुं) पडतुं (४) (व्यंगमां) आण आव-
रतथी के भराण साधनथी दन्तमत
करवी (५) सभत हपडे आपवो [ला.]
छात्राहवुं स०कि० पूण छात्र छात्र करवुं
(२) सभत हपडे आपवो [ला.]
छात्राणुं अ०कि० छात्रुं नुं कर्मणि
छात्रां (छो) न० अ० व० [लुओ छात्रुं (छात्रां)]
छात्रां [प्रेरक; छात्राववी
छात्रा (२२) वतुं (छो) स०कि० छात्रुं नुं
छात्राणुं अ०कि० छात्रुं नुं कर्मणि
छात्रुं स०कि० [लुओ छात्रुं] अरुहवुं; अरुहने
अपवित्र करवुं (२) अ०कि० अरुहवाथी
अपवित्र यतुं
छात्रुं (छो) स०कि० (धरवगेदेने) छात्र करवी
छात्र पुं [प्रा. छोह=देहवुं ते] छत्र
(२) वियोग
छात्र (छो) श्री० तरंग; मोलुं (२)
छत्राणुं ते; छात्र (३) पुच्छणपणुं [ला.]
छात्राणुं (छो) अ०कि० [लुओ छात्रा]
(आणके वधादेना) धावलीनी छत्री करवी
छात्रे (०) वि० [लुओ छात्रे] '७६'
छात्री (-त्री) वि० लुओ छात्री; '८६'

૪

જ પું [સં.] તાલુસ્થાની ત્રીજો બ્યંજન
 - (૨) સમાસને છેડે 'જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું'
 એવો અર્થ બતાવતું પદ. ઉદા. 'વંશજ'
 જ અં [પ્રા. વિજ, જેઝ જ્જેવ; અપ. જિ; શૌ.
 જિજ્ઞ] વાક્યના પદ પાછળ આવતાં તેને
 અંગે મહત્વ, અનન્યતા, નિશ્ચય, ખાતરી
 વગેરે બતાવે છે. ઉદા. 'આવીશ જ';
 'ત્યાં જ' (૨) (કાબ્યમાં) પાદપૂર્તિ માટે
 વપરાય છે
 જઈક વિં [અ.] વૃદ્ધ (૨) અશક્ત. - ફી
 સ્ત્રીં ધડપણ (૨) અશક્તિ
 જક (જ') સ્ત્રીં જહ; હક (૨) રક્ષક; પંચાત
 જકડ સ્ત્રીં જકડું તે; પકડ; સકંતે.
 ંડું સંકિં ખેચીને - ચસકે નહિ
 એમ, સખત બાંધતું - પકડતું
 જકાત સ્ત્રીં [અ.] નાકાવેરો; દાણ (૨)
 (ધસ્લામમાં) દાન; ખેરાત (આવકનો ૪૦
 મો ભાગ ધર્મદા કરવાની આજ્ઞા). - તી
 વિં જકાતનું - નેલગતું (૨) જકાતને પાત્ર
 જકિયું વિં જક્કી; હકિયું
 જકુ પું [તિલુગુ જકુ = ૭] મોઈદંડાની
 રમતનો એક દાવ
 જક્કી વિં જક કરનારું; જકિયું
 જક્ક પું જુઓ યક્ષ. ૦ (-ક્કિ)ણી સ્ત્રીં
 જુઓ યક્ષણી
 જખ (જ') સ્ત્રીં [સં. જખ = માછલું] માછલી.
 [૦મારની = પરતાવું; વાંકા રહીને કેકાણે
 આવતું.]
 જખમ પું [ફા. જખ્મ] ઘા. - માવું અંકિં
 જખમી - ધાયલ થતું. - મી વિં [ફા.]
 જખમ થયો હોય એવું; ધાયલ
 જખખડ વિં સહેલાઈથી ફોટેલે નહિ
 એવું - મજબૂત (૨) જાડું
 જગ નં [સં. જગ] જગત. ૦કંતારી (-તારી)
 પું જગતનો કરનાર - ઈશ્વર. ૦ગહેર

વિં જગતમાં બધે જાણીતું. ૦જવન
 પું જગતના જવનરૂપ - પરમેશ્વર
 જગત નં [સં.] સુષ્ટિ; વિશ્વ (૨) દુનિયા;
 પૃથ્વી (૩) લોકો; લોકમત (જેમ કે, જગત
 જિતાયું નથી) [લા.]. ૦જનની સ્ત્રીં
 જગદંબા - દુર્ગા. - તી સ્ત્રીં [સં.] જગત.
 - ત્રય નં [સં.] ત્રણે જગત - સ્વર્ગ,
 મૃત્યુ અને પાતાળ. - તપતિ પું [સં.]
 જગતનો સ્વામી - પરમેશ્વર. - દંબા સ્ત્રીં
 [સં.] જગતની માતા - દુર્ગા. - દારમા પું
 [સં.] જગતનો આત્મા - પરમેશ્વર. - દાધાર
 પું [સં.] જગતનો આધાર - પરમેશ્વર.
 - દીશ (-શ્વર) પું [સં.] જગતનો ધણી
 - પરમેશ્વર. - દુરુરુ પું [સં.] આખા
 જગતનો ગુરુ (૨) શાંકર મતના મુખ્ય
 આચાર્યની ઉપાધિ (૩) મહાદેવ. - દ્વાત્રી
 સ્ત્રીં [સં.] જગતની ધાત્રી - જગદંબા.
 - દંધ પું [સં.] આખા જગતને વંદન
 કરવા ચોખ્ખું [મોટું કામ [લા.]
 જગત પું જુઓ યજ્ઞ (૨) અતિ મુશ્કેલ કે
 જગન્નાથ પું [સં.] જગતનો નાથ - પરમેશ્વર
 (૨) વિષ્ણુનો એક અવતાર (૩) જગન્નાથ-
 પુરીમાં આવેલી એ નામની મૂર્તિ. ૦પુરી
 સ્ત્રીં એક પ્રખ્યાત તીર્થસ્થળ [કાપડ
 જગન્નાથી સ્ત્રીં એક નતનું ઝીણું સુતરાઈ
 જગસિયંતા પું જગતનો નિયંતા - પરમેશ્વર
 જગપતિ પું જગતનો પતિ - ઈશ્વર
 જગત્રસિદ્ધ વિં જગત્તહેર
 જગખત્રીશી (-સી) સ્ત્રીં લોકવાયકા
 જગમોહન વિં (૨) પું જગતને મોહ
 પમાડનાર (પ્રભુ)
 જગા સ્ત્રીં [ફા. જાગાહ] સ્થળ; કેકાણું (૨)
 ખાલી જગા (૩) નોકરી (૪) સાધુ બાવાનો મક
 જગાડ (-વ) રું સંકિં, જગાણું, અંકિં
 'જગણું' તું પ્રેરક ને ભાવે

જડ્યું પું ૦ જુઓ જડ
 જગો સ્ત્રી ૦ જુઓ જગા. ૦જગ અં ઠેર
 ઠેર; બધી જગાએ; સર્વત્ર
 જગમી સ્ત્રી ૦ [સં. જગ = ખાયેલું] છાકરો
 (તિરસ્કારવાચક). -જંથું ન ૦ છાકરું.
 -જથો પું ૦ છાકરો
 જગ્યા સ્ત્રી ૦ જગા
 જઘન સ્ત્રી ૦; ન ૦ [સં.] શરીરનો ધાપાનો
 ભાગ (૨) જઘ [છેલું]
 જઘન્ય વિ ૦ [સં.] હલકું; કનિષ્ઠ(૨) અંતિમ;
 જજ પું ૦ [ટ.] ન્યાયાધીશ; જડજ
 જજમાન પું ૦, ૦જુતિ સ્ત્રી ૦ જુઓ
 'યજમાન' માં
 જજિયાવેરો, જજિયો પું ૦ [મ. જિજ્ઞહ =
 હંડિયો] મુસલમાની રાજ્યમાં મોટી
 ઉંમરના (હંડિયાવાળા) પરધર્મીઓ
 પાસેથી લેવાતો માથાવેરો
 જટા સ્ત્રી ૦ [સં.] બાવાઓ માથે રાખે છે
 તે કે તેવું કેશનું ઝુંડ (૨) અવ્યવસ્થિત
 લાંબા વાળ (૩) વડપીપરનાં લાંબાં
 લટકતાં મૂળિયાં; વડવાઈઓ. ૦જટ પું ૦
 [સં.] જટાનો ભારો. ૦ધર[સં.], ૦ધારી
 વિ ૦ માથે જટા હોય એવું (૨) પું ૦ લેગી;
 તપસ્વી (૩) શિવ (૪) વડનું ઝાડ
 જટાયુ પું ૦ [સં.] દશરથ રાવનનો મિત્ર
 -શ્વસરાજ
 જટિ સ્ત્રી ૦ [સં.] જટા (૨) સમૂહ. ૦ત વિ ૦
 બાળી - અંદર અંદર ચૂંચવાઈ ગયેલું. ૦થું
 ન ૦ વાળની ટૂંકી કે ચૂંચવાયેલી લટ. ૦ત
 વિ ૦ [સં.] જટાવાળું (૨) ચૂંચાયેલું;
 અટપટું (૩) પું ૦ તપસ્વી (૪) શ્રદ્ધાચારી.
 ૦તતા સ્ત્રી ૦ અટપટાપણું. -ટી સ્ત્રી ૦ જટિ
 જંદર ન ૦ [સં.] પેટ; હોજરી. ૦રસ પું ૦
 જંદરમાં ઝમતો પાચક રસ; 'એરિટ્રિક
 રસ'. -રાસિ પું ૦ [સં.] ખાઈલું
 પચાવનારો જંદરનો અગ્નિ-જંદરની શક્તિ
 જડ વિ ૦ [સં.] જવ વિતાનું (૨) લાગણી, ભુક્તિ,
 રક્તિ વિતાનું [લા.] (૩) પું ૦ એવો પ્રુપ
 જડ સ્ત્રી ૦ ['જડ' સંકિત ઉપરથી]

જડમૂળ (૨) ખીલી; મેખ (૩) સ્ત્રીઓના
 નાકનું ધરેલું
 જડજ પું ૦ [સં. જગ] ન્યાયાધીશ
 જડતર વિ ૦ જડાવકામનું, -ને લગતું (૨)
 ન ૦ જડતું તે; જડવાની રીત; જડાવકામ
 જડતા સ્ત્રી ૦ [સં.] જડપણું
 જડથું ન ૦ ['જડ' પરથી] અનેક મૂળવાળું
 મોટું મૂળાડિયું
 જડખા(-ખાં) તોડ વિ ૦ ઉચ્ચાર કરતાં
 મુશ્કેલ પડે તેવું (૨) જડથું તોડી નાખે
 એવું; સચોટ
 જડથું ન ૦ હાંતવાળો મોનો નીચેનો ભાગ
 (૨) તે ભાગનું હાડકું; 'નંબોન'
 જડખેસ(-સુ) હાક(-ખ) અ ૦ [જડ + ખે
 = નહીં + સુલાખ (મરાઠા ફા. = કાણું)]
 સમજાડ; મક્કમ
 જડલરત વિ ૦ [સં.] આથસમનું; મૂળ (૨)
 પું ૦ એ નામનો એક યોગી
 જડમૂળ(-ળિયું) ન ૦ મુખ્ય મૂળિયું
 જડવાદ પું ૦ જગતનું મૂળ જડ પદાર્થ છે,
 એતન નહિ, એવો વાદ; 'મટિરિયેલિઝમ'
 જડવું સંકિત [પ્રા. જટિય (સં. જટિ)
 = જડાયેલું] સમજાડ ખેસારવું - જોડવું
 (જેમ કે, ખીલી, નરમાદા દં ૦ જડવાં;
 ખેસાળીમાં નંગે ગોઠવવું)
 જડવું અંકિત હાથ લાગવું; મળી જવું (૩)
 ખોવાયેલું. ફરી મળવું [અક્ષરમાં ઓર્ડું
 જડવું વિ ૦ [સં. જગ] શરીરે મોટું પક્ષ
 જડાઉ(-વ) જડવું-ખેસારેલું (૨) પું ૦ ન ૦
 જેમાં હીરામાણેક વગેરે જડયાં હોય
 તેનો દાગોનો
 જરિત(-ત) વિ ૦ જડેલું; ખેસારેલું
 જરિમા પું ૦; સ્ત્રી ૦ [સં.] જડતા
 જરિયું ન ૦ મુખ્ય મૂળિયું; જડ
 જરિયા પું ૦ હીરામાણેક વગેરે જડવાનું
 કામ કરનાર; પચ્યાંગર
 જડી સ્ત્રી ૦ ['જડ' ઉપરથી] અપ્રધિના
 ચૂંચવાળું મૂળિયું. ૦જુટી સ્ત્રી ૦ જડ
 ચૂંચવાળી જડી [આદમી
 જડ પું ૦, ન ૦ [પ્રા. સં. જડ] પુરુષ; અગ્નિ;

જાણતર નં જાણું તે; પ્રસવ (૨) બાળક
(૩) ઓલાદ [જન્મ આપવો
જાણું સંકિં [સં. જન્; પ્રા. જળ] (બચાને)
જાણુ સ્ત્રીં [પ્રા. જિન્સ] વસ્તુ; ચીજ (૨)
માલ; સોદો (૩) તિલક (૪) ઘરેણું (૫)
અડીણ. ઠસાવ સ્ત્રીં; નં દરદાગીનો;
કીમતી સરસામાન

જાણાવણું સંકિં, જાણાવું અંકિં
'જાણું'નું પ્રેરક અને કર્મણિ
જત અં [સં. વત્] 'જત લખવાનું કે' એમ
પત્રનો મજદૂર લખતાં રાગ્યાતમાં
લખાય છે [સંભાળ; સાચવણી
જતન નં, -તા સ્ત્રીં [સં. વત્ત, -ત્ત]
જતરડું નં, -ડો પું [જુઓ જતરડું]
સેનારૂપાના તાર ખેંચવાનું એક સાધન
(૨) સકંતે; ચુંગલ [લા.] [ગીરજ
જતિ પું [સં. વત્તિ] ચતિ (૨) જૈન સાધુ;
જતીમતી સ્ત્રીં દરેકની જુદી કે સામગ્રી-
સહિયારી જે જવાબદારી તે (કાયદામાં)
જતુ સ્ત્રીં [સં.] લાખ. ઠસણિ પું લાખું.
ઠરસ પું જુઓ અળતો

જત્રત્ર અં + [વત્રત્ર] જ્યાં ત્યાં
જથરપ(-વ)થર વિં જ્યાં ત્યાં, ક્યાંનું
ક્યાં હોય એવું; આમ તેમ ખસી ગયેલું;
અવ્યવસ્થિત

જથા અં [સં. વથા] જેવી રીતે
જથાખંધ અં છટકે નહિ પણ એકસામટું
જથારથ વિં +, જથાર્થ વિં [સં. વથાર્થ]
થોગ્ય

જથો પું જથ; સમૂહ; સમુદાય
જથાખંધ અં જથાખંધ
જથો પું જથો
જદપિ અં [સં. વધપિ] લેકે
જદા અં [સં. વદા] જે વખતે. ઠાદા અં
જ્યારે ત્યારે; કેઈ પણ સમયે
જદુ પું [સં. વદુ] યદુ. ઠાથ, ઠપતિ,
ઠરાય, પું યાદવોના રવામી-કૃષ્ણ.
ઠવંશ પું યાદવવંશ
જદપિ અં જુઓ જદપિ

જંદાતદા અં [સં. વદાતદા] આમ તેમ;
ગમે તેમ; બેકામ; ઠેકાણા વગર

જન પું [સં.] માણસ (એવંમાં સામાન્ય
રીતે સમાસમાં. ઉદા. પ્રજાજન, સ્વજન
પ્રિયજન) (૨) જનતા; લોકોનો સમુદાય
(જેમ કે, જનને ઢાંકણું નહિ; સાંભળીએ
જનનું, કરીએ મનનું) (૩) સાત લોક
મનાય છે તેમાંનો પાંચમો; જનલોક

જનકં વિં [સં.] ઉત્પન્ન કરનાર; પેદા
કરનાર (પ્રાયઃ સમાસને આંતે) (૨)
પું બાપ (૩) સીતાજીના પિતાનું નામ.
ઠાતસજા સ્ત્રીં [સં.] સીતા
જનતા સ્ત્રીં [સં.] બધા લોકોનો સમૂહ;
આખો મનુષ્યસમાજ

જનન નં [સં.] ઉત્પન્ન કરવું તે; ઉત્પત્તિ;
જન્મ. ઠાળા સ્ત્રીં ગભમાં બાળકની
ફૂટી સાથે લેડાયેલી રગોની લાંબી નળી;
નાળ. -ની સ્ત્રીં [સં.] જન્મ આપનારી-
માતા. -ને દ્રિય સ્ત્રીં [દ્રિય] શુદ્ધેન્દ્રિય
જનપદ પું; નં [સં.] દેશ

જનમ પું [સં. જન્મ] જન્મ; અવતરવું
તે (૨) જનમારો; જિંદગી. ઠડુંડળી
સ્ત્રીં જન્મ વખતના ગ્રહસંયોગનો
ખરાબર કાળ લઈને બનાવેલું ખાર રાશિ-
વાળું ચક્ર; જન્માક્ષર. ઠડેદ સ્ત્રીં જિંદગી
સુધીની કેદ. ઠડેદી વિં (૨) પું જન્મકેદ
ચઈ હોય એવું (કેદી). ઠગાંઠ સ્ત્રીં
વરસગાંઠ; જન્મતિથિ. ઠદીપ સ્ત્રીં
જનમકેદ. ઠવું અંકિં જન્મલું; પેદા
થવું. -સારો પું જન્મથી મરણ લગીનો
કાળ; આખી જિંદગી; લવ

જનમેજય પું [સં.] પરીક્ષિત રાજાનો પુત્ર
જનમોજનમ અં દરેક જન્મે; જન્મોજન્મ
જનમોતરી, જનમોત્રી સ્ત્રીં જન્મ પછી
ઉત્તરોત્તર બનનારા બનાવ ને લાસહાનિ
જણાવતી જન્મકુટુંળી પરથી લેખીએ
બનાવેલી પત્રિકા

જનસિત્રી સ્ત્રીં [સં.] જન્મ આપનારી-મા
જતરસ પું [સં.] સેનાપતિ (૨) એક મોટી
લશ્કરી પદવી

જનશ્રુતિ સ્ત્રીં [સં.] અદ્વા
 જનસમાજ પું જનતા; જનસમૂહ
 જનસ્વભાવ પું માણસનો કે જનતાનો
 સ્વભાવ
 જનહિત નં લોકોનું હિત
 જના [અ. ખિંતા], ઠંડારી [ફા. જિનાકારી]
 સ્ત્રીં બ્યભિચાર; છિતાળું
 જનાલે પું [અ.] મુસલમાનોમાં મહદું
 દાટવા લઈ જવાની ખાટલી (રૂ.) એની
 પાછળ જનારું સરસ
 જનાનખાનું નં [ફા.] અંતઃપુર; રણવાસ
 જનાની વિં સ્ત્રીઓને લગતું; સ્ત્રીઓનું.
 -નો પું [ફા.] ઓછામાં રહેનારો
 સ્ત્રીસમુદાય કે તેનું જનાનખાનું
 જનાણ વિં [અ.] મહેરખાન; કૃપાળુ
 (સંબોધન કે શ્રી પેઠે નામ પૂર્વે આદર
 તરીકે; જેમ કે, જનાણ કુદેશી). -ખેચાલી
 વિં [અ.] મોટા મહેરખાન; પરમ કૃપાળુ
 જનાર્જન પું [સં.] વિષ્ણુ; કૃષ્ણ
 જનાવર નં જુઓ જનવર; પશુ(૨)ચિત્ર;
 છગી [લા.] [અંબં 'જનાવરો' આખીબ
 અર્થમાં બોલાય છે; અંબં જનાવરું].
 ંખાનું નં જનાવરોનું સંપ્રદરયાન; 'ઝૂ'
 જનિત વિં [સં.] જન્મેલું
 જનેતા સ્ત્રીં [સં. જનિ(નયિ)ત્રી] જન્મ આપ-
 નારી - મા
 જનોઈ સ્ત્રીં; નં [સં. વસીઈવાંત; પ્રા. જહોઈવંત]
 જુઓ યહોપવીત. વ્વદ(-હો), વ્વાહ
 વિં ધડ પર જનોઈ રહે છે તેની લીટીમાં
 વાદનો (ધા)
 જપત નં [અ.] સ્વર્ગ; જિનત. જનરીત
 વિં જુઓ સ્વર્ગસ્થ
 જન્મ પું [સં.] જન્મવું-પેદા થવું તે (૨)
 જનમારો. ંદ્દેલી [સં.] (-ળી), ંદેદ,
 ંદેદી, ંગાંઈ, ંટીપ જુઓ 'જનમ'માં.
 ંતિથિ સ્ત્રીં, ંદિવસ પું [સં.] જન્મનો
 દિવસ; જનમગાંઈ. ંભૂમિ સ્ત્રીં [સં.]
 ન્યાં જન્મ થયો હોય તે સ્થાન કે
 દેશ; માનુષ્યમિ. ંતું અંકિં જુઓ

જનમવું. ંસિહ વિં જન્મથી જ પ્રાપ્ત
 થયેલું-મળેલું. -માદાર પું અંબં
 [અક્ષર] જુઓ જન્મકૃત્તા. -માદો
 પું જુઓ જન્માદો. -માદરી સ્ત્રીં
 [સં.] કૃષ્ણજન્મનો દિવસ; શ્રાવણ વદ
 આઠમ. -માંતર નં [સં.] ખીલે જન્મ.
 -માંધ વિં [સં.] જન્મથી આંધળું.
 -મોજન્મ અંબં જુઓ જનમોજનમ.
 -મોતરી, -મોત્રી જુઓ 'જનમોતરી'
 જન્ય વિં [સં.] -થી જન્મેલું; પેદા થયેલું
 (સમાસને અંતે)
 જપ પું [સં.] નામ, મંત્ર હયાદિનું રટન
 જપત વિં [અ. જપ્ત] જપ્ત; મુનાસરદંડરૂપે
 સરકારે કબજે કરેલું (૨) નાગતા પેટે
 કબજે લીધેલું. -તી સ્ત્રીં જસો; મુનાના
 દંડરૂપે સરકારે કે માગતા પેટે દાઈએ
 લીધેલો કબજો (૨) ટાંચ
 જપમાલા (સં.) (-ળા) સ્ત્રીં જપ કરવાની
 માળા-ખેરખો
 જપતું સંકિં [સં. જપ્ત] જપ કરવો; રટવું
 જસ વિં, -સી સ્ત્રીં જુઓ જપત, -તી
 જસી સ્ત્રીં [ફા.] જુલમ; જખરદસ્તી
 જખ અંબં [સં.] ન્યારે
 જખર સ્ત્રીં [ફા.] જખરું; જખર; મોઠું;
 ભારે; કહણ(કદ, બળ, મુક્તા, ગતિ, હંમાં
 પ્રમું.) (૨) પું ઉદ્ધં લિપિમાં વપરાતું એક
 ચિહ્ન (તે આકારખતાવે છે). ંજસ્તવિં
 જોરાવર; જખરું. ંજસ્તી સ્ત્રીં બખાકાર;
 જુલમ. ંદસ્ત વિં જખરજસ્તી. ંદસ્તી
 સ્ત્રીં જખરજસ્તી. -રાઈ, -રી સ્ત્રીં
 જખરજસ્તી [મુશ્કેલ [લા.]
 જખરું વિં જખર; જોરાવર; બખવાન (૨)
 જખાન સ્ત્રીં [ફા.] છમ (૨) બોલી; બાપા
 જખાની સ્ત્રીં [ફા.] જુઓ જુખાની
 જખાં અંબં જુઓ જખાન
 જખર વિં જુઓ જખરું
 જમ પું જુઓ યમ. ંદો પું જમજમદૂત
 જમણ નં જમવું તે; જોજન(૨)નાતવરો.
 વ્વાર પું; સ્ત્રીં નાતવરો (૨) એનો દિવસ

જમણું વિં [સં. યામી; પ્રા. જમા; દે. જેમણય]
 પૂર્વાભિમુખ યતાં દક્ષિણ તરફનું.
 [જમણો હાથ શંખ પ્રં મુખ્યમદદગાર
 માણસ] [બાપ

જમદગ્નિ પું [સં.] એક ઋષિ-પરશુરામના

જમદંડ પું ચમદંડ

જમદૂત પું ચમદૂત

જમના સ્ત્રી [સં. યમુના] ગંગાને મળનારી
 એક નદી; કાલિંદી.-નોત્રી સ્ત્રી જમના
 નદીનું મૂળ

જમપુરી સ્ત્રી જમરાજનું નગર

જમરૂખ નં જમફળ. ંડી, -ખી સ્ત્રી

જમરખનું ઝાડ

જમરું સંકિં [સં. જમ] ભોજન કરવું; ખાવું

(૨) લાભવું; ખાટવું (વ્યંગમાં) [લા.]

જમશેદી નવરોજ પું [ફા.] એક પારસી
 તહેવાર (૨૨મી માર્ચ)

જમા વિં [અ.] એકું થયેલું; એકું

(૨) જમા બાજનું (૩) સ્ત્રી આવક;

ભિખ; વસૂલ (૪) સરવાળો; જુમલો

જમાઈ પું [સં. જામાત્રી] દીકરીનો વર

જસાદિધાર નં જમા અને ઉધાર; આવક-
 નવકનો હિસાબ [અને ખર્ચ

જસાખરચ, જસાખચ પું; નં ભિખ

જમાડવું સંકિં 'જમરું'નું પ્રેરક

જમાત્ર સ્ત્રી (એક નાતના કે પંથના લોકોનો)

સમુદાય; સમૂહ (૨) બાવાઓનો સમૂહ

જમાતી વિં જમાતનું, -ને લગતું

જસાદાર પું સિપાઈઓની નાની ટુકડીનો

ઉપરી (૨) ઉપરીપણું કે પ્રભાવ દાખવે

એવું માણસ (કટાક્ષમાં) [લા.]. -રી

સ્ત્રી જમાદારનું કામ-પદ

જમાદિલ અવલ પું [અ. જમાદિલ અવ્વલ]

અરબી-મુસલમાની પાંચમો મહિનો

જમાદિલ આખર પું [અ. જમાદિલ

આલિરહ] અરબી-મુસલમાની છઠ્ઠો મહિનો

જમાન પું [અ. જામિન] જમીન. ંખત

નં જમીનખત. -ની સ્ત્રી જમીનગીરી

જમાનો પું [ફા.] યુગ; લાંબો સમય (૨)

દેશકાળની, આચારવિચારાદિની અમુક
 સ્થિતિ કે તેનો સમય. [જમાનાનું
 ખાંચેલ શંખ પ્રં પહોંચેલ; અનુભવી;
 પાકું] [ચોપડો

જમાનોંધ સ્ત્રી જમીનનો માલ નોંધવાનો

જમાપાસું નં ચોપડામાં (ડાખું) પાસું, જ્યાં

જમા રકમ લખાય છે

જમાખંદી (-ધી) સ્ત્રી જમીન માપી,

જત વગેરે તપાસી કરીને તેનું સરકાર-

ભરત આકારવું તે; 'લેન્ડ રેવન્યુ-

સેટલમેન્ટ'

જમાબાજુ (-જી) સ્ત્રી જમાપાસું

જમાલ પું [ફા.] સૌંદર્ય

જસાલગોટો પું જુઓ નેપાળો

જમાવ પું [જુઓ જમા; 'જમવું' પરથી]

ભરાવો; લીડ. ંટ સ્ત્રી જમાવવું તે

(૨) ખંધખેસતી મેળવણી-મિથણ

જમાવવું સંકિં 'જમવું'નું પ્રેરક

જમાવસૂલ સ્ત્રી, નં મહેસૂલની ભિખ

જમાવહી સ્ત્રી જમાનોંધ

જમિયત સ્ત્રી [અ. જમીયત] સમૂહ; મંડળ

જમીન સ્ત્રી [ફા.] ભોંય (૨) ખેતર તરીકે

વપરાય તેવી જમીન (૩) ધા ડુઝાવાથી

આવતી નવી ચામડી. ંદાર વિં

જમીનની માલિકીવાળો (૨) પું જમીનનો

માલિક (૩) ડાટખંધ જમીનનો માલિક.

ંદારી વિં જમીનદારનું, -ને લગતું (૨)

સ્ત્રી જમીનદારપણું. ંદારી પદ્ધતિ

સ્ત્રી મહેસૂલ માટે સીધો ખેડૂત સાથે

વ્યવહાર રાખવાને બદલે જમીનદાર

પાસેથી જ મહેસૂલ લેવાની પદ્ધતિ.

ંદારી વિં (ભાંગીતોડી) જમીનસરસું

કરેલું; પાચમાલ

જમે વિં (૨) સ્ત્રી [અ. જમજ] જુઓ જમા

જમેયો પું કટાર જેવું એક હથિયાર

જમોર (મો) પું જાહેર, સામુદાયિક

આત્મહત્યા. -રિયો પું જમોર કરનાર

જય પું; સ્ત્રી [સં.] છત; ક્ષેત્ર. ંધોપ

પું, ંધોપણ સ્ત્રી [સં.] જય મળવાથી

દેસો પોકાર (૨) જય થયો છે એવું
જાણવતો દેરો. ૦૦૪ પું ૦૪જયકાર
(૨) અં ને ને (કાઈને સામા મળતાં કે
ફટા પડતાં બોલાતો શબ્દ). ૦૦૪કાર
પું ૦ જતની ખુશાલીનો પોકાર. ૦૪ી
ઓં [સં.] વિજયની દેવી. ૦૦૪તં ૦ પું
[સં.] ક્ષેત્રની ચાદવીરીમાં લાભો દેસો
સ્તંભ. -યંતી ઓં [સં.] મહાન વ્યક્તિનો
જન્મદિવસ (૨) વિજયનો વાવટો. -યા
ઓં [સં.] દુર્ગા
૦૪ પું [ફા.] પંસો; નાણું; સોનું (૨) કસળ
(સોના-રૂપાના તાર) કે કસળનું વણતર.
૦૦૪ પું [+ [ફા. વજા] સોનારૂપાનો
તાર; કસળ. ૦૦૪સી વિં [ફા.] કસળી;
કસળના ભરતવાળું
૦૪૫ નં [સં. તરસ] ઝરખ; એક જંગમી
પ્રાણી; ઘોરખોદિયો; તરસ
૦૪૦૪રિયું વિં [સં. ચર્ચ] જાણું થઈ ગયેલું
૦૪૦૪પસ નં પંસા વગેરે જોખમની
વસ્તુઓ
૦૪૦૪ વિં [સં.] વૃક્ષ; ધરડું (૨) કસ
૦૪૦૪પું પું [અંદગા] પારસીઓના
ધર્મ સંસ્થાપક
૦૪૦૪૨તી વિં ૦૪૦૪પું, -ને લગતું (૨)
૦૪૦૪પું અનુયાયી (૩) પું પારસી
૦૪૦૪કા (૦-૫) નં [ફા. ઝંડ પર્થા] એક
સૂકો મેવો; આલુ
૦૪૦૪ સી [ફા.] ઈલામાંનો ખીળો પદાર્થ
૦૪૦૪ પું [ફા.] તમાકુનો બૂકો
૦૪૦૪ અંકિં [સં. ક; પ્રા. જર] જાણું થયું;
ધસાઈ જતું (૨) પચયું; દુર્ગમ થયું (૩)
પાંખું કે છૂટું થયું [કાંચળી
૦૪૦ સી [સં.] વૃક્ષાવરણ (૨) સાપની
૦૪૦ વિં (૨) અં [અ.] લગાર; ઘોડું.
૦૦૪૦, ૦૦૪ વિં (૨) અં ઘોડું; લગાર.
૦૦૪૦ અં ઘોડું - નહિ જેવું
૦૪૦૪યત વિં [જુઓ જિરાયત] વરસાદના
પાણીથી થતું (ખેતી કે પાક માટે; તેનાથી
લાભ) બાગાયત - ફવાના પાણીથી થતું

૦૪૦૪ નં [સં.] ગભાને વીરળાયેલું પાતળું
પડ; ઓર. ૦૦૪ વિં ૦૪૦૪પું માંથી જન્મતું
(ઈલામાંથી નહિ) [કંસોનો સસરો
૦૪૦૪પું પું [સં.] મગધદેશનો રાજા;
૦૪૦૪િયા વિં [ફા. જર્સી] જરીનું; કસળી
(૨) નં સોનારૂપાનાં ધરણાં
૦૪૦૪ સી [ફા. જર] કસળ; કસળી માલ
(૨) વિં કસળ સાથે વગેરું; કસળી
૦૪૦૪ વિં (૨) અં [જુઓ જરા] ઘોડું;
લગાર. ૦૦૪ વિં (૨) અં સહેજ; ઘોડું કે
૦૪૦૪કાસ નં કસળી ભરતકામ
૦૪૦૪પટકો પું પેશવાઈમાં લશ્કરી સરદારને
કમરે બાંધવાનો કસળી પટકો
૦૪૦૪પુરાણું વિં [સં. ગરિય + પુરાણ] બદ્ધનું;
કાંઈની ગયેલું; થયું બદ્ધનું
૦૪૦૪ પું જુઓ ઝૂળો
૦૪૦૪ સી [અ.] જુઓ જડરત (૨) અં
અવરથ; નસી; અલખત. ૦૦૪, -રિયાત
સી અગત્ય; આવરથકતા; ગરજ; હાજર.
-રી વિં જડરનું અગત્યનું
૦૪૦૪૨ (-રિત) વિં [સં.] જાણું થઈ ગયેલું
૦૪૦૪ન વિં [સં.] જર્મની નામના દેશનું
(૨) પું ને દેશનો વતની (૩) સી ત્યાંની
બાપા. ૦૦૪૦૪૨ નં [સં.] એક મિથ્યાવાતુ
૦૪૦૪ નં [સં.] જળ; પાણી. ૦૦૪૦૪ સી
[સં.] પાણીમાં રંમત. ૦૦૪૦૪૨ પું
મંદિરમાં કાંદારજની પૂજા માટે પાણી
લાવી આપનારો. ૦૦૪૨ વિં [સં.] પાણીમાં
ચાલનારું (૨) નં પાણીનું પ્રાણી. ૦૦૪
વિં [સં.] પાણીમાં કેલ્પના થતું (૨) નં
કમળ. ૦૦૪૦૪૫ પોકાર અં બધે પાણી
પાણી થઈ જતું હોય તેવું. ૦૦૪૦૪ પું
પાણીનું મોનું (૨) (વચાણામાં પાણી જરીને
ચોનતો) એક વાદ્ય. ૦૦૪ પું [સં.] વાદ્ય; મેથ
૦૪૦૪૬ વિં [ફા. ૦૦૪] કસ; આકરું; તેજ
૦૪૦૪૬ સી [ફા.] કતાવળ; ત્વરા (૨) નં
કતાવળથી; ઝડ; સત્વર
૦૪૦૪૬વતા પું ૦૦૪૦૪; સી [સં.] જળની
દેવી; પાણીની પરી

જલધિ, જલનિધિ પું [સં.] સમુદ્ર
 જલપાત્ર ન૦ [સં.] પાણીનું વાસણ
 જલપાન ન૦ પાણી પીવું તે
 જલપ્રપાત પું પાણીનો ધોધ
 જલપ્રલય પું[સં.] ભારે વરસાદ કે પૂરથી
 નાશ થવો તે
 જલમાર્ગ પું [સં.] જળ ઉપર-વહાણમાં
 ખેસીને જવાનો રસ્તો (૨) નહેર; વહેણો
 જલસમાધિ સ્ત્રીં પાણીમાં કરેલો પ્રાણ-
 ત્યાગ (જેમ કે સંન્યાસીએ)
 જલસો પું[અ.] આનંદ આ ઉત્સવનો મેળા-
 વડો (૨) સંગીતનો મેળાવડો [રોગ
 જલદ(-ધર)૨ ન૦[સં. જલોદર] એક ઉદર-
 જલોગાર ન૦ [સં. જલ + અગાર] પાણીનો
 હોળ; ટાંકી [સ્થળ
 જલોશય ન૦[સં.] કૂવો તળાવ વગેરે પાણીનું
 જલેખી સ્ત્રીં એક મીઠાઈ
 જલોદર પું [સં.] જલદર
 જલપ પું[સં.] કથન; કહેવું તે(૨)અકવાદ;
 લવારો (૩) તત્ત્વનિર્ણયની ઇચ્છાથી નહિ
 પણ પરપક્ષખંડન અને સ્વપક્ષ-સ્થાપનની
 ઇચ્છાએ કરેલો વાદ[ન્યા.]. ૦ક વિં[સં.]
 અકવાદ - લવારો કરનારું. ૦વું અંકિં
 [સં. જલ્] ખખડવું - લવારો કરવો
 જલસાદ પું[સં.] ગરદન મારનાર; શિરચ્છેદ
 કરનાર (૨) કસાઈ
 જલ પું [સં. વલ; પ્રા.] એક ધાન્ય (૨)
 જલ જેટલી લંબાઈ અથવા વળનનું માપ
 જલ પું [સં.] વેગ; ત્વરા; ઝપટ
 જલ અં જ્યારે [પ.]
 જલખાર પું જલનો ખાર-ક્ષાર; પોટેશ્ય-
 મનો કાર્બોનેટ [ર. વિ.]
 જલનિકા, જલની સ્ત્રીં [સં.] પરદો; ચક્ર
 જલરચ્ચર સ્ત્રીં વારંવાર જવું આવવું
 તે; અવરજવર
 જલદસે અં ક્વચિત્; ભાગ્યે
 જલવું અંકિં (કળ માટે) ખેસવું; કળ
 થવું; ઉત્પન્ન થવું. (જેમ કે, દૂધ ખેસે પછી
 સીંગ જવે)(૨)(કળ કે કસામાં)જલ પરવા

જવાન વિં (૨) પું[ફા.] જુઓ જુવાન.
 -ની સ્ત્રીં જુવાની
 જવાબ પું [અ.] ઉત્તર. ૦દાર વિં [ફા.]
 જવાબદારીવાળું. ૦દારી સ્ત્રીં જવાબ
 દેવાનું જોખમ અથવા ફરજ; જુમ્મેદારી;
 જોખમદારી. -બી વિં[ફા.] જેનો જવાબ
 માગેલો હોય એવું (૨) જેના જવાબનું
 ખર્ચ ભરેલું હોય એવું (જેમ કે પોસ્ટ-
 કાર્ડ; તાર)
 જવારા પું ૦ ૦ ૦ [દિ. જવરય; જવવારય] જવ
 વગેરેના નાના-તાજા ઊગેલા અંકુરો.
 જવાવું અં કિં જવાની ક્રિયા થવી;
 'જવું'નું ભાવે [વનસ્પતિ
 જવાસો પું [સં. વવાસ; પ્રા. જવાસ] એક
 જવાહિર ન૦[અ.] હીરામાણેક વગેરે ઝવેરાત
 જવાંસદ પું [ફા.] બહાદુર; વીર
 જવું અંકિં [સં. વા; પ્રા. જા] (તેનાં રૂપો-
 ભર્તિ, જલ, જલ, જલો, જવું, ગયું, ગઈ,
 જઈશ ઇં થાય છે.) ગતિ કરવી; ખસવું
 (૨) પાસેથી ખસવું; ચોધું થવું (૩) ઘટવું;
 નુકસાન થવું; નાશ પામવું (૪) વીતવું;
 પસાર થવું (૫) અન્ય કિં સાથે આવતાં
 તે ક્રિયા ખરેખર આ ચોક્કસ થવાનો કે
 ચાલુ રહેવાનો ભાવ ખતાવે. ઉદા. નાસી
 જવું; ખાઈ જવું; કરતા જવું વગેરે
 જશ પું [સં. વશ સ; પ્રા જસ] કીર્તિ
 જશન ન૦ [ફા. જસ] ઉત્સવનો કે આનંદનો
 દિવસ (પારસી)
 જશવંત વિં જશવાળું; યશવંત
 જશોદા સ્ત્રીં યશોદા-શ્રીકૃષ્ણનાં મા
 જસ પું જુઓ જશ
 જસત ન૦ [સં. પ્રા. જસદ] એક ધાતુ
 જસું વિં [સં. વાદ્ય; પ્રા. જસ] જેવું; મળવું
 આવવું
 જસોદા સ્ત્રીં જશોદા; યશોદા
 જલમ્મ ન૦ [અ.] નરક; દોષખ
 જહાજ ન૦ [અ.] મોટું વહાણ. -છ પું
 જહાજ ચલાવનારો (૨) વિં જહાજનું,
 -ને લગતું

જાહાન સ્ત્રી [ફા.] જહાં; દુનિયા; આલમ
 જાહાનમ નં [જુઓ જહાનમ] નરક
 જાહાલ વિં [સરં અ. જહલ, જાહિલ =
 નાદાન] ઉદામ; આકળું (જિલ્લું 'મવાલ')
 જહાં સ્ત્રી [ફા.] દુનિયા; જાહાન. ંગીર
 પું દુનિયાનો જીતનારો (૨) એક મોગલ
 બાદશાહ. ંગીરી વિં જહાંગીરનું, -ને
 લગતું (૨) [ફા.] આપજીદ; લેટુકમીમયું
 (૩) સ્ત્રી લેટુકમી, આપજીરી (૪)
 અમીરી. ંપના (૦હ) વિં (૨) પું [ફા.]
 જગતનું રક્ષણ કરનાર (બાદશાહ)
 જહીં અં [મં. યજ; પ્રા. જહ-હિ, હિં]
 ગ્યાં; જે દેકાણે
 જહેમત સ્ત્રી [અ. જહમત] મહેનત; શ્રમ
 જહુનુ પું [સં.] એક પ્રાચીન રાજા. ંકેન્યા,
 ંલત, ંસુલા સ્ત્રી [સં.] ગંગા નદી
 જળ નં [સં. જલ] પાણી. ંફેકડી સ્ત્રી
 એક જળચર પક્ષી. ંફેડું નં ચંદની
 આનંદુબાનુ આછાં પાણીભર્યાં વાદળોને
 લીધે દેખાતું ફૂંટાળું. ંધોરો પું એક
 પ્રાણી; 'હિપોપોટેમસ'. ંચર વિં નં
 જુઓ જલચર. ંજળખખાકાર અં
 જુઓ જલજલખખાકાર
 જળજળપું અંકિં ['જળપું' ઉપરથી]
 બળપું (૨) બળતરા થવી
 જળજળું વિં આંસુથી ભરાયેલું (લોચન)
 જળજીલણ (હી) વિં સ્ત્રી બાદરવા
 મુઃ અગિયારશ
 જળણુ નં ['જળપું' ઉપરથી] બળતણ; લાકડાં
 જળદેવતા, જળપાત્ર, જળપ્રલય,
 જુઓ 'જલ'માં [ખખાકાર
 જળખખોળ વિં (૨) અં જળજળ-
 જળખખાકારી સ્ત્રી એક જળચર પ્રાણી
 જળમાર્ગ પું જલમાર્ગ [સળગતું
 જળપું અંકિં [સં. જહ; પ્રા. જહ] બળપું;
 જળસ નં ગાડા વાટે પડતો પરુ લેવો
 ચીકણો પદાર્થ
 જળસમાધિ સ્ત્રી જુઓ જલસમાધિ
 જળસોઈ સ્ત્રી (બાળવા કે દાટવાને બદલે)
 જળમાં સુવાટું તે (સંન્યાસીને)

જળકં(-ધ)ર જુઓ જલધર
 જળાઉ વિં ['જળપું' ઉપરથી] બાળવાના
 કામનું (લાકડું)
 જળાગાર નં જુઓ જલાગાર
 જળાતિસાર પું [સં. જલ+અતિસાર] પાણી
 જેવા ગાડા થાય તેવો એક રાગ
 જળાધારી સ્ત્રી [સં. જલાધાર ઉપરથી]
 જેમાં શિવલિંગ બેસાડવામાં આવે છે તે
 ક્યારા જેવો ઘાટ (૨) શિવલિંગ ઉપર
 ટંગાતું નીચે કાણાવાળું જળપાત્ર
 જળાપો પું 'જળપું' ઉપરથી બળાપો; કંકાપો
 જળાશય નં જુઓ જલાશય
 જળો સ્ત્રી [સં. જલ્લંકા] પાણીમાં રહેતો
 એક જીવડો (ખગળ લોહી ચૂસી લેવા
 તેને ચામડી ઉપર વળગારવામાં આવે છે)
 જળોદર નં જુઓ જલદર
 જળોયું નં ગમડું મટી ગયા પછી રહેલું ચાહું
 જળોયું નં મેડો જરતી વખતે પીટા ઉપર
 પાટિયાં જડે છે ત્યારે તેની તડ પૂરવા
 નીચે મુકાલી પાતળી ચીપટ
 જઈ પું પેસો; દોડિયું [બળ; ગીચ ગાડી
 જંબળળ સ્ત્રી [ગાંબરાં+બળ] એશિ-
 જંગ પું [ફા.] મોટી લડાઈ; યુદ્ધ (૨)
 અથડો; કંકાસ [લા.]
 જંગમ વિં [સં.] એક દેકાણેથી બીજો
 દેકાણે જસી શકે એવું (સ્થાયરથી જિલ્લું)
 જંગલ નં [સં; ફા.] વન. - લયત સ્ત્રી
 જંગલીપણુ. - લી વિં જંગલનું; રાત્રી
 (૨) ખેરયા વિના ઊમેલું (૩) મુધારો,
 સરકાર કે વિવેક વિનાનું [લા.]
 જંગલ પું [ફા. અગર] લાંબાનો કાટ
 જંગી વિં [ફા.] જંગ-લડાઈને લગતું
 (૨) મોટું; જળપું (૩) સ્ત્રી કિલ્લાની
 લીંતમાંનું ત્રાંસું બાદ
 જંઘા સ્ત્રી [સં.] નંધ
 જંઘળ સ્ત્રી કપાધિ; ખટપટ
 જંઘર સ્ત્રી [ફા.] સાંકળ (૨) બેડી
 જંઘરો પું [અ. જંઘર] પાણીમાં બાથિલો
 કિલ્લો (૨) યાપુ; ખેટ

જાત પું નુઓ જાતુ

જાતર પું; નં [સં. યંત્ર] તાંત્રિક આકૃતિ

(૨) તેવી આકૃતિ કે અક્ષરવાળો કાગળ

કે પતરું; તાવીજ (૩) નદુ

જાતરડું નં [સં. યંત્ર] નુઓ જાતરડું

જાતરસંતર પું; નં જાતર અને મંત્ર

જાતરડું સંકિં જાતર કરડું; (તાવીજને)

નદુઈ અસર આપવી

જાતુ પું; નં [સં.] નાનું જવડું. ંદા [સં.],

નાશક વિં જાતુઓનો નાશ કરે એવું.

ંવિદ્યા સ્ત્રી, ંશાસ્ત્ર નં 'બેકિરિ-

ચોલોજ'. ંશુદ્ધ વિં જવતાં જવાણથી

મુક્ત કરેલું; 'શરીલાઈજડ' [ર. વિ.]

જાત્ર નં [સં. યંત્ર] નુઓ છંચાયંત્ર (૨)

એક જાતનું તંતુવાદ્ય (૩) પું; નં નુઓ

જાત્ર. -ત્રી પું જાત્ર વગાડનાર (૨)

નદુગર; ખેલાડી (૩) સ્ત્રી જાત્રવાનું

તાવીજ (૪) તૈયાર ગણતરીનો કોઠો; કોષક

જાપ (જા) પું [પ્રા. ક્રૂપ] શાંતિ; નિરાંત.

ંવું અંકિં નિરાંત વાળવી; શાંત પડવું

(૨) જરા ઊંચવું-આખ મળવી (૩) તોફાન,

ધમાચકડી, ઇંભાંથી શેકાવું; તે બંધ કરી

શાંત થવું

જાંબુ નં [સં.] જાંબુ

જાંબુક પું; નં [સં.] શિયાળ

જાંબુખંડ, જાંબુદ્વીપ પું [સં.] (પૌરાણિક

ભૂગોળ પ્રમાણે) મેરુ પર્વતની આજુબાજુ

આવેલા સાત ખંડમાંનો એક (૨)

(ખૌદ્વોની માન્યતા પ્રમાણે) ભારતવર્ષ

જાંબૂ નં [સં.] જાંબુ

જાંબુક પું નં [સં.] શિયાળ

જાંબુખંડ, જાંબુદ્વીપ પું [સં.] નુઓ

જાંબુખંડ

જાંબૂર નં ખીલા ખેંચી કાઢવાનું ઓળર

-એક જાતની પકડ [છાકરો

જાંબૂરિયો પું [જાંબૂરો દેખરથી] નાનો

જાંબૂરો પું [ફા.] એક નાની તોપ (૨)

ખાજગરનો મદદનીશ છાકરો

જાંબે જાંબે અં જાંબાં જાંબાં જાંબાં

એવો પોકાર. [ંકરડું = બેજવાખદારપણે
નાચફદ કે ખર્ચ કરવું.]

જાઆવ સ્ત્રી જવું ને આવવું તે; આવબ

જાઈ વિં સ્ત્રી [જવું - જન્મવું] જણી;

જણેલી (૨) સ્ત્રી પુત્રી

જાઈ સ્ત્રી [સં. જાતિ; પ્રા. જાજ] એક ફૂલની વેલ

જાઓ ('જવ' જોડણી નહિ) 'જવું'નું

આજ્ઞાર્થ બં વં

જાકાર(-રો) પું 'જાઓ' એવો ઉદ્દગાર;

સહકાર ન થવો તે (૨) દુખસત

જાકીટ નં [ફ. કેકેટ] એક પ્રકારનું પહેરવાનું

વસ્ત્ર; વાસકોટ

જાગ પું [સં. યાગ] યજ્ઞ

જાગ સ્ત્રી રન્નાદે (જવારા)

જાગતી જાત વિં સ્ત્રી જેની જયેતિ -

શક્તિ જાત હોય - તરત પારખું બતાવતી

હોય તેવી (દેવી)

જાગતું વિં ઊંચતું નહિ તેવું; જાગત (૨)

સાવધાન

[(૨) જાગતિ

જાગરણ નં [સં.] જાગતું તે; ઉજગરો

જાગરત વિં [સં.] જાગતું; જાગત

જાગરિયો પું ભૂવાનો સાથી - ડાકલું

વગાડનાર

જાગરક વિં [સં.] જાગતું (૨) સાવધ

જાગરિ સ્ત્રી [સં.] જાગતું તે (૨) સાવધપણું

જાગતું અંકિં [સં. જાગ] ઊંચમાથી ઊંચતું;

જાગત થવું (૨) પ્રમાદમાં ન પડવું; જાગત

રહેવું (૩) જાગતા હોવું (૪) ફરી ઊખડવું;

તાલું થવું (જેમ કે, વાત પાછી જાગી છે.)

(૫) અજ્ઞાનમાંથી નીકળવું; જ્ઞાન પામવું.

જાગીર સ્ત્રી [ફા.] સરકાર તરફથી બક્ષિસ

તરીકે મળેલી જમીન કે ગામ. ંદાર

વિં જાગીર ધરાવનારું (૨) પું જાગીરનો

ધણી. ંદારી સ્ત્રી જાગીરદારપણું. -રી

વિં જાગીરને લગતું (૨) સ્ત્રી જાગીરદારી

જાગૂત વિં [સં. જાગત પરથી અશુદ્ધ રૂપ]

જાગેલું; જાગતું; જાગત. -તિ અં જાગતી

જાગતિ

જાગત વિં [સં.] જાગતું (૨) હોશિયાર;

સાવધ. -૬૫૨૫૫ સ્ત્રી૦ [સં. ગામત્ર +
અવરથા] નવમસ્થા અવરથા (૨) ચિત્તની
ત્રણ દશામાંની એક

નવમસ્થા પું. [સં. યાચકો, વૃત્તિ સ્ત્રી૦, -ના
સ્ત્રી૦ - પું. સં. કિં [સં. યાચ] નુઓ
યાચક છં [યાચરણું]

નવમસ્થા સ્ત્રી૦ [ત્રિકોની પદોણું, નહું] એક

નવમસ્થા નવમસ્થા નવમસ્થા (૨)
તરત પારખું દેખાડે એવું (૩) દરદા
મિત્તજનું; રુઆબદાર; તેજસ્વું

નવમસ્થા વિં [સં. જર્જર] તરત નારા પામે
એવું; બિચારું; પામર (૨) જરી ગયેલું;
પાંખા વણાડનું

નવમસ્થા પું.; નં [કા. ગાંધાર] સંદાસ;
પાથપાનું [ઝગલું; દેવીપ્રમાન]

નવમસ્થા નવમસ્થા નવમસ્થા (૨) પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા નં, નવમસ્થા સ્ત્રી૦ નવમસ્થા

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-
નવમસ્થા વિં [સં. પ્રકારથી ઝગ-

માનવું; કલ્પવું (નમ કે, હું નાણું કે તે કરશે).
[નાણી નેઈ (ને), નાણી ખૂણ (ને) =
નાણતાં છતાં; ઇરાદાથી]

નાણીતું વિં [સં. ગાત્ર; પ્રા. ગાત્ર] બોળાણીતું
(૨) અનુભવી (૩) પ્રસિદ્ધ

નાણું અં [સં. જાણે પ્રા; ગાં] એવું જ

હોય ને એવી ઉત્પેક્ષા બતાવતો શબ્દ

(૨) 'માનો કે' એવો ભાવ બતાવતો શબ્દ.

અનાણું અં નાણતાં કે અનાણતાં;

વગર ઇરાદે. -ણું કે અં નુઓ નાણું.

-ણું અનાણું અં નાણું અનાણું

નાણ વિં [સં. જન્મેલું; ઉત્પત્ત યથેલું

નાણ (ત.) સ્ત્રી૦ [સં. જાણી નાણ; વર્ગ

(૨) જ્ઞાનદાન; કુલ (કિં) હું તારી નાણ

ઉપર ગયો] (૩) નાણ; જ્ઞાતિ (૪) પંડ; દેહ

(૫) મૂળ સ્વભાવ [લા.] (૬) સમાસના

પૂર્વ પદ તરીકે 'નાણનું-પોતાનું', 'આપ'

એ અર્થમાં. અનુભવ પું પોતાનો જ

અનુભવ

નાણક નં [સં.] નાણકર્મ (૨) જન્માદાર;

જન્મકૃત્ત (૩) નાણક કથા. અંથા સ્ત્રી૦

જુદ ભગવાનના પૂર્વજન્મની કથા

નાણકર્માઈ સ્ત્રી૦ પોતે-નાણે કરેલી કમાણી

નાણકર્મ નં [સં.] (જન્મ વેળા કરાતો)

સોળ સંસ્કારમાંનો એક

નાણનું વિં નાણે; નાણી (કિં) નાણનો

કોણ છે એ ?

નાણજુદ સ્ત્રી૦ પોતાની જુદિ (પારકાની

શિખવણી વિનાની)

નાણભાઈ પું નાણભાઈ

નાણભેનત સ્ત્રી૦ નાણે કરેલી મહેનત;

સ્વાધ્યય (૨) શરીરધ્યમ [પું તે

નાણમુચરકો પું પોતે જ પોતાના ભત્રી

નાણ અં [સં. વાત્રા] વાત્રી દત્ત્યાદિ પાડા-

બકારોનો દર વધે કરી દેવીનો ઉત્સવ

કરે છે તે (૨) નાણ

નાણરખું વિં નાણ સાચવનારું - રવાણી

નાણવંત, નાણવાન વિં ઉચ્ચ જ્ઞાનદાન

કે જોડાણનું

જાતવેદ(-દા) પું [સં.] અગ્નિ
જાતસ્વભાવ પું જાતિસ્વભાવ; કુળનો
-ખાપદાદાનો સ્વભાવ.

જાતિ સ્ત્રી [સં.] કુળ, વર્ણ કે જાત તથા
યોનિના ભેદસૂચક વર્ગ; સમુદાય. ઉદા. 'મનુષ્યજાતિ'; 'આર્ય જાતિ'(૨)લિંગભેદ-
સૂચક વર્ગ [વ્યા.] (૩) અમુક વર્ગની
જુદી જુદી જાતિઓમાં રહેલો સમાનધર્મ
[ન્યા.]. ંદ્રેષ પું જાતિ જાતિ વચ્ચેનો
દ્રેષ. ંદ્રેષ પું [સં.] દરેક જાતિની
વિશિષ્ટ ફરજે (૨) એક આખી જાતિનો
વિશિષ્ટ સ્વભાવ. ંભાઈ પું એક જ
જાતિ કે જ્ઞાતિનો હોઈ ભાઈ. ંભેદ પું
જાતિ જાતિ વચ્ચેનો તફાવત. ંભેદ
વિં જાતિમાંથી બ્રહ્મ થયેલું; ન્યાત બહાર.
ંભેદશબ્દ નં જાતિનું લક્ષણ-વિશિષ્ટતા
બધેવાર પું જ્ઞાતિ જ્ઞાતિ વચ્ચેનો
ખાધાપીધાનો વ્યવહાર. ંબાચક વિં
[સં.] જાતિ બતાવનારું [વ્યા.]. ંવિશેષ
પું અમુક ખાસ જાતિભેદ; 'સ્પીશીઝ'
[ય. વિ.]. ંચવહાર પું જુઓ જાતિ-
વહેવાર. ંચભાવ પું [સં.] જાતિ કે
કોમનો વિશિષ્ટ સ્વભાવ (૨) પોતાનો
સ્વભાવ

જાતીય વિં [સં.] જાતિનું, -ને લગતું (૨) સ્ત્રી-
પુરુષ સંબંધને લગતું 'સેક્સ્યુઅલ'
જાતીય વિં [જાતિ ઉપરથી] પોતાની
જાતિનું; સ્વજાતીય

જાતુધાન પું [સં.] રાક્ષસ
જાતે (તે), અં [જાત ઉપરથી] પોતે; પડે
(૨) જાતિથી; જાતિ પ્રમાણે (ઉદા. તે જાતે
કાણ છે?) [અભિમાન

જાત્યભિમાન નં [સં.] પોતાની જાતિનું
જાત્યધ વિં [સં.] જન્મથી આંધળું

જાત્રા સ્ત્રી [સં. વાત્રા] તીર્થોની મુસાફરીએ
જતું તે(૨)દેવ કે મહાપુરુષને નિમિત્તે થતો
મોટો સમારંભ કે મેળો (૩) ઝરણપોષણનો
માર્ગ. ંજુ પું (૨) વિં જાત્રા કરવા જનાર
જાત્યુ(-ચૂક) અંહમેશ રહે-ચાહ્યા કરે એમ

જાતરિયું નં જુવાર કે ધડેના પોંડનો લાડુ
જાદવ પું જુઓ ચાદવ. ંરાય પું
શ્રીકૃષ્ણ. -વાસ્થળી સ્ત્રી જાદવોની

અંદર અંદર થયેલી લડાઈ (૨) એક વર્ગના
માણસોની માંહોમાંહેની લડાઈ [લા.].

-વી સ્ત્રી જાદવી; જાદવાસ્થળી

જાદી સ્ત્રી [ફા.] દીકરી (જેમ કે, શાહજાદી)

જાદુ(-દુ) [ફા.] પું; નં મંત્રતંત્ર કે
હાથચાલાકીનું કામ. ં(-દુ)ઈ વિં જાદુથી
થયેલું; ચમત્કારી; વિલક્ષણ. ં(-દુ)કેપદ

નં જાદુ અને કપટ. ં(-દુ)ગર પું

જાદુનું કામ કરનાર. ં(-દુ)ગરી સ્ત્રી

જાદુની વિદ્યા (૨) જાદુનું કામ. ં(-દુ)ગારું

વિં જાદુઈ અસર કરે એલું; માયાવી;

મોહક. ં(-દુ)ગીરી સ્ત્રી જાદુગરી

ં(-દુ)મંતર પું જાદુનો મંત્ર

જાદે વિં [અ. જિયાદહ] ગ્યાદા; વધારે .

જાદો પું [ફા.] દીકરો (જેમ કે, શાહજાદો)

જાન સ્ત્રી [દે. જન્ના; જાળણ] લગ્નમાં વર

સાથે જનારાઓનો સમૂહ

જાન પું [ફા.] જીવ; પ્રાણ (૨) પ્રાણપ્રિય

માણસ [લા.] (૩) દમ; શક્તિ

જાનડી સ્ત્રી [સં.] સીતા. ંનાથ પું રામ

જાનનિસાર વિં [ફા.] પ્રાણને ભોગે સેવા

કે ભક્તિ કરે તેલું

જાનપદ વિં [સં.] ગામડાંનું, -ને લગતું (૨)

પું ગામડિયો ('પૌર'થી બહાર) (૩) દેશ

જાનકિસાની સ્ત્રી [ફા.] પ્રાણપ્રિય

જાનમાલ પું જીવ અને માલમતા

જાનરડી સ્ત્રી જાનમાંની સ્ત્રી

જાનવર નં [ફા.] જનાવર; પશુ (૨)

વાંચવરુ જેવું હિંસ પશુ [લા.]

જાની વિં [ફા.] જાન સમું પ્રિય (૨) જીવલેણ

જાની પું [સં. યાજ્ઞિક] યજ્ઞ કરાવનાર;

પુરોહિત (૨) એક બ્રાહ્મણ અટક

જાનીવાસો પું જાનનો ઉતારો

જાનુ સ્ત્રી [સં.] ધૂંટણ

જાનેવારી પું જુઓ જાન્યુઆરી

જાતૈયો પું જાનમાં જનાર પુરુષ

ગ્લનોતર [સરંદ. જન્તા] સ્ત્રી ગ્લનો (લગ્નની)
ગ્લન્યુઆરી પું [દ્વ.] ખ્રિસ્તી પહેલો મહિનો
ગ્લપ પું [સં.] જપ. ૦૬ પું [સં.] જપ કરનારો
ગ્લપતો પું [અ. જાપ્તહ] પાકો બંદોબસ્ત;
ગ્લપ્તો; કાબૂ; તકેદારી

ગ્લપાની વિ ૦ [દ્વ. Japan; મૂળ નિષ્પોત
= સૂર્યોદય ઉપરથી] ગ્લપાન દેશનું કે તેને
લગતું (૨) તકલાદી [લા.] (૩) સ્ત્રી
ગ્લપાનની ભાષા (૪) પું ગ્લપાનનો વતની

ગ્લપ્તો પું ગ્લપ્તો ગ્લપતો [ઉગ્લપ્તો]
ગ્લદ્દત સ્ત્રી ૦ [ગ્લપ્તો જિયાદત] મિજબાની;
ગ્લદ્દરાન ન ૦ [અ.] કેસર

ગ્લદ્દરાં (-રિયં) ન ૦ બ ૦ વ ૦ લાંબા કેશ
(ખાસ કરીને અંબવરિયત) (૨) બાબરાં.
-રિયું, -રું વિ ૦ ગ્લદ્દરાંવાળું

ગ્લમ પું ૦; ન ૦ [ફા.] ખાલો [ઇલકાબ
ગ્લમ પું ગ્લમસાહેબ; ગ્લમનગરના દરબારનો
ગ્લમ પું [સં. યામ] એક પહેર

ગ્લમ ન ૦ ગ્લમદ્ધ
ગ્લમગરી સ્ત્રી ૦ બંદૂક કે તોપના દારૂને
સળગાવવા માટેની કાકડી - પલીતો

ગ્લમણુ ન ૦ ગ્લમણું - બંધાણું તે (૨) અધ-
રકણ; મેળવણ

ગ્લમદાર પું [ફા. જામદ્ + દાર ફા.] ગ્લમ-
દારખાનાનો ઉપરી. ૦ખાનું ન ૦ બવાહિર,
દાગીના, રોકડ વગેરે કીમતી વસ્તુઓ
રાખવાની જગા

ગ્લમની સ્ત્રી ૦ [સં. યામિર્ના] રાત
ગ્લમદ્ધ ન ૦ એક દ્ધ - જમદખ. -ળી
સ્ત્રી ૦ ગ્લમદ્ધનું ઝાડ (૨) તેની વાડી

ગ્લમણું અ ૦ કિં ૦ [અ. જમણ પરથી] એક કું
થયું; છટાં છટાં તરતેનું એક ત્ર થયું
(જેમ કે ટોણું ગ્લમણું; કચરો, મેલ
બગચો) (૨) થન થયું; કરવું; ખાજવું;
બંધાણું (જેમ કે દ્ધ, બરફ ગ્લમવાં)
(૩) રિથર કે દ્ધ થયું (જેમ કે ખાલો
ગ્લમવાં) (૪) બરોબર ચાલવું; પૂરું
રંગમાં આવવું; પુરબહાર થયું; મચવું
(જેમ કે, મેત્રી, ધંધો, યુદ્ધ ગ્લમવાં)

ગ્લમાતા (-ત, -ત) પું [સં.] બમાઈ
ગ્લમિન પું [અ.] ખીબની ગ્લેખમદારી
પેતા પર લઈ તે વિધે કબૂલાત આપનારો.
૦ખત ન ૦ ગ્લમીન તરીકેનો લેખી
કરાર. ૦ગીરી, -ની સ્ત્રી ૦ ગ્લમીન થયું
તે; ખાતરી આપવી તે

ગ્લમિની સ્ત્રી ૦ [સં. યામિર્ના] ગ્લમની; રાત્રી
ગ્લમીન, ૦ખત, ૦ગીરી, -ની ગ્લપ્તો
'ગ્લમીન' ઇ

ગ્લમે પું [ફા.] મોટા ઘેરવાળો ઘણો જ
નીચો એવો એક ગ્લતનો અંગરખો
ગ્લદર ન ૦ [દ્વ. જદર] એક ગ્લતનું ઘોણું
રેશમી કપડું

ગ્લયદાદ સ્ત્રી ૦ [ફા.] માલમિલકત; ગ્લગીર
ગ્લયદ્ધ ન ૦ [સં. જાતિકલ] એક દ્ધ - તેલનો
ગ્લયા સ્ત્રી ૦ [સં.] સ્ત્રી; પત્ની. ૦પતિ, ૦પતી
[સં.] ન ૦ બ ૦ વ ૦ પતિપત્ની; દંપતી

ગ્લયું વિ ૦ 'ગ્લયું' = જન્મનું ઉપરથી; પ્રા. જાવ
જન્મેણું (સ્ત્રી ૦ 'લઈ'). -યો પું ૦ પુત્ર
(૨) વિ ૦ પું ૦ જણેલો; જન્મેલો

ગ્લર (૨) સ્ત્રી ૦ [દ્વ. જુઝારી, જોવારિ] એક
અનાજ; ગ્લવાર

ગ્લર પું [સં.] પરસ્પર સાથે પ્રીતિ કરનાર; ચાર.
૦કમ ન ૦ વ્યભિચાર. ૦જ વિ ૦ [સં.]
વ્યભિચારથી જન્મેણું

ગ્લરણુ (-ણું) ન ૦ [સં.] માણસ રોગી થઈ બચ
તેવો મંત્ર-પ્રયોગ (૨) વશીકરણ

ગ્લરત સ્ત્રી ૦ [ગ્લપ્તો જિયારત] મુસલમાનોમાં
મરણને ત્રીજે દિવસે કરવામાં આવતી
ઉકમણની ક્રિયા

ગ્લરખાજરી સ્ત્રી ૦ ગ્લર અને બાજરી જેવી
ઓછામાં ઓછી જરૂરિયાત; ભરણપોષણ.
[૦થઈ જવું = મહત્ત્વ ધરી જવું.]

ગ્લરવું સ ૦ કિં ૦ [સં. જૂ-જાવય પરથી] બળ
કરવું

ગ્લરિણી સ્ત્રી ૦ [સં.] વ્યભિચારિણી
ગ્લરી અ ૦ [અ.] ચાલુ

ગ્લરી સ્ત્રી ૦ [સં. જાર ઉપરથી] ગ્લપ્તો ગ્લરકમ.
૦વિગ્લરી સ્ત્રી ૦ પકડાય નહિ અથવા
શક ન પડે એવો વ્યભિચાર

નરુ અં [અ. જારી] નરી; ચાહુ
 નરુ' નં [સં. જાર ઉપરથી] નુઓ નરકમં
 નલ સ્ત્રીં [સં.] માહલાં, પંખી વગેરે
 પકડવા માટેની નળી (૨) ધણી વસ્તુઓ
 ગૂંચવાઈને થયેલું નળું (૩) ફાંદો; ફરેખ
 નલસ વિં નુઓ નલિમ. ંનેર વિં
 નુલમ કરવામાં પૂરું. -સી સ્ત્રીં ફૂરતા;
 નલમપણું
 નલિમ વિં [અ.] નુલમી; નિર્દય
 નલ સ્ત્રીં જવાની ક્રિયા. ંઆવ સ્ત્રીં
 નઆવ
 નલક વિં [નુઓ નલ] બહાર જતું કે
 મોકલાતું (૨) સ્ત્રીં બહાર મોકલેલું તે
 (૩) ખરચ; ઉધારેલી રકમ. ંખારનીરી
 સ્ત્રીં નલક પત્રોની નોંધપોથી
 નલજલ અં [સં. વાવજીવં] જિંદગી-પથ'ત
 નલત અં [સં. વાવત્] ગ્યાં સુધી [અંદ્ર-
 દિવાકરૌ શં પ્રં નુઓ ચાવચ્યંદ્ર-
 દિવાકરૌ] [મંચુર (૩) નાનુક
 નલરું વિં જણ; ધસાઈ ગયેલું (૨) કાણ-
 નલલી સ્ત્રીં [નુઓ ઝાવલી] ખત્રીનાં
 પાંદડાંની સાદડી [પાતળું પંડે; કાજળી
 નલળું વિં નુઓ નલરું (૨) નં રાખતું
 નલતરી, નલત્રી સ્ત્રીં નલકળ ઉપરનું
 મુગંધીદાર છાંડું-એક તેનને
 નલ પું હિંદી મહાસાગરને એક ખેટ
 નલુ અંકિં [સં. જન્ પ્રા. જા.] જન્મતું;
 (૨) સંકિં જન્મ દેવો; જણતું
 નલસક વિં પુષ્કળ; નેઈએ તે કરતાં વધુ.
 -ક્રિયાં નં બં વં પુષ્કળતા
 નલસાચિદ્દી સ્ત્રીં નલસાનું કારણ દર્શાવતી
 ચિદ્દી [એક ફૂલઝાડ
 નલસુ, નલસૂદ(-દી) સ્ત્રીં [પ્રા. જાનુવળ]
 નલસૂસ પું [અ.] શત્રુની છપી રીતે ખાતમી
 નણી લાવનાર (૨) કાસદ. -સી સ્ત્રીં
 છપી ખાતમી લાવવાનું કામ
 નલસો પું અંગત વેર વાળવા લોકો પર
 કરાતી જખરદસ્તી (૨) તેને માટે અપાતી
 છપી ધમકી

નલસ વિં [મ.] નેઈએ તેના કરતાં વધારે.
 -સી વિં નુઓ નલસ(૨) સ્ત્રીં નુલમ;
 જખરદસ્તી
 નલરે અં + ગ્યારે [પ.]
 નલર વિં [અ. જાહિર] ગુપ્ત નહિ એવું;
 લોકોને નાણીતું (૨) સાર્વજનિક. ંખખર
 સ્ત્રીં સૌ કોઈની નાણ માટેની ખખર
 (૨) તેને માટે લખાણ છપાણ વગેરેનું
 લેવાતું સાધન. ંનામું નં નલર
 ખખર; ઢંઢેરો. ંસલા સ્ત્રીં નલર
 જગાએ અને સૌને માટે થતી સલા
 નલરેરાત સ્ત્રીં [અ. જાહિરાત] નલર
 કરવાની ક્રિયા; પ્રસિદ્ધિ (૨) નલરખખર
 (૩) અં છડેચોક; ચાહન
 નલેલ વિં [નુઓ જહાલ] ઉચ્ચ; ચાકળું;
 ઝટ તપી નલ એવું [વેલવ
 નલેજલાલી સ્ત્રીં [ફા.] દખદખ; આખાદી;
 નલનવી સ્ત્રીં [સં.] ગંગા નદી
 નળી સ્ત્રીં નુઓ નલ (૨) ભમરડો
 ફેરવવાની દોરી
 નળવણી સ્ત્રીં [વિ. જાલવળી] નળવલું
 તે; સંભાળ; સાચવણી
 નળવલું સંકિં [નુઓ નળવણી] સંભા-
 નલું; સાચવું
 નળાવાળા વિં અંગ દેખાય એવા આછા
 વણાટવાળું (૨) જરી ગયેલું
 નળાંજાંખરાં નં બં વં નળાં અને જાંખરાં
 નળિયું નં [સં. જાલ] મકાનમાં અજવાળા
 માટે મૂકેલું ખાકું (૨) નળીદાર ધુમાડિયું
 નળી સ્ત્રીં [સં. જાલ] વચમાં કાણાં રહે
 એવી ગૂંથણી કે તેવી ખનાવટની-વસ્તુ
 (૨) તેવી ગૂંથણીવાળા વાળાથી કે સળિ-
 ચાથી ભરેલું બારીબારણાંનું કમાડ કે
 લોતનું નળિયું (૩) ભમરડાની નળ
 નળું નં [સં. જાલ] એકબીજા સાથે ગૂંચાઈ
 કે ગૂંચાઈને બનેલું કોકડું; ધુગું (જેમ કે
 છાડ વેલા છં નું) (૨) કરોળિયાનું ખાકું
 (૩) આંખની છારી (૪) નળ; ફાંસલો
 (જેમ કે કપટનું નળું)

નંગડ (૦) વિં નેવા દેખાડવા, મૂલ્ય
આપ્યા કે સોદો ક્યાં સિવાય લીધેલું
નંગડો પું ગોરો; ટોપીવાળો (કાંઈક
તુચ્છકારમાં) (૨) જંગલી
નંધ (૦) સ્ત્રીજંધા; સાયળ. -ધિયો પું
નંધ દંકાય એવડો તંગિયો-ચટ્ટી
નંધુ (૦) નંધુનું નંધુનું રંગ. નંધુ
વિં નંધુના રંગનું. નંધુ વિં નંધુના
રંગનું (૨) નંધુ. નંધુ પું નંધુનું ગાડ
નિંકર સ્ત્રી [મ. નિક] કથન; વાતચીત
આશ્રદ; હંક; મમત [દોસ્ત લા.]
નિગર નં [ફા.] દેયું (૨) દિલોબન
નિગીપા સ્ત્રી [સં.] જીતવાની ઇચ્છા. -પુ
વિં [સં.] નિગીપાવાળું
નિજવિપા સ્ત્રી [સં.] જીવવાની ઇચ્છા
નિજાસા સ્ત્રી [સં.] નિજાવાની ઇચ્છા; જ્ઞાન-
પ્રાપ્તિની ઇચ્છા. -સુ વિં [સં.] નિજાસા-
વાળું [અતે] હદાં 'ઈદ્રજિત'
નિત વિં [સં. જિત] જીતનારું (સમાસને
નિત વિં [સં.] નિતાયેલું
નિતાડવું સંકિં 'જીતવું'નું પ્રેરક
નિતાસા વિં [સં.] નતને-પોતાની
વાસનાઓને જીતી હોય એવું
નિતાવવું સંકિં, નિતાવું અંકિં
'જીતવું'નું પ્રેરક અને કર્મણિ
નિતેદ્રિય વિં [સં.] ઇદ્રિયોને જીતી હોય એવું
નિદ સ્ત્રી [મ.] જીદ; હંક. -દી વિં જક્ષી
નિન નં [ફા.] કપાસ લોઢવાનું કારખાનું
નિન વિં [સં.] (રાગદ્રેષાદિ ઉપર) જય
મેળવનારું (૨) પું બુદ્ધ (૩) જૈન
તીર્થંકર (૪) વિષ્ણુ. નંધર્મ પું જૈન
ધર્મ. નંધરિ નં જૈન મંદિર. -નેન્દ્ર,
-નેન્દ્ર પું [સં.] જૈન તીર્થંકર; નિન
(૨) બુદ્ધ ભગવાન [સ્વર્ગવાસી
નિન્નાત નં જન્મત. નનશીન વિં
નિન્સી વિં (૨) પું [ફા.] એ નામની
એક રખડાઈ જાતનું માણસ
નિભાળ (નુ) વિં [જીવ ઉપરથી] બહુ-
ખાલું; અસહ્ય (૨) બુદ્ધ (શબ્દ-વેળ)

નિમ અં+નમ [પ.]
નિમખાનું નં [ફા. જિમખાના; સરં ફા.
જમખાના=મોટી શેતરંજી] (મોઢાની) રમત-
ગમતની મંડળીને ખેલવાની જગા
નિયાકૃત સ્ત્રી [મ.] નક્ષત્ર; મિજબાની
નિયારત સ્ત્રી [મ.] જીવો નરત
નિયાવર પું વરચાલ
નિરક નં [ફા. જરાફહ] આફ્રિકાનું
એક જંગલી પશુ
નિરાયત વિં [મ.] જીવો નરાયત
નિર્ગા પું [ફા.] (સરહદ પ્રાંતની કોમોમાં)
પંચ; પરિષદ; સંમેલન
નિલકક પું [મ. નિલકકદ્દ] મુસલમાની
૧૧મો મહિનો
નિલકક પું [મ. નિલકકદ્દ] મુસલમાની
૧૨મો મહિનો [પદાર્થ
નિલેટીન નં [ફા.] એક પ્રાણિય ચીકણો
નિલદ સ્ત્રી [મ.] પુસ્તકનું ચામડાનું પૂઠું
(૨) પુસ્તકનો જીવો ખાંધેલો વિભાગ
નિલેટી પું [મ. નિલેટી] વિભાગ (૨) કલે-
કરની હદમતનીચે મુકાતો દેશનો ભાગ
નિવાઈ સ્ત્રી [જીવ ઉપરથી] જીવનનિર્વાહ
ચેટે ખાંધી આપેલી રકમ કે જમીન
-ગરાસ [ખચાવવું (૨) પોષવું
નિવાડવું સંકિં જીવવું કરવું; મરવું
નિવારો પું [જીવ ઉપરથી] જન્મારો
નિવાવું અંકિં 'જીવવું'નું ભાવે
નિવાળી સ્ત્રી તખલાંતા ચામડા ઉપરનું
કાળું વર્ણ (૨) તખલાંતા આરા પર
તારને લગાડાતા દોરા (તેને લઈને સૂર
બરાબર મળે ને રણકે છે)
નિષ્ણ પું [સં.] ઇદ્ર (૨) વિષ્ણુ (૩) વિં
ફતેહમંદ; વિજયી
નિસમ નં [મ. નિસમ] શરીર
નિસસ (નકાઈસ્ટ) પું [ફા.] ઈશુ ખ્રિસ્ત
નિહાદ સ્ત્રી [મ.] જીવો નેહાદ
નિહોવા પું [ફા.] ઈશ્વરનું ચહ્દી નામ
નિહવા સ્ત્રી [સં.] જીવ. નંધ પું; નં
[સં.] જીવનું ટેરવું. નંધ નં દાંડી અને

પાંદડું મળે ત્યાં ભગતું જીભ આકારનું
નાનું પાન [વ. વિ.]

જિગોડી. સ્ત્રીં કૃતરાં, ગાય, ભેંસ ઇત્યાદિ
પશુઓના કાન વગેરે અંગો પર ખાઝતો
જીવ. -કું નં જિગોડો (૨) નાનું
છાકરું [લા.]. ઠોડો પું મોટી જિગોડી
જિંજર પું[હં.] આદુના રસવાળું એક પીણું
જિંદગાની સ્ત્રીં [ફા.] જન્મારો; જિંદગી
જિંદગી સ્ત્રીં [ફા.] જીવન (૨) આયુષ્ય.

જીર અં આખી જિંદગી સુધી
જી પું જ'ઈ; પૈસો (જેમ કે, ખેંજ, અડધોજી)
જી અં કાવ્યમાં પાદપૂર્તિ માટે વપરાય છે
જી અં [સં. 'જીવ'; પ્રા. જીમ=ધણું જીવે]
'આ રહો', 'વારુ' વગેરે અર્થ ખતાવનાર
માનવાચક ઉદ્દગાર (પ્રત્યાર્થક કે 'હા'નો
નિશ્ચયાર્થક; જેમ કે, 'જી?'=શું?; 'જી'=
હાં; ઠીક) (૨) નામને બોડાતો માનવાચક
શબ્દ ઉદા. 'પિતાજી'

જી સ્ત્રીં [પ્રા. જાંઝા] માતા; બા. જી સ્ત્રીં
બા (૨) મોટી મા; દાદી. જીજીહેન,
જીજીમા સ્ત્રીં મોટી નણદ. જીજીમા
સ્ત્રીં ધરડી મા, દાદી. જીજી પું દાદો

જીજી સ્ત્રીં; નં [સરં કે. જીજી=અંગ]

કેરીમાં ગોઠલી પરનું રુવાંદીવાળું સખત પડ

જીત સ્ત્રીં ['જીતવું' ઉપરથી] કૃતેહ; વિજય

જીતવું સંકિં [સં. જિ] કૃતેહ મેળવવી

જીતન નં જીઓ જેતન

જીતેલું નં [જીઓ થીતેલું] એક કળ અને
તેમાંનું બીજ

જીદ સ્ત્રીં જીઓ જિદ

જીન પું [અ. જિન્ન] એક જાતનું ભૂત

જીન પું [ફા. જીન; પ્રા. જીળ] થોડાનું પલાણ

જીન નં એક જાતનું જીડું મિલનું કપડું

જીનો પું [ફા.] જીઓ દાદરખારી

જીભ સ્ત્રીં [સં. જિહ્વા; પ્રા. જિઘ્મ] ખોલવાની

કર્મેન્દ્રિય (૨) વાયા; વાણી (૩)

સ્વાદની ઉદ્વિગ્ધ (૪) બોડા પહેરવા વપરાતી

પટીનું સાધન (૫) પાવા ઇં નું મોઢું

દાખવાની પટી. બડી સ્ત્રીં જીભ.

-ભાભોડી (-રી, -ળી) સ્ત્રીં ખોલાખોલી;

તકરાર. -ભી સ્ત્રીં જીભના આકારનો

વહાણનો આગળનો ભાગ (૨) દેશી

વહાણોમાંના ત્રણમાંનો વચ્ચેનો સદ (૩)

બિલ ઉતારવાની ચીપ કે પટ્ટી; બિલિયું

જીમી સ્ત્રીં વધારાને બદલે કાઠી સ્ત્રીઓ કથાર્થ

રંગનું જે કપડું પહેરે છે તે [[સં.] ઇંદ્ર

જીમૂત પું; નં [સં.] મેથ; વાદળ. બ્વાહન પું

જીરણ વિં જીઓ જીણ

જીરવણું સંકિં [પ્રા. જીરવ(સં. જૂ)] પચાવણું;

હજમ કરવું (૨) સાંખણું; વેઠું

જીરવાણું અંકિં 'જીરવણું'નું કર્મણિ

જીરાકેરી સ્ત્રીં જીરા સાથે આવેલી કેરી

જીરાસાળ સ્ત્રીં એક જાતની ડાંગર

જીરિયાકેરી સ્ત્રીં જીરા જેવી વાસવાળી કેરી

જીરું નં [સં. જીર(-ર)ક; ફા. જીરહ] એક

મસાલો

જીણું વિં [સં.] છેક જીરું; ધસાર્થ કે ખવાઈ

ગયેલું. જીવર પું [સં.] માલૂમ ન પડે

એવો શરીરમાં રહેતો ઝીણો ધીમો તાવ.

-જીર્ણાર પું [સં.] જીણ થયેલાને

સમરાવણું તે [ઉદ્દગાર

જીલખમે અં અતિશય તાબેદારી સૂચવતો

જીવ પું [સં.] શરીરનું ચેતનતત્ત્વ; પ્રાણ (૨)

પ્રાણી (૩) મન; દિલ (૪) [લા.] પૂંજી;

દોલત (૫) દમ; સાર (૬) કાળજી; લક્ષ.

ઉદા. 'જીવ રાખીને કામ કરવું'. બંકિંગો

પું બળાપો; કલેશ. જીવંત (-ત) પું; નં

જીવડું. જીવન વિં અત્યંત વહાણું. બંડું

નં કંદમાં નાનું જંટુ. ઠોડો પું જીવ;

આત્મા (૨) ક્રીડો [સ્વામી; પતિ

જીવણું (જી) પું [સં. જીવન્] જીવનનો

જીવત નં જીવિત; જીવતર. બંકિયા, બંચરા

સ્ત્રીં પોતાના મરણ પાછળ કરવાની

ક્રિયા (વરો વગેરે) જીવતાં જ કરવી તે.

જીવગત અં હયાતી સુધી. જીવન નં

આકૃતમાં સપડાયેલાને કે પોતાના

સકંભમાં પડેલાને ન મારવો-પ્રાણનું

દાન-રક્ષણ કરવું તે; જીવિતદાન

ભુગ પું [સં. યુગ] જમાનો
 ભુગત વિં ભુઓ ભુક્ત
 ભુગત(-તી) સ્ત્રીં ભુઓ ભુક્તિ
 ભુગતું વિં [સં. યુક્ત] બંધબેસતું; યોગ્ય
 ભુગદાધાર પું ભુઓ જગદાધાર [પ.]
 ભુગલ નં [સં. યુગલ] જોડું. ઠંડિશોર પું
 કૃષ્ણ. ઠંડેડી સ્ત્રીં યુગલ; ભેડી
 ભુગાર પું [ભુઓ ભુગારી] ભૂગટું; ઘૂત.
 -રિયો પું ભુગારી. -રી વિં [સં.
 ઘતકારિન; પ્રા. જૂઠારિ] ભુગાર રમવાની
 લતવાળું (૨) પું ભુગાર રમનારો
 ભુગુપ્ત સ્ત્રીં [સં.] નિંદા (૨) ચીતરી;
 સખત અણગમો. -પિસત વિં [સં.]
 નિંદિત (૨) ચીતરી ચડે તેવું
 ભુગમ નં [સં. યુગમ] યુગલ; જોડું
 ભુકું વિં ભુઓ ભૂકું ૧ થી ૩
 ભુતાવયું સં કિં, ભુતાવું અં
 'ભૂતવું'નું પ્રેરક અને કર્મણિ
 ભુદાર્ધ સ્ત્રીં [ફા.] ભુદાપણું
 ભુકું વિં [ફા. જુદા] છૂંકું; અલગ; વેગળું
 (૨) અનોખું; અસાધારણ [પતિ
 ભુજ નં [સં. યુદ્ધ] લડાઈ. ઓપતિ પું સેના-
 ભુનવટ સ્ત્રીં ભૂનાપણું; ભુનવાણીપણું
 ભુનવાણી વિં ભૂતું (૨) ભૂના વિચારનું;
 'ઓથોડીકસ'
 ભુખાન સ્ત્રીં ભુઓ જખાન. -ની સ્ત્રીં
 ખાલીને જણાવેલી હકીકત; સાક્ષી
 ભુમલો પું [અ.] એકંદર આંકડો; સરવાળો
 ભુમા પું [અ. જુમમહ] શુકવાર. ઠંમસી-
 (-રિજ) સ્ત્રીં (શુકવારની નમાજ
 પઢવાની) મોટી મસીદ
 ભુમેરાત સ્ત્રીં [ભૂમા + રાત] શુરુવાર
 ભુમ્મેદા(-વા)ર વિં [ફા.] ભેખમદાર;
 જવાબદાર. -રી સ્ત્રીં [ફા.] ભેખમદારી;
 જવાબદારી [જવાબદારી
 ભુમ્મો પું [અ. જિમ્મહ] ભેખમદારી;
 ભુલકું નં [ભુઓ ભૂલકું] વાળની લટ -
 ગૂંછણું
 ભુલમ પું [અ. જુલ્મ] જખરદસ્તી; ખળાત્કાર

(૨) અત્યાચાર; અન્યાય (૩) કોઈ વાતમાં
 અતિશયતા કરવી કે ખૂબ કરી નાખવું
 એવો ભાવ ખતાવે છે. ઠંગાર વિં ભુલમી.
 -માટ પું ભુલમ. -મી વિં [ફા.]
 ભુલમ કરનારું; ભુલમગાર (૨) જેમાં
 ભુલમ હોય તેવું; ભુલમભરેલું
 ભુલાર્ધ પું [દિ.] ખિસ્તી સનનો સાતમો
 મહિનો
 ભુલાખ પું [અ. જુલ્લાવ] ઝાડા થાય એવું
 ઝોસડ; રેચ (૨) દસ્ત; ઝાડો
 ભુલ્ક નં [ફા.] ભુઓ ભુલકું
 ભુલમ પું [અ.] ભુઓ ભુલમ
 ભુવટું નં + [ભુઓ ભૂવું] ભૂગટું
 ભુવતી સ્ત્રીં ભુઓ યુવતી
 ભુવા, ઓખાનું, ઓખાર ભુઓ 'ભુઆ'માં
 ભુવાન વિં (૨) પું ભુઓ જવાન; યુવાન.
 ઠંલેધ વિં ભરભુવાન (૨) મજબૂત;
 કંદાવર. -નિયાવાળું નં ભુવાન
 સ્ત્રીં પુરુષોનું ટોળું (૨) તોફાની કે અતિ
 સાહસવાળું ટોળું [લા.]. -નિયું વિં
 ભુવાન. -નિયો પું ભુવાન. -ની ભુઓ
 યુવાની [અનાજ; ભર
 ભુવાર સ્ત્રીં [દિ. જુઠારી, જોવારિ] એક
 ભુવારું નં, ભુવારો પું ભુઓ ભુઆરું
 ભુવાળ પું [ભુઓ ભુઆળ] ભરતી; ઝીર
 ભુવું નં [ભુઓ ભુવા] ભૂગટું; ભુગાર
 ભુરસાદાર વિં ભુરસાવાળું
 ભુરસો પું [ભુઓ ભેશ] ઊભરો; ભેસ
 (૨) લાગણીનો ભુરસો (૩) ભેમ; ખળ
 ભુહાર પું [દિ. જોહાર] 'નમસ્કાર',
 'સલામ' એ ભાવ ખતાવતો રાખ્દ.
 ઓપટોળાં નં ખં વં ખેસતા વર્ષને
 દિવસે આશીર્વાદ લેવા ભુહાર કરવા તે
 ભૂ સ્ત્રીં [સં. ચૂકા; પ્રા. જૂઠા] માથામાં કે
 ચામડી પર પડતું એક જાંતું
 ભૂઈ સ્ત્રીં [સં. ચૂથિકા; પ્રા. જૂહિયા, જૂહિ]
 એક ફૂલવેલ
 ભૂગટું નં ભુઓ ઘૂત; ભુગાર
 ભૂજ વિં ખહુ થોડું; જરા. ઠંલજ વિં
 ઘણું થોડું; જરાતરા

જૂજવું વિં [અપ. જુજવું] જૂજું; નોખું
જૂજ પું [સં.] (વાળનો) જૂડો; સમૂહ
જૂજ નં [દ. જુજ] જૂજણું
જૂજણું નં [સં. જુજ; પ્રા. જુજ] અછંવાડ;
એકું; છંડામણ
જૂજણું +, -ણું નં જૂજી વાત
જૂજીખોણું વિં જૂજું ખોલવાની ટેવવાળું
જૂજું વિં [જુઓ જૂજ] અસત્ય, જૂજું (૨)
દુષ્ટિમ; ખનાવડી (૩) રહી ગયેલું-જૂડ (અંગ)
જૂજું વિં [સં. જુજ; પ્રા. જુજ] અછંડું; એકું
જૂજી સ્ત્રીં [સં. જુજ] જૂડી. -ડો પું સાવરણી
(૨) જૂડો [બળદ વગેરે]
જૂજવું સં કિં [પ્રા. જુજ] જૂજવું (ગાડું,
જૂજીયું નં, જૂજી સ્ત્રીં, જૂજવું નં
[સં. યુક્ત; પ્રા. જુજ પરથી] ખાસડું; જૂડો
જૂજ નં [સં. યુજ] ટોળું; સમૂહ
જૂજ પું [દં.] ખિસ્તી સનનો ફક્કો મહિનો
જૂજું વિં [સં. જૂજ, જૂજ; પ્રા. જુજ] પુરાણું;
પ્રાચીન; અગાઉનું (૨) જૂજ રિત; જૂજ
(૩) ધણો વખત વીતેલું (જેમ કે જૂનો
ગોળ; જૂનો મિત્ર); ધણો વખત વાપરેલું
(જેમ કે, જૂનું વાસણ ઇં) (૪) રીઠું;
નામીયું; અનુભવી (જેમ કે જૂનો ચોર,
જૂનો ભેગી, ઇં). ંપુરાણું વિં ગમે
તેલું જૂજું; ફાટયું તટયું; જૂજ
જૂજી સ્ત્રીં [દં.] દેસલો આપવામાં ન્યાયા-
ધીશને મદદ કરનારું પંચ
જૂજો પું [સં. જૂજ] ઢોરના શરીર પર
ચોટતું એક જવડું [ખાવાં
જૂજવું અંકિં [સં. જૂજ] ખેડાં ખેડાં ઓડાં
જૂજકારી નં [સં.] રાત્રે બે ઘંટામાં નાખી
દે તેલું અથ
જે (જે) સં (૨) વિં [સં. યજ] ('તે' સાથે
સંબંધમાં વપરાય છે. તેનાં રૂપો-જેણે,
જેને, જેનું ઇં). (૩) અં + કે (વાક્યના બે
વિભાગને જોડતું અપેક્ષાપૂરક અં) (ઉદા.
તેનું કારણ એ છે જે (કે) . . .)
જે (જે) પું; સ્ત્રીં [સં. યજ] + ક્ષેત્ર. ંજે
પું જય જય; વંદન (૨) અં વંદન સૂચક

ઉદગાર. ંજેકાર પું; સ્ત્રીં જુઓ
જયજયકાર
જેઓ (જે) સં [જેનું અં વં] (તેનાં
રૂપો-જેમનું, -નાથી ઇં)
જેટલું (જે) વિં [સં. યાવત; પ્રા. જેતિઅ,
જેતિજ] ('તેટલું'ના સંબંધમાં વપરાય.
કં, સંખ્યા, વજન ઇંનું માપ કે મર્યાદા
સૂચવે છે.) -જે અં ('તેટલે' સાથે
સંબંધમાં) જેટલે અંતરે, હદ કે મર્યાદા
ઇંમાં (૨) જે વખતે; જ્યારે [પ.]
જેઠ પું [સં. જ્યેષ્ઠ, પ્રા. જેષ્ઠ] વરનો મોટો
ભાઈ (૨) વિક્રમ સંવતનો આઠમો મહિનો
(૩) વિં જુઓ જ્યેષ્ઠ. -ઠાણી સ્ત્રીં
[પ્રા. જિદ્દાણી] જેઠની વહુ. -ડી વિં જેઠ
મહિનાનું, -ને લગતું (૨) સ્ત્રીં જેઠ
મહિનાની પૂનમ. -ડી પુત્ર પું પહેલા
ખોળાનો અથવા વડો પુત્ર
જેઠીમધ નં [સં. યદિ (પ્રા. જદિ) મધુ] એક
વનસ્પતિ; ઔષધિ
જેણી (જે) સં 'જેનું' સ્ત્રીં ('તેણી'
સંબંધમાં; જૂના પદ્યમાં, કે હાલ મુખ્યત્વે
પારસીઓમાં) (૨) વિં સ્ત્રીં જે. ંગમ
અં જે તરફ
જેણે (જે) સં 'જેનું' વૃત્તિયાનું રૂપ
જેતા પું [સં.] જીત મેળવનાર વિજેતા
જેતૂન (જે) નં [અ.] એક તેલી બી; 'ઓલિવ'
જે તે સં (૨) વિં ગમે તે કાઈ (૩) ફાલતું;
સામાન્ય (ઉદા. આ કાંઈ જે તે માણસ-
થી ન બને)
જેળ પું; સ્ત્રીં [અ.] ખીજું
જેળ પું; સ્ત્રીં [ફા.] શોભા; સુંદરતા
જેમ (જે) અં [અપ. જિય(-મ), જેમ]
જે રીતે. જેમ કે અં દાખલા તરીકે.
-તેમ અં ગમે તેમ; હરકોઈ રીતે;
મુશ્કેલીથી
જેમનું (જે) સં અપ. વં [જે] જેઓનું (૨)
વિં જે પ્રમાણેનું; જે રીતનું; જેનું (૩)
જે બાજુ કે તરફનું
જેર (જે) અં [ફા.] વરા; તાબે; પરાજીત.
ંકડી સ્ત્રીં ઘોડાના ચોકડાની કાંટાવાળી

કડી. ૦ખંદ(-ધ) પું [ફા.] લગામને તંગ સાથે જોડતારી ચામડાની કે જોડી બનાતની -
 પટી (૨) ચામડાનો કોરડો; સાટકો
 જેરો પું [સરં ગેરો] ગરેલો ભૂકો; ભૂકો
 (૨) તંબાકુનો ભૂકો; જરદો
 જેલ શ્રી[ંદ.] કેદખાનું(૨) જેલની સભ; કેદ.
 ૦લ(-યા) ત્રા શ્રીં જેલમાં જવું તે. ૦ર
 પું [ંદ.] જેલનો વ્યવસ્થાપક
 જેલકું વિં [અપ. જેલ] ('તેલકું' સાથે
 સંબંધમાં) અમુક કદ કે માપનું
 જેલર નં [ફા.] અલંકાર; દાગીના
 જેવારો (જે) પું જયનો વારો-વખત
 જેવું (જે) વિં [અપં જિવ, જેવું] ('તેવું'
 સાથે સંબંધમાં વપરાય) અમુક જાત, રીત
 કે ગુણ - લક્ષણનું. ૦તેવું વિં સાધારણ
 (૨) ગમે તેવું
 જેષિકા શ્રીં [સં.] લાકડી; સોટી
 જેલ સં [સરં અપં જિહ, જેહ] જે [પ.]
 જેહાદ શ્રીં [અ. જિહાદ] ધર્મ ખાતર કરેલું
 યુદ્ધ; 'કુસેડ'
 જેહુ શ્રીં [કે. જેહ] ધૂળ; રજ
 જેસલી (જે) શ્રીં [સરં થ્રીસહું] નાનો
 જેસલો (૨) ખેતીનું ચાસ પાડવાનું
 ચોળર. -લો પું પેડાં વગરનું બળદ
 પલોટવાનું વાહન
 જૈન વિં [સં.] જિને (તીર્થ'કરે) પ્રવર્તાવેલું
 (૨) જૈન ધર્મને ગણતું (૩) પું જિનનો
 ઉપાસક; શાવક [પ્રવર્તક ઋષિ
 જૈમિનિ પું [સં.] પૂર્વ મીમાંસાદર્શનના
 જો અં [સં. વદિ, પ્રા. જડ] (સંશય કે શરત
 બતાવે છે. 'તો' સાથે વપરાય છે)
 જોઈએ 'જોઈવું'નું વં કાંતું રૂપ.
 (જોઈએ છે = જરૂરું છે એ અર્થમાં
 વપરાય છે. બાકી અપૂર્ણ કિં છે) (૨)
 ખપ કે જરૂર ચાઈછા હોય તેમાં—એવો
 લાવ બતાવે છે [વંકાંતું રૂપ)
 જોઈએ ('જોઈવું' પહેલો પુરુષ બંવંતું
 જોઈવું વિં ('જોઈવું' વં કાં) જોઈએ
 તેટલું; જરૂરી. ૦કરવું, ૦કારવવું વિં
 જરૂરી; ખપનું

જોઈવું અં કિં ખપ, જરૂર કે ઇચ્છા
 હોવી (૨) સામાન્ય કદંત જોડે વપરાતાં
 'તે કિયા કરવાની જરૂર કે ફરજ હોવી'
 એમ અર્થ થાય છે. ઉદા. તમારે
 જવું જોઈએ. (આ કિં અપૂર્ણ છે.
 જોઈએ, જોઈવું, જોઈશે એ ત્રણ રૂપે જ
 સામાન્યપણે જોવા મળે છે. સુરત બાલ્ય
 'જોઈવાનું' રૂપ પણ વપરાય છે. જેમ
 કે, કાલે મારે આ ચોપડી જોઈવાની
 છે=જોઈશે.)

જોઈશે 'જોઈવું'નું ભવિષ્યકાળનું રૂપ
 જોકર પું [ંદ.] ગંજીમાં આવતું એક પત્તું
 જોકે અં [જોંકે] અગરજો (વિરોધી શરત
 કે વિધાન બતાવે છે) 'છતાં' અથવા 'પણ'
 સાથે સંબંધમાં વપરાય છે. (જેમ કે, જોકે
 તમે કહો છો તે ખરું હશે, પણ મને નથી
 લાગતું) (૨) 'બલકે'થી ઊલટો લાવ
 બતાવવા (બે વાક્યો વચ્ચે) વપરાય છે
 (તેણે આપવા કહ્યું, જોકે એનું મન નથી.)

જોખ નં જોખવાનું કાટલું (૨) જોખવાની
 રીત; તોલ (૩) તાજવું

જોખમ નં ભવિષ્યમાં થવાના નુકસાનની
 ધારતી (૨) નુકસાન; થોકો (૩) જેમાં
 નુકસાનની ધારતી હોય એ; સાહસ (૪)
 જુઓ; જવાબદારી. ૦કારક, ૦કારી
 વિં જોખમવાળું; જોખમ પહોંચાડે એવું.
 ૦દાર વિં જુઓ જવાબદાર. ૦દારી
 શ્રીં જુઓ જવાબદારી

જોખમાવું અં કિં જોખમમાં આવવું;
 જોખમ કે નુકસાન થવું

જોખવું સંકિં તોળવું; વજન કરવું (૨)
 મનમાં તોળીને વિચારી લેવું (જેમ કે, તે
 શખ્તો જોખીને વાપરે છે) [લા.]

જોગ વિં [સં. ચોગ્ય, પ્રા. જોગ] જોગું;
 લાયક; છાજતું (નામ કે ક્રિયા સાથે નામ-
 યોગી અંબેડે વપરાય છે. જેમ કે, લખવા
 જોગ બાળત, ખાવા જોગ ફળ, તમારા
 જોગ કામ (૨) માટેનું; -ના તરફનું
 (જેમ કે, શાહ જોગ, નામ જોગ ફરી)

(૩) અપ્રતિ; તરફ (જેમ કે...ના તંત્રી
લોગ હ. to પેઠે)
લોગ પું નુઓ યોગ (૨) લોગવાઈ (૩)
(વણામાં તાણાના) કંમવાર તાર તળે
ઉપર કરી સઘાતી ચોકડી લેવી આંડીની
યોગના. ઠંડી સ્ત્રી સાધુડી; ખાવી
(તુચ્છકારમાં). ઠંડો પું લોગી; ખાવો
(તુચ્છકારમાં). ઠણુ સ્ત્રી નુઓ યોગિની
(૨) ખાવાની સ્ત્રી; સાધુડી. ઠણી સ્ત્રી
ઈશ્વરશક્તિનાં કલ્પેલાં ૬૪ સ્ત્રી રૂપોમાંનું
દરેક. ઠનિદ્રા સ્ત્રી યોગયુક્ત નિદ્રા-
અધીં ઇંધની ને અધીં સમાધિની
સ્થિતિ (૨) યુગને આંતે વિપ્રશુની નિદ્રા
(૩) બ્રહ્માની નિદ્રા (જે વળતે પ્રલય
યાય છે). ઠમાયા સ્ત્રી સૂણિને ઉત્પન્ન
કરનારી ઈશ્વરની મોટી શક્તિ; જગતના
કારણરૂપ ઈશ્વરી માયા (૨) દુર્ગા. ઠવટો
પું લોગીપણું; સંન્યાસ
લોગવણું સંકિં [સં. યોજ્ઞ] લોગ ખવ-
રાવવો; મેળ કરાવવો; ગોઠવણું (૨)
વિવેકથી ભોગવણું; માણવું; સાચવીને
કામમાં લેવું
લોગવાઈ સ્ત્રી ગોઠવણું; ખંદોબરત
લોગાણુ નં ઘોડા બળદ વગેરેને ખાવાનું
અનાજ
લોગાનલોગ અં [સં. યોગ + અનુયોગ] લોગ
આવી મળવાથી; બનવાકાળ હોવાથી;
સંલોગવશાત્
લોગિયો પું યોગી
લોગી પું નુઓ યોગી (૨) શૈવપંથી
ખાખી ખાવો (૩) રાવળિયો
લોગું વિં નુઓ 'લોગ' વિં
લોગેશ પું [સં. યોગેશ] મહાદેવ
લોગન પું; નં [સં. યોગન] ચાર ગાઉનું
આંતર [નુવાન-પહેલવેતરી ભેંસ
લોટડી સ્ત્રી, -ડું નં [વિ. જોટ્ટી] ઝોટડી;
લોટલાં(-વાં) નં બંબંબં પગની આંગળીએ
પહેરવાનાં સ્ત્રીઓનાં ધરણાં
લોટો પું [સં. યોજ્ઞ] જે સરખી વસ્તુની

લોડ. ઉદા. 'ધોતીલોટો' (૨) એક વસ્તુને
ખંધી રીતે મળતી આવતી ખીછ વસ્તુ
લોડ સ્ત્રી [અ. જોડ=લોડી] જે સરખી
વસ્તુઓની લોડી (૨) હરીફાઈ કે સરખા-
મણીમાં ખરાબર ભિતરે તેવી ખીછ વસ્તુ
(૩) તંબૂરાના ચાર તારમાંના વચલા જે
તાર (૪) સંગતિ; સોબત; લોડાણ. ઠંડણું
નં ગમે તેમ લોડી કાઢેલું ગીત કે
કવિતા (૨) લોડી કાઢેલી વાત. ઠંડામ
નં લોડવાનું કામ કે રીત. ઠંડું નં
એકબીજાની સાથે વળગેલી વસ્તુઓ (૨)
લોડે અવતરેલાં જે બાળક (બંબંબંમાં)
લોડણી સ્ત્રી લોડવાનું કામ કે રીત (૨) શબ્દ
લખવા અક્ષરોને લોડવાની રીત; 'રૂપેલિંગ'.
ઠેડાશ પું લોડણીની શુદ્ધિ અથ્થે રચેલો
કે શુદ્ધ લોડણીવાળો શબ્દકોશ
લોડવું સંકિં [પ્રા. જોડ (સં. યોજ્ઞ)]
નુદી વસ્તુઓનો સંબંધ કરવો-સાંધવી;
ભેગું કરવું; વળગાડવું (૨) છટા લાગો
કે ધટકોને ભેગા કરી એક આખી રચના
કરવી. (જેમ કે, વાક્ય કે કવિતા લેડવી;
સાધકલ કે ચંત્ર લેડવું) (૩) (વાહન કે
કામમાં) લગાડવું; લેતવું (જેમ કે,
ગાડીએ ઘોડો લેડવો) (૪) વાહનને કે
ઓભરને બળદ ઘોડો લેતીને તૈયાર કરવું
(૫) ખોટ કે તુકંસાત આવે ત્યારે ભરી
આપવું; ખૂટવું પૂરું કરી આપવું. (૭)
રચવું (જેમ કે, પ્રીત લેડવી; વાત લેડવી.)
લોડવું નં લેડું; લેડકું
લોડાક્ષર પું જે અથવા વધારે અક્ષરો
લેડવાથી બનેલો એક સંયુક્ત અક્ષર
લોડાલોડ અંબેડેલેડ; પાસે પાસે; અડાઅડ
લોડાણુ નં [લોડવું] પરથી] સાંધો; સંધાન
(૨) એકઠું કરવું; ભેગું કરી દેવું (૩) એકઠા
થવું, લેડાવું તે (ઉદા. જે રાખ્યાનું લેડાણું)
લોડિયણુ વિં સ્ત્રી લેડે રહેનારી; સાથી
લોડિયું વિં [લોડ] ઉપરથી] સાથે રહેનારું
(૨) બેની લેડમાંનું એક. -યો પું સાથી
લોડી સ્ત્રી જે સરખી વસ્તુઓની લેડ (૨)

નાનાં છાકરાંનું - નાનું પગરખું. ૦દાર
પું. સાથી (૨) ધરાખરિયો. -કું નં. ખે
વસ્તુઓની નેડી (૨) વરવહુની નેડ (૩)
ખાસકું. -ડે અં. સાંથે; નેડમાં (૨) પાસે;
નજક. -ડો પું. પગરખું (૨) જુઓ નેડો
નેહું નં. નેહું તે (૨) તમાસો; ફનેતો
નેત્રી શ્રી. [સં. જ્યોતિ] તેજ; પ્રકાશ (૨)
દીવાની શિખા
નેત્રનેતામાં અં. ક્ષણમાં; પલક વારમાં
નેતર નં. [સં. ચોક્ક] ધૂંસરીની સાથે
ખળદને નેડવાનો પટો. ૦વું સં. કિં
નેતર વડે પશુને ધૂંસરી સાથે નેડવું. -રું
નં. નેતર
નેહો (-ધ) પું. [જુઓ ચોક્ક] લડવંચો.
-ધારમલ પું. જખરો અને શરવીર; મદ
નેખન નં. [સં. ચોક્ક] જુવાની. ૦વં. પું.
વિં. નેખનવાળું. ૦વેશ વિં. યુવાન.
-નિયું નં. નેખન (લાલિત્યવાચક)
નેખર પું. [કં.] (મિલમાં) મનરો લાવી
આપી તેમના કામ પર દેખરેખ રાખનાર
નેખાવું અં. કિં. નેખો આવવો; મરણ-
ધાંડીમાં સપડાવું
નેખો (ને') પું. જીવ જડો ઊતરી
જવો - ખેલાન થઈ જવું તે; તમ્મર
નેભાવું અં. કિં. નેખાવું
નેભો (ને') પું. નેખો
નેમ નં. [અ. જમ] જુરસો; ખળ; શક્તિ
નેર નં. [ફા.] ખળ; શક્તિ; કૌવત (૨) અમ;
મહેનત (૩) વશ; કાખૂ; ચલણ (૪) ચડતી;
તેજ; નેસ; વેગ (૬) ૦દાં ૦લાઈ નું કામ કાંઈ
નેરમાં દેખાય છે !' તાવનું નેર ૬૦)
[૦આવવું = મહેનત પડવી. ૦દાં
'ત્યાં જતાં તને શું નેર આવે છે?']
૦જખરાઈ, ૦જખરી શ્રી. [ફા.] જખર-
દસ્તી; જુલમ. ૦જુલમ પું. ખળાતકાર;
જુલમ. ૦તલખી શ્રી. [ફા.] ખંડણી.
૦દાર વિં. નેરવાળું. ૦સેર અં. નેરથી.
-રાવર વિં. [ફા.] નેરવાળું; ખળવાન.
-રાવરી શ્રી. [ફા.] જખરદસ્તી; ખળાતકાર

નેરુ શ્રી. [હિ.] ખેરી; વહુ
નેવડા (-રા) વપું સં. કિં. નેવાવું અં. કિં
'નેવું'નું પ્રેરક ને કમં. શિ
નેવું સં. કિં. [પ્રા. જો, જોમ, જોવ] દેખવું;
આંખ વડે નાણું (૨) તપાસવું; વિચારવું;
ધ્યાન આપવું [લા.] (૩) વાંચવું; અભ્યાસ
કરવો (૪) નેશની રીતે અથવા વળગાડ
છે કે નહિ તે તપાસવું (જેમ કે, દીપણું,
અક્ષત, ચોખા) (૫) અખતરો કરવો; પ્રયોગ
કરવો, એ અર્થમાં ખીલું ક્રિયાપદો સાથે
સહાયકારક તરીકે વપરાય છે. [નેઈ
લેવું = વિચારી લેવું] (૨) મારવાની ધમકી
આપવી]
નેશ પું. [સં. જ્યોતિષ, પ્રા. જોદસ] જ્યોતિષનું.
જ્ઞાન; ગ્રહ, ગ્રહકૃળ વગેરે નેહું તે
નેશ પું. નં. [ફા.] ઉછાળો; ઊભરો (૨)
જુરસો (૩) વેગ; નેર
નેરી પું. નેશ નેનારો
નેરીકું વિં. નેશવાળું; નેસદાર
નેપ પું. જુઓ નેશ. -ખી પું. જુઓ નેશી
નેસ પું. નં. જુઓ નેશ (ફા.)
નેસતા (-દા) નં. [અ. જુજ્જદાન] ચોપડીએ
વગેરે રાખવાની વિધાર્થીની કોથળી - પાકીટ
નેસીકું વિં. નેશીકું
નેહાકી શ્રી. [અ. જહ્વાક - એક જુલમી
પાદસાહ ઉપરથી] નેહુકમી
નેહુકમ પું. જુલમ; દોર (૨) અં. હુકમ
પ્રમાણે. -મી શ્રી. નેહુકમ; આપજુદી
(૨) વિં. નેહુકમવાળું
નેસો પું. [જુઓ ઝાંસો] કપડો [જમોર
નેહર નં. [અ.] સામુદાયિક આત્મહત્યા;
નેહર નં. [અ.] જવાહિર; ઝવેરાત
ને પું. [સં.] જ, અ નો નેડાક્ષર (૨) વિં
નાણનારું (સમાસને છેડે) ૦દાં ૦સર્વજ્ઞ
નેસિ શ્રી. [સં.] નાણું તે (૨) જુદી
જ્ઞાત વિં. [સં.] નાણું. ૦ચ વિં. [સં.]
નાણવા ચોગ્ય. -તા પું. [સં.] નાણનારો
જ્ઞાતિ શ્રી. [સં.] ન્યાત; નાત. ૦ખંધુ
પું. નાતચાઈ

જ્ઞાન નં [સં.] જાણું તે; જાણ (૨) ખબર
માહિતી (૩) જ્ઞાન; પ્રતીતિ (૪) સમજ
કે સમજવા જેવી વસ્તુ ('એ તો જ્ઞાન
મને ગમતું નથી...') (૫) બ્રહ્મજ્ઞાન.
૦૬૦૬ પું [સં.] જીવાત્મા-પરમાત્મા
સંબંધીના તત્ત્વજ્ઞાનને લગતો (વેદનો)
વિભાગ. ૦૬૦૭ (૫) પું બધી જાતના
જ્ઞાનના — માહિતીના સંગ્રહરૂપ મોટો
ગ્રંથ; 'એન્સાઈક્લોપીડિયા'. ૦૬૦૮ પું
જ્ઞાનેન્દ્રિયોને મળજ સાથે સાંધતો તંતુ;
'નવ'. ૦૫૦૯ સ્ત્રી, ૦૫૦૯ સ્ત્રી સ્ત્રી
કારતક મુદ્દ પાંચમ. ૦૬૦૯ સ્ત્રી જ્ઞાન
નીપજવાની પ્રક્રિયા; 'એપિસ્ટેમોલોજી'.
૦૬૦૯ સ્ત્રી પું પુસ્તકાલય. ૦૬૦૯ વિ
જ્ઞાનથી ભરેલું. ૦૬૦૯ પું જ્ઞાન કારા
મોક્ષ મેળવવાનો રસ્તો. ૦૬૦૯ પું [સં.]
શ્રવણ, મનન ને નિદિધ્યાસનનાં સાધન-
વાળો એક યોગ. ૦૬૦૯ જ્ઞાન નં [સં.]
સામાન્ય અને વિશેષ બંધુ જ્ઞાન(૨)બ્રહ્મ-
જ્ઞાન. —ની વિ[સં.] જ્ઞાનવાળું. —નેન્દ્રિય
સ્ત્રી [સં.] જ્ઞાન ગ્રંથ કરનારી ઇન્દ્રિય

જ્ઞાપક વિં [સં.] જાણવનારું. — નં
જાણવતું તે (૨) જાહેરાત; ઠંડેરો

જ્ઞાપિત વિં [સં.] જાણાવેલું

જ્ઞેય વિં [સં.] જાણવા યોગ્ય

જ્ઞેયકાં અં જુઓ જહીં; જ્યાં [પ.]

જ્ઞેય સ્ત્રી [સં.] ધનુષ્યની પાણી — દોરી(૨)

'સાધન' [ગ.],

જ્ઞેયકાં(—દે) વિં [અ.] વધારે

જ્ઞેયથી અં જે સમયથી. —નું વિં જે

સમયનું

જ્ઞેયકે અં જે વખતે. જ્ઞેયકે અં કોઈ ને

કોઈ વખતે(૨) ગમે તે વખતે

જ્ઞેયાં અં [જુઓ જહીં] જે જગાએ.

જ્ઞેયાં અં જહીં તહીં; દરેક જગાએ(૨)

મુશ્કેલીથી (૩) કોઈ પણ રીતે

જ્યુબિલી સ્ત્રી [દ.] મહોત્સવ(અમુક વર્ષ

વીત્યાનો) (૨) પરીક્ષામાં નાપાસ થઈ
તેના તે વર્ગમાં રહેતું તે [લા.]

જ્યેષ્ઠ વિં [સં.] મોટું; સૌથી મોટું; વડું(૨)
પું જે માસ. — છા વિં સ્ત્રી જ્યેષ્ઠ(૨)

સ્ત્રી અઢારમું નક્ષત્ર

જ્યોતિ પું; સ્ત્રી [સં.] જુઓ જોત (૨)

સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા વગેરે આકાશના

તેજસ્વી પદાર્થ. ૦૬૦૯ પું જ્યોતિ

ધારણ કરનાર; પ્રકાશ ફેલાવનાર(ખાસ

કરીને જ્ઞાનનો). ૦૬૦૯ વિં [સં.] તેજસ્વી.

૦૬૦૯ સ્ત્રી(—ખા) નં તારા નક્ષત્રો વગેરેનો

સમૂહ. ૦૬૦૯ નં ખાર મુખ્ય શિવ-

લિંગોમાંનું દરેક. વિં પું [સં.] જ્યોતિ-

વિદ્યા જાણનારો. ૦૬૦૯ સ્ત્રી [સં.]

જ્યોતિ:શાસ્ત્ર. ૦૬૦૯ નં [સં.] ગ્રંથમંડળ;

રાશિચક્ર. ૦૬ નં [સં.] જુઓ જ્યોતિ:-

શાસ્ત્ર (૨) વેદનાં અંગોમાંનું એક. ૦૬

પું [સં.] જ્યોતિષ જાણનારો. ૦૬૦૯

પું [સં.] એક યજ્ઞ. ૦૬૦૯ વિં સ્ત્રી

[સં.] તારા અને નક્ષત્રોના પ્રકારવાળી

(ચાત). ૦૬૦૯ વિં [સં.] પ્રકાશમાન;

કાંતિમાન. — તિ: પું નં નક્ષત્રસમૂહ.

— તિ: શાસ્ત્ર નં [સં.] ગ્રંથોની મનુષ્યની

સ્થિતિ ઉપર થતી શુભાશુભ અસર

જાણવાનું શાસ્ત્ર (૨) ખગોળશાસ્ત્ર

જ્યોત્સ્ના(—સ્ત્રી) સ્ત્રી [સં.] ચાંદની;

ચાંદરણું [વિનાશક

જ્વર પું [સં.] તાવ. ૦૬૦૯ વિં [સં.] જ્વર-

જ્વલન નં [સં.] જળતું તે (૨) પું અગ્નિ

જ્વલત વિં [સં.] જળતું (૨) પ્રકાશમાન;

જળહળતું (૩) ઉઘાડું; સ્પષ્ટ [લા.]

જ્વલિત વિં [સં.] સળગેલું (૨) પ્રકાશિત

જ્વાલા [સં.] (—ખા) સ્ત્રી અગ્નિની શિખા.

૦૬૦૯ વિં સળગી ઊઠે તેવું. ૦૬૦૯

નં જ્વાલામુખી પર્વતનું મોં. ૦૬૦૯

વિં (૨) પું [સં.] જેના મુખમાંથી જ્વાલા

નીકળે છે એવો — જળતો (પહાડ)

૩

અ પું [સં.] તાલુસ્થાની ચોથો વ્યંજન
અંકોલ(-ખ) વિં[દે. જ્ઞહોજ્ઞહિમ] મશગૂલ
(૨) સ્ત્રીં રેલછેલ (આનંદની)

અંકેખવું અંકિં અંકું; લળી પડવું
અંકેર સ્ત્રીં [હિં.] પવનમાં ફરફરવું તે (૨)
અંકોળ (આનંદની)

અખ સ્ત્રીં જુઓ જખ

અગજ(-મ)ગ અં [જુઓ 'અગવું'] ખૂબ
તેજ મારવું હોય તેમ. ંવું અં કિં
[સરં સં. જગજગાયતે] અગગ થવું. -ગાટ
પું અગગ થતો પ્રકાર

અગવું અંકિં [સં. જગજગાયતે] અગમગ થવું
અગાર(-રો) પું અગગાર

અઘડવું અં કિં [દિ. જ(-જ)ગઢ] લડવું;
ટંટો કરવો; સામસામે બોલાબોલી કરવી
અઘડાખેર વિં ટંટાખેર; અઘડવાના
સ્વભાવવું

અઘડાઝઘડી સ્ત્રીં ખૂબ અઘડો

અઘડો પું [દિ. જગઢ] લડાઈ; ટંટો

અઝણાટ પું [જુઓ અણઅણાટ] મોટો અણ-
કારો (૨) અમઅમાટ; બળતરા (૩) ધમધમાટ

અઝણી સ્ત્રીં [જુઓ અણઅણી] ખાલી
(૨) કોથ કે રીસની લાગણી; આંઝ

અઝૂમવું અંકિં [દિ. જુવળગ=પ્રાલંબ]
ઉપર લચી પડવું; બહાર કે ઉપરથી ઝૂકવું
(૨) ટમટમી રહેવું; નેર ક્યાં કરવું

અટ અં [સં. જ્ઞટિતિ] તરત; તાબડોતોબ
અટક સ્ત્રીં અટકો - આંચકો (૨) સપાટો;

ત્વરિત ગતિ (૩) કુસ્તીનો એક દાવ. ંવું
સંકિં અટકો - આંચકો મારવો (૨) અટ-

કાથી કાપવું (૩) અટકવું. -કાટવું સંકિં
ખૂબ અટકાવવું - અટકા મારવા. -કામણ

નં અટકવાની ક્રિયા (૨) અટકવાથી પડતો
કચરો; અટકવાનું મહેનતાણું. -કાવવું

સંકિં 'અટકવું'નું પ્રેરક (૨) અટકો મારવો;

અટકાથી કાપવું. -કો પું નેરથી ઉગામી
કરેલો કાપ - ધા (૨) આંચકો; નેરખંધ
ખેંચ (૩) ધાની માફક થવું દુઃખ [લા.]

અટપટ અં, -ટી સ્ત્રીં [સરં દે. જ્ઞટ્પટ]

નેશમાં ચાલેલી તકરાર; બોલાબોલી

અટક(-પ)ટી સ્ત્રીં બોલાબોલી; અટપટી

અટોઅટ અં અટઅટ

અટકો પું [રવં] કપડાનો ચીરો; અરડકો

(૨) વલોણું અટકો મારીને ફેરવવું તે

અડઅડ સ્ત્રીં એક શબ્દાલંકાર

અડતી સ્ત્રીં [પ્રા. જ્ઞહ=અપટ મારવી] ખારીક

તપાસ (૨) યાંચ; જપતી (૩) પોલીસની તપાસ

અડપ સ્ત્રીં [દિ. જ્ઞટ્પ] ત્વરા; વેગ (૨)

અડપવાની ક્રિયા (૩) આપટ; અડકટ. નેર

અં અડપથી; સપાટાખંધ. ંવું નં ઝૂંટ.

ંવું સંકિં [દિ. જ્ઞટ્પ=લઈ લેવું] એકદમ

પકડવું; ઓચિંતું ઝૂંટવું - લઈ લેવું.

-પાંકડપી સ્ત્રીં લૂંટાલૂંટ; પડાપડી (૨)

અપાજપી; મારામારી. -પી વિં અડપવાળું

અડી સ્ત્રીં [દિ.] એકીસપાટ - નેસભેર વરસવું

તે (૨) રમઅટ; અપાટો

અણ અં [રવં]. ંકાર (-રો), ંકો પું

[સં. જ્ઞણ્કાર] અણ અણ અવાજ. ંજણ

પું; સ્ત્રીં બળતરા; ચરચરે એવી અસર

(૨) અં [રવં]. ંજણવું અંકિં [પ્રા.

જ્ઞણ્ણ] અજણી - ખાલીના નેવી અસર

થવી; તમતમવું (૨) અણકાર કરવો.

ંજણાટ પું અજણીની અસર; અમઅમાટ

(૨) અણકારો. ંજણાટી સ્ત્રીં અણઅણાટ;

અજણી નેવી તીવ્ર અસર. ંજણી સ્ત્રીં

અજણી; ખાલી (૨) રીસ

અણકાર પું [સં.] અણકાર

અનૂન સ્ત્રીં; નં [અ. જુનૂન] ગાંડો નુરસો.

-ની વિં અનૂનવાળું

અપ(ંજપ) અં [રવં] અટઅટ

અપટ સ્ત્રીં અપાટો; ઉતાવળ (૨) અડપી લેવું
 તે; અડપ (૩) ભૂતપ્રેત ઇત્યાદિની અડકટ
 (૪) અડકટ. —ટાવું અંકિં અપટમાં
 આવવું; વચ્ચે આવી જવું (૨) ભરાવું;
 ફસાવું [લા.] [શાંત રહેવું
 અપવું અંકિં [નુઓ જ'પવું] સખનું—
 અપાઅપ(—પી) સ્ત્રીં ['અપ' ઉપરથી].
 મારામારી; ટ'ટો (૨) કાપાકાપી; કતલ
 અપાટવું સંકિં અપાટો કરવો(૨)મારવું;
 અપાટમાં લેવું (૩) અટ અટ, આંપીને ખાવું
 અપાટો પું અડપ; વેગ (૨) નેરમાં ફરેલો
 પ્રહાર; સપાટો (૩) અડકટ
 અપેટ સ્ત્રીં નુઓ અપટ. ંવું સંકિં
 અપટ—ઉતાવળ કરવી. —ટો પું નુઓ
 અપાટો
 અપોઅપ અં અપાટથી; અપઅપ
 અપ અં [નુઓ અપ] ઓચિંતું; એકદમ.
 ંક સ્ત્રીં અપકવું તે. ંકવું અંકિં
 ચમકવું; ચોકવું (૨) અપૂકવું. ંકારો પું
 પ્રકાશનો અપૂકો. [અગ્રાણવું
 અપકોણવું સંકિં પાણીમાં ઘોળવું—
 અપકોણા પું અપવં વાણું અપકોણાં.—પું
 નં પાણીમાં અપકોણવું તે [પહેરણ
 અપણું નં [મ. જુવ્વહ] નાના છોકરાનું
 અપાકો પું અપકારો
 અપુકાવવું સંકિં 'અપૂકવું'નું પ્રેરક
 અપૂક અં [સરં 'અપક'] રહી રહીને
 ચમકે તેમ(૨)સ્ત્રીં અપૂકો. ંવું અંકિં
 અપૂકઅપૂક પ્રકાશવું. —કો પું નુઓ
 અપાકો [તે; કતલ
 અપે સ્ત્રીં [મ. જહ] વધેરવું—ભોગ આપવો
 અપો પું [મ. જુવ્વહ] લાંબો અને ખૂલતો
 ડગલો
 અપોઅપ અં અપોઅપ
 અપોણવું સંકિં નુઓ અપકોણવું
 અપો પું નુઓ અપો
 અણણું નં નુઓ અપવું
 અણો(—લેલો) પું નુઓ અણો
 અંમ અં [રવં] (રણકવાનો અવાજ)

અમક સ્ત્રીં [સં. યમકો એક શબ્દલંકાર
 (૨) નુઓ અમકાર (૩) ભભક; તેજ.
 ંજોલ(—ળ) વિં આનંદ અને લાલિત્ય-
 યુક્ત. ંવું અંકિં [રવં] અમકાર—
 મધુર રણકાર થવો. —કાર(—રો), —કો
 પું [રવં] રણકો; ઠણકો
 અમઅમ પું[મ.] કાળા પાસેનો પવિત્ર દુતો
 અમઅમ અં [રવં] રણકે તેમ (૨) ઝીણું
 ઝીણું બળે તેમ. ંવું અંકિં અમઅમ થવું;
 રણકવું (૨) ઝીણું ઝીણું બળવું; ચચરવું.
 —માટ પું અમઅમવું તે
 અમર પું નુઓ અમોર; નેહર
 અમર(—ર)ખ નં ['જમરખ' ઉપરથી. જુ'ધા
 જમરખ જેવા આકારનું] શોભા માટે
 ટ'ગતો બિલોરી કાચનાં લોલકાવાળો
 કાચની હાંડીઓનો દીવો; ઝુંમર
 અમવું અંકિં પ્રવાહીનું જરા જરા થઈને
 બહાર ઝરવું [અમોર કરનાર
 અમોર પું નુઓ જમોર. —રિયો પું
 ઝરખ નં નુઓ જરખ
 ઝરડ અં [રવં] લગડું ફાડતાં થતો અવાજ
 (૨) સ્ત્રીં ઝરડાંના કંકડા. ંકો પું નુઓ
 ઝડકો. ંવું સં કિં [રવં] ઝરડ એવા
 અવાજ સાથે ફાડવું (કપડું). —ડું નં
 ઝાંખડું; કાંટાવાળું ડાળું
 ઝરણું નં ['ઝરવું' ઉપરથી] જમીન કે પહા-
 ડમાંથી ઝરતો પાણીનો વહેણો. —ણી સ્ત્રીં
 નાનું ઝરણું. —ણું નં ઝરણ
 ઝરમર નં સ્ત્રીં કોટનું એક સોનાનું થ્રદેણું
 (૨) સ્ત્રીઓના પગનું એક થ્રદેણું (૩) એક
 ભતનું ઝીણું લગડું (૪) સ્ત્રીં વરસાદની
 ફરફર(પ)અં ઝીણું ઝીણું છાંટે (વરસવું)
 ઝરવું અંકિં [સં. ઘર; પ્રા. ઘર] (પ્રવાહીનું)
 ધીમે ધીમે બહાર નીકળવું; સવવું
 ઝરાણી સ્ત્રીં નુઓ અઝણી; ખાલી
 ઝરામણું નં ઝારવું તે (૨) ઝારવાનું
 મહેનતાણું (૩) અરેલો ભાગ
 ઝરૂઓ પું બારી બહાર કાઢેલું અમમતું બાંધ-
 કામ; ઇનું; જરૂઓ

અરેણી સ્ત્રી અરણી; ખાલી. -ળી સ્ત્રી
ધનરી; કંપારી (૨) તાવલી

અરેળો પું [સરં અળ] ચામડી બળવાથી
ભહેલો ફેલેલો

અરો પું [સં. જર] જુઓ અરણ
અર્ધ વિં [ફા.] પીળું; જરૂર (૨) શીકું. -ર્ધી
સ્ત્રી જુઓ જરૂરી

અડક સ્ત્રી [સં. જલ] ઓપ; ચળકાર.
૦વું અં કિં તેજ મારવું; ચળકવું (૨)
પોત પ્રકાશવું [લા.]

અડાવું અં કિં 'અડવું'નું કર્મણિ(૨)અડક
થઈ જવું; હલનચલન બંધ થવું; રહી જવું
(જેમ કે, વાથી અંગે અડાય ધં)

અડું વિંતૈયાર; તત્પર(સેવાકરવામાં). [અડાં
ને અડાં રહેવું = (સેવામાં) તત્પર રહેવું]

અડસરી સ્ત્રી [સં.] અંક; મંજરા

અવડું નં ઝીણું ટપકું

અવડું અંકિં [સરં અમડું] ટપકવું

અવેર નં [અ. જૌહર] જવાહિર (૨) પાણી;
દમ [લા.]. -રાત નં [અ. જૌહારત] હીરા,
માણેક, મોતી (૨) જડાવ દાગીના (૩)
બળ; સત્ત્વ; દમ[લા.]. -રી પું અવેરાતનો
વેપારી

અધ નં [સં.] અધ; માહવું

અળક સ્ત્રી [જુઓ અલક] ચળકાર. ૦વું

અંકિં જુઓ અલકવું. -કાટ પું

અળકવું તે. -કારો પું તેજનો ચમકારો.

-કી સ્ત્રી અળક; લલક (૨) કોઈ

પણ અસર સહેજસાજ જણાવી તે.

ઉદાં 'તાવની અળકી'; 'ટાદની અળકી'.

-કે પું ઓપ; ચળકાર

અળઅળ અં [પ્રા. જલજલ] તેજથી અળકવું

હોય તેમ. ૦વું અંકિં અળઅળ થવું (૨)

આંછનાંખવું [લા.]. -ળાટ પું અળઅળાટ

(૨) અં અળઅળ થઈ રહે તેમ. -ળિયું

નં આંખમાં અમતું પાણી - આંસુ (૨)

અળઅળું. -ળું નં સૂરજ ભગ્ના પહેલાંનું

અને આયમ્યા પછીનું આંખું અજવાળું

અળમ(-હ)ળ અં જુઓ અળઅળ (૨)

વિં ચળકવું; પ્રકાશમાન. ૦વું અંકિં
ખૂબ તેજ મારવું - પ્રકાશવું

અળળ(અળ) અં તેજથી અળકવું હોય તેમ

અળાંક(-મ)ળાં (૦) અં અળઅળાટ (૨)

નંખવવં તેજ તેજનો અંખાર

અળેળો પું જુઓ અરેળો

અંકાર પું, અંકૃતિ સ્ત્રી [સં.] અણકાર

અંખના સ્ત્રી [જુઓ અંખનું] આતુરતાપૂર્વક

રતન; વારંવાર રમરણ(૨)ચિંતા; ધખારી

અંખવાળું વિં [અંખુ ઉપરથી] ભોંહું;

ખસિયાળું

અંખવાળું અંકિં અંખું પડવું(૨)ભોંહું પડવું

અંખવું સંકિં [પ્રા. જલ] અંખના કરવી

અંખા સ્ત્રી અંખના [પ.]

અંખાળું અંકિં અંખવાળું(૨)તેજથી અંતર્ધ

જવું [નકામી પીડા

અંકટ સ્ત્રી [પ્રા. જલજા] અધડો; પંચાત;

અંજા સ્ત્રી [સં.] પવનનો કે પવન સાથે

પડતા વરસાદનો સુસવાટ. ૦નલ, ૦યાત

પું [સં.] વરસાદ ને વટોળિયાનું તોફાન

અંડ પું [ફા. જિંદ] એક ભૂત; છન (૨)

વિં અલમસ્ત; માતેલું (૩) હુમ્મયું;

મત્સરવાળું

અંડાધારી વિં હાથમાં અંડાવાળું (૨)

ઝુડો - ઝુબેશ ઉકાવનાર [લા.]

અંડી સ્ત્રી નાનો ઝડો. -ડો પું ઝુડો;

ધ્વજ (૨) [લા.] ઝુબેશ (૩) પક્ષ કે

તેની આગેવાની કે દોરવણી

અંદ સ્ત્રી [ફા.] ઈરાનીઓની પ્રાચીન ભાષા

(જેમાં પારસી ધર્મગ્રંથનાં ભાષ્ય લખાયાં

છે). ૦અવ(-વે)સ્તા સ્ત્રી [+ફા. ઉત્તા]

પારસીઓનો મુખ્ય ધર્મગ્રંથ

અંપડાવવું અંકિં [સં. કંપ] ચાહોમ કરીને

દૂરી પડવું - સાહસ કરવું

અંપા સ્ત્રી [સં.] દુદ્ધકે

અંપાન સ્ત્રી ડોળી જેવું એક પહાડી

વાહન (માણસો તે ભંચકોને ચાલે છે.)

અંપાપાટ પું ઓચિતું દૂરી પડવું તે

અંપાવવું અંકિં જુઓ અંપડાવવું

ઝાકઝમાક પું [‘ઝમક’ ઉપરથી] ઝળક;
ભપકો [દિલીપ્યમાન
ઝાકઝમાળ વિં ઉમ્મવલ; ઝગઝગતું;
ઝાકઝઝાળ વિં સ્વચ્છ અને સુરપટ (૨)
પું મહાલવું તે; આનંદ
ઝાકળ સ્ત્રી; નં ઝોસ; તુપાર
ઝાઝું વિં પુષ્કળ. -ઝેરું વિં ઝાઝું
(લાલિત્યવાચક)
ઝાટકઝૂટ(-ડ)ક, ઝાટકઝૂમક(-ડ)નં
(દાણદાણી વગેરે) ઝાટકી કરીને સાફ
કરવું તે [ઝટકામણ
ઝાટકણ નં ઝાટકતાં નીકળેલો કચરો;
ઝાટકણી સ્ત્રી ઝાટકવું-સૂપડા વડે સોઢું
તે (૨) ઝાટકવાનું મહેનતાણું (૩) સખત
ઠપકો [લા.]
ઝાટકવું સંકિં [પ્રા. જ્ઞાણ, જ્ઞાણવળ (સં.
જ્ઞાણ) ઉપરથી] સૂપડા વડે ઊપણવું-
સોઢું (૨) નેરથી ખખેરવું; ઝાપટવું (૩)
ખૂળ ઠપકો આપવો [લા.]
ઝાટકો પું જુઓ ઝટકો
ઝાડ નં [પ્રા.; સં. જ્ઞાણ] વૃક્ષ (૨) દારૂ-
ખાતાની એક ચીજ
ઝાડકઝૂટ(-ડ)ક, ઝાડકઝૂમક(-ડ) નં
જુઓ ઝાટકઝૂટક [જુઓ ઝાટકવું
ઝાડકણ નં જુઓ ઝાટકણ. -વું સંકિં
ઝાડઝૂડ નં [ઝાડવું + ઝૂડવું] વાળઝૂડ; સાફસૂક
ઝાડપાન નં વનસ્પતિમાત્ર
ઝાડવું નં નાનું ઝાડ
ઝાડવું સંકિં [સં. જ્ઞા. પ્રા. જ્ઞા. જ્ઞાણ]
ઝાડથી વાળવું; કચરો કાઢવો (૨) ઝાટકવું;
ખખેરવું (૩) ઊંજણી નાખવી (૪)
ઠપકો આપવો [લા.] [(૨) જંગલ
ઝાડી સ્ત્રી ઝાડ, વેલા, ઘાસ ઇનો ભરાવો
ઝાડુ નં [જુઓ ઝાડવું] મોટો સાવરણો
(જેવો કે ભંગી વાપરે છે) (૨) સાવરણી
(૩) ઝાટકણી; ઠપકો; અપમાન; અનાદર
[લા.]. ંવાળો પું ઝાડુ લઈ (રસો)
વાળનાર દામદાર; ભંગી
ઝાડો પું [ઝાડવું સંકિં ઉપરથી] વિષા

(૨) દરત; જુલાળ (૩) ખારીક તપાસ
(૪) ઝાડવું-ઊંજણી નાખવી. ંપેશાળ
પું શૌચ; મળની ઉત્સર્ગક્રિયા
ઝાનમ નં જુઓ જહનમ
ઝાપટ સ્ત્રી [જુઓ ઝપટ] અડક્ટ (૨)
ભૂતપિશાચની ઝપટ. ંવું સંકિં ઝપડાની
ઝપટથી સાફ કરવું (૨) ફટકાવવું; મારવું
(૩) ખૂળ ખાવું [લા.]. -ટિયું નં ઝાપટીને
સાફસૂક કરવા માટે લાકડાની ટોચે કપડું
બાંધીને બનાવેલી એક બનાવટ. -ટું
નં થોડા સમય માટે વરસાદનું એકદમ
તૂટી પડવું તે
ઝાપોટ સ્ત્રી જુઓ ઝાપટ
ઝામણ નં [જુઓ જામણ] મેળવણ;
અધરકણ [એક રોગ
ઝામર પું [દિ. જ્ઞામલ] માથા અને આંખનો
ઝામરી સ્ત્રી [દિ. જ્ઞામ = દાઝવું] હથેળીમાં
કે પગને તળિયે થતો ફેલ્લો. -રો પું
જુઓ ઝામરી (૨) આમડાનો એક રોગ
(૩) બહુ પાકેલી-દાઝેલી ઈંટનો કકડો
ઝામવું સંકિં [દિ. જ્ઞામ] તપાવેલી ઈંટ
-ઠીકરી વડે પાણી કે ઓસડ છમકારવું
ઝામોરીન પું [દિ.] કાલીકટના રાનનો
ઘલકાળ
ઝાયલ વિં [જુઓ જાહેલ] ઉચ્ચ; તામરી
ઝાર પું [જુઓ જુવાળ] ભરતી
ઝાર પું [દિ.] રશિયાના રાનનો ઘલકાળ.
ંશાહી સ્ત્રી ઝારના જેવો જુલમી અમલ
ઝારણ નં [પ્રા. જ્ઞાય = સોની-ઝારનારો]
રેણ (ધાતુનાં વાસણ સાંધવાનું) (૨)
તેનાથી કરેલું ધાતુનું સાંધણ
ઝારવું સંકિં [‘ઝરવું’ પરથી] ઊના
પાણીની ધાર વડે ધોવું કે શેકવું (૨)
ધીમે ધીમે સિંચન કરવું (૩) નકામાં
ડાળાં કાપી નાખવાં; છાંટવું
ઝારવું સંકિં ઝારણ વડે ધાતુના વાસણને
સાંધવું; ઝાંણવું
ઝારી સ્ત્રી [‘ઝરવું’ ઉપરથી] નાળચાવાળી
ટોચલી (૨) પેલામાંથી તળેલી વસ્તુઓ

કાઠવાનું તવેથા જેવું કાણાંવાળું ઓભર.
-રો પું મોટી ઝારી (૨) (બાગમાં કે
જમીન પર) પાણી છાંટવાનું નાળચાવાળું
વાસણ

ઝાલ સ્ત્રી૦ કાનનું એક ધરેણું

ઝાલક સ્ત્રી૦ છાલક; છાળ

ઝાલર પું એક કંઠાળ-વાલ

ઝાલર સ્ત્રી૦ [સં. જાહરી] ઝૂલ; કોર (૨)
મોગરીથી વગાડવાની ધડિયાળ. -રી

સ્ત્રી૦ વગાડવાની નાની ઝાલર

ઝાલવું સંકિં હાથમાં લેવું; પકડવું; ગ્રહવું

(૨) કેદ કરવું; પકડી રાખવું; બંધનમાં

લેવું (૩) જડવત્ રહી નય તેમ કરવું

(જેમ કે, વાચે કાલથી કેડ ઝાલી છે)

ઝાવલી સ્ત્રી૦ નાળિયેરી અને ખલૂરીની

સૂકી ડાંખળી (૨) પાંદડાંની ચૂથેલી

સાદડી; ટટ્ટી

ઝાવસોઈ સ્ત્રી૦ [અ. યા હસેન] 'યા હસેન !'

એવો મોહરમમાં હુસેનના મૃત્યુના શોક-

માં કરવામાં આવતો પોકાર (૨) તેવી

રીતે અનૂતમાં ફરવું અને ખૂમો પાડવી

તે; હોહા; તોફાન; દંગો [લા.]

ઝાવળી સ્ત્રી૦ જુઓ ઝાવલી

ઝાવાં નં બંબં ડૂખતા માણસનાં તર-

ફડિયાં; વક્ષમાં

ઝાળ સ્ત્રી૦ [સં. જાલા] જવાલા; તેની આંચ

(૨) કોધનો આવેશ [લા.]

ઝાળણુ નં જુઓ ઝારણ

ઝાળવું સંકિં રેણુ વડે સાંધવું

ઝાંખ(૦૫) (૦) સ્ત્રી૦ ઝાંખાપણું (૨) બટ્ટો;

લાંછન [લા.]

ઝાંખરું(૦) નં [વં. જાંખર] કાંટાવાળું ડાંખળું

ઝાંખવું(૦) સંકિં ઝાંખી કરતી (૨) છાનું;

માનું સંતાર્પન લેવું (૩) અંકિં ઝાંખા

પાડવું

ઝાંખારી(૦) સ્ત્રી૦ ઝાંખાપણું

ઝાંખી(૦) સ્ત્રી૦ ['ઝાંખવું'(સંકિં) ઉપરથી]

ઝાંખો ખ્યાલ કે દર્શન (૨) છાનું માનું

લેવું તે (૩) ભાવપૂર્વક દર્શન

ઝાંખું (૦) વિં અરપથ; આણું (૨) ઓછા
પ્રકાશવાળું; નિરતેજ

ઝાંજ (૦) સ્ત્રી૦ [સં. જાંજા] છખલીકાં; કાંસીનેડ

(૨) ગુસ્સો; રીસ

ઝાંજર (૦) નં [સં. જાંજર] સ્ત્રીઓનું પગનું

એક ધરેણું; નૂપુર (૨) ખેડી; જંજીર [લા.].

-રિયાં નં બંબં વં જુઓ ઝાંજર. -રી

સ્ત્રી૦ બાળકનું ઝાંજર (૨) ધૂધરી બાધેલી

લાકડી (જે ખખડાવાય છે.)

ઝાંજવાં (૦) નં બંબં વં મૃગજળ (૨)

તેજથી કે આંસુથી આંખને પડતી ઝાંખ.

[ઝાંજવાનું જળ શંખ્રં મૃગજળ]

ઝાંપ (૦) સ્ત્રી૦ [પ્રા. જંપ=દાંકવું] ઝાંખ

ઝાંપડી(૦) સ્ત્રી૦, -ડો પું એક મહિન ભૂત

ઝાંપલી (૦) સ્ત્રી૦ નાનો ઝાંપો (પ્રાયઃ વાડ

કે ખેતરનો)

ઝાંપો (૦) પું [પ્રા. જંપ=દાંકવું] (શેરી, વાડા

વગેરેનો) દરવાલો (૨) ગામની ભાગેળ

ઝાંસો (૦) પું જુઓ જાંસો (૨) હંક;

ત્રાણું (૩) મહેણું

ઝિકાવું અંકિં 'ઝીકવું'નું કમંણિ

ઝિકાળો પું ઈ-રોડાનો ભૂકો

ઝિપાવું અંકિં 'ઝીપવું'નું કમંણિ

ઝિરેલ સ્ત્રી૦ જુઓ ઝિમેલ

ઝિયાણું, ઝિયા(-રા)યાણું નં પહેલી

સુવાવડ પછી દીકરીને બાળક સાથે વળા-

વતી તે કે તે વેળાનું આણું કે કરાતી રીત

ઝિકાવું અંકિં 'ઝીકવું'નું કમંણિ

ઝિંદગિલી સ્ત્રી૦ [ફા.] હૃદય છવતુંનગવું

ઉત્સાહિત હોવું તે

ઝીક સ્ત્રી૦ ઝીંક; ઝીંકવું તે. [ઝીલવી

= ટકર પછાડ ઝીલવી]

ઝીક સ્ત્રી૦ કસળી તારનું ભરત. બચળક

સ્ત્રી૦ ભરવામાં વપરાતા સોનારૂપાના તાર,

દીપકી વગેરે. ંડીકડી, ંડીકી સ્ત્રી૦

ભરવામાં વપરાતી સોનારૂપાની ગોળ

દીપકી [પાટી નાંખવું; દરાવવું

ઝીકવું સંકિં ભેરથી ફેંકવું-પછાડવું(૨)

ઝીણુ સ્ત્રી૦ ['ઝીણું' ઉપરથી] ઝીણી રત્નેટી

(જેમ કે પીંતતા કની) (૨) વરસાદની
કરકર (૩) ફેરીની ચોટલી પર ખંધાવા
માંડું બળીદાર પડ
ઝીણવટ, ઝીણાશ ઝીંબારીકી (૨)
ચતુરાઈ; હડાપણ
ઝીણું વિવિધ; ક્ષીણ; પ્રા. ક્ષિણ, ક્ષિણીયારીક;
નાનું (જેમ કે, ઝીણું કાણું) (૨) ટીણું;
અણીદાર (ઝીણી અણી) (૩) પાતળું;
બારીક(ઝીણું કપડું) (૪)નાજીક;ઝીણવટ
અને સંભાળની જરૂરવાળું (જેમ કે,
ઝીણું કામ; ઝીણી વાત) (૫) (અવાજમાં)
ધીમું કે પાતળું; મંદ (જેમ કે, ઝીણું
ઝીણું બોલવું) (૬) [લા.] ઝીણવટભર
વર્તનાર - કામ કરનાર (માણસ) (જેમ
કે; અહીં ઝીણા માણસનું કામ છે) (૭)
બહુ કરકસરિયું; કંલસ જેવું. [ઠંડાંતણું =
(કોઈ કામ કે વાતમાં) ઊંડું ઊતરવું;
અતિ બારીકાઈથી તપાસવું]
ઝીણો તાવ પું ધીમો પાણી ચાણુ આવ્યા
કરતો તાવ
ઝીપટું નં ઝીપટાનું ફૂલ. -ટો પું એક
વનસ્પતિ (એનાં ફૂલ અપાટ લાગતાં લૂગડે
ચોટી નય છે)
ઝીપવું સંકિં જુઓ ઝીલવું
ઝીમી ઝીંબ [દ. ક્ષામિય = કાળું] એક
નતની કાળી સાડી
ઝીક ઝીંબ તંખરનો તાર (૨) લાખેલી
મોટી બરણી (૩) હાડા પાણીની જગા
(૪) હાળ; હાલક
ઝીલણ નં ઝીલવું તે(૨)ઝીલવું તે (પ્રવાહી)
ઝીલવું સંકિં [દ. ક્ષિલિય = ઝીલવું]
પકડી લેવું; ઝીપવું (૨) એક જણનું બોલવું
કે ગાવું બીનએ ઉપાડી લેવું
ઝીલવું સંકિં [પ્રા. ક્ષિલ = નાહવું] નાહવું;
જળકીડા કરવી
ઝીણું નં [ઝીલવું ઉપરથી] લટકતાં રૂપડાં
બાંધી નીચેથી ઉપર (ખેતરમાં) પાણી
ચડાવવાની એક રચના
ઝીંક (૦) ઝીંક; પહાડ. ંવું સંકિં

જુઓ ઝીકવું. ઝીંકાવવું (પ્રેરક)
ઝીંકાવું (કર્મણિ)
ઝીંકી ઝીંબ એક ઝાડ (એનાં પાનાં બીડી
વાળવામાં વપરાય છે)
ઝીંટ (૦) ઝીંબ; નં નકામી પીડા; લકડું.
ંવું સંકિં (કોઈક કાંટાળું - અરડું) કે
એના જેવું વળગાડવું; ખઝાડવું (૨)
ખડકવું - ટાવવું (પ્રેરક). - ટાવું (કર્મણિ)
-ટું નં ઝાંખડું (૨) નકામી પીડા; લકડું
ઝીંથરાં (૦) નં ખંખં વં માથાના અવ્યવ-
સ્થિત અને છટા વાળ
ઝુંકારવું સંકિં (બેઠને) ખેસાડવું
ઝુંકાવવું સંકિં નમાવવું (૨) અપલાવવું;
ચાહોમ કરવું
ઝુંડાવવું સંકિં, ઝુંડાવું અંકિં 'ઝૂંડવું'નું
પ્રેરક અને કર્મણિ
ઝુણઝુણ અં (૨) નં [રવં]
ઝુરાયો પું ઝુરણ; કંલપાંત; વિચોગદુઃખ
ઝુરાવું અં કિં 'ઝૂરવું'નું ભાવે
ઝુલણિયું વિંઝૂલવું (૨) નં એક ઝૂલવું ધરેલું
ઝુલાવતહાર વિં 'ઝૂલવું' ઉપરથી ઝુલાવનારું
ઝુલાવવું સંકિં 'ઝૂલવું'નું પ્રેરક
ઝુંડ નં ભૂથ; ટોળું
ઝુંડાધારી વિં જુઓ ઝુંડાધારી
ઝુંડો પું જુઓ ઝુંડો
ઝુંબેશ ઝીંબ [પ્રા. ઝુંબિય = ગતિ; હલનચલન]
જેરપૂવં કની ચળવળ - હિલચાલ
ઝુંબર નં જુઓ ઝમરખ
ઝૂંકવું અં કિં નમવું; લથી પડવું; લટકવું
ઝૂંક ઝીંબ ઝૂંકવું તે. ંવું અંકિં [સં. ઝુષ,
પ્રા. ઝુજ્જ, ઝુજ્જી] મચ્યા રહેવું (૨) નેરથી લડવું
ઝૂંડ નં મોટો મગર (૨) મજબૂત પકડ
(૩) એક નતનું ભૂત - ઝાડ
ઝૂંડઝાપટ નં ઝાડઝૂંડ; ઝાપટઝૂપટ
ઝૂંડવું સંકિં [દ. ઝોડ] ધોડા કે
ખૂધા વડે ઢોકવું (૨) ઝાપટવું; ખંખેરવું
ઝૂંડિયું નં નેનાથી ઝુડાય એવું મોટું - ખૂંડું
ઝૂંડી ઝીંબ ઝૂંડો; ભૂડી. - ઝૂંડો પું [સં. જૂડ;
પ્રા. જૂહી] ધણી ચીત્તેનો સાથે બાંધેલો
જથો; ભૂડો

જૂમ વિં ધૂમ; ઘણું
 જૂમ સ્ત્રી; પું ['જૂમતું' ઉપરથી] જૂમખું.
 ૦પું નં, ૦ખો પું અનેક વસ્તુઓનો
 જથ્થો; લખખો
 જૂમણી સ્ત્રી ['જૂમતું' ઉપરથી] એક જતનો
 હાર(અમાંવચમાં પાઈના આકારનું ચકતું
 હોય છે). -થું નં એક જતનું ધરણું
 જૂમતું અં કિં [સરં દે. કુંવળગ=પ્રાલંબ]
 જુઓ જૂમતું (૨) લટકતું; ટિંગાતું (૩)
 આતુરતાથી ટાંપી રહેવું
 જૂરણુ નં ['જૂરતું' ઉપરથી] જુઓ જુરાપો.
 -તું અં કિં [પા. જૂર=ચાદ કરતું (૨)
 જૂરતું; સુકાતું.]-ને માટે તલસતું-કલપાંત
 કરતું (૨) કલપાંતથી ક્ષીણ ચતું
 જૂલ સ્ત્રી શાલા માટે રાખેલી જૂલતી કિનાર;
 ચીણવાળી કોર (૨) કવિતામાં (લાવણી
 ઇંમાં) આવતો આંતરો (૩) બળદ કે
 ઘોડાને પહેરાવાતો ઓઢો
 જૂલણુહાર વિં જૂલનારું; હીચકા ખાનારું
 જૂલણુ પું [દિ. જુલ્લણ] એક છંદ
 જૂલણું નં જૂલતું; હીચકો (૨) પારણું
 (૩) ગાવાનું હાલરકું
 જૂલતું વિં ['જૂલતું' ઉપરથી] ઝાલાં ખાતું;
 લટકતું. -તું અં કિં [પ્રા. જુલ્લ (સં. જુલ્લ)]
 હીંડોળે કે પારણે હીચતું (૨) લટકતું
 જૂલો પું ['જૂલતું' ઉપરથી] જેમાં જૂલી શકાય
 તે; હીચકો (૨) નુકસાન; ખાધ [લા.]
 જૂંક (૦) સ્ત્રી [જુઓ જૂંકાતું] એકાએક
 આંખમાં કાંઈ અપડતું તે; ઝાક
 જૂંકાવવું (૦) સંકિં જૂંકાય એમ કરવું
 જૂંકાતું (૦) અં કિં જૂંક લાગવી
 જૂંટ (૦) સ્ત્રી જૂંટવી લેવું તે. ૦વવું સંકિં
 'જૂંટવું'નું પ્રેરક. ૦વું સંકિં અડપ મારી
 ખૂચવી-પડાવી લેવું. -ટં જૂંટા, -ટા જૂંટ
 સ્ત્રી સામસામે જૂંટ ચલાવવી તે. -ટાવવું
 સંકિં, -ટાવું અં કિં 'જૂંટવું'નું પ્રેરક
 અને કર્મણિ
 જૂંપડી (૦) સ્ત્રી, -ડું નં [દિ. કુંપડા] ધાસ,
 સાંડી, છાજ વગેરેથી બનાવેલું છાપડું -ધર

જૂંકે સ્ત્રી, ૦ણુ નં જૂંકવું-ઝાકાં ખાવાં તે.
 ૦વું અંકિં [જુઓ જૂંકવું] ઝાકાં ખાવાં
 જૂંસરી (૦) સ્ત્રી જુઓ ધૂંસરી. -રં નં
 ધુરા; ધૂંસરું
 જોણુ (ઝ) સ્ત્રી ['ઝીણું' ઉપરથી] ઝીણ;
 ઝીણી રત્નેટી (જેમ કે પીંજતા રત્નેટી, તમા-
 કુની) (૨) વરસાદની ફરફર; પાણીની છાંટ
 જોણુ (ઝ) સ્ત્રી [અઝણી] કોથળી ધૂંસરી-
 કમકમી [પરસેવાના રેલા પર રેલા
 એળેળેખાં, એળેળેખ અં (૨) નં ૦ ૦ ૦
 ઝેર સ્ત્રી [જુઓ ઘેર] જાંચી જગા કે ખેડકની
 ધાર; ધરની ઓટલી કે તેની ધાર
 ઝેર(ઝ) નં [ફા. જહર] વિષ (૨) ઈર્ષ્યા(૩) વેર.
 ૦ંકચૂરો(-લો) પું, ૦ંકચોણુ, ૦ંકોચણુ
 નં [ફા. જુવહર] એક કડવું ખી-આંધધિ
 ઝેરવું સં કિં નાની સ્વાઈથી દહીં વલોવવું
 ઝેરી(૦ણુ) (ઝ) વિં ઝેર-વિષવાળું (૨)
 અદેખું; અંટસ રાખે એવું [જૂંકવાપણું
 ઝાક પું; સ્ત્રી ['જૂંકવું' ઉપરથી] વાંક; વલણ;
 ઝાક પું; સ્ત્રી [જુઓ જૂંક] આંખમાં કાંઈ
 અપડતું તે; જૂંક (૨) નુકસાન
 ઝાકવું સં કિં જાંધમાં ઝાકાં ખાવાં
 ઝાકું નં ['ઝાકવું' ઉપરથી] જાંધ કે ઘેનનું ઝાકું
 ઝાકો પું ['ઝાકવું' ઉપરથી] હેલો; હડસેલો
 (૨) આંખની ઝાક (૩) ત્રાજવાં ખોટાં
 નમાવવાની ચુકિત [લેંસ
 ઝાટ(ઠડી) સ્ત્રી, ૦ડું નં [દિ. કોટ્ટી] જુવાન
 ઝાટિંગ પું [સં. જોટિંગ] એક પ્રકારનું ભૂત
 (૨) મેલું કે રખડતું દાંડ માણસ
 ઝાટી સ્ત્રી જુઓ ઝાટડી
 ઝાટું નં જુઓ ઝાટ
 ઝાડ (ઝા) નં ઝડ; વળગણ. ૦ંજપટ
 સ્ત્રી ભૂતપિશાચાદિની અડકટ; વળગાડ
 ઝાખા(-લા)વું, ઝાખો(-લો) પું જુઓ
 લેખાવું, લેખો
 ઝાચણો પું જુઓ ઝાલણો
 ઝાલ સ્ત્રી વચ્ચેથી જૂલી જતું તે
 ઝાલણી સ્ત્રી [જુઓ ઝાળી] ખાનાંવાળી
 કોથળી; ખડિયો. -ણો પું મોટી ઝાલણી

ઝોલવું અંકિં [જુઓ ઝૂલવું] ઝોલવું (૨)

ઝોમાં ખાવાં

ઝોલું (ઝો) નં ઝુંડ; ટાળું

ઝોલું નં [ઝોલવું] ઉપરથી ઝોલું; ઝોલું.

-લો પું ઝૂલો; હિંડોળો (૨) હેલો;

હીંચકાનો એક ઝોલ (૩) ઝોલ

ઝોળ (ઝો) સ્ત્રી [સં. જ્વાળા] ઝાળ; જ્વાલા

ઝોળણી સ્ત્રી - હો પું જુઓ 'ઝોલણી'માં

ઝોળી સ્ત્રી [દિ. જોલિયા] કપડાના ચાર.

છેડા પકડીને ઝૂલવું પાત્રાકાર કરાય છે તે.

હાલો 'ચાકની, સાધુની ઝોળી' (૨) ઝૂલતી

ઝલાતી થેલી (૩) બાળકની ખોઈ. ઝળો

પુંઝોલો; નમી પડવું તે (૨) મોટી ઝોળા

ઝંકવું (૦) સંકિં ઝંકવું; પટકું

ઝંકો (૦) પું જુઓ ઝંકો

ઝંટ (૦) સ્ત્રી ઝંટ; ઝડપ. ઝંટું સંકિં

ઝંટવું; ખૂંચવી લેવું

ઝંસવું (૦) સંકિં [દિ. જોસ = નાખવું;

ફેંકવું] રીસથી - અભાવથી આપવું -

નાખવું કે મૂકવું - પટકું (૨) ઠાંસીને

ખાવું - ગળચવું

ઝંસો (૦) પું [જુઓ ઝંસવું] હડસેલો; ધક્કો

૭-૧

ખ પું [સં.] ચવગ'નો અનુનાસિક. એથી શરૂ થતો એકે શબ્દ નથી. ચચચલ, જગ-જગ જેવા શબ્દોમાં સંસ્કૃત ઢળે લખવામાં આવી શકે. પણ શુભરાતીમાં એમ કોઈ ભાગ્યે લખે છે; અનુસ્વાર જ મોટે ભાગે લખાય છે.

૮

ટ પું [સં.] મૂધ'સ્થાની પહેલો વ્યંજન

ટકં અં [રવં] ટંકાવાથી થતો અવાજ;

યા ખટ દર્શને થતો અવાજ (જેમ કે,

ધડિયાળનો, કંમેરોની કળનો)

ટકંટકં અં [રવં] સતત ટક ટક અવાજ

થાય તેમ (જેમ કે ધડિયાળનો) (૨).

ટગર ટગર (જેવું) (૩) સ્ત્રી જુઓ

ટકટકારો. -કાંટ(-રો) પું ટકંટકં

અવાજ (૨) કંઠાળો આવે તેવો નકામો

લવારો. -કિયું વિં ટકંટકં કર્યા કરવું

ટકંટકું સંકિં [સં. તક] લાંબા વખત સુધી

ચાલવું - નમવું (૨) એક સ્થળે લાંબો

વખત થોભવું

ટકાઉ વિં ટકે - રહે તેવું; મજબૂત. -વ

પું ટકાઉપણું; મજબૂતાઈ; ટકવું તે

ટકાવારી સ્ત્રી ટકા પ્રમાણે ગણતરી;

'પરસેન્ટેજ'; સોએ કેટલા તેવું પ્રમાણ

વિ.લે.-૨૦

ટકો પું [સં. ત્રિક] ત્રણ પૈસા

ટકો પું [સં. વંક] રૂપિયો; નાણું (૨) સેંકડાના

પ્રમાણમાં ગણતરી; 'પરસેન્ટેજ'

ટકો પું ['ટક' રવં] ટકો, સાવ બોહું -

કેશરહિત માથું

ટકોર સ્ત્રી [દિ. ટકર] ટકોરવું - ટાંકવું તે; ધીમેથી

ગોદાવણું તે (૨) સહેજ ધસારો કે સૂચના

(૩) વ્યંગ કે મરોડમાં કહેવું તે; મીઠી

લીકા; વક્રોક્તિ. ઝખાનું નં ચોષડિયાં કે

તે વગાડનારને બેસવાની જગા. ઝવું સં

કિં ટકોરો મારવો (૨) ટાંકવું; ગોદાવણું;

ટકોર કરવી. -રી સ્ત્રી નાનો ટકોરો (૨)

નાની ધડિયાળ (મોગરી વડે વગાડવાની).

-રો પું રણકે એમ વાગતો ઠાક (૨)

ઠાકનો રણકો [ઠામણ; સામનો

ટકર સ્ત્રી [દિ.] ઠાકર; પ્રહાર (૨) અથ-

ટકો પું ટકો; સાવ બોહું માથું

ટગરટ(-ગ)ગર અં [સં. ટગર ઉપરથી]
 એકી નજરે; મીઠ માંડીને
 ટગુમગુ વિં જુઓ ડગમગુ; ડોલતું (ર)
 અં ટગુમગુ હોય એમ
 ટચ વિં [હં.]ગેચી જતતું (ર) પું સોનાના
 કસનો આંક [જરી વારમાં; ઝટ
 ટચ અં [રવં] ટચકાનો અવાજ (ર)
 ટચકાટ(-ચ)ચું સંકિં ટચકે ટચકે કાપતું;
 ટચકો મારીને કાપતું
 ટચકિયું નં કમ્મરથી રહી જતું તે
 ટચકું નં [જુઓ ટોચકું] ટેરતું
 ટચકો પું [દે. ટ્ચક; રવં] ઝટકો; થા
 (ર) તેનો અવાજ [(તુચ્છકારમાં)
 ટચરું વિં [જુઓ ઠચકું] અતિ ઘરકું-જુહું
 ટચલી આંગળી સ્ત્રીં છેલી, સાથી દંક્રી
 આંગળી
 ટચાક વિં ડોળી; આછકલું; શેખી મારનાર
 ટચાક અં [રવં]. -કિચો, -કો પું
 શરીરના સાંધાનો કડાકો
 ટચૂકકું વિં ધણું નાનું [ખચચર
 ટટતું નં ટટું જેવું નાનું ઠીંગણું થોડું (ર)
 ટટળણું અંકિં [જુઓ ટવળણું] પીડાતું;
 ઝૂરતું
 ટટળાટ પું ટટળવાનું દુઃખ [સશક્ત[લા.]
 ટટા(-ટ્ટા)ર વિં ખરાખર ઊભું; અક્કડ(ર)
 ટટ્ટી સ્ત્રીં [દે. ટટ્ટા=પડદો; દે. ટટ્ટી=વાડ]
 કામકાનો કે વાંસની ચીપોનો પડદો (ર)
 વીરણનો બનાવેલો ચક(૩)જળક; સંડાસ
 ટટું પું; નં ઠીંગણું થોડું (ર) નખળું થોડું
 ટડકાવતું સં કિં તડકાવતું; ધમકાવતું
 ટડપડ સ્ત્રીં, -ડાટ પું ખાલી ડંકાસ
 -દોરતોરનો દેખાવ; શેખી
 ટઢિયાળું વિં [‘ટાઢ’ ‘ટાઢું’ ઉપરથી] ટાઢ
 વાય એવું (ર) નં એવું વાતાવરણ;
 ટાઢોડું (૩) ટાઢોડાવાળું રથાન
 ટણુટો પું [રવં] ખોટું લાગતું-રીસ ચઢવી તે
 ટણુપું વિં જડ; ગમાર; મૂખ (એક ગાળ)
 ટન પું [હં.] એક અંગેલ તોલ (આરાદે
 ૫૬ મણ) [અવાજ
 ટનટન અં [રવં] (ર) નં એવો ઘંટનો

ટપ અં ટપકવાનો રવ (ર) ઝટ
 ટપક (ઠટપક) અં [રવં] ટપકતું હોય એમ
 ટપકલું વિં ટપકાંવાળું
 ટપકતું અંકિં ટીપે ટીપે નીચે પડતું; ચૂતું
 ટપકાવતું સંકિં [‘ટપકું’ ઉપરથી] ટીપાં
 પાડવાં (ર) ટૂંકાણમાં લખતું; નોંધ કરી
 લેવી (૩) ખીજમાંથી નક્કલ કરી લેવી
 ટપકિયું નં [જુઓ ટપ] ટપ દઈને મરી
 જતું તે (ર) ટપકું
 ટપકી સ્ત્રીં [ટપકું] કપાળમાંનો નાનો ચાંલો;
 ટીપકી (ર) ટીલકી; મીનાકારી અખરખ
 કે સોનારપાની નાની ગોળ પતરી. -કું
 નં [ટપ (રવં) ઉપરથી] ટીપું (ર) નાનું
 ગોળ બિંદુ-ચિહ્ન [જન્માક્ષર
 ટપકો પું [‘ટપકાવતું’ ઉપરથી] જન્મપત્રિકા;
 ટપ ટપ અં [રવં] (ર) ઝટ ઝટ (૩) સ્ત્રીં
 બડબડાટ (અણગમનો)
 ટપટપિયું વિં ટપટપ-પાછળથી બડબડાટ
 કરનારું (ર) નં જુઓ ટપટપી
 ટપટપી સ્ત્રીં અસ્ત્રો ચડાવવા માટેનો
 ચામડાનો કંકડો [મારામારી
 ટપલાખાજ સ્ત્રીં સામસામી ટપલાની
 ટપલી સ્ત્રીં [રવં] ધીમેધી માફલી થપાટ
 (ર) ટોણો; મહેણું [લા.]
 ટપલું નં [‘ટપ’ પરથી] કુંભારનું હાંલો
 ટીપવાનું એભર
 ટપલો પું [રવં] મોટી જોરની ટપલી (ર)
 કુંભારનું ટપલું [થવું [લા.]
 ટપલું સં કિં ફટી જતું (ર) વધતું-ચડિયાતું
 ટપાટપ અં [જુઓ ટપ] ઝટપટ (ર) સ્ત્રીં
 ટપાટપી.-પી સ્ત્રીં ખોલાખોલી; લસલડી
 ટપારતું સં કિં [‘ટપ’ (રવં)] મારતું;
 ઠોકતું (ર) વારંવાર કહેતું; ટકોર કરવી [લા.]
 ટપાલ સ્ત્રીં [‘ટપો’ ઉપરથી] ડાક; પોસ્ટ.
 ંઓફિસ સ્ત્રીં ડાકઘર; પોસ્ટઓફિસ.
 ંખચ નં ટપાલનું અર્થ. વ્યાખ્યા પું
 ટપાલવહેચનારો.-લી પું ટપાલવાળો
 ટપૂસટપૂસ અં [રવં] ધીરે ધીરે; ઘસડાતું
 ઘસડાતું

ટપૂસિયાં નં ૦૫૦ વંધસાઈ ગયેલાં ખાસડાં
(૨) દક્ષિણી ધાટની સપાટ (૩) અનાજ
ઝાટકતાં સૂપડાને મરાતો ઠોક
-ટપૂસિયું વિં ૦ટપૂસટપૂસ કરતું (૨) ધીરે ધીરે
ધસડાતું જતું
ટપેરણું સં કિં ૦ જુઓ ટપારતું
ટપોટપ અં ૦ [જુઓ ટપ] એક પછી એક
(૨) જલદીથી; તરત જ
ટપ્પાવાળો પું ૦ ટપો ફેરવનારો-હાંકનારો
ટપ્પો પું ૦ અમુક લ'ખાઈનો આંતરો (૨)
મુસાફરી; મળલ; વિસામો (૩) ઘોડા કે
બળદનું વાહન (૪) સંગીતનો એક પ્રકાર
(ખીળ ખે તે ક્રુપદ ને ખ્યાલ)
ટપ નં [દિ.] ઘણું પહોળું લાંકડાનું અથવા
પતરાનું એક વાસણ
ટપકંડું નં + ટપકં (૨) વિં ૦ જુઓ ટપકંડું
ટપકિયું નં ૦ જુઓ ટપકિયું
-ટપૂકંડું વિં ૦ [સં. વટકાં+ડું, વ્યત્યય થઈને]
સાવ નાનું
ટપૂકંડું નં ટાટોડું.
ટપૂડી સ્ત્રી ૦ [જુઓ ટપૂકંડું] નાની લોટી
ટપો પું ૦ પાનાના હાંસિયામાં લખેલી ટીકા
-અર્થ [જેન]
ટમકંડું અં ૦ કિં ૦ ધીમે પ્રકાશ આપવો
(૨) દૂરથી ઝીણો પ્રકાશ દેખાવો
ટમટમ સ્ત્રી ૦ નં [દિ.] (હિતરહિંદની) એક
પ્રકારની ઘોડાગાડી
ટમટમણું અં ૦ કિં ૦ [રવં] પડું પડું થઈ
રહેલું (૨) આતુર થઈ જતું
ટમેટું નં, -ટમે પું [દિ.] એક શાકફળ
ટમેં-ટાઈન નં [દિ.] અમુક ઝાડોના
ગુંદરમાંથી બનતું તેલ [[પ. વિ.]
ટખાઈન નં ૦ વરાળયત્રનો એક પ્રકાર
ટલેતો પું ૦ [રવં] ધક્કો; આઘાત (૨) ફેરો;
આંટો (૩) માથાનો ટકો
ટવર્ગ પું ૦ [સં.] ટ,ક,ડ,દ,ણ એ પાંચ વ્યંજનો
ટવળણું અં ૦ કિં ૦ [દિ. ટલ્લ] વલખાં-
તરકડિયાં મારવાં (૨) આતુરતાથી ઝંખડું
-ઝરલું (૩) પીડાણું

ટશ સ્ત્રી ૦ મીટ; અતિમેષ નજર (હદાં
એકીટશે, ટશે ને ટશે)
ટશર સ્ત્રી ૦ [પ્રા. ટ્સર=એક પ્રકારનું સૂતર]
તસર; આંખમાં દેખાતી ઝીણી લાલ રંગ
(૨) ટશિયો
ટશિયો પું ૦ [જુઓ ટશર] ઉઝરડામાં કે
ચીરામાંથી લોલી ઝમી આવતું તે; તેની રેખા
ટસ સ્ત્રી ૦ જુઓ ટશ. ૦ ટસ અં ૦ ટગર ટગર;
ટસે ને ટસે
ટસટસ અં ૦ [રવં] ફાટું ફાટું થઈ જત્ય તેમ.
૦વું અં ૦ કિં ૦ તસતસલું; ફાટું ફાટું થઈ રહેલું
ટસર સ્ત્રી ૦ જુઓ ટશર (૨) એક જાતનું
રેશમ કે તેનું કપડું; તસર
ટહકારો પું ૦ [રવં] દુઃખને લીધે થતો ઉદ્ગાર
ટહુકંડું અં ૦ કિં ૦ (મોર કે કોયલો) બોલતું
ટહુકાર પું ૦ (કોયલ કે મોરનો) ટહુકો
ટહુકો પું ૦ [દિ. ટહવા] કોયલ કે મોરનો
બોલવાનો અવાજ (૨) કોઈને બોલાવવા
દીધેલો લાંબો સાદ; ટીકો (૩) ચાલતી
વાતમાં હાજિયો પૂરવો તે; હુંકારો
ટહેલ સ્ત્રી ૦ [જુઓ ટહેલણું] માગવા જતાં
જન્યક રોજ સંલગાવે છે તે ઉક્તિ-કહેણ
(૨) એકનું એક વારંવાર કહેવું કે ધ્યાન
પર નાંખવું તે [લા.]. ૦વું અં ૦ કિં ૦ આંટા
મારવા; આમ તેમ ફરતું (૨) ગામમાં
ટહેલ નાખવી. -લિયો વિં ૦ પું ૦ (૨) પું ૦
ટહેલ નાખનારો
ટળકંડું અં ૦ કિં ૦ લલચાણું (૨) વિં ૦ લાલચુ
ટળવળણું અં ૦ કિં ૦ જુઓ ટવળણું
ટળવળાટ પું ૦ ટળવળણું તે
ટળણું અં ૦ કિં ૦ [દિ. ટલિય=ટળણું] દૂર થતું;
ખસણું; હકણું (૨) આધા જતું; મરતું
(તુચ્છકારમાં જેમ કે, ટળને અહીંથી)
ટંક પું ૦ [સં.] છાપ મારેલો સિક્કો; ટકો
(૨) પેસાસાર; ટાંક (૩) સ્ત્રી ન કસી વેળા
-વખત (જેમ કે ખાવાનો કે દોહવાનો)
ટંકણુખાર પું ૦ [સં. ટંકણશાર] એક
જાતનો ક્ષાર [પાડવાનું કારખાનું
ટંકશાળ સ્ત્રી ૦ [ટક+શાળ] ચલણી સિક્કા

ટંકામણ નં.-ણી સ્ત્રી ઓટાંકવાનું મહેનતાણું
 ટંકાર [સં.], વપું ધનુષ્યની પણછનો અવાજ
 ટંકારો પું ટાંકનાર (જેમ કે ધંદીનો)
 ટંકાવતું સં કિં 'ટાંકું'નું ગ્રેરક
 ટંકે(-કે) ટંક અં [જુઓ ટંક] દરેક ટંકે
 (૨) બરાબર નિયત સમયે; યોગ્ય વખતે
 જ (૩) ટોચ સુધી; છલાછલ
 ટંગ સ્ત્રી [સં. ટંગા] ટાંગો; પગ. ઠડી સ્ત્રી
 ટાંગો; તંગડી (૨) ટાંગાથી મારેલી ઠાકર
 કે આંટી (કુસ્તીમાં)
 ટંગાડ(-વ)તું સંકિં [જુઓ ટાંગવું]
 લટકાવવું [લટકાવવું]
 ટંગાવું અંકિં ['ટાંગવું'નું કર્મણિ] ટિંગાવું;
 ટંટાબોર વિં ટટો કરવાની આદતવાળું
 ટટો પું કળિયો; તકરાર. ઠકિસાદ પું
 [અ. કસાદ] ટટો-તકરાર
 ટટોલ પું વહાણનો મુખ્ય ખલાસી-સુકાની
 (૨) ભંચું માણસ કે કાંઈ વધારે
 ભંચું લાગે તે [લા.] [પાત્ર
 ટંબલર નં [હં.] એક જાતનું પ્યાલા જેવું
 ટાંપ પું [હં.] (છાપવાનું) બીણું. ઠંપટર
 નં [હં.] છાપ જેવા અક્ષરોમાં લખવાનું ચંત્ર
 ટાંપકોઈડ પું [હં.] એક જાતનો (આંત-
 રાને કારણે થતો) મુદતિયો તાવ
 ટાંપમેખલ નં [હં.] સમયપત્રક (દેલગાડીનું,
 શાળાનું ઇં)
 ટાઈ સ્ત્રી [હં.] જુઓ નેકટાઈ
 ટાઉન-હોલ પું [હં.] ગામનો સાર્વજનિક
 હોલ-સભા ઇં માટેનું મકાન
 ટાચકટુચક વિં છટુંછવાયું; પરચૂરણ
 ટાચકો પું [રવં] ટચાકો; સાંધાનો કડાકો
 (૨) થોડિયે લટકાવાતું ઝૂમખું-રમકડું
 (૩) ખોટું લાગવું-રીસ ચડવી તે
 ટાટ પું [કાનકી તટ્ટે] મોટી તાસકનાથાટની
 છછરી થાળી (૨) અં સાવ; તદ્દન. ઉદાં
 'લૂખોટાટ', 'નાણુટાટ'
 ટાટ વિં [હં. ટાટ] સન્નહ; કટક; સક્કસ
 (૨) મસ્ત; ચકચૂર
 ટાટ નં [દંગાઈ પાટ=શણ] શણની

દોરીઓના વણાટનું જડું કપડું. બપટી
 (-ટ્ટી) સ્ત્રી જુઓ તાડપત્રી
 ટાટવું નં ટટવું; હલકી જાતનું ઘોડું
 ટાટિયાં નં બંબવં [જુઓ ટાટ] ગાડાનાં-
 પાંજરાં (૨) કામડાંનાં બારણાં
 ટાટિયું નં ટાટનો કકડો (કપડું)
 ટાટું નં [જુઓ ટટી] કામડાંની ચીપોની
 ચૂથેલી સાદડી, ભીંત કે ઝાંપો (૨)
 ટાટાનું બનાવેલું ઝૂંપડું (૩) જુઓ ટાટવું
 ટાટું નં [ટાટ=અક્ષીણ ઇંના નશામાં
 ચકચૂર ઉપરથી] રાજપૂત કે ગરાશિયો
 (તુચકારમાં)
 ટાઠ સ્ત્રી [જુઓ ટાટું] ઠંડી. ઠંક સ્ત્રી
 ઠંક (૨) નિરાંત [લા.]. ઠંકિયું નં
 ઠંક માટે વપરાતું ભીનું કપડું કે પીણું
 (૨) પાણી કંડું થાય તેવું વાસણ. ઠંકડો
 પું સુખદુઃખ; તડકો છાંયડો [લા.].
 -ઠાશ સ્ત્રી ઠાથાણું. -ઠિયો (ઠાથ)
 પું ઠાઠ વાઈને આવતો તાવ. -ઠી સ્ત્રી
 મહાની રાખ; વાની
 ટાઠી શિયળ, ટાઠી શીળી સ્ત્રી શ્રાવણ
 સુદ કે વદ સાતમનો દિવસ; શીતળા-
 સાતમ (૨) ટાટું-વાસી ખાવાનું હોણું
 તે (વ્યંગમાં)
 ટાટું વિં [પ્રા. ઠઠ (સં. રત્તવ) = કુઠિત,
 જડસડ ઉપરથી] શીતળ; કંડું (૨) વાસી
 (૩) [લા.] ધીમું; મંદ (જેમ કે કામમાં)
 (૪) ઝટ ઉશ્કેરાયું નહિ એવું; સાંત
 સ્વભાવનું. [ટાઠા(-ઠે) પાણીએ ખસ
 જવી = વગર મહેનતે પીડા ટળવી.]
 ટાઠો પું [ટાટું ઉપરથી] ટાઠો રામ;
 અંદરથી બાળી મૂકે એવું ભર્મવચન
 ટાઠોડિયું નં [ટાટું ઉપરથી] જુઓ
 ટાઠકિયું. (૨) જુઓ ટાઠોડું
 ટાઠોડું નં [ટાટું ઉપરથી] ચાલુ વરસાદને
 લીધે હવામાં ચથેલી શરદી
 ટાઠોડો પું જુઓ ટાઠો. [ટાઠોડા દેવા =
 મહેણાં મારવાં.]
 ટાણું નં સારોતરસો પ્રસંગ-અવસર

(૨) સંધિ; લાગ. ૦ટચકુ' નં વાર-
તહેવારનો પ્રસંગ - અવસર
તાપટીપ સ્ત્રીં વ્યવસ્થા; સુધડતા
(૨) મરામત (૩) ઉપરનો લાભકો -
શણગાર; ચાપટીપ. -પિયું વિંટાપટીપ
-શણગાર કર્યા કરવાની ટેવવાળું
તાપટી સ્ત્રીં ટપલી
તાપરી(-સી) સ્ત્રીં ['ટપ' (૨૧૦)] ચાલતી
વાતમાં પુરાતો હાજિયો
ટાપી સ્ત્રીં [૨૧૦] ટપલી (૨) હા બેસાડવા
ટીપવાનું ઓભર
ટાપુ પું બેઠ; દીપ
ટાપુવો, ટાપો પું ['ટપ' (૨૧૦)] રોટલો
ટાપોટો પું ['ટપ' ૨૧૦] હથેળી પર હથેળી
અકાળી કરેલો અવાજ; તાપોટો
ટાભાટેભા પું બંબંબં [નુઓ ટેભો]
યાગડથીગડ (૨) જખમના ટાંકા
ટાભાટેભા સ્ત્રીં ટાભાટેભા કરવા તે
ટાયડી સ્ત્રીં [નુઓ ટારડી] નાની થોડી.
-કું નં નાનું થોડું. -ટો પું નાનો થોડો
ટાયર નં [દં.] સાઇકલ, મોટર વગેરે
વાહનને હોતી રખરખી વાટ
ટાયલું (ટા') નં વગર જરૂરની દોઢડહાં-
પણની અથવા આપવડાઈની વાત
ટારડી સ્ત્રીં [દિ. ટાર=ટટું] નાની - માલ
વગરની થોડી
ટાલ સ્ત્રીં વાળ જતા રહ્યા હોય એવો
માથાનો ભાગ; તાલ. ઠંડી સ્ત્રીં નુઓ
તાલ; તાળવું. ઠું નં નુઓ તાલકું
ટાવર નં [દં.] ઊંચા મિનારા જેવું (ખુલ્લું
ધડિયાળવાળું) એક બાંધકામ
ટાળાણુટાળાણુ નં (ચળામણ, ઝટકામણ
જેવો) ટાળી મૂકેલો નકામો ભાગ
ટાળવું સંકિં [નુઓ ટળવું] દૂર કરવું;
નિવારવું (૨) સારું કાઢીલઈ ખરાબ હોડવું
ટાળો પું ['ટાળવું'] વાયદા કર્યા કરવાતે
(૨) નુદાઈ - અંતર ગણવું કે રાખવું તે
ટાંક (૦) પું [સં. ટંક] શેરનો ખર મોભાગ
(૨) મોતી તોળવાનું એક વજન-તોલ

ટાંક (૦) સ્ત્રીં ['ટાંકવું'] - (ધડવું) ઉપરથી
ધડેલી કલમની આણી (૨) આણિયું; 'નિખ'
ટાંકણી (૦) ['ટાંકવું' ઉપરથી] કાંગળ
દલ્યાદિમાં ખોસવાની માથાદાર ઝીણી
સળી (૨) સુતારનું એક ઓભર (૩)
વારંવાર ટોડવું તે
ટાંકણું (૦) નં [સં. ટંક ઉપરથી] ટાંક-
વાનું ઓભર (૨) ભેગ; પ્રસંગ (૩)
રૂડો અવસર; ટાણું
ટાંકવું (૦) સંકિં [સં. ટંક] ખણવું; કોતરવું
(૨) ટાંકા ભરવા; સાંધવું (૩) સાથે ભેડવું
(૪) ઉતારે કરવો; અવતરણ આપવું
ટાંકાખારી (૦) સ્ત્રીં [નુઓ ટાંકું] કફોડી
દશામાંથી - નીકળી જવાની ખારી
ટાંકી (૦) સ્ત્રીં [દિ. ટંક = ખોદેલું જલા-
શય] પાણી ભરવાનો હોખ'ધ કે હોખ'ડનો
કોડો (૨) નાનું ટાંકું (પાણીનું) (૩)
ટાંકવાની - કોતરવાની ક્રિયા (૪) કાંચદો
- અસર (દવાની) [લા.]
ટાંકું (૦) નં [નુઓ ટાંકી] વરસાદનું
પાણી ભરી મૂકવાને જમીનની અંદર
ખનાવેલો હોખ'ધ કોડો (૨) પાણીથી
ઠારેલું ધી; એક વાની (૩) મોટો ગોખલો
ટાંકો (૦) પું [નુઓ ટાંકવું] ખખિયો; સીવણ
ટાંગ સ્ત્રીં [નુઓ ટાંગો] પગ
ટાંગવું (૦) સંકિં [સં. ટંક] લટકાવવું; ટંગાડવું
ટાંગાટાળી (૦) સ્ત્રીં [ટાંગો + તોળવું] ટાંચિયો
અને હાથ ધાલી લખડવું ઉપાડવું તે
ટાંગાતોડા (૦) સ્ત્રીં [ટાંગો + તોડવું] રખડપટ્ટી
ટાંગો (૦) પું [સં. ટંગા] ટાંગ; ટાંચિયો
ટાંગો (૦) પું થોડાગાડી; ટપાગાડી
ટાંચ (૦) સ્ત્રીં [સં. ટંક] જપતી (૨)
કલમની આણીનો ત્રાંસો કાપ (૩) ટચકો
(૪) ધટ; ખોટ. ણ્ચુ નં ટૂંકી નોંધ.
ણ્ણી સ્ત્રીં ટાંચણ (૨) ટાંકણી. ણ્ચું
સંકિં ટાંકા મારવા (૨) ખોસવું;
થોંચવું (૩) કલમની આણી કાપવી (૪)
કરકસર કરવી; ખચ' કમી કરવું. -ચુ'
વિં ઓણું; ખૂટવું (૨) નં ઊણપ; ધટ

ટાંટિયો (૦) પું પગ (તુચ્છકારમાં).
 [ટાંટિયા મળવા = હિસાબનાં પાસાં
 સરખાં થવાં.] [ધાડું
 ટાંડું (૦) નં પોઠં; વણનર (૨) ટોળું;
 ટાંટો (૦) પું ઢાંટો; બળદ
 ટાંપ (૦) સ્ત્રી; નં વાક્યમાં વિરામ-
 ચિહ્ન (૨) પૂર્ણ વિરામ
 ટાંપવું (૦) સં કિં તાકી - તલપી રહેવું
 ટાંપું (૦) નં મળવા બહું તે (૨) ફેરો; આંટો
 ટાંપું દેયું (૦) નં ફેરો - આંટો ખાવાનું કામ
 ટિકાચત વિં [નુઓ ટિકો] પાટવી; વડું
 (૨) પું પાટવી કુંવર
 ટિકિટ સ્ત્રી [હં.] પ્રવેશવા, બવા તથા
 મોકલવા-કરવાના પરવાનાનો કાગળ કે
 પૂકાનો કકડો. ંકલેક્ટર પું [હં.]
 ટિકિટ લેનાર કે તપાસનાર કામદાર.
 ંમાસ્તર પું ટિકિટ આપનાર કામદાર
 ટિકડ પું [ટિકો] તિકડ; બડો રોટલો
 ટિક્કી સ્ત્રી [ટિકો] સફળતા (૨) લાગવગ;
 સિકારસ (૩) દીપકી - દીલડી
 ટિકો પું [દિ. ટિકા] ચાંલ્યો; મોટું દીલું
 (૨) કામ; ડિંગો [લા.]
 ટિચકારી સ્ત્રી [રવં] મશકરી; મનક;
 તોફાન. -રો પું દીચવાનો અવાજ (૨)
 મસ્તી; તોફાન
 ટિચાવવું સંકિં 'દીચવું'નું ગ્રેરક
 ટિચાવું અંકિં અફળાવવું; કુટાવું (૨)
 નકામા ફેરા ખાવા (૩) 'દીચવું'નું કર્મણિ
 ટિટિલ પું [સં.] ટિટોડો. -ભી સ્ત્રી
 ટિટોડી
 ટિટિયાણુ નં, -રો પું [ટિ. ટિટિયાવ]
 કંકણાણ; કંકણાટ; કંકાસ
 ટિટોડી સ્ત્રી [સં. ટિટિયાવ] એક પક્ષી.
 -ડો પું ટિટોડીનો નર [ટિટિલ]માં
 ટિટિલ પું, -ભી સ્ત્રી [સં.] નુઓ
 ટિન નં [હં.] એક ધાતુ - ક્યાર્થ (૨)
 ટિનના પતરાનું વાસણ. ંપાટ [હં. પોંટ]
 નં રબરું (૨) તેના જેવો તુચ્છ માણસ
 [લા.]. [ટિનપાટ આપવું = રુબસત

આપવી.] ંપાટિયું વિં ટિનપાટ જેવું;
 તુચ્છ; પામર; નકામું [નારો
 ટિપણિયો પું દીપણું ભેઈ ભવિષ્ય લાખ-
 ટિપાર્થ સ્ત્રી નુઓ ત્રિપાર્થ
 ટિપાઉ વિં દીપીને ધડી શકાય એવું;
 'મેલિએબલ' [પ. વિ.]
 ટિપાવવું સંકિં, દીપાવું અંકિં 'દીપવું'-
 નું ગ્રેરક ને કર્મણિ
 ટિપણુ નં, -ભી (-ની) [સં.] સ્ત્રી
 સમન્તી માટે લખેલી નાની દીકા (૨)
 ટાંચણ; દંક મોંઘ
 ટિકિનખોંસ સ્ત્રી [હં.] ખાવાનું લાવવા-
 લઈ જવામાં ફાવે તેવું એક પાત્ર
 ટિકાચત વિં (૨) પું ['દીલું' ઉપરથી]
 નુઓ ટિકાચત
 ટિળક પું [મ.] લોકમાન્ય તિલક
 ટિળળાવું અંકિં નુઓ ટિંગાવું
 ટિંગાટોળી સ્ત્રી નુઓ ટાંગાટોળી
 ટિંગાડ(-વ)વું સંકિં 'ટિંગાવું'નું ગ્રેરક
 ટિંગાવું અંકિં ટંગાવું; લટકવું
 ટિંબરવું નં ટિંબરવાનું ફળ. -વો પું
 [દિ. ટિંબર (બમ)] એક ઝાડ, જેનો પાન
 ખીડી વાળવામાં વપરાય છે
 ટિંબરું નં નુઓ ટિંબરવો
 ટિંબો પું દીંબો; ટકરો [ચકતી
 દીકડી સ્ત્રી [સરં દીકી] નાની ચપટી
 દીકવું સંકિં [સં. દીકી] તાકી તાકીને
 ભેડું (૨) દીકા કરવી
 દીકા સ્ત્રી [સં.] સમન્તી આપવા કરેલું
 વિવરણ (૨) ગુણદોષની સમાલોચના
 (૩) નિંદા; વગોવણી. ંકાર પું દીકા
 કરનાર; વિવેચક. ંખોર વિં દીકા-
 નિંદા કરવાની આદતવાળું
 દીકી સ્ત્રી [દિ. ટિકા] સોનેરી કેરેપેરી ટપકી
 (૨) ઝીણો ચાંલ્યો; દીલડી (૩) નજર
 દીકો પું નુઓ ટિકો
 દીખળ નં આનંદ ખાતર કરેલી મશકરી
 -મનક-તોફાન. -ળી વિં દીખળ કરે
 એવું; મશકરું

દીપ્તિ' વિં ઠીંગણું (૨) નં નાકનું ટેરું
દીપ્તિ સં કિં [રવં] ઠોકું; દીપ્તિ; છંદું
દીપ્તિ સ્ત્રીં [સં. ટિપ્પણી] યાદી; નોંધ (૨) ઉધ-
રાણીનો કાગળ; લખાણી (૩) કેદની સળ
દીપ્તિ સ્ત્રીં [દીપ્તિ] યાખડી; દીપ્તિ
દીપ્તિ સ્ત્રીંદિ. ટિપ્પી] સોનેરી કેરેપેરી ટપકી
દીપ્તિ સ્ત્રીં સારી પેકે દીપ્તિ - દીપ્તિ બેસા-
ડું તે

દીપ્તિ નં [સં. ટિપ્પણી] પંચાંગ
દીપ્તિ સ્ત્રીં અર્ધા રોરનું માપિયું
દીપ્તિ સંકિં કઠણ વસ્તુથી થાળી મારવી
- ઠોકનું (જમીન, ચૂનો ઇં) (૨) ધડીને
આધાર બનાવવો (લોટું, હાંલું ઇં)
(૩) મારવું; ઠોકનું (૪) સળ ઠોકવી (૫)
એકની એક વાત પર જ બેરે દેવું [લા.]

દીપ્તિ નં પ્રવાહીનું ટપકું
દીપ્તિ સ્ત્રીં [દિ.] બેલાડીઓની ટુકડી (કિકેટ)
દીપ્તિ નં નારતો (૨) ભાથું
દીપ્તિ નં જુઓ ટિંબરુ
દીપ્તિ નં ગચિયું (૨) લાકડાનું ટીમચું
દીપ્તિ સ્ત્રીં [દીપ્તિ] કપાળે ચોડવાની દીપ્તિ
(૨) નાનો ચાંલો (૩) મોરના પીંછાની
આંખ - ચંદ્રક

દીપ્તિ વિં દીલાવાળું (૨) નં બાહ્યાણ
(તરરકારમાં). - વો પું દીલિયો (૨)
દીલાવાળો (જેમ કે, કુતરો) (૩) દીલાં
ટપકાં કરનારો (તુચ્છકારમાં; જેમ કે બાવો)

દીલિયો પું દીલું કરનારો; દીલાવાળો
દીલો સ્ત્રીં દીલડી. - લું નં [સં. તિલકમ્]
તિલક

દીલો (-સી) સ્ત્રીં અંકર; દૂંધળ (૨) અણી-
દાર કળી (ફૂલની) (૩) રોખી; પતરાછ
દીલો પું [રવં] ડિગો ('લેતો નં', 'કેવો
બન્યો!') એ ભાવનો ઉદ્ગાર

દીંગણાવું અંકિં [દિંગણું] લટકું
દીંગણો સ્ત્રીં દિંગણો; ટાંગણો
દીંગણ (-વ) પું સં કિં જુઓ દિંગણું
દીંગણું અં કિં દિંગણું; લટકાવું
દીંદીં (૦) અં [રવં]

દીંદો નં એક શાક-ફળ
દીંબરવું નં, - વો પું, દીંબરું નં
જુઓ દિંબરવું વગેરે

દીંબો પું દિંબો; ટેકરો
દુકડાખાઉ, દુકડાખોર વિં દુકડા માગીને
જીવનારું; બિખારી

દુકડી સ્ત્રીં ટોળી [કકડો [લા.]
દુકડો પું નાનો ભાગ; કકડો (૨) ખાનાનો
દુક્કલ સ્ત્રીં; પું મોટો પતંગ [લા.]

દુચ્ચો પું રસ ભિખે તેવી દુકડી વાત
કે વાક્ય (૨) મંતરજંતરને લગતું નાનું
વાક્ય કે પ્રયોગ (૩) અણસારો; સંકેત

દુવાલ પું [દિ. દોલ] અંગૂઠો
દુવાણું અં કિં (રેશમી કેગરન કપડાને
દૂવે ખાનાથી) કાણાં પરવાં

દુલ્લું અં [રવં] કાચલના ટુકડાની જેમ. ૦ક
(-કાર) પું જુઓ ટુલ્લું; ટુલ્લાર
ટુલ્લાર (૦) પું જુઓ ટુલ્લાર. ૦ક સંકિં

ટુલ્લારો કરવો. - રો પું ટુલ્લાર
ટુલ્લો પું [દિ. દુલ્લ] ટોણો; મહેણું
ટુલ્લું સ્ત્રીં ટોચ; શિખર (૨) કવિતાની

અમુક કડીઓનો સમૂહ; ટુલ્લું
ટુલ્લું વિં [દિ. દુલ્લ=દૂંધળ;] દૂંધળ; હાથની
ખોડવાળું [બનાવટ

દુલ્લશ નં [દિ.] હાંત ધસવાની પીંછી જેવી
દુલ્લશ નં [કામણ] નો દિલ્લાવ' કામણ દુલ્લશ']
ધંતરમંતરનો દુલ્લો (૨) ઓછાનું વાંકું

પણું - રીસ ચડી તે [ધી કે તેલ
દુલ્લશ નં [જુઓ દુલ્લશ] કણક ગડડવાનું
દુલ્લો પું ['ટોલું' ઉપરથી] ખાટો; ગોબો

(૨) જાડું દર; નારું (૩) ટપકું; બિંદુ (૪)
પાણી ટોલું તે (તમાકુ વગેરેને) (૫) જેના
વડે દૂવા સુકાય તે; પેલ (૬) ચૂંટલો (૭)

મહેણું (૮) એક ભતતું જીવડું
દૂંક (૦) સ્ત્રીં સ્વમાનની ટેક - લાગણી
દૂંક (૦) સ્ત્રીં કવિતાની દૂંક; ટુલ્લું

દૂંક (૦) વિં જુઓ દૂંક. ૦ક વિં દૂંક;
નાનું. ૦માં અંધારામાં; સારારો. - કાક્ષરી
(નલિપિ) સ્ત્રીં દૂંકમાં - ઝડપથી

લખવાની લિપિ; 'શોર્ટહેન્ડ'. -કાણુ નં
 દ્રંકું હોણું તે (૨) દ્રંકાવણું તે. -કામાં
 અંક દ્રંકમાં. -કાપણું સંકિં દ્રંકું
 કરવું. -કું વિંલાણું કે વિસ્તૃત નહિ એવું.
 -કુંટચ વિં ખૂબ દ્રંકું
 દ્રંટમૂટ(૦) વિં(જુઓ દ્રંટણું) લાંગેલું-ત્રેલું
 દ્રંટલું(=જુ) (૦) વિં(દે. દ્રંટ) જુઓ દ્રંટલું
 દ્રંટિયું (૦) નં [સરં સં. દ્રુટક] =નાનું;
 દે. દ્રંટ=દ્રંટો] કોકડું વળીને સૂણું તે(૨)
 એક પ્રકારનો તાવ; 'ધન્ડુલુએન્ડા'
 દ્રંપણુ (૦) નં ['દ્રંપણું' ઉપરથી] મૂળમાંથી
 ચૂંદી નાખણું તે (૨) નીંદણ (૩) ખૂબ
 ગૂંદણું-મસણણું તે (૪) દ્રંપવાનું ધી કે
 તેલ; દ્રંમણ. -ણું નં દ્રંપણું તે (૨)
 દ્રંપવાનું ઓળર
 દ્રંપણું (૦) સંકિં મૂળમાંથી ખેંચી નાખણું;
 ખૂંટણું (૨) રૂને કાલામાંથી ચૂંદી છૂટું
 કરવું (૩) (મહેણાંથી) પીંખી નાખણું;
 શરમિંડું કરવું (૪) મસણીને ગદડણું;
 કણસણું [મહેનતાણું]
 દ્રંપામણુ (૦) નં દ્રંપણું તે (૨) તેનું
 દ્રંપાવણું (૦) સંકિં 'દ્રંપણું'નું ગ્રેરક
 દ્રંપાણું (૦) અંકિં 'દ્રંપણું'નું કમ્ભણિ (૨)
 ગળે ભીંસાણું
 દ્રંપો (૦) પું ['દ્રંપણું' ઉપરથી] ગળું
 દખાવણું તે; ફાંસો (૨) હેડિયો
 દ્રંખો પું [જુઓ દ્રંખો] મહેણું; ટોણો
 ટેક પું; સ્ત્રીં પણ; નિશ્ચય(૨)સાખ; આખર
 (૩) ટેકો (૪) કવિતાનું ધ્રુવપદ
 ટેકણુ નં ટેકો; આધાર
 ટેકરી સ્ત્રીં(દે.ટકર) બીચીજગા(૨)ડુંગરી;
 નાનો પર્વત. -રો પું મોટી ટેકરી
 ટેકવણું સંકિં ટેકો -આધાર આપવો
 ટેકવું અંકિં ટેકો -આધાર લેવો
 ટેકાવણું સંકિં જુઓ ટેકવણું
 ટેકી સ્ત્રીં જુઓ ટીકી. [વ્લાગવી =સારી
 અસર થવી (૨) સફળ થવું.]
 ટેકી વિં ટેક-વટવાણું. વ્લાપણું નં
 ટેકીણું હોણું તે. ંકું વિંટેક-વટવાણું

ટેકો પુંઆધાર; આશ્રય(૨)આધારની વસ્તુ;
 ચાંલલો(૩)કરાવણું સમર્થન કે અનુમોદન
 ટેટી પું; સ્ત્રીં એક ક્ષણ -સકરટેટી (૨)
 નાનો ટેટો -ફટાકડો
 ટેટો પું વડનું ક્ષણ (૨) દારૂખાનાનો ફટાકડો
 ટેટાઈ સ્ત્રીં ટેટાપણું(૨)આડાઈ; ગર્વ [લા.]
 ટેકું વિંવળેણું; વાંકું; આડું(૨)મિનજી[લા.]
 ટેનિસ નં [ફં.] એક અંગ્રેજી રમત
 ટેન્ક નં; સ્ત્રીં [ફં.] પોલાદી બખતરવાણું,
 ચુકનું એક વાહન; રણગાડી
 ટેબલ નં [ફં.] મેજ (૨) કોડો; કોષ્ટક.
 ંકેલાથ નં [ફં.] ટેબલ પર પાથરવાનો
 રમાલ કે કપડું
 ટેલો પું ટાંકો; સાંધો [ગરમીનું માપ
 ટેમ્પરેચર નં; સ્ત્રીં [ફં.] (તાવ કે હવાની)
 ટેરણું નં પાતળો છોડો; અણી
 ટેલર નં [ફં. Tailor પરથી] પતંગના
 હોરાનું રીલ
 ટેલિગ્રાફ પું [ફં.] વીજળાથી તાર મારફત
 સંદેશો મોકલવો તે. -મ પું [ફં.] તાર
 ટેલિફોન પું [ફં.] વીજળા દ્વારા દૂરવાત
 કરવાનું યંત્ર કે તે દ્વારા કરાતી વાત
 ટેવ સ્ત્રીં લત; ખો
 ટેવાણું અંકિં ટેવ પડવી; પરિચિત થવું
 ટેસ (ટે) પું [ફં. ટેસ્ટ] સ્વાદ; લિંગ્ગત.
 ંદાર વિં સ્વાદવાણું; લિંગ્ગતદાર
 ટેસી (ટે) સ્ત્રીં ટીશી; શેખી
 ટે (ટે) અં [રવં] થાકીને લોથપોથ
 ટેકાવણું(ટે)સંકિંઆશા આપી આપીને
 આતુર-અધીરું કરવું
 ટેંટું (ટે) વિં ટે-ટે યઈ ગયેલું (૨)
 અડીણથી બેહાલ -ચકચૂર(૩) નં અડી-
 ણિયો; દરિદ્રી (૪) રજપૂત (તિરકારમાં)
 ટેંટે (ટે) અં [રવં] (૨) સ્ત્રીં પતરાણ
 (૩) આણગમાનો બખડાટ
 ટેડ સ્ત્રીં મિનજ; શેખી; ટેડાપણું
 ટેડકો પું ટણકો; રીસ (૨) છણકો
 ટેડપેડ સ્ત્રીં જુઓ ટડપડ
 ટોક(બણી)સ્ત્રીં(બણું)નં['ટોકણું' ઉપરથી]

વારંવાર કહેવું - કપકો આપવો તે (૨)
 નજર લાગવી - ટોકાવું તે
 ટોકરી સ્ત્રીનું થંટડી (૨) થંટડીનું લોલક.
 -રો પું મોટી ટોકરી; થંટ
 ટોકવું સં કિં વારંવાર કહેવું - પૂછવું -
 કપકો દેવો (૨) નજર લાગે એમ કહેવું
 ટોટી (૦ઝ) સ્ત્રીનું [દિ.] સિનેમાનું બોલતું
 ચિત્રપટ કે સિનેમા થર
 ટોચ સ્ત્રીનું છેડે ઉપરનો ભાગ; શિખર (૨)
 લોંક (૩) મહેલું; દૂબો
 ટોચકી સ્ત્રીનું નાનું ટોચકું. -કું; -કું
 નં ટોચનો નાનો પાતળો કે ગોળ ભાગ
 ટોચવું સં કિં લોંકવું (૨) વારંવાર કલા
 કરવું; કપકો આપવો [લા.]
 ટોચો પું ['ટોચવું'] ગોદો; તેનો ધા (૨)
 મહેલું; દૂબો [લા.]
 ટોટી સ્ત્રીનું કોઈ પણ વસ્તુ ઉપર બેસાડવાનો
 બોળો જેવો ધાટ (૨) કાનનું એક ધરેલું
 ટોટો પું મોટી ટોટી (૨) ગળાનો હેડિયો
 (૩) એક દારૂખાનું; મોટો ટોટો (૪)
 વિલાંચતી મોટી બીડીનો ટોટો
 ટોડર પું [દિ. તોડર] ડમરો; ડમરાની
 મંજરી (૨) કલગી
 ટોડલો પું જુઓ ટોડલો
 ટોડાગરાસ પું ગરાસ પેટ સરકાર
 તરફથી ઊચક મળતી વાર્ષિક રકમ
 ટોડો પું તોડો; પગે પહેરવાનું એક ધરેલું
 (૨) બંદૂક સળગાવવાની નટી લાંબી
 નમગરી (૩) ટોડલો (૪) મિનારો (૫)
 મોખરો; ભાગોળ (૬) સતાર ઇં વાદ્યોમાં
 અલંકાર તરીકે વગાડાતો સ્વરસમૂહ
 ટોણ (-ણ) નં, -ણ પું [ફા. તાનહ]
 મહેલું; મર્મવચનનો ઠાક (૨) નહુટોણાં
 ટોપ પું [દિ. ટોપિયા; ટોપર] લોઢાની લશ્કરી
 ટોપી (૨) વરસાદ વખતે ઓઢવાની
 બનાતની ટોપી (૩) મોટી છત્રી (૪)
 રાંધવાનું મોટું તપેલું (૫) બિલાડીનો ટોપ
 ટોપચું નં સાહેબની ટોપી (૨) તે
 પહેનારો (તિરસ્કારમાં)

ટોપરાપાક પું જુઓ કોપરાપાક
 ટોપરું નં જુઓ કોપરું
 ટોપલી સ્ત્રીનું વાંસ કે ઘાસ ઇંની પાત્ર
 જેવી બનાવટ. -સો પું મોટી ટોપલી
 ટોપચું નં જુઓ ટોપચું
 ટોપી સ્ત્રીનું [દિ. ટોપિયા] માથાનો એક
 પહેરવેશ. ઓળો પું યુરોપિયન;
 ગોરો (૨) વેરાળો [(તુચ્છકારમાં)
 ટોપું નં આંખની ભમર (૨) ટોપી
 ટોપો પું મોટી ટોપી; ટોપ
 ટોચલી સ્ત્રીનું લોટી. -લું નં પહોળા
 મોંનું ધીતેલ ભરવાનું વાસણ
 ટોચું નં દાણાનું માપિયું
 ટોચો પું ['ટોચું' ઉપરથી] ખૂસો પાડી
 ખેતરમાંથી પંખી ઉડાડનારો
 ટોચી સ્ત્રીનું [દિ.] સાથે રાખી ફરાચ એવી
 વીજળીની એક પ્રકારની બત્તી કે દીવો
 ટોલ પું [દિ.] કર; દાણ; વેરો (૨) એ
 લેવાનું સ્થળ; નાકું
 ટોલકું (ટો) નં જોડું માથું; ટાલકું
 ટોલું (ટો) નં, -સો પું જોડું માથું
 ટોલો પું મોટી જી.
 ટોલ્લી સ્ત્રીનું ક્રિકેટમાં બોલને ટોલ્યો મારવો
 જેથી બે કે વધુ રન મળી નય; 'બાઉન્ડરી'
 ટોલ્લી પું બારસાખના ઉપલા લાકડા
 આગળ રહેતો છડો (૨) ટલ્લો; વાયદો
 (૩) ઉડાવવું - ઉછાળવું તે (૪) મોઈને
 દંડાનો ફટકો મારી ઉડાડવી તે
 ટોલાવું અંકિં ['ટોલું' ઉપરથી] વગોવાવું;
 નિંદાવું (૨) 'ટોલું'નું કર્મણિ
 ટોલું સંકિં [દિ. ટલ્યા; (સ્વં)] ખૂમ
 પાડી પક્ષી ઉડાડવાં (ખેતર સાચવવા)
 (૨) ટીપે ટીપે પાણી પાવું
 ટોસ પું [દિ.] કોણ પહેલો દાવ લે તે
 નક્કી કરવા સિદ્ધિ ઉછાળવો
 ટોસ્ટ પું [દિ.] પાંઉની કાતરી કરી તેને
 શેકીને તૈયાર કરાતો કકડો. [એવો =
 સન્માન દાખવવા પીણું પીવાનો ગોરા-
 ઓનો વિધિ.]

ટોળ (ટો) પું; સ્ત્રી; નં હસવું આવે એવી
ક્રિયા અથવા ખેલ; મશ્કરી-હાસ્ય
ટોળકી સ્ત્રી [‘ટોળ’ ઉપરથી] ટોળી
ટોળટપો (ટો) પું મશ્કરીહાસ્યની વાત
ટોળટીખળ (ટો) નં ટોળ અને ટીખળ
ટોળખાણ (ટો) સ્ત્રી હાસ્યમશ્કરી
ટોળાધર્મ પું પોતાના જ ટોળા - વર્ગ
માટે લાગણી કે તે પૂરતી ધર્મભાવના
-મી વિં ટોળાધર્મવાળું
ટોળાશાહી સ્ત્રી ટોળાની ચુંડાશાહી
ટોળિયો (ટો) પું [‘ટોળ’ ઉપરથી] મશ્કરો;
વિદ્વષક
ટોળી સ્ત્રી [જુઓ ટોળું] મંડળી
ટોળી (ટો) વિં [‘ટોળ’ ઉપરથી] મશ્કરું
ટોળું નં [દિ. લોલ] સમુદાય; સમૂહ
ટોચ (ટો) સ્ત્રી ટોચવાથી પહેલો ખાડો
(૨) ફાયર; ફાંસ (૩) મહેલું; ‘ટોણું’
(૪) કપડો; ગાદ. ંણું નં ટાંચવાનું
ઓળર; ટાંકણું. ંણું સંકિં ંજુઓ ટોચનું
ટોકાર (બ) પું જુઓ ટહુકાર
ટોકો પું જુઓ ટહુકો

ટચૂળ સ્ત્રી [ફ.] ટાયર નીચે રહેતી; હવા
ભરવાની રબરની ગોળ નળી જેવી
ખનાવટ (સાઇકલ, મોટર ઇન્) (૨)
ગોળ નળી જેવી કાચની શીશી
ટ્રસ્ટ નં [ફ.] ન્યાસ; સુપરત (૨) સાચવણી
અને વ્યવસ્થા માટે સુપરત કરેલાં પારકાં
માલમિલકત. -સ્ટી પું [ફ.] જેને ટ્રસ્ટ
સોંપવામાં આવ્યું હોય તે; વાલી
ટ્રંક સ્ત્રી [ફ.] (મુસાફરીમાં ચાલે એવી)
પતરાની પેટી [સાધન [પ. વિ.]
ટ્રાન્સફોર્મર નં [ફ.] વોલ્ટેજ બદલવાનું
ટ્રામ [ફ.] (ગાડી) સ્ત્રી (ઘોડાથી કે ઘણે
ભાગે યાંત્રિક બળથી ચાલતું) એક વાહન
ટ્રેક્ટર નં [ફ.] જમીન ખેદવા માટેનું યંત્ર
ટ્રેડમાર્ક પું; સ્ત્રી [ફ.] જે નિયત છાપ
કે નિશાની સાથે વેપારી પોતાનો માલ
બજારમાં મૂકે છે - ચાલુ કરે છે તે મારકો
ટ્રેન સ્ત્રી [ફ.] રેલગાડી
ટ્રેનિંગ કોલેજ સ્ત્રી [ફ.] શિક્ષણની તાલીમ
આપી શિક્ષકો તૈયાર કરનારી કોલેજ;
અધ્યાપન મંદિર

ઠ

ઠ પું [સં.] મૂર્ધસ્થાની ખીલે વ્યંજન
ઠકઠક અં [રવં] ઠોકવાનો રવ
ઠકરાઈ સ્ત્રી [સં. ઠકુર ઉપરથી] ઠાકોરપણું
(૨) શેઠાઈ; મોટાઈ. -ણું નં બંબં
ઠાકોરની સ્ત્રી (માનાયે). -ણી સ્ત્રી
ઠાકોરની સ્ત્રી. -ણો પું ઠાકોર. -ત
સ્ત્રી જુઓ ઠકરાઈ (૨) ઠાકોરની હજી
મતની જગીર - ગરાસ. -ળાં નં બંબં
જુઓ ઠકરાણાં. -ળું નં ઠાકોરનું
ગામ કે નાનું રાજ્ય
ઠક્કર પું ભાટિયા કે લોહાણાની એક અટક
ઠગ વિં (૨) પું [સં. સ્વગ; પ્રા.] ઠગનારું
(૨) એ નામની ઘંટારાની એક જાતનું
ઠગઠગાવણું સંકિં [રવં] ગોઠવાઈને
વધુ માથે તે માટે પાત્રને ઠંટરું

ઠગણું વિં ઠગારું; હુચ્ચું
ઠગપાટણુ નં [ઠગ+સં. પત્તન] ઠગોનું ગામ
ઠગણું સંકિં [ઠગ] ભોળવીને છેતરવું; ધૂતવું
ઠગળાણું સંકિં ખાડાટેકરાને લીધે ગાડા
જેવા વાહનમાં અડળાણું
ઠગાઈ સ્ત્રી ઠગવાની ક્રિયા; પ્રપંચ
ઠગારું વિં ઠગે એવું
ઠગરી સ્ત્રી ઠોસી. -રું વિં અતિ વૃદ્ધ;
અખળી ગયેલું -રો પું ઠોસો (ત્રણે
તિરસ્કારમાં વપરાય છે.)
ઠગૂક (ઠઠગૂક) અં [રવં] (અચકાતી મંદ
ગતિ સૂચવે છે.)
ઠગચર વિં ઠગરું; બહુ ઘરડું
ઠઠ સ્ત્રી [દિ. યદ્] લીડ; ગિરદી; જમાવ
ઠઠમ-(વે)ઠ સ્ત્રી ચાકરી; બરદાશ

હંહાણુ અં કિં [રવં] ન બકાતાં અક-
 ણાયા કરવું (દાણા માટે) (૨) બખળી જવું
 હંહાડવું સં કિં અડાડી - ધુસાડી દેવું
 હંહારવું સં કિં હાંકરવો; ખૂણ શણગારવું
 હંહારો પું હાંમાઠ
 હંહારી (-ખી) સ્રીં [સં. ઘૂરી] હંહાળી;
 મનક; મરકરી [આદતવાળું]
 હંહાખોર વિં હંહામરકરી કરવાની
 હંહાચિત્ર નં નમંચિત્ર; 'દેરિદેયર'
 હંહાખાણ, હંહામરકરી સ્રીં ટોળાટીખળ
 હંહો પું હંહારી; મરકરી; ઠંકરી
 હંહુક સ્રીં [રવં] એવો અવાજ - રણકો
 (૨) પગનાં લોટવાં હંહુકે એવી ચાલ. ૦હું
 અં કિં હંહુક અવાજ થવો; રણકવું
 (૨) રણકે એમ ચાલવું (૩) રહી રહી રોવું.
 હંહારો પું હંહુક અવાજ. -હો પું હંહુકારો
 (૨) હંમકો (૩) ટાટની ધૂનરી; કંપ
 હંહુહંહુ અં [રવં] (ખાલી વાસણના
 લેવો અવાજ). ૦ખાંકે પુંમાર. ૦ખાળા,
 ૦ગોખાળા પું હંહં પાણ સાધન કે બુદ્ધિ
 વગરનો આદમી. ૦હું અં કિં હંહુહંહુ
 એવો અવાજ થવો. -હાટ પું હંહુહંહુ
 એવો અવાજ
 હંપ અં [રવં]. ૦હંહું અં કિં હંપ એવો
 અવાજ થવો (૨) પછાડવું; ઠોકાવું. ૦હાર
 પું હંપકવાનો અવાજ. ૦હારવું સં કિં
 હંપકે એમ કરવું; પછાડવું (૨) હંપકો દેવો
 (૩) મારવું. ૦હારવું અં કિં હંપકવું
 હંપકો પું હોપ બદલ ધમકાવવું વદવું તે
 કે તેનાં વેણ (૨) ઉધરસનું ખાંખાં;
 ઉધરસ (ઉધરસનો હંપકો પણ કહેવાય છે)
 (૩) હંપ, હંપ એવો ઠોકરનો અવાજ
 હંપ અં [રવં] હંપ એવો અવાજ; હંપ.
 ૦હંહું અં કિં હંપ એવો હંપકવું. ૦હાર
 પું હંપ એવો હંપકાર. ૦હારવું સં કિં
 હંપ એવો હંપકારવું. ૦હારવું અં કિં
 હંપકવું ૦હાર પું હંપકારવાનો કે ઠોકરનો હંપ
 એવો અવાજ; હંપકો. ૦હંપાવવું સં કિં
 હંપ એવો હંપકાવવું. ૦હારવું અં કિં હંપકવું;
 અકળાવું; ટિચાવું

હંમક સ્રીં [રવં] ચાલવાની છા(૨) હંમકલી
 ચાલ. ૦હંમક અં [રવં] (૨) વરણાગીમાં
 [લા]. ૦હું અં કિં હંમક હંમક એવો
 અવાજ થવો - કરવો (૨) તેવો અવાજ
 થાય તેવી ચાલે ચાલવું. ૦હારો, -હો પું
 હંમકવું તે (૨) લટકો
 હંમકમ અં [રવં]. ૦હું અં કિં હંમકમ
 એટલો અવાજ થવો - કરવો. -માટ પું
 હંમકમવું તે (૨) ખાલી લલકો [લા.]
 હંરકેકાણું નં [કરવું + કેકાણું] હંરીને રહેવાનું
 -નકી કેકાણું
 હંરક સ્રીં હંરકો કરાડ. ૦હું સં કિં બે
 કે વધુ દોરાને ભેગો વળ દેવો - આમળવું.
 -હાટ પું વકતા; વાંકાપણું (૨) મિનત્વ;
 તોર [લા.] -હાટવું અં કિં વાંકું વળવું;
 મરડાવું (૨) 'હંરકવું'નું કંમણિ(૩) વંકાવું;
 રિસાવું [લા.]
 હંરકવું અં કિં રિથર થવું; થોભવું (૨) નકી
 થવું; નિશ્ચય પર આવવું (ભાવ, મનુરત)
 (૩) ભમવું; તળિયે બેસવું (૪) હંડીથી
 ભમીને બાકવું કે ધડ થવું (૫) હંડું થવું
 (૬) ટાંકે મરવું; ટાંકે વાવી (૭) (અગ્નિ કે
 હીવો) ઓલવાવું; છુટાવું (૮) હંડક કે
 શાંતિ કે તૃપ્તિ થવી [લા.] (૯) (આંખ)
 ખીચાની; ભેંધ આવવી
 હંરાવ પું હંરાવેલી - નકી કરેલી વાત (૨)
 કોઈ બાબતનો નિશ્ચય કે તોડ. ૦હું સં કિં
 [હંરકવું] પ્રેરક નકી કરવું; નિશ્ચય પર
 આવવું (૨) હંરાવ કરવો
 હંરીકામ અં [કરવું + કામ] મૂળ-અસલ
 કેકાણે (૨) નિરાંતે [શણું; શાણું]
 હંરેલ વિં [કરવું] ઉપરથી] પુષ્ટ વિચારવું;
 હંલવવું સં કિં હંલવો હંલવવું
 હંલવાવું અં કિં 'હંલવવું'નું કંમણિ
 હંસ વિં [રવં] હંસીને - સમજાડ ભરેલું
 (૨) સમજાડ; અકડ (૩) આશ્ચર્યચકિત
 (૪) અં હંસોહંસ
 હંસકે પું હંસો; લલકો; રોડ (૨) હંમકો;
 લટકો. -હંહાર વિં હંસકાવાળું. -હો
 પું હંસો 'હંસક'

ઠસવું અંકિં મનમાં ઊતરવું—સમજમાં આવવું [એમ; સમજડ દબાવીને]

ઠસઠસ અં કાંસી કાંસીને ભરાયું હોય

ઠસાવવું સંકિં 'ઠસવું'નું પ્રેરક

ઠસોઠસ અં ભુઓ ઠસાઠસ

ઠસસાદાર વિં ઠસસાવાળું

ઠસસાખંધ અં ઠસસામાં; ઠસસાભેર

ઠસો પું ભપકો (૨) રોફ (૩) લટકો

ઠળિયો પું [સં. અછિલ] ફળનું કંઠળ ખીજ

ઠકેરવું સંકિં [રવં] ખૂબ હલાવવું (૨)

ખૂબ વઢવું—ઠપકો દેવો

ઠકોળી સ્ત્રીં [ભુઓ ઠકોરી] મળક; હસણી

ઠંડ સ્ત્રીં [સરં પ્રા. ઠઢ્ઢ = જડસડ

(સં. સ્તવ્ય)] ઠાઠ (૨) શીતળતા (૩)

શરદી. ઠંડ સ્ત્રીં શીતળતા (૨) શાંતિ

[લા.]. ઠંકિયું વિં (૨) નં ઠંડક

કરે એવું (હાડકું, પીણું). —ઠાઈ સ્ત્રીં

શીતળતા; ઠંડાપણું (૨) ઠંડકનું પીણું

(૩) ધીમાશ; સુસ્તી [લા.]. —ઠાશ સ્ત્રીં

ભુઓ ઠંડાઈ ૧, ૩. —ઠી સ્ત્રીં ભુઓ ઠંડ.

—ઠું વિં ઠાડું; શીતળ (૨) વાસી (૨સોઈ)

(૩) ધીમું; મંદ; સુસ્ત (૪) શાંત; અટ કેધે

ન ભરાય એવું; નિરાંતવાળું. —ઠુંગાર

વિં ખૂબ ઠંડું

ઠાકઠીક અં ઠીકઠાક

ઠાકર પું [સં. ઠક્કુર] ભુઓ ઠાકોર (૨) એક

અડક (બ્રાહ્મણોમાં). ઠંડી સ્ત્રીં ઠાકરડાની

સ્ત્રી. ઠંડો પું નાનો ઠાકોર (૨) (જરા

માનાર્થ) ધારાળા જેવી એક કોમનો

માણસ; ઠાકોર. —રાં નં ભંભંવં રજપૂત,

ગરાશિયા, લીલ વગેરે લોકો (૨) ઠકરાણાં.

ઠાકરી સ્ત્રીં ઠકરાત (ઉદાં 'ધન જોખન ને'

ઠાકરી') [પ.]

ઠાકોર પું [સં. ઠક્કુર] ગામ કે ગરાસનો ધણી;

નાનો રાબ (૨) ઠાકોરજી (૩) એક અટક

(જમકે, બ્રહ્મક્ષત્રિયમાં) (૪) ઠાકરડો (માન-

વાચક). ઠંજી પું દેવની—વિષ્ણુની મૂર્તિ

ઠાગલી સ્ત્રીં હડાડેલી મોઢને નીચે પડે તે

પહેલાં ડાઠો મારવો તે

ઠાગાઠેયા પું ભં વં કામ કરવાનો દેખાવ

કરીને વખત ગાળવો તે

ઠાગું નં ભુઓ ઠાગું

ઠાઠ પું [દિ. યદ્ = ઠાઠ] ભપકો; શોભા

ઠાઠડી સ્ત્રીં રાખને લઈ જવાની વાંસની

એક બનાવટ

ઠાઠમાઠ પું ભુઓ ઠાઠ

ઠાઠિયું વિં [હાડું ઉપરથી] ઠાઠા જેવું—જણું

થઈ ગયેલું; અખળી ગયેલું (૨) નં તેણું વાહન

ઠાડું નં હાડપિંજર (૨) છાતી અને થાપાનાં

હાડકાં (અંબંમાં) (૩) ખોખું; કોઈ પણ

જણું થઈ ગયેલી વસ્તુ (૪) ભાગી પડી દાલ

ઠાડો સ્ત્રીં ઊઠવેક; ઠંમઠ; સેવાચાકરી

ઠાણુ નં [સં. સ્થાન; પ્રા. ઠાળ (-મ)] સ્થાન;

જગા; કામ (૨) તખેલો (૩) ઘોડીની ઝંઝુ-

દશા (૪) પ્રકૃતિ; રીત; ઢબ; શરીરનો હાવ-

ભાવ ('ઉતાવળ હોય પણ તું તો તારી કાણમાં

ને કાણમાં'). —ઠિયો પું તખેલો સાફ

કરનારો; રાવત (૨) ઊંચી જતનો ઘોડો

ઠામ પું; નં [સં. સ્થાન; પ્રા. યામ; અપ. ઠામ

(-ય)] (રહેવાનું) સ્થાન; ઠેકાણું (૨) નં

આસન; ખેસવાની જગા (૩) વાસણ

ઠામકું અં [કામ] સાવ; તદન

ઠામાણું નં ઠામ; વાસણ

ઠામુકું અં ભુઓ ઠામકું

ઠામે (-મો) ઠામ અં ['કામ' ઉપરથી] દરેક

જગાએ; ઠેર ઠેર

ઠાર પું; નં [સં.] આસ; આકળ (૨) ટાઢી

હવા; હીકળ (૩) ઠામ; ઠેકાણું [પ.] (૪)

અં ઠરે—મરે એમ; ખરેખર. ઉદાં 'ઠાર

મારવું—કરવું'

ઠારક વિં ઠારે—શાંતિ પમાડે એવું (૨) સ્ત્રીં

સંતોષ; નિરાંત; ટાઢક—જુ નં ઠંડા પાડ-

વાની ક્રિયા; 'કંડે-સેશન' [પ. વિ.]

ઠારવું સં કિં ઠરે એમ કરવું

ઠારોઠાર અં ઠેર ઠેર

ઠાલવવું સં કિં ઠાલું—ખાલી કરવું

ઠાલિયું નં ['કાલું' ઉપરથી] કપાસ કાઢી

લીધેલું કાલું

ઠાલું વિં [દે. ઠણ] ખાલી; નહિ ભરેલું (૨)
 નકામું; ધંધા વિનાનું (૩) નહિ વાસેલું;
 ખુલ્લું (૪) સગર્ભ ન હોયું (ભેંસ ધં નું)
 (૫) અં નાહક; ફેગટ. ઠંમ, ઠમાલું
 વિં તદન ઠાલું-ખાલી [હોયું તે
 ઠાવકાઈ સ્ત્રી, ઠાવકાપાણું નં ઠાવકું
 ઠાવકું વિં ગંભીર; ઠાલું; વિવેકી
 ઠાંગરું(-લું) (૦) નં ભાણાનું વાસણ; થાળી
 ઠાંગું (૦) નં ઠાયું; છળકપટ
 ઠાંસ (૦) સ્ત્રી ['ઠાંસવું' ઉપરથી] વણાટની
 ધટ્ટા (૨) ખાલી દમ; શેખી; બડાઈ (૩)
 લૂખી ઉધરસ; ઠાંસો. ઠંચું સંકિં ઠાંસવું;
 દાખીદાખીને ભરવું (૨) દાખી દાખીને ખાલું-
 પીવું (૩) મનમાં ઉતારવું; ઠસાવવું (૪)
 અંકિં ઉધરસ ખાવી.-સી સ્ત્રીખાંસી.
 -સો પું લૂખી ઉધરસ (૨) ગોદો; મુક્કો
 ઠિતવું અંકિં 'ઠીજવું'નું ભાવે; ઠરી જવું
 ઠિઠિયારી સ્ત્રી [રવં] મશ્કરી; મનક
 ઠિઠોળી સ્ત્રી [જુઓ ઠઠોરી] મનક; ઠઠોળી
 ઠિઠિયારી સ્ત્રી જુઓ ઠિઠિયારી
 ઠિંગુણ(-શી) વિં(૨) પું વામન; ઠીંગણું
 ઠીક વિં સારું; થોગ્ય; જોઈએ તેવું; ખરોખર
 (૨) ખડુ સારું કે નહિ એવું; (માત્રામાં)
 સાધારણ (૩) અં 'સારું, વારુ, ભલે,'
 એવો અર્થ ખતાવતો ઉદ્દગાર. ઠઠીક અં
 ખરોખર; વ્યવસ્થિત ગોઠવેલું હોય એમ.
 -કાઠીક વિં (૨) અં જેવું તેવું; કામ-
 ચલાઈ; માંડ નભે એવું
 ઠીકરી સ્ત્રી નાનું ઠીકરું. -કું નં [દે.
 ઠિકરિયા] માટીના વાસણનો ભાગેલો કકડો
 (૨) માટીનું વાસણ [લા.]
 ઠીજવું અંકિં [જુઓ થીજવું] ઠરી જવું
 ઠીઠિયું વિં ['ઠીકું' ઉપરથી] ભાંગ્યુંવટ્ટયું;
 જણ (૨) નં તેવું ધર
 ઠીકું નં [રવં] ભાંગીવટ્ટી-જણ અને
 સવાવડ ચીજ; ઠાકું
 ઠીખ સ્ત્રીભાગેલા હાંલવાનો તળિયાનો ભાગ.
 ઠકું(-લું) નં ઠીણું (તિરસ્કારમાં). -ખું
 નં માટીનું કામ

ઠીકરી (૦) સ્ત્રીનાનું ઠીકરું. -કું નં જુઓ
 ઠીકરું [-ગદું; ઠિંગુણ
 ઠીંગણું વિં પ્રમાણમાં એાછી ઉંચાઈનું
 ઠીંગરાવું અંકિં ખૂબ ઠંડી લાગવી-ઠરી
 જવું(૨) ઠરીને ચોસલું ખાતી જવું(૩) ગંઠાઈ
 જવું-વધતા અટકી જવું [લા.]
 ઠીંગાઠોળી સ્ત્રી [રવં] ઠઠાખાણ; અડપલાં
 કરી મશ્કરી કરવી તે
 ઠૂંઠવાવડું સંકિં 'ઠૂંઠવાલું'નું પ્રેરક
 ઠૂંઠો પું જુઓ ઠૂંઠણ
 ઠૂંઠવાડું અંકિં [દિ. ઠૂંઠ=ઠૂંઠ] ટાઢથી
 અકડાઈ જવું-ધૂજવું; ઠૂંઠવાલું
 ઠૂંઠવો પું [રવં] એકદમ મોટથી રોઈ
 પડવું તે [ભારે ગાંઠ
 ઠૂંઠકું નં [સરં સં. સ્વાણુ] ઠીમચું; લાકડાંની
 ઠૂંમકી સ્ત્રી (પતંગને મરાતો) ધીમે આંચકો.
 -કો પું જોરથી મારેલી ઠૂંમકી
 ઠૂંમરી સ્ત્રી એક તરેહની ગાયનપદ્ધતિ
 ઠૂંશ(-સ) સ્ત્રી [રવં] દમ; અડદાળો (૨)
 વિં નકામું; નખણું; નિઃસત્ત્વ
 ઠૂંસડી સ્ત્રી [રવં] વાદ્યનો અવાજ
 ઠૂંસકું નં [રવં] ઠૂંઠવો મૂકીને રોવું તે(૨)
 કટાક્ષનું વેણ [કાચુ કોરું ખાવાનું
 ઠૂંંગણું નં, -ણી સ્ત્રી (અદીણ ખાધા ઉપર)
 ઠૂંંગવું સંકિં ઠાંસીને ખાલું(૨) ઠૂંંગણું કરવું
 ઠૂંંગાપાણી નં અં વં ઠૂંંગણું
 ઠૂંંગાર પું ઠૂંંગણું [પ્રેરક ને કર્મણિ
 ઠૂંંગાવડું સંકિં, ઠૂંંગાવું અંકિં 'ઠૂંંગવું'નું
 ઠૂંંગો પું ઠૂંંગાર
 ઠૂંઠવાવડું સંકિં 'ઠૂંઠવાલું'નું પ્રેરક
 ઠૂંઠવાડું અંકિં જુઓ ઠૂંઠવાલું
 ઠૂંઠું વિં [દિ. ઠૂંઠ] આંગળાં વિનાના કે
 થોડાથણા કપાઈ ગયેલા હાથવાળું (૨)
 નં ડાળાં વગરનું ઝાડનું થડિયું કે એવું
 નાચું ઝાડ (૩) ખીટી પિવાઈ રહ્યા પછી
 રહેલો ભાગ(૪) મળનું અર્થગ રૂપાંતર[લા.]
 ઠૂંશ(-સ) સ્ત્રી [જુઓ ઠાંસ] ખોટો ગવ
 ઠૂંસલો, ઠૂંસો પું [રવં] ઠોંસો; ગોદો; મુક્કો
 ઠેકડી સ્ત્રી મશ્કરી
 ઠેકેકાણે અં ઠેકાણે ઠેકાણે; જ્યાં ત્યાં

હેકડો પું [‘હેકડું’] કૂદકો; છલંગ; થેકડો
હેકડું સંકિં હેકડો મારી ફટી જવું
હેકડાણું નં રહેવાની જગા; મુકામ (૨)
સ્થાન; સ્થળ (૩) (કાગળનું) સરનામું (૪)
કામધંધાની જગા (હેકડાણે પાડવું) (૫)
[લા.] અમુક નક્કી દશા કે રિયતિ; રિયરતા;
નિશ્ચય (જેમ કે, એ માણસનું કશું હેકડાણું
નહિ; રસોઈનું હેકડાણું નથી.) (૬) ઢબ;
વ્યવસ્થા; ઢગધડો. [હેકડાણે પડવું =
કન્યાએ સારે ઘેર પરણી જવું. હેકડાણે
પાડવું = ધધે વળગાડવું (૨) ગોઠવી દેવું
(૩) મારી નાખવું. હેકડાણે લાવવું =
સમજાવીને રસ્તા પર લાવવું.]

હેકડાણે અં બદલે; જગાએ
હેકેદાર પું હનરદાર
હેકો પું નરથાં કે હક ઉપર જોરથી દેવાતો તાલ
હેકે અં છેડા લગી. ંનું વિં છેવટ સુધીનું
(૨) પૂરું પહોંચેલ; ભેદ; ધૂર્ત
હેખું નં પગની હેસ; હોકર
હેર (હો) અં ખરી જગાએ; અસલ હેકાણે
(૨) કાર. ંકેર. અં સ્થળે સ્થળે; ત્યાં ત્યાં
હેરવણું સં કિં ઠરાવવું; નક્કી કરાવવું (૨)
સ્થિર કરવું; હાલી જાય નહિ એમ કરવું
(૩) અટકાવવું; રોકવું [રહેવું; થોભવું]
હેરવું (હો) અંકિં બનવું; થવું (લડાઈ) (૨)
હેરાવણું સંકિં ઠરાવવું; નક્કી કરવું
હેલણુગાડી સ્ત્રીં હેલીને ચલાવવાની ગાડી;
હેલો (૨) ચાલણુગાડી (૩) બાબાગાડી
હેલવું સંકિં હડસેલવું; ધકેલવું (૨) આગળ
ધકેલવું - કરવું (મુદત દેલવી)
હેલકેલ (-લા), હેલકેલ સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી -
સામાસામી હેલવું તે [ની ગાડી
હેલો પું [હેલવું] હડસેલો (૨) હેલીને લઈ જવા -
કેશ સ્ત્રીં હોકર (૨) હલકી લાત (૩) નાનું
અટકણ - ઉલાળી (૪) નાની ફાયર. -શી
સ્ત્રીં ફાયર (૨) ઉલાળી. -સ સ્ત્રીં જુઓ
દેશ. -સણિયું નં અટકણ; દેસ. -સણું
સંકિં હોકર મારવી (૨) નં પગની હોકર
-લાત. -સી સ્ત્રીં જુઓ દેશી

હે (હોં) અં સ્તબ્ધ; છક (૨) ધરાઈ ગયું
હોય એમ (૩) હોયપોય; થાકી ગયું હોય
એમ; દે [કપકો (૩) ટોણો
હોક પું; સ્ત્રીં [‘હેકડું’] પ્રહાર; ગડદો (૨)
હોકકોક સ્ત્રીં આમ તેમ હોકવું તે
હોકર સ્ત્રીં ચાલવામાં પગનું વસ્તુ સાથે
ટિચાવું તે (૨) [લા.] ભૂલ (૩) ખોટ. -રાણું
અં કિં હોકર ખાવી
હોકવું સં કિં એક વસ્તુ પર ખીજ વસ્તુ
જોરથી ટીચવી - અફાળવી (૨) માર
મારવો; પીટવું; લગાવવું (૩) ગપ મારવી
(૪) ખૂબ ખાવું (૫) ખરાબર, સચોટ,
ને ધકેલી દેતા હોઈએ એમ કાંઈ કરવાનો
લાવ બતાવવા વપરાય છે. (જેમ કે તાર,
દાવો હોકવો) (૬) રોપવું; ખાંધવું (તંખૂ)
હોકકોક સ્ત્રીં ંવારવાર - ઉપરાઉપરી હોકવું
તે (૨) તેની ગરબડ (૩) મારામારી
હોકકાટ પું [‘હેકડું’ ઉપરથી] હોકો; હોકવું તે કે
તેનો અવાજ. ંણું સં કિં ખૂબ હોકવું
હોકકોક સ્ત્રીં જુઓ હોકકોક
હોક વિં ંઓળી અક્કલ સમજવાળું - જડવું
હોકો પું બં વં બાકેલા આખા દાણા (ધઉં
તુવેરના)
હોકિયું (હો) વિં જુઓ હોકિયું (૨) નં
કુદલાનું ફડાશિયું [રદી વસ્તુ
હોકું (હો) નં [જુઓ હોકિયું] જણ, કમતાકાત
હોકાઈ (-હુ) વિં ધાટ વિનાનું; કંદેરું (૨)
નં ધાતુ અથવા માટીનું વાસણ
હોયો પું ખાંપો; સપાટી પર નીકળેલો ગોદા
જેવો ડોયો
હોર (હો) પું એક મીઠાઈ
હોર (હો) નં કામ; હેકાણું
હોલિ (-ળિ)યું (હો) વિં મૂખ; હોહ (૨)
ઢંગધડા વગરનું; અ ટોળકાટલા જેવું (૩)
ઠઠાખાજ કરનારું
હોંસવું (હોં) અંકિં હોંસવું; ખાંસવું (૨) સં
કિં હોંસવું; ગદગીને લરવું [મારવા
હોંસાખાજ (હોં) સ્ત્રીં સામસામે હોંસા
હોંસો (હોં) પું જુઓ હોંસો

૬

૭ પું [સં.] મૂર્ધસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન
૭કાદી સ્ત્રીં [દં. હૃકાદી] ડાકો મારવો તે;
લૂંટકાટ; ડાકાદી

૭કાર પું; -રી સ્ત્રીં [રવં] ઓડકાર
૭કો પું ધક્કો; વહાણનો માલ ચડાવવા-
ઉતારવા બાંધેલો ઘાટ; કુરળે (ર) દરિયા કે
નદીના પાણી સામે રક્ષણ માટે બાંધેલો
બંધ [દખલિયું]

૭ખલ સ્ત્રીં નુઓ દખલ. -લિયું વિનુઓ
૭ખળિયું નં [‘ડખો’ ઉપરથી] શાકનાખીને
કરેલી દાળ કે કઠી

૭ખાડખ સ્ત્રીં ડખો; ડખલ
૭ખું નં [‘ડખો’ ઉપરથી] શાક વગેરે નાખી
કરેલી દાળ

૭ખો પું [રવં] નુઓ ડખું (ર) [લા.]
ગોટાળો; ખીચડો (૩) વાંધો; અંધડો

૭ખોળાણું સં કિં [રવં] ડહોળી નાખવું
૭ગ સ્ત્રીં ડગવું તે; અસ્થિરતા

૭ગ નં ડગલું; પગલું (ર) તેનું અંતર
૭ગડગ વિં નુઓ ડગમગ; ડગડગલું. ંણું

અંકિં આમ તેમ ડાલવું-હાલવું (ર)
નિશ્ચયમાંથી ટચપચ થવું-હાલવું [લા.].

-ગો પું મનનો ડગમગાટ (ર) દગદગો;
શંકા; સંશય (૩) અવિશ્વાસ; વહેમ

૭ગમગ વિં, ંણું અંકિં [દિ. ઢગમગ]
નુઓ ડગડગ, ંણું. -ગોટ પું ડગમગલું તે

૭ગર સ્ત્રીં વાટ; રાદ (ર) ધરડ; ચીલો
૭ગરી સ્ત્રીં નુઓ ડાકરી. -રું નં ધરડું

ડોચું. -રો પું ડાકરો; ડાસો
૭ગલી સ્ત્રીં નાનું ડગલું-પગલું

૭ગલી સ્ત્રીં [તુર્કી દુલ્હ] નાનું ડગલું
(પહેરવાનું). -લું નં પહેરવાનું કપડું

-નહું બદન કે અંગરખું
૭ગલું નં નુઓ ડગ; પગલું

૭ગલો પું મોટો અંગરખો કે કોટ-ઓવરકોટ

૭ગણું અંકિં નુઓ ડગડગલું

૭ગરા (શ.) સ્ત્રીં મોટો પથ્થર

૭ગળાણું સંકિં [‘ડગળું’ ઉપરથી] નુઓ

ચગળવું (ર) ઈચવું; જે તે ખાધા કચ્છું

૭ગળાટણું સંકિં [‘ડગળું’ ઉપરથી] ડગળે
ને ડગળે ખાવું; અચકાટવું [સમજશક્તિ]

૭ગળી સ્ત્રીં નાનું ડગળું (ર) ડાગળી;

૭ગળું નં [દિ. ઢગલ=કળનો કંકડો] નડો,

મોટો કંકડો અથવા ફાડિયું [અસ્થિર

ડગુમગુ વિં (ર) અં [નુઓ ડગમગ]

૭ઘાણું અંકિં ગલરાટથી રતબ્ધ થઈ

જવું (ર) ડાઘ પડવો (ઉદા. ડઘાયેલી ફેરી)

૭ધો પું [સં. ઢકા] ખાયું; નરધાની

લેડમાંનું નાનું

૭ચ પું [દિ.] વલંદો; હોલંડનો વતની (ર)

સ્ત્રીં તેની ભાષા (૩) વિં તે દેશને અંગેનું

૭ચ અં [રવં] (ર) ટચકો મારતાં કપાઈને

નુડું પાડવાનો અવાજ (૩) નં જલ

થડકાવીને કરાતો નકારસૂચક અવાજ

(જ) બળદ વગેરે હાંકતાં કરાતો અવાજ.

૦કારણું સંકિં ડચ એવો અવાજ

ફરીને પ્રેરવું-હાંકવું. ૦કારી સ્ત્રીં,

૦કારો પું ડચ એવો અવાજ (હાંકવાનો

કે નકારનો) ફરીને ઉત્તેજવું, ઉશ્કેરવું તે

૭ચકિયું, ડચકું નં પાણીમાં ગૂંચળાતાં કે

રડતાં કે મુશ્કેલીથી ગળતાં ગળાની

ખારીમાંથી થતો ‘ડચક’ એવો અવાજ

૭ચકું નં (ડચ દઈને કપાઈને પડેલું) ચીર;

કંકડો (ડુંગળીનો). -કો પું ઓગળ્યા

વગરનો કે બકાયા વગરનો ગાંગડો; લોંદો (ર)

ડુંગળીનો કાકરો કેટુંકડો [રૂઢામણ]

૭ચૂરો પું [સરં દૂધો] ગળા કે છાતીમાં

ડઝન વિં [દિ.] ખાર (ર) નં ખારનો

સમૂહ. ંખંધ વિં ડઝનોથી ગણતરી

યાય એવી સંખ્યાવાળું

૩૮૭ વિં[સરંદાટુ] દટાયેલું; જમીનની
અંદરનું (૨) નં દટણ; ખાળકનો.
૦ફેનો, ૦ખાળ, ૦ભજ ૩ પું ૩૮૭કવા
પર કરેલું ભજ

૩૮૮ તર પું દુનિયા દટાઈ ભય એવો
ઈશ્વરી કોપ; મહાવિનાશ

૩૮૯ પું ડાટા તરીકે વાપરેલો રૂચો (૨)
ખારણું ઉધાડું રહે માટે સાખ સાથે
લગાડાતો મિત્રગરાવાળો લાકડાનો ટુકડો-
અટકણ (૩) મોન્ટેસોરી બાલમદિરના
એક સાહિત્યમાંનો ડાટા જેવો દરેક નળા-
કાર (૪) કેલેન્ડરની તારીખની બાધેલી
ચોકડી - 'પ્લોક'

૩૯૦ વિં લાગણી વગરનું; છુટું
૩૯૧ પું અં કિં દોદળું - અસંત થવું
૩૯૨ ક સ્ત્રીં [૨૧૦] સિંહની ગળના. ૦પું
અંકિં (સિંહે) ગળના કરવી

૩૯૩ નં ભડું ડફણું (૨) તોફાની ગાય-
લેંસના ગળામાં નખાતું લાકડું; ડેરા
૩૯૪ કા પું ૦૦૦ [નુઓ ડપકો] દોહવાના
અંતમાં કઠોતી સેરા (૨) ચણાના લોટનું
એક રસાદાર શાક

૩૯૫ કાણું, -મણું (-ણું) નં ['ડપકો' ઉપ-
રથી] દબડાવવું તે. -વણું સં કિં દબ-
ડાવવું; ધમકાવવું

૩૯૬ સ્ત્રીં [૨૧૦] રૂખડી. -કું નં રૂખકું;
રૂખડી (૨) ટપકું. -કોપું પ્રવાહીનો મોટો
છાંટો (૨) ધાણું; ડાથો (૩) એકલા લોટનું
જ કરેલું ભળિયું (૪) [લા.] વહેમ; શંકા
(૫) કાળ; કાસકો

૩૯૭ વિં [નુઓ દપટ] ખેવડું; દોપટ (૨)
સંતાડેલું. ૦કું સંકિં દપટવું; સંતાડવું (૨)
હુઆઈથી હાથ ફરી લેવું; દખાવી ખેસવું
૩૯૮ ડો. પું [દુ+પટ] ખાંડ વગેરે ભરવાનો ખે
પડવાળો કાંચળો

૩૯૯ સ્ત્રીં; નં [ફા. દફ] એક વાદ્ય (૨) અં
અટ (ઉદા. ૦ ડફે દઈને, ડફે લઈને)

૩૯૯૫ ટવું સંકિં ખૂબ ડફણાવું
૩૯૯૫૧ વું સંકિં ડફણા વડે મારવું

૩૯૯૫ નં [દિ. લપ્પ] નાનો, ભડો દંડકો-ધોકો
૩૯૯૫૧ વું સંકિં [ડફ] હયમચાની દેવું (૨)
હેરાન કરવું

૩૯૯૫ સ્ત્રીં ખોટી ખડારા; ડફાસ
૩૯૯૫૧ વિં જડવું, ખેવડું. ૦શંખ પું મૂખ
(એક ગાળ)

૩૯૯૫ અં [૨૧૦] રૂખવાનો અવાજ (૨) ટપ; અટ
૩૯૯૫૨ ડોયાં નં ૦૦ વં [૨૧૦] પાણીમાં
રૂખકાં (૨) [માટલીમાં] પીધેલા વાસણની
ખોળાખોળ

૩૯૯૫૩ અંકિં [૨૧૦] રૂખકાં ખાવાં
૩૯૯૫૪ પું ૦૦૦ નુઓ ડપકા
૩૯૯૫૫, -મણું (-ણું), -વણું નુઓ
'ડપકાણું'માં

૩૯૯૫૬, -કું નુઓ 'ડપકા'માં. -કો નુઓ ડપકો
૩૯૯૫૭ પું [ફા. દફળર] નગારાં પર ચામડાં
મઠનારો (૨) છત્રી ઇત્યાદિ પર રંગરંગાન
કરનારો

૩૯૯૫૮ અં [૨૧૦] (૨) અટ અટ; એક પછી
એક. -ખાટ પું પેટ ચડવું તે (૨) કોઈ
ખોલતું હોય તેમાં વચ્ચે ખોલ ખોલ કરવું તે.
-ઓ પું ડબડખાટ; પેટ ચડવું તે

૩૯૯૫૯ (-કું) નં [ફા. દબ્બહ] ચામડાનું કુલું
(ધી-તેલ ભરવાનું)

૩૯૯૬૦ પું તાંબાપિત્તળનો ડબો
૩૯૯૬૧ રોટી સ્ત્રીં ['ડબલ' (દ.) + રોટી (દિ.)]
એક પ્રકારની દડા જેવી ફૂલતી રોટી; પાંદે

૩૯૯૬૨ નં [નુઓ ડબડ] ચામડાનું કુલું
(૨) વગર પકેલેલું હાંદલું; લોટું (૩) પતરાનું
લોટું; ટિનપાટ

૩૯૯૬૩ સ્ત્રીં [નુઓ ડબો] દાખડી
૩૯૯૬૪ અં [૨૧૦] રૂખવાનો અવાજ. -કિયું
નં રૂખતાનું રૂખકું

૩૯૯૬૫ પું [ફા. દબ્બહ] ધાતુનું એક પાત્ર;
દાખડો (૨) રેલગાડીનો ડબો (૩) ધડિયાળનો
ડબ્બો (૪) એક નતનું કાનસ (૫) હરાયાં
દોર પૂરવાનો વાટો (૬) ટિનનો ડબો (૭)
પાથડી (દુષ્કારમાં)

૩૯૯૬૬ અં [૨૧૦] નુઓ ડબડખ

ઓવત્તું સંકિં [‘રબ’ રવં] હુખાવત્તું;
 ઝમકાળત્તું [આપવિત્ત કસત્તું]
 ઓવત્તું સં કિં નુઓ ઓવત્તું (૨)
 ઓખી સ્ત્રીં [નુઓ ઓ] ઓખી; ઘાખડી.
 -ઓ પુંનુઓ ઓ [‘(અમરુતું) વાગતું
 ઓમક અં(રવં)અમરુતું રવ. ઓ અંકિં
 ઓમકો પું(રવં) ડંકો [નાની ગાલડી
 ઓમિયુતું નં, ઓમણી સ્ત્રીં બે બળદની
 ઓમર [સં.], (-રી) સ્ત્રીં નુઓ ડંમર
 ઓમર નં [સં.] એક વાધ; ડાકતું
 ઓમરો પું [સં. દમનક] એક મુગંધીદાર
 વનરપતિ
 ઓમક પું [અ. વિમાળ] રોક; લપકો; ઠાક
 ડર પું[સં. દર; પ્રા.] ભય; ખીક. ઠંકણ,
 ઠંકુ, ઠંપી, ઠંપોક વિં ખીકણ. ઠંપું,
 અં કિં ખીતું. -રામણી સ્ત્રીં ધમકી;
 સતામણી. -રામણું વિં ડર લાગે એતું;
 ભયાનક (૨) નં ડરામણી. -રાવત્તું
 સંકિં ‘ડરતું’નું ધેરક(૨)ઘડી -ધમકી
 દેખાડવી કે આપવી
 ડંકી સ્ત્રીં ઘોડાની પીક પર જીનની નીચે
 નાખવાની જીનની ગોદડી
 ડંસકું નં નુઓ ડંસકું
 ડંસડંસકું અંકિં ડંસકાંથી ડંધાતું (૨)
 મનમાં અકાંઈ રહેતું [દંશ દેવો
 ડંસકું સં કિં [પ્રા. ડસ, (સં. દંસ)]કરડતું;
 ડહાપણ (૩) નં ડાહ્યાપણું; શાણપણ.
 ડંદાહણ, ડંદાહું વિં દોડાહણ
 ડહોળત્તું (ડહો)સંકિં(પ્રવાહીને)દલાવતું;
 ધુમરડતું(૨)(આંખ લાલ થાય ત્યાં મુધી)
 ચોળવી (૩) ખૂણ કામોમાં પડતું; અનેકમાં
 માથું મારતું(કાંઈક નિંદાત્મક અર્થમાં [લા.])
 ડહોળાત્તું (ડહો) અંકિં ‘ડહોળતું’નું
 કમંણિ (૨) આંખ લાલ થવી (જેમ કે
 ચોળાવાથી)(૩)દાહી જઈને અવ્યવસ્થિત
 થતું; ગૂંચવાઈ જતું; વધારેપડતી ચોળા-
 ચોળ થવી [લા.]
 ડહોળું (ડહો) વિં ડહોળાયેતું. -ગો પું
 ડહોળાયેતું પ્રવાહી (૨) અડીણનો રસ

ડહાક ડહાક અં [રવં] ફેરાં રૂપે એક
 પછી એક નીકળે એમ
 ડળી સ્ત્રીં નુઓ ડલી
 ડળું નં [વિ. ઢળ] ડગળી; ફેરડું
 ડંકી સ્ત્રીં [ફિ. હોલ્કાં વંપ] પાણી જે ચવાનો
 પંપ - સચો
 ડંકો પું [સં. ઢકા, પ્રા. ઢક્કા] નગારું; ઢોલ
 (૨) ઘોડાની પીઠ ઉપર બે બાજુ લટકાવેલાં
 ઢોલ (૩) ટકોરો (૪) ફેટેદનો અવાજ;
 ફેટેદ [લા.]
 ડંખ પું [વિ. ઢંક (સં. દંસ)] અટકો; દંશ
 (૨) ધાનનો ઢાણો સડવાથી પડતું છિદ્ર (૩)
 આંકડો; ઝેરી કાંટો - આણી (૪) કીનો;
 વેર [લા.]. ઓ સંકિં ડસકું; દંશ દેવો;
 આંકડો મારવો; કરડતું (૨) જોડો ધસાઈ
 પગને ઢંત થવી (૩) મનમાં ખટકતું
 [લા.]. -ખાતું અંકિં ‘ડખતું’નું કમંણિ
 (૨) ધાનના ઢાણાને ડંખ લાગવો.
 -ખીલું વિં ડંખવાણું
 ડંગોરિયું વિં ડંગોરાથી કામ લે એવું;
 મારામારી કરે એવું
 ડંગોરું નં, -રો પું [વિ. હંગા] ડાંગ જેવી
 નડી દૂંકી લાકડી; ધોકો
 ડંડાટતું સંકિં ડંડે ડંડે મારતું
 ડંડાળાણ સ્ત્રીં ડંડાથી મારામારી
 ડંડી(-દૂ)કો પું નાનો ડંડો; દંડકો
 ડંડો પું [સં. દંડ; પ્રા. ઢંડ] નડી, દૂંકી લાકડી
 ડંકાશ(-સ) સ્ત્રીં નુઓ ડંકાસ. -સિયું
 વિં ડંકાસ લાંકતું; બેરશીખોર
 ડંબર પું [સં.] આડંબર; ખાલ ભલકો
 ડંબેલસ પુંબંબં [ફિ.] હાથની કસરતનું
 એક સાધન [ગોરાનો સમૂહ
 ડંમર પું [સં. ઢમર] હવામાં બહતી ધૂળના
 ડામનેમો પું [ફિ.] વીજળી ઉત્પત્ત કરવાનું
 એક પ્રકારનું યંત્ર. [ડિરેક્ટર, -રી
 ડાઇરેક્ટર પું; -રી સ્ત્રીં [ફિ.] નુઓ
 ડાક સ્ત્રીં [ફિ.] ટપાલ (૨) મુસાફરો,
 ટપાલ વગેરે લઈ જવા માટેની ટપ્પાઓની
 ગોડવણ (૩) હાકગાડી. ઠગાડી સ્ત્રીં

ટપાલ લઈને જનારી ગાડી; 'મેલ'. ંધર
 નં ટપાલ ઓફિસ [લસકો
 ડાકડમાક પું [જુઓ ડમાક] ડાકમાક;
 ડાકડમાળ પુંધરનો જૂનો પરચૂરણ સામાન
 ડાકણુ સ્ત્રી [સં. ઢાકિની] એક જાતની
 ભૂતડી (૨) મેલી વિદ્યા જાણનારી
 સ્ત્રી (૩) જેની નજર લાગે એવી સ્ત્રી
 (૪) ગાજરનું ડીંટું અને અંદરનો કઠણ
 રેસો. -ણી સ્ત્રી ડાકણ; પિશાયણી.
 -યું વિં ડાકણ જેવું; ખાઈ જાય એવું.
 -ણો પું એક જાતનું ભૂત (પુરુષ)
 ડાકખંડો પું (સરકારી) મુસાફરી ખંડો
 ડાકલિયો પું ડાખલું વગાડનારો ભૂવાનો
 સાથી
 ડાકલી સ્ત્રી નાનું ડાકલું (૨) સાપનું બોલવું
 (૩) જડણુ. -લું નં [પ્રા. ઢક્] એક
 જાતનું વાદ્ય; ડુગડુગિયું
 ડાકાટી સ્ત્રી ડાકો; ધાડ
 ડાકિની સ્ત્રી [સં.] ડાકણી
 ડાકુ પું લૂંટારો; ધાડપાકુ
 ડાકો પું ધાડ
 ડાખલિયો પું જુઓ ડાકલિયો
 ડાખલી (-લું) જુઓ 'ડાકલી' માં
 ડાગળી સ્ત્રી [જુઓ ડાગળી] થીંગડી; ડગળી
 (૨) માથું; મગજ (૩) સમજશક્તિ [લા.]
 ડાગળો પું વિદૂષક; રંગલો
 ડાધ પું [ફા. દાળ] (ગંદો દેખાય એવો)
 ડપકો (૨) [લા.] કલંક; ખટ્ટો (૩) કીને;
 ખાર. -ધાડૂધી સ્ત્રી ડાધા ડાધા; ડાધા
 પડીને થતી અસ્વચ્છતા. -ધિયું વિં
 ખારીલું; વેર રાખે એવું (૨) ક્ષાડી ખાય
 તેવું; વિકરાળ. -ધિયો પું ડાધિયો
 દત્તરો. -ધી વિં જુઓ ડાધિયું
 ડાધુ પું [જુઓ ડાધ] મડદાને ખાળવા લઈ
 જનારો; ખાંધિયો (પ્રાયઃ ૫૦ વં માં
 જયાવાચક અર્થ માં વપરાય છે.)
 ડાધેલ વિં ડાધાવાળું (૨) ખારીલું (૩)
 ખળેલું; દગાયેલું [પું એકાદ ડાધો
 ડાધો પું ડાધ (૨) જુઓ ડાધિયો. ંડૂધો

ડાચાફટ સ્ત્રી નકામું બોલ બોલ કરવું તે
 -લવારો. -ટિયું વિં ડાચાફટ કરે એવું
 ડાચું નં જડણુ (૨) મોં (તિરસ્કારમાં)
 ડાટ પું [જુઓ ઢાટ] ભારે નારા; ધુવારી
 ડાટવું સંકિં જુઓ ઢાટવું (૨) સંતાડવું
 ડાટવું સંકિં ધમકાવવું
 ડાટી સ્ત્રી [જુઓ ડાટવું] ધમકી
 ડાટો પુંઢાટો; સાંકડા મોના પાત્ર (શીશી
 જેવા)નું મોં ખંધ કરવાનું સાધન; ખૂચ
 ડાફર સ્ત્રી, -રિયું નં, [જુઓ ડાફું] નકામું
 આમ તેમ જેવું -ખાલાં મારવાં તે
 ડાફાડોળ સ્ત્રી ંકશામાં વચ્ચે પડી ડહાપણ
 ડહોળવું તે
 ડાફું નં કરડવા પહોળું કરેલું મોં
 ડાફાડિયું નં [ડાફું ઉપરથી] ડાફરિયું
 ડાફાળ સ્ત્રી, -ળિયું નં જુઓ ડાફર
 ડાખડી સ્ત્રી જુઓ ઢાખડી. -ડો પું
 જુઓ ઢાખડો
 ડાખણિયું નં ઢાખવાના કામમાં લેવાલું
 વજન; ઢાખવાનું સાધન (૨) ખારસાખના
 ચોક્કા ઉપરનું દબાણ રાખનારું વજન
 ડાખલી સ્ત્રી જુઓ ઢાખડી. -લો પું
 જુઓ ઢાખડો (૨) થોડાના પગનો નાળ
 ડાખાજમણી (-ણું) અં ડાખી અને
 જમણી બંને ખાજુએ (૨) વારાફરતી બંને
 ખાજુએ (૩) ડાખાનું જમણું ને જમણાનું
 ડાણું થાય તેમ (૪) પક્ષપાતથી [લા.]
 ડાણું વિં [દે. ઢલ્લ, ઢાલ = ડાખો ઢાથ]
 જમણાનું બેલટું (૨) અળખામણું;
 અળગું [લા.]
 ડાખેરી, ડાખોડિયું, ડાખોડી વિં ડાખે હાથે
 કામ કરવાની આદતવાળું [ધાસ - દલં
 ડાલ (ંડો) પું [સં. દર્મ; પ્રા. ઢલ્લ] એક જાતનું
 ડાલોડિયું વિં જુઓ ડાખોડિયું
 ડામ (ડા) પું [સરં પ્રા. ઢમળ = ડામવાનું
 ખોલાર] ગરમ ગરમ વસ્તુ ચામડી ઉપર
 ચાંપી દેવી તે; ચપકો (૨) [લા.] ડાધ;
 કલંક; લાંછન (૩) કંઈ નહિ; ટીકો.
 (જેમ કે, લે ડામ !)

કામચિયો પું ગોદડાં વગેરે મૂકવાની થોડી

કામણુ નં [જુઓ કામણ] થોડાંગધેડાં

નાસી ન જાય તે માટે તેમના પગને

જડવાનું દોરવું (૨) રેડિયાના પેડાનાં

પાંખિયાં બાંધવાની દોરી

કામર પું કોલટાર; (કોલસામાંથી મળતો)

એક કાળો પદાર્થ

કામરેજ નં [દિ. હિમરેજ] રેલવેમાં આવેલો

માલ વખતસર ન લેવા જવાથી ભરવી

પડતી દંડની રકમ [મારવું

કામવું (કા) સંકિં કામ દેવો (૨) મહેલું

કામરોળા વિન્ધ્યનિયર; ડોલતું; કામચુ

કામીજ/(-સ) વિન્ધુનેગાર તરીકે પંકાયેલું;

ખદમારા [(૨) કાળો કાચ

કાચું નં કાચાનું કે કાચા જેવું ચિહ્ન

કાચનેમો પું [દિ.] વિદ્યુત્પ્રવાહ ઉત્પન્ન

કરવાનું યંત્ર [પ. વિ.] [ચાપડી

કાચરી સ્ત્રી [દિ.] રોજનીશી; તે મોંઘવાની

કાચરો પું [વ. દારહ] નાત; જમણ

(રજપૂતામાં) (૨) ધરડા અને અનુભવી

લોકોનો સમુદાય-રાવણું; કાચરો (૩)

અંગત માણસોનું મંડળ

કાચલ પું [દિ.] પ્રક્રિયાળો 'અ'કવાળો

ગોળ ભાગ, જેના પર કાંટા ફેરે છે

કારવું સંકિં કારાવું; ધમકી દેવી (૨)

મના કરવી; અટકાવવું

કારો પું ધમકી; કપડો

કાલી સ્ત્રી [સં. હલકં; પ્રા. દે. હલ] ટોપલી

(૨) ભેટનાં ફૂલકાયાદિની ટોપલી. -કું

નં દોરનો ખાણનો ભરેલો ટોપલો (૨)

વાંસ કે ધાસનો ઊભો કડિયો

કાણલું વિન્ધ કોટકાણું; ચાંપકું

કાણું વિન્ધ [વ. દાહી] રહાપણભરેલું; સમજુ.

કામરું વિન્ધ [કાણું + કામરું (કામર-

કામોદર-એક ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ કાણો

ગુજરાતી રાજપૂરુષ)] બહારથી કાણું

અને કાવડું દેખાતું (૨) તફા કાણું; ચાણું

કાળ સ્ત્રી; નં [દિ. દાલ] કાણું. ંખી

સ્ત્રી, ંખું નં, -ખી સ્ત્રી [દિ. હાલી]

નાની રાળ. -કું નં મુખ્ય થડનો

કાંટો; ચાખા

કાંખળી (૦) સ્ત્રી, -કું નં રાળમાંથી

ફૂટેલી નાની રાળી; રાળખી [લાકડી

કાંચ (૦) સ્ત્રી [દિ. હંગા] લાંબી મજબૂત

કાંચ [દિ. હું (-કો)ગર] કાંચવાળો હુંગરી

પ્રદેશ (૨) સુરત બાનુ આવેલો એવો એક

પ્રદેશ [નિ. કળે છે

કાંચર સ્ત્રી એક ધાન્ય, જેમાંથી ચોખા

કાંચાટવું (૦) સંકિં કાંચે કાંચે મારવું

કાંડ (૦) વિન્ધ [સં. દંડ; પ્રા. હંડ] છડું; ખેરી-

છાકરાં વિનાનું (૨) કાંડથી કામ લેનાર;

લાંડ (૩) નાચું; લખાડ; લુચ્યું. ગાંધ,

ગાંધી, સ્ત્રી કાંડપણું; નાગાંધ; લાંકાંધ.

ગુંધું વિન્ધ જુઓ કાંડ

કાંડલી (૦) સ્ત્રી [જુઓ કાંડી] કીણી રાળી

(૨) પાનની કાંખળી (૩) નાનો કાંચો. -કો

પું મોટી કાંડલી (૨) ધરેલાનો આંકડો

(જેમ કે વાળાનો)

કાંડાઈ (૦) સ્ત્રી કાંડપણું

કાંડિયારાસ (૦) પું કાંડિયાથી રમવાનો રાસ

કાંડિયું (૦) વિન્ધ કાંડાઈ કરનારું; કાંડ

કાંડિયું (૦) નં [દિ. હંડ, -કો] સીવેલું જીણું ચા

નેરિયું વજ્ર લગડાનો જરેલો-કાંડેલો

ભાગ વચ્ચેથી કાંડી નાખી જે છેડા સાંધી

પહેરવા કાચક કરેલું કપડું

કાંડિયો (૦) પું કાંડ આદમી (૨) કાંડી

ખીટનાર; કાંડ કરનાર (૩) નાનો પાતળો કાંડો

કાંડી (૦) સ્ત્રી [સં. દંડ; પ્રા. હંડ ઉપરથી]

કાંડી; નાની લાકડી, કાંચો કે કાંડો (૨)

જેને જે છેડે તાજવાનાં પદાર્થો બંધાય છે

તે લાકડી (૩) કાંડિયાથી વગાડવાનું એક

વાઘ (૪) વહાણને નિશાની બતાવવા સારું

ભાગી રોકરી ઉપર રાખી રાખેલું લાકડું

(૫) દીવાકાંડી (૬) સીધી કિનારી-લીટી

(નાકની). -કો પું કાંડો કાંડો (૨) કાંચો

(૩) કણગો; ગરતો. [કાંડે પડવું =

રસો પડવો; ચાલતા થવું.]

કાંકું (૦) સ્ત્રી, કાંકું નં મોટું પગલું ભરવું તે

ડાંભવું (૦) સંકિં [ન્યુઓ ડામવું] દઝાડવું
ડાંસ (૦) પું [સં. દંશ; પ્રા. હંસ] એક જાતનો
મચ્છર (૨) માંદા માણસને એકાદ ચીજ
આવાની રુચિ થવી તે [લા.]

ડાંસું વિં [સં. દંશ; પ્રા. હંસ=કરડવું (ગળે
ચોટવું)] અપરિપક્વ સ્વાદવાળું (રાયણને
માટે)

ડિઝી સ્ત્રીં [હં.] અંશ (જેમ કે તાપના,
ખૂણાના)(૨)પદવી; ઉપાધિ

ડિપોઝિટ નં [હં.] બેન્ક કે કોઈ પાસે મૂકેલી
અનામત (૨) બાના તરીકે અપાતી રકમ
ડિપોટી પું [હં. હેપુટી] શાળાઓ તપાસ-
નાર સરકારી નિરીક્ષક(૨)વિં મદદનીશ
(જેમ કે ડિપોટી રેશન-માસ્ટર)

ડિરેક્ટર પું [હં.] સંચાલક; વહીવટદાર
-રી સ્ત્રીં [હં.] વ્યક્તિઓ, વેપાર, ઇંચગે
નામકામ વગેરે માહિતી આપતી ચોપડી
ડિલ નં [ફા. દિલ] શરીર. [બહારાવું=તાવની
શરૂઆત થવી.]

ડિવિડન્ડ નં [હં.] કંપનીના શેર દીઠ
મળતો નફોનો ભાગ કે તેની રકમ ચા ટકા
ડિસમિસ કિં વિં [હં.] ખરતરક; રદ;
કાઢી નાંખેલું કે મૂકેલું [મહિતો
ડિસેંબર પું [હં.] ખ્રિસ્તી સનનો બારમો
ડિસ્ટ્રિક્ટ પું [હં.] જિલ્લો (૨) સરકારી
અમલદારે તપાસ માટે પોતાના વિભાગમાં
ફરવું તે

ડિંગ સ્ત્રીં; નં ખોટી-ખનાવટી વાત; ગપ
બમારુ વિં ડિંગ મારનારું; ગપીદાસ
ડિંગલું નં [રવં] ટોચનો ભાગ-કંકડો;
નવો દુધલચો અંકુર (૨) ચોરિયાનો કંકડો
(૩) માથું [લા.]

ડિંગળ નં [ન્યુઓ ડિંગ] જૂઠો તડાકો (૨)
પિંગળના ટેકાણા વિનાનું લાંબું જોડકલું
ડિંગા પું અંગૂઠો ખતાવી ના કહેવું તે; ટીકો.
ડિંડિમ પું; નં [સં.] એક જાતનું નાનું નગારું
-ડી સ્ત્રીં પ્રત્યય નામને લાગતાં (૧) લઘુતા
કે લાલિત્ય ચા પ્રેમ ખતાવે છે (વહાણી)
(૨) તુચ્છતા ખતાવે છે (હજમડી)

ડીચકું નં [ડચ (રવં)] ડીંટું (૨) ટોચકું;
ટેરવું (૩) નાનો ગાંઠ જેવો ટુકડો

ડીચી સ્ત્રીં [ડીચકું] નાનું ડીંટું. -ચું નં
ન્યુઓ ડીચકું

ડીટ, ંડી, સ્ત્રીં [ન્યુઓ ડીટું] રતનનું ટોચકું;
ડીંટડી. -ટિયું નં નાનું ડીંટું (૨) ડીટિયું;
રીંગલું. -ટી સ્ત્રીં ડીંટડી. -ટું નં જેનાથી
ફળ શાખાને વળગી રહે છે તે ભાગ; ડીંટું
ડીકું નં ડકણી; નાની જડી લાકડી (૨)
લાકડાનું ડીમચું

ડીખું નં [સં. હિંવ] ટેકો; ઢીમણું

ડીખો પું [સં. હિંવ] ડૂમો

ડીમચું નં લાકડાનું ફણકું; ઢીમચું

ડી.સી. પ્રવાહ પું [હં. હાયરેવટ કરન્ડ] એક જ
દિશામાં વહેતો વીજળીનો પ્રવાહ. [પ.વિ.]

ડીચી, -ચું ન્યુઓ ડીચી, -ચું

ડીંટ (ંડી) સ્ત્રીં [ન્યુઓ ડીંટું] ન્યુઓ ડીટ,
-ડી. ંવું સંકિં ડીંટામાથી તોડવું (૨)
(ફળને લાગી રહેલી) ડાંખળી-પાંખડી
તોડી નાખવી. -ટિયું નં ન્યુઓ ડીટિયું.
-ટી સ્ત્રીં ન્યુઓ ડીટ. -ટું ન્યુઓ ડીટું

ડીંડવાણું નં ગેરવહીવટી; અવ્યવસ્થા; અધેર
કુકર નં [સં. શૂકર] એક પશુ-ભૂંડ
કુગકુગઅં [રવં] ડાકલાનો અવાજ. -ગિયું
નં ડાકલું. -ગી સ્ત્રીં નાનું ડાકલું

કુગી સ્ત્રીં [રવં] કુગકુગી

કુખકુખાઅં ડૂખું ડૂખું; ડૂખવાની અણી પર

કુખાડવું સંકિં 'ફૂખવું'નું પ્રેરક

કુખાફૂખ વિં કુખકુખા થઈ રહેલું (૨) સ્ત્રીં
વારવાર ફૂખવું ને બહાર આવવું તે

કુખામાણું વિં ફૂખી જવાય એવું

કુખાવડું સંકિં, કુખાવડું અંકિં 'ફૂખવું'નું
પ્રેરક ને લાવે [યંત્ર

કુમકલાસ નં ભારે વળનો બેચકવાનું

-કું પ્રત્યય નં ન્યુઓ -ડી

કુંગર પું [દિ.] નાનો પર્વત (૨) મોટો
ઢગ. -રાળ વિં જેમાં ટેકેટકાણે કુંગરા
હોય એવું. -રી વિં કુંગરમાં થતું-નીપજવું
(૨) કુંગરને લગતું (૩) સ્ત્રીં નાનો કુંગર;
ટેકરી. -રો પું કુંગર

કુંગળી સ્ત્રીં એક શાક-કંદ; કુંગળી
 કુંગો(-ધો) પું કુંગો; ચોર; કુંગો
 કુધો પું [દિ. કુંવો] દેંકા દાંડાની એક મોટી
 કડી (દૂધપાક વગેરે પીરસવાના કામમાં
 વપરાતી)(ર) ઊપસેલો હાડકાવાળો કઠણ
 ભાગ [લા.] [ખાતું
 કુચ્ચું સંકિં મોટા કોળિયે ખાતું; કાંસીને
 કુચો પું [દિ. હુલ્લય=વસેનો કુંકડો] નકામા
 કાગળ કે કાપડનો પિટો (ર) એનો દાટો
 (૩) મોટો કોળિયો (૪) ચોળાઈ કરીને
 ગમે તેમ ગોટો થઈ ગયેલું વસ્ત્ર (૫)
 અસરકારી માંણસ; રાહો [લા.]
 કૂખકાં નંખંખં ઉખૂકિયાં. -ટી સ્ત્રીં,
 -કું નં પાણીમાં પેસતું-ફૂખતું તે
 કૂખતું અંકિં [ખૂલું] (પ્રા. વુઢું)નો વ્યવ્યય
 પાણીની અંદર જવું (ર) ફૂખીને મરણ
 પામતું (૩) ક્ષિતિજમાં ફૂખી અસ્ત પામતું
 (જેમ કે સૂર્ય અંદર ઇંનું) (૪) [લા.]
 દેવાળું કાઢવું (૫) લીન થઈ જવું
 કૂખાકૂખ વિં (ર) સ્ત્રીં જુઓ કુખાકૂખ
 કૂમચી સ્ત્રીં [ફા. દુમચેહ] સાજ ખસી ન જાય
 એ માટે થોડાની પૂંછડીમાં ભરાવાતી દોરી
 કૂમો પું [જુઓ દૂમો] લાગણીના આવેશથી
 છાતીમાં ભરાતો ડચૂરો
 કૂલ વિં [સં. કુલ] કૂલેલું (ર) નં કાનનું એક
 ધરેલું. ઓં અંકિં ફૂખતું; ગરક થવું (ર)
 ખુવાર થવું; દેવાળું કાઢવું (૩) કાંઈ
 વિસાતમાં ન હોતું (૪) ડોલતું; હાલતું
 કૂવો પું રંગડો (ર) નીચે કરેલો કચરો
 કૂશ સ્ત્રીં કૂશ; અડધાવો
 કૂસકું નં [રવં] ડસકું; રડતાં રહી રહીને
 ભેરથી ખેંચાતો શ્વાસ
 કૂંખ (૦) સ્ત્રીં કૂંપળ આગળ ફૂટતો ભાગ
 કૂંખરા(-ળા)વણું (૦) સંકિં વઢવું;
 ધમકાવતું
 કૂંગળાણું (૦) અંકિં (હાડ, વેલા કે
 ફળનું) વધતાં અટકવું; કુંજરાતું
 કૂંગળી (૦) સ્ત્રીં જુઓ કુંગળી
 કૂંગો(-ધો) પું જુઓ કુંગો

કૂંટાળું (૦) વિં કૂંટાવાળું
 કૂંટી (૦) સ્ત્રીં [સં. તુણિ] કૂંટી; નાભિ.
 -ટો પું મોટી કૂંટી (ર) કૂંટા જેવો
 ઊપસી આવેલો ભાગ
 કૂંડું નં કળનો ડોડો -કણસણું
 કેક નં [દં.] વહાણનું તતક
 કેપ્યુટેશન નં [દં.] કશી વાત તેને માટે
 ચોખ્ખ અધિકારી આગળ રત્ન કરવા માટે
 મોકલવામાં આવતું પ્રતિનિધિ-મંડળ
 કેપો સ્ત્રીં [દં.] ભંડાર; કોઠાર; વખાર
 (જેમ કે, છુક-ડેપો)
 કેફરાણું અંકિં [જુઓ કેફરું] પેટ ઊપસતું
 (ર) કેફર ચડતી (૩) ફીફું પડી જવું
 કેફરું નં મોઢું ઊપસેલું પેટ
 કેપ્યું નં [સં. ક્વિ ઉપરથી] કમરથી નીચેનો
 પીઠનો ભાગ
 કેમી નં [દં.] (છાપવાના) કાગળનું એક કદ
 કેર પું વલોણાની ગોળાના કાંઠા પરનું
 લાકડું; જેમાં રહી રવાઈ ફેરે છે [પડાવ
 કેરાતંબુ પુંખંખંવંડેરો કે તંબુ ચા નાંખેલો
 કેરી સ્ત્રીં [દં.] કુચાલય
 કેરો પું તંબૂ (ર) પડાવ [લા.]
 કેરો (રેં) પું તોડાની ઢોરને ગળે બંધાતું
 લાકડું-ડકલું
 કેલી (ડેં) સ્ત્રીં ખડકી; પડાળી (ર) પોલીસ-
 ચોખી-છું નં મોટાં પહેાળાં ખારણાંવાળું
 મકાન (ર) મકાનનો ખડકી જેવો મોટો
 દરવાજો. -લો પું કેલું [વિરામચિહ્ન
 કેશ સ્ત્રીં; નં [દં.] (—) આતું એક
 કેડણું (ડેં) નં પાણીનો નાનો સાપ (ર)
 અંકિં [રવં] કેડું કરવું
 કેડું (ડેં) નં [રવં] કેડકાનો અવાજ
 કેડું નં જુઓ ડિગો
 -ડો પ્રત્યય પું અંકને લગતાં તે અંકનો
 આંકડો કે સંજ્ઞા બતાવે છે. જેમ કે,
 એકડો, નવડો ઇં (ર) જુઓ -ડી
 ડોઈ સ્ત્રીં [જુઓ ડોયો] લાંબા ડાંડાનું
 એક વાસણ
 ડોક સ્ત્રીં ગળું; ડોટ; ગરદન

ઢાકરી સ્ત્રીં [દિ. ઢોકરી] ઢાસી. -ફું વિં
 ધરફું (તુચ્છકારમાં). -રે પું ઢાસો
 ઢાકયું અંકિં ઢાકું કાઢીને લેવું; ઢાકિયું કરવું
 ઢાકાખારી સ્ત્રીં [ઢાકું + ખારી] મોટા
 દરવાજામાં રાખેલી નાની ખારી
 ઢાકા(વ)વું અંકિં ઢાકું ખહાર કાઢીને
 લેવું [લેવું તે
 ઢાકિયું નં ઢાકું ખહાર કાઢીને કે લંખાવીને
 ઢાકી સ્ત્રીં ઢાક. -ફું નં માથું (૨) ઢાકિયું
 ઢાકંદર પું [દિ.] દાક્તર; વિલાયતી પદ્ધતિથી
 વેડું કરનાર (૨) વિધાની - પડિતાઈની
 પદ્ધતિ (ફકમાં ડાં લખાય છે). -રી વિં
 દાક્તરને લગતું કે તેની વિધા સંબંધી
 (૨) સ્ત્રીં દાક્તરની વિધા કે તેનો ધંધો
 ઢાઘલી સ્ત્રીં નાનું ઢાઘલું; ઢાચકી. -હું
 નં પહેળા મોનો ભલા ધાટનો ધડો;
 ઢાચકું (૨) વિં ઢાધું
 ઢાધું વિં સાખડખોધું; ખોચડ; ઢાધલું
 ઢાચકું નં ['ઢાકું' ઉપરથી] માથું (૨)
 ઢાચકું; ઢાચ [કે તેટલી દવા
 ઢાઝ પું [દિ.] એક વેળા લેવાની દવાની માત્રા
 ઢાઝડું નં પેટ; હોજડું (તિરકારમાં)
 ઢાઝું નં ઢાઝડું
 ઢાટી સ્ત્રીં [દિ. ઢાટી] એક જાતનું જાડું કાપડ
 ઢાડકું નં એક જાતનું શાકફળ. [ઢાડકાં
 છોલવાં = કામધંધો ન હોવો (૨) નકામો
 વખત બગાડવો]
 ઢાડલો પું ઢાડો (લાલિત્યવાચક)
 ઢાડવું નં [જુઓ ઢાડો] ફળ અથવા
 કણસલાવાળો ગોટો; ઢાડો (૨) જાડવું;
 કાણું (૩) એક જાતનું ઢાડકા જેવું ફળ.
 -વો પું ફળ, ફૂલ કે કણસલાવાળો
 વગર ખીસેલો ગોટો - ઢાડો
 ઢાડખું નં ['ઢાડો' ઉપરથી] ફૂલી ગયેલું
 આંખનું પોપચું [નં ઢાડીનું ફળ
 ઢાડી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ - વેલો. -ફું
 ઢાડો પું [જુઓ ઢાડો] ફળફૂલના ગર્ભ-
 ઢાડો પું [જુઓ ઢાડો] ફળફૂલના ગર્ભ-
 ઢાડો પું [જુઓ ઢાડો] ફળફૂલના ગર્ભ-

ઢાખડું નં ભાગેલું-ફૂટેલું
 (૨) રાત્રીપરજનું એક
 ઢાખું વિં કંઈ ન સમજે
 (૨) નં લેંસ
 ઢાખો પું મૂખ; મંદબુદ્ધિ
 ઢાયાણું નં ['ઢાચો' ઉપરથી]
 ખાંધવાનું ઘોડિયાનું આ
 ઢાચો પું [દિ. ઢોક] નાળિયે
 કરેલું વાસણ (૨) ના
 જેમાં ફૂકાનો મેર ધસા
 (૪) મોટો ખીલો; ગરમ
 ઢારણું નં જુઓ ઢાચણું
 ઢાલ સ્ત્રીં ખાલદી; પાણી
 (૨) પું વહાણનો ફનાથ
 ઢાલકાડી સ્ત્રીં વહાણનો
 (૨) તે પરના નિશાનની
 ઢાલચી સ્ત્રીં [ઢાલ + ફા.
 ઢાલ(૨) ચામડાની ઢાલ (૨)
 વહાણમાંથી પાણી ઉલેર
 ઢાલ (૨) ચામડાની ઢાલ
 ઢાલણું (-ણિયું) વિં ઢાલ
 ઢાલન નં ઢાલવાની ક્રિયા
 ઢાલન ઇંથી ઢાલાવે એવું
 'રીધમ'. ઢાલો સ્ત્રીં
 મુખ્ય વસ્તુ છે એવી શૈલી
 ઢાલર પું [દિ.] અમેરિકાને
 ચાંદીનો સિક્કો
 ઢાલર(-રિયો) પું એક ફૂલ
 ઢાલવું અંકિં [પ્રા. ઢોલ(૨)
 આમનેમ હાલવું(૨) ઢગવું
 ઢાલું નં ['ઢાલ' ઉપરથી] ઢાલ
 ઢાવાણું (ઢો) અંકિં (૨)
 ઢાવું (ઢો) સંકિં હલાવી લેવું
 ઢાશી સ્ત્રીં ધરડી સ્ત્રી
 ઢાસલાં નં બં વં પા
 ગયેલા માટે દર વર્ષે કે
 ઢાસી સ્ત્રીં ઢાસી સ્ત્રીં

દમક (૦૯મક) અં [રવં] દોલનો અવાજ.

૦તુ' અંકિં ૯મ ૯મ થવું

દમદમ અં [રવં] દોલનો અવાજ

દમદોલ વિં દોલ જેવું ફૂલેલું; ખૂબ જલું

દેખાવું

દમક અં (૨) પું [રવં] દોલનો અવાજ

દરડકો પું [રવં] દરડવાનો અવાજ

દરડતુ' સંકિં [રવં] દસડતુ; ધસડતુ

દરડો પું [દસડતુ] ઉપરથી દસરડો; વેક;

અરસિક વૈતરું [વપરાય છે. 'દીલુંદેસ'

દસ વિં [પ્રા. દંસ=દસી પડતુ] 'દીલું' નેડે

દસડતુ' સંકિં [જુઓ દરડતુ] જમીન

સાથે ખેંચવું; ધસડતુ (૨) [લા.] વેઠ ઉતા-

રવી (૩) ગમે તેમ લખી કાઢવું (૪) કોઈ

કામ ગમે તેમ ખેંચી નાંખવું

દસરડતુ' સંકિં જુઓ દસડતું [વેઠ

દસરડો પું દસરડાવાથી થયેલો ધસરડો (૨)

દસ (૦ળ) તુ' અંકિં [પ્રા. દંસ] ઢગલો થઈને

(જેમ કે મકાન, ભીંત, ભેખડ ઇત્યાદિ) પડી જવું

દળકતું અંકિં દળતું; નમતું રહેતું (૨)

નમતું રહેવાથી સુંદર દેખાવું

દળતું અંકિં [દે. દળ] આડું થવું; એક બાજુ

નમતું (૨) પ્રવાહી પદાર્થનું ખહાર નીકળી

જવું (૩) બીબામાં રેડાઈ તે ધાટના થવું (૪)

અમુક વલણ તરફ વળવું. [લા.]

દંકાતું અંકિં 'દાંકતું'નું કર્મણું

દંગ પું વર્તન; રીતભાત (૨) ચેનચાળા;

દાળો (૩) રીત; દબ; પ્રકાર. ૦દાળ પું

દંગધડો; દેકાણું (૨) ધાટ; આકાર.

૦ધડો પું દેકાણું; વિશ્વાસ પડે એવું વર્તન

દંઢ વિં [દે. દંઢ=દંભી] ('પોણું' નેડે વપરાય

છે-પોણું દંઢ) સાવ પોણું

દંદેરો પું જાહેરનામું (૨) સરકારી જાહેરનામું

દંદોળતું સંકિં [પ્રા. દંદોલ્લ=ધૂમતું, ફરવું]

(જગાડવા માટે) ખૂબ હલાવવું

દાંકદોળ પું [સરં દાળો] ડોળ; ધાટ

દાંકોદું (-દું) ઓ, દાંકોદૂમો પું ['દાંકતું'

પરથી] વધેલું ખાવાનું કે ઘરમાં ઉધાડું હોય

તે તપાસી કરીને દાંકતું-અથ કરવું તે

દાંચલું નં ભડકું. (રાનીપરજ લોકોનું)

દાઢી પું [દે. દ્વદ્વ=ભેરી] શરણાઈ વગાડનારો

(૨) એક જાતનો માગણ

દાલ સ્ત્રીં [સં.] પ્રહાર-ઝટકા ઝીલવાનું ચામ-

ડાનું એક સાધન (૨) રક્ષક વસ્તુ [લા.].

૦ગર પું દાલ બનાવનાર

દાળ પું [દે. દાલ=દાળતું] દોળાવ; ઉતાર (૨)

રીત; દબ; દાળો; ઢંગ (૩) ગાવાની દબ (૪)

સંબંધ; ધરોળો (૫) ખેતરના પાકનો

અંદાજ

દાળકી સ્ત્રીં [દાળતું પરથી] ધાતુને ગાળીને

પાડેલી લગડી. -કો પું મોટી દાળકી (૨)

[લા.] ઢંગ; વર્તણૂક (૩) કામકાજની

સફાઈ-આવડ; લલીવાર (૪) સમજણ.

-ણી સ્ત્રીં ધાતુ દાળવાની ક્રિયા કે રીત

દાળતું સંકિં [દે. દાલ] નીચે નાંખવું; નમા-

વવું (જેમ કે આંખ) (૨) પાથરવું (જેમ કે

ખાટલો) (૩) ટીપાં રૂપે પાડવું; ગેરવતું (જેમ

કે આંસુ) (૪) પાકનો અંદાજ કાઢવો (૬)

ગાળીને દાળકી પાડવી; બીબામાં રેડવું

દાળિયું વિં દોળદાર (૨) નં દાળકી (૩)

દાળવાળું ખેતર કે જમીન (૪) એક જ

દાળ-બાજુવાળું છાપરું (૫) દાળદાર મેજ.

-ચો પું ખેતરમાં પાણી લઈ જવાનો

બાંધેલો દાળદાર માર્ગ (૨) દાળેલો પાસલો

-ધાટ [(૩) પદ્ધતિ; દબ

દાળો પું આરામ; વિશ્રાંતિ (૨, ૬ંગ; રીતભાત

દાંકણ (૦) [દાંકતું] દાંકણું (૨) સંરક્ષણ

(૩) દાંકતું તે. -ણી સ્ત્રીં નાનું દાંકણું (ખાસ

કરીને હાંદલીનું) (૨) ધૂંટણ ઉપરનું હાડકું.

-ણું નં વસ્તુને દાંકવા તેને ખેસતો કરેલો

કાંઈ પણ ધાટ (૨) દાંકનારું કંઈ પણ

દાંકપ (-પિ) છેડો (૦) પું (દાંકતું + પછેડો,

પિછેડો) દોષ છુપાવવાની યુક્તિ-ખહાનું

દાંકવું (૦) સંકિં [દે. દક્] કશા વડે વસ્તુને

આવરવી-તેની ઉપર ગોઠવવું, મૂકવું

કે પાથરવું (૨) સંતાડવું; ગુપ્ત રાખવું

દાંકેલદુંદેલ (૦) વિં દાંકેલું દબરેલું;

ગુપ્ત રાખેલું [દાંકોદું ઓ

દાંકોદું (-દું) ઓ, દાંકોદૂમો (૦) પું જુઓ

દાંકયુ (૦) વિનિ[દાંકયુ]નું બૂં કું દાંકેલું;
 ગુપ્ત (૨) નં ઘેર પહોંચાડેલું ધિરસણ.
 ંધીકયુ વિનિ અંતરની ગુપ્ત ચિંતાથી
 બળી રહેલું-દુઃખી
 દાંકું (૦) નં મરી ગયેલું દોર
 દાંકો (૦) પું મોટો બળદ
 દિઆવવું સં કિં, દિઆવું અં કિં
 'દીચવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 દિંગલી સ્ત્રી, -લું નં, -લો પું જુઓ
 દીંગલી, -લું, -લો
 દીક સ્ત્રી, બંલું વિનિ જુઓ 'દીક'માં
 દીકાપાટુ સ્ત્રી; નં જુઓ દીકાપાટુ
 દીકો પું જુઓ દીકો
 દીચવું સં કિં જુઓ દીચવું
 દીખવું સં કિં ધીખવું; માર મારવો
 દીમયું નં ડીમયું (૨) માટીની બેડી કોઠી
 (૩) [લા.] ગટું છોકરું (૪) માથું
 દીમકું (-લું) નં ગાંઠ જેવો કઠણ સોળો
 (૨) જેના ઉપર મૂકીને છંદાય-ટિપાય
 તેવો લાકડાનો કદડો
 દીમર પું [સં. ધીવર] માછી (૨) ખારવો
 દીમું નં દીમણું; ચૂમકું
 દીલ સ્ત્રી [દિ. દિલ]વાર; વિલંબ (૨) તંગથી,
 બલકું-શિથિલ હોવાપણું (૩) ખેદરકારી
 [લા.]. -લું વિનિ ખેંચમાં શિથિલ; તંગ
 ન હોય એવું (૨) કઠણ નહિ એવું; પોચું
 (૩) [લા.] હિંમત વિનાનું (૪) કર્મભર (૫)
 સુસ્ત; મીરું; મંદ. -લું દેસ વિનિ સાવ દીલું
 દીક સ્ત્રી [રવં] ધીખકો; ધરપો
 દીકેલું વિનિ દલાલું; અમુક ('ફલાણું' સાથે
 સાથે એ વપરાય છે, એકલું નહિ)
 દીકવો પું [દિ. દેકો] નદી કે તળાવના
 સૂકા તળિયામાં પાણી માટે ખોદેલો ખાડો
 દીકાપાટુ નં બં વં [દીકો+પાટુ]
 ધીખકા અને લાતોથી ફરેલી મારામારી
 દીકો પું [રવં] દીકો; મુઝી; ગડદો; ઠોંસો
 દીંગલી સ્ત્રી નારીરૂપની પૂતળા (૨) દીંગલી
 પેઠે બનેલી ઠનેલી નાના બાંધાની સ્ત્રી [લા.]
 -લું નં પૂતળું-રમકડું. -લો પું નર-
 રૂપની પૂતળી

દીચલું પું ધૂંચલું; પગનો દાંકણીવાળો
 સાથો-ભાગ. -લિયું વિનિ દીચલું જેટલું
 બંચું (૨) જેનું પૂંછડું દીચલું અડતું હોય
 એવું (૩) નં દીચલું નીચે મૂકવાનું
 ટકણ (૪) દીચલું; ધૂંટલિયું
 દીચવું સં કિં હકથી વધારે ખીલું (૨)
 ખીલું (તિરસ્કારમાં) (૩) દાઢ પીવો [લા.]
 દીઆવવું સં કિં, દીઆવું અં કિં
 'દીચવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 દુકાવવું સં કિં, દુકાવું અં કિં 'દૂકવું'નું
 પ્રેરક ને ભાવે
 દૂકડું વિનિ [જુઓ દૂકડું] નજક
 દૂકડું અં કિં [જુઓ દૂકડું] નજક જવું
 દૂવો પું રણમાં રેતી બેડીને થતો ઢગલો
 દૂસ વિનિ [રવં] નકામું; રફી
 દૂંકડું વિનિ [દૂંકડું] દૂંકડું; દૂર નહિ એવું
 દૂંકડું અં કિં [સં. દૂંકડું; પ્રા. દુલ્લક] દૂંકડું;
 નજક જવું [પ્રેરક ને ભાવે
 દૂંકાવવું સં કિં, દૂંકાવું અં કિં 'દૂંકવું'નું
 દૂંકવું સં કિં [સં. દુલ્લક] શોધવું, ખોળવું
 દૂંકસું નં કણસલામાંથી બાજરીના દાણા
 કાઢી લીધા પછી રહેતું ફેતરું; દૂંકું
 દૂંકાવવું સં કિં દૂંકાવું અં કિં 'દૂંકવું'-
 નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 દૂંકિયો પું જેન ધર્મનો એક સંપ્રદાય
 (૨) એ સંપ્રદાયનો આદમી
 દૂંકું (-લું, -સું) નં જુઓ દૂંકસું
 દૂંસો પું ધડનો બેડો મોટો ભાખરો (૨)
 ધૂંસો; બેડો-કામળો
 દેકલી સ્ત્રી નાનો દેકો-ગાંઠ (૨) નાની
 ટકરી. -લો, -લો પું મોટી દેકલી; દેકો
 દેકવો પું [સં. દેક ઉપરથી] ફનામાંથી
 પાણી ખેંચવાનું એક ચંત્ર
 દેકાદળિયા, દેકાદેયા પું બંબંબં [દેકા+
 દળિયા (દળવું ઉપરથી)] બંચીનીચી -
 અસમાન જમીન; ખાડાટેકરા
 દેકો પું બપોરેલો ભાગ; ટકરા (૨) [શ. પ્ર.
 માં] શરીર પર દેકા પેઠે દેખાતો હાડકા
 વાળો ભાગ (જેમ કે કેડ, પીઠ)

દેખલો પું ઈંતો કકડો; રાડું
દેખાળી સ્ત્રી નાનો દેખાળો (૨) ઈંતો ભૂકો.

-જો પું જુઓ દેખલો

દેડ પું એ નામની એક અંત્યજ નતનો
આદમી. ગુજરાતી સ્ત્રી અંગ્રેજ
મિશ્રણવાળી ગુજરાતી. ંફળેતી સ્ત્રી,
ંફળેતો પું નહેર ફળેતી; ખરાખમાં
ખરાખ ફળેતી. વાડો પું દેડલોકાનો
લતો (૨) ગંદી-અસ્વચ્છજગા; ગંદકી
[લા.]. -ડિયું વિં દેડનું, -ને લગતું. -ડી
સ્ત્રીંદેડનીસ્ત્રીં-ડો પુંદેડ(તુચ્છકારમાં)
દેડ ગુજરાતી ંફળેતી ંફળેતો વાડો
જુઓ 'દેડ'માં. ંડી સ્ત્રીં દેડી. -દિયું
વિં દેડિયું

દેપલી સ્ત્રીંનાનું-અપટું દેપું; થેપલી. -હું
નં રાડું (૨) ચોસલું; દંગડું

દેપું(-કું) નં જુઓ દેપલું

દેખડું નં એક ખાવાની વાની

દેખો પું સોલે; ગડખ; દેકો(૨) પોદળો

દેચડી સ્ત્રીં દેડી

દેર પું [હિં.] ઢગલો. -રી સ્ત્રીં ઢગલી

દેલ(ંડી)સ્ત્રીં[પ્રા. લેખિયાલિયા]મોરની માદા

દેસકું નં એક ધરેણું (૨) નડો રોટલો
(૩) પોદળો

દેસરો(-તો, -જો) પું પોદળો

દેંકે (દેં) વિં તદન હલકી કાઠિનું

દેયું નં મોટું દેકું. -યો પું ઢગલો; દેકરો

દોકળિયું વિં વચમાંથી નહું (વેલણ)

(૨) નં પગમાં ગોટલા ચડે એવું દદં

દોકળી સ્ત્રીં ખાવાની એક વાની

દોકળું નં ખાવાની એક બનાવટ-વાની

દોચકી સ્ત્રીં નાનું દોચકું. -કું નં

સાંકડા મોનો માટીના ઘડો (૨) [લા.]

ડોચકું; માથું(૩)વિંદોચકા પેટે અસ્થિર

ખેસણીનું કે તેવા મનનું; દોળણું

દોર નં પશુ, ગાય, ભેંસ વગેરે ચોપણું

પ્રાણી. ંઢાંકે, ંઢાંકે(-ખ)૨ નંખં વં

દોર વગેરેનો સમૂહ. ંમાર પું દોરને

પડે એવો સખત માર

દોરો પું [સરં ધોરો] ભપસેલી જમીન

દોલ પું; નં[સિં.] એક વાદ્ય; નગારું. ંડી

સ્ત્રીં નાનું દેલકું. [(ખને ખાજીની)

દોલકી વગાડવી = ખને પક્ષ સાચવવા

પ્રયત્ન કરવો; એકે પક્ષને પૂરા વફાદાર

ન રહેવું]. ંકું નં દોલ [પલંગડી

દોલકી(-ણ, -ણી) સ્ત્રીં નાનો ખાટલો;

દોલિયો પું ખાટલો; પલંગ

દોલી પું દોલ વગાડનારો

દોલો પું [દિ. દોલ્લ] વર; ધણી

દોલો [દોલ = નગારું ઉપરથી] નડો, એદી,

મૂખ માણસ

દોળ પું ચોપ; ધાતુને રસવી તે

દોળકેડ સ્ત્રીં દોળણું કેડણું તે

દોળણું સંકિં [દિ. દલ્લ = દળણું] રેડણું (૨)

ગખડાવણું (૩) નં ખેસણી વગરનું વાસણ

(૪) ખને ખાજી ઢળી પડે તેવો માણસ [લા.]

દોળણું સંકિં [દિ. દાલ] પંખો નાખવા

દોળાણુ નં, -વ, દોળો પું [જુઓ

દળણું] દાળ

દોંગ (દો) પું ખોટો દેખાવ; દંલ. ંધતૂરો

પું ખોટો દંલ ને હેતરખિંડી; કંગાર્થ.

-ગી, -ગીણું વિં દોંગથી લેણું; દંલી

દોંડો (દોં) પું પથ્થર; પહાણો (૨) મૂખ

-જડસો આદમી [લા.]

છુ

છુ [સિં.] ૮ વર્ગનો-મૂર્ધસ્થાની અનુનાસિક
(આ અક્ષરથી રાટ્રયતો રખડલાપામાં નથી)

-છુ(-છું) નં બનાવતો કૃત્રિમ્ય [જુઓ

અણ] (આ પ્રત્યય અતે અ સિવાયના

સ્વરવાળા ધાતુને લાગે છે.) ઉદાં ખાણું;

પીણું; લેણદેણું; જોણું; મોણ ઇં

-છુક કૃત્રિમ્ય. સ્ત્રીં બનાવે છે. ઉદાં

વર્તણુંક; નિમણુંક

ત

ત પું [સં.] દંતરયાની પહેલો વ્યંજન
 તક સ્ત્રીં [સરં દે. યક્ = અવસર]
 અતુલ્ય વખત - પ્રસંગ; લાગ
 તકતક અં અં તકતકે એમ. ંબું અંકિં
 ચકચકવું; તેજ મારવું
 તકતી સ્ત્રીં [જુઓ તખ્તો] કાચ કે ધાતુની
 ચાર ખૂણવાળી ચકતી (૨) એક ધરેણું.
 -તો પું મોટી તકતી (૨) અરીસો
 (૩) મઠેણું ચિત્ર કે ફોટો
 તકદીર નં [અ.] નસીબ; કિસ્મત
 તકમરિયાં નંબંબં [જુઓ તુકમરિયાં]
 એક ભતનાં બિયાં - ઔષધિ
 તકરાર સ્ત્રીં [અ.] ઝૂંડો; કળિયો; ટટો (૨)
 વાંધો; ખાંચો. -રિયું વિંતકરાર કરવાની
 ટેવવાળું (૨) તકરારવાળું - તકરાર કરવી
 પડે તેવું. -રી વિં જુઓ તકરારિયું (૨)
 તકરારને લગતું; તકરારનો વિષય બનેલું
 તકલાદી વિં [અ. તક્લીદી = નકલી; ખનાવટી]
 મજબૂત અને ટકાડ નહિ તેવું; નાજુક
 તકલી સ્ત્રીં [સં. તક્લી] નીચે ગોળ ચકતીમાં
 ઊભા સળિયાની દાંડીવાળું કાંતવાનું એક
 સાધન
 તકલીફ સ્ત્રીં [અ.] તરહી; શ્રમ; કષ્ટ
 તકસીર સ્ત્રીં [અ.] ખૂલ; કસૂર. ંવાર
 વિં તકસીરવાળું [ચાંપતી ઉધરાણી
 તકાલો (-દો) પું [અ. તકાજહ] તગાદો;
 તકાવી સ્ત્રીં [અ.] સરકાર તરફથી ખેડૂતને
 ધીરવામાં આવતાં નાણાં [(૨) ઇસ્કુતું
 તકાસતું સંકિં લાલચથી તાકીને બેવું
 તકિયો પું [ફા.] પાછળ અઢેલવાનું મોટું
 ઓશીકું (૨) ઓટલી પર કરાતું તેવા ધાટું
 ચણતર (૩) કૂકીરને રહેવાનું સ્થાન
 તકેદારી સ્ત્રીં ચાંપ; ભપતો; દેખરેખ
 તક્તી સ્ત્રીં જુઓ તકતી. -ક્તો પું
 જુઓ તકતો

તક સ્ત્રીં; નં [સં.] તાક; છાશ
 તક્ક પું [સં.] સુતાર (૨) નાગલોકનો
 એક આગેવાન (૩) દેવોનો શિલ્પી. -ણ
 નં [સં.] ખરાદી કામ - ૬૪માંની એક કળા
 તક્કશિલા સ્ત્રીં [સં.] પંભળનું એક પ્રાચીન
 નગર (પ્રસિદ્ધ ખીલ્લ વિદ્યાપીઠની જગ્યા)
 તખત નં [જુઓ તખત] સિંહાસન;
 રાજગાદી
 તખતી સ્ત્રીં જુઓ તકતી. -તો પું
 જુઓ તકતો (૨) મંચ; રંગમંચ; 'સ્ટેજ' એમ
 તખલ્લુસ નં [અ.] ઉપનામ (જેમ કે, લેખકો
 ધારણ કરે છે તે, 'કલાપી' 'દ્વિરેક' ઇત્યાદિ)
 તખત નં [ફા.] જુઓ તખત. ંનશીન
 વિં તખત ઉપર બેઠેલું
 તખતી સ્ત્રીં જુઓ 'તકતી'. -ખતેતા ઊસ
 નં શાહજહાંનું મથૂરાસન. -ખતો પું
 [ફા.] જુઓ તકતો
 તગડ સ્ત્રીં [ફા. તગડવ] દોડધામ (૨) રગડપટ્ટી;
 અથડામણ. ંબું સંકિં ખૂબ દોડાવવું (૨)
 ચકવવું - રખડાવવું [નકું; હુલ્લુ
 તગડું વિં [કાનડી 'દક્કડ' = મજબૂત] ખૂબ
 તગડો પું [સં. ત્રિ] ૩ - ત્રણની સંજ્ઞા
 તગણું વિં [સં. ત્રિ+ગુણ] ત્રણ ગણું
 તગતગ અં જુઓ તકતક. ંબું અંકિં
 જુઓ તકતકવું
 તગર સ્ત્રીં; નં [સં.] એક વનસ્પતિ (સુગંધ
 માટે તથા ઔષધિમાં ખપ આવે છે)
 તગતું અંકિં તગતગતું; ચકચકવું
 તગાદો પું જુઓ તકાલો
 તગારું નં [ફા. તગાર] છાળા ધાટું લોદાનું
 એક પાત્ર (૨) પેટ (તિરસ્કારમાં) [લા.]
 તગાવી સ્ત્રીં જુઓ તકાવી
 તગેડવું સંકિં જુઓ તગડવું
 તજ સ્ત્રીં; નં [પ્રા. તજા; સં. ત્વજ] એક
 તેમનો (ઝાડની છાલ છે)

તજગરો પું [અ. તજકિરહ] તપાસ (૨)
હિસાખની તપાસ

તજવીજ સ્ત્રીં [અ.] તપાસ; શોધ (૨)
યુક્તિ; કરામત (૩) કોશિશ; પ્રયત્ન (૪)

ચોકસી; સંભાળ(પું) વ્યવસ્થા; ભોગવાઈ

તજવું સંકિં [સં. ત્વજ] છાડવું; ત્યજવું

તજગરમી સ્ત્રીં [પ્રા. તજા (સં. ત્વજ) + ગરમી]
ચામડીનો એક રોગ

તજજન્ય વિં [સં.] તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું

તજ્જ વિં [સં.] (અમુક વિષયનો) ભણકાર;
વિદ્વાન; તદ્વિદ્.

તટ પું [સં.] કિનારો; કાંઠો. ંસ્થ વિં

નિષ્પક્ષ (૨) પક્ષપાત રહિત; નિરપેક્ષ

તટિની સ્ત્રીં [સં.] નદી

તડ અં [રવં] તરડાવાનો અવાજ (૨)

સ્ત્રીં તરડ; ફાટ (૩) નં પક્ષ; ભાગલો

તડકવું અંકિં [તડ] ડરવું; ગભરાવું

તડકાવવું સંકિં 'તડકવું'નું પ્રેરક (૨)
ધમકાવવું

તડકીછાંચડી સ્ત્રીં ભુઓ તડકોછાંચડો

તડકો પું તાપ; સૂર્યનો ગરમ પ્રકાશ.

ંછાંચડો, ંછાંચો, ંશીળો પું તડકો

અને છાંચડો (૨) સુખદુઃખ [લા.]

તડજોડ સ્ત્રીં [તડ + જોડ] તડો વચ્ચે

સમાધાન - સલાહસંપ

તડતડ અં [રવં] ફાટવાનો અવાજ (૨)

ઝટ ઝટ. ંવું અંકિં તડતડ અવાજ

થવો (૨) ફાટું ફાટું થવું; તસતસવું (૩)

શુસ્સાથી ખોલવું [લા.]. -ડાટ પું

તડતડવાનો અવાજ (૨) અં અપાયાધ.

-ડિયું વિં તડતડ અવાજ કરે એવું

(૨) નં બળતાં તડતડ અવાજ કરે એવું

લાકડું. -ડિયો પું દેવતાની ચિનગારી

(૨) એક દાડખાનું. [ભુઓ તડકડ

તડ ને ફ(-લ)ડ શંખ્રં [તડનો દ્વિર્ભાવ]

તડપડાટ પું ભુઓ ટડપડ

તડપવું અંકિં ભુઓ તડપવું

તડકડ અં [વિ.] લાગવું જ; ઝટ (૨)

મોઢમોઢ; ખુલ્લેખુલ્લું. ંવું અંકિં

તડકડિયાં મારવાં (૨) હાંકવું (૩) વ્યર્થ

પ્રયત્ન કરવો - ફાંફાં મારવાં [લા.]. -ડાટ

પું તડકડવું તે. -ડિયાં નં બં વં

દુઃખમાં હાથપગના પછાડા(૨) વલખાં; ફાંફાં

તડકડવું અંકિં તડકડવું

તડખૂચ નં [ફા. તરખૂજ] એક ફળ

તડભડ અં ભુઓ તડકડ [સામે ધસવું

તડવું] અંકિં મારવા કે ઝંઘડવા માટે

તડંતડા સ્ત્રીં ['તડવું' ઉપરથી] તડાતડી;

ખોલાખોલી (૨) મારામારી

તડાકે અં [રવં] ટૂટવાનો અવાજ (૨)

એકદમ; તરત જ

તડાકો પું [રવં] ભૂડી વાત - ગપ (૨)

એકાએક ધસારો કે વૃદ્ધિ યા લાભ

તડાગ નં [સં.] તળાવ

તડાતડ અં [રવં] ઝટઝટ; ઉપરાઉપરી.

-ડ(-ડી) સ્ત્રીં ખોલાખોલી; મારામારી

(૨) ચડાચડી; સ્પર્ધા(૩) ઉતાવળ; ધમાચકડી

તડામાર અં [તડવું + મારવું] ધમધોકાર;

અપાયાધ. -ર(-રી) સ્ત્રીં ઉતાવળ; ત્વરા

તડિત સ્ત્રીં [સં.] વીજળી

તડિંગધૂમ અં [રવં] ઢોલકનો અવાજ

તડી સ્ત્રીં [સં. તડ ઉપરથી] ઝડી; દરોડો

(૨) મારતી ઝડી

તડુકાવવું સંકિં, તડુકાવું અંકિં

'તડકવું'નું પ્રેરક ને ભાવે

તડૂકવું અંકિં [રવં] થાંટો કાઢવો; ગળું

તડૂકો પું તડૂકવાનો અવાજ

તડોડાટ પું (૨) અં ભુઓ તડતડાટ

તડોતડ અં ભુઓ તડાતડ

તણખ સ્ત્રીં [સં. તજ, પ્રા. તળ = તણાવું]

બળતરા સાથે સણકાની વેદના (૨)

અવાજમાં ખેંચાવાથી આવતી ટંક શતા

તણખલું નં [સં. તળખ] તરણ; ધાસની સળી

તણખો પું દેવતાની ચિનગારી કે અંગારો

તણખ સ્ત્રીં તણખ. -છાવું અંકિં

અવયવ તણાવો (૨) લંગડાવું (૩) સણકા

નાખવા ['ડકટાઈલ' [પ. વિ.]

તણાઉ વિંતાણીને તાર ખેંચી શકાય એવું;

તણાવું અંકિં 'તાણવું'નું કર્મણિ; ખેંચાવું
 (૨) ગત્ત ક્રિયાર્થના કામના બોલ તળે
 કે અર્થમાં આવવું
 તણાવો પું [સં. કન્ ક્રિયાર્થી] રચની
 આંગી નીચેનો દોર
 તણી સ્ત્રી, -ણું નં, -ણો પું [દે.
 તળવ] છઠી વિવક્તિનો પ્રત્યય [પ.]
 તત્ સં [સં.] તે. -તકાલ, -તક્ષણ,
 -તખેવ અં તે જ વખતે; તરત જ [પ.]
 તતડવું અંકિં [રવં] જુઓ તડતડવું
 તતડાટ પું તડવું તે. -વડું સંકિં
 'તડવું'નું પ્રેરક (૨) ધમકાવવું [કા.]
 તતડિયું વિં બળતાં તડતડિયા છડે એવું
 (લાકડું, કોલસો છં). -ચો પું તણખો;
 તડતડિયો
 તતઃ અં [સં.] પછી; તો પછી
 તતૂડી સ્ત્રી [રવં] નાતું તતૂડું. -ડું
 નં એક જાતનું રણશિળું
 તતકાલ અં [સં.] તે જ વખતે; તરત જ.
 -લીન વિં [સં.] તે સમયનું. -ળ અં
 જુઓ તતકાલ [તતક્ષણ]
 તતક્ષણ અં [સં.] તે જ ક્ષણે; તાબડતોબ;
 તત્ત્વ નં [સં.] કોઈ વસ્તુનું મૂળ અસલ કે
 વારતવિકરણ (૨) સાર; રહસ્ય (૩) પંચ-
 ભૂતમાંનું દરેક (૪) સાંખ્યનાં ૨૫ તત્ત્વોમાંનું
 દરેક - પંચમહાભૂત, પંચ વિધ્યો, દસ
 ઇન્દ્રિયો, મન, બુદ્ધિ, અહંકાર, પ્રકૃતિ અને
 પુરુષ. ંચાહિણી વિં સ્ત્રી, ંચાડી
 વિં તત્ત્વ ગ્રહણ કરનારું. ંચિતન નં
 તત્ત્વ વિષે વિચાર કરવો તે. ંજી વિં
 [સં.] તત્ત્વને જાણનારું (૨) પું કિંચિદ્.
 ંજાન નં [સં.] તત્ત્વ સંબંધી જ્ઞાન;
 કિંચિદ્જ્ઞી. ંજાની વિં (૨) પું [સં.]
 તત્ત્વજ્ઞ. ંજા: અં [સં.] તત્ત્વની કૃષિએ;
 ખરી રીતે. ંદર્શન નં તત્ત્વજ્ઞાન;
 કિંચિદ્જ્ઞી. ંમીમાંના સ્ત્રી ંમેદિકિંચિદ્.
 ંવેતા પું તત્ત્વજ્ઞાની; કિંચિદ્જ્ઞી.
 -ત્વાર્થ પું મૂળ સત્ય; ખરું તત્ત્વ
 તત્પર વિં [સં.] બરાબર પહેવાયેલું;

એકધ્યાન (૨) તૈયાર; સજ્જ (માણસ).
 ંતા સ્ત્રી
 તત્પરચણ વિં [સં.] તત્પર
 તત્પુરુષ પું [સં.] સમાસના ચાર મુખ્ય
 પ્રકારમાંનો એક, જેમાં પૂર્વ પદ ઉત્તરપદ
 સાથે વિવક્તિના સંબંધથી જોડાય છે [વ્યા.]
 તત્ત્વ અં [સં.] ત્યાં
 તત્સમ વિં [સં.] મૂળ પ્રમાણનું-બરાબર
 (૨) મૂળ ભાષામાં અને પ્રાકૃતમાં સરખો
 એવો (શબ્દ) [વિસ્તાર; લંબાણ]
 તથા સ્ત્રી [દે. તત્તિ] રપૃહા; તમા (૨)
 તથા અં [સં.] અને (૨) તે પ્રમાણે; તેમ.
 ંગત વિં [સં.] પરમપદે પહોંચેલું (૨)
 પું બુદ્ધ (૩) જ્ઞાની. ંપિ અં [સં.] તોપણ.
 ંભૂત વિં [સં.] તે પ્રમાણે બનેલું.
 ંસ્તુ શં પ્રં [સં. જસ્ટ] 'તેમ થાયો';
 'એવું હો'
 તત્થ વિં (૨) નં [સં.] સત્ય; સાચું.
 -થ્યાંશ પું તથ્ય-સત્યનો અંશ (૨)
 મહત્ત્વનો ભાગ કે સારાંશ
 તદ્વપુરુષ વિં [સં.] તેના જેવું; તેના રૂપનું
 તદ્વપસાર અં [સં.] તે પ્રમાણે
 તદ્વપિ અં [સં.] તોપણ
 તદ્વપીર સ્ત્રી [અ.] યુક્તિ
 તદ્વર્થે અં [સં.] તેને માટે; તેને ખાતર
 તદ્ધા અં [સં.] ત્યારે
 તદ્ધાકાર વિં [સં.] તેના જ આકારનું; તદ્વરૂપ
 (૨) તત્ત્વમય; લીન [વિશેષ; વળી
 તદ્વપરાંત, તદ્વપરિ [સં.] અં તે ઉપરાંત;
 તદ્વચણ વિં [સં.] તે કે તેના ગુણવાળું
 (૨) પું તેના ગુણ
 તદ્વન અં બિલકલ; છેક (૨) નયું
 તદ્વિત પું [સં.] [વ્યા.] મૂળ નામ, સર્વ-
 નામ, વિશેષણ કે અન્યથને લાગીને નવો
 શબ્દ બનાવવો પ્રત્યય (૨) વિં તે પ્રત્યયો
 લાગીને બનેલું
 તદ્વલય વિં [સં.] તેમાંથી થતું-જન્મનું (૨)
 મૂળ ભાષામાંથી પ્રાકૃતમાં આવેલો અપ-
 ભ્રષ્ટ (શબ્દ) [સ્ત્રી
 તદ્વપ વિં [સં.] તેના જેવું; તદ્ધાકાર. ંતા

તદ્વિદ વિં (૨) પું [સં.] જુઓ તમજ
 તન પું [સં. તનય] પુત્ર; દીકરો
 તન નં [ફા.; સં. તનુ] શરીર; દેહ
 તનકં [ફા. તનુક; સં. તનુ] થોડું (૨) નાનું;
 તનખો પું [ફા. તનખાહ] પગાર
 તનમન અં [તન+મન] ખૂબ આતુરતાથી
 -અધીરાઈથી. ંધન નંબંવં સર્વસ્વ;
 અધી શક્તિ સાધન વગેરે. -નાટ પું
 આવેશ; જુરસો; અધીરાઈ
 તનમનિયું નં એકં ભતનું ફૂલ (૨) કાનનું
 એક ધરેણું
 તનય પું[સં.] પુત્ર. -યા સ્ત્રી[સં.] પુત્રી
 તનુ વિં[સં.] કૃશ; પાતળું (૨) થોડું (૩)
 નાનું (૪) સુંદર
 તનુ(-નૂ) સ્ત્રી; નં [સં.] શરીર. ંજ પું
 [સં.] પુત્ર. ંજ સ્ત્રી [સં.] પુત્રી
 તન્મય વિં [સં.] એકાગ્ર; લીન
 તન્માત્ર [સં.] નં, -ત્રા સ્ત્રી પંચમહા-
 ભૂતોનું શુદ્ધ-સૂક્ષ્મ રૂપ
 તન્ની સ્ત્રી [સં.] નાજુક સુકુમાર સ્ત્રી
 તપ નં [સં.] ઇદ્રિયમન; તપસ્યા (૨)
 લાંબો વખત રાહ જોવી કે ખેડા રહેવું
 પડે તે; તપવું પડે તે [લા.]
 તપખીર સ્ત્રીં છીંકણી. -રિયું, -રી વિં
 તપખીરના રંગનું
 તપત સ્ત્રીં ગરમી; સહેજસાજ તાવ
 તપલોક પું સાત લોકમાંનો છઠ્ઠો-
 તપસ્વીઓનો લોક
 તપવતું સંકિં 'તપવું'નું પ્રેરક
 તપવું અંકિં [સં. તપ] બિનું-ગરમ થવું
 (૨) તપ કરવું (૩) [લા.] લાંબો વખત રાહ
 જોતાં બિલા રહેવું; ખોટી થવું (૪) ગુરસે થવું
 તપશ્ચર્યા સ્ત્રીં [સં.] તપ કરવું તે; તપસ્યા
 તપસી વિં (૨) પું તપ કરનાર
 તપસીલ સ્ત્રીં વિગત; જુદી જુદી હકીકતનો
 ફેર; ંવાર અં વિગતનાર
 તપસ્યા સ્ત્રીં [સં.] તપ; તપશ્ચર્યા
 તપસ્વિની વિં સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં [સં.]
 તપસ્યા કરનાર સ્ત્રી

તપસ્વી વિં (૨) પું [સં.] તપ કરનાર
 તપાડ(-વ)વું સંકિં 'તપવું'નું પ્રેરક
 તપાસ(ંણી) સ્ત્રીં [અ. તપહહસ] તપાસવું
 તપાસરાવવું સંકિં તપાસાવવું
 તપાસવું સંકિં [તપાસ] શોધવું ખોળવું
 (૨) ચોકસી કરવી; જોડા બિતરીને જોવું (૩)
 સંભાળવું; તમવીજ રાખવી
 તપાસ-સમિતિ સ્ત્રીં તપાસ કરનાર સમિતિ
 તપાસાવવું અંકિં 'તપાસવું'નું પ્રેરક
 તપેલી સ્ત્રીં પહોળા મોનું (ધાતુનું) એક
 વાસણ. -ણું નં મોટી તપેલી
 તપો- [સં.] (સમાસમાં પૂર્વપદે ઘોષવ્યંજન
 પૂર્વે). ંધન વિં [સં.] તપ એ જ જોનું
 ધન છે એવું (૨) આશ્વજોની એ નામની
 ભતનું (૩) પું તપસ્વી (૪) તપોધન જ્ઞાતિનો
 આશ્વજ. ંખલ [સં.] (-ળ) નં તપનું
 બળ; તપનો પ્રભાવ. ંભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં
 તપથી પવિત્ર થયેલી ભૂમિ; તપોવન.
 ંકોક પું [સં.] જુઓ તપલોક. ંવન
 નં [સં.] તપસ્વીનું નિવાસસ્થાન
 તપેત વિં [સં.] તપેણું કે તપાવેણું
 તડડવું અંકિં જુઓ તડડવું
 તડડ-ચી(-ખાજી) સ્ત્રીં [જુઓ તડરકે]
 પારકાના માલ કે કૃતિની ઉચાપત; ચોરી
 તડડાટ પું જુઓ તડડાટ
 તડડાવવું સંકિં તડડ-ચી કરવી; ચોરી જવું
 તડરકે અં [અ. તપકહ] ચોરાઈ, ચેરાઈ કે
 ઉચાપત થયું હોય એમ [સીલ'માં]
 તડસીલ સ્ત્રીં [અ.], ંવાર અં જુઓ 'તપ-
 તડાવત પું [અ.] કરક; ઓછાવતાપણું
 તડે પું [અ. તપકહ] જથ્થો; વિભાગ
 તળકં સ્ત્રીં [અ.] રકાખી; તાસક; છીણું
 (૨) માળ; મજલો. ંડી સ્ત્રીં નાની
 તળક - રકાખી
 તળકો પું [અ. તપકહ] મજલો; માળ
 (૨) રિયતિ; દશા (૩) પાયરી; ઘોરાણ (૪)
 વિભાગ; ખંડ
 તળડક અં [રવં] ઘોડાની દોડનો અવાજ.
 -કી સ્ત્રીં ઘોડાની દોડનો પગરવ (૨)
 દોડ. -કો પું અપાટો; સપાટો; વેગ

તપાસવતું સંકિં [રવં] દોડાવતું (૨)
 દખાસવતું; ધમકાસવતું
 તપાસકું વિંભોડ; કમચકલ (૨) મૂક; અવાક
 તપાસીક વિં [અ.] બદલાયેલું; ફરેલું.
 -લી સ્ત્રીં ફેરબદલી
 તપાસચી પું [ફા.] તપાસાં-નરધાં વગાડનાર
 તપાસીધ સ્ત્રીં [અ.] શુદ્ધિ; ધર્માંતર
 તપાસું નં [અ. તવલ્હ] એક વાધ; નરધું
 તપાયત સ્ત્રીં [અ.] મનની રિયતિ-મિલજ
 (૨) શરીરની હાલત (તંદુરસ્તી કે માંદગી
 બાબતની)
 તપાખ પું [અ.] વૈધ; હકીમ. -ખી વિં
 તપાખને લગતું (૨) સ્ત્રીં પેદું
 તપેલો પું [અ. તર્વાલ્હ] ઘોડો, બળદ ઇં
 કે ગાડી રાખવાનું કેલું કે મકાન
 તપો પું ચલમનો તવો
 તપખલ નં [અ. તવલ્હ] તાલકુ; માથું
 તમ નં [સં.] અંધારું (૨) તમોણુ વિંને
 લાગતાં 'સોમાં એથ' એમ અર્થ બતાવ-
 નારો પ્રત્યય. હદાં શુરુતમ
 તમ સં તમે [પ.]
 તમણુ સ્ત્રીં [દે.] લોંચ ખોદીને કરેલો ચૂલો
 તમણું વિં તણ ગણું; તમણું
 તમતમાદ વિં તમતમું (૨) પું તીખાશ
 તમતમું વિં બહુ તીખું
 તમત્તા સ્ત્રીં [અ.] ઇચ્છા; આતુરતા
 તમરી સ્ત્રીં [સં. તિમિર] જુઓ તમર
 તમરું નં રાતે તીણા અવાજથી જોલતું
 એક જવડું [તમોણુ
 તમસ નં [સં.] અંધારું (૨) અજ્ઞાન (૩)
 તમંચો પું [તુકીં] પિરતોલ [ખોડ
 તમા સ્ત્રીં [અ.] પરવા; દરકાર (૨) કમીના;
 તમાકું સ્ત્રીં [પોટું] તવુકીં તંબાકુ
 તમાચો પું [ફા.] થપ્પડ; લપડાક
 તમામ વિં (૨) અં [અ.] બધું; સંપૂર્ણ
 તમારિ પું [સં.] સૂચ. તાનયા સ્ત્રીં વ્યસુના
 નદી [તમે'નું છટ્ટી વિશક્તિનું રૂપ
 તમારું (મા') સં [અપં] તુદાર, પ્રા. તુદકેર
 તમાલ પું [સં.] એક જાડ. બપત્ર નં

[સં.] તમાલવૃક્ષનું પાંદડું. બપત્રી સ્ત્રીં
 તમાલપત્ર
 તમાશગીર, તમાશખીન પું તમાશો
 જોનાર; પ્રેક્ષક (૨) તમાશો કરનાર
 તમાશો પું [ફા. તમાશા] ઘણા લોકો જોવા
 મળે એવો ખેલ કે રમત (૨) ફોલોવીંગ
 તમાસગીર, તમાસખીન, તમાસો જુઓ
 તમાશગીર, તમાશખીન, તમાશો
 તમિસ નં [સં.] અંધકાર
 તમે (-મે) (મે', મે') [પ્રા. તુમ્હ] ખીને
 પુરુષ સં; 'તું'નું બં વં
 તમોણુ પું [સં.] પ્રકૃતિનો એક ગુણ (૨)
 ક્રોધ; આકંજો સ્વભાવ [ચક્રર
 તમર સ્ત્રીં [સં. તિમિર] આંખે આવતાં
 તર વિં [ફા.] રસકસથી ભરેલું; તાજું (૨)
 ધરાયેલું; તમ (૩) પૈસાદાર (૪) મરેત; અકચૂર
 તર સ્ત્રીં [દે.] હલીંદૂધ પરની મલાઈની
 પોપડી
 તર પ્રત્યય. કિંને લાગતાં નં બનાવે છે.
 હદાં ધડતર; ભણતર (૨) [સં. ફા.] વિંને
 લાગતાં તિથી અધિક-વિશેષ અર્થ સૂચવે.
 હદાં અધિકતર; બહુતર [(તિરકારમાં)
 તરક પું [ફા. તુક, દે. તુરક] મુસલમાન
 તરકંદ નં પ્રપંચ; કાવતરું. -ટિયું, -ટી
 વિં તરકંદ કરે એલું; પ્રપંચી
 તરકંટો પું જુઓ 'તરકં'
 તરકંસ નં [ફા. તં(તી)રકશ] તીરનો ભાથો
 તરકારી સ્ત્રીં [ફા.] શાકભાજી; ભાજપાણી
 (૨) ખાવા યોગ્ય માંસ
 તરકીખ સ્ત્રીં [અ.] યુક્તિ [ગડ; પંચાત
 તરખડ સ્ત્રીં માવજત; સંભાળ (૨) ભાંજ-
 તરખાટ પું ડર; લીતિ; ત્રાસ
 તરગાળો પું ગાવા નાચવાનો ધધો
 કરનાર એક ન્યાતનો માણસ
 તરધાચો પું પહોળા મોનો જબરો દેગ
 (૨) મોટું પહોળું ઢોલ (૩) મોટી બેડાળ
 આકારની, વસ્તુ [લા.]
 તરછ સ્ત્રીં મદ; અહંકાર
 તરછોડ પું; સ્ત્રીં જોરથી વીંઝવાથી -

તરછોડવાથી થતી અસર (૨) તિરસ્કાર; છિત્કાર. ંવું અંકિં જોરથી આંચકો મારવો (૨) તિરસ્કારપૂર્વક કાઢી મૂકવું (૩) તુચ્છકારવું; ધિક્કારવું. -ટો પું તરછોડ તરજ સ્ત્રીં [જુઓ તર્જ] ગાવાની ઢખ તરજુમિયું વિભાષાની છટા કે ભાવ વિનાનું, માત્ર શાબ્દિક સમાનતાવાળું (ભાષાંતર) તરજુમો પું [અ.] ભાષાંતર તરડ સ્ત્રીં [રવં] તડ; ફાટ; ચીસો. ંવું અંકિં તરડ પડવી; ફાટવું (૨) વાંકું-ત્રાંસું થવું (૩) વંકાઈને વિરુદ્ધ ચાલવું. -ડાટ પું તરડાવું-ફાટવું તે (૨) અભિમાન; મરડાટ. -ડાવું અંકિં તરડવું તરણુ નં [સં.] તરવાની ક્રિયા (૨) તરવાનું સાધન; હોડી. ંતારણુ વિં (૨) પું તારણુતરણ; ઉદ્ધારનાર તરણુ નં + [જુઓ તૃણ] તરણું તરણિ પું [સં.] સૂરજ. ંતનયા સ્ત્રીં ચમુના નદી [ત્રાપો; હોડી તરણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સં.] તરવાનું સાધન; તરણું નં [જુઓ તૃણ] તરખણું તરણોપાય પું [સં.] તરી જવાનો-ખચવાનો ઉપાય તરત અં [સં. ત્વરિત, પ્રા. તુરંત] એકદમ; ઝડપ. ંધુદ્ધિ વિં હાજરજવાળી બુદ્ધિ-વાળું (૨) સ્ત્રીં શીઘ્ર કામ દે એવી-સમય-સૂચક બુદ્ધિ તરતમ વિં [સં., પ્રા.] ઓછુંવતું તરતીખ સ્ત્રીં [અ.] આચાર, રીતભાત વગેરેનું શિક્ષણ (૨) વ્યવસ્થા; ગોઠવણ (૩) સંભાળ; માવજત તરપં(-પિં)ડી સ્ત્રીં [સં. ત્રિ+પિંડ] મરનારની વરસીને દિવસે કરાતી શ્રાદ્ધક્રિયા તરફ સ્ત્રીં [અ.] બાજુ; પક્ષ (૨) તત્તુવાધના મુખ્ય તારની નીચે, રણકવા માટે રખાતા તારનો સમૂહ કે પ્રત્યેક તાર (૩) અં બાજુ; ભણી [તરફડવું] માં તરફડવું, તરફડાટ, તરફડિયું જુઓ તરફણુ સ્ત્રીં [સં. ત્રિ+કળા] દાણા વાવ-

વાનું એક ઓખર; ત્રણ દાંતાનો નાનો વાવણિયો [સ્ત્રીં પક્ષપાત; ઉપરાણું તરફદાર વિંતરફેણ કરવું; પક્ષવાળું. -રી તરફી વિં (સમાસમાં) તરફનું. ઉદા. એકતરફી [બાજુ; પક્ષ (૨) તરફદારી તરફેણ (ફે) સ્ત્રીં [અ. તરફનું બંધવં તરફેણ તરફોડો પું [રવં] છણકો; છાકોટો; ધ્રુતકાર તરખતર [ફા.] ખૂબ તર; પ્રવાહીથી ભરેલું; તરખાળ તરખૂચ નં, -ચી સ્ત્રીં જુઓ 'તડખૂચ' માં તરખોળ વિં [તર (ફા.) + ખોળ (ખોળવું)] તદન પલળી ગયેલું તરણડ સ્ત્રીં [રવં] ખોલાખોલી; તકરાર. ંવું અંકિં આવેશપૂર્વક બોલવું; કળિયો કરવો તરણાણી સ્ત્રીં [સં. તામ્રગાંઢ] ધર્મ વિધિમાં વપરાતી તાંબાની તાસક. -ણું નં મોટી તરણાણી તરભેટ(-ટો) પું [જુઓ ત્રિભેટા] ત્રણ ગામના સીમાડા કે રસ્તા ભેગા થતા હોય એવી જગા તરલ વિં [સં.] સ્પષ્ટ; અસ્થિર (૨) જલદી ભડી ભય એવું; 'મોબાઈલ' [પ. વિ. (૩) પું હારનું વચ્ચેનું રત્ન તરવર અં ત્વરાથી તળે ઉપર-સળવળ થવું હોય એમ. ંવું અંકિં ઉપર તળે થવું; સળવળવું (૨) ત્વરાથી અધીરા થવું. -રાટ પું ધમપછાડ; અધીરાઈ; ચંચળતા તરવંક નં [તર (ત્રિ) + વંક (વાંકું)] વંકતા તરવાડી પું ત્રિવેદી; એક અટક તરવાડો પું [સં. તલ (તાડ) + વાડો (વાંકું)] ખજૂરાં છેદનારો; તાડી કાઢનારો તરવાયો પું [તર (ત્રિ) + પાદ (સં.)] ત્રણ પાયાની યોડી; માંચી તરવાર સ્ત્રીં [સં. તલ્વારિ ફા. તલ્વાર] સમશેર; ખડગ. -રિયો વિં પું સહેજ સહેજમાં તરવાર ખેંચે એવો (૨) તરવાર વાપરી ભણનારો યોદ્ધો તરવાવું અંકિં કાચોગર્મ પડવો (દોર માટે)

તરવું સંકિં [સં. ત્વ; પ્રા. તર] ઓળંગવું;
પાર-કરવું (૨) અન્કિં ડૂબ્યા વિના
પાણીમાં ઉપર રહેવું કે ખસવું(૩) બચવું
[લા.]

તરશ ઓં [સં. તર્ષ, ત્વષ] પાણી પીવાની
ઇચ્છા; ખાસ(૨) તીવ્ર ઇચ્છા [લા.]. -શ્યું
વિન્તરસવાળું; ખાસું. -સ ઓં તરશ
તરસ [સં. તર્ષ] એક જગદી નનવર-ઝરખ
તરસ પું [ફા. તર્ષ] ક્રોધ

તરસાડ ઓં [સં. તલ(તાડ)ઉપરથી]તાડનાં
પાંદડાં; નવલી [તલસાવવું
તરસાવવું સંકિં(તરસ' ઉપરથી)ચુરાવવું;
તરસ્યું વિન્તુઓ તરસ્યું

તરંગ પું [સં.] પાણીની લહેર; મોન્તું (૨)
કલ્પના; બુટો. -ગિણી ઓં [સં.] નદી.
-ગિત વિન્ [સં.] લહેરો ખાતું; હાલતું.
-ગી વિન્ [સં.] મનના તરંગ પ્રમાણે
વર્તનારું (૨) તરંગો-કલ્પનાઓ કથા
કરનારું

તરાઈ ઓં [હિં.] પહાડની તળેટીના પ્રદેશ
તરાડ ઓં [રવં] ફાટ; ચીરો [ગાયન
તરાણા(-નો) પું [ફા.] એક તરેહનું
તરાપ ઓં છલંગ(૨) એકદમ મારેલી બૂટ
તરાપો પું [સરં [સં. તપ, પ્રા. તપ્ય]
વાંસ કેલાકંડને એકબીજાની સાથે બાંધીને
બનાવેલો પાણીમાં તરે તેવો પાટ જેવો
થાટ; ત્રાપો [તરી શકાય તેટલું

તરામણું વિન્ તરીને જવું પડે એટલું (૨)
તરિ ઓં [સં.] હોડી

તરિયો પું [સં. ત્રિ ઉપરથી] એકંતરિયો
(૨) યોધિયો તાવ [હાંગરનો દાણો
તરિયો પું [તરી આવવું] ચોખામાં રહેલો
તરી ઓં [ર. તરિયા] મલાઈ(૨) કાંપ (૩)

ઉપર તરતી કોઈ પોપડી-થર
તરી વિન્ [સં. ત્રિ ઉપરથી] ત્રણ ગણું(આંકમાં)
તરી ઓં [સં.] હોડી; તરિ
તરી ઓં [ફા.] જળમાર્ગ
તરીકે અન્ [નુઓ તરીકો] -ની માફક;
પ્રમાણે; પેકે; રપે

વિ.જો.-૨૨

તરીકો પું [અ.] રસ્તો; માર્ગ (૨) રીત
તરુ નં [સં.] ઝાડ

તરુણ વિન્ [સં.] યુવાન (૨) પું યુવાન
પુરુષ. -ણી વિન્ ઓં [સં.] યુવાનીમાં
આવેલી (૨) ઓં યુવાન ઓ; યોવના

તરુવર નં [સં.] મોટું ઝાડ

તરેરાટ (રિ) પું [અ. તરાર] થાંટો તરરાઈ
નય એવી બૂમ (૨) કોધનો આવેશ

તરેરી (રિ) ઓં [નુઓ તરેરાટ] ગુરસાના
આવેશની કુન્નરી [નત

તરેહ ઓં [અ. તરહ] રીત; પ્રકાર(૨)ભાત;
તરેપો પું નાળિયેર

તર્ક પું [સં.] અનુમાન; કલ્પના (૨) વિચાર-
પ્રક્રિયા (૩) સંભવિત ખુલાસો; 'હાઇ'
પોથેસીસ' (૪) તર્કશાસ્ત્ર; ન્યાયશાસ્ત્ર.
વિતર્ક પું હાણપોહ (૨) ગમે તેમ
વિચાર દોડાવ્યા કરવા. ંશાસ્ત્ર નં
[સં.] ન્યાયશાસ્ત્ર; 'લોજિક'

તર્જ ઓં [અ.] તરજ; ગાવાની ઢબ

તર્જન નં, -ના ઓં [સં.] ઠપકો; ધમકી
(૨) તરછોડ; તરરકાર

તર્જની ઓં [સં.] અંગૂઠા પાસેની આંગળી
તર્જવું સંકિં [સં. તર્જ] ઠપકો આપવો;

ધમકાવવું (૨) તરછોડવું; ધુતકારવું
તર્પણું નં [સં.] તૃપ્તિ (૨) નુઓ જલાંજલિ.

-ણીય વિન્ તૃપ્ત કરી શકાય કે
કરવા યોગ્ય

તર્પવું સંકિં [સં. તૃપ્ત] તૃપ્ત કરવું; સંતોષવું
તર્પિત વિન્ [સં.] તૃપ્ત થયેલું

તલ પું [સં. તિલ] એક તેલી બી કે તેનો
છોડ(૨) એને મળતો ચામડી ઉપરનો દાણો

તલ [સં.] નં તળિયું (૨) નીચેનો પ્રદેશ;
તળેટી (૩) સપાટી. હાંડાં 'બૂતલ'

તલક અન્ [હિં.] સુધી; લગી

તલખ ઓં [નુઓ તલસવું] ઝંખના; ઇતે-
ન્નરી (૨) વ્યાકૃતતા (૩) તરસ. વલખ
અન્ [સં. વિલક્ષ ઉપરથી] પાણી ન મળવાથી
અસ્વસ્થ. ંવું અન્કિં [નુઓ તલસવું]
ઝંખવું. -ખાં નંખવં વં ઝંખના; પ્રાપ્તિ
માટેની વ્યાકૃતતા

તલપ સ્ત્રીં [અ. તલ્લ] (પ્રાયઃ વ્યસનની
ચીજની) ઉત્કટ ધૃત્ત્યા; તાલાવેલી (૨)
કૂંદકો; ક્ષલંગ. ૦વું અઠકિં એકદમ તલપ
-કૂંદકો મારનો (૨) તલસહું

તલપાપડ વિં [તલ + પાપડ] આતુર; અધીરું
તલપૂર વિં તલ નેટહું (૨) સહેજ પણ
તલફુંડું અઠકિં જુઓ તલપહું
તલપ સ્ત્રીં [અ.] ઉત્કટ ધૃત્ત્યા; તલપ
તલભાર, તલસાત્ર વિં તલ નેટહું; સહેજ
તલવટ પું જુઓ તળવટ
તલવાર સ્ત્રીં જુઓ તરવાર
તલસરું નં [પ્રા. તિલસંગલિયા] જેમાં તલ
યાય છે તે શીંગ (૨) તલ ખંખેરી
લીધા પછીનો તલનો છાંડ

તલસહું અઠકિં [સં. તલ્] અતિ આતુર
હોવું; આતુરતાથી તરફડવું
તલસાટ (-રો) પું [જુઓ તલસહું]
આતુરતા; તરફડાટ

તલસાંકળી સ્ત્રીં [પ્રા. તિલસંગલિયા] તલની
ખનાવેલી એક વાની

તલસ્પર્શ પું [સં. તળિયાનો સ્પર્શ (૨)
સપાટીનો સ્પર્શ. -શિંતા સ્ત્રીં. -શીં
વિં તલસ્પર્શ કરવું (૨) વસ્તુના તળિયા
સુધી ઊંડે જઈ વિચારવું

તલાક સ્ત્રીં [અ.] છૂટાછેડા; ફારગતી
(પ્રાયઃ મુસલમાન લગ્ન અંગે) [મહેતો
તલાટી પું મહેસૂલ વસૂલ કરનાર સરકારી
તલાતલ નં [સં.] સાત પાતાળમાંનું એક
તલાવ નં [પ્રા. (સં. તલગ)] એક જળાશય;
નાનું સરોવર. ંડી સ્ત્રીં, ંડું નં નાનું
તળાવ

તલાશ સ્ત્રીં [ફા.] શોધ તપાસ
તલી સ્ત્રીં ઝીણા તલ
તલી સ્ત્રીં તિલ્લી; ખરોળ [કસળી છેડો
તલો પું [અ. તલ્લા (સોનું) ઉપરથી] પાથડીનો
તલપ નં [સં.] શય્યા; પથારી
તલકાક સ્ત્રીં જુઓ તલાક
તલ્લી સ્ત્રીં ખરોળ
તલ્લીન વિં [સં.] ગરક; લીન; એકાકાર

તલ સં [સં.] તારું [પ.]

તલ અં ત્યારે [પ.]

તલગ, પું [સં.] ત્ થૂંધ ધન એ વ્યંજનો
તલંગર વિં [ફા. તુલાંગર] પેસાદાર; તાલેવંત
તવાઈ સ્ત્રીં ['તવાણું' ઉપરથી; અથવા
ફા. તવાહી] કમખખતી; આદત; ધાડ
(૨) તાકીદ; ધમકી

તવાળો પું [અ. તવાજહ] પરાણાચાકરી
તવારીખ સ્ત્રીં [અ.] ઇતિહાસ [કર્મણિ
તવાણું અઠકિં [સં. તવ; પ્રા. તવ] 'તાવણું'નું
તવી સ્ત્રીં નાનો તવો

તવેથો પું [સં. તવ, પ્રા. તવ પરથી] રસોઈમાં
ઉપર લળે કરવાનું કે ઉથલાવવાનું એક
સાધન; તાવેથો

તવો પું [પ્રા. તવય; તુર્કી તવા] રોટલા
રોકવાનું એક પાત્ર; મોટી લોટી (૨) ચલમમાં
મૂકવાની ગોળ ચપટી ઠીકરી

તશરીફ સ્ત્રીં [અ.] મોટાઈ; મહિમા; શ્રેષ્ઠતા
(મોટા માણસને, 'પધારો' એમ કહેવામાં
વપરાય છે - તશરીફ લાવો)

તસતસહું અઠકિં [રવં] લયડાણું; તણાણું
તસતસાટ પું તસતસહું તે

તસખી સ્ત્રીં [અ.] (જપવાની) માળા; ખેરખો
તસર સ્ત્રીં [સં. તસર; પ્રા. ટસર] રંગની
તીણી રેખા (૨) નં ટસર; એક નતનું કપડું

તસલ્લી સ્ત્રીં [અ.] આશ્વાસન; ભરોસો
તસવી સ્ત્રીં જુઓ તસખી

તસવીર સ્ત્રીં [અ.] છબી; ચિત્ર [માપ
તસુ પું; સ્ત્રીં [અ. તસન્નહ] એક ઘંચ નેટહું
તસું વિં [અપં તસ; સં. તાદસ] તેણું [પ.]
તસોતસ અં તસતસે એમ; તંગ

તસર પું [સં.] ચોર. ૦વું સંકિં ચોરવું.
-રી સ્ત્રીં ચોરનું કામ; ચોરી

તસત, ંસ, -સતાનું નં [ફા. તસત, ંરી]
મળમૂત્ર ઝીલવાનું વાસણ (૨) કોગળા
વગેરેનું પાણી ઝીલવાનું વાસણ

તસદી સ્ત્રીં [અ. તસદી] શ્રમ; મહેનત
તહ પું; સ્ત્રી; નં [ફા.] મુલેદ; સંધિ
તહકુ(-કુ)ખ વિં [અ. તવકુફ = ઢીલ]

મોદક; મુલતવી. -ગી સ્ત્રીંતહજીવી રાખવું
તે; મોદકી
તહનામું નં [કા.] મુલેહનો કોલકરાર-લેખ
તહરીલ સ્ત્રીં; નં [અ.] જમીનમહેસૂલ
(૨) તાહકો. ૦૬૧૨ પું તાહકાનું મહેસૂલ
વસૂલ કરનાર અમલદાર; મહાલકારી
તહાં અં નુઓ તહીં [પ.]
તહીં અં [પ્રા. તહિ, તહિ] ત્યાં; ત્યાહાં
તહેનાત. (તહે) સ્ત્રીં [અ. તચચુનાત] સેવા
કરવા માટેની હાજરી (રે) સેવાચારી;
તાબેદારી
તહેવાર (તહે) પું ટાણું; ખુશાલીનો દિવસ
તહોમત (તહો) નં [અ. તુહમત] આરોપ;
આજ. ૦૬૧૨ વિં આરોપી. ૦નામું નં
આરોપ મૂક્યા બાબતનું લખાણ
તળ નં નુઓ તલ (૨) મૂળ (૩) પાચો
(૪) જન્મસ્થાન. ૦૫૬ નં ગ્રામતળની
જમીન (૨) અસલ-મૂળ જગા (૩)
સપાટ જમીન (૪) જેનું પૂરું મહેસૂલ
લેનાતું હોય એવી ખાલસા જમીન. ૦૫૬
વિં સ્થાનિક મૂળ વતનનું (૨) ગામડી;
દેશી. ૦૬૮ સ્ત્રીં પગનાં તળિયાંનું તળવાણું
તે (૨) તળિયું (૩) જમીનની સપાટી
(૪) ભિમરાનું ઘડેલું લાકડું (૫) મોભને
ટેકવવા સામસામી લીતો પર ગોઠવીને
રખાતું આડું લાકડું
તળવાણું અંકિં વધારેપડતા ધસારાથી
કે તાપથી પગનાં તળિયાંનું આણું થવું
તળણું સંકિં [પ્રા. તલ] કંકડાવેલા ધીતેલમાં
પકવવું [મૂળ ૩ ભરેલું ગાદલું
તળાઈ સ્ત્રીં [દે. તલ, તલ = ગોદડું; બિછાતું]
તળાતાંદળા પું અં વં [તળા (તળણું) +
તાંદળા (સં. તેજુલ)] શેકેલા ચોખા-મમરા
(૨) અંશ્ટેદડું; લગારે વળગણ ન રહે એમ
તળાવ નં, ૦ડી સ્ત્રીં, ૦ડું નં નુઓ
'તલાવ'માં
તળાચો પું ગાડાની પીંજણી તળેની આડી
તળાંસણું (૦) સંકિં ધીમે ધીમે ચાંપવું;
ચંપી કરવી

તળિયાઝાટક અં તળિયું ખુદલું ધઈ નય
તેમ; ખુદલેખુદલું; પૂરેપૂરું ખુવાર
તળિયું નં તડખય
તળિયું નં [સં. તલ] છેક નીચેનો ભાગ;
તળ (૨) પગનું તળિયું
તળી સ્ત્રીં જોડામાં પગના તળિયાને અડીને
રહેતી ચામડાની પટ્ટી; સખતળી
તળું નં નુઓ તળિયું
તળિ અં [સં. તલ] નીચે; તળિયે. ૦૬૫૨
અં જીવું નીચું; તળે કે ઉપર (૨) તલપાપડ;
અધીરું [લા.]
તળેટી સ્ત્રીં [દે. તલહટ્ટિયા] પર્વતની
આનુબાનુનો નીચાણનો પ્રદેશ
તંગ વિં [કા.] ભિડાતું; ચપરીને આવી
રહેતું (૨) તાણેલું; કસેલું (૩) છટ વગરનું
(નાણાં કે વેપારની બાબતમાં) (૪) કાયર;
કંડાળેલું (૫) પું થોડાનું જન ખસી ન લય
તે માટે ચેટને કરીને બાંધેલો પટ્ટો
તંગડી સ્ત્રીં [નુઓ ટંગડી] ટાંટિયો (૨)
ટંગી ચોરણી - લેઘો
તંગાશ સ્ત્રીં [કા. તંગ ઉપરથી] તંગી; અછત
તંગિયો પું [નુઓ તંગડી] નાની સૂંચણી
તંગી સ્ત્રીં [કા.] તાણ; ન્યૂનતા; અછત
તંડુલ પું [સં.] તંદુલ; ચોખા
તંત પું [સં. તંતિ કે તંતુ] તાર; તાંતણો
(૨) કાઈ ધટના કે વાતની પરંપરા - તેનો
લાંબો તાંતણો (૩) અર્થા; નાદવિવાદ; પંચાત
(૪) છાલ; કેડો (૫) મમત; બિંદ; હક
તંતની સ્ત્રીં [રવં] નુઓ તુનતુની
તંતરણું સંકિં [સં. તંત્ર ઉપરથી] છેતરણું;
ધૂતી લેવું; ભોળવવું
તંતુ પું [સં.] તાર; તાંતણો; રેસો કે પાતળી
નસ. ૦૫૬ નં [સં.] તંતુથી વાગતું વાજિંત્ર
તંતે (-તો) તંત અં [નુઓ તંત] એક
કેડે બીજું એમ; લગાતાર (૨) બરાબર;
પૂરેપૂરું
તંત્ર નં [સં.] હિંદુઓનાં એક પ્રકારનાં
શાસ્ત્રો (તેમાં મંત્રો, પ્રયોગો અને ક્રિયા-
ઓ ઉપર વધુ ભાર મૂકેલો છે) (૨)

વ્યવસ્થા; પ્રમંથ્ર (૩) તેની ચોજના-
 પૂર્વક ગોઠવણ; આયોજન (૪) સિદ્ધાંત
 [આ.]. -ત્રી પું [સં.] તંત્ર ચલાવનાર;
 અધિપતિ (૨) કાપાનો સંપાદક (૩)
 સ્ત્રી તંત્રવાદનો તાર (૪) ધનુષ્યની
 દોરી; પાણી (૫) એક તંત્રવાદ
 તંદુરસ્ત વિં [ફા. તંદુરસ્ત] નીરોગી;
 સ્વસ્થ. -સ્ત્રી સ્ત્રી આરોગ્ય
 તંદુલ પું [નુઓ તંદુલ] ચોખા; તંદુલ
 તંદ્રા સ્ત્રી [સં.] આળસ; સુસ્તી; થેન
 (નિદ્રાનાં)
 તંબાકુ(-ફે) સ્ત્રી [નુઓ તંબાકુ] એક વન-
 સ્પતિ, જેનાં પાંદડાં એક વ્યસનની ચીજ છે
 તંબુ(-બુ) પું દોરડાં અને થાંભલાને ઢેકે
 તાણેલું છત્રીધાટનું લગડાનું ઘર
 તંબૂરો પું [અ. તંબૂર] એક તંત્રવાદ
 તંબોળ પું [ફા. તંબૂલ; સં. તાન્બૂલ] નાગર-
 વેલનું પાન (૨) તેની બીડી - બીડું (૩)
 થાડો લાલ રંગ (૪) ગળાનો એક રોગ.
 ઠણુ સ્ત્રી તંબોળીની સ્ત્રી. -ળી પું
 પાનસોપારી વેચનારો (૨) તે ધંધો
 કરનારી ન્યાતનો માણસ
 ત: [સં.] નામને કાગતાં 'માંથી', 'ની દૃષ્ટિએ'
 એવા અર્થનું અઽબનાવે. ઉદા. તત્ત્વતઃ
 -તા [સં.] લાવવાચક નામ (સ્ત્રી) બના-
 વનો પ્રત્યય
 તા પું [ફા.] એક કાગળ; તાવ
 તા. 'તારીખ'નું દ્વંદ્વ રૂપ [વણકર
 તાર્થ પું મુસલમાનની એક નાત; પીંજરો;
 તાહિસ પું [અ. તાહૂત] મોર (૨) નં
 એક છેડે મોરનો આકાર હોય એવું વાદ્ય
 તાક સ્ત્રી [સં. તક્ક] છાશ
 તાક સ્ત્રી [નુઓ તાકડું] નેમ; ચોટ (૨)
 પું લાગ; તાકડો. ઠડો પું તાક; લાગ
 તાકડો પું [ત્રાક ઉપરથી] તાગડો; દોરો
 તાકણિયું વિં તાકેડુ
 તાકત સ્ત્રી નુઓ તાકાત
 તાકડું સંકિં [સં. તક્ક] એકી નજરે જોયા
 ઠડું (૨) નિશાન ખાંધડું (૩) ઠગડું

તાકાત સ્ત્રી [અ.] શક્તિ સામર્થ્ય; મગફૂર
 તાકીદ સ્ત્રી [અ.] ઉતાવળ (૨) આજ્ઞા;
 કરમાન; તરત કરવાની જરૂરિયાત (૩)
 ચેતવણી; ધમકી
 તાકું નં [અ. તાક્ક] ગોખલો; હાટિયું
 તાકેડુ વિં તાકેડું નિશાન પાડનાર; તાકણિયું
 તાકો પું [અ.] કાકાના વિનાનું લાંબું એક-
 સરખું લગડું; થાન
 તાકોડી વિં નુઓ તાકેડુ
 તાગ પું [સં. સ્વાગ; દે. થગ્વ] છેડો; અંત;
 નિવેડો (૨) પરણીને વિદાય થતા વર
 તરફથી છેવટે લાગાળે કન્યાપક્ષના ભાટ-
 બ્રાહ્મણને અપાતી દક્ષિણા કે લાગો
 તાગડધિના પું અઽવં [રવં] મોજમજ
 તાગડો પું [ત્રાક ઉપરથી] તાંતણો
 તાગડો પું ['તાકડું' ઉપરથી] તાકડો; લાગ
 તાગડું અઽકિં તાગ કાકેલો; માપ કાકડું
 (૨) પરવારડું; તાગ આણવો; છૂટા થવું
 તાગડું સંકિં [સં. તક્ક] ઠાંકણાથી છોલવું;
 છોલીને ચકચકતું કરવું
 તાકું નં નુઓ તાકું
 તાજ પું [ફા.] મુગડ; રાજમુગડ
 તાજગી સ્ત્રી [ફા.] તાજપણું (૨) તેજ;
 સ્ફૂર્તિ (૩) તંદુરસ્તી
 તાજણુ સ્ત્રી [નુઓ તાજ] ઘોડી
 તાજણો પું [ફા. તાજિયાનહ] સારકો; ચાણક
 તાજપોશી સ્ત્રી તાજ પહેરવાની - ગાદીએ
 આવવાની ક્રિયા
 તાજડું નં નુઓ તાજડું
 તાલ કલમ સ્ત્રી [ફા.] (દુકમાં લખાય
 છે તા. ક.) મુખ્ય લખાણ પૂરું થયા પછી
 તેની નીચે ઉમેરેલું લખાણ
 તાલિયો પું [અ.] તાબૂત [(થોડો)
 તાજ વિં [ફા.] અરબી - ઉત્તમ પ્રકારનો
 તાલુખ વિં [અ.] આશ્ચર્યચકિત; દંગ.
 -ળી સ્ત્રી આશ્ચર્ય
 તાલુ વિં [ફા. તાજી] નહું; તરતનું (૨) થાક
 ઊતરી જઈને સ્ફૂર્તિમાં આવેલું (૩)
 પેસાથી લેરેલું; તર

તાનૂરી સ્ત્રીં નુઓ તાનૂરી
 તાનેકલમ અં નુઓ તાનકલમ
 તાનેતર વિં [ફા. તાજહ + જ. તર] તાને-
 તાનું; તરતનું
 તાટ પું [નુઓ ટાટ] ડાઢરી મોટી યાળી
 તાટ નં રાણનું કપડું; ગૂણપાટ
 તાટસ્થ નં તટસ્થપણું
 તાટી સ્ત્રીં [દ. તટ્ટી] કામડાંનો પડદો; ટટ્ટી
 તાટું નં [દ. તટ્ટી] વાંસ-ધાસની નાની
 ચટાઈ કે પડદો
 તાડ પું [સં. તાલ, -લિ] એક જાતનું ઝાડ.
 ંગોળ પું તાડ-ખનૂરાંના તાન રસ-
 નીશનો બનાવાતો ગોળ. ંગોળો પું
 તાડનું કળ. ંછું નં તાડનું પાંદડું
 તાડન નં [સં.] તાડનું તે-માર
 તાડપત્ર નં તાડનું પાંદડું. -ત્રી સ્ત્રીં તાડના
 પાનનું ડાઢ
 તાડપત્રી સ્ત્રીં [દ. ટારપોલિન] વરસાદમાં
 રક્ષણ કરે એવી રાણની એક મોદ
 તાડવું સં કિં [સં. તાઢ] મારવું.
 તાડવું અં કિં નુઓ તાડવું
 તાડિયું નં તાડના પાનનો કકડો (૨)
 રેડિયાનું પાંખિયું [બનાવેલો રસ
 તાડી સ્ત્રીં તાટ-ખનૂરાં વગેરેનો કેડી
 તાડૂકવું અં કિં તાડૂકવું; તાડવું
 તાડૂકો પું તાડૂકો; તાડ
 તાડો પું [સં. તાઢ ઉપરથી] સોળને લીધે
 ચામડી તણાઈ થતી પીડા; તતડાટ (૨)
 નૂનો ઝથડો (૩) આગ્રહ; ઢઢ
 તાણુ સ્ત્રીં [તાણવું ઉપરથી] શરીરની
 -રંગોની ખેંચ (૨) તંગી; અછત (૩)
 આગ્રહ. (૪) નંખાણીના વહેણનું-તાણી
 જવાનું નેર
 તાણવું સં કિં [સં. તજ; પ્રા. તજ] ખેંચવું
 (૨) ધસવું (૩) લાંબું યાચ તેમ ખેંચવું
 કે કોઈ ક્રિયા ચલાવવી. (જેમ કે, રાગડો,
 લહેકો ઇં) (૪) પક્ષ કરવો. ઉદાં કોઈનું
 તાણવું
 તાણુંતાણું (-ણા), તાણાતાણુ સ્ત્રીં

- ખેંચાખેંચ; આમને તેમ કે ઉપરાધાપરી
 તાણવું કે તણાવું તે
 તાણીયો પું ધાતુના તાર તાણનારો (૨)
 ડાપરા કંદેરો ઇલ્યાદિને તાણી ડાઢવા
 મુકાતો સળિયો (સ્થાપત્યમાં); 'બેકેટ'
 તાણી સ્ત્રીં નુઓ તાણો (૨) વણવા માટે
 તૈયાર કરેલો તાણો(પવાયત સાંધ સાથેનો)
 તાણીતૂ(-તો)રી (બને, -સી, -સીને)અં
 ખૂબ ખેંચીને મારીમચડીને; મુસીબતથી
 તાણું(-ણું) વિં [નુઓ તાણું] '૬૩'
 તાણો પું [નુઓ તાણવું] વણવા માટે
 તાણેકા લાંબા-તાર(આડા તાર તે વાણો).
 વ્વાણો પું તાણો અને વાણો
 તાત પું [સં.] પિતા; બાપ (૨) (બાસ કરીને
 હાથ નીચેનાં માણસો, શિષ્યો કે બાળકો
 માટે) વહાલનું એક સંબોધન
 તાતા પું [સ્વં] રોટલો(બાળકોની ભાપામાં)
 તાતાથેઈ અં [સ્વં] (૨) સ્ત્રીં, તાતાથેયા
 અં (૨) પું બં વં નાચવાના તાનનો
 એક બોલ (૩) નાના બાળકને ઢીધું
 થતાં શીખવતાં વપરાતો શબ્દ
 તાતું વિં [સં. તજ; પ્રા. તજ] ખૂબ ગરમ-
 તપેલું (૨) આકળા સ્વભાવનું; ગરમ
 મિલજનું (૩) તરતનું; તાનું(૪) તેજસ્વી.
 ંમાતું વિં ભરેલું; પુષ્ટ
 તાતકાલિ(-ળિ)ક વિં [સં. તાત્કાલિક] તે
 કાળ-સમય સંબંધી કે તે પૂરું(૨) તરતનું
 તાત્ત્વિક વિં [સં.] તત્ત્વને લગતું(૨) થયાર્થ
 તાત્પર્ય નં [સં.] ભાવાર્થ; મતલબ; સાર
 (૨) હેતુ; ધારણા [તે કામ પૂરવું
 તાત્પર્ય વિં તે વખત પૂરવું; તેટલા કે
 તાથેઈ અં નુઓ તાતાથેઈ
 તાદર્શ્ય નં [સં.] 'તેને માટે હોનાયલું'
 બતાવતો ચોથી વિભક્તિનો અર્થ [બ્યા.]
 (૨) હેતુ; ધારણા
 તાદાસ્થ નં [સં.] સમાનતા; એકતા
 તાદશ વિં [સં.] તેના બેઠું જ; આખેદખ
 તાન સ્ત્રી; નં [સં.] ગાયનમાં લેવાતા પલટા;
 આલાપ (૨) ધૂન; લેહ; લગની (૩)

મસ્તી; તેજાન. **તંપૂરો** પું. ગાયનમાં
તાન પૂરતું વાદ્ય; તંપૂરો
તાનો પું. [અ.] ટોણો; મહેણું (૨) ક્રોધ
તાપ પું. [સં.] તડકો (૨) ગરમી; આંચ (૩)
જ્વર; તાવ (૪) રુઆબ; કડકાઈ (૫)
કરપ; ધાક (૬) દુઃખ; સંતાપ. **તડિયું**
નં. જુએ તાપોડિયું
તાપકું નં. શણનું જડું કપડું
તાપણી સ્ત્રી, -ણું નં. તાપવા માટે
કૂસ વગેરેનો લગાડેલો અગ્નિ
તાપતલ્લી, તાપતિલ્લી અં. બરોળની
ગાંઠ વધવી તે
તાપત્રય પું. [સં.] આધિ, વ્યાધિ અને
ઉપાધિ અથવા આધ્યાત્મિક, આધિ-
ભૌતિક, અને આધિદેવિક એ ત્રણ
જાતનાં દુઃખ - સંતાપ
તાપતું અંકિં. [સં. તપ્] અગ્નિથી ટાઢ
ઉડાવવી (૨) સંક્રિં. (તપ સાથે) તપ કરવું
તાપસ વિં. [સં.] તપ કરનાર (૨) પું. તપસ્વી
તાપસી સ્ત્રી. [સં.] તપસ્વી સ્ત્રી
તાપી સ્ત્રી. [સં.] ગુજરાતમાં યઈને વહેતી
પ્રખ્યાત નદી
તાપોટો પું, -ડિયું સખત તાપ; કંકારો
(૨) તાપને લીધે થતો ફેલ્યો
તાફતો પું. [ફા.] એક જાતનું રેશમી કાપડ
તાબડતોળ અં. તરત જ; જરા પણ
વિલંબ વગર
તાબૂત પું; નર્. [અ.] મહા પેટી; જનાલે;
ખાસ કરીને ઇસ્લામી શહીદ હુસેનની
યાદગીરીમાં મોહરમના દિવસોમાં કબર
જેવા ઘાટ કાઢે છે તે; તાબિયો (૨) બાધું
કે શરૂમૂઠ જેવું થયેલું માણસ [લા.]
તાબે અં. [અ.] તાબામાં; હુકમ તળે. **ઠઠાર**
વિં. હુકમમાં રહેનારું; આજ્ઞાકિત (૨)
પરાધીન. **ઠઠારી** સ્ત્રી. તાબેદારપણું
તાબો પું. [જુઓ તાબે] કબજે; હવાલો
તાબોટો પું. જુઓ ટાબોટો
તામડી સ્ત્રી. [સં. તામ્ર પરથી] જુઓ
તાંબડી. -ડો પું. જુઓ તાંબડો

તામસ વિં. [સં.] તમેગુણને લગતું (૨)
અંધારું; તમસનું બનેલું (૩) પું. ગરમ
મિનજગુરસો. -સિક વિં. ક્રોધી; તામસી.
(૨) તામસ. -સી વિં. ક્રોધી (૨)
તામસ. -સી વિદ્યા સ્ત્રી. બંધમાં
નાખવાની વિદ્યા
તામિલ સ્ત્રી. [સરં. પ્રા. દમિલ (સં. દ્રવિડ)]
તામિલનાડ પ્રાંતની, એક દ્રાવિડ ભાષા.
નાડ (-ડું) પું. [નાડ = દેશ] મદ્રાસ
આસપાસનો તામિલ ભાષાભાષી પ્રદેશ
તામિર નં. [સં.] ઘેર અંધારાવાળું એક
નરક
તામ્ર નં. [સં.] તાંબુ. **પટ** (-ત્ર) પું; નં.
તાંબાનું પતરું (૨) તેના પર લખેલો લેખ.
વણુ, વણુ વિં. તાંબાના રંગનું -
લાલચોળ
તાયફાવાળો પું. પાકિસ્તાન અને અફઘાનિ-
સ્તાનની વચ્ચેના ભાગમાં રહેતા તાય-
ફનો આદમી
તાયફો પું. [અ.] ટોળી; સમૂહ; મંડળ (૨)
ગાવા બજાવવાનું કામ કરનાર રામજણી
અને તેના સાથીઓનો સમૂહ
તાર વિં. [સં.] તીણો કે બીચો (સ્વર)
તાર પું. [ફા., સં.] તંતુ; દોરો; રેસો (૨)
ધાતુનો ખેંચીને બનાવેલો તાર (૩) [લા.]
તાર મારકતનો સંદેશો (૪) તલ્લીનતા.
ઠાંકિસ સ્ત્રી. તારથી સંદેશો લેવા -
મોકલવાનું કાર્યાલય [(૨) પું. તારો
તારક વિં. [સં.] તારનાર; ઉદ્ધાર કરનાર
તારકસ પું. [તાર + ફા. કશ] ધાતુનો તાર
ખેંચનારો (૨) સોનાચાંદીનો કસબ
કરનારો [કસબ
તારકસબ પું. સોનાચાંદીના તાર તથા
તારકા સ્ત્રી. [સં.] તારો
તારણ નં. [સં.] પાર ઉતારવું તે; ઉદ્ધાર
(૨) તારવી કાઢેલું તે; સાર; તાત્પર્ય
(૩) કરજ કરવામાં મૂકવી પડતી માલની
કે રોકડની અનામત (૪) વરતુ તારવી
કાઢ્યા પછી રહેલું પ્રવાહી. **ઠતરણ**

વિં (૨) પું ઉદ્ધારક. ંખળ નં
 પ્રવાહીમાં રહેલા પદાર્થને ઉપર લાવવાનું
 ખળ [પ. વિ.]. ંહાર વિં (૨) પું
 જુઓ તારણતરણ
 તારતમ્ય નં [સં.] ભાવાર્થ; સારાંશ (૨)
 ઓછાવતાપણું; ફેર (૩) ગુણ, પ્રમાણ
 વગેરેનો પરસ્પર મેળ [વાચક [પ.]]
 તારલિયો, તારલો પું તારો (લાલિત્ય-
 તારવણી સ્ત્રીં (હિસાબ) તારવો તે
 તારવવું સંકિં ['તારવું' ઉપરથી]દબાઈ
 ગયેલી વસ્તુને ઊંચી આણવી (૨) ઉપર
 ઉપરથી લઈ લેવું (૩) પહોળું કરી પાણી
 સોંસકું કાઢી લેવું-ખોળી કાઢવું (૪)
 જમાઉધારનો આંકડો ખાતાવાર નક્કી
 કરવો (૫) નફેનોટો દાઢવો
 તારવું સંકિં તરે એમ કરવું; ઉદ્ધારવું;
 ફળતું ખચાવવું
 તારા સ્ત્રીં[સં.] આકાશમાં ઝંઝૂકતો ગોળો;
 તારો અથવા ગ્રહ [દોરત; ફના
 તારાજ વિં [ફા.] એકાનમેદાન; જમીન-
 તારાટપટ્ટી સ્ત્રીં આંદરા તરીકે કેલરતમાં
 વપરાતી ધાતુની ચકચકિત ટીપંકી
 તારાપતિ, તારાપીઠ પું [સં.] ચંદ્ર
 તારામતી સ્ત્રીં[સં.]રાજ હરિશ્ચંદ્રની પત્ની
 તારામંડલ-(જા) નં[સં.]જળધાતાસયોનો
 સમૂહ (૨) એક જાતનું દાઢખાનું
 તારાચેત્રકં [સં.] નં, તારાચેત્રી સ્ત્રીં,
 તારાહજત નં આંખેઆંખ મળતી તે;
 નેત્રપદ્ધતી (૨) તેનાથી થયેલી પ્રીતિ
 તારાન્દાન નં મળસકે તારા અદૃશ્ય ન
 થાય તે પહેલાં કરાતું આકાશ નીચે રેનાન
 તારિકા સ્ત્રીં [સં.] તારો
 તારીખ સ્ત્રીં [અ.] એક આખો દિવસ
 (ઈસ્વી કેમુસલમાની મહિનામાં).-ખિયું
 નં તારીખ નાણવા કરેલી યોજના;
 'કલેન્ડર'
 તારીજ સ્ત્રીં [અ.] જમાઉધારનું તારણ
 તારીફ સ્ત્રીં [અ.] વખાણ; પ્રશંસા
 તારુણી સ્ત્રીં [સં.] તરુણી; જુવાન સ્ત્રી

તારુણ્ય નં [સં.] તરુણાવસ્થા; જુવાની
 તારું (તા') સં [અપભ્રંશ] (ખીલે પુરુષ
 અંબવ, છકી વિલકિત)
 તારો પું [જુઓ તારા] આકાશમાં ઝંઝૂકતો
 ગોળો (૨) આંખની કીટ્ટી
 તારો પું ['તરવું' ઉપરથી]હોશિયાર તરનારો
 તારોતાર અં તાંતણેતાંતણા ફેંટા થાય
 તેમ (૨) તદ્દન છિન્નબિન્ન [લા.]
 તાર્કિક વિં [સં.] તર્કને લગતું (૨) પું
 તર્કશાસ્ત્રી
 તાર્ક્ય પું [સં.] ગરુડ
 તાલ પું [સં.] ગાયનતા ઠોકનું માપ (૨)
 મળ; રંગ; રસ (૩) લાગ; યોગ્ય
 સમય (૪) તાડ (૫) કાંસીજીડ (૬)
 યુક્તિ; ખેલ; પ્રયત્ન
 તાલ સ્ત્રીં, માયાની ટાલ. ંકી સ્ત્રીં
 તાળવું; તાલકું. ંકું નં માથાનો વચલો
 અને સૌથી ઉપરનો ભાગ; ટાલકું
 તાલપત્ર નં [સં.] તાડપત્ર
 તાલખડ [સં.] તાલખંધ વિં (૨) અં
 પદ્ધતિસર (૨) સંગીતમાં તાલ પ્રમાણે
 તાલમેલ સ્ત્રીં [સં., તાલ+મેલ] ટાપટીપ;
 અચ્છી તરેલથી કરેલી ગોઠવણ (૨)
 ઉપર ઉપરનો ભપકો-સફાઈ. -જા પું
 તાલનું મળવું તે
 તાલબ્ય વિં [સં.] જુઓ તાલુકથાની
 તાલાવેલી સ્ત્રીં [દે. તહોવિહા]આતુરતા;
 ચટપટી; ધાલાવેલી
 તાલીમ સ્ત્રીં [અ.] કેળવણી; શિક્ષણ (૨)
 અંગકસરતનું શિક્ષણ (૩) શિસ્ત. ંખાદ
 વિં તાલીમથી વ્યવસ્થિત થયેલું. ંખાજ
 વિં કસરત નાણનારો; કસરતી (૨)
 ખૂર્ત; ખેલાડો
 તાલુ સ્ત્રીં, નં [સં.] તાળવું
 તાલુકં પું [અ. તચલુક] સંખંધ; લાગતું-
 વળગતું (૨) માલમિલકત; ગરાસ (૩)
 તાલુકો. ંદાર પું નાના ગરાસનો
 ધણી (૨) તાલુકાનો-ગામનો વહીવટ
 કરનાર સરકારી અમલદાર. ંદારી વિં

તાલુકદારને લગતું (૨) સ્ત્રી તાલુકદારનું કામ કે પદ. -કો પું જિલ્લાનો નાનો ભાગ; પરગણું

તાલુકસ્થાન નં [સં.] તાળવાનો ભાગ. -ની

વિં તાલુસ્થાનમાંથી ઉચ્ચારાતું; તાલવ્ય

તાલું નં [અ. તલા = સોનું] કાપડમાં સુકાતો એક કસબી કકડો

તાલે નં [અ. તાલિય] નસીબ; પ્રારબ્ધ.

વ્વર, વ્વંત, વ્વાન વિં નસીબદાર;

ભાગ્યશાળી (૨) પૈસાદાર; તવંગર

તાવ પું [નુઓ તા] (આખા ધામાંથી)

એક કાગળ [વધવાનો એક રોગ

તાવ પું [સં. તાવ; પ્રા.] જ્વર; શરીરની ગરમી

તાવ પું 'તાવ દેવો' એ પ્રયોગમાં; રોડ કે ગવ'માં (મૂછ પર) હાથ ફેરવવો એ અર્થમાં

તાવડી સ્ત્રીં ['તાવડું' ઉપરથી] પેણી; કઠોઈ.

-કો પું ખૂબ મોટી પેણી; કઠાણું

તાવણુ(-ણી) સ્ત્રીં તાવવાની - કકડાવીને

શુદ્ધ કરવાની ક્રિયા (૨) કસોટી [લા.]

તાવતરિયો પું [તાવ + તરિયો] તાવ વગેરે રોગ

તાવલી સ્ત્રીં થોડો ધીમો તાવ; ધીકડી

તાવણું વિં તાવવાણું

તાવડું સંકિં [સં. તાવ; પ્રા. તાવ] શુદ્ધ કરવા માટે ખૂબ તપાવડું (૨) ઓગાળડું (૩) કસડું [લા.]

તાવી સ્ત્રીં નાનો તવો; લોહી

તાવીજ નં [અ.] મંતરજંતરનો દોરો અથવા માદળિયું

તાવેથો પું નુઓ તવેથો

તાસ સ્ત્રીં [અ.] તાસક; તાટ(૨)(ધડિયાળ)

ઝાલર (૩) કલાક (૪) નુઓ તાસતો

(૫) ઓપ; ઓપવાળો કસબ

તાસક સ્ત્રીં [ફા.] ધાતુના પતરાની છાછરી યાળી [નતવું રેશમી કાપડ

તાસતો પું [નુઓ તાસ = કસબ] એક

તાસીર સ્ત્રીં [અ.] લક્ષણ; ગુણ; છાપ;

અસર(૨) રૂપ; ધાટ. -રો પું તાલ;

ધાટ; મન્દ

તાસું નં [અ. તાસ] એક નતવું નગારું

તાળ પું; સ્ત્રીં [નુઓ તાલ] ઝાંઝ; મંદરા

તાળડું નં [સં. તાલ] મોંની બખોલનો

ઉપલોધું મંદ જેવો ભાગ(૨) માથાનું તાલડું

તાળાફુંચી સ્ત્રીં તાળું અને ફુંચી

તાળાખંધી સ્ત્રીં માલિક તાળું મારીને મન્દરોને કામે ચડતા રોકે તે; 'લોક-આડિત'

તાળી સ્ત્રીં [સં. તાલ] બે હાથ અફાળી કરાતો અવાજ યા સંગીતનો અપાતો તાલ. [બલાગવી = એકતાન થવું; તાલ મળવો]

તાળું નં [સં. તાલક] બારણાં, પેટી વગેરે બંધ કરવા માટે વપરાતી કળવાળી એક બનાવટ

તાળેખંદ(-ધ) પું 'તાળો + બંધ' ખાનાં પાકી કરેલી હિસાબની રત્નૂઆત

તાળો પું [સં. તાલિકા] મળતું - બંધબેસતું હોવાપણું (૨) હિસાબ ખરો છે કે ખોટો તેની તપાસ

તાંડવ(નૃત્ય) નં [સં.] શિવનું નૃત્ય

તાંત (૦) સ્ત્રીં [સં. તંતુ] ચીકણા પદાર્થનો તંતુ; ચીકણો તાર (૨) આંતરડાંની બનાવેલી દોરી. ંણો પું તાર; દોરો. ંરડી સ્ત્રીં દોરડી જેવું સુકલકડી ને બેડોળ શરીર

તાંતરડું (૦) સંકિં [નુઓ તંતરડું] વચ કરડું [(૨) પંક્તિ; હાર

તાંતો (૦) પું [મં. તંતુ] તાંતણો; તાર

તાંત્રિક વિં [સં.] તંત્રશાસ્ત્રને લગતું (૨) પું મંત્રતંત્રાદિ નળનારો

તાંદળલો (૦) પું [પ્રા. તંદુલેજય] એક નતની વનસ્પતિ - ભાજ

તાંદળા (૦) પું બંબવં [નુઓ તાંદુલ] કાંગ, બાવડો, કોદરા વગેરેમાંથી છડીને કાઢેલા દાણા

તાંદળિયો (૦) પું નુઓ તાંદળલો

તાંદુલ પું બંબવં [સં. તંદુલ] તંદુલ; ચોખા (૨) તાંદળા

તાંબડી (૦) સ્ત્રીં [તાંખું] ઉપરથી] નાનો
તાંબડો; તામડી; વટલોઈ. — ડો પું તામડો;
પાણી ભરવાનું મોટું વાસણ
તાંખાફેંડી (૦) સ્ત્રીં નાહવાનું પાણી લેવા
વપરાતું તાંખાપીતળનું પહોળા મોનું એક
વાસણ [સિક્કો]
તાંખિયો (૦) પું તાંખાનો લોટો, વાડકો કે
તાંખું (૦) નં [સં. તાષ] આછા રાતા
રંગની એક ધાતુ
તાંખૂલ નં [સં.] નાગરવેલનું પાન (૨)
પાનખીડું [જુઓ તાંસિયું]
તાંસળી (૦) સ્ત્રીં નાનું તાંસળું. — જું નં
તાંસિયું (૦) નં — ચો, પું કાંસાનો પહોળો
મોટો વાડકો
તાંહાં (૦) અં + ત્યાં [પ.]
તિકડસ નં (જેલમાં) ચોરી; નિયમ,
ઇંમાંથી છટકવાની યુક્તિ કે ચાલાકી
તિકડ પું [જુઓ ટિકડ] જાડો રોટલો
તિક્ત વિં [સં.] તીખું (૨) ઠડવું
તિજોરી સ્ત્રીં [ફ. દેઢરી] નાણાં, કીમતી
માલમતા ઇં રાખવાની લોખંડની મજ-
બૂત પેટી
તિતાલિયું, તિતાલી વિં [ત્રિ + તાલ]
ઉછાંછળું; છાકરવાદ; નાદાન
તિતિક્ષા સ્ત્રીં [સં.] સુખદુઃખ આદિ દંદોનું
ધીરજથી સહન; સહનશીલતા. — સુ વિં
તિતિક્ષાવાળું
તિથિ સ્ત્રીં [સં.] હિંદુ મહિનાનો દિવસ;
મિતિ (૨) સંવત્સરીનો દિવસ. ંક્ષય
પું તિથિનો ક્ષય — ગણતરીમાં ન આવવું
તે (જે સૂર્યોદયમાં ત્રણ તિથિઓ આવે
ત્યારે જે તિથિ સૂર્યના ઉદયકાળમાં ન
આવે તેનો ક્ષય ગણાય છે)
તિખેટ પું હિમાલયની ઉત્તરનો એક દેશ
તિખ્ખતી વિં તિખ્ખત — તિખેટ દેશનું
તિમંગળ પું જુઓ તિમંગલ
તિમિર વિં [સં.] અધારું (૨) નં અધકાર
તિમંગલ [સં.], — જા પું મગરમચ્છ
તિરકચ્છ (—સિયું) વિં ત્રાંસુ; તિરછું (૨)

નં લીંતમાં આડી—વાંટી ઈટો મૂકીને;
ખનાવેલું નાનું જાળિયું
તિરકચ્છીય વિં [સં.] તિરકચ્છરને પાત્ર
તિરકચ્છર પું [સં.] તુચ્છકાર; અનાદર;
ધિકાર. ંવું સંકિં તિરકચ્છર કરવો
તિરકચ્છ વિં [સં.] તરછાડી કાઢેલું
તિરોધાન નં [સં.] અદૃશ્ય થવું તે (૨)
આચ્છાદન
તિરોભાવ પું [સં.] અદૃશ્યતા
તિરોભૂત, તિરોહિત વિં [સં.] અદૃશ્ય (૨)
ઠંકાયેલું
તિચ્કંક વિં (૨) અં [સં.] વાંકું; ત્રાંસું.
— ચોતિ સ્ત્રીં [સં.] પશુ, પક્ષી વગેરે જીવો
તિચ્કંક (—ચ) નં [સં.] મનુષ્યથી દલકી
જાતનાં પ્રાણી
તિલ પું [સં.] જુઓ તલ
તિલક નં [સં.] રીલું
તિલસ્માત પું [અ. તિલ્લિસ્માત] ચમત્કાર;
અચંખાની વાત, — તી વિં ચમત્કારી
તિલાંજલિ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ તિલોદક (૨)
રુખસદ [અને પાણી]
તિલોદક નં [સં.] મૂએલાંને અર્પાતાં તલ
તિલ્લી સ્ત્રીં બરોળ
તિસમારખાં વિં [તીસ (ત્રોસ) + મારવું +
ખાં] ગરમ મિત્તજનું (૨) ખડાઈખોર
(૩) પું મોટાં પરાક્રમેની ખડાશો મારનાર
આદમી
તિહાં અં જુઓ ત્યાં; ત્યહાં [પ.]
તીકમ પું જમીન ખોદવાનું એક ઓળર
તીક્ષ્ણ વિં [સં.] બારીક ધારવાળું (૨)
આકરું; તીખું (ભાષણ) (૩) ચકોર; ચપળ
તીખટ વિં તીખા સ્વાદનું (૨) નં તીખારા
આવે એવો મસાલો
તીખાટ પું તીખો સ્વાદ (૨) સ્વભાવની
ઉચ્ચતા [લા.]. — ચી સ્ત્રીં તીખાપણું
તીખાં નં જાં વં મરચાં (૨) મરી
તીખું વિં [પ્રા. તિક્ત્વ [સં. તીક્ષ્ણ] ધમધમાટ;
જલ ચચરે એવું (૨) પાણીવાળું; તેજ;
જલદ. (૩) ઉચ્ચ; ગરમ મિત્તજનું (૪) નં

ખરું લોહું; થોલાદ. **તમતમું** વિં
ખૂખ તીપ્પ
તીજ સ્ત્રી, -મું વિં [પ્રા. તીજ] જુઓ
ત્રીજ, -લું [જવ
તીડ નં [દે. તિહુ] એક જાતનો પાંખાળો
તીપ્પું વિં [સં. તીક્ષ્ણ; પ્રા. તિપ્પ] ઝીણી
ધારવાળું (૨) ઝીણી આણીવાળું (૩)
સૂક્ષ્મ પણ તીવ્ર (સૂર)
તીતર પું જુઓ તેતર
તીતી સ્ત્રી [રવં] ચકલી; પંખી (બાળ-
લાખામાં). **ઘોડો** પું એક જાતનું
પાંખાળું જવડું
તીનપાંચ સ્ત્રી [હિ.] ટપડ; શેખી; મિજાજ
તીર નં [સં.] કાંઠો; કિનારો [ભાથો
તીર [સં., ફા.] બાણ. **ઠંડશ** પું બાણનો
તીરછું વિં [સં. તિરસ્વીન, પ્રા. તિરિચ્છ]
વાંકું; આડું; કતરાતું [વાસી
તીરથ નં, **વાસી** વિં જુઓ તીર્થ,
તીરવા અં [તીર + વા] બાણ નય એટલે
અંતરે (૨) બાણ જેટલું લાંબું કે ઊંચું
તીરંદાજ વિં [ફા.] તીર મારવામાં કુશળ.
-જ સ્ત્રી તીરંદાજપણું
તીરંબાજ વિં [તીર + ફા. વાજ] તીર
મારવામાં કુશળ. -જ સ્ત્રી તીર માર-
વાની વિદ્યા (૨) અપરાધીને થોડો જમીન-
માં દાટીને તીરથી મારવાની એક કૂર શિક્ષા
તીરી સ્ત્રી [સં. ત્રિ પરથી] ત્રણની સંજ્ઞાનું
ગંજડાનું પત્તું
તીર્થ નં [સં.] ઘાટ; પાર ઊતરવાનો માર્ગ
(૨) ડોઈ પવિત્ર કે જાત્રાની જગા. **વેયાત્રા**
સ્ત્રી [સં.] તીર્થોની યાત્રા. **ઠરાજ** પું
[સં.] તીર્થોમાં શ્રેષ્ઠ - પ્રયાગ. **ઠરૂપ** વિં
(૨) પું પૂજ્ય; પવિત્ર (વડીયોને માટે
પત્રમાં વપરાતો માનસૂચક શબ્દ).
વાસી વિં તીર્થસ્થાનમાં રહેનારું
ઠંડયાન નં તીર્થ કરવા જેવી પવિત્ર
જગા; યાત્રાનું ધામ. **ઠંડરૂપ** વિં (૨)
પું જુઓ તીર્થરૂપ. -થઈર પું [સં.]
જનધર્મનો પ્રવર્તક (તે ૨૪છે). -થાઈ ન

નં [+ સં. ઘટન] તીર્થયાત્રા. -થાઈર નં
[સં.] તીર્થસ્થાનનું - પવિત્ર નદી કે
ધામનું જળ
તીવ્ર વિં [સં.] તીક્ષ્ણ (૨) આકરું; સખત
તીસ વિં [સં. ત્રિગત, પ્રા. તીસ] ત્રીસ; ૩૦.
-સા પું ૦૫૦૫૦ ૩૦×૧થી ૧૦નો ઘડિયો
તુ અં [સં.] કિંતુ; પરંતુ [વંશ; કુળ]
તુકમ નં [ફા. તુક્મ] ખીજ (૨) વીચ (૩)
તુકમરિયાં નં ૦૫૦૫૦ [તુકમ + રૈહોન (અ.)]
તકમરિયાં; એક ઔષધિ
તુક્કલ સ્ત્રી ટુક્કલ; મોટી પતંગ (૨) પું
પતંગ ચડાવીને પછી જે કાગળનું ફાનસ
ચડાવે છે તે (અમદાવાદ)
તુક્કો પું બાળી. વાત; ટુચકો (૨) મનનો તરંગ
(૩) બૂડું તીર; માથે ઈગોરું ધાલેલું તીર
તુખસ નં જુઓ તુકમ
તુચ્છ વિં [સં.] તુચ્છકારને પાત્ર (૨) નજીવું;
માલ વગરનું (૩) અતિ અલ્પ. **ઠંડાર** પું
[+ સં. કાર] અનાદર; તિરસ્કાર. **ઠંડારવું**
સંકિંતુચ્છકાર કરવો. **ઠંડારો** તુચ્છકાર
તુજ સં તારું [પ.]
તુણાઈ સ્ત્રી તણું કે તેનું મહેનતાણું
તુણાવવું સંકિં, તુણાવું અંકિં તણ
(-ન)વુંનું પ્રેરક ને કર્મણિ
તુણિયાટ (-૨) પું જુઓ તુનિયાટ
તુતંગ નં [જુઓ તુત] બનાવટી વાત; તરકટ
તુનતુની સ્ત્રી [રવં] એક વાદ્ય
તુનાઈ સ્ત્રી જુઓ તુણાઈ
તુનારો પું [તુનવું ઉપરથી] તુણવાનું કામ
કરનારો; તુનિયાટ [તુણાવવું]માં
તુનાવવું સંકિં, તુનાવું અંકિં જુઓ
તુનિયાટ (-૨) પું [તુનવું ઉપરથી] તુનારો
(૨) પરચૂરણ વેપાર કરનારો આદમી
(૩) તુચ્છ માણસ [લા.] [પણું]
તુમાખી વિં મિજાજ (૨) સ્ત્રી તુમાખી
તુમાર પું [અ. તુમાર] એ પક્ષ વચ્ચેનો લાંબો
પત્રવ્યવહાર. -રી વિં તુમારને લગતું
તુમુલ વિં [સં.] થોંધાટ અને ધમાચકડીવાળું
(૨) દારુણ (યુદ્ધ) (૩) નં થોંધાટ; ધાંધળ

તુરગ પું [સં.] થોડો
 તુરત અં [જુઓ તુરત] તરત
 તુરતોતુરત અં તરતોતરત; તરત જ
 તુરંગ નં [પો.] કેદખાનું; બેલ
 તુરંગ પું [સં.] થોડો (૨) વિચાર [લા.]
 ંમ પું [સં.] થોડો
 તુરત અં [પ્રા. તુર (સં. સ્વર્)નું વંદું] તરત
 તુરાઈ સ્ત્રીં [સં. તૂઈ] કૂંકીને વગાડવાનું
 વાલ; શરણાર્થ [ઓત્તર
 તુરાઈ સ્ત્રીં [જુઓ તુરિ] સાળવીનું એક
 તુરિ સ્ત્રીં [સં.] તૂરી; સાળવીનો કાંલો
 કે કૂચડો
 તુરિ પું [સં. તુરગ; પ્રા. તુરય] થોડો
 તુરી જુઓ તુરિ (સ્ત્રીં તથા પું)
 તુરીય વિં [સં.] ચોથું (૨) નં ચોથો
 ભાગ (૩) જુઓ તુર્યાવસ્થા. ૦પદ નં
 તુર્યાવસ્થાનું પદ. -ચાવસ્થા સ્ત્રીં [સં.]
 જુઓ તુર્યાવસ્થા
 તુર્ક પું [ફા.] તુર્કસ્તાનનો રહેવાસી.
 ૦સ્તાન સ્ત્રીં પું; નં તુર્ક લોકોનો દેશ.
 -ર્કી વિં તુર્કનું, -ને લગતું (૨) નં
 તુર્કસ્તાન (૩) સ્ત્રીં તુર્કી ભાષા
 તુર્થ વિં [સં.] જુઓ તુરીય. -ર્થા [સં.],
 -ચાવસ્થા સ્ત્રીં [+ ધવસ્થા] ચોથી
 અવસ્થા (નત્રત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ અને
 તુર્થા) જેમાં સમસ્ત લેક્ષણનો નાશ થઈ
 આત્મા બ્રહ્મ બની ન્ય છે [વિદ્યોત]
 તુલના સ્ત્રીં [સં.] સરખામણી. ૦રમક
 વિં [+ આત્મક] તુલનાવાળું; 'કરપેદેટિવ'.
 ૦ચાચક વિં તુલના બતાવનારું
 તુલસી સ્ત્રીં [સં.] એક વનસ્પતિ. ૦કચારો
 પું તુલસીનો કચારો. ૦પત્ર નં [સં.]
 તુલસીનું પાંદડું (૨) સલામાં જે પક્ષના
 મત સરખા થતાં મડાગાંઠ ઊભી થાય,
 ત્યારે પ્રમુખ બે મત આપી શકે છે તે
 મત; 'કારિંગ વોટ'. ૦વિવાહ પું
 તુલસીને વિષય સાથે પરણાવવાની ક્રિયા
 (કારતક સુદ ૧૧)
 તુલા સ્ત્રીં [સં.] ત્રાજું; કાંટો (૨) સાત

મી રાશિ (૩) તુલના; સમાનતા [લા.]
 (૪) જુઓ તુલાદાન. ૦દાન નં [સં.]
 પોતાની ભારોભાર વસ્તુનું દાન
 તુલ્ય વિં [સં.] સરખું [એનો છોડવો
 તુવ(-વે)ર સ્ત્રીં [સં.] એક કહોળ (૨)
 તુષ પું; નં [સં.] ચોખા ઉપરનું ફેતરું
 તુષાર નં [સં.] હિમ; ખંરક (૨) ચોસ; આકળ.
 ૦ગિરિ પું [સં.] હિમાલય
 તુષ્ટ વિં [સં.] સંતુષ્ટ; પ્રસન્ન થયેલું. -ષ્ટિ
 સ્ત્રીં સતોષ; તૃપ્તિ; પ્રસન્નતા [થયેલું.
 તુષ્યમાન વિં [સં.] તુષમાન; સંતુષ્ટ; પ્રસન્ન
 તુળસી, ૦કચારો, ૦પત્ર, ૦વિવાહ જુઓ
 'તુલસી'માં
 તું સં [સં. સ્વમ.] (ખાંલે પુરુષ એ ૦વં).
 ૦કાર પું તું કહીને બોલાવતું તે;
 કુંકારો. ૦કારતું સંક્રિં તુંકારો કરવો;
 તુચકારતું. ૦કારો પું તુંકાર
 તુંગ વિં [સં.] બેચું (૨) પું પર્વત (૩)
 ટોચ; શિખર
 તુંગુ વિં [ફા. તુંગ] બહું; ભરાઈ; સ્થૂલ
 નં ચવડા ઉપરનો હળનો નડો ભાગ
 (૩) કૂલેલું પેટ (૪) રીસથી ચડેલું મોં [લા.]
 તુંડ નં [સં.] મુખ; મોં (૨) ચાંચ (૩) સૂંઢ
 તુંડ વિં [ફા. તુંડ] ચડાઈ; તુમાખી; ઉદ્ધત.
 ૦મિલન પું ચડાઈ -ગરમ મિલન.
 ૦મિલન વિં તુંડ 'મિલનવાળું'
 તુંતાં નં ૦વં તુંતું - તુંકારો કરવો તે
 તુંદ નં [સં.] કુંદ; કૂલેલું પેટ
 તુંદ [ફા.] ૦મિલન, ૦મિલન જુઓ
 'તુંડ' વિં માં
 તુંબ નં [સં.] તુંબડીનું કળ (૨) તેનું
 બતાવેલું પાણી ભરવાનું પાત્ર (૩) માથું
 (તિરસ્કારમાં). -ડી સ્ત્રીં એક વેલો (૨)
 નાનું તુંબડું. ૦કું નં જુઓ તુંબ
 તુંબરુ પું [સં.] એ નામનો એક ગંધવ
 તુંબિ(-બી) સ્ત્રીં [સં.] તુંબડીનો વેલો (૨)
 વાલનું તુંબડું. ૦પાત્ર નં તુંબડાનું
 બતાવેલું પાણી ભરવાનું પાત્ર
 તુંબુરુ પું [સં.] જુઓ તુંબરુ

તૂર્ષ સ્ત્રી૦ તોઈ; શીત
તૂકં સ્ત્રી૦ [કા.] દુકં; કવિતાની કડી
તૂટ સ્ત્રી૦ તૂટી જતું તે; ભંગાણ (૨) અણ-
બનાવ; વિરોધ (૩) ખોટ; તંગી. ૦કે
વિન્છટું પડી ગયેલું (૨) ખંડિત; અપૂર્ણ
(૩) અન્છટક; કંકડે કંકડે. ૦ફાટ સ્ત્રી૦
ફાટફૂટ; અણબનાવ (૨) ફાટ. ૦મૂટ
વિન્છાંચુંતૂટયું

તૂટયું અન્કિં [સં. તુટ; પ્રા. તુટ] દુકડા
થવા; ભાગતું (૨) [લા.] ભાગલા પાડવા;
ભંગ થવો (જેમ કે મૈત્રી; સગાઈ છં)
(૩) દેવાળું કાઢવું (૪) ભંગાણ પડવું;
નાસભાગ થવી [રિંછપેંછ

તૂટયું ફૂટયું વિન્છટુંફૂટયું; ભાંગ્યુંતૂટયું;
તૂકું અન્કિં [સં. તુટ, પ્રા. તુટ ઉપરથી]
પ્રસન્ન થવું; તૂકું

તૂણ નન્ [સં.] તીર રાખવાનું ખોખું; ભાથો
તૂણયું સન્કિં [પ્રા. તુળ્ણ=તૂણવું-રૂ
કરવું તે] કપડામાં ગ્યાંથી દોરા ધસાઈ
તણાઈ ગયા હોય ત્યાં દોરા ભરી લેવા
(૨) રૂને પીંખી રેસા તાણી પૂણી
બનાવવા માટે હાથથી પીંજવું

તૂણિયો પું તૂણવાનું કામ કરનારો
તૂત નન્ બનાવડી વાત; તૂડાણું; ગપ (૨)
તરકટ; પ્રપંચ; જળ (૩) ચેષ્ટા; નખરાં
તૂતકં સ્ત્રી૦; નન્ વહાણના ઉપલા ભાગમાં
કરેલી સપાટી-અગાસી

તૂતૂ અન્ [૨૪૦] કૂતરાને ખોલાવવા માટે
વપરાતો ઉદ્દગાર (૨) નન્ કૂતરું (ખાળ-
ભાષામાં) [સાત તૂત

તૂતેતૂત નન્ તૂત પર તૂતની પરપરા (૨)
તૂતકું સન્કિં જુઓ તૂણવું
તૂપ નન્ [સં.] ધી

તૂસડી સ્ત્રી૦, -હું નન્ જુઓ તુંબડી, -હું
તૂર નન્; સ્ત્રી૦ [સં. તૂલ] સીમળો, આકડો,
ડોડી ઇન્નાં ફૂંડોનો બારીક રૂ જેનો પદાર્થ
તૂર સ્ત્રી૦ [સં.] શરણાઈ; તુરાઈ (૩) નન્
એક વાદ્ય (દૂળખા લોડોનું)

તૂરા પુંઅન્વન્ [અ. તૂરહ] તોરા; છાગાં

તૂરાટ પું તુરાપણું

તૂરિયું નન્ એક શાક-ફળ

તૂરી સ્ત્રી૦ [સં. તૂર્ય, પ્રા. તુરિય, તૂર] એક
વાદ્ય; તુરાઈ (૨) સાળવીનો કાંઠો કે કૂચડો

તૂરી પું [જુઓ તૂરી] ઘોડો

તૂરું વિન્ [સં. તુવર] આખળાના જેવા સ્વાદનું,

તૂરો પું જુઓ તોરો

તૂર્ય નન્ [સં.] એક જાતનું વાદ્ય

તૂલ નન્ [સં.] કંરસણ; મોલ (૨) રૂ

તૂવર સ્ત્રી૦ [સં. તૂવરી; પ્રા. તૂવરી] જુઓ તુવેર

તૂંબડી સ્ત્રી૦ જુઓ તુંબડી. -હું નન્ તુંબડું

તૂણ નન્ [સં.] તરણું; ધાસ; ખડ. ૦વત

અન્ [સં.] તણખલા જેવું તુચ્છ

તૂતીય વિન્ [સં.] ત્રીજું. ૦સ નન્ જુઓ
ઈદંતૂતીયમ. -યા વિન્ સ્ત્રી૦ [સં.] ત્રીજો
વિભક્તિ [વ્યા.]

તૂસ વિન્ [સં.] ધરાયેલું; સંતુષ્ટ. -સિ
સ્ત્રી૦ [સં.] ધરાયાપણું; સંતોષ. -સિદાયક
વિન્ તૂસિ આપનારું

તૂપા સ્ત્રી૦ [સં.] તરસ; પ્યાસ (૨) તીવ્ર
ઈચ્છા-આકાંક્ષા. [લા.] ૦તુર વિન્ [અતુર]
૦ર્ત (-ર્ત) વિન્ [સં.] તરસથી પીડાતું;
તરસ્યું. -વિત વિન્ [સં.] તરસ્યું

તૂષ્ણા સ્ત્રી૦ [સં.] તૂપા; તરસ (૨) ઈચ્છા;
તે સન્ [સં. તદ્] (ત્રીજો પુરુષ એન્ વન્) (૨)
વિન્ એ

તેખ (૦ડ) સ્ત્રી૦ તજવીજ; ખોજ (૨) ખંત
(૩) ત્રેવડ; કંરકસર (૪) જુઓ તેખડું
તેખડું (-ખું) નન્ [સં. ક્રિક ઉપરથી]
ત્રણની ટોળી-સમૂહ (૨) ત્રણ જણ
વચ્ચે કરાયેલું કન્યાનું સાટું

તેગ (-ગા) સ્ત્રી૦ [કા.] નાની તલવાર; કટાર
તેજ વિન્ [કા.] તીક્ષ્ણ (૨) ઉગ્ર; આકરું;
તીખું (૩) ચપળ; રૂંધિવાળું

તેજ નન્ [સં. તેજ, તેજસ] પ્રકાશ (૨) પ્રભાવ;
પરાક્રમ (૩) પંચમહાભૂતોમાંનું અગ્નિતત્ત્વ

તેજણુ સ્ત્રી૦ [જુઓ તાજણ] ચપળ ઘોડી
તેજસ્વિતા સ્ત્રી૦ [સં.] તેજસ્વીપણું
તેજસ્વિની વિન્ સ્ત્રી૦ [સં.] તેજસ્વી

તેજસ્વી વિં [સં.] પ્રકાશવાળું (૨) પ્રભાવ-
શાળી; પરાક્રમી [મસાલો]

તેજનો પું [ફા.] તજ, લવિંગ હં ગરમ
તેજખ પું [ફા.] એસિડ. -ખી વિં

તેજખને લગતું કે તેના જેવી અસરવાળું
તેજ સ્ત્રીં [ફા.] તેજસ્વિતા; અળકાર (૨)

ભાવ-કિંમતમાં વધારો (૩) હોંશ; ઉત્સાહ;
રફૂતિ (૪) ચડતી; આખાટી (૫) પું ઘોડો;

તેજ સ્વભાવનો ઘોડો (૬) વિં તેજ.
૦મંદી સ્ત્રીં ભાવની ચડતર. ૦હું

વિં તેજ; તેજવાળું
તેજો- [સં. તેજસ] (સમાસના પૂર્વપદે ધોષ-
વ્યંજનાદિ શબ્દ પહેલાંનું અંગ). ૦ભંગ,

૦વધ પું તેજ - માનપ્રતિષ્ઠાનો ભંગ
તેટલું વિં કંદ, સંજ્યા, અંતર, જગા,

સમય વગેરેમાં અમુક જેટલું - અમુક
ખરાખર. -તે અં તેટલામાં; તે વખતે,

જગાએ, અંતરે હં (૨) તેટલાથી
તેડ (તે) સ્ત્રીં તડ; કાંઠો (૨) ખાળુ; તરફ

(૩) લાણ કે થાળીની ખાળુ મ્યાં શાક
ચમળી હં મુકાય છે તે કે તે વસ્તુ [લા.].

[૦કરવી = ખાવાનું છાંડવું.]
તેડવું સં કિં [દે. તેડ] નોતરવું (૨)

(ખાળકને) ઊંચકવું - કેડે ખેસાડવું
તેડાગર વિં [તેડું+ગર] તેડી લાવનાર; તેડાં

કરનાર [નોતરવું; ખોલાવવું]
તેડાવવું સં કિં 'તેડવું'નું પ્રેરક (૨)

તેડું નં [તેડવું' પરથી] નોતરું; લેવા -
ખોલાવવા આવવું તે

તેણી (તે) સં [તે' ઉપરથી] (ત્રીજો પુરુષ
એવંવંનું સ્ત્રીં ૩૫. બહુધા પારસીઓમાં

વપરાય છે). ૦ગમ, ૦મેર અં તે તરફ;
તે ખાળુ, ૦વાર અં તે વખતે

તેતર (૦ડો) પું [સં. તિત્તિ (-તિ)ર; પ્રા. તેત્તિર]
તીતર; એક-બતનું પક્ષી

તેતાલી (-ખી) સ (તે) વિં બુઓ તેંતાળીસ
તેત્રીસ વિં [પ્રા. તેતી (-તી)સ; (સં. ત્રયચ્ચિશ્વ)]

'૩૩'
તેથી (૦કરીને) અં [તેની તૃતીયા
વિભક્તિ] માટે; તે કારણે; તેટલા સાડ

તેપન (તે) વિં [પ્રા. તિપન, તેવન (સં.
ત્રિપિન્દાશ્વ)] 'પટ'; રેપન

તેમ (તે) અં [અપ. તિમ] તે રીતે-પ્રમાણે
તેર વિં [સં. ત્રયોદશ, પ્રા. તેર (૦સ)] '૧૩'.

૦મું વિં કંમમાં ખાર પછીનું (૨) નં
માણસના મૃત્યુનો તેરમે દિવસ કે તે

દિવસે કરાતો વસો. ૦શ (-સ) સ્ત્રીં
પખવાડિયાની તેરમી તિથિ

તેરીખ સ્ત્રીં ૦ચાજ ગણવાનો દિવસ (૨)
વ્યાજનો દર.

તેરીજ સ્ત્રીં બુઓ તારીજ
તેરીમેરી સ્ત્રીં [હિ.] ગાળાગાળી; તારીમારી

તેલ નં [સં. તેલ; પ્રા.] તલ વગેરેમાંથી
કઢાતો ચીકણો પ્રવાહી પદાર્થ (૨) તેલમાં

કાઢેલું સત્ત (૩) અડદાળો; દમ [લા.]
તેલગુ સ્ત્રીં તેલગણના લોડોની લાખા

તેલગણ પું [પ્રા. તેલંગ (સં. તેલંગ)]
ઓરિસાથી દક્ષિણના સમુદ્રકિનારા પરના

પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ; આંધ્ર દેશ
તેલિયું વિં તેલવાળું; તેલથી ચીકણું.

-ચો રાત પું તેલિયાં વચ્ચે પહેરનાર
અને તેલમાં બેઈ ગુજરેલી વાત કહેનારો

-તાંત્રિક
તેલી વિં તેલવાળું; તેલિયું (૨) તેલ

વેચનાર (૩) પું ધાંચી ૦ખિયાં નં
ખંબં જેમાંથી તેલ નીકળે તેવાં ખી

તેલુગુ સ્ત્રીં બુઓ તેલગુ
તેવડું વિં [અપ. તેવડ] તેના જેવડું

તે વાર (-રે) અં તે સમયે - પ્રસંગે; ત્યારે
તેવીસ વિં [પ્રા. (સં. ત્રયોવિંશતિ)] ૨૩;

તેવીસ
તેયું (તે) વિં [સં. તદ્ + વત્; સરંપ્રા. તેવં

(૦હ)] અમુકને મળતું; અમુક જેવું. -વે
અં તે સમયે; ત્યારે [પ.]

તેસઠ (તે) વિં [પ્રા. તેસઠે (સં. ત્રિપચિ)] '૬૩';
તેસઠ

તેહ સં [સરં અપ. તેહ=તેયું] તે [પ.]
તેંતાલી (-ખી) સ (તે) વિં [પ્રા. તેંતાલીસ

સં. ત્રિચ્ચારિશ્વ)] '૪૩'

તેસઠ (તેં) વિં જુઓ તેસઠ

તૈયાર વિં [અ.] રત્ન કરવા કે ઉપયોગમાં લેવા યોગ્ય; પરિપૂર્ણ તાએ પહોંચેલું; તરત હાજર કરાય કે કામ દે એવી રિયતિવાળું (૨) સમજ; તત્પર. -રી સ્ત્રીં તત્પરતા; સમજ હોયું તે. [(માલ) તૈયારીમાં લઈ જવો=ઉતારુઓની ગાડીમાં લગેજ કરવો] તેલ નં [સં.] તેલ. -લાલચંગ પું [સં.] શરીરે તેલ ચોળવું તે. -લી વિં [સં.] તેલવાળું (૨) ચીકટું (૩) પું તેલી; ધાંચી તેલંગ [સં.] (૦જી) પું તેલંગણ; પ્રાચીન તેલંગદેશ

તો અં [સં. તદા; પ્રા.] ('ને' સાથે કે એકલું; શરતી વાક્યમાં વપરાય છે) ઉદાં ને આવશે તો જઈશું

તો અં [સં. તુ] 'તોપણ' ના અર્થમાં. ઉદાં હું તો જઈશ. (તું નહીં આવે તોપણ)

તો અં [સરં પ્રા. ત્થો, તો] 'તો પછી' ના અર્થમાં. ઉદાં તો ના! (૨) 'ખીજી' કાંઈ નહિ, તો આટલું તો' એ અર્થમાં. ઉદાં ખાઓ તો ખરા, પાસે તો આવ (૩) ભાર મૂકવા માટે, ઉદાં 'તું ગયો તો નહિ જા!' 'ખા તો ખરો.'

તોઈ સ્ત્રીં તઈ; ઇસખની કિનારી

તોઈ સ્ત્રીં [અ. તૌક] ગળામાં નાખવાની વજનદાર ખેડી (૨) કાશ; હળપૂણી

તોઈકું સંકિં [હિં.] ઇચકું (૨) લેખકું તોખમ નં; સ્ત્રીં + જુઓ તુખમ

તોખાર પું [દ. તુક્ષાર, તોક્ષાર] થોડો

તોછડાઈ અં તોછડાપણું [દેકું; ઓછું

તોછડું વિં [સં. તુચ્છ] અસભ્ય; ઉદ્વત(૨)

તોજી સ્ત્રીં [અ. તૌર્જી] વિથોડી; સાંચ

તોટો પું [તટવું ઉપરથી (સં. તુટ)] ખોટ; નુકસાન

તોટો પું [જુઓ તોટો] હરડિયો

તોડ સ્ત્રીં [સં. તોદ; પ્રા.] પગના માંસલ ભાગમાં થતી પીડા

તોડ પું [તોડવું ઉપરથી] નિકાલ; ફડચો; ફેંસલો (૨) સોગટામાં સામાની સોગટી

પહેલી મારવામાં આવે છે તે, કે જે પછી પોતાની સોગટી ધરમાં લઈ જઈ શકાય. ંજોડ સ્ત્રીં તડજોડ; સમાધાન. ંદોડ સ્ત્રીં તોડવું ફોડવું તે

તોડવું સંકિં [સં. પ્રા. તોદ] જોડાયેલું કે વળગેલું ચા લાગેલું હોય તેને જોર વાપરીને છટું કરવું (૨) ચૂંટવું; ચૂંટીને અલગ લેવું; ઉતારવું (૩) ભાંગવું; ફોડવું (૪) અલગ બે ભાગ કરવા; ટુકડો કરી નાંખવો (૫) ભંગ કરવો; ભંગાણ પાડવું. જેમ કે, વચન, મેત્રી ઇં [લા.]

તોડો પું [દિ. તોદર] ટોડો; પગનું સાંકળું

તોડો પું [જુઓ તોડવું] પૂણીઓ કાંતતાં પડેલો ફોદો (૨) કાચું તોડેલું ફળ

તોડો પું [જુઓ ટોડો] ટોલ્લો (૨) મિનારો; શિખર; કાંગરો (૩) વાવની ઉપરની દીવાલ (૪) ચણતરમાં દીવાલની નડાઈની દિશામાં મુકાતી ઈટ (દીવાલની લંબાઈની દિશામાં મુકાતીને 'પટ્ટી' કહે છે.)

તોતડાવું અં કિં [તોતડું ઉપરથી] ખોલતાં છલ ચોટવી

તોતડું વિં ખોલતાં તોતડાવું. -હું વિં જુઓ તોતડું (૨) અડધા અને કાલા ખોલ ખોલવું

તોતળાવું અંકિં જુઓ તોતડાવું

તોતળું વિં જુઓ તોતડું

તોતિંગ વિંબળુ મોટા કદનું; મોટું તોસતાન

તોતેર (તો) વિં તિવ(-હુ)તરિ 'ઉડ'

તોતો પું [કા.] પોપટ

તોપ સ્ત્રીં [તુર્કી] દાડગોળો ફેંકવાનું સાધન

(૨) મોટી ગપ [લા.]. ંખાનું નં તોપ

તથા એનો સરંનમ રાખવાની જગા

(૨) તોપ અને એનો સરંનમ. ંગોળો

પું તોપનો ગોળો (૨) મોટી ગપ [લા.]

ંચી પું તોપ ફોડનારો માણસ;

ગોલંદાજ (૨) ગપ્પી માણસ [લા.]

તોપણુ (તો) અં છતાં; તેમ છતાં; તથાપિ

તોપમારો પું તોપના ગોળાનો મારો, ચલાવવો-ગોળા પર ગોળા છાડવા તે

તોફા વિં [અ. તુષ્ટપદ્મ] સર્વોત્તમ; સરસ; શ્રીમતી
તોફાન નં [અ. તૂફાન] મરતી; ધાંધલ (૨)
લડાઈ; મારામારી. —ની વિં તોફાન કરનારું
તોખરે પું [ફા.] ઘોડાને ચંદી ખવડા-
વવાની આમડાની કોયળી (૨) રીસથી
ચરેલું મોં [લા.]
તોખા અં (૨) સ્ત્રીં [અ.] ‘હવે હૃદયઈ’
એવો અર્થ ખતાવતો ત્રાસ કે કંઠાળાનો
ઉદ્ગાર

તોમર નં [સં.] લાલા જેવું એક આયુધ
તોય નં [સં.] પાણી; જળ. જળ નં
પોયલું; કમળ. જળ (ધર) પું; નં [સં.]
વાદળ. જળ (ધર) પું [સં.] સમુદ્ર
તોર (તો) પું [અ. તોર, કે તુર્કી તોરહ =
જુલમી હુકમ ઉપરથી] મિનજ; અહંકાર
તોર (તો) સ્ત્રીં [દિ. તરિયા] તર; મલઈ
તોર (તો) પું સાળનો રાલર; તે ગોળ લાકડું
જેની પર કપડું વણાય તેમ વીંટાય છે
તોરણ નં [સં.] મુખ્ય દરવાજો; કમાન-
વાળો દરવાજો (૨) શોભા માટે ખાસ તો
કાગળ, પાન વગેરેનો હાર
તોરત નં [જુઓ તોરાત] ચઢીઓનું
ધર્મ પુસ્તક; બાઈબલનો ‘જૂનો કરાર’
તોરી (તો) વિં તોરવાળું; મિનજ (૨)
સ્ત્રીં તોર; મિનજ (૩) રીસ; ગ્રંથ
તોરો પું [અ. તુરહ] ઊણું; પાલવ; શિરપેચ
(૨) પાવડીનો કસબ (૩) ફૂલોનો ગોટો — કલગી
તોલ પું; નં [સં.] વજન (૨) વજન
કરવાનું કાટલું (૩) [લા.] કિંમત; કદર
(જેમ કે તોલ કરવો, યવો) (૪) ભારખોળ;
વજર; પ્રતિષ્ઠા

તોલકું (તો) નં [જુઓ તોલું] માથું
તોલડી સ્ત્રીં [જુઓ તોલું] રાંધવાનું
માટીનું વાસણ (૨) સ્મશાનમાં લઈ
જવાની દેવતાની હાંડલી. —કું નં નાનું
માટીનું વાસણ; હાંડલું (૨) શિક્ષાપાત્ર
તોલન [સં.] નં, —ની સ્ત્રીં તોળવું તે
(૨) તુલના; સરખામણી
તોલખિંદુ નં જુઓ શુભ મધ્યખિંદુ

તોલવું પું સંકિં [સં. તુલ પ્રા. તોલ]
જુઓ તોલવું
તોલાટ તોલનારો; તોલવાનું કામ કરનારો
તોલું નં [દિ. તોલ (સં. તુલ)] દસ શેર
વજન (૨) ધીનું પાટકું
તોલું (તો) નં [સં. તાલું] માથું
તોલો અં [‘તોલ’ ઉપરથી] સરખામણીમાં;
તુલનામાં; ખરોખર
તોલો પું [સં. તોલ] એક રૂપિયાભાર
તોશખાનું નં [ફા. તોશહ + જાનહ]
લાંડાર; સામાન મૂકવાની જગા
તોષ પું [સં.] સતોષ. જું સંકિં સતોષવું
તોસ્તાન નં કોઈ પણ મોટી — તોતિંગ
ચીજ કે ઘટના
તોળવું સંકિં [જુઓ તોલવું] જોખવું;
વજન કરવું (૨) ઉપાડવું; ભંચકવું (૩)
તુલના — વિચાર — કિંમત કરવી
તોળાટ પું જુઓ તોલાટ
તોતેર વિં [જુઓ તોતેર] ‘જડ’
તોરાત નં [દિ. તોરાત] જુઓ તોરત
ત્યક્ત વિં [સં.] તળયેલું. —ક્તા વિં
સ્ત્રીં તળયેલી (૨) સ્ત્રીં પતિએ તળેલી સ્ત્રી
ત્યજવું સંકિં [સં. ત્યજ] તળવું; છોડવું;
ત્યાગ કરવો
ત્યમ અં જુઓ તેમ; તે પ્રમાણે [પ.]
ત્યહાં અં જુઓ ત્યાં [પ.]
ત્યાગ પું [સં.] તળવાની ક્રિયા (૨) સંન્યાસ
(૩) દાન (૪) લક્ષ્યાદિ પ્રસંગે અપાતો
ખારોનો લાગો; તાગ. જૂનું સ્ત્રીં
ત્યાગની મૂર્તિ રૂપ માણસ (૨) હિંદુ વિધવા
[લા.]. જું સંકિં જુઓ ત્યજવું. —ગી
વિં ત્યાગ કરનારું (૨) પું સંન્યાસી
(૩) દાતા [ચંકાય તેવું
ત્યાગ્ય વિં [સં.] તળવા યોગ્ય કે તણ
ત્યાગે અં [જુઓ તે વારે] તે વખતે (૨)
તે સ્થિતિમાં; તો પછી [‘ટડ’
ત્યાશી (—સી) વિં પ્રા. તેવાસી (સં. ચંચાસી)]
ત્યાં (૧) અં તે ઠેકાણે (૨) સંજોગમાં
ત્રગણું વિં ત્રણ ગણું

ત્રણ વિં [સં. ત્રીણિ] '૩'
 ત્રપા સ્ત્રીં [સં.] લગ્ન; શરમ
 ત્રમઝટ, ત્રમઝીકં અં પુષ્કળ; ધોધમાર
 (વરસવું) (૨) સ્ત્રીં ઝડી
 ત્રમણું વિં તમણું; ત્રગણું
 ત્રય વિં [સં.] ત્રણ (૨) નં ત્રણનો સમૂહ.
 -ચાનન પું [+ ચાનન] ત્રણ મુખવાળા-
 દત્તાત્રેય. -ચી- સ્ત્રીં [સં.] ત્રણનું ન્યૂં
 (૨) ઝક, સામ અને ચતુર એ ત્રણ વેદનો
 સમૂહ [એક અટક
 ત્રવાડી પું [ત્રિ + વેદ ઉપરથી] ત્રિવેદી;
 ત્રવત વિં [સં.] ડરેલું; ભડકેલું (૨) ખીકણ
 ત્રંબક પું નુઓ ત્રંબક [વાદ્ય
 ત્રંબાણું નં [તામ્ર ઉપરથી] એક ભતનું
 ત્રાકં સ્ત્રીં [સં. ત્રકું] જેના પર સૂતર કંતાય
 છે તે સોયો.
 ત્રાગ પું તાગડો; તાંતણો. ઠોડે પું તાંતણો;
 તંતુ (૨) જનોઈ (૩) વળ દેવાની ફરકડી.
 [ત્રાગડો રચવો = કાવતરું કરવું]
 ત્રાગું નં ખીલને ઠેકાણે લાવવા પોતાના
 ઉપર કરેલી જખરદસ્તી (૨) હક; જદ
 ત્રાજવું નં [ફા. ત્રાજ] નુઓ ત્રાજડું
 ત્રાજડું નં લેખવાનું બે પદ્ધતિવાળું
 સાધન; ત્રાજવું (૨) શરીર ઉપર છંદાવેલું
 છંદણું
 ત્રાટક પું [સં.] તોફાને એક જ સ્થાને ભેઈ
 ચિત્ત એકાગ્ર કરવાની યોગની ક્રિયા
 ત્રાટકવું અંકિં [ત્રાટક' કે 'ત્રાડ' ઉપરથી]
 અણધાર્યો ધસારો કરવો; છાપો મારવો
 ત્રાડ (ત્રા') સ્ત્રીં મોટી ખૂમ; ગર્જના. ઠવું
 અંકિં ગર્જના કરવી
 ત્રાણ નં [સં.] રક્ષણ; બચાવ (૨) શરણ
 ત્રાણું (-ણું) વિં [પ્રા. તેણઙ્ઙ (સં. ત્રિણવત્તિ)]
 તાણું - '૯૩'
 ત્રાતા પું [સં.] રક્ષણ કરનાર; બચાવનાર
 ત્રાપો પું નુઓ તરાપો
 ત્રાસ પું [સં.] નુલમ (૨) પજવણી; કંટાળો
 (૩) કમકમાટી (૪) ધાક; ખીક. ઠંદારી
 વિં ત્રાસ આપનારું. ઠવાદ પું ત્રાસ

ફેલાય એમ કરવાથી ફવાય છે એવો
 રાજકીય મત; 'ટરરિઝમ'. ઠવું અંકિં
 ત્રાસ પામવું; કંટાળવું (૨) ખીકું
 ત્રાહિ અં (૨) સ્ત્રીં [સં.] 'રક્ષણ કરો -
 બચાવો' એવો ઉદ્દગાર. [ઠમામ્ શંખ્રં
 'મારું રક્ષણ કરો' એવો ઉદ્દગાર.]
 ત્રાહિત વિં અળણ્યું (૨) તટસ્થ (૩) પું
 ત્રાહિત આદમી
 ત્રાહ્ય અં (૨) સ્ત્રીં નુઓ ત્રાહિ
 ત્રાંબટ વિં [સં. તાત્ર ઉપરથી] તાંબાનું (૨)
 નં તાંબાનું પાત્ર; ત્રાંસ
 ત્રાંબું નં [સં. તાત્ર] નુઓ તાંબું
 ત્રાંસ પું ત્રાંસાપણું; વાંક (૨) ફાંસ; ફાંસો
 (૩) વળન; કાટલું (૪) તાંબાની રકાખી;
 ત્રાસક. -સિયો પું નુઓ ત્રાંસ (૨)
 નુઓ તાંસિયો. -સું વિં વાંક; કંટારાવું
 ત્રિ વિં [સં.] ત્રણ. ઠંકે નં ત્રણનો સમુદાય.
 ઠંકટુ નં સૂંઠ મરી અને પીપરનું ચૂણ.
 ઠંકમ પું નુઓ ત્રિવિક્રમ
 ત્રિકાલ પું [સં.] ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્ત-
 માન એ ત્રણે કાળ (૨) સવાર, બપોર
 અને સાંજ એ ત્રણે સમય. ઠજુ વિં
 [સં.] ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણે
 કાળનું જ્ઞાન ધરાવનાર. ઠજાની વિં
 ત્રિકાલજ્ઞ. ઠદરી વિં [સં.] ત્રણ કાળ
 ભેઈ શકનારું; ત્રિકાળજ્ઞાની. -લાખાધ
 (-ધિત) વિં [+ અવાધ (-ધિત)] ત્રણે
 કાલથી અખાધ એણું; કાલાતીત. -ખ
 પું ત્રિકાલ
 ત્રિકાંડ વિં [સં.] ત્રણ કાંડ - વિભાગવાળું
 ત્રિકૂટ વિં [સં.] ત્રણ શિખરવાળું. -ટાચળ
 પું લંકામાં આવેલો એક ધર્વત
 ત્રિકોણ પું [સં.] ત્રણ ખૂણવાળો આકૃતિ
 (૨) વિં ત્રણ ખૂણવાળું
 ત્રિકોણમિત સ્ત્રીં ત્રિકોણનું ગણિત;
 'ટ્રિગોનોમેટ્રી' [ગ.]
 ત્રિગુણ વિં [સં.] ત્રણ ગણું; ત્રેવડું (૨)
 પું અંબં સત્ત્વ, રજ અને તમ એ ત્રણ
 ગુણો. -ણુ સ્ત્રીં [સં.] માયા (વેદાંતમાં)

-હ્યુત્મક, -હ્યી વિં [સં.] ત્રિગુણું બનેલું
 ત્રિઘાતપદી સ્ત્રીં [સં.] ત્રણ ઘાત સુધીના પદવાળી રકમ; 'કથબિંક એકપ્રેશન' [ગ.]
 ત્રિજગત નં, ત્રિજગતી સ્ત્રીં [સં.] ત્રણે દુનિયા (સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાળ)
 ત્રિજ્યા સ્ત્રીં [સં.] વર્તુલના મધ્યબિંદુથી પરિધના કોઈ બિંદુ સુધીની મુરેખા કે તેનું અંતર; 'ટેડિયસ' [ગ.]. ઠંડોણું પું મધ્યબિંદુ આગળ ત્રિજ્યા જેવડા આપથી થતો ખૂણો; 'ટેડિયન' [ગ.]
 ત્રિતાપ પુંબંબં [સં.] જુઓ તાપત્રય ત્રિતાલ પું [સં.] સંગીતનો એક તાલ ત્રિદંડ પું; નં [સં.] વાજંડ, મનોદંડ અને કાયાદંડ એ ત્રણ સંઘમ ધારણ કર્યાની નિશાનીરૂપ સંન્યાસીનો દંડ. -ડી પું [સં.] ત્રિદંડ ધારણ કરનાર; સંન્યાસી ત્રિદોષ પું [સં.] વાત, પિત્ર અને કફ એ ત્રણ દોષના પ્રકોપથી થતો રોગ; સનેપાત ત્રિધા અં [સં.] ત્રણ પ્રકારે; ત્રેધા ત્રિતયન, ત્રિનેત્ર પું [સં.] મહાદેવ ત્રિપથ પુંબંબં [સં.] સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલ (૨) નં ત્રણ રસ્તા જ્યાં મળે એ સ્થળ. ંગા સ્ત્રીં [સં.] ગંગા ત્રિપદી સ્ત્રીં [સં.] ત્રણ પાયાની ઘોડી; ત્રિપાર્થ (૨) હાથીનું પક્ષાણ બાંધવાનું દોરડું (૩) વિં ત્રણ પગ કે પદવાળું ત્રિપરિમાણ નં [સં.] લંબાઈ, પહોળાઈ અને જાંથાઈ કે ભડાઈ એ ત્રણ માપ જે દરેક પદાર્થને હોય તે; 'ત્રી ડાર્થમેન્સાન્સ' [ગ.] [પાયાની ઘોડી; ટ્રિપાર્થ ત્રિપાર્થ સ્ત્રીં [ત્રિ + પાર્થ] ત્રિપદી; ત્રણ ત્રિપાડી પું [સં.] વેદનો પાઠ કરવાની સંહિતા, પદ અને ક્રમ એ ત્રણે રીતો ભણનારો બ્રાહ્મણ (૨) એક અડક ત્રિપિટક પું [સં.] સુત, વિનય અને અભિધર્મ એ ત્રણ પ્રકારના બૌદ્ધ ગ્રંથોનો સમૂહ [ત્રણનો સમૂહ; ત્રિક ત્રિપુટ વિં [સં.] ત્રણ પુટવાળું. -ટી સ્ત્રીં

ત્રિપુર નં [સં.] મયે રાક્ષસો માટે આકાશ, અંતરિક્ષ અને પૃથ્વી ઉપર બાંધેલાં સોના, ચાંદી અને લોખંડનાં ત્રણ શહેર (૨) પું શિવે મારેલા એક રાક્ષસ. -રારિ પું [સં.] શિવ ત્રપુડ, -ડ (૦ક) [સં.] ત્રણ લીટીનું તિલક ત્રિકલા [સં.], -ળા સ્ત્રીં હરડાં બહેડાં ને આંખળાંનું ચૂર્ણ -એક ઔષધિ ત્રિભંગ (-ગી) વિં [સં.] ત્રણ ઠેકાણે વળેલું ત્રિભાગનું સંકિં ત્રણ સરખા ભાગ કરવા ત્રિભાગક વિં ત્રિભાગનારું 'દ્વાધસેક્ટર' [ગ.] ત્રિભુજ પું; નં [સં.] ત્રિકોણ ત્રિભુવન નં [સં.] સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાળ એ ત્રણે ભુવન -લોક ત્રિલેટો પું જ્યાં ત્રણ રસ્તા મળે તે જગા; ત્રિપથ ત્રિલોભ સ્ત્રીં [ત્રિ + ભૂમિ] ત્રિભુવન; સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ ત્રિલોયું નં [ત્રિ + ભૂમિ -લોચ] + ત્રીલો માળ ત્રિભૂર્તિ (-ત્તિ) સ્ત્રીં [સં.] બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશનું ત્રિક ત્રિયા સ્ત્રીં [સં. સ્ત્રી; હિં.] સ્ત્રી. ંરાગ્ય નં સ્ત્રીઓનું રાજ (જુઓ કામર) (૨) સ્ત્રીનું ચલણ હોલું તે ત્રિરંગી વિં ત્રણ રંગનું (૨) પું સફેદ, લીલો અને ફેસરી એ ત્રણ રંગવાળો રાષ્ટ્રધ્વજ ત્રિરાશિ સ્ત્રીં [સં.] આપેલી ત્રણ સંખ્યા કે રાશિ યા પદ ઉપરથી ચોથી સંખ્યા કે પદ કાઢવાની રીત ત્રિલોક પું; -ટી સ્ત્રીં [સં.] ત્રિભુવન ત્રિલોચન પું [સં.] શિવ ત્રિવર્ગ પું [સં.] ત્રણનો સમૂહ; ધર્મ, અર્થ અને કામ (૨) ક્ષય, રિયતિ અને વૃદ્ધિ ત્રિવલિ (-લી) સ્ત્રીં [સં.] પેટ ઉપર પડતી ત્રણ વલિ -વાટા કે કરચલી ત્રિવિક્રમ પું [સં.] વિષ્ણુ ત્રિવધ વિં [સં.] ત્રણ પ્રકારનું ત્રિવેણિ (-ણી) સ્ત્રીં [સં.] ગંગા યમુના

અને સરસ્વતી (૨) તેમનો ન્યાં સંગમ
 યાય છે તે ધામ - પ્રયાગ (૩) ઈડા,
 પિંગલા અને સુપુમ્બા એ ત્રણ નાદીનો
 સમુદાય [એક અડક; તરવાડી
 ત્રિવેદી પું [સં.] ત્રણ વેદ જાણનારો (૨)
 ત્રિશંકુ પું [સં.] અયોધ્યાનો રાજા; હરિ-
 શ્વંદ્રનો બાપ. [ત્રિશંકુની સ્થિતિ,
 દશા શંખ્રં અધવચ - અંતરિયાળ
 લટકી રહેવું તે; નહિ અહીંનું, નહિ
 ત્યાંનું એવી સ્થિતિ]
 ત્રિશૂલ[સં.], (-ળ) નંત્રણ આણીઓ - કળાં-
 વાળું એક હથિયાર. ંપાણુ(-ણિ) પું
 [+ સં. પાણિ] હાથમાં ત્રિશૂલવાળા-શિવ
 ત્રિસંધ્યા સ્ત્રીં [ત્રિ+સંધ્યા] સવાર; બપોર
 અને સાંજ એ ત્રણે સમયનો સંધ્યાકાળ
 કે તે વેળા કરાતો સંધ્યાવિધિ
 ત્રિસ્થલી[સં.], (-ળી) સ્ત્રીં કાશી, પ્રયાગ,
 ગયા એ ત્રણ ધામ
 ત્રિસ્વર વિં [સં.] ત્રણ સ્વરવાળું
 ત્રીજ સ્ત્રીં [સં. તૃતીયા] ત્રીજ; પખવાડિયાની
 ત્રીજ તિથિ [પછીનું
 ત્રીજું વિં [સં. તૃતીય] ત્રીજું; ક્રમમાં ખીન્ન
 ત્રીકં સ્ત્રીં પીડા; દુઃખ
 ત્રીશ(-સ) વિં જુઓ તીસ
 ત્રુટ સ્ત્રીં ત્રુટી. ંવું અંકિં [સં. ત્રુટ] ત્રુટું.
 -ટિ(-ટી) સ્ત્રીં [સં.] ઊણપ; ખામી; દોષ
 ત્રૂંવું અંકિં [પ્રા. ત્રુટ (સં. ત્રુટ) ઉપરથી]
 ત્રૂંવું; પ્રસન્ન થવું
 ત્રેખડ સ્ત્રીં (૨) નં જુઓ તેખડ
 ત્રેતા (ંયુગ) પું [સં.] ચાર યુગો પૈકીનો
 ખીન્નો યુગ

ત્રેપન (ત્રે) વિં [જુઓ તેપન] 'પ૩'
 ત્રેવડ સ્ત્રીં કરકસર (૨) તળવીજ; ગોઠવણ.
 -ડિયું વિં ત્રેવડવાળું
 ત્રેવીશ (-સ) વિં જુઓ તેવીસ
 ત્રેસઠ (ત્રે) વિં જુઓ તેસઠ
 ત્રેહ (ત્રે) પું વરસાદનું પાણી જાડે જમીન-
 માં પહોંચવું
 ત્રેહિક(-કા)વું અંકિં + ફાટું ફાટું થવું;
 જોર કરવું (૨) ચેત ન પડવું
 ત્રૈકાલિક વિં [સં.] ત્રિકાલનું, -ને લગતું
 ત્રૈગુણ્ય નં [સં.] માયાના ત્રણ ગુણોનો સમૂહ
 ત્રૈમાસિક વિં [સં.] ત્રણ ત્રણ મહિને
 આવતું - થતું (૨) નં દર ત્રીજે મહિને
 નીકળતું છાપું [સમુદાય
 ત્રૈલોક્ય નં [સં.] ત્રિલોક - ત્રણ લોકનો
 ત્રૈવલ્લિક વિં [સં.] બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને
 વૈશ્ય એ ત્રણ વર્ણનું, -ને લગતું
 ત્રાફું સંકિં [સં. ત્રુફ = ઈન્ન કરવી]
 (ફંદણું) ફંદવું
 ત્ર્યંબક પું [સં.] ત્રણ નેત્રવાળા - શિવ
 ત્વ [સં.] વિશેષણ પરથી લાવવાયક નં
 નામ બનાવતો પ્રત્યય. જેમ કે જડત્વ.
 ત્વક(-ગ) સ્ત્રીં [સં.] ચામડી; ત્વચા.
 -ગિંદ્રિય સ્ત્રીં [સં.] રૂપરોંદ્રિય; ચામડી
 ત્વચા સ્ત્રીં [સં.] ચામડી
 ત્વદીય વિં [સં.] તારું
 ત્વન્મય વિં [સં. ત્વં = તું + મય] તારાથી
 પરિપૂર્ણ [વિં ત્વરાવાળું
 ત્વરા સ્ત્રીં [સં.] ઉતાવળ; ઝડપ. -રિત
 ત્વષ્ટા પું [સં.] દેવોનો શિક્ષક; વિશ્વકર્મા
 (૨) બ્રહ્મા

થ

થ પું [સં.] તાલુસ્થાની ખીલે બ્યંજન
થઈ અંકિં (‘થયું’નું ભૂતકાળ સ્ત્રી) બની;
રચાઈ; ધરાઈ ઇં (ર) અં થી; થઈને;
દારા; -માંથી પસાર થઈને; -ને રસ્તે.
ને [‘થયું’નું અંકિં] અં બનીને (ર)
થી; ન્હોતો થઈ

થકવયું સંકિં ‘થાકવું’નું પ્રેરક
થકી અં, ન્હોતો-થી [પ.]. -કું અં
-ને લીધે; -ની વતી

થડ નં [દિ. ઘુઙ] ઝાડનો મૂળ નડો ભાગ,
જેમાંથી આગળ ડાળાંખાંખાં ફૂટે છે (ર)
[લા.] વંશવૃક્ષનું થડ (૩) [ભરત કે
ગીતમી] મંડાણ (૪) ઉત્પત્તિસ્થાન;
પ્રારંભસ્થાન

થડક સ્ત્રી [રવં] ખીક; ધૂનરી (ર)
ખોલતાં જીસ ચોટવી તે. ંયું અંકિં
થડક સાથે ઉચ્ચારણ થવું (ર) ધડકવું;
ભયથી કંપવું. -કાટ પું થડકવું તે.
-કાર(-રો) પું થડ એવો અવાજ
(ર) થડકો. -કો પું થડકારો (ર)
ખોલવામાં અક્ષર પર પડતું નેર

થડમાં અં નજક
થડિયું નં થડ કે ઘડનો મૂળ આગળનો
ભાગ (ર) વંશવૃક્ષનું (પેટા) થડ
થડી સ્ત્રી [દિ. થઢ=નૃધ] થપ્પી; ગંજ
થડું નં ન્હોતો થડિયું
થડો પું [પ્રા. ઘુઙ] દુકાનનો અથ ભાગ
થથડાવવું સંકિં [રવં] ધમકાવવું;
ધમકાવવું

થથરડો પું નડો લેપ
થથરવું અંકિં [દિ. થથર] કંપવું; ધ્રુવું
(ર) ખીવું; ત્રાસવું [લા.]

થથરાટ પું થથરવું [લપેટવું
થથેડવું સંકિં નડો થર થાય એમ
થથે(-થે)ડો પું ન્હોતો થથરડો

થનક(ં)થનકં)અર્[રવં]નાયવાનોઅવાજ
થનગત(ં)થનગતં)અર્[રવં]તાયવાનો
અવાજ. ંયું અંકિં થનગત નાયવું
કે ચાલવું. -નાટ પું થનગત ચાલવું
તે (ર) ન્હોરસો; તાન; થનથનાટ

થનથન અર્[રવં] નાયવાનો અવાજ.
ંયું અંકિં થનગત નાયવું. -નાટ
પું ન્હોરસો; તાન; થનગનાટ

થપડાક, થપાટ સ્ત્રી [રવં] લપડાક
થપેલી સ્ત્રી [‘થાપવું’ઉપરથી; પ્રા. થપ્પિથ
=સ્થાપિત] થાપીને કરેલી નડી પૂરી.
-કો પું થાપીને બનાવેલો ફોટો

થપોડું (-લિયું) નં, -લી સ્ત્રી, ંયું
નં [ન્હોતો થપેલી] હાથથી થાપીને
કરેલી ચીજ-ધાટ

થપપડ સ્ત્રી [રવં] તમાચો; થપડાક
થપ્પી સ્ત્રી [પ્રા. થપ્પ (સં. સ્થાપ)ઉપરથી]
એક ઉપર એક ગોઠવીને કરેલો ગંજ
થપો પું લપો; (સાડી કબળ પર
લગાવાતો) કસબવાળો વણાટ

થખડાક અર્[રવં] દોડવાનોઅવાજ
થયું અંકિં ‘થયું’નું ભૂં કાં નું નં (થઈ
સ્ત્રી, થયો પું) (ર) અં બસ; પૂરતું
થર પું [સં. ત્તર] પડ; વણું (ર) એક-
સરખું બાહેણ કે ચોપડેણું તે; ચોપડો
(૩) ચડતીજિતરતી ચૂડીઓનો જથ્થો.
ઠકાંકણ નં બં વં [†કાંકણ] લખ
વખતે કન્યા પહેરે છે તે ચૂડીઓ

થરથર અર્[દિ. ધ્રુજે-કંપે એમ. ંયું,
-રાટે ન્હોતો ‘થથરવું’ ઇં. -રાટી સ્ત્રી
થરથરાટ; કંપ

થરમોમીટર નં [દિ.] ગરમીમાપક યંત્ર
થરમોસ નં [દિ.] પોતાની અંદરની વસ્તુની
ગરમીઠી સાચવી રાખે એવી એક કાચની
શીશી જેવી બનાવટ

યતું અંકિં બનતું; અસ્તિત્વમાં આવતું; રચાતું (૨) નીપજતું; પેદા થતું (૩) (અમુક સમય, અંતર, વજન ઇં પરિમાણ) અસ્તિત્વમાં આવતું; માપમાં હોતું; જુલુરતું (સમય); (વજનમાં) ઊતરતું ઇં (૪) લાગતું; પ્રતીતિ પડતી (જેમ કે, મને એમ થાય છે કે જઈ આવું) (૫) અનુભવમાં આવતું; લાગુ પડતું (દુઃખ થતું; રોગ થવો) (૬) વર્તમાન કૃંતી સહાયથી, તે ક્રિયા કરવા માંડવી એવો અર્થ બતાવે છે (જેમ કે, ખાતો થા; ભણતી થા)

થળ નં [પ્રા. થલ] જુઓ સ્થળ. અર વિં (૨) નં જુઓ સ્થળચર

થંભ પું [પ્રા.] સ્તંભ; થાંભલો. બં જુઓ સ્તંભન. બું અંકિં [સં. સ્તંભ; પ્રા. થંભ] થાંભલું (૨) વિસામો ખાવો

થાક પું થાકતું તે; શ્રમ. બું અંકિં [દે. થક્ક] કામ કર્યાને લીધે શિથિલ થતું (૨) કંટાળતું; હારતું [લા.]. -કયું પાકયું વિં ધણું થાકી ગયેલું

થાગડથી (-થી) ગડ નં ઊખડેલા કે ફાટેલાની દુરસ્તી (૨) જેવોતેવો કામચલાઉ ઉપાય [લા.] [અમલદાર (૨) ફેજદાર થાણુદાર પું [થાણું+દાર(ફા.)] થાણાનો થાણું નં [સં. સ્થાન; પ્રા. થાળ] પડાવ; કેન્દ્ર (૨) [દે. થાળવ=ચોકી, થાણું પોલીસચોકી; દેવડી (૩) [પ્રા. થાળવ (સ્થાનક) = ક્યારો] ખામણું (વાવવા માટે). -ણુદાર પું થાણુદાર

થાથાથાળડી સ્ત્રીં [થા, થા (સ્વં) + થાળડું] થાળડી-પંપાળીને શાંત રાખતું તે (૨) આળપંપાળ; પટામણી [લા.]

થાત નં તાકો

થાત નં [પ્રા. થળ (સં. સ્તન)] સ્તન

થાત નં [સં. સ્થાન; પ્રા. થાળ] સ્થાન. ઠં નં સ્થાન; રહેઠાણ

થાપ સ્ત્રીં [સ્વં] થાપટ (૨) ભૂલથાપ; ધાપ; હેતરપિંડી (૩) [સં. સ્થાપ; પ્રા. થપ] થેપ; સ્થપ (૪) નરથાનો વચલો કાળો ભાગ

કે તેના પર વગાડાતો ઠોકો. ઠં સ્ત્રીં હાથના પંખનો પ્રહાર. ઠડી સ્ત્રીં ટીપવા માટેનું કડિયાનું એક ઓભર (૨) થપેલી (૩) થાપટ થાપણુ સ્ત્રીં [સં. સ્થાપન; પ્રા. થપ્પળ, થાવળ] મૂડી; પૂંછ (૨) લીંપણ (૩) ન્યાસ થાપતું સંકિં [સં. સ્થાપ; પ્રા. થપ્પ] રથાપતું (૨) થેપ-સ્થપ કરવો (૩) પહોળા હાથે દાખી દાખીને થપટો આકાર ધરવો

થાપો પું [થાપતું પરથી] પૂંકનો ભાગ; ઢગરો (૨) મોભારિયું (૩) કંકુવાળા પંખની છાપ થાખડતું સંકિં [સ્વં] થીમે હાથે ઠોકતું; પંપાળતું - હળવે હળવે આંપતું [થાપડી થાખડી સ્ત્રીં થાખડવાની ક્રિયા (૨) જુઓ થાડ પું [દે. થમ્મ;] ઊંડાઈ કે કોઈ પરિમાણની હદ; તળિયું; હોટો

થાળ પું; સ્ત્રીં [સં. સ્થાલ; પ્રા. થાલ] મોટી થાળી (૨) કાકોરજીના નૈવેદ્યનો થાળ-પ્રસાદ (૩) એ ધરાવતી વખતનું સ્તોત્રગાન થાળી સ્ત્રીં [સં. સ્થાલી; પ્રા. થાલી] એક વાસણ (૨) ગ્રામોફોનની રેકડ

થાળું નં [સં. સ્થાલ, પ્રા. થાલ પરથી] થંટીનું ચોકડું (૨) કૂવાના મોં ઉપર ચણીને બનાવેલી પાત્રાકાર જગા. [થાળે પડતું = વ્યવસ્થિત પાયા ઉપર આવતું; બરોબર ગોઠવાઈને ચાલતું થતું; રાગે કેટકાણે પડતું] થાંભલી (૦) સ્ત્રીં નાનો થાંભલો. -લો પું [સં. સ્તંભ] લાકડાનો ઊભો ટેકો; સ્તંભ થિગડિયું વિં થીંગડાવાળું થિત્તવયું સંકિં, થિત્તવું અંકિં થીજતું તે ગ્રેરક ને ભાવે

થિયેટર નં [દે.] નાટકશાળા; રંગભૂમિ થિયોસોફી સ્ત્રીં [દે.] ઈશ્વર સંબંધી એક જ્ઞાનદષ્ટિ-તત્ત્વવિચાર

થી ત્રીજી અને પાંચમી વિભક્તિનો પ્રત્યય થીંગડી સ્ત્રીં [દે. થિંગલ] જુઓ થીંગડી. -ડું નં થીંગડું

થીજતું અંકિં [પ્રા. થિજ્જ, થેજ્જ (સં. સ્વેર્થ) પરથી] ઠરી જતું; નમતું

થીનું વિં [સં. સ્થાન, પ્રા. થીળ, થીળ = કંઠણ; નમેણું] થીજેણું; ધટ્ટ

ચીંગડિયું વિં ચીંગડાવાળું
 ચીંગડી સ્ત્રી નાનું ચીંગડું. -ડું નં
 [દે. ચિંગલ] ફોટેલી જગા પર મૂકેલા ખીલે
 કકડો
 ચુત્કાર પું[સં.] ચૂ અવાજ(ર) ફિટકાર[લા.]
 ચુવેર પું; સ્ત્રી ચોરિયો; ચૂવર
 ચૂ અં[પ્રા.; સરં દે. ણિઠ્ઠિય = ચૂંક; રવં]
 ચૂંકવાનો અવાજ. ચૂઈ સ્ત્રી રમતમાં,
 ચૂ ફરીને તેમાંથી વિરામ ખતાવતો
 ઉદ્દગાર; તેવો વિરામ. ંચૂ અં જુઓ ચૂ
 ચૂથો પું [સં. તુસ્તં] કૂચો (ર) રૂંછું
 ચૂમડું નં [સં. સ્તંભ = કણસણ; પ્રા. યંબ]
 કણસણનો જથો
 ચૂલ નં [સં. તૂલ] માજરી વગેરેનાં કણસણાં
 ઉપર થતી નાનાં ફૂલોની રુવાંટી. -લિયું
 નં, -લિયો પું બાળકની છાત પર
 થતો એક રોગ
 ચૂલી સ્ત્રી[પ્રા. ચુલી] થઈ વગેરેના ભરડેલા
 કકડા કે તેની વાની. -લું નં લોટને
 ચાળવાથી નીકળેલો છાલો વગેરેનો ભૂકો
 ચૂવર પું; સ્ત્રી[જુઓ ચુવેર] એક કાંઠાળી
 વનસ્પતિ
 ચૂંક નં[પ્રા. ચુક; (સં. ચુકૃત)] ચૂ ફરી મોમાંથી
 ફેંકાતી લાળ (ર) મોમાં ઝરતી લાળ. ંચું
 સંકિં ચૂંક ખડાર ફેંકવું
 ચેઈ અં[રવં] નાચનો અવાજ(ર) બાળકને
 ઊભું કરતાં ખોલાતો ઉદ્દગાર. ંકાર પું
 ચેકાર; નાચના તાનનો ધ્વનિ
 ચેક સ્ત્રી એક છાડના મૂળમાંથી મળતો
 જુવાર જેવો ખાવાનો પદાર્થ
 ચેકડો પું ફેંકો; ઠેકડો
 ચેકું અંકિં છલંગ મારવી (ર) સંકિં
 ઠેકું; -ને ફટી પાર કરવું
 ચેપ સ્ત્રી ['ચાપડું' ઉપચયી] જાડું લીપણ;
 જાડો લેપ. ંડો પું જાડો ચેપ(ર) જાપડેલા
 લેપનો પોપડો. ંલી સ્ત્રી લોહાને ચેપીને
 બનાવેલી થપોલી. ંલું નં ચેપીને બના-
 વેલી ચીજ; થપોલું (ર) એક વાની. ંવું
 સંકિં જાડું લીપણ; ચેપ કરવો (ર)
 લોહાને ધીમે દબાવી દબાવીને ઘાટ કરવો

ચેપાડું નં ધોતિયું (સારી જાતનું)
 ચેલો પું ચેલિયો
 ચેલો પું ચાંસલા; ટેકો
 ચેર પું [પ્રા.] જુઓ સ્વચિર; વૃક્ષ (ખીંદ).
 -રી સ્ત્રી [પ્રા.] સ્વચિરા; લિલુણી
 ચેલી સ્ત્રી [દિ. ચલિયા] કાથળા. -તો મોટી
 ચેલી; કાથળો
 ચેકાર પું [સં.] ચેઈકાર
 ચેક પું; સ્ત્રી[દિ. ચવક] જથો; ંડો; ખરકલો.
 ંડી સ્ત્રી નાનો ખરકલો. ંડો પું મોટો
 ખરકલો. ંખંધ વિં જથાખંધ; પુંકળ
 ચોડાખોલું વિં ચોડું ખોલનારું
 ચોડું વિં [સં. સ્તોક; પ્રા. થોક(-ચક, -ગ)]
 અલ્પ ('ધણું' થી ઊલટું)
 ચોથ સ્ત્રી ચોથ; કણ વગરની ડાંગર
 ચોથર સ્ત્રી મોં પરનો સોળો અને ફિક્કાચ
 ચોથવાવું અંકિં [રવં] તોતડાવું
 ચોથારિયું નં ચોથું; નકામું પુસ્તક
 ચોથું નં ચોલો સળેલો કણ (ર) ફાટેલું
 વટેલું કે કાપાણી દિધે નકામું પુસ્તક
 ચોલ પું[સં. સ્તોમ; પ્રા. ચોમ] અટકવાપણું;
 અંત. ંણ સ્ત્રી; નં ટેકણ; અઢિંગણ.
 ંડું અંકિં કોઈ ક્રિયા કરતાં અટકવું;
 વિરામવું (ર) રાહ જોતાં ઊભા રહેવું;
 ખોટી થવું
 ચોલા(-લિયા) પું ંખંધં [સં. સ્તોમ]
 મૂળના બન્ને છેડા આગળ ગાલના ભાગ
 ઉપર વધારેલા વાળના ગુચ્છો
 ચોર (ચો) પું [દિ. ચોહર] એક કાંઠાળી
 વનસ્પતિ; ચૂવર
 ચોરિયમ સ્ત્રી ંજં એક ધાતુ [ફકડો
 ચોરિયો (ચો) પું ચોરનું એક છટું ડિંગણું-
 ચોરી (ચો) સ્ત્રી એક જાતનો ચોર; ફકડો
 (ર) તે ચોરનાં જૂડ કે ઊગેલી જગા
 ચોલ (ચો) પું લાગ; અનુકૂળ સમય કે
 ઘડી; મોખ; તક
 ચોલિયું (ચો) નં એક પાત્ર - ખોથરણું
 ચોલો (ચો) પું [સં. સ્વલ ઉપચયી] શરીર-
 નો લખડી પડેલો ભાગ [ચપ્પડ
 ચોંટ (ચોં) સ્ત્રી [રવં] જોરથી મારેલી

૬

૬ પું [સં.] તાલુસ્થાની ત્રીજે બંજન
 -૬ વિં (ઉપપદ સમાસને અંતે) 'આપનાર'
 એ અર્થમાં. ઉદા. 'સુખદ'
 ૬ઈ સ્ત્રીં [સં. દૈવ] 'જાણે' સાથે શબ્દમાં
 'કોણ જાણે' 'દૈવ જાણે' એ અર્થમાં
 ૬ઈ (૦ને) 'દેવું'નું અઠ્ઠાં (૨) 'પ, ધખ, થડ,'
 ઇન્નેવા રવ સાથે, એવા અવાજ કરીને,
 તે સાથે; અટ, અટ ૬ઈને
 ૬ઈરાત સ્ત્રીં દૈવ (જેમ કે, 'મારે ૬ઈરાત
 ત્યાં જાય છે!' = દૈવ લઈ જાય તો જ;
 નહિ તો કોણ જાય છે! હું તો તથી જતો)
 ૬ક્ષ વિં [સં.] અતુર; પ્રવીણ (૨) પું
 ઉમાના પિતા

૬ક્ષણા અં જુઓ દક્ષિણા
 ૬ક્ષણી વિં જુઓ દક્ષિણી
 ૬ક્ષિણુ વિં [સં.] જમણું (૨) સ્ત્રીં પૂર્વ
 દિશા તરફ મોં રાખતાં જમણા હાથ
 તરફની દિશા (૩) પું દક્ષિણ દિશામાં
 આવેલો દેશ (૪) ત્રણ અગ્નિમાનો એક.
 ંગાળા(-ળાધર્) પું પૃથ્વીના ગોળાનો
 ત્રિપુવત્તથી દક્ષિણનો અર્ધગોળ; દક્ષિ-
 ણાધર્. ંધ્રુવ પું ઉત્તરધ્રુવ જેવો દક્ષિણ-
 માં આવેલો ધ્રુવવત્ તારો. ંવૃત્ત નં
 'એન્ડાટિક સર્કલ'; દક્ષિણ ધ્રુવથી
 રડાાં મુખીનો વતુંલ પ્રદેશ
 ૬ક્ષિણા સ્ત્રીં [સં.] ધાર્મિક ક્રિયાને અંતે
 આજ્ઞણોને અપાતું દાન
 ૬ક્ષિણાચલ પું [સં.] દક્ષિણ દિશામાં
 દરેપેલો પર્વત - મલયાચલ
 ૬ક્ષિણાપથ પું [સં.] વિધ્યાચળથી
 દક્ષિણનો પ્રદેશ; દક્ષિણ હિંદ [તરફનું
 ૬ક્ષિણાભિમુખ વિં [સં.] દક્ષિણ દિશા
 ૬ક્ષિણાચત્ર નં [સં.] સૂર્યનું કંઈ રાશિમાં
 જતું તે (૨) કંઈ સંક્રાંતિથી મકર
 સંક્રાંતિ મુખીનો સમય

૬ક્ષિણાધર્ પું [સં.] પૃથ્વીના ગોળાનો
 દક્ષિણ તરફનો ભાગ
 ૬ક્ષિણી વિં દક્ષિણનું, -ને લગતું (૨)
 પું દક્ષિણ દેશનો રહેવાસી; મહારાષ્ટ્રી
 (૩) સ્ત્રીં દક્ષિણી - મરાઠી ભાષા
 ૬ક્ષિણોત્તર વિં [સં.] ઉત્તરથી દક્ષિણ
 મુખી જતું
 ૬ખ નં જુઓ દુઃખ [જમણી ખાજીનું
 ૬ખણાતું (-દુ) વિં દક્ષિણ તરફનું (૨)
 ૬ખણી વિં (૨) પું જુઓ દક્ષિણી
 ૬ખમ્મું નં [ફા. દલમહ] પારસીઓનાં
 શબ્દને ઠેકાણે પાડવાનું સ્થળ
 ૬ખલ સ્ત્રીં [અ.] વચ્ચે પડતું - દરમિયાન-
 ગારી કરવી તે (૨) નડતર; પજવણી;
 ગાદ. ંગીરી સ્ત્રીં [+ફા. ગીરી] ૬ખલ
 કરવી તે
 ૬ખિયું વિં જુઓ દુખિયું
 ૬ખખણુ સ્ત્રીં જુઓ દક્ષિણ (૨) પું
 દક્ષિણ દિશામાં આવેલો દેશ; મહારાષ્ટ્ર
 ૬ગડ પું [દે. જગલ] પથ્થર; પહાણો
 ૬ગડ વિં ૬ગલખાજ; હુચ્ચું. -ડાઈ સ્ત્રીં
 (કામની) હરામખોરી; હુચ્ચાઈ
 ૬ગડાચોથ સ્ત્રીં ભાદરવા સુદ ચોથ;
 ગણેશચોથ
 ૬ગડી સ્ત્રીં નાનું ૬ગડું. -ડું નં ઢેકું;
 ગચિયું (૨) ભારોટિયાના થાંભલાની
 ઉપરનું આધારસ્થ નાનું લાકડું કે પથ્થરનું
 ચોસડું. -ડો પું પથરો (૨) મોટું ઢેકું
 ૬ગદગોપું [ફા. દગદગહ] શક; વહેમ; વસતરો
 ૬ગલખાજ વિં [અ. દગલ+ફા. વાજ], -છ
 સ્ત્રીં જુઓ દગાખાજી
 ૬ગાખોર વિં [ફા. દગા+લોર], -રી
 સ્ત્રીં જુઓ દગાખાજ, -છ
 ૬ગાખાજ વિં [ફા. દગા+વાજ] દગો
 કરનારું. -છ સ્ત્રીં દગો કરવો તે

દગો પું [ફા. દગા] છળ; કપટ (૨)
 વિશ્વાસઘાત.
 દગધ વિં [સં.] બળેલું; દાઝેલું
 દગાડવું સંકિં [સં. દહુ; પ્રા. દગ્ગ] 'દાઝવું'નું
 પ્રેરક [ભ. ડો સંતાપ
 દગાડો (-પો) પું [દગાડવું] પરથી બળતરા;
 દગાડવું વિં [જુઓ દગાડવું] અડવું પડવું
 બળેલું (૨) ખોયણું
 દટણ, ઠંડેવો, ઠંખાળ, ઠંઠાજરૂ વિં (૨)
 નં [ડાટવું] ઉપરથી જુઓ 'ડટણ'માં
 દટવું અંકિં દટાવું; ગરક થવું
 દટંતર નં જુઓ ડટંતર
 દટાવવું સંકિં, દટાવું અંકિં 'દાટવું'નું
 પ્રેરક અને કર્મણિ થિતો નારા; દટંતર
 દટ્ટન વિં દટાયેલું; ડટણ (૨) નં દટાવાથી
 દટ્ટો પું [જુઓ દાટવું] દટ્ટો; દાટો (૨)
 મોન્ટેસોરી બાલમંદિરમાં વપરાતી ધાટીલા
 દાટા જેવી આકૃતિનું સાધન
 દડ પું; નં ગીણી ધૂળ
 દડઘો પું [સં. દલ ઉપરથી] ધણું બહું
 અને ભારે વાસણ
 દડદડ અં [રવં] પાણી પડવાનો એવો
 અવાજ (૨) ખળ ખળ (આંસુ)
 દડખ સ્ત્રીં દડખું (૨) જુઓ ગડખ
 દડખડ (ઠડડખડ) અં [રવં] દોડવાનો
 અવાજ. -ડી સ્ત્રીં ઉતાવળી દોટ
 દડખવું સંકિં દાખીને -કાંસીને લારવું
 દડખું નં દડખ; ઢેકું; ચોસણું
 દડમજલ સ્ત્રીં કોઈ જગાએ અટક્યા
 વગરની મજલ (૨) અં અટક્યા -
 વિસામો લીધા વિના
 દડવું અંકિં [રવં] દોડવું (૨) ગળડવું
 દડિયો પું [દે. ઢલ = ડાલી] પડિયો
 દડી સ્ત્રીં નાનો દડો (૨) ચીંચરું લપેટી
 બનાવાતી દડી (૩) બાંધો; ધડતર. ઉદાં
 બાંધી દડી, ખેડી દડી (-નું માણસ)
 દડુકાવવું સંકિં દડુકવું (૨) દડુકવું નું પ્રેરક
 દડુક (ઠડુક) અં [રવં]. ઠું સંકિં
 (હુકો) દડુક દડુક કરવો

દડૂલી સ્ત્રીં નાનો દડૂલો; દડી. -લો પું
 રમવાનો દડો [પ.]
 દડો પું [દડવું] ઉપરથી ગાળાકાર ચીજ
 (ખાસ કરીને રમવાની તે)
 દણું નં જુઓ ડણું; ડેરા
 દગા વિં [સં.] આપેલું (૨) પું દગાત્રેય (૩) નં
 પૂર્વજન્મમાં કરેલું પુણ્યદાન. ઠંક પું [સં.]
 શાસ્ત્રવિધિ પ્રમાણે પોતાનો કરેલો બીજન-
 નો પુત્ર. -ત્રાત્રેય પું [સં.] એક ઋષિ
 -વિષ્ણુના ચોવીસ અવતારમાંના એક
 દદડવું અંકિં [રવં] દદડી પડવી
 દદામું નં [સં. દંદમ] લડાઈમાં લડકંરને
 મોખરે વાગતું નગારું; મોટો ડંકો
 દદડી સ્ત્રીં નાનો દદડો. -ડો પું દડદડ
 જાણેથી પડતી મોટી ધાર
 દદ્ સ્ત્રીં [સં.] ચામડીનો એક રોગ-દરાજ
 દધિ નં [સં.] દહીં
 દધિ પું [સં. વધિ] સમુદ્ર. ઠંઠા, ઠંચુતા
 સ્ત્રીં સમુદ્રમાંથી જન્મેલી -લક્ષ્મી
 દધીઅ (-ચિ) પું [સં.] વળ બનાવવા
 પોતાનાં હાડકાં આપનાર પ્રસિદ્ધ ઋષિ
 દન પું [સં. દિન] + દિવસ. -નિયુ નં
 એક દિવસનું મહેનતાણું -મન્દૂરી (૨)
 રોજનું ધરાક
 દનુ સ્ત્રીં [સં.] રાક્ષસોની માતા -કશ્યપની
 સ્ત્રી. ઠંજ [સં.] પું દાનવ; દેવ
 દપે (-પો) ટો પું [જુઓ દુપટ્ટો] ક્રીમતી
 લૂગડાં બાંધવાનો કકડો (૨) ક્રીમતી
 લૂગડાંનો ગાંસડો
 દફતર નં [અ.] કામકાજનાં કાગળિયાં,
 ચોપડા વગેરે (૨) કાર્યાલય (૩) વિદ્યાર્થીની
 ચોપડીઓ રાખવાની થેલી; પાટીટ. ઠંખાનું
 નં [નફા. લાનહ] દફતરો રાખવાની જગા.
 -રી વિં [નફા. રો] દફતરનું, -ને લગતું
 (૨) પું દફતર લખનારો કે રાખનારો
 દફન નં [અ.] મુડદાને દાટવું તે. -નાવલું
 સંકિં દાટી દેવું
 દફે વિં [અ. દફા] વિખેરી નાખેલું (૨)
 નાશ કરેલું (૩) માંડી વાળેલું; પતાવેલું

દફે સ્ત્રીં [જ. દફઅહ] વાર. ઉદાં એ દફે.
 ૦દાર પું [ખા. દાર] લશ્કરની નાની
 ટુકડીનો ઉપરી

દખડાવણું સંકિં ધમકાવણું
 દખડું નં [સરં દડણું] ઢેકું; ચોસણું
 દખદખો પું [ફા.] કાઠમાઠ; લપકો; દમામ
 દખવું અંકિં જુઓ દખાણું (ર) નરમ
 થવું; નમવું - તાળે થવું

દખાણું નં દખાવણું તે (ર) ભાર; વજન (૩)
 દાખ; અંકુશની અસર [લા.]

દખાવણું સં કિં, દખાણું અં કિં
 'દાખણું'નું પ્રેરક ને કમંણ

દખેલ(-ણું) વિં ['દખણું' ઉપરથી] દખી
 ગયેલું(ર)આભાર તળે આવેલું; ઓશિયાણું
 દખોટો પું એક ભતતી ખાંડ

દમ પું [ફા.] શ્વાસ (ર) (ધૂમ્રપાનનો)
 સડાકો (૩) શ્વાસનો એક રોગ (૪)
 પ્રાણવાયુ; જીવ (૫) [લા.] સત્ત્વ; રક્તિ;
 પાણી (૬) ધમકી; સ્ખળની શેઠ

દમ પું [સં.] ઇંદ્રિયોને દમવી-તાળે રાખવી
 તે; દમન

દમકે સ્ત્રીં ધમક; ચમક; ઝળક; તેજ.
 ૦ણું અં કિં ચમકણું (ર) (નગારું)
 વાગણું; દ્રમકણું

દમડી સ્ત્રીં [પ્રા. દમ્મ (સં. દ્રમ્મ)] પૈસાનો
 ચોથો ભાગ [કાઠમાઠ

દમદમાટ પું [પ્રા. દમદમા = કાઠ કરવો]

દમદાટી સ્ત્રીં [દમ+દાટી] ધમકી ને ડરામણી

દમન નં [સં.] દમવું-પીડવું તે (ર)

દખાવણું; કાખૂમાં રાખવું તે. ૦નીતિ સ્ત્રીં

દખાવીને-ગમે તેમ પીડીને વશ કરવાની

નીતિ; 'રિપ્રેશન' [ક્ષણે ક્ષણે

દમખદમ અં [ફા.] દરેક શ્વાસની સાથે;

દમચંતી સ્ત્રીં [સં.] નળરાત્નની સ્ત્રી

દમણું(-લેણું) વિં દમના રોગવાણું; દમિયલ

દમણું સં કિં [સં. દંવ] (મનને)

દખાવણું-કાખૂમાં રાખવું (ર) દુઃખ દેવું;

પીડવું [લપકો

દમામ પું [ફા. દમપ્રા=નોખત] દખદખો;

દમિય(-ચે)લ વિં જુઓ દમણું [એણું
 દમ્ય વિં [સં.] દમવા યોગ્ય કે દમી શકાય
 દયા સ્ત્રીં [સં.] કૃપા; કરુણા. ૦ધર્મ પું

પ્રાણી ધર્મ પ્રત્યે દયાભાવ. ૦નિધિ પું

દયાનો ભંડાર-ઈશ્વર. ૦માણું વિં રાંક;

ગરીબ; દયા ઉપજે એણું. ૦મય વિં

દયાથી ભરપૂર. ૦ર્દ્ર વિં દયાથી પીગળી

ગયેલું. ૦ભુ [સં.], ૦વંત, ૦વાન, ૦ળી,

૦ળુ વિં દયાવાળું; કૃપાળુ

દયિત વિં [સં.] પ્રિય (ર) પું વલ્લભ;

પ્રીતમ. -તા સ્ત્રીં [સં.] પત્ની

દર નં [ફા.] બારણું; દરવાજો

દર પું ભાવ; કિંમત (ર) અં દરેક

દર નં [સં.] નં કોઈ પ્રાણીએ જમીનમાં

રહેવાને કરેલું કાણું - છિદ્ર

દરકંદાર સ્ત્રીં [ફા.] પરવા; કાળજી; તમા

દરખાસ્ત સ્ત્રીં [ફા.] નમ્રતાથી કહેવું તે;

અરજી (ર) મંજૂરી માટે રજૂ થતી

સૂચના; પ્રસ્તાવ [જગા; દરધા

દરગાહ સ્ત્રીં [ફા.] પીરની કબરની

દરગુજર વિં [ફા.] માફ કરેલું; સાંખી લીધેલું

દરધા સ્ત્રીં જુઓ દરગાહ [કરનારો

દરજી પું [ફા.] લૂગડાં સીવવાનો ધંધો

દરજો(-જો) પું [જ.] પાથરી; કોટી; કક્ષા

(જેમ કે, કેટલેક દરજ્જો; વાત એટલે

દરજ્જો ગઈ) (ર) હોદ્દો; અધિકાર

દરદ નં [જુઓ દર્દ] દુઃખ; પીડા

દરદાગીનો પું પૈસોટકો અને ધરેણુંગાંહું

દરદી વિં દરદવાળું; માંદું

દરખાર પું; સ્ત્રીં [ફા.] રાજસભા-કચેરી

(ર) પું કાકોર; રાત્ન. ૦ગઢ પું રાત્નનો

મહેલ. ૦સાહેબ પું શીખ ધર્મગ્રંથ.

-રી વિં દરખારનું; ને લગતું (ર) પું

દરખારનો રાજપુરુષ

દરલ પું જુઓ દર્મ. -લિયો પું હલકી

મનાતી વર્ણોની મરાણક્રિયા કરાવનાર

બ્રાહ્મણ

દરમાયો પું [ફા. દરમાહ] માસિક પગાર

દર મયાન [ફા.], દરમયાન અં અસુક

સમયની અંદર. ંગીરી સ્ત્રીં મારફત;
વચ્ચે હોવાપણું [હંમેશ
દરરોજ અં [દર + રોજ] હરરોજ; રોજ;
દરવાળો પું [ફા.] મોટું ખારણું કે ફાટક
દરવાન પું [ફા. દરવાન] દરવાળો
સાયવનારો; દારપાળ
દરવેશ પું [ફા.] ફરીર
દરશ નં જુઓ દર્શન [પ.]. ંન દર્શન
દરશનિયું નં [સં. દર્શનીય] સ્ત્રીઓ અને
ખાળકોને કાંટે પહેરવાનું એક ધરેલું
દરાખ સ્ત્રીં [સં. દ્રાક્ષ] દ્રાક્ષ
દરાજ સ્ત્રીં દારજ; આમડીનો એક રોગ
દરાજ સ્ત્રીં [અ. દર્જ] લાકડામાં ખોલણ
પાડવાનો સુધારનો રદો
દરિ સ્ત્રીં [સં.] શુદ્ધ
દરિદ્ર વિં [સં.] ગરીબ; કંગાળ (૨) એટી
(૩) સ્ત્રીં; નં + દારિદ્ર; દળદર. ંતા
સ્ત્રીં. -દ્રી વિં જુઓ દરિદ્ર
દરિયાઈ વિં [ફા.] દરિયાનું, -ને લગતું (૨)
સ્ત્રીં એક જાતનું રેશમી કાપડ
દરિયાદિલ વિંદરિયા બેવા ઉદાર દિલવાળું.
-દી સ્ત્રીં [વિવેક; વિચાર
દરિયાફ (-ફત) સ્ત્રીં [ફા. દર્યાપત] દર્યાફ;
દરિયામહેલ પું નદી કે દરિયાકિનારે
ખાંધેલા મહેલ
દરિયાવ [ફા. દરિયા], ંદિલ, ંદિલી
જુઓ દરિયો, દરિયાદિલ, દરિયાદિલી
દરિયો પું [ફા. દરિયા] સમુદ્ર (૨) ખૂબ
વિસ્તાર કે ઊંડાણવાળું કાંઈ પણ [લા.]
દરી સ્ત્રીં [સં.] શુદ્ધ; દરિ
દરેક વિં [દર + એક] જુઓ હરેક
દરેડપું સં કિં [દરેડો ઉપરથી] વાવવા
માટે દાણાનો દરેડો કરવો.
દરેડો પું [સં. દરણિ] ધારા; રેણી
દરો સ્ત્રીં [સં. દૂર્ગ] એક વનસ્પતિ-ધરો.
ંઆઠમ સ્ત્રીં ભાદરવા સુદ આઠમ
(જ્યારે સ્ત્રીઓ દરોની પૂજા કરે છે.);
ધરોઆઠમ. ંઈ સ્ત્રીં દરો
દરોગો પું [જુઓ દારોગો] તપાસ રાખનારો
અમલદાર

દરોડો (-રો) પું [જુઓ દરોડો] ધાડ
દર્દ નં [ફા.] જુઓ દરદ (૨) લાગણી; પ્રેમ.
ંનાકે વિં [ફા.] દુઃખથી ભરેલું. -દી
વિં દર્દવાળું; દરદી
દર્દુર પું [સં.] દેડકો
દર્ધ પું [સં.] ગર્વ; અહંકાર
દર્ધણુ નં; સ્ત્રીં [સં.] ખાપ; ચાટલું; આરસો
દર્પિણી વિં સ્ત્રીં દર્પવાળી
દર્ભ પું [સં.] એક વનસ્પતિ - દરભ. -ભાં
સત નં [અસત] દર્ભનું ખનાવેલું આસન
દર્યાફ (-ફત) [ફા.] સ્ત્રીં જુઓ 'દરિયાફ' માં
દર્શ પું [સં.] દેખાવ
દર્શક વિં [સં.] દેખાડનારું (૨) નેનારું
દર્શન નં [સં.] જોવાની ક્રિયા (૨) ભક્તિ-
લાવથી જોવાની ક્રિયા (૩) દેખાવ (૪)
શાસ્ત્ર (પરદર્શન) (૫) શુધ્ધિ; શ્રદ્ધા. [જંત]
ંશાસ્ત્ર નં ક્ષિણશુદ્ધી. -નાકાંક્ષી વિં
[અ. આકાંક્ષી] દર્શનની આકાંક્ષાવાળું.
-નાતુર વિં [અ. આતુર] દર્શન કરવા
માટે આતુર. -નાથી વિં [અ. અથી]
દર્શનની ઇચ્છાવાળું. -નિયું નં જુઓ
દરશનિયું. -ની વિં પ્રગટ; ખુલ્લું; દેખીતું
(૨) વિં સ્ત્રીં નેતાવેત શિકારવાની
(ફૂંડી). -નીય વિં [સં.] દેખવા યોગ્ય;
સુંદર. -ને'દ્રિય સ્ત્રીં [સં.] આંખ
દર્શાવવું સંકિં [સં. દર્શ ઉપરથી] દેખાડવું;
ખતાવવું
દર્શી વિં [સં.] (સમાસને અંતે વપરાય
છે) નેનારું. જેમ કે, દર્શશી (૨) ખતાવનારું
દલ નં [સં.] પાંદડું (૨) ફૂલની પાંખડી (૩)
સૈન્ય (૪) ભડારા; ધનતા [કરવા તે
દલન નં [સં.] દળી નાંખવું - ચૂરેચૂરો
દલપતિ પું સેનાપતિ
દલવાડી પું [સં. દલિ (માટીનું ટેકું)
ઉપરથી] ઈટા પડવનાર
દલવાડું નં (મરેલા દોરના બદલામાં)
ચમારને ત્યાંથી મળતું ચામડું
દલાલ પું [અ. દલાલ] સાદું ગોઠવી આપનાર;
મારફતિયો (૨) ભડવો; ફૂણો. -લી

દસ્તૂર પું[ફા.] રિવાજ; ધારો (૨) દાપું; દર
 (૩) પારસીઓના ગોર. —રી વિન્દસ્તૂરને
 ક્ષણ (૨) સ્ત્રી હંકસાર્થ; દાપું; સુખથી
 દસ્તો પું[ફા.] ખાંડણીના દાંડો; પરાઈ
 (૨) હાથો (૩) ચોવીસ કાગળની થોકડી; ધા
 (૪) સિપાઈઓની અમુક સંખ્યાની દુકડી
 દસ્તુ પું[સં.] ચોર; લૂંટારો (૨) અનાય
 લોકોની એક ભતનો માણસ
 દહન નં[સં.] દહણું—ખાણું તે. ઠંકિયા
 સ્ત્રી (શખ) ખાણવાની ક્રિયા
 દહણું સંકિં[સં. દહ] ખાણું [સગર્ભા
 દહાડાવાળી વિન્દ સ્ત્રીં [નુઓ દહાડો]
 દહાડયું વિન્દ (૨) નં, —ચો પું[દહાડો]
 ઉપરથી] રોળે કામ કરનારું માણસ
 દહાડી સ્ત્રીં[દહાડો ઉપરથી] રોળિંદું મહેન-
 તાણું (૨) અન્દોળ. ઠંદહાડી અન્દોળેરોળ
 દહાડો પું[સં. દિવસ; પ્રા. દિગ્ધ, દીઠ]
 દિવસ; વાર; તારીખ; તિથિ (૨) મરનાર
 પાછળ કરવામાં આવતું જમણ (૩) [લા.]
 વખત; સમય (૩) ભાગ્ય; સિતારો.
 [દહાડા રહેવા = ગમ્ રહેવો]. ઠંપાણી
 નંખવં મરનાર પાછળ જમણ
 દહીં નં[સં. દધિ] દૂધ જમાવતાં યાચ તે
 દહીંત(-થ)ડું નં[સં. દધિસર; દે. દહિલ્લર]
 એક ભતની નદી પોચી પૂરી
 દહીંદૂધિયું વિન્દ દૂધ-દહીં બનેમાં પગ
 રાખનારું; બને પક્ષ સાચવવા ઇચ્છનારું
 દહીંવડું નં દહીંમાં પલાળેલું વડું
 દહેજ સ્ત્રીં [ફા.] નુઓ દેજ
 દહેશત સ્ત્રીં [અ. દહશત] બીક; ભય
 દળ નં નુઓ દલ (૨) એક મીઠાઈ
 દળણું નં દળવાની વસ્તુ —અનાજ
 દળદર નં[સં. દારિદ્ર્ય] દરિદ્રતા; ગરીબી (૨)
 આગસ; એદીપણું. —રી વિન્દ દળદરવાળું
 દળદાર પું દળવાળું; ભડું (૨) ભારે
 દળદ્રી વિન્દ દળદરી; દરિદ્રો
 દળવાદળ નં તોફાનનું વાદળ (૨) લશ્કર
 દળણું સંકિં [સં. દહ] પીસણું; ધટીમાં
 નાંખી ભૂકો કરવો (અનાજ ઇન્નો)

દળાઈ સ્ત્રીં, —મણુ નં દળવાનું મહેનતાણું
 દંગ વિન્દ [ફા.] દિંગ; ચકિત
 દંગલ પું; નં [ફા.] ટંટો; તકરાર (૨)
 કુસ્તી (૩) કુસ્તીની હરીફાઈ (૪) અખાડો
 દંગો પું [ફા. દંગલ] તોફાન; ખખેરો;
 હુલ્લડ (૨) ખંડ; ફિતૂર. ઠંકિસાદ પું
 લડાઈ ટંટો; હુલ્લડ; ફિતૂર
 દંડ પું[સં.] હાથમાં ઝાલવાની લાકડી
 (૨) વેત્ર; છડી (૩) શિક્ષા; સજા (૪) શિક્ષા
 તરીકે લેવાતું નાણું (પ) એક ભતની કસરત
 (૬) ચાર હાથની લંખાઈ જેટલું માપ.
 [ઠંપીલવા = દંડની કસરત કરવી].
 ઠંપાયક પું[સં.] ન્યાયાધીશ (૨) પોલીસને
 વડો અમલદાર (૩) સેનાપતિ. ઠંપીતિ
 સ્ત્રીં [સં.] નુઓ રાજનીતિ (૨) ન્યાય
 વહીવટ. ઠંપત અં[સં.] દંડની પેટે લાંબા
 પડીને. ઠંપત વિન્દ (૨) પું સાધાંગનમસ્કાર.
 ઠંણું સંકિં [સં. દંજ] શિક્ષા—સજા કરવી
 (૨) દંડ કરવો [(એક ભેલ—શિક્ષા)
 દંડાખેડી સ્ત્રીં વચ્ચે દંડાવાળી પગની ખેડી
 દંડી પું[સં.] દંડધારી સંન્યાસી
 દંડી(-દૂ)ટો પું[સં. દળ્ડો] નદી દૂંટી લાકડી
 દંડો પું[સં. દંજ] દૂંટી નદી લાકડી; ડંડો
 (૨) મોઈ રમવાનો દંડો
 દંત પું[સં.] દાંત. ઠંથા સ્ત્રીં મુખ-
 પરપરાથી ચાલતી આવેલી વાર્તા.
 ઠંધાવન નં[સં.] દાંતણ; દાંત સાફ
 કરવા તે. ઠંપત્ર નં[સં.] કાનનું એક
 ધરેણું. ઠંમંજન નં દાંત માંજવાની
 ભૂટી—ઔષધિ. ઠંધેધ પું દાંતનો વૈધ.
 ઠંથાની વિન્દ દાંતની મદદથી જોલાણું; દંત્ય
 દંતારો પું[સં. દંતકાર, પ્રા. દંતાર] હાથી-
 દાંતનું કામ કરનારો
 દંતાળ નં [દંત] ઉપરથી] પંજેટી; ખેતીનું
 એક ઓળર (૨) પું (દળ દંતાળ ઇન્નો)
 દાંતો. —ળી સ્ત્રીં પંજેટી. —ણું વિન્દ
 દાંતા—ફળાંવાળું [(૨) ખરેરો
 દંતિયો પું[સં.] ઉપરથી] દાંતિયો; દંસકો
 દંતી પું[સં.] હાથી [હાથીનો દાંત
 દંતૂશ(ઠળ, —સળ) પું[સં. દંત+શૂલ]

દંત્ય વિં [સં.] દાંતસંબંધી (૨) દંતરથાની.
 -ત્યૌષ્ઠ્ય વિં [+ ઔષ્ઠ્ય] દાંત અને હોઠ
 બનેલી મદદથી ઉચ્ચારાતું. ઉદા. 'વ'
 દંપતી નંબાવં [સં.] વરવહુ
 દંભ પું [સં.] ડોળ; ઢોંગ; -ભી વિં [સં.]
 દંભવાળું; ઢોંગી
 દંશ પું [સં.] ડંખ; સાપ વગેરે ઝેરી જીવ-
 જંતુનું કરડવું તે (૨) ક્રીનો; વેર [લા.].
 ંવું સંકિં દંશ દેવો; કરડવું. -શીલું
 વિં ઝેરીલું
 દંટાં શ્રીં [સં.] મોટા દાંત; દાઢ
 ના વિં શ્રીં [સં.] આપનારી; 'દ' નું શ્રીં.
 ' ઉદા. મુખદા
 દાંધ્યાણુ, દાંધ્યાણી, દાઈ શ્રીં દાંધણ;
 ધાવ (૨) મુયાણી; પ્રસવ કરાવનારી બાઈ
 દાઈદુશ્મન પું [પ્રા. દાશ (વારસામાં
 હિરસેદાર) + દુશ્મન] વારસામાં ભાગીદાર
 અને દુશ્મન (૨) વેરવી
 દાઉદખાની વિં [અ. દાઉદ + ખા. જાન] એ
 નામની ભતના (ધક) કે ચોખા)
 દાઉદી શ્રીં [અ. દાઉદ ઉપરથી] એક
 ફૂલઝાડ; ગુલદાવરી (૨) વિં મુસલમાન
 કે વહોરાની એક ભતનું (૩) એ નામની
 ભતના (ધક)
 દાકતર પું [હિં. 'ડોક્ટર'] યુરોપીય વૈદક
 પ્રમાણે દવા કરનાર. -રી વિં દાકતરનું,
 -ને લગતું (૨) શ્રીં દાકતરની વિદ્યા કે ધંધો
 દાક્ષિયાણી શ્રીં [સં.] દક્ષિની કન્યા; નક્ષત્ર
 (૨) પાવતી
 દાક્ષિણાત્ય વિં [સં.] દક્ષિણમાં આવેલું
 (૨) પું દક્ષિણ દેશનો વતની
 દાક્ષિણ્ય નં [સં.] સભ્યતા; વિવેક
 દાખલ વિં [અ. દાખલ] અંદર ગયેલું-
 પેટેલું (૨) અં બદલે; માટે; પેટે; તરીકે
 દાખલો પું [અ. દાખલ] દયાંત; ઉદાહરણ
 (૨) અનુભવ; પાઠ; શિક્ષા (૩) પુરાવો;
 પ્રમાણ (૪) રીત પ્રમાણે ગણવાની રકમ
 -હિસાબ [ગ.]
 દાખવવું, દાખવું સં કિં [પ્રા. દક્ષવ;

અપ. દાખવ; (સં. દર્શય)] દેખાડવું; બતાવવું;
 ધ્યાન પર લાવવું; કહેવું (૨) અંકિં અસર
 બતાવવી; ગુણ દેખાડવો (પ્રાયઃ સારો નહિ)
 (૩) દુઃખ કરવું; પીડા થવી
 દાગવું સંકિં [સં. દાગ ઉપરથી] સળગાવવું;
 પલીતો ચાંપી ફેડવું
 દાગીનો પું ધરેલું (૨) રકમ; નંગ
 દાઘ પું [ફાં.] બુઝો ડાઘ
 દાઘ પું [સં.] બળવું તે; દહન
 દાજી પું પિતા કે વડીલ (સંબોધન)
 દાજ શ્રીં [સં. દહ; પ્રા. દજ્જ ઉપરથી] લાગણી;
 અનુકંપા; (૨) ચીડ; ગુરસો (૩) દ્રેષ; વેર
 (૪) દાઝેલો - બળેલો ભાગ (ખોરાકમાં).
 ગણું નં દઝાવાય એવું જમીનનું તપવું
 તે. ંવું અંકિં બીનું ચંપાવાની અસર
 થવી (૨) બળવું; સળગવું (૩) (રસોઈનું)
 અતિ તાપથી બળવું (૪) મનમાં દાઝ
 હોવી કે ચઢવી; દાઝે બળવું [લા.]
 દાટ વિં [ફા. દટ] ભરચક; પુષ્કળ. ઉદા.
 મોંધું દાટ (અતિશય મોંધું) (૨) પું ડાટ;
 ભારે નાશ; ખુવારી
 દાટવું સં કિં ખાડો કરી તેમાં માટીથી
 ઢાંકી દેવું; દંદનાવવું; ગાડવું (૨) તેમ કરીને
 સંતાડવું (૩) કાંઈ છૂપો લાભ સંતાયેલો
 હોવો. જેમ કે, ત્યાં શું દાટયું છે કે
 ગયો હતો? [લા.]
 દાટી શ્રીં [હિં.] ધમકી; દાટી
 દાટો પું ['દાટવું' ઉપરથી] ડાટો
 દાડમ નં [સં. દાડિમ] એક ફળ. ંકળી
 શ્રીં દાડમનો દાણો. ંડી, -મી શ્રીં
 દાડમનું ઝાડ
 દાઢ શ્રીં [મં., પ્રા. દાહ] ચપટા માથાનો
 ચાવવાનો દાંત. [ંસળકપી = સ્વાદ
 કરવાનું મન થયું]. -ઢા પું બં વં
 લોઢાના દાંતા (કરબડીના)
 દાઢા (-કિયા) ણો વિં પું દાઢીવાળો - મરદ
 દાઢી શ્રીં [સં. દાહિકા; દે. દાહિયા] હડપથી
 કે ત્યાં ભગતા વાળ
 દાણુ નં [પ્રા. દાણિ] જડાત; હાંસલ; ટોલ.

ંચોકી સ્ત્રીં જઠાતધર; ટાલ લેવાની
 જગા. ંચોરી સ્ત્રીંદાણ ભરવાનું ચુકાવતું
 તે. ંલીલા સ્ત્રીં ગોપીએ પાસે દાણ
 લેવાની કૃષ્ણે કરેલી લીલા
 દાણાદાર વિં [ફા. દાનહ + દાર] દાણા-
 દાણાવાળું; કણકીદાર
 દાણાપીઠ સ્ત્રીં દાણાખન્નર; કણપીઠ
 દાણી વિં [દાણ ઉપરથી] દાણનું ઉકદાર
 (૨) પું દાણ ઉધરાવનારો
 દાણો પું [ફા. દાનહ]. અનાજ; ધાન્ય (૨)
 અનાજનો કણ (૩) એના નેત્રો કોઈ
 પણ કણ (૪) સોગંદાળાજી વગેરે રમતમાં
 પાસા કે કોડીથી દાવ નાખતાં પડેલો
 અંક. [દાણા વાળવા = વળગણ લેવા કે
 દાઢવા માયા ઉપરદાણા ફેરવવા]. ંદૂણી
 પું અનાજ વગેરે ખોરાકનો સામાન.
 ંપાણી પું; નં ખાનાપીવાનું સાધન
 (૨) અનજળ; નરીખ
 દાતાજી નં [દિ. દંતવળ] દાંત સાફ કરવા
 માટે આવળખાવળ ઇંની સોડીનો ઉકડો.
 ંપાણી નં દાતાજી અને પાણી (૨)
 તે વડે દાંત મોઢું સાફ કરવાં તે. -ણિયો
 પું દાતાજી વેચનારો
 દાતરડી સ્ત્રીં [સં. દાત્ર] નાનું દાતરડું (૨)
 દાતરડી જેવા દાંત; જેમ કે, સૂવરની દાત-
 રડી. -ડું નં. ધાસ કાપવાનું એક ચોળર
 દાતા [સં.], ંર વિં આપનારું (૨) દાન
 કરનારું; ઉદાર (૩) પું દાન આપનારો
 પુરુષ. -ત્રી વિં સ્ત્રીં દેનારી (૨) સ્ત્રીં
 દાતા સ્ત્રી
 દાથરો પું રસોઈમાં વરાળથી ખાફવા
 વાસણમાં વસ્તુને અધર રાખવા કરાતું
 ધાસ વગેરેનું પડ (૨) તોળરો (૩) ચડેલું
 મોં [લા.]
 દાદ સ્ત્રીં [ફા.] ફરિયાદ; અરજ (૨) ઇન્સાફ.
 ંફરિયાદ સ્ત્રીંકોઈ પણ જાતની ફરિયાદ
 દાદર સ્ત્રીં [સં. દદુ] દરાજ
 દાદર પું [પ્રા. દદર] દાદરો; નિસરણી.
 ંખારી સ્ત્રીં દાદરનું નાનું ખારણું; જીનો

-રો પું નિસરણી (૨) નિસરણી ઉપરનું
 ખારણું (૩) તાળાની અંદરની કળ (૪)
 એક જાતનો તાલ
 દાદાગીરી સ્ત્રીં [દાદો ઉપરથી] જખરદસ્તી;
 ખળેરી; શુંડાગીરી
 દાદી સ્ત્રીં મા કે બાપની મા; વડિયાઈ
 દાદુર. પું [સં.] દેડકો
 દાદો પું બાપનો કે માનો બાપ; વડો
 (૨) શુડો; જખરદસ્તી કરવાની ટેવવાળો
 દાધું અંકિં [સં. દગ્ધ = દાઢેલું] દાઢવું; ખળવું
 દાધાખાણું વિં [સં. દગ્ધ + ખળયું] અદેખું
 (૨) રડતી સૂરતવાળું [(૨) ગાંડિયું
 દાધાર'યું વિં [સં. દગ્ધ ઉપરથી] અદેખું
 -દાન [ફા.] પ્રત્યય. નામને લાગતાં 'તે
 રાખનાર, ધારણ કરનાર' કે 'તે જાણનાર'
 એવા અર્થનું વિં બનાવે. ઉદા. 'શુલાખ-
 દાન'; 'કદરદાન'
 દાન પું બળવં દશનો ધડિયો; ૧×૧૦=૧૦
 દાન નં [સં.] આપવું તે (૨) ધર્મ'બુદ્ધિથી,
 પુણ્યથી આપવું તે (૩) રમતનો આપવાનો
 દાવ; વારો (૪) હાથીના લખણામાંથી ઝરતો
 મદ
 દાનત સ્ત્રીં [અ. દિયાનત] મનનું વલણ; વૃત્તિ
 દાનપત્ર નં બક્ષિસપત્ર; દાનનું લખાણ
 દાનવ પું [સં.] રાક્ષસ. -વી સ્ત્રીં દાનવ
 સ્ત્રી; રાક્ષસી (૨) વિં દાનવને લગતું; રાક્ષસી
 દાનાઈ સ્ત્રીં [ફા.] દાનાપણું; ડાહ્યાપણું;
 વિવેક (૨) ભલમનસાઈ (૩) પ્રામાણિકતા
 દાનિશ સ્ત્રીં [ફા.] ડહાપણ; વિવેક. ંમંદ
 વિં ડાહું; સમજી; વિવેકી
 દાની સ્ત્રીં [ફા. દાન] પાત્ર; આલય; -ને
 રાખવાનું કામ, એ અર્થમાં નામને અતે.
 જેમ કે ચા-દાની, પીઠદાની ઇં
 દાની વિં [સં.] દાન આપનારું; સખી;
 ઉદાર. -નેશ (-સ)રી પું [સં. દાન +
 રેશર] દાનવીર; મોટો દાની માણસ
 દાનો વિં પું [ફા. દાનો] ડાહ્યો; સમજી; વિવેકી
 દાન્ત વિં [સં.] વશ કરેલું; કાબૂમાં આણેલું
 (૨) સંધમી

દાપું નં [સં. દાપન] હકનું માગણું; લાગો
દાખ પું. દાખવું તે; દખાણ(ર)આથહ(૩)

અંકુશ; ધાક

દાખડદીખડ અં [‘દાખડ’ (‘દાખવું’
ઉપરથી)નો દ્વિર્ભાવ] છપું છપું

દાખડી સ્ત્રીં [અ. દવ્વહ ઉપરથી] નાનો
દાખડો; ડખી. —ડો પું ઠાંકણવાળું એક
જાતનું ધાતુનું પાત્ર; ડખો

દાખણિયું નંકાંઈ દાખવા માટેનું વજન

દાખવું સંકિં દખાવવું; ચગદવું; ચાંપવું
(ર)સખતી કરવી; અંકુશમાં રાખવું [લા.]

દાભ પું [સં. દર્ભ]એક વનસ્પતિ—દભ

દામ પું [સં. દ્રમ્મ; પ્રા. દમ્મ] પૈસો; ધન
(ર) નં કિંમત; મૂલ્ય

દામ નં [સં.] જુઓ દામણ(ર)સ્ત્રીં માળા.

ંણુ નં [દે. દામણ] ઘોડાં—ગધેડાંના
પગબાંધવાનું દોરડું. ંણી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના
કપાળનું એક ધરેણું; બંધી. ંણું નં
નેતરું; જાડી દોરી

દામણું વિં [દે. દવાળણ] ઓશિયાળું;
પરવશ (ર) દયામણું; ગરીબ

દામદ્વપટ નં [દામ + દ્વપટ] ધીરેલાથી
બમણું લેવું તે [વગેરેની ચાળ

દામન નં [ફા.] છેડો; પાલવ(ર)અંગરખા

દાસિની સ્ત્રીં [સં.] વીજળી

દાસોદર પું [સં.] કૃષ્ણ [ભાગ

દાય પું [સં.] વડીલોપાજિત મિલકતમાંનો

દાયક વિં [સં.] (પ્રાય: સમાસને અંતે)

આપનાર. ઉદાં સુખદાયક

દાયડો પું [સં. દસન ઉપરથી] દસડો

દાયજો પું [પ્રા. દાઢજ્ઞય = લગ્ન વખતે વર-
વદુને આપાતું દ્રવ્ય] સ્ત્રીધન

દાયણુ સ્ત્રીં [જુઓ દાઈ] સુચાણી

દાયભાગ પું વારસ તરીકેનો દાયનો ભાગ

દાયરો પું [અ. દાઢહ] સમુદાય; ટાળું(ર)

દાયરે; રાવણું

દાયિની વિં સ્ત્રીં જુઓ—દાયી

દાયી વિં [સં.] ‘આપનારું’ એવા અર્થમાં
સમાસને અંતે. ઉદાં સુખદાયી

દાર વિં [ફા.] ‘વાળું’ અર્થમાં શબ્દને
છેડે. ઉદાં પૈસાદાર

દારક પું [સં.] બાળક; વત્સ; પુત્ર

દારવું સંકિં [સં. દૂ (દારવું)] ચીરવું; ફાડવું

દારા સ્ત્રીં [સં. દાર] પત્ની

દારિદ્ર(—દ્રથ) નં [સં.] દરિદ્રતા; ગરીબાઈ

દારુ નં [સં.] દેવદારનું ઝાડ (ર) લાકડું

દારુણ વિં [સં.] નિર્દય; કઠોર(ર)ભયાનક;
ત્રુમ્બ (૩) તીવ્ર; સખત (દર્દ)

દારૂ [ફા.] મદિરા (ર) બંદૂક, દારૂખાના
વગેરેમાં ફેડાતું ગંધક અને કોલસા વગેરેનું

મિશ્રણ. ંખાનું નં આતસબાજની ચીજ.

ંઓળા પું દારૂ, ગોળા વગેરે યુદ્ધનો

સામાન. ંડિયો પું દારૂનો વ્યસની.

ંનિષેધ પું દારૂ પીવાનો નિષેધ—મના;

દારૂબંધી. ંબંધી સ્ત્રીં દારૂની બંધી;

‘ગ્રોહિબિશન’

દારોગો પું [તુર્કી] જુઓ દરોગો

દાર્શનિક વિં [સં.] દર્શનશાસ્ત્રને લગતું

(ર) પ્રત્યક્ષ (પુરાવો)(૩)પું દર્શનશાસ્ત્ર
બાણનાર

દાલચીની સ્ત્રીં [ફા. દારૂચીની; સં. દારૂચીની]
તેજનાની એક વસ્તુ—તજ

દાલાન પું [ફા.] ધરનો મોટો ઓરડો(ર)
ચોક; આંગણું

દાવ પું [ફા.] રમતમાં આવતો વારો; દા

(ર) પાસામાં પડતા દાણા (૩) લાગ;

અનુકૂળ વખત (૪) યુક્તિ; પેચ

દાવત સ્ત્રીં [અ.] નોતરું; ઇજન

દાવપેચ વિં યુક્તિપ્રયુક્તિ

દાવાઅરણ સ્ત્રીં [દાવો + અરણ] ફરિયાદ-
નામું [સળગતો અગ્નિ

દાવાગ્નિ પું [સં.] દવ; વનમાં એની મેળે

દાવાતલ [સં.] (—ળા) પું દાવાગ્નિ

દાવો પું [ફા. દવવા] હક; માલિકી (ર)

હક મેળવવા સાર સરકારમાં ફરિયાદ

(૩) પ્રામાણ્ય કે પુરાવો હોવાનો નિશ્ચય

કે તેની રૂએનો હક. જેમ કે, હું દાવાની

સાથે કહું છું.

દાસ પું [સં.] સેવક. -સાનુદાસ પું
[+ જનુદાસ] દાસનો દાસ; અત્યંત નમ્ર
સેવક. -સી સ્ત્રી સેવિકા; નોકરકી; દુડી
દાસ્તાત નં [ફા. દાસ્તન] સંધરો
દાસ્ય નં [સં.] દાસપણું
દાહ પું [સં.] બળવું તે; બળતરા; અગન
દાહ વિં [સં.] બાળવા જેવું (૨) સળગી
ઊઠે એવું
દાળ સ્ત્રીં [પ્રા., દે. દાલિ] કંટાળતું દળ-
ફારિયું (૨) એની (પ્રવાહી કે ભભરી)
બનાવેલી એક વાની (૩) ગડગમડ પર
વળતું ધડ-હોડું. -ળિયા પું બં ૧૦
(હોઈ વગરના) શેકેલા અણા
દાંડ (૦) વિં(૨)પું, ંગાઈ, ંગી, -હાઈ
સ્ત્રીં નુઓ 'દાંડ'માં
દાંડિયારાસ (૦) પું નુઓ દાંડિયારાસ
દાંડિયું (૦) નં [દે. દાંડી] દાંડિયું કે તેવું
કરેલું વસ્ત્ર
દાંડિયો (૦) પું નુઓ દાંડિયો
દાંડી (૦) સ્ત્રીં નુઓ દાંડી (૨) તંતુવાદનો
તુંખડા સાથેનો લાંબો દાંડો
દાંડીફૂં (૦) સ્ત્રીં [દાંડી + ફૂં] ઈ. સ.
૧૯૩૦માં ગાંધીજીએ સાબરમતી આશ્રમ-
થી દાંડી ગામ સુધી કરેલી ફૂં
દાંડો (૦) પું નુઓ દાંડો
દાંત (૦) પું [સં. દન્ત] દંત (૨) દાંતો (૩)
વેર; ક્રોધો(૪) હાથીદાંત. હદાંદાંતની ચૂડી.
[દાંતે અડધું = અડધું; વગોણું થઈ]
દાંતરું(-ડું) (૦) વિં [સં. દંતુર] હોંઠ
બહાર નીકળેલા દાંતવાળું
દાંતાણું (૦) વિં દાંતાવાળું
દાંતિયું (૦) વિં દાંતાવાળું (૨) નં દાંત
દેખાડી કરડવા ધાવું તે (૩) હાંછિયું
દાંતિયો (૦) પું એકબાજુ દાંતાવાળો કાંસકો
દાંતી (૦) સ્ત્રીં [દાંત' ઉપરથી] એડતનું
એક વાવણીનું આભર; આઓળ (૨) તડ;
ફાટ(૩) ધસરકાને લીધે થયેલો કે દાંતથી
મૂકેલો દોરા પરનો કાપ. -તો પું
કાકર (૨) ખચકો; ખસરકો

દાંપત્ય નં [સં.] દંપતીપણું; લગ્નસંબંધ
દાંભિક વિં [સં.] દંભી; ડોળી; ઢોંગી
દિક સ્ત્રીં [સં.] દિશા
દિકામાળી સ્ત્રીં એક વનરપતિ (૨) તેનો
શુંદર જે ઓસડ તરીકે વપરાય છે
દિક્કત સ્ત્રીં[અ.] મુશકેલી; હરકત(૨) અદેશો;
રાક (૩) આનાકાની
દિક્કાલ(-ળ) પું દિશા અને કાળ
દિક્કપાલ [સં.] -ળ પું દિશાનો રક્ષક દેવ
દિગર' વિં [ફા.] દીગર; બીજું; વિશેષ(૨)
અં 'બીજું' કે, વિશેષ લખવાનું કે' એ
અર્થમાં પત્રની શરૂઆતમાં વપરાતો શબ્દ
દિગંત પું[સં.] દિશાનો અંત; ક્ષિતિજ
દિગંતર નં [સં.] દિશાઓનો ગાળો (૨)
બીજા દિશા
દિગંતરેખા(-યા) સ્ત્રીં ક્ષિતિજ
દિગંખર વિં[સં.] દિશાઓરૂપી વસ્ત્રવાળું;
નગર(૨) એ નામના એક જૈન સંપ્રદાયનું
(૩) પું દિગંખર સંપ્રદાયનો માણસ
દિગંજ પું [સં.] દરેક દિશામા દિક્કપાળ
સાથે કલ્પનામાં આવેલો હાથી (અંરાવત,
પુંડરીક, વામન, કુમુદ, અંજન, પુષ્પદંત,
સાર્વભૌમ અને સુપ્રતીક એ આઠ,
દિગંજ છે)
દિગ્દર્શક પું નાટક કે દિલખનો ડિરેક્ટર.
-ન નં [સં.] દિશાનું દર્શન; રૂપરેખા
દર્શાવવી તે (૨) સંચાલન
દિગ્મૂઢ વિં [સં.] અહિત; છં
દિગ્વિવજ્ય પું [સં.] ચારે દિશાઓમાં
વિજય; સંપૂર્ણ વિજય
દિગ્મૂઢ વિં [સં.] દિગ્મૂઢ [સ્ત્રી
દિતિ સ્ત્રીં [સં.] દેવોની માતા - કાર્યપત્ની
દિન પું [સં.] દિવસ. ૦કર પું [સં.]
સૂર્ય. ૦અર્થ સ્ત્રીં[સં.] રોજનું કામકાજ.
૦નાથ, ૦સણિ [સં.] પું સૂર્ય. ૦રાત
અં દિવસે અને રાત્રે. -નો દિન અં
દિને દિને; પ્રતિદિન
દિમાક(-ગ) પું[અ. દિમાગ] મગજ; બુદ્ધિ
(૨) ગવં; અભિમાન

દિય(-યે)ર પું [સં. દેવર; પ્રા. દિઅર]વરનો
નાનો ભાઈ. વ્યટું નં [+સં. વૃત્તિ]
દિયર સાથે નાતરું. -રિયો પું દિયર
(વહાલમાં)

દિયોર પું દિયર (ર) (ઉ. ગુજરાત)સાળો
દિલ નં [ફા.] હૃદય; મન; ચિત્ત. [દિલનો
દરિયાવ શં પ્રં ઉદાર દિલનો]. ંગીર
વિં [ફા.] નાપુર; અપ્રસન્ન. ંગીરી
સ્ત્રીં નાપુશી. વ્યરપ વિં [ફા.] સારું
લાગે-ગમે એવું. વ્યરપી સ્ત્રીં શોખ;
ગમવું તે. ંદાર વિં પ્રાણપ્રિય (ર) ઉદાર
(૩) પું આશક (૪) ગાઠ મિત્ર (૫) સ્ત્રીં
માશક. વ્યર વિં [ફા.] દિલનું હરણ
કરનારું (ર) સ્ત્રીં માશક. ંરુપા સ્ત્રીં [ફા.]
નં એક તંતુવાદ્ય. વ્યોજ વિં [ફા.]
લાગણીવાળું; સમભાવી. વ્યોજ સ્ત્રીં
કોઈનું દુઃખ જોઈ, દિલમાં થતી લાગણી;
સમભાવ; હમદર્દી. -લાવર વિં [+ફા.
આવર] મોટા મનનું; ઉદાર (ર) બહાદુર;
વીર. -લાવરી સ્ત્રીં મનની મોટાઈ;
ઉદારતા (ર) બહાદુરી

દિલાસો પું [ફા. દિલાસ]ધીરજ; આશ્વાસન
દિલીપ પું [સં.] એક સૂર્યવંશી રાજા-
રઘુનો પિતા [સ્ત્રીં બહાદુરી
દિલેર વિં [ફા.] બહાદુર; હિંમતવાન. -રી
દિલોન્તન વિં [ફા.] પ્રાણપ્રિય
દિલસગી સ્ત્રીં દિલચરપી (ર) વિનોદ; મનક
દિલદી (-લડી) નં; સ્ત્રીં હિંદનું પાટનગર.
[વંદે શાહુકાર શં પ્રં મહા હુચ્ચો.
ંદૂર છે = સફળતા સહેલી નથી]

દિવસ પું [સં.] સૂર્યોદયથી સૂર્યાસ્ત સુધીનો
સમય; રાતથી બહારો તે (ર) એક
સૂર્યોદયથી બીજા સૂર્યોદય સુધીનો સમય
(૩) પું વં વં સમય; જમાનો; વખત
દિવંગત વિં [સં.] પરલોકવાસી; મરણ
પામેલું [ંકર પું [સં.] સૂર્ય

દિવા અં [સં.] દિવસો; દિવસ દરમિયાન.
દિવાસો પું અષાઢ વદ અમાસનું પર્વ
દિવાચર નં [સં.] કલ્પના; મનોરાજ્ય

દિવાળી સ્ત્રીં [સં. દીપાલી; પ્રા. દીવાલી]
આસો વદ અમાસ; દીપોત્સવી (ર) આનંદ
કે મન; ખુશાલી [લા.]

દિવેટ સ્ત્રીં [પ્રા. દીવ (સં. દીપ) + વટ્ટિ (સં.
વૃત્તિ)] દીવાની વાટ; બતી

દિવેલ નં એરડિયું. -દિયું વિં દિવેલ-
વાળું; ચીકટું (ર) દિવેલ પીધું હોય એવું
(મોં કે માણસ) [લા.]. -દી સ્ત્રીં બેમાંથી
દિવેલ નીકળે છે એ બીજ-મીજ. -લો
પું એરડો

દિવ્ય વિં [સં.] દેવી; અદ્ભુત (ર) પ્રકાશમાન;
સુંદર (૩) નં (પ્રાચીન કાળમાં) માણસ
અપરાધી છે કે નહિ તે નક્કી કરવા પાણી
કે અગ્નિ વડે કરવામાં આવતી પરીક્ષા.
ંગણ પું દેવદૂત. વ્યક્ષુ વિં [સં.]
દિવ્ય ચક્ષુવાળું (ર) નં જ્ઞાનચક્ષુ. વ્યોજ
નં [સં.] દેવી જ્ઞાન

દિશ (-શા) સ્ત્રીં [સં.] બાજુ; તરફ; પડખું
(ર) પૂર્વ વગેરે ચાર દિશા તથા ચાર
ખૂણા ને આકાશ પાતાળ સાથે દશ દિશા-
માંની દરેક (૩) માર્ગ; રસ્તા [લા.].
-રોદિશ, -રોદિશ અં દરેક દિશામાં

દિંગ વિં [ન્યૂઓ દંગ] ચક્રિત; છક
દી પું [દિ. દિવ]દિવસ [કા.] (ર) દેશનો ગ્રહ
દીકરી સ્ત્રીં પુત્રી. -રો પું પુત્ર; બેટો
દીક્ષા સ્ત્રીં [સં.] ગુરુ પાસેથી વ્રત, નિયમ
કે મંત્ર લેવો તે (ર) યજ્ઞયાગાદિ શરૂ
કરતાં તેનો વિધિપૂર્વક સંકલ્પ કરવો
તે. -ક્ષિત વિં [સં.] દીક્ષા લીધી હોય
એવું (ર) યજ્ઞ કરનાર

દીગર વિં (ર) અં [ફા.] ન્યૂઓ દિગર
દીઠ અં દરેક...ને હિસાબે, પરત્વે. ઉદાં
'જણ દીઠ'

દીકેલ (-લું) વિં [દેખવું]નું ભૂ. કં. દેખેલું
દીદાર પું બં વં [ફા.], ચહેરો; કાંતિ
દીદી સ્ત્રીં [દિ. વં.] મોટી બહેન

દીધેલ (-લું) વિં [દેવું]નું ભૂ. કં. આપેલું
દીન નં પું [વ.] મુસલમાની ધર્મ-મજહબ
(ર) કોઈ પણ ધર્મ. [વંદીન શં પ્રં
મુસલમાનોનો યુદ્ધપ્રકાર]

દીન વિં (૨) પું [સં.] ગરીબ; રંક; લાચાર.
 ઠા સ્ત્રીં [સં.]. ઠદ્યાળ વિં ગરીબ
 પર દયા કરનારું. ઠાથ પું ગરીબનો
 બેલી - પ્રભુ
 દીનપરસ્ત વિં દીન - ધર્મ પર આરથા-
 વાળું; ધાર્મિક. - રતી સ્ત્રીં
 દીનખંધુ પું [સં.] ગરીબનો બેલી
 દીનવત્સલ વિં ગરીબ પર વહાલ - મમતા
 રાખનારું
 દીનાનાથ પું ભુઓ દીનનાથ [સિક્કો]
 દીનાર પું [સં.; ફા.] અઢી રૂપિયાની કિંમતનો
 દીપ પું [સં.] દીવો; દીપક. ંક વિં [સં.]
 ઉત્તેજક; સતેજ કરનારું (૨) દીપાવનારું
 (૩) પું દીપ; દીવો [એક પ્રાણી
 દીપડો પું [સં. દીપિત્] વાધની જાતનું
 દીપદાન નં મૂએલા પાછળ દીવો કરવો તે
 (નદી હોય તો પડિયામાં વહેતો મુકાય;
 અથવા તળાવકિનારે પૂંધી કરીને મુકાય)
 દીપન વિં [સં.] દીપક; ઉત્તેજક (૨) નં
 સતેજ કરવું - ઉત્તેજવું તે
 દીપમાળ સ્ત્રીં મંદિર આગળ દીવાઓ
 ગોઠવવા કરેલો મિનારો
 દીપવત્તું સંકિં [સં. દીપ] દીપે એમ કરવું
 દીપવું અંકિં [સં. દીપ] પ્રકાશવું; ચળકવું
 (૨) શોભવું [હાર (૨) દિવાળી.
 દીપાવલિ (-દી) સ્ત્રીં [સં.] દીવાઓની
 દીપાવત્તું સંકિં [સં. દીપ] દીપવવું
 દીપિકા સ્ત્રીં [સં.] દીવી (૨) મશાલ
 દીપોત્સવ, દીપોત્સવ [સં.] પું,
 દીપોત્સવી સ્ત્રીં દિવાળી
 દીસ વિં [સં.] સજાવેલું (૨) પ્રકાશિત;
 તેજસ્વી [વિં [સં.] દીપ્તિવાળું
 દીસિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રકાશ; પ્રભા. ંમાન
 દીયાઓ પું [ફા.] પ્રસ્તાવના
 દીઓ પું ડૂમો; છાતી લારઈ આવવી તે
 દીર્ઘ વિં [સં.] લાંબું; લાંબે મુધી જતું કે
 પહોંચતું (સમય, અંતર કે જગ્યામાં) (૨)
 ઉચ્ચારમાં લાંબું (સ્વર, માત્રા, અક્ષર ઇં).
 ંધી વિં લાંબું જીવનારું. ંદર્શિતા

સ્ત્રીં દીર્ઘદર્શી પળું. ંદર્શી વિં [સં.]
 દૂરદર્શી; અગમચુદ્ધિ. ંદષિ સ્ત્રીં [સં.]
 અગમચુદ્ધિ. ંસૂત (-ત્રી) વિં [સં.]
 નાહક લંબાણ કરનારું; ઝટ પાર ન આણે
 એવું; ચીકણું. ંસૂતતા સ્ત્રીં. - ધાર્યુ
 વિં [સં.] લાંબા આયુષ્યવાળું (૨)
 નં લાંબો આવરદા. - ધાર્યુધી વિં
 લાંબા આવરદાવાળું
 દીવડું નં [દીવો ઉપરથી] કણકના લોચાનું
 બનાવેલું દીવાનું કોડિયું (૨) દીવી (૩) દીવો.
 - ડો પું દીવડામાં કરેલો દીવો (૨) દીવો
 દીવાદાંડી સ્ત્રીં [દીવો + દાંડી] જતાં આવતાં
 વહાણને ચેતવવા માટે સમુદ્રમાં ખડક
 ઉપર બાંધેલો દીવાવાળો મિનારો
 દીવાન પું [અ.] વજર; પ્રધાન (૨) રાજ-
 સભા; કચેરી (૩) મોટો ઓરડો; ખંડ (૪)
 પ્રકરણ (૫) નં ગજલસ ંહ. ંખાનું
 નં મુલાકાત માટેનો ખાસ ઓરડો; બેઠક.
 ંગીરી સ્ત્રીં દીવાનનું કામ કે પદ
 દીવાનાપાણું નં દીવાના હોલું તે; ગાંડપણ
 દીવાની વિં [ફા.] લેણદેણના ઇન્સાફને
 લગતું (૨) સ્ત્રીં દીવાનગીરી (૩) રાજ્યનું
 મહેસૂલી કામ (જેમ કે કલાઇવને બગાળની
 દીવાની મળી.) (૪) દીવાની અદાલત
 (૫) તેમાં કરેલી ફરિયાદ કે કેસ
 દીવાની સ્ત્રીં દીવાનાપણું; ગાંડાઈ
 દીવાનું વિં [ફા.] ગાંડું; થેલું
 દીવાને આમ પું; સ્ત્રીં; નં [અ. દીવાન
 + ઇ + આમ] આમવર્ગના લોકોની રાજ-
 સભાને મળવાનું દીવાનખાનું (૨) આમ-
 સભા [લા.]
 દીવાનેખાસ પું; સ્ત્રીં; નં [અ. દીવાન + ઇ
 + લાસ] અમીર હમરાવોની રાજસભાને
 મળવાનું દીવાનખાનું (૨) અમીર હમરાવો-
 ના પ્રતિનિધિઓની રાજસભા [લા.]
 દીવાળતી સ્ત્રીં [દીવો + ખતો] દીવા વગેરે
 દીવાલ સ્ત્રીં [ફા. દીવાર;] લીંત
 દીવાવખત પું; સ્ત્રીં દીવા કરવાનો વખત;
 સમીસાંજ

દીવાસળી સ્ત્રીં [દીવો + સળી] અગ્નિ
પ્રગટાવવાની, છેડે રસાયનવાળી સળી
દીવી સ્ત્રીં [સં. દીપિકા] દીવો મૂકવાની ઘોડી
દીવો પું [સં. દીપક] પ્રકાશ આપનારી
એક બનાવટ; દીપ. [૦રાજ (-ભ) કરવો,
૦રાણો કરવો = દીવો ઓલવવો]
દીસવું અંકિં [સં. દશ, પ્રા. વિસ્ત] દેખાવું
(૨) ભાસવું; સૂઝવું [લા.]. [દીસતો
રહે = ૨૭ - નજર આગળથી દૂર થા
(તુચ્છકારમાં)]

દીંટ, -ટિયું, -ટું, નં જુઓ 'ડીંટ'માં
દીંડવું નં જુઓ ડીંડવું (૨) જુઓ દીંડું
દીંડું નં ચોર વગેરેનો દૂધભર્યો કંકડો
દુઆ સ્ત્રીં [અ.] આશીર્વાદ
દુકાન સ્ત્રીં [અ. દુકાન; ફા.] વસ્તુઓ વેચવા
વેપારી જ્યાં ખેસે તે જગા. ઠંદાર પું
દુકાનવાળો; વેપારી. ઠંદારી સ્ત્રીં દુકાન-
દારનું કામ, આવડત કે ધંધો

દુકાની સ્ત્રીં ખે પાઈ (૨) યુકાની
દુકાળ પું [સં. દુષ્કાળ] અનાજ ધાસ
વગેરેની તંગીનો સમય (૨) કોઈ પણ
વસ્તુની તંગી. -ખિયું વિં દુકાળ વેઠવું;
ભૂખે મરવું

દુક્કેલ નં [સં.] ખારીકે રેશમી વસ્ત્ર
દુખ નં [સં. દુઃખ] દુઃખ. ંડું નં દુઃખ (૨)
ઓવારણું. ંણું નં બંબંબં ઓવારણાં.
ંણી વિં સ્ત્રીં દુઃખિની. ંણું નં
દુખવું તે (૨) પ્રસવ થતાં પહેલાં ચેટમાં
થતો દુખાવો (૩) ઓવારણાં. ઠંદાયક,
ઠંદારી, ઠંદેણુ વિં દુઃખ દેનારું; દુઃખદ.
ંભંજક વિં દુઃખ ભાગનારું-દૂરકરનારું.
ંવટું નં, ંવટો પું શોકની સ્થિતિ (૨)
દિલાસો આપવા જવું તે [દુખાવવું
દુખાવવું સંકિં [પ્રા. દુઃખ (સં. દુઃખ)] જુઓ
દુખવું અંકિં દુઃખ થવું; પીડા-વેદના યવી
દુખશૂરું વિં દુઃખમાં પણ શૂરું; દુઃખથી
હારે નહીં તેવું
દુખાડવું સંકિં 'દુખવું'નું પ્રેરક; દુખાવવું
(૨) ગૂમડું કે ધા ધં દુખાય એમ કરવું

દુખાવવું સં કિં 'દુખવું'નું પ્રેરક
દુખાવું અંકિં દુખ પામવું; દુખવું
દુખાવો પું દુઃખવું તે; પીડા; વેદના
દુખાણું, દુખિયારું, દુખિયું, દુખી
વિં દુખથી પીડાવું
દુગદુગી સ્ત્રીં મદારીનું દુગદુગિયું
દુગ્ધ નં [સં.] દૂધ
દુગ્ધા સ્ત્રીં પીડા; આપદા; જંભળ
દુગ્ધાલય નં [સં.] દૂધ અને તેની વસ્તુ-
ઓનું કામ જ્યાં થતું હોય તે જગા; 'રેરી'
દુઝાણું; (ંવાઝાણું) નં ['દૂઝવું' ઉપરથી]
દૂધ દેવું - દૂઝણું ઢોર
દુણાવવું સંકિં 'દૂણવું', 'દૂણવું'નું પ્રેરક
દુણાવું અંકિં [સં. દુ-દ્વન = બળેલું; પ્રા.
દૂળ-દુણિજ] (ખાવા પીવાનું) દાઝવું; બળવું
(૨) ['દૂણવું'નું કર્મણિ] મનમાં બળવું
દુતાર્ધ સ્ત્રીં પક્ષાર્ધ; ધૂર્તતા
દુતું વિં પાડું; ધૂર્ત
દુધારો પું દૂધનો વેપારી; દૂધવાળો
દુધાળ (-ળું) વિં દૂધવાળું; દૂધ આપે
એવું (ઢોર)
દુધેલ વિં જુઓ દૂધાળ [વાની
દુધેલી સ્ત્રીં દૂધ ને શેરડીના રસની એક
દુનિયા સ્ત્રીં [અ.] સૃષ્ટિ; જગત; સંસાર.
ંઈ વિં દુનિયાનું; સંસારી. ઠંદારી
સ્ત્રીં દુનિયાનો બ્યવહાર
દુન્યવી વિં [અ.] દુનિયાનું; સંસારી
દુપટ્ટો પું ખેસ
દુપ્પટ વિં જુઓ દૂપટ
દુખારા અં [ફા. દુવારહ] ખીજવખત; ફરીથી
દુભાગવું સંકિં [દ્વંભાગવું] ખેએ ભાગવું;
અડવું કરવું
દુભાવવું સંકિં જુઓ દૂભવવું
દુભાવું અંકિં દૂભવું; મનમાં બળવું;
દુખી - નારાજ થવું
દુભાધિયો પું [સં. દ્વિ + ગાધો] બે ભાષા
જાણનારો (૨) એક ભાષાની મતલબ
ખીજમાં બોલી સમજાવનારો
દુમ સ્ત્રીં [ફા.] પૂંછડી

હુમકલાસ નં નુઓ હુમકલાસ
 હુમચી સ્ત્રીં [ફા.] ઘોડાના સાજનો
 પૂંડા નીચે દખાતો પટો (૨) અક્ષીણ,
 ગડાકુ રાખવાની આમંડાની કોથળી
 હુમદુમ અં [રવં] નગારાનો અવાજ
 હુમાવણું અંકિં 'હુમણું'નું પ્રેરક
 હુમાણું અંકિં દુઓ ભરાવો; ગૂંગળાણું
 (૨) દુસાણું; તારાજ થવું; મનમાં ને મનમાં
 સંતાપ કરવો (૩) 'હુમણું'નું કમંણિ
 હુર અં [સં.] 'નહારું, મુશકેલ' એવો અર્થ
 ખતાવનારો ઉપસર્ગ. ઉદા. હુર્મ
 હુરમ્ત વિં [ફા. દુસ્ત] જેવું જોઈએ એવું
 (૨) ઠીકઠીક કરેલું; સમારેલું (૩) ખરું;
 વાળખી. -તી સ્ત્રીં સમારવું-સુધારવું તે;
 વાળખી. -રતી સ્ત્રીં સમારવું-સુધારવું તે
 હુરત વિં [સં.] અનંત; અપાર (૨) અંતે
 ખરાબ પરિણમવું [દુરાગ્રહવાળું]
 હુરાગ્રહ પું[સં.] ખોટો આગ્રહ. -હી વિં
 હુરાગ્રહણ નં [સં.] ખરાબ આચરણ.
 -શી વિં હુરાચરણવાળું
 હુરાચાર પું [સં.] ખોટો -અનીતિયુક્ત
 આચાર. -રી વિં હુરાચાર કરનારું કે
 હુરાચારવાળું
 હુરાસા વિં (૨) પું [સં.] દુષ્ટ; પાપી
 હુરાસાધ્ય વિં [સં.] મુશકેલીથી રાજ કે
 પ્રસન્ન કરી શકાય એવું
 હુરાસા સ્ત્રીં [સં.] દુષ્ટ આસા -ધચ્છા
 (૨) ક્ષણભૂત ન થઈ શકે તેવી આસા
 હુરાસાદ, હુરાસાધ વિં [સં.] દુષ્ટાચ(૨).
 દુઃસાધ્ય (૩) છતી ન શકાય એવું
 હુરિજન વિં (૨) પું + દુર્જન
 હુરિત વિં [સં.] મુશકેલ(૨) પાપી (૩) નં
 પાપકર્મ
 દુર્ગ પું [સં.] કિલ્લો
 દુર્ગતિ સ્ત્રીં [સં.] નહારી ગતિ
 દુર્ગમ(-ચ) વિં [સં.] મુશકેલીથી જઈ
 શકાય તેવું(૨) મુશકેલીથી સમજાશકાય એવું
 દુર્ગધ સ્ત્રીં[સં.] ખરાબવાસ. -ધી વિં[સં.]
 ખરાબ વાસવાળું; ગંધાતું(૨) સ્ત્રીં દુર્ગધ

દુર્ગા સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી. ંપૂળ સ્ત્રીં
 દુર્ગાની પૂળ. ંધમી સ્ત્રીં [+અધમી]
 આસો અને ચેત્ર સુદ આઠમ
 દુર્ગુણ પું [સં.] દોષ; ખરાબ ગુણ. -શી
 વિં દુર્ગુણવાળું
 દુર્ગેશ પું [સં. દુર્ગા + દેશ] શિવ
 દુર્ઘટ વિં[સં.] મુશકેલીથી પાર પડે એવું -
 અને એવું; અશક્ય
 દુર્ઘર્ષ પું [સં.] અથડાઅથડી; હરીફાઈ
 દુર્જન પું [સં.] દુષ્ટ - ખરાબ માણસ
 દુર્જ્ય વિં [સં.] છતવું મુશકેલ
 દુર્જમ(-ચ) વિં[સં.] કાપૂમાં રાખવું મુશકેલ
 દુર્જશા સ્ત્રીં [સં.] ખરાબ - માઠી દશા
 દુર્જિત વિં [સં.] નુઓ દુર્જમ(૨) ગર્વિષ્ઠ
 દુર્જિન પું [સં.] ખરાબ દહાડો(૨) વાદળાં
 વરસાદ કે વટોળવાળો દિવસ
 દુર્જવ(-ચ) નં [સં.] કમનસીબ; દુર્ભાગ્ય
 દુર્ધર્ષ વિં [સં.] ઉઘ્ર; પ્રચંડ (૨) પાસે ન
 જઈ શકાય તેવું (૩) છતી ન શકાય એવું
 દુર્નિવાર(-ચ) વિં[સં.] નિવારવું મુશકેલ;
 અનિવાર્ય
 દુર્ખલ [સં.], (-ખ) વિં કમલેર; દૂખળું
 (૨) ગરીબ; રાંક [લા.]. ંતા સ્ત્રીં[સં.]
 દુખ્યુદ્ધિ વિં [સં.] ખરાબ યુદ્ધિવાળું (૨)
 સ્ત્રીં ખરાબ યુદ્ધિ
 દુર્મોધ વિં [સં.] સમજવું મુશકેલ (૨) પું
 ખરાબ ઉપદેશ - સલાહ
 દુર્ભર વિં[સં.] ભરવામાં મુશકેલ(૨) નં પેટ
 દુભાગી વિં[સં.] દુર્ભાગ્ય ઉપરથી કમભાગી.
 -ચ વિં[સં.] દુર્ભાગી(૨) નં કમનસીબ
 દુર્ભિક્ષ પું [સં.] દુકાળ
 દુર્ભેદ વિં[સં.] ભેદી ન શકાય તેવું; મજબૂત
 દુર્ભતિ વિં(૨) સ્ત્રીં [સં.] નુઓ દુખ્યુદ્ધિ
 દુર્ભિલ(-ખ) વિં [સં. દુર્ + મિલ] દુર્લભ
 દુર્મુખ વિં [સં.] કદરૂપા મોંવાળું (૨)
 ગાળો લાંડવું
 દુર્મોદન વિં [સં.] છતવું મુશકેલ; અછત
 (૨) પું ધૂતરાધ્રનો મોટો પુત્ર
 દુર્લક્ષ નં બેદરકારી; ઉપેક્ષા (૨) વિં

લક્ષ વગરનું. -દ્ય વિં [સં.] મુરકેલીથી
 નેઈ શકાતું; લગભગ અદૃશ્ય
 દુર્લભ વિં [સં.] મળતું મુશ્કેલ
 દુર્વચન નં [સં.] ખરાબ વેણ-બોલ; ગાળ
 દુર્વાસા પું [સં.] એક ઋષિ (તે તેમના
 ક્રોધ માટે પ્રસિદ્ધ છે)
 દુર્વિપાક પું [સં.] ખરાબ પરિણામ
 દુર્વૃત્તિ સ્ત્રીં [સં.] ખરાબ વૃત્તિ
 દુર્વ્યસન નં [સં.] ખરાબ વ્યસન
 દુલહન સ્ત્રીં [હિં.] જુઓ દુલ્હન
 દુલારી સ્ત્રીં [હિં.] લાડીલી દીકરી. -રો
 પું લાડકો દીકરો
 દુલહા પું [પ્રા. દુલ્હ (સં. દુર્લભ) પરથી]
 વર; પતિ. -દિહન સ્ત્રીં નવી વહુ
 દુવા સ્ત્રીં [બ. દુઆ] આશિષ; દુઆ
 દુવાઈ સ્ત્રીં [જુઓ દુહાઈ] નહેરનામું;
 ઘોષણા (૨) આણ
 દુવાર નં [પ્રા.] + દ્વાર
 દુવિધા સ્ત્રીં દુઘ્ધા; અનિશ્ચય; ડામાડોળપણું
 દુશાસો પું [દુ + શાસ] કીમતી ખેવડી શાલ
 દુશ્ચરિત(-ત્ર) નં [સં.] દુરાચરણ (૨)
 ખરાબ ચરિત્ર-જીવન
 દુશ્મન પું[ફા.] શત્રુ. -નાઈ, -નાવટ, -ની
 સ્ત્રીં શત્રુવટ; અદાવત
 દુષકર વિં [સં.] કરવું મુશ્કેલ; અધરું.
 -ર્મ નં [સં.] દુરાચરણ
 દુષકાલ [સં.], -ળ પું જુઓ દુકાળ.
 ંનિવારણ નં દુકાળનું દુઃખનિવારણ;
 'દુર્મિત-રિલીક્'
 દુષ્ટતા નં [સં.] દુષ્ટર્મ
 દુષ્ટ વિં [સં.] નકારું; અધમ; પાપી (૨)
 દોષવાળું. ંધુદ્ધિ સ્ત્રીં ખદ્દાનત;
 પાપી બુદ્ધિ (૨) વિં દુષ્ટ બુદ્ધિવાળું.
 -ધા વિં સ્ત્રીં 'દુષ્ટ'નું સ્ત્રીલિંગ
 દુષ્ટપરિણામ નં [સં.] ખરાબ પરિણામ
 દુષ્ટાપ (-ય) વિં [સં.] દુર્લભ
 દુસ્તર વિં [સં.] મુશ્કેલીથી તરાય-
 ઓળંગાય એવું [તન્ય એવું
 દુસ્ત્યન, દુસ્ત્યાન્ય વિં [સં.] મુશ્કેલીથી

દુહાઈ સ્ત્રીં[હિં.] આણ; દુવાઈ [પત્ની
 દુહાગણ સ્ત્રીં[જુઓ દુહાગી] અણમાનીતી
 દુહાગી વિં [સં. દૌર્માગિન] દુર્ભાગી
 દુહિતર પું દૌહિત્ર; દીકરીનો દીકરો
 દુહિતા સ્ત્રીં [સં.] દીકરી
 દુહો પું [સં. દોષકા] દોહરો
 દુગો પું ચોર; દુગો
 દુઠ્ઠ સ્ત્રીં [સં. તુંદ] પેટની કાંદ. -દાળ
 (-ળ) વિં દુઠ્ઠવાળું. -દાળો પું
 દુઠ્ઠવાળા દેવ-ગણેશ [ભેરી
 દુઠ્ઠિ સ્ત્રીં; નં[સં.] એક ભત્રું નગારું;
 દુઃખ નં[સં.] વ્યથા; પીડા; કષ્ટ. ંકર વિં
 [સં.] દુઃખ કરનારું. ંકર્તા(-ર્તા) વિં
 (૨) પું દુઃખ કરનાર. ંકારક, ંકારી
 વિં દુઃખકર. ંહ, ંહાયક, ંહાયી,
 ંઝદ વિં દુઃખ દેનારું. ંભંજક(-ત્ર),
 ંભંજ વિં દુઃખ દૂર કરનારું. ંમય
 વિં દુઃખથી ભરેલું. ંશૂરું વિં જુઓ
 દુખશૂરું. ંહર(-ર્તા) વિં (૨) પું
 દુઃખ હરી લેનારું. ંહારિણી વિં સ્ત્રીં,
 ંહારી વિં દુઃખહર. -ખાત વિં
 [સં.] દુઃખથી પીડિત. -ખિત વિં [સં.]
 દુઃખથી પીડાયેલું; દુઃખી. -ખિની વિં
 સ્ત્રીં [સં.] દુઃખી (સ્ત્રી). -ખી વિં
 [સં.] જુઓ દુખી [ભાઈ
 દુઃશાસન પું [સં.] દુર્ચોધનનો એક નાનો
 દુઃશીલ વિં [સં.] ખરાબ શીલવાળું
 દુઃસહ વિં [સં.] સહેલું મુશ્કેલ
 દુઃસાધ્ય વિં [સં.] કરવું મુશ્કેલ (૨) ન
 મટી શકે તેવું (રોગ માટે)
 દુઃસ્થિતિ સ્ત્રીં[સં.] ખરાબ-કષ્ટેડી સ્થિતિ
 દુઃસ્વપ્ન નં [સં.] ખરાબ-અશુભ સ્વપ્ન
 દુ વિં [સં. દ્વિ; પ્રા. દુ, દો; ફા. દો] બે
 (સમાસમાં); બમણું (આંકમાં) [ગડિયા
 દુઆ પું બંબ ૧×૨=૨નો ૧૦ સુધીનો
 દુજી વિં [પ્રા. દુઝ્જી] બીજી
 દુઝણ સ્ત્રીં ['દુઝવું' ઉપરથી] દુધ આપતી
 ગાય ભેંસ. -જું(-જું) વિં (૨) નં
 દુધ આપતું (દોર માટે)

દ્રુવું અંકિં [સં. દ્રુવપરથી (દીલ-પ્રા.

દુલ્લ)] દ્રુવ દેવું (૨) ઝરવું; નીગળવું

દ્રુવુ શ્રીં [સં. દ્રુવ; પ્રા. દ્રુવ = બળેલું]

દુણવું તે; દુણાવાની અસર. ૦વું સંકિં

સંતાવવું; સતાવવું. નયું વિં મન બાળે

-નાણુશ દરે તેવું (૨) નં નારાણ કે

તેનું કારણ. -ણો પું બળવું - ચોટવું તે

દ્રુવ(૦ક) પું [સં.] સંદેશો પહોંચાડનારો

(૨) ખાતમીદાર; ભસસ. -તિકા, -તી

શ્રીં [સં.] સંદેશો પહોંચાડનાર શ્રી

(૨) આશકમાથક વચ્ચેના જાના સંદેશો

પહોંચાડનારી કે તેમનો મેળાપ કરાવી

આપનારી શ્રી

દ્રુવું વિં [સં. ધૂર્ત] દુર્યુ; ધૂર્ત

દ્રુવ નં [સં. દુર્યુ; પ્રા. દુલ્લ] રતન કે આંચળ-

માંથી નીકળતું ધોણું પ્રવાહી (૨) કેટલીક

વનસ્પતિમાંથી નીકળતો એવો ધોળો રસ.

[૦માં ને દાહીમાં પણ રાખવા =

બંને ખાતુની ટોલણી વગાડવી. ૦માંથી

પોરા કાઢવા = ખોટી ખાણખોદ કરવી.

દ્રુધે ધોઈ ને આપવું = પ્રામાણિકપણે

આદરપૂર્વક લીધેલું પાણું આપવું. ૦પાક

પું દ્રુધ અને ચોખાની એક વાની.

૦પીતું વિં દ્રુધમાં મોં હુબાડી મારી

નાખેલું (ખાળક). ૦ભાઈ પું બાપ

ભુદા પણ મા એક જ હોય એવો ભાઈ

(આંગળિયાત). -ધાધારી વિં [દ્રુધ +

આહારી] કક્કા દ્રુધ પર જીવનારું

દ્રુધિયા વિં પું બંબ ૦ દ્રુધના જેવા સફેદ

(દાંત) (૨) ધાવણાખાળકને કૂટેલા (દાંત).

-યું વિં ભુઓ દુધાળ (૨) દ્રુધના રંગનું;

સફેદ. ઉદા. 'દ્રુધિયા ચેણ' (૩) નવું;

તાનું; સફેદઆવતું. ઉદા. 'દ્રુધિયું લોહી'

(૪) નં દ્રુધી (૫) બદામ ઇં ને ધૂંટીને

દ્રુધ જેવું પાણી કઢાય છે તે

દ્રુધી શ્રીં [વિ. દુદિય] એક વનસ્પતિ-શાક

દ્રુપટ વિં [દ્રુ + પટ] બેવડું; બે જાણું

દ્રુખળું વિં [સં. દુર્બલ; પ્રા. દુલ્લ] કમબેર

દ્રુખળો પું લીલને મળતી એક ભત્તનો

આદમી (૨) અર્ધ ગુલામ જેવો (સુરત

તરફ) ખેડૂતનો નોકર

દ્રુલવવું સં કિં દુભાવવું

દ્રુલવું અંકિં [પ્રા. દ્રુમ = દુખી થવું] દુભાવું

દ્રુમો પું ભુઓ ડ્રુમો

દ્રુર વિં [સં.; ફા.] વેગળું; આધું (૨) અં

વેગળે; આધે. [૦બેસવું = (શ્રીએ) રજસ્વલા

થવું]. ૦અ દેશવિં દ્રુરઅ દેશો રાખનારું.

૦અદેશી શ્રીં દ્રુરઅ દેશપણું. ૦અદેશો

પું ભાવીનો વિચાર પ્રયમથી જ કરી

રાખવો તે; અગમચેતી. ૦ગામી વિં

દ્રુર સુધી નય એવું. ૦દર્શક્યંત્ર

નં દ્રુરની વસ્તુ ભેઈ રાકાય એવું ચંત્ર;

દ્રુરખીન. ૦દર્શિતા શ્રીં ૦દર્શી વિં

[સં.] દ્રુરદષ્ટિવાળું. ૦દષ્ટિ શ્રીં દ્રુર સુધી

જતી નજર - દ્રુરદેશી. ૦ખીન નં [ફા.]

દ્રુરદર્શક્યંત્ર. ૦વર્તી વિં દ્રુર - આધું

રહેલું. ૦રુથ વિં [સં.] દ્રુર; આધું; દ્રુરવર્તી

દ્રુરદેશ વિં [ફા.], -રૂં શ્રીં, -શો પું

ભુઓ 'દ્રુર'માં દ્રુરઅદેશ, -શી, -શો

દ્રુરાકૃષ્ટ વિં [સં.] તાણીતોશને કરેલું કે

સાથેલું; અસહજ [પતું (ગંજામાં)]

દ્રુરી શ્રીં [દ્રુ'ઉપરથી] ખેતી સંજ્ઞાવાળું

દ્રુર્વા શ્રીં [સં.] એક ઘાસ - દેરો. ૦દમી

શ્રીં [+અણ્મી] ભુઓ ધરોઆઠમ

દ્રુલ નં [સં. દુલ] ખેરાં-જાકરાંના કાનનું

એક ધરેલું

દ્રુલવું અં કિં ભુઓ ડ્રુલવું

દ્રુપક વિં [સં.] દોષ. કાઢનારું; છિદ્ર

રોધનારું (૨) દોષ ઉત્પન્ન કરનારું; દોષ

લગાડનારું. -ણુ નં [સં.] દોષ; ખોટખાણ

દ્રુસરું વિં [હિ. વસરા] ખીન્નું

દ્રુંગો પું દુંગો; હુંગો; ચોર

દ્રુટી શ્રીં ભુઓ ડ્રુટી. -ટો પું ભુઓ ડ્રુટો

દ્રુડું નં ભુઓ ડ્રુડું. -દ્રુટો પું ભુઓ ડ્રુટો

દક(-ગ) શ્રીં [સં.] દષ્ટિ; નજર (૨)

આંખ (૩) ખેતી સંજ્ઞા. -ગોચર વિં

[સં.] ભુઓ દષ્ટિગોચર

૬૯ વિં [સં.] રિયર; મજબૂત; પાકું;

નિશ્ચિત; ટકાઉ; અટળ (લા. અર્થમાં પણ). **ઠા** સ્ત્રીં [સં.]. **ઠાજક** પું
 યે કે વધારે આંકડાનો મોટામાં મોટો
 સાધારણ અવયવ [ગ.]
ઢીભૂત વિં [સં.] મળખૂત બનેલું
દસ વિં [સં.] મગર; દર્પવાળું
દશદ પું [સં.] પથરો
દશ્ય વિં [સં.] જેવા જેવું (૨) દેખાય એવું
 (૩) નં દેખાવ (૪) દેખાતું આ વિશ્વ.
ઠમાન વિં [સં.] દેખાતું હોય એવું
દષદ પું [સં.] જુઓ દશદ [પ.]
દષ્ટ વિં [સં.] જોયેલું; દેખેલું (૨) સ્ત્રીં દષ્ટિ
દષ્ટાંત નં [સં.] ઉદાહરણ; દાખલો. **ઠકથા**
 સ્ત્રીં દષ્ટાંત તરીકે કહેલી કથા; 'પેરેબલ'
દષ્ટિ સ્ત્રીં [સં.] નજર (૨) જેવાની શક્તિ
 (૩) [લા.] ધ્યાન; લક્ષ (૪) જુઓ દષ્ટિકોણ.
ઠકોણ પું [સં.] વસ્તુને નિહાળવાની -
 વિચારવાની રીત કે માર્ગ. **ઠગોચર**
 વિં [સં.] નજરે પડે એવું; દષ્ટિ પહોંચી
 શકે એવું. **ઠોષ** પું આંખની ખોડ
 (૨) નજરચૂકથી રહી ગયેલી ખામી (૩)
 આંખ વડે થયેલો હોષ - અપરાધ. **ઠપથ**
 પું [સં.] જુઓ દષ્ટિમર્યાદા. **ઠપાત** પું
 [સં.] નજર પડવી - જેવું તે. **ઠપૂત** વિં
 [સં.] આંખથી જોયેલું - તપાસી લીધેલું.
ઠખિંદુ નં દષ્ટિકોણ. **ઠલેદ** પું દષ્ટિનો
 - દષ્ટિકોણનો ભેદ કે ફરક. **ઠમર્યાદા** સ્ત્રીં
 જ્યાં મુઠ્ઠી આંખ નેઈ શકે તે હદ (૨)
 ક્ષિતિજ. - **ધોદષ્ટ** સ્ત્રીં દષ્ટિ સામે દષ્ટિ
 દે સ્ત્રીં [સં.] દેવી, પ્રા. દેઈ પરથી સ્ત્રીના નામને
 અંતે આવે છે. જેમ કે રૂપાદે, ગોરાદે
દેકારો (દે) પું [દે + કાર] દે દે - માર
 માર એવો પોકાર
દેખત અં [દેખવું] ઉપરથી જોતાંવેંત.
-તું વિં જોતું; આંધળું નહિ એવું (૨)
 સમજી; વિચારી
દેખરેખ સ્ત્રીં [દેખવું] ઉપરથી સંભાળ;
 તપાસ [જોતું]
દેખવું સં કિં [પ્રા. દેખવ; અપ. દેખ (સં. દેશ)]

દેખવું વિં શોભીતું; દેખાવડું (૨) દેખવા
 પૂરતું; ઉપરથી દેખાતું
દેખા સ્ત્રીં દેખાવું - પ્રત્યક્ષ જણાવું તે
દેખાડ પું જુઓ દેખાડો
દેખાડવું સં કિં 'દેખવું'નું પ્રેરક; બતાવવું
 (૨) હાથ, ડાંગ, ચાકુ, આંખ ઇં
 બતાવીને ડરાવવું (૩) પશુની માદાને
 નર દેખાડવો - સંભોગ માટે ભેગાં કરવાં
દેખાડો પું સામાને બતાવવા પૂરતો
 દેખાવ - ડોળ (૨) દેખાડવું - બતાવવું તે
દેખાદેખી સ્ત્રીં સામાનું જોઈને વાદોવાદ
 કરવું તે; અનુકરણ (૨) અં જોઈ
 જોઈને; વાદોવાદ
દેખાવ પું દેખાવું તે; દૃશ્ય (૨) આકાર;
 આકૃતિ (૩) જુઓ દેખાવ; ડોળ [લા.]
દેખાવડું વિં સુંદર; રૂપાળું
દેખાવું અં કિં ('દેખવું'નું કર્મણિ)
 જેવાવું; જણાવું; નજરે પડવું; સૂઝવું
દેખીતું વિં પ્રત્યક્ષ; ખુલ્લું; સ્પષ્ટ (૨)
 માત્ર બહારથી જ દેખાતું; વારતવિક
 નહિ એવું; દેખાતું
દેગ પું [ફા.] મોટો દેગડો (૨) સ્ત્રીં
 દેગડી; તાંબાનું એક વાસણ. **ઠડી** સ્ત્રીં
 દેગ ૨ જુઓ. **ઠડો** પું ધાતુનું એક
 મોટું વાસણ; હાંડો
દેજ સ્ત્રીં; નં [સરં ફા. દેજ] કન્યાને
 વરપક્ષ તરફથી આપવાની લૂગડાં વગેરેની
 ભેટ કે જમણ (૨) કન્યાનું શુલ્ક [સુ.]
દેડકી સ્ત્રીં દેડકાની માદા. - કું નં [સરં
 દે. ઢિજીર] ભીનાશમાં રહેતું એક પ્રાણી;
 મેડક. [દેડકાની પાંચશેરી શંખ્રં
 ઉધમાતિયું ને અસ્થિર ટાળું] (૨) એવાં
 બાળકોનો સમૂહ. - **કો** પું નર દેડકું
-દેણુ (દે) વિં [દેવું] પરથી દેનારું (સમાસ-
 ને અંતે) ઉદા. દુઃખદેણ
દેણુ (દે) નં [અ. દેન] દેવું; કરજ (૨)
 સરકારભરણું (૩) ઉપકારનું દાણ. **ઠગી**
 સ્ત્રીં [મ.] બાક્ષસ (૨) દાન. **ઠદાર**, - **ણિ**-
યાત વિં દેવાદાર. - **ણું** નં જુઓ દેણ

દેહાર પું [નુઓ દીદાર] દેખાવ
 દેદીપ્યમાન વિં [સં.] દીપતું; ઝગઝગતું
 દેન (દે) સ્ત્રીં તાકાત; મગદૂર
 દેનાર અં [દિવું + મારવું પરથી] ઝડીની
 સાથે; અપાટભેર. જેમ કે, વરસાદે દેમાર
 પડ્યા ક્યું; દેમાર કરતા પહોંચ્યા ત્યાં
 ગાડી ઊપડી ગઈ. [સકાય એવું]
 દેય વિં [સં.] આપવા ચોચ કે આપી
 દેર પું [સં. દેવર; પ્રા. દેવર] દિયર
 દેર સ્ત્રીં [ફા.] ઢીલ; વાર
 દેરડી (દે) સ્ત્રીં દેરું-નાનું મંદિર
 દેરાણી સ્ત્રીં [પ્રા. દેવ(-વ)રાણી] દિયરની વહુ
 દેરાસર (દે) નં ધરમાં દેવ રાખવાની
 જગા (ર) જૈન દેવમંદિર. -રી વિં
 દેરાસરમાં રહી નિયમિત દેવપૂજા કરનારું
 દેરી (દે) સ્ત્રીં નાનું દેરું
 દેરું (દે) નં [સં. દેવગૃહ, દેવકુલ; અપં
 દેહરય, દેહર] દેવદેવીનું સ્થાન-મંદિર
 દેવ પું [સં.] દેવતા; સુર; સ્વર્ગમાં રહેલું
 દિવ્ય સત્ત્વ (ર) ભગવાન; પરમેશ્વર
 (૩) સ્વામી; શેઠ; રાજા (આદર ને
 શ્રેષ્ઠતાસૂચક). [અર્થવું = મરણ પામવું].
 ઠીઠી અગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં કારતક
 સુદ અગિયારશ. ઠંઠણું નં મનુષ્યનું
 દેવો પ્રત્યેનું ઝણ. ઠંઠ્યા નં [સં.]
 દેવની કન્યા (ર) અતિ રૂપ-શૃણવાળી
 કન્યા [લા.]. ઠંઠપારા પું એક જાતનો
 કપાસ. ઠંધર નં દેરાસર; દેવમંદિર
 દેવડાવણું સં કિં 'દેવું'નું પ્રેરક
 દેવડી સ્ત્રીં દ્વારપાળને ખેસવાની જગા (ર)
 ચોક્કી; અખૂતરો (૩) સાધુ સંન્યાસી અથવા
 સતીને જ્યાં દાઢયાં-ખાઢયાં હોય ત્યાં
 કરેલું નાનું દેરા જેવું ચણતરં
 દેવતરુ નં [સં.] સ્વર્ગનાં પાંચ વૃક્ષોમાંનું
 દરેક (મંદાર, પારિજાત, સંતાન, કલ્પ
 અને હરિચંદન) (ર) જેની નીચે ગામના
 લોકો ભેગા મળતા હોય તે ઝાડ
 દેવતા પું [સં.] દેવ (ર) અગ્નિ (૩) સ્ત્રીં
 દેવી. ઠઈ વિં દેવી; અલૌકિક

દેવદર્શન નં [સં.] દેવનું દર્શન
 દેવદાર(-રુ) નં [સં. દેવદાર] એક જાતનું
 ઝાડ કે તેનું લાકડું
 દેવદાસી સ્ત્રીં [સં.] દેવને અર્પણ કરેલી
 સ્ત્રી (મદ્રાસ તરફની એક પ્રયા)
 દેવદિવાળી સ્ત્રીં કારતક સુદ પૂનમનું પર્વ
 દેવદૂત પું [સં.] દેવનો દૂત
 દેવનદી સ્ત્રીં [સં.] ગંગા
 દેવનાગરી વિં (ર) સ્ત્રીં [સં.] સંસ્કૃત
 અથવા ભાળભાષા લિપિ
 દેવપોઢી અગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં અષાઠ
 સુદ અગિયારશનું પર્વ
 દેવભાગ પું [સં.] દેવચક્ષુ તરીકે દેવોને
 અર્પવાનો ભાગ
 દેવભાષા સ્ત્રીં [સં.] સંસ્કૃત ભાષા
 દેવભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં [સં.] સ્વર્ગ
 દેવમંદિર નં દેવસ્થાન [પ્રાપચલો (દેશ)
 દેવમાતૃક વિં [સં.] વરસાદના પાણીથી
 દેવમુનિ પું [સં.] નારદ
 દેવચક્ષુ પું હોમ વગેરે (પંચયજ્ઞોમાંનો એક)
 દેવયાન નં [સં.] સ્વર્ગનો રથ; સ્વર્ગીય વાહન
 દેવર પું [સં.] દિયર
 દેવરાવણું સં કિં નુઓ દેવડાવણું
 દેવરિચો પું દેવર (વહાલમાં)
 દેવરાજ પું [સં.] ઇંદ્ર
 દેવર્ષિ પું [સં.] નારદ (ર) દેવ જેવા
 ઋષિ (અત્રિ, મરીચિ વગેરે)
 દેવલોં નં જાં વં ધરના દેવસ્થાનની
 મૂર્તિઓ
 દેવલોક પું [સં.] દેવોનો લોક-સ્વર્ગ
 દેવશયની, એકાદશી સ્ત્રીં નુઓ
 દેવપોઢી અગિયારસ
 દેવસેવા સ્ત્રીં દેવની મૂર્તિની પૂજા
 દેવસ્થાન નં [સં.] મંદિર
 દેવળ નં [સં. દેવકુલ, પ્રા. દેવળ] દેરું
 (ખાસ કરીને ખ્રિસ્તી લોકોનું)
 દેવાતાણુ(-ન્) નં [સં. દેવત્વ ઉપરથી]
 દેવપણું [હોય એવું]
 દેવાદાર વિં [દિવું+દાર] કરજદાર; માથે દેવું

દેવાધિદેવપું[સં.]દેવોનોપણદેવ-પરમેશ્વર
દેવાનાંપ્રિય વિં [સં.] દેવોને પ્રિય એવું
(અશોકનો ધલકાળ)

દેવાલય નં [સં.] દેવમંદિર; દેવું
દેવાલું અંકિં 'દેવું'નુંકર્મણિ. દેવાઈજવું
=અટકી જવું; બંધ થઈ જવું (૨) ખૂટવું;
કાંઈ ખાટી ન રહેવું (૩) નિર્વંશ થવું
દેવાળિયું વિં દેવાળું કાઢનારું; નાદાર.
-યો પું નાદાર માણસ

દેવાળું નં દેવું આપવાની અશક્તિ;
નાદારી [અપસરા
દેવાંગના સ્ત્રીં [સં.] દેવની સ્ત્રી; દેવી (૨)
દેવાંશી વિં [સં.] દેવના અંશવાળું
દેવી સ્ત્રીં [સં.] દેવની સ્ત્રી; દેવતા; દિવ્ય
શક્તિ; માતા (૨) રાણી (સંબોધનમાં)
(૩) સ્ત્રીના નામને અતે લગાડાતો
ગૌરવવાચક શબ્દ. ઉદા. ઉધાદેવી (૪)
સ્ત્રી (ગૌરવવાચક)

દેવું સં કિં [સં. દા] આપવું (૨) મારવું
ઠોકવું. [લા.] (૩) વાસવું; બંધ કરવું
(૪) સાંકટુંની જેડે આવતાં, તે કિયાની
રત્ન આપવી, એવો ભાવ બતાવે છે.
જેમ કે, જવા દેવું (૫) અં ભૂંકું ની
સાથે આવતાં, તે કિયા બરોબર કરી
છૂટવું, એવો ભાવ બતાવે છે. જેમ કે,
તેમને છાડી દીધા

દેવું નં [સં. દેવ, અપં દેવં] કરજ; ઋણ
દેશ પું [સં.] રાષ્ટ્ર; કોઈ અમુક પ્રાંતનું
વતન; મુલક (૨) કોઈ મોટી વસ્તુનો
અમુક વિભાગ (૩) વતન (૪) ક્ષેત્ર;
પ્રદેશ; જગા. ંકાલ [સં.], -ળ પું
દેશ અને કાળ; સમય અને સ્થળ (૨)
દૃશ્ય પદાર્થને વિચારવા માટેનાં બે
પરિમાણ (૩) ચાલતો રીતરિવાજ [લા.].
ંદાઝ સ્ત્રીં દેશની લાગણી. ંદ્રોહ પું
દેશ પ્રત્યે બેવફાઈ. ંદ્રોહી વિં દેશદ્રોહ
કરનારું. ંનિકાલ પું દેશમાંથી કાઢી
મૂકવું તે. ંપાર અં દેશની બહાર
(દેશનિકાલ). ંપ્રેમ પું દેશને માટે

પ્રેમ. ંધ પું દેશભાઈ. ંભક્ત પું
દેશભક્તિવાળો. ંભક્તિ સ્ત્રીં દેશ પ્રત્યેની
ભક્તિ. ંભાઈ પું પોતાના દેશનો
માણસ. ંબટો પું પરદેશમાં વાસ
(૨) દેશાટન. ંસેવક પું દેશસેવા
કરનાર. ંસેવા સ્ત્રીં દેશની સેવા
દેશાઈ પું એક અટક (૨) રાજ્યને કચેલી
સેવા બદલ મળેલી બક્ષિસનો માલિક;
વતનદાર (૩) રખારી માટેનો માનવાચક
શબ્દ. ંગીરી સ્ત્રીં દેશાઈનું પદ કેહક (૨)
તેની રૂએ સરકારમાંથી મળતું લવાજમ
દેશાચાર પું [સં.] દેશનો આચાર-રૂઢિ
દેશાટન નં [સં.] જુદા જુદા દેશોમાં ફરવું તે
દેશાભિમાન નં [સં.] પોતાના દેશનું
અભિમાન. -ની વિં દેશાભિમાનવાળો
દેશાવર પું [સં.] પરદેશ
દેશાંતર નં [સં.] દેશાવર
દેશી વિં [સં.] દેશનું, -ને લગતું (૨) સ્વદેશી
(૩) પું સ્વદેશનો રહીશ (૪) પ્રાકૃત
ભાષાનો એક પ્રકાર (૫) સંસ્કૃત નહિ પણ
પ્રાકૃત છંદ કે પદ્યરચના. ંય વિં [સં.]
દેશનું (૨) સ્થાનિક
દેશાન્નતિ સ્ત્રીં [સં.] દેશની ઉન્નતિ-ચડતી
દેશ્ય વિં [સં.] સ્થાનિક; પ્રાંતિક (૨) દેશી;
દેશના મૂળવતનીઓનું વા એમની ભાષા-
માંથી આવેલું

દેસાઈ, ંગીરી જુઓ 'દેસાઈ'માં
દેહ પું; સ્ત્રીં [સં.] શરીર; કાયા. ંત્યાગ
પું [સં.] દેહનો ત્યાગ-મરણ. ંદમન
નં દેહનું દમન; શારીરિક તપસ્યા. ંદંડ
પું [સં.] શરીરને કષ્ટ આપવું તે (૨)
શારીરિક શિક્ષા; શરીરનો અવયવ કાપી
નાખવાની શિક્ષા. ંધર્મ પું [સં.] શરીરના
શુભધર્મ. ંધારણ નં [સં.] દેહ ધારણ
કરવો તે (૨) દેહ ટકાવી રાખવો - છવું
તે. ંધારી વિં [સં.] જેને દેહ હોય એવું;
શરીરી. ંધાત પું દેહનું પડવું તે; મરણ.
ંધાત્રા સ્ત્રીં [સં.] શરીરનિર્વાહ; શુભરાત
(૨) મરણ. ંરખુ વિં શરીરની જ

વધારે ફિકર કર્યા કરનારું (૨) જાતરખુ;
સ્વાર્થા. બેઠા નં શરીર પૂરું લક્ષ
-રનેહલક્ષ નહિ તે

દેહલિ(-લી) સ્ત્રી [સં.] ઉંબરા. બંદીપદ-
ન્યાય પું ઉંબરા પર મુકેલો દીવો
જેમ બને બાનુ પ્રકાશ આપે તેમ બને
બાનુને એકસાથે લાગુ પાડવું તે

દેહાત સ્ત્રી [ફા.] ગામડું. -તી વિં
ગામડાનું (૨) પું ગામડાનો રહીશ

દેહાંત પું દેહનો અંત; મૃત્યુ. બંદ પું
મોતની શિક્ષા [પું] આત્મા

દેહી વિં [સં.] દેહધારી; શરીરવાળું (૨)

દેહોત્સર્ગ પું દેહત્યાગ; મૃત્યુ (૨) નં
શ્રીકૃષ્ણે જ્યાં દેહત્યાગ કરેલો તે સ્થળ
(પ્રભાસ પાટણ)

દેહવું (દે) નં [જુઓ ડેહું] પાણીનો સાપ

દૈત્ય પું [સં.] રાક્ષસ [છાપું]

દૈનિક વિં [સં.] રોજ(૨) નં રોજ નીકળવું

દૈન્ય નં [સં.] દીનતા

દૈવ વિં [સં.] દેવ-દેવતાને લગતું (૨) નં

નસીબ. બગતિ સ્ત્રી [સં.] નસીબની

ગતિ - ધટના. બંગેગ પું નસીબનો ભેગ

-સંયોગ. બજ પું [સં.] નસીબને બાથ-

નારી - ભેશી. બા નં [સં. દેવલ] તેજ

(૨) સત્વ; સાર. બ્યોગ પું [સં.] દૈવભેગ.

-વાધીન વિં [સં.] દૈવને - નસીબને

આધીન. -વી વિં [સં.] દેવ સંબંધી;

દેવતાઈ (૨) અલૌકિક (૩) આકસ્મિક

દૈશિક પું [સં.] ગુરુ(૨) ભોમિયો; બાણકાર

દૈહિક વિં [સં.] દેહનું, -ને લગતું

દો વિં [ફા.; પ્રા.; સં. દિ] બે. બ્યાબ

પું બે નદીઓ વચ્ચેનો પ્રદેશ

દોકડો પું રૂપિયાનો સોમો ભાગ (૨)

બાર ટકા બ્યાબ (૩) ગુણ; 'માક'

દોખ પું + દોપ; ખામી. -ખી વિં દોષિત

દોજખ નં [ફા.] નરક; મરણ બાદ

પાપના કૃણ રૂપે મળતી શિક્ષા ભોગવવાનું

કલ્પિત સ્થાન - એક લોક (૨) દુઃખથી

ભરપૂર કોઈ જગા [લા.]

દોટ સ્ત્રી દોડવાની ક્રિયા. -દ'દોટા,

-ટ'દોટ સ્ત્રી દોડાદોડ

દોટી સ્ત્રી એક જાતનું કાપડ (૨) કન્યાના

ખાપને વેવાઈ તરફથી મળતી બક્ષિસ

દોઢું નં બડી પૂરી [અડપ

દોડ (દોડ) સ્ત્રી દોડવાની ક્રિયા કે

દોડકી સ્ત્રી તુરિયાની જાતની એક વેલ.

-કું નં તેનું કૃણ [ધમાચકડી

દોડધામ, દોડમાર (દો) સ્ત્રી દોડાદોડ;

દોડવું (દો) અં કિં [સં. દુ] નાસવું;

અડપથી ક્રૂરતા પગલે હીડવું - ધસતા ચાલવું

દોડ'દોડા, દોડાદોડ (-ડી) (દો) સ્ત્રી

દોડધામ; અહીં તહીં વારંવાર દોડવું તે

દોડી સ્ત્રી જુઓ ડોડી. -કું નં ડોડું

દોડો પું જુઓ ડોડો

દોઢ (દો) વિં [પ્રા. દિવહ્ (સં. દ્યુપાધ)]

એક ને અડધું - '૧૧' (૨) સ્ત્રી દોઢવું

તે. બડહાપણું નં વધારેપડતું હડાપણું;

ચિખાવલાપણું. બડાહું વિં વધારેપડતું

હડાપણું કરનારું (૨) નં દોઢહડાપણું કે

તેવી વાત. વવવું સંકિં દોઢ ગણું કરવું.

બું સંકિં સીવવું; દોરવવું (૨) દોઢવવું

દોઢિયાં (દો) નં બંબં પૈસો; ધન [લા.]

દોઢિયું (દો) વિં દોઢું (૨) નં દોઢ પને

સીવેલું વજ્ર (૩) પૈસો; કાવડિયું (૪) જેમાં

પ્રાસ દોઢવાય છે એવું ગીત

દોઢી (દો) સ્ત્રી [જુઓ દેવડી] માંડવી

દોઢું (દો) વિં 'દોઢ' ઉપરથી દોઢ ગણું

દોણી (દો) સ્ત્રી [સં. વોહની; ચાંદ. દુહિર્ણા]

હાંતલી (દૂધ, દહીં વગેરે ભરવાની). -હું

નં મોટી દોણી (૨) (દોણી જેવું) પેટ [લા.]

દોત પું + દવાત; ખડિયો

દોદરું વિં [સં. દર્દર] જણ; નખળું (૨)

ખોખરું [ખાનુએ; આમ તેમ

દોદશ (દો) અં [જુઓ દશોદિશ] બધી

દોદળું વિં જુઓ દોદરું

દોપટ વિં [દોપટ] ખેવડું; ખમાયું; દૂપટ

દોષિસ્તાં નં બંબં વં [ફા. દો + પુસ્ત]

અક્ષર ધૂંટવાનું જડું 'પૂઠું'

દોર (દો) પું [અ. દોર] અમલ; સત્તા (૨)
અલકો. ૦૬મામ પું દોર અને દમામ
દોર પું [સં.; દે.] જડું દોરડું (૨) પતંગની
દોરી. ૦ડી સ્ત્રી પાતળું દોરડું; દોરી.
૦ડું નં દોર; રેસાદાર વસ્તુને વળ દર્શ
કરાતી બનાવટ. ૦ડો પું દોરો (૨)
મંત્રેલો દોરો

દોરવણી સ્ત્રીં દોરવડું તે (૨) શિખવણી
દોરવડું સંકિં હાથ ઝાલી ચલાવડું; રસ્તો
બતાવવો (૨) દોરા ભરવા; સીવડું
દોરડું સંકિં જુઓ દોરવડું (૨) આંકડું
(લીંટી) (૩) ચીતરડું (ચિત્ર)

દોરંગી વિં [દો+રંગ] બે રંગવાળું (૨)
મનસ્વી; ચંચળ [લા.]

દોરાચિટ્ટી સ્ત્રીં મંતરેલા દોરા ચિટ્ટો વગેરે
દોરિયું નં [સં. દોર ઉપરથી] એક જાતનું વસ્ત્ર
દોરિયો પું [સરં સં. દોર; પ્રા. દોરિયા]

એક જાતનું કાપડ (૨) ગળાનું એક ધરેલું
દોરી સ્ત્રીં [સં. દોર; દે.] રસી; દોરડી (૨)

પતંગની પાતળી દોરી (૩) લગામ; કાબૂની
ચાવી [લા.] (૪) કાંઈ માપવાની દોરી.

૦સંચાર-રો પું દોરી ખેંચવાથી
હાલતાં ચાલતાં પૂતળાને નચાવવાં તે (૨)

પાછળ રહીને યુક્તિ પ્રયુક્તિ કરવી તે [લા.].
૦સંચો પું પાછળથી દોરી ખેંચવાનો

સંચો - યુક્તિ; દોરી સંચારો
દોરો પું [સં. દોર] દોરડો; સીવવા વગેરે

માટેનો પાતળો દોર (૨) ગળાનું એક
ધરેલું (૩) કંદોરો (૪) મંતરેલો દોરો.

૦ધાગો પું મંતરેલો દોરો
દોલત (દો) સ્ત્રીં [અ. લોલત] પેસો; પૂંછ.

૦મંદ, ૦વાન વિં પેસાદાર
દોલન નં [સં.] જુઓ ડોલન

દોલા સ્ત્રીં [સં.] હીચકો (૨) પાલખી; ડોળી.
૦ચમાન વિં [સં.] જુઓ ડોલાચમાન.

૦ચંત્ર નં ધડામાં પ્રવાહી ભરી તેની અંદર
ઔષધિની પોટલી લટકતી રાખી ઔષધિ

તેયાર કરવાની રચના
દોલું (દો) વિં ભોળું (૨) ઉદાર જીવનું; સખી

દોલોત્સવ પું [સં.] વૈશ્ણવ મંદિરનો
હિંડોળાનો ઉત્સવ

દોવડા-રો વડું (દો) સં કિં, દોવાડું
(દો) અંકિં 'દોહડું'નું ગ્રેરક ને કર્મણિ

દોશી પું [સં. દૌશ્યિક, પ્રા. દોસિય] કાપડ
વેચનારો ફેરિયો

દોષ પું [સં.] ભૂલ; ચૂક (૨) ખોડખાંખણ;
ખામી (૩) ગુનો; વાંક (૪) લાંછન (૫) પાપ.

૦દર્શી વિં [સં.] (પારકાના) દોષ જોનારું
-ખોળનારું. ૦દષ્ટિ સ્ત્રીં [સં.] (પારકાના)

દોષ જોવા તે -પારોપણ્ય નં [સં.] માથે
દોષ ચડાવવા તે. -ધિત, -ધી [સં.] વિં

દોષવાળું; અપરાધી (૨) પાપી
દોસ્ત પું [ફા.], ૦દાર પું મિત્ર;

ભાઈબંધ. ૦દારી, -રતી સ્ત્રીં મિત્રાચારી
દોહડ પું; નં [સં.] ગભીંણી સ્ત્રીને થતો

અભિલાષ (૨) તીવ્ર ઇચ્છા
દોહન નં [સં.] દોહડું તે

દોહરો પું [સરં હિં. દોહરા] એક છંદ
દોહડું સંકિં [સં. દુહ] દોરનું દૂધ કાઢવું

(૨) સાર ખેંચવો; કસ કાઢી લેવો [લા.]
દોહિતર પું [સં. દોહિત્ર; પ્રા. દોહિત] દોહિત્ર

(૨) મૂએલા માણસ પાછળ વહેંચવામાં
આવતા દૂધના લાડુ.

દોહિત્ર પું [સં. દોહિત્ર] દીકરીનો દીકરો.
દોહાલું વિં [સં. દુઃખ, પ્રા. દુહ ઉપરથી]

અધરું; મુરકેલ (૨) નં દુઃખ; સંકટ
દોંગાઈ સ્ત્રીં [જુઓ દોંગુ] હુચ્ચાઈ

દોંગુ વિં [સરં કા. ડોંગા] પૂર્વ; હુચ્ચુ
(૨) ખેંચક; ઉદ્ધત (૩) માંસક

દોળન્ય નં [સં.] દુર્જનતા
દોળન્ય નં [સં.] દુર્બળતા

દોળાગ્ય નં [સં.] કમનસીબી; દુર્દેવ
દોહિત્ર પું [સં.] દીકરીનો દીકરો; દોહિત્ર.

-ત્રી સ્ત્રીં દીકરીની દીકરી
દોવાપૃથિવી નં ૦ ૦ ૦ [સં.] ધૌ અને

પૃથ્વી; ધરતી અને આકાશ
ધુતિ સ્ત્રીં [સં.] તેજ; કંતિ

ધુલોક પું [સં.] સ્વર્ગ

દ્રુત નં [સં.] જુગાર; જુગાર
 દ્રોત પું [સં.] દ્રુતિ; તેજ; પ્રકાશ. ઠંક વિં
 [સં.] પ્રકાશ કરનારું (૨) સ્પષ્ટ કરનારું
 દ્રૌ સ્ત્રીં [સં.] આકાશ (૨) સ્વર્ગ
 દ્રુમ પું [સં.] એક પ્રાચીન સિંકો; નિષ્કને ।
 સોળસો ભાગ
 દ્રવ પું [સં.] દ્રવ્યું તે (૨) ગળેલા રસ.
 ંવું અંકિં [સં. દ્રુ-દ્રવ] પીગળવું;
 ઓગળવું (૨) ઝરવું; ગળવું (૩) ગદ્ગદ
 થવું (દિલનું) [લા.]
 દ્રવિડ પું [સં.] દક્ષિણના એક દેશનું પ્રાચીન
 નામ (૨) ત્યાંનો વતની
 દ્રવિત વિં [સં.] દ્રવેલું
 દ્રવીભૂત વિં [સં.] દ્રવેલું; દ્રવિત થયેલું
 દ્રવ્ય નં [સં.] પૈસો; નાણું (૨) વસ્તુ; પદાર્થ
 (૩) મૂળ તત્ત્વ [ન્યા.] ંવાચક વિં સોનું,
 ગોળ જેવાં દ્રવ્યોનું વાચક (નામ) [વ્યા.]
 દ્રવ્ય વિં [સં.] જેવા થોડા [૩૫ આત્મા
 દ્રષ્ટા પું [સં.] જોનારો (૨) પ્રકૃતિના સાક્ષી-
 દ્રષ્ટ પું [સં.; પ્રા.] ધરો; હંદ
 દ્રાક્ષ (-ક્ષા) સ્ત્રીં [સં.] એક જાતનું ફળ.
 ંલતા સ્ત્રીં દ્રાક્ષની વેદ -ક્ષાસવ પું
 દ્રાક્ષનો આસવ
 દ્રાવ પું [સં.] જુઓ દ્રાવણ. ઠંક વિં [સં.]
 ઓગાળી નાખે એવું (૨) નં ધાતુઓ
 વગેરેનો ઝટ રસ બને એ માટે એની
 સાથે ભેળવવાનો એક પદાર્થ. ંણુ નં
 [સં.] દ્રવાવેલું-પ્રવાહીરૂપ બનાવેલું તે
 દ્રાવિડ વિં [સં.] દક્ષિણમાં પૂર્વ કિનારે
 આવેલા દ્રવિડ દેશનું (૨) પું એ દેશનો
 આદમી (૩) દક્ષિણના શાહજોની પાંચ
 જાતિમાંની એકનો માણસ (દ્રાવિડ,
 કર્ણાટ, ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર અને તેલંગ.)
 -દ્રી પ્રાણ્યાયામ પું બિનજરૂરી કે
 સીધું સરળ નહિ એવું લખાણ [લા.]
 દ્રાવ્ય વિં [સં.] ઓગળે એવું
 દ્રુત વિં [સં.] ગળેલું; ઝરેલું; ટપકેલું (૨)
 ઉતાવળું; ઝડપવાળું [પિતા
 દ્રુપદ [સં.] પાંચાલ દેશનો રાજ-દ્રૌપદીનો

દ્રુમ નં [સં.] ઝાડ
 દ્રોણ પું [સં.] પાંડવકૌરવોના ગુરુ (૨)
 પું; નં એક માપ (એક કે ચાર આઠક
 જેટલું) (૩) દરિયો
 દ્રોહ પું [સં.] દગા; બેવફાઈ (૨) ઈર્ષા; વેર.
 -દ્રી વિં [સં.] દ્રોહ કરનારું
 દ્રૌપદી સ્ત્રીં [સં.] દ્રુપદ રાજની પુત્રી;
 પાંડવોની પત્ની
 દ્રવ્ય વિં [સં.] જે
 દ્રંદ્ર પું [સં.] જુઓ દ્રંદ્ર સમાસ (૨) નં
 જેનું જોડું (૩) જુઓ દ્રંદ્રયુદ્ધ (૪) ઋધડો;
 બળેડો. ંયુદ્ધ નં [સં.] જે જળ વચ્ચેનું
 યુદ્ધ. ંસમાસ પું 'રામલદમણ', 'માખાપ'
 એવા જે કે વધારે શબ્દોનો સમાસ
 [વ્યા.]. -દ્રાતીત વિં [સં.] સુખદુઃખ,
 પાપપુણ્ય ઇત્યાદિ દ્રંદ્રોને તરી ગયેલું
 દ્રાદશ વિં [સં.] '૧૨' -ગાર. -રી સ્ત્રીં
 [સં.] ગારા તિથિ
 દ્રાપર પું [સં.] ચાર યુગોમાંનો ત્રીજો યુગ
 દ્રાર નં [સં.] ગારણું
 દ્રારકા સ્ત્રીં; નં [સં.] એક તીર્થ-કૃષ્ણની
 રાજધાની. ંનાથ પું [સં.] કૃષ્ણ.
 -દેશ પું [સં.] કૃષ્ણ
 દ્રારપાલ [સં.], (-ળ) પું દરવાન
 દ્રારા અં [સં.] મારફતે
 દ્રારામતી, દ્રારિકા [સં.] સ્ત્રીં દ્રારકા
 દ્રિ વિં [સં.] જે (સમાસના પહેલા પદ
 તરીકે આવે છે). ંચથી વિં જે
 અર્થવાળું (૨) અસ્પષ્ટ; સંદિગ્ધ
 દ્વિક્ષિક વિં [સં.] બીજી કક્ષાનું. ંસમી-
 કરણુ નં 'ઇકવેશન ઓફ થી સેકન્ડ
 ઓર્ડર' [ગ.]
 દ્વિકર્મકવિં [સં.] બેકર્મવાળું (કિં) [વ્યા.]
 દ્વિગુ પું [સં.] કર્મધારય સમાસનો એક
 પ્રકાર. હદાં ત્રિભુવન [વ્યા.]
 દ્વિગુણ વિં [સં.] બમણું; બેવડું, -હિત
 વિં જેથી ગુણેલું; બમણું
 દ્વિધાત વિં [સં.] 'કવોડેટિક' [ગ.], ંપદી
 સ્ત્રીં 'કવોડેટિક એક્ટરેશન' [ગ.]

દિવ્ય વિં [સં.] જે વાર જન્મેલું (૨) પું
 આહાણ, ક્ષત્રિય કે વૈશ્ય (૩) દાંત (૪)
 નં પંખી; અંડજ
 દિવ્યન્મા પું [સં.] દિવ્ય; આહાણ
 દિવ્યરાજ પું [સં.] ઉત્તમ દિવ્ય (૨) ગરુડ
 દ્વિતીય વિં [સં.] બીજું. -યા વિં સ્ત્રીં
 બીજ(૨)સ્ત્રીં બીજ (તિથિ) [નં કંડોળ
 દ્વિદલ [સં.], (-ળ) વિં જે દલ-ફાડવાળું (૨)
 દ્વિધર્મી વિં જે ગુણ-ધર્મવાળું
 દ્વિધા અં [સં.] જે રીતે (૨) સ્ત્રીં દુવિધા
 દ્વિપ પું [સં.] હાથી
 દ્વિપદ વિં [સં.] જે પગવાળું; દ્વિપાદ (૨)
 'બાયનોમિયલ' [ગ.]
 દ્વિભાજક વિં (૨) પું [સં.] દુભાગનાર;
 'બાયસેક્ટર' [ગ.]
 દ્વિરુક્તિ સ્ત્રીં [સં.] જે વાર કહેલું તે
 દ્વિરેફ પું [સં.] ભ્રમર
 દ્વિભાવ પું [સં.] વર્ણનું જેવડાનું તે [વ્યા.]
 દ્વિવચન નં [સં.] જેનો બોધ કરે એવું
 વચન [વ્યા.]
 દ્વિવિધ વિં [સં.] જે પ્રકારનું
 દ્વીપ પું [સં.] ખેટ; ટાપુ. ંકદ્વિપ પું જેની ત્રણ

બાજુએ પાણી હોય તેવો જમીનનો ભાગ
 દ્વેષ પું [સં.] ઈર્ષ્યા; વેર (૨) અપ્રિયતા;
 તિરસ્કાર. ંભાવ પું દ્વેષની લાગણી.
 -પી વિં [સં.] દ્વેષવાળું. -ષ્ટા પું [સં.]
 દ્વેષ કરનારો; દુશ્મન
 દ્વૈત નં [સં.] બેપણું; ભિન્નતા. ંભાવ પું
 ઈશ્વર અને જગત વચ્ચે દ્વૈતની બુદ્ધિ-
 ભાન. ંભત પું; નં, ંવાદ પું [સં.]
 બ્રહ્મ અને જગત, જડ અને ચેતન વગેરે
 તત્ત્વો એકબીજાથી ભિન્ન છે એવો મત.
 ંવાદી વિં [સં.] દ્વૈતવાદને લગતું (૨)
 દ્વૈતવાદને માનનારું (૩) પું દ્વૈતવાદમાં
 માનનારો. -તાદ્વૈત નં [સં.] દ્વૈત કે
 અદ્વૈત; ભેદભાવ
 દ્વૈધીભાવ પું [સં.] ભેદભાવ; દ્વૈત(૨)અ-
 નિશ્ચય; સંશય (૩) ખહાર અને અંદર
 બુદ્ધો ભાવ રાખવો તે વિદ્યવ્યાસ
 દ્વૈપાયન પું [સં.] મહાભારતના કર્તા -
 દ્વૈમાસિક વિં [સં.] દર બે માસે આવતું, બનતું
 (૨) નં દર બે માસે પ્રગટ થતું છાપું
 દ્વચથ્(-થી) વિં [સં.] જે અર્થવાળું
 (૨) અરુપ; સંદિગ્ધ

ધ

ધ પું [સં.] દંતરથાની ચોથો બ્યંજન(૨).
 સા રી ગ મ માં ધૈવત સ્વરની સંજ્ઞા
 ધકમક સ્ત્રીં ઉતાવળ
 ધકાવવું સંકિં ધકેલવું (૨) તડામાર
 આગળ ચડાવવું
 ધકેલવું સંકિં ધક્કો મારવો; હડસેલવું
 (૨) ગમે તેમ ખેંચકારીથી આગળ ને
 આગળ ચડાવ્યે જવું; દીધે રાખવું
 ધક્કા ધક્કા, ધક્કાધક્કી સ્ત્રીં સામસામી
 ધક્કા મારવા તે (૨) ભીડ [મારી
 ધક્કામુક્કી સ્ત્રીં ધક્કા અને મુક્કાથી મારા-
 ધક્કો પું [સં.] ધક્કા ઉપરથી] હડસેલો (૨)
 નુકસાન (૩) ફેરો (૪) [સરં [દં. 'લોક']

ડક્કો; માલ ચડાવવા ઉતારવાની જગા
 ધખધખવું અંકિં ધખવું; સમસમવું
 ધખના સ્ત્રીં [ધખવું ઉપરથી] રણ;
 ચિંતન; બળતર
 ધખમખ સ્ત્રીં ધકમક; ઉતાવળ
 ધખવું અંકિં [પ્રા. ધગધગ (૨વં) =
 અતિશય સળગવું] ધીકવું (૨) [લા.] ગુરસે
 થવું (૩) સંકિં ઠપકો આપવો
 ધખારો પું [ધખવું ઉપરથી] બાક; ગરમી;
 તપારો (૨) ઝંખના; મનમાં ધૂમ્મા કરવું
 તે [લા.]
 ધગડું નં દ્વૈલો (૨) પટ્ટાવાળો (તિરસ્કારમાં)
 -ડો પું દ્વૈલો; યાચો (૩) લગાટિયો બાવો

ધગધગ અં [રવં] (જોરથી સળગવું કે ગરમ થવું સૂચવે છે). ંવું અંકિં [પ્રા. ધગધગ] જોરથી બળવું (૨) ખૂબ ગરમ થવું
 ધગવું અંકિં ભૂયો ધખવું
 ધગરા સ્ત્રીં [‘ધગવું’ ઉપરથી] દાઝ; ઉત્સાહ
 ધજ વિં [સં. ધ્વજ] શ્રેષ્ઠ (૨) મજબૂત (૩) જોશીલું
 ધજ સ્ત્રીં [સં. ધ્વજ] વાવટો; નિશાન.
 ંગરો પું ધજ પકડનારો (૨) ધજનો દંડ. ંપતાકો સ્ત્રીં ધજ અને પતાકા
 ધડ નં [દે.] માથા વિનાનું શરીર (૨) મૂળ પાથો [લા.]
 ધડ અં [રવં] (કાંઈ પડવાનો રવ)
 ધડક સ્ત્રીં [રવં] હૃદયનો કંપ (૨) બીક (૩) અં [રવં]. ંછુ વિં બીકણ
 ધડકવું અંકિં [રવં] ધબકવું
 ધડકાર(-રો) પું ધડ અવાજ; ધબકારો
 ધડકો સ્ત્રીં ધાબળો (૨) નાનું આસન
 ધડધડ અં [રવં] ધારા પડે કે લાકડી ઇં ઉપરાઉપરી ને જોરથી પડે તેનો અવાજ. ંવું ધડધડ થવું (૨) એકદમ તૂટી પડવું. -ડાટ પું ધડધડ અવાજ (૨) અં અપાટભેર
 ધડઃધડા સ્ત્રીં મારામારી
 ધડાકો પું [રવં] મોટો અવાજ; ભડાકો (૨) સાંભળનાર ચોકે એવી નવી કે વિચિત્ર વાત કે બનાવ (૩) કાળનો અપાટો
 ધડાધડ અં [રવં] ‘તડાતડ, ઉપરાછાપરી, અપાટામાં’ સૂચવતો અવાજ. -ડી સ્ત્રીં ધડધડા (૨) ધમાલ
 ધડી સ્ત્રીં એક તોલ કે વજન
 ધડૂકવું અંકિં [દે. ધુડુક્ક; રવં] ગાળવું (૨) ધાંટા કાઢવા
 ધરો પું [સં. ધટ ઉપરથી] ત્રાજવાનું સમ-તોલપણું ન. હોલું તે (૨) તેનું સમતોલ-પણું લાવવા મુકાતો ભાર (૩) જોધ (૪) નિયમ; ઠેકાણું; ધોરણ; (૫) ગણના; કદર; ખૂબ [લા.] [સ્ત્રી
 ધણુ સ્ત્રીં [સં. ધન્ય; પ્રા. ધણ] (ભારેવાઈ)
 ધણુ નં [સં. ધન] (ગાયોનું) ટોણું.

ંખૂંટ પું ધણમાં રાખેલો આખલો
 ધણુ ધણુ અંકિં ધણધણ થવું (૨) કંપવું
 ધણુયાણી સ્ત્રીં [‘ધણી’ ઉપરથી] વહુ (૨) માલિક સ્ત્રી
 ધણુયાતું વિં ધણી-માલિકવાળું (૨) માલકીનું. -યું નં ધણીપણું. -સો પું દુબળાનો ધણી
 ધણી પું [સં. ધનિન્; પ્રા. ધણિ (ંઘ)] માલિક (૨) પતિ (૩) વિં માલિક. જેમ કે, આનું કોઈ ધણી નથી. ંજોગ વિં, ંજોગી વિં સ્ત્રીં વેચાણ લેનારને જ મળે એવી (હું.ડી). ંધોરી પું [+ધુરીંગ (સં.)] માલિક (૨) રક્ષક. ંરણી પું કલ માલિક. ંવણું વિં ધણીના પક્ષનું
 ધતિંગ નંતોડાન(૨) ટોંગ; ખાલી ધામધૂમ
 ધતૂરો પું [સં. ધતૂર] એક વનરપતિ; ધતૂરો
 ધધડાવવું સં કિં [રવં] ધડધડ-ખૂબ ઠપકો આપવો [જખરો દફડો
 ધધૂડો પું [રવં] ધડધડ પડતો-મોટો ધન અં ધન્ય [પ.]
 ધન નં [સં.] દોલત; પૈસો (૨) સમૃદ્ધિ. જેમ કે, પશુધન, વિદ્યાધન (૩) એક રાશિનું નામ (૪) વિં ‘ધોઝિટિવ’ [પ. વિ.; ગ.]. ંતેરશ(-સ) સ્ત્રીં આસો વદ. તેરસ. ંદ પું [સં.] કબેર. ંધાન્ય નં ધન અને ધાન્ય. ંવંત, ંવાન [સં.] વિં ધનવાળું
 ધનંજય પું [સં.] અનુન
 ધનાઢય વિં [સં.] ધનવાન [ગ.]
 ધનાત્મક વિં [સં.] ધન; ‘ધોઝિટિવ’ [પ. વિ.; ધનારક(-ન્ય), ધનાઈ [સં.] પું ધન-રાશિનો સૂચક
 ધનિક વિં [સં.] ધનવાન
 ધનિષ્ઠા સ્ત્રીં [સં.] એક નક્ષત્ર
 ધની વિં [સં.] ધનવાન
 ધનુ નં [સં.] કામડું; ચાખ
 ધનુર પું [સં. ધનુ] એક રોગ
 ધનુર્ધર [સં.], ધનુર્ધારી પું બાણવાળી
 ધનુર્મસ પું સૂચક ધન સંક્રાંતિમાં હોય તે મહિનો [રાગ; ધનુર
 ધનુર્વા(ંત) પું [સં. ધનુ; +વાત] એક

ધનુર્વિદ્યાસ્ત્રી[સં.]ધનુષ્ય વાપરવાની વિદ્યા
 ધનુર્વેદ પું[સં.] ધનુર્વિદ્યા; એક ઉપવેદ
 ધનુષ(-ષ્ય)ન[સં. ધનુસ] કામહું. ૦તકલી
 સ્ત્રી ધનુષ જેવા સાધન વડે ફેરવવાની
 તકલી

ધનેડું(-ડું)ન[પ્રા. ધાત્રકીડ(સં. ધાન્યકીટ)]
 દાણામાં સડો કરનારું એક જીવડું; કિલ્લું

ધનેશ(-શ્વર) પું[સં.] કુબેર

ધન્ય વિ[સં.] ભાગ્યશાળી (ર) વખાણવા
 યોગ્ય (૩) કૃતાય (૪) અં શાખાશા;
 વાહવાહ. ૦તા સ્ત્રી. ૦ભાગ્ય નં અહો-
 ભાગ્ય; સુભાગ્ય. ૦વાદ પું[સં.] શાખાશી.
 -ન્યા વિં સ્ત્રી[સં.] સુખી; સુભાગી
 (ર) સ્ત્રી અયા; 'નસ'

ધન્યતરિ પું[સં.] દેવોનો વૈદ્ય

ધપવું અં કિં આગળ ધસવું

ધપ્પો પું[ધપ રવગ] મુકો; થાપટ

ધખ અં [રવં] કાંઈ પડવાનો કે પછડા-
 વાનો કે ઠોકાવાનો અવાજ (ર) શૂન્ય;
 ઢખ (૩) ધખ્ખો મારવાનો અવાજ

ધખક સ્ત્રી ધખકારો. ૦વું અં કિં
 ધડકવું. -કારો પું ધડકારો

ધખડકો પું[ધખ પરથી] એકદમ બહું
 નકામું થવું, મીઠું વળતું કે છખરડો
 વળવો તે

ધખડાઈ જવું અં કિં વાવેલા પર તરત
 વરસાદ પડવાથી ખી બગડવું-નકામું જવું

ધખવું અં કિં [રવં] પડવું (ર) [લા.]
 દેવાળું કાઢવું (૩) મરી જવું

ધખાકો પું[રવં] મોટો અવાજ

ધખાય નમઃ નં [ધખ = શૂન્ય ઉપરથી]
 (શં પ્રં) મીઠું; શૂન્યતા; ધખડકો

ધખે(-ખો)ડવું સં કિં [ધખ રવં] હાથથી
 મારવું (ર) છેતરવું [હાથ; ધાખું]

ધખ્ખો પું ભુઓ ધખ્ખો; મુકો (ર) મોટો
 ધમક સ્ત્રી[પ્રા. ધમ (સં. ખા) ઉપરથી]

જેશ(ર) તેજ (૩) ભપકો. ૦વું અં કિં
 ગાળવું (ર) કંપવું (૩) પ્રકારાવું. -કાર
 (-રો) પું ધમ ધમ થવું તે (ર) ધમક;

જેશ. -કાવવું સં કિં ધમકી આપવી;
 ડરાવવું (ર) ધધડાવવું. -કી સ્ત્રી ડર

ધમચડડ સ્ત્રી[રવં] ધમાલ (ર) તોફાન
 ધમણ સ્ત્રી[પ્રા.] પવન ફૂંકવાનું એક સાધન

ધમધમ અં [રવં]. ૦વું અં કિં [સરં
 પ્રા. ધમધમ(સં. ધમધમાય)] ધમધમ થવું(ર)

કંપવું (૩) બહુ ગરમ થવું. -માટ વિં
 તીખું; તમતમું; ઉઘ (ર) પું [રવં] ધમ-

ધમ અવાજ (૩) રોફું; દોર (૪) દમામ
 (૫) તીખાશ. -માવણું સં કિં 'ધમ-

ધમવું'નું પ્રેરક (ર) ધમકાવવું (૩) [લા.]
 જેશથી કામચલાવવું; કશું વેગથી કે ખૂબ

કરવું (૪) જેશથી (ખીડીનો) દમ મારવો
 ધમધોકાર અં પૂર જેશમાં; સપાટાખંધ

ધમનિ(-ની) સ્ત્રી[સં.] ફૂંકણી; ભૂંગળી
 (ર) સ્વચ્છ લોહી વહેનારી નસ; 'આટરી'

ધમપછાડ સ્ત્રી, -ડા પું બંધવં [ધમ+
 પછાડ] તોફાન અને અધીરાઈ

ધમવું સં કિં [સં. ધમા; પ્રા. ધમ] ધમણ
 ચલાવવી (ર) દેવતાને પવન નાંખવો (૩)

અગ્નિથી બરાબર તપાવવું(૪) ધૂતવું; ચોરવું
 ધમાચકડી સ્ત્રી ભુઓ ધમચકડ

ધમાધમ(-મી) સ્ત્રી [રવં] (ર) મારાં-
 મારી; ગરબડ

ધમારવું સં કિં નવડાવવું (પશુને)

ધમાલ સ્ત્રી ધાંધળ; ધમાચકડી. -લિયું
 વિંધમાલ કરી મૂકે એવું-એવા સ્વભાવનું

ધમાવવું સં કિં 'ધમવું'નું પ્રેરક. (ર)
 ધમવું; ચોરવું [ગૂથેલો અખોડો]

ધન્નિભલ(-લ) પું[સં.] ફૂલ ઇત્યાદિ સાથે
 ધર વિં [સં.] ધારણ કરનારું (સમાસને

અંતે) ઉદાં મણિધર

ધર સ્ત્રી [ધરાવું] અથવા 'ધરવું' ઉપરથી]
 ધરપત; સતોષ; વિશ્વાસ

ધર સ્ત્રી [સં. ધુર] ધૂંસરી; ધુરા (ર) બળદ
 નેડાતો યાય-ત્યારથી ગણાવું તેનું વર્ષ

(૩) શરૂઆત. ૦ખમ વિં ધર-ધુરા
 ખમે એવું; મળખૂત (ર) પ્રવીણ.

૦ધડીથી અં છેક મૂળથી-પહેલેથી

ધરણ સ્ત્રીં ધરણી [પ.]
 ધરણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી(૨)જમીન;
 ભાંધ. ધર પું[સં.] શેષનાગ(૨)વિષ્ણુ
 ધરણું નં [સં. ધૃ પરથી] ત્રાયું
 ધરતી સ્ત્રીં [સં. ધરત્રી] પૃથ્વી(૨)જમીન.
 ઠંકં પ પું ધરતી ડાલવી તે; ભૂકં પ
 ધરપકડ સ્ત્રીં [ધરણું + પકડણું] કાયદાથી
 પકડવું તે (૨) પકડાપકડી
 ધરપત સ્ત્રીં [ધર(ધરાણું) + તપ્તિ] ધરાવા-
 પણું; સતોપ (૨) ધીરજ
 ધરખણું સંકિં ધરવણું (૨) ઠાંસણું
 ધરખોળ નં [ધરા(પૃથ્વી) + ખોળ(ખોળાણું)]
 પ્રલય; સત્યાનારા
 ધરમ પું ભૂઓ ધર્મ. ધંકો પું નકામો
 ફેરો [પ્રારંભ
 ધરમૂળ નં [ધર + મૂળ] છેક શરૂઆત; તદ્દન
 ધરવ પું સતોપ. ઠંકું સંકિં [‘ધરાણું’નું
 પ્રેરક] સતોપણું; તૃપ્ત કરવું
 ધરણું સં કિં [સં. ધૃ] સાહણું; પકડણું (૨)
 પહેરણું (૩) ધારણ કરવું (વેપ, જન્મ)
 (૪) પાસે મૂકવું, ની આગળ રજૂ કરવું
 ધરા સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી. ધર પું [સં.]
 ભૂઓ ધરણીધર
 ધરાધર સ્ત્રીં [‘ધર’ ઉપરથી] શરૂઆત (૨)
 અં ધરા. રી અં સાથે; ભેડે (૨)
 ધરા (૩) સુધ્ધાં; પણ
 ધરાખોળ નં ધરખોળ; પ્રલય
 ધરાર અં [સર ધરાધર] અલખત; અવશ્ય
 (૨) સાવ; તદ્દન
 ધરાર પું [‘ધર’ (ધરા) ઉપરથી] વાહનમાં
 ધૂસરી આગળ વધારે ભાર હોવાપણું
 (‘ઉલાળ’થી ઉલટું)
 ધરાવણું સંકિં [સં. ધૃ ઉપરથી] ‘ધરણું’
 અને ‘ધરાણું’નું પ્રેરક (૨) નૈવેદ્ય કરવું; દેવ
 આગળ ધરવું
 ધરાણું અંકિં તૃપ્ત થવું; સતોપ પામવો
 ધરાણી પું ભૂઓ ધરા
 ધરત્રી સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી
 ધરી સ્ત્રીં [સં. ધૃ ઉપરથી; પ્રા. ધુરી] વાહનની
 લટ્ટી; આંસ (૨) પૃથ્વી કે ખગોળની ધરી

-ઉત્તર દક્ષિણ સાંધતી દ્વિપત સુરેખા
 ધરુ નં [સં. તળે] ઉખાડીને રોપવા માટે ઉછે-
 રેલો રોપો. ધ્વાડિયું નં ધરુનું ખેતર
 ધરો પું [સં. દ્વદ કે દ્રહ] ઊંડા ખાડો (ખાસ
 દરીને પાણીનો)
 ધરો પું [ભૂઓ ધરી] જેની બે બાહુ
 પેડાં પરોવાય છે તે ગાડાની આડી
 ધરો સ્ત્રીં [સં. દર્વા; સરં દરો] એક ભતનું
 ધાસ; દર્વા. ઠંચાઠમ સ્ત્રીં ભૂઓ
 દરોઆઠમ
 ધર્મ પું [સં.] નીતિ, સદાચાર વિષેનું તથા
 મરણ, સાંપરાય, ઈશ્વરાદિ ગૂઢ તત્ત્વો વિષેનું
 જ્ઞાન, શ્રદ્ધા કે માન્યતા (૨) રાસ્ટ્રોક્ત
 વિધિનિયેધ - આચાર (૩) પુણ્ય; દાન
 (૪) ફરજ; કર્તવ્ય (૫) ચાર પુરુષાર્થોમાંનો
 એક (૬) શુણ; લક્ષણ; સ્વભાવ (૭)
 ધર્મરાજ. ઠંચેત્ર નં [સં.] પવિત્ર રથળ
 -ધામ. ઠંચુરુ પું ધર્મની તીક્ષ્ણ દેનાર કે
 તે ઉપદેશનાર ગુરુ. ઠંચથ પું [સં.]
 જેમાં ધર્મનું નિરૂપણ હોય તેવો ગ્રંથ.
 ઠંચકે નં [સં.] ધર્મનું સામ્રાજ્ય ઠંચકે
 અવર્તનન ધર્મનો પ્રચાર; તેનું સામ્રાજ્ય
 પ્રવર્તાવણું તે. ઠંચનૂની વિં ધાર્મિક
 બાબતોમાં ઝનૂનવાળું; ‘બિગટેડ’. ઠંચુર-
 ધર વિં પું ધર્મની બાબતમાં અચેત્સર.
 ઠંચિષ્ટા સ્ત્રીં ધર્મ વિષેની આરથા. ઠંચત્તની
 સ્ત્રીં [સં.] ધર્મ પ્રમાણે - વિધિપૂર્વક થયેલી
 પત્ની. ઠંચુત્ર પું [સં.] (વિષયને વશ થઈને
 નહિ પણ) ધર્મ સમજ ઉત્પન્ન કરેલો પુત્ર
 (૨) જન્મથી નહિ પણ ધર્મથી માનેલો
 પુત્ર. ઠંચવર્તક પું ધર્મ પ્રવર્તાવનાર.
 ઠંચધુ પું પોતાના ધર્મનો માણસ (૨)
 ધર્મ સમજને માનેલો ભાઈ. ઠંચુદ્ધિ સ્ત્રીં
 ધર્મની સમજ; ધર્મદષ્ટિ; ધર્માધર્મની
 વિવેકશક્તિ. ઠંચગિની સ્ત્રીં [સં.] પોતાના
 ધર્મની સ્ત્રી (૨) ધર્મ સમજને માનેલી
 બહેન. ઠંચાવના સ્ત્રીં ધર્મની ભાવના;
 ધર્મશુદ્ધિ. ઠંચિષ્ટ વિં ધર્મમાંથી ચળેલું-
 પતિત. ઠંચુદ્ધ નં ધર્મ ખાતર કરેલું યુદ્ધ

(૨) યુદ્ધના નિયમે અનુસાર કરેલું યુદ્ધ.
 ારાજ(-જા) પું [સં.] ચમ (૨) યુધિષ્ઠિર.
 ાલાલ પું [સં.] લિક્ષા માગનાર સાધુનો
 ‘ધર્મ’નો લાલ થાઓ’ એવો આશીર્વાદ
 [જેન] (૨) ધાર્મિકતાની પ્રાપ્તિ-ધાર્મિક-
 તાનો ગુણ વધવો તે. ાવીર પું [સં.]
 ધર્મકાર્યમાં વીર (૨) શહીદ. ાવેતા
 પું ધર્મવિદ. ાશાસ્ત્ર નં [સં.] ધર્મનું
 જ્ઞાન આપનાર શાસ્ત્ર. ાશાળા સ્ત્રીં
 મુસાફરખાનું; સરાઈ. ાસંકટ નં જેમાં
 ધર્મઅધર્મની સૂઝ ન પડે એવો કંઠણ
 પ્રસંગ. -ર્માચરણ નં [+આચરણ]
 ધર્મને અનુસરીને ચાલવું તે. -ર્માચાર્ય
 પું[સં.] ધર્મગુરુ(૨) સંપ્રદાયના આચાર્ય.
 -ર્માત્મા વિં (૨) પું [સં.] ધર્મિષ્ઠ
 માણસ. -ર્માદા વિં દાનમાં આપેલું (૨)
 ધર્માદાને અગેનું. -ર્માદો પું દાન;
 સખાવત. -ર્માધિકારી પું [સં.] ધર્મની
 બાબતમાં દેખરેખ રાખનાર અધિકારી.
 -ર્માધ્યક્ષ પું [સં.] ધર્મની બાબતોનો
 અધ્યક્ષ; ધર્માચાર્ય (૨) ન્યાયાધીશ.
 -ર્માભિમાન નં [+અભિમાન] ધર્મ
 માટેનું અભિમાન. -ર્માલય નં
 [+આલય] મંદિર(૨) મઠ. -ર્માસન નં
 ન્યાયાસન. -ર્માતર નં [+અંતર]
 ધર્મ બદલવો તે; એક ધર્મ છોડી બીજા
 ધર્મમાં જવું તે. -ર્માધ વિં [+અંધ] ધર્મની
 બાબતોમાં અવિચારી આગ્રહવાળું. -ર્મિષ્ઠ
 વિં [સં.] ધર્મ પ્રમાણે ચાલનાર. -ર્મી
 વિં [સં.] અમુક ધર્મ કે ગુણવાળું (૨)
 ધર્મિષ્ઠ (૩) ધર્મને લગતું (બહુધા,
 સમાસને અંતે. ઉદા. ઇસ્લામધર્મી).
 -ર્મોપદેશ પું [સં.] ધર્મનો ઉપદેશ.
 -ર્મોપદેશક પું ધર્મોપદેશ કરનાર
 ધર્ય વિં [સં.] ધર્મને અનુસરવું; ધર્મવાળું
 ધવ પું [સં.] પતિ
 ધવડા(-રા) વતું સંકિં [સં. વે. પ્રા. ધવ
 ઉપરથી] ‘ધાવવું’નું પ્રેરક; ધવાડવું
 ધવલ [સં.], (-ળ) વિં ધોણું (૨) નિર્મળ;

શુદ્ધ. ામંગલ (-ળ) નં બંધવં નુઓ
 ધોળમંગળ
 ધવા સ્ત્રીં [દિ. ધવ્વ=વેગ] તંદુરસ્તી; શક્તિ
 (૨) સારી દશા. [વળળી = તંદુરસ્તી
 વગેરે પુનઃ પ્રાપ્ત થવાં]
 ધસમસ સ્ત્રીં [ધસવું ઉપરથી] દોડધામ
 ધસવું અંકિં [પ્રા. ધસ] નેશથી આગળ જવું
 ધસારો પું ધસવું તે; હલેલો
 ધંખના સ્ત્રીં ધંખના (૨) ધ્યાન; કાળજી
 ધંતર નં [સં. તંત્ર ઉપરથી] નંદુ (૨) ધૂતી
 લેવાની કળા. ામંતર નં [સં. તંત્રમંત્ર]
 ધંતર અને મંતર
 ધંતૂરો પું [સં. ધતૂર] એક વનસ્પતિ; ધતૂરો
 ધંધાદાર વિં ધંધાવાળું (૨) ઉદ્યોગી (૩)
 પું વેપારી (૪) કારીગર; કસબી. -રી
 વિં ધંધાદાર (૨) સ્ત્રીં ધંધો; ઉદ્યમ
 ધંધો પું ઉદ્યમ; રોજગાર; પ્રવૃત્તિ (૨)
 વેપાર. ારોજગાર પું ધંધોને રોજગાર
 ધા પું; સ્ત્રીં [દિ. ધા] મદદ માટેનો પેદાર
 (૨) હાથ [કા.] [અંતે. ઉદા. અનેકધા
 ધા [સં.] પ્રત્યય; ‘પ્રકારે, રીતે’ અર્થમાં શબ્દને
 ધાઈ સ્ત્રીં [ધાવવું] સ્તન; થાન
 ધાક પું; સ્ત્રીં [સરં દે. ધવક = ભયથી
 ધડકવું] ડર; બીક (૨) અકુશ (૩) બહેરાપણું
 ધાગડી સ્ત્રીં ધાગાની ગોદડી
 ધાગો પું [દિ. ધરગ = કપાસ] નૂતું ફાટેલું
 લગડું (૨) દોરો
 ધાટી સ્ત્રીં રીત; દબ; રોલી
 ધાડ સ્ત્રીં [પ્રા. ધાઢી; (સં. ધાટી)] લૂંટારાની
 ટોળાનો હુમલો-હલેલો (૨) દરોડો (૩)
 ઉતાવળ [લા.]. [અમારવી=મોટું પરાક્રમ
 કરવું]. ાપાડુ પું ધાડ પાડનારો;
 લૂંટારો. -ડિયું નં નુઓ ધાડું. -ડું
 નં મોટું ટોળું [એક મસાલો
 ધાણા પું બંધવં [સં. ધાના; પ્રા. ધાળા]
 ધાણિયું વિં [‘ધાણી’ પરથી] થોડા કસ-
 વાડવાળું (અનાજ; ગુંદર)
 ધાણી સ્ત્રીં [સં. ધાના] શેડવાથી ફૂટેલા
 અનાજના દાણા [કોઠો; કોણક
 ધાત સ્ત્રીં [નુઓ ધાત] વીર્ય; શુક (૨)

ધાતવું અંકિં ફાવતું; અનુકૂળ આવતું
 ધાતા પું [સં.] ધક્કા; સરજનહાર
 ધાતુ પું [સં.] ક્રિયાપદનું મૂળ રૂપ (૨) સ્ત્રી
 ખનિજ દ્રવ્ય (૩) શરીરનાં સાત દ્રવ્યમાંનું
 દરેક (રક્ત, રક્ત, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મગ્ગલ
 અને શુક્ર) (૪) વીર્ય. ંસ્ય પું [સં.]
 વીર્યનો ઘટાડો; એક રોગ. ંસ્યાધિત
 વિં ધાતુ પરથી બનાવેલું [વ્યા.]
 ધાત્રી સ્ત્રી [સં.] દાર્ઠ; ધાવ
 ધાત્ર્યથ પું [સં.] મૂળ ધાતુ પરથી નીકળતો
 અર્થ; મૂળ શબ્દાર્થ
 ધાન નં [સં. ધાન્ય] અનાજ
 ધાનિયું વિં રાધેલું અનાજ ખાનારું
 ધાન્ય નં [સં.] ધાન; અનાજ
 ધાપ સ્ત્રી ઉતાવળમાં થયેલી ભૂલ (૨)
 ધાપ; હેતરપિંડી; દુરેખ (૩) ચોરી [લા.]
 ધાખડધિ (-ધી) યુ વિં બહુ; પુષ્ટ; જોરાવર
 (૨) તેફાની [હંગી લેવું
 ધાખડવું સંકિં [‘ધાપ’ ઉપરથી] હેતરવું;
 ધાખળ (-ળી) સ્ત્રી ધાતળો ધાખળો;
 કામળી. -ળો પું બહા ઊનનું જનરૂ
 ધાખું નં (‘ધાપરને’ ટેકાણે કંદેલી)
 અગારી; ગચ્ચી (૨) ડાઘો (૩) દૂધનું બેડું
 ધાખો પું [રવં] ચૂનો, પંપોયા હંના
 રથપડને ડીપનો કે તેનો દૂખો
 ધામ નં [સં.] રહેવાનું સ્થળ; ધર (૨) દેવસ્થાન;
 તીર્થ [સાપ
 ધામણ સ્ત્રી [સં. ધર્મણ] એક બતનો બહો
 ધામણી સ્ત્રી બહી-જખરી ભેંસ
 ધામધૂમ સ્ત્રી [રવં] ભારે તૈયારી; એની
 ધમાલ [માટેનો પડાવ
 ધામો પું [‘ધામ’ ઉપરથી] લાંબા-વખત
 ધામોડો પું (દૂધ હોલવાના) અવાજની
 રમઝટ
 ધાર સ્ત્રી [સં.] હથિયાર કે ઓભરની તીણી
 કોર (૨) પ્રવાહી પદાર્થની પાતળી ધારા
 -રોડ (૩) કોરણ; કિનારો; છોડો
 ધારક વિં [સં.] ધારણ કરનારું
 ધારણ નં [સં.] ધરવાની ક્રિયા; ધરવું તે

(૨) આધારભૂત હોવું કે થવું તે (૩) સ્ત્રી
 ટેકો; આધાર (૪) ધીરજ; આશ્વાસન
 (૫) પાટો; ભારવડિયો (૬) સંતોસો
 ધારણ સ્ત્રી [સં.] મનસૂખો (૨) કલ્પના
 (૩) યાદશક્તિ (૪) ધારણ કરવું-ધરવું તે
 ધારણપારણ નં ખવં [સં. ધારણ +
 પારણ] (આવણ મહિનામાં) એકાંતરે
 જમવાનું પ્રત
 ધારવું સંકિં [પ્રા. ધાર (સં. ધાત્વ)] માનવું
 (૨) ઇચ્છવું (૩) અટકળ કરવી (૪) નક્કી કરવું
 ધારા સ્ત્રી [સં.] પરપરા; હાર (૨) પ્રવાહીની
 ધાર-રોડ (૩) વૃદ્ધિ. ંયંત્ર નં [સં.]
 કુવારો [નિયમો વગેરે
 ધારાધારણ નં (ધારો + ધારણ) કાયદો
 ધારાપોથી સ્ત્રી કાયદાની ચોપડી
 ધારાશાસ્ત્રી પું કાયદાનો પડિત; વકીલ
 ધારાસભા સ્ત્રી કાયદા ઘડનારી સભા
 ધારાળો પું કોળી-કાકરડા જેવી એક કોમ
 ધારણી સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી
 ધારિયું નં [‘ધાર’ ઉપરથી] એક હથિયાર
 -ધારી વિં [સં.] (સમાસને અંતે) ધારણ
 કરનારું. ઉદા. ‘વેપધારી’
 ધારો પું [‘ધારા’ (પ્રવાહ) ઉપરથી]
 રિવાજ; પ્રથા (૨) કાયદો
 ધારોણ વિં [સં.] તરતનું દોહલું; રોડકંટું
 ધાર્મિક વિં [સં.] ધર્મને લગતું (૨) ધર્મનિષ્ઠ
 ધાયું વિં [લુઓ ધારવું] ધારેલું; મનસૂખો
 કંદેલું; નક્કી કરેલું (૨) નં ધારણ; સંકલ્પ
 ધાલાવેલી સ્ત્રી લુઓ [તાલાવેલી] કંટકટ
 અધીરાઈ
 ધાવ સ્ત્રી [પ્રા. ધાવી-વાઈ (સં. ધાર્વી)]
 બાળકને ધવડાવવા રાખેલી સ્ત્રી
 ધાવ પું [પ્રા. ધાવ=દોડવું] ધા; ‘ધાઓ’
 એમ મદદ માટે પોકાર
 ધાવણ નં [‘ધાવવું’ ઉપરથી] માનું દૂધ.
 -ણી સ્ત્રી ધાવણ બાળકને ધાવવાનું
 રમકડું; ચૂસણી. -ણું વિં ધાવવું;
 ધાવણ પર રહેલું (૨) તે ઉંમરનું (૩)
 નં ધાવવું બાળક

ધાવરું નં એક દંડ (જેમાં હાથ, મોં,
આખો ઉપર સોળે આવી જાય છે)
ધાવરું સંકિં [સં. ષે; પ્રા. ષય] (બચ્ચાએ)
સ્રી કે માદાનું દૂધ પીવું
ધાવું અંકિં [સં. ષાવું; પ્રા. ષા] દોડવું;
મદદે દોડવું (૨) એકદમ રોગ વ્યાપવો
(શં પ્રંમાં. ઉદાન ધનુર્વા, શીળસ)
ધાશ(-સ)કો પું [દે. ષસક] ધાસકો; કાળ
ધાસ્તી સ્રીં ડર; દહેશત
ધાંધલ(-ળ) (૦) સ્રીં; નં ગરખડ;
ધમાલ; તોફાન. -લિ(-ળિ)યું વિં ધાંધલ
કરનારું
ધિદ્ અં [સં.] ધિકારવાચક ઉદ્ગાર; કટ
ધિકધિકાવવું સંકિં ખૂબ ધિકાવવું
ધિકાવવું સંકિં [‘ધીકવું’નું પ્રેરક] ખૂબ
ગરમ કરવું (૨) નેરથી સળગાવવું
ધિકાર પું [સં.] કિટકાર. ઠું સંકિં
ધિકાર કરવો
ધિનકટ(ંધિન્નાં) અં [રવં] (તખલાનો)
ધિખાવવું સંકિં, ધિખાવું અંકિં
‘ધીખવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ
ધિરાવવું સંકિં, ધિરાવું અંકિં
‘ધીરવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ
ધિંગડમલ (-દલ) પું [ધિંયું + મલ]
નેરાવર ને ખડતલ માણસ
ધિંગાઈ સ્રીં ધિંગાપણું (૨) ધિંગાણું. -ણું
નં [‘ધિંયું’ ઉપરથી] તોફાન; નેશમાં
મચેલી લડાઈ. -મસ્તી સ્રીં મસ્તી;
તોફાન
ધિંયું વિં જડું; મજબૂત; લઠ્ઠ; ધીંયું
ધી સ્રીં [સં.] બુદ્ધિ
ધીકડી સ્રીં, -કું નં [‘ધીકવું’ ઉપરથી]
સહેજ ગરમી; ઝીણો તાવ
ધીકવું વિં [‘ધીકવું’નું વંકું] ધગધગવું
(૨) નેશભેર ચાલવું; આખાદ [લા.]
ધીકધીકવું વિં [‘ધીકવું’ ઉપરથી] ધગ-
ધગવું; ખૂબ ગરમ [તપવું કે બળવું]
ધીકવું અંકિં [સં. ધિક્ક] ધગધગવું; ખૂબ
ધીટ વિં [સં. ષટ] સહનશીલ (૨) નીડર.
તા સ્રીં

ધીખ અં [રવં] (૨) સ્રીં ધીખવું તે.
ઠંડારો પું ધીખ એવો અવાજ. ઠંડો
પું મુક્ષો; ગડદો. ઠું સંકિં ધીખ ધીખ
મારવું. -ખા(-ખો) ધીખ અં [રવં]
ધીમર પું [સં. ધીવર] ઠીમર; માછી
ધીમંત [પ્રા.], ધીમાન [સં.] વિં બુદ્ધિમાન
ધીમાશ સ્રીં ધીમાપણું
ધીમું વિં હળવું; મંદ; ધીરું (કિયાની ગતિ,
વેગ, અવાજ વગેરેમાં) (૨) ઉચ્ચ નહિ એવું;
શાંત (જેમ કે, ગરમી, સ્વભાવ) (૩) ઠંડું
(સ્કૂતિ, ચપળતા, નેશ વગેરેમાં)
ધીમે(ંથી) અં ધીરે; આસ્તે; હળવે
ધીર વિં [સં.] ધૈર્યવાન; અડગ; નિશ્ચયી
(૨) ગંભીર; ઠરેલ (૩) સ્રીં [સં. ધૈર્ય; પ્રા.
ધીર] ધીરજ (૪) ભરોસો; પતીજ.
ગંભીર વિં [સં.] શાંત અને નિશ્ચયી
ધીરજ સ્રીં [સં. ધૈર્ય; પ્રા. ધિરિય; ધિજ્જ]
આકળું કે ઉતાવળું ન થવાનો ભાવ (૨)
ધૈર્ય; હિંમત
ધીરતા સ્રીં [સં.] ધીર હોવું તે; ધીરજ
ધીરધાર સ્રીં [ધીરવું + ધારવું] ચાંલે નાણાં
આપવાં તે; લેવડદેવડ
ધીરપ સ્રીં ધીરજ
ધીરવું સંકિં ભરોસો રાખવો (૨) ભરોસે
સોપવું (૩) ઉછીનું કે વ્યાળે આપવું
ધીરું વિં [સં. ધીર] ધીમું (૨) ધીર.
-રે(ંથી, ઠંધીરે) અં ધીમે ધીમે કે
ધીરતાથી
ધીરોદાત્ત વિં [સં.] ધીર અને ઉદાત્ત
(૨) પું એક પ્રકારનો નાયક
ધીવર પું [સં.] ધીમર; ઠીમર
ધીશ પું [સં.] વિદ્વાન; ભારે બુદ્ધિમાન
ધીશ પું [સં. ધીશ] રાત્ન; અધિપતિ [પ.]
ધીંગાઈ સ્રીં જુઓ ધિંગાઈ
ધીંગાણું નં જુઓ ધિંગાણું. -મસ્તી
સ્રીં ધિંગામસ્તી
ધીંયું વિં જુઓ ધિંયું
ધુનરી સ્રીં, -રો પું [ધૂનવું પરથી]
કંપારો; ધુનરી

ધ્રુવવત્ સંકિં 'ધ્રુવ'નું પ્રેરક
 ધ્રુવવત્ સંકિં 'ધ્રુવ'નું પ્રેરક
 ધ્રુવ વિં [સં.] તુચ્છકારેલું; તરછાડેલું (૨)
 અં તિરસ્કારવાચક ઉદ્દગાર. ઠંકારવું
 સંકિં તુચ્છકારવું; તિરસ્કારવું
 ધ્રુતારણુ સ્ત્રી [સં. ધૃત ઉપરથી] ઠગારી સ્ત્રી
 ધ્રુતારી સ્ત્રી ધ્રુતારણ. -રૂં વિં [પ્રા.
 ધ્રુતાર=ઠગારું] ઠગારું. -રો પું ઠગ
 ધ્રુતાવું અંકિં 'ધ્રુતવું'નું કર્મણિ
 ધ્રુન(-નિ) સ્ત્રી [સં.] સૂરનો ગુંભરવ; ધ્રુન
 ધ્રુપેલ નં [સં. ધ્રુપ+તેલ પરથી] માયામાં
 નાખવાનું એક ભતનું તેલ. -લિયું વિં
 ધ્રુપેલ જેવું(૨) નં ધ્રુપેલ રાખવાનું ચલાણું.
 -લિયો, -લી પું ધ્રુપેલ વેચનાર
 ધ્રુમાડિયું નં ધ્રુમાડી નીકળવા કરેલો
 માર્ગ (૨) વિં ધ્રુમાડો જેમાંથી નીકળે
 એવું (ધાસતેલ)
 ધ્રુમાડી સ્ત્રી [સં. ધ્રુમ] ધ્રુણી. -ડો પું
 ધ્રુમાડી; ધ્રુણી. [ધ્રુમાડાના-આચકા
 ભરવા=કેાગર કાંઈ મારવાં]
 ધ્રુમાણું અંકિં [સં. ધ્રુમ ઉપરથી] બળતાં
 ધ્રુમાડો થવો (૨) ધ્રુધવાણું
 ધ્રુમાસ પું [સં. ધ્રુમ ઉપરથી] ધ્રુમાડાનો
 લાગેલો કચરો (ભીંત વગેરે પર)
 ધ્રુમસ નં [દે. ધ્રુમસિહી; ધ્રુમસિહા] ધ્રુમસ
 ધ્રુર નં [સં.] ધ્રુસરું (૨) આગલો ભાગ.
 -રંધર વિંબોલે વહેનારું (૨) શ્રેષ્ઠ (૩)
 પું બોલે વહેનાર પશુ(૪) અગ્રેસર. -રા
 સ્ત્રી [સં.] ધ્રુસરી. -રીણ પું [સં.] મહાવ-
 ની જવાબદારી ઉઠાવનાર (૨) અગ્રેસર
 ધ્રુમકો પું [રવં] ધ્રુસકો; ભેંકડો [કરતાં
 ધ્રુસમુસ અં [જુઓ ધ્રુસમસ] દોડાદોડ
 ધ્રુસળમુસળ નં [ધ્રુસળ+મુસળ] વરને
 ચોખતાં વપરાતી વસ્તુઓ
 ધ્રુળાડો પું જુઓ ધ્રુળકોટ [દિવસ
 ધ્રુળેટી સ્ત્રી [દે. ધ્રુલ્લેટી] હોળી પછીનો
 ધ્રુ'ગું નં ઝરડાં ઝાંખરાંનું ભળું
 ધ્રુખળ વિં [સં. ધ્રુસર] ધ્રુળથી ઝાંખું થયેલું
 (૨) નં ધ્રુળકોટ

ધ્રુજ સ્ત્રી [ધ્રુજવું પરથી] 'ધ્રુજ; કંપારી.
 ંવું અં કિં [સં. ધ્રુ-ધ્રુવતે પરથી]
 કંપવું; ધ્રુજવું
 ધ્રુડ સ્ત્રી ધ્રુજ. -ડિયું, -ડી વિં ધ્રુજવાળું
 (૨) પાટી પર ધ્રુજ નાખી કામ લેવાનું તે
 જમાનાની (શાળા) [આવીને હાલવું
 ધ્રુણવું અંકિં [પ્રા. ધ્રુણ(સં. ધ્રુ)] આવેશમાં
 ધ્રુણી સ્ત્રી ધ્રુમાડી (૨) ભેગીખાવાઓની
 આગળનો અખંડ અગ્નિ
 ધ્રુતવું સંકિં [પ્રા. ધ્રુત (સં. ધૃતિય)] ઠગવું
 ધ્રુન સ્ત્રી [સં.] લહે; લત(૨) તરંગ; લહેર
 (૩) સૂરનો ગુંભરવ (૪) ભજનની તાન
 તરીકે વપરાતી પદ્યક્રિત. -નિ સ્ત્રી
 [સં.] જુઓ ધ્રુન ૧, ૨, ૩. -ની વિં
 ધ્રુનવાળું (૨) તરંગી
 ધ્રુપ પું [સં.] મુગધીદ્રવ્ય
 ધ્રુપ પું; સ્ત્રી [હિં.] તડકો
 ધ્રુપછાંવ સ્ત્રી તડકો છાંવો (૨) દશાના
 વાસકેરા (૩) એક રમત (૪) એક પ્રકારનું
 રંગીન કપડું
 ધ્રુપદાની સ્ત્રી ધ્રુપ કરવાનું પાત્ર-ધ્રુપિયું
 ધ્રુપસળી સ્ત્રી અગરળતો
 ધ્રુપિયું નં ધ્રુપદાન
 ધ્રુમ વિં (૨) અં [રવં] પુષ્કળ; સખત
 (૨) આવેશભર (૩) સ્ત્રી શોર; ધમાલ
 ધ્રુમ પું [સં.] ધ્રુમાડો. ંકેલુ પું [સં.]
 પૂંછડિયો તારો
 ધ્રુમધામ સ્ત્રી ધામધ્રુમ [ધ્રુમસ
 ધ્રુમર(-સ) સ્ત્રી; નં [દે. ધ્રુમરી] જુઓ
 ધ્રુમ પું [સં.] ધ્રુમાડો (૨) વિં ધ્રુમાડાવાળું
 (૩) ધ્રુમાડાના રંગનું. ંખાન નં ધ્રુમાડો
 ખેંચવો તે (૨) ખીડી ખીવી તે
 ધ્રુર્લંટ પું [સં.] શંકર
 ધ્રુર્ત વિં [સં.] લુચ્ચું (૨) કાબેલ (૩)
 પું ઠગ. ંતા સ્ત્રી
 ધ્રુલિ(-લી) સ્ત્રી [સં.] ધ્રુજ
 ધ્રુસર વિં [સં.] ધ્રુજના રંગનું
 ધ્રુળ સ્ત્રી [સં. ધ્રુલિ] મટોડીનો ઝીણો
 ભૂકો; જેહુ (૨) રસ્તાની રજ (૩)

નકામું-માલ વગરનું કે તુચ્છ તે [લા.].
 ઠક(-કો)ટ પું વ ટોળિયો; ધૂળનું ઊંચે
 ઊડતું તે. ંધમા સ્ત્રી, ંધમાસ નં,
 ંધમાસો પું માલ વગરની વસ્તુ કેવાત.
 ંધાણી સ્ત્રી ખરાબી; ખરાબાદી. ંધોયું
 વિં ધૂળે છવાયેલું (ર) ધૂળ ધોનારું.
 ંધોયો પું સોનાચાંદીની રજ શોધવા
 ધૂળ ધોનાર. ંપડવો પું ધુળેદી; હોળી
 પછીનો દિવસ. ંરાખ સ્ત્રી ધૂળધમા;
 નકામું કાંઈ. -ળી નિશાળ સ્ત્રી ધૂડી
 નિશાળ. -ળી પડવો પું ધૂળ પડવો.
 -ળી શાળા સ્ત્રી ધૂડી નિશાળ

ધૂંઆપૂંઆ અં [ધૂંઆં (સં. ધૂમ, પ્રા. ધૂમ)
 + પૂંઆ (દ્વિર્ભાવ)] આવેશ કે ગુસ્સાથી
 બેખાકળું; ધૂંવાંપૂંવાં

ધૂંધ સ્ત્રી [દે. ઉચ્છ્વલિય (ધૂંધળું થયેલું)]
 ંખ. ંકાર પું; નં વ ટોળિયાથી થયેલું
 અંધારું. ંવાટ પું ધુમાડું તે (ર) દુબાર્થ
 રહેલો કોવ[લા.]. ંવાડું અંકિં ધુમાડું;
 ગોઠાડું (ર) મનમાં ગુસ્સે થતું-અકળાવું
 [લા.]. ંળકું નં ંખું અંબળાળું. ંળાડું
 અંકિં (ધુમાડાથી) ંખું પડવું; અંધ-
 રાડું. ંળું વિં ધૂમસવાળું; ંખું (ર)
 નં સવારસાંજનો ંખો પ્રકાશ

ધૂંવાડો પું [પ્રા. ધૂવ ઉપરથી] ધુમાડો
 ધૂંવાંપૂંવાં અં નુઓ ધૂંઆપૂંઆ [ધુરા
 ધૂંસરી સ્ત્રી, -સું નં, -ળી નં ધૂંસરી;
 ધૂંસો પું [સં. દિશાદ] નડો કામળો
 ધૂત વિં [સં.] ધારણ કરેલું (ર) ંલી રાખેલું
 ધૂતરાણ પું [સં.] કોરવોના બાપ
 ધૂતિ સ્ત્રી [સં.] સ્થિરતા (ર) ધૈર્ય
 ધૂટ વિં [સં.] હિંમતવાન (ર) બેશરમ;
 હદ્દત. ંતા સ્ત્રી હિંમત (ર) બેશરમી;
 હદ્દતાઈ

ધેણુ સ્ત્રી [પ્રા. ધેણુ=નવી વિચાયેલી કે
 સવત્સા ગાય (સં. ધે ઉપરથી)] પહેલી વાર
 ગર્ભવતી થયેલી સ્ત્રી. -ણાડું અંકિં
 (ગાય ભેંસનું) ંતુમતી થવું. -ન સ્ત્રી
 નુઓ ધેણુ (ર) ધેનું; ગાય

ધેનુ સ્ત્રી [સં.] ગાય [સ્વરચતા
 ધૈય^૧ નં [સં.] હિંમત (ર) ધીરજ (૩)
 ધૈવત પું [સં.] સંગીતના સ્વરસપ્તકમાંનો
 છઠો સ્વર 'ધ'

ધો પું [પ્રા. ધોમ=ધોતું ઉપરથી] પ્રવાહ (ર)
 પું; સ્ત્રી ધોવણ; ધોલું તે (૩) ધોવાલું તે
 ધોકડી સ્ત્રી, -કું નં [સરં ધોકડી (સં.
 સ્ત્રી)] રૂની મોટી ગાંસડી (ર) કાચા
 ધોકણી સ્ત્રી ંનાનું ધોકલું. -ણું, -રાણું નં
 ધોવાનો ધોકો

ધોકાટવું સં કિં ધોકે ધોકે મારવું
 ધોકારાખ ધ, ધોકારે અં અપાટાભેર
 ધોકો પું [પ્રા. ધોમગ(સં. ધાવક)પરથી] નડી
 લાકડી, ધોકણું (ર) ગડદો (૩) નુકસાન
 ધોકો(-ખો) પું નુકસાન (ર) ચિંતા (૩) દગો
 ધોણુ નં, (-ણી) સ્ત્રી [પ્રા. ધોમળ] ધો;
 ધોલું તે; ધોવણ

ધોત વિં [નુઓ ધોત] સ્વચ્છ (ર) સફેદ
 ધોતલી સ્ત્રી નાનું ધોતિયું
 ધોતિયું નં [નુઓ ધોતી] થેપાડું
 ધોતી સ્ત્રી [સં. ધોત ઉપરથી] ધોતલી (ર)
 નુઓ ધોતી. ંનોટો(-ટો) પું ધોતિયાં-
 ની ભેડ

ધોધ (ંડો) પું [રવં] ઊંચેથી ભેરથી
 પડતો પાણીનો પ્રવાહ. ંમાર અંપુકળ;
 મોટી ધારાઓમાં. ંવો પું નાનો ધોધ
 ધોખણુ સ્ત્રી ધોળીની સ્ત્રી કે ધોળી સ્ત્રી
 ધોળી પું [ધોલું] ઉપરથી; પ્રા. ધોવળી
 કપડાં ધોવાનો ધધો કરનારો. ંધાટ
 પું ધોળીને કપડાં ધોવાની જગા
 ધોણું વિં [સરં કા. ધોળ=નહું] ઠોક;
 કમચકલ (ર) નં ઈંટ; ંહું. -ખો પું
 ઠોક માણસ [આકારનું ચાંદીનું પાત્ર
 ધોખો પું ખોખો; અંબલિ (ર) ખોખાના
 ધોમ પું સૂર્ય (ર) સખત તડકો (૩) કોધ
 ધોચલાપાક પું માર
 ધોચડો પું [ધોલું] ઉપરથી અરદનો લાડુ
 ધોરણુ નં [સં.] વલણ (ર) શાળાનો વર્ગ
 (૩) પ્રમાણ; ધડો (૪) વહીવટ; પદ્ધતિ

ધોરિયો પું [સં. ધુર્ય; પ્રા. ધોરિય] એ બળદની
વચ્ચે રહેતું ગાડાનું લાકડું; ઊધ (૨) બળદ
(૩) પાણીની નીક; ઢાળિયો (૪) ધોરો

ધોરિધર વિ+ધુરધર

ધોરી વિ [પ્રા. ધોરિય, (સં. ધુર્ય)] મુખ્ય;
સરિયામ; મોટું (૨) પું ધોરી બળદ
(૩) ટીકરો

ધોરો પું [સં. ધુ] અગાસીની પાળ;
ઓરલાનો તરિયો (૨) ઝાડની ચોતરફ
કરાનો માટીનો ઓરલો (૩) ચોતરની પાળ
ધોલ (ધો) સ્ત્રી તમાચો. ધાપટ સ્ત્રી
જુઓ થોલયાપટ

ધોલાર્ધ સ્ત્રી જુઓ ધોવાર્ધ

ધોવડામણ ન [ધોવું ઉપરથી] ધોવાર્ધ
(૨) ધોતાં વધેલું પાણી; નિગળ. -ણી
સ્ત્રી ધોવાર્ધ

ધોવડાવવું સંકિં 'ધોવું'નું પ્રેરક

ધોવણ ન [સં. ધાવત; પ્રા.] ધો; ધોણ (૨)
ધોવડામણ (૩) ધોવાની ક્રિયા

ધોવરામણ ન જુઓ ધોવડામણ

ધોવરાવવું સંકિં જુઓ ધોવડાવ

ધોવાર્ધ સ્ત્રી ધોવાનું મહેનતાણું

ધોવાણ ન [ધોવું ઉપરથી] (પાણીથી
માટીનું) ધોવાર્ધ જતું તે

ધોવાણું અંકિં 'ધોવું'નું ક્રમણિ (૨)
(શરીર) ધસાણું; ક્ષીણ થવું

ધોવું સં કિં [સં. ધાવ; પ્રા. ધોઝ, -વ]
પાણીથી સાફ કરવું. [ધોઈ પીવું] નકાણું
રાખી મૂકવું (૨) ન લેખવવું; ધ્યાન ન આપવું

ધોળ (ધો) પું; નં [સં. ધવલ] ગીતનો
એક પ્રકાર

ધોળકુ (ધો) નં ધોળકું તે (૨) [શંખ
માં] (દટાક્ષમાં) સફળતા; બહાદુરી

ધોળમંગળ (ધો) નં ધવલ ધોળ અને
મંગળ; લગ્ન વખતનાં ગીતો

ધોળકું (ધો) સંકિં [ધોળું ઉપરથી]
ચૂનો લગાડવો (૨) (દટાક્ષમાં) કાર્યસિદ્ધિ

ન થવી તે

ધોળાર્ધ સ્ત્રી ધોળવાનું મહેનતાણું

ધોળાં નં ધવલ પળિયાં

ધોળું (ધો) વિ [સં. ધવલ] સફેદ; ઊંળળું.

[ધોળો હાથી [શંખ પ્રં] અતિશય ખર્ચ
કરવું પડે તેવું પ્રાણી કે વસ્તુ]. ધવળ વિ

સાવ સફેદ. ઠંદકું (ન) વિ એકદમ
ધોળું. ધવળ વિ [સં. વક] બગલાની

પાંખ જેવું ધોળું

ધોસ (ધો) સ્ત્રી ધસારો

ધોત વિ [સં.] ધોયેલું (૨) સ્વચ્છ; શુભ

ધોતિ(-તી) સ્ત્રી [સં.] હઠિયાળની એક
ક્રિયા કે તે કરવાની કપડાની પટ્ટી

ધ્યાત વિ [સં.] ધ્યાન ધરાયેલું. -તા પું
[સં.] ધ્યાન ધરનાર

ધ્યાન નં [સં.] ચિંતન (૨) લક્ષ; એકાગ્રતા
(૩) યોગનાં આઠ અંગોમાંનું એક. ધમત્ર

પું ધ્યાનનો મંત્ર; 'મોટો'. ધ્ય વિ
[સં.] ધ્યાનમાં બેસેલું. -ની વિ [સં.]

ચિંતનશીલ (૨) ધ્યાન ધરનાર (૩) એક
અડક [કરવું

ધ્યાનું સંકિં [સં. ધ્યૌ] ચિંતવવું; ધ્યાન
ધ્યેય વિ [સં.] કરવા યોગ્ય; ચિંતનીય

(૨) નં આદર્શ; લક્ષ્ય; નેમ

ધારા(-સ)કો પું [જુઓ ધાસકો] કાળ
ધ્રુવ પું, -રી સ્ત્રી [જુઓ ધ્રુવ]

કંપારી; ધુળરી. -રો પું ધુળરો. -વવું
સંકિં, -વું અં કિં 'ધ્રુવ'નું પ્રેરક

ને ભાવે

ધ્રુવ પું ગાયનનો એક પ્રકાર (૨) પદની
પ્રથમ કડી; ટેક (૩) એક ભતનો તાલ.

-દિયો પું ધ્રુવ ગાનારો

ધ્રુવ વિ [સં.] સ્થિર; નિશ્ચળ (૨) નિશ્ચિત
(૩) પું પૃથ્વી જે દટિપત ધરી પર ફરે

છ તે ઉત્તર અને દક્ષિણ તરફના બે
છેડામાંનો પ્રત્યેક (૪) તે છેડાના સ્થાન

પાસેનો તારો (૫) ઉત્તાનપાદનો પુનઃ-
પ્રખ્યાત વિપચ્ચ-લક્ષ. ંતારક પું [સં.]

ધ્રુવનો તારો (૨) અટલ લક્ષ [લા.]. ધ્રુવ
નં અચળપદ-ધામ (૨) જુઓ ધ્રુવ.

ધ્રુવ નં ધ્રુવ અને તેની પાસેના છ

મળીને સાત તારાઓનું ઝૂમખું. ઓવૃત્ત
નં ઉત્તર કે દક્ષિણ ધ્રુવ પાસેનો પ્રદેશ
(૨૩૧ અંશ સુધીનો)
ધ્રુવકો પું [ન્યુઓ ધ્રુવકો] ભેંકડો
ધ્રુવ સ્ત્રી [ન્યુઓ ધ્રુવ] ધ્રુવરી. ઓવું
સંકિં ધ્રુવવું. ઓવું અંકિં કંપવું;
થરથરવું
ધ્રુવ પું [સં.] ધ્રુવ; વાવટો. ઓવંદન
નં ધ્રુવને વંદવું તે કે તેનો વિધિ.

-નરોપણ નં [સં.] વાવટો ચડાવતો તે
ધ્રુવ પું [સં.] અવાજ (૨) વ્યંજના.
ઠકાવ્ય નં [સં.] વ્યંગ્યાર્થપ્રધાન કાવ્ય.
ઠત વિં [સં.] અવાજવાણું (૨) વ્યંજના-
વાણું. ઓવંદન નં ધ્રુવને વધારનારું
એક ચંત્ર; 'મેગાકોન'. ઠશાસ્ત્ર નં
સ્વરનું શાસ્ત્ર; 'કોનેટિક્સ'
ધ્રુવ વિં [સં.] ઉખાડી નાખેલું; રંઠડું
ધ્રુવ પું [સં.] વિનાશ

ન

ન પું [સં.] ફંતરયાની અનુનાસિક વ્યંજન
(૨) અં ના; નહિ
નઈ (ન') સ્ત્રી દૂધી. ઓયું નં એના છાંડ
પર થતું શાકડું
નઈ તાલીમ સ્ત્રી [હિં.] ન્યુઓ પાયાની
કેળવણી [(૨) ખેશરમ [લા.]
નકટું વિં ન્યુઓ નાકકટું; નાક વિનાનું
નકટું વિં [ન + કર ઉપરથી] મહેસૂલમાંથી
મુક્ત (૨) જંભળ કે લકરાં વિનાનું (૩)
નયું; સાવ
નકલ સ્ત્રી [અ. નક્લ] મૂળ ઉપરથી,
ઉતારેલું ખીનું લખાણ (૨) અનુકરણ (૩)
નેડી કાઢેલી વાર્તા [અવતાર
નકલંડી અવતાર પું ન્યુઓ કલકી
નકલી વિં ખનાવડી; કૃત્રિમ (૨) પું
વેશધારી; મશકરા
નકશી સ્ત્રી [અ.] કોતરકામ. ઠકામ નં
નકશી. ઠકાર વિં નકશીવાણું [આલેખ
નકશો પું [અ.] જગા કે પ્રદેશનો માપસર
નકામું વિં [પ્રા. ગિક્કમ (સં. નિષ્કર્મ)]
ઉપયોગ વિનાનું (૨) અં નિરર્થક;
વિના કારણ
નકાર પું ના. ઓવું સં કિં ના પાડવી.
-નામક વિં નકારવાણું; નિષેધક
નકારું વિં [ફા. નાકારહ] નકારું (૨) બી
નકીખ પું [અ.] છડીદાર; ચોખદાર

નકુલ [સં.] (-ખ) પું નોખિયો (૨) સૌથી
નાનો પાંડવ
નકૂચો પું વાળેલો આંકડો (સાંકળ કે
આંકડી ભરવવાનો) [(ઉપવાસ)
નકોરડો વિં પું કશું ખાધા વિનાનો
નકર વિં [દે. ગિક્કલ = પોલાણથી રહિત;
અથવા અ. નુકહ] પોલું નહિ તેવું; સંગીન
નકારું વિં ન્યુઓ નકારું
નકી વિં [અ.] ચોક્કસ; ખાતરીવાણું (૨)
અં જરૂર; ખચીત
નકર વિં ન્યુઓ નકર
નકોરડો વિં પું ન્યુઓ નકોરડો
નક્ષત્ર નં [સં.] તારાનું ઝૂમખું; કૃત્તિકા,
રોહિણી, મૃગશીર્ષ વગેરે રાશીનાં દરેક.
ઠનાથ, ઠપતિ પું [સં.] ચંદ્ર. ઠમાસા,
[સં.] -ખા સ્ત્રી ૦૨૭ નક્ષત્રોની માળા-હાર
નક્ષત્રા વિં સ્ત્રી [ન + નક્ષત્ર] નક્ષત્ર વિનાની
નખ પું [સં.] હાથપગનાં આંગળાંના ટેરવા
પરનું હાડકું (૨) પથુપંખીને હોતો નહોર.
ઠચિત્ર નં નખથી કોતરેલું ચિત્ર
નખતેલ નં [અ. નક્ત] એક તેલ; 'નેખ્યા'
નખર પું [સં.] નખ [કરનાર
નખરાણું, નખરાંખાજ વિં નખરાં
નખરું નં [ફા. નક્હ] લટકું; શૃંગારિક ચેષ્ટા
નખલી સ્ત્રી [નખ ઉપરથી] સ્ત્રીઓનું કાનનું
એક ધરેલું

નખલો પું નખનો ઉઝરડો
 નખશિખ અં [સં.] પગથી માયા સુધી;
 આજે શરીરે
 નખાવવું સંકિં 'નાખવું'નું પ્રેરક
 નખાવું અંકિં 'નાખવું'નું કમલિ (૨)
 નિખળ થઈ જવું [લા.]
 નખિયું નં નખ કાપવાનું એક ઓળટ (૨)
 નસ કિતારેલી શિંગ (૩) નખનો ઉઝરડો
 નખી વિં અણીદાર નખવાળું (૨) સ્ત્રી
 મહેસો નખ (૩) વાઘના તાર વગાડવાની
 તારની એક વીંટી (૪) નખિયું
 નખેતર વિં [પ્રા. નક્ષત્ર] અશુભ; નખેદ
 (૨) નં + નક્ષત્ર
 નખેદ વિં [પ્રા. નક્ષત્ર (સં. નક્ષત્ર)] અશુભ
 નખોદ નં [સં. નિ (અત્યંત) + ખોદ]
 વંશનો ઉઝરડો (૨) સત્યાનારા. -દિયું
 વિં વિનાશકારક (૨) વાંઝિયું (૩)
 નં નિર્વંશ થયેલાનું ધન
 નખોરિયું નં નખનો ઉઝરડો
 નગ પું [સં.] પર્વત [જનાર; કૃત્ત્ર
 નગાણું વિં [ન + ગુણ] ઉપકાર ભૂલી
 નગદ વિં [અ. નક્કદ] રોકડું (૨) કીમતી
 (૩) ભારે; સંગીત. નંદારાયણ પું
 રોકડનાણું, રૂપિયા (૨) વિં રોકડ નાણાં-
 વાળો માણસ (૩) (બ્યંગમાં) કંગાળ
 માણસ. નમાલ પું માલમલીદા જેવો
 તર ખોરાક; પાકો માલ. -દી વિં નગદ
 નગપતિ પું [સં.] હિમાલય
 નગર નં [સં.] શહેર. ંડીર્તન નં
 [સં.] શહેરમાં ગાતા ગાતા ફરવું તે.
 ંચર્યા સ્ત્રી લોકવાયકા. ંચર્યા સ્ત્રી
 (રાત્ર વગેરેએ) ગુપ્ત રીતે રાત્રે નગરની
 સ્થિતિ જોવા નીકળવું તે. ંશેક, ંથેષી
 પું નગરનો આગેવાન શેક
 નગરી સ્ત્રી [સં.] શહેર (૨) વિં નગરનું;
 શહેરી [ખેશરમ
 નગરું વિં [ન + ગર] ગરુ વિનાનું (૨)
 નગાધિરાજ પું [સં.] હિમાલય
 નગારું નં [ફા. નકારહ; અ. નકારો] ઢોલ

નગીન નં [ફા.] રત્ન. -ના વાડી સ્ત્રી
 તળાવ વચ્ચે (જડેલા નંગ પેટે શોભતી)
 આવેલી વાડી કે ખગીચો. -નો પું
 નગીન; રત્ન (૨) ચતુર માણસ
 નગુણું વિં જુઓ નગણું
 નગુરું વિં જુઓ નગરું [ખેશરમ [લા.]
 નગ્ન વિં [સં.] નાગું (૨) ઉઘાડું (૩)
 નઘરોળ વિં [દિ. નિચ્ચોર = દયાહીન]
 નહેર; જડ (૨) ખેડિકું
 નચ (અચા)વવું સંકિં 'નાચવું'નું પ્રેરક
 નચિકેત (અતા) પું [સં.] ચમરાળ પાસેથી
 બ્રહ્મવિદ્યા શીખી લાવનાર બ્રાહ્મણ-કુમાર
 (૨) અગ્નિ
 નચિત વિં [નં + ચિંતા] ખેડિકર
 નચૂકો પું જુઓ નચૂકો
 નચૂટકે અં નાહ્યકે; નચાલ્યે; લાચારીથી
 નચ્છીકે અં [ફા.] પાસે; નછક
 નજર સ્ત્રી [અ. નજ્ર] ભેટ; બક્ષિસ
 નજર સ્ત્રી [અ.] દષ્ટિ (૨) લક્ષ (૩)
 નકારી દષ્ટિથી થયેલી અસર [લા.]. ંકેદ
 સ્ત્રી નજર આગળથી ખસે નહિ તેટલા
 પૂરતી કેદ. ંચૂક સ્ત્રી ધ્યાન બહાર
 રહેલી ભૂલ; સરતચૂક. ંચોર પું
 નજર ચુકાવનાર. ંખંધી સ્ત્રી જાદુથી
 લોકોની આંખને ભુલાવામાં નાખતી તે.
 ંખાગ પું મકાન પાસેનો ખાગ
 નજરાણું નં, -ણો પું [ફા. નજરાણું] ભેટ
 નજરાણું અંકિં નજર લાગવી
 નજરિયું નં નજર ન લાગવા માટે કરાતું
 ગાલ પરનું મેશનું ટપકું કે માદળિયું
 વગેરે દૃષ્ટકા
 નજરોનજર અંદેશતાં; આંખ સામે; પ્રત્યક્ષ
 નછકે અં [જુઓ નજરીક] પાસે
 નછતું વિં [ન + છત] માલ વિનાનું (૨) સહેજ
 નજૂમ પું [અ.] જ્યોતિષવિદ્યા. -મી
 વિં [અ.] જ્યોતિષને લગતું (૨) પું નેશી
 નખ અં [સં.] નકારવાચક સંજ્ઞા [બ્યા.].
 નતપુરુષ પું [સં.] તત્પુરુષ સમાસની
 એક ભત. ઉદા. અહિત; નચિંત

નટ પું [સં.] વેશ ભજવનાર(૨)દોરડા પર
નાચનાર (૩) એક રાગ. ંખટ વિં
ખટપટી; ધૂત. ંનાગર પું કુશળ નટ
(૨)કૃષ્ણ. ંરાજ પું શિવ. ંવર પું
[સં.] ઉત્તમ નટ (૨) કૃષ્ણ. -ટી સ્ત્રી
[સં.] નટની કે નટ સ્ત્રી (૨) સૂત્રધારની
સ્ત્રી. -ટેશ્વર પું [સં.] શિવ

નઠારું વિં ખરાખ; ગંદું
નઠાર વિં [સં. નિષ્કુર; પ્રા. નિષ્કુર(-લ)]
શિખામણ ન લાગે એવું; નફટ
નડતર સ્ત્રી; નં હરકત; વિદ્ય (૨) નં
વળગણ. ંનડણું સંકિં [પ્રા. નળ]હરકત
કરતી; પીડવું

નણુદલ સ્ત્રી ંજીઓ નણુંદ. ંવીર પું પતિ
નણુદી સ્ત્રી ંજીઓ નણુંદ. -દોઈ પું
નણુંદનો વર [બહેન

નણુંદ સ્ત્રી [સં. નનાન્દ, પ્રા. નળંદ્રા] વરની
નત વિં [સં.] નમેલું

નતીજો પું [અ.] પરિણામ; ફળ

નત્રવાયુ પું [નત્ર (ફ. નાટ્ટ) + વાયુ]
'નાઇટ્રોજન' [પ. (વાણી; વેસર

નથ(ંડી, -ણી, -ની) સ્ત્રી [દે. જણ્યા] નાકની
નથી અંકિં [સં. નાસ્તિ; પ્રા. નણિય] છે નહિ

(સર્વ પુરુષ અને વચનમાં 'છે'નું નકાર-
વાચક રૂપ) [માણસ [લા.]

નથુ(-થુ)ભાઈ પું મોટા મહત્વનો
નદ પું [સં.] મોટી નદી [રહ્યો એ રીતે

નદાવા અં [ન + દાવો] હવે હક્ક-દાવો ન
નદી સ્ત્રી [સં.] પર્વત કે સરોવરમાંથી વહેતો

મોટો કૃદરતી જળપ્રવાહ; સરિતા. ંનાવ
સંજોગ પું અકસ્માત થોડા વખત માટે

પ્રાપ્ત થયેલો યોગ-સંબંધ. ંનાળું નં
નાનકડી નદી કે વહેણો. ંમાનૃક વિં

નદીના પાણીથી પોષાયેલો(દેશ). ંન્યાધ્ર-
ન્યાય પું [સં.] આમ ન્યાય તો વાધના

પંક્તિમાં સપડાય અને તેમ ન્યાય તો નદીમાં
રૂપી મરે તેવો ન્યાય (બને રીતે છૂટકો

ન મળે તેવી સ્થિતિ) [(૨) નવારસુ
નધણિયાવું; નધણિયું વિં ધણી વિનાનું

નનામી સ્ત્રી ંઅનામી; ઠાઠડી

નનામું વિં નામ વિનાનું (૨) લખનારની
સહી વિનાનું

નનો પું નકાર -

નપાટ વિં નઠારું

નપાણિયું વિં પાણી વિનાનું (૨) પાણી
પાયા વિના ઊછરેલું (૩) શહૂર વિનાનું

નપાવટ વિં જીઓ નપાટ

નપાસ વિં પાસ નહિ થયેલું; નાપાસ

નપુંસક વિં [સં.] નાન્યતર જાતિનું [બ્યા.]

(૨) પુરુષત્વ વિનાનું (૩) પું હીજડો

નફકરું વિં [ન + ફિકર] બેફિકર; નિશ્ચિંત

નફટ વિં બેશરમ; નફકટ. -ટાઈ સ્ત્રી બેશરમી

નફરખંડું(-ધું) વિં નફટ અને ખંધું

નફરત સ્ત્રી [અ.] તિરસ્કાર; ધૂણા

નફાખોર વિં નફો ખાવાની વૃત્તિવાળું;

વધારે પડતો નફો તાકનાર. -રી સ્ત્રી

[ફા.] નફો જ તાકવો તે; નફાખોરપણું

નફિકરું વિં [ન + ફિકર] નફકરું; બેફિકર

નફેરી સ્ત્રી [અ. નફારી] એક વાધ-ઢોલ

નફો પું [અ. નફઝ] કમાણી; લાભ; ફાયદો.

ંતોટો પું નફો કે તોટો; નફોનુકસાન

(૨) નફો કે તોટો કાઢવાનું ગણિત; અંક-

ગણિતનો એક ભાગ

નફકટ વિં જીઓ નફટ

નખળાઈ સ્ત્રી અશક્તિ; કમલેરી

નખળું વિં [સં. નિર્બલ; પ્રા. નિર્બલ] અશક્ત.

ંપાતળું વિં કમલેર; દુર્બળ (૨) સાદું

ંખોટું-જેવું હોય એવું [લા.]

નખાપું વિં બાપ વિનાનું; માબાપ વિનાનું

નખી પું [અ.] પેગંબર

નખીરો પું [ફા.] દીકરા કે દીકરીનું સંતાન

નખઝ સ્ત્રી [અ.] નારી

નભ નં [સં.] આકાશ. ંમંડલ(-ળ) નં

જીઓ આકાશમંડળ

નભવું અંકિં [સં. નિર્બહ] ટકવું (૨) પોષાવું;

નિવાહ થવો (૩) કામચલાઉ થવું

નભાવ પું [નભવું પરથી] નિભાવ; પોષણ;

ગુન્દરો. ંવું સંકિં 'નભવું'નું પ્રેરક

નભોમંડલ [સં.] (-યા) નં આકાશમંડળ
 નમક નં [ફા.] નિમક; મીઠું; લૂણ
 નમણુ નં નમવું તે (૨) દેવપૂતનું પાણી.
 નણું વિં નમેલું (૨) વાંકું (૩) સુંદર
 વર્ણાકવાણું (નાક) [લા.]
 નમતું વિં [નમવું] નું વંદનું નીચે વળતું—
 ઢળતું (૨) ત્રાજવાનું પદલું એકબાજુ નીચે
 જતું (૩) ઢીલું (૪) નમ્ર; વિવેચી (૫) નં
 નમવું — પાછા પડવું તે
 નમન નં [સં.] નમરકાર
 નમયંતું વિં + નમેલું; નમતું
 નમવું સંકિં [સં. નમ] નીચા વળતું (૨)
 નમરકાર કરવા (૩) નમ્ર થવું (૪) તાણે
 થવું; શરણે જવું. [લા.]
 નમરકાર પું [સં.] નમન; વદન [પ્રણામ
 નમસ્કૃતિ, નમસ્કૃતિયા સ્ત્રીં [સં.] નમરકાર;
 નમઃ અં [સં.] 'નમન હો'. [નમસ્તે =
 'તમને નમરકાર'; 'જેજે']
 નમાજ (-જ) [ફા.] સ્ત્રીં બંદગી. [બપહવી =
 ઇસ્લામ મજહબ પ્રમાણે બંદગી કરવી]
 નમાયું વિં મા વિનાનું
 નમાર પું [જુઓ નીવાર] ખેડયા વિના
 જોગલી ડાંગર
 નમારમૂંડું વિં [નિમાળામૂંડું] નવડું
 (૨) નિરંકુશ (૩) કુટુંબપરિવાર વિનાનું
 નમાલું વિં માલ-શાહર વિનાનું; નિર્માલ્ય
 નમિત વિં [સં.] નમેલું
 નમૂછિયું વિં મૂછ વિનાનું
 નમૂના (-નો) દાર વિં ઉત્તમ
 નમૂનો પું [ફા.] વાનગી (૨) જેના ઉપરથી
 નકલ કરવાની હોય તે મૂળ પ્રત કે વસ્તુ.
 નનશાની સ્ત્રીં પુરાવા પેટે આપેલું
 પરિણિષ્ટ [(નારંવાર) નમરકાર હો
 નમો અં [સં.] જુઓ નમઃ. નમઃ અં
 નમ્ર વિં [સં.] વિનયી; સાલસ. ન્તા સ્ત્રીં
 નય પું [સં.] સદ્ગતિ (૨) રાજનીતિ (૩)
 દાર્શનિક મત-સિદ્ધાંત (૪) અનેકધર્મી
 વસ્તુનો તેના કોઈ એક ધર્મ દ્વારા સ્વરૂપ
 નિશ્ચય કરવામાં આવે તે [જૈન]

નયણું વિં [સં. નિરન્તી] નરણો - ખાલી
 (કોઠો) ('નયણે કોઠે') [કઈ જવું તે.
 નયન નં [સં.] આંખ (૨) પહોંચાડવું -
 નર પું [સં.] પુરુષવાચક પ્રાણી (૨) મનુષ્ય
 (૩) અણિયારામાં ફરતો કમાડનો ખીલો
 (૪) એક ઋષિ
 નરક નં [સં.] દોજખ (૨) વિષા (૩) પું
 નરકાસુર. નરકુંડ પું [સં.] નરકાપી
 કુંડ. અચુર્દશી સ્ત્રીં કાળીચૌદસ.
 વાસ પું નરકમાં વાસ
 નરકેસરી પું [સં.] સિંહ જેવો વીર પુરુષ
 નરગિસ, નરગેશ નં જુઓ નર્ગિસ
 નરધું નં સંગીતમાં તાલ આપવા માટેનું
 વાદ્ય-તખલું [વ્યા.]
 નરજાતિ સ્ત્રીં [સં.] પુરુષવર્ગ (૨) પુંદલિંગ
 નરડી સ્ત્રીં, -ડો પું ગણું (૨) શ્વાસનળી
 નરણું વિં [જુઓ નયણું] ખાધા વિનાનું
 નરતું વિં નહારું; ખરાખ
 નરદમ વિં શુદ્ધ; એક જ ભતતું (૨) અતદન
 નરદેવ પું [સં.] રાજ
 નરનારાયણ પું [સં.] નર અને નારાયણ
 (અનુન અને કૃપણ)
 નરપતિ પું [સં.] રાજ [પુરુષ
 નરપશુ પું [સં.] પશુ જેવો માણસ; અધમ
 નરમાદા નં બંધન નર અને માદા (૨)
 બરહવાની બેડી [આવે એવો યજ્ઞ
 નરમેધ પું [સં.] જેમાં માણસને હોમવામાં
 નરમો પું એક ભતતો કપાસ; દેવકપાસ
 નરવા (વા) પું જુઓ નરવો. નદાર
 પું નરવાની જમીનવાળો
 નરવી વિં સ્ત્રીં [પ્રા. ગિલ્મ (સં. નિલ્મ)]
 કુંવારી. -નું વિં નયું; નીરાગી (૨)
 અં નરદમ. -વો પું કુંવારો (૨)
 નીરાગી માણસ
 નરવો (વા) પું [સં. નિર્વાહ ઉપરથી] કાયમી
 જમાબંધીવાળી જમીન (૨) વંશપરંપરાનો
 વહીવટ
 નરસિંહ પું [સં.] રાજ (૨) સિંહ જેવો
 બહાદુર પુરુષ (૩) નરસિંહાવતાર (૪)

ગુજરાતનો આદિ ભક્ત કવિ નરસિંહ
મહેતો. -હાવતાર પું [+ અવતાર]
નૃસિંહાવતાર

નરસું વિં [સં. નીરસ] રસવિનાનું (૨) નકારું
નરહરિ પું [સં.] જુઓ નૃસિંહ

નરાજ સ્ત્રીં [સં. નારાજ; પ્રા. નરાજકપરથી]
કેશ (ખેદવાની) [વાનું એભર

નરાણી (રા') સ્ત્રીં [રે. નહરણી] નખ કાપ-
નરાતાળ અં નરદમ; નયું

નરાધમ પું [સં.] અધમ-નીચ આદમી
નરાધિપ પું [સં.] રાજા [જુઓ નરદમ

નરું વિં નરવું; તંદુરસ્ત; નીરોગી (૨) અં
નરેણી (રે') સ્ત્રીં જુઓ નરાણી

નરેશ, નરેંદ્ર પું [સં.] રાજા
નરોત્તમ પું [સં.] ઉત્તમ પુરુષ (૨) રાજા

નરો વા કુંજરો વા [સં.] (માણસ કે હાથી
-બનેને લાગુ પડે તેવો) સંદિગ્ધ બ્રામક

જવાબ
નર્ગિસ નં [અ.] એક ફૂલ કે તેનું ફૂલગ્રાહ

નર્ત પું [સં.] નાચનારો (૨) નટ. ંડી
સ્ત્રીં [સં.] નટી. ંન નં [સં.] નાચ

નર્તિકા સ્ત્રીં નર્તિકી
નર્મ નં [સં.] રમત (૨) આનંદ; વિનોદ

(૩) ક્ષામશક્તી. ંગોષ્ટિ(-ધી) સ્ત્રીં ગેલ
ગમત કે મનકની વાત. ંચિત્ર નં

નર્મસૂચક ચિત્ર; 'કારૂન-કેરિકેચર'.
ંદ વિં [સં.] નર્મ-આનંદ આપનાર

(૨) નર્મદાશંકરે કવિ. ંદા સ્ત્રીં [સં.]
આનંદ આપનારી (૨) એક નદી

નૃયું વિં (૨) અં જુઓ નરું
નર્સ સ્ત્રીં [રે.] માંદાની સારવારનું કામ

કરનાર બાઈ; બરદાસી. -સિંગ નં
[રે.] નર્સનું કામ; બરદાસયાદરી; માવજત

નસ પું [સં.] પેટમાંનું મોટું આંતરડું (૨)
માટી કે ધાતુનો ગોળ પોલાણો ઘાટ (૩)

નળ રાજા - દમયંતીનો પતિ (૪) સેતુ બાંધ-
નારો રામની સેનાનો એક વાનર નાયક.

-લાસ્થિ નં [અસ્થિ] નળાનું હાડકું
નલિકા સ્ત્રીં નળી. ંયંત્ર નં દૂરગ્રીવ

નલિન નં [સં.] કમળ. -ની સ્ત્રીં [સં.]
કમળનો છોડ (૨) કમળનો સમૂહ (૩)
કમળવાળું તળાવ

નવ અં [પ્રા. નવિ] નહિ [પ.]
નવ વિં [સં.] નવું

નવ વિં [સં.] 'લ'. ંખંડ પું ંખંવં પૌરા-
ણિક ભૂગોળ પ્રમાણે પૃથ્વીના ૯ ખંડ

(કલાવૃત્ત, ભદ્રાશ્વ, હરિવર્ષ, કિંપુરુષ,
કેતુમાલ, રમ્યક, ભારત, હિરણ્ય ને

ઉત્તરકુરુ. ખીજ મતે - ભરત, વર્ત, રામ,
દ્રામાલા, કેતુમાલ, હિરે, વિધિવસ, મહિ

ને સુવર્ણ) (૨) આખી પૃથ્વી. ંધસ્ત્રં નં
નવ ગ્રંહનાં નંગ જેમાં ખેસાડેલાં છે એવું

ધરણું (૨) કસળી મોળિયું. ંચંડી સ્ત્રીં
નવ દુર્ગાઓ (૨) તેમની સ્તુતિ, પૂજન,

હોમ ઇત્યાદિ
નવજવાન વિં [ફા. નૌજવાન] જુવાનીમાં

પ્રવેશ કરનાર (૨) પું ઊગતો જુવાન
નવજવન નં નવું જીવન

નવજુવાન વિં (૨) પું જુઓ નવજવાન
નવજોત સ્ત્રીં [સં. નવ + જ્યોતિ] પારસી-

ઓનો કંસ્ટી પહેરવાનો સંસ્કાર
નવજોખન નં નવી જુવાની. -ની સ્ત્રીં

નવજુવાન સ્ત્રી
નવટાંકે વિં [નવ+ટાંક] શેરના ટમા ભાગ

જેટલું વજન (૨) નં નવટાંકિયું. -કિયું
નં, -ડી સ્ત્રીં નવટાંકનું માપ કે કાટલું

નવડાવવું (ન') સંક્રિં [પ્રા. જ્ઞવ (સં.
સ્તપ્)] 'નાહવું'નું પ્રેરક (૨) કંગડું

નુકસાન કે ખાડામાં ઉતારવું [લા.]
નવતર(-રું) વિં નવું; નવીન

નવત્સું વિં [ન+વત્સ] વત્સ-બાળક કે
વાછડા વગરનું [કારનાર

નવધર્મી વિં (૨) પું [સં.] નવો ધર્મ સ્વી-
નવધા અં [સં.] નવ પ્રકારે. ંભક્તિ સ્ત્રીં

નવ પ્રકારની ભક્તિ (અવણ, શીર્તાન,
રમરણ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન, સખ્ય,

દાસ્ય અને આત્મનિવેદન)
નવનવું વિં અવનવું

નવનિધ(-ધિ) સ્ત્રીં બંધવં [સં. નવનિધિ]
કુમેરના નવ ભંડાર (૨) સર્વ પ્રકારની
સમૃદ્ધિ [લા.]

નવનીત નં [સં.] માખણ

નવનેત્ર પું બંધવં; સ્ત્રીં; -નં નં બંધવં
[નવ+નેત્રે] મહામુશ્કેલી

નવપદ્મવ પું [સં.] નવાં પાનવાળી ડાળી;
દૂંપળ. -વિત વિં નવપદ્મવવાળું

નવસદિલકા, નવમાલિકા સ્ત્રીં [સં.] નૂઈ

નવયુવક પું [સં.] નવજીવાન

નવયૌવન નં [સં.] નવી જીવાની. -ના સ્ત્રીં
નવયૌવનવાળી સ્ત્રી [પુનર્ધટના

નવરચના સ્ત્રીં [સં.] નવેસર રચવું તે;

નવરત્ન નં બંધવં [સં.] નવ પ્રકારનાં રત્નો
(હીરો, માણેક, ચોતી, પાનું, પોખરાજ,
ગોમેદ, લક્ષણિયો, પરવાણું, નીલમ)
(૨) લોજરાજના દરખાસના નવ પડિતો
(કાલિદાસ, ધનંતરિ, ક્ષણેક, અમર,
શંકુ, વેતાલ, ધૃતકર્પર, વરાહમિહિર,
વરરુચિ)

નવરસ પું બંધવં [સં.] કાંચશાસ્ત્રમાં
વર્ણવેલા નવ રસ-શૃંગાર, હાસ્ય,
કરુણ, રોદ, વીર, લયાનંક, ખીલત્સ,
અદ્ભુત, શાંત

નવરંગ વિં [સં.] નવા રંગવાળું (૨)
મોહક, -ગી વિં નવા રંગનું (૨) વિવિધ
રંગવાળું (૩) હેલછખીલું

નવરાર્ધ સ્ત્રીં કુરસદ; નવરાખલું

નવરાત્ર (૦૨) સ્ત્રીં [સં. નવરાત્ર] ચૈત્ર તથા
આસો માસના શુકલ પક્ષની નવ તિથિઓ
(દશરા પહેલાંનાં નારતાં ખાસ કરીને)

નવરાત્ર નં બંધવં, -ત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં
[સં.] નવરાત્ર; નારતાં

નવરાવણું (ન') સંકિં જીઓ નવડાવવું

નવરાશ સ્ત્રીં જીઓ નવરાર્ધ

નવરું વિં કામ વગરનું (૨) કામથી
ફારગ. ઓધૂપ વિં સાવ નવરું

નવરોજ પું [ફા.] વસંત ઋતુનો સરખાં
દિવસ અને રાતવાળો દિવસ (૨) પારસી-
ઓનું ખેસતું વર્ષ

નવલ વિં [સં. નવ; પ્રા. જવલ્લ] નવલું;
આશ્ચર્યકારક (૨) સ્ત્રીં તેવી ખીના

નવલ સ્ત્રીં [સરં હં. નૌવેલ] નવલકથા.
ઠંકથા સ્ત્રીં ગદ્યમાં લખેલી કલિપત

વાર્તા. ઠંકાર પું નવલકથાનો લેખક

નવલકિશોર પું કૃષ્ણ

નવલખ વિં [સં. નવ+લખ] નવ લાખની
કિંમતનું (૨) અગણિત (૩) અમૂલ્ય. -ખું

વિં નવ લાખની પૂંછ કે આવકવાળું
(૨) પેસાદાર

નવલિકા સ્ત્રીં દૂંડી વાર્તા

નવલું વિં નવલ; નવું

નવલોહિયું વિં નવા-ચડતા લોહીનું; જીવાન

નવવધૂ સ્ત્રીં [સં.] નવી પરણેલી સ્ત્રી

નવરોડું વિં [નવ+રોડું] (શેકે તેવું-ગરમ)]

જરાં ગરમ; કોકરવરણું [નવરોડું

નવસર વિં [સં. નવ+સર] નવ સેરનું;

નવસા (૦ગ)ર [સં. નવસાર; ફા. નૌસાર]

ધાતુઓ ગાળવાનો એક ખાર.

નવસેરું વિં જીઓ નવસર

નવસું વિં વસ્ત્ર વગરનું; નાચું

નવાઈ સ્ત્રીં નવાપણું; નવીનતા (૨) અચરજ

(૩) અપૂર્વતા; અદ્ભુતતા

નવાખણું સંકિં [ફા. નવાલતન-નવાંજ]

વધારવું (૨) ભેટ આપવી

નવાખિશ સ્ત્રીં [ફા.] કૃપા (૨) બક્ષિસ

નવાજીની સ્ત્રીં [નવું+જીનું] નવા-બાણવા

જેવા સમાચાર (૨) બિયલપાથલ; ભારે ફેરફાર

નવાજેશ સ્ત્રીં જીઓ નવાખિશ

નવાણ (ન') નં [સં. નિવાન; પ્રા. નિવાણ]

જળારાધ [જવણડ] '૯૯'

નવાણું (-ણું) વિં [સં. નવનવત્તિ, પ્રા.

નવાખ પું [અ. નવાખ] ચુએ; મુસલમાન

રાજ (૨) એક દલકાળ. ઠંતદી સ્ત્રીં

નવાખની પુત્રી (૨) તેના જેવી આપ-

ખુદ સ્ત્રી [લા.]. ઠંતદી પું નવાખનો

પુત્ર (૨) તેના જેવી આપખુદ માણસ [લા.].

ઠંશાહી સ્ત્રીં નવાખની સત્તા (૨) આપ-

ખુદી [લા.]. -ખી વિં નવાખ સંબંધી (૨)

સ્ત્રીં નવાખનું પદ (૩) નવાખશાહી

નવાર પું. જુઓ નીવાર [વગરનું
 નવારસ(-સિયું, -સુ, -સું) વિં વારસ
 નવાંકુર પું. [સં.] નવો ફૂટેલો અંકુર
 નવીનૂની સ્ત્રીં જુઓ નવાનૂની
 નવીન વિં. [સં.] નવું
 નવીસ [ફા.] લખનાર, એ અર્થમાં નામને
 અતે આવે છે. જેમ કે, ફડનવીસ,
 અખખારનવીસ (તેનું તદ્દલવ 'નીસ'. જેમ
 કે, ચિટનીસ)
 નવું વિં. [સં. નવ] અગાઉ ન જોયું જણ્યું
 હોય એવું (૨) તરતનું; તાજું; શરૂનું (૩)
 શિખાઉ; કાચું; બિનઅનુભવી(૪) અપૂર્વ;
 અપરિચિત (૫) પૂર્વે નહિ વાપરેલું (જેમ
 કે વસ્ત્ર ઇં) (૬) બદલાયેલું; ફરી જઈ
 બીજું બનેલું; નવેસરનું. [નવું લોહી
 શંખં જુવાનીનો જુરસો]. બનૂં વિં
 નવું અને જૂનું; આગળપાછળનું (૨)
 નવાનૂનીવાળું. બનકોર વિં તદ્દન નવું.
 બસવું વિં તરતનું (૨) અપરિચિત
 નવેણુ (ન') સ્ત્રીં [પ્રા. જ્ઞાણ=ના હવું, જ્ઞવણ
 ઉપરથી] રસોડું; નાલાયોયા વગર જ્યાં
 જઈ ન શકાય એવી જગા (૨) કોઈને
 અડકાય નહિ એવી જમતાં પહેલાંની સોળા
 હાલત.-ણિયું વિં સ્વચ્છ; નવેણને લગતું
 (૨) નં નવેણમાં પહેરવાનું કપડું
 નવેલી સ્ત્રીં [જુઓ નવલો] નવવધૂ
 નવેસર (૦થી) અં ફરીથી શરૂ કરીને
 નવેણિયું (ન') નં નેજ; સાંકડી ગલી (૨)
 ઘર પાછળની છાંડી
 નવેળી (ન') સ્ત્રીં નવેળું (૨) પાણી જવાની
 નીક. -ળું નં જુઓ નવેળિયું.
 નવેંદુ નં. [સં.] બીજોના ચંદ્રમા
 નવેંબર પું. [ફ.] ઈં સં નો ૧૧મો માસ
 નવોઢા સ્ત્રીં [સં.] નવવધૂ (૨) નાચિકાનો
 એક પ્રકાર
 નવ્ય વિં. [સં.] નવું
 નવ્યાશી(-સી) વિં. [સં. નવાશીત્તિ;] '૯૯';
 નેવ્યાશી(-સી) [નવાણુ
 નવ્યાણુ(-યું) વિં. [સં. નવનવત્તિ;] '૯૯';

નશાખોર વિં નશામાં ચકચૂર. રહેનારું.
 -રી સ્ત્રીં વ્યસનમાં ચકચૂર રહેવું તે
 નશાખાજ વિં જુઓ નશાખોર. -છ સ્ત્રીં
 જુઓ નશાખોરી
 નશીન વિં. [ફા.] ખેડેલું; આરઠ (સમાસમાં.
 ઉદાં તખ્તનશીન) [ફે
 નશો પું. [ફા. નરજી] કેરી ચીજથી ચડતો
 નશ્વર વિં. [સં.] નાશ પામે તેવું. ઠા સ્ત્રીં
 નષ્ટ વિં. [સં.] નાશ પામેલું (૨) ખરાબ; નીચ
 નસ સ્ત્રીં. [દે. જણા] રગ; રસવાહિની (૨) રેસો
 નસકોરી સ્ત્રીં [દે. નક્કસિરા પરથી]
 નાખોરી; નસકોરામાંની કુમળી ચામડી.
 -રું નં નાકનું કાણું (૨) નાક
 નસલ સ્ત્રીં [અ. નલ્લ] મૂળ; ઉત્પત્તિસ્થાન
 (૨) વંશ
 નસંતાન વિં. [સં. નિઃસંતાન] સંતાન
 વગરનું; વાંઝિયું (૨) નં નિવં શપણું; નખોઢ
 નસાડવું સંકિં 'નાસવું'નું પ્રેરક
 નસિકાવડું સંકિં, નસિકાવડું અંકિં
 'નસીકવું'નું પ્રેરક ને કમંણિ
 નસિયત સ્ત્રીં [અ. નસીહત] નસીહત;
 શિખામણ (૨) સળ
 નસીકવું સંકિં. [પ્રા. નિસિકા] નાકમાંથી
 લીંટ સાફ કરવું
 નસીખ નં. [અ.] ભાગ્ય. ઠંદાર વિં
 ભાગ્યશાળી. બવાદી વિં (૨) પું
 નસીખ પર આધાર રાખી ખેસી રહેનારું;
 દેવવાદી. બવાન વિં નસીખદાર
 નસીહત સ્ત્રીં [અ.] જુઓ નસિયત
 નસતર નં. [ફા. નસતર] વાઢકાય કે તે
 કરવાનું હુચિયાર
 નહાતીધોતી વિં સ્ત્રીં [નાહવું+ધોવું]
 અટકાવ આવતો થયો હોય તેવી (સ્ત્રી)
 નહાર નં વડુ [નહિ તેા
 નહિ અં. [સં.] ના. ઠતર અં. [સં. તદ્દિ]
 નહિયું નં. [સં. નલ, પ્રા. જ્ઞ પરથી]
 નખને લગતી ચામડીનો ભાગ
 નહિવત અં. [સં.] નહિ જેવું કે જોડું;
 નજીવું; જરાતરા

નહીં(૦૮૨) જુઓ 'નહિ'માં
 નહેર (નહો) સ્ત્રી [અ. નહો] સરોવર કે
 મોટી નદીમાંથી જોદેલા મોટા કાંસ.
 -રિયું નં નાની નહેર (ર) નાણું;
 વહોળો.-રી સ્ત્રી નહેરથી પીતીજમીન.
 -રું નં વહોળો; વાંધું; નાણું
 નહેર પું [સં. નલર; પ્રા. જહર] પંજનો
 નખ (ર) નખનો ઉઝરડો.
 નહેરા પુંખંખં કાલાવાલા; આછછ
 નહેરિયું નં નખનો ઉઝરડો
 નળ પું જુઓ નલ
 નળાકાર વિં નળ જેવા આકારનું
 નળિયું નં ['નળ' ઉપરથી] ક્ષણું; છાપડું
 ઢાંકવાની પરનાળા જેવી માટીની બનાવટ.
 નળી સ્ત્રી ['નળ' ઉપરથી] બૃગળી (ર)
 પવાલી; ઊંચું નળાકાર એક વાસણ
 નળો પું ['નળ' ઉપરથી] મોટી નળી
 (ર) ધૂંટણથી પાટલી સુધીનો લાંબો
 અવયવ કે તેનું હાડકું (૩) પેટથી છાતી
 સુધીનો ભાગ (૪) ધાતુની મોટી નળાકાર
 કોરી કે પવાણું
 નંખાણું અંકિં 'નાંખણું'નું કંમંલિ રૂપ
 (ર) દુર્ગલ યર્થ જરું (૩) ચોકડું
 નંગ નં [ફા. નંગ] એક વસ્તુ (ર) પહેલ
 પાડેલા હીરો (૩) [લા.] મૂખ માણસ
 (૪) જુઓ-ખંધો માણસ
 નંદ પું [જુઓ નંદન] દીકરો
 નંદ પું [સં.] આનંદ (ર) કૃષ્ણને ઉછેર-
 નાર મોદલનો મુખી (૩) મગધનો એક
 પ્રાચીન રાજવંશ
 નંદન નં [સં.] ઇંદ્રનું ઉપવન (ર) પું
 દીકરો (૩) વિં આનંદ આપનાર.
 ઓવન નં ઇંદ્રનું ઉપવન
 નંદનંદન પું [સં.] કૃષ્ણ
 નંદવણું સંકિં ભાગણું; તોડણું (ખાસ
 કરીને કાચની વસ્તુનું)
 નંદવાણું અંકિં [જુઓ નંદવણું] ભાગણું
 નંદણું સંકિં જુઓ નંદવણું
 નંદણું અંકિં [સં. નંદ] આનંદણું

નંદિ પું [સં.] શિવનો મોઢિયો
 નંદિની સ્ત્રી [સં.] છાંટરી(ર) કામધેનુ ગાય
 નંદી પું જુઓ નંદિ
 નંખર પું [દં.] અંક; આંકડો; કંમાંક.
 -રી વિં નંખરવાણું; જાણીણું; સારી
 જાતનું (ઉદાં નંખરી માલ)
 ના અં [સં.] નહિ (ર) સ્ત્રી નકાર
 ના [ફા.] નામ ને વિં ની આગળ વપરાતો
 નકારસૂચક ઉપસર્ગ. ઉદાં નાહલાજ
 નાંધટ્રોજન પું[દં.]ઉવામાં મોટા પ્રમાણમાં
 હોતો એક વાધુ; નત્રવાધુ
 નાંધલાજ વિં[ફા.]ધલાજ વગરનું;લાઝાર
 નાઈ પું [સં. નાપિત; પ્રા. નાવિત્ર] ઉત્તમ;
 વાળંદ [નિરાશા
 નાઉમેદ વિં [ફા.] નિરાશ. -દી સ્ત્રી
 નાક નં [ર. જક્] નાસિકા (ર) [લા.]
 આખર (૩) વર્ગની મુખ્ય વસ્તુ. ઠંકડું
 વિં કપાયેલા નાકવાણું (ર) બેશરમ[લા.]
 નાકખૂલ વિં [ફા.] નામંદૂર
 નાકહીટી સ્ત્રીમાંથી માગવા માટે જમીન
 ઉપર નાક ધસડું તે
 નાકાખંધી (-ધી) સ્ત્રી જુઓ નાકેખંધી
 નાકું નં [ર. જક્] કાણું(ર)સોંપણું કાણું
 (૩) જકાત લેવાનું ચાણું (૪) ગ્યા ધણા
 રસ્તા મળતા હોય તેનું સ્થળ (૫)રસ્તાનો
 ડો કે પ્રવેશદાર (૬) ગામમાં પેસવા
 બદલ અપાતો કર. [લા.] -કેદાર પું
 નાકવાળો; ચાણદાર. -કેખંધી સ્ત્રી
 માલની આવજ રોકવા નાકે નાકે ચોટી
 મૂટી દેવી તે; શેરા
 નાખણું સંકિં જુઓ નાંખણું
 નાખુદા પું [ફા.] ટડેલ
 નાખુશ વિં[ફા.]નારાજ.-શીસ્ત્રીનારાજ
 નાખોરી સ્ત્રી જુઓ નસકોરી. -રું નં
 નાક; નસકોરું
 નાગ પું [સં.] ફેલાવો સાપ(ર)પાતાળમાં
 રહેતો એક જાતનો કાલ્પનિક સર્પ; એક
 ઉપદેવ (૩) હાથી (૪) રાક લોકોની એક
 શાખાનો માણસ. ઠંકડા સ્ત્રી નાગની

કન્યા (૨) પરમ સુંદર સ્ત્રી. ઠંકેશર નં
એક વનસ્પતિ; કબાળચીની. ઠંચપો પું
એક ભતનો ચંપો
નાગડું વિં ભુઓ નાગું. -ડો પું બાવા-
ઓનો એક પ્રકાર (૨) બાવો (તિરસ્કારમાં)
(૩) હુચ્યો માણસ [લા.]
નાગણુ (-ણી) સ્ત્રીં સાપણ (૨) હાથણી
(૩) એક ધરેણું
નાગણું નં [ભુઓ નાગર] વાસણ જાયકવા
કરાતો એક ગાળો (૨) દામણું (૩) હળની
ધૂંસરીને બાંધવાનું દોરડું [દમન
નાગદમન નં (કુણે કરેણું કાલિય) નાગનું
નાગપંચમી સ્ત્રીં નાગપૂલનો એક તહેવાર;
આવણ માસની સુદ પાંચમ
નાગપાશ પું [સં.] નાગના ચૂંચળા જેવો
કાંસો (૨) એક પ્રકારની વ્યૂહરચના
(૩) ગાળો; સરકિયું (૪) વરુણનું આયુધ
નાગપાંચમ સ્ત્રીં ભુઓ નાગપંચમી
નાગર વિં [સં.] નગરનું (૨) સભ્ય (૩) ચતુર
(૪) બ્રાહ્મણોની (અમુક ભાગમાં વાણિ-
યાની) એ નામની ન્યાતનું (૫) પું એ
ન્યાતનો માણસ
નાગરણું નં ભુઓ નાગણું [વનસ્પતિ
નાગરસૌથ સ્ત્રીં [સં. નાગરમુક્તા] એક
નાગરવેલ (-લી) સ્ત્રીં [સં. નાગવહ્લી;
સરં કા. નાગવહ્લી] એક વેલ (તેનાં પાન
મુખવાસમાં ખવાય છે)
નાગરાજ પું [સં.] શેષનાગ
નાગરિક વિં [સં.] શહેરનું (૨) પું શહેરી;
શહેરમાં રહેનાર કે રાજ્યનો સામાન્ય
પ્રજાજન; 'સિદ્ધિજન'. ઠંતા સ્ત્રીં
નાગરી વિં નગરનું (૨) નાગર સંબંધી (૩)
સ્ત્રીં [સં.] શહેરી સ્ત્રી (૪) નાગરણ (૫)
દેવનાગરી લિપિ
નાગલી સ્ત્રીં બાવડા જેવું એક અનાજ
નાગસોડ પું [સં.] પાતાળ
નાગાર્થ સ્ત્રીં નકાર્થ (૨) હુચ્યાર્થ
નાગાસ્ટ્ર નં [સં.] સર્પાસ્ટ્ર
નાગું વિં [સં. નન્ન] કથાડું; નશ (૨)

અલંકાર કે શોભા વગરનું (જેમ કે,
નાગાં કાન, નાક ઇં) (૩) [લા.] ખેશરમ
(૪) હુચ્યું. ઠંપૂડું વિં ભંદન નાગું - કથાડું
નાગેશ (-ચર) પું [સં.] શેષનાગ
નાગોંદ્ર પું [સં.] શેષનાગ (૨) ઐરાવત
નાગોડિયું વિં નશ; નાગું
નાગો (-ઘો) રી વિં મારવારના નાગોર
ગામનું (૨) પું ઠોર પાળનાર મુસલમાન.
ભરવાડની ભતનો માણસ
નાચ પું [સં. નૃત્ય; પ્રા. નચ્ચ] નૃત્ય કે તેનો
જલસો (૨) [લા.] ખેલ; તમાસો (૩)
ચાળા; નખરાં. ઠંભાસો (-સો) પું
નાચ ને એવી બીજી મોજબાજ
નાચનારી સ્ત્રીં નાચ કરનાર સ્ત્રી
નાચરંગ પું નાચ અને મોજબાજ
નાચવું અંકિં [સં. નૃત્ય; પ્રા. નચ્ચ] નાચ કરવો
નાચારો (-સો) પું અશક્તિ; લાચારી
નાચકેત પું [સં.] અશ્વિ
નાચીજ વિં [ફા.] નજીવું; નકામું
નાધૂટકે અં [ના + ધૂટકો] પરાણે; અવશ
થઈને; લાચારીથી
નાજનીન સ્ત્રીં [ફા.] પ્રિયા (૨) ખૂબસૂરત સ્ત્રી
નાજર પું [અ. નાજિર] અદાલતનો એક
અમલદાર [સ્ત્રીં નાજુકપણું
નાજુક વિં [ફા.] સુકુમાર. -કાઈ, -કી
નાજણાસાંકળી સ્ત્રીં [નાજણું + સાંકળી]
દોહતી વખતે ગાયને પાછલે પગે બાંધવાનું
દોરડું
નાજિમ પું [અ.] વડો હાકેમ; ગવર્નર
નાટ નં [સં.] નૃત્ય; અભિનય
નાટ અં નશ્ચી [પ.]
નાટક નં [સં.] દ્રશ્ય કાવ્ય (૨) [લા.] ભવાડો;
કૃતો (૩) ઢોંગ. ઠંકંપની સ્ત્રીં નાટક
કરવાનો ધંધો કરનારી મંડળી. ઠંકાર
પું નાટક બનાવનાર (૨) નટ. ઠંચેટક
નં હાસ્યવિનોદ. ઠંમંડળી સ્ત્રીં નાટક
કંપની (૨) નાટક કરનારાઓની મંડળી.
ઠંશાલા (-ળા) સ્ત્રીં નાટક ભજવવાનું
સ્થાન. -કિયું વિં નાટકને લગતું (૨)

દોંગી [લા.]. -કી વિ[સં.] નાટકના ભેદ; નાટકિયુ. ૦કીય વિ[સં.] નાટકને લગતું નાટારંગ પું [નાટ+રંગ] નાટક, નૃત્ય વગેરેનો રંગ-આનંદ
 નાટિકા સ્ત્રી [સં.] દ્રુકું નાટક
 નાટ્ય નં [સં.] નૃત્ય અને અભિનય.
 ' ૦કલા(-ળા) સ્ત્રી નાટક, અભિનયની કળા. ૦ફાર પું નાટકકાર. ૦અયોગ પું નાટક; સંવાદ ઇં કરવાં તે. ૦શાસ્ત્ર નં [સં.] નાટ્યકળાનું શાસ્ત્ર
 નાટાખારી સ્ત્રી [નાટું (નાસતું) + ખારી] નાસી છટવાની ખારી કે માર્ગ
 નાડ સ્ત્રી [સં. નાહિ] રગ (ખાસ' કરીને કાંડા પાસેની જેના ઉપરથી વેધ લોહીની ગતિ પારખે છે) (૨) આળા આમણને આમણને ખનાવેલા દોર; નાણ (૩) કમળની પોલી નળી -દાંડી (૪) [લા.] વલણ (૫) લગામ; કાળ. ૦ણુ નં બૂંસદું બાંધવાનું દોરડું. ૦ણું સં કિં નાડ - દોરણથી જઠકીને બાંધવું. -ડાછડી સ્ત્રી ૦ બે કે વધારે રંગની સૂતરની દોરી
 નાડી સ્ત્રી [સં.] નાડ; રગ(૨) નાની દોરી
 નાડું નં ['નાડ' ઉપરથી] નાની દોરી (૨) નાડાછડી (૩) લેંધા કે ધાત્રાની દોરી (૪) અખોડો બાંધવાની દોરી (૫) હલ; આંકો નાણુ પું સંકિં [સં. જ્ઞાન, પ્રા. જ્ઞાન ઉપરથી] તપાસવું; અજમાવી જોવું
 નાણાકીય વિં નાણા સંબંધી
 નાણાખતર નં શરાફેનું ખતર
 નાણાલીડ સ્ત્રી નાણાંની તંગી
 નાણામંત્રી પું નાણાખાતાનો મંત્રી;
 'ફાઈનેન્સ-મેરખર'
 નાણાવટ સ્ત્રી [નાણાં + સં. વૃત્ત(પ્રા. વટ્ટ)] નાણાખતર. -ટી પું શરાફ(૨) પૈસાદાર માણસ. -ટું નં શરાફનો ધંધો
 નાણાશાસ્ત્ર નં નાણાની લેવડદેવડ વગેરે સર્વ વ્યવહારનું શાસ્ત્ર. -સ્ત્રી પું તે શાસ્ત્ર લખનાર; 'ફાઈનેન્સયર'
 નાણાં નંબંબંબં ['નાણું'] પૈસા(૨) કિંમત

નાણું નં [સં. નાળક] ચલણી સિક્કો (૨) ધન; પૈસો
 નાત સ્ત્રી [સં. જ્ઞાતિ] જ્ઞાતિ; જ્ઞાતિ; એક કુળ, વાડા કે વર્ગનો લોકસમૂહ (૨) નાતને આપેલું જમણ. [નાતખહાર મૂકવું = જ્ઞાતજન તરીકેનો વહેવાર તોડી નાખવો].
 ૦જાત સ્ત્રી જ્ઞાતિ અને જ્ઞાતિ. ૦જાઈ સ્ત્રી એક જ જ્ઞાતિનો હોઈને ભાઈ તે.
 નાતરિયું વિં નાતરાનું, તેને લગતું (૨) નાતરું કરવાની છટવાણું (૩) એક જ્ઞાતનું નહિ તેવું
 નાતરું નં [જુઓ નાતો] સંબંધ. ઉદા. ૦ 'ગામનાતરે ભાઈ' (૨) લગ્નવિધિ વગર, રાંરેલી કે ફારગતીથી છૂટી થયેલી સ્ત્રીનું કે એવી સ્ત્રી સાથે પુરુષનું પરણવું તે (૩) જોડકામાંથી એક નંગ જતું રહી તેની જગાએ બીજી વિવ્રતીય વસ્તુનું આવવું તે
 નાતવરો પું જ્ઞાતિભોજન
 નાતાલ સ્ત્રી [વો.] રિસેખરને અંતે આવતા ખિસ્તી તહેવાર; ઈશુજયંતી
 નાતીકું વિં નાતનું
 નાતો પું [સં. જ્ઞાતિ] સંબંધ; મેળ
 નાથ પું [સં.] સ્વામી (૨) માલિક (૩) સંન્યાસીઓની દશમાંની એક અટક
 નાથ સ્ત્રી [રિ. જલ્યા] જુઓ નથ (૨) બળદ વગેરેના નાકમાં નખાતી દોરી (૩) જમીનનું ધોવાણ રોકવા બંધાતી પાળ. ૦ણું નં પલ્લાં લટકાવવાની દોરી. ૦ણું સંકિં [રિ. જલ્યા] = નાકમાં છેદ પાડવો [બળદને] નાથ ધાલવી (૨) અંકુશમાં આણવું (૩) પલોટવું
 નાદ પું [સં.] અવાજ; ધોપ; ધ્વનિ (૨) વાત્રા કે વણેનું મૂળ ધ્વનિનું રૂપ (૩) [લા.] દેવ; છંદ (૪) લહે; ધ્રુત (૫) ગર્વ. ૦ફહી પું; નં નાદરૂપી પરમાત્મા
 નાદરવિં [અ. નાદિર] અસાધારણ; ઉત્તમ
 નાદાન વિં [ફા.] અણસમજી; મૂર્ખ.
 -નિયત, -ની સ્ત્રી નાદાનપણું
 નાદાર વિં [ફા.] કંગાલ (૨) દેવાળિયું (૩)

પું તેવો માણસ. -રી સ્ત્રીંગરીળી (૨)
 દેવાળું.
 નાદિરશાહ પું [ફા.] એક જીલમી બાદશાહ.
 -હી સ્ત્રીંગ જીલમી રાજ્યકારભાર [લા.]
 નાદી વિં [સં.] નાદવાળું; નાદને લગતું (૨)
 તોરી; છંદી. ંહું વિં જીઓ નાદી
 નાદુરસ્ત વિં [ફા. નાદુસ્ત] માંદું. -રતી
 સ્ત્રીંગ અનારોગ્ય; માંદગી [પાંડ
 નાન નં [ફા.] મોટી દડા જેવી એક રોટી;
 નાનકું પું શીખધર્મના પ્રવર્તક સંત
 નાનકડું વિં નાનું (લાલિત્યવાચક)
 નાનકપથી વિં (૨) પું શીખધર્મી
 નાનકશાહી વિં ગુરુ નાનકે સ્થાપેલું કે
 પ્રવર્તવેલું [મીઠાઈ
 નાનખટાઈ સ્ત્રીંગ [ફા.] એક ખાદ્ય પદાર્થ;
 નાનડિયું (ના') વિં નાનું
 નાનપ (ના') સ્ત્રીંગ [નાનું ઉપરથી] નાનમ
 નાનપણુ (ના') નં બાળપણ
 નાના વિં [સં.] વિધવિધ. ંવિધ વિં અનેક
 પ્રકારનું (૨) અં અનેક પ્રકારે
 નાની સ્ત્રીંગ માની મા; આજી
 નાનું (ના') વિં [સં. જ્ઞણ; પ્રા. જ્ઞ; મ.
 લ્હાન; હિં. નાન્હ, નન્હા] થોડી ઉંમરનું (૨)
 કદમાં અલ્પ (૩) હલકું; ઊતરતું [લા.]
 ંશી ૪૨૧ સરખું (કદ કે ઉંમરમાં). ંસૂતું વિં નજીકું; સાધારણ.
 -નેસું વિં નાનકડું [ખાપ; આલે
 નાનો પું [સરંદે. જળ=મોટો ભાઈ] માનો
 નાન્યતર વિં [સં.] નપુંસક લિંગનું [વ્યા.]
 નાપસંદ વિં [ફા.] અણગમતું (૨) અમાન્ય.
 ંગી સ્ત્રીંગ અણગમો (૨) માન્ય ન થતું તે
 નાપાક વિં [ફા.] અપવિત્ર. -ટી સ્ત્રીંગ
 અપવિત્રતા
 નાપાય (-યા, -યે) દારૂ વિં [ફા.] પાયો કે
 આધાર વગરનું; અધારિયું
 નાપાસ વિં [ના+પાસ (દં.)] જીઓ નપાસ
 (૨) નાપસંદ
 નાપિક (-ત) [સં.] પું વાળંદ; હજમ
 નાદરમાન વિં [ફા.] હુકમનો અનાદર
 કરનાર. -તી સ્ત્રીંગ હુકમની અવજા

નાદેરવાદ પું જે નીતિ છે તેમાં ફેરફાર ન
 કરવો -ન ફેરવતું જોઈએ એવો મત (૨)
 અસહકાર તરીકે ધારાસભાઓના બહિ-
 સ્કારમાં ફેરફાર ન કરવો એવો કોન્ગ્રેસ
 પક્ષનો (૧૯૨૦-૩૦ યુગમાં) મત. -દી
 વિં (૨) પું નાદેરવાદમાં માનનાર
 નાખૂદ વિં [ફા.] નિર્મૂળ; સમૂળું ખલાસ;
 હોય જ નહિ તેવું કરેલું-થયેલું. -દી સ્ત્રીંગ
 સંમૂળ ઉઠ્ઠે-નાશ
 નાભિ સ્ત્રીંગ [સં.] દૂંટી (૨) કેંદ્ર; મધ્યભાગ
 (૩) પૈડાનો મધ્યભાગ જ્યાં આરાઓ મળે
 છે. ંકમલ (-ળ) નં દૂંટીરૂપી કમળ.
 ંનાલ [સં.] (-ળ) સ્ત્રીંગ ગલમાં બાળકની
 દૂંટી સાથે જોડાયેલી રગોની લાંબી નળી.
 નાસ અં [સં.] એટલે કે; અર્થાત્. ઉદાંબ્રહ્મ
 નામ વેદ; તેની ચર્ચા નામ પ્રતિપાલના
 નામ અં [સં.; ફા.] સંજ્ઞા (૨) વસ્તુની સંજ્ઞા-
 રૂપ શબ્દ [વ્યા.] (૩) યાદગીરી; કીર્તિ.
 [નામે માંડવું] = હિસાબના (-ના) નામ
 ઉપર ખાતે રકમ માંડવી; -તી પાસેથી
 તે લી રકમ લેવી બાકી છે એમ નોંધવું.
 ંક વિં નામનું; નામવાળું (સમાસને
 અંતે) ઉદાં 'એની જેસંટ નામક'.
 ંકરણુ નં [સં.] નામ પાડવાનો વિધિ
 (૧૬માંનો એક સરકાર)
 નામકર વિં [ફા. નામકિર] નાકબૂલ; હા
 કલા પછી ફરી જનારું
 નામચીત, નામજાતું વિં [નામ+ફા. જીત;
 ફા. જાદહ] નામીયું; પ્રખ્યાત
 નામજોગ (-ગી) વિં જેનું નામ લખ્યું હોય
 તેને જ મળે તેવી (દૂંડી)
 નામકામ નં નામ અને કામ; સરનામું
 નામજાદીવો પું જીઓ રામજાદીવો
 નામદાર વિં [ફા.] મશહૂર (૨) માનવંત.
 -રી સ્ત્રીંગ પ્રખ્યાત [વ્યા.]
 નામધાતુ પું નામ ઉપરથી બનેલો ધાતુ
 નામધારી વિં [સં.] નામ ધારણ કરનારું
 (૨) નામનું જ; જૂઠું; ટોંગી
 નામધૂન સ્ત્રીંગ (ઈશ્વરનાં) નામની ધૂન કેલહે

नामना श्रीं श्रीं

नामनिर्देश पुं० [सं.] नामनो आस उल्लेख

(२) नाम जोखीने इरेखी गलतरी

नामनिशान न० नाम के जीलुं हाँ यिह

नामनुं वि० नामवाणुं (२) मात्र देखाडवानुं

ज; इहेना मात्र

नाममात्र वि० [सं.] नाम प्ररुतुं; नामनुं ज

नाममुद्रा श्रीं [सं.] नामवाणो सिको

(शील भावना) [व्या.]

नामयोगी वि० शब्दयोगी (अव्यय)

नामरुष्ट श्रीं [फा.] अनिच्छा; भरुष्ट

न होनी ते [नामवाणुं]

नामराशि वि० ऐक नामनुं; ऐक राशिना

नामर्ह वि० [फा.] जायतुं.-हर्ह, हर्ह श्रीं

जायलापणुं

नामवर वि० [नाम + फा. वर] प्रख्यात

नामवाक्य न० नाम तरीके वपरयेतुं गौण

वाक्य [व्या.]

नामवाक्यक वि० नाम भतावनार [व्या.]

नामनुं स० कि० [सं. नम] नमावतुं [प.]

(२) रेडतुं (३) अ० कि० वणतुं; तरुं जतुं

नामशूद्र वि० (२) पुं० ऐ नामनी ऐक

अरुप्रथ्य मनाती जत

नामशीप वि० मात्र नाम आशी रहुं होय

तेतुं; नाश पामेतुं

नामरुमरुष्ट न० नाम लेतुं-याह इरुतुं

ते; नामनो जप [नामलूर थतुं ते

नामलूर वि० [फा.] नाकभूल-री श्रीं

नामावलि(-दी,-णि,-णी) श्रीं [सं. नामा-

वलि,-ली] नामनी दीप

नामांकित वि० [सं.] प्रख्यात; ज्ञाणीतुं

नामांतर न० [सं.] नाम भदही नाभतुं ते

(२) जीलुं नाम

नामिक वि० [सं.] नामवाणुं; नाम स० भधी

नामी (०युं) वि० [फा.] प्रख्यात (२) सुंदर

नामुनास(-सि)ण वि० [फा. नामुनासि]

गेरवाजणी; अयोय्य; अयष्टित

नामुनाद वि० [फा.] निराश

नामुं न० [फा.] जमेडधारनो हिसाण (२)

हक; हापुं (३) वलून; धतिहास. उहा०

सिकंदरनामुं. ठंडासुं, ठंडेणुं न०

नामानो विगतवार हिसाण

नामे अ० नाम उपर, -ने भाते (२) नामथी.

उहा० नामे कृदाणा. नतास अ० भदोभर

ऐक ज नामथी [ज नामनुं]

नामेरी वि० [नाम परथी] समान-ऐक

नामेरी श्रीं [अ. नामु] भिआणक; छीलपत

नायक पुं० [सं.] आगेवान; सरदार (२) नाटक-

तुं के वार्तानुं मुफ्य पात्र (३) ऐक अडक

नायकडी श्रीं [सर० नायको] ऐक आदि-

वासी कामनी श्री.-डो पुं० ते कामनो पुदुय

नायकेणु (-एणी) श्रीं [लुओ नायको] नेरथा

नायका श्रीं नायिका

नायको पुं० [नायक उपरथी] मुरत आलुनी

ऐक रानी परजनो भाणुस

नायडी श्रीं [सं. नालि; प्रा. नाहि] (पैरानी)

नामि [देरी]

नायडी [लुओ नाड] तांत; आमडानी पातणी

नायण वि० [अ. नाहण] हाथ नीयेनुं-

महंगार. ० प्रधान पुं० महंतीरा प्रधान;

'डेभुडी भिनिरुदर'

नायिका श्रीं मुफ्य श्रीपात्र (२) अयेसर

श्री (३) गुणक; रामजणी

नार [सं. अन + कार (प्रा. वार) परथी;

सर० डार (तारणुडार); हि. हारा] ल० क०

नो के कर्तृत्ववायक प्रत्यय. उहा० इरतार

नार श्रीं नारी; श्री [प.]

नारडी (०य) वि० [सं.] नरकतुं

नारणुं न० [नामि=नायडी + रणुं (सं. रक्ष

उपरथी)] यमरणुं (२) पैरानी नामिमां

धावनामां आचती लोडानी नूडी

नारद पुं० [सं.] ऐक देवर्षि; ब्रह्मना ऐक

मानसपुत्र (२) जे जलने आमतम इहीने

लडावी मारनार, तेमां मन्न भाणनार

भाणस [वा.]. ० विद्या श्रीं, ० वेडा

पुं० ज० व० जे जलने लडाववानी कणा

नारंग पुं० [सं.; फा.] नारंगीनुं आड.-गिथुं

वि० नारंगी.-गी वि० नारंगी रंगनुं

(२) श्रीं ऐक आड के तेनुं कण

નારા સ્ત્રીં [સં.] પાણી [એક છંદ
નારાય નં [સં.] લોહાનું બાણ (૨) પું
નારાજ વિં [ફા.] નાખુશ. ંગી, -જી સ્ત્રીં
[ફા.] નાખુશી
નારાયણ પું [સં.] શેષશાયી વિષ્ણુ (૨)
એક ઋષિ; નરના સાથી (૩) સંન્યાસી.
-ણી સ્ત્રીં [સં.] દુર્ગા (૨) લક્ષ્મી
નારિકેર (-લ) નં [સં.] નારિયેળ
નારિયેળ નં [સં. નારિકેલ; ગારિષ્પ, -લ]
શ્રીફળ. [ંઆપવું = નોકરીમાંથી કાઢી
મૂકવું. ંદીકારવું = વિવાહની માગણી
કબૂલવી]. -ળી સ્ત્રીં નાળિયેરનું ઝાડ.
-ળી પૂનસ સ્ત્રીં શ્રાવણી પૂર્ણિમા
નારી સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રી. ંકુંજર પું હાથીનો
હેખાવ હેખાય તેવી સ્ત્રીઓના શરીરની
ગોઠવણ
નારીકેર (-લ) નં [સં.] નારિયેળ
નારીજાતિ સ્ત્રીં સ્ત્રીજાતિ (૨) સ્ત્રીલિંગ
[વ્યા.] [સન્માન
નારીપ્રતિષ્ઠા સ્ત્રીં સ્ત્રીઓ પ્રત્યેનો આદર-
નારુ પું વસવાયો (૨) વસવાયાની હકસાર્થ.
ંકારુ વિં [ફા. નાહુકારુ] ફાલતુ-
હલકી જાતનું (૨) પું ંવ વં વસવાયાની
ચોદ જાત (નવ નારુ અને પાંચ કારુ)
નારું (ના') નં [સરં દે. ગાહુ = ખાડો,
દર] ગૂંમડું પાકીને પડેલો શાર-તેનું મોઢું
(૨) એક રોગ જેમાં ફોલ્લાઓ થઈ અંદર-
થી સૂતર જેવો લાંબો કીડો નીકળે છે
નાલ સ્ત્રીં [સં.] દાંડી (કમળ ઇંની)
નાલાયક વિં [ફા. નાલાક] અયોગ્ય. -ડી
સ્ત્રીં અયોગ્યતા [નસ
નાલિ સ્ત્રીં [સં.] મોરી; નીક (૨) નાકી;
નાલિકેર નં [સં.] નાળિયેર. -રી સ્ત્રીં
નાળિયેરી
નાલી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ નાલિ [ખડગોઈ
નાલેશી (-સી) સ્ત્રીં [ફા. નાલિય] નિંદા;
નાય સ્ત્રીં; નં [સં. નૌ; પ્રા. નાવા] હોડી;
વહાણ. ંડી સ્ત્રીં નાની હોડી. ંકું
નં હોડકું

નાયણુ (ના') નં [સં. સ્તા; પ્રા. પ્હા (ંવ)
ઉપરથી] સ્નાન (૨) નાહવાનું પાણી (૩)
જનુરનાન (૪) રજ; આર્તવ. -ણિયું
નં સ્નાન [પ.] (૨) નાહવાની જગ્યા.
-ણિયો પું અધોગિયું
નાવલિયો, નાવલો પું પતિ (લાલિત્યવાચક)
નાવાડેક વિં [ફા. ના + વ. વાકિફ] અન્નણ;
અપરિચિત [વગરનું] (૨) નધણિયાતું
નાવારસ (-સી) વિં [ફા. નાવારિસ] વારસ
નાવિક પું [સં.] વહાણવટી (૨) મુકાની
નાવી પું [સં. નાવિત; પ્રા. નાવિમ] હનન; નાઈ
નાવીન્ય નં [સં.] નવીનતા
નાશ પું [સં.] સંહાર; પાયમાલી; ખુવારી
(૨) નુકસાન; તોટો. ંક [સં.], ંકારક
વિં નાશ કરનારું. ંન વિં [સં.] જુઓ
નાશક (૨) નં નાશ. ંવંત, ંવાન
વિં નાશ પામે તેવું; નશ્વર
નાશિક નં જુઓ નાસિક
-નાશી વિં [સં.] નાશક (સમાસને અંતે
આવે છે) [વરાળ લેવી તે
નાસ પું [સં. નસ] નાક વાટે ધૂણી કે
નાસણું નં નાસવું તે; નાસભાગ
નાસપતી સ્ત્રીં; નં [ફા. નાશપતી] એક ફળ
નાસભાગ સ્ત્રીં (નાસવું + ભાગવું) નાસનાસ
નાસચળ વિં [ફા. ના + સમજ] અણસમજ
નાસવું અંકિં (સં. નશ; પ્રા. નસ, નાસ)
દોડવું (૨) જતું રહેવું; ભાગવું (૩) પાછું પડવું
નાસા સ્ત્રીં [સં.] નાક (૨) દરવાજાનો
ઉપલો ભાગ જેમાં ગણપતિનું ચિત્ર
કાઢેલું હોય છે. ંય નં [સં.] નાકનું ટેરવું
નાસાનાસ (-સી) સ્ત્રીં દોડાદોડ; નાસભાગ
નાસાખિત વિં [ફા.] સાખિત ન થયેલું;
અસિદ્ધ [હિંદુતીર્થ
નાસિક નં [સં. નાસિક] દક્ષિણનું એક
નાસિકા સ્ત્રીં [સં.] જુઓ નાસા. ંય
નં [સં.] જુઓ નાસાચ
નાસિ (-સી) પાસ વિં [ફા.] નિરાશ. -સી
સ્ત્રીં નિરાશા [એક રોગ
નાસૂર નં [અ.] નાક અને ગળા વગેરેનો

નાસેકુ વિં (૨) પું [‘નાસકું’ ઉપરથી]
નાસી જનાર (માણસ)

નાસ્તિ સ્ત્રીં [સં.] અભાવ; ન હોવું તે.
૦ક વિં [સં.] ઈશ્વર, પરલોક, કર્મકળ.
વગેરે નથી એવી માન્યતાવાળું (૨) પું
તેવો માણસ (૩) આવાંક. ૦કતા સ્ત્રીં
[સં.], ૦કપાણું, ૦કચ નં [સં.] નાસ્તિક
હોવું તે કે તેનો ભાવ

નાસ્તો પું [ફા. નાસ્તહ] હાજરી; ચિરામણ
નાહક અં. [ફા. નાહક] વગર કારણે;
ખાલીખીલી (૨) વગર હકે; અન્યાયી રીતે.
૦નું કિં વિં કારણ કે હક વગર; નાહક
નાહયું (ના’યું) અંકિં [સં. સ્ના; પ્રા.જ્ઞા]
સ્નાન કરવું. [નાહી નાખવું = ખતમ
કે મૂએલું જાણવું (૨) આશા કે સંબંધ
છોડી દેવાં(૩) શોકચિંતા વિસારે પાડવાં].
૦નિચોવયું અંકિં લાગતું-વળગતું હોયું;
સંબંધ હોવો [લા.]

નાહિંમત વિં [ફા.] હિંમત વિનાનું; કાચર
નાહી’ અં. [અપ. ગાહિં] નહિ [પ.]

નાળ પું [અ. નજલ] ઘોડા તથા બળદને
પગે કે જોડાની એડીએ જડવામાં આવતી
લોખંડની બંધી પટ્ટી

નાળ પું [સં. નાલ] નાલ; લાંબી પોલી
દાંડી કે નળી (૨) ગભ’માં ખાળકની દ્વંદ્વી
સાથે જોડાયેલી રચોની લાંબી નળી (૩)
સ્ત્રીં નેળ (૪) નળિયું (૫) પરનાળ (૬)
ખંદૂકની નળી. ૦ચું નં પ્રવાહી પદાર્થ
રેડવા માટેની અચુક આકારની ભૂંગળી
નાળિયું નં [નાળ પરથી] નેળ; સાંકડી ગલી
નાળિયેર, -રી, -રી પૂતસ જુઓ ‘નારિ-
યેળ’માં [નરી (૩) ગરનાળું

નાળું નં [સં. નાલક] વહેળો (૨) નાની
નાંખયું (૦) સંકિં [સં. નિષ્ણિ; પ્રા.
ગિવિજ્ઞ] નાખવું; ફેંકવું; ઉશેટવું (૨) દૂર
કરવું; ખાતુ પર રાખવું; યડતું મૂકવું (૩)
મૂકવું (જેમ કે ઘાસ કયાં નાંખવાનું છે?)
(૪) અંદર ઉમેરવું (શાકમાં ગોળ નાખવો)
(૫) કારીગરને ત્યાં તૈયાર કરાવવા સોંપવું

(દરેકને ત્યાં કપડાં નાંખવાં) (૬) દર કે વેશે
ખેસાડવો (૭) અન્ય કિંની સહાયમાં તે
ક્રિયા અપાઠાબંધ પૂરી કરવાનો (અથવા
કોઈ સ્થાને તે ગમે તેમ પૂરી કરવાનો)
ભાવ બતાવે છે. ઉદાં કાપી નાંખ; લખી
નાંખ [લંગર

નાંગર (૦) નં [દિ. જંગર, -લ; ફા. લંગર]

નાંગરણું (૦) નં જુઓ નાંગરણું [રવું

નાંગરણું (૦) સંકિં લંગર નાખવું (૨) જોત-

નાંદી સ્ત્રીં [સં.] આશીર્વાદાત્મક શ્લોક;

આશીર્વાદ, નમસ્કાર કે વસ્તુનિર્દેશવાળો

નાટકનો પ્રારંભનો શ્લોક

નાંધડિયું (૦) વિં નાનું

નાંધણું (૦) વિં નાનું

નિ [સં.] ક્રિયાપદ અને નામની આગળ

નીચેના અર્થોમાં લગાડાતો પૂર્વગ : (૧)

નીચે, તળે, અંદર. ઉદાં નિપાત, નિમગ્ન

(૨) સમૂહ, ગાઢતા, અતિશયતા. ઉદાં

નિકુંજ, નિષદ, નિગૂઢ (૩) શોકસપાણું;

ભાવાત્મકતા. ઉદાં નિખાલસ (૪) નિર્,

નિસ એ સં. પૂર્વગોના રૂપ તરીકે, બહાર

એવા અર્થ’માં. ઉદાં નિકાસ (૫) અભાવ,

ઓછપ એવા અર્થ’માં. ઉદાં નિધડક

નિકટ વિં [સં.] પાસેનું (૨) અં પાસે.

૦વર્તી વિં નિકટ રહેલું

નિકર પું [સં.] સમૂહ

નિકલ સ્ત્રીં [દં.] એક ધાતુ [પથ્થર

નિકષ પું [સં.] સરાણ (૨) કસોટી કે તેનો

નિકંદલ નં [સં.] નાશ

નિકા પું [અ. નિકાહ] લગ્ન [સમૂહ

નિકાય પું [સં.] ઘર; રહેઠાણ (૨) શરીર (૩)

નિકાલ પું [પ્રા. નિકાલ (સં. નિર્+કાલય)

પરથી] ફેંસલો; પતાવટ (૨) નીકળવાનો માર્ગ

નિકાશ (-ન્સ) સ્ત્રીં [જુઓ નિકાસવું]

માલનું પરદેશ જવું તે

નિકાસવું સંકિં [સં. નિર્+કાલય; પ્રા.

નિકાસ નિકાસ કરવી (૨) બહાર કાઢવું

નિકાહ પું [અ.] જુઓ નિકા

નિકુંજ સ્ત્રીં [સં.] વનરપતિની યત્ર

નિઠુટ વિં [સં.] અધમ; હલકું (૨) પાસે
 નિકેત પું, ઓ નં [સં.] સ્થાન; ઘર
 નિહિપ્ત વિં [સં.] ફેંકેલું (૨) મોઢેલું (૩)
 તલેલું (૪) થાપણ તરીકે મૂકેલું-સોપેલું
 નિકેપ પું [સં.] ફેંકવું તે (૨) મોઢલું તે
 (૩) ત્યાગ (૪) ન્યાસ; થાપણ; દૂર
 નિખરાવણું સંકિં 'નિખારણું' પ્રેરક
 નિખર્વ પું [સં.] સો અખજ જેટલી સંખ્યા
 નિખાફ પું જુઓ નિખાફ
 નિખાર પું ખેળ કાઢવી-નિખારણું તે (૨)
 ખેળ; કાંઈ (૩) મોટી ઓટ (૪) ઓટ પછી
 ખાર મિનિટ સુધી પાણી રિથર રહે છે તે
 નિખારણું સંકિં ધોણું; સાફ કરણું; ખેળ
 કાઢી નાંખવી
 નિખાલસ વિં [નિખાલિસ (અ.)] ખુલ્લા
 -શુદ્ધ દિલનું. ઓત્ર સ્ત્રી
 નિખિલ વિં [સં.] અધું
 નિગડ નં [સં.] બેડી (૨) હાથીના પગમાં
 નાખવાની સાંકળ (૩) હેડ; ડેરો
 નિગમ પું [સં.] વેદ; ધર્મશાસ્ત્ર (૨) ઈશ્વર
 (૩) અંત. ઓ નં [સં.] સાર; નિકાલ
 (૨) ન્યાયના પંચાયત વાક્યમાં
 હેલું - પાંચમું, જેમાં પ્રતિજ્ઞાવાક્યમાં
 જણાવેલી વાત સિદ્ધ થઈ એવું સૂચવવા
 તેનું ફરીથી કથન કરવામાં આવે છે [ન્યા.]
 નિગમણું સંકિં [સં.] નિર્ગમ, પ્રા. નિગમ
 પરથી] ટાળણું; દૂર કરણું (૨) અંકિં
 વીતણું; ગુજરણું [વગેરે શાસ્ત્રો
 નિગમાગમ નં [સં.] નિગમ + આગમ] વેદ
 નિગાહ સ્ત્રીં [ફા.] નજર; દષ્ટિ (૨) [લા.]
 ધ્યાન; સંભાળ; કાળજી (૩) મહેરબાની
 નિગાળ પું [નિગાળણું ઉપરથી] ઓધારણો
 (૨) ઘાડો રસ (૩) ગાળતાં રહેલો કચરો.
 ણું સંકિં [નિગાળણું] ટપકે એમ
 કરણું. -ગો પું જુઓ નિગાળ
 નિગૂઢ વિં [સં.] ગુપ્ત; ખરોખર સંતાડેલું
 (૨) ઊંડું; અગમ્ય; ગૂઢ
 નિચહ પું [સં.] અવરોધ; અટકાવ; દમન
 (૨) અંધન (૩) સન

નિચો પું [ફ.] હબસી
 નિધંદુ પું [સં.] શબ્દકોશ; શબ્દસૂચિ
 નિધા સ્ત્રીં જુઓ નિગાહ
 નિચોડ પું [નિચોવણું] નિચોવીને કાઢેલો
 રસ (૨) સાર; તાત્પર્ય [લા.]
 નિચોર (-ક) [સં. નિચોલ] પું આશ્વાદન;
 ધૂંધટનું કપડું (૨) પછેડી; ચાદર (૩) વજ્ર;
 કપડું
 નિચોવણું સંકિં [દે. ગિચ્ચોવ] દળાવીને
 પાણી બહાર કાઢેલું (૨) કંસ રહે નહિ
 તેમ કરણું. [લા.] નિચોવાણું અંકિં
 (કર્મણ) [ગિચ્છાલ] પીછળણું
 નિચાળણું સંકિં [સં. નિ + ક્ષાલ્ય; પ્રા.
 નિજ વિં [સં.] પોતાનું. ંધામ નં રવ.
 ધામ; પરમાત્માનું ધામ. -જાનંદ પું
 [અજાનંદ] પોતાનો આનંદ (૨) આત્માનંદ
 નિજરા પું જુઓ નેજરા [ની સંજ્ઞા
 નિજામ પું [અ. દક્ષિણ હિંદુરાખાદના રાજા
 નિટોલ (-ળ) અંકિં નીક; નક્કી
 નિત વિં (૨) અંકિં [સં. નિત્ય] નિત્ય;
 રોજ [પ.] ંનણું વિં હમેશાં નણું; તાજું
 નિતરાણું, નિતરામણું નં નીતરેલું પાણી
 કે પ્રવાહી [નિતરાવણું
 નિતરાવણું સંકિં 'નીતરણું' પ્રેરક;
 નિતલ નં [સં.] સાત પાતાળમાંનું એક
 નિતંબ પું [સં.] કૂલો; થાપો (સ્ત્રીનો)
 (૨) ઊંચો અને ઊતરતો ઢોળાવ. વ્યતી,
 -ખિની સ્ત્રીં [સં.] ભારે અને ઢળતા
 નિતંબવાળી સ્ત્રી
 નિતાર પું નિતારી લીધેલું પ્રવાહી. ંણું
 સંકિં નીતરે એમ કરણું. -રવણું
 સંકિં (પ્રેરક) (૨) નિતારવામાં મદદ
 કરવી. -રાણું અંકિં (કર્મણ)
 નિતાંત વિં (૨) અંકિં ખૂબ; અતિશય
 નિત્ય વિં [સં.] શાશ્વત; અવિનાશી (૨)
 રોજનું; રોજ કરવાનું (૨) અંકિં દરરોજ.
 ંકેમ નં [સં.] રોજનું કાર્ય; નિત્ય
 કરવાનો ધાર્મિક વિધિ. ંતા સ્ત્રીં,
 ંત્ય નં [સં.] શાશ્વતતા. ંનણું વિં

નુઓ નિતનહું. નિત્યમ પું [સં.]
 ન ફરી શકે તેવો-સનાતન નિયમ (૨)
 નિત્યકર્મ. -પાઠે પું હંમેશ કરવાનો
 ધાર્મિક પાઠ. -ત્યાનંદ પું. [+આનંદ]
 શાશ્વત આનંદ
 નિદર્શક વિં [સં.] જોનાર (૨) ખતાવનાર;
 સૂચક. -ત નં [સં.] ખતાવહું તે (૨)
 જોહું તે (૩) પુરાવો (૪) ઉદાહરણ
 નિદાધ પું [સં.] ઉનાળો (૨) તડકો; તાપ
 નિદાન નં [સં.] મૂળ કારણ (૨) રોગનાં
 કારણોની તપાસ (૩) રોગ નક્કી કરવો
 તે; રોગની ઓળખ (૪) પરિણામ,
 અંત (૫) અંત ઓછામાં ઓછું; છેવટે;
 આખરે (૬) અવશ્ય
 નિદિધ્યાસ પું, નં નં [સં.] ચિંતવન.
 નિદેશ પું [સં.] આજ્ઞા
 નિદ્રા સ્ત્રીં [સં.] ઊંઘ. બંધીન, બંધશ વિં
 નિદ્રાને આધીન; ઊંઘતું. બંધન નં
 [+ અસત્તા] અતિ લાંબી નિદ્રામાં પડતું તે.
 -દ્રિત વિં [સં.] ઊંઘતું; ઊંઘેલું
 નિધડકે અં [નિ+ધડકે] બેધડકે
 નિધન નં [સં.] મૃત્યુ
 નિધાન નં [સં.] નિધિ (૨) આધાર
 નિધિ પું [સં.] ભંડાર
 નિત(-ના)દ પું [સં.] અવાજ
 નિનાદિત વિં [સં.] અવાજવાળું
 નિપજવણું સંકિં ઉત્પન્ન કરવું; 'નીપ-
 જવું'નું પ્રેરક
 નિપાત પું [સં.] નીચે પડતું તે (૨)
 વિનાશ (૩) મૃત્યુ (૪) [વ્યા.] અવ્યય
 (૫) જે શબ્દનું મૂળ ન મળતું હોય
 તે; અનિયમિત રૂપ. -તી વિં [સં.]
 નીચે પડતું (૨) નાશ પામતું
 નિપુણ વિં [સં.] પ્રવીણ. બતા સ્ત્રીં
 નિપંધ પું, બં નં [સં.] સુદાસર લેખ
 (૨) કાયદો; ધાર્શ (૩) બંધન; પ્રતિરોધ
 નિપિડ વિં [સં.] ધાડું (૨) ભારે મુશ્કેલ
 નિષાધ પું, બં નં [સં.] જ્ઞાન
 નિભાડો પું નુઓ નિમાડો

નિભાવ પું [સં. નિર્વાહ] ભરણપોષણ (૨)
 'આધાર; ટકાવ. બંડું સંકિં 'નીભડું'નું
 પ્રેરક (૨) જેમ તેમ કરીને નિભાવ કરવો
 (૩) ચલાવી લેવું
 નિભૂત વિં [સં.] મૂકેલું; ભરેલું (૨) સંતાડેલું
 (૩) શાંત; સ્થિર; દબે (૪) નમ્ર; વિનયી (૫)
 નિર્જન; એકાંત (૬) બંધ (૭) વિશ્વાસુ
 નિભર વિં [સં. નિર્મર; પ્રા. ગિર્મર] ભારે
 (૨) ભરેલું (૩) મજબૂત
 નિભ્રંચના સ્ત્રીં + નુઓ નિભાંત્સ'ના.
 -તું સંકિં + નિભ્રંચના કરવી
 નિમકે નં [નુઓ નમકે] મીઠું. બહરામ
 વિં ભૂણદરામ; કૃતમ્. બહરામી સ્ત્રીં
 કૃતમ્. બહરામી વિં કૃતમ્. બહરામી
 સ્ત્રીં કૃતમ્
 નિમગ્ન વિં [સં.] લીન; એકંતાર
 નિમજ્જન નં [સં.] દૂગકું
 નિમડાવણું સંકિં ['નિમાડો' ઉપરથી]
 માટીના વાસણને અગ્નિશુદ્ધ કરવા ચૂલા
 ઉપર ઊંધું મૂકી તપાવણું
 નિમણુંક સ્ત્રીં જગા કે ફામ ઉપર નિમાણું
 કે નીમણું તે (૨) પગાર
 નિમતાણો પું તપાસ; હિસાબની તપાસ.
 -નદાર હિસાબ તપાસનાર; અન્વેષક.
 -નો પું નિમતાણો
 નિમંત્રક પું [સં.] નિમંત્રણ કરનાર;
 'કન્વીનર'. -ણુ નં [સં.] આમંત્રણ;
 નોતરું. બંડું સંકિં નોતરું
 નિમંત્રિત વિં [સં.] નોતરેલું
 નિમંત્રી પું [સં.] નિમંત્રક; 'કન્વીનર'
 નિમાજ(-ણ) નુઓ નમાજ, -ણ
 નિમાડો પું [સં. નિર્મા, પ્રા. નિમાગ ઉપરથી]
 માટીનાં વાસણોને પકવવા ગોઠવેલો
 ઢગલો (૨) કુંભારની ભઠ્ઠી
 નિમાવણું સંકિં, નિમાણું અંકિં
 'નીમણું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 નિમાળો પું વાળ
 નિમિત્ત નં [સં.] કારણ (૨) હેતુ; ઉદેશ
 (૩) યોગ; શુદ્ધ (૪) આળ (૫) ખદાનું.
 બહૂત વિં નિમિત્ત બનેલું

નિમિષ પું [સં.] આંખનો પલકાશે(ર)પળ
નિમીલિત વિં [સં.] બિડાયેલું; મીંચાયેલું
નિમેષ પું +, નિમેષ [સં.] પું જુઓ

નિમિષ

નિમેષોન્મેષ પું [સં.] નિમેષ અને ઉન્મેષ;
આંખની ઉઘાડવાસ

નિમ્ન વિં [સં.] નીચું (ર) ઊંડું. ંગા
સ્ત્રીં નદી. ંલિખિત વિં નીચે લખેલું

નિયત વિં [સં.] નક્કી થયેલું કે કરેલું
(ર) સ્થાયેલું. ંકલિક વિં નક્કી કરેલા

સમયવાળું (ર) નં તેવું છાપું; સામયિક
નિયતિ સ્ત્રીં [સં.] નિયમ (ર) લાગ્ય

નિયમ પું [સં.] ધારે; કાયદો (ર) રીત;
ચાલ (૩) પ્રત; પ્રતિજ્ઞા (૪) બંધન;

નિયંત્રણ (૫) ઠરાવ. ંન નં [સં.]
નિયંત્રિત કરવું, કાળમાં રાખવું, મર્યાદામાં

રાખવું તે. ંખદ્ધ વિં નિયમોથી
બંધાયેલું; ચોકસા; નિયમિત

નિયમસર અં નિયમ પ્રમાણે
નિયમાવલિ(-લી) સ્ત્રીં [સં.] નિયમોની

હારમાળા (ર) સંસ્થા તંત્ર ઇન્ના નિયમો
તે - ધારાધોરણ

નિયમિત વિં [સં.] મુકરર કરેલું (ર)
નિયમખદ્ધ. ંતા સ્ત્રીં

નિયંતા પું [સં.] નિયમમાં રાખનાર-ઈશ્વર
નિયંત્રણુ નં, -ણુ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ

નિયમન [તેવું કે આણેલું - કરેલું]
નિયંત્રિત વિં [સં.] નિયંત્રણમાં હોય

નિયામક વિં [સં.] નિયમમાં રાખનાર;
અવસ્થા કરનાર (ર) પું તેવો માણસ.

(૩) નિયામકસલાનો સભ્ય; 'સેનેટર'
ંસલા સ્ત્રીં વિદ્યાપીઠનું તંત્ર ચલાવ-

નાર સમા; 'સેનેટ'
નિયુક્ત વિં [સં.] નિમાયેલું; નીમવામાં

આયેલું. -ક્તિ સ્ત્રીં [સં.] નિમણૂક
નિયુત્ પું [સં.] દશ લાખ

નિયોગ પું [સં.] હુકમ(ર) નિયુક્ત કર્તાવ્ય
નિયોજન નં [સં.] કોઈ કામમાં યોજવું,
મુકરર કરવું, પ્રેરવું તે

નિર્ અં [સં.] જુઓ નિર્; 'વિનાનું',
-થી 'મુક્ત', 'બહાર' એવો અર્થ બતાવતો
ઉપસર્ગ

નિરક્ષર વિં [સં.] અલણ. ંતા સ્ત્રીં.
નિરત વિં [સં.] લીન; મગ્ન. -તિ સ્ત્રીં [સં.]

આસક્તિ; લગની
નિરતિશય વિં [સં.] જેનાથી ચડિયાતું

ન હોય તેવું; ઉત્તમ કોટિનું
નિરધાર પું જુઓ નિર્ધાર(ર) અં નક્કી.

ંચું સંકિં જુઓ નિર્ધારવું
નિરનિરાળું વિં [જુઓ નિરાળું (દિર્ઘાવ)]

જુડું જુડું; અલગ અલગ
નિરપરાધ(-ધી) વિં [સં.] નિર્દોષ

નિરપવાદ વિં [સં.] અપવાદ વગરનું; પૂરેપૂરું
નિરપેક્ષ વિં [સં.] અપેક્ષા વગરનું;

નિરપૃહ (ર) સ્વતંત્ર; પોતાની મેળે નભે
એવું; 'એપ્સોલ્યૂટ'. ંતા સ્ત્રીં. -ક્ષિત

વિં [સં.] અપેક્ષિત નહિ તેવું
નિરભિમાન વિં [સં.] અભિમાન વગરનું

(ર) નં અભિમાનનો અભાવ
નિરભ્ર વિં [સં.] વાદળો વગરનું

નિરચન વિં [સં.] અચનઅચનને ગણતરી-
માં ન લેવું [ખ.]

નિરર્ગલ [સં.], -ળા વિં જુઓ અનર્ગળ
નિર્થ(ંકે) વિં [સં.] અર્થહીન(ર) નકામું

નિરલસ વિં [સં.] આળસ વગરનું
નિરવધ વિં [સં.] દોષરહિત; ખોડખાંપણ

વિનાનું [પાર વગરનું]
નિરવધિ વિં [સં.] અવધિ કે હદ બહારનું;

નિરવયવ(-વી) વિં [સં.] અવયવ વગરનું;
અખંડ

નિરવશેષ વિં [સં.] બધું; તમામ
નિરવાણુ અં [જુઓ નિર્વાણ] અવશ્ય;

જરૂર [ખ.] [વગરનું]
નિરસ વિં [સં.] નીરસ; રસ કે સ્વાદ

નિરસન નં [સં.] કાઢી મૂકવું - દૂર કરવું
તે (ર) ઓકવું તે (૩) નિરાકરણ (૪) નાશ

નિરસ્ત વિં [સં.] કાઢી મૂકેલું; દૂર કરેલું
(ર) નાશ પામેલું (૩) ના પાડેલું (૪) ઓકેલું

નિરંજ વિં [સં.] હથિયાર વિનાનું
નિરંકાર(-રી) વિં [સં.] અહંકાર વિનાનું
નિરંકુશ વિં [સં.] અંકુશ વગરનું; ઉચ્છ્રંખલ
નિરંજન વિં [સં.] અંજન વિનાનું (૨) દોષ
વિનાનું

નિરંતર અં [સં.] સતત (૨) હંમેશ
નિરાકરણ નં નિરેકા; ઉચટ (૨) નાકબૂલ
-રદખાતલ કરવું તે

નિરાકાર વિં [સં.] આકાર વગરનું
નિરાચ્છદી વિં [સં.] નિરાચ્છદ આચ્છદ વગરનું
નિરાકંબર વિં [સં.] આકંબર રહિત; સરળ
નિરાધાર વિં [સં.] આધાર વગરનું
નિરામય નંતંદુરસ્તી (૨) વિં [સં.] નીરોગી
નિરામિષ વિં [સં.] માંસ વગરનું;

‘વેનિરિચિયન’. -પાહાર પું [+ આહાર]
માંસ વગરનો ખોરાક; અન્નાહાર.
‘વેનિરિચિયેનિઝમ’. -પાહારી વિં (૨)
પું અન્નાહારી [વગરનું (૨) અધ્ધર

નિરાલંબ વિં [સં.] આલંબન - આધાર
નિરાલયું સંકિં ‘નીરલું’નું પ્રેરક

નિરાશ વિં [સં.] નાઉમેદ; આશાભંગ.
-શા સ્ત્રી નાઉમેદી. -શાવાદ પું
‘વેસિમિઝમ’; આશાવાદથી ઊલટું તે.
-શાવાદી પું (૨) વિં નિરાશાવાદવાળું
કે તેમાં માનનાર

નિરાશિત વિં [સં.] નિરાધાર

નિરાસકત વિં [સં.] આસક્તિ વગરનું

નિરાહાર(-રી) વિં [સં.] ભૂખ્યું; ઉપવાસી

નિરાણું વિં [પ્રા. ગિરાલય (સં. નિરાલય) =
એકત્ર રિયતિ ન કરનારું] વૃદ્ધ; ન્યારું

નિરાંત સ્ત્રી કુરસદ (૨) સુખ; જપ (૩)

શાંતિ; સલામતી. -તે અં આરામથી (૨)

ઉતાવળ કે દોડધામ કર્યા વગર (૩)
સુખચેતથી

નિરીક્ષક પું [સં.] નિરીક્ષણ કરનાર માણસ

(૨) (શાળાનો) ઇન્સ્પેક્ટર. -ણુ નં
અવલોકન

નિરીક્ષા સ્ત્રી [સં.] અવલોકન

નિરીશ્વર વિં [સં.] ઈશ્વર વગરનું (૨)

ઈશ્વર નથી એમ માનનારું. -વાદ પું

નિરુક્ત નં [સં.] એક વેદાંગ; વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્ર.

-દિત સ્ત્રી વ્યુત્પત્તિ

નિરુત્તર વિં [સં.] જવાબ વગરનું (૨)

વાદ કે ચર્ચામાં સામે જવાબ ન આપી
ચકનારું; ચૂપ થઈ ગયેલું

નિરુત્સાહ પું ઉત્સાહનો અભાવ; નાઉમેદી

(૨) વિં [સં.] ઉત્સાહ વગરનું. -હી વિં

નિરુત્સાહ

નિરુદ્ધ વિં [સં.] રોકેલું (૨) કેદ કરેલું

નિરુદ્ધમ [સં.], -મી વિં ઉદ્ધમ વગરનું;

આળસુ [ઉપદ્રવ ન કરે તેવું; શાંત

નિરુપદ્રવ, -મી [સં.] વિં ઉપદ્રવ વગરનું (૨)

નિરુપયોગી વિં [સં.] નિરુપયોગ ઉપયોગ

વિનાનું; નકામું

નિરુપાય વિં [સં.] ઉપાય વગરનું; લાચાર

નિરૂપક વિં [સં.] નિરૂપનારું (૨) પું

નિરૂપણ કરનાર

નિરૂપણ નં [સં.] ખરોખર વર્ણવણું - રહ

કરવું તે; વર્ણન (૨) અવલોકન; વિવેચન

નિરૂપણું સંકિં [સં. નિરૂપ] નિરૂપણ કરવું.

નિરૂપાયવું સંકિં (પ્રેરક). નિરૂપાયું

અંકિં (કર્મણિ) [હોય તે

નિરૂપિત વિં [સં.] જેનું નિરૂપણ થયું

નિરોધ પું [સં.] રોકાણ; નિગ્રહ. નક,

-ધી વિં રોકનારું

નિર્ગમ પું; નં નં [સં.] બહાર જવું

તે (૨) દરવાજો (૩) શુભરવું - ગાળવું તે

નિર્ગુણ(-ણી) વિં [સં.] ગુણ વગરનું

(૨) કૃતકી

નિર્ગંથ વિં [સં.] ગંથિ - બંધનમાંથી

મુક્ત (૨) ગરીબ (૩) અસહાય; એકલું

(૪) પું બંધનમુક્ત; સાધુ; ક્ષણિક

નિર્ઘૂણ(-ણી) વિં [સં.] દૂર

નિર્જન વિં [સં.] ઉગ્ગર. નતા સ્ત્રી

નિર્જર વિં [સં.] અજર; અમર (૨) પું દેવ

નિર્જલ વિં (સં.) પાણી વગરનું. -લા

એકાદશી સ્ત્રી નેહ મુદ અગિયારશ.

-ળા વિં નિર્જલ. -ળા અગિયારશ

(-સ), -ળા એકાદશી સ્ત્રી નિર્જલા

એકાદશી

નિર્ણય વિં [સં.] જીવ વગરનું; અચેતન
 (૨) નિર્બળ (૩) નકામું; નજીવું
 નિર્જર પું; નં [સં.] ઝરો (૨) ધોધ.
 -રિણી, -રી સ્ત્રીં [સં.] નદી
 નિર્ણય પું [સં.] નિશ્ચય (૨) કેંસલો
 નિર્ણયક વિં [સં.] નિર્ણય કરનાર કે
 લાવનાર. ંમત નં; પું 'કારિંગ વોલ'
 નિર્ણાત વિં [સં.] નક્કી કરેલું
 નિર્દય વિં [સં.] ક્રૂર; દયા વગરનું. ંતા સ્ત્રીં
 નિર્દાવા વિં [નિરુદાવો] ફરીથી દાવો ન
 થાય તેવું
 નિર્દિષ્ટ વિં [સં.] બતાવેલું (૨) વળું વેલું
 (૩) આજ્ઞા અપાયેલું (૪) નક્કી કરેલું
 નિર્દેશ પું [સં.] આજ્ઞા (૨) ઉલ્લેખ. ંકે
 વિં [સં.] દર્શાવનાર; આજ્ઞા કરનાર.
 ંન નં નિર્દેશવું તે. ંપત્ર પું; નં
 સભામાં થવાના કામનો નિર્દેશ કરનારો
 પત્ર; 'એન્ડાપેપર'. ંડું સંકિં નિર્દેશ
 કરવો
 નિર્દોષ વિં [સં.] નિરપરાધી; દોષ વિનાનું.
 ંતા સ્ત્રીં, ંપણું નં. -ધી વિં નિર્દોષ
 નિર્ધન [સં.] (-નિયું, -ની) વિં પૈસા વગરનું;
 ગરીબ
 નિર્ધાર પું [સં.] નિશ્ચય; નિર્ણય. ંવું
 સંકિં નિરધારવું; નક્કી કરવું. -રિત
 વિં [સં.] નક્કી કરેલું [ંતા સ્ત્રીં
 નિર્બલ [સં.], -ળી બળ વગરનું; દુર્બળ.
 નિર્ભય વિં [સં.] નીડર. ંતા સ્ત્રીં
 નિર્ભર વિં [સં.] ભરેલું (૨) પુષ્કળ (૩)
 આશ્રિત; અવલંબિત
 નિર્ભર્ત્મના સ્ત્રીં [સં.] તુચ્છકાર; તિરસ્કાર
 (૨) દમદારી [ચિખ્ખું; સાદ્
 નિર્ભેળ વિં [નિરુ+ભેળ] ભેગ વગરનું;
 નિર્ભ્રંચવું સં કિં [સરં પ્રાં ણિચ્ચલ્લ]
 + જુઓ નિર્ભ્રંચવું
 નિર્ભમ વિં [સં.] મમત્વ વિનાનું; વિરક્ત
 નિર્ભલ વિં [સં.] સ્વચ્છ; પવિત્ર
 નિર્ભવું સં કિં [સં. નિર્મા; પ્રાં. ણિન્મ;]
 નિર્માણ કરવું; રચવું; બનાવવું; ધરવું

(૨) નિયત કે નક્કી કરવું
 નિર્મળ વિં જુઓ નિર્મલ. ંતા સ્ત્રીં.
 -ળી સ્ત્રીં એક વનરપતિ જેનાં બી મેલું
 પાણી સ્વચ્છ કરવામાં વપરાય છે
 નિર્માણ નં [સં.] રચના; સર્જન (૨)
 નસીબ; નિયતિ
 નિર્માતા પું સર્જન કરનાર; 'પ્રોડયુસર'
 નિર્માલ સ્ત્રીં; નં જુઓ નિર્માલ્ય
 (સ્ત્રીં; નં)
 નિર્માલ્ય સ્ત્રીં; નં [સં.] દેવ ઉપરથી
 ઉતારેલી કે દેવને ચડેલી વસ્તુ (ફૂલ વગેરે)
 (૨) વિં દમ વગરનું; તુચ્છ. ંતા સ્ત્રીં
 નિર્માવું અં કિં [નિર્માવું] કર્મણિ
 નિર્મિત - નક્કી થવું
 નિર્મિત વિં [સં.] નિર્માયેલું; રચાયેલું
 (૨) નક્કી થયેલું; નિયત [નિર્વંશ
 નિર્મૂલ [સં.], -ળી વિં મૂળ વગરનું (૨)
 નિર્મોહ [સં.], -હી વિં મોહ વગરનું
 નિર્ભ્રંજ વિં [સં.] લાળ વગરનું; અવિવેકી.
 ંતા સ્ત્રીં [વગરનું; અંનાસક્ત
 નિર્વિંત, નિર્લેપ વિં [સં.] લેપાયા
 નિર્લોભ [સં.], -ભી વિં લોભ વગરનું
 નિર્વહણુ નં [સં.] અંત; સમાપ્તિ (૨)
 નિર્વાહ (૩) નાશ
 નિર્વંશ [સં.], (-શી) વિં જેના વંશમાં
 કોઈ ન રહ્યું હોય તેવું; નિઃસંતાન
 નિર્વાટ વિં [સં.] વાટ-પગરવટ વિનાનું
 નિર્વાણુ નં [સં.] મોક્ષ; અંતિમશાંતિ-
 શૂન્યત્વ (૨) આખર; અંત; મરણ (૩) વિં
 શૂન્ય; શાંત (૪) અંત કે અરત પામેલું (૫)
 અં નિશ્ચય; ચોક્કસ, અવશ્ય
 નિર્વાસિત વિં [સં.] ધરખાર કે વાડીવતન-
 માંથી હાંકી કાઢવામાં આવેલું; 'રેડ્યુછ'
 નિર્વાહ પું [સં.] ગુલરો (૨) ટકાવ
 નિર્વિદલ્ય વિં [સં.] વિદલ્ય વિનાનું; જ્ઞાતા-
 વ્રેય દલ્યાદિ ભેદ વગરનું (ધ્યાન) (૨)
 રિયર; નિશ્ચિત
 નિર્વિદાર [સં.], -રી વિં વિદાર વિનાનું
 નિર્વિદન વિં [સં.] વિદ્ર વગરનું. -ધ્ને
 અં વિદ્ર વગર

निर्विवाद वि० [सं.] योऽस्य; अनितकरारी
 निर्विधि वि० [सं.] वीर्याहीन (२) नपण्णु;
 आयुधं
 निवृत्त वि० [सं.] सतोप पामेधुं (२) पृष्टु यथेधुं
 निवृत्ति स्त्री० [सं.] सतोप (२) आनंद
 (३) शांति (४) नाश (५) मुक्ति (६) पृष्टु यथुं ते
 निर्वेद पुं० [सं.] आश्रयभो (२) वराय
 निर्वैर वि० [सं.] वेरवृत्ति वगरनु
 निर्व्यसनी वि० [सं.] निर्व्यसन व्यसन वगरनु
 निर्व्याज वि० [सं.] कपटरहित; साक्षस
 निर्दोष वि० [सं.] छेतरहित
 निलय न० [सं.] रहोक्षण
 निलवट न० [सं.] ललाटवट; सर० प्रा.
 णिलाड, णिड(-डा)ल [सं.] लिलवट; कपाण
 निवर्तक वि० [सं.] पाण्डुं करतुं (२) निवार-
 नादु. -न न० [सं.] पाण्डुं करतुं ते
 निवारण पुं० स० किं० [न्युयो नवारणं]
 सरपाव, पक्षी वगेरे आपी सतोपयुं
 निवार पुं० [सं.] श्राद्ध वपते पितृभ्योने
 आपातो भवि के अंजलि. -पांजलि
 स्त्री० [+अंजलि] श्रद्धांजलि
 निवार पुं० [सं.] निवारण. ०क वि० [सं.]
 निवारनादु. ०ण्यु न० [सं.] वारयुं ते;
 दूर करतुं ते. ०युं स० किं० [सं.] निवारण
 वारयुं; शैत्यं
 निवास पुं० [सं.] रहोक्षण. ०स्थान न०
 निवासनु स्थान. -सी वि० (२) पुं०
 [सं.] रहोवासी; रहोनादु
 निविष्ट वि० [सं.] जेहेतुं (२) अस्तार
 यथेधुं (३) गोष्ठवायेधुं (४) येहेतुं
 निवृत्त वि० [सं.] निवृत्ति पामेधुं
 निवृत्ति स्त्री० [सं.] निरांत (२) कुरसद
 (३) संसारनी उपधिमांथी दूर यथ
 ओकांतवास सेवने ते (४) काम न करतुं
 ते (५) मोक्षीधमांथी द्रष्टव्य वगेरेने
 कारणे क्षेपे यथुं ते (६) सभासि. ०भार्ग
 पुं० निवृत्ति द्वारा साधनानो मार्ग
 निवेदो पुं० [नीवदुं उपरथी] देसलो
 (२) छेवट

निवेदन न० [सं.] नम्रताथी रत्न करतुं
 ते; जलवायुं ते (२) अरज (३) अहोवास
 निवेदित वि० [सं.] निवेदन करायेतुं (२)
 नेवेध इपे अपायेतुं
 निवेश पुं० [सं.] प्रवेश (२) प्रवेशद्वार (३)
 यडाव (४) रहोक्षण
 निश [सं.] अक उपसर्ग; न्युयो निश
 निश स्त्री० [सं.] रात्रि; निशा. ०दिन अ०
 अहोरात्र
 निशा स्त्री० [प्रा. निशा; दे. नीसा] निशातरा-
 थो जेना उपर वाटवामा आवे ते पथ्यर
 निशा स्त्री० [सं.] निश; रात. ०कर पुं०
 [सं.] अद (२) मरयो. ०यर पुं० [सं.]
 राक्षस (२) भूत; पिशाच (३) योर (४)
 न० धुवड (५) वागधुं
 निशातरा पुं० [न्युयो निशा न. १] हाण
 वाटवानो पयरो; उपरवटले
 निशान न० [दे. निस्तान] दंडो; योत्रिडिथुं
 (२) छेड परनी नोपत
 निशान न० [फा.] विह्न (२) योड; ताडवानुं
 लक्ष्य (३) वावरो. ०णाण वि० (२)
 पुं० अरापर निशान ताडनार; ताडेडु.
 ०णाण स्त्री० निशान ताडवानो अन्व्यास
 (२) निशान ताडवानी रमत. -नी स्त्री०
 विह्न (२) सड्डा
 निशायति पुं० [सं.] अद
 निशाण स्त्री० शाणा. ०गरण्युं न० [+ प्रा.
 गरण=विधि, अनुष्ठान (सं. करण)] छेडरा-
 छेडरीने निशाणे भूकती वपते करवामां
 आवतो विधि. -णिथो पुं० विधाधी
 निशित वि० [सं.] तीक्ष्ण; धार काहेतुं
 निशीथ पुं० [सं.] निशा; रात्रि (२) भद्ररात
 निश्चय पुं० [सं.] संकल्प; निश्चय (२)
 भातरी (३) अ० निश्चि; नक्षी. ०पूर्वक
 अ० योऽस्य; भातरीपूर्वक. -यात्मक
 वि० [+ आत्मक] निश्चयवाणु; योऽस्य.
 -यी वि० निश्चयवाणु
 निश्चल [सं.], -ण वि० अचल; स्थिर
 निश्चित वि० [सं.] नक्षी करतुं

નિશ્ચિંત વિં [સં.] ચિંતા વગરનું; બેફિકર
 નિશ્ચિંત અં+અચીત; અવશ્ય; આતરીથી [પ.]
 નિશ્ચિંતન વિં [સં.] ચેતન વગરનું; જડ; મૃત
 નિશ્ચિંત વિં [સં.] નિશ્ચલ; સ્થિર (૨) બેહોશ
 નિશ્ચિંત પું, નં નં [સં. નિઃશ્વાસ] નિસાસો
 નિષ્ [સં.] ન્યુઓ નિસ
 નિષાદ પું [સં.] સંગીતના સાત સ્વરમાંનો
 'ના' સ્વર (૨) સીલ (૩) માછી (૪) ચંડાળ
 નિષિદ્ધ વિં [સં.] મના કરેલું; ત્યાગ્ય; બાધિત
 નિષ્ફલ વિં [સં.] નાશ કરનાર (૨) નં
 નાશ; ફલ
 નિષેધ પું [સં.] મના; બાધ (૨) શાસ્ત્ર-
 વિહિત મનાઈ; વિધિથી બલદું. નં
 વિં [સં.] મના કરનારું. વ્યાપક
 વિં નિષેધ કરેલું-બતાવતું-સૂચવતું.
 નું સંકિં મનાઈ કરવી. -ધાત્મક
 વિં [+આત્મક] નિષેધવાળું; નિષેધરૂપ
 નિષેધ પું [સં.] સોનાનો એક પ્રાચીન સિક્કો
 નિષેધક (-ટી) વિં [સં.] કપટ વગરનું
 નિષેધક વિં [સં.] કર્મ ન કરનારું (૨)
 આળસુ; નવરું (૩) કર્મો, વડે લિપ્ત
 ન થનારું; અનાસક્ત
 નિષેધક પું [સં.] સાર [નિર્દોષ]
 નિષેધક વિં [સં.] કલંક વગરનું; શુદ્ધ;
 નિષેધક વિં [સં.] કાંટા વગરનું (૨) [લા.]
 અરચણ વગરનું; સરળ (૩) શત્રુ વગરનું
 નિષેધક વિં [સં.] અચળ; સ્થિર; કંપવગરનું
 નિષેધક [સં.], -રી વિં કામના વિનાનું
 (૨) કળની કચ્છા વિનાનું (૩) નિઃસ્વાર્થ
 નિષેધક નં [સં.] બહાર જતું તે
 (૨) સંન્યાસ (૩) બાળકને ચોથે મારે
 થર બહાર લાવતાં કરાતો વિધિ
 નિષ્કિંચ વિં [સં.] કિચારહિન. નં સ્ત્રી
 નિષ્ઠા સ્ત્રી [સં.] શ્રદ્ધા; ભક્તિ; વફાદારી
 (૨) આસ્થા; વિશ્વાસ (૩) એકાગ્રતા;
 લીનતા (૪) આશય; ધારણા
 નિષ્કુર વિં [સં.] નિર્દય (૨) કઠોર.
 નં સ્ત્રી [પ્રવીણ માણસ
 નિષ્ણાત વિં [સં.] પ્રવીણ (૨) પું

નિષ્પક્ષ વિં [સં.] પક્ષ વગરનું; તટસ્થ;
 ત્રાહિત. વ્યાપક, વ્યાપ્તિ વિં પક્ષપાત
 વગરનું; સમદર્શી પ્રાપ્તિ; સિદ્ધિ
 નિષ્પત્તિ સ્ત્રી [સં.] સમાપ્તિ; અંત (૨)
 નિષ્પન્ન વિં [સં.] ઉત્પન્ન થયેલું; ફલિત
 (૨) સમાપ્ત થયેલું
 નિષ્પાપ વિં [સં.] પાપ વગરનું
 નિષ્પ્રભ વિં [સં.] તેજહીન (૨) કમ્બોર;
 નિસ્તેજ [નકામું]
 નિષ્પ્રયોજન વિં [સં.] પ્રયોજન વગરનું;
 નિષ્પ્રાણ વિં [સં.] પ્રાણ વગરનું; મૃત.
 (૨) જોર કે જુરસા વગરનું [લા.]
 નિષ્ફલ [સં.], -ળ વિં ફળ વગરનું (૨)
 નકામું. નં સ્ત્રી
 નિસૂ અં [સં.] 'વિનાનું', 'રહિત' એવા
 અર્થોમાં નામને લગાડતો પૂર્વગ. ક્રિયા-
 પદોને લાગતાં તે વિયોગ, ચોક્કસતા,
 પૂર્ણતા, ઉદ્ધેશન વગેરે અર્થો બતાવે છે.
 સ્વરો અને ઘોષ વ્યંજનો પહેલાં તેનું રૂપ
 નિર્ધાર્ય છે; અને ઊખાક્ષરો આગળ
 નિઃ કે પછીના ઊખાક્ષર મુજબ નિશ,
 નિસૂ થાય છે (જેમકે નિઃશબ્દ, નિશશબ્દ;
 નિઃસત્ત્વ, નિસસત્ત્વ); તથા ચ અને છ
 પહેલાં નિશ થઈ જાય છે; અને ક તથા
 ય પહેલાં નિષ્ થઈ જાય છે. (જેમ કે
 નિશ્ચલ, નિષ્કપટ, નિષ્પન્ન)
 નિસૂબત સ્ત્રી [અ.] નિસૂબત; સંબંધ; નાતો
 (૨) દરકાર; પરવા (૩) અં મારફતે
 નિસરણી સ્ત્રી [સં. નિઃશ્રેણી; પ્રા. ગિસ્તેણી]
 સીટી
 નિસર્ગ પું [સં.] સ્વભાવ (૨) જગત; સૃષ્ટિ
 (૩) કુદરત. નં શક્તિ સ્ત્રી કુદરતી-મૌલિક
 શક્તિ; પ્રતિભા.-ગોપચાર પું કુદરતને
 અનુકૂળ થઈને તથા જળ, વાયુ, માટી
 વગેરે કુદરતી સાધનો વડે ઉપચાર કરતું
 વૈદું; 'નિયરોપથી'
 નિસાતરો પું ન્યુઓ નિસાતરો
 નિસાસો પું [સં. નિઃશ્વાસ; પ્રા. ગિસ્તસા,
 ગિસ્તસા] નિશ્વાસ

નિસુદન નં [સં.] નુઓ નિપૂદન
 નિસ્તપ્થ વિં [સં.] રિયર; જડ; નિશ્ચેષ
 નિસ્તાર પું[સં.] પાર હિતરવું તે(૨) મોક્ષ;
 ઉદ્ધાર [નુસ્સા કે છડા વગરનું
 નિસ્તેજ વિં [સં.] તેજહીન; ઝાંખું; શીકું (૨)
 નિસ્પૃહ વિં [સં.] રિયર (૨) પું ધ્રુવરો; કંપ
 નિસ્પૃહ-હી વિં [સં.] નુઓ નિસ્પૃહ
 નિસ્પૃથ સ્ત્રી [અ.] નુઓ નિસ્પૃથ
 નિહાર પું[સં.] નીહાર; હિમ (૨) આકળ
 (૩) મક્કમ્મરાદિની હિત્સર્ગક્રિયા
 નિહારિકા સ્ત્રી [સં.] આકાશમાં ફરતા
 હવામય તેજસમૂહો (જેમાંથી ધનાવરથા
 પામી ગ્રહો વગેરે બન્યા કહેવાય છે)
 નિહાલ વિં [ફા.] નુઓ ન્યાલ
 નિહાળવું સંકિં [સં. નિ+માલ; પ્રા. ગિહાલ]
 ધારી ધારીને જોવું
 નિંદક વિં (૨) પું [સં.] નિંદા કરનાર
 નિંદવું સં કિં [સં. નિંદ] નિંદા કરવી
 નિંદા સ્ત્રી [સં.] અદ્યોષ; વગોવણી. ંખોર
 વિં [સં. લોર] નિંદા કર્યા કરનારું. ંપાત્ર
 વિં નિંદ. -હિત વિં [સં.] નિંદાયેલું
 નિંદ્ય વિં [સં.] નિંદાને લાયક; ખરાબ
 નિ: [સં.] નુઓ નિસ
 નિ:શબ્દ વિં [સં.] શબ્દ વિનાનું; શાંત
 (૨) (જવાબમાં) શબ્દ ન જોલતું
 નિ:શસ્ત્ર વિં [સં.] શસ્ત્ર વિનાનું. -સ્ત્રીકરણ
 નં નિ:શસ્ત્ર કરવું તે [વગરનું
 નિ:શંક વિં [સં.] શંકા વગરનું; ભય
 નિ:શુદ્ધ વિં [સં.] શુદ્ધ વગરનું
 નિ:શોષ વિં [સં.] સંપૂર્ણ (૨) અંબિલકુલ
 નિ:શ્ચિત્ત વિં [સં.] શ્વાસ સાથે બહાર
 કાઢેલું (૨) નં નિશ્વાસ
 નિ:સત્ત્વ વિં [સં.] સત્ત્વહીન; માલ વિનાનું
 નિ:સંગ વિં [સં.] એકલું; સંગવગરનું
 નિ:સંતાન વિં [સં.] વાંઝિયું; સંતાન
 વગરનું
 નિ:સંદેહ વિં [સં.] સંદેહરહિત; ચોક્કસ
 નિ:સંશય વિં [સં.] સંશયરહિત; નિ:સંક
 નિ:સીમ વિં [સં.] સીમારહિત; અપાર

નિ:સ્તપ્થ વિં [નુઓ નિસ્તપ્થ] સાવ
 સ્તપ્થ-નિશ્ચેષ
 નિ:સ્પૃહ વિં [સં.] સ્પૃહા વગરનું; નિષ્કામ.
 ત્તા સ્ત્રી. -હી વિં નિ:સ્પૃહ
 નિ:સ્વાર્થ [સં.], -ર્થી વિં સ્વાર્થરહિત
 ની પું નિપાદ સ્વરની સંજ્ઞા [સંગીત]
 નીક સ્ત્રી [સં. નીકા] પાણી જવાનો રસ્તો
 નીકર અં નદિ તો
 નીકળવું અંકિં [નુઓ નિકાલ] (અંદરથી
 કે આરપાર થઈને) બહાર આવવું કે
 જવું (ઓરડામાંથી) (૨) જવું; પસાર
 થવું (આ રસ્તે નીકળતો) (૩) વીતવું;
 ગુજરવું (કલાક નીકળી ગયો) (૪) પ્રગટવું;
 બહાર પડવું; અરવું (નદી, અરો) (૫)
 દેખાવું; ઉદય થવું (અંદ, સૂર્ય) (૬) છપુ
 છાનું કાંઈ પણ જરવું કે હાથ લાગવું
 (ચોરીનો માલ) (૭) અંદરથી પેદા થવું.
 (ગૂમડું, બળિયા) (૮) છરવું; મુક્તિ
 થવી (કેદમાંથી, દેવામાંથી) (૯) ફર
 થવું (હાથો) (૧૦) નીવડવું; પાડવું
 (છાકરો ખરાબ નીકળ્યો) (૧૧) રચાઈને
 પ્રસિદ્ધ થવું (કાચદો, છાપુ) (૧૨) શરૂ
 થવું; ચાલવું; બિપડવું (વાત, ચર્ચા; અથવા
 ફેલવે, સરક) (૧૩) તોપાસતાં કે હિસાબ
 કરતાં (જેણે જેણે) હાથ તેજણાવું (માગવું
 નીકળવું, મૂલ નીકળતી) (૧૪) ખીલ ક્રિયા-
 ના ક્રંદંત સાથે આવતાં, તે કરવાનું
 આરંભવું, તેને માટે બહાર પડવું એવા
 ભાવ બતાવે છે (જવા નીકળવું) (૧૪)
 'આવવું' 'જવું' 'પડવું' કિંન્તી સહાયમાં
 'નીકળી' કું તરીકે આવતાં નીકળવાનું
 ઝટ ને બરોબર થવાનો ભાવ બતાવે છે
 નીગળવું અંકિં [સં. નિર્ + ગ્લ, પ્રા;
 ગિન્ગ્લ] ટપકવું [દાણા આવવા
 નીધલવું, નીધલાવું અંકિં કું] એ
 નીચ વિં [સં.] અધમ; હલકું. ત્તા સ્ત્રી.
 ંલું વિં નીચે આવેલું
 નીચાજોણું નં નીચું જોવું પડે-લજવાનું
 પડે એવી રીતિ

નીચાણુ નં નીચી જગ્યા (૨) ઢોળાવ
નીચું વિં [સં. નીચ] ઢળતું (૨) ઓછી
જાચારું (૩) નીચ; હલકું. -એ અં હેઠે
નીઠે અં [સરં પ્રા. ગિદ્વિય (સં. નિષ્ઠિત) =
સ્થિર, નક્કી] નક્કી

નીહ પું; નં [સં.] માળો (૨) જોડ
નીહર વિં [નિરં+ર] નિર્ભય. ંતા સ્ત્રીં
નીતરવું અંકિં [સં. નિસ્+ત્વ; પ્રા. ગિત્વર]
ટપકું (૨) કચરો નીચે ઠરી જઈ સ્વચ્છ
થતું (પ્રવાહીતું)

નીતયું વિં નીતરેલું; સ્વચ્છ
નીતિ સ્ત્રીં [સં.] ધર્મ પ્રમાણેનું આચરણ;
સદાચાર(૨) આચરણના ધાર્મિક નિયમ
(૩) ચાલચલગત (૪) રાજનીતિ (૫) પદ્ધતિ
(૬) ધોરણ. ંજ વિં [સં.] નીતિભાજનાર.
ંધર્મ પું નીતિ અને ધર્મ (૨) ધર્મ-
બુદ્ધિપૂર્વકની નીતિ. ંતાશ પું નીતિનો
નાશ; દુરાચારની અવધિ. ંમતા સ્ત્રીં
નીતિમાન હોવું તે. ંમાન વિં [સં.]
નીતિવાળું. ંશાસ્ત્રે નં [સં.] આચરણના
નિયમનું શાસ્ત્ર (૨) રાજનીતિશાસ્ત્ર. ંસૂત્ર
નં નીતિનું સૂત્ર; 'મેડિસમ'

નીપજ સ્ત્રીં [નીપજવું પરથી] પેદાશ. ંબુ
અંકિં [સં. નિપ્ + પઃ; પ્રા. ગિપ્જજ]
પેદા થતું (૨) બનતું; પરિણામ આવતું (૩)
લાભ થવો

નીપનવું અંકિં નીપજવું [પ.]
નીલવું અંકિં નલવું; ટકવું
નીમ પું + નેમ; નિયમ (૨) મૂતપ્રેત વગેરેને
અપાતો બલિ

નીમ વિં [ફા.; સરં સં. નેમ] અડધું
નીમડવું અંકિં નીવડવું; નક્કી થઈ પ્રકટ
થવું (૨) ઘડાઈને રીઠું થવું; સિદ્ધ થવું
નીમવું સંકિં [સરં પ્રા. ગિમ, ગિમે
(સં. નિ + મા)] કામ કે પદ ઉપર રચાયતું;
નિયોજવું [અડધો અડધ

નીમે અં અડધે લાગે. ંનીસ વિં
નીમો પું [ફા.] વરરાત્રને પહેરવાનો એક
લતનો પોશાક

નીર નં [સં.] પાણી. ંક્ષીર ન્યાય પું
[સં.] હંસ જેમ પાણીવાળા દૂધમાંથી
દૂધ પી લે છે અને પાણી રહેવા દે છે
તેવો ન્યાય; સારગ્રાહી વૃત્તિ.

નીરખવું સંકિં [સં. નિરીક્ષ; પ્રા. ગિરક્ષ]
ખરાબર જોવું

નીરજ નં [સં.] જલજ; કમળ
નીરણુ નં [વિ. જીરણ] નીરેલું તે-ધાસ

નીરફ નં; પું [સં.] વાદળ

નીરમ નં વહાણને પાણીમાં સરખું
રાખવાને રખાતું વજન

નીરવ વિં [સં.] શાંત. ંતા સ્ત્રીં

નીરવું સંકિં [જુઓ નીરણ] ઢોરને ધાસ
નાખવું [ંતા સ્ત્રીં

નીરસ વિં [સં.] નિરસ; રસ વગરનું.

નીરો પું તાજ તાડી

નીરોગ વિં [સં.] તંદુરસ્ત. ંતા, -ગિતા
સ્ત્રીં નીરોગીપણું; તંદુરસ્તી. -ગી વિં
તંદુરસ્ત

નીલ વિં [સં.] કાળું; આસમાની (૨)
પું એક જાતનો વાદરો (૩) મોરધૂધુ (૪)
ગળી (૫) રામની વાનરસેનાનો એક
સેનાપતિ. ંકેઠ પું [સં.] શિવ (૨) મોર
(૩) ભમરો

નીલમ નં [ફા.] નીલ રંગનું રત્ન; નીલમણિ

નીલમણિ પું [સં.] નીલમ

નીલવર પું ગળીની ખેતી કરાવનારો
(અંગ્રેજ) જમીનદાર

નીલું વિં નીલ રંગનું (૨) લીલું

નીલોદ્ઘાહ પું [સં. નીલ+ઘ્રાહ] મરનાર

પુરુષની પાછળ ગાય પરણાવવાની ક્રિયા

નીવડવું અંકિં [પ્રા. ગિવ્વડ (-લ) = બનવું;

સિદ્ધ થવું] જુઓ નીમડવું

નીવળ નં [પ્રા. ગિવ્વલ = નુદું પડવું] દહીં-

માંથી કાઢી લીધેલું પાણી

નીવાર પું [સં.] નવાર; સામો

નીવિ(-વી) સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રીઓ કમરે

પહેરવાના લગડાને જે ગાંઠ વાળે છે તે
(૨) મૂડી; લડોળ

નીસરવું અઠકિં [સં. નિસ્ + સ; પ્રા. નિસ્સર]
 નીકળવું. નીસરાવું અઠકિં (ભાવે)
 નીહાર પું [સં.] જુઓ નિહાર
 નીહારિકા સ્ત્રીં જુઓ નિહારિકા
 નીંગળવું અઠકિં [નીંગળવું] ટપકવું; ઝરવું
 નીંદ સ્ત્રીં [સં. નિદ્રા] નિદ્રા; ઊંઘ
 નીંદણુ નં [ત્ર. નિદ્રિણી=નીંદણું તે] નીંદી
 નાખેલું નકામું ધાસ
 નીંદર સ્ત્રીં નીંદ; ઊંઘ
 નીંદણું સઠકિં [જુઓ નીંદણું] ખેતરમાંથી
 રોપાની આસપાસનું નકામું ધાસ ખોદી
 કાઢવું [મજૂરી
 નીંદામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં નીંદવાની
 નીંભાડો પું જુઓ નિભાડો
 નુકસાન નં [અ.] ખગાડ; હાનિ (૨)
 ગેરકાયદો. ઠંકર્તા (-તારી), ઠંકારકં,
 ઠંકારી વિં હાનિ કરનારું. -ની સ્ત્રીં
 નુકસાન(૨)નુકસાનનું વળતર કે ભરપાઈ
 (૩) વિં નુકસાનવાળું
 નુકતેચીન વિં [અ. નુકતહ + ફા. ચીનો] ખીજ-
 નાં છિદ્ર શોધનારું. -ની સ્ત્રીં એણું કામ
 નુકતો પું [ફા.] ફારસી-અરબી લિપિમાં
 શબ્દની ઉપર નીચે મુકાતું ટપકું-બિંદુ
 (૨) કોયડો; દુચકો (૩) ભુટ્ટો; તર્ક
 નુસખો પું [ફા.] વેદ દરદીને દવા લખી
 આપે તે કે તેનો કાગળ; 'પ્રિરિક્ષણ'
 નૂગરું વિં જુઓ નગરું
 નૂતન વિં [સં.] નવું
 નૂપુર નં [સં.] નેપુર; ઝંઝર
 નૂર નં ભાડું (વહાણુ, રેલગાડી વગેરેમાં
 માલ લાવવા લઈ જવાનું)
 નૂર નં [અ.] તેજ; પ્રકાશ
 નૂ પું [સં.] નર; માણસ (સમાસમાં)
 નૂત્ય નં [સં.] નાચ. ઠંડા (-ળા)
 સ્ત્રીં નાચવાની કળા. ઠંકાર પું નાચનાર
 નૂપ(ઠંતિ) પું [સં.] રાત્ર
 નૂપાલ [સં.], -ળા પું રાત્ર
 નૂપંશવિદ્યા સ્ત્રીં માનવ ભતિયોના ગુણ-
 ધર્મ ચર્ચાતું શાસ્ત્ર; 'ઐથનોલોહ'

નૂશંસ વિં [સં.] કૂર; નીચ
 નૂસિંહ પું [સં.] રાત્ર (૨) સિંહ જેવો
 પરાક્રમી માણસ (૩) નૂ સહાવતાર.
 -હાવતાર પું [+અવતાર] વિષ્ણુનો
 ચોથો અવતાર
 ને (ને) અં અને (૨) ખીજ તથા ચોથી
 વિભક્તિનો પ્રત્યય (૩) ત્રીજ કે સાતમી
 વિભક્તિના (સ્ત્રીં વગરના) નામ જેડે
 આવતા છઠ્ઠી વિભક્તિવાળા શબ્દનો પ્રત્યય.
 હદાં 'સીતા વાલ્મીકીને આશ્રમે પહોંચ્યાં.'
 'જુઆમરિજદને નામે ઓળખાય છે.' (૪)
 વાક્ય કે આજ્ઞાર્થક કિંને અંતે વપરાય
 છે ત્યારે 'આગ્રહ' 'અરેખરપણું' એવો
 ભાવ ઉમેરે છે. હદાં 'આવ ને' (૫)
 પ્રશ્નાર્થ કિં જેડે હકાર સૂચવે છે.
 હદાં 'મે' કહ્યું હતું ને !'
 નેક વિં [ફા.] પ્રામાણિક; સાચું; ન્યાયી
 (૨) નીતિમાન (૩) ધાર્મિક (૪) સ્ત્રીં
 નેકી; ન્યાયીપણું (૫) પું હક; પ્રમાણ
 (૬) ભાવ; દર
 નેકટાઈ સ્ત્રીં [ફ.] યુરોપી પહેરવેશમાં
 ગળે બંધાતી એક પટી
 નેકનબર સ્ત્રીં ચોખ્ખી દાનત
 નેકનામ(ઠંકાર) વિં નેકી માટે પ્રખ્યાત;
 ભારે પ્રખ્યાત (૨) એક માનવાચક શબ્દ
 કે ધલકાળ
 નેકી સ્ત્રીં [ફા.] પ્રામાણિકપણું; ઈમાન-
 દારી (૨) ભલાઈ; સમ્મજનતા (૩) સહચાર
 (૪) (રાત્ર મહારાત્ર પધારે ત્યારે
 હચારાતાં) સ્તુતિનાં વચન; છટી પોકારવી
 તે. ઠંકાર પું નેકી પોકારનાર; છટીદાર
 નેગ પું + રનેહ; સંખુધ. -ગિયો પું
 દૂત; કાસદ
 નેતરા પું બંધવં [અ. નજારહ] નિતરા; કંટાક્ષ
 નેભું નં, -ળો પું [ફા.] વાંઘેટો; નિશાન
 (૨) ખરખી (૩) લાલો
 નેટ અં નક્કી [ખારીક તપાસ
 નેટાં નં બંધવં, નેટી સ્ત્રીં ખાણખોદ;
 નેકું વિં [પ્રા. નિજહ (સં. નિકટ)] પાસેનું.
 -ડે અં પાસે

નેડો પું [નુઓ નેહ] ગ્રેમ (ર) નેટાં
 નેણ (ને) નં+નયન; નેન [પ.]
 નેતર નં એક જતનો વેલો અને તેની
 સોટી; વેતસ
 નેતરું નં [સં. નેત્ર] વલોણાનું દોરડું
 નેતા પું [સં.] આગેવાન. ંગીરી સ્ત્રી
 આગેવાની
 નેતિ અં [સં.] એ નહિ (ર) એટલું ખસ નહિ
 નેતી સ્ત્રીં [સં.] હંથોગની નાક માટેની
 એક ક્રિયા કે તેનું સાધન
 નેત્ર નં [સં.] આંખ. -ત્રાંજન નં [સં.]
 આંખનું આંજણ. -ત્રાંયુ નં [સં.] આંસુ
 નેત્રી સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રી-નેતા
 નેન (ને) નં નેણ; નયન; નેત્ર [પ.]
 નેપથ્ય નં [સં.] રંગમૂમિનો પડદો (ર)
 તેની પાછળનો ભાગ, જ્યાં રહી નટો
 કપડાં બદલે છે
 નેપાળો પું રેચક ખીવાળી એક વનસ્પતિ
 નેપુર નં [સં. નૂપુર] ઝાંઝર
 નેફો પું [ફા.] જેમાં નાહું ઘાસવામાં
 આવે છે તે ચણિયા કે સુરવાલની ખોલ.
 [નેફા વગરની નાત=કશા નિયમ
 કે વ્યવસ્થાના બંધન વગરની નાત]
 નેમ સ્ત્રીં નિશાન (ર) આશય; હેતુ
 નેમ પું [સં.] અર્થ ભાગ
 નેમિ(-મી) સ્ત્રીં [સં.] કૃત્તાઉપરની ગરગટી
 (ર) પૈડાનો પરિધ
 નેનું વિં+ [નુઓ નેહું] પાસે; નજીક
 નેય નં [સં. નીત્ર; પ્રા. નિત્ત્વ] નળિયું (ર)
 છાપરાના છેડા ઉપરનાં નળિયાં, જેમાંથી
 પાણી બહાર પડે છે તે (૩) તેમાંથી
 પડતું પાણી
 નેવર નં [નુઓ નેપુર] ઝાંઝર
 નેવલે અં [નિવ+હું] નેવે; નેવાંચે
 નેતુ(-તુ) વિં [સં. નવતિ પ્રા. પઙ(-ત્ર)ટ] 'દં'
 નેતું નં નુઓ નેવ ['દ'ટ'
 નેવ્યાશી(-સી) વિં નુઓ નવ્યાશી(-સી);
 નેસ(ંડો) પું [પ્રા. નિવેત્ત (સં. નિવેશ)]
 ભરવાડોએ જંગલમાં બાંધેલાં ઝૂંપડાંનું

ગામ (ર) ભરવાડનું ઝૂંપડું [પામેહું
 નેરતાનાપ્પૂદ વિં [ફા.] જડમૂળથી નાશ
 નેરતી પું [કિ. જેત્તિય] મોટી
 નેહ પું [સં. લેહ] ગ્રેમ; વહાલ
 નેહ (ને) સ્ત્રીં [ફા. નૈ;] હૂંકાની નળી
 નેળ (ને) સ્ત્રીં [નુઓ નળી] સાંકડી
 ગલી-નળી (ર) હૂંકાની નળી. ંઓ
 પું હૂંકાનો મેર
 નૈઋત (ને) વિં (ર) સ્ત્રીં નુઓ નૈઋત્ય
 નૈતિક વિં [સં.] નીતિ સંબંધી, -ને લગતું
 (ર) નીતિવાળું
 નૈપુણ્ય નં [સં.] નિપુણતા
 નૈમિત્તિક વિં [સં.] આસ નિમિત્તને કારણે
 કરવાનું કે કરેલું (કર્મનો એક પ્રકાર)
 (ર) પ્રાસંગિક; આગતુંક (૩) નં
 નિમિત્ત લઈને થતું કાર્ય
 નૈસિધારણ્ય નં [સં.] એક અરણ્યનું નામ
 નૈયત સ્ત્રીં [અ.] દાનત; વૃત્તિ
 નૈયાયિક વિં [સં.] ન્યાયને લગતું (ર)
 પું ન્યાયશાસ્ત્ર ભણનાર
 નૈયું (ને) નં નુઓ નહિયું
 નૈઋત્ય વિં [સં.] પશ્ચિમ અને દક્ષિણ
 દિશા વચ્ચેનું (ર) સ્ત્રીં એ દિશા કે ખૂણો
 નૈવેદ(-ધ) [સં. નૈવેદ્ય] નં પ્રસાદ; દેવને
 ધરાવેલી ખાવાની વસ્તુ
 નૈષધ(નાથ) પું [સં.] નળરાજ
 નૈષ્કર્ચ્ય નં [સં.] નિષ્કર્મપણું
 નૈષ્ઠિક વિં [સં.] નિષ્ઠાવાળું
 નૈસર્ગિક વિં [સં.] કુદરતી
 નોક (નો) પું; સ્ત્રીં [ફા.] અણી; હેડો
 (ર) ટેક; વઠ; વક્કર (૩) છટા; શોભા
 (૪) ઘાટ; મોખરો; મુખવટો. -દાર
 વિં નોકવાળું
 નોકર (નો) પું [ફા.] ચાકર (ર) સેવક.
 ંડી સ્ત્રીં સ્ત્રી-નોકર યા નોકરની સ્ત્રી.
 ંશાહી સ્ત્રીં નોકરોથી ચાલતું-નોકરોની
 કુલ સત્તાવાળું રાજતંત્ર; 'બ્યુરોક્રસી'.
 -રિયાત(-ત) વિં નોકરી કરનારું (ર)
 પરાધીન. -રી સ્ત્રીં ચાકરી; સેવા

નોખું (નો) વિ० [દિ. ખોજ] જુદું
 નોખણું નં દોહતી વખતે ગાયને પાછલે
 પગે ખાંધવાનું દોરડું; સેલો
 નોટ સ્ત્રીં [દિ.] સિક્કાને ઠેકાણે વપરાતો
 ચલણી કાગળ (૨) નોંધ (૩) ચિહ્નો (૪) કોરા
 કાગળની ખાંધેલી વાલી; નોંધપોથી. ૦ખુક
 સ્ત્રીં [દિ.] કોરા કાગળની ખાંધેલી વાલી
 નોટિસ સ્ત્રીં [દિ.] ચેતવણી; પૂર્વખબર
 (૨) તે દેવું કાગળિયું
 નોતર (નો) સ્ત્રીં નોતરેલાં મહેમાનનો
 સમૂહ (૨) મોસાણું લઈને આવતો
 મહેમાનવર્ગ [ચ.]
 નોતરણું (નો) સંક્રિં [સં. નિમંત્ર] આમંત્રણ
 આપવું; મોલાવણું; આવવા કહેણ મોકલવું
 (સારા પ્રસંગ પર કે ભોજન. ૬૦ માટે)
 નોતરિયું (નો) નં નોતરામાં આવેલું
 માણસ. -ચોપું નોતરાં દેવાનું કામ કરનાર
 નોતરું (નો) નં [જુઓ નોતરણું] આમં-
 ત્રણ (પ્રાયઃ જમવાનું) [વગરનું
 નોંધારું (નો) વિં [ન+આધાર] આધાર
 નોખત (નો) સ્ત્રીં [મ. મોટું નગારું (૨) અસુક
 નક્કી વખતે વગાડાવું ટકોરખાનું [લા.]
 નોમ (નો) સ્ત્રીં નવમી તિથિ
 નોમતાં (નો) નં ૦ખ૦વ૦ [સં. નવરાત્ર ઉપરથી]
 નવરાત્રના દિવસો; આસો સુદ ૧થી ૯
 નોરો (નો) પું [જુઓ નહોરા] (ખ૦વ૦માં
 વપરાય છે) નહોરા; આજીજી
 નોળ (-ળિયો) પું [સં. નકુલ; પ્રા. જલ્લ]
 એક નાનું ચોપણું પ્રાણી
 નોળીકર્મ (નો) નં [સં. નૌલીકર્મ] પેટના
 નળ દલાવવાની યોગની એક ક્રિયા (૨)
 કાવતરું [લા.] [શ્રાવણ સુદ નોમ
 નોળીનોમ (નોમ) સ્ત્રીં [નોળ+ઈ+નોમ]
 નોંધ (નો) સ્ત્રીં ટાંચણ (૨) ટિપ્પણી (૩)
 આપેલો માત્ર જેમાં વિગત સાથે નોંધાય છે
 તે ચોપડી. ૦ણી સ્ત્રીં નોંધવાની ક્રિયા.
 ૦પોથી, ૦વહી સ્ત્રીં નોંધ કરવાની
 ચોપડી. ૦ણું સંક્રિં નોંધ કરવી

નોડો સ્ત્રીં [સં.] હોડી. ૦ખળ નં નોડો-
 સંન્યતું ખળ. ૦સંન્ય નં દરિયાઈ લશ્કર
 નોજવાન પું [ફા.] નવચુક
 નોતમ વિં [સં. નવતમ] નૂતન
 નોડી, ૦કર્મ, ૦ક્રિયા સ્ત્રીં નોળીકર્મ;
 એક યોગક્રિયા
 ન્યત વિં [સં.] દેંદ્રેલું (૨) ન્યાસ - યાપણ
 તરીકે મૂકેલું (૩) દોરેલું; ચીતરેલું
 ન્યાત સ્ત્રીં [સં. જ્ઞાતિ] નાત; જ્ઞાતિ. ૦તત
 સ્ત્રીં ન્યાત અને તત. -તીલું વિં
 ન્યાતનું (૨) નં ન્યાતનું માણસ
 ન્યાય પું [સં.] ધનસાધ; ખરું ઓટું તપાસીને
 ફેંસલો કરવો તે (૨) યોગ્યતા; વાજબી-
 યણું (૩) ધારો; રિવાજ (૪) દુષ્ટાંત; કહેવત.
 ઉદા. ૦ કાકતાલીય ન્યાય (૫) પ્રમાણ દ્વારા
 વસ્તુની પરીક્ષા (૫) ન્યાયશાસ્ત્ર - દર્શન.
 ૦ખાતું નં ૦સાદખાતું. ૦દર્શન નં
 યદર્શનમાંનું એક; ગૌતમ ઋષિએ
 પ્રવર્તાવેલું પ્રમાણશાસ્ત્ર. ૦સંદિર નં
 અદાલત; કચેરી; 'દાર્દદોટ'. -ચાધીશ
 પું [સં.] ન્યાય આપનાર અમલદાર; જજ.
 -ચાધીશી સ્ત્રીં ન્યાયમંદિર. -ચાસન
 નં [સં.] ન્યાયાધીશને ખેસવાનું સ્થાન.
 -ચી, -ચ્ય વિં [સં.] બરાબર ન્યાય
 આપે એવું (૨) વાજબી; ન્યાય-પુર; સર
 ન્યારું વિં જુદું (૨) અન્યથા
 ન્યાલ વિં નિહાલ; કૃતાર્થ (૨) પેસાદાર
 ન્યાળણું (ન્યા) સંક્રિં ૦જુઓ નિહાળણું [પ.]
 ન્યાસ પું [સં.] મૂકવું તે (૨) ચિહ્ન (૩)
 વિશ્વાસ ઉપર સાચવવા આપવું તે;
 યાપણ (૪) ત્યાગ (૫) મંત્ર અને વિધિ
 સહિત શરીરનાં જુદાં જુદાં અંગોને
 દેવતાઓને સોંપવાં તે - એક ધર્મ વિધિ
 ન્યૂન વિં [સં.] ઓછું; ઊણું (૨) સ્ત્રીં
 ન્યૂનતા [પ.] ૦તા સ્ત્રીં
 ન્યૂનાધિક વિં [સં.] ઓછુંવતું
 ન્યૂસપેપર નં [દિ.] વર્તમાનપત્ર; છાપું
 ન્યોષાધર વિં [દિ.] કુરખાન કંદેલું; ખેરાત
 (૨) નં (પુષ્ટિમાર્ગમાં) ભેટ

૫

પ પું [સં.] પહેલો ઔષ્ઠ્ય વ્યંજન (૨)
સંગીતમાં પંચમ સ્વરની સંજ્ઞા (૩)
ઉપપદ સમાસમાં પાનો આદેશ. જેમ
કે મધુપ; ભૂપ(૪)શ્રીં [સં. ત્વ; પ્રા. પ્વ, પ્] વિશેષણ પરથી લાવનાયક નામ બનાવતો
પ્રત્યય. ઉદા. મોટપ, ઊણપ

પકડ શ્રીં પકડવું તે(૨) પકડવાની શક્તિ કે
તેનો લાગ કેદાવ(૩) પકડવાનું એક ઓભર
પકડવું સંકિં ઝાલવું; ઝહવું (૨) ધારણ
કરવું; ધરી રાખવું (૨ંગ) (૩) નાસવું કે
છટ્ટી જતું રોકવું (૪) ઓળી કાઢીને હાથ
કરવું (ખૂલ) (૫) આકલન કરવું; મનથી
પામવું (અર્થ; વાત) (૬) કેદ કરવું

પકવવું સંકિં [અપં પક્કાવ; સં. પક્વ,
પક્વ-પ્રા. પક્ક પરથી] રાંધવું (૨) માટી
કંતાવાસણને પાકું કરવા ભઠ્ઠીમાં નાખી
તપાવવું (૩) પાકે એમ કરવું

પકવાન નં ભુઓ પકવાત

પકાવવું સંકિં 'પાકવું'નું પ્રૈરક; પકવવું

પકોડી શ્રીં તળેલી એક વાની

પક્ષાઈ શ્રીં ખંધાઈ; છુચ્યાઈ

પક્ષુ ચિં [સં. પક્ષ; પ્રા. પક્ક] માહિતગાર;
છેતરાય નહિ તેવું (૨) ખંધું (૩) પૂરેપૂરું
(૪) પાકું; દઢ (૫) ન બોટાય એવી રીતે
કરેલું-ધીથી તળીને કે દૂધથી બાંધીને

પકય વિં [સં.] પાકું(૨)રંધાયેલું.-કંવાન્ત
નં [સં.] તળીને બનાવેલી મીઠાઈ

પક્ષ પું [સં.] તરફેણ; બાહુ(૨)તડ; લાગ
(૩) તકરાવના પક્ષની એક બાહુ (૪)
પક્ષપાત (૫) પખવાડિયું (૬) સાધ્ય જેને
વિષે સિદ્ધ કરવાનું હોય તે [વ્યા.] (૭)
શ્રીં પાંખ. ઠંદાર વિં (૨) પું પક્ષ
કરનાર. ંધાત પું અડધા અંગનું રહી
જવું તે; લકવો. ંપાત પું વગ; તરફદારી.
ંપાતી વિં વગિયું; એકતરફી. ંક્ષાધાત

પું [સં.] લકવો.-ક્ષાપક્ષી શ્રીં પક્ષ
પડી જતા તે; ભેદભાવની લાગણી (૨)
તરફદારી; પક્ષપાત. -ક્ષિણી શ્રીં [સં.]
પક્ષીની માદા. -ક્ષી નં [સં.] પંખી.
-ક્ષી રાજ પું ગરુડ

પદમ નં [સં.] પાંપણ

પખ પું પક્ષ; તરફેણ

પખવાજ શ્રીં [પ્રા. પક્ષાવજ્જ (સં. પક્ષાતોષ)]

પખાજ; મૃદંગ જેવું એક વાદ્ય

પખવાડિક વિં [ભુઓ પખવાડું] પંદર

દિવસે પ્રગટ થતું; પખવાડિયાનું (૨) નં.

પંદર દિવસે પ્રસિદ્ધ થતું છાપું. -થું નં

ભુઓ પખવાડું [કાળ; પક્ષ

પખવાડું નં [સં. પક્ષ+વારકં] પંદર દિવસનો

પખાજ શ્રીં ભુઓ પખવાજ

પખાલ શ્રીં [સં. પ્રક્ષાલય, પ્રા. પક્ષાલ] ફૂલ

વગેરે ઉપાડી લઈ સંધ્યાકાળે દેવરયાન

ધોવું તે (૨) પખાળવું તે; પ્રક્ષાલન

પખાલ શ્રીં પાણી ભરી લાવવાની ચામડા-

ની ગૂણ કે ચેકી. ંચી, -હી પું પખાલ

વડે પાણી ભરી લાવનાર કે છાંટનાર

પખાળવું સંકિં [સં. પ્ર + ક્ષાલ્ય; પ્રા.

પક્ષાલ] પાણીથી ધોવું

પખિયાડું નં [પખ' પખુ ઉપરથી] ખીલી

ધાલવાનું નાકું (ધરેલામાં) (૨) ચણિયાડું

પખું નં પખ પક્ષ (૨) ઓથ; તરફેણ

પખે અં [સં. પક્ષ; પ્રા. પક્ષ ઉપરથી]

સિવાય; પાખે

પગ પું [દિ. પગથ=પગ] પ્રાણીનો ચાલવાનો

અવયવ (તે આખો કે માત્ર ચાપડું ચા

ધૂંટણ નીચેનો ભાગ પણ 'પગ' કહેવાય

છે.) (૨) [લા.] અવરજવર (૩) મૂળ.

ંચ'ખી શ્રીં પગ દબાવવા તે. ંતોડ

શ્રીં નકામા આંટાફેરા

પગથાર પું [પ્રા. પત્થાર (સં. પ્રસ્તાર)]

(સીડીનો) થોડો પગથિયાં પછી આવતું
પહેણું પગથિયું
પગથિયું નંબડવા ઊતરવા માટે કે સીડીમાં
પગ માંડવા જોડી કરાતી રચના
પગથી સ્ત્રી ન્હોતો પગરવટ (ર) માર્ગની
ખાનુએ રાહદારી માટે રાખેલો રસ્તો;
'ફટપાથ'

પગદડી સ્ત્રી [પગ + દે. હંડવ] પગથી; કેડી
પગપાણું વિં [પગ + પળવું] પગે ચાલતું
પગપેનારો પું [પગ + પેનારું] પગ માંડવો
—ધૂસતું તે (ર) અવરજવર; પરિચય;
લાગવગ [લા.]

પગભર વિં [પગ + ભર] ખીતના આશ્રય
વગર ટકી રહે તેવું

પગર પું [સં. પ્રકર] ખળું કરવા કરેલો
દૂડોનો ઢગલો કે તે પર બળદ ફેરવવા તે

પગરખું નં [પગ + રક્ષવું] ખાસકું
પગરણું નં [સં. પ્રકરણ; પ્રા.] સાહે ટાણું
(ર) આરંભ [અવરજવર [લા.]]

પગરવ પું પગનો—ચાલવાનો અવાજ (ર)
પગરવટ સ્ત્રી પગની અવરજવરથી પડેલો

શેરડો (ર) પગના ધસારાની નિશાની
પગરરતો પું પગપાળા ચાલવા માટેનો
રસ્તો—કેડી

પગડાં નંબંબં દેવ, સંત ઇબંનાં પૂલ
માટેનાં પગડાં—તેનું પદક

પગડી સ્ત્રી [પગ' પરથી] પગડાં

પગલુછ(-સ)ણિયું નં પગ લૂછવા બારણા
પર મુકાતી કાથી કે તારની બનાવટ

પગલું નં પગના તળિયાની છાપ-આકૃતિ
(ર) ડાહ્યું (૩) એક ઘરેલું (૪) ચાંપતો
ઉપાય [લા.] [માર્ગ; હુશકી]

પગવાટ સ્ત્રી [પગ+વાટ] પગથી (ર) રથળ-

પગાર પું[વો.] વેતન; દરમાયો. ંદારવિં
પગારલઈને કામ કરનારો; પગાર ખાનાર
કે મેળવનાર. ંપરકે નં પગારની
આકારણીનું પત્રક

પગી પું [પગ' ઉપરથી] પગલું પારખી
ચોરની લાથ કાઢનાર (ર) ચોકિયાત

પગેરું નં [પગ' ઉપરથી] ચોરનું પગલું
પગેલાગણું નં [પગ+લાગવું] નમરકાર

પથ અં [રવં] પથ એવો દબાવાનો
પોચાપણાનો અવાજ. ંદ અં પથ એવા
અવાજ સાથે (ર) જલદી; ચોચિંતું. ંપથ
અં[રવં] દબાયાથી પ્રવાહીનો અવાજ.
ંપથવું અં કિં પથપથ અવાજ થવો
(ર) પથપથું થવું. ંપથું વિં પથપથ
યાથ એવું ગદગદ. ંરકવું અં કિં
ધાર છૂલી. ંરકિયું વિં પથરકે એવું
ઠીકું. ંરકો પું પાણીની શેડ

પથરંગ, -ગિયું, -ગી વિં પાંચ રંગવાળું (ર)
વિવિધ વર્ણ કે નતનું [પથાવડું]

પથવડું સંકિં [સં. પથ] ઉજમ કરવું;

પથવું અં કિં [સં. પથ ઉપરથી] ઉજમ
થવું; જરવું (ર) અંદર સમાઈ કે મરી
જવું. ઉદાં પાણી બધું ત્યાં પથી ગયું

(૩) અંદર મગ્ન, લીન કે ફરેલું હોવું

(૪) દરામનું મળવું; નિરાંતે ભોગવવાને
માટે મળી જવું— પોતાનું થવું [લા.]

પથાવડું સં કિં 'પથવું'નું પ્રેરક; પાથન
કરવું (ર) [લા.] બરોબર ગ્રહણ કરી પોતાનું

કરવું (૩) દરામનું લઈ લેવું; બધાવી પાડવું

પથામ વિં [સં. વંચાસત; પ્રા. વંચાસ] 'પં'

પથીશ(-સ) વિં [સં. વંચવિસતિ; અપ. પચીસ]

'૨૫'. -રી (-સી) સ્ત્રી ન્હોતો

પથીશી(-સી)

પથુસણું નં + [ન્હોતો પથુ'પણ] પથુસણું

પથી સ્ત્રી [પ્રા. પચ્ચુત (સં. પ્રયુત) -ચડેલું]

વીંડીમાં નંગ ખેસાડવાનું કાંગરાવાળું

ખીમણું. ંગર પું પથી કરનાર; જડિયો

પથીશી (-સી) સ્ત્રી પથીશી; પથીસનો

સમૂહ (ર) ૨૫ વર્ષોનો સમૂહ (૩) ઉંમરનાં

પહેલાં ૨૫ વર્ષનો કાળ (ગંધાપથીસી)

પથીસ વિં [સં. પથિમ] + પથિમ (ર)

પાછળનું. ંપુદિ, ંપૂધિયું વિં જેને
પાછળથી બુદ્ધિ સૂઝે તેવું

પછડાટ પું પછડાડું તે. -વું અં કિં
અફળાવું; ફટાવું

પછવાડી અં [સં. પશ્ચાત્] પછાડી; પાછળ.
 -કું વિં છેવાડું (૨) નં પાછળનો ભાગ;
 પૂંઠ (૩) કેડો. -ડે અં પાછળ; પૂંઠે; છેડે
 પછાટ(-ડ) સ્ત્રીં પછડાવું તે; પછાડો
 પછાડવું સં કિં ભેરથી અક્ષયવું-પટકું
 (૨) હરાવવું (જેમ કે કુસ્તીમાં)
 પછાડી અં ભુઓ પછવાડી
 પછાટવિં [સં. પશ્ચાત્ ઉપરથી] પાછળનું; પાછળ
 રહી ગયેલું (૨) અં પાછળ. ઓર્ગ પું
 સંસ્કારમાં પાછળ રહી ગયેલો લોકસમૂહ
 પછી અં [સં. પશ્ચાત્] પાછળ; પાછળથી
 પછીત સ્ત્રીં ધરની પાછલી ભીંત. -તિયું
 નં પાંજરીવાળા ગાડાનું પાછડું પાટિયું
 પછે અં + પછી
 પછેડી સ્ત્રીં [સં. પ્રચ્છદ; પ્રા. પચ્છવ] પિછોડી;
 ઓઢવાની નદી આદર. ઓઢ વિં પછેડી
 જેટલું (દૂર) (૨) પછેડી પલળે તેટલો
 (વરસાદ). -રો પું મોટી પછેડી (૨)
 સંતાનના જન્મ કે લગ્ન પ્રસંગે આપવામાં
 આવતું કીમતી વસ્ત્ર કે અવેજ
 પજવણી સ્ત્રીં, -ણું નં પજવવું તે; હલાકી
 પજવવું સં કિં ત્રાસ આપવો; હેરાન
 કરવું; સતાવવું [તર થવું
 પજળીવું અંકિં [પ્રા. પ્રજ્ઞ=પાણું] લઈબદ્-
 પજુસણ નં [પ્રા. પજ્જુ (જ્જૂ) જળ] પયુંપણ;
 ભગવાન મહાવીરની જયંતી સમયનું
 જૈન પર્વ (૨) શ્રાવણ વદ ખારસથી લાદરવા
 સુદ ચોથ સુધીના જૈનોના તહેવાર
 (અં વંમાં)
 પટ નં [સં.] વસ્ત્ર (૨) પું ખાનાં ચીતરેલું
 પાટિયું કે કપડું (શિતરંજ વગેરે રમવા
 માટે) (૩) પટો (૪) નદીની પહોળાઈ
 (૫) વિસ્તાર (૬) સાંકડો અને લાંબો પટો
 (જમીનનો) (૭) ચીતરવા માટેનું પાટિયું
 કે કપડું; દેડક
 પટ પું [સં. પટ] પાસ; પુટ(ર) પાસ; અસર
 પટ અં [રવં] ઝટ
 પટકું સંકિં પછડાવું દેંકું
 પટફળ નં [સં. પટફળ] રેશમી વસ્ત્ર; બિંચી
 નતનું સુંદર વસ્ત્ર

પટકો પું [સં. પટ] લૂગડાનો દૂંકો કંકડો
 (૨) જોગલો (૩) કાછો
 પટણી વિં [સં. પતન, પ્રા. પટ્ટણ પરથી]
 પાટણ ગામનું (૨) પું એક અટક
 પટપટ અં [રવં] જલદી (૨) સ્ત્રીં ખોલ
 ખોલ કરવું તે. ઓં સંકિં પટપટ કરવી.
 -ટાટ(-રો) પું પટપટ કરવી તે (૨)
 પટપટાવવું તે. -ટાવવું સંકિં પટપટ
 હલાવવું (પૂંછડી). -ટિયું વિં ભલેથી ખોર
 (૨) નં લાકડાનું રમકડું (૩) દલમનું
 ટપટપિયું [મુખ્ય રાણી
 પટરાણી સ્ત્રીં [સં. પટ્ટ+રાણી] રાજાની
 પટલ પું [સં.] પડકો; ઢાંકણ (૨) આંખનું
 પડળ (૩) ટોળું; જથ્થો
 પટલ પું [દે. પટ્ટલો ભુઓ પટલ. -લાઈ
 સ્ત્રીં પટલનો અધિકારું કે કામ; પટલાઈ.
 -લાણી સ્ત્રીં પટલની સ્ત્રી
 પટવારી પું [દિ.] તલાટી (૨) એક અટક
 પટવો પું રેશમની દોરીઓની ગૂંથણીનું
 અને સોનાડાના દાગીનાને ગાંઠવાનું
 કામ કરનારો
 પટહ પું [સં.] પડખમ (૨) નગારી
 પટંતર નં, -રો પું [સં. પટ + અંતર]
 અંતરપટ (૨) ભુદાઈ
 પટા પું ઘં વં [મ. પટા=એક ભતની
 તલવાર] તરવાર કે લાકડીના દાવ
 પટાઉ વિં પટાવી-ફેસલાવી નય એવું
 પટાકે અં [રવં] પટ (૨) તરત
 પટાટો પું [સરં દં. પોટ્ટો] ખટાટો
 પટાદાર વિં [પટા+દાર] ચટાપટાવાળું
 (૨) પું પટથી-અમુક વર્ષની બાંધણીથી
 (જમીન છં) રાખનાર (૩) જમીનદાર
 (૪) પટાવાળો [જલદી; પટોપટ
 પટાપટ અં [રવં] એક પછી એક;
 પટાખાજ વિં પટા ખેલી નાચનાર. -જી
 સ્ત્રીં પટાખાજપણું (૨) દાવપેચ
 પટામણી સ્ત્રીં [ભુઓ પટાવણું] ફેસલામણી.
 -ણું વિં ફેસલાવનારું (૨) નં પટામણી
 પટારી સ્ત્રીં [સં. પટ્ટક, પિટક] પેટી. -રો
 પું મોટી પેટી

પટાવત પું રાજસેવા બળવવા બદલ
ગામગરાસનો પટો ધરાવનાર-ભોગવનાર
પટાવતું સં કિં કોસલાવતું; યુક્તિ-
પ્રયુક્તિથી સમન્વતી લેવું-મનાવવું
પટાવાળો પું [પટો+વાળો] નોકર;
અપરાસી [દાર વાળના પટા

પટિયાં નંબંવં ઓળીને પાટેલા સફાઈ-
પટી સ્ત્રી[પ્રા. પટ્ટી (સં. પટ્ટ)] પાતળી વસ્તુનો
આપ જેવો લાંબો કટકો (૨) ગડગૂમડ
કે કાગળ પર ચોડવાનો નાનો ટુકડો(૩)
કેટલીક ક્રિયાના સૂચક નામ સાથે
સમાસમાં આવતાં, તે 'વારંવાર'
'સતત' કે વધારેપડતી કરવી એવો
અર્થ ભોલો કરે છે: ગોળણપટ્ટી;
રખડપટ્ટી; ઉત્તમપટ્ટી

પટ્ટ વિં [સં.] ચાલાક. ઠડું વિં મીઠું
મીઠું બોલી રંજિત કરનાર; પટાક. ઠા
સ્ત્રી, ઠવ નં ચાલાકી; હોશિયારી

પટેલ પું [દ. પટ્ટલ] અમુક જથાનો કે
સંધનો વડો (૨) ગામનો મુખી (૩)
પાટીદાર (૪) જમાઈ [ચ.] (૫) એક
આટક. -લાઈ સ્ત્રી પટારાઈ. -લિચો
પું પટેલ ૧, ૨, ૩, જુઓ

પટો પું [સં. પટ્ટ] સનદ; દસ્તાવેજ (૨)
લગાડો કે ચામડાનો (કે બીજા કશાનો)
લાંબો ચીરો (૩) કમરબંધ (૪) રંગનો
પટોળો લીટો (૫) અપરાસની નિશાની
તરીકે રાખવાનો પટો

પટોપટ્ટ અં [સ્વં] પટાપટ; ઝટ ઝટ
પટોળી સ્ત્રી, -જું નં [સં. પટોલ] એક
નતનું રેશમી કપડું [વિં મુખ્ય

પટ્ટ નં [સં.] રાજગાદી; સિંહાસન (૨)
પટ્ટણુ(-ન) નં [સં. પટ્ટન] રાહેર; પતન
પટ્ટાણિષેક પું [સં.] રાગ્યાણિષેક
પટ્ટી સ્ત્રી-જુઓ પટ્ટી.[પંડાપટ્ટી=સમન્વતીને
કામ કાઢવું-લાવા સાધવો]

પટ્ટિ(-ટ્ટી)રા(-સ) નં [સં.] એક નતનું
પ્રાચીન હથિયાર

પટ્ટ પું; નં બેતનું એક વસ્ત્ર

પટ્ટો પું જુઓ પટો

પટન નં [સં.] લાણતર

પંઠેરું અંકિં [સં. પટ્ટ] પાઠ કરવો; વાંચવું

પટાણુ પું[સં. પુટ, પ્રા. પટ્ટ=પીઠ] વહાણની
પીઠ (૨) નમતાં પીઠિયાંને ટેકો દેવા
આડો નખાતો મોલ

પટાણુ પું [પ્રા. પટ્ટ (સં. પ્રટ્ટ)=અગ્રગામી;
મુખિયો, નિપુણ] ખલાસીઓનો નાયક

પટાણુ પું [પટ્ટો પુસ્તકન=પરો નાખા
બોલનાર] એ નામની મુસલમાન નતનો
આદમી. -ણી વિં પટાણને લગતું (૨)
આકડું (બ્યાજ) [લા.]

પટિત વિં [સં.] પઠાયેલું; પઠાયેલું

પડે (૦સ) અં + જુઓ પેટે [પ.]

પડું વિં[સં. પુટ; પ્રા. પુટ્ટ] અલમરત; પહેલ-
વાન; પરિપુષ્ટ

પડ નં [પ્રા. પડ (સં. પર)] થર (૨) ઠાંકણ;
આચ્છાદન (૩) ગડી (૪) પરિયું

પડ [સં. પ્રતિ; પ્રા. પટિ] 'પ્રતિ'ના અર્થમાં
આવતો ઉપસર્ગ. ઉદા. પડતર

પડઉત્તર પું; નં [પ્રા. પડિઉત્તર; (સં.
પ્રત્યુત્તર) પ્રત્યુત્તર; જવાબનો જવાબ

પડકાર પું [પ્રા. પડિચાર, (સં. પ્રતિકાર)]
મોટેથી સંબોધન (૨) આહવાન. ઠડું
સંકિં પડકાર કરવો; સામે આવી
જવાનું કહેવું, પ્રેરવું, ઉશ્કેરવું. -રો પું
પડકાર [(૩) મદદ

પડણું નં [જુઓ પણું] પાસું (૨) પક્ષ
પડગી સ્ત્રી વાસણની કે લાડુની બેસણી
(૨) ઊડ કે વક્ષના મૂળની ફરતે કરેલી
પાળ કે એટલી

પડધમ્મ સ્ત્રી હોદ્દા જેવું વાધ

પડધી સ્ત્રી જુઓ પડગી, [પ્રતિશેષ

પડધી સ્ત્રી, ઠંધો પું સામે અવાજ;

પડધંદ(-દો) પું [સં. પ્રતિધંદ] પડથો

પડછાયો પું[પ્રા.પટિચ્છાયા(સં.પ્રતિચ્છાયા)]
ઓળો (૨) પ્રતિબિંબ

પડધું નં [સં. પ્રતિચ્છદન] શેરડીની ટાચ
ઉપરનું આચ્છાદન

પડછો પું [સં. પ્રતિચ્છંદ; પ્રા. પ્રઙિચ્છંદ] પડછાયો (૨) સરખામણી
 પડછલ્લ સ્ત્રી [સં. પ્રતિજિહ્વા] ગળામાં લટકતી નાની છલ્લ; 'ઉલ્લા'
 પડતર વિં ['પડવું' ઉપરથી] નફો ચડાવ્યા વિનાનું (૨) ખેડયા વિનાનું (૩) વેચાયા વગર પડી રહેલું (૪) ખુલ્લું; ધમારત વિનાનું
 પડતી સ્ત્રી પતન; અવદશા (૨) વિં સ્ત્રી પડતું
 પડતું વિં 'પડવું'નું વંદું (૨) નખળું (પડતી દશા) (૩) 'તે તરફ જતું-ઝૂકતું' એ અર્થમાં રાખેલી સાથે (પીળાશ પડતું) (૪) નં ભૂસકો
 પડથાર પું પગથાર (૨) છાખંધ ભોંયતળિયું
 પડદી સ્ત્રી નાનો પડદો (૨) ખિલ્લાનો કે પાટિયાનો આંતરો
 પડદેનશીન વિં ભુઓ પદેનશીન
 પડદો પું [ભુઓ પરદો] આંતરો (૨) કાનનો ઢોલ (૩) ઓઝલ (૪) તંતુવાદ્ય પર સ્વરોનાં સ્થાન બતાવવા બંધાતો આંતરો
 પડપડ અં [રવં]. ંડું અંકિં પડપડ અવાજ કરવો. -ડાટ પું પડપડ અવાજ (૨) પપડાટ. -ડિયાં નંખંવં પાતળા ઝાડાથી થતો અવાજ. -ડી સ્ત્રી દોટ
 પડપું નં ['પડ' ઉપરથી] અત્યંત શુષ્ક પદાર્થ
 પડપૂછ સ્ત્રી [સં. પ્રતિવૃચ્છા; પ્રા. પઙ્ગિવૃચ્છા] પૂછપરછ
 પડભીંત સ્ત્રીં [પડ + ભીંત] એક ભીંત ચણીને અંતર મૂકી ચણેલી ખીજ ભીંત. -તિયું નં આમળ ભીંત ચણી લઈ પાછળ રાખેલો ગુપ્ત ખંડ (૨) સંચ (૩) વિં ભીંત અને પડભીંતની વચ્ચેના ગાળાનું
 પડવાયો પું [સં. પ્રતિપાદ; પ્રા. પઙ્ગિપાવ] પાયા તળે મૂકવાનો લાકડાનો કંકડો
 પડવું અંકિં [સં. પવ; પ્રા. પઙ્ગ] પતન થવું; નીચે ગરવું કે ગમડવું - ગતિ થવી (૨) જવું; પળવું (રસ્તે પડવું) (૩) થવું; બનવું; નીપજવું (સમજ; દુઃખ; ટાક) (૪) મુકામ કરવો; પડાવ નાંખવો; ભિતરવું (૫) ડાંબા થવું; સૂવું

(૬) કિંમત ખેસવી; મૂલ્ય હોવું; વ્યાજ કે ભાડું હોવું (૭) લાગવું; પ્રતીત થવું; અનુભવમાં આવવું (તંગ, ઠીકું, વાયડું, ગરમ ઓછુંવતું ઇં પડવું) (૮) કસામાં પેદા થવું, નીપજવું (જવાત) (૯) -માં મંડવું - તલ્લીન થવું (૧૦) ભ્રષ્ટ થવું; પતિત થવું (૧૧) હારવું; જિતાવું; યુદ્ધમાં મરવું (કિલ્લો, ચોક્કો) (૧૨) હાજરીની ગણતરીમાંથી રહી જવું; ગેરહાજરી ગણાવી (દિવસ પડવો) (૧૩) અન્ય ક્રિયાપદના સામાન્ય કૃંના રૂપે ભેડે લાગતાં આવશ્યકતા, લાચારી કે ફરજનો ભાવ ઉમેરે છે. ઉદાં જવું પડશે. અથવા તેના અંકિં ભેડે લાગતાં અણધાર્યાપણાનો ભાવ દર્શાવે છે. ઉદાં તે જઈ પડ્યો. અથવા તે ક્રિયા બરોબર થઈ જવાનો ભાવ બતાવે છે. ઉદાં ખેસી પડવું
 પડવૈયો પું ભુઓ પડવાયો
 પડવો પું [સં. પ્રતિપદ; પ્રા. પઙ્ગિવૈં - યા] પખવાડિયાની પહેલી તિથિ; પ્રતિપદા
 પડસાળ સ્ત્રીં [પ્રા. પઙ્ગિસાલ (સં. પ્રતિ-શાલા)] ઘરનો આગલો ખંડ
 પડહ પું [પ્રા.] + ભુઓ પડહ
 પડળ નં [સં. પઙ્ગ, પ્રા. પઙ્ગ] આંખને છાવરી લેવું પડ; છારી
 પડા પુંખંવં થાપા; હાથા
 પડાઉ વિં પડાવી લીધેલું (૨) વેચાયા વગર પડી રહેલું
 પડાક અં [રવં] એકદમ; પડાક
 પડાદાર પું [પડો + દાર] દાંડી પીટનાર
 પડાપડ (-ડી) સ્ત્રીં ['પડવું' ઉપરથી] સ્પર્ધાથી ધસવું તે; ઉપરાઉપરી પડવું તે
 પડાવ પું ['પડવું' ઉપરથી] મુકામ; છાવણી
 પડાવડું સંકિં 'પડવું' 'પાડવું'નું પ્રેરક (૨) ઝૂંટવી-છીનવી લેવું [એક
 પડાળ નં; સ્ત્રીં છાપરાના બે દોળાવમાંનો
 પડાળી સ્ત્રીં [દિ. પઙ્ગાલી] અડાળી
 પડિયાણુ વિં ['પડવું' ઉપરથી] પડતર
 પડિયું નં ['પડ' ઉપરથી] ઘંટીનું પડ

पडियो पुं० [सं. पुट; प्रा. पुड पात्र] पांद्दशने
वाटडा; दडियो

पडी स्त्री० पडो-ढोख

पडी स्त्री० [लुओ पडीडी] नानुं पडीङ्. ०डी
स्त्री० पडी; नानुं पडीङ्. (२) द्दवानी
पडी-नानुं पडीङ्. ०डुं न० वस्तुने
पान के कागजभां लपेडीने ज़ीली पोटडी
नेवुं करेवुं पांघल (२) द्दवानी पडीडी
पडीदार पुं० [पडी + दार] पडी-ढोख पीटनार
पडीपथारी स्त्री० पडयोपाथयो वास के
पडाव; धामो

पडो पुं० [सं. पुट, प्रा. पुड;] मोटुं पडीङ् के जूडो
पडो पुं० [सं. पड्ड; प्रा. पड्ड] ढोख (२) ढंढेरो
पडोश पुं० लुओ पाडोश. ०ण्ड स्त्री० लुओ
पाडोशल. -री पुं० लुओ पाडोशी

पडयुं पाथयुं वि० धामो नांभीने पडेवुं;
निरांत करीने रडेवुं [दारखानशून्य
पडतभूभं वि० लखेवुं पण भूभं -व्यव-
पडवुं सं०किं [सं. पड; प्रा. पड] लखेवुं
पडियार पुं० [सं. प्रतिहार; प्रा. पडिहार]
प्रतिहार (२) ऐक अडक

पण्ड न० [सं.] प्रतिज्ञा; टेक; वयन; नेम
(२) शरत; डोड(३) पुं० ऐक प्राचीन सिक्को
पण्ड अ० [सं. पुनर; प्रा. पुण] परंतु (विरोधवाचक
लक्षणावधी) (२) वणी; उपरांत; सुधं
पण्ड न० लुओ पण्ड. डोड० गांडपण्ड; गाणपण्ड
पण्डधट पुं० पाणीनो धाट; लणाशय
पण्डु स्त्री० [सं. प्रयंचा] धनुषनी होरी
पण्डु पुं० [सं.] नानुं नगाडु
पण्डी स्त्री० भाण्णी जूडी

-पण्डु न० [सं. त्व; अण. पण, -णु] सामान्य
डू के नाम या वि० उपरधी लाववाचक
नाम भतावतो प्रत्यय. डोड० माण्डपण्डु;
सारापण्डु; डडेवापण्डु

पण्डे (प') अ० पेले डेकाण्डे [माल-वस्तु
पाण्ड न० [सं.] वेयवानी थीज; वेपारी
पत पुं० पति [प.]

पत स्त्री०; न० गणतो डोड

पत स्त्री० [सं. प्रत्यय] आभर-टेक (२)

विश्वास. [०करवुं = गलवुं; मान राभवुं
(२) गांडवुं; मानवुं]

पतन न० [सं.] पडवुं ते (२) पडती; नारा
(३) दार; पराजय (४) अथता; अधःपात
पतरवेसियुं न० [पत्र+वेसियुं (दे. वेहवित्र
= भरडेवुं)] अणवीनुं पान(२) तेनुं लजियुं
पतरान(-ण्ड) स्त्री० अडाड

पतरावण(-णी) स्त्री० [सं. पत्र+आवर्ण]
पत्रावण; पतराणानी दार (२) पतराणुं
पतराणी स्त्री० पत्राणी; पतरावण (२)
लावुं; पिरसण. -णुं न० पत्राणुं;
पांद्दशने करेवो थाणी नेवो आडार

पतरी स्त्री० [लुओ पतरुं] धातुनो नानो
पातणो कडो

पतरुं न० [सं. पत्रको] धातुनो पातणो मोटो
सपाठ धाट (२) मोटी कथरेड

पतववुं सं०किं [दे. पत्ताण] पते ऐभ करवुं
पतवुं अ०किं [लुओ पतववुं] अंत
आववो; अतम-पुं० थवुं (२) निकाल थवो;
तोड आववो (३) अकते थवुं

पतंग पुं० [सं.] पतंगियुं (२) पुं०; स्त्री०
कनकवो. -गियुं न० डूड

पतंगलि पुं० [सं.] मडासाप्यता देखक
के योगदर्शनना प्रवर्तक ऋषि

पताकडुं न० [सं. पत्रक + डुं] कागजने
नानो कडो [आवती आडकथा

पताका स्त्री० [सं.] नानी धन (२) नाटकभां

पतावट स्त्री० पताववुं ते; तोड

पताववुं सं०किं लुओ पतववुं

पतायुं न० भांडनी पता लेवी ऐक भनावट

पति पुं० [सं.] स्त्रीनो धरणी; कथ (२)

(प्रायः समासभां) स्त्रीभी; मालिक. डोड०
पृथ्वीपति (३) उपरी; अध्यक्ष; आगेवान

पतित वि० [सं.] पडेवुं (२) पापी. ०पावन
वि० पापीने पावन करनार

पतिपरायण वि० स्त्री० पतिने परायण स्त्री

पतियल वि० लुओ पतियुं

पतियार पुं० [प्रा. पत्तिभार, -व (सं. प्रति
+ आवन्) उपरधी] विश्वास (२) आभर

પતિયું વિં પતના રોગવાળું
 પતિવ્રત નં પતિલક્ષિત; શિયળ. -તા
 વિંચ્છીં (૨) સ્ત્રીં [સં.] સતી; પતિવ્રત
 પાળનાર સ્ત્રી
 પતીકું નં પૈતું; કાતળી
 પતીજ સ્ત્રીં [‘પતીજવું’ પરથી] આખંડ
 (૨) વિશ્વાસ. ંવું અંકિં [પ્રા. પત્તિજ
 (સં. પ્રતિ+જ)] પતીજ પડવી; ખાતરી થવી
 પતેતી સ્ત્રીં [જેદ] પારસીઓના ખેસતા
 વર્ષનો તહેવાર
 પતન નં [સં.] શહેર; પટન
 પતર સ્ત્રીં [‘પત’ પરથી] આખંડ
 પતર નં [પ્રા. પત્તલ (સં. પત્ર)] પતરાળું;
 ભાણું (૨) ભિક્ષાપાત્ર. ંવડિયું, ંવેલિયું
 નં જુઓ પતરવેલિયું
 પતું નં [સં. પત્રક] પાંદડું (૨) કાગળનું
 જડું પાન(૩)ગંજાનું પાનું(૪)પોસ્ટકાર્ડ
 પતો પું કામડેકાણું; નામનિશાની (૨)
 ખાતમી; ભાળ; ખખર
 પત્ની સ્ત્રીં [સં.] વહુ; ધણિયાણી
 પત્ર પું;નં [સં.] ચિઠ્ઠી; કાગળ (૨) નં
 પાંદડું(૩)છાપું. ંકે નં[સં.] દીપ-ચાદીના
 કાગળોની. નોટ; રજિસ્ટર. ંકેર પું
 છાપાનો તંત્રી, માલિક કે તેમાં લખવાના
 ધંધાવાળો; ‘જને’લિસ્ટ’. ંકારિત્વ નં
 પત્રકારનું કામ; ‘જને’લિસ્ટ’. ંલેખક
 પું(છાપામાં)પત્ર લખનાર; ‘કોરસ્પોન્ડન્ટ’.
 ંલેખા સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રીઓએ કપાળે
 દોરેલાં ચિત્ર. ંચવહાર પું કાગળ-
 પત્ર લખવા તે; ‘કોરસ્પોન્ડન્સ’ (૨)
 કાગળપત્રનો વહેવાર કે સંબંધ. -ત્રાવલિ
 (-લી) સ્ત્રીં [સં.] પત્રલેખા (૨) પત્રાળી.
 -ત્રાવળ(-ળી) સ્ત્રીં, (-ળું) નં
 પતરાવળ. -ત્રાળી સ્ત્રીં જુઓ પતરાળી.
 -ત્રાળું નં પતરાળું. -ત્રિકા સ્ત્રીં
 [સં.] ચિઠ્ઠી; પત્ર (૨) નાનું છાપું. -ત્રી
 સ્ત્રીં [સં.] ખપોટી (૨) પત્રિકા (૩) વિં
 પત્રવાળું (સમાસમાં). ઉદાં ખખરપત્રી
 પથ પું [સં.] રસ્તા

પથકે નં સૈનિકોની કે સ્વયંસેવકોની
 (અમુક સંખ્યાની) ટુકડી
 પથરણું નં [સં. પ્રસ્તરણ] પાથરણું (૨)
 કાણે આવનારને ખેસવાનું પાથરણું
 પથરાટ પું [‘પાથરવું’ ઉપરથી] પથાર
 ફેલાવો. ંણુ સ્ત્રીં માટી વગેરે પાથરીને
 કરેલી ઊંચી જમીન (૨) નં પાથરી
 મૂકેલી વસ્તુઓ. -વણું સં કિં, -વું
 અં કિં ‘પાથરવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 પથરાળ(-ળું) વિં પથરિયું; પથરાવાળું
 પથરી સ્ત્રીં [જુઓ પથર] કાંકરી; નાનો
 પથર (૨) અસ્ત્રા ઇંની ધાર કાઢવાને
 માટેનો નાનો પથર હોય છે તે (૩)
 પેશાબ કે મૂત્રમાર્ગનો એક રોગ કે તેમાં
 થતો પથર જેવો પદાર્થ
 પથરો પું જુઓ પથર (૨) [લા.] જડ
 કે લાગણીહીન માણસ (૩) વિદ્વ; આડ-
 ખીલી (૪) કાંઈ નકામું તુચ્છ કે નિરર્થક
 એવો ભાવ ખતાવે. ઉદાં તેને શું પથરા
 આવડે છે!
 પથાર પું [પ્રા. પત્યાર (સં. પ્રસ્તાર)] મોટી
 પથારી (૨) વિસ્તાર; ફેલાવો. -રી સ્ત્રીં
 [દે. પત્યારી] ખિસ્તરો (૨) [લા.] મુકામ
 (૩) માંદગી. ંરીવશ વિં માંદગીથી
 ખાટલાવશ. -રો પું જુઓ પથાર
 પથિક પું [સં.] વટેમાર્ગ
 પથર પું [પ્રા. પત્થર (સં. પ્રસ્તર)] પથરો;
 પાપાણ (૨) રસ્તાની લંબાઈ ખતાવતો
 કે સીમા ઇં ખતાવતો પથર (૩) પથરો;
 જડ કે લાગણીહીન માણસ[લા.]. [ઉપર
 પાણી શંખ્રંનકામી મહેનત; કાંઈ અસર
 ન થવી]. ંપાટી સ્ત્રીં સ્તેટ; પથરની
 લખવાની પાટી. ંપેન સ્ત્રીં રસ્તે પર લખ-
 વાની પથરની પેન. ંફોટો પું પથર
 ફોટનાર મનુષ્ય. -રિયું વિં પથરનું
 ખતાવેલું(૨)પથર જેવું કઠણ(૩)નંપથર-
 રનું વાસણ. -રિયો પું પથરનો વાડકો
 પથ્ય વિં [સં.] અનુકૂળ; હિતકર (૨) નં
 પથ્ય ખોરાક (૩) કરી; પદેલ

પદ પું [સં.] પગ (૨) નં દરમ્મો (૩)
 અર્થવાળો શબ્દ [વ્યા.] (૪) કવિતાની
 મૂળ કડી (૫) [ગ.] '૫મ' (૬) મૂળ;
 '૫મ'. ૦૬ નં [સં.] ચાંદ (૨) સિક્કો.
 ૦૨છેઠ પું [સં.] વાક્યના શબ્દનો ૮મો
 ક્રમેનો તે (૨) પદનું વ્યાકરણ. ૦૨ચુલ
 વિં [સં.] પદબ્રહ્મ. ૦પાઠે પું [સં.]
 (વેદનાં) પદો દ્વારા યાજીને અન્વય કરવો
 તે. ૦પાંધ પું [સં.] પદોમાં સંગ
 કાવ્યની રચના. ૦બ્રહ્મ વિં પદ પરથી -
 અધિકારથી દૂર થયેલું
 પદર પું પાલન; ભગડાનો છોડો (૨) સ્ત્રીંગશરણ
 [લા.]. [પદરનું શંખપ્રયોગતાનું; ગાંઠનું (ધન)]
 પદરજ સ્ત્રીં પગની ધૂળ
 પદસાહિત્ય નં [સં.] કવિતામાં પદો કે
 શબ્દોનું લાક્ષિત્ય-માધુર્ય
 પદવિ(-વી) સ્ત્રીં [સં.] દરમ્મો (૨) કપાધિ;
 હથકાળ. ૦દાનસમારંભ પું પદવી
 આપવાની વિધિ; તેનો ઉત્સવ; 'દાન-
 કેશન'. ૦ધર, ૦ધારી વિં પદવી ધારણ
 કરનાર
 પદાકાંત વિં [સં.] છતેલું; જેર કરેલું
 પદાતિ(-તી) પું [સં.] પગપાળો (૨)
 પાથદળનો સિપાઈ
 પદારથ પું [સં. પદાર્થ] પદાર્થ [પ.]
 પદાર્થ પું [સં.] શબ્દાર્થ (૨) સ્ત્રીં; વસ્તુ
 (૩) તત્ત્વ. ૦પાઠે પું પ્રત્યક્ષ પદાર્થ
 દ્વારા જોધ. ૦વિદ્યાન નં ભૌતિક
 પદાર્થના ગુણધર્મની મીમાંસા કરતું
 શાસ્ત્ર; 'દ્વિગિક્ષ' [સં. ગ્રંથ
 પદાવલિ(-લી) સ્ત્રીં [સં.] પદો-કાવ્યોનો
 પદાવલું સંકિં 'પાદલું'નું પ્રેરક (૨) [લા.].
 હસ કાઢવી; પદેરતું (૩) જબરદસ્તીથી
 દડાવતું-મેળવતું, લઈ લેતું
 પદી નં [સં.] અનેક પદો મળીને બનતી
 રકમ; 'એકરપ્રેશન' [ગ.]
 -પદું નં [સં. પદ] પદ; કામ (પ્રાય:
 સમાસમાં). જેમ કે, ગોરપદું
 પદે(-દો)ડવું સંકિં ખદેરતું; ખૂબ યાત્રી

બધ ત્યાં સુધી દોડાવતું (૨) (ગમે તેમ -
 બગડે ત્યાં સુધી) ખૂબ વાપરતું કે
 કામમાં લેતું

પદ્ધતિ સ્ત્રીં પદ્ધતિ; રીત

પદ્ધતિ સ્ત્રીં [સં.] રીત (૨) કોઈ પણ કામ
 કરવાની વ્યવસ્થિત કે શાસ્ત્રશુદ્ધ રીત
 અથવા ક્રમ કે તે નિરૂપિતો ગ્રંથ. ૦સર
 અં પદ્ધતિ પ્રમાણે; બરોબર રીતસર

પદ્ધ નં [સં.] કમળ; રાતું કમળ (૨) હાથીની
 રૂઢે અને કૃષ્ણરથળ ઉપરની રંગદાર છાંટ
 (૩) હજાર અબજ (૪) વિપ્લવનું એક
 આયુષ્ય (૫) શરીરનાં ૫૨ ચક્રોમાંનું એક
 (૬) આંગળીનાં ટેરવાં કે પગનાં તળિયાં
 ઉપરનું એક સામુદ્રિક ચિહ્ન-આકૃતિ
 (૭) નાગની ફેણ ઉપરનું ચિહ્ન (૮) કૃષ્ણ-
 ના નવ નિધિઓમાંનો એક. ૦જ પું [સં.]
 બ્રહ્મ. ૦ન્દાણ પું [સં.] વિપ્લવ. -દાસન
 નં યોગનાં ચોરાશી આસનોમાંનું એક
 પદ્મિની સ્ત્રીં [સં.] કમળનો છાંટ (૨) કમળની
 તલાવડી (૩) કામશાસ્ત્રમાં ગણાવેલા
 ચાર પ્રકારમાંની ઉત્તમ સ્ત્રી

પદ્ય નં [સં.] કવિતા (૨) હંદબદ્ધ શબ્દ-
 રચના. ૦પાંધ પું પદ્યમાં કરેલી
 રચના. -દ્યાત્મક વિં પદ્યમાં રચેલું

પદ્યરામણી સ્ત્રીં પદ્યારવું કે, પદ્યરાવણું
 તે (૨) યુગ કે આચાર્ય હંની પદ્યરામણી
 કરાવાય ત્યારે તેને આપાની ભેટ

પદ્યરાવણું સં કિં ['પદ્યારવું'નું પ્રેરક]
 માનથી તેડી આણવું કે પહોંચાડવું (૨)
 (૧ અપત્તી કે ન જોઈતી વસ્તુ) બીજાને
 બગાડી દેવી; તેની રીતે અનિષ્ઠ વસ્તુને
 ટાળવી કે દૂર કરવી [લા.]

પદ્યારવું અં કિં [સં. પદ + ધ્રુ] આવવું
 કે જવું (માન કે કટાક્ષમાં)

પંતઘટ પું [હિં.] ગુચો પાણ્ય

પનાઈ સ્ત્રીં હોડી

પનારો પું બંદરબિયાત સદવાસ કે સંબંધમાં
 આવવું પડે એવી દશા; કોઈની સાથે પાનું
 પડવું તે

પનાહ સ્ત્રીં [ફા.] રક્ષણ [પાણિયારી
 પનિયા(-હા)રી (નિ') સ્ત્રીં ભુઓ
 પનીર નં [ફા.] ફલી'માંથી પાણી કાઢી
 લઈ બનાવેલો ખાદ્ય પદાર્થ
 પતું નં ટેરી વગેરેનું કસાતું ખટમધુર
 પ્રવાહી - પીણું
 પનો (નો') પું[ફા. પૂના] કાપડની પહોળાઈ
 પનોતી (નો') સ્ત્રીં શનિની દશા; પડતી દશા
 પનોતી (નો) સ્ત્રીં ભાગ્યદાણી સ્ત્રી; જેનું
 એકે છોકરું મરી નથી ગયું તેવી સ્ત્રી
 પનોતું (નો') વિં શુભ; મંગળકારી (ર)
 સુખી; વંશવિસ્તારવાળું. (૩) છોકરાં
 વિનાનાને ઘણે વર્ષે થયેલું (સંતાન)
 પન્નગ પું [સં.] સાપ
 પન્તું નં એક નતનો હીરો; પાનું
 પપડાટ પું[રવગ] પડપડાટ; (તુમાખીભેર)
 પડપડ બોલવું તે
 પપતસ નં એક કૃળ
 પપલામણ સ્ત્રીં ['પપલાવવું' પરથી] શાક;
 વહાલથી પંપાળવું તે(ર) આળપંપાળ[લા.]
 પપલાવવું સંકિં[દિ. પોપ્પવ=હાથ ફેરવવે]
 પપલામણ કરતી; પંપાળવું
 પપળામણ સ્ત્રીં પપલામણ
 પપળાવવું સં કિં પપલાવવું
 પપેટી સ્ત્રીં ભુઓ પતેતી
 પપેયું નં [સં.; પો. પાપાવા] એક કૃળ. -યો .
 પું તેનું ઝાડ
 પપેયો પું [દિ. પપ્પીજ] બપેયો; ચાતક
 પમરતું અંકિં મધમધવું; સુવાસ પસરવી
 પમરાટ પું મહેક; ખુશબો
 પમાડ(-વ)તું સંકિં 'પામવું'નું પ્રેરક
 પય નં [સં.] પાણી (ર) દૂધ
 પયગંબર પું [ફા.] પેગંબર; માણસ માટે
 ઈશ્વરનો સંદેશો લઈ આવનાર; નખી.
 -રી વિં પયગંબરને લગતું (ર) પયગંબરે
 કહેલું (૩) સ્ત્રીં પયગંબરનું કામ
 પયગામ પું [ફા.] પેગામ; સંદેશો (ર)
 ઈશ્વરી સંદેશો
 પયોહ પું [સં.] વાદળ

પયોહર પું [સં.] સ્તન (ર) વાદળ
 પયોધિ પું [સં.] દરિયો
 પર અં [પ્રા. પરિ=ઉપર] ઉપર
 પર [સં. પ્રતિ, પરિ; પ્રા. પરિ] 'પ્રતિ', 'પરિ'
 તરીકેના અર્થ'નો તદ્દભવ ઉપસર્ગ. ઉદા.
 પરખીરિયું, પરકમ્મા
 પર વિં [સં.] પારકું (ર) અન્ય; બીજું
 (૩) દૂર; અતીત (૪) પછીનું; ઉત્તર (૫) શ્રેષ્ઠ
 પર નં [ફા.] પીછું
 પરકમ્મા સ્ત્રીં[પ્રા. પરિક્રમ (સં. પરિક્રન)]
 પરિક્રમણ; પ્રદક્ષિણ
 પરકાય(-યા)પ્રવેશ પું [સં.] બીજાના
 શરીરમાં પેસવું તે - એક સિદ્ધિ
 પરકાર પું [ફા.] વતુલ દોરવાનો કંપાસ
 પરકીય વિં [સં.] બીજાનું; પારકું. -યા
 સ્ત્રીં [સં.] પારકાની સ્ત્રી (ર) તણ
 પ્રકારની નાચિકાઓમાંની બીજી
 પરખ સ્ત્રીં [પરખવું પરથી] પરીક્ષા. ંતું
 સંકિં [સં. પરીક્ષ; પ્રા. પરિક્ષ] પારખવું;
 પરીક્ષા કરતી(ર)ઓળખવું(પરખી કાઢવું).
 -ખાસણી સ્ત્રીં પારખવાનું મહેનતાણું
 (ર) પારખવાની આવડત. -ખાવતું
 સંકિં 'પરખવું', 'પારખવું'નું પ્રેરક (ર)
 [લા.] આપવું (૩) ભાળવું (૪) સમજણ
 પાડવી; સમજ પડે એમ કરવું. -ખાવું અં
 કિં ઓળખાવું; 'પ(-પા)રખવું'નું કમં[ણ
 (ર) યોગ્ય વર તરીકે ગણાવું-ઝડપાવું[લા.]
 પરગળુ વિં પદોપકારી
 પરગાણું નં [ફા. પરગનહ] તાલુકો
 પરગામ નં બીજું ગામ. -મી વિં બીજા
 ગામનો રહેવાસી (ર) ત્રાહિત [લા.]
 પરચૂટ(-ર)ણ વિં જુદું જુદું; કુટુંબ
 (ર) નં ખુરદો. -ણિયું વિં પરચૂરણ
 (ર) ખાસ મહત્ત્વનું નહિ - કાલતુ [લા.]
 પરચો પું પરતો; પ્રતાપ; ચમત્કાર
 પરછંડ વિં [સં. પ્રકંડ] કંદાવર; હુણ્ણ
 પરછંદો પું [ભુઓ પરછંદો] પડચો
 પરજ સ્ત્રીં [સં. પ્રજા ઉપરથી] પ્રજા; નત
 પરજન પું [સં.] પારકું - સંબંધી નહિ

એવું માણસ; 'સ્વજન'થી લેલું તે
 પરજળવું અંકિં [સં. પ્રજ્ઞ] એતવું; બળવું
 પરલક(-ગ) પું બુઓ પંથક [પ.]
 પરજળવું સંકિં [બુઓ પ્રવળવું] 'પર-
 જળવું'નું પ્રેરક; સળગાવવું; બાળવું [પ.]
 પરજિયો પું રાજિયો
 પરજીવી વિં બીજને ભોગે, તેને આધારે
 રહીને જીવનાર; 'પેરેસાઈટ'
 પરક(બણ) સ્ત્રીં [પરકું ઉપરથી] કબૂલાત;
 કરાર (૨) વર કે કન્યાની પહેરામણી
 તરીકે કરાવેલી રકમ
 પરકું સંકિં [પ્રા. પર(-રિ)ટ્ટ (સં. પ્રતિ,
 પરિસ્થાપય)] રથાપન કરવું; નક્કી કરવું;
 કરાવવું; કરાર કરવો
 પરડ સ્ત્રીં માયાદોડ (૨) લપ; ખીડા
 પરડકું(-વું) નં [દે. પરડા] સાપેલિયું
 પરડિયો, પરડો પું બાવળની શિંગ
 પરણુ નં પરણવું તે; લગ્ન (૨) પરણવાનો
 ઉત્સાહ-અભરખો [લા.]. નં પરણવું
 તે; લગ્ન. ઉદાં ચોથું પરણત (૨) વિં
 પરણિયત. બું સં કિં [સં. પરિણી]
 લગ્ન કરવું(૨) અવટ સંબંધ બાંધવો [લા.]
 પરણાયું નં શકેલું; માટીનું ખાલું
 પરણાવવું સંકિં 'પરણવું'નું પ્રેરક (૨)
 દૂધમાં પાણી ભેળવવું [લા.]
 પરણિયત વિં પરણેલું (૨) સ્ત્રીં
 પરણેતર; પત્ની [સ્ત્રીં પત્ની
 પરણેત(૦૨) નં પરણવું તે; લગન(૨)
 પરણેયું નં બુઓ પરણાયું
 પરણ્યો પું પરણનારો; ધણી
 પરત અં પાછું
 પરત્ર વિં [સં. પરવશ; પરાધીન. નં સ્ત્રીં
 પરતો પું બુઓ પરચો
 પરત્ર અં [સં.] પરચોકમાં
 પરત્વે અં વિષે; સંબંધમાં
 પરથાર પું બુઓ પડથાર
 પરદોદો પું દાદાનો બાપ; પ્રપિતામહ
 પરદાર(-ર) સ્ત્રીં [સં.] પારદાની સ્ત્રી.
 ગમન નં બ્યભિચાર

પરદુઃખ નં [સં.] પારકાનું દુઃખ. બંધન
 વિં બીજનું દુઃખ દૂર કરનાર
 પરદેશ પું [સં.] પારકો દેશ. -રી વિં
 પારકા દેશનું
 પરદો પું [ફા.] બુઓ પડદો
 પરધન નં [સં.] પારકું ધન
 પરધર્મ પું [સં.] બીજનો ધર્મ (૨) બીજો-
 બુદ્ધો ધર્મ; સ્વધર્મ નહિ તે. -ર્મ
 વિં બુદ્ધો ધર્મ પાળનારું; ભિન્નધર્મી
 પરધામ નં [સં.] પરમધામ; (૨) પરલોક
 પરનાતીલું વિં બીજ નાતનું
 પરનાર(-રી) સ્ત્રીં બીજની સ્ત્રી
 પરનાળ સ્ત્રીં, -ણું નં [સં. પ્રણાલ] નેવાનું
 પાણી ઝિલાઈને બાબુએ જવા માટે
 રખાતી ધાતુ કે લાકડાની નીક(૨) થંદીનો
 બીજડો રાખવાની ભૂંજળી [પુરુષ
 પરપુરુષ પું [સં.] પતિ સિવાયનો બીજો
 પરપેઠં (પેં) સ્ત્રીં પેઠં શુભ થવાથી ફરીથી
 (ત્રીજ વાર) લખાયેલી ઢૂંટી
 પરપોટી સ્ત્રીં નાનો પરપોટો. -ટો પું
 ઉવાથી પ્રવાહીમાં થતો કુક્ષો-બુદ્ધુદ(૨)
 થોડા વખતમાં ફરી વરી નાશ પામી
 ન્ય તે; ક્ષણભંગુર [લા.]
 પરખ સ્ત્રીં [સં. પ્રવા] રસ્તામાં મુસાફરને
 પાણી પાવાની ધર્મોદા જગા. બી. સ્ત્રીં
 પંખીઓને દાણા નાખવા એક યાંભલા
 પર કરેલું સાર્વજનિક મકાન
 પરખાણુ નં થડ બાંધવાનું આડું લાકડું
 પરખાટું અં બારોબાર
 પરખિયો પું પરખ ઉપર બેસી પાણી
 પાનારો; પરખવાળો
 પરખીડિયું નં [સં. પરિ + પ્રા. વીડન = ખીડું]
 (દાગળ ખીડવાની) દાગળની કોથળી; લખોટો
 પરખીટો પું મોટું પરખીડિયું
 પરખસ નં [સં.] પરમતત્ત્વ; પરમાત્મા
 પરભવ પું [સં.] બીજો અવતાર
 પરભાતિયું નં બુઓ પ્રભાતિયું
 પરભારુ(-થું) અં પરખારું; બારોબાર
 (૨) વિં બહારનું

પરભાષા સ્ત્રી[સં.] બીજી - બીજીની ભાષા
પરભૂત પું[સં.] કાયલનો નર. - તા. (-તિકા)

સ્ત્રી[સં. પરમૃતા] કાયલ
પરભોગી વિં બીજા વડે ભોગવાતું. ઉદા.
'ય' પો પરભોગી છે'

પરમ વિં [સં.] ઉત્તમ (૨) ગર્થ કાલ
પહેલાંનું કે આવતી કાલ પછીનું. ઓત્તવ
નં અતિમ - શાશ્વત તત્ત્વ; અલ્પ

પરમતસહિષ્ણુતા સ્ત્રીં પારકાના મતને
સહન કરવાની વૃત્તિ - ઉદારતા

પરમધામ નં ઉત્તમલોક; મોક્ષ

પરમપદ નં [સં.] મોક્ષ; મુક્તિ

પરમપુરુષ પું [સં.] પરમાત્મા

પરમહંસ પું [સં.] સંન્યાસીઓના ચાર
પ્રકારમાંથી સૌથી શ્રેષ્ઠ પ્રકાર (કુટીચક,
બહુદક, હંસ અને પરમહંસ)

પરમાટી સ્ત્રીં. [પર + માટી] માંસ [પ.]

પરમાણુ નં જુઓ પરમાણુ

પરમાણુ વિં [સં. પ્રમાણ] સાર્થક; પ્રમાણ
(૨) અં નિશ્ચે; નક્કી. ંવું સંકિં

[સં. પ્રમાણ] પ્રમાણભૂત - સાચું માનવું

પરમાણુ પું; નં [સં.] વધુ વિભાગ થઈ
શકે નહિ તેવો ઝીણામાં ઝીણો આણુ

પરમાણું નં [પ્રા. પરિમાણ] પરિમાણ; માપ

પરમાણું નં [સં. પ્રમાણ] પુરાવા; દાખલો

પરમાત્મા પું [સં.] પરમેશ્વર

પરમાનંદ પું [સં.] પરમ - શ્રેષ્ઠ આનંદ
(૨) પરબ્રહ્મ [વિં પરમાર્થ]

પરમાર્થ પું પરમાર્થ; પદોપકાર. - થી

પરમાર્થ પું [સં.] ઉત્તમ પુરુષાર્થ - મોક્ષ

(૨) પરમતત્ત્વ (૩) પદોપકાર. ંબુદ્ધિ

સ્ત્રીં પરમાર્થ સાધવાની બુદ્ધિ. - થી
વિં પદોપકારી

પરમિત્ર સ્ત્રીં [સં.] રત્ન કે પરવાનગી કે તે

દેતી (સરકારી) ચિઠ્ઠી ['ઓનોશિયા']

પરમિત્ર પું [સં. પ્રમિત્ર] એક રોગ;

પરમેશ(-શ્વર) પું [સં.] પરમાત્મા (૨) શિવ.

[ંવું સાણુસ શંખંસલો આદમી; ઓ-
લિયો]. - શ્વરી સ્ત્રીં (૨) વિં જુઓ ઈશ્વરી

પરમેષ્ટી પું [સં.] અહા (૨) વિષ્ણુ (૩)
શિવ (૪) અહંત (નૈન)

પરમેષ્ઠર્થ પું [સં.] મોટામાં મોટો અભ્યુદય

પરરાબ્ય નં [સં.] બીજું રાબ્ય (૨) વિદેશીનો
અમલ ['ઓબ્લેક્ટિવ']

પરલક્ષી વિં [સં.] બીજાને લક્ષ કરતું;

પરલોક પું [સં.] મૃત્યુ પછીનો સ્વર્ગ વગેરે

બીજો લોક. વ્યાસી વિં મરણ પોમેલું;

મરહૂમ

પરવડવું અં કિં [સરં કા. પરવડન =
પોષણ કરવું] પાલવડું; પોસાવું

પરવડી સ્ત્રીં જુઓ પરબડી [પરમેશ્વર

પરવરદિગાર પું [સં.] પાલનહાર (૨)

પરવરવું અં કિં જવું

પરવશ વિં [સં.] પરાધીન

પરવળ નં એક શાક

પરવા સ્ત્રીં [કા.] દરકાર (૨) ગરબ

પરવાડ સ્ત્રીં [સં. પરિ + વે. વાડી = વાડ]
ગામનો છેવાડાનો ભાગ

પરવાનગી સ્ત્રીં [કા.] રત્ન

પરવાનો પું [કા.] રત્નનો લેખી હુકમ;

લાઈસન્સ (૨) પતંગિયું (૩) છટ [લા.]

પરવાર પું; સ્ત્રીં નવરાશ. ંવું અં કિં

કામ આટોપી નવરું થવું

પરવાળું નં જુઓ પ્રવાલ

પરશુ સ્ત્રીં; નં [સં.] કુહાડી. ંદાસ પું

[સં.] વિષ્ણુનો છઠ્ઠો અવતાર

પરસાદ પું જુઓ પ્રસાદ. - દિયું વિં

પ્રસાદ ખાવાનો ગમતો હોય તેવું (૨)

પ્રસાદ ખાવા પૂરતી જ દેવ ઉપર ભેની

આરથા હોય એવું. - દી સ્ત્રીં જુઓ પ્રસાદી

પરસાળ સ્ત્રીં જુઓ પડસાળ

પરસેવો પું [સં. પ્રસેવ] ચામડીનાં હિંદો-
માંથી નીકળતું પાણી

પરસ્ત વિં [કા.] (સમાસમાં) પૂજક;

ભક્ત. ઉદા. ખુદાપરસ્ત. - સ્ત્રીં સ્ત્રીં

[કા.] પૂજ; ભક્તિ (૨) પ્રશંસા (૩)

પગશી; ખુશામત

પરસ્ત્રી સ્ત્રીં [સં.] બીજીની સ્ત્રી

પરસ્પર અં [સં.] એકબીજાનો; અરસ-
પરસ. -રાવલંબી વિં [+અવલંબી]
પરસ્પર અવલંબન રાખું
પરસ્પર નં [સં.] સંસ્કૃતમાં ધાતુઓનાં
રૂપો કરવાના બે પ્રકારમાંનો એક
પરહદ સ્ત્રીં પારથી હદ
પરહરણું સંક્રિં પરિહરણું; તજણું
પરહેજ (૨) વિં [ફા.] બંધનમાં પડેલું;
કેરી (૨) ફરી-પરહેજ પાળનારું (૩)
સ્ત્રીં ફરી (૪) સંયમ; નહારાં કામોથી
દૂર રહેલું તે. -છ સ્ત્રીં કેદ (૨) ફરી
પરંતુ અં [સં.] પણ
પરંદુ નં [ફા. પરંદહ] પરિંદુ; પક્ષી
પરપરા સ્ત્રીં [સં.] હાર; શ્રેણી (૨) ઘણા
કાળથી ચાલતો આવેલો રિવાજ, ંગત
[+આગત] વિં પરપરાથી ચાલતું આવેલું
પરા વિં સ્ત્રીં [સં.] શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ; પર
પરા [સં.] સંસ્કૃત ઉપસર્ગ. નામ કે ક્રિયાને
લાગતાં (૧) પાણું, ઊઘટું (જેમ કે પરાગતિ;
પરાજય) (૨) અતિરાય, ખૂણ, છેવટનું
(જેમ કે પરાક્રમ) એવા ભાવ બતાવે છે
પરાઈ સ્ત્રીં [દં. પારાઈ] ખાંડાણીનો દરતો
(૨) નરાજ [ખીનની
પરાઈ વિં સ્ત્રીં [નુઓ 'પરાયું'] પારકી;
પરાકાષ્ટા સ્ત્રીં [સં.] છેવટની હદ - આખર
પરાકોટિ(-ટી) સ્ત્રીં [સં.] છેલ્લી હદ
પરાક્રમ નં [સં.] બહાદુરી; શૂરાતન (૨)
(બંધમાં) અવિચારી કે ખોટા સાહસનું
કામ [લા.]. -મી વિં પરાક્રમ કરનારું
પરાગ પું[સં.] ફૂલગાંતી રજ. ંકોશ(-ધ)
પું પુંકેસરની ટોચની પરાગની થેલી
પરાગતિ સ્ત્રીં [સં.] પાછા જવું તે (૨)
મરાણ. ંક વિં પાછી ગતિ કરનારું;
પ્રાગતિક નહિ એવું; 'રિએક્શનરી'
પરાંસ્ખુષ વિં [સં.] વિમુખ
પરાજ સ્ત્રીં ઊભા કાનની મોટી યાળા
પરાજય પું [સં.] હાર
પરાજિત વિં [સં.] હારેલું
પરાણી સ્ત્રીં નાનો પરાણો

પરાણે અં બળાતકારે (૨) મહામહેનતે;
માંડ માંડ [લાકડી; પરાણો
પરાણો પું [સં. પ્રવચણ] આરવાળી લાંબી
પરાત સ્ત્રીં. નુઓ પરાજ
પરાત સ્ત્રીં હાથ ઉપરનું પાણી [શ્રેષ્ઠ
પરાત્પર વિં [સં.] પરથી પણ પર; શ્રેષ્ઠમાં
પરાધીન વિં [સં.] પરતંત્ર. ંતા સ્ત્રીં
પરાન્ત નં [સં.] પારકું અન્ત
પરાપૂર્વ પું[પર + પૂર્વ] બહુ વ્દનો સમય
પરાણવ પું [સં.] પરાજય
પરાજીત વિં [સં.] હારેલું
પરાસર્શ પું [સં.] સ્પર્શ (૨) વિચાર
પરાયણ વિં [સં.] એકાગ્ર; લીન (પ્રાયઃ
સમાસમાં)
પરાયું વિં [પ્રા. પરાય (સં. પરકાવ)] પારકું
પરાય અં [સં., પ્રા. પારારિ] ગયે કે આવતે
ત્રીજે વર્ષ
પરાય વિં[સં.] બીજાને માટે હોય તેલું (૨)
પું પરાપકાર; સ્વાયંથી ઊઘટું તે
પરાધ વિં [સં.] સંખ્યાવાચનમાં છેલ્લી
સંખ્યા (એકલા ઉપર સત્તર મીઠા-
વાળો અંક)
પરાવર્ત પું [સં.] વિનિમય; બદલો (૨)
પરાવર્તન. ંન નં પાછું ફરવું તે (૨) પાછું
ફેંકવું તે
પરાવલંબન નં [સં.] પારકા ઉપર આધાર
રાખવો તે [રાખનારું
પરાવલંબી વિં [સં.] પારકા પર આધાર
પરાવિદ્યા સ્ત્રીં [સં.] શ્રેષ્ઠ વિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા
પરાવૃત્ત વિં [સં.] પાછું ફરેલું (૨)
દંડાણેલું; વિમુખ
પરાશ સ્ત્રીં પરાત; હાથ ઉપરનું પાણી
પરાશર પું [સં.] વ્યાસના પિતા અને
પરાશરમૃતિના પ્રવર્તક
પરાસ્ત વિં [સં.] હારેલું
પરાળ નં [સં. પંચાલ] ડાંગર વગેરે અના-
જનું પોચું ઘાસ - ખરસલું
પરાંકું (૦) નં લોઢી પર તળાને કરાતી
એપડા જેવી એક વનની બાખરી.

પરિ- [સં.] એક ઉપસર્ગ. 'ચારે તરફનું',
 'પરિપૂર્ણ' એવો અર્થ બતાવે. ઉદા. પરિક્રમા
 પરિકર પું [સં.] પરિજન (૨) વૃદ્ધ; સમૂહ
 પરિક્રમ પું [સં.], ાણુ નં, -મા સ્ત્રી
 પ્રદક્ષિણા (૨) આમતેમ ફરવું તે
 પરિચલ પું [સં.] સ્વીકાર; અંગીકાર (૨)
 ધન માલમતા વગેરેનો સંગ્રહ. -હી વિ
 પરિચલવાળું
 પરિધ પું [સં.] વર્તુળનો ઘેરાવો (૨) આગળો;
 ભોગળ (૩) ભોગળ જેવું એક આયુધ
 પરિચય પું [સં.] ઓળખાણ (૨) સહવાસ
 (૩) મહાવરો [સેવા; ચાકરી
 પરિચર પું [સં.] સેવક. -ચી સ્ત્રી [સં.]
 પરિચારક પું [સં.] સેવક
 પરિચારિકા સ્ત્રી [સં.] દાસી
 પરિચિત વિ [સં.] ઓળખીતું
 પરિચિન્ન વિ [સં.] મર્યાદિત (૨) વિભક્ત;
 જુદું પાડેલું
 પરિચ્છેદ પું [સં.] ભાગ (૨) સીમા
 પરિજન પું; નં [સં.] નોકર
 પરિણત વિ [સં.] પરિણતિ પામેલું. -ત
 સ્ત્રી [સં.] જૂકવું-નમવું તે (૨) જુઓ
 પરિણામ. -મવું અન્કિં [સં. પરિણમ]
 પરિણામ પામવું; ફલિત થવું; નીપજવું
 પરિણામ પું; નં [સં.] અંત; ફળ;
 નતીજ (૨) રૂપાંતર; વિકાર (૩) પરિપક્વતા.
 -મી વિ [સં.] પરિણમવું; ફલિત;
 પરિણામરૂપે નીપજવું
 પરિણીત વિ [સં.] પરણેલું
 પરિતાપ વિ [સં.] પરિતાપ પામેલું
 પરિતાપ પું [સં.] તાપ; સંતાપ
 પરિવૃત્ત વિ [સં.] પરિવૃત્તિ પામેલું. -સિ
 સ્ત્રી સંતોષ
 પરિતાપ પું [સં.] સંતોષ
 પરિવ્યક્ત વિ [સં.] છાડી દીધેલું; ત્યજેલું
 પરિત્યાગ પું [સં.] છાડી દેવું તે
 પરિત્રાણ નં [સં.] સંરક્ષણ
 પરિધાન નં [સં.] પહેરવું તે (૨) વસ્ત્ર
 પરિધિ પું [સં.] વર્તુળનો ઘેરાવો;

'સકંચક્ર-સ' (૨) સૂર્યચંદ્રની આસપાસ
 દેખાતું તેજનું કુંડાળું (૩) ચોમેર ફરતી વાડ
 પરિનિર્વાણુ નં [સં.] મોક્ષ
 પરિપક્વ વિ [સં.] પૂરેપૂરું માટેલું. ન્તા સ્ત્રી
 પરિપત્ર પું; નં [સં.] લાગતાં વળગતાંની
 નાણ માટે ફેરવાતો પત્ર; 'સકચુંલર'
 પરિપાક પું [સં.] પરિણામ; ફળ (૨)
 પરિપક્વ થવું તે
 પરિપાટિ (-ટી) સ્ત્રી [સં.] શૈલી; રીતિ (૨)
 ધારો; પ્રથા; નિયમ (૩) ક્રમ; શ્રેણી
 પરિપાલન નં, -તા સ્ત્રી [સં.] પાલન; રક્ષણ
 પરિપુષ્ટ વિ [સં.] સારી રીતે પોષણ-વૃદ્ધિ
 પામેલું. -ષ્ટિ સ્ત્રી [સં.] પરિપુષ્ટપણું
 પરિપૂર્ણ વિ [સં.] ભરપૂર. ન્તા સ્ત્રી
 પરિપૂર્તિ સ્ત્રી [સં.] પરિપૂર્ણતા
 પરિપ્રશ્ન પું [સં.] ફરી ફરીને પૂછવું તે
 પરિપાળ નં [સં. પરિ+વળ] જોર
 પરિપ્રહ્ન નં [જુઓ પરપ્રહ્ન] પરમાત્મા [પ.]
 પરિભવ પું [સં.] તિરસ્કાર (૨) પરાભવ
 પરિભાષા સ્ત્રી [સં.] કોઈ પણ શાસ્ત્રની.
 સાંકેતિક સંજ્ઞાઓ કે શબ્દો
 પરિભ્રમણુ નં [સં.] ફરવું-ટહેલવું તે; ભ્રમણ
 (૨) ગોળ ગતિમાં ફરવું તે
 પરિમલ [સં.], -ળ પું સુગંધ
 પરિમાણુ નં [સં.] માપ (૨) જોને લઈને
 વસ્તુને માપી શકાય છે તે એનું લક્ષણ-
 મપાઈ શકવું તે કે તેની રીત
 પરિમાર્જન નં [સં.] ધોવું-માંજવું તે
 પરિમિત વિ [સં.] અદ્ય; મર્યાદિત (૨)
 અંદાજસર; માપેલું. -તિ સ્ત્રી [સં.]
 માપ; તોલ (૨) સીમા; મર્યાદા (૩)
 'પેરીમીટર' [ગ.]
 પરિચય વિ [સં.] માપી શકાય તેવું;
 મર્યાદિત (૨) માપવા યોગ્ય (૩) નં
 માન; મેસિટ્યુડ [ગ.]
 પરિચું નં, -ચો પું [સં. પ્રજા ઉપરથી]
 પૂર્વજ (૨) વંશજ [રક્ષાયેલું
 પરિરક્ષિત વિ [સં.] બધી બાજુએથી
 પરિરંભ પું, ાણુ નં [સં.] આલિંગન

પરિવર્ત પું [સં.] યુગ કે કાળનો અંત
 (૨) ફેરફાર; ક્રાંતિ (૩) ગોળ ફરવું તે.
 -ત્ક વિં(૨) પું [સં.] ફેરફાર-ક્રાંતિ
 કરનાર (૩) ગોળ ફરનાર કે ફેરવનાર.
 -ર્તન નં [સં.] નુઓ પરિવર્ત. -ર્તી
 વિં[સં.] બદલાવું. -ર્ત પું [સં.] પરિવર્ત
 પરિવાર પું [સં.] કુટુંબકળીસો
 પરિવાહ પું [સં.] છત્રકાંઈને જહું તે (૨)
 વધારાનું પાણી બહાર નીકળવાનો માર્ગ
 પરિવૃત્ત વિં [સં.] વીંટાયેલું
 પરિવૃત્ત વિં [સં.] ગોળ ફરેલું (૨) પાછું
 ફરેલું (૩) આરે બાજુથી વીંટળાયેલું.
 -ર્તિ સ્ત્રીં [સં.] ગોળ ફરવું તે (૨)
 પાછા ફરવું તે (૩) વીંટળાઈ વળવું તે
 પરિવેશ(-પ) પું [સં.] તેજનું ફંડાણું; હેલો
 પરિવેષન નં [સં.] ઢાંકણ; આચ્છાદન
 પરિવેષિત વિં[સં.] વીંટળાયેલું (૨) ઢાંકાયેલું
 પરિવ્રજિત વિં [સં.] પરિવ્રજ્યા લીધી
 હોય તેવું
 પરિવ્રજ્યા સ્ત્રીં [સં.] સંન્યાસ
 પરિવ્રાજક પું [સં.] સંન્યાસી
 પરિવ્રાજિકા સ્ત્રીં [સં.] સંન્યાસિની
 પરિશિષ્ટ નં[સં.] પુરવણી (અંચ કે લેખની);
 'ઓપેન્ડિક્સ' (૨) વિં બાકી રહેલું
 પરિશીલન નં[સં.] અનુશીલન; કીર્તિ સેવન
 પરિશુદ્ધ વિં [સં.] પૂર્ણપણે શુદ્ધ
 પરિશેષ વિં [સં.] બાકી રહેલું; અવશિષ્ટ
 પરિશ્રમ પું [સં.] મહેનત
 પરિષદ સ્ત્રીં [સં.] સભા
 પરિષદ પું [સં.] નુઓ પરીષદ
 પરિષકાર પું [સં.] અલંકાર; શાણગાર
 (૨) સંસ્કાર [સં'પૂર્ણતા
 પરિસમાસ વિં [સં.] સંપૂર્ણ. -ર્પિત સ્ત્રીં
 પરિસીમા સ્ત્રીં [સં.] હદ
 પરિસ્તાન નં [ફા.] પરીઓનો મુલક (૨)
 સુંદર સ્ત્રી-પુરુષોની જમાવટ [લા.]
 પરિસ્થિતિ સ્ત્રીં [સં.] આનુબાનુની
 રિયતિ-સંલેગ
 પરિહરવું સંક્રિં [સં. પરિહ] હાડવું; તજવું

પરિહાર પું [સં.] ત્યાગ. -ર્થ વિં[સં.]
 ટાળી રાકાય એવું કે ટાળવા જેવું
 પરિહાસ પું [સં.] મસ્કરી
 પરિહું નં [નુઓ પરહું] પક્ષી
 પરી સ્ત્રીં [ફા.] પાંખોવાળી, દેવતાઈ સુંદરી.
 ઠંકથા સ્ત્રીં પરીઓ જેમાં આવતી
 હોય એવી-અદ્ભુત કથા
 પરીક્ષક પું [સં.] પરીક્ષા કરનાર. -ષ્ટ
 નં [સં.] પરીક્ષા
 પરીક્ષા સ્ત્રીં [સં.] તપાસ; કસોટી. 'ંથી'
 પું [+ ચર્ચી] પરીક્ષામાં બેસનાર. -ક્ષિત
 વિં [સં.] પારખેલું; તપાસેલું (૨) પું
 આલમન્યુનો પુત્ર
 પરીખ પું [સં. પરીક્ષક પરથી] નુઓ પારેખ
 પરીવાર પું [સં.] પરિવાર
 પરીવાહ પું [સં.] નુઓ પરિવાહ
 પરીષદ પું [પ્રા. પરીસદ] ટાઢ, તડકો, બૂખ,
 તરસ વગેરે બાવીસ વિપત્તિઓમાંની
 પ્રત્યેક કે તે સહેલી તે [જંન]
 પરુ નં [સરં સં. વૃચ] પાત્ર
 પરુષ વિં [સં.] કઠોર. ંતા સ્ત્રીં
 પરું વિં [સં. પર] અળથું [પ.] (૨) અં
 દૂર; અલગ
 પરું નં શહેર બહારનો વસવાટ; ઉપનગર
 પરણાગત સ્ત્રીં [નુઓ પરણો] મહેમાનગીરી
 પરણો પું [સં. પ્રાણુજા] મહેમાન; અતિથિ
 પરે અં [સં. પર] પહે; પેલે દેકાણે (૨)
 પર; ઉપર [નુઓ 'પરહેજ'માં
 પરેજ (રે) વિં (૨) સ્ત્રીં, -શ સ્ત્રીં
 પરેડ સ્ત્રીં [દં.] ક્વાથત
 પરેશ પું [સં.] પરમેશ્વર
 પરેશાન વિં [ફા.] હેરાન (૨) વ્યાકુલ;
 ઉદ્વિગ્ન (૩) ધૂર્ત; ખંધું; અનુર. -ની સ્ત્રીં
 મુસીબત; હેરાનગત (૨) વ્યાકુલતા; ઉદ્વેગ
 પરોક્ષ વિં [સં.] અપ્રત્યક્ષ; ગેરહાજર
 પરોઢ (રો) પું; નં [સં. પરહ; પ્રા. પરહ]
 પ્રભાત; સવાર. -ઉયું નં મળસકું
 પરોણાગત સ્ત્રીં નુઓ પરણાગત
 પરોણી સ્ત્રીં [નુઓ પરાણી] આરવાળી
 નાની લાકડી. -ઓ પું મોટી પરોણી

પરોણો પું [ન્યૂઓ પરોણો] મહેમાન
 પરોપકાર પું [સં.] પારકાનું ભણું કરવું
 તે. -રિતા સ્ત્રીં પરોપકાર કરવાનો
 ગુણ. -રી વિં [સં.] પરોપકાર કરનારું
 પરોપજીવી વિં [સં.] ખીખને આધારે
 જીવનારું
 પરોવવું સં કિં [સં. પ્ર + વે] પ્રોવું;
 વેહવાળી વસ્તુને દોરા ઉપર ચડાવવી કે
 તેમાં દોરાચાલવો (૨) જોડવું; લગાડવું [લા.]
 પર્જન્ય પું [સં.] વરસાદ [[સં.] ઝૂંપડી
 પર્ણ નં [સં.] પાંદડું. ઠંડુટિ (-ટી) સ્ત્રીં
 પર્દેનશીન વિં [ફા.] પદ્મામાં રહેનાર
 પર્યાટન નં [સં.] મુસાફરી
 પર્યવસાન નં [સં.] અંત. -ચિની વિં
 સ્ત્રીં, -ચી વિં [સં.] અંતિમ; અંતવાણું
 પર્યાંક પું [સં.] પક્ષંગ
 પર્યાંત પું [સં.] યોગરહમ ફરતી હદ;
 (૨) અંત; છેવટ (૩) અં સુધી; લગી
 પર્યાંત વિં [સં.] પૂરવું (૨) સંપૂર્ણ (૩)
 પ્રચુર; પુષ્કળ (૪) સમર્થ (૫) મર્યાદિત.
 -સિ સ્ત્રીં [સં.] પર્યાપ્તપણું
 પર્યાય પું [સં.] સમાનાર્થ શબ્દ (૨) રીત;
 રરનો (૩) યુક્તિ; બહાનું (૪) પ્રકાર (૫)
 ક્રમ; અનુક્રમ (૬) પદાર્થનો ગુણ કે ધર્મ
 અથવા તત્ત્વન્ય પરિણામ
 પર્યાયોચન નં, -ની સ્ત્રીં [સં.] સંપૂર્ણ
 આલોચન; સમીક્ષા
 પર્યુપાસના સ્ત્રીં [સં.] સેવા
 પર્યુષણ નં [સં.] ન્યૂઓ પનુસણ
 પર્યેષક પું [સં.] પર્યેષણ કરનાર; શોધક.
 -ણ નં, -ણ સ્ત્રીં [સં.] અન્વેષણ;
 આલોચના; તત્ત્વચિંતન
 પર્વ નં [સં.] ગ્રંથનો ભાગ (૨) આક્રમ,
 ગ્રીહસ્થ, પૂત્રમ અને અમાસ એમાંની કોઈ
 પણ તિથિ (૩) પવિત્ર દિવસ (૪) તહેવાર
 (૫) સાંકડાનો એક ગાંડાથી ખીખ ગાંડા
 સુધીનો ભાગ. ંણી સ્ત્રીં [સં.] પવિત્ર દિવસ
 પર્વત પું [સં.] પહાડ
 પર્હેજ (-જ) [ફા.] ન્યૂઓ 'પરહેજ'માં

પક્ષ નં [સં.] ચાર તોલા જેટલું માપ (૨)
 સ્ત્રીં પળ; ક્ષણ વાર
 પલક સ્ત્રીં [સં.] પળ; ક્ષણ
 પલક સ્ત્રીં [ફા.] આંખનો પલકારો. ંવું
 અં કિં મીંચાવું ને બિચડવું (૨) આંખ
 પલકવાની જેમ ગતિ હોવી કે થવી (૩)
 ઝખ્ખડવું; રહી રહીને પ્રકાશવું. -કારો,
 -કો પું આંખનું પલકવું તે (૨) ઝખ્ખકારો
 (૩) અણસારો; ઇશારો [દુકડી
 પલટણ (-ન) સ્ત્રીં [ફા. લેટન; પો.] લશ્કરની
 પલટવું સંકિં [પ્રા. પલટ] બદલવું
 પલટાપલટી સ્ત્રીં ફેરફાર; બિચલપાથલ
 પલટાપવું સંકિં, પલટાવું અંકિં
 'પલટવું'નું પ્રેરક અને કર્મણિ
 પલટી સ્ત્રીં, -ટો પું [ન્યૂઓ પલટવું]
 ફેરબદલી (૨) બિચલો
 પલવટ સ્ત્રીં [સં. પલવ] કેડ બાંધવી તે કે
 તેનું કપડું (જેવું ભીલો બાંધે છે) (૨)
 ચાલવ કે નીચે લટકતો છેડો; તેને કેડે
 કે છાતીએ તાણી બાંધવો તે
 પલળવું અંકિં [ન્યૂઓ પલાળવું] ભીનું
 થવું (૨) પોચું થવું; પીગળવું (મન) [લા.]
 પલંગ પું [સં. પર્યંક પ્રા. પલંગ] મોટો ખાટલો.
 -ડી સ્ત્રીં નાનો પલંગ; ટોલણી. ંપોશ
 નં પથારી ઉપર પાયરવાનો ઓછાડ
 પલારું (-ખુ) નં આંકના પાડાનો પ્રશ્ન
 પલારણ નં [સં. પર્વાળ; પ્રા. પલાળ; સરં
 ફા. પાલાળ] ઘોડાની પીઠ ઉપર નાખવાનો
 સામાન (૨) સવારી. ંવું અંકિં સવારી
 કરવી (૨) ઘોડાની પીઠ ઉપર સામાન કસવો
 પલાચન નં [સં.] નારી જવું તે
 પલાચિત વિં [સં.] નાહેલું; દોડી ગયેલું
 પલાવ પું [ફા.] ભાતમાં દાળ ને માંસ
 નાખી બનાવેલી એક વાની
 પલાશ પું [સં.] ખાખરો
 પલાળવું સંકિં [સરં પ્રા. પલાવિચ
 (સં. પ્લાવિત)] ભીંજવું (૨) મન પર
 અસર પહોંચાડવી (૨) વતું કરવા દાઢી
 પલાળની (૪) કોઈ કામ શરૂ કરવું

પક્ષાગિયું નં નાહતી વખતે પક્ષાગવા
અહલાતું પંથિયું
પક્ષાંડી સ્ત્રીં [પ્રા. પક્ષતિવ(સં. પર્થસ્તિકા)]
પગ અમુક દળે વાળીને ચપટ બેસવાની
એક રીત. -કો પું મોટી પક્ષાંડી
પક્ષિત વિં [સં.] પળિયાંવાળું
પક્ષીત પું; નં [ફા. પક્ષીદ] ભૂતપ્રેત
પક્ષીતી પું [ફા.; પ્રા. પક્ષિત (સં. પ્રવિદ્)]
ભમગરી. [અંચાંપચો = ઉરકરતું લા.]
પક્ષેટ પું; સ્ત્રીં [હં. પ્લેટ] (સીવવાના સંચારી)
કપડાની પટ્ટી વાળી સાંધવી તે
પક્ષેટ સ્ત્રીં [‘પક્ષેટ’ પરથી] અનુભવ;
કેળવણી; તાલીમ. ંચું સંકિં [પ્રા.
પક્ષેટ=પ્રવૃત્તિ કરવી] કામકાજમાં ભેડી
પાવરહું કરતું (૨) કેળવી સવારી લાયક
કરતું (૩) ચંપી કરવી; દગાવહું
પક્ષેવ પું; નં [સં.] કૃપણ (૨) પાંદડું
(૩) પાલવ; છોડો. ંચાણી વિં ઉપર-
ચોટિયું; ઊડું નહિ તેવું (જ્ઞાન). -વિત
વિં [સં.] નવા પાનના ફાલથી લેકૂર
ચર્ધ રહેલું. -ની સ્ત્રીં [સં.] ચલનવલનથી
કરેલા ઇશારા. ઉદાં કરપક્ષવી; નેત્રપક્ષવી
પક્ષી સ્ત્રીં [સં.] નાનું ગામડું
પક્ષી સ્ત્રીં માંડવી; ગરબાની કોડિયાં
મૂંડવાની દીવી
પક્ષુ નં [ફા.] ત્રાજવાનું એક છાખડું
પક્ષુ નં વરતરકથી કન્યાને આપાતું સ્ત્રીધન
પવન પું [સં.] વા; વહેતો વાયુ (૨) [લા.] તોર;
મિત્ર (૩) શોળનો શિરસ્તો -ફેશન.
અંચાં સ્ત્રીં પવનથી ચાલતું ચંદ્રવાળું
ચંત્ર. ંચાવડી સ્ત્રીં જેથી આકાશમાં
ભરી શકાય એવી બદુઈ પાવડી. ંવેગી
વિં પવન ભેટલા અતિ વેગવાળું. ંચુત
પું [સં.] હનુમાન (૨) ભીમ
પવાટો પું [પ્રા. પવાટા] તીરનું પ્રસારિત-કાવ્ય
પવાત, પવાયત સ્ત્રીં [‘પાવું’ ઉપરથી]
સૂતર અને કાપડને પાવામાં આવતી કાંઠ
(૨) ખેતર વગેરેમાં પાણી પાડું તે
પવાડી સ્ત્રીં [બુઝો ખાલી] નાનું પ્યાહું

(૨) એક ઊંચું નળાકાર વાસણ. -હું
નં પાણી પીવા માટેનું નાનું વાસણ;
ભમ(૨) એક મોટું નળાકાર વાસણ (૩)
અનાજ માપવાની નાની પાલી
પવિત્ર વિં [સં.] શુદ્ધ; પાવન. ંતા સ્ત્રીં.
પવિત્રાં અગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં [પવિત્રું
+ અગિયારશ] શ્રાવણ વદ અગિયારશ
પવિત્રી સ્ત્રીં [સં. પવિત્રક = વીટી] દર્બની
વીટી (૨) પવિત્ર શબ્દો પાડેલી કે ભરેલી
રેશમી પટ્ટી
પવિત્રું નં [સં. પવિત્ર ઉપરથી] કાંકરછને
ધરાવેલી રેશમની માળા
પર્વેયો પું પાવેયો; હીજડો
પશમ સ્ત્રીં [ફા. પશમ] ડુવાંડી; વાળ (૨)
હિમાલયમાં થતા એક ભતના અંકરાના
વાળ (જેનું ગરમ કાપડ બને છે). -મી
[ફા.] પશમનું; પશમવાળું. -મીનો પું
[ફા.] પશમનું બનેલું કાપડ
પશુ નં [સં.] ભનવર; ચોપણું પ્રાણી. ંતા
સ્ત્રીં. ંધર્મ નં [સં.] પશુને છાજે એવો
હીન-અમાનવ ધર્મ. ંપતાકા(ંસ્ત્ર)
નં શંકરનું એક દિવ્ય અસ્ત્ર; પાશુપત.
ંપતિ પું [સં.] મહાદેવ. ંચન્ન પું
[સં.] પશુ વડે કરાતો યજ્ઞ. ંવૃત્તિ સ્ત્રીં
પશુતા; પાશવતા
પશ્ચાત્ અં [સં.] પછી. -તાપ પું [સં.]
પરતાવો. -હભૂમિ સ્ત્રીં ચિત્રની પાછળની
ભૂમિકા, જે તેને ઉઠાવ, છાંય વગેરે આપે
છે; ‘બેકગ્રાઉન્ડ’.
પશ્ચિમ વિં [સં.] આયમણું (૨) પાછળનું;
પાછડું (૩) સ્ત્રીં આયમણી દિશા (૪) નં
યુરોપ, અમેરિકા વગેરે પશ્ચિમનો પ્રદેશ.
[પશ્ચિમમાં સૂર્ય ઊગવો = દક્ષીણ ન
બને તેવું બનવું]. ંચુદ્ધિ વિં પાછળથી
જેને ઉકેલ સુકે છે તેવું. -મી વિં પશ્ચિમનું
પશ્તો સ્ત્રીં એ નામની સરહદ પ્રાંતથી
અફઘાનિસ્તાન સુધી ચાલતી એક ભાષા
પક્ષરહું અંકિં [પ્રા. પક્ષ (સં. પ્ર + રહ)]
પ્રસરહું; ફેલાવું

પસલી સ્ત્રીં [પ્રા. પસલ્ (સં. પ્રસલ્તિ) પોશ] (૨) એક આચમનનું જળ રહે એવો હાથના પહોંચાનો આકાર (૩) ભાઈની બહેનને ભેટ

પસવારતું સંકિં પંખાળતું

પસંદ વિં [ફા.] ગમતું (૨) ચૂંટી કાઢેલું; સ્વીકારેલું. ૦ળી સ્ત્રીં પસંદ કરતું તે; રુચિ

પસાયતું નં [પ્રા. પ્રસાય (સં. પ્રસાદ)] બક્ષિસ તરીકેની જમીન

પસાર વિં [પો.] (બહુધા વિધેય વિં તરીકે વપરાય છે.) વડાલેલું; આરપાર ગયેલું (૨) (કસોટીમાં) પાર ભિતરેલું

પસાર પું [પ્રા. પસાર (સં. પ્રસાર)] પ્રસાર; ફેલાવો; પ્રચાર (૨) પ્રવેશ; પેસારો. ૦ડું સંકિં [સં. પ્રસારવ; પ્રા. પસાર] ફેલાવલું (૨) લંબાવલું. -રો પું પસાર; ફેલાવ

પસિયારું નં જુઓ પખિયારું

પસીનો પું જુઓ પરસેવો

પસ્તાનું નં [સં. પ્રસ્થાન] બહારગામ જવા બપડતું તે (૨) સુહૃત સાચવવા પોતાને ઘેરથી નીકળી બીજાને ઘેર વાસ કરવો તે

પસ્તાવું અં કિં પસ્તાવો કરવો. -વો પું [સં. પશ્ચાત્તાપ] ભૂલ કે દોષને માટે પાછળથી થતો ખેદ; પશ્ચાત્તાપ [પ્રહાર

પસ્તાળ સ્ત્રીં ઉપરાડિપરી ઠેકં; વાણીના પસ્તી સ્ત્રીં નકામા - રદી કાગળ

પસ્તું નં [જુઓ પિસ્તું] એક સૂકો મેવો; પિસ્તું

પહાડ પું હુંગર; પર્વત. -ડી વિં પહાડનું (૨) દંધવર; મજબૂત [લા.] (૩) સ્ત્રીં નાનો પહાડ (૪) પંહોડોની હાર

પહાણ પું [પ્રા. પહાળ (સં. પાવાગ)] પથ્થર પહાણી નં [પ્રા. પેહ, (સં. પ્રેક્ષ) પરથી] તપાસણી. ૦પત્રક નં [મ.] જેમાં ખેતર,

તેમાંનાં ઝાડ અને પાકની નોંધ લેવાય છે તે તલાટીનું પત્રક

પહાણો પું જુઓ પહાણ પહેરણ સ્ત્રીં પહેરવાની રીત

પહેરણ (પ) નં ફડતું; બદન

પહેરવું (પ) સંકિં [સં. પરિધા; પ્રા. પહિર] શરીર ઉપર ધારણ કરવું

પહેરવેશ પું [પહેરવું+વેશ] કપડાં પહેરવાની રીત (૨) પોશાક

પહેરામણી સ્ત્રીં [પ્રા. પહિરાવણ] કન્યાના બાપ તરફથી વરને તથા તેનાં સગાંને અપાતી બક્ષિસ

પહેરાવવું સંકિં 'પહેરવું'નું પ્રેરક (૨) યુક્તિપૂર્વક બીજાને વળગાડવું - વેચવું

પહેરેગીર (પ) પું પહેરેશ ભરનાર; ચોક્કીદાર

પહેરો (પ) પું [ફા. પહરહ; સં. પ્રહરિક, પ્રા. પાહરિય=પહેરેગીર] તપાસ; નખતો; ચોક્કી (૨) સંભાળ; હવાલો

પહેલ (પહે) સ્ત્રીં [દે. પહિલ્લ=પહેલ - આગેવાની કરવી] પ્રારંભ; આગેવાની

પહેલ (પહે) [ફા. પહલ] પાસો. ૦ઠાર વિં પાસાદાર

પહેલવહેલું (પહે; વ) વિં પહેલી જ વારતું; સૌથી પ્રથમ (૨) અં શરૂઆતમાં જ; સૌથી અગાડ

પહેલવાન પું [ફા. પહલવાન] મદલ; કુસ્તીબાજ (૨) બહાદુર; શૂરવીર

પહેલવારકું (પહે) વિં પહેલી વારતું

પહેલવી સ્ત્રીં [ફા. પહલવી] ઈરાનની પ્રાચીન ભાષા [ગાય લેંસ ઇં]

પહેલવેતરી (પહે) વિં સ્ત્રીં પહેલા વેતરની

પહેલાં (પહે) અં અગાડ; પૂર્વે. -કું વિં પ્રથમ (૨) પહેલા દરજ્જાનું; મુખ્ય (૩) અં સૌથી આગળ

પહોચ (પહેા) સ્ત્રીં પહોંચવું તે (૨) પાવતી; રસીદ (૩) [લા.] સમજશક્તિ; અક્ષય (૪) શક્તિ; સામર્થ્ય

પહોચવું (પહેા) અંકિં [પ્રા. પહુચ] (ધારેલો ઠેકાણો) જવું; પહુચું (૨) (મોકલેલી વસ્તુનું) મળવું (૩) ઠંડવું; બરી રહેવું (૪) સંકિં

(સરખામણીમાં કેરુપર્ધામાં) બરાબર થવું

પહોચાડવું (પહેા) સંકિં 'પહોચવું'નું પ્રેરક

પહોચેલું (પહેા) વિં ['પહોચવું' ઉપરથી] ન છેતરાય તેવું; પકું [લા.]

પહોતવું (પહો) અંકિં + પહોતવું [પ.]
 પહોર (પહો) પું[નુઓ પ્રદર]ત્રણ કલાક
 પહોળું (પહો) વિં [પ્રા. પુહુલ્ય (સં.
 જુલક)] ચોટું; પનાદાર(ર)ખલું; મોકળું
 (૩) ખીરું; બંધ નહિ તેડું; ખુલું (૪) છું
 પથરાયેલું (જેમ કે દારૂ પહોળા કરવા)
 પહોંચ, ઠવું, -ચ પહોંચ નુઓ
 પહોંચ, ઠવું, -ચાડવું
 પહોંચી (પહો) સ્ત્રીં પહોંચાનું એક ઘરેલું
 પહોંચેલું (પહો) નુઓ પહોંચેલું
 પહોંચો (પહો) પું હાથનું હાંડું
 પળ સ્ત્રીં [સં. પલ] ધ્રુષીને સાંઠમે ભાગ;
 ૨૪ સેકંડ (૨) ક્ષણ
 પળકવું અંકિં [દ. પલક=આસક્ત; લંપટ]
 ખાવાની લાલચથી મોંમાં પાણી છૂટવું(૨)
 ખાવાની આદાએ આવવું - પેધવું
 પળકો પું પલકો; ચમકારો
 પળવું અંકિં [સં., પ્રા. પલ] જવું
 પળવું સંકિં [પાળવું ઉપરથી] જરદાશ
 ચની; પોપણ થવું(૨) અનુકૂળ આવવું(૩)
 ભોગવટો તાળામાં હોતો (જમીન છંબો)
 (૪) સંકિં (વચન) પાળવું
 પળશી(-સી) સ્ત્રીં [દ. પલસુ=સેવા-પૂન;
 ભક્તિ] ખુશામત; મન મેળવવાની મહેનત
 પળાવવું સંકિં 'પાળવું' 'પળવું'નું પ્રેરક
 પળાવું અંકિં 'પળવું', 'પાળવું'નું કર્મણિ
 પળાયું નં [સં. પલિત, પ્રા. પલિય] ધોળો
 ચણેલો વાળ. [પળિયાં આવવાં = વાળ
 ધોળા થવા; ઘડપણ આવવું]
 પળિયેલ વિં પળિયાવાળું
 પળી સ્ત્રીં [સં. પલ=પ્રવાલીનું એક માપ;
 પ્રા. પલિય] કુલ્લા કે ખરડીમાંથી ધી-તેલ
 કાઢવાનું એક લોહાનું સાધન. -ળો પું
 મોટી પળી [કિષાધિ; ચિંતા
 પળોજણ સ્ત્રીં [દા.] ખરદાસ; લોકવેદ (૨)
 પળોટવું સંકિં નુઓ પહોટવું
 પંક પું [સં.] કાદવ. ૦ગ નં [સં.] કમળ
 પંકાવું અંકિં [સં. પંક્તિ=ક્રીતિ] પ્રખ્યાત
 થવું; વખણાવું

પંકિલ વિં [સં.] કાદવવાળું
 પંક્તિ સ્ત્રીં [સં.] લીટી (૨) હાર; પંગત.
 પંપાવન વિં [સં.] નાતને પવિત્ર કરે તેડું;
 પવિત્ર આચારવાળું. ૦લેદ પું જમવા
 એક પંગત - અગ્નિને ન બેસાય તેવો ભેદ
 પંખ સ્ત્રીં [પ્રા. (સં. પક્ષ)] પાંખ [પં.]. ૦ણી
 સ્ત્રીં [નુઓ પંખી] માદા પક્ષી; પક્ષિણી.
 -ખા સ્ત્રીં પાંખ
 પંખાળી સ્ત્રીં હાંગરની ત્રણ પાંખાવાળી
 એક ભત [દોડે એડું [લા.]
 પંખાળું વિં પાંખવાળું (૨) ઝડપથી
 પંખિણી સ્ત્રીં માદા પક્ષી; પક્ષિણી
 પંખી(-એડું) નં [પ્રા. પંક્તિ(સં. પક્ષિન)] પક્ષી
 પંખો પું [પ્રા. પક્ષય (સં. પક્ષક)] વીંજણો
 (૨) મોટર ઇંના પેડા ઉપરનું ટાંકણ
 પંગત સ્ત્રીં [સં. પંક્તિ ઉપરથી] ચાલ; જમવા
 બેઠાંની હાર (૨) એકસાથે જમવા
 બેઠો આખો સમૂહ (૩) જમણવારમાં
 તે સમૂહ એક પછી એક બેસે તે ક્રમ
 પંચુ(બલ) વિં [સં.] પાંગળું
 પંચ વિં [સં.] પાંચ (૨) નં કોઈ વાતને
 તોડ લાવવા માટે નિમાયેલા પાંચ કે
 તેથી વધારે માણસો; લવાદ (૩) પું
 તેમાંનો એક. ૦ક નં [સં.] પાંચનો
 સમુદાય (૨) ધનિષ્ઠાના ઉત્તરાધારથી
 દેવતીના અંત લગી આવતાં પાંચ
 નક્ષત્રો. [૦મેસવું = અંડયણ આવવી
 [લા.]]. ૦કંદ્યાણી વિં ચાર પગ અને
 કપાળ એ પાંચ ધોળાં હોય એવું શુભ
 ચિહ્નવાળું (દોર માટે). ૦કેશ પું ૦ખ ૦વ ૦
 શરીરના પાંચ ભાગના વાળ; માથું, ઉપલો
 ઓઠ, બે જગલ અને ગુહંદ્રિય. ૦કોશી
 સ્ત્રીં [સં. પંચકોશી] મોટા તીર્થની આસ-
 પાસની પાંચ કોશની જમીન. ૦ક્યાસ
 પું પંચે પ્રત્યક્ષ લેઈ-તપાસીને મેંચેલો
 પોતાનો ક્યાસ (૨) તે રીતે કરાતી તેની
 બહેર તપાસ. ૦ગ૦ચ નં [સં.] ગાયનું
 દૂધ, દહીં, ધી, મૂત્ર અને છાણ. ૦ત્વ
 નં [સં.] મૃત્યુ (શરીરનાં પાંચ મહાભૂત

દ્વ્યાં થઈ જવાં તે): **નંદામું** નં પંચ સમક્ષ કરેલી તપાસણીની નોંધ. **ખાત્ર** ન.[સં.](સંધ્યા વગેરેમાં વપરાતું) ખ્યાલું. **ખાત્ર** પું. ખં વં [સં.] પ્રાણ, અપાન, વ્યાન, ઉદાન અને સમાન એ શરીરના પાંચ પ્રાણો. **ખાત્ર** પું. [સં.] કામદેવ (અરવિંદ, અશોક, નવમાલિકા, આંખામોર અને નીલોત્પલ એ પાંચ પુષ્પ જેનાં ખાણ છે તે). **ખાત્ર** પું. [સં.] ધ્રુવનું, મોં, પીઠ, પડખું અને કેડ આગળ ભમરો હોય તેવો થોડો. **ખાત્ર** પું. રસોઈ માટે કાઢેલા સીધા-માંથી બ્રાહ્મણને આપવા કાઢેલો ભાગ (લોટ, ચોખા, દાળ, ઘી અને મીઠું). **ખાત્ર** નં. ખં વં [સં.] આકાશ, વાયુ, અગ્નિ, પાણી અને પૃથ્વી એ પાંચ મહાભૂત. **ખાત્ર** વિં. [સં.] પાંચમું (૨) પાંચમી-નિપાદ વગેરે જંગલી લોકોની ભતતું-વણું ગણાતું (૩) પું. સ્વરસપ્તકમાંનો પાંચમો પ સ્વર (૪) પંચમ વણનો માણસ (૫) એક રાગ. **ખાત્ર** પું. ખં વં [સં.] પાંચ મુખ્ય યજ્ઞ (દેવયજ્ઞ, પિતૃયજ્ઞ, ભૂતયજ્ઞ, અશ્વિયજ્ઞ, નૃયજ્ઞ). **ખાત્ર** વિં. સ્ત્રી. (૨) સ્ત્રી. [સં.] પાંચમ (૩) પાંચમી વિભક્તિ. **ખાત્ર** વિં. પરચૂરણ (વેચાણ) (૨) ચાર પાંચ ભતના મિશ્રણવાળું. **ખાત્ર** સ્ત્રી. ખેવડી ત્રિરાશિ. **ખાત્ર** સ્ત્રી. [સં.] ગોદાવરીને કિનારે આવેલું એક સ્થાન (૨) પીપળો, ખીલી, વડ, આંબલી અને અશોક એ પાંચ ઝાડોનો સમૂહ (૩) જ્યાં પાંચ રસ્તા મળતા હોય એવું મોટું ચક્રું. **ખાત્ર** સ્ત્રી. લોકવાયકા. **ખાત્ર** પું. [સં.] કામદેવ (ભુઓ પંચાણ). **ખાત્ર** પું. ખં વં ગાહપત્ય, આહવનીય, દક્ષિણ, સભ્ય અને આવસથ્ય એ પાંચ અગ્નિ (૨) ચાર બાલુ ચાર ધૂણીનો અને પાંચમો માથે સૂર્યનો તાપ

પંચાત્રી સ્ત્રી. સૂડે, ખસખસ, અજમે, કોપરું અને સવા એના ભૂકામાં ખાંડ મેળવીને કરેલું મિશ્રણ

પંચાત્ર (-ત્ર) વિં. [પ્રા. પંચાણદ્વ (સં. [પ્રવ્રત્તવત્તિ])] ‘ત્ર’

પંચાત્ર સ્ત્રી. [સં. પંચાયતન] તકરારનો નિવેડો લાવવા નીમેલી પાંચ કે વધુ માણસોની મંડળી (૨) તેણે કરેલી તપાસ (૩) તેણે આપેલો ફેસલો-નિર્ણય (૪) [લા.] બિહારે ; ભાંજગડ (૫) ગૂંચવાડો; મુશ્કેલી. **નંદામું** નં પંચાત્રે કરેલા કરાવ કે ફેસલાનો લેખ (૨) પંચાત્ર કરવાની સત્તા આપનારો લેખ. **પંચાત્ર** વિં. પંચાત્રવાળું; ગૂંચવણવાળું (કામ કે વસ્તુ) (૨) પાંચ જણે-પંચાત્રે મળીને કરવા જેવું (૩) પંચાત્રખોર (માણસ) .

પંચાત્ર પું. [સં.] શિવ (૨) સિંહ

પંચાત્ર નં. [સં.] દૂધ, દહીં, ઘી, મધ અને ખાંડનું મિશ્રણ અથવા એનો દેવનો પ્રસાદ

પંચાત્ર સ્ત્રી. [સં. પંચાયતન] પંચાયત કરનારી મંડળી (૨) કોમનું કારોબારી મંડળ (૩) પંચાત્ર; ભાંજગડ

પંચાત્ર નં. [સં.] ઉપાસ્ય પાંચ દેવની ભૂતિઓનો સમૂહ (૨) ગણપતિ, દેવી, સૂર્ય, વિષ્ણુ અને શિવ એ પાંચનો સમૂહ **પંચાત્ર** પું. ભુઓ પંચાત્ર

પંચાત્ર વિં. [પ્રા. પંચાવત્ર (સં. પંચપંચાવત્ર)] ‘ત્ર’ [શીત્તિ]] ‘ત્ર’

પંચાત્રી (-ત્રી) વિં. [પ્રા. પંચાત્રી (સં. પંચાત્રી) પું. [સં. પાંચાલ = પાંચ પ્રકારના કારીગરોનું પંચ] હુહાર

પંચાત્ર વિં. [સં.] પાંચ અંગવાળું (૨) નં દીપણું; ક્લેન્ટર

પંચાત્ર પું. દૂડું થોતિયું

પંચાત્ર સ્ત્રી. નાકે પહેરવાની જડ - ચૂની-કાંટો(જેમાં પાંચ રંગનાં રત્ન જડ્યાં હોય)

પંચાત્ર નં. [સં.] સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ માટે પંચમહાભૂતનું વિશિષ્ટ મિશ્રણ (૨) એ દ્વારા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની હકીકત

પંચાત્ર વિં. [પ્રા. પંચહત્તર (સં. પંચહત્તર)] ‘ત્ર’

પંજર નં. [સં.; ફા.] પાંજડું [માર[લા.]

પંજરી સ્ત્રી. ભુઓ પંચાત્રી. **ખાત્ર** પું.

પંતળી વિં [ફા.] પંનખને લગતું કે
 પંનખનું (૨) પું પંનખનો વતની (૩)
 સ્ત્રી પંનખી બોલી-ભાષા (પંનખના
 વતની જેવું) કદાચર [લા.]
 પંજેટનું સંકિં (પંજીથી) એકંદું કરવું
 પંજેટી સ્ત્રી [સં. પંચદર્શી] ખેતીનું એક
 ઓતર-ખંપાળી
 પંજે પું [ફા.] પાંચ આંગળાં અને હથેળીથી
 બનેલો અવયવ (૨) પશુનો નહોરવાળો
 અવયવ (૩) પાંચના આંકવાળું ચતુ
 કે પારો [નત (૩) પિંડ
 પંડ પું [સં. પિંડ] શરીર (૨) પોતાની
 પંડ પું [સં. પાંડુ; પ્રા. પંડુ] પાંડુરોગ.
 ંરોગિયું, ંરોગી વિં પાંડુરોગવાળું
 પંડિત પું [સં.] શાસ્ત્રમાં નિપુણત પુરુષ
 (૨) વિદ્વાન; સાક્ષર. -તા સ્ત્રી [સં.] વિદુષી
 સ્ત્રી. -તાર્થ સ્ત્રી વિદ્વાતા; સાક્ષરતા
 પંડુ પું [પ્રા.] પંડ; પાંડુરોગ
 પંડે અં [સં. પિંડ ઉપરથી] નતે; પોતે
 પંડો પું (તીથ'નો) પંડયો; ગોર
 પંડોળું નં [સં. પંડોળ] એક શાક
 પંડયા પું [સં. પંડિત] (માનાર્થ) પંડયો;
 ગોર (૨) એક અટક. -ડયો પું
 ગામડી નિશાળનો ધ્યાણ મહેતાજી (૨)
 ગોર; પુરોહિત [મિનિસ્ટર]
 પંતપ્રધાન પું મુખ્ય પ્રધાન; 'ચીફ
 પંતિયાળું વિં ['પાંતી' = ભાગ ઉપરથી]
 ધણા જણનું સહિયારું (૨) નં સહિયારો
 વેપાર કે વહીવટ
 પંતૂળ પું [મ. પંતોલી; પંત] માત્ર છાંસ
 ભણાવી બાળનાર; મહેતાજી (૨) વેદિયો
 માણસ [લા.]
 પંથ પું [જ્યોત્સના પથ] માર્ગ (૨) ધર્મનો
 પ્રદાય. ંક પું મુસાફર (૨) દુત; કસદ
 પંથવર પું પહેલી વાર પરણતો વર
 પંથી પું ['પંથ' ઉપરથી] મુસાફર (૨)
 વિં પંથનું કે તેને લગતું (પ્રાય:) સમાસમાં.
 (જેમ કે, નાનકપંથી)
 પંદર વિં [પ્રા. પન્નર (સં. પંચદશ)] '૧૫'

પંપ પું [હિ.] પાણી ખેંચવાનું યંત્ર-ડંકી
 કે તેની ગોઠવણવાળી જગા (કેવો ઇં)
 (૨) હવા ભરવાનું સાધન (સાઇકલ
 વગેરેમાં) (૩) મોટરમાં પેટ્રોલ ભરવાનું
 યંત્ર કે તે વડે પેટ્રોલ ભરી આપવાની જગા
 પંપાળવું સંકિં [સં. પાણ] વહાલથી હાથ
 ફેરવવો (૨) [લા.] ખોટાં લાડ લડાવવાં
 (૩) ખૂબ કાળજીથી સંભાળ્યા કરવું
 પંપેચો પું ઈંતનો કંડકો
 પા વિં [પ્રા. પાય (સં. પાદ)] ચોથા ભાગનું
 પા સ્ત્રી [સં. પાશ્વ; પ્રા. પાત્ત] બાજુ
 પાઈ સ્ત્રી ['પા' ઉપરથી] તાંબાનો એક
 સિક્કો; પેસાનો ત્રીજો ભાગ
 પાઉડર પું; નં [હિ.] ભૂકો; ચૂર્ણ (૨)
 દંતમંજન (૩) ચામડી પર લગાવવાનો
 સુંગંધીદાર ભૂકો
 પાઉંડ પું [હિ.] એ નામનો સોનાનો
 અથેજી સિક્કો (૨) એક અથેજી તોલ; રતલ
 પાકે વિં [ફા.] પવિત્ર (૨) પ્રમાણિક
 પાકે પું [સં.] પરિપક્વતા (૨) નીપજ
 (૩) ખેતીની નીપજ (૪) દૂધ, ધી,
 ચાસણી વગેરેમાં રાંધી-પકવી બનાવ-
 વામાં આવેલો ખાવાનો પદાર્થ (૫)
 પાકવું તે (ગમકું) (૬) રસોઈ; પકવવું તે
 પાકંડ વિં પાકું (૨) પુષ્પ
 પાકંણું વિં પાકી જાહે એવું
 પાકંદામન વિં [ફા.] પવિત્ર; શીશવાન
 પાકંદું અંકિં [સં. પાક ઉપરથી] પરિપક્વ
 થવું (અનાજ ફળ) (૨) ઉત્પન્ન થવું;
 નીપજવું (બાજરી કેટલી પાકી ?) (૩)
 (શરીરમાં) અંદર પર પેદા થવું (૪)
 ઘોણું થઈ જવું (વાળનું) (૫) [લા.]
 નીપડવું (ઠાકશે સારો પાક્યો) (૬)
 પાકી ગયું હોય તેમ (શરીર-કે તેનું કોઈ
 અંગ) દુખવું (૭) ઠરાવેલો વખત આવવો;
 મુદત થવી (હુંડી) (૮) (સોગડીનું)
 ઘરમાં જવું (૯) લાગ થવો રંધાવું; ફળવું;
 મળવું (એમાં તારું શું પાક્યું ?)
 પાકશાલા [સં.] -ખા સ્ત્રી રસોડું

પાકશાસ્ત્ર નં રસોઈનું શાસ્ત્ર
પાકાઈ સ્ત્રીં [‘પાકું’ ઉપરથી] પક્ષાઈ
પાકી સ્ત્રીંકામધ્યો અધ રાખવો તે; હડતાળ
પાકીટ નં [દં. પૌકેટ;] પૈસા રાખવાની
ખીસામાં મુકાય તેવી એક બનાવટ
(૨) અનેક ભતની વસ્તુઓ મુકાય એવી
થેલી જેવી એક બનાવટ; વિદ્યાર્થીનું
પાકીટ (૩) પરખીડિયું

પાકું વિં [સં. પક્વ; પ્રા. પક્કો] કાચું નહિ—
પાકેલું (૨) પુખ્ત (૩) મિથાન્નવાળું (જમણ);
તે બની શકે એવું (સીધું) (૪) સ્પર્શથી
ખોટાય નહિ એવું—ધીથી પકવેલું (૫)
છેતરાય નહિ તેવું; પહોંચેલ [લા.] (૬)
સારું જ્ઞાન ધરાવતું; હોશિયાર (ગણિતમાં
પાકો છે) (૭) દઢ; અડગ (૮) કચારા
વગરનું; અશોખર કરાયેલું; પરિપૂર્ણ
(બાંધકામ, લખાણ, દસ્તાવેજ ઇં).
[વ્યાન શંખ્રં ધરકું—વયોવૃક્ષ માણસ.
અમકાન શંખ્રં ઈચ્છુનાથી બનાવેલું
મકાન. પાકો રંગ શંખ્રં ઊડી ન ભય
તેવો કાયમી રંગ]

પાક્ષિક વિં [સં.] પખવાડિયાનું, —ને લગતું
(૨) એક બાનું—પક્ષનું (૩) નં
પખવાડિયે નીકળતું છાપું

પાખર સ્ત્રીં [દં. પક્ષર, —રા] થોડા કે હાથી
પર નાખવાનું અખતર (૨) ફૂલની આદર
(૩) થોડા ઉપર નાખવાની સોનાડિયાનાં
ફૂલોની બનાવેલી ઝૂલ (૪) થોડા ઉપર
કસવાનો સામાન; ડળી

પાખંડ નં [સં.] ઢોંગ; દં. લા. —ડી વિં ઢોંગી
પાખી (—ખે) અં [જુઓ પખે] સિવાય
પાગ પું [દં. પગલ] પગ [પ.]
પાગ પું [જુઓ પાળ] પાળ
પાગ પું [જુઓ પાધ] + પાધડી
પાગકું નં [‘પાગ’ ઉપરથી] પેંગકું
પાગડી, બપનો જુઓ ‘પાધડી’ વગેરે
પાગડ વિં [સં.] ગાંડું. બપાનું નંગાંડાને
રાખવાનું રથાન
પાધ સ્ત્રીં પાધડી [પ.] (૨) પું મોટી પાધડી.

ઠડી સ્ત્રીં માથાનો એક પહેરવેશ (૨)
[લાં.] સારા કામ બદલ અપાતી ભેટ;
સરપાવ કે ચાંદલો (૩) મકાન ભાડે લેવા
માટે અગાઉ ખાનગી આપવી પડતી ઉચક
રકમ (૪) લાંચ. ઠડીપનો પું પાધડીના
જેવો વિસ્તાર (લંબાઈમાં વધારે પણ
પહોળાઈમાં ઓછો). ઠડીખંધ વિં
પુરુષો પૂરતું (નોતરું)

પાચ નં [સં. પચ્ ઉપરથી] પડુ; ગૂમડામાંથી
નીકળતી રસી [પચાવનારું
પાચક વિં [સં.] પાચનક્રિયાને મદદ કરનારું;
પાચન નં [સં.] હજમ કરવું—પચવું—પચાવવું
તે. ઠકિયા સ્ત્રીં પચવાની ક્રિયા. ઠરસ
પું પચવામાં મદદ કરનાર (જઠરમાંથી
ઝરતો) રસ. ઠશક્તિ સ્ત્રીં ખાધેલું
પચાવવાની શક્તિ; જઠરાગ્નિ [એવું
પાચ્ય વિં [સં.] પચી શકે કે પકાવી શકાય
પાછલું વિં [‘પાછું’ ઉપરથી] પાછળનું (૨)
પૂર્વનું; પહેલાંનું

પાછળ અં [જુઓ પાછું] પછવાડે
પાછું વિં [સં. પશ્ચાત્, પ્રા. પચ્છા ઉપરથી]
પાછળનું (૨) અં પાછળ (૩) વળી; ફરીથી
(૪) ઊલટી કે અવળી—સામેની દિશામાં
(પાછો આવ) (૫) બાનુએ કે આધું
(તું પાછો ખસ)

પાછોટિયું નં જુઓ પછીતિયું
પાછોતર (—રું) વિં [પ્રા. પચ્છ (સં. પશ્ચાત્)
+ સં. ઉત્તર] મોસમના પાછલા ભાગનું
પાજ સ્ત્રીં [સં. પદ્મા, પ્રા. પજ્જા = રસ્તો;
કેડી ઉપરથી] પાળ; સેતુ
પાજણી સ્ત્રીં જુઓ પાંજણી
પાજ વિં [ફા.] હલકું; નીચ (૨) કંભસ
પાટ પું [સં.] બાજઠ; મોટો પાટલો (૨)
આખું થાન; તાકો (૩) જમીનનો લાંબો પટ
(૪) ભેથી વધારે નંગનો સામટો વણાટ
(૫) પગ દર્બને ચાલવા માટે માન ખાતર
વાટમાં પાથરવામાં આવતાં કપડાં (૬)
ધેણને પહેરવાનો ફાળ (૭) સ્ત્રીં બહુ
માણસ ભેસી શકે તેવી પાટિયાંની એક

લાંચી બેઠક(૮) લાંબો લંબચારસં કંકડો;
 લાટો (૯) નં રાજગાદી
 પાટડી સ્ત્રીં [પાટ ઉપરથી] નાનો પાટડો.
 -ટો પું વહેરેલો પાસાદાર બારવટિયો
 પાટણુ નં [સં. વત્તન; પ્રા. પટ્ટણ] ન્હોતો પટ્ટણ
 પાટનગર ન [પાટ+નગર] રાજધાની
 પાટલાલો સ્ત્રીં [પાટલો (સં. પટ્ટ) + લો]
 એક પ્રકારની થો
 પાટલી સ્ત્રીં [નુઓ પાટલો] સાંકડી પાટ;
 બાંક (૨) નાનો પાટલો (૩) ધૂંટીથી
 આંગળાં સુધીનો ભાગ (૪) એક પ્રકારનું
 ધરેણું (૫) કપડાની ચારપાંચ આંગળ
 પહોળા ગેડ કે તેવી ધોતિયાની ગેડ કરી
 પહેરાય છે તે ચિરણો
 પાટલૂન નં [ફ્રં. પેટેલ્સ] યુરોપી ધારનો
 પાટલો પું [સં. પટ્ટલો] ભાંચથી થોડું જીંચું
 લાકડાનું એક બાજઠ જેવું આસન (૨)
 નડી મોટી લગડી (૩ કે ૩પાની)
 પાટલ નં [સં.] પટ્ટા; ચતુરાર્થ; કુશળતા
 (૨) ચાલાકી; ચંચળતા
 પાટવણુ વિંસ્રીં પાટવી સ્ત્રી કે પાટવીની સ્ત્રી
 પાટવી વિં [સં., પ્રા. પટ્ટ = ગાદી ઉપરથી]
 સૌથી મોટું (૨) પું ગાદીનો વારસ
 પાટંબર નં [સં., પ્રા. પટ્ટ = રેશમ કે
 રાણ + અંબર] એક નતનું રેશમી વસ્ત્ર
 પાટિયાં નં [સં. પટ્ટ, પટ્ટી] સ્ત્રીઓનું
 કોટનું એક ધરેણું
 પાટિયું નં [પાટ પરથી] લાકડાને કે
 પથ્થરને વહેરીને પાટલાં પાટળાં પડમાંનું
 એક (૨) લખવા માટે કરેલું કાણું પાટિયું
 (નિશાળમાં) (૩) છાતીની પેટી પરનાં
 લાકડાંમાંનું એક (૪) વાસણ
 પાટિયો પું પહોળા મોંનું માટીનું કે
 ધાતુનું એક કામ
 પાટી સ્ત્રીં [સં. પાટ = કમ, વારો] પ્રસંગ;
 બનાવ (કેદાં સત્તાનાશની પાટી)
 પાટી સ્ત્રીં [પાટ ઉપરથી] સ્લેટ (૨)
 સુતર કે રેશમની વણેલી કે ગૂંથેલી સાંકડી
 પટી (૩) લોદાની તેવી પાટી (૪) ગામમાં

ગરાસદારનો હિરસો; નાનો વાંટો (૫)
 હારબંધ એક માલકીનાં ખેતર. ૦દાર
 પું જમીનદાર; વતનદાર (૨) એ નામની
 એક નાતનો માણસ
 પાટીવાળો પું [પાટી(ફં. પાર્ડી)] રેલવેની
 સડક પર કામ કરનાર રેલવેના નોકરોની
 ટુકડીનો માણસ; 'ગેંગમેન'
 પાટીવાળો પું (મુંબઈમાં) પાટી-ટોપલા-
 વાળો હેલકરી
 પાટુ સ્ત્રીં [ફ્રં. પટ્ટુવા] લાત [વાસણ
 પાટ્ટી સ્ત્રીં પાટિયાના ધાતુનું નાનું માટીનું
 પાટ્ટી સ્ત્રીં, -કું નં [સં. પિટવટી] હાશમાં
 ચણાનો લોટ ઉકાળીને કરેલાં ઢોંકળાં
 પાટ્ટું સ્ત્રીં પાટ્ટી (વાસણ)
 પાટો પું [સં. પટ્ટ] પાટીના આકારનો
 લૂગડાનો ચીરો (૨) જેના ઉપર આગગાડી
 દોડે છે તે લોડાનો પાટો (૩) ચીલો
 પાઠ પું [સં.] ભણી જવું-ભોલી જવું તે
 (૨)ધાર્મિક ગ્રંથ કે સ્તોત્ર વગેરેનું રોજનું
 વાચન(૩)પાઠ્યપુસ્તકોનો એકાદ દિવસ-
 માં પઠી શકાય તેવો વિભાગ (૪) શબ્દ
 કે વાક્યોનો ક્રમ કે યોજના(૫) ભોધ;
 શીખ(૬) નાટકના પાત્રનું કામ. ૦ક પું
 [સં.] વાચક(૨)અધ્યાપક(૩)ધર્મોપદેશક
 (૪) વેદ-શાસ્ત્ર ભણનારો (૫) બ્રાહ્મણની
 એક અટક. ૦પૂજા સ્ત્રીં પાઠ, પૂજા વગેરે
 નત્યકર્મ. ૦દેર, ૦ભેદ પું નુઓ
 પાઠાંતર. ૦માલા (-ખા) સ્ત્રીં વસ્તુને
 ક્રમિક પાઠો રૂપે ગોઠવીને આપતું પુસ્તક
 પાઠવવું સંક્રિં [સં. પ્રસ્થાપવ; પ્રા. પટ્ટવ]
 મોકલવું
 પાઠશાલા [સં.], -ખા સ્ત્રીં નિશાળ (૨)
 સંસ્કૃત શીખવવાની શાળા
 પાઠાંતર નં [પાઠ + અંતર] ગ્રંથની બીજી
 પ્રતમાં મળી આવતું મિન્ન લખાણ; ગ્રંથ
 કે લખાણનો નુદો પડતો પાઠ
 પાડી પું [સં.] પાઠ કરનાર (ગ્રંથનો) (૨)
 પાઠ કરતાં ચાદ કરી લે એવો. જેમ કે,
 એકપાડી (પ્રાયઃ સુમાસમાં)

પાકું નં પીઠ ઉપર થતું ગૂમડું
 પાકું નં કુંવારનું પાન
 પાઠેય વિં [સં.] ભણવાનું (૨) નિશાળમાં
 આલતું. ૦પુસ્તક નં નિશાળમાં આલતી
 ચોપડી; 'ટેકરપુક'
 પાડ પું[સં. પાઠક; પ્રા. પાઠ્ય, પાઠ]સોનીની
 કામ કરવાની જગા [કાર; આભાર
 પાડ (પા')પું[સં. ૨૦૦૦. પાઠક=નમીન]ઉપ-
 પાડપડોશ પું [પાડો+પાડોશ] એક જ
 મહોલ્લાનો કે પાસે પાસેનો વાસ-વસતી.
 -શી પું પાડપડોશમાં રહેનાર
 પાડવું સંકિં [પ્રા. પાઠ (સં. પાઠ્ય)] પડે
 એમ કરવું (૨) બનાવવું (સિક્કા, પોંક)
 પાડાખાર પું એ પાડા વચ્ચે હોય છે તેવું
 પાકું વેર [-શી પું પાડપડોશી
 પાડાપ(-પા)ડોશ પું જીઓ પાડપડોશ.
 પાડી સ્ત્રીં [દ.] ભેંસનું માદા બચ્ચું. -કું
 નં ભેંસનું બચ્ચું. -ડો પું ભેંસનું
 નર બચ્ચું કે તેનો નર
 પાડો પું [સં. પાઠ; પ્રા. પાઠ]આંકનો ગડિયો
 પાડો પું[સં. પાઠક; પ્રા. પાઠ, ૦વ] મહોલ્લો
 પાડોશ, ૦હુ, -શી [દિ. પાઠોસ, -સિજ]જીઓ
 પડોશ, ૦હુ, -શી
 પાણુ સ્ત્રીં ચોથો ભાગ; તે દર્શાવનારી
 કાના જેવી ઊભી લીટી
 પાણુ નં [સં. પાન; પ્રા.] ખેતરના પાકને
 પાણી પાવું તે (૨) કાંચ; પવાત
 પાણુ પું [સં. પાણિ] પાણિ; હાથ [પ.]
 પાણુકોરું નં [પાણ (કાંચ) + કોરું]
 ગળિયા જેવું કપડું
 પાણુતિયો પું ખેતરમાં પાણી વાળનારો
 પાણિ પું[સં.] હાથ. ૦ચહુ નં [સં.]
 (લગ્નમાં). હાથ ઝાલવો તે (૨) લગ્ન
 પાણિ નં પું[સં.] પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત વંચાકરણી
 પાણિયારી (પા') સ્ત્રીં [પ્રા. પાણિયારી
 (સં. પાનીય+હારિણી)]પાણી ભરનારી. -રું
 નં ઘરમાં પાણીનાં વાસણ રાખવાની જગા
 પાણી નં [સં. પાનીય; પ્રા.] પીવાનું કુંદરતી
 પ્રવાહી (૨) જળ જેવું કોઈ પ્રવાહી (૩)

[લા.]ધાર; વાઢ(૪)નૂર; તેજ (૫) શૂરાતન;
 પોરસ (૬) ટેક; વટ; આખર (૭) ઢોળ;
 સોનારપાનો રસ. ૦ચું વિં પાણીથી
 ભરેલું (૨) નં પાણીથી ભરેલું નાળિયેર
 (૩) રુખસદ; ખરતરશી [લા.]. ૦છદલું
 વિં શરમિંદું; લગ્નગ્રસ્ત (૨) પાણીયું;
 પાણીથી ભરેલું (૩) નં નાળિયેર. ૦દાર
 વિં પાણીવાળું; તેજ. ૦પ'ચું વિં
 પાણીના જેવી ગતિવાળું; ત્વરિત. ૦પોચું
 વિં જેમાં થોડું પાણી રહ્યું હોય તેવું;
 ગદગદું. ૦દેર, ૦ખદેર પું પાણી બદલવું-
 રથાનાંતર કરવું તે (તંદુરસ્તી માટે)
 પાપ પું [સં.] પતન; પડવું તે. ૦કે નં
 [સં.] પાપ(૨)વિં પાડે એવું; પાડનારું.
 ૦કી વિં [સં.] પાપી
 પાતરું નં [સં. પાત્ર=પત્ર] પાંદડું (૨)
 પતરવેલિયું (૩) એનું ભગિયું
 પાતળ સ્ત્રીં [પ્રા. પત્તલ (સં. પત્રા)પત્રાળું(૨)
 પીરસેલું ભાણું [દિખાવડો પુરુષ
 પાતળિયો પું પાતળો પણ નીરોગી,
 પાતળું વિં [દિ. પત્તલ] જાડું નહિ એવું
 પાતાલ [સં.], -ળ નં પુરાણનુસાર
 પૃથ્વીની નીચે આવેલા સાત લોકમાંનો
 છેલ્લો; નાગલોક(૨)પૃથ્વીનું બહુ ઊંડું તળ.
 -ળપાણી નં પાતાળ કૈાદીને કાઢેલું
 પાણી; અખૂટ પાણી
 પાતિક નં + પાતક [પ.] [પ્રતાપણું
 પાતિવ્રત્યે નં[સં.] પતિવ્રતાનો ધર્મ; પતિ-
 પાત્ર વિં [સં.] યોગ્ય; લાયક (સંમાસમાં.
 ઉદા. ૦ વિશ્વાસપાત્ર) (૨) નં વાસણ (૩)
 નદીના એ કાંડા વચ્ચેનો ભાગ(૪)નાટકમાં
 વેશ લેનાર (૫) કથા કે વાતમાં આવતી
 વ્યક્તિ (૬) અધિકારી; લાયક પુરુષ
 પાથરણું(-ણું) નં ['પાથરવું' ઉપરથી]
 નીચે પાથરવા માટેનું જાડું મોટું કપડું;
 શેતરંજ; જાજમ. [પાથરણું જવું = મર-
 નારને ત્યાં શોક દર્શાવવા બેસણું જવું]
 પાથરવું સંકિં[સં. પ્રસ્તુ; પ્રા. પલ્લર]ફેલાવવું
 (૨) બિછાવવું

પાથેય ન૦ [સં.] ભાતું
 પાદ પું [સં.] પગ (૨) ચોથો ભાગ (૩)
 કવિતાની કડી; ચરણ. ૦પ ન૦ [સં.]
 વૃક્ષ. ૦પીકં ન૦ [સં.] ઊંચે આસને
 બેઠેલાને પગ મૂકવાની પાટલી. ૦પૂર્તિ
 સ્ત્રી ૦ અપૂરો સ્ત્રીક પૂરો દરી આપવો તે
 પાદર ન૦ [ક. પદ] ભાગેળ આગળનું મેદાન
 પાદરી પું [પો.] ખિસ્તી ધર્મોપદેશક
 પાદશાહ પું [કા.] પાદશાહ; સમ્રાટ.
 -દી વિં ૦ પાદશાહનું (૨) સ્ત્રી ૦ પાદશાહનું
 રામય [જેર કહેલું]
 પાકાકાંત વિં [સં. પાંદ + કાંત] છતેલું;
 પાકુંકા સ્ત્રી ૦ [સં.] પાવડી; આપડી
 પાથર વિં [ક. પદર] વસ્તી કે વનસ્પતિ
 વિનાનું; સપાટ; ઉગ્રજાલ (૨) ખુટલું; મેદાન
 જેનું (૩) ન૦ જુઓ પાદર. -રું વિં
 આડું અવળું નહિ પણ સીધું (૨) સીધે
 માર્ગે જતારું; પાંસરું (૩) અં ૦ પાદોખાર
 (૪) વગર વિલંબે; તરત. -રુંદોર વિં
 પાંસરું; સીધું
 પાન ન૦ [સં.] પીરું તે
 પાન ન૦ [સં. પાં; પ્રા. પન્ન] પાંદડું (૨) પૃથ
 (પુસ્તકનું) (૩) નાગરનેલનું પાન; તાંબૂલ.
 ૦ખર સ્ત્રી ૦ જેમાં પાન ખરે છે એ ઋતુ;
 મહા-કાગણ. ૦ડી સ્ત્રી ૦ નાનાં કુમળાં
 કુમળાં પાંદડાં (૨) સ્ત્રીઓનું કાનનું એક
 ધરેલું. ૦ડું ન૦ પાંદડું. ૦દાની સ્ત્રી ૦ ખાવા-
 નાં પાન તથા તેમનો સમાન મૂકવાનું
 પાન. ૦પટ્ટી (-ટ્ટી), ૦ખીડી સ્ત્રી ૦, ૦ખીડું
 ન૦ પાનનું ખીડું; તાંબૂલ. ૦સોપારી
 સ્ત્રી ૦; ન૦ પાન તથા સોપારી; મુખવાસ
 (૨) [લા.] સિપાઈ સપરોને નાની બક્ષિસ
 (૩) કોઈના માનમાં કરાતો સમારંભ
 પાનિયું ન૦ જુઓ પાનું; પૃથ (૨) નસીબનું
 પાનિયું - લાગ્ય [લા.]
 પાની (ની) સ્ત્રી ૦ [સં. પાનિ; પ્રા. પન્દિ, યા]
 પગના તળિયાનો એડી તરફનો ભાગ
 પાનું ન૦ [સં. પાં; પ્રા. પન્ન] પાંદડું (૨)
 ચોપડીનું પૃથ (૩) ગંજડાનું પત્તું (૪)

ચપ્પુ ૬૦નું કળ (પ) પત્તું; લીલા રંગનું
 એક રત્ન (૬) [લા.] બિંદગીલરનો સંબંધ
 (બહુધા બંબંમાં) (૭) નસીબનું
 પાનિયું. ૦પડવું = સંબંધ થવો; જીવનમાં
 સાથે રહેવાનું થવું [તું ધોણું વચ્ચે
 પાનેતર ન૦ પરાણતી વખતે કન્યાને પહેરવા-
 પ નો (નો) પું [સં. પ્રસ્તવ; દે. પન્દવ; કા.
 પદ્મ] વાત્સલ્યથી માની છાતીમાં દૂધ
 ઊભરાઈ આવવું તે (૨) જુઓ પોરસો;
 પાહો (૩) પોરસ; જુરસો; ધંધા [લા.]
 પા.થ પું [સં.] જુઓ પાંથ
 પાપ ન૦ [સં.] ધર્મ વિરુદ્ધ કૃત્ય; દુષ્ટતા (૨)
 [લા.] કપટ (૩) અણગમતી વ્યક્તિ. ૦કર્મ
 ન૦ [સં.] પાપનું કામ [કરવું તે
 પાપગલી, પાપગી સ્ત્રી ૦ બાળકને પ્રાપા
 પાપડ પું [સ. પપેટ; પ્રા. પપ્પડ] એક
 ખાવાની વાની. ૦ખાર, -ઉચો ખાર પું
 પાપરમાં વપરાતો એક ખાર; સંચોરા.
 -ડી સ્ત્રી ૦ [સં. પર્વટિકા; પ્રા. પપ્પલિયા]
 ચોખાના લોટની પાપડ જેવી વાની
 પાપડી સ્ત્રી ૦ વાલની શિંગ
 પાપણી સ્ત્રી ૦ પાપી સ્ત્રી [પાપી બુદ્ધિ
 પાપબુદ્ધિ વિં ૦ પાપી બુદ્ધિવાળું (૨) સ્ત્રી ૦
 પાપભીરુ વિં ૦ પાપ કરવાથી ડરતારું;
 પાપકંમથી ટરીને આલનારું
 પાપા પું ૦ દોટલી; તાતા (બાળભાણમાં) (૨)
 અં ૦ બાળકને પગલાં મંડાવવાનો ઉદ્દગાર
 પાપાચરણુ ન૦ [સં.] પાપકંમ; દુરાચાર
 પાપાત્મા પું [સં.] પાપી; દુષ્ટાત્મા [સ્ત્રી
 પાપિણી (-ની) વિં ૦ સ્ત્રી ૦ [સં. પાપિની] પાપી
 પાપિયું વિં ૦ પાપી
 પાપિય વિં [સં.] અત્યંત પાપી
 પાપી વિં [સં.] પાપ કરનારું
 પામર વિં [સં.] કંગાલ; રાંદ (૨) તુચ્છ
 સાંકડા મનનું [કે દેશમનો]
 પામરી સ્ત્રી ૦ [સં.] ઉપરણો; દુષ્ટો (હાન
 પ્રાપ્તિનું સંકટ) [સં. પ્રાપ્ત; પ્રા. પામ] મેળવવું
 પ્રાપ્ત કરવું (૨) સમજવું; કળી જવું
 પાપ પું [પ્રા. પાવ (સં. પાદ; કા.)] પગ

પાયખાનું નંબર [સવારની ટુકડી
પાયગા સ્ત્રીં [ફા. પાયાહ] ઘોડાર(ર) ઘોડે-
પાયતસો પું સુરવાળ

પાયતજત નં [ફા.] રાજધાની; પાટનગર
પાયદસ્ત સ્ત્રીં (પારસીની) મરણયાત્રા
પાયદળ નં [પાય+સં. દલ] પગપાળું લશ્કર
પાયમાલ વિં [પાય+ફા. માલિક] =
મસળણું છેક દુર્દશામાં આવી પડેલું;

પુવાર. -દી વિં પુવારી; ભારે દુર્દશા
પાયરી સ્ત્રીં પગથિયું (ર) દરજ્જે; પદવી
પાયરી સ્ત્રીં [પો. પાંચરી] એક જાતની કેરી
પાયલ નં [પાય' પરથી] ઝાંઝર

પાયલાગણું નં પગે લાગણું તે
પાયલી સ્ત્રીં અનાજ માપવાનું વાસણ;
પાલી (ચાર શેર) (ર) (આખે) પાવલી;
ચારઆની. ંલું નં પાયલી; ચારઆની

પાયસ પું, -સાન્ નં [સં.] ખીર
પાયાદાર વિં પાયાવાળું; આધારવાળું
પાયાની કેળવણી સ્ત્રીં પ્રાથમિક કેળવણી-
ની ગાંધીજીએ ચોળેલી પદ્ધતિ

પાયો પું [ફા.] ખુરશી, ખાટલા, ટબલ
ઇંમે પગ (ર) ઘોડાણું (૩) જે મૂળ
ચણતર ઉપર ઇમારત ઊભી કરવામાં
આવે છે તે (૪) જે બાજુ ઉપર ત્રિકોણ
ઊભો રહે છે તે બાજુ (૫) સુખડી
બનાવવા માટે કરેલો ધીંગાળનો મૂળ પાક
(૬) આધાર; મૂળ [લા.]

પાર પું [સં.] છેડો; અંત (ર) હદ; સીમા
(૩) કાંઠો; તીર(૪) ઊંડો મર્મ; ભેદ [લા.]

પાર (ર.) સ્ત્રીં [દે. પારો] બરણી; લાખેલું
માટલું [ખીનું]

પારકું વિં [દે. પારક, પારકેર (સં. પરકીવ)]
પારખ સ્ત્રીં પારખણું તે; પરીક્ષા (ર) પું

જુઓ પારખ. -કું સંકિં [સં. પરીક્ષ; પ્રા. પરિક્ષ] પરીક્ષા કરવી; ગુણદોષ
જાણવા (ર) એળખી કાઢવું. -ખુ વિં
પરીક્ષક; કદર કરનાર. -ખું નં પરીક્ષા
(ર) પરના [વાચક]

પારણિયું નં પારણું; પાલણું (લાલિય-

પારણું નંબાળકને સુવાડવાની કંઠેરાવાળી
નાની હિંડોળાખાટ; તેણું ઘોડિયું; પાળણું

પારણું નં [સં. પારણ] વ્રત કે ઉપવાસની
સમાપ્તિએ કરવામાં આવતું ભોજન

પારતંત્ર્ય નં [સં.] પરતંત્રતા
પારદર્શક વિં [સં.] આરપાર દેખાય એવું

પારદર્શિતા સ્ત્રીં પારદર્શીપણું
પારદર્શી વિં [સં.] પાર કે મર્મ પામનારું;
દીર્ઘ ને ઊંડી દૃષ્ટિવાળું

પારધી પું [દે. પારદ્ધ] શિકારી
પારમાર્થિક વિં [સં.] પરમાર્થ સંબંધી;

જેનાથી પરમાર્થ પ્રાપ્ત થાય એવું (ર)
વાસ્તવિક (ભ્રમ કે પ્રતીતિરૂપ નહિ)

પારલૌકિક વિં [સં.] પરલોકને લગતું
પારસ પું [સં., ફા. પાસ; પ્રા.] ઈરાન દેશ

પારસ પું જુઓ પારસમણિ (ર) વિં મોટું
કે સારી જાતનું. ઉદાં પારસ જાંબુ

પારસનાથ જુઓ પાર્શ્વનાથ
પારસમણિ પું [પ્રા. પારસ (સં. સ્પર્શમણિ)]

સ્પર્શથી લોહાને સોનું બનાવનાર મણિ
પારસલ નં [જુઓ પારસ'લ] પોટકું (ટપાલ

કે રેલવે મારફતનું)

પારસી વિં [ફા. પારસિક] પારસીઓને
લગતું (ર) પું ઈરાનથી હિંદમાં આવી

વસેલા જરથોસ્તી કે તેનો વંશજ
પારસો પું [સં. પ્રત્નવ; અથવા પવસ+સાવ]

બાવલામાં દૂધનો ભરાવ
પારંગત વિં [સં.] અધ્યયનમાં પાર ઊતરેલું

(ર) પૂરેપૂરું માહિતગાર
પારાયણ નં [સં.] (આખું) વાંચી જવું તે

(ર) નિયત સમયમાં વેદ કે પુરાણનો
સમગ્ર પાઠ (૩) કંઠાળો ઉપજાવે તેણું

લાંબું વિવેચન [લા.]
પારાવત પું [સં.] કબૂતર [પુષ્કળ

પારાવાર પું [સં.] દરિયા (ર) વિં અપાર;
પારાશર પું [સં.] પરાશરના પુત્ર વ્યાસમુનિ

પારાશીશી સ્ત્રીં [પારે + શીશી]
'યરમોમીટર'

પારિભાષક(૦ક) નં [સં.] સમુદ્રમંથન કરતાં

નીકળેલાં પાંચ દેવવ્રજોમાંનું એક; તેનું દૂધ
(૨) હારસિંગારનું ઝાડ; તેનું દૂધ
પારિતોષિક નં [સં.] ધનામ
પારિભાષિક વિં [સં.] પરિકાષા સંબંધી
પારી સ્ત્રી [દે. પારદ્વિ] પથ્થર તોડવાની નરાજ
પારેખ પું [નુઓ પારખ] (સિક્કા, ઝવેરાત
વગેરેની) પરીક્ષા કરી જાણનાર (૨) એક
આટક [કબૂતર
પારેવડું; પારેવું નં [પ્રા. પારેવવ (સં. પારાવત)]
પારે પું [સં. પારદ] એક ખનીજ પ્રવાહી ધાતુ
(૨) માળનો મણકો (૩) તંબૂરો સુરેલ
ખનાવવા રખાનો તારને ભરવેલો મણકો
(૪) બંદૂકની ગોળી કે છરો (૫) અવાળુ
પાર્થ પું [સં.] પૃથાનો પુત્ર; અનુન
પાર્થિવ વિં [સં.] પૃથ્વી (મહામત)નું
(૨) માટીનું (૩) નશ્વર (૪) પું રાજ
(૫) માટીના મહાદેવ. ંપૂલ સ્ત્રીં પાર્થિવે-
શ્વર-મહાદેવની પૂજા
પાલ્મેન્ટ સ્ત્રીં [દે.] ઇંગ્લંડની રાજસભા
(૨) કોઈ દેશની મુખ્ય લોકપ્રતિનિધિ-
સભા. ંરી વિં [દે.] પાલ્મેન્ટને લગતું
કે તે વિષેનું (૨) પાલ્મેન્ટમાં છાજતું
પાર્વતી સ્ત્રીં [સં.] હિમાલયની પુત્રી
પાર્થનાથ પું [સં.] જોનોના તેત્રીસમા
તીર્થંકર; પારસનાથ
પાર્થક પું [સં.] દેવનો સેવક
પાર્સલ નં [દે.] નુઓ પારસલ
-પાલ વિં [સં.] 'પાળનારું, પાળક' એ
અર્થમાં સમાસને અંતે. ઉદા. ગોપાલ
પાલ પું નાનો તંબૂ કે તેની કનાત
પાલ પું [નુઓ પાલિયું] કેટલીક જગાના
પાણી પર તરતી દેખાતી ચીકણા તે (૨)
તેના પાણીને લીધે રોગોલો બનેલો પ્રદેશ
પાલક વિં (૨) પું [સં.] ઉછેરીને મોટું
કરનાર (૨) રક્ષક [એક ભાજ
પાલક (-ખ) સ્ત્રીં [પ્રા. પાલકા; (સં. પાલક્યા)]
પાલખ સ્ત્રીં [સરં 'પાલખી'] કઠિયા
વગેરે કારીગરોને લેવે કામ કરવા માટે
કરેલો વાંસ-વળીઓનો આધાર

પાલખી સ્ત્રીં [સં. પલ્યંક ઉપરથી] સુખપાલ
પાલટવું સંકિં [નુઓ પલટવું] [પારલું.
પાલણું નં [સં. પાલન ઉપરથી] પાલકનું
પાલન નં [સં.] પાળવું તે. ંપોષણ નં
પાળવું અને પોષવું તે. ંહાર પું પાળનારો
પાલવ પું [સં. પલ્લવ] પહેરેલા સાલવાનો
લટકતો છેડો (૨) દુપટ્ટા—પાલડીનો કસળી
છેડો આશરો; શરણ. [-ને પાલવે પડવું
-ને આશરે જવાનું થવું] [નભાવવું
પાલવવું સંકિં [સં. પાલ્ય] ઉછેરવું; પોષવું;
પાલવવું અંકિં [સરં સં. પારવ; પ્રા.
પાલ] પરવટવું; પોસાવું; ગોઠવું થવું
પાલિ સ્ત્રીં [પ્રા. પાલિયાવ = ધર્મોપદેશ =
બુદ્ધના ધર્મોપદેશની ભાષા] એક પ્રાચીન
ભાષા, જેમાં બૌદ્ધ ગ્રંથો લખાયેલા છે
પાલિત વિં [સં.] પાળેલું; રક્ષિત
પાલિયું વિં ['પાલિ' ઉપરથી] ઝાડપાલાના
અને લીલના કોણાણવાળું; પાલવાળું
પાલી સ્ત્રીં [સં.; દે.] કાઠિયાવાડનું અનાજનું
એક માપ; તેનું વાસણ (૨) (મુંબઈમાં)
ચાર શેરનું માપ
પાલી સ્ત્રીં [સં. પલ્લવ] ગ્રીણ પાંદડાં [ખાલું
પાલી સ્ત્રીં [નુઓ ખાલી] નાનું પાલું—
પાલીસ સ્ત્રીં [દે. પાલિજા] બૂટ, કળાટ,
વાસણ વગેરે વસ્તુઓ પર ચળકી લાવવા
ચોપડાતું દ્રવ્ય; તે ક્રિયા કે ચળકી
પાલું નં [સં. પલ્લ=ધાન્યનો કોણાર] ખપ-
રડાનો કે માટીનો અનાજ ભરવાનો કોણો
(૨) વાંસની ચીપોનું ટાટું (૩) વરસાદમાં
માટીની લીંત ધોવાઈ ન જાય તે માટે
આડું રાખેલું કરાંડીનું ટાટું
પાલું નં [નુઓ ખાલું] પવાલું [પડવું
પાલું નં પાલવ (૨) આયરો. ઉદા. પાલે
પાલો પું [સં. પલ્લવ] ટોરને ખાવાનાં પાંદડાં
પાલો પું ખાલો
પાલો પું ગાડીગાડ ઉપરની ખપરાંની છત્રી
પાલો પું [સં. પલ્લવ] વાદળમાંથી પડતો કરો
પાવક વિં [સં.] પાવન કરનાર (૨) પું અગ્નિ
પાવડી સ્ત્રીં [સં. પાવુકા; પ્રા. પાવ્યા;]

લેડાને ઠેકાણે પહેરવાનો લાકડાનો એક
ઘાટ; પાકુકા; ચાખડી (૨) પગ વડે દાળવાનું
સાળનું એક સાધન

પાવડો પું [સં. ફાલ ઉપરથી] માટી, કચરો
વગેરે ઉસડવાનું કે ભરવાનું એક સાધન
(૨) ગાડીના એન્જિનનો ખરપડો

પાવટી સ્ત્રી૦ પહોંચ; રસીદ

પાવન વિ૦ [સં.] પવિત્ર; શુદ્ધ (૨) શુદ્ધ
કરનારું (૩) ન૦ પવિત્રતા; શુદ્ધિ. ઠંકારી
વિ૦ પવિત્ર કરનારું

પાવરંધું વિ૦ [ફા. પર્વદંદ] કુશળ

પાવલી સ્ત્રી૦ [સં. પાલ પરથી] પાવલું;
ચારઆની. -હું ન૦ ચારઆની

પાવળું ન૦ નાની પળી

પાવિચ્ચ ન૦ [સં.] પવિત્રતા

પાવું સ૦ કિ૦ [સં. પા] પિવડાવું

પાવેચો પું હીજડો; નપુંસક

પાવેઃ પું [દિ. પાવય] એક જાતની વાંસળી
(૨) આગબોટનું ભૂંગળું વાગે છે તે-
તેની સિસોટી

પાશ પું [સં.] ફાંસો; ગાળો (૨) પશુપક્ષી
ફસાવવાનું શિકારીનું સાધન (૩) વરુણનું
આયુધ (૪) ફસાવવાની યુક્તિ [લા.]

પાશવ(-ચી) વિ૦ [સં.] પશુનું; પશુના જેવું

પાશા પું [તુર્કી] હાકેમ (૨) તુર્કસ્તાનનો
હાયા દરજ્જાનો અમલદાર

પાશિયું ન૦ [દિ. પાસ] કરબડી કે રાંપડીમાં
મુકાતું ધારવાળું લોખંડનું કૂળ (૨) રાંપડી
પાશુપત પું [સં.] એક પ્રાચીન શૈવ સંપ્ર-
દાય (૨) તેનો અનુયાયી (૩) ન૦ રાંકરના
તેજનું દિવ્ય અસ્ત્ર

પાશેર પું [પા+શેર] શેરનો ચોથો ભાગ.
-રી સ્ત્રી૦ પાશેરનું માપિયું કે વજન. -રો

પું પાશેર વજનનું કાટલું. [પાશેરામાં
પહેલી પૂણી શ૦ પ્ર૦ તદ્દન શરૂઆત]

પાશ્ચાત્ય વિ૦ [સં.] પશ્ચિમનું; પશ્ચિમમાં આવેલું

પાષાણ પું [સં.] પથ્થર

પાસ પું [સં. સ્પર્શ] સ્પર્શથી પડ કે રંગ
બેસવો તે (૨) સોળતની અસર [લા.]

પાસ સ્ત્રી૦ [સં. પાશ્વ; પ્રા. પાસ] બાહ્ય; પાસું
(૨) અ૦ પાસે [પ.]

પાસ વિ૦ [દિ.] પસાર; ક્ષેત્રમંદ; સફળ (૨)

મંત્ર; પસંદ (૩) પું રજા કે મંત્ર-
રીની ચિઠ્ઠી. ંપોટ પું દેશાંતર જવા

માટેનો પરવાનો. ંધુક સ્ત્રી૦ બેંક
સાથેની લેવડદેવડની નોંધની ખાતેદારને

મળતી ચોપડી [લ'બચોરસ કેકડો
પાસલો પું પાસાના આકારનો ધાતુ વગેરેનો

પાસવાન પું [ફા. પાસવાન] હાલુરિયો; નોકર
પાસવું સ૦ કિ૦ રંગ બેસાડવા સાડુ પ્રથમ

ખટાશ વગેરેનો પાસ દેવો

પાસાજળ ન૦ પાસાના બંધારણમાં રહેલું
પાણી; વોટર એન્ડ કીરટલીઝેશન [ર.વિ.]

પાસાખંડી સ્ત્રી૦ [પાસું+ખંડી] બે બાહ્ય
કસો બાંધવાની એક જાતની ખંડી

પાસાશૂળ ન૦ [પાસું+શૂળ] પડખામાં ફૂટતું
શૂળ (૨) હંમેશની નજીકની ઉપાધિ કે

નડતર [લા.]

પાસિયું ન૦ જુઓ પાશિયું [(૨) પક્ષ
પાસું ન૦ [સં. પાશ્વ; પ્રા. પાસ] પડખું; બાહ્ય

પાસે અ૦ [સં. પાશ્વ] નજીક (૨) પડખે; બાહ્યમાં.
(૩) તાબામાં કબજામાં (૪) સામે; આગળ

પાસો પું [સં. પાશ્વક] ચોપાટ રમવામાં
વપરાતા અંક પાડેલા લ'બચોરસ કેકડા-

માંનો એક (૨) પદાર્થનો તેનો પાસલો
પાસો પું [સં. પ્રત્યક્ષ] દૂધને (દોરે) આંચળમાં

આવવા જેવું તે [એવો ઉદ્દગાર
પાહિ(બપાહિ) શ૦ પ્ર૦ [સં.] 'રક્ષણ કરો'

પાહો પું જુઓ પારસો

પાળ સ્ત્રી૦ [સં. પાલિ] તળાવ કે સરોવરનો
કિનારો (૨) પ્રવાહીને વહી જતું અટકાવવા

કરેલી આડ.

-પાળ વિ૦ જુઓ -પાલ વિ૦ [પારણું
પાળણું ન૦ [સં. પાલન ઉપરથી] પાલણું;

પાળવું સ૦ કિ૦ [સં. પાલ્ય] રક્ષણ કરવું (૨)
ભરણપોષણ કરવું (૩) પોષવું અને કેળવવું

(૪) ભંગ ન કરવો, -ની પ્રમાણે વર્તવું;
માનવું(વચન, આજ્ઞા, પ્રત, રત્ન, અણોત્તે).

પાળિયો પું[સં. વાલ્મીકીપ્રસાદ(૨)ચિહ્ન]
 રમારક તરીકે ઊભો કરેલો પથરો; ખાંભી
 પાળિયો પું [પાળ' ઉપરથી] ઘોરિયો
 પાળી સ્ત્રી[સં. વાલ્મીકી] છરી
 પાળી સ્ત્રી[સં. વાલ્મીકી] વારો
 પાળી સ્ત્રી[સં. હરતાળ; પાકી
 પાળી સ્ત્રી[સં. પાળ
 પાળું વિ(૨) નં [સં. પાદ ઉપરથી] પગે
 ચાલનારું. -પો પું પગપાળો મુસાફર
 (૨) પેદળ, મુલકી કે લશ્કરી સિપાઈ
 પાળો પું સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયનો
 એક કોટીનો સેવક [ઉબલ રોટી
 પાંઉ (૦) પું; નં [વો], ૦રોટી સ્ત્રી
 પાંખ (૦) સ્ત્રી[સં. પક્ષ] પક્ષીનો ઊડવાનો
 અવયવ (૨) લશ્કરની બે બાનુમાંની
 એક (૩) છાપરાનો બે તરફનો બહાર
 પડતો ભાગ (૪) આશ્રય; પડણું [લા.]
 પાંખડી (૦) સ્ત્રી[વ. વંનુડી] કળી ખીલતાં
 દ્વડા પડતા અવયવોમાંનો દરેક. -ડું નં
 ડાળની બાનુએથી ફૂટતી નાની ડાળી(૨)
 ફૂટાળની શાખા [લા.]
 પાંખાળી (૦) સ્ત્રી[પાંખ' ઉપરથી]
 ઘોડીની એક નત [દા.]
 પાંખાળું (૦) વિ[પાંખ' ઉપરથી] પાંખ-
 વાળું (૨) દાંતાવાળું (૩) ડાળીવાળું
 પાંખિયું (૦) નં [પાંખ' ઉપરથી] પક્ષ;
 તડ (૨) ડાળી; શાખા (૩) દેશી તાળાનો
 કે કિલ્લાનો એક બાનુનો નાનો છટો
 પડતો ભાગ (૪) કાતરનું પાતું
 પાંખું (૦) વિ[પાંખું; આયું
 પાંગત(-થ) (૦) સ્ત્રી[પયારી કે ખાટલાનો
 પગ તરફનો ભાગ
 પાંગરનું (૦) અઠકિં અંકુર-ફૂટવા
 પાંગરું (૦) નં, -રો પું[સં. પ્રગ્લ]
 પાંગરણે કે ખોડવાને અધ્ધર પકડી
 રાખનાર દોરી (૨) તાંગવાની સેર (૩)
 ખોડવાની બે બાનુની દોરી (૪) સુકાન
 તરફનો વહાણનો છેડો
 પાંગળું (૦) વિ[સં. વંનુ] પગે અપંગ (૨)

[લા.] અરાક્ત; નિર્ગળ (૩) આધાર-ટેકા
 વિનાનું
 પાંગોડું (૦) નં ખલાશી-કોણી મુધીનો
 હાથનો ભાગ (૨) હાલવા ચાલવાના
 અવયવોના-સાધા-મૂળ
 પાંચ (૦) વિ[સં. પંચ] 'પ'
 પાંચગણ્ય પું[સં.] કૃષ્ણનો શંખ
 પાંચગ(૦) સ્ત્રી[પાંચગણ્યાની પાંચમી તિથિ
 પાંચગેરી (૦) સ્ત્રી[પાંચ ગેરનું કાટલું.
 [૦ફટપી=નકામી માયાફટ કરવી]
 પાંચાલી [સં.], -ળી સ્ત્રી[પંચાલ દેશના
 રાજાની પુત્રી દ્રૌપદી
 પાંચણ(-ણી)(૦) સ્ત્રી[સં. પાંચ, પ્રા. પચ્ચ
 ઉપરથી] નિયત સમયે જેનું સેવન કર્યા
 વિના ન ચાલે તેવી ટેવ; પંચાણ
 પાંચરાયોળ (૦) સ્ત્રી[અરાક્ત કે ધરણ
 દોરને રાખવાનું ધર્માદા સ્થાન
 પાંચરાં(૦) નં ૫૦ વં ૫૦ બુઓ દાંધાંપાંચરાં
 પાંચરું (૦) નં [સં. વંચર] પશુપક્ષીને પૂરી
 રાખવા બનાવેલું સળિયાનું ધર (૨) તેવો
 કોઈ પણ ઘાટ (૩) અદાલતમાં ન્યાયાધીશ
 સામે જવાળ આપના ઊભા રહેવાની
 પાંચરા જેવી જગા
 પાંડવ પું[સં.] પાંડુનો દીકરો
 પાંડિત્ય નં [સં.] પડિતાઈ
 પાંડુ વિ[સં.] શ્રીકું (૨) પું એક રોગ;
 'એનિમિયા' (૩) પાંડવોનો પિતા
 પાંડુર વિ[સં.] શ્રીકું; ઘોળું
 પાંતી (૦) સ્ત્રી[સં. વંતિ] પક્ષ; બાનુ (૨)
 રીત; માર્ગ(૩) ભાગ; દિરસો(૪) પરિમાણ-
 ના વિભાગ પાંતીને દિસાળ ગણવાની
 ગણિતની એક રીત(૫) બુઓ પાંથી; સેથી
 પાંતીશ(-સા) (૦) વિ[સં. વંતિચિયવ;
 પ્રા. વંતીસ] '૩૫'
 પાંથ પું[સં.] મુસાફર
 પાંથી (૦) સ્ત્રી[વંતિ=કેશરચના] સેથી
 પાંદડી (૦) સ્ત્રી[સં. વંતિ] બુઓ પાનડી.
 -ડું નં પક્ષ. [પાંદડું ફેરડું=ભાગ્ય
 બદલાવું; ભાગ્યોદય થવો] [રના વાળ
 પાંપણ (૦) સ્ત્રી[પાંપણાંની કિનારી ઉપ-

પાંશરું (૦) વિં સીધું; ડાહ્યું; પાધરું.
 ઠોર વિં સીધુંઠોર; આડાઈ વગરનું
 પાંશુ સ્ત્રીં [સં.] ધૂળ. ઠલ વિં [સં.]
 ધૂળવાળું (૨) બ્રહ્મ; દુરાચારી
 પાંસકં (૦) વિં [સં. પંચવષ્ટિ] 'પ૬'
 પાંસરું(ઠોર) જુઓ 'પાંશરું'માં
 પાંસળી (૦) સ્ત્રીં [પ્રા. પાસહ (સં. પાશ્વ)]
 છાતીના માળાનાં બને બાજુનાં હાડકાં-
 માંનું દરેક. -જુ નં જુઓ પાંસળી
 પાંસુ સ્ત્રીં [સં.], ઠલ વિં જુઓ 'પાંશુ'માં
 પિક પું [સં.] કોકિલ; કાયલનો નર
 પિક-સ્ત્રીંયૂંક; પીક. ઠાની સ્ત્રીંયૂંકઠાની
 પિકેટિંગ નં [ફ.] પહેરો; ચોકી
 પિખાવડું સંકિં, પિખાડું અંકિં
 'પીખડું'નું પ્રેરક ને કમ્ભણિ
 પિખળાવડું સંકિં 'પીખળડું'નું પ્રેરક
 પિચકારી સ્ત્રીં [પિચ (રવં) + કારી]
 પાણીની સેડ (૨) સેડ છોડવાનું ભૂંગળી
 જેવું એક સાધન. [અપાપવી = એનિમા
 આપવો]
 પિચ્છ નં [સં.] પીંછું
 પિછાણ(-ન) સ્ત્રીં [સં. પ્રત્યગ્નિજ્ઞાન] માહિતી
 (૨) ઓળખાણ. ંવું સંકિં ઓળખડું
 પિછોડી સ્ત્રીં જુઓ પછોડી
 પિટાવડું સંકિં, પિટાડું અંકિં
 'પીટડું'નું પ્રેરક ને કમ્ભણિ
 પિતપાપડો પું [સં. પીત ('પીજી') + પાપડી]
 ખાખરાની શિંગ
 પિતર પું [જુઓ પિટ] મૃત પૂર્વજ
 પિતરાઈ પું, -જુ સ્ત્રીંજુઓ 'પિતરાઈ'માં
 પિતવાડો પું [પિત + વાડો] દુરાના પાણીથી
 ત્યાં દર વર્ષે શિયાળુ-કતાળુ વાવેતર
 થતું હોય તેવું ખેતર [છાલિયું
 પિતળિયું નં પિતળનું નાનું વાસણ;
 પિતા પું [સં.] બાપ. ંજુ પું (માનાઈ).
 ંસહ પું [સં.] દાદા (૨) બ્રહ્મા. ંસહી
 સ્ત્રીં [સં.] દાદી. ંથી પું પિતાજી
 -તુ પું પિતા; બાપ [પ.]
 પિતૃ પું [સં.] બાપ (૨) પુંબવં પૂર્વજ;

મરી ગયેલા બાપદાદાઓ. ંસહુ નં
 પિતૃઓ પ્રત્યેનું જણ દેવું (જુઓ જણત્રય).
 ંતર્પણુ નં [સં.] પિતૃઓનું તર્પણ
 કરવા આપેલી જલાંજલિ; પિતૃયજ્ઞ (૨)
 તર્જની અમે અગ્રહા વચ્ચેનો મધ્યભાગ.
 ંદેવ પું [સં.] પિતરો (૨) વિં પિતાને
 દેવ તરીકે પૂજનાર. ંયજ્ઞ પું [સં.]
 પિતૃતર્પણ (૨) પાંચ મહાયજ્ઞોમાંનો એક
 પિત્ત નં [સં.] કલેબમાં પેદા થતો રસ,
 જે આંતરડામાં ઊતરી ખોરાકને પચાવે
 છે (૨) વેદક પ્રમાણે શરીરની ત્રણ
 ધાતુઓમાંની એક (કફ, પિત્ત અને વાયુ).
 -ત્તાશય નં [પિત્ત + આશય] શરીરનો
 પિત્તનો અવયવ
 પિત્તળ નં [સં., પ્રા. પિત્તલ] તાંબા અને
 જસતની મિશ્ર ધાતુ. -ળિયું નં પિત્તળિયું
 પિત્તો પું [સં. પિત્ત] પિત્ત (૨) કોષની
 તીવ્ર લાગણી [લા.]
 પિત્રાઈ પું [સં. પિતૃત્વ] કાકાનાં છોકરાં;
 સાતમી પેઢી સુધીમાં એક બાપનો વંશજ
 (૨) પિતા સંબંધી. -જુ વિં સ્ત્રીં
 પિત્રાઈને ત્યાં જન્મેલી. -જુ (-જુડી) સ્ત્રીં
 પિત્રાઈની વહુ
 પિન સ્ત્રીં [ફ.] ટાંકણી (૨) પાટો, વેણી
 વગેરે જકડી રાખવા વપરાય છે તે ખનાવટ
 પિતાક નં [સં.] શિવનું ધનુષ. ંપાણુ-
 (-ણુ) [સં. પિતાકપાણિ] પું શિવ. -કી
 પું [સં.] શિવ
 પિપરમીટ સ્ત્રીં [ફ. પીપરમિટ] જુઓ ખાટી
 માકી [[સં.] તરચું
 પિપાસા સ્ત્રીં [સં.] તરસ. -સુ વિં
 પિપૂડી સ્ત્રીં [રવં] કૂંકોને વગાડવાની
 ભૂંગળી; પીપી. [અગાડવી શરૂ પ્રં
 એકની એક વાત કહ્યા કરવી-ગાયાં
 કરવી (૨) ખુશામત દાખલ સૂર પુરાવવો;
 હાજ હા લાલવી]
 પિપ્પલ પું [સં.] પીપળો [(વર્તમાન; કું)
 પિખનું વિં [સં. પિવન્ત; ઉપરથી] + પીતું
 પિમળાટ પું ['પીમળડું' ઉપરથી] સુવાસ

પિયર (પિ') નં [સં. પિતૃગૃહ; પ્રા. પિઠ્ઠર] સ્ત્રીનાં માળાપતું ઘર. ઓપનોતી. વિં
સ્ત્રીં પિયરમાં ભાઈભાંડુંવાળી. -રિયુ' નં
પિયરનું સગું
પિયળ સ્ત્રીં કપાળમાં કચેલી કંઠુની અર્ચા
પિયાળ નં [ફા.] કાંદો; ડુંગળી
પિયાનો પું [ફ.] એક વિદેશી વાજિંત્ર
પિયારું વિં [અપ. પિયાર (સં. પ્રિયત્વ)]
ખાડું [પ.] [પાયાનું ખર્ચ (ર) પરળ
પિયાચો પું [પિવાડણું ઉપરથી] પાણી
પિયુ પું [અપ. પિયઙ (સં. પ્રીણવિત્)] પતિ
પિયેર(-રિયુ') (પિ') નં જુઓ 'પિયર'માં
પિરસણ નં [સં. પરિવેષણ; પ્રા. પરિવેસણ]
પીરસણું તે (ર) પીરસણું ભાણું (૩)
નાતવરાને અંગે ઘેર ભાણું પીરસણું તે
પિરસાવણું સંકિં 'પીરસણું'નું પ્રેરક
પિરાઈ સ્ત્રીં જુઓ પેરાઈ
પિરામિડ પું [ફ.] પ્રાચીન મિસરી રાજના
મૂતદેહ ઉપર અધાવેલી શંકુ આકારની
સમાધિ-કબર (ર) શંકુ આકાર
પિરોલ (-લ, -લુ) જુઓ 'પીરોલ'માં
પિલાઈ સ્ત્રીં પીલણું તે(ર)તેનું મહેનતાણું.
-મણુ નં. -મણી સ્ત્રીં પીલવાનું
મહેનતાણું (ર) ત્રાસ; ચાતના [લા.]
પિલાવણું સંકિં, પિલાણું અંકિં
'પીલણું'નું પ્રેરક ને કમ'ણિ
પિલ્લું નં, -લેલો પું [પિંડણું ઉપરથી]
વીંદીને કચેલો દડો-ગોટો
પિવડાવણું સંકિં, પિવાણું અંકિં
'પીવું'નું પ્રેરક ને કમ'ણિ
પિશાચ પું; નં [સં.] અવગતિયો છવ;
પ્રેત (ર) ભૂતપ્રેત જેની એક હીન યોનિ.
બણી, -ચી સ્ત્રીં પિશાચ સ્ત્રી
પિશુન વિં[સં.] કઠોર(ર)નીચ(૩)ચાડિયું
પિટ વિં [સં.] કૂટેલું; પીસેલું(ર)પું બૂદા;
લોટ. ઓપેપણુ નં [સં.] પુનરુક્તિ;
એકનું એક ફરી ફરી કહેવું તે
પિસાવણું સંકિં, પિસાણું અંકિં
'પીસણું'નું પ્રેરક ને કમ'ણિ

પિરુટન પું [ફ.] એલિન કે પિયકારી
વગેરેમાં વપરાતો દટાવાળો દાંડો
પિરતાળીસ વિં [સં. પચત્તવારિશ્ત] '૪૫'
પિરતું નં [ફા.] પરતું; એક મેવો
પિરતોલ સ્ત્રીં [પો.] નાની બંદૂક; તમચો
પિંગલ [સં.], -ળા વિં લાલાશ પડતા
પીળા રંગનું(ર)નં છંદશાસ્ત્ર(૩)અત્યંત
વિસ્તાર [લા.]. -લા[સં.], -ળા સ્ત્રીં છં-
યોગમાં માનેલી ત્રણ પ્રધાન નાદીઓ-
માંની એક (છડા, પિંગળા, અને સુપુમ્લા)
(ર)વિંસ્ત્રીં લાલાશ પડતા પીળા રંગની
પિંજર નં [સં.] પંજર; પાંજરું
પિંડ પું [સં.] ગોળો(ર)પિત્ત્વો નિમિત્તે
લોટ કે ભાતનો વાળેલો ગોળો (૩) શરીર.
બંદાન નં [સં.] શ્રાદ્ધમાં પિંડ અર્પણ
કરવો તે. બંધું નં જુઓ પિંડું. બંદો
પું પિંડો
પિંડી સ્ત્રીં [સં. પિણ્ડિકા] પગના નળાની
પાછળનો માંસનો લોચો
પિંડું નં [સં. પિંડ ઉપરથી] ચિહ્નું. -ટો
પું વીંટલો કે વાળેલો ગોળો -ગોટો
(કલક, માટી, દોરા ઇત્યાદિ)
પિંડોરી વિં(ર) નં [પ્રા. પિન્ડવર (સં.
પિન્ડગૃહ)] પીંડેરી; માટીની લીંતોનું (ધર)
પી અં [રવં] તિરસ્કારાય' ઉદ્દગાર;
હુરિયો (ર) પિપૃદીનો રવ
-પીંડિ વિં (સમાસને અતે) પીનાડું
પીંક સ્ત્રીં જુઓ પિક (ર)તેની પિયકારી
પીંગળાણું અંકિં [પ્રા. પંગલ(સં. પ્રમાલ્)]
ગોળાણું; પ્રવાહી થવું (ર) (દયાથી)
ઢીલું - નરમ થવું [લા.]
પીછ નં [સં. પિચ્છ] પીછું. -છી સ્ત્રીં
[સં. પિચ્છિકા; પ્રા. પિચ્છી] વાળ, પીંછાં
કે તેવી બીજી વસ્તુની હાથાવાળી બનાવટ
(માખો ઉરાડવાની, ચીતરવાની, વગેરે)
પીછું નં પીછ (ર) તેની કલમ [હાર
પીછેહડ સ્ત્રીં [ફિ.] પાછા હડતું કે પડતું તે;
પીછો પું [પ્રા. પિચ્છ=પીંછડું] કેડો; પૂંક
પીટણું સંકિં [પ્રા. પિટ્ટ] ખૂબ મારવું

(૨) મૂએલાની પાછળ ફટવું (૩) ઠોકવું;
 વગાડવું (દાંડી)
 પીટયું વિં મૂઈ (સ્ત્રીઓમાં ગાળ તરીકે)
 પીઠ નં [સં.] (દેવ, આચાર્યાદિનું) સ્થાનક
 (૨) સ્ત્રીં બનર (૩) બનરભાવ
 પીઠ સ્ત્રીં [સં. પૃષ્ઠ; પ્રા. પિટ્ટ] વાંસો.
 [અંચાલપી = વાંસો છોલાઈને પાકવો].
 બંખળ નં પાછળ રહીને બેર દેતું બળ
 પીઠિકા સ્ત્રીં [સં.] બાજઠ (૨) મૂર્તિ કે
 થાંભલાની બેઠક-આધાર (૩) ભૂમિકા
 પીડી સ્ત્રીં [સં. પિટ્ટ; પ્રા. પિટ્ટ] લક્ષપ્રસંગે
 વરકન્યાને શરીરે ચોળવાનો પીળો
 સુગંધી પદાર્થ
 પીકું નં [સં. પીઠ] બનર કે દુકાન (ખાસ
 કરીને લાકડાંનું અને દારૂતાડીનું)
 પીડ સ્ત્રીં [સં. પીઠા] પીડા; દુઃખ (૨)
 ચૂંક; આંકડી (૩) વેણ; પ્રસવવેદના. બન
 નં [સં.] પીડા (૨) પીડવું-પકડવું કે
 દાબવું તે. બંબું સંકિં [સં. પીઠ] દુઃખ
 દેવું (૨) પકડવું; ડાલવું (૩) આંપવું;
 દાબવું. -ડા સ્ત્રીં [સં.] દુઃખ (૨) નડતર.
 -ડાકારક, -ડાકારી વિં પીડા કરનારું.
 -ડાવું અં કિં 'પીડવું'નું કર્મણિ.
 -ડિત વિં [સં.] પીડા પામેલું
 પીઠ સ્ત્રીં [દે. પાઠી; સં. પાઠિકા; પ્રા.
 પાઠિકા] બેતા ઉપર મેડાનાં પાટિયાં
 જડવામાં આવે છે તે લાંબું લાકડું-વળી
 (૨) વિંમોટી કેમરનું; ઠરેલ. -દિયું નં
 પીઠ (૨) દાઢેનો દાંત (૩) અવાળું; પેટું
 પીણું નં પીવાની વસ્તુ; પેથ
 પીત નં [સં. પીત] પાણી પાઈને ઉછરેલો
 મોલ (૨) વિં [સં.] 'પીળું'
 પીતળ નં બુઓ પિત્તળ
 પીતાંબર નં [સં.] પીળું કે કોઈ પણ
 રેશમી અભોરિયું (૨) વિં પીળાં વસ્ત્રવાળું
 પીથેલ (-હુ) 'પીવું'નું ભૂં ફું (૨)
 વિં દારૂના નશાવાળું; છાકું
 પીન વિં [સં.] બહુ; પુષ્ટ; માતું
 પીપ નં ગૂમડાનું યરુ

પીપ નં [પો. પોંપા] લાકડાનું કે ધાતુનું
 નળાકાર પાત્ર [બતનું એક આડ
 પીપર સ્ત્રીં [બુઓ પીપળ] પીપળાની
 પીપર સ્ત્રીં [સં. પિપ્પલી] એક વસાણાની
 ચીજ-વનસ્પતિની સીંગ. -રીમૂળ
 નં પીપરના છોડનાં મૂળ; ગંઠોડો
 પીપળ પું [સં. પિપ્પલ] એક આડ; અશ્વત્થ.
 -ળી સ્ત્રીં નાનો પીપળો
 પીપળીમૂળ નં બુઓ પીપરીમૂળ
 પીપળો પું બુઓ પીપળ
 પીપી અં [રવં] (૨) સ્ત્રીં ફૂંકીને વગાડ-
 વાની ભૂંગળી; (ગાજર કે પાંદડાની) પિપૂડી
 (૩) 'પી' બોલાય તે; ફળેલી ગિાળી
 પીપી સ્ત્રીં (બાળભાષા) પિપરમીટ બેવી
 પીમળ સ્ત્રીં [સં. પરિમલ] સુગંધ. બંબું
 અં કિં સુગંધ દેલાવી
 પીયળ સ્ત્રીં બુઓ પિયળ
 પીયૂષ નં [સં.] અમૃત [પદાર્થ
 પીયો પું આંખને ખૂણે બાજતો ચીકણો
 પીર પું [કા.] મુસલમાનોમાં પવિત્ર ગણાતો
 પુરુષ [ભાણમાં મૂકવું
 પીરસવું સંકિં [સં. પરિવિષ્] જમવા માટે
 પીરસાવું અંકિં 'પીરસવું'નું કર્મણિ
 પીરોજ પું [કા.] એક રત્ન. -જ(-ળું)
 વિં પીરોજના રંગનું; આસમાની
 પીલવું સંકિં [સં. પીલય; પ્રા. પોલ] દબાઈ
 -કચરાઈ નિચોવાય એમ કરવું (૨) દુઃખ
 દેવું; કનડવું [લા.] (૩) લોઢવું (કપાસ)
 પીલવો પું [બુઓ પીલ] એક આડ
 પીલુ પું [સં.] એક આડ; પીલુડી (૨)
 એક રાગ (૩) પીલુડું. ંડી સ્ત્રીં પીલુનું
 આડ. બંબું નં તેનું ફળ [અચ્યુ
 પીલું નં [દે. પાલુચ=અચ્યુ] મરઘીનું
 પીલો પું [દે. પાલુચ.] થડ કે મૂળમાંથી
 ફૂટેલો ફળગો
 પીવું સં કિં [સં. પા; પ્રા. પિવ] પ્રવાહી
 પેટમાં લેવું (૨) પ્રવાહીને પોતામાં સમાવવું
 કે શોષવું (૩) (ધૂમ્રપાન) કરવું. [પી જવું
 = ગાંઠવું (૨) સહન કરી જવું]

પીસવું સં કિં [સં. પિસ; પ્રા. પિસ] દળવું
 (૨) લસોડવું; ધૂરવું (૩) ચીપવું (ગચ્છકાને)
 પીસવો પું સિસોદી
 પીળાશ સ્ત્રી પીળાપણું
 પીળિયું નં લગન પ્રસંગે કન્યાને પહેરવાનું
 હળદરથી રંગેલું પીળું વસ્ત્ર (૨) પીળી
 -કાંઈક કાળી છે
 પીળું વિં [સં. પાતક; પ્રા. પીતલ] હળદરના
 રંગનું; પીત. ઓપચ વિંચાવ પીળું-રીફું
 પીંખણી સ્ત્રી, -ણું નં પીંખવું તે તે; ચૂંચણું
 પીંખવું સં કિં વિખેરી નાખવું (૨)
 ચૂંચી નાખવું
 પીંખાવવું સં કિં, પીંખાવું અંકિં
 પીંખવુંનું પ્રેરક ને કર્મણિ
 પીંગળું વિં [સં. પિંગલ] પીળચટું (૨) માંજડું
 પીઠખળ નં પાછળ રહીને બેર હેતું
 પીંછ નં [નુઓ પીંછ] પીછું. -છાળું
 વિં પીંછાવાળું. -છી સ્ત્રી નુઓ પીછી.
 -છું નં પીછું
 પીંજણ સ્ત્રી પીંજવાનું સાધન (૨) નં
 પીંજવું તે (૩) (વાતને) નકાસું ચૂંચવું -
 લંબાવવું તે [લા.]. -ણી સ્ત્રી પીંજણ
 (૨) પીંજવું તે (૩) પેંડા પરનું ઢાંકણ
 (રથનાં પેંડાં પર હોય છે તે)
 પીંજડું નં નુઓ પિંજર; પાંજડું
 પીંજવું સંકિં [સં. પિંજ] રના રેસા ફર્યા
 પાડવા (૨) પીંજણ કરવું - લંબાવવું [લા.]
 પીંતમણ નં, -ણી સ્ત્રી પીંજવાની મનદરી
 પીંતરણ સ્ત્રી પીંતરાની વહુ (૨)
 પીંજવાનું કામ કરતી સ્ત્રી
 પીંતરો પું પીંજવાનું કામ કરનાર
 પીંતવવું સંકિં, પીંતવું અંકિં
 પીંજવુંનું પ્રેરક ને કર્મણિ
 પીંડાર (-રો) પું [સં. પિંડાર; કે. પેંડાર]
 આતીર; ભરવાડ
 પીંડાળો પું નુઓ પિંડો
 પીંડારો પું [મ. પેંડાર] લંડારની એક
 પ્રસિદ્ધ જાતનો માણસ [ભીતોવાળું]
 પીંડેરી વિં [નુઓ પિંડેરી] માટીની

પુકાર પું [પ્રા. પુકાર] પોકાર; બ્રમ. ઠું
 સંકિં પોકારવું (૨) પોકારીને કહેવું;
 બહેર કરવું
 પુષ્પ વિં [કા.] પાકું; પાકટ (૨) ઠરેલ
 પુગાડવું સંકિં 'પૂગવું'નું પ્રેરક; પહેંચારવું
 પુગાવું અંકિં 'પૂગવું'નું ભાવે
 પુચકારી સ્ત્રી [રવં] બાળકને શાંત
 કરવા બોલ વચ્ચેથી કરેલો મુદ્દ અવાજ
 પુચ્છ નં [સં.] પૂંછડી
 પુછડિયું વિં ['પૂંછડી' ઉપરથી] પૂંછડી-
 વાળું. -ચો તારો પું ધ્રમકંટુ
 પુછાવવું સંકિં, પુછાવું અંકિં
 'પૂછવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 પુટ પું [સં.] પરિયો (૨) પરિયા જેવો કોઈ
 પણ ધાટ (૩) આચ્છાદન; ઢાંકણ (૪) ફલડી
 કે શકેરામાં ધાતુ કે ઔપધ મૂકી ઉપર
 ઢાંકણ કે બીજું શકેલું મૂકી કપડાણ
 કરી કરેલો ધાટ; પુટ (૫) તેને ભટ્ટીમાં
 મૂકી ઔપધને આપેલી આંચ (૬) પટ; પાસ
 પુઢેવાળ વિં ['પૂઢ' ઉપરથી] પાછડી
 વચમાં જન્મેલું; પૂઢેવાળ
 પુણ્ય વિં [સં.] પવિત્ર (૨) પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય
 એવું (૩) ધર્મ (૪) નં સત્કર્મ (૫) તેનું
 ફળ. ંતિથિ સ્ત્રી (મહાપુરુષના)
 મરણની તિથિ કે તેની ઉજવણી. ંદાન
 નં ધર્મદાન. ંમરોપ પું (પાપ કે
 અન્યાય સામે) ધર્મ બુદ્ધિને લીધે ઉપજેલો
 ક્રોધ. ંપ્રતાપ પું [સં.] પુણ્યનું બળ.
 ંશાલી (-ળી) વિં પુણ્યવાન (૨)
 પૂર્વજન્મનાં સુદૃઢવાળું. ંદોડ વિં [સં.]
 રૂડી કીર્તિવાળું (૨) જેનું નામ દેવાથી
 પુણ્ય થાય તેવું (૩) પું તેવો માણસ.
 -ણ્યાત્મા વિં (૨) પું [સં.] પવિત્ર
 મનનું (માણસ)
 પુત્ર પું [સં.] દીકરો. વ્વતી વિં સ્ત્રી
 [સં.] પુત્રવાળી. વ્વધૂ સ્ત્રી [સં.] પુત્રની
 વહુ. -ત્રિણી વિં સ્ત્રી પુત્રવતી. -ત્રેપણી
 સ્ત્રી [સં.] પુત્રપ્રાપ્તિની તીવ્ર કામના -
 વાસના [બોદ] (૩) આત્મા
 પુદ્ગલ નં [સં.] પરમાણુ (૨) શરીર

પુનમિથું વિં પૂનમને લગતું (૨) પૂનમથી
શરૂ થતું (૩) દર પૂનમે જાત્રાએ જનારું
પુનર અં [સં.] ફરીથી (૨) સમાસમાં
પૂર્વપદ તરીકે ‘ફરીનું’ ‘ફરી થતું’ એવા
અર્થમાં. -રપિ અં [સં.] ફરીને વળી.
-રવલોક્તન નં ફરી નેઈ જવું તે.
-રાવર્તન નં [સં.] પાછા કે ફરી
આવવું તે (૨) ફરી વાંચી-નેઈ જવું તે
(૩) એકની એક વાત ફરી કરવી તે.
-રાવૃત્તિ સ્ત્રીં [સં.] પુનરાવર્તન (૨)
ખીજ વારની આવૃત્તિ (પુસ્તકની).
-રુક્તિ સ્ત્રીં [સં.] એકની એક વાત
ફરીને કહેવી તે. -રુત્યાન નં [સં.]
ફરીથી ભિન્ન થવું તે. -રુદ્ધાર પું જીઓ
જીર્ણોદ્ધાર (૨) મુક્તિ (૩) ફરીથી જન્મ.
-જન્મ પું [સં.] ફરી જન્મવું તે; નવો
જન્મ. -ર્જન નં જીઓ પુનર્વિવાહ.
-ર્વિવાહ પું [સં.] ફરીથી લગ્ન કરવું તે
(૨) વિધવાવિવાહ

પુનઃ અં [સં.] જીઓ પુનર
પુનિત વિં [સં.] પવિત્ર
પુનેરી વિં પૂના સંબંધી કે તે ગામનું
પુર નં [સં.] શહેર [તરીકે આવે છે.]
પુર વિં [ફા.] પૂર; ભરેલું (સમાસમાં પૂર્વપદ
પુરને પું ડકો [સહિત
પુરખહાર વિં (૨) અં પૂરી શોભા
પુરખિયો [સં. પૂર્વ ઉપરથી], પુરલેયો
પું ઉત્તર હિન્દના પૂર્વ ભાગનો વતની
પુરવડો પું (જરૂર પૂરી પાડવા માટે નેઈતો)
જથો; સંગ્રહ
પુરવણી સ્ત્રીં [‘પૂરવું’ ઉપરથી] પૂર્તિ;
પરિશિષ્ટ (૨) ઉત્તેજન; ઉશ્કેરણી
પુરવધૂ સ્ત્રીં [સં.] પુર-નગરની યુવાન સ્ત્રી
પુરવાર વિં [પો. પ્રોવાર] સાબિત
પુરવિયો પું જીઓ પુરખિયો; પુરલેયો
પુરચ્છેરણુ નં [સં.] અમુક મંત્રનો સકામ જપ
પુરસ્કરણુ નં [સં.] આગળ કરવું-પ્રાધાન્ય
આપવું તે [પ્રવર્તક
પુરસ્કર્તા પું [સં.] આગળ કે રત્ન કરનાર;

પુરસ્કાર પું [સં.] પુરસ્કરણ (૨) માન;
પૂલ (૩) ધનામ
પુરંદર પું [સં.] ઇદ્ર
પુરઃસર વિં [સં.] આગળ ચાલનાર (૨)
અં (સમાસને છેડે) સાથે-પૂર્વક. ઉદા.
હેતુપુરઃસર
પુરાણુ વિં [સં.] પ્રાચીન (૨) નં પ્રાચીન
દેવકથા અને મનુષ્યકથા જેમાં આપેલી
હોય એવું પુસ્તક (વેદવ્યાસે લખેલાં કુલ
અઠાર છે) (૨) કંઠાળાભરેલી લાંબી વાત
[લા.]. ૦પુરુષ પું [સં.] પરમાત્મા. -ણી
પું પુરાણ વાંચી સંભળાવનાર (૨)
• પુરાણ રચનાર (૩) એક અટક. -ણું
વિં પ્રાચીન

પુરાતત્ત્વ નં [સં.] પુરાતન કાળની બાબત
પુરાતન વિં [સં.] પ્રાચીન
પુરાવવું સંકિં ‘પૂરવું’નું પ્રેરક
પુરાવિદ પું [સં.] પુરાતત્ત્વનો શોધક
પુરાવું અંકિં ‘પૂરવું’નું કર્મણિ
પુરાવો પું [પો. પ્રોવાર] સાબિતી
પુરાંત (૦) વિં બાકી રહેલું; શેષ
પુરી સ્ત્રીં [સં.] નગરી
પુરુ પું [સં.] ચચાતિ અને શર્મિષ્ઠાનો પુત્ર
પુરુષ પું [સં.] નર; મરદ (૨) વર; પતિ
(૩) આત્મા (૪) ખોલનાર, સાંભળનાર
કે તે સિવાયની વ્યક્તિ-એ ત્રણ પૈકી એક
[વ્યા.]. ૦ત્વ નં [સં.] મરદાઈ; પુરુષપણું.
૦અત્ત્વ પું માણસથી થઈ શક્તી
મહેનત. ૦વાચક વિં પહેલો, ખીલે અને
ત્રીલે પુરુષ બતાવનાર [વ્યા.]. -ષાતન
નં મરદાઈ. -ષાર્થ પું [સં.] ઉદ્યોગ;
મહેનત (૨) ધર્મ, અર્થ, કામ ને
મોક્ષ એ દરેક. -ષાથી વિં ઉદ્યોગી.
-ષાત્તસ પું [સં.] વિષ્ણુ ભગવાન.
-ષાત્તમમાસ પું (સૌર અને ચાંદ્ર
વર્ષોના મેળ ખેસાડવા દર ૩૨ ચાંદ્રમાસ ૧૬
દિવસ અને ૪ ધર્મીએ ઉમેરાતો) અધિકમાસ
પુરોગામી વિં [સં.] પૂર્વે-આગળ થયેલું
કે જવું (૨) પું પુરોગામી તે (માણસ ઇં)

પુરોહિત પું [સં.] ચણને માટે બનાવેલો
 યોજાના લોહનો રોટલો (૨) હવિ (૩) હોમતાં
 બાપી રહેલો હવિ-પ્રસાદ [નાર ગોર
 પુરોહિત પું [સં.] ચણ્યાગાદિ કર્મો કરાવ-
 પુલ પું [ફા.] સેતુ [શિમાંચિત
 પુલક નં [સં.] રોમ; રુવાંટું. -કિત વિં [સં.]
 પુલાવ પું [નુઓ પલાવ] એક મસાલાદાર
 (મુસલમાની) વાની
 પુલિન પું; નં [સં.] લાહું; નદીનો કાંઠો
 (૨) નદીના પ્રવાહની વચ્ચે તરી આવેલો
 રેતીનો ખેટ
 પુલોસા પું [સં.] એક રાક્ષસ; ઈદનો સસરો
 પુરતો સ્ત્રીં [સં.] સરહદ પ્રાંતની ભાષા
 પુરંકર નં [સં.] નીલ કમળ (૨) પાણી (૩) તે
 નામનું અજમેર પ્રાંતમાં તીર્થ (૪) દુકાળ
 લાવનાર મેઘ-મેઘાધિપ. -રાવર્તક પું
 [સં.] પ્રલય કે કલ્પને અંતે વરસતો મેઘ.
 -રિણી સ્ત્રીં [સં.] તળાવડી (૨) કમળની
 વેલ
 પુરંકળ વિં [સં. પુષ્કલ] ખૂબ; મસ
 પુટ વિં [સં.] પોષાયેલું; બહું. -પિ સ્ત્રીં
 [સં.] પોષણ (૨) સમર્થન (૩) ઉત્તેજન
 (૪) ભગવાનની કૃપા. -પિકારક વિં
 પોષિક. -પિપન નં કાગળ ઉપર લખતાં
 નીચે મુકાતું બહું પૂહું. -પિપંથ,
 -પિમાર્ગ પું વલ્લભાચાર્યે ચલાવેલો
 વેળવ ભક્તિમાર્ગ
 પુષ્પ નં [સં.] ફૂલ. ઠંક નં [સં.] રાવણનું
 વિમાન (મૂળે તે કુબેર પાસેથી રાવણે
 લઈ લીધેલું). ધનના પું [સં.] કામદેવ
 (નુઓ પંચખાણ). ઠરાગ પું [સં.]
 પોખરાળ. વૃષ્ટિસ્ત્રીં [સં.] ફેલોનો વરસાદ.
 -પ્યાંબલિ [સં.] (-બિ) સ્ત્રીં ખોળાભરીને
 ફૂલ (૨) માર [લા.]. -ધિપત વિં [સં.]
 ફૂલથી છવાયેલું
 પુસ્તક નં [સં.] ચોપડી; ગ્રંથ. -કાલય નં
 વાંચવા માટે રાખેલાં પુસ્તકોના સંગ્રહનું
 સ્થાન (બહેર કે ખાનગી); લાહણેરી.
 -કિયું વિં પુસ્તકથી મળેલું (અરુ મારફતે
 વિ. જો. -૨૯

કે અનુભવથી નહિ) (૨) પુસ્તકમાં જ
 રાખેલું -છવનમાં નહિ ઉતારેલું

પુસ્તિકા સ્ત્રીં નાનું પુસ્તક

પુસ્તી સ્ત્રીં [ફા. પુસ્તી] મળખતી માટે
 કરેલું ચણતર કે પ્લાસ્ટર (ધરના પાયા
 હં આગળ. -રેતો પું [ફા. પુસ્તહ]
 પાણીનો ધક્કો ઝીલે તેવું ખાંધકામ કે
 ચણતર; હાથણી; ડક્કો

પુટેસર નં [સં.] ફૂલની અંદરનો નર-
 બીજવાળો રેસો

પુંજ પું [સં.] ઢગલો [પું વિપયુ

પુંડરીક નં [સં.] ધોળું કમળ. -કાદ

પુંડ પું; નં [સં.] અંદન વગેરેનું તિલક

પુલિ (-દિલ) ગ નં [સં.] નરનંતિ [વ્યા.]

પૂગવું અંકિં પહોંચવું

પૂગાફલ [સં.], -ળ નં સોપારી

પૂછ નં [સં. પુચ્છ] પુચ્છ; પૂછડું [કરવું તે

પૂછગાછ સ્ત્રીં (માહિતી ખાતર) પૂછવું

પૂછડી સ્ત્રીં પૂછડી. ઠંડું નં પૂછ

પૂછપરછ, પૂછપાછ સ્ત્રીં નુઓ પૂછગાછ

પૂછવું સંકિં [સં. પુચ્છ; પ્રા. પુચ્છ] સવાલ

કરવો; જવાબ માગવો (૨) તપાસ કરવી

(૩) સલાહ લેવી (૪) લેખામાં લેવું.

ગાછવું સંકિં પૂછવું કરવું; પૂછીને

ખરોખર તપાસ કરવી

પૂછાપૂછ (-છી) સ્ત્રીં [પૂછવું પરથી] વારંવાર

કે અનેક જણને પૂછવું તે

પૂછવાળ વિં નુઓ પૂછવાળ

પૂજક પું (૨) વિં [સં.] પૂજન કરનાર.

-ત નં [સં.] પૂજા (૨) સંમાન; સત્કાર.

-નીચ વિં [સં.] પૂજ્ય [ભજવું

પૂજવું સંકિં [સં. પૂ.] પૂજન કરવી (૨) સેવવું;

પૂજા સ્ત્રીં [સં.] પૂજન; આરાધના; ઉપાસના

(૨) પૂજનની સાધનસામગ્રી (૩) માર

[લા.]. ઠપો પું [સં. પૂજીપસ્કર] પૂજનો

સામાન. ઠરણ, ઠરણી સ્ત્રીં પૂજ

કરનાર સ્ત્રી. ઠરી પું પૂજ કરનાર

પુરુષ. ઠઈ વિં [સં.] પૂજ્ય. ઠવવું

સંકિં 'પૂજવું'નું પ્રેરક. ઠવું અંકિં

‘પૂજવું’નું કર્મણિ (૨) સત્કાર પામવો.
-જિત વિ० [સં.] પૂજયેલું. -ન્ય વિ०
[સં.] પૂજવા યોગ્ય (૨) વહીલ (૩) જમાઈ
કે બનેલી [લા.]

પૂજ્યારાધે(-ધ્ય) વિ० [સં. પૂજ્ય + આરાધ્ય]
પૂજ્ય અને આરાધ્ય (પત્રની ભાષામાં
વહીલને ઉદ્દેશી વપરાય છે)

પૂઠં સ્ત્રી० [સં. પૃથ્ઠ; પ્રા. પુઠ્ઠ] પૂઠં; શરીરનો
પાછલો ભાગ (૨) થાપો (૩) કંઠો; પીછા
[લા.]. ૦ળ સ્ત્રી० પાછળ. -ઠિયું નં
પેડાનો ઘેર જે કંકડાઓનો બને છે
તેમાંનો દરેક (૨) પાછાટિયું (૩) થાપો.
[પૂઠિયાં ફાટવાં=ળીક લાગવી; ગભરાવું].

-ઠું નં કંઠાળ ઉપરનું છાકું (૨) ચોપડીનું
ઢાંકણ (૩) થાપો (૪) મૂળનું બંધારણ
કે તેની મજબૂતી (શરીરનું). -ઠે અં પાછળ
પૂડલો, પૂડો પું० [પ્રા. પૂલ (સં. પૂપ)] લોટ કે

દાળના ખીરાની તળેલી ચોળા (૨) મધપૂડો
પૂણી સ્ત્રી० [દિ.] કાંતવા માટે પીંજેલા
રૂનો વણીને બનાવેલી લાંબો ગોળ આકાર

પૂત પું० પુત્ર

પૂત વિ० [સં.] પવિત્ર

પૂતના સ્ત્રી० [સં.] કસે બાળક કૃષ્ણને મારવા
મોકલેલી રાક્ષસી; બકાસુરની બહેન

પૂતળી સ્ત્રી० આંખની કીકી

પૂતળી સ્ત્રી० [સં. પુત્તલી] માટી, ધાતુ
વગેરેનો બનાવેલો સ્ત્રીનો ધાટ. -ળું નં
ધાતુ, પથ્થર, માટી, લાકડું વગેરેની
બનાવેલી આકૃતિ-મૂર્તિ

પૂતમ સ્ત્રી० [સં. પૂર્ણિમા] પૂર્ણ ચંદ્ર ભગવાની
તિથિ; પૂર્ણિમા

પૂમ સ્ત્રી० [ફા. પુન્નહ] ૩ પીંજતાં ઊડતી
ઝીણી રજ-રુવાંટી (૨) કાપડ ઉપરની
રુવાંટી. ૦ડી સ્ત્રી० છોડને વળગી રહેલું
૩ (૨) નાનું પૂમડું. ૦ડું નં રૂનો બહુ
નાનો પિંડ (૨) વચ્ચેથી થોડો ભ્રૂલો
ભાગ વણીને બનાવેલી વાટ

પૂર વિ० [સં.] પૂરેપૂરું; સંપૂર્ણ (૨) નં
નવા પાણીનું નદીનાળામાં જોશબંધ

આવડું તે (૩) પૂરણણી ઇંનું પૂરણ
પૂર અં નામને અતે ‘જેટલું-ના માપે’,
‘સુધી, પર્યંત’ એવા અર્થમાં. ઉદા०
ચોખાપૂર; વાંસપૂર

પૂરક વિ० [સં.] (પૂરતું) પૂરું કરનાર (૨)
પુંઠ્રાણાયામમાં શ્વાસ અંદર ખેંચવાની
ક્રિયા (૩) પૂરક આંકડો કે રકમ [ગ.]
પૂરણ વિ० [સં.] પૂરનાર; પૂર્ણ કરનાર
(૨) નં પૂરવું-ભરવું તે

પૂરણ વિ० [સં. પૂર્ણ] પૂર્ણ (૨) સર્વવ્યાપી
(૩) નં પૂરવાની કે પૂરેલી વસ્તુ (ઉદા०
ચોળાનું પૂરણ; જમીનનું પૂરણ). ૦ચોળી
સ્ત્રી० પૂરણ ભરીને બનાવેલી રોટલી;
વેડમી. -ણી સ્ત્રી० પૂરવું તે (૨) પૂરવાની
વસ્તુ (ઈટ-રોડાં વગેરે) (૩) વધારાનું
ક્યન; પૂર્તિ (૪) ઉચ્ચેરણી

પૂરતું વિ० [‘પૂરવું’ પરથી] જોઈએ તેટલું
પૂરપાટ અં પૂરા-અત્યંત વેગથી

પૂરવું સંકિં० [સં. પૂર] ભરવું; ભરી કાઢવું
(૨) ગોંધવું; અટકાયતમાં રાખવું (૩) પૂરું
પાડવું [એક તળેલી વાની

પૂરી સ્ત્રી० [પ્રા. પૂલિઆ (સં. પૂષિકા)]

પૂરુષ પું० [સં.] ન્તુઓ પુરુષ

પૂરું વિ० [સં. પૂર] ન્તુઓ પૂર્ણ. ૦પાધરું
વિં સીધેસીધું. -રેપૂરું વિં સંપૂર્ણ

પૂર્ણ વિં [સં.] ભણું, ખંડિત, ઓછું કે
અધૂરું નહિ એવું; પૂરું (૨) સમાપ્ત (૩)
નં મીડું; શૂન્ય. ૦પુરુષોત્તમ પું०
શ્રીકૃષ્ણ (૨) વૈષ્ણવ મહારાજેનું સમોદયન.

૦માસી સ્ત્રી० [સં.] પૂતમ. ૦વિરામ
નં લખાણમાં વાક્ય પૂરું થયાનું સ્થાન
બતાવનાર (.) ચિહ્ન [વ્યા.]. -ણીહુતિ
સ્ત્રી० [+ બાહુતિ] ચણની સમાપ્તિએ
આપેલી આહુતિ (૨) કોઈ પણ કાર્યની
સમાપ્તિની ક્રિયા (૩) સમાપ્તિ. -ણીક
પું० [નંચક] (અપૂર્ણ) કથી ભલટો) પૂરો
અંક. -ણીમા સ્ત્રી० [સં.] પૂતમ

પૂર્તિ(-ત્તિ) સ્ત્રી० [સં.] ઉમેરણ; વધારો
પૂર્વ વિં [સં.] પ્રાચીન (૨) આગળનું;

આગણું (૩) ઉગમણું (૪) સ્ત્રી સૂર્યના
 ઊગવાની દિશા. ૦૬ વિં સમાસને અતે
 'સદ્ધિત' '-થી' એવો અર્થ બતાવે છે.
 ઉદા. અદ્ધાપૂર્વક. ૦૬ાલીન વિં [સં.]
 પ્રાચીન. ૦૭ વિં [સં.] પુરોગ; આગળ
 જનાર (૨) શબ્દની આગળ આવનાર
 ઉપસર્ગ જેવો શબ્દ (ઉદા. ૬, પુનરૂ,
 બિન વગેરે). ૦૮૬ પું પહેલેથી જ
 બધાયેલો અભિપ્રાય. ૦૯ પું [સં.]
 વડવો; પિતૃ. ૦૯૮-૯૯ પું [સં.] આજન્મ
 પહેલાંનો જન્મ. ૦૯૯થી સ્ત્રી આગળથી
 કરેલી કે કરવાની તૈયારી. ૦૯૯શા
 સ્ત્રી સૂર્યના ઊગવાની દિશા (૨)
 ઊગતા સૂર્ય જેવું કળદાતા. ૦૫૬
 પું [સં.] ચર્ચા કે નિર્ણય માટે કોઈ
 શાસ્ત્રીય વિષયની બાબતમાં રત્ન કરેલો
 પક્ષ કે પ્રશ્ન (૨) અદાલતમાં વાલીએ
 રત્ન કરેલી વાત. ૦૫૬ નં [સં.] સમાસ
 કે વાક્યનું પ્રથમ અંગ (૨) શ્લોકોત્તરનું
 પહેલું પદ; 'એન્દ્રીસીરંત'. ૦૬૦મિકે
 સ્ત્રી ભૂમિકા; ઉપદ્રાવ. ૦૬૦મીમાં
 સ્ત્રી ભૂમિતિ. મુનિએ રચેલું કર્મકાંડ-
 પ્રધાન દર્શન (જુઓ પદ્ધર્શન). ૦૨ંગ
 પું [સં.] નાટકની રાત્રાતમાં વિદ્યોની
 શાંતિ માટે નટોએ કરેલ સંગીત, સ્તુતિ
 વગેરે [કા. શા.]. ૦૫૮ અં [સં.] પહેલાંની
 ભેમ. ૦૫૮૨ સ્ત્રી કશું થતા કે કરતા
 પહેલાંની આવશ્યકતા; પહેલેથી હોવી
 જોઈતી શરત; 'પ્રિદેકવીઝીટ'. -વર્ષાપર
 વિં [સં.] આગણપાછણું (૨) અં
 આગળપાછળ. -વર્ષાદાહ્યુની સ્ત્રી
 અગિયારમું નક્ષત્ર. -વર્ષાભાદ્રપદા સ્ત્રી
 [સં.] પચીસમું નક્ષત્ર. -વર્ષાભિમુખ વિં
 [સં.] પૂર્વ તરફ મોંવાળું. -વર્ષા પું,
 નં આગલો અડધો ભાગ. -વર્ષાવરથા
 સ્ત્રી [+ અવસ્થા] ઘડપણ પહેલાંનું છવન.
 -વર્ષાશ્રમ પું [સં.] સંન્યાસ પહેલાંનું
 છવન. -વર્ષાપાદા સ્ત્રી [સં.] વીસમું
 નક્ષત્ર. -વર્ષા અં પહેલાં. -વર્ષા વિં

[સં.] પહેલાં કરેલાયેલું. -વર્ષાપાતિત
 વિં [+ સર્વાજિત] પૂર્વ કે પૂર્વજન્મમાં
 કરાયેલું

પૂયા પું [સં.] સૂર્ય
 પૂણિયું નં નાનો પૂજો
 પૂળી સ્ત્રી [જુઓ પૂજો] ધાસની સૂડી
 પૂળો પું [સં. પૂજા] ધાસ કે કડબનું મોટું પૂણિયું
 પૂખ સ્ત્રી [પાંખ ઉપરથી] છાપરાનો જે
 બાજુ બહાર પડતો ભાગ - પાંખ. ૦૬૫
 નં તીરનો પીંછાંવાળો છેડો
 પૂખવું સંકિં [દે. પુંજગ] પોંખણાં વડે
 વરકંચાને વધાવવાં (૨) વાવવા માટે
 વેરણું. (પૂખાવણું; પૂખાણું)
 પૂંછ નં [સં. પૂછ] પૂછડું. ૦૬૬ પું વિં
 પૂછડીવાળું. ૦૬૬ સ્ત્રી જુઓ પૂછડી.
 ૦૬૬ નં પૂછડું
 પૂંજ સ્ત્રી; નં મીડું; અનુસ્વાર
 પૂંજણી સ્ત્રી [જુઓ પૂંજણું] ભીંડી કે
 સૂતરની સાવરણી (૨) સાવરણી. -પું
 સંકિં [પ્રા. પુંજ (સં. પુંજરૂ)] એકું
 કરણું. ઉદા. છાણ પૂંજણું
 પૂંજ સ્ત્રી [સં. પુંજી] દોલત
 પૂંજે પું [દે. પુંજ] કચરો; વારીડું
 પૂંઠ સ્ત્રી, ૦૫ અં, -કિયું નં, -કું
 નં, -કે અં જુઓ 'પૂંઠ'માં
 પૂંઠવાળા વિં જુઓ પુઠેવાળ
 પૂંઠા સ્ત્રી [સં.] પ્રશ્ન; તપાસ
 પૂંઠક અં [સં.] અલગ; છૂટું. -પૂંઠક નં
 [સં.] ઘટક તત્ત્વો જુદાં પાડવાં તે. -પૂંઠક
 પું [સં.] ઇતર સામાન્ય માણસ (૨) નીચ
 કે મૂર્ખ માણસ
 પૂથા સ્ત્રી [સં.] કુંતી
 પૂથિવી સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી અહ (૨) પંચ-
 મહાભૂતોમાંનું એક (૩) જમીન
 પૂથુ (૦૬) વિં [સં.] પહેણું; વિસ્તીર્ણ
 પૂથ્વી સ્ત્રી [સં.] જુઓ પૃથિવી
 પૂથ નં [સં.] પીઠ; વાંસો (૨) (અંચનું)
 પાત (૩) સપાટી. ૦૬૬ નં આકૃતિની
 સપાટીનું ક્ષેત્રફળ

પે (પે) અં બુઓ પે
 પેક (પે) વિં [હં] બરાબર ભરીને બંધ
 દેલું (૨) પક્ષું; હોશિયાર [લા.]
 પેખવું સંકિં [પ્રા. પેવલ (સં. પ્રેક્ષ)] બેલું
 પેગંબર પું બુઓ પયગંબર
 પેગામ પું બુઓ પયગામ; સંદેશ
 પેચ પું [ફા.] આંટો; વળ (૨) વળવાળી
 ખીલી; રકૂં (૩) પતંગની દોરીઓનો
 કટાવ (૪) [લા.] યુક્તિ; તદખીર; પ્રપંચ (૫)
 કાંદો; ભળ; મુરકેલી. -ચિયું વિં પેચ
 ખોલવા તથા ખેસાડવાનું સાધન. -ચી
 (બહુ) વિં યુક્તિખાળ [(૨) પવાત
 પેજ સ્ત્રીં [પ્રા. પેજા (સં. પેયા)] ચોખાની કાંછ
 પેટ નં [દે.] જઠર (૨) જઠર વગેરે ભાગોની
 શરીરની આખી બખોલ (૩) [લા.]
 આછવિકા (૪) ગર્ભાશય (૫) પોતાનું
 સંતાન; પોતાનો આખો વેલો-વંશ (૬)
 અંતર; મન (૭) કોઈ વસ્તુનો અંદરનો
 ભાગ; પેટું. ૦ પૂબ સ્ત્રીં ભોળન. ૦ પૂર
 વિં પેટ ભરાય એટલું. ૦ ખપયું વિં
 અંદરથી અકળાયેલું (૨) અદેખું. ૦ ભરું
 વિં પેટ ભરવાની જ કાળજીવાળું (૨)
 એકલપેટું (૩) પેટિયું
 પેટવવું સંકિં સળગાવવું
 પેટવું અં કિં સળગવું [આવેલું ખાનું
 પેટાખાનું નં મુખ્ય ખાનાના પેટામાં
 પેટાજાતિ સ્ત્રીં મુખ્ય જ્ઞાતિનો એક ભાગ
 પેટાનિયમ પું મુખ્યના ભાગ તરીકે
 આવતો - ગોણ નિયમ; 'ખાઈ-ઝો'
 પેટારો પું [દેં પેટાલ] પટારો
 પેટાવવું સંકિં બુઓ પેટવવું
 પેટાવિભાગ પું મુખ્ય ભાગનો વિભાગ
 પેટાસમિતિ સ્ત્રીં મોટી સમિતિએ નીમેલી
 નાની સમિતિ
 પેટાળ નં ['પેટ' ઉપરથી] અંદરનો ભાગ
 પેટિયું વિં ['પેટ' ઉપરથી] પેટપૂર અથ
 બદલ નોકરી કરનારું (૨) નં પેટનું ખર્ચ;
 રોજનું ખાવાનું (૩) પગાર પેટ આવેલું
 પેટપૂર અન્ન (૪) પગાર; રોજ

પેટી સ્ત્રીં [સં.] કાંઈ મૂકવા માટે કરાતી
 એક બનાવટ. ૦ બાજુ નં પેટી બેની,
 બાજુ માટેની સવડની બનાવટ; 'કોમોડ'
 પેટું નં ['પેટ' ઉપરથી] કોઈ પણ ચીજનો
 વચ્ચેથી પોલો કે દુદની પેટે બપસેલો
 ભાગ (૨) મોટી ચીજની અંદર સમાતો
 ભાગ-અંશ (૩) સમાસના પૂર્વપદ તરીકે,
 'ગોણ', 'અંદર સમાતું' એવા અર્થમાં
 (૪) (તિરસ્કારમાં) પેટી. [પેટામાં લખવું]
 = પેટાવિભાગ કે પેટાખાનામાં લખવું
 પેટૂડું વિં ['પેટ' ઉપરથી] સ્વાર્થી
 પેટે અં ['પેટું' ઉપરથી] બાખતમાં (૨)
 સાટે; બદલામાં
 પેટૂન પું [હં.] મુરખી; આશ્ચર્યદાતા (૨)
 મંડળ કે સંસ્થામાં અમુક સારી મદદ
 આપનાર સલાસદ; એક માનવાચક હોદ્દો
 પેટોલ નં [હં.] (મોટર વગેરેમાં વપરાતું)
 એક ખનિજ તેલ
 પેક (કે) (પે) અં [સં. પીઠિકયા] રીતે; માફક
 પેકુ નં દૂધીની નીચેનો પેટનો ભાગ
 પેકલું નં [બુઓ પેકું] અવાળું
 પેટી સ્ત્રીં [સં. પીઠ; પ્રા. પીઠ] શરાફની
 દુકાન (૨) વેપારીની કોઠી (૩) વંશ-
 પરંપરાનું પગથિયું. ૦ ઉતાર વિં પેટી
 દર પેટી ચાલતું આવેલું (૨) અં પેટી દર
 પેટી. ૦ તામું નં વંશવૃક્ષ
 પેટું નં બુઓ પેકું
 પેટું નં [સં. પીઠક; પ્રા. પીઠચ] દાંતનાં
 મૂળ ઠાંકતો ભાગ; અવાળું
 પેણ (પે) સ્ત્રીં પથ્થરપેન
 પેણી (પે) સ્ત્રીં તાવડી. -ણો પું મોટી પેણી
 પેદળ (પે) નં બુઓ પાચળ (૨) અં પગે
 ચાલીને (૩) વિં પગે ચાલનારું; પગપાળું
 પેદા (પે) વિં [ફા.] ઉત્પન્ન (૨) કમાયેલું;
 મેળવેલું. ૦ શ સ્ત્રીં [ફા. પેદાશ]
 ઉત્પન્ન; બપજ [આદત પડવી
 પેધવું (પે) અંકિં [બુઓ પેધવું] ટેવાવું;
 પેધું (પે) વિં પેધેલું (૨) નં પેધેલું તે; ટેવ
 પેન સ્ત્રીં [હં.] પથ્થરપેન (૨) અંદર શાહી

ભરી રખાય એવી એક જાતની કલમ;
'ફાઉન્ટન પેન'
પેનસિલ સ્ત્રીં [દં.] સીસાપેન; પેનસિલ
પેની સ્ત્રીં [દં.] તાંબાનો અથેલ ચલણીસિકો
પેન્શન નં [દં.] નોકરી બદલ, તેમાંથી
નિવૃત્ત થયે મળતો ભેટો પગાર. ૦૨ પું
[દં.] પેન્શન મેળવનાર
પેન્સ સ્ત્રીં [દં.] પેની
પેન્સિલ સ્ત્રીં [દં.] સીસાપેન
પેપર નં [દં.] વર્તમાનપત્ર; છાપું (૨)
પું; નં પરીક્ષાનો પ્રશ્નપત્ર
પેથ વિં [સં.] પીવા યોગ્ય; પીવાનું (૨)
નં પી શકાય એવું ખાદ્ય (૩) પીણું
(યા, કોફી વગેરે)
પેર (પે) સ્ત્રીં [દં. પપર = માર્ગ; રસ્તો]
પ્રકાર; રીત (૨) ખબર (૩) તદ્દક્ષીર
પેર સ્ત્રીં [સં. પર્વન્] પેરાઈ
પેર નં જામફળ; પેરુ
પેરવી (પે) સ્ત્રીં [ફા. પેરવી] તળવીજ;
ગાંઠવણ; યુક્તિ (૨) પ્રયત્ન (૩) દરજ્જો
પેરા [દં.] પું કંકરો; કંડિકા
પેરાઈ, પેરી સ્ત્રીં [સં. પર્વન્] સાંકાની બે
ગાંઠ વચ્ચેનો ભાગ
પેરુ નં જામફળ; પેર
પેરે (પે) અં [દં. પપર] પ્રકારે (૨) પેઠે
પેરેફિન નં [દં.] એક જાતનો પથ્થર,
લાકડું વગેરેમાંથી ગાળી કાઢવામાં આવતો
માણ જેવો પદાર્થ (મીણબત્તીમાં તેમ
જ જુલાળ તરીકે વપરાય છે)
પેરો પું પેરા; કંકરો
પેલ (પે) નં [દં. પિઝલી; પ્રા. પેલ]
પીંજેલા રૂની ઘેપડી; પોલવું
પેલુ વિં (૨) સં સામે આંગળીથી ખતા-
વેલું; એકથું (૩) આવતા પરમ દિવસ
પછીનો કે ગયાની પૂર્વનો (દિવસ)
પેશ અં [ફા.] આગળ; ઉપરી અધિકારી
તરફ (૨) આગળ; દેહ. વંદન સ્ત્રીં
સામે લેવા જવું તે (૨) આગેદૂર (૩)
ચર્ચા. વગી સ્ત્રીં કામ પેટે આગળથી
આપેલું લવાજમ; ખાનું

પેશવા પું [ફા.] પેશ્વા; આગેવાન (૨)
સત્તારાના મરાઠા રાજાઓનું વંશપર-
પરાગત પ્રધાનવડું ધરાવનાર બ્રાહ્મણ (૩)
મુખ્ય પ્રધાન. ૦૪ વિં પેશવાને લગતું
(૨) સ્ત્રીં પેશવાઓનું પ્રધાનવડું-અમલ
(૩) પેશવાઓનો રાજ્યકાળ કે તેમનું
સામ્રાજ્ય ચિત્રદાર નમો
પેશવાજ પું [ફા.] ખીખીઓનો એક
પેશાબ પું [ફા.] મૂતર. ૦૫ ખાનું નં મૂતરની
પેશી સ્ત્રીં [સં.] માંસનો લોચો; 'દિશ્યુ'
(૨) (ફણસ, ખનૂર જેવો) ફળના ગરનો પિંક
પેશી સ્ત્રીં [ફા.] કેસની મુનાવણી; આગળ
કેસ ચાલવો તે
પેશો પું [ફા.] પેરા; ધંધો; કસબ
પેશ્વા (૦૪) જુઓ 'પેશવા' માં
પેસનીકળ (પે) સ્ત્રીં પેસવું અને નીકળવું
તે (૨) કારભાર [લા.]
પેસવું (પે) અંકિં [સં. પ્રવિચ; પ્રા. પસ]
દાખલ થવું; પ્રવેશ કરવો -
પેસાર (પે) પું [પ્રા. પસર] દાખલ થવું
તે; પ્રવેશ (૨) પરિચય; આદેશ અંધ
પેસેન્ગર (પે) સ્ત્રીં [દં.] ઉતાડુઓ લાવતી
લઈ જતી રેલગાડી (એ સામાન્ય રીતે દરેક
સ્ટેશને ડોલી રહે છે) (૨) વાહનનો મુસાફર
પેળ પું [સં. પેલ] વૃષણ
પેં (પેં) અં [સં. પ્રત્તિ; પ્રા. પહ] [પ.]
સરખામણીમાં; મુકાબલે (૨) ઉપર
પેંગડું (પેં) નં થોડેસવાર જેમાં પગ
રાખે છે તે કડું
પેંક (પેં) સ્ત્રીં દૂડી ગેરવલ્લે પહવાથી
ખીજ વાર લખી આપવામાં આવે છે તે
પેંટો (પેં) પું [સં. પિંટ; પ્રા. પેંટ] પિંટ;
(માટીનો) લોંટો (૨) દૂધના માવાની
ખનાવેલી એક નીકાઈ
પેંતરો (પેં) પું કુસ્તી વગેરેની શરૂઆતમાં
આગલા પગને વ્હા વાળીને અને ખાંડા
પગને ટટાર રાખી હાલા રહેવું તે (૨)
યુક્તિ; પ્રયત્ન
પેંધવું (પેં) અંકિં જુઓ પેધવું

પેધું (પેં) વિં (ર) નં જીઓ પેધું
 પેકી અં [કાં પૈક=સમુદાય]-માંનું;-માંથી
 પેડ સ્ત્રીં ચોળાચોળ; પંચાત
 પેડું નં [દે. પૂજ] ચક્ર; ચાક
 પેવું નં પાતળો કંકડો; કાતળી
 પેવુંક વિં [સં.] બાપીકું; વારસામાં મળેલું
 પેશાચ વિં [સં.] રાક્ષસી. -ચિક વિં
 [સં.] પેશાચી. -ચી વિં રાક્ષસી (ર)
 સ્ત્રીં [સં.] પ્રાકૃત ભાષાનો એક પ્રકાર
 પેશુન(-ન્ય) નં [સં.] પિશુનતા
 પેસાદાર વિં [‘પેસો’ ઉપરથી] ધનવાન
 પ્રસો પું એક તાંબાનો સિક્કો; આનાનો
 ચોથો ભાગ (ર) દોલત; ધન [લા.].
 ઠંડો પું ધન; પૂંજ
 પો (પો) સ્ત્રીં; નં પાસાના દાવમાં એકનો
 દાવ (ર) કોડીઓના દાવમાં ૧૦, ૨૫,
 અને ૩૦ જેવા દાણા કે તે પડે ત્યારે
 લેવાનો એક વધુ દાણો (૩) ચોપટમાં
 પહેલું ખાતું. [અંધવો=કયાસ કરવો]
 પો (પો) પું; સ્ત્રીં [જીઓ પોહ] પરાધિયું
 પોક સ્ત્રીં [પ્રા. પોક્ક] ખૂમ પાડીને રડતું તે.
 ઠંડાવું નં પોકાપોકનો અવાજ. ઠંડાવું
 સંકિં પોકારે એમ કરવું
 પોકળ વિં [દે. પોક્ક] પોહું (ર) પોહું
 પોકાર પું [પ્રા. પુક્કર, પોક્કર] ખૂમ (ર)
 ફરિયાદ. ઠંડું સંકિં મોટે ધાંટે-ખૂમ
 પાડીને બોલવું કે કોઈને બોલાવવું
 પોકેપોક અં ખૂમ પોકો પાડીને
 પોખરાજ પું પીળા રંગનું એક રત્ન
 પોખવું સંકિં + જીઓ પોખવું [પ.]
 પોગળ નં [સરં પોકળ] ભોપાળું
 પોચ સ્ત્રીં [દે. પોક્ક] દાણા વગરનું ખોખું
 (ડાંગરનું). ઠંડું વિં [‘પોચ’ ઉપરથી]
 પોચું; બીકણ; પચકણ. ઠંડું નં છાણનો
 લોહો. [પોચકું નાખવાં = ગભરાઈ
 જવું]. ઠંડું(-ડ) વિં પોચું
 પોચું વિં [દે. પોચ] નરમ; દબાયું દબાય
 એવું (ર) બીકણ; પોચકણ [લા.]
 પોટકી સ્ત્રીં [જીઓ પોટલી] નાની
 ગાંસડી. -કું નં ગાંસડી

પોટલી(-કું) [દે. પોટલ, પોટલિંગા] જીઓ
 ‘પોટકી’માં. -લો પું મોટું પોટલું
 પોટાશ(-સ) પું [દે.] એક રાસાયનિક
 દ્રવ્ય -ક્ષાર
 પોટીસ સ્ત્રીં [દે. પોટીત] ગડગૂમડ પકવવા
 માટે ઘઉંના લોટ વગેરેની ગરમ લૂગદી
 પોટેશિયમ સ્ત્રીં [દે.] એક ધાતુ
 પોટી સ્ત્રીં છાકરી. -ટો પું છાકરો
 પોઠ સ્ત્રીં [સં. ષ્ઠ, પ્રા. પુટ ઉપરથી] પ્રાણીની
 પીઠ પર નખાય તેવી બેવડી ગૂણ (ર)
 વણનર (૩) પોઠિયો. -ઠિયો પું પોઠ
 ઉપાડનાર બળદ (ર) મહાદેવનો નંદી. -ડી
 પું પોઠનો બળદ (ર) વણનરો
 પોહું નં [પ્રા. પુહગ (સં. પુટ)] લીંપણના
 ભડા થરનો કંકડો (ર) મધપૂડો
 પોઠણ (પો) નં [દે. પવહ = પોઠણ]
 શયન. -કું અંકિં સૂવું
 પોણ (પો) નં + [જીઓ પણ] પ્રતિજ્ઞા
 પોણા (પો) પું અંબવં [સં. પાદોના] પોણાના
 આંક. -ણિયું વિં પોણા ભાગનું
 -ણિયો વિં પું બાચલો; રાંડવો [લા.].
 -ણીસો વિં સોમાં પા ઓછો; ‘૯૯૯૯’.
 -ણું વિં આખામાં પા ઓછું; ‘૦૦૦’.
 -ણીસો વિં પંચોતર
 પોત નં [સં. આત્મત્વ, પ્રા. અપ્પત્ત] પોતાનું
 ખરું સ્વરૂપ. [અંકીશકું = સ્વભાવ
 બુલ્લો કરવો; પોતાના ગુણકર્મ ઉપર જવું]
 પોત નં [સં.] બાળક; અચ્યું (ર) કપડું
 (૩) વસ્ત્રનો વણટ [લા.]. ઠંડી સ્ત્રીં પોતી
 પોતદાર પું [ફા. પોતદ+દાર] ખનનચી
 પોતરો પું [સં. પૌત્ર, પ્રા. પોત્ત] પૌત્ર
 પોતાપણું નં [પોતે+પણું] આત્મીયભાવ
 (ર) વ્યક્તિત્વ (૩) અસ્થિતા; અહંભાવ
 પોતારો પું ભીનું પોતું (ર) પોતું ફેરવવું તે
 પોતિયાદાસ પું પોતિયું પહેરનારો-ઢીલો
 માણસ [ધિતિયું]
 પોતિયું નં [સં. પૌતિક; પ્રા. પોત્તિય] નાનું
 પોતીકું વિં [જીઓ ‘પોત’ નં નં ૧]
 પોતાનું; સ્વકીય

પોતું નં [સં. પુલ્લ; પ્રા. પુલ્ય, પોલ્ય] પાણીમાં
લીંબવેલો લગડાનો કંકડો (૨) ચૂનામાં કે
રંગમાં લીંબવેલો કંકડો

પોતે સં [નુઓ પોત નં ૧] નતે; પડે
પોથી સ્ત્રીં [સં. પોતકી] પોઈની વેલ (૨)
પોઈના રંગમાં કે અળતામાં બોળી રાખેલું
રૂનું પોલ (દાંત ઉપર મૂકવા)

પોથી સ્ત્રીં [સં. પુલ્લિકા, પ્રા. પોલ્લિયા]
લાંમાં ઘૂંટાં પાનાંનું પુરતક, કે એની પોટથી.
[પોથીમાંનાં રીંગણાં શંખ્રં બીજ-
ને ઉપદેશવાનું, પણ નતે તેમ કરવાનું
નહિ તે]

પોદળો પું [ક. પોદ] છાણનો લોદો
પોપ પું [ક.] રોમમાં રહેનો રોમન કેથલિક
સંપ્રદાયનો વડો ધર્માધિકારી

પોપચું નં આંખનું પાંપણવાળું ઢાંકણ (૨)
ખસખસનો દાણા બાજયા વગરનો દોડો

પોપટ પું લીલા જેવા રંગનું એક પક્ષી;
શુક. -ટિયું વિં પોપટના જેવા રંગનું
(૨) પોપટના નાકના આકારનું (૩)
પોપટની પેટે સમજ્યા વિના ગોખી મારેલું
(૪) કેવળ મોઢાનું; બોલવા પૂરતું. -ટી
વિં પોપટિયું (૨) સ્ત્રીં પોપટની માદા

પોપટો પું અણાની શિંગ

પોપડી સ્ત્રીં [પ્રા. પડ્પડ = બંધા થતું,
ફટું (સં. પ્ર + પડ + પવ)] નાનો પોપડો
-પડ. -ડું નં નાનો પોપડો. -ડો પું
બપડેલું, બપડેલું કે લાગેલું પડ

પોપલાં નં બં વં [નુઓ પોપણું]
અશક્તિનાં ફાંફાં

પોપલિન (પો) નં [ક.] એક નતનું કાપડ

પોપણું વિં [દે. પોણવ = હાથ ફેરવ્યા
કરવો; પપલાવતું] પોચું; કાંઈ સદન કરી
શકે નહિ તેવું (૨) લગાવેલું; લાડકું કરી
નાખેલું (૩) નકામાં ફાંફાં મારતું

પોપાંબાઈનું રાજ નં ગેરવ્યવસ્થા

અને અનાવડતને કારણે ચાલતું અધેર

પોપું વિં [નુઓ પોપણું] કાંચું; પોચું

પોપિયું નં નુએ પપંયું. -પો ૦ તેનું
ઝાડ; પપૈયો

પોખાર પું બં વં [પોખાર] તણ
પાસાની રમતમાં છ, છ અને એક, એમ
કુલ તેર દાણાનો દાવ (૨) ફોલ. [પોખાર
ગણવા = નાસી જવું]

પોમણું વિં ઉરખણું (૨) પોપણું

પોચણું (-ણી) સ્ત્રીં [સં. પચિની; પ્રા.
પડમિની, પોમિની] એક નતના કમળની
વેલ. -ણું નં એક નતનું નાનું કમળ;
રાત્રે ખીલતું કમળ

પોચું નં [નુઓ પોણું] ગેડાદડાની રમતમાં
ન્યાં દડો પહેંચાડવાથી છત ગણાય તે
મુકરર દરેલી હદ; 'ગોલ' [વધે

પોર [પો] અં [સં. પર્લ] ગયે વધે કે આવતે

પોરસ (પો) પું [સં. પ્રહર્ષ, પ્રા. પહરિષ; કે
સં. પોલ્સ, પ્રા. પોરિસ] ખુશાલીનો ઉત્કંઠો
(૨) શૂરાતન; પાણી [-પો પું છાકરો

પોરિયું નં [સં. પોત કે પુત્ર ઉપરથી] છાકું.

પોરી સ્ત્રીં [નુઓ પોરિયું] છાકરી

પોરકું (પો) વિં પોરનું; ગઈ સાલનું

પોરો (પો) પું [પ્રા. પોર] પાણીમાં થતો
એક ખારીક છવ [અવસર; સમે

પોરો (પો) પું [. પ્રહર; પ્રા. પહર]

પોરો (પો) પું નુઓ પોરસ

પોટર પું [ક.] રેલવે સ્ટેશનનો મનૂર

પોટુ ગીઝ સ્ત્રીં [ક.] પોટુગલ દેશની
ભાષા (૨) પું તે દેશનો વતની (૩) વિં તે
દેશ કે તેના વતનીને લગતું

પોલ [પો] પું [કે. પિલ્લી] પીંજેલું ૩
(૨) નં પોચું મોદકું (૩) પોલતું

પોલ સ્ત્રીં; નં [કે. પોલા પોલાણ (૨)

[લા.] મિથ્યા દેખાવ; નુદાણું (૩) અંધા-
ધૂંધી; ગોટાળો [નતનું ખદન

પોલકું નં સ્ત્રીઓ કે બાળકોનું એક

પોલકું (પો) નં [નુઓ પેલ] રૂની નાની
ચેપલી

પોલ પોલ નં સાવ પોલ હોતું તે

પોલાણ નં પોલાપણું (૨) પોલો ભાગ
(ભેમ કે ઝાડનું)

પોલાદ નં [કા. પોલાદ] ખડું લોહ; ગજવેલ.

-દી વિં પોલાદનું (૨) મળખૂત [લા.]
પોલિશ નં; સ્ત્રીં [દં.] ચળકાટ; ઓપ
પોલિસી સ્ત્રીં [દં.] વીમાખત (૨) ફટ
નીતિ; યુક્તિ

પોલીસ પું [દં.] આંતરિક વ્યવસ્થા અને
સલામતી માટે રખાતા મુલકી દળનો
માણસ - સિપાઈ (૨) સ્ત્રીં પોલીસની
ફોજ. ઓપોડી સ્ત્રીં પોલીસની ચોક્કી;
'ગેટ'. ઓપ્ટેલ પું ગામની વ્યવસ્થાનો
સત્તાધીશ; મુખી

પોલું વિં [દં. પોલું] વચ્ચે પોલાણવાળું
- ખાલી (૨) મિથ્યા દેખાવનું [લા.]

પો(વ)નું સંકિં [સં. પ્ર+વે; પ્રા. પોઞ]
પરોવનું (૨) ગળીમાં નાંખવું

પોશ (પો) પું; સ્ત્રીં [સં. પ્રસૂતિ] ખોખો
(૨) વિં (એક કે બંને હાથની) પોશ
જેટલું. હદાં પોશ ચોખા ને મૂઠી દાળ

પોશાક પું [ફા.] પહેરવેશ; લેખાસ (૨)
પહેરવાનાં વસ્ત્ર. -કી સ્ત્રીં લૂગડાંલત્તાં કે
તેનું ખરચ [મહિનો

પોષ પું [સં.] વિક્રમ સંવતનો ત્રીજો
પોષક વિં [સં.] પોષણ કરનાર. -ણ
નં [સં.] પોષણું તે(૨) ગુજરાન; નભાવ.

-નું સંકિં [સં. પોષય] ખવરાવી પિવ-
રાવી જતન કરવું (૨) ઉત્તેજન - મદદ
આપવી [લા.]

પોષાવું અંકિં 'પોષવું'નું કમંણિ (૨)
પાલવવું; પરવડવું (૩) માગણી થવી; અપવું

પોષિત વિં [સં.] પોષાયેલું; પોષાવું

પોષી વિં પોષ માસનું

પોષ્ય વિં [સં.] પોષવા યોગ્ય

પોસ પું [ફા. પોસ્ટ] નોકરચાકરોને હોળી
- દિવાળીની કે આનંદપ્રસંગની બક્ષિસ

પોસ પું [સં. પૌષ; પ્રા. પોસ] પોષ મહિનો

પોસ(વેડોડો) પું [ફા. પોસ્ટ+વેડો] ખસ-
ખસનું ખાલી જીંડવું

પોસવું સંકિં જુઓ પોષવું

પોસાણુ નં પોષાવું તે(૨) માગણી; અપત.

-નું વિં પોસાય તેવું (૨) પુષ્ટ; મોટું

પોસ્ટ સ્ત્રીં [દં.] ડાક; ટપાલ. ઓપોફિસ
સ્ત્રીં [દં.] ટપાલઓફિસ; ડાકઘર.

ઓપોસ્ટર [અં. માસ્ટર] ટપાલઓફિસનો
વડો અમલદાર. ઓપન પું [દં.] ટપાલી

પોષ (પો) પું [દં. પઞ = દિવસ] મોટું
પરોઢિયું; પો [હિચ્ચારાતો હૃદયાર

પોષ અં [રવં] ઠોરને પાણી પાવાને

પોળ સ્ત્રીં [સં. પ્રતોલી; પ્રા. પઞોલી, પોલી]

દરવાળે (૨) દરવાજાવાળો મહોલ્લો (૩)

શેરી. -ળિયો પું [પોળ+ઉપરથી] દરવાજા

પોળી સ્ત્રીં [સં. પોલ્લિકા, પોલી] પાતળી અને

ચોથી રોટલી (૨) પૂરણપોળી

પોંક (૦) પું [સં. પૃથુક, પ્રાં. પંહુક] દ્વધ

ભરાયેલા કણસલાને ભૂંજીને કાઢેલા કણ

પોંકણું (૦) નં [દં. પુંલગાન] પોંખવામાં

વપરાતાં-મૂંસળ, મુસળ, રવૈયો અને ત્રાક

-એ ચારમાંનું દરેક (૨) પોંખવાની ક્રિયા.

-નું સંકિં પોંખણા વડે વરકન્યાને

વધાવવાં [પોંકણું, પોંકવું

પોંખ, પોંખણું, પોંખવું જુઓ પોંક,

પૌત્ર પું [સં.] દીકરાનો દીકરો. -ત્રી

સ્ત્રીં [સં.] દીકરાની દીકરી

પૌર પું [સં.] શહેરી

પૌરુષ્ય વિં [સં.] પૂર્વનું

પૌરાણિક વિં [સં.] પુરાણને લગતું (૨)

પું પુરાણી [(૩) પુરુષાતન

પૌરુષ વિં [સં.] પુરુષનું (૨) નં પુરુષત્વ

પૌર્ણમાસી, પૌર્ણિમા સ્ત્રીં [સં.]

પૂર્ણિમા

પૌલસ્ય વિં [સં.] પુલસ્ય ઋષિનું (૨)

પું [સં.] રાવણ, કૃષ્ણ કે વિભીષણ

પૌષ પું [સં.] પોષ માસ

પૌષ્ટિક વિં [સં.] પુષ્ટિ આપનાર

પૌઆ(-વા) પું અંવવં [સં. પૃથુક] શેકેલી

ડાંગરને ખાંડીને કાઢેલા ચપટા દાણા

પ્યાજ નં પિયાજ; હુંગળી

પ્યાદું નં [ફા. પિયાદહ] રોતરંજમાં પેદળ

સિપાઈનું મહોરું (૨) પેદળ સિપાઈ

પ્યાર પું [અપ. પિઆર (સં. પ્રિયકાર)] પ્રેમ.

-રી સ્ત્રીં [અપ. વિચારી] વહાલી સ્ત્રી.
 -રું વિં વહાલું. -સે પું વહાલો પુરુષ
 પ્યાલી સ્ત્રીં [ફા. વિચારી] નાનું પવાલું.
 -લું પું પવાલું. -સો પું મોટું પવાલું
 પ્યાસ સ્ત્રીં [દિ.] તરસ. -સી વિં સ્ત્રીં;
 -સું વિં તરસું
 પ્રકટ વિં [સં.] પ્રગટ; ખુલ્લું (૨) પ્રત્યક્ષ
 (૩) પ્રસિદ્ધ; પ્રકાશિત (પુસ્તક) (૪) અં
 ખુલ્લી રીતે; નહોતર રીતે. -ટીકરણ
 નં [સં.] ચૂક રહેલું સ્પષ્ટ કરવું તે
 પ્રકરણ નં [સં.] પ્રસંગ; વિષય (૨) અંથનો
 વિભાગ; અધ્યાય (૩) કોઈ આખત ઉપરનો
 સંપૂર્ણ વ્યવહાર - મામલો
 પ્રકર્ષ પું [સં.] અત્યંતતા (૨) શ્રેષ્ઠતા
 પ્રકાર પું [સં.] ભેદ; ભત (૨) રીત; તરેહ
 પ્રકાર પું [સં.] અજવાળું (૨) પ્રસિદ્ધિ;
 પ્રકટ્ય. ઠંક વિં [સં.] પ્રકાશ કરનારું (૨)
 પ્રસિદ્ધ કરનાર. ઠંત નં [સં.] પ્રકાશિત
 કરવું તે (૨) પ્રસિદ્ધ કરેલો અંથ. ઠંત મંદિર
 નં પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરનાર સંસ્થા.
 ઠંભાન વિં [સં.] પ્રકાશવું. ઠંતું અંકિં
 અજકલું (૨) સંકિં પ્રસિદ્ધ કરવું. -શિત
 વિં [સં.] પ્રકાશવાળું (૨) છપાવી પ્રસિદ્ધ
 કરેલું [(૨) પરચૂરણ
 પ્રકીર્ણ વિં [સં.] વેરાયેલું; છૂટું જવાયું
 પ્રકૃત વિં [સં.] પ્રસ્તુત; જેની વાત ચાલુ
 હોય તેવું (૨) અવિદ્યુત; મૂળ સ્થિતિનું
 પ્રકૃતિ સ્ત્રીં [સં.] કુદરત (૨) ધર્મ; પ્રધાન
 ગુણ (૩) તળિયત (૪) સ્વભાવ; મિત્રજ
 (૫) અમાત્યવર્ગ (૬) પ્રજા (૭) પુરુષથી
 ભિન્ન એવું જગતનું મૂળ ઉપાદાન (૮) જેને
 રૂપાખ્યાનના પ્રત્યયો લાગે છે તે [વ્યા.]
 પ્રકોપ પું [સં.] ગુસ્સો; ક્રોધ (૨) પ્રજાળતા
 પ્રક્રિયા સ્ત્રીં [સં.] કાર્ય પ્રણાલી; પદ્ધતિ;
 રીત (૨) અનુશાન: ક્રિયા
 પ્રક્ષાલન નં [સં.] ધોવું તે
 પ્રક્ષાલિત વિં [સં.] પાખાળેલું; ધોયેલું
 પ્રક્ષિપ્ત વિં [સં.] નાખેલું; ફેંકેલું (૨)
 પાછળથી ઉમેરાયેલું

પ્રક્ષેપ પું [સં.] નાખવું - ફેંકવું તે (૨)
 પાછળથી ઉમેરવું કે ઉમેરેલું તે
 પ્રખર વિં [સં.] ઉગ્ર; તીક્ષ્ણ
 પ્રખ્યાત વિં [સં.] પ્રસિદ્ધ; જાણીતું;
 વખણાયેલું. -તિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રસિદ્ધિ
 પ્રગટ વિં (૨) અં જુઓ પ્રકટ. ઠંતું
 અંકિં પ્રગટ થવું; જન્મવું (૨) સજાગવું
 (૩) સંકિં સજાગાવવું. -ટાવવું સંકિં
 'પ્રગટવું'નું પ્રેરક
 પ્રગતિ સ્ત્રીં આગળ વધવું તે; ઉત્પત્તિ.
 ઠંકર વિં પ્રગતિ કરનારું; પ્રાગતિક.
 ઠંરીક્ષ વિં પ્રગતિ કરવું
 પ્રગલ્ભ વિં [સં.] પ્રૌઢ; ગંભીર (૨) ઉંમર
 પહોંચેલું; પુખ્ત (૩) નિર્ભય; નીકર (૪)
 નિર્ભય; ધૃષ્ટ (૫) ઉદ્ધત; અભિમાની
 પ્રગાઠ વિં [સં.] ખડુ ગાઠ
 પ્રચલિત વિં [સં.] ચાલવું આવેલું; ચાલુ
 પ્રચંડ વિં [સં.] ભયંકર (૨) કદાવર
 પ્રચાર પું [સં.] ફેલાવો (૨) વહીવટ; રદિ.
 ઠંક પું પ્રચાર કરનાર
 પ્રચુર વિં [સં.] ખૂબ; પુષ્કળ
 પ્રચ્છન્ન વિ [સં.] ઢાંકેલું (૨) આણંતું
 પ્રચ્છાદિત વિં [સં.] ઢાંકેલું; છુપાવેલું
 પ્રજનન નં [સં.] જન્મ આપવો - પ્રસવ
 થવો તે. ઠંશાસ્ત્ર નં 'યુનેનિક્સ'
 પ્રજાળવું અંકિં [સં.] પ્રજ્વળી સજાગવું; જાળવું
 પ્રજ્ઞ સ્ત્રીં [સં.] જનતા; લોકસમૂહ (૨)
 એક સંસ્કૃતિ ને એક્યમાવવાળો લોક-
 સમૂહ; એક રાષ્ટ્રની જનતા (૩) માનવ-
 વંશશાસ્ત્રની રીતે એકસરખો લોકસમૂહ
 (૪) રેષત (૫) સંતતિ. ઠંપતિ પું [સં.]
 સ્પૃહિની ઉત્પત્તિનો અધિષ્ઠાતા દેવ; બ્રહ્મા
 (૨) રાજ (૩) કુંભાર [લા.] (૪) સૂચ-
 માળાનો એક ફરનો ગ્રહ; 'યુરેનસ'.
 ઠંસત્તાક વિં પ્રજ્ઞની રૂપા કે ચલણ-
 વાળું; પ્રજ્ઞના વહીવટવાળું
 પ્રજ્ઞાળવું સંકિં [જુઓ પ્રજ્ઞાળવું] સજા-
 ગાવવું; [જ્ઞાની
 પ્રજ્ઞ વિં (૨) પું [સં.] જીવં જ્ઞાન ધરાવનાર;

પ્રજ્ઞા સ્ત્રી૦[સં.]બુદ્ધિ. ૦ચક્ષુ વિ૦[સં.]અંધ
પ્રજ્ઞ્યલિત વિ૦[સં.] પ્રજ્ઞળતું; પ્રદીપ્ત
પ્રજ્ઞ ન૦ + [જુઓ પણ] હોડ [કરવા
પ્રજ્ઞમયું સંક્રિં૦[સં. પ્રજ્ઞમ] નમયું; નમસ્કાર
પ્રજ્ઞય પું૦ [સં.] પ્રેમ (સ્ત્રી પુરુષનો).
-યિની સ્ત્રી૦ [સં.] પ્રેમ કરનારી કે પ્રેમનું
પાત્ર થયેલી સ્ત્રી(૨) પત્ની. -યી વિ૦[સં.]
પ્રેમ કરનાર કે પ્રેમનું પાત્ર થયેલો(પુરુષ)
(૨) પું૦ પતિ (૩) પ્રજ્ઞયી પુરુષ

પ્રજ્ઞય પું૦ [સં.] ઈશ્વર
પ્રજ્ઞામ પું૦ [સં.] નમસ્કાર
પ્રજ્ઞાલિકા, પ્રજ્ઞાલી સ્ત્રી૦[સં.] રૂઢિ; પદ્ધતિ
પ્રજ્ઞિપત સ્ત્રી૦ [સં. પ્રજ્ઞિપાત] કાલાવાલા;
આછછ
પ્રજ્ઞિધાન ન૦ [સં.] સમાધિ; ધ્યાન (૨)
ભક્તિ; ઉપાસના (૩) કર્મફલત્યાગ
પ્રજ્ઞિપાત પું૦ [સં.] પગે પડતું તે
પ્રજ્ઞીત વિ૦ [સં.] રચેલું
પ્રજ્ઞેતા પું૦ [સં.] રચનાર
પ્રત સ્ત્રી૦ અંથની નક્કલ (૨) મૂળ લખાણ
પ્રતાપ પું૦ [સં.] સામર્થ્ય; પ્રભાવ (૨)
તેજ; ક્રાંતિ (૩) રુઆબ. ૦વાન, -પી
વિ૦ [સં.] પ્રતાપવાળું

પ્રતારણા સ્ત્રી૦ [સં.] છેતરપિંડી
પ્રતિ સ્ત્રી૦ જુઓ પ્રત
પ્રતિ અ૦ [સં.] તરફ(૨) નીચેના અર્થમાં
વપરા તે એક ઉપસર્ગ : વિરુદ્ધ, વિપરીત
(પ્રતિકાર); સામે (પ્રત્યક્ષ) : બદલામાં
(પ્રત્યુપકાર); હરેક; દરેક (પ્રત્યેક; પ્રતિ-
ક્ષણ); સમાન; સદૃશ (પ્રતિકૃતિ)

પ્રતિઉત્તર પું૦ પ્રત્યુત્તર
પ્રતિકાર પું૦ [સં.] વિરોધ; સામનો(૨)
બદલો. (૩) ઉપાય; ધલાજ

પ્રતિકાંબ્ય ન૦[સં.] ઉપહાસ કરવા કરાતી
મૂળ કાવ્યની પ્રતિકૃતિ; 'ચેરડી'

પ્રતિકૂલ [સં.], -ળ વિ૦ અનુકૂળ નહિ
તેલું; વિરુદ્ધ; ઊલટું. ૦તા સ્ત્રી૦

પ્રતિકૃતિ સ્ત્રી૦ [સં.] છબી (૨) નક્કલ

પ્રતિક્રિયા સ્ત્રી૦ [સં.] ઉપાય (૨) વિરોધી
ક્રિયા - ગતિ; 'રીએક્શન'

પ્રતિક્ષણ અ૦ [સં.] પળે પળે
પ્રતિગામી વિ૦[સં.] સામી કે પાછી ગતિ
કરનારું; પ્રગતિથી સામું

પ્રતિચ્છ પું૦[સં.] દાન લેતું તે(૨) સ્વીકાર.

-હી વિ૦ [સં.] દાન લેનાર

પ્રતિધાત પું૦ [સં.] (માર્થો) સામું મારતું
તે (૨) જુઓ પ્રત્યાધાત (૩) રુકાવટ

પ્રતિધોષ પું૦ [સં.] પડથો

પ્રતિજ્ઞા સ્ત્રી૦ [સં.] પણ; નિયમ (૨)

શપથ. ૦પત્ર પું૦; ન૦ [સં.] પ્રતિજ્ઞાનો

લેખ. ૦ખદ્ધ વિ૦ પ્રતિજ્ઞાથી બંધાયેલું

પ્રતિદિન, પ્રતિદિવસ અ૦ [સં.] દરરોજ

પ્રતિધ્વનિ પું૦ [સં.] પડથો

પ્રતિનિધિ પું૦ [સં.] -ને બદલે, -ના

તરફથી કામ કરવા નિયુક્ત કરેલો

માણસ. ૦ત્ય ન૦ પ્રતિનિધિપદ (૨).

પ્રતિનિધિ ચૂંટવાનો અધિકાર

પ્રતિપક્ષ પું૦ [સં.] સામેનો પક્ષ (૨)

શત્રુ; સામાવાળિયો (૩) પ્રતિવાદી. -ક્ષી

પું૦[સં.] પ્રતિપક્ષનો માણસ; સામાવાળિયો

પ્રતિપત્તિ સ્ત્રી૦ [સં.] પ્રાપ્તિ (૨) પ્રતીતિ;

જ્ઞાન (૩) સંમતિ; સ્વીકાર (૪) નિશ્ચય;

ખાતરી (૫) પ્રતિપાદન; નિરૂપણ

પ્રતિપદ(-દા) સ્ત્રી૦ [સં.] પડવો; એકમ

પ્રતિપન્ન વિ૦ [સં.] જાણેલું(૨) સ્વીકારેલું

(૩) મળેલું (૪) શરણાગત (૫) સાબિત

કરેલું (૬) સંમાન-પ્રતિષ્ઠા પામેલું

પ્રતિપાદક વિ૦ [સં.] પ્રતિપાદન કરનારું.

-ન ન૦ [સં.] પ્રમાણો આપી પુરવાર

કરતું તે

પ્રતિપાદિત વિ૦ [સં.] પ્રતિપાદન કરેલું

પ્રતિપાદ્ય વિ૦[સં.] જેનું પ્રતિપાદન કરવાનું

હોય તે [રક્ષણ કરનાર

પ્રતિપાલક પું૦[સં.] ભરણપોષણ કરનાર;

પ્રતિપાળ પું૦ પ્રતિપાલક (૨) સ્ત્રી૦

સંભાળ; રક્ષણ [-રુકાવટવાળું

પ્રતિખંધ વિ૦ [સં.] બંધાયેલું(૨) પ્રતિખંધ

પ્રતિખંધ પું૦ [સં.] વિઘ્ન; વધિ; મનાઈ;

રુકાવટ. ૦કે વિ૦ [સં.] રોકનારું

પ્રતિબિંબ નં [સં.] પડછાયો; ચળકતી
 સપાટીમાં પડતી પ્રત્યક્ષાયા. -ખિત
 વિં.સં.]નેનું પ્રતિબિંબ પડયું હોય એવું
 પ્રતિબોધ પું [સં.] નગ્નતિ (૨) જ્ઞાન;
 સમજણ (૩) બોધ; ઉપદેશ (૪) સ્મરણ;
 આદિ આપવું તે
 પ્રતિભા સ્ત્રીં.સં.]કાંતિ;તેજ (૨)માનસિક
 શક્તિની ઝળક-છટા (૩) કલ્પના; સર્જન
 અને શોધબોજના ક્ષેત્રમાં નવું નવું તેજ
 બતાવનારી અસાધારણ ઈશ્વરદત્ત બુદ્ધિ-
 શક્તિ. ૦શાળી 'વિં પ્રતિભાવાળું'
 પ્રતિભા સ્ત્રીં [સં.] મૂર્તિ
 પ્રતિરોધ પું [સં.] અટકાવ; રોકાણ.
 ઠંક, -ધી વિં [સં.] રોકનારું
 પ્રતિરોધ વિં [સં.] ઊલટા કંમનું (૨)
 ઉપસા વણની સ્ત્રી સાથેનું (લગ્ન)
 પ્રતિવાદ પું [સં.] વિરોધ; ખડન (૨)
 ઉત્તર; જવાબ. -દી પું [સં.] દાવામાં
 બચાવપક્ષનો માણસ
 પ્રતિશબ્દ પું [સં.] પડયો [વાળવું તે
 પ્રતિશોધ પું [સં.] બદલો લેવો-વેર
 પ્રતિપેધ પું [સં.] નિષેધ; મના
 પ્રતિષ્ઠા સ્ત્રીં [સં.] આખર (૨) (મૂર્તિની)
 વિધિપૂર્વક સ્થાપના (૩) સ્થિરતા;
 મજબૂતી. ૦ન નં [સં.] સ્થાન; સ્થળ.
 -ધિત વિં [સં.] પ્રતિષ્ઠાવાળું; આખર-
 દાર (૨) સ્થિર; બંધેલું
 પ્રતિસિદ્ધાંત પું [સં.] સિદ્ધાંતથી ઊલટો
 સિદ્ધાંત; 'કોન્વર્સ' થિયરમ' [ગ.]
 પ્રતિસ્પર્ધા સ્ત્રીં [સં.] દરીદ્રાર્થ. -ધી
 પું [સં.] દરીદ્ર
 પ્રતિહત વિં.સં.]પ્રતિયાત-પ્રતિબંધ પામેલું
 પ્રતિહાર પું [સં.] દારપાળ. -રી સ્ત્રીં
 સ્ત્રીં-દરવાન
 પ્રતિહિંસા સ્ત્રીં.સં.] હિંસા સામે હિંસા
 પ્રતીક નં.સં.] પ્રતિભા; મૂર્તિ (૨) ચિહ્ન;
 નિશાન; 'સિમ્બોલ'
 પ્રતીકાર વિં [સં.] નુઓ 'પ્રતિકાર'
 પ્રતીક્ષા સ્ત્રીં [સં.] વાટ લેવી તે

પ્રતીચ્છી સ્ત્રીં [સં.] પશ્ચિમ દિશા
 પ્રતીત વિં [સં.] સ્પષ્ટ જણાયેલું (૨) સ્ત્રીં
 પ્રતીતિ. -તિ સ્ત્રીં ભરોંસો; વિશ્વાસ;
 પતીજ (૨) ખાતરી (૩) સમજ; જ્ઞાન
 પ્રતીપ વિં [સં.] વિરુદ્ધ; ઊલટું
 પ્રતીહાર (-રી) નુઓ 'પ્રતિહાર'માં
 પ્રત્યક્ષ વિં [સં.] પાછું ફરેલું; વિમુખ
 થયેલું (૨) અંતર્મુખ; અંદર વળેલું (૩)
 અંતર્વર્તી; આંતર (૪) પશ્ચિમ
 પ્રત્યક્ષ વિં [સં.] નજર સામેનું (૨)
 સ્પષ્ટ; ખુલ્લું (૩) ઉદ્વિગ્ધાણ (૪) ચક્ષુ-
 ગ્રાણ (૫) નં ઉદ્વિગ્ધો દ્વારા થતું જ્ઞાન
 (૬) તેનું સાધન-પ્રમાણ
 પ્રત્યગ્ વિં [સં.] નુઓ પ્રત્યક્ષ
 પ્રત્યય પું [સં.] વિશ્વાસ; ભરોંસો (૨)
 ખાતરી; નિશ્ચય (૩) કારણ; હેતુ (૪)
 અનુભવજન્ય જ્ઞાન (૫) રૂપો કે સાધિત
 શબ્દોબોધનાવવા શબ્દને અંતે લગાડવામાં
 આવે છે તે [વ્યા.]
 પ્રત્યવાય પું.સં.]વિદ્ય; નડતર (૨) પાપ; દ્વેષ
 પ્રત્યંગ પું.સં.]શરીરનું ગોણ અંગ-કષાળ,
 કાન ઇં
 પ્રત્યંગ્યા સ્ત્રીં [સં.] પણછ
 પ્રત્યાગમન નં [સં.] પાછા આવવું તે
 પ્રત્યાઘાત પું.સં.]સામે આઘાત કે ધક્કો;
 'રી-એક્શન' (૨) પડયો
 પ્રત્યારોપ પું [સં.] સામું આળ. ૦ણ
 નં સામેનામાં આરોપવું તે (૨) પ્રત્યારોપ
 કરવો તે
 પ્રત્યાહાર પું [સં.] આધાંગનું એક અંગ-
 વિષયમાત્રમાંથી ઉદ્વિગ્ધને પાછી દહાવી
 એક જગાએ સ્થિર કરવી તે
 પ્રત્યુત્તર પું.સં.]સામે જવાબ; જવાબનો
 જવાબ [ઉત્પન્ન થયેલું
 પ્રત્યુત્પન્ન વિં.સં.] યોગ્ય સમયે તરત જ
 પ્રત્યુપકાર પું [સં.] ઉપકારના બદલામાં
 સામે ઉપકાર
 પ્રત્યે અં પ્રતિ; તરફ
 પ્રત્યેક વિં [સં.] દરેક

પ્રથમ વિં[સં.] પહેલું(૨)અં શર્યાતમા
 (૩) પહેલેથી; અગાઉથી. **ઠા:** અં[સં.]
 મૂળમાં; શર્યાતમાં. -**મા** વિં સ્ત્રીં[સં.]
 પહેલી (વિક્રિત)
અથા સ્ત્રીં[સં.] ધારો; વહીવટ (૨) રીત
અથિત વિં[સં.] પ્રખ્યાત
અદ વિં[સં.] 'આપનાર' એ અર્થમાં
 સમાસમાં નામને છેડે. ઉદા. 'કૃણપ્રદ'
અદક્ષિણા સ્ત્રીં[સં.] કોઈ પણ વસ્તુ કે
 વ્યક્તિને જમણી બાજુ રાખીને તેની
 આસપાસ ફરવું તે
અદર્શિં વિં[સં.] બતાવનારું. -**ન** નં
 [સં.] નિરૂપણ(૨)હુતર, વિદ્યા, કળા વગેરેનાં
 દર્શને બહારમાં લેવા મૂકવાની
 પ્રાસંગિક યોજના
અદર્શિત વિં[સં.] બતાવેલું
અદાન નં[સં.] આપવું તે
અદીપ પું[સં.] દીવો. **ઠં** વિં[સં.]
 ઉત્તેજિત કરનાર (૨) સળગાવનાર. **ઠન**
 નં[સં.] સળગવું તે. -**સ** વિં[સં.] સળગેલું
 (૨) ઉત્તેજિત
અદેશ પું[સં.] દેશ; મુલક; જમિ (૨)
 મોટા દેશનો એક ભાગ
અદોષ પું[સં.] સંધ્યાકાળ
અદ્યુત્ત પું[સં.] કૃષ્ણનો પુત્ર
અધાન વિં[સં.] મુખ્ય (૨) પું વજર;
 કારભારી. **ઠપદ(-દુ)** નં પ્રધાનનો
 હોદ્દો; વજરાઈ. [પ્રધવંસ કરનાર
પ્રધવંસ નં[સં.] નાશ; ઉચ્છેદ. **ઠં** વિં
 પ્રતાલિકા, પ્રતાલી સ્ત્રીં[સં.] રૂઢિ; પદ્ધતિ
અપત્તિ સ્ત્રીં[સં.] શરણ લેવું તે; પ્રણિધાન
અપન્ન વિં[સં.] શરણાગત; પ્રપત્તિવાળું
અપંચ પું[સં.] વિસ્તાર (૨) સંસાર (૩)
 સાંસારિક માયા (૪) છગકપટ. -**ચી**
 વિં પ્રપંચથી ભરેલું; કપટી
અપા સ્ત્રીં[સં.] પરગ
અપાત પું[સં.] ધોધ (૨) ખૂસકો
અપિતામહ પું[સં.] બાપનો દાદો; પર-
 દાદો. -**હી** સ્ત્રીં[સં.] બાપની દાદી

અદુદ્દત (-દિદત) વિં[સં.] ખીલેલું (૨)
 આનંદ પામેલું
અખલ [સં.], -**ળ** વિં બળવાન(૨) અત્યંત
અખંધ પું[સં.] ઇતિહાસ અને દંતકથાથી
 મિશ્રિત લેખ (ઉદા. ભોજપ્રખંધ) (૨)
 ચિત્રકાવ્ય(ઉદા. છત્રપ્રખંધ, સમુદ્રપ્રખંધ)
 (૩) ગોઠવણ; બંદોબસ્ત. **ઠસમિતિ** સ્ત્રીં
 વ્યવસ્થા કરનારી સમિતિ
અબુદ્ધ વિં[સં.] બગેલું (૨) જ્ઞાની; સમજી
અબોધ પું[સં.] બચત (૨) જ્ઞાન (૩)
 ઉપદેશ. **ઠં** વિં[સં.] પ્રબોધ કરનારું.
ઠંડાલ(-ળ) પું[સં.] [+ સં. કાલ] સવાર;
 ભગવાનો સમય. **ઠવું** સં કિં બોધ
 આપવો; જગાડવું
અલવ પું[સં.] ઉત્પત્તિ; જન્મ. **ઠવું** અંકિં
 ઉત્પત્ત થવું [પું[સં.] સૂચ્ય
અલા સ્ત્રીં તેજ; કાંતિ (૨) દમામ. **ઠંદર**
અલાત નં[સં.] સવાર. **ઠંદરી** સ્ત્રીં
 પ્રલાતનું નગરકીર્તન કે તે કરનારી
 મંડળી. -**તિયું** નં સવારમાં ગાવાનું પદ
અલામંડલ [સં.], -**ળ** નં તેજનું કુંડાળું
અલાવ પું[સં.] શક્તિ (૨) પ્રતાપ; તેજ
 (૩) દમામ; રુઆળ (૪) અસર; ગુણ.
ઠં [સં.], **ઠંશાળી** વિં પ્રભાવવાળું.
-વિત વિં પ્રભાવની અસરમાં આવેલું
અભુ પું[સં.] પરમેશ્વર (૨) માલિક;
 સ્વામી. [**ઠનું** સાણસ = નિષ્પાપ,
 નિખાલસ, ભોળું માણસ]. **ઠતા** સ્ત્રીં
 [સં.] માલિકી (૨) ગૌરવ (૩) પરમેશ્વર-
 પણું; દેવત્વ. **ઠવ્ય** નં[સં.] માલિકી (૨)
 કાળ. **ઠસય** વિં પ્રભુની ભક્તિથી તરબોળ
અભૂતિ અં[સં.] વગેરે; ઇત્યાદિ
અભેદ પું[સં.] ભિન્નતા; તફાવત (૨) ભેદ
 પ્રકાર (૩) ભિન્ન કરવું-બુદ્ધ પાડવું તે
અમત વિં[સં.] પ્રમાદી; ગાફેલ
અમથનું [સં. પ્રમથ] વલોવવું (૨) ખીડવું
 (૩) મારી નાખવું; નાશ કરવો
અમદ પું[સં.] હર્ષ; આનંદ. **ઠવન** નં
 [સં.] રણવાસનો બાગ. -**દા** સ્ત્રીં[સં.]
 જીવાન, સુંદર સ્ત્રી

प्रमाण न० [सं.] यथार्थ ज्ञानं साधन
(२) पुराण; साभिती (३) भाष; धोरण
(४) जे के तेथी वधु गुणितरनु सरभा-
पणुं; 'प्रोपार'न [ग.] (५) अ० नक्षी
[प.] (६) वि० प्रमाणभूत; सत्य; मान्य
करवा योग्य. ०५२ न० [सं.] पदवी,
योग्यता वगेरेनी भातरी आपतो पत्र;
'सटि'दिकेट'. ०५३ वि० [सं.] विश्वास-
पात्र; मान्य राणुं पडे अेवुं. ०५४ स० कि०
नक्षुं (२) प्रमाणभूत मानुं; कणुं
राणुं (३) पुरवार करुं. ०५५ न०
यथार्थ ज्ञानना साधननु शास्त्र. न्यायशास्त्र.
०५६ वि० (२) अ० भाषसर. -खिउं
वि० [सं.] प्रामाणिक; साधु; धर्मान्धार.
-खिउंता श्री०, -खिउंताणुं न०. -खे
अ० पेटे; अनुसार

प्रमाद पुं० [सं.] गदलत (२) आणस. -दी
वि० [सं.] प्रमादवाणुं [साद करुं ते
प्रमादित न० [सं.] वाणुं वृद्धं के भांछने
अभुय पुं० [सं.] सत्तापति; अध्वक्ष (२)
वि० मुष्य; आगेवान. ०५७ न०, ०५८
न० प्रमुपनी जगा

प्रमेय न० [सं.] प्रमाण द्वारा जेनुं ज्ञान
करवानुं होय ते (२) सिद्ध करवानी
वस्तु; सिद्धांत; 'यिधरम' [ग.]

प्रमेद पुं० [सं.] आनंद
प्रमोशन न० [सं.] शाणामां उपला वर्गमां
बडावणुं ते (प्रायः नापास धनारने) (२)
पगारमां जटती के वधारि

प्रयत्न पुं० [सं.] प्रयास; कोशिश

प्रयाण न० [सं.] जणुं ते; प्रधान

प्रयास पुं० [सं.] श्रम; भटनत

प्रयुत वि० [सं.] दस लाख

प्रयोग पुं० [सं.] उपयोग; वापर (२)
नरण, मारण वगेरे तांत्रिक उपचार (३)
साधना; अनुष्ठान (४) अपतरी (५)
क्रियानाथना अन्वये क्रियापदनी योजना.
०५९ इमं लिप्रयोग [व्या.] (६) (नाटक)
सजवणुं ते. ०६० शास्त्रा (-णा) श्री० वैज्ञानिक
प्रयोगो करवानी जगा; 'दोरेटरी'

प्रयोगके पुं० [सं.] प्रेरक (२) वेपक. -न
न० [सं.] सणण; छेत्त (२) उपयोग; ०६२

प्रयोजित वि० [सं.] येलेणुं; गोडवेणुं (२)
क्षममां दीधेणुं; प्रयोगमां आलेणुं

प्रत्यय पुं० [सं.] विनाश (२) कल्पने अते
जगतनी लय

प्रदाप पुं० [सं.] आवेशमां मोटथी
असंभद्ध जोडणुं ते (२) विलाप

प्रदोशन न० [सं.] भारे लाडय

प्रवचन न० [सं.] व्याख्यान

प्रवर्तक वि० [सं.] प्रेरक; प्रवृत्त करनार
(२) पुं० प्रवर्तननार (३) संस्थापक.

-न न० [सं.] प्रचार; प्रसार. -मान
वि० [सं.] प्रवर्तणुं; देवाणुं. -पुं० अ० कि०

[सं.] प्रवृत्त देवाणुं (२) व्याखणुं; प्रमाखित
छेत्त

प्रवर्तक, -न, -मान लुओ 'प्रवर्तक'मां
अवाद पुं० [सं.] परस्पर वातचीत (२) दोडोमां
वालेली वात (३) पहनामी

प्रवाल [सं.] न० समुद्रमां ओक लतनां
छवडांमे जनावेणुं धर; परवाणुं

प्रवास पुं० [सं.] सुसादरी. -सी पुं०
[सं.] सुसादर

प्रवाद पुं० [सं.] वडेल. ०५३ वि०
प्रवादमां परेणुं -वाखणुं आवेणुं. -दी

वि० [सं.] देशे यावे अेवुं (२) न० तेवी
वस्तु [सं.] पक्षी

प्रवाण न० प्रवाल. -णी श्री० परवाणांनी

प्रविष्ट वि० [सं.] पेडेणुं

प्रवीण वि० [सं.] कुशल

प्रवृत्त वि० [सं.] व्याख; वर्तमान (२)
प्रवृत्तिमां मयेणुं के लागेणुं या रोडयेणुं

प्रवृत्ति श्री० [सं.] उद्योग; व्यवसाय (२)
दिलयाख (३) सांसारिक विषयोमां भव्या

रहेणुं ते. ०६४, ०६५ पुं० सांसारिक
प्रवृत्तिना मार्ग (२) ईश्वर प्रीत्यर्थे प्रवृत्ति

करीने मोक्ष प्राप्तवानो मार्ग

प्रवेश पुं० [सं.] पेशणुं के दाखल यणुं ते
(२) नाटकमां अंकना पेशाविभाग. ०६
वि० [सं.] प्रवेश करवनाणुं के करनारुं

(૨) પું નાટકમાં તે સ્થળ, જ્યાં વચ્ચે ખની ગયેલી પણ રંગભૂમિ ઉપર ન આણેલી વાત કોઈ પાત્ર વાર્તાધાપ દ્વારા જણાવી દેછે. ૦દ્વાર નં દાખલ થવાનો દરવાજો કે બારણું. ૦પત્ર નં; પું શાળા, પરીક્ષા પગેરમાં દાખલ થવા માટે ભરવાનું ચરણપત્ર. ૦તું અં કિં [સં. પ્રવિશ] પ્રવેશ કરવો; દાખલ થવું. -શિક્ષા સ્ત્રીં કોઈ પણ વિષયમાં પ્રવેશ કરાવનારી ચોપડી

અન્નજિત વિં [સં.] પ્રત્રજ્યા લીધી હોય તેહું
અન્નજ્યા સ્ત્રીં [સં.] સંન્યાસ

અશમન નં [સં.] શાંત કરવું - શમાવું તે
અશન્ત વિં [સં.] વખાણાયેલું; ઉત્તમ (૨)
વિહિત. -ન્નિત સ્ત્રીં [સં.] પ્રશંસા; વાહવાહ
(૨) પ્રશંસાની કવિતા કે લેખ. -સ્થ વિં
[સં.] વખાણવા લાયક

અશંસક વિં [સં.] વખાણનાર. -નીય વિં
[સં.] જુઓ પ્રશસ્ય. -તું સં કિં
[સં. પ્રશંસ] વખાણવું

અશંસા સ્ત્રીં [સં.] વખાણ

અશાખા સ્ત્રીં [સં.] નાની શાખા

અશાંત વિં [સં.] ખૂબ શાંત

અશ્તિ પું; નં [સં.] સવાલ (૨) બાળત; જાણવા
વિચારવાની કે ચર્ચાવાની વસ્તુ; 'પ્રોપ્લેમ'.
૦પત્ર પું; નં સવાલપત્રક. ૦વિરામ
નં લખાણમાં (?) આતું પ્રશ્નસૂચક વિરામ-
ચિહ્ન. -શ્ચાર્થ વિં [+ અર્થ] (૨) પું
વાક્યની પ્રશ્નસૂચક - પ્રશ્નો અર્થ નીકળે
એવી રચના [બ્યા.]. -શ્ચાર્થક વિં
પ્રશ્ચાર્થ. -શ્ચાવલિ (-લી, -ળિ, -ળી)
સ્ત્રીં [+ આવલિ] પ્રશ્નમાળા; પ્રશ્નોની હાર.
-શ્ચોત્તર પું ખંભવં સવાલો ને જવાબો.
-શ્ચોત્તરી સ્ત્રીં સવાલજવાબરૂપે થતું
વિવેચન

અસદ્ધ વિં [સં.] વળગેલું (૨) આસક્ત

અસન્ન વિં [સં.] ખુશ; આનંદી (૨)
સંતુષ્ટ (૩) સરળ; અર્થ તરત સમજાય તેહું
(૪) નિર્મળ; પારદર્શક. ૦તા સ્ત્રીં

અસરવું અંકિં [સં. પ્રશ્ન] ફેલાવું

અસવ પું [સં.] જન્મ આપવો કે થવો
તે (૨) જન્મ; ઉત્પાત્ત. ૦તું સંકિં
[સં. પ્રશ્ન] જાણવું (૨) અંકિં જન્મવું

અસંગ પું [સં.] જુઓ અવસર (૨)
સહવાસ; સંગ (૩) પ્રકરણ; વિષય (૪)
ખનાવ; ધરના. ૦વશાત્ અં (સં.)
પ્રસંગને લીધે; પ્રસંગોપાત્ત. -ગોચિત
વિં [મુચ્ચિત] પ્રસંગને યોગ્ય. -ગોપાત્ત
અં પ્રસંગે; પ્રસંગ આચેથી

અસાદ પું [સં.] પ્રસન્નતા (૨) મહેરબાની
(૩) નિર્મળતા (૪) વરસાદ (૫) સાંભ-
ળવાની સાથે જ લાવ સ્ફુરે અને
હૃદયમાં ઊતરી જાય તેવો કાવ્યનો એક
શુણ. -દી સ્ત્રીં દેવને ધરાવેલી સામગ્રી
(૨) દેવ ગુરુએ પ્રસન્ન થઈ આપેલી
ચીજ (૩) માર [લા.]

અસાધન નં [સં.] શુણગાર કે તે સજવાની
સાધનસામગ્રી; 'ટોઇલેટ'

અસાર પું [સં.] ફેલાવો. ૦ક વિં ફેલા-
વનારું. ૦તું સંકિં પ્રસારે એમ કરવું

અસિદ્ધ વિં [સં.] વિખ્યાત; જાહેર (૨)
પ્રકાશિત; ખહાર પડેલું (પુસ્તક). ૦કર્તા
(-ર્તા) પું પ્રસિદ્ધ કરનાર. -દ્ધિ સ્ત્રીં
[સં.] ખ્યાતિ (૨) છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવું
તે (૩) જાહેરાત [છાંચેલું]

અસુસ વિં [સં.] સુખ; સૂતેલું (૨) થસથસાટ

અસૂતા સ્ત્રીં [સં.] જેને તરતમાં પ્રસવ થયો
હોય એવી સ્ત્રી

અસૂતિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રસવ (૨) સુવાવડ (૩)
સંતતિ. ૦ગૃહ નં સુવાવડ માટેનું
દવાખાનું

અસ્તાવ પું [સં.] આરંભ (૨) પ્રસંગ;
બાળત (૩) દરખાસ્ત; ઠરાવ. ૦ક વિં
(૨) પું દરખાસ્ત મૂકનાર. ૦ની સ્ત્રીં
[સં.] ઉપોદ્ધવાત; આમુખ

અસ્તુત વિં [સં.] કહેવામાં આવેલું; ચર્ચાવું
(૨) નં જેને વિષે કહેવાનું કે કહેવાતું હોય તે
અસ્થાન નં [સં.] પ્રવાસે જવા ઊપડવું

તે; પ્રયાણ (૨) જીવો પરતાનું (૩) માર્ગ.
 ંત્રય નં, ંત્રયી સ્ત્રીં વેદધર્મના
 પાચાર્ય ઉપનિષદ, બ્રહ્મસૂત્ર અને
 ભગવદ્ગીતા એ ત્રણ [સિદ્ધ કરેલું]
 પ્રસ્થાપિત વિં [સં.] સ્થાપિત કરેલું;
 પ્રસ્તવ પું, ંણ નં, પ્રસ્તાવ પું [સં.]
 સ્વતંત્ર તે (૨) ધારા; વહેણ (૩) સ્તન
 કે આયળમાંથી સ્તવતું દ્વધ
 પ્રસ્વેદ પું [સં.] પરસેવા
 પ્રહર પું [સં.] ત્રણ કલાક; પહોર. -રી
 પું [સં.] પહેરેગીર
 પ્રહસન નં [સં.] દુર્ગુણની ક્ષેત્રી કરનારું
 એક બે અંકનું હાસ્યરસપ્રધાન નાટક
 પ્રહાર પું [સં.] ધા [પ્રસિદ્ધ વિષ્ણુલક્ષ્મી
 પ્રહ્લાદ પું [સં.] હિરણ્યકશિપુનો પુત્ર-
 આદ્ય અં [સં.] પહેલાં; અગાઉ
 પ્રાકટ્ય નં [સં.] પ્રગટતું તે; અવતાર
 (૨) પ્રસિદ્ધિ (પુસ્તકની)
 પ્રાકાર પું [સં.] કોટ; કિલ્લો
 પ્રાકૃત વિં [સં.] જીવો પ્રાકૃતિક (૨)
 સામાન્ય વર્ગનું; મામૂલી (૩) સામાન્ય
 જનસમુદાયને લગતું (૪) અશિષ્ટ; સંસ્કાર
 વિનાનું (૫) સ્ત્રી; નં (સંસ્કૃત ઉપરથી
 લખેલી) એક પ્રાચીન લોકભાષા (૬)
 સંસ્કૃત પરથી અપભ્રંશ થઈને આવેલી
 કોઈ (પ્રાચીન અર્વાચીન) ભાષા. -તિક
 વિં [સં.] ક્ષેત્રને લગતું; ભૌતિક (૨)
 સ્વાભાવિક (૩) લૌકિક
 પ્રાગ્ અં [સં.] જીવો પ્રાદ્ય
 પ્રાગટ્ય નં જીવો પ્રાકટ્ય [પ્રગતિશીલ
 પ્રાગતિક વિં [સં.] પ્રગતિ કરનાર;
 પ્રાગલભ્ય નં [સં.] પ્રગલ્ભતા
 પ્રાચી સ્ત્રીં [સં.] પૂર્વ દિશા
 પ્રાચીન વિં [સં.] જૂનું
 પ્રાચ્ય વિં [સં.] પૂર્વનું
 પ્રાજ્ઞ વિં [સં.] બુદ્ધિશાળી; ચતુર (૨)
 જ્ઞાતા; પિછાણનાર
 પ્રાણ પું [સં.] શ્વાસ; શ્વાસનો વાયુ
 (૨) જીવ (૩) જીવનસાક્ષિ; બળ.

ંધાતક વિં [સં.] જીવલેણ. ંજવન
 વિં [સં.] પ્રાણને જીવનરૂપ (૨) પું.
 પ્રીતમ; પતિ. ંધારી વિં પ્રાણ ધારણ
 કરનારું (૨) પું; નં માણસ (૩)
 પ્રાણી. ંનાથ પું [સં.] પ્રાણનો નાથ;
 પતિ. ંપણે અં જનને જોખમે.
 ંધારું વિં પ્રાણ સમાન પ્રિય.
 ંત્રિષ્ઠા સ્ત્રીં પ્રાણ કૂંકેવો તે (૨)
 મૂર્તિની સ્થાપના કરતા પહેલાં મંત્રો
 દ્વારા તેમાં પ્રાણનો આરોપ કરવો તે.
 ંદ્ર વિં [સં.] પ્રાણ આપનાર.
 ંદ્રિય વિં [સં.] પ્રાણધ્યારું. ંમય
 કોશ-(૫) પું [સં.] જીવના પાંચ કોષો-
 માંનો બીજો (જીવો આનંદમયકોશ).
 વ્યલક્ષ્ય પું પ્રાણ સમાન વહાણો
 પુરુષ. વ્યાયુ પું [સં.] ઓકિસજન.
 ંવિનિમય પું 'મેસ્મેરિઝમ', ંસખ્યા
 પું પ્રાણપ્રિય મિત્ર. -ણ્યામ પું
 [સં.] યોગનાં આઠ અંગમાંનું એક.
 -ણાંત પું મૃત્યુ. નાણન વિં
 'ઓર્ગેનિક' [પ. વિ.]. -ણિયા પું
 પ્રાણી; જીવ [પ.]. -ણી નં [સં.] જીવ.
 -ણીવિદ્યા સ્ત્રીં 'જ્યોત્'. -ણેશ પું
 [સં.] પ્રાણનાથ. -ણેશ્વરી સ્ત્રીં [સં.]
 પ્રાણની માલિક; પ્રાણપ્રિયા
 પ્રાત પું નં [સં.] પ્રાતઃ પરીઠિયું; સવાર.
 -તઃકર્મ નં [સં.] સ્નાન, સંધ્યા વગેરે
 સવારે કરવાનું કર્મ. -તઃકાળ પું
 સવાર. -તઃસંધ્યા સ્ત્રીં [સં.] સવારની
 સંધ્યા. -તઃસ્નાન નં [સં.] સવારનું સ્નાન
 આત્મિક વિં [સં.] આરંભનું (૨)
 આરંભ દશાનું
 આદુર્ભાવ પું [સં.] ઉત્પત્તિ; પ્રગટ થવું તે
 આદુર્ભૂત વિં [સં.] પ્રાદુર્ભાવ પામેલું; પ્રગટેલું
 આદેશિક વિં [સં.] પ્રદેશનું; પ્રદેશ સંબંધી
 પ્રાધાન્ય નં [સં.] પ્રધાનપણું; મુખ્યત્વ
 પ્રાધ્યાપક પું [સં.] અધ્યાપક; પ્રોફેસર
 પ્રાપ્ત્યિક વિં [સં.] પ્રપંચ સંબંધી;
 સંસારવહેવારને લગતું

પ્રાપ્ત વિં [સં.] મેળવાયેલું કે મળેલું (૨)
 ઉપરિચિત; રત્ન - સ્ત્રી સ્ત્રીં [સં.] લાલ
 પ્રાપ્ત વિં [સં.] લક્ષ્ય; મળે એલું
 પ્રાપ્તિ નં [સં.] પ્રળપણું; જોર
 પ્રામાણિક વિં [સં.] પ્રમાણોદાર સાબિત
 થયેલું (૨) પ્રમાણભૂત; વિશ્વાસપાત્ર
 (૩) સાચું; ઈમાનદાર; પ્રમાણિક. ઓ સ્ત્રીં
 પ્રાપ્ત વિં [સં.] લગલગ સરખું (સમાસને
 અંતે) ઉદાહરણ મૃતપ્રાય (૨) અનુભવો પ્રાયઃ
 પ્રાયશઃ અં [સં.] મોટે ભાગે; ધણુંખરું
 પ્રાયશ્ચિત્ત નં [સં.] પાપના નિવારણ
 માટેનું તપ [બધી રીતે
 પ્રાયઃ અં [સં.] બહુધા; મોટે ભાગે (૨)
 પ્રાયોગિક વિં [સં.] પ્રયોગને લગતું; તે
 સંબંધી (૨) પ્રયોગ કરી શકાય એલું
 પ્રાયોગવેશન નં [સં.] અન્નજળનો ત્યાગ
 કરી મરવા માટે તૈયાર થઈ બેસતું તે
 પ્રારબ્ધ વિં [સં.] શરૂ કરેલું (૨) નં
 નસીબ. વ્યાદ પું દૈવવાદ. વ્યાદી
 વિં (૨) પું દૈવવાદી
 પ્રારંભ પું [સં.] શરૂઆત. ઠંક વિં
 પ્રારંભ કરનારું (૨) પું નવો પ્રારંભ
 કરનાર; 'પાયોનિયર'. -ભિક્ષક વિં
 પ્રારંભનું; પ્રાથમિક
 પ્રાર્થના સ્ત્રીં [સં.] અવાજ (૨) ઈશ્વર-
 સ્તુતિ. ઠંકમાન પું; સ્ત્રીં એક અર્વાચીન
 ધર્મસમાજ. -તું સંકિં [સં.] પ્રાર્થ
 પ્રાર્થના કરવી; વીનવણું; માગવું
 પ્રાર્થિત વિં [સં.] અરજ કરીને માગેલું
 આવરણ નં [સં.] ઢાંકણ
 પ્રાનીણ્ય નં [સં.] કુશળતા
 આવૃષ્ટ પું [સં.] ચોમાસું; અષાઢ-શ્રાવણની
 વર્ષાઋતુ [રૂપ
 પ્રાવેશિક વિં [સં.] પ્રવેશ કરવામાં સાધન-
 પ્રાશ પું, ઠંક નં [સં.] અશન; ખાવું તે
 પ્રાસ પું [સં.] અનુપ્રાસ] કવિતાની તૂંકને
 અંતે અક્ષર મળતા આવવા તે
 પ્રાસંગિક વિં [સં.] પ્રસ્તુત; પ્રસંગને અનુ-
 કૂલ (૨) વારંવાર નહિ પણ કોઈક વખતનું

પ્રાસાદ પું [સં.] મહેલ
 પ્રાસાદિક વિં [સં.] પ્રસાદ ગુણવાળું
 (૨) અનુગ્રહરૂપ; કલ્યાણકારી (૩) ઈશ્વરની
 કૃપાથી મળેલું
 પ્રસ્તાવિક વિં [સં.] પ્રસ્તાવનાને લગતું;
 પ્રસ્તાવનારૂપ; પ્રાવેશિક (૨) પ્રસ્તુત
 પ્રાહુણો પું [સં.] પ્રાહુળક; પ્રા. પાહુળક] +
 મહેમાન
 પ્રાંગણ નં [સં.] આંગણું
 પ્રાંત પું [સં.] હોડો (૨) દેશનો વિભાગ;
 જિલ્લાઓ મળી બનતા વિભાગ. -તિક,
 -તીય વિં પ્રાંતને લગતું. -તીયતા
 સ્ત્રીં, પોતાના પ્રાંતનો જ વિચાર કરવાની
 સંકુચિતતા
 પ્રિય વિં [સં.] વહાલું; ગમતું (૨) પું
 પિયુ; કાંત (૩) નં હિત; કલ્યાણ (૪)
 મિષ્ટ વચન. ઠંકર વિં [સં.] હિતકર.
 ઠંકન પું [સં.] પ્રેમપાત્ર માણસ.
 ઠંકસ વિં [સં.] સૌથી વધારે વહાલું
 (૨) પું કાંત; પ્રીતમ (૩) પતિ. ઠંકમા
 સ્ત્રીં [સં.] કાંતા; પ્રિયા (૨) પત્ની. ઠંકરી
 વિં [સં.] સર્વ પ્રત્યે પ્રેમથી જોનાર
 (૨) પું અશોક રાજ. -યં વદા સ્ત્રીં
 [સં.] પ્રિય બોલનારી. -યા સ્ત્રીં [સં.]
 વહાલી સ્ત્રી
 પ્રીછ સ્ત્રીં [સં.] પ્રેક્ષ; પ્રા. પિચ્છ] ઓળખ.
 ઠંકું સંકિં ઓળખવું (૨) સમજવું; જાણવું
 પ્રીત સ્ત્રીં પ્રીતિ; પ્રેમ. ઠંક પું [સં.]
 પ્રિયતમ] પતિ (૨) પ્રભુ
 પ્રીતિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રેમ. ઠંકાન નં [સં.]
 પ્રેમનું દાન કે પ્રીતિથી ભેટ કે કાંઈક
 આપવું તે. ઠંકોજન નં [સં.] (વર્ણ
 કેનાતની સૂચનાના) સામુદાયિક ભોજન
 પ્રીમિયમ નં [સં.] વીમાનો હપ્તો (૨)
 શેરની મૂળ આંકેલી કિંમતમાં થતો વધારો
 પ્રૂદ નં [સં.] ગોઠવાયેલાં બીજાંની શુદ્ધિ
 તપાસવા લેવાતી અજમાયશની છાપ કે
 તેનો કાગળ [કામકાજ (૨) મહાવરો
 પ્રેક્ટિસ સ્ત્રીં [સં.] વધીલાત કે દાકતરીનું

પ્રેક્ષક પું [સં.] જોનારો (૨) પરિપદ, સમા
વગેરેમાં માત્ર જોવા સાંભળવા આવનાર.
પ્રેક્ષણીય વિં [સં.] જોવા જેવું
પ્રેત નં [સં.] રાખ (૨) અવગતિયો છવ
(૩) પિયાય જોવી એક યોતિ. ૦૬ર્મ
નં [સં.] મરેલાના દહેતથી માંડીને
સપિંદીકરણ સુધી કરવામાં આવતું કર્મ
પ્રેમ પું [સં.] હેત; પ્રીતિ (૨) આહ; રુચિ.
૦૬૧ સ્ત્રીં જુઓ પ્રમદા. ૦૬૨ વિં
પ્રેમવાળું; પ્રેમાળ. ૦૬૩ ક્ષણભક્તિ સ્ત્રીં
નવધા ભક્તિનો એક પ્રકાર; શ્રેષ્ઠ ભક્તિ.
૦૬૪ોર્થ નં પ્રેમ અને શ્રીર્થ; 'શિવલી'.
૦૬૫ વિં પ્રેમલ. -માનંદ પું પ્રેમ અને
આનંદ (૨) પ્રેમનો આનંદ (૩) બ્રહ્માનંદ
(૪) જાણીતો ગુજરાતી કવિ. -માર્દ્ર વિં
[+ચાર્દ્ર] પ્રેમથી લીંજાયેલું. -માળ વિં
હેતાળ વહાલસોયું. -માંરી વિં [+ચંચી]
પ્રેમના અંશવાળું; પ્રેમી. -મી વિં [સં.]
પ્રેમવાળું; પ્રેમ કરનારું
પ્રેય નં [સં.] અંદિહ-પાર્થિવ સુખ
પ્રેયસી સ્ત્રીં [સં.] પ્રિય સ્ત્રી (૨) વિં સ્ત્રીં
વધારે પ્રિય; અતિ પ્રિય
પ્રેરક વિં [સં.] પ્રેરણા, ગતિ કે ઉત્તેજન
આપનારું (૨) ખીન તરફથી પ્રેરણા
ખતાવનારું (કિંનું ૩૫) [બ્યા.]
પ્રેરણા સ્ત્રીં [સં.] પ્રેરવું તે (૨) પ્રોત્સા-
હન (૩) આદેશ; આજ્ઞા
પ્રેરવું સંકિં [સં. પ્રેર] મોકલવું (૨) ગતિ,
પ્રોત્સાહન, આજ્ઞા કે ખાનગી સલાહ
આપવી
પ્રેરિત વિં [સં.] પ્રેરાયેલું
પ્રેપિત વિં [સં.] મોકલેલું
પ્રેસ નં [સં.] દાખવાનું ચંત્ર (૨) ૩ વગેરેને

દાખી ગાંસડીઓ બાંધવાનો સચો (૩)
છાપવાનું ચંત્ર (૪) છાપખાનું (૫) છાપાં [લા.]
પ્રોક્ષણ નં [સં.] પવિત્ર કરવા મંત્ર-
પૂર્વક પાણી છાંટવું તે
પ્રોચામ નં; પું [સં.] કાર્યક્રમ [તત્ત્વ
પ્રોટીન નં [સં.] ખાદ્યનું માંસપોષક એક
પ્રોત્સાહક વિં [સં.] પ્રોત્સાહન આપવું.
-ત નં [સં.] ખૂણ ઉત્સાહ-ઉત્તેજન
આપવું તે
પ્રોત્સાહિત વિં [સં.] પ્રોત્સાહન પામેલું
પ્રોવું સંકિં [સં. પ્રોત્સ=પરોવેલું] પરોવવું [પ.]
પ્રોઈ વિં [સં.] પુખ્ત; આધેડ (૨) ગંભીર
(૩) વિશાળ; ભગ્ય (૪) પ્રોટિવાળું. -ઈ
સ્ત્રીં [સં.] પ્રોટપણું (૨) વિચાર અને
ભાષાની પ્રોટતા
પ્લવંગ (૦૬) પું [સં.] વાંદરો
પ્લોવિત વિં [સં.] હુણાડેલું; તરખોળ
પ્લોસ્ટર નં [સં.] ચણતરકેવરલગાડવાનો
ચૂના વગેરેનો લેપ (૨) ઔષધનો લેપ
(૩) તેવા લેપવાળી પદી
પ્લોસ્ટિક નં [સં.] કચકડા જેવો એક
ખનાવડી પદાર્થ
પ્લોડીયા સ્ત્રીં [સં.] ખરોળ
પ્લુત વિં [સં.] દીર્ઘ સ્વરથી દોઢો લાંબા
ઉચ્ચારનું (૨) રૂબેલું; તરખોળ. -તિ સ્ત્રીં
ફંકો (૨) પૂર (૩) ઘોડાની એક ચાલ
(૪) સ્વર ત્રણ માત્રા સુધી લંબાવવો તે
પ્લેગ પું [સં.] એક ચેપી રોગ; મરણ;
મહામારી
પ્લેટફોર્મ નં [સં.] સ્ટેશન પરનો લાંબો
ઓટલો, જેના પર રહીને રેલગાડીમાં ચડ-
તરેલા યાત્રીઓ (૨) વ્યાસપીંક; સલાનો મંચ
પ્લોટિનમ સ્ત્રીં [સં.] એક કીમતી ધાતુ

કરજ'દ નં [ફા.] સંતાન
 કરજિયાત વિં [અ. કર્જિયત] કરજરૂપ;
 કરજ તરીકે કરવું પડે એવું
 કરતારામ પું [કરતું+રામ] કર્યા કરતો
 -જગાએ સ્થિત ન રહેતો માણસ (૨)
 સહેલાણી
 કરતું વિં [નુઓ કરતું] ચારે તરફ આવેલું
 (૨) ચાલતું; ગતિવાળું (૩) બદલાતું
 કરક નં [અ. કર્ક] બેઠમાંતું એક
 કરકર સ્ત્રીં [કેરુ' ઉપરથી] વરસાદની
 ઝીણી છાંટ (૨) અં પવનમાં ઊડતું હોય
 એમ. ંવું અંકિં [સં. કરકાર્ય] હાલતું;
 કરકવું. -રડ પું કરકર અવાજ (૨)
 અં જલદી ઊડતું હોય એમ. -રિયું
 વિં કરકરે એવું (૨) નં કાગળિયું
 કરમાન નં [ફા.] હુકમ(ર)સનદ. -વવું
 સંકિં હુકમ કરવો. -રા(-સ) સ્ત્રીં
 હુકમ; ઉપરીની સૂચના (૨) ભલામણ.
 -સી(-સુ) વિં ભલામણથી મળેલું;
 હુકમ પ્રમાણે તૈયાર કરેલું (૨) નમૂનેદાર
 કરમે પું [દિ. કામે] બીથું-નમૂનો (૨)
 છાપવાને માટે પાનાવાર ગોઠવીને તૈયાર
 કરેલ બીખાંતું ચોક્કું
 કરવું અંકિં [પ્રા. ફિર] આમ તેમ કે ગોળ
 ગોળ ચાલવું(૨) મનગમાડા માટે કે હવા
 ખાવા ટહેલવું (૩) ગતિ કરવી (૪) બદલાવું
 કરશી સ્ત્રીં [સં. પરશુ; પ્રા. ફરસ] સુધારતું
 એક ઓળર (૨) કુહાડીના થાટનું એક
 હથિયાર
 કરસ સ્ત્રીં [ફા. કર્સ] છાટ; તખતી. ંખંધી
 સ્ત્રીં પથ્થર ખેસાડેલી જમીન
 કરસાણુ નં કોઈ પણ કરસી વાની
 કરસી સ્ત્રીં નુઓ કરશી
 કરસું વિં [સં. પરસ; પ્રા. ફરસ] ચણા,
 વટાણા વગેરે કઠોળ ખાતાં લાગતા સ્વાદનું
 કર'દું વિં [કરવું ઉપરથી] હરાયું; ભટકેલ
 (૨) પહોચેલું; કાબેલ
 કરોક નં [દિ. ક્રોંક] છોકરીઓને પહેર-
 વાનું એક વસ્ત્ર

કરામ પું [અ. કર્મશ] દીવાબતી તથા
 સાકરફળ કામ કરનાર ચાકર કે પટાવાળો
 કરાણ નં [સં. ફળાહાર] ઉપવાસનો ખાસ
 ખોરાક; ફલાહાર. -ળી વિં કરાણ
 તરીકે ખવાય તેવું
 કરિયાદ સ્ત્રીં [ફા. કર્વાદ] ચરણ (૨)
 નુલમ કે અન્યાય સામેનો પોકાર (૩)
 દાવો. -દી પું કરિયાદ કરનાર; વાદી
 (૨) સ્ત્રીં કરિયાદ
 કરી, ંથી (-ને) અં [કરવું ઉપરથી]
 પુનઃ; પાછું; વળી બીજી વાર. ંપાછું અં
 વળી; બીજી વાર. ંકરીને અં વારંવાર
 કરેખ પું; સ્ત્રીં [ફા.] દગો; ઘોષો; કમ-
 ખાણ. -ખી વિં દગલખાણ
 કરેલ(-લું) વિં [કરવું ઉપરથી] બદલા-
 ચેલું (૨) અનુભવી (૩) મિનલ; અવિચારી
 કર્તિચર નં [દિ.] ખુરશી ટેબલ વગેરે
 જેવું ચચરચીલું
 કર્શ સ્ત્રીં [ફા.] નુઓ કરસ
 ફલ નં [સં.] વનસ્પતિતું ફળ (૨) પરિ-
 ણામ (૩) ફાયદો (૪) પાતું (હથિયાર
 કે ઓળરનું)
 ફલક નં [અ.] આસમાન (૨) સ્વર્ગ
 ફલક નં [સં.] સપાટ પારિયું (૨) બાણનું ફળ
 ફલક [સં.], -દાયક, -દાયી [સં.] વિં
 ફળ દેનારું (૨) ફાયદાકારક [પરિણામ
 ફલન નં [સં.] ફળવું તે (૨) પાક (૩)
 ફલપ્રદ વિં ફલદાયી [કથન
 ફલત્રિતિ સ્ત્રીં [સં.] કર્મનું ફળ જાણવાનારું
 ફલસિદ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] પરિણામ; ફળની પ્રાપ્તિ
 ફલંગ સ્ત્રીં [પ્રા. ફાલંગ] ફાળ; ફટકો
 ફલાણું વિં [અ. ફુલાં] અમુક. ંઢીકણું
 વિં આ ને તે; અમકડું ને તમકડું
 ફલાલીન સ્ત્રીં; નં [દિ. ફલેનલ] એક જાતનું
 જાનનું કાપડ [આસક્તિ
 ફલાસક્તિ સ્ત્રીં [સં.] (કર્મના) ફળમાં
 ફલાહાર પું [સં.] ફળનો ખોરાક (૨)
 ફરાળ. -રી વિં ફળાહાર કરનારું
 ફલિત વિં [સં.] ફળેલું; નીપજેલું (૨) નં

ફળ; 'ચિઝ્ઝ' [ગ.]. - તાર્થ પુંખરિણામ
(૨) ઉત્પન્ન થતો - નીપજ આવતો અર્થ
ફલીભૂત વિં [સં.] આર્થક (૨) ફળવાળું
ફલેચ્છા સ્ત્રીં [સં.] (કર્મના) ફળની ઇચ્છા
ફલ્યુ પું [સં.] વસંત (૨) સ્ત્રીં ગયાસ્ત્ર
પાસેની નદી [અંક નક્ષત્ર
ફલ્યુન પું [સં.] જુઓ ફલ્યુન. - ની સ્ત્રીં
ફલ્યુ સ્ત્રીં [અ. ફલ્યુ] નસ; નાડી
ફલ્યુ સ્ત્રીં [રવં] ફલ્યુના અવાજ. ઠંડું
અંકિં છટું; નાહિંમત થવું (૨) વડી
પડવું (૩) ફલ્યુ લઈને ફાટવું
ફલ્યુ સ્ત્રીં જુઓ ફલ્યુ; હાર
ફલ્યુ પું અંકિં [વ. ફલ્યુ] વડી - ખસી
પડવું; ફાંસાઈ જવું
ફલ્યુ સ્ત્રીં [અ. ફલ્યુ] મોસમ (૨) પાક. - લી
વિં [ફા.] મોસમનું
ફલ્યુ (અણી) સ્ત્રીં ફલ્યુ તે
ફલ્યુ પું સંકિં 'ફલ્યુ'નું પેરક
ફલ્યુ અંકિં [પ્રા. ફલ્યુ] સપડાવું; ભરાવું
(૨) ઠગાવું
ફળ નં જુઓ ફલ. ઠંડાં નં ખાઈ
શકાય એનાં ફળ આપનાર ઝાડ. ઠંડાયક,
ઠંડાઈ વિં જુઓ ફલ્યુ. ઠંડું (-ફ) પ
વિં રસાળ; સારો પાક - ફળ આપે એવું.
ઠંડું (-ફ) પતા સ્ત્રીં ઠંડું અંકિં [સં. ફલ્યુ]
ફલ આવનાં (૨) સિદ્ધ થવું. ઠંડું સ્ત્રીં
જુઓ ફલસિદ્ધિ. - ખાઉ વિં ફળ આપતું
- ખાહાર, - ખાહારી જુઓ 'ફલાહાર' માં
ફળિયું નં [પ્રા. ફલિયું (સં. પરિચ્છ=આગળો)]
મહોલો
ફળી સ્ત્રીં નાનું ફળિયું
ફળીભૂત વિં જુઓ ફલીભૂત
ફળું નં [સં. ફલ્યુ] ફળ; પાનું (૨) મેલડી
વગેરે દેવીઓના રથાનમાં રખાતું તેમનું
નિશાન
ફળાળવું સંકિં ફેંકવું (૨) ધુમાડવું
ફેંટાવું અંકિં 'ફેંટો' ઉપરથી દિશા
ખદલવી (૨) ફાંટા પાડવા
ફેંડ નં [દિ.] ઉધરાણું; ફાળો; ટીપ

ફેંડ પું [ફા. ફેંડ] ફેંડો; કાવતરું (૨) જળ
(૩) ટોંગ (૪) દુર્બંધન [લા.]. - દીકું
વિં ફેંડવાળું; કપડી (૨) ટોંગી (૩)
દુર્બંધન. - દો પું જળ; કાવતરું
ફેંડેસવું સંકિં [પ્રા. ફલ્યુ] ખારીકાઈથી
તપાસવું; ખોળવું
ફેંડેણવું સંકિં જુઓ ફેંડેસવું
ફેંડેણા પું ખં વં ફેંડેણવું તે; શોધ;
ખોળ; તપાસ
ફેંડેલ સ્ત્રીં [દિ.] કાગળો કે ચોપાનિયાં
એકઠાં કરી રાખવાનું સાધન કે તેમાં
એકઠાં કરી રાખેલ કાગળો કે ચોપાનિ-
યાંનો સમૂહ
ફેંડેલ પું ફેંડેલ
ફેંડેલ સંકિં [જુઓ ફેંડેલ] ઉછાળીને
મોમાં નાખવું; ફેંડેલ મારવો
ફેંડેલ પું ખં વં [અ.] તંગી; હાડમારી
(૨) અનશન
ફેંડી સ્ત્રીં નાનો ફેંડો (૨) દવાનું ચૂર્ણ
ફેંડો પું [વિ. વુકો=મૂઠી] ફેંડેલ કે ફેંડેલું
તે; છુકો
ફેંડ પું [વિ. ફલ્યુ (મં. ફલ્યુ)] વસંત (૨)
હોળીનાં શૃંગારી ગીતો કે તે વખતે બોલાતા
અપરાધ [પાંચમો મહિનો
ફેંડાળ પું [સં. ફલ્યુ] વિક્રમ સંવતનો
ફેંડાર સ્ત્રીં [ફેંડા+યું (ફા. જઈ)] લાકડાની
નાની ચીર; ફેંડ (૨) નડતર [લા.].
- રો પું લાકડાનો કંકડો; ચીતળ
ફેંડલ વિં [અ. ફાજિલ] વધેલું (૨) ફેંડલ
ફેંડ સ્ત્રીં ફેંડેલું તે (૨) તરડ (૩) કળતર
(૪) [લા.] ભેદ; ફેંડ (૫) ગર્વ; મદ
ફેંડક પું; સ્ત્રીં 'ફેંડેલું' ઉપરથી ઝાંપો;
દરવાજો. વાળો પું ફેંડેલો ફેંડક
સાચવનાર
ફેંડક સ્ત્રીં વિરોધ; કુસંગ; ભેદ
ફેંડક અંકિં [સં. ફલ્યુ; પ્રા. ફલ્યુ] વડવું;
ફેંડ પડવી (૨) છટી જવું (૩) ખૂબ
દુખવું (અંગ)
ફેંડ વિં ફેંડેલું (૨) અસભ્ય (૩) ઉદ્ધત.

૦તુલ્ય વિં કાટલું ને તટલું (૨) ભૂનું.
 -તેલ(-હુ) વિં કાટું. -ટયું વિં કાટું.
 -ટયું તટયું વિં કાટુંતટું
 કાટ સ્ત્રીં [કાટું પરથી] ચિરાવું-કાટું
 તે (૨) કીરી; કકડો. ૦યું નં ચીરિયું.
 ૦યું સંકિં [રિ. ફટ્ટું] ચીરવું; તોડવું.
 -ડિયું નં ચીરી; ફરશ
 કાતડો પું હીજડો
 કાતિયા પું ૦૦૦૦ [અ. કાતિહ] પાચમાલી.
 -યો પું મરેલા પાછળ લાણાતો કુરાનનો
 અધ્યાય
 કાનસ નં [અ. કાનૂસ] બત્તી; દીવો
 કાની વિં [અ.] નાશવંત
 કાકડો પું એક જાતના થોરનું પહોળું
 પાન (૨) એક જાતની પહોળી શીંગ
 (૩) એક ફરસાણ-વાની
 કાસ સ્ત્રીં [અ. કામ] રમણ; યાદ
 કાયદાકારક, કાયદાકારી, કાયદેમંદ
 વિં લાભદાયક [સારી અસર
 કાયદો પું [અ. કાદહ] લાભ (૨) ગુણ;
 કારક(-ગ) વિં [અ. કારિગ] છૂટું; મુક્ત
 (૨) નવરું. -ગત વિં [અ. કરાગત]
 કારક (૨) સ્ત્રીં કારગતી. -ગતી સ્ત્રીં
 છૂટકારો; મુક્તિ (૨) છૂટાછેડા
 કારસ નં [હં. કાર્સ] પ્રહસન (૨) હસવા
 જેવું કાર્ય
 કારસ પું [ફા.] પારસ; ઈરાન. -સી વિં
 ઈરાની (૨) સ્ત્રીં કારસી ભાષા
 કાલ પું [પ્રા. કાર (સં. સ્કાર)] પાક (૨)
 અતિશયતા [લા.]
 કાલતુ વિં પરચૂરણ (૨) વધારાનું
 કાલવું અંકિં [જુઓ કાલ] ખીલવું (૨)
 પુષ્ટ-યવું [-સું નં એક કળ
 કાલસી સ્ત્રીં [ફા. કાલ્સહ] કાલસાનું ઝાડ.
 કાલુ નં [સં. લલુક] એક જાતનું શિયાળ
 કાલુદો પું [ફા.] મુસલમાનોની એક વાની
 કાલુન પું [સં.] કાગણ. -ની વિં [સં.]
 કાગણને લગતું (૨) સ્ત્રીં એક નક્ષત્ર
 કાવ સ્ત્રીં કાવટ. ૦ટ સ્ત્રીં કાવવું-ગોઠવું તે

કાવવું અંકિં [પ્રા. ફેવ્વીહ] ગોઠવું; અનુકૂળ
 આવવું (૨) સફળ થવું; લાગ ખાવો
 કાશીવાદ પું [હં. કેશિશ્વમ] એક રાજ-
 દારી રાષ્ટ્રીય વાદ. -દી વિં (૨) પું
 તે વાદને લગતું કે તેમાં માનનાર
 કાસકસ સ્ત્રીં [૨૧૦] નકામો રહી માલ.
 -સિયું વિં નકામું; નખળું
 કાસલો પું [અ. કાસિલહ] સમય; અંતર;
 કે વિસ્તારનો ફરક
 કાસિસ્ત વિં (૨) પું [હં.] જુઓ કાશીવાદી
 કાસીવાદ(-દી) જુઓ 'કાશીવાદ'માં
 કાસ્ત પું [હં.] ઉતાડુઓ માટેની ઝડપી
 રેલને ગારી
 કાળ સ્ત્રીં [પ્રા. કાલા] ક્ષણ (૨) કાસકો
 કાળ પું [સં. કાલ; પ્રા. કાલ=મુતરાઈ કપડું]
 કપડાનો લાંબો ટુકડો; ચીરો
 કાળકી સ્ત્રીં નાનો કાળકો. -કો પું દોરા
 ઉતારવાનું સાધન
 કાળકો પું [સં. કાલક] રહીમરમાં ત્રીજા
 વર્ગના ઉતાડુઓને ખેસવાની એક જગા
 કાળવણી સ્ત્રીં વહેંચણી
 કાળવવું સં કિં [સં. કાલ = માથાના
 વાળને પાંતી પાડી વહેંચી નાખવા તે]
 વહેંચવું; હિરસા પાડી દેવા [પંચિયું
 કાળિયું નં [જુઓ કાળ પું] ફેટો (૨)
 કાળો પું હિરસો (૨) વહેંચણી (૩)
 ઉધરાણું; ડીપ
 કાંક (૦) સ્ત્રીં [હિં.] ચીર
 કાંકડું (૦) વિં કાકડ (૨) રસિક
 કાંકો (૦) પું તોર; અભિમાન
 કાંટ (૦) પું [સં.] દવાને જે ઉભરા લાવી
 બનાવેલું પેય
 કાંટ (૦) સ્ત્રીં [કાંટો] લગડાનો છેડો કે
 તેની કામચલાઉ કરી લેવાતી ઝાળા જેવું તે
 કાંટો (૦) પું [કાંટવું ઉપરથી] શાખા;
 ભાગ (૨) કીનો (૩) તરંગ
 કાંદ (૦) સ્ત્રીં [સં. કાંદ] પેટનો જૂલો ભાગ
 કાંદો (૦) પું પ્રપંચ; જળ
 કાંકાં (૦) નં ૦૦૦ [૨૧૦] કાંકરિયાં (૨)
 મિથ્યાં પ્રચલ્ન; વલંખાં

ક્રાંસ (૦) સ્રીં લાકડાની ઝીણી કરચ;
ક્રાચર (૨) આડખીલી [લા.]
ક્રાંસલો (૦) પું [ક્રાંસો] શિકાર પકડવા
ગોઠવાતી એક યુક્તિપૂર્ણ, રચના; ક્રાંદો
ક્રાંસવું (૦) સંકિં ક્રાંસો નાંખવો (૨)
ગાળો ઘાલવો (૩) તોડવું (કુદાં ડાળ)
ક્રાંસાવું અંકિં ક્રાંસાઈ જવું
ક્રાંસિયો (૦) પું ક્રાંસો દઈ મારનાર; જલ્લાદ
ક્રાંસી (૦) સ્રીં ક્રાંસો દઈ મારી નાંખવાની
શિક્ષા કે યુક્તિ. ંખોડી સ્રીં ક્રાંસીના
કેદી માટેની જેલની ખાસ ઓરડી. ંગરો
પું ક્રાંસિયો
ક્રાંસુ (૦) અંઅમરતું; ક્રોગર [ના ગાળો
ક્રાંસો (૦) પું [સં. પાશક] ક્રાંદો (૨) દોરડા-
ફિકર સ્રીં [અ. ફિક્ક] ચિંતા; કાળજી
ફિક્કાશ સ્રીં ફિક્કાપણું
ફિક્કું વિં નિસ્તેજ (૨) નીરસ; મોળું.
ંદ્ય (—સ) વિં સાવ ફિક્કું
ફિક્કાર પું [પ્રા. ફિક્ક = નધ, ધ્વસ્ત + કાર
(સં. ક્રુ)] ધિક્કાર; અનાદર. ંવું સંકિં
ફિક્કાર કરવો
ફિક્કાડ (—ન) વું સંકિં 'ફીટવું'નું પ્રેરક-
ફિક્કલ સ્રીં [ફ.] એક વિદેશી તંતુવાદ
ફિક્કાવવું સં કિં, ફિક્કાવું અં કિં
'ફીલવું'નું પ્રેરક ને 'કમ્પ્લિ
ફિક્કૂર નં [અ. ફુતૂર] ફેલ; ઢોંગ (૨) બળવો;
દગો (૩) તોફાન. —રી વિં ફિક્કરવાળું;
ને કરનારું
ફિક્કવી પું [અ.] આકર; દાસ [આસક્ત
ફિક્કા વિં [અ.] ખૂબ ખુશ (૨) અતિ
ફિક્કાઈલ નં [ફ.] ખાળ ધં માટે જલ્-
નાશક એક દવા
ફિક્કો પું [અ.] કામ (૨) ટોળી; વર્ગ
(૩) એક રાષ્ટ્રની પ્રજા
ફિક્કોસ સ્રીં [અ.] સ્વર્ગ. —સી પું
એક ફારસી કવિ [યિગંબર
ફિક્કસ્તો પું [ફા. ફિક્કિસ્તહ] દેવદૂત (૨)
ફિક્કંગી પું [ફા.] પોર્ટુગલ દેશનો વતની
(૨) ગોરો

ફિક્કમ [ફ. ફિક્કમ] ફોટો લેવા માટે વપરાતી
કચકડા જેવી બનાવાતી પટ્ટી (૨)
સિનેમાની ફિક્કમ [સ્રીં તત્ત્વજ્ઞાન
ફિક્કમુદ પું [અ. ફેલ્ડુક્કો] તત્ત્વજ્ઞાની. —દી
ફિક્કિડંગ સ્રીં [ફ.] ક્રિકેટમાં બેટ રમનાર
પક્ષ સામેના પક્ષનું કામ
ફિક્કમ સ્રીં [ફ.] ન્યૂઓ ફિક્કમ
ફિક્કિયારી સ્રીં બડાઈ; પતરાજી
ફિક્કાઈ સ્રીં [અ. ફક્કાઈ] તોફાન (૨) દુલ્લહાડ;
બળવો. —દી વિં તોફાની (૨) બળવાખોર
ફિક્કિયારી સ્રીં ફિક્કિયારી
ફિક્કોટો પું ફીલ્મો લોચો
ફી સ્રીં [ફ.] લવાજમ (૨) મહેનતાણું.
ફીકાશ સ્રીં ફિક્કાશ (૨) મોળાશ
ફીકું વિં ન્યૂઓ ફિક્કું. ંદ્ય (—સ) વિં
સાવ ફીકું
ફીચ સ્રીં [સં. રિફ્ચ] જાંબો ઉપલો લાગ
ફીટવવું સંકિં ફીટાડવું [(૨) પતવું
ફીટવું અંકિં [પ્રા. ફિક્ક] ટળવું; મટવું
ફીલ્મ નં [સં. ફેલ; પ્રા. ફેળ] પ્રવાહી પર
ચતો ઘોળો પદાર્થ. ંવું સંકિં ખૂબ
ધૂમરાંને—ફીલ્ થાય તેમ—એકતાર કરવું
(૨) લાભ કાઢવો [લા.]
ફીત સ્રીં ગૃથેલી-કોર
ફીકું નં [રવં] અનાજનું ફોતરું—ખોખું
[ફીકાં ખાંડવાં=નકામી મહેનત કરવી]
ફીરકી સ્રીં ચકરડી (૨) નાની ફાળકી
ફીચું વિં [ન્યૂઓ ફી] ફિક્કું (૨) ઢીલું;
ઓછા બેરવાળું; યટ ફીકી નય એવું
ફીચ સ્રીં ન્યૂઓ ફીચ
ફીડલું નં ન્યૂઓ પિલું
ફીદવું સંકિં ંચૂંથવું. (ફીંદાવવું, ફીદાવું)
કુઆલ પું (માનાથે) કુઓ (૨) કુઆ-
સસરા
કુઈ સ્રીં [વિ. પુષ્કી] ફોઈ. —ઓ પું
ફોઈનો વર. —ઓસસરો પું પત્નીનો
કે પતિનો કુઓ [(અર્થ ૩)
કુક્કો પું મૂત્રાશય (૨) પરપોટો (૩) ફૂલકો
કુગાવવું સંકિં, કુગાવું અંકિં 'કૂગવું'-
નું પ્રેરક ને લાવે

કુંગાવો પું [‘કૂંગવું’-ઉપરથી] નાણાના
ચિહ્નરૂપ કાંગળના ચલણમાં અતિ ધણો
વધારો

કુલ્લુલ વિં [અ.] વધારેલું (૨) નકામું
કુટકંબ (વં કાલતુ; પરચૂરણ (૨) નકામું
કુતકંબ પું [સં.] કૂંકાડો. ંવું સંકિં
કૂંકાડો મારવો

કુદીનો પું એક વનસ્પતિ
કુદી સ્ત્રીં જુઓ કુદી; નાની પતંગ
કુદવાટો(-ડો) પું [રવં] કૂંકવાડો; નેસથી
મારેલી કૂંક (૨) ઘુસાનો આવેશ [લા.]

કુરચો પું [કા. પુર્ણ] કંકડો
કુરજો પું [અ.] બંદર પરનું જકાત લેવાનું
મથક (૨) વહાણો ઠેરવવાનું મથક

કુરમક સ્ત્રીં [અ. પુર્ણ] નવરાશ
કુલવણી સ્ત્રીં કૂલવણું તે
કુલારો પું [‘કૂલવું’] બડાઈ; પતરાણ. -વટ
સ્ત્રીં કુલાવણું તે. -વણું સંકિં ‘કૂલવું’નું
પેરક. -વું અંકિં ‘કૂલવું’નું ભાવે.

-શ સ્ત્રીં કુલારો

કુલેકું નં વરથોડો
કુલેલ નં મુગધીદાર તેલ
કુલેવર [હ. પલ્લાર] કુલ્લી; ગંજામાં કૂલનું
પાનું (૨) એક શાક; કોલી કુલાવર
કુલ્લી સ્ત્રીં જુઓ કુલેવર (અર્થ ૧)
કુલારો પું [કા. પલ્લાર] પાણી ભડવું
પડે એવી રચના (૨) ઝરો

કુંગરાવણું સંકિં ગમે તેમ ભરાવીને
ઉચ્ચેરવું; બહેકાવણું

કુંગરાવું અંકિં રિસાડું
કૂ અં [રવં] કૂંકાડોનો એક અવાજ
કૂંગ સ્ત્રીં [કૂંગવું] બળ. ંવણું સંકિં
કુંગાવણું. ંવું અંકિં [સં. પક્ષ અથવા
દે. પુનઃપુનઃ] વીખરાયેલા કૂલેલા વાળ-

વાળું] બળ વળવી (૨) કૂલવું (૩) બહેકવું
કૂટ પું [હ.] બારઘચનું માપ કે તેવડી પટ્ટી
કૂટ સ્ત્રીં કૂલવું તે (૨) કાટ (૩) ભંગાણ; કૃસંપ
કૂટ નં સકરેટ્ટી જેવું કળ; ચીલકું

‘કૂટકું’ વિં [સં. સ્ફૂટ; પ્રા. ફુલ] સુંદર; રૂપાળું

કૂટપાથ પું [હ.] પગે જનારા માટે શહેરી
રસ્તાની બાજુ પર હોતી પગથી
કૂટખોલ પું [હ.] હવા ભરેલો મોટો દડો
કે એનાથી રમવાની રમત

કૂટવું અંકિં [પ્રા. ફુલ] ખીલવું; વિકસવું;
બગવું; પલ્લવિત થવું (૨) તૂટવું; ભાગી
જવું (૩) નેરથી કાટવું (૪) છુલ્લું થવું;
ઉઘાડું પડી જવું (૫) ફરી જવું; દગો દેવો
કૂટકૂટ સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી કૂટવું તે (૨)
કૃસંપ (૩) ભંગાણ

કૂટડી સ્ત્રીં [અપ. ફુલિય (સં. સ્ફુરિય)] ગોળ
ગોળ ફરવું તે (૨) તારાના કે કૂલના
જેવું ચિહ્ન

કૂડું નં [અપ. ફુલિય (પ્રા. ફુરિય; સં. સ્ફુરિય)]
ઉપરથી પાંખોવાળું નાનું જીવડું (૨)
પતંગિયું.

કૂમવું નં [પ્રા. ફુલ] છાંયું; કલગી
કૂતિ સ્ત્રીં [સં. સ્ફૂતિ] ભગૃતિ (૨) ઉત્સાહ.
ંવું વિં કૂતિવાળું

કૂલ નં [અપ. ફુલ; પ્રા. ફુલ (સં. ફુલ)]
પુષ્પ; તેના આકારની વસ્તુ (૨) આંખનો
રોગ (૩) એક ધરેણું (૪) કૂલકોખી (૫)
પતરાણ; ગર્વ. ંકું (ંર) પ્રણી સ્ત્રીં એક
ભાતનું દારૂખાનું. ંકો પું નાની કુલાવેલી
રોટલી (૨) કોઈ પણ વસ્તુનું કૂલવું તે
(૩) કુલાવીને રમવાની રમરની ટોટી; કૂકો.
ંકોખી (ંજ) સ્ત્રીં એક શાક; કૂલ.
ંગજરો પું કૂલની કલમી. ંગૂંથણી
સ્ત્રીં કૂલ ગૂંથવાં તે (૨) વસ્તુની બંધ-
ખેસતી સંકલના [લા.]. ંકાડ નં
કૂલને જ માટે ઉગાડાવું. ંકાડ કે છાડ.
ંકું નં કૂલ. ંકોલ પું એક ઉત્સવ.
ંણુ (શી) વિં (૨) પું વખાણ
ક્યાંથી કુલાઈ લય તેવું. ંકાલ નં
કૂલ મૂકવાનું પાત્ર. ંકટાકું (-કિયું)
વિં વરણાગિયું (૨) નાજુક; તકલાદી.
-કૂલું વિં કૂલની જેમ ખીલેલું; ક્રોમળ.
ંખેસણી સ્ત્રીં કૂલની દાંત નીચેનો
ભાગ જેના ઉપર આખું કૂલ બેસે છે;

‘રિસેપ્ટેકલ’ [વ. વિ.]. ઋમણિ પું
પુંદ્રસર અને સ્ત્રીકેસરને ફરતી રંગબેરંગી
સુગંધી પાંખડીવાળો ભાગ [વ. વિ.].
ઠવડી સ્ત્રી ઐક નતની વડી. ઠવડું
સંકિં કુલાવડું. ઠવાડી સ્ત્રી કૂલ-
ઝાડની વાડી

કૂલડું અંકિં [પ્રા. ફુલ] ભંપસડું (૨)
ખીલડું (૩) હરખાડું (૪) ખડાઈ મારવી
(૫) ખહેડડું. ઠંડાડડું અંકિં ખડોખર
ખીલડું ને વધડું

કૂલું નં આંખનો એક રોગ
કૂલસદેપ પું[દં.] અમુક વિશિષ્ટ કદનો કાગળ
કૂલડ વિં આળસુ (૨) ગંદું. ઠા સ્ત્રી
કૂસ સ્ત્રી કૂશ (૨) વિં રદા (૩) નંધાસ
(સૂકું); ખડ. ઠંડાસ, ઠંડાસિયું, -સિયું
વિં હલકું; નિર્માલ્ય; કાસકૂસિયું

કૂં અં [રવં] એવો અવાજ; કૂ
કૂં સ્ત્રી [દ. ફુંકા] મોથી પવન ફેંકવો
તે (૨) પ્રાણ. ઠણી સ્ત્રી કૂંકવાની
રીત કે ભૂંગળી

કૂંકડું સંકિં [પ્રા. ફુલક (સં. ફુલ + ક)]
કૂંક મારવી (૨) કૂંકીને વગાડવું (૩)
દેવાણું કાઢવું (૪) પાળણું. કૂંકી મૂકવું =
ખાળી મૂકવું

કૂંકાર(-રો) પું [પ્રા. ફુંકાર (સં. ફુલકાર)]
કૂંક (૨) કૂંકવાટો. ઠવું સંકિં મોમાં
પાણી ભરી કૂંકથી છાંટવું (૨) કૂંક કે
કૂંકાટો મારવો [મિરક ને કમળિ

કૂંકાવડું સંકિં, કૂંકાડું અંકિં કૂંકડું નું
કૂંકવાટો(-ડો), કૂંકાટો(-ડો) પું કૂંકવાટો
કૂંચો(-ચો) પું જુઓ કીચ

કૂંજ પું [અ.] ખરાખી; કૂંજાશ (૨) શિક્ષા
કૂંજ સ્ત્રી [તુર્કી] એક નતની મુસલમાની
ટાપી

કૂંડ(કે) અં [રવં] એવો અવાજ સાથે
કૂંડણુ વિં ફેડનારું. -ડું સંકિં [પ્રા. ફેડ]
ફૂર કરવું; ટાળવું; મટાડવું (૨) અદા
કરવું; વાળવું

કૂંણ (કે) સ્ત્રી જુઓ ફણા

કૂંણ (કે) નં [સં. ફેન] કૂંણ
કૂંદો પું લોચો [કૂંણવાળું]

કૂંદ નં [સં.] કૂંણ. -નિલ વિં [સં.]

કૂંદર સ્ત્રી [પ્રા. ફુર (સં. સ્ફુર) ઉપરથી]

થોથર. -રાડું અંકિં કૂંદર આવવી

કૂંદરી સ્ત્રી, -રું નં [પ્રા. ફુર (સં. સ્ફુર)

ઉપરથી] વાઈ [કાઢવાનું અંગ

કૂંદરું નં [સં. કુપ્પુસ] શરીરનું હવા લેવા-

કૂંણુઆરી પું[દં.] ઈસ્વી સનનો ખીલે માસ

કૂંર પું [દં. ફેરણ] ફરક; તફાવત (૨)

તમ્મર (૩) પેચ (૪) ઘેરાવો (૫) લૂગડાની

ફડક (૬) ચક્કર; મધારેપડું ફરવાનું

થવું તે (૭) ફેરવવાની ખીલી (ઉદા.

લવિંગિયાનો ફેર) (૮) અં ફરીથી.

ઠૂંડાણું નં ચક્કર (૨) ગૂંચવાટો.

ઠણી સ્ત્રી ફેરી (૨) રખડપટ્ટી. ઠંડાર

પું ફરક; તફાવત (૨) મુધારો (૩)

ખદલી. ઠખદલ વિં ફેરખદલીવાળું.

ઠખદલી સ્ત્રી, ઠખદલો પું અરસ-

પરસ ફેરફાર; અદલાખદલી. ઠવડું

સંકિં ‘ફરવું’નું પ્રેરક

ફેરાવો પું ફેર; ઘેરાવો (૨) ચક્કર

ફેરિયો પું ફેરી કરનાર

ફેરિસ્ત સ્ત્રી [અં ફિરિસ્ત] યાદી; ટીપ

ફેરી સ્ત્રી [ફેર’ ઉપરથી] ચક્કર; આંટો

(૨) વખત; વાર (૩) કોઈ પણ વસ્તુ

વેચવા માટે ફરવું તે. -રો પું આંટો

(૨) વારો (૩) ચક્કર. [ફેરા ફરવા =

અગ્નિની પ્રદક્ષિણા કરવી (લશ્ચરિયોમાં)]

ફેલ (ફે) પું [અ. ફાલ] ટોંગ

ફેલ (ફે) સ્ત્રી [ફેલું] લટ; સેર

ફેલાવ (ફે) પું [પ્રા. પવલ (સં. પ્રસ) =

ફેલાવું; પ્રસરવું વિસ્તાર; પ્રસાર (૨) વૃદ્ધિ.

ઠવું સંકિં ફેલાય તેમ કરવું. -વું અંકિં

પ્રસરવું (૨) વધવું. -વો પું ફેલાવ

ફેલું (ફે) નં [પ્રા. પવલ (સં. પ્રવલ) = લટકવું;

ફરવું] (દોરડું ભાગતાં મુકાતી) તારની

લટ. [ઠમૂકવું = ફાંસ નાખવી]

ફેલો (ફે) પું [દં.] કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ

યથા બાદ આગળ અભ્યાસ માટે અપાતું
એક પદ
કેશન સ્ત્રી [હં.] આચારવિચારમાં અમુક
ખાસ વલણ-ઝાક કે વિશેષતા. -નેખલ
વિં [હં.] કેશનવાળું
કેસલો (ફે) પું [અ.] નિકાલ; ફેસલો
ફેંકવું (ફેં) સંકિં નાખવું (ર) ગપ
મારવી [લા.] [લગડાનો ખંધ
ફેંટ (ફેં) સ્ત્રી કમરની આનુબાનુનો
ફેંટ સ્ત્રી [રવં] થપાડ; ધખો
ફેંટો (ફેં) પું લગડું; ફાળિયું [નાખવું
ફેંકવું (ફેં) સંકિં ફેંકવું; ચૂંચવું (ર) વિખેરી
ફેંસલો (ફેં) ફેસલો; નિકાલ
ફેડકો પું [રવં] લગડાની ઝપટ (ર) ધૂમાધૂમ
ફેધયાત વિં ફેધતું, -ને લગતું. -રું વિં
ફેઈ તરફનું
ફેઈ સ્ત્રી બાપની બહેન. ંજ સ્ત્રી (માનાયે)
ફેઈ (ર) ફેઈસામુ. ંખા સ્ત્રી ફેઈ.
ંસામુ સ્ત્રી પતિ કે પત્નીની ફેઈ
ફેઈ વિં [દે. પુષ્કા મિથ્યા] ફેગટ; રદ.
ંટ વિં (ર) અં નકામું; વ્યથ.
ંટિયું વિં મફતિયું (ર) નકામું
ફેકરો નં [હં.] દૂરગીન; કેમેરા ઇંનું
અમુક ખાસ કેન્દ્ર કે બિન્દુ ત્યાં પ્રતિ-
બિંબ બરોબર સાફ હોય છે
ફેગટ (-ટિયું) જુઓ ફેકટ, -ટિયું
ફેજ (ફે) સ્ત્રી [ફા.] સેના. ંદાર પું
એક પોલીસ અમલદાર. ંદારી વિં
કાયદાથી શિક્ષાપાત્ર ગુના સંબંધી,
'કિમિનલ' (ર) સ્ત્રી ફેજદારનું કામ
કે પદ (૩) ફેજદારી અદાલત
ફેટો (ંચાક) પું [હં.] છખી. ંચાકર પું
છખી પાડનાર કે તેનો ધંધાદાર. ંચાકી
સ્ત્રી છખી પાડવાની કળા
ફેડ પું; સ્ત્રી [પ્રા. ફોડ (સં. સ્ફોટ્ય)]
ફેડવું તે (ર) વિગત (૩) નિકાલ (૪)
વહેચણી. ંજી સ્ત્રી ફેડવાની ક્રિયા
ફેડલી સ્ત્રી [પ્રા. ફોડ] ફેડલી. -લો
પું ફેડલો

ફેડવું સંકિં ફૂટે એમ કરવું (ર) -નો
નિકાલ લાવવો (૩) નં સમારીને ફેસો
સાક ઇં નો કકડો (૪) દહીંનું ખરખું
ફેતરી સ્ત્રી ભિંગડું; પોપડી. -ફું નં
છાતરું (ર) કાગળનો ટુકડો
ફેદું વિં ખાલી ફૂલેલું. -દો પું લોચો
(દૂધદહીં ઇં નો)
ફેન પું [હં.] ટેલિફોન
ફેનોચાક નં [હં.] જુઓ ગ્રામોફોન
ફેફળ નં [પ્રા. પોપ્પલ (સં. વૂગપ્પલ)]
સોપારી. -ળી સ્ત્રી સોપારીનું ઝાડ
ફેફું નં [દે. પુષ્પ] = ફૂલેલું, જડું ખાલી
ફૂલેલું - શક્તિ વગરનું માણસ (ર) સીંગનું
ફેતરું
ફેફો પું પાણીથી ભરેલો ફેલ્સો
ફેમ (ફે) સ્ત્રી [જુઓ ફામ] યાદ
ફેરન (ફે) અં [અ.] ઝટપટ; જલદી [[લા.]
ફેરમ [અ.] સ્ત્રી સુગંધ; સુવાસ (ર) આખર
ફેરવવું સંકિં ફેરવું નું પ્રેરક ફેલાવી
ફેરવું અંકિં [જુઓ ફેરમ] સુવાસ
ફેરું (ફે) વિં [પ્રા. ફુર સં. (સ્ફુર ઉપરથી)]
ચંચળ; ચાલાક (ર) જરા મોટું; ખૂલવું
(૩) હલકું; અલ્પ વજનવાળું
ફેરું નં છાંટો; ટપકું
ફેલ પું [પ્રા. ફોલ (સં. સ્ફોટ્ય ઉપરથી)]
ફેલીને કાઢેલું તે (ર) કચૂકા કાઢી નાખેલી
આંખલી. ંજું સંકિં છાંડાં વગેરે
કાઢી ચોખ્ખું કરવું
ફેલ્લી સ્ત્રી [ફેડલી] ઉપરથી નાનો ફેલ્લો
-લ્લો પું ગૂમડું (ર) ઝળેળો
ફેસલામણ (-ણી) સ્ત્રી [પ્રા. ફુસળા]
પટામણ (ર) છેતરામણ. -ણું વિં (ર)
નં પટામણું
ફેસલાવવું સંકિં પટાવવું; છેતરવું
ફેસલાવું અંકિં છેતરાવું; પટાવું
ફેન્કરસ પું [હં.] હવા લાગતાં સળગી
બેઠે એવું એક રસાયન (દીવાસળીમાં
વપરાય છે.)
ફચ્છ પું [હં.] વીજળીના જોડાણમાં રખાતો

નળળો તાર જે વધુ દખાણ આવતાં
પીગળી બચ છે [પ. વિ.] [ભાષા
ક્રેંચ વિં [દિ.] ક્રાંસ દેરાનું (૨) સ્ત્રીં ક્રાંસની

ફેલાયવીલ (વી) નં [દિ.] ગતિ કાયમ
, 'રાખવા વપરાયું મોટું' પેડું [પ. વિ.]
ફેલોરીન પું [દિ.] એક વાધુ [૨. વિ.]

ખ

ખ પું [સં.] ત્રીજે ઓષ્ઠ્ય વ્યંજન
ખક પું [સં.] ખગ; ખગસો
ખકડિયું નં [ખિ + કડું] એક વાસણ
ખકધ્યાન નં ખગલા જેવું દંભી ધ્યાન -
ધ્યાનનો ઢોંગ; ધૂર્તતા
ખકનળી સ્ત્રીં લાંબાદૂંકા છેડાવાળી વાળેલી
નળી; 'સાઈફન' [પ. વિ.]
ખકખક સ્ત્રીં, -કાટ(-ટો, -રો) પું
[પ્રા. વુક્ક] નકામે લવારો-ડાચાકટ
ખકરી સ્ત્રીં [સં. વર્કર] ખકરાની માદા
ખકરીઈદ સ્ત્રીં [અ. વર્કર + દ્વિ] મુસલમાનોનો
કુરખાનીનો એક તહેવાર
ખકરું નં એક ચોપણું, -રો પું ખકરાનો
નર (૨) રેલવેનાં વેગનોને ધકેલવા માટે
પેડાં નીચે રેલ પર મૂકીને વાપરવાનું
એક લાંબું કોરા જેવું સાધન
ખકલ નં [દિ.] કમરપટો તંગ કરવા
વપરાતી અણીદાર છલોવાળી કડી
ખકવા, ંટ(-દ) પું લવારો
ખકવું સંકિં નકામે લવારો કરવો
(૨) બોલવું (તિરસ્કારમાં) (૩) હોડ-
શરત લગાવવી
ખકવૃત્તિ સ્ત્રીં [સં.] ખગલા જેવી વૃત્તિ;
ખકધ્યાનીની દંભી સ્વાર્થ સાધુ વૃત્તિ
ખકાત વિં [અ. વાકિયાત] વાપરતાં વધેલું;
(૨) ખાટી
ખકારી સ્ત્રીં બલદીનો બખકો
ખકારો પું [દિ. વુક્કાર] ખૂમ (૨) ખકવાદ
ખકાલ પું [અ. વક્કાલ] કાછિયો (૨) વાણિયો
(તુચ્છકારમાં). -લું નં લીલોતરી; શાક
(૨) ખકાલનો ધધો
ખકુલ નં [સં.] ખેરસલીનું ગાડ (૨) તેનું ફૂલ

ખકોર પું [દિ. વુક્કાર] ઘોંધાટ; કોલાહલ
ખકરું સંકિં [ફા. વચ્ચીદન] ભેટ તરીકે
આપવું (૨) આપવું
ખકિશ(-સ) સ્ત્રીં [ફા.] ભેટ. ંપત્ર નં
ખકિસ આખ્યા બાખતનું લખાણ-દસ્તાવેજ
ખક્ષી પું [ફા.] લશ્કરને પગાર આપનાર
અમલદાર
ખખડિયું નં જુઓ ખકડિયું,
ખખતર નં [ફા. વતર] લોહનો પોશાક;
કવચ; ખખતર. -રિયો પું ખખતર-
વાળો પોશ્વો
ખખારો પું મોટો ધાંટો; યુમાટો. -ખિયું
વિં ખખારા કરવાની ટેવવાળું. -ખો
પું ખખારો; યુમાટો
ખખિયો પું [ફા. વચ્ચહ] આંટી દઈને
ભરેલો દોરાનો દાંડો
ખખું નં ખાકોરું; ખાકું
ખખોટો પું મારામારી; ટટો [વગેરેમાં]
ખખોલ સ્ત્રીં ખખું-પોલાણ (ગાડ, પહાડ
ખખખડ વિં ખખખડ; ખડું; ધક
ખખતર, -રિયો જુઓ ખખતરમાં
ખગ પું [સં. વક; પ્રા.] ખગલો
ખગડવું સંકિં [ખગાડ] ખરાખ થવું (૨)
બ્રહ્મ થવું (૩) અણબનાવ હોવો કે થવો
ખગડો પું [સં. દિક્ક] ખેનો આંકડો
ખગદો પું કચરો; પૂંજો
ખગધ્યાન નં જુઓ ખકધ્યાન
ખગખગું નં લળભાંખળું; મળસકું
ખગભગત પું ખગલા જેવો દંભી લગત
ખગરી સ્ત્રીં, -રું નં ધી તાવવાથી ઉપર
તરી આવતો કચરો (૨) ધીતેલનો રગડો
ખગલ સ્ત્રીં [ફા.] ખભા તળેનો હાથના મૂળ

આગળનો ખાડો. ૦થેલી સ્ત્રી ૦ ખલા ઉપર
 ભેરવતાં અગલ નીચે લટકતી રહે તેની.
 થેલી. ૦ખચ્યું વિં—ની ઓય કે અગલમાં
 ભરાઈ રહેતું (૨) ગટ્ટું. —લિથો પું ગમે
 ત્યારે ગમે તેવું કામ દે એવો માણસ
 અગલી સ્ત્રી ૦ [સં. વક, પ્રા. વગ ઉપરથી]
 અગલાની માદા. —હું નં એક પંખી.
 —લો પું નર અગલું [માંથી ઊઠતાં]
 અગલાવું અંકિં આધા જેવા થવું [ઉધ-
 અગાર્ધ સ્ત્રી ૦ [દે. વિગાદ્યા; વિગાદ] દોર
 વગેરે પર એસતી એક જતની માખ
 અગાડ પું [સં. વિવટન] નુકસાન (૨) વિકાર;
 સડો (૩) અણખનાવ (૪) બ્રહ્મતા. ૦વું
 સંકિં અગાડ કરવો. —ડો પું અગાડ
 અગાસું નં [સં. વિકસ; પ્રા. વિગત] ઉધ
 ભરાતાં કે કંઠાળાને વખતે દીર્ઘશ્વાસલેતાં
 મોં ફાડવું તે [ચિડાગાડી
 અગી સ્ત્રી ૦ [દં. વગી] એક જતની
 અગીઓ પું [ફા. વાગ્ગહ] ખાગ
 અચકારો પું [રવં] અચઅચ અવાજ
 (જેમકે ખાતાં) [—કું નં ચોટલું
 અચકી સ્ત્રી ૦ [તૂર્કી વુક્કવહ] નાની ચોટલી.
 અચકું નં કરડવું તે; ડાકું (૨) અચકામાં
 માથ એટલો ટુકડો
 અચકો પું મોટી અચકી: ચોટલું
 અચત વિં [જુઓ અચવું] વધેલું (૨)
 સ્ત્રી ૦ અચવું ને (૩) અચાવેલી રકમ
 અચપણ નં [જુઓ અચ્યું] ખાળપણ
 અચઅચ અં [રવં] ધાવવાનો અવાજ
 અચરવાળ વિં અચ્યાંકચ્યાંવાળું
 અચવું અંકિં [સં. વજ્ર] ઊગરવું (૨) વધવું;
 સિલક રહેવું
 અચાવ પું [જુઓ અચવું] સંરક્ષણ (૨)
 અચત. ૦પક્ષ પું અચાવ કરનારો
 પક્ષ. ૦વું સંકિં 'અચવું'નું પ્રેરક
 અચી સ્ત્રી ૦ [જુઓ અચ્યું] છાકરી; દીકરી
 અચી સ્ત્રી ૦ [રવ] ચુંખન
 અચ પું (૨) સ્ત્રી ૦ [જુઓ અચ્યું] છાકરા
 કે છાકરીને માટે લાડવાચક શબ્દ

અચોળિયું નં અચ્યું; નાનું ખાળક
 અચ્યાંકચ્યાં નં ૦ખંવં નાનાં છાકરાં
 અચી સ્ત્રી ૦ જુઓ અચી
 અચ્યું નં [ફા. વજાહ] ખાળક (પ્રાય:
 પશુનું). —ચ્યો પું છાકરો (૨) માણસ
 —એની માનો દીકરો; એવો ભાવ ખતાવે
 છે. ઉદાં અચ્યો હોય તે હવે આવે [લા.]
 અચર પું; સ્ત્રી ૦ તમાકુ; છીંકણી
 અચરખટું (—કું) નં ચોચણીનું કળ (૨)
 રીંછના મોમાં ધાલીને કાઢી લીધેલો કાળો
 મણકો (નજર ન, લાગે માટે ખાળકને
 કેટે જાંધવાનો)
 અચરંગ (—ગી) પું [સં. વજાંગ] હનુમાન
 અચરિયું નં અચર—છીંકણીની ડાખલી
 અચવણી સ્ત્રી ૦ [અખવણું ઉપરથી]
 અમલમાં મૂકવું—મુકાવું તે
 અચવું અંકિં [પ્રા. વજ] અમલમાં આવવું
 —મુકાવું (૨) વાગવું (વાધનું; કલાકનું).
 —ચેથો પું કુશળ વાધ વગાડનારો
 અજાજ પું [અ. વજાજ] કાપડિયો (૨) એક
 મારવાડી અટક [ઉપર નાયનાર નટ
 અજાણિયો પું [અખવણું] દોલી (૨) દોરડાં
 અજાર પું; સ્ત્રી ૦; નં [ફા. વાજાર] ચીટું;
 હાટ (૨) ગુજરી (૩) ભાવ; દર (૪)
 ખપત; ખરીદ. —રૂ વિં અજરનું; સાધા-
 રણ; હલકું (૨) અજરમાં ચાલવું; ઊડવું;
 સત્તાવાર નહિ એવું
 અજાવણી સ્ત્રી ૦ જુઓ અજવણી. —વું
 સંકિં 'અજવું'નું પ્રેરક
 અજાડવું સંકિં 'અજવું'નું પ્રેરક (૨)
 માથે નાખવું; ગળે વળગાડવું [લા.]
 અટ વિં [સં. વટ; કે વૃત્ત (પ્રા. વટ)]
 ભરાવદાર (૨) નકર; ધટ
 અટક વિં [રવં] અરડ. ૦ણુ (—ણું)
 અરડ; અટકી જાય તેવું [કરડકણું]
 અટકણુ (—ણું) વિં [જુઓ અટકું]
 અટકબોલું વિં [અટકું + બોલવું] રોકડું
 પરખાવી દેનારું—કહી દેનારું (૨) દીખળ
 કરનાર; વિનોદી

અટકવું અંકિં [‘અટક’ રવં] લાંગી
 જવું (૨) ખરી જવું
 અટકાવું અંકિં ફાંસાઈ જવું (૨) ફદ
 ફદ ફાટી જવું (કપડા માટે)
 અટકું નં [સં. વંટકું] અટકું; ડાકું (૨) કંડકો
 અટકું વિં [સં. ધંટકું] ઠીંગણું
 અટન [હં.] ઝોરિયું; ખુતાન (૨) વીજળી
 ચલાવના દાખવાની ઝોરિયા જેવી કળ
 અટમોગરો પું ઘણી પાંખડીઓવાળો
 મોગરો
 અટવો પું [સં. વૃત્ત (પ્રા. વટ્ટ) ઉપરથી]
 વાટવો (૨) ખેડા ઘાટનો લોટો
 અટાઉ વિં [સં. વંટ ઉપરથી] હડાઉ
 અટાકો(-ટો) પું [પ્રા. વટાટા] એક કંદ
 અટાવું અં કિં [દિ. વટ્ટ-હાનિ; અટો]
 (અનાજ કે ખાવાનું) ઘણો વખત પડી
 રહેવાથી વાસ મારવી-પાણું વળવું
 અટુ પું [સં.] નાનો છોકરો. ઠંક પું [સં.]
 જનોઈ દીધા વગરનો છોકરો (૨)
 ડીંગણો માણસ . [રામપાતર
 અટ્ટેરું નં [દિ. વટ્ટ; વટ્ટ] મોટું કોડિયું;
 અટ્ટો પું [દિ. વટ્ટ-હાનિ] આળ; તહોમત
 (૨) ડાય; લાંછન
 અડ વિં [દિ.] મોટું
 અડધો પું નટો લઘુ માણસ
 અડકું નં છણકો; તરછાડી નાખવું તે.
 -દો પું નટી બુદ્ધિનો, અડખંગ માણસ
 અડખડ સ્ત્રીં (૨) અં [પ્રા.] અડખક;
 લવલવ. ઠંકું અંકિં અખડકું; અડખડ
 કરવું (૨) અણગમાને કારણે મનમાં
 ગણગણવું(૩)વટવું. -ડાટ પું અડખડવું
 તે. -ડાટિયું, -ડિયું વિં અડખડાટ
 કરનારું [ભાગ્યશાળી
 અડભાગી વિં [અડ+ભાગ્ય] મહા
 અડમૂછિયો, અડમૂછો વિં પું મૂછો
 વગરનો
 અડવું નં મિલગરું
 અડવો વિંપું [પ્રા. વટ્ટવ (સં. વટ્ટકું)] માથું
 * મૂંડાવેલો; કદરો (૨) પું જેને જોઈ

દેવામાં આવતું હોય તે છોકરો (૩)
 છાલેલી શેરડી કે સાંકાનો કંકડો
 અડાઈ સ્ત્રીં [‘અડુ’ ઉપરથી] મોટાઈ (૨)
 મગરરી
 અડાખૂટ અં વેરાણછેરાણ; અન્યવસ્થિત
 અડાશ સ્ત્રીં અડાઈ; ફૂલ
 અડી ફજર સ્ત્રીં [દિ.] મળસકું
 અડું વિં [દિ. વટ] મોટું; ભારે
 અડૂકો પું [રવં] કંઠણ-વસ્તુ લાગતાં
 કે ચાવતાં થતો અવાજ
 અડતી સ્ત્રીં આખાટી (૨) પગારમાં વધારો
 અડવું અંકિં [પ્રા. વટ્ટ] અડતી થવી
 અણગું નં [સં. વળ ઉપરથી] રણશિંગું
 (૨) હુલ્લડ (૩) વખાણ; ગપગોળો [લા.]
 અણખણ અં [રવં] (૨) નં અણખણાટ.
 ઠંકું અંકિં અણખણાટ કરવો. -ણાટ
 પું અણખણ અવાજ (માખો ઇંનો)
 અતક નં; સ્ત્રીં [અ.] એક પક્ષી (૨)
 અતકના આકારનું પાણી રાખવાનું પાત્ર
 અતાડ(-વ)વું સંકિં [પ્રા. વત્ત (સં. વ્યત્ત)]
 દેખાડવું
 અતી સ્ત્રીં [પ્રા. વત્તિ (સં. વર્તિ)] દિવેટ
 (૨) દીવો (૩) ઉરકેરણી; ઉત્તેજન [લા.]
 અતો પું દસ્તો (ખલ વગેરેનો)
 અત્રીશ(-સ) વિં [સં. દ્વાવિશત્; પ્રા. વત્તિસં]
 ‘૩૨’. ઠલદા(-ખ)ણું વિં સં ‘પૂણ’
 માણસનાં અત્રીસ લક્ષણવાળું (૨) હુચ્યું;
 પેક [લા.]. -શી(-સી) સ્ત્રીં અત્રીસ
 દાંત (૨) અત્રીસ વસ્તુઓના સમૂહ (૩)
 સ્વાદિષ્ટ ભોજન [અત્રીશીએ અડવું =
 લોકચર્યાનો વિષય ખનવું; વગોવાવું]. -સું
 નં અત્રીસ વસાણાંનું ચૂર્ણ (સુવાવડીનું)
 અથાવવું સંકિં ચકવી નાખવું (૨)
 પચાવી પાડવું [લડવું તે
 અથથાં અથથાં સ્ત્રીં ખાથમાં પકડી પકડીને
 ખદ સ્ત્રીં નંધના ખૂણામાં થતું ગરમીનું
 એક દરદ
 ખદ વિં [ફા.] ખરાખ; હીન (સમાસમાં
 પૂર્વપદ તરીકે પ્રાયઃ વપરાય છે). ઠગોઈ

શ્રીં [ફા.] નિંદા; કૃપણી. ંચાલ શ્રીં
દુરાચરણ (ર) વિં દુરાચરણી. ંદાનત
શ્રીં હરામ દાનત; બેઈમાની. ંદુઆ
(-યા) શ્રીં શાપ

બદન નં [ફા.] શરીર (ર) કુડતું; પહેરણ
બદનક્ષી શ્રીં બદનામી

બદનામ વિં બદનામી પામેલું. -મ નં,
-મી શ્રીં બટ્ટો; લાંછન; નામોશી

બદતું નં, -નો પું પાણીનું કુંડું કે કુલ્હી
(કડિયાકામમાં) (ર) નાજીમાં લઈ જવાનું
ડબલું [અનીતિ; દુરાચરણ]

બદદેલ વિં [ફા.] દુરાચારી. -લી શ્રીં
બદબદલું અંકિં જંતુઓથી બદબદ
થતું; કોવાડું

બદબે (બંધ) શ્રીં [ફા.] દુર્ગંધ (ર) બદનામી
બદમાશ (-સ) વિં [ફા.] કાળાં કર્મ
કરનાર; હુચ્ચુ; દુરાચારી. -રી (-સી)
શ્રીં નીચતા; હુચ્ચાર્થ (ર) દુરાચાર;
બલિચાર

બદર નં [સં.] બોર. -રિ, -રિકા, -રી
શ્રીં [સં.] બોરડી. -રી નાથ, -રી
નારાયણ પું હિમાલયમાં આવેલા
બદરિકાધ્રમના દેવ કે તેમનું ધામ

બદલ અં [અ.] સાટે; અવેજમાં. ંવું
સંકિં ફેરફાર કરવો (ર) -ને બદલે
બીજું આપવું -લેવું. -લાવું અંકિં
'બદલવું'નું કર્મણિ (ર) પલટો યવો; ફરવું.
-લી શ્રીં બદલાવું કે બદલવું તે; ફેરફાર
(ર) નોટરીનું કે કામનું સ્થાન કે પ્રકાર
ફેરવવાં તે. [બદલીમાં હોવું = અવેજમાં
હોવું]. -ત્રે અં બદલ. -ત્રો પું સાટું;
અવેજ (ર) ફેરફાર (૩) વેર; પ્રતિકાર

બદલું સંકિં ગાંઠવું; હુકમ માનવો
બદશિકલ વિં [બદ+શિકલ] વરવું; બેડોળ

બદસૂરત વિં [ફા.] વરવું; કદરવું
બદહજમી શ્રીં [ફા.] અપયો

બદામ શ્રીં [ફા. વાદામ] એક સૂકો મેવો
(ર) હિસાબમાં એક હલકું ચલણ. -મી
વિં બૂખડું લાલ (ર) બદામનું; બદામસંબંધી

બદી શ્રીં [ફા.] દુરાચરણ; અનીતિ (ર)
કુટેવ (૩) નિંદા

બદ્ધ વિં [સં.] બાંધેલું (ર) બંધાયેલું
બધિર વિં [સં.] બહેરું કિંકાણું; સર્વંત્ર

બધું વિં સંધળું; સર્વ. -ધે અં સંધળો
બનત શ્રીં મેળ; સ્નેહ; બનતું આવડું તે

બનવું અંકિં થતું; રચાવું; સંધાવું (ર)
બનાવ-મેળ હોવો (૩) રૂપ લેવું; વેરા

ધારણ કરવો (૪) [લા.] ફેળેલી થવી;
ચાટ પડવું (૫) કાઠ કરવો (૬) રંગમાં

આવડું (નશાતા). [બનવાકાળ શંખ
લાવી. બનવા ભોગ શંખ પ્રં સંલલિત].

બંતવું સંકિં ગણગાર સજી કાઠ કરવો
બનાત શ્રીં એક ભતનું બીનતું કપડું

બનારસ શ્રીં [સં. વારાણસી] કાશી
બનાવ પું [બનવું ઉપરથી] પ્રસંગ (ર)

બુઝો બનત
બનાવટ શ્રીં બનાવવાની રીત; રચના

(ર) તરકટ (૩) ફેળેલી. -ટી વિં નકલી
બનાવવું સંકિં [બનવુંનું પ્રેરક] રચવું;

કરવું (ર) મશકરી કરવી; ચાટ પાડવું [લા.]
બનૂસ નં [અ. વુનૂસ] બીનનો નડો ધાબળો

બનેવી (ને) પું [સં. મગિનોપતિ; પ્રા. વહિની-
વહ] બહેનનો વર

બનૂસ નં બુઝો બનૂસ [જણ
બને (-નો) વિં [પ્ર. વિન્ની ઉપરથી] બેઠ

બપૈયો પું [વે. વર્ષાહ] ચાતક
બયોર પું [પ્રા. વિ (સં. દિ) + પ્રહર]]

મધ્યાહન. -રિયો પું એક ભતનું
દારખાનું. -રી શ્રીં બયોરનો સમય.

[બયોરી કરવી = બયોરના સમયે
આરામ કરવો]

બફર નં [ફા.] ધક્કો ઓછો લાગે તે માટે
વચ્ચે રખાતી રિપ્રંગની ગોઠવણ [પ. વિ.]

બફારો પું [બાફ ઉપરથી] ધામ; બાફ.
-વવું સંકિં 'બાફવું'નું પ્રેરક. -વું

અંકિં 'બાફવું'નું કર્મણિ (ર) ધામથી
અકળાવું. [બફાર્થ જવું = કંઈને સાટે

કંઈ કહેવાઈ જવાથી ઘાટ બગડી જવો]

૫૫૭ સ્ત્રીં [રવં] ૫૭૫૭૮.૦વું, -ડાટ,
 -ડાટિયું નુઓ '૫૭૫૭'માં
 ૫૫૮ચી પું [ફા. વાવચી] રસોઈયો
 (મુસલમાન કે ગોરાનો). ૦ખાનું નં
 ૫૫૮ચીનું રસોડું (૨) ગંદકી [લા.]
 ૫૫૮ચક વિં મૂખ
 ૫૫૮એ વિં એ એ
 ૫૫૮ અં [પ્રા. વઘ, બંમ (સં.વ્રહ્મન)] [રવં]
 ઠસોઠસ ભરાયેલું હોવાનો અવાજ
 ('સજડ'ની પછી વપરાય છે : સજડ
 ૫૫૮ કયું છે) (૨) મહાદેવને સંબોધન-
 રૂપે કરાતો અવાજ
 ૫૫૮ણું અંકિં પાંખોનો ગણગણાટ
 કરવો (૨) તેવી રીતે આનુબાનુ ઊડ્યા
 કરવું - ભમવું (પ્રાયઃ માખ જેવાં પાંખાળાં
 જીવડાંએ)
 ૫૫૮ણાટ પું ૫૫૮ણું તે [બિગલું; બેવડું]
 ૫૫૮ણું વિં [પ્રા. વિગ્ગળ; (સં. દ્વિગુણક)]
 ૫૫૮ાન નં [અ.] વણ'ન; હેવાલ
 ૫૫૮ પું [ફા.] પનો (૨) નત (૩) માલ
 (૪) અંખમાણે (૫) વિં સફળ; પૂરતું
 (૬) નેઈલું; યોગ્ય
 ૫૫૮ત સ્ત્રીં [અ.] કાયદો; લાભ (૨) ફતેહ;
 સિદ્ધિ (૩) ભરપૂરતા; સમૃદ્ધિ [ગિલાવલું
 ૫૫૮કું સંકિં [સં. વુક્ક] ખૂમ પાડીને
 ૫૫૮કદાજ પું [ફા.] બંદૂકવાળો
 ૫૫૮કો પું [નુઓ ૫૫૮કું] ખૂમ; ઘાંટો
 ૫૫૮ખાટ વિં [ફા.] વિસર્જિત; ખલાસ
 ૫૫૮છટ વિં ૫૫૮ખચડું (૨) હલકું (અનાજ)
 ૫૫૮છી સ્ત્રીં ભાલા જેવું એક હથિયાર.
 -છો પું ભાલો (૨) ભલો સીધો
 સાંઠો (૩) તેવી કોઈ પણ વસ્તુ
 ૫૫૮જોરી સ્ત્રીં ૫૫૮જરતી
 ૫૫૮ડ વિં [સં. મિટુર] ૫૮ ભાંગી નય તેવું
 ૫૫૮ડું નં મનગરું
 ૫૫૮ડો પું પીઠ કે વાસો [નળાકાર]
 ૫૫૮ણી સ્ત્રીં એક જાતનું પાત્ર (મોટે ભાગે
 ૫૫૮તરફ વિં [ફા.] કાઢી મૂકેલું (નોકરી-
 માંથી). -ફી સ્ત્રીં નોકરીમાંથી રૂખસદ
 મળવી તે

૫૫૮દાશ(-સ) સ્ત્રીં [ફા. વરદાશ] સંભાળ;
 તજવીજ; ચાકરી. -સી ૫૫૮દાસ-ચાકરી
 કરનાર. -સેત સ્ત્રીં ૫૫૮દાશ
 ૫૫૮ફ પું; નં [ફા. વર્ક] ખમી ગયેલું પાણી
 ૫૫૮ફી સ્ત્રીં [ફા. વર્ક] એક મીઠાઈ. ૦ચૂરણું
 નં ચોસલાં પાડી કારેલું ચૂરણું
 ૫૫૮ખાદ વિં [ફા.] રહ; નકામું (૨) પાય-
 માલ. -દી સ્ત્રીં [ફા.] ખરાબી; પાયમાલી
 ૫૫૮ક સ્ત્રીં [ફા. વેરક] સિપાઈઓને રહેવાની
 ઓરડીઓની લાંબી હાર (૨) માણસોને
 -કેદીઓને ગોંધવાનું મકાન [લા.]
 ૫૫૮ગળ સ્ત્રીં ઝીણો તાવ
 ૫૫૮ડ સ્ત્રીં [સં. વિ+રદ (પ્રા. રાદિ)]
 ખૂમ; રાડ. ૦વું ૫૫૮ડ પાડવી. ૦ડો પું
 ૫૫૮ડ [૨] વરધોડો
 ૫૫૮ત સ્ત્રીં [સં. વર+વાત્રા] વરની નાન
 ૫૫૮ખર વિં (૨) અં [ફા.] સમાન;
 સરખું (૩) ખરું; વાજખી (૪) નેઈએ
 તેવું; ભલચૂક વિનાનું. -રિયું વિં
 સમોવડિયું; સરખેસરખું. -રિયો પું
 સમોવડિયો. -રી સ્ત્રીં સમાનતા
 ૫૫૮સ નં કપૂરમાં મસાલો નાખી
 બનાવેલો એક સુગંધીદાર પદાર્થ
 ૫૫૮સ નં [પો.] સો થનકૂટ
 ૫૫૮ી સ્ત્રીં ખરેટું
 ૫૫૮ પું; નં [દિ. વરુ] નેતરની જાતનું ધાસ
 ૫૫૮ પું ધણા તાવને લીધે ઓઠના ખૂણા
 આગળ થતી ઊણી ફેલ્લીઓ
 ૫૫૮ખર, -રિયું, -રિયો, -રી. નુઓ
 '૫૫૮ખર'માં [અવચય; પ્લીહા
 ૫૫૮ળ સ્ત્રીં પેટને ડાબે પડખે આવેલો એક
 ૫૫૮ર નં [સં.] મૂખ; અસરકારી (૨)
 પું અનાર્યોની એક જાતનો માણસ
 ૫૫૮ નં [સં.] નેર; શક્તિ (૨) લશ્કર
 ૫૫૮કે અં [ફા.] બદકે; એટલું જ નહિ પણ
 ૫૫૮દાચી, ૫૫૮અદ [સં.] વિં બળ આપનારું
 ૫૫૮વંત, ૫૫૮વાન [સં.] વિં બળવાળું
 ૫૫૮ સ્ત્રીં [અ.] પીડા કરતું વળગણ-ભૂત
 (૨) [લા.] તેવું માણસ (૩) દુઃખ; મુસીબત

અલાકા સ્ત્રીં [સં.] અગલી
 અલાકાર પું [સં.] અળતેરી; નેરનુલમ
 (૨) સ્ત્રી પર અત્યાચાર
 અલાખલ નં [સં.] શક્તિ અને અશક્તિ
 કે તેનું માપ કે પ્રમાણ
 અલારાત સ્ત્રીં [વલા (અ.) + અરાતિ (સં.)]
 દર્દરાત (શં પ્રં માં વપરાય છે. ઉદા.
 મારે અલારાત ત્યાં જાય છે.)
 અલિ પું [સં.] ભાગ; દેવને માટે કાઢેલો
 ભાગ (૨) પ્રહલાદનો ધોત્ર-દાનવોનો
 રાજ. ંદાન નં [સં.] અલિ-ભાગ
 આપવો તે; ત્યાગ; કુરખાની
 અલિવદ્ પું [સં.] અળદ
 અલિષ્ટ વિં [સં.] સૌથી અળવાન
 અલિહારી સ્ત્રીં [હિં.] ખૂબી (૨) વાહવાહ
 અલીયસી વિં સ્ત્રીં [સં.] વધારે અળવાન
 અલીવદ્ પું [સં.] અલિવદ્; અળદ
 અલૂચ વિં [તુર્કી] અલૂચિરતાનનું (૨) પું
 ત્યાંનો રહેવાસી. -ચિરતાન નં [ફા.]
 સિંધ અને અંકુશનિરતાન પાસેનો એક
 મુલક. -ચી વિં અલૂચ [ખનાવટ
 અલૂન નં [હં.] આકારમાં વાલુથી ઊડતી એક
 ખલ્લે(-લો)યું નં [સં. વલયકં] ચૂડી
 અલકે અં [ફા.] જુઓ અલકે
 અલકેયું નં જુઓ ખલ્લેયું; ચૂડી
 અલો પું ખાલોવા; લાડલો (ખાળભાષા)
 અસ અં [ફા.] થયું; પૂરતું (૨) ભાર-
 નિશ્ચય જણાવતો શબ્દ
 અસ સ્ત્રીં [હં.] એક વાહન-મોટરનો ખટારો
 અસૂ કું વિં જુઓ ખસૂકું (ખોટો શબ્દ-
 પ્રયોગ)
 અસે(-સો) (સેં) પું '૨૦૦'
 અન્નિત સ્ત્રીં [સં.] નાભિની નીચેનો ભાગ;
 પેડું (૨) મૂત્રાશય (૩) ગુદા વાટે પાણી
 ચડાવવાની ક્રિયા કે તેની ચિયકારી
 અહલાવયું સંકિં મળજૂત કરવું; ખીલ-
 વયું (૨) ફેલાવયું (૩) આનંદિત કરવું [લા.]
 અહાદુર વિ [ફા.] શૂરવીર; હિંમતવાન.
 -રી સ્ત્રીં પરાક્રમ

અહાનું નં [ફા. વહાનહો] મિષ; ખોટું કારણ
 અહાર પું; સ્ત્રીં [ફા.] ભભકા; શોભા
 (૨) આનંદ (૩) વસંતઋતુ; તેનો રંગ-
 ભર્યો ઉન્માદક સમય
 અહાર અં [સં. વહિર્] અંદર નહિ.
 વ્યવિધિ પું [+ પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્) =
 વર્તવું; આચરણ કરવું] રાજથી નારાજ
 થઈ તેને સતાવવા કાયદો તોડનારો કે
 પ્રજાને રંજડવા નીકળેલો માણસ (૨)
 અહાર રહી લૂંટફાટ કરનારો; લૂંટારો.
 વ્યવટું નં અહારવિધિયાનું કામ
 અહારવું સં કિં [દિ. વજહારી, વહુઆરી
 =સાવરણી] ઝાડુ કાઢવું
 અહાલ વિં [ફા.] મંત્રી; કાયમ. -લી
 સ્ત્રીં મંત્રી; કાયમ રાખવું તે
 અહિર્ અં [સં.] અહાર[પ્રાય: સમાસમાં].
 -રંગ વિં [સં.] અહારનું; અંતરંગ નહિ
 તેવું (૨) નં કોઈ પણ વિધિનો પ્રારંભનો
 ભાગ (૩) અહારનો અવયવ; અહારનું
 સ્વરૂપ. -રિન્દ્રિય સ્ત્રીં [સં.] અહારની
 (પાંચ) ઋદ્રિય. -ગોળ વિં અહાર પડતી
 ગોળ સપાટીવાળું; 'કોન્વેક્સ' [ગ.]
 -અર્ધ વિં [સં.] વિમુખ; પરાક્રમુખ
 (૨) ખાલ વિષયોમાં આસક્ત. -વૃત્ત
 નં 'એસ્કાકાઇપ્ડ સર્કલ' [ગ.]
 અહિશ્ત નં [ફા.] જન્મત; સ્વર્ગ
 અહિષ્કાર પું [સં.] અસ્વીકાર; ત્યાગ(૨)
 નાત કે મહાજન કે કોઈ સંઘની અહાર
 મૂકવું તે
 અહિષ્કૃત વિં [સં.] અહિષ્કાર પામેલું
 અહિશ્ત નં જુઓ અહિશ્ત
 અહિઃકેન્દ્ર નં ત્રિકોણની ત્રણે ખાનુ કે
 અહારથી સ્પર્શતા વર્તુળનું કેન્દ્ર; 'એક્સ-
 સેન્ટર' [ગ.]
 અહુ વિં (૨) અં [સં.] ખૂબ (સંખ્યા કે
 માપમાં). ંકોણુ વિં અનેક કોણવાળું
 (૨) પું તેવી આકૃતિ; 'પોલિગોન' [ગ.]
 અહુચર(-રા, -રાણ, -રી) સ્ત્રીં એક દેવી
 અહુધા અં [સં.] અનેક રીતે(૨) ધણું કરીને

અહુપદી વિં સ્ત્રીં અનેક પદવાળી
સખ્યા [ગ.]

અહુસતી સ્ત્રીં મોટા ભાગનો મત(ર) એક
પક્ષ કરતાં બીજાના મતની અધિકતા

અહુસાન નં [સં.] આદર; સંમાન

અહુરૂપી વિં ઘણા રૂપવાળું (ર) પું
અનેક વેશ ધારણ કરનારો

અહુલ વિં [સં.] ધણું; અધિક

અહુવચન નં [સં.] એકથી વધારેને માટે
વપરાતું વચન [વ્યા.]

અહુવિધ વિં [સં.] અનેક પ્રકારનું

અહુવીરિ પું [સં.] જેમાં પૂર્વપદ વિશેષણ
હોય અને ઉત્તરપદ વિશેષ્ય હોય તેમ જ
આખું સમસ્ત પદ પાછું અન્ય પદનું
વિશેષણ હોય તેવા સમાસ [વ્યા.]

અહુશ્રુત વિં [સં.] વિદ્વાન

અહેક સ્ત્રીં સુગંધ. ંપું અંકિંમધમયદું;
મહેકવું (ર) દાઢવું; છટી જવું; વંઠી
જવું. -કાદ પું અહેકવું તે. -કાવવું
સંકિં 'અહેકવું'નું પ્રેરક

અહેકું નં [સં.] વિર્માતક; પ્રા. વહેકય] એક દૂળ

અહેતર વિં [ક્રા. વિહતર] ઠીક; સાદું

અહેન સ્ત્રીં [સં. મગિની, પ્રા. વહિગિઆ]
એક માતા પિતાની કે કાકા, મામા, માસી

વગેરેની દીકરી (ર) કાઈ પણ સ્ત્રી (૩)

સ્ત્રીના નામ અતેનો આદરવાયક અનુગ.

૦છ સ્ત્રીં (માનાથે) અહેન. ૦પણાં

નં ૦ખંવં (સ્ત્રીઓની) મિત્રાચારી.

૦પણી સ્ત્રીં સાહેલી; સ્ત્રીમિત્ર. નાં(-ની)

સ્ત્રીં અહેન (પ્યારદર્શક)

અહેર સ્ત્રીં [સં. વધિર, પ્રા. વહિર ઉપરથી]

અહેરા(ર) ચેતન ન હોતું તે. -રાદ પું,

-રાશ સ્ત્રીં અહેરાપણું. -રું વિં ન

સાંમળી થકે તેવું; એણું સાંમળનારું (ર)

અખડવામાં કસરવાળું (જેમ કે રૂપિયા)

(૩) વેદના ન યાય તેવું. ઉદાં ચામડી

અહેરી યઈ જવી

અહેરાવું સંકિં ૦હુઓ અહેરાવું; અહુ કાઠવું

અહેણું વિં [સં. વહુલ] મોટું; વિસ્તારવાળું

વિ. લે. ૩૧

અળ નં [નુઓ અણ] લેર (ર) લરકર.

૦ંદે વિં અળવાન

અળકણું વિં અળવાના-અળી ઊઠવાના

ગુણવાળું (ર) (લાગણી કે દાઝથી) મનમાં

અળ્યા કરતા સ્વભાવનું

અળઓ પું ગળકે

અળજઅરી, અળજેરી સ્ત્રીં જબરહસ્તી

અળતણુ નં અળવાનાં લાકડાં

અળતરા સ્ત્રીં દાઝવાથી થતી પીડા (ર)

મનમાં થતી તેવી લાગણી

અળતું વિં સળગતું (ર) નં સળગતી

વસ્તુ (૩) અળતરા (૪) તાપણી કે તાપણું

અળદ પું [ર. વહુલ] એક ચોપણું (ર)

મૂખ; ગમાર [લા.]

અળદાથી વિં નુઓ અણદાથી

અળદિઓ પું અળદ [પીડાતું]

અળાંઅળતું વિં આળે-દઝાડે એવું (ર)

અળવંત વિં અળવાળું

અળવાઓર વિં [અળવો+ઓર] અંડઓર

અળવાન વિં અળવાળું

અળવું અંકિં [પ્રા. વહુલ (સં. જ્વલ)] સળગવું

(ર) અળતરા થતી (૩) ઈર્ષ્યા કરવી [લા.]

અળવો પું [અ. વહુલ] અંડ

અળાટકાર પું નુઓ અળાટકાર [સંતાપ

અળાપો પું [અળવું] ઉપરથી] કંદાપો;

અળાઅળ નં નુઓ અણાઅણ

અળિ પું નુઓ અણિ

અળિયા, ૦કાકા, ૦ખાપણ પું ૦ખંવં

સેયડ (ર) એના દેવ (૩) જરા જરામાં

વાંકું પાડે કે ગુરસો કરે એવું માણસ

[લા.]. [અળિયા ટાંકવા = શીતળાની

રસી મૂકવી]

અળિયું વિં [અળ ઉપરથી] નેરાવર

અળિયેલ વિં [અળવું ઉપરથી] અદેખું

અળી સ્ત્રીં કરંડાની કરાતી એક વાની

અળેવ સ્ત્રીં [અણિ ઉપરથી] યાવણી પૂર્ણિમાં

અળોતિયું નં નુઓ આળોતિયું

અળયુંજળયું વિં [અળવું+જળવું] ગુરસે

થયેલું (ર) સંતાપ પામેલું (૩) અદેખું

અંકું વિં [સં. વંક ઉપરથી] વાંકું; અટપટું.

-કેા વિં પું છેલખટાઉ

અંગ સ્ત્રીં [સં. વજ્ર] કલાર્ધ (૨) અંગભરમ
(૩) પું સીસાનો એક દાર

અંગ પું [સં. વજ્ર] અંગાળ [ધરેલું]

અંગડી સ્ત્રીં સ્ત્રીએનું કાંડે પહેરવાનું એક

અંગભરમ સ્ત્રીં કલાર્ધની ભરમ

અંગડી સ્ત્રીં નાનો અંગલો. -ત્રી પું

એક વિશિષ્ટ ભતનું મકાન

અંગાળ(-ળા) પું [પ્રા. વંગાલ] એ નામનો

પૂર્વ હિંદનો પ્રાંત. -ળી વિં અંગાળનું

(૨) સ્ત્રીં અંગાળની ભાષા (૩) પું

અંગાળનો વતની. [ખાખી અંગાળી

શાં પ્રં છેલ ખાડી ખમ; તદન ગરીખ]

-ળી તોલ પું ૮૦ રૂપિયાભારના શેર

પ્રમાણેનો તોલ

અંગીડો પું એક ભતનો સાલ્હો

અંટી સ્ત્રીં એક ભતનું હલકું અનાજ

અંડ નં હુલહલ; અળવો. ંખેર વિં અંડ

કરનારું [બદન

અંડી સ્ત્રીં [અંકું ઉપરથી] એક ભતનું

અંદગી સ્ત્રીં [ફા.] પ્રાર્થના; હખાદત.

[અંદગી ઉઠાવવી=હુકમનું પાલન કરવું]

અંદર નં [ફા.; દે. વંદિર] દરિયા કે નદીને

કિનારે આવેલું વહાણોની આવળ થઈ

શકે તેવું સ્થાન (૨) તેવા સ્થાનવાળું ગામ.

-રી વિં અંદરને લગતું

અંદિ(-દી) પું [સં.] કેરી (૨) સ્ત્રીં

અંધી; મના (૩) ખાંદી; ગુલામડી;

ખખાત્કારે પકડી આણેલી સ્ત્રી

અંદી પું [સં.] વખાણ કરનાર; ચારણ

અંદીઆનું નં [અંદી+ખાનું] કેંદખાનું; તુરંગ

અંદીજન પું [સં.] વખાણ કરનાર; ચારણ

અંદીવાન પું [અંદી+વાન] કેદી

અંદક સ્ત્રીં [અ.] દારથી ગોળી મારવાનું

એક શસ્ત્ર. -કિયું વિં અંદક જેવું (૨)

અંદકવાળું

અંદો પું [ફા.] સેવંક; દાસ (૨) પોતે

(ખડાઈ ખતાવવા વપરાય છે)

અંદોખસ્ત પું [ફા.] વ્યવસ્થા; તબવીજ
(૨) ભપતો

અંધ વિં વાસેલું; ઉઝાડું નહિ તેવું (૨)

અટકેલું; ચાલુ નહિ તેવું (૩) નામને અંતે

સમાસમાં 'સાથે', 'વાળું', '-પ્રમાણે,

ક્રમથી' એવા અર્થમાં. (હથિયારઅંધ,

હારઅંધ)

અંધ પું [સં.] ખાંધવું તે કે તેનું સાધન (૨)

તેની ગાંઠ - પકડ (૩) અંધન; કેદ (૪)

રચના; ગૂંથણી (૫) પાળ. ૦ક વિં [સં.]

અંધનકારક [કબળિયાત

અંધકેશ(-પ) પું [અંધ+કેશ (કેશ)]

અંધણી સ્ત્રીં [અંધ ઉપરથી] કરાર

અંધન નં [સં.] અટકાવ; પ્રતિઅંધ (૨)

કેદ (૩) ખાંધનારી વસ્તુ; તેની પકડ - ગાંઠ.

૦કારક, ૦કારી વિં અંધન કરનાર.

૦સુક્ત વિં અંધનમાંથી છટેલું

અંધખેસતું વિં [અંધ+ખેસતું] ખેસતું;

ગોઠવું (૨) માફક; અનુકૂળ. -વું અંધ

અંધખેસતું થવું (૨) કામમાં આવવું

અંધવ(-વો) પું [સં. વંધવ] ભાઈ

અંધાણુ નં ખાંધવાની વસ્તુ; તેની ગાંઠ -

પકડ (૨) વ્યસન. -ણી વિં વ્યસની

અંધારણુ નં ખાંધણી; રચના (૨) વ્યસન;

આદત (૩) પેટે ખાંધવાની ઔષધની

થેપ (૪) ધારાધારણ; 'કોન્સ્ટીટ્યુશન'.

૦સભા સ્ત્રીં દેશનું અંધારણુ ધડવા

માટેની ખાસ પ્રતીકૃત સભા; 'કોન્સ્ટીટ્યુ

ટ્યુઅન્ડ એસેમ્બલી'. -ણીય વિં

અંધારણનું કે તેને લગતું કે તેની રીત

પ્રમાણનું

અંધારો પું રંગવાનો ભાગ જુદો ખાંધી

જુદા જુદા રંગ કરનાર (૨) રેશમી કપડાં

ધોઈ કુદી કરી આપનાર (૩) તમાકુના

પડા ખાંધનાર

અંધાવવું સંકિં 'ખાંધવું'નું પ્રેરક (૨)

સાથે લઈ જવા કાંઈક આપવું. ઉદાં

સ્ત્તા માટે નાસ્તો અંધાવ્યો છે

અધિયાર વિં [સં. વંધ ઉપરથી] હવા

અબેવાળા વગરનું (સ્થાન) (૨) વહેતું
નહિ તેહું(પાણી). અખાનું નબંદીખાનું;
કેદ જેની જગા

અંધી સ્ત્રીં [સં. વંધ] મના (૨) પરેછ
(૩) પાકી (૪) દરાર (૫) દામણી

અંધુ પું [સં.] ભાઈ (૨) સગો. ંધુત્ય નં
[સં.] ભાઈચારાનું કામ; મિત્રકાર્ય. ંજન
પું [સં.] સગો; કુટુંબી. ંતા સ્ત્રીં, ંત્વ
નં [સં.] અંધુપણું(૨) ભાઈચારા; મિત્રતા.
ંભાવ પું [સં.] ભાઈના જેટલી પ્રીતિ.
ંવર્ગ પું [સં.] સગાંસંઅંધી. ંહીન
વિં [સં.] સગાંસંઅંધી વિનાનું

અંધૂં સ્ત્રીં, -કિયું વિં જુઓ 'અંદૂં'માં
અંને વિં જુઓ અંને; બેક
અંઅ વિં મોટું; કદાવર

અંખાખાનું નં આગનો અખો રાખવાનું રચળ
અંખાવાળો પું અખો લઈ આગ ચોલવ-
નાર માણસ

અંખો પું [અ. મંવા; પો. પંપા] પાણી
કાઢવાનું ચંત્ર (૨) આગ ચોલવવા માટે
પાણી ક્રેંકવાનું ચંત્ર (૩) પાણી ગરમ
કરવાનું એક પ્રકારનું વાસણ (૪)
પાણીનો મોટો નળ

અંસરી સ્ત્રીં [અંસી ઉપરથી] વાંસળી; નેણ
અંસી સ્ત્રીં [વંસી [સં.] પ્રા. વંસી] અંસરી;
વાંસળી. ંધર પું શ્રીકૃષ્ણ. ંવડ પું
ગોઠુળનો એક પ્રખ્યાત વડ

આ સ્ત્રીં [દિ. વાઘ્યા] મા (૨) વડીલ, સ્ત્રીના
નામ પાછળ લગાડાતો શબ્દ; જેમ કે
કસ્તૂરબા (૩) અં વડાલનો એક ઉદ્દગાર
આઈબલ નં [દં.] ખિસ્તી લોકોનો ધર્મગ્રંથ
આઈસિકલ સ્ત્રીં [દં.] બે પૈડાંની સાઈકલ
આઈ સ્ત્રીં [દિ. વાઘ્યા] કોઈ પણ સ્ત્રી; આઈડી
(૨) સ્ત્રીના નામ પાછળ લગાડાતો માન-
સૂચક શબ્દ (૩) સાસુ (૪) નોકરડી.
ંછ સ્ત્રીં સાસુ. ંડી સ્ત્રીં કોઈ પણ
સ્ત્રી (૨) પત્ની. ંમાણુસ નં બેરું

આઉ પું લાડવો (ખાળભાષા)

આઉ (ખા') પું બહાઉ; હાઉ

આઉલું નં પશુનો આંચળવાળો અંચલ
આઉવો પું લાડવો (ખાળભાષા)

આકરી સ્ત્રીં હાથી સામે ઝવડું તે

આકળા પું ંખંબવં [અ. વાકળા] આખું
બાહેલું કંઠાળ

આકાત વિં જુઓ બકાત

આકી વિં [અ.] ખૂટું (૨) વધેલું (૩)
ગણતરીમાં લેવામાં રહેલું (જેમ કે સરવાળા
છં ગણતાં); રોપ (૪) સ્ત્રીં સિલક;
ગણતાં છેવટે રહેલું જમા તે (૫) પત્થા
વગર રહેલી કે ચૂકતે કરવામાં ચડેલી
રકમ (૬) અં નહિ તે

આકું (-કોરું) નં અખોરું; કાણું

આખડું અંકિં અખેડો કરવો; આખડું

આખડું વિં [સં. વક્કયિની] વિચાધાને જેને
ધણો વખત થઈ ગયો હોય તેહું (કોર)

આખું નં ખાકું

આગ પું [ફા.] બગીચો. ંવાન પું
[+ ફા. વાન] માળી. -ગાયત સ્ત્રીં [ફા.
વાગત] બગીચામાં થતી ખેતી; શાકભાજી
(૨) વિં કુવાના પાણીથી થતી (ખેતી).
-ગાયતી વિં ફળફૂલનાં ઝાડ ઉછેરવા
લાયક (જમીન)

આઘડ (-ડું) વિં જુઓ ખાધું (૨) બિહા-
મણું. -ડો પું તેવો માણસ

આઘાઈ સ્ત્રીં ખાધાપણું

આઘાં નં ંખંબવં કાંકા; ખાલાં

આધું વિં મૂઠું; ગતાગમ વિનાનું

આચડો પું મૂઠી કે કલ્લો થા તેમાં આવે
તેટલું તે (૨) પાંચે આંગળાં વડે ભરેલો
ચીમટો - વલૂરો

ખાજ પું [ફા.] એક શિકારી પક્ષી; રાકરો

ખાજ વિં [ફા. વાજ (વાસ્તન)] નામને
લાગતાં 'વાળુ', 'અનુસ્કત' વગેરે અર્થો
અતાવતો પ્રત્યય. ઉદાં દગાખાજ

ખાજ સ્ત્રીં; નં [સં. વ્યજન, પ્રા. વીજળ =
પંખો] પતરાળું

ખાજક પું [સં. પાદપૃષ્ઠ] ચાર પાયાવાળું
એક જાતનું આસન

આજકુ' (-જુ) સ્ત્રીં નં બાજ; પતરાળું
 આજરી સ્ત્રીં એક અનાજ. -જો પું
 મોટા દાણાની બાજરી
 બાજ સ્ત્રીં [કા.] જે પાટિયા કે કપડા ઉપર
 રમત મંડાય તે (૨) સોગરાં કે ગંજકાની
 રમત (૩) હાથ (ગંજકામાં) (૪) સુક્તિ;
 પ્રપંચ. ંગર પું મદારી; નદુગર
 બાજુ (-જુ) [કા.] સ્ત્રીં છડો; અંત (૨)
 દિશા; પાસું; પડખું (૩) પક્ષ; તરફેણ.
 બં (-જુ) બંધ પું હાથનું એક પ્રરેણું
 બાજનું સંકિં [ત્ર. વજ્ર, પ્રા. વજ્ર ઉપરથી]
 વળગતું (૨) અંકિં લડતું; ટટો કરવો
 બાજબાજા (-જી), બાજાબાજ (-જી)
 સ્ત્રીં [નુઓ બાજનું] લડાઈ; ટટો
 બાટ પું બાફેલો લોટ; કંસાર
 બાટ નં કાટલાનો સટ; બાંટ
 બાટલી સ્ત્રીં [દિ. વાંટળું] શીશી (૨) દાર
 [લા.]. -જો પું શીશી
 બાટી સ્ત્રીં છાણાની આંચથી શેકેલો
 કણકનો ગોળો કે નડી ભાખરી
 બાકું વિં [સં. વંઠ] બાંક; હીંગણું
 બાકુવું વિં [સં. વટક; પ્રા. વટુખ] +
 બાપકું; રાંક; દયામણુ
 બાકું વિં ત્રાંસા ડોળાવાળું કે નગરવાળું
 બાકમ્ અં [સં.] ભલે; હીક. -મ્ નં
 મીકું; શૂન્યતા (અંગમાં)
 બાકુવું વિં નુઓ બાકું
 બાણુ નં [સં.] તીર (૨) એક લંબગોળ
 પથ્થર (શિવલિંગ) (૩) જ્યાં ભરતીનું
 પાણી આવતું હોય તે ખાડીની જમીન
 (૪) ખેતરની હદ બતાવવા દાટેલો
 પથ્થર કે બીજા વસ્તુ (૫) ઓખાનો
 પિતા બાણસુર. -જીવણી પું બાણ
 મારવામાં હોદિયાર થોદો
 બાણી સ્ત્રીં [સં. વર્ગી] ઠરાવેલી મુદત
 (૨) શરત; કબૂલાત ['૨૨'
 બાણુ (-જુ) વિં [સં. જ્ઞાનવત્તિ; પ્રા. વાગવટ]
 બાતમી સ્ત્રીં [અ. વાત્તિની] સમાચાર (૨)
 ભાળ. બંદાર વિં (૨) પું ખબર લાવનાર

બાતલ વિં [અ. વાત્તિ] રદ; નકામું (૨)
 કાઢી મૂકેલું [પકડ (૨) ટકર [લા.]
 બાથ સ્ત્રીં બે હાથ પહોળા કરી દીધેલી
 બાથરૂમ સ્ત્રીં [દિ.] નાહવાની ઓરડી
 બાથબાથા (-થી) સ્ત્રીં સામાસામી
 બાથતું તે પ્રિયત્ન
 બાથોડિયું નં ['બાથ' ઉપરથી] વલખાં (૨)
 બાદ વિં [અ.] બાતલ; કમ (૨) અં
 પછી. બંબાટી સ્ત્રીં બાદ કરવાની રીત
 [ગ.] (૨) બાદ કરતાં રહેલી રકમ
 બાદરાયણ પું [સં.] વેદવ્યાસ. બંસં બંધ
 પું તાણીતૂશીને બેસાડેલો કે બતાવેલો
 સંબંધ [ચડાવેલું (૨) તકલાદી
 બાદલું વિં ['બોલું' ઉપરથી] નકલી; દોળ
 બાદલું નં કસબનું ચૂંછળું (૨) કસબ
 ભરેલી સાડી
 બાદશાહ પું [કા.] રાજધિરાજ; સમ્રાટ.
 બંત સ્ત્રીં [કા.] બાદશાહનું રાજ્ય -
 હકમત. -હી વિં બાદશાહનું, -ને
 લગતું (૨) બાદશાહને શોભે એવું; તેના
 જેવા કાકમાકવાળું (૩) સ્ત્રીં બાદશાહત;
 સામ્રાજ્ય (૪) ભારે કાકમાક ને સમૃદ્ધિ
 બાદી સ્ત્રીં [કા.] અપયો; બદલજમી (૨)
 પેટમાં થતો વાયુ
 બાધ પું [સં.] અડચણ (૨) વિરોધ (૩)
 દોષ; પાપ (૪) પીડા. બંક વિં [સં.]
 બાધ કરનારું
 બાધા સ્ત્રીં [સં.] માનતા; આખડી (૨)
 પીડા; દુઃખ (૩) વિદ્ય. -ધિત વિં [સં.]
 પીડિત (૨) અસંગત કરેલું; રદ કરાયેલું
 બાધું વિં [નુઓ બાધું] આખું [પ.]
 બાધે ભારે અં [બાધેલું + ભાર] મોઢમ;
 નામનિર્દેશ વગર
 બાત વિં [અ. વૈજ્ઞાનિક] નમીન તરીકેનું;
 સાચાનું (૨) નં બાનું (૩) નમીન
 બાત [કા.] નામને લગતાં 'વાત, વાળુ'
 અર્થ બતાવતો પ્રત્યય. ઉદા. મહેરબાન
 બાતબાત નં બાતામાં આપેલા પૈસાનું ખત
 બાતી સ્ત્રીં [સં. વર્ગી] બોલવા-લખવાની
 છટા (૨) વાણી

બાનુ સ્ત્રીં [ફા. વાનુ] સત્રારી
 બાનું નં [નુઓ બાન વિં] સોદાના સાઠા
 પેટે અગાઉથી અપાયેલું નાલું
 બાનૂ સ્ત્રીં [ફા.] નુઓ બાનુ
 બાપ પું [દિ. વપ્પ (સં. વત્તા)] પિતા (૨)
 લાડવહાલ કે સન્માનસૂચક એક
 સંબોધન. ૦૬૨ીં વિં બાપની કમાઈ
 ઉપર આધાર રાખનારું. ૦૭૦માઁ અં
 આખી જિંદગી દરમિયાન; કદી પણ
 [લા.]. ૦૭૭ પું નુઓ બાપુ અર્થે ૨
 બાપડું વિં [દિ. વપ્પડું] ગરીબ; રાંકડું
 બાપદાદા પું અં ૦ વં પૂર્વે
 બાપલિયો પું બાપો (પાટીદાર પટેલ માટે
 વપરાય છે.)
 બાપા પું (માનાર્થે ૦૦૦) નુઓ બાપુ
 બાપીકું વિં બાપનું; વારસામાં મળેલું
 બાપુ પું બાપ (૨) વકીલ પ્રત્યે માન-
 વાચક કે નાના પ્રત્યે વહાલસૂચક ઉદ્દગાર
 બાપૂકું વિં નુઓ બાપીકું
 બાપો પું નુઓ બાપ
 બાફ પું; સ્ત્રીં [સ. વાપ્પ; પ્રા. વપ્પ]
 બફારો (૨) પરસેવો (૩) વરાળ. ૦૭૫
 નં બાફલું તે (૨) બાફેલી વસ્તુ (૩)
 ગોતું (૪) કેરીનું શાક (૫) [લા.] સ્વાદ
 વગરનો ખોરાક (૬) ગોટાળો; બાફલું તે.
 ૦૮૦ પું બાફેલી કેરીનો રસ. ૦૮૧
 સંકિં પાણીમાં ઉકાળીને રાંધેલું (૨)
 બગાડી મૂકેલું; ગોટો વાળવો [લા.]
 બાબત સ્ત્રીં [ફા.] વિષય; મુદ્દો; કામ
 (૨) વિગત (૩) અં વિષે; બાબતમાં
 બાબરાં નં ૦૦૦ [દિ. વચ્ચરી] માથાના
 વીંબાયેલા વાળ. -રિયું વિં બાબરાં-
 વાળું. -રી સ્ત્રીં માથા ઉપરના વાળનો
 ગુરુછો (૨) ટોપીની કોરની જૂલ. -રું
 વિં બાબરિયું; બાબરાંવાળું
 બાબા પું [ફા.] સંત સાધુ કે વૃદ્ધ માટે
 વપરાતો આદરસૂચક શબ્દ
 બાબાગાડી સ્ત્રીં [બાબો + ગાડી] નાનાં
 છોકરાંની ગાડી

બાબાવાક્ય નં બાબાનું- આમ પુરુષનું
 વાક્ય કે કથન; વેદવાક્ય જેવું સ્વતઃ-
 સિદ્ધ વાક્ય
 બાબાશાહી, બાબારી વિં [મ. વાવા +
 શાહી] હલકું; નકામું (૨) વિં પું વડોદરા
 રાજ્યમાં પહેલાં ચાલતો (સિક્કો)
 બાબુ પું અંગાળી માટે કે ઉપરી અમલ-
 દાર માટે વપરાતો શબ્દ
 બાબો પું તાતા; શેઠો (બાળભાષા)
 (૨) નાનો છોકરો; બાળક (૩) ધાવણો
 છોકરો (સ્ત્રીં બેબી) [મલમ
 બામ પું [દિ.] દુખાવો મટાડવા ચોપડાતો
 બામણિયું વિં બાહાણને મળે એવું
 બામણી સ્ત્રીં નુઓ સાપબામણી
 બામલાઈ, બામલી સ્ત્રીં બગલમાં થતી ગાંઠ
 બાયડ વિં [સ. વાહ્ય] બહિષ્કૃત
 બાયડી સ્ત્રીં [દિ. વાહ્યા] બાઈડી; સ્ત્રી (૨)
 પત્ની [(૨) બૈરીને વરા
 બાયલું વિં [બાઈ + લું] નામદં; બીકણ
 બાયું નં નરવાંતી નેડમાંનું નાનું
 બાર પું બંદૂક વગેરેનો અવાજ
 બાર નં [સં. દાર, વાર; પ્રા.] બારણું (૨)
 આંગણું (૩) ડેલી
 બાર વિં [સં. દારણ; પ્રા.] '૧૨' [વહાણ
 બારકસ નં [ફા. વારકસ] માલ લઈ જનાર
 બારણું નં [સં. વાર; પ્રા. વાર] દાર; દરવાજો
 બારદાન નં [ફા.] જેમાં માલ ભર્યો હોય
 તે બાલી બાંધણ કે પાત્ર; અથવા તેનું તોલ
 બારમું વિં કંમમાં અગિયાર પછીનું (૨)
 નં મરનારનો બારમો દિવસ કે તે દિવસે
 કરાતી ક્રિયા-વશે. [બારમે. અંદ્રમા
 હોવો = અણબનાવ હોવો]
 બારશ-(સ) સ્ત્રીં બારમી તિથિ
 બારસાળ સ્ત્રીં [બાર (બારણું) + સાળ]
 બારણાનું ચોકડું
 બારાદારી, બારાબી સ્ત્રીં દરેક વ્યંજ-
 નમાં બાર સ્વર ઉમેરી બનાવેલા અક્ષરો
 આરિસ્ટર પું [દિ. વેરિસ્ટર] વિલાયતની
 પદવીવાળો વકીલ

ખારી સ્ત્રીં નાનું ખારણું (૨) છટકવાનું
ખારું; ખહાનું
ખારીકં વિં [ફા.] ઝીણું; સૂક્ષ્મ (૨)
પાતળું (જેમ કે સૂતર; કપડું) (૩) કદમાં
નાનું (જેમ કે સોપારી, દાણો ૬૦) (૪)
કટોકટીનું; અગત્યનું [લા.]. -કાઈ, -કી
સ્ત્રીં ખારીકંપણું
ખારું નં [નુઓ ખાર નં] ખંદરમાં પેસવા-
નો માર્ગ (૨) રસ્તા (૩) છટકવાની ખારી
ખારે વફાત પું [ખાર+અ. વફાત] મહંમદ
પેગંબરની પુણ્ય તિથિ - એક તહેવાર
ખારેવાટ અં [ખાર+વાટ] અસ્તવ્યસ્ત;
હેકાણા કે ઢંગધડા વગર
ખારેયો (રૈ') પું ઠાકરડાની એક જાત
ખારોટ (રૈ') પું એ નામની એક જાત
કે તેમની અટક(૨) પું ભાટચારણ માટે
વપરાતો એક માનવાચક શબ્દ
ખારોખાર અં પરખારું; લાગણું જ; વગર
પૂછ્યે કે વગર કહે કયે. -રિયું વિં
ખારોખાર - પૂછ્યા વિનાનું
ખાલ પું [સં.] વાળ. ઓતોડ(-ડો) પું
વાળ તરવાથી થયેલો ફેલ્લો
ખાલ વિં [સં.] ઉંમરમાં નાનું(૨) નાદાન;
છાકરવાદ (૩) પું છાકરો (૪) નંખાળક.
ઠંક નં [સં.] નાનું છાકરું (૨) પું
છાકરો. ઠંકખુદ્ધ વિં ખાળકખુદ્ધ
ખાલગીર પું [ફા. વારગીર = ઘોડેસવાર
સૈનિક] ઉત્સાહી, ખહાહુર ખાળક
ખાલગોપાલ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ
ખાલરી(-રી) સ્ત્રીં [વો. Balde] ડાલ
ખાલસંદિર નં નુઓ ખાળમંદિર
ખાલહંથા સ્ત્રીં [સં.] ખાળકની હંથા(૨)
તેનાથી લાગતું યાચ [અંદરની સ્ત્રી
ખાલા સ્ત્રીં [સં.] છાકરી (૨) ૧૬ વર્ષની
ખાલાં નંખંખં ડાકરિયાં; ફાંફાં(૨) ખહાનાં
ખાલિકા સ્ત્રીં [સં.] ખાળા; છાકરી
ખાલિશ વિં [સં.] ખાળકના જેવું; છાકરવાદ;
નાદાન; ખેસમજ [ઉદ્યાન-ખગીચો
ખાલોદ્યાન પું [સં.] ખાળકોને ખેલવાનું

ખાહ્ય નં, -હ્યાવરથા સ્ત્રીં [સં.] ખાળપણ
ખાવટો પું એક અનાજ
ખાવડું નં [સં. વાહ] ખલા અને કોણી
વચ્ચેનો ભાગ
ખાવન વિં [પ્રા. વાવન્ન (સં. દાપચ્ચાન્ન)]
'પર'. ંવીર વિં ખહાહુર; ખળવાન.
-ની સ્ત્રીં ખાવનનો સમુદાય(૨) ગુજરાતી
મૂળાક્ષરો (૩) શરૂઆતમાં કમસર
ગુજરાતી મૂળાક્ષરોવાળા ખાવન શ્લોકોનો
સમૂહ [ખેખાકું
ખાવરું (ખા') વિં [પ્રા. વાહલ (સં. વ્યાહુલ)]
ખાવલું (ખા') નં [દે. વાંહિયા] પૂતળું
ખાવલું (ખા') નં ખાહિલું; અડણ
ખાવળ, -ળિયો પું [સં. વચ્ચલ; વંચુર]
કાંટાવાળું એક વૃક્ષ. -ળી સ્ત્રીં અનેક
ખાવળોવાળી જગા કે ખાવળનું જંગલ
ખાવી સ્ત્રીં ખાવાની સ્ત્રી; સાધુડી
ખાવીશ(-સ) વિં [પ્રા. વાર્વીસ (સં.
દ્વાવિશતિ)] '૨૨'
ખાવું નં કંશોળિયાનું જાળું
ખાવો પું સાધુ (૨) ખાપ. [ખાવા
આદસ શંખ્રં ધણો વૃદ્ધ પુરુષ (૨)
મૂળ પુરુષ (ખ્રિસ્તી માન્યતા પ્રમાણે)]
ખાપ નં [સં.] ખાફ; વરાળ(૨) ધુમસ(૩)
આંસુ, -ખીલવન નં [સં.] વરાળ થવી તે
ખાસઠ વિં [પ્રા. વાસટ્ટિ (સં. દાપટિ)] '૬૨'
ખાસમતી પું ખંખં વોખા કે ડાંગરની
એક સારી ગણતી જાત
ખાસું(-સૂ) દીસ્ત્રીં ઉકાળીને કરાતી દૂધની
એક વાની [કાપડ
ખાસ્તો પું [દે. વટિસ્ત્ર] એક જાતનું સુતરાઉ
ખાહિ(-હી)ર અં [પ્રા. વાહિર (સં. વહિસ્)]
+ ખહાર [ખાહુ [ગ.]
ખાહુ પું [સં.] ખાવડું(૨) હાથ(૩) આકૃતિની
ખાહુકે પું [સં.] વાંદરો (૨) ગટિયો-
વરવો - ખિદામણો ખાણસ (૩) કર્કાટકે
કરડયા પછી નળે ધારણ કરેલું નામ (૪)
ખાહુકે જેવું - ખાધું માણસ [લા.]
ખાહુખલ [સં.], -ળી નં હાથનું જોર

આહુત્ય નં [સં.] અહુપણું; અહુલતા
આહોશ વિં [કા.] આહાક; હોશિયાર.

—રી સ્ત્રીં આહાશી; હોશિયારી

આહ્ય વિં [સં.] અહારનું. ંગોળ વિં
નુઓ અહિગોળ.—હાઆર પું અહારનો
આચાર.—હોપચાર પું અહારનો હપચાર

આળ વિં(ર)પું; નં [સં. વાહ] આળક.
ઠહિછેર પું આળકોને ઉછેરવાં તે. ંકે
પું; નં આલક. ંકેયુદ્ધિ સ્ત્રીં અપરિ-
પક્વ યુદ્ધિ; અણસમનુપણું. ંટી સ્ત્રીં
નાની જાકરી. ંગોપાળ નં અં વં
જાકરાંજિયાં. ંપણુ(—ણું) નં અપણ; નાનપણ. ંપેથી સ્ત્રીં આળકોને વાંચતાં
શીખવવા માટેનું પ્રથમ પુસ્તક (ર)
કોઈ પણ વિષયનું પ્રાથમિક જ્ઞાન આપનાર
પુસ્તક [લા.]. ંખરચાં નં અં વં
જાકરાંજિયાં. ંખોધ વિં આળકોને ઝટ
સમનય તેવું (ર) સ્ત્રીં દેવનાગરી લિપિ.
ંભાષા સ્ત્રીં આળકની ભાષા. ંમંદિર
નં આળકોને તાલીમ આપવાની શાળા.
ંમિત્ર પું આળપણામાંનો મિત્ર.
ંલગ્ન નં આળપણમાં યતું લગ્ન. ંવર્ગ
પું આળકોને શીખવવાનો વર્ગ. ંવિધવા
સ્ત્રીં આળપણમાં થયેલી વિધવા

આળવું સંકિં અળે એમ કરવું [હઠ
આળહઠ સ્ત્રીં આળકની કે આળકતા જેવી
આળા સ્ત્રીં નુઓ ખાલા

આળાપણુ નં [આળ + પણું] આળકપણું;
અજ્ઞાનતા (ર) ંળા — કુમારી હોવાપણું
આળારાહત પું [આળ + રાંત] (આળક
માટે વહાલમાં વપરાય છે)

આળી સ્ત્રીં આળા (પ્રેમવાચક)

આળુંસોળું વિં આળક જેવું અણસમનુ
ને સોળું

આળાતિયું નં આળક નીચે રખાવું
કપડું (ઝાડો પેશાબ કરે તે માટે) (ર)
સાવ ગંદું કપડું [લા.] [પાટલી

ખાંક(ઁડો)(ઁ)પું [પો. Banco] બેસવાની
ખાંકું (ઁ) વિં [પ્રા. વંક (સં. વક)] છેથ;

કાંકું (ર) ટેકું; વિચિત્ર મિનજનું
(ક) સાહસિક (ક) નાનુકે (કામ)

ખાંગ સ્ત્રીં [કા.] નમાજનો સમય સૂચવવા
મુલ્લાંએ કરેલો યોગાર

ખાંગડ (ઁ) વિં [નુઓ ખાટું] હુચું;

ખંધું (ર) સાહસિક

ખાંગી પું [કા.] ખાંગ યોગારનાર મુલ્લાં

ખાંટ (ઁ) નં સ્ત્રીંએને પહેરવાનું રેશમી વસ્ત્ર

ખાંટ પું (ઁ) ખાટ; એક મીડી વાની

ખાંઠ (ઁ) વિં [સં. પ્રા. વંઠ] ઠીંગણું; ગદ્દું.

ખાંડિયું (ઁ) વિં નુઓ ખાંડું (ર) નં

દૂંટી ખાંચનું પહેરણ

ખાંડું (ઁ) વિં પૂંછડી વગરનું (ર) વરવું

(કાંઈક અપૂર્ણતાને લીધે) (ક) યુદ્ધું;

ઉધાડું (તરવાર) [શુલામડી

ખાંદી (ઁ) સ્ત્રીં [સં. પ્રા. વંદી; પા. વંદહ]

ખાંધ (ઁ) પું પુસ્તો; પાળ; ખંધ. ંકામ

નં ખાંધવા—ચણવાનું કામ. ંછાડ સ્ત્રીં

ખાંધવું ને છાટવું તે (ર) તોડ; છટ મૂકવી

તે; માંડવાળ [લા.]. ંણુ નં ખાંધવાનું

કપડું (ર) ખંધન; ગાંઠ. ંણી સ્ત્રીં

ખાંધવાની રીત(ર)ખંધામણી(ક) રચના;

કબારત (ક) વચ્ચે વચ્ચે નુદા રંગ

રંગવાની રીત(પ)તેવી રીતે રંગેલું કપડું

ખાંધવ પું [સં.] ભાઈ (ર) સગા

ખાંધવું (ઁ) સંકિં [સં. વન્ધ] ખંધ વડે

કોઈ વસ્તુને જકડવી (ર) કોઈ વસ્તુ પર

(તેને લપેટીને કે અંદર લઈ લઈ ને) ખંધ

લગાવવો(ક)કાષ્ટો, નિયમ, વચન ઇત્યાદી

મર્યાદામાં—ખંધનમાં મૂકવું (ક)ખતાવવું;

રચવું (જેમ કે, ધર, પાંધડી) (પ) કોઈ

પાયા કે આધાર ઉપર કલ્પના, તર્ક કે

આશા રચવી (ક) નક્કી કરવું; કરાવવું

(જેમ કે, દૂધનો વારો ખાંધવો)

ખાંધી હડીનું (ઁ) વિં મજબૂત ખાંધાનું

ખાંધીમૂડી (ઁ) સ્ત્રીં સચવાઈ રહેલો ભાર—

વકર

ખાંધો (ઁ) પું કાંઠું; ખંધારણ (ર) ખંધન

ખાંચ (ખાં) સ્ત્રીં [સં. વાહ ઉપરથી] હાથને

દાંડનો અંગરખા, ચોળી વગેરેનો ભાગ
(૨) હાથ (૩) મદદ [લા.] ઓધરી સ્ત્રી
નભીનગીરી

ખિગાડ પું જુઓ ખગાડ
ખિચારું વિં [ખા. વેચારું] ખીચારું; દુઃખી
ખિછાત સ્ત્રી [ખિછાવું] ઉપરથી પાથરણું
ખિછાતું નં પાથરણું (૨) પથારી
ખિછાવણું સંકિર્ણ વિ + છાવ્ પાથરણું
ખિજેરી સ્ત્રી ખિજેરાનું ઝાડ. -રું નં
[સં. વીજૂર] એક કળ

ખિઝીક સ્ત્રી [હં.] પતાની એક રમત
ખિડાવણું સંકિર્ણ, ખિડાવું અંકિર્ણ
'ખિડવું'નું પ્રેરક ને કર્માણિ

ખિન પું [ખા.] દીકરો (કોનો દીકરો એ
કહેવા માટે પ્રાયઃ આ વપરાય છે. જેમ
કે મહુમદ ખિન કાસિમ)

ખિન અં [સં. વિના] વિના (૨) સમાસમાં
પૂર્વપદ તરીકે નિષેધ કે અભાવ સૂચવે
છે. અનુભવી વિં અનુભવરહિત.
'જરૂરી વિં જરૂર વગરનું; નકામું.
શરતી વિં શરત વિનાનું

ખિના સ્ત્રી [અ.] ખીના; હકીકત (૨) ખનાવ
ખિયાખાન નં [ખા.] પાણી વગરનો પ્રદેશ
ખિયાખારું નં [પ્રા. વા (સં. દિ) + પ્રા.
વાર (સં. દ્વાદશ્વ)] જ્યોતિષમાં સામી
પ્રીત દાખવતો ખે અને ખારનો ભેગ
(૨) સામી પ્રીત; અણખનાવ

ખિયાખાં નં જુઓ ખિયાખાન
ખિચારું (-વું) નં [પ્રા. વીંચ (સં. વીંચ)]
અનેક ખીજનો સમૂહ; વાવવા માટેનાં ખી
ખિચું નં [પ્રા. વીંચ (સં. વીંચ)] ખી; ખીજ
ખિરદ નં [જુઓ ખિરદ] પ્રતિજ્ઞા; ટેક (૨)
યશ; ખ્યાતિ (૩) ગદ્યપદ્યમય રાજ્યસ્થિતિ.
-દાર્થ સ્ત્રી ટેકીલાપણું (૨) પું ખિરદ
ગાનારો ખારોટ. -દાવલિ (-લી, -ળિ,
-ળી) સ્ત્રી યશની કથા; પ્રશંસાનાં ગીત

ખિરયાની સ્ત્રી [ખા.] એક મુસલમાની વાની
ખિરંજ પું કેશરી ભાત (૨) (વ્યંગમાં)
ખીચડી

ખિરાજમાન વિં [સં. વિરાજમાન] ખિરાજનું;
ખિરાજેણું [ખિસવું (માનવાંચક)
ખિરાજવું અંકિર્ણ [સં. વિરાજ] શોભવું
ખિરાદર પું [ખા.] ભાઈ (૨) સાથી;
ભાઈખંધ. -રી સ્ત્રી ભાઈચારો (૨)
ન્યાત (૩) ભાઈચારાવાળો સમાજ

ખિરુદ નં [સં. વિરુદ; પ્રા.] ખિરદ; ટેક
ખિલ નં [હં.] ભરાતયું; આપેલા માલની
કે કરેલી સેવાનો આંકડો (૨) નવા
કાંચદાનો ખરડો

ખિલકુલ અં [અ.] જરા પણ (નકારા-
ત્મક વાક્યમાં) (૨) સંપૂર્ણતઃ; સાવ
ખિછાયત સ્ત્રી ખિછાત

ખિલાડી સ્ત્રી [પ્રા. વિલાડ (સં. વિલાલ)]
ખિલાડની માદા કે કોઈ ખિલાડું (૨)
કુટુંબમાં પડેલું વાસણ કાઢવાનું આંકડા-
વાળું એક સાધન (૩) વહાણનું લંગર.
ઓ ટોપ પું વરસાદમાં ઊગતી ધોળારા
પડતી છત્રી જેવી વનસ્પતિ. -કું નં
એક ચોપણું. [ખિલાડાં ચીતરવાં = ગમે
તેમ લીટા તાણવા (૨) ભેયા તપાસ્યા
વિના સહી કરવી. ખિલાડાં ખોલવાં
(પેટમાં) = કંકડીને મૂળ ડાગવી. ખિલાડું
કાઢવું (કાચળામાંથી) = કંઈક અણધારી
વાત કાઢવી કે ભેથી રંગમાં ભંગ જેવું
થાય]. -ડો પું નરભતિનું ખિલાડું

ખિલોર પું [અ. વિહર] એક ભતનો પાસા-
દાર ભડો કાચ. -રી વિં ખિલોરનું
ખનેલું. -રી કાચ પું ખિલોર

ખિલ્લી સ્ત્રી [હિં.] ખિલાડી
ખિલ્લું નં [સં. વિલ્લ = જુલું પાડવું] એક
ઈંદના ઓસારની ભીંત
ખિલ્લો પું મહોર - છાપવાળો ચાંદ (૨)
ઉપાધિ; પદવી [લા.]

ખિલ્લપત્ર નં [સં.] જુઓ ખીલીપત્ર
ખિયડા (-રા) વણું (ખિ) સંકિર્ણ 'ખીલું'નું
પ્રેરક
ખિશપ પું [હં.] એક ખિસ્તી ધર્માધિકારી
ખિસ નં [સં.] કમળનો રેસો કે રેસા-
માળો દાંડો

ખિસમાર વિં[સં. વિષ્ણુ] વિરમૃત; વિસારી
મૂકેલું

ખિસાત સ્ત્રી[વ્ર.] વિસાત; પૂંછ [વાની
ખિસ્કે(-સ્કે) સ્ત્રી [દં.] નાસ્તાની એક
ખિસ્તરો, ખિસ્ત્રો પું[ફા. વિસ્તર] ખિઠાનું
ખિસ્મથ નં[દં.] એક ધાતુ-તત્ત્વ[રંવિં]
ખિસ્મિલ્લા ૧૦૫૦[વ્ર.] અલ્લાના નામથી.

[૦૬૨૩] = ખિસ્મિલ્લાનો મંત્ર ખોલી ઝબે
કરવું (૨) આરોગ્યું]

ખિહામણું વિં[પ્રા. વાંહ (સં. મી.)] ભયંકર
ખિહારી વિં જુઓ વિહારી(૨) ખિહાર
પ્રાંતનું (૩) સ્ત્રી ખિહારની ખોલી

ખિહાવણું સંકિં [પ્રા. વાંહ (સં. મી.)
ઉપરથી] + ખિવડાવણું

ખિંદી સ્ત્રી[સં. વિંદુ ઉપરથી] ખીનકી;
ચાઈ (૨) અતુસ્તારનું ટપકું; ખિંદુ

ખિંદુ નં [સં.] ટીપું; ટપકું (૨) મીડું
ખિંખ નં [સં.] જેનું પ્રતિબિંબ પડયું

હોય તે (૨) સૂર્યચંદ્રનું મંડળ (૩)
ધિલોડું (૪) છાયા; પ્રતિમા. -ખાકાર

વિં [+ આકાર] ગોળ (૨) પું ગોળ
આકાર. -ખિત વિં [સં.] જેનું ખિંખ

પડયું હોય તેવું. -ખો(-ખો) છ પું [સં.]
ખિંખ-પાકા ધિલોડા જેવો સુંદર હોઠ

ખી નં [પ્રા. વાંચ (સં. વીન)] ખિયું; ખીજ
(૨) મૂળ; મૂળ કારણ [લા.]

ખીક (ખી) સ્ત્રી [ખીયું-ઉપરથી] ભય.
૦૭૫ (-યું) વિં ખી જાય તેવું; ડરપોક

ખીચ અં [દે. વિચ] વચ્ચે
ખીચારું વિં [ફા.] જુઓ ખિચારું

ખીજ સ્ત્રી[પ્રા. વિદ્યા; વિદ્યા (સં. દ્વિતીયા)]
પડવા પછીની -ખીજ તિયિ (૨) સુદ

ખીજનો ચંદ્ર
ખીજ નં [સં.] જુઓ ખી (૨) મનુષ્ય-

દેહનું ખીજ-વીચનું ખિંડુ (૩) ઓલાદ
[લા.] (૪) વર્ણ; અક્ષર (૫) ખીજમંત્ર

(૬) સમીકરણનું ખીજ-‘૩૮’ [ગ.] (૭)
નાટકના કે કથાના વસ્તુનું મૂળ. ૦૬

નેં બિલ; ભરતિયું (૨) કપીરનો એક

તત્ત્વત્રય (૩) કોશ-કેન્દ્ર; ‘ન્યુકિલયસ’
[પ. વિ.]. ૦૬૧૨(-૫) પું[સં.] ખીજનો

આણુ (૨) ખીજની કોથળી. ૦૬૧૩૫૫
નં અક્ષરગણિત; ‘ગ્રેલિયા’. ૦૫૫૨ નં

ખીજ ઉપરનું પાંદડું. ૦૫૫૨ પું [સં.]
ગૃહ મંત્ર, જેમાં કોઈ દેવને પ્રસન્ન કરવાની

શક્તિ માનેલી હોય છે
ખીજવર પું ખીજ વાર પરણનાર વર

ખીજું વિં[પ્રા. વિજ્ઞ (સં. દ્વિતીયા)] દ્વિતીય
(૨) જુદી ભતનું (૩) અં વળી; વધારામાં

ખીડ નં ઘાસની જમીન; ચરો
ખીડ નં કાચું ભરતનું લોટું

ખીડવું સંકિં [જુઓ ખીડી] બંધ કરવું
(૨) પરખીડયામાં મૂકી તે બંધ કરવું

ખીડી સ્ત્રી [પ્રા. વાંઈ (સં. વાંડી)] પાન-
ખીડી (૨) તમાકુની ખીડી. -ડું નં

મોટી પાનખીડી. [ખીડું ઉપાડવું, ઝડ-
પવું = ભારે કામ કરવાનું માથે લેવું].

-ડો પું કાગળો ઘાલેલું મોટું પરખીડિયું
ખીયું (ખી) [સં. મીત; પ્રા. વાંહિયો] ‘ખીયું’નું

ભૂતકાળ; ખીન્યું (૨) વિં ખીધેલું
ખીધેલ(-લું) (ખી) વિં[ખીધું ઉપરથી]

ડરેલું; ખીનેલ
ખીન નં; સ્ત્રી[સં. વાંળા] એક વાઘ;

વીણા. ૦૬૧૨ પું ખીન વગાડનાર ઉરતાદ
ખીનવું (ખી) અંકિં ખીવું

ખીના સ્ત્રી ખિના; હકીકત
ખીનેલ(-લું) (ખી) વિં ડરેલું; ખીધેલ

ખીખી સ્ત્રી [ફા.] મુસલમાનની સ્ત્રી (૨)
ખાનદાન મુસલમાન સ્ત્રી

ખીયું નં [સં. વિચ] કોઈ આકૃતિ ઢાળ-
વાનું ચોકું (૨) કોઈ આકૃતિ છાપવાનું

કોતરેલું સાધન (૩) છાપવાનો સીસાનો
અક્ષર; ‘ટાઇપ’ (૪) નમૂનો; પ્રતિકૃતિ[લા.]

ખીલત્સ વિં [સં.] ચીતરી ચડે તેવું (૨)
ખિહામણું; ઘોર (૩) ભૂંડું; શરમભરેલું

ખીમાર વિં[ફા.] માંડું. -રી સ્ત્રી માંદગી
ખીલ નં જુઓ ‘ખિલ’ (દં.)

ખીલી સ્ત્રી [પ્રા. વિહ (સં. વિલ્)] એક

ઝાડ કે એનાં પાંદડાં. ૦પત્ર ન૦ ખીલીનું
 પાન. -હું ન૦ ખીલીનું ફળ
 ખીલું (ખી') અઠકિં [પ્રા. વાંહ (સં. મી)]
 ડરવું; ખીનવું (૨) ચોંકવું; ગમરાવું
 બુકું સ્ત્રી [દં.] પુરતક; ચોપડી. ૦ખાધ. ૦ડર પું
 [દં.] ચોપડીઓ ખાંધવાનું કામ કરનારો.
 ૦ખાધ. ૦ડિંગ ન૦ [દં.] ચોપડીઓ ખાંધવાનું
 કામ. ૦સેલર પું [દં.] ચોપડીઓ વેચનાર
 બુકાટવું સઠકિં બૂકે બૂકે જાતું કે ફાંકવું
 બુકાની સ્ત્રી દાડી અને ગાંધ ઉપર આવી
 રહે તેમ માથે કપડું ખાંધવું તે
 બુકાવવું સઠકિં 'બૂકવું'નું પ્રેરક
 બુકિંગ ન૦ [દં.] રેલવેમાં ટિકિટ આપવી
 કે રવાના કરવાનો માલ લેવો તે
 બુકો પું [દં. વુકા] ફાંકો; કોળિયો
 બુખાર પું [અ.] તાવ; ન્વર [વૃદ્ધ
 બુજરગ વિનંતુઓ બુજુર્ગ] ધરડું; વયો-
 બુકારું ન૦ [દં. વુજ્જન = ઢાંકણ] પાણીના
 માટલા ઉપર ઢાંકવાનું પાત્ર
 બુકાવવું સઠકિં બૂકવવું; બોલવવું
 બુકાવું અઠકિં બોલાવું
 બુજુર્ગ વિનં [ફા.] ધરડું; વયોવૃદ્ધ
 બુકાદાર વિનં [સુદ્રો + દાર] નકશી-ભાતવાળું
 બુકી સ્ત્રી (કાનની) બૂટ (૨) તેમાં પહેરવાનું
 ધરણું
 બુકી સ્ત્રી નાનો, બુટ્ટો-ભાત
 બુકી સ્ત્રી ચમત્કારિક ગુણવાળી વનસ્પતિ
 (૨) [લા.] અકસીર ઉપાય (૩) મહા-
 ચતુર અને પહોંચેલ માણસ
 બુકો પું ભરત કે વણાટમાં ફૂલ લેવો
 આકાર (૨) મનનો તરંગ [લા.]
 બુકું વિનં ધાર વગરનું (૨) [લા.] નડી
 બુકિનું (૩) લાગણી વગરનું
 બુકથલ વિનં બેવડું; મૂખ
 બુકાડ (ન) વું સઠકિં, બુકાવું અઠકિં
 'બૂકવું'નું પ્રેરક અને લાવે
 બુકાપો પું [બુકું ઉપરથી] ધડપણ
 બુકું વિનં [સં. વૃદ્ધ, પ્રા. વુકુડ] બૂકું; ધરડું
 બુત ન૦ [ફા.] સૂતિ; પ્રતિમા. ૦પરસ્ત

વિનંભૂતિ પૂજક. ૦પરસ્તી સ્ત્રી ૦ભૂતિ પૂજ
 બુતાનું ન૦ [અ. વ્રતાનહ] બુતાનો (૨)
 મેલી ફાટેલી પાથડી [લા.]. -નો પું
 ઝાણી ફાટેલી પાથડીનો ટુકડો; બોતાનું
 બુકબુક પું [સં. વુકુક] પરપોટો
 બુક વિનં [સં.] જ્ઞાતા; સમન્ત (૨) નજેલું
 (૩) જ્ઞાન પામેલું (૪) પું ગૌતમ બુક;
 બુકાવતાર
 બુક સ્ત્રી બુકિ [પ.]
 બુકિ સ્ત્રી [સં.] વસ્તુને નજીવાની ચિત્તની
 આકલન-કે સમજ શક્તિ; અક્ષલ; ચિત્તની
 એક વિભૂતિ (૨) સમજ; જ્ઞાન; વિવેક;
 ડહાપણ (૩) વિચાર. ૦ગમ્ય, ૦ચાહ્ય
 વિનં [સં.] બુકિથી સમજ શકાય તેવું.
 ૦જની વિનં [સં.] બુકિ ઉપર ગુનરો
 કરનાર (શ્રમજીવીથી લેલકું). ૦પુરસ્કર,
 ૦પૂર્વક અં [સં.] બુકિથી; નજીનિર્ધને.
 ૦ખલ (-ખ) ન૦ સમજ શક્તિ (૨) શેત-
 રજની રમત. ૦લેદ પું [સં.] બુકિનું
 કામડોળપણું. ૦ભ્રમ પું [સં.] બુકિ
 ભ્રમિત-વિપરીત થઈ જવી તે. ૦ભ્રંશ
 પું [સં.] બુકિનો નાશ. ૦સતા સ્ત્રી,
 ૦મત્ય ન૦ [સં.] બુકિમાન હોવાપણું.
 ૦માન વિનં બુકિશાળી; અક્ષલમંદ.
 ૦શાળી વિનં [સં.] બુકિવાળું. ૦હીન
 વિનં [સં.] બુકિ વગરનું
 બુકબુક પું [સં.] પરપોટો
 બુક વિનં [સં.] ડાહું; વિદ્વાન (૨) પું
 એ નામનો ગ્રહ (૩) બુકવાર (૪) વિદ્વાન;
 ડાહો માણસ. ૦વાર પું અઠવાડિયાનો
 ચોથો દિવસ
 બુનિયાદ [ફા.] સ્ત્રી પાયો; મૂળ. -દી
 સ્ત્રી વિનં પાયાનું; મૂળનું. -દી તાલીમ
 અં લુઓ પાયાની કેળવણી
 બુબુદા સ્ત્રી [સં.] ભૂખ (૨) ભોગવવાની
 ઘમ્મ. -ક્ષિત વિનં [સં.] ભૂખ્યું. -કુ
 વિનં [સં.] ભૂખ્યું (૨) ભોગની ઘમ્મવાળું
 બુમરાણુ ન૦ બૂમાબૂમ; ધાંટાધાંટ; પોકાર
 બુમાટ સ્ત્રી; ન૦ બૂમ પોકાર (૨)
 વાયકા; અડવા. -ટો પું બુમાટ

પુરખો પું [અ. વર્જ્ય] ચહેરો ઠાંકવાનું
 નળીવાળું કપડું (૨) આખું શરીર ઠંડાય
 તેવું પડેલું કરવાનું સીરેલું વસ્ત્ર
 પુરજ પું [અ. વર્જ્ય] કિલ્લાના મથાળા પર
 તોપ ગોઠવવા કાઢેલી અગાશી જેવી
 રાવડી (૨) પુરતો; હાથણી
 પુરાવણું સં કિં, પુરાણું અં કિં
 'પુરણું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 પુલકોગ પું [દં.] એક નતનો મોટો
 જખરો ગણતો વિલાયતી ફૂરો
 પુલપુલ નં [ફા.] એક પક્ષી
 પુલક વિં [ફા.] લગ્ય (૨) લેખી ચોખ્ખતા-
 વાળું (=) મોટા; જાંચો (અવાજ)
 પુસાદિયો પું ['પૂસદ' ઉપરથી] દિયેર
 પુદ નં [સં. વિદુ] ટીપું
 પુદ પું એક ખી, જેની કોડી બને છે.
 પુદાણા પુંબં વં જુઓ પુદ પું
 પુખાણુ નં, પુખારવ પું [દે. વૃંવા]
 ઘોંઘાટ; શોરબકાર
 પૂ સ્ત્રીં [ફા.] ખો; ગંધ (૨) મુસલમાન
 સ્ત્રીનાનામ પાછળ લગાડાય છે. (અરિયમખ)
 પૂક (પોડો) પું [દે. વુકા] કોળિયો
 પૂકું સંકિં કાકું (૨) ઝટઝટ ખાણું
 પૂકો પું ખૂક; મોટો કોળિયો; કાકો
 પૂચ પું ડાટો
 પૂચિયું વિં ખૂચ
 પૂચી સ્ત્રીં છોકરી (લાડમાં)
 પૂચું વિં [જુઓ ચીણું (સં. ચિપિટ)]
 બેઠેલા કે ટેરવા વિનાના નાકનું (૨)
 ધરેણાં વગરનું (કાન કે નાક) [લા.]
 પૂચો પું છોકરો. (લાડમાં)
 પૂજ સ્ત્રીં [પ્રા. વૃજ્ઞ (સં. વૃષ્ટ) ઉપરથી]
 સમજ કે કદર. ૦વું સંકિં સમજવું;
 કદર કરવી
 પૂઝવણું સંકિં [જુઓ પુઝાવણું] ચોલવણું
 પૂટ પું [દં.] વિલાયતી બેડો
 પૂટ સ્ત્રીં પુટી; કાનની નીચેની ચામડી;
 લાળી. -ટિયું નં બૂટ પહેરવાનું ધરેણું
 પૂડું વિં જુઓ પુડું

પૂઢ પું [પ્રા. વૃઢ, વૃઢ (સં. વૃદ્) = મોટું
 ઉપરથી] મોટો વાંદરો
 પૂઢિયું વિં [જુઓ પુડું] ધરડું
 પૂઢિયો પું જુઓ બૂઢ
 પૂડું વિં બૂઢિયું
 પૂધ સ્ત્રીં [સં. વૃદ્ધિ] બુદ્ધિ; સમજ [પ.]
 પૂધું નં બેડો ડગોરો
 પૂધું નં [સં. વૃક્ત; પ્રા. વૃંચ] તળિયું
 (વાસણને આંચથી પડે છે તે કે
 તેની બેઠક) [(૨) અકવા
 પૂચ સ્ત્રીં [દં. વૃંવા] ધાંટો; ખરાડો; પોકાર
 પૂચણું નં સૂકવેલી માછલી
 પૂમાપૂમ સ્ત્રીં બુમરાણ
 પૂરણું સંકિં [સં. મૃ ઉપરથી] પૂરણું
 પૂરાઈ (-શ) સ્ત્રીં દુહતા (૨) અણબનાવ
 પૂરુ નં ઘોચેલી ઝીણી ખાંડ
 પૂરું વિં ખરાણ
 પૂસદ સ્ત્રીં ઘેણને ગાલે દિયર તમાચો
 મારે તે; સીમંતને અંગેનો એક વિધિ
 પૂહો પું [પ્રા. વૂહ (સં. વૂહ ઉપરથી)] આડો
 જરેલો લાકડાનો કકડો (૨) ખૂખ [લા.]
 પૂંગિયો પું શૂરાતન ચઢાવવા વગાડવામાં
 આવતો ઢોલ
 પૂહત વિં [સં.] મોટું; વિશાળ. -કુટું (-ગૂ)
 જરાત પું; સ્ત્રીં; નં શૂરાત તેમ જ
 ખહાર જ્યાં શૂરાતીઓ રહેતા હોય એવા
 વસાહતી પ્રદેશોનો સમૂહ
 પૂહરપતિ પું [સં.] દેવેના શુરુ (૨) એક
 ગ્રહ. ૦વાર પું શુરુવાર
 બે (બે) વિં [પ્રા. વિ (સં. દ્વિ)] '૨'
 બે (બે) અં [ફા.] નિષેધ કે અસાવ
 અર્થનો ઉપસર્ગ. ૦અદખ વિં
 અવિવેષી; અસલ્ય. ૦અદખી સ્ત્રીં
 અવિવેક; અસંલ્યતા. ૦આખરૂ,
 ૦ધજજતી સ્ત્રીં અપકીર્તિ. ૦ઈમાન
 વિં વિશ્વાસવાતી; અપ્રામાણિક (૨) કૃત્રિમ;
 નિમકહરામ (૩) આર્યા વગરનું.
 ૦ઈમાની સ્ત્રીં બેઈમાન
 બેઉ વિં બંને

બેકદર (બે) વિં [ફા.] કદર વિનાનું
 બેકસૂર (બે) વિં કસૂર-વાંક વિનાનું
 બેકાર (બે) વિં નવરુ (૨) નકામું. -રી
 સ્ત્રીં કામધંધાનો અભાવ
 બેકી સ્ત્રીં [બે] વિં ઉપરથી બેની બેકી
 (૨) બેથી ભાગી શકાય એવી સંખ્યા (૩)
 આંગળીની સંજ્ઞાથી (બતાવાતી) ટટ્ટીની
 હાજત
 બેખખર (બે) વિં અબખરું
 બેગ સ્ત્રીં [હં.] થેલી (૨) દૂં કધાટની પેટી
 (પ્રાયઃ ચામડાની)
 બેગમ સ્ત્રીં [તુર્કી] મોટા દરગમની
 મુસલમાન સ્ત્રી [વિનાનું]
 બેગરજ (-ગટ, -ગુ) (બે) વિં [ફા.] ગરજ
 બેગાના વિં [ફા.] ત્રાહિત [મનૂર
 બેગાર પું; સ્ત્રીં [હિં.] વેઠ. -રી વેઠિયો (૨)
 બેગુના (૦હ) (બે) વિં [ફા.] નિર્દોષ
 બેચેન (બેચે) વિં [પા.] વે + ચેન અચરચ;
 અજ પાવાળું. -ની સ્ત્રીં બેચેનપણું
 બેતર (બે) વિં [ફા.] અકળાયેલું; કંઠાળેલું
 બેલવવાળી, બેલવસોતી (બે; સો) વિં
 સ્ત્રીં [બે + લવ + સોતી (સહિત)] ગભંવતી
 બેટ પું [ફા.] વ્યટ્ટ ચારે ખાનુએ પાણીથી
 વીંટળાયેલી જમીન; ક્ષીપ
 બેટરી સ્ત્રીં [હં.] જુઓ ટોચ (૨) વીજળી
 રાખવાનું એક સાધન (જેમ કે મોટરની,
 રેડિયોની)
 બેટી સ્ત્રીં [દે. વિટ્ટી] દીકરી. ૦જ સ્ત્રીં
 ગોસાઈજની પુત્રી. ૦વહેવાર પું કન્યા
 આપવા-લેવાનો સંબંધ. -ટો પું [દે. વિટ્ટી]
 દીકરો. -ટંગજ પું બેટો (વ્યંગમાં)
 બેઠક (બે) સ્ત્રીં [અપ. વટ્ટ, દે. વિટ્ટ (સં.
 ઉપવિષ્ટ) = બેઠેલું] બેસવું તે (૨) બેસવાની
 જગા; આસન (૩) બેસવા બેઠવાનો
 ઓરડો (૪) ઘણા જણનું એકઠા થઈ
 બેસવું તે (૫) બેસણી (૬) એક કસરત
 (૭) વ્યવસ્થિત સભા કે મંડળનું અધિ-
 વેશન ભરાવું તે; 'સેશન'
 બેઠાખાઉ (બે) વિં [બેઠું + ખાઉ] શ્રમ

કર્ચા વિના ખાનારું; નિરુધમી; આળસુ
 બેઠાગરુ, બેઠાડુ (બે) વિં [બેઠું] ઉપરથી
 ઘણું બેસી રહેનાર; બેઠાબેઠ થઈ ગયેલું
 બેઠાબેઠ (બે) સ્ત્રીં [બેઠું] ઉપરથી રોજગાર
 વિના બેસી રહેલું તે (૨) નફાખોટ વગરનું
 હોય તે (૩) અં બેઠેલું ને બેઠેલું હોય
 તેમ. -ડી સ્ત્રીં જુઓ બેઠાબેઠ
 બેડી (બે) સ્ત્રીં [બેઠું] ઉપરથી બેડી
 મરકરી કે મનક. -કું 'બેસવું'નું ભૂત-
 કાળ (૨) વિં બેઠેલું (૩) નીચું (ધારમાં)
 (૪) ધાંધલિયા દેખાવ વિના શાંતિથી
 -સ્થિર ગતિથી કે ઠડે પેટ થતું. ઉદા.
 બેઠું કામ; બેઠાળજવા [લા.]. -ડો પગાર
 પું કામ કર્યા વગર મળતો પગાર
 બેડ સ્ત્રીં બેળ; ચૂલાનો ઉપરનો છટો ભાગ
 બેડલી સ્ત્રીં [દે. વેઢ, વેઢા] હોડી; નાનો બેડો
 બેડશી (-સી) સ્ત્રીં [જુઓ ખડાશ] હુંપદ; ગર્વ
 બેડયું નં [વેડયું] ઉપરથી આબેથી કેરીઓ
 અધર વેડવાની બળીદાર ઝોળી
 બેડિયું [બે] ઉપરથી બે બળદનું ગાડું (૨)
 (બેડિયામાં માથે બેઠેલું) બંત્રીસ મણનું માપ
 બેડી સ્ત્રીં [સં. વેટન] જંજીર; કેદીને બાંધવાની
 સાંકળ (૨) બંધન; જંજીર; પ્રતિબંધ [લા.]
 (૩) પગનું રૂપાનું ધરેલું (૪) બે આંગળીએ
 પહેરવાની બેડેલી વીંટી
 બેડું (બે) નં ઘડો ને દેગડો; ઉતરડ
 બેડો પું [દે. વેઢ, વેઢા] વહાણ
 બેડોળ (બે) વિં [બે (પા.) + ડોળ] કદરૂપું
 બેઠંગ (-ગુ) (બે) વિં [બે (પા.) + ઠંગ]
 ઠંગવગરનું; કંઠંગ [મનસૂબો]
 બેત (બે) પું વેત; યુક્તિ; તજવીજ (૨)
 બેત (બે) પું [સં. વેતષ] નેતર
 બેત સ્ત્રીં [અ.] બે દૂંકની ફારસી કવિતા
 બેતકસીર (બે) વિં [ફા.] નિર્દોષ
 બેતમા (બે) વિં [પા.] બેદરકાર
 બેતરફી (બે) વિં બે તરફનું
 બેતાલ (-લું) (બે) વિં તાલ વગરનું
 બેતાળાં (બે) નં બંબવં બેતાળીસ વર્ષની
 ઉમરે આંખે આવતી આંખ કે ત્યારે

પહેરાતાં ચરમાં. -ળીસ વિં
[સં. દ્વિત્વારિંશત્] '૪૨'. -ળું નં
બેતાળીસ શેરના મણું (તોલ)
બેદરકાર (બે) વિં [ફા.] કાળજી વગરનું.
-રી સ્ત્રીં બેદરકારપણું
બેદર (બે) વિં [ફા.] લાગણી વિનાનું;
નિહુર. -દીં સ્ત્રીં
બેદિલ (બે) વિં [ફા.] મન લાડી ગયું
હોય તેવું; નાખુશ. -દી સ્ત્રીં નાખુશી
(૨) અણખનાવ
બેદું (બે) નં [અ. વૈજ્ઞ] હેલું
બેધડક (બે) અં [બિ (ફા.) + ધડક] ડર
વગર; હિંમતભેર
બેધારું (બે) વિં બે ધારવાળું (૨) ગોળ
ગાળ; દ્વિઅર્થી. [બેધારી તરવાર શંખ્રં
સામાને તેમ જ વાપરનારને બંનેને
નુકસાન કરનારી વસ્તુ]
બેધ્યાન (બે) વિં ધ્યાન વગરનું; વ્યથ
બેનમૂન (બે) વિં [ફા.] અલેડ; સર્વોત્તમ
બેન્ક સ્ત્રીં બુઓ બેંક
બેન્ડ વિં [ફા.] સમૂહમાં અનેક વડે
વગાડતું. ઉદા. બેન્ડ વાન્નં મંગાવ્યાં છે
(૨) નં વાન્નં વાળાનો સમૂહ
બેન્ડી નં [ફા.] લોખાનનું તેલ
બેપયું (બે) વિં બે પગવાળું
બેપરવા (બે) વિં [ફા.] કાંઈની પરવા
ન રાખે તેવું; સ્વતંત્ર. બેં સ્ત્રીં પરવા
ન રાખવી તે
બેકાક (ગ, -ટ) (બે) વિં [ફા.] ઉપરથી
ખુલ્લું; અમર્યાદ (૨) અં ઉપાડે છાંચે
(૩) પુરપાટ
બેકામ (બે) વિં [અ. વેપહમ] ધ્યાન -
લક્ષ વિનાનું (૨) ગાફેલ
બેક્ટર (બે) વિં [ફા.] ફિકર વગરનું.
-રાઈ સ્ત્રીં બેક્ટરાપણું. -ફું વિં બેક્ટર
બેબાકળું (બે) વિં [સં. વ્યાકુલ ઉપરથી]
બાવડું; ગાભડું
બેબી સ્ત્રીં [ફા.] નાની બાળકી (૨) નાની
બાળકી માટે લાડનું નામ

બેભાતું (-શુ) (બે) વિં [બિ + ભાત] બે
બતનું (૨) સેળસેળવાળું
બેભાન (બે) વિં [બિ (ફા.) + ભાન] બેશુદ્ધ
બેરખ [અ. દેરફા] નગારું, વાવટો અને
ડંકવાળી ટુકડી [પરેણું
બેરખી (બે) સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું કોળીનું એક
બેરખો (બે) પું રુદાક્ષના મણકાની માળા
બેરલો પું પવંતમાં થતા એક ઝાડનો ગુંદર
બેરિયમ નં [ફા.] એક ધાતુ-તત્ત્વ [૨. વિ.]
બેરિસ્ટર પું [ફા.] બારિસ્ટર. -રી સ્ત્રીં
બારિસ્ટરી
બેરીઝ સ્ત્રીં સરવાળો; સરવાળાની રકમ
બેરેજગાર (બે) વિં [અ. રેજગાર વગરનું
બેરેનેટ પું [ફા.] 'સર'નો વંશપરંપરાગત
ઇલકાબ ધરાવનાર
બેરોમીટર નં [ફા.] વાતાવરણના દબાણનું
માપ દેખાડનાર ચંત્ર
બેલ (બે) પું [ફા. વૈજ્ઞ] બળદ. બંગાડી
સ્ત્રીં બળદગાડી
બેલગામ (બે) વિં [ફા.] નિરંકુશ
બેલડી સ્ત્રીં બે જાણની ભેડી
બેલતેલ નં [બિલ (ફા. વૈજ્ઞ) + તેલ]
લાડકાં ઉપર લગાડવાનું એક તેલ
બેલાશક (બે) અં [અ. વિલાશક] સંકેત
રાખ્યા વિના [નાર સિપાઈ
બેલિક પું [ફા.] અદાલતના હુકમ બળવ-
બેલી પું ધણી; મુરખગ્રી; સહાયતા કરનાર
બેલકર (બે) વિં ભાર - બોજ વિનાનું
બેલફેડ વિં [ફા.] મૂર્ખાં. -ફી સ્ત્રીં મૂર્ખાઈ
બેલકર (બે) વિં બેલકર [બપાણું નં
બેલચની (બે) વિં બોલીને ફરી જનાર.
બેલડ વિં [બિ + ધડ] બેલડેલું હોય તેવું (૨)
સ્ત્રીં બેલડું પડ. બું સંક્રિં બેલડું
કરવું. -ડાવું અંકિં બેલડું કે બમણું
યવું. -ડિયું વિં બે પડવાળું (૨) બેલડાં
ખાંધાનું. -ડું વિં બે પડવાળું (૨) બમણું
બેલફા (બે) વિં [અ. નિમકહરામ;
બેઈમાન. બેં સ્ત્રીં બેલફાણું
બેશક (બે) અં [ફા.] શક વગર

બેશરમ (બે) વિં [ફા. વેશર્મ] નિર્લગ્ન.
 -મી સ્ત્રીનિર્લગ્નતા [-દ્વિ સ્ત્રીમૂર્છા
 બેશુદ્ધ (બે) વિં [બિ (ફા.)+શુદ્ધ] બેભાન.
 બેશુમાર (બે) વિં [ફા.] સુમાર વગરનું;
 બેહદ [મૈત્રી; સંબંધ [લા.]
 બેસબિઠ (બે) સ્ત્રી બેસતુંબિઠતું તે (૨)
 બેસણી (બે) સ્ત્રી બેના ઉપર વસ્તુ ચપટ
 બેસીને સ્થિર રહે છે તે ભાગ (૨) બેઠક
 બેસણું (બે) નં [બેસતું ઉપરથી] બેસણી;
 બેઠક (૨) બેસવાની રીત (૩) ઉઠમણું
 બેસતમ (બે) વિં [ફા. વેસતમ] પુષ્કળ
 બેસતી (બે) સ્ત્રી [બેસતું ઉપરથી] ગાઠ
 મૈત્રી. -તું વિં 'બેસતું'નું વ. દ. (૨)
 ગાઠતું આવતું (૩) નહું શરૂ થતું (૪)
 બંદોબસ્ત હોય એવું; માફકસરતું
 બેસતું (બે) અંકિં [બપ. વસ્ત, વસ્ત; પ્રા.
 વેત્ત] આસન માંડતું (બિભા હોય કે સૂતા
 હોય તેમાંથી) (૨) નીચે આવતું; બિતરતું
 (ભાવ; કચરો) (૩) બંધબેસતું આવતું
 (ડગલો) (૪) શરૂ થતું (જનુ; વધ) (૫)
 (ફળફૂલનું) આવતું (૬) કિંમત લાગવી;
 મૂલ પડતું (૭) લાગતું; ચોટતું; (પાસ; કાથ)
 (૮) પેસી જતું; વાગતું; લાગતું. ઉદા.
 હાથમાં ચપ્પુ બેઠો (૯) સ્થાપિત થતું;
 ભરી થતું. ઉદા. જપતી બેઠી; દશા બેઠી
 (૧૦) અર્થ સમજાવો; રીત પ્રમાણે
 ગાઠવાતું (હિસાબ; કોયડો) (૧૧) વળતું;
 સ્થિર થતું. ઉદા. ચીતરવામાં તેનો હાથ
 બેઠો છે (૧૨) કામકાજ વિના પડી રહેતું
 ઉદા. ભાઈ શું કરે છે? - બેઠો છે (૧૩)
 ભડું - બોખડું થતું. ઉદા. ગળું બેસી ગયું
 (૧૪) રાહ નેવી; બોલી થતું. ઉદા. બેસીને
 હું તો ચાક્યો (૧૫) કસ કે તીક્ષ્ણતા દૂર
 થવી (કપડું; ધાર) (૧૬) આધાર વિનાનું
 -તેજ વિનાનું થઈ જતું; ભાગી પડતું.
 ઉદા. ધર બેઠું = પતિ, પત્ની, કે છોકરાં
 વિનાનું, ટેકા કે માલ વિનાનું થયું. (૧૭)
 વ્યાપતું; ભમતું. ઉદા. કરપ બેસવો (૧૮)
 ખીબત ક્રિયાપદ સાથે આવતાં તે ક્રિયા શરૂ

કરવી, વળગતું-મંડતું એવો અર્થ બતાવે
 છે. ઉદા. રડવા - ખાવા બેઠો. અથવા
 અચાનક કે ભૂલથી તે કરી નાખતું એવો
 અર્થ બતાવે છે. ઉદા. લખી બેઠો;
 બોલી બેઠો. [બેસી જતું = દેવાણું કાઢતું;
 પડી ભાગતું. બેસી પડતું = ધંધામાંથી
 કે માથે લીધેલ કામમાંથી (ચાકીને)
 અધવચ બેસી જતું]
 બેસાડતું (બે) સંકિં ('બેસતું'નું પ્રેરક)
 બેસે તેમ કરતું (૨) બેસતું આવે તેમ
 કરતું; જડતું. ઉદા. નંગ વીંટીમાં બેસાડતું
 (૩) પૂરી દેતું. ઉદા. બેલમાં બેસાડી
 દીધો (૪) નાંખતું; ડરાવતું. ઉદા. લાગો
 બેસાડ્યો (૫) વ્યાપી-ભમી ભય તેમ
 કરતું. ઉદા. કરપ બેસાડવો
 બેસામણ (બે) નં રોગને લીધે ટોરથી
 બિચું ન થવાતું, બેહક બેસતું તે
 બેસારતું (બે) સંકિં બુઝો બેસાડતું
 બેશુમાર (બે) વિં બુઝો બેશુમાર
 બેસૂરું (બે) વિં [બિ (ભૂદા ભૂદા) + સૂર
 અથવા બે (ફા.) + સૂર] બોટા કે ખરાખ
 સૂરતું; બસૂરું [યા બગડેલા સ્વાદનું
 બેસ્વાદ (બે) વિં સ્વાદ વગરનું કે ખરાખ
 બેહક (બે) અંકિં ફરી ન ઉઠાય તેમ (બેસતું,
 ટોરતું)
 બેહક (-ક) (બે) વિં [વા.] હક વગરનું
 (૨) અંકિં હક વગર; અકારણ
 બેહદ (બે) વિં [વા.] હદ વગરનું
 બેહાલ (બે) વિં [વા.] ભૂડી હાલતમાં
 આવી પડેલું (૨) પુંબંબંબં દુર્દશા. -દી
 સ્ત્રી દુર્દશા [નકામું; અધિષ્ટિત
 બેહુદી (બે) સ્ત્રી બેહુદાપણું -દુ વિં [ફા.]
 બેહિસ્ત (બે) નં [ફા. [વિહિસ્ત] સ્વર્ગ.
 બેશીન વિં સ્વર્ગવાસી [-શી સ્ત્રી
 બેહિશ (બે) વિં [ફા.] બેભાન; બેશુદ્ધ.
 બેળા સ્ત્રી બુઝો બેડ [પરાણે
 બેબેબેબે (બે; બે) અંકિં મહા મુશ્કેલીએ;
 બેં (બેં) અંકિં [રવં] (બકરાધિનાં)
 બેંકે સ્ત્રી [દ.] બેંક; શરારી કામ કરતી

પેઢી કે મંડળ. ૦૨ પું [દં.] બેંકનું કામકાજ કરનારો કે સંભાળનારો માણસ; શરાદ્ (૨) એક અટક. -કિંગ નં [દં.] બેંકનું કામકાજ; શરાદી [મોક્ષવાની] બેંગા સ્ત્રી સીવેલી નાની પોટલી (ટપાલમાં બેન્કિંગ વિનં [સં.] બીજા સંબંધી (૨) મૂળમૂલ (૩) 'એલિગબેન્ક' [ગ.] (૪) નં મૂળ કારણ

બેચર સ્ત્રી જુઓ બેરી [બેરીની સલાહ બેરકબુદ્ધિ સ્ત્રી બેરાના જેવી બુદ્ધિ (૨) બેરકશાસ્ત્ર નં બેરામાં ચાલતા કે તેઓ સમજે કે રસ લે એવા રીતરિવાજ ને ધારાધોરણ

બેરી સ્ત્રી [દં. વાહ્યા] સ્ત્રી (૨) પત્ની; વહુ. -કું નં બેરી [અભિમાન [લા.]

બો સ્ત્રી [ફા.] બૂ; ગંધ; વાસ (૨)

બો સ્ત્રી [દં.] બીડો ઇં બાંધવામાં વપરાતી એક જાતની દોરી; 'ટવાઈન'

બોધલર નં [દં.] જેમાં પાણીની વરાળ થાય છે તે (બેન્જિનનો) ભાગ

બોકડી સ્ત્રી [દં.] બકરી. -કું નં બંકડું. -ડો પું બકરો.

બોકી સ્ત્રી બચ્ચી

બોખ સ્ત્રી ['બખુ', 'બખોલ' ઉપરથી] ભગદાળું; મોટા ખાડો (૨) પાણી કાઢવાની આમડાની ડોલ. હદાં બોડો કૂત્રો ને ફાટી બોખ (અખો). બહું વિં દાંત પડી ગયા હોય તેવું. -ખું વિં બોખલું

બોગદું નં [વોલ્ટે. લાગોગદા] ભગદાળું (૨) ભોયરું; 'ઇનલ' (ફેલવેનું)

બોધરણું નં પહેળા મોંની વરલોઈ બોધલું, બોધું વિં બોલિયું; મૂખ બોધલો પું ['બોચી' ઉપરથી] વાળની

કિનારીવાળી બાળકોની ટોપી (૩) અબોડો બોચિયું નં વાંસની હલકી ટોપલી

બોચી સ્ત્રી ગરદન

બોજ પું [દં. વોજ્જ (સં. વહ)] ભાર (૨) મોભો.

-બે પું ભાર (૨) જવાબદારી; ભેખમ

બોટ સ્ત્રી [દં.] હોડી; મછવો (૨) સ્ટીમર

બોટ નં જુઓ અબોટ બોટણી સ્ત્રી [દં. બોટણ] સ્તનની ડીટડી (૨).

ડીટડીના આકારની ચૂસણી

બોટવું સંકિં [દં. વોટ્ટ] ખાઈને કે પોને કે રપશ' વગેરેથી એકું કરવું, અભડાવવું (૨) પહેલેથી રોટી લઈ કબજે કરવો

બોટિયું નં જુઓ અબોટિયું; મુગટો

બોડ (બો) સ્ત્રી [પ્રા. બુડ (સં. પુર)] બખોલ; ગુફા (પશુની) [-કું વિં જુઓ બોડું

બોડકી સ્ત્રી બોડી; વિધવા (તુચ્છકારમાં).

બોડવું સંકિં [દં. વોલ્ટિયું=બોડેલું] મૂંડવું બોડિયું વિં જુઓ બોડું. ઓટકોડિયું

વિં સાવ બોડું

બોડી સ્ત્રી [જુઓ 'બોડું'] જુઓ બોડકી.

-કું વિં [દં. વોટ્ટ] માથે વાળ વિનાનું (૨) ઉધાડું; ખુલ્લું; સાફ (માથું, ખેતર, મથાળા વગરનો અક્ષર, લૂંટી લીધેલો માણસ વગેરે) [લા.]

બોણી (બો) સ્ત્રી [પ્રા. વોહણ (સં. વોધન) ઉપરથી] પહેલો વકરો (૨) ખેસતા વર્ષની બક્ષિશ (૩) ઇપકો; ગાળ [લા.]

બોત (બો) પું [ફા. બુત = જડ મૂર્તિ] બાધો; મૂર્ખ [(૨) કલંક; આળ

બોતાન (-નું) નં પાઘડીની અંદરનો ગાભો

બોતે (-તો) ર (બો) વિં [પ્રા. વાહત્તરિ, વાવત્તરિ (સં. દાસત્તરિ)] 'બર'

બોથડ વિં જડ; ઠોઠ (૨) સુસ્ત

બોથું નં પાઘડું (તિરસ્કારમાં)

બોદલું વિં જુઓ બોદું

બોદાવું અંકિં [જુઓ બોદું] પાણી પીને તર થવું (૨) પાણીથી કોવાઈ બગડી જવું

બોદું વિં [સં. વોદકું] બોદાઈ ગયેલું (૨) બોખરું (૩) ઢીલું; કાચું (૪) નં તડવાળું

કે બરાબર નહિ પકવેલું માટીનું વાસણ

બોધ પું [સં.] ઉપદેશ (૨) જ્ઞાન. ઠંક વિં [સં.] બોધ આપનારું. ઠંદાયક, ઠંદાયી

વિં બોધ આપનારું; જેમાંથી બોધ મળે એવું. બપત્ર નં માહિતી આપનારી

ચોપડી; 'પ્રોસ્પેક્ટસ'. બપાઠ પું પદાર્થ-

પાઠ (૨) નમૂના તરીકેનો પાઠ (૩)
 શિખામણ; ધડો. વ્યવસ્થા નં શિખામણનું
 વચન. -ધાર્મિક વિં બોધના લક્ષણ-
 'વાળુ; 'ડિટેક્ટક'
 બોધિ સ્ત્રીં [સં.] સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ)
 બોધિત વિં [સં.] બોધ પામેલું
 બોધિવૃક્ષ નં [સં.] ગયામાં આવેલું પીપ-
 ળાનું ઝાડ, જેની જગાએ પૂર્વે શુદ્ધિદેવને
 જ્ઞાન થયું હતું
 બોધિસ્ત્રવ પું [સં.] જે પૂર્ણ જ્ઞાન
 મેળવવાના માર્ગ ઉપર છે અને થોડા
 જન્મમાં એ સ્થાને પહોંચનાર છે એવો
 (બૌદ્ધ) સાધક
 બોબડી સ્ત્રીં [બોબડુ] પરથી બોલતી; જ્ઞાન
 બોબડુ વિં [સ્વં] તોતડું
 બોબિત નં [હં.] સાળમાં વપરાતી વાણના
 તારની ભૂંચળી
 બોચ્ચ, બોળો, બર [હં.] જુઓ 'બોંબ'માં
 બોચકોટ પું [હં.] બહિષ્કાર
 બોચું ('બો') નં જેમાંથી લીંડી થાય છે
 તે છાડનો (ભીંડી ઉતારી લીધેલો) સાંકો
 બોચું નં [હં. વોં] પાણીમાંના ખરાબાની
 એતવળી આપવા માટે દરિયામાં તરતો
 રાખેલો લોહનો ગોળો
 બોર નં [પ્રા. (સં. વ્દર)] બોરડીનું ફળ.
 બંદો પું [નંદુલું] કચ્ચરધાણ: પાચમાલી.
 બંડી સ્ત્રીં [પ્રા. વોરી; વ્દરી] બોરનું ઝાડ.
 બમાળા સ્ત્રીં બોરજેવા મંજુકાની માળા
 -એક ધરેલું
 બોરસલ્લી (-ળી) સ્ત્રીં [પ્રા. વજલસિરી (સં.
 વજુચ્ચાં)] એક ફૂલઝાડ [એક ધરેલું
 બોરિયું નં [બોર' ઉપરથી] બટન (૨)
 બોરી સ્ત્રીં [ફા. વૂરિયા] ગાંસડી: ચૂણ
 બોરીક પું [હં.] ટંકણખાર-તેનું દ્રાવણ
 [૨. વિ.]
 બોરો પું [જુઓ બોરી] ધાળળો; બન્નૂસ
 બોર્ડ નં [હં.] પારિયું (૨) મંડળ. ઉદાં
 રફલ બોર્ડ, લોકલ બોર્ડ
 બોર્ડિંગ સ્ત્રીં [હં.] છાત્રાલય

બોલ પું [હં.] દડો
 બોલ પું [બોલવું' ઉપરથી] શબ્દ; વચન
 (૨) કડી; વડક (૩) મહેલું [લા.]. બંડાણું, બંડું
 વિં વાચાળ; વાતોડિયુ (૨) લડકણું. બોલ
 સ્ત્રીં બોલવું ચાલવું તે; વાતચીતનો વહે-
 વાર; મેળાપ (૨) તકરાર (૩) સાટું; કરાર.
 બંછા સ્ત્રીં બોલવાની ઢબ. બંતી સ્ત્રીં
 જ્ઞાન. બંપટ નં બોલવું ચિત્રપટ-સિનેમા.
 બંધ પું કરાર. બંબાલા સ્ત્રીં ચલણ
 કે ચડતી કળા હોવી તે; કૂતોહ
 બોલબેટ નં બંબવં [હં.] કિકટની રમત
 બોલબેરિંગ નં [હં.] છરાને આધારે પેડું
 સહેલાઈથી ફરે તે માટેની યોજના (જેમ કે,
 સાઈકલમાં)
 બોલવું સંકિં [પ્રા. ફૂલ વોલ્] વાચા
 કાઢવી; બોચરવું (૨) કહેવું; વાત કરવી
 (૩) વડવું; ગુરસો કે ચલણમાં બતાવવા
 કહેવું [લા.] [તકરાર
 બોલબોલા સ્ત્રીં સામસામે બોલવું તે;
 બોલાચાલી સ્ત્રીં તકરાર (૨) બોલવા
 ચાલવાનો સંબંધ-દોસ્તી
 બોલાબોલ સ્ત્રીં બોલબોલા
 બોલી સ્ત્રીં ભાષા કે ગોણ ભાષા જે
 બોલવામાં જ ચાલતી હોય (૨) મહેલું
 (૩) કપ્પલાત. બોલી સ્ત્રીં બોલવા
 ચાલવાની રીતભાત
 બોલટ પું [હં.] એક બાજુ ચાપી ચઢાવ-
 વાનો માયાદાર ખીલો
 બોલશેવિક વિં [હં.] રશિયાના એ નામના
 એક સામ્યવાદી મંડળનું. -ઝમ નં તે
 મંડળની ફિલસૂફી
 બોલું સંકિં [સ. વપ] વાવવું (૨) ગુમાવવું
 બોસો પું [ફા.] બચ્ચી
 બોળ પું [સં. વોલ] એક જાતનો ગુંદર
 બોળકેરી પું [બોળવું + કેરી] મીઠામાં
 આથેલી આખી કેરી -એક અથાણું
 બોળવું સંકિં [સં. વૂલ; પ્રા. વોલ] પ્રવાહીમાં
 ડુબાવવું (૨) ગુમાવવું; વણસાડવું [લા.]
 બોળાવાડો પું બ્રહ્મા; વરાળ; અડાઅડ

-ખોળ વિં [‘ખોળકું’ ઉપરથી] ખોળનાર
(સમાસને અંતે). ઉદા. ધરખોળ
ખોળ(ખોળો) પું [દં.] દારૂખોળનું એક
હિસક અન્ન. ંમારો પું ખોળથી
મારો ચલાવવો તે. ૦૨ નં [દં.] ખોળ
નાખવા વપરાતું લઘાયક વિમાન
ખોદ્ધ વિં [સં.] ખુદ્ધને લગતું (૨) ખુદ્ધનું
અનુયાયી. ંધમી, ંમાગી વિં (૨)
પું ખોદ્ધમાર્ગનું કે તેનું અનુયાયી. -દ્ધિક
વિં ખુદ્ધિને લગતું. ઉદા. ખોદ્ધિક શિક્ષણ
ખયાન નં [ન્યુઓ ખયાન] વર્ણન
ખયારી(-સી) વિં [પ્રા. વાસી (સં.
દ્વચ્છોત્તિ)] ‘૮૨’
ખયૂગલ નં [દં.] એક વિલાયતી રણવાદ્ય
ખશી નં [દં.] વાળ, તંતુ કે વાળાની, કશાને
ધસીને સાફ કરવા માટેની એક ખનાવટ
ખસા નં [સં.] સમ્યક્દાન દસ્વરૂપ, જગતનું
મૂળતત્ત્વ (૨) વેદ (૩) પરમાત્મા (૪) પું
અસા (૫) આહાણ. ંકુમાર પું નારદ.
ંદ્ધમિય પું એ નામની નાતનો માણસ.
ંગાઠ સ્ત્રીં જનોઈમાં વળાતી ગાંઠ.
ંચય નં [સં.] અહના સાક્ષાત્કારની
સાધના(૨) ઇદ્રિયનો નિગ્રહ. ંચર્યાશ્રમ
પું ચારમાનો પ્રથમ આશ્રમ-જેમાં
અહચર્યા સેવીને માણસ વિદ્યાભ્યાસ
કરે છે. ંચારિણી સ્ત્રીં [સં.] અહચર્યા
પાળનાર સ્ત્રી. ંચારી પું [સં.] અહચર્યા
પાળનાર માણસ(૨) વિદ્યાર્થી. ંજ્ઞાસા
સ્ત્રીં [સં.] અહજ્ઞાનની ઇચ્છા; ઉત્કંઠા
(૨) અહવિષયક વિચારણા; તે કરતું
શાસ્ત્ર. ંજી વિં [સં.] અહજને નાણારું.
ંજ્ઞાન નં [સં.] અહજનું જ્ઞાન. ંજ્ઞાની
[સં.] વિં. ંજી વિં [સં.] અહ સંબંધી.
(૨) આહણો પર આરથા રાખનારું.
ંતેજ નં [સં.] અહચર્યા કે અહજ્ઞાનનું
તેજ. ંદેવ પું અસા (૨) પૂજ્ય આહણ.
ંનિર્વાણ નં [સં.] ‘મોક્ષપદ. ંનિષ્ઠ
વિં [સં.] અહાના ધ્યાનમા લીન; અહજ.
ંખધુ પું [સં.] નામનો જ આહણ.

ંભટ્ટ વિં (૨) પું એ નામની જાતિનું.
ંભોજન નં આહણને જમાડવા તે.
ંચક્ષુ પું [સં.] પાંચ મહાભૂતોમાંનો
એક-વેદનું અધ્યયન અને અધ્યાપન.
ંરંધ્ર નં [સં.] મનુષ્યના મસ્તકમાં
માનેલું એક છિદ્ર, ન્યાંથી અહલોકમાં
જનારના પ્રાણ નીકળે છે એમ કહેવાય
છે. ંરાક્ષસ પું [સં.] ભૂત યથેલો આહણ.
ંર્ષિ પું [સં.] આહણ ઋષિ. ંલોક
પું [સં.] અહાનો-ભૂતમાં ભૂતો લોક.
ંવચ્ચસ નં [સં.] અહચર્યાથી કે અહના
જ્ઞાનથી પ્રગટતી તેજસ્વિતા (૨) અહતેજ.
ંવાદિની સ્ત્રીં [સં.] ગાયત્રી (૨)
અવિવાહિત રહી વેદાભ્યાસ કરનારી
સ્ત્રી. ંવાદી વિં [સં.] અહવાદનું અનુયાયી
(૨) વેદનું પઠનપાઠન કરનારું. ંવિદ્યા
સ્ત્રીં [સં.] અહ સંબંધી વિદ્યા. ંવેત્તા
પું. અહજને નાણનાર. ંસંબંધ પું
અહજની સાથે સંબંધ(૨) પુષ્ટિમાર્ગીઓનો
એક વિધિ. ંસૂત્ર નં જનોઈ (૨)
બાદરાયણે રચેલાં વેદાંતનાં સૂત્ર. ંહત્યા
સ્ત્રીં આહણની હત્યા
અસા પું [સં. વ્રજન] સુષ્ટિની ઉત્પત્તિ
કરનાર વેદધર્મની વિમૂર્તિમાંના એક
દેવ. [ંના લેખ શંખે ૦૨ ટાળ્યા ન ટળે
તેવા લેખ. ંનો દહાડો શંખે ૦૨ ધણો લાંબો
ને કંટાળાભરેલો દિવસ]. -હાદાર પું
[+અહાર] આમકાર; પ્રણવ. [ંપણુ ન
આવડવો = કશું ન આવડતું]. -હાણી
સ્ત્રીં અહાની પત્ની (૨) દુર્ગા. -હાનંદ
પું [સં.] અહ સાથે અભેદનો આનંદ.
-હાર્પણુ નં [સં.] અહજને-ઈશ્વરને
અર્પણ. -હાસ્ત્ર નં [સં.] અહાનું અન્ન
(૨) આહણનો શાપ. -હાડ નં [સં.] વિશ્વ
આહ વિં [સં.] અહજનું, -ને લગતું
આહણ પું [સં.] હિંદુઓના ચાર વર્ણોમાંના
પહેલા વર્ણનો માણસ (૨) મંત્રોનો
બુદ્ધિબુદ્ધિ કર્મોમાં વિનિયોગ જણાવનારો
વેદનો ભાગ. ંવ નં આહણપણું;

બ્રાહ્મણના સદ્ગુણ. ધર્મ પું હિંદુ
વેદધર્મ. -ણિયું વિં બ્રાહ્મણ સંબંધી
(૨) બ્રાહ્મણના હાથનું કે તેને ખપે
તેવું. -ણી સ્ત્રીં બ્રાહ્મણ સ્ત્રી
બ્રાહ્મસહૃદ્ નં [સં.] જુઓ બ્રાહ્મવેળા
બ્રાહ્મવિવાહ પું વિવાહના આઠ પ્રકારો-
માંનો એક, જેમાં કન્યાને શણગારી વરને
કશું લીધા વિના આપવામાં આવે છે
બ્રાહ્મવેળા સ્ત્રીં સુર્યોદય પહેલાંની બે ઘડી-
નો સમય [અર્વાચીન ધર્મ સમાજ
બ્રાહ્મસમાજ પું; સ્ત્રીં ખંગાળાનો એક
બ્રાહ્મી સ્ત્રીં [સં.] એક વનસ્પતિ (૨) સરસ્વતી
(૩) વાણી (૪) વિં બ્રહ્મને લંગતું
બ્રાહ્મસમાજ પું બ્રાહ્મસમાજ
હિંદન પું; નં [સં.] ઈચ્છાક
હિંદિશ વિં [સં.] હિંદન દેશનું કે તેને લગતું
હિંજ સ્ત્રીં [સં.] પાનાંની એક રમત (૨)
પું પુલ

હિંજ +, ભાષા, વ્યાસી જુઓ 'વ્રજ'માં
પ્રેમલપદ્ધતિ સ્ત્રીં આંધળા માટે પ્રેમલ
નામના માણસે શોધેલી લખવા વાંચવાની
પદ્ધતિ
પ્રેક સ્ત્રીં [સં.] ગતિમાન ચક્રને યોગાવવાની
ચાંપ (૨) રેલવેનો એક ડબ્બો, જેમાં
લગેજ સામાન ભરવામાં આવે છે
પ્રેક સ્ત્રીં [સં.] ડબલરોટી; પાઉં
પ્રોડક્ટ વિં [સં.] વાયરલેસ ધ્વનિવર્ધક
ચંત્ર દ્વારા પ્રસારિત કરેલું; રેડિયો પર
કહેલું [વાળો પદાર્થ (૨. વિ.)
પ્રોમાઇડ પું [સં.] પ્રોમીનના સંચોજન-
પ્રોમીન પું [સં.] એક વાયુ (૨. વિ.)
પ્રોડક્ટ નં [સં.] વિદ્યાયતી દેશનનો કમ્પો
પ્રોડક્ટ પું [સં.] ચિત્ર કે છબી છાપવાનું
તૈયાર કરેલું ખીણું (૨) મોટા મકાનમાં
એક કુટુંબ સ્વતંત્ર રહી રહે એવો
અલગ ભાગ

ભ

ભ પું [સં.] ઓછા થોડો બ્યંજન
ભક્ત વિં [સં.] ભક્તિ કરનારું (૨) -ના
પર આરાધક; -ની ભક્તિવાળું (૩) પું
ભગત. વ્યક્તિ વિં [સં.] ભક્ત પર
પ્રેમ રાખનાર. -ક્રાણી સ્ત્રીં ભક્ત સ્ત્રી
(૨) ભક્તની સ્ત્રી. -ક્રાધીન વિં
[+ અર્વાચીન] ભક્તને વશ (પ્રભુ)
ભક્તિ સ્ત્રીં [સં.] ભજવું તે; ભજન (૨) પ્રેમ;
આદર. ભાવ પું ભક્તિનો ભાવ;
આદર; પ્રેમ. ભાગ પું ભક્તિ દ્વારા
સાધનાનો માર્ગ
ભક્ષ પું [સં.] ખોરાક (૨) શિકાર. બંધ
વિં [સં.] ભક્ષ કરનાર; ખાનાર. બંધ
નં [સં.] ખાવું તે. બંધિય વિં [સં.]
ખાવાને યોગ્ય
ભક્ષિત વિં [સં.] ખાધેલું
ભક્ષી વિં [સં.] ભક્ષનારું (સમાસને અંતે
હ્રસ્વ માંસલક્ષી)

ભક્ષ્ય વિં [સં.] ખાવા યોગ્ય (૨) નં ભક્ષ;
ખાવાનું
ભગ નં [સં.] નસીબ; સદ્ભાગ્ય (૨)
ઐશ્વર્ય, વીર્ય, યશ, શ્રી, જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય
એ છનો સંમૂહ
ભગત વિં (૨) પું [સં.] ભક્ત પરથી ભજન
કરનાર. ભાણુસ પું સીધો સાદો અને
ઈશ્વરથી ડરીને ચાલનારો માણસ.
-તાણી સ્ત્રીં ભક્તાણી
ભગદાણું નં મોટું ખાદ્યું
ભગરું વિં [પ્રા. મળ, મુળ (સં. મત્ત, મુક્ત)]
ભભરું (૨) છટું; ચીકારા - વાક વગરનું (૩)
ખરડ (૪) ભડી ગયેલા રંગનું
ભગવતી વિં [સં.] મળવર ઉપરથી ભગવાનનું;
ભક્ત; ઓલિયું (૨) સ્ત્રીં [સં.] દેવી
ભગવત્પરાયણ વિં ઈશ્વરભક્તિમાં
પરોવાયેલું, [સુખ્ય ધર્મ પુસ્તક - ગીતા
ભગવદ્ગીતા સ્ત્રીં [સં.] હિંદુઓનું એક

ભગવંત વિં [સં. ભગવત્] ઈશ્વર(૨)માન-
વાચક સંબોધન
ભગવાન વિં (૨) પું [સં.] ઈશ્વર. [૦નું
માણસ શંખ્રં ભલું, યોલિયું માણસ].
ભગવું વિંગેરુવા રંગનું. [ભગવાં પહેરવાં=
સાધુ-સંન્યાસી થયું]
ભગંદર નં [સં.] ગુદાની પાસે છિદ્ર-ગ્રણ
થવાનો એક રોગ
ભગાડવું સં કિં નસાડવું (૨) છેતરી
ભાળવીને લઈ જવું કે મૂળ સ્થળ તત્ત્વવતું
ભગિની સ્ત્રીં [સં.] બહેન. ૦સમાજ
પું; સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું મંડળ
ભગીરથ પું [સં.] આકાશમાંથી ગંગાને
પૃથ્વી પર લાવનાર રાજા (૨) વિં
મહામુરદેવ [લા.]
ભક્ત વિં [સં.] ભાગેલું; નાશ પામેલું (૨)
હારેલું; હતાશ. -સાશ વિં [સં.] નિરાશ;
હતાશ [ખોસી દેવું
ભચકાવવું સં કિં [૨વં] ભચ દઈને
ભચડવું સંકિં [૨વં] દાખવું; કચડવું
(૨) ભરડવું
ભચડ'ભચડા, ભચડાભચડી સ્ત્રીં ખૂબ
ભચડાવું તે; સખત લીડ
ભચરડવું સંકિં ભચડવું
ભચોભચ(-રચ) અં [૨વં] ભચ ભચ
(૨) ઉપરાઉપરી
ભજન નં [સં.] નામસ્મરણ; ભક્તિ (૨)
ભક્તિનું ગીત. ૦મંડળી સ્ત્રીં ભજન
ગાનારાઓની મંડળી. -નિક વિં ભજન
કરનાર કે ગાનાર. -નિયાં નં બં વં
ભજનો (૨) કરતાલ (૩) ગાળો [લા.]
ભજવવું સંકિં [સં. મજ] નાટક કરવું;
તેનો ખેલ કરી દેખાડવો; વેરા દાંઢીખતાવો
ભજવું સંકિં [સં. મજ] ભજન કરવું (૨)
જપવું (૩) સેવવું(૪) પહેરવું; ધારણ કરવું
(વસ્ત્રાભૂષણ). ઉદાં 'મણિ મુકટ ભજે
ભગવાન'
ભજવું અં કિં [પ્રા. માજ (સં. મ્રાજ) =
ચમકવું] શોભવું. ઉદાં 'વણ'થી ચંપક
ભજ્યું'

ભજિયું નં [પ્રા. મજ્જિય (સં. મજિત)] તળીને
કરેલી એક વાની
ભટ પું [સં.] થોદો
ભટ પું [જુઓ ભટ] પંડિત (૨) ભિક્ષુક
બ્રાહ્મણ (૩) રસોધયો(૪) બ્રાહ્મણની એક
અટક. ૦જ પું (માનાથે) કે વ્યંગમાં ભટ
ભટકણ(-ણ) વિં ભટકનારું; રખડેલ
ભટકવું અં કિં રખડવું
ભટકાવું અંકિં [ભટ (૨વં)] અથડાવું
(૨) આડે આવવું (૩) રખડવું (૪) [લા.]
અણધાર્યું મળવું (પેલડાઈ કે કળિયો થવો)
ભટકાં નં બં વં વલખાં (૨) ફેરા આંટા
ભટ્ટરિયું; ભટ્ટોળિયું નં ફેરાનું બચ્ચું
ભટ્ટ પું [સં.] વિક્રાન બ્રાહ્મણ; ભટ (૨)
બ્રાહ્મણની એક અટક
ભટ્ટારક વિં [સં.] માનનીય; નામવર
ભટ્ટિની સ્ત્રીં [સં.] રાણી (૨) શેઠાણી (૩)
ભટ્ટની સ્ત્રી
ભઠે અં [પ્રા. મટ (સં. મ્રટ)] ધિક્
ભઠિયારખાનું નં 'ભઠ્ઠી' ઉપરથી રસોડું
(૨) રસોડાનું કામકાજ [લા.]
ભઠિયારણ, ભઠિયારી સ્ત્રીં ભઠિયારું
કરનાર સ્ત્રી (૨) ભઠિયારાની સ્ત્રી
ભઠિયારું નં ભઠિયારાનું -રાંધવાનું કામ
(૨) રસોડું [લા.]. -રો પું ભઠ્ઠી પર
શેકનારો (૨) રાંધનારો
ભઠોરું નં જમીનમાં પડતી ફાટ -ચીરો
ભઠ્ઠ અં જુઓ ભઠ
ભઠ્ઠી સ્ત્રીં [પ્રા. મટ (સં. મ્રટ)] નીચેથી
આંચ કે પવન દઈ શકાય એવો થાપો
કરી કરેલો ચૂલો (જેમ કે ભાટમૂંજની)
(૨) ચૂનો, ઈંટ જેવું પકવવાની રચના (૩)
દાર ગાળવાનું ફડ (૪) ભઠ્ઠી પર રાખેલું
વાસણ ને તેમાંની વસ્તુ (જેમ કે વેદની,
ધાતુ વગેરે મારવા માટે) -ફો પું
મોટી ભઠ્ઠી
ભડ વિં [પ્રા. મઢ (સં. મટ)] બળવાન (૨)
સમૃદ્ધિમાન (૩) પું થોદો (૪) શ્રીમંત
ભડ નં ફૂવામાંથી પાણી ખેંચવાની સવડનું

ચલતર કે લાકડું. [ખાંધવું=મથાળું
-મોહું ખાંધવું (જેમ કે વાતનું)]
ભડ નં સુકાઈ ગયેલી જમીનની ફાટ; ભડોરું
ભડ સ્ત્રી ભુઓ ભેડ. [બનીકળી જવી,
બેરેરાઈ જવી=ભોપાળું બહાર પડી જવું]
ભડક સ્ત્રી [‘ભડકું’ ઉપરથી] ચમક;
ખીક. બધું (-બું) વિબળીકણ; ચમકનારું.
બું અંકિં ચમકવું; ઓચિંતું ડરવું.
-કિયું વિં ભડકે એવું; ભડકણ
ભડકી સ્ત્રી [ભુઓ ભરકી] રાખડી કે
કાંજ જેવી એક વાની. -કું નં ધટ
રાખ જેવી એક વાની; ભરડકું
ભડકું નં, -કો પું અગ્નિનો ભમૂકો (ર)
અળ; લાય [રીગણનું]
ભડત નં ભડયાવીને તૈયાર કરેલું શાક
ભડયાવું અંકિં [ભુઓ ભડયું] ભડ-
સાળમાં ચડવું-ખડાવું-સીકવું
ભડથિયું, ભડથું નં [પ્રા. મહિત=શળ
ઉપર સેકેલું માસ] ભડયાયેલો પદાર્થ
ભડકું નં [સરં ભડયું] જાળી પડી ગયેલી
કાચી કેરી
ભડભડ અં [રવં] એવા અવાજથી (ર)
તેરથી; ઝટ. બું અંકિં વગર વિચાધું
બોલવું (ર) ભડભડ સળગવું; ઓચિંતું
સળગવું (૩) ભભડવું; ખાવાનું મન થવું.
-કાટ પું ભડભડવું તે (ર) ભડભડ
એવો અવાજ (૩) અં એવા અવાજથી.
-કિયું વિં મનમાં જે હોય તે કહી
દેનારું; શુભ ન રાખી શકે એવું
ભડભાદર વિં [ભડ (દે. વઢું) મભાદર (સં.
મદ્રકં)] મોટું; ભયું ભાદયું (ર) આખરફાર
ભડવીર પું [ભડ + વીર] બહાદુર યોદ્ધો
ભડવો પું પોતાની સ્ત્રીના વ્યભિચાર ઉપર
જીવનાર (ર) વેશ્યાનો સાથી (૩) સ્ત્રીવશ પતિ
ભડસાળ સ્ત્રી ચૂલા કે સગડીનો બની
રાખવાળો ભાગ
ભડાકે અં [રવં] ભડાકા સાથે (ર) તરત
ભડાકો પું [ભુઓ ભડાકે] ધડાકો (ર)
ખડક ફૂટવાનો અવાજ (૩) ગપગોળો

ભડાભડ અં [રવં] એવા અવાજ સાથે
(ર) એકદમ. -કો (-કી) સ્ત્રી ભડાભડ
અવાજ (ર) ધાંધલ; ધમપહારા
ભડાભૂટ સ્ત્રી; નં [રવં] ધાંધલ (ર)
વેરણછેરણ
ભડું નં [પ્રા. મિત્ત (સં. મિત્તક)] ધરની
આગલી દીવાલ (ર) પડદા તરીકે કરાતી
પાતળી દીવાલ
ભડોભડ અં [રવં] ભુઓ ભડાભડ
ભલુકાર (-રો), ભલુકો પું કરાના
અવાજની આગાહી કે ગુંતરવ
ભલુતર નં ભલેલું તે; શિક્ષણ
ભલુવું સંકિં [સં. મગ્] શીખવું (ર) બોલવું;
કહેવું. ઉદાં ભલે નરસેયો (૩) વાંચવું
ભલુવવું સં કિં (‘ભલવું’ તું પ્રેરક)
શીખવવું (ર) પાઠ કરાવવો; ઉચ્ચારાવવું.
[ભલુપી મૂકવું=શીખવી-સમજવી
રાખવું]
ભણી અં તરફ; ખાનુએ
ભતકું નં, ભતકો પું લાકડીનો સપાટો
-પ્રહાર (ર) ફાંસ; આડખીલી [લા.]
ભતું નં [સં. મક્ત, પ્રા. મક્ત] ભાતું કે તે બદલ
અપાતા પૈસા (ર) ખાસ કામ માટે
પગાર ઉપરાંત અપાતું મહેનતાણું કે ખરચી
ભત્રીજ સ્ત્રી [પ્રા. મત્તિજ્જ (સં. મત્તક) પરથી]
ભાઈની કે પતિ या પત્નીના ભાઈની
દીકરી. -જો પું ભાઈનો કે પતિ या
પત્નીના ભાઈનો દીકરો
ભથવારી સ્ત્રી ખેતરમાં લાધું લઈ જનારી
(સ્ત્રી). -રું વિં ખેતરમાં લાધું લઈ
જનારું (માણસ)
ભથ્થું નં ભતું
ભદવું નં નાનો માટીનો ઘડો; ઢોચકું
ભદત પું [સં.] માનવાચક સંબોધન (બોદ્ધ)
(ર) બોદ્ધ સાધુ
ભદર, ભદ્ર નં [સં. મદ્ર] મોટા કોટની
અંદરનો નાનો કોટ (ર) ટોણું
ભદ્ર વિં [સં.] કલ્યાણકારી (ર) માંગલિક
(૩) સામ્યશાળી (૪) નં. કલ્યાણ. બકાલી
[સં.], બકાળી સ્ત્રી એક દેવી

ભદ્રા સ્ત્રીં [સં.] દુર્ગા
 ભપકાદાર વિં ભલકાવાળું
 ભપકાખંધ વિં ભલકાવાળું (૨) અં
 ભલકાથી
 ભપકાવડું સંકિં ભેરથી કે ખૂબ રેડવું.
 ઉદાં દૂધમાં પાણી ભપકાવી દેવું
 ભપકી. સ્ત્રીં [‘ભપ’ રવં] (પતંગના
 ગેંચમાં) એકદમ દોરની છટ મૂકવી
 ભપકો પું ભલકો
 ભભક સ્ત્રીં ચળકાટ; ઝળક. ંવું અંકિં
 ભભૂકા મારવા (૨) શોભવું (૩) ગુરસે
 થવું [લા.]
 ભભકાદાર વિં ભલકાવાળું
 ભભકાખંધ વિં ભુઓ ભપકાખંધ
 ભભકી સ્ત્રીં ભુઓ ભપકી [આડંબર
 ભભકો પું [‘ભભકવું’ ઉપરથી] ભપકો; રોક;
 ભભડવું અં કિં ખાઈ ખાઈ થવું
 ભભડાટ પું ભભડવું તે
 ભભરાવવું સંકિં [‘ભભરું’ ઉપરથી] ભૂકો
 છટો છટો નાખવો [રાંધેલી દાળ.
 ભભરી દાળ સ્ત્રીં ભભરી રહે તેવી રીતે
 ભભરું વિં ભગરું; વેરાઈ નય એવું
 ભભુકાવડું સંકિં ‘ભભૂકવું’ પ્રેરક
 ભભૂકવું અં કિં ભભૂકો થવો
 ભભૂકો પું ભડકો (૨) પ્રકાશ
 ભભૂત(-તી) સ્ત્રીં [સં. વિમૂતિ] ભરમ
 ભમ [રવં] ભડાપણાનું કે ચોક્કાપણાનું
 વધારામણું ખતાવવા શબ્દની આગળ
 કે પાછળ વપરાતો શબ્દ. ઉદાં ‘ભડું ભમ’
 ‘ભમયોલ’ [માણસ
 ભમતારામ પું ભમતો ફરનાર-રખડેલ
 ભમર પું [સં. ઋમર] ભમરો
 ભમર સ્ત્રીં [પ્રા. ઋમયા (સં. ઋ)] ભૂકટિ; ભડું
 ભમર સ્ત્રીં [સં. ઋમિ] વમળ (૨) અં
 ગોળ ગોળ-ચક્કર ફરે તેમ. ંડી સ્ત્રીં
 નાનો ભમરડો (૨) ચકરડી. ંડો પું એક
 રમકડું-ગરિયો (૨) કાંઈ નહિ] ઉદાં
 ભમરડો આવડે છે! [લા.]. -રાળું વિં
 ભમર ભમર ફરતાં ચક્રોવાળું-ભીષણ

ભમરાળું વિં સુંદર ભમરવાળું
 ભમરિયું વિં ગોળ ગોળ ફરતું (૨) નં
 ભમરી ભાતનું સ્ત્રીઓનું એક વસ્ત્ર (૩)
 ચકરીતો રોગ
 ભમરિયું વિં ભમરી માખીનું, -ને લગતું
 ભમરી સ્ત્રીં [સં. ઋમરી] ભમરાની માદા;
 કરડે એવી એક માખી
 ભમરી સ્ત્રીં [સં. ઋમિ] ધૂમરી; ચકરી.
 -રો પું વમળ (૨) વાળનું કુંડાળું
 ભમરો પું ભમર; છપગવાળી એક નરમાખી
 ભમરું અંકિં [પ્રા. મમ (સં. ઋમ)] ચક્ર-
 કારે ફરતું (૨) રખડવું (૩) તમ્મર આવવાં
 ભમાડ(-વ)વું સં કિં [પ્રા. મમાઢ
 (સં. ઋમય)] ‘ભમરું’ પ્રેરક (૨) સુલાવામાં
 નાખવું
 ભમ્મર સ્ત્રીં ભમર; ભડું
 ભય પું; નં [સં.] ખીક. ંભીત વિં
 [સં.] ખીધેલું. -ચંકર વિં [સં.] ભય
 ઉપજાવે એવું. -યાનક વિં [સં.] ભયંકર.
 -યાવલ વિં [સં.] ભયંકર
 ભયું [સં. મૂત, પ્રા. મૂમ] થયું; બન્યું
 (ભૂં કાનું ૩૫) [પં.]
 ભયો પું [ભુઓ ભયું] માનતા પૂરી કર્યા
 પછી પૂનરીની આશિષ મેળવતી તે (૨)
 અં કૃતાર્થતાનો સંતોષ થયો હોય એમ.
 ંભયો અં. સારી પેટે ભયો
 ભર [સં. મૂ; પ્રા. મર ઉપરથી] નામને અતે
 લાગતાં ‘તેના જેટલું, તે બધું-આખું’
 એવો અર્થ થાય છે. ઉદાં ક્ષણભર;
 દિવસભર (૨) વિં બરોબર ભમેલું;
 ભરપૂર; પરિપૂર્ણ. ઉદાં ભર નુવાની
 ભરક્ષય(-શ, -સ) સ્ત્રીં [ભર+સં. કૃષ્ણ તથા
 કુશ] પરચૂરણ નકામી વસ્તુઓ કે છોકરાં
 ને માણસોનો સમૂહ
 ભરખવું સંકિં [સં. મૂ] ખાવું (૨) કરડવું
 ભરચક વિં [ભર+ચક] પુષ્કળ (૨)
 ખીચોખીચ
 ભરડડી સ્ત્રીં, -કું નં ભુઓ ભરડિયું
 ભરડવું સંકિં [રવં] અનાજને ભડું

નહું દળવું; ખે ફાડ પડે એમ દળવું (૨)
 ગમે તેમ બકવું [લા.]
 ભરડિયું નંભરડેલા અનાજની એક વાની
 ભરડો પું ભરડેલું તે (૨) ભરડાઈ નય
 એમ આનુબાનુ ભેરથી વીંટવું-વીંટાવું
 તે (અજગરનું)
 ભરણું નં [સં.] ગુજરાન (૨) આંખમાં
 ખાપરિયું ભરવું તે. ૦ પોપણું નં ગુજરાન
 ભરણી સ્ત્રીં [સં.] ખીનું નક્ષત્ર; ગાલ્લી
 ભરણી સ્ત્રીં ભરવું તે (૨) ઉમેરો. -ણું
 નં ભરણી; ઉમેરો; ભરવું તે (૨) ભરેલું નાણું
 ભરત પું [સં.] રામનો ભાઈ-કેંદ્રીનો પુત્ર
 (૨) દુષ્યંતનો પુત્ર-જેના પરથી ભારત-
 દેશ કહેવાય છે (૩) જડભરત (૪) ભારતીય
 નાટ્યશાસ્ત્રના કર્તા
 ભરત નં ['ભરવું' ઉપરથી] માપ; પ્રમાણ
 (૨) લગડા ઉપર વેણ, બુટ્ટી વગેરે ભરવી
 તે (૩) ખીખામાં રસ રેડી ઘાટ બનાવવો
 તે (૪) મસાલો ભરી કરેલું શાક. ૦ કામ
 નં ભરત ભરવું તે
 ભરતખંડ પું હિંદુસ્તાન
 ભરતગૂંથણ ભરતકામ અને ગૂંથણકામ
 ભરતભૂમિ સ્ત્રીં જુઓ ભરતખંડ
 ભરતર-(સં) વિં ભરતનું; ઢાળેલું
 ભરતવાક્ય નં [સં.] સંસ્કૃત નાટકમાં
 અંતે મુકાતો આશીર્વાદનો શ્લોક
 ભરતાર પું [પ્રા. ગતાર (સં. મર્ત્ય)] પતિ; ભર્તા
 ભરતિયું નં ['ભરવું' ઉપરથી] માલની
 કિંમતની વિગતવાર યાદી; ગિલ (૨)
 કોઈમાં માય તેટલું માપ (૩) એક વાસણ
 ભરતી સ્ત્રીં ભરવું કે ભરાવું તે; ઉમેરણ
 (૨) જુવાળ (૩) પુષ્કળતા; આવરો [લા.]
 ભરથરી પું [સં. મર્ત્યહરિ] ભર્તૃહરિ (૨)
 એકતારો વગાડી માગનાર જોગીની એક
 નત
 ભરથાર પું [જુઓ ભરતાર] પતિ
 ભરતીંગળ નં [ભરાવું+તીંગળ] ભરાવું ને
 ઠલવાવું તે (૨) ગૂમડાનો એક રોગ
 ભરપટ્ટે અં ભેઈએ તેટલું; ખૂણ

ભરપાઈ સ્ત્રીં સંપૂર્ણ પતાવટ (લેણું, ખાવું
 છૂંટી વગેરેની) [અં પૂરેપૂરી રીતે
 ભરપૂર વિં પુષ્કળ (૨) પૂરેપૂરું ભરેલું (૩)
 ભરભરું વિં [ભગરું જુઓ] કોરું; ચીકટ
 વગરનું (૨) કરકરું; કણદાર
 ભરભાંખણું નં પડોદિયું; મળસટું
 ભરમ પું [સં. ક્રમ] ભ્રમ; ભ્રાંતિ; વહેમ.
 (૨) ભેદ; રહસ્ય
 ભરમાર સ્ત્રીં ખૂણ હોવું તે; અતિરાયતા
 ભરમાવું અંકિં છેતરાવું (૨) વહેમાવું
 ભરવણું સંકિં ટંગારવું; લટકાવવું (૨)
 નેડવું (૩) ભભેરણી કરવી [લા.]
 ભરવાડ પું [સં. ભરત્ક] દોર રાખી ગુજરાન
 ચલાવનારી એક નતનો માણસ. ૦ણું
 (-ણી) સ્ત્રીં ભરવાડ નતની કે ભરવા-
 ડની સ્ત્રી
 ભરવું સંકિં [પ્રા. મર (સં. મૃ)] ખાલી
 હોય તેમાં મૂકવું, રેડવું વગેરે (વાસણમાં
 પાણી, પાનામાં લખાણ હં.) (૨) સંધરવું
 (અનાજ) (૩) ભરપાઈ કરવું (નુકસાની
 ભરવી) (૪) ફળરૂપે મળવું; લાણવું (કરશે)
 તેવું ભરશે) (૫) જમે કરાવવું કે માગતા
 પેટ આપવું (વેરો, ભાડું, વીમો હં)
 (૬) દીપ કે ફાળામાં આપવું-લખાવવું
 (પાંચ રૂપિયા ભર્યા) (૭) મેળવવું-એકઠું
 કરવું-ભેગું કરવું (સભા, બનર હં)
 (૮) ગૂંથવું (ખાટકાની પાટી ભરવી) (૯)
 ભરતકામ કરવું (૧૦) માપવું (માપિયા
 કે પટ્ટી વગેરેથી) (૧૧) પૂરવું; ચોપડવું
 (ચિત્રમાં રંગભર્યા) (૧૨) પૂર્ણ-સમૂર્ણ
 -છતવાળું કરવું (ખાપવું ઘર ભરે છે.)
 (૧૩) લાદવું; મોઢવું (ભાર ભરવો)
 (૧૪) ખાલી પદ કે નોકરી ઉપર રથાપવું;
 નીમવું (જગાઓ ભરવી) (૧૫) જુદા
 જુદા રાખ્દો સાથે વપરાઈને જુદા જુદા
 અર્થ થાય છે; તે તે રાખ્દોમાં જુઓ.
 (ઉદાં ૦ ડગલું ભરવું = પગલું માંડવું; ચાલવું;
 દોરો ભરવો = સાંધવું; સીવવું. બચકું
 ભરવું = કરડવું. મોં ભરવું = લાય આપવી.
 દિવસ ભરવા = રોજીએ કામ કરવું)

ભરસાડ સ્ત્રીં જુઓ ભરસાળ
ભરાઉ વિં ભરેલું; પુષ્પ
ભરાડી વિં ['ભરાવતું' ઉપરથી] બાંધા-
ચત્તાં કરનારું (૨) ચોર; ઉઠાડગીર
ભરાવ પું ભરાવું - જમા જતું તે; જથો;
જમાવ (૨) પૂર્ણતા; ભરપૂરતા. બહાર
વિં ભરાવવાળું
ભરાવવું સંક્રિં 'ભરવું' 'ભરવવું'નું પ્રેરક
ભરાવું અંકિં 'ભરવું'નું કર્મણિ (૨)
સંતાવું (૩) તાવ' દાખલ થવો; તપવું
(શરીર ભરાવું) (૪) થાકથી અકડાવું
(આલીને પગ ભરાવા) (૫) પકડાવું;
ઝલાવું (કાંઠામાં છેડા ભરાવો) (૬)
સપડાવું; ફસાવું(૭)આપવું (મોં ફેલવાથી
ભરાઈ ગયું) (૮) પુરાવું; રૂઝ આવવી
(ધા ભરાયો છે) (૯) પુષ્પ થવું (ગાલ
ભરાવા) (૧૦) પૂરું થવું; અંત આવવો
(દિવસ ભરાઈ ચૂકવો) (૧૧) નભવું;
એકડું થવું (મેળો ભરાવો)
ભરાવો પું જુઓ ભરાવ
ભરૂંચ નં [સં. મુગ્ધચ્છ] નમંદા નદીના
મુખ આગળ આવેલું શહેર
ભરૂંસાદાર, ભરૂંસાપાત્ર વિં ભરોસો
કરવા લાયક; વિશ્વાસુ
ભરૂંસો પું વિશ્વાસ; ખાતરી [દાર ઇં
ભરોસાદાર, ભરોસાપાત્ર જુઓ ભરૂંસા-
ભરોસો પું વિશ્વાસ; ખાતરી
ભરોસાદાર, ભરોસાપાત્ર જુઓ ભરૂંસા-
દાર ઇં
ભરોસો પું ભરૂંસો
ભર્ગ નં [સં.] તેજ [કરનાર
ભર્તા(-ર્તા) પું[સં.] સ્વામી (૨) પોપણ
ભત્રી સ્ત્રીં [સં.] પોપણ કરનારી
ભયું'પૂયું' વિં ભરેલું; પૂરેપૂરું
ભયું'લાદ્યું' વિં સમૃદ્ધ; આબાદ
ભલવું વિં ગમે તેવું; કામદેકાણા વગરનું
(૨) ફાલતું; અયોગ્યસ; અપ્રસ્તુત
ભલપણુ નં ભલાઈ
ભલભલું વિં કંઈ કંઈ ભલાઈ કે મોટાઈ-

વાળું કે મહત્વનું; ભારેવજનવકરવાળું.
ઉદાં ભલભલા હારી નય છે
ભલમનસાઈ સ્ત્રીં ભલાઈ
ભલા અં 'ભલા ભાઈ' કે 'ભાઈલા' એવો
સંબોધનનો ઉદ્ગાર
ભલાઈ સ્ત્રીં સારાપણું; સુજનતા (૨)
નેકી; સાલસાઈ (૩)ભલા તરીકેની પ્રશંસા
ભલાભલી સ્ત્રીં સારાસારી. -હું' વિં
જુઓ ભલભલું
ભલામણુ(-ણી) સ્ત્રીં[જુઓ ભળામણ]
સિંકારસ (૨) સોંપણ; ભાળવણી. ૦પત્ર
પું; નં ભલામણનો કાગળ
ભલાશ પું ભલાઈ; સારાપણું
ભલીભૂંડી સ્ત્રીં સારી અથવા ખરાબ
વાત; દીકા [(૨) આવડત; હોશિયારી
ભલીવાર પું; સ્ત્રીં સત્ત; સાર; ખરકત
ભલું' વિં [પ્રા. મહ (સં. મદ્ર)] સારું (૨)
માયાળુ (૩) સત્ય (૪) પ્રામાણિક.
[ભાતો આન્યો=ડીક આન્યો; આવશે
એમ નહોતું માન્યું]
ભત્રે અં ઠીક; સારું; અરતુ. [૦પધાર્યા=
ઠીક થયું જે આન્યા. (સ્વાગત કરતાં
વપરાય છે)]. ૦રું વિં ભલું [પ.]
ભલહું(-લહું)કે પું; નં [સં.] રીઝ
ભવ પું [સં.] સંસાર (૨) જન્મ (૩)
જન્મારો (૪) મહાદેવ. [એક ભવમાં
એ ભવ કરવા=ખીજું લગન કરવું
(જીએ)]. ૦ચકે નં સંસારરૂપી ચકે
ભવતી સ્ત્રીં [સં.] આપ; તમે
ભવદીય વિં [સં.] આપનું
ભવન નં [સં.] રહેઠાણ; મકાન
ભવભૂતિ પું [સં.] એક સંસ્કૃત કવિ
ભવસાગર, ભવસિંધુ પું સંસારરૂપી
સમુદ્ર; સાગર જેવો આ સંસાર
ભવાઈ સ્ત્રીં[સં.મવ=શંકર, મવા=પાવ'તી
-ઉપરથી] હલકા પ્રકારનું એક નતનું
નાટક (૨) ફનેતી [લા.]
ભવાટવિ(-વી) સ્ત્રીં[સં.]સંસારરૂપી વન
ભવાડો પું [જુઓ ભવાઈ] ફનેતો

ભવાની સ્ત્રીં [સં.] પાવંતી

ભવાયો પું [જુઓ ભવાઈ] ભવાઈનો નટ
(૨) નિર્ભય કે ક્ષેતી કંદે એવો
માણસ [લા.]

ભવિતવ્ય વિં [સં.] ભવિષ્યમાં થનારું
(૨) નં ભવિષ્ય. ંતા સ્ત્રીં [સં.] નસીબ

ભવિષ્ય વિં [સં.] આવતા કાળનું (૨) નં
નસીબ (૩) દોલત; વારસો (૪) ભવિષ્યકાળ.
ંકાદા [સં.], ંકાદા પું આવવાનાર સમય
(૨) કિંનો એક કાળ [વ્યા.], ંકદંત
નં ભવિષ્યકાળસૂચક કદંત [વ્યા.].
ંવાણી સ્ત્રીં ભવિષ્ય ભાખતી વાણી.
ંવેતા પું ભવિષ્ય જાણનાર

ભવું નં [અપ. મઢ્ઠા (સં. ઋ)] ભમ્મર.
[ભવાં ચડાવવાં = ગુરસે થવું]

ભવૈયો પું જુઓ ભવાયો

ભવોભવ અં ભવે ભવે; દરેક જન્મમાં
ભવ્ય વિં [સં.] પ્રૌઢ; ગૌરવશાળી; પ્રભાવ-
શાળી (૨) મોક્ષનું અધિકારી [જૈન]
(૩) ભવિષ્ય. ંતા સ્ત્રીં

ભાશ(-સ)દો પું [માગધી મુઝ્કા; દે. મુવલા
(સં. વુમુલા)] ઇચ્છા; ભારે આતુરતા

ભસવું અંકિં [પ્રા. ભસ (સં. મપ્)] કૃતરાનું
ખોલતું (૨) નકામો ખંકવાટ કરવો [લા.]

ભસ્મ સ્ત્રીં [સં.] રાખોડી (૨) ચણી કે
મંત્રેલી રાખ (૩) ધાતુની વેદકીય રાખ;
માત્રા. ંકે વિં [સં.] ખાળીને ભસ્મ
કરી દે એવું (૨) પું ખાય તેટલું
ખળી જાય-ગુણ ન દે એવો. પેટનો
એક રોગ. ંસાત અં [સં.] રાખોડી-
રૂપ. -સ્મીભૂત વિં [સં.] ભસ્મ ખનેલું
ભળ સ્ત્રીં ભળી જવું તે (૨) પ્રથમ ભળતાં
થતો સંકેત. [ંભાગવી = શરમ તરવી]

ભળકડું નં જુઓ ભરભાંખળું

ભળકું (-કું) વિં ભોળું; નિખાલસ
ભળતું વિં ભળી જાય-મળતું આવે એવું
(૨) જુઓ ભલતું

ભળભાંખળું નં જુઓ ભરભાંખળું

ભળવું અંકિં [સં. મેલ્ય] ભેટું મળી જવું

(૨) અમુકના જેવા હોવું; મળતું આવવું

ભળામણ (-ણી) સ્ત્રીં જુઓ ભલામણ

(૨) ભળાવવું તે; સોંપણ

ભળાવવું સંકિં [પ્રા. મલાવિત્ર (સં. મલ્)]
ભલામણ કરવી (૨) સોંપવું

ભંગ પું [સં.] તૂટવું કે ભાંગી પડવું તે
(૨) તોડવું તે (૩) નાશ (૪) વિદ્ય
(૫) વળાંક [વ્યસની]

ભંગ સ્ત્રીં [સં.] ભાંગ. ંકે વિં ભાંગેનો

ભંગાણુ નં ભંગ (૨) તૂટ [સરસામાન

ભંગાર પું ભાંગેલાં વાસણ કે ખીન્ને

ભંગિ સ્ત્રીં [સં.] વ્યંગ, વાચાની ચાતુરી

(૨) રીત; ઢબ (૩) અંગેનો મરોડ (૪)

પગથિયું [ભંગીની સ્ત્રી

ભંગિયણુ સ્ત્રીં ભંગી જાતની કે

ભંગિયો પું ખડોરવાનું કામ કરનાર

જાતનો માણસ

ભંગી સ્ત્રીં જુઓ ભંગિ

ભંગી પું ભંગિયો

ભંગીજંગી વિં ભંગડ (૨) ઢગધડા વગરનું

ભંગુર વિં [સં.] ભાંગી જાય એવું (૨)

નાશવંત

ભંજક વિં [સં.] ભાગનાર; ટાળનાર. -ન

નં [સં.] ભાંગવું તે (૨) નાશ (૩)

વિં ભંજક. (જેમ કે, પરદુઃખ ભંજન)

ભંજવું સંકિં [સં. મંજ] ભાંગવું [પ.]

ભંડક [પ્રા. મંડગ] ભોંયરું (૨) સ્ત્રીમરમાં

ફાળકાની ફરતે આવેલા ત્રીજા વર્ગના

મુસાફરોની જગા. -કિયું નં નાનું ભોંયરું

ભંડાર પું [પ્રા.; (સં. માળામાર)] ધનધાન્ય

વગેરે ભરી રાખવાની જગા (૨) ખજાનો;

સંગ્રહ (૩) વહાણના તૂતકની નીચેનો

ભાગ (૪) દુકાન (જેમ કે, ખાદીભંડાર).

ંવું સંકિં ભંડારમાં મૂકવું (૨) છુપાવવું.

-રિયું નં ભીંતમાં બારણાવાળો ગોખલો

(૨) ગાડા નીચેની પેદી જેવી ગોઠવણ

(૩) ઘરમાં ચોરડાની પાછળનો નાનો

ખંડ. -રી પું ખજાનચી (૨) કોઠારી (૩)

એક અટક (૪) તાડી અને દારૂ ગાળવાનો

ધધો કરનારી એક ભતનો માણસ. -રો
પું ગામ કે નાતના તમામ માણસોને
અપાતું જમણ (૨) સાધુઓનું જમણ
ભાંગોળ નં [પ્રા. મંડ (સં. માળડ્યુ = એકું
કરવું)] ભેગી કંદેલી કોઈ પણ મૂડી.
-ખિયું વિં ખતનાને કે ભાંગોળને લગતું
(૨) સોના વાપરતું; મિથ્ર

ભાંગોલ વિં અંદરથી પોહું; ખોડું
ભાંગોલી સ્ત્રીં [દ્ર. મંગા = ભેરી] સાંકડા
મોની બદામના ધાટની બતક
ભાંગોલ પું [સં.] ગાય, બળદનો અવાજ
(૨) મોટો પોલો લાગતો અવાજ
ભાંગોળી સ્ત્રીં [ભાંગોળું ઉપરથી] સાચાં
ભાંગોળી ઉરકેરણી. -પું સંકિં
ભાંગોળી કરવી

ભાંગો સ્ત્રીં [સં.] કાંતિ; તેજ
ભાંગ પું [ભાઈ' ઉપરથી] વડીલ માટે
સંબોધન (૨) દાદા, બાપ કે મોટાભાઈ
ભાઈ પું [પ્રા. માહ (સં. માહી)] માળયો;
સહોદર(૨)કાકા, મામા, માસી વગેરેનો
દીકરો (૩) કોઈ પણ માણસ માટે
વિવેકયુક્ત સંબોધન. બાંગરો પું ભાઈ
જેવું વર્તન; હોસ્તી. બાંગર પું ભાઈ.
બાંગર પું મિત્ર. બાંગર સ્ત્રીં મિત્રા-
ચારી. બાંગર પું બાંગર 'ભાઈ, બાપા'
એવી નમ્ર વિનવણી ને આજીજી-સૂચક
શબ્દો. બાંગર સ્ત્રીં કારતક સુદ બીજ.
બાંગર નં બાંગર એક માળાપનાં
છાકરાં. બાંગર પું ભાઈ (લાટમાં) (૨)
નાનો છાકરો. બાંગર પું બાંગર (લખા-
ણમાં) વિવેકનું સંબોધન. બાંગર સ્ત્રીં
ભાઈ, સલામ' એમ કહીને નમ્ર વિનવણી
અને આજીજી. બાંગર પું બાંગર બાંગર આજીજી;
બાંગર (તુચ્છકારમાં). બાંગર પું
બાંગર મોટા ભાઈ! સાહેબજી!
ભાંગ પું [પ્રા. (સં. માહી)] ભાઈ. બાંગર પું
પું [મ.] પેશાઈનો એક ઇલાકાબ
ભાંગર પું [સં. માહી = શેકું ઉપરથી]
મોટો ભાંગોળો. -સ્ત્રી સ્ત્રીં ભાંગોળી
કાંતી. -રો પું ભાંગર

ભાંગરું સંકિં [સં. માહી] ભાંગરું (૨)
ભાંગરું કહેવું

ભાંગા સ્ત્રીં + ભાંગા

ભાંગ પું [સં.] અંશ; હિસ્સો (૨) પુરતકનો
હિસ્સો (કિંદા ભાગ પહેલો) (૩) ભાંગાકાર
[ગ.]. બાંગર નં ભાંગાકારનું (૨)
બાંગર [ગ.]. બાંગર સ્ત્રીં [સં. વંદી]
મહેસૂલ તરીકે ખેતીની ભાંગાનો ભાગ
આપવો તે. બાંગરું વિં ભાંગરું; તરેલું
(૨) ભાંગરું; કાટવાળું (માટીનું વાસણ)
બાંગરું પું ભાંગર; ટુકડો

ભાંગવત વિં [સં.] ભાંગવાનને લગતું (૨)
નં અંદર પુરાણમાંનું એક

ભાંગવું અંકિં [નુઓ ભાંગવું] વટવું;
કંકડા થવા; નાશ પામવું (૨) દૂર થવું
(જેમ કે ભો ભાંગવો) (૩) દેવાળું કાઢવું
(જેમ કે પેદી ભાંગી) (૪) નાશવું (૫)
સંકિં. કંકડા કરવા; તોડવું (૬) ભાંગીને
પાથમાર કરવું (જેમ કે ગામ) (૭) અંદા
ન કરવું; પાછું ન વાળવું (જેમ કે ઝાણ,
વ્યાજ) (૮) ભાંગ કરવા; ભાંગાકાર કરવા
[ગ.] (૯) વણવું (દોરડું)

ભાંગા સ્ત્રીં નુઓ ભાંગા

ભાંગાકાર પું [સં.] [ગ.] ભાંગવું તે (૨)
તેથી આવતી રકમ

ભાંગાયલ સ્ત્રીં ભાંગાકાર સ્ત્રી

ભાંગિયું વિં ભાંગાકાર. -ચો પું ભાંગાકાર

ભાંગાકાર પું [ભાંગ + કા. દાર] ભાંગવાળો;

હિસ્સેકાર (૨) ગોઠિયો; સાથી. -સ્ત્રી

સ્ત્રીં ભાંગાકારપણું; પતિયાળું

ભાંગારથી સ્ત્રીં [સં.] ગંગા નદી

ભાંગું વિં [ભાંગ' ઉપરથી] -ને કારણે;

લીધે (કિંદા દુઃખ ભાંગા કરો નહિ)

ભાંગેડું પું [ભાંગવું ઉપરથી] નાસી જનાર

ભાંગોળ સ્ત્રીં [સં. આ-મોગ;] શહેરના

કાંતો કરવાળો (૨) ગામનું પાદર (૩)

બાંગર; ચક્રું

ભાંગ્ય નં [સં.] નસીબ. બાંગર અં

[સં.] નસીબનેગે. બાંગર, બાંગર [સં.]

૦શાળી વિં નસીબદાર. ૦હીન વિં
કમનસીબ

ભાગ્યુંતુટ્યું વિં ભાગેલું-તુટેલું (૨) સળંગ

કે અટક્યા વગર નહિ એવું; તુટક

ભાગ્યે અં [સં.] કદાચ; કવચિત

ભાગકં પું [સં.] ભાગનાર સંખ્યા [ગ.]

ભાગન નં [સં.] વાસણ; પાત્ર (૨)

(સમાસને અંતે) આધારરથાન; અધિ-
કારી, એવો અર્થ બતાવે છે (હદાં
દયામાનન)

ભાગવું અંકિં (૨) સંકિં ભુઓ ભાગવું

ભાજી સ્ત્રીં [પ્રા. ગલ્લિમા] શાક લાયક

કુમળા છાડ કે તેનું શાક. ૦ખાઉ વિં

ભાજી ખાનારું (૨) તાકાત વગરનું [લા.]

૦પાલો પું ભાજી પાલો વગરે. ૦મૂળા

પું ૦બંબં મૂળો અને તેવી ભાજી (૨)

તુચ્છ-લેખાનાં ન લેવા જેવી વસ્તુ [લા.]

ભાગ્ય વિં [સં.] ભાગી શકાય તેવું (૨)

નં ભાગવાની રકમ

ભાટ પું [સં., પ્રા. મદ્ય] રાત્રીઓનાં ગુણગાન

ગાનાર એક જ્ઞાતિનો માણસ (૨) ખુશ-

મતિયો [લા.]. -ટાઈ સ્ત્રીં ભાટનું કામ-

પદ (૨) ભાટની પેટે અતિશયોક્તિથી

વખાણ કરવાં તે

ભાટિયણુ સ્ત્રીં ભાટિયા કે ભાટિયાની સ્ત્રી

ભાટિયો પું [સં. મદ્ય પરથી] એ નામની

એક જ્ઞાતિનો માણસ (૨) દૂધ વેચનાર;

ધાંચી (૩) કાઢિયો (ગામડામાં)

ભાઠ સ્ત્રીં [પ્રા. મદ્ય (સં. દૃષ્ટ)] ચામડી

છાલાર્ધ પરેલું ચાંદું

ભાડું નં [કે. મદ્ય = સપાટ જમીન] નદી-

કાંકાની રેતાળ જમીન (૨) છીછરા પાણી-

વાળી જગા

ભાડું નં ભુઓ ભાઠ (૨) કપડા પર પડેલો

ચીકટો કે સહેલાઈથી ન ધોવાય તેવો ડાઘ

ભાડ સ્ત્રીં [કે.] અનાજ શેકવાની લઢી

(૨) ભાડમૂલનું કહેલું. ૦ભૂંજણુ સ્ત્રીં

ભાડમૂલની સ્ત્રી. ૦ભૂંજી પું ભઠીથી

ધાણીયણા હં શેકવાનો ધથો કરનાર

ભાડવાત પું ભુઓ ભાડન

ભાડાખત નં, ભાડાચિઠ્ઠી સ્ત્રીં ભાડા

સંબંધી દસ્તાવેજ

ભાડિયો પું ['ભાડ' ઉપરથી] અનાજ

શેકવાનું કાણાવાળું હાંલું.

ભાડું નં [સં. માઝક; પ્રા. માઢવ] કોઈ પણ

વસ્તુ વાપર્યા બદલ આપવાનું નાણું.

-હૂત પું ભાડે રહેનાર. -હૂતી વિં

ભાડે રાખેલું (૨) પૈસા ખાતર કામ કરેલું;

'મસિ'નરી'

ભાણુ પું [પ્રા. (સં. માનું)] સૂચ

ભાણુ પું [સં.] નાટકનો એક પ્રકાર, જેમાં

એક પાત્ર જ રંગમુખિ પર આવે છે

ભાણુવહેવાર પું [ભાણું+વહેવાર] સાથે

બેસી જમવાનો સંબંધ; રોટીવહેવાર

ભાણિયો પું ભુઓ ભાણેજ (૨) નીંદાળવી

પડે એવી વસ્તુ - સોગાત [લા.]

ભાણી સ્ત્રીં ભુઓ ભાણેજ

ભાણું નં [પ્રા. માન, માવન (સં. માજન)]

પીરસેલી ચાળી

ભાણેજ પું [પ્રા. માજેજ (સં. માજિવ)]

ભાણો; બહેનનો દીકરો. ૦બહુ સ્ત્રીં

ભાણેજની વહુ. -જાં નં ૦બંબં બહેનનાં

છાકરાં. -જાં સ્ત્રીં બહેનની છાકરી; ભાણી

ભાણો પું [ભુઓ ભાણેજ] ભાણિયો

ભાત સ્ત્રીં [પ્રા. મત્તિ (સં. મત્તિ)] વેલખુટ્ટી-

વાળી હાપ (૨) રીત; પ્રકાર

ભાત પું [પ્રા. મત્ત (સં. મત્ત)] રાંધેલા

ચોખા (૨) ભાતું (કામગીરીની જગા ઉપર

લઈ જવાનું) (૩) પું; નં ડોંગર. ૦ખાઉ

વિં વધારે પ્રમાણમાં ભાત ખાનારું

(૨) હીલું; પોચું [લા.]

ભાતભાતનું વિં રંગબેરંગી; તરેહવાર

ભાતિયું નં ભાત કાઢવાનો તાવેલો કે

ઝરો (૨) ભાત ચોસાવવાનો કાણાં-

વાળો રોપલો [તરેહવાર

ભાતીગર (-ળ), ભાતીલું વિં રંગબેરંગી;

ભાતું નં મુકાફરીમાં સાથે લીધેલું ખાવાનું

ભાથી પું ['ભાથો' પરથી] બહાદુર હૃદયેયો.

ભાષતરી પું સાપ, વીંછી વગેરેનું ઝેર
 ઉતારવા જેની આણ દેવાય છે તેવો પુરુષ
 ભાથું નં નુઓ ભાતું
 ભાથું નં, -થો પું [દે. મત્ય, મત્યા (સં.
 મત્યા)] આણ રાખવાની કાપળી
 ભાદરવો પું [સં. માદ્રપદ] પું વિક્રમ
 સંવતનો અગિયારમો માસ
 ભાદ્રપદ પું [સં.] ભાદરવો. -દા સ્ત્રી
 પચ્ચીસમું અને છઠ્ઠીસમું નક્ષત્ર (પૂર્વા
 અને ઉત્તરા)
 ભાન નં [સં.] શુદ્ધિ; હોંશ (૨) સ્મરણ
 (૩) સમજ; અક્ષય (૪) કલ્પના; ભાસ
 (૫) સાવચેતી; કાળજી. બ્જુલું વિં
 ભાન ભૂલેલું
 ભાનુ પું [સં.] સૂર્ય
 ભાણી સ્ત્રી [પ્રા. માઝ્ઝાદવા (સં. બ્રાહ્મ+જાવા)]
 ભાઈની સ્ત્રી. બજ સ્ત્રી ભાઈછની પત્ની;
 બેઠાણી (૨) ભાણી (માનાથે)
 ભાણુ સ્ત્રી [સરં ભાણી] ખાપની મા
 (૨) મોટા કોંઠાની વહુ (૩) ભાણી
 ભાણો પું [‘ભા’ ઉપરથી] કણી (૨) જડસો
 ભામ પું ભામા [પ.]
 ભામટો પું [‘ભમ’ ઉપરથી] રખડેલ;
 ઉઠાવગીર; ભમતો ચોર
 ભામણું નં બખબવં [પ્રા. મામણ (સં. બ્રમણ)
 = (હાથ) ફેરવવા તે પરથી] ચોનારણાં
 ભામા સ્ત્રી [સં.] ભામિની
 ભામિની સ્ત્રી [સં.] સ્ત્રી (૨) રૂપાળી
 નુવાન સ્ત્રી [ભાગ્ય [પ.]
 ભાયગ નં [પ્રા. માગ (સં. મામ)] +
 ભાયડો પું [‘ભાઈ’ પરથી] પુરુષ (૨) પતિ
 ભાયાત પું [‘ભાઈ’ ઉપરથી] પિત્રાઈ (૨)
 રાતનો પિત્રાઈ. -તી વિં ભાયાતને લગતું
 ભાયેગ નં નુઓ ભાયગ
 ભાર પું [સં.] વજન (૨) ચોવીસ મણનું
 વજન (૩) વીસ તોલાનું કે એક તોલાનું
 વજન (૪) અમુક તોલ જેટલું તે. ઉદા.
 પેસાભાર, રતીભાર (૫) (ધણું ખરું પું
 ખંબં) ગળું; શુંભશ. ઉદા. તારા તે

બોલવાના શા ભાર ? (૬) ગ્રહ, દશા
 કે મંતરજંતરની અસર (૭) જ્યો; સમૂહ
 (૮) અપયો; અદ્યક્ષ (૯) જવાબદારી
 [લા.] (૧૦) વજન; વક્કર; વટ (૧૧)
 આભાર; પાડ. બખાનું નં ભાર ભરવાનું
 વાહન (૨) માલગાડી
 ભારજ સ્ત્રી નુઓ ભાર્યા
 ભારદિયું નં, -થો પું નુઓ ભાર-
 વટિયો; મોભ; પાટડો
 ભારણુ નં દખાણ; વજન (૨) ભારવું-
 રાખમાં દાખવું તે (૩) વશીકરણ; નહ
 ભારત પું; નં [સં.] હિંદુસ્તાન (૨) નં
 (૩) વિં નુઓ મહાભારત. બંધ પું
 નં હિંદ; ભારત દેશ
 ભારતી સ્ત્રી [સં.] વાણી; સરસ્વતી (૨)
 સંન્યાસીઓના દસ વર્ગોમાંનો એક (૩)
 ભારત માતા
 ભારતીય વિં [સં.] ભારતવર્ષનું કે તેને લગતું
 ભારબોજ પું ભાર; વજન (૨) જવાબદારી
 (૩) વક્કર
 ભારવક્કર પું ભારબોજ; વક્કર; મોભો
 ભારવટ (-ટિયો) પું [સં. મારવટ કે મારવટ]
 નુઓ ભારટિયો
 ભારવાહક, ભારવાહી [સં.] વિં ભાર
 વહન કરનારું (૨) જવાબદારી ઉઠાવનારું
 ભારવું સંકિં [‘ભાર’ ઉપરથી] રાખમાં દાખી
 રાખવું (દેવતા) (૨) વશીકરણ કરવું;
 મોહિત કરવું
 ભારી વિં ભારો (૨) નાનો ભારો
 ભારે વિં [પ્રા. મારિય (સં. મારિક)]
 વજનદાર (૨) મુશકેલ (૩) કીમતી (૪)
 પચવામાં મુશકેલ એવું (ખોરાક, પાણી
 ઇં) (૫) અં અતિ; ખૂબ. બખસ
 વિં [સં. મારક્ષમ] આખરદાર; મોભા-
 વાણું (૨) ગંભીર (૩) મોટાઈના ડાળવાણું
 ભારેવાઈ સ્ત્રી [સં. મારવાહિકા] સગર્ભા
 ભારો પું [સં. મારક] ધાસ લાકડાં વગેરેને
 એકત્રિત બાંધતાં થતો બોજ; ઝૂડો;
 મોટું વજન. ઓટિયું નં, ઓટિયો પું

બુઝો ભારોટી. ંટી. સ્ત્રી. લાકડાની
 ભારી. ભાર અ. સરખે વળને (૨)
 પૂરેપૂરું; ભરપૂર
 ભાર્ગવ પું. [સં.] પરશુરામ (૨) શુકાચાર્ય
 (૩) વિ. પું. ભૃગુના વંશમાં જન્મેલો
 ભાર્યા સ્ત્રી. [સં.] પત્ની
 ભાલ ન. [સં.] કપાળ
 ભાલ ન. ભાડાની જમીન (૨) પું.; ન. બ્ર
 ધોળકાની આનુબાનુનો પ્રદેશ. -લિયા
 પું. બ. વ. (ભાલના) ધડની એક જાત
 ભાલુ ન. [સં.] રીંછ (૨) ફાલુ
 ભાલું ન., -લો. પું. [સં., પ્રા. મહા] એક
 હથિયાર. -લોડું ન. [સર. કે. મહોડ] તીર કે તેનું પાનું
 ભાવ પું. કિંમત; દર
 ભાવ પું. [સં.] અસ્તિત્વ; હોવાપણું (૨)
 પ્રકૃતિ; સ્વભાવ (૩) ઠરાહો; મતલબ (૪)
 વૃત્તિ; લાગણી (૫) તાત્પર્ય; અભિપ્રાય
 (૬) ચેષ્ટા; અભિનય (૭) હેતુ; પ્રીતિ;
 ગમે (૮) આરથા (૯) આર્ય! પૂજ્ય!
 (નાટકમાં સંબોધન) (૧૦) સ્થિતિ;
 સ્વરૂપ. ઉદા. શિષ્યભાવ, પુરુષભાવ.
 ભાગીત ન. ભાવ વ્યક્ત કરતું -ભાવ-
 પ્રધાન ગીત [જનનળ
 ભાવટ(-ઠ) સ્ત્રી. [સં. મવાદર્શી] ઉપાધિ;
 ભાવન ન. [સં.] ભાવના; ધ્યાન. -ના
 સ્ત્રી. [સં.] કલ્પના; ધારણા (૨) આરથા
 (૩) અભિલાષા; કામના; લાગણી (૪)
 પડ; પુટ (૫) અનુશીલન; ધ્યાન; ચિંતન.
 -નામધાન, -નારીલ વિ. સ્વભાવે
 વિશેષ લાગણીવાળું કે લાગણી ભરેલું
 ભાવવું અ.કિં. [સં. માવ ઉપરથી] ગમવું
 ભાવાત્મક વિ. [સં.] સત્ય (૨) અસ્તિવાચક
 ભાવાનુવાદ પું. [સં.] શબ્દશઃ નહિ પરંતુ
 તાત્પર્યસૂચક અનુવાદ
 ભાવાર્થ પું. [સં.] મતલબ; તાત્પર્ય
 ભાવાવેશ પું. [સં.] ભાવનો આવેશ-ઉમળકો
 ભાવિ વિ. [સં.] ભવિષ્યનું કે ભવિષ્યમાં
 યનાદું (૨) ન. ભવિષ્ય; નસીબ

ભાવિક વિ. [સં.] આરથાવાળું (૨) મર્મજન;
 ભાવુક
 ભાવિત વિ. [સં.] ચિંતવેલું (૨) ખાસ
 દીધેલું (૩) ભાવિક; ભાવનાવાળું (૪)
 શુદ્ધ; નિર્દોષ. -તાત્મા પું. [+ આત્મા]
 સ્થિર પ્રજ્ઞાવાળો; સ્થિતપ્રજ્ઞ
 ભાવી વિ. [સં.] બુઝો ભાવિ
 ભાવુક વિ. [સં.] વિચારશીલ (૨) રસજન;
 સહૃદય
 ભાવેપ્રયોગ પું. [સં.] જેમાં ક્રિયાપદનો
 ભાવ એ જ કર્તા હોય તેવો પ્રયોગ [વ્યા.]
 ભાવણુ ન. [સં.] બોલવું તે (૨) વ્યા-
 ખ્યાન. -ણિયું વિ. (ભાવણના ગુનાથી)
 સત્યાગ્રહમાં પકડાયેલું (જેલશબ્દ) (૨)
 ભાવણ ક્યા કરવાની ટેવવાળું
 ભાષા સ્ત્રી. [સં.] બોલી; વાણી; જખાન
 (૨) મજભાષા. ંશાસ્ત્ર ન. ભાષાનું
 શાસ્ત્ર; 'કાદલોલોલ'. ંશાસ્ત્રી પું. ભાષા-
 શાસ્ત્ર જાણનાર. -ખાંતર ન. [સં.]
 અનુવાદ; તરજુમો. -ખાંતરકાર પું.
 અનુવાદક. -ખી વિ. બોલનાર (સમાસમાં
 ઉત્તરપદ તરીકે). ઉદા. 'પરભાષાભાષી'
 ભાષ્ય ન. [સં.] વિસ્તૃત વિવરણ. ંકાર
 પું. [સં.] ભાષ્ય કરનાર-રચનાર
 ભાસ પું. [સં.] ખ્યાલ; છાપ (૨) આભાસ;
 ભ્રાંતિ (૩) સરખાપણું; -ના જેવું દેખાવું
 તે (૪) ઝાંખો પ્રકાશ (૫) એક સંસ્કૃત
 નાટકકાર. ભાસ વિ. [સં.] ભાસવું
 ભાસવું અ.કિં. [સં. માસ] દેખાવું (૨)
 સમજવું; લાગવું (૩) પ્રકાશવું
 ભાસકર પું. [સં.] સૂર્ય. -રાઆર્ય પું.
 [સં.] પ્રસિદ્ધ ગણિતી અને ખગોળશાસ્ત્રી
 ભાણ સ્ત્રી. [નુઓ ભાણવું] પત્નો; ખબર
 (૨) સંભાળ. વળણ(-ણી) સ્ત્રી. સુપરત.
 વળવું સંકિં. ભાળ રાખવા સોંપવું (૨)
 સિદ્ધારસ કરવી. વળું સંકિં. [નં. મહા]
 લેવું; અવલોકવું
 ભાંગ સ્ત્રી. [સં. મહા] ગાંતળની કળી તથા
 પાંદડાં (૨) તેનું ખનાવેલું પીણું

ભાંગતોડ, ભાંગદોડ (૦) સ્ત્રી ભાંગવું
અને તોડવું દોડવું તે [તેવું (ચોખા)
ભાંગરું] (૦) વિં ખાંડતાં ભાંગી નય
ભાંગરો(૦)પું [સં. ચૂકરાવ] એક વનસ્પતિ.
[વપાટવો=ધૂપી વાત ખુલ્લી કરી દેવી;
વાતચીતમાં ખાફવું. (ભાંગરો જેમ વટાય
તેમ ગંધ મારે છે તે ઉપરથી)]

ભાંગવું (૦) અંકિં [સં. મદ્દ ઉપરથી]
કંકડા થવા (૨) સં કિં કંકડા કરવા;
તોડવું (૩)(ગામને) લૂંટી-ખાળી પાયમાલ
કરવું [કા.]

ભાંગળ(અ)ડ (૦) સ્ત્રી ભાંગવું + ધડવું
તકારાર(૨)પંચાત. -ઉડ્યું વિં ગૂંચવણ-
ભરેલું; ગોઠાળાભરેલું(૨)ભાંગળડ કરનારું

ભાંગણી (૦) સ્ત્રી ['ભાંગવું' ઉપરથી]
વહેંચણી(૨)ભાગ; હિસ્સો (૩) મોટામાંથી
નાના અને નાનામાંથી મોટા પરિમાણમાં
રકમને ફેરવવાની રીત [ગ.]

ભાંગવું (૦) સંકિં [સં. ગજ] ભાંગવું; તોડવું
ભાંડ (૦) પું [સં. માળ્ડ=ચાળા; ચેષ્ટા
ઉપરથી] મરકરો (૨) ખીલત્સ ખોલ,
ચાળા વગેરેથી હસાવી ખેલ કરનારી
ભતનો માણસ(૩)વિંઅસલ્ય; નિર્ભાગ્ય

ભાંડ નં [સં.] પાત્ર; વાસણ

ભાંડણુ (૦) નં ['ભાંડવું' ઉપરથી] ગાળા-
ગાળ; ભાંડવું તે(૨)વિંભાંડણવાળું; ભાંડવું
ભાંડરાં (૦) નંઅવં ભાંડુઓ

ભાંડવું (૦) સંકિં [સં. મળ્ડ] ગાળ દેવી
(૨) ખદગોઈ કરવી (૩) ઠપકો આપવો

ભાંડુ નં [વિ. માદ્દહ (સં. પ્રાત્તમાળ્ડ)] ભાઈ
ખહેન વગેરે સ્વગ્ન

ભાંડો પું [સં. માળ્ડ] બોધણું; પહોળા
મોઢાનું તાંબડી જેવું પાત્ર

ભાંભારવું (૦) અંકિં ગાયનું ખરાડવું

ભાંભારું (-ણું) (૦) વિં ખરસૂરું; ખાંડું
(૨) સ્વાદ વગરનું

ભિક્ષા સ્ત્રી [સં.] ભીખ (૨) ભિક્ષામાં
મળેલી વસ્તુ. ઠંટન નં [સં.] ભિક્ષા માટે
કરવું તે. ઠંટ નં [સં.] ભીખી આણેલું

અન્ન. વ્યાત્ર નં [સં.] ભીખ માગવાનું
વાસણ. ઠંટિ સ્ત્રી [સં.] ભિક્ષાથી
ચથાવેલું ગુજરાન; ભિક્ષાનો ધંધો

ભિક્ષુ, ઠંક પું [સં.] માગણી(૨)ભિક્ષા ઉપર
નબનાર(૩)બીક સાધુ. ઠંકી, ઠંણી સ્ત્રી
સ્ત્રી ભિક્ષુ

ભિખારચોટ વિંભિખારી જેવું(૨)મૂખડું

ભિખારણુ સ્ત્રી [ન્યુઓ ભિખારી] માગણ

સ્ત્રી.-વું વિં(૨)નં-ભિખારી(તુચ્છકારમાં)

ભિખારવેડા પું અં વં ભિખારીના જેવું

વર્તન

ભિખારી વિં (૨) પું [અપ; (સં. નિક્ષા-
કારિન્)] ભીખ માગનાર. ઠંવેડા

પુંઅવં ભિખારવેડા. -ફું વિં(૨) નં

ભિખારી (તુચ્છકારમાં)

ભિખા પું [પાલિ] બીક સાધુ-ભિક્ષુક

ભિન્નવવું સં કિં, ભિન્નવું અં કિં

'ભીજવું'નું અનુક્રમે પ્રેરક ને કર્મણિ

ભિડાવવું સંકિં 'ભીડવું'નું પ્રેરક(૨)કસવું;

ખાંધવું. ઉદાં બટન ભિડાવ્યાં નથી(૩)

દળાવવું; ભેટવું (૪) ગૂંચવાડામાં નાખવું;

ગભરાવવું(૫)અંટસ પડાવવો(૬)ધમકાવવું

ભિડાવું અંકિં 'ભીડવું'નું કર્મણિ (૨)

ભીડમાં આવવું (૩) સંકડાવું; દબાવું

ભિત્તિ સ્ત્રી [સં.] ભીંત. ઠંચિત્ર નં ભીંત

પરનું ચિત્ર; 'ફેરકો' [ભીંતવું

ભિનાવું અંકિં ['ભીનું' પરથી] પલળવું;

ભિન્ન વિં [સં.] ભૂદ; ફેરવાળું(૨)સાંગેલું.

ઠા સ્ત્રી ભૂદાપણું. ઠભાવ પું

ભૂદાઈ. ઠરુચિ વિં [સં.] ભૂદી રુચિવાળું

ભિયા પું [પ્રા. માદ્દઅ (સં. પ્રાત્ત)] ભાઈ

(પુરુષ માટે સંબોધન)

ભિહણુ પું રમતનો સાથી

ભિપક(-ગ, -ગ) પું [સં.] વેધ

ભિસ્તી પું પખાલી

ભિંગડું નં [પ્રા. લિંગ=અળેલો ભાગ] છાલ

કે ચામડીનું કંઠણ છાડું; ભાંગડું

ભિંડ(-ડિ)માળ સ્ત્રી [સં. ગિદિપાલ; પ્રા.
ગિદિમાલ] ગોફણ

ભીખ સ્ત્રીં [પ્રા. મિશ્વ (સં. મૈશ્વ)] ભીખવું
તે (૨) ભીખીને મેળવેલી વસ્તુ. ૦બું
સંકિં ખેરાત માગવી (૨) અંકિં
લિખારી થવું . . [પલાળવું

ભીજવવું સંકિં ભીજવવું; ભીનું કરવું;
ભીજવું અંકિં [સં. મજ્જં] ભીજવું; ભીનું
થવું; પલળવું

ભીડ સ્ત્રીં [દે. મિટ=ભીડવું] ગિરદી (૨)
તંગી (૩) પું ભીડો. ૦બું સંકિં વાસવું;
ખંધ કરવું (૨) કસવું; ખાંધવું (૩) દંખાવવું;
ભેટવું (૪) અંકિં + ભડવું; મૂઝવું. -ડો
પું લાકડું ભીડવા માટેનું સુયારનું એક
ઓભર

ભીત વિં [સં.] ભય પામેલું
ભીતર નં [દે. મિત્તર] અંદરનો ભાગ (૨)
દિલ; હુંથું (૩) અં અંદર

ભીતિ સ્ત્રીં [સં.] ખીક.

ભીનાશ સ્ત્રીં ભીનાપણું

ભીનું વિં [સં. મિત્ત=ભીનું થયેલું] પલળેલું
(૨) શ્યામ. ઉદાં ભીનેવાન. ૦ભદડક વિં

સાવ ભીનું [હોય એવું શ્યામ

ભીનેવાન વિં [ભીનું + વાન] પાકે રંગે

ભીમ વિં [સં.] ભયંકર; વિકરાળ (૨)

પું પાંચ પાંડવોમાંનો ખીનો. ૦અગિયા-

રશ(-સ) સ્ત્રીં જેઠ મુદ્દ અગિયારસ;

નિર્જલા એકાદશી

ભીરુ વિં [સં.] ખીકણ. ૦તા સ્ત્રીં

ભીરુ પું ભિલ્લુ; ભેરુ

ભીલ પું [સં. મિલ્લ] એક રાત્રી પ્રભનો

માણસ. ૦ડી સ્ત્રીં ભીલ ભતિની કે

ભીલની સ્ત્રી

ભીપણ વિં [સં.] ભયંકર

ભીખ વિં [સં.] ભયંકર (૨) પું શાંતનુ

અને ગંગાના પુત્ર

ભીંગડું નં ભિંગડું; છાડું

ભીંછં નંખંબં (કપાવવાના થયેલા)

મોટા વાળ

ભીંજવવું સંકિં [નુઓ ભીજવું] પલાળવું

ભીંજવું અંકિં [નુઓ ભીજવું] પલળવું

ભીંજવવું સંકિં ભીંજવવું

ભીંજવું અંકિં ભીંજવું; પલળવું

ભીંડી સ્ત્રીં એક છોડ (૨) એની છાલના

કદાતા રેસા [તેનો છોડ

ભીંડો પું [સં. મિષ્ટ, મેષ્ટા] એક શાક કે

ભીંડો પું [ભીંડો કે ભીંડી પરથી] ફેલું;

હરકત (૨) ગપ; તોપ [લા.]. [૦મારવો=

ગપ મારવી (૨) હરકત ભેલી કરવી.]

ભીંત સ્ત્રીં [સં. મિત્તિ] દીવાલ. [૦ભૂલવી

= છેક જ માર્ગ ચૂકવો; તદન અવળે

રસ્તે ચડી જવું]. ૦પત્ર નં સમાચાર

વગેરેની નહિરાત માટે ભીંત પર કરાવું

લખાણ. -તિયું નં નાની પાતળી ભીંત

ભીંસ સ્ત્રીં [સં. વિષ્ણુ પરથી] ભીંસાવું તે;

દંખાણ; ધક્કો. ૦બું સંકિં દંખાવવું; પીલવું

(૨) ભેટવું; ચાંપવું. -સાવવું સંકિં

(પ્રેરક). -સાવું અંકિં (કમંણિ)

ભુક્ત વિં [સં.] ખાધેલું; ભોગવેલું [ભોજન

ભુક્તિ સ્ત્રીં [સં.] ભોગ; સંસારમુખ (૨)

ભુખાળવું વિં [ભૂખ] ઉપરથી] ખાદ્યધરુ

ભુજ પું [સં.] ખલાથી કોણી સુધીનો

ભાગ (૨) હાથ (૩) ખાનુ [ગ.]

ભુજંગ, (૦મ) પું [સં.] સાપ

ભુજ સ્ત્રીં [સં.] ભુજ; હાથ

ભુટો (-ટો) પું [સં. મૃદ ઉપરથી] મકાઈ-

દોડો (૨) ગોળ વંતાક

ભુલકણું વિં ભૂલી જવાની ટેવવાળું

ભુલભુલામણી સ્ત્રીં ભૂલા પડી જવાય

તેવી અટપટી રચના

ભુલવણુ (-ણી) સ્ત્રીં ભુલાવવું-ભૂલવું તે; ભ્રમ

ભુલામણું વિં ભુલકણું (૨) ભુલાવે તેવું

ભુલાવવું સંકિં, ભુલાવું અંકિં

'ભૂલવું'નું અનુક્રમે પ્રેરક ને કમંણિ

ભુલાવો પું ભુલવણી; ભ્રમ

ભુવન નં [સં.] જગત; લોક. ૦ત્રય નં

[સં.] ત્રણ લોક (સ્વર્ગ, મૃત્યુ, પાતાળ)

ભુવર, (-વૈક) પું [સં.] ભૂલોક અને સૂર્ય

વચ્ચેનો લોક

ભુસાડવું સંકિં નુઓ ભૂંસાડવું

ભુસાવવું સંકિં, ભુસાવું અંકિં
 'ભુસવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 ભુસકો પું [રવં] કુદકો; ભુસકો
 ભુંગળ, -ળી, -ળું [દિ. સુંતલ] ન્યુઓ 'ભૂંગળ'માં
 ભુંડ નં [દિ.] ન્યુઓ ભૂંડ
 ભૂ નં (બાળભાષામાં) પાણી
 ભૂ સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી
 ભૂકરી સ્ત્રી, -રો પું ભૂકો; જેરો
 ભૂકંપ પું [સં.] ધરતીકંપ
 ભૂકી સ્ત્રી [સં. સુમ; પ્રા. સુમ] બારીક ભૂકો.
 -કેભૂકા પું બંબવં ચૂરેચૂરો
 ભૂખ સ્ત્રી [દિ. મુકલા (સં. મુમ્લા)] કુધા
 (૨) ઇચ્છા [લા.]. બ્દીબારશ (-સ)
 વિં (અગિયારસ પછીને દિવસે હોય
 તેવું) ખાઈ ખાઈની દાનતવાળું (૨)
 કંગાલ. બંડુ વિં ભૂખ્યું (૨) કંગાલ;
 તંગીમાં આવેલું. બંમેરો પું ભૂખથી
 મરો થવો તે; ભૂખથી ચીમળાવું કે
 મરવું પડે તે કે તેવી દશા
 ભૂખર વિં [સં. ક્ખર] બખર; વેરાન;
 ઉખજડ. -રું વિં રાખોડિયું; ફીકું
 ભૂખ્યું વિં જેને ભૂખ લાગી હોય તેવું
 (૨) લાલચુ (૩) ગરીબ. બપાખ્યું વિં
 ભૂખ્યું; સાવ ભૂખ્યું
 ભૂખર્ણવિદ્યા સ્ત્રી [સં.] ભૂસ્તરવિદ્યા
 ભૂગોળ પું [સં. મૂગોલ] પૃથ્વીનો ગોળો
 (૨) સ્ત્રી ભૂગોળવિદ્યા. બંવિદ્યા સ્ત્રી
 પૃથ્વીનાં તળ, ઉપજ, પ્રાણી, લોક,
 કુદરતી કે રાજકીય વિભાગ, આખોહવા,
 વસ્તી વગેરે હકીકતનું શાસ્ત્ર. બંવેત્તા
 પું ભૂગોળનો ખાસ નિદાન
 ભૂચર વિં [સં.] પૃથ્વી ઉપર ફરનાર (૨)
 નં પૃથ્વી પરનું પ્રાણી
 ભૂત વિં [સં.] ચઈ ગયેલું; વીતેલું (૨)
 'થયેલું; બનેલું' એ અર્થમાં. સમાસને
 અંતે (ઉદા. અંગભૂત; પ્રાણભૂત) (૩)
 નં પંચમહાભૂતોમાંનું એક (૪) પ્રાણી
 (૫) પ્રેત; પિશાચ (૬) ભૂતની જેમ પાછળ
 ફરનાર માણસ (ખાતમીદાર ઇં) (૭)

વહેમ; ધન. બંકાલ (-ળ) પું ગયેલો
 વખત (૨) કિંઓ ભૂતકાળ [બ્યા.]. બંકાલીન
 વિં ભૂતકાળનું, -ને લગતું. બંકદંત નં
 ભૂતકાળના અર્થનું કુદંત [બ્યા.]. બંદયા
 સ્ત્રી [સં.] સર્વ જીવો પ્રત્યેની દયા;
 જીવદયા. બંપતિ પું [સં.] શિવ; મહાદેવ.
 બંપલીત નં પ્રેત (૨) બેડોળ માણસ.
 બંપૂર્વ વિં [સં.] પહેલાં થયેલું (૨) માછ.
 બંપ્રેત નં ભૂત; પિશાચ. બંભાવન વિં
 [સં.] પ્રાણીઓને સજ્જનાર; પાળનાર.
 બંબલિ [સં.], બંબળિ પું પ્રાણીઓને નિત્ય
 આપવાનો બલિ. બંભાઈ પું બલારાત.
 ઉદા. ભૂતભાઈ બંભો. બંચન્ન પું [સં.]
 પાંચ ચક્ષોમાંનો એક; ભૂતબલિ. બંચોનિ
 સ્ત્રી [સં.] ભૂતપ્રેતની ભતિ (૨) ભૂતમાત્રનું
 ઉત્પત્તિસ્થાન. બંવિદ્યા સ્ત્રી [સં.] પ્રેત
 વિધેની વિદ્યા
 ભૂતલ [સં.], -ળ નં પૃથ્વીની સપાટી.
 બંવિદ્યા સ્ત્રી ભૂતળની ભૌતિક રિયતિ
 સંબંધી વિદ્યા [ટાણું
 ભૂતાવળ (-ળી) સ્ત્રી [સં. મૂતાવલિ] ભૂતોનું
 ભૂતિ સ્ત્રી [સં.] ભરમ; સમૃદ્ધિ; કલ્યાણ
 ભૂદાન નં ભૂમિદાન
 ભૂદેવ પું [સં.] આદિત્ય; ભૂસુર
 ભૂધર પું [સં.] પર્વત (૨) રાજ (૩)
 નાગ (૪) કૃષ્ણ (૫) શિવ
 ભૂપ પું [સં.] રાજ. બંતિ, -પાલ [સં.],
 -પાળ પું રાજ
 ભૂપૃષ્ઠ નં [સં.] ન્યુઓ ભૂતલ
 ભૂમધ્યરેખા (-પા) સ્ત્રી [સં.] વિષુવવૃત્ત
 ભૂમધ્યસમુદ્ર પું [સં.] યુરોપ અમેરિકા
 વચ્ચેનો સમુદ્ર
 ભૂમંડલ [સં.] -ળ નં આખી પૃથ્વી
 ભૂમિ સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી (૨) જમીન (૩)
 દેશ; પ્રદેશ. બંકા સ્ત્રી [સં.] જમીન
 (૨) સ્થળ (૩) પાયરી (૪) મૂળ; ઊગમ
 (૫) નાટકનું પાત્ર કે તેનો ભાગ કે શણગાર
 (૬) પ્રસ્તાવના. બંગત વિં ભૂમિમાં
 રહેલું -દારેલું

ભૂમિતિ સ્ત્રીં [સં.] રેખાગણિત
ભૂમિદાન નં [સં.] ભૂમિનું દાન કરવું તે
ભૂમિદાહ પું (શખને) દફન કરવું તે
ભૂમિશરયા સ્ત્રીં [સં.] જમીન ઉપર (કશું
પાથર્યા વિના) સૂવું તે

ભૂમી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ ભૂમિ
ભૂર વિં મૂખ (૨) હુચ્ચું
ભૂર વિં [જુઓ ભૂરિ] ધણું; વધારે
ભૂરકી સ્ત્રીં ભરમ (૨) નદુમંત્ર (૩)
મોહિની [લાંચ [લા.]

ભૂરશી સ્ત્રીં બાંધી રકમની દક્ષિણા (૨)
ભૂરાકોળું નં જુઓ ભૂરુંકોળું
ભૂરાટ, -શ સ્ત્રીં ભૂરાપણું
ભૂરિ વિં [સં.] ભૂર; ખૂબ; પુષ્કળ
ભૂરિયું વિં આસમાની રંગનું (૨) ગોરું
ભૂરું વિં જુઓ ભૂરિયું. ઠંકોળું નં કંટાળું;
કાળાના જેવું ધોળું ફળ

ભૂર્જ નં [સં.] એક વૃક્ષ. ૦પત્ર નં
કાગળ તરીકે વપરાતી ભૂર્જની છાલ
ભૂર્જોક પું [સં.] ભૂર્જોક

ભૂલ સ્ત્રીં [પ્રા. મુહ] ચૂક; ખામી; ગફલત
(૨) છેતરાવું તે (૩) વિસ્મૃતિ (૪)
ગેરસમજ. ૦ચૂક સ્ત્રીં ભૂલ. [ભૂલચૂક
લેવીદેવી = ભૂલચૂક મથારે નજરે પડે
ત્યારે એકખીલને મળે આપની]. ૦થાપ
સ્ત્રીં ભૂલ; ગફલત (૨) છેતરામણ.
૦વવું સં કિં ભૂલમાં નાખવું; ભૂલ
પાડવી; ભુલાવવું. ૦વું અંકિં ભૂલ
કરવી. -હું વિં ભૂલેહું (૨) આડે
રસ્તે ચડેહું (૩) ભુલકણુ

ભૂલોક પું [સં.] મૃત્યુલોક; પૃથ્વી
ભૂલો પું પાણીથી પડેલો જીડો ખાડો
ભૂલો [પ્રા. મૂલવાદ (સં. મૂલવાદિન્)] ભૂત
કાદનાર [એક જીવડો
ભૂલો પું [પ્રા. મૂલ (સં. મૂલ) = જંતુ]
ભૂશિર સ્ત્રીં [સં.] દરિયામાં ગયેલી જમીન-
ની લાંબી પટ્ટી

ભૂષણ નં શોભા(૨)ધરણું [ગારેહું
ભૂષા સ્ત્રીં [સં.] ભૂષણ. -વિત વિં [સં.] શણ-

ભૂસકો પું ફફકો; જાયેથી નાચે પડવું તે
ભૂસવું સંકિં [પ્રા. પુંહ (સં. પ્રોહ્)] ભૂસા-
ડવું; ભૂસવું

ભૂસું નં [સં., પ્રા. વુસ] થૂહું (૨) ચવાણા-
નું એક મિથાણ. [૦ભરવું = નકામી
માહિતી (મગજમાં) ભરવી. ૦ભરાવું =
તોર ચડવો (૨) ખોટો વહેમ ભરાવો
(મગજમાં). માથામાં ભૂસું ભયું
છે! = જરાય સમજણ કેયાદરાજિત નથી]

ભૂસ્તરવિદ્યા સ્ત્રીં ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નં
પૃથ્વીના પડ સંબંધી વિદ્યા

ભૂંકવું અંકિં [પ્રા. મુક્ક (સં. મુક્ક)]
ગથેડાનું ભોંભો કરવું (ભૂંકાવવું)

ભૂંગરા પું બંવં ભૂંજેલા ધર્ત્ર ચણા વગેરે
ભૂંગરેટ સ્ત્રીં [ભૂંજવું પરથી] ગરમ રાખ
ભૂંગળ સ્ત્રીં ગળ; ખારણું બધ રાખવાનો
લાંબો આડો દડો

ભૂંગળ સ્ત્રીં [દે. મુગલ] એક વાજિંત્ર.
૦ભટિયું નં ટીપણું (૨) લાંબું લખાણ.
૦ભટિયો પું હાથ જેનાર બ્રાહ્મણ.
-ળિયો પું ભૂંગળ વગાડનાર. -ળી
સ્ત્રીં પોલી નળી (૨) ફૂંકણી (૩) ખોળી
(૪) દરદીને તપાસવાની દાકતરની નળી.
-ળું નં નળાકાર કોઈ પણ ધાટ (૨)
નળાકાર ધુમાડિયું

ભૂંજર સ્ત્રીં ભૂંજણ ને તેનાં બચ્ચાં (૨)
નાનાં છોકરાંનું ધાડું. ૦વાડસ્ત્રીં, ૦વાડો
પું જુઓ ભૂંજર (૨) ગંદવાડ [લા.]

ભૂંજવું સંકિં [સરંદે. મુજિ = ભૂંજેહું
ધાન] શેકવું (ભૂંજાવવું, ભૂંજવું)

ભૂંડ, ૦કું નં [દે. મુંહ] ડુકર; સૂવર. ૦ણુ
(-મુહી) સ્ત્રીં ભૂંડની માદા

ભૂંડાઈ સ્ત્રીં ભૂંડાપણું (૨) અણબનાવ.
-યો પું ભૂંડાપણું (૨) ભૂંડાપણાનું

કલંક. -શ સ્ત્રીં જુઓ ભૂંડાઈ
ભૂંડું વિં ખરાબ (૨) દ્વેષી (૩) ખોભત્સ

ભૂંસવું સંકિં ભૂસવું; કાઢી નાખવું
(ભૂંસાવવું, ભૂંસાવું)

ભૂંકુટિ(-ટી) સ્ત્રીં [સં.] ભમ્મર

ભુગુ પું [સં.] એક ઋષિ (૨) શુક (૩)
 જમદગ્નિ (૪) પર્વતનું શિખર. **ખાત**
 પું ભચેથી પડતું મૂંઝી આપઘાત કરવો.
બાંધન પું કૃષ્ણ
ભુચ પું [સં.] નોદર [ભમરી
ભુચ પું [સં.] ભમરો. -ગી સ્ત્રી [સં.]
 ભે (બે) પું [સં. જવ] જુઓ ભય (૨)
 ભેખ. બંદાર વિં ભયંકર; ભેંદાર [પ.]
ભેખ પું; સ્ત્રી જુઓ વેપ (૨) સંન્યાસનો
 વેપ; સંન્યાસની દીક્ષા [ખૂણ; કરાડ
ભેખ (બં) સ્ત્રી ટેકું (૨) ઋમતો ટેકરાનો
ભેખવારી વિં ભેખ ધારણ કરનાર
ભેગ પું મિથળ. -ગુ એકું; સાથે (૨) મિથ
ભેચો પું જુઓ ભેચો
ભેજ પું ['ભીજવું' ઉપરથી] ભીનારા.
 બ્યાહી વિં ભેજ ચૂસી લે તેવું. બંદી
 વિં હવામાંથી ભેજ ચૂસી ટાવણ બની
 જનારું
ભેજવું સંકિં [હિ. મેજના] મોહલવું
ભેજગેખ (ગે) વિં ગેખ થયેલા ભેજવાળું;
 ચસકેયું
ભેજું નં [હિ. મેજા] મગજ
ભેટ સ્ત્રી [દે. મિટ્ટ, મિટ્ટા] મેલાપ; મુલાકાત
 (૨) બક્ષિસ (૩) કમરે તાણી બાંધેલું
 કપડું. બું સંકિં બાલિંગન આપવું (૨)
 મુલાકાત થવી (૩) લડવા માટે ભેગા થવું.
 -ટો પું મેલાપ (૨) આલિંગન [કાળ
ભેડ નં [સં.] થેડું. -ડિયો પું વરુ; ભેડનો
ભેણું (ભે) નં [પ્રા. માવળ (સં. માવળ)] ધી
 તાવવાનું માટીનું વાસણ
ભેઠ પું [સં.] તક્ષવત; જુદાપણું (૨) વર્ગ;
 વિભાગ; પ્રકાર (૩) જાની વાત (૪) જીભે
 (૫) ફૂટ પાડવી તે (૬) ચીરો; ખારું. બંક
 વિં [સં.] ભેદનારું (૨) રચક. બંદિ સ્ત્રી
 [સં.] ભેદલાવ; જુદાપણું. બં નં [સં.]
 ભેદવું તે. બંધુદિ સ્ત્રી [સં.] જુઓ ભેદદિ.
બસાવ પું જુદાપણું; અંતર (૨) કપટ.
 બું સંકિં છેદ પાડવો; તોડવું. -દી
 [સં.] રહસ્યમય; ફટ. -દુ પું ભેદ-રહસ્ય
 વિ. ભે-૩૩

બાણનાર (૨) બરસ (૩) ફૂટ પડાવનાર.
 -દ્ય વિં [સં.] ભેટી શકાય તેવું (૨)
 ભેદવા યોગ્ય
ભેર સ્ત્રી ['ભેરુ' ઉપરથી] મદદ; વહાર
ભેર સ્ત્રી [સં.] ભેરી
 -ભેર (ભે) [પ્રા. મરિચ (સં. મૂત, મરિત)]
 શબ્દને લાગતાં 'તે સાથે, સહિત' એ
 અર્થનું અં બનાવે. ઉદાં હેંસભેર.
 કેટલીક જગ્યાએ 'માત્ર તે સાથે' એવો
 અર્થ પણ થાય છે. ઉદાં પોતિયાભેર
ભેરવ (ભે) વિં [પ્રા. મેરવ (સં. મેરવ)]
 ભેરવ સંબંધી (૨) ભયંકર (૩) પું
 શિવનું એક સ્વરૂપ. બંપ પું [સં.
 હંપા = કૂદકો] મોક્ષ માટે જપ કરતાં
 કરતાં પર્વત ઉપરથી પડતું મૂકવું તે.
ભેરવવું સંકિં ભરવવું; વળગાડવું (૨)
 ભંભેરવું; ભમાવવું
ભેરવાવું અંકિં 'ભેરવવું'નું કર્મણિ (૨)
 ગૂંચવાઈ જવું; સંડોવાવું
ભેરિ (-રી) સ્ત્રી [સં.] નોખત; નગારું; ભેર
ભેરુ પું સાથી; ભિલ્લુ
ભેલાડ પું [સં. મેલ્ય ઉપરથી] બગાડ;
 નુકસાન. બું સંકિં બગાડવું; વણસાડવું
ભેળ પું [સં. મેલ્ય ઉપરથી] મિથળ (૨)
 ભેલાડ; બગાડ (૩) ભંગાણ; તટ (૪)
 સ્ત્રી એક ચવાળું (મુંબઈ). બંબણ નં,
 બંબણી સ્ત્રી મેળવણી; મિથળ. બંબું
 સંકિં મેળવવું; મિથ કરવું (૨) સામેલ
 કરવું. બું સંકિં સામેલ રાખવું (૨)
 મેળવવું; મિથિત કરવું (૩) મેળવવું.
બંભેળ વિં એકું; મિથિત (૨) સ્ત્રી
 મિથળ. બંભેળિયું વિં મેળમેળવાળું.
 -બાડ, -બાડવું જુઓ 'ભેલાડ'માં.
 -બું વિં (૨) અં ભેગું; સાથે
ભેં (ભેં) નં (૨) અં [રવં] રડવાનો
 અવાજ. બંકડો પું લાંબે સાદે રડવું તે
 (૨) તેનો સાદ. બંકું અંકિં ભેંકડો
 મૂંઝવો; ભેં ભેં કરવું. બંકાર પું ભેંકડો
ભેંકાર (ભેં) વિં બં [જુઓ ભેંકાર] ભયંકર

ભેંચો (ભેં) પું છંદાયેલો લોચો; માંસનો
લોચો (ર) છંદાયેલી વસ્તુ (૩) કંચ;
દમ [લા.]

ભેંશ(-સ) (ભેં) સ્ત્રીં [સં. મહિષી; પ્રા.
મહિષી] દૂધ દેનારું એક ઢોર; ડોશુ.
-સાસુર પું ભયંકર માણસ(ર)પાડાના
આધારનો એક રાક્ષસ; મહિષાસુર.
-સાસુર પું ભેંસ જેવો નડો સુર

ભેંસો (ભેં) પું [જુઓ લીસ] દખાણ;
પડખાથી ભેર દેવું તે

ભેંડ સ્ત્રીં [‘ભાડવું’ ઉપરથી] ડોસની
વરત અને જૂંસરાના દોરડાને સાંધવાની
લાકડાની મેખ. [બીડળી જમી,
બેરાઈ જમી=ભોપાળું બહાર પડી જવું]

ભેંથો પું [પ્રા. માથ (સં. ત્રાઠ)] ભાઈ
(ર) ઉત્તર હિંદનો વતની

ભેરવ વિં(ર)પું[સં.]જુઓ ભેરવ. બધાટી
સ્ત્રીં ભંચા શિખરની ભયંકર કરાડનું
સ્થાન. બળપ પું જુઓ ભેરવબળ. -વી
વિં સ્ત્રીં [સં.] ભયંકર (ર) સ્ત્રીં દુર્ગા
ભોઈ પું [દિ. મોઈ=મુખી, નાયક]પાલખી
ઉપાડવાનો ધંધો કરનાર

ભોંક પું[‘ભોંટવું’ ઉપરથી]જુઓ ભોંક. બું
સંકિં [સં. મૂક=હિંદ્ર] ધોંચવું; ભોંકવું
ભોંટા પું [સં.] ભોગવનાર

ભોગ પું [સં.] ભોગવવું તે (ર) ભોગ-
વવાની સામગ્રી (૩) દેવને ધરાવવાનો
પ્રસાદ (૪) માઠી દ્રવ્ય (૫) બલિદાન.
બોગે અં દેવયોગે; સંભોગવશાત;
દ્વાય. બભૂમિ સ્ત્રીં(કર્મ)ભૂમિથી ભિદટી
ત્યાં નવો પુરુષાર્થ નથી થઈ શકેતો,
પણ ભૂતાપુરુષાર્થનાં કૃત્ય જ ભોગવ-
વાનાં હોય છે, તેની સ્વર્ગ વગેરે જંગા.
બવટો પું ઉપયોગ; માલિકી. બવવું
ઉપભોગ કરવો(ર)સહન કરવું. બવિલાસ
પું અમનઅમન

ભોગળ સ્ત્રીં જુઓ ભૂંગળ નં. ૧
ભોગિયો પું ભોગી પુરુષ; ભોગવનાર
ભોગી વિં [સં.] ભોગવનાર (ર) પું

ભોગિયો (૩)આશક; પ્રીતમ (૪) ભમરો
(૫) સાપ. -ગીંદ્ર પું [સં.] શેષનાગ
ભોગ્ય વિં [સં.] ભોગવવા લાયક (ર)
નં ધર્મ; પૂંછ

ભોજ પું [સં.] ચાદવોની એક ભતનો
માણસ(ર)એક દાનવીર પ્રાચીન રાજા
ભોજક પું [સં.] ભોગવનાર (ર) જેન
મંદિરનો ગવંચો

ભોજન નં [સં.] જમણ. બગૃહ; -નાસથ
'નં, બશાલા(-ળા) સ્ત્રીં જમવાનું
સ્થાન (ર) વીશી

ભોજપત્ર જુઓ ભૂજપત્ર
ભોજપુરી સ્ત્રીં [હિં.] બિહારના એક
ભાગની બોધી

ભોજઈ સ્ત્રીં [દે. માડજા] ભાણી
-ભોજ વિં [સં.] ખાનાર (સમાસમાં છેડે).

ઉદાં ‘માંસભોજ’
ભોજ્ય વિં [સં.] ખાવા કે ભોગવવા લાયક
(ર) નં ખાવા કે ભોગવવાની વસ્તુ

ભોટ વિં પું મૂક; બેવડું
ભોટવો પું માટીનો ચંચુ

ભોટીલું નં કુરકુરિયું [‘ભોંપ’માં
ભોંપ સ્ત્રીં, ભોંડામણ નં જુઓ
ભોંડું (ભોં) વિં જુઓ ભોંડું

ભોંડ વિં [પ્રા. પોંડ (સં. પ્રોંડ)] પાંડવા પર
આવેલી-સાપ જેવી (આમલી)

ભોંડું નં [દે. વોંડ=મૂંડવું માથું (સં. મુંડ)]
માથું [વગેરેનાં]

ભોંથું નં મૂળિયાનો જૂડો (દાઝ, શેરડી
ભોંદો પું પેટ (તિરકારમાં)

ભોપાળું નં પોલ; પોંછળ (ર) ટોંગ
ભોપો વિં પું બેવડું; મૂખ [૩, ૪

ભોમ પું [પ્રા. (સં. મોન)] જુઓ ભોમ
ભોમ(બંડા) સ્ત્રીં મૂમિ

ભોમવાર પું મંગળવાર
ભોમિયણ સ્ત્રીં ભણકાર સ્ત્રી

ભોમિયું વિં ભણકાર. -ચો પું ભણકાર
માણસ (ર) વાટ બતાવનાર

ભોર પું; સ્ત્રીં પડેદિયું

ભોર (ભો) પું વાસના પૂજાથી બરેલું ગાડું
(૨) ગાડું ભરાય તેટલો જથો. ઉદા.
ભોર લાકડાં

ભોરિંગ પું મોટો નાગ [નહું ભોલ
ભોલ વિ. [દ્ર. પોહ] પોહું; દૂધેલું. ઉદા.
ભોલુ પું વાંદરો

ભોળાપ સ્ત્રી, બળુ નં ભોળાપણું
ભોળાવણું અંકિં ભરમાવણું
ભોળાઈ સ્ત્રી ભોળાપણું
ભોળાતાથ, ભોળાશકર પું મહાદેવ
ભોળિયું વિ. ભોળું

ભોળું વિ. [દ્ર. મોહ] કપટમાં ન સમજે
તેલું; સાલસ. બલટ, બલટાક, બલાલુ
વિ. સાવ ભોળું

ભોં (ભોં) સ્ત્રી [સં. મૂર્ધિ] ભોંય
ભોંક (ભોં) નં [નુઓ ભોંક] છિદ્ર; કાણું
(૨) મોઢાવાની અસર. બું અંકિં ભોંકું

ભોંકપ (ભોં) સ્ત્રી, ભોંકામણ (ભોં) નં
શરમ; શરમિંદાપણું; નીચાભોળું [વાળું
ભોંડું (ભોં) વિ. [પ્રા. મટ્ટ (સં. મટ્ટ)] ભોંકપ-

ભોંચિયું (ભોં) નં [રવં] બાંયું
ભોંચ (ભોં) સ્ત્રી [સં. મૂર્ધિ] જમીન (૨)
નવી ચામડી; કઝ [શા.]. બંતળિયું નં

ધરતો છે નીચેનો ભાગ. બરસો પું
હીંચાણના પોપડાનો રસ. બું નં
જમીનની અંદર કંદેલું ધર (૨) ભોંચની

અંદર કંદેલો રસો. બશિ'(-શી, -સિ,
-સી)ગ સ્ત્રી મગફળી

ભૌગોલિક વિ. [સં.] ભૂગોળ સંબંધી
ભૌતિક વિ. [સં.] પૃથ્વીમહાભૂત સંબંધી-
તેમનું બનેલું; સ્થળ; જડ (૨) ભૂત-
ચાલિ સંબંધી. બવિદ્યા સ્ત્રી [સં.]

ભૂતપ્રેત સંબંધી વિદ્યા (૨) ભૌતિક-
શાસ્ત્ર. બશાસ્ત્ર નં ભૌતિક પદાર્થોને
લગતું શાસ્ત્ર; 'ફિઝિક્સ'

ભૌમ વિ. [સં.] પૃથ્વી સંબંધી (૨)
મંગળનું (૩) પું મંગળગ્રહ (૪) મંગળ-
વાર (૫) આટોડાનો છોડ. બવા(બસ)ર

પું [સં.] મંગળવાર
ભ્રમ પું [સં.] સદેહ (૨) ભ્રાન્તિ (૩)
ગોળ ફરતું તે. બળુ નં [સં.] ફરતું-

રખડું તે (૨) નુઓ ભ્રમ. બળા સ્ત્રી
ભ્રમ; ભ્રાંતિ

ભ્રમર પું [સં.] ભમરો
ભ્રમિત વિ. [સં.] ભ્રમપામેલું; ભ્રમમાં પડેલું
ભ્રષ્ટ વિ. [સં.] હાથેથી પડેલું (૨) પાંપી;

દુરાચારી(ક) અપવિત્ર થયેલું. બતા સ્ત્રી.
-ટાચાર પું [+ આચાર] દુરાચાર; પાપ
ભ્ર'શ(-સ) પું [સં.] નીચે પડતું તે; અધઃપાત

ભ્રાત(-તા) [સં.] પું ભાઈ. -તૃતયા
સ્ત્રી [સં.] ભાણી. -તૃતા સ્ત્રી, -તૃત્ય
નં [સં.], -તૃભાવ પું ભાઈચારો

ભ્રામક વિ. [સં.] ભ્રમમાં નાખે એલું
ભ્રાંત વિ. [સં.] ભ્રમિત; ભ્રાંતિવાળું. -ત
(-તિ) સ્ત્રી [સં. ભ્રાંતિ] ભ્રમ; મોહ; ખોટો

ખ્યાલ; ખોટું જ્ઞાન (૨) શક; અદેશો.
-તિકર [સં.], -તિકારક વિ. ભ્રાંતિ
ઉપવત્તનારું [ભલું; ભ્રમર

ભૂ સ્ત્રી; નં, બુંદિ(-ડી) સ્ત્રી [સં.]
ભૂણ પું [સં.] કાચો ગર્ભ. બંદ્યા સ્ત્રી
[સં.] ગર્ભની હલ્યા; ગર્ભપાત કે ગર્ભ-

નાશ કરવો તે (એક મહાપાપ)
ભૂભંગ, ભૂવિકાર પું [સં.] જવાં ચડા-
વવાં તે

સ પું [સં.] ૫ વર્ગનો અતુનાસિક
 મ પું સંગીતના મધ્યમ સ્વરનો સંકેત
 સ અં [પ્રા. (સં. ના)] મા; નહિ
 મઉ વિં [દે. મઝા] ઘણા દિવસનું ભૂખ્યું;
 ભૂખથી ટળવળતું (૨) પોચું (૩) કંભૂસ
 (૪) પું ભૂખ્યા અને દુઃખી લોકોનું ટોળું
 મકદૂર સ્ત્રીં [અ.] જુઓ મગદૂર [મનસ્વી
 મકેતું વિં [સં. નનાકા = હાથણી] મસ્ત;
 મકબરો પું [અ.] કબરસ્તાન (૨) શેલો
 મકર પું [સં.] મગરમચ્છ (૨) જુઓ
 મગર પું (૩) દશમી રાશિ
 મકરફેદી સ્ત્રીં ચરખી; તોફાન
 મકરકેતુ, મકરધ્વજ પું [સં.] કામદેવ
 મકરરાશિ સ્ત્રીં મકર; દશમી રાશિ
 મકરસંક્રાંતિ સ્ત્રીં સૂર્યનું મકર રાશિમાં
 જતું તે; ઉત્તરાયણ
 મકરંદ પું [સં.] ફૂટનું મધ (૨) ફૂલની
 રજ (૩) ભમરો (૪) કોટિલ
 મકરાણી પું સિંધની વાયળે આવેલા
 મકરાણ દેશનો રહેવાસી
 મકલાવું અંકિં મલકાવું; રિમત કરવું
 મકસદ સ્ત્રીં [અ.] મુરાદ; ધારણા
 મકાઈ સ્ત્રીં; પું એક અનાજ. ઠોડો,
 ઠોડો પું મકાઈનો ઠોડો
 મકાન નં [અ.] ઘર; ઇમારત
 મકોડી સ્ત્રીં, -ડો પું [દે. મકોડ] જુઓ
 'મકોડી'માં
 મક્રમ વિં [અ. મુક્કમ] દં. ઠા સ્ત્રીં
 મક્રા નં [અ.] એક નગર; મહંમદ
 પેગંબરનું જન્મસ્થાન (અરબસ્તાનમાં)
 મક્ષિ(-ક્ષી)કા સ્ત્રીં [સં.] માખ
 મખ પું [સં.] ચણ [દશમી કાપડ
 મખમલ નં; સ્ત્રીં [અ.] એક લતનું
 મખાંતર નં [સં. નિર્ધાતર] નિમિત્ત; બહાનું
 મખખીચૂસ વિં [હિં.] કંભૂસ
 મગ પું [પ્રા. મગ (સં. મુદ્ગ)] એક કંદોળ.

[વું] નામ મરી (ન દેવું, પારવું) =
 બોલવું નહિ (શુદ્ધિ ખાતર કે કંઈ
 રહસ્યથી. (મોંમાં) મગ ઓરવા,
 ભરવા = (બોલવું ઘટે છતાં) ન બોલવું]
 મગ પું [પ્રા. મગ (સં. માર્ગ)] માર્ગ [પ.
 (૨) સ્ત્રીં બાજુ; તરફ (૩) અં ભણી;
 તરફ [લોટની એક મીકાઈ
 મગજ પું [સં. મુદ્ગ = મગ] ચણના
 મગજ નં [પ્રા. મગ] બોપરીની અંદરનો
 નરમ ભાગ; ભેજું (૨) પું કળની મીજ.
 ઠમારી સ્ત્રીં માયાફોડ
 મગજ સ્ત્રીં જુઓ મુગજ
 મગતરું નં મચ્છર; ઠાંસ
 મગતું વિં મોકળું; પહોળું; ક્ષયારાણું
 મગદળ પું મગના લોટનો લાડુ
 મગદળ નં [સં. મુદ્ગર] મગદળિયો. -ળિયો
 પું કંસરત માટે હાથથી ફેરવવાની
 લાકડાની બનાવટ [હિં] મત
 મગદૂર સ્ત્રીં [જુઓ મકદૂર] તાકાત (૨)
 મગન વિં [જુઓ મગ્ન] રાજ
 મગન પું [પ્રા. મગ (સં. માર્ગ)] માર્ગ; મગા
 મગફળી સ્ત્રીં તેલી બીની એક શીંગ;
 ભોંયશીંગ [મણકાની માળા
 મગમાળા સ્ત્રીં મગ નેવડા સોનાના
 મગર અં [પ્રા.] પરંતુ
 મગર પું [પ્રા. (સં. નકર)] એક જલચર
 પ્રાણી. ઠમચ પું એક લતનો મોટો
 મચ્છ - માછલું. ઠમસ્ત વિં હુદ્પુદ્ધ;
 ભોરાવર. -રી સ્ત્રીં મગરની માદા
 મગફળ વિં મગફર; અલિમાની. -ખી
 સ્ત્રીં અલિમાન. -ર વિં [અ.]
 અલિમાની. -રી સ્ત્રીં અલિમાન
 મગા સ્ત્રીં [પ્રા. મગ (સં. માર્ગ)] જગા
 મગાવવું સંકિં, 'માગવું'નું પ્રેરક (૨)
 મગાવવું
 મગાવું અંકિં 'માગવું'નું કમંભિ

મગિયું વિ. ['મગ' ઉપરથી] મગ લેવડું

(૨) નં. સ્ત્રીઓનું એક નતનું સુતરાઈ ધૂગડું

મગિયો પું. એક નતનો પથર

મગ્ન વિ. [સં.] તલ્લીન; ગરક થયેલું (૨)

મગન; રાજ [દેશાવની; મહેકલું

મધમધવું અઠકિં [પ્રા. મધમવ] ખુશો

મધમધાટ પું. મધમધવું તે

મધવા પું. [સં.] ઘડ

મધા સ્ત્રી. [સં.] દસમું નક્ષત્ર

મચક-સ્ત્રી. પાછું હકવું-ડગવું તે

મચકારવું સં. કિં. જુઓ મીચકારવું

મચકારો પું. ['મચકારવું' ઉપરથી] આંખ

મીચવી (કિયાડવી) તે

મચકો પું. [પ્રા. મચ્ચ (સં. મઢ) = ગર્વ
કરવો લટકો; લહેકો

મચકોડ પું. [જુઓ મચકોઢેલો; હડસેલો

(૨) તિરકકાર (૩) સ્ત્રી. મચકાવું;

અમળાવું. ૦વું સં. કિં. મરડવું; આંખળવું.

-ડાવું અઠકિં (કમળિ)

મચડવું સં. કિં. [પ્રા. ચઢુ = મસળવું કે દે.

ચમઢ (ચીખોળવું)] મરડવું; આમળવું (૨)

મસળવું (મચકાવું)

મચમચાવવું સં. કિં. મચમચાવું

મચવું અઠકિં [સં. મચ્ચ; પ્રા. મચ્ચ]

સમાઈ જવું (૨) તલ્લીન થઈ જવું;

મંડવું (૩) નમવું; નેસમાં આવવું (જેમ

કે તોફાન) [મચકોડવું; મરડવું,

મચે(-ચો)ડવું સં. કિં. [જુઓ મચડવું]

સચ પું. નં. [સં.] માછલું (૨) મેથથનુપ

(૩) જુઓ મચ્ચાવતાર

મચ્ચર પું. [સં. મચ્ચર] ડાંસ (૨) મચ્ચર;

ગુમાન. ઠંઠાની સ્ત્રી. મચ્ચરને અટકા-

કાવવા કરાતી જળીદાર કાપડની ખનાવટ

મચ્છી સ્ત્રી. માછલી. ૦ખલ્લર નં.

માછલીઓનું ખલ્લર (૨) ખૂબ કોલાહલનું

ચાન [લા.]. ૦સાર પું. માછી

મછરું નં. મગતરું; ડાંસ

મછવો પું. [સં. મચ્ચવાહ] હોડી

મજ સં. [જુઓ મજ] મારું [પ.]

મજદૂર વિ. [અ.] સદર; આગળ જણાવેલું

(૨) પું. હેવાલ; ખીના; હડીકત

મજદૂર પું. [ફા. જુઓ મન્દર

મજનું વિ. [અ. મજનૂત] પ્રેમથેલું (૨) પું.

ફારસી સાહિત્યમાં આવતો એક પ્રખ્યાત

પ્રેમથેલો માણસ

મજખૂત વિ. [અ.] દહે; હાલે નહિ તેવું (૨)

સખળું; શક્તિવાળું (૩) સખળડ; સકસ

(૪) નકર; મહેને વટે નહીં તેવું. -તી

સ્ત્રી. મજખૂતપણું

મજખૂર વિ. [અ.] નિરુપાય; લાચાર

મજસુ(-મ) વિ. [અ. મજ્જુ] મગિયાદું.

ઠંદાર પું. પરગણાનો હિસાબ રાખનારો

અમલદાર; હિસાબ તપાસનાર (૨) માગીદાર

મજરે અ. [અ. મજ્જા] પેટે; સાટે

મજરો પું. [અ. મજ્જા] સલામ (૨) બંદો

મજલ સ્ત્રી. [અ. મંજલ] એક દિવસની

મુસાફરી લેટલું અંતર (૨) મજલ પૂરી

થાય તે કેટલાં; મુકામ (૩) મુસાફરી; ધૂષો

મજલિસ સ્ત્રી. મિજલસ (૨) સભા; મંડળી

મજલો પું. [અ. મજલ] માળ; મેડો

મજહબ પું. [અ.] ધર્મ; પંથ. -ખી વિ.

મજહબનું કે તેને લગતું

મલ્લ સ્ત્રી. [ફા.] આનંદ; લહેર [ખોર

મલ્લક સ્ત્રી. [અ.] મશ્કરી. -ઝી વિ. મશ્કરી-

મલ્લગરું નં. [જુઓ મિલ્લગરું] ખરડવું

મલ્લનું વિ. આનંદ પડે એવું; મનોહર; ખાસું

મલ્લલ સ્ત્રી. [અ.] મગદૂર

મગિયાદું વિ. [દે. મજ્જયાર] સહિયાદું;

પતિયાળું (૨) નં. ભાગિયામાગ; ભાગી-

દારી. -રો પું. સંયુક્ત વહીવટ

મછઠ સ્ત્રી. [સં. મંજિષ્ઠા; પ્રા. મજિષ્ઠા] એક

વનસ્પતિ. -ઠિયું વિ. મછઠના રંગનું;

પાકા લાલ રંગનું

મજદૂર પું. [ફા. મજદૂર] ફાર્સીમાં દામ

લઈ મહેનત કરનાર; શ્રમજીવી. ૦જુ

સ્ત્રી. મન્દરી કરનાર સ્ત્રી. ૦સહાનન

નં. ૦સધ પું. મન્દરીનું મંદળ; 'ટ્રેડ

યુનિયન'. -રી સ્ત્રી. વેતરું; મહેનત (૨)

તેના બદલામાં મળતું નાણું

મળસ સ્ત્રીં [સં. મજ્જા; પ્રા. મંજૂતા] લાકડા-
નો મોટો પટારો [નું વિં મળનું
મળે સ્ત્રીં નુઓ મળ. ૦દાર વિં મળેનું.
મળનત નં [સં.] રૂબકી (૨) રનાત
મળા સ્ત્રીં [સં.] હાડકામાંનો માવો
મળધાર સ્ત્રીં [સં. મધ્ય + ધારા] પ્રવાહની
મધ્ય ધારા [વચ્ચું; મધ્યનું
મળણું વિં [પ્રા. મજ્જિહ (સં. નાધિક)]
મળા સ્ત્રીં મળ. ૦નું મળનું
મળે, ૦દાર. ૦નું, નુઓ 'મળે'માં
મટક સ્ત્રીં [સં. મટમટક; ચાળો. -કાવણું
સંકિં આંખ મટમટાવવી (વાત કરતાં)
મટકી સ્ત્રીં, -કું નં મારલી; હાંલી
મટકું નં આંખનો પલકારો. -કો પું
ચાળો; હાવલાવ; ચેષા
મટન નં [હં.] માંસ (વેરાંબકરાંનું)
મટમટાવણું સંકિં આંખના પલકારા
મારવા
મટવું અંકિં [સરં દે. મિટ = મિટાવણું]
દૂર થયું; ટળવું (૨) રોગમુક્ત થયું;
સાનું થયું
મટુકી સ્ત્રીં નુઓ મટકી (લાલિત્યવાચક)
મટોડી સ્ત્રીં [પ્રા. મટ્ટી (સં. મૃત્તિકા)] માટી.
-કું નં માટી, કચરો વગેરે રસી-કચરું
મઠ પું એક કોણ
મઠ પું [સં.] સાધુનો આશ્રમ (૨) વિદ્યાનું
મથક. -કાધિકારી પું મઠનો વડો
મઠારવું સંકિં [પ્રા. મટ્ટ (સં. મૃટ ઉપરથી)]
ગૂદવું (૨) દીપીને કે રંદો ફેરવાને ધાટદાર
ખતાવણું (૩) ટાપટીપ કરવી (૪) મારવું;
દીપણું (૫) તૃપ્તિથી સ્વાદપૂર્વક ખાવું
મઠિયું નં મઠના લોટની વાની
મઠિયો પું કપાસની એક નત
મઠેવું સંકિં નુઓ મઠારવું
મઠો પું [પ્રા. મટ્ટ (સં. મૃટ)] દહીં લાગીને
ખતાવેલી નડી છાશ (૨) તેની એક વાની
મડદાલ વિં [‘મડડું’ પરથી] નુઓ મુઠદાલ
મડડું નં [દે. મડ; પ્રા. મડવ (સં. મૃતક)];
ફા. મુદ્દેહું મુડડું; શખ

મડધો પું [ફા. મરિદેહ] મોટો મલ્લ;
નડો હુણુપુષ્પ માણસ
મડમ સ્ત્રીં [ફ. મેડમ] યુરોપિયન-ગોરી સ્ત્રી
મડાગાંઠ સ્ત્રીં [મડું + ગાંઠ] છાડી છટે
નહિ તેવી ગાંઠ [મડડું
મડું નં [દે. મડ; પ્રા. મડવ (સં. મૃતક)]
મડવું સંકિં [દે. મલ્લિ = મલેવું] લપેટી કે
આવરીને જડી દેવું
મઢી, -ઢૂડી (-લી) સ્ત્રીં [પ્રા. મઢી (સં.
મઠિકા) કુટિર; છાપરી
મણ પું [ધ. મન્ત] ચાળીસ શેરનું તોલ
મણકો પું (સં. મણિ) વેહવાળા ગોળ
દાણા (૨) અંકોડો
મણા સ્ત્રીં [પ્રા. મળા (સં. મનાક) = ઘોડું]
ભણપ; ખામી; ખોટ
મણપારાન પું નુઓ માણપારાન
મણિ પું [સં.] કીમતી પથરો; રત્ન.
૦કણિંકા, ૦કણીં સ્ત્રીં [સં.] કાશીનો
એક ગંગાવાટ. ૦ધર પું નાગ. ૦ખંધ
પું [સં.] કાંડું. ૦મહોત્સવ પું ૬૦
વર્ષે ભજવાતો-હીરક મહોત્સવ. ૦મંડપ
પું [સં.] મણિ જડેલો મંડપ; અતિ
સુશોભિત સ્થાન
મણિયાર પું [પ્રા. મણિઆર (સં. મણિકાર)]
મનિયાર; બંગડીનો ખતાવનાર એક
નતનો માણસ [વજનનું કાટણું
મણિયું વિં મણ વજનનું. -યો પું મણ
મણીકું નં, -કો પું મણનું કાટણું કે માપ
-મત વિં [સં.] નામને લાગતાં 'વાણુ' એવા
અર્થમાં. ઉદા. 'નીતિમત્' (સ્ત્રીં -મતી)
મત સ્ત્રીં + [નુઓ મતિ] બુદ્ધિ
મત અં [હિ.] મા; નહિ
મત પું; નં [સં.] અભિપ્રાય (૨) સંપ્રદાય
(૩) હક; મમત (૪) પું ચૂંટણી અંગે
ખતાવનામાં આવતો અભિપ્રાય; 'વોટ'.
૦દાર પું મત આપવાના અધિકારવાળો.
૦દારમંડળ નં મતદારોનું મંડળ. ચૂંટણી
માટે મતદારોનો નક્કી કરાતો તહે-સમૂહ.
૦પત્ર પું; નં મત લખવાનો કાગળ.

ંપેટી સ્ત્રીંચૂટણીમાં મતપત્ર નાખવાની
 પેટી. ંલેદ પુંં મત લિત્ર હોય તે.
 ંમતાંતર પુંં; નં મતોની લિન્નતા
 મતલખ સ્ત્રીં [અ.] હેતુ; આશય(ર)ભાવ;
 તાત્પર્ય. -મિથું, -મી વિં સ્વાર્થી;
 પોતાની મતલખ સાધનાદું
 મતવાહું વિં[દે.મત્તવાહું] માટેહું; મદમસ્ત
 (ર) નશામાં ચક્રવૃત્ત; છાકું
 મતંગ(ંગ) પુંં [સં.] માતંગ; હાથી
 મતા સ્ત્રીં [અ.] માલ-મલકત; દોલત.
 ંદાર પુંં [ફા.] ગામમાંથી સરકારને
 ભરણું ભરાય તેની સહીસાખ કરનારે
 મતાધિકાર પુંં ચૂટણીમાં મત આપવાનો
 અધિકાર [અભિમાન
 મતાભિમાન નં[સં.] પોતાના મત માટેનું
 મતાંતર નં; પુંં [સં.] અન્ય મત-પથ
 મતિ સ્ત્રીં [સં.] બુદ્ધિ [તેહું; હઠીહું
 મતિયું વિં પોતાના મતને છોડે નહિ
 -મતી વિં સ્ત્રીં [સં.] 'મત'નું સ્ત્રીં રૂપ
 (બુદ્ધિ 'મત')
 મતી સ્ત્રીં વણાટમાં કપડાનો પનો સરખો
 તણાઈ ને રહેવા માટે આરવાળી લાકડીની
 રખાતી યોજના
 મતીહું વિં મતિયું; હઠીહું
 મતું નં સાખ કે કબ્જાતની સહી. [ચાત્ર
 મતું તત્ર સાખ = દસ્તાવેજમાં દસ્તા-
 વેજ કરનારે ને સાક્ષી રહેનારે સહીઓ
 કરવાનું સ્થાન જણાવતો પ્રયોગ
 મત વિં[સં.] મદ અડ્યો હોય તેહું; ઉન્મત્ત;
 ગાંડું; મસ્ત
 મત્સર પુંં [સં.] અદેખાઈ (ર) ગુમાન
 મત્સ્ય નં [સં.] માછલું. ંગધા સ્ત્રીં
 [સં.] સત્યવતી; શાંતનુની પત્ની. -મ્સ્યા-
 વતાર પુંં[સં.] વિષ્ણુનો પહેલો અવતાર
 મથક નં[પ્રા. મત્થગ(સં.મસ્તક)] મુખ્ય સ્થાન
 મથન નં [સં.] વલોવવું તે (ર) માથાકૂટ;
 ગડમથલ; મહેનત
 મથવું સંંક્રિં [સં. મથ] વલોવવું (ર)
 અંક્રિં મહેનત કરવી

મથામણ સ્ત્રીં મથવું તે (ર) મહેનત
 મથાણું નંલખાણનું માથું-શીર્ષક(ર)ટોચ
 મથિત વિં [સં.] વલોવેલું [તીથ'
 મથુ(-થૂ)રા સ્ત્રીં;નં[સં.] હિંદુઓનું એક
 મથાટી સ્ત્રીં.[‘માથુ’ ઉપરથી] ઢોરના
 શિંગડાનો મૂળમાંનો ભાગ (ર) સાદલાના
 માથા આગળના ભાગ ઉપર ચીકટનો
 કે વપરાશનો ડાઘ પડે તે; માથાવટી.
 -હું નં માણસની બેચાઈ જેટલું
 (ભંડાણ) (ર) તેટલું માપ
 મદ પુંં[સં.] કેદ; કેદની ખુમારી (ર) ગર્વ;
 તોર(ડ)હાથીના ગંડરથળમાંથી ઝરતો રસ.
 ંગળ પુંં હાથી. ંગળોતો વિં પુંં
 ગંડરથળમાંથી મદ ઝરતો હોય તેવો(હાથી)
 મદદ સ્ત્રીં [અ.] સહાયતા. ંગાર, ંનીશ,
 -દિયું વિં મદદ કરનાર [મીઠળ
 મદન પુંં [સં.] કામ; કામદેવ. ંદળી નં
 મદનિયું નં હાથીનું બચ્ચું
 મદમત, મદમસ્ત, મદમાતું વિં મદથી
 મસ્ત બનેલું [મુસલમાની)
 મદરેસા સ્ત્રીં [અ. મદ્રસા] નિશાળ
 મદાર પુંં સ્ત્રીં [અ.] આધાર; ભરોસો
 મદારી પુંં રીંછ; માંદકાં કે સાખ કેળવી
 ખેલ કરી બતાવનાર
 મદાંધ વિં [સં.] મદથી અંધ બનેલું
 મદિયો પુંં આંખા કે કપાસને મધ જેવો
 પદાર્થ લાગવાનો રોગ
 મદિરા સ્ત્રીં [સં.] દારૂ
 મદીના નં [અ.] અરબસ્તાનનું એક શહેર,
 જ્યાં મહંમદ પેગંબરની કબર છે
 મદોન્મત વિં [સં.] મદથી ઉન્મત બનેલું
 મધ નં [સં.] મદિરા; દારૂ. ંનિપેધ પુંં
 દારૂનિષેધ. ંપ પુંં[સં.] દારૂડિયો. ંપાન
 નં [સં.] દારૂ પીવો તે. -ધાર્ક પુંં
 [+ અર્ક] મધનો અર્ક; ‘આલકોહોલ’
 મધ અં ‘મધ્ય’ ઉપરથી વચ્ચે [પ.]
 મધ નં [સં. મધુ] મધમાખીઓએ એકઠો
 કરેલો ફૂલનો રસ (ર) મધ જેવી મીઠાશ.
 ઉદાં મધવાળી છાલ. ંપૂડો પુંં મધ-

માખીઓનું ઘર. ૦માખ(-ખી) સ્ત્રી
મધ બતાવનારી માખી
મધરાત સ્ત્રી ૦ અરધી રાત
મધલાળ સ્ત્રી ૦ લાલચ
મધુ વિ ૦ [સં.] મીઠું; ગળ્યું (૨) ન ૦ મધ
(૩) પું ૦ દારૂ (૪) વસંત (૫) ચૈત્રમાસ.
૦કર પું ૦ [સં.] ભમરો (૨) મધમાખ.
૦કરવૃત્તિ સ્ત્રી ૦ મધુકરના જેવી સાદું
સાદું વીણી સંગ્રહ કરવાની વૃત્તિ. ૦કરી
સ્ત્રી ૦ [સં.] ભમરી; મધમાખ (૨) જીવો
માધુકરી. ૦પક પું ૦ [સં.] દહીં, ધી,
પાણી, મધ અને ખાંડ એ પાંચનું મિશ્રણ
(સત્કાર, પૂજનમાં વપરાતું). ૦પ્રમેહ
પું ૦ [સં.] પેશાબમાં સાંકર જવાનો
રોગ. ૦મક્ષિકા સ્ત્રી ૦ [સં.] મધમાખી.
૦માલતી સ્ત્રી ૦ [સં.] એક ફૂલવેલ.
૦માસ પું ૦ ચૈત્ર મહિનો
મધુર વિ ૦ [સં.] મધુરું; ગળ્યું (૨) મીઠું;
પ્રિય (૩) સુંદર; મનોરંજક (૪) શાંત;
સૌમ્ય. ૦તા સ્ત્રી ૦. -રું વિ ૦ મધુર
મધુવન ન ૦ [સં.] વૃંદાવન
મધુસૂદન પું ૦ [સં.] મધુ દૈત્યને મારનાર કૃષ્ણ
મધે અ ૦ + મધ્યે. -ધોમધ સ ૦ વચ્ચેવચ
મધ્ય વિ ૦ [સં.] વચ્ચેનું (૨) ન ૦ વચ્ચે
લાગ (૩) પું ૦ મધ્યમસર અવાજ કે
સ્વર (સંગીત. જીવો મંદ્ર). ૦કાલ પું ૦
[સં.] મધ્યયુગ. ૦કાલીન વિ ૦ મધ્યયુગનું.
૦ગા સ્ત્રી ૦ 'મીડિયન' [ગ.]. ૦ખિંદુ
ન ૦ કેન્દ્ર. ૦મ વિ ૦ [સં.] વચ્ચું (૨)
મધ્યમસરનું (૩) પું ૦ સંગીતના સ્વર-
સમૂહમાંનો ચોથો સૂર - 'મ' (૪) ન ૦
'મીન' [ગ.]. ૦મપદ ન ૦ વચ્ચું પદ [ગ.].
૦મમાર્ગ પું ૦ બુદ્ધિ બતાવેલો સાધનાનો
મધ્યમ માર્ગ (૨) કોઈ બાજુના અતિ-
પણા વગરેનો - વચ્ચેનો, સોનેરી માર્ગ.
૦મસૂર અ ૦ મધ્યમ રીતે; મર્યાદિત
પ્રમાણમાં. ૦મા સ્ત્રી ૦ [સં.] વચ્ચે
આંગળી (૨) મધ્યમિકા (૩) વાણીની
ત્રીજી સ્થિતિ (જીવો ધરા). ૦રાત્ર(-ત્રિ,

-ત્રી) સ્ત્રી ૦ મધરાત. ૦રેખા(-ખા)
સ્ત્રી ૦ વિધુવદ્વત. ૦વર્તી, ૦સ્થ [સં.]
વિ ૦ વચ્ચમાં આવેલું (૨) તટસ્થ (૩)
જે પક્ષનું સમાધાન કરનાર કે ન્યાય
તોળનાર. ૦સ્થી સ્ત્રી ૦ મધ્યસ્થ હોયું
તે. -ધ્યાન(-જ્ઞ) પું ૦ [સં. મધ્યાહ્ન] બપોર.
-ધ્યે અ ૦ વચ્ચે; મધ્યમાં (૨) માં; અંદર
સન ન ૦ [સં.] સંકલ્પવિકલ્પ વગેરે કરનારી
ઈદ્રિય (૨) દિય (૩) ઇચ્છા
મનખાદેહ પું ૦; સ્ત્રી ૦ મનુષ્યનું શરીર
મનખો પું ૦ મનુષ્ય તરીકેની જિંદગી
મનગમતું વિ ૦ મનને ગમતું
મનન ન ૦ ચિંતન (૨) તકવિતક. ૦રીલ
વિ ૦ ચિંતન કરવાના સ્વભાવવાળું. -નીય
વિ ૦ મનન કરવા જેવું
મનપસંદ વિ ૦ મનને ગમતું
મનફેર વિ ૦ જરાક ફેરવાળું (૨) પું ૦
અકળાયેલું, યાકેલું મન બીજે ફેરવેલું તે
મનભંગ વિ ૦ નિરાશ (૨) પું ૦ નિરાશ
મનભાવતું, મનભાવિત વિ ૦ મનપસંદ
મનમાનવું, મનમાન્યું વિ ૦ મન માને
તેવું કે તેટલું; યથેચ્છ
મનમોહ વિ ૦ મનસ્વી; તરંગી
મનમોહન વિ ૦ મોહ પમાડે તેવું
મનરંજન વિ ૦ મનને આનંદ આપનાર
(૨) ન ૦ મનોરંજન [કરવું
મનવલું સંક્રિં [સં. મનુપરથી] માને તેમ
મનવાર સ્ત્રી ૦ [દં. મન બોલે વોર] લશ્કરી
વહાણ
મનપાંછિત વિ ૦ મનથી દરજેલું
મનવો પું ૦ મન [[પ.]
મનવો પું ૦ [પ્રા. મનુજ (સં. મનુજ)] મનુષ્ય
મનસા અ ૦ [સં.] મનથી. [૦વાચા કર્મણા
= મન, વચન ને કર્મથી]
મનસૂખો પું ૦ [જ.] વિચાર; ધારણા; ઇરાદો
મનસૂર પું ૦ [જ.] 'અનલહક' બોલવા
માટે દેહાંતર પામનાર મુસલમાન સંત
મનસ્વિતા સ્ત્રી ૦ [સં.] મનસ્વીપણું
મનસ્વિની, વિ ૦ સ્ત્રી ૦ [સં.] મનસ્વી સ્ત્રી

મનસ્વી વિં [સં.] સ્વચ્છંદી; તરંગી (૨)
ઉદાર-શ્રેષ્ઠ ચિત્તવાળું (૩) ધીર-સ્થિર
ચિત્તવાળું (૪) માની

મનહર વિં મનોહર

મનઃપૂત વિં [સં.] મન વડે વિચારી નેચેલું;
અંતઃકરણે કબ્જા રાખેલું

મનઃશિલ્પ પું [સં.] એક ખનિજ પદાર્થ

મતા [અ.], ંઈ સ્ત્રીં બંધી; નિષેધ. ંઈ-
હુકમ પું મનાઈ કરતા કે જણાવ-
નારો હુકમ

મતામ(-વ)ણું નં મતાવલું તે
મતાવલું સંકિં, મતાવું અંકિં 'માનવું'
નું પ્રેરક અને કર્મણિ

મનિચાર પું બુઝો મણિચાર

મનીઓડર પું [હં.] ટપાલઓફિસ માર-
ફ્તે મોકલાતાં નાણાંની ઢૂંટી

મનીષા સ્ત્રીં [સં.] ઇચ્છા (૨) બુદ્ધિ; જ્ઞાન.
-ધી વિં [સં.] બુદ્ધિમાન (૨) પું
હાલો પુરુષ; વિદ્વાન

મનુ પું [સં.] વિવસ્વતના પુત્ર આદિ-
માનવ; માનવકુળના ઉત્પાદક (૨) બ્રહ્માના
૧૪ પુત્રમાંના દરેક, જેમનાથી મન્યંતર
ગણાય છે. ંકુલ નં માનવકુટુંબ;
મનુષ્યજાતિ. ંજ પું [સં.] મનુષ્ય

મનુષ્ય પું; નં [સં.] માણસ. ંભતિ
સ્ત્રીં [સં.] માણસજાત. ંતા સ્ત્રીં, ંત્ય
નં [સં.] માણસાઈ. ંલોક પું [સં.]
મૃત્યુલોક; પૃથ્વી. ંવિજ્ઞાન નં મનુષ્ય
વિષેનું વિજ્ઞાન; 'અન્ત્રીપોલોજી'. -બ્યા-
હારી વિં [+ બાહારી] મનુષ્યનો આહાર
કરનારું. -બ્યેતર વિં [+ હ્તર] મનુષ્યથી
બુદ્ધ [મનુષ્યે રચેલી સ્મૃતિ

મનુ-સંહિતા, મનુ-સ્મૃતિ સ્ત્રીં [સં.]
મને (મ') સં 'હું'નું બીજ કે ચોથી
વિભક્તિનું એકવચન

મનો- [સં.] સમાસમાં ઘોષ વ્યંજન પૂર્વેનું
મનસ (મન)નું રૂપ. ંગત વિં [સં.]
મનમાં રહેલું (૨) નં વિચાર; અભિ-
પ્રાય. ંજ વિં [સં.] મનમાં ઉત્પન્ન

ચયેલું (૨) પું કામદેવ. ંજ વિં [સં.]
મનપસંદ; સુંદર. ંનિઝલ પું [સં.]
મનનો સંયમ. ંખળ નં માનસિક
બળ; મનનું બળ. ંસય વિં [સં.]
માનસિક; મન સંબંધી. ંમંથન નં
મનમાં ચાલતું મંથન. ંયત્ન પું; નં
મનની મહેનત (૨) અભ્યાસપાઠ (ખાસ
કરીને ગણિતમાં). ંરથ પું [સં.]
મનની ધારણા; મુરદા

મનોરદા પું [સં. મનોહર] દિવાળી બાદ
દીવાલ ઉપર છાણથી કરાતું ચિત્ર, જેને
સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓ રંગપેરંગી કૂલપાન-
થી રાણગારી રાજ સાંજે દીવો રાજગાવી
પૂજે છે અને ગીત ગાય છે [સુંદર સ્ત્રી
મનોરસ વિં મનોરંજક. -મા સ્ત્રીં
મનોરંજક વિં મનને આનંદ આપનાર.

-ન નં [સં.] મન; આનંદ

મનોરાજ્ય નં [સં.] કલ્પનાવિહાર; શોખ-
અલ્લીના તરંગ

મનોવાંછિત વિં [સં.] મનથી ઇચ્છેલું
મનોવિકાર પું [સં.] ભાવ; લાગણી
મનોવિજ્ઞાન પું મનની ક્રિયા-પ્રક્રિયા નિરૂપતું
શાસ્ત્ર; 'સાઇકોલોજી'

મનોવૃત્તિ સ્ત્રીં મનની વૃત્તિ
મનોવેધક વિં મનને વીંધનારું; મન
પર ભારે અસર કરનારું

મનોવ્યથા સ્ત્રીં [સં.] માનસિક વેદના
મનોવ્યાપાર પું મનની ક્રિયા; સંકલ્પ-
વિકલ્પ

મનોહર વિં [સં.] મોહક; સુંદર
મનોહર નં માથાનો પહેરવેશ. ઉદાં
'માથા કરતાં મનોહર મોટું'

મનોહારી વિં [સં.] મનોહર
મનસથ પું [સં.] કામદેવ
મન્ય વિં [સં.] સમાસને અતે, 'આભાસ-
વાળું' 'માનવ' એવા અર્થમાં. દાંતં
'પંડિતમન્ય'

મન્યુ પું [સં.] ગુરૂસો
મન્યંતર પું [સં.] એક મનુની કારકિર્દીનો
સમય; ૩૦, ૬૭, ૨૦, ૦૦૦ વર્ષ (બુઝો મનુ)

મપાવવું સંક્રિં, મપાવું અંકિં
‘માપવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ
મદ્દત અં [અ. સુપત્ત] વગર પૈસે; કાંઈ
અર્થ કે મળતર વિના; ફેગટ. -તિયું
વિં ફેગટિયું; મદ્દત લેનાર-વાપરનાર
મદ્દલર નં [દિ.] ગલપટા જેવું વિલાયતી
ટબનું વસ્ત્ર

મખલક(-ગ) વિં [અ.] અતિશય; પુષ્કળ
મમ પુંખંખં વાવણું (બાળસાધામાં)
મમ સં [સં.] મારું. ઠા પું; નં [પ્રા.
મમત(સં. મમત્વ)] હક; દુરાગ્રહ(ર) ચડસ.
ઠા સ્ત્રીં જુઓ મમત્વ. ઠાણુ વિં
હેતાળ; માયાળ. ઠા(ઠલું) વિં હડીલું;
આગ્રહી. ઠવ નં [સં.] મારાપણું; હુંપદ
(ર) હેત; રનેહ (૩) જુઓ મમત
મમરી સ્ત્રીં મમરા જેવા નાના કણ
મમરો પું [પ્રા. મમર (સં. મર્મર)] ચોખાની
ધાણીના દાણો (ર) તેના જેવા આકારની
ઈંડાળ (જેમ કે આમલી વગેરેમાં) (૩)
દિવેટનો સળગાવેલો મમરા જેવો ભાગ
(૪) ઉરફેરણી; ફડફડું [લા.]

મમળાવવું સંક્રિંઓગાળવા માટે મોંમાં
આમ તેમ ફેરવવું [(મિસર)
મમી સ્ત્રીં; નં [દિ.] સંધરી રાખેલું મડદું
મય [સં.] નામને લાગતાં ‘-થી ભરપૂર’,
‘-નું બનેલું’, ‘તે-રૂપ’ એવા અર્થનું વિં
બનાવતો પ્રત્યય. ઉદાં સુખમય(ર) પું
દાનવોના શિલ્પી [બની દુકાન
મય પું [ફા.] શરાબ. ંખાનું નં શરા-
મયગલ પું [પ્રા.(સં. મદકલ)] જુઓ મેગલ
મયંક પું [પ્રા.(સં. મૃગાક્ષ)] મૃગ; ચંદ્ર
મયા સ્ત્રીં દયા (ર) માયા; રનેહ
મયૂર પું [સં.] મોર. ંવજ પું એક
પૌરાણિક રાજ. -રાસન નં દિલ્હીનું
મેગલોનું પ્રસિદ્ધ રાખ્યાસન. -રી સ્ત્રીં ડેલ
મર અં હરી; છાને; લાલે
મરક મરક અં [જુઓ મરકવું] મંદ મંદ
હસતું હોય એમ [મંદ હાસ્ય
મરકલડું; મરકલું] નં [‘મરકવું’ ઉપરથી]

મરકવું અંકિં જુઓ મલકવું
મરડી સ્ત્રીં મહામારી; ઘણા લોક મરે
તેવો રાગ; ફેગળિયું, પ્લેગ વગેરે
મરઘી સ્ત્રીં [ફા. મુર્ગી] દૂકડી. -ધું નં
દૂકડું. -વો પું દૂકડો
મરચી સ્ત્રીં [સં; મરીચ] મરચાંનો છોડ
(ર) કાનનું એક ઘરેણું (૩) એક દારૂખાનું.
-ચું નં મરચીનું તીખું ફળ (ર) મરચા
જેવું નાનું પણ તીખું માણસ [લા.]. [મરચાં
લાગવાં = ખોટું લાગવું; રીસ ચડવી]
મરજ પું [અ.] રાગ; વાવડ
મરજદ સ્ત્રીં [જુઓ મર્યાદા] અદબ;
સહ્યતા (ર) જુઓ મરજદી. -દી સ્ત્રીં
મર્યાદા; સહ્યતા. -દી વિં પુષ્ટિમાર્ગના
ખાસ આચાર પ્રમાણે ચાલનારું (ર)
સ્ત્રીં પુષ્ટિમાર્ગની આચારપ્રણાલી
મરજિયાત વિં મરજ પર આધાર રાખતું;
મરજ હોય તો કરવાનું
મરજ સ્ત્રીં [અ.] હઠા; ખુશી
મરજવો પું [દિ. મરજાવવું] દરિયામાંથી
મોતી કાઢનાર (ર) મરણિયો [લા.]
મરડ પું; સ્ત્રીં [ફા. મલ્લ] મરડિયો (ર)
મરડિયા (પદાર્થવાચક નામ)
મરડ પું; સ્ત્રીં જુઓ મરડાટ. ંવું
સંક્રિં વાંકું વાળતું (ર) આમળતું.
-ડાટ પું મરડાતું તે (ર) વંકતા;
રીસ (૩) ગર્વ(૪) લટકો; ચાળો. -ડાતું
અંકિં ‘મરડવું’નું કર્મણિ (ર) વંકાતું;
રિસાતું (૩) લટકા કરવા
મરડિયો પું એક નતનો કાંકરો, જેને
પકવ્યાથી ચૂનો બને છે
મરડો પું એક રાગ જેમાં ઝાડા વાટે
આમ તથા લોહી પડે છે.
મરણુ નં [સં.] મોત; મૃત્યુ (ર) નાશ;
ખુવારી; અંત. ંતોલ વિં મરી નય
તેવું-તેટલું. ંપચારી સ્ત્રીં મરણની
દહેશતવાળો મંદવાડ કે તેવી દશા. -ચાંત
વિં (ર) અં [સં.] મરણ સુધીનું. -ણિયું
વિં જીવ પર આવ્યું હોય એવું; મોતની
પરવા વિનાનું. -ચું નં મરણ

મરતળો પું [અ.] દરમ્ને; મોલો
 મરદ પું [નુઓ મદ] પુરુષ (૨) વીર.
 પુરુષ (૩) વિં બહાદુર; વીર. -દાર્ઠ,
 -દાનગી સ્ત્રીં પુરુષાતન (૨) વીરતા.
 -દાના, -દાની વિં મરદને લગતું; મરદ
 માટેનું, મરદને છાને એવું
 મરને અં નુઓ મર [મર્મં નાણનાર
 મરમ પું નુઓ મર્મ [પ.]. -મી વિં
 મરમત સ્ત્રીં [અ.] મરામત; છર્ણોદાર;
 સમારકામ (૨) મારપીટ [લા.]
 મરડું અંકિં [પ્રા.મર (સં.મુ)] મરણ પામવું;
 નાશ પામવું (૨) ખુવાર થવું; હાનિ ભોગવવી
 (૩) (ધાતુની) ભરમ થવી (૪) (પ્રવાહી કે
 દ્વળનું દ્વધ) અંદર ભિતરી કે શોષાર્થ કે
 સમાર્થ જવું (૫) ટળવું; દૂર ખસવું કે
 જવું (તુચ્છકારમાં) (૬) કેકાણેથી ભડી જવું.
 ઉદાં રોગપ્રી મરી ગઈ (૭) અન્ય
 ક્રિયાપદ સાથે 'યાક્રી જવું' એવા અર્થમાં
 વપરાય છે. ઉદાં આખો દહાડો નાહક
 ચાલી મર્યા. અથવા ગુસ્સામાં 'કરી છટવું'
 એવા અર્થમાં વપરાય છે. ઉદાં ભરી
 મર! [મરી મથીને = જેમ તેમ કરીને;
 મહામુશ્કેલીએ]
 મરવો પું નાની કાચી કરી
 મરસિયો પું [અ.] રાજિયો
 મરહૂમ વિં [અ.] મરણ પામેલું; સ્વર્ગસ્થ
 મરાઠણ સ્ત્રીં [નુઓ મરાઠી] મરાઠા સ્ત્રી
 મરાઠી વિં [પ્રા. મરહટ્ટી (સં. મહારાષ્ટ્રી)]
 મહારાષ્ટ્રનું (૨) સ્ત્રીં મહારાષ્ટ્રની ભાષા.
 -કો પું મહારાષ્ટ્રનો રહેવાસી
 મરામત સ્ત્રીં નુઓ મરમત. -તી વિં
 મરામત કરાવવી પડે તેવું
 મરાલ પું [સં.] હંસ. -લી સ્ત્રીં [સં.] હંસી
 મરિયું નં મરી (૨) મરી જેવું તીખું - કોધી
 માણસ [લા.]
 મરી નં [સં. મરિચ, મરીચ] એક તેલનો
 મરીચિ પું [સં.] દશ પ્રજાપતિમાંના એક
 મરીચિ સ્ત્રીં [સં.] કિરણ. ઠંડા સ્ત્રીં [સં.]
 મુગજળ. -ચી પું [સં.] ચૂર્ણ

મરીનો પું [સંં મેરિનો] એક ભતના
 બિનનું કાપડ (૨) એ બિન પેદા કરનાર
 ઘેરાની ભત [શયોક્તિ [લા.]
 મરીમસાલો પું ગરમ મસાલો (૨) અતિ-
 મરુત પું [સં.] પવન
 મરુદેશ પું, મરુભૂમિ (-મી), મરુસ્થલી
 સ્ત્રીં [સં.] રણ (૨) મારવાડ
 મરે અં મર; ભલે; છોને [પ.]
 મરેઠણ, મરેઠી સ્ત્રીં મરાઠણ
 મરેઠો પું મરાઠો
 મરો પું ['મરડું' ઉપરથી] મોત (૨) મોતના
 જેવું દુઃખ; હેરાનગતિ
 મરોડ પું ['મરડવું' ઉપરથી] વાંક; વલણ;
 (અક્ષરનો) આકાર (૨) નુઓ મરડાડ.
 ઠાર વિં મરોડવાળો (અક્ષર). ઠું
 સંકિં નુઓ મરડું
 મરેટ પું [સં.] વાંદરો
 મર્ય વિં [સં.] નાશવંત; મરવાના
 નસીબવાળું (૨) પું માણસ. ઠલોક
 પું [સં.] મૃત્યુલોક
 મદ પું [ફા.] નુઓ મરદ
 મદન નં [સં.] ચોળવું તે (૨) દમન; નાશ
 મદવું સંકિં [સં. મદ, મદ્ય] મદન કરવું
 મદાર્ઠ, -તગી, -તો, -તી [ફા.] નુઓ
 'મરદ'માં
 મર્મ પું [સં.] છપી વાત; ભેદ (૨) રહસ્ય;
 તાત્પર્ય (૩) મર્મસ્થાન. ઠ્યાલી વિં
 રહસ્યનું ગ્રહણ કરનારું. ઠ્ઠા વિં [સં.]
 મર્મ નાણનાર; ચતુર. ઠ્ઠેલી વિં [સં.]
 મર્મસ્થાનને ભેદનાર. ઠ્ઠથન નં મહેણું.
 ઠ્ઠેષક, વેધી વિં મર્મભેદી. ઠ્ઠથલ
 [સં.] ઠ્ઠથળ, ઠ્ઠથાન નં [સં.] ગર્થાઈભ
 થવાથી મૃત્યુ થાય તેવો શરીરનો કોમળભાગ
 મમાળ (-ળ) વિં મર્મવાળું
 મર્યાદ (-દા) [સં. મર્યાદા] સ્ત્રીં હદ (૨) અદ્ય;
 વિવેક. -દા પુરુષોત્તમ પું શ્રી રામ.
 -દિત વિં [સં.] મર્યાદાવાળું
 મલ પું [સં. મહ] કુસ્તીબાજ; પહેલવાન
 મલ પું [સં.] મેલ (૨) વિષા

મલક મલક અમંદ મંદ હસતું હોય એમ.

ઉદા. મોં મલક મલક થાય છે

મલકવું અંકિં મલકાવું; મંદ મંદ હસવું

મલકાટ પું ['મલકવું' ઉપરથી] મંદ રિમત

(૨) હર્ષ; આનંદ. -વું અંકિં મલકવું

મલકુંડું વિં સહેજમાં મલકાઈ નય તેવું

મલખમ, મલખાંસ પું કસરત માટેનો

લાકડાનો લીસો એક ખાસ ચાંબલો

મલત્યાગ પું [સં.] ઝાડે ફરવું તે

મલપતું વિં [દે. મલપિય] ઉમંગમાં

ઠાંથી ધીમે ધીમે ચાલતું

મલસ પું [અ. મહમ] ગરમ; ઉપર ચોપડવાનું

ઓપધ. ૦પટી (-ટી) સ્ત્રી, ૦પટો (-ટો)

પું મલમવાળી લગડાની પટી કે પટો

મલમલ નં; સ્ત્રી એક નતનું ખારીક કાપડ

મલય, ંગિર, ૦પવેત પું [સં.] દક્ષિણમાં

આવેલો ચંદનનાં જંગલવાળો પર્વત.

-યાગરુ નં [+ અગર] સારામાં સારી

સુખડ. -યાચલ [સં.] -યાચળ, -યાદ્રિ

[સં.] પું મલયગિરિ. -યાનિલ પું

[સં.] મલય પર્વતમાંથી આવતો પવન

મલવું સંકિં [સં. મિલ્] મળવું

મલવું સંકિં [પ્રા. મલ (સં. મૃદ)] મસળવું;

દબાવવું [ઝાડો સાફ આવવો તે

મલશુદ્ધિ સ્ત્રી [સં.] ઝાડે ફરવા જવું કે

મલાઈ સ્ત્રી [ફા. વાળા] દૂધની તર (૨)

વધારે ધી - તરવવાળો, દૂધનો જુદો

કરાતો ભાગ; 'કીમ'

મલાળે પું [જુઓ મુલાળે] મર્યાદા; અદખ

(૨) એ ખાતર પળાતી લાજ કાઢવાની

કે પડેલો રાખવાની ક્રિયા

મલાર (લા') પું એક રાગ

મલાવડાં નં ૦૦૦૦ [જુઓ મલાવડું]

મીઠું મીઠું બોલી સારું લગાડવું તે

મલાવવું સંકિં બહલાવવું, દીપાવવું (૨)

લંબાવવું; અતિશયોક્તિ કરવી

મલાવો પું મલાવવું તે [સ્થાન

મલાશય નં [સં.] શરીરમાં મળને રહેવાનું

મલિક પું [અ.] રાજા. -કા સ્ત્રી રાણી

મલિન વિં [સં.] મેલું. ૦તા સ્ત્રી

મલીદો પું [ફા. મલીદહ] ચૂરમું (૨)

સત્વવાળો ખોરાક (૩) માર [લા.]

મલેરિયા પું [દ.] મચ્છર કરડવાથી આવતો

-ટાઢિયો તાવ .

મલોખું નં [માલ+રખું] રંધિયાની માળ

ન ખસી નય માટે બે ઢીંગલીની વચ્ચે

ધવાતી સળીઓમાંની દરેક

મલોત્સર્ગ પું [સં.] મળત્યાગ

મલ્લ વિં [સં.] મજબૂત અને કસરતી

(૨) પું પહેલવાન (૩) ખોદકાલીન

એક પ્રત. ૦યુદ્ધ નં [સં.] કુસ્તી. ૦વિદ્યા

સ્ત્રી [સં.] કુસ્તીની કળા અને શાસ્ત્ર

મલ્લિકા સ્ત્રી [સં.] એક વેલ અને તેનું દૂધ

મવડાવવું, મવાડવું સંકિં ['માવું'

ઉપરથી] માથ તેમ કરવું; સમાવવું

મવાલ વિં [મ. મવાલ (સં. મુદ્દલ)]

(જહાલથી બેલકું) મોળું; નરમ; 'મોડરેટ'.

૦પલ પું નરમ 'મોડરેટ' લોકનો પક્ષ

સવાલી પું [ફા.] કંગાળ; લિખારી (૨) ગુડો

સવાળ વિં જુઓ મવાલ

સશ નં [જુઓ મિથ] બહાનું

સશક સ્ત્રી [સં.; ફા.] પાણી ભરવાની

આમડાની કોથળી

મશગૂલ વિં [અ.] નિમગ્ન; લીન

મશરૂ પું [અ. મશ્રૂ] દેશમ તથા સૂતરનું

ધણું રંગના પટાવાળું કપડું

મશહૂર વિં [અ.] પ્રખ્યાત; જાણીતું

મશાલ સ્ત્રી [અ.] લાકડી ઉપર ચીંધરાં

વીટેલો સળગાવવાનો કાકડો. ૦ચી,

-લી પું મશાલ ધરનારો

મશિયાઈ વિં મારીતું કે મારી તરફનું

મશી સ્ત્રી [સં.] કાબળ; મેશ (૨) દાંત

ધસવાનો કે કાળા કરવાનો ભૂકો

મશી સ્ત્રી [સં. મશક, મશ] મચ્છર જેવું

કરડતું નાનું જંતુ

મશીન-ગન સ્ત્રી [દ.] ચંત્રથી અપાટભેર

ગોળીઓ વરસાવતી એક ખાસ બંદૂક

મશકરી સ્ત્રી [ફા. મસલગી] મનક; કંઠ;

ટાળ. -રો પું મરકરી કરનારો (૨)
વિદ્વપક; રંગલો

મસ વિં [ફા. મસ્ત] પુષ્કળ

મસ નં મિપ; બહાનું

મસ પું મસો

મસદો પું [ફા.] માખણ (૨) શિખંડ
માટે દહીંનું પાણી કાઢી નાખી તૈયાર
કરેલો લોઢો (૩) ખુશામત [લા.]

મસલત સ્ત્રીં [અ. મસ્લહત] સાથે મળીને
થતી વિચારણા; સંતલસ; સલાહ

મસવાડું નં [અ. મવાશ = ઢોર + વાડો]

• ધરની પાછળનો ભાગ. -ડો પું ભાગોળ

મસળવું સંકિં [દ. મસાર = સુંવાળું]
કરવાનો પથ્થર] ધસીને ચોળવું; ગદડવું;
મદન કરવું

મસાણુ નં [પ્રા. (સં. દમશાન)] રમશાન.

-ણિયું વિં મસાણનું (૨) રમશાનમાં

જઈ આવેલું (૩) કંગાળ; અપશુકનિયું

[લા.]. -ણિયો પું મહદા સાથે

રમશાનમાં ગયેલો માણસ (૨) મસાણનો

ભંગી. -ણી વિં મસાણિયું; કંગાળ

(૨) પું બાળતી કે દાટતી વખતે ધાર્મિક

ક્રિયા કરાવનાર (૩) મરણક્રિયા માટેનો

સામાન વેચનાર

મસાલો પું [અ. મસાલહ] રસોઈ ધમ-

ધમાટવાળી કે સ્વાદિષ્ટ કરવા નાખવાનો

તેલનો (૨) ડોઈ ચીજ બનાવવા નેઈતી

સામગ્રી (૩) ચણવા માટે રેતી ચૂનો

વગેરેનો કાલવેલો માલ

મસિ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ મશી

મસિયાઈ, મસિયેણુ વિં જુઓ મશિયાઈ

મસી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ મશી (૨) શેરડીનો

એક રોગ

મસીદ સ્ત્રીં [અ. મસ્જિદ] મુસલમાનોનું

બંદગી કરવાનું જાહેર મકાન; નિમાજ

પડવાનું સ્થાન

મસીહ(-હા) પું [અ.] ઈસા મસીહ

મસુર સ્ત્રીં [સં.] એક જાતની દાળ

મસૂદો પું ખરડો; 'ડ્રાફ્ટ'

મસૂર સ્ત્રીં જુઓ મસુર

મસૂરિયું નં [પ્રા. મસૂરય (સં. મસૂરંક)]

ગોળ ઓશીફું. દેદાં ગાંઠમસૂરિયું

મસો પું [પ્રા. મસ (સં. મસો)] ચામડી

ઉપર બાજેલી ગોળ ગાંઠ (૨) ચર્સ

મસોડું નં દાંતનું પેઠવું; અવાળુ

મસોતું નં [સ. મસી+પોતું] ચૂલા ઉપરનાં

ગરમ વાસણ પકડવા વપરાતું ચીથડું

મસિનદ સ્ત્રીં [અ.] જુઓ મસીદ

મસત વિં [ફા.] મદમાતું; ઉન્મત્ત

મસતક નં [સં.] માથું

મસતાન(-નું) વિં [ફા.] મસત

મસ્તિક(-બક) નં [સં.] માથું(૨) મગજ.

• વિદ્યા સ્ત્રીં માથાના ધાટ પરથી માનસિક

શક્તિઓ પારખવાની વિદ્યા; 'ફ્રિનોલોજી'

મસતી સ્ત્રીં [ફા.] તોફાન(૨) મસત હાલત.

• ખેડ વિં તોફાની

સહત વિં [સં.] મોટું. -તી વિં સ્ત્રીં

[સં.] મોટી (૨) સ્ત્રીં મહત્તા (૩) એક

જાતની વીણા. -તા સ્ત્રીં, -ત્ત નં

[સં.] મોટપણ; મહિમા (૨) અગત્ય;

પ્રતિષ્ઠા. -ત્વાકાંક્ષા સ્ત્રીં [અ. આકાંક્ષા]

મોટાઈ મેળવવાની આકાંક્ષા. -ત્વાકાંક્ષી

વિં મહત્ત્વાકાંક્ષાવાળું

મહમદ પું મહમદ; ઇસ્લામના પેગંબર.

-દી વિં મહમદનું; તેમનું અનુયાયી

મહર્ષિ પું [સં.] મોટો ઋષિ

મહંત પું [સં. મહત્ત પરથી] મોટો સાધુ;

મહાધિકારી

મહમદ પું [અ.] જુઓ મહમદ. -દી વિં

[અ.] જુઓ 'મહમદ'માં [મહિનો

મહા પું [પ્રા. માહ (સં. માષ)] માથ-માહ

મહા વિં [સં.] (સમાસમાં) મોટું (કર્મ-

ધારય અને બાહ્યોદિ સમાસ તથા કેટલાક

અનિયમિત શબ્દોના આદિમાં આવતું

'મહત્ત'નું રૂપ). બકવિ પું [સં.] મોટો

કવિ. બકાય વિં [સં.] મોટા શરીરવાળું.

બકાલ પું [સં.] મહાદેવ. બકાલી સ્ત્રીં

[સં.] સચકર સ્વરૂપવાળી દુર્ગા. બકાલેશ્વર

પુંબાર જ્યોતિર્લિંગમાંનું એક. ૦કાંબ્ય
 નં [સં.] મોટું કે મહાન કાવ્ય. ૦કાળ
 પું મહાદેવ. ૦કાળી સ્ત્રી મહાકાલી.
 ૦કાળેશ્વર પું જુઓ મહાકાલેશ્વર.
 ૦જન નં [સં.] મોટો પ્રતિષ્ઠિત માણસ
 કે ગામના તેવાઓનું મંડળ (૨) સરખા
 ધંધાધારીઓનું મંડળ કે સંઘ. ૦જનિયું
 વિં મહાજનને લગતું (૨) ધણી વગરનું;
 રખડાડિ. ૦ત્મા વિં [સં.] મહાન
 આત્માવાળું (૨) પું તેવો પુરુષ;
 સંત. ૦દેવ પું [સં.] શિવ. ૦દાર નં
 [સં.] મુખ્ય દરવાજો. ૦ન વિં [સં.]
 મોટું; મહત. ૦નુભાવ વિં [સં.] મોટા
 મનનું; ઉદાર; મહાશય (૨) પું મોટા
 મનવાળો પુરુષ. ૦પદ્મ નં [સં.] સો
 અબજ; ૦પાતક નં [સં.] મોટું પાપ
 (બ્રહ્મહત્યા, મુરખાપાન, ચોરી, ગુરુપત્ની
 સાથે વ્યભિચાર, અને એ ચાર કરનાર
 સાથે સંગ-એ પાંચ). ૦પુરુષ પું [સં.]
 સમ્મજન; સંત પુરુષ. ૦પ્રજૂ વિં મહાન
 પ્રજ્ઞાશક્તિવાળું; 'જનિયસ.' ૦પ્રભુ [સં.],
 ૦પ્રભુજી પું વલ્લભાચાર્ય. ૦પ્રલય પું
 [સં.] ચારસો બત્રીસ કરોડ વર્ષોને અંતે
 થતો મનાતો સૃષ્ટિનો સમૂળગો નાશ.
 ૦પ્રાણુ વિં [સં.] જેનો ઉચ્ચાર કરતાં
 વધારે પ્રાણ વપરાય છે તે- કવર્ગ વગેરે
 દરેક વર્ગનો બીજો અને ત્રીથો અંજન,
 તથા ય, ષ, સ અને હ [બ્યા.]. ૦પ્રાહુ
 વિં [સં.] મોટી ભુલવાળું (૨) શૂરવીર;
 બળવાન. ૦પ્રોધિ પું [સં.] લગવાન
 બુદ્ધ (૨) શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન. ૦ભાગ વિં [સં.]
 ભાગ્યશાળી (૨) સદાચારી. ૦ભારત
 નં [સં.] તે નામનું પ્રસિદ્ધ મહાકાવ્ય.
 (૨) વિં બહુ મોટું અને મુશ્કેલ
 ઠલિનિષ્કેમણુ નં [+ અમિનિક્રમણ]
 મહાન ત્યાગ કે સંન્યાસ (બુદ્ધનો). ૦ભૂત
 નં [સં.] મૂળતત્ત્વ; પંચમહાભૂતમાંનું દરેક.
 ૦મંત્રી પું [સં.] પ્રધાન મંત્રી. ૦માત્ર
 પું [સં.] વડો અમાત્ય (૨) વિદ્યાપીઠ-

નો મંત્રી; 'રશ્મિરૂપાર'. ૦માયા સ્ત્રી
 [સં.] જગતની કારણભૂત અવિદ્યાની
 અધિષ્ઠાત્રી; દુર્ગા (૨) બુદ્ધ ભગવાનની
 માતાનું નામ (૩) લક્ષ્મી (૪) જેનાથી
 ભૌતિક જગત સત્ય જણાય છે તે માયા.
 ૦મારી સ્ત્રી [સં.] મરત્રી; કોલેરા (૨)
 કોઈ પણ રોગચાળો; 'એપિડેમિક'.
 ૦યજ્ઞ પું [સં.] નિત્ય કરવાના પાંચ યજ્ઞ
 (બ્રહ્મ-દેવ-પિતૃ-ભૂત-નૃં) માંનો દરેક.
 ૦યાન પું [સં.] એક બૌદ્ધ સંપ્રદાય
 મહાર પું [મ.] એક અત્યંત નતનો
 માણસ; ભંગી
 મહારથી પું [સં.] એકલો દરા હજાર ચોક્કા
 ઓ સામે લડી શકે તેવો પરાક્રમી લડવૈયો
 મહારાજ પું [સં.] મોટો રાજા; સમ્રાટ
 (૨) વૈષ્ણવોના આચાર્ય (૩) બ્રાહ્મણ,
 સંત, રાજા વગેરેના સંબોધન તરીકે
 વપરાય છે (૪) બ્રાહ્મણ રસોદયો
 મહારાજા પું સમ્રાટ
 મહારાજાધિરાજ પું [સં.] સર્વોપરી સમ્રાટ
 મહારાણી સ્ત્રી વડી રાણી
 મહારાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી [સં.] શિવરાત્રી;
 મહા વદ ૧૪ની રાત્રી (૨) મહાપ્રલયની
 રાત્રી; કાળરાત્રી
 મહારાષ્ટ્ર પું ૦નં [સં.] ગુજરાતની દક્ષિણ
 અને દક્ષિણેકની ઉત્તરે આવેલો અરબી
 સમુદ્રના કિનારા પરનો પ્રદેશ. -૦ટ્ટી
 વિં [સં.] મહારાષ્ટ્રનું, -ને લગતું (૨)
 પું મહારાષ્ટ્રનો રહેવાસી (૩) સ્ત્રી
 મહારાષ્ટ્રની પ્રાકૃત
 મહાલક્ષ્મી સ્ત્રી [સં.] નારાયણની શક્તિ
 (૨) આપાર સંપત્તિ [મંદિર
 મહાલય નં [સં.] મહેલ (૨) પવિત્ર ધામ;
 મહાલજું અંકિં [કે. મલ્હ] કાઠમાઠથી
 ને આનંદમાં અહીં તહીં ફરતું (૨) મોજ
 કરવી; હાલેર કરવી
 મહાવત પું [સં.] મહામાત્રા હાથીનો હાંકનાર
 મહાવરો પું [મ.] અલ્પાસ; ટેવ (૨)
 શિરસ્તો; ચાણુ વહીવટ

મહાવિદ્યાલય નં ઊંચો અભ્યાસ કરવાની વડી શાળા; કોલેજ

મહાવિરામ નં (:) આર્ત મહાવિરામનું ચિહ્ન; 'કોલન' [બા.]

મહાવીર પું [સં.] મોટો પરાક્રમી પુરુષ (૨) ચૈત્રીસમા જેન તીથ' કર(૩) હનુમાન

મહાવત નં મોટું ખૂબ દઢણ વ્રત (૨) પાંચ મોટાં વ્રત(અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ) તેમાંનું દરેક (૩) છવનની અનિવાર્ય ફરજ

મહાશય વિં [સં.] કચ્ચ આશયવાળું; સમજન (૨) પું તેવો માણસ (૩) 'છ' જેવું એક માનવાચક. ઉદા. મારતર મહાશય

મહાશંકુ નં [સં.] દસ મહાપદ (સંખ્યા) મહાસભા સ્ત્રી-મોટી વિશાળ સભા (૨) 'કોંગ્રેસ' [ઇડિયા કોંગ્રેસ કમિટી]

મહાસમિતિ સ્ત્રી-મોટી સમિતિ (૨) 'ઓલ મહાસાગર પું મોટો સમુદ્ર

મહાંત વિં [સં. મહત્] + મોટું; મહાન મહિ સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી. ન્તાલ [સં.], ન્તાળ નં પૃથ્વીની સપાટી. ંધર પું [સં.] પર્વત.

ંપતિ [સં.], ંપાદ [સં.] ંપાળ પું રાજ્ય

મહિનો પું [ફા. માહ; સં. માસ] માસ; વરસના બાર ભાગમાંનો એક કે તેટલો સમય (૨) માસિક પગાર. [મહિના રહેવા=ગર્ભ રહેવો તે]. ંમાસ પું

લગભગ એક માસ જેટલો સમય

મહિમા પું [સં.] પ્રતાપ; યશ (૨) સ્ત્રી મોટું સ્વરૂપ લેવાની યોગની એક સિદ્ધિ.

ંવાન વિં મહિમાવાળું [ચિયર મહિયર નં [સં. માતૃ + મૃદ; પ્રા. માદ + હર]

મહિયારી સ્ત્રી- [મહી ઉપરથી] નરવાડણ; ગોખી (૨) ગોત્રજની પૂત્ર કરનાર સ્ત્રી

મહિકા સ્ત્રી [સં.] સ્ત્રી (૨) રાણી. ંપાઠ-શાળા, ંવિદ્યાલય નં સ્ત્રીઓની પાઠશાળા. ંશ્રમ પું; નં [+ આશ્રમ]

સ્ત્રીઓ માટેની આશ્રમ સંસ્થા

મહિષ પું [સં.] ખડો. -પાનુર પું

[સં.] એક રાક્ષસ; ભેંસાનુર. -પી સ્ત્રી [સં.] ભેંસ (૨) પટરાણી; રાણી

મહી સ્ત્રી [સં.] ગુજરાતની એક મોટી નદી (૨) જુઓ મહિ

મહી નં [પ્રા. મહિય (સં. મયિત) = વલોવેલું] દહીં; મહીડું. ંડું નં દહીં

મહીતલ(-ળ), મહીધર, મહીપતિ, મહીપાલ(-ળ) જુઓ 'મહિ'માં

મહીમાટલું નં જુઓ માલ્યામાટલું

મહીસાગર પું મહી નદી

મહીં અં અંદર. ંમહીં અં વચ્ચે વચ્ચે; ક્યાંક ક્યાંક (૨) કોક કોક વાર

મહુડી સ્ત્રી [પ્રા. મહુઝ (સં. મયુક્ત)] નાનો મહુડો (૨) દાર. -ડું નં મહુડાનું ફૂલ. -ડો પું એક ઝાડ

મહુરત નં જુઓ મુદત

મહુવર સ્ત્રી [પ્રા. મહુવર] મહારીની વાંસળી મહંક (હે) સ્ત્રી [સં. મહક] ફેરમ; સુગંધ.

ંવું અંકિં ફેરવું. -કાંટ પું મહેક મહેરછા સ્ત્રી, મોટી ઇચ્છા; મહાકંક્ષા

મહેણાટું(-ટો)ણાં (હે) ટો નં બં વં મહેણ; મર્મવચન

મહેણું (હે) નં ટોણાં; મર્મવચન

મહેતર (હે) પું [હિં.] ટેનો મુખી (૨) ઝાડુ મારનાર ભંગી. ંણ, -રાણી સ્ત્રી

મહેતરની કે તે નતિની સ્ત્રી

મહેતસ(હે) સ્ત્રી [અ. મુહલતી મુદત; સમય મહેતાગીરી (હે) સ્ત્રી મહેતાનું કામ

મહેતાળ (હે) પું મહેતો (માનાર્થ) મહેતાળ (હે) પું [ફા. મહતાવ] ચંદ્ર

મહેતી (હે) સ્ત્રી-શિક્ષિકા(૨) મહેતાળની સ્ત્રી મહેતો (હે) પું [સં. મહત્તર] શિક્ષક (૨) કારકુન; ગુમાસ્તો; વાણોતર

મહેનત (હે) સ્ત્રી [અ. મિહનત, મેહનત] શ્રમ. -તાણું નં મહેનતનો બદલો; ફાલ; પગાર. -તુ વિં ઉધમી; ઉધોગી

મહેફિલ (હે) સ્ત્રી [અ. મહફિલ] મિજલસ (૨) ઉત્તણી

મહેખૂબ (હે) વિં [અ. મહેફૂઝ] પ્રિય

મહેમાન (હે)પું ૦ [ફા. મિહમાન] પરીણા.
 ળગત(-તિ), ંગીરી, ંદારી, -ની
 સ્ત્રી ૦ પરીણાયાકરી

મહેર (હે) સ્ત્રી ૦ [ફા. મિર] કૃપા; દયા.
 ંખાત વિ ૦ કૃપાળુ; માયાળુ. ંખાની સ્ત્રી ૦
 મહેર; કૃપા [આકારનું ચણતર

મહેરાળ (હે) પું ૦ [અ. મહરાવ] કમાનના
 મહેરામણ (હે) પું ૦ [સર ૦ ડિગલ મહરાણ
 (સં. મહાર્ણવ)] સમુદ્ર

મહેરો (હે) પું ૦ પાલખી ઊંચકનાર; ભોઈ
 મહેલ (હે) પું ૦ [અ. મહલ], -લાત સ્ત્રી ૦
 [અ.] રાજમહેલ

મહેલો (હે) પું ૦ [અ. મહલ] કૃષિયું
 મહેશ(-શ્વર) પું ૦ [સં.] મહાદેવ

મહેસૂલ (હે) સ્ત્રી ૦; ન ૦ [અ. મહસૂલ] જમીન
 ઉપરનો કર (ર) જકત; દાણ (૩)
 રાજ્યની કલ આવક. -લી વિ ૦ મહે-
 સૂલને લગતું

મહેદ્ર પું ૦ [સં.] ઇદ્ર [ઉત્સવ
 મહેરછપ, મહોત્સવ [સં.] પું ૦ મોટો
 મહોદધિ પું ૦ [સં.] મહાસાગર

મહેદય વિ ૦ (ર) પું ૦ [સં.] મહાનુભાવ;
 મહાશય [ર] પ્રેમ; પ્યાર

મહેખત (હે) સ્ત્રી ૦ [અ. મહવ્વત] દોસ્તી
 મહેર (હે) સ્ત્રી ૦ [ફા. મુહ] ગીની (ર)
 છાપ; સિક્કો. ંદાર સ્ત્રી ૦ બેગમ; સ્ત્રી

મહેરું (હે) ન ૦ [ફા. મુહર] શેતરજનું સોગટું.
 -રો પું ૦ સાપના તાળવામાં થતો
 મનાતો ગોળ ચપટો પદાર્થ (ર) ધરીને
 ચળકાટ આપવો તે

મહેલ, -લાત (હે) જુઓ 'મહેલ'માં
 મહેલો (હે) પું ૦ જુઓ મહેલો

મળ પું ૦ [સં. મલ] મેલ; કચરો; વિદ્યા
 મળતર ન ૦ ['મળતું' ઉપરથી] નફો; કમાણી
 મળતાવડું વિ ૦ મિલનસાર

મળતિયું વિ ૦ સાથે મળીને કામ કરનાર;
 સાથી (ર) અમુક પક્ષમાં મળી ગયેલું;
 પક્ષકાર

મળવું અઠકિં [સં. મિલ] જોડાવું; ભેગું
 થવું; ભળવું (ર) એકરૂપ બનવું; સંપ

કરવો (૩) મુલાકાત થવી; એકઠા થવું
 (૪) સમાન હોવું (૫) મેળ હોવો (૬)
 પ્રાપ્ત થવું (૭) જડવું; હાથ લાગવું

મળસુકું ન ૦ પરીક્ષિયું

મળાશય ન ૦ જુઓ મલાશય

મળોત્સર્ગ પું ૦ જુઓ મલોત્સર્ગ

મળી સ્ત્રી ૦ [પ્રા. મલિય (સં. મૃદિત) =
 પિલાયેલું]] પેડામાં ઊંજેલા દિવેલ તથા

ચીથરાનો થતો મેલ (ર) હતુમાનની
 મૂર્તિ ઉપરનો તેલ અને સિંદૂરનો મેલ

મંકોડા પું ૦ બ ૦ વ ૦ [સં. મળિ, મળિકા]
 કેડના અંકોડા - મણકા

મંકોડી સ્ત્રી ૦ [રે. મકોટ] નાનો મંકોડો.
 -ડો પું ૦ એક જંતુ

મંગરો પું ૦ હુંગરો; ટેકરો

મંગલ વિ ૦ [સં.] શુભ; કલ્યાણકારક (ર)
 પું ૦ એ નામનો ગ્રહ (૩) મંગળવાર

(૪) ન ૦ કલ્યાણ; સુખ (૫) ખુશાલીનો
 અવસર (૬) આશીર્વાદ કે ખુશાલીનું
 ગીત (૭) અંધને આરભે કરાતી સ્તુતિ.

ંકારક, ંકારી વિ ૦ [સં.] મંગળ
 કરનારું; શુભ. -લાચરણ ન ૦ [સં.]

અંધ કે કોઈ કામને આરભે કરાતી
 ઈશ્વરસ્તુતિ (ર) શરૂઆત [લા.]. -લાટક

ન ૦ [સં.] લગ્નવગેરે પ્રસંગે અતે બોલાતા
 આઠ શ્લોક. -ળ, -ળકારક ંળકારી

જુઓ 'મંગલ' ઇ. -ળકેરો પું ૦ બ ૦ વ ૦
 પરણી બીડી વરવહુ ચોરીની આસપાસ

ચાર વાર ફરે છે તે. -ળમય વિ ૦
 મંગળકારી; કલ્યાણકારી. -ળમૂર્તિ

(-તિ) સ્ત્રી ૦ જેનું દર્શનરમરણાદિ
 મંગળકારી છે તે (ર) ગણપતિ. -ળવાર

પું ૦ અઠવાડિયાનો ત્રીજો વાર. -ળચૂન
 ન ૦ લગ્ન વખતે વર તરફથી કન્યાના

ગળામાં દોરો પહેરાવાય છે તે, જેને કન્યા
 ધણીની હયાતી સુધી પહેરી રાખે છે

(ર) સ્ત્રીના ગળાનું એક ધરેલું. -ળા
 વેષ્યવ મંદિરમાં ઠાકોરજનાં પ્રસાદનાં

પહેલાં દર્શન (ર) દુર્ગા

મંગાવતું સં કિં [‘મંગાવતું’ ઉપરથી]
લાવવાને કહેવું, લખવું થવું
મંચ(૦૬) પું [સં.] પલંગ (૨) માંચડો;
વ્યાસપીઠ (૩) ખેતરમાં બાંધેલો માળો
મંચા સ્ત્રીં [સં. મનીષા; ય. મંચા, મનચા]
ધંચા; ઉમેદ; વિચાર. [બૂત ને શંકા
ડાડેણુ = બૂત અને ડાડેણુ એ આપણી
જ મનીષાઓ અને શંકાઓ છે]
મંજન નં [સં.] માંજવું તે (૨) દાંત
ધસવાની ભૂમી (૩) દાંતે પીડ-રંગની
લગતી મૂલતી તે
મંજરિ(-રી) સ્ત્રીં [સં.] મોર; કૂલની
કળીઓનું જૂમણું-ડાળખી(૨) કુંપળ
મંજર પું[પ્રા.(સં. મંજીર)]માંજર; બિલાડો
મંજિલ સ્ત્રીં [ચ.] મહાન
મંજરા પું બં ૧૦ [સં. મંજીર ઉપરથી]
કાંસીનેડાં; કરતાલ
મંજુ(બલ) વિં [સં.] કામળ; મધુર
મંજૂર વિં [ચ.] કમ્પૂલ; માન્ય; સંમત;
બહાલ. -રી સ્ત્રીં બહાલી; હા પાડવી
તે; સંમતિ
મંજૂષા સ્ત્રીં [સં.] પેટી; મંજૂસ [રિયાપન
મંડન નં [સં.] શણગાર (૨) (મતનું)
મંડપ પું [સં.] માંડવો
મંડલ નં [સં.] ગોળ ચેરાવ; દંડાણું(૨)
ટોણું; સંઘ (૩) પ્રદેશ; પ્રાંત (૪) બાર
રાજ્યોનો સમૂહ(૫) ત્રગ્વેદના ખંડમાંનો
દરેક. -લાકાર વિં ચક્રાકાર; ગોળ.
-લિક પું સામંત; ખરિયો રાજ. -લી
સ્ત્રીં ટોળા; મંડળ. -લીક પું [સં.]
મંડલિક. -લેશ(-થર) પું [સં.] ૧૨
રાજ્યોના મંડળનો અધિપતિ
મંડવું અંકિં [દે. મંડ] ખંતથી વળગવું;
લાગવું; મગવું
મંડળ, -ળાકાર, -ળિક, -ળી, -ળીક,
-ળેશ(-થર) બુઓ ‘મંડલ’માં
મંડાણુ નં આરંભ; પાયો (૨) કૂવા પરનાં
ને લાકડાં સાથે ચાક હોય છે તે
મંડામણુ નં [‘માંડવું’ ઉપરથી] નાણું
વિ.ભે-૩૪

ધીરનાર વ્યાજ ઉપરાંત ચોપડામાં ખાણું
પાડવા બદલ બક્ષિય લે છે તે
મંડાવવું સંકિં, મંડાવું અંકિં
‘માંડવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ
મંડિત વિં [સં.] શણગારેલું
મંડીલ નં બુઓ મંદીલ
મંડૂક પું [સં.] દેડકો [રસાયણ
મંદૂર નં [સં.] લોહનો કાટ (૨) તેનું
મંતર પું બુઓ મંત્ર. ઠવું સં કિં
‘મંત્રથી કાળમાં લેવું કે અસર કરવી(૨)
ભરમાવવું; શીખવી રાખવું [લા.]
મંતવ્ય વિં [સં.] મનન કરવા યોગ્ય(૨)
નં મત; માન્યતા
મંત્ર પું [સં.] દેવ કે કોઈ શક્તિ સાધ્ય
કરવાનો ગુહ રાખે કે રાખે (૨) મંત્રણા.
બુઓ સ્ત્રીં[સં.]ખાનગી મન્નલત. બુઓ
વિં મંત્રથી મોહ પામેલું કે ખીલ
કશાથી તેના લેવી અસર પામેલું. બસિદ્ધિ
સ્ત્રીં મંત્ર સિદ્ધ થવો-મંત્રની કાર્ય-
સાધક શક્તિ પ્રાપ્ત કરવી તે. -ત્રી પું
[સં.] સલાહકાર; પ્રધાન (૨) પ્રધાન
કાર્યકર્તા; સંસ્થાનું તંત્ર સંભાળનાર;
‘સેક્રેટરી’
મંથન નં [સં.] વલોવવું કે વલોવાવું તે
(૨) ઊંચલપાચલ; ગડમથલ [લા.]
મંથર વિં [સં.] મંદ; સુરત; જડ
-મંદ [ફા.] નામને લાગતા ‘વાળુ’ એવો
અર્થ બતાવનારો પ્રત્યય. ઉદાહરણ અક્ષરમંદ
મંદ વિં [સં.] ધીમું; ધીરું; થોડું. ગતિ
વિં [સં.] ધીમી ગતિવાળું (૨) સ્ત્રીં
ધીમી ગતિ. વ્તા સ્ત્રીં [સં.] બુદ્ધિ
વિં [સં.] કમઅક્ષલ. મૂખ (૨) સ્ત્રીં
જડતા; મૂખતા. બુઓ વિં [સં.]
કમનસીબ. બુઓ વિં મંદભાગી(૨)
નં દુર્ભાગ્ય. બસતિ વિં(૨) સ્ત્રીંબુઓ
મંદબુદ્ધિ
મંદરાચલ [સં.], -ળ પું એક પૌરાણિક
પર્વત (સમુદ્રમંથનનો સ્વયો)
મંદવાડ પું બીમારી; રોગ

મંદહાર્ય નં રિમત; જરાક મલકાઈને
હસવું તે

મંદાકિની સ્ત્રીં [સં.] ગંગા(ર)આકાશગંગા

મંદાકાંતા પું [સં.] એક છંદ

મંદાસિ પું [સં.] પાચનશક્તિની મંદતા

મંદાર નં [સં.] સ્વર્ગનાં પાંચ વૃક્ષોમાંનું
એક (ર) તેનું ફૂલ

મંદિર નં [સં.] દેવાલય(ર) ધર(૩)વિધાનું

ધામ. ંપ્રવેશ પું મંદિરમાં પ્રવેશ-
વાની ક્ષત (હરિજન વગેરે અસ્પૃશ્યોને).

-રિયું નં મંદિર [પ.] (ર) વિંમંદિરનું;

મંદિરની માલિકીનું

મંદી સ્ત્રીં કમીપણું (ર) ભાવની પડતી

મંદીલ નં [અ.] કસબી ખારીક વણાટની
પાથડી કે ફેંટા

મંદું વિં ભુઓ મંદ

મંદ્ર વિં [સં.] ધીમે; ગંભીર(સૂર) (ર)

સંગીતના ત્રણ પ્રકારના સ્વરોમાંનો એક

મા અં [સં.] ના; નહિ

મા સ્ત્રીં [સં.] માતા; બા. ંઈ સ્ત્રીં મા

માઈકે નં; પું [હં.] ધ્વનિવધક યંત્ર

દ્વારા બોલવા માટેનું સાધન [નખળું

માઈકાંગણું વિં માવડિયું (ર) બાયલું;

માઈકોફોન પું; નં [હં.] ભુઓ માઈક

માઈકોફોન પું નં [હં.] સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર

માઈલ પું [હં.] બાવનસો એંશી ફૂટ

જેટલું અંતર

માકડ પું [પ્રા. મંકળ (સં. મલ્કળ)] એક

જવડું; માકડ. -ડિયું વિં માકણવાળું

(ર) નં માકણ ભરાઈ રહે તેવું કાણવાળું

પાટિયું (૩) માકણ જેવી ગંધવાળું એક

જવડું. -ણ પું માકડ. -ણિયું વિં

માકડિયું [ભિડનું જવડું; માખી

માખ સ્ત્રીં [પ્રા. મલ્લખ (સં. મલ્લિકા)] એક

માખણ નં [પ્રા. મલ્લખ (સં. વ્રક્ષણ)]

દહીં વલોવવાથી નીકળતું સત્ત્વ; નવનીત.

(ર) ખુશામત [લા.]. ંચોર પું શ્રીકૃષ્ણ.

-ણિયું વિં માખણ જેવું નરમ (ર)

ખુશામતિયું [લા.]

માખી સ્ત્રીં ભુઓ માખ

માગ પું [સં. મર્ગ; પ્રા. મગ્ગ] રસ્તા (ર)

જગા; આસન (૩) અંતર; મોક્ષાગ્ર.

[ંમુકાવવો = ચડિયાતાપણું કબૂલ

કરાવવું]

માગ સ્ત્રીં [‘માગવું’ ઉપરથી] માંગ; માગણી;

ખપત (ર) ઉધરાણી. ંણ પું માગનાર;

ભિખારી (ર) નં માગવું તે. ંણિયાત

વિં ભિખારી. ંણી સ્ત્રીં માગવું તે

(ર) ખપત. ંણું નં માગણી; માગવું તે

(ર) લેણું (૩) પર હદમાંથી આરોપી કે

ગુનેગારને કોઈ માંહાજર કરવાની માગણી;

‘એક્સ્ટ્રેડિશન’. ંણું વિં માગણી કરવું

(ર) નં લેણું [વહીવંચો

માગધ પું [સં.] વંશની કીર્તિ ગાનાર;

માગધી વિં [સં.] મગધ દેશનું (ર) સ્ત્રીં

એની ભાષા (ચારમાંની એક પ્રાકૃત)

માગવું સં કિં [સં. મર્ગચ, પ્રા. મગ્ગ]

આપવા માટે કહેવું (ર) પાછું આપવા

કહેવું [નો બીજો મહિનો

માગશર પું [સં. મર્ગશિર] વિક્રમ સંવત-

માગી તાગી(ંને) અં [માગવું + તાગવું]

આમથી તેમથી - ગમે તેમ કરીને મેળવીને

માગું નં માગણી (બહુધા લક્ષવિષયક)

માધ પું [સં.] માહ; વિક્રમ સંવતનો

ચોથો મહિનો

માઘેલું વિં મા પાછળ ઘેલું ઘેલું થાય એવું

માછણ સ્ત્રીં માછીની કે માછી સ્ત્રી

માછલી સ્ત્રીં, -ણું નં [સં. મત્સ્ય; પ્રા.

મંચ્છ; માગધી-મશ્વલી] એક જળચર પ્રાણી

માછી પું [પ્રા. મચ્છિઅ (સં. માત્ત્યિકા)]

માછીમાર (ર) ખલાસી. ંસાર પું

માહલાં પકડવાનો ધંધો કરનાર

માજણું એક માનું; સહોદર

માજન નં હદ; અંકુશ

માજઈ સ્ત્રીં [મા + ભયું] બહેન. -યું વિં

માજણું. -ચો પું ભાઈ

માજિસ્ટ્રેટ પું ભુઓ મેજિસ્ટ્રેટ [મરહૂમ

માણ વિં [અ.] પૂર્વનું; અગાઉ યઈ ગયેલું (ર)

માણ સ્ત્રીં [મા+ણ] દાદી(૨)અંબા માતા
કે કોઈ દેવી (૩) વૃદ્ધ સ્ત્રીનું માનવાચક
સંબોધન

માઝમ વિં[પ્રા.મઝ્ઝિમ (સં.મઝ્ઝમ)] મધ્યમ
માઝા સ્ત્રીં [દિ. મઝ્ઝા; પ્રા. મઝ્ઝાયા (સં.
મઝ્ઝાદા)] મર્યાદા

માટ અં માટે [પ.]

માટ નં [પ્રા.મટ્ટિયા (સં.મૃત્તિકા) ઉપરથી]
માટલું. ંલી સ્ત્રીં નાનું માટલું. ંલું
નં માટીનું એક વાસણ

માટી સ્ત્રીં [પ્રા. મટ્ટિયા (સં. મૃત્તિકા)]
મટોડી (૨) માંસ

માટી વિં નેરાવર (૨) પું માંડી; ધણી
(૩) મરદ. ંડો પું પુરુષ (૨) ધણી
માટે, ંકરી(ંને) અં વાસ્તે; સારુ (૨)
તેથી; તે કારણે

માઠું વિં ખરાબ; ભૂંડું; અશુભ

માડ (મા') નં [જુઓ માઠ] બાળક ઉપર
કેળ બાંધી બનાવેલું રત્નાદેનું સ્થાન;
કેળોનો મંડપ (૨) પું જુઓ માઠ

માડણુ નં [સં. મણ્ડ=શણગારણું] તારા
ટપકીની પિયળ

માડણુ નં ગામને પાદરે પાણી ભરાયેલો
ખાડો (જેમાં લેસો પડી રહે છે)

માડી સ્ત્રીં [પ્રા. માઢ (સં. માતૃ)] મા (૨)
માતા; દેવી (ભક્તિમાં). ંભયો પું
માનો બેટો; બચ્ચો; બહાદુર માણસ

માઠ પું [સં. માઢિ; દે. માઢિબ] મહેલ;
મેડીવાળું સુંદર મકાન (૨) મહોલ્લો.
ંમેડી સ્ત્રીં દરવાજા પર બાંધેલી મેડી

માણુ સ્ત્રીં [સં. મણિ=પાણી ભરવાનું
વાસણ] ગાગર (૨) ઉતરડ [મિવણ

માણુ સ્ત્રીં [સં. મંઠ] ખમીર; ખટાશ (૨) નં

માણુ અં જુઓ માણ માણ

માણભટ(-ટ્ટ) પું માણ ખખડાવી કથા
કહેનાર વ્યાસ

માણુ માણુ(-ણે) અં [પ્રા. મળા મળા
(સં. મનાક મનાક)] + માંડ માંડ; જેમ તેમ
કરીને; પરાણે (૨) મદં મદં; ધીરે ધીરે

માણુવું સંકિં [પ્રા. માળ (સં. માન્ય)=
અનુભવણું] અનુભવણું; ભોગવણું (૨);
અંકિં રાણ થવું; મળ કરવી

માણુસ પું; નં [પ્રા. માણસ (સં. માનુષ)]
મનુષ્ય. -સાઈ સ્ત્રીં માણુસને યોગ્ય ગુણ
કે વર્તન [માણસ (લોકગીતમાં)]

માણુરાજ પું મોટું માણસ; વહાલું

માણુકથ નં [સં.] માણુક

માણુયો પું [માણુ ઉપરથી] ગાડવો; ધડો

માણી સ્ત્રીં [સરં સં. માણિકા] બાર
મણનું તોલ

માણુક નં [સં. માણિક્ય] રાતો મણિ.

ંચોક પું દરબારી લોકોનાં મકાનો
વચ્ચેનું મેદાન (૨) અમદાવાદમાં માણુક-
નાંચના સ્થાનક પાસેનું બનરનું સ્થાન.

ંઠારી સ્ત્રીં શરદપૂનમ. ંથલ પું
વિજય સ્તંભ (૨) લગ્ન વખતે મંડપ માટે
રેપાતો થાંભ [વિનાનું થયેલું

માત (મા') વિં [બ.] હારી ગયેલું; નેર

માત સ્ત્રીં [સં. માતૃ] માતા [પ.]. ંપિતા
નં બં વં માબાપ

માતબર વિં [બ. મુક્તવર] સમૃદ્ધ; તાલેવાન

માતરિશ્વા પું [સં.] પવન

માતલિ પું [સં.] ઇદનો સારથિ

માતવું અંકિં [સં. મત પરથી] કાલવું;
હુટપુટ થવું (૨) મરતીમાં આવવું

માતંગ પું [સં.] હાથી. -ગી સ્ત્રીં [સં.]

હાથણી (૨) હાથીના વાહનવાળી દેવી

માતા સ્ત્રીં [સં.] જનની (૨) દેવી (૩)
શીતળામાતા. ંજી સ્ત્રીં માતા (માનવાચક).

ંપિતા નં બં વં માતપિતા. ંમક
પું [સં.] માનો બાપ. ંમાહી સ્ત્રીં [સં.]

માની મા

માતુ સ્ત્રીં [સં. માતૃ] મા. ંલ પું [સં.]

મામો. ંચી સ્ત્રીં મા (માનસૂચક)

માતું (ંતાતું) વિં [માતવું ઉપરથી] માતેલું

માતૃ સ્ત્રીં [સં.] માતા. ંકે વિં [સં.] મા
સંબંધી. ંકા સ્ત્રીં [સં.] મા(૨)દાઈ(૩)

વણમાળા; બારાખડી(૪) માંગલિક કૃત્યો

વખતે બ્રાહ્મી, માહેશ્વરી, વૈષ્ણવી, વગેરે
(સાત કે આઠ) દેવીઓનું પૂજન થાય છે
તેમાંની દરેક. ૦૯૫ નં માતા તરીકેનો
ધર્મ; માતાપણું. ૦૯૬ વિં [સં.] માતાને
દેવ તરીકે પૂજનાર. ૦૯૭ પું ૦૭૪-મમૂમિ.
૦૯૮ પું ૦ [સં.] મા તરફનાં સગાંવહાલાં.
૦૯૯ નં માતા થવું તે (૨) માતા
તરીકેનું સ્થાન - ગૌરવ (૩) માતા તરીકેનો
ધર્મ; માતાપણું. ૦૯૯૫ સ્ત્રી ૦ સ્વભાષા.
૦૯૯૬ (-મી) સ્ત્રી ૦ જન્મમૂમિ
માત્ર [સં.] નામને લાગતાં 'તે બધું; સઘળું'
એવો સમગ્રતાવાચક અર્થ બનાવે છે.
૬૬૦ માણસમાત્ર (૨) અં ૬૬૧; કેવળ
(૩) વિં [સં.] બહુમીલિ સમાસમાં
ઉત્તરપદ તરીકે 'માપ કે પ્રમાણનું' એ
અર્થમાં. ૬૬૦ અંગુલીમાત્ર; રજમાત્ર
માત્રા સ્ત્રી ૦ [સં.] બારાળડામાં ઉપર મુકાવું
() આલું ચિહ્ન (૨) કાવ્ય કે સંગીતમાં
સમયની ગણનાનો એકમ (૩) ધાતુની
ભરમ; રસાયણ (૪) માપ; પ્રમાણ. ૦૯૯૭
છંદ પું ૦ જેમાં એાછી વધારે માત્રા ઉપર
પદબંધનો આધાર હોય તેવો છંદ
માતૃત્વ નં [સં.] બીજાનું સુખ દેખી
બળવું તે; ઈર્ષ્યા
માથાકૂટ સ્ત્રી ૦ ભાંજગડ; પંચાત (૨)
નકામી મહેનત; પીડા. -ટિયું વિં
માથાકૂટ કરાવે તેલું
માથાગ્રીક સ્ત્રી ૦ માથાકૂટ
માથાફરેલ વિં મિત્તલ; કોધી
માથાફાડ સ્ત્રી ૦ માથાકૂટ
માથાબોળ અં માથું અને શરીર પલાળીને
માથાભારે વિં મિત્તલ; તુમાખીવાળું
માથાવટી સ્ત્રી ૦ સાલ્યો ન બગડે માટે
તેના માથા ઉપરના ભાગનીચે સીવેલો
અસ્તરનો કકડો (૨) માથાના કપડા પર
પડેલા તેલના ડાઘા (૩) માથાનો ભાગ (૪)
આખર [લા.] [વાદે એલું; કારમું
માથાવાઠ વિં [માથું + વાઠલું] માથું
માથાવેરો પું ૦ માથાદીક લેવાતો કર

માથું નં શરીરનો ખાપરીવાળો ભાગ (૨)
ઘડની ઉપરનો ભાગ; ડોકું (૩) કોઈ
પણ વસ્તુના મથાળાનો ભાગ; ટોચ (૪)
મગજ; બુદ્ધિ [લા.]. -થે અં ઉપર.
૬૬૦ ધા માથે પાટો બાંધ્યો [કા.] (૨)
'માથું'નું સમ્પ્રીતિ ૩૫. -થોડું નં
માથું જો તેલું ભાંડાણ
માદ પું [સં.] કેફ (૨) મદ; અહંકાર. ૦૬
વિં [સં.] કેફી [સ્ત્રી ૦ માતૃભાષા
માદર સ્ત્રી ૦ [કા.] મા. ૦૭૫ માન, ૦૭૫ માં
માદરપાટ પું [મદ્રીપોલ્સ સ્થાને તૈયાર
થતું] એક ભતનું સુતરાક કાપડ
માદરી વિં [કા.] માનું, -ને લગતું
માદરે વતન નં [કા.] માતૃભૂમિ
માદળિયું નં દોરો, ચિહ્ન કે તાવીજવાળો
ધાતુનો નળી જેવો કે ચપટો ઘાટ
માદા સ્ત્રી ૦ [કા.] પશુ કે પંખીમાં સ્ત્રીભત
(૨) બરડવાંની ભેડમાં ખાડાવાળું બરડલું
માધવ પું [સં.] વિષય; શ્રીકૃષ્ણ (૨) વૈશાખ
માસ. -વી સ્ત્રી ૦ [સં.] એક ફૂલવેલ (૨) વિં
વૈશાખ માસનું; વસંતઋતુનું [માગવી તે
માધુકરી સ્ત્રી ૦ [સં.] ઘેર ઘેર ફરી ભિક્ષા
માધુરી સ્ત્રી ૦ [સં.] માધુર્ય; મીઠાશ (૨) ભલાઈ
માધુર્ય નં [સં.] મધુરતા
માધ્યમ વિં [સં.] વચ્ચે (૨) નં સંચાર
કે વિનિમય વગેરે માટે વચ્ચે વાપરવાનું
સાધન કે વાહન; 'મીડિયમ'. -મિક
વિં [સં.] વચ્ચે; મધ્યમાં આવેલું (૨)
પ્રાથમિકથી આગળનું; 'સેકન્ડરી'. -મિક
શાળા સ્ત્રી ૦ પ્રાથમિક પછીની શાળા;
વિનયમદિર; 'હાઈસ્કૂલ'
માન નં [મં.] આખર; પ્રતિષ્ઠા (૨)
સદ્ભવ; આદર (૩) અભિમાન (૪) તોલ;
માપ (૫) પરિમેય; 'મેનિટયુડ' [ગ.]
માનત (-તા) સ્ત્રી ૦ ['માનવું' પરથી] બાધા;
આખડી
માનદ વિં [સં.] માનપ્રદ; માન આપવું
(૨) વેતન લીધા વગર કામ કરનાર;
'ઓનરરી'

માનની સ્ત્રી + જુઓ માનની
 માનનીય વિ० [સં.] માનને યોગ્ય; માન્ય
 માનપત્ર નં વખાણ કે ધન્યવાદનો જાહેર
 રીતે અર્પણ થતો લેખ
 માનપાત્ર નં માન; આદર (૨) આખર; પ્રતિષ્ઠા
 માનભંગ પું અપમાન (૨) વિ० અપમાનિત
 માનમરતબો પું મોક્ષો; પ્રતિષ્ઠા
 માનમર્યાદા સ્ત્રી અદબ; વિવેક
 માનવ વિ० [સં.] મનુ સંબંધી (૨) પું
 માણસ. ૦૦૮૧ સ્ત્રી મનુષ્યન્તિ. ૦૦૮૨
 સ્ત્રી મનુષ્ય ઉપર પ્રેમ, હિતચુદ્ધિ (૨)
 માણસાઈ. ૦૦૮૩ નં 'એન્થ્રોપોલોજી'
 માનવતું વિ० માનયુક્ત; માનભયું
 માનવી વિ० માનવ-મનુષ્ય સંબંધી (૨)
 પું માણસ
 માનવું સંક્રિં [સં. મન્] કબૂલ કરવું;
 સ્વીકારવું (૨) માન આપવું; ગણવું; લેખવું
 (૩) માનતા રાખવી
 માનવ્ય નં [સં.] માનવભૂતિ (૨) માનવતા
 માનશુકન પું ૦૦૦૦ શુકન-અપશુકન;
 શુભાશુભ ચિહ્ન
 માનસ વિ० [સં.] મન સંબંધી (૨) નં
 મન (૩) જુઓ માનસસર. ૦૦૫૩ પું
 [સં.] બ્રહ્માએ મનથી ઉત્પન્ન કરેલો
 પુત્ર. જેમ કે, નારદ. ૦૦૫૪ ક્કરણશાસ્ત્ર
 નં ગ્રંથ માનસ-ચિંતનું શાસ્ત્ર; 'સાધકો-
 એનેલિસિસ'
 માનસર (નૌવર) નં જુઓ માનસસર
 માનસશાસ્ત્ર નં મનની વૃત્તિઓ, શુભ-
 ધર્મ, ક્રિયાઓ તથા સ્વરૂપનું શાસ્ત્ર;
 'સાધકોલોહ' [પ્રસિદ્ધ સંદેવર
 માનસસર નં [સં.] કૈલાસ શિખર પાસેનું
 માનસિક વિ० [સં.] મન સંબંધી
 માનસી વિ० સ્ત્રી [સં.] મન વડે કરેલી
 (૨) વિ० કલ્પિત (ઉદા० માનસી રાજ્ય)
 માનહાનિ સ્ત્રી અપમાન
 માનિત વિ० [સં.] માન પામેલું; માન્ય
 માનિની વિ० સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી [સં.] માન
 માગતી કે અભિમાની સ્ત્રી
 માની વિ० [સં.] અર્હકારી (૨) ગૌરવયુક્ત

માનીતું વિ० [સં. માનિત] ખાસ પ્રેમપાત્ર
 માનુની સ્ત્રી + જુઓ માનની
 માનુષ વિ० [સં.] મનુષ્ય સંબંધી (૨)
 પું માણસ. -વી વિ० [સં.] માણસ
 સંબંધી (૨) સ્ત્રી [સં.] મનુષ્ય સ્ત્રી
 માન્ય વિ० [સં.] માનનીય; શિષ્ટ (૨) કબૂલ
 કરવા યોગ્ય (૩) સ્વીકારેલું. ૦૦૮૪ સ્ત્રી
 માન્ય હોવું તે (૨) માનવું તે
 માપ નં [દે. મળ (સં. મા = માપવું)] લંબાઈ,
 પહોળાઈ, વજન વગેરેનું પ્રમાણ (૨)
 [લા.] પ્રતિષ્ઠા; ભાર (૩) હદ; ગતિ. ૦૦૮૫
 વિ० માપનારું. ૦૦૮૬ સ્ત્રી માપવું તે;
 માપવાનું કામ. ૦૦૮૭ નં ઓરવાનું કામ
 કરતા ખેડૂતને ઘેરથી જવું ભાતું (૨)
 માપવાનું પાત્ર. ૦૦૮૮ સંક્રિં માપ કાઢવું;
 ભરીને ગણતરી કરવી (૨) પગ ચાલતા
 જવું [લા.] [સાધન
 માપિયું, માપું નં માપવાનું વાસણ કે
 માફ વિ० [અ. મુઝાફ] ક્ષમા કરેલું; જવા
 દીધેલું (દોષ, માગતું, ફી ઇં)
 માફક વિ० [અ. મુઝાફિક] અનુકૂળ; રુચું
 (૨) અં પેટે; પ્રમાણે. ૦૦૮૯ અં
 પ્રમાણસર; યથાર્થિયત
 માફી સ્ત્રી [અ. મુઝાફી] ક્ષમા (૨) જવું
 કરવું તે; મુક્તિ. ૦૦૯૦ પું; નં માફી
 માગતો કે આપતો પત્ર
 માફી પું [ફા. મુઝાફહ] રથ
 માળાપ નં ૦૦૦૦ મા ને ખાપ કે
 તેમના જેવું પદ ધરાવનાર (૨) આધાર-
 ભૂત કે મૂળ વિગત. ઉદા० એ ખર્ચનાં
 માળાપ બતાવો [લા.]
 મામ સ્ત્રી [સરં સં. મામક = મારું (૨)
 મમતાવાળું] માયા; મમતા (૨) નવાઈ
 (૩) ધૈર્ય; દૃઢતા (૪) મમત; દેક
 મામલત સ્ત્રી [અ. મુઝામલત] માલમતા;
 પૂછ; વિસાત (૨) મામલતદારનું કામ.
 ૦૦૯૨ પું તાલુકાની વસૂલાત સંબંધી
 કામ કરનાર અમલદાર; વહીવટદાર
 મામલો પું [અ. મુઝામલ્હ] પરિસ્થિતિ
 (૨) કંટાળીનો સમય

મામા પુંબવવંદિ. મામ] મામો(માનાથે)
 (૨) શત્રુ; ચોર [લા.]. [૦માસીનું કરવું
 = સગાંસાગવાંનો પક્ષ કરવો]. ૦છ, ૦સસરા
 પુંબવવંબપતિ કે પત્નીના મામા
 માસી સ્ત્રીંદિ. મામાની વહુ. ૦છ, ૦સાસુ
 સ્ત્રીંબપતિ કે પત્નીની મામી [સાધારણ
 મામૂલ નંબ. રિવાજ. - સ્ત્રી વિંસામાન્ય;
 સામેરું નં મોસાણું
 મામો પું [દિ. મામ, મામગ] માનો ભાઈ
 (૨) શત્રુ; ચોર [લા.]. ૦છ, ૦સસરો
 પું મામાસસરા
 માયકાંક(-ગ)છું વિં [માયા (સં. માતૃ કે
 માયા) + કાંગછું] નમાછું; બાયછું
 માયનો પું [અ. મમતી] અર્થ; હેતુ; ધરાદો
 માયા સ્ત્રીં [સં. જ્ઞનાથી બ્રહ્માંડ રચાયું
 છે કે ભાસમાન થાય છે તે આદિશક્તિ
 - અવિદ્યા (૨) છળ; પ્રપંચ; ઇદંબળ (૩)
 મમતા; રનેહ [લા.]. (૪) મમતાનો કોઈ
 પણ વિષય (૫) ધન; દોલત (૬) ભાંગ
 [લા.]. ૦મમતા સ્ત્રીં દયા; માયા; રનેહ;
 પ્રીતિ. ૦મય વિં [સં.] માયાથી ભરેલું.
 ૦મૃગ પું; નં [સં.] બનાવટી મૃગ. ૦વાઠ
 પું [સં.] બ્રહ્મથી ભિન્ન એવા જગતનો
 અનુભવ તે માયા - ભ્રમ છે એવો વાદ
 (વેદાંત). ૦ચિની વિં સ્ત્રીં [સં.] માયાવાણી;
 ઠગનારી. ૦ચી વિં [સં.] જુઓ માયિક.
 ૦છુ વિં રનેહાળ; હેતાળ
 માયિક વિં [સં.] માયાથી બપળેલું; મિથ્યા
 (૨) માયાવી; પ્રપંચથી ભરેલું
 માર પું [સં.] મારવું તે; તાડન (૨) મરણ;
 મૃત્યુ (૩) કામદેવ (૪) (ખાઈ) આસુરી
 સંપત્તિઓની અધ્યક્ષ એવી કલ્પેલી શક્તિ;
 સેતાન (૫) મારો; વિપુલતા [લા.]. ૦ક
 વિં [સં.] મારનારું; નાશ કરનારું.
 ૦કાણું, ૦કું + વિં મારવાની ટેવવાળું.
 ૦કેટ સ્ત્રીં મારપીટ
 મારકેટ નં [દં.] બનર
 મારકો પું [દં. માર્ક] નિશાન (૨) વેચાઈ
 માલ પર હોતી છાપ

મારખાઉ વિં માર ખાયા કરે તેવું
 મારગ પું જુઓ માર્ગ
 મારજૂડ સ્ત્રીં મારવું અને જૂડવું તે
 મારણુ નં [સં.] મારવું તે (૨) મારવાનો
 તાંત્રિક પ્રયોગ
 મારહડી સ્ત્રીં દડીથી રમવાની એક રમત
 મારપીટ સ્ત્રીં મારવું અને પીટવું તે
 મારફત અં [અ. મમરિફત] દ્વારા; વચમાં
 રાખીને (૨) સ્ત્રીં આડતિયા કે દલાલની
 મારફત કામ કરવાની રીત (૩) દલાલી;
 હકસાઈ. - તિયું વિં મારફતથી થયેલું -
 કરવાનું. - તિયો પું વચમાં રહીને સોદા
 ગોઠવી આપનારો; દલાલ
 મારફાડ સ્ત્રીં મારપીટ
 મારમાર નં [મારવું] ઉપરથી વારે વારે
 મારવું તે (૨) અં પુઠકળ જોરથી (૩)
 મુશ્કેલીથી
 મારવાડ પું [સં. મત્તરજપૂતાનામાં આવેલો
 એક પ્રદેશ. ૦છુ સ્ત્રીં મારવાડી સ્ત્રી.
 - ડી વિં મારવાડનું (૨) કંલસ [લા.]
 (૩) પું મારવાડનો રહેવાસી (૪) સ્ત્રીં
 મારવાડની ભાષા
 મારવું સંકિં [સં. મારવું] પ્રહાર કરવો;
 ઠોકવું (૨) કાર કરવું (૩) પાછું હાથવું;
 જોર કરવું (ધાડ) (૪) ગુણધર્મનો નાશ
 કરવો (ચામડી) (૫) લૂંટવું; હુમલો કરીને
 લઈ લેવું (ગામ) (૬) ઝડપ ને જોરથી કોઈ
 ક્રિયા કરવી; વીંચવું; અફળવું; નાખવું;
 ભરવું (ખાથોડિયાં; ફાંકો) (૭) અસર થાય
 તેમ પ્રયોગ કરવો (ખોલ; મૂક) (૮)
 (પ્રહાર કરવા માટે) છોડવું; વાપરવું;
 ચલાવવું (તીર) (૯) શેકવું; દબાવવું;
 શેધવું (ભૂખ; મન) (૧૦) ધાતુની ભસ્મ
 કરવી (૧૧) તફાવત; ચોરવું [લા.] (૧૨)
 લગાડવું; ચોડવું; ખોસવું (ફૂંચો; ખીલો)
 (૧૩) જોરથી નાખવું; ફેંકવું; આપવું. ઉદા.
 માથામં મારવું (૧૪) - ની અસર-ભાસ
 - વેદના દેખાવં (અળકાટ; ઝાંખ) (૧૫)
 પરાણે કે ઠગીને વળગાડવું. ઉદા. માથે

મારવું (૧૬) અન્ય ક્રિયાપદ સાથે આવતાં
 ઉતાવળ કે બેદરકારીનો લાવ બતાવે. ઉદા. ૦
 લખી મારવું. [મારી ખાવું = એળવવું;
 તડાવી જવું. મારી મૂકવું = પૂરપાટ
 દોડાવી મૂકવું. માર્યું માર્યું ફરવું =
 ગાબરું કે કાયર થઈને અહીં તહીં રખડવું]
 મારંમાર સ્ત્રી. ૦ સામાસામી મારવું તે
 મારા પું. ૦ બંબ. ૦ નિશાન મારવા કિલ્લાની
 દીવાલમાં રખાતાં ખાકાં (૨) કોઈને મારી
 નાખવા શેકેલા કે મોકેલા માથાંસો
 મારામાર (—રી) સ્ત્રી. ૦ [‘મારવું’ ઉપરથી]
 લડાઈ; ઘિંગાળું (૨) તંગી; તાણ
 મારીચ પું. [સં.] એક રાક્ષસ (એણે
 સીતાહરણમાં મદદ કરવા કનકમુગનું
 રૂપ લીધું હતું) [નિંદા
 મારીતારી (મા’;તા’) સ્ત્રી. ૦ ગાળાગાળી (૨)
 મારુ. વિ. ૦ [સમાસમાં અંતે] મારી નાખે
 નાંધી નાખે તેવું. ઉદા. ૦ વાધમારુ
 મારુ. ૦ (૭) પું. ૦ પ્રીતમ; પતિ
 મારુત પું. [સં.] પવન. —તિ પું. [સં.] હનુમાન
 મારું (મા’) સ. ૦ [અ. મહારિય (સં. મદીય)]
 ‘હું’ની છઠી વિ. ૦નું એ. ૦. ૦ [તા. ૦ ફરવું
 = ભેદભાવ રાખવો]
 મારો પું. [‘મારવું’ ઉપરથી] મારી
 નાખનારો; જલ્દાદ (૨) ઉપરાઉપરી
 પ્રહાર (૩) રમઝડ; ત્રિપુલતા [લા.]
 મારક પું. [હં.] ચિહ્ન; (ટ્રામાક) મારકો
 (૨) ગુણ; પરીક્ષામાં અપાતો ગુણાંક
 માર્ગ પું. [સં.] રસ્તો (૨) રૂઢિ (૩) મત;
 સંપ્રદાય. ૦દર્શક વિ. ૦ [સં.] રસ્તો
 બતાવનાર. ૦દર્શન ન. ૦ માર્ગ બતા-
 વવો તે. ૦દર્શિકા સ્ત્રી. ૦ માર્ગ દર્શાવ-
 નાર — પ્રવેશ કરાવનાર પુસ્તક
 માર્ગશિર, માર્ગશીર્ષ પું. [સં.] માગશર
 માર્ગસ્તંભ પું. ૦ માર્ગદર્શક સ્તંભ કે
 ચિહ્ન કે વસ્તુ; ‘માર્ગલસ્ટોન’
 માર્ગી વિ. ૦ [સં.] માર્ગનું —પંથનું અનુ-
 ચાથી (સમાસમાં અંતે). ઉદા. ૦ ‘શિવ-
 માર્ગ’ [માર્ગ બતાવનાર
 માર્ગોપદેશક પું. [સં.] માર્ગ + ઉપદેશક]

માર્ગોપદેશિકા સ્ત્રી. ૦ બુદ્ધિ માર્ગદર્શિકા
 માર્થ પું. [હં.] ઈ. સ. નો ત્રીજો મહિનો
 માર્જન ન. ૦ [સં.] સાફ કરવું તે (૨) શુદ્ધ
 કરવા મંત્ર લાગી પાણી છાંટવું તે. —ની
 સ્ત્રી. ૦ [સં.] સાવરણી [ખિલાડી
 માર્જર પું. [સં.] ખિલાડો. —રી સ્ત્રી. ૦ [સં.]
 માર્જિત વિ. ૦ [સં.] માર્જન કરેલું
 માર્તંડ પું. [સં.] સૂર્ય
 માર્દવ ન. ૦ [સં.] મૃદુતા [તા. સ્ત્રી. ૦
 માર્મિક વિ. ૦ [સં.] મર્મજ (૨) મર્મભેદી
 માર્યુ વિ. ૦ [‘મારવું’ ઉપરથી] ધવાયેલું;
 ત્રાસેલું. ઉદા. ૦ દુઃખનું માર્યુ
 માલ પું. [અ.] સામાન (૨) વિસાત; પૂંછ
 (૩) [લા.] સત્વ; દમ (૪) મિથાત્ર (૫) ગાંભીર્ય
 માલ પું. [સં.] ભાંચાણનો પ્રદેશ
 માલકી સ્ત્રી. ૦ માલિકપણું; સત્તા. ૦ હક
 (—ક) પું. ૦ માલકીનો હક
 માલખું ન. ૦ [સં. માલક (હારડો)] સળિયા
 કે દોરામાં પડેલી રાખેલા કાગળો તથા
 ચિઠ્ઠીઓનો સમૂહ (૨) હારડો. [હાડકાનું
 માલખું રા. ૦ પ્ર. ૦ સુકાઈ જઈને નર્ચાં
 હારકાં રહ્યાં હોય એવું]
 માલગાડી સ્ત્રી. ૦ લારખાનું; માલ લાવતી
 લઈ જતી આગગાડી
 માલગુન્તરી સ્ત્રી. ૦ [ફા.] જમીન મહેસૂલ
 (૨) જમીનદારે ઉઘરાવી આપેલી મહેસૂલ
 માલણુ સ્ત્રી. ૦ [સં. માલિની] માળીની સ્ત્રી;
 માળીનો ધંધો કરનાર સ્ત્રી (૨) નાંકમાં
 થતી ફેલ્લી
 માલતિ (—તી) સ્ત્રી. ૦ [સં.] એક વેલ
 માલદાર વિ. ૦ [ફા.] ધનવાન; તવંગર
 માલધણી પું. ૦ માલિક [નત
 માલધારી પું. ૦ સૌરાષ્ટ્રમાં ભરવાડની એક
 માલપાણી ન. ૦ બંબ. ૦ મિથાત્ર; ભારે જમણ
 માલપૂઓ (—ડો) પું. [માલ (દે. મહય =
 પૂડો) + પૂઓ (સં. અપૂર્ણ)] ગળથો પૂડો;
 એક મિથાત્ર
 માલમ પું. [અ. મુમલ્લિમ] વહાણમાંના
 માલનો હિસાબ રાખનાર (૨) વહાણનો
 દોરનાર; ‘પાર્થલિટ’

માલમતા સ્ત્રીં [માલ + મતા] સ્થાવર
અને જંગમ મિલકત

માલમલીદો પું ભારે મિથાન્ન

માલમસાલો પું [માલ + મસાલો] મિથાન્ન

(૨) ઉપયોગની સાધનસામગ્રી

માલમિલકત સ્ત્રીં જુઓ માલમતા

માલા સ્ત્રીં [સં.] માળા; મણકા વગેરે પરાની

કરેલો હાર (૨) જપમાળા (૩) કોઈ પણ

વસ્તુની એને મળતી એકત્રિત સંકલના.

હદાં ગ્રંથમાલા. ૦કા૨ પું [સં.] માળી

માલિક પું [અ.; સં. મલિક = રાજા (સં.

મલિ = ભોગવટો; કબજો)] માલેક; સ્વામી;

શેઠ (૨) પરમેશ્વર

માલિકા સ્ત્રીં [સં.] માલા [માલકી હક

માલિકી સ્ત્રીં માલકી. ૦હક પું જુઓ

માલિની સ્ત્રીં [સં.] એક છંદ (૨) માળણ

માલિન્ય નં [સં.] મલિનતા [ચાંપવું તે

માલિશ (-સ) સ્ત્રીં [ફા.] ચોળવું, રગડવું;

માલી પું [સં.] જુઓ માળી [પહેલું

માલૂમ વિં [અ. મલૂમ] જાણેલું; ખબર

માલેક પું જુઓ માલિક

માલેતુલ (-જા) ૨ નં [અ. મલિકુતુલ્જાર]

વેપારીઓનો વડો; મોટો વેપારી (૨)

વિં ખૂબ પૈસાદાર

માવજત (મા') સ્ત્રીં [અ. મુહાફિજત] ખર-

દાસ્ત; સંભાળ; સારવાર

માવજ (મા') પું [સં. માવજ] શ્રીકૃષ્ણ

માવડું નં [સં. માવ + વૃદ્ધિ] કન્કતુનો વરસાદ

માવડિયું વિં માની સોડમાં કે માના

કલામાં જ રહેનારું (૨) ખીકણ; ખાયલું

માવડી સ્ત્રીં [સં. માવડ; પ્રા. માઈ] મા

માવ (-વી) તર નં ૦૫૦૫૦ [સં. માવ + વિવ]

માખાપ

માવું અંકિં [સં. મા; પ્રા. માઝ] સમાવું;

ખરોખર આવી રહેવું-ગોઠવાઈ જવું

માવો પું દૂધ ઉઠાળી કરાતો ઘટ્ટ પદાર્થ

(૨) ગર (જેમ કે ફળનો), કે તેના

જેવું કાંઈ પણ (૩) સત્ત્વ [શ્રીકૃષ્ણ

માવો (મા') પું [સં. માવજ; પ્રા. માહવ]

માશી સ્ત્રીં [પ્રા. માઝી, માઝિઆ (સં. માવ
+ સ્વસ)] માની બહેન. ૦જી, ૦સાસુ સ્ત્રીં

પતિ કે પત્નીની માસી

માશૂક સ્ત્રીં પ્રિયા

માષ પું [સં.] અડદ

માસ પું [સં.] મહિનો

માસલો પું [અ. મસલ] નમૂનો (૨) ઘાટ

માસાજી પું માસોસસરો

માસિક વિં [સં.] માસને લગતું (૨) નં

માસિક પત્ર (૩) અટકાવ (૪) અઠ્ઠર માસે.

હદાં માસિક શું મળે છે ?

માસિયો પું મરણ પામેલાનું એક વરસ

સુધી દર માસે કરવામાં આવતું શ્રાદ્ધ

(૨) એક પ્રેતભોજન

માસી, ૦જી, ૦સાસુ સ્ત્રીં જુઓ 'માશી'માં

માસો પું તોલાનો બારમો ભાગ

માસો પું માસીનો પતિ. ૦સાસરો, ૦જી

પું વર કે વહુનો માસો

માન્તર પું [હિં. માત્તર] મહેતાજી; શિક્ષક

(૨) અમલદાર (પોરટ, રેલવે, મિલ ઇં માં)

માહ પું [પ્રા. (સં. માવ)] માધ માસ

માહ પું [ફા.] માસ

માહાત્મ્ય નં [સં.] મહિમા; મહત્ત્વ

માહિત વિં [અ. માહિયત] વાઢેફ. ગંગાર

વિં વાઢેફગાર; જાણીતું; પરિચયવાળું.

-તી સ્ત્રીં વાઢેફગારી; જાણ (૨) ખબર;

હકીકત

માહે અં [‘માહ’ ફા. ઉપરથી] અમુક

‘મહિનો’ એ અર્થમાં. હદાં માહે ફાળ

માહરું નં [સં. માત્રગૃહ] લગ્નવિધિ કરવાનો

મંડપ

માહાં માટલું નં કન્યાને વળાવતાં રીત

પ્રમાણે અપાતું, ખાવાનું માટલું

માળ પું [દિ. માલ] મેડો; મજલો [પ્રદેશ

માળ પું [સં. માલ] નિર્જન વેરાન ખીડનો

માળ સ્ત્રીં [સં. માલ] માળા (૨) રેંઘિયાના

ચક્કર અને ત્રાક ઉપર ફરતી દોરી

માળણું નં જુઓ માલણું

માળણ સ્ત્રીં જુઓ માલણ

માળણ નં [‘માળવું’ ઉપરથી] છાજ; સૈદ્ધ
 માળવું સંકિં છાજવું; સૈડવું (છાપરું)
 માળા સ્ત્રીં ન્તુઓ માલા
 માળિયું નં [‘માળ’ ઉપરથી] મેડો (૨)
 સરસામાન રાખવા છાપરા નછક કંદેલો
 નાનો માળ [(૨) ફૂલ વેચનાર
 માળી પું [સં. માલિન્] ફૂલઝાડ ઉછેરનાર
 માળું વં વહાલમાં કે નિરર્થક, નામ
 સાથે વપરાય છે [કા.]
 માળો પું [દિ. માલ] પંખીનું ઘર (૨)
 ઘણાં કુટુંબો રહી શકે એવું ઘણા માળ-
 વાળું મકાન (૩) ખેતરનો માંચડો
 માં (૦) [સં. સ્મિન્; પ્રા. મ્મિ] સાતમી
 વિભક્તિનો પ્રત્યય
 માંકડ (૦) પું [સં. મલ્કુળ; પ્રા. મંકુળ]
 માકણ; માકડ. ડિયું નં ન્તુઓ માકડિયું
 માંકડી (૦) સ્ત્રીં [પ્રા. મક્કડી (સં. મર્કડી)]
 માંકડાની માદા (૨) ધંડીના ઉપલા પડમાં
 બેસાડેલો લાકડાનો કંકડો (૩) રવંચાનો
 તે ભાગ, જે વડે ગોળી ઉપર તે ચપસીને
 બંધાય છે (૪) દોર બાંધવાના દોરડાના
 ગાળામાંની મોઈ (૫) દળ ઉપર ચોડેલું
 મોઈના આકારનું લાકડું, જેના પર
 ખેડૂત ખેડતી વખતે ભાર મૂકે છે (૬)
 ભૂરી ભેંસ (૭) માંકડીકંકડી (૮) ચામડીનો
 એક શેગ (૯) થોડીની એક ભત. ૦ કંકડી
 સ્ત્રીં એક છવડું, જેનું મૂતર અડચેથી
 ફેલ્યા થાય છે. -ડું નં [પ્રા. મક્કડ
 (સં. મર્કડ)] કાલ મોનું વાંદરું. -ડો પું
 લાલ મોનો વાંદરો. [‘માંકડ’માં
 માંકણ પું, -ણિયું (૦) નં ન્તુઓ
 માંખ (૦) સ્ત્રીં ન્તુઓ માખી
 માંગલિક વિં [સં.] શુભ
 માંગદય નં [સં.] શુભ; કલ્યાણ
 માંગવું (૦) સંકિં ન્તુઓ માગવું
 માંગણિક વિં ન્તુઓ માંગલિક
 માંચડો (૦) પું [સં. મચ્છ] માંચો; બંચી
 ખેક; (૨) ગાડાની ધરી ઉપરનો પાટલો
 માંચી (૦) સ્ત્રીં [સં. મચ્છ] ખાટલી (૨) નાનો

માંચો; આસન જેવી ખેક. -ઓ પું ન્તુઓ
 માંચડો (૨) ખાટલો (વાણ કે કાથીનો)
 માંજર (૦) સ્ત્રીં [ન્તુઓ મંજરી] તુલસી,
 ડમરા ઇંની બિયાંવળી ડાખળી (૨) જોડાની
 સખતળી (૩) ચંપલની સીવણીમાં પગ
 તળે રહેતું પાતળું પડ (૪) મરઘાના માયા
 ઉપરની ક્લગી
 માંજરું (૦) વિં [પ્રા. મંજર (સં. માર્જર)
 પરથી] ભૂરી કીટીવાળું
 માંજરું (૦) સંકિં [સં. મજ્જ, મજ્જ] ધસીને
 સાદું કરવું (વાસણ)
 માંજર પું [સં. માર્જર] બિલાડો
 માંજો (૦) પું [ન્તુઓ માંજણું] કાચ પાયેલો
 દોર (પતંગનો)
 માંડ (૦) અં [પ્રા. મળવં (સં. મનાક્)] માંડ માંડ
 માંડ (૦) પું [‘માંડવું’ ઉપરથી] શીસા માટે
 ગોઠવેલી ઉતરડો
 માંડણ (૦) નં ન્તુઓ માડણ
 માંડણી (૦) સ્ત્રીં [‘માંડવું’ ઉપરથી] માળની
 બંચાઈ; બાણી (૨) મંડાણ કરવું તે;
 ગોઠવાળી
 માંડ માંડ (૦) અં [ન્તુઓ માંડ] માણ
 માણ; જેમ તેમ કરીને; મહા મુશ્કેલીએ
 માંડલિક વિં [સં.] મંડળનું (૨) મંડળમાંનું;
 ખંડિયું (૩) પું ખંડિયો રાત્ન; સામંત
 માંડવ (૦) પું [પ્રા. મંડવ (સં. મંડવ)] વર-
 પક્ષને પહેરામણી આપવાનો હેતુ ત્રિધિ
 (૨) સ્ત્રીં નવરાત્રીની માંડવી
 માંડવાળ (૦) સ્ત્રીં માંડી વાળવું તે; સમાધાન
 માંડવી સ્ત્રીં [પ્રા. મંડવ (સં. મંડવ)] ધર
 આગળની ખેક (૨) રવેશી (૩) નવરાત્રીમાં
 દીવા મૂકવા માટે બનાવેલી મંડપ જેવી
 રચના (૪) જહાત લેવાની જગ્યા (૫)
 ચક્રું; ખન્નર
 માંડવી સ્ત્રીં ભોંયસિંગ
 માંડવું (૦) સંકિં [સં. મંડું] શર કરવું (૨)
 લખવું; નોંધવું (૩) ગોઠવવું - મૂકવું (૪)
 યોજવું; સ્થાપવું (૫) બીજી ક્રિયાની સહાયથી
 તે ક્રિયા કરવાનું શર કરવું, તેમાં લાગવું,

વળગવું એવો ભાવ બતાવે છે. ઉદા૦
લખવા માંડો

માંડવે (૦) પું [સં. મંડપ] મંડપ; ચંદરવે
બાંધી બતાવેલી ખેઠક કે સ્થાન (૨) છોડી;
કન્યા [લા.]

માંત્રિક પું [સં.] મંત્રવિદ્યા જાણનાર

માંદગી (૦) સ્ત્રી [ફા.] બીમારી

માંદણું (૦) વિં માંદું ને માંદું રહેતું;
(તેથી) નિર્બળ; અશક્ત; ઢીલું પોચું

માંદું (૦) વિં [ફા.] બીમાર; રોગી..
ઠંસાળું વિં (૨) નં નરમ ગરમ
તબિયતવાળું (માણસ)

માંધાતા પું [સં.] એક મહાપ્રતાપી સૂર્ય-
વંશી રાજા (૨) મોટો પ્રતાપી માણસ [લા.]

માંસ નં [સં.] શરીરની સાત ધાતુમાંની
એક. ંપેશી સ્ત્રી [સં.] માંસનો લેચો;
'રિશ્યુ'. ંમાટી નં બં વં માંસ.

ંલ વિં [સં.] માંસવાળું; જહું; ભરાવ-
દાર. -સાહાર પું [સં.] માંસનો ખોરાક.
-સાહારી વિં માંસ ખાનારું

માંહી (-હે) અં [સરં સાતમી વિભક્તિના
પ્રત્યય: સં. સ્મિન્, પ્રા. સ્મિ; અપ. પાલિ
ન્હિ] અંદર. -હેણું વિં અંદરનું. -હે
માંહે અં અંદર અંદર. -હ્ય અંમાંહી.
-હાંણું વિં અંદરનું

મિકાડો પું જાપાનનો શહેનશાહ

મિકેનિક પું [હં.] યંત્રવિદ્યાનો કારીગર.
ંલ વિં [હં.] યંત્રવિદ્યાને લગતું (૨) યાંત્રિક
રીતે કરાતું [કારો કરવો; મીંચવું

મિચકારવું સંકિં [ન્યુઓ મીંચવું] મિચ-
મિચકારો પું મીંચવું -મીંચાણું તે

મિચામણાં નં બં વં મીંચામણાં;
આંખો વારંવારે હાડવી અને બંધ
કરવી તે (૨) તેના વડે દંશારો કરવો તે

મિચાવવું સંકિં, મિચાવું અંકિં
'મીંચવું'નું પ્રેરક ને કમંભિ

મિરછા મિં દુષ્કૃત શં પ્રં [સં. મિથ્યા
મે દુષ્કૃતમ્] 'માંરું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ'
(માફી માગવા જેવામાં વપરાય છે.)

મિજબા (-મા) ન પું [ફા. મેજવાન] મહે-
માનગીરી કરનાર. -ની સ્ત્રીં હબણી
(૨) મહેમાની

મિજલસ સ્ત્રીં [અ. મલ્લિસ] ગરમંતનો
મેળાવડો (૨) મજલિસ; સભા

મિજગરું નં જેને આધારે ખારણું વસાય
છે તથા બિધડે છે તે; ખરડવું

મિજાળ પું [અ.] ગુસ્સો (૨) અલિમાન
(૩) તબિયત; પ્રકૃતિ. -છ વિં મિજાળવાળું

મિટાવવું સં કિં, મિટાવું અં કિં
'મીટવું'નું પ્રેરક ને ભાવે

મિટ્ટી સ્ત્રીં [સં. મૃત્તિકા; પ્રા. મિત્તિયા] માટી

મિણાવું અંકિં મીણા ચડવો (૨) પાનો

ખેચી લેવો; (ઢોરે) દૂધ ન મૂકવું

મિત વિં [સં.] પરમિત; પ્રમાણસર.

ંભાપી વિં [સં.] બોલનારું. -તાક્ષર

(-રી) વિં [સં.] સંક્ષિપ્ત: દૂકં. -તાહાર

પું [સં.] પ્રમાણસર-પોષણ માટે જોઈએ

તેટલો ખોરાક. -તાહારી વિં મિતા-

હાર કરનારું

મિતિ સ્ત્રીં [સં.] તિથિ; તારીખ (૨) માપ

મિત્ર પું [સં.] ભાઈબંધ (૨) સૂર્ય.

ંકૃત્ય નં [સં.] મિત્ર તરીકે કરેલું કામ.

ંતા સ્ત્રીં દોસ્તી; ભાઈબંધી. ંરાગ્ય

નં મિત્રનું કે મિત્રાચારી રાખનાર રાગ્ય.

-ત્રાચારી સ્ત્રીં ભાઈબંધી; દોસ્તી

મિથુન નં [સં.] જોડું; જોડ (૨) સ્ત્રીં

ત્રીજો રાશિ [વાયુ [ર. વિ.]

મિથેન પું [હં.] કોહવાટમાંથી છૂટતો એક

મિથ્યા વિં (૨) અં [સં.] અસત્ય;

અવાસ્તવિક (૩) ફેગટ. ંચાર પું

[સં.] મિથ્યા આચાર (૨) દંભ. ંચારી

વિં મિથ્યા આચારવાળું (૨) દંભી. ંત્ય

નં [સં.] મિથ્યાપણું (૨) નારિતકતા.

ંપવાદ પું [સં.] ખોટું તહોમત.

ંપવાદી વિં ખોટું તહોમત મૂકનાર.

ંલિમાન નં [+ અભિમાન] ખોટું

અભિમાન. ંલિમાની વિં મિથ્યા

અભિમાન કરનારું

મિનાર(રો) પું [વ. મનાર] થાંભલાના
આકારનું એક ભતનું ખાંધકામ
મિનિટ સ્ત્રી [ફ.] કલાકનો સાઠમો ભાગ
મિનિટ્ટર પું [ફ.] વજર; પ્રધાન
મિયાડિ નં [રવ] બિલાડીનો અવાજ; મ્યાડિ
મિયાણો પું [ફા. મિયાનહ] એ નામની
એક ભતનો માણસ [ધર
મિયાન નં [ફા. નિયામ] તલવાર વગેરેનું
મિયાં પું મુસલમાન ગૃહસ્થ (ર) તેનું
સંબોધન
મિરાત સ્ત્રી [વ. મિરાત] પૂંછ; દોલત
મિલ સ્ત્રી [ફ.] ચંત્રથી ચાલતું કારખાનું
(બહુધા મોટું ને વજ્રનું). ઓલ્ટ પું
મિલના ટોરહોલડરો (ભાગીદારો) તરફથી
મિલનો સમગ્ર વહીવટ સંભાળવા નિમાતો
વડો ભાગીદાર
મિલકત સ્ત્રી [વ.] ધનમાલ વગેરે; પૂંછ
મિલન નં [સં.] મુલાકાત; મિલાપ; મળવું
તે. ઓસાર વિં મળતાવડું
મિલમતૂર પું મિલમાં કામ કરતો મતૂર
મિલમાલિ(સે)ક પું મિલનો વહીવટદાર
એલ્ટ (જેને સામાન્ય રીતે માલિક
કહેવામાં આવે છે)
મિલાપ પું [સં. મિલ ઉપરથી] મેલાપ; મેલ
મિલાવટ સ્ત્રી [સં. મિલ ઉપરથી] મેળવણી;
મિશ્રણ-નું સંકિં મેળવવું; ભેગું કરવું
મિલન વિં [સં.] મળેલું; એકું થયેલું
મિશ્ર વિં [સં.] ભેગસેળવાળું; મિશ્રિત;
એકું(ર) પું માન આપવા થોથ પુરુષના
નામને અતે લાગે છે. ઉદા. મ'ડનમિશ્ર.
ઓથ નં [સં.] મેળવણી; ઉમેરો (ર)
મેળવણીથી થયેલી વસ્તુ(૩) 'એલિમેશન'
[ગ.]. ંધાતુ સ્ત્રી મિશ્રણવાળા ધાતુ(ર)
એ ધાતુઓના મિશ્રણથી બનેલી ધાતુ;
'એલોય'. -શ્રિત વિં [સં.] મિશ્ર
મિષ નં [સં.] બહાનું; મશ. [(ને) મિષે =
નું બહાનું કાઢીને]
મિષ્ટ વિં [સં.] મીઠું; મધુર. -ધાન્ય નં
ગળી ને પૌષ્ટિક વાની

મિશન નં [ફ.] પ્રચારનું, જીવનધ્યેય જેવી
મહત્તાવાળું લક્ષ્ય (ર) ખ્રિસ્તી ધર્મ-
પ્રચારનું તેવું કામ (૩) તેનું ધામ. ંરી
વિં [ફ.] મિશનને લગતું (ર) પું
મિશનનો કે મિશનવાળો માણસ
મિસર નં [વ. મિસ્ર] આફ્રિકાનો એક
પ્રસિદ્ધ દેશ; ઈજિપ્ત
મિસરી સ્ત્રી [વ. મિસ્ર ઉપરથી] સાંઠર
મિસલ સ્ત્રી [વ. મસલ] રીત; તરહ
મિસાલ સ્ત્રી [વ.] ઉદાહરણ; દૃષ્ટાંત (ર)
અં પેઠે, -ની જેમ [રંગવાની ભૂષી
મિસી સ્ત્રી [સં. મસિ(-સી)] દાંત કાળા
મિસ્ટ(ન્ટ)ર પું [ફ.] પુરુષના નામ
આગળ અથેજ લખામાં વપરાતો 'શ્રી'
એવો સન્માન સૂચક શબ્દ (ર) 'ભાઈ'
અર્થનું સંબોધન
મિસ્ટ્રી પું [ફ. માસ્ટર; પો. મેસ્ટર] હોશિયાર
કારીગર (ખાસ કરીને સુતાર, કડિયો)
મિસ્ટ્રી સ્ત્રી જુઓ મિસી
મિહિર પું [સં.] સૂચ
મીચવું સં કિં [જુઓ મીચવું] ખીડવું;
ખંધ કરવું [બિયાંનો ગર
મીજ સ્ત્રી [પ્રા. મિંજ (સં. મજ્જા)] મીંજ;
મીજન નં [વ.] અંદાજ; માપ. ંસર
અં માપસર; મીજનમાં
મીટ સ્ત્રી નં નં; અનિમેષ દંટિ
મીટર નં [ફ.] (વીજળી, ગરમી, પાણીનો
વાપર વગેરે) માપવા માટેનું ચંત્ર (ર)
પું લંબાઈનું એક માપ (ફ્રેંચ)
મીટવું અંકિં [ફ. મિટ] ભૂંસાઈ જવું;
નાખદ થવું (ર) મટવું
મીઠડાં નં બં વં વહાલનાં આલિંગન
(ર) દુખાણાં; આવારણાં. -કું વિં મીઠું
[પ.] (ર) મીઠું મીઠું બોલનારું (૩) નં
જુઓ મીઠડાં
મીઠપ સ્ત્રી મીઠારા
મીઠાઈ સ્ત્રી મુખડિયાને ત્યાં વેચાતી કે
એવી કોઈ પણ ગળી વાની (ર) મીઠારા;
મધુરતા

મીઠાશ સ્ત્રીં મીઠાપણું
મીઠી સ્ત્રીં ખચ્ચી (૨) સ્નેહાલિંગન
મીઠું વિં [પ્રા. મિટ્ઠ (સં. મિષ્ટ)] મધુર(૨)
ગળ્યું(૩) નં લવણ; નિમક. [અમરચુ
લલરાવચું = વધારીને વાત કહેવી].
ઠલીંખુ નં મોસંખી જેવું એક ફળ.
-ઠો લાત પું એક જાતનો ખિરજ.
-ઠો લીમઠો પું એક વનસ્પતિ, જેનાં
પાન કઠીમાં નાખે છે

મીડલી સ્ત્રીં સ્ત્રીના કેશની ચૂંથેલી લટ
મીડું નં શન્ય; બિંદુ; ટપકું
મીઠળ નં [સં. મદનફલ] મીઠળ; એક ફળ
(લગ્ન જેવી ક્રિયાઓ વખતે કાંટે ખંધાય છે)

મીઠી(અવાળ) સ્ત્રીં સોનામુખી
મીણુ અં જુઓ મીનાં

મીણુ નં [પ્રા. મયળ (સં. મદન)] મધપૂડો
જેનો ખનેલો હોય છે તે ચીકણો પદાર્થ.
ઠંપપડ, ઠંકાપડ નં પાણી ન શોષે
તે સાડુ મીણ કે એવો પદાર્થ ચડાવીને
ખનાવેલું એક જાતનું કાપડ; મીણિયું.
અમત્તી સ્ત્રીં જેમાં વાટ ઘાલેલી હોય
એવી મીણ જેવા પદાર્થની ખનાવટ.
-ણિયું વિં મીણવાળું(૨) નં મીણકપ્પડ

મીણિયું, મીણું વિં [‘મીણો’ ઉપરથી]
નશામાં પડેલું

મીણો પું [પ્રા. મયળ (સં. મદન)] = માદક
કેકું; નશો(૨) કેકું ચડે તેવો ઝેરી પદાર્થ
મીન સ્ત્રીં [સં.] ખારમી રાશિ(૨) નં માછલું
મીનડી સ્ત્રીં [જુઓ મીની]. મીંદડી;
ખિલાડી. -ડું નં ખિલાડું

મીનમેખ(-ષ) સ્ત્રીં વાંધો; હરકત; શંકા
કરવાપણું (૨) વધારોઘટાડો કરવાપણું
(૩) અં ઓછુંવતું હોય તેમ

મીનાકારી વિં [ફા.] લાતવાળું(૨) સ્ત્રીં
સોનાચાંદી પર રંગીન કામ-કારીગરી
મીનાં અં હાર્યાની કબૂલાતનો સંકેતશબ્દ
મીની સ્ત્રીં [રવં] મીનડી; ખિલાડી
મીનો પું [ફા. મીના] સોનાચાંદી પરનું
રંગિત ચિત્રકામ; મીનાકારી

મીમાંસક પું [સં.] મીમાંસા કરનાર(૨)
મીમાંસાદર્શન જાણનાર કે માનનાર
મીમાંસા સ્ત્રીં [સં.] વિચારણા; તપાસ;
સમાલોચના (૨) જૈમિનિપ્રણીત પૂર્વ-
મીમાંસાદર્શન

મીર પું [ફા.] અમીર
મીરજ પું [ફા.] મુસલમાનોનો એક
ખિતાબ; અમીર; ઉમરાવ

મીરાસ સ્ત્રીં [ઘ.] વારસો
મીલન નં [સં.] ખંધ કરવું-ખીડવું તે
મીલિત વિં [સં.] ખંધ કરેલું-ખીડેલું
મીંચવું સંકિં [દિ. મીંચળ] જુઓ મીચવું
મીંચામણાં નં ખંખં જુઓ મિચામણાં
મીંચાવવું સંકિં, મીંચાવું અંકિં
‘મીચવું’નું પ્રેરક અને કર્મણિ

મીંજ સ્ત્રીં જુઓ મીજ
મીંડ સ્ત્રીં [સં. મીઠમ્ = ધીમે અવાજે]
(સંગીત) એક શ્રુતિ યા સ્વર ઉપરથી
ખીજ શ્રુતિ યા સ્વર જવાનો એક મધુર
પ્રકાર; ધસીટ [ચિત્રલાની લટ

મીંડલી(-ળી) સ્ત્રીં કપાળ ઉપર ગોઠવેલી
મીંડું નં જુઓ મીડું

મીંઢળ નં જુઓ મીઢળ
મીંઢી(અવાળ) સ્ત્રીં જુઓ મીઢી
મીંડું વિં મનમાં સમજે પણ બહાર
દેખાવા ન દે તેવું (૨) ખંધું

મીંદડી સ્ત્રીં [જુઓ મીની] મીનડી; ખિલાડી.
-ડું નં મીનડું; ખિલાડું. -ઠો પું ખિલાડો

મુકંટો પું જુઓ મુગટો [મુકાદમી
મુકદમ પું [ઘ.] જુઓ મુકાદમ. -મી સ્ત્રીં
મુકદમો પું [ઘ.] દાવો

મુકંમલ વિં [ઘ.] પૂરેપૂરું; સંપૂર્ણ.
અંઆઝાદી સ્ત્રીં પૂર્ણ સ્વાતંત્ર્ય

મુકંરદમ પું જુઓ મુકાદમ
મુકંરદમો પું જુઓ મુકદમો
મુકંરર વિં [ઘ. મુકર્તર] નિયત; નક્કી કરેલું
મુકંરવું, મુકંરી જવું અંકિં નામુકર
જવું; કહીને ફરી જવું
મુકાણુ નં મૂકવું તે

મુકાદમ પું [અ. મુકદ્દમ] નાયક; જમાદાર.

—મી સ્ત્રીં મુકાદમનું કામ [સામી ભેટ
મુકાબલો પું [અ.] સરખામણી (૨) સામ-
મુકામ પું [અ.] રહેઠાણ (૨) પડાવ; ઉતારો
મુકાવવું સં કિં, મુકાવું અં કિં
‘મુકવું’નું પ્રેરક ને કર્મણિ

મુકુટ પું [સં.] જુઓ મુગટ

મુકુર પું [સં.] આચનો

મુકુલ નં [સં.] ખીલની કળી. —લિત વિં
[સં.] કળીઆવાળું (૨) અડધું ઊધડેલું

મુકુંદ પું [સં.] વિષ્ણુ

મુક્કર વિં [જુઓ મુકરર] ઠરાવેલું (૨)
અં જરૂર; ખચીત

મુક્કાટવું સંકિં મુકે મુકે મારવું

મુક્કી સ્ત્રીં [દે. વુક્કા=મુષ્ટિ] ઠોસો. —કો
પું ઠોસો; ગડદો

મુક્ત વિં [સં.] અંધનરહિત; છૂટું (૨)
મુક્તિ પામેલું. ઠંડે નં [સં.] પૂર્ણ
અર્થવાળો સ્વતંત્ર સ્થાનક. ઠંડે વિં
[સં.] નેરથી કે બેઘડક બોલનારું કે
ગાનારું. ઠંડે અં સંકેત રાખ્યા
વિના; ઉમળકાથી

મુક્તા, ઠંડેલ [સં.], ઠંડેળ નં મોતી.
ઠંડેલિ(—લી) [સં.], ઠંડેળિ(—ળી) સ્ત્રીં,
ઠંડાર પું [સં.] મોતીનો હાર

મુક્તિ સ્ત્રીં [સં.] મોક્ષ(૨) છુટકારો. ઠંડે
નં મુક્તાવસ્થા; મોક્ષ. ઠંડે પુરી સ્ત્રીં જ્યાં
જવાથી મુક્તિ મળે તેવી નગરી (દ્વારકા,
અયોધ્યા, મથુરા વગેરે). ઠંડેજ સ્ત્રીં
લશ્કરી દબે સંગઠિત કરવામાં આવેલું
એક ખ્રિસ્તી મિશન

મુખ નં [સં.] મોં (૨) ચહેરો(૩) આગલો
કે ઉપરનો ભાગ (૪) નદી જ્યાં દરિયાને
મળે તે સ્થાન. ઠંડેમલ [સં.], ઠંડેમળ
નં મુખરૂપી કમળ. ઠંડેળા સ્ત્રીં મોંની
શિકલ, શોભા; છટાઈ. ઠંડે પું મુખ-
રૂપી ચંદ્ર. ઠંડેત્ર નં ગ્રંથ, સામયિક
વગેરેનું પ્રારંભમાં મુકાતું ચિત્ર

મુખત્યાર વિં [અ. મુક્તાર] પોતાની

મરજમાં આવે તેમ કરવાને સત્તા અપાયેલું
(૨) પું એલચી; વધીલ; પ્રતિનિધિ.
ઠંડામું નં પોતા તરફથી કામ કરવાની
સત્તા આપનારું લખાણ. —રી સ્ત્રીં
સદર પરવાનગી; કુલ સત્તા

મુખપત્ર નં અમુક મડળનું છાપું

મુખપાઠ પું ગોખવું—ચાદ કરવું તે; મોઢે
બોલવાનું તે

મુખપૃથ નં ગ્રંથ કે સામયિકના પૂઠાનું પાનું

મુખમુદ્રા સ્ત્રીં ચહેરો; મોનો દેખાવ

મુખર(—રિત) વિં [સં.] ખખડવું; અવાજ
કરવું (૨) વાચાળ

મુખવાસ પું [સં.] જમ્યા પછી મોં
સુવાસિત કરવા ખાવાની વસ્તુ

મુખારવિંદ નં [સં.] કમળ જેવું સુંદર મોં

મુખિયું વિં મુખ્ય. —ચો પું મુખ્ય
માણસ (૨) ઠાકોરજીની સેવાપૂત
કરનારાઓનો મુખી

મુખી પું [‘મુખ’ ઉપરથી] અગ્રેસર;
નાયક (૨) ગામનો વડો (એક સરકારી
અધિકારી)

મુખ્ય વિં [સં.] પ્રધાન; પહેલું. ઠંડા: અં
ખાસ કરીને. ઠંડે, ઠંડે કરીને અં
ધણું કરીને. ઠંડાધાન પું રાજ્યના વડા
પ્રધાન; ‘ચીફ મિનિસ્ટર’

મુગજ સ્ત્રીં (કોઈ વસ્ત્રને લગાડાતી બીજ
રંગની ઝીણી પાતળી કિનાર

મુગટ પું [સં. મુકુટ] પાધડી પર સજવાનો
એક શણગાર (૨) રાખનો તાજ

મુગટી સ્ત્રીં નાનો મુગટો. —ટો પું [સં.
મુક્તક=કીડો નીકળી ગયા પછીના દેશ-

મમાંથી વણેલું] એક દેશમી વસ્ત્ર; મુકટો

મુગલ વિં (૨) પું [તુર્કી] જુઓ મોગલ.
—લાઈ વિં મુગલ સંબંધી (૨) સ્ત્રીં

મુગલનો અમલ—રાજ્ય(૩) [લા.] ઠાઠમાઠ;
ભપકો(૪) સ્ત્રેષ્ઠાચારી રાજ્ય; અધાધ્ધી
કે જુલમ

મુગ્ધ વિં [સં.] મોહ પામેલું (૨) આણ-
સમજ; અજ્ઞ (૩) સાલસ; નિષ્પાપ (૪)

ંધાર વિં ભુઓ મુશળધાર. -છું
 નં મુસળ
 મુસાફર પું [અ. મુસાફિર] વટેમાર્ગ.
 ંખાનું નં પ્રવાસીઓને પડાવ નાખ-
 વાનું સ્થાન; ધર્મશાળા. -રી સ્ત્રી
 પ્રવાસ; પર્યાટન. -રી ખંગલો પું
 સવારીમાં ફરતા અમલદારો માટે રખાતો
 સરકારી ખંગલો; ડાકખંગલો
 મુસીખત સ્ત્રી[અ.] તકલીફ (૨) વિપત્તિ
 મુરકાવું અંકિં મલકાવું; મંદહાર્ય-
 સ્મિત કરવું (૨) રાચવું; રાજ થવું
 મુસ્તાફ વિં [અ. મુસ્તાફ] આતુર (૨) દંડ
 મુસ્તિમ વિં [અ.] ધરસામનું કે તેનું
 અનુયાયી (૨) પું મુસલમાન
 મુહાબિર પું [અ.] હિજરત કરનાર;
 ખીજે દેશ જઈ રહેનાર
 મુહૂર્ત નં [સં.] બે ધડી જેટલો સમય;
 ૪૮ મિનિટ (૨) કોઈ કામ શરૂ કરવાનો
 શુભ સમય
 મુંજ નં [સં.] દાલ જેવું એક ધાસ
 મુંડ નં [સં.] માથું (૨) પું સાધુ. ંક
 મૂંડલા માથાવાળો સાધુ (૨) સ્ત્રી; નં એ
 નામનું ઉપનિષદ. ંત નં [સં.] માથું
 મૂંડાવવું તે. ંમાળા સ્ત્રી માથાની કે
 ખોપરીઓની માળા. -ડી વિં [સં.]
 ખોડાવેલા માથાવાળું (૨) પું હજમ(૩)
 સંન્યાસી. -ડો પું મદારી જેવો ભિખારી
 મુંખઈ સ્ત્રી; નં એ નામની નગરી. ંગરું
 વિં મુંખઈનું (૨) કલહાર (રૂપિયા)
 મુંખ(-સા)ઈ સ્ત્રી કચ્ચર વાગેલા માટેની
 એક ઔષધિ
 મૂઈ વિં સ્ત્રી મૂએલી
 મૂઈ વિં [પ્રા. મૂઝ; મૂઝ (સં. મૂત)] મૂએલું;
 મરેલું(૨) કોષ કે વહાલમાં અપાતું વિશેષણ
 -હફાર. -એલું વિં મરેલું. -ઓ
 વિં પું
 મૂક વિં [સં.] મૂગ
 મૂકવવું સંકિં મૂકે એમ કરવું; છોડાવવું
 મૂકવું સંકિં [અપ] મુક્ક (સં. મુત્ત) છોડવું;

તળવું; મુક્ત કરવું (૨) (અમુક સ્થાને)
 નીમવું, સ્થાપવું કે ગોઠવવું; મેલવું (૩)
 પહેરવું; ધાવવું (ટોપી; પાઘડી)(૪) રંધાવા
 -ચડવા માટે ચૂલા ઉપર મેલવું (ખીચડી;
 શાક; ભાત) (૫) (વ્યાજ કે ગીરો) રાખવા
 અથવા સાચવવા સોંપવું. ઉદાં તેને ત્યાં
 સો રૂપિયા મૂક્યા છે (૬) શીખવા
 મોકલવા માંડવું. ઉદાં શરાફની દુકાને-
 નિરાણે મૂક્યો (૭) ખાકી રાખવું, છોડવું.
 ઉદાં ચાર લીટી મૂકી દીધી (૮) -ને
 ભુરમે નાખવું - રાખવું (૯) જોરથી મોટે
 સાદે કાઢવું (પોક; રાડ ઇં)(૧૦) અન્ય
 ક્રિયા સાથે આવતાં તે ક્રિયાની પૂર્ણતા
 સૂચવે છે. ઉદાં ભગાડી મૂકવું
 મૂગ વિં [સં. મૂક] ખોલી ન શકે તેવું;
 અવાચક (૨) શાંત [ઉપર લિગતા વાળ
 મૂછ સ્ત્રી [પ્રા. મંચ (સં. સ્મચ)] ઉપલા હોઠ
 મૂછ વિં [અ.] કંભૂસ (૨) અશ્વલ કે
 હોંસ વગરનું; જડ [એક દાવ
 મૂઠ સ્ત્રી [તેલુગુ મુટ્ટ] ગિલ્ડીદંડાની રમતમાં
 મૂઠ સ્ત્રી [સં. મુટ્ટિ; પ્રા. મુટ્ટિ] મૂઠી(૨) ગ્યાંથી
 તરવાર વગેરે પકડાય છે તે હાથો (૩)
 પીડા કરવાનો કે મારી નાખવાનો એક
 તાંત્રિક પ્રયોગ. -ઠિયું નં કણકને મૂઠી
 વડે વાળી બનાવેલી એક વાની. -ઠી
 સ્ત્રી ભુઓ મૂઠી. -ઠો પું મોટી મૂઠી
 મૂડકાવેરો પું માથાદીઠ લેવાતો વેરો
 મૂડકું નં [સં. મુંડ] માથું
 મૂડી સ્ત્રી [પ્રા. મુહ (સં. મુલ) + ડી; કે સં.
 મુંડ = માથું] મોં અથવા માથાનો ભાગ.
 [ંનીચી કરવી = ટેક આપવું જતાં કરવી]
 મૂડી સ્ત્રી [પ્રા. મૂલિય (સં. મૌલિક)] પૂંછ;
 ધન (૨) વેપાર ઉદ્યોગમાં રોકાતી થાપણ-
 દ્રવ્ય. ંદાર વિં (૨) પું મૂડાવાળો;
 પૈસાદાર. ંવાદ પું મૂડીદારોની સત્તા;
 કેપિટેલિઝમ. ંવાદી વિં (૨) પું
 મૂડીવાદને લગતું કે તેમાં માનવું
 મૂડો પું [દિ. મૂડ] સો મણનું વજન (૨)
 ધાણીનું ભારવાળું ગોળ ખાનું

મૂડો પું સરકટ કે નેતરની એક જાતની
 ગોળ ખુરસી કે માંચી જેવું આસન
 મૂઠ વિં [સં.] મૂખ; કોઠ (૨) સ્તંભ;
 નિશ્ચેષ્ટ(૩)મોહવશ; વિવેકરહિત; મોહમાં
 પડેલું. વ્તા સ્ત્રી. ંસ[ત વિં [સં.]
 ખેવકક; મૂખ. -ઢાચલ પું [સવાગ્રહ]
 મૂઠાભેર રખાતો આગ્રહ; 'હોમોટિઝમ'.
 -ઢાસા પું [સં.] મૂઠ પુરુષ
 મૂતર નં [જુઓ મૂત્ર] પેશાબ. ંગદો
 પું મૂતરના ભેજની ગંદકી. ંતું અંકિં
 પેશાબ કરવો. [મૂતરી પડવું = ખી
 જવું; ગભરાઈ જવું]. -રાતું અંકિં
 'મૂતરવું'નું ભાવે
 મૂત્ર નં [સં.] મૂતર; પેશાબ. ંપિંડ પું
 શુદ્ધ લોહી તથા મૂત્રને જુદાં પાડનાર
 અવયવ; 'કિડની'. ંરોગ પું પેશાબનો
 રોગ. ંલ, ંવધકં વિં [સં.] વધારે મૂત્ર
 કરાવે તેવું. -ત્રાશય પું; નં [સં.]
 મૂત્રને એકઠું થવા માટેનો અવયવ; કુક્કો;
 'બ્લેડર'. -ત્રાસર્ગ પું પેશાબ કરવો તે
 મૂનિયું નં જુઓ મોનિયું
 મૂમતી સ્ત્રી [પ્રા. મુહવત્તી (સં. મુલવત્તી)]
 જૈન યતિઓ માં ઉપર બાધે છે તે
 લગ્નનો કકડો
 મૂરખ વિં(૨)પું મૂખ. -ખાઈ, -ખામી
 સ્ત્રી મૂખાઈ. -ખું વિં મૂરખ
 મૂરજાવું અંકિં [વિ. મુસ્જાના (સં. મૂર્જન)]
 કરમાવું; ચીમળાવું
 મૂરત સ્ત્રી [સં. મૂર્તિ] મૂર્તિ [પ.]
 મૂખ વિં(૨)પું [સં.] અભણ; ખેવકક;
 અક્ષલહીન. વ્તા, -ખાઈ સ્ત્રી મૂખપણું
 મૂરજના સ્ત્રી [સં.] મૂર્જા(૨) સાત સ્વરોનો
 ક્રમસર આરોહ અવરોહ - યાટ
 મૂરજા સ્ત્રી [સં.] ખેશુદ્ધિ. -મૂર્જિત વિં
 મૂર્જા પામેલું
 મૂર્જના સ્ત્રી જુઓ મૂર્જના
 મૂર્જા(-ઈત) જુઓ 'મૂર્જા'માં
 મૂત વિં [સં.] મૂર્તિમાન; સાકાર
 મૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી [સં.] પ્રતિમા; આકૃતિ
 વિ-૩૫

(દિવ-દેવીની) (૨) સાધુ (વ્યક્તિ). ંકાર
 પું મૂર્તિ ધડનાર; શિલ્પી. ંપૂજક વિં
 મૂર્તિને પૂજનાર. ંપૂજ સ્ત્રી મૂર્તિની
 પૂજ. ંલંબક વિં મૂર્તિને ભાંગનાર.
 ંસતી વિં સ્ત્રી, ંસત, ંમાન વિં
 [સં. મૂર્તિમાત્ર] શરીરવાળું; સાક્ષાત્ મૂર્તિ.
 ંશાસ્ત્ર નં મૂર્તિઓ બનાવવાનું
 શાસ્ત્ર; શિલ્પ
 મૂર્ધન્ય વિં [સં.] મૂર્ધસ્થાનથી ઉચ્ચારાતું
 (૨) માથાને લગતું(૩)પું મૂર્ધસ્થાની વર્ણ
 મૂર્ધસ્થાન નં [સં.] તાળવાની વચ્ચેનો
 ભાગ. -ની વિં મૂર્ધસ્થાનનું
 મૂર્ધા પું [સં.] માથું (૨) દાંતનાં મૂળ અને
 તાળવાની વચ્ચેનો ભાગ [વ્યા.]
 મૂલ નં [સં. મૂલ્ય] કિંમત
 મૂલ નં [સં.] વનસ્પતિની જડ (૨) પાંચો;
 મંડાણ (૩) નદીનું ઉત્પત્તિસ્થાન(૪) મૂલ
 કારણ [લા.] (૫) ૧૬મું નક્ષત્ર (૬) '૩૮'
 (મૂલવિધિમાં) [ગ.] ંક વિં [સં.] (ખલુ-
 શ્રીહિ સમાસને આંતે) મૂળવાળું. ઉદાં
 દંતકથામૂલક. ંકારણ નં [સં.] મુખ્ય
 કારણ. ંગત વિં મૂળમાં રહેલું. ંગું
 વિં(૨)અંબુજો મૂળગું. ંચિહન નં
 (✓) આલું સંખ્યાનું મૂળ સૂચવતું ચિહ્ન.
 'રેડિકલ સાર્થન' [ગં]. વ્તત્ત નં
 પાંચ મહાભુતોમાંનું એક(૨)કોઈ ચીજનું
 મૂળ-પ્રાયમિક ઘટક તત્વ(૩)નં અંવં
 શાસ્ત્ર કે કળાના પ્રાયમિક સિદ્ધાંતો.
 ંપુરુષ પું [સં.] વંશનો આદિપુરુષ(૨)
 કુટુંબનો મુખ્ય માણસ. ંપ્રકૃતિ સ્ત્રી
 [સં.] પ્રકૃતિ; જગતનું આદિ કારણ(સાંખ્ય).
 ંપ્રત સ્ત્રી ઇષ્ટવાનું મૂળ લખાણ; પ્રેસ-
 કોપી. ંમૂત વિં મૂળરૂપ; મૂળનું
 મૂલવવું સં કિં મૂલ્ય નક્કી કરવું(૨)
 ખરીદવું (૩) આંકવું; કદર કરવી.
 મૂલવાવું અંકિં 'મૂલવવું'નું ક્રમંણિ
 મૂલાક્ષર પું [સં.] જુઓ મૂળાક્ષર
 મૂલાધાર પું [સં.] મૂળ આધાર (૨) નં
 ગુદા ને ઉપરથી વચમાં આવેલું ચક્ર

મૂલ્ય નં [સં.] મૂલ; કિંમત. વ્યાન
વિં ક્રીમતી

મૂષક, મૂષિક પું [સં.] હંદર

મૂસ સ્ત્રીં [સં. મુષા, મુષી; પ્રા. મૂસા] ધાતુ
ગાળવાની કુલડી (૨) બીણુ

મૂસળી સ્ત્રીં ઔષધિ-વસાણાના કામનું
એક મૂળ [પરાઈ]

મૂસળી સ્ત્રીં [સં. મૂસલ] ખાંડણીનો દસ્તા;

મૂસા પું [અ.] ચહ્દી ધર્મનો પ્રવર્તક

મૂળ વિં [સં. મૂલ] અસલ; પહેલાંનું;

મૂળમૂલ (૨) નં જુઓ મૂલ (સં.).

ઠંકારણુ, ઠંગત જુઓ 'મૂલ(સં.)' માં. ઠંગુ

વિં (૨) અં મૂળ; અસલ (૩) તમામ;

ખધું. ઠંગેથું અં + મૂળથી. ઠાતપ,

ઠપુરુષ, ઠપ્કૃતિ, ઠપત, ઠભૂત જુઓ

'મૂલ(સં.)' માં. -ળાક્ષર પું વણ માળા-

ના મૂળ અક્ષરો. -ળાડિયું, -ળાડું નં

મૂલ. -ળાધાર પું જુઓ મૂલાધાર.

-ળિયું નં મૂળ; જડ. -ળી સ્ત્રીં મૂળના

ઝીણા ઝીણા ફણગા (૨) મૂળ [પં.].

-ળો ખાવામાં વપરાતું એક મૂળ

મૂંગુ વિં જુઓ મૂગું

મૂંજ વિં જુઓ મૂંજ

મૂંજવણુ(-ણી) સ્ત્રીં [જુઓ મુઝાવું]

અક્ષામણ; ગભરામણ; વ્યગ્રતા; ઉચાટ.

-વું સંકિં મૂંજવણ કરવી; મૂંજાવણું

મૂંઝારી(-રો) જુઓ 'મુઝારી' માં

મૂંઝાવણું અંકિં 'મૂંઝાવું'નું પ્રેરક

મૂંઝાવું અંકિં જુઓ મુઝાવું

મૂંઝાવેરો પું [મૂંઝકું+વેરો] માયા દીઠ

લેવાતો વેરો

મૂંઝકી સ્ત્રીં ['મૂંઝકું' ઉપરથી] બોડી સ્ત્રી

મૂંઝકી સ્ત્રીં [સં. મુંઝકા] બોડા કે છાંટના

પલાણના કાઠાના આગલા ભાગનું માથું

મૂંઝકું નં [સં. મુંઝકા] માથું

મૂંઝણુ નં જુઓ મુંડન

મૂંઝવું સંકિં [સં. મુંઝ] મુંડન કરવું; બોડવું

(૨) [લા.] છેતરવું; ધૂતવું (૩) ચેલા બનાવવો

મૂંઝામણુ નં મૂંઝાવું મહેનતાણું

મૂંઝાવણું સંકિં, મૂંઝાવું અંકિં 'મૂંઝવું'નું
પ્રેરક અને કર્મણિ

મૂંઝિયો પું મુંઝી; સંન્યાસી [સ્ત્રી]

મૂંઝી સ્ત્રીં ['મૂંઝવું' ઉપરથી] મૂંઝકી; બોડી

મૂંઝી સ્ત્રીં [સં. મુંઝ ઉપરથી] માથું (૨) જણ.

મૂંઝું વિં ['મૂંઝવું' ઉપરથી] બોડાવેલું.

-રો પું બોડું માથું (૨) બોડા માથાવાળો

માણસ; મૂંઝિયો

મૂંદર પું ભેંસના આગલા બે પગ વચ્ચે

લખડતો ભાગ [દા.]

મૂગ પું [સં.] પશુ (૨) હરણ (૩) નં

'મૂગશીર્ષ'; પાંચમું નક્ષત્ર. ંચર્મ નં

હરણનું ચામડું. ંચર્યા સ્ત્રીં મૂગનસિ

પેઠે નિષ્પાપ જીવન ગાળવું તે (ભક્ત માટે).

ંચલ(-ળા) નં રેતાળ જમીન ઉપર

સૂર્યનાં કિરણ પડવાથી દૂરથી દેખાતો

પાણી જેવો આભાસ. ંતૂળણુ સ્ત્રીં

મૂગજળ. ંચની વિં સ્ત્રીં મૂગ જેવાં

નયનોવાળાં. ંનાભિ સ્ત્રીં [સં.] કર્તરી.

ંપતિ પું [સં.] સિંહ. ંમદ પું [સં.]

કર્તરી. ંચા સ્ત્રીં [સં.] શિકાર. ંરાજ

પું [સં.] મૂગપતિ; સિંહ. ંલાંછન પું

[સં.] ચંદ્ર (૨) મૂગનું ચિહ્ન. ંલિયું નં

[પં.] નાનું મૂગ (૨) હરણનું ખચ્ચું. ંલી

સ્ત્રીં હરણી. ંલું નં હરણું. ંલો પું

હરણ. ંલોચના(-ની) [સં.] વિં સ્ત્રીં

જુઓ મૂગનચની. ંશિર, ંશીર્ષ નં

[સં.] પાંચમું નક્ષત્ર. ંગાંક પું [સં.] ચંદ્ર.

-ગી સ્ત્રીં [સં.] હરણી. -ગેંદ્ર પું

[સં.] સિંહ

મૃણાલ પું; નં [સં.] કમલનો તંતુ. -લિની,

-લી સ્ત્રીં [સં.] કમળનો છોડ

મૃણમય વિં [સં.] માટીનું

મૃત વિં [સં.] મરણ પામેલું (૨) નં મૃત્યુ;

મરણ. ંક વિં [સં.] મરનાર સંખ્યા

(૨) નં રાખ (૩) મરણનું સૂતક. ંઆય

વિં મરવાની આણી ઉપર આવેલું લગભગ

મૃત. ંસંજ્ઞવની વિં સ્ત્રીં [સં.] મૂંચલાને

જીવતા કરનારી (૨) સ્ત્રીં તેવી વિદ્યા

મૃત્તિકા સ્ત્રીં [સં.] માટી
 મૃત્યુ નં [સં.] મરણ. ૦૬૩ પું. મોતની
 શિક્ષા; દેહાત્ ૩. ૦૯૧૬ પું. [સં.] પૃથ્વી.
 ૦૯૨૧ પું. મરનારની મિલકત વારસ-
 દારને મળે તે ઉપર લેવાતો વેરો. ૦૯૨૫
 સ્ત્રીં મરણપયારી. -મૃત્યુચ વિં [સં.]
 મૃત્યુને છતનારું; અમર (૨) પું. મહાદેવ
 મૃદંગ નં [સં.] અને બાજુ વગાડાય તેવું
 તબલો જેવું એક વાદ્ય
 મૃદુ વિં [સં.] કોમળ; સુવાણું (૨) મધુર.
 ૦૯૩૧ સ્ત્રીં. ૦૯૩૨ વિં [સં.] મૃદુ
 મૃન્મય વિં [સં.] માટીનું બનાવેલું
 મૃધા અં [સં.] ખોટી રીતે (૨) નકામું;
 ૦૯૩૪. ૦૯૩૫ પું. ૦૯૩૬; અસત્ય. ૦૯૩૭
 વિં ૦૯૩૮ ખોલનાર
 મે પું. [દં.] ઈસ્વી સનનો પાંચમો મહિનો
 મેકર પું. [દં.] બનાવનાર. ઉદા. સારા
 મેકરનો માલ
 મેખ સ્ત્રીં + મેખ રાશિ
 મેખ સ્ત્રીં [ફા.] ખીલી (૨) ફાચર
 મેખલા સ્ત્રીં [સં.] કંદોરો; કટીમેખલા (ખાસ
 કરીને સ્ત્રીની) (૨) ફરતી વર્તુલાકાર રેખા
 કે મર્યાદા. -ખા નં કંદોરો
 મેખળા નં લગાઈતું એક હથિયાર (સરખાવો
 હળમેખળ)
 મેખળા સ્ત્રીં મેખલા
 મેગળ પું. [પ્રા. મયગલ (સં. મદકલ)] હાથી
 મેઘ પું. [સં.] વરસાદ (૨) વાદળ.
 ૦૯૪૧ સ્ત્રીં [સં.] વાદળોનો ગડગડાટ.
 ૦૯૪૨ (૦૫, ૦૫) નં ૦૯૪૩ પું. ૦૯૪૪ પું.
 [સં.] મેઘગર્જના (૨) રાવણનો પુત્ર ૦૯૪૫
 ૦૨૨૧ પું. આંખા વગેરેના મોરમાંથી
 ઝીણી મધુની છાંટ વરસે છે તે (૨) ઝીણું
 આકળ જેવું પડતું વાદળ (?). ૦૨૨૨ પું.
 ૦૨૨૩ (૨) વરસાદ. ૦૨૨૪ (-લી) વિં સ્ત્રીં
 વાદળવાળી. -ધાડંખર પું. નં [સં.]
 ઘોરમો; વાદળાંની જમાવટ (૨) ગર્જના;
 ગડગડાટ (૩) છત્રીવાળી અંખાડી
 મેચકું નં નાનું પૂતળા જેવું છાકું
 (તિરસ્કારમાં)

મેળ સ્ત્રીં; નં [ફા.] ટેબલ. ૦૯૪૫ પું.
 ૦૯૪૬ સ્ત્રીં જુઓ મિજબાન, -ની
 મેજર પું. [દં.] ફોજનો એક અમલદાર
 મેજિસ્ટ્રેટ પું. [દં.] ન્યાયાધીશ
 મેટ્રિક વિં [દં.] મહાવિદ્યાલયમાં દાખલ
 થવા જેટલું ભણેલ; વિનીત (૨) નં; સ્ત્રીં
 તે કક્ષાનું લાલતર
 મેટ્રિક સિસ્ટમ સ્ત્રીં [દં.] વિવિધ-
 પરિમાણોનાં દશાંશ માપનાં કોષ્ટકની પ્રક્રિતિ
 મેડક પું. [સં. મેડક] મેડક; દેડકા [માળ
 મેડી સ્ત્રીં [દં. મેડક] નાનો માળ. -ડો પું.
 મેડ પું. લાકડામાં પડતો એક છવ
 મેડ પું. [દં. મેલક=દેડો, દાંડો, ખીલો]
 ખળાની વચ્ચે રોપેલી ચાંભલી (૬૩૨)
 મેદી (૦આવળ) (મે) સ્ત્રીં જુઓ મીઠી
 મેતે (મે) અં મેળે; જાતે
 મેથિયું નં મેથીનો મસાલો ભરી બનાવેલું
 અથાણું (૨) વિં મેથી ભરેલું
 મેથી સ્ત્રીં [સં.] એક ખી કે તેની ભાજી.
 ૦૯૪૬ પું. મેથીના લાડુ (૨) માર [લા.]
 મેદ પું. [સં.] ચરણી
 મેદની સ્ત્રીં દુનિયા (૨) ભીડ; ટાળું
 મેદાન (મે) નં [ફા.] ખુલ્લી સપાટ જમીન.
 -ની વિં મેદાનમાં રમાય એવી (રમત)
 મેદિની સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી; દુનિયા
 મેદી (મે) સ્ત્રીં [સં. મેધી] એક વનસ્પતિ; મેંદી
 મેદો (મે) પું. [ફા.] ધોયેલા ધડનો ખારીક
 લોટ; મેદો
 મેધ પું. [સં.] યજ્ઞ (૨) બલિ; ભોગ
 મેધા સ્ત્રીં [સં.] બુદ્ધિ (૨) યાદશક્તિ.
 ૦૯૪૭ વિં સ્ત્રીં. ૦૯૪૮ વિં [સં.]
 બુદ્ધિમાન; પડિત [(૨) પવિત્ર
 મેધ્ય વિં [સં.] યજ્ઞનું; યજ્ઞમાં હોમવાનું
 મેના (મે) સ્ત્રીં [સં. મદના; દે. મયળા] એક
 પક્ષી; સારિકા [પક; સં. ચાલક
 મેનેજર પું. [દં.] વહીવટ કરનાર; ચવરયા-
 મેનો (મે) પું. જુઓ મ્યાનો
 મેન્ડેટ પું. [દં.] હકમત ચલાવવાના કે
 અમુક કાર્ય કરવાના અધિકારની સોંપણ

મેમોરિયલ નં [હં.] ચાદગીરી માટે ઊભું
કરેલું બાવલું વગેરે; રમાન્ક (૨) સરકારને
કારણો વગેરે સાથે કરેલી ચરણ

મેમ્બર પું [હં.] સભાસદ; સભ્ય

મેયર પું [હં.] મોટા નગરની ખાસ અલગ
કાયદાથી રચાતી (કોર્પોરેશન) સુધરાઈનો
પ્રમુખ [ગીંઠ પું એક વં]

મેર (મે) ['મરવું ઉપરથી] મર! (આજ્ઞાર્થ)

મેર પું [સં. મેલ] માળાનો શરૂઆતનો

મેટો મણકો (૨) શિરોમણિ; સુગટ

(૩) જેના ઉપર ચલમ રહે તે હુકાનો

ડોયો (૪) મેરુ પર્વત [પ.]

મેર સ્ત્રીં બાનુ; દિશા

મેરમેરા(-રે)યું નં ['મેરુ' ઉપરથી] દિવાળી-

માં છાકરાં ઊંબાડિયા જેવો, હાથમાં

ગાલવાના ડોયાવાળો દીવો કરે છે તે

મેરાઈ પું દરજી

મેરા(-રિ)યું નં નુઓ મેરમેરાયું

મેરુ પું [સં.] એક પર્વત (સોનાનો),

જેની આસપાસ ગ્રહો વગેરે ફરે છે એમ

મનાય છે (૨) મિત્ર; સોબતી (૩)

તાંબાનું એક મોટું વાસણ (૪) હુકાનો

મેર (૫) માળાનો મેર. ૦૬૭ પું ૦૬૮

મેરેયું નં નુઓ મેરમેરાયું

મેલ પું [સં.] મિલન; મેલાપ

મેલ પું; સ્ત્રીં [હં.] ડાકગાડી; ટપાલ લઈને

જતી ઝડપી ટ્રેન

મેલ (મે) પું ['મેલું' ઉપરથી] કચરો;

ગંદગી; મેલું તે. ૦ખાઉ વિં મેલ ઠાંકી

શકે એવી જાતનું

મેલગાડી સ્ત્રીં ડાકગાડી; 'મેલ'

મેલડી (મે) સ્ત્રીંચંડાળ ભૂતડી(૨)એક દેવી

મેલણુ (મે') નં મેલવું તે; છૂટકારો

મેલવું (મે') સંકિં [પ્રા. મિલ] મૂકવું

મેલાણુ (મે') નં [મેલવું ઉપરથી] મેળાપ

મેલાવવું (મે') સંકિં; મેલાવું અંકિં

'મેલવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ

મેલી (મે) સ્ત્રીં ['મેલું' ઉપરથી] ઓર;

જરાયુ ંવિદ્યા સ્ત્રીં માગણનરણ કે

ભૂતપક્ષીત વશ કરવાની વિદ્યા

મેલું (મે) વિં [પ્રા. મહલ (સં. મલિન)]

ગંદું (૨) કપડી (૩) નં મળમૂત્રાદિ

(૪) ભૂતપ્રેત વગેરે

મેલો પું [સં. મેલક; પ્રા. મેલવ] મેળાપ

મેવલિયો, મેવલો પું [નુઓ મેહુલો]

વરસાદ (૨) મેઘસ્તુતિનું ગીત

મેવાત પું [સં. મહાવાસ] મહી નદીના

ડાખા કાંકાનો પ્રદેશ. -તી વિં મેવાતનું.

-સ પું મેવાત. -સી વિં મેવાતી

મેવો પું [ફા.] લીલાં કે સૂકાં ફળ

મેશ (મે) સ્ત્રીં [સં. મશી(-સિ)] કાળજી

મેષ પું [સં.] ઘેટા (૨) પહેલી રાશિ

મેષો-મેષ પું [સં.] આંખ પટપટાવવી તે;

પલકારો

મેસ (મે) સ્ત્રીં નુઓ મેશ

મેસૂર (મે) પું એક મીઠાઈ

મેન્મેરિઝમ નં [હં.] પોતાના સંકલ્પ-

બળથી સામાનામાં ઊભી કરાતી નિદ્રા

જેની સ્થિતિ (૨) એ સ્થિતિ ઊભી કર-

વાની શક્તિ (૩) એ સ્થિતિ, તેના કાયદા

વગેરેનું વિજ્ઞાન

મેહ પું [પ્રા. (સં. મેવ)] વરસાદ. ૦લો,

-હુલો પું [નુઓ મેહ] વરસાદ; મેવલો

મેળ પું [સં. મેલ] રાજનો આવક ખરચનો

હિસાબ (૨) હિસાબ; લેખું. ઉદાં

અત્યારે ત્યાં જવાનો રો મેળ છે? (૩)

મળતાપણું; બંધખેસવું હોવું તે (૪)

ખતાવ; સંપ (૫) એકઠા થવું તે (૬)

તજનીજ; ધાટ (૭) સગવડ; સંલેગ. ઉદાં

હમણાં મને ત્યાં આવવાનો મેળ નથી

મેળવણુ નં ['મેળવવું' પરથી] મિશ્રણ

(૨) અખરામણ. -ણી સ્ત્રીં મેળવવું-

ઉમેરવું તે (૨) મેળવવાની ચીજ; ઉમેરણ.

-વું સંકિં ['મેળ' પરથી] એકઠું કરવું;

મિશ્ર કરવું (૨) પ્રાપ્ત કરવું (૩) સર-

ખાવી જોવું (૪) આખરવું (૫) વાદ્યને

સૂરમાં આણવું - તેના તાર વગેરે બરો-

બર ગોઠવવા

મેળાપ પું [પ્રા. મેલાવ (સં. મેલ)] મળવું

-એકઠા થવું ને; સમાગમ (૨) સદ્ભાવ;
બનાવ [લા.]. -પી પું એકઠેઠેકવાળો
માણસ; મિત્ર [મિત્રલસ; પરિષદ
મેળાવડો પું જમાવ; ટોળું (૨) સભા;
મેળાવો પું મેળાવડો (૨) મેળાપ; મુલાકાત
મેળો (મેં) અં નતે; પોતે (૨) પોતાની
રાજપુત્રીથી

મેળો પું [નુઓ મેલો] મેળાપ; મેટો (૨)
ધણાં માણસનું એકઠા થવું તે (ઉત્સવ,
યાત્રા વગેરે નિમિત્તે)

મેં (મેં) સં [સ. મયા; પ્રા. મિ, મે (અંવં
મઘે)] 'પું'નું ત્રીજી વિભક્તિનું એકવચન
મેંડક (મેં) પું [નુઓ મેંડક] દેડકો.
-ટી સ્ત્રી દેડકી

મેંઢી (મેં) સ્ત્રી [પ્રા. (સં. મેંઢ = મેટો)]
ઘેટી. -ઢું નં ઘેડું. -ઢો પું ઘેટો
મેંદી (મેં) સ્ત્રી [નુઓ મેંદી] એક
વનસ્પતિ

મેંદો (મેં) પું નુઓ મેદો
મેંત્રી સ્ત્રી [સં.] ભાઈબધી

મેંથિલી સ્ત્રી [સં.] સીતા (૨) બિહારના
(દરબંગા પાસેના) એક ભાગની બોલી
મેંથુન નં [સં.] નરમાદાનો સંભોગ
મેંનાકં પું [સં.] એક પૌરાણિક પવંત
મેંયત સ્ત્રી [અ.] મરણ (૨) મોઢાણ (૩)
વિં મરણ પામેલું

મેંયા સ્ત્રી [હિં.] માતા
મેંઈ વિં સ્ત્રી નુઓ મૂઈ (૨) ભલે,
ફિકર નહિ એવા અર્થમાં સ્ત્રીલિંગી
સપ્તદે સ્ત્રી. ઉદા. મેંઈ, પડી ગઈ તો!
મેંઈ સ્ત્રી મેંઈદાની રમતમાં નાનો
લાકડાનો કકડો. ૦૬ ડા પું ૦૫૦૦ મેંઈ
અને દડા વડે રમવાની રમતો

મેંકલવું સંકિં [દિ. મોંકલ] રવાના કરવું;
જવા કહેવું (૨) પહોંચાડવું

મેંકલાવવું સંકિં 'મેંકલવું'નું પ્રેરક
મેંકલાણુ (-શ) સ્ત્રી ['મેંકણુ' ઉપરથી]
જવાની છટ; પુલ્લું હોવું તે
મેંકણું વિં [દિ. મુકલ (પ્રા. મુક, સં. મુક્ત)]

મેંકળાશવાળું (૨) પુલ્લું (૩) [લા.]
નિખાલસ (૪) ઉદાર

મેંકાણુ (મો) સ્ત્રી [દિ. મુહ + વિક્રોગો =
મો મરણું તે; અથવા મૂઈ + કાણુ]
મરણના સમાચાર (૨) મરનાર પાછળ
શેઠ કરવા ભેગું થવું તે (૩) પીડા;
આકૃત [લા.]

મેંકદ વિં [અ.] બંધ પાડેલું; રહેવા લીધેલું;
મુલતવી. -ફી સ્ત્રી મેંકદ રાખવું તે

મેંકો પું [અ.] પ્રસંગ; લાગ

મેંક્ષ પું [સં.] મુક્તિ; છુટકારો. ૦ કાલ (-ળ)
પું (અહણ) છુટવાનો સમય. ૦ ઠા
એકાદશી સ્ત્રી માગસર સુદ ૧૧.
૦ દ્વાર નં મોક્ષનું દ્વાર. ૦ પદ નં
મુક્તિ; મોક્ષ. -ક્ષાથી પું (૨) વિં
[+ વર્ધા] મુમુક્ષુ

મેંખ પું [નુઓ મોંક] પ્રસંગ; લાગ
(૨) સારો મોખરો; વિશિષ્ટ સ્થાન.
ઉદા. ૦ ધર સારા મોખમાં આવેલું છે (૩)
વેત; અનુકૂળતા; ગોઠવણ. ઉદા. ૦ મોખ
આવશે ત્યારે પૈસા આપીશ

મેંખરો (મો) પું [સં. મુલ ઉપરથી]
આગળનો ભાગ; બહાર પડતો ભાગ

મેંગર વિં છાંડાં કાઢી નાખેલી (દાળ)
મેંગરી સ્ત્રી એક નતનું શાક

મેંગરી સ્ત્રી [સં. મુદ્ગર; પ્રા. મોંગર] હથોડી
જેવું લાકડાનું ખાંડવાનું કે ધંટ વગાડવાનું
ઓભર [રાત્રી તેલ

મેંગરેલ નં [મોંગરો + તેલ પરથી] મોંગર

મેંગરો પું [પ્રા. મોંગર (સં. મુદ્ગર)] એક
ફૂલગ્રાહ (૨) મોટી મોંગરી - હથોડી (૩)
નાના ધૂમટ કે શિખર જેવા આકાર;
કાંગરો (૪) દટ્ટો; 'મોખ' (૫) એક ધરેલું (૬)
દીવાની વાટનો ઉપરનો બળી ગયેલો છેડો

મેંગલ વિં (૨) પું [નુઓ મુગલ]
મોંગોલિયાના મુસલમાનની એક વંત.

-લાઈ, -લાણી નુઓ મુગલાઈ, -ણી
મોધ વિં [સં.] નકામું; વ્યર્થ; નિષ્ફળ
મોધમ (મો) વિં (૨) અં અસ્પષ્ટ; અનિશ્ચિત

મોઘલ, -લાઈ, -લાણી જુઓ 'મોગલ'માં
 મોઘવારી (મો) સ્ત્રીં જુઓ મોઘાઈ (ર)
 મોઘવારીને કારણે પગાર કે રોજમાં મળતું
 વિશેષ ભથ્થું [કે મળતું તે
 મોઘાઈ, મોઘારત (મો) સ્ત્રીં મોઘું હોયું
 મોઘું (મો) વિં [સં. મહાર્વ; પ્રા. મહર્વ] મોઘું;
 ક્રીમતી; વધારે કિંમત પડે તેણું (ર)
 [લા.] અતિપ્રિય (૩) દુર્લભ (૪) આદર-
 માનને પાત્ર (૫) ખાસ માન કે લાડ ચા
 પ્રેમ ચાહતું; મનાવણું પડે એવું. ઠડા
 (-ઠા)ટ વિં અતિચય મોઘું. -ઘેરું
 વિં (લાલિત્યવાચક) મોઘું
 મોઘક વિં [સં.] મુક્ત કરનાર. -ન નં
 [સં.] મુક્ત કરતું તે (ર) વિં મોઘક
 (પ્રાયઃ સમાસમાં અંતે આવતાં)
 મોઘણુ સ્ત્રીં મોઘીની સ્ત્રી
 મોઘી પું [દિ. મોચ=એક પ્રકારનું પગરખું;
 સરં સં. મોચન=ચામડું ઉતારતું] ચામ-
 ડાંની વસ્તુઓ બનાવવાનો ધંધો કરનાર
 મોજ (મો) સ્ત્રીં [અ.] આનંદ (ર) મરજ
 મોજડી સ્ત્રીં [દિ. મોચ=એક પ્રકારનું પગરખું]
 નાજુક કે કસખી પગરખું
 મોજણી સ્ત્રીં માપણી (જમીનની). ઠંદાર
 પું તે કરનાર
 મોજમલ (મો) સ્ત્રીં આનંદ; મુખચેત
 મોજશોખ (મો) પું ભોગવિલાસ
 મોજ (મો) [ફા.], ઠંડું વિં આનંદી;
 લહેરી (ર) વિલાસી (૩) મનસ્વી
 મોજું નં [અ. મૌજ] પાણીનો તરંગ
 મોજું નં [ફા.] હાયપગનું ગૂંથેલું ઢાંકણ
 મોજૂદ વિં [અ.] હયાત; હાજર; તૈયાર
 મોજે (મો) અં [અ. મૌજ] (અમુક) મુકામે,
 રથાને; ગામે. ઉદાં મોજે કડોદ
 મોજે પું [ફા.] જુઓ મોજું
 મોજાર અં [દિ. મજ્જાર] માં; મધ્યે [પ.]
 મોજિન (મો) પું [અ. મુવજ્જિન] મસીદમાં
 બાંગ પોકારનાર
 મોટ સ્ત્રીં પોટણું; ગાંસડી
 મોટપ સ્ત્રીં [દિ. મોટિમ] મોટાપણું; પ્રતિષ્ઠા;

આખર. -પણું નં મોટાઈ (ર) મોટી
 ઉમ્મર. -સ સ્ત્રીં મોટપ
 મોટર સ્ત્રીં [દિ.] વીજળી વગેરેના બળથી
 ભંતે ફરનારું ચંત્ર, જે પછી બીજા સંચા-
 કામને ચલાવે છે (ર) મોટરગાડી. ંગાડી
 સ્ત્રીં પેટ્રોલ વગેરેથી ચાલતી ગાડી-એક
 યાંત્રિક વાહન. ંખર સ્ત્રીં [દિ.] જુઓ
 ખસ. ંસાઈકલ સ્ત્રીં [દિ.] પેટ્રોલથી
 ચાલતી સાઈકલ [મોટપ
 મોટાઈ (મો) સ્ત્રીં [‘મોટું’ પરથી] જુઓ
 મોટાલા (મો) પું બં વં [મોટું+ભાઈ]
 આગળપડતી માનપાત્ર વ્યક્તિ
 મોટાશ (મો) સ્ત્રીં જુઓ મોટપ
 મોટું (મો) વિં [સં. મહત્વ] નાનાથી બહુ
 (ર) [લા.] ઉદાર; સખી (૩) પ્રતિષ્ઠિત;
 આખરદાર (૪) મુખ્ય; અગત્યનું. ઉદાં
 મોટી મોટી બાબત. -ટેથી અં મોટ
 અવાજે. -ટેરું વિં મોટું; વડીલ
 મોડ (મો) પું [પ્રા. મહ (સં. મુકુટ)] લક્ષ
 વગેરે શુભ પ્રસંગે સ્ત્રીને માથે મુકાતો
 મુથાડિયાની સળીઓ વગેરેનો એક ધાટ
 (ર) જોખમદારી; ભાર [લા.]
 મોડ પું [જુઓ મોડણું] વળાંક (રસ્તા
 ઘંતો (ર) મરડાટ; ગર્વ (૩) છદ્મ; ટેક
 (૪) હાવભાવ; નખરાં (૫) ઢબ; મરોડ
 મોડખધો (મો) વિં મોડ બાંધનાર; બહા-
 દુર (ર) પું વરરાજા
 મોડણું સંકિં [પ્રા. મોડ (સં. મોટ્વ)]
 મરડણું; મરડી-તોડી નાખણું
 મોડી સ્ત્રીં [‘મોડણું’ ઉપરથી] મરાઠી
 ભાષાની હાથે લખવામાં વપરાતી લિપિ
 મોડું (મો) વિં મુકરર વખત પછીનું (ર)
 નં વેળા વડી જવી તે (૩) દીલ; કાળક્ષેપ
 મોઢામોઢ (મો) અં [‘મોટું’ ઉપરથી]
 રૂબરૂ; સમક્ષ (ર) એક મોઢેથી બીજે
 મોઢે એમ
 મોઢિયું (મો) નં મોઢાનો - સૌથી ઉપરનો
 ભાગ (ર) જ્ઞાનસમાં બતી જેમાં રહે
 છે તે ભાગ (૩) રેઢિયામાં ત્રાક તથા

અમરખાં જેમાં રહે છે તે ચોક્કું (૪)
પશુના મોં ઉપર બાંધવામાં આવતી બળી
મોહું (મો)નં [સં. મુલ; પ્રા. મુહ]મોં;મુખ
મોહ્યુ નં મોહું તે કે તે માટે વપરાતું ચીકટ
મોત (મો) નં [અ.] મૃત્યુ
મોતિયા પું [‘મોતી’ ઉપરથી] આંખની
કાકી ઉપર થતું પડ. [મોતિયા મરી
જવા = ટાંટિયા લાગી જવા; નાહિંમત
થઈ જવું]

મોતી નં [સં. મૌત્તિક; પ્રા. મુત્તિય] છીપ-
માંથી નીકળતી એક દરિયાર્થ પેદારા.
[ના. ચોક્ક પૂરવા = મોટા મનોરથ
ધડવા; હવામાં ફિલ્લા બાંધવા]. ંચૂર
પું કળીના લાડુ. ંચૂરમું નં મોતીચૂર
ખનાવવાનું ચૂરમું. ંજ(-જ)રો પું
બળિયા જેવો એક રોગ, જેમાં શરીર
મોતી જેવા ફોલ્લા થઈ આવે છે

મોદ સ્ત્રીં જુઓ મોદિયું

મોદ પું [સં.] આનંદ. ંક પું [સં.]
લાડુ. ંન નં [સં.] આનંદ. ંતું અંકિં
ખુશી થવું; રાયલું; આનંદવું

મોદિયું નં બડી મોદી આદર

મોદી પું અનાજ, ધી, મસાલો વગેરેનો
વેપારી; નેસ્તી (૨) કોઠારી; ભંડારી (૩)
એક અટક. ંખાતું નં મોદીની દુકાન
(૨) દાણાનો કોઠાર (૩) લશ્કરને ખોરાકી
પોરાકી પૂરી ખાડનાર ખાતું

મોનિટર પું [ઇ.] વડો વિદ્યાર્થી

મોનિયું નં મોહાનું - ઉપરચોરિયું આમંત્રણ

મોન્ટેસોરી સ્ત્રીં બાળકેળવણીની એક
પદ્ધતિનાં ચોજક ઇટાલિયન બાઈ.
ંપદ્ધતિ સ્ત્રીં તેમણે ચોલેલી બાળ-
કેળવણીની પદ્ધતિ. ંશાળા સ્ત્રીં તે
પદ્ધતિ પ્રમાણે ચલાવાતી શાળા. ંશિક્ષક
પું તે શાળાનો શિક્ષક

મોપલો પું મલબારમાં વસતી મુસલ-
માનોની એક ભતનો આદમી

મોફસલ નં જુઓ મુફસિલ [મોંખદલો
મોખદલો (મો) પું [અ. મુવાદલો] જુઓ

મોખેદ પું [અ. મુખવિદ] પારસીઓનો
ધર્મક્રિયા કરાવનાર ગોર

મોલ પું [દ. મુલ્મ, મોલ્મ] છાપરાના ટેકારપ
આડું લાકડું. -ભા. ં નં મોલનો છેડો.

-ભા. ંબુદ્ધિ વિં મોલના છેડા જેવી -
બૂડી બુદ્ધિવાળું (૨) સ્ત્રીં તેવી બડી બુદ્ધિ
સોભાદાર વિં મોભાવાળો; પ્રતિષ્ઠિત
મોભારિયું નં મોભ ઉપર ટાંકવાનું મોટું
નળિયું

મોભારો પું છાપરાનો મોભવાળો ભાગ
મોભિયું નં મોભ [પ્રતિષ્ઠા; ઇચ્છાત
મોભો પું [અ. મુહાવા] દરમજો; આખર;
મોમ નં [ફા.] મીણ. ંખત્તી સ્ત્રીં
મીણખત્તી

મોયડું (મો) નં જુઓ માલડું

-મોયું (મો) વિં [સં. મુલ ઉપરથી] નામને
અંતે ‘-ની તરફ મોંવાળું’, ‘-ની
ચાહનાવાળું’ એમ અર્થ ખતાવતો અનુગ.
ઉદા. ં ધરમોયું

મોર પું [પ્રા. (સં. મચૂર)] એક પક્ષી; મચૂર

મોર (મો) પું [પ્રા. મર (સં. મુકુર)]

આંખા, આંખલી વગેરેનાં ફૂલ-મંજરી
(૨) થોડાના માથાનો એક રાણગાર

મોર (મો’ર.) અં [સં. મુલ, પ્રા. મુહ ઉપરથી]
આગળ; પૂર્વે; મોખરે

મોરચંગ પું એક વાનું [સાથે

મોરચાખંધ વિં મોરચાખાંધેલું (૨) મોરચા

મોરચો પું [ફા.] લશ્કરની મોખરાની

બૃહદરચના (૨) ભુરબ ઉપર ન્યાં તોપ

ગોઠવવામાં આવે છે તે ભાગ

મોરથૂથુ નં [સં. મચૂરથૂથ] એક ઝેરી

ઓપધ; તાંબુ અને ગંધકનો એક ક્ષાર

મોરધ્વજ પું જુઓ મચૂરધ્વજ

મોરખો પું જુઓ મુરખો

મોરમોર (મો મો) અં [દ. મુરિય=તુટેલું,

ભાંગેલું] (ખાધ) મોંમાં ધાતતાં ફટફટું

થઈ બચ એમ

મોરલી સ્ત્રીં [જુઓ મુરલી] વાંસળી

મોરલો પું મોર (લાલિત્યવાચક)

મોરવણ નં [નુઓ મોરવણું] અખરામણ
મોરવણું સંકિં [સં. મોરણ=ખાટી છાશ]

આખરવું

મોરવણું સંકિં [નુઓ મોરણું સંકિં]
ટાપ પરથી છાલી નાખવું

મોરવાણું અંકિં [પ્રા. મુર; દે. મુરિઅ] ઉપર
ઉપરથી ટૂટી જવું; કપાણું

મોરણું (મો) અંકિં [‘મોર’ ઉપરથી]
ઝાડને) મોર આવવો [(શાક ઇંને)

મોરણું સંકિં [પ્રા. મુર] કાપવું; સમારણું
મોરસ સ્ત્રીં [હં. મોરિશિયસ ટાપુના નામ

ઉપરથી] દાણાદાર ખાંડ

મોરાર પું [નુઓ મુરારિ] શ્રીકૃષ્ણ

મોરિયો પું સામા જેવું અણખેડયું ધાન્ય

મોરી સ્ત્રીં [ફા. મૂરી] ખાળ; ગંદા પાણીની
નીક; ગટર

મોરું (મો) વિં [નુઓ મોર અં] આગળ
પડવું; મોખરેનું (ર) નં (રૂપગુણ વગેરેમાં)

મોરું માણસ

મોરું (મો) નં મહોરું (શિતરજનું)

મોરું સં મારું [પ.]

મોરે (મો) અં [નુઓ મોર અં] આગળ

મોલ (મો) પું [સં. મુલ્લ; પ્રા. મલ્લ =
કળી] પાક

મોલવી (મો) પું [અ.] મુસલમાન વિદ્વાન
(ર) મુસલમાની કાયદા પ્રમાણે ન્યાય

આપનાર [પું અગ્રેસર; આગેવાન

મોલડી વિં આગળનું; મોખરાનું (ર)

મોલણ નં [‘મોલું’ ઉપરથી] નુઓ મોણ

મોવાળો પું [નુઓ મુવાળો] વાળ

મોવું સંકિં કરમોવણું; ચીકટવાળું કરવું

મોસમ (મો) સ્ત્રીં [અ. મૌસમ] ઋતુ.

-મો વિં મોસમનું

મોસખી સ્ત્રીં [પો. મોક્ષાવિક માંથી પ્રથમ
આવેલું મારે] એક ક્ષળ

મોસાળ (મો) નં [સં. માતૃશાળ] માનું
પિયેર. ંસાસરી સ્ત્રીં, ંસાસરું નં

પતિ કે પત્નીનું મોસાળ. -ળિયું નં

મોસાળપણનું માણસ. -ણું નં માખાપ

તરફથી છોકરીને સીમંત વખતે અને
તેનાં છોકરાને જન્મેઈ કે લગ્ન વખતે જે

રીત આપવામાં આવે છે તે (ર)
મોસાળમાં ગાવાનું ગીત (૩) મોસાળાની

રીત કરવા જતુ સરથસ

મોહ પું [સં.] અજ્ઞાન; ઊંધ (ર) મૂર્છા;

ખેહોશી (૩) આસક્તિ; પ્યાર. ંકે વિં

મોહ પમાડનારું. ંકે તા સ્ત્રીં મોહકપણું.

ંલ્લપી સ્ત્રીં મોહની ભળ. ંન વિં

[સં.] મોહક (ર) નં મોહણું તે (૩)

વશીકરણ; કામણ; એક અભિચાર (૪)

શ્રીકૃષ્ણ [મિથ્યાન્ત

મોહનકાર, મોહનથાળ પું એક પ્રકારનું.

મોહનમાળા સ્ત્રીં અમુક કદના સોનાના

મણકાની ગળે પહેરવાની માળા

મોહનાસ્ત્ર નં [સં.] ખેહોશ કરી નાખે

એવું અસ્ત્ર

મોહનિદ્રા સ્ત્રીં [સં.] મોહરૂપી નિદ્રા

મોહની સ્ત્રીં [સં.] મોહ; મૂરકી (ર)

મોહિની; એક અપ્સરા

મોહરમ (મો) પું [અ. મુહર્રમ] હિજરી

સનનો પહેલો મહિનો (જેમાં તાલિયા

નીકળે છે)

મોહણું અંકિં [સં. મુહ ઉપરથી] મોહ પામવું

(ર) સંકિં મોહ પમાડવું

મોહાણું અંકિં મોહ પામવું

મોહાંધ વિં [સં.] મોહથી અંધ બનેલું

મોહિત વિં [સં.] મોહ પામેલું

મોહિની સ્ત્રીં [સં.] નુઓ મોહની (ર) મોહ

પમાડે તેવી સ્ત્રી (૩) વૈશાખ સુદ અભિચારસ

મોળ (મોળ,) સ્ત્રીં [‘મોળ’ ઉપરથી] શરીરમાં

વાયુનું ભેર થવાથી મોઢામાં લાળ છટે તે

મોળપ (મો) સ્ત્રીં મોળાપણું [(શાક)

મોળણું સંકિં [નુઓ મોરણું] સમારણું

મોળાઈ (-તા) (મો) વિં મોસાળનું; મામાનું

મોળાશ (મો) સ્ત્રીં મોળાપણું

મોળિયું (મો) નં કાપડાની બાંધે ચોડાતો

(કસળી) પટો (ર) કસળી ફેટો

મોળિયું (મો) નં [‘મોળ’ ઉપરથી] મીઠા વગરનો

શેલો (ર) શોકમાં પહેરવાનો સાલ્સો

મોળું (મો) વિં કિદ્ઙુ; સ્વાદ વગરનું (૨) ઢીલું; મોયું [લા.]. ંમય વિં સાવ મોળું
 મોં (મો') નં [પ્રા. મુદ્દ (સં. મુલ્લ)] મુખ;
 મોહું (૨) આખડ; લાજશરમ (પ્રયોગો
 મોહુ ગળ્દ જ્વા જ લગભગ છે) [લા.]
 મોંઘવારી, મોંઘાઈ, મોંઘારત, મોંઘું
 નુઓ મોઘવારી, મોઘાઈ, મોઘારત, મોઘું
 મોંજી(વ્ય) યું (મો') સ્ત્રીં પહેલી વાર
 વર કે કન્યાને મોંજીને લેટ આપવી તે
 મોંજીયું (મો') વિં એકનું એક; લાડકું
 મોંખદલો (મોં) પું (નુઓ મોખદલો)
 કઈ કયાં કે આખ્યાના અવેજમાં મળે તે;
 વળતર (૨) જમીન ખરીદનારને વેચનારે
 સરકારમાં તેની નોંધ કરાવી આપવી તે
 મોંખાણું (મો') વિં બજા મોંનું; મૂકું
 મોંમાગ્યું (મો') વિં માગે એટલું; ખૂણ
 મોંમાથું (મો') નં મોં કે માથું; કરાના
 ઢંગ કે રૂપરંગ વિષે કાંઈ સાધારણ નાણ
 કે પતો [લા.] [પ્રભાવશાળી
 મોંમાર (મો') વિં જાલવે નીડર અને
 મોંસૂઝણું (મો') નં [મોં+સૂઝું] પરાદિયું
 મોંજીકું નં [સં.] મોતી
 મોંખિકું વિં [સં.] મુખનું; મુખને લગતું
 (૨) લેખિત નહિ; મોંથી પૂછલું-કહેલું.
 હદાં મોંખિક પરીક્ષા
 મોંઘ્ય નં [સં.] મુગ્ધતા

મોં નં [સં.] ન જાલતું તે (૨) વિં
 મૂકું; ચૂપ. ંધારી વિં મોંન ધારણ
 કરનારું. ંમત નં [સં.] મોંન રહેવાનું
 વ્રત. -ની વિં [સં.] મોંનધારી
 મોંખ્યું નં [સં.] મૂખતા
 મોંયું પું [સં.] એક પ્રાચીન હિન્દુ રાજવંશ
 મોંવી સ્ત્રીં [સં.] પાણી
 મોંલવી પું નુઓ મોલવી
 મોંલા પું [ઘ.] ધણી; માલિક
 મોંલાના પું [ફા.] મોટા મોલવી
 મોંલિ નં [સં.] માથું (૨) ટોચ (૩)
 જાણું; કલગી [નલ'. ંતા સ્ત્રીં
 મોંલિકું વિં [સં.] મૂળ; મુખ્ય; આરિન્નિ-
 મોંલી વિં [સં.] મોંલિ-મુગ્ધવાણું
 મોંજી સ્ત્રીં [સં.] મુંજનો કંદોરો
 મોંકું નં [રવં] મિયાઈ; બિલાડીનો અવાજ
 મોંન નં [નુઓ મિયાન] ધારવાળા હથિ-
 ચારનું ધર [પાલખી; મેને
 મોંનો પું [ફા. મિયાનજી] એક નતની
 મોંનિસિપલ વિં [હં.] મોંનિસિપાલિટીનું
 કે તેને લગતું [ખાનું સુધરાઈખાતું
 મોંનિસિપાલિટી સ્ત્રીં [હં.] શહેર કે કસ-
 બ્તાન સ્ત્રીં [સં.] કરમાયેલું; ખિન્ન. -નિ
 સ્ત્રીં [સં.] નિરતેજતા; ય્વાનિ
 મોંચ પું [સં.] આર્યોની સંસ્કૃતિથી ભિન્ન
 સંસ્કૃતિનો માણસ

ય

ય પું [સં.] ચાર અર્ધસ્વરોમાં પહેલો
 (૨) વિં પરથી સાવવાચક (નં) નામ
 બનાવતો પ્રત્યય. જેમ કે, દૈન્ય [વ્યા.]
 ય પદને અતે લાગતાં 'પણ, આપિ; વળી'નો
 અર્થ બતાવે. હદાં તમેય; (૨) પ્રસાર્યક
 સંને લગતાં અનિશ્ચિતાર્થક ધણાપણાનો
 સાવ બતાવે. હદાં કેટલુંય
 યકીન નં [ઘ.] વિશ્વાસ
 યકૃત નં [સં.] કાળજી; 'લીવર'

યક્ષ પું [સં.] એક દેવચોનિ; કુખેરનો
 અનુચર. ં(-ક્ષિ)ણી સ્ત્રીં [સં. વક્ષિણી]
 યક્ષ સ્ત્રી; યક્ષની સ્ત્રી. ંરાજ પું કુખેર
 યક્ષ(-ક્ષમા) પું [સં.] ક્ષયરોગ
 યજ્ઞ નં [સં.] યજ્ઞ કરવો તે (૨) યજ્ઞન.
 ંયાજન નં નતે યજ્ઞ કરવા તથા ખીજ
 પારો કરાવવા રૂપી (આજ્ઞાણું) કમ
 યજ્ઞમાન પું [સં.] યજ્ઞ કરનાર (૨) ગોર
 કે આજ્ઞાણને દક્ષિણ આપી ધાર્મિક

ક્રિયા કરાવનાર (૩) આશ્રય આપનાર;
દાતા. ંવૃત્તિ સ્ત્રીં યજમાનનાં દાન-
દક્ષિણા વડે આજીવિકા કરવી તે
યજ્ઞું સંકિં [સં. યજ્ઞ] પૂજા કરવી (૨)
યજ્ઞ કરવો
યજ્ઞુર(-વેદ) પું[સં.] ચાર વેદમાંનો એક
યજ્ઞ પું[સં.] એક વેદોક્ત કર્મ; યાગ(૨)
લોકસંગ્રહ કે સેવા અર્થે કરેલું કર્મ.
ંકુંડ પું[સં.] યજ્ઞની વેદી. ંકિયા
સ્ત્રીં [સં.] યજ્ઞનો વિધિ. ંપુરુષ પું
[સં.] વિષય. ંયાગ પું હોમહવન.
ંવેદિ(-દી) સ્ત્રીં [સં.] યજ્ઞની વેદી.
ંશાલા [સં.], ંશાળા સ્ત્રીં યજ્ઞ કરવા-
નો ઓરડો. -જ્ઞાપવીત નં [સં.] જનોઈ
યતિ પું[સં.] જિતેન્દ્રિય પુરુષ; સંન્યાસી
(૨) જૈન સાધુ (૩) સ્ત્રીં છંદમાં આવતો
વિરામ (૪) વાક્યમાં આવતી ટોપ
યતી પું[સં.] યતિ; સંયમી
યતીમ નં [મ.] અનાય બાળક. ંખાનું
નં અનાયાશ્રમ
યતિકિંચિત્ અં [સં.] જરા પણ
યત્ન પું[સં.] યત્ન; મહેનત; ઉદ્યોગ
યત્ર અં [સં.] જ્યાં. ંતત્ર અં જ્યાં ત્યાં;
ઠેકઠેકાણે
યથા અં [સં.] જેની રીતે; જે પ્રમાણે
(૨) અવ્યયીભાવ સમાસમાં 'ની
પ્રમાણે', 'અનુસાર' એવા અર્થમાં. ંકાલ
[સં.], ંકાળ અં સમય અનુસાર; યોગ્ય
વખતે. ંતથ અં [સં.] જેમ હોય તેમ;
સાચેસાચું. ંયોગ્ય અં [સં.] હોય તેમ.
ંર્થ વિં [સં.] સાચું; ખરું; વાસ્તવિક
(૨) અં વાસ્તવિક રીતે. ંર્થતા સ્ત્રીં
સાચાપણું; ખરાપણું. ંવત્ અં [સં.]
જેમ હોય તેમ. ંવિધિ અં [સં.] વિધિ
પ્રમાણે. ંશક્તિ અં [સં.] શક્તિ
પ્રમાણે. -યેચ્છ(-ષ્ટ) વિં [સં.] મરજી
મુજબનું (૨) અં ઇચ્છા પ્રમાણે
યદપિ અં [સં.] નેકે; યદપિ
યદા અં [સં.] જ્યારે

યદિ અં [સં.] ને
યદુ પું[સં.] યચાતિ અને દેવયાનીનો
પુત્ર અને યાદવોનો પૂર્વજ. ંનંદન
[સં.], ંવર પું કૃષ્ણ
યદચ્છા સ્ત્રીં [સં.] રવેચ્છા (૨) અકરમાત્
યદપિ અં [સં.] નેકે; યદપિ
યદ્વાતદ્વા અં [સં.] ગમે તેમ; એલફેલ
યમ પું[સં.] નિગ્રહ; સંયમ (૨) અહિંસા,
સત્ય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ અને અસ્તેય
એ પાંચ (૩) મૃત્યુનો દેવ
યમક પું[સં.] નેડકું(૨) [દા. શા.] ભિન્ન અર્થના
સમાન શબ્દોની પુનરાવૃત્તિ-શબ્દાલંકાર
(૩) પ્રાસ; 'સાઈમ'
યમદૂત પું[સં.] યમનો નોકર
યમનિયમ પું[સં.] અષ્ટાંગ યોગનાં
પહેલાં એ અંગ (પાંચ મહાવ્રતરૂપી યમ;
તથા શૌચ, સતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય,
ઈશ્વરપ્રણિધાન એ પાંચ નિયમ)
યમપાશ પું[સં.] જે કાંસા વડે જીવને
યમ લઈ નય છે તે
યમપુરી સ્ત્રીં યમરાજની નગરી (૨) નરક
યમલ નં [સં.] નેડકું
યમલોક પું, યમસદન નં યમનું સ્થાન
યમી વિં (૨) પું[સં.] સંયમી (૩)
સ્ત્રીં યમુના નદી
યચાતિ પું[સં.] એક ચંદ્રવંશી રાજા
ચરવડાચક નં ગાંધીજીએ ચરવડા જલમાં
મુધારેલો પેટી-રેડિયો
ચવ પું[સં.] જવ
ચવન પું[સં.] (પ્રાચીન) યુનાન દેશનો
રહેવાસી (૨) આર્યસંસ્કૃતિ બહારનો
માણસ; સ્થેચ્છ. -નિકા સ્ત્રીં [સં.]
જવનિકા; પંડો (૨) ચવની. -ની સ્ત્રીં
[સં.] ચવનની કે ચવન સ્ત્રી
ચશ પું[સં.] કીર્તિ (૨) કૃતેહ; સિદ્ધિ
[લા.]. ંદ્વતી, ંદ્વિની વિં સ્ત્રીં,
ંદ્વી વિં [સં.] નામાંકિત (૨)
કૃતેહમંદ. -શોગાન નં ચશનું ગાન;
ચશ ગાવો તે. -શોદા સ્ત્રીં [સં.]

શ્રીકૃષ્ણને ઉછરનાર નંદની પત્ની.
 -શોધન નં [સં.] યશસ્વી ધન (૨)
 વિં યશસ્વી. -શોધરા સ્ત્રીં [સં.]
 ભગવાન સુદ્ધતાં પૂર્વાશ્રમનાં પત્ની
 યદિ, ંકા, -ધી સ્ત્રીં [સં.] લાક્ષી
 યદુદી વિં (૨) પું [ફા.] પેલેસ્થાઈનનો
 મૂળ વતની; મૂસા યેગંબરનો અનુયાયી
 યંત્ર નં [સં.] સંયો (૨) જુઓ જંતર.
 ંજા સ્ત્રીં [સં.] કલેશ; વેદના (૨)
 નિયંત્રણ. ંરચના સ્ત્રીં યંત્રની રચના;
 યંત્રની ગોઠવણી. ંવત્ અં યંત્રની
 પેઠે; એકધારું. ંવિદ્યા સ્ત્રીં યંત્રોની
 વિદ્યા. ંશાસ્ત્ર નં યંત્રોનું શાસ્ત્ર;
 'મિકેનિક્સ'. -ત્રિત વિં [સં.] નિયંત્રિત.
 -ત્રોધોગ પું [+ત્વોગ] યંત્રો દ્વારા
 થતો કારખાનાનો ધંધોરોજગાર.
 -ત્રોધોગવાદ પું યંત્રોધોગો વધવાથી
 દેશની આબાદી છે એવો વાદ; 'ઇન્ડ-
 રિટ્ર્યલિઝમ'
 યા અં [ફા.] હે! (૨) અંથવા; યાને.
 [અંદણા! શં પ્રં હે પ્રભુ!]
 યાદૃત નં [અ.] માણેક; એક રત્ન. -તી
 સ્ત્રીં ભાંગના ધીમાં મસાલા મેળવી
 બનાવેલો એક માદક પાક
 યાગ પું [સં.] યજ્ઞ
 યાચક પું [સં.] માગણ. -તા સ્ત્રીં [સં.]
 વિનંતિ; પ્રાર્થના (૨) માગણી; લીખ
 યાચવું સંકિં [સં. વાચ્] યાચના કરવી
 યાચિત વિં [સં.] માગેલું
 યાજક પું [સં.] યજ્ઞવિધિ કરાવનાર ઋત્વિજ
 યાજન નં [સં.] યજ્ઞ કરાવવો તે
 યાજ્ઞવલ્ક્ય પું [સં.] એક પ્રાચીન ઋષિ
 યાજ્ઞસેની સ્ત્રીં [સં.] દ્રોપદી
 યાજ્ઞિક વિં [સં.] યજ્ઞ સંબંધી (૨) પું
 યજ્ઞ કરનાર કે કરાવનાર (૩) એક અટક
 યાજ્ય વિં [સં.] યજ્ઞમાં હોમવાનું
 યાતના સ્ત્રીં [સં.] દુઃખ; કષ્ટ; પીડા
 યાતાયાત સ્ત્રીં [સં.] જરૂં ને આવવું તે;
 હેરોફેરા (૨) જન્મમરણનું દુઃખ

યાત્રા સ્ત્રીં [સં.] જુઓ જત્રા. ંજુ પું
 યાત્રા કરનારો. -ત્રિકે [સં.], -ત્રી વિં
 યાત્રા કરનારું (૨) પું યાત્રાળુ
 યાદ સ્ત્રીં [ફા.] સ્મરણ (૨) યાદી; ટાંચણ.
 ંગાર વિં યાદ કરાવે તેવું (સ્મારક)
 (૨) યાદ રહી નય તેવું. ંગીરી સ્ત્રીં
 યાદદારત; સ્મરણ (૨) સંભારણ; સ્મારક.
 ંદારત(-રતી) સ્ત્રીં [ફા. + દાક્તન]
 સ્મરણશક્તિ
 યાદવ પું [સં.] યદુનો વંશજ (૨) કૃષ્ણ.
 -વારથળી, -વી સ્ત્રીં યાદનેાની અંદર
 અંદરની લડાઈ અને કતલ (૨) અંદર
 અંદરની લડાઈ [લા.]
 યાદી સ્ત્રીં [ફા.] ટીપ; વિગતવાર ટાંચણ
 (૨) તે નોંધવાની ચોપડી (૩) યાદ; સ્મરણ
 યાદશ વિં [સં.] જેવું; જેના જેવું
 યાન નં [સં.] વાહન (૨) શત્રુ સામે આક્રમણ
 યાને અં [અ. યાત્રી] અથવા; યા
 યામ પું [સં.] ત્રણ કલાક; પહોર
 યામિની સ્ત્રીં [સં.] રાત્રી
 યામ્ય વિં [સં.] યમ સંબંધી (૨) દક્ષિણ
 દિશાનું. -ચ્યોત્તર વિં દક્ષિણમાંથી
 ઉત્તરમાં જરૂં
 યાર પું [ફા.] દોસ્ત (૨) આશક; નર.
 -રી સ્ત્રીં દોસ્તી; પ્યાર (૨) સ્ત્રીપુરુષનો
 અનુચિત પ્રેમ કે સંબંધ (૩) સદ
 છટો મૂકવાનો દોર (૪) મદદ. [યારી
 આપવી (નસીબ) = નસીબ પાધરું
 ઊતરવું; પ્રયત્ન સફળ થવો.]
 યાર્ડ પું [ઈ.] વાર; ત્રણ ફૂટનું માપ (૨)
 વાડો; વાડા જેવી જગા. ઉદા. રેલવે યાર્ડ
 યાલ સ્ત્રીં [તુર્કી] સિંહની ગરદન પરના વાળ
 યાવરચંદ્રદેવાકરૌ અં [સં.] સૂર્ય અને
 ચંદ્ર હોય ત્યાં સુધી; ઉમેરને માટે
 યાવજીવન અં [સં.] આખી જિંદગી સુધી
 યાવત અં [સં.] જ્યાં સુધી
 યાહોસ અં [અવસ્તા : કોદામ] કુરખાનીનો
 પોદાર. [ંકરવું = મરણિયા યઈને પડવું]
 યાળ સ્ત્રીં જુઓ ચાલ

યાંત્રિક વિં [સં.] યંત્રનું; યંત્ર સંબંધી;
 યંત્ર જેવું (૨) પું યંત્રશાસ્ત્રી
 યુક્ત વિં [સં.] લેણયેલું (૨) યોગ્ય; ઘટવું
 (૩) (સમાસને આતે) 'વાળું' અર્થમાં.
 ઉદા. અપમાનયુક્ત. —ક્રાંતયુક્ત વિં
 [+અવુક્ત] સારુનરમું; યોગ્યાયાગ્ય
 યુક્તિ સ્ત્રીં [સં.] તદબીર; કરામત (૨)
 ન્યાય; તદ્. ૦અયુક્તિ સ્ત્રીં સારાનરસા
 ઉપાય કરવા તે; વિવિધ યુક્તિઓ
 અજમાવવી તે. ૦ખાજ વિં ચતુર;
 હોશિયાર (૨) શોધક; કરામતી
 યુગ પું [સં.] પૌરાણિક રીતે પાડેલા
 કાળના લાંબા ચાર વિભાગોમાંનો દરેક
 (સત્ય, ત્રેતા, દ્વાપર અને કલિ) (૨)
 જમાનો [લા.] (૩) યુગલ; યુગ્મ. ૦ધર્મ
 પું યુગનો પ્રધાન ધર્મ. ૦અવર્તક વિં
 યુગ પ્રવર્તાવનાર; યુગ બદલનાર (૨)
 પું જેના મહાન પુરુષાર્થથી જગતમાં
 યુગાંતર થાય તે (પુરુષ). ૦ક નં
 લેડું. ૦ધર પું [સં.] યુગપ્રવર્તક
 યુગ્મ નં [સં.] લેડું. ૦ક નં [સં.] યુગ્મ;
 લેડું. ૦કોણુ પું 'ઓલ્ટનેટ એન્ગલ' [ગ.]
 યુટોપિયા પું [ફ્ર.] આદર્શ સમાજવ્યવસ્થા
 અને સુખસંપત્તિવાળો કાલ્પનિક બેટ કે
 તેવો પ્રદેશ યા રિયલિટી
 યુત વિં [સં.] યુક્ત; સહિત. —તિ સ્ત્રીં
 [સં.] યોગ; મિલન; મેલાપ [મિટો
 યુધિષ્ઠિર પું [સં.] પાંચ પાંડવોમાં સૌથી
 યુદ્ધ નં [સં.] લડાઈ; સંગ્રામ. ૦નિષેધ
 પું યુદ્ધનો સર્વથા નિષેધ. ૦સોફીસ્ટી
 સ્ત્રીં થોડા સમય માટે યુદ્ધ બંધ રાખવું
 તે; 'આર્મિસ્ટીસ'. ૦ક્ષોત્તર વિં [મજર]
 યુદ્ધ પછીનું; યુદ્ધ પત્યા પછીના શાંતિના
 કાળમાં કરવાનું—હાય ધરવાનું; જેમ કે
 યુદ્ધોત્તર યોજનાઓ
 યુનાન પું [ફ્ર.] ગ્રીસ. —ની વિં યુનાનનું
 કે તેને લગતું (૨) સુસલમાનોનું—તેમણે
 ખીલવેલું (વેડું) [નતનો જથ્થો
 યુનિટ પું [ફ્ર.] એકમ; મૂળ ઘટક (૨) એક

યુનિવર્સિટી સ્ત્રીં [ફ્ર.] વિદ્યાપીઠ; વિશ્વ-
 વિદ્યાલય [૨. વિ.]
 યુરેનિયમ નં [ફ્ર.] એક ધાતુ (મૂળ તત્વ)
 યુવક પું યુવાન. ૦અનુત્તિ સ્ત્રીં યુવાનોના
 સંગઠનની કે તે વડે ચલાવાતી પ્રવૃત્તિ.
 ૦સંડળ નં, ૦સંધ પું યુવકોનો
 સંગઠિત સમૂહ કે સંસ્થા
 યુવતી સ્ત્રીં [સં.] જુવાન સ્ત્રી
 યુવરાજ પું [સં.] પાટવી કુંવર. —ફી
 સ્ત્રીં પાટવી કુંવરની સ્ત્રી
 યુવા પું [સં.] યુવાન. ૦ન વિં યુવાવસ્થામાં
 આવેલું; જુવાન (૨) પું તેવો પુરુષ.
 ૦વસ્થા સ્ત્રીં [+અવસ્થા] જુવાની
 યૂકા સ્ત્રીં [સં.] નૂ
 યૂથ નં [સં.] ટોળું
 યૂપ પું [સં.] યજ્ઞના પશુને બાંધવાનો થાંસલો
 યે 'ય' જેમ જ અર્થ સૂચવે (કાર્થિક વિશેષ
 માત્રામાં) [પ્રકારે; ગમે તેમ કરીને
 યેન કેન પ્રકારેણુ શં પ્રં [સં.] ગમે તે
 યોગ પું [સં.] મેળાપ; સંગમ (૨) ઉપાય;
 કલાજ (૩) પરમાત્મા સાથે સંબંધ
 કરવાનો ઉપાય (૪) ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ
 (૫) યોગદર્શન (૬) અવસર; પ્રસંગ;
 લાગ (૭) સૂચક કે ચંદ્રના અમુક સ્થાનમાં
 આવવાથી થતા ૨૭ વિશિષ્ટ અવસરોમાંનો
 દરેક [જ્યો.] (૮) વ્યુત્પત્તિ [વ્યા.] ૦ક્ષેમ
 પું; નં [સં.] જે વસ્તુ ન હોય તે મેળવવી
 અને હોય તેનું રક્ષણ કરવું તે (૨)
 કુશળતા; આખાલી. ૦દર્શન નં [સં.]
 પતંજલિપ્રણીત યોગશાસ્ત્ર. ૦નિદ્રા સ્ત્રીં
 [સં.] અધી' નિદ્રા અને અધી' સમાધિની
 રિયલિટી (૨) યુગના અંતમાં વિષ્ણુની
 નિદ્રા. ૦ખલ [સં.], ૦ખળ નં યોગથી
 પ્રાપ્ત થતી શક્તિ. ૦ભ્રષ્ટ વિં [સં.]
 યોગમાંથી ચળેલું. ૦માયા સ્ત્રીં [સં.]
 યોગની નદુર્ઘ શક્તિ (૨) સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ
 કરનારી ઈશ્વરની શક્તિ (૩) દુર્ગા. ૦સુદ્રા
 સ્ત્રીં ખેચરી વગેરે પાંચ સુદ્રાઓમાંની
 દરેક; યોગની વિશિષ્ટ ક્રિયા. ૦રૂઢિ સ્ત્રીં

શબ્દની ત્રણ પ્રકારની અર્થબોધકવૃત્તિ-
શક્તિમાંની એક (યોગ, રૂઢિ અને
યોગરૂઢિ), જેમાં યોગ-વ્યુત્પત્તિ-
તેમ જ રૂઢિ બનેથી શબ્દનો અર્થ નક્કી
થાય છે. ઉદા. પંક્ત્ય[વ્યા.]. ંશાસ્ત્ર નં
[સં.] યોગનું નિરૂપણ કરનારું શાસ્ત્ર.
ંસમાધિ સ્ત્રીં [સં.] પૂર્ણ ધ્યાનમાં છવતું
લીન થઈ જતું તે. ંસાધના સ્ત્રીં યોગની
સાધના. ંસિદ્ધ પું યોગની સિદ્ધિ
પ્રાપ્ત કરનારો; યોગી. ંસૂત્ર નં [સં.]
પતંજલિએ રચેલો યોગશાસ્ત્રનો પ્રસિદ્ધ
ગ્રંથ. -ગાનુયોગે ચં [+ ચતુર્યોગ]
જુઓ નોમાનલોગ. -ગાલ્યાસ પું
[+ અન્યાસ] યોગનો અલ્યાસ. -ગાયોગ પું
[+ અયોગ] અનુકૂળ અને પ્રતિકૂળ
સંગે. -ગિતી સ્ત્રીં [સં.] યોગાલ્યાસ
કરનારી સ્ત્રી; તાપસી (૨) દુર્ગા અને
શિવની તહેનાતમાં રહેતી આઠ કેપદેવી-
ઓમાંની દરેક. -ગી પું [સં.] યોગ-
સાધન કરનાર; તપસવી. -ગીરાજ,
-ગીશ્વર. -ગીંદ્ર, -ગેંદ્ર, -ગેંશ્વર
પું [સં.] યોગીઓમાં શ્રેષ્ઠ (૨) મહાદેવ

યોગ્ય વિં [સં.] ઊજતું; ઘટતું; લાયક. ંતા
સ્ત્રીં [સં.] યોગ્ય હોતું તે. -ગ્યાયોગ્ય
વિં [+ અગમ્ય] યોગ્ય અને અયોગ્ય
યોજક વિં (૨) પું [સં.] યોજના કરનાર.
ંતા સ્ત્રીં યોજવાની શક્તિ
યોજન પું [સં.] ચાર ગાઉ
યોજના સ્ત્રીં [સં.] ગોઠવણ; વ્યવસ્થા (૨)
કાર્ય પરત્વે રીત, વસ્તુ, ઉદેશ વગેરેનો
પહેલેથી કરેલો વિચાર, સંકલના વગેરે તે
યોજવું સંકિં [સં] ગુરૂં નેડે સાંધવું;
નેડવું (૨) યોજના કરવી; રચવું; ગોઠવવું
(૩) નીમવું; મૂકવું; -માં પ્રવૃત્ત કરવું
યોદ્ધો, યોધ [સં.] પું લડવૈયો
યોનિ(-ની) સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રીની જનનેદ્રિય
(૨) ઉત્પત્તિસ્થાન; આદિ કારણ (૩) દેવ,
મનુષ્ય, પશુ વગેરે જેવી છવની નત
યોગિક વિં [સં.] યોગ સંબંધી
યોન વિં [સં.] યોનિ સંબંધી; યોનિમાંથી
જન્મેલું (૨) લોહીના સંબંધવાળું, લગ્ન-
સંબંધમાંથી થતું
યોવન નં [સં.] જુવાની. ંયેશ(-પ) વિં
જુવાન. -તા સ્ત્રીં યુવતી (અશુદ્ધ શબ્દ-
રચના)

૨

૨ પું [સં.] ચાર અર્ધસ્વરોમાંનો બીજો
રકંઝક સ્ત્રીં [જકં] નો દ્વિર્ભાવ] ખેંચાખેંચી;
તકરાર
રકમ સ્ત્રીં [અ. વીજ(૨)દાગીનો; ધરેલું (૩)
મોટી સંખ્યામાં નાણું (૪) સંખ્યા [ગ.]
(૫) ગણિતનો હિસાબ મંડાવે છે તે
લખાણ [એક પાત્ર
રકા(-કે)બી સ્ત્રીં [ફા.] નાનું, બીજરું
રક્ત વિં [સં.] રાતું; લાલ (૨) રાગવાળું
(૩) નં લોહી. ંકેષ્ટ પું લોહીમાં
હોતો (રાતો ને ધોળો) સૂક્ષ્મ અણુ;
'કોર્પસ્કલ'. ંપાત પું [સં.] લોહીનું
પડવું-વહેવું તે. ંપિત્ત નં [સં.] લોહી-

વાળી રસી ક્યાં કરે તેનો એક કોઠ
(૨) જેમાં નાક-મોં ઇત્યાદિમાંથી લોહી
પડે છે અથવા લોહીમિશ્રિત કાંઈ પડે
છે એવો એક રોગ. ંવાહિની સ્ત્રીં
રક્ત વહેતારી નસ. ંસાવ પું લોહીનું
વહેવું તે (૨) ઝાડા વાટે લોહીનું જવું
તે - એક રોગ
રક્ષક વિં (૨) પું [સં.] રક્ષણ કરનાર.
-છુ નં [સં.] રખવાળી; ખયાવ; પાલન.
-છાસક વિં રક્ષણ પર ધ્યાનવાળું;
'ડિફેન્સિવ; 'પ્રોટેક્ટિવ'
રક્ષતું સં કિં [સં. રક્ષો] રક્ષણ કરવું
રક્ષા સ્ત્રીં [સં.] રક્ષણ (૨) રાખડી (૩)

રાખોડી. ૦ખંધન નં રાખડી ખાંધ-
વાની ક્રિયા (આવણી પૂર્ણિમાને દિવસે)
રક્ષિત વિં [સં.] રક્ષાયેલું
રખડપટ્ટી સ્ત્રીં રખડવું તે; ફેરા; ધક્કા
રખડવું અંકિં રચણું; નકામા ફેરાખાવા
(૨) [લા.] ઠેકાણે ન પડવું (૩) અધ-
વચથી વણસી જવું
રખડાઉ વિં રખડવું; ભટકવું (૨) હરાયું
રખડામણ નં, -ણી સ્ત્રીં નકામા
રખડપટ્ટી
રખડુ(-ડેલ) વિં જુઓ રખડાઉ
રખપત સ્ત્રીં પત-આખર રાખવી તે
રખરખ નં [રવં] તલપતું-તલસતું તે
(૨) (માંદગીમાંથી) ચેન ન પડવું તે. ૦ખું
અંકિં રખરખ કરવું(૨)અંકિંધીકવું
રખવાળ પું [દે. રક્તવાલ (સં. રક્ષ, પ્રા.
રક્ત ઉપરથી)] રક્ષક; ચોક્ષીદાર. -ળી
સ્ત્રીં, -ળું નં રક્ષણ; ચોક્ષી (૨) તે
ખદલ અપાતું મહેનતાણું
રખાત સ્ત્રીં વગર પરણ્યે રાખેલી સ્ત્રી
રખાપત સ્ત્રીં જુઓ રખપત
-રખુ વિં રાખનાર, રક્ષનાર, સાચવનાર,
સંભાળનાર એવા અર્થમાં નામને આંતે.
ઉદાં ધરરખુ
રખે(ને) અં કદાય; કદાપિ
રખેવાળ, -ળી, -ળું જુઓ 'રખવાળ'માં
રખેવાળું સંકિં રાખવાળું કરવું; રાખ
ભેળવવી
રખો(ંપિયો) પું [સં. રક્ષ ઉપરથી] ગામ
કે ખેતરની ચોક્ષી કરનાર. ૦ખું નં
જુઓ રખવાળું [ભરમ
રખ્યા સ્ત્રીં [પ્રા. રક્ષા (સં. રક્ષા)] રાખ;
રગ સ્ત્રીં [ફા.] નસ (૨) [લા.] મનોવૃત્તિ;
વલણ (૩) હક
રગ પું; નં [કં.] ખનૂસ
રગડ સ્ત્રીં માલિસ; રગડવું તે (૨) સખત
મહેનત. ૦દગડ અં જેમ તેમ કરીને;
જેમ તેમ. ૦પટ્ટી સ્ત્રીં ખૂબ રગડવું તે.
૦ખુઝારું નં નડી ખુદ્ધિતું કે ભલીવાર
વિનાનું માણસ

રગડવું સંકિં ધૂંલું (૨) ચોળવું (૩)
ખૂબ મહેનત કરાવવી; હેરાન કરવું
રગડો પું ['રગડવું' પરથી] નડો પ્રવાહી
પદાર્થ (૨) પ્રવાહી નીચે કરતો કચરો
(૩) ખટપટ; અડો; પંચાત
રગતપીતયું વિં પતનું રોગી
-રગદોળવું સંકિં ધૂળમાં રગડવું; ખરડાય
એમ કરવું
રગરગ સ્ત્રીં [સરં રખરખ] કાલાવાલા.
૦ખું અંકિં કરગરવું; કાલાવાલા કરવા.
-ગાપવું સંકિં 'રગરગવું'નું પ્રેરક (૨)
આશા આપી દુઃખી કરવું (૩) ટેંકાવવું;
વલખાં મરાવવાં
રગશિયું વિં ધીકું; ધીમું; મુરત. [૦ગાડું
સંપ્રં અત્યંત ધીમે ને મુશ્કેલીથી
ચાલતું કામ]
રગિયું, રગીકું વિં['રગ' ઉપરથી] હઠીકું
(૨) અમુક રગ-મનના વલણવાળું
રધવાટ પું ઉતાવળનો ગભરાટ; ખાવરા-
પણું. -ટિયાપણું નં રધવાટ કરવો તે.
-ટિયું, -યું વિં રધવાટ કરનારું
રધુ પું [સં.] એક સૂર્યવંશી રાજા-
રામના પ્રપિતામહ. ૦નંદન, ૦નાથ,
૦પતિ, ૦વીર પું [સં.] રામચંદ્ર
રચન નં, -ના સ્ત્રીં[સં.] રચવું-ખનાવવું
તે (૨) ગોઠવણ; વ્યવસ્થા. -નાતમકે
વિં [+આત્મક] જેમાં કાર્ષક નહું રચવાતું
હોય તેવું. [રચનાત્મકે કાર્યકેમ પું
રચનાત્મક કામોની ચોજના. જેમ કે
ગાંધીજીએ ખતાવેલી]
રચયિતા પું [સં.] રચનાર
રચવું સંકિં[સં.રચ]રચના કરવી; ખનાવવું
રચવું અંકિં[દે.રચ] (પ્રવાહીતું)જમીનમાં
ઊતરવું-પચવું (૨) રાચવું; આસક્ત થવું
રચિત વિં [સં.] રચેલું
રચેલું'પચેલું, રચયુંપચયું વિં [રચવું +
પચવું] રત; તલ્લીન
રજ સ્ત્રીં [સં.] આણ; ધૂળનો કણ (૨)
ધૂળ; કરતાર (૩) નં સ્ત્રીનો માસિક
અટકાવ (૪) વિં ચોડું; જરાક

२७६ पुं० [सं.] घोषी
 २७६छु श्री०; पुं० धूगनो कल
 २७६डो पुं० मेथीनी नतनुं धास
 २७६डोश पुं० कूलनो अंडकोर के रज
 [व. वि.]
 २७७ वि० [सं.] इपानुं (२) घोषाश पडतुं
 (३) न० इपुं. ०४ डोत्सव पुं० पथीस
 वर्ष पूरा यतां विजवातो उत्सव;
 'सिंहवर म्युणिली'
 २७७नि(-नी) श्री० [सं.] रात्री. ०६२,
 ०५५, ०५६ पुं० [सं.] अंद्र
 २७७पूत वि० (२) पुं० [सं. राजपुत्र] २७-
 भूतानाना क्षत्रिय राजवंशिनो आहमी
 के तेने लगतुं. -ताई श्री० २७७पूतपणुं.
 -ताएली श्री० २७७पूत श्री. -ताना
 पुं० हिंदनो अे नामनो प्रदेश; राजस्थान.
 -ती श्री० २७७पूतपणुं [महिना
 २७७थ पुं० [व.] हिजरी सननो सातमो
 २७७वाडी वि० [राज + वाडो] राजवाडानुं. -डुं
 न० देशी राज्य. -डो पुं० देशी राज्य
 (२) २७७पूतो रडेता छेय ते प्रांत-
 संस्थान (३) राजनो महेल
 २७७स पुं० [सं.] लुओ रनेगुण (२) लुओ
 २७. -स्वदा [सं.], -स्वणा श्री० अठ-
 दाववाणी श्री [छटी (३) दुपसद
 २७७ श्री० [व. रिजा] परवानगी; सभित (२)
 २७७ई श्री० थोडा इनी ओदवानी अमुक
 प्रकारनी गोहरी
 २७७कल श्री० [व. रिजाकजा] भांदगी (२)
 अलुधारी आदत (३) मृत्यु
 २७७चिह्नी श्री० रज आपती के भागती चिह्नी
 २७७स्टर न० [हं.] पत्रक; नोंधपत्रक (२)
 [इ. रजिस्टर्ड उपरथी] पोस्ट ओफिसभां
 नोंधावी पावती लईने विरोप सुरक्षितपणुं
 मोक्षतातो कागणपत्र (३) सरकारभां
 नोंधवुं - नोंधाववुं ते
 २७७ श्री० ['रज' उपरथी] रती
 २७७ वि० [व. रज] नजर सामे राखेवुं;
 ६७७२ करेवुं. ०५७७ श्री० २७७ करेवुं ते

२७७गुण पुं० [सं.] प्रकृतिना तल गुणोभांनो
 पीले (प्रवृत्तिनो हेतुभूत गुण) (२) क्रीध;
 तामस [ला.]. -एली वि० २७७गुणवाणुं
 के तेने लगतुं (२) क्रीधी; तामसी [यहुं
 २७७टापुं अ० किं० (कपडुं) रीणापुं ने धूगथी मेहुं
 २७७टी श्री० ['रज' उपरथी] जीली धूण
 २७७लो पुं० [रज + हरण] जैन साधुनी
 पूजणी - ओधी [यहुं ते
 २७७दर्शन न० [सं.] पहेली बार २७७वला
 २७७थो पुं० लुओ रनेगुण
 २७७ श्री० [सं.] होरी; होरडुं
 २७७पाटी, २७७पाट श्री० २७७या करवुं
 ते (२) २७७वानी धमाक के महेनत
 २७७पुं अ० किं० नकापुं के कामधंधा वगर
 २७७डुं - लटकवुं. [(काम) २७७णी नवुं =
 गेरवले के मोरके पड़ी जवुं]
 २७७ न०, -थु श्री०, -नी [सं.] न०, -नी
 [सं.] श्री० २७७ ते. -वुं स० किं० [सं. रट]
 वारे वारे याद करवुं - मोलवुं
 २७७छु (-थुं), २७७डुं वि० जराकभां के
 बारवार रड्या करवुं; रैतल
 २७७ती सूरत वि० रडता - उदासी बहेरातुं
 २७७थड पुं० लुओ रथथ
 २७७डपुं अ० किं० [२७ (दे. रट) = भसी
 पडेवुं + गणडवुं] २७७डुं; २७७गडुं; २७७डुं
 २७७वड श्री० २७७वडुं ते. ०७७ अ० किं०
 [लुओ २७७डवुं] २७७डुं; डुं
 २७७ अ० किं० [प्रा. रड (सं. रट)] रुदन करवुं
 (२) स० किं० - ने उदेशीने दुःखी यहुं (३)
 ह्या आवे ते रीते वलववुं
 २७७ अ० किं० [दि. रट = गणडवुं] गणडी जवुं
 २७७ड श्री०, -टो पुं० रैवुं डेवुं ते (२)
 गणापो (३) व्यर्थ श्रम
 २७७रीण श्री० [२७७ + रीण (दे. रोल =
 कलाहल)] थोकेथोक मृष्टीने रडवुं ते
 २७७थुं अ० वि० [२७७ (दे. रट) + भडवुं]
 विपुं - भुं पडेवुं (२) वाग्ये कोर्क
 (३) वेरायेवुं; वीभरायेवुं
 २७७ श्री० [प्रा. रड (सं. रट)] लगनी (२) हड

રઠિયાળું વિં [સં. રાઠા ઉપરથી] સુંદર; મોહક
રણુ નં [પ્રા. રણ (સં. ઋણ)] રેતીનું મેદાન
રણુ નં [સં.] યુદ્ધ (ર) લડાઈનું મેદાન
રણુકર્ણુ અં કિં [રવં; પ્રા. રણકાર (સં.
રણકાર)] રણકારો થવો - કરવો (ર)
પાડાનું ખોલવું [કા.]

રણુકાર (-રો), રણુકો પું [જુઓ
રણકર્ણુ] ધાતુની વસ્તુ ખખડવાનો અવાજ
(ર) તે અવાજ થઈ ગયા બાદ નીકળ્યા
કરનો કંપતો - ધ્રુજતો સૂર

રણુક્ષેત્ર નં [સં.] રણભૂમિ
રણુગાડી સ્ત્રીં લોહાના બખતર વગેરેથી
સુસજ્જ, તથા ખાડાખેંચા વટાવી શકે તેવાં
પેડાંની રચનાવાળી તોપ વગેરેવાળી યાંત્રિક
ગાડી; 'ટેન્ક'

રણુગીત નં લડાઈનું ગીત
રણુછાંડ પું [સં. રણ+છાંડવું] શ્રીકૃષ્ણનું એક
નામ (જરાસંધ સાથેના યુદ્ધમાંથી રણભૂમિ
છાડીને દ્વારકા નાસી ગયા હોવાથી). ૦૨૧૪
પું ૦૦૦૦ ડાકોરના પ્રસિદ્ધ મંદિરમાં
સ્થાપિત (ભગવત્-) સ્વરૂપનું નામ

રણુજંગ પું મોટું યુદ્ધ; સખત ઝપાઝપી
રણુજિત વિં યુદ્ધમાં જીતનાર
રણુઝણુવું અં કિં [રવં] (નૂપુર વગેરેનું)
ઝગઝણવું - ખણખણવું

રણુધીર (-રું) વિં યુદ્ધમાં ધીર - અડગ
રણુખંડો પું રણશૂરો
રણુભૂમિ (-મી) સ્ત્રીં [સં.] લડાઈનું મેદાન
રણુરંગ પું કૃત્ય કે તેનું મેદાન (ર) લડાઈનો
રસ; ઉત્સાહ

રણુવાટ સ્ત્રીં રણક્ષેત્રનો રસ્તો (ર) બહારવટું
રણુવાસ પું રાણીઓને રહેવાનો વાસ -
સ્થાન; અંત:પુર

રણુશિંગડું, રણુશિંગું નં યુદ્ધમાં
વગાડવાનું તલ્લુકું

રણુશૂર (-રું) વિં યુદ્ધમાં બહાદુર
રણુસંઘામ પું મોટું યુદ્ધ (ર) રણભૂમિ
રણુહાક સ્ત્રીં લડાઈની કિકિયારી - હાકલ
કે ગર્જના

રણુંગણુ નં [સં.] રણભૂમિ
રણિત વિં [સં.] રણકાર કરતું
રણિયું, રણી વિં (સં. ક્રણ પરથી) દેવાદાર
રત વિં [સં.] લીન (ર) આસક્ત
રતન નં જુઓ રત્ન (ર) આંખની કીધી.
૦જોત સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

રતલ પું [અ. રત્ન] લગભગ સાડી આડત્રીસ,
રૂપિયાભાર જેટલું એક અંગ્રેજી વજન.
-લી વિં રતલનું (ર) (સખ્યાવાચક
ભેડે) અમુક રતલનું

રતવા પું આમડીનો એક રાગ
રતાશ સ્ત્રીં ['રાતું' ઉપરથી] લાલારા
રતાળુ નં [સં. રક્તાહુ = સકરકંદ ઉપરથી]
એક કંદ [રાતી સુખડ

રતાંજ (-ક) લી (-ળી) સ્ત્રીં [સં. રક્તવેદન]
રતાંધળું વિં [પ્રા. રક્તિધ (સં. રાત્યન્ધ)] રાતે
ન દેખે તેવું

રતિ સ્ત્રીં [સં.] આસક્તિ; અનુરાગ (ર)
પ્રીતિ; આનંદ (૩) કામકીડા; સંભોગ
(૪) કામદેવની સ્ત્રી. ૦નાથ, ૦પતિ પું
[સં.] કામદેવ

રતી સ્ત્રીં [સં. રક્તિકા] ચનોડી જેટલું કંદ
કે વજન (ર) વાલ, તોલાથી નાનું એક
વજન. ૦પૂર, ૦ભાર વિં રતી જેટલું
(ર) જરાક [લાલારા પડવું

રતુંખડું, રતૂમડું વિં ['રાતું' ઉપરથી]
રતોવ (-વા) ઈ અં રાતે ને રાતે

રતન નં [સં.] કીમતી પથ્થર (મણિ વગેરે)
(ર) દરેક ભતિમાં ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુ (૩) સમુદ્ર
વલોવતાં ની કળેલી ૧૪ વસ્તુઓમાંની દરેક
(લક્ષ્મી, કૌસ્તુભ, પારિજાતક, સુરા, ધન્વં-
તરિ, ચંદ્રમા, કામદુધા, ઐરાવત, રંભા
વગેરે દેવાગનાઓ, ઉચ્ચૈઃશ્રવા, હલાહલ,
સારંગધનુષ, પાચળન્ય રાખ અને
અમૃત). ૦ચિંતામણિ પું ચિંતામણિ.
૦જડિત વિં રનોથી જડેલું. ૦માલો
સ્ત્રીં [સં.] મણિઓની માળા કે હાર.
-ત્તાકર પું [સં.] રત્નોની ખાણ; સમુદ્ર.
-ત્તાવલી સ્ત્રીં [સં.] રત્નમાલો

રમલ પું [અ. રમ્લ; સં. રમલ] પાસા ફેંકી ભવિષ્ય જોવાની વિધા (૨) તેના પાંચ ધાતુના પાસા

રમણું અંકિં [સં. રમ્] ખેલવું (૨) આનંદ માનવો (૩) મનમાં કે ચાદદારત પર સતત હોવું - ત્યાંથી ન ખસવું કે છુટાવું. જેમ કે, વાત રમ્યા કરવી, રમી રહેતી (૪) કામકીડા કરવી (૫) તમારો - ખેલ કરવો (ભવેયો) (૬) દાવ ખેલવો (પાસા, પત્તાં) (૭) લાડ કરવું (૮) નકામું રખડવું; રસળવું

રમા સ્ત્રીં [સં.] સુંદર સ્ત્રી (૨) લક્ષ્મી. ંકાંત પું [સં.] વિષય; પ્રભુ

રમાડવું સંકિં 'રમણું'નું પ્રેરક (૨) યગાવવું; ફેસલાવવું; છતરવું

રમાનાથ, રમાપતિ પું [સં.] વિષય; પ્રભુ
રમૂજ સ્ત્રીં [અ. રમૂજ] મન ખુશ થાય તેવી ગમ્મત (૨) મસ્કરી; વિનોદ. - છ વિં ગમતી; વિનોદી

રમેશ પું [સં.] જુઓ રમાપતિ

રમ્ય વિં [સં.] રમણીય

રમણ (-ણી, -ની) સ્ત્રીં [પ્રા. રમણી (સં. રજતી)] + રાત્રી

રવ પું [સં.] અવાજ

રવઈ સ્ત્રીં [દિ. રવય] નાનો રવેયો

રવડવું અંકિં [જુઓ રડવડવું] રખડવું

રવરવ અં રવરવે તેમ. ંવું અંકિં ચચરવું (૨) અવાજ સાથે (જવાણાની જેમ) ગતિમાન દેખાવું. - વાટ પું રવરવવું તે

રવાનગી સ્ત્રીં [ફા.] જવું-રવાના થવું તે; વિદાયગીરી (૨) તે વખતે આપેલી ભેટ (૩) પરગામ રવાના કરવું - મોકલવું તે

રવાના અં [અ.] મોકલેલું; વિદાય કરેલું

રવાનુકારી વિં [સં.] અવાજના અનુકરણથી થતો (શબ્દ)

રવાને અં જુઓ રવાના

રવાલ સ્ત્રીં [ફા. રહવાર] ઘોડા તથા બળદની (અમુક એકધારા વેગવાળી) એક પ્રકારની ચાલ

રવિ પું [સં.] સૂર્ય (૨) રવિવાર. વ્યાર પું [સં.] અઠવાડિયાનો એક દિવસ

રવી વિં જુઓ રખી

રવેશ પું [ફા. રવિશ] માળનો બહાર પડતો ભાગ; અરખો (૨) રિવાજ; ધારો.

-શી સ્ત્રીં મકાનનો રવેશ નીચેનો પરસાળ પહેલાંનો અડાળી જેવો ભાગ

રવેયું નં ધણું નાનું વેંગણ (૨) ઉપરથી થોડું ચીરી, મસાલો ભરી કરાતું - ભરતનું શાક

રવેયો પું [જુઓ રવઈ] દહીં વલોવવાનો વાંસ

રવેયો પું [ફા. રવિચ્ચહ] શિરસ્તો

રવો પું દાણાદાર લોટ (૨) ધાતુનો રસ જમી જઈ બનેલો દાણો (૩) ગોળની આડી

રશિયન વિં [સં.] રશિયાનું કે તેને લગતું (૨) પું તેનો વતની (૩) સ્ત્રીં તેની ભાષા

રશિયા પું [ફ.] યુરોપની પૂર્વે અને એશિયાની ઉત્તરે આવેલો દેશ.

રશિમ પું; નં [સં.] કિરણ (૨) લગામ; રાશ

રસ પું [સં.] જીભથી માલૂમ પડતો સ્વાદ

(ખાટો, ખારો, ગળ્યો, તીખો, કડવો, તરો, એ છ) (૨) શરીરની સાત ધાતુઓમાંની પ્રથમ; અન્નનું પ્રથમ રૂપાંતર

(જેમાંથી પછી માંસ, મેદ, વીર્ય વગેરે સાત બને છે.) (૩) કાવ્ય જેવા સાંભળવાથી સ્થાયી ભાવોનો ઉદ્ભવ થતાં થતો અલૌકિક આનંદ (શૃંગાર, હાસ્ય, કંડુણ,

વીર, રૌદ્ર, ભયાનક, અદ્ભુત, ખીલત્સ, અને શાંત એ નવ પ્રકારનો) (૪) પ્રીતિ; આનંદ (૫) મમત; સરસાઈ (૬) દ્રવ;

પ્રવાહી (૭) વનસ્પતિ કે ફળનું પ્રવાહી (૮) સાર; સત્ત્વ (૯) લાભ; નફો (૧૦) સોનું રૂપું વગેરે ધાતુને ઓગાળીને કરેલું

પ્રવાહી (૧૧) પારો (૧૨) પારા, ધાતુઓ વગેરેની ભરમ. ંક પૂરનં સફેદ રંગની એક ઉપધાતુ (વેદક) (૨) પારો મારીને કરેલું એક

રસાયન; 'કેલોમલ'. ંકસ પું સાર; સત્ત્વ; કસ. ંગુલ્લું નં, ગુલ્લો પું એક બંગાળી મીઠાઈ (૨) તેના જેવો

ગોળમટોળ માણસ [લા.]. ઝૂ વિં રસ
 ઓળખનાર - સમજનાર (૨) પું તેવો
 માણસ (૩) રસાયના વેદ. ઓંદ્રિય સ્ત્રી
 [રસના + દંદ્રિય] છલ. ઓપસ વિં રસથી
 પરિપૂર્ણ. ઓસર અં રસપૂર્વક; હોંશભેર
 રસમ સ્ત્રી [વ. રસ] રીત; રિવાજ
 રસમય વિં [સં.] રસથી પરિપૂર્ણ
 રસમું સંકિં [સં. રસ] ઢોળ - ઓપ
 ચડાવવો (૨) સુશોભિત કરવું
 રસળાવું અંકિં [નુઓ રસળાવું] ઢીલ
 કરવા નકામા આમ તેમ કર્યા કરવું
 રસળાગી(-છ) સ્ત્રી, -ટ પું રસળવું
 તે; નકામો વખત કાઢવો તે
 રસાકરી(-સી) સ્ત્રી [રસો (દોરડું) +
 કસવું (ખેંચવું)] ચડસપૂર્વક ખેંચા-
 ખેંચો; ગજબાહ બેવી રપધા
 રસાતલ [સં.], -ળ નં પાંચમું પાતાળ.
 [૦બર્ણુ = વિનાશ થવો (૨) નિર્વાશ બર્ણુ]
 રસાત્મક વિં [સં.] રસવાળું (૨) પ્રવાહી
 રસાદાર વિં [રસો + દાર] રસાવાળું
 રસાઓળ સ્ત્રી [સં. રસા = પૃથ્વી + ઓળ
 (ઓળવું)] પૃથ્વી છૂંચે - રસાતળ નય તેમ
 રસાયણ, -ન [સં.] નં ધાતુ, પારા વગેરેની
 ભરમવાળી ઔષધિ (૨) જરા અને વ્યાધિ
 દૂર કરનાર ઔષધ (૩) રસાયનવિદ્યા.
 ૦(-ન)વિદ્યા સ્ત્રી નં ધાતુ, પારા વગેરે
 મારવાની કે તાંબુ વગેરે હલકી ધાતુઓનું
 સોનું બનાવાની વિદ્યા (૨) રસાયણ-
 શાસ્ત્ર. ૦(-ન)શાસ્ત્ર નંશીતિક પદાર્થોનાં
 તત્ત્વો તથા તેમનાં પરિવર્તનનાં પરિ-
 હામોની ચર્ચા કરતું શાસ્ત્ર; 'કેમિસ્ટ્રી'
 (૨) રસાયનવિદ્યા. -ણી(-ની) વિં
 રસાયણ સંબંધી (૨) પું રસાયનશાસ્ત્રી
 રસાલ પું [સં.] આંખો
 રસાલદાર પું ઘોડેસવાર દુકડીનો નાયક
 રસાલો પું [વ. રસાલદાર] ઘોડેસવાર પલ-
 ટન (૨) અમલદાર કે શ્રીમંતનાં પરિજન,
 પરિવાર વગેરે
 રસાસ્વાદ પું [સં.] રસ ચાખવો તે

રસાળ(-ળું) વિં રસવાળું (૨) ફળદ્રુપ
 રસિક વિં [સં.] રસવાળું; રસપૂર્ણ (૨)
 રસિયું; ભાવુક; રસદ (૩) પું તેવો
 માણસ. ઓત્રી સ્ત્રી. -કી સ્ત્રી રસદ
 કે રસીલી સ્ત્રી
 રસિયણુ વિં સ્ત્રી 'રસિયું'નું સ્ત્રીરૂપ
 રસિયું વિં [પ્રા. રસિય (સં. રસિક)] રસે
 બિભરાવું; રસ માણવાને ઉત્સુક (૨) રસ
 અનુભવનારું (૩) રસે ચડનારું; ચડસીલું
 રસી સ્ત્રી [વે. રસિયા] પડુ; તેના બેલું
 પાણી (૨) રોગના જંતુઓની બનાવેલી
 દવા (જેને સોયવાળી પિયકારી વડે
 શરીરમાં દાખલ કરે છે)
 રસી સ્ત્રી [પ્રા. રસિ] દોરડી
 રસીદ સ્ત્રી [ફા.] પહોંચ; પાવતી
 રસીલું વિં રસ ભોગવવા ઉત્સુક (૨)
 છખીલું; સુંદર (૩) રસથી ભરેલું
 રસૂલ પું [વ.] પેગંબર. -લેખુદા પું
 ખુદાનો પેગંબર
 રસેશ(-શ્ચર) પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ
 રસેંદ્રિય સ્ત્રી [સં.] છલ
 રસો પું ['રસ' ઉપરથી] અથાણું, શાક,
 મુરખ્યા વગેરેનો મસાલાવાળો નડો રસ
 રસો પું [પ્રા. રસિ] નડું દોરડું
 રસોધયણુ સ્ત્રી 'રસોધયો'નું સ્ત્રીરૂપ
 રસોધયો પું રસોઈનો ધોધ કરનારો પુરુષ
 રસોઈ સ્ત્રી [વપં રસોઈ; પ્રા. રસવૈ (સં.
 રસવતી)] રાંધણું (૨) રાંધેલું અન્ન; ભોજન.
 ૦પાણી નં ભોજન કે તેનું લગતું કામ.
 -ડું નં રસોઈ કરવાની જગા
 રસોળી સ્ત્રી ંશરીરની સપાટી ઉપર બપસી
 આવેલી ગાંઠ [કિયાચ; ધલાજ
 રસ્તો પું [ફા. રાસ્તદ] માર્ગ; રાહ (૨)
 રસ્સી સ્ત્રી [પ્રા. રસિ (સં. રસિ)] રસી;
 દોરડી. -રસો પું રસો; નડું દોરડું
 રહસ્ય નં [સં.] છૂપો ભેદ (૨) મર્મ; તત્ત્વ
 રહિત વિં [સં.] વગરનું
 રહીમ વિં [વ.] કૃપાળુ (૨) પું પરમેશ્વર
 રહીશ વિં ['રહેલું' ઉપરથી] રહેવાસી

રહેઠાણ (રહે) નં રહેવાનું સ્થાન; વાસ
રહેણી (રહે) સ્ત્રીનરહેવાની રીત. ઠંકરણી
સ્ત્રીન વર્તન; રીતભાત

રહેમ (રહે) [અ. રહમ], ઠા સ્ત્રી [અ.
રહમત] દયા; કૃપા; મહેરબાની. ઠંદિલ
વિં કૃપાળુ. ઠંદિલી સ્ત્રી કૃપાળુતા.
ઠાજર સ્ત્રી કૃપાદિ. -માન પું
પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વર. -મિયત સ્ત્રી
કૃપાદિ

રહેવાનું (રહે) અઠકિં રહી શકાવું (ર)
એન પડવું. ઉદાં દુઃખે રહેવાનું નથી

રહેવાસ (રહે) પું રહેવું-વસવું તે (ર)
રહેઠાણ. -સી વિં રહેનારું; રહીશ

રહેવું (રહે) અઠકિં [દિ. રહ] વસવું (ર) ઠકવું;
ઠરવું (૩) માવું; સમાવું (૪) અટકવું;

થોભવું (૫) બાકી હોવું (૬) જીવવું;
જીવતા રહેવું (૭) શાંત પડવું; સ્વસ્થ

થવું (૮) નોકરીએ લાગવું (૯) ગમ
રહેવો (૧૦) હોવું (ખીન શમ્પો સાથે.

ઉદાં દીલા રહેવું) (૧૧) ખીન ક્રિયા-
પદના ભૂત કૃદંત સાથે 'તે ક્રિયા પૂરી

કરવી' એ અર્થમાં. ઉદાં તે બોલી
રહો (૧૨) ભૂત કૃદંત સાથે 'તે

ક્રિયા ચાલુ હોવી' એ અર્થમાં. ઉદાં
હું વિચારી રહો છું કે હવે મારે શું

કરવું (૧૩) વર્તમાન કૃદંત સાથે 'તે
ક્રિયા ચાલતી રહે છે' એ અર્થમાં. ઉદાં

તે ઘેર કાગળ લખતો રહે છે
રહેંટ (રહેં) પું [સં. અરઘટ; પ્રા. અરઘટ,

રહટ] જુઓ રેંટ
રહેંસવું (રહેં) સઠકિં [જુઓ રેંસવું]

ચીરી નાખવું; કતલ કરવું
રહું વિં(ર)અં(રહેં)નું ભૂંઠું નકાર-

વાચક વાક્ય પછી, 'તો ભલે એટલે
થોભવું', 'ભલે એટલે વાત અટકે', 'ભલે

એમ ન કરે' એવા ભાવનો ઉદ્દગાર.
ઉદાં ન આવો તો રહું. ન આવે તો

રહો, -હી. ઠંસહું વિં બાકી બચેલું
રળાર નં [રળવું પરથી] કમાણી

રળવું સઠકિં કમાવું

રળાઉ વિં(રળવું); કમાવું (ર) નફો થાય તેવું
રળિયાત વિં [સં. લલિત ઉપરથી] ખુશી;

પ્રસન્ન

રળિયામણું વિં [જુઓ રળિયાત] સુંદર
રંક વિં [સં.] ગરીબ

રંગ પું [સં.; ફા.] લાલ, પીળો વગેરે
વણ કે તેની ભૂકી કે તેનું પ્રવાહી (ર)

પટ; અસર (૩) આનંદ; મસ્તી; તાન
(૪) કેક; નરો (૫) પ્રીતિ; રનેહ (૬)

આખર; વટ (૭) રંગભૂમિ (૮) રણાંગણ.
ઠડંગ પું (પ્રાયઃ બંબં) બાહ્ય દેખાવ;

રીતભાત; ચાળા. ઠા વિં. રંગેલું (ર)
સુશોભિત (૩) સ્ત્રી રંગની છટા. ઉદાં

આ કપડાની રંગત સારી નથી (૪) મન;
આનંદ. ઠાળી સ્ત્રી હરખના ઊભરાની

તાળી. ઠેષ પું જુદા રંગના લોકો પ્રત્યેનો
દ્વેષ. ઠપંચ સ્ત્રી સ્ત્રી સંતપંચમી. ઠપાણી

નં કેદી પીણું. ઠપહાર સ્ત્રી આનંદની
રેલારેલ. ઠપાણ સ્ત્રી [ફા.] મોજમન

(ર) ગંજડાની એક રમત. ઠમેરંગી
વિં વિવિધ રંગનું. ઠભૂમિ (-મી) સ્ત્રી

[સં.] જેના ઉપર નાટક થાય છે તે
ઊંચી જગા (ર) નાટકશાળા. ઠલેક

પું જુદા વણના લોકો પ્રત્યે ભેદભાવ.
ઠમેર અં હરખમેર; ઉલ્લાસથી.

ઠમંડપ પું ઉત્સવ નિમિત્તે શણગારેલો
મંડપ (ર) રંગભૂમિ (૩) દેવમંદિરનો

ખુલ્લો ચોક. ઠરસ પું ભોગવિલાસ;
પ્રેમરસ (ર) કંકુનો રંગ. ઠરસિયું વિં

ભોગવિલાસ કરનારું; વિલાસી. ઠરાગ પું
ગાનતાન; મોજમન. ઠરાણું વિં રંગીલું;

મોજ [યનાર
રંગરૂટ પું [ફા. રિક્કટ] લશ્કરમાં નવો ભરતી

રંગરૂપ નં ધાટ; દેખાવ; સુંદરતા
રંગરેલ પું [ફા.] કપડાં રંગનાર

રંગરોગાન નં (પ્રાયઃ બંબં) રંગ અને
રોગાન (વગેરેની સુશોભિતતા)

રંગલો પું મશકરો; વિદૂષક; હસાવનારો
(ભવાઈ કે નાટકમાં)

રંગવું સંકિં રંગ યડાવતો (ઉપર ચોપડીને કે તેમાં બોળીને)

રંગાઈ સ્ત્રીં રંગવાની મનુરી (૨) રંગવાની સફાઈ કે કળા. —૮ પું રંગવાનું કામ અને કળા. —દી સ્ત્રીં રંગાટ (૨) રંગરેજ (૩) રંગવાનું કારખાનું. —રે રંગરેજ

રંગિત વિં રંગેલું

રંગી વિં [સં. રંગિત] રંગનું શોખીન (૨) (સમાસમાં છેડે) રંગવાળું. ઉદા. 'બહુરંગી' (૩) સ્ત્રીં એક જાતની લાલ માટી

રંગીન વિં [ફા.] રંગેલું; રંગિત

રંગીલાંગી વિં [રંગ + ભાંગ] વ્યસની (૨) રંગરસિયું; વિકાસી

રંગીલું વિં [પ્રા. રંગિલ] આનંદી; મોજ; રસિયું (૨) સુંદર; ખૂબસૂરત

રંગોળી સ્ત્રીં [રંગ + ઓળ] જમીન પર રંગ પૂરી પાડેલી ભાત કે તે પાડવાનું એક ઓળતર

રંજ વિં રજ; જરા

રંજ સ્ત્રીં [ફા.] દુઃખ; ખેદ; દિલગીરી

રંજક વિં [સં.] ખુશ કરે તેણું (સમાસને છેડે). ઉદા. મનોરંજક. —ન નં [સં.] ખુશ કરણું તે (૨) રંગણું તે (૩) વિં મનોરંજક

રંજવું સંકિં પીડવું; કનડવું

રંજડ પું; સ્ત્રીં [રંજ ઉપરથી] બગાડ;

તુકસાન (૨) તોફાન; મસ્તી (૩) કનડગત;

સંતાપ; કલેશ. ંવું સંકિં રંજડ કરવી

રંજિત વિં [સં.] રંગિત (૨) પ્રસન્ન; આનંદિત (૩) આસક્ત; આનુરક્ત

રંડા સ્ત્રીં [સં.] રાંડ; રંડી (એક ગાળ).

ંપે પું વિધવાપણું. ંવવું સંકિં,

ંવું અંકિં 'રાંડવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ.

—ડી સ્ત્રીં નાચવા ગાવાનો ધંધો કરતી

સ્ત્રી (૨) વેશ્યા (૩) ગંજીદારું રાણીનું પત્ત.

—ડીખાજ વિં વેશ્યાના છંદમાં પહેલું;

બ્યભિચારી. —ડીખાજ સ્ત્રીં રંડીખાજપણું

રંતિદેવ પું [સં.] પ્રસિદ્ધ દાની ચંદ્રવંશી રાજ

રંદો પું [ફા.] લાકડું છોલી લીસું કરવાનું

એક સુતારી ઓળતર

રંધવારી સ્ત્રીં [રાંધવું ઉપરથી] રસોઈયાણ

રંધાવું અંકિં 'રાંધવું'નું કર્મણિ (૨)

કામ સિદ્ધ થયું; ફાવ્યું; લાભવું [લા.]

રંધો પું જુઓ રંદો

રંધ નં [સં.] છિદ્ર; કાણું (૨) દોષ [લા.]

રંભા સ્ત્રીં [સં.] એક અપ્સરા (૨) સુંદર

સ્ત્રી (૩) કેળ. ંફળ નં કેળું. —ભોરુ

વિં સ્ત્રીં [સં.] કેળ જેવા સાયળવાળી

સુંદર સ્ત્રી

રા પું [સં. રાજ] રાજ

રાધકૃલ સ્ત્રીં [હં.] એક જાતની યંદૂક

રાઈ સ્ત્રીં [સં. રક્ત = તાંબું ઉપરથી] જુઓ

રાવતી

રાઈ સ્ત્રીં [પ્રા. રાઝ (સં. રાજિ)] (સમાસમાં) શ્રેણી; પંક્તિ. ઉદા. વનરાઈ

રાઈ સ્ત્રીં [પ્રા. રાઝા (સં. રાજિકા)] એક

જાતનાં મસાલાનાં બી. ંતું નં રાઈ

ચડાવેલા દહીંમાં ફળની ખારીક કચુંબર

નાખી બનાવેલી વાની. ંરીકું નં

નજર ઉતારવા રાઈમીકું ઉતારી અગ્નિમાં

નાખવાં તે [પુરુષ; બહાદુર

રાજીત પું [પ્રા. રાજત (સં. રાજિવ)] વીર

રાક્ષસ પું [સં.] દાનવ; દેવ; અસુર (૨)

રાક્ષસ જેવા વક્ષણવાળો માણસ [લા.].

—સી વિં રાક્ષસનું (૨) રાક્ષસના જેવું;

ગંભવર; વિકરાળ; દૂર (૩) સ્ત્રીં રાક્ષસ

સ્ત્રી; રાક્ષસની સ્ત્રી (૪) કૃતરિયો દાંત

રાખ સ્ત્રીં [પ્રા. રક્ષા (સં. રક્ષા)] રાખોડી

રાખડી સ્ત્રીં [સં. રક્ષા] અનિષ્ઠી બચવા

કાંડે બાંધવામાં આવતો દોરો (જેમ કે,

બળેવને દિવસે)

રાખવું સંકિં [પ્રા. રક્ષ (સં. રક્ષ)] રક્ષવું;

પાળવું; બચાવવું (બાલ, માન) (૨)

સંધરવું (૩) ધારણ કરવું; બતાવવું (દયા,

જેર) (૪) હોવા દેવું; રહેવા દેવું (કાયમ

રાખવું) (૫) ખરીદવું; ઉપયોગ માટે

પાસે રહે એમ કરવું (૬) આડા સંબંધ

માટે પોતાનું કરવું (પરસ્ત્રી કે પર-

પુરુષને) (૭) અન્ય ક્રિયાપદના (બૂત-

કાળના) રૂપ સાથે સાતત્યનો અર્થ
 બતાવે. ઉદા. ગ્રાહી રાખવું; લખ્યે રાખવું
 રાખોડિયું વિ. રાખોડીના રંગનું
 રાખોડી સ્ત્રી. ભરમ
 રાગ પું. [સં.] મોહ; મમતા; આસક્તિ
 (૨) ગમે; મેળ; બનત (૩) ક્રોધ; ગુરસો
 (૪) લાલ રંગ (૫) મનોરંજન થાય
 તેવી ગાવાની રીત (૬) અવાજ; સૂર.
 ઠડો પું. લાખો સાદ (ગાવાનો કે
 રડવાનો). ૦(-ગિ)ણી સ્ત્રી. [સં. રાગિણી]
 રાગની સ્ત્રી (દરેક રાગની છ મનાય છે).
 ગરિવિ. [સં.] ગ્રેમી; અનુરક્ત (૨) ક્રોધી
 રાઘવ પું. [સં.] રઘુનો વંશજ (૨) રામ
 રાઘ ન. ઓળર (૨) રાચરચીણું (૩)
 વાસણ (૪) પું. સાળમાં જેના વતી
 તાણો ભંચોનીચો થાય છે તે, દોરીથી
 ગૂથેલી બનાવટ. ૦રચીણું ન. ધરનો
 સરસામાન શિભવું
 રાચવું અ.કિં. [દે. રચ] રાછ થવું (૨)
 રાજ પું. [સં. રાજન્] રાજ (૨) સમાસમાં
 'રાજ'નું પૂર્વ પદમાં થતું સંસ્કૃત રૂપ.
 ઉદા. રાજમહેલ (૩) ન. રાજ્ય. ૦કંદેવક
 ન. રાજ્યનો તથા ઈશ્વરી કોષ; આસ-
 માની સુલતાની. ૦કંચા સ્ત્રી. [સં.]
 રાજકુંવરી. ૦કંતી પું. [સં.] રાજ્ય
 કરનાર; રાજ. ૦કંવિ પું. રાજનો
 માનીતો આશ્રિત કવિ. ૦કાજ પું.
 રાજ્યને લગતું કામકાજ (૨) રાજનીતિ.
 ૦કારણ ન. રાજવલીવટ; 'પોલિટિક્સ'.
 ૦કારણી વિ. રાજકારણને લગતું (૨)
 પું. રાજકારણમાં ભાગ લેનાર માણસ.
 ૦કારભાર પું. રાજકાજ. ૦કીય વિ.
 રાજ કે રાજ્ય સંબંધી. ૦કીયકેદી પું.
 રાજદ્રોહને કારણે કેદમાં પૂરવામાં આવેલો
 રાજકારણી પુરુષ. ૦કુમાર પું. [સં.]
 રાજનો દીકરો. ૦કુમારી સ્ત્રી. રાજની
 દીકરી. ૦કુલ [સં.], ૦કુળ ન. રાજનું
 કુટુંબ. ૦કુંવર પું. રાજકુમાર. ૦કુંવરી
 સ્ત્રી. રાજકુમારી. ૦કેદી પું. બુઝો

રાજકીય કેદી (૨) રાજ કે રાજના જેવા
 વિધિથી પૂરવામાં આવેલો કેદી. ૦કાંતિ
 સ્ત્રી. રાજસત્તાની બચલપાયલ - ફેરબદલી
 રાજગરો પું. એક ભતનું કુરાળનું અનાજ
 રાજગાદી સ્ત્રી. રાજનું સિંહાસન
 રાજગુરુ પું. [સં.] રાજનો ગોર
 રાજગોર પું. બુઝો રાજગુરુ
 રાજગિહન ન. [સં.] મુગટ, છત્ર, ચામર,
 દંડ વગેરે રાજનાં ચિહ્ન (૨) ભવિષ્યમાં
 રાજ થશે એવું સૂચવતાં કેટલાંક સામુ-
 દ્રિક ચિહ્ન (૩) રાજના સિક્કાની છાપ
 રાજદરબાર પું. રાજને રહેવાનું અને
 દરબાર ભરવાનું મોટું મકાન
 રાજદંડ પું. [સં.] રાજનો દંડ; એક રાજ-
 ચિહ્ન (૨) રાજ્યે કરેલી શિક્ષા (૩)
 રાજની સત્તા
 રાજદૂત પું. [સં.] રાજનો એલચી
 રાજદ્રોહ પું. [સં.] રાજ કે રાજ્યનો દ્રોહ.
 -હી વિ. (૨) પું. [સં.] રાજદ્રોહ કરનાર
 રાજદ્વાર ન. [સં.] રાજના મહેલનો
 દરવાજો (૨) રાજદરબાર. -રી વિ. રાજ
 કે રાજ્ય સંબંધી; રાજકીય
 રાજધર્મ પું. [સં.] રાજનો ધર્મ
 રાજધાની સ્ત્રી. [સં.] રાજ રહેતો હોય
 તે મુખ્ય શહેર; પાટનગર
 રાજન પું. રાજ (સંબોધન) (૨) રાજ [પ]
 રાજન પું. [હં. રેહિન] એક આડમાંથી
 નીકળતો રસ; ઘેરજો
 રાજનગર ન. રાજધાની; મુખ્ય શહેર.
 રાજનીતિ સ્ત્રી. [સં.] રાજશાસનની નીતિ
 કે વિધા
 રાજનૈતિક વિ. રાજનીતિને લગતું
 રાજપાટ ન. રાજગાદી
 રાજપુત્ર પું. [સં.] રાજકુમાર. -ત્રી સ્ત્રી.
 [સં.] રાજકુમારી [અમલદાર
 રાજપુરુષ પું. [સં.] રાજનો નોકર કે
 રાજપ્રકરણ ન. રાજકારણ
 રાજપ્રમુખ પું. રાજ્યોના એકમનો બંધા-
 રણીય પ્રમુખ

રાજ્યધારણ નં રાજ્યનું ધારણ
રાજ્યની વિનં રાજ્યના વંશમાં જન્મેલું
રાજ્યભક્ત વિનં (૨) પું રાજ્યનો ભક્ત.

-કિંતુ રાજ્ય પ્રત્યેની ભક્તિ
રાજ્યવત્ત નં [સં.] રાજ્યનો મહેલ
રાજ્યભંડાર પું રાજ્ય કે રાજ્યનો ખજાનો
-ભંડાર

રાજ્યભાગ પું રાજ્ય કે તાલુકદારે ખેડત
પાસેથી લેવાનો ખેતીની બિયજનો ભાગ
રાજ્યભાગ પું [સં.] વૈષ્ણવ મંદિરમાં

ખેડતરનો એક ભાગ તથા દર્શન
રાજ્યમહેલ પું રાજ્યનો મહેલ
રાજ્યમાતા સ્ત્રી રાજ્યની મા

રાજ્યમાન, રાજ્યેશરી વિનં (સંક્ષેપમાં
રા. રા.) જે પુરુષને કાગળ લખાતો હોય
તેને ઉદ્દેશને વપરાતું વિશેષણ
રાજ્યમાન્ય વિનં રાજ્યને માનેલું, પ્રતિષ્ઠિત
(૨) રાજ્યધારણથી માન્ય; 'કેન્ડિસ્ટ-
ટ્યુશનલ'

રાજ્યમાર્ગ પું [સં.] ધોરી રસ્તા
રાજ્યયોગ પું [સં.] પતંજલિયે વર્ણવેલો

અષ્ટાંગયોગ (૨) રાજ્ય થાય તેવો અહોનો
યોગ (જન્મકુંડળીમાં) [એક ઇલકાળ
રાજ્યરત્ન પું રાજ્યના રત્ન જેવો પુરુષ-
રાજ્યરમત સ્ત્રી રાજ્યકારણી દાવ-પેચ,
યુક્તિપ્રયુક્તિ [રાજ્યધિરાજ્ય

રાજ્યરાજ્યેશ્વર પું રાજ્યઓનો રાજ્ય; મહા-
રાજ્યરાણી સ્ત્રી રાજ્યની સ્ત્રી; પટ્ટરાણી
રાજ્યરોગ પું રોગ

રાજ્યર્ષિ પું [સં.] ક્ષત્રિય વંશનો ઋષિ
(૨) ઋષિના જેવા આચારવાળો રાજ્ય
રાજ્યધી પું રાજ્ય (૨) રાજ્ય જેવો ભાગ્ય-
શાળી માણસ (૩) વિનં રાજ્યને છાને
તેલું; રાજ્યસી

રાજ્યવું અઠકિં [સં. રાજ્ય] પ્રકાશવું; શોભવું
રાજ્યવૈદ(-ધ) પું મોટો પ્રખ્યાત વૈદ

રાજ્યશાસન નં રાજ્યની આજ્ઞા (૨)
રાજ્ય ચલાવવું તે (૩) રાજ્ય મારફતે
ચાલતો રાજ્યવહીવટ; 'મોનક્રાં'

રાજ્યશાહી સ્ત્રી રાજ્યની મરજી પ્રમાણે
ચાલતો રાજ્યવહીવટ; 'મોનક્રાં'

રાજ્યસ વિનં [સં.] રાજ્યેશ્વરવાળું કે તેને લગતું
રાજ્યસત્તા સ્ત્રી રાજ્ય(૨)રાજ્ય ચલાવનાર
સત્તા. ઠંક વિનં જેમાં રાજ્યની સત્તા
ચાલતી હોય તે

રાજ્યસભા સ્ત્રી રાજ્યની સભા(૨)રાજ્યઓનો
દરબાર (૩) આસ વર્ગના લોકોના પ્રતિ-
નિધિઓની ધારાસભા; 'કાન્ડિસલ ઓફ
રટેટ' [કાં (૨) જુઓ રાજ્યસ

રાજ્યસી વિનં રાજ્યને ચોખ્ખ. ઉદાહરણ રાજ્યસી
રાજ્યસૂય પું [સં.] સર્વોપરી રાજ્ય વડે
ચોલાના રાજ્યાભિષેક વખતે કરાતો
એક યજ્ઞ

રાજ્યસ્થાન નં દેશી રાજ્ય(૨)રજપૂતાના.
-ની વિનં રાજ્યસ્થાનનું (૨) સ્ત્રી
રાજ્યસ્થાનની ભાષા

રાજ્યહંસ પું [સં.] કાલ ચાંચ અને પગવાળો
એક જાતનો હંસ [રાજ્ય કરવો

રાજ્ય અં ઓલવાઈ જાય તેમ (ઉદાહરણ દીવો
રાજ્ય પું [સં.] રાજ્ય કરનાર આદમી (૨)

રાજ્યની સંજ્ઞાનું પત્તું (ગંજીમાં) (૩)
ભાષો ને ઉદાર સ્વભાવનો માણસ. વજી
સ્ત્રી [સં.] રાજ્યનો હુકમ. ધિરાજ્ય પું
રાજ્યઓનો રાજ્ય; મહારાજ્ય

રાજ્યેયો પું રાજ્ય [પ.] (૨) મરેલાને
ઉદ્દેશી કરતી વખતે ગાવાનું ગીત; મરસિયો
રાજ્ય વિનં [અ.] ખુશ (૨) સંમત. વખુશી

સ્ત્રી બંધનતા; સહીસલામતી (૨) સ્વેચ્છા;
હોંસ. વનામું નં નોકરીમાંથી છૂટા
થવાની અથવા દાવા વગેરેમાં કોઈ પણ
ખાળતમાં હાડી જવાની રાજ્યખુશી દર્શાવતું

લખાણ [આંખોવાળું
રાજ્યવત્તાચન વિનં કમળ જેવાં લોચન-

રાજ્યેશ્વર, રાજ્યેશ્વર પું [સં.] રાજ્યધિરાજ્ય
રાજ્ય નં [સં.] રાજ્યની હકમતનો પ્રદેશ
(૨) સત્તા; ચલણ. ઠંકર્તા(-ત્તા) પું
[સં.] રાજ્ય કરનાર; રાજ્ય. ઠંકર્તા સ્ત્રી
રાજ્ય કે રાજ્યસત્તાની બિયજપાયલ. વતંત્ર

નં [સં.] રાજ્યનું તંત્ર. ંધુરા સ્ત્રી
 [સં.] રાજ્યની જવાબદારી. ંનીતિ સ્ત્રી
 રાજ્ય ચલાવવાની વિધા; દંડનીતિ.
 ંઞકરણ્ય નંરાજકારણ. ંખંધારણ્ય
 નં રાજતંત્રનું ખંધારણ્ય-તે ચલા-
 વવાનાં ધારાધારણ્ય કે તેનો કાયદો.
 ંલક્ષ્મી સ્ત્રી રાજની શોભા-વૈભવ-
 ઐશ્વર્ય (૨) વિજયની કીર્તિ-ગૌરવ.
 ંવ્યવસ્થા સ્ત્રી ંજુઓ રાજ્યખંધારણ્ય
 (૨) રાજકારભાર. ંવ્યવહાર પું
 રાજ્યનું કામકાજ. ંશાસ્ત્ર નં રાજ્ય
 સંખંધી શાસ્ત્ર; 'યોલિટિક્સ'. ંસભા
 સ્ત્રી ંજુઓ રાજસભા. -ન્યાસિષેક
 પું [સં.] રાજગાદી ઉપર ખેસાડવું તે
 કે તેનો વિધિ. -ન્યાસોહણ્ય નં
 [+ આરોગ્ય] રાજ્ય ઉપર ખેસવું તે
 રાણી સ્ત્રી [સં.] રાણી
 રાડ સ્ત્રી [પ્રા. રાડિ (સં. રાટિ) ચીસ;
 ખૂમ (૨) કબ્જિયો (૩) ફરિયાદ
 રાડું નં જુવાર ખાજરી કે સરઠનો
 સાંઠો (૨) તીર (૩) ખડુ
 રાણી સ્ત્રી [પ્રા. (સં. રાણી) રાજની સ્ત્રી
 (૨) રાણીની સંજ્ઞાનું ગંજીનું પાનું.
 ંભયું નં રાણીનું છાકું. ંવાસ પું
 જુઓ રણવાસ
 રાણું વિં [સં. નિર્વાગ] બુઝાયેલું (દીવા
 માટે). ંદ્યમ વિં સાવ રાણું; તદ્દન
 અંધારું
 રાણો પું [પ્રા. રાણ, રાણવ (સં. રાજન,
 રાજક્રા)] રજપૂત રાજ (૨) ગોલો [લા.]
 રાત પું [દે. રત્તીઝ] હનમ; વાળંદ
 (વાળંદનું માનવાચક સંબોધન)
 રાત સ્ત્રી ંજુઓ રાત્રિ
 રાતડિયો પું રાતી જુવાર
 રાતદહાડો, રાતદિવસ અં રાત્રે ને
 દિવસે; હંમેશાં [કામ ચાલવું તે
 રાતપાળી સ્ત્રી રાતની પાળી; રાતે પણ
 રાતખ સ્ત્રી [અ.] રાજ નિયમિત પૂરું
 પાડવાનું કે લેવાનું સીધું

રાતવાસો પું રાતે ક્યાંક મુકામ કરવો
 કે ખેતરમાં ચોષ્ટી માટે રહેવું તે
 રાતું વિં [પ્રા. રત્ત(સં. રક્ત)] લાલ રંગનું
 (૨) આસક્ત; રત (સમાસને છેડે. ઉદા.
 રંગરાતું). ંચટક, ંચોળ [+ સં. ચોલ]
 વિં ખૂબ રાતું. ંપીળું વિં ઉશ્કેરાયેલું;
 આકળું; છંછેડાયેલું [લા.]. ંમાળું વિં
 [+ સં. મત્ત] હુછપુછ ને આનંદનું
 રાતોરાત અં રાત્રે ને રાત્રે; રતોવર્ષ
 રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી [સં.] સૂર્ય આયમે ને ભગે
 તેની વચ્ચેનો સમય; રાત. ંચર્યા સ્ત્રી
 [સં.] રાત્રે ફરવું તે (૨) રાતે કરવાની
 ક્રિયા. ંશાલા (-ળા) સ્ત્રી રાતે કામ
 કરતી નિરાળ (ધંધાદારી મોટા માટે)
 રાત્રે અં રાતે; રાત્રિએ
 રાધા સ્ત્રી [સં.] એક ગોપકન્યા (શ્રીકૃષ્ણની
 પરમ અનુરાગિણી). ંકાંત, ંવલ્લભ
 પું શ્રીકૃષ્ણ. ંગાંડું વિં રાધા જેવું
 ગાંડું; પ્રેમવિહ્વલ; વેવલું; પ્રેમાળ.
 -ધિકા સ્ત્રી [સં.] રાધા
 રાધેય પું [સં.] કર્ણ (ધૃતરાષ્ટ્રના સારથિ
 અધિરથની પત્ની રાધા દ્વારા પાલિત)
 રાન નં [પ્રા. રણ (સં. અરણ્ય)] જંગલ
 (૨) હનનડ પ્રદેશ. ંટી, ંપી, ંતું
 વિં જંગલી (૨) અસહ્ય (૩) ગમાર
 (૪) વનેરું. -ની વિં જંગલી. -ની
 પરજ સ્ત્રી [+સં. પ્રજા] રાન પ્રદેશમાં
 વસતી આદિવાસી જાત
 રાફેડો પું [દે. રફા] સાપ કે ઉંદરનું દર
 (૨) કીટી, બધર્ધ વગેરેનું ઉપર ચોચી
 માટીના ઢગલાવાળું દર. [વંદાટવો =
 ઘણી મોટી સંખ્યામાં બહાર આવવું]
 રાખ(ઁડી) સ્ત્રી [દે. રખા] ભરડકું;
 કાંજ; ઘેસ (૨) ઉકાળીને બડો રાખ
 જેવો કરાતો શેરડીનો રસ
 રાખેતો પું [અ. રાવિત્તહ] ધારો; રિવાજ
 રાહું વિં [સં. રાસમ પરથી] ગામડિયું; અણધર
 રામ પું [સં.] દશરથ રાજના પુત્ર;
 વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨) પરશુરામ

(૩) બળરામ (૪) પરમેશ્વરનું એક નામ
 (૫) જીવ; દમ; હોરા (૬) વઠ્ઠેને
 અંતે લાગતાં 'તે ક્રિયા કરવાની ટેવવાળું'
 -મસ્ત માણસ' એવો અર્થ સૂચવે
 છે. ઉદા. ભમતારામ (૭) [સર. મ.
 રામ = રૂપિયો, સીંતા = અગ્રેણી] આનો
 (બાળ) (૮) 'તે વર્ગમાં મોટું' એ
 અર્થ ખતાવવા નામની પહેલાં મુદાય
 છે. ઉદા. રામકંડાળું ઇ. [ખોલો
 ભાઈ રામ] = મરદાને રમશાનમાં લઈ
 જતાં ખોલાતો ખોલ (૨) થઈ રહ્યું!
 સત્યાનારાની પાટી! ૦રમી જવા =
 મરી જવું (૨) પાયમાલ થવું. ૦કંડાણી
 સ્ત્રી ૦ વીતકકથા; દુઃખની કહાણી. ૦કી
 સ્ત્રી ૦ [હિં.] ખાતી; સાધુની બાયડી.
 ૦ફંડાળું ન. ૦ મોટું ફંડાળું. ૦ચંદ્ર
 પું ૦ [સં.] દશરથના પુત્ર રામ
 રામજણી(-ની) સ્ત્રી ૦ [સં. રામા + જની]
 નાયનારી; ગણિકા
 રામઢોલ પું ૦ મોટું નગારું [આપદા
 રામણ સ્ત્રી ૦ [રામાયણ ઉપરથી] પીડા;
 રામણદીવો પું ૦ [જીઓ લામાય દીવો]
 વરદોડામાં વરની મા મંગળનો દીવો
 લે છે તે [એવી] એક તુલસી
 રામતુલસી સ્ત્રી ૦ (દ્વિય = કાળીથી જીદી
 રામદવારો પું ૦ [સં. રામ + દ્વાર] રામનું
 મંદિર (૨) ધર્મશાળા
 રામદાસ પું ૦ મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સંત.
 -સી વિ. ૦ રામદાસના સંપ્રદાયનું
 રામદુવાઈ સ્ત્રી ૦ રામની આણ
 રામદૂત પું ૦ [સં.] વાનર (૨) હનુમાન
 રામધૂત સ્ત્રી ૦ રામનામની ધૂત-નેરથી
 જપ કે લહે
 રામનગરી સ્ત્રી ૦ [સં.] ઐત્ર મુદ નોમ;
 રામચંદ્રજનો જન્મદિવસ
 રામનામ ન. ૦ રામનું -પ્રભુનું નામ
 રામપગણું ન. ૦ રામનાં પગલાંવાળું મીના-
 કારી ધરણું
 રામપાતર, રામપાત્ર ન. ૦ બટેરું; રોકરું

રામકૂળ ન. ૦ એક કૂળ
 રામખાણું ન. ૦ કદી નિષ્કૂળ ન જાય તેરું
 રામનું ખાણ (૨) નિષ્કૂળ ન નીવડે
 તેરું; અમોઘ [લા. ૦]
 રામભરોસો પું ૦ રામનો ભરોસો
 રામરસ પું ૦ મીઠું (૨) રામની ભક્તિનો રસ
 રામરાજ(-ન્ય) ન. ૦ રામચંદ્રજનું રાજ્ય
 (૨) તેના જેવું ન્યાયથી ચલાવાતું
 સુખી રાજ્ય [(૨) માલપૂર્યો
 રામરોટી સ્ત્રી ૦ રાંધેલા અન્નની ભિક્ષા
 રામલીલા સ્ત્રી ૦ રામની કથાનું ભવાઈ
 જેવું નાટક
 રામા સ્ત્રી ૦ [સં.] સ્ત્રી (૨) મુંદર સ્ત્રી
 રામાનંદ પું ૦ રામાવત સંપ્રદાયના
 સ્થાપક, પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય (વિ.
 સં. ૧૩૫૬-૧૪૬૭). -દી વિ. ૦ રામા-
 નંદનું અનુયાયી
 રામાનુજ(-ન્યાય) પું ૦ [સં.] વિશિષ્ટા-
 દેવતા પ્રવર્તક પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય
 (વિ. સં. ૧૮૭૧-૧૯૬૪). -જી વિ. ૦
 એમના સંપ્રદાયનું, -ને લગતું
 રામાયણું ન. ૦ [સં.] રામની જીવનકથા
 (૨) [લા.] વીતકકથા (૩) લાંબી વાત;
 યાયણું (૪) સ્ત્રી ૦ મુરકેલ કામ; રામણ
 રામી પું ૦ [સં. આરામ = બગીચો પરથી] માળી
 રામેશ્વર ન. ૦ [સં.] દક્ષિણનું એક તીર્થધામ
 રામૈયું ન. ૦ રામપાત્ર; રોકરું
 રામૈયો વિ. ૦ પું ૦ (૨) પું ૦ સૂંઠ વિનાનો કોસ
 રામો પું ૦ [સં. રામ ઉપરથી] ધરકામ
 કરનાર નોકર; 'ધાટી' (મુંબઈ)
 રામોદી(-સી) પું ૦ પહેરેગીર; ચોકિયાત
 (૨) સિપાઈ; પટ્ટાવાળો
 રાય સ્ત્રી ૦ [ફા.] ધારણા; અભિપ્રાય; મત
 રાય પું ૦ [પ્રા. (સં. રાજનું)] રાજ (૨)
 ધનવાન માણસ (૩) કેટલાંક વિશેષનામો-
 ના અંતમાં આવે છે. ઉદા. ૦ કલ્યાણરાય
 રાયણ સ્ત્રી ૦ [પ્રા. રાયણી (સં. રાજદર્શી)]
 એક ઝાડ અને તેનું કૂળ. ૦ માળા સ્ત્રી ૦
 રાયણ જેવા સોનાના મણકાની માળા.
 -ણું ન. ૦ રાયણનું કૂળ

રાયતું જુઓ 'રાઈતું'માં
 રાયવર પું વરરાજ (લગ્નગીતમાં)
 રાલ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ રાળ
 રાવ સ્ત્રીં [સં.] ફરિયાદ (૨) સહાયતા
 માટેની આજીજી (૩) ચાડી
 રાવ પું મહારાષ્ટ્રમાં નામને લગાડાતો
 સન્માનસૂચક શબ્દ કે પદવી. ઉદાહરણ
 રામરાવ. [(૨) નાનો તબૂ
 રાવટી-(ડી) સ્ત્રીં ગોળ છત્તું; અગાશી
 રાવણુ પું[સં.] દશ માથાવાળો લંકાનો રાજા
 રાવણુહથથો પું[સં.] રાવ = રાહું; અવાજ
 કરવો ઉપરથી] ભરથરીનું તંત્રવાદ
 રાવણિયો પું ['રાવણું' ઉપરથી] ગામનો
 ચોખ્ખોદાર; ગામના ચોરાનો હવાલદાર
 રાવણું નં [પ્રા. રાજલ (સં. રાજકુલ) =
 રાજગૃહ; દરબાર] રજપૂત ઠાકોરની
 મિજલસ (૨) ગામની નાત કે પંથ ભેગું
 થવું તે (૩) સિપાઈઓને રહેવાનું ઠેકાણું
 રાવત વિં [પ્રા. રાજત (સં. રાજપુત્ર) =
 રજપૂત; ક્ષત્રિય] પું ઘોડાવાળો (૨)
 ઘોડેસવાર ચોક્કી [વપરાતું રેણુ
 રાવતી સ્ત્રીં જુઓ રાઈ નં. ૧] ધરેણામાં
 રાવલ પું [જુઓ રાવ] રજપૂતાનાના
 ફેલાક રાજાઓને માટે વપરાતો માન-
 સૂચક શબ્દ (૨) નાનો રજપૂત ભગીરદાર
 (૩) એક માગણીની ભતનો માણસ
 રાવળ પું [પ્રા. રાજલ = રાજકીય; રાજ
 સંબંધી] કુળની વંશાવલીના ચોપડા
 લખી રાખવાનો ધંધો કરનાર (૨)
 બ્રાહ્મણોમાં એક અટક
 રાવળિયો પું [પ્રા. રાજલ (સં. રાજકુલ
 ઉપરથી)] એ નામની ભતનો આદમી
 રાવળું નં [જુઓ રાવણું] રાવણું (૨)
 રાજદરબાર; રજવાડો (૩) જનાનખાનું
 રાશ સ્ત્રીં[સં. રાશિભાગીદારી (૨) વ્યાજ-
 મુદ્દલ (૩) સરાસરી (૪) રાશિથી મળતાં
 ભતિ, ગુણ, સ્વભાવ વગેરે (૫) પું ઢગલો
 રાશી સ્ત્રીં [પ્રા. રસ્તિ (સં. રસ્મિ)] દોરડું
 (૧૬ હાથનું) (૨) લગામ; અછોડો. વ્હા
 વિં રાશ જેટલું (સોળ હાથ)

રાશિ પું [સં.] ઢગલો (૨) ગણિતનો
 આંકડો (૩) સ્ત્રીં નક્ષત્રનાં ખાર શૂન-
 ખાંમાંનું પ્રત્યેક (મેષ, વૃષભ, મિથુન,
 કર્ક, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, ધન,
 મકર, કુંભ અને મીન)

રાશી વિં [અ.] ખરાળ

રાષ્ટ્ર નં [સં.] દેશ; રાજ્ય. ંગીત નં
 રાષ્ટ્રનું ગીત. ંધવજ પું રાષ્ટ્રનો
 વાવટો. ંપતિ પું સમગ્ર રાષ્ટ્રનો
 પ્રમુખ. ંપિતા પું રાષ્ટ્રની આઝાદી ને
 ઉન્નતિનો પિતા - ધડવેયા (૨) મહાત્મા
 ગાંધીને લગાડવામાં આવેલો સન્માન-
 સૂચક શબ્દ. ંપૂલ સ્ત્રીં રાષ્ટ્રવાદ;
 રાષ્ટ્રની એકાંતિક પૂલ. વ્હાવા સ્ત્રીં
 આખા રાષ્ટ્રમાં ચાલે એવી સામાન્ય ભાષા.
 ંસુદ્રા સ્ત્રીં રાષ્ટ્રનું પ્રતીક. વ્હાદ પું
 રાષ્ટ્ર એક સ્વતંત્ર ધટક છે માટે તેનું
 હિત સાધવું એવો વાદ; રાષ્ટ્રપૂલ;
 'નેશનલિઝમ'. ંસંધ પું રાષ્ટ્રોનો
 સંધ; 'લીગ ઓફ નેશન્સ.' -ઘિટ્ટ
 (-ઘટ્ટી)ય વિં રાષ્ટ્રનું, -નેલગું.-ઘિટ્ટ
 (-ઘટ્ટી)ય કંરણુ નં રાષ્ટ્રની માલકીનું
 કરવું તે; 'નેશનલાઇઝેશન'. -ઘિટ્ટ (-ઘટ્ટી)
 ય શાળા સ્ત્રીં પરદેશી સરકારથી સ્વતંત્ર
 રીતે અને રાષ્ટ્રીયતાની દૃષ્ટિએ ચલાવાતી
 શાળા. -ઘિટ્ટ (-ઘટ્ટી)ય શિક્ષણુ નં
 રાષ્ટ્રની દૃષ્ટિએ અપાતું કે પરદેશી સર-
 કારથી સ્વતંત્રપણે ચાલેલું શિક્ષણ.
 -ઘટ્ટોપયોગી વિં રાષ્ટ્રને ઉપયોગી;
 રાષ્ટ્રનું હિતકર

રાસ પું (૨) સ્ત્રીં જુઓ રાશ

રાસ પું [સં.] ગાતાં ગાતાં ગોળાકારે
 ફરતાં કરાતો નાચ કે તેમાં ગવાય એવું
 ગીત. ંડો પું એક ભતનો ગરબો
 (બનેલો બનાવ વણવતો)

રાસલ પું [સં.] ગથેડો [રાસની કીડા
 રાસલીલા સ્ત્રીં ંકૃષ્ણગોપીઓ સાથે કરેલી
 રાસાયણિક, રાસાયનિક [સં.] વિં
 રસાયણને લગતું; રસાયણી, 'કેમિકલ'

રાસો પું એક પ્રકારનું વીરરસનું કાવ્ય
 રાહ પું [ફા.] રસો (૨) ઓં રીત;
 તરેહ; ચાલ (૩) વાટ; પ્રતીક્ષા
 રાહત ઓં [અ.] મુખ; આરામ; વિસામો;
 દુઃખમાં દિલસોલ - મદદ
 રાહદારી પું વટેમાર્ગ (૨) ઓં રસતા
 ઉપરથી લઈ જવાતા માલ ઉપર લેવાતો
 કર; તેની રત્નચિહ્નો (૩) રાહબરી
 રાહબર પું [નુઓ રાહ] ભોમિયો. -રી
 ઓં ભોમિયા થવું - હોવું તે
 રાહુ પું [સં.] પુરાણાનુસાર નવ ગ્રહમાંનો
 એક; સૂર્યચંદ્રને ગ્રહણ વખતે ગ્રસનાર
 પીડાકારી ગ્રહ
 રાખ ઓં [સં. રાલ] ઝટ સળગી બેઠે તેવો
 એક નતના વૃક્ષમાંથી મળતો પદાર્થ
 રાંક(-કુ)(૦) વિં[સં. રંક] ગરીબ; ચાલસ
 રાંબ (૦) ઓં કોટની દીવાલની ખાનુ
 (૨) સવારી [એક રાગ
 રાંજણ(-ણી) (૦) ઓં [દિ. રંજણ] પગનો
 રાંટ (૦) ઓં વાંક; વલણ (૨) અણ-
 બનાવ; વિરોધ. -ટું વિં રાંટવાળું
 રાંડ (૦) ઓં [સં. રંઢા] રાંડેલી; વિધવા
 (૨) વેશ્યા. ંવું અંકિં વિધુર કે વિધવા
 થવું (૨) વિં ખાથલું. ંવો પુંખાથલો;
 નામદં. -ડીરાંડ ઓં વિધવા (૨)
 નિરાશ્રિત વિધવા. -ડેલી વિંઓંવિધવા
 રાંઢવું (૦) નં [દિ. રંઢવ] દોરડું
 રાંધણ (૦) નં રાંધવાનું કામ. ંછંઠ
 ઓં શ્રાવણ સુદ કે વદ છં. -ણિયું
 નં રસોડું. -ણી ઓં રસોડું (૨)
 રાંધવાની રીત. -ણું નં રાંધવાની ક્રિયા
 (૨) રાંધેલી રસોઈ (૩) રાંધવાની રીત
 રાંધવું (૦) સંકિં [સં. રધ્] ખોરાક
 પકવવો (૨) સાધવું; કૂળ મેળવવું
 રાંપ (૦) પું [પ્રા. રંપ પરથી] મોટી રાંપડી.
 ંઠી ઓં કરસણમાં ભીંગેલું નકામું
 ધાસ કાઢી નાંખવાનું બેતીનું ઓભર.
 ંવું સંકિં રાંપડી ફેરવવી. -પી ઓં
 મોચીનું એક ઓભર

રિહત વિં [સં.] ખાલી; શૂન્ય
 રિક્ષા ઓં [દં.] માણસથી ખેંચાતી બે
 પેડાંની નાની ગાડી બ્રાહ્મી રાખેલું
 રિઝંડ વિં [દં.] ખાસ અલાયદું રાખેલું;
 રિઝવટ(-ણ) ઓં રીઝવવાની કળા
 રિઝામણું નં રીઝવવું તે કે તે માટે
 અપાતી વસ્તુ
 રિઝાવવું સંકિં નુઓ રીઝવવું
 રિઝાવું અંકિં નુઓ રીઝવું [પરથી]
 રિટાયર્ડ વિં [દં.] નિવૃત્ત થયેલું (નોકરી
 રિદ્ધિ ઓં[નુઓ ઝદ્ધિ]સમૃદ્ધિ. ંસિદ્ધિ
 ઓં રિદ્ધિ અને સિદ્ધિ(૨) ગણપતિની
 બે પત્નીઓ
 રિપુ પું [સં.] શત્રુ
 રિપોર્ટ પું [દં.] સવિસ્તર હેવાલ
 રિખામણ(-ણી) ઓં રિખાવાની પીડા
 રિખાવવું સં કિં, રિખાવું અં કિં
 'રીખવું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
 રિયાસત ઓં [અ.] રાન્ય; હકૂમત (૨)
 ભગીર (૩) દેશી રાન્ય. -તી વિં
 રિયાઝ પું [અ. રવાઝ] ચાલ; ધારો
 રિવિઝન નં [દં.] ફરી નોઈ - તપાસી
 જવું તે; પુનરાવર્તન
 રિવેટ પું [દં.] એક ખાનુ માથાવાળો
 અને ખીણખાનુ ભેડવાની વસ્તુમાં પરો-
 વ્યા પછી ટીપીને ભેડી દેવાય તેવો ખીણો
 રિયોલ્ડર ઓં [દં.] એક વખત ભર્યે
 અનેક ખાર કરી શકાય એવી કળવાળી
 પિસ્તોલ [ઓં સગપણ
 રિશ્તેદાર વિં [ફા.] સગું; સંબંધી. -રી
 રિશ્વત ઓં [અ.] લાંચ; રુશવત. ંભેર,
 -તી વિં લાંચિયું
 રિસામણી ઓં રિસાવું તે. -ણું વિં
 જરાકમાં રિસાઈ ભય એવું(૨) નં રીસ.
 [રિસામણું મનામણું કરવાં =
 સહેજમાં રિસાવું અને સહેજમાં મનાવું]
 રિસાવું અંકિં [પ્રા. રસ [સં. ર્] કીધથી
 નારાજ થવું; કીધે ભરાવું
 રિસાળ(વું) વિં રિસામણું

રિસીવર પું [હં.] સગીરની કે કનિયાની
મિલકતની વ્યવસ્થા માટે નિમાતો
સરકારી અમલદાર (૨) સદેશો ઝીલવાનું
યાંત્રિક સાધન (ટેલિફોન, વાયરલેસ ઇન્નું)
રિહર્સલ સ્ત્રી [હં.] નાટ્ય સંવાદ વગેરે
અગાડથી અભ્યાસ માટે ભળવવાં તે
રિંગ સ્ત્રી [હં.] વીંટી (૨) રમતગમત કે
અખાડાની ચારોરખનરની અંદરની જગા
રી પું ઋષભ સ્વરની સંજ્ઞા
રીઝ સ્ત્રી [રીઝવું ઉપરથી] ખુશી; આનંદ
રીઝવું સંકિં રીઝ એમ કરવું
રીઝવું અંકિં [પ્રા. રિઝ્ઝ (સં. ઋઘ્) =
ખુશી થવું] ખુશ થવું; સંતુષ્ઠ થવું
રીડ સ્ત્રી [પ્રા. રાહિ] રાડ; ખૂમ; પોદાર.
-ડિયારમણુ સ્ત્રી ખૂમાખૂમ; હોકારા
રીડું વિં [દે. રિદ્ધ = પાકું] વપરાઈને
મળખૂત થયેલું (૨) દુઃખ વેડી કાણ થયેલું
(૩) તપદેશ; મુધરે નહિ એવું (ગુનેગાર)
રીત સ્ત્રી જુઓ રીતિ (૨) કરકરિયાવર.
ભાત સ્ત્રી ચાલચલણ; વર્તણૂક (૨)
કરકરિયાવર. રિવાજ પું ખંખં રીત
અને રિવાજ. ભસર અં રીત પ્રમાણે
રીતિ સ્ત્રી [સં.] પ્રકાર; તરેહ (૨) પદ્ધતિ;
રૂઢિ; ધારો (૩) શૈલી [કા. શા.]
રીતે અં પ્રમાણે; પેઠે (૨) + તરીકે (૩)
રિવાજ - પદ્ધતિ પ્રમાણે
રીધ સ્ત્રી + રિદ્ધિ. ભસીધ સ્ત્રી + રિદ્ધિ સિદ્ધિ
રીખવું સંકિં [સં. રિપ્] કનડવું; ખૂબ
દુઃખ આપવું
રીમ નં [હં.] વીસ ધા (કાગળ)
રીર સ્ત્રી [સં. રી ઉપરથી] + રાડ; ખૂમ
રીલ સ્ત્રી; નં [હં.] દોરો વીટેલી ગર-
ગડી કે ભૂંગળી (૨) સિનેમાનાં દર્શ્યોની
લાંબી પટ્ટી
રીસ સ્ત્રી [પ્રા. રસા] રિસાવું તે; રોષ; ગુસ્સો
રીંગણુ નં રીંગણીનું કૂળ - એક શાક.
-ણી સ્ત્રી [દે રિંગળી] રીંગણાનો છોડ.
-ણું નં રીંગણ
રીંછ નં [અપ. રિદ્ધ, પ્રા. રિચ્છ (સં. ઋષ્ઠ)]

એક રાત્રી હિંસ્ર પ્રાણી. ઠડી સ્ત્રી
રીંછની માદા. ઠડું નં રીંછનું બચ્ચું
રુઆળ પું [અ. રુઆળ] જુઓ રોડ. ઠંદાર
વિં રુઆળવાળું
રુકાવટ સ્ત્રી રોકાણ
રુક્ષો પું [અ. રુક્ષઘ્] દૂંઝી ચિઠ્ઠી
રુકિમણી સ્ત્રી [સં.] શ્રીકૃષ્ણનાં પટરાણી
રુક્ષ વિં [સં.] રક્ષ; લૂણ; શુષ્ક (૨) કઠોર.
ભા સ્ત્રી [(૩) પક્ષપાત; વલણ
રુખ પું [ફા.] ગાલ (૨) ચહેરો; સિંકલ
રુખસાત (-ઠ) સ્ત્રી [અ.] બરતરફી; રળ
રુગણુ વિં [સં.] માંદું. -ગણાલય નં
[+ આલય] દવાખાનું
રુચવું અંકિં [સં. રુચ્] ગમવું
રુચિ સ્ત્રી [સં.] ઇચ્છા; ભાવ (૨) ભૂખ.
ઠંદર વિં [સં.] રુચિ ઉત્પન્ન કરે તેવું
(૨) ગમે એવું; સુંદર. ભાંગ પું
રસબુદ્ધિને ન, ગમવું તે. ઠંદર વિં [સં.]
સુંદર; મનોહર (૨) રુચિ થાય એવું
રુજ (-ભા) સ્ત્રી [સં.] પીડા; રોગ
રુજાણવું સંકિં 'રૂઝવું'નું ગ્રેરક
રુજાવું અંકિં 'રૂઝવું'નું ભાવે; ધા પુરાર્થ
ઉપર નવી ચામડી - રૂઝ આવવી
રુદન નં [સં.] રડવું તે; રોદણું
રુદય નં હુદય [પ.]
રુદિત નં [સં.] રુદન (૨) વિં રડેલું
રુદિયું નં હુદય [પ.]
રુદ્ધ વિં [સં.] રોકાયેલું; રૂંધાયેલું
રુદ્ર વિં [સં.] ભયંકર; ભયાનક (૨) પું
મહાદેવ (૩) એ નામના અગિયાર
દેવોમાંનો દરેક. -દ્રાક્ષ પું; સ્ત્રી એક
વૃક્ષ અને તેનું ખી. -દ્રાણી સ્ત્રી [સં.]
પાવંતી. -દ્રાવતાર પું [+ અવતાર]
રુદ્રનો અવતાર; રુદ્ર જેવું કોપી રૂપ.
-દ્રી સ્ત્રી શિવની સ્તુતિનું એક વૈદિક
સૂક્ત કે તેનો અગિયાર વાર પાઠ
રુધિર નં [સં.] લોહી. ભાહિની સ્ત્રી
લોહીની નસ. -રાહિસરણુ નં [+ અભિ-
સરણ] શરીરમાં રુધિરનું ફરવું તે

રુખાચત સ્ત્રીં [મ. સ્વાદ] ચોપાઈ (અરખી,
ફારસી કે ઉર્દૂ)

રુમલાવણું (૩) સંકિં 'રુમલાણું'નું પ્રેરક

રુમાડો (૩) પું [રુમણું] પન્થા] બુમાબૂમ;

રોરખકાર [રુમણું] પ્રેરક ને કમ'ણિ

રુમાવણું (૩) સંકિં, રુમાણું અંકિં

રુવાંટી સ્ત્રીં [રુણું ઉપરથી] કૃમળા અને

ઝીણા વાળ. -ટું નં રુણું

રુચેલ(-ણું) વિં રૂથી ભરેલું

રુશનાઈ સ્ત્રીં [જુઓ રોશનાઈ] શાહી

રુશવત, ંખોર જુઓ રિશ્ત, ંખોર

રુષ્ટ વિં [સં.] શુસ્સે યથેલું

રુડ નં [સં.] માથું; ડોકું (૨) વિં બોડું;

અપંગ. -ઠુંડ વિં ગોળમટોળ. ંમાળી

સ્ત્રીં માણસની ચોપરીઓનો હાર

રુધન નં [સં.] રોકલું, રોકાણું કે ગૂંગળાણું તે

રૂ નં [દિ. રૂઝ] ખી કાઠી લીધેલો કપાસ

રૂએ અં [ફા. રૂ, રૂપ સ્ત્રીં = કારણ]

પ્રમાણે-આધારે કે ક્રમે યા કારણે

રૂક્ષ વિં [સં.] જુઓ રૂક્ષ. ંતા સ્ત્રીં

રૂખ સ્ત્રીં જુઓ રૂખ (૨) અટકળ (૩)

વિચાર; અભિપ્રાય (૪) બળરનું વલણ;

ભાવતાલ (૫) યોગ્ય પ્રસંગ; મોખ

રૂખ(બડું) નં [સં. વૃક્ષ પ્રા. સ્વલ્લ] એક

નાનું ઝાડ - હોડ [(સં. રૂઝ)] રુઆણું

રૂઝ સ્ત્રીં રુઆણું તે. ંવું અંકિં [પ્રા. રૂઝ]

રૂઝું સંકિં [પ્રા. રૂઝ (સં. રૂઝ) પરથી] કોપણું

રૂડપ સ્ત્રીં [રૂડું પરથી] રૂપાળાપણું;

સુંદરતા (૨) સારાપણું (૩) ભલાપણું

રૂડું વિં [પ્રા. સ્વલ્લ (સં. રૂપ) ઉપરથી] સારું;

ઉત્તમ; સુંદર. -ડેરું વિં રૂડું (લાલિત્ય-

વાચક)

રૂઠ વિં [સં.] ધણા કાળથી પ્રચાર કે

વપરાશમાં હોવાથી દૃઢ થયેલું. -ઢાર્થ

પું [+ અર્થ] શબ્દનો રૂઠ અર્થ (યોગાર્થ-

થી ઊલટો)

રૂઠિ સ્ત્રીં [સં.] રૂઠ થયેલી રીતિ કે

રિવાજ (૨) તે કારણથી શબ્દનો અમુક

અર્થબોધ કરાવવાની શક્તિ (જુઓ

યોગરૂઠિ). ંપ્રયોગ પું ભાષામાં રૂઠ -

રૂઠિથી જેનો વિશેષ અર્થ થતો હોય

એવો શબ્દપ્રયોગ

રૂપ નં [સં.] આકાર; દેખાવ; સ્વરૂપ (૨)

સૌંદર્ય (૩) વેશ (૪) વાક્યમાં વાપરવા

પ્રત્યય વગેરે લગાડીને તૈયાર કરેલો

શબ્દ - પદ [વ્યા.] (૫) વિં (સમાસને

અંતે) સરળું; સમાન (ઉદા. રૂપરૂપ)

રૂપક નં [સં.] એક પ્રકારનું નાટક (૨)

એક અર્થાલંકાર, જેમાં ઉપમેયને ઉપમાન

સાથે તદ્દપ કે અભિન્ન બતાવી વર્ણન

કરેલું હોય છે [કા. શા.]

રૂપરેખા સ્ત્રીં માત્ર રૂપ બતાવનારી રેખા

(૨) આઠો ખસાલ; દ્રુકું પ્થાન

રૂપવતી વિં સ્ત્રીં [સં.] રૂપાળી

રૂપવાન વિં [સં.] રૂપવાળું; સુંદર

રૂપાખ્યાન નં ધાતુનાં રૂપો બતાવવાં

તે [વ્યા.]

રૂપાણું વિં સુંદર

રૂપાંતર નં રૂપમાં ફેરફાર; અન્ય રૂપ

રૂપાંદે (૦) સ્ત્રીં રૂપાળા દેહવાળી સ્ત્રી

રૂપિયાભાર વિં (૨) પું એક રૂપિયાના

વજન જેટલું; તોલા જેટલું

રૂપિયો પું [સં. રૂપ્યક] સોળ આનાની

કિંમતનો રૂપાનો સિક્કો

રૂપી વિં રૂપાણું; રૂપાવાળું (સમાસને અંતે)

રૂપું નં [સં. રૂપ્યક] એક ધાતુ. -પેરી

વિં રૂપાણું; રૂપા જેવું. -પેરી સ્ત્રીં

રૂપિયો (તિરસ્કારમાં)

રૂપરૂ અં [ફા.] સમક્ષ

રૂપલ પું [દં.] રશિયાનો રૂપિયા જેવો સિક્કો

રૂમ સ્ત્રીં [દં.] ચોરડી

રૂમઝૂમ અં [સ્વં] ઝંઝરનો અવાજ

રૂમલાણું (૩) અંકિં રૂમવા પર ચડવું;

ગાંડપણથી રૂમણું (ઢોરનું)

રૂમણું (૩) અંકિં [પ્રા. રૂમ્ = ભલિત કરવું]

નેરથી ધૂમણું (યુદ્ધમાં) (૨) ભટકવું; ફરવું

રૂમાલ પું [ફા.] હાથમાં લૂછવાનો

લૂછાનો કકડો

રૂં નં [સં. રોમકં] રૂં; શરીર ઉપરનો
નાનો વાળ; રોમ; રુવાંટું. [નં ફરકું =
જરા પણ અસર ન થવી]

રૂં પું; નં [ફા.] યુરોપ-એશિયામાં સળંગ
ફેલાયેલો એક દેશ; 'રશિયા'

રૂં નં [રૂં પરથી] રિસાલું તે
રૂં અંકિં [સં. રૂ; પ્રા. રૂ] રિસાલું
રૂં વિં [ફા.] રશિયાનું, -ને લગતું
રૂં પું; નં [અ.] આત્મા; જીવાત્મા.
-હાની વિં [ફા.] જીવાત્મા કે આત્મા

સંબંધી [કે તાંતણો]

રૂં, રૂં નં [જીઓ રૂં] રૂં વાળ
રૂં સ્ત્રી, ં, ં નં [રૂં પરથી]
રૂં તે; રોકાણ; પ્રતિબંધ (ર) આંત્રી;
અકળામણ [(ર) ગૂંગળાવલું]

રૂં સંકિં [પ્રા. રૂ (સં. રૂ)] રોકલું
રૂં સ્ત્રી રૂં રૂં તે; ગૂંગળામણ
રૂં સંકિં, રૂં અંકિં
'રૂં'નું પ્રેરક ને કર્મણિ

રૂં, રૂં નં [જીઓ રૂં] રુવાંટું
રૂં અં [સં.] એ! એ! [સંબોધનનો
ઉદ્ગાર] (ર) કવિતામાં પાદપૂર્તિ માટે
નિરર્થક મુકાય છે

રૂં પું [ફા.] વરસાદમાં ન પડળાય
તેવા કાપડનો ડગલો

રૂં નં [ફા.] નોંધ (ર) દફતર; કાર્ડલ
(૩) સ્ત્રીઓએ જોઈને વાળની યાળી - ચૂડી
(૪) પું; નં પરાકાષ્ટા; આંક; છેલ્લી હદ

રૂં નં [ફા.] ટેનિસનું બેંડ

રૂં સ્ત્રી [સં. રેલા] રેખા (ર) દાંતે
જડાવેલી સોનાની ટપકી (૩) નાની
ખીલી (૪) અં જરાયે [પ.]

રૂં પું [ફા.] ફારસી અને ઉર્દૂ
કવિતાનો એક ઢાળ

રૂં સ્ત્રી [સં.] લીટી; આંકો. ં સં
પું ઉપર રેખા દોરી કરાતો કંસ [ગ.].
અચિત્ર નં રેખાઓથી દોરેલું ચિત્ર
(ર) કોઈના જીવનનું દ્રૂં નિરૂપણ

રૂં પું [સં.] ઉત્તર અને દક્ષિણ

ધ્રુવમાંથી પસાર થતી પૃથ્વીના ગોળા
ઉપરની લીટી; 'લોન્ગિટ્યુડ'. ં નં
રેખાંશનું વર્તુળ

રૂં વિં એક ધાતવિહનવાળું સમી-
કરણ, જેનો આલેખ રેખાથી દર્શાવી
શકાય; 'લાઇનિયર' [ગ.]

રૂં પું; નં [ફા.] રેતાળ પ્રદેશ;
રણ; મરુભૂમિ [જીલાખ કરાવે એવું]

રૂં પું [સં.] જીલાખ. ં વિં [સં.]

રૂં સ્ત્રી સ્ત્રી છટ્ટું પરચૂરણ; મોટા નાણાનું
નાનું પરચૂરણ

રૂં સ્ત્રી [ફા.] છાપો; ધાડ

રૂં (રે) વિં જડું રગડા જેવું

રૂં સંકિં [ફા.] રજૂ = ગળડેલું રોડવલું;
નિભાવી લેવું (ર) ગળડાવલું

રૂં સંકિં પ્રવાહીની ધાર કરવી (ર)
ધારા ચલાવીને ભરવું, અંદર નાખવું

રૂં નં [ફા.] વિકિરણધર્મી એક
તત્ત્વ-ધાતુ

રૂં પું [ફા.] તાર વગર, અવાજ દૂર
સંભળાવવાનું કે સાંભળવાનું યંત્ર કે
તે ક્રિયા [(ર) નકામું; નમાલું]

રૂં (રે) વિં રવડતું; ઘણી વિનાનું

રૂં (રે) વિં રખડતું; સંભાળ વિનાનું

રૂં (રે) સ્ત્રી [પ્રા. રચણી (સં. રજની)] + રાત્રી

રૂં (રે) સ્ત્રી [જીઓ રૂં] રજ

રૂં (રે) નં ધાતુની સાંધ કરવાનું ઝારણ.

રૂં સંકિં રૂં રૂં

રૂં (રે) સ્ત્રી [જીઓ રૂં નં. ૧] + રાત્રિ

રૂં પું; સ્ત્રી [સં.] ધૂળ; રજ

રૂં સ્ત્રી [સં.] પરશુરામની માતા

રૂં નં [સં.] વીર્ય

રૂં સ્ત્રી ઝીણી રેતી. ં સ્ત્રી સ્ત્રી-લખા-

ણની શાહી સૂકવવા ભસરાવવાની રેત

રાખવાનું પાત્ર. ં પું ખોદાતો બહુ

રેતી નીકળે એવો ફનો. -તાળ વિં

રેતીવાળું. -તિયું નં રેતદાની (ર)

રેતીનું; રેતીવાળું. -તી સ્ત્રી પથ્થરનો

ઝીણો ભૂકો; વાહુકા

રેન (રે) સ્ત્રી [નુઓ રેણ = રજની] રાત
રેફ પું [સં.] અક્ષર ઉપર કરાવું રું (")
આવું ચિહ્ન

રેફ્રેક્ટર પું [ફ.] જેની અંદર મૂકેલી
વસ્તુઓ ઠંડી થઈ સારી રહે અથવા
ઠરી નય તેવું એક ચંત્ર-સાધન

રેખા (રે) પું [નુઓ રેખા] પાણીની
અત્યંત ઢોળાઢોળ; તેથી થયેલા કીચડ

રેખાખેખ અં [સરં રેખાખેખ] પરસેવાથી
નીતરવું

રેલ સ્ત્રી [ફ. રેલિ] પૂર(ર) પુષ્કળતા [લા.]

રેલ સ્ત્રી [ફ.] રેલવેનો પાટો. ંગાડી સ્ત્રી
આગગાડી

રેલછેલ, રેલમછેલ સ્ત્રી રેલીને છલકાઈ
જવું તે (ર) પુષ્કળતા [લા.]

રેલવું અંકિં રેલ આવવી; નેચથી વહેવું
(ર) જવું; પરવરવું (૩) સંકિં નેચથી

રેડવું (૪) ઢોળવું (૫) રેલમાં તાણી જવું
રેલવે (વેલાર્થન) સ્ત્રી [ફ.] આગગાડીનો માર્ગ.

રેડેશન નં [ફ.] આગગાડીને ઊભા
રહેવાનું સ્થાન; ત્યાં કરાવું તેનું મકાન વગેરે

રેલસંકટ નં પાણીની રેલથી ઊપજેલું સંકટ
રેલારેલ સ્ત્રી [રેલ' ઉપરથી] રેલમછેલ

રેલાવું અંકિં રેલો ચાલવો; ઢોળાવું
રેલો પું [રેલ' ઉપરથી] નાનો પ્રવાહ

રેવડી સ્ત્રી ખાંડની ચાસણી અને તકની
એક બનાવટ (ર) ખેડાલ; ફજેતી [લા.].

રેલાણાણાણ સ્ત્રી પૂરી ફજેતી
રેવત પું [સં. રેવ = ફજેતું] થોડો

રેવતાચળ પું [સં. રેવતાચળ] રેવત; ગિરનાર
રેવતી સ્ત્રી સત્તાવીસમું નક્ષત્ર (ર)

બલરામની પત્ની
રેવંચી સ્ત્રી [ફ. રાવદ્વીની] એક વન-

સ્પતિનો ગુંદર-એક ઔષધિ. ંનો
ગોળ પું નુલાખ માટે તેમ જ રંગ

વગેરે માટે વપરાતો રેવંચીનો ગુંદર
રેવંત પું [નુઓ રેવત] થોડો

રેલા [સં.], રંછ સ્ત્રી, નર્મદા નદી
રેશન નં [ફ.] ફાળવણી પ્રમાણે નિયત

પ્રમાણ - માપ (ર) ફાળવણી પ્રમાણેનું
સીધું. ંકાડ' નં [ફ.] રેશન માટેની

સીધાચિટ્ટી. - નિંગ નં [ફ.] જરૂરની
વસ્તુઓની નિયત ફાળવણી કરવી તે;

માપખંધી
રેશમ નં [ફા. અરેશમ] એક જાતના

કીડાની લાળના તંતુ કે તેનું બનાવેલું
કાપડ (ર) સ્ત્રી એક જાતની ઘોડી

[કા.]. - મી વિં રેશમનું (ર) રેશમ
જેવું સુંવાળું

રેષા સ્ત્રી [સં.] રેષા લીટી

રેસ સ્ત્રી [ફ.] ઘોડાડાની ધારત; તેને
લગતો નુગાર. ંકેર્સ પું [ફ.] ઘોડા-

દોડનું મેદાન
રેસાદાર વિં [રેસો + દાર] રેસાવાળું

રેસિડેન્ટ પું [ફ.] અંગ્રેજ અમલ વખતે
દેશી રાજ્યોમાં રખાતો અંગ્રેજ સત્તાનો

પ્રતિનિધિ [ફળ વગેરેનો]
રેસો પું [સં. રેષા ઉપરથી] તંતુ (વનસ્પતિ,

રેંકડી, રેં'ં) સ્ત્રી, - રો પું, નાની બળદ-
ગાડી (ર) ભારની નાની લારી

રેંકવું (રેં) અંકિં [પ્રા. રેફ] ગાય-
ભેંસનું બાંધડું

રેંછપેંછ (રેં પેં) વિં [નુઓ રં'ં]
નમાવું (ર) ઉત્સાહ વગરનું

રેંટ (રેં'ં) પું તિલુચુ રૉટ્ટ (મ. હેંટ = બે)
ગિલ્લીદંડાનો ખીજો દાવ

રેંટ (રેં'ં) પું [સં. અરવટ્ટ] કૂવામાંથી
પાણી કાઢવાની ઢોચકાંવાળા ચક્કરની

ચોળના. ંમાળ સ્ત્રી રેંટનાં ઢોચકાંની
ફરતી હાર; ઘટમાળ

રેંટિયાખારશ (-સ) (રેં'ં) સ્ત્રી ભાદરવા
વદ ખારશ (ગાંધીજીની જન્મતિથિ)

રેંટિયો (રેં'ં) પું [નુઓ રેંટ] હાથે સૂતર
કાંતવાનું ચકનું એક સાધન

રેંટુડો (રેં'ં) પું રેંટ [રહેંસવું
રેંસવું (રેં'ં) સંકિં [ફ. રેતિજ] નુઓ

રેચત સ્ત્રી [અ.] પ્રત્ન. ંવારી વિં (ર)
સ્ત્રી બારોખાર ખેડૂત ખાસેથી મહેસૂલ

ઉધરાવવી તે (જમીનદારીથી બાકી) કે તેને લગતું
 રૈવત, ૦૬, ૦૭, ૦૮ પું (સં.) ગિરનાર પર્વત
 રોડ વિં રોડકું
 રોડ વિં(૨) સ્ત્રીં ['રોડકું' ઉપરથી] રોડકી
 રોડકળ સ્ત્રીં, -ળાટ પું રોડું ને
 કળકું તે; રોડટ
 રોડટોડ વિં રોડકું કે રોડકું તે; કશો
 પણ વાંધો કે વિરોધ
 રોડડ વિં રોડકું (૨) સ્ત્રીં રોડડા પૈસા.
 -ડિયું વિં રોડડ વહેવાર કરનારું (૨)
 હાજરજવાબી. -ડી સ્ત્રીં દિવસના
 સાધારણ સમય ઉપરાંત સવારમાં જે
 વધુ કામે રોકાય તે કે તેની રોડડી
 મનૂરી. -ડું વિં ઉધાર ન રાખેલું પણ
 તરત આપેલું (નાણું) (૨) નગદ નાણું
 (નોટનહિ) (૩) [લા.] કાંઈ પણ છુપાવ્યા
 વિના તરત કહેલું (કથન) (૪) તેવો જવાબ
 રોડકું સંકિં [પ્રા. રક્ક (સં. રુધ્; કે રુ+
 ક્ક)] અટકાવલું; જવા આપવા કે થવા
 ન દેવું; આંતરલું (૨) કામે વળગાડવું;
 નોકરીમાં રાખવું (૩) વેપારધંધામાં
 નાખવું (નાણું) [અટકાયત
 રોડકાણુ નં રોડકું કે રોડકું તે (૨)
 રોડકટ સ્ત્રીં રોડું અને કટું તે; રડારોળ
 રોગ પું [સં.] બગાડ; વિકાર; તંદુરસ્તીમાં
 બગાડો; વ્યાધિ. ૦ચાળો પું રોગનો
 ફેલાવો. ૦દોગ પું વરસાદ વગેરેની પીડા
 રોગાન પું; નં [ફા. રોગનો તેલ, મીણ,
 લાખ વગેરેનું એક ભતનું મિશ્રણ (લાકડાં,
 છૂગડાં વગેરે ઉપર ચડાવે છે)
 રોગિયું, રોગિષ્ઠ, રોગી [સં.], રોગીકું
 વિં માંડું; રોગવાળું
 રોચક વિં [સં.] રુચિ કરાવે તેવું; ગમતું
 રોજ પું [ફા.] દિવસ (૨) એક દિવસની
 મનૂરી (૩) અં હમેશ. ૦ગાર પું
 ગુજરાન માટે કરવાનો ધંધો, નોકરી કે
 ઉદ્યમ. ૦ગારી સ્ત્રીં રોજગાર; કામધંધો.
 ૦નીશી સ્ત્રીં દરરોજના કામની નોંધ-

પોથી; ડાયરી. ૦ખરોજ અં [ફા.]
 રોજરોજ; દરરોજ. ૦સેળ પું દરરોજનો
 હિસાબ(૨) તે લખવાનો ચોપડો. -જિંડું
 વિં રોજનું. -જી સ્ત્રીં રોજગાર (૨)
 ગુજરાન (૩) રોજની આવક; પેદાશ
 રોજો પું [અ.] મોટા અને ધાર્મિક
 મુસલમાનની કંબર (૨) મુસલમાનનો
 દિવસનો ઉપવાસ [જંગલી પશુ
 રોજ નં [દિ. રોજી] થોડાને મળતું એક
 રોજિયો, રોજી વિં એક ભતનો કપાસ
 રોટલી સ્ત્રીં [સં. રોટ; દે. રુદિયા, રોટ્ટી]
 ધકંના લોટની પાતળી ગોળ વાની. -રો
 પું હાથે ચાપીને બનાવેલી બડી ભાખરી
 (૨) આજીવિકા [લા.]
 રોટી સ્ત્રીં [સરં દિ.] જુઓ રોટલી (૨)
 પાંડરોટી. ૦વહેવાર પું સાથે જમવા
 જમાડવાનો સંબંધ
 રોડું (રો) નં બરાબર પાકતા પહેલાં
 મુકાઈને ચીમળાઈ ગયેલું બેરસાદ સોપારી
 (૨) રાણું - જડ માણસ [લા.]
 રોડવલું અંકિં [પ્રા. રુલ (સં. હુલ કે
 હુલ)] ગબડાવલું
 રોડા પું ૦ખવવં [જુઓ રોડવલું] દોટ;
 ગબરડી. -ડી સ્ત્રીં દોટ; રોડા
 રોડું નં [સં. લોટ્ટી] ઈંડો કકડો
 રોણુ સ્ત્રીં [જુઓ રોન] રાતની ચોષ્ટી
 રોણું નં [પ્રા. રોવળ (સં. રોદન)] રુદન
 રોતડ, -ડું, -લ વિં ['રોડું' ઉપરથી] ઝટ
 રોઈ પડે એવું
 રોતું વિં ['રોડું' નું વંદનું] રડતું; રડયા કરતું
 રોડકું (-ણું) નં વીતકની કથની (૨) રુદન
 રોદન નં [સં.] રુદન
 રોધ પું [સં.] અટકાવ. ૦કે વિં [સં.]
 રોધ કરનારું. ૦ન નં [સં.] રોધલું તે.
 ૦તું સંકિં રોડકું; અટકાવલું
 રોત સ્ત્રીં [દં. રાજ્ડ] રાતની ચોષ્ટી માટે
 ફરવું તે [વિં રોતકવાળું
 રોતક સ્ત્રીં [અ.] તેજ; લપકો. ૦દાર
 રોપ પું ['રોપડું' પરથી] રોપો; છાડ.

ંણુ નં [સં.] રોપણું તે. ંણી સ્ત્રીં
 રોપણ; વાવણી
 રોપણું સંકિં [સં. રોપ] વાવણું (૨) જમીનમાં
 થોડું દાટીને ઊભું કરણું (૩) દાં વાંસડો
 રોપવો)
 રોપિત વિં [સં.] રોપણું
 રોપીટ સ્ત્રીં રોપટ; રોપું ને છાતી પીટવી તે
 રોપો પું બુઓ રોપ
 રોપ્ (ખ) (રો) પું [બુઓ રુઆખ]
 ભપકો; દબદબો; (૨) પ્રતાપ; તેજ; દાખ
 રોપડ વિં જડ; મૂખ; અરસિક
 રોમ પું; નં [સં.] રુવાંડું; રણું; શરીર
 ઉપરના વાળ
 રોસ નં [દં.] છટાલીનું નાણીનું શહેર.
 ંત વિં [દં.] રોમનું કે તેને લગતું
 કે તેનું રહેવાસી
 રોમહર્ષ પું [સં.] રોમાંચ (૨) વિં
 રોમાંચ કરે એણું
 રોમંથ પું [સં.] વાગોળણું તે
 રોમાવલિ, -લી, -ળિ, -ળી સ્ત્રીં [સં.
 રોમાવલિ-લી] રુવાંટીની હાર
 રોમાંચ પું [સં.] (લાગણીથી) શરીર
 ઉપરનાં રૂવાં ઊભાં થવાં તે. ંકે રોમાંચ
 કરે એણું; રોમહર્ષ. -ચિત વિં [સં.]
 રોમાંચ થયો હોય તેણું
 રોયલ વિં [દં.] એક ખાસ કદનો (છાપ-
 વાનો કાગળ) (૨) શાહી; દરબારી
 રોયલ્ટી સ્ત્રીં [દં.] લેખક વગેરેને નેમની
 કૃતિના વેચાણ ઉપર જે મહેનતાણું
 કરાવી આપવામાં આવે તે
 રોયું વિં ['રોપું' ઉપરથી] પીટયું; રડયું
 (સ્ત્રીઓની ગાળ)
 રોલ પું [દં.] આંકણી. ંર પું [દં.] ગળડે

તેનો ગોળ ઘાટ (જેમ કે, છાપખાનાનો;
 જમીન દાખવાનો)
 રોવડાવણું સંકિં, રોવાણું અંકિં
 'રોપું'નું પ્રેરક અને ભાવે
 રોપું અંકિં [પ્રા. રોવ (સં. રુવ)] રડણું
 (૨) સંકિં-ને રડણું; -નું દુઃખ કરણું,
 ગાણું (૩) નં રડણું તે; રોણ
 રોશન વિં [જા.] ચળકણું (૨) નહર. -નાઈ,
 -ની સ્ત્રીં (ધણા ત્રીવાઓનો) સામટો
 પ્રકાશ (૨) રુશનાઈ [રોષવાણું
 રોષ પું [સં.] ગુસ્સો. -ચિત વિં [સં.]
 રોહિણી સ્ત્રીં [સં.] ચોથું નક્ષત્ર (૨)
 ગળરામની માતા (૩) ચંદ્રની પટરાણી
 રોહિત વિં [સં.] ગણું (૨) પું હરિશ્ચંદ્ર
 રાત્રનો પુત્ર
 રોહિલા પું પહાણોની એક નતિ
 રોળ પું અધઓક; મરકા (૨) ગજબ;
 દાટ; પાચમાલી
 રોળણું સંકિં [પ્રા. રુલ (સં. રુલ ઉપરથી)]
 ચોળણું; મસળણું (૨) રગદોળણું; મેણું
 કરણું (૩) કચરી મારી નાળણું [જા.]
 રોંચું (રોં) વિં ગામડિયું; જંગલી;
 અસભ્ય. -ચો પું રામો; જડરો
 રોંદું (રોં) નં ત્રીજો પહોર; સમી-
 સાંજનો વખત. -ઢો પું ત્રીજો પહોરનું
 જમણું (૨) વાણું (૩) રોંદું
 રોંદ્ર વિં [સં.] રુદ્ર સંખંધી (૨) ભયંકર;
 ઉગ્ર (૩) પું રોંદ્રપણું; રુદ્રતા (૪)
 કાચ્યના નવ રસમાંનો એક
 રોંધ્ય વિં [સં.] રૂપાનું (૨) રૂપા જેણું.
 ંમહોત્સવ પું પચીસ વર્ષે ઊજવાતો
 ઉત્સવ
 રૌરવ નં [સં.] એક નરક

લ

લ પું [સં.] ચાર અર્ધસ્વરોમાંનો ત્રીજો
લઠ 'લેતું'નું ક્રૂં રૂપ. જેમ કે, લઠ જલું
ઈ૦. ૦ને અં [લેતુંનું અઠ્ઠ૦] ઉદા૦
'એને લઠને'

લઠિઓ પું [પ્રા. લઠ (સં. લઘ) ઉપરથી]
રાજની પાસે રહેતો મશ્કરો; લૌલો
લકડધકડ અં ધમધોકાર; અપાટાખંધ
લકડિયું વિં લાકડાનું (૨) કઠણ (૩) ઝાડને
પણ બાળી દે એવું (હિમ) (૪) મસાલા
રાખવાની ખાનાંવાળી લાકડાની પેટી

લકવો પું [અ. લક્વહ] શરીરનું એકાદ
અંગ રહી જવાનો રોગ; પક્ષાઘાત
લકીર સ્ત્રી૦ લીટી; રેખા

લકુ'(-ફ)ખો પું [અ. લુક્મહ] કોળિયો;
લાડવો; ફાયદો (કટાક્ષમાં)

લક્કડ ન૦ [સં. લક્કુડ; પ્રા. લક્કુડ] લાકડું
(બહુધા સમાસમાં વપરાય છે). ૦કામ
ન૦ લાકડાનું કામ; મુતારીકામ. ૦કોટ
પું લાકડાનો કોટ કે આંતરો (૨)
વહાણમાંથી જ્યાં લાકડાં ઊતરે છે તે
ડક્કો. ૦ખોદ પું એક પક્ષી. ૦ધક્કડ
અં જુઓ લકડધકડ. ૦પીઠ સ્ત્રી૦
લાટી; લાકડાનું પીઠું. ૦ફોડો પું લાકડાં
ફેાડનારો. ૦શી વિં લાકડા જેવું કઠણ
(૨) પું ૦મવ૦ જુઓ લક્કડશી લાકડું.
૦શી લાકડું પું એક મીઠાઈ. ૦સી વિં
જુઓ લક્કડશી. -ડિયું વિં (૨) ન૦
જુઓ લકડિયું

લક્ષ પું [સં.] લાખની સંખ્યા (૨) ધ્યાન
(૩) ઉદ્દેશ (૪) (તાકવાનું) નિશાન

લક્ષણુ ન૦ [સં.] ચિહ્ન; નિશાની (૨)
ગુણ; બીજી વસ્તુથી જુદો પાડનાર ખાસ
ધર્મ (૩) તેવા ધર્મનું કથન; વ્યાખ્યા
[વ્યા.] (૪) ઢંગ; આચરણ. ૦વંતું વિં
સુલક્ષણું (૨) (કટાક્ષમાં) નકારાં લક્ષણવાળું

લક્ષણુ સ્ત્રી૦ [સં.] લક્ષ્યાર્થનો બાધ
કરાવનાર શબ્દની શક્તિ [વ્યા.]

લક્ષધા અં [સં.] લાખ રીતે

લક્ષવસા અં અવશ્ય; જરૂર

લક્ષવું સંકિં [સં. લક્ષ] તાકવું (૨)
તાકીને ખેસવું (૩) અટકળ કરવી (૪)
શોધી કાઢવું; જોઈ જવું

લક્ષવેધી વિં ધારેલું નિશાન પાડનાર
લક્ષાધપતિ પું [સં.] લાખ રૂપિયાની
પૂંજવાળો; લખપતિ

લક્ષિત વિં [સં.] દેખાડેલું (૨) દેખેલું
લક્ષી વિં [સં.] લક્ષવાળું; લક્ષવું (સામાન્ય
રીતે સમાસને અંતે. ઉદા૦ 'એકલક્ષી')

લક્ષમણુ પું [સં.] રામનો નાનો ભાઈ;
મુમિત્રાનો પુત્ર

લક્ષ્મી સ્ત્રી૦ [સં.] વિષ્ણુની પત્ની; ધનની
અધિષ્ઠાત્રી દેવી; ચૌદ રત્નમાંનું એક
(૨) ધન; દોલત. ૦કાંત, ૦નાથ, ૦પતિ,
પું [સં.] વિષ્ણુ. ૦પૂજન ન૦, ૦પૂજા
સ્ત્રી૦ [સં.] આસો વદ તેરસને દિવસે
કરાતી લક્ષ્મીની પૂજા. ૦વંતું (-તું),
૦વાન [સં.] વિં પૈસાદાર

લક્ષ્ય વિં [સં.] લક્ષ આપવા જેવું (૨)
તાકવાનું; તાકી શકાય તેવું (૩) જોઈ
શકાય - જાણી શકાય તેવું; દર્શ્ય (૪)
ન૦ ધ્યેય (૫) લક્ષ; હેતુ (૬) નિશાન
(તાકવાનું) (૭) લક્ષ્યાર્થ (૮) જેનું લક્ષણ
બાંધવાનું હોય તે [વ્યા.]. ૦ખિંદુ ન૦
લક્ષ્ય; ધ્યેય. ૦વેધ પું [સં.] ધારેલા
નિશાનને તોડી પાડવું તે; ૦વેધિત્વ ન૦
લક્ષવેધીયણું. ૦વેધી વિં જુઓ લક્ષ-
વેધી. -ફરાર્થ પું [અર્થ] મુખ્યાર્થનો
બાધ થયે તેનો સંબંધી એવો જે બીજો
અર્થ લેવો પડે છે તે [વ્યા.]

લખ વિં [જુઓ લક્ષ્ય] દર્શ્ય (જગત માટે).

ઓરાશી ઓંચોરાશી લખ જન્મનું
ચક્ર

લખ વિં [નુઓ લક્ષ] લખ [પ.]
લખલુ નં [સં. લક્ષ] + લક્ષલુ; ચિહ્ન
લખલુ નં [‘લખલું’ પરથી] ટીપ; ચાટી
(દાત કે ઉધરાણાની).—લું નં લખવાનું
વતરલું; લેખલ (૨) લખલુ. —ત નં
કરાર; સહી સાથેનું લખાણ (૨) નસીબ-
ના લેખ. —ત પતર નં કાગળિયા
ઉપરનું લખાણ (૨) ગમે તેવું (કાચું કે
અચોક્કસ) લખાણ

લખપતિ પું લક્ષાધિપતિ

લખલખ વિં [સં. લક્ષ ઉપરથી; અથવા
સ્વં] અળકતું; સ્વચ્છ (૨) અં લખલખે
એમ. ંવું અંકિં ફાટવું; પીડા થવી
(૨) ચક્રચક્રું; અળકવું (૩) લવલવવું
લખલખવું અંકિં [સં. લ્પ] ત્રિપ્ત બૂખ
લાગવી; ત્રિપ્ત અભિલાષા થવી

લખલખાટ પું [સં. લ્પ ઉપરથી] અગ્રગાટ
(૨) લવારો (૩) સણકો; પીડા [બૂખ
લખલખાટ પું [સં. લ્પ ઉપરથી] ધખાણા;
લખલૂટ વિં [લખ (લક્ષ) + લટ (લટવું,
કે લોટવું)] પુષ્કળ; બેશુમાર

લખલું સંકિં [સં. લ્પ] લખાણ કરવું
લખલું સંકિં [સં. લ્પ, પ્રા. લક્ષ]
અવલોકવું; નેહું

લખલખા ઓં [‘લખલું’ ઉપરથી] ઉપરા-
ઉપરી કે સામસામી લખલું તે
લખાઈ ઓં લખવાનું મહેનતાણું. —લું
નં લખલું તે (૨) લખેલું તે. —પટ્ટી
(—ડી) ઓં લખલખા કરવું—વારંવાર
લખલું તે [નકામી ટકટક

લખારો પું [લખલખ; સ્વં] લવારો;
લખારો પું [‘લખ’ ઉપરથી] લખાની ચૂડી
વગેરે ખનાવનારો (૨) લખ ચડાવવાનું
કામ કરનારો

લખાલખ ઓં નુઓ લખલખા

લખાવટ [ઓં ‘લખલું’ ઉપરથી] લખાણ
(૨) લખવાની ઢબ [લિખિતગ
લખિતગ વિં [સં. લિખિતમ] (પત્ર) લખનાર;

લખેશરી વિં [સં. લેશર] તાલેવંત (૨)
પું લખપતિ [વાસલને]

લખોટવું સંકિં લખ ચડાવવી (માટીના
લખોટી ઓં [સં. લાક્ષા + વૃત્તક:] કાચ
કે પથ્થરની (રમવાની) નાની ગોળી.

—ટો પું મોટી લખોટી (૨) અગત્યના
કે સરકારી કાગળોનો સીલખંધ ખીડો

લખખલુ નં લક્ષલ [લેખ; નસીબ
લખ્યા લેખ પુંળંબંબં વિધિએ લખેલો
લગ અં + લગી; સુધી

લગટ વિં (૨) અં સળંગ; એકધાતું

લગડી ઓં સોના કે ચાંદીની પાટ

લગડું નં [સં. લગ ઉપરથી] ગધેડાનું
હાલડું કે ચોકડું (૨) બોલો

લગલુ અં [સં. લગ ઉપરથી] લગી; સુધી

લગત વિં [સં. લગ] લગતું; નજીકનું
(૨) ઓં સંબંધ; ધરોળો (૩) અં
પાસે; નેહો; લાગીને. —તી ઓં વગ; ચરમ.

—તું વિં સંબંધી; લાગુ પડતું; નજીકનું

લગન નં [સં. લગ્ન] નુઓ લગ્ન (૨)
લગની. ંગાળો પું લગનની મોસમ.

ંપડો પું વરના તરફથી કન્યાને ત્યાં
લગનનો શુભ દિવસ લખી, મોકલાવું
કંકડું પડીકું. ંસરા ઓં લગનગાળો.

—નિચો પું વરને તેડવા જનારો કન્યા
તરફનો સગો. —તી ઓં લડ; લહે; લત

લગલગ અં [દિ. લગ (દ્વિર્ભાવ)] પાસે;
અડોઅડ (૨) આસરે

લગાડવું સંકિં [‘લાગવું’નું પ્રેરક]
અડકાડવું (૨) ચોપડવું (૩) વળગાડવું;
લાગુ કરવું

લગાડવું સંકિં સળગાવવું

લગાતાર અં લાગલાગટ; સતત

લગામ ઓં [ફા.] થોડાના મોંનું લોહાનું
ચોકડું (૨) તેને ખાંધેલી હાંકનારના
હાથમાં રહેતી દોરી (૩) અંકડા [લા.]

લગાર (—રેક) વિં થોડું (૨) અં થોડા
વખત માટે

લગાવવું સંકિં [‘લાગવું’નું પ્રેરક]; નુઓ
લગાડવું નં ૧ (૨) મારવું; ઠાકવું

લગી અં લગણ; સુધી
 લગીર(—રેક) વિં જુઓ લગાર
 લગે અં + લગી
 લગેજ નં [ફ.] (રેલવે) ઉતારુને સામાન.
 [૦ંકરવું = ઉતારુને સામાન લગેજના
 ખાસ ડબ્બામાં મોકલવે (૨) સરસામાન
 જોખાની રસીદ દેવાવી]
 લગોલગ અં [દે. લગ = નજીક] છેક પાસે;
 અડને (૨) લગલગ; પાસે
 લગ્ગ વિં [સં.] લાગેલું; વળગેલું (૨) લીન;
 આસક્ત (૩) નં જેલો સમય પૃથ્વી
 એક રાશિમાં રહે તેલો વખત (૪) કોઈ
 શુભ કાર્ય કરવાનું મુહૂર્ત (૫) પરણવાનું
 મુહૂર્ત (૬) પરણવું તે; વિવાહ
 લઘરવધરે વિં ચીયરેહાલ
 લઘિયા સ્ત્રીં [સં.] લઘુપણું (૨) આડ
 સિદ્ધિઓમાંની એક—અતિલઘુ થઈ જવું તે
 લઘુ વિં [સં.] નાનું (૨) હલકું (૩) સહેલું
 (૪) હરવ; એક માત્રાનું. ૦ંકંસ પું
 () આવે કૌંસ. ૦ંકોણુ પું ૯૦° થી
 નાનો કોણ; ‘એકચૂટ એન્ગલ’ [ગ.].
 ૦ંતમ વિં સૌથી નાનું (૨) પું અમુક
 રકમોમાંની દરેકથી જેને શેષ વિના
 લાગી શકાય એવી નાનામાં નાની રકમ.
 ૦ંતમ સાધારણ અવયવી, ૦ંતમ
 સાધારણ લાભ્ય પું જુઓ લઘુતમ.
 ૦ંતા સ્ત્રીં [સં.] ૦ંતાવાચક વિં
 લઘુતા ખંતાવનાર. ૦ંમતી સ્ત્રીં થોડા
 મત ધરાવતો પક્ષ (૨) એવા લોકો
 (૩) થોડા મત હોવા કે ધરાવવા તે.
 ૦ંલાઘવી સ્ત્રીં ચાલાકી; પેચ; યુક્તિ.
 ૦ંલિપિ સ્ત્રીં બોલેલું જલદી લખી
 શકાય તેવી ટૂંકા સંકેતોવાળી લિપિ;
 ‘શોર્ટહેન્ડ’. ૦ંલેખન નં લઘુલિપિમાં
 લખવું તે. ૦ંશંકા સ્ત્રીં પેશાબની હાજત
 લચક સ્ત્રીં લચકાતી ચાલ (૨) મચકોડ
 લચકલચક અં [‘લચક’ ઉપરથી] લચકે
 ને લચકે; મોટે મોટે કોળિયે; ઉતાવળથી
 લચકવું અંકિં લચી જવું (૨) કરમોડાવું;

સાંધામાંથી ઊતરી જવું (૩) મદથી ચાલતાં
 હમ્મરેથી જરા મરડાવું
 લચકો પું લોચો (૨) લચકો દાળ. ૦ંદાળ
 સ્ત્રીં હીલા દાળ (પ્રવાહી અને ભભરી
 વચ્ચેની) [અને લોંદા જેવું હોય તેમ
 લચપચ અં [રવં] પ્રવાહીથી તરળોળ
 લચવું અંકિં ભારથી નમી જવું
 લચ્છો પું માંલે; પાયેલા દોરની આંટી
 લજવવું સં કિં [સં. લજ્] લાગે તેમ
 કરવું; લજવવું
 લજ્જડવું સંકિં ‘લાજવું’નું પ્રેરક
 લજ્જભણી સ્ત્રીં [‘લાજ’ ઉપરથી] એક
 છાડ (અડવાથી તેનાં પાન સંકોચાઈ
 નય છે). —ણું વિં લાજ પમાડે તેલું;
 લાજ આવે તેલું; શરમજનક
 લજ્જવવું સંકિં જુઓ લજ્જડવું
 લજ્જત સ્ત્રીં [ઘ.] મજ; લિજ્જત
 લજ્જત સ્ત્રીં [સં.] લાજ; શરમ (૨) અપક્રીતિ.
 ૦ંહીન વિં [સં.] શરમ વિનાનું; બેશરમ.
 —જિજ્ઞાસુ વિં [સં.] લજ્જા પામેલું; શરમાયેલું
 લટ સ્ત્રીં [સં. લટ્વા] થોડા વાળની સેર
 (૨) વડની મૂળી (૩) અમુક (સૂતરના)
 તાર કે દોરાની આંટી (૪) મોતીની સેર
 લટક સ્ત્રીં [‘લટકવું’ ઉપરથી] લટકો (૨)
 છટા; ખૂળી; શેલી. ૦ંણુ, ૦ંણિયું વિં
 [‘લટકવું’ ઉપરથી] લટકવું; ઝૂલવું (૨)
 નં કાતનું એક લટકવું રહેલું બરેણું
 લટકવું અં કિં ઝૂલવું; લખડવું; ટંગાવું.
 (૨) આધાર રહિત થવું; વચ્ચે રખડી
 જવું [લા.]
 લટકાવવું સંકિં ‘લટકવું’નું પ્રેરક
 લટકાણું વિં લટકાવાણું (૨) લટકા કરનારું
 લટકું નં લટકો; નખરું. —કો પું શરીરનો
 મોહક હાવભાવ-ચાળો; નખરું. —કોમટકો
 પું આંખ અને શરીરનો ચાળો; નખરું
 લટપટ વિં [રવં] પ્રેમાસક્ત; એકબીજાને
 વળગેલું —ચોટેલું (૨) સ્ત્રીં ધાલમેલ;
 ખટખટ. —ટિયું નં હજમની અસ્રો ધસ-
 વાની ચામડાની પટી

લટવું અઠ્ઠિં નમી પડવું
 લટાર સ્ત્રીં આટો; ફેરો; ચક્કર
 લટિયું નં [નુઓ લટ] વાળ (જરા તુચ્છ-
 કારદર્શક) [(૪) પુંં લમરડો
 લટ્ટુ વિં નરમથેશ (૨) પરવશ (૩) સ્તબ્ધ
 લઠ વિં [પા. લટ્ટિ (સં. યટ્ટિ) = લાડી] નહું
 ને મળ્યૂત (૨) પુંં ડગોરો. -ઠિયું વિં
 લહું (૨) નં ગાડાનો નીચલો ભાગ જેમાં
 લહો રહે છે. -ઠિ'(-હી')યું વિં લહ; મળ્યૂત (૨) લુચ્યું. -હૂ વિં (૨) પુંં
 નુઓ લહ. -હૂં સ્ત્રીં નાનો લહો. -હૂં
 પુંં ગાડી કે ગાડાનાં પેડાંની લોઢાની ધરી
 (૨) લહ માણસ [સ્વભાવનું
 લડકણ(-ણું)(લ') વિં ટંડાળોર; લડવાના
 લડત (લ') સ્ત્રીં લડાઈ [ઝાકરું
 લડવું વિં લહ; અલમસ્ત (૨) નં તેવું
 લડખડવું અઠ્ઠિં લડખડિયું ખાવું
 લડખડિયું નંડોકર ખાઈ લપડી પડવું તે
 લડવાડ (લ') સ્ત્રીં ['લડવું' પરથી] ઝડડો;
 કનિયો; વડવાડ. -ડિયું વિં લડયા
 કરવાના સ્વભાવવાળું (૨) જેને કારણે
 લડાઈ ચાલતી હોય તેવું
 લડવું (લ') સંકિં [સં. લટ્] વઢવું;
 કપડો દેવો (૨) અઠ્ઠિં સામસામે
 વાદવિવાદ, ટંટો, બોલાબોલી, મારામારી
 કે યુદ્ધ - લડાઈ કરવાં (૩) કોટે' ચડવું
 (૪) અણખનાવ થવો [લા.]. -વૈયો પુંં
 ચોક્કો [જંગ (૨) ટંટો; ધંધડો
 લડાઈ (લ') સ્ત્રીં ['લડવું' પરથી] યુદ્ધ;
 લડાક(-કું) (લ') વિં લડકણું
 લડાયક (લ') વિં લડી શકે તેવું (૨)
 લડાઈના ખપનું (૩) લડકણું
 લડાવવું સંકિં ['લાડ' ઉપરથી] લાડ કરવાં
 લડાવવું (લ') સંકિં 'લડવું'નું પ્રેરક
 લડી સ્ત્રીં ['લટ' ઉપરથી] એક નતની
 વસ્તુઓની સંકિત કે માળા (૨) દોરાની લટ
 લટ્ટુ પુંં [સં.] લાડુ
 લઢણ સ્ત્રીં લત; ટેવ (૨) પદ્ધતિ
 લણણી સ્ત્રીં લણવાની ક્રિયા. -વું સંકિં

[સં. લટ] તૈયાર થયેલા પાકને કાપવો
 (૨) ફળ મેળવવું [લા.]
 લત સ્ત્રીં લગતી (૨) ટેવ; વ્યસન
 લતા સ્ત્રીં [સં.] વેલ
 લતાડ સ્ત્રીં; પુંં લાત; પાટું (૨) ફેરવી
 તોળવું તે; ફરી જવું તે (૩) ગોચ; ગોચું
 લતામંડપ પુંં [સં.] લતાઓનો માંડવો
 લતાં નળવળ [સં. લત્તક કે ફા. લત્તક] લગાડાં
 લત્તો પુંં [મા.] ચાહેરનો ભાગ; મહોદલો
 લથડપથડ અઠ્ઠિં [સ્વ.] પાણીથી ભીંજઈને
 તરળોળ હોય તેમ (૨) નુઓ લથરપથર
 લથડવું અઠ્ઠિં ઠોકરથી ગોચું ખાવું
 (૨) બોલતાં અચકાવું (૩) દૂળણું પડી
 જવું (માંદગીથી)
 લથડિયું નં ગોચું; અડખડિયું
 લથળથ અઠ્ઠિં [સં. કિપ્ + ખાપ] એકબીજાને
 જોરથી વળગ્યા હોય તેમ [અસ્તવ્યસ્ત
 લથરપથર અં ઢીલું લળડતું હોય એમ;
 લદખદ અં [સ્વં કે સં. લપ્ ઉપરથી]
 પ્રવાહીથી ભરપૂર લચકા જેવું હોય તેમ
 (૨) ઢીલા પદાર્થમાં પડી ખરડાયેલું હોય
 એમ (૩) લીન; ચકચૂર
 લદાવું અઠ્ઠિં 'લાદવું'નું કર્મણિ
 લપ સ્ત્રીં [સં. લિપ્ ઉપરથી] પીડા; કપાધિ લડકું
 લપ અં [સ્વં] જલદી; ચટ
 લપકલપક અં [સ્વં] લપાલપ; લપકે
 લપકે (૨) લપકારા મારતું હોય એમ;
 લખકલખક; રહી રહીને વેદના યાગ એમ
 (જેમ કે, ચૂમડામાં) [મારવા
 લપકવું અઠ્ઠિં [સ્વં] લપકારા થવા -
 લપકારો પુંં છાંને લખક લખક બહાર
 કાઢવી તે (૨) વેદનાથી કે ભયથી કોઈ
 પણ અવચનનું લખક લખક થવું તે
 લપકારો પુંં [સં. લ્પ ઉપરથી] તોહડાઈથી
 વધારેપડતું બોલવું તે; લપકો
 લપકો પુંં [સં. લિપ્] ગંદા પદાર્થનો
 લચકો (૨) ડામ
 લપકો પુંં [સં. લ્પ ઉપરથી] તોહડાઈથી
 વધારેપડતું બોલવું તે (૨) લપકારો

લપછપ સ્ત્રીં ધાલમેલ

લપટ સ્ત્રીં [રવં; સં. લિપ્ ઉપરથી] ઝપટ

(૨) અડફટ (૩) પેચ; ફાંદો (૪) તલ્લીન;

મશગૂલ. ંઝપટ સ્ત્રીં ઓચિંતી ઝૂંટ

મારવી તે. ંધું અં કિં સરકું

લપટાવવું સંકિં 'લપટવું', 'લપટાવું'નું પ્રેરક

લપટાવું અંકિં [સં. લિપ્] ચીકટમાં

ખરડાવું (૨) લલચાવું; ફસાવું [લા.]

લપટું વિં [જુઓ લપટવું] સમ્મડ નહિ

તેવું; ઢીલું

લપડંગ વિં ખૂબ ઊંચું

લપડાક સ્ત્રીં [સં.] લપડ; તમાચો (૨)

ઠપકો કે ખત્તા ખાવી તે [લા.]

લપરડો પુંં જડો લેપ; લપેડો

લપલપ સ્ત્રીં [રવં; સં. લર્] બકબક;

લવારો (૨) અં ચપચપ; ઝડપથી (૩)

લખૂક લખૂક. -પાટ પુંં; સ્ત્રીં લવારો;

ખકવાટ (૨) ઉતાવળ; ધાંધલ. -પિયું

વિં લપલપાટ કરનારું

લપવું અંકિં [સં. લિ, લર્] સંતાવું

લપસાણું વિં લપસી પડાય એવું (૨)

નં લપસી પડાય એવી જગ્યા

લપસવું અંકિં ખસી પડવું; સરી જવું

(૨) પતન થવું [લા.]

લપાવું અંકિં સંતાવું (૨) સોડમાં

ભરાવું; અડોઅડ દળીને ગોઠવાવું

લપૂડું વિં [સં. લર્] લપલપિયું; વાતોડિયું

(૨) પેટમાં વાત ન રહે તેવું

લપેટવું સંકિં વીંટવું (૨) સંડોવવું [લા.]

લપેડવું સંકિં લપેડો કરવો

લપેડો પુંં [સં. લિપ્] લપરડો; જડો લેપ

લપ્પટ વિં [સં. લિ ઉપરથી] ખરોખર

સમ્મડ ચોટેલું

લપ્પડ સ્ત્રીં [રવં] લપડાક

લપ્પનછપ્પન સ્ત્રીં; નં પંચાત; છૂપી

ધાલમેલ (૨) દોઢડહાપણ; તીનપાંચ

લપ્પો પુંં [અ. લ્પ = વીંટાળેલું] ભરચક

કસબવાળું રેશમી વણાટનું કપડું (૨)

મોટું ઢંગધડા વગરનું થીંગડું [લા.]

લફડ(-ર)ફફડ(-ર) અં [રવં] લખડતું;

આમતેમ ઊડ્યા કરતું તથા પગે અટવાતું

હોય તેમ; અવ્યવસ્થિત

લફડું નં [રવં] લીંટનો લખકો (૨)

(વસ્તુ કે કામ કે માણસ વળગવાથી

થતું) નડતર; પીડા; ઉપાધિ [લા.]

લફડું વિં [તુર્કી લ્પ(-ફ)ગ] કપટી;

દગલખાજ (૨) લંપટ; વ્યભિચારી (૩)

નફટ; નિર્લગ્ન

લખ અં [રવં] એવા અવાજ સાથે

(મોંમાં મૂકવું) (૨) લપ; જલદી. ંક લખક

અં જુઓ લપક લપક. ંકારો પુંં

જુઓ લપકારો. ંકો પુંં જુઓ લપકો

લખડવું અંકિં [સં. લ્પ] જુઓ લટકવું

લખટરું વિં 'લખડવું' ઉપરથી) નખળું;

ક્ષીણ (૨) નરમ; પોચું

લખકાવું અંકિં [જુઓ લખખદ] પ્રવાહીથી

તરખોળ થવું કે ખરડાવું (૨) સંડોવાવું;

ફસાવું [લા.] [ખાલવું તે; લપકારો

લખરડો પુંં [સં. લર્] તોછડાઈથી વધારે પડવું

લખલખ અં [રવં] એવા અવાજ થાય

તેમ (જેમ કે, કૂતરાના ચાટવાનો) (૨)

ઉતાવળે (૩) લખુલખુ

લખાચો પુંં [લ્વાદ (ફા.) + ચો (ચેહ ફા.)

મેલાં ફાટેલાં લગડાંનો જથો (૨) ભાંગ્યા-

તૂટ્યા સરસામાનનો જથો (૩) (ખહુ

કીમતી નહિ એવો) ધરવાખરો (તિરસ્કા-

રમાં ને ખહુધા ખવંખંમાં)

લખાડ(-ડી) વિં [સં. લર્ ઉપરથી] જૂઠું

ખોલવાની ટેવવાળું. -ડી સ્ત્રીં જૂઠાણું

લખુલખુ, લખુલખુ, લખૂકલખૂક અં

ખીકથી લપ લપ થાય તેમ

લખોતરું વિં જુઓ લખતરું

લખધ વિં [સં.] મળેલું. ંપ્રતિષ્ઠ જેની

પ્રતિષ્ઠા જામેલી છે તેવું; પ્રતિષ્ઠિત. -ધધા

સ્ત્રીં દુગ્ધા; પીડા; ખેરીછાકરાંની જંગળ.

-ધધ સ્ત્રીં પ્રાપ્તિ; સિદ્ધિ

લખખેડ અં [અ. લ્ખેક] 'સેવામાં હાજર

હું' 'જ સાહેબ' એવા અર્થનો ઉદ્ગાર

લભ્ય વિં [સં.] મળી રાકે એવું
 લમણા(-ણાં)ઝીકે સ્ત્રીં માયાઝીકે
 લમણું નં, -ણાં પું ગાલની કપરનો
 કાન આગળનો માથાનો ભાગ
 લય પું [સં.] નાશ; પ્રલય (૨) લીનતા;
 એકતારથઈ જવું તે (૩) વિરામ (સંગીતમાં)
 (૪) નૃત્ય, ગીત અને વાદ્યની સમતા
 (સંગીતમાં) (૫) કોઈ સ્વર કાઢવામાં
 લાગેનો સમય (દ્રુત, મધ્ય અને વિલંબિત)
 (૬) ગાવાનો ઢંગ; સ્વર કાઢવાનો ઢંગ
 લયલા સ્ત્રીં [અ.] ફારસી સાહિત્યની એક
 પ્રસિદ્ધ માશુક. ૦મજનૂન નં બં વં
 લયલા અને તેનો આશક મજનૂન; ફારસી
 સાહિત્યમાં આશક માશુકની એક પ્રસિદ્ધ
 બોલી
 લયાનત સ્ત્રીં [નુઓ લાનત] લ્યાનત;
 શરમ; નામોશી (૨) ઘિઝાર; ફિઝાર; કંદુવા
 લલકાર પું [રવં] [સં. લલ્કાર] લલકારવું તે
 (૨) લલકારેલું ગાન. ૦વું સં કિં લાંબે
 સ્વરે ગાવું (૨) ખૂમ ખાડવી (૩) હાંકવા
 -જલદી ચલાવવા ઉરકેરવું-ઉત્તેજિત કરવું
 (૪) લડાઈનું આહ્વાન કરવું; પડકારવું
 લલચાલવું સંકિં 'લલચાવું'નું પ્રેરક
 લલચાવું અં કિં [નુઓ લાલચ] લાલચમાં
 ફસાવું (૨) મોહિત થવું (૩) લાલસા કરવી
 લલના સ્ત્રીં [સં.] મુંદર સ્ત્રી
 લલાટ નં [સં.] કપાળ. ૦રેખા સ્ત્રીં [સં.]
 વિધાનાએ લલાટે લખેલા નસીબના લેખ
 લલામ વિં [સં.] મુંદર; રમણીય
 લલિત વિં [સં.] મનોહર; મુંદર (૨) પ્રિય;
 ગમે એવું (૩) નાનુક; કોમળ (૪) પું
 એક છંદ. ૦કલા (-ગા) સ્ત્રીં 'ફાઈન
 આર્ટ'; મન અને કલ્પનાના શ્રમ પર
 મુખ્ય આધાર રાખનાર કલા. ઉદાં
 ચિત્રકળા, સંગીત હં. -લા સ્ત્રીં [સં.]
 નુવાન મુંદર સ્ત્રી [લોહપતા
 લહુતા સ્ત્રીં [સં. લહુ ઉપરથી] નુઓ
 લલોપતાં નં ૦બં ૦, લલ્લોપરથી સ્ત્રીં
 [સં. લહુ ઉપરથી; સરં દે. લલ્લિ=
 પુશામત] સવાસલાં; પુશામત

લવ વિં [સં.] થોડું (૨) પું અંશ (૩)
 નિમેષનો છટો ભાગ (૪) રામનો પુત્ર
 લવ સ્ત્રીં [પ્રા. (સં. લવ)] લવારો
 લવચીક વિં [મ.] ભાગે નહિ પલ્લવળે એવું
 લવણુ નં [સં.] મીઠું
 લવરી સ્ત્રીં [નુઓ લવણું] લવારો
 લવલવ સ્ત્રીં લવારો; બકબકાર (૨) અં
 લવલવ દરે તેમ. ૦વું અં કિં લવલવ
 કરવું. -વાટ (-રો) પું લવારો
 લવલીન વિં તલલીન
 લવલેશ વિં [સં.] થોડું (૨) અં ૦રા
 પણ; તલમાત્ર (૩) પું બહુ જ થોડો અંશ
 લવણું અં કિં [પ્રા. લવ (સં. લવ)]
 લવારો કરવો
 લવંગ નં [સં.] લવિંગ; એક તેલનો.
 -ગિયું વિં લવંગ જેવું કે જેવડું (૨)
 નં કાનનું એક ધરેણું
 લવાજમ નં [અ. લવાજિમ] અમુક મુદતે
 આપવાની રકમ (જેમ કે, યજમાની,
 વર્તમાનપત્રની)
 લવાદ પું [અ. લિવાજ] પંચ (૨) પંચાતિયો.
 -દી વિં લવાદ સંબંધી (૨) સ્ત્રીં
 લવાદનું કામ
 લવાર (વા') પું (આમ્ય) હુદાર. -રિયાં
 નં ૦બં ૦બં હુદારનું કામ કરતી બિખરી
 જેની એક ભત
 લવારું નં બદરીનું બચ્ચું
 લવારો પું [નુઓ લવણું] લવરી; બકવાટ
 લવિંગ નં નુઓ લવંગ (૨) એ આકારનો
 (બંદૂક, સ્ત્રવ વગેરેનો) નાનો ભાગ. -ગિયું
 વિં (૨) નં નુઓ લવગિયું
 લવૂરિયું (૨) નં, લવૂરો પું નખ કે
 નોરથી લહેલો કમરડો
 લંચો પું છમનો લોળો
 લશ્કર નં [ફા.] સૈન્ય (૨) ટોળું; ધારિયું
 [લા.]. -રી વિં લશ્કરનું, -ને લગતું
 લસણુ નં [સં. લસુન] એક કંદ. -ણિયું
 વિં લસણવાળું (૨) લસણ જેવું (જેમ
 કે મૂળો). -ણિયો પું લસણની નાની

કળી જેટલો તપખીરિયા રંગનો
એક મણિ [લસરકાભેર
લસરક લસરક અં [રવં] અપાટાખંધ;
લસરકો પું [રવં] અપાટાથી ખેંચવું કે
ધસડું તે (ર) ધસરકો
લસલસ અં [સં. લસ] લસલસતું હોય
એમ. ંવું અં કિં ચળકવું; તેજ
મારવું (ર) ધી તેલથી તરખોળ હોવું (૩)
આનંદમાં ખેલવું કે નાચવું
લસતી વિંઓ [સં.] શોભતી; ચળકતી
લસોટવું સંકિં લસરકે ધૂંટવું - વાટવું
લસસી સ્ત્રીં દૂધ અને પાણીનું શરબત
લહર(-ર)વું અં કિં લહરીઓ ઊઠવી
લહર(-રી) સ્ત્રીં [સં.] તરંગ; મોન્નું
લહાણુ (લ) નં [પ્રા. લહ (સં. લામ)]લાભ;
નફો. -ણી સ્ત્રીં [સરં દે. લાહણ = ખાધ
વસ્તુની ભેટ] શુભાસીને પ્રસંગે ભેટની
વહેંચણી. -ણું નં શુભાશુભ પ્રસંગે
નાતીલા વગેરેમાં કરાતી વહેંચણી
લહાવ(-વો) (લ) પું [પ્રા. લહ (સં. લમ્)]
આનંદનો ઉપભોગ(ર) આરતો; ઓરિયો
લહિયો પું [પ્રા. લિહ; સં. લિહ્] લખવાનું
કામ કરનારો માણસ
લહે (લહે) સ્ત્રીં [લહેવું] લગની; તાન
લહેકવું (લહે) અંકિં [સં. લહ] ઝૂલવું
(ર) લહેકાથી ચાલવું, ખેલવું વગેરે જેવી
ક્રિયા કરવી (૩) ફરફરવું
લહેકો (લહે) પું [ન્યૂઓ લહેકવું] શરીરનો
મોહક ચાખો કે મરોડ(ર) વણ્ લંબાવીને
કે રાગડો તાણીને ખેલવું તે
લહેજત (લહે) સ્ત્રીં [ન્યૂઓ લમ્જત]મજ
(ર) રસ; સ્વાદ. ંઠાર વિં લહેજતવાળું
લહેર (લહે) સ્ત્રીં [સં. લહરી ઉપરથી] તરંગ;
મોન્નું (પાણી, પવન કે વિચારનું) (ર)
ઊંચ કે કેફની અસર (૩) લીલાલહેર (૪)
મજ; ચમન. ંવું અં કિં તરંગ ઊઠવો;
મોન્નની લહરી ચાલવી. -રિયું નં
મોન્નની ભાતનો સાદ્યો (ર) સ્ત્રીઓનું
કોટનું એક ધરેણું (૩) ઝાકું. -રી વિં

આનંદી (ર) તરંગી (૩) ધરકી(૪) હડાઈ
(૫) સ્ત્રીં લહેર; મોન્નું
લહેવું (લહે) સં કિં [પ્રા. લહ(સં. લમ્)]
ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવું (ર) સમજવું;
પિછાનવું(૩) ભાળવું(૪) પ્રાપ્ત કરવું; મેળવવું
લળકવું અંકિં [સં. લલ્] ચમકારા મારવા;
ચળકવું (ર) ઉમંગથી ડોલતાં ડોલતાં
આવવું (૩) લાલસા કરવી
લળવું અંકિં [સં. લલ્, લલ્] નમવું (ર)
પ્રેમથી ઉમંગકામાં આવવું (૩) ન્યૂઓ
લળકવું
લંક પું પાતળી સ્ત્રી મરનો લાંક; મરોડ
લંક, ંપુરી, -કા [સં.] સ્ત્રીં રાવણની
નગરી (ર) સિંધોત
લંગડ વિં [સં. લંગ ઉપરથી; ફા. લંગ] લુંકું;
ખોડું; પાંગળું. -ડાવું અંકિં લંગડું
ચાલવું. -ડી(ં) ડોડી) સ્ત્રીં એક રમત.
-ડું વિં લંગડ
લંગડો પું એ નામની નતની કેરી કે આંખો
લંગર નં [ફા.; દે. જંગર] વહાણ થોભાવી
રાખવા જમીનમાં લરાય તેમ નાખવાનું
વાંકા અંકોડાવાળું એક સાધન (ર)
સદામત; લંગરખાનું (૩) સ્ત્રીઓનું પગનું
એક ધરેણું (૪) એક છેડે વજન ખાંચેલી
દોરી; લંગીસ (૫) લાંબી હાર; લંગાર
[લા.]. ંખાનું નં સદામત; લંગર. ંવું
સંકિં લંગર નાખી વહાણ થોભાવવું
(ર) એકને બીજું વળગાડી સાંકળ કે
હાર કરવી (૩) ફંદામાં નાખવું [લા.]
લંગાર સ્ત્રીં [ન્યૂઓ લંગર] લાંબી હાર;
પંક્તિ (ર) સાંકળ. ંવું સંકિં ન્યૂઓ
લંગરવું
લંગાવું અંકિં [સં. લંગ] લંગડાવું
લંગીસ નં પતંગના દિવસોમાં રમાતું લંગર
લંગૂર નં [ન્યૂઓ લંગૂલ] પૂંછડું. -ર
(-રિયો) પું વાંદરો
લંગૂલ નં [સં.] લાંગૂલ; પૂછડી
લંગોટ પું [સરં કાનડી લગૂટી] લંગોટી
જેવી લાંબી પટ્ટીવાળું તથા લંગોટીની

પેડે પહેરાવું શરૂઆતમાં ત્રિકોણ કકડા-
વાળું એક વસ્ત્ર. ૦ખંધ વિં લગોટ
પહેરેલું (૨) બ્રહ્મચારી. -ટિયું વિં
લગોટી પહેરતું; નાની ઉંમરનું. -ટિયોપું
બાળપણનો મિત્ર (૨) બાવો. -ટી સ્ત્રી
માત્ર ઈંદ્રો દંકાય તેમ દરમરે બાંધેલી
પટ્ટી કે દોરી સાથે ખેંચીને બાંધવાની
લગણની પટ્ટી. -ટો પું મોટો લગોટ
લંધન નં [સં.] નુઓ ઉલ્લંધન (૨) લાંધણ.
-નીય વિં બોળંગી કે ઉથાપી શકાય
એવું. -વું સં કિં નુઓ ઉલ્લંધવું (૨)
લાંધવું
લંધાવું અં કિં નુઓ લંગાવું (૨)
બોસવાઈ જવું. ઉદા. શાક લંધાઈ ગયું
લંપટ વિં [સં.] લપટાઈ લટ બની ગયેલું
(૨) વ્યભિચારી; વિપત્તી
લંબ વિં (૨) પું [સં.] 'પરેન્ડકચુલર'
[ગ.] (૩) વિં (૪) પું બોળબો (૫)
દરિયાનું પાણી માપવાની દોરી. ૦ક પું
[સં.] પરિચ્છેદ; અધ્યાય. ૦કણું વિં [સં.]
લાંબા કાનવાળું (૨) પું ગથેડો. ૦ગોળ
વિં (૨) પું અંકાર; 'હલિન્સોઈડ' [ગ.].
૦ચોરસ વિં (૨) પું 'રેક્ટેન્ગલ' [ગ.].
-ભાઈ સ્ત્રી લાંબાપણું કે તેનું માપ.
-માણુ નં લાંબાપણું; દ્વરતા (૨) લંબાવવું
તે. -બાવવું સં કિં 'લંબાવું' પ્રેરક.
-આવું અંકિં લાંબું થવું (૨) ધણો
વખત ચાલવું
લંબૂશ (-સ) વિં ['લંબ', 'લાંબુ' ઉપરથી]
સાધારણથી વધારે લાંબું કે લંચું (૨)
પું તેલું માણસ
લંબોદર વિં [સં.] દુંદાળું (૨) પું ગણપતિ
લા [અ.] નંકારદર્શક પૂર્વગ. ઉદા. લાંબલાજ
લાંબમેરી સ્ત્રી [દં.] પુસ્તકાલય
લાંબલાજ વિં [અ.] નિરૂપાય; લાચાર
લાંબલાહ ઇલલલાહ મુહંમદરેસુ-
લુલલાહ શંખં [અ.] 'અલ્લા સિવાય
કોઈ અલ્લા નથી, ને મહંમદ એના રસુલ
છે' એ ક્લોમો-ધરલામનો મુખ્ય સિદ્ધાંત

લામસન્સ નં [દં.] પરવાનો
લાકડ નં નુઓ લક્કડ. -લી સ્ત્રી મોટી;
લાડી. -કું નં [સં. લક્કુડ; પ્રા. લક્કુડ]
આડનાં સૂકાં થડ ડાળ વગેરે (૨) બળતણ
(૩) આડખીસી; નડતર; મોદ [લા.]
લાક્ષણિક વિં [સં.] લક્ષણ સંબંધી;
લક્ષણથી સૂચિત થતું (૨) લક્ષણ
સંબંધી (૩) ખાસ લક્ષણ સૂચવનારું;
આખા વર્ગનું સૂચક. ૦તા સ્ત્રી
લાક્ષા સ્ત્રી [સં.] લાખ. ૦ગુહ નં
લાખનું બનાવેલું ઘર. ૦રસ પું લાખનો
રસ; અળતો
લાખ સ્ત્રી [સં. લાક્ષા] ખાખરો પીપળો
ખોરડી વગેરે પર થતા ટીકાઓએ
બનાવેલો એક પદાર્થ
લાખ પું [સં. લક્ષ] સો હજાર. ૦પસાય
પું (૨) સ્ત્રી [પ્રા. (સં. પ્રસાર)] એક ગામ,
એક હાથી ને લાખ રૂપિયા કે ખીટ કોઈ
લાખ વસ્તુઓનો ચાન્સે આપેલો
સરપાવ (૨) મોટામાં મોટો સરપાવ [લા.]
લાખવું સં કિં લાખવાળું કરવું; લાખ
ચડાવવી
લાખાગુહ નં નુઓ લાક્ષાગુહ
લાખિયું વિં લાખનું બનાવેલું કે લાખેલું
(૨) નં લાખનું કંકણ
લાખું નં [સં. લક્ષન] શરીર ઉપરનું
જન્મથી પડેલું ચાકું
લાખેલું વિં [પ્રા. લક્ષણિય (સં. લાક્ષણ્ય)]
પ્રતિષ્ઠિત; આભરણ; મુલ્યક્ષણું
લાખેલું વિં લાખ રૂપિયાનું; કીમતી
લાખોટવું સંકિં નુઓ લાખવું
લાગ પું [સં. લક્ષ] તાકડો; દાવ; પ્રસંગ (૨)
આધાર; ટેકણ (૩) યુક્તિ (૪) વચાળ
લાગટ અં [સં. લ્] સતત; ચાલુ; લગાતાર
લાગણી સ્ત્રી ['લાગવું' ઉપરથી] મનની
વૃત્તિ કે ભાવ (૨) દયા; સમભાવ. ૦મંદાન
વિં વિચાર કે તક નહિ પણ લાગણી
જેમાં મુખ્ય હોય તેવું; ભાવપ્રધાન
લાગત સ્ત્રી થયેલું ખર્ચ (૨) દાણ; જકાત

લાગતું વળગતું વિં કુટુંબી કે કોઈ
બીજી રીતે સંબંધી
લાગલાગ પું સંબંધી તરીકેનો હિરસો
લાગલાગટ અં સતત; ચાહુ; લાગટ
લાગહુ અં [સં. લ્ગ ઉપરથી] તરત જ
લાગવગ સ્ત્રીં લાગ અને વગ; વગવરીલો
લાગવું સંક્રિં [સં. લ્ગ] સંબંધ કે સ્પર્શ
યવો (૨) સંબંધ કે સગાઈ હોવી (૩)
લાગણી કે અસર થવી (૪) જણાવું;
સમજવું (૫) દેખાવું; લાસવું (૬) ઇચ્છા
-હાજત થવી (ભૂખ - તરસ) (૭)
મંડવું; મચ્ચા રહેવું (૮) લાગુ થવું; રાફ
કરી દેવું (નોકરીએ-ધંધે) (૯) લાગુ
પડવું; ખેસવું આવવું (ફેંચી, દવા) (૧૦)
લાગુ પડીને નડવું (પાણી લાગવું) (૧૧)
અથડાવું; વાગવું (૧૨) મીંચાવું (હમણાં
જ આખ લાગી છે) (૧૩) કિંમત
પડવી; ખર્ચ થવું (૧૪) રાફ કરીને
નરી રહેવું (રડવા લાગ્યું) (૧૫) સ્ત્રી કે
પુરુષે ખરાબ સંબંધ બાંધવો (૧૬)
ખીન ક્રિયાપદ સાથે આવતાં તે ક્રિયા
કરવામાં હાથ કે મદદ દેવાં અથવા
તેમાં મંડવું એવો અર્થ બતાવે (કરવા
લાગ; નાખવા લાગ)

લાગવું અંકિં સળગવું
લાગુ વિં વળગેલું; લાગેલું; સંબંધ હોય
તેલું (૨) બંધખેસવું; અનુકૂળ આવવું
(૩) અં ચાહુ; નરી
લાગો પું [દિ. લા] દાપું; હંકસાઈ (૨)
કર; વેરો (૩) સંબંધ; સગપણ (૪)
પીછા; કેડો

લાઘવ નં [સં.] લઘુતા (૨) ચપળતા;
કુશળતા (૩) નાનમ (૪) ક્ષુદ્ધલકષણું (૫)
તર્કનો એક ગુણ - થોડાથી ઘણાનો
ખુલાસો થવો તે (તેથી બહુટો ગૌરવદોષ
છે) [ન્યા.]

લાચાર વિં [ફા.] નિરુપાય; વિવશ (૨)
ગરીબ; દીન. -રી સ્ત્રીં લાચારપણું;
વિવશતા

લાછાં નંબબવં [ન્યુઓ લાંછન] પગને
તળિયે તેમ જ હથેળીમાં લીમડાનાં પાનથી
છાશ છાંટી, તાવેતાથી ઝડપથી વારંવાર
ડામવું તે

લાજ સ્ત્રીં [ન્યુઓ લગ્ન] શરમ (૨).
મર્યાદા; મલાને (૩) આખર; પત

લાજમ વિં ન્યુઓ લાજિમ
લાજવું અંકિં [સં. લજ્જ; પ્રા. લજ્જ] શરમાવું
લાલ સ્ત્રીં [સં.] ડાંગરની ધાણી. ઠોંભ
પું લગ્નના વિધિ દરમિયાન વરકન્યા
વેદીમાં ડાંગર હોમે છે તે

લાલજી વિં [સં. લજ્જાજી] શરમાળ
લાજિમ વિં [અ.] લાજમ; ધટિત; છાને એવું
લાટ પું [સં.] ભર્ય આસપાસના પ્રદેશનું
પ્રાચીન નામ

લાટ પું લાટો; મોલે; તરંગ
લાટ સ્ત્રીં [પ્રા. લટ્ટિ (સં. વટ્ટિ)] ધાણીનું
બિલું લાકડું (૨) ધરી (નેમ કે, ગાડાની,
રેલિયાની) [જ્યાબંધ]

લાટ પું [દિ. લોટ] જથો. બંધ અં
લાટસાહેબ પું મોટો સાહેબ; 'લોડ'
લાટી સ્ત્રીં લાકડાનું પીકું
લાટો પું મોલે; તરંગ
લાટો પું [પ્રા. લટ્ટિ (સં. વટ્ટિ)] સાબુ કે
કોઈ ધાતુનો લાંબો ટુકડો

લાડી પું [પ્રા. લટ્ટિ (સં. વટ્ટિ)] નડી લાકડી.
બાજ વિં લાડી ચલાવવામાં કુશળ

લાડ નં [દિ. લટ્ટિય] હસાવી ખેલાવી
રાજ રાખવું તે (૨) તેલું વર્તન કે ચેષ્ટા.
ઠંકણું વિં લાડકું. ઠંકવાયું વિં
ન્યુઓ લાડવાયું. ઠંકું વિં ન્યુઓ લાડ-
વાયું. ઠણું (-કું) વિં લાડવાયું. વાયાયું
વિં લાડમાં બિરેલું; વહાલું

લાડવો પું ન્યુઓ લાડ
લાડી સ્ત્રીં [દિ. લજ્જ = રમ્ય ઉપરથી]
ક્રોમળ કન્યા (૨) નવી પરણેલી વહુ
લાડીકું વિં લાડવાયું (૨) નં લાડવાયું હાકડું
લાડુ પું [સં. લજ્જ] મોદક; એક મીઠી વાની
(૨) પિંડો; ગોળો [છાકરો
લાડો પું [ન્યુઓ લાડી] વર (૨) લાડવાયો

લાણી સ્ત્રીં [ન્યુઓ લાણી] કાપણી
 ('લણી' અર્થમાં આ જોડણી નહિ)
 લાત સ્ત્રીં [દિ. લતા] પગથી મારવું તે—
 કચેલો આધાત; પાટુ (૨) તુકસાન [લા.]
 લાદ સ્ત્રીં [દિ. લદી] ઘોડા ગધેડાનું છાણ
 લાદવું સંકિં [દિ. લદ] (ગધેડા વગેરેની
 પીઠ પર) સામાન ભરવો; ખડકવું
 લાદી સ્ત્રીં પથ્થરની પાતળી અને નાની
 તખતી (૨) ફરસખંધી
 લાધવું સંકિં [પ્રા. લધ્વ (સં. લઘ્વ) ઉપરથી]
 પ્રાપ્ત થવું; મળવું
 લાનત સ્ત્રીં [અ.] લયાનત; લ્યાનત; શરમ
 લાપટ સ્ત્રીં [રવં] તમાચો. -ટિયો પું
 લાપોટિયો; ભુસટિયો
 લાપરવા વિં [ફા.] બેપરવા. ઠંઈ સ્ત્રીં
 બેપરવાઈ [એક મીઠી વાની
 લાપશી(-સી) સ્ત્રીં [દિ. લપ્પસિયા] થઈની
 લાપી સ્ત્રીં સફેદો અને બેલતેલની બનાવેલી
 લગ્ગી; લાંબી
 લાપોટ,-ટિયો ન્યુઓ 'લાપટ'માં
 લાફો પું [ફા. લાફ] તમાચો
 લાખી સ્ત્રીં ન્યુઓ લાખી; લાંબી
 લાલ પું [સં.] ફાયદો. ઠંકારક, ઠંકારી
 વિં લાલ કરે તેવું. ઠંકારી વિં લાલ
 આપનારું. ઓપાંચમ સ્ત્રીં કાર્તક મુદ્દ
 પાંચમ. ઠું સંકિં મળવું; પ્રાપ્ત થવું;
 ખાટવું. -લોછ પું તોલતાં તોલાઈ
 'એક'ને બદલે બોલે છે
 લામણીદીવો પું ન્યુઓ રામણીદીવો
 લામા પું [હિં; : વેડી વ્લમ)] તિબેટનો
 વડો બૌદ્ધ આચાર્ય
 લાય (લાઈ,) સ્ત્રીં આગ (૨) બળતરા
 લાયક વિં [અ. લાઘ્ક] યોગ્ય; ઉચિત
 (૨) લાયકાતવાળું; પાત્ર (૩) બંધ-
 બેસતું; છાત્રું; અનુકૂળ. -કાત,-કી
 સ્ત્રીં યોગ્યતા; પાત્રતા
 લાયરી (લા') સ્ત્રીં [સં. લપ્] બહુ બોલવું
 તે (૨) પતરાણ; શેખી; ડંકાસ
 લાર (લા') સ્ત્રીં લાંબી દાર

લારી (લા') સ્ત્રીં [હિં. હારી] રેલના પાટા
 પર ઠેલીને ચલાવવાની ગાડી (૨) માલ
 વહી જવાની ગાડી (હાથની કે મોટર)
 લારું (લા') નં [ન્યુઓ લાર] ઝાંખરું;
 લફરું (૨) ધાડું; ટોળું (૩) આડો
 સંબંધ [લા.]
 લાલ પું [સં. લલ ઉપરથી] હેલ; રંગીલો;
 ખાંકો (૨) હાકરો; પુત્ર
 લાલ વિં [ફા. લલ = રત્ન ઉપરથી] રાતા
 રંગનું. ઠૂમ વિં [મં. વૃણ] ખૂબ લાલ
 લાલચ સ્ત્રીં [સં. લ્ચ ઉપરથી; લાલ્સા]
 લલચાવું તે; લાલસા; લોભ (૨) લલચાવે
 તે; લાલચમાં નાખે તેવી વસ્તુ; લાંચ
 લાલચટક વિં ખૂબ લાલ
 લાલચુ વિં લાલચવાળું; લોભી
 લાલચોળ વિં [લાલ + સં. ચોળ] ખૂબ લાલ
 લાલછ પું કૃષ્ણના બાળસ્વરૂપની મૂર્તિ
 (૨) ગોસાંઈજનો પુત્ર
 લાલન નં [સં.] લાડ લરાવવાં તે.
 ઓલન નં લાડમાં લીછરવું તે
 લાલપાણી સ્ત્રીં [લા.] દાર (૨) લોહી
 લાલખમ વિં લાલચોળ
 લાલખાઈ સ્ત્રીં આગ; લાય
 લાલસા સ્ત્રીં [સં.] ઉત્કટ ઇચ્છા; તૃષ્ણા
 લાલા સ્ત્રીં [સં.] લાળ
 લાલા પું [સં. લલ] લહેરી; હેલ; ફક્કડ
 (૨) ઉત્તરમાં અમુક નતિના લોકના
 નામ પૂર્વે આદરનો શબ્દ, જેમ કે લાલા
 લજપતરાય (૩) બાપને માટે સંબોધન
 શબ્દ (કાઈ દેકાણે). ઠેછ પું હેલ; ફક્કડ.
 ઠાણુ સ્ત્રીં (હે લાલા! તું તારીને
 ઉપર લે તો બચાવ! એવા વાર્તા-અસંગ
 ઉપરથી) નાલેશીબરી મુરદેલ રિયતિ
 લાલાશ સ્ત્રીં લાલી; રતારા
 લાલિત્ય નં [સં.] લલિતપણું
 લાલિમા સ્ત્રીં લાલાશ
 લાલિયો પું [ન્યુઓ લાલો] બખરચી-ટોટ
 [મુ.] (૨) લાલ કૃત્તરો કે બળદ
 લાલી સ્ત્રીં [લાલ = રાતું ઉપરથી] રતારા

લાલો પું લાલ; ફાંકડો (૨) પઠાણ
 લાવણી સ્ત્રી એક રાગ કે ઢાળ; લલકારાય
 એવી કવિતા (૨) સંગીતનો એક તાલ
 લાવણ્ય નં [સં.] સૌંદર્ય. ંમય વિં,
 ંમયી વિં સ્ત્રીં [સં.] સુંદર
 લાવરી સ્ત્રીં [સં. લાવકી] એક પંખી
 લાવરું (લા') નં [પ્રા. લાવિર (સં. લવિત્વ)
 કાપનાર ઉપરથી] ફૂતરાનું કરડવું તે (૨)
 ફૂતરાનું લસવું તે
 લાવલકરકર નં સરંભમ સાથેનું મોટું લશકર
 લાવવું સંકિં [સં. લા; અપં લાવિય=લાવેલું]
 લઈ આવવું; આણવું
 લાવા પું [હં.] જ્વાળામુખીમાંથી નીકળતો
 ગરમ રસ [લાવરું
 લાવું (લા') નં [સં. લા ઉપરથી] ફૂતરાનું ડાકું;
 લાસા(સ્ત્રી) વિં [તુર્કી] ખરબાદ; પાચમાલ
 (૨) સ્ત્રીં [ફા.] મડદું
 લાસર સ્ત્રીં [સં. લાસક] ઢીલ; રસળાછ.
 -રિયું વિં રસળાછવાણું; કહે પણ કરે
 નહિ એવું
 લાસુ વિં [પ્રા. હુદ (સં. રુશ્શ)] લૂણું; શ્રી
 કે ચીકટ વિનાનું (૨) નં કંઠોળ સિવાય-
 નું અનાજ
 લાસ્ય નં [સં.] સંગીત સાથેનું નૃત્ય
 લાહ (લા'હ,) સ્ત્રીં જુઓ લાય
 લાહી સ્ત્રીં ધડના લોટની ખેળ
 લાળ સ્ત્રીં [સં. લાળ] મોઢાને ચીકણો
 પ્રવાહી. -ળિયું વિં ધણી લાળ પડતી
 હોય તેવું (હાકરું)(૨)લાળથી બદન પલળે
 નહિ તે માટે બાળકને ગળે બંધાતું કપડું
 લાળી સ્ત્રીં [સં. લોળા] કાનની નીચે લખડતી
 ચામડી (૨) ખૂમ(પશુપંખી-ખાસ કરીને
 શિયાળની)
 લાળો (લા') પું [સં. અલત] અંગારો
 લાંકે (૦) પું લંક; કમરનો વાંક-મરોડ
 લાંગ પું [સં. લંકા] વટાણા જેવું એક કંઠોળ
 લાંગર (૦) નં જુઓ લંગર. ૦વું સંકિં
 જુઓ લંગારવું; લંગર નાંખી શોભવું
 લાંગુ(અ)લ નં [સં.] પૂછડું

લાંધ(૦ણ)(૦)નં; સ્ત્રીં [પ્રા. લંધન(સં. લંધન)]
 લાંધો; ઉપવાસ. ૦ણું નં હેતુ સાધવા
 લાંધણ લઈ ખેસવું તે (કોઈની સામે). ૦વું
 અંકિં [સં. લંધ] લાંધો કરવો. -ધો
 પું લાંધણ; ઉપવાસ (૨) લાંધણ
 લાંચ (૦) સ્ત્રીં [સં. લચા] અમલદાર કે
 સત્તાધારીને છપી રીતે અપાતી કે લેવાતી
 અથડિત રકમ. ંખાઉ, ંખોર વિં
 લાંચિયું. -ચિયું વિં લાંચ લેનારું
 લાંછન નં [સં.] ડાઘ; કલંક (૨) ચિહ્ન.
 -ના સ્ત્રીં લાંછન લાગવું કે લગાડવું તે
 લાંઠે (૦) વિં [લકું ઉપરથી] લોંઠ; ખંધું;
 શઠ (૨) ગાંઠે નહિ તેવું; તોફાની. -ઠાઈ
 સ્ત્રીં હુચ્ચાઈ; શઠતા. -ઠિયું વિં લાંઠ
 લાંપી(અ)પી (૦) સ્ત્રીં જુઓ લાપી
 લાંપીટ્ટી(૦) સ્ત્રીં એલફેલ (૨) તકરાર
 લાંબું (૦) વિં [સં. લંબા લંબાઈ, સમય
 વગેરેમાં ઘણું. [લાંબી ખેંચવી = ધસ-
 ધસાટ લેવું (૨) મરી જવું]
 લાંબવું, લાંબું(૦) નં [સં. લમ ઉપરથી]
 વિભાગ; હિરસો (૨) ભાગિયાઓના ભાગ
 વહેંચવા નાખવામાં આવતી ચિટ્ટી
 લિખિત વિં [સં.] લંખેલું (૨) નં લખ્યા
 લેખ. -લંગ વિં 'લખનાર' એ અર્થમાં
 કાગળ લખવામાં વાપરે છે; લખિતંગ
 (સંક્ષેપ લિં)
 લિંગળત, હંદાર જુઓ 'લહેજત'માં
 લિટમસ પું [હં.] રતનજેતના ફળનો રસ
 (તેજબ અને આલકલીની પારખ માટે
 વપરાય છે) [લખવાની રીત
 લિપિ(અ)પી સ્ત્રીં [સં.] લાપાના વર્ણો
 લિસ વિં [સં.] લીપાયેલું; ખરડાયેલું (૨)
 આસક્ત; ફરેલું [લાલસા; કામના
 લિપ્સા સ્ત્રીં [સં.] મેળવવાની ઇચ્છા (૨)
 લિકાફો પું [અ.] પરખીડિયું
 લિક્ટ નં [હં.] ઉપર ચઢવા માટેનું એક
 યાંત્રિક સાધન
 લિખરલ વિં (૨) પું [હં.] ઉદારમતવાદી
 લિખાસ પું [અ.] લેખારા; પેશાક

લિમિટૅડ વિ. [દ.] કાયદાથી સહિયારું
(જેમ કે, કંપની)

લિલવટ નં [સં. લ્લાવટ] નિલવટ; કપાળ
લિલાડૅ(-મ) નં [પો. લેટર્સ, નીલામ] હરાજ
લિસોટી સ્ત્રી. [સં. રેપા] નાની લીલી કે
કઝરડો. -ટો પું મોટી લિસોટી

લિન્ડ નં [દં.] ચારી

લિંગ નં ચિહ્ન (૨) જાતિ [વ્યા.] (૩)
સાધન; હેતુ [ન્યા.] (૪) મહાદેવની મૂર્તિ
(૫) પુરુષની ઘડી (૬) લિંગદેહ. બેદેહ
પું, વશરીર નં [સં.] જરાતમાનું સૂક્ષ્મ
શરીર. -ગાયત્રી પું એ નામના શેવ
સંપ્રદાયનો આદમી. -ગી વિન્ડિંગવાળું

લિંબલુ સ્ત્રી. લિંબુનું ઝાડ; લિંબાઈ
લિંબુ નં [સં. તિંબૂ] લીંબુ; એક ખાટું ફળ.
બી, -બોઈ સ્ત્રી. લીંબાઈ

લિંબાળી સ્ત્રી. લીંબાળી; પહોળા મોનું
એક મોટું વાસણ [લીંબાનું ફળ
લિંબાળી સ્ત્રી. [પ્રા. ગિન્નોલિયા; દે. લિંબોહલી]
લીક સ્ત્રી. [દિ.] લીટી (૨) હદ

લીખ સ્ત્રી. [પ્રા. લિક્ષા (સં. લિક્ષા)] લૂ
નામના જંતુનાં ઈંડાં. -ખિયું નં લીખ
કાઠવાની ઝીણા દાંતાની કાંસરી

લીચી સ્ત્રી. [ચીની લિચી] પૂર્વ દિશામાં
થતું એ નામનું એક ફળઝાડ કે તેનું ફળ
લીજએ, લીજે 'લેડું'નું વિક્રય' રૂપ [પ.]

લીટી સ્ત્રી. [પ્રા. લિટા (સં. લેટા)] પહોળાઈ
વગરની રેખા (૨) હાર; ઓળ(૩) પદ; કડી
(૪) લીક; હદ

લીક સ્ત્રી. [દે. લ્લી] લાદ

લીકું સંકિં'લેડું'નું ભૂંડાં (૨) લીધેલું
લીધે આં લઈને; તેથી; તેટલા માટે; કારણે
લીધેલ (-હુ) 'લેડું'નું ભૂંડું ફળ

લીન વિ. [સં.] લય પામેલું (૨) ગરક; તદલીન
લીપલુ નં 'લીપલું' પરથી] લીંપણ; જમીન
ઉપર કરેલો છાણ માટીનો લેપ [કરવો

લીપલું સંકિં [સં. લિપ] છાણ માટીનો લેપ
લીમડી સ્ત્રી. [અપ. લિમ્બડ; પ્રા. લિમ્બ (સં.
લિમ્બ) નાનો લીમડો (૨) લીમડાની

જાતનું કોઈ પણ નાનું ઝાડ (જેમ કે
મીઠી લીમડી). -ટો પું એક ઝાડ

લીરો પું લૂગડાનો લાંબો કકડો; ચીરો
લીલ સ્ત્રી. અંધિયાર પાણીમાં કે તેવી જગ્યામાં
થતી લીલી ચીકણી વનસ્પતિ (૨) ઊલ
લીલ સ્ત્રી. [સં. નીલ] આખલો (પ્રયોગમાં
લીલ પરણાવવી કહેવાય છે)

લીલમ નં લીલા રંગનું એક રત્ન
લીલવો પું કઠોળનો લીલો દાણો (જેમ
કે પાપડી તુવેરનો)

લીલા સ્ત્રી. [સં.] કીડા; ખેલ (૨) અદ્ભુત
ખેલ (૩) અવતાર કરેલાં કામ (૪) તેનું નાટક

લીલાણુ નં લીલોતરીવાળો પ્રદેશ
લીલાપુરુષોત્તમ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ (તેથી
ઊલટું - મર્યાદાપુરુષોત્તમ = શ્રીરામ)

લીલામું નં વાગવાથી થયેલું લીલું ચાટું
લીલાલહેર સ્ત્રી. આનંદ; સુખ (૨) આખાદી
લીલાવતી સ્ત્રી. [સં.] પ્રચિદ્ધ ગણિતી

ભાસ્કરાચાર્યની પુત્રી
લીલારા સ્ત્રી. લીલાપત્નું
લીલાંપાણી નં અંબવં ટુલી ભાંગનું પેય

લીલી થોડી સ્ત્રી. ભાંગ (૨) ભાંગેલો કંક
લીલી ચા સ્ત્રી. એક ઘાસ કે તેને ઉકાળીને
ચા પેટે પિવાતું પેય

લીલીમૂડી સ્ત્રી. [લીલું+મૂડું] સુખ અને
દુઃખ; ચડતીપડતી

લીલું વિ. [દે. લિલ્લિ] કાચી ફરીના
રંગનું (૨) લીનું (૩) રસવાળું; લાગ
(૪) ખૂણ પૈસાદાર [લા.] [લીલો હુશીયાર
શબ્દ પ્ર. અતિવૃદ્ધિને લીધે પડેલો
દુકાળ]. બહમ વિ. [પ્રમાણ] ખૂણ

લીલુ. બપોળું વિ. ખૂણ મોખમસમ.
-લોતરી સ્ત્રી. તાલ લીલી વનસ્પતિ
(૨) ભાજપાલો; તાલું શાક

લીવર નં [દં.] કલેબર; ડાંગરનાં
લીસું વિ. [રે. લિસમ = પાલળું - નાનું કરેલું]
ખરબચડું નહિ તેણે; સુંવાળું (૨) સરકણું

લીલ (-લી) સ્ત્રી. [પ્રા. લીલા (સં. લેલા)]
લીટી (૨) હદ

લીટ નૃ; સ્ત્રીં નાકનો ચીકણો મળ
 લીડી સ્ત્રીં [સં. લેંડ; દે. લિંડ-લિયા] ગોળાના
 આકારની અધાર (ઉદર-ખંડરી વગેરેની)
 ંપીપર સ્ત્રીં લાંબી પીપર. -કું નૃ.
 ગરગોલા જેવો કઠણ મળ (અધેડાંઈં નો)
 લીંપણ, ંગૂંપણ નૃં નુઓ લીપણ. -વું,
 -વું ંપૂંપવું સંકિં નુઓ લીપવું
 લીંખડી(-ડો) નુઓ 'લીમડી'માં
 લીંખણ સ્ત્રીં નુઓ લિંખણ
 લીંખુ, ંડી, -ખોઈ નુઓ 'લિંખુ'માં
 લીંખોળી સ્ત્રીં નુઓ લિંખોળી
 લુકમાન પું [અ.] કુરાનમાં વણવેલો એક
 વિદ્વાન ડાહ્યો પુરુષ
 લુચ્ચાઈ સ્ત્રીં લુચ્ચાપણું
 લુચ્ચું વિં કપટી; દોંશું (૨) ખંધુ; પક્કું;
 પહોંચેલું (૩) વ્યભિચારી હોય તે
 લુછણિયું નૃં લુછવાનું કપડું ઇત્યાદિ જે
 લુછાવવું સંકિં, લુછાવું અંકિં 'લુછવું'નું
 પ્રેરક ને કમંણિ
 લુટણિયું વિં લૂટી નય તેવું
 લુટાઉ વિં લૂટું
 લુટારુ(-રો) પું લૂંટનારો; ધાડપાડુ
 લુટાવવું સંકિં, લુટાવું અંકિં 'લૂટવું'નું
 પ્રેરક ને કમંણિ
 લુઠવું અંકિં [સં. લુટ] નુઓ લુઠવું
 લુસ વિં [સં.] લોપાયેલું; નાશ પામેલું
 લુઠધ વિં [સં.] લોભિયું; લાલચુ (૨)
 લોભાયેલું; મોહિત. -ઠધા સ્ત્રીં લોભ;
 આતુરતા [ચાચે; ઝટઝટ (ખાતું તે)
 લુશ(-સ)લુશ(-સ) અં [રવ૦] વગર
 લુહાર પું [પ્રા. લોહાર (સં. લોહકાર)] લોહું
 ધડવાનો ધધો કરનાર જ્ઞાતિનો આદમી.
 -રિયાં નૃં ખ વ૦ નુઓ લવારિયાં
 લુંગી સ્ત્રીં [હિં.] કાછડી વાળ્યા વગર કેડે
 વીંટવાનું વસ્ત્ર
 લુંચન નૃં [સં.] વાળ દૂંધી નાખવા તે
 લુંચિત વિં [સં.] લુંચન કરેલું
 લૂ સ્ત્રીં ઉનાળાના ગરમ પવનનો અપાટો
 (૨) તેનાથી થતો રોગ

લૂઓ પું [સં. લ્વ ઉપરથી] વણવા માટે
 લીધેલો કણકનો નાનો ગોળો
 લૂક(-ખ) સ્ત્રીં નુઓ લૂ
 લૂખસ સ્ત્રીં ચામડાનો એક રોગ; ખૂં/લી
 લૂખું વિં [પ્રા. લુક્ત (સં. લ્ક્ષ)] ચીકટ
 વિનાનું (૨) રસ વિનાનું (૩) નિર્ધન;
 ખાલી [લા.]. ંપા(-પૂ)ખું વિં લૂખું
 લૂગડાંલતાં નૃં ંખ૦ વ૦ [લૂગડું + લા. લત્ત] લૂગડાં
 અને તેવી ખીજ વસ્તુઓ
 લૂગડું નૃં [પ્રા. લૂગલ, લૂગહ (સં. લૂગલ)]
 કપડું; વસ્ત્ર (૨) સાલ્યો. [લૂગડાં ઉતારીને
 વાંચળો = (પત્રની શરૂઆતમાં) મરણના
 સમાચાર સૂચવવા લખાય છે]
 લૂગદી સ્ત્રીં પ્રવાહી સાથે ધૂંટીને ખનાવેલો
 લોંદો (૨) દોર પાવાનો લોંદો
 લૂછણું નૃં ['લૂછવું' ઉપરથી] લુછણિયું
 લૂછવું સંકિં [પ્રા. લુછ, લુછ (સં. પ્ર + જ્ઞ)]
 લૂગડાથી ધસી સાફ કરવું; લોહડું (૨)
 કાઈને ધસવું, લગાડવું કે ચોટાડવું
 લૂટ સ્ત્રીં લૂટું તે (૨) લૂટેલો માલ.
 ંફાટ સ્ત્રીં લૂટું તે
 લૂટવું સંકિં [સં. લૂટ; પ્રા. લુટ, લૂટ]
 ખળાતકારે હરી લેવું; ઝૂંટવી લેવું
 લૂટાલૂટ સ્ત્રીં ['લૂટવું' પરથી] ઉપરાઉપરી
 કે અનેક રથળે લૂટફાટ મચી રહેલી તે
 લૂંડવું અંકિં [નુઓ લૂંડવું ગબડવું; આળોટવું
 લૂણ નૃં [પ્રા. (સં. લ્વળ)] મીઠું; નિમક.
 [ઉતારવું = ખલા 'ફૂર કરવા' પાત્રમાં
 મીઠું થાલી માથા ઉપર ફેરવવું]. ંહરામ
 વિં નિમકહરામ. [લૂણ હરામ કરવું =
 જેનો રોટલો ખાધો હોય તેને ખેવડા
 નીવડવું]. ંહલાલ વિં નિમકહલાલ.
 [લૂણ હલાલ કરવું = વડાદાર રહેવું]
 લૂણી સ્ત્રીં [પ્રા. લ્હા (સં. લ્વળ) પરથી]
 એક લાજ
 લૂણો પું લીનારાથી ઈંટ, છો વગેરે ખવાઈને
 ઉપર વળતી છારી
 લૂસ સ્ત્રીં ફળનું ઝૂમણું. ંખું નૃં, ંખો
 પું ઝૂમણું; મોટી લૂમ. ંઝૂમવું અંકિં

લૂમખાભેર લટકવું. ંવું અઠ્ઠિં લટકવું
(૨) નમી જવું [જા; લોલા
લૂલી (બાઈ) સ્ત્રીં [સં. લૂટ્ ઉપરથી]
લૂલું વિ [સં. લૂ, લૂત] લંગડું (૨) અપંગ;
અશક્ત; નિર્બળ (૩) પાયા કે આધાર
વગરનું [લા.]

લૂટ સ્ત્રીં [સં. લૂટ્ ઉપરથી] નુઓ લૂટ.
ંણિયું વિં નુઓ લુટણિયું. ંફાટ સ્ત્રીં
નુઓ લૂફાટ. ંવું સઠ્ઠિં નુઓ લૂટવું.
-ટાઉ વિં નુઓ લુટાઉ. -ટારુ (-રે)
પું નુઓ લુટારુ. -ટાલૂટ સ્ત્રીં નુઓ
લુટાલૂટ. -ટાવવું, -ટાવું નુઓ લુટાવવું,
લુટાવું

લૂંડાપણું નં ગુલામગીરી [ગુલામ
લૂંડી સ્ત્રીં દાસી; ગુલામડી. -ડો પું દાસ;
લૂખ સ્ત્રીં [ર. લૂંવા] નુઓ લૂમ. ંવું
અઠ્ઠિં નુઓ લૂમવું

લે (લે) 'લેવું'નું આજ્ઞાર્થ બીજો પુરુષ એક-
વચન (૨) અઠ્ઠ વાહ, ઠીક એ અર્થનો
ઉદ્દગાર

લેખ પું [સં.] લખેલું તે; લખાણ (જેમ કે
શિલાલેખ; વિધિના લેખ) (૨) ખત;
કરારનું લખાણ (૩) દુકો નિખંધ. ંક
પું [સં.] લલિયો (૨) શ્રય કે લેખ
લખનાર. ંણુ (-ણી) સ્ત્રીં [સં. લેખની]
કલમ. ંન નં [સં.] લખવું તે. ંનકલમ
(-ળા) સ્ત્રીં લખવાની કળા. ંનપદ્ધતિ
સ્ત્રીં લખવાની રીત; ંબારત. ંનસામગ્રી
સ્ત્રીં લખવાનો સામાન. ંની સ્ત્રીં [સં.]
નુઓ લેખણ. ંપત્ર પું; નં [સં.] કરાર;
દસ્તાવેજ. ંવવું, ંવું સઠ્ઠિં [નુઓ
લેખ] હિસાબમાં લેવું; ગણકારવું. -ખા
સ્ત્રીં [સં.] લીટી; રેખા -ખિદા સ્ત્રીં
સ્ત્રી લેખદ. -ખિત વિં લખેલું; લેખી.
-ખિતવાર વિં લેખિત; લખાણમાં
હોય એવું (૨) અઠ્ઠ લખીને. -ખિની
સ્ત્રીં [સં.] લેખણ. -ખી વિં લેખિતવાર.
-ખું નં મોંએ ગણાય એવો દુકો સહેલો
હિસાબ (૨) ગણતરી; હિસાબ (૩) ગણું

[લા.]. -ખે અઠ્ઠ હિસાબે; પ્રમાણે (૨)
પ્રીત્યર્થે; વાસ્તે; ખાતે

લેજમ સ્ત્રીં [ફા. લેજમ] કસરતનું એક
સાધન કે તેની કસરત

લેટ વિં [ર.] મોડું

લેટવું અઠ્ઠિં લોટવું; આળોટવું (૨) ચૂં

લેટિન સ્ત્રીં [ર.] પ્રાચીન રોમની ભાષા

લેડી સ્ત્રીં [ર.] ખાતુ; માનવંત સ્ત્રી (૨)
'સર'ની પત્નીનો તેજો ઇલકાળ

લેણ સ્ત્રીં નુઓ લેંડ

લેણ (લે) વિં ['લેવું' ઉપરથી] 'લેનાર'
એ અર્થમાં શબ્દને છેડે (કદાં જવલેણ)

(૨) (લે') નં લેણું; લેવાનું તે. ંદાર
પું લેણાવાળો. ંદેણ સ્ત્રીં લેવડલેવડનો

સંબંધ (૨) લેણાદેણી. -ણાદેણી સ્ત્રીં
પૂર્વજન્મનું ભાગનું આપવાનું કે લેવાનું

હોય તેજો સંબંધ; ંણાનુબંધ (૨)
લેવડલેવડનો સંબંધ. -ણિયાટ પું

લેણદાર; લેણાવાળો. -ણું (લે') નં
આપેલું પાણું લેવાનું તે (૨) ંણાનુબંધ

જેવો સારો સંબંધ

લેથ સ્ત્રીં [ર.] સંઘાડો (લોઠાનો ઘાટ
ઉતારવાનો) [કાચ [પ. વિ.]

લેન્સ પું [ર.] અંતર્ગોળ કે બહિર્ગોળ
લેપ પું [સં.] ઢીલા પદાર્થનો પાતળો ધર;

ખરડ (૨) ખરડ કરવાનો ઢીલો પદાર્થ (૩)
લેપાવું તે; આસક્તિ

લેપત નં [સં.] લેપ કરવો તે (૨) લેપાવું તે

લેપાવું અઠ્ઠિં ખરડાવું (૨) આસક્તિ ધવું
લેફ્ટનન્ટ પું [ર.] મહદનીશ કમંચારી

લેખક નં [ર.] નામદામવાળું પત્તું
લેખાસ પું [નુઓ લેખાસ] પોશાક;

પહેરવેશ

લેઓરેટરી સ્ત્રીં [ર.] પ્રયોગશાળા

લેણાણુ (લે) વિં લઈને નાસી જનારું (૨)
અહીંતહીથી પારકું લઈને પોતાનું

ખતાવનારું

લેમન (-નેડ) પું; સ્ત્રીં; નં [ર.] લીધુના
શરખત જેવું એક પીણું

લેમૂક (લે) સ્ત્રી લેવું ને મૂકવું—છાડવું તે;
ખાંધડાડ (ર) લેમેલ; મૂઝવણ
લેસેલ (લે) સ્ત્રી વારંવાર લેવું અને મૂકવું
તે (ઉતાવળના ગભરાટમાં) (ર) મરવાની
તૈયારી; લોંચે લેવાનો વખત (૩) તેનો
ગભરાટ કે મૂઝવણ

લેમ્પ પું; નં [હં.] દીવો [લૂમખું
લેરખું (લે) નં [લહેરવું] પરથી] નુઓ
લેલું (લે) નં કોલ પાથરવાનું કડિયાનું ઓભર
લેલૂર (લે) વિં ઊંચે ઘેરાયેલું (ર) ઘણું;
અતિશય .

લેવડ સ્ત્રી [લેવું+વટ(સં. વૃત્તિ)] કિધાર લેવાનો
વ્યવહાર. નેવડ સ્ત્રી ઉછીનું લેવા
આપવાનો સંબંધ. -ડાવવું સંકિં
'લેવું'નું પ્રેરક (ર) ધમકાવવું; ઠપકારવું
લેવલ નં [હં.] સપાટી; સમતલતા (ર)
(સપાટીથી ગણતાં) ઊંચાઈ

લેવાદેવા પું; સ્ત્રી આપવાલેવાનો કે
ખીજ કોઈ પણ ભતનો સંબંધ

લેવાલ નં ખરીદનારું (શેર ખનરમાં
વપરાય છે). -લી સ્ત્રી ખરીદી

લેવાવું અંકિં 'લેવું'નું કર્મણિ (ર)
(શરીરનું) સુકાવું; ફિક્કું પડવું (૩)
ખસિયાણા પડવું; શરમાવું

લેવી સ્ત્રી [હં.] ફરજિયાત ઉધરાણું; લાગો (ર)
રાત્ર કે ગવન રેનો લોકને મળવાનો દરખાસ
લેવું સંકિં [પ્રા. લે (સં. લા)] સ્ત્રીકારવું
(ર) પકડવું; ઝાલવું (૩) ભેળવવું; દાખલ
કરવું. ઉદાં એ કામમાં એને ન લેશો
(૪) ખાતું અથવા પીવું (દૂધ લેશો કે
ચા ?) (૫) માન્ય રાખવું; ટેકો આપવો
(પક્ષ, ઉપરાણું) (૬) ખરીદ કરવું (ઘોડો
ક્યારે લીધો ?) (૭) કિંમત લેવી (આ
શાલનું શું લીધું ?) (૮) ધારણ કરવું
(વેશ લેવો) (૯) દાખવવું (શક લેવો)
(૧૦) દોરવું; તેડી જવું (ઝાકરાને સાથે
લીધો) (૧૧) જૂંટવવું; પડાવવું; વિનાનું
કરવું (આખરૂં, વખત, જીવ, લાંચ) (૧૨)
ધમકાવવું; ઠપકો આપવો (તે આળ્યો

કે તેને લીધો) (૧૩) ઉપાડવું; સ્થળાંતર
કરવું (ટેબલ પાસે લો) (૧૪) ભોલવું;
ઉચ્ચારવું (તેનું નામ ન લેશો) (૧૫) વહોરવું
(હાથ લેવી) (૧૬) નોંધવું; ઉતારી લેવું (તેમનું
ઠેકાણું લઈ લો) (૧૭) કાપવું; ઉતારવું
(નખ, વાળ) (૧૮) આપે કે કરે તેમ
કરવું (કામ લેવું) (૧૯) તપાસ કરી
સમજવું (માપ, તાગ, ખખર) (૨૦)
માગવું; પૂછવું (આજ્ઞા, પરવાનગી) (૨૧)
ઉપાડવું; રત્ન કરવું (વાંધો લેવો) (૨૨)
પૂર્વ સમ્પત્તિ સૂચિત થતી ક્રિયા ખતાવે
(શ્વાસ લેવો) (૨૩) ખીબ કિં ની સાથે
આવતાં તે ક્રિયા પૂરી કરવી અથવા વહેલી
પતાવવી એનો અર્થ ખતાવે (ખાઈ લેવું).

નેવું નં નુઓ લેણદેણ
લેશ વિં [સં.] જરાક (ર) પું આણું;
થોડો ભાગ. નમાત્ર વિં બહુ જ થોડું
(ર) અં જરાક પણ

લેસ સ્ત્રી [હં.] જરીની કિનાર
લેસત નં [હં.] વિદ્યાર્થીએ ઘેરથી તૈયારી
કરી લાવવાનું કામ કે ભણતર

લેકવું (લેં) સંકિં [નુઓ લહેકવું] ઝૂલવું
લેંધો (લેં) પું મોટું સૂચણું; ચોરણો
લેંડ (લેં) સ્ત્રી [તેલુગુ રોટ્ટ=ભે] લેણ; ગિલ્લી-
દંડાની રમતમાં વકટ પછીનો દાવ; રેટ

લોઈ સ્ત્રી [સં. લોમ ઉપરથી] કામળ;
બીનનું કાપડ

લોક પું [સં.] જનતા; જનસમૂહ (ર) વર્ગ;
ભતિ (૩) કર્મફળ ભોગવવાનાં માનેલાં
નુદાં નુદાં સ્થાન કે જગત (સ્વર્ગલોક
ઇં). નકથા સ્ત્રી લોકોમાં પ્રચલિત
વાત (ર) દંતકથા. અચ્ચા સ્ત્રી લોકોમાં
ચાલતી વાત. નજીવન નં લોકનું -
સમાજનું જીવન. નચ નં [સં.] ત્રિભુવન
(સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ). નપાલ [સં.],
-ળ પું નુઓ દિક્પાલ. નસિદ્ધ
વિં [સં.] જગમણદ્ધર. નચિય વિં
લોકોને પ્રિય. નભાવા સ્ત્રી સામાન્ય
જનતાની ખોલી. નભોગ્ય વિં આમ

લોકોને રસ પડે એવું. ૦મત પું લોકોનો
મત. ૦માતા સ્ત્રી ૦ [સં.] સમગ્ર જન-
સમુદાયને પોષનારી લક્ષ્મી (૨) નદી.
૦સાનસ્ય નં લોકનું સમૂહગત માનસ;
‘માસમાઇન્ડ’. ૦માન્ય વિં લોકોમાં
માન પામેલું; લોકોએ સ્વીકારેલું (૨)
પું તિલક મહારાજ
લોકલ સ્ત્રી ૦ [દં.] ધીમી ગતિએ દોડતી
ને બધાં સ્થાનોએ ભણી રહેતી ગાદી
(૨) મોટા શહેરના ભાગો અને પરાંમાં
દોડતી ટ્રેન (૩) સ્થાનિક; તળું. ૦મોડ
સ્ત્રી ૦; નં [દં.] જિલ્લા કે તાલુકામાં
ન્યાં મુધરાઈ નથી હોતી ત્યાંની સ્થાનિક
સ્વરાજ્યની સંસ્થા [૩૨
લોકલાજ સ્ત્રી ૦ લોકોમાં નકારું કહેવાવાનો
લોકવાયકા સ્ત્રી ૦ લોકોમાં ચાલતી વાત;
અર્થવા
લોકવાર્તા સ્ત્રી ૦ [સં.] જુઓ લોકકથા
લોકશાસન નં, લોકશાહી સ્ત્રી ૦ લોકો
દ્વારા ચાલતું રાજ્ય; ‘ઉમોક્સી’
લોકશાળા સ્ત્રી ૦ સામાન્ય જનતા માટેનું
શિક્ષણ આપતી અમુક જાતની એક શાળા
લોકસંચલ પું [સં.] લોકહિત; લોકકલ્યાણ
લોકસાહિત્ય નં લોકોમાં પ્રચલિત કથા-
વાર્તા કે કવિતાઓની સાહિત્ય
લોકસેવક પું ૦ પ્રજાસેવક, લોકસેવા કરનાર
લોકહિત નં [સં.] લોકોનું હિત
લોકાચાર પું [સં.] લોકોમાં ચાલતો
અવહાર કે રીતિ [કહેવાયું તે-વગેરે]
લોકાપવાદ પું [સં.] લોકમાં નકારું
લોકિટ નં, લોકેટ નં [દં.] સ્ત્રીઓનું
ગળાનું એક ઘરેલું
લોકેષણ સ્ત્રી ૦ [સં.] લોકોમાં પ્રતિષ્ઠા કે
યશની કામના (૨) સ્વર્ગ વગેરે લોકના
સુખની કામના
લોકેષિત સ્ત્રી ૦ [સં.] કહેવત
લોકોત્તર વિં [સં.] અલોકિક; અસાધારણ
લોખંડ નં લોકું. -ડી વિં લોખંડનું
બનાવેલું (૨) ધણું મજબૂત (૩) દં-
નિશ્ચયી; અણનમ [લા.]

લોચ પું [સં. હુંચ] માથાના વાળ પોતાને
હાથે દૂધી કાઢતા તે [જન]. ૦ન નં
હુંચન; દૂધી નાખવું તે (૨) છીનવી લેવું તે
લોચન નં [સં.] આંખ. -નિયું નં
લોચન [પ.]
લોચવાયું લોચાયું અંકિં લોચામાં પડતું;
ગૂંચવાયું; સડોવાયું (૨) લોચો વળતું
લોચો પું [સં. લોચક] લોંદો; લચકો (૨)
ફૂંચો; ડબ્બો (૩) ગરબડ; ગોટાળો (૪)
વાંધો; તકરાર
લોટ પું [દિ. રોટ] ખારીક બૂકો; આટો
લોટકું નં [જુઓ લોટું] ચડવો
લોટણ (-જિયું) વિં લોટી - ગુલાંટ ખાયા
કરતી (પતંગ)
લોટપોટ વિં લોથપોથ (૨) ગોટપોટ
લોટરી સ્ત્રી ૦ [દં.] ટિકિટો વેચી ખરીદના-
રાઓમાંથી જેને નસીબે આવે તેને ઇનામો
આપવાની રીતે કરાતી એક પ્રકારની
ઘતવ્યવસ્થા (૨) નસીબનો ખેલ [લા.]
લોટવું અંકિં [પ્રા. લોટ (સં. લુટ)] લેટું;
આળોટવું (૨) ચૂકું (૩) ગળડવું; ગુલાંટ
ખાવી
લોટિયું વિં [જુઓ લોટું] લોટાના તળિયા
જેવું; બોડું દોડું. -ચો પું જુઓ વહોરો ૧
લોટી સ્ત્રી ૦ [‘લોટવું’ ઉપરથી] નાનો લોટો.
-ટું નં નાનો માટીનો ધડો; માટીનું
લોટા જેવું વાસણ (૨) માથું [લા.]. -ટો
પું ધાતુનું એક પાત્ર-કળશિયો (૨)
દસ્ત [લા.]
લોઢ પું [દિ. લોઢ=વાટવાનો પથ્થર (સં.
લોઢ)] પાણીનું લાટ જેવું મોનું; પૂરનો
ઘોડો (૨) તાપથી ઓગળાને બાહેધો
માટીનો ગફો; લોઢાનો લઢો (૩) વાંધો;
તકરાર [લા.] [(કપાસ)
લોઢવું સંકિં [દિ. લોઢ] ચરખાથી પીલવું
લોઢાં નં ૦ ૦ ૦ લોઢાનાં ઓળરો. -દી
સ્ત્રી ૦ લોઢાની તવી
લોઢું નં [સં. લોઢ ઉપરથી] એક ધાતુ; લોખંડ
લોથ સ્ત્રી ૦ લાસ; મડું (૨) [લા.] ઉપાધિ;

પીડા (૩) વિં તદ્દન યાત્રી ગયેલું. ંપોથ
 વિં યાત્રી ગયેલું [આળોટું
 લોથવું અં કિં બેચેનીમાં આમ તેમ
 લોથિયું (લો) નં [સં. હંચ] કૂતરાનું બચકું
 લોન સ્ત્રીં [હં.] અમુક શરતે લેવાતી હજીતી
 કે વ્યાનુક્રી રકમ
 લોપ પું [સં.] હુપ્ત થવું તે; નારા પામવું
 તે; દેખાવું બંધ થવું તે. ંકે વિં લોપ
 કરનારું
 લોપડચોપડ નં [લિપવું+ચોપડવું] ચીકટ;
 ધી, તેલ વગેરે (૨) [લા.] અતિશયોક્તિ
 (૩) ખુશામદ
 લોપરી સ્ત્રીં [નુઓ લેપડી] થપોડી
 લોપવું સંકિં [સં. હુપ્] ઉદ્ભવ્યું; ન માનવું
 લોફર વિં પું [હં.] ભટકેલ; બદમાશ
 લોખ (લો) સ્ત્રીં ચાદદાસ્તી (૨) આદત
 લોખડી(-રી) સ્ત્રીં [બપ. લોખડી] ખારીક
 બનની કામળી કે ઓઢણી
 લોખાન પું [ફા. લુલાન] એક વૃક્ષનો ગુંદર
 (ધૂપ કે ઔષધિ)
 લોભ પું [સં.] લાભય; તૃષ્ણા. ંન વિં [સં.]
 નુઓ લોભામણું (૨) નં પ્રલોભન.
 -ભામણું વિં લલચાવે તેવું. -ભાવવું
 સંકિં 'લોભાવું'નું પ્રેરક. -ભાવું અંકિં
 લોભમાં પડવું; લલચાવું. -ભિત વિં
 [સં.] લોભાયેલું. -ભિયું, -ભી વિં
 લોભવાળું
 લોભ પું; નં [સં.] વાળ; રવું; રોમ
 લોલ વિં [સં.] ચંચળ (૨) મુંદર (૩) આતુર
 (૪) નં ગરબાની લીડીને છેડે આવતો
 શબ્દ. ંકે નં લટકતી અને ઝૂલતી વસ્તુ
 (જેમ કે ઘંટ કે ઘડિયાળમાં)
 લોલા સ્ત્રીં [સં.] જમ
 લોલિત વિં [સં.] હાલવું; ઝૂલવું
 લોલુપ વિં [સં.] લલુતાવાળું; તૃષ્ણાતુર.
 ંતા સ્ત્રીં

લોલો અં [સં. હુલ્] હાલરકાનો એક
 અવાજ (૨) પું (જમનો) ઝૂલતો
 સ્નાયુ; લોળો [પ્રેરક
 લોલડા(-રા)વવું (લો') સંકિં 'લોહડું'નું
 લોલાવું (લો') અંકિં 'લોહડું'નું કમ'ણિ
 લોષ્ટ નં [સં.] માટીનું ઢેકું
 લોષ નં [સં.] લોહું. ંચુ'બક નં લોહાને
 આકર્ષવાના ગુણવાળું એક દ્રવ્ય. ંચુ'બ.
 કેલ્ય નં લોહાને આકર્ષવાનો ગુણ;
 'મેગ્નેટિઝમ'
 લોહર પું જડસો; મૂખ' (૨) લોફર;
 રખડેલ યા તોફાની નુવાનડો
 લોહડું સંકિં [પ્રા. હુહ] લૂહડું
 લોહિત વિં [સં.] લાલ; રાતું
 લોહિયાળ(-નુ) વિં લોહીવાળું
 લોહી નં [પ્રા. લોહિય (સં. લોહિત)] રુધિર.
 ંઉકાળો પું બળાપો; કંકાસ. ંતરચું
 વિં સામાનું લોહી રેડીને તેની દાઝ શમે
 એવું. ંલુ (-લો) હાલુ વિં લોહીના
 રેલાથી ખરડાઈ ગયેલું
 લોળિયું નં [સં. લોલ ઉપરથી] સ્ત્રીઓનું
 કાનની ખૂટનું એક ધરેલું [ટરવું
 લોળો પું [સં. હુલ ઉપરથી] જમ; જમનું
 લોંકડી (લોં) સ્ત્રીં [પ્રા. હુફ=હુપાયેલું]
 એક નાનું ચોપણું પ્રાણી
 લોંઠ (લોં) વિં [પ્રા. હુંઠ (સં. હુંઠક)]
 નુઓ લાંઠ. -ઠિયું વિં નુઓ લાંઠિયું.
 -કું નં હાકરું [સુ.]
 લોંડી સ્ત્રીં લૂંડી [લોચો
 લોંદો (લોં) પું ચીકણા નરમ પદાર્થનો
 લોંકિક વિં [સં.] લોકોમાં ચાલવું (૨)
 આ લોકનું; દુન્યવી (૩) નં લોકાચાર
 (૪) ખરખરો [રાત્નનો મશકરો
 લોંવો પું [સં. હુપ ઉપરથી] લકઝો; વિદ્વષક;
 ધ્યાનત સ્ત્રીં [મ. લાન્ત] નુઓ લ્યાનત

૧

વ પું [સં.] ચાર અર્થસ્વરોમાંનો ચોથો
 વકટ પું [તિલ્લુ વકટ=એક] ગિલ્લીદંડાની
 રમતમાં પહેલો દાવ
 વકદે વિં [અ. વક્ત] સાવંજનિક; ધર્માંદા
 વકરવું અંકિં [સં. વિ+ક] ખગડવું; વીકરવું
 (૨) ખલેકવું; ફાટવું (૩) ફરી જવું;
 વાંકું બોલવું
 વકરી સ્ત્રી, -રો પું [સં. વિ+ક્રી ઉપરથી]
 વેચાણ (૨) વેચાણનું નાણું (૩) વેચાયેલો માલ
 વકાલત સ્ત્રી [અ.] વકીલાત; વકીલનું
 કામ. બનામું નં અરીસલ તરફથી
 વકીલાત કરવાની સત્તાનો લેખ
 વકાસવું સંકિં [સં. વિ+કસ] (મોં)
 પહોળું કરવું - ફાટવું [ઉમેદ
 વકી સ્ત્રી [અ. વકીઅ] સંભવ (૨) આશા;
 વકીલ પું [અ.] સનદી કાયદાશાસ્ત્રી (૨)
 એલચી; પ્રતિનિધિ (૩) કોર્ષના પક્ષની
 વાત રત્ન કરનાર - તે માટે મથનાર.
 -લાત સ્ત્રી, -લાતનામું નં જુઓ
 વકાલત, બનામું [દંઘ; લાયકી
 વક્કર પું [અ. વક્કર] મોભો; વજન (૨)
 વક્તવ્ય વિં [સં.] બોલવા જેવું (૨) નં
 કથન; ભાષણ
 વક્તા પું [સં.] બોલનાર; ભાષણ કે કથા
 કરનાર. -કનૂતા સ્ત્રી, -કનૂત્વ નં બોલવા-
 ની છા. -કનૂત્વશક્તિ સ્ત્રી છાદાર
 બોલવાની કે ભાષણ કરવાની શક્તિ
 વકત્ર નં [સં.] મુખ
 વક વિં [સં.] વાંકું. બતા સ્ત્રી [સં.] વકપણું
 (૨) વળાંક; 'કવેચર' [ગ.]. બુડ પું
 [સં.] ગણપતિ. વ્દષ્ટિ સ્ત્રી [સં.] બાકી
 નજર (૨) વાંકું જ લોનારી - કોંઘની
 કે દેખની નજર (૩) વિં તેવી નજરવાળું.
 -કીલવન નં [સં.] (કિરણનું) વાંકા
 થવું તે. -કોક્ષિત સ્ત્રી [સં.] કથાક્ષનું વચન

(૨) વાંકો બોલ (૩) એક કાવ્યાલંકાર
 [કા. શા.]
 વક્ષ, વ્દયક્ષ (-ળ), -ક્ષ:સ્વક્ષ (-ળ) નં
 [સં. વક્ષ, વક્ષ:સ્વલ] છાતી
 વખ નં + જુઓ વિપ
 વખત પું [અ. વચત] કાળ; સમય (૨)
 તક (૩) માડી હાલત (૪) નવરાશ (૫)
 વાર; ફેરો (જેમ કે, એને કેટલી વખત
 હતું?) બેઠાવખત અં [જા. વેવવત]
 ગમે ત્યારે; અવારનવાર. બસર અં ચોગ્ય
 વખતે. -તે અં કદાચ; સંભવતઃ.
 -તોવખત અં વારંવાર
 વખલકો પું વાણના દોપથી થતો કપડાનો
 તુકસાનીવાળો ભાગ
 વખવખવું અંકિં વલખાં મારવાં (૨)
 ખાઈ ખાઈ કરવું; તલપવું
 વખાણુ નં [પ્રા. વચ્છાણ (સં. વ્યાલ્યાન);
 અપ.] પ્રશંસા. બું સંકિં પ્રશંસા કરવી
 (૨) + વિગતથી કહેવું; વણવું
 વખાર સ્ત્રી [દિ. વચ્છાર] કોહાર. -રિયો
 પું વખારવાળો (૨) વખારનો નોકર
 વખુ વિં [પ્રા. વચ્છ (સં. વચ્છ)] નામને લાગતાં
 -'ના વલણ, લગની કે પક્ષનું.' ઉદા.
 બાપવખુ. -ખું નં પક્ષ (૨) આય (૩) વગ
 વખૂટું વિં વિખૂટું [(૨) સંકટ
 વખો પું [અ. વાકિઅદ] બખમરાનું સંકટ
 વખોડવું સંકિં [દિ. વિચ્છોટ] ખોટ કાઢવી;
 નિંદા કરવી
 વગ પું; સ્ત્રી [પ્રા. વગ (સં. વર્ગ)] પક્ષ;
 તરફણ (૨) જગા; સ્વલ (૩) તક;
 અવસર. [વગે કરવું = ઠેકાણે પાડવું.
 વગે પડવું રાંપ્રં અનુક્રમતા પ્રમાણે]
 વગડાડિ વિં ['વગડો' ઉપરથી] જંગલી
 વગડો પું [પ્રા. વિગડ (સં. વિકટ)] જંગલ;
 વેરાન કે ઉજ્જડ પ્રદેશ; રાન

વગદાં ન૦બ૦વ૦ ફાંફાં. [વંબીણુવાં]
 વગર અ૦ [અ. વિગૌર] વિના
 વગવસીલો પું [વગ + વસીલો] વગ ને
 વસીલો; મોટાની સાથેનો સંબંધ, તેની
 ઓથ ને કુમક
 વગળ પું; ન૦ [પ્રા. વિગલ (સં. વિકલ)]
 ભેગ (૨) ભ્રષ્ટતા; વર્ણસંકરતા. ૦વંશી
 વિં ૦ વર્ણસંકર
 વગાડવું સંકિં [નુઓ વાગવું] વગડે એમ
 કરવું; ખનવડું (૨) વાગે - લાગે એમ કરવું
 વગિયું, વગીકું વિં [‘વગ’ ઉપરથી] ઓળ-
 ખીતું; વગવાળું (૨) પક્ષપાત કરનારું
 વગુ અ૦ [નુઓ વગ] જથ્થે; બાનુ
 વગૂતવું અંકિં [સં. વિ + પ્રા. ગુત્ય (સં.
 ગ્રયિત)] ભરાવું; ગૂંચાવું
 વગેરે અં [અ. વગૌરહ] અને ખીન; ઇત્યાદિ
 વગો પું [નુઓ વગ] લત્તો; ભાગ
 વગોણું ન૦, -વણી સ્ત્રી -વણું ન૦
 [‘વગોવડું’ ઉપરથી] નિંદા; ફાળેલી
 વગોવડું સંકિં [પ્રા. વિગોવ (સં. વિગોવય)
 = ફાળેત કરવું] નિંદા કરવી; ફાળેલી કરવી
 વધરડું ન૦ રાત્રી સાઠી જેવી ડાંગર
 વધરાણું ન૦ [નુઓ વધરો] હરકત; વિદ્ય
 વધરો પું [સં. વિગ્રહ] ટટો; અણખનાવ
 (૨) વધ (૩) બગડવું કે સળવા માંડવું તે
 વધાર પું [સર૦ પ્રા. વગ્વારિમ = વધારેણું]
 ધી કે તેલમાં મરચાં, રાઈ, હિંગ વગેરે
 કકડાવી દાળ, કઢી વગેરેમાં છમકારવું તે
 (૨) મમરો; ટુચકો; ઉરકેળી [લા.]. ૦ણી
 સ્ત્રી ૦હિંગ. ૦ણું સંકિં ૦વધાર કરવો. -રિયું
 વિં ૦ વધાર દીધેલું (૨) ન૦ એક અથાણું
 વચ ન૦ [સં] વચન; બોલવું તે
 વચ સ્ત્રી [દિ. વિચ્ચ = મધ્ય] વચ્ચે હોવું
 તે; મધ્યસ્થતા (૨) અં + વચ્ચે
 વચકલું નં [નુઓ વચકાણું] વાંધો; વાંકું
 વચકું (-કાણું) અંકિં [સં. વ્યત્યય; પ્રા.
 વચ્ચ] માહું લાગવું; રિસાવું; છેડાવું (૨)
 વચ્ચેથી છટકી જવું
 વચકું નં [નુઓ વચકણું] વિદ્ય; વચકણું.
 -કો પું માહું લાગવું તે (૨) વાંધો (૩) વહેમ

વચગાળો પું વચ્ચેનો ભાગ
 વચડવું સંકિં [સર૦ પ્રા. વિચક્ષિયા (સં.
 વિચ્ચિક્ષા)] વધારવું
 વચન ન૦ [સં] વેણ; કથન; વાક્ય (૨)
 પ્રતિજ્ઞા; કોલ (૩) સંખ્યા [બ્યા.]. -ની
 વિં ૦ વચન પાળનારું; સત્યવાદી. -નીય
 વિં [સં.] રહેવા કે બોલવા જેવું (૨)
 નિંદ (૩) ન૦ લોકાપવાદ; લાંછન. ૦ભ્રષ્ટ
 વિં ૦ વચન ન પાળતું
 વચમાં અં [‘વચ’ પરથી] વચ્ચે
 વચલું વિં ૦ વચમાંતું; મધ્યેતું
 વચળવું અંકિં [સં. વિચ્ચ] કથળવું;
 ચસકવું; બગડવું
 વચાળ સ્ત્રી ૦ વચ્ચેની ખાલી જગા
 વચાળો પું [‘વચ’ ઉપરથી] ન વપરાતો ખૂણો
 વચેટ વિં [નુઓ વચ] વચલું
 વચ્ચે અં [નુઓ વચ] વચમાં. -ચ્ચોવચ
 અં બરાબર વચ્ચે [વાહરડું
 વચ્ચ (-છ) પું; ન૦ [પ્રા. વચ્ચ (સં. વલ્લ)]
 વચ્ચિયાત પું મોટા વેપારી તરફથી પરદેશ
 માલ ખરીદનાર કે વેચનાર આડતિયો
 વહુટાણું અંકિં ‘વહુટવું’નું ભાવે
 વહુટવું અંકિં છટવું (૨) છટીને બેડવું
 વહુટું વિં [નુઓ છટું] વિખૂટું; નુકડું પડેલું
 વછેરી સ્ત્રી [નુઓ વચ્ચ] નાની ઘોડી.
 -રું ન૦ ઘોડીનું અચ્ચું. -રો પું નાનો
 ઘોડો (૨) વાહડો (તરતમાં ખસી કરેલો)
 વછો પું [દિ. વિચ્છોદ્ય] વિયોગ
 વછોડવું સંકિં વહુટે એમ કરવું
 વછોયું વિં [દિ. વિચ્છોદ્ય] વિખૂટું પડેલું
 વજન ન૦ [અ. વજ્જન] ભાર (૨) તોલ (૩)
 [લા.] દબાણ; વગ (૪) મોભો; માન.
 ૦દાર વિં ૦ વજનવાળું [વગાડવું
 વળાડવું સંકિં [પ્રા. વજ્જાવ (સં. વાદય)]
 વળકેદાર વિં (૨) પું ૦ વળકાવાળો; ભગીરદાર
 વળકો પું [અ.] ઇનામમાં મળેલી જમીન
 વળર પું [અ.] પ્રધાન (૨) શેતરજનું એક
 મહોરું. -રાઈ (-તા), -રી સ્ત્રી ૦ વળરનો
 ઓધો, કારકિદી કે અમલ

વળૂ નં [જ.] (નિમાળ પદતા પહેલાં) હાથ,
પગ, મોં વગેરે ધોવાં તે
વળૂદ નં [જ.] ખરાપણું; વાસ્તવિકતા
વળૂર નં + ઈદનું આયુધ - વળ
વળ નં [સં.] દિધિચિ ઋષિનાં હાડકાંનું
ખનેલું ઈદનું આયુધ (૨) વીજળી (૩) ફૂલની
દાંડી. ઠંડાય વિં વળ જેની કહણ કાયા-
વાળું. ંપાત પું વીજળીનું પડતું તે.
(૨) મોટું સંકટ આવી પડતું તે [લા.].
ઠંડેપ પું કઠી ઊખડે નહિ તેવો લેપ
વટ પું [સં.] વડ
વટ વિં [દે. વટ્ટ] મુખ્ય; ખધા મારેતું
વટ સ્ત્રીં [સં. વૃત્તિ; પ્રા. વટ્ટ] ટેક; પણ (૨)
આખર (૩) ધીરધાર કરવી તે (૪) ધીરધાર
થતી હોય તે ખનર. ઉદાં નાણાવટ (૫)
હોવાપણું એવો ભાવ ખતાવતો પ્રત્યય.
ઉદાં ધરવટ (૬) પું રોક
વટકું અંકિં [સરં પ્રા. વટ્ટિય (સં. વર્તિત)]
રીસમાં ખસી જતું; વકાટું
વટપૂર્ણિમા સ્ત્રીં [સં.] જેઠી પૂનમ
વટલ-લાઈ) પું અંકિં [નુઓ વરાળતું]
હલકી મનાતી ભતિ કે ધર્મમાં જતું
વટલોઈ સ્ત્રીં તાંખડી
વટતું સ્વકિં [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્ત કે વર્તન)]
ઉપરથી ચોળગતું; પસાર કરતું (૨) અંકિં
(વેળાનું) પસાર થઈ જતું (૩) (પાણીનું)
પાછું હકતું; ઓસરતું (૪) નાસી જતું
વટસાવિત્રી સ્ત્રીં [સં.] જેઠ પૂર્ણિમાએ
વડની નીચે જેની પૂજ કરાય છે તે
દેવતા; તેનું પર્વ
વટહુકમ પું મુખ્ય કે સર્વને લાગુ પડતો
હુકમ (૨) ખાસ સત્તાથી કહેલો તાત્કાલિક
હુકમ; 'ઓર્ડિનન્સ'
વટતર વિં ધરેણિયાત (૨) નં વડાવ
વટાણો પું એ નામનો કડોળનો દાણો
વટાવ પું [સં. વટ્ટ ઉપરથી] ધૂટ; મુદ્દલમાંથી
કાંઈ કારણથી જે ઓછું લેવાય અથવા
કાપી અપાય તે (૨) મોટા સિક્કાનું
પરચૂરણ લેતાં જે ઓછું આવે તે (૩)

વેચાણ ઉપરનું વળતર. ંવું સં કિં
મોટા સિક્કાનું પરચૂરણ નાણું લેતું
(૨) ફૂંડી, નોટ વગેરેનાં નાણાં કરવાં
વટાવતું સં કિં [નુઓ વટતું] પસાર
કરતું; ઓળંગતું. [વટાવી ખાવું] = હેતરી
જતું (૨) ન ખટતું (૩) નો દુરુપયોગ કરવો
(ખાપની આખર વટાવી ખાધી). (-ને)
વટાવે એવું સં પ્રં - થી ચડિયાતું
વટાળ પું [દે. વિટ્ટાળ] વટલાવાપણું; ભ્રષ્ટતા.
ંવું સંકિં વટલાવતું. -ગો પું વટાળ
વટિકા સ્ત્રીં [સં.] ગોળી; વડી
વટિયું, વટી વિં વટ-ટેકવાળું
વટી સ્ત્રીં [સં.] વટિકા; ગોળી
વટું નં [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્ત)] 'તેનો ધર્મો
કે કામકાજ' એ અર્થમાં નામને અતે
લાગે છે (પ્રધાનવટું)
વટેમાર્ગ પું [સં. વાટ + માર્ગ] મુસાફર
વટેશરી સ્ત્રીં વાટખર્ચ (૨) ભાથું
વડ પું [પ્રા. (સં. વટ)] એક ઝાડ
વડ વિં [દે. વટ્ટ] વડું (સમાસમાં વપરાતું
૩૫). ંપણુ નં મોટાપણું
વડવા સ્ત્રીં [સં.] થોડી [લખરતું મૂળ
વડવાઈ સ્ત્રીં વડની ડાળમાંથી ફૂટીને
વડવાળ (-ગો)ળી સ્ત્રીં રાત્રે ઊઠતું એક પક્ષી
વડવાણિ [સં.], વડવાનકા [સં.], વડવાનળા
સમુદ્રમાં રહેલો અગ્નિ
વડવો પું [દે. વટ્ટ ઉપરથી] પૂર્વ (૨)
ખાપ અથવા માનો ખાપ
વડસસરો પું સાસુ કે સસરાનો ખાપ
વડસામુ સ્ત્રીં સાસુ કે સસરાની મા
વડાઈ સ્ત્રીં ['વડું' પરથી] મોટાઈ; ધીરિ
(૨) અનિમાન; પતરાળ
વડાગરું વિં [પ્રા. વટ (સં. વટ) + અગર]
દરિયાકિનારે ખાડાઓમાં ખાગી ચૂકતીને
ખતાવેલું ગાંડાદાર (મીઠું)
વડારણુ સ્ત્રીં [સરં પ્રા. વટ્ટ] મોટી;
ખવાસણ; રાણીની દાસી [માની મા
વડિયાઈ સ્ત્રીં [વડું + આઈ] ખાપ અથવા
વડી સ્ત્રીં [દે.] ચોળાની ડાળની એક ખતાવટ

વડીલ વિં [દિ. વહિલ] (કુટુંબમાં) પૂજ્ય;
મોટું; મુરખી (૨) પું તેવો માણસ
(૩) પૂર્વજ. -**વોપાર્જિત** વિં [+
ઉપાર્જિત] બાપદાદાએ રખેલું

વડું વિં [દિ. વઢુ; અથવા પ્રા. વઢ્ઢ (સં.
વૃદ્ધ)] મોટું (સમાસમાં 'વડ' રૂપ, જેમ
કે વડસાસુ)

વડું નં [પ્રા. વઢજ (સં. વટક)] અડદની
દાળની એક વાની

વડું નં [પ્રા. વઢ, પઢ (સં. પટ)] પડના
અર્થમાં સંખ્યાવાચક શબ્દને લાગે છે.
ઉદા. એકવડું, બેવડું, તેવડું ઇં (૨)
કદ (પડ) બતાવવાના અર્થમાં આ, બે,
કે, તે વગેરે સર્વનામોને લાગે છે. ઉદા.
આવડું, બેવડું, કેવડું ઇં

વડે અં વતી; થી

વડેરું વિં [દિ. વઢુ] વડીલ; મોટું
વઢકણું(-ણું), વઢકારું વિં ['વઢવું'
ઉપરથી] કનિયાખોર

વઢવાડ સ્ત્રીં ['વઢવું' ઉપરથી] કનિયા;
તકરાર; લડાઈ. -ડિયું વિં વઢકણું

વઢવું અંકિં તકરાર કરવી (૨) મારામારી
કરવી (૩) સંકિં ઠપકો આપવો

વઢવેડ સ્ત્રીં વઢવાડ

વણુ નં [દિ. વઙ્ગી; સરં પ્રા. વંગી] કપાસ,
કપાસનો છોડ કે કપાસનું ખેતર

વણુ અં [સં. વિના] વિના [પ.]

વણુકર પુંવણવાનો ધંધો કરનાર. -રી
વણવાની મન્દીરી

વણુછો પું [સં. વર્ણછાયા] ઝાડની છાયા
(નીચેના રોપ પરની)

વણુજ પું [પ્રા. વળિજ (સં. વાળિજ)] વેપાર;
ધંધો (૨) સ્ત્રીં વેપારની વસ્તુ; 'કોમોડિટી'

વણુજાર સ્ત્રીં [વણુ + હાર કે કાર]
વણુજારની પોઠ કે કાફો. -રી સ્ત્રીં

વણુજારની સ્ત્રી. -રું નં વણુજારનો
ધંધો. -રો પું બળદોની પીઠ ઉપર માલ

ભરી દેશપરદેશ લઈ જનાર વેપારી
વણુતાર નંવણવું તે (૨) વણાટ; પોત; કુમાર

વણુલોલી વિં [વણ (વિના) + લોભ]
લોભરહિત

વણુવું સંકિં [દિ. વળણ (સં. વે)] આમળવું;
લાગવું (દોરડું) (૨) સાળ વડે કપડું
બનાવવું (૩) વેલણ વડે રોટલી વગેરે
કરવું (૪) પાટિયા ઉપર લોટ મસળીને
(સેવો) પાડવી

વણુસવું અંકિં [સં. વિનજ] બગડવું;
ખરાબ થવું (૨) નાશ પામવું

વણુસાડવું સંકિં બગાડવું

વણાટ પું વણતર; પોત. ંકામ નં
વણવાનું કામ

વણિક પું [સં.] વાણિયો (૨) વેપારી.
વૃત્તિ સ્ત્રીં બુઝો વાણિયાવિદ્યા (૨)

વેપાર વડે આજીવિકા ચલાવતી તે
વણિય(-યે)ર (વ') નં એક નાનું

ચોખ્ખું પ્રાણી

વત [સં.] નામને લાગતાં '-ની પેઠે, -ની
જેમ' અર્થ બતાવે છે. ઉદા. આત્મવત્

વત [સં.] નામને લાગતાં 'વાળું' અર્થ
બતાવે છે. ઉદા. ફલવત્

વતડવું સંકિં [સં. વિ + ટુદ્ધ] નખથી
ખાણવું કે ફાડી નાખવું

વતન નં [અ.] મૂળ ગામ કે દેશ (૨)
ધનામ દાખલ સરકાર તરફથી મળેલી

નગીર (૩) જમીનનગીરની ઊપજ.
ંદાર વિં (૨) પું નગીરદાર. ંપરસ્તી

સ્ત્રીં [ફા.] સ્વદેશાભિમાન; સ્વદેશ-
પૂજ. -ની વિં (૨) પું મૂળ રહીશ

વતરડવું સંકિં બુઝો વતડવું

વતરણું નં કલમ

વતરેક અં [સં. વ્યતિરેક] + વિના; વગર
(૨) પું વ્યતિરેક; ભેદ; અભાવ

વતી અં વડે (૨) માટે; બદલે

વતી વિં સ્ત્રીં [સં.] (બુઝો 'વત'માં) ઉદા.
લાવણ્યવતી [પાત, -તિયું

વતીપાત પું, -તિયું વિં બુઝો વ્યતિ-
વતું નં [સં. વપ્. ઉપરથી] ઉત્તમત

વતે અં [સં. વૃત્તે] વડે; થી

વતેસર વિન્ [વિસ્તાર' પરથી] વિસ્તારવાળું

(૨) નં નકામું લંબાણ; ટાચકું

વત્તું વિન્ [વધતું] વધારે

વત્તેક વિન્ [સં. વ્યત્તિરકો] + શ્રેષ્ઠ (૨) અં

વિના; વતરેક

વત્તે પું; નં [સં.] બાળક (૨) નં વાછરડું

વત્સર પું [સં.] વર્ષ

વત્સલ વિન્ [સં.] માયાળુ; રનેહાળ. ંતા

શ્રીં વાત્સલ્ય

વત્સા શ્રીં [સં.] પુત્રી

વદ અં [નુઓ વદિ] કૃષ્ણપક્ષમાં (૨)

શ્રીં કૃષ્ણપક્ષ

વદતો બ્યાધાત પું [સં.] પોતે બોલેલી

વાતથી વિરુદ્ધ બોલતું તે; એક તદ્દ'દોષ

વદત નં [સં.] મુખ

વદતું સંકિં [સં. વદ] બોલતું

વદિ અં [સં.] કૃષ્ણપક્ષમાં; વદ

વદી શ્રીં [સં. વૃદ્ધિ] વધ; સરવાળા

કે ગુણાકારમાં, એકમ દશક વં કોઈ

એક સ્થાનના સરવાળા કે ગુણાકારની

આવેલી રકમમાંથી એકમનો આંકડો

રાખી બાકીના સ્થાનના અંક આગળના

સ્થાનની રકમમાં ઉત્તરોત્તર ઉમેરવામાં

આવે છે તે [ગ.]

વધ પું [સં.] કાપીને મારી નાખતું તે

વધ શ્રીં [સં. વૃદ્ધિ] વધારો. ંધક શ્રીં

વત્ત'ઓણું થતું તે

વધવું અંકિં [સં. વૃદ્ધ] સંખ્યા, કંદ, માપ,

ગૂણ, ક્રમાં પણ વધારો થવો; મોટા

થતું (૨) બચતું; બાકી રહેતું (૩) આગળ

જતું; ટપકું; પ્રગતિ કરવી

વધાર્થ(-મણી) શ્રીં [પ્રા. વદ્ધાવળ (સં.

વર્ષાવન)] બુધીના સમાચાર(૨) બુધબચાર

લાવનારને અપાતી ભેટ. -મણું નં

મંગળકાર્ય' નિમિત્તે માતાનું પૂજન (૨)

વધામણી

વધારવું સંકિં [પ્રા. વદ્ધાર (સં. વર્ષવ)]

વધારો કરવો; ઉમેરવું (૨) વિસ્તારવું (૩)

બચત કરવી; બાકી રાખવું

વધારે વિન્ [નુઓ વધારવું] અધિક; વિશેષ.

ંપડતું વિન્ નેઈએ કે થટે તેથી વધારે

(માત્રા, કંદ, મર્યાદા વગેરેથી). -રો પું

ઉમેરો; વૃદ્ધિ (૨) નરો (૩) બારી; સિલક

(૪) સાંધણ; પુરવણી (૫) વર્તમાનપત્રનો

વધારા તરીકે કાઢેલો અંક

વધાવવું સંકિં [નુઓ વધાર્થ] ભક્તિથી

અથવા આશીર્વાદ દેતાં કૃત્રિયોષા

નાખવા (૨) હર્ષભેર આવકાર આપવો

વધાવો પું વધાવવાની સામગ્રી

વધુ વિન્ [સં. વૃદ્ધ પરથી] વધારે. ંપડતું

વિન્ વધારેપડતું [છાકરાની વધુ

વધૂ શ્રીં [સં.] વધુ; નુવાન પત્ની (૨)

વધૂ કું વિન્ વધારેપડતું; વધારાનું

વધેરવું સંકિં [સં. વર્ધ] બલિદાન આપવું

(૨) ફોરવું (૩) કાપવું

વધ્ય વિન્ [સં.] વધ કરવા યોગ્ય

વન નં [સં.] જંગલ. ંફેળી નં વલકલ.

ંચર વિન્ [સં.] વનમાં રહેતાં; જંગલી

(૨) પું તેવું માણસ કે પ્રાણી (૩) વાંદરો.

ંદેવતા પું ૧૮૦૦; શ્રીં [સં.], ંદેવી

શ્રીં વનનો અધિષ્ઠાતા દેવ કે દેવી.

ંલોજન નં ગામ બહાર રમ્ય જગ્યાએ

કંદેલી ઉત્તળી. ંમાલો [સં.], ંમાળા શ્રીં

વનના કૂલની માળા (૨) પૂંટણ લગી

પહોંચે તેવો કૂલનો હાર (શ્રીકૃષ્ણનો).

ંમાલી [સં.], ંમાળી પું શ્રીકૃષ્ણ ંરાઈ

શ્રીં નુઓ વનરાજ. ંરાજ પું [સં.] સિંહ.

ંરાજિ(-છ) શ્રીં [સં.] લાંબો જંગલનો

પ્રદેશ (૨) જંગલમાંના પગરસનો. ંવાસ

પું [સં.] વનમાં વસતું તે. ંવાસી વિન્

[સં.] વનમાં વસનારું. ંચી શ્રીં જંગલની

સોષા. ંચલી [સં.], ંચળી શ્રીં

અરણ્યનો પ્રદેશ

વનસ્પતિ શ્રીં [સં.] ઝાડ, છાદ વગેરે.

ંધી નં વનસ્પતિ (તેલીબિયાં)ના તેલનો

સાસાયણિક પ્રક્રિયાથી ઘોઈ -કારીને

બનાવતો ધી જેવો પદાર્થ. ંરાત્ર

નં 'બોટની'

વના સ્ત્રીં જુઓ વનિતા [પ.]
 વના અં [જુઓ વિના] સિવાય
 વનિકા સ્ત્રીં [સં.] ઉપવન; નાનકડું વન
 વનિતા સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રી
 વનું વિં 'વિનાનું' એવા અર્થમાં નામને
 લાગે છે (ઉદાં લાનવનું)
 વનચર વિં(ર)પું[સં.] વનચર; જંગલી
 વનરુ વિં રખડેલ; જંગલી
 વનો પું [સં. વિનય] + વિવેક
 વન્ય વિં [સં.] જંગલનું
 વન્ય મોર પું [ફ.] 'એક વાર ફરીથી'
 એવા અર્થનો હર્ષાદ્ગાર
 વપત સ્ત્રીં જુઓ વિપત્તિ [કરાવવી તે
 વપન નં [સં.] વાળ કપાવવા તે; હનમત
 વપરાશ સ્ત્રીં વાપર; ઉપયોગ
 વપુ નં [સં.] શરીર
 વફા સ્ત્રીં [અ.] વચનને વળગી રહેવું તે;
 પ્રમાણિકપણું (ર) ભક્તિ; શ્રદ્ધા; વિશ્વાસ.
 ઠંદાર વિં વચનને વળગી રહેનારું (ર)
 વિશ્વાસુ (૩) સ્વામીભક્ત. ઠંદારી સ્ત્રીં
 વચનને વળગી રહેવું તે (ર) સ્વામી-
 ભક્તિ (૩) નિષ્ઠા (૪) રાજભક્તિ
 વભૂટ(-ઢ)ણુ નં પીડા; આપદા
 વલો પું [જુઓ વૈલવ] સાહેબી (ર)
 મયદા; અદ્દળ (૩) પ્રતિષ્ઠા; વળન
 વમન નં [સં.] ઊલટી
 વમવું સંકિં [સં. વમ્] ઓછી કાઢવું
 વમળ નં વહેતા પાણીમાં થતું ફંડાણું -
 ભમરો
 વય નં; સ્ત્રીં [સં.] ઉમ્મર
 વયણુ નં [પ્રા.; જુઓ વચન] + બોલ
 વયચ્ય પું [સં.] મિત્ર. -રચ્યા સ્ત્રીં સખી
 વયોવૃદ્ધ વિં [સં.] ધરડું; વડીલ
 વર વિં [સં.] ઉત્તમ(ર) પું વરરાજા (૩)
 પતિ (૪) વરદાન (૫) નામને લગતાં
 'શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ' એવા અર્થ થાય. ઉદાં
 પડિતવર. ઠંકન્યા નંખવં પરણાર
 પુરુષ ને સ્ત્રી [પાતળું પતરું
 વરક(-ખ) પું [અ.] સોનાચાદીનું છેક

વરઘોડિયાં નં ખંખં નવદંપતી [ચ.]
 (ર) લગ્નના વરઘોડામાં જતાં બાળકો(૩)
 નાસ્તો કરવા વરઘોડે જતાં ભનનાં છોકરાં
 વરઘોડો પું [વર + ઘોડો] પરણવા જતા
 વરની સવારી (ર) ફળેતી [લા.]
 વરજવું સંકિં [જુઓ વજવું] તળવું
 વરડુ (વ')નં [પ્રા. વરહાડ=ફણગો નીકળવો]
 વ્યંજન સાથે જોડાતું ઉ-ભીકારનું
 (,) આલું ચિહ્ન
 વરડું (વ') નં [જુઓ વરડું] વૈદું; ફૂટેલો
 -ભગેચો કઠોળનો દાણો
 વરણુ સ્ત્રીં [જુઓ વર્ણ] જાતિ; નાત
 વરણાગિયું વિં વરણાગી કરનારું
 વરણાગી સ્ત્રીં ટાપટીપ; છેલાર્ધ; ભપકો
 વરણી સ્ત્રીં [સં. વરણ=વરવું તે ઉપરથી]
 કિયાકર્મ કરાવવા બ્રાહ્મણને પસંદ કરી
 તેનું પૂજન કરવું તે (ર) પસંદગી
 વરત પું; સ્ત્રીં [પ્રા. વરતા (સં. વરત્રા)]
 કાસ ખેંચવાનો દોર
 વરતણિયો પું [પ્રા. વત્તણ(સં. વર્તન)=વેતન]
 રાવણિયો; ગામનો રખવાળ (ર) પગી(૩)
 ભોમિયો; વળાવો
 વરતવું અંકિં [જુઓ વર્તવું] ચાલવું(ર)
 ખનવું; થવું(૩)સંકિં પારખવું; ઓળખવું
 (૪) રીત આપવી. ઉદાં ખહેનને કંઈ
 વરત્યા નહિ
 વરતારો પું [વરતવું ઉપરથી] ભવિષ્યકથન
 વરદ વિં, -દા વિં સ્ત્રીં [સં.] વરદાન
 દેનાર; કૃપાળુ
 વરદાન નં [સં.] દેવદેવી કે સંતે પ્રસન્ન
 થઈ આશા પૂરી પાડવા આપેલું વચન
 વરદાયક, વરદાયી વિં [સં.] જુઓ વરદ
 વરદી સ્ત્રીં [અ. વરદો ઉપરથી] ખબર;
 કહેણુ (ર) હુકમ
 વરધ સ્ત્રીં [સં. વૃદ્ધિ] (પ્રાયઃ લગ્નના) સુહૃત્ની
 આડે રહેલા દિવસોમાંનો દરેક (ર)
 લગ્નપૂર્વની એક મંગળવિધિ
 વરમ પું [સં.] સોભે
 વરમાળ(-ળા) સ્ત્રીં સ્વયંવરમાં કન્યા

પસંદ કરેલા વરને પહેરાવે છે તે માળા
(૨) પરણતી વખતે વરકન્યાના કંઠમાં
નંખાતી સૂતરની માળા
વરરાત્રી પું પરણવા જતો વર
વરવધૂ [સં.], -હું નંખાં વં વર અને
વધુ; પતિપત્ની
વરવું સંકિં [પ્રા. વર (સં. વૃ.)] પસંદ કરવું
(૨) વર તરીકે પસંદ કરવું; પરણવું
વરવું અંકિં [સં. વ્યાજી] ખપવું; વપરાવું;
ખર્ચાવું [(૨) નરસું; નકારું
વરવું વિં [પ્રા. વિશ્વ (સં. વિષ્ણુ)] બેડોળ
વરશી સ્ત્રીં [સં. વૃષભપરથી] મરનારની પહેલી
વાર્ષિક તિથિએ કરવામાં આવતી ક્રિયા
વરસ નં વર્ષ. ંગાંઠે સ્ત્રીં જન્મદિવસ.
ઘડાડો પું, વ્યંગોદ, વ્યંટોળી નં
વરસ ભેટલો સમય
વરસવું અંકિં [પ્રા. વરિસ (સં. વૃષ્)] વરસાદ
પડે (૨) વરસાદ જેમ પડવું કે રેણવું
(૩) સંકિં વરસાદની જેમ છૂટથી
આપવું કે વેરવું
વરસાદ પું [વરસવું ઉપરથી] વાદળમાંથી
પાણીનું પડવું તે (૨) ઉપરથી મોટા
જથામાં પડવું તે
વરસી સ્ત્રીં જુઓ વરશી [વર્ષાસન
વરસૂંદ સ્ત્રીં વર્ષે વર્ષે મળતી ખાંધી રકમ;
વરસોવરસ અં દર વર્ષે
વરંડ [સં.], -ડો પું ઓસરી; પડાણી
વરાંડ પું; સ્ત્રીં [વરાડું ઉપરથી]
ભાગ; હિરસો
વરાડું (વ') નં દોરડું [લગ્નની જાન
વરાત્રી સ્ત્રીં [સં. વર + વાત્રા અથવા વ્રાત]
વરાધ સ્ત્રીં નાનાં છોકરાંને થતો એક રોગ
વરાપ સ્ત્રીં તલપ; આતુરતા (૨) વરસાદ
આવી ગયા બાદ થોડા દિવસ ઉધાડ
નીકળતા પાણી ચુસાઈ જાય છે તેવી
જમીનની સ્થિતિ
વરાસન નં [સં.] ઉત્તમ આસન - એકક
વરાંડ પું [સં.] હુકમ; સૂચવ (૨) વિષ્ણુનો
ત્રીજો અવતાર [તે જગોળશાસ્ત્રી
વરાંડસિંહિર પું [સં.] પ્રાચીન ગણિતી

વરાળી સ્ત્રીં પાણી ગરમ થતાં તેનું વાયુરૂપે
થતું રૂપાંતર (૨) ખળતરા; દાઝ; જુરસો
[લા.]. વ્યંત્ર નં વરાળથી ચાલતો સંચો
વરાં અં [જુઓ વાર] વેળા; વખત. ઉદા
લાખવરાં
વરાંગ વિં [સં.] સુંદર અવયવોવાળું (૨)
નં માથું. ંતી, -ગી સ્ત્રીં સુંદર
અંગવાળી સ્ત્રી
વરાંસવું (૦) અં કિં [જુઓ વરાંસો]
ભરોસે ભૂલવું (૨) પરતાવું; અફસોસ કરવો
વરાંસો (૦) પું ભરોસો (૨) પરતાવો
વરિયાળી (વ') સ્ત્રીં [સં. વૃહવાલી] મુખવાસ
તરીકે વપરાતું એક ખી
વરિય વિં [સં.] સર્વોત્તમ [દ્વિંસ પ્રાણી
વરુ પું; નં [સં. વૃક] એક ચોપણું
વરુણ પું [સં.] પાણીનો અધિષ્ઠાતા દેવ;
પશ્ચિમ દિશાનો દિક્ષાલ (૨) સૂર્ય માળાનો
એક ગ્રહ; 'રોષ્ચ્યુન'
વરેડી અં [સં. વર+રેટિ કે વર+ગોઠા] વર
તરફથી આપાતું લક્ષ્મી પુશાલીનું જમણ
(૨) જનોઈ દીધા બાદ આપાતું જમણ
વરેડું (રે') નં [જુઓ વરાડું] રાંડવું; દોરડું
વરેણ્ય વિં [સં.] પસંદ કરવા ચોગ્ય (૨)
પ્રધાન; શ્રેષ્ઠ
વરો પું [જુઓ વરવું=વપરાવું] નાત
જમાવતી તે (૨) વપરાશ; ખરચ
વરો(-રે)ડી સ્ત્રીં વરેડી
વર્ગ પું [સં.] મોટા સમુદાયનો એક ભાગ
(૨) જાત પ્રમાણે પાડેલા જથામાંનો દરેક
(૩) શ્રેણી; કેટિ; કક્ષા (૪) શાળામાં શ્રેણી-
વાર વિદ્યાર્થીઓને ભણવા બેસવાનો
ઓરડો (૫) 'રકવેર' [ગ.]. વપદી પું
'ક્રોરેટિક ટંકેરાન' [ગ.] ંસૂક [સં.],
ંસૂળી નં 'રકવેર' રૂ' [ગ.] ંવિયંડ પું
સમાજના વર્ગો વર્ગો વચ્ચે દિનવિરોધને
કારણે વિગ્રહ; 'પ્રસાસ-વોર'. -ગીંકરણ;
નં [સં.] વર્ગ પાડવા તે. -ગીંથ વિં [સં.]
વર્ગનું; વર્ગસંબંધી (૨) એક જ વર્ગનું
વર્ચસ નં [સં. વર્ચસ] દીપ્તિ; તેજ (૨) ખજ;

પરાક્રમ (૩) વીર્ય. —૨૫ નં વર્ચસ.
 —૨૫ી વિં [સં.] તેજસ્વી; વીર્યવાન
 વર્ણ પું. ૦, ૦૧ નં [સં.] વર્ણવું તે. ૦નીય
 વિં [સં.] તજવા યોગ્ય. ૦વું સંકિં
 [સં. વૃજ] તજવું; છોડી દેવું. —ર્જિત વિં
 [સં.] તજેલું; છોડી દીધેલું. —ર્ચ્ય વિં [સં.]
 વર્જનીય
 વર્ણ પું [સં.] રંગ (૨) અક્ષર (૩) રૂપ
 (૪) પ્રકાર (૫) પું; સ્ત્રીં હિંદુ સમાજના
 ચાર વિભાગમાંનો દરેક (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય,
 વૈશ્ય અને શૂદ્ર) (૬) જ્ઞાતિ. ઉદા. અદાર
 વર્ણ. ૦ધર્મ પું [સં.] દરેક વર્ણનો ધર્મ
 વર્ણન નં [સં.] વર્ણવવું કે વર્ણવેલું તે;
 ખ્યાન (૨) પ્રશંસા. —નાત્મક વિં
 વર્ણનરૂપ. —નીય વિં [સં.] વર્ણવવા યોગ્ય
 વર્ણભેદ પું [સં.] વર્ણો વચ્ચેનો ભેદ
 વર્ણમાલા [સં.], —ળા સ્ત્રીં ભાષાના
 મૂળાક્ષરો [વિગતે કહેવું (૨) વખાણવું
 વર્ણવવું સંકિં [સં. વર્ણ] વર્ણન કરવું;
 વર્ણવું સંકિં જુઓ વર્ણવવું
 વર્ણવ્યવસ્થા સ્ત્રીં [સં.] વર્ણોની વ્યવસ્થા;
 ચાર વર્ણો દ્વારા થતી સમાજવ્યવસ્થા
 વર્ણસ્કંદ વિં [સં.] ભિન્ન વર્ણના
 સ્ત્રીપુરુષથી ઉત્પન્ન થયેલું (૨) અભિચારથી
 ઉત્પન્ન થયેલું (૩) પું તેને માણસ
 વર્ણાનુક્રમ પું [સં.] મૂળાક્ષર પ્રમાણેનો
 ક્રમ. ૦ણિકા, ૦ણી સ્ત્રીં મૂળાક્ષર
 પ્રમાણે ગોઠવેલું સાંકળિયું
 વર્ણાશ્રમ પું [સં.] (સમાજ તથા વ્યક્તિના)
 વર્ણવાર અને આશ્રમવાર વિભાગ અને
 તેમનાં કર્તવ્યોની વ્યવસ્થા
 વર્ણાતર વિં [સં.] ભિન્ન વર્ણનું (૨)
 નં ભિન્ન વર્ણ
 વર્ણિત વિં [સં.] વર્ણવેલું
 -વર્ણુ વિં [સં. વર્ણ પરથી] (સમાસને અંતે
 લાગતાં) ‘-ના વર્ણ-રંગવાળું’. ઉદા.
 ધર્મવર્ણુ [કરવાનું છે તેવું
 વર્ણુ વિં [સં.] વર્ણનીય (૨) જેનું વર્ણન
 વર્તણુંક સ્ત્રીં વર્તવાની રીત; ચાલચલગત

વર્તન નં [સં.] આચરણ; રીતભાત
 વર્તમાન વિં [સં.] ચાલુ (૨) આધુનિક
 (૩) પું ૫૦ વં સમાચાર; ખબર (૪)
 પું વર્તમાનકાળ. ૦કાળ પું ચાલુ
 સમય (૨) કિંનો એક કાળ [વ્યા.].
 ૦કૃદંત નં કિંનું એક કૃદંત [વ્યા.].
 ૦પત્ર નં છાપું
 વર્તવું અંકિં [સં. વૃત્ત] આચરણ કરવું;
 ચાલવું (૨) થવું; હોવું (૩) સંકિં
 પારખવું; જોવું (૪) રીત પ્રમાણે આપવું
 વર્તાવ પું [‘વર્તવું’ ઉપરથી] વર્તણુંક;
 રીતભાત [ઉદા. મધ્યવર્તી
 -વર્તી વિં [સં.] (સમાસને અંતે) હોવું.
 વર્તુલ [સં.], —ળ નં ગોળાકાર; કૂંડાળું
 (૨) ‘સર્કલ’ [ગ.]. —લા (-ળા) કાર વિં
 [+ આકાર] ગોળ આકારનું; ‘સરકચુલર’
 [ગ.] (૨) પું ગોળ આકૃતિ
 વર્ધક વિં [સં.] વધારનારું (પ્રાયઃ સમાસને
 અંતે). —માન વિં [સં.] વધતું જવું;
 આળાદ થતું (૨) પું વિપ્લુ (૩) રજમા
 તીર્થકર — મહાવીર
 વર્ધિયાજના સ્ત્રીં વર્ધા મુકામે ગાંધીજીએ
 ઘડેલી પ્રાયશ્ચિક કેળવણીની યોજના;
 પાયાની કેળવણી [વધતું; સમૃદ્ધ થતું
 વર્ધિત વિં [સં.] વધેલું. —મણુ વિં [સં.]
 વર્ષ નં [સં.] કવચ
 વર્ચ વિં [સં.] પ્રધાન; શ્રેષ્ઠ (સમાસને અંતે)
 વર્ષ નં [સં.] બાર માસનો સમય (૨)
 (પ્રાચીન ભૂગોળ મુજબ) પૃથ્વીનો અમુક
 ખંડ. જેમ કે, ભારતવર્ષ
 વર્ષણુ નં [સં.] વરસવું તે
 વર્ષફળ નં વર્ષ દરમ્યાન બનનાર બના-
 વોનો વરતારો [વરસવું
 વર્ષવું અંકિં (૨) સંકિં [સં. વર્ષ] જુઓ
 વર્ષા સ્ત્રીં [સં.] વરસાદની ઋતુ — શ્રાવણ
 અને ભાદરવો (૨) વરસાદ
 વર્ષાસિન નં [સં. વર્ષ + અશન] (રાત્ર્ય
 તરફથી) ગુજરાત માટે મળતી વાર્ષિક
 રકમ [ભારવાં
 વલખું અંકિં [સં. વિ + લક્ષ] વલખાં

વલખાં ન૦ખ૦વ૦ કાંકાં

વલણુ ન૦ [સં. વલ્ ઉપરથી] વૃત્તિ; મનનું
વળવું તે (૨) (સ્સ્તા કે નદીનો) વાંક (૩)
કવિતામાં આવતો ઊપલો (૪) નકા-
તોટાની ઉપરામણી (૫) મરોડ

વલય ન૦ [સં.] કંકણ; કડું

વલવલ સ્ત્રી૦ [જુઓ વલવલવું] વધારે
પડતી ચંચળતા (ખોલવા, ખેસવા, ઊઠ-
વામાં); ધરી સખાણું ન રહેવું તે (૨) વગર
પૃથ્થે ખોલખોલ કરવું તે; ચિળાવલાવેડા.
૦વું અંકિં [સં. વિ + લઃ; પ્રા. વલ્લવ]
ખોલખોલ કરવું (૨) રેતાં રેતાં ખોલવું;
વિલાપ કરવો (૩) વલખાં મારવાં. -લાટ
પું વલોપાત (૨) સળવળાટ. -લિયું વિં
વલોપાત કરવું (૨) વલવલ કર્યાં કરવું;
ખહુખોલું [રહેવાસી; ડચ

વલદો પું [ફ. હોલેંડ ઉપરથી] હોલેંડનો

વલી પું [જ.] પીર; ઓલિયો

વલૂર (વ') સ્ત્રી૦ ['વલૂર' પરથી] ચળ;
ખણજ. ૦વું સંકિં [પ્રા. લૂ] ખણવું;
ઉતરડવું. -રિયું ન૦, -રો પું નહોર
કે નખનો ઉઝરડો; લવડો

વલૂંદ(-ધ)વું અંકિં મંડવું (૨) પેંધવું;
પળકવું (૩) સંકિં વળગવું

વલે (લે) સ્ત્રી૦ [જ. વલ્હ] હાલ; દશા (૨)
ભૂંડા હાલ

વલોણાવાર (વ') પું વલોવવાનો દિવસ.

-રે અં આખોધણે; વારે વારે [લા.]

વલોણી (વ') સ્ત્રી૦ [જુઓ વલોવવું] સ્વાઈ;
નોનું વલોણું. -ણું ન૦ વલોવવું તે (૨)
વલોવવાની ગોળી (૩) રવેચો

વલોપાત પું અધીરાઈનું આકળાપણું (૨)
આકંદ; દલપાંત. -તિયું વિં વલોપાત
કરનારું; તેવા સ્વભાવનું

વલોવવું (વ') સંકિં [સં. વિ + લુટ]
માખણ કાઢવા દહીંને રવેચો વડે ધૂમડવું
(૨) થયવું; ચૂંચવું [લા.]

વલ્કલ ન૦ [સં.] ગાંડી છાલ (ખહુધા
પહેરવા માટેની)

વલિમ(-લમી)ક પું; ન૦ [સં.] રાકડો

વલ્લલ વિં [સં.] વહાણું (૨) પું પ્રિય;
પતિ (૩) વલ્લભાચાર્ય - પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ
આચાર્ય. -લા સ્ત્રી૦ [સં.] પ્રિયા; પત્ની

વલ્લરિ(-રી) સ્ત્રી૦ [સં.] વેલ

વલ્લિ(-લ્લી) સ્ત્રી૦ [સં.] વેલ

વલ્લું વિં [પ્રા. વલ્લ ઉપરથી] રાંટું;
ફટાણું (૨) પહોળું; ચોડું (૩) વખુ
(કેદાં માવલલું; ધરવલ્લું)

વલ્લટા(-ઠા)વું અંકિં ['વા' (વાયુ) ઉપરથી]
પવનમાં ઝૂલીને સુકાવું [આવવી

વલળવું અંકિં [સં. વિ + વલ્] ખરજ

વલળાટ પું ચળ; ખાણ (૨) સળવળાટ

વરા વિં [સં.] તાળે; શરણે (૨) મુગ્ધ
(૩) પું કાખૂ; નિયમન. ૦વર્તી વિં
[સં.] તાળે રહેનારું

વરાત અં [સં.] (સમાસમાં. નામને અતે)

'ને લીધે' એવા અર્થમાં. કેદાં દેવવરાત

વરાતવ ન૦ [સં.] તાળેદારી (૨) યોગની
આઠ શિક્ષિઓમાંની એક - સવ'ને વરા
કરવાની શક્તિ

વશિયર પું [સં. વિપધર; પ્રા. વિલ્હર] નાગ

વશિષ્ઠ પું [સં.] એક પ્રસિદ્ધ વેદિક
ઋષિ; રથુવરાના કુલગુરુ

વશી પું જુઓ વસી

વશીકરણ ન૦ [સં.] વશ કરવું તે (૨)

વશ કરવાનો મંત્ર; વહુ

વસતિ(-તી) સ્ત્રી૦ [સં.] વસવું તે; વસ્તી

(૨) વાસ; રહેઠાણ (૩) લોકસંખ્યા
(૪) ખાળખચ્ચાનો મરાનો (૫) વસેલી
જગા. ગણતરી સ્ત્રી૦ વસતિની ગણ-
તરી. ૦પત્રક ન૦ માણસોની સંખ્યાની
ગણતરીની નોંધ

વસન ન૦ [સં.] વસ્ત્ર [(૩) માહું

વસમું વિં [સં. વિપમ] મુરકેલ (૨) કપડું

વસવસો પું [જ.] અંદેશો; વદેમ

વસવાટ પું વસવું તે. -યું ન૦, -યો

પું ગામ તરફથી પસાયતાં આપી
વસાવેલા હનન, ધોખી, વગેરે કારીગર

વસવું અઠકિં [સં. વસ] રહેવું; મુકામ કરવો (૨) મનમાં ઠસવું; દિલમાં ઊતરવું
વસંત સ્ત્રી; નં [સં. વસન] વર તરફથી કન્યાને અપાતી (વસ્ત્રાદિની) ભેટ

વસંત પું; સ્ત્રી [સં.] ચૈત્ર-વૈશાખ માસની ઋતુ; ઋતુરાજ(૨) એક રાગ. ંતિલકા સ્ત્રી [સં.] એક છંદ. ૦પંચમી સ્ત્રી [સં.] માથે સુદ પંચમી. -તિયું નં વસંત ઋતુમાં સ્ત્રીઓ પહેરે છે તે કસૂંબાની છાંટવાળું ધોળું વસ્ત્ર. -તી વિં વસંત સંબંધી (૨) પીળું. -તોત્સવ પું [સં.] વસંત ઋતુનો ઉત્સવ (પહેલાં ચૈત્રની પૂનમે; હવે ફાગણની પૂનમે)

વસા સ્ત્રી [સં.] મેદ (૨) ચરખી વસાણું નં ઔષધિઓ નાખી બનાવેલો પાક (૨) ગાંધિયાટાની ચીજ

વસાત સ્ત્રી [જુઓ વિસાત] માલ; પૂંછ (૨) હસાખ; ગણતરી

વસાવું અઠકિં [સં. વસ] 'વસવું'નું ભાવે (૨) 'વાસવું'નું કમંણિ. -વો પું રખો; રખેવાળ

વસાહત સ્ત્રી [સં. વસ ઉપરથી] મૂળ-સ્થાનેથી ખીન્ને કરાતો વાસ કે તેનું સ્થાન (૨) સંસ્થાન; 'હોલોની'. -તી વિં વસાહતને લગતું (૨) વસાહત કરી રહેનાર

વસિયત સ્ત્રી [અ. વસિયત] વારસો (૨) વસિયતનામું. ૦નાશું નં વીલ; વારસા વિષેનું લખાણ

વસિષ્ઠ પું [સં.] જુઓ વસિષ્ઠ વસી પું [અ.] વહીવટ કરનાર; ગામનો બંદોબસ્ત કરનાર

વસીલો પું [અ.] મોટા સાથે સંબંધ; તેમની લાંગવગ કે મદદ

વસુ નં [સં.] સોનું (૨) પું; સ્ત્રી ધન; દોલત (૩) પું સૂર્ય (૪) આઠ દેવોના એક મંડળમાંનો દરેક દેવ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણના પિતા. ૦ધા સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી. ૦મતી, -સુંધરા સ્ત્રી [સં.] પૃથ્વી

વસૂકું અઠકિં [સં. વિશુષ્ક] (ગાયલેંસ) દૂધ દેતી બંધ થવી

વસૂલ નં [અ.] માગતા પેટે ચૂકતે થયેલી રકમ (૨) આમદાની (૩) મહેસૂલ (૪) ચૂકતે થાય કે થયેલું હોય તેમ.

-લાત સ્ત્રી વસૂલ કરવાની સાંથ; મહેસૂલ (૨) વસૂલ કરવું કે લેવું તે

વસો પું ['વીસ' ઉપરથી] વીધાનો વીસમો ભાગ (૨) સવાપાંચ હાથ (૩) સો કે વીસનો અનુક્રમે સોમો કે વીસમો અંશ

વસ્ત સ્ત્રી + વસ્તુ

વસ્તાર પું જુઓ વિસ્તાર (૨) બહોળું કુટુંબ. ૦ણુ વિં સ્ત્રી વસ્તારી સ્ત્રી.

-રી વિં બહોળા કુટુંબવાળું

વસ્તી સ્ત્રી જુઓ વસતી. ૦ગણતરી, ૦પત્રક જુઓ 'વસતિ(-તી)'માં

વસ્તુ સ્ત્રી [સં.] પદાર્થ; ચીજ (૨) સત્ય; સાર (૩) નં નાટક કે કથાનો વિષય; 'પ્લોટ'. ૦તઃ અં [સં.] ખરી રીતે; સાચું બેતાં. ૦તા સ્ત્રી ખરાપણું; સાચ. ૦નિર્દેશ પું અંથના વિષયનું કે વાર્તાનું સૂચન. ૦સંકલના સ્ત્રી કથા કે નાટકના વસ્તુની યોજના-અંથણી

વસ્ત્ર નં [સં.] કપડું. ૦પરિધાન નં [સં.] કપડાં પહેરવાં તે. ૦સ્વાવલંબન નં વસ્ત્રની બાબતમાં સ્વાવલંબન-બંતે કાંતી પોતાની કપડાંની જરૂર પૂરી કરી લેવી તે. -સ્ત્રાલંકાર પું ૦બંધવ [+ અલંકાર] વસ્ત્રો અને આભરણો

વસ્ત્ર પું [અ.] મેળાપ (૨) સંબંધ

વહન નં [સં.] વાહન (૨) ઉપાડવું-બંચકવું તે; બંચકીને લઈ જવું તે (૩) વહેવું તે (પાણીનું)

વહવું સંકિં [સં. વહ] વહન કરવું; વહેવું (૨) અઠકિં પ્રવાહરૂપે વહેવું (૩) જવું

વહાણુ નં [પ્રા. વાહણ] નાવ; મોટો મહત્તો. ૦વટી પું ખારવો; નાવિક (૨) દરિયાઈ વેપારી (૩) વહાણનો

માલિક; ઉપરી. વહટું નં દરિયામાં
વહાણ ફેરવવાં તે (૨) વહાણો વડે
વેપાર કરવો તે (૩) દરિયાની મુસાફરી
વહાણું નં [દે. વિહાણ] પ્રભાત
વહાર (વ.) સ્ત્રીં [પ્રા. વાહર (સં. વ્યાહ)
= મદદ માટે જોડાવણું] સહાયતા; મદદ
વહાલ (વ.) નં પ્રીતિ. ૦૫ સ્ત્રીં, ૦૫ણ
(-ણું) નં પ્રેમ. ૦મ પું પ્રિયતમ;
પતિ. ૦સોયું વિં વહાલમાં ઊછરેલું;
લાડકવાયું. -લી સ્ત્રીં પ્રિયા. -લું વિં
પ્રિય. -લેશરી વિં હિતેચ્છુ. -લો પું
પ્રિયતમ. -લોવહાલી નંબંબવં
આશંક ને માશંક [વિળ; ધૂન [લા.]
વહી સ્ત્રીં [જ. વહા] ખુદાનો સંદેશ (૨)
વહી સ્ત્રીં [દે. વહિયા] નામનો ચોપડો
(૨) વંશાવળીની ચોપડી (૩) ચોપડી
(કારી કે લખેલી). ૦પૂજન, નં, ૦પૂજા
સ્ત્રીં દિવાળીને દિવસે કરાતું ચોપડા-
ચોનું પૂજન
વહીવટ પું કારભાર; ખંદોખરત (૨)
પદ્ધતિ; શિરસ્તો (૩) લેવડદેવડ; સંબંધ.
૦દાર પું કારભારી (૨) મામલતદાર.
-ટી વહીવટને લગતું [રાખનાર ભાટ
વહીવચો પું [વહી + વાંચતું] પેટીનામું
વહુ સ્ત્રીં [પ્રા. વહૂ (સં. વધૂ)] પત્ની (૨)
છાકરાની સ્ત્રી. ૦ધેલું વિં વહુ પાછળ
ગાંડું; વહુવણુ. ૦વર સ્ત્રીં નવોદા સ્ત્રી
(૨) નં લક્ષ્મી વરધોડો (૩) નંબંબવં
ધણી-ધણિયાણી; નહું પરણેલું નેહું.
૦વારુ સ્ત્રીં જીવાન માનીતી વહુ
વહેણુ(-ન) (વ.) નં [પ્રા. વહણ (સં.
વહન)] પ્રવાહ
વહેમ (વ.) પું [જ. વહમ] શંક; સંદેહ
(૨) ભ્રમ; ખોટી માન્યતા. -માવું અંકિં
વહેમ લાવવો; વહેમમાં પડવું -મી(૦લું)
વિં વહેમવાણું; વહેમથી ભરેલું
વહેર (વ.) પું [જીવો વહેરવું] વહેરતાં
પડેલો ખૂડો (૨) ફાટ; ચીરો. ૦લુથો
પું વહેરનારો. ૦વું સંકિં દરવત

વડે કાપવું. -રો, -રોઆંતરો,
-રોવચો પું તફાવત; આંતરો
વહેલ (વહે) સ્ત્રીં [દે. વેહળ = છાપરાવાળી
ગાડી] રથ; વાહન [ચર પ્રાણી
વહેલ (વ.) સ્ત્રીં [દં.] એક મોટું જળ-
વહેણું (વહે) વિં [દે. વહિલ] ઉતાવળ;
જલદી. ૦મોડું વિં વખતસર નહિ
તેવું; વહેણું કે મોડું (૨) અં વહેણું
કે મોડું એમ (૨) ગમે ત્યારે; સગવડે
વહેવાર (વ.) પું [પ્રા. વવહાર (સં. વ્ય-
વહાર)] સંબંધ; ધરવટ (૨) ધીરધાર
કે લેવડદેવડનું કામ (૩) વર્તણૂક; વર્તન
(૪) આચાર; આચરણ (૫) દુનિયા-
દારીના સંબંધ કે કામકાજ (૬) રૂઢિ;
વહીવટ. -રિયું વિં વહેવારને લગતું
(૨) વહેવારીકું. -રિયો પું લેવડ-
દેવડમાં ચોખવટવાળો (૨) વહેવારે
ચાલનારો (૩) શાહુકાર. -રીકું વિં
મધ્યમ; કામ સરે તેવું. -રુ વિં મધ્યમ;
સાધારણ (૨) વહેવારમાં ચાલી શકે તેવું;
આચારમાં ઉતારી શકાય તેવું; વ્યવહારુ
વહેણું (વહે) સંકિં [સં. વહ] ઊંચકું
(૨) ખમતું; વેડકું (૩) અંકિં પ્રવાહ-
રૂપે સરવું (૪) ધસડાવું (૫) જતું રહેવું;
વીતવું. [વહી જવું = વંદી જવું]
વહેળિયું (વહે) નં નાનો વંદેળો
વહેળો (વહે) પું [દે. વહોલ, વાહલી]
નાનો પ્રવાહ (૨) વહેણનો ખાડો
વહેચણુ(-ણી) (વહે) સ્ત્રીં વહેચવું કે
ભાગ કરવા તે (૨) હિરસો
વહેચવું (વહે) સંકિં [સં. વિમંજ; પ્રા.
વિહંજા] હિરસા ખાડવા (૨) દરેકને ભાગ
પ્રમાણે આપવું
વહોણું (વ.) વિં [સં. વિહીનો] વનું; વિદોહું
વહોરત (હો) સ્ત્રીં વહોરેલું તે; ખરીદ
(૨) નોખમ (૩) ભિક્ષા; ભિક્ષામાં
મળેલું તે. -તિયો પું ખરીદનાર (૨)
ચતિ; શ્રમણ
વહોરવું (હો) સંકિં [પ્રા. વિહાર (સં.

વિધાર્ય)] ખરીદ કરવું (૨) સંધરવું
(૩) માગી લાવવું(૪)માથે લેવું (ભોખમ)
વહોરો (વહો) પું [‘વહોરવું’ પરથી]
લોટિયો; શિયા મુસલમાનની એક
જાતનો આદમી (૨) મુસલમાનોની એક
જમાતનો આદમી (૩) એક અટક

વહ્નિ પું [સં.] અગ્નિ

વળ પું [પ્રા. વલ્ (સં. વલ્) ઉપરથી]
આમળો; આંટો (૨) સંબંધ; વગ (૩)
યુક્તિ; કરામત (૪) દાવ; લાગ (૫)
અંટસ; ક્રીનો (૬) મમતા; આગ્રહ
(૭) વેળ; ગાંઠ

વળકો પું [‘વળવું’ ઉપરથી] બફાવા પર
આવવું તે (૨) શાંત પડવું તે

વળગણ નં વળગવું તે (ભૂતપ્રેતનું) (૨)
નિસબત; સંબંધ (૩) ભૂતપ્રેત (૪)
વળગેલું કામ કે માણસ (૫) આડો
સંબંધ. -ણી સ્ત્રીં કપડાં નાખવાનો
આડો વાંસ

વળગવું અંકિં [પ્રા. વલ્ગ, વિલ્ગ (સં.
વિ + લ્) ખાજવું; લપેટાવું (૨) આગ્રહ-
થી મંડવું

વળગાટ(-ડ) પું ભૂત કે કાંઈ વળગવું
તે (૨) ભૂતપ્રેત. -ડવું સંકિં ‘વળ-
ગવું’નું પ્રેરક (૨) માથે નાખવું

વળણ નં જુઓ વલણ (૨) ભંધનું મૂળ
વળતર નં [‘વળવું’ ઉપરથી] બદલા તરીકે
જે કંઈ મજરે આપવાનું હોય તે

વળતા(-તાં)અં[પ.]વળતીઅં [‘વળવું’
ઉપરથી] પછી (૨) વધારામાં; વળી

વળતું વિં [‘વળવું’ ઉપરથી] સામું (૨)
પાછું ફરવું. કદાચવળતોજવાખ;વળતીટપાલ
વળદાર વિં વળવાળું

વળવળ સ્ત્રીં [સં. વલ્ ઉપરથી] ખાણ; યજ્ઞ; સળવળાટ. ંવું અં કિં ખાણ
આવવી; સળવળવું

વળવું અંકિં [સં. વલ્] વાંકું થવું; મરડાવું
(૨) પાછા ફરવું (૩) મનનું વલણ થવું
(૪) કસાવું (૫) સુધરવું (૬) બંધાવું

(અખોડો, લાડુ) (૭) -માં લાગવું, વળગવું
(વાતે વળ્યા) (૮) થવું; ખનવું (શિવાળ
વળવી, ટોળે વળવું) (૯) પલટાવું; જવું
(વળતોદહાડો, વળતી વેળા) (૧૦) ફાયદો
થવો; સરવું [વળતાં પાણી શં પ્રં
આંટ, જોર આણું થવું તે]

વળાવવું સંકિં ‘વળવું’, ‘વાળવું’નું પ્રેરક

(૨) વિદાય કરવું; માર્ગે પાડી આવવું

વળાવિયો પું [‘વળાવવું’ ઉપરથી] ભોમિયો

(૨) વાટમાં સલાળ રાખનાર

વળાવું નં [જુઓ વળાવિયો] ભોમિયાનું

કામ (૨) તેનું મહેતાણું. -વો પું જુઓ

વળાવિયો [(૨) વળોડ; મરોડ

વળાંક (૦) પું (રસ્તાનું) વળવું તે; મરડાટ

વળિયાંપળિયાં નં બં વં વળેલાં અંગ

ને પળિયાં; ધડપણ

વળી સ્ત્રીં [પ્રા. વલ્હિ (સં. વલ્મિ)] પાતળો

લાંબો સોટો (જેવો કે ધર બાંધવામાં

વપરાય છે)

વળી અં [‘વળવું’ ઉપરથી] વધારામાં; ઉપરાંત

વળું નં [વળવું ઉપરથી] જમીનનું પડ.

(૨) પાણીનાં જમીનમાં વહેતાં વહેણ

(૩) મનનો તરંગ; વેળ

વળુંદ(-ધ)વું સંકિં જુઓ વલ્દંડવું

વળો પું જડી મોટી વળી

વળોડ પું [‘વળવું’ ઉપરથી] ઘાટ; મરોડ

(૨) રીતભાત; વિવેક

વંક વિં [સં.] વાંકું (૨) પું આહું વલણ.

-કાઈ સ્ત્રીં વાંકાઈ (૨) આડાઈ. -કાવું

અંકિં રિસાવું; આડા થવું (૨) વાંકું

થવું; વળાંક કે વાંક

વંગ સ્ત્રીં [સં.] કલાઈ (૨) બંગ-બંગાળ દેશ

વંચન નં [સં.] ઠગવું તે (૨) ઠગાવું તે.

-ના સ્ત્રીં [સં.] ઠગાઈ (૨) ભ્રમ

વંચિત વિં [સં.] ઉત્તરાયેલું (૨) વિમુખ; હીન

વંજા સ્ત્રીં [પ્રા. (સં. વજ્યા)] વંધ્યા; વાંઝણી સ્ત્રી

વટોળ(-ળિયો) પું [પ્રા. વટૂલ (સં. વર્તુલ) =

ગોળાકાર ઉપરથી] કૂંડાળોં કરતો જોરમાં

વાતો પવન

વંઠું અંકિં [સં. વંઠ] હાથથી જવું; હંદ
ખહાર જવું(૨)ફાટવું; વહી જવું(૩)ખગડવું
વંડી સ્ત્રીં [દે. વંડ] ખુલ્લી જમીનની
આસપાસની નાની સીંત. —ડો પું મોટી
વંડી(૨)તેના વડે આંતરેલું મોટું સ્થાન(૩)
પોળ. —ઠી સ્ત્રીં, —ઠો પું ન્હોતો વંડી, —ડો
—વંત વિં [સં. વંત] ‘વાણુ’ અર્થમાં
નામને છેડે (ઉદા. માનવંત)

વંતર નં [પ્રા. (સં. વ્યંતર)] ભૂત. —રી
સ્ત્રીં ભૂતરી [રીંગણી]

વંતાક નં [સં. વૃતાક] રીંગણું, ઠી સ્ત્રીં
—વંતુ વિં ન્હોતો વંત

વંદન નં, —તા સ્ત્રીં [સં.] નમસ્કાર; પ્રણામ.
—નીય વિં [સં.] વંદન કરવા યોગ્ય

વંદવું સંકિં [સં. વંદ] પ્રણામ કરવા
વંદિત વિં, —તા વિં સ્ત્રીં [સં.] પૂજ્ય;
આદરણીય

વંદે માતરમ્ શં પ્રં [સં.] ‘ભારત માતાને
વંદું છું’ (એક જયધોષણા)(૨) નમસ્કાર
કહેવાનો કે પત્રમાં આંતરે લખવાનો
એક પ્રયોગ

વંદો પું એક છવડું

વંધ વિં [સં.] ન્હોતો વંદનીય

વંધ્ય વિં [સં.] વાંછિયું; નિષ્ફળ. ઠવ નં
વાંછિયાપણું. —ધ્યા સ્ત્રીં વાંછણી સ્ત્રી

વંશ પું [સં.] પુત્રપૌત્રાદિકનો ક્રમ; કુળ
(૨) એલાદ (૩) વાંસ. ઠવ વિં [સં.]
વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલું (૨) પું સંતાન;
વારસદાર. ઠવરંપરા સ્ત્રીં [સં.] પેઢીનો
ક્રમ (૨) અં પેઢીના ક્રમથી. ઠવિસ્તાર
પું વંશ વધારવો કે આગળ ચલાવવો
તે. ઠવૃક્ષ નં વંશવિસ્તારનું ઝાડ;
પેઢીનામું. —શાવળ(—ળી) સ્ત્રીં [સં.]
વંશવર્ણી પેઢીનામું; વંશવૃક્ષ. —શી વિં
વંશનું (૨) સ્ત્રીં ખસી

વા અં [સં.] અથવા; કે, યા

વા પું [સં. વાત, વાણુ] પવન; વાયુ (૨)
તરંગ; ફાટો (૩) શરીર પર ગડગૂમડ
નીકળવાનો, માથામાં કે કાનમાં ચસકા

નાંખવાનો, કે સાંધા રહી જવાનો રોગ
(૪) રોગ કે વિચારનું મોહનું [લા.]

વા અં [સરં પ્રા. વાવ (સં. વ્યાવ)] ‘જેણે
અંતરે કે જેણું’ એ અર્થમાં નામને
લાગે છે (ઉદા. જેતરવા; રાણવા)

વાઈ સ્ત્રીં મૂળી; ફેફસું; ‘હિસ્ટીરિયા’

વાઈસ [દં.] ‘ઉપ’, ‘—ની નીચેના દરજ્જાનું’
એ અર્થનો ઉપસર્ગ (જેમ કે, ઠવાન્સેલર,
ઠવેસિડેન્ઠ)

વાઈસર પું [દં. વૉસર] જે ભાગ થકી
જોડવા વચ્ચે મુકાતી ચક્તી

વાઈસરોય પું [દં.] રાજાનો પ્રતિનિધિ

વાએક નં + વાચક; વાક્ય [પ.]

વાક પું [દં. વક્ત્ર કે વક્ત્ર] કસ; સરવ (૨)
લોટ બંધાય એવી તેની ચીકણા

વાક સ્ત્રીં [સં.] વાચા; વાણી [પ્રદેશ

વાકળ પું મહી અને દાદર નદી વચ્ચેનો

વાકેક, ઠગાર વિં [અ. વાકિક] નજલું;

માહિતગાર (૨) પ્રવીણ

વાક્યાતુરી સ્ત્રીં, વાક્યાતુર્ય [સં.] નં

બોલવાની ચતુરતા—હોશિયારી કે ચલાકી

વાક્યલ [સં.], —ળી નં રાખ્દનો અભિ-

પ્રેતથી ન્હોતો અર્થ કરી બીજાની વાતને

ઉગાવી દેવી તે

વાકપટ વિં [સં.] બોલવામાં ચતુર. ઠતા સ્ત્રીં

વાક્ય નં [સં.] પૂર્ણ અર્થ બતાવતો

રાખ્દસમૂહ (૨) વચન; કથન. ઠરચના

સ્ત્રીં [સં.] વાક્યની રચના; ‘સિન્ડેકેસ’

વાખરો પું [પ્રા. ઉવરલર (સં. ઉવરલર)]

ધરગતુ સરસામાન (પ્રાચ. ‘ધર’ સાથે

આવે છે) [(૨) મરકી

વાખો પું [અ. વાક્કિમ્હ] ન્હોતો વખો

વાગ સ્ત્રીં [સં.] વાક; વાણી

વાગડ પું [પ્રા.] કચ્છનો પૂર્વ તરફનો એક

પ્રદેશ(૨)કપાસની એક જાત. —ઉયું વિં

વાગડ દેશનું (૨) નં સ્ત્રીંઓનું એક વસ્ત્ર

વાગડાં નં ઠળવં [સં. વલત્ત] વાગડાં; વલખાં

વાગણું નં ન્હોતો વાગોળ

વાગવું અંકિં [ન્હોતો વાગવું] અવાજ

નીકળવો (વાધનો) (૨) ઈજ થવી;
 નખમાવું(૩)(અમુક કલાકનો)સમય થવો
 વાગળું નં [પ્રા. વગ્ગુલિ] વાગલું; વાગોળ
 વાગોલ સ્ત્રી; નં વડવાગોળ
 વાગોલવું સંકિં [પ્રા. વગ્ગોલ] ખાધેલું
 મોમાં લાવી ફરી આવવું (ઢોરે) (૨) ધીમે
 ધીમે ચાવી ખાતાં વાર લગાડવી [લા.]
 વાગોળ સ્ત્રી; નં વડવાગોળ
 વાગોળવું સંકિં વાગોલવું [આડંબર
 વાગતલ [સં.], -ળ સ્ત્રી ખાલી ગુપ્તોનો
 વાગદાન નં [સં.] 'કન્યા આપીશ' એમ
 કહેવું તે; સગાઈ (૨) વચન
 વાગેવતા સ્ત્રી [સં.] સરસ્વતી
 વાગ્યાણુ નં [સં.] મહેલું
 વાગ્યુદ્ધ નં [સં.] માત્ર ગ્રાષ્ટિક યુદ્ધ (૨)
 ગરમાગરમ ચર્ચા
 વાગ્નિલાસ પું [સં.] આનંદપૂર્વક પર-
 સ્પર સંભાષણ (૨) કંઈ તથ્ય કે
 તત્ત્વપ્રાપ્તિ વિનાની ખાલી ડાયાકૃત
 વાગ્યે અં [વાગવું'નું કં] વાગતાં;
 વાગે ત્યારે
 વાધ પું [પ્રા. વગ્ગ (સં. વ્યાગ્ર)] એક
 હિંસ્ર પ્રાણી. ંણુ સ્ત્રી વાધની માદા.
 ંખ પું વાધના નખનું બાળકનું
 ધરેલું(૨)એક ચોલાદી હથિયાર. ંખારશ
 (-સ) સ્ત્રી આસો વદિ ખારશ
 વાધરણુ સ્ત્રી વાધરીની કે વાધરી સ્ત્રી
 (૨) ગંદી કૂચ સ્ત્રી
 વાધરી પું [પ્રા. વાગુરિય (સં. વાગુરિક)]
 એ નામની જાતનો આદમી (૨) મેલો,
 ગંદો કે અસહ્ય નીચ માણસ [લા.]
 વાધિયો પું[સં. વલ્લગા; પ્રા. વગ્ગા ઉપરથી]
 ચોડાની લગામના બે છેડામાંનો દરેક
 વાધો પું [સં. વાસન્યુગ્મે] ડગલો; ચોશાક
 વાડમય નં [સં.] સાહિત્ય
 વાચ સ્ત્રી [સં.] વાણી; બાષા; બોલી (૨)
 બોલવાની શક્તિ
 વાચક વિં [સં.] બોલવું (૨) (સમાસને
 છેડે) દર્શક; બોધક (૩) પું વાંચનાર

(૪) (અર્થ દર્શાવનાર) શબ્દ. ંવગ્
 પું વાંચનારાઓનો વર્ગ; વાચક જનતા
 વાચન નં [સં.] વાંચવું તે(૨)વાંચવાની
 ઢબ (૩) ધારાસભામાં ચર્ચા માટે બિલ
 આવવું તે; 'રીડિંગ'. ંઆળા સ્ત્રી
 વર્ગમાં ચલાવવા તૈયાર કરેલી ચોપ-
 ડીઓની શ્રેણી. -ના સ્ત્રી[સં.]પુસ્તકનું
 મૂળ લખાણ; પાઠ; 'ટેક્સ્ટ' (૨) તેનું
 પઠન કરવું કે દરાવવું તે. -નાલય
 [+ મલ્લ] નં છાપાં વગેરે વાંચના માટે
 રખાતાં હોય તે સ્થાન
 વાચરૂપિત પું[સં.] બૃહસ્પતિ; દેવાના ગુરુ
 વાચા સ્ત્રી [સં.] વાણી; બોલી. ંખધન
 નં [સં.] પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ થવું તે.
 ંલ [સં.], -ળ વિંબહુબોલું. -ચિક
 વિં [સં.] વાચા સંબંધી; વાચાનું
 વાચ્ય વિં [સં.] બોલવા જેવું (૨) કહેવા
 ધારેલું. -ચ્યાર્થ પું [+ અર્થ] શબ્દની
 અભિધાનક્રિયા નીકળતો મૂળ અર્થ
 વાછટ સ્ત્રી [વણુ + છાંટ] પવનથી ઊડેલા
 વરસાદના છાંટા. -ટિયું નં વાછટ
 અટકાવવા ખારી-ખારણા પર કરેલું જાળું
 વાછડી સ્ત્રી [પ્રા. વચ્છદરી (સં. વક્તતરી)]
 ગાયનું માદા બચ્ચું. -કું નં વાછરું. -ડો
 પુંગાયનું નર બચ્ચું. -રડી સ્ત્રી, -રકું
 નં, -રડો પું જુઓ વાછડી, -હું, -ડો
 વાછરું નં [જુઓ વાછડી] ગાયનું બચ્ચું
 વાછટ સ્ત્રી, -ટિયું નં જુઓ 'વાછટ'માં
 વાછૂટ સ્ત્રી ગુદા વાટે પવન નીકળવો-
 પાદરૂં તે
 વાજ વિં [પ્રા. વજ્જ = ત્રાસવું પરથી]
 કંટાળેલું (૨) હારેલું (૩) સ્ત્રી તોખા;
 પીડા; કંટાળો. [ંઆવણું = કંટાળવું;
 ત્રાસવું] [અને એની ધામધૂમ
 વાજન નં ['વાજવું' ઉપરથી] વાજિંત્રો
 વાજળી વિં [મ. વાજિવ] ઘટિત; યોગ્ય
 વાજવું અંકિં [પ્રા. વજ્જ (સં. વડ = વાધનું
 વાગવું)] વાગવું (વાધવું) [પ.] [વાજતે
 ગાજતે = ધામધૂમથી; નહિર રીતે]

વાનપેટી સ્ત્રીં હામોનિયમ
 વાનિત્ર નં [સં. વાનિત્ર] વાનુ; વાધ
 વાનિયા વિં(૨) પુંખંખં વાણીપાઈને
 પકવેલા (ધટ)
 વાનિત્ર નુઓ 'વાનિત્ર'
 વાછ પું [સં.] થોડો. ઠંડરણુ નં [સં.]
 વાઈવધંક ઔપધ-પ્રયોગ
 વાનુ નં [નુઓ વાધ] વા, ધા નેધસરકો
 કે એ ત્રણ પેંકી કોઈથી ધ્વનિ નીકળે
 તેણું સાધન(૨) (એકસરખા લક્ષણવાળા
 લોકનું) મંડળ [લા.]
 વાટ સ્ત્રીં [સં.] રસ્તો (૨) પ્રતીક્ષા; રાહ
 વાટ સ્ત્રીં [પ્રા. વટ્ટિ (સં. વર્તિ)] દિવેટ
 વાટ સ્ત્રીં [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્ત)] પેંસા ઉપર
 ચઢાવવામાં આવતો લોહાનો પાટો
 વાટકી સ્ત્રીં [દિ. વટ્ટ] છાલી. -કો પું
 મોટું છાલું
 વાટખરચ, પું, -ચી સ્ત્રીં, મુસાફરીનો
 ખર્ચ (૨) મુસાફરી દરમિયાન ખરચ-
 વાની રકમ [પથરો
 વાટણિયો, વાટણો પું વાટવાનો ગોળ
 વાટપાકુ પું મુસાફરીને કુંટનાર
 વાટકું સંકિં [દિ. વટ્ટ] કચરકું; લસોટકું
 વાટવો પું [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્ત)] = ગોળાકાર]
 પાનસોપારી કે પેંસા વગેરે રાખવાની
 ઘણાં પડવાળી એક પ્રકારની કોથળી
 વાટસરુ વિં(૨) પું [વાટ+સરકું] વટમાથું
 વાટાધાટ સ્ત્રીં [સં. વટ્ટ (તોડકું) + વટ્ટ
 (તોડકું)] લાંબગર; પંચાત
 વાટિકા સ્ત્રીં [સં.] બગીચો; વાડી
 વાટી સ્ત્રીં [દિ. વટ્ટ] કાચલી (૨) વાડકી
 વાટેરુ પું [નુઓ વાટસરુ] મુસાફર
 વાટો પું [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્ત)] ગોળ લાંબો
 વીંટો(૨) (પેટ પર વળતી મોટી) કરચલી
 (૩) ચૂનાની ગોળ કિનાર
 વાડ સ્ત્રીં [દિ. વાડી] જમીનની આનુ-
 બાનુ કાંટા વગેરેથી કરેલી આડ
 વાડ સ્ત્રીં [પ્રા. વાડ (સં. વાડ)] મહોલો; લતો
 ઉદાં વહોરવાડ
 વાડકી, -કું, -કો પું નુઓ 'વાટકી'માં

વાડવ પું [સં.] ગ્રાહણ
 વાડાખધી સ્ત્રીં અલગ અલગ વાડામાં
 બંધાતું તે - લુદાઈ; પક્ષાપક્ષી (૨) વિં
 વાડામાં બંધાયેલું એવું
 વાડિયું (વા) નં ખનૂર ભરવાનો કે તે
 ભરેલો સાદીનો થેલો
 વાડી સ્ત્રીં [પ્રા. (સં. વાડી)] બાગ; બગીચો
 (૨) ફૂલ ચૂંચીને કરેલો શણગાર (૩)
 નાતવરા હં માટે બાંધેલી વચ્ચે ચોક-
 વાળી જગા (૪) નાનો વાડો કે મહોલો;
 પોળ જેવી જગા. વવટ્ટકું પું જગીર,
 ખેતર વગેરે(૨) સમૃદ્ધિ [લા.]. વવિસ્તાર
 પું કુંટખકળીલો
 વાડો પું [પ્રા. વાટ (સં. વાટ)] ધર પછવાડે
 આંતરેલી ખુલ્લી જગા (૨) બકરાધેરાં
 પૂરવાની જગા (૩) મહોલો (૪) સંડાસ
 (૫) તડ; પક્ષ [લા.]. વડિયું નં જાડની
 આસપાસ કરેલી નાની વાડ
 વાડ પું શેરડીનું ખેતર
 વાડ પું [વાટકું ઉપરથી] કાપ; જખમ
 (૨) ધાર (૩) ચૂંક (૪) કાપણી. ઠંડાપ
 સ્ત્રીં ચીરકું કે કાપકું તે (દાક્ષિણ્યરીરને).
 ઠંડિયો પું વાટકાપ કરનારો (દાક્ષર)
 (૨) બાંજગડિયો
 વાડકું સંકિં [પ્રા. વટ્ટ (સં. વર્તિ)] કાપકું
 વાડિયું નં નુઓ વાડિયું
 વાડિયો પું [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃષ્ટ) ઉપરથી]
 ઉત્કટ ઇચ્છા; ગળકો (૨) ચરમ
 વાડી સ્ત્રીં ધી પીરસવાનું પ્રાયઃ નાળયા-
 વાણું માટીનું વાસણ
 વાણુ સ્ત્રીં બોલી [પ.]
 વાણુ નં કાથી, બીડી, ખનૂરીનાં પાંદડાં
 હં ની (ખાટલો ભરવામાં પ્રાયઃ વપ-
 રાતી) દોરી
 વાણિત્ર નં [સં.] વેપાર
 વાણિયણુ સ્ત્રીં વાણિયા કોમની કે
 વાણિયાની સ્ત્રી
 વાણિયાવિદ્યા સ્ત્રીં, વાણિયાવેડા
 પું ખંખં વાણિયાની રીત કે વર્તન
 (કરકસર, વખત વર્તીને કામ લેવું હં)

વાણિયો પું [પ્રા. વાણિજ (સં. વાણિજ)]
એ નામની નાતનો આદમી (૨) એક
જીવડું (વરસાદ પડવાનો થાય ત્યારે
નીચે ઊડે છે)

વાણી સ્ત્રી [સં.] સરસ્વતી (૨) વચન;
બોલી (૩) વાચા (૪) વાગિંદ્રિય; જીજ્ઞ
(૫) સ્વર; સૂર. **વિવેક** પું વાણીનો
વિવેક; વિચારપૂર્વક બોલવું તે. **વશું**
વિં બોલવે શરૂ

વાણો પું [‘વણું’ ઉપરથી] વણતાં
નખાતા આડા દોરા

વાણોતર પું ગુમારતો

વાણોતાણો પું વાણો અને તાણો

વાત પું [સં.] પવન (૨) શરીરની ત્રણ
ધાતુઓમાંની એક (જીવો પિત્ત)

વાત સ્ત્રી [સં. વર્તા] વાર્તા; કથા (૨)
હકીકત; ખીના; વૃત્તાંત (૩) લોકમાં ચાલતી
ખરી ખોટી વાત; ગામગપાટો (૪) કહેણ
કે કહેવાનું તે. ઉદા. ‘તમારી વાત હું
સમજ્યો’ (૫) વાતચીત; સંભાષણ (૬)
મોટી-અગત્યની કે અધરી બાબત; વિસાત
(એમાં તે શી મોટી વાત છે?) (૭)
વિષય; બાબત (પારકી વાતમાં માથું
ન મારો) (૮) રીત; વર્તન; વહેવાર
(પૈસાદારની વાત જીદી છે) (૯) વર્ણન;
ગુણગાન (એની તે વાત થાય?) (૧૦)
સરસાર્થ; વાદ (એની શી વાત કરવી?)
(૧૧) કહેવાનું કે કરવાનું તે (વખત
આવે ત્યારે વાત) (૧૨) યોજના; ગોઠવણ
(મારી બધી વાત મારી ગઈ) (૧૩) ગુપ્ત
ભેદ; રહસ્ય (તેની વાત બહાર પડી ગઈ).
વચીત સ્ત્રી સંભાષણ (૨) ગપ્પાં

વાતડ સ્ત્રી [વાતડ] વા પેસી શકે તેવી તરડ

વાતડી સ્ત્રી વાત [પ.]

વાતાવરણ નં [સં.] પૃથ્વીને વીંટળાઈને
રહેલું વાયુનું આવરણ (૨) પરિસ્થિતિ;
આજીવનના નૈતિક કે માનસિક
સંજોગો [લા.]

વાતૂડિયું, વાતૂડું, વાતોડિયું, વાતોડું

વિં ધણી વાતો કરવાની ટેવવાળું
વાત્સલ્ય નં [સં.] મમતા; પ્રેમ (મોટાનો
નાના પ્રત્યે)

વાત્સ્યાયન પું [સં.] ન્યાયભાષ્ય તથા
કામસૂત્રના લેખકોનું નામ

વાદ પું [સં.] ચર્ચા; શાસ્ત્રાર્થ (૨) ભાંજ-
ગડ; તકરાર (૩) ચડસાચડસી (૪)
જ્ઞાનવિજ્ઞાનના કોઈ વિષયમાં કાઢેલું
અનુમાન કે તારણ; ‘ચિયરી’. ઉદા.
વિકાસવાદ. **વ્યસ્ત** વિં [સં.] સંશય-
યુક્ત; ચર્ચાર્પદ

વાદન નં [સં.] વગાડવું તે

વાદવિવાદ પું [સં.] ચર્ચા; સામસામા
સવાલ જવાબ

વાદળ નં [દે. વદલ (સં. વાર્દલ)] આકાશ-
માં એકઠો થયેલો વરાળનો ગોટા જેવો
સમૂહ જે વરસાદરૂપે નીચે પડે છે. **વાદી**
વિં વાદળી રંગનું (૨) વાદળમાં થઈને
આવતો (સખત તાપ) (૩) સ્ત્રી નાનું
વાદળ (૪) પાણી ચૂસી રાખે તેવી એક
દરિયાઈ બનવરની કે તેવી કૃત્રિમ પેદાશ.
વાદળ નં વાદળ

વાદિત્ર નં [સં.] વાજિંત્ર; વાજી

વાદી વિં [સં.] વદનાર; બોલનાર (સમાસને
અતે). ઉદા. સત્યવાદી (૨) (સમાસને
છેડે) વાદમાં માનનારું. ઉદા. વેદાંતવાદી
(૩) વાદ કરનાર (૪) દરિયાદી (૫)
મુરલી વગેરે વગાડીને (સાપ વગેરેનો)
બેલ કરનાર; મદારી. **વોડું** વિં મમતી;
વાદે ચઢે તેલું. **વોદાવદ** અં સ્પર્ધામાં

વાદ નં [સં.] વાજી

વાદણુ (-ણી) સ્ત્રી હેડકી; અટકડી

વાધર (-રી) સ્ત્રી [સં. વર્ધી] ચામડાની
સાંકડી પટ્ટી કે દોરી

વાધડું અંકિં [સં. વૃધ] વધડું

વાન પું [સં. વર્ણ] વર્ણ (૨) નં
શરીરનો બાંધો

વાન વિં [સં. વતનું પું] શબ્દને છેડે
‘વાળ’ના અર્થમાં લાગે છે (વેગવાન)

વાનગી સ્ત્રીં [સં. વર્ણિકા; પ્રા. વર્ણિકા]
નમૂનો (૨) નવાઈની ચીજ

વાનપ્રસ્થ વિં [સં.] વાનપ્રસ્થાશ્રમમાં
ગયેલું (૨) વૃદ્ધાવસ્થાને કારણે પેન્શન
લઈ નોકરીમાંથી છૂટું થયેલું. —સ્થાશ્રમ
પું ગૃહસ્થાશ્રમ પછીનો ત્રીજો આશ્રમ;
જેમાં માણસ વનમાં રહી સંન્યાસની
તૈયારી કરે છે

વાનર પું [સં.] વાંદરો; કપિ. ંચેટા
સ્ત્રીં અડપલાં [લા.]. ંસેના સ્ત્રીં
(રામની) વાંદરાંની સેના (૨) છાકરા-
ઓની સેના કે સંઘ [લા.]

વાની સ્ત્રીં એક જાતની મીઠી જીવાર
વાની સ્ત્રીં [પ્રા. વલ્લિયા (સં. વર્ણિકા)]
જાણસ; ચીજ; પ્રકાર (જમણની)

વાની સ્ત્રીં મહાની રાખ
વાનું નં [નુઓ વાની નં. ૨] વસ્તુ; ચીજ;
જાણસ. [સૌ સારાં વાનાં થવાં = જાણું
હેમજેમ પાર બીતરતું]

વાનો પું [પ્રા. વળય (સં. વર્ણિકા)] એક
મુગધીદાર પદાર્થ (૨) લેપ; પીઠી

વાપર પું [વાપરતું પરથી] વપરાશ. ંવું
સંક્રિં [સં. વ્યાપ્ત] ઉપયોગમાં લેવું
(૨) ખર્ચવું

વાપસ અં [ફા.] પાછું

વાપિ(-પી) સ્ત્રીં [સં.] વાવ

વામ સ્ત્રીં જુઓ વામા [પ.]

વામ પું; સ્ત્રીં [પ્રા. (સં. વ્યામ)] બે હાથ
પહેળા કરતા છાતી સાથે થતી લંબાઈનું
માપ

વામ વિં [સં.] સુંદર (૨) રાખું (૩)
બલકું; પ્રતિષ્ઠા (૪) અધમ; નીચ.
ંદુદિ સ્ત્રીં [સં.] જમ્યા બાદ હાથે
પડખે સૂવું તે

વામણું વિં [નુઓ વામન] ઠીંગલું; નીચું

વામન વિં [સં.] ઠીંગલું (૨) પું બલિને
છળવા થયેલો વિપ્લવનો પાંચમો અવતાર
(૩) પું ઠીંગલો. ંદ્દાદરી સ્ત્રીં
ભાદરવા સુદિ બારસ. —તાવતાર પું
વામનરૂપે વિપ્લવનો પાંચમો અવતાર

વામમાર્ગ પું તંત્રમાર્ગ; શાસ્ત્ર સંપ્રદાય
વામા સ્ત્રીં [સં.] નારી (૨) સુંદર સ્ત્રી
વામાટામા પું ૦૦૦ અનિશ્ચયમાં વખત
ગાળવો તે; ગલ્લાંતહલાં

વામાંગ નં [સં.] રાખું અંગ — પડખું
વાય પું [પ્રા. (સં. વાત)] વાયુ [પ.]

વાયક નં વેણ; વાક્ય [પ.]. —કા સ્ત્રીં
[પ્રા. વાયા (સં. વાચ) ઉપરથી] વાત; અફવા
વાયકાઈ સ્ત્રીં વાયકાપણું

વાયકું વિં [પ્રા. વાકલ (સં. વાકલ)] પેદામાં
વાયુ ઉત્પન્ન કરે તેવું (૨) કુકા કે
કૂવારા મારવાની ટેવવાળું (૩) વિચિત્ર
સ્વભાવનું; હઠીકું [લા.]. [ંખડપું =
ભારે પડતું; ધાર્યા કરતાં અવળું
પરિણામ આવતું]

વાયલું નં [સં. વાજ + અન્ત] (સીમ)તિનીને
અપાતું ખુશાલીનું જમણ

વાયદાગ્રિહી સ્ત્રીં અમુક મુદ્દને પેસા
આપવાની કમ્બલાતનું લખાણ

વાયદાન્તર અં વાયદા પ્રમાણે; મુદતસર

વાયદો પું [અ. વગદહ] મુદત; અવધિ (૨)
મુદત પર કરવાનું કામ. [વાયદાનો સોદો
શં પ્રં અમુક મુદ્દને અમુક ભાવે
માલ લેવાનો સટ્ટાનો વેપાર]

વાયરો પું [દ. વાવાર (સં. વાત, પ્રા. વાય)]
પવન (૨) શિરસ્તો; દેશન [લા.]. વાયરો

અઢવું = લહેરમાં આવતું (૨) કુકાટું (૩)
હવાઈકિલ્લા બાંધવા (૪) ખોરસે પડતું

વાયલનં [દં. વોલ્લ] એક જાતનું સ્ત્રીઓનું વસ્ત્ર

વાયલ વિં [પ્રા. વાલ (સં. વાલ)] તરંગી;
હટતા વિનાનું

વાયવ્ય વિં [સં.] વાયુ સંબંધી (૨)
ઉત્તરપશ્ચિમ ખૂણાને લગતું (૩) સ્ત્રીં ઉત્તર
અને પશ્ચિમ વચ્ચેનો ખૂણો

વાયસ પું [સં.] હાગરો

વાયુ પું [સં.] પવન (૨) પું; નં બારી
(૩) નં વાઈ; મગી. ંખુત પું [સં.]
હનુમાન (૨) ભીમ. ંમંડળ નં વાતા-
વરણ. ંરાસ્ટ્રી પું વાતાવરણમાં યનારા

દેરકરો દર્શાવવાનું શાસ્ત્ર જાણનાર;
 'મિથિયારોલોનિરુત'. ંસુત [સં.] પું
 વાયુપુત્ર
 વાયેક નં વાયક; વેણ [પ.]
 વાયોલિન નં [હં.] ફીડલ; એક તંતુવાદ્ય
 વાર (વા) પું [હં. વાર્દ] ત્રણ ફૂટ જેટલું માપ
 વાર અં [સં.] નામને અતે પ્રમાણે, અનુ-
 સાર એવા અર્થમાં. ઉદાં કમવાર
 વાર [ફા.] 'વાળુ' અર્થમાં નામને લાગતો
 પ્રત્યય. ઉદાં ઉમેદવાર
 વાર પું [સં.] અઠવાડિયાનો દરેક દિવસ
 (૨) સ્ત્રીં વખત; સમય (૩) વખત; ફેરો.
 ઉદાં પાંચ વાર (૪) ઢીલ; વિલંબ [લા.].
 ંકવાર પું [મકવાર] સારો નરસો હંદાડો
 વારણ પું [સં.] હાથી (૨) નં વારવું-
 અટકાવવું તે (૩) નિવારવું-દૂર કરવું તે
 વારણું નં [સં. વારણકં] ઓવારણું
 વારતહેવાર પું, વારપરખ(-વ) નં
 ઉત્સવનો દિવસ; સારો વાર કે પર્વ
 વારવું સંકિં [પ્રા. વાર (સં. વારવ)]
 અટકાવવું; મના કરવી (૨) ઓવારવું
 વારસ પું [ફા. વારિસ] મરનારની મિલકત,
 જવાબદારી, હકદારો વગેરેનો હકદાર.
 -સાગત વિં વારસામાં ઊતરેલું.
 -સાહક(-ક) પું વારસાનો હક. -સો
 પું વારસને મળેલી મરનારની મિલકત હં
 વારવાર અં [સં.] વારંવાર; ફરી ફરીને
 વારાણસી સ્ત્રીં [સં.] કાશી
 વારાફરતી અં વારા પ્રમાણે એક પછી એક
 વારાફેરા પું અં વારવાર આવવું જવું
 તે (૨) બદલાવું તે (દશાનું)
 વારાંગના સ્ત્રીં [સં.] ગણિકા; વેશ્યા
 વારિ નં [સં.] પાણી; નીર. ંદ નં [સં.]
 વાદળ; મેઘ. ંધિ પું [સં.] સમુદ્ર
 વારી સ્ત્રીં [સં. વાર] વારો; કમ; પાણી
 (૨) બદલો લેવાનો અવસર
 વારુ અં [સં. વરમ] ઠીક(૨) વિં અંસારું; સુંદર
 વારુણી સ્ત્રીં મહિરા (૨) પશ્ચિમ દિશા
 વારેઘડીએ અં વારવાર

વારો પું [સં. વાર] વારી; કમ; પાણી (૨)
 અણોત્તે; પાછી. [અંધારો = કાંઈ વસ્તુ
 નિયમિત પૂરી પાડવાનો કારર કરવો
 (ઉદાં દૂધનો ંં)]
 વારો પું [સં. વાર] ઘડો. [અંધારો =
 ગરમ પાણી ભરીને ઘડો પેટ પર મૂકીને
 શેક કરવો]
 વારોવારિયું વિં વાર પ્રમાણે દિવસો
 ગણીને કાઢવામાં આવતું (વ્યાજ)
 વાર્તા સ્ત્રીં [સં.] વાત; કથા (૨) ખીના;
 હકીકત; સમાચાર [વાળી ટીકા
 વાર્તિ(-ત્તિ)ક નં [સં. વાર્તિક] વિવેચન-
 વાર્દ(-ધ)ક(-કથ) નં [સં.] વૃક્ષાવસ્થા
 વાર્નિશ પું [હં.] લાકડાને પાલીસ કરવાનું
 દ્રવ્ય-એક પ્રવાહી બનાવટ
 વાર્ષિક વિં [સં.] વરસે વરસે આવતું કે
 થતું (૨) વરસ સંબંધી (૩) નં દર
 વરસે પ્રકટ થતું પત્ર
 વાર્ષિક પું [સં.] વૃષ્ટિકળના - શ્રીકૃષ્ણ
 વાલ પું [સં. વલ] ત્રણ રતી જેટલું તોલ
 વાલ પું અં વાં [પ્રા. વલ] એક કંઠાળ
 વાલ પું [હં. વાલ્] નળી વગેરેની અંદર
 રાખેલો એક બાજુ ઊંચો થઈ શકે
 તેવો પડદો [અંસુત પું અંગદ
 વાલિં પું [સં.] સુગ્રીવનો મોટો ભાઈ.
 વાલી સ્ત્રીં [વાલ/ઉપરથી] નાના દાણાના વાલ
 વાલી પું [અ.] મુરખ્ખી; રક્ષક; પાલક
 વાલી, અંસુત જુઓ વાલિ, અંસુત
 વાલુકા સ્ત્રીં [સં.] રેતી. ંયંત્ર નં કલાક
 જાણવાની રેતી ભરેલી શીશી (૨) વૈદકમાં
 ઔષધ બનાવવાનું (તેના ધાતુ) એક યંત્ર
 વાલોળ (લો) સ્ત્રીં [વાલ/પરથી] એક
 શીંગ - શાક
 વાલ્મીકિ પું [સં.] રામાયણ રચનાર ઋષિ
 વાવ સ્ત્રીં [પ્રા. વાવી (સં. વાપી)] અંદર
 ઊતરવાનાં પગથિયાંવાળો દુવો
 વાવટો પું ધન; ફરકાવવાનું નિશાન
 વાવડ પું [વા (સં. વિ + વા = વ્યા) + પ્રા.
 (સં. પવ)] ભાળ; પત્તો; સંભાચાર (૨)
 રાગનું ફેલાવું તે

વાવણિયો પું બીજ ઓરવાનું સાધન
 વાવણી સ્ત્રી વાવણું તે
 વાવર પું નુઓ વાવર
 વાવણું સંકિં [પ્રા. વાવ (સં. વપ)] હગા-
 હવા માટે જમીનમાં બી કે રોપા
 નાખવા-રોપણું
 વાવટોળ પું વટોળિયાનું તોફાન
 વાવા અં [વાહવાહ/ઉપરથી] (બાળભાષામાં)
 સાડું; મનેનું (૨) સ્ત્રી ઝથણું
 વાવાઝોડું નં [વા(વાયુ)+ઝોડું (પ્રા. જોડ
 = ઝૂડી પાડવું) વાવટોળ
 વાવાહળ નં [વા+વાહળ] જોડથી વાતો
 પવન અને વાહળ; તોફાની વાહળી (૨)
 સંકટ [લા.] [જગામાં
 વાવાશ અં ખુલ્લામાં; પવન લાગે તેવી
 વાણું અંકિં [સં. વા] (પવનનું) ફુંકાણું
 (૨) (સીરીરને ટાઢની) અસર થવી (૩)
 સંકિં (પ્રાયઃફુંકીને) વગાડવું; ખનવણું
 વાણું સંકિં [સં. વા] વિચાણું
 વાવેતર નં વાવણું તે (૨) વાવેણું તે (૩)
 વાવેલી જમીન
 વાશ સ્ત્રી [સં. વાસ; પ્રા. વાસ] કાગવાશ
 વાસ પું [સં.] વસવાટ (૨) મુકામ; ઘર;
 સ્થાન (૩) પોળ; મહોલો (૪) સ્ત્રી
 ગંધ (૫) દુર્ગંધ
 વાસકોટ પું; નં [દિવેલકોટ] બાંદિયો કળને
 વાસણ નં [દ.] પાત્ર; કામ. [અખાડવાં=
 ઘરમાં (ધણું) ખરું પતિપત્ની વચ્ચે] તકરાર
 થવી. ૦ફંસણ નં રાંધવા વગેરેનાં વાસણ
 વાસના સ્ત્રી [સં.] પૂર્વના સરકારોથી
 દંડ થયેલી કામના (૨) વાસ; ગંધ
 વાસર પું [સં.] દિવસ; વાર
 વાસરી સ્ત્રી [સં. વાસર] ડાથરી; રોજનીશી
 વાસલ વિં નુઓ વાસેલ
 વાસવ પું [સં.] ઘડ
 વાસણું સંકિં [સં. વચ્ચે=આચ્છાદન કરવું]
 બાંધ કરવું [કરવો] વગાડવું; વાડું
 વાસણું સંકિં [પ્રા. વાસ (સં. વાસ)] અવાજ
 વાસંતી વિં [સં.] વસંત ઋતુનું, -ને
 લગતું (૨) સ્ત્રી એક વેલ

વાસિત વિં [સં.] સુનાસિત કરેલું
 વાસિની વિં સ્ત્રી, વાસી વિં [સં.]
 (બહુધા સમાસને છેડે) રહેનારું (હિંદા
 નગરવાસી)
 વાસી વિં [પ્રા. વાસિય (સં. વાસિત)]
 આગલા દિવસનું; વધારે વખત રહેવાથી
 બગડી ગયેલું
 વાસીડું નં [પ્રા. વાસિદ (સં. વાસિત)] =
 વાસી રાખેલું દોરનું છાણ, મૂતર વગેરે
 કચરા; પૂતો
 વાસુકિ પું [સં.] નાગોનો રાત્ર
 વાસુદેવ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ. ૦ચાસો પું
 'ટેન્ડેલસ કપ' [પ. વિ.] [ખેતર
 વાસેલ વિં વાસી રાખેલ] પડતર રાખેલું
 વાસો પું [સં. વાસ] વાસ કરવો તે (૨) મુકામ
 વાસો પું [નુઓ વાસર] દહાડો (ખાસ
 કરીને પ્રસવ થયાનો)
 વાસતવ નં [સં.] નુઓ વાસતવિકતા.
 ૦દર્શી વિં વસતુત્તમે હોય તે જોનારું -
 કલ્પના કે ભાવનાથી દોરાઈને નહિ;
 'રિચલિસ્ટ'. -વિક વિં [સં.] ખરેખરું
 (૨) વાજળી. -વિકતા સ્ત્રી સાચી
 હકીકત (૨) વાજળીપણું
 વાસુ નં [સં.] ઘર બાંધવાની જગા (૨)
 ઘર (૩) વાસતુપૂજન. ૦પૂજન નં નવા
 ઘરમાં રહેતા જતાં કરાતી સાંતિક્રિયા.
 ૦વિદ્યા સ્ત્રી મહાન બાંધવાની વિદ્યા;
 રથાપત્ય
 વાસે અં [વ. વાસિત] કાળે; અંદાં
 વાહ અં [ફા.] 'કેલું સાડું; સાળાદ્ર !'
 એવો પ્રસંગનો હિંદુગાર
 વાહક વિં [સં.] વહેનારું; હિંદુકનારું;
 ખેંચનારું; ડઈ જનારું
 વાહન નં [સં.] જમીન પર આવડન માટે
 વપરાતું સાધન (ગાડી, પશુ ઇં) (૨)
 વિચાર, લાગણી કે કાર્ય પ્રગટ કરવા
 માટે વપરાતું સાધન; માધ્યમ
 વાહવાહ સ્ત્રી [ફા. વાહ] ધીર્તિ (૨) અં
 નુઓ વાહ

વાહું સંકિં સમન્નવતું પઠાવતું; છેતરવું
વાહું સંકિં [‘વહું’, સં. વાહ્ય ઉપરથી]
વ્યતીત કરવું; ગાળવું; વહે એમ કરવું
વાહિની વિં સ્ત્રીં [સં. વહેનારી (૨) સ્ત્રીં
નદી (૩) સેના (૪) નસ
વાહિયાત વિં [અ.] વ્યર્થ; નકામું (૨)
ખરાબ; હલકું

વાહી વિં [સં.] વહેનારું; બિંચકનારું (પ્રાયઃ
સમાસને અંતે) ઉદા. ભારવાહી
વાળ પું [સં. વાલ] કેશ. [ઝિલા થવા =
શામંચ થવો]

વાળણ નં [‘વાળવું’=પાછું ફેરવવું] ઉતાર;
અસર ઘોઈ નાખવાની શક્તિવાળું તે
વાળવું સંકિં [પ્રા. વાલ (સં. વાલ્ય)] વાંકું
કરવું, નમાવવું (૨) વાળીને આકાર
કરવો કે ગોઠવવું (જેમ કે, લાડુ, ખીટી,
અખોડો) (૩) પાછું ફેરવવું (દેવું, મન,
બહેલો) (૪) કચરો કાઢવો (ધરવાળવું)
(૫) ઉપર છાવરવું; ઢાંકવું (ધૂળ વાળવી,
છેડો વાળવો) (૬) પાણી જવાનો રસ્તો
કરવો ખેતરમાં (૭) આવેલી કિયા કે
પ્રસંગ પૂરાં કરવાં (વરસી વાળવી)

વાળદ પું [વાળ + સં. દા = કાપવું]
હલમ; નાવી [ધિવાની પીછી
વાળાફુંચી સ્ત્રીં [વાળો + ફુંચો] દાગીના
વાળી સ્ત્રીં [સં. વાલી] (સ્ત્રીઓનું) નાકનું
ધરેલું - નય (૨) કડી [રેતી; કાંકરી
વાળુ સ્ત્રીં [પ્રા. વાલુઆ (સં. વાલુકા)] વેળુ;
વાળુ નં; સ્ત્રીં [દિ. વિઆલિ] રાત્રિભોજન
-વાળું વિં [પ્રા. વાલ્મો - પાલ્મો (સં. પાલ્કઃ)]
‘-ના સંખંધનું’, ‘-ની માલિકીનું’, ‘-ના
ધંધાનું’ વગેરે અર્થોમાં નામને અંતે (ધર-
વાળો, દૂધવાળો)

વાળો પું [‘વાળ’ ઉપરથી] ધાતુનો લાંબો
તાર (૨) એક રેગ

વાંક (૦) પું [ન્યુઓ વાંકું] અપરાધ;
ખામી; દોષ (૨) વકતા; રાંટ (૩) સ્ત્રીઓનું
હાથનું એક ધરેલું
વાંકડિયું (૦) વિં વાંકું (લાલિત્યવાચક)

વાંકડો (૦) પું વરને આપવાની પરહણ
વાંકાખોલું (૦) વિં ખોલીને ફરી જનારું
વાંકિયું (૦) નં સળિયા, નળ વગેરેના
જોડાણ માટેનો વાંકો આકૃતિનો ટુકડો
વાંકું (૦) વિં [પ્રા. વંક (સં. વક્)] વકં;
સીધું નહિ એવું; ટેકું (૨) સરળ નહિ
એવું; કુટિલ (૩) અવળું; ખોટું; ભૂંચું
(૪) વિરુદ્ધ; સામે થયેલું (૫) નં વાંધો;
ગેરસમજ; અણબનાવ (૬) વાંકું તે;
વકતા. વચ્ચું વિં વાંકું; આડું અવળું
વાંધું (૦) નં કાતર

વાંધો (૦) પું [પ્રા. વગ્ધ (સં. વર્ગ)] વર્ગ; જાત
વાંચન (૦) નં [ન્યુઓ વાચન] વાંચવું તે
(૨) વાંચવાની દબ (૩) અભ્યાસ.
ભાળા સ્ત્રીં ન્યુઓ વાચનભાળા. -ના-
લય નં ન્યુઓ વાચનાલય

વાંચવું (૦) સંકિં [સં. વચ્ પૃથી]
લખેલું મનમાં કે મોટેથી ઉકેલવું (૨)
[લા.] લાખવું (૩) ઇચ્છવું

વાંછના સ્ત્રીં [ન્યુઓ વાંછ] ઇચ્છા

વાંછવું સંકિં [સં. વાંછ] ઇચ્છવું

વાંછા સ્ત્રીં [સં.] ઇચ્છા; વાંછના

વાંછિત વિં [સં.] ઇચ્છેલું

વાંજ (વણી) (૦) સ્ત્રીં [પ્રા. વંજા (સં. વન્જ્યા)]
સંતતિ ન થતી હોય તેવી સ્ત્રી; વંધ્યા.
વણું વિં ન્યુઓ વાંજિયું. -જિયાખાડું
વાંજિયાનું બિનવારસી (૨) નં એકનો
એક છોકરો. -જિયામહેણું નં વાંજિયા
હોવાનું મહેણું; વાંજિયાપણાની ખોડ.
-જિયું વિં સંતતિ ન થતી હોય તેવું
(૨) ફળ કે લાલ ન થતો હોય તેવું
વાંટ (૦) પું [સં. વણ્ પૃથી] હિરસો; લાગ.
-ટો પું વાંટ (૨) ગરાસ કે નરવાની
જમીનનો ટુકડો

વાંઠો (૦) પું [દિ. વંઠ (સં. વણ્ = અપરિણીત)]
કન્યા ન મળવાથી કુંવારો રહેલો

વાંદર (૦) પું [સં. વાનર] વાંદરું. વં (૨) વેડા
પું બં વં વાંદરા જેવી એછાઓ કરવી
તે. -રી સ્ત્રીં વાંદરાની માદા. -રું નં

વાનર-એક ચોપથું પ્રાણી. -રો પું
નર વાનર (૨) ચાંપ; થોડો (૩) તાળાનો
ખીલો; ઉલાળો (૪) એક પ્રકારનું દાણાનું
(૫) ભાર ઉપાડવાનું એક ચંત્ર

વાંદો (૦) પું વંદો; એક છવરો

વાંધો (૦) પું [સં. વાધક] હરકત; અડ-
ચાણ (૨) વિરોધ; અડો; તકરાર. વ્યવસ્થા
પું બલચૂક; ખોડખાંપણ; કંઈ ને કંઈ
છિદ્ર કે વિરોધનું કારણ

વાંધળા (૦) વિં વાચલ (૨) ફેગટ; માલ
વગરનું (૩) વિવેક વિના બોલે કે
વાવરે તેનું

વાંસ (૦) પું [સં. વંસ] એક ઝાડ (૨)
તેનો સોટો (૩) વલોણાનો સ્વચો (૪)
સાત આઠ હાથ જેટલું માપ. ઠોડો પું
વાંસનો સોટો. ઠોડો પું વાંસનાં
છાખડાં વગેરે બનાવનાર [વાચક

વાંસલડી (૦) સ્ત્રી વાંસળી; ખંસી (લાલિય-
વાંસલો (૦) પું [સં. પ્રા. વાસિ] લાકડાં
હાલવાનું સુતારી એનાર

વાંસળી (૦) સ્ત્રી [‘વાંસ’ પરથી] ખંસી;
ફૂંટીને વગાડવાનું નળી જેવું એક વાદ્ય
(૨) રૂપિયા ભરવાની સાંકડી લાંબી કોથળી

વાંસી (૦) સ્ત્રી [‘વાંસ’ પરથી] દાતરડા જેવું
ફળ ખેસાડેલો લાંબો વાંસ

વાંસી (૦) સ્ત્રી ચોખાની એક જાત

વાંસે (૦) અં [‘વાંસો’ પરથી] પૂઠે; પછવાડે

વાંસો (૦) પું [સં. વંસ = કંદોડ પરથી]
ખરડો; પીઠ

વિ [સં.] એક ઉપસર્ગ. જુદાઈ, વિરોધ કે
ઊલટાપણું બતાવે (વિયોગ); પુષ્ટળપણું
કે વિરોધતા બતાવે (વિનાશ) (૨) બહુ-
મીલિતમાસમાં ‘વગરનું’ એવા અર્થમાં
આવે (વિજન) [વિકરાળ; લીપણ

વિકટ વિં [સં.] મુશ્કેલ (૨) દુર્ગમ (૩)

વિકરાલ [સં.], -ળા વિં ડરામણું; ભયાનક

વિકર્ણ પું ‘શયેગોનલ’ [ગ.]

વિકલા સ્ત્રી [સં.] કળાનો સાદમો ભાગ;
ક્ષણથી પણ થોડો વખત (૨) એક
અંશનો ૩૬૦૦ મો ભાગ [ગ.]

વિકલ્પ પું [સં.] તકવિતક (૨) આલી
શકે તેવી ધણી વસ્તુઓમાંથી ગમે તે એક
લેવાની છટ હોવી તે; તેવી વસ્તુ [વ્યા.]
વિકસનું અં કિં [સં. વિકસ] ખીલવું
(વિકસાવવું)

વિકસિત વિં [સં.] ખીલવું; વિકાસ પામેલું

વિકળ વિં [સં. વિકલ] વાંચળ; વ્યાકુળ

વિકળા સ્ત્રી જુઓ વિકલા

વિકાર પું [સં.] ફેરફાર; પરિવર્તન (૨)

ચારીરિક કે માનસિક બગાડ. ઠંક વિં

વિકાર કે ફેરફાર કરનારું. વ્યવસ્થા વિં

વિકારને વશ થયેલું. -રી વિં [સં.]

વિકારવાળું (૨) વિકાર કે ફેરફાર

થઈ શકે એવું. -રોત્તજક વિં [સં.]

વિકારને ઉત્તેજક કરનારું

વિકાસ પું [સં.] ખીલવું તે (૨) ઉત્ક્રાંતિ.

વ્યાદ પું જુઓ ઉત્ક્રાંતિવાદ

વિકિરણ નં [સં.] વિખેરવું તે (૨) ગરમી

કે પ્રકાશનાં ફિરણોનું ફેંકાવું તે;

‘રેડિયેશન’ [પ. વિ.]

વિકીર્ણ વિં [સં.] વાખરાયેલું

વિકૃત વિં [સં.] વિકાર પામેલું. -તિ

સ્ત્રી [સં.] વિકાર

વિક્રમ પું [સં.] યશસ્ક્રમ (૨) વિક્રમાદિત્ય.

અસંવત પું વિક્રમ રાત્રી આલેલો

સંવત્સર (ફકમાં વિં ગં). -માદિત્ય

પું [સં.] ઉત્તમનો એક પ્રસિદ્ધ રાત્ર

વિકૃત્ય પું [સં.] વેચાણ

વિક્રિયા સ્ત્રી [સં.] ફેરફાર; વિકાર

વિક્રિય વિં [સં.] વિદ્યોપ પામેલું

વિક્ષુબ્ધ વિં [સં.] વિદ્યોભ પામેલું

વિક્ષેપ પું [સં.] અડચણ (૨) અરિયરતા;

મૂંઝવણ

વિક્ષેભ પું [સં.] ખળવળાટ; હોભ

વિખ નં [જુઓ વિખ] ઝેર. વ્યાદ પું ઝેર

વેદાયાથ તેવી બોલચાલ; તકરાર; કનિયો

વિખાણ સ્ત્રી; નં + જુઓ વખાણ

વિખૂટું વિં [વિ + ખૂટો (ખૂટેથી છટું

થયેલું)] જુડું; સાથમાંથી છટું પડી ગયેલું

વિખેરવું સંકિં [પ્રા. વિક્ષિર (સં. વિ + ક્ષ)]
ભેગું હોય તેને છૂટું કરી નાખવું
(વિખેરાવવું, વિખેરાવું)

વિખ્યાત વિં [સં.] નાણીયું; પ્રસિદ્ધ.
-તિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રસિદ્ધિ [વિધન

વિગઠન નં [સં.] સંગઠનથી ઊઠવું તે;
વિગત વિં [સં.] ગત; અતીત (૨) મૃત
વિગત સ્ત્રીં [વિ (વિશેષ) + ગતિ (સમજ)].
ખીના; બાબત. વ્યાર, -તે અં દરેક
વિગત સાથે; વિસ્તારપૂર્વક

વિગતિત વિં [સં.] પીગળી ગયેલું [વાળું]
વિગુણ વિં [સં.] ગુણરહિત (૨) વિરુદ્ધ ગુણ-
વિચ્છેડ પું [સં.] યુદ્ધ; સંગ્રામ (૨) શરીર
(૩) સમાસના અવયવો છૂટા પાડવા તે
[વ્યા.]. વેદ્યા સ્ત્રીં લઘુરેખા; (-)

આવું વિરામચિહ્ન [વ્યા.]

વિધદન નં [સં.] છૂટું પાડવું તે

વિધાતક વિં નાશ કરનારું

વિદ્યોત્રી સ્ત્રીં દર વીધે આકારાવું કે
ભરવાનું મહેસૂલ

વિદ્ધ નં [સં.] હરકત; સંકટ; મુશ્કેલી.

વેદર્તા વિં (૨) પું વિદ્ધ કરનાર.

વેદર્તાથી વિં વિદ્ધ કરવામાં રાજ્યનારું

વિચક્ષણ વિં [સં.] ચતુર; શુદ્ધિમાન

વિચરવું અંકિં [સં. વિ + ચર્] જવું;

આમ તેમ ફરવું

વિચક્ષિત વિં [સં.] અસ્થિર; હાલતું

વિચાર પું [સં.] મનથી ચિંતવવું; મનન

કરવું તે (૨) અભિપ્રાય (૩) ઉદ્દેશ;

આશય (૪) કલ્પના; મનસૂચો (૫)

નિશ્ચય (૬) વિવેક; મર્યાદા (૭) પરિ-

ણામનોખ્યાલ (૮) ચિંતા. વેદ પું [સં.]

વિચાર કરનાર; ચિંતનશીલ પુરુષ. વેણી

સ્ત્રીં [સં.] વિચાર કરવો તે. વેણીય

વિં [સં.] વિચારવા માટેનું કે વિચારવા

યોગ્ય. વેદોષ પું વિચારપદ્ધતિ કે તેની

સરણીનો દોષ; વિચાર કરવામાં થતી

ભૂલ. વેપૂર્વક અં વિચાર કરીને.

વેવંત, વેવાન વિં વિચાર કરનારું;

વિચારવાળું. વેવિનિમય પું વિચારોની
આપલે. વેવું સંકિં વિચાર કરવો.
વેસરણિ (-ણી) સ્ત્રીં વિચારની સરણી
-તેની પદ્ધતિ, ક્રમબદ્ધતા વગેરે. વેસૃષ્ટિ
સ્ત્રીં વ્યક્તિના સમગ્ર વિચારોનો સમૂહ

વેચિ સ્ત્રીં [સં.] મોહનું; તરંગ

વેચિત્ર વિં [સં.] તરેહવાર; વિલક્ષણ

(૨) અદ્ભુત; નવાઈ પમાડવું. વેતા સ્ત્રીં

વેચી સ્ત્રીં [સં.] વિચિ; મોહનું

વેચિત્રન વિં [સં.] વિચ્છેદ પામેલું

વેચ્છેદ પું [સં.] કાપ; છેદ (૨) વિભાગ

(૩) વિયોગ (૪) નાશ

વેચ્છામણ્ય નં વીછળેલું પાણી

વેચ્છાવયવું સંકિં 'વીછળવું'નું ધ્રેરક

વેચ્છોડ પું [વે. વિચ્છો] વિયોગ; ભૂદાઈ [પ.]

વેજન વિં [સં.] માણસના અવરજવર

વિનાનું; એકાંત; વેરાન

વેજ્ય પું [સં.] ક્ષેત્ર. વેડેડો પું વિજ્ય

સૂચવતો ડંકો. વેયાત્રા સ્ત્રીં વિજ્યની

ઉજવણીની યાત્રા. વેસ્ટાલ પું વિજ્યની

યાદગીરી માટે ભેલો કરેલો સ્તંભ. -યા

સ્ત્રીં [સં.] પાવંતી (૨) ભાંગ. -યાદશમી

સ્ત્રીં [સં.] દશેરા; આસો સુદ ૧૦. -ચી

વિં [સં.] ક્ષેત્રમંદ

વેલતીય વિં [સં.] ખીજ ભતવું

વેલિગીષા સ્ત્રીં [સં.] છતવાની ઇચ્છા

વેલેતા પું [સં.] વિજ્ય મેળવનાર

વેલેગ પું ભુલો વિયોગ; છૂટું પડવું તે.

વેણુ (-ણી) વિં સ્ત્રીં વિયોગી સ્ત્રી;

વેરહિણી

વેજ્ઞિત સ્ત્રીં [સં.] વિનંતી

વેજ્ઞાત વિં [સં.] સારી રીતે ભણેલું

વેજ્ઞાન નં [સં.] સવિશેષ જ્ઞાન; સાચોય

જ્ઞાન; 'સાયન્સ' (૨) અનુભવજ્ઞાન (૩)

બ્રહ્મજ્ઞાન; તત્ત્વજ્ઞાન. વેજ્ઞાત્રી પું

વેજ્ઞાનિક; 'સાયન્ટિસ્ટ'

વેજ્ઞાપક વિં [સં.] ભહેર કરનારું; માહિતી

આપનારું (પુસ્તક કે ચોપાનિયું). -ન

નં, -ના સ્ત્રીં નિવેદન; વિનંતિ

વિટ પું. [સં.] વેશ્યાનો અનુચર; ભડનો
(૨) નાટકમાં નાયક-નાયિકાનો વિદૂષક
જેવો સાથી

વિટપ પું. [સં.] ડાળી [મુશ્કેલી

વિટખણા સ્ત્રી. [સં.] વિદ્યવાનું દુઃખ; સંતાપ;

વિટાસન ન. [સં.] જોરાકમાં હોતું એક

પ્રાણદાથી તત્વ

વિકૃલ પું. [સં.] કૃષ્ણ; વિષ્ણુ

વિકળન ન. [સં.] અનુકરણ

(૨) ઉપહાસ; મરકરી (૩) છળ (૪)

મુશ્કેલી; પીડા

વિણુ અ. [પ્રા વિણા (સં. વિના)] વિના [પ.]

વિણુમણુ ન. અનાજમાંથી વીણી કાઢેલો

નકામો ભાગ (૨) વીણવાની મનુરી

વિણુવણું સ. [સં.] વિણુવું અ. [સં.]

‘વીણું’નું પ્રેરક ને કમંણિ

વિત ન. [સં. વિત્ત] વિત્ત; ધન [પ.]

વિતથ વિ. [સં.] અસત્ય; મિથ્યા

વિતરણુ ન. [સં.] અર્પણ; દાન

વિતર્ક પું. [સં.] એક તર્ક પછીનો બીજો તર્ક

(૨) સંદેહ; રાક (૩) તર્કવિતર્ક; વિચાર

વિતંડા સ્ત્રી. [સં.] જોટા બક-

વાદ; નકામી માયાઝીક (૨) ચેતાનો

પક્ષ જ ન હોય અને માત્ર સામા પક્ષનું

ખંડન જ કર્યા કરતું તે [ન્યા.]

વિતાડવું સ. [સં.] ‘વિતવું’નું પ્રેરક] દુઃખ

દેવું; પજવવું (૨) પસાર કરવું (દિવસ)

વિતાન પું. [સં.] અંદરવે; છત

વિતાવવું સ. [સં.] વિતાડવું; પસાર કરવું

વિત્ત ન. [સં.] દ્રવ્ય

વિદ્ વિ. [સં.] સમાસમાં ઉત્તરપદ તરીકે

આવતાં ‘જાણનાર’ અર્થે બતાવે છે

(કલાવિદ)

વિદર્ભ પું. [સં.] એક દેશ; આધુનિક વરાડ

વિદાય વિ. [સં.] વધાય વધાયવેલું; મોડેલું

(૨) સ્ત્રી રત્ન; ક્ષય પડવું તે. ગંગીરી

સ્ત્રી રત્ન આપવી તે; વળાવવું તે

વિદારક પું. [સં.] વિદારણ કરનાર. -ણુ

ન. [સં.] વિદારણ તે (૨) વિદારક

વિદારણું સ. [સં.] વિદારી ચીરણું; કક્કડા

કરી નાખવા

વિદારિત વિ. [સં.] ચીરેલું

વિદિત વિ. [સં.] જાણમાં આવેલું; જાણાયેલું

વિદીર્ણ વિ. [સં.] વિદારિત; ચિરાયેલું

વિદુર પું. [સં.] ધૃતરાષ્ટ્ર તથા ખાંડનો

નાનો ભાઈ

વિદુષી વિ. [સં.] પરિતા

વિદૂષક પું. [સં.] મરકરો; રંગલો (૨)

નાટકમાં નાયકનો મિત્ર

વિદેશ પું. [સં.] પરદેશ. -ત્રી વિ. (૨) પું.

[સં.] પરદેશી. -ત્રીય વિ. [સં.] પરદેશી

વિદેહ વિ. [સં.] અશરીરી (૨) વિગત;

મૃત (૩) કેવલ્ય પામેલું; માયાપાશથી મુક્ત

થયેલું. ઋમુક્તિ સ્ત્રી. [સં.] મરણ બાદ પ્રાપ્ત

યતી મુક્તિ (જીવનમુક્તિથી ભિન્ન). -ત્રી

વિ. [સં.] જીવો વિદેહ

વિદ્ધ વિ. [સં.] વીધાયેલું

વિદ્યમાન વિ. [સં.] હયાત (૨) હાજર

વિદ્યા સ્ત્રી. [સં.] જ્ઞાન (૨) તેનું શાસ્ત્ર કે

કળા (સમાજવિદ્યા) (૩) વિજ્ઞાન; ‘સાધ્યસ’

(૪) જીવો વધા. ગુરુ પું. વિદ્યા શીખ-

વનાર ગુરુ. વદાન ન. [સં.] વિદ્યાનું દાન.

વધર પું. [સં.] એક દેવતાનિનો દેવ.

વધરી સ્ત્રી. [સં.] વિદ્યાધર વર્ગની સ્ત્રી.

વધિકારી પું. [સં.] અધિકારી કેળવણી

ખાતાનો કપરી; ‘ડી. પી. આઈ.’ વંધીકે

સ્ત્રી. [સં.] વિદ્યાનું ધામ: ‘યુનિવર્સિટી

(૨) ગુજરાત વિદ્યાપીઠ; માંધીયે ગુજ-

રાતમાં સ્થાપેલ રાષ્ટ્રીય યુનિવર્સિટી.

વળ્યાસ પું. [સં.] બાણતર; કંઈવાળી.

વર્મદિર ન. [સં.] સાળા. વર્ધની સ્ત્રી. [સં.]

પું. [સં.] બાણનાર; અવધારી. વસ્ય

ન. [સં.] સાળા

વિદ્યુત સ્ત્રી. [સં.] વીજળી. -દ્રેગી વિ.

[સં.] વીજળીના વેગવાણું; અતિ

ત્વરિત. -લસતા, -લસેખા સ્ત્રી. [સં.]

વીજળીની વાંકીચૂકી રેખા

વિદ્રુમ ન. [સં.] પરવાણું (૨) દુઃખ

વિદ્યજ્ઞાન પું [સં.] વિદ્યાન માણસ
 વિદ્યતા સ્ત્રી [સં.] પંડિતાર્થ; જ્ઞાન
 વિદ્યલ્લોચ્ય વિં [સં.] વિદ્યાનેને જ રસ
 પડે એહું [પંડિત; જ્ઞાની
 વિદ્યાન વિં (૨) પું [સં.] જ્ઞાનવાન;
 વિદ્યેષ પું [સં.] દેષ; શત્રુતા. -પી વિં [સં.]
 વિદ્યેષનાળું [(ખલુવિધ)
 -વિધ વિં [સં.] (સમાસને અંતે) રીતનું.
 વિધ સ્ત્રી [પ.] વિધિ; રીત; પ્રકાર (૨)
 અં + પ્રમાણે; રીતે
 વિધર્મી વિં [સં.] વિરોધી કે સિન્નધર્મવાળું
 વિધવા સ્ત્રી [સં.] જેનો પતિ મરી ગયો
 હોય તેવી સ્ત્રી. ંવિવાહ પું [સં.] તેનું
 પુનર્વશ [વિવિધ
 વિધવિધ વિં [જુઓ વિધ] ખલુ પ્રકારનું;
 વિધાતા પું [સં.] બ્રહ્મા (૨) સ્ત્રીં વિધાત્રી.
 -ત્રી સ્ત્રીં પ્રારબ્ધની અધિષ્ઠાત્રી દેવી
 વિધાન નં [સં.] વિધિ; રીત (૨) શાસ્ત્રાજ્ઞા
 (૩) ક્રિયા (૪) સેવા (૫) ઉપાય. ંસભા
 સ્ત્રીં કાયદા ધડનારી સભા; 'લેજિસ્લેટીવ
 એસેમ્બલી'
 વિધાયક વિં [સં.] રચનાત્મક (૨) પું
 વ્યવસ્થા કરનાર (૩) રચનાર
 વિધિ પું [સં.] બ્રહ્મા (૨) ભાગ્યદેવતા
 (૩) આજ્ઞા; શાસ્ત્રાજ્ઞા (૪) સંસ્કાર (૫)
 પું; સ્ત્રીં ક્રિયા (૬) ક્રિયાનો ક્રમ કે
 પદ્ધતિ. ંનિષેધ પું અમુક કરવા ન
 કરવા માટેની શાસ્ત્રાજ્ઞા
 વિધુ [સં.] અંદમા
 વિધુર પું [સં.] જેની પત્ની મરી ગઈ
 હોય એવો પુરુષ
 વિધેય વિં [સં.] કરવા યોગ્ય (૨) અધીન;
 આજ્ઞાધારક (૩) નં વાક્યમાં ઉદ્દેશને
 વિષે જે કંઈ કહ્યું હોય તે [વ્યા.]. ંવધર્ક
 વિં વિધેયના અર્થમાં વધારો કરનાર
 (૨) નં તેહું પદ [વ્યા.]
 વિધ્યર્થ પું [સં.] શાસ્ત્રાજ્ઞા, પ્રેરણા,
 ઉપદેશ, ફરજનો અર્થ બતાવતું ક્રિયા-
 પદનું ૩૫ [વ્યા.]

વિધ્યસ્ત વિં [સં.] નાશ પામેહું
 વિધ્યંસ પું [સં.] નાશ
 વિન અં [સં. વિના] + વિણ; વિના [પ.]
 વિનત વિં [સં.] નમ્ર (૨) નમી ગયેહું
 વિનતિ સ્ત્રી [સં.] વિનંતી (૨) નમ્રતા
 વિનય પું [સં.] નમ્રતા (૨) સહ્યતા.
 ંમંદિર નં માધ્યમિક કેળવણી
 આપનારી શાળા
 વિનવણી સ્ત્રીં વીનવહું તે
 વિનંતિ(-તી) સ્ત્રીં [પ્રા. વિનત્તિ [સં.] વિનત્તિ]
 અરણ્ય; આછછ. ંપત્ર નં વિનંતી
 કરતો પત્ર કે લખાણ
 વિના અં [સં.] સિવાય; વગર. ંનું વિં
 વગરનું; રહિત; વિહોણું
 વિનાયક પું [સં.] ગણપતિ
 વિનાશ પું [સં.] નાશ. ંક વિં નાશ કર-
 નાર. -શિકા સ્ત્રીં લોહાના બખતરવાળું
 એક લડાયક જહાજ; 'ડિસ્ટ્રોયર'. -શિની
 વિં સ્ત્રીં, -શી વિં [સં.] નાશ કરનારું
 (૨) નાશ પામે તેહું
 વિનિપાત પું [સં.] અવનતિ; પડતી
 વિનિમય પું [સં.] અદલોબદલો; આપણે
 વિનિયોગ પું [સં.] ઉપયોગ; પ્રયોગ (૨)
 નિમણૂક
 વિનિત વિં [સં.] સૌમ્ય; વિવેકી (૨)
 મુશિક્ષિત (૩) નરમ પક્ષનું; 'લિબરલ'
 (૪) હાર્દસ્થ કે વિનયમંદિરનો અભ્યાસ-
 ક્રમ પાર કરી ગયેહું; 'મેટ્રિક' (૫)
 એ કક્ષાનું. ંપક્ષ પું અધારણીય માર્ગે
 રાજકીય મુધારાઓ માટે પ્રવૃત્તિ ચલા-
 વવામાં માનતો 'લિબરલ' કે 'મોડરેટ' પક્ષ
 વિનોદ પું [સં.] મોજ; આનંદ (૨)
 મશકરી; મજક. -દિની વિં સ્ત્રીં,
 -દી વિં વિનોદ કરનારું કે કરી શકે એહું
 વિન્યાસ પું [સં.] ગોઠવણ (૨) મૂકવું તે
 વિપક્ષ વિં [સં.] સામા પક્ષનું; વિરોધી
 (૨) પું સામાવાળિયો; દુશ્મન
 વિપત(-ત્તિ) સ્ત્રીં [સં.] દુઃખ; આફત
 (૨) મુશ્કેલી

વિપથ પું [સં.] કુમાર્ગ. ંગામી વિં
 (૨) પું કુમાર્ગે જનાર
 વિપદ(-દા) સ્ત્રીં [સં.] વિપત્તિ
 વિપરીત વિં [સં.] બલદું; વિરોધી
 વિપર્યય, વિપર્યય પું [સં.] બલદપૂલક
 યઈ જવું તે (૨) મિથ્યાજ્ઞાન; હોય
 તેનાથી બલદું જ સમજવું તે
 વિપલ [સં.], -ળ સ્ત્રીં પળનો ૬૦મો ભાગ
 વિપાક પું [સં.] પરિપક્વતા (૨) પરિણામ;
 ફળ [ગાઠ. ંતા સ્ત્રીં
 વિપુલ વિં [સં.] વિશાળ (૨) પુષ્કળ (૩)
 વિપ્ર પું [સં.] આશ્ચર્ય
 વિપ્રયોગ પું [સં.] વિયોગ
 વિશ્લેષ પું [સં.] બળવો; અધાધૂધી (૨)
 વિપત્તિ (૩) વિનાશ (૪) ફળી જઈ
 નાશ પામવું તે. ંવાદી વિં બળવો
 જરૂરી છે એમ માનનારું; 'જેવોલ્યુશન
 નિરૂ'
 વિદ્યરાવણું સંકિં 'વીદ્યરણું'નું પ્રેરક
 વિદ્યલ [સં.], -ળ વિં નિષ્કળ
 વિલાક્ષ્ટ વિં [સં.] વિભાગ કરેલું (૨)
 જુદું પડેલું કે પાડેલું
 વિલાક્ષ્ટ સ્ત્રીં [સં.] નામનો ક્રિયા સાથે
 સંબંધ દેખાડનાર પ્રત્યય [વ્યા.]
 વિલાકર પું [સં.] સૂચ્ય
 વિલાગ પું [સં.] ભાગ (૨) દિરસો.
 -ગી(ંય) વિં વિભાગનું, -ને લગલું
 વિલાળક વિં [સં.] જુદું પાડનાર
 વિલાળ્ય વિં [સં.] ભાગી શકાય કે
 ભાગવા જેવું. ંતા સ્ત્રીં
 વિલાવરી સ્ત્રીં [સં.] રાત્રિ
 વિલિપ્ત વિં [સં.] ભિન્ન; પૃથક; જુદું
 વિભુ વિં [સં.] સર્વવ્યાપી; નિત્ય; અચલ
 (૨) શક્તિમાન; સમર્થ (૩) મહાન;
 દ્રેષ્ટ (૪) પું પ્રભુ
 વિભૂતિ સ્ત્રીં [સં.] સંપત્તિ; અંશ્ય (૨)
 દિવ્ય કે અલૌકિક શક્તિ (૩) ભરમ
 વિભૂષા સ્ત્રીં [સં.] શણગારની સજ્જત
 વિભૂષિત શણગારેલું

વિમનરક વિં [સં.] હ્રદાય; ખિત
 વિમર્શ(-ર્ષ) પું [સં.] વિચાર આલો-
 ચન; સમીક્ષા
 વિમલ [સં.], -ળ વિં નિર્મળ. ંતા સ્ત્રીં
 વિમાતા સ્ત્રીં [સં.] સાવકી મા
 વિમાન નં [સં.] આકાશમાં ફરી થકે
 તેવું વાહન. ંવિધા સ્ત્રીં વિમાન ચલા-
 વવાની વિધા; 'એવિએશન'. -ની વિં
 વિમાનવાળું કે તે સંબંધી (૨) પું
 વિમાન ચલાવવાનું બાણતો માણસ.
 -ની મથક નં વિમાનને ઊડવા ઊતર-
 વાનું મથક કે સ્ટેશન; 'એરોડ્રોમ'
 વિમાર્ગ પું [સં.] અવળો રસ્તો
 વિમાસણ સ્ત્રીં વિમાસવું તે; પરતાવો
 (૨) જોડી ચિંતા
 વિમાસવું અંકિં [પ્રા. વીમસ (સં. વિમ્સ
 તથા મીમસ)] પરતાવું; પાછળથી ચિંતા
 કરવી (૨) વિચારવું; વિચારમાં પડવું
 વિમુક્ત વિં [સં.] સ્વતંત્ર; મુક્ત (૨)
 તજેલું; છોડેલું. -ક્ષિત સ્ત્રીં [સં.]
 છૂટકારો; મુક્તિ
 વિમુખ વિં [સં.] મોં ફેરવી લીધું હોય
 તેવું; પરાક્રમ; નિવૃત્તિ(૨)પ્રતિદ્વં; વિરુદ્ધ
 વિમૂઠ વિં [સં.] મૂઠ બની ગયેલું
 વિચિત્ર નં [સં.] આકાશ
 વિચાણું અંકિં [પ્રા. વિચાય (સં. વિચય)]
 પ્રસવ થવો (સામાન્યતઃ પશુને)
 વિચુક્તિ વિં [સં.] જુદું પડેલું
 વિયોગ પું [સં.] જુદા પડવું તે(૨)વિરહ.
 -ગિની વિં સ્ત્રીં [સં.] વિરહિણી. -ગી
 વિં [સં.] વિરહી
 વિયોગક વિં [સં.] છૂટ્ટ પાડનાર
 વિરક્ત વિં [સં.] અનુરાગ કે રૂપદા
 વિનાનું. -ક્ષિત સ્ત્રીં [સં.]
 વિરચિત વિં [સં.] રચેલું
 વિરજ વિં [સં.] રજ વિનાનું; રવજ
 વિરણ [સં.], ંવાળો પું એક મુગધીદાર
 મળ; વીરણ
 વિસ્ત વિં [સં.] વિરામ પામેલું; નિવૃત્ત

થયેલું. -તિ સ્ત્રીં [સં.] વૈરાગ્ય; વિરક્તિ
 (૨) વિરામ [શોભનું]
 વિરમયું અંકિં [સં. વિ + રમ્] અટકવું;
 વિરલ [સં.], -લું વિં દુર્લભ (૨) આહું
 આહું (૩) અદ્ય (૪) નિર્જન
 વિરસ વિં [સં.] સ્વાદ વિનાનું (૨) રસ વિનાનું
 (૩) વિષણ્વ (૪) પું રસભંગ. ંતા સ્ત્રીં
 વિરહ પું [સં.] પ્રિયજનનો વિયોગ. -હાશિ
 પું [+ અક્ષિ] વિરહરૂપી અશિ. -હાતુર
 વિં [+ આતુર] વિરહથી વ્યાકુળ બનેલું.
 -હિણી વિં સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં [સં.]
 પ્રિયના વિરહવાળી. -હિત વિં [સં.]
 વિહોણું; વિનાનું. -હી વિં (૨) પું
 [સં.] વિરહવાળો
 વિરંચિ પું [સં.] બ્રહ્મા
 વિરાગ પું [સં.] વૈરાગ્ય. -ગી વિં [સં.]
 વૈરાગ્યયુક્ત (૨) પું સાધુ; સંન્યાસી
 વિરાજમાન વિં [સં.] પ્રકાશમાન (ખેડેલું
 કે હાજર એ અર્થમાં માન બતાવવા
 વપરાય છે)
 વિરાજ્યું અંકિં [સં. વિ + રાજ્] પ્રકાશવું;
 શોભવું (જુઓ વિરાજમાન)
 વિરાજિત વિં [સં.] સુશોભિત; પ્રકાશિત
 (જુઓ વિરાજમાન)
 વિરાટ વિં [સં.] મોટું; ભવ્ય; અતિ વિશાળ
 (૨) પું જેને ત્યાં પાંડવો અજ્ઞાતવાસ
 રહ્યા હતા તે મત્સ્ય દેશનો રાજા (૩)
 વિશ્વસ્વરૂપ ઈશ્વર. ંપુરુષ પું સર્વ-
 વ્યાપી આત્મા; વિશ્વપુરુષ
 વિરામ પું [સં.] નિભાવવું તે (૨) આરામ;
 વિસામો (૩) અંત; અવસાન. ંચિહ્ન
 નં શોભવાની નિશાની (વાંચતાં). ંર્વ
 અંકિં અટકવું; શોભવું; બંધ પડવું;
 અંત આવવો
 વિરુદ્ધ વિં [સં.] ઊલટું; પ્રતિકૂલ
 વિરૂપ વિં [સં.] કદરૂપું
 વિરેચન નં [સં.] જીભાણ; દસ્ત; દવા લઈ
 પેટ સાફ કરવું તે
 વિરોધ પું [સં.] વિરુદ્ધતા; દ્વેષ; શત્રુવટ

(૨) કંઙિયો; તકરાર. -ધાભાસ પું
 [+ આગાસ] માત્ર દેખીતો વિરોધ (૨)
 તેવા વર્ણનવાળો એક અર્થાલંકાર
 [કા. શા.]. -ધી વિં વિરોધ કરનારું;
 વેરી; શત્રુ (૨) વિરુદ્ધ; ઊલટું (૩) પું દુશ્મન
 વિલક્ષણ વિં [સં.] વિચિત્ર; અદ્ભુત;
 અસાધારણ. ંતા સ્ત્રીં
 વિલપન નં [સં.] વિલાપ. -વું અંકિં
 [સં. વિલપ્] વિલાપ કરવો
 વિલય પું [સં.] લય; નાશ
 વિલસવું અંકિં [સં. વિલસ] ઝળકવું
 (૨) આનંદ કરવો
 વિલંબ પું [સં.] ઢીલ; વાર. -બિત વિં
 લટકવું (૨) વિલંબ થયો હોય એવું
 (૩) ધીમું
 વિલાપ પું [સં.] રુદન; આકંદ
 વિલાયત સ્ત્રીં; નં [અ.] વતન (૨) તુર્કીનો
 અસલ દેશ (૩) ગોરા લોકોનો દેશ (૪)
 ઇંગ્લંડ. -તી વિં વિલાયતનું કે ત્યાં
 બનેલું (૨) સ્વદેશનું નહિ એવું; પરદેશી
 (૩) અસાધારણ; વિચિત્ર [લા.]
 વિલાવું અંકિં [સં. વિ + લી] દરમાવું
 વિલાસ પું [સં.] ખેલ; ક્રીડા (૨) ચેતનાળ;
 મોજ (૩) મોહક હાવભાવ. -સિની
 સ્ત્રીં [સં.] વિલાસનાળી સ્ત્રી. -સી વિં
 (૨) પું કામાસક્ત; વિધથી (૩) ચેતનાળ
 હાવનાર; લહેરી
 વિલીન વિં [સં.] લીન થઈ ગયેલું (૨)
 લય પામેલું [તપાસવું]
 વિલોકવું સંકિં [સં. વિલોક] જોવું (૨)
 વિલોમ વિં [સં.] વિપરીત; ઊલટું
 વિવક્ષિત વિં [સં.] કહેવા ધારેલું
 વિવર નં [સં.] દર; છિદ્ર
 વિવરણ નં [સં.] સ્પષ્ટીકરણ; વિવેચન
 વિવર્ત પું [સં.] ભ્રમ; મિથ્યાભાસ (૨)
 ચક્રાકાર ફરવું તે
 વિવશ વિં [સં.] પરાધીન (૨) વ્યાકુળ
 વિવસ્વાન પું [સં.] સૂર્ય
 વિવાદ પું [સં.] ચર્ચા (૨) અડો (૩)

મતભેદ. ૦અસ્ત વિં અધ્યામાં પડેલું;
એને વિશે વિવાદ આલે છે તેવું. -દાર્શનિક
વિં [+ કાશ્વર] વિવાદને એમાં સ્થાન
છે તેવું

વિવાહ પું [સં.] વેવિશાળ (૨) લગ્ન.
વ્યાઠન નં વિવાહ કે તેનો ધામ-
ધૂમવાળો અવસર. -હિત વિં, -હિતા
વિં સ્ત્રીં [સં.] પરમેશ્વર

વિવિધ વિં [સં.] અનેક પ્રકારનું. ૦તા
સ્ત્રીં વિવિધ હોવાપણું (૨) વૈચિત્ર્ય
વિવૃત વિં [સં.] ઉઘાડું; ખુલ્લું (૨) વિસ્તૃત
વિવેક પું [સં.] જુઓ વિવેકબુદ્ધિ (૨)

સભ્યતા; વિનય. ૦બુદ્ધિ સ્ત્રીંસારસાર
છટો પાડવાની - સમજવાની બુદ્ધિ.
-કી વિં વિવેકબુદ્ધિવાળું; સમજી;
સભ્ય (૨) વિનયવાન; જ્ઞાની

વિવેચક વિં (૨) પું વિવેચન, ટીકા કે
સૂચીકા કરનાર. -ન નં [સં.] સ્પષ્ટીકરણ
(૨) ટીકા; ગુણદોષ જુદા પાડી બતાવવા
તે. -ના સ્ત્રીં [સં.] વિવેચન

વિશદ વિં [સં.] નિર્મળ (૨) સ્પષ્ટ;
સરળ. ૦તા સ્ત્રીં

વિશાખા સ્ત્રીં [સં.] નં સોળમું નક્ષત્ર
વિશારદ વિં (૨) પું [સં.] નિપુણ (૨)
પણિત; વિદ્વાન

વિશાસ [સં.], -ળ વિં મોટું; વિસ્તીર્ણ
વિશિષ્ટ વિં [સં.] વિશેષતાવાળું; અસા-
ધારણ. ૦તા સ્ત્રીં. -કી દ્વિત નં [+ અદ્વિત]
ગામાનુએ પ્રવર્તાવેલો વેદાન્તનો સિદ્ધાંત

વિશીર્ણ વિં [સં.] ભાંગીવટી ગયેલું; છૂર્ણ
વિશુદ્ધ વિં [સં.] પવિત્ર (૨) નિર્મળ. ૦તા
સ્ત્રીં. -દ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] વિશુદ્ધતા
વિશૃંખલ [સં.], -ળ વિં બંધન વિનાનું;
સ્વચ્છંદી

વિશે અં [જુઓ વિશે] સંબંધી
વિશેક વિં + જુઓ વિશેષ
વિશેષ વિં [સં.] વધારે (૨) ખાસ; અસાધારણ

(૩) પું તદ્વાવત (૪) અસાધારણ ધર્મ.
[વિનંતિ કે (દૂકમાં વિં વિં) =

વિશેષમાં કહેવાનું કે (એ અર્થમાં પત્રમાં
લખાય છે). વિશેષે કરીને = ખાસ કરીને]
વિશેષણ નં [સં.] નામનો ગુણ કે સંખ્યા
બતાવનાર શબ્દ [વ્યા.]

વિશેષતઃ અં [સં.] સુખ્યત્વે કરીને; ખાસ
કરીને. -તા સ્ત્રીં વધારેપણું (૨) તદ્વાવત
(૩) ઉત્કૃષ્ટતા; અસાધારણતા

વિશેષતામ નં [સં.] વસ્તુ, માણસ આદિનું
ખાસ નામ તે; નામનો એક પ્રકાર [વ્યા.]
વિશેષ્ય નં [સં.] વિશેષણથી એનો ગુણ
કે વધારો બતાવાયો હોય તેનો શબ્દ [વ્યા.]

વિશ્રંભ પું [સં.] વિશ્રાસ (૨) રક્ષય;
ખાનગી વાત. ૦કથા સ્ત્રીં ખાનગી વાત
વિશ્રામ પું [સં.] વિરામો; આરામ (૨)
આરામ લેવાનું સ્થાન

વિશ્રાંતિ સ્ત્રીં વિશ્રામ
વિશ્રુત વિં [સં.] પ્રખ્યાત
વિશ્લિષ્ટ વિં [સં.] છટું પરેલું - પારેલું
વિશ્લેષ પું, ૦ણ નં [સં.] છટું પડેલું કે
પાડેલું તે

વિશ્વ નં [સં.] જગત; મુદિ (૨) વિં સમગ્ર;
વિરાટ. ૦કર્મા પું [સં.] દેવોના શિક્ષ-
ણાસ્ત્રી (૨) ઈશ્વર (૩) સુતાર. ૦વનીન
વિં [સં.] સમસ્ત વિશ્વનું, -ને લગતું (૨)

બ્રહ્માત્ર પ્રત્યેનું. ૦નિત વિં [સં.] વિશ્વ-
જિત્વું વિશ્વને જીતનારું. ૦તાથ પું [સં.]
સ્વામી; પરમેશ્વર (૨) કાશીમાં આવેલું
શિવનું જ્યોતિર્લિંગ. ૦રૂપ વિં [સં.]

સર્વવ્યાપી (૨) પું વિષ્ણુ. ૦વિદ્યાસય
નં યુનિવર્સિટી; વિદ્યાપીઠ. ૦વ્યાપી
વિં [સં.] આખા જગતમાં વ્યાપી રહેલું.
૦શાંતિ સ્ત્રીં સકલ જગતની શાંતિ

વિશ્વસનીય વિં [સં.] વિશ્વાસ કરવા
લાયક; વિશ્વાસપાત્ર
વિશ્વસ્ત વિં [સં.] વિશ્વાસુ; વિશ્વસનીય
વિશ્વંભર વિં [સં.] આખા જગતનું પોપણ

કરનાર (૨) સર્વવ્યાપી (૩) પું વિષ્ણુ.
-રા વિં સ્ત્રીં વિશ્વનું પોપણ કરનારી
(૨) સ્ત્રીં પૃથ્વી

વિશ્વામિત્ર પું [સં.] એક પ્રસિદ્ધ ઋષિ
 વિશ્વાસ પું [સં.] ભરોસા; ખાતરી (૨)
 શ્રદ્ધા; પ્રતીતિ. ંધાત પું [સં.] કોઈએ
 મૂકેલો વિશ્વાસ તોડવો તે; વિશ્વાસ
 આપીને અવળું કરવું તે; દગલખાણ.
 ંધાતી વિં (૨) પું [સં.] વિશ્વાસઘાત
 કરનાર. ંપાત્ર વિં [સં.] વિશ્વસનીય
 વિશ્વાસી વિં [સં.] વિશ્વાસ પરથી] જુઓ
 વિશ્વાસુ (૨) પુંંઈસુ ખ્રિસ્ત વિષે વિશ્વાસ
 -શ્રદ્ધા રાખનાર; ખ્રિસ્તી. -સુ વિં
 વિશ્વાસ રાખનાર (૨) વિશ્વાસપાત્ર;
 વિશ્વાસ રાખવા યોગ્ય [મહાદેવ
 વિશ્વેશ્વર પું [સં.] વિશ્વનાથ; કાશીના
 વિષ નં [સં.] ઝેર [નિસ્તેજ
 વિષલુણુ વિં [સં.] ઉદાસ; ખિન્ન (૨) ફીકું;
 વિષધર પું [સં.] સાપ; નાગ
 વિષમ વિં [સં.] અસમાન; ખાડાટેકરાવાળું
 (૨) મુશ્કેલ (૩) પ્રતિકૂળ (૪) દારુણ
 (૫) એકી સંખ્યા. ંવર પું [સં.]
 રહી રહીને આવતો તાવ
 વિષય પું [સં.] ઉદ્વિગ્નપદાર્થ (૨) ભોગ્ય
 પદાર્થ; ભોગનું સાધન (૩) કામભોગ (૪)
 વિચાર માટે કે ભણવા માટેનું વસ્તુ (૫)
 મજદૂર; મુદ્દો (૬) દેશ; જનપદ. ંભોગ પું
 વિષયો ભોગવવા તે; કામભોગ. ંલંપટ
 વિં વિષયભોગમાં લંપટ. ંવાસના સ્ત્રી
 વિષયભોગની વાસના. ંવિકાર પું
 વિષયને લીધે થતો વિકાર (૨) કામરૂપી
 વિકાર. ંવિચારિણી વિં સ્ત્રી સભામાં
 રહી કરવાના ઠરાવ વિચારી કાઢનારી
 (સમિતિ). ંસુખ નં [સં.] વિષયભોગનું
 સુખ. -યાસક્ત વિં [સં.] જુઓ વિષય-
 લંપટ. -યાસક્ત સ્ત્રી [સં.] વિષયસુખમાં
 આસક્તિ. -યાંતર નં [+ અંતર] વિષયનો
 ફેરફાર; પ્રસ્તુત વિષયમાંથી અન્ય વિષય-
 માં ભેટતી જવું તે. -યાંધ વિં [+ અંધ]
 વિષયભોગમાં અંધ બનેલું. -યી વિં [સં.]
 વિષયાસક્ત; કામી (૨) વિષયનું, -ને લગતું
 વિષાદ પું [સં.] ખેદ; દિલગીરી (૨) નિરાશા;
 અનુસાહ

વિષુવદેખા સ્ત્રી [સં.], વિષુવવૃત્ત નં
 પૃથ્વીની ધરીની મધ્યમાં કાટખૂણે કહેયેલું
 વર્તુળ; 'ઇક્વેટર'
 વિષે અં [સં. વિષે] વિશે; માં (૨) ખાખત
 વિષ્કંભક પું [સં.] આગલી ક્યાનો સાર
 તથા આવનાર વસ્તુનું સૂચન કરતો
 નાટકનો ઉપોદ્ધાત -અવતરણ
 વિષ્ણુ સ્ત્રી [સં.] મળ; નરક
 વિષ્ણુ સ્ત્રી [સં.] સમાધાનીની વાટાઘાટ
 વિષ્ણુ પું [સં.] મુદ્ધિનું પાલન કરનારું
 ઈશ્વર-રૂપ (૨) વિં વિષ્ણુ; સર્વંબાપી.
 ંપદ નં [સં.] વૈકુંઠ [અસમાન
 વિસદશ વિં [સં.] સદશ નહિ એવું;
 વિસરાવવું સંકિં 'વીસરવું'નું પ્રેરક
 વિસર્ગ પું [સં.] હુકાર જેવો ઉચ્ચાર
 કરવાનું (:) આલું ચિહ્ન [વ્યા.]
 વિસર્જન નં [સં.] છોડી દેવું તે (૨) વિદાય
 થવું કે કરવું તે (૩) સમાપ્તિ
 વિસર્જિત વિં [સં.] વિસર્જન કરાયેલું
 વિસંગત વિં [સં.] અસંગત; વિસંવાદી.
 -તિ સ્ત્રી અસંગતિ; વિસંવાદ
 વિસંવાદ પું [સં.] અસંગતિ (૨) વિરોધ.
 -દી વિં [સં.] વિસંવાદયુક્ત
 વિસાત સ્ત્રી [અ. વિસાત] વસાત; કિંમત;
 મહત્તર (૨) [લા.] ગમ્તું; દમ (૩) ગણતરી;
 લેખું; હિસાબ
 વિસામો પું [પ્રા. વિસ્ત્રામ (સં. વિશ્રામ)]
 થાક ખાવો તે; વિશ્રાંતિ (૨) વિસામો
 લેવાની જગા
 વિસારવું સંકિં [પ્રા. વિસ્તાર, વીસાર (સં.
 વિ + સ્ત્ર)] ભૂલી જવું
 વિસારો પું વીસરી જવું તે; વિરમરણ
 વિસ્થાપન નં [સં.] ભૂલ [પામવું
 વિસ્તરવું અં કિં [સં. વિસ્ત] વિસ્તાર
 વિસ્તાર પું [સં.] ફેલાવો (૨) વધારો (૩)
 વિશાળતા (૪) બહોળો પરિવાર કે કુટુંબ
 [લા.] ંપૂર્વક અવિસ્તારથી; લંબાણથી
 વિસ્તારવું સં કિં [સં. વિસ્ત] વિસ્તાર
 કરવો; લંબાવવું

વિસ્તીર્ણ વિ[સં.] વિસ્તારવાળું. ૦તા સ્ત્રી
 વિસ્તૃત વિ[સં.] વિસ્તારવાળું
 વિસ્ફોટક વિ[સં.] ફૂટે એટલું કે ફેંસી નાખે
 એટલું (દ્રવ્ય)
 વિસ્મય પું[સં.] આશ્ચર્ય; અચ્ચો.
 ૦કારક, ૦કારી વિ[સં.] વિસ્મય પમાડે તેવું
 વિસ્મરણ ન[સં.] ભૂલી જવું તે
 વિસ્મિત વિ[સં.] વિસ્મય પામેલું
 વિસ્મૃત વિ[સં.] ભૂલી જવાયેલું. -તિ
 સ્ત્રી[સં.] વિસ્મરણ
 વિસ્તંભ પું[સં.] જુઓ વિશ્રંભ
 વિહંગ ન[સં.] પક્ષી; વિહંગ
 વિહરવું અ[સં.] પ્રા. વિહર (સં. વિ + હૃ)
 ફરવું (૨) વિહાર કરવો
 વિહંગ ન[સં.] પક્ષી; વિહંગ. ૦દષ્ટિ સ્ત્રી
 પક્ષીની પેઠે બધી પરિચિતિને એકી સાથે
 ઉપરથી જોઈ લેવી તે. ૦મ ન[સં.]
 વિહંગ. -ગાવલોકન ન[સં.] + અવલોકન
 વિહંગદષ્ટિથી કરેલું નિરીક્ષણ
 વિહાર પું[સં.] ક્રીડા (૨) આનંદમાં
 હરવું ફરવું તે (૩) પ્રમથા (૪) (ખોદ) મઠ.
 -રિણી વિ[સં.] સ્ત્રી, -રી વિ[સં.] વિહાર કરનાર
 વિહીત વિ[સં.] મુકાયેલું (૨) (શાસ્ત્રે)
 ફરમાવેલું
 વિહીન વિ[સં.] વિનાનું
 વિહોણું વિ[સં.] પ્રા. વિહીળ (સં. વિહીન) વિનાનું
 વિહવલ [સં.], -ળ વિ[સં.] બાવડું; આતુર.
 ૦તા સ્ત્રી
 વિધ્ય પું[સં.] દક્ષિણપથ ને ઉત્તરાપથ
 વચ્ચેની પર્વતમાળા. -ધ્યાચલ (-ળ) પું[સં.]
 [+ અચલ] વિધ્ય પર્વત
 વીખર (-રા) પું[સં.] અ[સં.] વિ + કર્
 વેરાવું; છટા પડી જવું
 વીગત સ્ત્રી, ૦વાર અ[સં.] વિગતમાં
 વીધું ન[સં.] પ્રા. વિગ્ધ (સં. વિગ્ધ) = વિભાગ
 જમીનનું એક માપ (પચીસેક ગુંદાનું)
 વીચિ (-ચી) પું[સં.] સ્ત્રી ૦ તરંગ; મોઝું.
 ૦માસા [સં.], -ળા સ્ત્રી ૦ તરંગાની હાર
 વીછળવું સ[સં.] પ્રા. વિચ્છીલ પાણી
 . ફેંસી હલાવી સાફ કરવું (વીછળાવું)

વીછી (-છુ) પું[સં.] વૃક્ષિક; પ્રા. વિચ્છિમ,
 વિચ્છી એક ઝેરી પ્રાણી; વીછી
 વીધુવા પું[સં.] ૦ ૦ વ[સં.] [વીછી ઉપરથી]
 (સ્ત્રીઓનું) પગને આંગૂઠે પડેરવાનું ધરેલું
 વીજ સ્ત્રી[સં.] પ્રા. વિજ્ઞ (સં. વિજ્ઞ) વિદ્યુત.
 ૦કારો પું[સં.] પદાર્થમાં ઉત્પન્ન થયેલ
 વીજશક્તિ. ૦કાવવું સ[સં.] પદાર્થમાં
 વીજશક્તિ ઉત્પન્ન કરવી; 'ચાજ' [પ. વિ.].
 ૦ચુંબક ન[સં.] વીજળાથી થતું ચુંબક
 [પ. વિ.] [વીજળી; પંખો]
 વીજળો પું[સં.] પ્રા. વીજળ (સં. વિજળ)
 વીજળી સ્ત્રી[સં.] પ્રા. વિજ્ઞલિયા (સં. વિજ્ઞ)
 એક ભૌતિક શક્તિ; વીજ; વિદ્યુત. ૦ધર
 ન[સં.] વીજળી ત્યાં ઉત્પન્ન થાય કે ત્યાંથી
 બધે મોકલાય તે સ્થાન; 'પાવર-સ્ટેશન'
 વીજાણુ ન[સં.] વીજળીનો આણુ; 'ઇલેક્ટ્રોન'
 વીણવું સ[સં.] પ્રા. વિગી (સં. વિ + ગી)
 ચૂંચું (૨) પસંદ કરવું (૩) (અનાજ-
 માંથી કાંકરા વગેરે) ઉપાડી લેવું, ફરકરવું
 વીણા સ્ત્રી[સં.] ખીન; એક તત્ત્વવાદ.
 ૦ધર, પાણિ પું[સં.] નારદ
 વીત વિ[સં.] જતું રહેલું (૨) ઝાડી દીધેલું.
 ૦ક ન[સં.] સ્ત્રી ૦ વીતેલું તે (૨) સંકટ.
 ૦તુણ્ય વિ[સં.] તુણ્યા વિનાનું. ૦રાગ
 (-ગી) વિ[સં.] વીતરાગ રાગ-આસક્તિ
 વિનાનું. ૦લોભ વિ[સં.] લોભરહિત. ૦હું
 અ[સં.] ગુજરવું; પસાર થઈ જવું (૨)
 દુઃખ પડવું
 વીચિ (-ચી) સ્ત્રી[સં.] માર્ગ; રસ્તા
 વીતવવું સ[સં.] પ્રા. વિતવ (સં. વિતવ)
 વિનંતિ, અનુરોધ કે આજીજી કરવી.
 (વીતવાવું)
 વી. પી. ન[સં.] આંકેલ દામ આપ્યે મળે
 એટલું ટપાલમાં આવતું પારસડ, પુક-
 પોસ્ટ ઇં
 વીફરવું અ[સં.] પ્રા. વિષ્ણુ (સં. વિ + રુદ્ર)
 વકરવું; ગુરસે થવું; ઉશ્કેરાવું
 વીમાકંપની સ્ત્રી ૦ વીમો ઉતારનાર મંડળી
 વીમો પું[સં.] [ફા. વીમ] વસ્તુ કે જિંદગીને

નુકસાન પહોંચતાં તે બદલ પૈસાથી થતી
ભરપાઈ; 'ઇન્સ્યોરન્સ' (૨) તેનો કરાર
(૩) તે પેટે ભરવાનો હપ્તો (૪)
જોખમભયુ સાહસ [લા.]

વીર વિં [સં.] શર; પરકમી(૨)પું તેવો
પુરુષ, (૩) વીરો; ભાઈ (૪) એક ભૂત
(૫) મહાવીર

વીરડો પું [દિ. વિમર] નદી કે તળાવના
સૂકા ભાગમાં પાણી માટે જોદેલો ખાડો
વીરણુ [સં.], વ્યાળો પું જીઓ વિરણ
વીરતા સ્ત્રી, વીરત્વ નં [સં.] શૂરવીરતા;
પરાક્રમ

વીરપસંદી સ્ત્રીન્શ્રાવણી પૂર્ણ માને દિવસે
ભાઈ તરફથી બહેનને અપાતી ભેટ
વીરભદ્ર પું [સં.] શિવનો એક ગણ
વીરભૂમિ સ્ત્રી વીરોની જન્મદાતા ભૂમિ
વીરરસ પું [સં.] કાવ્યના નવ રસોમાંનો એક
વીરહાસ સ્ત્રી યુદ્ધ પ્રસંગે ચોક્કાની
ભયંકર ગર્જના

વીરાસન નં [સં.] (યોગનું) એક આસન
વીરાંગના સ્ત્રી [સં.] વીર-બહાદુર સ્ત્રી
વીરી સ્ત્રી [જીઓ વીરો] બહેન. -રો પું
[સં. વીર] ભાઈ

વીર્ય નં [સં.] શુક; ધાતુ(૨)વીરતા; બળ;
પરાક્રમ. વ્યાપ્ત પું [સં.] વીર્યસ્રાવ.
વ્યંત, વાન [સં.] વિવ્યરાકમી; બળવાન..
વસ્ત્રાવ પું વીર્ય ઝરી જવું - ખરવું તે.
વહીન વિં [સં.] નામદં; નિર્બળ

વીલ નં [દિ.] વસિયતનામું

વીલાં નં બંબં ટોળામાં જ ફરતાં એક
જાતનાં પંખીઓ

વીલું (વી') વિં [પ્રા. વિહલ (સં. વિષદ)]
રજળનું; છટું [શરમિકું; ભોંકું]

વીલું (વી') વિં [પ્રા. વિલિજ (સં. વ્રીલિત)]

વીશ વિં જીઓ વીસ. -રી સ્ત્રી
જીઓ વીસી

વીશી સ્ત્રી પૈસા આપવાથી તૈયાર રસોઈ
મળે તે જગા. વ્યાળો પું વીશીનો માલિક

વીસ વિં [પ્રા. વીસ (સં. વિસતિ)] '૨૦'; વીસ

વીસરવું સંકિં [પ્રા. વીસર (સં. વિ + સ્ત્ર)].
ભૂલી જવું (વીસરાવું)

વીસા પું બંબં ૨૦x૧થી ૧૦નો ધડિયો
(૨) વાણિયાઓનો એક પેઠાભાગ

વીસી સ્ત્રી વીશી; વીશનો સમૂહ; (૨)
વણાટમાં તાણાનો તારની એક ગણતરી

વીખવું સંકિં [પ્રા. વિખિલ (સં. વિ+ક્ષિપ)]
જીઓ પીખવું

વીછિયો પું ['વીછી' ઉપરથી] એક ધરેલું

વીછી (પું) [પ્રા. વિછિય, વિછુય (સં.
વૃશ્ચિક)] એક ઝેરી જંતુ; વીછી. ઠોડો

પું વીછી (૨) વૃશ્ચિક રાશિ. -છુ પું
વીછી. -છુડો પું વીછીડો

વીછુવા પું બંબં જીઓ વીછવા

વીજણું નં એક સુતારી ઓળર

વીજણો પું [જીઓ વીજણો] પંખો

વીજણું નં જીઓ વીજણું

વીઝવું સંકિં [પ્રા. વીજ્જમાળ (સં. વીજવ)]
હવામાં ભેરથી ધ્રુમાવવું [એક ધરેલું]

વીટલી સ્ત્રી, -લો પું સ્ત્રીઓનું નાકનું

વીટલો પું [દિ. વિટલિયા] જીઓ વીટો

વીટવું સંકિં [પ્રા. વિટ (સં. વેષ્ટ)] લપેટવું
વીટાવવું, વીટાવું

વીટાળવું સંકિં [જીઓ વીટવું] લપેટવું;
ગોળ વીટવું (વીટાળાવવું, વીટાળાવું)

વીટી સ્ત્રી [દિ. વિટિયા] આંગળી ઉપર
પહેરવાનું ગોળ ધરેલું

વીટો પું [જીઓ વીટવું] વીટાળેલો ગોળ
આકાર (૨) પથારીનો વીટો

વીંદારવું સંકિં [પ્રા. વીંદ (સં. વીંદ) ઉપરથી]
અગવડ વેઠીને સાથે રાખવું (વીંદારાવવું,
વીંદારાવું)

વીંધ નં ['વીંધવું' ઉપરથી] વેહ; કાણું;
નાકું. બહુ સ્ત્રી છિદ્ર પાડવાનું ઓળર

વીંધણું નં જીઓ વીંધણું

વીંધવું સંકિં [પ્રા. વિંધ (સં. વ્યધ)] વીંધ
પાડવું (૨) કાચવું; ભોકવું. (વીંધાવવું,
વીંધાવું) [વરસવું [પ.]]

વૃક્ષવું સંકિં [પ્રા. વૃદ્ધ (સં. વૃદ્ધ) ઉપરથી]

વૃદ્ધ નં [સં.] વરુ. -કોદર પું [સં.] ભીમ
 વૃદ્ધ નં [સં.] ઓડ. -કારોપણ નં ઓડ
 રોપણું તે
 વૃત્ત નં [સં.] વર્તન (૨) અક્ષરમેળ છંદ
 (૩) વર્તુળ (૪) સમાચાર (૫) વૃત્તાંત;
 દરીકત. ૦ખંડ પું વર્તુળનો ભાગ;
 'મેમેન્ટ' [ગ.]
 વૃત્તાંત પું; નં [સં.] દરીકત; વર્ણન (૨) ખબર
 વૃત્તિ સ્ત્રી [સં.] ચિત્તમાં ઊઠતો વિચાર;
 ચિત્તનો વ્યાપાર (૨) મનનું વલણ (૩)
 સ્વભાવ; પ્રકૃતિ (૪) વર્તન (૫) વ્યાખ્યા;
 દીકા (૬) ધર્મે; આજીવિકા (૬) શબ્દની
 અર્થ બતાવવાની શક્તિ [વ્યા.]
 વૃત્ત પું [સં.] એક રાક્ષસ, જેને ઇંદ્રે મારેલો
 વૃથા અં [સં.] ફેગટ; નિષ્ફળ
 વૃદ્ધ વિં [સં.] ઘરડું (૨) વડીલ. ૦લ્પ
 નં [સં.] ઘડપણ. -દ્રા વિં સ્ત્રી [સં.]
 ઘરડીયથેલી (૨) સ્ત્રી ઓડોસી. -દ્રાવરુથા
 સ્ત્રી [સં. + અવસ્થા] ઘડપણ
 વૃદ્ધિ સ્ત્રી [સં.] વધારો (૨) આબાદી (૩)
 સંસ્કૃત સ્વરોમાં થતો એક ફેરફાર [વ્યા.]
 વૃદ્ધિંગત વિં [સં.] વધી ગયેલું; વિસ્તાર
 પામેલું [આક્રમી રાશિ
 વૃદ્ધિક પું [સં.] વીંછી (૨) વીંછીડો -
 વૃથ પું [સં.] આખલો. ૦કેતુ પું [સં.] શિવ
 વૃષણ પું; નં [સં.] અંડ; ગોળી
 વૃષણ પું [સં.] આખલો; પોઠિયો. ૦લ્પ
 પું [સં.] વૃષકેતુ; શિવ
 વૃષણ પું [સં.] શ્વેદ (૨) નીચ; પાખી માણસ
 વૃષ્ટિ સ્ત્રી [સં.] વરસાદ
 વૃગિલ; પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણનો એક પૂર્વજ
 વૃત નં [સં.] ડીકું
 વૃદ્ધ નં [સં.] ટોળું. ૦સંગીત નં બધાએ
 સાથે કરવાનું સંગીત. ૦વાદન નં એક
 સાથે અનેક વાદ્યોના વાદનનું સંગીત
 વૃદ્ધ સ્ત્રી [સં.] તુલસી. ૦વન નં [સં.]
 ગોઠળ નજીક આવેલું વન
 વેધટિંગ રૂમ સ્ત્રી [સં.] રેલવે સ્ટેશન
 ઉપર ઉપલા વર્ગના મુસાફરોને બેસવા
 ઊઠવાનો ઓરડો
 વિ.લે.-૪૦

વેકળો પું નાનો વહેળો; વેકળો
 વેખવું સંકિં [સં. વિ + ઈજ] લેવું; તપાસવું
 વેગ પું [સં.] ગતિ; ઝડપ (૨) જુરસો;
 લેસ (૩) ચસકો (૪) ત્રાસ; તાપ
 વેગન નં [સં.] માલ ભરવાનો - ભાર-
 ખાનાનો ટોળો [અલગ. -ળો અઠગાથે
 વેગળું વિં [દ. વેગલ] દૂર (૨) જુદું;
 વેગી (૦લું) વિં [સં.] વેગવાળું
 વેચવાલ વિં વેચવાવાળું; વેચનાર
 વેચવું સંકિં કિંમત લઈને આપવું
 વેચાણ નં વેચાવું તે (૨) વેચવું તે. ૦ખત
 નં વેચાવું આપ્યાનું લખાણ. -લિયું
 વિં ખરીદેલું (૨) વેચી શકાય તેવું
 વેચાવું વિં કિંમત આપીને લીધેલું કે
 આપેલું
 વેઠ સ્ત્રી [પ્રા. વિટ્ટિ (સં. વિટ્ટિ)] વગર
 દામનું વેંતરું (૨) ફરજિયાત વેંતરું (૩)
 ભાર; પીડા; ઉપાધિ [લા.]
 વેઠવું સંકિં [પ્રા. વેટ્ટન (સં. વેટ્ટન)] સહન
 કરવું; ખમવું (૨) નિભાવવું
 વેઠિયાવાડ સ્ત્રી ગમે તેમ કરી નાખવું
 તે; કમને કરેલું કામ
 વેઠિયો પું વેઠ કરનારો (૨) વેઠ પકડેલો
 વગર પંસાનો નોકર
 વેડકેવું સંકિં નકામું ખરચી નાખવું;
 ઉડાવી દેવું; ખગાડવું
 વેડમી (વે) સ્ત્રી [સં. વેઠનિકા] પૂરણપોળી
 વેડવું સંકિં [પ્રા. વિર (સં. વીર)] વેડથી
 તોડવું-ઉતારવું (ફળ)
 વેડવો પું [જુઓ વીરડો] તળાવ કે
 નદીમાં પાણી મારે ખોદેલો ખાડો
 -વેડા પું બળવું [પ્રા. વિલ્લ (સં. વિલ્લ) =
 નકલ કરવી] -નાલેવું વર્તન' એ અર્થમાં
 શબ્દને અતે (કિંદાં બાધલાવેડા)
 વેડાંગ પું અશ્વ; ઘોડો
 વેડી સ્ત્રી [જુઓ વેડવું] ઉટે નળીદાર
 ઝાળીવાળી લાંબી લાકડી (આખો વેડવાની)
 -રો પું વેડનારો
 વેઠ પું [પ્રા. (સં. વેટ)] આંગળી ઉપરનો

સાંધા આગળનો કાપો (૨) બેથી વધારે
 આંટાવાળી વાળાની વીંટી
 વેઢમી સ્ત્રીં બુઓ વેડમી
 વેઢો પુંં [બુઓ વેઢ] આંગળી ઉપરનો સાંધા
 આગળનો કાપો [છિડ; વણ
 વેણુ (વેં) સ્ત્રીં [પ્રા. વળી (સં. વની) કપાસનો
 વેણુ (વે) સ્ત્રીં [પ્રા. વેળા (સં. વેદના)]
 પ્રસવની પીડા [વચન
 વેણુ (વે) નં [અપં વેળ (સં. વચન)] બુઓ
 વેણુ (-ણી) સ્ત્રીં [સં.] ચોટલો (૨) અંબોડે
 બાંધવાનો ફૂલનો ગજરો
 વેણુ સ્ત્રીં [સં.] વાંસળી
 વેત (વે) પુંં ધાટ; મોખ (૨) તળવીજ; ત્રેવડ
 વેતન નં [સં.] પગાર
 વેતર નં [(સં. વાં ઉપરથી)] એક એક વારનું
 જળતર (પ્રાય: ઢોરનું) [તળવીજ
 વેતરણુ સ્ત્રીં વેતરણું તે (૨) જોઈતી ગોઠવણ;
 વેતરણું સંકિંં [‘વેત’ ઉપરથી] શરીરને
 બેસવું આવે તેમ લગડું કાતરણું (૨) કોઈ
 કામની) જોઈતી ગોઠવણ કે તળવીજ
 કરવી; ધાટ બેસાડવો (૩) બગાડવું; બીંધું
 મારવું [લા.]
 વેતસ પુંં; નં [સં.] નેતર. ૦(-સી) વૃત્તિ
 સ્ત્રીં નેતરની જેમ (બળિયા આગળ) નમી
 જવા છતાં સ્થિતિસ્થાપક રહેવાની વૃત્તિ
 વેતા પુંં બં વં બલીવાર; ડહાપણ; આવડ
 વેતાલ [સં.], -ળ પુંં એક ભતનો ભૂત
 (૨) મૃત શરીરમાં પેઢેલો ભૂત (૩) ભૂતનો
 રાજ (૪) દ્વારપાળ
 વેતા પુંં [સં.] નળનાર
 વેત્ર નં [સં.] નેતર (૨) છડી
 વેદ પુંં [સં.] જ્ઞાન (૨) શાસ્ત્રીય જ્ઞાન (૩)
 આર્યોનું સૌથી પ્રાચીનધર્મ પુસ્તક
 ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ
 વેદના સ્ત્રીં [સં.] પીડા
 વેદવચન, વેદવાક્ય નં [સં.] વેદનું વચન
 (૨) તેના જોઈતું પ્રમાણભૂત વચન
 વેદવું સંકિંં [સં. વિદ્] નાણું
 વેદંબ્યાસ પુંં [સં.] બુઓ વ્યાસ

વેદાંગ નં [સં.] વેદનાં છ અંગો (શિક્ષા,
 કલ્પ, વ્યાકરણ, નિરુક્ત, છંદ, ગ્યોતિષ)
 વેદાંત પુંં; નં [સં.] વેદોનો અંતિમ ભાગ—
 ઉપનિષદ (૨) નં વેદાંતદર્શન. ૦દર્શન
 નં બાદરાયણ વ્યાસે રચેલાં બ્રહ્મસૂત્ર; છ
 વૈદિક દર્શનોમાંનું એક—ઉત્તર મીમાંસા
 વેદિ (૦કા) સ્ત્રીં [સં.] હોમ વગેરે માટે તૈયાર
 કરેલી ઓટલી કે કુંડ; વેદી
 વેદિયું વિં વેદ ભણેલું (૨) ભણેલું પણ
 ગણેલું નહિ [લા.]
 વેદી સ્ત્રીં [સં.] બુઓ વેદિ
 વેધ પુંં [સં.] છિદ્ર; વેઢ (૨) વીંધવું તે
 (૩) ગ્રહો વગેરેનું નિરીક્ષણ (૪) સુતાર
 કે કડિયાના કામમાં શાસ્ત્રીય દોષ (૫)
 બીંચે રહેલા પદાર્થની દિશાનો સમતલ
 રેખા સાથે થતો ખૂણ; ‘આદિટ્યકૂડ’ [ગ.]
 વેધવું સંકિંં [સં. વિદ્] વેધ પાડવો
 (૨) વીંધવું
 વેધશાલા [સં.], -ળા સ્ત્રીં ગ્રહાદિકની
 ગતિ વગેરે નીરખવાનું સ્થાન;
 ‘ઓખ્તવેંટરી’ [ડમણિયું
 વેન (વે) નં [બુઓ વાહન] બળદગાડી કે
 વેપાર (વેં) પુંં [સં. વ્યાપાર] માલ વેચવા-
 સારવાનો ધંધો ૦રોજગાર, ૦બણજ
 પુંં [+ સં. વાણિજ્ય] વેપારનું કામકાજ;
 કામધંધો. ૦શાહી સ્ત્રીં વેપારને માટે
 જમાવેલું કે વેપારની દૃષ્ટિવાળું રાજ કે
 હકૂમત. -રી પુંં વેપાર કરનાર
 વેર અં લગી; મુધી
 વેર (વે) નં [બુઓ વેર] શત્રુવટ (૨) દ્વેષ; ઝેર
 વેરણુ (વે) વિં સ્ત્રીં ૦વેરી-વેરલાવ રાખનારી
 વેરણુબે (-છે) રણુ વિં [વેરણું + ખેરણું,
 છેરણું] અસ્તગ્યરત
 વેરલાવ (વે) પુંં શત્રુવટ; દ્વેષ
 વેરવી (વે) પુંં વેરી; શત્રુ
 વેરવું સંકિંં [સં. વિ+હૃ] છટું છટું કે
 વીખરાતું પડે એમ કરવું (૨) પાથરવું (૩)
 ખૂબ ખર્ચવું [લા.]
 વેરાગ (વે) પુંં વૈરાગ્ય. ૦ણુ સ્ત્રીં સાધુડી;
 બાવી. -ગી પુંં બાવો; સાધુ

વેરાન (વે) વિં [ફા. વિરાન] ઉચ્ચડ
 વેરાવું અં કિં 'વેરવું'નું કર્મણિ (૨)
 વીખરાઈ જવું; છટું પડી જવું
 વેરી ((વે) વિં [પ્રા. વેરી (સં. વૈરિ)] વેર
 રાખનારું (૨) પુંં દુરમન; શત્રુ
 વેરે (વે) અં [પ્રા. વેર (સં. વૈર)] જોડે; સાથે
 (લગ્ન) (૨) + પેઠે
 વેરે પુંં કર; જઘાત
 વેલ સ્ત્રીં [પ્રા. વેલિ (સં. વહી)] લતા; લાંબી
 ને પથરાતી કે જાંચે ચડતી વનસ્પતિ
 વેલણુ નં [સં. વેલન] રોટલી વગેરે વણવાનો
 દંડીકો
 વેલણુટ્ટી સ્ત્રીં, -ટ્ટો પુંં ભરતકામ કેચિત્ર-
 કામમાં વેલ વગેરેની નકશી
 વેલા સ્ત્રીં [સં.] નુઓ વેળા
 વેલી સ્ત્રીં [નુઓ વેલ] લતા
 વેલુ સ્ત્રીં [સં. વાલુકા] રેતી
 વેલો પુંં મોટી વેલ (૨) વંશપરંપરા [લા.]
 વેલ્લો પુંં સ્ત્રીના કાનનું એક પદરણું
 વેવલાઈ સ્ત્રીં વેવલાપણું
 વેવલાં નં બંબં દાંદાં; વલખાં
 વેવલું વિં ઢંગ વગરનું; દાધારંગું (૨)
 રાગણીવેરા કરનારું (૩) વાત બોલી
 નાખે તેવું; લપટું
 વેવાઈ (વા) પુંં [પ્રા. વેવાહિ (સં. વૈવાહિક)]
 પુત્ર કે પુત્રીનો સસરા. -ણુ સ્ત્રીં
 વેવાઈની સ્ત્રી [વિવાહ ગોઠવનારો
 વેવિશાળ (વે) નં સગપણ. -ળિયો પુંં
 વેશ પુંં [સં.] ગેશાક; પહેરવેશ (૨) રૂપ;
 સોગ. બંધારી વિં [સં.] વેશ લેનાર (૨)
 ઢોંગી; છુચ્ચું (૩) પુંં ઠંગ; છુચ્ચો
 વેશ્યા સ્ત્રીં [સં.] ગણિકા. વાડ સ્ત્રીં,
 વ્વાડો પુંં વેશ્યાઓનો લત્તો કે ધામ
 વેષ, બંધારી નુઓ 'વેશ'માં
 વેષ્ટન નં [સં.] વીંટણવું તે (૨) વીંટેલું
 તે; ઢાંકણ; બાંધણ
 વેષ્ટિ વિં [સં.] વીંટેલું; ઢાંકેલું
 વેસણુ નં [પ્રા. (સં. વેસન)] ચણાનો
 લોટ (૨) તેનું ખીરું

વેસર(-રી) સ્ત્રીં નય; વાળી
 વેહ પુંં [પ્રા. (સં. વેષ) વીંધ; ચાર (૨)
 નાટું (૩) દર
 વેળ (વે) સ્ત્રીં તાણ; આંકડી (૨) ગડ-
 ગૂમડ કે થાના દદંને લીધે સાંધાના મૂળમાં
 બાજતી ગાંઠ (૩) મનનો તરંગ; વળું
 વેળ સ્ત્રીં [સં. વેળા] વેળા; વખત (૨) લારતી.
 -ળા સ્ત્રીં સમય; વખત (૨) વિલંબ;
 વાર (૩) [લા.] ખાસ ટાણ; પ્રસંગ
 (૪) મુરકેલી કે આપદાનો પ્રસંગ
 વેળુ સ્ત્રીં [નુઓ વેલુ] રેતી
 વેંગણુ (વેં) નં [દ. વંગળ] વંતાક;
 રીંગણું. -ણી સ્ત્રીં વંતાકનો છોડ.
 -ણું નં વેંગણ
 વેંત (વેં) પુંં [નુઓ વેત] બેત, ગોઠવાણ;
 લાગ; પેચ (યા વેંતમાં ફેરા છે ?)
 વેંત (વેં) સ્ત્રીં [સં. વિતસ્તિ; ફા. વાલિસ્ત]
 હથેળીના અંગૂઠાના ટેરવાથી તે ટચલી
 આંગળીના ટેરવા સુધીનું લાંબામાં લાંબું
 અંતર (૨) અં કિયાતા વઢૂં ના
 રૂપને લાગતાં, 'તે કિયા ચનાની સાધો-
 સાધ, તરનોતરત' એવો અર્થ બતાવે છે
 (જતાવેંત). -તિયું વિં વેંત નેવડું (૨)
 નંખાતાળમાં હોત મનાવું વેતિયું માણસ
 વેંકદિપક વિં [સં.] વિંકદિપણું
 વેંકુંઠ નં [સં.] વિપણુંનું ધામ. ન્તાય,
 બપતિ, બરાય પુંં વિપણુ. વ્વાસ પુંં
 વેંકુંઠમાં વાસ (૨) મૃત્યુ
 વૈખરી સ્ત્રીં [સં.] વાણીની ચોપી કોટિ;
 સ્પષ્ટ ઉચ્ચારાયેલી વાણી (પરા, પરચતી,
 મધ્યમા અને વૈખરી) (૨) ચરચરાટ
 ધાણી ફૂટે તેમ બોલાતી વાણી
 વૈખાનસ વિં [સં.] વાનપ્રસ્થને લગતું
 (૨) પુંં વાનપ્રસ્થ. બમત નં વાન-
 પ્રસ્થને થતું વ્રત
 વૈચિત્ર્ય નં [સં.] વિચિત્રતા
 વૈવર્ચતી સ્ત્રીં [સં.] ધ્વજ (૨) કાળી
 તલસી (૩) પાંચ રંગની પૂંડણ સુધી
 પહોંચે તેવી માળા (શ્રીકૃષ્ણની) (૪) માળા

વૈજ્ઞાનિક વિં [સં.] વિજ્ઞાન સંબંધી(ર)
 પું વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી
વૈઠ પું [જુઓ વેઠો] હાથપગની આમડી
 કાઢવાથી પડતો ચીરો
વૈદું નં (અ.) જુઓ વરડું
વૈતરણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સં.] ચમપુરીમાં
 જતાં આવતી કલ્પિત પૌરાણિક નદી
વૈતરું નં થાક લાગે કે કંટાળો બપો
 તેવું કામ (ર) વેઠ (૩) મહેનતાણું
વૈતરો પું [સં. વહિત્ર = (ભાર) વહેનાર]
 વૈતરું કરનાર મજૂર (ર) ખૂબ વૈતરું
 કરી શકનાર
વૈતાલ પું જુઓ વેતાલ
વૈતાલિક પું[સં.] સવારમાં સ્તુતિનાં ગાન
 કરી રાત્રને ઉઠાડનાર; માગધ; ચારણ
 (ર) વેતાલ સાધ્યો હોય તેવો જાદુગર
વૈતાળ પું જુઓ વેતાળ; વેતાલ
વૈદ પું [સં. વૈદ્ય] રોગ જાણી દવા કરનાર.
 ઠંડું નં વૈદું; રોગનાં નિદાન, ચિકિત્સા
 વગેરેનું શાસ્ત્ર. ઠંડીય વિં વૈદક સંબંધી
વૈદબ્ધ(-બ્ધ) નં [સં.] વિદ્યબ્ધતા; ચતુરતા
વૈદરાજ પું વૈદ (માનાર્થે)
વૈદર્ભ પું [સં.] વિદર્ભ દેશનો રાજા. -ભી
 સ્ત્રીં [સં.] તેની પુત્રી -દમયંતી
વૈદિક વિં [સં.] વેદોને લગતું (ર) વેદોમાં
 કહેલું (૩) વેદ જાણતું
વૈદું નં [સં. વૈદ્યક] વૈદનો ધંધો
વૈદ્ય નં [સં.] એક નીલ રંગનો મણિ
વૈદેહી સ્ત્રીં [સં.] સીતા
વૈદ્ય, ઠંડ, ઠંડીય [સં.] જુઓ 'વૈદ'માં
વૈદ્યર્થ નં [સં.] શિષ્ય કે વિરુદ્ધ ધર્મ-
 વાળા હોવાપણું (ર) નારિતકતા
વૈદ્ય નં [સં.] વિધવાપણું; રંડાપો
વૈનતેય પું [સં.] ગરુડ (ર) ચરુણ
વૈપુલ્ય નં [સં.] વિપુલતા
વૈભવ પું [સં.] વિભવ. ંશાલી(-ળી)
 વિં(ર) પું વૈભવવાળું [ખિન્નતા
વૈમત્સ્ય નં [સં.] વેર; દ્વેષ (ર) નિરુત્સાહ;
વૈયક્તિક વિં [સં.] વ્યક્તિને લગતું કે
 તેને અંગેનું

વૈયાકરણ(-ણી) વિં [સં.] વ્યાકરણ
 સંબંધી (ર) પું વ્યાકરણશાસ્ત્રી
વૈરનં [સં.] વેર. ંભાવ પું [સં.] વેરભાવ
વૈરાગ પું[સં.] સંસાર ઉપરની આસક્તિનો
 અભાવ; વિરક્તિ. -ગી વિં [સં.] વૈરાગી;
 વૈરાગ્યુક્ત (ર) પું બાવો; સાધુ. -ગ્ય
 પું; નં [સં.] વૈરાગ
વૈરી વિં (ર) પું [સં.] વેરી
વૈવસ્વત પું [સં.] જુઓ મતુ (ર) ચમ
વૈવાહિક વિં [સં.] વિવાહ સંબંધી
વૈવિધ્ય નં [સં.] વિવિધતા
વૈશંપાયન પું [સં.] જનમેજયને મહા-
 ભારતની કથા સંભળાવનાર
વૈશાખ પું [સં.] વિક્રમ સંવતનો સાતમો
 મહિનો. -ખી વિં વૈશાખ માસમાં
 આવતું કે થતું
વૈશિષ્ઠ્ય નં [સં.] વિશિષ્ટતા
વૈશેષિક વિં [સં.] વૈશેષિક મતનું (ર)
 પું વૈશેષિક મતનું અનુયાયી (૩) નં
 છ વૈદિક દર્શનોમાંનું કણાદ મુનિએ
 પ્રવર્તાવેલું દર્શન
વૈશ્ય પું [સં.] ચાર વર્ણોમાંનો ત્રીજો-
 ખેતી, ગોરક્ષા અને વેપાર કરનારો વર્ણ.
વૈવૃત્તિ સ્ત્રીં [સં.] વૈશ્યનો ધંધો (ર)
 વૈશ્યનો સ્વભાવ; દરેક કામમાં હાનિલાભ
 જોવાની વૃત્તિ [અપાતો ખર્ચ
વૈશ્વદેવ પું [સં.] રોજ જમતા પહેલાં દેવોને
વૈશ્વાનર પું [સં.] જઠરાગ્નિ (ર) અગ્નિ (૩)
 પરમેશ્વર
વૈષમ્ય નં [સં.] વિષમતા; અસમાનતા
વૈષ્ણવ વિં [સં.] વિષ્ણુ સંબંધી (ર)
 વિષ્ણુની ઉપાસના કરનારું (૩) પું તેવો
 માણસ. -વી વિં સ્ત્રીં (ર) સ્ત્રીં [સં.]
 વૈષ્ણવ સ્ત્રી
વૌકળો પું નાનો વહેણો; નાળું
વૌકાકિટ પું [હં.] વિરોધ દર્શાવવા સલા-
 માંથી ચાલ્યા જવું તે [મત આપનાર
વૌટ પું [હં.] ચૂંટણીનો મત. ંર પું [હં.]
વૌટરબ્રૂક વિં [હં.] પાણી જેમાં ન પેસી
 શકે તેવું

વૌટરવકર્સ નં [દ.] શહેર વગેરેની વસ્તીને
 પાણી પૂરું પાડનારું મથક કે કારખાનું ટાંકી
 વૌટર નં [દ.] ધરપકડ કરવાનો સરકારી
 પરવાનો [ગામનો] વિભાગ
 વૌડ પું [દ.] કોઈ વહીવટ માટે પડતો
 વૌડર પું [દ.] કેદીઓનો મુકાદમ
 વૌડટ પું [દ.] વીજળીનું દબાણ દેખાડનાર
 એકમ. -દટેજ નં [દ.] વીજળીના દબા-
 ભનું માપ [પ. વિ.] [ચોખીની દુકાન
 વૌશિંગ કંપની સ્ત્રીઓ [દ.] [વિદ્યાતી દબની)
 વૌળામણ (-યું) (વૌ) વિં [વળું] પરથી
 વાંકું; વળાંકવાળું (૨) નં વાંકું; વળાંક
 વૌળાવણું (વૌ) સંકિં [પ્રા. વોલ
 (વોલ્ટિજ)] વળાવણું; વિદાય કરવું
 વૌળાવિથો (વૌ) પું [વૌળાવણું પરથી]
 વળાવનારો; વળાવવા સાથે જનાર ભોમિયો
 વૌંકળો (વૌં) પું નુઓ વૌંકળો
 વ્યક્ત વિં [સં.] રૂપક; ગુહ્યું (૨) સાકાર બનેલું
 વ્યક્તિ સ્ત્રીં [સં.] કોઈ પણ વર્ગમાંનું એક
 (૨) માણસ (૩) વ્યક્ત થલું તે. ંગત
 વિં વ્યક્તિને લગતું; અંગત; વંચક્તિક.
 વ્ય નં વ્યક્તિનો વિશેષ ગુણ
 વ્યય વિં [સં.] વ્યાક્રમ; અસ્થિર; ગમરાયેલું.
 વ્તા સ્ત્રીં [વિપર્યાસ (૩) બાધા; વિદ્ય
 વ્યતિકમ પું [સં.] ઉલ્લંઘન કરવું તે (૨)
 વ્યતિરિક્ત વિં [સં.] અનિરિક્ત; સિવાય;
 ભિન્ન [(૩) ઉત્તમતા; શ્રેષ્ઠતા
 વ્યતિરેક પું [સં.] અભાવ (૨) સિદ્ધતા
 વ્યતીત વિં [સં.] વીતી ગયેલું
 વ્યતીપાત પું [સં.] ન્યોતિપમાં અશુભ
 મનાતો ૧૭મો યોગ (૨) ઉત્પાત કે ઉપદ્રવ.
 -તિયું વિં ઉપદ્રવ કરનારું; તોફાની
 વ્યત્યય પું [સં.] વ્યતિકમ
 વ્યથા સ્ત્રીં [સં.] દુઃખ; પીડા. -થિત
 વિં [સં.] વ્યથા પામેલું; દુઃખી
 વ્યભિચાર પું [સં.] પોતાના ગુણધર્મને
 વફાદાર ન રહેવું તે (૨) પરસ્ત્રીપુરુષનો
 આરો વ્યવહાર (૩) કર્તવ્યપ્રતિતા (૪)
 નિયત સાદ્યથ' ન હોવું તે [ન્યા.]

-રિણી વિં સ્ત્રીં [સં.] વ્યભિચારી સ્ત્રી.
 -રી વિં [સં.] વ્યભિચાર કરનારું (૨)
 વ્યભિચારદોષવાળું (૩) પું વ્યભિચારી
 માણસ [વ્યવવાળું
 વ્યય પું [સં.] અસ્થિર; અપર. -ચી વિં [સં.]
 વ્યથ' અં [સં.] દોગડ; મિથ્યા (૨) વિં
 નકામું; નિરથ'ક. વ્તા સ્ત્રીં
 વ્યવરહેદ પું [સં.] નુહું પાડવું તે
 વ્યવધાન નં [સં.] આડ; પડદો (૨) વિદ્ય;
 એકાગ્રતામાં ભંગ
 વ્યવસાય પું [સં.] કામકાજ કે તેની ખટપટ;
 ઉદ્યોગ (૨) નિશ્ચય. -ચી વિં [સં.]
 વ્યવસાયવાળું
 વ્યવસ્થા સ્ત્રીં [સં.] બદોબસ્ત; ગોઠવણ.
 વપક પું [સં.] વ્યવસ્થા કરનાર; 'મનેજર'.
 -ચિત્ત વિં અવસ્થાપુરક; બરાબર
 ગોઠવેલું-ગોઠવાયેલું
 વ્યવહાર પું [સં.] વ્યાપાર; કામકાજ;
 ધર્મ (૨) વર્તન (૩) લોકરીતિ (૪) પરસ્પર
 આપવાલેવાનો સંબંધ. વંકુશળી, વંદુ
 વિં વ્યવહારની બાબતોમાં દુરાગ. -રુ
 વિં વહેવાર; વ્યવહાર. -ચ' વિં [સં.]
 વહેવારમાં મુકાય કે ઉતારાય તેવું
 વ્યવહિત વિં [સં.] વચ્ચે પડવાળું; ઢંકાયેલું
 વ્યટિ સ્ત્રીં [સં.] સમયનો પ્રત્યેક અંશ કે
 વ્યક્તિ
 વ્યસન નં [સં.] ટેવ; લત (૨) માદક
 પદાર્થ લેવાની ટેવ (૩) દુઃખ (૪) આફત;
 લેખમ (૫) નાચ; ખુદારી. -ની વિં
 [સં.] વ્યસનવાળું
 વ્યસ્ત વિં [સં.] વેરાયેલું (૨) લિલટ' (૩)
 વહેંચી નાખેલું; છટું પારેલું (૪) 'વંચસ' [ગ.]
 વ્યંગ વિં [સં.] એકાદ અંગ વિનાનું; અપંગ
 (૨) નુઓ વ્યંગ્ય. -ગાર્થ' પું [સં.]
 નુઓ વ્યંગ્યાર્થ
 વ્યંગ્ય વિં [સં.] આરંભતરી રીતે સૂચિત
 (૨) ક્યાસરી કહેલું (૩) નં વકોક્તિ;
 ક્યાસ. -ગ્યાર્થ' પું સુબંધની વ્યંગ્યના
 વૃત્તિથી સૂચિત થતો ગૂઢ અર્થ; વાચ્યાર્થ
 અને લક્ષ્યાર્થો ભિન્ન એવો-વ્યંગ્ય અર્થ

વ્યંજન પું; ન૦ [સં.] સ્વરની મહદ વિના
જેનો ઉચ્ચાર ન થઈ શકે તે વર્ણ
વ્યંજના સ્ત્રી૦ [સં.] વ્યંગ્યાર્થનો ખોધ કરવા-
ની શબ્દની શક્તિ [વ્યા.] [નપુંસક
વ્યંડલ(-ળ) પું. [સં. વંડર; વિ+વંડ]
વ્યાકરણ ન૦ [સં.] ભાષાના શુદ્ધ પ્રયોગો,
નિયમો વગેરેનું શાસ્ત્ર. ૦કાર પું. વ્યાકરણ
રચનાર; વૈયાકરણ. ૦શુદ્ધ વિ. વ્યાકરણ-
ના દોષ વિનાનું
વ્યાકુલ [સં.], -ળ વિ. ગાભરું; ખાવરું;
ગભરાયેલું. ૦તા સ્ત્રી૦
વ્યાખ્યા સ્ત્રી૦ [સં.] વસ્તુનું પૂરતું અને
આવશ્યક વર્ણન (૨) વિસ્તૃત કે સ્પષ્ટ
અર્થ; દીકા. ૦તા પું. [સં.] વ્યાખ્યાન
કરનાર. ૦ત ન૦ [સં.] ભાષણ; કોઈ
વિષયનું વિસ્તારથી પ્રતિપાદન
વ્યાઘાત પું. [સં.] વિદ્ર; પ્રતિબંધ (૨) વિરોધ
વ્યાઘ્ર પું. [સં.] વાઘ. ૦ચર્મ [સં.], -દ્વાંખર
[+અંચર] ન૦ વાઘનું ચામડું
વ્યાજ ન૦ [સં. વિ + યાજન્ = તવું જન્માવવું
-વધારવું] નાણાં વાપરવા બદલ મૂળ રકમ
ઉપર આપવો પડતો વધારો. ૦ખાઉ વિ.
મોટે વ્યાજે નાણાં ધીરનારું; વ્યાજ પર
કમાઈ કરનારું. ૦ખાદ(-ધ) સ્ત્રી૦ નાણાં
નકામાં પડી રહેવાથી કે મુદત પહેલાં પરત
થવાથી આવતી વ્યાજની ખોટ. ૦ખોર
વિ. જુઓ વ્યાજખાઉ. ૦મુદલ ન૦ વ્યાજ
અને મુદલનો ભેગો આંકડો; રાશી. ૦વટ-
તર ન૦ વ્યાજ ને વટાવ વગેરેની ઊપજ.
૦વટું ન૦ વ્યાજ અને વટાવનો ધંધો.
-જી(૦કું) વિ. વ્યાજે ધીરેલું અથવા
લીધેલું
વ્યાધ પું. [સં.] પારધી
વ્યાધિ પું; સ્ત્રી૦ [સં.] રોગ; મરજ. ૦ચરત
વિ. [સં.] વ્યાધિમાં સપડાયેલું; રોગી
વ્યાત પું. [સં.] પંચપ્રાણમાંનો એક
વ્યાપ પું. [સં.] વ્યાપ્તિ; વિસ્તાર; પસારો.
૦ક વિ. [સં.] સર્વ ઠેકાણે વ્યાપી રહેનારું
(૨) વિશાળ. ૦કતા સ્ત્રી૦. ૦વું સંકિં

[સં. વ્યાપ] અંકિં કોઈ ચીજની અંદર
ફેલાવું (૨) પ્રસરવું; ફેલાવું
વ્યાપાર પું. [સં.] પ્રાણી કે પદાર્થની ક્રિયા
(૨) ઉદ્યોગ; ધંધો (૩) વેપાર. -રી પું.
વેપારી [અતે]
વ્યાપી વિ. [સં.] વ્યાપક (પ્રાય: સમાસને
વ્યાસ વિ. [સં.] વ્યાપેલું. -સિ સ્ત્રી૦ [સં.]
વ્યાપવું તે (૨) [ન્યા.] નિત્યસાહચર્ય (૩)
સાધન અને સાધ્યનો સાહચર્ય નિયમ
વ્યામોહ પું. [સં.] મોહ; અજ્ઞાન; ભ્રાંતિ
વ્યાયામ પું. [સં.] કસરત. ૦સંદિર ન૦,
૦શાળા સ્ત્રી૦ કસરતશાળા
વ્યાલ પું. [સં.] સાપ (૨) ચિત્તો; વાઘ
વ્યાવર્તક વિ. [સં.] વ્યાવૃત્ત કરનારું; જુડું
યાડનારું [(૨) વહેવારુ
વ્યાવહારિક વિ. [સં.] વહેવાર સંબંધી
વ્યાવૃત્ત વિ. [સં.] પાણું ફેરેલું કે ફેરવેલું
(૨) અલગ કરેલું કે થયેલું (૩) નિષિદ્ધ
(૪) આચ્છાદિત; ઘેરાયેલું. -ત્તિ સ્ત્રી૦
વ્યાવૃત્ત થયું કે કર્યું તે (૨) અભાવ
વ્યાસ પું. [સં.] મહાભારત અને પુરાણોના
કર્તા-એક ઋષિ (૨) બ્રાહ્મણની એક
અટક (૩) જડાઈ; વિસ્તાર (૪) વર્તુળના
મધ્યબિન્દુમાંથી પસાર થઈ તેના પરિધને
બે બાજુ અડતી લીટી; 'ડાયેમીટર' [ગ.].
૦જી પું. વ્યાસ ઋષિ (માનાથે) (૨)
(મહાભારતની) કથા કરનાર [લા.]. ૦ખીકે
સ્ત્રી૦; ન૦ વક્તા કે કથાકારને બોલા રહેવાનું
કે બેસવાનું બેસું સ્થાન
વ્યાસંગ પું. [સં.] મહાવરો; અભ્યાસ (૨)
આસક્તિ; ભક્તિ. -ગી વિ. વ્યાસંગવાળું
વ્યાળ પું. જુઓ વ્યાલ [(૩) અવ્યવસ્થા
વ્યુત્કંસ પું. [સં.] ઊલટો કંમ (૨) ઉલ્લંઘન
વ્યુત્કાંત વિ. [સં.] ઉલ્લંઘેલું; ઓળંગાયેલું.
-તિ સ્ત્રી૦ બહાર નીકળવું-જતા રહેવું તે
(૨) ઉલ્લંઘન (૩) મોટી ક્રાંતિ; ઊલલપાથલ
વ્યુત્પત્તિ સ્ત્રી૦ [સં.] શબ્દની મૂળ ઉત્પત્તિ
[વ્યા.] (૨) વિક્રતા; પ્રાવીણ્ય
વ્યુત્પન્ન વિ. [સં.] વિદ્વાન; પ્રવીણ (૨)
સાધિત (શબ્દ) [વ્યા.]

બ્યુહ પું [સં.] સૈન્યની ગોઠવણી. ૦રચતા
 સ્ત્રી૦ તેની રચના
 બ્યોમ ન૦ [સં.] આકાશ
 બ્રજ ન૦ [સં.] વૃંદાવન (ગોકુળ પાસે) (૨)
 ગોવાળોનું ગામ (૩) પું સમૂહ. ૦ભાષા
 સ્ત્રી૦ એક બોલી-પ્રજા દેશની ભાષા.
 બ્યનિતા સ્ત્રી૦ પ્રજાની સ્ત્રી; ગોપી.
 બિહારી વિ૦ (૨) પું પ્રજામાં વિહાર
 કરનાર (શ્રીકૃષ્ણ). -વતંગના સ્ત્રી૦ [સં.]
 ગોપી
 બજનું અંકિં [સં. વ્રજ] જલું

બજુ પું; ન૦ [સં.] ધા; નાદું
 બત ન૦ [સં.] નિયમપૂર્વક આવરવાનું
 પુણ્યકર્મ (૨) અમુક કરવા ન કરવાનો
 ધાર્મિક નિશ્ચય. બ્યર્થો સ્ત્રી૦ [સં.] મત
 કરવું કે પાળવું તે. ૦ધારી વિ૦ મત લેનારું.
 ૦ભંગ પું મતનો ભંગ; મત તોડવું
 તે. -તી વિ૦ [સં.] મતવાળું
 મીઠા સ્ત્રી૦ [સં.] લાજ; શરમ
 મીઠિ પું [સં.] ચાખા
 મેહ પું જુઓ વિરહ [પ.]

શ

શ પું [સં.] ચાર હપ્તાક્ષરો (શ, ધ, સ, હ)
 મનો પ્રથમ (ચવર્ગનો)
 શક પું [અ.] વહેમ; શંકા
 શક પું [સં.] એક પ્રાચીન જાતના લોક
 (૨) સંવત (૩) શાલિવાહને ચલાવેલો
 સંવત (ઈ. સ. ૭૮ થી)
 શકંટ ન૦ [સં.] ગાદું [ફેલું; યુધો
 શકંટુ ન૦ [પ્રા. સ્ક (સં. શક્ત) = છાલ]
 શકંદાર વિ૦ [ફા.] જેના પર શક જતો
 હોય તેવું
 શકન, -નિયાળો જુઓ 'શકન'માં
 શકપ્રવર્તક વિ૦ [સં.] શક પ્રવર્તાવનારું;
 જેના સ્મરણમાં સંવત શરૂ થાય તેવું;
 ચાદશાર
 શકમંદ વિ૦ [ફા.] સંશયગ્રસ્ત; શકવાળું
 શકરખોર (-રો) પું [ફા.] એક પક્ષી (૨)
 મીઠી વાનીઓનો શોખીન
 શકરટેટી સ્ત્રી૦ [પ્રા. શર્કરા, ફા. શકર+ટેટી]
 એક કૃષ્ણ [મીઠી તળેલી વાની
 શકરપારો પું [ફા. શકરપારા] ધડની
 શકરિયું ન૦ એક કંદ [પક્ષી
 શકરો [ફા. શિશુ], ૦ખાજ પું ખાજ
 શકવર્તી વિ૦ [સં.] જુઓ શકપ્રવર્તક

શકંતું અંકિં [સં. શક્ત] શક્તિમાન થવું
 (૨) સંભવવું (મુખ્ય ક્રિં ને સહાયક રૂપે
 જ વપરાય છે. જેમ કે, બોલી શકશે)
 શકાર પું [પ્રા. સ (સં. સ્ક) + પ્રા. કાર
 (ક્રિયા, આકૃતિ)] સકાર; બરકત; સાસ
 શકુન ન૦ [સં.] ભાવિ શુભાશુભસૂચક ચિહ્ન;
 શકન (૨) પક્ષી [દુર્યોધનનો મામો
 શકુનિ ન૦ [સં.] પંખી (૨) ગાધ (૩) પું
 શકુંત ન૦ [સં.] મોર (૨) શકુન; પક્ષી.
 ૦લા સ્ત્રી૦ [સં.] મેનકા અને વિશ્વામિત્રની
 પુત્રી; દુષ્યંતની પત્ની
 શકે અ૦ [શકવું પરથી] જાણે કે [પ.]
 શકોરું ન૦ [સં.] બટેરું; માછીનું કોડિયું
 શક્કર સ્ત્રી૦ [ફા. શકર; પ્રા. સ્કરા] સક્કર;
 ખાંડ. ૦ટેટી સ્ત્રી૦ જુઓ શકરટેટી.
 ૦પારો પું જુઓ શકરપારો. -રિયું ન૦
 શકરિયું
 શક્ક સ્ત્રી૦ [જુઓ શિકલ] ચહેરો; સ્વરૂપ
 શક્કાદાર વિ૦ ધાટીલા સુંદર ચહેરાવાળું
 (૨) મોહક; ભભકાદાર
 શક્ષે પું [અ. શિક્ષક = છાપ કે મલ્લ = ચટ્ટોરા
 ઉપરથી] ચહેરો; સુંદર ભવ્ય ચહેરો (૨)
 ઘરેલાં વગેરેની ભબક

શક્તિ સ્ત્રીં [સં.] સામર્થ્ય; બળ (૨) દેવી
(૩) એક અક્ષ. ૦પૂજક વિં (૨) પું
દેવીનો ઉપાસક. ૦પૂજા સ્ત્રીં [સં.] દેવી-
પૂજા. ૦મતા સ્ત્રીં [સં.] શક્તિ હોવી
તે; સામર્થ્ય. ૦માન [સં.], ૦સંપત્તિ
વિં બળવાન; સમર્થ

શક્ય વિં [સં.] બની શકે કે કરી શકાય
એવું. ૦તા સ્ત્રીં [સં.] સંભવ; શક્ય
હોવું તે [ઘટાણી; શયી

શકં પું [સં.] ઘટ. -કાણી સ્ત્રીં [સં.]

શખસ પું [અ. શક્ષ] માણસ

શગ સ્ત્રીં દીવાની જ્યોત

શગડી સ્ત્રીં કોલસા બાળવાનું એક સાધન;

ચૂલાનું કામ દેતી એક બનાવટ; સગડી

શગરામ નં બુદ્ધિ શિગરામ

શચિ(-ચી) સ્ત્રીં [સં.] ઘટાણી. ૦પતિ

પું [સં.] ઘટ

શક વિં [સં.] શૂર્ત; હુચ્ચુ (૨) તેવો માણસ.

૦તા સ્ત્રીં, ૦ત્ય નં [તિના રેસા

શણુ નં [સં.] ભીંડીની જાતનો એક છોડ (૨)

શણુગટ પું સણગટ; ધૂધટ; ધૂમટો

શણુગાર પું [સં.] શૃંગાર; પ્રા. સિંગાર] શરીરને

શોભાવનાર વસ્ત્ર, આભૂષણ વગેરે. ૦હું

સં કિં સુશોભિત કરવું (૨) ધરેણું

પહેરવાં

શણુગાવું સંકિં સણગાવું; ફણગો ફૂટેવો

શણુગો પું સણગો; અકર; ફણગો

શણિયું નં [‘શણ’ ઉપરથી] શણનું કપડું

શત પું [સં.] સો. ૦ક નં [સં.] સોનો

સમુદાય (૨) સૈકું. ૦હંતુ પું [સં.] યજ્ઞ

કરનાર (૨) ઘટ. ૦ગુણુ વિં [સં.] સો

ગણું. ૦ધા અં [સં.] સો રીતે. ૦દ્રુ સ્ત્રીં

[સં.] સતલજ નદી. ૦મુખ વિં [સં.]

સો મુખવાળું (૨) સો રીતે ચતું

શતસાઈ સ્ત્રીં [સં.] શત ઉપરથી] સો શ્લોક-

વાળો ગ્રંથ [ઉત્સવ

શતાઠદી સ્ત્રીં [સં.] સૈકું (૨) સો વર્ષનો

શતાવધાન નં [સં.] એકીસાથે સો વાતો

પર ધ્યાન આપવું કે સાંભળી યાદ રાખવી

તે કે તેવી શક્તિ. -ની વિં શતાવધાનવાળું

શતાંશ પું [સં.] સોમો ભાગ

શત્રુ પું [સં.] વેરી; દુશ્મન. ૦ધન પું [સં.]

લક્ષમણનો ભાઈ. ૦તા સ્ત્રીં, ૦ત્ય નં [સં.]

શત્રુવટ; દુશ્મનાઈ; ૦વટ સ્ત્રીં દુશ્મનાવટ;

વેર

શનિ પું [સં.] એ નામનો ગ્રહ (બુદ્ધિ

ગ્રહ) (૨) શનિવાર (૩) નીલમ. [ની દશા

શં પ્રં દુર્ભાગ્ય; ભારે વિપત્તિનો સમય

(સાડાસાત દિવસ, -માસ કે, -વર્ષ રહેતો

મનાય છે). ૦વાર પું [સં.] અઠવાડિ-

યાનો સાતમો દિવસ. ૦ચર પું શનિ

શનૈઃ અં [સં.] ધીમે ધીમે

શનૈચ્ચર પું [સં.] બુદ્ધિ શનિશ્ચર

શપથ પું [સં.] સોગંદ; કસમ

શષ નં [સં.] મઠડું

શણનમ નં [ફા.] ઝાકળ (૨) એવું ઝીણું ને

મૃદુ મલમલનું કાપડ [ભીલડી

શણરી સ્ત્રીં [સં.] રામની પરમભક્ત એક

શયદ પું [સં.] અવાજ (૨) ખોલ; વચન

(૩) અર્થયુક્ત એક કે વધારે અક્ષરોનો

સમુચ્ચય [વ્યા.] ૦કોશ(-ષ) પું [સં.]

ભાષાના શબ્દોના સંગ્રહનો ગ્રંથ. ૦ચિત્ર

નં [સં.] શબ્દો દ્વારા આપેલો ચિતાર-

દોરેલું ચિત્ર. ૦ભાળી સ્ત્રીં બુદ્ધિ વાઙ્મળ.

૦અમાણુ નં [સં.] શબ્દજ્ઞાનનું સાધન

(૨) શાબ્દિક પુરાવો. ૦અયોગ પું

શબ્દનો પ્રયોગ-ઉપયોગ કે વાપર (૨)

રૂઢિપ્રયોગ. ૦બ્રહ્મ નં [સં.] શબ્દરૂપી

બ્રહ્મ-વેદ. ૦યોગી વિં નામ સાથે

સંબંધમાં વપરાતું; નામયોગી (અન્યથ)

[વ્યા.] ૦રચના સ્ત્રીં શબ્દોની ગોઠવણી;

ખોલવા લખવાની શૈલી. ૦વેધી વિં [સં.]

માત્ર શબ્દ-અવાજને આધારે ધાર્યું બાણ

મારનારું. ૦શક્તિ સ્ત્રીં [સં.] શબ્દની

અર્થખોધક શક્તિ (અભિધા, લક્ષણ

અને વ્યંજના). -બદાતીત વિં [સં.]

શબ્દથી ન વર્ણવી શકાય એવું. -બદાર્થ

પું [સં.] શબ્દનો અર્થ (૨) શાબ્દિક

અર્થ.—બદાલંકારપું. [સં.] શબ્દરચનાની ચમત્કૃતિવાળો અલંકાર [દા. શા].—બદાલુ વિ. નકામા વધારેપડતા શબ્દોવાળું કે તેવી શૈલીનું; ‘વર્ષોઝ’
 શમ પું. [સં.] શાંતિ (૨) ક્ષમા (૩) ઇદ્રિયો અને વાસનાઓનું શાંત થવું તે. બતા સ્ત્રી. શાંતિ (૨) ક્ષમા; ધીરજ. બન નં. [સં.] શાંત પડવું કે પાડવું તે. બું. [સં. શમ] શાંત પડવું; ટાલું પડવું (૨) નાશ પામવું
 શમશમવું અ. કિં. [સં. શમ] હાલતું ચાલતું બંધ થઈ જવું (૨) શાંત થવું
 શમશેર સ્ત્રી. [ફા.] તરવાર. બળહાદુર વિ. તરવાર ચલાવવામાં બહાદુર (એક ખિતાબ)
 શમળી સ્ત્રી. એક પક્ષી; સમગ્ર
 શમા સ્ત્રી. [અ.] મીણખતો (૨) હીવો [લા.] શમિયાનો પું. [નુઓ] શામિયાનો [તંબૂ શમી સ્ત્રી. [સં.] એક જાડ; સમડો. બપૂજન સમગ્રીના વૃક્ષનું પૂજન (દશેરા પર થાય છે)
 શયતાન પું. [અ.] ઈશ્વર સામે બળવો કરનાર એક દિરસ્તો (૨) બદમાશ; સેતાન.
 -નિયત સ્ત્રી. બદમાસી
 શયદા વિ. [ફા.] થેલું; ગાંડું (૨) પ્રેમથેલું
 શયન નં. [સં.] સૂવું તે (૨) પધારી. બગૃહ નં. સૂવાનો ઓરડો
 શરયા સ્ત્રી. [સં.] પધારી
 શર પું. નં. [સં.] ખાણ
 શરરચંદ્ર પું. [સં.] શરદઋતુનો ચંદ્ર
 શરણ નં. [સં.] આશ્રય; રક્ષણ; ઓપ. [શરણે આવવું = તાબે થવું]
 શરણાર્થ સ્ત્રી. [ફા. સદનાઈ] કૃષ્ણને વગાડવાનું એક વાનું
 શરણાગત વિ. [સં.] શરણે આવેલું. -તિ સ્ત્રી. શરણે આવવું તે
 શરણાર્થી વિ. [સં.] શરણ ઇચ્છનારું
 શરણું નં. શરણ; આશ્રય
 શરણુ વિ. (૨) નં. [સં.] શરણ હઈ શકે એવું
 શરત સ્ત્રી. [અ. શર્ત] હેંડ; કરાર; બોલી.

-તી વિ. [ફા.] શરતને લગતું; શરત-વાળું (૨) શરત કરી દોષ તેવું
 શરતપૂર્ણ મા સ્ત્રી. [સં.] આશ્વિન પૂર્ણિમા; માણેકઠારી પૂનમ
 શરદ સ્ત્રી. [સં.] આસોથી કાતિક માસ સુધી રહેતી ઋતુ (૨) વર્ષ [લા.]. બપૂનમ સ્ત્રી. શરતપૂર્ણિમા [સંધેખમ
 શરદી સ્ત્રી. [ફા. શર્દી] ઠંડી; બેજ (૨)
 શરદુ (-દો) રસવ પું. [સં.] આશ્વિન પૂર્ણિમાનો—શરદ પૂનમનો દસવ
 શરખત પું. નં. [અ.] કળના રસનું ખનાવેલું પીણું. -તી વિ. આછા રંગનું (૨) સ્ત્રી. એક જાતનું ખારીક કાપડ
 શરમ સ્ત્રી. [ફા. શર્મે] લગ્ન (૨) પ્રતિષ્ઠા; ઇન્કાર (૩) લયાનત -માવવું સં. કિં. ‘શરમાવું’નું પ્રેરક (૨) શરમ કે માન રાખી સમજે—માને એમ કરવું; શરમથી મનાવવું. -માવું અ. કિં. શરમ આવવી (૨) અંખવાણું પડવું. -માળ વિ. શરમાય એવું; શરમવાળું. -મિંદગી સ્ત્રી. [ફા.] શરમ. -મિંદું વિ. [ફા. શરમિદગ] શરમથી અંખવાણું પડી ગયેલું
 શરયુ (-યુ) સ્ત્રી. [સં.] નુઓ સરયુ
 શરવું વિ. [નુઓ સરવું] તીક્ષ્ણ કાનનું
 શરવું વિ. તંબૂધાર જમીન ઉપર વરસાદની ધાર પડવાથી ને સુવાસ નીકળે છે તેવું. ઉદા. નવી માટીનું પાણી શરવું શરવું લાગે છે
 શરવૃષ્ટિ સ્ત્રી. [સં.] ખાણનો વરસાદ
 શરસડો પું. નુઓ શિરીષ
 શરાદિ (-ચિ) યાં નં. બં. વં. શ્રાદ્ધ પક્ષ; ભાદરવા વદના દિવસો
 શરાદ પું. [અ. શરોફ] ધીરધારનો ધધો કરનાર; નાણાવટી
 શરાદત સ્ત્રી. [અ.] માણસાઈ; લાયકી
 શરાદી સ્ત્રી. શરાદને લગતું (૨) ચોક્કસ (૨) સ્ત્રી નાણાવટી
 શરાખ પું. [અ.] દાર. બોરી સ્ત્રી. દારની લત. બપાટ સ્ત્રી. શરાખનું વ્યસન; શરાખબોરી. -ખી વિ. દાર પીનાર

શરાવ [સં.], ંહુ નં શકોરુ; ચપણિયું
શરાસન નં [સં.] ધનુષ્ય
શરિયત સ્ત્રીં [ઘ.] કુરાનનું અનુશાસન
-ધાર્મિક નિયમો

શરીફ વિં [ઘ.] ઊંચા કૃણનું (૨) પ્રતિષ્ઠિત;
આખરફાર (૩) પું મોટા શહેરનો
સરકારનિયુક્ત એક નાગરિક અધિકારી
શરીર નં [સં.] દેહ. ંધારી વિં શરીરી.
ંચાત્રા સ્ત્રીં [સં.] શરીરનો નિર્વાહ (૨)
શરીરનો વ્યાપાર. ંરચના સ્ત્રીં શરીરની
રચના. ંવિદ્યા સ્ત્રીં શરીરની રચના
વગેરેનું વિજ્ઞાન; 'દ્વિઝિયોલોજી'. ંસંપત્તિ
સ્ત્રીં [સં.] આરોગ્ય; શારીરિક શક્તિ.
ંસંબંધ પું [સં.] શરીર સાથેનો
સંબંધ (૨) સંભોગ સંબંધ. -રી
વિં [સં.] શરીરવાળું (૨) પું આત્મા
શરુ નં [ફા. સર્વ] એક ભતનું ઝાડ; સડુ
શરૂ વિં [ઘ. શુદ્ધ] આરંભાયેલું; ચાલુ.
ંઆત સ્ત્રીં આરંભ; પહેલ
શર્કશ સ્ત્રીં [સં.] સાકર; ખાંડ
શર્મિષ્ઠા સ્ત્રીં [સં.] યયાતિની એક રાણી
શર્વ પું [સં.] શિવ
શર્વરી સ્ત્રીં [સં.] રાત્રી. ંપતિ, ંશ[ન્દ્રશ]
પું ચંદ્ર

શલભ નં [સં.] તીડ
શલાકા સ્ત્રીં [સં.] સળા (૨) પીંછી
શલાવડું નં જુઓ શરાવહું
શલ્ય નં [સં.] તીર (૨) કાંટો (૩) પું
માટીનો ભાઈ
શલ્યા સ્ત્રીં [જુઓ શિલા] પથ્થની છાટ
શશ, ંક પું; નં [સં.] સસહું. ંધર પું
[સં.] ચંદ્ર. -શાંક પું [સં.] ચંદ્ર
શશિકલા [સં.], -ળા સ્ત્રીં ચંદ્રની કળા
શશિકાંત પું [સં.] જુઓ ચંદ્રકાંત
શશિચર પું [પ્રા. સત્તર (સં. શશ્વર)] ચંદ્ર
શશિલેખા સ્ત્રીં [સં.] શશિકળા
શશી પું [સં.] ચંદ્ર
શસ્ત્ર નં [સં.] (મારવાનું) હથિયાર. ંકિયા
સ્ત્રીં વાઢકાપ; 'ઓપરેશન'. ંધારી

વિં શસ્ત્ર ધારણ કરનારું (૨) પું ચોદ્ધો.
ંઅયોગ પું વાઢકાપ; 'ઓપરેશન'.
ંયુદ્ધ નં શસ્ત્રાસ્ત્રથી -હિંસક યુદ્ધ.
ંવિદ્યા સ્ત્રીં [સં.] શસ્ત્ર વાપરવાની વિદ્યા.
-સ્ત્રાસ્ત્ર નં ણં વં [સં.] શસ્ત્ર અને
અસ્ત્ર; મારવાનાં તેમજ દેંકવાનાં હથિયાર
શસ્ત્ર નં [સં.] અનાજ
શહાદત સ્ત્રીં [ઘ.] શહીદ થવું તે
શહાળી સ્ત્રીં [સં. શેકાલિકા; પ્રા. સેહાલિઆ]
એક ફૂલઝાડ
શહીદ વિં (૨) પું [ઘ.] ધર્મયુદ્ધમાં પ્રાણ
આપનાર. -હી સ્ત્રીં શહીદપણું
શહૂર નં [ઘ. શુદ્ધ] હોશ; આવડત
શહેનશાહ (શહે) પું [ફા. શહનશાહ] રાન-
ઓનો રાજા; સમ્રાટ. ંત સ્ત્રીં સામ્રાજ્ય.
-હી વિં શહેનશાહ સંબંધી (૨) સ્ત્રીં
શહેનશાહત
શહેર (શહે) નં [ફા. શહ] નગર; મોટું
ગામ. -રી વિં શહેરનું કે તે સંબંધી
(૨) પું શહેરમાં વસનાર (૩) નાગરિક;
'સિટિઝન'
શળ પું [સં. શલાકા ઉપરથી] ગડીથી પડેલો
આકો; સળ (૨) સોળ
શળી સ્ત્રીં [સં. શલાકા] સળી
શંકર પું [સં.] શિવ. -સંચાર્ય પું [સં.]
કેવલાદેવતાના પ્રવર્તક આચાર્ય કે તેમણે
સ્થાપેલ પીઠનો અધિપતિ
શંકા સ્ત્રીં [સં.] શક; સંદેહ; વહેમ (૨)
કલ્પિત ભય (૩) ઝાડા પેશાબની હાજત.
ંતું અં કિં સંદેહમાં પડવું; વહેમાણું
(૨) સંકેતવાણું; શરમાણું. ંશીલ વિં
વહેમી. ંસ્પદ વિં [સં.] જેને વિષે શંકા
હોય તેવું. -કિત વિં [સં.] શંકાવાળું
શંકુ નં [સં.] ઉપર જતાં અણિયાળી થતી
જતી ગોળ બેઠકની ધન આકૃતિ (૨)
હભર અખબ
શંખ પું [સં.] એક ભતના દરિયાર્થ પ્રાણીનું
કોટણું જેને ફૂંકવાથી અવાજ થાય છે (૨)
આંગળી ઉપરનું તેના આકારનું ચિહ્ન

(૩) મૂખ' [લા.] [૦કૂંકવો = દેવાળું
કાઠવું (વ્યંગમો)]
શંખચક્રું નં [સરં કા. સંગજાહત] એક
સફેદ ચીકણો પથ્થર કે તેનો ભૂકો
શંખણી સ્ત્રીં [નુઓ શંખિની] કંક'શા,
કંકસિયણ સ્ત્રી [નાનો શંખ
શંખલી સ્ત્રીં નાનો શંખલો. -કો પું
શંખિની સ્ત્રીં [સ.] કામશાસ્ત્ર પ્રમાણેના
ચાર વર્ગોમાંના એક વર્ગની સ્ત્રી (પદ્મિની,
ચિત્રિણી, હરિતની અને શંખિની)
શંક પું [સ.] પંદ; નપુંસક
શંલુ પું [સ.] શિવ
શંલુમેળો પું નુદી નુદી જતો કે વસ્તુ-
ઓનો અવ્યવસ્થિત સમૂહ; ખીચડો (૨)
અઢારે વણું સેળભેળ થયું તે
-શ: અવ[સ.] શખ્દને લાગતા તે કમે-હિસાબે
એવો ભાવ ખતાવે છે. ઉદાં શખ્દશ:
-શાર્ધ વિં [કા. ગ્રાહી] નામને અતે લાગતાં
'તેને લગતું, તે રીતનું, તેના જેવું' એવો
અર્થ સૂચવે છે. ઉદાં વાણિયાશાર્ધ
શાક નં [સ.] નં ખાર્ધ શકાય તેવાં કંદ,
ફળ, ભાજ
શાકણુ(-ણી) સ્ત્રીં નુઓ શાકિની (૨)
પિશાચી; ચુડેલ
શાકપાંદકું નં શાકભાજ
શાકખળર સ્ત્રીં; નં શાકનું ખળર
શાકભાજ સ્ત્રીં શાક ને ભાજ (૨) સામાન્ય
કે નજીવું ગણી કહેાય એવું - મદરવ વિનાનું
તે [લા.]
શાકાહાર પું [સ.] વનસ્પતિનો જ આહાર;
અન્નાહાર. -રી વિં (૨) પું અન્નાહારી;
'વેજિટેરિયન' [પિશાચી કે દેવી
શાકિની સ્ત્રીં [સ.] દુર્ગાના ગણમાંની એક
શાકે અં [સ.] શક્તિ સંબંધી (૨) શક્તિ
કે દેવીનું પૂજન (૩) પું તેવો માણસ
શાક્ય, ૦નંદન, ૦મુનિ, ૦સિંહ પું [સ.]
ગૌતમ બુદ્ધ [નુઓ સાક્ષી
શાખ સ્ત્રીં આખર; વટ (૨) અટક (૩)

શાખા સ્ત્રીં [સ.] ડાળી (૨) વિભાગ (૩)
નુદાં નુદાં ગોત્રો કે મંડળોમાં પ્રચલિત
વેદની સંહિતાનો પાઠ કે ક્રમનો ભેદ. ૦મુગ
પું [સ.] વાંદરો
શાગરિત(-ર), શાગિદ્ [કા.] પું શિખ્ય;
ચેલો (૨) સહાયક; મદદગાર
શાક્ય નં [સ.] શકતા
શાણુ પું [સ.] કસોટીનો પથ્થર
શાણકું નં [નુઓ સાણકું, શાનકું] શાકરું
(૨) લીખ માગવાનું પાત્ર
શાણુપ સ્ત્રીં, ૦ણુ નં [શાણું પરથી] ડહા-
પણ; ચતુરાઈ
શાણું વિં [પ્રા. સ્વાળ (સં. સ્વાળ)] ચતુર; ડાહું
શાતા સ્ત્રીં [સં. શાત; પ્રા. સાત, સતા] શાંતિ;
ટાઠક; નિરાંત
શાદી સ્ત્રીં [કા.] લગ્ન
શાન સ્ત્રીં [અ.] ભમકો (૨) દેખાવ; છટા;
હબહમ. ૦દાર વિં છટાદાર; ધારીકું (૨)
નળરમાન
શાપ પું [સ.] ખટકવા. ૦ણું સંકિં [સં. શાપ]
શાપ દેવો. -પિત વિં [સં.] શાપ પામેકું
શાખાશ અં [કા.] સાખાશ; ધન્ય! વાદો!
-રી ધન્યવાદ; તારીફ [મૌખિક
શાખિક વિં [સં.] શખ્દનું કે તેને લગતું (૨)
શામક વિં [સં.] શમાવે એવું; શાન્તિકારક
શામળ (-ળિયો) પું [સં. શ્યામલ] શાકુળ.
-ણું વિં કાણું. -ળો પું શ્રીકૃષ્ણ
શામિયાનો પું [કા.] નુઓ શમિયાનો
શામિલ વિં [અ.] સામેક; ભળેકું; ભેડાયેકું
શાયર પું [અ. શાર] કવિ; વિદ્વાન. -રી
સ્ત્રીં શાયરપણું (૨) કાવ્યકળા; કવિતા
-શાયી વિં [સં.] (સમાસને અને) 'સૂતાર'
પોદનાર' એવા અર્થમાં (ચેપરાયી)
શાર (શા) પું કાણું; છિદ. ૦ડી રતોં ચાર
પાડવાનું આગીદાર એવનર. ૦ડો પું મોટી
શારી (૨) દુરામાં વધારે પાણી લાવવા
શાર પાડવો તે કે નળ જમીનમાં કોતારી
કવો ખતાવવો તે; 'જારિંગ'
શારદા સ્ત્રીં [સં.] સરસ્વતી. ૦પીઠ સ્ત્રીં

વિદ્યાપીઠ (૨) શંકરાચાર્યની પશ્ચિમ ભારતની ગાદી કે મઠ (દ્વારકાનો)
 શારવું (શા') સંક્રિં શાર પાડવો (૨)
 મહેણાથી બાળવું [લા.]
 શારંગ નં [સં. શારંગ] જુઓ સારંગ.
 ંધર, ંપાણિ પું વિષ્ણુ
 શારીરિક વિં [સં.] શરીર સંબંધી
 શાર્દૂલ પું [સં.] વાઘ. ંવિકીડિત પું [સં.]
 એક છંદ
 શાલ પું [સં.] સાગનું ઝાડ
 શાલ સ્ત્રીં [ફા.] ભરેલી કિનારનું ઓઢવાનું
 ઊતનું એક કીમતી વસ્ત્ર. ંદુશાલા
 પું ંબંવં માનાર્યે અપાતાં શેલાપાદ્યડી
 વગેરે [નિશાળ
 શાલા સ્ત્રીં [સં.] મકાન; ધર (૨) પાઠશાળા;
 શાલિ સ્ત્રીં [સં.] ડાંગર; શાળ
 શાલિઆમ પું [સં.] વિષ્ણુના પ્રતીક તરીકે
 પૂજતો કાળો લીસો ગોળ પથ્થર
 શાલિની પું [સં.] એક છંદ (૨) વિં સ્ત્રીં
 'શાલી'નું સ્ત્રીં ૩૫
 શાલિવાહન પું [સં.] શક જાતિનો એક
 પ્રસિદ્ધ રાજા, જેનાથી શકસંવત ગણાય છે
 શાલિહોત્ર પું [સં.] ઘોડો (૨) ઘોડા વગેરે
 જનવરોનું વૈદું. -ત્રી પું અશ્વવૈદ્ય;
 જનવરોનો વૈદ્ય; સાલોત્રી
 -શાલી [સં.] વિં નામને અંતે લાગતાં,
 'વાળું' અર્થ બતાવે છે (પ્રભાવશાલી)
 શાલોપયોગી વિં [સં.] વિદ્યાર્થીઓને
 ઉપયોગી.
 શાલસલિ પું; નં [સં.] એક ઝાડ; શીમળો
 શાવ (ંકં) પું; નં [સં.] બાળ; અચ્યુ
 શાશ્વત વિં [સં.] નિત્ય. ંતા સ્ત્રીં
 શાસક પું [સં.] શિક્ષા કરનાર (૨) રાજા;
 હાકેમ
 શાસન નં [સં.] શિક્ષા (૨) અમલ; રાજ્ય
 (૩) આજ્ઞા (૪) ઉપદેશ. ંત્ર નં
 રાજ્યતંત્ર. ંપદ્ધતિ સ્ત્રીં રાજ્ય ચલાવ-
 વાની પદ્ધતિ
 શાસ્ત્ર નં [સં.] ધર્મગ્રંથ (૨) કોઈ પણ

વિષયનું તાત્ત્વિક તેમ જ વ્યવસ્થિત જ્ઞાન.
 ંકાર પું [સં.] શાસ્ત્ર રચનાર. ંજ વિં
 (૨) પું શાસ્ત્ર જાણનાર. -સ્ત્રી પું [સં.]
 શાસ્ત્રવિષયક ચર્ચા (૨) શાસ્ત્રના અર્થની
 ચર્ચા. -સ્ત્રી પું [સં.] શાસ્ત્ર જાણનાર
 (૨) એક બ્રાહ્મણ અટક. -સ્ત્રીય વિં
 [સં.] શાસ્ત્ર સંબંધી; શાસ્ત્રનું (૨) શાસ્ત્રશુદ્ધ.
 -સ્ત્રીયતા સ્ત્રીં શાસ્ત્રશુદ્ધ હોવું તે.
 -સ્ત્રોક્ત વિં [સં.] શાસ્ત્રમાં કહેલું
 શાહ પું [ફા.] મુસલમાન રાજા; બાદશાહ
 (૨) શરાફ (૩) પ્રમાણિક-વટવાળો પુરુષ
 (૪) (કટાક્ષમાં) ચોર (૫) વાણિયાઓમાં
 એક અટક. ંજાદી સ્ત્રીં બાદશાહની પુત્રી.
 ંજાદો પું બાદશાહનો પુત્ર. ંજેગ વિં,
 ંજેગી વિં સ્ત્રીં પ્રમાણિક (૨) સ્વી-
 કારવા ભેગ; કાચદેસર; લાવનારને નાણાં
 આપવાં પડે તેવી (હૂડી)
 શાહમુગ નં આક્રિંકાનું એક મોટું પક્ષી
 શાહી વિં [ફા.] શાહ સંબંધી (૨) સામ્રા-
 જ્યનું, -ને લગતું
 શાહી સ્ત્રીં [ફા. સિયાહી] લખવામાં વપરાતો
 પ્રવાહી રંગીન પદાર્થ; સાહી. ંચૂસ પું;
 નં સાહીને ચૂસી લે તેવો એક જાતનો
 કાગળ
 શાહુકાર પું [સં. તાહુ (પ્રા. તાહુ) + કાર]
 શરાફ; નાણાવટી (૨) વટવાળો; પ્રમાણિક
 (૩) (કટાક્ષમાં) ચોર; હુચ્યો. -રી સ્ત્રીં
 શાહુકારપણું; પ્રમાણિકતા
 શાહુડી સ્ત્રીં [સં. શલ્યકી] જમીનમાં ખોડ
 કરીને રહેતું એક અણીદાર પીછાંવાળું
 પ્રાણી; સાહુડી
 શાહેદ પું [અ. શહિદ] સાક્ષી પૂરનાર.
 -દી સ્ત્રીં સાક્ષી; પુરાવો (૨) પું જુઓ
 શાહેદ; સાક્ષી
 શાળ સ્ત્રીં [સં. શાલિ] ડાંગર
 શાળા સ્ત્રીં જુઓ શાલા
 -શાળી વિં જુઓ -શાલી
 શાળી સ્ત્રીં [જુઓ શાલિ] ડાંગર
 શાળોપયોગી વિં જુઓ શાલોપયોગી

शॉकर(-री) वि०[सं.] शॉकर स'अधी(२)
 शॉकराथ'नुं
 शांति वि०[सं.] शांतियुक्त. -ति श्रो०[सं.]
 वेग, श्लोम के डियानो अभाव (२) ह्येश-
 कंकास के युक्तनो अभाव (३) नीरवता
 (४) मानसिक के शारीरिक उपद्रव के
 विचारनुं मरी जतुं ते (५) धीरज;
 प्रामोदा (६) विद्याम; निवृत्ति. -तिपाठ
 पुं० शांति थाय ओ भाटे यतो भ'त्रनो
 पाठ. -तिमय वि० शांतिथी लरैहुं
 शॉर्ग पुं०; न० [सं.] धनुष्य (२) विषयुं
 धनुष्य. ०धर. ०पाण्डु पुं० [सं.] विषयुं
 शिंकरावतुं स०किं 'शिंकारुं'नुं प्रेरक
 शिंकरावतुं अ०किं 'शिंकारुं'नुं कर्मणि
 शिंकर श्रो० [व. शकल] सुभाकृति; यहेदे
 शिंकर श्रो०[का.] पराजय; हार
 शिंकरध श्रो०मेव कापनारी ओक वनरपति;
 विंकाभाई
 शिंकार्यत श्रो०[व.] इरियाह; भूख काटवी ते
 शिंकार पुं० [का.] गम्भत, जोराक के
 कसरत भाटे पशुप'णीने भारवांते; भृगया
 (२) ओ रीने भाड़ेहुं के भारवा योज्य
 प्राणी(३)भोग; लक्षणा. [प्रायः]
 शिंकारवुं स०किं स्त्रीकारवुं (ह्नीं भाटे
 शिंकारी(-रु) वि० [का.] शिंकार स'अधी
 (२) शिंकार करनारुं (३) पुं० शिंकार
 करनार; पारधी
 शिंकार(-री) श्रो० [इ. सांकोत्तरा=श्री]
 शिंकारा लेनी भूतरी. -रुं न० वज्रगेहुं
 ह्ने नहि तेहुं भूत
 शिंकर श्रो० लुग्यो शिंकर
 शिंके अ० शिंके; सुंधा; सहित
 शिंकर पुं० [सं.] शिक्षण आपनार
 शिक्षण न० [सं.] ईशवली (२) बोध;
 उपदेश. ०पद्धति श्रो०शिक्षण आपनानी
 पद्धति. ०शान्ते न० शिक्षणनुं शास्त्र
 शिक्षा श्रो० [सं.] ज्ञान; बोध; शिक्षाण
 (२) सज (३) ओक वेदांग; इन्ध्यारशास्त्र.
 ०पत्री श्रो०शिक्षा -बोध आपतुं लप्ताण

के अर्थ(२)स्वामीनारायण स'प्रदायनो ओक
 मुख्य बोधार्थ. -क्षिका श्रो० [सं.] श्री
 शिक्षक. -क्षित वि० [सं.] शिक्षण पामेहुं
 शिष्यर न०[सं.] पर्वतनी टोय(२) मयाणुं;
 टोय. -रिणी पुं० [सं.] ओक छंद
 शिष्यवली श्रो०भ'मेरुनी; छानी शिक्षाभाण
 शिष्यवारुं अ०किं लुग्यो शिष्यवतुं (२)
 लमेरुतुं; इरैरुतुं [वा.]
 शिष्यउ पुं० [इ. छिंदल] हरी भांरनी
 भनावाली ओक भीडी वानी
 शिष्यडी पुं०[सं.] मेर(२)दृष राननो पुत्र
 शिष्याश्रो०[सं.] मोरली (२) छागुं (३) नेत
 शिष्याडि वि० शिष्यतुं (२) भिनभनुमवी
 शिष्याभाण श्रो० [सर० प्रा. शिक्षावण
 (सं. शिक्षण)] बोध; शिक्षा; सहाद
 शिगराम न० शिगराम; ओक वादन
 शिथिल वि० [सं.] नरम; हीनुं पडी गयेहुं
 (२) निर्णय (३) याड़ेहुं. ०ता श्रो०.
 शिंकरस श्रो० लुग्यो शिक्षरस
 शिषि पुं० [सं.] दोहाने भाटे जाऊने
 शरीर आपनार पुराणप्रसिद्ध राज
 शिषिका श्रो० [सं.] पालपी
 शिषिर पुं० [सं.] तणू (२) छावणी
 शिषण न० [लुग्यो शिष] स्त्रीत्व; श्रीनुं
 पावित्र्य [स'प्रदायनुं]
 शिष्या वि० [व.] ओ नामना मुसलमानी
 शिष्याविष्या वि० गसरयेहुं; भावरुं (२)
 भाहुं पडी गयेहुं
 शिष्याण पुं०; श्रो०, ०नुं, -णियुं न० [सं.]
 दुनाल; प्रा. लिनाल] ह्तराना वग'नुं ओक
 प्राणी
 शिष्याणुं वि० शिष्याणामां यतुं
 शिष्याणो पुं० [सं. शीतकाल; इ. लिमहि]
 (सातिं ह्नीं भाय भदिना सुधीनी)
 यदनी कतु
 शिर न० [सं.; सर० का. सर] माधुं (२)
 टोय; मयाणुं (३) दरकरनी आगदी
 हार. ०छत्र वि० [सं.] मायान छत्रप;
 पादक; वडील. ०रैरु पुं० [सं.] माधुं
 कापी नाणहुं ते. ०छत्र वि० शिरच्छत्र

शिरज्जेरी श्री० [फा. सर + जोर उपरथी]
जेरावरी; जयरहस्ती

शिरताज पुं० [फा. सर + ताज] माथानो
मुगट (२) वडील; छपरी [ला.]

शिरपेय पुं० [सर० प्रा. सरपेच] पाधडी
के फेँटा परनुं छोगुं; कलगी; तोरो

शिरभोर पुं० [शिर + प्रा. मज्ज (सं. मुकुट)]
माथानो मुगट (२) सर्वश्रेष्ठ ते [ला.]

शिरस्ता अ० [सं.] शिर वडे. वध वि०
[सं.] माथुं नभाववा जेनुं; मान्य

शिरस्तेहार पुं० [शिरस्ते + हार] अमल-
हारनो मुख्य कारकुन. -री श्री० शिरस्ते-
हारनुं काम के पद

शिरस्ते. पुं० [फा. सरिस्तह] प्रथा; रिवाज

शिरा श्री० [सं.] रक्तवाहिनी; नस

शिरार्थ (रा') श्री० [म. सुराही] जलामोनुं
पाणीनुं ऐक वासण

शिरामण्ड (रा') न०, -ण्डा श्री० नास्ते

शिरावपुं (रा') स० किं० नास्ते करवे

शिरिष न० [सं.] ऐक अड (२) तेनुं दूध

शिरार्थ (रा') श्री० लुआ शिरार्थ

शिरार्थार्थ वि० [सं.] माथे यडाववा-स्वीका-
रवा योग्य

शिराभिन्दु न० [सं.] जंथामां जंथुं भिन्दु

के स्थान; टाय (२) 'वटो'कस' [ग.]

शिरालाग पुं० [सं.] टायनो के माथानो लाग

शिरामण्डि पुं० [सं.] यूडामण्डि (२) मुख्य;
श्रेष्ठ; नायक [ला.] [रवा लायक

शिरामान्य वि० [सं.] माथे यडाववा-स्वीका-

शिला श्री० [सं.] पथरनी छाट. ०छाप

श्री० शिला उपर कोतरीने करेहुं छापकाम.

०नित न० [सं.] दुंगरनो रस मनाती ऐक

पौष्टिक औषधि. ०शेपण्ड न० [+आरोपण]

मकान पांघवामां प्रथम तेनो पाथानो

पथर भूकवा ते-तेनो विधि. ०लेण

पुं० पथर उपर कोतरलो लेण

शिलिङ्ग पुं० [इं.] ऐक अत्रेण सिक्को

(भारेक आना जेठलो)

शिलीध्र न० [सं.] टाप; कृतारनो कान

शिल्प न० [सं.] कारीगरी; कला (२) पांघ-
कामनी कला. ०करी पुं० [सं.] कारीगर (२)

पांघकाममां प्रवीण भाणस. ०शास्त्र न०
[सं.] शिल्पनुं शास्त्र. -दपी वि० शिल्पने

लगतुं (२) पुं० शिल्पशास्त्री (३) कारीगर

शिव वि० [सं.] शुभ; कल्याणकारी (२) पुं०
शंकर; महादेव (३) न० कल्याण. ०छ

पुं० (मानार्थ) शिव; महादेव. ० निर्मादय

न० शिवने अपर्ण थयेहुं ते (२) तेनी
पेठे उपयोगमां न देवा जेनुं ते. ० भाग

पुं० शैव संप्रदाय. ० रात (-त्रि, -त्री)
श्री० [सं. शिवरात्रि] माघ वदि १४नी रात.

० लिङ्ग न० [सं.] शिवनुं लिङ्गस्वरूपी
प्रतीक. -वालय न० [सं.] शिवनुं मंदिर

शिशिर श्री० [सं.] माघ ने द्वागण मासनी
ठंडी ऋतु

शिशु पुं०; न० [सं.] आणक; अश्वुं

शिशुपाल [सं.], -ण पुं० येदि देशनो प्रसिद्ध
राज जेनो श्रीकृष्णे वध कर्यो हुतो

शिशूडी श्री० [रव०] नानो शिशुडो. -डे
पुं० पीसवा; सिसोटी

शिश्र न० [सं.] पुरुषनी शुद्धेन्द्रिय

शिश्र वि० [सं.] विद्वान; सुशिक्षित (२)
संभावित. ०ता श्री०, -टायार पुं० [सं.]

शिष्टोमां आलतो आवेलो व्यवहार;
शिष्टोना आचार (२) सत्य रीतभात

(३) आदरसत्कार (४) सत्यता हेभाडवा
भातर करवानो आचार

शिष्य पुं० [सं.] येलो; विद्यार्थी. ० वृत्ति
श्री० शिष्यने तेना अर्थ पेठे भगती

(नाणांनी) महद. -ष्या श्री० श्री शिष्य

शिरत श्री० [फा. शस्त = नेम] नियमअद्ध
वर्तन; 'इसिप्थीन'. ० पादन न० शिरत

पाणवी-शिरतमां रडेहुं ते. ० अद्ध वि०
शिरतवाणुं; शिरतपूर्वक

शिङ्ग श्री० [दि. सिंग] कठोणनी के तेना
जेवी जीवाणी पापडी

शिङ्ग न० [प्रा. सिंग (सं. शृंग)] लुआ शिङ्गडुं.
० डाटवुं स० किं० शिङ्गडा वडे उपराछपरी

મારવું. ઓડી સ્ત્રીં નાનું શિંગડું (૨)
 બંદૂકનો દારૂ ભરવાની શિંગડાવાટની
 નળી. ઓડું નં પશુના માથા ઉપરનો
 અવયવ (૨) એવા આકારનું એક વાધ;
 રણશિંગડું. —ગાળ(—છું) વિં શિંગડાં-
 વાળું. —ગી વિં શિંગડાંવાળું (૨) સ્ત્રીં
 રણશિંગડું
 શિંગોડી સ્ત્રીં [સં. શંગાટક=શિંગોડું]
 જેને શિંગોડાં થાય છે તે વેલો. —ડું નં
 પાણીમાં થતી એક વેલનું ક્ષણ (૨) એના
 આકારનું એક દારૂખાનું
 શીંકર પું; નં [સં.] સીંકર; પાણીની છાંટ;
 ફરફર [ભળી
 શીંકલી, શીંકી સ્ત્રીં બળદને મોઢે બંધાતી
 શીંકું નં [સં. શિલ્પ; પ્રા. શિલ્પ] (ખાધ
 મૂકવાનો) અધ્ધર લટકાવાય એવા એળી
 જેવો ધાટ; શીંકું
 શીંકે અં [નુઓ સિકે] મુઝ્યાં
 શીખ સ્ત્રીં [સં. શિક્ષા] શિખામણ (૨)
 વિદાયગીરી કે તે વેળા અપાતી ભેટ
 શીખ સ્ત્રીં [પ્રા. સાંભ] આગીદાર પોલો
 લોટાનો મળિયો (થેલામાંથી અનાજ
 કાઢવા માટેનો)
 શીખ પું [સં. શિખ] ગુરુનાનકના સંપ્રદાયનો
 અનુયાયી
 શીખવવું સંકિં [પ્રા. સિલ્લવ (સં. શિલ્પ)]
 ભળાવવું (૨) ભભેરવું, ઉશ્કેરવું [લા.]
 શીખવું સંકિં [સં. શિલ્પ] ભણવું; જ્ઞાન
 મેળવવું
 શીખે અં [નુઓ શીકે] મુઝ્યાં
 શીઘ્ર વિં [સં.] સ્તવર (૨) અં બલદી.
 ઠંકવિ પું શીઘ્ર કવિતા બનાવે તેવો કવિ.
 ઠંકવિતા સ્ત્રીં, ઠંકવ્ય નં કશી પણ
 પૂર્વતંધારી વિના તરતજ બનાવેલી
 કવિતા. ઠંકા સ્ત્રીં ઝટપ; ઉતાવળ
 શીડવું સંકિં સીડવું; (કાણું, ફાટ વગેરે)
 પૂરવું; પૂરીને બંધ કરવું (૨) ખીડવું
 (૩) (દેવું) વાળવું
 શીત વિં [સં.] ઠાઠું; ઠંડું (૨) નં શરીર

ઠંડું પડી જવું તે. ઠંકટિખંધ પું (ખેડ)
 ઝૂંચ આસપાસનો શીતળ કટિખંધ પ્રદેશ
 શીતલ વિં [સં.] ઠંડું. ઠંકા સ્ત્રીં
 શીતલા સ્ત્રીં [સં.] બળિયા (૨) શીતલા મા.
 ઠંકા સ્ત્રીં બળિયાના રોગની દેવી
 શીતળ, ઠંકા નુઓ 'શીતલ' માં
 શીતળા (ઠંકા) નુઓ 'શીતલા' માં.
 ઠંકાતમ સ્ત્રીં આવણ સુદ કે વદ સાતમ
 શીતાંશુ પું [સં.] ચંદ્ર [એવું; મધ્યમ
 શીતાંશુ વિં [સં.] અતિ ગરમ કે ઠંડું નદિ
 શીત (ઠંકે) અં શા માટે ? શું કામ ?
 શીટી પું [પ્રા.] સીટી; ઉખરી
 શીધું નં રસોઈની કાચી સામગ્રી; સીધું
 શીમળ (—ગો) પું [સં. ગાલ્લિક] એક જાડ
 શીરીન વિં [પ્રા.] મીઠું; મધુર
 શીરું નં શીરા જેવો રંગડો; ખીરું
 શીરા (શી) પું [પ્રા.] એક મીઠી વાની (૨)
 નુઓ શીરું
 શીર્ષ વિં [સં.] ત્રીકૂટી ગયેલું (૨) ઢાં
 (૩) ચીમળાઈ કે સુકાઈ ગયેલું
 શીર્ષ નં [સં.] શીરા; માથું. ઠંક [સં.] માથું
 (૨) જોપરી (૩) માથાનો ટોપ (૪) મથાળું
 (કપાણનું) (૫) વિં (અંતે સમાસમાં)
 'મથાળાવાળું' એ અર્થ માં. —પાંસન નં
 [+ આનન] માથા ઉપર હાથા રહેવાનું
 એક યોગાસન
 શીલ નં [સં.] સ્વભાવ (૨) વર્તણૂક (૩)
 આચિત્ય (૪) શિયળ (૫) વિં (સમાસને
 અંતે) '—ના સ્વભાવવાળું; —ની ટેવવાળું'
 એવા અર્થ માં દહાં 'જ્ઞાનશીલ'. વપત
 (—વું), વ્વાન [સં.] વિં શીલવાળું
 શીશ નં [પ્રા. સંસ (સં. શીશ)] માથું.
 ઠંકૂડ નં માથામાં પડેરવાનું એક ધરેલું
 શીશમ નં સીસમ
 શીશમહેલ પું [પ્રા. શીશમ + મહેલ] દીવાલો
 પર કાચજરૂયા હોય એવી જોરશીકે મકાન
 શીરી સ્ત્રીં કાચનું (દવા ઠંક ભરવા વપરાતું)
 એક પાત્ર; આટલી. [વ્યુ. ધાટરી = વાટકાપ
 કરવા કલોરોદોર્મની દવા સૂંધાદી મૂળ]

આણવી]. -શો પું (ફા. શીશહ) મોટી
શીશી. [શીશામાં ઉતારવું = ઉતરીને
કાખમાં લેવું - વશ કરવું]

શીળ, વ્યતું, વ્યાન ન્યુઓ 'શીલ'માં
 શીળવા પું, શીળશ નં ન્યુઓ શીળા
 શીળી સ્ત્રીં [પ્રા. સીઅલિયા (સં. શીતલિકા)]
 ઓચિંતાંઢીમણંથઈઆવવાનોએકરોગ.
 ંસાતમ સ્ત્રીં ન્યુઓ શીતલાસાતમ
 શીળું વિં [પ્રા. સીઅલ (સં. શીતલ)] ઠંડું.
 -જો પું છાંયે

શીંકલી સ્ત્રીઓ શીકલી
શીંકી સ્ત્રીઓ પરિચાપતરાળાંની બાંધેલી
ચોક્કી (૨) શીંકલી

શી'કું નં જુઓ શીકું [જુઓ 'શિંગ'માં
શીંગ, ઠકી, ઠકું, -ગાળી, -ગાળું, -ગી
શીંગોડી, -કું જુઓ 'શિંગોડી'માં

शुक् पुं० [सं] पोषट् (२) शुक्देव. जेव
पुं०[सं.]व्यासना पुत्र-सागवतना इयाकार
शुक्ल न० लुब्धो शङ्कन (२) सारा-शुल
शङ्कन. -नित्याण वि० शङ्कनवाण्

શુકર પું [મ. શુક્ર] આભાર; ઉપકાર (૨)
સુભાગ્ય (૩) કૃતેહ. -રાના પુંખંબ
ઉપકાર માનવો તે (૨) જેજેકાર
(૩) કૃતેહ [ભરાતું ખજર-ગુનરી

શુક્રવાર પું.નુ.એ શુક્રવાર. -રી શુક્રવારે
શુદ્ધિ સ્ત્રી. [તં.] ધીપ (૩) નં વીર્ય
શુકં પું. [તં.] એ નામનો ગ્રહ (૨) શુક્રવાર
શુકં પું. [મ.] નુ.એ શુકર. ંગુનરી સ્ત્રી.
[ફા.] આભાર માનવો તે

शुक्रवार पुं० अक्षय्याष्टम्यानां अक्षय्यदिवस (२)
 लक्ष्मीवार, दं० ग; राम. - री. श्री० शुक्रवारी
 शुक्राचार्य पुं० दैत्यानां गुरु (२) क्षत्रो
 माणस [क्ष.]

शुक्राना पुं० भव० [फा.] नृत्यो शुक्राना
 शुक्रं वि० [सं.] सङ्घः; घण्टा (२) पुं०
 आह्वानोना पुरोहित (३) अथ आह्वान
 अटक. ० पक्ष पुं०; न० सुद पक्ष; अन्ववाणि
 शुचि वि० [सं.] शुद्ध; पवित्र (२) स्त्री०
 शुद्धता; श्रुतिता. ता स्त्री०, त्व न०

शुद्ध वि० [तं.] योऽभ्युः; स्वच्छ (२) पवित्र
(३) दोषरहित (४) भेजसेज विनानुं (५)
स्त्री० शुद्धिः; सूध; सान; भणर [प.].
-द्धिद्वैत न० [+ औद्वैत] श्री वल्लभायार्थे
स्थापेक्षो मत

શુદ્ધિ સ્ત્રી[સં.]પવિત્રતા; શુદ્ધતા; સ્વચ્છતા
(૨) પ્રાયશ્ચિત્ત કરી પવિત્ર થવું તે (૩)
ધર્માંતર કરેલાને ધાર્મિક ક્રિયા કરી
મૂળ ધર્મમાં પાછું આણવું કે તેણે આવવું
તે (૪) જ્ઞાન; નવૃત્તિ. ૦પત્ર(૦૬) નં
છાપની ભૂલોના સુધારાની યાદી

શુની સ્ત્રીં [સં.] કૃતરી
શુભ વિં[સં.] મંગળપ્રદઃ કલ્યાણકારી(૨)
નં ભલું; કલ્યાણ. ંચિંતક વિં શુભે-
ચક. ંમસ્તુ શંપ્રં [સં.] 'ભલું થાઓ'
એવું આશીર્વાચન. -ભેચક વિં [+સં.
ચ્છક] શુભ ઇચ્છનારું; હિતેચ્છ. -ભેચા
[+ચ્છા]શુભ થાઓ એવી ઇચ્છા. -ભાપ-
માલાયક વિં [+ઉપમા + લાયક] શુભ
ઉપમાઓને લાયક(પત્રલેખનમાં વિશેષણ)

शुभ्र वि०[सं.] उग्नवण (२) सङ्केद
शुभार पुं०[फा.] शुभार; आशरे; अडसङ्के
(२) हिस्साण; गणतरी. —रे अ० आशरे;
अंदाजथी; अडसङ्के

શુદ્ધિ નં [સં.] દાયજો; સ્ત્રીધન (૨) કન્યાની
કિંમત તરીકે વર પાસેથી લેવાતું ધન
(૩) મૂલ્ય; કિંમત (૪) ભાડું (૫)
જકાત; દાણ

શુશ્રૂષા સ્ત્રીં [તં.] સેવાયાકરી [સ્ત્રીં
શુઙ્ક વિં[તં.]સૂચક; રસ વગરનું; ક્ષુધાં. ન્તા
શુ સં વસ્તુવાચક પ્રસાર્થ સર્વનામ
(શું કહો છો ?)(૨)ખેપરવાઈ કે તુચ્છકાર
ખતાવવા પ્રસાર્થમાં વપરાય છે (તારાથી
શું થાય તેમ છે ?) (૩) વિં કયું, કઈ
જાતનું એ અર્થમાં સંવાલ પૂછતાં વપરાય
છે (તે શો પદાર્થ છે ?) (૪) આશ્ચર્ય-
સૂચક (શો રોક !) (૫) પ્રસાર્થસૂચક
(‘શો વિચાર છે ?’)(૬)કેટલાક પ્રયોગોમાં
‘ક’ઈ’ ‘શુંય’ જેવો અર્થ થાય છે (શુંતું

શું થઈ ગયું) (૭) બને અથવા બધા
સરખા એવો ભાવ બતાવવા બે શું
વપરાય છે. (શું મોટા, શું નાના) (૮) અં
પ્રશ્નવાચક (તમે આવવાના છો શું ?)
શું [પ્રા. સિંહ (સં. સમ)] સરખું જેવું (નામને
છેડે) જેમ કે, 'તોબરાશું મોં'
શું અં [અપં સંદુ (સં. સહ)] સાથે; સહિત.
'સમનામશું તાળી લાગી' [પ.]
શુંડ પું, -ડા સ્ત્રીં [સં.] હાથીનો લાંબો
નાક જેવો અવયવ; સૂંઢ
શુંથ વિં શું; કંઈ (અનિશ્ચિતાર્થ) કે. ઉદા.
'શું કંઈ હશે ને શું સમજ્યો')
શૂંકર પું [સં.] મૂંડ; સૂંકર. -રી સ્ત્રીં મૂંડાણ
શૂંઢ મૂંઢ વિં ગજરાયથી શનમૂત જેવું
શૂંદ્ર પું [સં.] ચોથી વર્ણનો માણસ
શૂંધ સ્ત્રીં શુદ્ધિ; ભાન; નજરિત. બધૂધ સ્ત્રીં
સૂધબધ; ભાન; સંજ્ઞા (૨) અક્ષલ; સમજ
શૂન સ્ત્રીં [ન્યુઓ શન્ય] મીંડું. ઠંકાર પું
ઠાજડપણું; નીરવતા (૨) (ચિત્તની) શન્ય
રિયતિ. ઠમૂત વિં સાવ મૂંડ જેવું;
સૂનમૂત
શૂન્ય વિં [સં.] ખાલી (૨) અસત (૩) ભાન
કે સંજ્ઞા વિનાનું (૪) (સમાસને છેડે)
રહિત; વિનાનું. ઉદા. જ્ઞાનશન્ય (૫) નં
મીંડું (૬) અભાવ. ઠમનરૂંક વિં [સં.]
શન્ય મનવાળું
શૂર વિં [સં.] બહાદુર; પરાક્રમી (૨) પું
શૂરવીર (૩) નં શૌર્ય; જુરસો. ઠનીર
વિં (૨) પું બહાદુર; હિંમતવાન.
-રાતન નં શૌર્ય. -રું વિં શૂરવાળું;
શૂરવીર
શૂર્પ નં [સં.] સૂપડું. ઠણુખા સ્ત્રીં [સં.]
રાવણની બહેન
શૂલ નં [સં.] લાલા જેવું એક પ્રાચીન અસ્ત્ર
(૨) શૂળી (૩) ત્રિશૂલ (૪) કાંટો (૫) શૂળ
ભોંકાયા જેવું દરદ. ઠપાણિ પું [સં.] શંકર
શૂળ નં ન્યુઓ શૂલ (૨) સ્ત્રીં (સીધો, લાંબો)
કાંટો
શૂળી સ્ત્રીં [સં. શૂલ્કા] જમીનમાં રોપેલો
વિ-૪૧

અણીવાળો મોટો નડો સળિયો, લેના પર
પરોવી મોતની શિક્ષા કરવામાં આવે છે
તે કે તેની શિક્ષા
શૂગાલ નં [સં.] શિયાળ
શૂંખલા સ્ત્રીં [સં.] સાંકળ (૨) બેડા. ઠખદ્
વિં શૂંખલાથી બંધાયેલું (૨) ક્રમબદ્ધ
શૂંગ નં [સં.] શિખર; ટોચ (૨) શિંગડું
શૂંગાર પું [સં.] વિલાસ; રતિ (૨) તે માટેની
સ્ત્રીપુરુષની એકબીજા પ્રત્યેની રૂપદા (૩)
શૂંગાર રસ (૪) શણગાર. -રી વિં [સં.]
શૂંગાર સંબંધી (૨) કામી
શૂંગી વિં [સં.] શિંગડાવાળું (૨) શિખર-
વાળું (પર્વત)
શેક પું શેકવું તે
શેકવું સં કિં દેવતા ઉપર નાખી ચડાવવું
કે ખડું કરવું (૨) ગરમ લગ્ન કે પાણી
વગેરે દ્વારા ગરમી આપવી (શરીરના કોઈ
ભાગને) (૩) બાળવું; કુખી કરવું [લા.]
શેખ પું [અ.] આરમોની ટોળીનો ઉપરી
(૨) મુસલમાનોની એક નતને આદમી
(૩) એક મુસલમાન અટક. ઠચદલી
પું ઉવાઈ કિલ્લા બાંધનાર (૨) આગસુ
અને તરંગી આદમી
શેખર પું [સં.] મુગટ; કિરીટ (૨) માથા પર
પહેરવાની માળા (૩) શિખર (૪) (નામને
અંતે) 'માં શ્રેષ્ઠ' (મુનિશેખર)
શેખસદલી પું ન્યુઓ શેખસદલી
શેખાઈ સ્ત્રીં પતરાણ; બડાઈ
શેખી સ્ત્રીં [ફા.] ન્યુઓ શેખાઈ. ઠખેર
વિં બડાઈ હાંકનાર
શેઠ પું [પ્રા. સેટ્ટિ (સં. શ્રેટિન્)] મોટો
આબરુદાર વેપારી; શાહુકાર (૨) વાણિયો
(૩) ધણી; માલિક (નાકરનો) (૪) વેપારી
વગેરેને સંબોધતાં વપરાતો શબ્દ (૫)
એક અટક. -કાઈ સ્ત્રીં શેઠપણું. -કાણી
સ્ત્રીં શેઠ કે શેઠની સ્ત્રી. -દિયો પું
શાહુકાર (૨) માથે ગોરો એવો બળદ
શેઠ (સી) સ્ત્રીં [પ્રા. સેટ્ટિ, -ટી (સં. શ્રેટી)]
ધારા; ધાર (૨) એના જેવો અણીદાર

ભાગ; શગ [લા.]. ંકહું વિં તરતનું જ
દોહેલું (દૂધ)

શેડા પું બં વં લીંટના લખકા

શેડો પું [ન્યુઓ છોડો] ખેતરની ચોમેર
ખેડયા વિનાની છોડાતી પટ્ટી, ન્યાં ચાર
ભગે છે

શેતરંજ પું [અ. શતરંજ] રમત; ચતુરંગ

શેતરંજ પું [ફા. શતરંજી] એક ભતનું
રંગીન ભાતીગળ પાથરણું

શેતાન પું ન્યુઓ શયતાન. -નિયત સ્ત્રીં
શેતાનપણું. -ની વિં તોફાની (ર) સ્ત્રીં
શેતાનિયત

શેતૂર નં [ફા. શહૂત] એક ઝાડ (જેનાં
પાંદડાં પર રેશમના કીડા બીછરે છે) (ર)
તેનું કળ [ચાણીસમે ભાગ

શેર પું [દિ. સેર] એક તોલ - મણનો

શેર પું [તા.] વાધ; સિંહ (ર) ચિત્તો

શેર (શે) સ્ત્રીં [અ. શિશર] કવિતા; કવિતાની
કડી (ફારસી, ઉર્દૂ વગેરે)

શેર પું [હિ.] ધંધા માટેની પંત્યાળી મૂડી કે

ભાગીદારીનો નિયત ભાગ (ર) તેનું ખત

શેરડી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ - જેના સાંઠામાંથી

ગાળ ને ખાંડ બને છે; શેલડી (ર) નાનો

સાંકડો શેરડો-રસ્તો

શેરડો પું પગવાટ (ર) લોહી તરી આવવાથી

માં પર પડતો લિસોટો (૩) સુકાઈ ગયેલા

આંસુના રેલાના ડાધ (૪) ધ્રાસકો (૫)

ઠંડું પાણી પીતાં અંદર પેટ સુધી થતી

ઠંડકની લિસોટા જેવી અસર

શેરફલાલ (શે) પું શેરનો (તેલેવા-વેચવા

માટે) દલાલ [બનર

શેરખનર (શે) નં શેરની લેવડદેવડનું

શેરવાણી (-ની) સ્ત્રીં [હિ.] એક પ્રકારનો

લાંબો (ઉત્તર હિંદુસ્તાની) કોટ

શેરવું અં કિં ન્યુઓ છરવું

શેરામણ નં ન્યુઓ છરામણ

શેરિયું નં શેર વજનનું માપ. -ચો પું

શેર વજનનું કાટણું [પોળ

શેરી સ્ત્રીં [દિ. સેરી] સાંકડી ગલી (ર) ફળિયું;

શેરો (શેરો) પું અરજ વગેરે પર અધિ-
કારીએ દંકમાં કરેલું ટિપ્પણ

શેલડી સ્ત્રીં ન્યુઓ શેરડી

શેલું નં કસળી ઉપરણો-ખેસ (ર) (અમુક

કામની) વિધવાએ પહેરવાનો ખાસ એક

સાદ્યો (૩) સ્ત્રીઓનું કસળી પાલવવાળું

એક કીમતી વસ્ત્ર

શેલો પું [દિ. સેલી = દોરડું ઉપરથી] દોહતી

વખતે ગાયને પગે બાંધવાનું દોરડું

શેવ સ્ત્રીં સેવ; ચણાના લોટની લાંબી

સળી જેવી એક તળેલી વાની (ર) ધડની

કરાતી એ જ આકારની એક વાની

શેવાલ સ્ત્રીં [સં.] લીલ; સેવાળ

શેવાલ (-ળ) સ્ત્રીં [સં. સ્વેદ] બાફ; વરાળ

શેવાળ સ્ત્રીં લીલ; સેવાળ

શેષ વિં [સં.] બાકી રહેલું (ર) પું શેષનાળ

(૩) શેષ ભાગ (૪) સ્ત્રીં પ્રસાદ (૫)

ભાગાકારમાં વધતી રકમ [ગ.]. ંશાયી

પું [સં.] વિષ્ણુ

શેહ (શે) સ્ત્રીં [ફા. શહ] હરાવવું તે;

દબાવવું તે (ર) દાબ; છાપ (૩) શેતરંજની

રમતમાં સામાના રાન્નને નાસવું પડે તેવી

રીતે ચોતાનું મહોરું ગોઠવવું તે (૪)

પતંગના પેચ થાય ત્યારે એકદમ દોરી

જવા દેવી તે [માટે (પ્રસાર્થક)]

શે (શેં) અં શા કારણે; શાયી (ર) શા

શૈત્ય નં [સં.] ઠંડક

શૈથિલ્ય નં [સં.] શિથિલતા; મંદતા; ઢીલાશ

શૈલ પું [સં.] પર્વત. ંકેન્યા, ંલ્લ, ંતનયા

સ્ત્રીં [સં.] પાર્વતી. ંરાજ પું [સં.]

હિમાલય [રીત; ઇબ્રાહિમ

શૈલી સ્ત્રીં [સં.] ઢબ; રીત (ર) લખાણની

શૈલેશ પું [સં.] હિમાલય

શૈવ વિં [સં.] શિવ સંબંધી (ર) પું શિવભક્ત

શૈશવ નં [સં.] બાળપણ

શોક (શો) પું [અ.] ન્યુઓ શોખ

શોક (શોક) સ્ત્રીં સપત્ની; પતિની બીજી સ્ત્રી

શોક પું [સં.] ખેડ; દિલગીરી; સંતાપ (ર)

મરણ પછી શોક વ્યક્ત કરવાનો લોકાચાર.

બનક વિં શોક ઉત્પન્ન કરનારું

शोकपत्र (शोक) न० मरेली शोक नडे
 नदि अम मानी गणामां पहेरातुं
 भादणियुं के धरेत्युं [शोकथी पीरित
 शोकातुर, शोकार्त वि० [+ वातुर, वातं]
 शोकियुं न० नुओ सोगियुं
 शोधीन (शो) वि० [म.] शोधीन
 शोभ (शो) पुं० [नुओ शोक'म.] होंस;
 धम्मा; डोड (२) भोजभन; रंगभाळ.
 -भी(०न) वि० शोभ करनाडुं; शोभ
 भारनाडुं
 शोभ पुं० [नुओ शोक सं.] सोग; शोक
 शोगियुं न० नुओ सोगियुं
 शोभ पुं० [सं. मुचु डपरथी] शोक (२)
 द्विंदर (३) परतावे. ०ना ओ० शोक.
 ०नीय वि० [सं.] शोय करवा योग्य.
 ०नुं सं० कि० शोय करवा (२) विचारवुं.
 -अय वि० [सं.] शोयनीय
 शोषित न० [सं.] लोदी
 शोध पुं०; ओ० [सं.] शोधवुं ते; ओण;
 तपास (२) शोधिली वस्तु. ०के वि०
 (२) पुं० [सं.] शोध करना. ओण
 ओ० शोधवुं ते; तपास करवी ते
 शोधन न०, ०ना ओ० [सं.] शोधवुं ते
 (२) स्वच्छ करवुं ते; शुद्धि (३) परीक्षा
 शोधवुं सं० कि० [सं. मुचु] ओणवुं; तपास
 करवी (२) परीक्षा करवी (३) दोष दूर
 करवा; शुद्ध करवुं (४) न लणेली वस्तु
 नवी ओणो हाववी
 शोधित वि० [सं.] शोधवुं; ओणवुं (२)
 तपासेवुं (३) शुद्ध करवुं
 शोद्धर पुं० [सं.] मोटर हांक्वानो धंधो करना
 शोलावुं अ० कि० [सं. मुचु] सुंदर देणावुं
 (२) छात्रवुं; लायक होवुं के देणावुं
 शोला ओ० [सं.] सुंदर देणाव; सौंदर्य
 (२) प्रतिष्ठा; आभूष [ला.]. ०यमान
 वि० [सं.] शोलीवुं; शोलावाणुं. ०न्पद
 वि० [+ आरपद] शोलावे तवुं. -लीतुं
 शोलावुं; साहु देणावुं [पुं० डोलाडय
 शोर पुं० [फा.] डोलाडय; घोषाट. ०भोर

शोप पुं० [सं.] शोसावुं ते; ध्यास; सोस.
 ०के वि० शोपी लेनाडुं. ०णु न० [सं.]
 शोपवुं ते; शोपावुं ते. ०नुं सं० कि०
 [सं. मुचु] यूसी लेवुं; यूसी सूटं करी
 नाणवुं. -पावुं अ० कि० [शोपवुं]नुं
 डम'खि'युसावुं; सुकार्ण वुं. -पित वि०
 [सं.] शोपाई गयेवुं
 शोय न० [सं.] स्वच्छता; पवित्रता (२)
 भयोत्सर्ग. ०हृप पुं० पायणानुं; सं'रास
 शोरसेनी ओ० [सं.] ओके प्राकृत भाषा
 शौर्य न० [सं.] शूरता; पराक्रम; अदादुरी.
 ०गीत न० पीररसनुं गीत; शीघ'नुं वल' -
 नात्मक के प्रेरणात्मक गीत
 शोडर पुं० [फा.] स्वामी; पति
 श्मशान न० [सं.] मरुतों भाणवानुं स्थान.
 ०भूमि(-भी) ओ० भसाण. वेराज्य पुं०
 [सं.] क्षत्रिक वंराज्य [ला.]. -नियो पुं०
 डाणु; भसाणियो
 श्मशु ओ० [सं.] दाही (२) भुष्ट
 श्याम वि० [सं.] काशु (२) पुं० काणो रंग
 (३) श्रीकृष्ण. ०ल वि० [सं.] लीवुं (२)
 काशु; श्यामशुं. ०सुंदर पुं० [सं.] श्रीकृष्ण.
 -मा ओ [सं.] सोण वर'नी नुवान नी
 श्याल(०के) पुं० [सं.] साणो
 श्येन पुं० [सं.] पाण
 श्रद्धा ओ० [सं.] आस्था; विश्वास. ०णु
 (-णु) वि० [सं.] श्रद्धावुं श्रद्धावाणुं.
 -ह्रांल ओ० [+ अंल] श्रद्धापूर्वक
 आपेकी अंल (आश्चर्य तरीके).
 -ह्येय वि० [सं.] श्रद्धा राणवा योग्य
 श्रम पुं० [सं.] याक (२) मडेनत; तडवीड.
 ०णवी वि० [+ सं. जीविन्] शारीरिक
 श्रम करीने गुजरान भेजवनार ('बुद्धि-
 ०वीथी डलट')
 श्रमण पुं० [सं.] जौद्ध के जेन साधु.
 ०न्स'रुति ओ० जौद्ध अने जेन हाणमां
 प्रवर्तेली संन्यासप्रधान संरुति. -सुी
 ओ० साध्वी
 श्रमविभाग पुं० हाड करवाना मडेनतना
 भाग पाडवा ते; तेनी वदे'अणु

અમિત વિં [સં.] મહેનત કરીને થાકેલું
 અવણુ નં [સં.] સાંભળવું તે (૨) વેદાધ્યયન
 (૩) બાવીસમું નક્ષત્ર (૪) પું કાન (૫)
 અધ માળાપને કાવડમાં ખેસાડી તીર્થ-
 યાત્રા કરાવનાર-અધક મુનિનો પુત્ર.
 ંગોઅર વિં [સં.] કાનથી સાંભળી શકાય
 તેવું. -ણેદ્રિય સ્ત્રીં [સં.] કાન
 અવણું સંઠકિં [સં. યૃ] અવણ કરવું [પ.]
 આદ્ધ નં [સં.] પિતૃઓની તૃપ્તિ માટે
 શ્રદ્ધાથી કરાતી તર્પણક્રિયા. ંકર્મ નં,
 ંક્રિયા સ્ત્રીં [સં.] શ્રાદ્ધ કરવું તે (૨)
 શ્રાદ્ધની ક્રિયા
 આપ પું બુદ્ધો શાપ [બૌદ્ધ ગૃહસ્થ
 શ્રાવક વિં [સં.] સાંભળનાર (૨) પું જૈન કે
 શ્રાવણુ પું [સં.] વિક્રમસંવતનો દશમો
 મહિનો (૨) શ્રવણ નં. ૫ (૩) શ્રવણ
 કરાવવું તે. [ભાદરવો વહેવો =
 ચોધાર આંસુ આલવો]. -ણી સ્ત્રીં [સં.]
 શ્રાવણ મહિનાની પૂનમ; બળેવ
 આવિકા સ્ત્રીં [સં.] શ્રાવક-જૈન કે બૌદ્ધ-સ્ત્રી
 આંચ વિં [સં.] સાંભળવા ચોગ્ય (૨) સાંભ-
 લીને માણવાનું નાટક ('દશ્યથી ભલદ્')
 આંત વિં [સં.] થાકેલું. -તિ સ્ત્રીં [સં.] થાક
 શ્રી પું [સં.] લખાણના આરંભમાં વપરાતો
 મંગળ શબ્દ (૨) 'શ્રીમાન, શ્રીમતી'ના
 સંક્લેપ (નામની આગળ લગાડાતો આદર
 બતાવનારો શબ્દ) (૩) સ્ત્રીં લક્ષ્મી (૪)
 સૌંદર્ય; શોભા. ંકંઠે પું [સં.] શિવ; મહા
 દેવ. ંખંડ પું મોર; શિખંડી (૨) શિખંડ
 (૩) નં [સં.] ચંદન. ંગણેશાય નમઃ
 શંખ્રં (મંગળ તરીકે) ગણેશને નમસ્કાર
 (૨) પું ંખંવં પ્રારંભ. ંજી પું (માનાર્થે
 બંવં) પ્રભુ; વિષ્ણુ (૨) સહજનંદસ્વામી.
 ંપાંચ વિં નામ પૂર્વે માનવાચક પૂર્વગ
 (ધન, ધાન્ય, પશુ, પુત્ર અને દીર્ઘાયુષ
 એ પાંચ શોભા). ંફળ નં નાળિયેર.
 ંમત વિં [સં.] શ્રીમાન. ંમતી વિં
 સ્ત્રીં [સં.] 'શ્રીમાન'નું સ્ત્રીલિંગ. ંમંત
 વિંતવગર (૨) રાત્રીઓના નામ આગળ

મુકાતો શબ્દ. ંમંતાઈ સ્ત્રીં શ્રીમંતપણું.
 ંમાન વિં [સં.] ધનવાન (૨) શોભાવાન
 (૩) નામની આગળ મુકાતો આદર-
 સૂચક શબ્દ. ંમુખ નં ભવ્ય અને
 સુંદર મુખ; પૂજ્ય અને પવિત્ર પુરુષનું
 મુખ ('આપ પોતે, સ્વમુખે' એમ માનાર્થે
 વપરાય છે). ંયુત વિં [સં.] શ્રીમાન
 પુરુષના નામ આગળ મુકાતો આદર-
 સૂચક શબ્દ
 શ્રુત વિં [સં.] સાંભળેલું. ંલેખન નં
 સાંભળીને લખવું તે; 'રિક્કેશન'
 શ્રુતિ સ્ત્રીં [સં.] સાંભળવું તે (૨) કાન
 (૩) સાંભળેલી વાત; કિંવદંતી (૪) વેદ
 (૫) ધ્વનિ; અવાજ
 શ્રેઢી સ્ત્રીં [સં.] 'પ્રોચેશન' [ગ.]. ંદ્દલ.
 (-ળ) શ્રેઢીનો સરવાળો [ગ.]
 શ્રેણિ (-ણી) સ્ત્રીં [સં.] પંક્તિ; હાર
 શ્રેય નં [સં.] મોક્ષ (૨) કલ્યાણ; હિત;
 શુભ. ંદ્દર વિં [સં.] શ્રેય કરે એવું
 શ્રેષ્ઠ વિં [સં.] સર્વોત્તમ; ઉત્કૃષ્ટ. ંતા સ્ત્રીં
 શ્રેષ્ઠી પું [સં.] શેક; મહાબળનો આગેવાન
 શ્રોણિ (-ણી) સ્ત્રીં [સં.] યાત્રો; નિતંબ
 શ્રોતા પું [સં.] સાંભળનાર. ંજન પું; નં,
 ં(-તૃ)વર્ગ પું સાંભળનારો સમુદાય
 શ્રોત્ર પું; નં [સં.] કાન. -ત્રિય વિં [સં.]
 વેદ ભણેલો (૨) પું વેદાભ્યાસી બ્રાહ્મણ
 શ્લોઘા સ્ત્રીં [સં.] વખાણ; સ્તુતિ; પ્રશંસા. -ધ્ય
 વિં [સં.] વખાણવા ચોગ્ય; પ્રશંસાપાત્ર
 શ્લેષ વિં [સં.] જોડેલું; ભેડેલું; મળેલું (૨)
 શ્લેષવાળું. -તા સ્ત્રીં
 શ્લેષ પું [સં.] જે અર્થવાળા શબ્દોનો પ્રયોગ
 (૨) આલિંગન
 શ્લેંભ નં [સં.] કફ
 શ્લોક પું [સં.] ચાર ચરણનું પદ (૨)
 અનુષ્ટુભ છંદનું પદ (૩) (સમાસને અંતે)
 કીર્તિ; ચરા (ઉદાં પુષ્યશ્લોક)
 શ્વપચ, શ્વપાક પું [સં.] ચંડાળ
 શ્વશુર પું [સં.] સસરા
 શ્વશ્રુ સ્ત્રીં [સં.] સાસુ

શ્વસન નં[સં.] શ્વાસ લેવો તે (૨) પવન
શ્વાન પું[સં.] કૃતરો. ઓનદ્રા સ્ત્રીં [સં.]
કૃતરાની ઊંધ; અર્ધાન્યત્ર અવરયા.
ઔત્તિ સ્ત્રીં હડે યવા છતાં દુકડો
મળતાં દોડવાની વૃત્તિ
શ્વાસ પું [સં.] નાકથી વાયુ લેવો મૂકવો
તે (૨) દમ; હાંફ. ઓનળી સ્ત્રીં જે દ્વારા
શ્વાસ ફેફસામાં નય છે તે નળી. -સોરઠ-

વાસ [સં.], -સોશ્વાસ [+ ઉશ્વાસ] પું
શ્વાસ લેવો અને મૂકવો તે
સ્વેત વિં [સં.] સફેદ. ઓપત્ર પું અમુક
દુશ્કીરત વિષે બયાન આપતો સરકારી
ખરીતો. ઓપિંડ પું 'પિટ્યુટરી ગ્લેન્ડ'.
-તાંબર પું [+ અંકર] સફેદ વસ્ત્રવાળો
(૨) જૈન ધર્મનાં એ નામનો એક સંપ્રદાય
કે તેનો અનુયાયી

પ

પ પું [સં.] ચાર ઉખાસુરોમાંનો (૮વર્ગનો)
ખીલો
પટ વિં [સં. પટ્, -ટ, -પ] છ
પટ્કર્મ નંબંબં [સં.] આઠાણનાં છ
કર્મ (અધ્યયન, અધ્યાપન, દાન, પ્રતિગ્રહ,
ચળન અને યાજન) (૨) તાંત્રિક છ કર્મ
(ભરણ, મારણ, ઉચ્ચારન, મોહન, રતંભન
અને વિશ્વસન) (૩) યોગનાં છ કર્મ (ધૌતિ,
ખસ્તી, નેત્રી, નૌલિ, ત્રાટક અને કપાલભાતી)
પટ્ટોણ પું, -ટોણાકૃતિ સ્ત્રીં [સં.] છ
ખૂણાવાળી આકૃતિ: 'હેઝેગોન [ગ.]
પટ્ટચક્ર નંબંબં શરીરમાં ગુદાથી ઘસારા
સુધીનાં મનાતાં છ ચક્રો (મૂળાધાર,
લિંગ, નાભિ, હૃત, કંઠ, મૂર્ધા) [યોગ]
પટ્ટપદ વિં છ પગવાળું (૨) પું ભમરો
પટ્ટસંપત્તિ સ્ત્રીં [સં.] વેદાંતના અધિ-
કારીમાં દોવા ભેષતા છ ગુણ (શમ,
દમ, ઉપરતિ, તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા, સમાધાન)
પડંગ નંબંબં [સં.] વેદનાં છ અંગ (શિક્ષા,
હૃદય, વ્યાકરણ, નિરુક્ત, હંદ, ય્યોતિષ)
પડ્ઝતુ સ્ત્રીં છ ઝતુઓ (વસંત, ગ્રીષ્મ,
વર્ષા, શરદ, હેમંત અને શિશિર)
પડ્ઝ પું [સં.] સંગીતના સપ્તસ્વરોમાંનો
પહેલો (સા)

પડ્દર્શન નંબંબં [સં.] વેદિક તત્ત્વ-
જ્ઞાનનાં છ દર્શનો (સાંખ્ય, યોગ, ન્યાય,
વંશેષિક, મીમાંસા અને વેદાંત)
પડ્યંત્ર નં [સં.] કાવતરું
પડ્સ પું બંબં વં [સં.] છ રસ (મીઠો,
ખારો, ખાટો, તીખો, કડવો અને તૂરો)
પડિપુ પુંબંબં [સં.] મનુષ્યના છ આંતર
શત્રુઓ (કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ
અને મત્સર)
પટિ સ્ત્રીં [સં.] સાઠ. ઓપૂર્તિ સ્ત્રીં [સં.]
સાઠ વર્ષ પૂરાં થવાં તે કે તેનું વર્ષ
પટ્ટ વિં [સં.] છટ્ટો. -ટાંશ પું [+ અંક] ૬
છટ્ટો ભાગ. -ટીં સ્ત્રીં છટ્ટ(૨) છટ્ટો વિભક્તિ
(૩) બાળકના જન્મનો છટ્ટો દિવસ
પંડ પું [સં.] નપુંસક
પોડશ વિં [સં.] સોળ. ઓડલા [સં.], -ળા
સ્ત્રીં બંબંબં (અંદ્રની) સોળ કળાઓ.
-ટી સ્ત્રીં [સં.] સોળનો સમૂહ (૨)
દશ મહાવિદ્યાઓમાંની એક. -રોપચાર
પુંબંબંબં [+ ઉપચાર] પૂજનના ૧૬
ઉપચાર (આવાહન, આસન, અધ્યંપાદ,
આચમન, મધુપર્ક, સ્નાન, વસ્ત્રાભરણ,
ચક્રોપનીત, ગંધ, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, નેવેધ,
તાંબૂલ, પરિક્રમા, વંદન)

સ પું[સં.] ચાર ઉખાક્ષરોમાંનો (ત વર્ગનો)
ત્રીનો. (૨) નામ પૂર્વે લાગતાં પ્રાયઃ
'સાથે, સહિત' કે ક્યાંક 'સમાન' અર્થમાં
બહુપ્રીતિ સમાસ બનાવે છે (સકટ્ટુળ).
સ [સં. સુ] એક પૂર્વગ. 'સુ. સારું' એ
અર્થમાં (સપૂત)
સર્ધ પું [સં. સ્વિક; પ્રા. સ્ઠઞ] દરજી
સકડડું સંકિં [પ્રા. સંકડ, સંકુડ (સં. સંકટ,
સંકુટ) ઉપરથી] તાણીને ખાંધવું
સકરકંદ નં [પ્રા. સ્કરા (સં. શર્કરા) કે
ફા. શકર + કંદ] મીઠા સ્વાદવાળું એક
કંદ; શક્તિયું
સકરટેટી સ્ત્રીં ભૂઓ શકરટેટી
સકરપારો પું ભૂઓ શકરપારો
સકર્મક વિં[સં.] જેને કર્મ હોય તેવું
(ક્રિયાપદ) [શાળી; નસીબવાન
સકર્મી વિં [સ (સં. સુ) + કર્મન્] લાગ્ય-
સકલ [સં.], -ળ વિં સર્વ; પમામ
સકંથો(-જો) પું [ફા. શિકંજહ] અપ-
રાધીઓને શિક્ષા કરવાનો એક સંથો;
હેડ (૨) સખત પકડવાનું ચંત્ર (૩)
કાખ; કબજો [લા.]
સકામ વિં[સં.] કામનાવાળું; કામનાથી
કરેલું (૨) ક્ષણી ઇચ્છાવાળું (૩) સ્વાર્થ-
બુદ્ધિવાળું
સકાર પું ઢંગ; આવડ (૨) સ્વાહ; સ્તવ
સક્કર સ્ત્રીં [પ્રા. (સં. શર્કરા), ફા. શકર]
સાકર; ખાંડ. ઓપાર પું સાકર ખાનારો
જીવડો (૨) મીઠી વસ્તુઓ બહુ ભાવતી
હોય તેવો માણસ. ઓટ્ટી સ્ત્રીં ભૂઓ
સકરટેટી. ઓપારો પું ભૂઓ સકરપારો
સક્કસ વિં [ભૂઓ કસણું] સારી રીતે
કસેલું; ખૂબ ખેંચેલું (૨) સખત; મજબૂત
સક્કાદાર વિં ભૂઓ શક્કાદાર
સક્કો પું ચહેરો (૨) રોફ; ભપકો

સક્રિય વિં[સં.] ક્રિયાયુક્ત; અમલી
સખણું વિં અડપણું નહિ તેવું; સાલસ
(૨) જંપવાળું; ઉધમાત વિનાનું
સખત વિં [ભૂઓ સખત] કઠણ (૨) દહે;
મજબૂત (૩) કઠોર; નિર્દય (૪) આકરું;
ચકવી નાખે તેવું (૫) ખૂબ; હૃદયી ન્યાદે
(સખત લીડ) (૬) કડક; ઉચ્ચ (૭)
આગ્રહભર્યું; ભેરદાર (સખત લલામણ)
(૮) મુશ્કેલ
સખતળી સ્ત્રીં ભેડાની અંદર નાખવામાં
આવતું નરમ છટું પડ
સખતાર્ધ, સખતી સ્ત્રીં કડકાર્ધ; કઠોરતા
(૨) ભૂલમ (૩) બંધી; પ્રતિબંધ
સખળડખળ વિં[સં. સ્વલ્ + ડખોળવું]
ઢીલું પડી ગયેલું; હાલવું
સખા પું [સં.] મિત્ર
સખાવત સ્ત્રીં [ઘ.] દાન; ખેરાત (૨)
ઉદારતા. -તી વિં દાની; ઉદાર (૨)
સખાવતનું
સખી વિં [ઘ.] દાની; ઉદાર
સખી સ્ત્રીં [સં.] સાહેલી
સખુન પું ભૂઓ સુખન
સખેદ વિં[સં.] ખેદયુક્ત (૨) અંખેદ સાથે
સખત વિં [ફા.], -ખતાર્ધ, -ખતી [ફા.]
સ્ત્રીં ભૂઓ 'સખત' ઇં
સખ્ય નં [સં.] મિત્રતા; પ્રીતિ
સગ સ્ત્રીં [ભૂઓ શગ] દીવાની ભેત
સગડ પું; સ્ત્રીં ખખર; ખાતમી; પત્તો
(૨) પગેરું
સગડી સ્ત્રીં ભૂઓ શગડી
સગપણુ નં [સગું + પણું] સગાર્ધ; લોહીનો
સંબંધ (૨) વિવાહ; વાગ્દાન
સગરામ પું; નં શિગરામ; શગરામ
સગર્ભા વિં સ્ત્રીં [સં.] ગર્ભવંતી; ભારેવાઈ
સગવડ સ્ત્રીં ભેગવાઈ; અતુલ્યતા. -ડિયું

વિન્ સગવડવાળું; ફાવતું; અનુકૂળ પડતું
 સગાઈ સ્ત્રીન્ સગપણ
 સગીર વિન્ [અ.] (કાષ્ઠા પ્રમાણે) કાચી
 ઉંમરનું [ગુણવાળું]
 સગુણ વિન્ [સં.] ગુણયુક્ત (૨) આકારવગેરે
 સગું [પ્રા. સગ (સં. સ્વક)] એક લોહીતું
 કે લગ્નસંબંધથી નેડાયેલું (૨) નન્ તેલું
 માણસ. ંવહાલું નન્ સગું; સંબંધી.
 ંસંબંધી નન્ સગું અને સંબંધી;
 સગું કે સંબંધી. ંસાગવું નન્ સગું-
 વહાલું; સગુંસંબંધી
 સગોત્ર(-ત્રી) વિન્ [સં.] એક ગોત્રનું
 સઘન વિન્ [સં.] ગાઠ; ઘન (૨) નક્કર. ંતાસીન્
 સઘળું વિન્ [પ્રા. સગલ (સં. સકલ)] સકળ;
 બધું; તમામ
 સઘરાઘર વિન્ [સં.] સ્થાવર જંગમ બધું
 (૨) અન્ સર્વત્ર; ઘર ઘર બધામાં
 સઘિ સ્ત્રીન્ [સં.] સચી; ઇદ્રાણી
 સઘિત્ર વિન્ [સં.] ચિત્રવાળું
 સઘિવ પું [સં.] પ્રધાન; વહાર
 સઘી સ્ત્રીન્ [સં.] સચી; ઇદ્રાણી
 સઘેત, ંત વિન્ [સં.] ચેતનવાળું (૨) સાવધ
 સઘોટ વિન્ [સ+ઘોટ] અચૂક; નિષ્ફળ ન
 ભય એવું (૨) અન્ ચૂકે નહિ તેવી રીતે
 સઘચરિત(-ત્ર) વિન્ [સં.] સદાચારી (૨) નન્
 સદ્ગત્ન; સદાચાર
 સઘચાઈ સ્ત્રીન્ [‘સચ્ચ’ પરથી] સાચાપણું
 સઘિચદાનંદ પું [સં.] સત, ચિત અને
 આનંદરૂપ બ્રહ્મ; પરમાત્મા
 સઘ વિન્ જુઓ સઘ
 સઘડ વિન્ મળખૂત; દંડ; સખત (૨) ભાદે;
 આકરું (૩) સખત ચોંટેલું (૪) અકડાયેલું;
 જડાયેલું [સખી (૨) પ્રિયા
 સઘની સ્ત્રીન્ [પ્રા. સઘણ (સં. સ્વજન) ઉપરથી]
 સઘલ વિન્ [સં.] જળવાળું (૨) આસુથી ભરેલું
 સઘવું સન્ કિન્ [સં. સઘ્] ધારણ કરવું
 (૨) શણગારવું (૩) સઘ-તૈયાર કરવું
 સઘળ વિન્ જુઓ સઘલ
 સઘ સ્ત્રીન્ [પ્રા.] શિક્ષા; દંડ; નસિયત

સઘત વિન્ [જુઓ સઘત] કૃત્રીન; ખાનદાન
 સઘતીય વિન્ [સં.] એક નતિ કે વર્ગનું
 સઘવટ સ્ત્રીન્ સઘવું તે કે તેની ઢબજબ,
 રીત; શણગાર શોભા કરવાં તે
 સઘવ વિન્ [સં.] જવવાળું; જવતું
 સઘવન વિન્ [સં.] જવતું
 સઘવારોપણ નન્ [સં.] નિર્જીવમાં સજીવ-
 પણાનો આરોપ કરવો તે (એક અર્થ દાર)
 સઘોડે અન્ પતિ કે પત્નીની સાથે
 સઘજ વિન્ [સં.] (સજીને) તૈયાર થયેલું
 સઘજડ વિન્ જુઓ સઘડ
 સઘજત પું [સં.] સભ્ય; ખાનદાન કે સદાચારી
 માણસ (૨) નન્ સઘજ કરવું તે. ંતા
 સ્ત્રીન્ ખાનદાની
 સઘજત સ્ત્રીન્ [પ્રા. (સં. સઘ્યા)] શય્યા (૨)
 તેરમાને દિવસે અપાતું ખાટલા અને
 પધારીનું દાન
 સઘિજત પું [સં.] સઘજ થયેલું કે કંદેલું
 સઘ પું [દં. સેટ] સમાન વસ્તુઓના સમૂહ
 સઘ(૦ક) અન્ [રવન્] ઝટ; એકદમ
 સઘકવું અન્ કિન્ [‘સઠક’ અન્ ઉપરથી]
 નારી જતું (૨) સરી જતું; ખસી પડતું
 સઘકિયું વિન્ સઠકે તેવું (૨) નન્ ઝટ
 સઠ એવી ગાંઠ
 સઠરપટર વિન્ [રવન્] અન્યવચિત; વેરણ-
 છરણ (૨) આમ તેમ; આધુપાધુ (૩)
 પરચૂરણ (૪) અન્ અન્યવચિતપણે
 સઠા સ્ત્રીન્ [સં.] જટા (૨) કેશવાળી (સિંદની)
 સઠાક અન્ [રવન્] તેનો અવાજ થાય
 તેમ (૨) ઝટ; ત્વરાથી. -કો પુંકોરડાનો
 અવાજ (૨) કોરડો [(પુરતક)
 સઠીક વિન્ [સં.] ટીકાવાળું; ટીકા સહિત
 સઠોડિ(-રિ)યો પું સઠો કરનાર
 સઠોસઠ અન્ [‘સઠ’ ઉપરથી] ઉપરાઉપરી
 સઠાઓર વિન્ સઠાની લતવાળું. -રી સ્ત્રીન્
 સઠાખાજ વિન્ સઠાની લતવાળું. -ઝ સ્ત્રીન્
 સઠો પું [દં. સઠ = વિનિમય] લાભનું લેખું
 માંડીને કંદેલું સોદાનું સાદસ
 સઠક વિન્ (૨) અન્ સ્તબ્ધ; દિમ્બૂ

સડકે સ્ત્રીં [અ. શરક] પાકે રસ્તો
 સડકો પું[રવં]આંગળાંથી પ્રવાહી પદાર્થ
 મોંમાં લેતાં થતો અવાજ; સખડકો (૨)
 ભેરથી વાયુ ખેંચતાં નાકમાં થતો અવાજ
 સડવું અંકિં [પ્રા. સડ (સં. શટ્-કે સટ્)]
 કાલી જવું (૨) સાવ ખગડવું [લા.]
 સડસડવું અંકિં સડસડ અવાજથી
 ઊકળવું કે ખળવું
 સડસડાટ પું સડસડ અવાજ(૨) સપાટા-
 ખંધ ફેલાતી પેટે; સડેડાટ
 સડાકે અં [રવં] જલદી
 સડાકો પું[રવં]ચાણુકનો અવાજ; સડાકો
 • (૨) જુઓ સડકો (૩) ખીડી ચલમનો
 દમ ખેંચવો તે [પાન; પાતરાં
 સડિયાનાં પાન (ડિ') નંખંખં અળવીનાં
 સડિયાની ગાંઠ (ડિ') સ્ત્રીં તેના કંદની
 ગાંઠ [પાન કે દાંડો
 સડિયો (ડિ') પું અળવીનો છાડ, તેનું
 સડેડાટ અં [રવં] સડડડ કરીને (ગતિ
 માટે), વગર વિદ્ને; સડસડાટ
 સડો પું[સડવું ઉપરથી] કાઢવાટ; ખગાડો
 (૨) ભ્રષ્ટાચાર; ખરાખી [લા.]
 સ્કંડ પું [વિ.] પવન ભરાઈને વહાણને
 ગતિ મળે તે માટે વહાણના યાંત્રણાને
 ખાંધવામાં આવતું કપડું
 સ્કણકો પું શૂળ ભોંકાતી હોય એવું દરદ
 (૨) મનનો તરંગ [લા.]
 સ્કણગટ પું શાણગટ; સોડિયું; ધૂંધટ
 સ્કણગાવું અંકિં જુઓ શાણગાવું
 સ્કણગો પું જુઓ શાણગો
 સ્કણસ્કણ અં [રવં] ઊકળતા પાણીનો
 અવાજ. ંવું અં કિં સ્કણસ્કણ અવાજ
 થવો. -છુટ પું પાણી ખળતાં કે હવા
 ચિરાતાં થતો અવાજ
 સત વિં [સં.] (સમાસની શરૂઆતમાં)
 સાચું (૨) સારું (૩) અસ્તિત્વવાળું (૪)
 ચથાર્થ (૫) નંઅસ્તિત્વ (૬) સાચાપણું
 (૭) સાર (૮) સતીત્વનો જુસ્સો.
 ંજુગ પું સત્યયુગ

સતત વિં [સં.] હંમેશ ચાલુ (૨) કાયમી
 (૩) અં હંમેશાં; નિરંતર
 સતપત સ્ત્રીં, -તાટ પું [સ + ઉત્પાત
 ઉપરથી] જપીને ન બેસાય તે; ચંચળતા.
 -તિયું વિં સતપત કર્યા કરનારું;
 ચંચળ; હાલ હાલ કર્યા કરનારું
 સતયુગ પું જુઓ સત્યયુગ
 સતસાર્ધ સ્ત્રીં જુઓ શતસાર્ધ
 સતામણી સ્ત્રીં સતાવવું તે; પળવણી
 સતાર પું; સ્ત્રીં જુઓ સિતાર
 સતારો પું જુઓ સિતારો
 સતાવણી સ્ત્રીં જુઓ સતામણી
 સતાવવું સંકિં [પ્રા. સંતાવ(સં. સંતાવ્ય)]
 પળવવું [સમાવું તે
 સતાવું અંકિં સમાવું. -શ પું સમાવેશ;
 સતાં અં [સં. સત્] + છતાં; તોપણ
 સતાં અં [પ્રા. સત્ (સં. સત્તન્) = સાત]
 સાતે ગુણેલું. ઉદા. છ સતાં ખેંતાલીસ
 સતિયું વિં [સત ઉપરથી] સત્યવાદી;
 પ્રામાણિક; સતું
 સતિયું અં [પ્રા. સત્ (સં. સત્તન્) = સાત
 ઉપરથી] સાતે ગુણેલું; જુઓ સતાં
 સતિસપ્તમી સ્ત્રીં [સં.] ક્રિયાપદે બતાવેલી
 ક્રિયા કર્ષ પરિસ્થિતિમાં થઈ હતી તે
 બતાવવા સંસ્કૃતમાં કરાતો કૃદંતનો અને
 તેના વિશેષ્યનો એક પ્રયોગ [વ્યા.]
 સતી સ્ત્રીં [સં.] પતિવ્રતા (૨) મૃત પતિ સાથે
 ચિતામાં ખળનારી સ્ત્રી (૩) પાવંતી (૪)
 ગાયત્રી. ન્વ, ંપાણું નં
 સતું વિં [પ્રા. સત્ (સં. સત્ય) ઉપરથી] સાચું;
 સત્ય માર્ગે ચાલનારું (૨) સતવાળું
 સતે અં [સં. સત્] + હોતાં; છતે
 સતેજ વિં [સં.] (વધારે) પ્રકાશયુક્ત કે
 સળગતું (૨) ઉત્સાહયુક્ત (૩) જગત
 સત્કર્મ નં [સં.] સારું કામ
 સત્કાર પું [સં.] સ્વાગત. ંવું સં કિં
 સત્કાર કરવો. ંસમારંભ પું સત્કાર
 કરવા માટે ગોઠવાતો સમારંભ.
 ંસમિતિ સ્ત્રીં સ્વાગતસમિતિ

સત્કાર્ય નં [સં.] સારું કાર્ય
 સત્તર વિં [પ્રા. (સં. સત્તરદશ)] '૧૭'
 સત્તા સ્ત્રીં [સં.] સ્વામિત્વ; માલિકી (૨)
 અધિકાર; હક (૩) અમલ (૪) બળ;
 લેર (૫) અસ્તિત્વ. ંધારી વિં સત્તાવાન.
 ંધીશ વિં [+ અધીશ] સત્તા અને અધિ-
 કારવાળું (૨) પું અધિકારી; અમલદાર
 સત્તાણુ(-ણું) વિં [પ્રા. સત્તાણહ (સં. સત્ત-
 નવતિ)] '૯૭' [શ્વત.] '૫૭'
 સત્તાવત વિં [પ્રા. સત્તાવળ્લ-ન્ન (સં. સત્તપચ્ચા-
 સત્તાવાર વિં [સત્તા + વા. વાર] સત્તાયુક્ત;
 પ્રમાણિત
 સત્તાવાહી વિં સત્તાવાળું; સત્તા સૂચવતું;
 સત્તાની અસર પહોંચાડે એવું
 સત્તાવીસ વિં [પ્રા. (સં. સત્તવિંશતિ)] '૨૭'
 સત્તુ પું [પ્રા. (સં. સત્તુ)] સાથે
 સત્ત્વ નં [સં.] અસ્તિત્વ (૨) અંતઃકરણ
 (૩) સાર; તત્ત્વ (૪) સદ્ગુણ (૫) બળ;
 પરાક્રમ (૬) પ્રાણી. ંગુણુ પું પ્રકૃતિના
 ત્રણ ગુણમાંનો પ્રથમ (નુઓ ત્રિગુણ).
 ંગુણી વિં સત્ત્વગુણવાળું. ંહીન
 વિં કે બળ તત્ત્વ વગરનું
 સત્પથ પું [સં.] સ-માર્ગ
 સત્પુરુષ પું [સં.] સારો પુરુષ; સમ્મન
 સત્ય વિં [સં.] સાચું; વાસ્તવિક; ખરું
 (૨) નં ખરાપણું; તથ્ય; સાચી વાત.
 ંતા સ્ત્રીં. ંતારાયણુ પું [સં.] સત્યરૂપી
 નારાયણ; વિષ્ણુ ભગવાનનું એક નામ.
 ંતારાયણુની કથા સ્ત્રીં સત્યનારાયણ-
 ની પૂજા ને તેમની કથાનો પાઠ પ્રસાદ
 વગેરે. ંનિષ્ઠ વિં સત્યને જ વળગી રહેનારું.
 ંનિષ્ઠા સ્ત્રીં સત્ય જ પરમ છે એવી
 શ્રદ્ધા કે ભક્તિ - અથળ વિશ્વાસ; સત્ય-
 પરાયણતા. ંપરાયણુ વિં સત્યને જ
 વળગી રહેનારું. ંયુગ પું ચાર યુગમાંનો
 પ્રથમ; સતનુગ. ંવક્તા પું, ંવાહી
 વિં સત્ય બોલનાર. ંસંકલ્પ વિં ભેનો
 સંકલ્પ સાચો છે - ભેનો સંકલ્પ તરત
 સિદ્ધ થાય છે એવું

સત્યાગ્રહ પું [સં.] સત્યપાલનનો આગ્રહ
 (૨) તે દ્વારા લડતું અહિંસક યુદ્ધ (૩)
 તે અર્થે કરેલો સ્વવિનય કાનૂનભંગ.
 ંછાવણી સ્ત્રીં સત્યાગ્રહના શ્રેનિકેની
 છાવણી. -હી વિં સત્યાગ્રહને અંગેનું
 (૨) સત્યાગ્રહ કરનારું (૩) પું સત્યા-
 ગ્રહ કરનાર
 સત્યાનાશ નં [સં. સત્તા (અસ્તિત્વ) +
 નાશ] નષ્ટબોધ; પાથમાલી
 સત્યાર્થત્રકાશ પું [સં.] સ્વામી દયા-
 નંદકૃત આર્થસમાજનો મૂળ ગ્રંથ
 સત્યાશી(-સી) વિં [પ્રા. સત્તાશી (સં.
 સમાશીતિ)] '૮૭'
 સત્ર નં [સં.] યજ્ઞ શત્રુ યર્ષ પૂરો પાથ
 ત્યાં સુધીનો (૧૩ થી ૧૦૦ દિવસનો)
 સમય (૨) યજ્ઞ (૩) લાંબી રત્નઓ
 વચ્ચેનો શાળાનો અભ્યાસનો સમય -
 ગાળો; '૯મ' (૪) સદામત. -ત્રાંત વિં
 [સં.] સત્રને અંતે આવતું કે બનતું (૨)
 પું સત્રનો અંત [જલદી
 સત્ત્વર વિં [સં.] ત્વરાયુક્ત (૨) અં
 સત્સમાગમ પું [સં.] સત્સંગ; સાધુસંત
 કે સમ્મનનો સમાગમ
 સત્સંગ પું [સં.] સંત કે સમ્મનની
 સોબત. -ગી વિં સત્સંગ કરનારું
 (૨) પું સત્સંગ કરનાર (૩) સ્વામી-
 નારાયણ સંપ્રદાયનો અનુયાયી
 સથરપ(-વ)થર અગ્રવસ્થિત; વીખરાયેલું
 સથવારો પું [પ્રા. સ્થ (સં. સાથ); કે દે.
 સ્થર = સમુદ્ધ] સાથ (૨) કાફો
 સદ્કું વિં [નુઓ સદળું] પ્રવાહી અને
 નારું - ધર
 સદન નં [સં.] ધર; રહેઠાણ
 સદર વિં [અ. સદ્ર] મુખ્ય; વડું; શ્રેષ્ઠ (૨)
 સદરદુ (૩) કૃલ (સત્તા, પરવાનગી) (૪)
 નં મોટી કચેરીવાળું કે હાકેમ રહેતો
 હોય તે સ્થળ (૫) પું પ્રમુખ; સલા-
 પતિ. ંઅદાસત સ્ત્રીં વડી કચેરી.
 ંઅમીન પું જરૂરથી બિતરતો વડે

દેશી અમલદાર. **બરવાનગી** સ્ત્રી
 જેમ કાને તેમ કરવાની કૃત્યમુખત્યારી.
બબ્બર પું; સ્ત્રી; નં મુખ્ય બબ્બર
 સદરહુ વિં [અ. સદરહુ] આગળ જણાવેલું;
 પૂર્વેક્ત
સદરે પું [અ.] દ્વંકી બાંયનું ખૂણતું પહેરણ
સદવું અં કિં માફક આવડું
સદસદવિવેક પું [સં.] સારાનરસાને
 ભેદ સમજવાની શક્તિ
સદસ્થ પું [સં.] સભાસદ
સદળ વિં [સં. સ + લળ] દળવાળું; જડું.
 -ળું વિં જુઓ સદળ (૨) ભારે
સદંતર અં સદાને માટે (૨) પૂર્ણતઃ;
 સર્વથા
સદા [સં.], **ઠંડાળ** અં હમેશાં
સદાચરણ નં સારું આચરણ; સદ્વર્તન.
 -ણી વિં સદાચરણવાળું
સદાચાર પું [સં.] સદાચરણ; શિષ્ટ પુરુષોનો
 આચાર. -રી વિં [સં.] સદાચારવાળો
સદાવત નં [સં. સદા + વત્ત કે વૃત્તિ] દીન
 ભૂખ્યાને શેજ અન્ન આપવાનું વ્રત કે
 જ્યાં તેમ શેજ અન્ન અપાય છે તે
 સ્થળ; અન્નક્ષેત્ર [(૨) પું] મહાદેવ
સદાશિવ વિં [સં.] હંમેશાં કલ્યાણકારી
સદી સ્ત્રી [ફા.] સૈકા
સદશ વિં [સં.] સમાન
સદેહ વિં [સં.] દેહ સહિત. -હે અં
 દેહ સાથે (પરલોક જવું)
સદૈવ અં [સં.] હમેશાં
સદોદિત વિં [સં.] નિત્ય પ્રકાશમય;
 નાશરહિત (૨) અં સદા; સર્વદા
સદોષ વિં [સં.] દોષવાળું [મૃત
સદગત વિં [સં.] સારી ગતિ પામેલું;
સદગતિ સ્ત્રી [સં.] સારી ગતિ; ઉત્તમ
 લોકની પ્રાપ્તિ [સદગુણવાળું
સદગુણ પું [સં.] ગુણ. -ણી વિં [સં.]
સદગૃહસ્થ પું [સં.] પ્રતિષ્ઠિત માણસ
 (૨) સમ્મન
સદર્મ વિં [સં.] સાચો કે શ્રેષ્ઠ ધર્મ

સદ્યુદ્ધિ સ્ત્રી [સં.] સારી યુદ્ધિ; સન્મતિ
સદ્ભાગી વિં [સં. ભાગ્યશાળી
સદ્ભાગ્ય નં [સં.] સારું ભાગ્ય; સુભાગ્ય
સદ્ભાવ પું [સં.] હોવાપણાનો ભાવ (૨)
 સારાપણાનો ભાવ (૩) ખીલ પર ભાવ
 કે રનેહની લાગણી
સંઘ અં [સં.] તરત જ [ચરણ
સદ્વર્તન નં [સં.] સારું વર્તન; સદા-
સદ્વૃત્તિ સ્ત્રી [સં.] સારી વૃત્તિ (૨) સદ્વર્તન
સધર્મ આરિણી સ્ત્રી [સં.] સહધર્મિણી
સધર્મી વિં [સં.] સમાન ધર્મવાળું;
 સહધર્મી [ભાગ્યવતી સ્ત્રી
સધવા વિં સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી [સં.] સૌ-
સંધર વિં શક્તિમાન; સખધું (૨) પૈસાદાર
સન સ્ત્રી [અ.] શક; સંવત (ખ્રિસ્તી કે હિજરી).
સનદ સ્ત્રી [અ.] પરવાનગી; પરવાનો.
 -દી વિં સનદવાળું
સનમ સ્ત્રી [અ.] માશક
સનસનાટી સ્ત્રી આશ્ચર્ય કે હબકની
 સ્તબ્ધતાની વ્યાપક અસર; તરખાટ
સનદ(-દી) જુઓ 'સનદ'માં
સનાતન વિં [સં.] શાશ્વત (૨) પરાપૂર્વથી
 ચાલ્યું આવતું. **ધર્મ** પું પ્રાચીન કાળથી
 ચાલ્યો આવતો (હિંદુ) વેદધર્મ. -ની
 વિં (૨) પું સનાતન ધર્મનો અનુયાયી
સનાન નં [સં. સ્નાન] સ્નાનસંબંધીના
 મરણથી કરવાનું સ્નાન. **સૂતક** નં
 સનાન અને સૂતક (૨) લેવાદેવા;
 સંબંધ [લા.]
સને અં સન પ્રમાણે [મુઝારો
સનેપાત, સન્નિપાત [સં.] પું ત્રિદોષ;
સન્માન નં [સં.] સત્કાર (૨) પ્રતિષ્ઠા.
 ંવું સં કિં સન્માન કરવું
સન્માર્ગ પું [સં.] સારો-નીતિનો માર્ગ
સન્મિત્ર પું [સં.] સારો મિત્ર
સપક્ષ વિં [સં.] પાંખવાળું (૨) જેની
 પાછળ પક્ષ હોય એવું (૩) એકસમાન
 પક્ષનું (૪) સમાન
સપટાવનું સંકિં 'સપટાવું'નું. પ્રેરક

સપ્તાવું અઠ્ઠિં સપ્તાવું; ક્રિસાવું; જકડાવું
 સપ્તાવું અઠ્ઠિં ક્રિસાવું; પકડાવું
 સપ્તની સ્ત્રીં [સં.] શોક; પતિની ખીલપતની
 સપ્તનું નઠ્ઠુ સ્ત્રીં સ્વપ્ન
 સપ્તરસું વિઠ્ઠ [સં. સુ + પર્વ ઉપરથી] શુભ
 પર્વનું; માંગલિક; ખુશાલીનું
 સપાટ વિઠ્ઠ [સં. સ (સમ) + પાટ, પટ્ટ] ખાણ-
 ટેકરા વિનાનું; એકસરખું (૨) તમામ;
 તળિયાઝાટક [તેડા; ખાસડી
 સપાટ સ્ત્રીં એક પ્રકારના (એડી વગરના)
 સપાટાખંધ અઠ્ઠ તરત; તાખડોખ
 સપાટી સ્ત્રીં કોઈ પાત્ર વસ્તુનો છેક
 ઉપરનો સપાટ ભાગ
 સપાટો પુંઠ્ઠ અપાટો; અડપ (૨) તમાચો (૩)
 આખુડનો પ્રહાર (જગપાટો [ભલામણ
 સપાટું નઠ્ઠ [સ+પાટ] આભાર; પાટ (૨) વગ;
 સપિંડ વિઠ્ઠ (૨) પુંઠ્ઠ [સં.] એક જ લોહીનું;
 સાત પેઢી સુધીના પિતૃઓને પિંડ
 આપનાર સંબંધી
 સપૂતું વિઠ્ઠ સમૂહનું; આખું; તમામ
 સપૂત પુંઠ્ઠ [સ+પૂત] કુટુંબની આખર વધારે
 તેવો દીકરો (૨) સાસો પુત્ર [માસ
 સપેંઘર પુંઠ્ઠ [દં.] ઈસવી સનનો નવમો
 સપ્ત વિઠ્ઠ [સં.] સાત. ઠક નઠ્ઠ [સં.] સાતનો
 સમૂહ. ઠકોણ વિઠ્ઠ [સં.] સાત ખૂણા-
 વાળું (૨) પુંઠ્ઠ સાત ખૂણાવાળી આકૃતિ
 [ગ.]. ઠદીપ પુંઠ્ઠ અઠ્ઠ વઠ્ઠ પુરાણાનુસાર
 પૃથ્વીના સાત મોટા વિભાગ (જગણ, કૃષ્ણ,
 પ્લક્ષ, શાલ્મલિ, કૌંચ, શાક અને પુષ્કર).
 ઠપદી સ્ત્રીં [સં.] વિવાહવિધિમાં વરકન્યા-
 એ સાત પગલાં સાથે ફરતું તે (૨) તે વખતે
 બેલવનો મંત્ર. ઠસી વિઠ્ઠ સ્ત્રીં [સં.]
 સાતમી (૨) સ્ત્રીં સાતમ. ઠષિં પુંઠ્ઠ અઠ્ઠ વઠ્ઠ
 મરીચિ, અત્રિ, અગિરસ, પુલ્લવ, પુલહ,
 કંતુ, અને વસિષ્ઠ એ સાત ઋષિઓ કે સાત
 તારાઓનું એક તત્ત્વ. ઠડોક પુંઠ્ઠ અઠ્ઠ વઠ્ઠ
 બૂ, ભુવર, સ્વર, મહર, તપ, જન, સત્ય
 એ સાત લોક. ઠશતી સ્ત્રીં [સં.] ૭૦૦
 લોકનો સમૂહ. ઠસમુદ્ર, ઠસાગર [સં.]

પુંઠ્ઠ અઠ્ઠ વઠ્ઠ લવણ, હંધુરસ, સુરા, દૂત,
 દીર, દધિ અને શુદ્ધિદંક એ નામના સાત
 પૌરાણિક સમુદ્ર. ઠસુર, ઠસુર પુંઠ્ઠ અઠ્ઠ વઠ્ઠ
 પડવ, ઋષભ, ગાંધાર, મધ્યમ, પંચમ,
 ધેવત અને નિપાદ એ સંગીતના સાત
 સુર (સા, રી, ગ, મ, પ, ધ, ની). -રતાલ
 નઠ્ઠ [સં.] અઠ્ઠવાડિયું (૨) સ્ત્રીં સાત દિવસ
 ચાલતું (ભાગવતનું) પારાયણ કે કથા
 સપ્તમાણુ વિઠ્ઠ [સં.] સાધાર; સામિતીવાળું
 (૨) યોગ્ય પ્રમાણવાળું; માપસર (૩) અઠ્ઠ
 પ્રમાણ ટાંચીને. ઠતા સ્ત્રીં
 સપ્રેમ અઠ્ઠ [સં.] પ્રેમસહિત; પ્રેમપૂર્વક
 સફર સ્ત્રીં [દં.; જ.] પ્રવાસ; મુસાફરી
 (૨) વહાણની મુસાફરી
 સફરજન નઠ્ઠ [અ. સફરજન] એક ફળ
 સફરી વિઠ્ઠ [ખા.] મુસાફરીનું; સફર કરનારું
 (૨) પુંઠ્ઠ ખલાસી
 સફલ [સં.], -ળ વિઠ્ઠ ફળવાળું (૨) જેનો
 હેતુ પાર પડ્યો છે તેવું; સિદ્ધ; સાર્થક.
 ઠતા સ્ત્રીં [પૂરું
 સફા વિઠ્ઠ [અ.] સાફ; સ્વચ્છ (૨) ખલાસ;
 સફાઈ સ્ત્રીં [ખા.] સાફસૂદી; સ્વચ્છતા (૨)
 નિષ્કપટતા (૩) [લા.] ખડાઈ (૪) ટાપડીપ
 સફાચંદ અઠ્ઠ તદન સફા - ખલાસ
 સફાળું વિઠ્ઠ ફળ પડી હોય એવું; બેઆકળું
 (૨) એવિનું
 સફેદ વિઠ્ઠ [ખા.] ધોળું. -દી સ્ત્રીં ધોળા
 બૂકી (૨) ધોળાશ (૩) ચૂના વડે ધોળતું તે
 (૪) ઈસનો ધોળો ગર. -દો પુંઠ્ઠ ધોળો
 બૂકો (૨) તેલવાળો ધોળો રંગ
 સફો પુંઠ્ઠ [અ. સફરજન] પૃષ્ઠ; ખાનુ
 સખક પુંઠ્ઠ; નઠ્ઠ [અ.] પાક; ધટો
 સખલ સ્ત્રીં [ખા.] ભાંગ (૨) શાકભાજી;
 ભાજીયાલો. ઠમડી સ્ત્રીં શાકભજનર
 સખડો પુંઠ્ઠ [સ્વઠ્ઠ] પ્રવાહી પદાર્થ ચૂસતાં
 થતો અવાજ
 સખડું અઠ્ઠ કિં [સં. સખલ, પ્રા. સ્વલ =
 કાખરચીતરું; દૂષિત - ઉપરથી] વાતી
 પડતું રહેવાથી બગડી જતું (૨) નકામું
 થઈ પડતું રહેતું [લા.]

સમગ્ર ઓં [સ્વં] સમગ્રકાનો સ્વ
સમગ્રું વિં [સં. સ્વદ્] સારા બાંધાનું;
મજબૂત; ખમે તેહું

સમગ્ર પું[અ.]કારણ; હેતુ (૨) અં કારણ
સમગ્રીન સ્ત્રીં [દં.] પાણીની સપાટી નીચે
ચાલતી ખોટ

સમગ્ર સ્ત્રીં(૨) અં [અ. સ્વ] જુઓ સમગ્ર
સમગ્ર નં [દિ. સ્વ (સં. સર્વ) + રસ] મીઠું
સમગ્ર [સં.], -ળ, -ણું વિં બળવાન
સમગ્ર સ્ત્રીં [જુઓ સમગ્ર] ધીરજ; સહન-
શક્તિ (૨) અં 'થોભો; રહો' એ અર્થનો

ઉદ્ગાર. -રી સ્ત્રીં ધીરજ; સહનશક્તિ
સમગ્રું સંકિં સોદીથી સખોસખ મારવું
સમગ્ર અં [સ્વં] ગ્રપાટાબંધ; ત્વરાથી
સમગ્ર વિં [સં. સુ + મૃ ઉપરથી] ભરપૂર;
પૂરેપૂરું ભરેલું

સમગ્ર સ્ત્રીં [સં.] મેળાવડો; પરિષદ (૨)
સમાજ; મંડળી. ંદોલ પું સમામાં
ભીંને બોલતાં થતો ગલરાટ. ંપતિ પું
[સં.] સમાનો અધ્યક્ષ; પ્રમુખ; સદર.
ંમંડપ પું સમાનો મંડપ. ંશાસન
નં સમાનું વ્યવસ્થાસર કામ ચલાવવું તે.
ંશાસ્ર નં સમાશાસન અંગેનું શાસ્ર.
ંસદ પું [સં.] સમાનો સભ્ય; 'મેમ્બર'.
ંસ્થાન નં સમા ભરાવાની જગા

સમગ્ર વિં [જુઓ સમગ્ર] ભરપૂર;
સમગ્ર (૨) માતખર; પૈસેટકે ભરપૂર
સમગ્ર વિં [સં.] વિવેકી; સંભાવિત; શિષ્ટ
(૨) પું સમાસદ. ંતી સ્ત્રીં સભ્ય-
પણું (૨) સંસ્કૃતિ; સુધારો. -ભ્યા
સ્ત્રીં સ્ત્રી સભ્ય

સમ પુંબંબં [સરં અ. કસમ] સોગન
સમ વિં [સં.] સરખું; સમાન (૨) પું
તાલનું આરંભસ્થાન(સંગીત). ંકાલીન
વિં [સં.] એક જ કાળમાં સાથે વિધ-
માન. ંકોણુ વિં [સં.] સમાન કોણ-
વાળી (આકૃતિ) ગ.

સમક્ષ વિં (૨) અં [સં.] (-ની) પ્રત્યક્ષ;
રૂબરૂ; નજર સામે

સમય વિં [સં.] સમય; તમામ
સમઘાત વિં [સં.] સમાન ઘાતવાળો
(પદી) ગ.

સમચતુર્ભુજ પું[સં.] ચારે સમાન બાજુ-
વાળો ચતુર્ભુજ-ચતુષ્કોણ; ચોરખસ' ગ.]
સમચરી સ્ત્રીં [જુઓ સંવત્સરી] દર
વર્ષે આવતી મરણતિથિ (૨) તે દિવસે
કરાતી ક્રિયા

સમચારસ વિં (૨) પું [સમ + ચારસ]
ચારે બાજુ ને ખૂણા સરખા હોય તેવી
આકૃતિ [સમાન છેદ ગ.]

સમચર પું [સં.] અનેક અપૂર્ણાંકનો
સમચરી સ્ત્રીં જુઓ સમચરી

સમજ(ંણ) સ્ત્રીં ['સમજવું' પરથી]
અક્ષલ; જ્ઞાન; હકાપણ (૨) પરસ્પર સમજ
રાખેલી વાત; કરાર. ંણું વિં સમજે
તેહું; સમજણવાળું. ંદાર વિં સમજણું
સમજવું સં કિં નણવું (૨) અર્થ
ગ્રહણ કરવો (૩) ખરાબોટાની તુલના
કરવી; વિચાર કરવો (૪) અંકિં
આગ્રહ છાડવો; માની જવું

સમજવવું સંકિં સમજે તેમ કરવું (૨)
મનાવવું; નરમ પાડવું; શાંત કરવું (૩)
ફેસલાવવું; હેતરવું

સમજુ વિં સમજણું; શાણું
સમજૂત(-તી) સ્ત્રીં સમજવું તે; માની
લેવું તે (૨) સમજવવું તે; ભ્રમ કે
વિરોધ દૂર કરી સમાધાન કરાવવું તે
(૩) શિખામણ; સલાહ (૪) ખુલાસો;
વિવેચન

સમડી સ્ત્રીં એક પક્ષો
સમડી સ્ત્રીં [સં. શમી] એક ગાડ. -ડો
પું શમી વૃક્ષ

સમણું નં જુઓ સ્વપ્નું
સમતલ વિં [સં.] સરખી સપાટીનું (૨)
નં સરખી સપાટી (૩) 'પ્લેઇન' ગ.]

સમતા સ્ત્રીં [સં.] સમત્વ; સરખાપણું
સમતુલા સ્ત્રીં [સં.] સમતોલપણું
સમતોલ વિં [સમ + તોલ] સરખા

વચનનું (૨) સરખું; સમાન (૩) પું; નં બરાબર સરખું વચન

સમત્વ નં [સં.] સમતા

સમદર્શિતા સ્ત્રી [સં.] સમદર્શિપણું

સમદર્શી વિં [સં.] સોની તરફ સરખી નજરે જોનારું; નિષ્પક્ષપાતી

સમદષ્ટિ વિં [સં.] સમદર્શી (૨) સ્ત્રી સમાનદષ્ટિ; નિષ્પક્ષપાત

સમધારણ વિં [સમ + ધારણ] સરખું; નહિ ઊંચું કે નીચું (૨) મધ્યમ પ્રકારનું

સમવય પું [સં.] એકસરખો વ્યવસ્થિત ક્રમ (૨) પરસ્પર સંબંધ (૩) તાત્પર્ય

સમન્વિત વિં [સં.] સમવય કરેલું; યુક્ત; સંબંધ [પત્ર

સમાન્ય પું [સં.] અદાલતી તેડું કે તેનો સમખાણુ(-લૂ.) વિં સરખી ખાણુઓ-

વાળી (આકૃતિ) [ગ.]

સમભાવ પું [સં.] સમતાની બુદ્ધિ-ભાવ (૨) પોતીકાપણું [ખાણુ

સમભુલ(-ભૂય) વિં [સં.] ભૂલો સમ-

સમય પું [સં.] વખત; કાળ (૨) મોસમ (૩) લાગ; અવસર; સંજોગ (૪) પ્રતિજ્ઞા;

નિયમ (૫) સંકેત; (૬) સિદ્ધાંત

(૭) શાળામાં શિક્ષણ માટે નિયત કરેલો

સમયવિભાગ; 'પીરિયડ'. ૦પત્રક નં

સમયની કાળવણીની નોંધ. ૦સૂચક

વિં સમયસૂચકતાવાળું. ૦સૂચકતા

સ્ત્રી સમયને યોગ્ય તત્કાળ કાર્ય કર-

વાની બુદ્ધિ. -યાનુસાર અં [સં.]

સમયને અનુસરીને; સમય પ્રમાણે.

-યાનુસારી વિં સમયને અનુસરીને

વર્તનારું. -યોચિત વિં સમયને

અનુકૂળ [સ્ત્રી [સં.] રણક્ષેત્ર

સમર પું; નં [સં.] યુદ્ધ. ૦ભૂમિ(-મી)

સમરવું સં કિં [સં. સ્ત્ર. પ્રા. સ્મર] સમરણ

કરવું

સમરસ વિં [સં.] સમાન કે એક રસવાળું

સમરાવવું સં કિં 'સમારવું'નું પ્રેરક

સમરાંગણ નં [સં.] રણક્ષેત્ર

સમરૂપ વિં [સં.] સમાન રૂપવાળું (૨) 'સિમિલર' [ગ.] [આવેલું [ગ.]

સમરેખ વિં [સં.] સમાન રેખા ઉપર

સમર્થ વિં [સં.] બળવાન; શક્તિમાન. ૦કે

વિં (૨) પું [સં.] સમર્થન કરનાર.

૦ત નં [સં.] દલીલોથી પુરવાર કરવું

તે (૨) ટેકા (૩) સાબિતી

સમર્થિત વિં [સં.] સમર્થન કરાયેલું

સમર્પણ નં [સં.] અર્પણ કરવું તે

સમર્પણું સંકિં [સં. સ્મર] સમર્પણ કરવું

સમર્પિત વિં [સં.] સમર્પણ કરેલું;

સમર્પાયેલું [સમોવરિયું

સમવયરૂક વિં [સં.] સરખી ઉમરનું;

સમવાય પું [સં.] સમૂહ (૨) સંબંધ

(૩) એવો નિત્ય સંબંધ કે જેમાં એક

સંબંધીનો નાશ થતાં બીજો સંબંધી

પણ નાશ પામે (જેમ કે, દૂધ અને તેના

સફેદ રંગનો) [ન્યા.]. ૦ત્ર નં અનેક

સ્વાયત સમૂહોનું એકત્ર રાખ્યાત્ર સમૂહ-

ત્રને; 'ફેડેરેશન'. -ચી વિં સમવાય-

-સંબંધવાળું (૨) સમવાયત્રને લગતું;

'ફેડરલ'

સમશાન નં મસાણ. -નિયું વિં સમશાન

જેવું-નિર્ગન (૨) અમંગળ (૩) ઠાણ તરીકે

આવેલું [અને કંડીવાળું

સમશીતોપણ વિં [સં.] સરખી ગરમી

સમશેર (૦ખણાકુર) ભૂલો 'શમશેર'માં

સમશ્લોકી વિ [સ. સ્મ+લોક] એક સરખા

શ્લોકવાળું; મૂળશ્લોક પ્રમાણે શ્લોકવાળું

(ભાષાંતર) [('અષ્ટિ'થી ઉત્પન્ન)

સમષ્ટિ સ્ત્રી [સં.] સમગ્રતા; સમુદાય

સમસમવું અં કિં [સં. સિનિસિનિવર્તન]

એવો અવાજ થવો (૨) પૂંધવાઈ રહેવું

(મનમાં)

સમદત વિં [સં.] સંધનું; તમામ; બધું

કેશું (૨) નં સમગ્ર સમુદાય

સમરૂપા સ્ત્રી [સં.] પ્રસ; કાંધરો (૨) સાન;

સંકેત (૩) કબાણ. ૦પૂર્તિ સ્ત્રી સમરૂપા-

નો જવાબ આપવો કે અપૂરો કાગ

પૂરો કરી આપવો તે; એવી રમત

સમળી સ્ત્રીં સમહી; એક પક્ષી
 સમળી સ્ત્રીં, -ળી પું સમીવૃક્ષ
 સમંજસ વિં [સં.] ઉચિત; વાજળી (૨)
 સ્પષ્ટ; સમજ સંકાય તેહું
 સમા સ્ત્રીં પૂરી ભરતી આળે ૧૨ મિનિટ
 પાણી થોભે છે તે [સોખત; સંગત
 સમાગમ પું [સં.] સંયોગ; મેળાપ (૨)
 સમાચાર પું [સં.] ખબર (ખલુધા ખંબં
 માં). ૦પત્ર નં વર્તમાનપત્ર
 સમાજ પું [સં.] સમુદાય (૨) મંડળી;
 સભા (૩) એક ધર્મ કે આચારવાળો
 જનસમુદાય (૪) વ્યવસ્થિત જનસમુદાય;
 જનતા. ૦કારણ નં સમાજતંત્રની
 રચના-વ્યવસ્થિતિ. ૦જીવી વિં સમાજ-
 માં જ જીવી શકે એહું (૨) સમાજ
 ઉપર જીવનાર. ૦વાદ પું વ્યક્તિ કે
 વર્ગની નહિ, પણ સમાજની સત્તાનો
 વાદ; 'સોશિયેલિઝમ'. ૦વાદી વિં
 (૨) પું સમાજવાદમાં માનનાર. ૦વિદ્યા
 સ્ત્રીં, ૦શાસ્ત્ર નં સમાજવ્યવસ્થાનું
 શાસ્ત્ર. ૦વૃત્તિ સ્ત્રીં સમાજમાં રહે-
 વાની કે તે વસાવવાની માણસની સહજ-
 વૃત્તિ. -જી વિં સમાજનું; સમાજ
 સંબંધી (૨) કોઈ અમુક સમાજમાં
 જોડાયેલું
 સમાણી સ્ત્રીં જુઓ સમાણી
 સમાણું વિં [પ્રા. સમાળ (સં. સમાન)]
 સમાન; સરખું (૨) -ને લાજુ પડતી
 (ગાળ) (૩) અં [અપ. સમાણુ; પ્રા. સમ્]]
 -ની સાથેસાથ; જુઓ સમું ૩
 સમાધ સ્ત્રીં જુઓ સમાધિ [પ.]
 સમાધાન નં [સં.] વિરોધ, શંકા કે
 ગૂંચવણનો નિવેડો અને શાંતિ (૨)
 તૃપ્તિ; સંતોષ (૩) ધ્યાન; સમાધિ (૪)
 પતલું કે પતવલું તે (૫) કળિયાની પટા-
 વટ. -ની સ્ત્રીં સમાધાન; નિવેડો
 (૨) ચિત્તની શાંતિ; નિરાંત (૩) સુલેહ-
 સંપ (૪) પું મંદિરની જરૂરિયાતો
 વૈષ્ણવોને સમજાવી તેમની પાસેથી

માગણી કરનાર મંદિરનો અધિકારી;
 મંદિરની આંતરિક વ્યવસ્થા કરનાર
 સમાધિ પું; સ્ત્રીં [સં.] જેમાં ધ્યાતા અને
 ધ્યાનનો ખ્યાલ હ્રુષ્ઠ થઈ ધ્યેયનું સ્વરૂપ
 જ ચિત્તમાં રહે છે તેહું જાંડું ધ્યાન
 [યોગ] (૨) સાધુસંન્યાસીનું મરણ (૩)
 'સાધુસંતને દાટયા હોય તે જગા પર
 ફરેલી દેરી. ૦ન્ય વિં સમાધિમાં પડેલું
 સમાન વિં [સં.] સરખું (૨) પું પાંચ
 પ્રાણવાયુમાંનો એક (જુઓ પંચપ્રાણ).
 ૦કક્ષ વિં સમાન દક્ષાનું. ૦તા સ્ત્રીં.
 ૦ધર્મા(-ર્મ) વિં [સં.] સમાન ધર્મ-
 વાળું. ૦રીલ વિં સમાન ગુણ, ધર્મ
 કે સ્વભાવનું. -નાર્થ વિં [+ અર્થ]
 સમાન અર્થવાળું
 સમાપન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] સમાપ્ત કે
 પૂરું કરવું તે; સમાપ્તિ
 સમાસ વિં [સં.] પૂરું; પૂર્ણ. -સિ
 સ્ત્રીં પૂરું થવું કે કરવું તે; છેવટ; અંત
 સમાર પું સમારવું તે; સમારકામ (૨)
 'ચાસમાં બી નાંખી તે ઢાંકવા ઉપર
 ફેરવવામાં આવતું લાંબું પાટિયું. ૦કાર
 નં સમારવું-દુરસ્ત કરવું તે
 સમારવું સંકિં [પ્રા. સમાર (સં. સમ્ +
 આ + રચ્વ)] દુરસ્ત કરવું; સુધારવું (૨)
 કાપવું (શાક) (૩) ઓળી કરીને વ્યવ-
 સ્થિત કરવું (વાળ)
 સમારંભ પું [સં.] ઠાઠમાઠથી ફરેલો
 આરંભ (૨) ધામધૂમવાળો ઉત્સવ
 સમારોપ પું, ૦ણુ નં [સં.] આરોપવું
 તે. -પિત વિં [સં.] આરોપેલું; ચઢાવેલું
 સમાલવું સંકિં [સં. સમ્ + માલ્]
 સંભાળવું [-ના સ્ત્રીં અવલોકન
 સમાલોચક વિં [સં.] અવલોકન કરનાર.
 સમાવ પું સમાવું કે સમાવવું તે; સમાવેશ
 સમાવવું સંકિં 'સમાવું'નું પ્રેરક
 સમાવિષ્ટ વિં [સં.] સમાવેશ પામેલું
 સમાવું અંકિં [પ્રા. સમાવ (સં. સમ્ +
 આપ્)] માવું; અંદર આવી જવું (૨)

સતાહું; ચાલતા તંત્રમાં ગોઠવાહું—અનુકૂળ
 થઈને રથાન પામહું.
 સમાવેશ પું [સં.] સમાહું તે; સમાસ
 સમાસ પું [સં.] સમાહું તે; સમાવેશ
 (૨) બે કે વધારે શબ્દોના સંયોગથી
 થયેલો શબ્દ [વ્યા.] (૩) સંક્ષેપ
 સમાહાર પું [સં.] સંગ્રહ; સમૂહ (૨)
 સંક્ષેપ. હદાંક પું હદંક સમાસનો એક
 પ્રકાર. હદાંક 'યદાતદા', 'ન-આવ'
 સમાંતર વિં [સં.] સમાન અંતરે આવેલું;
 સમાન અંતરવાળું; 'પેરેલલ'. અનુ-
 ભૂત, અનુપકોણપું 'પેરેલલોગ્રામ' [ગ.]
 સમિતિ સ્ત્રીં [સં.] મંડળી; (નાની) સભા
 સમિધ સ્ત્રીં [સં.] યજ્ઞોપયોગી લાકડાં
 સમીકરણ નં [સં.] સરખું કરવું તે
 (૨) 'હકવેશન' [ગ.]
 સમીક્ષા સ્ત્રીં [સં.] બારીકાઈથી જોવું કે
 તપાસવું તે (૨) આલોચના; સમાલોચના
 સમીચીન વિં [સં.] ચથાર્થ (૨) યોગ્ય
 સમીપ વિં [સં.] નજીક; નિકટ. આ સ્ત્રીં.
 વ્યર્તી વિં [સં.] નજીકનું; પાસે પડેલું
 સમીર (અણ) પું [સં.] પવન
 સમીસંધ્યા, સમીસાંજ સ્ત્રીં [સમી (પ્રા.
 સમિઝ; સં. સંમિત કે સમ્યગ્) + સંધ્યા, સાંજ]
 સંધ્યાકાળ; સાંજની વેળા
 સમુચિત વિં [સં.] યોગ્ય
 સમુચ્ચય પું [સં.] સંગ્રહ; સમૂહ
 સમુદાંતિ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ ઉદાંતિ
 સમુદાય પું [સં.] ટોળું; જથ્થો
 સમુદ્ર પું [સં.] દરિયા. ઓંકિનારો પું
 દરિયાનો કાંઠો. ઓંચન નંદાનવો અને
 દેવોએ અમૃત મારે કરેલું સમુદ્રનું મંથન
 સમું વિં [સં. સમ] હીક; સરખું; દુરસ્ત;
 વ્યવસ્થિત (૨) [સ્વ. સમઃ; પ્રા. સમે, સં.
 સમઃ] જુઓ સમાહું (૩) અં સાધોસાય;
 સહિત. હદાંક ધડાકા સમું તે નીચે પડ્યું.
 ઓમું વિં સમું; સરખું
 સમૂહ વિં [સં.] મૂલસહિત. —લાય
 વિં [+ લય] મૂળ તથા ટોચ સાથે

સમૂહ પું [સં.] ટોળું. ઓંકાર્ય નં આખા
 સમૂહનું એકત્રિત, એક બનીને થવું—
 સંગઠિત કાર્ય. આત્ર નં જુઓ સમવાય-
 તંત્ર. ઓંકાર્યના સ્ત્રીં સામુદાયિક
 પ્રાર્થના. વ્યાપક વિં સમૂહ બતાવનારું
 સમૂળ [સં. સમૂલ], ઓંકાર્ય વિં [સં. સમૂલક]
 તમામ; પૂરેપૂરું. —જુ વિં સમૂળ
 સમૂહ વિં [સં.] સમૂહિવાળું; સપ્તન.
 —હિ સ્ત્રીં [સં.] આબાદી; ઐશ્વર્ય
 સમેટવું સં કિં [જુઓ સમેત] આટોપવું;
 એકઠું કરવું
 સમેત વિં [સં.] સંયુક્ત; સાથે દોષ તેવું
 (૨) અં સુધ્યાં; સહિત
 સમેયો પું [પ્રા. સમેઝ (સં. સમેત)] સામિયું
 (૨) અમુક એક ધર્મના માણસોનો
 મેળાવટો [અવસર
 સમેયો પું [જુઓ સમય] વખત (૨) પ્રસંગ;
 સમેયુ વિં [સં. સમેત] એકસાથે સંગ્રહ
 સમેલ સ્ત્રીં [પ્રા. સમિલ (સં. સમિલ,
 જન્યા)] તોતરું બરાવવાની પ્રસારના ખીલી
 સમેવડ વિં [પ્રા. સમેવઝ (સં. સમવ
 +વઝ)] = સામે આવવું પડ્યું સમાન;
 બરાબરિયું (૨) પ્રતિસ્પર્ધી. —રિયણ
 વિં સ્ત્રીં, —હિયું વિં સરખા હંમરનું;
 સરખું (૨) પ્રતિસ્પર્ધી; દરીક. —હું વિં
 સમેવડ
 સમેવણ નં સમેવવું તે કે તેને મારેનું પાણી
 સમેવણું સં કિં વધારે ગરમ પાણીને
 નવાય એવું કરવા તેમાં હંડું પાણી હમેરવું
 સમયક વિં [સં.] યોગ્ય (૨) અં હીક;
 બરાબર. —કૃત્ય નં. —ગદિ સ્ત્રીં યોગ્ય
 —સાચી દિધિ
 સમ્યાગ્ની સ્ત્રીં [સં.] મદારાગ્ની; સમ્યાગ્ની સ્ત્રી
 સમ્યાગ્નિ પું [સં.] રાત્રિધિરાત્ર; શહેરશાક
 સમુદ્ધિત વિં [સં.] યુક્તિ કે પ્રમાણ સાથેનું
 સર નં [સં.] સરોવર
 સર સ્ત્રીં [સં.; દે. સરિયા, સરી] ગળામાં
 પડેરવાની સેર; સાંઘી
 સર પું [સં.] અગ્રેજ રાજ્યમાં અપાનો એક

ઈલકાબ (૨) સાહેબ (શાળામાં શિક્ષકને માટે અંગ્રેજીમાં સંબોધન)
 સર- વિં [ફા.] 'વડુ'ના અર્થમાં શબ્દની આગળ (ઉદાં સરસૂબો)
 સર પું [સરં ફા.] (ઘણુંખટું બંવંબંમાં) પતાંની રમતમાં અમુકનું પ્રાધાન્ય તે; હુકમ
 સર વિં તાણે; આધીન; જિતાયેલું
 સર પું બંવં (વ્યાજ ગણવામાં) મુદ્દલ અને મુદતના મહિનાનો ગુણકાર
 સર અં 'પ્રમાણે; રૂએ' એ અર્થમાં નામની કે વિશેષણની સાથે (કાયદેસર) (૨) 'માટે, અર્થે' એ અર્થમાં નામની સાથે (ધંધાસર) (૩) નિરર્થક પૂર્વપદ તરીકે. ઉદાં સરસમાત્યાર [એક છાંડ
 સરકટ નં [સં. સર+કટ] નેતર કે બરુ જેવો
 સરકણું વિં સરકી જાય—જવાય એવું (૨) નં સરકણી જગા
 સરકવું અંકિં [સં. સં] લપસવું; ખસવું (૨) છટકવું; ધીમે રહીને જતા રહેવું
 સરકસ નં [ફા.] જનાવર, કસરત વગેરેના ખેલનો તમાસો
 સરકાર પું; સ્ત્રીં [ફા.] પ્રજાનું શાસન કરનારી સત્તા (૨) રાજસાહેબ, સત્તાધીશ એ અર્થના ઉદ્દેશોધનમાં વપરાય છે. ંધારે પું, ંભરણું, ંભરત નં મહેસૂલ. —રી વિં સરકારનું; સરકાર સંબંધી
 સરકિયું નં સરકી શકે તેવી ગાંઠ
 સરકો પું [ફા. સિરકહ; સં સરક] ધણો જ ખાટો રસ; તાડી, શેરડી, દ્રાક્ષ વગેરેના ખટાશ ચડેલો રસ
 સરખામણી સ્ત્રીં [જુઓ સરખું] તુલના; મુકાબલો (૨) ખરાબરી
 સરખાવવું સં કિં ['સરખું' પરથી] મુકાબલો કરવો; મેળવી જેવું; તુલના કરવી
 સરખું વિં [પ્રા. સારિક્ક (સં. સદ્દસ)] બરોબર; સમાન (૨) સપાટ; ખાડાટેકરા વિનાનું (૩) બરોબર રીતનું; વ્યવસ્થિત (૪) છાજવું; ધટિત (મારા સરખું કામ)

(૫) વાક્યમાં નામ પછી વપરાતાં 'ય' કે 'યે' જેવો લાવ સૂચવે છે. ઉદાં આંગળી સરખી ન ઉપાડી
 સરગવો પું [સં. શિશુ] એક ઝાડ
 સરઘસ નં [ફા. શઘગત્ત] વરધોડાની પેઠે, પ્રસંગ પર ગામમાં ફેરે છે તે કે તેમ નીકળેલ સમુદાય
 સરજનહાર પું જુઓ સર્જનહાર
 સરજવું સંકિં જુઓ સર્જવું
 સરજેરી સ્ત્રીં [ફા.] જુઓ સિરજેરી
 સરડકો પું [રવં] સરડ એવો અવાજ; સેડકો; સળડકો
 સરડો પું [પ્રા. સરડ (સં. સરડ)] કાચિડો
 સરણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સં.] પગરસ્તો; માર્ગ (૨) પદ્ધતિ; રીત
 સરત સ્ત્રીં [સરં સુરતા (સં. સૃત્તિ)] નજર (૨) ચાદાસત; રમૂતિ (૩) ધ્યાન. ંચૂકે સ્ત્રીં નજરચૂક; ભૂલી જવું તે
 સરતું વિં [સરં સરસું] નજીક; પાસે
 સરદાર પું [ફા.] નાયક; આગેવાન (૨) અમીર; ઉમરાવ
 સરદેશમુખી સ્ત્રીં [મ. સર + દેશમુખ ઉપરથી] મરાઠી રાજ્યનો મહેસૂલી લાગો
 સરનશીન પું [ફા.] સભાપતિ; પ્રમુખ
 સરનાસું નં [ફા.] નામકામ વગેરે
 સરપણું નં [સં. શ્રવણ = રાંધવા માટેનો અગ્નિ] બાવળનાં લાકડાં
 સરપંચ પું [સર + સં. વંચ] પંચનો વડો
 સરપાવ પું [ફા. સરોપા] શાખાશી બદલ આપવામાં આવતો પોશાક; ધનામ
 સરપેચ પું [ફા.] જુઓ શિરપેચ
 સરફેરેશી સ્ત્રીં [ફા.] માથું ફેલ કરવું —આપવું તે
 સરભર વિં [દે. સરિગરી (પ્રા. સરિ-સં. સદ્દસ + મૃ)] ઓછુંવતું નહિ—સરખે-સરખું (૨) નફોતોટા વિનાનું
 સરભરા સ્ત્રીં [ફા. સરભરાહ] આદરસત્કાર; સેવાયાકરી
 સરમુખત્યાર વિં [સર + મુખત્યાર] ફલ

સત્તાવાળું (૨) કૃલ સત્તાવાળો અધિકારી.
 -રી સ્ત્રીં સરમુખત્યારપણું; કૃલ સત્તા
 સરયુ(-યુ) સ્ત્રીં [સં.] ઉત્તર દિ'દુસ્તાનની
 નદી, જેને કાંઠે પ્રાચીન અયોધ્યા હતી
 સરલ વિં [સં.] સીધું (૨) મુરકેલ નહિ
 એતું (૩) નિષ્કપટી; નિખાલસ. ઓત્તા સ્ત્રીં
 સરવહિયું, સરવહું નં, સરવડો પું
 રહી રહીને પડતું વરસાદનું આપટું
 સરવણી સ્ત્રીં ['સરાવતું' ઉપરથી] તેરમાને
 દિવસે કરાતી સજ્જદાન ઇન્તી ક્રિયા
 સરવર નં જુઓ સરોવર
 સરવાણી સ્ત્રીં ['સરવું' ઉપરથી] ઝરણું
 સરવાયું નં આખા વર્ષના હિસાબનું તારણ
 સરવાળે અં [જુઓ સરવાળો] એકંદર
 (૨) પરિણામે; અંતે
 સરવાળો પું સંખ્યાઓને ભેગી ઉમેરવી
 તે (૨) તેથી થતી કૃલ રકમ
 સરવું વિં [પ્રા. સર (સં. સ્વર) ઉપરથી] શરવું;
 ઝટ સાંભળે તેવું (૨) મોટાથી બોલાયેલું
 સરવું વિં [જુઓ સરાટ] અમુક જાતના
 રવાદ અને ફેરિમવાળું [સરવા પગ
 સરવું વિં [સં. સ્વ ઉપરથી] ચપળ. ઉદાં
 સરવું અં કિં [પ્રા. સર (સં. સ્વ)] જુઓ
 સરકતું (૨) પાર પડતું; વળતું (જેમ કે
 ગરજ, અર્થ, કામ)
 સરવે (૨) સ્ત્રીં [હં.] આંકણી; મોજણી;
 (જમીનના માપ ઇન્તી) તપાસ. ઓર
 પું [હં.] તે કરનાર ઇન્તેર
 સરવયું નં જુઓ સરવાયું
 સરશાયું નં સરસવનું તેલ [અળસિયું
 સરશાયું નં [પ્રા. સરીસિવ (સં. સરીસપ)]
 સરસ પું જુઓ સરેશ
 સરસ વિં [સં. દ્રેવ્ય ઉપરથી] સાદું; ઉત્તમ
 સરસ વિં [સં. સમસ્ત] રસવાળું (૨) સુંદર
 સરસવ પું [પ્રા. સરિસવ (સં. સર્વવ)] એક
 જાતનું તેલી બી [સ્પર્ધા; ચડસાચડસી
 સરસાઈ સ્ત્રીં ['સરસ' નં. ૨ ઉપરથી]
 સરસામાન પું [સર+સામાન] ચાચરથીતું;
 ધરગણ સામાન

સરસિલ નં [સં.] કમળ
 સરસિયું નં જુઓ સરશાયું નં. ૧ તથા ૨
 સરસું અં [દે. સરિસ] અગ્નિને પાસે; નદીક
 સરસુઓ પું [ફા.] વડો સૂબો; પ્રાંત કે
 વિભાગનો ઉપરી
 સરસ્વતી સ્ત્રીં [સં.] વિદ્યાની દેવી; શારદા
 (૨) ઉત્તર ગુજરાતની એક નદી (૩)
 ત્રિવેણીસંગમની ગુપ્ત નદી. વપૂજન
 નં સરસ્વતીની પૂજનો ઉત્સવ (કોઈ ઠેકાણે
 વસંતપંચમીએ તો કોઈ ઠેકાણે આસો
 માસમાં) (૨) દિવાળીમાં ચોપડાનું પૂજન
 સરહદ સ્ત્રીં [ફા. સરહદ] સીમા; સીમાડો.
 ંપ્રાંત પું હિંદના વાયવ્ય ખૂલાનો, તે
 સરહદ પરનો પ્રાંત (હવે પાકિસ્તાનમાં)
 સરળ, ંતા સ્ત્રીં જુઓ 'સરલ'માં
 સરંભ પું [ફા.] ભેઈતી સામગ્રી (૨)
 લગાઈ કે લટકરની સામગ્રી
 સરા સ્ત્રીં [સં. સ્વ ઉપરથી] પ્રવાહ; ધારા
 (૨) યજ્ઞ; મોસમ (ઉદાં લગનસરા)
 સરા(-ઈ) સ્ત્રીં [ફા.] મુસાફરખાનું
 સરાટ પું સરવી વાસ કે રવાદ
 સરાટે અં [જુઓ સરાણ] સવે; સીધે માગે
 સરાણ સ્ત્રીં [પ્રા. સળ (સં. શળ)] ધાર
 કાઢવાનું થંત. -ણિયો પું સરાણ ઉપર
 ધાર કાઢી આપનાર
 સરાફ(-ફી) જુઓ 'સરાફ'માં
 સરાર અં [પ્રા. સરાસર = આ હેરાથી પેલા
 હેરા મુઠી] ઘરાર; ઠેક મુઠી
 સરાવ [સં.], ંહુ નં ઘરાવ; શહેરું
 સરાવવું સં કિં સારવું-શ્રાદ્ધ કરવું
 સરાસર અં, -રી અં (૨) સોં [ફા.;
 સરં કે. સરિસરી] જુઓ સરેરાશ
 સરાંરી (૦) સ્ત્રીં [સં. સર કે શગ + કાઠી (સં.
 કાઠ)] કરાંરી; સાંરી
 સરિત(-તા) સ્ત્રીં [સં.] નદી
 સરિયામ વિં મુખ્ય; ધોરી (રક્તો) (૨)
 જાહેર (૩) સીધું; સળંગ
 સરીખું વિં [પ્રા. સરિસ] સરખું
 સરીમું વિં [પ્રા. સરિસ (સં. સરસ)] સરખું

સરીમું અં સરમું; નજીક [પ.]
 સરુ નં [ફા. સર્વ] એક ઝાડ; યરુ
 સરૂપ વિં [સં.] સરખું; સમાન (૨) રૂપાળું;
 સુંદર. ઓત્તી સ્ત્રી
 સરેડે અં જુઓ સરાડે
 સરેરાશ સ્ત્રીં નાની મોટી રકમોનો જુમલો
 કરીને કઢાતું માન (૨) અં સરેરાશ
 ગણતાં (૩) શુમારે; અંદાજથી [ગ.]
 સરેશ(-સ) પું [ફા.] ચામડાં કે હાડકાંમાંથી
 મળતો ચીકણો પદાર્થ
 સરેચો પું [પ્રા. સુરદિઓ (સં. સુરગિક)]
 મુગંધીદાર વસ્તુઓ વેચનાર
 સરોજ નં [સં.] કમળ. -જિની સ્ત્રીં [સં.]
 કમળની વેલ
 સરોહ પું [ફા. સુરોદ] એક તંતુવાદ્ય
 સરોવર નં [સં.] મોટું તળાવ
 સર્કલ, ઇન્ડિપેન્ડન્ટ પું [ફ.] અમુક સર્કલ
 કે વિભાગનો એક મહેસૂલી અધિકારી
 સર્ગ પું [સં.] સૃષ્ટિ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) ત્યાગ
 (૪) અધ્યાય (કાવ્યનો)
 સર્વલાઘટ સ્ત્રીં; નં [ફ.] જૂળ દૂર સુધી
 પહોંચે એવો વીજળીનો ભેરદાર પ્રકાશ
 સર્જક વિં (૨) પું [સં.] સર્જનાર
 સર્જન પું [ફ.] શસ્ત્રવેદ; વાઙકાવ્યનું કામ
 ખાસ લખતો દાક્તર
 સર્જન નં [સં.] સર્જવું તે (૨) સર્જેલું
 તે; કૃતિ (૩) સૃષ્ટિ. ંજૂનું વિં આદિ;
 સૃષ્ટિની શરૂઆતથી ચાલતું આવેલું.
 ંશક્તિ સ્ત્રીં નહું રચવાની શક્તિ. ંહાર
 પું સરજનહાર; પેદા કરનાર; ઈશ્વર
 સર્જવું સંકિં [સં. સર્જ] પેદા કરવું; રચવું
 સર્જિત વિં [સં.] સર્જેલું (૨) નસીબમાં
 લખેલું
 સર્ટિફિકેટ નં [ફ.] પ્રમાણપત્ર
 સર્પ પું [સં.] સાપ. ંદશ પું સાપનો દંશ
 સર્પવું અં કિં [સં. સર્પ] દોડી જવું
 સર્પિણી સ્ત્રીં [સં.] સાપની માદા
 સર્વ વિં [સં.] બધું; સધળું. ંકાલીન વિં
 [સં.] નિત્ય; બધો વખત ટકી રહેનાર.

ંગત વિં [સં.] સર્વત્ર રહેલું. ંગામી
 વિં [સં.] સર્વવ્યાપક. ંગુણસંપન્ન
 વિં સર્વ ગુણોવાળું (૨) દુર્ગુણે પૂરું;
 બધા દુર્ગુણવાળું [લા]. ંગાદી વિં બધું
 ગ્રહણ કરતું. ંજનીન વિં [સં.] સાર્વ-
 જનિક; સર્વ લોક સંબંધી. ંજા વિં
 [સં.] બધું જાણનારું. ંજાતા સ્ત્રીં. ંતઃ
 અં [સં.] ચોતરફ (૨) બધી બાજુએથી
 (૩) સર્વ પ્રકારે. ંતોભદ્ર વિં [સં.] બધી
 રીતે સુંદર. ંતોમુખ(-ખી) વિં [સં.]
 બધી બાજુ મુખવાળું (૨) દરેક પ્રકારનું;
 પૂર્ણ; વ્યાપક. ંત્ર અં [સં.] દરેક સ્થળે.
 ંથા અં [સં.] સર્વ પ્રકારે; બધી રીતે.
 ંદમન વિં [સં.] બધાનું દમન કરનારું.
 (૨) પું કુપ્યંત અને શક્યંતલાનો પુત્ર ભરત.
 ંદેશી વિં [સં.] બધું જોનારું કે જાણનારું.
 ંદા અં [સં.] હંમેશા; નિરંતર. ંદેશિતા
 સ્ત્રીં સર્વદેશીપણું. ંદેશી(ય) વિં
 બધા દેશ, અંગ કે વિભાગને લગતું.
 ંધર્મસમભાવ પું બધા ધર્મો પ્રત્યે
 સમાનતાનો ભાવ. ંનામ નં [સં.]
 નામને બદલે આવતો શબ્દ [વ્યા]. ંનાશ
 પું [સં.] બધાનો નાશ. ંપક્ષી વિં
 બધા પક્ષને લગતું (૨) સર્વનો યોગ્ય
 પક્ષ કરતું. ંભક્ષી વિં બધું ભક્ષણ
 કરતું. ંમાન્ય વિં બધાને માન્ય.
 ંભ્યાપક, ંભ્યાપી વિં [સં. સર્વવ્યાપી]
 સર્વત્ર વ્યાપી રહેલું. ંશક્તિમાન
 વિં સર્વ પ્રકારની શક્તિવાળું. ંશ્રેષ્ઠ
 વિં સર્વમાં શ્રેષ્ઠ. ંસત્તાધીશ પું
 સર્વ સત્તા જેના હાથમાં છે તેવું;
 સરમુખત્યાર; ંસંચલ પું [સં.] બધી
 જાતની માહિતીનો સંગ્રહ; 'સાદૃશ્યો-
 પીડિયા'. ંસાધારણ, ંસામાન્ય વિં
 સૌને લાગુ પડતું. ંસ્વ નં [સં.] પોતાનું
 બધું; બધી માલમત્તા કે શક્તિસંપત્તિ.
 -વાનુમત વિં [અનુમત] બધાને
 અનુમત-કબૂલ (૨) પું; નં બધાનો મત.
 -વાનુમતિ સ્ત્રીં બધાની અનુમતિ.

—ર્ધાર્પણ નં [અર્ધવગ] સર્વસ્વનું અર્પણ.
 —ર્ધાંગી (૦ણ) વિં [સં. સર્વાંગી] સર્વ
 અંગોને લગતું (૨) આખા શરીરમાં આંગી
 કે દ્રવ્ય રહેતું. —ર્ધે સં [સં.] સર્વ; બધું.
 —ર્ધેરિય વિં [અર્ધચ] ઔથી ઉચ્ચ.
 —ર્ધેરિયટ, —ર્ધેરિય વિં [સં.] સૌમાં
 ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ. —ર્ધેરિય પું [અર્ધવ] સર્વનો
 ઉદય; બધાનું હિત. —ર્ધેરિયાલાયક
 વિં [અર્ધમા + લાયક] બધી શુભ
 ઉપમાઓને ચોગ્ય; શ્રેષ્ઠ (વશીલ માટે
 પત્રોમાં વપરાતું વિં). —ર્ધેરિયોગી વિં
 સર્વને ઉપયોગી. —ર્ધેરિયી વિં [અર્ધપરી]
 ઔથી ચડિયાતું (૨) શ્રેષ્ઠ
 સલક્ષણું વિં [સ + લક્ષણ] સારાં લક્ષણ-
 વાળું (૨) સખણું; તોફાની નહિ તેણું
 સલક્ષણ વિં [સં.] લાજવાળું (૨) અં
 લક્ષણપૂર્વક
 સલવામણ સ્ત્રીં સલવાણું તે
 સલવાણું અંકિં [નુઓ સાલ (સં. શલ્ય)]
 ઉદેલ ન સૂચવાથી બહારાણું; ગૂંચાણું (૨)
 'સાલવણું'નું કર્મણિ
 સલાટ પું [પ્રા. સિહાર (સં. શિલાકાર)]
 પથ્થર ઘડનારે [ભંભેરણી; સલાટો
 સલાટું નં [નુઓ સાલ (સં. શલ્ય)]
 સલામ સ્ત્રીં [અ. નમરકારનો એક પ્રકાર.
 [અંભેરકુમ [અ.], અંભેરકમ શં પ્રં
 મળતી વખતે વંદન કરવા બોલવાનો
 મુસલમાની ઉદ્દગાર ('તમને શાંતિ મળે!')]
 સલામત વિં [અ.] સહીસલામત; સુરક્ષિત
 (૨) હયાત અને તંદુરસ્ત. —તી તંદુરસ્તી;
 ક્ષેમ (૨) હયાતી; નિર્દોષી (૩) સુરક્ષિતતા
 સલામિયા વિં સલામી દાખલ ન થોડું
 મહેસૂલ ભરણું પટે તેવી જમીન
 સલામી સ્ત્રીં સલામ દાખલ અપાતું
 માન, ભેટ કે મહેસૂલ (૨) વ્યાયામમાં
 કે ક્વાચતમાં સલામ કરવાની રીત
 સલાવડું નં [નુઓ સારાવણું] પાત્ર; શકેરું
 સલાહ સ્ત્રીં [અ.] શિખામણ (૨) અભિપ્રાય
 સલાહ સ્ત્રીં [અ. સિલાહ] મુલેહ. ઠંડાર

વિં (૨) પું મુલેહ કરનાર કે કરાવનાર
 સલાહકાર પું સલાહ આપનાર
 સલિલ નં [સં.] પાણી
 સલક સ્ત્રીં [અ.] વર્તણૂક; રીતમાન; વર્તાવ
 સલકાઈ સ્ત્રીં [અ. સલક ઉપરથી] સભ્યતા;
 વિનથી વર્તણૂક (૨) સદ્ભાવ; મેળ
 સલુણું વિં [પ્રા. સલ્લ (સં. સ + લવગ)]
 મનોહર; મુંદર
 સલુન નં [દં.] ધરના જેવી મગવડોવાળો
 મનોહર; મુંદર રેલગાડીનો ખાસ ઉપગ્રા
 (૨) સ્ત્રીમરમાં ઉતાવળોનો મોટો ઓરડો
 (૩) હાલમની દુકાન
 સલેપાટ પું [દં. સ્લીપર] રેલના પાટા નીચે
 ગોઠવાતો પાટો
 સલો પું પાતળું લીંપણું; અગ્રાટ
 સલતનત સ્ત્રીં [અ.] પાદશાહત; રાજ્ય
 સલદર પું [દં.] ગંધક [૨. વિ.]
 સલદાઈટ પું [દં.] સલદ્યૂરસ એસિડનો
 ક્ષાર [૨. વિ.]. —ડ પું [દં.] સલદર
 સાથે બળાને યથેલો ક્ષાર [૨. વિ.]
 સલદંટ પું [દં.] સલદ્યૂરિક એસિડનો
 ક્ષાર [૨. વિ.] [[૨. વિ.]
 સલદ્યૂરસ એસિડ પું [દં.] એક તેલબ
 સલદ્યૂરિક એસિડ પું [દં.] એક તેલબ
 [૨. વિ.] [અસો ધસવાની પથરી
 સલદી સ્ત્રીં [પ્રા. સિલિયા (સં. સિલિયા)]
 સલકો પું સાગોળ
 સવગડી સ્ત્રીં વિં નુઓ સવત્સી
 સવડ પું; સ્ત્રીં [સં. સુ + વડ (સં. વૃત્તિ)]
 નુઓ સગવડ
 સવત્સ વિં, —ત્સી વિં સ્ત્રીં વાહડાવાળી
 સવણું વિં [સં.] એક જ વર્ણનું; સમાન
 વણનું (૨) ચાતુર્વર્ણ્યમાં સમાનો-
 વણવાળો (દિંદુ)
 સવળણું અંકિં નુઓ સળવણું
 સવળું વિં સૂકું; અવગાથી લેલું (૨) ધરિ-
 યાગના કાંટાની દિશામાં ફરતું; ક્ષેત્રવાઈટ
 સવા પું બં વં [સં. સલા] એક
 વનસ્પતિનાં ખીજ; મુવા

સવા વિં [પ્રા. સવાય (સં. સપાદ)] એક
અને પા; ૧૧ (૨) (ખીછ સંખ્યા આગળ
લાગતાં) તેથી ૦૧ વધારે. જેમ કે, સવા
છ (૩) સો, હજાર જેવી સંખ્યા પૂર્વે
'તેથી સવા ગણું' અર્થ બતાવે. કદાં
સવા સો. ૦ઈ વિં સ્ત્રીં સવાયું (૨)
સ્ત્રીં સવાગણું તે

સવાકવા પું [સિ (સં. સુ) + વા, ક (સં. કુ)
+ વા] અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ પવન (૨)
અકસ્માત

સવાકો પું [સવા + ઉપરથી] પેસો; દોઢિયું
સવાણુ સ્ત્રીં [ન્યુઓ મુહાણ] સોખતનો
આનંદ; સોખતની હૂંફ (૨) આરામ; ક્ષાર

સવાદિયું વિં [સ્વાદ + ઉપરથી] સ્વાદિષ્ટ
(૨) સ્વાદિષ્ટ ચીજોના ચટકાવાળું

સવાયા પું ૦ખ૦વ૦, -ચાં ન૦ખ૦વ૦ સવાના
આંક, -યું વિં સવાગણું (૨) ચડિયાતું.
-ચો પું સવાકો; પેસો

સવાર (સ') સ્ત્રીં; ન૦ [વિ.] પ્રાતઃકાળ; વહાણું
સવાર વિં [ફા.] ઘોડા, હાથી કે વાહન

ઉપર બેઠેલું (૨) પું તેવો માણસ;
અરવાર (૩) ઘોડેસવાર સિપાઈ. -રી
સ્ત્રીં [ફા.] સવાર થતું તે (૨) ગાડી વગેરેમાં
બેસનાર કિતારુ (૩) વાહને ચડી કાઢ-
માઠથી વરઘોડા રૂપે ફરતું તે; તેવો વર-
ઘોડો (૪) અમલદારીને અંગે મુસાફરી
(૫) કૃત્ય; હુમલો; ચડાઈ

સવાલ પું [લ.] પ્રશ્ન (૨) પૂછનાનું તે;
માગણી; અરજ (૩) બોલ. ૦જવાબ
પું ૦ખ૦વ૦ પ્રશ્નોત્તર (૨) બોલાબોલી (૩)
પડપૂછ - તપાસ

સવા વીસ વિં [સવા + વીસ] સાચું;
પ્રમાણરૂપ; શિરોધાર્ય [લા.]

સવાસણુ સ્ત્રીં [સં. સુવાસિની] સૌભાગ્ય-
વતી સ્ત્રી

સવાસણું ન૦ સારું લગાડવા મીઠું મીઠું
બોલતું તે (૨) કાલાવાલા [પ્રભુ

સવિતા પું [સં.] સૂર્ય (૨) સરજનહાર;
સવિનય વિં [સં.] વિનયયુક્ત (૨) અં

વિનયપૂર્વક. ૦ભંગ પું વિનયપૂર્વક
-અહિંસાયુક્ત ભંગ (અન્યાયી કે
અધર્મી કાયદા કે હુકમનો)

સવિશેષ વિં [સં.] વિશિષ્ટતાવાળું; અ-
સાધારણ (૨) ઉત્તમ; મુખ્ય (૩) અં
ખાસ કરીને (૪) ખૂબ જ

સવિસ્તર વિં [સં.] વિસ્તારયુક્ત (૨)
અં વિસ્તારપૂર્વક

સવે (વે,) અં [સ + વેહ ઉપરથી] ઠેકાણું;
રસ્તો; વ્યવસ્થિત (૨) વિં સારું; રહું

સવેળા અં વખતસર; આગળથી
સવૈયો પું એક છંદ

સૌંચ વિં [સં.] ડામું (૨) ડાબે ખભે રહેલું
(જનોઈ). ૦સાચી પું [સં.] (ડાબે
હાથે પણ બાણ છોડી શકનાર) અનુન

સૌંચાપસૌંચ વિં [સં.] ડામું જમણું
સશક્ત વિં શક્તિવાળું; સખળું

સશસ્ત્ર વિં [સં.] શસ્ત્રસજ્જ; શસ્ત્ર સાથે
સસડવું અંકિં [રવં] સડ સડ અવાજ

સાથે ખૂબ ઊકળતું [ગરમ કરતું
સસડાવવું સંકિં 'સસડવું'નું પ્રેરક; ખૂબ

સસણવું અંકિં [રવં] સણસણવું
સસણાટ પું [રવં] સણસણાટ; સણસણવું તે

સસણી સ્ત્રીં [રવં] સસણવાનો અવાજ
(૨) બાળકનો એક રોગ [બાપ

સસરો પું [સં. સ્વરુ; પ્રા. સ્વરુ] વર કે વહુનો
સસલી સ્ત્રીં [સં. શશ; પ્રા. સ્વરુ] સસલાની

માદા. -હું ન૦ એક નાનું ચોપણું
પ્રાણી. -સો પું સસલાનો નર. [સસ-

લાનું શીંગડું શંખ્રં તેના જેવી
અસંભવિત વસ્તુ દર્શાવવા વપરાય છે]

સસ્તન વિં સ્તનવાળું; 'મેમસ'
સસ્તું વિં સોંધું (૨) ભાર કે વજર

વિનાનું [લા.]
સસ્થ ન૦ [સં.] ધાન્ય; અનાજ

સસ્સો પું [પ્રા. સ્વરુ (સં. શશ)] સસલો
સહ અં [સં.] સાથે. ૦કાર પું [સં.]

સાથે મળીને કામ કરતું તે; એકબીજાને
મદદગાર થતું તે (૨) આંખો. ૦કારિતા

શ્રી૦, ૦કારિત્વ ન૦ સહકારીપણું. ૦કારી
 વિ૦ સહકારવાળું; સહકાર કરતું કે તેનાથી
 ચાલતું (૨) પું૦ સહકાર કરનાર. ૦કારી
 ભંડાર પું૦ સહકારથી ચાલતી દુકાન.
 ૦કારી મંડળ ન૦, ૦કારી મંડળી
 શ્રી૦ સહકારથી ચાલતું મંડળ
 સહગમન ન૦ [સં.] સાથે જવું તે (૨)
 સતી થવું તે [સોળતી. -રી શ્રી૦
 સહચર વિ૦ (૨) પું૦ [સં.] સાથે ફરનાર;
 સહચાર પું૦ [સં.] સાથ; સંગ; સોળત;
 સંબંધ (૨) સુસંગતપણું (૩) સાદચર્ય.
 -રિણી વિ૦ શ્રી૦ [સં.] સાથે રહેનારી
 કે ફરનારી (૨) શ્રી૦ સહચરી
 સહજ વિ૦ [સં.] સાથે જન્મેલું (૨) કુદરતી;
 સ્વાભાવિક (૩) સહેજ; સહેલું (૪)
 અ૦ ખાસ કારણ વિના (૫) સ્વાભા-
 વિક રીતે (૬) સહેલાઈથી
 સહજન્ય વિ૦ [સં. સહ + જન્ ઉપરથી]
 સાથે જન્મેલું
 સહજપ્રાપ્ત વિ૦ સહેજે મળેલું
 સહજબુદ્ધિ શ્રી૦ કુદરતી બુદ્ધિ કે પ્રેરણા;
 'ઇન્સ્ટિંક્ટ' [રફરવું તે
 સહજન્દુર્ભિ શ્રી૦ સહજબુદ્ધિ; સહેજે
 સહધર્મચાર પું૦ [સં.] સાથે રહી જીવન-
 ની ફરજે જાળવવી તે. -રિણી શ્રી૦ પત્ની
 સહધર્મિણી શ્રી૦ જુઓ સહધર્મચારિણી
 સહધર્મી વિ૦ (૨) પું૦ [સં.] સમાન ધર્મ-
 વાળું (૨) એકસમાન ધર્મનું અનુયાયી.
 સહન ન૦ [સં.] સહેલું - ખમવું તે.
 ૦શક્તિ શ્રી૦ સહન કરવાની શક્તિ.
 ૦શીલ વિ૦ [સં.] સહન કરે તેવા
 સ્વભાવનું; શાંત; ધીર; સહિષ્ણુ.
 ૦શીલતા શ્રી૦ [ધ્યાયી
 સહપાઠી પું૦ [સં.] સાથે લણનાર; સહા-
 સહભાગિની શ્રી૦ [સં.] પત્ની
 સહભોજન ન૦ [સં.] સાથે બેસી કરેલું
 ભોજન (૨) મિત્ર વર્ણના લોકોનું એક
 પંગતે ભોજન [સરખા મતવાળું
 સહમત વિ૦ [સં.] એકમત; સમાન-

સહયોગ, -ગી [સં.] જુઓ સહકાર, -રી
 સહર્પ વિ૦ [સં.] હર્પયુક્ત (૨) અંબરખભેર
 સહવાસ પું૦ [સં.] સાથે વસવું તે (૨)
 સોળત; સંબંધ (૩) અભ્યાસ; મદાવસી.
 -સી વિ૦ સાથે વસનારું (૨) પરિચિત
 (૩) ટેવાયેલું [સાથે શિક્ષણ આપવું તે
 સહશિક્ષણ ન૦ [સં.] છાત્રાચાર્યશ્રીઓને
 સહસા અ૦ [સં.] હતાવળે (૨) યોચિતું
 (૩) વિચાર કર્યા વિના
 સહસ્ર પું૦ [સં.] હજાર. ૦રશ્મિ પું૦ [સં.]
 સૂર્ય. -ત્રાક્ષ પું૦ [સં.] ઈશ્વર
 સહાધ્યાયી પું૦ [સં.] સાથે ભણનાર
 વિદ્યાર્થી; સહપાઠી
 સહાનુભાવ પું૦, સહાનુભૂતિ શ્રી૦ [સં.]
 સમભાવ; દિલસોજ
 સહાય પું૦ [સં.] મિત્ર; મદદગાર
 સહાય શ્રી૦ [જુઓ સાહ] મદદ. ૦ક
 વિ૦ મદદગાર. ૦કારક, ૦કારી વિ૦
 સહાય કરનારું (૨) સહાયમાં વપરાતું
 ક્રિયાપદ [વ્યા.]
 સહાયતા શ્રી૦ [સં.] સાહ; મદદ
 સહાયભૂત વિ૦ મદદગાર થયેલું
 સહાયવૃત્તિ શ્રી૦ પરસ્પર સહાય કરવાની
 (પ્રાણીની) સહજવૃત્તિ; સહાયશીલતા
 સહારો પું૦ આશ્રય; દુર્દ
 સહિત અ૦ [સં.] સાથે (૨) સુધ્યાં
 સહિયર શ્રી૦ [પ્રા. સહી (સં. સહી)] સહી; સખી
 સહિયારું વિ૦ [પ્રા. સહાર, ૦જ સં. સહારાનું]
 ભાગિયાભાગવાળું (૨) મેચ; ભાગ વહેંચ્યા
 ન હોય તેવું (૩) ન૦ પંતિયાળું; ભાગિયાપણું
 સહિષ્ણુ વિ૦ [સં.] જુઓ સહનશીલ.
 ૦તા શ્રી૦
 સહી શ્રી૦ [અ. સહી] (ખત, કાગળમાં)
 નીચે પોતાનું નામ લખવું તે; મત (૨) વિ૦
 ખરું; સાચું (૩) અંક કળક; મંદૂર; નકલ
 સહી શ્રી૦ [પ્રા. (સં. સહી)] સખી; સહિયર.
 ૦પણું ન૦ સખીપણું; સહિયર તરીકેના
 સંબંધ
 સહીસલામત વિ૦ સુરક્ષિત; કાંઈ પણ

ઈળ કે તુલસાન વિનાનું (૨) અં તેવી રીતે. -તી સ્ત્રી સહીસલામતપણું
 સહુ વિં સર્વ [સહેલાઈ
 સહુસિંચત સ્ત્રી [અ. સહુલ] સુગમતા;
 સહુદય વિં [સં.] સામાનો ભાવ કે લાગણી
 સમજ શકે તેવું (૨) દયાળુ (૩) રસિક;
 રસજ્ઞ. ત્તા સ્ત્રી
 સહેજ (સહે) વિં [સં. સહજ ઉપરથી]
 થોડું; અલ્પ (૨) અં જુઓ સહેજ.
 સ્નાન વિં (૨) અં થોડું થયું; જરાક.
 -જે અં સહેલાઈથી
 સહેતુક વિં [સં.] હેતુવાળું; સપ્રયોજન
 સહેલ (સહે) વિં [અ. સહુલ] સહેલું
 સહેલ (સહે) સ્ત્રી [અ. સર] આનંદથી
 આમતેમ કરવું તે (૨) મોજમજ; હાલેર.
 ગાહ સ્ત્રી [અ. ગાહ = જગા] હરવું
 કરવું કે મોજમજ માણવી તે કે તેની જગા.
 સ્પાટા પું અં મોજમજ
 સહેલાઈ (સહે) સ્ત્રી [જુઓ સહેલ ૧]
 સરળતા
 સહેલાણી (સહે) વિં (૨) પું [જુઓ
 સહેલ ૨] મોજ; આનંદી (માણસ)
 સહેલું (સહે) વિં [જુઓ સહેલ ૧] મુશ્કેલ
 નહિ તેવું; સરળ. સંદ વિં એકદમ સહેલું
 સહેવાવું (સહે) અં કિં 'સહેલું'નું કર્મણિ
 સહેવું (સહે) સંકિં [સં. સહ] સહન
 કરવું; વેઠવું; ખમવું
 સહોદર વિં [સં.] એક માને પેટ જન્મેલું
 (૨) પું ભાઈ. -૨૧ વિં સ્ત્રી [સં.],
 -૨૨ સ્ત્રી અહન [એક પર્વત
 સહ્ય પું [સં.] પશ્ચિમ ધાતનો એક ભાગ-
 સહ્ય વિં [સં.] સહી શકાય એવું. સ્લેક
 પું જુઓ કર્મણિપ્રયોગ [વ્યા.]
 સહ્યાદ્રિ પું [સં.] સહ્ય પર્વત
 સળ પું ગેડ કે દબાણનો આકે -કાપો
 (૨) સોળ
 સળક સ્ત્રી સળકવું તે; સણકો
 સળકડી સ્ત્રી [સં. શલકા] નાની સળી;
 સળેકડી (૨) ઉશ્કેરણી [લા.]. -કું
 નં સળેકડું; સળી

સળકવું અં કિં [સં. શલકા ઉપરથી] સહેજ
 હાલવું; સળવળવું (૨) (દાઢ સાથે) ખાવાનો
 ભાવ થવો (૩) મોંઝવું હોય તેમ સણકા
 નાખવા
 સળકો પું જુઓ સળક (૨) તીવ્ર ઇચ્છા
 સળગવું અં કિં બળવું; લાગવું
 સળવળવું અં કિં જરા જરા હાલવું;
 મરડાવું (૨) શરીર પર જીવડું ચાલવું
 હોય તેવી લાગણી થવી (૩) ક્યું કરવા
 તત્પર થઈ રહેવું [લા.]
 સળવળાટ પું સળવળવું તે
 સળવું અં કિં [જુઓ સડવું] જીવડા
 પડવાથી અંદરથી ખવાઈ જવું; અંદરથી
 બગડી જવું
 સળંગ વિં [સં. સંલગ્ન] સાંધ વિનાનું;
 આખું; તુરં નહિ તેવું; ઠેક સુધીનું (૨)
 અં અટક્યા વિના; ઠેક સુધી. સ્પૃષ્ટ
 વિં સળંગ; કમમજ્જ; બરોબર સંકળાયેલું
 સળિયો પું [જુઓ સળી] ધાતુનો લાંબો
 કંકડો
 સળી સ્ત્રી [સં. શલકા] ધાસનો, લાકડાનો કે
 ધાતુનો લાંબો, પાતળો, ગોળ, નાનો કંકડો.
 સંયો પું યુક્તિપ્રયુક્તિ (૨) ઉશ્કેરણી [લા.]
 સળેકડી સ્ત્રી, -કું નં, સળેખડી સ્ત્રી,
 સળેખડું નં જુઓ 'સળકડી'માં
 સળેખમ નં [સં. શ્લેષ્મ] એક રોગ; શરદી
 સળો પું સડો; સળવું તે
 સંકટ નં [સં.] દુઃખ આદિ. નિવારણ
 નં મદદ આપી સંકટ દૂર કરવું તે
 સંકટામણ (-ણી) સ્ત્રી જગાની તંગારા
 (૨) લીડ; મુશ્કેલી
 સંકટાવું અં કિં [સંકટું ઉપરથી] દબાવું;
 લચડાવું (૨) જગાની તંગારા વેઠવી (૩)
 મુશ્કેલીમાં આવવું [લા.]. -૨૧ સ્ત્રી
 જગાની તંગારા (૨) મુશ્કેલી
 સંકર પું [સં.] ભેળસેળ; મિશ્રણ
 સંકર્ષણ પું [સં.] બલરામ (૨) શેષનાગ
 સંકલન નં, -ની સ્ત્રી [સં.] એકડું કરવું
 તે; સંગ્રહ (૨) સરવાળો

સંકલિત વિં [સં.] એકહું કરેલું
 સંકલ્પ પું [સં.] તરંગ ધરાદો; ઇચ્છા(૨)
 નિશ્ચય; મનઃપ્રભો (૩) ધર્મકર્મ વગેરે
 કરવા માટે લેવામાં આવતો નિયમ
 (૪) કલ્પના કરતી તે; તક. ંપિકલ્પ
 પુંખવં તકવિતક. ંશક્તિ સ્ત્રી
 સંકલ્પની શક્તિ; ઇચ્છાશક્તિ. -લિપ્ત
 વિં [સં.] કલ્પેલું (૨) ઇચ્છેલું; ધારેલું (૩)
 નિશ્ચય કરેલું

સંકળાવું અંકિં 'સંકળવું'નું કર્મણિ;
 સંલગ્ન થવું; સંકળના આંકડા પેટે
 નેડાયેલ હોવું

સંકીર્ણ વિં [સં.] મિશ્રિત; સેળસેળ થયેલું
 (૨) વેરાયેલું; ફેલાયેલું; વ્યાપ્ત; ભરત્યક
 (૩) અરપણ (૪) સંકુચિત

સંકીર્ત(-ત્ત)ન નં [સં.] સ્તુતિ

સંકુચિત વિં [સં.] સંકોચ પામેલું (૨)
 સાંકડું; હદાર કે વિશાળ નહિ તેલું

સંકુલ વિં [સં.] વ્યાપ્ત; લીડવાળું (૨)
 અગ્યવરિયત (૩) અસંગત

સંકેત પું [સં.] અગાઉથી કરેલી છૂપી
 ગોઠવણ (૨) જુઓ સંકેતરથાન (૩)
 ઇશારો; નિશાની (૪) કરાર; શરત (૫)
 અમુક શબ્દથી અમુક અર્થનો જોધ
 થવો નેઈએ એવી ભાષાની પરંપરાગત
 રૂઢિ [વ્યા.] ંરથાન નં સંકેત પ્રમાણે
 મળવાની જગા

સંકેલવું સંકિં [દ્વ. સંકલિત] આટોપવું;
 એકહું કરવું; પાછું વાળી લેવું

સંકોચ પું [સં.] તંગી; અછત; સંકડાશ
 (૨) આંચકો; ખચકાવું તે (૩) લગ્ન;
 શરમ (૪) ખિડાવું તે. ંન નં સંકોચવું
 તે. ંવું સંકિં [સં. સંકુચ] સંકોચ કરવો.
 -ચાવું અંકિં સંકોચ પામવો

સંકોડવું સંકિં [પ્રા. સંકોચ] સાંકડું કરવું;
 ફેલાયેલું એકહું કરવું; સંકોચવું

સંકોરણી સ્ત્રી સંકોરવું તે

સંકોરવું સંકિં વધારે અંદર ઠેલવું (૨)
 પ્રગ્નલિત કરવું (૩) ઉરકેરવું (૪) જુઓ
 સંકેલવું

સંકમ પું, ંલુ નં [સં.] એક જગા કે
 રિયતિમાંથી બીજી જગા કે રિયતિમાં
 જવું તે; સંચાર(૨) જોખુંગવું તે (૩)
 પ્રવેશ કરવો તે

સંકાંત વિં [સં.] એક જગાએથી બીજી
 જગાએ ગયેલું (૨) પહોંચતું કરેલું;
 સંચારિત (૩) સ્ત્રીં જુઓ મકરસંકાંતિ.
 (૪) નાતવરામાં ભાણામાં વધેલું ઉપરાવતાં
 વપરાતો જોધ. -તિ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ
 સંકમ(૨) મકરસંકાંતિ. -તિ કાલ(-ળ)
 પું સંકાંતિનો સમય; વચગાળો; એક
 જગા કે રિયતિમાંથી બીજી જગા કે
 રિયતિમાં જવા સુધીનો વચલો સમય

સંક્ષિપ્ત વિં [સં.] દૂંકું

સંક્ષેપ પું [સં.] દૂંકાણ; સાર(૨) દૂંકાવેલું
 કે સારરૂપ તે

સંખાવું અંકિં [સં. ઘંકા ઉપરથી]
 સંખાવો થવો. -વો પું સંકા; ઠાજત
 (૨) કમકમાટી; કંટાળો

સંખ્યા સ્ત્રીં [સં.] રકમ; આંકડો (૨)
 ગણના; ગણતરી. ંતીત વિં [સં.]
 અસંખ્ય. ંખલ(-ળ) નં નાની મોટી
 સંખ્યા હોવાને કારણે મળતું કે નીપજતું
 એવું બળ. ંવાચક વિં સંખ્યા
 જણાવનારું (વિં) [વ્યા.]

સંગ પું [સં.] સંયોગ (૨) સંબંધ (૩)
 સોબત; સહવાસ(૪) આસક્તિ (૫) મૈથુન

સંગ પું [પ્રા.] પથ્થર

સંગકેન નં વીખરાયેલાં બળ, હોડો કે
 અગેને એકત્રિત કરી વ્યવરિયત કરવાં તે

સંગકિત વિં સંગકેનવાળું

સંગત વિં [સં.] સંબંધ (૨) સુસંગત

સંગતિ સ્ત્રીં [સં.] સંયોગ (૨) મેળ (૩)
 સહવાસ (૪) પૂર્વાપર સંબંધ. ંદોષ

પું સોબતની માડી અસર

સંગલિલ વિં [પ્રા.] પથ્થરતેવા દિલ્લું; કંદોર

સંગલેષ પું જુઓ સંગતિદોષ

સંગમ પું [સં.] સંયોગ; મેળાપ; સમાયમ

(૨) નદીઓનું મિલન; તે રથાન. ંનીય

પું એક મણિ, જે મળ્યાથી પ્રિયના
વિયોગનો અંત આવે છે એમ મનાય છે
સંગસારી સ્ત્રીં [ફા.] પથ્થર મારી મારીને
જીવ લેવાની સભા

[સંગાથ પુંસંગતિ; સાથ; સોખત (વાટમાં).

-થી વિં(ર)પું સંગાથ કરનાર

સંગી વિં[સં.]સંગ કરનાર(ર)પું સોખતી

સંગીત નં[સં.]ગાયન, વાદન અને નૃત્યનો

સમાહાર (ર) ગાયન કે વાદન

સંગીન વિં [ફા.] પથ્થરનું (ર) ટકાઉ;

મજબૂત (૩) સ્ત્રીં બંદૂકની નળીને છેડે

ધાલવામાં આવતું ભાલા જેવું અણીદાર

પાનું; 'બેયોનેટ'. ન્તા સ્ત્રીંસંગીન હોયું તે

સંગૃહીત વિં [સં.] સંધરેલું

સંગેસરમર પું[ફા.] ચક્રમંત્રની છાંટવાળો

આરસપહાણ

સંગોપન નં [સં.] પાલનપોષણ

સંચક પું[સં.]એકઠું કરવું તે (ર) સંધરી

રાખેલો જથ્થો (૩) સારી સારી વસ્તુઓનો

એક સ્થળે કરેલો જમાવ. ંકર્તા(-ત્તા)

પું સંગ્રહ કરનાર [એક શેષ

સંચકણી સ્ત્રીં [સં.] સંધરણીનો - ઝાડાનો

સંચકવું સંક્રિં સંગ્રહ કરવો

સંચકરથાન, સંચકાલય નં જ્યાં

દેશપરદેશની નાણવા અને ભેવાભેગ

વસ્તુઓ એકઠી કરી હોય તે સ્થળ;

'મ્યુઝિયમ'

સંચામ પું [સં.] યુદ્ધ. ંસમિતિ સ્ત્રીં

યુદ્ધની વ્યવસ્થાપક સમિતિ

સંચકક પું સંગ્રહ કરનાર

સંધ પું [સં.] ટોળું (ર) યાત્રાળુઓનો

સમૂહ (૩) સંગઠિત અને વ્યવસ્થિત

સમુદાય (જેમ કે, બૌદ્ધ લિલુઓનો ધં)

સંધટન નં [સં.] જુઓ સંગઠન

સંધટિત વિં [સં.] એકત્રિત; સંગઠિત

સંધખળ નં સંધનું કે સંધ બનવાથી

નીપજતું બળ

સંધરણી સ્ત્રીં જુઓ સંગ્રહણી

સંધરવું અંકિં [સં. સંગ્રહ] એકઠું કરવું;

જમા કરવું (ર) જતન કરીને રાખી મૂકવું

(૩) સમાસ કરવો; પોતાની અંદર લેવું

સંધરાખોર વિં જરૂરથી વધારેપડતું

સંધરી રાખવાની વૃત્તિવાળું. -રી સ્ત્રીં]

સંધરાખોર વૃત્તિ; 'હોડિંગ' [જથ્થો

સંધરો પું [સં. સંગ્રહ] સંધરેલી વસ્તુઓનો

સંધર્ષ પું, ંણુ નં [સં.] બે વસ્તુઓનું

ધમાવું કે અથડાવું તે (ર) સ્પર્ધા (૩) કલહ

સંધવી પું સંધ કાઢનાર (ર) એક અટક

સંધવ્યાયામ પું સમૂહનો સાથે થતો

વ્યાયામ

સંધશક્તિ સ્ત્રીં સંધખળ

સંધાડિયો પું સંધાડાથી ધાટ ઉતારનારો

સંધાડો પું [સં. સંગ્રહ] ઉપરથી હાથીદાંત,

લાકડાં વગેરેનો ધાટ ઉતારવાનું ચંત્ર

સંધાત પું [સં.] ભેગા થવું - એકઠા થવું

તે (ર) સમૂહ, જથ્થો (૩) સાથ; સંગાથ

(૪) એક જ પદાર્થના આણુઓનું પરસ્પર

આકર્ષણ; 'કોહીઝન' [પ. વિ.] (૫) અં

સાથે (કોની સંધાત ગયો?) -તી વિં(ર)

પું સંગાથ કરનાર. -તે અં સાથે

સંધેડો પું જુઓ સંધાડો

સંચ પું [જુઓ સંચો] ગુપ્ત કરામત કે

ગોહવણ (ર) ભીંત કે પટારા વગેરેમાં

રાખેલું ગુપ્ત ખાનું

સંચય પું [સં.] સંગ્રહ; જમાવ

સંચરવું અંકિં [સં. સંચર] જવું; ચાલતા

થવું (ર) દાખલ થવું; વ્યાપી જવું

સંચળ પું [પ્રા. સોવકલ (સં. સૌવર્ચલ)]

એક ક્ષાર

સંચાર પું [સં.] ફેલાવું તે; પ્રસાર (ર)

ચલાવવું તે; પ્રેરવું તે (૩) જવું તે; -માં

થઈને જવું તે (૪) સૂચનું એક રાશિમાંથી

બીજામાં જવું તે

સંચારવું સંક્રિં [સં. સંચાર]. નળિયાં

ફેરવીને છાપડું ઠીક કરવું

સંચારાવવું સંક્રિં 'સંચારવું'નું પ્રેરક

સંચારો પું છાપડું સંચારનાર

સંચાલક પું [સં.] ચલાવનાર - વ્યવસ્થા

हरनार. —न न० यत्नावर्तु—व्यवस्था
करणी ते

संख्यालित वि० [सं.] संख्यालन करायेलुं
संस्थित वि० [सं.] ऐकहुं करेलुं; संश्रितुं
(२) पूर्वजन्मनां पाप्मां रक्षेतां कर्म

संश्रि पुं० + लुओ संश्रय
संश्रो पुं० यंत्र (२) संश्र
संश्रोरो पुं० [सर० संश्रय] पापहियो पादो
संश्रवत न० [सं.] भरेलुं छवतुं करतुं ते.

—नी श्री० [सं.] भरेलाने छवन आपे
तेवी विद्या हे औपधि

संज्ञा पुं० [प्रा. (सं. संयोग)] जेठा (२)
हंययोग (३) परिस्थिति. व्यवसाय अ०
हंययोग; संज्ञेगोने दीधे

संज्ञा श्री० [सं.] ज्ञान; जेतना (२) ज्ञान;
समज (३) ज्ञान; निशानी (४) नाम.
व्यायक वि० संज्ञा ज्ञातावनाहुं [व्या.]

संज्ञा पुं०; न० ज्ञान

संज्ञावर्तु स० कि० [प्रा. संज्ञावर्तु (सं. संज्ञावर्तु)
उपरथी] सामेल करतुं; संपावतुं

संत वि० [प्रा. (सं. शान्त के सत्त्व)] साधु पुरुष

संतत वि० (२) अ० [सं.] सतत

संतति श्री० [सं.] जाणवत्यां; संतान;
आकाश (२) विस्तार (३) परंपरा.
नियमन न० संतति वधती के यती
अटकावणी ते. ०शास्त्रे न० उत्तम संतति
प्राप्त करवाना नियमोनु शास्त्र; प्रजनन-
विद्या; 'श्रुतेनिकस'

संतस वि० [सं.] भूष तपी गयेलुं (२)

हुंभी; पीडित (३) भूष श्रुते ययेलुं

संतु न० [प्रा. सित्तरा; सिद्धी — संतिरी]

ऐक क्षण; ऐक जलती नारंगी

संतलन श्री० जानगी भसलत

संताडूकी श्री० [सं. तातुं + डू (२५०)]

ऐक रमत

संताडुं स० कि० छुपावतुं

संतान न० [सं.] संतति

संताप पुं० [सं.] क्लेश; दुःख; हर्ष;

पश्चात्ताप. ० पुं० स० कि० [सं. संताप] संताप

आपयो; पीडुं. —पित वि० [सं.] संताप
पामेलुं [छुपावतुं; श्रम रदेहुं]

संतापुं अ० कि० [प्रा. सन्त (सं. शान्त) उपरथी]

संतुप वि० [सं.] संताप पामेलुं

संतापुं स० कि० [सं. संतोष] संताप

आपयो; राज करतुं [क्षय वजन

संतापो पुं० [सम + तोष] पारदान सहित

संताप पुं० [सं.] तृप्ति; समाधान; सुख

(२) हेय तेराथी राज रदेहुं ते. ० कारक

वि० संताप आपे तेहुं. —पी वि० [सं.]

संतोष राखनाहुं

संती पुं० [सं. संती] पदेरगीर

संथागार पुं० [पालि] विचार करवा वेगा

भजवानुं लहेर भजन; 'श्रुतेनिकस'

संथापो पुं० [प्रा. संथारग, —य (सं. संतारक)]

भरण नष्ट आपता भमता छाडी भरण-

पयारी पर सतुं ते

संथल पुं० [सं.] गंथतुं ते; गोहवतुं ते (२)

ऐकहुं करतुं ते (३) आगणपाछना

अर्थना संध (४) दयना (५) प्रबंध;

अर्थ, व्यर्थ पुं० अर्थ, आंकश के अर्थी

भादिती भेजववा भाटे अपनो संश्रद-

अर्थ; आकरअर्थ; 'छुट ओइ ईदरस'

संदिग्ध वि० [सं.] संदिग्धता; अस्पष्ट.

० ता श्री०

संदूक श्री० [अ.] पेटी; तिन्नेरी

संदिश (—री) पुं० [सं.] क्लेश; अजर;

समाचार

संदिह पुं० [सं.] शंका; वदेम

संधाडुं स० कि० संधतुं; नोडुं

संधाण, —न [सं.] न० नोडा; संध (२)

नेम; लाम (३) लक्ष; निशान (४) धनुष्य

पर पाण चडावी निशान छेहुं ते

संधि पुं०; श्री० [सं.] नोडाहुं ते; संधान

(२) संधि; संधानी जगा (३) मुदेद; तड

(४) आशुनि वषत (५) जे धुन के विधि

समयो वच्येनो समय (६) जे वडो साधे

आववाथी यतो देवद्वार के नोडा [व्या.]

(७) नाटको संधि — विभाग (८) योदे

ભીંતમાં પાડેલું બાકું. ંકાળા પું બે
યુગ કે વિશિષ્ટ સમયો વચ્ચેનો સમય.
ંવા પું શરીરના સાંધા રહી જાય
તેવો રોગ

સંધું વિં [પ્રા. સંધિવ (સં. સંહિત)] સધનું; તમામ
સંધ્યા સ્ત્રીં [સં.] બે સમયને જોડનારો—
વચગાળાનો દ્વંકો વખત (૨) સાંજ (૩)
સંધ્યા વખતે કરાતું નિત્યકર્મ. ંકાલ
[સં.], -ળા પું સાંજ. ંવંદન નં [સં.]
સંધ્યા વખતનું નિત્યકર્મ

સંનિધિ પું; સ્ત્રીં [સં.] સમીપતા (૨)
અં પાસે; નજીક

સંનિપાત પું [સં.] જુઓ સનેપાત (૨)
ઢગલો (૩) સાથે મળવું તે (૪) સંબંધ

સંન્યસ્ત વિં [સં.] તજી દીધેલું (૨) નં
સંન્યાસ. -સ્તાશ્રમ પું [+ આશ્રમ]
વાનપ્રસ્થ પછીનો ચોથો આશ્રમ

સંન્યાસ પું [સં.] ત્યાગ કરવો તે (૨)
સંસાર વ્યવહારનો ત્યાગ (૩) સંન્યાસા-
શ્રમ. -સ્તાશ્રમ પું જુઓ સંન્યસ્તાશ્રમ.
-સ્ત્રીં સ્ત્રીં [સં.] સંન્યાસી સ્ત્રી. -સ્ત્રી
પું [સં.] જેણે સંન્યાસ લીધો હોય તે

સંપ પું [પ્રા. સંપાવ (સં. સંપાત)] ઐક્ય; મેળ
સંપત સ્ત્રીં [સં.] સંપદ; સંપત્તિ

સંપત્તિ સ્ત્રીં [સં.] ધન; દોલત (૨) ઐશ્વર્ય;
આબાદી (૩) અધિકતા; સંપૂર્ણતા.

ંશાસ્ત્ર નં અર્થશાસ્ત્ર; સંપત્તિની
ઉત્પત્તિ અને વહેંચણીના નિયમોની
ચર્ચા કરતું શાસ્ત્ર

સંપદ (-દા) સ્ત્રીં [સં.] સંપત; સંપત્તિ

સંપન્ન વિં [સં.] યુક્ત; સહિત (૨) વેલવરાળી
સંપર્ક પું [સં.] સંબંધ; સંગ

સંપર્ક અંકિં સંપ કરવો

સંપાડવું સંકિં [પ્રા. સંપાઢ (સં. સંપાદ્ય)]
પ્રાપ્ત કરવું; મેળવવું ('સંપાડવું'નું પ્રેરક)

સંપાત પું [સં.] એક સાથે પડવું તે (૨)
સંગમ; સમાગમ (૩) પ્રહાર

સંપાદક પું [સં.] સંપાદન કરનાર. -ન
નં [સં.] મેળવવું તે (૨) તૈયાર કરવું તે

(૩) કોઈ પુસ્તક કે પત્ર પ્રસિદ્ધ કરવા
તૈયાર કરવું તે

સંપાદિત વિં [સં.] સંપાદન કરેલું

સંપી (ંહુ) વિં સંપવાળું

સંપુટ પું; નં [સં.] બે શકારાં કે તેની
પોલી વસ્તુઓનાં મોં એક ઉપર એક
મૂકી કરેલો ઘાટ (૨) હાથના પંજા તે
પ્રમાણે જોડવા તે

સંપૂર્ણ વિં [સં.] બધું; તમામ (૨) પરિપૂર્ણ
(૩) સમાપ્ત. ંતા સ્ત્રીં [સં.] પરિપૂર્ણતા;
ન્યૂનતા ન હોવી તે

સંપેતરું નં કોઈને પહોંચાડવા માટે
સોંપાયેલી વસ્તુ; ભેટ સોગાતની ચીજ

સંપ્રદાન નં [સં.] આપવું તે (૨) ચોથી
વિભક્તિનો અર્થ [વ્યા.]

સંપ્રદાય પું [સં.] રિવાજ; ચાલુ વહીવટ
(૨) ધર્મનો ફાંટો; પંથ (૩) ગુરુપરંપરાગત
ઉપદેશ

સંપ્રસારણ નં [સં.] ચ, વ, ર, લ, નાં
અનુક્રમે ઇ, ઉ, ઋ, ઌ, યવાં તે [વ્યા.]
(૨) પ્રસારવું તે

સંખદ્ધ વિં [સં.] જોડાયેલું; યુક્ત

સંખંધ પું [સં.] સંયોગ; સંપર્ક; જોડાણ
(૨) વિવાહ; સગાઈ (૩) મિત્રતા; પરિચય

(૪) છઠી વિભક્તિનો અર્થ [વ્યા.]. ંકે
વિં [સં.] સંખંધ કરનારું (૨) સંખંધ-

વાચક. ંવાચક વિં છઠી વિભક્તિનો
અર્થ બતાવતું [વ્યા.]. -ધી વિં [સં.]

સંખંધવાળું (૨) સગું (૩) અં વિષે;
બાબતે; સંખંધમાં [જ્ઞાનવાળું

સંખુદ્ધ વિં [સં.] જાગેલું (૨) સંપૂર્ણ
સંખોધન નં [સં.] જગાડવું તે (૨) જણાવવું

તે; સમજાવવું તે (૩) બોલાવવું તે (૪)
બોલાવવા વપરાતો શબ્દ. -વું સંકિં

[સં. સંવોધવું] ઉદ્દેશીને બોલવું (૨) સમજાવવું
સંખોધિત વિં સંખોધાયેલું

સંભવ પું [સં.] શક્યતા (૨) મૂળ (૩) ઉત્પત્તિ.
ંનીય વિં [સં.] સંભવે એવું; શક્ય.

ંવું અંકિં [સં. સંમ્] ઉત્પન્ન થવું; બનવું

(૨) સંભવ હોવા; બની શકે. વિવિધ
વિં [સં.] સંભવ હોય તેવું; શક્ય
સંભળાવવું સંકિં, સંભળવું તે પ્રેરક (૨)
વળતો ઉત્તર કે કડક વેણ કે ગાળ કહેવી
સંભાર પું [સં.] જોઈતી સામગ્રી (૨)
શાક કે અપાણામાં બરવાનો મસાલો
સંભારણું નં યાદગીરીની વસ્તુ કે નિશાની
સંભારવું સંકિં [પ્રા. સંગર (મં. સંસ્કૃ)]
ચાક કરવું [(૨) નં તેવું શાક
સંભારિયું વિંસંભારવાળું; મસાલો પૂરેલું
સંભાવના સ્ત્રીં સંભવ; શક્યતા
સંભાવિત વિં [સં.] પ્રતિષ્ઠિત
સંભાવ્ય વિં [સં.] શક્ય (૨) સત્કાર
કરવા યોગ્ય (૩) કહી શકાય તેવું
સંભાષણ નં [સં.] વાતચીત; પ્રયોજીત
સંભાળ સ્ત્રીં [સંભાળવું પરથી] તપાસ;
દરકાર; કાળજી (૨) રક્ષણ; જતન. ંવું
સંકિં [પ્રા. સંગ્રહ (મં. સંગ્રહ્ય)] સંભાળ
રાખવી; જતન કરવું; સાચવવું; જાળવવું
(૨) (કામ, જવાબદારી ઇં) માથે લેવું
~અસાવવું; નિભાવવું (૩) અંકિં સાવ-
ચેત કે હોશિયાર રહેવું; ગફલતમાં ન
પડી જવું
સંભૂત વિં [સં.] એકું દેવું
સંભોગ પું [સં.] ઉપભોગ (૨) મંથન
(૩) વિષયભોગ
સંભ્રમ પું [સં.] ધૂમવું તે; ચક્કર ફરવું
તે (૨) ત્વરા; ધાંધળ (૩) ગભરાટ;
વ્યાકૃતતા (૪) ઉત્કંઠા (૫) ભ્રાંતિ (૬)
ભૂલ (૭) ભય
સંભ્રાંત વિં [સં.] ધુમાવેલું (૨) ગભરા-
યેલું; વ્યાકૃત થયેલું (૩) ભ્રાંતિમાં પડેલું
સંમત વિં [સં.] સંમતિવાળું; સરખો કે
અનુરૂપ મત ધરાવવું (૨) માન્ય; પસંદ.
~તિ સ્ત્રીં [સં.] અનુમતિ; કબૂલાત;
સમાન મતવાળું હોવું તે
સંમાન નં [સં.] સન્માન; આદરસત્કાર
(૨) ગૌરવ; પ્રતિષ્ઠા. ~નિત વિં [સં.]
સંમત (૨) સંમાનવાળું. ~ન્ય વિં
[સં.] સંમાનને યોગ્ય

સંમાર્ગની સ્ત્રીં [સં.] સાવરણી
સંમિશ્ર વિં [સં.] મિશ્રિત. ંણ નં
[સં.] બુદ્ધિ મિશ્રણ. ~મિશ્ર વિં [સં.]
બુદ્ધિ સંમિશ્ર
સંમુખ વિં [સં.] સામે મુખવાળું; સામે
હોય તેવું (૨) ~ની પ્રત્યે લાગણીવાળું
(૩) અં રૂબરૂ; સામે [મેળાવેલો
સંમેલન નં [સં.] એકઠા થવું તે (૨)
સંમોહ પું [સં.] મૂર્છા (૨) ભ્રાંતિ (૩)
અજ્ઞાન (૪) મોહ
સંયત વિં [સં.] કાળમાં કે કાળમાં રાખેલું
(૨) બાંધેલું; જકડેલું (૩) સંયમવાળું
સંયમ પું [સં.] નિયંત્ર; નિરોધ (૨)
ઇન્દ્રિયનિયંત્ર. ંત નં [સં.] નિયંત્રણ;
દમન; નિયંત્ર (૨) ખેંચી રાખવું તે.
~મી વિં (૨) પું [સં.] સંયમવાળું
સંયુક્ત વિં [સં.] જોડાયેલું; યુક્ત (૨)
અનેકે મળીને દેવું
સંયોગ પું [સં.] જોડાવું કે ભેગા થવું તે
(૨) સંબંધ (૩) સમાગમ (૪) મિશ્રણ;
મેળવણી (૫) સંલેગ; પરિરિપતિ. ~ગી
વિં [સં.] જોડનારું (૨) સંયોગવાળું.
~ગીભૂમિ (~મી) સ્ત્રીં જમીનના બે
મોટા પ્રદેશને જોડનારી સાંકડી જમીન-
ની પટ્ટી
સંયોજક વિં (૨) પું [સં.] જોડનાર.
~ન નં [સં.] જોડવું તે (૨) જોડણ;
સંબંધ (૩) આયોજન; (૪) બે પદાર્થો
રાસાયનિક રીતે બળી જઈને નવો પદાર્થ
થવા તે [૨. વિ.]
સંયોજિત વિં [સં.] જોડેલું
સંરક્ષણ નં [સં.] રક્ષણ [વ્તા સ્ત્રીં
સંલક્ષ વિં [સં.] લાગેલું; વળગેલું; ચોટેલું.
સંવત પું [સં.] વિક્રમ સંવત (૨) તેનું કોઈ
પણ વર્ષ [વાર્ષિક મરણતિથિ
સંવત્સર પું [સં.] વર્ષ. ~રી સ્ત્રીં હમઠરી;
સંવતન નં [સં.] વડા કરવાની ક્રિયા
(૨) પ્રેમ કરવો તે; પ્રેમથી છતી લેવા-
નો પ્રયત્ન [તિ (૩) વધારવું તે
સંવર્ધન નં [સં.] વધવું તે (૨) ઉછેરવું

સંવાદ પું [સં.] વાતચીત; સવાલજવાબ
(૨) ચર્ચા (૩) એકરાગ હોવા તે (૪)
એકમત થવું તે. -દિતા સ્ત્રીં સંવાદી-
પણું; 'હામની' -દી વિં સહમત;
અનુકૂલ; એકરાગવાણું

સંવાહક વિં [સં.] સંવાહન કરનારું. -ન
નં [સં.] વહન કરવું તે; લઈ જવું તે
(૨) ચંપી કરવી તે

સંવિધાન નં [સં.] વ્યવસ્થા; આયોજન
(૨) નાટકના વસ્તુની સંકલના; ગોઠવણી

સંવૃત વિં [સં.] આચ્છાદિત; ઢાંકેલું;
ઢંકાયેલું (૨) સંકુચિત; સાંકડું ('વિવૃત'
થી ભલટું) [વ્યા.] [સ્ફુરણ

સંવેદન નં, ન્તા સ્ત્રીં ભાન; પ્રતીતિ;

સંશય પું [સં.] સંદેહ; શક (૨) દહેશત;
ભય. વ્વાદી કોઈ પણ તત્ત્વમાં શંકાથી
નિહાળવાની વૃત્તિવાળું; 'રહેષ્ટક'.

-ચાત્રમક વિં સંશયવાળું; સંશય ભય
એવું. -ચાત્રમા વિં [સં.] શંકાશીલ

સંશુદ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] પવિત્રતા; શુદ્ધિ

સંશોધક વિં [સં.] શોધ કરનારું (૨)
શુદ્ધ કરનારું. -ન નં [સં.] શુદ્ધિ (૨)
શોધખોળ; 'રિસય' [શોધેલું

સંશોધિત વિં [સં.] શુદ્ધ કરેલું (૨)

સંસદ સ્ત્રીં [સં.] સભા; મંડળ

સંસર્ગ પું [સં.] સંબંધ; સોળત; સંગતિ
(૨) આસક્તિ; લંપટતા

સંસાર પું [સં.] સૃષ્ટિ; જગત (૨) માયાનો

પ્રપંચ (૩) જન્મમરણની ઘટમાળ (૪)

ગૃહસંસાર. વ્યવહાર પું દુનિયાદા-

રીનો વ્યવહાર. વસાગર પું સંસાર-

રૂપી સાગર. વસુખ નં કૃત્યપરિવારનું

કે સંસારના ભોગોનું સુખ. વસુધારો પું

સામાજિક અને કૌટુંબિક બાળતોમાં

સુધારો. -રી વિં [સં.] સંસારવ્યવહાર

સંબંધી (૨) સંસારમાં રચ્યુંપચ્યું (૩)

સંસાર માંડી બેઠેલું [સંકળતા; પ્રાપ્તિ

સંસિદ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] સિદ્ધિ; પૂર્ણતા (૨)

સંસ્કરણ નં [સં.] શુદ્ધ કરવું, દુરસ્ત

કરવું કે સમરાવણું તે (૪) સંસ્કાર કરવા
તે (૩) (અંતની) આવૃત્તિ

સંસ્કાર પું [સં.] શુદ્ધ કરવું તે (૨) સુધારવું

તે (૩) શણગારવું તે (૪) વાસનાઓ કે

કર્મોની મન ઉપર પડતી છાપ (૫) શિક્ષણ,

ઉપદેશ, સંગતિ વગેરેના મન ઉપર પડેલો

પ્રભાવ (૬) પૂર્વકર્મોનું ફળ; સંભોગ (૭)

મરણ પાછળ કરવાની ક્રિયા (૮) દ્વિજને

જન્મથી મરણ સુધી કરવા પડતા આવ-

શ્યક ૧૬ વિધિમાંનો દરેક (ગર્ભાધાન,

પુંસવન, અનવલોભન, વિષ્ણુબલિ, સીમં-

તોન્નયન, ભતકર્મ, નામકરણ, નિષ્કર્મણ,

સૂર્યાવલોકન, અન્નપ્રાશન, ચૂડાકર્મ, ઉપન-

યન, ગાયત્ર્યુપદેશ, સમાવર્તન, વિવાહ,

સ્વર્ગારોહણ) (૯) શિક્ષણ; કેળવણી.

-રિતા સ્ત્રીં [સં.] સંસ્કારીપણું; 'કલ્પર'.

-રી વિં [સં.] મૂળથી સારા સંસ્કારવાળું

(૨) સારી કેળવણીવાળું (૩) પુણ્યશાળી

સંસ્કૃત વિં [સં.] સંસ્કાર પામેલું (૨) શુદ્ધ

કરેલું (૩) શણગારેલું (૪) સ્ત્રીં; નં

ગીર્વાણભાષા. વમય વિં સંસ્કૃતથી

પરિપૂર્ણ

સંસ્કૃત સ્ત્રીં [સં.] સભ્યતા; સામાજિક

પ્રગતિ; 'સિવિલિઝેશન'

સંસ્થા સ્ત્રીં [સં.] સ્થાપિત વ્યવસ્થા કે

રૂઢિ (ઉદાં લગ્નસંસ્થા) (૨) મંડળ;

તંત્ર; 'ઇસ્ટિયુશન'

સંસ્થાન નં [સં.] તાનું રાજ્ય; રજવાડો

(૨) પરમુલકમાં વસાહત; તેવું રાજ્ય;

'કોલોની'. વ્વાસી વિં (૨) પું વસાહ-

તમાં રહેનાર [કરનાર

સંસ્થાપક વિં (૨) પું [સં.] સંસ્થાપન

સંસ્થાપન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] સારી

રીતે સ્થાપવું તે; પ્રતિષ્ઠા કરવી તે

સંસ્થાપિત વિં [સં.] સંસ્થાપન કરેલું

સંસ્મરણ નં [સં.] વારંવાર સ્મરણ (૨)

નં બં વં વ્યક્તિના જીવનપ્રસંગોનું

આલેખન; 'રેમિનિસન્સીસ'

સંસ્મૃતિ સ્ત્રીં [સં.] સ્મૃતિ; યાદ

સંહતિ સ્ત્રીં [સં.] સમુદાય (૨) સંય; સંગઠન
સંહરવું સંહિં [પ્રા. સંહર (સં. સંમહ)]
એકદું કરી લેવું; પાછું ખેંચી લેવું (૨)
સંહાર કરવો

સંહાર પું [સં.] નાશ; ક્ષત; ઉચ્છેદ. ૦૬
વિં (૨) પું સંહાર કરનાર. ૦૮ સં
હિં [સં. સંહારવું] સંહાર કરવો

સંહિતા સ્ત્રીં [સં.] પદ કે લખાણનો વ્યવસ્થિત
સંગ્રહ. ઉદા. મનુસંહિતા (૨) વેદોનો
દેવોની સ્તુતિવાળો મંત્રસાગર [સ્વર

સા પું સંગીતના સ્વરસપ્તકમાંનો પ્રથમ
સાધકલ સ્ત્રીં [દં.] જે સનાદે પોતે ચલાવ-
વાનું જે ચક્રવાળું એક વાદન

સાધકલોપીડિયા પું [દં.] જ્ઞાનકોશ

સાધકલોપીડિયલ નં [દં.] મૂળ લખાણ
લખી તે પરથી નકલો કાઢવાની એક
યુક્તિ કે સાધન

સાધકલ સ્ત્રીં જુઓ બ્રહ્મણી [પ. વિ.]

સાધક પું [અ.] ધોડાવાળો; રાવત

સાકટી સ્ત્રીં, -ટું નં, -ટો પું, -ડી
સ્ત્રીં સાગની લાંબી બડી વળી

સાકર સ્ત્રીં [પ્રા. સકરા (સં. શર્કરા)] ખાંડના
પાસાદાર ગાંગડા. -રિયું વિં સાકર

ચડાવેલું (૨) સાકર જેવું (સ્વાદ કે
આકારમાં). -રિયો પું કૂલમાંના
મધની ઝરમર (૨) સાકરિયો ચણો

સાકારવિં [સં.] આકારવાળું; મૂર્તરૂપવાળું

સાકી પું [અ.] મધ પાનાર (૨) માશકનું
સંબોધન

સાક્ષર વિં (૨) પું [સં.] વાંચવા લખવાની
આવડતવાળું; મણેયું (૨) શિક્ષિત; વિદ્વાન
(૩) લેખક; સાહિત્યકાર. -સી વિં સાક્ષર
સંબંધી (૨) માદે ભાદે શબ્દોવાળું (લખાણ)

સાક્ષાત્ અં [સં.] નજરોનજર; સંબુખ.
-નકાર પું [સં.] નજરોનજર નેતું તે;
પ્રત્યક્ષ દર્શન (૨) પરમ તત્ત્વ કે ઈશ્વરનો
સાક્ષાત્ અનુભવ

સાક્ષી સ્ત્રીં સાખ; ચાહેતી

સાક્ષી પું [સં.] નજરોનજર નેનાર (૨)
સાક્ષી પૂરનાર; ચાહેદ

સાખ સ્ત્રીં સાક્ષી; ચાહેતી

સાખ સ્ત્રીં આડ ઉપર જ પાકેલું ફળ

સાખ સ્ત્રીં ખારણના ચોટકાના ઊભા
ટેકા (૨) ખારણ; આંગણું [લા.].

૦૫(-પા) ટોટી પું નેટમાં જ નેતું
થર હોય એવો પાટોટી

સાખી સ્ત્રીં જે ચરણનો એક પ્રકારનો
દોહરો કે પદ (૨) ગચ્છ, લાવણી, કે
ગરખીમાં આવતી, લંબાવીને ગોવાની
દૂધી પકિતો [નેડાનેડ; લગોલગ

સાખોસાખ અં [સાખ (ખારણાની) પરથી]

સાગ પું [પ્રા. (સં. શાક)] નેનાં હમારતી
લાકડાં અને છે તે એક લતનું આડ

સાગર પું [સં.] દરિયો (૨) દર પડા નેટલી
સંખ્યા [(પ્રાય: ખૂરા કામમાં)]

સાગરીત(-દ) પું [નદીઓ સાગરીત] સાથી

સાગુચોખા, સાગુદાણુ પું ૦૦ ૦૦

[સાગુ (મલાયા) + ચોખા કે દાણા] તાડ
જેવા સાગુ નામના આડના યડના ગરના

ખનાવેલા દુધિયા કાચુ [ખારીક ચૂનો

સાગોળ પું [કા. શાકનિઃ] ચાખેલો

સાચ નં [પ્રા. સચ (સં. કચ)] સાચ ૦૬લું
વિં સાચુ બોલનાર; પ્રમાણિત; નિષ્કપટી.

૦માચ વિં ['સાચ'નો દ્વિર્ભવ]
ખરેખરું; જેવું છે તેવું (૨) અં ખરેખર

સાચવણુ(-ણી) સ્ત્રીં ['સાચવણું' ઉપરથી]
જતન; સંભાળ [જતન કરવું

સાચવણું સં કિં [પ્રા. સચવ] સંભાળવું;

સાચાઈ સ્ત્રીં સમ્માઈ

સાચાળોલું વિં સાચું બોલનારું

સાચું વિં [નદીઓ સાચ] ખરું; સત્ય; હોય
તેવું (૨) અચલ; ખનાવતી નદિ એવું જેમ કે,

સાચું મોતી (૩) સત્ય બોલનારું (૪) એક-
વચની. ૦૮૬ હું વિં ખરું ખોટું (૨) નં

લલિતમ્બી. -ચે અં ખરે; નક્કી (૨)
વાજખી રીને. -ચેસાચું વિં ખરેખરું;

સાચ સાચું; સાચમાચ

સાજ પું [પા.] કપયોગી સ્વરસામાન (૨)

ચાણગાર; વસામખણ (૩) ઘોડા પર
નાખવાનો સામાન

સાજન [સં. સજ્જન], ઝમહાજન નં,
-નિયા પુંઝવં વરના વરધોડા સાથે
રહેલું પ્રતિષ્ઠિત લોકોનું મંડળ. -નું નં
નાતનું પંચ

સાજસરંજમ પું સાધનસામગ્રી
સાજિદો પું [ફા. સાજિદહ] ગાનાર કે
નાચનારની સાથેનો સારંગીવાળો કે
તબલચી

સાજખાર પું [સં. સર્જિકા (પ્રા. સજ્જિયા)
+ ખાર (સં. ક્ષાર)] એક ખાર

સાજું વિં [સં. સજ્જ, સયસ્ક] તંદુરસ્ત
(૨) ભાંગેલું નહિ એલું; આખું. ઠાજું
વિં તાજું અને નીરોગી. ઝસમ, ઝસમું
વિં તંદુરસ્ત; નીરોગી (૨) સાવ સાજું;
આખેઆખું; અક્ષત

સાડકો પું ચામડાની પટીઓ બાંધી બના-
વેલો ચાખુક કે કોરડો

સાટાખત નં સાટા વિયેનું લખત

સાટાંતેખડાં નંઝવં [સાટું + તેખડું]
કન્યાનાં સાટાંને તેખડાં કરવાનો વ્યવહાર
સાટી સ્ત્રીં માણસો જેમાં ખેસે છે તે
ગાડીનું ખોખું -ચોકડું

સાટીન સ્ત્રીં [હં. સૅટિન] એક નતનું
રેશમી કાપડ

સાટું નં [દે. સટ્ટ] કરાર; બોલી; કબાલો
(૨) મૂલ ઠેરવલું તે (૩) બહાનાની રકમ
(૪) માલને બદલે માલ કે કન્યાને બદલે
કન્યા આપવી તે (૫) બદલો; અવેજ.
-ટે અં બદલે; અવેજમાં

સાઠમારી સ્ત્રીં જંગલી પ્રાણીઓને ખીજ-
વીને લડાવવાનો તમાસો (૨) લડાવડી [લા.]

સાડી સ્ત્રીં સાઠ વર્ષની વય; ધડપણ (૨)
સાઠ વર્ષનો ગાળો [કે ડાંગર

સાઠી સ્ત્રીં સાઠ દિવસે પાકતી એક જીવાર

સાડત્રીશ(-સ) વિં [સં. સપ્ત ત્રિશત્] '૩૭'.

સાડલો પું [પ્રા. સાહ; સાહિલ (સં. શાલક)]
સાહલો; સાડી

સાડા(-ડી) (ડ') વિં [પ્રા. સહ (સં. સાર્ધ)]
(સંખ્યા પૂર્વે આવતો) સાધ્; ઉપર

અડધું. ઉદાં સાડા પાંચ. [સાડા(-ડી)
ખાર શંખ્રં પરવા]

સાડી સ્ત્રીં [પ્રા. સાઢી (સં. શાઢી)] શ્રમતી
સાહલો (૨) સાહલો [(પનોતી)

સાડીસાતી (ડી') વિં સાડા સાત હાથની

સાડુ(-હ), ઝભાઈ (હ') પું [સં. સ્વાલી,
પ્રા. સાલી+(સં. વોઢ. પ્રા. વોહુ)] સાળીનો વર

સાણુકું નં મોટું શકોટું (૨) શિક્ષાપાત્ર

સાણુસી(-સી) સ્ત્રીં [પ્રા. સંઢાશ (સં. સંદંશ)]
પકડ જેવું એક સાધન; સાંડસી. -સો

પું મોટી સાણુસી (૨) પકડ; સંકડામણ;
મુશકેલી [લા.]

સાત વિં [પ્રા. સત્ત (સં. સત્તર)] '૭'. ઠોડો
પું સાતનો આંકડો. ઠાળી સ્ત્રીં

[+ તાળી] દોડીને રમવાની એક રમત
સાતત્ય નં [સં.] સતતપણું

સાતપડો પું પાનીએ કે હથેળીમાં થતું
એક નતનું ગૂમડું

સાતમ સ્ત્રીં [સં. સપ્તમી] પખવાડિયાની
સાતમી તિથિ. -મું વિં કમમાં ૭ પછી

આવતું
સાતવો પું [પ્રા. સત્ત (સં. સત્તર)] શેકેલા

અનાજનો લોટ; સત્ત
સાત્તિવક વિં [સં.] સત્તવગુણવાળું; શાંત

(૨) સત્તવગુણમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું (૩)
સત્ય (૪) પ્રામાણિક (૫) સદ્ગુણી

સાથ પું [પ્રા. સત્યવ (સં. સંત્તવ)] સોખત
(૨) સહકાર (૩) અં સાથે [પ.]

સાથરો પું [પ્રા. સત્થર (સં. સત્તર)] ધાસનું
બિછાનું; પરાળની શય્યા (૨) દર્બની

સાદડી; (૩) ચોકો; મરનારને સુવાડવા
લીપી તૈયાર કરેલી જમીન

સાથવો પું જીવો સાતવો [નંધ
સાથળ સ્ત્રીં [પ્રા. સત્થિય (સં. સવિયક)]

સાથિયો પું [પ્રા. સત્થિય (સં. સ્વસ્તિક)]
ક્ર આવી મંગળસૂચક આકૃતિ

સાથી પું ['સાથ' પરથી] સોખતી; મદદ-
ગાર; નેડીદાર (૨) ખેડ માટે રાખેલો
નોકર; હારી

સાથે અં [‘સાથ’ પરથી] નેરે, ભેગું;
 સંગાથે. ંદાગું અં [+લાગણું] સાથે
 સાથે; ભેગાભેગી; એકીકેરે (૨) સામઠું;
 એકદમ [ધોટા; સૂર (૨) ખૂમ
 સાદ પું [પ્રા. સદ (સં. ચદ્)] અવાજ;
 સાદગી સ્ત્રીં [ફા.] સાદાર્થ
 સાદડી [સિરં દે. સારી] દર્બ, તાડછાં
 વગેરેની બનાવેલી ચટાર્થ
 સાદર વિં (૨) અં [સં.] આદરપૂર્વક;
 માનસહિત. [ંકરવું = વિનયપૂર્વક રત્ન
 કરવું]
 સાદાર્થ સ્ત્રીં સાદાપણું; સાદગી
 સાદું વિં [ફા. સાદહ] ભપકા, આડંબર,
 ખર્ચાળપણું, જટિલતા, મિથાણ, દંભ કે
 કૃત્રિમતા વિનાનું; સરળ; સીધું (૨) રંગ,
 ભાત કે લખાણ વિનાનું; કોરું (૩) મન્દૂરી
 કરવાની ન હોય તેવું; આસાન (કેદ)
 સાદશ્ય નં [સં.] સરખાપણું; સમાનતા
 સાદંત વિં (૨) અં [સં.] સંપૂર્ણ; આદિથી
 અંત સુધીનું
 સાધક વિં [સં.] કાર્યસિદ્ધિમાં ઉપયોગી
 (૨) સિદ્ધ કરનારું (૩) સિદ્ધ કરવા પ્રયત્ન
 કરનારું (૪) ખૂત, દેવ વગેરે સાધનારું
 (૫) પું સાધના કરનાર (મોક્ષની)
 સાધન નં [સં.] સાધવું તે (૨) ઉપકરણ;
 ઓળર; સામગ્રી (૩) ઉપાય; યુક્તિ (૪)
 ઈશ્વરપ્રાપ્તિ માટે જરૂરી તપ, સંયમ,
 ઉપાસના વગેરે (૫) હેતુ [ન્યા.] . ંસમૃદ્ધિ
 સ્ત્રીં સાધનસામગ્રીની છત -વિપુલતા
 સાધના સ્ત્રીં [સં.] સાધવા કે સિદ્ધ કરવા
 આવશ્યક પ્રયત્ન કે ક્રિયા કરવાં તે
 સાધર્મ્ય નં [સં.] સમાન ગુણધર્મવાળા
 હોવાપણું
 સાધવું સં કિં [સં. સાધ્] સિદ્ધ કરવું; પાર
 પાડવું (૨) સાબિત કરવું (૩) (દેવ, મંત્ર
 વગેરે વરા યાય કે સિદ્ધ યાય તે માટે)
 સાધના કરવી (૪) પોતાને અનુકૂલ કે
 વશ કરવું (૫) શબ્દનું સિદ્ધ રૂપ ક્યા
 ફેરફારથી બન્યું તે બતાવવું (૬) (તક કે
 સંભોગોનો) લાભ. ઉઘાળી લેવો

સાધારણ વિં [સં.] સામાન્ય; ખાસ નહિ
 તેવું (૨) મધ્યમ; નહિ અતિ ઘણું કે
 નહિ અતિ ઓછું (૩) સમાન; બધાને
 લાગુ પડે તેવું. ંઅવયવ પું ‘દોમન
 ફેક્ટર’ [ગ.] . ંતા સ્ત્રીં
 સાધિત વિં [સં.] સાધેલું
 સાધુ વિં [સં.] સાદું; ઉત્તમ (૨) ધાર્મિક;
 ઈશ્વરભક્તિપરાયણ; સદાચરણી (૩)
 સમાસને અંતે (સાધનારું. ઉદાં સ્વાયં)
 સાધુ; તકસાધુ (૪) પું સાધુ પુરુષ
 (૫) ત્યાગી; ખાલો; વેગળી (૬) અં
 શાખાશાધન્યા. ંચરિત વિં સાધુતાવાળા
 જીવનવાળું; સાધુ (પુરુષ). ંતા સ્ત્રીં
 સાધ્ય વિં [સં.] સિદ્ધ કરવાનું (૨) સાધી
 ચકાય તેવું (૩) નં સિદ્ધ કરવાનું તે.
 સાધ્વી વિં સ્ત્રીં [સં.] શીલવતી; પતિવ્રતા
 (૨) સ્ત્રીં બાવી; સાધુડી
 સાન સ્ત્રીં [પ્રા. સંગ (સં. સંગા)] દર્શારો;
 સંકેત; આંખમચકારો (૨) સમજણ;
 અક્ષર (૩) નં ગીરો મૂકવું તે; અવેજ
 સાન દાસ્યર્થ નં આનંદયુક્ત આશ્ચર્ય
 (૨) અં આનંદ અને આશ્ચર્ય સાથે
 સાની સ્ત્રીં પેણીમાં ખાનં વગેરે તથાતાં ખરી
 પડેલો ભૂકો (૨) તેલબર્યો કચરેલા નલનો
 ભૂકો (૩) રાખ
 સાનુકૂલ [સં.] . ંગ વિં અનુકૂળ; મદદગાર
 સાન વિં [સં.] અંતવાળું; મર્યાદિત; નશ્વર
 સાપ પું [પ્રા. સપ્ (સં. સર્પ)] સર્પ; બુજંગ.
 ંણ (-ણી) સ્ત્રીં સાપની માદા
 સાપેક્ષ વિં [સં.] અપેક્ષાવાળું (૨) સ્વતંત્ર
 હસ્તી ન ધરાવનારું પણ બીન કરા પર
 આધાર રાખનારું; ‘રિલેટિવ’
 સાપોલિયું ંનાનો સાપ (૨) સાપનું બન્યું
 સાપ્તાહિક વિં [સં.] સાત દિવસનું (૨)
 સપ્તાહને લગતું (૩) નં સાત સાત દિવસો
 બહાર પડતું છાપું
 સાદ વિં [મ.] સદ; સ્વચ્છ (૨) કચરા-કાંટા
 વગરનું (૩) સપાટ (૪) નિષ્કપટી (૫) રપદ
 (૬) અં બિલકૂલ ધસીને

સાક્ષ્ય નં [સં.] સક્ષતા
 સાક્ષી વિં તદન સાક્ષ (૨) અં ચોખ્ખે-
 ચોખ્ખુ: સ્પષ્ટ રીતે (૩) ખુલ્લા દિલથી
 સાક્ષી વિં ચોખ્ખુ; કચરા વિનાનું (૨)
 સ્ત્રીં સક્ષી; વાળજૂડ (૩) કામકાજની
 સુધડતા (૪) પું દંડની કસરતનો એક
 પ્રકાર. -ફી સ્ત્રીં સાક્ષી [કકડો
 સાક્ષી સ્ત્રીં [મ.] ચલમ પીવાનો કપડાનો
 સાક્ષી વિં [મ.] વળતર વગરનું
 સાક્ષી પું ફેટો
 સાખડખોથું વિં ભોળું; નિષ્કપટી (૨)
 ભેળભેળવાળું [(૩) ટટાર; સાળું
 સાખડું બધુંયે; તમામ (૨) સજ્જ; તૈયાર
 સાખર નં [સં. શંકર] શિંગડાવાળું હરણ
 જેવું એક પ્રાણી. ંશિ'(-શી)ગડું;
 ંશિ'(-શી)ગું નં સાખરનું શિંગડું
 સાખર(ંમતી) સ્ત્રીં અમદાવાદ પાસેની
 નદી. ંકાંડો પું તેના કાંડા પર
 આવેલો પ્રદેશ
 સાખાશ(-શી) જુઓ શાખાશ, -શી
 સાખિત વિં [મ.] સિદ્ધ; પુરવાર. -તી
 સ્ત્રીં પુરાવો; ખાતરી
 સાખુ પું [મ. સવૂત] ક્ષાર અને તેલની
 મેળવણીથી બનાવેલો મેલ કાચે તેવો
 પદાર્થ [જુઓ સાખુચોખા
 સાખુચોખા, સાખુદાણા પું બં બં
 સાખૂ પું જુઓ સાખુ
 સાખૂત વિં [મ. શૂવૃત]આખું; જેવું ને તેવું;
 સાજુસમું; પૂરેપૂરું હયાત (૨) સંગીન;
 નક્કર; મજબૂત. -તી સ્ત્રીં મજબૂતી;
 સંગીનતા (૨) સુરક્ષિતતા
 સાભાર વિં [સં.] આભારસહિત (૨) અં
 આભારપૂર્વક [કંઈ અર્થ' કે હેતુવાળું
 સાભિપ્રાય વિં [સં.] અભિપ્રાયવાળું;
 સાભિમાન વિં [સં.] અભિમાનયુક્ત
 સામ પું [પ્રા. સામિ (સં. ત્વામિન્)]
 સ્વામી; પતિ [પ.]
 સામ પું [સં.] જુઓ સામવેદ (૨) રાજ-
 નીતિના ચાર ઉપાયોમાંનો એક, મીઠી

વાતોથી સમજાવીને મેળવી લેવું તે(સામ,
 દામ, દંડ, અને ભેદ)
 સામગ્રી સ્ત્રીં [સં.] કોઈ કાર્યમાં ઉપયોગી
 કે સાધન તરીકે કામનો સામાન (૨)
 ઠાકોરજીના પ્રસાદની વિવિધ વાનીઓ
 સામટું વિં ભેગું; એકટું (૨) અંસાથેલાગું;
 એકીવારે [ખાકરી
 સામનો (સા') પું સામે થવું તે; વિરોધ;
 સામયિક વિં [સં.] સમયસંબંધી (૨)
 સમયોચિત (૩) નિયતકાલિક (૪) નં
 નિયત સમયે પ્રકટ થવું છાપું
 સામર્થ્ય નં [સં.] બળ; શક્તિ; તાકાત
 સામવેદ પું [સં.] ચારમાંનો ત્રીજો વેદ.
 -ઠી વિં સામવેદ ભણેલું કે સામવેદનું
 અનુયાયી (૨) પું તેવો માણસ
 સામસામું (સા') વિં બરાબર સામું
 (૨) વિરુદ્ધ (૩) સ્પર્ધાવાળું (૪) અં
 એકબીજાની સામે (૫) હરીફાઈમાં. -મે
 અં સામસામું; સામાસામી
 સામળ(-ળિયો) પું [પ્રા. સામલ (સં.
 શ્યામલ)] સામળ; શ્રીકૃષ્ણ. -ળું વિં
 સામળું; કાળું. -ળો પું શ્રીકૃષ્ણ
 સામંજસ્ય નં [સં.] ઓચિત્ય; યોગ્યતા
 સામંત પું [સં.] વીર યોદ્ધો (૨) ખંડિયો
 રાજ (૩) રાજનો મોટો નગીરદાર
 કે સરદાર. ંશાહી સ્ત્રીં સામંતોના
 કે અમીર ઉમરાવોના આધાર કે વચ'સ-
 વાળી રાજ્યપ્રથા; 'ફચુડલિઝમ'
 સામાજિક વિં [સં.] સમાજ સંબંધી (૨)
 સમાજનું. ંતા સ્ત્રીં
 સામાન પું [પ્રા.] સામગ્રી; રાચરચીલું;
 ઉપયોગી ચીજ; સાહિત્ય; સરંજામ (૨)
 સાજ; પલાણ
 સામાન્ય વિં [સં.] સાધારણ; ખાસ નહિ
 તેવું (૨) બધામાં સમાન. ંજાન નં
 ખાસ અમુક વિષયનું નહિ પણ સાધારણ
 જરૂરી એવા અનેક વિષયોનું સામાન્ય
 જ્ઞાન. ંતા: અં [સં.] સાધારણ રીતે.
 ંતામ નં કોઈ એક આખા વર્ગને
 લાગુ પડતું નામ [વ્યા.]

સામાપાંચમ સ્ત્રીં [સામે + પાંચમ] ભા-
દરવા સુદ પાંચમ - એક દિવસ પર્વ
સામાયિક નં [સં.] સમતાપૂર્વક એકાગ્ર
જેસવાનું નિત્યકર્મ [જનન]
સામાવાણિયું, સામાવાણું (સા') વિં
સામા પક્ષનું; શત્રુ પક્ષનું
સામાસામી (સા') અં સામસામે; એક-
બીજાની સામે (૨) સ્પર્ધામાં
સામિયાનો પુંં જુઓ સામિયાનો
સામીચ્ય નં [સં.] સમીપતા; નજીકપણું
સામુદાયિક વિં [સં.] સમુદાયનું, -ને
લગતું (૨) સમુદાય વડે કરાતું
સામુદ્ર વિં [સં.] સમુદ્રનું, -ને લગતું.
ઠંધુની સ્ત્રીં [+ સં. ધુની = નદી] જે
મોટા સમુદ્રને જોડનારી ખાડી. -દ્રિક
વિં [સં.] સમુદ્ર સંબંધી (૨) નં
શરીરનાં ચિહ્ન ઉપરથી બિચ્ચ કે શુભા-
શુભ ક્ષણ જાણવાનું સાસ્ર (૩) પુંં તે
સાસ્ર જાણનાર
સામું (સા') વિં [પ્રા. સંમુહ (સં. સંમુલ)]
સામે આવેલું (૨) વિરુદ્ધ. -મે અં ૩ખર
(૨) નજર તરફની દિશામાં (૩) વિરુદ્ધમાં
સામેલ, ંગીરી જુઓ સામિલ, ંગીરી
સામેયું નં [સામું + આવડું] (વાજતે
ગાજતે) સામે લેવા જતું સસ્થસ કે
અતિથિને તેમ જઈને રામ રામ કરવા તે
સામે પુંં [પ્રા. સામય (સં. શ્યામાક)] એક
ખડકાન્ય
સામેપચાર, સામેપાય પુંં [સં.] સામનો
ઉપયોગ કે પ્રયોગ; મીઠા વચનથી મેળવી
લેવું તે
સામ્ય નં [સં.] સમાનતા. ંવાદ પુંં માલ-
મતા વગેરે સામાજિક માલકીનાં ગણી,
દરેકનું સામ્ય રચાપનારી એક સાલકીય
વાદ; 'કોમ્યુનિઝમ'. ંવાદી વિં (૨)
પુંં સામ્યવાદમાં માનનાર કે તેને લગતું
સામ્રાજ્ય નં [સં.] એક સમ્રાટની હક-
મત નીચે આવેલાં અનેક રાષ્ટ્રોનો સમૂહ
(૨) તેની હકમત. ંવાદ પુંં 'હમ્પી-
વિ.જો.-૪૩

ચિલ્લિઝમ'. ંવાદી વિં (૨) પુંં
સામ્રાજ્યવાદમાં માનતું કે તે સંબંધી
સાયક નં [સં.] ખાણ (૨) ખડક; દયિયાર
સાયન વિં [સં.] અથનચલન પ્રમાણે ગણાવું
સાયર પુંં [પ્રા. (સં. સાર)] સાર
સાયકાલ [સં.], -બી પુંં સંધ્યાકાળ; સાંજ
સાયત્રાતર અં [સં.] સાંજ અને સવારે
સાર સ્ત્રીં સદાય; મદદ [પ.]
સાર વિં [સં.] સારું; ઉત્તમ [પ.] (૨)
પુંં; નં કસ; સત્ત (૩) તાત્પર્ય; સારાંશ
(૪) લાભ [લા.]. ંવાદી વિં અસાર
છાડી સાર મદલ કરનારું
સારજન્ત પુંં [સં.] ગોરો પોલીસ જમાદાર
સારણુગાંઠ સ્ત્રીં પેદામાં થતી એક નતની
ગાંઠ
સારણી સ્ત્રીં [જુઓ સારણું] વાણાટ માટે
ફળીમાંથી તાણે પડેલવેલો તે. ંકામદાર
પુંં ફળીમાં તાણે સારવાનું કામ કરનાર
સારથિ પુંં [સં.] રથ હાંકનાર
સારપ સ્ત્રીં સારાપણું; સજ્જનતા
સારભાગ પુંં સારો ભાગ (૨) સારાંશ
સારભૂત વિં સારસ્વ (૨) સર્વોત્તમ
સારવાર સ્ત્રીં [પ્રા. સારવિત્ર (સં. સમારવિત્ર)]
= સંભાળેલું; દુરસ્ત કરેલું બરદાર;ત;
સેવાચારી [શ્રાદ્ધ કરવું; સરાવડું
સારયું સં કિં [પ્રા. સારવ (સં. સારવ)]
સારયું અં કિં [પ્રા. સાર (સં. સાર)]
પડેલવડું (૨) આંગળું; લગાડું
સારસ પુંં; નં [સં.] એક પંખી. -સી
સ્ત્રીં [સં.] સારસની માદા
સારસ્વ નં [સં.] સરસ્વતા
સારસ્વત વિં [સં.] સરસ્વતી સંબંધી
(૨) વિદ્યાપાસક (૩) બ્રાહ્મણોની એક જાત
સારંગ પુંં [પ્રા. સરંગ] વદાણનો મુખ્ય
ટરેલ (૨) તેનો મદદનીશ
સારંગ પુંં [સં.] એક રાગ (૨) મૂન (૩)
નં ધનુષ્ય
સારંગ નં [સં. ગાર્ગ્ય] વિષ્ણુનું ધનુષ્ય; રાંગ.
ંધર, ંધારી, ંપાણિ પુંં વિષ્ણુ

સારંગી સ્ત્રીં [સં.] એક તંત્રવાદ (૨) મુગલી
 સારાઈ (-શ) સ્ત્રીં સારાપણું
 સારાસાર પું [સં.] સારું અને ખોટું.
 ંવિચાર પું [સં.] સારાસારનો વિચાર.
 ંવિવેક પું સાર અને અસારનો વિવેક
 કરવો - જુદા પાડવા તે
 સારાસારી સ્ત્રીં સારો મેળ કે સંબંધ
 સારાંશ પું [સં.] ભાવાર્થ; મતલબ; તાલ્પર્થ
 સારિકા સ્ત્રીં [સં.] મેના
 સારીગમ સ્ત્રીં [સા-રી-ગ-મ છં]
 સંગીતના સાત સ્વર કે તેની સ્વરલિપિ
 (૨) કોઈ રાગ કે ગીતના સ્વર
 સારીચેઠ (-ડે) અં બૂબ; પુષ્કળ
 સારુ અં -ને માટે; વારસે
 સારું વિં [સરં હિં.] સમસ્ત; આખું
 સારું વિં (૨) નં [સં. સારકં; પ્રા. સારજ]
 શુભ; ભલું (૨) સુંદર; મનનું (૩) અં
 (જવાબમાં) ઠીક; ભલે. ંનરસું, ંમાડું
 વિં સારું અને ખોટું
 સારેવડું નં ચોખાના લોટનો પાપડ
 સારો પું ખેસતા વર્ષને દિવસે વંચાતી,
 વર્ષ દરમ્યાન ખનવાના ખનાવોની
 આગાહી [તારવડું તે
 સારોદ્ધાર પું [સં.] સાર કે રહસ્ય
 સાર્થ વિં [સં.] અર્થયુક્ત (૨) પું કાફલો
 સાર્થક વિં [સં.] સફળ; ફત્તાર (૨) નં
 સફળતા; સિદ્ધિ. -કંથ નં સાર્થકતા
 સાર્થવાહ પું [સં.] વણનરો (૨) સંધવી;
 કાફલાનો આગેવાન
 સાર્વજનિક, સાર્વજનીન વિં [સં.] સર્વ
 લોકોનું; સર્વે લોકો સંબંધી (૨) સર્વ
 લોકોને ઉપયોગી [(૨) સર્વવ્યાપી
 સાર્વત્રિક વિં [સં.] સર્વ જગાએ યતું
 સાર્વભૌમ વિં [સં.] આખી પૃથ્વીનું; આખી
 પૃથ્વી સંબંધી (૨) પું ચક્રવર્તી રાજ
 સાલ પું; નં [સં.] એક વૃક્ષ
 સાલ નં [સં. શલ્ય; પ્રા. સલ્લ] વીંધમાં
 ખેસે તેવો છેડો; બંધખેસતો સાંધો (૨)
 નડતર; આડખીલી (૩) ગિલ્લીદંડાની

એક રમત. [ંકાઢવું=બંધ ખેસતો સાંધો
 ખનાવવો (૨) આડખીલી દૂર કરવી]
 સાલ સ્ત્રીં [ફા.] વર્ષ (૨) પાકની મોસમ
 (૩) વર્ષાસન. ંગરેહ સ્ત્રીં [+ ફા.
 ગિરહ] વરસગાંઠ
 સાલપોલિયું વિં સાલમાંથી ઢીલું પડી
 ગયેલું (૨) સાલ બરાબર ખેડાં ન હોય તેવું
 સાલમ પું [ઘ.] એક કંદ. ંપાક પું
 સાલમ નાખીને ખનાવોતો એક પાક
 (૨) માર [લા.]
 સાલવડું સંક્રિં સાલ ખેસાડવાં
 સાલવારી સ્ત્રીં વરસ પ્રમાણે અનુક્રમ;
 (૨) ખનાવોની સાલવાર ગોઠવણી
 સાલવું અઠકિં [જુઓ સાલ નં. ૨]
 શલ્ય પેઠે દુઃખ્યા કરવું; ખટકવું; ભોંકવું
 (૨) દિલમાં દુઃખ થવું [સરળ
 સાલસ વિં [ઘ.] નરમ સ્વભાવનું; ભલું;
 સાલાર વિં [ફા.] આગેવાન; મુખ્ય
 સાલિયાણું નં [ફા. સાલના] વર્ષાસન;
 વાર્ષિક વેતન [સાળો
 સાલું વિં જુઓ સાળું. -ટો પું જુઓ
 સાલોત્રી પું [જુઓ સાલિહોત્રી] ઢોરનો
 દાકતર [વજ્ર
 સાલટો પું સાડલો; સ્ત્રીઓને પહેરવાનું
 સાવ (સા') અં તદ્દન
 સાવડું વિં [પ્રા. સાવક (સં. સાવલ)]
 ઔરમાયું; અપરમાનું
 સાવચેત વિં સાવધાન; નચ્ચત; સચેત.
 -તી સ્ત્રીં સાવધાની (૨) ચેતવણી
 સાવજ પું [સં. સાવડ; પ્રા. સાવજ] સિંહ
 સાવજી નં પંખી (લાડમાં)
 સાવધ, -ધાન [સં.] વિં સાવચેત; હોશિ-
 ચાર; નચ્ચત. -ધાનતા, -ધાની સ્ત્રીં
 સાવચવ વિં [સં.] અવચવવાળું
 સાવરણી સ્ત્રીં પૂંને વાળવાનું સાધન.
 -ણો પું મોટી સાવરણી
 સાવિત્રી સ્ત્રીં [સં.] સૂર્યનું કિરણ (૨)
 ગાયત્રી (૩) સત્યવાનની પત્ની. ંવત
 નં જેઠ માસના શુક્લ પક્ષના છેલ્લા

તણ દિવસોમાં સૌભાગ્યની રક્ષા માટે
 કરાતું સ્ત્રીઓનું (વટસાવિત્રીનું) વ્રત
 સાશંક વિં [સં.] શંકાયુક્ત
 સાશ્વર્થ વિં [સં.] આશ્વર્થવાળું; નવાઈ
 ભરેલું (૨) અં અર્થના સાથે
 સાધંગ વિં [સં.] આઠે અંગ સહિત
 (માથું, આંખ, હાથ, છાતી, પગ, નાંધ,
 મન અને વાણી). ંપ્રણામ પુંબંબં
 નાંધા સૂઈ (આઠે અંગથી) કરેલા પ્રણામ
 સાસ પું [પ્રા. (સં. શાસ)] શાસ; દમ
 (૨) છવ; પ્રાણ; (૩) સકાર [લા.]
 સાસરવાસો પું સાસરે જતાં દીકરીને
 અપાતો લગ્નમાં, ઘરેણાં વગેરે સામાન
 સાસરવેલ સ્ત્રીંસસરાનાં કુટુંબનાં માણસો
 સાસરિયું નંસાસરીનું સગું (૨) સાસરું [પ.]
 સાસરી સ્ત્રીં, -રું નં [પ્રા. સાસરલ (સં.
 શાસરલ)] સસરાનું ઘર
 સાસુ સ્ત્રીં [પ્રા. સાસ (સં. શ્રૂ)] વર કે
 વહુની મા. ંત્યો પું પતિ. ંછ સ્ત્રીં
 (માનાથે) સાસુ [હાંકે હાંકે
 સાસોટ અં ['સાસ' ઉપરથી] શાસભેર;
 સાહચર્ય નં [સં.] સાથે રહેલું કે કરેલું
 તે (૨) સંગ; સાથ (૩) ઉંચેનાં સાથે
 હોતું તે [કુદરતી
 સાહજિક વિં [સં.] સહજ; સ્વાભાવિક;
 સાહણું સંકિં [પ્રા. સાહ (સં. સાધ)]
 ગ્રાહણું; પકડણું
 સાહસ નં [સં.] લેખમભરેલું કામ (૨)
 અવિચારી કામ (૩) લેખમ હોવા છતાં
 હામ ભીડી અપલાવણું તે. -સિક વિં
 [સં.] સાહસ કરનારું. ંતા સ્ત્રીં
 સાહાર્ય સ્ત્રીં [સં.] મદદ. ંકારક વિં
 સહાય કરે એવું
 સાહિત્ય નં [સં.] સાધન; સામગ્રી (૨)
 પ્રલનાં વિચાર, ભાવના, જ્ઞાન વગેરેની
 ભાષામાં સંગ્રહાયેલી મૂડી; વાસ્તવ્ય.
 ંકાર પું સાહિત્ય રચનાર. ંકૃતિ
 સ્ત્રીંસાહિત્યની ચીજ. ંપરિપદ, ંસલા
 સ્ત્રીં સાહિત્યચર્યા કરનારી પરિપદ કે
 સલા. -ત્યિક વિં સાહિત્યને લગતું

સાહી, ંચૂસ જુઓ સાહી, ંચૂસ
 સાહુકાર, -રી જુઓ સાહુકાર, -રી
 સાહુડી સ્ત્રીં જુઓ સાહુડી
 સાહેબ પું [અ. સાહિબ] માધિક; ધણી
 (૨) મોટા માણસ (૩) ટોપીવાળો;
 યુરોપિયન (૪) ઉચ્ચર. ંતદી સ્ત્રીં
 બાદશાહ કે ઉમરાવની દીકરી. ંતદો
 પું બાદશાહ કે ઉમરાવનો દીકરો.
 ંટોપી સ્ત્રીં 'હેટ'; ગોરા પહેરે છે એવું
 ટોપચું કે ટોપી. ંલોક પું ગોરાલોક,
 -ખાસ કરીને અંગ્રેજ. -ખા સ્ત્રીં શોકાણી;
 પ્રતિષ્ઠિત સ્ત્રી. -ખી સ્ત્રીં નહોત/લાલી;
 વૈભવ (૨) શોભ. -ખો પું રવામી; વર
 સાહેલી સ્ત્રીં [દે. સાહલી; સરં પ્રા. કરી
 (સં. સર્વા)] સખી [સહાયતા કરનાર
 સાહ્ય સ્ત્રીં [સં.] સહાયતા. ંકારક વિં
 સાળ સ્ત્રીં [સરં પ્રા. સાલ્ય (સં. ગાલિક)
 =વણકર] કપડાં વણવાનું યોગ્ય.
 ંખાણું નં મિલનો સાળોનો વિભાગ.
 ંવી પું કપડાં વણનાર; વણકર
 સાળાવેલી સ્ત્રીં સાળાની વહુ; સાળેલી
 સાળી સ્ત્રીં [સં. શ્વાલી] વહુની બહેન
 સાળુ પું [દે. સાહલી] રીંચાને પહેરવાનું
 ગ્રીણું રંગીન વસ્ત્ર
 સાળું વિં વાક્યમાં વપરાતાં તેની વિ-
 વક્ષામાં જરા વધારે સચોટતા ને મમ-
 તાનો ભાવ ઉમેરે છે. ('મારું સાળું'
 પણ જોવાય છે.) ઉદા. સાળી વાત તો
 ખરી (૨) 'માળું' પેઠે વહાલમાં કે
 નિરર્થક જોવાય છે [સુ.]
 સાળેલી સ્ત્રીં જુઓ સાળાવેલી [સુ.]
 સાળો પું [પ્રા. સાલ્ય (સં. શ્વાલિક)]
 વહુનો ભાઈ
 સાંઈ (૦) પું [સં. સ્વાર્ના] પરમેશ્વર; શુદ્ધ
 (૨) કૃત્રીર. ંખાવા પું સાધુ; ખાવો
 (માનાથે) બંબં
 સાંકડ (૦) સ્ત્રીં સંકટામણ (૨) મુરદેલી.
 -રું વિં [પ્રા. સંકુર] પદોપદમાં ચોખું
 (૨) લીગતું; દ્રટ વગરનું (૩) સંકુચિત;

અનુદાર. -હે માંકડે અં ગમે એમ
સંકડાઈને
સાંકળ (૦) સ્ત્રીં [પ્રા. સંકલ (સં. શ્ચલ)]
કડીઓ કે આંકડા જોડીને બનાવેલી
લાંબી હાર (૨) બારી બારણાને બંધ
કરવાની એવી હારનું સાધન (૩) જમીન
ભરવાનું ૧૦૦ ફૂટનું માપ. ૦વું સંકિં
સાંકળની પેઠે જોડવું; વળગારવું (૨)
અંકિં સાંકળની પેઠે બંધાવું; સંકળાવું.
-ળિયું નં. પુસ્તકનાં પ્રકરણ વગેરેનો
પાનના નંબર સાથે અનુક્રમ. -ળી સ્ત્રીં
નાની કડીઓ જોડી બનાવેલી સેર (૨)
કોટે ધાત્રવાની કંઠી. -ળું નં. પગનું
એક ધરેણું [વાળું (૨) પારિભાષિક
સાંકેતિક વિં [સં.] સંકેત સંબંધી; સંકેત-
સાંખવું (૦) સંકિં [સં. સં + ક્ષન્] ખમવું;
સહન કરવું (૨) ક્ષમા કરવી
સાંખ્ય, ૦દશ નં. ૦ [સં.] કપિલ મુનિએ
રચેલું દર્શન; છ વૈદિક દર્શનોમાંનું એક
સાંગ વિં [સં.] અંગો સહિત (૨) આખું;
તમામ [હથિયાર
સાંગ પું; સ્ત્રીં; નં બરછી જેવું એક
સાંગામા (-સાં) સ્ત્રી (૦) સ્ત્રીં અઢેલીને
ખેસાય તેવી પાટી ભરેલી ખુરસી-ધાટી
માંથી
સાંગી (૦) સ્ત્રીં રચની ધરી અને સાટી
એ બે વચ્ચેનો કહેરાવાળો ભાગ
સાંગોપાંગ વિં (૨) અં [સં.] અંગ-
ઉપાંગ સહિત; સમસ્ત; પૂર્ણ
સાંચરવું (૦) અંકિં [જુઓ સંચરવું]
ચાલવું (૨) જવું; વિદાય થવું
સાંચવું (૦) સંકિં [સં. સંચિ] સંધરવું;
એકઠું કરવું; વહોરી રાખવું
સાંચાકાસ નં. યંત્ર (૨) યંત્રકામ (૩)
યંત્રની રચના વગેરે
સાંચો (૦) પું (૨) ખીખું [સંધ્યાકાળ
સાંચ (-જ) (૦) સ્ત્રીં [પ્રા. સંચા (સં. સંધ્યા)]
સાંઠો (૦) સ્ત્રીં સરાંઠી. -ઠો પું જુવાર
શેરડી વગેરેનો ચેદાઈવાળો ઢાંઠો

સાંડશી, -સી, -સો (૦) જુઓ સાણસી, -સો
સાંઠ (૦) પું [પ્રા. સંઠ (સં. સાણ)] ગોધા;
આખલો (૨) માતેલો નિરંકુશ માણસ [લા.]
સાંઠ (૦ણી) (૦) સ્ત્રીં [દિ. સંઠી] બેંટડી;
ઉતાવળી ચાલતી સવારીની બેંટડી
સાંઠિયો (૦) પું જુઓ સાંઠ પું
સાંતળવું (૦) સંકિં [સં. સન્ + તળવું]
ધી કે તેલમાં શેકવું કે તળવું
સાંતી (૦) સ્ત્રીં એક હળથી વવાય તેટલી
જમીન (૨) નં જુઓ સાંતીડું. ૦ડું
નં હળ [શાંતિ
સાંતવન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] આશ્વાસન;
સાંથ (૦) સ્ત્રીં ગણોત; જમીન ખેડવા
આખ્યા બદલ લેવાનું ભાડું
સાંથવું (૦) સંકિં સાથે આપવું
સાંથિયો, સાંથી (૦ડો) (૦) સાથે જમીન
ખેડનાર ખેડૂત; ગણોતિયો [શુરુ
સાંદીપતિ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ અને સુદામાના
સાંધ (૦) સ્ત્રીં જુઓ સાંધો (૨) કાંતણ
વણાટમાં તાર સાંધવા તે (જેમ કે, નવી
તાણી સાળ પર લેતાં). ૦ણુ નં સાંધવું
તે; સાંધો (૨) અનુસંધાન (૩) વધારાનો
ભાગ; પુરવણી. ૦વું અંકિં [સં. સંધા,
પ્રા. સંધ] સીવવું (૨) જોડવું (૩) સાંધો
કરવો (૪) (વાસણને) રેણવું - થીંગડું
દેવું. -ધો પું જ્યાં બે વસ્તુઓ સાથે
જોડાઈ કે સિવાઈ હોય તે ભાગ (૨)
ફાટેલું કે ટૂટેલું દુરસ્ત કરવા દીધેલું થીંગડું -
સાંધ્ય વિં [સં.] સંધ્યા સંબંધી
સાંનિધ્ય નં [સં.] સમીપતા
સાંપડવું (૦) અંકિં [પ્રા. સંપઢ (સં. સં +
પઢ); મળવું; પ્રાપ્ત થવું (૨) જન્મવું;
અવતરવું [જીવન કે તે વિષે વિચાર
સાંપરાય પું [સં.] પરલોક (૨) મરણોત્તર
સાંપ્રત વિં [સં.] યોગ્ય (૨) હમણાંનું;
હાલનું (૩) અંતરત; અખચડી. -તિક
વિં [સં.] વર્તમાન સમયનું; હમણાંનું
સાંપ્રદાયિક વિં [સં.] સંપ્રદાય સંબંધી
કે સંપ્રદાયનું [લિખાડની ખોળી
સાંખ (૦) સ્ત્રીં [સં. શમ્] સાંખલાની નીચડી

સાંખ્ય (૦) સ્ત્રીં જુઓ સખોલ
 સાંખ્યી (૦) સ્ત્રીં [સાંખ' ઉપરથી] નાનું
 સાંખ્યું, -ણું નં જે વડે ખાંડવાનું તે
 એક સાધન
 સાંભારવું (૦) સં કિં [પ્રા. સંગર (સં. સંસ્કૃ)]
 એકદું કરવું (૨) અં કિં યાદ આવવું
 સાંભળવું (૦) સં કિં [પ્રા. સંમળ] શ્રવણ
 કરવું (૨) ધ્યાન ઉપર લેવું [લા.]
 સાંસતું (૦) વિં ધીરજ-અખૂરીવાણું (૨)
 જુરસો નરમ પડ્યો હોય એવું
 સાંસા (૦) પું ૦ળવં [પ્રા. સાસ (સં. શાસ)]
 તંગી; મુશ્કેલી
 સાંસારક વિં [સં.] સંસાર સંખંધી
 સાંસોદ (૦) અં સોંસદું; સીધું
 સાંસ્કારિક વિં [સં.] સંસ્કાર સંખંધી
 સાંસ્કૃતિક વિં [સં.] સંસ્કૃતિને લગતું (૨)
 સંસ્કૃત ભાષાને લગતું
 સાંસ્થાનિક વિં [સં.] સંસ્થાન સંખંધી
 (૨) પું સંસ્થાનમાં સાથે વસતો દેશભાઈ.
 સંસ્થાન પું ગ્રિગ્રિસ સંસ્થાનોને મળતું
 સ્વરાજ; 'ડેમિનિયન સ્ટેટ્સ'
 સિકલ સ્ત્રીં [અ. ગ્રાહ] મુખવટો; ચહેરો
 સિકલીગર પું [ફા. સેલિગર] (દધિયાર
 વગેરે) ધસીને સાફ કરનારો; સરાણિયો
 સિકંદર પું [ફા.] ઓસનો બાદશાહ
 અલેક્ઝાંદર
 સિક્કલ સ્ત્રીં જુઓ સિકલ
 સિક્કાદાર વિં છાપવાળું (૨) સુંદર દેખાવનું
 સિક્કાશાસ્ત્ર નં પ્રાચીન સિક્કાઓ પરથી
 કરાતી પુરાતત્ત્વ શોધનું શાસ્ત્ર; 'ન્યુમિસ્મે-
 ટિક્સ'
 સિક્કે અં સુધ્ધાં [નાણું]
 સિક્કો પું [અ.] છાપ; મંદોર (૨) ચણાળી
 સિક્કત વિં [સં.] છાંટેલું
 સિગરાસ પું; નં જુઓ સિગરાસ; સગરાસ
 સિગાર (-સેટ) સ્ત્રીં [દં.] વિલાયતી બીડી
 સિગલ નં; પું [દં.] દૂરથી ખગર આવવાની
 નિશાની કે તે માટેની યોજના (૨)
 રલવેનો હાથ

સિઝાવું અં કિં 'સીઝવું'નું બાવે
 સિઝાવું અં કિં 'સીઝવું'નું કમંભિ
 સિત વિં [સં.] શ્વેત; સફેદ (૨) પું યોગો રંગ
 સિતમ પું [ફા.] જુલમ. ગર (-ગા) ર
 વિં જુલમગાર. ગુલતરી સ્ત્રીં સિતમ
 ગુનરવો તે
 સિતાર પું; સ્ત્રીં [ફા.] એક તંતુવાદ્ય
 સિતારો પું [ફા.] તારો; ગદ (૨) દશા;
 નસીબ [લા.]
 સિત્તર વિં [પ્રા. સતરિ (સં. સત્તરિ) '૭૦'
 સિત્તોતર [પ્રા. સિત્તેત્તરિ (સં. સત્તરત્તરિ) '૭૭'
 સિત્થાશી (-સી) વિં [પ્રા. સત્તાશી (સં.
 સત્તાશીતિ)] સત્થાશી; '૮૭'
 સિત્થોતર વિં જુઓ સિત્તોતર
 સિઝાવું અં કિં [સં. સીઝાવું; પી યવું; રિણાવું
 સિદ્ધ વિં [સં.] તૈયાર; સફળ; પ્રાપ્ત (૨)
 નિશ્ચિત; સાબિત (૩) નિષ્ણાત (૪) સિદ્ધિ
 પ્રાપ્ત કરી હોય તેવું (૫) મુક્ત (૬) પું
 સિદ્ધિઓ મેળવી હોય તેવો યોગી કે
 દેવી પુરુષ (૭) મુક્ત પુરુષ. ભા સ્ત્રીં
 [સં.] સિદ્ધપણું (૨) સિદ્ધિ; સફળતા (૩)
 સાબિતી. સંકલ્પ વિં [સં.] જેના
 સંકલ્પમાત્રથી કામ સિદ્ધ થાય એવું.
 સંસ્કૃત વિં જેના હાથ મેરી ગયો છે
 એવું; હથેલીવાળું. -દ્ધાર્થ પું [સં.]
 ગૌતમ શુદ્ધ
 સિદ્ધાંત પું [સં.] પૂરી તપાસ કે વિચારણા
 પછી સાચો સાબિત થયેલો એવો નિશ્ચિત
 મત કે નિર્ણય (૨) ઉપપત્તિમુક્ત અર્થ.
 વ્યાદી વિં સિદ્ધાંતમાં માન્યતાવાળું;
 કોઈ પણ બાબતમાં તે અંગેના સિદ્ધાંત
 પ્રમાણે (બીજા કોઈ બળતા આધારે નહિ)
 ચાલવામાં માનનારું. -ત્તી વિં (૨) પું
 [સં.] સિદ્ધાંત વત્ત્વ કે સમર્થન કરનારું;
 સિદ્ધાંતવાદી (૩) શાસ્ત્રના તત્ત્વને માનનારું
 સિદ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] પરિપૂર્ણ, સફળ કે
 સાબિત થવું તે (૨) સાબિતી (૩) ક્ષમપ્રાપ્તિ
 (૪) ઉત્તરની મુક્તિ (૫) યોગથી મળતી
 આક મુક્તિઓમાંની દરેક (જુઓ અલ-

મહાસિદ્ધિ). ંદાયક વિં સિદ્ધિ
આપનારું [વિદાય થવું
સિધાર(-વ)વું અંકિં ચાલતી પકડવી;
સિનેમા પું [હં.] ચિત્રોની પરંપરાને
ચાલતી ધટના તરીકે ધટ ઉપર બતાવવાની
યુક્તિ (૨) તે યુક્તિથી બતાવાતું ચિત્ર કે
નાટક; ચલચિત્ર (૩) સિનેમાગૃહ. ંગૃહ
નંસિનેમાતું ચિયેટર. -મેટોચાફ પું;
નં [હં.] સિનેમા બતાવવાની યુક્તિ કે
તેનું ચંત્ર (૨) સિનેમા
સિપાર્થ પું[નુઓસિપાહી] સૈનિક;ફોજનો
માણસ (૨) ચપરાસી; ધણાળો (૩)
ચોક્કસ. ંગીરી સ્ત્રીં સિપાર્થનું કામ કે
નોકરી. ંસપરાં નં અવં સિપાર્થ
વગેરે કૂટકળ માણસો [સેનાપતિ
સિપાહસાલાર પું [ફા.] લશ્કરનો ઉપરી;
સિપાહી પું [ફા.] સિપાર્થ
સિદ્ધત સ્ત્રીં [અ.] ગુણ; વિશેષતા; ખાસિયત
(૨) તારીફ (૩) ચાલાકી; હોશિયારી
સિદ્ધરસ સ્ત્રીં [ફા. સિફારિશ] ભલામણ;
લાગવગવાળા આગળ કોઈને માટે કરેલી
પ્રશંસા કે આગ્રહ
સિમેંટ પું; સ્ત્રીં [હં.] ચણતરમાં ચૂના પેટે
વપરાતી એક વસ્તુ
સિર નં [પ્રા. (સં. શિરસ); ફા. સર] શિર;
માથું. ંલેરી સ્ત્રીં શિરલેરી; જખરદસ્તી
(૨) તુમાખી. ંતાજ પું મુગટ (૨) [લા.]
મુરખી (૩) સરદાર; અગ્રણી. ંનામું નં
નુઓસરનામું. ંપાવ પું નુઓસરપાવ.
ંપેચ પું ફેંટા કે પાધડી પર બંધાતો
હીરામોતીજડિત પટકો
સિરસ્તેદાર, -રી નુઓ શિરસ્તેદાર, -રી
સિરસ્તો પું નુઓ શિરસ્તો; ચાલુ વહીવટ
સિરોઈ સ્ત્રીં નુઓ શિરોઈ
સિર્દ અં [અ.] કૃત; માત્ર; કેવળ
સિલક સ્ત્રીં [નુઓસિલક] ખર્ચ જતાં ખાકી
વધેલી રકમ (૨) હાથ પરની રોકડ રકમ
(૩) વિં હાથમાં ખચત રહેલું; ખચત
સિલસિલાખંધ વિં અનુક્રમ પ્રમાણેનું

(૨) સળંગ (૩) અં અનુક્રમ પ્રમાણે;
એક પછી એક
સિલસિલો પું [અ.] સાંકળ (૨) ક્રમ; પ્રથા;
પરંપરા (૩) કુલપરંપરા; વંશાનુક્રમ
સિલોઈસ્ત્રીંસીવવાની રીત (૨) સિવડામણ
સિલિકા સ્ત્રીં [હં.] રેતી [ર. વિ.]
સિલિકેટ નં [હં.] એક ધાતુ-તત્ત્વ [ર. વિ.]
સિલેદાર પું [ફા. સિલાહદાર] ઘોડેસવાર
સિપાર્થ [મહેનતાણું
સિવડામણ નં, -શુ સ્ત્રીં સીવવાનું
સિવડાવવું સં કિં 'સીવવું'નું પ્રેરક
સિવાય અં [અ.] (અમુક) વિના; વગર
સિવાવું અં કિં 'સીવવું'નું કર્મણિ
સિવિલ વિં [હં.] મુલકો. ંસરનન પું
જિલ્લા માટેનો સરકારી દાખર. ંસર્વિસ
સ્ત્રીં [હં.] આઈ. સી. એસ. કહેવાતી બંચા
અમલદારોની નોકરી. ંહોન્ડિપટલ સ્ત્રીં
[હં.] જિલ્લાની વડી સરકારી ઇચિપાલ.
-લિયન પું [હં.] આઈ. સી. એસ.ની
પરીક્ષામાં પાસ સરકારી અમલદાર (૨)
બધાં કામો કે ખાતામાં સરખું કામ દઈ
શકે એવું કોઈ (માણસ કે વસ્તુ) [લા.]
સિસકારવું સં કિં સિસકારો કરવો;
ઉશ્કેરવું [યતાં થતો અવાજ
સિસકારો પું[રવં]દાંતમાંથી પવન પસાર
સિસુક્ષા સ્ત્રીં [સં.] સર્જન કરવાની કૃત્તિ
સિસોટી સ્ત્રીં [રવં] નુઓ સીટી
સિસોળિયું નં[સરં દે. સાહુલિઆ=મોરનું
પીંછું] સાહુલિનું સળિયા જેવું પીંછું
સિસ્ટર સ્ત્રીં [હં.] નર્સ; સ્ત્રી બરદાસી
સિંગ સ્ત્રીં [દે. સિંગા] સીંગ
સિંચન નં [સં.] સિંચવું તે. -વું સંકિં
[સં. સિંચ] સીચવું; છાંટવું; રેડવું (૨)
પાણી પાવું (ઝાડને) (૩) ઉપરાઉપરી
ગોઠવવું (૪) લાદવું (૫) (પાણી કાઢવા
માટે) ફૂવામાં મૂકવું (ધોડા કે દોરડું)
સિંદૂર નં [સં.] પારો, સીસું તથા ગંધકની
મેળવણીનો લાલ ભૂકો. -રિયું વિં
સિંદૂરના રંગનું

सिंध पुं०; न० [सं. सिंधु] हिंदो ओक
 प्रांत (हाल पाकिस्तानमां)
 सिंधव पुं०; न० [प्रा. (सं. सैन्धव)] ओक
 अनिल क्षार
 सिंधालुण्टु न० लुओ सिंधव
 सिंधी वि० सिंधु, -ने लगतुं (२) पुं०
 सिंधो रहेवासी (३) स्त्री० सिंधी भाषा
 सिंधु पुं० [सं.] समुद्र (२) स्त्री० ते नामनी
 हिंदुस्ताननी प्रसिद्ध नदी (हाल
 पाकिस्तानमां)
 सिंद पुं० [सं.] ओक रानी हिंसक प्राणी;
 पशुओनो राज (२) पांयमी राशि.
 ०७५ स्त्री० सिंदनी भाषा. ०६२ न०
 [सं.] मुख्य क्षार. ०१६ पुं० [सं.] सिंदो
 के सिंद जेवो नाद
 सिंदक, ०६१ पुं० [सं.] लंका; सिलोन
 सिंदक्य न० [सं.] गृहस्पति सिंदराशिमां
 होय ते समय
 सिंहावलोकन न० [सं.] सिंदनी पेठे
 आगण वधतां पडेलां पाछणुं इरीयी
 जेई लेवुं ते (२) समालोचन; आगण
 कहेता पडेलां पूवेनुं सारांशे कहेवुं ते
 सिंहासन न० [सं.] सिंदनी आकृतिवाणुं
 जेवुं आसन (राज, देव के आचार्यनुं)
 सिंधिकासुत पुं० [सं.] सिंधिका नामनी
 राक्षसीनो पुत्र - राहु
 सीक स्त्री० [फा. सीख] शीघ्र; लोढानो
 सणियो के गज
 सीकर पुं०; न० [सं.] शीकर; इरदर; छांट
 सीप स्त्री० [फा.] लुओ सीक
 सीगरो पुं० सुतारनुं ओक ओलर
 सीजवुं संकिं 'सीजवुं'नुं त्रैरक
 सीजवुं अंकिं [प्रा. सिञ्ज (सं. सिष्)]
 धीमे तापे परापर जडाईने तयार
 यवुं-रंधाई रहेवुं (२) पार पडवुं; सीधवुं
 (३) [ला.] शांत पडवुं (४) दुःखी यवुं
 सीटी स्त्री० [रव०] ओठ के भूगणी जेवा
 साधनयी पवन कूडीने करातो तीछा
 अवाज के तेनुं साधन; सिसोटी

सीडवुं संकिं [लुओ शीडवुं] पूरवुं; छांटी
 लेवुं (२) अदा करवुं (जेम के, हेवुं)
 सीडी स्त्री० [दि. सिड्डी] निसरणी
 सीत स्त्री० [सं.] दणपूणी; केश
 सीता स्त्री० [सं.] जनकनी पुत्री; ओक सती
 सीताइल-ण) न० ओक इण. -णी स्त्री०
 सीताइणनुं अड
 सीतहार पुं० [सं.] श्वास अंदर जेयतां
 करातो के यतो सीत जेवा अवाज
 सीटी पुं० आकिकानो भूज वतनी; दणसी
 सीध स्त्री० जभर; सभायार
 सीध स्त्री० [लुओ सीधुं] सीधापणुं
 सीधवुं अंकिं [सं. सिष्] सिद्ध यवुं;
 पार पाडवुं; सीजवुं
 सीधार्थ स्त्री० [सीधुं] उपरयी सीधापणुं
 सीधी पुं० लुओ सीटी
 सीधुं न० रांधवा जेवुं कायुं अनाज
 वगेरे सामग्री
 सीधुं वि० [सं. सिद्ध उपरयी] वांङ्ग नदि
 तेवुं; ओक लीटीमां होय जेवुं (२)
 पांशरुं; पाधरुं (३) सरण; अट समनय
 जेवुं (४) निष्कपटी. ०६२ वि० होर
 जेवुं सीधुंसट
 सीधुंपाली न० ('सीधांपाली' न० ०००००
 मां पण वपराय छे), सीधानी सामग्री
 के तेनो सामान; भावापीवानुं
 सीधुंसट वि० ओकदम सीधुं; साव सीधुं
 सीधुंसामग्री स्त्री०, सीधुंसामान
 न० ००००० सीधानी सामग्री-सामान
 सीन पुं० [सं.] नाटकनुं दृश्य (२) देखाव.
 ०री स्त्री० [सं.] रंगभूमि पर देखावमां
 साधनानी गोडवाणी. ०सीनरी स्त्री०
 लुओ सीनरी
 सीनो पुं० [फा.] छातीनो इलाव
 सीप स्त्री० [प्रा. सिप् (सं. शुक्ति)] धीप
 सीम स्त्री० [प्रा. सिम (सं. सीमा)] जितर
 के गामनी दह; ते बागनी जमीन
 सीमणो पुं० लुओ सीमणो
 सीमंत न० [सं.] स्त्रीओनो सेधा (२)

અધરણી. -તિની સ્ત્રીં [સં.] સૌભાગ્ય-
વતી સ્ત્રી (૨) જેને અધરણી આવી હોય
એવી સ્ત્રી. -તોષયન નં [સં.] સગર્ભા-
વસ્થામાં સ્ત્રીને ચોથા, છઠ્ઠા કે આઠમા
માસમાં કરવાનો એક સંસ્કાર

સીમા સ્ત્રીં [સં.] હદ; મર્યાદા. ંચિહન
નં સીમા ખતાવનારી નિશાની. ંડે
પું ગામની હદ; તે ભાગ. -મોદકંધન
નં [સં.] સીમા ઓળંગવી તે (૨)
દશેરાને દિવસે પોતાના રાગ્યની સીમા
ઓળંગી પારખી હદમાં પ્રવેશ કરવાની
એક ક્રિયા

સીરી વિં [ફા. શીરીન] મીઠું; મધુર; સ્વાદ
પેદા કરે તેવું (૨) સ્ત્રીં તેવી વાસ
સીલ સ્ત્રીં [ફં.] મહોર; મુદ્રા; છાપ (૨) મહોર
લગાડી ચોટાડેલું લાખ કે એવા ખીન
પદાર્થનું ચક્રું. ંખંધ વિં સીલ મારેલું
(૨) સીલ ત્રચા વિનાનું; વગર ખોલેલું
સીવણુ નં [સીવણું/ઉપરથી] જુઓ સીવણી
(૨) જ્યાં સીવણું હોય તે જગા. ંકામ નં
સીવવાનું કામ કે કારીગરી. -ણી સ્ત્રીં
સીવણું તે કે તેની ઢખ

સીવણું સં કિં [પ્રા. સીવ (સં. સિવ)]
ટાંકા મારી નેડવું; સાંધવું

સીન્નમ સ્ત્રીં; નં [દે.] એક ઝાડ કે એનું
લાકડું; શીશમ

સીન્ના-સા પેન સ્ત્રીં [સીસું+પેન] પેનસિલ
સીસી સ્ત્રીં શીશી, ખાટલી

સીમું નં [પ્રા. (સં. સીત)] એક ધાતુ

સીસો પું શીશો; ખાટલો

સીંગ સ્ત્રીં જુઓ શિંગ

સીંચણિયું નં પાણી સીંચવાનું પાત્ર કે
સાધન (૨) ક્ષામાં સીંચવાનું દોરડું

સીંચવું સં કિં જુઓ સિંચવું [શિકરે]

સીંચણી પું [દે સિંચાગ] ખાજપક્ષી;

સીંદરી સ્ત્રીં [દે. સિંદુ, સિંદુવ (દે. સિંદી=

ખત્તરીનું ઝાડ)] (કાંથીની) દોરડી
સુઅં [સં.] નીચેના અર્થમાં વપરાતો ઉપસર્ગ
(૧) સુંદર; સારું (સુવાસ) (૨) સારી

રીતે; ખૂબ (સુરક્ષિત) (૩) સહેલાઈથી
(સુલભ) [સકગળું]

સુકતાન નં [ફા. સુક્ત ઉપરથી] જુઓ
સુકર ૧૦ [સં.] સહેલું [શરીરનું]

સુકલકડી વિં લાકડી જેવું સૂકું; દુખંજ
સુકવણી સ્ત્રીં સૂકવેલી વસ્તુ (૨) સુકવણું.

-ણું નં પૂરતો વરસાદ ન આવવાથી
વાવેતર વગેરેનું સુકાઈ જવું તે

સુકાન નં [દે. સુકાળય; ય. સુકાન] જેને
મરડવાથી વહાણ દિશા ખદલે છે તે કળ
કે તેની જગાનો વહાણનો ભાગ. -ની
પું [સરં દે. સુકાળિય] સુકાન ફેરવનાર
ખલાસી

સુકાણું અં કિં [પ્રા. સુક (સં. શુપ્)] ભેજ
કે પ્રવાહી ઊડી જઈ શુષ્ક થવું (૨) (શરીર)
દુખળું પડવું; દેશ થવું

સુકાળ પું [સં. સુ+કાલ] સારા પાકનો
વખત (દુકાળથી ઊલટું) (૨) છત;
પુષ્કળપણું [લા.]

સુકમાર વિં [સં.] ધણું કોમળ; નાજુક
સુકૃત નં, -તિ સ્ત્રીં [સં.] સારું કામ;
પુણ્ય. -ત્ય નં સુકૃત

સુખ નં [સં.] તનમનને ગમે એવો અનુ-
ભવ (આરામ, ચેત, શાંતિ, સંતોષ,
તૃપ્તિ, ઉપભોગ); કામનાની સિદ્ધિનો
આનંદ. ંકર, ંકારક, ંકારી, વિં
[સં.] સુખ કરનારું; સુખદાયી. ંચેત
નં સુખશાંતિ; આરામ

સુખડ સ્ત્રીં [પ્રા. સિરિલ્લં (સં. શ્રીલંક)]
ચંદનના ઝાડનું સુગંધીદાર લાકડું કે તે
ધસી કરાતો લેપ [ખતાવનારો; કંદોઈ
સુખડિયો પું [‘સુખડી’ પરથી] મીઠાઈ
સુખડી સ્ત્રીં [પ્રા. સક્કુલિ (સં. શક્કુલિ)]
ધીગોળમાં ધકેનો લોટ શેકીને ખનાવેલી
એક વાની (૨) મીઠાઈ (૩) હંકસાઈ;
દસ્તરી; ખક્ષિસ

સુખતળી સ્ત્રીં જોડાની અંદર નખાતું નરમ
છટ્ટું ચામડું [જુઓ સુખકર
સુખદ [સં.], -દાયક, -દાયી, -દેણુ વિં

સુખન પું [ફા.] બાલ; વેણ; શબ્દ
 સુખપાલ સ્ત્રી એક ભતની પાલખી
 સુખમણી સ્ત્રી એક સુખમણી [પ.]
 સુખરૂપ વિં (૨) અં [સં.] સાનુસમું;
 સહીસલામત
 સુખાકારી સ્ત્રી સુખી હાલત; તંદુરસ્તી
 સુખાવહ વિં [સં.] સુખકારક
 સુખાસન નં [સં.] સુખદાયક બનાવટવાળું
 આસન (૨) પાલખી; મ્યાનો
 સુખિયારું, સુખિયું વિં એક સુખી
 સુખી વિં [સં.] સુખવાળું; દુઃખ વિનાનું
 સુગત પું [સં.] શુદ્ધ લગવાન
 સુગતિ સ્ત્રી [સં.] સદ્ગતિ; મોક્ષ
 સુગમ વિં [સં.] સહેલું. ન્તા સ્ત્રી
 સુગરી સ્ત્રી [સં.] સુગરી એક પક્ષી (એ
 મુદર માળો બતાવે છે)
 સુગંધ પું; સ્ત્રી [સં.], -ધી સ્ત્રી સારી
 ગંધ; ખુશબો. -ધીદાર વિં સુગંધીવાળું
 સુગાવું અંકિં સૂગ ચરવી
 સુગાળ, ઓં, -ળું વિં [સૂગ પરથી] જેને
 ઓ સૂગ ચડે એલું; ઓ સુગાય એલું
 સુગૃહી સ્ત્રી [સં.] એક પક્ષી; સુગરી
 સુગ્રાહ્ય વિં [સં.] સહેલાઈથી ગ્રહણ કરી
 શકાય એવું (૨) સહેલાઈથી સમજાય એવું
 સુગ્રીવ પું [સં.] (રામાયણમાં) વાનરોનો
 રાજા; વાલીનો ભાઈ
 સુધરિત વિં [સં.] સારી રીતે રચેલું (૨)
 સુગવચિત (૩) ધરિત; ચોગ્ય
 સુધડ વિં [સં.] સુ + ધટ] સ્વચ્છ; ચોખ્ખું
 (૨) ચતુર; વિવેચી. ન્તા સ્ત્રી
 સુધરી સ્ત્રી એક સુગરી
 સુચરિત (-મ) વિં [સં.] એક સચ્ચરિત
 (૨) નં સારું ચરિત
 સુચન પું [સં.] સારો સદાચારી માણસ
 સુહાણુ વિં [પ્રા. (સં. સુહ)] હોશિયાર; જ્ઞાની;
 સમજી
 સુભાત વિં [સં.] દૃશીન; હોંચા દેખતું
 સુજ વિં [સં.] શાળું; ચતુર; વિદ્વાન. ન્તા સ્ત્રી
 સુઝાડવું સંકિં 'સુઝવું'નું પ્રેરક

સુડતાળીસ વિં [પ્રા. સતત-ત્તાલીસ (સં.
 સતત-ત્તાલીસ)] '૪૦'
 સુડોલ વિં [સુ + ડોળ] ધાટીલું; રૂપાળું
 સુણવું સંકિં [પ્રા. સુળ (સં. સુ)] સાંભળવું
 (સુણાવું, સુણાવવું)
 સુત પું [સં.] પુત્ર
 સુતનુ વિં [સં.] સુંદર નાનુક શરીરવાળું
 સુતર વિં (૨) અં [સં.] સુ + તર] સહેલું;
 સુગમ; સરળ
 સુતરાડ વિં સૂતરનું બનેલું
 સુતરિયો પું સૂતરનો વેપારી
 સુતરું વિં (૨) અં એક સૂતર
 સુતરેજ વિં એક સુતરાડ
 સુતલ [સં.], -ળા નં ત્રીજું પાતાળ
 સુતા સ્ત્રી [સં.] પુત્રી
 સુતાર પું [સં. સત્તાર; પ્રા. સુત્તાર] લાકડાં
 ધડનાર કારીગર. ન્તામ નં લાકડાં
 ધડવાનું કામ. -રી વિં સુધારનું, -ને
 લગતું (૨) સ્ત્રી સુધારકામ [ધાર
 સુથાડિયો પું એક ભતનું ભડી સળીનું
 સુધાર, ન્તામ, -રી એક સુધારમાં
 સુદ અં [એક સુદિ] શુદ્ધ પક્ષમાં (૨)
 સ્ત્રી શુદ્ધ પક્ષ [નં વિષયનું ચક્ર
 સુદર્શન વિં [સં.] સારા દેખાવવાળું (૨)
 સુદામા પું [સં.], શ્રીકૃષ્ણનો એક ગરીબ
 સહાધ્યાર્થી ને મિત્ર (૨) દંગાળ માણસ
 [લા.]. ન્પુરી સ્ત્રી પોરબંદર (૨) કંગાળનું
 નિવાસસ્થાન [લા.]
 સુદિ અં [સં.] એક સુદ
 સુદિન પું [સં.] શુભ દિવસ
 સુદર વિં ધનું દર
 સુદલ વિં [સં.] ધનું દલ
 સુધન્વા પું [સં.] એક પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન
 સુધરવું અં કિં સારું ચતું
 સુધરાઈ સ્ત્રી સુધારો; સુધરેલી રિયતિ
 (૨) મુનિશિપાલિટી
 સુધરાવવું સંકિં 'સુધરવું'નું પ્રેરક; સુધારે
 એમ કરવું; સુધારાવવું
 સુધા સ્ત્રી [સં.] અમૃત (૨) ચૂનો. ન્તામ પું

[સં.] ચંદ્ર. ંધવલ વિં અમૃત જેવું ધોળું
(૨) ચૂનાથી ધોળેલું
સુધાર પું[‘સુધારવું’ પરથી] સુધારો. ંક
વિં સુધારનારું; સુધારો કરનારું (૨) પું
તેવો આદમી. ંણા સ્ત્રીં સુધારવું તે;
સુધારો
સુધારવું સં કિં બગડેલું, કથળેલું સુધરે
એમ કરવું; સારું કરવું (૨) દુરરત કરવું;
સમારવું (શાક, મકાન ઇં) (૩) મૂલ
દૂર કરી ખરું કહેવું કે લખવું
સુધારસ પું [સં.] અમૃત
સુધારાવવું સં કિં સુધારાવવું
સુધારો પું સુધરવું તે; સારી રીતિ; સારો
ફેરફાર (૨) સંસ્કૃતિ; સભ્યતા (૩) નવો
ચાલ કે રીતભાત (૪) ઠરાવને સુધારવા
માટેનો ઠરાવ
સુધાંશુ પું [સં.] ચંદ્રમા
સુધી અં [સં. સાવધિ] લગી; પર્યંત
સુધીર વિં [સં.] ખૂબ ધીર
સુધ્યાં (૦ત) અં સાથે; મળીને; પણ (બાકી
રહ્યા કે છોડ્યા વિના)
સુનાવણી સ્ત્રીં [‘સુણવું’ ‘સુણાવવું’ ઉપરથી]
ન્યાયાધીશો ફરિયાદ સાંભળવી તે કે તેને
સંભળાવવી તે
સુન્નત સ્ત્રીં [અ.] એક મુસલમાની સંસ્કાર,
જેમાં લિંગની પોપચાની ચામડી કાપી
નાખવામાં આવે છે (૨) મુસલમાન કરવું
તે; ધર્મોત્તર [લા.]
સુન્ની વિં [અ.] એ નામના મુસલમાની
પંથનું (૨) પું એક મુસલમાની સંપ્રદાય
સુપકવ વિં [સં.] સારી રીતે પાકેલું
સુપથ પું [સં.] સારો, નીતિનો માર્ગ
સુપન નં જુઓ સ્વપ્ન [પ.] [સોંપેલું
સુપરત સ્ત્રીં [ફા. સુપર] સોંપણ (૨) વિં
સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ પું [ઈ.] નિરીક્ષણ કરનાર
ઉપરી; મુખ્ય અધિકારી
સુપાત્ર વિં [સં.] યોગ્ય; લાયક. ંતા સ્ત્રીં
સુપુત્ર પું [સં.] સપૂત
સુપત વિં [સં.] સૂતેલું; બેઠેલું

સુપ્રતિષ્ઠિત વિં [સં.] સારી પ્રતિષ્ઠાવાળું;
આખરદાર
સુપ્રભ વિં [સં.] સુંદર પ્રભાવાળું
સુપ્રસન્ન વિં [સં.] ધણું પ્રસન્ન
સુફલ (-ળ) વિં [સં. સુ + ફલ] સારા ફળ-
પરિણામવાળું (૨) નં સારું પરિણામ-ફળ
સુફિયાણું વિં [ફા. સુફીમાનહ] ઉપરથી
સુંદર; ખાલી સફાઈદાર
સુષુદ્ધિ સ્ત્રીં [સં.] સદૃષ્ટિ
સુષોધ પું [સં.] સારું જ્ઞાન કે શિખામણ.
ંક વિં સુષોધ દેનારું
સુભગ વિં [સં.] સુંદર; રમણીય (૨)
સુભાગી. ંતા સ્ત્રીં, -ગા વિં સ્ત્રીં
ખૂબસૂરત કે સૌભાગ્યવતી (સ્ત્રી)
સુભટ પું [સં.] બહાદુર લડવૈયો
સુભદ્રા સ્ત્રીં [સં.] શ્રીકૃષ્ણની બહેન;
અર્જુનની પત્ની
સુભાગી વિં [સં.] ભાગ્યશાળી
સુભાષિત વિં [સં.] સુંદર રીતે કહેલું (૨)
નં તેવું વાક્ય કે પદ
સુભતિ સ્ત્રીં [સં.] સદૃષ્ટિ
સુમન નં [સં.] ફૂલ
સુમાર પું [જુઓ શુમાર] અડસટ્ટો.
-રે અં આશરે; લગભગ
સુમિત્રા સ્ત્રીં [સં.] લક્ષ્મણની માતા
સુમેળ પું સારો મેળ - બનાવ (૨) સારું
સુભગ મિશ્રણ
સુયાણી સ્ત્રીં [પ્રા. સુઝવા (સં. સુતિકા)] પ્રસવ
કરાવનારી સ્ત્રી; દાઈ [અવસર
સુયોગ પું [સં.] શુભ-સારો કે યોગ્ય
સુર પું [સં.] દેવ
સુરક્ષિત વિં [સં.] સારી રીતે રક્ષાયેલું
સુરખી સ્ત્રીં [ફા.] લાલી
સુરગંગા સ્ત્રીં [સં.] આકાશગંગા
સુરગુરુ પું [સં.] દેવોના ગુરુ; બૃહસ્પતિ
સુરતા નં તે નામનું શહેર [કલ્પદ્રુમ
સુરતરુ નં [સં.] સ્વર્ગનું એક ઝાડ (૨)
સુરતા સ્ત્રીં લગની (૨) ધ્યાન (૩) યાદ; સ્મૃધ
સુરદાસ પું પ્રસિદ્ધ અંધ ભક્ત કવિ
(૨) આંખનો સાધુ કે માણસ [લા.]

સુરધનુ નં મેધધનુધ્ય
 સુરધેનુ સ્ત્રીં [સં. સુર + ધેનુ] કામધેનુ
 સુરપતિ પું [સં.] ઇદ્રરાજ
 સુરભિ(-ભી) વિં [સં.] સુવાસિત (૨)
 સ્ત્રીં કામધેનુ ગાય (૩) ગાય
 સુરમો પું [ફા.] એક ખનિજ પદાર્થ
 કે તેનું આખનું અંજન
 સુરમ્ય વિં [સં.] અત્યંત રમણીય
 સુરવાલ(-ળ) પું; સ્ત્રીં [ફા. શુભાર]
 પાયબો; ચોરણો
 સુરસરિ(વત, વતા) સ્ત્રીં [સં.] ગંગા
 સુરંગ સ્ત્રીં જમીનમાં કચેલું લોચરું (૨)
 (જમીનમાં ખાડો ખોદી ખડક તોડવા
 કે શત્રુનો નાશ કરવા વપરાતી) દારૂ-
 ગોળાની એક યુક્તિ કે તેને માટેની ખનાવટ
 સુરંગી વિં સારા સુશોભિત રંગનું
 સુરા સ્ત્રીં [સં.] મદિરા; દારૂ
 સુરાઈ સ્ત્રીં [ન્યૂઓ સુરાઈ] કૂતના ધાટનું
 સાંકડા ગળાનું વાસણ
 સુરાખ સ્ત્રીં [ફા.] કાણું; ખાકોરું [રાજ્ય
 સુનાન્ય નં [સં.] સારું-સારી રીતે ચાલતું
 સુરાપાન નં [સં.] દારૂ પીવો તે [ધ્વનિ
 સુરાવટ સ્ત્રીં સુર મિલાવવા તે (૨) સુરેલ
 સુરાઈ સ્ત્રીં [અ.] ન્યૂઓ સુરાઈ
 સુરીલું વિં મધુર કે બદોખર મળેલા સુરવાળું
 સુરુચિ સ્ત્રીં [સં. સુ + રુચિ] સારી રુચિ.
 સ્ત્રીં ગ પું સુરુચિનો-શિષ્ટ રસજ્ઞતાનો ભંગ
 સુરેખ વિં [સં.] પ્રમાણસર; ઘાટીલું; સુંદર
 સુરેખા સ્ત્રીં સીધી લીટી [ગ.]
 સુરેલ વિં [સુર ઉપરથી] સુરીલું; સુમધુર
 સુરેશ, સુરેંદ્ર પું [સં.] ઇદ્ર
 સુલક્ષણ [સં.], -ણું વિં સારાં લક્ષણ-
 વાળું [નું પ્રેરક]
 સુલટાવણું સંકિં સૂઝટું કરવું ('સૂલટાવું')-
 સુલતાન પું [અ.] બાદશાહ; મુસલમાની
 રાજ. -ની સ્ત્રીં બેગમ; રાણી. -ની
 વિં સુલતાનનું, -ને લગતું (૨) સ્ત્રીં
 સુજ્ઞતાનો અમલ (૩) રાજની આપ-
 ખુદી કે બુલમ [લા.]

સુલભ વિં [સં.] સહેલાઈથી મળે એવું
 સુલાખ સ્ત્રીં ન્યૂઓ સુરાખ
 સુલેખન નં [સં.] સારા અક્ષર લખવા તે
 સુલેલ સ્ત્રીં [અ. સુલ્લ] સલાહસાંતિ; અંચડા
 કે લડાઈનો અભાવ (૨) સમાધાની;
 સંધિ. ંશાંતિ સ્ત્રીં સુલેલ અને સાંતિ
 સુલેઈ પું [ફા. સુલ્ફા] વગર તલે કે કોરી
 તમાકુ ભરેલી ચલમ
 સુવડા(-રા)વણું સંકિં 'સૂઝું'નું પ્રેરક
 સુવર્ણ વિં [સં.] સુંદર રંગનું (૨) નં
 સોનું. ંકાર પું [સં.] સોની. ંનિયમ
 પું સુવર્ણ જેવો ઉત્તમ કીમતી નિયમ.
 ંમહોત્સવ પું પચાસ વર્ષે બેજ-
 વાતી જયંતી. ંમદિર નં અમૃતસરનું
 સુવર્ણથી મટેલું શીખ મદિર. ંયુગ
 પું સારામાં સારો યુગ; સત્યયુગ. -ણું
 વિં સુંદર વર્ણવાળું
 સુવા પું એક વનરપતિ; તેનાં બીજ
 સુવાડવું સંકિં 'સૂઝું'નું પ્રેરક; સુવડાવણું
 સુવાણ સ્ત્રીં ન્યૂઓ સવાણ
 સુવારોગ પું [પ્રા. સ્વા (સં. સ્વતિ) + રોગ]
 સુવાવડમાંથી થતો એક રોગ
 સુવાર્તા સ્ત્રીં [સં. સુ + વાર્તા] સારી-પવિત્ર
 વાર્તા; 'ગોરખેલ'. ઉદા. ઇશુની સુવાર્તા
 સુવાવડ સ્ત્રીં બાળકને જન્મ આપવાનો
 અને તે પછીનો સૂતકનો સમય. ંખાનું
 નં સુવાવડ કરવાનું દવાખાનું; પ્રસૂતિ-
 ગૃહ. -ડી સ્ત્રીં સુવાવડમાં હોય એવી સ્ત્રી
 સુવાવું અંકિં 'સૂઝું'નું ભાવે રૂપ
 સુવાસ સ્ત્રીં [સં.] સારી વાસ; સુગંધી
 સુવાસણ, સુવાસિણી સ્ત્રીં [ન્યૂઓ
 સુવાસિની] સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રી
 સુવાસિત વિં [સં.] બુદ્ધિભર્યો
 સુવાસિની સ્ત્રીં [સં.] સુવાસણ
 સુવાલક વિં ગરમી કે વીજળીને પોતાના-
 માંથી સરળતાથી વહેવા દે તેવું [પ. વિ.]
 સુવિદિત વિં [સં.] સારી રીતે જાણેલું
 સુવ્યવસ્થા સ્ત્રીં [સં.] સારી વ્યવસ્થા.
 -સ્થિત વિં [સં.] સારી પેઠે વ્યવસ્થિત

સુશિક્ષિત વિં [સં.] સારી રીતે શિક્ષિત
 સુશીલ વિં [સં.] ઉત્તમ શીલવાળું; સમ્યક્ રિત
 (૨) વિવેકી; વિનયી (૩) સરળ; સીધું
 સુશોભન નં શોભા માટે કરેલી સજવટ
 સુશોભિત વિં [સં.] ધણું શોભાતું
 સુશ્રુત વિં [સં.] બહુશ્રુત; વિદ્વાન (૨) પું
 પ્રાચીન પ્રસિદ્ધ વૈદ્ય [ખેસાડેલું]
 સુશ્લિષ્ટ વિં [સં.] સારી રીતે ભેડેલું કે
 સુધુષ્ટ વિં [સં.] સૂતેલું; બંધનું (૨) અપ્રગટ;
 અંદર રહેલું; 'લેટન્ટ' - સિં સ્ત્રીં [સં.]
 ગાઠ નિદ્રા
 સુધુમણા, સુધુમણા [સં.] સ્ત્રીં યોગશાસ્ત્ર
 પ્રમાણે ત્રણ પ્રધાન નાડીઓમાંની વચ્ચેલી
 સુધુ અં [સં.] સારી રીતે; ઉત્તમ રીતે
 સુસંવાદ (-ટો) પું [૨૪૦] ભેરથી વહેતા
 કે વીંધાતા પવનનો કે તેને મળતો અવાજ
 સુસંગત વિં [સં. સુ + સંગત] બરાબર
 સંગત - બંધબેસતું. -તિ સ્ત્રીં સુસંગતતા
 સુસંબદ્ધ વિં [સં.] આગળપાછળ બરાબર
 સંબંધવાળું; સુસંગત
 સુસ્ત વિં [ફા.] આળસુ (૨) મંદ; ધીમું.
 -સ્ત્રીં સ્ત્રીં આળસ; બંધનું ધેન (૨) મંદતા
 સુસ્થ વિં [સં.] સુસ્થિત (૨) સ્વસ્થ;
 સાન્નૃતાન્નું
 સુસ્થિત વિં [સં.] સારી રીતે સ્થિત;
 દૃઢ (૨) સારી સ્થિતિવાળું (૩) બરાબર
 ગાઠવાયેલું
 સુહાગ પું [પ્રા. સોહગ (સં. સૌમાન્ય)]
 સૌભાગ્ય. બળુ વિં સ્ત્રીં સૌભાગ્યવાંતી
 (૨) પતિની માનીતી. -ગિયું, -ગી વિં
 સુભાગી; સુખી
 સુહાણુ સ્ત્રીં [સરં [પ્રા. સુહાવણ (સં. સુહાયન)]
 શાંતિ; સમાધાન
 સુહાવણું સંકિં 'સુહાણું'નું પ્રેરક; શોભાવણું
 સુહાણું અંકિં [પ્રા. સુહ (સં. સુખ); અથવા
 પ્રા. સુહા (સં. સુ + મા)] શોભણું; સોહાવણું
 સુહાસિની વિં સ્ત્રીં [સં.] સુંદર હાસ્યવાળી
 સુહૃદ પું [સં.] મિત્ર
 સું અં [અપ. સંહું] સાથે શું [પ.]

સુંદર વિં [સં.] રૂપાળું; સુશોભિત; મહેનું.
 ઠા સ્ત્રીં. -રી સ્ત્રીં સુંદર સ્ત્રી (૨)
 શરણાર્થ લેવું એક વાધ [વાની
 સુંવાળી (૦) સ્ત્રીં પૂરી લેવી નારતાની એક
 સુંવાળું (૦) વિં [પ્રા. સુતમારણ (સં. સુતમાર-
 કમ્)] લીસું અને નરમ (૨) સ્વભાવનું
 નરમ; મૃદુ
 સૂક સ્ત્રીં સૂકાપણું; ભીનાશનો અભાવ
 સૂકંગળું નં બાળકને થતો એક રોગ;
 સુકતાન; રિકેટ્સ
 સૂકર પું; નં [સં.] શૂકર; ભૂડ; સૂવર
 સૂકવણું સંકિં બુઝા સુકાવણું
 સૂકું વિં [પ્રા. શુક; (સં. શુક્)] શુક;
 ભીનાશ વિનાનું (૨) કૃશ; દુબળું
 સૂકો પું તમાકુનો ભૂકો; જરદો
 સૂક્ત વિં [સં.] સારી રીતે કહેવાયેલું (૨)
 નં વેદમંત્રો કે ઋચાઓનો સમૂહ. -કિત
 સ્ત્રીં [સં.] ઉત્તમ ઉક્તિ કે કથન
 સૂક્ષ્મ વિં [સં.] આણું; સીણું; બારીક (૨)
 નં બહા. ૦૬૨૧૬ યંત્ર નં બારીક
 વસ્તુ મોટી દેખાડનારું એક સાધન. ૦૬૬
 પું [સં.] દેહથી છૂટો પડેલો જીવ જેનો
 આશ્રય કરી રહે છે તે શરીર (પાંચ પ્રાણ,
 પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, પાંચ સૂક્ષ્મભૂતો, મન
 અને બુદ્ધિ એ સત્તર વસ્તુનું બનેલું શરીર).
 ૦૬૨૧૨ નં [સં.] સૂક્ષ્મ દેહ
 સૂગ સ્ત્રીં [સં. સુગ = વિદ્યા ઉપરથી] અતિશય
 અણગમો; ઘૂણા; ચીતરી
 સૂચક વિં [સં.] સૂચવે એલું; સૂચવનારું
 (૨) ગભિંત સૂચનોવાળું કે તે જગાડવું
 સૂચન નં [સં.] સૂચવણું તે કે જે સૂચવાય
 તે. -ના સ્ત્રીં [સં.] સૂચવણું તે; ઇશારો;
 ચેતવણી
 સૂચવણું સંકિં [સં. સૂચ] સૂચના કરવી;
 ધ્યાન ઉપર લાવણું; જણાવણું. (સૂચવાણું)
 સૂચિ સ્ત્રીં [સં.] યાદી; સાંકળિયું; ક્રમાંત-
 સારી ટીપ (૨) સોચ
 સૂચિત વિં [સં.] સૂચવાયેલું કે સૂચવેલું
 સૂચિપત્ર (૦૬) નં [સં.] સૂચિ; યાદી

સૂત્રી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ સૂત્રિ. ૦પત્ર(૦ક)
 નં [સં.] જુઓ સૂત્રિપત્રક
 સૂત્રવું અં કિં (દરદથી ચામડી વગેરેનું)
 ઊપસવું; ફૂલવું; સોળે ચડવે
 સૂત્ર સ્ત્રીં સૂત્રવું તે; સમજ; ગમ; પહોંચ.
 ૦વું નં પોતાને ગમવું-સમજવું
 સૂત્રવું અં કિં [સરં પ્રા. સુચ્ચંત (સં.
 દ્વયમાત્ર)] દેખાવું; નજરે પડવું (૨) સમજવું;
 ગમ પડવી; અક્ષલ પહોંચવી
 સૂટ નં [દં.] કોટ પાટલન ઇં લગડાંનો સટ.
 ૦કેસ નં [દં.] (સૂટ આવી નય એવી)
 નાની બેગ કે પેટી
 સૂડ વિં [જુઓ સૂડવું] (રૂપિયા રહ્યા હોય
 તેટલા વખતનું સામટું અને સાડું (બાળ)
 (૨) પું; નં મૂળ (૩) આગલા વાવેતર-
 નાં મૂળ, ફાંઈ વગેરે ખોદી ખાળી સફાઈ
 કરવી તે [પું મોટી સૂડી
 સૂડી સ્ત્રીં સોપારી કાતરવાનું સાધન. -ડો
 સૂડો પું એક નતનો પોપટ [સિજવું
 સૂણવું અંકિં [પ્રા. સ્પ (સં. જુત) ઉપરથી]
 સૂત પું [સં.] સારથિ; રથ હાંકનાર (૨)
 ક્ષત્રિયથી બ્રાહ્મણને પેટે થયેલો પુત્ર
 સૂતક નં [સં.] સગાંસંબંધીમાં જન્મ
 અને મરણ વગેરેથી પાળવામાં આવતી
 આમડછેટ. -ડી વિં સૂતકવાળું
 સૂતપુત્ર પું [સં.] કણ
 સૂતર નં [સં. સૂત્ર] ૩ કાંતીને કાઢેલો તાર
 સૂતરફેણી (ફે) સ્ત્રીં એક નતની મીઠાઈ
 સૂતરશાળ સ્ત્રીં એક નતની ડાંગર
 સૂતળી સ્ત્રીં [સં. સૂત્ર ઉપરથી] શાળની
 પાતળી દોરી [નં સુવાવડખાનું
 સૂતિકા સ્ત્રીં [સં.] સુવાવડી સ્ત્રી. ૦ગૃહ
 સૂત્ર નં [સં.] દોરો; તાંતણે (૨) સૂતર
 (૩) નિયમ; વ્યવસ્થા (૪) પ્રાચીન શાસ્ત્ર-
 કાર્યોએ રચેલાં મૂળ સંક્ષિપ્ત વાક્ય કે
 તેનો ગ્રંથ (૫) ધ્યેય તરીકે સ્વીકારેલું
 દૃઢ વાક્ય (૬) ક્ષેત્ર્યુલા' [ગ.] (૭)
 'પ્રોપોઝિશન' [ગ.]. ૦કાર પું [સં.]
 મૂળ સૂત્ર રચનાર. ૦ચંથ પું સૂત્રોમાં

લખાયેલો ગ્રંથ (જેમ કે, કેટલાક હિંદુ
 ધર્મગ્રંથ). ૦ધાર પું [સં.] નાટકમાં
 પ્રધાન નટ, જે નાંદી તેમ જ પ્રસ્તાવના
 ભજવે છે (૨) સુતાર. ૦પાત પું
 પ્રારંભ; શરૂઆત
 સૂધ સ્ત્રીં [જુઓ શુદ્ધિ] ભાન (૨) ભાળ;
 ખબર. ૦પૂધ સ્ત્રીં [+ શુદ્ધિ] ભાન;
 અક્ષય; હોંશ. (૨) બંધવં એ નામની
 ગણપતિની બે પત્નીઓ-શુદ્ધિ અને શુદ્ધિ
 સૂન વિં [પ્રા. સૂત્ર (સં. જન્ય)] શન્ય.
 ૦કાર પું જુઓ શન્યકાર. ૦સૂન
 વિં જુઓ શન્યમૂન; શંકમૂઠ
 સૂવું વિં [જુઓ સૂન; પ્રા. સૂત્ર (સં.
 જન્યકર્મ)] નિર્જન; ઉચ્છેદ; વસ્તી કે
 સંઘવાસ વિનાનું (૨) સંભાળ કે રક્ષણ
 વિનાનું [નં તેવી વાણી
 સૂતવ વિં [સં.] સત્ય અને પ્રિય (૨)
 સૂપ નં [સં.; દં.] એક પ્રકારનું શાકનું
 ઓસામણ
 સૂપડી સ્ત્રીં [પ્રા. સુપ (સં. સર્પ) + ડં]
 નાનું સૂપડું. -ડું નં અનાજ ઓટક-
 વાનું સાધન
 સૂડી વિં [ફા. સુક = બકરાંના વાળ
 ઉપરથી] બકરાંના વાળનું; ઊનનું (વસ્ત્ર)
 (૨) સૂડી વાદ સંબંધી (૩) પવિત્ર;
 નિર્દોષ (૪) પું સૂડી મતનો અનુયાયી.
 ૦વાદ પું ઇસ્લામનો એક સંપ્રદાય
 સૂખાગીરી સ્ત્રીં [ફા.] સૂખાનું પદ
 સૂખેદાર પું [ફા.] સિપાઈઓની નાની
 દુકાનીનો અમલદાર (૨) પ્રાંતનો વડો
 હાકેમ. -ડી સ્ત્રીં સૂખેદારનું પદ
 સૂઓ પું [અ.] ઇલાકો; પ્રાંત (૨) ઇલાકા કે
 પ્રાંતનો હાકેમ-સૂખેદાર
 સૂમ વિં [સં. જન્ય] શન્ય (૨) મૂલ; જડ.
 ૦સામ વિં અવાજ કે હિલચાલ વિનાનું
 (૨) નં શન્યકાર
 સૂર પું [સં.] સૂર્ય [પ.]
 સૂર પું [સં. સ્વર] અવાજ; કંક; સ્વર (સંગીત).
 [૦પૂરવો = મદદરે સાથે ગાવા લાગવું કે
 વાદ્ય વગાડવું (૨) ટેકો આપવો [લા.]]

સૂરજ પું [પ્રા. સુજ્ઞ (સં. સૂર્ય)] સૂર્ય.
 ંસુખી નં એક કૂલજાડ (ર) તેનું કૂલ
 સૂરણ નં [સં.] એક કંદ
 સૂરત સ્ત્રીં [અ.] ચહેરા; મુખાકૃતિ
 સૂરત(-તી) સ્ત્રીં ભુઓ સુરતા
 સૂરપેટી સ્ત્રીંસૂર પૂરવાનું પેટી આકારનું વાઘ
 સુરા સ્ત્રીં [અ.] દુરાનનો અધ્યાય
 સૂરિ(-રી)પું[સં.] વિદ્વાન; પંડિત; આચાર્ય;
 કવિ (જેન આચાર્યોના નામ પાછળ લગાડ-
 વામાં આવે છે).-રીશ્વર પું[+દેશ્વર] જૈન
 સાધુઓનો વડો
 સૂરોખાર પું [ફા. સૂરહ + સં. ક્ષાર] એક
 જાતનો ક્ષાર; 'નાઈટર'
 સૂર્ય પું [સં.] પૃથ્વીને પ્રકાશ ગરમી ઇં
 આપતો આકાશીય ગોળો; સૂરજ. ંકાંત
 પું [સં.] એક કાદબાનિક મણિ, જેના
 પર સૂર્યનાં કિરણ પડતાં અગ્નિ ઉત્પન્ન
 થાય છે એમ મનાય છે. ંચહણ નં [સં.]
 ચંદ્ર આડે આવવાથી સૂર્યખિંબનું ઢંકણું
 -ચહણ થતું તે. ંનમસ્કાર પું સૂર્યને
 નમન (ર) (તે સાથે કરાતી) એક પ્રકારની
 કસરત. ંનારાયણ પું ંસૂર્યદેવ. ંમંડલ
 [સં.], ંમંડળ નં સૂર્યમાળા (ર) સૂર્યનું
 ખિંબ. ંમાલા(-ળા) સ્ત્રીં સૂર્ય અને
 તેની આસપાસ ફરનારા ગ્રહોનો સમૂહ.
 ંસુખી નં એક કૂલજાડ કે તેનું કૂલ.
 ંવંશ પું [સં.] ક્ષત્રિયોના જે પ્રધાન
 વંશમાંનો એક (ચંદ્રવંશ અને સૂર્યવંશ).
 ંવંશી વિં સૂર્યવંશમાં જન્મેલું (ર)
 સૂર્ય જગ્યા પછી મોડું બેઠું. [લા.].
 ંસ્તાન નં સૂર્યનો તાપ ખાવો-શરીર
 પર લેવો તે; એક નૈસર્ગિક ઉપચાર.
 -ચાંસ્ત પું [સં.] સૂરજનું આયમણું તે.
 -ચોંદય પું [સં.] સૂર્યનું બગલું તે
 સૂલટાવું અં કિં સૂલટું થતું કે કરાવું
 સૂલટું વિં ચતું; સવળું (ર) અનુકૂળ
 સૂવર પું; નં [પ્રા. સૂવર (સં. સુકર)]
 ભૂંડ; ડુંકર
 સૂવું અંકિં [પ્રા. સુવ (સં. સ્વપ્); અપ. સુઆ

(સં. શી)] આડા પડવું; (ર) બેઠવું
 સૂરી સ્ત્રીં એક જાતનું કાપડ
 સૂસવતું અંકિં [રવં] સૂસુ અવાજ કરવો
 સૂળ,-ળી ભુઓ શૂળ, -ળી
 સૂધવું સંકિં [દિ. હુંવ] સોડકું; વાસ લેવી
 (ર) નાકના શ્વાસથી અંદર ખેંચવી
 (ધીંકણી). (સૂંધાડવું)
 સૂંઠ સ્ત્રીં [પ્રા. સુંઠી (સં. શુળ્હી)] સૂકવેલું આદુ
 સૂંડલી સ્ત્રીં નાનો સૂંડલો.-લો પું ટોપલો
 સૂંઠ સ્ત્રીં [સં. શુંઠ] હાથીનો લાંબો નાકવાળો
 અવયવ [મદદ
 સૂંઠલ સ્ત્રીં (બળદ કે મનૂરીની) સામસામી
 સૂંઠિયું વિં સૂંઠવાળું; સૂંઠના આકારનો
 (કોસ) (ર) નં એક જાતની હલકી
 ભુવાર (૩) બેટ કે ઘોડાની પીઠ પર
 ઘસારો ન લાગે એ માટે પલાણ નીચે
 નખાતું કપડું
 સૂંથણી સ્ત્રીં નાનું સૂંથણું; લેંથી. -ણું
 નં પાયજમો; સુરવાળ; લેંથો
 સૂંથિયું નં ચીંચરાં; દોરડી વગેરેની ધાસની
 મોટી છટાણી (ર) ઢંગધડા વિનાની કે
 ભૂની પાધડી કે ટોપી [લા.]
 સૂજન નં સુષ્ટિ; સર્જન [પ.]
 સૂજવું સંકિં [સં. સૂજ] સરજવું
 સુષ્ટિ સ્ત્રીં [સં.] સજેલું તે; વિશ્વ; જગત.
 ંકર્તા(-તા)પું[સં.] સુષ્ટિનો બનાવનાર;
 પરમેશ્વર. ંકંઠ પું સુષ્ટિનો કંઠ-નિયમ.
 ંરચના સ્ત્રીં સુષ્ટિની રચના. ંવિજ્ઞાન
 નં સુષ્ટિની રચના વગેરેનું જ્ઞાન.
 ંસૌંદર્ય નં કુદરતનું સૌંદર્ય
 સેકંડ સ્ત્રીં [હં.] મિનિટનો સાકમો ભાગ
 સેકેરીન નં [હં.] કોલસામાંથી બનતી ખાંડ
 સેકેટરી પું [હં.] મંત્રો
 સેકેટેરિયેટ નં [હં.] સરકારનાં મુખ્ય
 ખાતાનું સીથી મોટું કાર્યાલય કે કચેરી
 સેચન નં [સં.] ભુઓ સિંચન
 સેજ (સે) સ્ત્રીં [પ્રા. સેજ (સં. શચ્યા)] પથારી.
 સેટ પું [હં.] ભુઓ સટ
 સેડ સ્ત્રીં શેડ. ંકેડું વિં શેડકું

સેડવું સંકિં [નુઓ સડું] સડી નય
તેમ કરવું [-નિયત, ની
સેતાન, -નિયત, ની નુઓ સેતાન,
સેતુ પું [સં.] પુલ. બખંધ પું [સં.]
પુલ બધિયો તે (૨) રમે લંદા જવા
બાધિયો પુલ

સેતૂર નં શેતર

સેના સ્ત્રીં [સં.] લશ્કર; ફેજ. બનાયક,
બી, બપતિ પું [સં.] લશ્કરનો વડો
સેનેટ સ્ત્રીં [ફં.] યુનિવર્સિટીનું નિયામક
મંડળ

સેનેટોરિયમ નં [ફં.] હરદીઓને માટેનું
સારાં હવાપાણીવાળું ઉપચારનું મથક
- આરોગ્યભવન

સેનો પું [ફં.] એક જાતનું કાપડ

સેન્ટ પું [ફં.] એક અમેરિકન નાણું

સેન્ટ નં [ફં.] અતર

સેન્સર પું [ફં.] ટપાલ, સિનેમા હં
તપાસી તેમાં ખરાબ કે વાંધાભર્યું શક-
નાર કે ધ્યાન પર લેનાર સરકારી
અધિકારી [વસતીપત્રક

સેન્સસ નં [ફં.] વસતીની ગણતરી કે
સેપટાં નંબરબં આમડાની પટ્ટીઓ-
રાકતાં. [બંકાઈ નાખવાં = છાડાં નીકળી
નય ત્યાં સુધી ખૂબ મારવું]

સેપ્ટિક વિં [ફં.] જંતુનો ચેપ લાગેલું;
સડવાથી થતા ઝેરવાળું. ઓન્ટ નં [ફં.]
મજબૂત વગેરેનું ગંદું પાણી ભેગું થઈ
નીતરી સાફ થાય તે માટે કરેલો એક
પ્રકારનો બાધિયો ખાજકૂવો

સેમિટિક વિં [ફં.] 'સેમાઈટ' નામની
પ્રાચીન પ્રજાને લગતું; આસીરિયા,
અરબસ્તાન ને તેની આસપાસના પ્રદેશનું
કે તેને લગતું

સેર (સે) સ્ત્રીં [ફા.] હવા ખાવી તે; સહેલ
સેર (સે) સ્ત્રીં [ફ. સર્] જે હોરામાં
માતી, મણકા વગેરે પડેલાં હોય તે;
તેવી માળા; સર

સેરડો પું નુઓ સેરડો

સેરવું સંકિં [સં. સ ઉપરથી] સરકાવવું;
ધીમે રહીને ખસેડવું [ખનાવેલો રસ
સેરવો પું [ફા. સોફ્ટ] માંસ ઉકાળીને
એલાસાડી સ્ત્રીં [સેલું + સાડી] સોંઓને
પહેરવાનું રાત્રીપીળી લીટીઓવાળું ગરબ-
સુતરાઉ કપડું; શેલાસાડી

સેલું નં નુઓ શેલું

સેલો પું નુઓ શેલો

સેવ સ્ત્રીં સેવા; ચાકરી [પ.]

સેવ સ્ત્રીં નુઓ શેવ

સેવક પું [સં.] સેવા કરનાર; ચાકર(૨)
ઉપાસક; ભક્ત. -પ્રી સ્ત્રીં સ્ત્રી સેવક;
ભક્તાગી

સેવતી સ્ત્રીં [સં.] એક ફૂલગાદ; ગુલદાવરી

સેવન નં [સં.] સેવવું તે. -ના સ્ત્રીં સેવા
કરવી તે

સેવધન(-ની) વિં [સેવધન ગામમાં
થતી]એ નામની જાતની; સેવતું(સેપારી)
સેવવું સંકિં [સં. સેવ] સેવા કરવી; મજવું
(૨) ખૂબ સંગ કરવો; ઉપયોગમાં લેવું
(૩) (પક્ષીની માદાએ ઉપર બેસી) ટુંક
આપવી (ઈડાને)

સેવતું વિં નુઓ સેવધન

સેવા સ્ત્રીં [સં.] ચાકરી; નોકરી (૨) પૂજન;
આરાધના (૩) સારવાર; બન્દાસ્ત (૪)
નિષ્કામ ભાવથી પારકાનું કામ કરવું તે
સેવાઆમ નં વર્ધા પાસેનું ગામ (અ્યાં
ગાંધીજી વસ્યા દત્તા)

સેવાચાકરી સ્ત્રીં સેવા; ચાકરી; સારવાર
સેવાદળ નં સ્વયંસેવકોનું તાલીમખર્ચ દળ
સેવાદાસી સ્ત્રીં (બાપા કે સાધુના) સેવા
માટે રાખેલ દાસી (રખાત)

સેવાધર્મ પું [સં.] સેવારૂપી ધર્મ

સેવાપૂજા સ્ત્રીં સેવા ને પૂજન

સેવાભાવ પું સેવાનો ભાવ; સેવા કર-
નારી વૃત્તિ કે ભાવના. -વી વિં સેવા-
ભાવવાળું

સેવાળ સ્ત્રીં નુઓ સેવાળ

સેવિકા સ્ત્રીં [સં.] સ્ત્રી સેવક

સેવિંગ્સ બેંક સીં [હ.] અચતનાં નાણાં
મૂકવાની વ્યવસ્થા રાખતી બેંક

સેવ્ય વિં [સં.] સેવવા યોગ્ય (૨) પું
શેઠ; માલિક. સેવકલાવ પું શેઠ-
નોકરનો સંબંધ

સેશન સીં [હ.] ધારાસભા જેવા મંડળની
બેઠકનો એકસાથે ચાલુ કામનો સમય કે
ગાળો; સત્ર (૨) સેશન કોર્ટ. ઓર્ટ
સીં [હ.] બિલ્લાની વરિષ્ઠ ફેજદારી કોર્ટ.
સેસ પું સેશન કોર્ટનો જજ. -સેસ સીં
[હ.] સેશન કોર્ટ. -સેસ જજ પું [હ.] સેશન
જજ

સેશ્વર (-રી) વિં [સં.] ઈશ્વરવાણું (૨)
સેસ પું [હ.] અમુક ભતનો એક કર (જેમ
કે મહેસૂલ સાથે ભરવાનો લોકલ ખોડ
માટેનો)

સેસ સીં [પ્રા. સેત (સં. શેષ)] વરકન્યા અને
અધરણિયાત સ્ત્રીના ખોળામાં અપાતાં
નાળિયેર, પાન સોપારી અને રૂપિયો (૨)
વિવાહાદિક શુભ અવસરે અપાતી ભેટ

સેસકૂલ નં [પ્રા. સીસ (સં. શીર્ષ) + કૂલ]
વેણીમાં કે સેંથા આગળ પહેરવાનું
સ્ત્રીઓનું એક ધરણું

સેળભેળ વિં (૨) નં ભુઓ ભેળભેળ.
-ળિયું વિં સેળભેળ થઈ ગયેલું; સેળ-
ભેળવાણું

સેં (સેં) પું [પ્રા. સૈં (સં. શત)] 'એક'
સિવાયના સંખ્યાવાચક વિંસાથે વપરાતું
'સે'નું રૂપ. ઉદા. ૦ બસેં ચારસેં

સેંકડો (સેં) પું [ભુઓ સેં] સોની
સંખ્યા; સોનો સમૂહ (૨) સેંકો (૩) વિં
અનેક સો. જેમ કે સેંકડો માણસો

સેંત (-થ) સેં (સેં) પું ઝરડાં ઉપાડવાનું
બે પાંખિયાંવાળું લાકડું; શેંટલો

સેંથી (સેં) પું [ભુઓ સેંથો] માયાના
વાળને બે ભાગમાં ઓળતાં વચ્ચે પડતી
લીટી. -થો પું [સં. સીમંતક] ભુઓ સેંથી
(૨) માયાનું એક ધરણું

સેંદ્રિય વિં [સં.] ઇન્દ્રિયવાણું; સજીવ

સેંકું નં, -કો પું [સં. શતકમ્] સેંકડો;

સોનો જથો (૨) સો વર્ષનો સમય
સેંકડાગાંઠ સીંએક છેડો ખેંચવાથી છૂટી
ભથ તેવી ગાંઠ

સેંકડિયું નં સેંકડાગાંઠ

સેંકડું નં [સરં સરકું] સેંકડિયું (ગાંઠ)

સેંકડો પું [રવં] સરડકો; નાક દ્વારા કે
પ્રવાહી ખાતાં પીતાં શ્વાસ પાછો ખેંચવાથી
થતો અવાજ (૨) સાલ્લાના છાતી ઉપરના
પાલવનો જે છેડો સામી ખાતુની કૂખમાં
ખેંચીને ખોસાય છે તે

સેંકણું નં ['સેંકડું' ઉપરથી] છાપરાની
વળાઓ ઉપર નખાતાં કામઠાં, ચીથો વગેરે
(૨) તેમને બાંધવાની દોરી

સેંકડું સંકિં [ભુઓ શીડવું] સેંકણ પાયરીને
તેને બાંધવું (૨) આંટી દઈ બે ચીજોને
બેગી બાંધવી

સેંનિક વિં [સં.] સૈન્યનું, -ને લગતું (૨)
પું લડવૈયો; લડકરનો માણસ

સૈન્ય નં [સં.] લડકર; ફેજ

સૈયડ (-ઠ) પું અંબં અળિયા; શીતળા

સૈયડ પું [વ.] મહંમદ પયગંબરનો વંશજ
(૨) એક અટક (મુસલમાન ને નાગરમાં)

સૈરંધી સીં [સં.] રણવાસની દાસી (૨)

વિરાટ રાજાને ત્યાં દાસી તરીકે રહેલી દ્રૌપદી

સૈંધવ વિં [સં.] સિંધુનું, -ને લગતું (૨)

પું સિંધવ; એક ક્ષાર (૩) થોડો

સો (સો) પું [સં. શત] '૧૦૦'

સોઈ સીં સગવડ; વ્યવસ્થા

સોકટાખાણ સીં સોકટા વડે રમવાની

એક રમત કે તેનું સાધન - સરંતમ

સોકટી સીં, -ટું નં સોગટાખાણનું મહોરું

સોકટાખાણ સીં સોકટાખાણ

સોકટી, -ટું ભુઓ 'સોકટી'માં

સોગ પું [પ્રા. (સં. શોક)] શોક [પ.]

સોગટાખાણ સીં ભુઓ સોકટાખાણ

સોગટી, -ટું ભુઓ 'સોકટી'માં

સોગટાખાણ સીં સોકટાખાણ

સોગડી, -ટું ભુઓ 'સોકટી'માં

सोमन, सोमन (सो) पुं० अ० व० [फा. सोमन]
सम; कसम; शपथ. 'सोमन' न० सोमन
पर कहेलो अकसर; 'अकिडेविट'

सोमात (सो) स्त्री० [सुक्ती] नगराखानी थी
सोमिथुं वि० [सोम] उपरधी] शोकाणु
(२) न० शोकाणु वस्त्र; शोकिथुं

सोमो स्त्री० मेढो

सोमू वि० [प्रा. सुमू (सं. सुमू) उपरधी]
साधु; उत्तम (२) स्वच्छ

सोमो पुं० [लुओ सुमू] लोहीनो नभाव
यह यामरी लपटी आवनी ते

सोमो स्त्री० नेतर अथवा शाडनी पातणी
लाकरी. -टो पुं० मोरी लगी सोमो

सोड (सो) स्त्री० [स + प्रा. उवट (सं. उट्
+ वृत्) = पडणुं देवचुं] पासुं; आनु
(२) स्त्री० लाज हावामां के सुनेलुं
भासुस मों हांवा कपडुं मोडा पर ले
छे ते (३) सोडवण

सोड (४) पुं०; स्त्री० [सोडुं उपरधी] वास
(२) आ. ०५ स्त्री० [प्रा. सोरंग (सं.
सौरंग)] वास; परिमण; गंध

सोडवणु न० सोडवाना वस्त्र के रन्ध
वगेरे साथे नीचे रपावुं सुवाणुं वस्त्र

सोडवुं (४) अ० कि० सुधुं (२) अ० कि०
गंधावुं; सोडावुं; गंध लोपी के आवनी

सोडा पुं० [इ.] अ० आर; आवानो सोडा
(साज्जपारनां कूब) (२) धोवानो सोडा
(होशिक) (३) सोडाबोटर

सोडावुं (४) अ० कि० [लुओ सोड] सोडवुं;
वास आवनी

सोडाबोटर न० [इ.] सोडावुं पीलुं
सोडियम न० [इ.] अ० धातु-तत्त्व [र. वि.]

सोडियुं (सो) न० [लुओ सोड स्त्री०]
स्त्री अ० पहेरेला सुगडानो डाणी आनुनो

मायाथी हमर सुधीनो भूदतो बाग
सोडे (सो) अ० [लुओ सोड स्त्री०] पडये;

नछक (२) प्रमाण; रीते

सोडवुं; सोडुं न० [दि. सोका] स्वप्नुं
सोत (सु) (सो) अ० [सं. सति] सुधुं

सोदर पुं० [सं.] सहादर; सगो भाई
सोदागर पुं० [फा.] मोटा वेपारी; धांती
भावनो वेपारी

सोदाग (गो) स्त्री० [फा.] मोटी किंमतना
भावनो वेपार; मोटा वेपार (२) सोदा-
गरपणुं

सोदो (सो) पुं० [सुक्ती] वेचवानो धन्य;
वेपार (२) [दा.] परीही के के करवानो
संकेत के वायदो (३) वेपारी सादस

सोनाभहार स्त्री० सोनानो सिक्को

सोनासुभी स्त्री० अ० अ० इयक वनस्पति
(२) अ० धातु (सुवर्ण भादिक)

सोनार पुं० [प्रा. सुनार (सं. सुवर्णकार)] सोनी
सोनी, सोडाजन पुं० सोनाइपाना पाट
धडवानुं काम करनार

सोनुं न० [प्रा. सोण (सं. सुवर्ण)] पीणा
रंगनी अ० धांती धनु

सोनेट न० [इ.] अ० अ० काव्यनो अ० प्रकार

सोनेरी वि० [सोनुं पन्थी] सोना लेवा
पीणा रंगनुं (२) सोनानो (३) सोनानो

दोण गडावेलुं (२) उत्तम; ध्यानमां लेवा
लेवुं (नियम, कायदो ह०) [दा.] [सोनेरी

दोणी श० प्र० हजाआलनां कामो
आलाक्षी करती पहमासोनी दोणी]

सोनेथो पुं० [सोनुं पन्थी] सोनानो सिक्को

सोपान न० [सं.] सीढ़ी; हादर (२) पगथियुं
सोपारी स्त्री०; न० सुपवासमा वपरावुं

अ० कृण; कृण

सोपो पुं० [प्रा. सुप (सं. सुप) उपरधी]
रात्रीना पहरेला पडोरमा प्राणुओ निद्रावस

यतां वणतो न० के शांति [मसके]
सोदो स्त्री० [सं. सोदो] सोदो (२) बयनो

सोदा पुं० [इ.] गारीवाणी धुशुधायनी अ०
वेक (अ० थो वधु गेसे जीवी)

सोमत (सो) स्त्री० [सं. सुवर्ण] साथ;
मैत्री; स०. -ती पुं० साथी; मित्र

सोलाग पुं० लुओ सोलाय (२) सुवाकणुं
विदुन: सोलाग

सोलान अ० अ० [अ. सुवर्णकार] 'बला
लगवान!' लेवो अ० आर्य मनो हृदयार

સોમ પું [સં.] સોમવલ્લી. તેનો રસ (૨)
ચંદ્રમા (૩) સોમવાર. **નાથ** પું [સં.]
પ્રભાસ પાટણમાં આવેલું પ્રસિદ્ધ શિવ-
લિંગ. **નાથપાટણ** નં સૌરાષ્ટ્રનું
એક પ્રસિદ્ધ તીર્થસ્થાન. **પાન** નં [સં.]
સોમરસ પીવે તે. **પચ્છા, વ્યાગ** પું
[સં.] જેમાં સોમરસ પીવામાં આવતો
તેવો એક યજ્ઞ. **રસ** પું સોમવલ્લીનો
માદક રસ

સોમલ પું; નં [અ. સમુલ્કાર] એક ઉપ-
ધાતુ કે પથ્થર; એક અત્યંત ઝેરી પદાર્થ.
ખાર પું ઘોળો સોમલ; શંખિયો
સોમલ [(અમાસ)

સોમવતી વિં સ્ત્રીં સોમવારે આવતી
સોમવલ્લી સ્ત્રીં [સં.] વેદકાળમાં પ્રસિદ્ધ
એક લતા, જેનાં પાનના રસનો યજ્ઞમાં
ઉપયોગ થતો [દિવસ

સોમવાર પું [સં.] અઠવાડિયાનો એક
સોમવેલી સ્ત્રીં સોમવલ્લી
સોય (સો) સ્ત્રીં [પ્રા. સહૃં (સં. સ્ત્રીં)]
સીવવાનું નાકાવાળું, પાતળું અણીદાર
સાધન

સોય સં [સં. સ + ષ્વ] તે [પ.]
સોયાળીન સ્ત્રીં [હં.] એ નામની કૃષ્ણ
કે દાણો (વટાણા જેવો)

સોયો (સો) પું મોટી સોય
સોરટી સ્ત્રીં [હં. સોર્ટિશન] ઘણા જણની
રકમ ભેગી કરી અમુક હિરસો રાખી
ખાજીનામાંથી ચિઠ્ઠી નાખી જેનું નામ
આવે તેને નિયત ધનામ આપવું તે;
'લોટરી'

સોરઠ પું [પ્રા. સોરઠ (સં. સૌરાષ્ટ્ર)] સૌરાષ્ટ્રનો
એક ભાગ (૨) એક રાગ. —ઠી વિં
સોરઠ દેશનું, ને લગતું. —ઠો પું એક છંદ

સોરમ સ્ત્રીં જુઓ સોડમ
સોરવું (સો) સંકિં [સં. છુર] ઉઝરડી
કે આહું છોલી કે ખાંપાખૂંપી કાઢી
સાફ કરવું (૨) [લા.] ખૂબ પૈસા પડાવવા
(૩) ભાંડવું

સોરવું (સો) અંકિં વિચોગથી ઝૂરવું
સોરાટવું (સો) સંકિં ['સોરવું' પરથી]
સોર સોર કરવું; ખૂબ છોલવું (૨) ખૂબ
ભાંડવું [લા.]

સોરું અં લગીમાં; સુધીમાં [વાળી હેટ
સોલાહેટ સ્ત્રીં તાપ ન લાગે તેવી રચના-
સોલિસિટર પું [હં.] અસીલો સાથે સંબંધ
રાખતો એક ધારાશાસ્ત્રી

સોલ્જર પું [હં.] સૈનિક (૨) ગોશે સૈનિક
સો વસા અં [સો + વસો] લગભગ નક્કી;
ખાતરીપૂર્વક

સોવાવું અંકિં [પ્રા. સોહ (સં. શોષવું)]
અહીં તહીં કાંકાં મારવાં; મુશ્કેલીમાંથી
છૂટવા આમ તેમ બેકામ જેમ દોડવું
સોવાસણ (—ણી) સ્ત્રીં [પ્રા. સોવાસિણી (સં.
સુવાસિત્રી)] સૌભાગ્યવતી

સોવિયેટ નં [હં.] આમખંચાચત જેવું
સ્વસત્તાક મંડળ (રશિયાનું)

સોવું સંકિં [પ્રા. સોહ (સં. શોષવું)]
સૂપડામાં નાખી આમ તેમ ફેરવીને
ઝાટકવું [સોની

સોમણ નં + જુઓ સુવર્ણ. **ઠકાર** પું
સોસ પું [પ્રા. (સં. શોષ)] અતિશય તરસ;
ગળે પડતી સૂક (૨) [લા.] તીવ્ર ધ્વજા
(૩) ફિંદર; ચિંતા

સોસવાવું અંકિં ['સોસવું' પરથી] રસવું
સુકાર્ષ જવું (૨) શરીર સુકાવું (ચિંતાથી)
સોસવું અંકિં [પ્રા. સોસ (સં. શુષ્, શોષવું)] સહન કરવું (૨) સંકિં
શોષવું; ચૂસી લેવું

સોસાયટી સ્ત્રીં [હં.] મંડળી (૨) સમાજ
(૩) ભેગાં મળી બાંધેલાં મકાનોનો નવો
વસવાટ; 'હાઉસિંગ સોસાયટી'

સોહવું અંકિં [પ્રા. સોહ (સં. શુભ)]
શોભવું; સોહાવું

સોહું શંખ્રં [સં.] 'તે (બ્રહ્મ) હું હું'
એવું એક મહાવાક્ય

સોહાગ પું [પ્રા. સોહગ (સં. સૌગન્ધ)]
હેવાતન (૨) રૂડું ભાગ્ય (૩) હેવાતનનું

કોઈપણ ચિહ્ન (એમ કે ચૂંટી, ચોટલો,
ચાંલો ૯૦) ંથુ વિન્સો સોભાગ્યવતી
સોહામણું, સોહાવનું વિન્સુ સુશોભિત
સોહાવું અન્કિન્સુ સોહાવું
સોહાવું વિન્સુ [સોહાવું ઉપરથી] સોહા-
મણ (૨) સોહાવું (૩) સુખદાયક
સોળ વિન્સુ [પ્રા. સોલ્સ (સં. પોડચન્)] '૧૬'
સોળ (સો) પું, -યું નન્સુ [નુઓ સળ]
(સોડી વગેરેના) મારનો શરીર પર
પડેતા આંકો
સોંગ (સો) પું [નુઓ સ્વાંગ] નાટક-
માંનો વેશ; દૃનિમ દેખાવ (૨) ઢોંગ
સોંધવારી (સો) સો [નુઓ સોંધું]
સસ્તાપણું; છત [ભાવનું; સરું
સોંધું (સો) વિન્સુ [સં. સ્વર્ધક] ઓછા
સોંપણું (સો) સો [સોંપવું ઉપરથી]
સુપરત; ભાળવણી; સોંપેલું તે
સોંપવું (સો) સન્કિન્સુ [સં. સમર્પ] કોઈના
કબજમાં સાચવવા આપવું; ભાળવું
સોંમરવું, સોંમરું (સો) વિન્સુ (૨) અન્સુ
આરપાર
સો વિન્સુ [અપ. સડ, પ્રા. સ્વ (સં. સર્વ)]
સધણું; સર્વ; સહુ (૨) અન્સુ; સુધ્યાં;
વળી. ઉદાન્સુ તું સો (હો) આવજો
સોંકુમાર્થ નન્સુ [સં.] સુકુમારતા; નાનુકતા
સોંખ્ય નન્સુ [સં.] સુખ; આરોગ્ય
સોંન્ય નન્સુ [સં.] સુગંધતા; બહાર
સોંદામ(-મિ)ની સો [સં.] વીજળી
સોભાગ્ય નન્સુ [સં.] સારું ભાગ્ય (૨) સુખ;
આનંદ; કલ્યાણ (૩) સધવાવરથા (૪)
અંધય (૫) સોંન્ય. અંધિયન નન્સુ
સોભાગ્યવરથા સુચવનારાં સોનાં આમ-
ણ (ચાંલો, કેશ વગેરે). ંપન્સુ
સો કાર્તિક સુદિ પાંચમ. ંવ(-વં)તી
વિન્સુ સો સધવા; સુવાસિની
સામિત્ર(-ત્રિ) પું [સં.] સુમિત્રાનો પુત્ર
લક્ષ્મણ [ઉર; સુંદર
સોંચ વિન્સુ [સં.] સુશીલ; શાંત (૨) મનો-
સૌર વિન્સુ [સં.] સૂર્ય સંબંધી

સૌરલા નન્સુ [સં.] સુગંધ
સૌરમાસ પું એક શકિમાં જેલો દાન
સૂર્ય રહે તેલો દાન
સૌરવર્ષ નન્સુ એક મેષસંક્રાંતિથી માંડને ૧૨
શકિ ફરીને પાછા મેષ શકિમાં આવતાં
સૂર્યને જેલો દાન તથા તેલો દાન
સૌરાષ્ટ્ર પું; નન્સુ [સં.] નુઓ દાદિયાવાડ
સૌર્ય નન્સુ [સં.] ઉત્કૃષ્ટપણું (૨) સુંદરતા
(૩) અપળતા; લાવન. અંધિય વિન્સુ
સૌર્ય લેને પ્રિય છે તેવું; 'કલાસિક્ક'
સૌરાષ્ટ્ર(-ર્ય) નન્સુ [સં.] સુહૃદતા; મિત્રતા
સૌર્ય નન્સુ [સં.] સુંદરતા
સ્કંદ પું [સં.] કાર્તિક
સ્કંધ પું [સં.] ખભો (૨) ડાળી (૩) યદ
(૪) વિભાગ; પ્રકરણ
સ્કાઉટ પું [સં.] સુખ્યત્વે ઠાકરાંઓની
તાલીમ માટે રચાયેલો, એ નામના એક
સંઘનું માણસ
સ્કેલ સો [સં.] શાળા; નિયાળ
સ્કોલરશિપ સો [સં.] શિષ્યવૃત્તિ
સ્કું પું [સં.] પેચવાળો ખોડો
સ્મલન નન્સુ [સં.] મૂલ; ચૂક (૨) સન્માર્મથી
ચૂત થવું તે (૩) ટપકવું, ઝરવું કે પડવું તે
(૪) ઠાકર (૫) તોતડાવું તે. ંદીસ વિન્સુ
વારંવાર સ્મલન કર્યા કરનાર
સ્મલિત વિન્સુ [સં.] સ્મલન પામેલું
સ્વ પું [સં.] ધાસતેલથી બળતો એક નતનો
ચૂલો
સ્ટાફ પું [સં.] કોઈ કાર્યાલય કે કચેરીમાં
કામ કરતા બધા સેવકોનો સમૂહ
સ્ટાંપ (ન્સુ) પું નુઓ રહેપ
સ્ટીમર સો [સં.] આગગાડ
સ્ટેનોઆફર પું [સં.] લઘુલિપિમાં લખી
લાગનાર
સ્ટેન્ડ પું [સં.] (વાટનોનો) ઘોડો; બસ
રહેવાની જગા (૨) મૂકવાની ધાત્રી ૬૦
સ્ટેન્નિસ પેપર પું [સં.] લેના પર લખવાના
લોખંડીકલમથી લખીને, ઉપર ચાલી ચાપડી
ધણી નકલો દાટી શકાય તેવો એક દાન

રૂઝેમ્પ પું [સં.] સિકો કે તેની છાપ (૨)
 (ખતદસ્તાવેજની) ટિકિટ કે એનો સરકારી
 કાગળ (૩) ખત, દાવા વગેરે અંગે આપવો
 પડતો સરકારી વેશ કે તેનો ખર્ચ. ઉદા.
 કેટલો રૂઝેમ્પ આપવો પડ્યો? [લા.]
 રેટેશન નં [સં.] આગગાશીને થોભવાનું
 મથક (૨) કોઈ મથક, જેમ કે થોલીસ
 રેટેશન. ંમારૂતર પું રેટેશનનો વડો
 અમલદાર
 રેટેશનરી સ્ત્રી [સં.] વિખનસાહિત્ય; લખવાના
 કામને માટે જરૂરી બધી સાધન-સામગ્રી
 રેટોફ પું [સં.] વેપાર-વણજની વસ્તુનો જથ્થો
 રેટોપ્રેસ વિં [સં.] છાપું છાપવાનું ચક્કર
 થયા બાદ લીધેલ (છવટના સમાચાર)
 રેટોલ પું; સ્ત્રી [સં.] દુકાન (રેટેશન પર છાપાં
 આ ઢંની) [ધાવણું તે
 રતન નં [સં.] થાન; ધાઈ. ંપાન નં
 રતખક પું [સં.] ફૂલનો ગુચ્છ (૨) પરિચ્છેદ
 રતખધ વિં [સં.] આશ્ચર્યચકિત; દિઝમૂઠ
 (૨) જડ; નિશ્ચેષ્ટ
 રતર પું [સં.] યર
 રતવ પું, ંન નં [સં.] સ્તુતિ. ંનીય વિં
 સ્તુત્ય; સ્તખધ. ંવું સં કિં [સં. સ્તુ]
 સ્તુતિ કરવી.
 રતખ પું [સં.] જૂમણ; ઝુંડ
 રતખ પું [સં.] થાભલો; ટેકો (૨) જડતા;
 નિશ્ચેષ્ટતા (૩) પ્રતિજ્ઞા; રુકાવટ; નિયમન
 (૪) કાવ્યના અષ્ટભાવમાંનો એક. ંક વિં
 ઝાડા વગેરે રોકનાર (ઓપધ). ંન નં
 [સં.] થોભાવણું, અટકાવણું કે રોકણું તે
 (૨) સહારો; ટેકો (૩) જડ કે નિશ્ચેષ્ટ
 કરી હેલું તે (મંત્ર કે પ્રયોગથી).-ભિત
 વિં [સં.] થોભાવેલું (૨) ટેકવેલું (૩) સ્તખધ
 રતખ નં [ફા.] 'સ્થાન' એ અર્થમાં નામને
 લાગે છે. ઉદા. હિંદુસ્તાન
 રતુતિ સ્ત્રી [સં.] ગુણગાન; તારીફ; વખાણ
 (૨) દેવદેવીની સ્તુતિ-પ્રાર્થના. ંપાત્ર
 વિં પ્રશંસા કરવા યોગ્ય
 રતુત્ય વિં [સં.] સ્તુતિપાત્ર; વખાણવા જેવું

રતુપ પું [સં.] રાગિ; ઢગલો (૨) ધુમ્મટ
 જેવું ખાંધકામ (બુદ્ધના અવશેષો ઉપર)
 રતેન પું [સં.] ચોર
 રતેય નં [સં.] ચોરી
 રતોત્ર નં [સં.] દેવ વગેરેની છંદોબદ્ધ સ્તુતિ
 સ્ત્રિયારાજ નં જુઓ ત્રિયારાજ
 સ્ત્રિયાળ (-ણ) વિં સ્ત્રી જેવા સ્વભાવનું;
 યોચું અને વેવણું (૨) સ્ત્રીવેલું
 સ્ત્રી સ્ત્રી [સં.] ધૈર્ય (૨) પત્ની. ંકેસર નં
 ફૂલનો માદા બીજવાળો રેસો. ંકેળવણી
 સ્ત્રી સ્ત્રીઓની કેળવણી. ંચરિત (-ત્ર)
 નં [સં.] સ્ત્રીની ચતુરાઈ. ંજન નં
 ખાઈ માણસ; ધૈર્ય. ંગતિ સ્ત્રી [સં.]
 આખો સ્ત્રીવર્ગ. ંત્વ નં [સં.] ંદાક્ષિણ્ય
 નં સ્ત્રી તરફ માનભરી વર્તણૂક;
 'શિવહરી' ંધન નં [સં.] સ્ત્રીની પેતાની
 જ માલકીનું ધન. ંધર્મ પું [સં.] સ્ત્રીનો
 ધર્મ-તેનાં ખાસ ગુણલક્ષણ વગેરે કે
 કતંબ્યાદિ (૨) રત્નેદર્શન. ંપાત્ર નં
 કયા નાટ્ય વગેરેનું નારીપાત્ર. ંપુદ્ધિ
 સ્ત્રી [સં.] સ્ત્રીની બુદ્ધિ (૨) સ્ત્રીની સલાહ.
 ંલિંગ નં [સં.] નારી ભતિ [વ્યા.].
 ંસ્વાતંત્ર્ય નં સ્ત્રીઓની સ્વતંત્રતા.
 ંહડ સ્ત્રી સ્ત્રીની હડ (૨) ભારે જખરી
 હડ [લા.]. ંહટ્યા સ્ત્રી [સં.] સ્ત્રીની હત્યા
 (૨) તેને માર્યાનું પાપ
 સ્ત્રેણ વિં [સં.] સ્ત્રી જેવું (૨) બીકણ અને
 વેવણું; નામદ (૩) નં સ્ત્રીત્વ (૪) નામદાર્ધ.
 ંતા સ્ત્રી [સં.]
 -સ્થ અં [સં.] 'રહેનારું, રહેલું' એ અર્થમાં
 સમાસને અંતે. ઉદા. કંઠસ્થ; માર્ગસ્થ
 સ્થગિત વિં [સં.] ય'લી ગયેલું; રોકાયેલું
 (૨) રોકી દીધેલું; ખસેડાય કે વપરાય
 નહીં તેમ ઠરાવેલું-કરેલું
 સ્થપતિ પું [સં.] શિલ્પી; સ્થાપત્ય જાણનાર
 સ્થલ નં [સં.] જગા; સ્થાન (૨) જમીન.
 ંચર વિં [સં.] જમીન ઉપર ફરનારું
 કે રહેનારું. -લાંતર નં ંચર સ્થળ (૨)
 કામખદલો; સ્થળની ફેરબદલી

સ્થવિર વિં [સં.] વૃદ્ધ (૨) પું ડેસો
 (૩) દશ વર્ષ લુનો બીજ સાધુ
 સ્થળ, ંચર, -ળાંતર લુઓ 'સ્થલ'માં
 સ્થાણુ વિં [સં.] સ્થિર; અચલ (૨) પું
 ડાળાંખાંખડાં વિનાનું યડ; દંડું (૩) મદાદેવ
 સ્થાન નં [સં.] જગા; ઠેકાણું; સ્થળ (૨)
 રહેકાણું (૩) પદ; પદવી. ંક નં [સં.]
 સ્થાન; રહેકાણું (૨) એક; આસન (૩) પદવી;
 દરજ્જો. ંકવાસી પું (૨) વિં જેનોનો
 એક સંપ્રદાય; તેનું કે તેને લગતું. ંપ્રથ
 વિં [સં.] પોતાના સ્થાનથી ભ્રષ્ટ થયેલું
 (૨) પદ્મપ્રથ; દોડા ઉપરથી કાઢી મૂકેલું.
 -નાંતર નં [+ અંતર] લુઓ સ્થલાંતર
 સ્થાનિક વિં [સં.] અમુક મર્યાદિત સ્થાનનું,
 કે તેને લગતું. ંસ્વરાજ (-ન્ય) નં
 સુધરાઈ જેવાં નહેર કામો સ્થાનિક
 લોકો ચલાવે તેવી વ્યવસ્થા; 'લોકલ
 સેલ્ફગવર્નમેન્ટ'
 સ્થાપક વિં (૨) પું [સં.] સ્થાપન કરનાર
 સ્થાપત્ય નં [સં.] સ્થપતિનું કામ કે વિદ્યા;
 શિલ્પશાસ્ત્ર (૨) ઇમારત; બાંધકામ
 સ્થાપન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] સ્થાપનું -
 સ્થાપિત કરવું તે
 સ્થાપનું સંકિં [સં. સ્થાપ્] પ્રતિષ્ઠા કરવી;
 નિર્માણ કરવું (૨) જગા પર મુકરર કરવું
 (૩) પ્રમાણપૂર્વક સ્થાપિત કરવું
 સ્થાપિત વિં [સં.] સ્થાપેલું
 સ્થાપિત્વ નં સ્થાપીપણું
 સ્થાપી વિં [સં.] ધાત્રી વાર ટકે તેવું; ટકાઈ
 (૨) સ્થિર
 સ્થાવર વિં [સં.] ખસી શકે નહિ તેવું
 ('જંગમ'થી હલકું) (૨) પું પર્વત
 સ્થિત વિં [સં.] રહેલું; નિવાસી (૨) અચલ;
 સ્થિર. ંમજા વિં [સં.] જેની બુદ્ધિ સ્થિર
 છે એવું; જ્ઞાની
 સ્થિતિ સ્ત્રીં [સં.] એક સ્થાન કે અવસ્થામાં
 સ્થિર રહેવું તે (૨) નિવાસ (૩) અવસ્થા;
 દશા (૪) પદ; દરજ્જો (૫) મર્યાદા.
 ંસ્થાપક વિં [સં.] અસલ સ્થિતિને

વળગી રહેતાં (૨) સ્થિર પૈકે, વાળાંને તેા
 વળે યાય હોડી દઈએ કે તરત પોતાની
 મૂળ સ્થિતિએ આદ્યુ. નય તેવું
 સ્થિર વિં [સં.] હાલનું ચાલતું ન હોય તેવું
 (૨) દંક; અટલ (૩) સ્થાયી; નિત્ય (૪)
 નિશ્ચિત. ંતા સ્ત્રીં
 સ્થૂક [સં.], -ળી વિં નહ; મોટું (૨) મૂળ;
 ૧૮ (૩) સૂક્ષ્મ નહિ તેવું; સામાન્ય દ્રવિયો
 તેમ ૧ બુદ્ધિથી મૂઢાણ દરી સકાય તેવું.
 વ્હેલ પું પંચમૂલાત્મક દરીર
 સ્થેય નં [સં.] સ્થિરતા
 સ્નાત વિં [સં.] નાહેલું (૨) અભ્યાસ પૂરે
 દરીને આવેલું દોઈ સમાવર્તન સંસ્કાર
 ક્યો હોય તેવું (૩) પું તેવો આદમી.
 ંક પું [સં.] લુઓ સ્નાત (૨) વિદ્યાપીઠની
 પદવીવળો; 'ગ્રેજ્યુએટ'
 સ્નાન નં [સં.] નાહવું તે; નાવળ (૨) મરણ
 નિમિત્તે નાહવું તે; સ્નાન
 સ્નાયુ પું [સં.] માંસના તંતુ, જેનાથી
 અવયવોનું દલનચલન દરી શકાય છે.
 ંબાદ નં બાંધાયેલા મગજના
 સ્નાયુઓવાળું [ંતા સ્ત્રીં
 સ્તિંધ વિં [સં.] લીસું; કામજ (૨) ચીકણું.
 સ્નેહ પું [સં.] પ્રેમ; પ્રીતિ; વદાસ (૨)
 ચીકણો પદાર્થ; તેજ. ંલમ નં એક
 બીજના સ્નેહથી એવાઈને કરેલું લલ.
 ંસંમેલન નં સ્નેહીઓનો મેળાવડો;
 'સોશિયલ ગેધરિંગ'. -હાધીન વિં
 [+ અર્ધાં] સ્નેહને વડા; સ્નેહાંકિત. -હાળ
 વિં દેતાળ; સ્નેહવાળું. -હાંકિત વિં
 [+ અંકિત] સ્નેહી; સ્નેહથી શોખા પામેલું
 (પત્રમાં પ્રાયઃ લખાય છે). -હી વિં [સં.]
 સ્નેહવાળું; પ્રેમી (૨) પું મિત્ર; પ્રિયજન
 સ્પર્ધા સ્ત્રીં [સં.] સરસાઈ; દરીકાઈ (૨)
 દર્ધા; ક્રેપ. ંસ્પર્ધી સ્ત્રીં દરીકાઈ;
 ચરસાચરસી. ંળુ વિં ચરસીલું (૨)
 અદેખું; ક્રેપીલું
 સ્પર્શ પું [સં.] સ્પર્શવું - અડવું તે (૨)
 સંસ્પર્ગ (૩) સ્પર્શોન્દિયથી થતું જ્ઞાન (૪)

[લા.] લવ; લેશ (૫) અસર (સંસર્ગ કે સ્પર્શની). ંખિંદુ નં 'પોઈન્ટ ઓફ કોન્ટેક્ટ' [ગ.] ંમણિ નં [સં.] પારસ-મણિ [ગ.]. ંપું સંકિં [સં. સ્પૃશ] અડલું; સ્પર્શ કરવો [આલડછેટ સ્પર્શસ્પર્શ પું [સં.], -શીં સ્ત્રીં સ્પર્શેન્દ્રિય સ્ત્રીં [સં.] આમડી સ્પૃષ્ટ વિં [સં.] સહેલાઈથી દેખી કે સમજી શકાય તેલું; ખુલ્લું; સ્ફુટ. ંતા સ્ત્રીં. ંવક્ત્રા પું [સં.] ખરાબોલો; ચોખ્ખો-ચોખ્ખું કહી દેનારો. -ઈંકરણુ નં [સં.] સ્પૃષ્ટ કરવું તે; ખુલાસો સ્પૃદન નં [સં.] થડકો; સ્ફુરણ; કંપ; પલકારો સ્પિરિટ પું [હં.] દારૂ (૨) બાળવાનો દારૂ સ્પૃશ્ય વિં [સં.] અડકવા ચોગ્ય સ્પૃષ્ટ વિં [સં.] સ્પર્શાયેલું સ્પૃહણીય વિં [સં.] સ્પૃહા કરવા ચોગ્ય સ્પૃહા સ્ત્રીં [સં.] ઇચ્છા; તૃષ્ણા (૨) દરકાર; પરવા સ્પેનિશ સ્ત્રીં [હં.] સ્પેન દેશની ભાષા સ્પેશિયલ વિં [હં.] ખાસ (૨) પું ખાસ બનાવેલી ચાનો પ્યાલો (૩) સ્ત્રીં ખાસ હોડાવાતી આગગાડી સ્પોર પું [હં.] ખીન્ન કોઈ કોશની મદદ વગર નવસર્જનની શક્તિ ધરાવતો કોશ [વ. વિ.] સ્પ્રિંગ સ્ત્રીં [હં.] સ્થિતિસ્થાપકતાવાળી પોલાદી કમાન કે વાળાનું ગોળ ગૂંછળું સ્ફટિક પું [સં.] એક જાતનો સફેદ ક્રીમતી પથ્થર કે રત્ન. ંમણિ પું [સં.] એક મણિ સ્ફટિક પું [સં.] સ્ફટિક સ્ફુટ વિં [સં.] ઊધડેલું; વિકસિત (૨) સ્પષ્ટ; ઉચાડું. ંતા સ્ત્રીં. -ટિત વિં [સં.] ખીલેલું; ઊધડેલું (૨) ખુલ્લું થયેલું સ્ફુરણુ નં, -ણુ સ્ત્રીં [સં.] સ્ફુરવું તે (૨) સ્ફૂર્તિ સ્ફુરવું અંકિં [સં. સ્ફુર] કંપવું; ફરકવું (૨) એકાએક દેખાવું કે સૂઝવું (જેમ કે, વિચાર) (૩) અંકુર ફૂટેલો

સ્ફુરાયમાન વિં [જુઓ સ્ફુરવું] સ્ફુરવું સ્ફુરિત વિં [સં.] સ્ફુરેલું સ્ફુલિંગ પું [સં.] તણખો સ્ફૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રીં [સં.] જગૃતિ; તેજ; ચંચળાઈ (૨) સ્ફુરણ સ્ફૌટ પું [સં.] ઉપરનું આવરણ તોડીને જોરથી ફૂટવું તે (૨) ખુલાસો; ચોખ્ખો નિવેડો (૩) ફેલ્લો સ્મર પું [સં.] કામદેવ સ્મરણુ નં [સં.] યાદ; સ્મૃતિ (૨) વારંવાર યાદ કરવું તે. ંચિન્ન નં સ્મારક; યાદ આવે તે માટેનું ચિહ્ન. ંશક્તિ સ્ત્રીં યાદશક્તિ. -ણિકા સ્ત્રીં (યાદ રાખવાનું ટપકાવી લેવા માટેની) નોંધપોથી; 'નોટ-બુક'. -ણીય વિં [સં.] યાદ કરવા ચોગ્ય સ્મરણું સં કિં [સં. સ્મૃ] યાદ કરવું; સમરવું સ્મશાન, ંભૂમિ(-મી), ંવેરાગ્ય જુઓ 'સ્મશાન'માં સ્મારક વિં [સં.] યાદ કરાવનારું (૨) નં સંભારણ; યાદગીરી કે તે અર્થે કરેલું કાર્ય, ઇમારત વગેરે સ્માર્ત(-ર્ત) વિં [સં.] સ્મૃતિ સંબંધી (૨) સ્મૃતિ પ્રમાણે સર્વ કર્મો કરનારું (૩) સ્મૃતિશાસ્ત્રનું જાણનાર (૪) પું સ્મૃતિનો પંડિત કે તેને અનુસરનાર સ્મિત નં [સં.] મંદ હાસ્ય સ્મૃતિ સ્ત્રીં [સં.] સ્મરણ; યાદ (૨) હિંદુઓનાં ધર્મશાસ્ત્રમાંનું દરેક (જેમ કે મનુસ્મૃતિ) (૩) વિવેક ને જગૃતિ [ખૌદ]. ંકાર પું સ્મૃતિ રચનાર. ંચિત્ર નં 'મેમરી ડોઈંગ'. ંદોષ પું સ્મરણનો દોષ સ્પૃદન પું [સં.] લડાઈનો રથ (૨) નં ટપકવું તે (૩) વહેવું તે સ્પ્રાહાદ નં [સં.] અનેકાંતવાદ; દરેક વસ્તુને એકથી વધારે બાજુ હોય અને બધી તે તે દૃષ્ટિએ ખરી હોય તેવો (જેન દર્શનનો) વાદ સ્પ્રૂત વિં [સં.] સીવેલું; જોડી દીધેલું; જોડાયેલું સ્રજ સ્ત્રીં [સં.] માળા; ફૂલનો હાર

स्वयं अ० इ० [सं. लृ.] अरुं; नीतरुं
 स्वयं पुं० [सं.] अनावनार; स्वयं (२)
 दुनियानो स्वयं; ईश्वर
 स्वयं वि० [सं.] अतरी, असी के पक्षी गये
 स्वयं पुं० [सं.] अरुं, अरुं के टपटपुं ते
 (२) वली अरुं के अरुं अरुं ते; तेम
 नीकलेली के वली अरुं वरु
 स्वयं ओ० [सं.] धी होमवानुं लाङ्गानुं कड्डी
 लेवुं साधन; स्व
 स्वयं (न०) पुं० [सं.] आरुवा; शरुवा (यज्ञो)
 स्वयं पुं० [सं.] अरु; अरु (२) प्रवाद.
 स्वयं, स्वयं ओ० [सं.] नदी
 स्वयं पुं० [सं.] ओ० नतना लेडा (२) रेखवेना
 पाडा नीये न० पातो लाङ्गानो पाडा
 स्वयं ओ० [सं.] पथरपाडी
 स्वयं अ० [सं.] पोतानुं; पोती. ०८८८ न०
 पोतानुं ०८८८. ०८८८ वि० पोते कलेपुं
 के मानेपुं. ०८८८ न० [सं.] पोतानुं ०८८८.
 ०८८८ वि० [सं.] पोतानुं (२) पोताना
 कड्डीपुं. ०८८८ वि० [सं.] नतने अरु
 पडुं; मनमां कड्डी (२) अ० पोतानी
 साये अ; मनमां (पोतानुं) होय तेम)
 स्वयं वि० [सं.] आरु; आरु. ०८८८ ओ०
 स्वयं पुं० [सं.] पोतानी अरु प्रमापुं
 वरुं ते. ०८८८, -विता ओ०. -ही वि०
 स्वयं करुनाडु; स्वयं आरु
 स्वयं पुं०; न० [सं.] अरु; अरु
 स्वयं ओ० [सं.] पोतानी नति के वरु.
 -तीय वि० पोतानी अ नति के वरुं
 स्वयं वि० [सं.] स्वाधीन; कड्डी ताणामां
 नति ते. ०८८८ ओ०
 स्वयं अ० [सं.] आपोआप; पोतानी मेणे;
 जीननी मड विना. ०८८८ वि० [सं.]
 नते अ प्रमापुं-आपोआप सिद्ध
 होय अरु (नेने जीन-प्रमापुं अरु नयी)
 स्वयं न० [सं.] पोतापुं; स्वयं (२)
 पोतानी विधिपता (३) पोतानुं होवानो
 लाव; माविडी
 स्वयं पुं० [सं.] पोतानो देश; अरुममि.

-शास्त्रिमान न० [+ अग्निमान] स्व-
 देशानुं अभिमान-अरु मानुं ते.
 -शास्त्रिमान वि० स्वदेशाभिमानवाणुं.
 -री वि० पोताना देशानुं (२) न० देशाभिमान
 (३) स्वदेशानी लावना (४) स्वदेशानी
 भाव वापरवानी वृत्ति. -रीधर्म पुं०
 स्वदेशानी धर्म; पोतानी पडोशानी
 अविधितीनी सेवा करुवा मादत अगतनी
 सेवा पाय छे अनी लावना
 स्वधर्म पुं० [सं.] पोतानी के पोताना स्वभाव
 के वर्णाश्रम प्रमाणो धर्म. -मी वि०
 (२) पुं० पोताना धर्म
 स्वयं अ० [सं.] पितृमाने अवि आपतां
 करुना कड्डी (२) री० पितृमाने अवि
 स्वयं न० [सं.] पोतानुं वतन (२) स्वयं
 स्वयं वि० [सं.] पोतामां अरु माप
 यतुं; अरुयित; पोता पुरतुं मरुदित
 स्वयं न० [सं.] अरुमां लासो देभाव;
 अरु. ०८८८ वि० स्वयं लासो करुनाडु;
 कड्डीपुं अरुमां विदरुनाडु. ०८८८ पुं०
 [सं.] स्वयंमां यो वीथपात. ०८८८ पुं०
 स्वयं लेनार; अविधनी कड्डी करुना.
 ०८८८ अ० स्वयंनी पडे; अवि. ०८८८
 ओ० [सं.] स्वयंमां देभाती अरु; कड्डीपुं
 अरु; मिया अरु. -आपस्वयं ओ०
 [सं.] स्वयंनी अपरथा; अविधनी नरु
 (नरुत, स्वयं, सुपुं) मांनी अरु
 अपरथा (२) स्वयं होष [ला.]. -ने न०
 सपुं; स्वयं [ज्ञानथी प्रमाणनार
 स्वयं वि० [सं.] पोताना तेन के
 स्वयं न० [सं.] स्वयंमां आन-अरुमता
 स्वयं पुं० [सं.] पुं० कड्डीपुं अरु मडे
 अरु (२) अरु; तासीर (३) देव; आरु.
 ०८८८ (०८८८) वि० स्वाभाविक. ०८८८ वि०
 अरु; कड्डी
 स्वयं ओ० [सं.] पोतानी लावना; नरु-
 लावना. ०८८८ पुं०, ०८८८ न०
 [+ अग्निमान] स्वयंमां माटे प्रेम के तेनुं
 अग्निमान; ते माटेनी मानमरी लावनी

સ્વમાન નં [સં.] પોતાનું માન; પોતાની ધમ્મજત
 સ્વયં અં [સં.] પોતાની મેળે; આપોઆપ.
 ંપાકં પુંં જતે - હાથે સંધવું તે. ંપાકી
 વિં સ્વયં પાક કરી લેનારું. ંપ્રકાશ
 વિં પોતાના તેજથી જ પ્રકાશિત. ંભૂ
 વિં [સં.] પોતાની મેળે જ ઉત્પન્ન થયેલું (ર)
 પુંં બ્રહ્મા (૩) ઈશ્વર. ંવર પુંં [સં.]
 કન્યાએ પોતે વર પસંદ કરવો તે (ર)
 તે માટેનો સમારંભ. ંસિદ્ધ વિં બીજી
 સિદ્ધિની બરૂં વિનાનું - આપોઆપ
 સિદ્ધ. ંસેવક પુંં પોતાની મેળે સેવા
 કરવા તૈયાર થયેલો માણસ; 'વૉલન્ટિયર'.
 ંસેવિકા સ્ત્રીં સ્ત્રી સ્વયં સેવક. ંસ્ફૂર્તિ
 (-ત્તિ) સ્ત્રીં સ્ત્રી સ્વાભાવિક સ્ફુરણ; પોતાની
 મેળે જ થયેલી સ્ફુરણ
 સ્વર પુંં [સં.] અવાજ; સૂર; ધ્વનિ (ર)
 જેનો પૂર્ણ ઉચ્ચાર કોઈની મદદ વિના
 થઈ શકે તેવો વર્ણ [વ્યા.] (૩) સંગીતના
 સાત સૂરમાંનો દરેક (સા, રી, ગ, મ, ય,
 ધ, ની). ંલિપિ સ્ત્રીં સંગીતના રાગ
 અને તાલવાર સૂર નોંધવાની લિપિ;
 'નોટેશન'. ંસસક નં સંગીતના સાત
 સ્વરનો સમૂહ
 સ્વરાજ (ન્ય) નં [સં.] પોતાનું સ્વતંત્ર -
 પ્રભુસત્તાક રાજ્ય (ર) પોતા ઉપર કાબૂ
 હોવો તે
 સ્વરિત વિં [સં.] સ્વચ્છત્ર (ર) સુરીક્ષ (૩)
 પુંં સ્વરના ત્રણ વિભાગમાંનો એક, જેમાં
 ઉદાત્ત અને અનુદાત્ત બંનેનાં લક્ષણ હોય છે
 સ્વરૂપ નં [સં.] ધાટ; આકાર (ર) દેખાવ;
 વર્ણ (૩) સુંદરતા (૪) લક્ષણ; સ્વભાવ.
 ંતઃ અં વસ્તુતઃ; સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ.
 ંવતી વિં સ્ત્રીં સુંદર (સ્ત્રીં). ંવાન
 વિં સુંદર; દેખાવડું
 સ્વર્ગ નં [સં.] દેવોનો લોક. ંવૌક પુંં
 સ્વર્ગ. ંવાસ પુંં સ્વર્ગમાં વસનારું (ર)
 મૃત; મરહૂમ [લા.] (૩) પુંં દેવ. ંસ્થ વિં
 બુદ્ધિ સ્વર્ગવાસી [દિવ્ય
 સ્વર્ગીય વિં [સં.] સ્વર્ગનું (ર) અલૌકિક;

સ્વલ્પ વિં [સં.] થોડું; કિંચિત્
 સ્વસ્તિ અં [સં.] 'કલ્યાણ થાઓ' એવો
 આશીર્વાદાત્મક ઉચ્ચાર. ંકં પુંં [સં.]
 સાથિયો. ંશ્રી સંપ્રં કાગળ લખતાં
 શરૂઆતમાં લખાતું મંગલસૂચક પદ
 સ્વસ્થ વિં [સં.] નીરોગી; તંદુરસ્ત (ર)
 ગભરાટ કે ઉદ્વેગ વિનાનું; શાંત; સાવધાન.
 ંતા સ્ત્રીં
 સ્વહસ્ત પુંં [સં.] પોતાનો હાથ
 સ્વાગત નં [સં.] આવકાર; સત્કાર. ંપ્રમુખ
 પુંં સ્વાગત સમિતિના પ્રમુખ. ંમંત્રી
 પુંં સ્વાગત સમિતિના મંત્રી. ંસમિતિ
 સ્ત્રીં સ્વાગતનું કામ કરનારી સમિતિ.
 -તા સ્ત્રીં આવકાર; અભિનંદન.
 -તાધ્યક્ષ પુંં [+ અધ્યક્ષ] સ્વાગત-પ્રમુખ
 સ્વાતંત્ર્ય નં [સં.] સ્વતંત્રતા. ંપ્રિય,
 ંપ્રેમી વિં સ્વાતંત્ર્ય જેને પ્રિય છે તેવું.
 ંયુદ્ધ નં સ્વતંત્રતા મેળવવા માટેનું કે
 તેની રક્ષા માટેનું યુદ્ધ
 સ્વાતિ (-તી) સ્ત્રીં [સં.] પંદરમું નક્ષત્ર.
 ંખિંદુ, ંખુંદ નં સ્વાતિમાં પડતું
 વરસાદનું ટીપું (મોતીની માછલીના પેટમાં
 બંધ જે મોતી બને એમ કહેવાય છે)
 સ્વાદ પુંં [સં.] રસને દ્રિયથી થતો અનુભવ
 (ર) રસ; આનંદ (૩) આપવું તે (૪) રસ;
 મન (૫) મોહ, શોષ. -દિયલુ વિં સ્ત્રીં,
 -દિયું વિં બુદ્ધિ સ્વાદીલું. -દિષ્ટ (-ષ્ટ)
 વિં [સં. ત્વાદિષ્ટ] રાત્રિ સ્વાદવાળું. -દીલું
 વિં સ્વાદુ વસ્તુઓ ખાવાની ટેવવાળું.
 -દુ વિં [સં.] સ્વાદિષ્ટ. -દેંદ્રિય સ્ત્રીં
 [+ હિંદ્રિય] છલ
 સ્વાધીન વિં [સં.] પોતે પોતાને નિયમમાં
 રાખનાર (ર) પોતાના કાબૂ કે વશનું (૩)
 સ્વતંત્ર. ંતા સ્ત્રીં [પાઠ (૩) અધ્યયન
 સ્વાધ્યાય વિં [સં.] વેદ (ર) વેદનો નિયમિત
 સ્વાનુભવ પુંં [સં.] પોતાનો અનુભવ.
 ંરસિક વિં અત્મલક્ષી; 'સખ્નેકિટવ'
 સ્વાનુભૂતિ સ્ત્રીં [સં.] સ્વાનુભવ
 સ્વાભાવિક વિં [સં.] કુદરતી; અકૃત્રિમ.
 ંતા સ્ત્રીં

સ્વાભિમાન ન૦ [સં.] પોતાને માટેનું
અભિમાન; સ્વમાન. -ની વિ० સ્વાભિ-
માનવાળું

સ્વામ પું० જુઓ સ્વામી [પ.]

સ્વામિત્વ ન૦ [સં.] ધર્મીપણું; માલિકી
સ્વામિની સ્ત્રી૦ [સં.] શેકાણી; ધણિયાણી
સ્વામી પું० [સં.] પતિ (૨) માલિક (૩)
રાજા (૪) સાધુસંતને બોલાવતાં વપરાતું
સંબોધન. ન્નારાયણુ પું० એ નામથી
ચાલતા ધાર્મિક સંપ્રદાયના પ્રવંતક

સ્વાયત્ત વિ० [સં.] સ્વાધીન

સ્વાસ્થ્ય ન૦ [સં.] સ્વાભાવિક રક્ષ કે
ઉત્તમતા (૨) મર્મ; ખૂબી

સ્વાર્થ પું०[સં.] પોતાની મતલબ; પોતાનું
હિત. ન્ત્યાગ પું० સ્વાર્થનો ત્યાગ;
આપભોગ. ન્પરાયણુ વિ०[સં.]સ્વાર્થનો
જ વિચાર કરનાર; સ્વાર્થી. ન્બુદ્ધિ
સ્ત્રી૦ સ્વાર્થદષ્ટિ. ન્વૃત્તિ સ્ત્રી૦ સ્વાર્થની
વૃત્તિ. ન્સાધક, ન્સાધુ વિ० પોતાનો
સ્વાર્થ સાધનારું. -ર્થી, -ર્થીણું વિ०
સ્વાર્થવાળું; આપમતલબી; એકલપેટું

સ્વાવલંબન ન૦ [સં.] સ્વાશ્રય

સ્વાવલંબી વિ० સ્વાશ્રયી

સ્વાશ્રય ન૦ [સં.] પોતાની પર આધાર

રાખવો તે. -ર્થી વિ० પોતા પર જ
આધાર રાખનાર

સ્વાસ્થ્ય ન૦ [સં.] સ્વસ્થતા (૨) તંદુરસ્તી

સ્વાહા સ્ત્રી૦ [સં.] અગ્નિની સ્ત્રી (૨) અં
અગ્નિમાં આદુતિ આપતાં બોલાતો શબ્દ

સ્વાંગ પું० સાંગ; બનાવટી વેશ

સ્વીકાર પું०[સં.]સ્વીકારવું તે. ન્વું સંકિં
[સં. સ્વીકારણ] અંગીકાર કરવો; કબૂલ

કરવું. -ર્થ વિ०[સં.] સ્વીકારવા યોગ્ય

સ્વીકૃત વિ० [સં.] સ્વીકારેલું. -તિ સ્ત્રી૦
[સં.] સ્વીકાર

સ્વીય વિ० [સં.] પોતાનું

સ્વેચ્છા સ્ત્રી૦ [સં.] પોતાની ઇચ્છા. ન્ચાર
પું० [સં.] પોતાની મરજી પ્રમાણે વર્તવું
તે. ન્ચારિણી વિ० સ્ત્રી૦, ન્ચારી વિ०
સ્વેચ્છાચાર કરનારું

સ્વેદ પું० [સં.] પરસેવો. ન્વ વિ० પરસેવા-
માંથી થયેલું (૨) ન૦ સ્વેદન છવ કે નંતુ.

ન૦ ન૦ પરસેવો (૨) પરસેવો લાવવો તે

સ્વૈર વિ०[સં.]મરજીમાં આવે તેમ વર્તનારું;
સ્વચ્છંદી; નિરંકુશ. ન્વિહાર પું०મરજી

મુજબ વિદરવું તે. -રિણી સ્ત્રી૦ [સં.]
સ્વચ્છંદી -વ્યભિચારિણી સ્ત્રી

સ્વોપાર્જિત વિ० [સં.]પોને જાતે રળેલું -
મેળવેલું; આપકમાર્જનું

ઉ

ઉ પું० [સં.] ઝોઘો હપ્પાક્ષર

ઉકે પું० ઘેવો; અધિકાર (૨) દસ્તરી;લાગો
(૩)કર્તવ્ય; ફરજ(૪)સત્ય; ત્યાગ(૫)વિં
વાજબી; સાચું; સત્ય. ઉદાર વિં ઉક
ધરાવનારું(૨)વાજબી

ઉકેસાર્થ સ્ત્રી૦ [અ. દક્ + પા. ગારી] ઉકનું
લવાજમ; દસ્તરી

ઉકાર પું० હા પાડવી તે

ઉકાલવું સંકિં હાકવું (૨) હાંપી દાટવું

ઉકીકત સ્ત્રી૦[અ.] ખડો અહેવાલ કે બીના
(૨) ખરી ખબર કે ખાતમી (૩) બીના;

ખબર(૪)સત્ય. ઉદાપ પું० ઉકીકત-બીના
કે ખાતમીને અંગેનો દોષ -તેની ભૂલ

ઉકીમ પું० [અ.] યુવાની વંદ કરનારો;
મુસલમાન વંદ

ઉદ્દમત સ્ત્રી૦ [અ. હુમત] સત્તા; અધિકાર.
-તી વિં ઉદ્દમત સંબંધી

ઉક પું० [અ.] જુઓ ઉક

ઉગવું અં કિં [સં. ઉગ] અપવું

ઉચ્ચમચનું અંકિં ઉગમચનું; પાણમાંથી
કે સાંધામાંથી દાહી જવું.(ઉચ્ચમચાવનું)

ઉજ સ્ત્રી૦ [અ. હજ] જાત્રા (મકાની)

હજમ વિં [મ. હજમ] પચેલું; જરેલું (૨)
 ઉચાપત કરેલું [લા.]
 હજરત પું [મ.] માલિક; સ્વામી; શ્રીમાન
 (૨) (મુસલમાનોમાં) મોટા કે પૂજ્ય
 માણસને લગાડાતો માનવાચક શબ્દ
 હજમ પું [મ. હજ્જામ] વાળંદ. ૦૮ સ્ત્રી
 મુંડન; વાળ કાપવા કે ખોડવા તે (૨)
 [લા.] નકામી નિરર્થક મહેનત(૩)કડક
 ટીકા કરવી, બિધડું લઈ નાંખવું તે. ૦૫ટ્ટી
 સ્ત્રી હજમતનું કામ (તિરસ્કારમાં)
 હજર વિં [ફા.] '૧૦૦૦' [હવે પણ
 હજ અં [સં. મઘાપિ] અત્યાર લગી (૨)
 હજરો પું [મ.] મિનારાઓવાળો સુંદર રોને
 હજુ અં જુઓ હજ
 હજૂર સ્ત્રી [મ. હુજૂર] 'આપ' અર્થના
 દરબારી કે મુસલમાની વિવેકમાં વપરાતો
 ઉદ્દગાર (૨) હાજરી; તહેનાત. -રચો
 પું તહેનાતમાં રહેનારો નોકર (૨)
 અંગૂઠો; રમાલ
 હટ અં 'દૂર ખસ' એ અર્થના (છણકા
 કે તુચ્છકારનો) ઉદ્દગાર
 હટાણું નં [સં., પ્રા. હટ્ટ] ખનરકામ; ખરીદ-
 કામ (૨) ખરીદવા વેચવાનો ધંધો
 હઠ પું; સ્ત્રી [સં.] જાહે; ખોટો આગ્રહ.
 યોગ પું [સં.] આસન, પ્રાણાયામ વગેરે
 ક્રિયાઓ દ્વારા સધાતો યોગનો એક પ્રકાર
 હઠવું અંકિં ખસવું (૨) પાછા પડવું (૩)
 હઠ કરવી
 હઠાચક પું હઠપૂર્વક આગ્રહ
 હઠીલાઈ સ્ત્રી હઠીલાપણું
 હઠીલું વિં હઠવાળું; જિદ્દી (૨) હઠે નહિ
 તેલું; મટે નહિ તેલું
 હડ અં [રવં] જુઓ હડે
 હડકવા પું [સં. મલ્ક (હડકાયેલો કૂતરો)
 + વા (સં. વાત)] કૂતરાં, શિયાળવાં વગેરેને
 થતો એક રોગ જેથી તે જને તેને કરડવા
 ધાય છે (૨) તેના જેવો ગાંડો આવેગ
 [લા.]. ૦યું વિં હડકાયું [હોય એવું
 હડકાયું, -ચેલું વિં જને હડકવા થયો

હડતાલ સ્ત્રી [જુઓ હરતાલ] એક ઉપધાતુ
 હડતાલ(-ળ) સ્ત્રી [હડ (સં. હટ્ટ=દુકાન) +
 સં. તાલ (તાળ)] કામધંધો બંધ કરવાં તે
 (શોક કે વિરોધ બતાવવા.). -લિ(-ળિ).
 યો પું હડતાળમાં ભળેલો (૨) હડતાળ
 પડાવવામાં આગેવાની લેનાર
 હડદો(લો) પું હડસેલો
 હડધૂત સ્ત્રી ચારે બાજુથી હડેહડે ચલું તે
 (૨) વિં ચારે બાજુથી તિરસ્કાર પામેલું
 હડપ અં [રવં] એકદમને ત્વરાથી; હડફ
 હડપચી સ્ત્રી [સં. હજુ + સં. પટ્ટી] ન્યાં
 દાઢી ભીંગે છે તે નીચલા જડખાનો ભાગ
 હડફ અં જુઓ હડપ
 હડફટ સ્ત્રી જુઓ અડફટ
 હડખડવું અં કિં નાહિંમત થઈ જવું
 (૨) ગભરાવું
 હડસેલવું સંકિં હડસેલો મારવો; ધડેલવું
 હડસેલો પું [સરં દે. હલ્લિઅં, સં. હસ્તાપ-
 સારિત્મ] ધક્કો
 હડહડ અં [રવં] સડસડ (ઊંઘવાનો
 અવાજ) (૨) જુઓ હડે હડે. ૦વું વિં
 ઊંઘવું (૨) ચુરત; પાકું; પૂરેપૂરું [લા.].
 ૦વું અંકિં હડહડ અવાજ સાથે ઊંઘવું
 હડી સ્ત્રી દોટ
 હડુડાટ, હડુડું અં [રવં] નેરથી હડી
 કાઢવાનો કે ધસવાનો અવાજ
 હડે અં [જુઓ હડ] કૂતરાને હાંકવાનો ઉદ્દગાર
 હડેડાટ અં જુઓ હડુડાટ
 હડે હડે સ્ત્રી હડે હડે કરવું તે (૨) આવકારનો
 અભાવ; અવગણના [લા.]
 હડો પું જુઓ અડો
 હણવું સંકિં [પ્રા. હણ (સં. હજ)] મારી
 નાખવું; જીવ લેવો; નાશ કરવો
 હણહણ સ્ત્રી [રવં] જુઓ હણહણાટ.
 ૦વું અં કિં (ઘોરો નાકમાંથી કરે છે
 તે અવાજ). -ણાટ પું, -ણાટી સ્ત્રી
 હણહણવું તે
 હત અં [રવં] યશુ વગેરેને હાંધી કાઢતાં
 ખોલાતો ઉદ્દગાર (૨) સ્ત્રી (ખાળભાષામાં)
 મારવું તે

હત વિં [સં.] હણાયેલું; મરાયેલું; ધવાયેલું
(૨) નિદ્રિય; હલકું. ૦ભાગિની વિં સ્ત્રી, ૦ભાગી વિં કમનસીબ; અભાગિયું.
૦ભાગ્ય નં [સં.] કમનસીબ; દુર્ભાગ્ય.
૦ધીર્ય વિંબળરહિત; શક્તિહીન. -નારા
વિં [સં.] નિરાશ; નાસીપાસ
હત્યા સ્ત્રીં [સં.] ધાત; વધ; છવ લેવો તે
(૨) પ્રાણીને મારવાથી લાગતો દોષ. ૦હાંડ
પું ભારે હત્યા કે સંહારનો બનાવ. ૦રું
વિં [સં. હત્યા + કારક] હત્યા કરનારું
હથવાર વિં સ્ત્રીં અમુક એક માણસને
(દાખલ) જ દોહવા કે એવી ટેવાયેલી
(ગાયમેંસ)
હથિયાર નં [દે. હથિયાર] શસ્ત્ર; આયુધ
(૨) સાધન (૩) જોતર. ૦ખંધ વિં
સરાસ. ૦ખંધી સ્ત્રીં હથિયાર રાખવાની
ખંધી-મના
હથેલી(-ળી) સ્ત્રીં [સં. હત્ત+તલ કે સ્વર્ણ
ઉપરથી] છતા પંખનો સપાટ ભાગ
હથોટી સ્ત્રીં [દાચ ઉપરથી] દાચનો કસબ;
આવડત (૨) મહાવરો; ટેવ
હથોટી સ્ત્રીં [દાચ ઉપરથી] ટીપવાનું કે
ઠાકવાનું મોગરી જેવું સાધન. -ટો પું
મોટી હથોટી; ધણ
-હથ્થું વિં (સમાસમાં) હાથના માપનું.
હદાં અદીદથ્થું (૨) દરતક; હાથનું.
હદાં એકદથ્થું
હદ સ્ત્રીં [અ. હદ] મર્યાદા; સીમા; અવધ
(૨) અંત; હેડો. ૦પાર અંમર્યાદા વિના;
અતિશય (૨) હદની બહાર. ૦પારી સ્ત્રીં
હદ બહાર થતું તે
હદીસ સ્ત્રીં [અ.] પયગંબર સાહેબનાં
પ્રસંગાપાત હદેલાં વચનો કે દુરમાનોનો
સંગ્રહ; મુસલમાનોનો સ્મૃતિગ્રંથ
હનુ(-નૃ)માન પું [સં.] મારુતિ; રામના
પ્રખ્યાત વાનર ભક્ત. ૦ફેફડો પું હનુ-
માનના જેવો લાંબો ફેફડો; 'લોંગ જંપ'
હપ અં [રવં] એવા અવાજ સાથે (ખાવું)
હપ(-ફે)તો [ફા. ફપ્તો; સં. સ્પ્રાહ] પું

સપાદ; અકવાલિયું (૨) થોડે થોડે પેસા
બરવા ઠેરવેલી મુદત; તે તે મુદતે બર-
વાની રકમ
હખક સ્ત્રીં સુખત ખીક; ફાળ
હખરી(-સી) પું [અ.] આફ્રિકાનો વતની
હમણાં અં જુઓ ઉવણાં; હાલ
હમદદી સ્ત્રીં [ફા.] સમભાવ; દિલસોછ
હમરાહી સ્ત્રીં [ફા. હમરાહ] સાબત; સંગાત
હમવતની વિં [ફા. હમવતન] એક જ
મૂળ વતનવાળું
હમામ નં [અ. હમામ] નાદવાની જગા.
૦ખાનું નં સ્નાનગૃહ; ગુસ્સાખાનું
હમામદસ્તો પું [ફા. હાવનદસ્ત] ખાંડગી-
પરાઈ (૨) ખાંડગીનો દસ્તો; પરાઈ
હમાલ પું [અ. હમાલ] ખોતે ઉપાડનારો;
મનૂર-હીસીં હમાલનું કામ; હમાલપણું
હમેક પું [અ. હમ્લ] ગળાં
હમેસ અં [અ. હેમ્સ; નિત્ય-સાં અં હમેસ
હય પું [સં.] થોડો; અધ. ૦દળ નં
થોડેસવાર હરકર
હયાત વિં [અ.] છવતું; વિદ્યમાન. -તી
સ્ત્રીં હયાતપણું; જિંદગી (૨) અસ્તિત્વ
હર પું [સં.] ચંકર; મહાદેવ (૨) વિં હરનાર;
લેનાર (સમાસને હરે). હદાં મનોહર
હર વિં [ફા.] દરેક; પ્રત્યેક
હરકત સ્ત્રીં [અ.] અરચણ; નરતર (૨) વધિ
હરકોઈ વિં [હર + કોઈ] દરેક; ગમે તે કોઈ
હરખ પું [જુઓ હપ] આનંદ. ૦ધેલું
વિં અતિશય હપથી થેલું બનેલું. ૦પદ્ધતું
વિં અતિ હસાહી. ૦મેર અં હરખ સાથે.
-ખ(-ખા)વું અંકિં [સં. જા.] ખુશ
થતું; આનંદમાં આવતું [બિહદ્દ
હરગિલ(-સ) અં [ફા.] કદી પણ (નહિ);
હરધી અં દરેક ધર્મી; વારંવાર
હરજી પું [સં. હરિજી] પરમેશ્વર
હરહાં નં બંબં હરહાં નાનાં અધ-
કર્યાં ફળ. -ની સ્ત્રીં [અ. હરહાં (સં.
હરહાં)] હરહાં આદ. -હેરો હરહી
નામના ચારનું ફળ

હરણ નં [સં.] હરી જવું-હયાડી જવું તે
 હરણ નં [સં. હરિણ] મૂગ. -[ચુચો પું] મૂગ-
 શીર્ષ નક્ષત્ર. -ણી સ્ત્રીં હરણની માદા
 (૨) મૂગશીર્ષ [પં.] -ચું નં મૂગહું; હરણ
 હરતાલ (-ળ) સ્ત્રીં એક ઉપધાતુ
 હરણું ફરણું વિં હાલી ચાલી શકે એવું કે
 એટલું સાનું થયેલું
 હરદમ અં [ફા.] હરેક ક્ષણે; હમેશ
 હરદાસ પું એક પ્રકારનો હરિકથા કરનાર
 હરદાર નં [સં. હરિદાર] હિન્દુઓનું એક
 તીર્થસ્થળ
 હરફ પું [અ. હર્ફ] બોલ; શબ્દ (૨) અક્ષર
 હરફર સ્ત્રીં હરવું ફરવું; વારંવાર આવવું
 જવું તે
 હરખ (-ભ) ડવું અંકિં ભુઓ હડખડવું
 હરવું સંકિં [પ્રા. હર (સં. હૃ)] બળાકારથી
 ઉપાડી જવું (સ્ત્રીને) (૨) ઝૂંટવી લેવું (૩)
 લઈ લેવું. ંફરવું અં કિં આમતેમ
 મોજથી ફરવું
 હરસ પું [સં. અર્શ] ગુદામાં યતો એક રોગ.
 ંમસા પું બંબં હરસ અને મસા
 હરહરમહાદેવ શં પ્રં [સં.] જમણના
 પ્રારંભનો મંગળ હટ્ટગાર (૨) ક્ષત્રિયોની
 રણહાક
 હરાજ વિં [અ. હર્જ] લિલામથી વેચેલું.
 -ણ સ્ત્રીં લિલામ; નહેરમાં કિંમત
 બોલાવરાવી વધારેમાં વધારે કિંમત
 આપનારને વેચવું તે
 હરામ વિં [અ.] કુરાનમાં મના કરેલું હોય
 એવું; નિષિદ્ધ; અધર્મી (૨) વગર હકનું;
 અધરિત (૩) સુસ્ત; બેઠાબાઠ. ંખોર
 વિં હરામનું ખાવા ધર્યાનારું (૨) કૃતદ્વી
 (૩) બદમાસ. ંખોરી સ્ત્રીં હરામખોર-
 પણું. ંચસકો પું હરામનું લેવાખાવાનો
 ચસકો. ંભદુ વિં [ફા. જ્વાદા] બ્યભિ-
 ચારથી જન્મેલું. -મી વિં હરામખોર;
 કૃતદ્વી; બદમાસ (૨) હરામખોરી
 હરાયું વિં રખડવું; છૂટું ફરવું (૨) અંકુશ;
 વગરનું; માતેલું

હરિ પું [સં.] વિષ્ણુ; કૃષ્ણ (૨) થોડો (૩)
 સિંહ (૪) વાંદરો (૫) ચંદ્ર. ંકથા
 સ્ત્રીં ભગવાનની કથા. ંકીર્ત (-ત) ન
 નં સંગીત સાથે પરમેશ્વરનાં ગુણગાન.
 ંજન પું હરિનો-વિષ્ણુનો માણસ;
 દેવદૂત (૨) હરિનો ભક્ત (૩) અંત્યજ
 હરિણ પું; નં [સં.] હરણ; મૂગ. -ણી
 વિં સ્ત્રીં [સં.] હરિણ જેવાં સુંદર નયન-
 વાળી. -ણી સ્ત્રીં હરણી; મૂગલી
 હરિત વિં [સં.] લીલું
 હરિતાલ સ્ત્રીં [સં.] ભુઓ હરતાલ
 હરિદાસ પું [સં.] ભુઓ હરદાસ
 હરિદા સ્ત્રીં [સં.] હળદર
 હરિદાર નં [સં.] ભુઓ હરદાર
 હરિયાળી સ્ત્રીં [દ. હરિયાલી (સં. હરિત)]
 લીલોતરી કે તેની શોભા. -ણું વિં લીલું
 હરિચંદ્ર પું [સં.] પ્રસિદ્ધ સત્યવાદી રાજ;
 ત્રિશંકુનો પુત્ર [ને શિવ
 હરિહર પું [સં.] હરિ અને હર; વિષ્ણુ
 હરીફ પું [ફા.] પ્રતિસ્પર્ધી; સામાવાળિયો
 (૨) વિરોધી; દુશ્મન. -ફાઈ, -ફી સ્ત્રીં
 સરસાઈ; સ્પર્ધા (૨) ગણતા
 હરેક વિં દરેક; પ્રત્યેક
 હરેડી (-રી) સ્ત્રીં પૂઠે પકડવી તે (૨)
 મરણિયા કિડિયારી કરીને ધસવું તે
 હરોલ (-ળ) સ્ત્રીં [તુર્કી હરાલુ] લશ્કરનો
 પાછલો ભાગ (૨) હાર; ઓળ (૩) બરાબરી;
 નોડ
 હર્તા (-તાર્) વિં [સં.] 'હરનાર' (પ્રાયઃ
 સમાસને છેડે). ઉદાં દુઃખહર્તા (૨) પું
 ચોર; છુટારુ
 હર્થ નં [સં.] મોટું સુંદર મકાન; મહેલ
 હર્ષ પું [સં.] હરખ; આનંદ. ંધેલું વિં
 ભુઓ હરખવેલું. ંનાદ પું હર્ષની ખૂમ.
 -ધિંત વિં [સં.] હર્ષ પામેલું
 હલ પું [અ.] નિર્ણય; ઉકેલ
 હલ નં [સં.] જમીન ખેડવાનું ઓળર
 હલક સ્ત્રીં [અ. હલ્ક] કંઠ; સ્વર (૨)
 શોભા; રોનક (૩) પળ; ક્ષણ

હલકટ વિં [જુઓ હલકટ] નીચ; આહકલા
સ્થાવરું

હલકારવું સંકિં મોટેથી ખૂમ પાડવી (૨)
ખૂમ પાડી હાંકવું; ડચકારવું (૩) હાંકવું;
ચલાવવું

હલકારો પું [ફા. હર્કારહ] ખેપિયો; કાસદ
(૨) બરસ; દૂત

હલકું વિં [પ્રા. હલુક (સં. લ્યુક)] ઓછા
વજનનું (૨) ઓછા મૂલનું (૩) ઝટ પચે
તેવું (૪) ઘેરું; અસહ કે મુશ્કેલ નહીં
તેવું (૫) પ્રકુલ; તાનું; ચિંતા વગરનું;
હલ્લાસમયું (૬) હિતરતી કોટીનું (૭)
ઓછી મહેનતનું (૮) નીચું; અરાખ;
અપ્રિય (૯) હલકટ

હલકલ ઓં [દિ. હ-લ્લલ] ધમાલ; હલમલ
હલધર પું [સં.] બળરામ

હલનચલન નં [સં.] હાલવું ચાલવું તે
હલભ(-મ)લ ઓં [જુઓ હલકલ] ધાંધલ;
ધમાલ; બળભળાટ

હલવાઈ પું [અ.] સુખડિયો; કંઠોઈ

હલવું અંકિં [દિ. હલ્લ] હાલવું

હલવો પું [અ.] એક મીઠાઈ

હલા અં [સં.] સખીને બોલાવતાં વપરાતું
સંબોધન [(૨) તંગી; કંગાલિયત

હલાડી ઓં હેરાનગતિ; અથડામણ; આપણ

હલાયુધ પું [સં.] હળધર; બલરામ

હલાલ વિં [અ.] (હસ્લામી) ધર્મમાં ભેની
રત્ન છે એવું; વિહિત; કાયદેસર; વાજખી.

ઓર પું બરાબર કામ કરીને બદલો

મેળવનાર. -લી ઓં વફાદારી; એકનિષ્ઠા

હલાવવું સંકિં 'હાલવું'નું પ્રેરક (૨) 'હાલ'નું
નીચું કરી (કોઈ કામ, વાત, વિચાર

ઇન્ને) ગતિ કે ચાલના આપવી; અળવળ,
બળભળાટ, પ્રવૃત્તિ પ્રેરે એમ કરવું (૩)

બીલ નામ સાથે વપરાતાં તે તે વસ્તુ
દ્વારા કોઈ કરવું, એવો અર્થ થાય છે.

(જમ હલાવવી)

હલાહલ વિં [સં.] અતિ તીવ્ર (૨) નં
શળકૃત વિપ(સમુદ્રમંથન કરતાં નીકળેલું)

હલેતું વિં દુનિયાદારીથી અણવાકે (૨)
ધીમું; ધીરું

હલેમું નં હોડી ચલાવવાનો ચારવો

હલો પું ધસારો; હુમલો (૨) [લા.] ધક્કો
નુકસાન (૩) કામધંધો; ઉધાગ

હવડ વિં [જુઓ અવડ] અવાવડું

હવડાં(-ડે) અં + જુઓ દમણાં

હવણાં અં [પ્રા. મળુણ (મં. જુળા)] દાલમાં;
અત્યારે; દમણાં

હવન પું [સં.] દોમ; યજ્ઞ (૨) નં ચક્ષમાં
આદુતિ દોમતી તે

હવસ પું [અ.] વાસના (૨) કાનવાસના
(૩) લોભલલુતા. ઓરવિવિપરી; કાચું

હવા ઓં [અ.] પવન; વાયુ (૨) વાતાવરણ
(૩) ભેજ. [માં કિલકા બાંધવા =

અસંભવિત મનોરથ કરવા. ઓં બાચકા
ભરવા = મિથ્યા પ્રયાસ કરવો. બાગવી

= વાતાવરણ વગેરેની અસર થવી (૨)

ભેજની અસર થવી.]. ઓં વિં હવાનું,

-ને લગતું (૨) હવામાં ઊડનારું (૩)

કાલ્પનિક, તરંગી [લા.] (૪) રતીં એક

દાગખાનું. ઓં જહાજ નં વિમાન;

'એરોપ્લેન', ઓં પું હવાયાની અસર; ભેજ
હવાડો પું [સ. આદાવ] દોરને પાણી પીવાનો

(કૃત્રા પરનો) કુંડ

હવાણ ઓં સોબતની કુંડ; સવાણ

હવાતિયું નં વલણું; મિથ્યા પ્રયત્ન; કાંફાં

હવાફેર પું તબિયતને કારણે હવા-સ્થળ
બદલવું તે [માપ

હવામાન નં હવાના દળાણ વગેરે રિયતિનું

હવાલદાર પું [હવાલો + ધા. લાર] પટેલ

તકાડીનો સિપાઈ; પટ્ટાવાલો (૨) સિપાઈ-

ઓની કે પોલીસની નાની ટુકડીનો નાયક

હવાલો પું [અ.] કબલો; તાબો (૨) સુપરત;

લાગવણ (૩) અપ્રત્યાર; સત્તા (૪)

સામસામે ખાતે જમાઈધાર કરવું તે

હવાવું અંકિં 'હવા' ઉપરથી ભેજ લાગવો

હવાં અં [જુઓ હવડો] હવે; દમણાં [પ.]

હવિ પું; નં [સં.] બળિ; દોમવાનું તે

હવિષ્ય નં [સં.] હોમવા યોગ્ય દ્રવ્ય.
 -ભ્યાન્ત નં [સં.] યજ્ઞ કે ઉપવાસના
 દિવસોમાં ખાઈ શકાય તેવું અન્ન
 હવું (સ્રીં હવી, પું હવે) [‘હોવું’નું
 અનિયમિત ભૂં કાનું રૂપ] યથું [પ.]
 હવે અં [નુઓ હવાં] અમુક પછી; અત્યારે
 (૨) અત્યાર પછી; આગળ પર
 હવેડો પું નુઓ હવાડો
 હવેલી સ્રીં [ફા.] મોટું ને સુંદર ખાંધણીનું
 મકાન (૨) પુષ્ટિમાર્ગીય મંદિર
 હંચ વિં [સં.] હોમવા યોગ્ય (૨) નં
 હોમવાની સામગ્રી (દેવાને માટે). ઠંચ
 નં [સં.] દેવ અને પિતૃને આપવાનો ખળિ
 હશે [નુઓ હવું] ‘હોવું’નું ખીલ પુરુષ એ
 વં નું તથા ત્રીલ પુરુષનું લં કાનું રૂપ
 (૨) અં ખેર; કંઈ ચિંતા નહિ [લા.]
 હશેકું વિં નવશેકું; સહેજસાજ ગરમ
 હસણી સ્રીં, -હું નં હાંસી
 હસનીય વિં [સં.] હસવા યોગ્ય. ઠા સ્રીં
 હસમુખું વિં હસતા મુખવાળું; આનંદી
 હસવું અંકિં [સં. હસ] દાંત કાઢવા (૨)
 ગમત ખાતર ખોલવું (૩) સંકિં હાંસી
 કરવી (૪) નં હાસ્ય(પ)મશ્કરી; મનક
 હસંતી સ્રીં [સં.] સગડી
 હસામણું વિં [હસાવવું પરથી] હસાવે એવું
 હસારત(-થ) સ્રીં; નં [હસવું પરથી]
 હાંસી; મનક (૨) મશ્કરીનું કારણ
 હરત પું [સં.] હાય(૨)તેરમું નક્ષત્ર. ઠંક
 વિં (૨) અં હાયે; મારફતે (૩) હવાલે;
 તાળે. ઠંકમલ(-ળા) નં કમળ જેવો
 હાય. ઠંકલા(-ળા) સ્રીં હાયની કારીગરી.
 ઠંકૈશલ [સં.], ઠંકૈશલ્ય નં (કાંઈ કર-
 વામાં) હાયની કુશળતા. ઠંકૈય પું વચ્ચે
 હાય નાખવો -દખલ કરવી તે. ઠંગત
 વિં [સં.] હાયમાં આવેલું; પ્રાપ્ત. ઠંદૈષ
 પું [સં.] હાયનો લખાણનો દોષ (૨) હાયે
 કરેલો વીચંયાત. ઠંધૂતન નં મળતી
 વેળા હાય મિલાવીને હલાવવાનો અંગ્રેજી
 ચાલ. ઠંદશાલન નં હાય ધોવા તે.

ઠમત સ્રીં હાયે લખેલી મૂળ પ્રત;
 ‘મૈન્યુસ્ક્રિપ્ટ’. ઠમેલાય, ઠમેળો પું
 હાયમાં હાય મેળવવો તે (લગ્ન વખતે).
 ઠરેખા સ્રીં હથેલીમાં હોતી લીટીઓ
 (જેના પરથી હવિષ્ય લખે છે). ઠલિખિત
 વિં હાયનું લખેલું (૨) નં હાયપ્રત (૩)
 હાયે લખીને કંઠાવું માસિક. -રતાક્ષર
 પું [સં.] હાયે લખેલા અક્ષર (૨) સહી.
 -રતામલકવત અં [સં.] હાયમાંના
 આમળાની પેઠે (સહેલાઈથી કે રપટ રીતે)
 હસ્તિનાપુર નં [સં.] પાંડવોની રાજધાની
 અત્યારના દિલ્હીથી ૫૦ માર્ઠલ ઈશાન
 કોણમાં
 હસ્તિની સ્રીં [સં.] હાયણી
 હસ્તી સ્રીં [ફા.] હયાતી, અસ્તિત્વ
 હસ્તી પું [સં.] હાથી
 હસ્તે અં હાયે; મારફત; દારા. [ંપોતે
 રાં પ્રં પોતે ભતે ક્યું છે એમ સૂચવે
 છે (હિસાબ ઇં માં)]
 હળ નં [નુઓ હલ] જમીન ખેડવાનું એભર
 હળદ(૦૨) સ્રીં [સં. હરિદ્રા] એક ગોઠાદાર
 મૂળ કે તેનો ભૂકો; એક મસાલો
 હળધર પું બળરામ
 હળપતિ પું (સુરત ખાનુ) દૂબળા કહેવાતી
 એક ભતિનો માણસ [કિશ
 હળપૂણી સ્રીં હળના ચવડામાં ધાલવાની
 હળવું વિં [પ્રા. હલુઅ (સં. લ્યુક)] હલકું;
 ધીમું; નરમ (૨) અશિષ્ટ [લા.]
 હળવું અં કિં [સં. હિલ] ઇવ મળવો;
 ગોઠવું; ગમી જવું (૩) અનુરક્ત થવું; આડો
 સંબંધ બંધાવો (પરસ્પરી સાથે). ઠમળવું
 સં કિં પરસ્પર મળવું-ગોઠડી કરવી
 (૨) સલાહસંપત્તિ ચાલવું [આરતે
 હળવે, ઠથી અં [નુઓ હળવું વિં] ધીમેથી;
 હળાહળ વિં (૨) નં નુઓ હલાહલ
 હં (૦) અં [સં.; રવં] આશ્ચર્ય, તુચ્છકાર,
 ધમકી, હકાર, હાજિયો કે ઉત્સાહદર્શક
 હજ્ગાર [ચલાવવું
 હંકારવું સં કિં [પ્રા. હકાર] હાંકવું;

હંગામ પું [અ.] અવસર; મોસમ (૨)
 હંગામો. —મી વિં મોસમ પૂરતું; થોડા
 વખત માટેનું; કામચલાઉ. —મો પું [જા.]
 ધમાચકડી; ધમાલ (૨) તોફાન; હુલ્લસ
 હંડરવેટ પું [હં. હંડેરવેટ] ટનનો વીસમો
 ભાગ [નાખતું]
 હંદાવતું સં કિં [‘હંદાવું’ હપરથી] ચકવી
 હંભા અં [સં.] ગાયના બાંધવાનો અવાજ
 હંમેશ (—શાં) અં [નુઓ હમેશ] રોજ
 હંસ પું [સં.] એક પક્ષી (૨) છવ; આત્મા
 (૩) નુઓ એકદંડી. ગગતિ સ્ત્રીં [સં.]
 હંસના જેવી ધીમી મોહક ચાલ.
 ગગમિની વિં સ્ત્રીં [સં.] હંસગતિથી
 ચાલનારી. ંણી સ્ત્રીં હંસની માદા.
 બપદ નં હંસનું પગતું (૨) લખાણમાં
 હમેશ દર્શાવવા માટે કરવામાં આવતું
 () આતું ચિહ્ન. —સા સ્ત્રીં હંસણી.
 —સી સ્ત્રીં [સં.] હંસણી
 હા અં [સં.] અરે! અહા!
 હા અં [સં. જાન] સંમતિસૂચક હુદ્ગાર
 (૨) સ્ત્રીં હા કહેવી તે; સ્વીકાર
 હાઇડીજન પું [હં.] એક પ્રકારનો વાથુ
 હાઇડ્રો મીટર નં [હં.] પ્રવાહીની ધનતા
 માપવાનું સાધન
 હાઈ કમિશનર પું [હં.] પરદેશમાં
 પ્રતિનિધિ તરીકે રખાતો રાષ્ટ્રનો એક
 અધિકારી [અદાલત
 હાઈકોર્ટ સ્ત્રીં [હં.] હલાકાતી સૌથી વડી
 હાઈસ્ક્રૂલ સ્ત્રીં [હં.] મેટ્રિકસુધીની, માધ્ય-
 મિક શિક્ષણની નિશાળ; વિનયમંદિર
 હાઉ પું [રવં] બાળકને ભય હપનવાનો
 કાલ્પનિક બિહામણી છવ (૨) નં નુઓ
 એકું ૧, ૨ [અવાજ
 હાઉહાઉ અં [રવં] હૂંતરાના લસવાનો
 હાક સ્ત્રીં [દે. છા] હોકારો; બૂમ (૨)
 હોર; પ્રતાપ; છાપ. બલ સ્ત્રીં હાંક; બોલા-
 વવા માટે પાડેલી મોટી બૂમ (૨) પ્રોત્સા-
 હન ભર્યો અનુદાધ. —કેટો પું મોટો
 ધોટો; બૂમ [અમલદાર
 હાકેમ પું [અ. હાકિમ] સૂબો; રાજ્યકર્તા

હાકોટો પું નુઓ હાકોટો
 હાજત સ્ત્રીં [અ.] જરિયાત; આવર્યકતા
 (૨) ઝાડા પેશાબની રાંદા (૩) કાચી
 જેલ; ‘લોક-અપ’
 હાજર વિં [અ. હાજિર] સમક્ષ; મોતુદ
 હેલ તેવું. બજવાળ પું હાજરજવાળી.
 બજવાળીવિં સમયાનુસાર ચોખજવાળ
 તરત આપી શકે તેવું (૨) સ્ત્રીં તેની
 આવડ
 હાજરાહતૂર વિં હતૂરમાં તેયાર હોય
 એવું (૨) સાક્ષાત; પ્રત્યક્ષ
 હાજરી સ્ત્રીં હાજર હોવું તે (૨) નાસ્તો.
 બપતક નં હાજરી મેધિવાનું પત્રક
 હાજિયો પું ‘હા’ કહેવું તે (૨) ખુશા-
 મતિયો; સઘળી વાતની હા કહેનારો
 હાછ પું [અ.] હજ કરી આવેલો મુસલમાન
 હા છ અં છ હા; હા સાહેબ. બહા સ્ત્રીં
 ખુશામત (૨) અં ભારપૂર્વક હાકાર
 દર્શાવતો એક ખુશામતિયો હુદ્ગાર
 હાટ સ્ત્રીં; નં [સં. હટ] હુકાન (૨) શુઝરી
 હાટક વિં [સં.] સોનાનું; સોનેરી (૨) નં સોનું
 હાટિયું નં ભીંતમાંનું બારણાવાળું તાફું
 હાડ નં [દે. છા] હાડકું (૨) બાંધિ; કાંકું.
 [બાવતું = છેક કંઠાળી તારી જવું].
 બંડી સ્ત્રીં નાનું અને ચોચું હાડકું. બંડું
 નં અરિથ [તરછોડવું તે
 હાડછેડ સ્ત્રીં [હડ-(ડે) + છેડ] તિરસ્કાર;
 હાડનવર પું ઝીણો તાવ; છાણું નવર
 હાડપિંજર નં શરીરનું હાડકાંનું બાજુ
 હાડમારી સ્ત્રીં [હડે + મારી] તિરસ્કાર;
 ધુત્કાર (૨) હેરાનગતિ; મુશ્કેલી
 હાડવેર નં પાકું વેર [નિહનારો વેધ
 હાડવેદ (—ધ) પું હાડકાં બેસાડનારો કે
 હાડિયો પું [નુઓ હાડો] કાગરો
 હાડિયોતાવ પું નુઓ હાડનવ
 હાડેહાડ અં છેક હાડકાં સુધી; હાડકે
 હાડકે. [બહાળી જવું = બંડી-ભારે
 લાગણી થવી (શરમાની)]
 હાડો પું [સં. કાટિ, આટાવિન્] કાગરો

હાડોહાડ અં ભુઓ હાડેહાડ

હાણુ સ્ત્રીં [સં. હાનિ; પ્રા. હાણિ] નુકસાન; હાનિ
હાતિમ (તાઈ) પું [અ.] એક પ્રખ્યાત
સખાવતી આરખ

હાથ પું [પ્રા. હથ (સં. હત્ત)] હસ્ત (૨)
કાળીથી વચલી આંગળીના છેડા સુધીની
લંબાઈનું માપ (૩) (પતાંની રમતમાં) એક
ભાગે જિતાયેલો દાવ (૪) રેલવેનું સિગ્નલ
(૫) [લા.] હાથનો કસબ (૬) સામેલગીરી
મદદ; પ્રેરણા. ઉદાં એ કામમાં મારો
હાથ નથી (૭) કૃપા; રહેમ. ઉદાં તેના ઉપર
મારા બન્ને હાથ છે (૮) (રંગવા વગેરેમાં)
એકેક વારની એકેક ક્રિયા. ઉદાં રંગના
બે હાથ દીધા. (૯) લગ્નસંબંધ; પાણિગ્રહણ
ઉદાં તેના હાથની માગણી કરી (૧૦)
સત્તા; તાબો; અખત્યાર; શક્તિ. ઉદાં
મારા હાથની વાત નથી (૧૧) હાથવાળી
બાન્દુ - પાતું. ઉદાં રાખે હાથે તેનું ધર
છે. ઠંડી સ્ત્રીં હાથની બેડી. ઠંડાં તામણુ
નં હાથે ઢાંતરું તે. ઠંડાગળ પું હાથે
બનેલો (ચંત્રથી નહિ) કાગળ. ઠંડારીગરી
સ્ત્રીં હાથની કારીગરી. ઠંડારણું નં
લગ્ન વખતનો વધાવો - રૂપિયા આપે છે
તે. ઠંડાડી સ્ત્રીં હાથે ખેંચવાની કે
ધકેલવાની ગાડી. ઠંડાલાડી સ્ત્રીં હાથની
ચાલાડી (નહુના ખેલમાં). ઠંડડ સ્ત્રીં
(ચંત્રથી નહિ) હાથથી છડવું તે. ઉદાં
હાથછડના ચોખા

હાથણી સ્ત્રીં [સં. હસ્તિની; પ્રા. હસ્તિણી]
હાથીની માદા (૨) પુસ્તો [લા.]

હાથતાળી સ્ત્રીં હાથની તાળી. [ઠેવી =
સફાઈથી છટકી જવું (૨) છેતરી જવું]

હાથધોણું નં [હાથ + 'ધોણું' ઉપરથી]
અતિસાર; ઝાડા

હાથપ્રત સ્ત્રીં ભુઓ હસ્તપ્રત

હાથરૂમાલ પું હાથનો રૂમાલ

હાથલાકડી સ્ત્રીં હાથમાં ડાલવાની લાકડી
(૨) આધાર: ટેકા [લા.]

હાથવેંત (ઠંમાં) અં બહુ નજીક; સાવ
પાસે; હાથ આવવાની તયારીમાં

હાથસાળ સ્ત્રીં હાથે ચલાવાતી સાળ

હાથણી સ્ત્રીં ભુઓ હાથણી

હાથિયો પું [પ્રા. હથિ (સં. હત્તિ)] ૧૩મું નક્ષત્ર

હાથી પું [પ્રા. હથિ (સં. હત્તિ)] હસ્તી;

ગજ. ઠંખાનું નં હાથી રાખવાનો તબેલો.

ઠંદાંત પું હાથીનો દંતુશળ. ઠંપગું વિં

રોગથી કૂલેલા પગવાળું (૨) મોટા પગવાળું

હાથિવાળો પું [રૂ. હથિલ્લ] વરકન્યાનો

હસ્તમેળાપ

હાથો પું [હાથ'ઉપરથી] હથિયાર કે ઓળર

જ્યાંથી પકડાય તે ભાગ; મૂક કે દસ્તો

(૨) સહાય; મદદ (૩) પક્ષ

હાથોહાથ અં જેને આપવાનું હોય તેના

જ હાથમાં (૨) એકના હાથમાંથી બીજાના

હાથમાં એમ; એકબીજાની મદદથી

હા ના સ્ત્રીં હા ને ના કરવી તે; આનાકાની

હાનિ સ્ત્રીં [સં.] નુકસાન (૨) પાયમાલી;

નાશ. ઠંકર, ઠંકતા (-તારી), ઠંકારક વિં

[સં.] હાનિ કરનારું; નુકસાનકારક

હાફકોટ પું [રૂ.] અડધે સુધી આવતો

એક ભતનો કોટ

હાફિજ પું [અ.] આખું ફરાન જેને મોઢે

હોય એવો માણસ (૨) પું ઈરાનનો

એક પ્રખ્યાત કવિ

હામ સ્ત્રીં હિંમત

હામી પું (૨) સ્ત્રીં [અ.] ભીન; ખાંચધરી

હાય અં દુઃખ, ત્રાસ કે અફસોસનો ઉદ્દગાર

(૨) સ્ત્રીં અંતરના ઊંડા દુઃખની બદદુવા;

સાપ. ઠંપીટ સ્ત્રીં હાથપીટ કરવી તે;

રોફટ. ઠંવરાળ સ્ત્રીં શોક; અફસોસ.

ઠંવેચ સ્ત્રીં શોક; અફસોસ; ચિંતા (૨)

અં શોકનો એવો ઉદગાર. ઠંહાય, ઠંહાય

સ્ત્રીં; અં ભુઓ હાથવોચ (૨) કૂલું તે

હાર પું [સં.] કૂલની મોટી માળા (૨) ગળામાં

પહેરવાનું એવું ધરણું [ઓળ; પંક્તિ

હાર સ્ત્રીં [સં., પ્રા. હારિ] પરાજય (૨)

-હાર વિં [પ્રા. મારજ (સં. કારક)] 'કરનાર'

એ અર્થનો કર્તૃત્વવાચક પ્રત્યય (સજન-

હાર)

હારક વિં (૨) પું [સં.] હરનાર
 હારજીત સ્ત્રીં હાર અને જીત [હાર
 હારડો પું મોટો હાર (૨) ખાંડનાં ચક્તાનો
 હારણુ વિં હારેલા મન કે સ્વભાવનું
 (૨) અધીરું [માન; આદર [લા.]
 હારતોરા પું ખં વં હાર ને તોરા (૨)
 હારખંધ અં એક હારમાં
 હારવું અંકિં [નુઓ 'હાર'] સ્ત્રીં પરજિત
 યહ (૨) કાયર થવું; યાકું (૩) સં કિં
 રમતમાં શરત તરીકે મૂકેલી વસ્તુ ગુમાવવી
 હારસિંગાર નં પારિજાતકં
 હારું વિં નુઓ -હાર
 હારે અં ['હાર' = પંક્તિ ઉપરથી] નેડે;
 સાથે (૨) તુલનામાં
 હારો પું છ મણનું વજન
 હારોહાર અં એક હારમાં; હારખંધ
 હાર્દ નં [સં.] હૃદય (૨) મર્મ; રહસ્ય (૩)
 હાવાય. -દિંક વિં [સં.] ખરા અંતરનું
 હામોનિયમ નં [સં.] એક વિદેશી વાદ્ય
 હાલ પું ખં વં [અ.] દશા; રિયતિ (૨)
 અવદશા (૩) અં હમણાં; અત્યારે
 હાલકડોલક અં [હાલકું+ડોલકું] ખળખળા
 હાલકું હોય એમ; હમગતું
 હાલચાલ સ્ત્રીં હાલકું ચાલકું તે; હરફર
 (૨) રીતસાત
 હાલત સ્ત્રીં [અ.] અવસ્થા; રિયતિ (૨) ટેવ
 હાલરડું નં [નુઓ હાલા] ખાળકને ખુલાવતાં
 ગવાતું ગીત [ચીત્તેની માળા
 હાલરું નં ખાળકને નજર ન લાગે એવી
 હાલવું અં કિં [દે. હલ (સં. હલવ)
 ઉપરથી] ખસવું; ડોલવું; ચળવું
 હાલવું અં કિં [દે. હલ] જલું; ચાલવું
 હાલહવાલ પું ખં વં ['હાલ' ઉપરથી]
 હુદંશા; ખરાબી; પાયમાલી (૨) વિં
 હુદંશામાં પડેલું
 હાલા અં (૨) સ્ત્રીં નુઓ હાલો
 હાલીમવાલી પું હલકા દરમ્મનનો-દેંદ-
 જેંછ માણસ
 હાલો અં [વં] ખાળકને હીંચતાં વપરાતો
 વિ.ભે.-૪૫

હફાર (૨) પું ખોયું; પાગલું (ખાળ-
 ભાષામાં) (૩) હાલરડું
 હાવ પું હંજા; હવસ
 હાવ પું [સં.] રૂંગારયુક્ત ચેલા કે ચાળો
 (સ્ત્રીના). હલાવ પું ખં વં રૂંગારયુક્ત
 ચેલા; નખરાં
 હાવરુંખાવરું વિં [હાવ=હંજા+ખાવરું]
 બ્યાકુળ; ગયરાયેલું; ગાંડા નેડું
 હાવરો પું [હાવ=હંજા પરથી] તાવ
 ગયા પછી લેયડતી બૂખ [હાવરોઈ
 હાવરોઈ (ંજાવરોઈ) સ્ત્રીં નુઓ
 હાવાં(-વે) અં [નુઓ હવે] હમણાં [પ.]
 હાશ અં [સ્વં] જંપ, સંતોષ કે નિરુ-
 ત્તિનો હફાર (૨) સ્ત્રીં નિરાંત; જંપ; શાંતિ
 હાસ પું [સં.] હાસ્ય; હસવું તે
 હાસો અં હા જ તો; જર; હા
 હાસ્ય નં [સં.] હસવું તે. અચિત્ર નં
 રોળ કરવા દોરેલું હાસ્યજનક ચિત્ર;
 'દરિયર'. અંતક વિં હાસ્ય ઉપનંદ
 એલું. અસ્ય પું નવ રસોમાંનો એક
 (નુઓ રસ). અવિનોદ પું હાસ્ય અને
 વિનોદ. -સ્યાસ્યક વિં [સં.] હસવા
 યોગ્ય; હસવું આવે એલું
 હાહાકાર પું [સં.] હા! હા! એવો શોક
 કે ત્રાસનો હફાર; સર્વત્ર શોક અને
 ત્રાસની લાગણી ફેલાઈ જવી તે
 હાહાહીહી સ્ત્રીં હાસ્યવિનોદ; હામરકરી
 હાહો સ્ત્રીં [સ્વં] હોહા; હુમરાણ (૨)
 ધામધૂમ; ધમાલ
 હાળી પું [સં. હાલો] હળ વડે ખેડનાર;
 ખેડૂત (૨) ખેતીકામમાં મદદમાર નોકર
 હાં (ં) અં [સ્વં; નુઓ 'હા'] સાર,
 અનુદોષ કે વિનવણીનો હફાર. હાં
 તમે એન કરતો, હાં (૨) ચાલુ વાતમાં
 વચ્ચે વચ્ચે હાંકારો દેવાનો હફાર (૩)
 સામો હાંકારો-પડકાર કરવાનો હફાર
 (૪) +હા; હાકારસૂચક હફાર. અંકિં અં
 હાં; ખસ
 હાંક (ં) સ્ત્રીં ખોલાવવા માટેની બ્રુ

હાંકિવું (૦) સંકિં [જુઓ હાંકિવું] પશુ,
વાહન, વહાણ, ગાડી વગેરેને ઇચ્છિત ભાગે
ચલાવવું (૨) ગપ મારવી [લા.]

હાંકારો (૦) પું હાં એવો અવાજ
હાંકે અં હાં ૧ જુઓ (તે ભાવ સવિશેષે
ખતાવે છે.)

હાંકેકું (૦) પું હાંકનારો; ગાડીત
હાંના ગગડી જવા શંખ્રં નાહિંમત થઈ
જવું; દીસા થઈ જવું

હાં જ (૦) અં + હાજ; માન સાથે જવાળ
દેવાનો એક ઉદ્ગાર

હાંડલી (૦) સ્ત્રી [જુઓ હાંડી] નાનું
હાંડણું; હાંડલી. -હું નં પહેળા મોનું
માદીનું એક વાસણ

હાંડવો પું [‘હાંડી’ ઉપરથી] એક વાની
હાંડી (૦) સ્ત્રી [સં. હંડિકા, હાડિકા] હાંડલી
(૨) ધાતુનું તેણું વાસણ (૩) લટકતો દીવો
મૂકવાનું કાચનું વાસણ. -ડો પું મોટો
દેગડો

હાંડો પું હાંડવો; એક વાની

હાંફ (૦) પું; સ્ત્રી, ંજ [સં. હાફિકા]
ઉતાવળો શ્વાસ ચાલવો તે (૨) તેથી થતી
છાતીની રૂધિરમણ; અમૂંજણ. ંજું અંકિં
હાંફ ચડવી. ંજું વિં ંયાફળ; ખાવડું.
ંજું ફાંફજું વિં ગભરાયેલું; ખેબાકજું;
ખાવડું [પ્રારંભિક ઉદ્ગાર

હાંરે અં કેટલાંક ગીતમાં હુલાવનારો

હાંડલી (૦) સ્ત્રી, -હું નં જુઓ હાંડલી
-હું. [હાંડલાં કુસ્તી કરે (ધરમાં) =
અત્યંત ગરીબાર્થ હોવી. હાંડલાં ખખ-
ડયાં = ખેલાચાલી - તકરાર થવી]

હાંસડી (૦) સ્ત્રી [સં. અંસ ઉપરથી] ગળા
આગળનું એક હાડકું (૨) ગળાનું એક ધરેણું

હાંસ(-સિ)સ (૦) વિં [મ. હાસિલ] મળેલું;
પ્રાપ્ત (૨) નં દાણ; જકાત; કર (૩)
ફાયદો; લાભ (૪) ઉત્પન્ન; પેદાશ (૫)
પરિણામ

હાંસિયો (૦) પું [મ. હાસિયાહ] કાગળની
કેરી રખાતી, સામાન્યતઃ ડાબા હાથ
પરની પટ્ટી

હાંસી (૦) સ્ત્રી [સં. હાસ ઉપરથી] મનક;
મરકરી (૨) ફેલેતી. ંજેલ પું મનક
માટે કરેલું કે ખેલ જેણું કામ; મરકરી

હિ અં [સં.] જ [પ.] [હિકમતવાળું
હિકમત સ્ત્રી [મ.] યુક્તિ; કરામત. -તી વિં
હિકરાણુ નં [સરં દે. હિકિમ] કકલાણ;
શકકળ (૨) ઘોંઘાટ; બુમરાણ

હિકળ નં વરસાદથી થતી અતિશય ઠંડી

હિક્કા સ્ત્રી [સં.] હેડકી

હિચકારું વિં [જુઓ હીચકારું] કાયર,
ખાયકું (૨) અધમ; નીચ; હીન

હિચકાવવું સં કિં ‘હીચકરું’નું પ્રેરક
હિચાવવું સં કિં હિચાવું અં કિં
‘હીચરું’નું અનુક્રમે પ્રેરક ને ભાવે

હિજરત સ્ત્રી [મ.] વતનથી છૂટા પડવું કે
વતન છોડવું તે. -તી વિં હિજરત કરનારું
હિજરાવવું સં કિં ‘હિજરાવું’નું પ્રેરક
હિજરાવું અં કિં [મ. હિજ્ર = જુદાઈ
ઉપરથી] ખૂરવું; ખળ્યા કરવું

હિજરી વિં (૨) પું [મ.] મહમદ પેગંબર
મક્કા છોડી મદીને ગયા ત્યારથી ગણાતો
સંવત

હિડિંબા સ્ત્રી [સં.] ભીમની રાક્ષસ પત્ની

હિત નં [સં.] કલ્યાણ; શ્રેય (૨) લાભ; ફાયદો.

ંકર, ંકર્તા(-તા), ંકારક વિં (૨)

પું [સં.] હિત કરે તેણું. ંકારિતા સ્ત્રી

હિત કરવાપણું. ંકારી વિં [સં.]

હિત કરનાર. ંચિંતક વિં (૨) પું

હિત ઇચ્છનાર તે. ંશનુ પું મૂખતાથી

હિત કરવા જતાં પરિણામે હાનિ કરનાર

મિત્ર (૨) હિતમાં આડે આવનાર.

ંસંખંધ પું ભણું (૨) સ્વાર્થ. ંરની

વિં [હિતૈષી ઉપરથી] હિતેચ્છ. -તાર્થ-

(-થે) અં [+ અર્થ] હિત માટે. -તાવહે

વિં [+ સં. આવહ] હિતકારક; શ્રેયસ્કર.

-તાહિત નં [મહિત] હિત અને અહિત.

-વુ [સરં હિં.], -તેચ્છુ [સં.] વિં હિત

ઇચ્છનાર. -તેશરી વિં જુઓ હિતૈષી.

-તૈવિણી વિં સ્ત્રી [સં.] હિતૈષી (સ્ત્રી).

નેપી વિં [સં.] હિતેચ્છુ. નેપદેશ
પું [સં.] હિતની શિખામણ (૨) એક
બાણીતો સંસ્કૃત ગ્રંથ
હિના સ્ત્રીં [ફા.] મેંદી. નેપું મેંદી
હિદાગત સ્ત્રીં [મ.] બળવણી; સંભાળ
હિદ્ સ્ત્રીં [દં.] યદ્દીઓની મૂળ ભાષા
હિમ નં [સં.] ખરફ (૨) ધણો સખત ઠાર
(૩) અતિશય ઠંડી. ઠંડણું પું હિમનો
હણ; 'ફેલેક', ંગિરિ પું[સં.] હિમાલય.
અદેશ પું શીતકષિણધર્મા આવેલો
કે એના જેવી આગોહવાવાળો પ્રદેશ.
માચલ પું [સં.] હિમાલય. માચલ
અદેશ પું હિમાલયની તળેટીમાં આવેલાં
રાજ્યોનો સમૂહ. માચળ પું હિમાચલ
હિમાચત સ્ત્રીં [મ.] પક્ષ લેવો તે; તરફદારી
(૨) સમર્થન કરવું તે. ત્તી વિં(૨) પું
હિમાચત કરનાર
હિમાલય પું [સં.] હિંદુસ્તાનની ઉત્તરે
આવેલો પ્રસિદ્ધ પર્વત
હિમાળું વિં હિમવાળું; હિમજેવું ઠંડું. ગો
પું [સં.] હિમાલય હિમાલય. [હિમાળો
ગાળવો = હિમાલય ઉપર ચડીને ખરફમાં
દેહ પાડવો.]
હિમાંશુ પું [સં.] ચંદ્ર [ખનેહું
હિરણ્યમય વિં [સં.] સુવર્ણમય; સોનાનું
હિરણ્ય નં [સં.] સોનું. ંકશિપુ પું[સં.]
પ્રહ્લાદનો પિતા. ંગર્લ પું [સં.] શ્વેત
(૨) વિષ્ણુ (૩) સફમશરીરયુક્ત આત્મા.
અમય વિં નુઓ હિરણ્યમય. હુયાક્ષ
[સં.] પું હિરણ્યકશિપુનો ભાઈ
હિલચાલ સ્ત્રીં હાલવું ચાલવું તે(૨) પ્રવૃત્તિ;
ચળવળ
હિલાગો પું મજબૂત પ્રયત્ન (૨) ખંડ
હિલાવડું સં કિં, હિલાવું અં કિં
'હીલવડું'નું પ્રેરક ને ભાવે [હીચાળવું
હિલોળવડું સં કિં હિલોળે ચડાવવું; ખૂબ
હિલોળો પું [નુઓ હિલચાલ] તરંગનો
હજાળો(૨) હીચવામાં તેવો લાંબો ઓલો
(૩) ગમ્મત; ખુશાલી

હિલચાલ પું [સં.] -ળ મોન્દુ; તરંગ (૨)
મનનો તરંગ. ંહું સં કિં હિલચાળે ચડાવવું
હિરશો અં [રવગ] હિચકીને તોરથી નીચે
ફેંકતી વખતે કરાતો હફગાર
હિસાળ પું [મ.] ગણના; ગણતરી (૨)
દાખલો [ગ.] (૩) લેણદેણ; આવકખર્ચ
વગેરેની ગણતરી કે તેનું નામું (૪) લેણું;
વિસાત (૫) રીત; ઢંગ; મર્યાદા; નિયમ.
ંકિતાળ પું લેવડદેવડના ચોપડા (૨)
લેણદેણનો હિસાબ. ંનીશ (-સ) પું
હિસાબ રાખનાર. ંપી વિં હિસાબને
લગતું (૨) હિસાબ રાખનારું; હિસાબ
રાખવામાં કે કરવામાં ફરજ (૩) ગણીને
નક્કી કરેલું; ચોક્કસ (૪) હિસાબ રાખ-
નારો મહેતો. ંમે અં હિસાબથી નેતાં
કે ગણતાં (૨) રીતે; ગણતરીથી
હિસારવ [સં.], હિસારો પું એવો અવાજ
(ગાય કે ઘોડાનો)
હિસાવડું સં કિં 'હીસવડું'નું પ્રેરક
હિસ્ટીરિયા પું [દં.] મૂર્છા આણતો વાથનો
એક રોગ
હિસ્સેદાર વિં ભાગીદાર
હિસ્સો પું [મ.] ભાગ; ફાળો [વધારણી
હિંગ સ્ત્રીં એક આડનો હિંગ વાસવાળો રસ;
હિંગળો(ંક) પું [સં.] હિંગુલ; પ્રા. હિંગુલ]
ગંધક અને પાસાની મેળવણીવાળો એક
એક લાલ પદાર્થ. ંકિયું નં હિંગળોક
રાખવાની દાખડી (૨) વિં હિંગળો-
કના રંગનું
હિંગાટક નં [હિંગ+અટક] હિંગ વગેરે
આઠ વસ્તુઓનું ચૂલું
હિંગુ પું; નં [સં.] હિંગ
હિંગારું નં, -રો પું [સં.] હિંગુલો એક ફળ
હિંગોલ(-ળ) પું [પ્રા (સં.) હિંગોલ] નુઓ
હિદોલ. ંળાખાટસોંખાટલો(હિંગોલે
હિંગોળો પું [પ્રા. હિંગોલ] કોરાવાળો મોટો
હીચકી; ચૂલો
હિંદ પું; સ્ત્રીં; નં [ફા. (સં.) સિંદુ; સત્તરિંદુ]
હિંદુસ્તાન. ંવાણી સ્ત્રીં હિંદુસ્તાનની

કે હિંદુ સ્ત્રી. ૦વી વિં [ફા.] હિંદુનું,
 -ને લગતું. -દી વિં હિંદુનું (૨) સ્ત્રી
 ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં બોલાતી એક ભાષા
 (૩) હિંદની રાષ્ટ્રભાષા (૪) પું હિંદનો
 વતની. -દી-હિંદુસ્તાની સ્ત્રી હિંદની
 રાષ્ટ્રભાષા. -દુ વિં (૨) પું [હિંદ
 ઉપરથી; સં., દે.] હિંદુ ધર્મનો અનુયાયી.
 -દુસ્ત્ર નં. -દુસ્તાન પું; નં [ફા.]
 ભારતવર્ષ. -દુસ્તાની વિં હિંદુસ્તાનનું,
 -ને લગતું (૨) પું ઉત્તર હિંદનો રહે-
 વાસી (૩) સ્ત્રી-હિંદુસ્તાની.
 -દુસ્થાન પું; નં નુઓ હિંદુસ્તાન
 હિંદોલ પું [સં.] હીંચકો; હિંડોળો (૨)
 હિંડોળ; એક રાગ. -ળીયું સં કિં
 હિંડોળા કે પારણામાં ઝુલાવતું
 હિંમત સ્ત્રી [અ.] બહાદુરી. ૦ખાન, ૦વાન
 વિં બહાદુર
 હિંસક વિં [સં.] હિંસા કરનારું
 હિંસા સ્ત્રી [સં.] કોઈ પણ છવને હણવો
 કે પીડવો તે. ૦ત્મક વિં [સં.] હિંસા-
 યુક્ત; હિંસાવાળું. -સ્ટ વિં [સં.] હિંસક;
 ધાતક; દુર
 હીક સ્ત્રી [સં. હિકા] હેડકી; વાધણી (૨)
 સણકો; રણ (૩) તાકીદ; ઉતાવળ (૪) દમ
 હીકળ નં નુઓ હિક્કળ
 હીકા સ્ત્રી નુઓ હિકા (૨) તાણ; આચકા
 (મરતી વેળાના) [હીંચકો
 હીચ સ્ત્રી [હીચનું પરથી] હીચવાની ક્રિયા;
 હીચકનું અંકિં નુઓ હીંચકનું
 હીચકારું વિં [મા.] નુઓ હિચકારું
 હીચકાનું અંકિં 'હીચકનું' બાવે (૨)
 ટિચાનું
 હીચનું અંકિં નુઓ હીંચનું (૨) ગિલ્લી-
 દંડામાં મોઈ ગળી પર ગોઠવી તેને દંડાને
 છેડેથી ઉડાડવી; હીલવું
 હીનડો પું [અ. હીજ] નપુંસક; રાંડવો
 હીટર પું [હં.] હવાધન ગરમ કરવાનું સાધન
 હીણ વિં [પ્રા. (સં. હીન)] અધમ; નીચ
 (૨) હલકું; ઊતરતું (૩) ભેગવાળું (૪)

વગરનું; વિનાનું; ઓછું; કમ. ૦પત(-ક)
 સ્ત્રી; નં હીણપણું; હલકાર્થ; લાંછન.
 -ણું વિં નુઓ હીણ
 હીન વિં [સં.] તજ દીધેલું (૨) વગરનું;
 વિનાનું (સમાસમાં). ઉદા. શક્તિહીન.
 (૩) નુઓ હીણું. ૦તા સ્ત્રી. ૦યાન પું
 બૌદ્ધધર્મનો એક સંપ્રદાય (બીજો તે
 મહાયાન)
 હીખકનું અંકિં [નુઓ હેખક] હેખકનું
 (૨) [નુઓ હીખક] ફસકા ખાવાં
 હીખકું નં ફસકું
 હીમન સ્ત્રી નાની હરડે
 હીર નં રેશમ (૨) તેજ; કાંતિ (૩) સત્ત્વ; દૈવત
 હીરક પું [સં.] હીર. ૦મહોત્સવ પું
 ૬૦ વર્ષ પૂરાં થયાની ખુશાલીમાં કરવા-
 માં આવતો મહોત્સવ
 હીરકોરી વિં રેશમી કિનારવાળું
 હીરાકણી સ્ત્રી હીરાની કણી-કરચ
 હીરાકશી(-સી) સ્ત્રી [સં. કાલીસ] શાહી,
 રંગ, દવા વગેરેમાં વપરાતો એક પદાર્થ;
 લોહનો સહકેટ
 હીરાકંઠી સ્ત્રી પાસાદાર મણકાની કંઠી
 હીરાગળ વિં [હીર ઉપરથી] રેશમી
 હીરો પું [સં. હીર, ૦ક] એક કીમતી પથ્થર;
 ઘોળા રંગનું રત્ન
 હીલવવું સંકિં હીલે એમ કરવું; હિલાવવું
 હીલવું અંકિં [નુઓ હાલવું] ડાલવું (૨)
 નુઓ હીચવું (૨)
 હીસવું અંકિં હસવું [પ.]
 હીહી અં [સં.; રવં] હસવાનો અવાજ
 હીંચકનું અંકિં હીંચકો ખાવો
 હીંચકો પું હીંચવા માટે ટંગાવેલું સાધન
 (૨) તેનું કે તેનું આંદોલન-ઝોલો
 હીંચવું અંકિં [સરં દે. હિંચિમ=એક
 પગથી ઝૂલતા ચાલવું તે] ઝોલો ખાવો;
 હીંચકો ખાવો (હીંચાવવું)
 હીંચોળવું સં કિં [હીંચવું ઉપરથી]
 ઝુલાવવું; હીંચકા નાંખવા
 હીંચોળાખાટ સ્ત્રી હિંડોળાખાટ

હીંડા સ્ત્રીં હીંડાની રીત; ચાલ
હીંડવું અંકિં [સં. હિંદ; પ્રા. હિંડ] ચાલવું
હીંડાડ(-વ)વું સંકિં 'હીંડવું'નું પ્રેરક
હીંડાવું અંકિં 'હીંડવું'નું ભાવે
હીંડાત(-ગો, -ળા)ખાટ જુઓ હિંડોળ,
-ગાખાટ

હીંયાં અં જુઓ આહીંયાં; હાં [પ.]
હીંસારવ પું જુઓ હિંસારવ. -વું અંકિં
હિંસારવ કરવે

હુઓ(-વો) [પ્રા. હુઝ (સં. મૂત)] હવો;
થયો(હોવું)નું બુંકાવું કાલચરતરૂપ[પ.]
હુકમ પું [અ. હુકમ] આજ્ઞા; ફરમાન (ર)
(પ્રાયઃખં વંભાં)મંજીની એક રમતમાં
અમુક ભાતનાં પાન છાંયાં ગણવાં તે કે
તે પાન; સર. વંભાં નં કોટ'નો લેખી
ચુકાદો. વંસર પું હુકમ ર જુઓ

હુકાપાણી નં ખં વં હુકાપાણી વગેરે
પીવાં તે (ર) એકલોકનો કે સામાજિક
સંબંધ [લા.]

હુકો પું [અ. હુકા] તમાકુ પીવાનું એક સાધન
હુકુકુ અં [રવં] ધસારો કે પડાપડીને રવ
હુત વિં [સં.] હોમેલું; અલિપ્ત આપેલું
(ર) નં ખલિ. વંદ્રવ્ય નં હોમવાની
વસ્તુ; અલિ. વંભાં, વંવડ પું [સં.]
અગ્નિ. -તારા પું [+આત્મા] સદીક;
હુત થયેલો માણસ. -તારા(વં) પું
[સં.] અગ્નિ. -તારાની સ્ત્રીં [સં.] હોળી

હુતુતુ નં [રવં] એક રમત
હુન્નર પું [અ. હુન્નર] કારીગરી; કસબ.
વંદ્યોગ પું હુન્નર અને વંદ્યોગ. વંશાળા
સ્ત્રીં હુન્નર શીખવાની શાળા. કળાભવન
હુમકાખેર વિં હુમકો કરવાની આદતવાળું
હુમકો પું [અ. હુમ્મ] આક્રમણ; ધસારો
હુરિયો પું; સ્ત્રીં [રવં; સરં હં. હુરાર]
ફોતો; બચારો (ર) મનક હડાવવી તે
(૩) અંકેશરગીનો, મનક કે તુચ્છકારનો
એવો કદગાર

હુસરાવવું સંકિં જુઓ હુસાવવું; અથવા
સરંવે. હિંદી-મોજુ; તરંગ[હિંસાળવું;
(બાળકને) હજાળીને રમાડવું; હડાવવું

હુસામણ નં હુસાવવું તે. -હું નં
હુસામણ (ર) વિં હાટમાં પારેલું (નામ)
હુસામો પું હજાળો (ર) ધમાલ [લા.]
હુસાવવું સંકિં [પ્રા. હુલ (સં. હુલ)] જુઓ
હુસાવવું (ર) હજાળવું (૩) હડાવવું; ચારે
કોર ફેરવવું (૪) 'હુસાવું' હુસવું'નું પ્રેરક
(૫) ખોસી રેલું; કોંદવું

હુસાવું સંકિં જુઓ હુસાવવું. હંદાં 'હું'
તો હુસાવું મારા બાઈને'
હુલકડ નં હલકો; તોફાન; બખેરો; બંડ.
ખોર વિં (ર) પું બંખોર; તોફાની
હુવો જુઓ હુવો; હવો [પ.]
હુસાહુસા અં [રવં] કતાવળમાં (ર) કરવા,
કતરાને ઉકેરવાનો કદગાર
હુસેન પું [અ. હુસેન] જેમને નિમિત્તે
તાજત નીકળે છે તે ભાઈઓમાંનો એક
(ખાલી ઉચ્ચ)

હુસેન નં [અ.] સૂરત; કાંતિ (ર) ખૂબસૂરતી
હું(ં) સં(સં. બહુ) (પ્રથમ પુરુષ એવં.)
વપણું નં અહ તા; અભિમાન. વપહં
(-હું) નં અભિમાન; અહંકાર

હું અં [પ્રા. હું (સં. હુ)] જોખારો, ચૂરસો,
વિશિષ્ઠ, ગજનાં હંનો કદગાર. વંકાર
(-રો) (૦) પું [સં. હુતાર] 'હો, સાંભળું'
હું' એવા અર્થનો કદગાર; હંકારો (ર)
જોખારીને લોલવું તે; હોકારો (૩) 'હું'
એવો અવાજ; ચિંતનક

હુંસાતું(ર) (-રી, -સી) (૦.૦) સ્ત્રીં [સરં
દે. હિંસાહિંસા = ચરસાચરસી (હું અને હું
વચ્ચે) રૂપધા; ચરસાચરસી; રકકક;
એવાએવી

હુંક પું [સં.] આંકરો; હેરેથી ચારેકો ખંડો
હુંકસી સ્ત્રીં નાનો હંક
હુંકાહુંક સ્ત્રીં [રવં] ચાંદરાનાં નોકારા
હુંકો પું જુઓ હુંકો
હુંક અં [રવં] નિરંકારનો એવો કદગાર
હુંકહુંક અં [રવં] કતાવળ કે હપડાવળ
અર્થ સૂચવતો રવ [માણસ
હુંક પું [સં.] એક પ્રાચીન મેચાલ ભવિતો

હૂપ અં [૨વં] વાંદરાનો એવો અવાજ
(૨) પુંઝડા; મોટો વાંદરો (બાળભાષામાં).

-પાહૂપ અં વાંદરાના હોકાર

હૂખહૂ વિં [અ.] તાદશ; આખેહૂખ

હૂરી સ્ત્રીં [કા.] સ્વર્ગની સુંદરી; અપ્સરા

હૂલકું નં ઓચિતો ગમરાટ

હૂલવવું સં કિં જુઓ હુલાવવું

હૂલવું અંકિં [જુઓ હુલાવવું] જુઓ
બલવું (૨) આનંદમાં આવવું

હૂંછી વિં તોફાની (૨) અપશુકનિયાળ.

ઠંધાડો પું હૂંછી-તોફાની થાડો (૨)

અપશુકનિયાળ માણસ

હૂંડિયામણુ નં હૂંડીના વટાવનો દર

હૂંડી સ્ત્રીં [સં. હુંડી] દેશપરદેશમાં નાણાંની

આપલે કરવા માટે ચલાવવામાં આવતી

શાહુકારી ચિઠ્ઠી

હૂંઠલ સ્ત્રીં [જુઓ સૂંઠલ] સહિયારું

હૂંદ્ર સ્ત્રીં ગરમાવો (૨) સહાયતા; આશ્રય

[લા.]. -ફાણું અં કિં હૂંદ્ર વળચી.

-ફાળા(-ળું) વિં હૂંદ્રવાળું

હૂંશ સ્ત્રીં [જુઓ હોંશ] + ઉમંગ; ઉત્સાહ

(૨) હોંશ; ભેર

હૂત વિં [સં.] હરાયેલું; બીનવી લીધેલું

હૂદ નં [સં.] હુદય

હૂદય નં [સં.] જ્યાંથી લોહી શરીરમાં

ધકેલાય છે તે અવયવ (૨) [લા.] છાતી

(૩) દિલ; હૈયું; આંતઃકરણ (૪) કોમળ

ભાવો કે લાગણી-પ્રેમ, દયા, સમભાવ

વગેરે (૫) મર્મ; રહસ્ય. ઓપલટો પું

દિલનું - આંતરિક લાગણીઓનું કે હુદય-

કોણનું બદલાવું તે. ઠોસેઠક, ઠોસેદી વિં

હુદયને ભેરી નાખે તેવું; હુદય ઉપર ખૂબ

અસર કરે તેવું. ઠમંથન નં હુદયમાં

થતું મંથન. ઠશૂન્ય વિં લાગણી વિનાનું.

ઠપરશીં વિં હુદય ઉપર અસર કરે

તેવું. -યંગમ વિં [સં.] હુદયસ્પર્શી.

-ચાફાટ અં જુઓ હૈયાફાટ. -ચેશ-

(-ચર) પું [સં.] પ્રીતમ (૨) સ્વામી;

પતિ. -ચેશ્વરી સ્ત્રીં [સં.] પ્રિયા; વહાલી

સ્ત્રી (૨) પત્ની

હુદિયું, હુદે નં + જુઓ હુદય

હુદગત વિં [સં.] હુદયમાં રહેલું; આંતરિક

(૨) નં આંતરિક વિચાર કે ભાવ

હુદ વિં [સં.] પ્રિય; ગમે તેવું; ગમતું

હુધીકેશ પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ (૨) વિષ્ણુ

હુદ વિં [સં.] યુગ, પ્રસન્ન. ઠપુદ વિં

(શરીર) ખૂબ બહું [હિંમત

હે (હે) સ્ત્રીં [દે. સહ = સહાયક] ધીરજ;

હે અં [સં.] સંબોધન કરવાનો ઉદ્દગાર

હેજ પું ભેજ; ભીનાશ (૨) હેત; ઉમળકો

હેટ સ્ત્રીં [દે.] વિલાયતી ટોપી

હેઠ અં [પ્રા. હેઠો] નીચે; હેઠે. ઠહું વિં

હેઠળનું; તળેનું. ઠળ અં નીચે; તળે. -હું

વિં હલકું નીચું (૨) અં હેઠે; નીચે.

-હે અં જુઓ હેઠ

હેડ સ્ત્રીં [સં. હાડિ] ગુનેગારનો પગ જંકડી

રાખવાને કરેલું મોટું ભારે લાકડું (૨)

જેલ; કેદ [લા.] (૩) તોફાની ગાયભેંસના

ગળામાં પગ વચ્ચે રહે એમ બંધાતું લાંબું

લાકડું; ડેરા (૪) ટેવ; -ના વગર ન

ચાલે તેવું થઈ જવું

હેડ વિં [દે.] મુખ્ય; ઉપરી. ઠઓફિસ

સ્ત્રીં [દે.] મુખ્ય કે વડી કચેરી, કાર્યાલય

હેડડી સ્ત્રીં [સં. હિક્કો] ભારે શ્વાસનું ડચકું

(૨) વાધણી

હેડકોન્કટેબલ પું [દે.] પોલીસટુકડીનો

વડો; જમાદાર [કારકુન

હેડકલાકું પું [દે.] વડો કારકુન અવલ-

હેડમેડી સ્ત્રીં હેડ અને બેડી (૨) અંકુશ [લા.]

હેડમાસ્તર પું [દે. હેડમાસ્તર] વડો-મુખ્ય

શિક્ષક

હેડંગા સ્ત્રીં જુઓ હિડિંગા

હેડો પું અતિશય પ્યાર; આસક્તિ

હેત નં [પ્રા. હિત્ત (સં. હૃદય) ઉપરથી] પ્રેતિ;

ભાવ; રનેહ. ઠપ્રીત સ્ત્રીં વહાલ; કૃપા.

-તાળ (-ળું) વિં હેતવાળું; માયાળું

હેતુ પું [સં.] ઉદ્દેશ; આશય (૨) સબળ;

કારણ (૩) પંચાવયવ વાક્યમાં સબળ

બતાવનારું કથન કે વાક્ય [ન્યા.]

હેવાભાસ પું [સં.] દુષ્-ખેટો હેતુ; હેતુનો
આભાસ [ન્યા.]

હેન્ડલ પું [દં.] હાથો; દસ્તા

હેબક (હે) સ્ત્રી [અ. હેવત] હબક; ધારતી.

૦-(કા)વું અન્કિન્નુ હોયો હબકવું. -તા

સ્ત્રીન્નુ હોયો હેબક. -તાવું હોયો હેબકવું

હેબિયેસ કોર્પસ નન્ [લેવિન; દં.] કેદીને

ખરોખર કાયદેસર પકડ્યો છે કે કેમ,

તેની તપાસ કરવાને માટે, અદાલત કેદીને

પોતાની રૂબરૂ હાજર કરવા હુકમ કાઢે

છે તે

હેમ નન્ [સં] સોનું [સહીસલામત

હેમદે(-ખે)મ વિન્ [ક્ષિમનો દ્વિર્ભાવ]ક્રાળ;

હેમગિરિ પું [સં.] મેરુ

હેમઅંદ્રપું [સં.] એક પ્રસિદ્ધ જૈન આચાર્ય

હેમત સ્ત્રીન્ [સં.] માગશર ને પોપ મદિનાની

મંત્રુ

હેય વિન્ [સં.] ત્યાગ્ય. ૦તા સ્ત્રીન્

હેરત (હે) સ્ત્રીન્ [અ.] નવાઈ; આશ્ચર્ય

હેરફેર વિન્ફેરનો દ્વિર્ભાવખલેલું; ફેરફાર-

વાળું (૨) અદલાખલેલી થયેલું (૨) પું

હેરફેર થવું તે (૩) તફાવત; ફેર; ફરક

હેરવું સન્કિન્ [દિ. હર] ધારીને કે છપી

રીતે લેવું; નિહાળવું

હેરાન (હે) વિન્ [અ.] હેરાનગત પામેલું

દંડાળેલું. ૦ગત(-તિ) સ્ત્રીન્મુરકેલી; પીડા

હેરયું નન્ [હેરયું ઉપરથી] છાનુંમાનું લેવું

તે (૨) બાકામાંથી પડતું સૂચનું કિરણ

હેરેફેર પું [ફેરનો દ્વિર્ભાવ] આંટાફેર;

જવું આવવું તે (૨) ફેરફારો ખાવા લેવું

થોડું કામકાજ

હેલ સ્ત્રીન્ ખોલો; ભાર (૨) વેચવા સાડુ

ગાડામાં ભરેલાં લાકડાં છાણાં વગેરે કે તેવું

ગાડું (૩) માથે લીધેલું કે લેવાનું ખેડું

હેલકરી પું [વા. હર્ફાલ] મત્તર; વેતરો

હેલના સ્ત્રીન્ [સં.] અવહેલના; તિરરકાર;

તરછોડવું તે

હેલા સ્ત્રીન્ [સં.] ખેલ, કીડા(૨)રતિકીડા(૩)

તીવ્ર સંભોગેચ્છા(૪)તે વ્યક્ત કરતી ચેષ્ટા

હેલારો પું [નુઓ હેલો] ધક્કો

હેલી સ્ત્રીન્ [દં. અવાલિ] સતત વરસાદ

હેલો(-હેલો) પું [સરન્ દં. હા] હેલારો;

આંચકો; ધક્કો

હેવાતણ(-ન્) (હે) નન્ સૌમાન્યાવરણ

હેવાન (હે) વિન્ [અ.] દોર લેવું (૨) નન્

પટ્ટાદોર. -નિયત સ્ત્રીન્પટ્ટપહું; પાસવતા

હેવાલ (હે) પું [નુઓ અહેવાલ] વૃત્તાંત

હેવાવું (હે) અન્ કિન્ મહાવરો થવો

હેવારવ પું [સં.] ઘોડાનો દણ્ડખાટ

હેનિયત (હે) સ્ત્રીન્ [અ. હેનિયત] સામર્થ્ય;

શક્તિ

હેળવવું સન્ કિન્ લગે એમ કરવું

હે (હેન્) અન્ [રવન્] એ; વિરમય, ધમધી

વગેરે ખતાવનારો હજાર (૨) ફરીથી કે

રહીને પ્રશ્ન કરતી વેળાનો હજાર. હડાન્

હે, શાસ્ત્રની વાત સાચી? હે, શું કહ્યું?

હેરિયાવેરો સ્ત્રીન્ મુસદ્દાની રાત્રનો એક

કર [તરતો દેખાતો બાગ

હેરિયો પું ગળાની ધાંટી; ગળાનો બગ્દાર

હેડું નન્ નુઓ હેંયું

હેમ વિન્ [સં.] દિમ સંખંધી; ખરડનું કે ખરડ

લેટલું કંડું (૨) સોનાનું કે સોના જેવા

રંગનું. ૦વત વિન્ દિમાલયનું; દિમાલય

સંખંધી (૨) દિમાલયમાં રહેનારું કે

દિમાલયમાં ઉત્પન્ન થયેલું. ૦વતી સ્ત્રીન્

ખાવતી [તે (૨) મોટી ચિંતા

હેયાફૂટ સ્ત્રીન્ અતિ શોકને લીધે છાતી ફૂટવી

હેયાધારણ સ્ત્રીન્ સતોપ; સમાધાન (૨)

ખાતરી

હયાફૂટ વિન્ છાતી ફૂટી લય એવું (૨)

અન્ છાતી ફૂટી લય એમ (૨૪૫)

હેયાફૂટ વિન્ મૂઠ; ખેવડ; ગમ વિનાનું

હેયાશો(-ન્)ગરી સ્ત્રીન્ દેશ ઉપર મૂઠેલી

સગડીની પેઠે દુઃખ દેનારું

હેયામૂનું વિન્દસાફૂટફૂટ(૨)નિમૂનનિર્દય

હેયું નન્ [પ્રા. દિવ્ય(દં. દરવ)] હુલ્લ; દિલ;

અંતઃકરણ

હો અન્ [સં. રવન્] ખાતરી સારવા સંભલિ-

દર્શક ઉદ્દગાર; હાં (ર) કાવ્યના કેટલાક
 ઢાળોમાં હલકાર માટે વપરાતો ઉદ્દગાર
 (૩) ઓ; હે (સંબોધનનો ઉદ્દગાર)
 હોધ્યાં અં [રવં] ઓડકાર કે તૃપ્તિનો
 ઉદ્દગાર; ઓહિયાં [નાનો હોહો
 હોહલી (હો) સ્ત્રીં [ન્યુઓ હુક્કો] હુકલી;
 હોહા, ંય'ત્ર નં [અ. હુક્કહ = દાખડો]
 દરિયામાં દિશા જાણવાનું સાધન
 હોહારો (હો) પું 'હ' 'હા' કહેવું તે;
 સંમતિસૂચક અવાજ (ર) ખૂમ; ખરાડો;
 ધમકામણીભરી ખૂમ
 હોહી સ્ત્રીં [હં.] ગેરીદડાને મળતી એક
 વિલાયતી રમત
 હોહો (હો) પું ન્યુઓ હુક્કો
 હોજ (હો) પું [અ.] ખાણીનો કુડ
 હોજત સ્ત્રીં [અ. હુજત] જમીનદાર અને
 ખેડૂત વચ્ચેનો વાર્ષિક હિસાબ
 હોજરી સ્ત્રીં [દિ. મોક્ષરી] ઓઝરી; જઠર
 પેટ. -કું નં ઓઝરું; પેટ (તિરસ્કારમાં)
 હોટલ (હો), હોટેલ [હં.] સ્ત્રીં ચાખાણી
 ઇં નાસ્તાની દુકાન (ર) યુરોપની ઢબની
 વીંશી ને ઉતારો
 હોઠ પું ન્યુઓ ઓઠ
 હોડ સ્ત્રીં [દે. હોટ્ટ] રાતર
 હોડકું નં [સં. હોડ] નાની હોડી
 હોડી સ્ત્રીં [સં. હોડ] મછતો; પનાઈ
 હોતા પું [સં.] યજ્ઞમાં મંત્ર જાણી આહુતિ
 હોમનાર
 હોદો પું [અ. હોંદજ] અંખાડી
 હોદોદાર વિં હોદો ધરાવનાર; અમલદાર
 હોદો પું [અ. હુદહ] ઓધો; પદવી; અધિકાર
 હોનારત સ્ત્રીં ખતનાર ખનાવ; ભવિષ્ય
 (ર) અકસ્માત [યજ્ઞનો કુડ
 હોમ પું [સં.] હવન; યજ્ઞ. ંકુંડ પું
 હોમરૂલ નં [હં.] સ્વરાજ
 હોમરું સં કિં યજ્ઞમાં આહુતિ આપવી
 હોમિયોપથી સ્ત્રીં [હં.] રોગોપચારની એક
 પદ્ધતિ [ખેર!
 હોય (હો) 'હોહું'નું વિધ્યથ' (ર) અંહરો!

હોરા સ્ત્રીં [સં.] અઢી ધડી; કલાક (ર) એક
 રાશિ કેલગ્રનો અર્ધો ભાગ (૩) જન્મકુંડળી
 કે તે પરથી ભવિષ્ય જાખવાની વિદ્યા
 હોરી સ્ત્રીં એક તાલ (ર) હોળીના દિવસો-
 માં ગવાતું એક ગાયન
 હોર્ન નં [હં.] ભૂંગળું; મોટરનું ભૂંગળું
 હોલ પું [હં.] મોટો ચોરડો; ખંડ
 હોલવણુ નં હોલાઈ જવું તે
 હોલવણું સં કિં ન્યુઓ ચોલવણું
 હોલાણુ નં ન્યુઓ હોલવણુ
 હોલાણુ (હો) નં ન્યુઓ ચોલાણુ (ફવાનું)
 હોલાણું અં કિં ન્યુઓ ચોલાણું
 હોલિકા, હોલી સ્ત્રીં [સં.] હોળી
 હોલી સ્ત્રીં [ન્યુઓ હોલો] હોલાની માદ
 હોલો પું [દે. હોલ] એક પંખી
 હોલડર નં [હં.] વિલાયતી ઢબની ટાંકવાળી
 હોલડોલ નં [હં.] મુસાફરીમાં ખિસ્તરો ઇં
 કલમ લપેટી લઈ જવાની એક ખોળ
 જેવી ખનાવટ
 હોવાપણું (હો) નં [હોહું ઉપરથી] અસ્તિત્વ
 હોવાણું અં કિં (કંશા માટે) ગભરાટમાં
 આમ તેમ દોડવું; સોવાણું
 હોણું (હો) અં કિં [પ્રા. હુ, હવ (સં. મૂ.)]
 યહું; ખનહું; હયાતીમાં આવહું
 હોવે અં [રવં] હા
 હોશ પું [ફા.] ભાન; શુદ્ધિ (ર) શક્તિ; રામ.
 ંકોશ પું અં વં ભાન; હિંમત; ચેતના
 હોશિયાર વિં [ફા.] ચાલાક; કુશળ; નિપુણ
 (ર) સાવધ; સાવચેત; ખબરદાર (૩)
 સમજી; શુદ્ધિશાળી. -રી સ્ત્રીં હોશિયાર-
 પણું
 હોસ્પિટલ સ્ત્રીં [હં.] ઇસ્પિતાલ
 હોહા (-હો) સ્ત્રીં [રવં] ગડખડ; ઘોંઘાટ;
 ધમાલ (ર) જાહેરાત કે ચર્ચા (૩) ગભરાટ;
 ખળભળાટ (૪) અં એવો અવાજ. ંકોર
 વિં હોહા; ગભરાટ; ત્રાસ
 હોળણું સં કિં [સરં ચોળણું] કાંસગ્રીથી
 વાળ ઠીક કરવા
 હોળી સ્ત્રીં [પ્રા. હોલિયા (સં. હોલ્લિકા)]

ફાણ પૂર્ણિમાનો તહેવાર; તે દિવસે
લાકડાં વગેરેનો ઢગલો સજગાવવામાં
આવે છે તે (૨) તેમ કાઈ વસ્તુનો
ઢગલો કરી સજગાવવું તે (લેખ કે, વિદેશી
કાપડની હોળી). [નું નાળિયેર ગ્રં પ્રં
આદિ તે લેખમના કામમાં ધસી જનાર].
—પૂં નં હોળીમાં નાખવાનું નાનું
છાણું (૨) વિં હોળી ખેલનાર; ઘેરેયો
હોળીયો પું [નુઓ ઝાળાયો (ઝાળ
ઉપરથી)] (રકમની) પૂર્ણતામયક અર્ધ-
ચંદ્રાકાર ચિહ્ન. ઉદા. ૧૦]
હોંકાર (હોં) પું નુઓ હોંકાર
હોંચી (હોં) અં [રવં] ગચેડાના
ભૂંકવાનો અવાજ

હોંશ (હોં) સીં [મ. હોંસ; નુઓ હુંશ]
હોંશ; હમંગ
હોંશાતોંશી (હોં તોં) સીં હુંશાતુંશી
હોંશીહું વિં હોંશવાળું
હોંસ સીં હોંશ
હોંસાતોંસી સીં હુંશાતુંશી
હોંસીહું વિં હોંશીહું
હસ્તન વિં [સં] ગઈ કાસનું
હાં અં + અલીયાં
હૂં પું [સં] પાણીનો ઊંટો ખાટો; ધરો
હૂંવ વિં [સં] લણ; હૂંકા અવાજનું
હૂંસ પું [સં] કસ; ધટાટો; નાચ
હી સીં [સં] લાજ; કારમ; મયાંદા
હીમ અં [સં] લદમીનો ખીજમંત

૭

ખ પું છેલ્લો શુભરાતી વ્યંજન (એનાથી શરૂ થતો એકે શબ્દ નથી. ધનુ શબ્દોમાં 'હ' ના
વિકલ્પ તરીકે 'ખ' વપરાય છે.)

શુદ્ધિ-વૃદ્ધિ

૫૪

- ૫ અગર શબ્દનો ત્રીજો અને ચોથો અર્થ
લુહો શબ્દ ગણવો. [ગણવો
૧૫ અત્તર શબ્દનો બીજો લુહો શબ્દ
૧૯ અધ્યાત્મ શબ્દમાં ઝ્ઞાન, ઓચાગ,
ભિદ્યા [સં.] ગણવો.
૨૫ અન્ન શબ્દમાં ઠંદ, ઠેવતા,
ઠપૂણી, ઠાશાન, ઠમય, ઠમય-
કોશ(-૫) [સં.] ગણવો.
૩૨ અભ્યાસ શબ્દમાં-સી[સં.] ગણવો.
૩૩ અમલદાર ને બદલે ઠદાર ગણવું.
(અમલ શબ્દના પેશામાં)
૩૪ અચુત માં ઠસિદ્ધ [સં.] ગણવો.
૩૬ અભુત પું [સં.] પાંચ પાંડવોમાંનો
ત્રીજો (૨) એક વૃક્ષ
૪૦ અવસર્પિણી ના અર્થમાં 'અધઃ-
પાત તરફ વળતો' એટલું શરૂઆતમાં
ઉમેરી લેવું.
૭૨ આસો ની વ્યુ [સં. અશ્વયુજ; પ્રા.
આસોજ]
૭૯ -ઈય વિશેષણ બનાવતો પ્રત્યય. ઉદા.
પંચવર્ધયિ
૧૦૮ ઔદમ ઝોરખ પું [હં.] જુઓ
આણખોરખ
૧૧૧ ઔટોમેટિક વિં [હં.] બીજાની મદદ
વિના આપમેળે ગતિમાન થવું
૧૧૧ ઔટોમેટાઈસ નં [હં.] મોટરગાડી
૧૧૧ ઔટો રિક્ષા સ્ત્રી [હં.] ચંત્રથી
ચાલતી રિક્ષા
૧૨૩ કને શબ્દની વ્યુ [સં. કર્ણસ્મિન્;
અપં કર્ણહિં]
૧૪૦ કંપાસ શબ્દનો અર્થ (૨) વર્તુળ
દોરવાનું સાધન
૧૪૨ કાબુકળિયા શબ્દનો અર્થ (૨)

સાફર ચડાવેલા ચણા-મગફળી ઇંના
દાણા

- ૧૭૩ ક્ષતરું શબ્દની વ્યુ [સં. કુક્કુર; પ્રા.
કુકુર; દે. કુત]
૧૭૪ ક્રીમ સ્ત્રી [હં.] મલાઈ (૨) તેના
જેવો પદાર્થ. જેમ કે, 'ક્રીમક્રીમ'
૨૧૫ ગિરિરાજ પું [સં.] પર્વતોનો રાજા
-મોટો પર્વત
૨૨૦ ગેટ પું [હં.] દરવાજો (૨) સ્ત્રી
પોલીસચોક્કી
૨૪૬ ચલચિત્ર નં સિનેમાની ફિલ્મ
૨૪૯ ચાચોળ મુધારીને ચાચોળ કરો.
૨૫૩ ચાહીને અં [આહવું] ઉપરથી]
જાણીજૂઠને [લા.]
૨૭૪ છોડો શબ્દની વ્યુ [દિ. હેઓ (સં. હેદ)]
૨૮૫ જાતરખુ મુધારીને જાતરખુ કરો.
૨૯૧ જીવનદાન નં જીવનનું દાન; ઉગારી
લેવું તે (૨) પોતાનું જીવન કરાને
સમર્પણ કરવું તે
૨૯૩ જેર ના અર્થમાં 'પરાજિત'ને બદલે
'પરાજિત' કરો.
૩૧૧ ટીલડી શબ્દના ત્રીજા અર્થમાં
'મોરની'ને બદલે 'મોરના' કરો.
૩૨૭ ઢગલો શબ્દની વ્યુ [દિ. ઢિગલા]
૩૩૧ તકસાધુ વિં તક સાધી લેવાની
વૃત્તિવાળું; 'ઓપોચ્યૂનિસ્ટ'
૩૫૫ થ ના અર્થમાં 'તાલુસ્થાની'ને બદલે
'દંતસ્થાની' કરો.
૩૫૮ ઠ ના અર્થમાં 'તાલુસ્થાની'ને બદલે
'દંતસ્થાની' કરો.
૪૦૦ નાનમ (ના) સ્ત્રી નાનાપણું
૪૧૩ નુસખો શબ્દનો અર્થ (૨) આખાદ
ધલાજ
૪૩૬ પાકિસ્તાન પું; નં મૂળ હિંદુ-

- સ્તાનમાંથી પૂર્વ તેમ જ પશ્ચિમના
કેટલાક પ્રદેશોનું બનેલું નવું રાજ્ય
૪૪૬ પુરતો શબ્દની વ્યુત્પત્તિ દર્શ કરવી.
૪૬૩ આણ્વીઘર નં પ્રાણીઓનું સંબંધ-
સ્થાન; 'શ્ર'
૪૬૪ આયમસ પું [દ.] જુઓ રૂવ
૪૬૫ પ્રેમિકા સ્ત્રી પ્રેમમાં પડેલી સ્ત્રી
૪૬૫ પ્રેક્ષિત્વ પું [દ.] અધ્યાપક (મહા-
વિદ્યાલયનો)
૪૬૦ છુક-પોટ્ટ નં [દ.] ચોપડી વગેરેને
ખાસ ઓછા દરે ટપાલમાં મોકલવાની
વ્યવસ્થા [ચુક્ષણ = ઢાંકણું તે]
૪૬૦ છુકાવણું શબ્દની વ્યુત્પત્તિ [સરં કે.
૪૬૬ છોલર પું [દ.] ક્રિકેટની રમતમાં
દડો નાખનાર ખેલાડી
૫૩૩ માપખંધી સ્ત્રી જુઓ રેશનિંગ
૫૪૦ મીનાક્ષી સ્ત્રી [સં.] માછલી જેવી
મુંદર આંખવાળી સ્ત્રી
૫૬૦ રણશર્યા સ્ત્રી લડતાં લડતાં સુદ્ધતા
મેદાન ઉપર પોતીજતું-મરણ પામતું તે

- ૫૬૦ રતી શબ્દનો અર્થ (૨) રદ કરવો.
૫૬૭ રાજેશ્વી વિં ઉદાર; દોલું; રાત્રી જેવું
૫૭૧ રિટાયર્ડ શબ્દના અર્થમાં (નોકરી
પરથી) ને બરસે (નોકરી કે રમત-
માંથી) કરતું.
૫૭૬ રોટી શબ્દ વ્યુત્પત્તિ [તુકો]
૫૮૬ લાઘવશ્ચિ સ્ત્રી નાનમની એક
પ્રકારે ચિત્તમાં ગાંઠ વળી જાય તે;
'ઈન્ડિયોરિટી કોન્સેક્સ'
૬૧૨ વાલુકાયંત્ર શબ્દનો અર્થ (૨)
રસાયનશાસ્ત્રી કૃષ્ણી રતી બરસા
માટલાની અંદર રાખીને તપાવવાનું
સાધન
૬૨૬ વેષક વિં [સં.] વીંધી નાખે એવું
૬૨૭ -વેધી વિં [સં.] (સમાસને અંતે)
વીંધનારું. ઉદા. મમંવેધી
૬૩૮ શિરોરેખા સ્ત્રી નાગરી અક્ષરના
માથા ઉપરની રેખા (૨) કપાળની
રેખા
૬૪૦ શુકન ની નતિ પું; નં કરો.

